

שם תיק : ארכיון דוד בן-גוריון - סרטG/66/20

מזהה פיזי : **סל-1686/1**

מזהה פריט : 000jcjl

כתובת 3-305-13-6-3

תאריך הדפסה : 10/02/2019

התחלת

סרט מס 20

התחלה

ארכיון ה.ה.ג	ועדת מנויים-
מספר סופי:	
מספר מקורי:	
מספר זמני: 96	סיווג בטחוני:	תאריכים 1944

10.000 (4.60) 8160/222

אגף החקירות

96

- בשעת יציאה לטיולי הדרכה (התנאי)
עתק'ל באזרחות הלוויות
- באולם מאוחרים להצגת זהות ושמות
באורעות (חמ"ר) ולכון אפריון.
- אלא לאיוב להמשה לאלע

1) [illegible] // [illegible] - 8 [illegible]
[illegible]
([illegible])

2) [illegible] 13 [illegible] - 10 [illegible]
([illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible]
[illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible].

3) [illegible] - 20 [illegible], [illegible]
[illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible]
[illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible].

4) [illegible] - 5 [illegible], [illegible].

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

1) התבגרות - מספר חברים - לא גדל. [illegible]
2) [illegible] של ההתבגרות [illegible] - ההתבגרות [illegible]
3) [illegible]
4) [illegible]
5) [illegible]
6) [illegible]
7) [illegible]

[illegible]

[illegible]

8) [illegible]

[illegible]

[illegible] (ורשה - 8 [illegible])

[illegible]

[illegible]

[illegible] 13 פברואר [illegible]

[illegible]

12) יום [illegible] - [illegible] שבט - 20 בפברואר 1944

[illegible]

[illegible]

[illegible] א'
[illegible]
מצע של מפלגה מאוחדת.

1 - יחסים [illegible], [illegible]
ומרות המפלגה.

2 - [illegible] של [illegible]
[illegible]

3 - [illegible] אקולוגיה [illegible]
~~[illegible]~~
[illegible]

4 - [illegible] את [illegible]
[illegible]

5 - [illegible]
[illegible]
[illegible]

6 - [illegible]
[illegible]

7 - [illegible]

8 - [illegible]

9 - [illegible]
[illegible] של המפלגה

10 - [illegible]

פרטי-כל ישיבת ועדת ה"זקנים" שנבחרה
במועצת המפלגה בירושלים.

נוכחו: ד. בן-גוריון, ב. כצנלסון, י. שפרינצק, ד. רמז, א. קפלן, א. הרצפלד, י. טבנקין, ש. יבניאלי, י. אידלסון.

ש. קפלנסקי איחר ובא לתחילת הישיבה השניה.

י. גלילי, ל. לוישה, ר. כהן, ב. רפטור הוזמנו ובאו באמצע דברי י. אידלסון.

לפני י. אידלסון דברו: הפותח - י. שפרינצק, ואחריו ד. בן-גוריון וא. הרצפלד, דבריהם לא נרשמו.

אא

י. אידלסון:

-- לא דברתי על כך שהמרות במפלגה צריכה להיות מוגבלת. כמו שאין גוף צבורי בלי מרות באותה מדה אין מרות אבסולוטית. כל גוף צריך לקבוע את גבולות מרותו. גבולותיה ותכליתה של המרות היא לאפשר לגוף לעשות את אשר הוא צריך לעשות ולהיות את אשר הוא צריך להיות. האילן חי רק אז כשענפיו חיים ולא כשמונעים מהם את אפשרות הקיום.

(בן-גוריון: יש צורך בגיזום)

(מישהו מעיר: הגיזום יכול לקחת ולשתק את חיי הענף)

כל חי נתון במלוא חייו רק בשעה שכל רקמת התאים שלו חיים אף הם.

הרי תבינו כי הסיעה אינה ענין של "משובקת". סיעות המלכדות ומתארגנות סביב שאלה או קומפלקסים של שאלות שלא נפתרו ועם פתרונן הן נפתרות. כששאלות נשארות ללא פתרון זה 15 שנים מדוע אתם מתפלאים על התהוות סיעות. אם חברים ימצאו את פתרונם בעבודת ההסתדרות לא בדרך של סיעה הרי מה טוב, אולם אין ל א ס ו ר סיעה. יש מצב שהסיעה היא טבעית, חיונית, ואין להיות בלעדיה. כזאת היתה מלחמת הקבוץ על עצמו. הרי עכשיו מוכחת ה מ פ ל ג ה באוקופיזציה בתוך הקבוץ בסיעת המפלגה בקבוץ.

אותי לא מעניינות הברזות. אותי מעניין איך דאל קענען לעבן.

י. שפרינצק:

התכוונתי לאמביציה של המועצה. התכוונתי לבמור את המועצה כך שיהיה בה משום זעזוע חיובי לעם העברי כולו.

ש. יבניאלי:

עוד בשנה שעברה רציתי ברור אידיאולוגי, אולם תחת זה עשו בכפר ויתקין ברור ארגוני פורמלי. מפלגה עם סיעות בשבילי בלתי אפשרית.

אחרי ששמעתי את בן-גוריון ראה לרשום בשאלותינו המדיניות אני משוכנע כי איננו צריכים להתפלג. הקושי מונח לדעתי לא בשאלות המדיניות אלא בשאלות החברתיות, בבית ברנר. אמנם התחלנו להתרחק גם בשאלות המדיניות. אולם אני מקוה כי יכולים אנו עדיין למצוא לשון משותפת גם בשאלות החברתיות. נכון שטבנקין לא פעם כעס עלי על שאני רואה אותו מרחיק לכת בעניני רוסיה. שפרינצק הביע א ו ת י כשכתב את הפיליטון שהזכרת אותו במועצה. באמת יש לברר איפה אנחנו עומדים. במועצה זו אנו יכולים לעבד את הנוסחאות ואני מקוה כי הן יכולות להיות מאוחדות אם אך יש לנו רצון לכך. הנה חברים מסיעה ב' אומרים לי לפעמים "אנו רואים אותך כאיש סיעה ב'".
את הבירור הזה אפשר לעשות במשך ימים אחדים. לא נחוצים לזה חדשים.

שאלת הסיעה לא קיימת בשבילי ואם אנוסים אנחנו להפרד לא בגלל סיעות צריך להפרד. הנה אנחנו עומדים בפני צורך באיחוד הנוער הרי כוונתנו שהמחנות-העולים יתאחדו עם גורדוניה. מה איחד הם, המחנות העולים הביאו הצעה של מצע ובדל צריך היה לעבור על זה. לא אנחנו הגשנו להם מצע. מה שיוכן כאן זה הרי יחייב אותם לא במובן האורגניזציוני אלא בתוכן.

שאלת הסיעות צריכה לרדת מעל הפרק. צריכים אנחנו להיות מוכנים כולנו לפשרות סבירות.

טבנקין:

דברי שפרינצק הם שפתחו את הפגישה הזו. אין אני חושב כפי שאמרו חברים כי זהו דיון בין חברי "אחדות העבודה". אינני חושב את שפרינצק לעקרי או לבורר בינינו (בן-גוריון: גם ורדלעבס) שפרינצק אמר כי הוא רוצה בבשורה שהמפלגה מסיבה בשלמותה וקוראת את השוה"צ לאיחוד. לזה הוסיף בן-גוריון הצעה כי נקבע ועדה לברור הבעיות הרעיוניות והארגוניות. אני מקבל את שתי ההצעות הללו. אח"כ הוסיף בן-גוריון כי יש צורך לבדוק מה הן סיבות המשבר בינינו. בן-גוריון

ציין את פירוק השותפות, את ריבוי השטחים שכל אחד מאתנו שקוע בהם לעצמו וכן שמזמן לא היה בירור אידיאולוגי.

נחוץ לנו בירור אידיאולוגי מפני שיש תמורות. הרי מאז 1914 עברו מעט שנים (ב. כצנלסון: אל תמנה את השנים, זה מסובך) זה לא יעזור, השנים הן כיין בת עוברות. פעם קבלתי מחקא מברל ומסירם שלא היה שרבוגר הוא כי "זקנותנו לא תבייש את נערותנו". זה היה מכוון להורה.

אני משתחרר בכל כוחי ממה שקרם למועצה ומן המועצה גופא. אפשר שלפני דברי יבניאלי הייתי מדבר אחרת, אולם אחרי שיבניאלי אמר כי שפרינצק הוא באמכונו שלו, אני צריך להתגברות רבה לשבת פה. לא מפני שיבניאלי הוא בשבילי פחות ממישהו אחר מהיושבים כאן, אלא מפני שהדברים נוקבים מאד.

זה מכבר שהחלו שואלים אותי למעודת זהות על יהדותי. ובפגישת חברים ישאלוני אם ידי לא שפכו דמו? אדם אומר: תוכיח לי אם אתה חושב לקחת את ראשי. הוא אומר: כי כך שאל את השוה"צ ומתעלם שנעלבים. אומרים לאדם קין! והוא נעלב, כלום יש עלבון בקין? וכשיבניאלי מכריז על זה, זה בלבל עלי את דבורי.

אינני רואה אסון גדול יותר מאשר הפילוג הזה. הכרח הוא או לא? אוביקטיבית אין זה הכרח. אוביקטיבית הכרח הוא לכורבנו עם השוה"צ. ואם הנכם רוצים אין זו אגדה ונהיה עדה אחת. אני אומר במכסימום משקל נפשי ואינטלקטואלי כי אין שום הכרח אוביקטיבי בפרו־ד הזה; אני שולל את הצורך להיותנו נפרדים מהשוה"צ ופוע"צ. במובן זה התחלתי את דברי משפרינצק. לא במקרה אני עם שפרינצק במפלגה אחת וכשאני אומר "לא במקרה", הרי אני מדבר גם על השוה"צ ופוע"צ שמאל. יחד עמהם אנו 70% של פועלי ארץ ישראל במפלגה ציונית סוציא־ליסטית אחת ו־90% נושאי אמון של פועלי ארץ ישראל. מבחינה אוביקטיבית אני מאמין באיחודנו גם עם הפועלים הדתיים. הדתיות אינה מפריע לי ויכול אני להיות אתם בחברה מפלגתית.

תחילתו של המצב הרע אינה מלפני שנתיים. זמן רב לפני כן. אנו יכולים להתגבר על הסיבות הסובייקטיביות והדבר אפשרי רק ע"י גילוי, בשיחה בלויה. הסרה קצת בין "הזקנים" יכולה של התלהבות.

אין הפרוד בינינו דרך לאיחוד. אני ראבני לצורתנו עם הפילוג; מ'זועט זיך ברודערען; יתיר מצועים ומלובלבים; גרמה לפרוק את האדם שיבוא אלינו מבחוץ; את כל האנטיפטיה נעורר; בסופו של דבר נבוא לאיחוד אך בפנים הרבה יותר ידידים.

אינני מבכר את האיחוד שלאחר פירוד על פתיחת המפלגה שלנו לאיחודנו עם השומ"צ ופוע"צ שמאל.

אני מסכים לנסיון של בירור אידיאי כזה היוצר אחות מפלגתית ואני מאמין בו. אני מאמין כי לבילנו לא ראוי להפרד בלי בירור כזה. זוהי בושה. אם כבר להפרד אז שיתשבני יבניאלי לקורח ויאמר לי: גיי אין דרערד.

אינני כועס עליך, יבניאלי, אלא על נסיונך להשתלט עלי ולהחרים אותי כרוצח. לא אסבול זאת לא במפלגה, לא בהסתדרות, לא בישוב. יש גבול ל"ראייה למרחוק". אי אפשר לשפוט אדם על עוון אידיאות שיכולות להביא, כביכול, לרצח אלטר וארליך. אם "קיין" או הבריות? (שפרינצק מעיר כי אי אפשר שהערתו של יבניאלי תהיה הציר המרכזי של השיחה).

אני מאמין כי אפשר לנו להיות מאוחדים ומוכרחים אנחנו להיות מאוחדים. יש קומפלכסים אחדים עיקריים שאני רוצה לדבר בהם. אתחיל מהקבוץ.

הנה יש חלוקי דעות ביני ובין ברל. אם השאלוני הצריך ב.כ. להביע דעה ולהשפיע ולהדריך בקבוץ, במושב, בהוצאת הספרים, בעתון — במצב של חברות רעיונית, בודאי, כן. גם ב"החלוץ" גם בנוער בכל שאלה ובפעולה שיש לה השפעה על החברה ועיצוב חיי גורל וחיי עם. יש בינינו דעות שונות בדבר הקבוץ והקבוצה, יש דעות שונות לי ולברל. אינני יחידים בזה, גם בקבוץ יש דעות שונות. בשבילי, למשל, איחוד הקבוץ המאוחד עם חבר הקבוצות בלי השומ"צ הוא חיסול הקבוץ. אני מוכן לקראת איחוד התנועה הקבוצתית כולה. כך היתה דעתי עד ועידת נען ועד מועצת דגניה. עכשיו הרי כבר צמחה ספרות של שנים אחדות מאז. דגניה הרי היתה 1939. הספרות הזאת מלמדת באיזה מדה יש נכונות אמתית לאיחוד ואיך מעריכים אותנו. לב.כ. יש דעה אחרת. חלוקי הדעות בינינו בעניני הקבוץ נמשכים זה הרבה שנים. כמובן מוכרחה להיות מדה של אמון. אני תמיד

רציתי ורוצה, רוב חברי הקבוץ רצה שברל ישתתף, יביע דעה וישפיע. לא קבלתי את דעתו בענין האיחוד, מה לשותף אנו יכולים להיות במפלגה אחת או לא?

אפשר לומר כי תכריע בזה המפלגה (בן-גוריון: התנ רים של הקבוץ והחברים של חבר הקבוצות יכריעו) ובשבילי זה קיום או חיסול הקבוץ. קיום הקבוץ הוא בשבילי ובשביל חברי ה קבוץ הגשמה בחיים של כל תזון חייהם האנושיים, הציוניים והסוציאליסטיים.

זוהי בשבילי שאלה כיצד אני חי את עצמי, אוסלעבן זיך. את היקר ואת החשוב שבאיחודנו במפלגה אני מגשים בדרך זאת. הנה יש ויכוח: מושב או קבוצה. אני ואליעזר יפה לא הסכמנו זה לזה בשאלה זאת בשבילי ובשבילו זאת שאלה כיצד לחיות את חיינו כעברים בעליה הארם. אני אומר קבוץ והוא אומר מושב, אפשר לומר נתוכח בדבר ואפשר לומר תכריע בזה המפלגה. עוד דוגמא: ויכוח על עברית ואידיש. אחד אומר לשון שיצרתי אותה באות ובמלה ואצור בה באון תאומה, שני אומר שפה היא, שתי ורוסס בה עתה העם החי והיא באון ה עם. אני אומר: נכריע בדבר הזה, אין לה שחר לתנועה בלי לשון.

בין קבוץ, קבוצה ומושב – לא להכריע. לא מפני שתמורת היא בערבון מוגבל. אלא מפני שכמו שאמר רמז ביום הראשון לחברותנו: אלה ואלה דברי אלוהים חיים. כי יצר את הדבר אותו ד' שהוא בשבילי ד'. כלום אין בזה שרגי, אין זה אידיאל, אין זו עלית האדם? לכן לא אאסור אף אחת מצורות החיים. לכן: לא תשלטה דרך וגם לא תורדה דרך. הערכה כל צורות החיים הפועליות. אין זה רשותה ותפקידה של המפלגה להכריע בזה. תפקידו של חבר המפלגה במושב הוא למלא אותו תוכן ציוני וסוציאליסטי. נקודת המוצא: הוא למושב ואני לקבוצה.

אני רוצה להיות בן המפלגה בקבוץ. אני רוצה להיות כמו בן-אשר. כחברי המפלגה איננו עולים אחד על השני, לא עידוד אופוזיציה בעזרת המפלגה, ולא דיכוי בעזרת המפלגה. יכול להיות שיש בזה תפיסה אחרת של חיי אדם. המפלגה תכריע במקרה של סטיה מציונות וסוציאליזם. מפלגה היא גם מכשיר לשלטון, אך תכנה הוא חברות רעיונית ומוסרית. לא דרושה הכרעה מפלגתית בין קואופרציה וקומונה. דרושה בזה הבנה הדדית וחברות הדדית.

לא הדעות השונות הן הרע בויכוח שביני ובין ב.כ. על הקבוץ. הרע הוא שפנסים לאשליםׂ דעה בעזרת התנועה, להכריע בכוח התנועה.

אני מרגיש את עצמי בדפנסיבה על הקבוץ המאוחד ודרכו זה שתים-עשרה שנה.

גם חבר הקבוצות מתיחס לעצמו כלהגשמה של האידיאלים האנושיים, העבריים, הציוניים והסוציאליסטיים של חבריו. גם הוא רואה בדרכו ערך הקובע את ביח הספר ואת אופי החיים, גם הוא לא ישלים עם הכרעות ורוב דעות בדברים שאין בהם משום משקל של סטיה מציונות ומסוציאליזם. במובן זה הקבוץ והקבוצה הם דומינה אישית, זוהי בחירה אישית חפשית של האדם. כמובן שיש בכך גבולות. כמו כן אין פירוש הדבר כי אני חושב את הניגוד בין קבוצה, הקבוץ והמושב כתופעה נצחית. אינני מאמין בצורת חיים אחת בעולם. אני מאמין בביטול מוחלט של הקנין הפרטי. צורות החיים מתקרבנה ביניהן יותר ויותר, אך אין להכריע בזה עכשיו. אלה ואלה יהודים ופועלים ציונים סוציאליסטים במדה שוה (ב.כ.: אני מסכים לגמרי לדעתך. מתי ניסתה המפלגה להכריע?) יש חירות הדיבור ואפילו חירות ההשמצה, אך לא בשם העם ולא בשם הכלל. הרי היו ה"עירעורים על המצב הקיים" אינני נוחן לגהון מוילנה לחחרים את שניאור זלמן. יהלך לו היהודי בין שני הרים ללא החרמה. לכפות חר כביגית - לא. שניאור זלמן לא ניסה להשתלט ולהחרים אולי מפני שהיה במיעוט, אולי מפני שהאמין בחירות דרכו ובדביקות האנשים לדרכו.

הרי היתה ועידת רחובות, שם היתה הרצאה על המפלגה שאמרה בעיקר דבר אחד: הקבוץ הזה בקיומו הזה מפריע לקיום המפלגה ומרוקן את המשמרות. שם נתקבלה החלטה. אם אינני מקיים החלטה של הכלל שאני בתוכו, אינני יכול לשבת בתוכו. אני לחמתי ברחובות על כך שבא הזמן לאיחוד כל התנועה הקבוצתית ולאיחוד זה אני מוכן תמיד, בתנאים ההם האיחוד היה חיסול. הנה חבין ויניה כהן את החלטה הועידה אז כי המפלגה החליטה שאנחנו מוכרחים להתאחד. אחר כך באה ועידת נען עם ארגון סיעה בתוך הקבוץ, אח"כ באה דגניה ודברי תנחום והאפס ושקולניק. ותמיד אני מחכה ומקשיב. ותנחום היה בשבילי סימן. אמרתי: נלך לברית התנועה הקבוצתית וממנה נתקרב לאיחוד (ב.כ.: אין לי

פרמנזיה שהמפלגה תכריע, הייתי בהכרה כי בועידת רהובות נתקבלה החלטה בהסכמה כללית, אם יש ויכוח בינו ובינך יכריע בזה הקבוץ, לא המפלגה. מעולם לא השתמשתי באמצעי חוץ קבוצי להכרעה).

כל עבודתנו ב"החלוץ" ובנוער נדחתה על ידכם לדפנסיבה. וכשיש ויכוח אם הסתדרות "החלוץ" צריכה להיות מסונפת להסתדרות העובדים או לסוכנות היהודית מסדרים בינתים סמינריונים של שליחים ובוחרים שליחים והדבר נעשה בלתי תלוי ממקום שאני משתתף בו ויכול להשתתף בו.

הקבוץ היה באחדות העבודה דבר רצוי ומקובל. במפלגת פועלי א"י דבר שוה-ערך, אח"כ דבר נסבל, אח"כ דבר מתגונן, ולבסוף נדחק אל הפתח, אי אפשר לו לקבוע בלי מפלגה. האם יכול חבר הקבוצה להתקיים בלי מפלגה? כמובן יש אפשרות לסדר את הדבר כמו השוה"צ אולם אנחנו הרי איננו רוצים בדרך זו. אנחנו רוצים מפלגה בחיוב בהערכה, גם בבקורת, גם בהדרכה. לא דומיננה מחוץ למפלגה. אולם ביום בהיר אחד יש הכרזה כי השליחים ישלחו מאת הסוכנות ובסמינריון נפסלים חברים הנמנים על "הקו הגבולי" של הקבוץ ובסמינריונים של הנוער ליד הסוכנות מעולם לא הוזמן להרצות איש מחברינו. לולא הייתי חבר במפא"י הרי יש לי דרך כאחת המפלגות. אולם אני נמצא במפלגה והיא לא בוחרת בי. אינני אומר כי אתם יושבים ומחליטים בזה תמיד. אך יש אדם המוציא לפועל והוא חש את נשיבת הרוח והוא יודע כי טבנקין וחבריו פסולים. הרוצנסציה גורמת. מעולם לא התיחסתי כך לגורדוניה. ברוך איזנשטדט אמר לי פעם כי טבנקין היה מתנהג עפ"ר להיפך. טבנקין היה דורש תמיד לעזור לקבוצת נוער המתכוונות אל חבר הקבוצות.

אם תקימו "החלוץ" בלי השוה"צ האם זה לא יתפקע? הרי זו הנועה שהראתה יכולת הנוכית. האם הם יכולים להשלים עם זה? זה יתפקע. הם ימצאו דרכים לנוער ול"החלוץ". החרפות לא נגמור אתם.

האם אני רואה בפגמה זו רק רצון רע? לא. יש בזה ראיית דברים עמוקה, מבינה. ביסודה יש אי אמונה לכוחות מתפרצים. תפיסה שהעם כולו ילך בדרך הנכונה, אך גופים מלוכדים עלולים לסטות, זה לרוסיה וזה לפאשיזם ויחדלו להכיר באבטוריטה של אנשינו ובתוכן של

הגרעתנו מפני השפעות שונות וזרות. יש חשש מפני כוחות המפרצים.

לי, ברל, היה חדש פחדך להרגותנו המקדרית מפני גרמנים, כמובן שאין זה פחד לעור, זהו פחד לעתיד ישראל ולתרבות ישראל. אולם יש נסיון להשלים. ואני איגני נותן להשלים זאת עלי. יש נסיון למנוע אותנו מלשלוח אנשים לעבוד בנוער וב"החלוץ".

הקבוץ, חבר הקבוצות והשוה"צ דרכם לאיחוד. המחשבה הרחיקה. אני מקוה לאיחוד גם עם סירת-צבי. אני חולם על שיחה עם סירת-צבי, אך לא אביע לזה כי הם כבר יודעים מי אני.

התאחדות הקבוץ בליגלי במפלגה. לא כסוניטולין, אך לא כבן חורף. כשאני ממשיל במשל את מקומנו בתנועת הפועלים אני אומר: תוליה בחום שדרה. איננו חוט השדרה. כל הכוחות היוצרים הם חוליות בחוט השדרה.

הנה היה משל. מה קרה במשלך משל מנסחים יחד על מנת שהמחולקים בדעותיהם יוכלו למשתתף בו ויוכלו לקבל הכרעה. דרשתי רשות הדבור. אם ענה לי המפיש. ראיתי כי הפירוש של "סיעה" כולל את הקבוץ. ענו לי ביד החזקה. בשבילי היה המשאל היסול הקבוץ בהיקף פעולותיו. רציתי לברר - עמתי. המשאל הוכרז, מצביעו. ממועצה זו בתל-אביב הרלתי לבוא. אני יודע את הברירה לצאת מהמפלגה. היא איננה קיימת בשבילי. אם פרוד - הרי לא מיט אלע אודוקסטורעסם, המפלגה מתבלבלת לפירוד. ברל אמר כי הוא איננו רוצה לגדל בבטן המפלגה צורות של מפלגה חדשה. אך אביע האמרות, הנני חלק מהבטן. אני נזרעתי בבטן זאת, להפילני זה קשה, ארן איך לאז דיך נישט.

במובן אישי הפירוד הוא בנקרוט של חיי, אולי אתחרט. זכורני כשבאתי לארץ נבחרתי למרכז החקלאי בבן-שמן בברכת שפרינצק. מאז אנחנו יחד. אין זה מקרי, אלפי חברים, אלפי חלוצים בכה באו אל הקבוץ וזרתי מפלגתם.

ליגליות של הקבוץ. לא רק סבלנות אלא הברות. אני אומר לברל: תשפיע בכות דעתך. השפעתך תהיה גדולה כי עשר אלמלא הנסיון להסתייע ולהשתמש בכוח ההסתדרות ובכוח המפלגה

=====

יש בינינו דעות שונות ויש זרמים שונים ואני אמרתי ואומר: שיתוף כולם בפעולה. המגמה לשתף את כולם נתקלה בדקדוקים של "שאלות ארגוניות". אחדות העבודה והפועל הצעיר התאחדו למפא"י. באחדות-העבודה לא היה לחץ וריב ארגוני על הרכב המוסדות של התנועה. הדבר התחיל משהתאחדנו עם הפועל הצעיר. איחודן של אחדות העבודה ושל הפועל הצעיר נעשה לאפשרי הודות ולאחר העבודה המשותפת בהסתדרות. כמובן שהאחריות המשותפת, האמון שנרכש תוך העבודה המשותפת הסירו את המפריעים האחרונים מדרך האיחוד. בהסתדרות. כמובן שהיתה גם התקרבות רעיונית. בהפועל הצעיר גדלה ההבנה למלחמת המעמדות ובאחדות העבודה נתעמק היחס אל הקונסטרוקטיביזם. וכשהתאחדנו היה יסוד לאי אמון והתלוננו על פריטט של מעבר במוסדות. כמובן שהיו שמות ישאים ע"י כולם: ברל, בן-גוריון, יבנאלי, שפרינצק, אהרונוביץ ועוד. היו גם חברים שלא נבחרו. הפריטט היה הופעה של מעבר וזה עבר. אך לא דאגנו לשיתוף כוחות צעירים. הדרך לעליה חבר צעיר פתוחה עכשיו פחות משהיתה פתוחה בימים ההם. כל חבר צעיר היה מתבלט על פני השטח. עכשיו גדלה תל-אביב ובה מפלגות רבות אין עד קץ מארבלורנג'עס ועד ביז ער וועס ווערן ניכר.

התחיל מן חשבון: גם זה אי אפשר לבחור לועד הפועל של ההסתדרות ולמזכירות מבלי חבר מהמושב או מהחבר.

(לפתע מתעוררת השאלה מדוע אין חברה בועדת "הזקנים". התשובה היא כי לא נמצאה חברה שתסכים להואר הזה. אפילו עדה פישמן מסתלקת מאחר שאינה רוצה בתואר זה).

אני אמרתי: להרחיב את המוסדות ולשתף את כולם. אני נזכר כי כשראיתי בפעם הראשונה את שנהבי והוא אז בזרדוניסט, הפניתי את תשומת לבו של ברל לדבר ואמרתי כי יש דבר מה חשוב בשוה"צ ויש לקרב אותו.

יש הבדל בין סטטיקה ובין התהוות בתנועה. הנה התהוות תנועה קטנה המשתפת את המושב ואת הקבוצה בצורת חיים אחת. יתכן כי עשו שביאת המורה בזה שהלכו את תנועת המושבים כי שם לא יתפתחו. אילו היתה ברית התנועה הקבוצתית ואילו הצטרפו אליה היינו יחד מטפחים אותם. יש שדה שברל אומר, כי הבינונו עליה: אי שתוף מיעוטים במוסדות מוציאים לפועל. הדבר היה לפני 15 שנה. לפני 15

שנה אי אפשר היה לשתף את ערם. מאז עבר ערם כברת דרך ארוכה.
עכשיו לא לשתף את ערם זוהי אתנקה בחזות חיים. מוקיעים אותי על
עוון דרישתי למוסדות גדולים המשתפים את כולם. אני בטוח בדעתי.
השפעת ברל ובן-גוריון בין שבעה אנשים היא פחותה מאשר בין 35
אנשים, זה כלל ולא חילוק.

השומ"צ עבר את גבול הרשות לא לשתף אותו. חוץ זה, הרי אתה
מקפח את חייו אם אינך משתף אותו, אם הוא אינו יכול להגיע לכך
שחבר יהיה במרכז המבנה. ובכל עוד כך הדבר. הרי הוא עלול לחשוב
כי צריך לשבור את מבצר המנהיגות הזאת שמונעת אותו מזכותו זאת.
אני נזכר כי בבואי לארץ עבדתי במרחביה בחובלה שעורה. חברי, תמרי,
הקדים ובא לארץ שש שנים לפני, איך תאב זיך נישט ג'קענט אריסקוימען.
תמיד הייתי הלוך לעומתו ובעיניו. אני זוכר שאמר לי: אין לתת לכל
הדש פרידה. חזן ודעם קיין מאל ניט דערגייען צו אַ פרידה!

יש ביניגו הרים המשמרים על אוניברסליזם של האינטרס
שלהם לכל צדדי החיים. ויש באמת רבוי ושוני של שטחים. כל זה יכול
היה להתאחד במפלגה. אולם הדבר לא התגשם. הדבר לא היה.

משך שנים הייתי שליח של ההסתדרות ל"החלוץ" (נדמה לי,
שהמאמר הראשון על "החלוץ" היה של ברל. נזכרים כי המאמר נכתב בשנת
תרע"ז). יום אחד נסעתי לועידת החלוץ מלווה במכתב מאת הועד הפועל
של ההסתדרות הדורש כי הועידה הרחה תיות ולא יכול להשתתף בה חבר
הועד הפועל של ההסתדרות. ואני עוד אז חבר הועד הפועל של ההסתדרות.
מתאים אני פסול. מדוע? אח"כ נחווה מצב כי למען שפיה בועה"פ צריך
להיות גם חבר המושב וחבר חבר הקבוצות. זה נחשב לפרינצים ברוע כמובן.
אומרים: צריך שהכלל יבחור. אם לשתף את אלה ואת אלה הרי זו פדרציה.
לפיכך במשך שנים נתמנה הועה"פ ע"י ב.כ. וב.ג. לפעמים בהסכמת
שפרינצק. היתה בזה גמישות אפרופוזיציה. כללית איננה מוסד
קונסטיטוציוני.

ובינתיים התהוה גם אפרט. אינני בין הזורקים אבן בחברים
העובדים את עבודת ההסתדרות. אולם צריך להגיד שהאפרט איננו כולו
אידיאי. יש שהוא תלוי וגורם זה הפך לענין שאיננו מקל על הקנת
הדברים. בצורך של חברים מגופים שונים בחטיבות חברתיות שונות לבוא

לידי ביטוי בהיסטוריה ההתחלתית של התנועה לא היה משום אינטרסנטיות.
אני מכחיש שיש כאן ענין של אינטרסים במובן הגס של המלה כמי
שנוהגים לסמן את הדבר. היתה בזה שמירה על דרך. רצון להשפיע לפי
כוחך מעובדתי. לא היו טיעות אך היתה חתירה לדרך בלי קולקטיביות
רעיונית מוקדמת היה שיתוף רעיוני. גורדוניה נושאת אתה את רעיון
הקולקטיביות הפוליטית לא פחות מאשר השומה"צ. יכול להיות כי אילו
פגשה גורדוניה בבואה לארץ את המוה"צ בטרם היה מאוחד עם מפא"י
היתה פחות מסוגרת ופחות אוטונומית. בקבוצינו על פי מתוכנו היתה
תופעה זו פחותה מבקבוצים אחרים. כמובן שבתקופות של הפסקה עליה
מתהוה קרבה בין אנשים שאינה מושפעת מזרמי עליה חדשים. אגב, אני
כשלעצמי אינני פוסל אינטרסנטיות. היובי הוא שאנשים נלחמים על
דברים מתוך האינטרסים שלהם אם האינטרסים אינם פסולים, אם האינטרסים
הם פועליים, ציוניים וסוציאליסטיים. חשובה לי בדבר עדותו של שקולניק.
אני חושב שגם בחבר הקבוצות התחירה לביטוי בתנועה ובהיסטוריה היתה
יותר מדי הצורך להשפיע על דרך התנועה מאשר "אינטרסנטיות".

יש בינינו חלוקים בדבר גבולות העצמאות של תנועתנו ואפשר
להביא את החלוקים לידי מרחקים וניגודים גדולים מאד. לגבל יש דעה
כי בכל מוסד כללי מובטחת דרכנו מאחר שהעם הוא עם של עובדים ודרכנו
נכונה, היסטורית ואין סכנה.. לי אין ראיה כזו בדיוק. האם אנחנו
הולכים בפרינציפ זה של עצמאות עד להתנגדות; האם אתה הולך בפרינציפ
של הכלל הלאומי עד להתבטלות פועליות? יש בזה התלבטות. אנשי הקבוץ
רגישים מאד לערכי העצמאות המעמדית. אנו הכי מפונקים בעולם באמת
בהרגשת חופש החיים. אין בעולם אנשים כל כך חפשים בחייהם ובעיצוב
חייהם כמונו, לא ברוסיה ולא באמריקה. ברוסיה ישבתי במאסר ארבע
פעמים ודומני שהייתי ארסטנט לא רע; הסתגלתי לתנאי הסוהר; אולם
האם הייתי יכול לחיות בישוב רוסי או אמריקאי - אני מטיל בזה ספק.
מידת החופש שאני רגיל בה בישובי לא אזכה בה בשום מקום בעולם
(בן-גוריון: ברנדס לפר פעם בגרמניה, שהה שם בבית מלון. באחד הלילות
שרק בחדרו ובאו אנשי המלון והודיעו לו כי אסור הדבר. הוא ענה:
אצלנו בקופנהגן מותר לצפצף).אצלנו בעין חרוד מותר לצפצף. תנועה

קבוצית רגישה לתביעה בעצמאות המעמדית של תנועתנו. יכול להיות שיש גם אילוזוריות בהערכה כוחנו לעמוד על משמר עצמאותנו אולם אנחנו רגישים למלחמה עליה.

המוסדות המוציאים לפועל מנהלים את התנועתן המלחמה להשתתפות בהם לפי מידת הכוח ולפי רצון הבוחרים היא איפוא חיונית. הקו שידריך וינהל את תנועתנו יהיה הנובע מכל ההשפעות שישנן בתועת הפועלים הציונית, הסוציאליסטית והחלוצית. הקבוץ המאוחד הגיע ליהסיות ה א ח ר ו ן ; נכון אמר ברל שאנחנו מוכנים על מרות והכרעה של הכלל הקבוצי והכלל הפועלי.

נחוצה נציגות של כל הכוחות. אגב, אני מבין גם על התלכדות סביב נציגות אישית. אם יהיו בעין הרוד 30 חברים הרוצים לבחור את פלוני גם אם הוא ירוד בביסוריו - מותר להם. הדרך לא לשתף את כל הכוחות לפי ערכם נפסלה ע"י מציאותנו, לאחר 26 שנים המסדנו איחוד והמסדנו אמון של המאוחדים.

סיעה היא הופעה עוברת, לא יציבה, לא לה העתיד. אולם אם היא הופעה טבעית אין ביטלה ואין איסורה חיוביים. איך היא מעבורת על ידי איחודה בבנה פעולה משותפת, מאחדת, בכוח אמון הברי, במובן המדות לתנועה; כמובן, הכרעה וקבלת דרך ברוב דעות. אולם אף פעם רוב איננו מאה אחוז. אין אפשרות ששמונים אחוז יתנהגו כאילו היו מאה אחוז; גם לשמונים אחוז אין רשות להשמיד עשרים אחוז; לא רק השמדה פיסית, אלא גם ביטול ערך.

יש לי שאלה מצפונית: אני נכנע למרות? כן! אם קבוצי איננו לגלי במפלגה - לא אהיה במפלגה כזו. אם אהיה במפלגה אקבל הכרעה. בדבר חשוב לך ויקר לך קשה לקבל הכרעה; אכנע בכאב ובהכרה שאני צריך להכנע מפני שאין לי תקוה להביע למסרותי שלא ע"י המעמד כולו; אולם את קובע ביותר ענין הדמוקרטיה.

אם למשל, הדרש הכרעה בדבר עצמאות הפעולה המעמדית באחד השטחים אני אומר: אקבל הכרעה של המעמד, של ההסתדרות, או לפחות של המפלגה אם הכרעה זו תהיה דמוקרטית ממשית, כלומר, אם ישאלו החברים ויאמרו את דעתם. לא לכל דמוקרטיה אני רגיל לקרוא דמוקרטיה. הנה אנחנו נתונים בבירור בדבר החלוץ, שליחות לגולה וכד'. השבנו שההסתדרות

היא מקור השליחות והיא משולחת שליחים. אם רוצים לשנות את הדבר דרוש לערוך בירורים בין חברים, בכל סניף ועל יסוד זה בחירות ונוהג זה הרי איננו במפלגתנו מזה שנים.

הרי היה אצלנו אחד מבני בחירות ואחד מבני ועידות. אני מוכן לקבל הכרעה ב-95 או גם ב-100% של השאלות בתנאים של דמוקרטיה רעננה ונחושה. כמובן תאמרו שאפשר להביא את הדבר לידי אבסורד. בכל יום ידרשו טבנקין, אידלסון, גלילי הכרעה של הצבור כולו ואי אפשר יהיה לפעול. אולם במציאותנו היה נהוג אבסורד הפוך. במקום ועידה אחת לשנה אין ועידה אחת לשבע שנים (בן-גוריון: זה מרס אותנו) והרי בתנועתנו מתחדשים יום יום דברים חיוניים ומכריעים מפני שיש לנו ממשלה אויבת ומפני שתנועתנו היא תנועה משנה חיים. היה דבר מחנך בעובדה שבן-גוריון קבל את הכרעת הצבור בדבר דחיית הסכם העבודה עם הרביזיוניסטים בענין המחלוקה קבלתי הצעה של אליהו במרצא. היה זה הסכם דמוקרטי. בשבילי היתה המחלוקה שאלה החורצת את גורל תנועתנו, הפיכת תנועתנו ממחשבותית למיליטריסטית.

יש בדברי שפרינצק ביטוי להרדמה של מועצה כולה. שפרינצק שואל מה בין טבנקין לסובין. אינני חבר סיעה ב' כי אין לי יסוד אידיאי מבורר שמחבר ונקבע במשותף אתה. אולם אני מכיר בזכותה.

אינך יכול לדרוש ממני שלא אתענין בחיי הפועלים בעיר. דרשו מאתנו שליחים לעיר. שליחינו נפגשו עם פועלים בעיר. שלחנו שליחים לא מתוך קולקטיביות רעיונית; הם לא היו שולחים דו"חים. מפעם לפעם היו מספרים: יש חבר א באגודה – מדוכא. באגודה המקצועית חשובה הדמוקרטיה יותר מכל שאלות. האגודה היא לחבר ביתו. אני לא הייתי סובל עלי מרות לא תנועתית ולא צבורית של מזכיר שלא נבחר.

אצלי התחיל הענין דוקא מחיפה. חברינו ביגור השתתפו בחיי ההסתדרות בחיפה. בגלל דעטור וגברים מיגור היו פעילים בחיפה. נוכחנו שיש שם הופעה מדכאת. היתה ועדה. נוכחנו שיש הופעות של שלטון, של חלות ראימה, של אמרט משהלם. ובתל-אביב הגיע אלי דבר המשפט הראשון מסוגה של בתשבע. היא אמנם לא הצדיקה את הנאשמים, אולם אמרה שיש כאן השפלת האדם. יותר ויותר נוכחתי בכך.

זכורני שהיה זמן ולא נתנו לקיבוצים אפשרות לפעול. קיבוצים,

ארכיטקט, פקידי ולימים עשה קיצים בחברים אחרים אותו דבר. הן הראשון שהתקומם והלך מהעיר היא זיאטה. אנחנו לא יצרנו את סיעה ב', גם בן-אהרן לא יצר אותה. החברים האלה השיגו רוב ומזמן שהגיעו לרוב יש מלחמה אתם מלמעלה, דרך משפטים ודרך מינויים. הרי זה המרץ חברים פשוטים, פועלים במחנות, עובדים שכירים בקואופרטיבים והם לא יכלו להגיע לידי גלטונג שלהם. הגיעו עד לידי סיעה. אפשר לבטל סיעה בזרוע כן, איך על ידי דמוקרטיה באגודות המקצועיות, גם בסכנה ש"המ" יהיה עם המזכיר, אין למחוד מ"המ" היהודי. אני רואה סכנה בשליחת חברים נפ עלול להרוס את חייהם. אסור להביאם ליאוש מתקוה להגיע לידי גלטונג שלהם במפלגתם המעמדית. הרי גם קיצים צריך היה בשעתו לפרוץ לו דרך כדי להגיע לביטויו הצבורי בתנועה ואין למנוע זאת מאחרים. כשישבנו על המדוכה של חיפה לא הייתי בעד עריפת ראשים. אולם אני צריך לומר כי לא נהגנו במקרה זה מוסריות ולכבוד להסתדרות.

יש הכרעות חיוניות ודרושה מדות חשובה הנשענה על דמוקרטיה חיונית. אנו משותפים עם השוה"צ ברוב הדברים, ברוב העיקרים. נקרא לו לאיחוד . אם השוה"צ איננו רוצה – אז קשה. אם נראה אין זו אגדה. האם דלתנו פתוחה לכניסתו? לא, הרי אני איני יכול להיות במפלגה וכיצד יוכלו הם להיות במפלגתנו? אם אני אצא מכאן כיצד נזמין אותם לאיחוד? והרי עוד בועידתם במשמר העמק קראתי אותם אל מפלגת פועלי א"י האמת.

לא נכון הדבר שאיש מאתנו לא הסכים בשעתו לכניסתם למפלגה כמטיבה. אני מעולם לא הצבעתי בעד דחיית הצעתם. יש חברים שזוכרים זאת. זכורני שהייתי מחולק בדבר הזה עם אחדים מחברי בקבוץ.

משמת שלמה המלך ועל כסא המלוכה עלה רחבעם, שאל בעצת הזקנים והם יעצו לו להקל את העול, אולם החל לשמוע לעצת הזקנים שמע לעצת הצעירים שאמרו לו: הכבד את העול. אביך הכה אותם בשוטים ואתה הכה אותם בעקרבים. עקרבים תחת שוטים. – אי אפשר לפזר את הקבוץ, אי אשר לפזר את סיעה בז בתל-אביב. מדות דימוקרטית הם יקבלו. אמנם אינני מזדהה אתם, אולם אני מכיר בזכותם. מטרתנו להגיע למפלגה שלמה ללא סיעות ע"י עבודה משותפת, חיים רעיוניים דמוקרטיים. אמנם מזכירות המפלגה עשתה עבודה עצומה מאז כפר ויתקין, אולם בכל העבודה הזאת לא

צעדה אף צעד אחד לדמוקרטיזציה של חיי המפלגה.

המשך המצב עד לסוף המלחמה עם קריאת לשומ"צ לאיחוד; שיתופנו כסיעה בתוך התנועה; לא בטול הסיעה, לא הכרזה על ביטול כפר ויתקין. בעבודה משותפת נתגבר על זה. כפר ויתקין - עקרבים. השינוי שצריך לבוא מכאן הוא השתחררנו המלאה בפועל. בשבילי זה שינוי. בשבילי זאת הקרע. היה עוד מועצה ותעבוד הועדה שהציע בן-גוריון.

המפלגה ממשיכה בקירוב המאוחר; קוראת לשומ"צ ולפועלי צ לאיחוד, עובדת במשותף בדמוקרטיה ממשית; דורשת תנאים לשובו המפ"א של בן-גוריון להנהלה; מחליטה החלטה פוליטית.

<u>בן-גוריון:</u>

לאחר ששמעתי את דבריך אני בטוח שאפשר להרוס את אי ההבנה שצמחה בינינו. כשהייתי בועידת הקבוץ בנען והקשבתי לנימוקי המתנגדים לאיחוד התנועה הקבוצית, אמנם לא שוכנעתי בצדקת נמוקיהם, אולם הלכתי מנען בהכרה כי צריך להסיר מסדר היום את הויכוח על איחוד התנועה הקבוצית. אם יצחק וחברים אחרים מקבוץ רואים באיחוד פירוק הקבוץ הרי האיחוד איננו אקטואלי. זו היתה דעתי אם כי לא הסכמתי לנימוקי השוללים את האיחוד.

בענין הסיעה יש גם כן השקפות שונות. יש חברים במפלגה ואני בתוכם שסיעה מוציאה אותם מהמפלגה. אידלסון מאמין כי אני בסיעה ב'. אני מאמין שכך הוא מאמין. אולם אני אינני מסוגל להיות בשום סיעה; איני יכול להיות בסיעה. בשבילך זה הקבוץ, הגשמתך הוא הקבוץ. חייתם המפלגה כל עוד אין איחוד כללי של פועלי א"י. אי אפשר להכניסני לסיעה. אני שולל מכם את האפשרות ואת הזכות להכניסני לסיעה. כמובן, יכולה להיות גם מפלגה פדרטיבית, אולם אני לא אהיה בה. אינך יכול לגזור עלי חיים שאיני יכול לחיות אותם (<u>טבנקין:</u> אני שולל רק סידור סיעה וסגירת דרך בפני השוה"צ) יש דברים הקודמים לכל פרוח: זכות אדם לחיות ברצונו. אלה הם חיי לא מתמול שלשום אלא זה 37 שנים. אינני יודע איך לעשות זאת, להיות בסיעה.

לטובין יש אותה הזכות כמו לי ולא אוכל להיות בתנועה שאין בה
לטובין אותה הזכות. טובין מוציא אותי מתוך המפלגה.

ואם סיעה איננה קדושה (גם מפלגה איננה אידיאל. המסתדרות –
כן) ואם אומרים לי כי סיעה נולדה בתוצאה של הנאים רעים, לכן אם יש
לנו קצת אמון כל אחד בעצמו ולחברו ש נבדוק את הדברים לגופם, נבדוק
אותם בתל-אביב וגם בחיפה.

אינני יכול להיות בסיעה. סיעה עלולה לפוצץ. אינני אומר
שכך הדבר במפלגות בעולם, מכל מקום בתנועתנו, בקרב פועלים יהודים
בא"י כך הדבר. אם מענין אינו פרינציפ אי אפשר לותר עליו?
(טבנקין: על זכות אנשים להיות בסיעה אי אפשר לותר).

המועצה מביאה אותנו ליתר הבנה הדדית. אם יש ענין כאוב
בתל-אביב שעלול להביא לסיבוכים גדולים בתנועתנו ואם יש לנו גם
קורטוב של אמון הדדי – נבדוק את הדברים; נתיאם ברצינות ונעשה
מאמץ גדול. הצעתי זאת בשעתו לבת שבע. אמרתי לה: אני רוצה יחד אתך
להלחם לשינוי הדברים ולתיקונים. אינני אומר שנכריז על ביטול,
נבדוק תחילה. אינני אומר שאין בתל-אביב דברים חמורים.

<u>אליהו גולומב:</u>

בדבריו של טבנקין יש כדי לתת פתח טוב לפתרון המצב שאין
ממנו מוצא. אני אינני מסוגל להקיף עולמות. אני מבין את גישתו של
טבנקין. הוא כולל יריעה רחבה. אולם דברים שערכם שוה במקום ובזמן
מסויים לא תמיד שווה ערכם בכל הזמנים ובכל התנאים. אני מקבל את
הצעת בן-גוריון. הדברים דורשים בירור יסודי. לדעתי אנחנו יכולים
לקיים את אחדותנו במילואה. יש שאלות הדורשות בירור. נקודת המוצא
שלי: הקושי שלנו להפרד (טבנקין: הביטוי של המועצה היו הדמעות של
הרצפלד) למה כל כך קשה לנו להפרד? קשה מפני שיצרנו משהו בארץ;
אולם בכל זאת לא זה העיקר. אמנם גם זה מספיק, אך יש משהו גדול מזה.
הרי כל אחד מאתנו חי בעיקר, אם גם הוא מתכחש בדברים אחרים. הדבר
העיקרי המכביד על הפרוד היא ההרגשה שלנו שאחדותנו הכרחית אם אנו
רוצים בתקופתנו זו להביא לידי גילוי מלא את כוח עמנו בעמידה על

נפש חשארית.

הויכוח המדיני לא היה כזה כפי שהיה במועצה אילמלא המצב הקיים במפלגתנו. לי יש הכרה שלא תמיד אנחנו נפרדים מפני שיש בינינו חלוקי דעות. מתפתחים חלוקי דעות מפני שלא בדרכנו את הדברים יחד. אצלי יהיו סלופים במחשבתי הפוליטית אם לא נשב יחד אתך, יצחק, וכן הדבר גם אצלך. חברים, שמזמן שאני מכיר אותם הם לא רק בעד מדינה עברית לעתיד לבוא, אלא רואים בה דרך לעתיד לבוא, דרך להגיע לרוב ואני רואה אותם לרגל המצב הקיים מפקפקים. עד כמה שאני תפסתי את דעת טבנקין במשך השנים הוא ראה את המדינה העברית לא רק במטרה סופית אלא בדרך להגשמה. אילו ישבנו יחד היינו מתקרבים אחד לשני. אם נשב יחד כדי לקבל החלטה אחרי שיהיה גבוש מוקדם של דעות, לא נגיע לאיחוד.

בדרך לאיחודנו היו פשרות. לא קבלנו בשעתו את הצעות טרומפלדור בדבר ברית. קבלנו שורה, התסתדרות היתה פשרה והיא הובילה לאיחוד. צריך לאחוז בכל דרך המובילה לאיחוד גם אם מצריכה פשרה. דרך המייצבת חוסר אחדות – לא נקבלנה, מפני שהיא סותמת את הדרך בפני תנועה חזקה וגדולה. בהשקפתך על מה שצריך להיות אני רואה חזרה אל הפוה"צ. מפלגה שהיא ברית של סיעות זוהי שיבה ללא-אחדות (לויטה: מי הציע ברית של סיעות) או כשאתה אומר איסור הסיעות היא סגירת הדרך בפני השוה"צ. אני בעד הנסיון של בטול הסיעות ולא איסור הסיעות.

ישראל הראה לי פתקא של לויטה בה היה כתוב: "די שטימונג איז גאר, אולם אני חושש שהאבשטימונג וועט זיין קעגן". אני בעד החיים האובשטימונג. נקים את הועדה שהציע בן-גוריון. אולם הנוחתי למפרע היא בטול הסיעות. המפלגה לא תוכל להתקיים בלי זה. מפלגה שלא יהיה בה צורך בסיעות כפי הניסוח שלך, שלא תהיינה בה סיעות כפי הניסוח שלי.

ההצעות של שפרינצק נכונות בהנחה שנסדר בכה את היינו במפלגה שלא תהיינה בה סיעות. דרוש לנו ויכוח בענינים פוליטיים; יש ענינים שעליהם לא דברנו: דרכי המלחמה שלנו, מלבד ניסוח המטרות נעמוד בפני הכרעות חמורות ואם נתחיל את הדיונים מאוחר מי יודע למה

נגיע. אני רואה סכנה גדולה בזה שאיננו עכשיו בהנהלה ההסתדרות הציונית במלוא כוחנו. אנו מפסידים את משקלנו בהסתדרות הציונית. אך בעיקר אנו מפסידים את כוחה של ההסתדרות הציונית עצמה.

לפעמים דחיה היא דרך לתרופה (בן-גוריון: יש מלגרמה מלונדון כינעמוד בקרוב בפני הכרעות).

<u>שקולניק:</u>

ההצעה של אליהו הן כן ההצעות של רצח המפלגה. אני מסכים לראיית החולשה האירגונית של המפלגה שלנו עכשיו. מה אתם רוצים, הרי כל השנים פרנסנו את המפלגה בקו חרובים, לכן האש די בעתאם אזא ארסעתען. לא התמסרנו למפלגה. לכל אחד מאתנו הרי היא מרכז אחר והיתה קבוצה מרכזית אחת בלבד שהיתה מסורה של פני אל כל התדיחות שבעולם. המפלגה לא היתה מכונסת, לכן באו הדחיות משישבה לישיבה, מזמן לזמן והמפלגה הלכה ונתפרקה.

כששמעתי את דברי טבנקין על הרגשה הקבוץ את עצמו כבן חורג במפלגה השנוי: גרואלד, הרי אלפי החברים של חבר הקבוצות חושבים את עצמם ללא בני המפלגה. כך חשבו את עצמם שנים. הרי שנים דאגה המפלגה לכך שהם יראו את עצמם כלא בני המפלגה.

במשך השנה הזאת הצלחנו משהו לרכז את העצמות המפוזרות של המפלגה. אם במועצה זו איננו יוצאים בידיעה שאין סיעה הרי זו אשרמיה אירמת של המפלגה. דהרי צריך להבין כי סיעה אחת היא למחות שתים, אם לא למעלה מזה.

החלק הצעיר שבקבוצי גורדוניה עשה / דרך רבה ועצומה להתפרקות מכל מה שלא היה שייך לחבר הקבוצות בגוש התישבותי. הויכוחים בעניין הנוער הגיעו לנקודה רחוקה מאד אצלנו. חבר הקבוצות וגורדוניה הובאו כמעט לידי הסכמה להכרעת המפלגה בדבר איחוד הנוער. התחיה איננה שתי סיעות, אלא שלש.

הנה אנו עלולים להפסיד את המושבים כולם למפלגה. במספר בשורותינו קטן בהרבה בהשואה למספרם בארץ. הם פנו עורף למפלגה. המפלגה לא שולטת בהם. הנה לדוגמא מושב עטרות. התחלנו לטפל במזכירות שלהנו

מכתב לעזרא, ענה לי לודז'ינסקי. שלח מסים בשביל חמשה חברים: לודז'ינסקי עצמו, אישתו של לודז'ינסקי ועוד לודז'ינסקי ועוד לודז'ינסקי, עם ורקס צראארן ורערן. הענין מתפורר. הרי אין מאמינים שהמפלגה יכולה להכריע ועכשיו שוב נצא בלא הכרעה, אני רואה בזה דבר איום.

אני אומר היום ואני שותף לחששם נעשה שולחן ערוך איך "תמות" המפלגה. אני בטוח שאפשר לעשות זאת. נקבע למשל, כי כל חמשה חברים בסניף אירגוני רשאים להביע אסמה כללית לברור כל דבר, במקום לקיים מסגרת שבאמרה מסכנת את המפלגה. תנו את המסבירים ויחד נחרים את המסבירים. אני שומע כי יש חלוקי דעות. אין טעם שטוען כי אין חלוקי דעות. אולם אותי חלוקי הדעות אינם מפחידים כל עיקר. פעם אמרתי לעצמי: מה שטוב לטבנקין כציוני וכסוציאליסט, סוף סוף טוב גם לי. ואם בענין מסוים תקבל דעת טבנקין - תתקבל דעתו. אמנם לא היו בירורים רחבים בצבורנו, אולם בענין הסיעה הרי נסענו ודברנו אף בעזעצמע רייד.

המסקנה שלי היא: סלום עור אגסה-אגסה בפר ויתקין, מלבד המכנם שלנו על דבר שליש. למעשה ישארו המודרות אותם החברים, אינני רוצה "לאדרים" בדבר. אל תשכחו כי מבירות המפלגה היתה צריכה לשמור ביסודו של צ'רצ'יל לבל הפורק האימפריה.

אין כפר ויתקין; אין סיעה; אין שליש.

אולי נגסם שנתיים לעבוד ככה ואז נראה הבצעקתה? היום סיעה היא דיכוי המפלגה. אני שותף לדעתו, טבנקין, כי אסור למפלגה לארגן אופוזיציה בקבוץ ובקבוצה. אני מוכן אתך יחד לפעול להקמת בריה התנועה הקבוצתית אם זה עבר, כל זה אם יש לנו מפלגה אחת.

אם תהיה סיעה ואפילו תחזור למרכז, נצטרך להגבש לחוד, הרי ככה יצא מעגל של הרכב מרעצה פולל-ברנה באילת. כדי להבטיח את הבחירה צריך אני לאסוף תחילה את החברים ולארגן אותם לבחור כמי שצריך.

האמת היא כי בלבי אני יכול להיות עם השומ"צ במפלגה אחת. יחד עם זה הייתי תכופות במקומם כנגד התנגדנו אליהם. אולם אם הדבר עלול לקדם, אני מעלה על הדעת שלש שנים קיומם בסיעה. (בן-גוריון: אוטונומיה), (טבנקין: תיבה) לשלש שנים בתנאי שאנחנו מפלגה ללא סיעות.

צריך להסיר הבלורים מהעינים. כשאני חושב על העבר אפשר, כי מיד לאחר המאורע של אחדות העבודה ואפוה"צ הוטל משהו לבית הזה אשר פילג אותנו כבא בדבות אימים. אולם מאז הרי נתגברנו.

לא תהיה לכם מפלגה, נהיה סיעות. במקום זה הבה נעלה דברים רבים אל השולחן ונברר אותם. סוף סוף גם סיעה הרי איננה משיגה מאה אחוז של מבוקשה. הרי אתם אומרים כי זו צורת העבר, רק הכרתי ובז ההכרעה הרי איננה בדברים שאתם יכולים לומר עליהם שזו הפרת דת.

<u>טבנקין:</u>

יש לנו שנסה לא להפרד. מה שנוכל לעשות במועצה נעשה בה ואח"כ נמשיך.

אני רואה בדברי שקולניק ואליהו בדבר השוה"צ דברים המגדילים את השנסה הזאת. אני רואה את הסיעה כצורה עוברת. במגמה לעצב את המפלגה כמחוסרת סיעות ולאחד בתוכה את השוה"צ, אנו משתפים פעולה במשך שנה באינטנסיביות רעיונית דמוקרטית, בקיום הועדה שהציע בן-גוריון, בשתוף השוה"צ בועד הפועל של ההסתדרות במקודם. איך זאת שאנו יוצאים מכאן בפיזור של הסיעה. נכנסים למרכז ולמוסדות המפלגה במגמה להגיע במשך השנה למפלגה בלי סיעות ולאיחוד עם השוה"צ, בלי מלחמה כאן על פיזור הסיעה.

<u>קפלנסקי:</u> דבריו לא נרשמו.

<u>אידלסון:</u>

באמרי כי בן-גוריון הוא עכשיו מסיקה אין פירוש הדבר שאיש איננו יכול להיות במפלגה ללא סיעה גם כשיש בתוכה סיעות. אמרתי זאת למול העובדה כי המלחמה בסיעה ב' מאחדת את הג' השונים.

שקולניק ספר על מה שנגע בחלק אחד של הצבור. אני רוצה לספר על החלק השני. אני דואג לכך שהמפלגה תהיה מושכת את כל הזרים לשורותיה. אני רוצה שכל חברי הקבוץ המאוחד וכל חברי הפריפריה של סיעה ב' יוכלו להכנס למפלגה, כשם שאני רוצה שכל המושבניקים יכנסו למפלגה. צריך שיראה ל נ ו כי מתחנו לשוה"צ את הדרך. אינני יודע

את הדבר יצליח, אולם אילו התחילו בהנהגת המועלים להסיר מהדרך את המחרסים שמפריעו היה בדבר אזה עצמו כדי לקדם את האיחוד. כשאומרים שאפשר וצריך להביא לידי מפלגה שאין בה צורך בסיעות, אין בזה איסור על סיעות.

<u>סירני:</u>

אני הייתי בין חברים שהיה להם בטחון כי מפלגתנו לא תתפלג. עשינו צעדים קדימה. אני מוכרח להיות זהיר. אני רוצה לבחון לעצמי מה שהשגנו כדי לראות שאיננו הולכים הזרה. צריך להיות אקט משחרר לכן אני מציע במועצה הזאת שתי הודעות. הודעה אחת בדבר בטול החלטות כפר ויתקין. הודעה שניה בדבר ביטול הסיעה. זהו מה שדרוש עכשיו לתנועה.

<u>ב. בצנלסון:</u>

את נשמעו הרבה הצעות טובות. חשובות לעצמן וחשובות לעצמנו. הדברים עוד לא לכשו את הצורה הבהירה, זה עוד חומר היולי, והדברים קשורים זה בזה. דרושה לנו תמונה בהירה ולכן עודני חושש פן יצא המאמץ לבטלה.

שתי מלים ליצחק. היום יצחק ביטס על יסוד ניתוח של העבר היסטוריוסופיה שלמה של העבר. במדה שזו ראייה אישית שלו, הרי זו תעודה חשובה ומע/נינת. הפעם שמעתי ביצד ראה יצחק התפתחות חיי מפלגתנו במשך עשרים שנה. אילו ישבנו עכשיו בועדה ברור או בשיחת חברים הייתי מרצה קו־רפרט על ההיסטוריוסופיה שלי, לא מתוך הבטחון שהאמת אצלי, יש דברים שאני יכול להשבע שיצחק רואה את העובדות לא נכון.

מה שהיה מהתמהמהויות המורנה, אינני מסיר טעל עצמי את חלקי באשמה, בשבילי די סרבי שנתגלה ניגוד ביני ובין יצחק בתפיסת חיים קבוציים. הדבר קשה לי מבחינה יסודית שביסודית. לא לו שאלוני בבגרת אם ביני ובין יצחק יתפתח ניגוד בתפיסת חיים קבוציים – לא חשבתי. זה יותר חשוב לי מאשר ניגוד בכמה שאלות חשובות אחרות, הייתי נותן שנים מחיי כדי לבטל ניגוד זה. אולם חייב אני לומר כי מפלגת פועלי א"י מעולם לא התערבה בחיי הקבוץ להכריע בויכוח אשא שביני לבין יצחק. אני אומר זאת לא לשבח ולא לגנאי. אני קובע עובדה. השאלות הן של חבר הקבוצות ושל

הקבוץ המאוחד. מעולם לא היו בידי מכשירי מפלגה. ועוד: המפלגה לא עשתה דבר לגבי ועידת נען. אמנם אחרי ועידת נען קבלתי מכתב מאת חבר חשוב אחד הכותב לי שבאתי לנען לסכסך. עקרתי הרבה מרירות מלבי. אני צריך לומר כי יש חברים כאן שיאשרו את הדברים כי תפקידי בנען היה למנוע את חידוד הענינים. שאלוני מדוע ישבתי בסיעה בנען, עניתי כי אני בא לכל מקום שמזמינים אותי והחלק השני בקבוץ לא ראה לנכון להזמין אותי.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

הקרע הפוליטי ביני ובין מנהיגי הקבוץ התחיל אולי מאז שהחלטתי בשנת 1932 להכיר מקרוב את המצב ב"החלוץ". עשיתי מסע גדול והייתי בכמה וכמה מקומות אינקוגניטו. בשבוע האחרון למסעי הגעתי לורשה. חזרתי מזועזע ממה שראיתי, מזועזע מיחסי הרוב והמיעוט. גרררוניה כעסו עלי על שלא הראיתי להם הבנה. לא יכולתי לגלות להם שיש לי בקורת קשה על המצב. פניתי לקבוץ המאוחד בבואי ארצה לפני שפניתי לועד הפועל של ההסתדרות והלכתי למועצה בכפר סבא ושם מתחתי בקורת. אם יצחק יכול לומר כי יש לו אהדה למצבה של סיעה ב' בתל-אביב אני יכול לומר כי יש לי יחס למיעוט שבקבוץ המאוחד שמצבו איננו כה טוב.

עמדתי לגבי השוה"צ ברורה. בזמן שהפצתי באיחוד התנועה הקבוצתית איך אפשר ליחס לי מחשבה של אי רצון לשתף את השוה"צ באיחוד הזה. הרי הפצנו באיחוד משולש. אבב, השוה"צ אמר פעם לאחדות העבודה כי ילך לאיחוד אתה רק בשלשה, רק יחד עם הפוה"צ. וכשקראנו לו לאיחוד כזה ענה ואמר כי עמנו היה מתאחד, אך עם הפוה"צ לא ילך. הפצנו באיחוד משולש. כשלא יצא איחוד כזה הסכמנו לאיחוד של שנים. גם היום אני רוצה איחוד משולש, אולם אם השוה"צ לא יסכים איני רואה כל מניעה לאיחוד הקבוץ המאוחד עם חבר הקבוצות.

אני רוצה באיחוד מדיני עם השוה"צ. לפנים היה זה יותר קל. כשישבנו בבזל היה זה יותר קשה. עכשיו הרי יש אבסטנובוצ'קה. עכשיו יש יחסים, יש מספר ויש ליבה.

התקוה היחידה להתאחד עם השוה"צ היא שלא תהיה לו שום תקוה לפרוד בינינו. אילו היה יוצא אחד באתנו אין לי שום ספק בזה שפילדבנו לא היה מביא אותו לאיחוד עם השוה"צ. אני מפקפק אם ■ סיעה ב' תמצא דרך אל השוה"צ. אני גם מטופק אם הסיעה היתה מקיימת את שלמותה (קטלנסקי: זה נכון

בימס כל חלק לאחר הפילוג) נכון. קפלנסקי, את זאת אמרתי בסיום הועידה בכפר ויתקין.

יצחק הרצה הרצאה איך הלך הקבוץ ונדחק. היה זמן שהייתי עסוק בדאגות אחרות, כשהעריכה קלטה את כל כוחותי, בשהיתה נבחרת מזכירות מפלגה נתתי לה קרט-בלנש. אך ההרגשה של קיום גופים שראו עצמם בנים חורגים היתה רוקא נהלת גורדוניה. לא אמרתי זאת לשקולניק. מהעובדה של קיום גופים חורגים נפגעתי עד עומק הלב. בזמן שהקבוץ בוכה על מעמדו במפלגה איו בתוכו בנים חורגים. בשבילי ועידה אחדות העבודה בעין חרוד ב-1924, ראיתי בה נסיון להפוך את המושב לבן חורג. בועידה שלפני ועידת עין חרוד כשמדבר הוצע ע"י גדוד העבודה, התנגדנו לכך כולנו. בעין חרוד לא היתה הצעה כזו אולם היתה אוירה שהעמידה את חברינו במושב כנחותי דרגא.

אצלנו ש ההבנה על סיעות, באה מאנשים שאינם אנשי סיעה ולא יסכימו אצלם לסיעה. אני מצאץ מוכן במפלגה לקבוע צורות שיגבר על כל מיני מיעוטים ובלבד שלא יהיה גיבוש של ניבודים. לא אתנגד לרביזיה בתקנון כפר ויתקין. אינני מומחה לבחירות, אמנם ב-1905 ברוסיה התעניינתי בדבר ואז חשבתי את הבחירות היחסיות לנכונות. אולם מאז הוכרחה לי הסכנה שעלולה להיות בבחירות יחסיות לכל משטר חברתי תוך הסתכלות להתפתחות הפוליטית של אירופה בשנים האחרונות (טבנקין: ביטול בחירות יחסיות בעולם הוא אסון) יש לערוך בחירות כאלה שכל אחד יוכל להיות מיוצג ע"י שליחו הרצוי לו. אצלנו במפלגה הבחירות היחסיות קשורות ברבוי הניגודים, אך צריך למצוא צורה שכל איש יבוא על שכרו ויבוא על ביטויו. אילו היו במפלגה עשר סיעות לא תיתה כל כך סכנה, אך הרי יש נטיה להתגבש בשתי סיעות, רק בשתי סיעות.

אני מוכן לחשוב על כל דבר המבטיח ביטוי למיעוטםם. יחד עם זה מוכרח להיות משטר שימנע גיבוש ניגודים. לפיכך בשבילי ענין התבטלות משטר הסיעות הוא ענין יסודי ועיקרי. לא אלך אל השוה"צ כל עוד קיים בתוכנו משטר סיעות. זה ענין של רצון. אין זה ענין של החלטה. אני חמים דעים עם סירני, לדעתי זה יכול היה להיות סיומה האמתי של המועצה. כל הדברים הטובים שנתקבלו הערב הם אפשריים אם יש בטול משטר הסיעות למעשה ויש הודעה של סיעה ב' שעם שלמות המפלגה היא מתבטלת.

בן-גוריון:

אני אומר שנפליג לדרכים שישמש את הדבר לאל. אני מתכוון לטירני. הוא הציע לבטל את החלטות כפר ויתקין. זה בלתי אפשרי. אני מקבל שלא צריכים להיות מנצחים ומנוצחים. כשעשינו את הסדור בתל-אביב היתה הנחה זו יסוד. מה שהוא מציע פירושו עזיבת חברים את המפלגה, פירושו עזיבתי את המפלגה. זהו אישור משטר של סיעה, זו בשבילי השמדה. הרי לא הציע לרב פישמן לנטוע ביזם הכשרים.

אנחנו יושבים כאן לפי שהביאנו רצון אחד, רצון לשמור על שלמותנו. התקדמנו לא מעט. אם יביא לנו די כוח נפשי אולי נצא מכאן בדבר עצום.

אם נצא מכאן שלמים, הרי יש יותר משער שלמות התנועה. אז יש הנחה לאיחוד פועלי א"י. אינני יכול להשלים עם העובדה שהפועל המזרחי בחוץ. יש שם כוחות בעד איחוד. יש שם כוחות פועליים חלוציים ואם נדבר אתם כחברים, יסכימו. יש להם אמון אלינו אך הם אומרים כי השלטון הוא בידי מקיים.

נשנה את פני הדברים בצבור הפועלים; נביא לידי איחוד גדול בתנועה הקבוצית. עד לאיחוד נקים את ברית התנועה הקבוצית מיד, ואיחוד עם השומ"צ. זה דבר לא קל, אני יודע כי יצחק איננו מקל בדבר. (טבנקין: אני כל הזמן מדבר על יסוד ההצעה בדבר החטיבה שהציע שקולניק) התנאי הקודם הוא שלמות. שלמות אינה יכולה להיות חצאית. אין שלמות שאינה שלמה.

לא צריך להכריז שום דבר על סיעה. נאמר מפלגה אחידה, חרות, אקטיביות, דמוקרטיה. לא שנצא מכאן לבדוק יום יום אם כבר חוסלה הסיעה. אלא שמספר חברים יבדקו היטב את הענינים. ואלה שרק ענינים אלה הביאום לסיעה - יחסלוה.

שלה לקפלנסקי: איפה יאמר מפילה עלי דעתך בדבר אפשרות הגיבוש של הניבורים.

שם צריך לעקור הרבה סיוטים. עלי יש סיוט של שחיתות מוסרית בתנועה. שהביטוי לכך הן הסיעות. לחברים אחרים יש סיוט: פירוק הקבוץ. ויש מי שהסיוט שלו הוא שאין רוצים להתאחד עם כוחות שצריכים להתאחד אתם. ההתקדמות שהיתה כאן היא מכל הכיוונים. מענין שאני עצמי רציתי להציע את

הצעת שקולניק. עם ביטול הסיעות בתוכנו והקמת שלטוננו נהיה מורכבים, כמו בשאר הענינים נגיע לידי הסכם עם השוה"צ, לבניהו למפלגה, לאיחוד אתו, גם אז יהיה צורך לקיים מסיבה ארטונית לאקונה מעבר (אירלסון: הודעת ברל והודעתך הן הזרה מההתקדמות. אינני רואה שום פגם בכך שנאפשר את זה לשוה"צ לאחר שתבוטלנה הסיעות מתוכנו ושלטוננו הוחזר.

<u>י. גלילי:</u>

חבירי חברים, כי לי במיוחד קשה הדבור בין "הזקנים" הפעם. קשה עלי הפעם להתהלך בשבילי השיחה הזאת משום ערכה הגורלי ומשום המשקל האנושי והפוליטי שיש לכל מלה המדוברת פה. אנחנו מוכרחים לצאת מכאן בהתאמצות לאיי מפלגה שלמים, לחברים מחודשת. ויש לנו עוד אפשרות להתאחדות חישפר התאחדות שאינה מרגשת באמונת של כל אחד מאתנו לערכים שאותם הוא מוקיר ולמם הוא מקנא. בשבילנו רעות ועיקרים הם מבחינה מוריה, דברים חרותים עמוק ומשורשים במה הרבה חיי נפש ואנחנו מקנאים להם מאד. הקנאות הזאת איננה שלילה, היא בסוף לערות לכל פרס, אינהרם עמוק לעצב את התנועה שלנו ברוחנו, במסורנה לעיקר.

לאורה של ההתבררות שנגלתה לנו הערב מהלקמת המקורה. אולם גם מענה ממש, והמלמד לי על הבטוי אקטקי, שמא יש כאן מקום של טעות. אנחנו צריכים להיות מבוררים בדיוק, כשהלכנו לשיחה אמר י.ט. כי כל אחד מאתנו צריך לדבר את אשר עם לבו ועם מצפונו. חוששני לטעות. כשדבר טבנקין על לגליות של הקבוץ ואי התערבות באייר בעזרת הקנינים ובכשירי המפלגה היו חברים שתמהו להצגת השאלה. אני מוכרח להגיד: המושג קבוץ בתפיסתנו איננו חל רק על הישוב מקבוצי האחד, המסורד. הענין הוא: אחדותו של הקבוץ המאוחד, הסולידריות של ישוביו ואחדותם בדרך בנין הישובים, היותם נתונים למרות ארצית. הענין הוא באטריבוטים שהקבוץ אמץ לו בתהליך התפתחותו כגוף ארצי. הדבר מכוון לסמכותו ולזכותו של הקבוץ לפעילות בנוער, בחלוץ,xxxx בפעולה ספרותית ובפעולה רעיונית. היקף הפעולה הזו הוא לקבוץ ולחבריו צורך חיוני והכרח הנגזר מרוכו של קבוצנו בבנין ישוביו ובתנועה. אנחנו מדברים על כך שלא תקופח זכותו של הקבוץ. לא רק שלא תקופח במקצוע אלא שלא תהיה צרות עין וצרות לב.

מעילותו של הקבוץ במלוא ההיקף אינה באה ואינה צריכה למנוע את השתתפותם המלאה של חבריו בבנין המפלגה כבית לכולנו. חברי הקבוץ ישתתפו בפעולה הכללית, בסמינריונים, בספרות. הקבוץ יזקק למרות ההסתדרותית ולהדרכה של המפלגה, אולם הספק איננו יכול להיות תלוי על זכותו וסמכותו של הקבוץ לכל ענפיו כפי שנובע מצרכיו כהסיבה התישבותית חברתית ארצית.

בשבילי "הסיעה" אינה ערך מקודש. כבר נאמר כאן שהיא תופעה עוברת, הייתי רוצה שתהיה תופעה עוברת. הדעות שלנו הן החשובות לנו, החירות ושויון הזכויות של החברים הם החשובים לנו. התקוה להיי מפלגה בלי מכרח של סיעות היא בשבילי סיכוי של שחרור. היא תקוה לצאת מהאיזולציה שאליה נדחפנו. אני נדחפתי לסיעה. בטול הסיעה אפשרי אם ישמרו התנאים שהולידוה, כתוצאה של תהליך מכוון של חיי מפלגה דמוקרטיים ואפשרות שכל חבר בתוכה יבוא לידי בטוי ושכל כוח בתוכה יבוא במשקלו. אחרת אי אפשרית מפלגה מגוונת כמפלגתנו. אם בן-גוריון אמר כי הויכוח בינינו הוא ויכוח מוסרי, אז אולי זה נכון. לא מוסרי הוא מצב שחברים נושאי דעה לא יוכלו מבוססים כמשקל הדעה שלהם בתנועה וירגישו את עצמם דחויים. אינני מסכים כי סיעה היא "שחיתות". שחיתות גם כשאיננה בסיעה. השלמה עם דכוי, מצב שחברים רואים את עצמם מדוכאים הוא יותר רע מאשר נסיון של אי השלמה עם המצב הזה בהתלכדות לסיעה. זה הוליד את סיעה ב' בתל-אביב וזו התחרה לענין האחוד עם השוה"צ. בשיחה היה דבר שהפתיעני: ברל אמר כי הסתכלותו בחיים הפוליטיים של אירופה מלמדת אותו את השלילה שבשיטת הבחירות היחסיות. על זה העיר טבנקין בקריאת ביניים כי בטול בחירות יחסיות בעולם הוא אסון. ברל אומר כי יש לו ספקס על שיטת בחירות. נשמע אותו, נלמד אותו אולם הזכות של החברים לבחור על פי דעותיהם כפי שהותלט בועידת רחובות והרכב המוסדות ברצון הבוחרים המבוסס בבחירות צריכים להשמר עד שהמפלגה במאוחד תחליט על התקנון שלה ושיטת הבחירות הרצויה. ססטוםקור אנסי כפר ויתקין פירושו החלטות רחובות ועידת תל-אביב.

חברים, הרי עכשיו כמשע בינינו ובין אסון הפירוד. הרי כבר קשה היה להאמין באפשרות השיחה החברית והרעות שנבלו כאן. אך לאחר מה שתאיר היום, החרדה הזו, הבושה הזו, ראיית הסרוף שבפירוד יהיה זה יותר מאשר פשע אם לא תמצא כן הדרך לשלמות המפלגה ולפתיחתה לאיחוד

עם השוה"צ. בירודנו אנו אינו מקרב את האיחוד עם השוה"צ, אלא דוחה
אותו. האוזן הקשבת שהיתה כאן, המאמץ להבין שנגלה כאן גם מהמתייבים,
יעיד גם בירורים רעיוניים, אולם קודם כל צריך להיות ברור שיש
להכות את אפשרות הפרוד. בזה יהיה מבוא למובא.

<u>לויטמן:</u>

היה בירור של מושגים וקירוב של מושגים. את המניע העיקרי
הגדיר קולנטקין: הבושה למפלג.

המובא למועצה הזאת הוא בדבר משוט: המועצה לא תקבל שום
מסקנה אורגאניזציונית; עוברים לסדר היום של שתוף פעולה.

מה שאי אפשר לבן-גוריון לגבי בטול ההלטוה כפר ויתקין -
אם כי אני בכל לבי בעד זה, אני רואה שחלק חברים אינו יכול לשאת
זאת - כך אי אפשרי הדבר לחלק אחר של החברים שאינו יכול לצאת מכאן
בבטול ערך שהוא מוקיר אותו.

<u>ג'יניה באנו:</u>

הלכתי למועצה בלי היסוסים. לא הייתי זקוק להתאמצות כדי
ללכת למועצה. נוכחתי במועצה כי היינו באי ע ידיעה אחד על השני.
אמרתי לחברים שאני בטוח כי המועצה תעלה גורמים שלא תתן לשני הצדדים
לעשות צעד לא נכון. התנהגותנו היתה אמיתית והתנהגות החברים היתה
ביטוי של אמת ובהדר הזה סוף סוף נתגלתה האמת.

לא נדרשה היתה התאמצות מצדי להמוך בפרות המפלגה, או
לרצות במפלגה בלי פיקוח. מאז כפר ויתקין התנהגנו באופן שיבטיח
לנו אפשרות של חיי מפלגה מאוחדת להבא. נכנענו מסיבות ביסוס אידיאי
לקיומנו הנפרד במפלגה. ה"אשם" העיקרי בכך הוא יצחק טבנקין. ברל
מסמן כאשר הלש בנו את העובדה שלא הבלטנו את קיומנו הנפרד ומעט
קיומנו הנפרד בסיעה - מפלגה. לדעתי זה הנכס הגדול ביותר.

לערוך תכניה במפלגה אין זה מן הדברים הקשים. אני נזכר
שארצפלד עם שקולניק באו פעם לאנהלת הסוכנות בשורת דרישות בענייני
תקציב התיישבותיין במחלקה להתישבות דרשו מארצפלד ל: ביש תכניה אז
קרא ארצפלד לשקולניק ואמר לו: קום לומיר מאכן אא תכניה'ל.

מדוע לא האמנתי בפילוג? חשבתי שהפילוג יהיה מוצדק רק בתנאי אחד. אם המפלגה תגיעה לידי הכרה ומעשים לביטול ממשי ערכי. הקבוץ הוא ערך כזה בארץ ובחיי שאם יבוטל ערכו - אינני במפלגה. אז כל המפלגה היא בשבילי קרטל שאינני מבין את צורך קיומה.

אינני רוצה שתחשבו כי הוכחתם לי משהו בדבר העבר, אינני יכול לעשות שקר בנפשי. המפלגה נהפכה לצד במלחמת הדעות בקבוץ, הנה בבירורים שלקראת ועידת הקבוץ חשבתי ואמרתי לחברים כי למען הציל את המפלגה יש ללכד את החברים סביב ענבי הקבוץ. החברים חשבו שאני מדבר לא לענין. נסיתי ללכד את החברים סביב אוא ערכי הקבוץ. המפלגה בלעדנו נהפכה לצד והתערבה בחיי הקבוץ. במידה שאני מאמין להברים אני רואה סיכוי להגיעתנו. השתהפותנו במפלגה והפליית הקבוץ ע"י חברי המפלגה שמחוץ לקבוץ. הכריית ✗ המפלגה על ידנו.

את הסיסמה לאיחוד התנועה הקבוצית כיום אני רואה כפירוק הקבוץ המאוחד. זכות קיומו של הקבוץ המאוחד היא בזה שיש לו ערכים שכדאי עליהם להיות ולמות. אני רואה את ברית התנועה הקבוצית כאפשרות ממשית של ✗/✗ איחוד, היא יכולה להיות גם מעבר לאיחוד.

<u>ברל רפטור:</u>

לפני מועצת המפלגה אמרתי שאם יש שנסה של אחוז אחד להצלת המפלגה ואחדותה יש להשתתף במועצה, עם כל המרירות, המחיצות, הנכר שגברו לועידה כבר ויתקין. אין ספק שהיסוד לחיי מפלגה מפותחים אינו בהחלטות פורמליות ובחוקה. הכרתי משטר של אחוה ורעות. הגדרות בלבד לא הצילו. אבל טוב לדעת גם ברגעים אלה של התעוררות הרצון לשותפות אמת כי אם לא יקויים בחיי המפלגה בהסתדרות משטר צבורי ודימוקרטי שישתף בחיי התנועה ובהנהלתה את כל החלקים ולא יתן ביטוי לכל הדעות, המגמות והזרמים שבצבורנו - אין תקוה לרעות ולאחוה.

אם נחיה במפלגה חיי שתוף ממש תהיה גם חברות וגם פרות. יש נסיון מר של הרבה שנים בחיי ההסתדרות בערים, שינוי וסרוס דמותה המוסרית והצבורית של ההסתדרות. אם נתגבר על זה ממילא נבוא ליתר אמון ובניעת משברים.

אי אפשר לחסל כיעות כל זמן שלא נעקרו מהשורש בורמיהן הקיי-

מים בחיינו זה הרבה שנים. אני בטוח במפלגה מעמד אחת רחבה אם יבטן בה ביטוי אמת לדעות ולזרמים ואם ישתפו באחריותה כל חלקי הצבור.

<u>טבנקין:</u>

נחוץ שסיכומינו בישיבה זאת יהיו גירונים בעובדות. אינני רואה שם את לביאנקר ואת ברץ ואינם שם חברים מסיעה ב' בתל-אביב. דרוש שתהיה לנו תבונה מהו רצוננו.

אני גם שם לסכם למה אנו יכולים להגיע למען נמשיך ולמען נעלה.

שיבה של כל החברים שלא השתתפו במוטרות לפעילות ואחריות, שיבה לפרות.

אי הגשמה למעשה של החלטות כפר ויתקין. אינני מקבל את אניסות של לא מנצחים ולא מנוצחים. מה שמציע סירני פירושו כולם מנוצחים. מה שאני רוצה: כולם מנצחים. אי הגשמה למעשה של החלטות כפר ויתקין. החלטה על פעולה בעתיד במטרה להגיע לשלמות. את הערעור על כפר ויתקין ידחו המערערים לועידה.

סטוס קוו ~~שבא~~ אשר, כפר ויתקין למעשה, בלי להכריז דבר. הכרזה על פעולה המפלגה להגיע לשלמות בתוכה לבל תזדקק לסיעות. בלי לקבוע קונסטיטוציה חדשה. מצד פורמלי איננו מבטלים לא את כפר-ויתקין ולא את ההתנגדות לה. לא נכריז על הסכמה לכפר ויתקין.

החלטה על פעולה לאיחוד עם השוה"צ והוע"צ וקריאה אליהם.
החלטה פנימית על נכונותנו לקיומם כמסיבה במשך שנתיים-שלש שנים. זה יהיה בשבילי התנאי העיקרי, יותר מהתנאי של איחוד פרוגרמטי.

נפנה גם לבלתי מפלגתיים, נקרא לפועלי א"י כולם קודם כל לשוה"צ ולפוע"צ. נפעל להרחבת ההסתדרות.

נגשים את שתוף השוה"צ והוע"צ בהסתדרות.

נתחיל להגשים את ברית התנועה הקבוצית. זה יביא לאיחוד התנועה הקבוצית אולם אי אפשר להעמיד זאת כיסוד הברית כלפי השוה"צ. על האיחוד – לא החלטה של המועצה. יש אולי מישהו שאינו מאמין באיחוד. אני מאמין באפשרותו.

ועדה לברור הבעיות שהציע בן-גוריון.

ברור שתי פרובלימות פוליטיות כהצעת אליהו: ברור הבניתנו

הפריצים ודרכי מלחמתנו עם השלטון.

עמידת המועצה כולה בהחלטה שאין לסבול מצב שבן-גוריון איננו בהנהלה של ההסתדרות הציונית.

אך זו: שבים לפעילות, לאחריות ולמרות; סטטוס קוו אנטי כפר ויתקין; פעילות דמוקרטית רעיונית אינטנסיבית במגמה להביא בסוף השנה לשלמות המפלגה; איחוד עם השומ"צ ומוק"צ שמאל במפלגה ציונית סוציאליסטית אחת; החלטה עניינית על נכונותנו לקיומה כחטיבה למשך שלש שנים; הקמת ברית התנועה הקבוצית; בירור ברחבי המפלגה בשאלות פוליטיות. קיום מועצה עמציע בן-גוריון.

דברי הח' י' שפרינצק
במסיבת מזכירות מפא"י,
ירושלים, מוצאי שבת, 5.2.44
(לפני א' הרצפלד)

י' שפרינצק: לפנינו עומדות שתי פרשיות, איך נעבור אליהן; ואיני יכול מבלי לנגוע במלים אחדות בדברי לובינקי: נבחרה ועדה לדון בשאלה אם אפשרי מוצא המרכך את המפלגה ונותן לה גוף חדש. יש שאלה אחת: דרך פשוטה מאד – להחליט על בחירות, כניה שכולם מקבלים את הבחירות והכל כשר, ויש חברים המשלימים עם זאת. לפנינו היתה גם תמונה שמתקבלת החלטה על בחירות כרוב דעות וסיעה ב' עוזבת את המפלגה – ויש שאינם רוצים להשלים עם זאת.

אנחנו עסקנו במלאכה, מלאכה מאד חשובה, יפה, ואינו פרילודיה של אפשרות התחלה מלחמה בתוך הקיבוץ, היה הכל על הגובה, היו גם פרוגנוזות חשובות למציאות ידועה לאחר המועצה. אני בישיבה נעלתי בעיר (רבינ: גם אני!) ונגשתי לענין בהצעה צעירה, מזה התחילו להתפתח הצעות.

מה היתה הצעתי? התכנסנו בשנת 1944, היו לנו רק שני תאריכים אנלוגיים – 1906 ו-1918: ב-1905 נוצרה תנועת העבודה, ב-1918 התחילה תנועת העבודה בארץ-ישראל להתאחד, יצרה את ההסתדרות. אנחנו מתאספים ב-1944, איני רוצה לעסוק באנליזה באיזו מסיבות אנחנו מתאספים, ובמה אנחנו יוצאים מירושלים – אנחנו יוצאים בפילוג, האם הפילוג הוא הכרחי, אם הוא הכרחי נעשה אותו, אם הוא איננו הכרחי – לא נעשה.

נפריד בין הצעתי ובין ההכרזה על שלימות המפלגה והשומר הצעיר.

יש הצעה אחת להכריז על שלמות המפלגה, על יסוד זה הרגשנו: על יסוד של מרות המפלגה הקיימת, כפי שהוחלט, לא עושים שינויים בשום החלטה, ומביאים בחשבון שישנם חוגים שבאופן טבעי יש להם ענינים: הקיבוץ המאוחד יש לו ענין, יש לו קנינים שלו. אני בפירוש דברתי על התפרקות סיעה ב', אבל יש חוג של הקיבוץ המאוחד, כמו חוגים אחרים.

בנוגע להשומר הצעיר, היות ואנחנו מתאספים בשנת 1944 אנחנו נקרא את השומר הצעיר להכנס למפלגה זו, תמיד נעשה זאת. יש סכנה שהם ייכנסו, הלואי ונעמוד בפני סכנה זו שהם ייכנסו, הלואי ונעמוד בפני הסכנה של העליה אשר תבוא, והיא תהיה פראית, ולקראת זה ההסתדרות מכניסה לתוכה את התאחדות התימנים – זו היא צרה לא קטנה, אבל זה מלווה בכם, וזה היה נחוץ לנו לקראת העליה שתבוא מארצות המזרח, גם מתימן, גם מעיראק וגם מאיראן, ואנחנו נפנה גם לשמאל – להשומר הצעיר ולפועלי ציון שמאל ונקבל אותם מה היא תפוסתנו בשעה זו, ואת התפוסות היא אחריותנו עם אלה שאנחנו מתקוממים אתם אבל אנחנו

עומדים אתם יחד, ועליכם לקרוא את כל חברי הקבוץ המאוחד, את כל חברי [illegible]
המושבים להכנס למפלגה ועלינו גם לדרוש מהבלתי מפלגתיים שייכנסו למפלגה.

מתוך הצעתנו התחילו בסיבובים, היו סיבובים שונים. אינני
יכול עכשיו, – לשם בן-גוריון לא יחשוד בי והכרזתי למפלגה באופן של סנקציון שנמשך
שלוש ומחצית שעות, כאשר ההיסטוריוזופיה והכל בסדר גמור, הנספרנו כאשר שלא
היו כל חברי המשכירות, והיתה ויכוח חשובה מאד. אנחנו שמענו שאנשי סיעה ב',
שהקיבוץ המאוחד של כלל הסיעתיות. שמענו זאת בלי כל הסתרת פנים, דברו
על הצרה הגדולה, על הקושי הגדול. הם ביססו זאת על ההתפתחות שהתחילה לפני
שמונה שנים, מתארכים שאנחנו זוכרים אך אינני זוכר יותר בצרה
פרירות. לא שמענו התפעלות מהשתתפות של העירונים עם הקיבוץ. שמענו
שהקיבוץ נתבע ללכת לכבות שריפה – בחיפה נעשה עוול אחד בתל-אביב נעשה עוול
שני, לאט-לאט הם התחילו לקבל על עצמם התפקיד לתיון המצבים של הפועל
המרוכז בעיר. [illegible]
[illegible] כאשר שמעתי זאת היתה הרגשתי שהם רוצים להשתחרר מהכבלים,
אם יתחילו לפרק מה שהיה אתמול, הרי בעוד חמש שנים נתקדם, אבל בינתיים
נעשה בלי התחכמות, בלי אמרו יש מצב, המצב הזה קיים, וכל הפועלים יכולים
להתאחר על מצב זה. [illegible]
[illegible] היו הצעות שונות. אני מוכרח להגיד שגם אני חדרתי לכמה דברים,
בעד הרבה דברים. היתה הרגשה שיש איזה נסיון, יש שאלה פשוטה: חיסול הסיעה,
אז פה אני בא לחקור בהם, יש פסיכולוגיה ידועה, באה הצעה שאפשר לקבל,
אפשר לא לקבל, נכריע על סמך לחסל את הסיעה. אני מוכרח להגיד דיקלרציה
על סמך לחיסול הסיעה. אני פוחד שבינתיים יישאר קנוניות.
[illegible] אנחנו מצוידים על רכוש גדול, אנחנו כיום אינגנו מאוחדים עם
אפריקה, אפריקה או אוסטרליה, הספרים מצוידים, הכל סגור, המוספת היחידה
הבאה אלינו אלה הם פליטים לעשרות ומאפילים למאות: מעיראק, מתוניס,
אולי בעוד חמש שנים הם יוסיפו לנו כוח, כיום עוד לא. יש לנו רכוש קטן מאד,
אנחנו צריכים להאמין ברכוש זה. אם תהיה קנוניה אנחנו נגלה אותה, אבל אין
לי רגש מה שאני הרגשתי שאנחנו צריכים לעזור לאנשים להשתחרר קצת מן הכבלים,
[illegible] מכל ההצעות מתרקמת הצעה פשוטה: שרים לעבודה עם כל המונקציות,
פרות, הכרזה על סמך לחיסול הסיעתיות. שאחר לשבת לא יכול להגיד: לך מכאן.
[illegible] לא הוזתי חסיד של הדרגי האוסר ביטול החלטות כפר ויתקין ומהצד
השני ביטול הסיעתיות. אינני מסדר החלטות כפר ויתקין, אבל ישנה מפלגה
שהתאספה לוועידה בכפר ויתקין והחליטה החלטה מסוימת, האם על ידי הסכם עם
הצד שכנגד אנחנו לוקחים בחזרה את ההחלטות, זו איננה דרך של ועידה, זו איננה
דרך של מפלגה. אינה נראית לי הדרך שתתאסף הועידה ותכריז על ביטול החלטות

כפר ויתקין בעד מחיר הכרזת ביטול הסיעתיות - זה לא נראה לי, כי נוספת רק הרגשת נחיתות.

יש הצעה אחרת: למעשה הודלת הסיעתיות, למעשה קיימות החלטות כפר ויתקין; למעשה מקיימים החלטות כפר ויתקין, או למעשה מבטלים החלטות כפר ויתקין. יש לבדוק עד כמה הצעות שבנקין יש בהן משום גרנטיה, מפני שאני איני מאמין כל כך בהצעות אלו, ישבנו עשר שעות, דברנו יותר מאשר ישבנו, אין לספור על מה שדברנו, זה לא מעניין כאן, כי כולם דברו דברי טעם, דברים מאמדים, דברים עמוקים, תמציתם בהצעות.

בנוגע להשומר הצעיר כבר אמרתי: ב-1944 איני מפחד מפני שום דבר, כי אני עומד במחנה יותר גדול. מפלגה זו של פועלי ארץ-ישראל, אחרי שהיא גומרת את הקונגרס עם הסיעה על איחוד המפלגה, היא קוראת את השומר הצעיר להכנס, ויש הסכמה לתת להם שנתיים למעבר, והשומר הצעיר כאשר יסכים לפלטפורמה של מעבר אין כאן שום פוסט, איזה פוסט יש כאן. היש פחד שהשומר הצעיר אשר ייכנס פליגם חלק מסיעה ב' יהווה מיוריזציה, אם כך זה יכול לקרות בלי השומר הצעיר, בתוכנו אנו. קרה משהו ואני חושב כך, אולי לוביאנקר ושקולניק חושבים אחרת, אך אנחנו איננו כל כך הומוגניים בתוכנו.

כאשר אנחנו מתכנסים בשנת 1944 אנחנו אומרים לפועלי ארץ-ישראל שאנחנו עושים נסיון לאחד את כולם, גם את השומר הצעיר, ואני אומר, אל נעשה ספקולציה על כך כי ישתלם.

אני כמעט גמרתי. בלי מאמץ זה לא מעניין להתכנס. צריך לעשות איזה דבר, משהו יותר גדול. אני לא מציע מוצא מן הטרגדיה, מן המשבר כי אם לשם מטרה אחת: לעשות את המושב מפלגת פועלי ארץ-ישראל למושב מרענן את הציבורות, מרענן את הישוב על ידי הרגשה בציבור, והציבור איננו רוצה בפילוג, הציבור הגדול והציבור המלוכד אותנו איננו רוצה בהפחתת דמותה זו של מפלגת פועלי ארץ-ישראל בכוח פוליטי ציבורי.

מתוך הרגשה זו, מתוך הבנה זו היה הדיון. שום דבר לא נעשה, על שום דבר לא התחייבנו, לא סיכמנו, אנחנו בעצם התפתחות הבדיקות, וכאשר שקולניק הזכיר את ברית התנועה הקבוצתית, אז אני מודה ומתוודה שזה דבר טוב, אבל זה איננו שייך לעצם הענין. אני מוכן להסיר זאת, היות ואתם מודעים שאנו רוצים להכריע בתנועה הקיבוצית, לא דרושים שנתערב, אנחנו לפי שעה לא נתערב, זה איננו אורגני בכל מהלך הדיבור.

עוד דבר אחד: סיעה ב' מקשרת את ההכרזה על השומר הצעיר עם הקומפלכס המדיני, מקשרת אך אין זה תנאי, זאת אומרת שזו היא הצעת הקריאה שלנו

(אחריו דברי רבינ)

(ישיבת ועדת המסוגה)
9.1.44 בערב

ים
(לפני זה רשם צ.ם.)

מ. שרתוק: אנחנו צריכים לגשת לעצם הענין, כמו שאומרים
"צום פינמפלע אירן". אינני רוצה באומים. העיקר הוא
מה אפשר למצוא פתרון לשאלה הזאת שגורמת לנו רמוריקה רבה. הענין
הו אפשוט מאד: אנשינו בכל העולם שמחים לקראת היום טוב של ביטול
הפילוג והפריבה, ונמשם הדבר ברחובות ירושלים ותל-אביב שמוב
"שם". ועכשיו אנו צריכים להשתדל לא לקלקל. והשאלה אם אפשר
למצוא איזה דבר, האם אתם יכולים להציע איזה דבר שיכול לספק את
הצורך בביטול הסיעה.

לויטה: מה יכול עוד לספק את הצורך של ביטול הסיעה מחוץ לפירוק?

מ. שפרינצק: אבל איך לפרק? האם יש משהו להציע שיתאים למה שמדבר-
ים שני הצדדים ולמה שכל אחד אומר שזה היה חשוב אתמול.

לויטה: אתמול סיכם מבנקין הצעות, כהן היו שונות טעימים, הדברים
נוספו בבהירות רבה. ואם אני מסכם הרי ברוכות שיש לנו
מסביב להצעות יש שתי הצעות או שני פתרונים בענין זה. יש פיסור
אחד האוסר השתתפות בפעלה, פעילות זורה והשתתפות בסוסדות בצורה
שזה יביא תוך כדי הפעולה הפסומה לחלוטין ההתפלגות ובטיולא לביטול
הסיעות. זהו תוכן ההצעה הזאת. לעומת ההצעה הזאת יש את הברים
שאינם מסתפקים בזה והם רוצים בביטול הסיעה לאלתר, למחרת. אלה הן
שתי קונצפציות שבכל אופן אין האחת יכולה לקבל את השניה. לדעתי
אלה הרוצים להגיע לביטול הסיעות בכל יכולים לקבל את ההצעה שאנחנו
מציעים מפני שזוהי דרך לפתרון השאלה. אין דבר זה נפתר בבת אחת.
אינני יכול לקבל הצעה של ביטול הסיעות מחר, היא לא תהיה אמת. היא
לא תהיה אמת בלפי אנשי תל-אביב, היא לא תהיה אמת בחוג כלל מועלם
אפילו ביחס אלי. אנחנו הרי מדברים על איזה סידור חברי נאמן, אני
שואל את עצמי: האם הקטרים שישנם בין החברים נפסקים מחר מאליהם?
לא. הם יכולים להפסק רק תוך כדי פעולה משותפת בתוך המפלגה. זו
היתה ההצעה, ונדמה היה אתמול שהחברים מבינים זאת, ואם יבינו יקבלו

ואז יהיה הגיטוח. לא יקבלו את זה מרי בוה ישנו העיכוב.

וצריך להבין עוד דבר. אם בשביל לקבל את התקנון של ועידת כפר ויתקין, את ביטול הסיעה מיד ולהשתתף בסוזרות, הרי לא נחוץ לשם כך שום מו"ם.

י. שפרינצק: ישנה הצעה סירני. אינני חסיד שלה מטעם אחר. אבל אני שואל האם אתם מוכנים לקבל אותה?

י. לוימה: הצעת סירני היתה הודעה על ביטול הסיעה.

י. שפרינצק: ביטול החלטה כפר ויתקין הוא ביטול הסיעה. אתם יכולים לקבל אותה?

י. לוימה: לדעתי אין זה מתקבל.

י. שפרינצק: וזה שיש כאן הכרזה על ביטול חוקי כפר ויתקין אינו אומר הרבה?

י. לוימה: אילו היו חברים באים ואומרים: יש לנו ענין לשמר את הפרינציפ של הסיעות לנצח, היה זה ענין אחר. אבל חברים אינם אומרים כך. חברים אומרים שהם מוכנים להתפתחות בסגנה שתבטל הסיעה. למה לנו איסור נוסף של החלטה כפר ויתקין?

י. שפרינצק: מה הנוסח של הסעיף לביטול?

י. גליליי: אפש בסיום הישיבה הציע טבנקין סיכום והוא הקדים הערה שהתצעות האלה טעונות ברור בסיעות, כלומר בסיעה ב', במזכירות המפלגה ובמרכז המפלגה. הוא ראה לפניו למשל את פנחס לוביאניקר ואת אנשי סיעה ב' בתל־אביב והוא חשב שההצעה הזאת צריכה להבחן על ידם בטרם שתופיע כהצעה. ההצעה אמרה: א) פעילות משותפת, אחריות משותפת וזרות במפלגה; ב) אי הגשמה למעשה של החלטות כפר ויתקין; ג) פעילות אינטנסיבית רעיונית דמוקרטית במשך שנה, בכוונה להגיע בתום השנה לשלמות המפלגה; ד) קבלה הצעה שקולניק בדבר סמכות קוו אנטה כפר ויתקין בנוגע להרכב המוסדות; ה) מגולה לאיחוד איגוני סוציאליסטי עם השוה"צ ועם פועלי ציון שמאל. (החלטה מניעה על זכות קיומם בתסיבות אוטונומיות למשך שלש שנים.); ו) שיתוף מלא של השוה"צ ופועלי ציון שמאל במוסדות המתחדרות; ז) הקמת ברית

התנועה הקבוצתית; ח) בירור ברחבי המפלגה בשאלות הפוליטיות; ט) ועדה לבחינת הבעיות האידיאולוגיות והארגוניות של המפלגה; י) ועדה לבחינת המצב ותיקונו בתל-אביב.

י. שפרינצק: לפי טבנקין היו מלים באלה כמו [illegible] „במגמה לחסל את הסיעות". [illegible] על הפסוק הזה חזר טבנקין בכל טעם.

י. גלילי: אני רוצה לבאר, מה שקראתי זוהי ההצעה בכתבה ובלשונה שאותה קרא טבנקין בסוף הישיבה אמש. נכון הוא שטבנקין אמר באחד מנאומיו או בכינוס מסוים בין השאר כי הכוונה היא להגיע בתום השנה לשלמות המפלגה בלי סיעות.

י. שפרינצק: לי נראה שהוא השתמש בפסוק „במגמה לחסל את הסיעות".

י. לוימן: הוא אמר „ללא סיעות". עיקר השאלה היא אם נקבעת מגמה של ביטול סיעות או ביטול לאמר.

י. שפרינצק: (פונה לרמז) אתה רוצה להגיד משהו?

ד. רמז: אינני יודע אם אני רוצה להגיד. הייתי רוצה להגיד, אבל אינני יודע איך למצוא דרך בין קיום סיעות לביטול סיעות. אין זה ענין של פשרה. הסיעה לדעתי מחריבה את הנסיון להקים יחסים חדשים במפלגה. אני מסתלק עכשיו מכל השאלות של איחוד והיתר ומזוג ורע. אנחנו עושים נסיון, מאמץ מוסרי גדול להירוס יחסים בתוך המפלגה, לגישה חדשה אחד לשני או גישה מחודשת. זהו ענין אנושי. כמו בין איש לאשתו יש אוטונומיה ליחסים, ויש התמכרות ביחסים, אבל יש כאילו גישה מחודשת. הסיעה מחריבה [illegible] ואת לספרע. אינני רואה בשום אופן איך להגיע לשלמות המפלגה ע"י סיעה. זה אי אפשר. כמו שהדברים קיימים אנחנו הולכים מרע אל הגרוע ולא לשלמות ולתיקון.

(י. לוימן: האם לא היתה השתתפות ואם לא מסובכת השתתפות ומרותם?)

אם באה השתתפות מתוך העלות ומתוך רצון להתעלות - ואני קובע שיש רצון, כיוצא מה שהעלה אותנו במשך שני הימים האלה, מה שמשך כל כך את לב החברים הוא שהורגש שיש רצון בזה ושקודם כל אין רצון להתפלג - הרי זה אוסר ללא חת וסיעה.

לייטס: השאלה איננה אם נכון לשכנע את עצמינו לגופו של ענין.

לשפרינצק, לנמירובסקי ולרמז יש השקפה שלהם על המיתה. השאלה עכשיו איננה בהוכחת השקפות. השאלה היא מה אנחנו יכולים להציע בתור פורום של מוצא מתוך הנחה שיש שתי גישות לגופו של הענין.

ד. רמז: לא השתתפתי בשיחות שהיו כאן. ראיתי שהדברים הולכים במגמה שלי היתה רצויה ונעימה מאד, ולא היה לי צורך להשתתף כאן. הלילה כבר לא ראיתי מנוס להשתתף כאן. מתוך היה רצון טוב. השאלה היא מה בונים על יסוד הרצון הטוב, או שעל יסוד הרצון הטוב בונים איזה דבר של שיבה למפלגה או שבונים על יסוד הרצון הטוב את המצב הקודם. אתה אומר שמה שמתחדש עכשיו זוהי שיבה וקבלת מרות. (גליליי: ועבודה משותפת שהיא תהליך של חיסול הסיעות.) אשר לשיבה, היה לנו כבר מצב כזה שלפני יציאה מהמסגרת. היו סיעות, ואם השאיפה, הרי זה הולך מן הרע אל הרע ולא מן הרע אל הטוב. היה מצב כזה של מסגרת במפלגה עם סיעה, אנחנו יודעים אותו. קבלת מרות זהו דבר גדול. אבל קבלת מרות זוהי סתירה לסיעה, לעצם המושג של סיעה. בעצם המושג של סיעה יש ביטול קבלת המרות. קבלת מרות זהו דבר גדול בעצם היסוד. אבל קבלת מרות לסיעה זהו בטול הראשון, ואז אנחנו עומדים שוב בפני אותה שבורה וזה יהיו נמצאים לנו ארגומנטים כדי לעבור כל יום הדברים ועניינים. אם יכול להיות כוח לשיבה. אני חושב כי החבר שיש בינינו רבים המאמינים שיש כוח לשוב להיות למפלגה אחת. יכול גם להיות כוח לפרישה. אבל אינני מאמין שיכול להיות כוח לשני הדברים בבת אחת, גם לשיבה וגם לפרישה, כי סיעה זוהי פרישה. אינני יודע למה נחוצה סיעה. אינני אומר את הדבר הזה כדי להוכיח לך שהיא איננה נחוצה. אבל הועדה קבלה אינטרפרטציה. יושבים מה אנשים שמנסים למצוא פתרון לשאלה מפלגה בלי סיעה. אם הם אינם יכולים למצוא לזה פתרון, אז בטלה האינטרפרטציה שלהם לפסוק ואז אין להם מה לעשות. אני חושב שבין קיום סיעה לבין אי קיום סיעה אין שום אפשרות למצוא

דרך. אילו היתה באמת עומדת רק שאלת תל־אביב - כבר עשה בן גוריון נסיון ביחס לתל־אביב - נעשה לתל־אביב איזה מצב מיוחד. אבל אנחנו אומרים שאין סיעות [illegible] במפלגה, אלא שיש איזה סידור מקומי במקום אחד. אולם אם גם זה לא, אז אינני רואה שום דרך לזה שתהיה גם המעלות במפלגה וגם שיבה למפלגה ושיה קיום סיעה עם זה, כי היא עוקרת למפרע את האפשרות של קיום יחסי חברים. הם יכולים להבנות מתוך חיסול סיעה. אינני מציע שום דבר מלבד מה ששמעתי מבן גוריון. וזה הפכסימום שאפשר למצוא. אנחנו מקבלים את מה שנאמר אבל לא במגמה לשם סבסה אלא אנחנו מקיימים את המגמה הזאת. יכולים להגיד: מקיימים אותה במועד מסויים - אולם אין לקבוע מועד של שנה, כי זהו חורבן של כל מה שאנחנו עושים. הרבה יותר גרוע מאשר לקיים את המועצה הזאת בזה שאנחנו ממשיכים שנה במצב של סיעות, אין כל צורך. הצעה כזו גם לא תתקבל. אין בכוח המפלגה לקבל הצעה כזו שהיא חוזרת מכאן עם סיעות במשך שנה. שום דבר בזה אינו יכול לעלות על הדעת. אני מבין שאפשר להגיד, טוב אין אנו מכריזים על ביטול סיעות. אין לי שום צורך לעשות איזה דבר דימונסטרטיבי, אבל שארע כי יש איזה גיבטלטן עגרימענט שמחסלים את הסיעות, ולהגשמת הדבר נחוצים כ"ש חדשים. ואז נקבע שלשה חדשים, אבל שנדע שאנחנו נכנסים לחיי מפלגה ללא סיעות. לי אמנם לא ברור למה יש צורך לשב בך אפילו בשני ימים, אבל אני יכול להבין שקובעים חדשיים. אבל להכנס לחיים של המפלגה למשך שנה עם סיעות, ואם יהיו חיים דימוקרטיים ורעיוניים והסיעה תמצא שהיא אינה צריכה להתחסל, אז מה נשתנה ? אז שהדברים שנאמרו כאן על שיבה למפלגה הם איזה דברים על בנין המפלגה מחדש או שאינם אלא דברים בעלמא.

<u>י. אידלסון</u>: אציין משפט אחד כהקדמה. אינני מבין איך יכול אותו הנוסח בדיוק, ללא שנוי אף אות אחת, יום אחד לפני זה להיות מספיק עד כדי כך שאין צורך להעיר כל הערה, ולמחרת לא להיות מספיק עד כדי כך שלא יהיה כל טעם להעיר כל הערה. (<u>ד. רמז</u>: דברתי על הלך רוח. התרעמתי ואני מתרעם קשה על שפרינצק שדוקא בנקודה זו הפסיק אתמול את הישיבה. הלך הרוח היה לדעתי בתחלת מעלה, חיובי. נגרפתי בהלך הרוח הזה. ואז סבנקין קרא את הסיכום שלו. אמרתי נקח אותו סעיף סעיף ונגשה לקבוע את

צורתו. באותו רגע הפסיק היו"ר את הישיבה. אינך יכול איפוא להקשות עלי.

אני רוצה לקבוע דבר אחר. הישיבה נגמרה בשמיעת הסיכום של טבנקין. עם זה יצאו לחוצות ירושלים בידיעה שהענין מסודר. אני רוצה להסביר מה יש כאן ומה אין כאן ומה לא יהיה. אם מישהו חושב שאסור שתהיינה בכלל סיעות במפלגה, אז אנחנו איננו חושבים כך וגם לא נחשוב כך אחרי זה. אנחנו מניחים שעכשיו ישנה אפשרות, לא באופן אוטומטי אלא ע"י פעולות שתן מחייבות גם אותך, רמז, וגם אותנו להגיע לידי כך שלא יהיה צורך בסיעה. אם לא יהיה צורך עד כדי כך שלא תהיה, אז אין לנו ענין להתווכח אם זה מותר או אסור, ואז אתה אומר שאסור ואנחנו אומרים שיש אפשרות להגיע לידי כך שלא תהיה סיעה והיא לא תהיה. את זה מודיעים אנחנו, היינו קבוצה שלחמה במפלגה על זכות קיום סיעה, מודיעה לחבריה ולמפלגה שהיא רואה את האפשרות הזאת במפלגה להגיע למצב של לא־סיעה ובבנסם לעבודה על יסוד זה. יתכן שזהו מעט. וזהו מה שאנחנו נותנים. את זה אנחנו נותנים באיזו שהיא תוספת, והתוספת היא שנה וחצי או שנה ורבע (של מצב אחר בעבר ?). בקשר לכל הענינים האלה אמרנו עד עתה אי השתתפות ואי אחריות - ואת זה אמרנו בפירוש - וזה הגיע במקרים מסויימים לאי־מרות, ואנחנו אומרים עכשיו בשביל כל אותם הענינים שעושים במפלגה אנחנו מסבימים עכשיו לפעילות, אחריות ומרות. יתכן שזה מעט. אבל את זה אנחנו נותנים. ומה לפי זה אתם נותנים ? אתם נותנים שני דברים: אי־הוצאה לפועל של החלטות אשר מבחינה מפלגתית יש מאחוריהן רוב ובמועצה זו יהיה רוב; אבל בגלל שלא תצא מכאן החלטה של פילוג הדבר הזה מובן לא להוציא לפועל את ההחלטות ההן. גם אנחנו עושים את זה לשם כך. אתם לא משתמשים איפוא בהחלטות ההן ומסתפקים בידיעה שכל אלה יפעלו בכיוון זה. וכל הכיוון הזה יהיה תלוי בך רמז, לא פחות מאשר בי. כתוב שם „פעילות דמוקרטית וכו'". בעצמי לא אוכל לעשות זאת. באמרי „אני" אינני מתכוון לי באופן אישי. ומה אתם נותנים ? הדבר הנראה בעיניכם כ„גבנון" לא יעלם בבת אחת. במה זמן זה יקח, זה תלוי בי ובך. (<u>ד. רמז:</u> אין זה תלוי בי. לי אין סיעה.) במה זמן זה יקח ? אפשר לחשוב שזה יהיה בלי קץ, אז אנחנו קובעים תאריך. התאריך הוא הצורך הדימוקרטי לבחירות

לועידת ההסתדרות. את זה אנו נותנים. יתכן שזה מעט. אולם יותר מזה אין באפשרותנו לתת.

ד. רמז: על בן אסרתי שאינני רואה דרך.

י. אירלסון: אולי אעיר עוד הערה. יש עוד שאלה מה יהיה בתל-אביב.
אני מקבל גם שתהיה ועדה שתשב ותשמע את אנשי בית ארלוזורוב ואת אנשי בית ברנר, ואם יש צורך שתשמע גם את אנשי הועה"פ של ההסתדרות ותקבע את הסדורים בת"א. זהו חלק מהצעת בן גוריון היום.

לויטה: אני רוצה לשאול עוד שאלה: אם יש אלטרנטיבה או פילוג המפלגה או נסיון להסדיר במשך שנה את הענינים, מה מוגבל לקבל ?

ד. רמז: זה אינו נסיון להסדיר את הענינים. זהו ניוון המפלגה. זהו גמר של המפלגה.

לויטה: מול האלטרנטיבה של פילוג מוצגת כאן אלטרנטיבה, אפשרות של נסיון להביא במשך שנה על-ידי סדור על מנת שבסוף השנה נוכל לסכם את הענינים יחד מתוך אמונה שאז נמצא את הדרך שבה נוכל להפגש יחד. האם שתי ההצעות האלה עומדות באיזו פרופורציה אחת מול השניה אפילו אם אתה רואה סכנות במשך השנה, וזה בזמן שאין נדרשת מסך שום הכרה של סיעות. אין המפלגה בנין פדרטיבי. בלפי המפלגה מתקיימים החברים. היסוד הסיעתי מתבטא רק בנציגות הסיעתית. המפלגה אינה צריכה להכיר שום פרינציפ ארגוני חדש. קשה לי להבין מה הן שתי המאזנים האלה שאינן עומדות בשום פרופורציה של משקל אחת מול השניה. אינני יכול להבין את זה גם לגופו של ענין. זהו סו"ס נסיון של עבודה מתוך אימון ובוונה טובה.

ב. רפטור: יש דברים שאני מבין אותם. אבל לאחר מצב חמור בזה של המפלגה ויש התאמצות עצומה לחיפוש מוצא למפלגה מאוחדת, משותפת לכולנו, מתוך ידיעה של מרוצם חמור כזה שהיה במפלגה, שהיה בתל-אביב וישנו שם, שהיה בחיפה וישנו פחות או יותר, בחיפה המצב קל יותר ואין צורך בועדה, ובשעה שלאנשים במקומות האלה ישנה הכרה שהיתה איזו סבה להתפתחות הדברים ועברה שנה ואני באתי ורוצים לאט לאט להחזיר את האנשים בהכרתם ובהרגשתם לשותפות אחת ולאחדות של המפלגה ולהשתתפות בסוסדיותיה - אני שואל במה מסביר רמז שסטאטוס קוו רע

כוטב מקבלה צורה הויעה ושוה חרתי רפטרי ? המצב החדש יהיה יותר טוב. מדוע ? מפני שיש הבדל בין מה שהיה עד עכשיו לבין מה שיהיה עכשיו. בינם לתל־אביב אומרים שהיה ועדה מיוחדת, יש עובדה, רגז, שאנשים אלה הנקראים סיעה ב׳ מרגישים שהם היו מקופחים והוצאו מהסדרה ולא היו שותפים בהם. הסבה בשמם היו בחוץ, לא רק בתל־אביב ובחיפה, היה כובד הזה גם בסוכנות. שקולניק ניסה אתמול להסביר את זה בנאום הגרי, מדוע אין אתם מבינים שבשלא הייתם עגה המפלגה או במפלגה הלכה כך, כמובן שהם קופחו. את זה צריך לתקן עכשיו. אני שואל: מה עלי לעשות בכדי שאוכל לבוא בעוד שבוע או בעוד שבועיים לאנשי תל־אביב ולומר להם: המפלגה חוזרת לחיים חדשים ?

י. שפרינצק: היתה מועצה והיתה הרגשה שאתם חוזרים לעבודה, אז בעצמו בזה/יש משום גרנטיה.

י. אידלסון: זוהי גרנטיה מצדכם ?

י. שפרינצק: אתיתם בתחילה באופן אישי לכך שברל יהכה שבועיים או חודש בכדי לראות אם שפרינצק יתנהג טוב. שפרינצק יתנהג טוב בפי שהמפלגה תתנהג. אתה הרי שב לעבודה אתי, אז אתה חלק מהעבודה הזאת. איך אינך מרגיש שיש בדבריך משום ביזיון לכל התנועה ?

י. אידלסון: האם אינך מרגיש מבלי שאתה רוצה בזה יש בדבריך אלה משום ביזיון.

י. שפרינצק: האם אינך מרגיש שיש ביזיון בדבריך שהנה יושבת פה סיעה ומחכה שאתה, ברל, תבוא ותודיע ש„הם" מתנהגים טוב. אינך יכול להגיד „המפלגה היא". אתה יכול להגיד „אני".

ב. רפטור: נראה לי שיש הגישה זו משום עקשנות. היה לי נסיון לפני כמה ימים, היה לי נסיון פה במשך הרבה שנים בחיים משותפים. איני מאשים אף אחד בזה. אולם אם עכשיו הצעתנו לא תתקבל, לא יובן הדבר. אני חושב שעל יסוד המאמצים שעשה טבנקין להיפוש מוצא נוכל להתקדם.

י. שפרינצק: אתה אינך עונה על שאלתי. הרי אתה שב לעבודה אתי,

*. שפרינצק
אתה אומר יותר מדי בעד המפלגה. מדוע עומדת הפרעה בתוקף ?

לויטה: מדוע איננו יכול לסמוך על זה שאתה באזון אישי המגור את חבריך ? אני תובע בחירות יסודיות ונציגות יסודית. האם יש בזה משום בזיון ? כיתום מסויימים אשר להגיד מהי השאלה.

*. אירלסון: אפשר לומר שזה נכון או איננו נכון, אבל בזיון אין בזה - לא בכוונה ולא במעשה.

לויטה: אבל אפשר לכם שאנו נבנים לשנה של נסיון של עבודה משותפת על יסודות אחרים.

*. שפרינצק: בעצמכם אמרתם אתמול שזהו בבחינת "וארשתיך לעולם". מהו עכשיו, הענין של נסיון של שנה ? איזו שנה ? ולמי נחוצה השנה ?

*. אירלסון: לי ולך.

*. שפרינצק: אירלסון, אתה חושב שאני מתנהג לא טוב, אני חושב שאתה מתנהג לא טוב.

*. אירלסון: אז אנחנו שנינו בצורה חבריה מעמידים את שנינו לנסיון לסוף שנה.

*. שפרינצק: אם אנחנו נבנים לנסיון שאין אנחנו יודעים את אליה, באיזו רשות אנחנו קוראים ל"השומר הצעיר" ולאחרים-להכנס למפלגה? הרי אין אנחנו יודעים מה יהיה אתנו בעוד שנה.

*. אירלסון: אם אין אימון שמה שאנחנו עושים איננו טריק, אז לא כדאי לדבר.

*. שפרינצק: אל תגיד "לא כדאי". אבל אם אצלנו זהו רק נסיון לשנה, איך מציעים לאחרים להכנס אלינו ?

*. אירלסון: אני עושה זאת מפני שאני חושב שתוכן הזה מאפשר לי זאת. בזמן אחר זהו בלתי אפשרי. עכשיו אני צריך לעשות את זה יותר אתך.

לויטה: גם כאשר אני לא אקיים סיעה, אתנגד לזה שהמפלגה תאסור סיעות. אני מציע שלא יבוא עכשיו איסור על סיעות. אני מציע לא להגשים את תקנון בסוף ויתקין.

י. גלילי: יהיו הדברים נהירים לנו. אנו היתה חברה מאוחדת של כל המסכה הזאת, מבלי שאפשר היה להניח מקח ועזה כל שהוא בנקודה זאת, שהצעתנו היא שאין הסיעה מתחלקת לאלתר, המטרה המוצעת אלא שזהו ענין של תהליך, שבסופו של תהליך זה, שאנחנו הקצינו לו תקופה של שנה, צריכות הסיעות להגיע לידי הסיעה בתוך המפלגה, - היינו לאחר שנה עבודה משותפת מתוך דימוקרטיה ממשית בחיי המפלגה ובשיבתנו למוסדות, לפעילות ולמרות. זה היה הבסיס. בן-גוריון התנגד להצעה של מרגי בישיבה.' הוא גם קבע שלא יבוא בחשבון ביטול של החלטות כפר ויתקין, כי אין מועצה יכולה לבטל החלטות של ועידה. (הוא גם אמר) כי אם אם זה יתקבל יצא הוא וחברים רבים מתוך המפלגה כי יראו בזה אונס. אנחנו אמרנו שאיננו רוצים בענין הסיעה הסה והופעה של שיטות. אנחנו רואים בה זכות והכרה בצרכים של חיי המפלגה כשחברים מקימים בה בהתחשב לפי מקומם בחיי המפלגה ולרצון הבוחרים. אבל בהתחשב עם השיטה הנהוגה במפלגה בסביל בזמנו המדיני נוכח מלחמה מתוליטית ולדעתנו האנושים בעקבות הפילוג הזה אמרנו שאנחנו מוכנים לעשות נסיון מתוך הכרה הסיה ולא מתוך אונס לפתוח בתהליך שהוא מקץ שנה צריך להגיע למפלגה שלמה. אם זה אין עושים במסירות. אתם מכירים את החברים בה"ע. הם אינם יכולים להתפרק ולהתחסל ולעבור מן העולם מבלי שיראו בדבר הזה אונס. הם צריכים להגיע לזה מתוך תהליך; לא ע"י זה שאירלסון יבוא ויבטיח להם שהוא ישב במזכירות המפלגה, תהיה מזכירות המפלגה כליה שכולה תכלה, אלא ע"י זה שייעשה מאמץ אנושי הכרי לשתף אותם בחיי המפלגה ולהוציא מלבם את ההרגשה על קיפוח ואף לבטל את העובדה של קיפוח. ההצעה של ביטול הסיעות בצורה זו ורשמית איננה בהגשמה. היא איננה יכולה לקום. עד שהחברים יגיעו לידי הכרה כזו, זהו ענין של תהליך רציני הקשור בהתמצאות גדולה מאד. איני מבין מדוע אינכם רוצים לקבל זאת. אנחנו רוצים שתיווצר מציאות שתשמט הקרקע מקיום סיעות. ברור שהמפלגה - נדרדרה למשבר ואנחנו רוצים לעשות עכשיו נסיון לבטל את הדברים

שהצמחנו את הסיעות. אינני מבין מה פשר הנהיגה הזאת מצדכם. כלום באמת אתם חושבים שטוב יהיה אם נחמיר מגר בהחלטה של מועצת המפלגה שהולכים לקראת xxxxxxxxxx בחירות לועידת ההסתדרות ואנחנו נשרום ונפצע אחד את השני ונזהם אחד את השני כמו שיכולים לזהם רק אנשים קרובים באמת ומאוחדים באמת. אין גבול שיכולים לזהם את עצמם אנשים שאין להם בסים לפירוד. שמעתי שמישהו העלה על דעתו שאחרי הבחירות לועידת ההסתדרות, אם נלך אליהן ברשימות נפרדות - אינני יודע איך נלך - אפשר יהיה לבטל את הפילוג הזה המעשיק התזונה.

אני חוזר להצעה של אמש. אני רואה בזה מוצא יחיד. ישבנו בענין זה במועצה כל יום אתמול. לא שבנו אף לרגע קט. ואם אנחנו מגיעים עכשיו להלחם בענין זה, אנחנו נסוגים ממה שאמרנו אתמול. באמת עד ליום יומיים לפני המועצה קשה היה להעלות שדבר כזה יהיה אפשרי. כולנו היינו בהחלטה על דבר הבחירות. אבל עכשיו אנחנו מוכרחים לצאת מן הועדה הזאת בתוצאה שתורים לחיי המפלגה, לפרוח, ואנחנו מתכוונים לזה בכל הרצינות שנעבוד באחוה ובצותא בחיי המפלגה ואנחנו מקוים שאז הקרקע לקיום הסיעה יישמט ואז כמו איבר ביאולוגי שהוא נושר כשאדם איננו זקוק לו בשביל חייו ולקיומו, תנשור גם הסיעה.

לפי בקשה כמה חברים אני קורא חלק מדברי טבנקין כפי שהעליתי אותם על הכתב „יש לנו שנה לא להפרד.......”

אין פירוש הדבר הזה שאנחנו יוצאים מכאן בפיזור הסיעה לפחות, אלא שאנחנו נכנסים לפרבו ולפוסורות במגמה לחיסול הסיעה ולאיחוד שלם במשך שנה.

ד. רמז: מה יהיה אם במשך שנה לא תחסל הסיעה ואם האינטנסיביות הרעיונית הדימוקרטית של המפלגה לא תספיק לה ?

י. גלילי: אני רוצה להגיד כי חיסול הסיעה לאלתר הוא דבר מן הנמנע. וזה דבר בלתי אפשרי. וזה דבר שחברים רואים אותו כאונס. אני מאמין שבתהליך של האחדות יהיה הרבה

י. גלילי
אפשרי מקץ השנה.

ד. רמז: השאלה שלי היא: ואם לא - למי תהיה המסכות לקיים הלאה את הסיעה ?

א. ציזלינג: ואם לא יקבלו מרות ?

ב. רפטור: תוציאו מן המפלגה.

י. גלילי: תהיה נקיה המפלגה ותוציא. היא תעמוד לפני המצב בו הסיעה לא תתפלג בתהליך הדרגתי, היטלו את הסיעה.

ד. רמז: פירוש יהיה הוועצה הזאת לשנה. אני שום שרוי בצער, מעולם לא ישבתי במקום שאינני רואה שום דרך.

י. אידלסון: אחרי מה שאתה אומר גם אני אינני רואה שום דרך. אבל אני רוצה להסביר. אני אומר שזוהי דחיה של היסול לפי המלכה לשנה מתוך הנחה שכאשר כל אלה מודיעים בפומבי למפלגה כולה, בזה גם לסיעה כתוכה, את מה שהם מודיעים ונכנסים לעבודה, אז זה אפשרי. זה יכול אולי להיות בשנה שתות חדשים, אז זה יהיה בשנה שנות חדשים. ואם זה יהיה במשך שנה ועוד שבוע, גם זה לא נורא.

מ. נמירובסקי: לא הייתי אתמול בישיבה המוסד שקוראים לו מועצה הזקנים. הייתי אתמול בישיבת המזכירות, ושם מסרו החברים דו"ח. אם אינני טועה יש גם על זה מה נוגרמה ביאור מסרו את הדברים, ואני רוצה לספור כאן משהו.

י. אידלסון: בכל אופן ההצעה הזאת תבוא לוועדה המתמדת ?

י. שפרינצק: אתם באים לוועדה המתמדת ?

י. אידלסון: אם יהיה בסה לבוא - נבוא.

מ. נמירובסקי: אני רוצה לספור מה מסרו חברינו. הערב הייתי ושמעתי את דברי טבנקין. כאשר שמעתי את דברי טבנקין לא היה לי כל יסוד להטיל ספק בכך שלכך נתכוון. הוא אמר שהוא חוזר על דבריו שאמר אמש, לא הייתי אתמול. (אבל היה) לי ספק באיזו מדה מסרו החברים שלנו את דברי טבנקין. ואני רוצה להגיד מה נאמר לנו. יש לזה חשיבות משום שעל יסוד זה ניסו החברים בצורות שונות לקבוע לעצמם עמדה. המזכירות ישבה אתמול עד שעה

מאוחרת. יש ענין של פעילות ומרות למפלגה. ביחס להחלטות כפר ויתקין כמעט אותו הדבר בתוכןxxxxxxxxxxxx (כפי שמסרו כאן). אבל ביחס לפעילות אינטנסיבית רעיונית ודימוקרטית במשך שנה בסגמה להגיע להחלטות המפלגה נמסר לנו בצורה אחרת - אינני אחראי לדיון הניסוחים אלא על התוכן, כי הסטינוגרמה איננה - והוא שהסיעה מתחסלת, רק ביחס לתל אביב יהיה סידור מיוחד. אם אני משאיר את ענין תל-אביב הצדה, אז מכל מקום היה ברור - כך נמסר - שהמפלגה תהיה בלי סיעות, ואם תהיה תקופת מעבר היא תהיה קצרה מאד, ואחרים סיעות לא תהיינה, כלומר לא יהיה מצב כזה שקובעים שאם יווצרו תנאים כאלה וכאלה זה יביא מאליו לחיסול הסיעות אלא צריך ליצור תנאים שמאריך מסויים, במשך כך וכך חדשים, הסיעות תחדלנה. "אשר לשאלה שיתוף הנציגות אישית במוסדות כאן אמור „סטאטוס קוו מלפני כפר ויתקין". לנו נמסר שזאת היתה הצעת שקולניק, לא סטאטוס קבו אנטי, אלא סטאטוס קוו אנטי אנטי. הוא הציע חזרה מלפני כפר ויתקין ומלפני מועצת המפלגה שקבעה שליש.

אני מודה על הענין של „השומר הצעיר" ופועלי ציון שמאל, על פגם העקרון לאפשר להם לקיים במשך פ"ג שנים לקיים חטיבה משלהם על מנת שבתום התקופה הזה החטיבה לא תתקיים עוד כמו ענין הסיעה אחר תאריך מסויים. כמו שאצל השומר הצעיר איננו צריכים ליצור תנאים שיחרפו מן החטיבות אלא שקובעים תאריך מסויים לחיסול החטיבות, כך גם בענין הסיעה.

אשר לענין המדיניות נמסר שתהיה ועדה שתברר את שיטת המנהלה המדינית בארץ. (י. אידלסון: שני הדברים.) אם להוסיף מה שכתוב כאן יהיו שני הדברים.

אלה הם הדברים שבהם אין הנוסח שאני שמעתי מפי הבריינן עולה בקנה אחד עם הנוסח שאני קורא אותו בכתב.

ועכשיו אני רוצה להעיר הערה אחת ולשאול שתי שאלות. אתם אומרים שעם השיבה לאחדות ולפעילות ולמרות אחרי תקופה של שנה ורבע אז יוצא וחצי מפעילות בתוך המפלגה אז נוצר מצב חדש שלא היה

מ. נמירובסקי:
כזה במפלגה וזה נותן יסוד להניח שיבוא שנוי. אז אני רוצה לומר שמצב
כזה של השתמטות מסודרת, באחריות ובפעילות, ואני חושב גם בצורה,
כבר היה עם קיום של סיעה. אני מדבר על השתמטותכם במסגרת עם
קיום של סיעה.

<u>י. אידלסון:</u> אתה מתווכח עם נימוק שלא נאמר.

<u>ד. רמז</u> (פונה לנמירובסקי): יש לרשותנו רבע שעה. אם יש לך גיוז
הצעה וארגומנטציה להצעה - תציע, אבל לא
יתכן שנחזור שוב לשיחה שהיא בלי ספק לא תדלה במשך רבע שעה.

<u>י. אידלסון:</u> אולי היה כבר מצב כזה, אבל הזמן הוא עכשיו כזה שהוא
נותן אפשרויות גדולות.

<u>ד. רמז:</u> מה הדבר שיש בזמן הזה ?

<u>י. אידלסון:</u> לפי דעתי אנחנו עומדים עכשיו במסגרת לפני צורך של ריכוז
המונים גדולים לפעולות גדולות.

<u>ד. רמז:</u> כלומר תובת הזמן היא, הזמן תובע ;

<u>י. אידלסון:</u> אשר לעניני ת"א תמחר ועדה כדי לקבוע בדיוק את הדברים
הדרושים תיקון. הועדה תשמע את אנשי ביה ברנר, אנשי בית
ארלוזורוב ואנשי הועה"פ והם ידונו לדברים הצריכים תיקון וסדור.
אפשר לקבוע להם תקופה של חדשיים או ארבעה חדשים. בתקופות אחרים ישלימו
ביניהם את המסגרות לפי מפתח.

<u>מ. נמירובסקי:</u> אילו היה אמון ואין פחד מפני קיפוחים ויש בטחון ליחסים
טובים, לא היינו דורשים גרנטיה. ואתם באים ודורשים
גרנטיה כדי שהמיעוט לא יהיה תלוי בחסדו של הרוב, שמא הרוב לא יקיים את
הבטחתו. המיעוט מובטח ע"י המפתח. אולם במה מובטח הרוב ? אומרים מרות.
אולם במה מובטח המרות אם מתקיימת סיעה ?

<u>ד. רמז:</u> מה יהיה אם נאמר שבחירות לועידת ההסתדרות מתקיימנה בזמן ?
(<u>מ. נמירובסקי:</u> אתה מדבר על בחירות כלליות לועידה, אבל ביחס לבחירות
למועצות העירוניות כבר עבר הטרמין שלהן.) מה יהיה אם נאמר כי בעוד
ארבעה חדשים מתכנסת ועידת המפלגה, נאמר באמצע מאי. נעזוב את כל

הפילוסופיה והסוציאולוגיה ונעמיד את הענין על פסים טכניים ואנחנו קובעים איזה לוח עבודה של המפלגה כתאום ללוח ההסתדרות. ואנחנו אומרים: המועצה מחליטה כי בעוד ארבעה חדשים, באמצע מאי, מתכנסת ועידת המפלגה לענין הבחירות, להכנת ענין הבחירות גם למועצות וגם לועידת ההסתדרות. אולי יקדימו את ענין הבחירות למועצות ואולי יחליטו לאחר אותן. עד אז צריך ענין הסיעות להתברר לטוב או לחסד, אז שאנחנו יכולים לחיות במפלגה או לא. יותר מזה אין למשוך את הענין.

<u>ד. בן גוריון</u>: ישנה הצעה שהיא באה אחרי הישיבה של אתמול. נתתי לה מספרים. אתחיל מהסוף. סעיף 10 „ועדה לתקון/מצב הדברים בתל־אביב" – אני תומך בו. סעיף 9 „ועדה לבחינת הבעיות האידיאולוגיות והארגוניות של המפלגה" – אני תומך בו. סעיף 8 „בירור ברחבי המפלגה בשאלות פוליטיות" – אני תומך בו, בתוספת „בירור בשאלות פוליטיות כלפי ממשלת ארץ ישראל". הכוונה להוציא מכלל זה מה הן הדרישות של העם היהודי, היינו תכנית בילטמור. (אם הכוונה לברר מהו התוכן של תכנית בילטמור אני מסכים). סעיף 7 „הקמת ברית התנועה הקבוצתית" – אינני מביע דעה ביחס אליו. סעיף 6 „שיתוף מלא של השומר הצעיר ופועלי ציון שמאל במוסדות ההסתדרות". אני תומך בזה בתוספת „מיד עם חיסול משטר הסיעות במפלגה". (<u>לזיטס</u>: אינני מבין מה הקשר בזה.

<u>בן גוריון</u>: אינני מבין מה הקשר בכל הדברים פה, אבל נניח.) סעיף 5 „פעולה לאיחוד ציוני סוציאליסטי עם השומר הצעיר ועם פועלי ציון שמאל. החלטה פנימית על זכות קיומם כחטיבה אבטונומית למשך שלש שנים." אני תומך בזה עם התוספת שהיתה אתמול „בתנאי שמשטר סיעות במפלגה הוא אסור". סעיף 4 „סטאטוס קבו אנטה בכפר־ויתקין" – אני תומך בזה. סעיף 3 „פעולות אינטנסיביות רעיוניות דימוקרטיות במשך שנה במטרה להגיע בתום השנה לשלמות המפלגה" – אני תומך בארבע המלים הראשונות, אולם מציע למחוק את השאר. סעיף 2 „אי הגשמה למעשה של החלטות כפר ויתקין" – אני מציע למחוק מתחלה עד הסוף. סעיף 1 „שבים לפעילות, אחריות משותפת ומרות במפלגה" – אני מציע תוספת „לפי החלטות הועידה", היינו לפי החלטות ועידת כפר ויתקין ושאר הועידות.

יחד עם זה אני רוצה לומר שאני משתומם שאחרי יום אתמול מגיעים

ד. בן גוריון
לנו הצעה כזאת.

<u>אירלסון ולוימה:</u> זוהי בדיוק אתההצעה שהגישו אמש.

<u>ד. בן גוריון:</u> אחפול לא הצעתי פרוגרמה כזאת.

את האיחוד הציוני הסוציאליסטי הציע שפרינצק, חלק אחר הציע שקולניק. ואולם אי אפשר לקחת שתי מלים מאחד ושתי מלים מהשני ולמחוק את המלים העיקריות „שלא יהיה מעמד של פיקוח". צריך שיהיה כבוד גם לחברים אחרים. יש ערך מוסרי גם לדעותיהם ואמונותיהם.

<u>י. אירלסון:</u> אתמול שמעת את זה והניבום אחרת.

(<u>א. גולומב</u>): אני יכול להבין את הריאקציה של בן גוריון, אבל איננו מקבל אותה, כי היא פרי תגובת של רוגז על ענין שיכול אמנם להרגיז. מהו הענין שיכול להרגיז ? ישבנו אתמול יום שלם. נכון שטבנקין הציע את הענינים האלה עוד אתמול. (<u>אירלסון:</u> ולא הרגיז.) לדעתי בדברי טבנקין אתמול היו הרבה דברים מרגיזים. אבל היה רצון שלנו לא לבדוק את הדברים יותר מדי ולא לנתק אלא למצוא מוצא למפלגה, והדברים של בן גוריון אינם נותנים מוצא למפלגה במו ההצעות. הרוב של דברי טבנקין יכול היה להתקבל בתנאי אחר, בתנאי של בטול הסיעות, ברצון אמתי לבטול הסיעות. א בתנאי זה היו יותר הדברים יכולים להתקבל. אבל כשמסתירים את זה, אז הדבר קשה. לא כתוב פה אפילו שספק שנה מתבטלת סיעות. בהצעות צריכים להתחשב לא רק עם מה שאמר טבנקין אלא גם עם מה שאמרו חברים אחרים.

(<u>ד. בן גוריון:</u> מי צריך להתחשב עם מה שאמרו חברים אחרים.)

אם יש הסכמה לבטול ענין הסיעות מקץ שנה, ייאמר הדבר בבירור ואז יהיה מקום לדבר גם על דברים אחרים. אבל אם אין גם הדבר הזה, אז זה מביא לידי בטוי את התעקשות „שלנו" לענין שלנו ותוסר הקשבה לדברי

אחרים. לכן אני יכול להבין את הרוגז. אבל היום ולא הבאת הרוגז לידי בטוי הוא העיקר, אז אני אומר שצריכים ליקח את ההצעה שעיבדתם עכשיו, לעבדן מחדש במשך זמן קצר ולהביא בחשבון את הענין הזה שבשביל חברים רבים הוא הענין החיוני, ואז הרבה דברים יכולים להתקבל. אבל אם אין נכונות לזה, אז אין מקום לדבר על דברים אחרים.

<u>ד. בן גוריון:</u> אתה מדבר על רוגז. אין זה רוגז, אלא עלבון עמוק עד היסוד שלא הרגשתי בחיי בדבר הכי קדוש לי, כי יש אנשים שזהו הדבר הקדוש שלהם.

<u>י. אירלפון:</u> האם אתה מוכן לשמוע אם כי אתה מרוגז עד היסוד ?

<u>ד. בן גוריון:</u> אני נעלב עד היסוד.

<u>י. אירלפון:</u> אם אני אומר שאינני מבין מדוע אתה נעלב עד היסוד אז אין זה נסיון של רמיה. באמת אינני מבין. קודם כשלא הייה כאן נסיתי
בן
להסביר מה הם הדברים שאנחנואאאא אומרים שלא אמרנום קודם. יתכן מאד שאין זה מספיק. יתכן מאד שגם כשאומרים את זה, אז אין אתה יכול לקבל את זה. אבל אינך יכול לומר שיש בזה עלבון. אתה יכול לומר שהדברים האלה אינם מספיקים ואינם יכולים לסדר את הענין ואין הבנה הענין בזה, אבל לא יותר מזה. אתה אומר שבשבילך זה דבר קדוש שהמפלגה תהיה שלמה בלי פיצול וכו'. נקבל את זה שזה בשבילך קדוש. יש גם בשבילי כמה דברים שמשבחי שהם קדושים, כגון זכותו של חבר אם הוא רואה צורך בזה, גם להיות בסיעה. אבל היום ואני רוצה להיות יחד אתך במפלגה ועם כל אלה שהם בדעה כזו, חשבנו איך אפשר להגיע לכך. אולי יש ניגוד פרינציפיוני בין מה שהצעתם אתם ומה שאנו מציעים, ואולי יש בזה ניגוד לטעמו, אבל אין בזה משום עלבון. אנו שואלים האם יתכן שיהיה מצב כזה במפלגה שלא תהיינה בה סיעות, לא מפני שהן

אסורות אלא משום מפני שלא תחייבנה. אם מישהו אינו מסתפק בזה אלא רוצה דוקא שיהיה כתוב שסיעות אסורות, לא אראה את זה בעלבון, אבל אראה את זה ברמיה. יש רעה בזו. אבל אני מניח שעכשיו ישנה אפשרות להגיע לידי כך שהמפלגה לא תחייבנה למעשה סיעות. יש אפשרות כזו בקשר לאותם הדברים העומדים לפני התנועה כולה. אם לדבר זה אנחנו כולנו גרתמים ואם כל אלה שעמדו מבחוץ נכנסים למפלגה לפעילות ואומרים במפורש שרוצים במשך התקופה הזאת להגיע לידי כך שתהיה המפלגה שלמה, אני מניח שגם יהיה ככה. ואני רוצה להגיע לזה. את זאת אמרנו. יתכן שאין זה מסדר אתכם. אבל איזה עלבון יש בזה כשמעטה ולא מצאתי איך נוכל למרות חלוקי דעות בגישה למעשה להיות יחד ? יתכן שיש עלבון בסעיף זה בנוגע לכפר ויתקין. יתכן שהיה בזה משום ניסוח לא זהיר. אינני יודע. אבל אין זה מעניין אותי לעמוד דוקא על הניסוח, כי לא היתה כוונה כזו. על מה דברנו ? אתמול אמר טבנקין בדבריו ביחד בהירות והדגשה למה הכוונה והיה ברור שאין בזה עלבון. אמרנו שאיננו מקבלים את החלטות כפר ויתקין. אבל אני מבין שאי אפשר לומר משום שועידת כפר ויתקין לא התקיימה והחלטותיה אינן קיימות. אני יכול לומר כי אני מערער עליהן. ורצינו לומר, שמהלי לקבוע מתי ואיפה יהיה דיון על הדברים האלה, הרי לשנה זו או לעשרה חדשים אלה שבהם צריך להגיע למעשה למצב כזה שנוכל לחיות במפלגה בלי סיעות, לתקופה זו אין מפעילים את הסעיפים האלה. ואם אני מתחת אפשרות כזו, האם יכול מישהו לחשוב זאת כעלבון ? ואם מישהו ראה אולי בניסוח הסעיף הזה משום עלבון, אבל אין משום עלבון בתכנו. יתכן שאי אפשר לקבל אותו, אבל משום עלבון אין בו. אמרנו: היות ונדמה לנו שדוקא לפי התפקידים שעומדים לפנינו, בפני כולנו יחד, יש אפשרות להגיע בתנאים מסויימים

לידי כך שנהיה בלי סיעה, כי זהו מה שיצר אתמול את האטמוספירה שהיתה, וזה נראה היה שאפשר לומר לפי דעת כולם. יתכן שאפשר לומר כי לדחות את זאת לשנה זהו דבר בלתי אפשרי. אני יודע שבמשך חדשיים לא נוכל לעשות את זאת. יתכן שאפשר יהיה לעשות את זאת בארבעה חדשים, יתכן שבששה חדשים. זה תלוי בזה איך נפעל יחד. אבל אנחנו כאן מודיעים: במשך שנה ורבע לא היינו פעילים - עכשיו נהיה פעילים, במשך שנה ורבע לא היינו אחראים - עכשיו נהיה אחראים, כלומר שתהיה שותפות באחריות. בזמן האחרון מרדנו במרות, ואנחנו מודיעים שבמשך שנה אנחנו רוצים להגיע למצב של מרות. האם אי אפשר לקבל את זה ? ראשית כל אני מבקש מבן גוריון להוריד את הענין של עלבון, מפני שנוסף לעצם הענינים זה יוצר חוסר אפשרות לדון בדבר.

זהו המצב. אמרתי קודם, ואני חוזר על זה: נדמה לי שעשינו בזה התאמצות גדולה - יתכן שאין היא מספיקה, על זה אתם צריכים לדון - על מנת שהדבר יוכל להסתדר.

י. גלילי: קודם כל אני רוצה לומר שאינני מסוגל להבין מדוע בן גוריון נעלב. לי יש מקום להעלב, מפני שאין בהצעה זו שהשמענו היום שנוי כל שהוא, אף בתג אחד, ממה שהוצע אתמול ונתקבל כאפשרות של מוצא. מאז הישיבה של אתמול לא נחנו אף לרגע אחד. כל הלילה וכל היום ישבנו עם אנשי הסיעה והסברנו את הכלל הזה שהיה אתמול בהנחה שאנחנו פותחים בתהליך שצריך להביא מקץ שנה לפסיעה של הסיעה. וזהו תכנה של ההצעה הזאת.. עם כל מה שחסר בנימוק בשביל לקבל את כל ההצעה - אני מוכן לקבל תוספת לנימוק ולהביא מיד לפני החברים. אבל אם מצד התוכן מסר כסיפא שפותחים בסקלה רעיונית אינטגרטיבית להגיע מקץ שנה לשלמות המפלגה ללא סיעות - אני מתכוון לקבוע סימני בנאומו של מבקין ולא בהצעתו, אבל זהו

הכנה של ההצעה; אבל אם סיפא זו הכרח, אני מסכים לה בשלעצמי ומוכן להביאה לפני החברים מיד. אני מניח שגם החברים יסכימו כי זהו הכנה של ההצעה. אבל במה דברים אמורים ? אם זהו המכשול היחידי לגבי ההצעה כולה, ואם הוא יוסר מתקבל ההצעה. כי אחרת למה ישבנו ומררנו איש את חיי רעהו ? הרי נראה בבראים מוחלטים בעיני חברים שישבו אתם היום. יש בתוכנו חברים שאינם בודקים את לשונם והיו שאמרו שהצעה הזאת אין לה שחר, שרוב החברים יסתלקו ממנה, שלא יביאו לבן גוריון ולאחרים התומכים בה לקבלה. ישבנו ומסרנו לחברים את האטמוספירה ששררה פה אתמול כפי שבוטאה בסוף הישיבה ע"י טבנקין. והנה באים עכשיו והופכים את הקערה על פיה.

אני רוצה לשאול את בן גוריון, במדה שהוא יכול לבטא זאת, מהו שורש העלבון שלו. כל הניסוחים האלה היו אתמול. הנוסח של סטאטוס קוו מלפני כפר ויתקין היה. האם הנוסח שהסיעה איננה מתחילה לאלתר אלא בתהליך תוך שנה לא היה ? מה לא היה אתמול ?

<u>ד. בן גוריון</u>: קודם כל ההיסטוריה. אינני עושה בעקבות ההיסטוריה של אתמול. אינני מקבל את ההיסטוריאוגרפיה של אתמול. אתמול היו הרבה דברים. אתה יכול לציין נוסח אחד שהיה, אני יכול לציין הרבה נוסחים אחרים. העלבון הוא בזה שאתה ריכזת היום כל מיני דברים שאמנם כולם נאמרו אתמול, אבל נאמרו אתמול בזמנים שונים וע"י אנשים שונים ואלה היו דברים סותרים זה את זה. (<u>ליבנה</u>: האם טבנקין אמר את זה ?) קודם כל טבנקין לא אמר את זה. אבל גם אינני מוכן להכנס לויכוח אם טבנקין אמר או לא אמר. היו עוד חברים שאמרו משהו אתמול. אתה חוזר תמיד למה שאמר טבנקין. אני משיב מה שהוא דבר אתמול, אבל אני גם משיב מה שדבר כל חבר.

אבל לך יש מאמר אחד: טבנקין אמר זה, או אמר זה....... כמה שעשית – אני בטוח כי בלי שום כוונה רעה, בלי כוונה להעליב – יש עלבון. אספת דברים שכולם נאמרו, אבל נאמרו בזמנים שונים וע"י אנשים שונים ומם דברים הסותרים זה את זה. למשל אמר מישהו „שיתוף", אבל הוא הוסיף „במשטר של לא סיעות". או אמר מישהו „חטיבה", אבל הוסיף „במשטר ללא סיעות". אי אפשר לכתוב רק „חטיבה" ולהוציא „ללא סיעות". איש לא אמר מהם „אי הגשמה המלכות כפר ויתקין" אלא אמרו „אי הגשמה עם חיסול סיעות".

אתה יוצר איזה קנון ממה שאמר טבנקין אתמול. היש לי סבינגרטה ממה שאמר טבנקין אתמול ? ואם לא אמר טבנקין אתמול ? אני מוחה קודם כל נגד השטר שיש לך נגדי, זה וזה אמר טבנקין אתמול. אין זה שטר. אינני מחוייב להתווכח אתך מה היו המלים שאמר טבנקין אתמול. אתה יכול ללכת לכל חבר ולומר אם ואם וזאת אמר טבנקין. אלי לא.

ועכשיו למה שנאמר ע"י חברים אחרים. יש כאן אוסף של הרבה דברים אשר כולם נאמרו, אבל כולם או חלקים מהם נאמרו בלויח דברים מקשורים אתם. ודברים אלה הוצאו, ולכן אני נרגז. אתמול היתה לי חויה. מדוע מגיע לי שיתעללו בי כך ? גם אני לא הלכתי לישון כל הלילה. היתה לנו זכות גדולה מלילה ההוא. שמענו מה נאמר אתמול ומה היתה הרוח, ויש להשתמש שעכשיו מביסים לנו את זאת. כששקולניק אומר „חטיבה" אתה מקבל שהוא צודק, וכשהוא אומר „ללא סיעות" אתה חושב שאיננו צודק ומוציא.

<u>י. אידלסון</u>: מודעה עובדתית. אתמול דבר טבנקין כמה פעמים, ובן גוריון דבר כמה פעמים, וכל אחד אמר שורה של דברים.

י. אידלסון "צא"

ולפני שהמשכנו דבר לאחרונה מבנקין ואמר: אני רוצה לעשות נסיון של סיכום, והוא ריכז את כל הסעיפים האלה. יתכן שעשה זאת שלא בצדק ולא טוב ואולי במקרה, אבל זאת היתה הסלה האחרונה. הוא אמר שזוהי הצעה או נסיון של הצעה. וגם לאחר זה יצאו אנשים באותה הרוח והיה לי יסוד לחשוב שאנשים ששמעו את הנסיון אמנם לא הסכימו לו ולא קבלו אותו, אבל ההתרשמות היתה גם מהסיכום בתור נסיון של סיכום אותה הרוח ששררה כל הזמן..

מ. שרתוק: אני שואל אם זה יכול לשמש ביסוד לאיזה שיתוף שיהיו רק שני סעיפים וזו לא. אין זאת אומרת שאנחנו מתנגדים לסעיפים אחרים. אפשר להמשיך בבירור לאחר המועצה. אבל במועצה הזאת מחליטים על שני סעיפים:

א) חברי הסיעה חוזרים למוסדות - שיבה לאחריות ופעילות גמורה של המפלגה.

ב) שתהיה פעולה אינטנסיבית רעיונית דימוקרטית על מנת שמקץ שנה תוקם שלמות המפלגה ללא פיעות.

וזה יהיה הכל, וזו לא, במועצה זו. ואפשר מיד להקים ועדה לבירור עוד שאלות. נניח ביחס לכפר ויתקין לא כך ולא אחרת, מטעם לא להזכיר עכשיו. (י. אידלסון: אם לא להזכיר - זה מחייב אותי. מ. שרתוק: אבל לא יאמר „על יסוד החלטות כפר ויתקין". י. אידלסון: אם לא יאמר משהו בתור „גענטלמאן עגרימענט", אז כפר ויתקין מחייב אותי. מ. שרתוק: אני מוכן להציע שיהיה ברור שבמשך שנה לא תוגשמנה החלטות כפר ויתקין. א. ציזלינג: כתוב „אי הגשמה למעשה של החלטות כפר ויתקין")

<u>י. שפרינצק</u> מציע להתגש מחר בשמונה.

<u>א. קפלן</u>: אני מציע להפסיק את הישיבה בשני בתים נפרדים (בית החלוצות ובית ההסתדרות). נלך למועצה ונפתח אותה ונמסור על הענינים ואז אפשר למסור להם את ההצעה.

<u>י. שפרינצק</u>: איך מתחיל את הליגום בהצעה בלתי ברורה ?

<u>ד. רמז</u>: אני מציע שתי החלטות לבחירה. אם אנחנו באים לידי הסכם - הרי בחירה אחת. ואם אין באים לידי הסכם - אנו מציעים שתי בחירות. אפשר לנסח הצעה כזו: א) קודם כל שבים לפעילות במפלגה. ב) מחליטים כי באמצע מאי מתכנסת ועידת המפלגה לקביעת הדרך של המפלגה לבחירות למועצות הפועלים ולועידת ההסתדרות. מוסכם ב„גענעראלען עגרימענט" כי עד אז ענין הסיעות יחוסל. אין אנחנו מדברים שום דבר מפורש על זה, אבל אנחנו קובעים את מועד הועידה. מה מוסכם שקריאת הועידה באה לשם קביעת דרך המפלגה בבחירות, פירוש הדבר שהמפלגה עד אז מופיעה שלמה בלי סיעות. זה צריך להיות מוסכם על יד השולחן. אפשר גם להודיע פירוש כלפי חוץ שהמפלגה שבה להיות והיא קובעת את זמן הועידה שלה, כלפי פנים יש לנו שהות של ארבעה חדשים - אם נחוץ לנו זמן בזה - לחיסול הסיעות, אם יש אמונה של אפשרות בחיסול ואם יש צורך של חיסול. אני מוכן לוותר על הדימונסטרציה והדקלרציה, אבל צריך שיהיה מוסכם בינינו שבמשך ארבעה חדשים משקיעה המפלגה על כל חבריה את כוחותיה כדי לבוא שלמה למערכה הבחירות להסתדרות. בחירה שניה: אנחנו מחליטים על בחירות במינימום הזמן, כגון אפריל.

א. ציזלינג: אני עושה את כל ההתאמצות לדבר בשקט. אתמול
הגעתי בשעה מאוחרה מתהרן, ואני מודה שהייתי
מופתע לשעת-הרצון שראיתי באולם. הייתי מופתע לרצון מכל
הצדדים. לא הייתי מוכן לפגוש את זה. אבל אני לא מתוח
מופתע היום. אינני מבין דבר. כשם שאתמול לא הבינותי איך
שבמשך עשרה ימים נוצר רצון טוב כזה, כך אינני מבין
עכשיו את הדבר בהיפוכו המוחלט. מדוע ? הרגע היחידי שישבתי
אתמול בוועדה היה ברגע שהוקראו הדברים האלה, ואתם ישבנו במשך
כל הלילה מבלי להרגיש בשמחו עלבון אלא רצון. עכשיו אם
הולכים להתייעצות - אתם הולכים להתייעצות ואנחנו נלך להתייעצות
- אני רוצה לומר את יחסי לדברים. אני רוצה לומר לרמז
קודם כל כי רמז מנסה להיות מעשי וקצר, הוא רוצה לפתור את
הדבר לא בשנה אחת אלא בארבעה חדשים, אני רוצה לומר, כי
לדעתי הדרך שהוא מציע איננה קצרה. האם אתה חושב שתרפא את
מצעי המפלגה, מצעים כה עמוקים, ע"י כך שבשלב הקרוב תהיה
כולה במחיצות של בחירות, וזה לאחר תקופה של אי-שקט ושל
הזמרגע ? אני תמה על כך. מה אתה מציע ? הדבר היחידי שישנו
בתקופה הקרובה שאתה מציע הוא מחיצות של בחירות - בחירות מקומיות
ובחירות הציוניות, הצעה בכנס ועידת המפלגה במאי, היינו בחירות
לפני זה לוועידת המפלגה ואח"כ כנס ועידת המפלגה ואח"כ בחירות
למוסדות ההסתדרות, ז.א. החזקת הצבור במחיצות לקראת אורגניזציה.
ד. רמז: בזה לא קבעתי עמדה ליתר הסעיפים כי לדעתי לא בהם
יש חלוקי דעות. חלוקי דעות יש בסעיף הזה, אך יש ענין
שתהיה הודעה ברורה על ביטול הסיעות ועל תקופה מעבר. אני מציע
שלא נפל בפלינום בשום פרובלימות של ההליך.

<u>א. ציזלינג:</u> אתה מציע היפוך הסיפא לאלתר. זה היה יכול להיות מוצע לפני שנה וחצי. אני מגיב על הצעתך. החלק הראשון של הצעתך אומר מתיחות לקראת אורגניזציה בתקופה הקרובה. ושנית יש פה שני מעיינים שביחס אליהם יכולה להיות אי-הבנה, ואני מציע שתהיה בהירות. הדבר האחד הוא ביחס להחלטות ועידת בסר ויחקין. שמעתי אתמול מה שנאמר פה. אין כוונה שתבוא הכרזה שמבטלים את החלטות ועידת בסר ויחקין בשם שלא תבוא הכרזה שמקיימים אותן. (<u>ד. בן גוריון:</u> התאמצנו כאן לבטל את הסיעות.) התאמצנו לברר אפשרות של קיום תנועה ציונית סוציאליסטית מאוחדת הכוללת את כל הזרמים שלנו וגם את השומר הצעיר ופועלי ציון שמאל ועוד במה הצעות שנזכרו כאן וגם אי קיום למעשה של החלטות ועידת בסר ויחקין. ואשר לענין הסיעות, הניסוח הזה שניסח אתמול פה גלילי אנחנו צריכים להביאו לאישור לגופה של החלטה. יותר מזה אינך יכול לקבל מאתנו ולדעתי גם אינך צריך לראות. (<u>ד. בן גוריון:</u> יותר ממה ?
<u>א. ציזלינג:</u> יותר מאשר אי קיום החלטות ועידת בסר ויחקין.) היינו, ביחס להחלטות ועידת בסר ויחקין - אי קיומן למעשה. ביחס לסיעות - פעילות אינטנסיבית רעיונית דימוקרטית במשך שנה בכוונה להגיע לשלמות המפלגה ללא סיעות.

<u>ד. רמז:</u> אינני יודע מה אפשר לקבל ומה אי אפשר לקבל, אולם לדעתי לא באה בחשבון הצעה על דחית הבחירות להסתדרות. ואם לא לדחות - פירוש הדבר לסדרן (בנובמבר) ואז עלינו לכנס בעוד 3-4 חדשים את ועידת המפלגה כדי להכין את הדברים.

<u>א. ציזלינג:</u> אולי נזכה לקץ הפלאות ונגשים את כל הדברים האלה. אולם שנה כזו קובעת הרבה בחיי המפלגה.

<u>ד. בן גוריון:</u> לא היית אתמול ושמעת רק את החברים שלך. תשמע מלא-חבר [illegible] של סיעה שלך מה שהיה אתמול. אתמול נפגשו חברים מתוך רצון למצוא דרך לשיתוף פעולה ולהגברת הפעולה במפלגה. האיניציאטיבה באה משפרינצק. והוא הציע שנקרא את השומר הצעיר ופועלי ציון שמאל ...

את השומר הצעיר ופועלי ציון שמאל להצטרף לאיחוד זה. אח"כ הסביר טבנקין מדוע ענין הסיעות הוא סיום או שני סיומים. סיכמתי את הדברים שהיו ~~שני~~ שלשה סיומים אצלנו, סיום אחד אצלנו, שני סיומים אצל טבנקין...... אצלנו סיום של גיוון התנועה ע"י משטר הסיעות. גליל' ואידלסון חוששים שע"י איסור הסיעה נפרק את הקבוץ ונחסום את הדרך ל"השומר הצעיר" להצטרף אלינו, לקבל את האיחוד. אסרנו נסלק את שלשה הסיומים. ביחס לסיום אחד שנאמר בפירוש שלא זו הכוונה, אלא להיפך נעשה יוצא מהכלל ביחס ל"השומר הצעיר" ונקבע להם פריביליגיום. הרי בזה מוסר הסיום שאנחנו חוסמים את הדרך ל"השומר הצעיר". ואשר לקבוץ מבררים באופן מוחלט שאין כל כוונה לפרק את הקבוץ אלא מתכוונים לאיחוד התנועה הקבוצית. בשלב קודם לזה הציע טבנקין ברית התנועה הקבוצית. וזו התוכן המוסרי של הגישה של אתמול. ואני מבין שהלילה היתה לכם מלאכה קשה (עם אנשי תל-אביב האומרים שאינכם יכולים לבטל את הסיעה.)

(עוברים לבית המסתדרות להתיעצויות מיוחדות)

מרכז מפלגת פועלי ארץ-ישראל

תל-אביב, 13.2.44

פרוטוקול פגישה
ב ה ס ת ד ר ו ת

י. אידלסון, ברוך איזנשטט, א. בהיר, ד. בן-גוריון, מ. בנדורי, י. גליליץ
מ. דורמן, י. טבנקין, ריבקה כהן, ב. כצנלסון, חנה למדן, גולדה מאירסון,
מ. נמירובסקי, א. ציזלינג, נחמיה רבין, י. שפרינצק, ל. שקולניק

<u>י. שפרינצק:</u> אני פותח את ישיבת "ועדת הזקנים" המורחבת. הפעם היתה לנו הפסקה גדולה יותר מדי. אנחנו צריכים לראות איך לבצע על מה שדברנו במועצת המפלגה בירושלים - על מה שדברנו בבית-ההסתדרות, גם שדיברנו בבית החלוצות - שני פקודות מאד-מאד מפריעים לביצוע.

אין לי סדר היום, אין לי פרצה, אבל אני מבין שמישהו מכם צריך להגיד משהו - מה הוא מביא לישיבה זו. אנחנו הכרזנו ששהו ברור שצריך לאחד את כל הכוחות, קודם כל במפלגה, ואחר כך בין אלה שיכולים להיות חברי המפלגה, והנה באמת היה רצוי שאתם תגידו דבר-מה.

<u>י. טבנקין:</u> אנחנו כאילו עמדנו לגמור, הלכנו לשעה והתראינו עכשיו, באמת אין מה לחדש.

אני אמנם מאמין שיש רק שני דרכים - הדרך שהלכנו בה שהיא הובילה לפילוג, היא נעשתה לבלתי אפשרית לנו, לארץ, לעתיד, לתנועת הפועלים, והשאר תלוי ב רצון הטוב, על רצון טוב גם אני לא אוכל לרכוב. עכשיו יש לי סוף לרכיבה, שאני נסיתי בסוף הישיבה הקודמת, טרם שהיתה ההפסקה, לסכם את הדברים של שפרינצק, של בן-גוריון, של שקולניק, גם שלי, אך המועצה לא יכלה בזה לגמור, ולא נמצא מישהו שיסכם דבר מה טוב יותר, אולי יעשה זאת עכשיו מישהו אחר. אני כשלעצמי חשבתי אולי נהוג לדבר "מאר ודיידי", אולי בעשה דונדו, התחלתי לדבר עם חברי סיעה ב', חשבתי שאגיע לדבר עם גולדה, עם ש פרינצק, עם שקולניק, אולי גם הם ידברו עם מי שידברו ויצא מזה דבר מה, ואני צריך לומר שלא פגשתי בנסיון לשכנע אותי שיש דרך טובה יותר.

הניסוח שלי הוא ~~/~~ בתחיל מחדש, כמו לפני כמה ויתקין, עם הכרזה על איחוד כללי. אני הייתי מנסח "אדוני ורי מען שטיים ארן בייטש" (כמו שהנגנו, על כרעינו וקרבינו), כולנו כמו שאנחנו, עם סיעה, עם השומר הצעיר (שפרינצק: מה החידוש), בתוך מפלגה אחת, עם מרות אחת, עם הכרעות המפלגה, עם תקוה שכך נגיע למשהו.

בדרך אחרת הלכנו והבאנו עד לסיעה, אמנם לא הבאנו לגדולות. את השומר הצעיר לא כבשנו, גם כאשר היינו יותר מאוחדים בתוכנו, אך אולי אם נהיה יחד, עם סיעה, אך עם דיון משותף, עם הכרעות משותפות, ונקבע ועידה לאיחוד של כולנו, אני חושב שאם אנחנו רוצים בזה כ ולנו, אילו היינו גומרים בזה, ש אנחנו כן מקבלים הצעה כמו שהוצעה אז בישיבה ההיא, ויחד עם זה היינו קוראים למליר ועידה בארץ על מנת ליצור מפלגה אחת עם גמישות אירגונית, עם אותה הגמישות המקבלת את אותם התנאים הקיימים, שבהם קיימים גופים למען התפתחותם.

ועידה כזאת בתוך המפלגה, אשר קוראת לזה יחד עם אחרים, על יסוד זה — אני חושב שיש בזה איזו פרספקטיבה. פרספקטיבה אחרת היא גרועה יותר, אנחנו הלכנו בה, היא גרועה יותר לדעתי.

בעצם אומר לך שפרינצק, אתה מבית כאילו אלי, לא רציתי לזרוק לך חזרה את הכדור. אני אומר: איני יודע הצעות טובות יותר. אני חושב שהמועצה היתה איזה מעשה, אני חושב שההחלטה שלנו היתה מעשה. מה היה בהחלטה? שיבה של אלה שלא השתתפו למערכה עם מרות, וקריאה לכולם להתאחד יחד, את זאת עשינו ואני מציע ללכת הלאה.

__י. שפרינצק:__ עד מועצת ירושלים לא דיברתי עם אנשים על עילוג ואיחוד, אחרי המועצה כמעט לא דיברתי, לא אומר: לגמרי לא דברתי, אבל כמעט לא דיברתי, ואני בהמיסרתי ניסחתי את הדברים. בהמיסותי ניסחתי את הדברים גם בכתב, ואני סוכרת להגיד: או שהענין מסודר, או שהוא איננו מסודר. מדוע? בשבילי משונה הדבר, כל רגע כל יום שאנחנו מחמיצים לצפיה כזאת של דיבור, כאשר אנחנו צריכים לעשות איזה דבר עכשיו, להגשים עכשיו

עניינים אחרים לגמרי, להיות עסוקים בעניינים מאד-מאד דוחקים ומסובכים בשעה זו, והנה אנחנו רק מדברים על איזה תנאים, איזה סייגים, וכן רוצה אני לחזור גם על שלי.

צריך לאחד את המפלגה שתתחיל להתקיים, צריך להסיר את המפרעות הפנימיות, סיעה ב' זו היא מפרעה פנימית. הנה היתה ועידת הקיבוץ המאוחד, היא נמשכה שבוע ימים, היה לה כל מיני תוכן, וזה לא נראה כמפרעה. ביום ד' תהיה מועצת המושבים, אני מתאר לי שגם שם ידברו על כל מיני דברים, זה יהיה טבעי, זה כמעט במסגרת המפלגה.

וכאן אתה אומר: שהכל, על כל מה שיש. אני חושב שענין סיעה ב' הוא מפריע, זו היא מפלגה שניה, וזו דבר אשר טבעי הוא אם יחלוף מאליו. אינני יודע מה הוא הקושי הזה של חברים אחדים לסייע לדבר זה – לסייע מול גודל העניינים שאנחנו צריכים לעשות עכשיו, יש באמת מה לעשות.

לו סיפרתי רק מהכרוניקה – [illegible] אנחנו איננו מסתכלים בה. התחילה עליה, עליה זו עלולה להביא לידי קטסטרופה בעבודה, בשיכון. בימים כתיקונם היינו בלהבים לעליה זו. לא מספיק שאנחנו מדברים בהתרגשות על צרת ישראל, ואחר כך אנחנו שוכחים זאת, יש על מה לדבר כדי לעשות.

אני דיברתי נגנה גם להשומר הצעיר, גם לשומר הצעיר מצרנו, תהיה מניה – אם זה יצליח איני יודע.

עוד דבר אמרנו: תשב ועדה מנים-שלושה חדשים ותבדוק את הפרובלימות שנצטברו במפלגה – פוליטיות ואידיאולוגיות, תשב הועדה וזה יבוא לפורום מפלגתי להכרעה.

שלושה דברים פשוטים שהם מתבקשים על ידי כולנו. אני בטוח שבלי התחכמות יותר כל אחד מרגיש שזה צריך להיות, אלא מה – ישנם קשיים עדיין. גם אני אומר: הכל יחזור לקדמותו, אבל קדמות זו היתה לפני כפר ויתקין, היתה גם איזו תקופה קודמת, שלא היתה קונסטרוקציה זו של סיעה, שהיא מיוחדת – לדעתי גם לסיעה ב'. אם היא נשארת מתוספות שיעור חדשה. יש עניינים, יש חיים אידיאולוגיים, יכולה ויכולה לחוזר עוד סיעה.

כל זה לפי הצעתו של בן-גוריון ושלי. הועדה תשב יומם

ולילה והיא הביא סיכומים בכל השאלות, ותיקרא ועדה לכל שאלה ושאלה, והיא תדון ותחליט.

הייתי מציע לסכם כך את המצב, כמובן שבבים לעבודה, הכוונות שישנם, הקיימים, ובאותה הפרוטוקוליה הקיימת, מה שישנו - ישנו.

אני רוצה להגיד עוד מלה אחת: יש קושי גדול. עכשיו אתה לא יכול להידבר על איזה ענין בלי שתהיה לך איזו מחשבה צדדית, את המחשבה הצדדית אני מוכרח לסלק לזמן ידוע, וכך צריך לסלק אותה. היה משאל, היתה ועידת כפר ויתקין, דברו. נגד קונסטרוקציה של סיעות, עתה יש מפלגה ויש סיעה ב', שהיא כמפלגה, וזה מפריע לאיחודה של המפלגה, וא י אומר את דברי בלי שישבתי עם מישהו אחרי המועצה, בלי שדברתי עם מישהו.

אני עברתי אחרי המועצה לסדר היום, כי יש ענינים. כשאני חוזר לועדת זקנים זו המורחבת, שהתרחבה על ידי צעירים, אני חוזר לאטמוספירה זו. בפי שאני מתאר לי סידור הענינים, אין אני רואה טעם - וכל טעם לשולחן ערוך שלם וסיבוכים גדולים, זה ייפגע וזה ייתבע, ולא יהיה שום דבר. לי מובנים הדברים באופן בלתי אמצעי.

אמרו לי חברי הזרם הצעיר: אתה בדבריך מזלזל בנו, אתה מזלזל באידיאולוגיה שלנו. אמרתי להם: אני זילזלתי גם באידיאולוגיה שלי לפנים, לי קל מאד לזלזל באידיאולוגיה, אלא זילזול זה לא היה זילזול, אלא התפתחות הדברים.

אני מבין כאשר מתאספים ודנים דיון עיוני בוערות הכבדות, אבל הענינים עומדים המצב של בעשה בראשית, עכשיו יש עול של צרות-בראשית, ואני רוצה שנכריז שיש מפלגת פועלי ארץ-ישראל אחת, כל הכוחות האלה שהם נדפקו על חשבון סיעה ב' הם שוים לפעולה, נכנסים לחיי המפלגה, ויש מפלגה אחת, ואין אורגניזציה של סיעות יותר, וחברי סיעה ב' שמחוץ לקיבוץ המאוחד ש צריכים להיות עושי האקט הזה הראשונים, הם צריכים להודיע שאין סיעה ב', הם צריכים לדרוש מהקיבוץ המאוחד לסלק אותם מסיעה ב', להסתלק מסיעה ב'.

זאת אני אומר היום, מחר אני עובר לענינים אחרים, אני מקבל את עבודה הסיעה: מען עלטערס דיך אין צרות, אני אומר את החכמות הקודמות ש לי מלפני ששה שבועות.

(אחריו דב"ג)

ד. בן-גוריון: אני רוצה לנסות בקצרה לסכם במה התקדמנו, מה נשאר לנו לעבור, אם נוכל לעבור את זה, או לא נוכל לעבור את זה.

דבר אחד ברור שאין צורך לעשות אותו – להסביר אחד לשני את חומר המצב, את אסון הפירוד. היום ישב אתי חבר, שהוא הסביר לי את הדברים כך, שאני יודע שלא אוכל להסביר יותר טוב – האסון שבפירוד, החרפה שבפירוד, במצב שאנחנו עומדים. חלק גדול יודע את זאת. כל אחד כמו השני, בכל אופן אני איני מרגיש שאני יכול בענין זה לחדש לחברים.

משהו בסיכום אני רוצה רק לציין בשביל שנדע איפה אנחנו עומדים, על מה צריך להתגבר, והיש לנו כוח להתגבר על זה.

בירושלים קרה משהו שחברים נפגשו וראו שהם בכל זאת חברים, אם כי לא נפגשו הרבה זמן, והיה כאילו מסך של איבה, לא איבה ביניהם, לא כולם, אולי גם לא כולם היושבים פה, הרבה חברים נפגשו פתאום ומצאו שהם חברים, הכירו אחד את אחיו. זו היתה חוויה פסיכולוגית.

אך היה יותר מזה, היה רצון – ומכל אלה שהיה הרצון היה זה רצון כנה, אני אומר זאת באמת רק בשביל הפרוטוקול, כי אני יודע שיש ציניקים חכמים, ואם זה לא יעלה בידינו, הם יאמרו: ידענו שזו היא שטות, ידענו זאת מלכתחילה – כך הם יגידו.

היה רצון וגם משהו נעשה בכיוון זה. מה נעשה?

א) נתברר שכמה פתרים שהיו לכמה חברים שנים אין להם יסוד, או על כל פנים שאין להם א יסוד כל כך, כמו שחשבו קודם, הלך לפחד אחד בפני השני;

ב) כולם רוצים באחדות התנועה, ולא רק באחדותהתנועה אלא בהרחבתה האחדות.

היה גם דבר שלישי, נעשה צעד חשוב לקראת הרחבת האיחוד, למען אשר אוחד ונשארה תקלה אחת: העובדה שקיימה סיעה בתוך המפלגה, בפני זה אנחנו עומדים גם עכשיו. אני חושב שלפרות ארבעת השבועות, שלא היה כל – כמו שקוראים לזה בליגלגב – שכרון זה, אבל רצון זה נשאר, הרצון לקיים את אחדותנו באשר אבל אלה שהיה אז, הוא קיים גם עכשיו. זה נדמה לי שלא אוכל להגיד אצל 100% החברים, אבל אצל רוב החברים, אולי אצל אחדים מורשים לא היה רצון זה, אבל אצל אלה שהיה קיים – קיים גם עכשיו, והמשקל שהיה קיים נשאר קיים.

אומר יצחק (טבנקין) – אני יודע שהוא אומר זאת, כי הוא רוצה לקיים את האחדות בתוכנו: נקיים את המפלגה כמו שהיא, נקיים איחוד כמו שהננו, האם הוא אינו מכיר את "כמו שהננו", כולנו כמו שהננו.

אני איני חושב שעכשיו לגופו של דבר יש טעם שתהיה שיחה. אילו ידעתי שזה עלול להועיל, אני מוכן לשבת לילות.

על עצם שאלת הסיעות יש דעות שונות. יש החושבים: אין זה מוכרח, אבל אין זה איום. יש חברים החושבים שזה לא מוכרח וזה דבר איום. ויכוח על זה איני יודע אם יתן איזה דבר. יש דעות שונות. גם זהו חלק מ"הננו" זה.

באחד מאלה החושבים שסיעה זהו דבר איום, ולא באתי לדעה זו כי ראיתי סיעות באמריקה, באנגליה או ברוסיה וראיתי שזה דבר איום, אין לי דעה על זאת מה זה שם. באתי לידי דעה זו בתוך הארץ הזאת, בין פועלים יהודים בארץ-ישראל.

בענינים שלנו אני חושב שזה דבר רע, זו היא לא רק מפלגה, לדעתי זה יותר ממפלגה, כי יש בכל מפלגה משהו רע, בכל התחייבות של אנשים יש משהו רע, אבל הרע הוא קטן לעומת החיוב שיש בדבר. בסיעה יש יותר מן הרע ויש פחות מן הטוב שיש במפלגה, אבל בכל אופן אין זו לדעתי פחות ממפלגה.

אין זאת אומרת שזה נוסע על אידיאולוגיה משותפת, כמו שמפלגה אינה מחוייבת להיות בולה על אידיאולוגיה אחת, בסיעה עוד פחות מזה. מבחינה שלילית זה יותר ממפלגה, מבחינה חיובית זה פחות ממפלגה. זה עושה את המפלג ה לבעל מום, או ש זה מבטל את קיומה, עושה אותה לפיקציה, או שזה מחייב עוד המון סיעות, יען כי יש אינטרסים שונים, יש קשרים שונים, אין סוף לדבר.

יש גם חברים בתוכנו, אני ברגע איני רוצה להוכיח את זאת, גם אין צורך להוכיח זאת, אם הדבר הוא כמו שהננו. אני חולק על ה"הננו". מה הוא "הננו" זה, בשבילם פירוש הדבר פירוד גמור של התנועה, מתוך בושפלא לפירוד זה. זה לא ישתנה אם נקרא לזה איחוד. פירוד אם אם קונפדרציה אחרות זו נשאר פירוד. "כמו שהננו" יש בו איזו משמעות.

אם "כמו שהננו" על פי דעותינו – לדעתי יכולה תנועה הפועלים להתאחד כמו שהנה, עם כל דעותיה, אין הפרעה בחילוקי הדעות הקיימים, לא כי

אי אפשר לפועלי א"י להתאחד, פועלי א"י יכולים להתאחד כמו שהנם, על אף חילוקי הדעות יש דברים מוחשיים, והדברים המוחשיים שקולים כנגד חילוקי הדעות, הם יכולים להיות מאוחדים, לא כמו שהם עכשיו במסגרות שונות - גם זה חל על הדעות - כן, גם עם השומר הצעיר, גם עם פועלי-ציון שמאל, אני מוכן להרחיב את המסגרת. אני בטוח, שאם המפלגה תהיה מאוחדת, היא תגלה כוח רב לדחוף את השומר הצעיר לאיחוד, איני יודע אם יעלה בחרף זה, למרות ההתנגדות שיש להשומר הצעיר למפלגה, יערי אמר בוועידת הקיבוץ - קודם תנו לי 40%, איני יודע מה הוא יגיד כאשר יתנו לו 40%, אבל בכל אופן תנאי קודם לזה היא אחדות המפלגה.

גם כן אחדות - על יסוד מהו? על יסוד המטאטים קדו היא לא תהיה אחדות, אם כמו עד עכשיו, הרי היא איננה דבר. אומרים החברים, ואומרים את זאת באמונה, בתום לב, שיש מניעים מיוחדים, סיבות מיוחדות, שהולידו דבר זה, ושוב איני רוצה להכנס כרגע לבדיקת העובדות, החברים מאמינים בזה.

לדעתי אם נראה הדבר במקומו, בזמנו, אם נעשה מאמץ משותף לריפוי הנגיף: סיעה ארצית איננה קיימת, יש מצב מיוחד בתל-אביב, חברים מרגישים מה שהם מרגישים, אם זה קיפוח, עוול, או שעבוד - איני יודע מה הם חושבים, הם חושבים שהם בכל זאת חברים במפלגה, קרו גם כל מיני דברים, יש כל מיני סיבות - נקים גוף מיוחד לכך שיבדוק את כל הדברים האלה, גוף נאמן על כל החברים, שיבדוק דבר זה במשך חודש, חדשיים, שלושה חדשים, ואם ימצא שאמנם היה משהו לא בסדר, יקבע דבר זה. אם הסיעה איננה קיימת לשם קיפוח, ואני חושב שסיעה כמו מפלגה, לעתים יש לה סיבות לקיומה, אבל כשהיא מאבדת את זכות קיומה, אך היא ממשיכה להתקיים, אז העקשנות שלה יותר גדולה; כי כאשר יש לה לשם מה להתקיים, יש בה יותר תוכן, אבל בהיותה בת מות תוכן היא נעשית עקשנית יותר. יש גילויים כאלה בכל העולם.

אם התנועה היא עקרה משהו לא נורמלי, כי היה מצב לא נורמלי. נשאל בזה יחד, נבדוק את זה, נקבל גם יחד את ריפויו, זה אם אנחנו מאוחדים בהרצאה נאמר שאנחנו מאוחדים לכל המהות ב-95%, מלבד חבר פלוני ואלמוני החושב שלא היו צריכים להפגש יחד, אבל כל המסובים כאן ועוד רבים מאד שהם מאוחדים. אם אנחנו באים לגיוס אנשים לפלמ"ח, אם אנחנו

נאמנים לבירור אנשים לצבא, ואינני יודע מהר לאיזה דברים-בזוראים במית
נאמנים, אם באיה האוטרים, אבל לא באיה נאמנים על בדיקת הדברים בתל-אביב. נבדוק את זה, גרע שיש פרובלמה לגבדוק, גרע שעשו עוול ליצחק גולדנברג או לאחרים אחרים, כי יכול להיות שעברים לאשובים בעשו, ואז זה צורך השפטה, לא נשכח את זאת, ייתכן שכמה דברים נשכחו, אבל נבדוק את זאת. יצחק גולדנברג איננו יכול להיות דיקטטור, ישמור את שעבודיו, נראה איך לתקן את הדברים, אחר כך ממשל גם סיעה זו.

לי נראה שזאת המכשול שאנחנו עומדים לפניו, על זה צריך להתגבר, אז אנחנו מאוחדים כמו שהגנו, כי יש לנו בסיוע עובדות, המיטרה עובדת, לדורמן ורואי המיטה אחרת מאשר לי, אבל אני יכול להיות מאוחד עם דורמן. דורמן יכול לחשוב שאני סוציאליסט לא טוב, אבל כל זמן שהוא יכול להיות יחד אתי, אני יכול להיות יחד אתו.

היה מצב מולבי, משחרת המצב המולבי, זה לא "כמו שהגנו", אלא זאת היא משחרת המצב הרע, ובמוצעה נגבלה רצון משור לתקן, להגביר כרבות - קודם כל לתקן האחדות הבינימית, לחסל מכשול זה, שאין סיעה ארצית - הקיבוץ המאוחד, חבר הקבוצות, אירגון המושבים זה לא סיעה. איש מאתנו איננו את חבר הקבוצות בחינת סיעה, אך יש סיעה ארצית, ועלינו צריך להכריז שהיא איננה, יש עוד ענין תל-אביב, אי אפשר ביום אחד לחסל דבר זה, כי דבר זה כרוך בצורך לכשלונות למגורעה בתל-אביב, ייתכן, נבדוק את זה כולנו יחד; אם דבר מה טעון תיקון - נתקן יחד, על דעת המפלגה כולה, ולא רק על דעת חברה לעתן, ולא רק על דעת קיבוץ, כחלים על זה לאמר בירור, נבקש תיקון אז, וזה מה מתחילת הסיעה.

אז אנחנו מרגישים שאנחנו חברים בלי מאחדים. יאחיו ויכוחים ביניכם, יהיו ויכוחים בין חברים. נעשה בכוח מאוחד מתבונה לקראת איחוד. מפלגה זו איננה מסובלת לזה, מפלגה זו עם המשלון איננה יכולה לעשות זאת. אינני טוען שאפשר לעשות איחוד בין סיעה ב' והשומר הצעיר, אבל אני טוען שהמפלגה שלנו, כאשר תהיה שלימה ומאוחדת, יכולה לגשת לחידוש משא זה, אם כי הוא איננו קל.

בשביל לסלק מכשול לאיחוד עם השומר הצעיר מוצעה הצעה - לעשות יוצא מן הכלל בנוגע לשומר הצעיר, שהשומר הצעיר יהווה במשך תקופה מסוימת מסיבה, ובדע מראש שהאיחוד השלם יבוא כעבור שלוש שנים, גם כן כדאי לנו דבר זה, אבל משחרת המצב הקיים בתוכנו זו היא המשרק

הגיורן, משארת כל הקילקולים שהיו, משארת החולשה – זה על כל פנים איננו נותן כל אפשרות לדבר על איחוד, על איחוד גדול יותר. ואז לדעתי מכשול, יש לנו הכוח לאסור אותו או אין לנו הכוח – זו היא השאלה, ולפי גרמת שזו היא השאלה שנשארת אחרי הפורענות.

<u>ב' אידלסון:</u> אני רוצה גם כן לומר משהו על נוסח זאת סיעה, לא לשם פולמוס, אלא לשם קביעת הדברים כפי שאני רואה, ואני רואה שסיעה איננה יכולה להתקיים אלא רק בשתי מפלגות – היא איננה יכולה להתקיים במפלגה שהיא בנויה על יסוד דיקטטורה בתוכה, והיא איננה יכולה להתקיים במפלגה הבנויה על יסוד של פרוגרמה מוגדרת ~~[illegible]~~ ומדוייקת ובנוי וכו', שהיא צריכה בכל פעם להתפלג מאלה שאינם בדיוק כך.

במשך הרבה זמן אנחנו כולנו קראנו את מפלגתנו מפלגה המעמד הרחבה, עם לפי דעתי הופעה זו של סיעות היא הופעה מחמרת. השאלה היא רק מדבר איזו סיעות. אני אומר שאצלנו היו תמיד סיעות שונות, אבל בדרך כלל הופיעה סיעה בקשר לשאלה חדשה ונשובה ובעד אשר הופעה אחרת יותר גדולה במפלגה, אז שהורד את עצם השאלה, אז שהופיעה שאלה גדולה יותר, או שהשאלה התוודרה, ואין לה אותה החשיבות, וכד' הסיעה איננה סיעה, והאנשים אשר אתמול היו בסיעה אחת מחר יהיו בשלוש סיעות.

המפלגה שאני יכול לדבר עליה יחד אתך בעל מפלגתנו, אינך היא צריכה להיות בנויה, מה עושים במקרה שיש פרובלימה, יש שאלה שהיא כאובה עד כדי כך, שגם בהופעת כל שאלות אחרות היא איננה מתוודרת, היא איננה מוצאת את פתרונה – השאלה היתה לפני שנה, לפני חמש ולפני עשר, אז קמה סיעה מוצאת כפי שהיא קמה בתוך המפלגה, ונכון שזה יכול להביא גם לידי פילוג, ולא חשוב אם נקרא לזה כך, או לעשות בחיים זה יהיה כך, זה נכון, אבל הפתרון לכך הוא לא בפיזורה, הוא לא באיסורה, כי האיסור איננו מתקן את עצם המצב, אם המצב יתוקן אז זה לא יהיה.

בכלל אני צריך לומר לכם, שאני מירושלים, וגם אחרי הבירורים שהיו עכשיו – זה הרי איננו סוד שהיו בירורים בתוך סיעה ב' בתל-אביב, היו בירורים קשים, מסובכים, נשמעו הרבה דברים, ואינני יודע אם יכולים לאמר כן, אך אני יצאתי מבירורים אלה במובן מסוים-מוסרי יותר חזק.

המצב במפלגה הוא לפי הדעה כזה שקשה לקרוא אותו נורמלי. אני אמר מלה שהיו בשבוע נורמלי, ואז אני יכול בכל פעם לתת תשובה: כן, זהו, אני יצאתי מבירורים אלה מתוך הרגשה, עם הבהרת הדבר לעצמי, כי ראשית כל בנוגע לדעה, שהופיעה בין אנשי-הבריטים המרים הזאת, כאשר הבירור הוא לא רק על עצם הדבר, אלא אפילו יחד עם הכנה מעבר קשה מאד, עם החברים שהם קשר לא מעט לאקמה שיטה זו, (אם בכל זאת מה) רוצים בנקודה זו? אם רוצים ב-מפלגה ציונית סוציאליסטית אחת בארץ-ישראל ללא לתק, ללא הכסים, כי עם הכסים אולי היה זה אחרת.

זה אומר בשבילי המון, זה אומר בשבילי הרבה מאד. זה מחזק בי את הדבר שידעתי קודם: יש לא רק קבוצת אנשים הרוצה לסדר את המפלגה שלהם, אלא הם רוצים את הדבר המשותף, לא רק תנועה שלו, הם שואפים ברובם לאותו הדבר היסודי.

אך אני גם יצאתי מתוך אידו תשובה ברורה לעצמי, מה זה קרה לי באותן שעות. לא פעם שאלתם: אידלסון, שדיבר על פרוק, ואני דברתי על פרוק לא במפורש, ואני גם עכשיו אדבר על זה, מה זה קרה לי, להרי המצב שאני מיואש בו, ועוד רבים כמוני חיו בו, היא כל כך משונה, כל כך מוסבר לפי שלחן ערוך רגיל, אבל אני נותן לי תשובה מה זה היה לי, ואני רוצה להתחיל מדבר זה, כי זהו טוב, בשבילי זהו המחמה בשביל המיסטיקציה בה אנחנו נמצאים כולנו — ומה שיותר חשוב: בה נמצאים פועלי ארץ-ישראל.

אנחנו דברנו על מפלגת פועלי ארץ-ישראל, מפלגה מעמד ראשה, היא כזאת, לאו דווקא עממית אחוז אנשים, אם מאה אחוז של פועלי א"י נמצאים ראשי בתוכה, אבל בכדי שהיא תהיה כזאת, היא צריכה בכל הדברים העיקריים, אבל בכולם, לא באחד או בשני — בכל הדברים העיקריים, בעיקר הדברים היא צריכה להיות קשורה עם היותה מפלגת המעמד, המתסדרות בתוכה ובכן חלאה, היא מוכרחה להיות, היא צריכה להיות מפלגת המעמד הזה, וברגע כשמתגלים סתירות גדולות מאד ויש סתירות — ואין אני אומר שכל אחד צריך לקבל זאת, שמשוז היא המציאות, אבל כך נראתה המציאות לרבים מאתנו, ויש מצב כאשר הרוב במפלגה זו עומד בניגוד לרוב במעמד — אז זה מביא לידי מצב בלתי אפשרי, שמצב יש רק אחת משתי האפשרויות, באחת משתי האפשרויות שאפשר להתגבר על כך היא להתפלג (דב"ג: הרוב שיסגר בהסתדרות יהיה למפלגה הרבה), יש אפשרות קלה — להתפלג, אני

שיש זאת לאפשרות קלה. מה הם הדברים האיומים שיקומו? איני מאמין שתקום מפלגה רוב אחרת בתוך ההסתדרות. איני מאמין. את המשטר הצעיר אני קצת מכיר.

אני אומר לכם יותר: הרי אנשי הפא"י אחרי שהם נמצאים בתוך תוכה של אחדות העבודה, בקיבוץ המאוחד במשך כל כך הרבה שנים, הרי יש בהם כל כך הרבה מהמשטר הצעיר, המה חזן ויערי במשך חצי שנה יצאו מתוך זה.

אני מאד רוצה לחיות יחד עם המשטר הצעיר במפלגה רחבה, אך איני מאמין שהפילוג יביא לידי הקמת מפלגה רוב אחרת. אני יודע מה הוא האסון בזה, ואני יש לפי דעתי גם מוצא אחר, ואז המוצא הוא שאנחנו במפלגה נארגן את הרוב, את רוב רובו של מעמד הפועלים, ואז אין לו ברירה אלא לקבל את מרותו.

אם אני לא עומד על זאת שמספיק אם אני אומר את האמת, דבעוד מאה שנים פועלי ארץ-ישראל – שאז הם יהיו לא אלה, המסיבות תהיינה לא אלה, השאלות תהיינה לא אלה – יכירו שאני צדקתי, ואני אומר זאת לא כדבר תכסיסי, כי איני יודע מה יהיה אחרי שייכנסו חמש רבבות פועלים למפלגת פועלים זו, איני יודע אם אהיה ברוב או במיעוט – לגמרי איני יודע, אבל יהיה או אשר יהיה, ואני יודע לכל הפחות דבר אחד, ובזה אני בטוח – אולי אני טועה, אני בטוח לכל הפחות בזה שאותה השאלה שהביאה לידי הקמת סיעה ב' בתל-אביב בעיקרה היא תתוקן, תתוקן הסיעה. ואיני יודע אם יהיה לי בשאלה הציונית הגדולה רוב, איני יודע, אני מאד רוצה, אני מאד מקווה, אך איני יודע אם אהיה עם סיעה אחת עם כל אנשי סיעה ב' של תל-אביב, איני יודע, שזוהי לא מעניין אותי כרגע, כי אותי באמת מעניינת לא הסיעה, כי אם אותי מעניין ציבור הפועלים בארץ-ישראל, והסיעה זהו רק אחד הכלים, אם זה כלי זמני – זה בעצם לא איכפת לי, אם הענין מסודר.

הנה אמר בן-גוריון "כולנו כמו שהננו", וזה לא רק בשאלות עיוניות, זה גם בשאלות אירגוניות, שמאוחדי זה גם כן משהו ישנו (ברל כצנלסון: כך אמר בן-גוריון?), בתשובה לדברי טבנקין הוא אמר זאת. טבנקין אמר צריך לקבל "כמו שהננו", וכך הוא אמר: כולנו כמו שהננו, ויש הגבנו – סיעה שאינני מקבל. כך הבינותי את דבריו, וזה נכון, ולכן נדמה לי שבכל התנועה הדבר היחידי שאינו צריך להופיע זה

היא העמדת השאלה בקבלה פרוגרמה אירגונית, כי אם זו היא פרוגרמה ארצית, מה ש לא נראה לי לנכון, אז זה לא יכול לבוא לידי כך שיקבלו זאת אלה ש הגם אחרים. אוחר דבר גם להיפך, ונדמה לי שהמוצא הוא רק בדבר אחד – כל מי שמאמין בדרכו המוצא הוא רק בדבר אחד: שום דיקלרציה בעד ונגד, אבל למצוא באופן ממשי איך אנחנו יכולים להיות יחד בתוך מפלגה אחת, מתוך פרספקטיבה ש במשך השנה נכניס כל כך הרבה פועלים.

<u>ד. בן-גוריון:</u> לא, למפלגה זו אין מסגרה לכך. המסגרה איננה דבר לשם עצמו, יש איזו מסגרה אירגונית למפלגה או לא?

<u>י. אידלסון:</u> כמובן.

<u>ד. בן-גוריון:</u> המפלגה קובעת אולא?

<u>י. אידלסון:</u> כמובן. אני מתחיל לחשוש שהסברתי בצורה מאד לא מובנת.

<u>ל. שקולניק:</u> כי היה מובן על כן באה השאלה.

<u>י. אידלסון:</u> אני מתחיל לפקפק אם מובן מה שאמרתי.

אני אמרתי באופן ברור מאד, אמרתי שאם נוכל להכניס למפלגה פועלי א"י – ואני אומר עוד איזה דבר: אני רוצה מאד בהשומר הצעיר, אך אם השומר הצעיר לא ילך, אפשר יהיה להכניס 30,000 פועלים בלתי מפלגתיים, זה לא פחות הם רב מהשומר הצעיר; אגב, זה אולי אמצעי סוציאליסטיק על השומר הצעיר שהוא יהיה בתוכנו. אני רוצה שהוא יהיה בתוכנו, אבל אם הוא יתעקש , אוחז דבר פועלי ציון ש מאל, אז מה שיכריע אלה הם עשרות אלפים פועלים, השומר הצעיר או לא השומר הצעיר, אבל עשרות אלפים פועלים, ואז הם יקבעו גם בילי [illegible] בן-גוריון גם יחד, אם זה יהיה רוב רובו של חברי ההסתדרות, אז אין לנו ברירה, אני מוכרח לקבל את מרותם, ולא רק שאני מוכרח לקבל את מרותם, אלא אני מוכרח לדרוש שתהא מרות מכוונת, וההצעות של טבנקין בפעם הקודמת, מה שמצא מאד חן בעצם אלו אינן הצעות טבנקין, אלא הקונסטרוקציה של טבנקין מהצעות שרגאת ששמעו – לעתים בדיוק, לעתים בשינוי דצירופם. רוב הדברים בהצעותיו לא היו מההצעה האוריגינאלית של טבנקין, אלא מה שהוא לקח מדברי החברים, דבר שאנימאד קבלתי אותו, העיקרי היה בזה: לא הכרזות לשום צד – לא הכרזה שמצב של סיעות, וזה חושב אני עוד היום, איננו יכול להיות, ולא שתהא עליו הכרזה איסור, שום הכרזות –

לא כאלו ולא מרוכזת, אבל חכרזה בשתי נקודות עיקריות, ואני רואה אותן עכשיו עיקריות כמו קודם: א) צורך בחיים כאלה במפלגה אשר יאפשרו גם לנו לנסות כך, שמתוך הגימנה אי אפשר יהיה ללמוד משהו בניגוד לזה; שני הצדדים אמרו: מבחנ כללית לאפשרות שלא - אחד אמר: לא יהיה, והשני אמר: לא יהיה צורך בסיעה, אבל בשניהם - לא תהיה סיעה, ו-ב) איחוד גדול.

אנחנו קצת איננו רגילים לאיחוד היוגי סוציאליסטי, ובשורה הראשונה עלינו לפנות לאלה המאורגנים - להשומר הצעיר, לפועלי-ציון שמאל, אך דווקא לא באיסורים, אסורים דברים אחרים: לא בכוונה לדחות אותם, אבל אם זה לא יהיה, בגלל זה לא לעמוד, ללכת הלאה, ואז אני מאמין בשני הדברים.

אז אני מאמין שאנחנו עומדים בפני הצורך בפעולות ענקיות, בפני אכרת של פעולות ענקיות - לפי הכוח שיש לנו הן ענקיות, ואני מאמין ש מפלגה שיש בה עשרות אלפי פועלים, והיא נמצאת בתוך מרכזים של פעולה מרוממת היא נצרכת לאחדות.

כך בזמנו קרה באחדות העבודה, כי האחדות קמה מדברים שונים. אני מאמין שזה יכול להיות בפעם השניה. אני יודע שזה יכול להיות, לא כתנאי מוקדם, אלא תוך כדי פעולה זו, ואני מבין שתוך כדי תנאים מוקדמים אנחנו יכולים גם לא להגיע לזה, ואז אין אני רואה בזה, ואני אומר לרגע אחד עלינו לדבר לא מיפריע, אלא מה מפריע, ואני רואה זאת כמפריע.

אולי אומר עוד איזה משפט שהוא. אולי הייתי רואה שלי מספיק אם אנחנו נחליט על ועידה פועלי א"י להקמה - לא אומר אחדות העבודה, כי זה אולי טובע מה כלפי מישהו, שהיו במפלגה אחרת, אלא להקמה מפלגה ציוני ת סוציאליסטית אחידה של פועלי א"י. לי זה מספיק, אני לא בא בהצעה זו בהצעה קונקרטית, כי מישהו יחשוב שרוצים "אילימינירן" משהו, זאת יכולים לחשב גם חברים מהשומר הצעיר וגם חברים ממפלגת פועלי א"י, איני מעוניין בזה, אבל מה הוא הדבר הדרוש - זה דרוש, ואם לא בדרך זו, אז דרך מרכזי המפלגות.

(אחרי דברי שקולניק)

<u>ל. שקולניק:</u> בנסיון של טבנקין לסיכום - אני אמרתי זאת אולי בצורה שעוררה אז בירושלים אי-שביעת-רצון, בתוכן המצב הוא כזה: בגיבוש כזה של לקיחת האצילים מהחצעות שהיו סביב השולחן, ולקיחת ניסוקו של שפרינצק: מועצה זו צריכה להסתיים בקריאה גדולה לאיחוד המפלגה, מפלגה אחת ומאוחדת, והיא קוראת לאיחוד גדול - טבנקים לקח את הקריאה להשומר הצעיר; בשקולניק אמר: כשיש מפלגה אחת, היא יכולה להרשות לעצמה כלפי יריבה יוצא מן הכלל. אני ידעתי שבקאהירו-טיטי אמרו: זה לא בא בחשבון, אלא רק אם הם שומרים על עצמאותם. כולנו חשבנו אז, גם המפלגה במשך שנה זו לא מצא נסיחה "ניך ארולפריוסן" מהכבלים, לחפש דרך לעוד אלפים, לרבבות, ואם אנחנו עכשיו מדברים ברצינות על קריאה להשומר הצעיר, אני יודע שיש אבן נגף, אמרתי: המפלגה שהיא ברגע זה מפלגה אחת מומאוחדת, היא יכולה להרשות לעצמה לעשות יוצא מן הכלל - וטבנקין לקח גם דבר זה; נתן אפשרות להם במשך שנתיים-שלוש להתקיים במטיבה. חלק זה מדברי נכנס לסיכומו של טבנקין, חלק שבשבילי זה רק תנאי בעקרה שיש מפלגה מאוחדת.

טבנקין בירדש לים דבר על מגמה של היסול, ביום הראשון של מבישתנו היה דיבור כזה. באיזה מקום שהוא שאלו אותי מה היה, ואז אמרתי שהיו שני ימים מלחמה אראלים ומצוקים. ביום הראשון גברו האראלים, ביום השני גברו המצוקים. ביום הראשון היה מדובר על מגמה היסול.

ואני צריך להגיד לך הדבר שיצר בתוכנו הלך רוח, כל מצב רוח זה נוצר לאחר שנאמר דבר זה, כנראה שמצאנו אפידרות של שפה הסותמת. אם זה קיים ואם אידלסון אומר עכשיו ליד שולחן זה: המפלגה מעוגה תיקונים, על זה דברנו גם אז. מפני שהיו מגימות זה גורם לסיעה. על זה אמרתי אז: אם תכחשוני במכחש אני אשאר בשלי, עברו שנים של מגימות, אני צריך להניח שחברים שהיו חיים כאלה של המפלגה ושל הסיעה - אם אעודד את אידלסון משנחו הוא צריך לומר אלה ואלה הן המגיפותן אם מצד שני הוא אומר - והוא צריך לומר: המפלגה היא עם מגימות בשב רנחען, אך אם אני איני יודע מה הן המגימות, רבותי - גדע אותן, ואם יודעים יכולים לתקן. גביה אותן על השולחן, מתי זה יתוקן ואיך זה יתוקן, הרי צריכים לפעול בכיוון זה, תנו את התרומה לזה.

אומר בן־גוריון: נושיב ועדה, חשב חודש, תלמד שאלה־שאלה, ועל כל מועצה נכנס מועצה, לא על עשרים שאלות מועצה אחת. אחרי שהועדה תברר שאלה אחת, תתכנס מועצה והיא קובעת את דרך המפלגה בשאלה זו, ובדרך זו ממשיכים את התיקונים. רק בדרך זו יכול אני להבין דברים על בוריים, ומה שצריך תיקון — צריך לתקן אותם.

אידלסון אומר: הוא מסוגל לחשוב שאת ה"גיבנן" יכול לתקן רק איחוד גדול, משום כך אני יכול להביא אחרת. שפרינצק אמר בישיבה ההיא: לנו חסרים עוד אלפי חברים שיהיו בתוכנו — וכולנו נאחזנו בדברים אלה. אם זה תיקון, ברגע שמחליטים שזה הוא התיקון, אני מאמין שזה תיקון, וכולנו אמרנו: נלך לתיקון זה.

אתה אומר: אם השומר הצעיר לא ירצה אז קריאה לבלתי מפלגתיים, אני יכול להודיע בשם חברים שנפגשתי אתם: אנחנו מוכנים ברגע שהמפלגה הולכת לקריאה לאיחוד גדול — להשומר הצעיר, לפועלי ציון שמאל, לבלתי מפלגתיים, אם רוצים ללכת — נלך, אך נשאלת השאלה: הנמרנו עם סיעה או לא, או אנחנו הולכים גם לועידה זו עם סיעה, או אנחנו נלך אחרת?

אם הולכים עם סיעה, מי קורא אותם, נתקלנו בזה במשך השנה. רצינו להרוב ולקפוץ למחנה גדול. אמרו: איך תקראו אותם, יש אנרציה, יש עצלות; ויאמרו לנו: הסדרתם את העניינים בתוככם, מה אתה קורא אותי, לאן אתה קורא אותי. מי יקרא אותם לועידה זו, באיזו פנים נקרא אותם, האם אין לך הרגשה שאנחנו מופיעים בקול שבור.

אם אנחנו קוראים ועידה כזאת, אנחנו צריכים להגיד מראש למה אנחנו קוראים אותם, הלכה לועידה וגלה נגמר, אילו אמרת לי אידלסון שרק עד הועידה תלך כסיעה, אך איך תכנס לועידה, איך נקרא אותם כמפלגה, באשר יש בה סיעות; אילו אמרתם — אנחנו הולכים כסיעה, אנחנו נכנסים לועידה, הועידה קובעת הכל, הועידה קובעת את המוסדות, והיא גם מחליטה על הכל. נגמר.

אך אתה אומר: צריך תיקון. אני אומר: אני רוצה עכשיו לתקן. לא טוב לך, אני לא מספק אותך, אם אגיד לך שיש לך 50%–60%, האם זה מספק אותך, היש תיקון כזה. תבא לך המפלגה, תגיד לי עכשיו מה צריך לתקן. אני

רוצה פעם לתקן, לאחר כל כך הרבה שנים אני רוצה עכשיו לתקן, אני רוצה שממחר נהיה מתוקנים, אני לא רוצה להיות למאכל לשני היחד מרק, שיבידו לי: אתה מגרם. מחר אם אנחנו לא נתקן – אולי הדרכים נפרדות.

טוב לדעת איך נקרא את האחרים, אבל אם אפשר לתקן – נתקן. אתה לא שש לעצם סידור הסיעות, אתה אומר: צריך לתקן שלא יהיו סיעות, אני אומר: מה לתקן; אני אומר כך לא כי אני חושב שאין מה לתקן, אבל אני רוצה לדעת מה לוחץ עליך.

אתה אומר ועידה גדולה; אני יכול לומר: אני מוכן להכנס לים זה ונצטרף בכוח המצרף הזה – טוב, אבל שוב העצם: מפלגה אחת או שתי מפלגות.

אמרתי הכל בערך מה שרציתי לומר. האם לא יכולנו למצוא שלנו אפשרות לעלות אל השביל הזה. ברור, אני חוזר על דברים חברים אחרים. מדוע אני צריך להגיד שכך הם הדברים, שאחרים מסדרים להם סיעה, ואני עם מגמה דסמיה(?) שפרנברג , אורי יפלבסקי והשקלברג – מדוע לא אסדר לי סיעה, אמצא לי גם פועלים בתל-אביב (אידלסון: סדרתו).

האם אתה באמת אומר: מה אתם מתגוללים עלינו אחרי כפר ויתקין, אתם עושים אתנו מלחמה,בעצם במפלגה יש עוד סיעות. אני מודיע לך ליד שולחן זה: אין קודמוב אמת בדברים אלה שבתוך המפלגה הזאת יש לאחר ועידת כפר ויתקין – ואני אומר: גם לפני ועידת כפר ויתקין – סיעות.

אינני בטוח שאם מציעים לקבל דרך "כמו שהגנו", אני אינני בטוח שזה לא יהיה, אז אנחנו נרשיע בציבור הפועלים בשתי סיעות, בשלוש סיעות, בארבע סיעות – זו היא הפרספקטיבה, אבל יכול להיות מי שאיננו רוצה, מי שאיננו יכול בזה, מי שאיננו יכול לקבל את ה"אני" השני – אני רוצה באיחוד, אבל איננו יכולים לעשות דבר שלפי דעת חלק קטן במפלגה רק זה יכול להביא לאיחוד – ושאילו כך; יש חלק גדול שאיננו רוצה, שאיננו יכול להשלים בזה, מה יצא מההכרזה שרוצים איחוד, אני אשאל בחזרה: חברים אומרים שיש מגישמות וצריך לתקנן, אני אומר: צריך לתקן, אני תובע לתקן, עכשיו תהיה ועידת איחוד כפי שאתה רוצה, אך גם אתה איננו רואה בזה אידיאל, אלא זה נולד בזמן שהיו צרות – נסיר את הצרות!

(אחריו נחמיה ראבין)

<u>נחמיה רבין:</u> טוב מאד שטקולניק אמר: "דער בעסטער שווינדל איז דער אמת".

אני מתחיל מה"אני מאמין" שלי, ה"אני מאמין" בדבר אחד, ובזה אין לי כל צל של ספק: אם לא תהיה מפלגת הרוב, אז אנחנו לא רק שלא נחזק את המעמד ולא נמלא את היעוד שלנו ולא יהיה לנו כוח, אלא הכל יתפורר.

אני רק מתפלא לפעמים על החברים יוצרי התנועה שלנו פה בארץ-ישראל - אמרתי פעם מה שהקסים אותי בבואי מאמריקה לארץ, ואני אגיד פה את האמת כולה, כאשר ישבתי עוד באל-עריש בקמפ והייתי במדים שאלו אותי החברים: נחמיה, אתה חושב לחזור לאמריקה או להיות פה, אמרתי: אני אשאר פה, אין לי שום לאן לנסוע, אין לי חשק לחזור לאמריקה, אשאר כבר פה, אך לא רק זה שלא היה לי * לאן לנסוע, הקסים אותי דבר מה בארץ-ישראל בבואי * ו,ה שלא עסקו פה בתיאוריה, אלא ראיתי את ביצוע ההגשמה, אנשים אינם מדברים גבוהה-גבוהה, אלא עושים, למשל לביא, בנציון, הנה צ'יזיק ועוד קבוצות בודדים - הן הקסימו אותי.

אגב, פעם בשיחה עם ברנר אמרתי לו: מדוע אינך כותב דבר מה על הקבוצות, והוא ענה לי: באמת, זה יפה, אבל זה רק נסיון, ואין צריכים ללכת לדבר גבוהה-גבוהה על זה, לפני שאנחנו יודעים שאנחנו הצלחנו.

זה הקסים אותי, שאין עוסקים בתיאוריות. תאמינו לי שעל סוציאליזם ידעתי קצת יותר מאשר הרבה חברים שהיו בארץ-ישראל, אבל זה הקסים אותי, ואני מתפלא על החברים, שהם אינם רואים את המציאות שלנו עכשיו - מה הוא ההבדל בין עכשיו ובין העליה השלישית. בעת העליה השלישית היו כולם בעל אינטרס אחד, וזה לא פלא, שהם היו בקומונה אחת, הם עבדו יחד בכביש אחד, כולם במקצוע אחד; ומה עכשיו?

עכשיו יש לא רק פועלים במקצועות שונים - תודות לעבודתי אני עובר מבית חרושת לבית חרושת, ואני פוגש לא מעט מפי החברים הפועלים: הסתדרות העובדים היא עכשיו גם נותנת עבודה. בארגון אובייקטיבי הפועלים צריכים להיות באופוזיציה לרוב השליט במוסדות, כי ההסתדרות היא כבר נותנת עבודה ופועל הוא פועל, הוא קודם כל פועל ובן-אדם, ולא כל פועל יכול להתעלות, הוא קודם כל מביט על הגרוש, וכל אשר יהיה באופוזיציה הוא ירכוש אותו, כי הוא יחשוב שאולי בעזרתו ישיג את הגרוש הזה. ישנם עכשיו

פועלים בארץ-ישראל, וכל אופוזיציה שהיא אשר תדבר על דבר האינטרסים היום-יומיים של הפועל - וכל אשר נמצא באופוזיציה מוכרח לעשות זאת, ובחור דוגמא אני יכול לצטט לפניכם את ענין תוספת היוקר, אני יודע שמנצלים זאת בכשרון רב - אופוזיציה זו תצליח.

אכשיו יכולים ליצור ניגודים בין פועלי א"י; אם הוא יהיה באסיפה כללית וידבר על עליה ועל קליטה - הוא יסכים, הוא לא יצביע נגד, אבל בשאלות יום-יום, אם תהיה שאלה להפוך את סולל בונה לכלי לקליטה, או לעשות בו איזו פעולה להטבת התנאים בו - אני בטוח שהוא יצביע להטבת התנאים, אם אפילו זה עלול לגרום להחות קליטה. אמנם הוא לא יאמר ולא יחליט שהוא רוצה מהרת קליטה בארץ-ישראל, אלא יחליט שהוא רוצה תוספת או הטבת התנאים. במצב זה מישבו בארץ-ישראל יכולים להיות מגודים בין היעוד שלנו, בין מה שצריך לעשות ובין הפועל, וזה יכול להיות אם לא יהיה רוב מכריע בהסתדרות, ואנחנו צריכים לעשות יותר משהו - איני יודע איזה ויתור, בשבילי הכל מותר, אך בהיותי דימוקרט, ואני תמיד חשבתי שהדימוקרטיה היא תנאי מוקדם לכל "איזמים" אחרים, אבל אם אני עומד בפני שאלה, בפני פרובלימה גם של הצלה וגם של העתיד שלנו, לשם מה שבאנו לארץ - ואילו מישהו היה אומר לי: אם תסכים לדיקטאטורה אני נותן לך פרוגראמה, לא סתם "הויכע ורערטער", אלא פרוגרמה לפעולה מעשית והייתי רוצה שבעזרת דיקטאטורה אנחנו יכולים להביא זאת לפועל - הייתי מסכים (שפרינצאק: לשם מה? ברל כצנלסון: להציל את עם ישראל) להציל את עם ישראל ולהביא אותו הנה, אבל אם זה איננו מתבטא צריכים לעשות את כל המאמצים [illegible]ליצור מפלגת מעמד רחבה.

ראה ישנה שאלה, סקולניק אמר: צריך לעשות, אך מה? אני חבר בתל-אביב בסיעה ב', אני לא אוותר עכשיו על סיעה ב' ומדוע?

אגב, היתה לי שיחה עם יצחק גולדנברג, אנחנו חברים טובים, עובדים יחד שנים רבות והוא אמר לי בבגדות - גם באופן פרטי וגם מעל הבמה: נחמיה, אנחנו יותר מעשר שנים באופוזיציה, אנחנו יותר מעשר שנים דורשים איזה דבר, אנחנו לחמנו - עם סרות, בלי סרות, תגיד לי מה שכחנו תקנו מה בתל-אביב? לא היה לי מה להגיד לו (דבר"צ: הוא שליט היום בתל-

אביב, מה לו עורך), הנה היתה ועדת השמש, מה היתה תוצאת פעולתה. אם הוא רצה לעשות איזה דבר לא נתנו לו, קראו אותו לסדר (דב"ג: מי קרא אותו לסדר?), אמרו לו: תרום, אך אם תשאל אותו הוא יגיד לך, אין אני רוצה לדבר בעדו, אני רוצה לדבר בעדי, מה שאני יודע לא מהתיאוריה, אלא משום מעשים, ואני רואה דבר אחד: לחברים אין אמונה, אין אמונה – וזה קשה בן-גוריון להכנים בהחלטה, אין אמונה שיתקנו (דב"ג: איך אפשר לרמות פועלים לקרוא אותם למפלגה שאין להאמין להן).

יכול להיות שהדברים שלי[?] לא נעימים, אבל תאמינו לי שאני אומר אותם לא באופן קל. באמת יש יחידים ביניהם[?] שעשו את המשברון הזה, אני רואה אופן אחר. הרי אתם יודעים שהיה ויכוח ביניהם אם לנסוע או לא לנסוע למועצה בירושלים, ואמרתי אז: רופאים אומרים אפילו כשמתחילים לתת תרופה לחולה, אין עוד להתיאש, לפעמים הגוף מתגבר על המחלה, ואני שאינני[?] רוצה להתייאש עד הרגע האחרון, כי אחרי זה הרי ה"מוות". אני רואה מה יכול להיות אחרי זה, אחרי זה – חושך, ומשום זה אני והרבה חברים כמוני אומרים שאין להרפות[?].

היתה ועדת השמש, היא הוציאה מסקנות, האם הוציאו אחת ממסקנותיה לפועל – לא הוציאו לפועל.

אינני רוצה ללכת סעיף-סעיף, אני חושב שאין זו רק שאלה של תל-אביב, אני רק הבאתי דוגמאות. משום זה אני אומר שאולי אין כל אחד רואה את הבעיה והישועה בסיעה, אין אני רוצה לומר דעה תיאורטית בענין הסיעה, אמנם אתם יכולים להחליט מחלטה בענין הסיעה, אבל אני בטוח שקולניק, אילו היתה לך וללובלאביקר[?] אותה ההרגשה שישנה עכשיו לאופוזיציה, אם אנחנו נהיה ברוב, אני בטוח שאתה תסדר סיעה, ואני לא אתנגד, אני לא אתנגד כי זה דבר טבעי, אני רק אתפלא ואעריך אותך, אף על פי שאתה באופוזיציה, ואתה מוכרח להכנע נגד מצפונך, אבל יש לך דבר יותר חשוב, ובגלל זה, בגלל הרעיון – לא באשר ישנה דיקטטורה – אתה נכנע, אתה נכנע לשם אידיאל גדול יותר.

לדעתי, וזה גם לדעת הרבה חברים, אם להרק עכשיו את הסיעה בתל-אביב אין במה ללכת לפועל, האם נלך ונגיד לו: אנחנו נכנעים,

וכל מה שהיה עד עכשיו היה, והיו דברים לא בתיאוריה, אלא היו מעשים בתל-אביב אשר לא היו בסדר.

ומשום זה אני חושב, שהמסקנות המתבקשות מעצמן, לדעתי זה משום מהמבן – איני יודע מה גרוע מהפילוג, לדעתי לא יכול להיות דבר גרוע ממנו, אך זה לא יכול להיות, זה ברור לי, כי יש רצון טוב (ברל כצנלסון: פילוג יותר גרוע מביטול סיעתך), כן – פילוג יותר גרוע מביטול סיעה, אבל אילו הייתי מאמין שבביטול סיעה אני מתקן משהו, שאני יכול לבוא בלב שלם, ולקרוא לפועלים לבוא אל המפלגה, הייתי אני הראשון שלא הייתי נכנס לסיעה, אבל אנחנו אומרים אחרי מעשים, תתנו לנו להוציא את המסקנות מלבנו, תתחיל בנו האמונה שמה שהמפלגה ממליצה היא מוציאה לפועל, ושזה איננו תכסיס – אין לנו מה לאבד, מה אנחנו יכולים לאבד, נעשה נסיון (ברל כצנלסון: נסיון של מה?). אני מתפלא עליך ברל, שאתה יודע היטב מה שנעשה בתל-אביב, ואם זה לא די ברור לך מה שעשו בתל-אביב באופן אדמיניסטראטיבי, שברו את המרות.

אני מבקש אתכם: תעשו את הנסיון של הדימוקרטיזציה של ההסתדרות, דימוקראטיזציה של הסניף, שהחבר יהיה אזרח בסניף. הרי האם אני צריך לספר לכם, הרי מי שילך ויקרא את הארכיב של המרכז, הוא יראה שכל יום ניתנו דיקרטים חדשים, אם מישהו לחץ באותו יום, הרי קוטני כתב מכתב אחר. משום חינכו את החברים גם מצד זה שצריך ללחוץ, כך חינכו את החברים.

אגב, הנה אחת דוגמה שהצעת היתה דבר וסיעה ב׳ לא קבלה, אני רוצה להביא דוגמא אחרת. לפני שבן-גוריון נסע הוא עשה איזה הסכם על 17 חברים ועוד ועוד. קראנו אז אסיפה כללית של הסיעה ב׳, הצעתי לקבל את ההסכם, היו שהתנגדו, הרוב קבל, אבל בשינוי קל מאד. מה היה השינוי – שיכניסו עוד שני חברים. השבתי שלשם פריסטיז׳ה יש לעשות את הדבר, אם מדובר על 17 חברים, יכולים להיות גם 19 חברים. אז לא היה השומר הצעיר, והכניסו גם אותו. אני באתי לברל ואמרתי לו: תסכים על זה, זהו דבר קל, אולי נתחיל לעבוד ויהיה טוב. ברל הסביר לי אז: טעם אחת

צריך ללמוד לקבל הסכם כפי שמישהו סיכם; ואגיד את האמת: הוא שיכנע אותי, אם כי אני חשבתי שזה דבר לא טוב. הלכתי ורציתי לשכנע את החברים שיקבלו את ההסכם, אך מצאתי שיושבים קיצים, תבורי ואחרים ועושים הסכם אחרים. אתם מבינים מזה שהמרכז עצמו לימד במשך הזמן את החברים שהוא איננו מרכז (ברל כצנלסון: אם יש מפלגה עם סיעה – מה אפשר לעשות?), אל נביא דוגמאות מהמצב מאיקלדופלי שהיה, אבל אנחנו מקורים – אילו לא היינו מקורים לא היינו באים, אנחנו אומרים: נראה אם העגלה תזוז, החברים יתחילו להרגיש את עצמם כחברי המפלגה, אז אני חושב שיוטב המצב. מה יותר גרוע איני יודע, איני רואה, אבל יש תקוה שהבוך יתגבר על המחלה.

י. שפרינצק: איני חושב שבאהרן סדיבר עד כמה הידשבר משהו, זה היום השלישי לאחר שני הימים בירושלים, ואם נחמיה אומר שאין אמון, איך מחליטים על אימון. אני מציע שכל אחד יתאמץ שהולהש, כי בינתיים היתה פרצה, בינתיים ההיתה ועידת הקיבוץ המאוחד, צריך לתת איזה הידוע. אני חושב שועידת הקיבוץ המאוחד יכולה להיות יסוד לאימון זה. אין זה ענין כך לדבר, אם זו היא דיקלרציה אין מה לעשות. בכלל היתה פרצה, התעורר איזה אמון, אך אחד התחזק בינהיים בהרגשותיו, השני אין לו אמון – אנה אנו באים?

ב. איזנשטט: מכיון שיש החלטה עבימית שצריך לצאת שהשיחות בשלום במפלגה, אני רוצה להיאחז בכל דבר שנאמר, שאפשר להיאחז בו בנקודה להמשך הביטוי של השיחות, ואני שואל שאלה מעשית, תכליתית. שמעתי גרסה לי גם מנחמיה, וגם מאידלסון מלה "עכשיו", מה פירושה – עכשיו אי אפשר לבטל את הסיעה. אני רוצה להבין מה היא מלה זו. האם מלה זו אומרת מושג של זמן או זהו מושג של תוכן ואני נכנס לעצם הענין. איני יודע אם על דעת ותיקים, אבל על דעתי אני רוצה לקפוץ לתוך הענינים עצמם. אני שואל אם עכשיו זה מושג של זמן, אז יש

לברר אותובדיוק על מה מדובר; אם זה מושג של תוכן או הוא צרפן בתוכו סכנה, אשר אם נשתמש בביטוי של ישראל גלילי בועדת חותיקים בירושלים, זה מעורר אשר שיבען תירס ארגז אין באדי, או כפי שהוא אמר "מקא סעום". אם המדובר הוא שכל פעם אחרי איזה תקופה יבואו ויבדקו מחדש ואז הוזרת מקושיה לתקופה הראשון, ואז הבריבר מסיעה בי אומרים: לא, עוד טרם תוקן הדבר ויש לנו על יסוד, על בסיס ההנחה שלא תוקן הדבר להמשיך בקיום הסיעה, אז לא תקבו כלום, כי אז זאת אומרת שאנחנו מכניסים הדברים ובטיבנם שלנו אלמנט שמוכרח להופיע בכל זמן ולהחזיר אותנו לנקודת המוצא.

ארתי בכל שאלה שלנו מפחידה רק שאלה זו. אני מוכן לכל הויתורים אשר יידרשו ע טריטוריאליים, האחרים, כמה שאתם רוצים, רק לדבר אשר איני מוכן, איני מוכן שבהסדר העיבים תיקאר איזו נקודה שהיא שבעזרתה אפשר כעבור איזה זמן להחזיר אותנו למשבר בביטוי.

אני מבין שאי אפשר להתחייב שלא יקרה שום אסון אף פעם, אבל איני רוצה שבידינו נבנים איזה נקודה שאומרת שכעבור איזה זמן אנחנו שוב הפעם נגיד זה היה מקא סעום, מה שאמרנו לא היה ברור, לא היתה עברית, אך הרי למפרע אנחנו מדברים כולנו שפה ברורה.

אני שואל שאלה מעשית: ביטול הסיעה לא עכשיו, האם זאת אומרת הגבלה של זמן או זו היא הגבלה של תוכן, האם זאת אומרת בדיקה ברמפה את המבנה הצליחה – אין אני יכול לקבל זאת. אם אין מה איזה דבר של אבטומאטיזם בהכרזה של עכשיו, אם אנחנו צריכים בכל פעם לבדוק – אם הועידה, אם המבנה, אם הפניה להשוטר הצעיר – אם את כל זה אנחנו צריכים לבדוק מחדש, אם זה מוצא חן או אין זה מוצא חן, אם זאת צריך לבדוק מפעם לפעם, אז לא תקבו כלום. אז אם מאמינים שמשביחים זו היא אמונה שווא, ולממלכה יצמח רק נזק ולא יותר.

אם זו היא קטיגוריה של זמן – צריך לבדוק לכמה זמן, כמה זמן, באיזו מסגרת; אם זה נוגע לתל-אביב – איך זה נוגע, אז אני חושב שלא יסגרו שום דלת, ואנחנו יכולים להמשיך. זו היא השאלה הראשונה.

אחר כך שאלה שניה, והשאלה השניה היא בזאת – אני כל השנה

ואני מלפני ההתחלה, מלפני מועצת כפר סבא - יש קונצפציה כזאת של סידור העניינים. בתקופה שהיתה קיימת הסיעה המאורגנת, היא הביעה לאיזה שהם אישים אירגונים-פירסונאליים בתוך המפלגה, ואני אומר תוך כדי סידור העניינים לא לחסל שום הישג מהישגים אלה. למשל, יש הרכב מסוים של מוסדות - שום תיקונים, שום שינויים, שום דבר שיש בו משום "אריינגמאן", מכיון שעושים שלום צריכים משהו להרוויח. אבל אם את כל הקציר שבמצב הסיעתי להשאיר, אך גם הסידורים הסיעתי להרכב בעתיד גם הוא מוכרח להישאר, אז זה טעון טוב איזו הסברה.

אם הסידורים הוא של ההירומיסטיות, בחירות יחסיות של הנציגות - אני רוצה שבענין זה תהא בהירות. חוזרים לעבודה, חוזרים לפי הסטאטוס שלפני כפר ויתקין, אבל הסטאטוס שלפני כפר ויתקין כסטאטוס עובדתי, הוא גם סידורים קונסטיטוציוני, ואת אומרת, מחר או כעבור שנה, כאשר תהיינה בחירות - אז הבחירות יחסיות, עם נציגות יחסית, הרי אם נדבר גלויות ואת אומרת השארת המצב הקיים, ואם משאירים את המצב הקיים במה מבטיחים כולנו לעצמנו את התגברותנו על המשבר.

נברר את הדברים על בסיס זה, לא אם נחוצה סיעה, אם מותרת סיעה - לא בכיוון זה להמשיך את הבירור, אלא על הנקודות המעשיות האלו. כך הבינותי מה שהיה מדובר בעודת העשרה.

בועדת העשרה נאמר כך: אנחנו אומרים אין איסור סיעות; אתם אומרים יש זכות לאסור סיעות, יש אומרים - סיעה זה לא חטא, אבל זה דבר לא גרוע. מגמה משותפת זו שבתיי המפלגה זה לא בריא, בזה אנחנו משותפים, אנחנו איננו משותפים בהערכה, במריבציא אם מותר למפלגה לאסור סיעות, או אסור לאסור סיעות, בזה אנחנו מחולקים, אך כיון שאנחנו משותפים שלא בריא למפלגה שתהיינה בה סיעות, אנחנו עושים משהו שיבטיח באופן שאיננו ניתן לפירושים מחדש כעבור איזו תקופה שסיעות לא תהיינה.

אם זו היא הכוונה מעשית משותפת, יש טעם לדבר על הסדרים של כל מוסד, של כל חיינו במפלגה ובהסתדרות ועם גמר הדברים האלה אנחנו חוזרים לחיי תקינים במפלגה מלוכדת.

אני אינני רוצה דבר אחד - אינני רוצה להשאיר מהוןפשא ומתן זה משהו לתיקון לאיגוד ועדה מצומצמה. אנחנו רוצים שכאן במסגרת זו ידובר על כל הדברים המפורשים, שלא יהיה איזה מקום שהוא ששם יצטרכו להגשים את הדבר, אנחנו כאן מגשימים, אנחנו כאן בחלים, אנחנו יחד נחלים כך תהיה דמות המסודרת, הרכב חוקת היינו, כך אנחנו נמשיך לעבוד יחד במפלגה, שלא יישאר איזה דבר שהוא שבו יכולים למצוא הזדמנות למשבר, בלי שאף אחד מאתנו ירצה בו, ועל ידי כל נקודה שנשאיר פתוחה תיווצר אפשרות של משבר חדש.

<u>י. טבנקין:</u> אנחנו צריכים להיענות לדברן אך אינני יכול להיענות לתביעה של חה' שפרינצק לחדש, אינני יודע מה לעשות בזה, אולי לא היו צריכים לקרוא לישיבה זו טרם שיהיה מה לחדש. אמנם אני הצעתי, אך לא רציתי להטיל על הועדון שאנחנו איננו מתאספים עוד.

אינני יודע אם יש להסביר, ייתכן שהכל מובן. אינני רואה בסיעה ב' את המכשול, אינני רואה את סיעה ב' כמכשול. סיעה ב' בעיני מוצא של כבוד למצב בלתי מכובד. אינני רואה בסיעה איזה דבר שאני רוצה בקיומו, אני רוצה שלא תהיינה סיעות, אבל איך אני רוצה זאת? האם כולנו רוצים שנלך בדרך שגיפורד, האם רצוי לנו לומר אחד לשני: אנחנו נפרדים כי ישנן סיעות, ואנחנו יכולים למצוא את הצורה איך להיפרד, מפני זה אינני מבין מה היא ההתרעמות, אך היו סיבות, היו גורמים שהביאו לידי הקמת הסיעה.

מי שחושב שמוכרחות להיות סיעות בינינו הוא יכול להתיאש מזה. אני אומר שאנחנו היינו בלי סיעות, היה זמן שהמפלגה שהיתה בלי סיעות, אינני יודע אם זה אמיה לגמרי בשלימות, בכל אופן לא היו סיעות מאורגנות, גלויות. איך אמר שקולניק בישיבה הקודמת: לא התמסרנו לחיי המפלגה, לא היו חיי מפלגה דימוקרטיים רציניים, לא היו הכרעות, לא היו הכרעות במפלגה, לא היו הכרעות בדיונים עם חברים והחלטות של חברים לא היו, והיו מצבים קשים,

זה לא נכון שפרינצק שיש סיעה ב' רק בתל-אביב, הרי עם שפרינצק היינו באיגוד ועדה בחיפה. זה [illegible] לא היה דבר יותר קל מאשר בתל-אביב.

טבנקין

בחיפה ראינו מצב מסוים, אמנם לא תקבל אותו. הייתי אז יחד אתך, עם אליהו ועם ביילינסון. סיעה ב' איננה ענין תל-אביבי רק.

למפלגה לא היו הרבה זמן הכרעות, ולא היו חיים דימוקראטיים, בכלל לא היינו מסודרים די להיות מפלגה. אני מקבל גם את זאת, אבל לא רק זאת. אנחנו מאיחוד, ממפלגה אחידה מסכנות למפלגה של סיעות אגב מלחמות כאלו. יש לנו עובדה שהשומר הצעיר הוא מחוצה לנו, הוא לא התקרב אלינו במשך הזמן, הוא התרחק מאד, הוא כיום יותר רחוק מאתנו מאשר היה לפני שנה. קיומנו איננו מושך לקליטתו. אם אנחנו עומדים לפלוט מתוכנו חברים, הרי אנחנו איננו יכולים להגיד שהמסגרת שלנו עומדת פתוחה לקליטת חברים שהם יותר רחוקים מאתנו.

אנחנו לא היינו רחוקים, היינו יותר קרובים מאשר רחוקים. היו חלקים טובים, היה חלק מאד מלוכד. מקודם אי אפשר לומר שום דבר. נכון שאפשר להתאחד גם בלי השומר הצעיר, אפשר להיות גם בלי השומר הצעיר, כשאין יסוד לפירוד של השומר הצעירן אלא רק אי הרצון שלו, האכסקלוסיביות שלו, אך הוא יכול לומר, והוא אומר לפועלים: אין אפשרות לאנשים להתקיים יחד אם הם אינם מאותו עבר, מנא גם שם לא כרחות חדשים, אך גם הכרחות הישבים המפלגה. הוא ככל זאת הראה איזה כוח חיים.

יש הבדל, אני מסכים שאנחנו יכולים להתקיים גם בלי השומר הצעיר, כאשר לא יהיה יסוד מוסרי ופוליטי לקיומו הנפרד, אבל אחת משתים אלו, או שחברים חושבים – ואני חושב כך, שאנחנו בחיים משותפים יכולים להיות יחד, ויש אולי אלה החושבים שאיננו יכולים להיות יחד.

אני חושב שאנחנו יכולים להיות יחד, ואז אני אומר: חיים רעיוניים, הכרעות בציבור הארצישראלי, בציבור הפועלים המאורגן במפלגה והכרעות בו. אני מאמין שזה יביא לביטול הסיעות. מדוע? מפני שזה מביא לידי צירופים חדשים, בשאלה אחת יהיה הצירוף אולי הסיעה הקודמת, בשאלה אחרת יהיה צירוף אחר, ואני מאמין שזה חל גם על השומר הצעיר. אינני מאמין שמלוש שנים הם יוכלו להמשיך בתור חסיבה מיוחדת בתוך המפלגה,

אמנם קיימת אצלם קולקטיביות רעיונית, אך אין אני מאמין שאם הם ישתתפו אתנו במפלגה אחת, שיוכלו להמשיך בה, הכרעה אחת, הכרעה שניה והכרעה שלישית, אמנם בהכרעה ראשונה יכול להיות מיעוט שייכנע לרוב שלו, אך אם תהיינה שלוש הכרעות במשך שנה אחת, יהיו הרי חברים אשר יסכימו לרוב שלנו, ואז זה מתפרץ מבפנים, הרי אנחנו אנשים מבוגרים, אין אני מפחד מפני זה. לא יכול להיות לי פחד מפני זה.

אחת משתים - אם יש ניגודים מהותיים במטרה הציונית הסוציא-ליסטית, למפעה ב' יש מטרה משלה, להשומר הצעיר מטרה משלו, אז אין מה לדבר, אבל אין אלה לדעתי, לכולנו אותה מטרה, אז צריך להיות מבנה כזה של חיי מפלגה שלא יתפלגו למפלגות, איני מאמין בכך, ואין אני בוחר בזה.

מה שבנוגע לקראת העכשיו - זהו דיון על יסוד מה שנדבר, אבל זה איננו יכול להתקיים. אין אנחנו יכולים לראות בביטול הומר אבוסי רהביעותיהם, זה לא יכול להיות מפורט, אם כך להבין אז אין מה לדבר. אם מדברים על קיום מגובש, מאורגן - אז על זה התשובה הקודמת: קודם כל אסון. אך אם קודם כל התפרקו, קודם כל התפלגו ואחר כך נחיה חיי מפלגה, אז אסור ללכת בדרך זו. זה היה כפר ויתקין.

אם אתה שואל אותי בשביל להבין אחד את השני מה אני אומר, אני אומר: הסיעה תתבטל בתוך חיינו המשותפים, לא מתוך היסודה בזמן, זה לא ענין של פרמין קבוע, אלא מתוך החיים הפנימיים של המפלגה - נבנה חיים פנימיים של המפלגה והתבטל הסיעה בנבנה.

נבנה תנועה, נבנה אירגון בלי צירוף סוציאליסטי בארץ, כלומר נבנה אנחנו יחד עם השומר הצעיר על יסוד שלום בינינו - נבנה כך ואז תתבטל הקולקטיביות הרעיונית של השומר הצעיר, לא השומר הצעיר כקיבוץ, אבל שכולם יצביעו בעד דעה אחת; הופעה זו תתבטל במשך הזמן, אבל אני אומר: קודם אני רוצה לחדש את חיי המפלגה ולהרחיבה על יסוד זה. על יסוד זה שיש פרינציפ אירגוני היסוד הסיעה קודם כל - אז לשוא אתה כועס.

טבנקין

מדוע אומרים: אין אמון, על יסוד מה אומרים שאין אמון, מה קרה, אמרתם זאת שנה וחצי, האם קרה דבר מה – לא קרה שום דבר. אני מבין אותך שאתה אומר שהיתה איזו חוויה נפשית בתנועה, וזה אמון, יש רצון לא לפלג, להיפך היתה נטיה לאיחוד. אך ביסודית איננה אמיתי אם אומרים מתבטל קודם כל הסיעה, זה לא ביטוי של החוויה הנפשית, של אמון, אלא של "לא סיעה".

אנחנו בעוד איזה זמן קצר מציגים איזו שאלה לדיון במפלגה ודנים עליה; אנחנו משתתפים במוסדות החדשים, ואנחנו יחד עושים את פעולת המערכה – אני בפירוש אומר: איחוד עם השומר הצעיר, עם פועלי ציון שמאל, לא כמו אידלסון.

אם מתוך זה שאנחנו מציבים שני דברים אלה במפלגה, שני דברים אלה אפשר היה לשנות בירושלים, עכשיו אחרי הדיון משתתפים כל החברים שישנם במפלגה משתתפים בה במרוץ, ואנחנו פונים לאיחוד קבוע – אז אם אנחנו עושים את שני הדברים האלה ממש, מה זאת אומרת ? אנחנו קוראים לועידה, אנחנו קוראים לועידת פועלים, לא ועידת פועלים הסתדרותית, אלא ועידה פוליטית ציונית סוציאליסטית, המפלגה קוראת ועידה זו, אנחנו פונים אל השומר הצעיר שגם הוא יקרא, אנחנו פונים אל פועלי ציון שמאל – אם אנחנו עושים שני דברים אלה, אז תהיה ועידה כזאת ויהיו חדשים אחדים של חיבור המשותפים, לא אומר על יסוד איזה מספרים, אך הדרכה על חיים דימוקראטיים רעיוניים במרכז – לא אומר כעבור איזה זמן, אבל יהיה שלום בתוכנו, יש רצון להיות יחד, להיות יחד שכל אחד יוכל להיות חיים אלה, אולי יהיה גם איחוד בלי השומר הצעיר, כי הם בכל זאת אקסקלוסיביים, אם לא – לא, אבל אי אפשר לסתור את הדבר באופן פשוט שאנחנו נאמר: התחסל הסיעה – לא ייתכן. (סקולניק: נקרא את הועידה? מי יבוא אליה? (סקולניק: השומר הצעיר, פועלי ציון, בלתי מפלגתיים), בעיקר בלתי מפלגתיים, ארבע רבבות יכולים לבוא, לא כל 120,000, ואם יבוא ארבע רבבות להם יש כוח מוסרי, אין לי הולכין עוד על סוף אני ערבה; יש

לחפש דרך לצאת מהמצב. אני מקבל את הסטאטוס קוו לבלתי אפשרי, סטאטוס קוו מכל צדדיו, הוא בלתי אפשרי בהרכב זה, ביחסים אלה. אנחנו יוצאים מן הסטאטוס קוו.

תשאל מה יהיה לאחר הועידה זאת? אני חושב שאינן בחוצות סיעות, לא אבוא בתביעות אם נקבע גוף עם סיעות, אינני קובע סיעות, אינני יודע מי יקבע את הסיעות. זהו נכון שאני אף פעם בחיי לא הצבעתי בעד איסור סיעות.

היה פעם דיון במרכז, אז לא היתה סיעה ב', רצו לאסור את סיעה ג', שהיא היתה הראשונה שהתארגנה בתל-אביב, אני הייתי היחיד שלא הצבעתי. לא הייתי מצביע גם אילו היו מציעים לי להצביע בעד איסור סיעת הפועל הצעיר. הפיסקה היא שאי אפשר לאסור זאת מהמרכז. אני חושב שזה צריך לבוא מבפנים.

אי אפשר לפזר עכשיו את הסיעה. אני מאמין בחיים דימוקראטיים בגוף יותר רחב. מפלגת פועלי א"י, המפלגה שלנו כמו שהיא, כמו שהחיים בתוכה היא מסגרת שאינה מקיפה, היא איננה מספיקה, כמו גוף שהוא מוכרח לגדול. אם תשאל אותי אם בגוף החדש תהיינה סיעות - אינני יודע. אני חושב שלא, אולי כן. אין אני שואף לסיעות. יהיה בזה דיון, אך אני לא אצטרף לאוסרי סיעות. ברור, אם יהיו חיים דימוקראטיים, אם יהיו חיים רעיוניים, לא תהיינה בה סיעות מעצמן. אם תהיה שאלת החלוקה, אם תהיינה שאלות של מסכם בעניינים מקצועיים -תהיה סיעה לגבולי אחרת. בסיעה ב' אני מוצא הרבה חברים, שהם בזמנו היו בעד החלוקה, הם גם עכשיו יהיו בעד חלוקה. אני אז הייתי נגד החלוקה, אני עכשיו נגד החלוקה, אני חושש שנשקף לנו דבר גרוע יותר, העמדנו בפנינו שאלות שונות.

תהיינה במפלגה סיעות, אך אלו תהיינה סיעות עד הוק, לשאלה זו, לועידה זו, לענין זה, אולי גם לבחירות, אולי בנוגע להרכב מסוים. אך אם תהיה סיעה מתמידה - אני חושב שלא, לא יהיה זה על יסוד העבר, על יסוד זה שהצבעתי פעם בשאלה אחת אני אצביע תמיד יחד בבירורים מתמידים

איני יודע אם אני עונה על השאלות ששאלת, נדמה לי שאני עונה. עד הועידה יש סיעה, אחרי הועידה אין סיעה. אני אומר: לא אפרק את הסיעה. אני אומר עוד יותר: אני מאמין לאחר עבודה של שנה לא תהיה סיעה, נשוב על יסוד זה לחיים אקטיביים ואחראיים במפלגה. אני מאמין שאם נש מור על זה, שההכרעה תהיה על יסוד דיון, אני חושב - במשך שנה תתבטל הסיעה.

אני לא אמרתי בזה טרמין ש ל זמן, שאפשר לעמוד עליו - שנה או שלושה חדשים. אני מאמין ש בש נת חיים של המפלגה יש כל כך הרבה הכרעות, יש דיונים, אני בטוח שהסיעה תיחה בתפלגת עשר פעמים. בדבר אחד אני רואה לפני את שפרינצק ואת שקולניק בסיעות שונות; אני רואה לפני אותי עם חברי סיעה ב', אותי עם חברי הקיבוץ בסיעות שונות בשאלות שונות,ואנחנו ראינו זאת לא פעם.

אנחנו יושבים במזכירות הועד הפועל בהרבה שאלות אנחנו איננו יכולים להצביע, איני יכול להצביע לפי מצפוני, ביחוד במצב זה של המפלגה. אני פעם מצביע עם זה ופעם אני מצביע עם אחר - חיר המרץ דברים כאלה.

זה לא נכון שאין בזה שום הצעה, יש בזה הצעה: ישוב הסטאטוס, בסטאטוס אם לא לראות בו שום דינאמיקה אין מוצא, אז רואים פילוג. אם רוצים ליצור דינאמיקה שתתפיד, בזה שאתחלנו בירושלים - אז לא לפרד את הסיעה, לא לעשות מכנה כלל, איני דורש, איני מניח שבן-גוריון צריך להשלים עם זה שהמפלגה תהיה תמיד עם סיעה. אם הוא בכוחו המוסרי יילחם נגד סיעה, זה אז יותר מכוח מוסרי, זה כוח הגיון, אך בכוח אירגוני אין מבטלים סיעות, אך בכוח הגיון, בכוח מוסרי מבטלים לא רק סיעות, מבטלים מפלגות. בן-גוריון מראה - ביטלנו את פועלי ציון, באיחוד המפלגות למפלגת פועלי ארץ-ישראל ביטלנו את הפועל הצעיר, אבל לא עשינו זאת בכוח אירגוני, לא פה ולא שם, לא ביטלנו אותם בכוח אירגוני וגם הפעם לא.

אני רוצה לומר דבר שאני מוכרח לומר אותו. אני לא רואה לנכון להפריד את הסיעה מהקיבוץ, להפריד את הסיעה בתל-אביב, את הסיעה בחיפה - אומר לכם: איני יודע אם אני חבר בסיעה ב', או אם אני יכול להיות באיזה מובן אירגוני חבר בה, איני חבר סיעה ב' בדיוק כזה, אך אני איני נפרד מסיעה ב', אבל אם אהיה במפלגה, ייתכן שבדיון הראשון אהיה אתך ולא אתה.

אך לברא עכשיו בהצעות מסויםות, הרי צריךלהבין לנכון את המצב - קשה לסכן אתץ קיום הקיבוץ, אבל אני צריךלאמור - מה שראיתי פעם במועצת פועלי חיפה ומקשיים שישנם בחיי ההסתדרות, שישנם לחבר ההסתדרות - היתה לנו אז ראיה מעותמת, והראיה היתה שחיפאים לפועלים בהסתדרות בחיפה אינם חשיים מלאך (שפרינצק: נכון!), מתלות וזה קשה מאד. אני יודע שחבר במושב, שחבר בקיבוץ לא היה עומד בזה אף יום, ולפועל בעיר ההסתדרות חרבה יותר מאשר בשבילי הקיבוץ, כלומר לא ערכה יותר, אבל אין לו שום מקום אחר, תלוהו בה היא כל היום. יש לו מקום אחד שהוא צריך להיות בר בבית, שזה ביתו, משפחתו - זו היא ההסתדרות, ואם בהסתדרות מתחילה ונמשכת - אינני אומר שהם צודקים, אבל נמשכת שנים הרגשה של עשרות חברים, של מאות חברים שאינלהם ביתם בהסתדרות, שהוא איננו בן בית בה, באגודתו, בהסתדרות ונוצרת על יסוד זה מלחמה - זו היא טעה. זה לא דבר מאות ראיתי בשבילי.

כמובן אני מאמין במה שאומר שקולניק: אנחנו נתקן, אם אנחנו נתקן עד התבטל הטיעה, עד שהיא תתקיים מבלי שתהיה גיזונה מדברים חיוביים; יכול תלות אדם, יכולה להיות קבוצה של רצון רע. ידוע הוא שיש דברים שבחיים בלתי דימוקראטיים של מפלגות אחרות.

על ההסתדרות אפשר לומר כך: אם אנחנונכנסנו להסתדרות, למה לנו עוד המפלגה? לא, ההסתדרות איננה יכולה להתקיים בלי מפלגה - זהו חלום, ועתה יש הסתדרות עם מפלגות בארץ. כאשר נהיה חמשה מליונים בארץ, וביניהם לפחות 50% יהיה ציבור הפועלים, ציבור פועלים יציב ואחיד, אז אקבל את החלום לזהות את ההסתדרות עם המפלגה, או יותר נכון: ציבור הפועלים יהיה שליט על כל ענייניו, אבל ביום - כאשר באים המיבנים, כאשר בא "הנוער הציוני", אני מקווה שיבואו עוד יותר רחוקים, אני מקווה שהפועל המזרחי יהיה בהסתדרות - אני חושב שזה היאא אסון. אני יודע שהאחריות היא על אאאאא ההסתדרות, וכדברתה תלויות מפלגה, לא יכולים לזהות את המפלגה עם ההסתדרות, אפשר לעשותמלחמת המפלגה על כיבוש ההסתדרות.

אי אפשר לומר כך; בדרע אתה מקווה שעכשיו יהיה יותר טוב מאשר היה. ניכשלנו כולנו בארץ עד ירושלים, אחריה זה נעשה אחרת. אם יאמרו לי

הלך אל סיעה ב', התחייב, או הביא אותם להתחייבות שבמשך שנה יחסלו את הסיעה, לא אעשה זאת – מדוע? כי אני מאמין שזה אפשרי בחיים דימוקרטיים; אני אעשה זאת, אנחנו נעשה זאת יחד. בכל רגע שאני נוגע בשאלה אני מאבד את האמונה, ואיני מאבד את האמונה מסיבה אחרת, אך הנה חוץ ושנה חוץ. אני זוכר את עצמי בראשית הפרקציה בתל-אביב, אני זוכר את עצמי באסיפות עם עשרה אנשים בין חרבה לעדות אנשים – זו היתה מסיבה ש צעקה ולא נתנה לאמר לדבר.

אלה היו ראשוני הפרקציה, הפרקציה היתה קיימת יחד עם אחדות העבודה, חיימי עוד מזכיר הדקר הפועל, אני זוכר את המסיבה הזוחר ברעה, אז אני מאמין – אני מאמין בכל זאת שנינבר הוא רציני וכרונולוגינו רצויה.

אנחנו עומדים בפני מסיבה יותר רצינית, ואני מאמין שנוכל לה אם נרצה.

ברור לי שזה מקום מבוך, נקודה בהם לאמר קודם כל חיסול הסיעה, ואני רוצה להזהיר מפני נקודה מתה זו, שעליה אנחנו עומדים כבר בשנה וחצי. מה טוב היה שיבוא איזה אדם, שיהיה מין ברנר ויוכל לקחת אותנו, לו היה עכשיו גורדון (ברל כצנלסון: ברנר לא לקח אותנו, זה לא נכון), אין אני אומר שהוא לקח אותנו. אני מרגיש שלא שכל חסר, לא הוכחה חסרה, לא הגיון, אלא חסר איזה דבר נפשי (ב"כ: נכון מאד), נכון מאד, אינם יכולים להתחיל את כאן מסדר את הסיעה, עלינו לבנות את החיובי.

עכשיו אני רוצה לשאול: איך נלך הלאה, אנחנו מספיקים בזה את הויכוח, אולי נביא את זה להברים, אולי נביא את זה לציבור מרחב, אולי לאסיפות פועלים (דב"ב: נלך בזה לבחירות?), לא רק זאת. כאשר אתה תאמר בחירות, תאמין לי שאלך אז לבחירות (רב"ב: נביא, אם יחליטו יקבלו או לא יקבלו?), אני חושב שנביא.

<u>ל. שקולניק:</u> נאחזתי בנקודה אחת בדברי אידלסון, אני מבין זה כך, אולי באמת יהיה זה המוצא. מכל המבוך הזה אנחנו קוראים לועידה, היא צריכה להתיך אותנו עם החברים החדשים למפלגה חדשה, אם קוראים לאיחוד זה זה הוא כור ההיתוך, אני יכול לצאת במסקנה: נלך לועידה, אחרי הועידה יישאר השומר הצעיר, יהיה עוד מישהו אך הוא יישאר לחוד, אנחנו קוראים לאיחוד חדש,

שקולניק

האם זה לא מובן שזהו ביטול המסגרת הקיימת. מה אנחנו רוצים בועידה זו, סיעה ב' זו היא מפלגה, אנחנו קוראים לועידת איחוד, האם זה לא מובן שאנחנו צריכים לצאת מותכים לדבר אחר, האם לא מובן למה נקרא את המועלים, אולי זה יכול להיות מוצאת, יש שאלה של "אנגעזוויטיקס", יש שאלה פריטטיזם, עצת לחבעים, אני מוכן לא להגיד ביטול הסיעה, אני אומר ועידת איחוד גדולה של פועלי ארץ-ישראל, האם זה כולל בתוכו כל המסגרה הזאת, זה צריך לחת לנו, אם זהא אסגר – באמת אינני יודע.

ד. בן-גוריון: לדעתי יש שאלה אחת ושאלה אחת בלבד. אני אומר את דעתי, אני יודע שהרבה חברים לא יסכימו, כאשר אני אומר את דעתי אל יתרעמו עלי אם זו איננה כדעתם. על השולחן יש שאלה אחת בלבד – קיום סיעה ב' או לא, כי בשאלות האחרות שבדרנו, אם להכריז במקום זה שביתה או לא הכריז שביתה אין חילוקי דעות. אידלסון אמר הערב: מפלגה של עוד רבבות, אין חילוקי דעות, אולי בזה יש לו אמון, משקולניק רוצה בזה כמוהו. יצחק (טבנקין) אמר: איחוד עם השומר הצעיר, אני רוצה בזה. אני לא מסכים עם אידלסון שאם יחיו עשרות אלפי פועלים לא איכפת לו אם בלי השומר הצעיר, זה לא רק ענין מספרי – השומר הצעיר זו היא לא רק שאלה של כמות, ולכן אין זה סעיף של חילוקי דעות, ואין אנחנו צריכים זאת להוכיח אחד לשני, אלא איך לעשות זאת.

לדעתי המפריע היחידי זו היא הסיעה, סיעה ב'. אילו הייתי מקבל את המרובבבדה של טבנקין, שמחקום ועידת איחוד בזאת מסילא התבטלנה הסיעות, לא יהיה מושע, לא נביע לועידת איחוד אם לא התבטל הסיעה, והשאלה היא אם הסיעה תתקיים או לא תתקיים, ואני מסתלקתי מהאפשרות להוכיח לטשתן ש הסיעה לא צריכה להתקיים, רק אשהית זמנכם וזמני בזה, לא אוכיח שהסיעה לא תתקיים, אם כי הייתי מוכן ללכת לאסיפות סיעה ב' , לא מתוך העדרה להוכיח, אלא מתוך תובה להוכיח איזה דבר הם מעבבים, איזה אסון גורמים, הייתי הולך להוכיח, אילו יכולתי לבוא, אך אני רוצה לעשות דבר קל יותר, אני רוצה להוכיח לאנשי הסיעה שישבו פה, מדוע מי שאינו בסיעה אינו יכול להסכים שתוצאות ירושלים הן אישור לקיום הסיעה ב'.

שלה אחת מה זאת סיעה – באמת אנחנו משחקים במלה זו, כשיצחק (טבנקין) אומר שהוא חושב שטבריזאק לא יאיה בסיעה אחת עם שקולניק –

הביגוהייבה מה שאמר, הוא התכוון להגיד שבהרבה עיניים דעתו של שקולניק היא אחרת מדעתו של שפרינצק (אידלסון הוא יתנהג לפי זה), אך זו היא שאלה אחרת. אם לעשות מלחמה בספר הלבן ואיך לעשות זאת לזה יש דעות שונות, אך אנחנו הולכים לפי העשיה, לחלק מאתנו, לחלק שאינם בסיעה ב' זה ענין רציני, אל נשחק במלה זו, לא לזה מתכוונים.

אין אומרים שהתבטל הדעה המיוחדת, אם בעלי דעה מיוחדת הם בסיעה, אלא על מה מדברים – על אירגון מתמיד, ואני אומר שאירגון הסיעה איננו זקוק לתוכן אידיאולוגי מיוחד, בכל אופן אין הכוונה לסיעה במובן זה של דעות שונות.

סיעה ב' זו היא מפלגה מחוץ למפלגה. בארץ-ישראל קיימת מפלגת הפועלים עם סיעה בתוכה, אני מדבר כאיש שאיננו בסיעה, בשבילי זה מצב קשה, בכל אופן אם מישהו אומר שהמפלגה מחוץ למפלגה זו היא פיקציה, הרי הסיעה איננה פיקציה, אך איש הסיעה אולי חושב שיש עוד מפלגה, זה משהו נוסף, יש לו עוד איזה דבר.

מה פירוש הדבר בשביל אלה שאינם בסיעה, או בשביל אחד שאיננו בסיעה, מה פירוש הדבר שהוצאות ירושלים נתנו אישור למצב מסוים, אחת משתי התוצאות – או אלה שאינם בסיעה ב' יצאו מהמפלגה לאחר שמאשרים שזוהי – אין מפלגה, יש רק סיעה ב', הם זקוקים לדבר זה.

אם מאמינים שיש איזה יעוד למפלגה ציונית סוציאליסטית בארץ-ישראל – אני מאיים דעים בזה לגמרי עם יצחק (טבנקין), שהמסתדרות מוכרחת להיות לא מפלגה, המפלגה נחוצה לחוד, אי אפשר לדרוש מהחברים שנוכח מפלגה זו הם יוותרו על דעותיהם, לא יכולים לדרוש זאת. או שיש דרך אחרת – גם הם יתארגנו בסיעות. אם יתחילו להתארגן בסיעות, אולי אהיה בסיעה אחת עם אליהו, שפרינצק אולי לא יוכל להיות בסיעה אחת אתנו, הוא יהיה סיעה לחוד, נצטרך להתארגן על יסוד אידיאולוגי, ואז אארגן סיעה עם אליהו גולומב ושקולניק – יכול לאירע ששקולניק בשאלות פוליטיות הוא יהיה אתי, אך אצלו נגיד ועסר במרכז חבר הקבוצות, זה רק דרך משל, אין אני רוצה לתת פה בקרקטריסטיקה של שקולניק, ולכן ייתכן שהוא יתארגן בסיעה עם לוביאנקר.

אך אם יתארגנו לפי סיעות זהו דבר אחר, תהיה סיעה בעלה אירגון, משמעת, עם רכישת חברים, עם מלחמה באחרים, עם משמעת אחרים – אנחנו יהודים וכך אנו פועלים, זו היא גם כן לא מפלגה.

אם זמשא"ם הוצאת ירושלים – איני מתאר לי שאנשים יכנסו למפלגה כזאת, ולכן מה שאתם אומרים, שמלבד אלה שהם חברים בסיעה ב', הם לא יהיו במפלגה, אינם רוצים בזה, אינם יכולים בזה, אין שום טעם בזה, את זאת האיחוד לא יתן.

יצחק (טבנקין) מאמין בזה, אני לא מאמין בזה, כמו ד הבוא ועידת האיחוד זה יעלה גל של תנועה ואז יחדלו הסיעות – לי אין זה המהומים, לא נגיע לאיחוד זה, לא נוכל ללכת בדרך זו, אידלסון.

אם זה אישור לקיום הסיעה, הרי אצטרך לצאת יחד עם חנה לפרן לעשות פעולה זו. היא תקרא לסיעה ב', המפלגה הרי זו היא סיעה ב', לו אמנם מפרד מעם דברים אחרים, אבל זה לא חשוב, אך מה הוא סך הכל. אין בסיעה ב' חבר יותר קרוב לי, שיש לי אמון אליו כמו לנחמיה, אם כי לא אין אמון אלי, לא אין אמון למפלגה – היא חסביר קודם כל מה הוא הגוף שקוראים לו מפלגה פועלי א"י, כלומר סיעה ג', אין להאמין להם, ולכן עליך להירשם בסיעה שלנו. ואני אסביר: אל תירשם בסיעה ב', אל תאמין לה שהמפלגה היא סיעה ב'. איני מאמין בפעולה כזאת.

יצחק (טבנקין) יודע מה זאת לפנות לציבור, קצת גם אני יודע מה הם חיים בציבור, מה הם חיים במפלגה. השומר הצעיר משתדל לסדר ליגא, אנחנו משתדלים לסדר בלתי מפלגתיים במפלגה. יש לכל המחוא אידו שאנסה, אני אבוא אל פועל והוא ישאל אותי: לאיזו מפלגה אתה קורא לי, האם זו היא מפלגה, הרי בתוכה קומעים כל כך הרבה האשמות, הסדר ראשונה את עיניני המפלגה ואז תקרא לי להיכנס. ליחידים אוכל אולי להסביר זאת, אבל להמונים – לא. אותם המנהומים שישנם ליצחק טבנקים אינם לי, הוא מאמין בזה, אני לא.

ולכן – שום פעולה הרחבה איננה אפשרית בשביל המפלגה במצבה הנוכחי. אני אומר: גם קיומה איננו אפשרי; להתייאשר מהרחבה גם כן בלתי אפשרי; או שאני מוכרח להיות מאסיבי לגמרי, או שאני מוכרח לארגן סיעה,

כי איני יודע איזו זכות יש לחבר להיות פאסיבי, דאז הוא מוכרח לארגן סיעה. אני חושב סיעה לדבר רע, לשחיתות מוסרית. אני מדבר על קטיגוריה ציבורית, שזה מביא לשחיתות מוסרית, אני אמור להגיד זאת (שבנקין: אתה יכול להגיד, אבל אז אין אתה יכול להתעסק עם אנשי סיעה ולומר להם שמה שאתם עושים זו היא שחיתות מוסרית, הם חושבים שהם עושים מתוך אידיאליזם של להם).

מרי לא אסור לך לבקר את המפלגה, ולומר שהיא איננה דימוקרטית. אני אומר: אני חושב את הסיעה לשחיתות מוסרית.

י. שבנקין: אז אני אדבר אתך דברי כלהבה ולא דברי שלום.

דב"ג: יאמק, איני מתכוון לומר שבוטקיה הוא איש מושחת, אלא אומר לו: בניגוד לרצונך אתה הגורם לשחיתות מוסרית.

שבנקין: כך אומרים גם על מפלגה.

דב"ג: מפירה ידועה זה נכון.

שבנקין: עכשיו יכול לקום פרטין בובר ולאמר: מפלגה זו היא שחיתות מוסרית, זו לא תהיה ישיבה לשם עשית איזה דבר, האם אתה חושב אותה למושחתים?

דב"ג: האם אמרתי שאתם מושחתים. אני אחלק את החברים - אלה מושחתים ואלה ישרים? אני אומר: דבר כפוים הוא שחיתות מוסרית, יכול להיות שאני טועה, אך האם זה חלק באופן סובייקטיבי על אנשים - איני מבין. מה זאת אומרת: אם אדם יאמר שמפלגה זהו דבר מושחת, האם זהו עלבון אישי, איני מבין זאת.

סיעה איננה מתארגנת על יסוד אידיאולוגי - בכל אופן הסיעה שאני מכיר, האם איני מכיר את הדעות בין החברים, האם איני יודע שהדעות אינן מתהלכות לפי קו סיעתי, האם אין אלה בילויים של שחיתות בחיים הציבוריים ואסור לדבר שדברים מסויימים עלולים להביא לשחיתות בחיים הציבוריים, אין הכוונה להעליב, אנחנו מדברים על הופעות ציבוריות מסויימות (שבנקין: טוב, זה איננו מפריע), העניין איננו של הפריעה או לא הפרעה, באמת לא עלה על לבי שבדבר זה יש פגיעה, איני יכול להבין מדוע יהיה בזה משום פגיעה, אין יסוד שתהיה לך הרגשה של פגיעה.

זהו המצב. אם סיעה איננה סריבנים אלא זה פרי של השתלשלות ידועה של דברים לא טובים, מדוע במקום להגיד חסלו את הסיעה, לא נגיד דברים אלה אינו רעים, צריכים לתקן אותם. יצחק (טבנקין) אומר שהוא חולה תקוות באיים דימוקראטיים, נדבר על זה בתוך תנאי של אחדות הרשה בהוכנו - להקים משטר דימוקראטי, אבל לא סיעה, אם הסיעה קמה מפני חוסר דימוקרטיה, ומה שמצריך את קיומה זהו חוסר דימוקרטיה.

קיום סיעה אומר שהמפלגה הפכה לפדראציה ואיננה קיימת, ואז כל דיבור על אחדות גדולה עם בלתי מפלגתיים, עם השומר הצעיר - אלה הם דברי שווא, אם מדבר נחוץ לשם דבר אחד - נדבר על הדבר האחר.

נגידו דברים אלה הביאו לקיום הסיעה, לא היתה דימוקרטיה, נבטיח דימוקרטיה, ולמען הבטיחה יש לעשות א', ב', ג', ד', ה' - נראה אם אנחנו מוכנים לעשות חמשה דברים אלה. נגיד שצריך להיות רפרנדום, ועידה כל ש נה, כינוסים, איני יודע עוד אלף אלפי דברים - נדבר על זה, אבל לא על סיעה, אם הסיעה איננה מכוונת לשם עצמה, אז היא מטרה לעצמה.

בירדוש ליט שמענו שהיו חברים שהגנו על סיעה, כי בלי זה לא ראו דרך להשומר הצעיר. אז אמר שקולניק: נעשה יוצא מן הכלל להשומר הצעיר. האמנו באמת שהעניין זה המירוצו הכשל. אם זה הכרחי - זה הכרח, אבל אז זה הכרח גם לאחרים וליצחק גולדנברג הערחיה סיעה, אבל יש חברים שלהם הכרח מפלגה בלי סיעה.

אידלסון אומר שהוא איננו בעד סיעה, אבל הוא אוסר על המפלגה לאסור סיעות. מה זאת אומרת? אם המפלגה מוצאת שהמבנה שלה צריך להיות כך - היא החליטה. המפלגה איננה יכולה להחליט על המבנה שלה? אני יכול להוסיף עוד כמה הגדרות - על ההגדרות של אידלסון - על מפלגות שצריכות להיות בלי סיעות.

מפלגה פועלית א"י איננה יכולה להתקיים עם סיעות. היא התחילה להתקיים בפקצת לאחר ועידה כפר ויתקין, אול ואבוי לקיום זה. יש לי סימן מובהק: סיעה לא תראה ש החובה חדית סיעה (טבנקין: יש בה!), היא איננה כל כך אחדה, היא איננה ארצית.

מה זאת סיעה ב', זו היא שתי סיעות, כרגעהאויב הגדול הוא מה שאתם קוראים סיעה ב', לכן זה מחזיק, איני יודע אם זה יחזיק הרבה זמן.

דב"ג

אם אנחנו לא נהיה מאוריב, יהיו אויבים מגיפים. איני יודע אם דווקא שנים. לא לשם כך זה נחוץ. מפלגה יכולה להגיד שהיא רוצה מבנה כזה. מה פירוש הדבר שהמפלגה אינה יכולה להגיד, מה זאת אומרת היא לא תחליט על המסגרת שלה, אלא מי יחליט על המסגרת שלה, המפלגה תחליט על המסגרת שלה.

הפירוש שסיעה זו שני חברים הנפגשים - זה מגוחך אם זה יהיה אמרו. ניתנה כבר הגדרה על זה. לא פירוש הדבר ששנים נפגשים, וגם לא שעשרים נפגשים, גם לא אגודה מקצועית, גם לא הקיבוץ - מה זאת אומרת לא יכול להיות הקיבוץ, כבר אמרו שלא התכוונו לזה. המפלגה תחליט על המסגרת שלה אם היא מפלגה שיש בה דימוקרטיה.

ב השומר הצעיר התחיל פתאום להרעיש עולמות מה מדברים בגב סיעות, למפלגת השומר הצעיר נחוץ שבינינו תהיינה סיעות, מה שנחוץ להשומר הצעיר זה בשביל חיזוק המפלגה? המפלגה יכולה להגיד לא. יש הרבה דברים בארץ, לא יכול להיות שהם דומים. הדברים שאנחנו עושים גם הבולשביקים עושים; כאשר הייתי ב-1923 במוסקבה הסברתי להם את מבנה ההסתדרות, והם אמרו: אנחנו רוצים כך לעשות. מבנה ההסתדרות בשנים הראשונות, כאשר אני הייתי עוד חבר אקטיבי בה, היא לא מבנה צינטראליסטי מאד. לא זהיתי אותה עם המפלגה, היה צורך כזה בארץ, אסור לעשות הסתדרות צינטראליסטית? המפלגה אינה יכולה להחליט על המסגרת שלה, מה היא התיאוריה החדשה הזאת, כי יש מספר חברים החולקים על מסגרת זו, המפלגה קובעת את המסגרת שלה, היא אינה מחליטה פתאום, אלא לאחר שקמו סיעות היא מחליטה שלא תהיינה סיעות, אולי גם מקודם היו בה סיעות, אך עכשיו נאמר: לא תהיינה סיעות במפלגה, וזה נאמר מתוך המצב המר.

איני מאמין שכל החברים הנמצאים בסיעה ב' מרגישים את עצמם טוב. היה זמן שסיעה ב' היתה קיימת, איני יודע אם הרגישו את עצמם טוב, חלק גדול של המפלגה לא הרגיש את עצמו טוב, הם הרגישו את עצמם מאד-מאד רע. המפלגה אינה יכולה להחליט על המסגרת שלה - זה יהיה פרינציפ אפריורי, מדוע זה? זהו הדבר היחידי שהמפלגה יכולה להחליט איך היא תהיה בנויה, כי זה הדבר היחידי הנמצא לגמרי ברשותה. איך תהיה כל הארץ, איך

יהיה כל העולם, זה תלוי בכוונות אחרים. אם יש שני חברים - האחד חושב ש הסיעה היא פרינציפ - ייהרג ולא יעבור, והשני חושב שאין זה כך, הם אינם יכולים להיות במפלגה אחת, אבל אם יש חברים האומרים שאין זה פרינציפ ייהרג ולא יעבור, האחרים אומרים מסיעות קשר מכיון שהיו הופעות מסויימות במפלגה, ועוד חלק אומר סיעות אינן צריכות להיות במפלגה, אין חברה בחן, אבל היו סיעות - נדבר על המיפלגה ולא על הסיעות.

הסיעה והנאד אני שומע עכשיו שיצחק גולדנברג מודע שהסיעה לא הועילה. אם זו היא רק רטוריקה, אם זו איננה מטרה, אם החברים יושבים שיש סיבות מדוע הסיעה הופיעה, אז אני מקבל זאת ב-100%; אם יצחק מסתד ואומר: רק דימוקרטיה - נדבר על זה. אם זה עיכוב - וזה כולם מכירים, שאם אנחנו נצא מכאן ש לפים, אולי באמת ייפתחו אפקים גדולים לתנועה, אם לא - זו היא שבירה, זו היא מכה גדולה, אם כך - נדבר על עצם הענין, מה היה הליקוי, או מה הוא הליקוי שיש להקן אותו, אולי יתברר שכולנו רוצים לתקן, נדבר על הסיבה, לא על דבר שהוא פרי או תוצאה של ליקוי. נדון על הדימוקרטיה, או נדון על הקיצורים של יצחק גולדנברג.

לשם כך נפריד שני דברים - נפריד את הדבר שיש לתקן אותו, נבדוק אותם לגופם. בכל אופן בפידה כזאת יכולא להיות אמון, יכולים למצוא מספר חברים שיאפשרו שיבדקו בלב פתוח מעבר וקיצוצים ויציעו למפלגה איך לתקן אותם.

נאמר - ענין זה מהמליפ, ולא אלה שאינם בסיעה ב' יצדדו זאת, רק כי שהוא בסיעה יכול לחכל. האם הבלתי-מפלגתיים החליטו שפועלי ציון יתפרקו, ישבנו בועידה חמשה ימים, התחבטנו חמשה ימים, המפלגה החליטה שהיא מתפרקת לשם איחוד. מה היתה התביעה שהיו חותמים עליה ברל, נטע, בן-צבי ועוד - זו היתה תביעה ש מפלגת פועלי-ציון תתפרק, החברים אמרו: נדון בדבר, דנו-דנו והחלטנו, לא כולם, היו שהתנגדו, אך הענין נגמר וכולם המכינו בין כה וכה. כל פועלי ארץ-ישראל לא יכולו להחליט על כך, אילו פועלי ציון לא רצו. אנחנו כבר אמרנו, כרגע רק הם יכולים להגיד. אילו אחדות העבודה היתה מחליטה על פירוק הפועל הצעיר, האם היה זה עוזר, גם הם החליטו, וכאשר קמה המפלגה המאוחדת התפרק הפועל הצעיר.

הם צריכים לעשות עבודה זו, זהו מכשול, מכשול לאיחוד בתוכנו, מכשול שאנחנו כולנו נאחד עם אחרים, זהו המכשול היחידי, ואם יש ליקויים – נדון עליהם בלי קשר עם סיעה, נשמע, נושיב ועדה, יבוא יצחק גולדנברג, חברא חנה למדן, יבוא יוחנן קושניר, יגידו הדברים הרעים, מה עשו, מה סובל תיקון ואפשר לתקן – נתקן, מה שלא – לא, לא יעכבו בגלל זה את הגאולה.

הצעתי הקונקרטית שאנחנו באים למועצה עם במלבה שלמה, אבל אם יש מספר חברים ש בגלל שעבדו – לפי שעה אינני יודע אם הם הצדקו או לא צדקו – הובאו לידי כך שהם הקימו סיעה, אז אוסרת המפלגה: המטרד לי כל המעגות, אנחנו עושים בארגון רציני בדיקה, הבדיקה נמשכת זמן ידוע, ויתקיים האירגון שלכם, אנחנו מתחייבים במשך זמן מסוים לברר, להביא את המסקנות למפלגה, המפלגה תאשר אותם ואז הענין נגמר. אא

יותכן שאין אפשרות כזאת – אין אפשרות נפשית, אידיאולוגית פורדקא, פירוש הדבר אסון – אסון שהיה עד עכשיו, אז סיעה ב' עושה מה שהיא עושה, גם החברים האחרים עושים שלהם – וזו תהיה המפלגה.

<u>י. שפרינצק:</u> קודם כל אני רוצה להגיד מלים אחדות לא לענין זה. בכל פעם שבנקין חוזר לענין חיפה. הייתי חבר ועדה מסוימת, זה היה כבר לפני 7–8 שנים, ואמרתי: היו ראיות שונות, נאד בן עמה. אז לא היה חושד בי מישהו בסימפטיה מיוחדת לשלטון בחיפה, לא היתה אפשרות כזאת. ישבנו ובירדנו, לא באתי לידי המסקנה שהסגולות הרעות בחיפה הנן רק סגולות מיוחדות של האיש בחיפה – זה הכל. בשביל זה היה לי יחס אוביקטיבי לא לחשבים שכאן הוא מקור כל הרעות, כל הריבורליזציה.

אנחנו עכשיו מרחיבים את ההסתדרות, קבלנו את התימנים, יש לנו מערכה, אחר כך ציוני ב', אחר כך – לא בשמים היא – הפועל המזרחי, יהיה לנו משא ומתן עם הפועל המזרחי (שבנקין: לא בשמים גם העיכובו), בהתעוררות וברצון ובהבלנות אפשר לבאת למשא ומתן עם הפועל המזרחי, ואני מביה שגם את זאת אפשר לבהוד, אז ההסתדרות מתרחבת, מתבוננת, אז הנהלת הענינים זקוקה לא לדיקדוקי עניות, כי אם בהיקף.

ברוב ידוע אפשר לעשות זאת, כשיש מפלגה - מפלגה הניגשת לענינים כשהיא מביטה לפנים, והיא עושה את הצעדים לא מתוך הבטה אחורנית בכל פעם.

אם המשכת המשא והמתן שלנו לא תביא לידי תוצאות חיוביות, הרי אנחנו בשעה זו נבוכים, כאשר את העבודה שיכורון הענינים להבא לא יהיה בידי תנועת הפועלים בציונות. זה ברור לי אם שנחנו איננו יכולים למצוא מוצא לענייננו.

שמעתי איזה חידוש, עוד העולם אמר שקולביץ: טוב, נקרא לועידה, זו היא הקונסטיטוציה, נקרא לועידה מדינית, אבל נקרא את הועידה כמפלגה אחת. אם לא - מכרחי הברורה היא שאנחנו עומדים בפני קאטאסטרופה בהנהלת עניני התנועה. עלינו עמוס כל הענין - גם דרישת שלום זו, גם מגבית ההתגיי-סות, גם המצב הפוליטי עכשיו - ובכן אנחנו כבולים, אנחנו כבולים על כל צעד ושעל.

ועכשיו פרק שני. ישנם שבעים אחוז וישנם שלושים אחוז. אני קובע עובדה: שבעים האחוזים רואים בקיום סיעה ב' מכשול להתקדמות הענינים, אז אני איני בא להתווכח על התיאוריה של סיעתיות, קראתי את דברי "בשעת פקודת נפש", עכשיו צריכים לעשות צעד קדימה. יש שבעים אחוז שהם בהכרה ברורה שזה מעכב. אני מגיע לסיעה ב' בתל-אביב, הם צריכים לעשות אקט זה של ויתור על קיומם כהטבה מיוחדת, הם צריכים זאת לעשות. אם הם אינם עושים זאת, אני לא רואה כל יסוד לקיומם למרוחבל המעבות, היא היתה אולי הוראת שעה. המניה היא לחבורה חברים של הסיעה בתל-אביב לוותר על קיומם, לאפשר אקט זה שנחוץ הנהו בלי כל פילוסופיה מפורשת. אם הם אינם עושים זאת, והם צריכים לעשות זאת, כי הם הטיבה גדולה בתוך סיעה ב', הם צריכים לעשות זאת, כי יש מצב כזה במפלגה כזאת, ששבעים אחוז הם בהכרה שכך הוא המצב.

אני שואל את עצמי: היתכן שנשמע כדבר הזה? שמעתי את דברי גנחמיה. אני חושב שהוא מביע פרימיטיבי(?) הרגן של סיעה ב', הוא אומר: אין לי אמון שיתקנו הדברים, איפה הן המסקנות של ועדת הששה? אין עכשיו לעשות אנאליזה של ועדת הששה, הם כתבו ספרים רבים, כאשר היו צריכים

להוציא מסקנות מתחיל ענין בית ברנר. היו מערכותשלא ענייננו אותי כל הזמן, כי מעניינות אותי מערכות אחרות. האם קיימו את מסקנות ועדת-השש, לא ש לא קיימו את מסקנות ועדת-השש, לא היתה גישה פסיכולוגית למסקנות.

מ. נמירובסקי: רק בענין אחד היו מסקנות של ועדת הששה – בענין מיזוג המשרד מקבלני עם סולל בונה.

י. שפרינצק: איני יודע אם יש ראמורם זה באיזה מקום. לא צריכה להיות ארגומנטציה זו. קבוצת חברים דורשת שמהיום והלאה המפלגה תחליט על הכל, שיהיה סדר ומומחיות - לפי הבנתם הם, ואם לא מעכבים את התפתחות הדברים, ואם לא מעכבים צמיחת איחוד בציבור הפועלים הגדול בארץ-ישראל אשר יתכנס בועידה פוליטית, שרוצים לקרוא אותה, אני אומר כל הטענה מכוונה לקבוצת חברים בתל-אביב. כמובן שטבנקיןאינו צודק, אם הוא אומר שאינו יכול לפנות לקיבוץ המאוחד שיתחלק מענין זה; זה לא נסקי להתערב.

בשבילי סיעה ב' זו היא פורמציה חדשה והקיבוץ המאוחד הוא פורמציה ישנה אקיימת עם תוקף ותכיון של חיים. לסיעה ב' אין שום תוקף, אין כל הכיון ש ל חיים בה, היא רק פורמציה חדשה.

אם הם חברים, אם יש למה אמון בפלוני או באלמוני מסיעה ב', צריך להיות אמון בדינאמיקה של ציבור הפועלים כולו אשר יתרכז סביב הועידה הפוליטית. כך אני מרגיש את מצב הדברים כרגע, ואני חושב שכל חבר מסיעה ב' בתל-אביב, שאינושוקל את הדבר, עושה עוול גדול.

השעה זו של מהלך הענינים בתנועת העבודה בארץ-ישראל הנותן מזון למאמרים של אורן, שאני מביא שקראו אותם, בותנים מקום לספיקו-לציות שונות, במקום ליתן דין וחשבון אם הוא נוהג כשורה, הוא בודק את סיעה, הוא בודק את סיעה ב' - יש לו פרנסה.

אני חושב שכך עומדת השאלה כיום, כרגע. אנחנו עכשיו בממדים מעשי מאד. היתה מועצה, המועצה החליטה שהיא צריכה להיקרא לתשבה בעוד ש לושה שבועות, עברו שש ה שבועות, היא צריכה להקרא והיא צריכה לתת הדים למצב הדברים בתנועה העבודה,ואנחנו עושים דימונסטראציה של אי-כשרון ש ל מפלגת פועלי ארץ-ישראל, שאנחנו כולנו חברים בה, לאי-כשרון להתכנס, להחליט, לסדר אותם הענינים שיראה לציבור הפועלים העומד מחוצה לנו שיש

כשרון במפלגה שנתגלה מטהר שנתן את ברכתו גם להכנה של ועידת הקיבוץ המאוחד, עכשיו אנחנו עומדים את זה להכשיל, ואני חרד לדבר זה, ואני משתומם שיש אבטונומיה עצמאית לקבוצה חברימלחידה המעכבים של ההתפתחות הרצויה, התפתחו ת רצויה אם לרבים שהם גם בסיעה ב' לדעתי.

<u>חנה למדן:</u> לפי דעתי מה שמונח על השולחן, מה שאני מניחה על השולחן זה לא ענין הסיעה, אלא זה הענין אם אנחנו יכולים או אנחנו איננו יכולים להגיע לאיחוד גדול, ואני שייכת לאותו הסוג החברים שהוא דוליל - החברים מתל-אביב, ויש גם המגדיר אותם סיעה ב'ב', ואחרים מגדירים זאת אחרת. אני שייכתלאותם החברים, ואין לי תקוה רבה שדברי יתקבלו כמו ש אומר אותם.

מה שקסם לנו בירושלים היתה לא האפשרות של הסכם בין הרוב במפלגה ובין סיעה ב', לא זה קסם, אלא קסמה האפשרות להגיע למפלגה גדולה, להגיע לכך על ידי איחוד גדול עם המפלגה הקיימת ועם בלתי מפלגתיים, כי אנחנו במפלגה הגענו להגדרות מסוימות, ומשום כך אני שמחתי לדבריו של טבנקין בטועצה, ומשום כך שמחתי לחר הדברים שהגיעו אלי על פתיחת שפרינצק בועדה, אולם אני רואה אחרת אפשרות זו, כי אפשר לדבר ארוכות על זה מה שקרה לסיעה ב', מדוע קמה סיעה ב'. אני רוצה לבדוק אפשרות של קריאה לאחרים לבוא למפלגה על יסוד ריבוי של מיעוט, וזה שאתם תובעים עכשיו זהו ריבוי של מיעוט, ואני רוצה להסביר מדוע לא יכולים לקרוא לא למפלגות ולא לבלתי מפלגתיים.

אני רוצה להזכיר פרק זמן כאשר הנהירה אל מפא"י לא היתה גדולה, היתה עצירה, ופתאום נפתחו אפשרויות ידימה למפלגה, מדוע - ואם כי חנה למדן אמרה בואו לסיעה ב', לא, חנה למדן אמרה: אתם אומרים המפלגה איננה טובה, היא איננה מקש יבה לכם, לא נכון, היכנסו למפלגה, הילחמו בתוך המפלגה על דעתכם. האמנתי שיש אפשרות להלחם על דעה במפלגה והיא התקבל אם היא תגיע לרוב.

על יסוד זה יכולתי לקרוא בפנים בלויים למפלגה שיעמדו על דעתם בה. אז דרמו מאות חברים למפלגה. אמנם זה נחלש בהרבה במשך הזמן.

היינו רוב בסניף, ואמרו שאי אפשר לקבל את דעת הרוב, כי אלו הן קבוצות מובדלות. אבחנו קיימנו מרות, אתם לא התנסיתם בזה, אתם לא התנסיתם בזה לשבת בישיבות מזכירות הסניף, לקבל החלטות ומחר יבוא מכתב מבטל כל אשר החלטנו.

<u>ברל כצנלסון:</u> אנחנו מתנסים בזה כל השנים, אנחנו מקבלים החלטות, ומחר הן נפסלות.

<u>חנה למרין:</u> לא הלכתי לשאול באיזו ישיבה נתקבלה החלטה זו. רציתי אז להתייחס לחבר הממלא תפקיד במוסד מרכזי ביאוח לו, לקבל שיקול דעתו, גם אם הוא איננו קורא לישיבה לשם דיון בשאלה זו.

התנסינו בזה הרבה מאד. אם יש לי טענה למפלגה, אין זו טענה שהיא לא ידעה לסדר את חייה, אלא מדוע היא הביאה להפרת המרות. אני לפי מהותי כזאת, אני לפי אופיי כזאת, ואין אני מאמינה שבלתי מפלגתיים יבואו למפלגה זו, על יסוד זה שיגידו לאלה שנלחמו/שהודעה החבריםxxxx הלשעו, שיגידו לתם התפרקו.

על יסוד מה? מה הפסידה המפלגה על ידי הסיעה, הרי יש עוד מה חברים הזוכרים את סיעת "אבוקה" (<u>דב"ג:</u> היינו נגד זה!), לא נלחמו ב"אבוקה" כי היו מעטים, סבלו אותם, היתה מלחמת דעות, כי הם היו מעטים. ועוד בסניף אחרות העבודה, כאשר אתה באת ואמרת: באיזו רשות אינם רוצים את זה ואת זה, המפלגה איננה צריכה לדון בעניני xxxxxx ההסתדרות אלא על ענינים אחרים, בענינים אלה ההכרעה בהסתדרות.

בשיחה פרטית אמרתי מה אני תובע מסגה, אינני יכולה להצטרף אלה – אמרתי אז – הטוענים נגד המפלגה, ואם גם אמרו לי: באגודה מקצועית את המשיח, לא יכולתי אז, אבל עכשיו אני יכולה, כי אין לי ברירה אחרת, כי יש סיכויים לבלתי מפלגתיים, יש סיכויים למפלגות אחרות, וצריך למה את השאנסה להאמין שבמפלגה זו אפשר להלחם על דעות.

ומה הפסידה המפלגה על סיעה? דבר משוש – בהיסטוריה של המפלגה בארץ, בהיסטוריה של תנועת הפועלים בארץ בפעם הראשונה רואים בועד הפועל של ההסתדרות שני פועלים שכירים, – זה כי היתה סיעה, עד הסיעה לא

היה זה, לא הגיע לזה, לא הגיע לזה שמועצת פועלי תל-אביב תהיה בחלקה הגדול מורכבת מפועלים משתי מפלגות – מספיק שמפלגה אחת שולטת למועצת פועל צעיר, פועל בנין, מכאן ומשם, אז גם מפלגה חשובה שולטת – מתי זה היה?

אילו היתה מפלגה נסבלת, אין בה אסון, ויכול להיות שמחר לא אצטרך לסיעה, ויצטרך מישהו אחר, לא אפריע לו, אם הוא יחשוב שהרכב המפלגה המאוחדת איננו מאפשר לו, איננו נותנת לו במידה מספיקה לבטא את דעתו,אין לו מדוע להיות בה, לא אם הדברים צודקים, אם אינני מוצאה לו אפשרות של חיי מפלגה אמיתיים – ואני רוצה לומר לכם: לא אתחייב על דבר שאינני יכולה לקיים אותו, רמאית אינני רוצה להיות, לא פה ולא בשום מקום אחר, כדי שאפשר יהיה לקיים זאת, אינני רואה בהרכב זה ש ישנו – יש לפעמים שמגיעים למצב שמוכרחים לפרוץ גדר, בלי זה אי אפשר.

על יסוד מה תקראו להשומר הצעיר, מה ערך לחטיבה מיוחדת שלהם, כאשר מראש מפרקים את הסיעה; על יסוד מה תקראו לבלתי מפלגתיים. אני מאמינה באפשרות אחת של שינוי המפלגה, לא על ידי מלחמה באמצעות מפלגה אחרת, לא על ידי חסימה במפלגה אחרת, אני מאמינה בשינוי פני הדברים בהסתדרות, אם הפועל רוצה בהם, וזה על ידי השפעת החברים בתוכנו, על ידי השפעת חברים ממפלגה אחת, והרבה חברים ממפלגה גדולה אחת משפיעים, ולא מנב דתי – לא בשבילי ולא בשבילכם – כאשר יש אלפי בלתי מרוצים במפלגה ומסביבה, כי הם רוצים כוח מכוון בהסתדרות, הם מאמינים כאשר יש תקווה לקידום פני הדברים, אם יש תקווה במפלגה, אם תקווה זו נהרסת הם לא ילכו למפלגה.

בן-גוריון שואל מה הוא יגיד לפועלים כאשר הוא יצטרך לבוא יחד עם חנה למדן לקרוא אותם לועידה הגדולה, ומה אגיד אני – אגיד לו: המפלגה היא שלך, יש לך אפשרות של השפעה בה, ולזה אני צריכה בטחון.

<u>אריה בהיר:</u> לאן ילכו בלתי המפלגתי אם ירצה להשפיע, לאיזה סניף?

<u>חנה למדן:</u> מדוע מתאום הסניפים, הסניף מתאום ריק, כי הוצא חלק מתוכה, כי לחלק אסור להתאסף שם, אז הבית ריק. אני זוכרת זמנים שהוא לא היה ריק, הוא היה מחות גדול, אבל הוא לא היה ריק. לזה אנחנו

למרין

צריכים לחפש פרצה, לא להגיד זאת וזאת, ואחרת אי־אפשר, אלא כיצד לעשות שהמפלגה תפרוץ מגבולותיה, היא תפרוץ גם על ידי שהיא תקרא לרבים להכנס אליה.

<u>דב"ג:</u> את תקראי להכנס לסיעה ב' אם רוצים לשנות את פני המפלגה?

<u>חנה למרין:</u> אקרא להלחם על דעותי.

<u>דב"ג:</u> אני מציע לך עכשיו להילחם על דעותיך.

<u>חנה למרין:</u> אגיד לו להכנס למפלגה המאוחדת, ארצה שייבחר לפי דעתו, לא לפי פירסומו, ואם יצטרף לדעתי הוא יהיה בסיעה. אתם חושבים כך: הרי הסיעה ב' בתל־אביב – יש המעריך כמות ויש המעריך יותר, אבל לכל הדעות זה יותר מעשרת – אתם חושבים שיש פנקס חבר, חותמים, מתחייבים, לא, יש רק מבנה של קבוצת חברים, מצטרפים אליהם רבים, ואולי עוד יצטרפו.

אחרי גולדה מאירסון.

<u>גולדה מאירסון:</u> אני רוצה לנסות להסביר לחברים איך נשמעים הדברים שהם אומרים, זאת אומרת מה הוא צליל הדברים. אינני אומרת שזו היא כוונתם, אלא איך אפשר לצרף את הדברים ומה מתקבל.

מה שקשה לי אותה קודם כל אחריות המפלגה, כמו שהיא, אחריות של מה שיש. אני מאמינה את זה יהיה הרבה דברים. אינני מאמינה שבית שבור יכול לקבל אורחים בדרך מקסימה.

<u>חנה לסרז:</u> ייתכן שהאורחים משפרים את מצב הרוח.

<u>ל. שקולניק:</u> הרי לבית שהוא צריך להכרת שהאורחים ישפרו את מצב הרוח.

<u>ג. מאירסון:</u> יש בתים שער כמה שהם לא ישתדלו להזמין אורחים לא יבואו אליהם, ויש לפעמים בתים שהם אינם מזמינים והבית תמיד מלא אורחים, לא ההזמנה היא עיקר, אלא הבית הוא עיקר. זה עורר בי תקוה גדולה שהבית יהיה מסודר.

אני רוצה להסביר מה אומר נחמיה, מה אומרת חנה ואחרים – אולי ביחוד מה אומר נחמיה: א) אין אמון, זאת אומרת בכם אין אמון – ולא חשוב איך שתקראו לזה, אין אמון למפלגה כזאת, שלמפלגה כזאת יבואו חברים בלתי מפלגתיים, או יבוא השומר הצעיר, לכן אין אמון בכם, לציבור הרחב, לאותם הבלתי מפלגתיים אין אמון בכם.

<u>אירלסון:</u> לכם אין אומרים.

<u>ג. מאירסון:</u> חנה, [illegible] נחמיה, אחה וטבנקין, והחברים אחרים אומרים – אתם בטוחים שהדברים שבהם דוגלת הסיעה הם דברים טובים, מדוע אתם בסיעה, כי כל מה שמחוץ לסיעה יש בזה אילה פגם.

אומר נחמיה: אין אמון, אין אמון ברוב, לכן מוכרח המיעוט להתארגן בתור סיעה. חנה בטוחה שם יעה ב' זה הטוב. אילו כל המפלגה היתה כמו סיעה ב' היום בלתי המפלגתי נכנס אליה, אלא הרוב איננו עושה זאת. מה שהרוב עושה זה לא טוב, ויש לה הרגשה שיכולה למשוך את הבלתי מפלגתי, את השומר הצעיר להכנס למפלגה, אם תהיה תקוה שהוא איננו נוטל ליט שאי-אפשר להאמין בו.

יש מצבים ואין תקוה שיוכלו לתקן זאת, אלא הסיעה זהו המפלגה בים זה, יש אי שהוא כולו טוב, ואם הוא יצטרף לאי זה אי זה יגדל.

איך צריכה אני כחברת המפלגה לקבל את זאת, מדוע הנה ובחמיה רוצים להיות אחי במפלגה אחת, מה טעם יש לזה, מדוע הם רוצים שאהיה יחד אתם שהם אינם יכולים להאמין לי. לקוות שאני אעלה על דרך הישר - אי אפשר שאני יכולה למשוך בלתי מפלגתיים, שיתיסד אחרת אלי - גם זה אי אפשר, למה אני להם, למה נחוץ זאת.

לו חשבתי כך - אגיד זאת בגלוי - כאשר אני יושבת על שורה של חברים בסיעה ב', אני חושבת שבלי כל אחד ואחד אי אפשר להתקיים, לא אגיד שכל סיעה ב' אינה מאמינה, לא אגיד שכל סיעה ב' דוחה את החבר הבלתי מפלגתי, אילו חשבתי כך יתכן שהייתי אומרת אני יכולה להיות בחוץ, אין כל חברה שאהיה בפנים.

הרי איזה קסם שולט בנו (מארכשווא), בכל זאת אנחנו לא יכולים להיפרד, כי אנחנו רעים כל כך, האם רק איזה הרגל, שאת לא יכולה להפרד ממני - הנה.

מה הדבר הזה, שאומרים אין אמון, במי אין אמון, במה אין אמון, אין אמון שחברים כאשר מחליטים מחליטים על פי מצפונם, בדיוק כמו סיעה ב'. יש לנו שתי קטיגוריות - שתי קטיגוריות של מצפון.

אני מבינה אם אומרים חילוקי דעות, על מה זה אין אמון.
איך רוצים לשבת יחד עם אנשים שאין אמון בהם, זאת אומרת שאני צריכה להיות מפלגה כזאת שהיא תהיה בחסד של סיעה ב', מה שאת דורשת הנה, זהו לא שאני אשלים שיש סיעה ב', אלא שאני אשלים שאני אהיה בחסד סיעה ב', שאני אהיה בחסדך, האם אני צריכה להסכים לנחיתות כזאת במפלגה.

אנחנו מדברים על מפלגה גדולה, על מפלגה של 80,000 חברים, ו-30,000 החברים הנוספים לא ייכנסו אל המפלגה בגלל המפלגה, אלא רק בגלל הקסם של סיעה ב', ואני אהיה במפלגה גדולה וטובה, במפלגת מעמד גדולה, והמפלגה תעשה את כל הדברים הגדולים, שאנחנו חושבים שהמפלגה צריכה לעשות - רק בזכותך. אם אני איש כזה - אני אעזוב את המפלגה, תהיה המפלגה טובה, אני הפרט לא אוכל להיות בה.

אתם אולי תגידו מדוע אני מקבלת את הדברים באופן סובייקטיבי, אבל מה לעשות, אני איננו מספר במפלגה, אני חברה במפלגה, אני רוצה לחשוב

אולי עבודתי במפלגה, אולי עבודתי בהסתדרות כשליחת המפלגה, אולי אני על ידי זה דוחה חברים, ואם כך הוא – מדוע צריכים לשלוח אותי, ישלחו אותי לעזאזל. אני משתדלת להבין, ומאזינה למה שאני אומר, אין זה פרלמנט, אין זה "לאמבעיט", באמת אני אינני מבינה, אני אינני מבינה מה שאתם מדברים אלי. לא יכולתי לדבר כך אל חבר; מתקיים על זכותי, אבל נהיה יחד, תרגיש את עצמך טוב.

אחר כך – מה היה הדבר הגדול בירושלים, כאשר הופיעה על הארץ התקורה שיצא מהאסון הזה, אולי גם זה דבר סובייקטיבי. התחנכתי לא במפלגה ש ל 80,000 חברים, איני יודעת מי מאתנו היה פעם במפלגה שהיו בה 80,000 חברים, כל מה שאני יודע מה"ם, כאשר אני רואה את החברים יש לי הרושם, שהם לא אמרו לי חמש עשרה פעם שהם היו במפלגה שהיו בה 50,000 חבר, כאשר אני רואה את החברים שהיו בצ"ם, ורק עכשיו אני שומעת שהמפלגה מנתה כאילו ברוסיה 80,000 חברים, כאשר אני רואה אתכם חברי צ"ם כתוב עליכם שהייתם חברים טובים, לא רק מספר 49,999 במפלגה, אני רוצה שאנחנו נהיה 100,000 חברים, אבל לא מספרים.

אני עדיין חושבת, שחברות במפלגה מחייבת למשהו, זה מחייב לאיזה דבר, בכל אופן זה לא מחייב להפוך(?) בחבר המפלגה – אני צריך משום שלילות חבר אחד יותר מאשר עם מישהו שהוא מחוץ למפלגה.

יש xxxxx עוד דבר, שהוא בשבילי תנאי: אני יכולה להתנגד לרעיוניו של חבר המפלגה, אני יכולה להתווכח אתו בחריפות, אך אני לא מוכנה להיות עם חבר המפלגה, שאני חושדת בו. אם אני באה לאסיפת המפלגה, או אם אני באה לישיבת מועצת הסניף, ועשרים חברים של סיעה ב' אחרו במקרה, אז מחשבתי הראשונה: אהה, הם כבר מתייעצים באיזה מקום. יכול להיות שזה לא נכון, כל אחד מהם בא מקצה עיר אחר, אך תהיה לי תמיד ההרגשה שהם נועצים יאר. אם מישהו יתווכח אתי, אני אחשוב: זו היא דעתו, או כך הוחלט באיזה מקום, איני יכולה להיות במפלגה אחת עם חברים כאלה. אני יודעת כאשר דיטין בא לישיבת הועד הפועל, אני יודעת – איני חושדת בו, אני יודעת שהוא התייעץ קודם, xxxxx ואם מישהו מרים ידו נגדי, אני

יודעת שהם התלישו, יש מרוה, אין אני חושדת בהם, זה לא מפריע לי, אבל בתוך המפלגה אינני יכולה להיות כך, אינני יכול להשתחרר מהידע זה שיש התיעצות.

תהיה רשימה של תיקונים, לא רק תיקונים, גם שיגויים פירסו- נאליים, מה זאת אין אמון, המפלגה זה דבר אבסטראקטי, הרי אלה הם אנשים אשר צריכים לבצע, ילכו אנשים אחרים, את מי זה מעניין, אם איש זה עובד כך שהוא גורם הפסד למפלגה, שהוא דוחה על ידי מעולהד את הפועל, ילך חבר אחר - אינני יודע מה עוד.

דעות - אינני מתארת לי שסיעה ב' יכולה להגיד דעות לא, הרי אומרים מרוה. תצוף איזו שאלה, יהיה ויכוח במרכז, בועידה, יכולים לעבד פרוגרמה איזה שלבים של ויכוח, מה היא הדימוקרטיה, נחליט איך צריכים להתנהג, להביע לביטוי מכסימלי של דעת החברים, נשארת רק שאלה אחת החלפת אנשים. אני אומר - האנשים הכי טובים אינם צריכים לשמור על מקומותיהם, החבר הכי חשוב הוא איננו די חשוב כדי שיביא אסון למפלגה, לכל מה שהמפלגה צריכה לעשות, ילכו האנשים, יבואו אנשים חדשים; לכל אני יכולה להסכים, החלפת האנשים, כל גינוי תוקרה - לכל, אך אינני יכולה להסכים להיות במפלגה "וואס מען דארף פארשטעלן" (צריכים להסתיר), בדי שהמפלגה תוכל למשוך צריך להעמיד שלט אחר. אם חבר יאול לתוך המפלגה, שלא יראה מה ומלילה אותי, הוא צריך לראות את סיעה ב', אם יש תקוה שחבר ייכנס למפלגה, הרי רק אם תהיה לו התקוה למרות כניסתו למפלגה להכנס לסיעה ב', מזה תקום לבו הבאולה, אחרת לא ייכנסו למפלגה.

התיגות כזאת במפלגה אינני מקבלת, אינני מוכנה לקבל. אני מובנה שהמפלגה תבדוק אם אני ראויה להיות במפלגה או לא. אם אני ראויה להיות במפלגה - אז אני ככל אחד ואחד, לא יותר, גם לא פחות. עוד לא בדקתיא מי מוצא חן בעיני ציבור הפועלים, לא אגיד שאני יותר מהנה, אך לא ארשה לה בשום פנים ואופן להגיד זאת עלי, - יחד או כל אחד לחוד, אבל שמישהו במפלגה יכול לקבל על עצמו "ארייגבארן" חברים, כי הוא יודע, אחר כך החבר נעבין יבצא שגם אני במפלגה - זאת לא. אי אפשר הברים

גולדה .80.

להציע בכבוד הצעה כזאת, אם קצת מכבדים אותנו בתור בני אדם, אי אפשר כלל לבוא בהצעה כזאת.

אני דורשת רק ש ני דברים: נתיגרמשורה, אזרחות שווה, כולם יחד, כולם שווים, אולי למישהו יותר שכל, יותר כוח הסברה, אבל לכולם זכות שווה קודם כל; ב) מפלגה בלי יסוד של השררה. בתוך הנחה – על מבל דיון, זו צריכה להיות הבטחה לא רק לסיעה ב', זה נחוץ למפלגה.

אני רוצה להזכיר לצייטלין, כאשר אנחנו היינו בחימה, עלי עשה רושם לא נאומו ודאי לא נאומי, אלא נאום חבר שקם ואמר: אני 18 שנה בארץ, אני יכול לאשר לך שבכל השאלות הגדולות שהופיעו הייתי בדעה אחת אתך, באיזו רשות לקחת ממני האפשרות להצטרף אליך – מאז התארגנה סיעה אני למפרע צריך להחליט שאינני יכול להצטרף לדעתך, מדוע הבאת אותי לידי כך?

צבי"ג: יש גם חברים בתל-אביב היכולים להגיד זאת.

גולדה: גם לי נחוצה מפלגה טובה, מפלגה אשר אני בנקל ובלי כל מחיצות אוכל להצטרף לדעה זו או לדעה אחרת. קיום סיעה מונעת מחברים – אני חושבת שהיא מונעת גם מחברי סיעה ב' להצטרף לדעה זו או אחרת, היא מונעת מחברים להצטרף לפי שיקול דעתם, כי קודם כל הם מכוונים על פי המשטר האירגוני בתוך המפלגה.

(אחריה אידלסון)

<u>י' אידלסון:</u> אני הייתי מאד רוצה קודם כל לומר בקשר עם דברי גולדה –

אני מבין שכמו שאתם לעתים אינכם מבינים את היסוד הנפשי של הרבה מאד מהופעות סיעה ב' בתל-אביב, כך אני אינני מבין את היסוד הנפשי לדברי גולדה, אני לא מבין (דב"ג: אינך מבין), לא, אבל קודם משהו אחרת. לי נדמה שלא נכון הניגוד מה שאני דיברתי על השומר הצעיר ועל הבלתי מפלגתיים.

אני רוצה שהם יהיו הראשונים, אך ייתכן שלא תהיה אפשרות לכך אלא על יסוד 10,000 בלתי מפלגתיים, ייתכן שיש צורך שיהיו 10,000 בלתי מפלגתיים, שהם יצטרפו להקמה הדבר הגדול הזה, כי באמת מה שדבר כל הזמן בן-גוריון הוא דיבר מתוך הסטאטיקה. עם הסטאטיקה רע מאד, לא כי אני אינני מאמין לגולדה, אני לא מאמין לבן-גוריון, או נחמיה איננו מאמין, כאן משהו אחרת.

לכל הפחות אחרי הסברת בן-גוריון על טהרה מוסרית, אחת צריך להבין דבר זה. הוא אמר: לא אידלסון מושחת באופן מוסרי, אני רוצה לקוות שהוא יוסיף: אין לו תעקיר להשחית באופן מוסרי, אלא כך זה יצא לדעתי.

<u>גולדה מ':</u> אני מבינה שאם חבר זה איננו מצביע לפי מצפונו, הוא איננו מצטרף על פי הדעה, אלא הוא שוקל מה היא הסיעה – בזה רואה בן-גוריון וזו היא טהרה מוסרית.

<u>י' אידלסון:</u> אני מאשים את אלה שכך הקימו את ענין הסיעה במפלגה. אני רוצה להגיד לגולדה, לסקולניק, לכל מי שמצטרף לדעה זו – את שואלת: היש לי יסוד לא להאמין לך – באופן אישי לא, אולי יש אחד או שנים שאני אינני יכול להאמין לו באופן אישי, אבל אין לומר על זאת שזו היא טהרה מוסרית, ואי אפשר להאשים ארגון בשחיתות. תאמרו על זאת: יכולים להיות כל מיני אנשים; אך אם אני אומר שאינני מאמין, הרי אינני מאמין באופן אידיאי, ולא "אוליב איידער מארגעניגן" לא עשיתם. אם אומרים שרכאו, הרי לא מפני שהיה רצון לכך, אלא הרבה דברים ראיתם אחרת. ומדוע לא תקנו עד כה, כי לא ראו, כי לא רצו לראות. לא כל מה שאני רוצה ורואה רואה ורצה גם האחר, וזה לעתים עם כל אחד ואחד מאתנו, כל אחד רואה לחוד.

אך אני רוצה שכל זה יצטרף יחד ליכולת הוצאה לפועל ושל הגשמה. בעיקר כאשר חבר אומר שהוא איננו מאמין, אין זאת אומרת שהוא מאמין שגולדה איננה רוצה זאת, או שגולדה היא מושחתת, אבל הוא רוצה לראות איך זה יהיה, והוא איננו יכול לתאר לעצמו איך שזה יהיה, כי האנשים הם רק אנשים. הוא רוצה לראות שזה באמת נעשה, וזה אפשר להוכיח רק בדרך אחת: שזה יתחיל להיות. ב-100% זה לא יהיה אף פעם, גם אחרי זה יהיה במובן הרבה מה שאפשר לעשות. זה לא יתחיל להיות בבת אחת ב-100%, אבל שזה יתחיל. זאת בעצם אומרים החברים המדברים על אי-אמון, כפי שאני מבין אותם.

ואני רוצה לומר לכם עוד מלה אחת על חברות - נכון הוא שהחברות בינינו מאד-מאד התקלקלה. אחרי שאני שומע את הסברתו של בן-גוריון בענין השיחות המוסריות, ומקבל הסברה שהוא בכוונה משתמש במושג זה, וכשאני שמעתי אותך באסיפה יותר גדולה - שמא היתה משמעה, הלה שבן-גוריון שכל כך הרבה משתמש בה, ייתכן שגם אני אומר משהו ואני מתכוון להרצעה אובייקטיבית והוא קורא (דב"ג: אז למה אנו בשתי סיעות?), אנחנו הרבה זמן ישבנו יחד, ולא במקרה ישבנו יחד, וגם כאשר זה לא מסתדר יכולים לקדם את החברות, אבל זה איננו משחית את החברות. ואנחנו לא במקרה ישבנו יחד, וזה מאד קילקל הרבה דברים שהם חשובים מאד, לא רק במפלגה אחת גם בהסתדרות אחת. לא רק במפלגה אחת חשובה החברות, זאת שאנחנו יכולים לשבת עם אנשי פועלי ציון ש מאל, שאנחנו לא במפלגה אחת אתם. היו זמנים שאנחנו לא היינו יכולים לשבת כך בהסתדרות אחת, אני יכול לשבת עם מרם, כאשר פעם לא יכולתי לשבת אתו, וזה היה אותו מרם, וזה דבר שהתקלקל מאד.

גם כאן חלק התקלקל, לא שהתקלקלה החברות, אבל זו היא תוצאה של חטאים. החטא היחידי לא אתה, גם אני משהו חטאתי, כל אחד מקטין את מידת השתתפותו בחטאים, משהו גם אני עשיתי.

אני מבין מה ההבדל בינך ובין גולדה, מה ההבדל גם בדברים גדולים וגם בדברים קטנים, וראיתי זאת בירושלים - מה יהיה אם אנחנו נשב יחד, ואני ראיתי דבר גדול בזה שלא יהיה זה מה שישנו, וראיתי בה משהו הרבה יותר גדול שיאפשר לנו מחדש לשבת מתוך חברות עם האנשים שהקימו את אחדות העבודה.

לא הייתי אז בארץ, אבל שמעתי על זאת. אלה היו אנשים שונים, שבא רגז ביניהם, אולי הרבה חברים לא היתה בתוכם, שהיו שונים ביניהם יותר מהמיעוט, וזה היה עוד חמשה רבעים לפני האיחוד. אינני חושב שמישהו הופיע בסקל קטם, מישהו דבר, באותו יפה השפיע והם קמו אנשים אחרים, אלא הם התחילו לעשות דבר גדול, ואני מאמין שזה אפשרי. לו לא האמנתי בזה לא הייתי מדבר מה שדיברתי בירושלים (דב"ב: התחילו לעשות את האיחוד ואחר כך באו הדברים הגדולים).

אני רוצה לעשות איחוד גדול, כי עכשיו נצטרך להרחם בעשית הדבר הגדול מאד. לולא זאת לא הייתי מאמין שזה אפשרי, ואני מאמין שזה אפשרי.

בש בילי מקולניק השאלה לא מי שיקרא, הרי אנחנו אמרנו: סיעה ב' חוזרה לפעילות, אחרידה: מה זאת אומרת יחד, אני רוצה שתתחילה נהיה יחד, ייתכן שיהיה עוד מישהו, אך נצא רק יחד, ווחשוב לי למי שיקראו.

<u>ל. שקולניק:</u> קראנו יחד לועידה, דברנו על הקמת המפלגה, התיעצנו, מה יהיה אחר כך?

<u>י. אידלסון:</u> ייתכן שיש יסוד רב לאנשי סיעה ב' לבוא אל טבנקין ולומר לו: אתה מדבר על איחוד גדול, מה יהיה מחרתיים, אבל אתה אומר היום מרום, מה זה יהיה – שוב מכתבי קומוניץ

<u>ל. שקולניק:</u> גם מכתבים כאלה, זה יכול לקרות.

<u>י. אידלסון:</u> אינני מעמיד תנאים, זה דבר ימודי. אני לא בא להעמיד שום תנאים. אני יושב כאן כל הזמן שאני יושב בתוך מפלגת פועלי א"י, אשב אחך בתוך מפלגתי. אני בא לישיבת המפלגה ששם אני רוצה להתיעץ. אני אומר מה שאני רואה, אני רוצה להתיעץ לא איך מי משניבו ייאמץ, אני עליך, או אתה עלי, אלא איך אנחנו נוכל להגשים דבר זה. בשבילי העיקר את מי יקרא.

<u>ל. שקולניק:</u> איך הולכים לועידה, איך נהיה בועידה, איך תהיה אחרי הועידה?

<u>י. אידלסון:</u> את מי יקראו – אני אינני רוצה שיקראו כך, כמו שאנחנו נקרא אם אנחנו נצא להתפלג, כי אם אנחנו נתפלג – וזה אחד הדברים

שאני מפחד, שלא אוכל לקרוא את כולם, וזה באופן טבעי, בלי רצון ימחדר אליה חלק רק. אותו דבר יהיה אצל החלק השני, אם אנחנו נתפלג, ואני רוצה שנקרא את הפועל בארץ-ישראל, אבל פועלי א"י הם שונים, יש בין פועלי א"י שבשבילם מספיק מה שאתה אומר עכשיו, ויש כאלה שבשבילם אין זה מספיק, ואני רוצה שנוכל לקרוא גם את אלה.

אני עכשיו כל כך לחמתי שיוחנן (קרשניר) יהיה יחד אתי, מפני שאני יודע שהאיחוד הגדול יהיה כאשר אל זה ילך יוחנן, גולדה, אידלסון דלוביאנקר – אני רוצה שגם לוביאנקר ילך ויקרא, אם כי אני יודע שהחד לקריאה שלו יהיה בחוג אחר, ייתכן. אני אומר שההד צריך להיות בכל חוג וחוג, ואם הוד מלחו הפועל יבוא בעשרות אלפים הוא יכריע.

ד. בן-גוריון: במה הוא יכריע?

י. אידלסון: הוא יכריע בכל.

אני רוצה לקרוא את כולם, אני רוצה לקרוא את כולם להקים מפלגה אחידה. אז אני חושב: כאשר חנה (למדן) תבוא אל חבר ותדרוש את הצטרפותו, אז עוד לפני הכל, לפני שהוכח לה שיש אמון, לא רק מפני שאתם אנשים הגונים, אלא מפני שזה נעשה. אני מקבל מראש שאתם אנשים הגונים, אלא אם זה ייעשה היא תאמר שהיא מאמינה, זהו תוכן הדברים.

והיא צריכה לדבר זאת כאשר היא באה אליו והיא קוראת אותו להצטרפות שהיא מאמינה שהצטרפות כזאת של כולם עם חיים דימוקראטיים, עם הכרעות דימוקרטיות, אם למפלגה יצטרפו עשרות אלפים פועלים הם עושים את הסיעות ללא נחוצות. בן-גוריון יבוא ויאמר שזה יעשה אותן לא רק ללא נחוצות, אלא אף לדעתו גם אסורות.

ל. שקולניק: בועידה נשב שתי סיעות?

י. אידלסון: איך נשב בועידה – לפי דעתי גם עד היום בכל הענינים שהיה בהם דיון לגופו ישבנו לפי הדיון לגופו, גם בשאלות ההסתדרות.

ל. שקולניק: ~~[illegible]~~ תקרא אותם לאחד.

י. אידלסון: היא תקרא אותם על ידי אסיפה בבית העם, שם תהיה חנה (למדן), גם בן-גוריון, גם גולדה ועוד מישהו, גם על ידי שיחה,

גם בתוך המפלגה, אם לעשות זאת זאת אומרת חדשיים-שלושה לקורא.

ל. שקולניק: בועידה התיינה שתי סיעות או מפלגה אחת?

י. אידלסון: אני חושב שכולם יהיו במפלגה אחת, אני אקרא אותם למפלגה.

ל. שקולניק: לדאבוני איננו יכולים להגיד זאת להשומר הצעיר. האם סיעה ב' אחרי הועידה גם היא תהיה חטיבה?

ש. דורמן: זה לא הכרחי, אבל זה יכול להיות.

י. אידלסון: אם אנחנו יושבים כאן - הרי זה לחשוב יחד, לעשות זאת לשאלה של שנינו. אני מחוייב לעשות כמיטב יכלתי, מה שאיני יודע אענה: איני יודע. אני אומר לך: אני רוצה שאנחנו נלך לועידה זו ונאמר - כל מי שהולך לועידה הוא מפלגת פועלי א"י.

ד. בן-גוריון: השאלה היתה: זאת תהיה מפלגה עם סיעות או מפלגה בלי סיעות?

י. אידלסון: הוא שאל לא את זאת. כמו שאני הבינותי הוא שאל: בתוך ועידה זו תהיה סיעה של מפלגת פועלי א"י של היום או לא. ראשית כל מה יאמר לך בן-גוריון - הוא צריך לומר לפי דעתי, ששם תהיה לא סיעה מפלגת פועלי א"י, אלא זו תהיה מפלגה מאוחדת. אנחנו לא נכריע שהולכים לועידה פוליטית אלא לועידת איחוד, ומי שמסכים ללכת לבחירות לועידת איחוד - הוא על ידי זה נכנס למפלגה המאוחדת.

ד. בן-גוריון: השאלה אם לשם תבוא סיעה ב' או לא תבוא?

ל. שקולניק: זו בדיוק השאלה ששאלתי.

י. אידלסון: אני הבינותי את שאלתך כך, ועל זאת אני עונה. שם לא תהיה סיעת מפלגת פועלי א"י הקיימת, אלא זו תהיה מפלגה אחידה, מאוחדת גדולה.

איך יהיה בתוך מפלגת פועלי א"י המאוחדת, איך יהיו אנו בה השונים - אני מוכן להגיד להשומר הצעיר לא רק לזמן הועידה, אלא גם לשנים אחריה חטיבה, סיעה ב' עד עכשיו לא היתה חטיבה.

ד. בן-גוריון: היה משהו שנקרא ב' - זו היתה סיעה או לא?

י. אידלסון: זו לא היתה חטיבה עד עכשיו. השאלה אם היא היתה כמו עד עכשיו או לא. אני רוצה שאגב העבודה של חדשיים אלה ואגב התחלת השינויים שעליהם מדברים, תוכל כבר בועידה לא לשבת כמו עד

עכשיו, אם תוכל או לא תוכל במשך חדשיים - אינני יודע. אם אני אומר זאת, אני אומר לא רק כאן, אני אומר זאת גם בישיבת סיעה ב', באסיפה מורחבת אצטרך להגיד זאת, לא רק בתכסים, אצטרך להגוע זאת דלזה להלחם, ולזה לכוון את הפעולה, ואז אני מאמין שאם זה יהיה, אם יתחילו בפעולות - לא תהיינה סיעות, יותר נכון: סיעות תהיינה, אבל לא כאלה, בכל פעם סביב שאלה מסויימת, כאשר זו דוחקת, כמו שזה היה תמיד. אומר בן-גוריון: לזה אין קוראין סיעה, יקראו לזה שם אחר.

<u>ד. בן-גוריון:</u> זו היא השאלה היחידה, לועידה זו שהיא תקרא - לא אתן הגדרה בשם למה שהיה, רק עכשיו הסבירה חנה (למדן) מדוע היא מאורגנת באיזה שדבר שאינו קיים - אי אמון וכו', אותו דבר הסביר גם גומיה, דבר זה ילך לועידה כמו שהוא, דורמן ענה כך, אם הוא ימצא לנכון. אני שואל אותך: מה דעתך לשאלה זו. לדעתי זו היא שאלה מאטאלית - תלך או לא תלך, זה יבוא כך לועידה?

<u>י. אידלסון:</u> לי נדמה טוב שתלך כך, גם בשביל הדבר שאתה רוצה מאד שתלך כך.

<u>ד. בן-גוריון:</u> היא הסביר מדוע יש אי-אמון, הסביר את זאת וכו', אותו הדבר שחנה אומרת שהיה וגמור, זה ילך כך לועידה או לא?

<u>א. ציזלינג:</u> נשמת כל חיים ציבוריים אמיתיים, מוכר ויסודי לשיתוף - זו היא חברות, אף על פי כן לא הסכמתי לטבנקין כאשר הוא התרעם על בן-גוריון מדוע הוא השתמש בטרמין שחיתות מוסרית, ולא הסכמתי עם בן-גוריון שלפני זה הוא סמך על ההנחה של קיום אי-אמון, מפני שזה מסביר במידה ידועה רק עכשיו לפני אידלסון, יכולה להיות הנחה להופעות, שאינן שולטות (?), כמו שגולדה רצתה לעשות, כי אם בקורה - צודקת או לא צודקת על דרכי החיים הציבוריים. זהו יסוד המעולה המעורר אמון או אי-אמון. לגבי התוצאות, לא לגבי היחס, אלא לגבי התוצאות הנובעות מכאן, השאלה היא איך מביאים לידי כך שאותו המוסר הנכסף, אותה החברות שהיא תנאי לחיים מוסריים, שיתקיים למעשה בין האנשים מוסריים השואפים לחברות. המפלגה לא קמה בשביל מוסר או חברות, כי אם המוסר והחברות הם בטים דרוש בכלל לקיום, היא קמה מן המעולה. הפעולה אינן מתם פעולות, אלא פעולות הנובעות מדעות שונות. הקיום של מוסר וחברות הם מותנים, והם

יכולים להעסיק או להתקיים מתוך אפשרות של פעולה, של אותה הפעולה המכוונת לפי דעות.

אלה הם יסודות השאלה. היא יכולה להיות מורחבה. המפלגה על פי הדעה הרואה רק בקו פעולה מובהק אחד את המציאות את יסוד קיומה – פירוש דבר זה, ואנחנו יודעים בילדיים של מפלגות כאלו, פירוש מפלגה המגדירה את עצמה בדעה עד קצה היכולת של הגדרה ורואה על פיה לכוון את הפעולה.

יש שיטה של מפלגות המתארגנות על פי דעות לפעולה ולצרוף אברים על פי דעה זו. יש דרך שאנחנו מאוחדים בה – צירוף כוח הפועלים, שהוא המכריע, למרות חילוקי הדעות שישנם בתוכנו. אין פירוש דבר זה שאתה מרכז כוח כולל, שאין כאן דעות ואין חילוקי דעות ושאין מגמות קיימות, אלא למרות זאת, אף על פי כן, מתוך הכרה עליונה של יכולה בכלל לפעולה כל שהיא, הצורך ש ל פעולה הכלל – קיימת הסכמה להכרעה פנימית. הסכמה להכרעה פנימית אינה ויתור על דעה, הדעה אינה מתלכת עצמילאית, היא קשורה לחבר.

במידה שחבר פועל כיחיד היא אינה זקוקה לצירופים, במידה שבקבוצים לפעול בכשירים, כשכשירים מרכזיים מופיע הריכוז, וכאשר מופיע ריכוז הדעה אינה יכולה להיות סתמית, היא צריכה להיות קשורה על פי מגמה שהחברים עומדים בפניה.

למפלגה מוכרחים להיות שני תנאים. תנאי אחד הוא הכרה החבר שהוא יכול להשפיע על פי דעתו, לא רק כשהוא מופיע כיחיד, אלא הוא יכול להעביר מכוחו לאחרים, הוא יכול להעביר מסמכותו לאחר, לכלל, לחברה. עצם האפשרות לפעול, לפעול על פי צירופי דעות, על פי הכרעות בדעות. אם יש ויתור הדדי – הוא אינו, אבל הוא צריך להיות – הוא מעלה את המשותף, והמשותף אומר: גם דרך הכרעה.

ואיך זה נעשה? אילו הייתי יכול למחוק מהמלון שלנו את המלה סיעה הייתי מאושר. בן-גוריון שואל וחוזר ושואל: תהיה סיעה או לא תהיה? תמחק את המלה, אך הפרובלימה תישאר בעינה, כי השימוש במלה זו איננו נכון, מטעה, בלתי מיוסד. יש מסיכוניות שבה אפשר להדריך ציבור רב להתנגדות לאיזה דבר שהוא מבלי שיבחין מה הוא.

אפשרות של כל חבר להשפיע בדעתו על יסוד מסויים לבאות-כוח היא תנאי, כשם שתנאי הוא פרוה — פירוש של פרוה לגבי חלק שהייתי רוצה להשתמש בה אחרת, אבל המרות זהו כוח מקשיח. לא יכולה להיות השפעה בדעה בלי באות-כוח של דעה בשעה שזה עובר למכשיר הביצוע, למכשיר המגשמה. תקרא לזה סיעה בשעה שהיא מגובשת, או לא תקרא לה בשם זה. הכרעה צריכה להיות, טול זה מהחבר בשלה מכבר אפשרות השפעה. או שיש לחבר אפשרות למסור באות-כוח או שאין לו אפשרות לחשפיע, ישנה סיעה או היא איננה, אבל אתה מחוייב לחלק בין החבר והכלל. הסיעות הן דבר שהן הכרחיות גם לזה וגם לזה, אך השלה באילו הוכח להיות לכישוף, למה, גם לחיוב וגם לשלילה. את הדבר הזה צריכים לקחת בחשבון מאמיתי, כפי שזה התפתח בתוך צבורנו, בחיינו. היו סיעות, ישנן סיעות ותהיינה.

<u>ל. שקולניק:</u> הכל זורם.

<u>א. ציזלינג:</u> בלי קיום שני יסודות אלה לא תתקיים לא חברות ולא מוסד, אתה נוטל את השורש של הקיום כולו, וחבר אשר ייקרא למפלגה לא ייקרא על יסוד טישטוש דעות אלא אחריות פעולה בלי טישטוש דעות, לזה ייקרא כל חבר. כל חבר ייקרא בתוך המפלגה לדעות, לחווה דעה איך לעשות פעולה זו או אחרת.

נתבע אמון, הוא יהיה רק אם תהיה ההכרה בתוך המפלגה, יש לנחים אמצעים טלאכותיים, אבל לא האמצעים המלאכותיים יקבעו את הדבר, אלא התמדה בשיתוף, שיתוף של שורה בהכרעה דעות.

שקולניק, אילו היית רוצה לתת רוב לסיעה ב' – לא התן, אילו רצית לא יכולת. אם התן מה שהחברים אינם מקבלים כאילו לא נתת ולא כלום. אי אפשר לראות נתינה שהיא מדומה. בן-גוריון חוזר ואומר: יצחק גולדגברג שולט בתל-אביב, זו היא נתינה מדומה.

<u>ד. בן-גוריון:</u> הוא שולט עכשיו בכל תנועת הפועלים.

<u>א. ציזלינג:</u> אבל נכון שיש גם דבר של התפשרות במציאות לתקופת מעבר. אם המציאות היא שמקווים להגיע לאמון גם על יסוד סידורים אורגניזציוניים – למשל בקשר התאחדו, איני יודע אם אני יודע את הכל מה שהיה מאחורי הקלעים של ועידת אחדות העבודה, אבל כשהיתה וקהיא

מפלגת פועלי א"י, כאשר הקימונו את האיחוד אמרנו, אם כי זה היה דבר של עת, לא רק באורח-כוח לפי המצטרפה, אלא יותר מזה, מבחינת הביצוע להוצאה לפועל שיתוף שווה, מכיון שהרוב היה בחוץ למפע, המסגרה היתה נתונה למפע, בלי לקבוע תקופת זמן, זה ארך יותר אולי מאשר היה מוצדק. אינני אומר שזה לא היה מוצדק 50:50 בתחילת איחוד המוסדות, וזה היה אפשרי, על זה אפשר היה לבנות, זה היה אולי אחד הדברים אשר איפשר את ראשית שיתוף הפעולה, אולי זה נמשך יותר מאשר היה הכרחי מתוך דבר זה עצמו, אחר כך אולי היה זה לא על יסוד הגבלת האמון.

אפשר ללכת גם בדרכים אלה – יסוד יסוד, אך לא זה, אצלנו מגיעים לשני הדברים גם יחד, לא אמצעים של שיתוף ממשי, בכל אופן במשך שנים רבות לא היה שיתוף של ממש, שהוא צריך לעורר אמון, לא זכות יצוג חברים כפי שהם רוצים, וזה יכול להיות מוגדר רק על ידי עצמו. אני יודע שהיו מאוחדים ביצוג בחלוקה, והיו שתבעו את היצוג על יסוד החלוקה, ואנחנו לחמנו אז יחד על שליש בועד הפועל הציוני, לא פחות מזה, וכאשר חברים היו מאוחדים על יסוד דעה מסוימת בויכוח פנימי בתוך ההסתדרות, הם לא נשארו מאוחדים בזה המיד, כמו שלא נשארו מאוחדים בשאלת החלוקה, ויכולים לא להיות מאוחדים במסגרת סיעה ב' על דרך הפעולה בהסתדרות או במפלגה שלא קבלו את סיפוקם.

מבחינת הפעולה של הכרעת אמת, כשזו לא היתה, מסתלפים הדברים. ברור, כשאין מקיימים דברים שהם יסוד קיום המפלגה, ביטוי הדעה, מסתלפת אחדות ההכרעה, כשזו מסתלפת המוסר והחברות אינם עומדים ברמה במובן הציבורי – לא של כל יחיד ויחיד.

השאלה העומדת לפנינו היא כיצד להגיע לקיום יסודות שעל פיהם תהא גם חברות ושעל פיהם יפעל גם המוסר הציבורי, ועל זה אנחנו צריכים לחשוב לא/בחשבה המוחדת מיעה או לא, אלא כיצד נגיע לכך שדעתו של החבר תהא מבוטאת, תשפיע, כיצד נגיע לכך שהדעה המכרעת תהיה של המפעל, ואז ענין הסיעות חדל להיות מקל-חובלים לעורר בנו אי-אמון, כי אם הוא ביטוי למגמות ודעות, שבהם החברים מתאבקים, על פיהם הם נפרדים ומתאחדים מחדש.

לכן למשל כשואל אותי שקולניק: איך תלך לועידה, אני אומר: אלך לועידה קודם כל ברצון שילכו אליה כל פועלי ארץ-ישראל בלי יוצא מן הכלל, נהיה מאוחדים בזה, נפעל בכיוון זה, כי על זה אנחנו בונים את כל פעולתנו. נתן אפשרות לכל אחד ואחד להצטרף על פי זה, גם אם לא בכל מסכימים לדרך הפעולה.

ב) אחרי זה נרצה ללכת במגמה כזאת שתעורר אמון שאינם רוצים לחטוף אחד מהשני, שהמצב יהיה בועידה לכל אחד למי שירצו לתת מנדט, זאת אומרת אפשרות של בחירות יחסיות, זאת אומרת אפשרות ליחיד לשלוח את האיש שהוא רוצה בו, קבוצת אנשים תוכל לשלוח את אותו האיש שהם רוצים בו, באופן ברור וגלוי, כל אחד כפי שיבחר, כל אחד כפי שהחבר יבחר בו.

בתוך הועידה אשאף למינימום של החלטות הדוחקות את הכרת האנשים מבחינת ההכרה ולמכסימום החלטות המוליכות את כולם יחד לפעולה. לא אריך אחרי פרוגרמה מכסימליסטית, ארצה בפעולות אגב הכרעה, בפעולות הכנותיה, בעשיה, במעשה, איאבק עליה. ואעשה זאת כך שלא רק הועידה תהיה תחנת עשיה, אלא החיים יהיו תחנת עשיה.

<u>ל. שקולניק:</u> אחרי הועידה תהיה לך סיעה?

<u>א. ציזלינג:</u> יש ועידה, תמיד כל אחד מאתנו נפגש, מתאסף, משוחח, כותב ומחווה דעה, כפי שהוא רוצה, בשותפות עם מי שהוא רוצה, השאלה היא מה יהיו המניעים להתאספות זו.

<u>ל. שקולניק:</u> היתקיים חוג שאתה תתאסף אתו ודן אתו?

<u>א. ציזלינג:</u> אני שואל לא את זאת, אלא שאלה אחרת, אם אני במפלגה זו אפעל על יסוד החלטה של המפלגה, אני עונה: אפעל על יסוד החלטת הכלל באותה מידה שהחלטות אלו תהיינה הוצאה של בירורים דימוקרטיים בתוך המפלגה, במידה שדבר זה ביטוי ממשי של דעת רוב החברים, שאני מקבל עלי מראש ולהתמיד בלי הגדרה, בהנחה שעומדים על בסיס מסוים של ציונות סוציאליסטית, ציונות לוחמת, לא אגדיר שום הגדרה פרוגראמטית, אקבל מרות גם כאשר אחשוב שזו היא טעות, או יש בזה נזק, כי אין אני לבדי יכול לעשות משהו.

אם אתה רוצה לומר שאיני יכול להשפיע על חבר, שאני רוצה להשפיע עליו, שאיני יכול לפעול להחליף דעתו, להזק דעתי על יסוד הרצאה עתון כפי שאני רוצה, התחברות עם חברים בלי לגרום לדבר משותף שאנחנו עושים נזק, האם תאמר באיזו מידה יהיה זה אמיתי, באותה המידה שתהיה אמיתית הדימוקרטיה בחיינו, באותה המסגרת שלנו, בתוך המסגרת של ה תנועה הסוציאליסטית הציונית.

השאלה היא במצב שאנחנו נמצאים בו, האם תאמרו: תסידרו את המשכרל בתל-אביב. הסיעה בתל-אביב אינה מבטול. והסיעה בתל-אביב לא היתה בודדה. הלא מצעקה היתה לפני שהיתה סיעה ארצית, הויכוח היה לפני זה, הויכוח היה עם כל אחד ואחד במקומו. הויכוח היה עם תל-אביב בתל-אביב, הויכוח היה עם חיפה בחיפה – הויכוח היה עם כל אחד במקומו, הויכוח היה במקומו בכל השטחים.

<u>ל. שקולניק:</u> כי רוקנו את המפלגה.

<u>ציזלינג:</u> כאשר הופיעו ענינים בהם היינו משותפים – קבלנו, בשטחים שונים קבלנו, אך לאו דוקא התל-אביב ולאו דוקא בחיפה, לא נמצא בינינו השיתוף והכולל בענין החלוקה ובענינים אחרים. לא היה דבר אשר במשהו שינה את חילוקי הדעות במפלגה על יסוד זה שהיה קיבוץ, שהקיבוץ היה מלוכד. לא נבאנו אמא שלא תהיה חלוקה כזאת של דעות בשאלת החלוקה.

מתי קמה שותפות במסגרת מסויימת בין תל-אביב ובין אחרים? כאשר קם בסיס לשותפות, זה גידול הבסיס לשותפות זו או לשותפות אחרת, כאשר לא תהיה בסיס לא תהיה השותפות. איני מכיר שום עליונות של הקיבוץ – לגבי עניניו הוא כן, לגבי עניני ההסתדרות, לגבי הערכה דרך תנועת הפועלים, לגבי החברים בתל-אביב בהכרת עניניהם – אהיה שותף באותה מידה שאני קרוב; איאבק או אלחם באותם הענינים שאיאבק, המכריע אקבל רק במפלגה, כלי הביצוע בעניני הפועלים זו היא המפלגה, לא בשום מקום אחר.

אם תפול את האפשרות הזאת של שוויון ההופעה בתוך מפלגה אחת לא נהלה, לא עשית כלום. הענין איננו בהחלפת אנשים. במחי ידי להחלפת אנשים נגד הכרתי. הענין היה שיתוף אנשים לא החלפת אנשים.

כל האנשים יכולים להיות. רק אם יש מישהו לקוי צריך לפסול אותו בכלל, ואז זו שאלה של הרצאת מישהו. ההאשמות שהיו במפלגה לא היו האשמות של חלוקה, ולכן אי אפשר להשיב על כך חבירי את ההגימות ואנחנו נמחק את ההגימות ואז לא יהיה לך עוד ענין לדבר עליו, ואז יהיה לך אמון.

מוזר הוא לדבר כך. ההגימות שבמפלגה היו מגימות של המציאות החיים, מפני שצריך לעשות בירור גם של חלוקה למען תקן המציאות. אך קודם כל צריך לתקן אותם במציאות, נגדר ההגימות, אבל אתה אומר: תודיע קודם על דבר שאינני יודע מה הוא.

ד. בן-גוריון: נהיה מאוחדים ונתקן יחד.

צייזלינג: נהיה מאוחדים ונתקן - מי אומר לא, בעשיה משותפים, בהכרעה משותפת, בדימוקרטיה, לא אזכיר חטאים, לא תשאל אותי איך אני חי עם חברי, בהכרעה, ביצוב משותף, לא היפגע דעת חבר, תתעמק התברות ויעלה המוסר - אלה הם השלבים ולא להיפך.

מ. נמירובסקי: שמעתי את דברי צייזלינג בנקודה שהוא רואה בעיקריה שאלה שיחוד כל החברים בהובאה לפועל, אורה והנאים באלה בשהדעה המתגבשת במפלגה באחת השאלות העיקריות תקבל את בציגבורה הצודקה והמספיקה בתוך המכשירים המוציאים לפועל. אני מתוך מבט ראשון אינני יכול לומר שום דבר נגד תביעה זו, אבל כאשר השקפה זו מקשרת את עצמה במעט באופן פרנקציונאלי עם סיעה בתור אירגון קבוע, אז אני מתוך לטעמים אחרים חייב להציב לעצמי את השאלה אם הדבר שצייזלינג רוצה בו ניתן להגשמה, אם אין בקשירת שני הדברים - בהצבת המטרה שהוא רוצה, המכשיר שהוא קובע להגשמת המטרה - אם הוא לא קלע לאיזו מטרה אחרת, אם הוא אינו סוטה הצידה מהמטרה שהוא רוצה.

אנחנו חייבים מחדש לבחון את הענין. אין לי דרך אחרת, אלא ללכת באופן אמפירי על יסוד הנסיון שהיה לי בחבר המפלגה בדברים השונים.

היתה פרשת ההסכם - אני מתחיל מהדברים הסופיים, היתה פרשת הסכם בן-גוריון-ז'בוטינסקי, זה ענין כל כך חשוב שהיה ראוי

להתארגנות מיוחדת כדי להכריע בשאלה זו, ולא היו כלל חולקים על כך שכדי להכריע צריך להציג את הדברים בבהירות. כשלא היתה סיעה מאורגנת כאירגון קבוע לכלל העניינים, לאו דווקא לענין זה, אני הייתי אז איש יריב קשה לקיצים בתל-אביב. אני יודע שזה לא מנע בעדי - אף כמלוא הנימה - להיות יחד עם בן-אהרון ועוד עם חברים אחרים בראש המארגנים את ההתנגדות להסכם בן-גוריון–ז'בוטינסקי בתל-אביב.

אז היו בחירות יחסיות. בראש הרשימה של מצדדי ההסכם היו יצחק גולדנברג, נחמיה (ראבין), שני הלוביאניקר - צבי לוביאניקר וזליג לוביאניקר, וכאשר השאלה הוכרעה לא התקיימה עוד אף שעה אחת הסיעה לענין זה, אילו ענין זה כשלעצמו לא השאיר תביעה מיוחדת להרכיב מוסדות לפי מפתח זה, או אחר.

והיתה עוד הכרעה אחת לפני קיום הסיעות מאורגנות בקביעות. והיתה שאלה החלוקה. אני יודע ששוב הפעם הייתי במחנה כחולק על גולדה (מאירסון), אני הייתי עם בן-ירוחם, עם חבורי. שאלה זו לא נפתרה, לא קבלה את פתרונה הסופי. אינני נזכר איך ירדה מעל הפרק כשאלה אקטואלית. אני יודע שלאחר זה לא ראינו צורך לפי הרגשתנו אנו בתל-אביב להמשיך בהתארגנות מיוחדת וקשירת קשרים מיוחדים לרגל זה.

אני זוכר עוד דברים מסוג זה, בזמן אשר כבר נתקיימו סיעות. היתה דרישה שעכשיו אינם מחשיבים אותה, בשעתה הסעירה את הציבור, הרעילה יחסים - שאלה הזוגות. אינני יודע אם זה חטא, היתה לי נטיה לדעה האוסרת עבודה זוגות בניגוד לדעה שבן-גוריון פירסם מעל דפי "דבר" והטילה סערה בציבור הפועלים. לי נדמה שזו היתה דעת טובין, ליפא, יוחנן והנה היתה במחנה אחר. ולא רק חנה (למדן), שורה שלמה של חברי סיעה ב', זה כבר בתקופת קיום הסיעות, כאשר הדברים הגיעו לידי הצבעות במבוך הדברים בהתלהטם, אך נמצאו בשתי הסיעות כמה אמיצי לב שהירשו לעצמם להצביע לפי הכרתם; חלק החברים בשתי הסיעות - אף על פי שחשבו אחרת, אומץ הלב המכסימאלי שהם הגיעו אליו זה שהם טישטשו את עצמם, לא באו להצבעה, נמנעו, הצביעו במידה מסויימת של ביישנות, בלי להלחם בפומבי על דעותיהם.

דוגמא שניה, שהיא בעיני פרובלימה חשובה יותר, זו היא שאלה חברתית חשובה בתל-אביב, אשר הסילה סערה גדולה, עד היום השאלה הנוססת, זה ענין היחס אל מבנה קואופרטיבי, המסגרת הקואופרטיבית בתוך התנועה, בזה עשינו לדעתי משגה, לזה קשור ענין המבנה הקואופרטיבי של המשרד הקבלני בתל-אביב ועוד כמה וכמה ענינים שאיני רוצה לגרם אותם.

אם אני בוחן את עצמי, יש לי דעה בענין זה שמותר לי לומר עליה שהיא מזדהית עם הדעה של רוב חברי סיעה ב'. איני יודע אם הצביעו עקב בסיעה ב' את השאלות האלו, עד כמה שהדבר בא לידי ביטוי, אבל מכיון שהשאלות האלו: ענין הזוגות, ענין המסגרת הקואופרטיבית כצורה לפעולה משקית, נתבררו כבר בזמן קיום הסיעות, הדעות מטשטשו, הזיכות נסתלף, אשאא מכיון ששום חבר מחברי הסיעות - בצדק או שלא בצדק - לא ראה את עצמו חפשי בבירור כזה לעשות חשבון רק של ענין אחדא, אלא לעינין עמדה שורה של ענינים, שהם אולי עוד פחות חשובים מאשר פתרון שאלות הברותיות אלו, החבר עשה לא חשבון קטעוני, שכן עושה חבר שאינו קשור לאירגון מסוים בתוך המפלגה, הוא עשה חשבון סיטרגאי, והכריעו בשאלות אלו נגד דעתו, או טישטוש דעתו, לעתים הוא העלים אותה או לא לחם עליה, כי הוא עשה חשבון סיטרגאי, הוא עשה חשבון הסיעה.

לגבי הענין שאיזלינג דואג לו, שהדעה תבוא לידי ביטוי ושיוכלו להלחם עליה באופן חפשי - זה יכול להיות רק במקרה אחד, בכל הענינים, בגרבית הענינים זה לא יכול להיות, כך היו הסיעות כפי שאני הכרתי אותן, הרי היו ביניהן חילוקי דעות לא לפי קו השאלה שעמדו לדיון ולהכרעה, האם את זאת אינך גורס?

נשאלה השאלה כיצד תבוא לידי ביטוי, מה לעשות, אתמול עמדה שאלה המלוקה, הייתי עם חבורי או עם יצחק גולדנברג עם בן-ירוחם, שלשום היתה שאלה הסבס בן-גוריון-זשאבוטינסקי, הייתי נגד גולדנברג, בשאלת הזוגות - שוב עם בן-ירוחם, עם מזבים. הרי לא תציע שמדי פעם בפעם, לגבל כל שאלה תשתנה הצביגות במוסדות, כי הנציגות אינה מיועדת לבצע ענין אחד, ביום אחד היא עוסקת בעשרות ענינים, במשך השנה באלפי ענינים. יכול להיות שאין פתרון אידיאלי לדבר שאתה רוצה, אך נדמה לי

שהתארגנות סיעתית ודאי איננה הפתרון לענין זה, היא מכשילה ענין זה.

ד. בן-גוריון: היא רק בשביל נציגות, בלי סיעה לכולה נציגות שונה.

גמירובסקי: אני רוצה למסור מה הודעה אישית, אני חוזר עליה, כי במסיבה אחרת לא היה חלק החברים שישנם עכשיו פה, אומר זאת עתה, ויתכן שמישהו ימצא בזה סירה של חוסר אינטליגנציה פוליטית, אני מקבל עלי דבר זה.

יש ענינים - לא הרבה ענינים, בעצם זה רק ענין אחד - ענין של פירוד ופילוג, בענין זה סיפנתי לי מספר "זקנים", שאחריהם אלך בשאלה זו, גם אם אחשוש שהם נהגו בענין זה בשיטות לא כל כך נכון.

אביר מדוע: אידלסון, ויניה ואחרים באנו לארץ בתקופה אחת, עוד מעט ימלאו עשרים שנה כאז אני בארץ-ישראל. לא באנו שלא בלי יחס בקרתי לכל הנעשה בארץ ישראל, אמנם עם מטען לא מבוסס די, כי לא הכרנו כרחוק את הנעשה בארץ. הספקנו להכיר מספר אנשים. אני יודע שכל מיני איחודים בארץ ובחו"ל - של צ.ס., של פועל"צ, איחוד התאחדות, הקמת המסתדרות שקדמה להקמת אחדות העבודה, הקמת מפלגת פועלי ארץ-ישראל, באותה התקופות הקודמות ידוע לי גם מעשה פילוג, אחרי מועצת הפירוד בוינה - כל זה נעשה על אחריות אותם האנשים התובעים את החשבון הגדול.

בכל שלב ושלב של תקופה זו הוא חשבון לא כל כך רע בשביל הישוב, בשביל התנועה הציונית, בשביל תנועת הפועלים, ולכן קבעתי לעצמי שבענין גורלי זה של פירוד ואיחוד אני אלך על פי זה כאשר הם יחנו את הדרך בענין זה, ויכריע מספר חברים ותיקים, שאיני קורא עתה בשמותיהם.

כך אנהג גם הפעם, גם אם ההכרעה שלהם לרגל שיקוליהם תפול אחרת מאשר אני חושב.

אחרת בענין הסיעות, אילו קרה שהמפלגה צריכה להבנות לא על יסוד החלטה של ביטול סיעה, אלא קביעת פרוגרמה שתן בעצמן התבטלנה - זה אינני מונע מפני לומר בענין הסיעות מה שחדוש על גבי - סיעה ב', אני הייתי אותה, הייתי חבר בה מהיום הראשון של הינתה עד היום האחרון של התפרקותה, אני יודע שאני והרבה אחרים בעלי אופי יותר חזק ובעלי אופי יותר חלש...

<u>ד. בן-גוריון:</u> צריך לקום קטיגור שיזהיר אותך: כל אשר אתה אומר עלולים להשתמש בזה נגדך.

<u>גמירובסקי:</u> אני הקדמתי ואמרתי כמה דברים.

אני יודע שאני וחברים אחרים, מתוך שיחות גלויות לב עם חברי סיעה ב', אני יודע שלא היתה אצלנו משמעת לא מחייבת ולא בלתי מחייבת, שום משמעת, למעשה נשאר הרבה מקום לפני מצפונם, כלפי עמדותיהם, לא תמיד היה בגדר באופן ישר נגדו, אבל היו כמה וכמה השתבצות אחרים. מכיון שהקדמתי דבר זה, אני רואה לי חובה לגלל כמה דברים שנשמעו כאן, שאין להם ערך למחלמה על דבר שאנחנו הולכים לקראתו אין לזה ערך, אך זה שייך להסטוריה.

אמר החבר טבנקין: סיעה ב' התארגנה הראשונה בתל-אביב, אגב אורחא הוא אמר זאת, זה לא נכון.

אף פעם לא קראתי דין וחשבון א', ולא קראתי דין וחשבון ב', אם על ענין חיפה לא שמעתי כל רמז מלבד פעם אחת מפי ציזלינג איזה רמז שהוא סעד עכשיו איני יודע מה מהותו לגבי ענין מסוים, שהוצאתו הוא כמי שמבדילים אותו בחיפה: חלוה. בחיפה היו לפחות שתי דעות שהקרו, יש אומרים שאחת הגיעה פה-אחד למסקנה, ואשר לשניה אומר הח' פריבצק שלא היתה דעה אחת.

אני טוען שהח' טבנקין איננו יודע שום דבר אוביקטיבי מהנעשה בתל-אביב, במידה שהוא מדבר על הקודרות התהוות הסיעה, לפחות מפני סיבה אחת, הוא איננו יכול לדעת ידיעה אוביקטיבית, מפני שעם כל הצניעות אני חייב לומר זאת: אני הייתי אחד הגורמים של הפיכנאביה של סיעה אחת לפחות, לא אתה ולא הח' ציזלינג ולא הח' אידלסון ולא הח' ישראל גלילי לא הזדמנו לשוחח אתי על ענין זה, אפילו לא חצי שעה, אפילו לא רבע שעה, אפילו לא חמש דקות, לא דברתם על זה גם עם חברים אחרים מסיעתנו ש עמדו בראש הענינים, אולי היתה פעם שיחה עם החבר ז'אמה אהרונוביץ, איני יודע, הוא לא ספר לנו, איני חושב שזה סוד צבאי שהיה רואה צורך להסתיר אותו.

הדבר לא היה כך מפני שאת חלק זה ביחס לסיעה ב', אני יודע שברל כצנלסון נפגש אתם יותר מאשר אתנו, אני לא יכול לומר שהוא לא נפגש אתנו, אותו דבר חמ' בן-גוריון.

דב"ג: פי עשרה יותר נפגשתי עם סיעה ב'.

גמירובסקי: על פי עובדה זו עצמה אני שופט, אולי זה קבע אצל החבר טבנקין.

היו יחסים, עם כך ועם אחרת, התארגנו, התכנסו, לא בצורה קבועה, הם מצאו דרך להפגש, כפי מה שסדרו, לא אלה הצדיקו בעצם על ידי המעשה שלהם גיבוש את ההצדקה שהיתה לסיעה ב' להתארגן.

יושבת כאן חנה (למדן), אני מקווה שהיא תאשר את העובדה שבפעם הראשונה התארגנה סיעה, בלי שקראה את עצמה סיעה ב', זה היה לפני הבחירות הימסיות, זו היתה סיעת בן-ירוחם, לדרמון, בתן גרינבלאט, אני זוכר את השמות שהלכו בראש הרשימה, אלון – שאחר כך עזב את הסיעה ב' ועבר לסיעה ג', והם התארגנו והציעו הצעה – המלאכה, וזו היתה המחאה בשבילנו, בשביל ברלגו – בשביל בנדורי, בשבילי.

המשבר שזו היא התארגנות של עולים חדשים עם מספר פועלי בנין ותיקים, שגרמו לידי כך שבסוף 1937, אחרי קונגרס החלוקה, הפילו את איידלברג, את טוביה איידלברג, את יצחק גולדברג, את חנה למדן, את גרסובסקי, הורידו במספר הקולות מהמספר שציפו לו את בן-אהרן, שהיה ראשון ברשימה, בראשון יצא ז'יאמה אהרונוביץ, שמשום מה נשר לו מאד, משום מה נבחר חבורי על אף התעמולה שניהלו נגדו, הצליחו להפיל את מזכירות הסניף, הוא היה שנים חבר מזכירות הסניף, היה זמן מזכיר הסניף. זו היתה ההתארגנות הראשונה, איש לא יכול להכחיש זאת, אז התארגנה סיעה.

היה לי מצב הרפי מסובך, שלא יכולתי לצאת מפתח ביתי. לפתע באו אלי בן-אהרן וז'יאמה (אהרונוביץ) הביתה על מנת להתיעץ מה לעשות בענין זה, שצריך להתארגן מהתארגנות הפוכה. טענתי נגד זה, וגם לא עשו זאת זמן מה.

אני בא לקבוע עובדה זו. יש לי אישור סטינוגרפי לדברי. אחרי הבחירות באו ז'יאמה אהרונוביץ ובן-אהרן לישיבת המרכז והמזכירות, והם טענו בפני שפרינצק – לא השתתפתי בישיבה זו, אך קראתי את הסטינו-

גרמה שחארת את כל הפרשה הזאת שנעשתה על ידי קבוצת בן-ירוחם, לזרסון, גרינבלאט, הם האור סכנות כאלו של התארגנות בסיעות, ומכאן התחיל ענין הסיעות, זו היתה ההתארגנות הראשונה.

<u>חנה לפרג:</u> כאשר דברת על התלכדות קבוצת בן-ירוחם - אתה בסדר, אך בנקודה אחת אתה לא צודקת. כאשר היה ענין בן-ירוחם התארגנה מיד סיעה אחרת, שאתה לא היית בה, במשרד הקבלני, אשר אתה יחד עם בן-אהרון ובגדור(?) ואחי עשינו מאמצים לגשר ולאחד את שתי הקבוצות שלא תתארגן לחוד. חודה שזה היה נכון, הלבתם למשרד הקבלני ששם היה לוביאנקר, קיצים, ועשיתם מאמצים משותפים לחסל זאת.

<u>גמירובסקי:</u> יש חלק בדבריך שהוא נכון, ויש חלק שהוא אינו נכון. נכון הוא החלק הראשון של דבריך שהיתה נטיה להתארגנות נגדית. ספרתי שזיאמה ובן-אהרון באו אל ביתי להתיעץ, היה על מה להשען. היתה קבוצת חברים שרצתה לעשות זאת בהתלהבות, אנחנו אמרנו: לאו, והענין לא קם. לא היו בחירות, לא היתה אפשרות לקיים זאת.

אחר כך באה ועידת רחובות, שם חל שינוי, שם חלה התקשרות ראשונה א - לא אגיד בין אלה שהם עכשיו סיעה ב' בקיבוץ המאוחד, אבל בא חלק של חברי הקיבוץ המאוחד, לא כל אלה היושבים כאן, נדמה לי שאף אחד מאלה לא היה אז - בהתקשרות עם חברי סיעה ב' בתל-אביב.

ועידת רחובות היתה כשנה וחצי לאחר הפרשה של בן-ירוחם עליה ספרתי. ש גם אחרי פרשת בן-ירוחם, בסוף 1938, ערב בחירות לועידת הצירים, ששם יכלו להיות בחירות יחסיות, התארגנה סיעה ב'. אני הייתי בה מהיום הראשון של התארגנותה. זה היה בדיוק שנה לאחר הנסיון שספרתי עליו.

התארגנות זו עד כמה שסיעה יכולה להתגבש מלכתחילה על יסוד דברים קטנים, אחר כך "קולובארידן" בדברים גדולים יותר, ההתקוממות שהביאה לידי התארגנות בן-ירוחם בסוף 1937 היתה בתקופה שבן-אהרון היה בראש מועצת פועלי תל-אביב, בנדורי בראש מגזר של המפלגה, בנקובר במרכז המפלגה - זה היה אז השלטון.

עם הקמת הסיעות צפו הרבה דברים, עד אז לא רבים היו חילוקי הדעות.

גמירובסקי

וחנה (למדן) ניסתה להסביר את הענין בדברים נוספים – איך הסיעה תקנה דבר זה או אחר, והיא מספרת שרק בזכות הסיעה זכינו שבועד הפועל יושבים שני פועלים שכירים וגם דברה על מועצת פועלי תל-אביב.

אי אפשר לדבר בנשימה אחת על שני הדברים. הועד הפועל של ההסתדרות גדל פי חמשה-ששה, עד שבאמת מקבל שיושבים רק שני פועלים שכירים בין 60 חברים, ואין אני יכול להשוות את הועד הפועל הזה עם הועד הפועל שהיו יושבים בו 8-9-10 חברים, אבל מועצת פועלי תל-אביב?

מועצת פועלי תל-אביב מנתה את גרסובציקי בשעה ש....
את חיה אורמין(?) הפועלה הראשונה, את נחמיה ראבין את אחבורדי בשעה שהיו עוד פועלי הבית, את זאיפה אהרונוביץ בזמן שהוא עסק עוד בבביש קלקליה, את טובין – פועל בנין, את אלדובי – פועל מתכת, חבר קואופראטיב עתיד, את חנה צ' יזיק, את שוניה קאזאטשיק(?), את בקר שהיה חבר בקבוצת פועלים, את הקטין – פועל בנין ועוד.

<u>פ. בנדורי:</u> לפני שבע שנים לא היו אלה פועלים, אלה היו עובדי המועצה.

<u>גמירובסקי:</u> בקר נלקח לעבודה במועצה מתוך קבוצתו בהיותו פועל.

בפליגום זה היו 31 איש. איני יודע אם מותר לצרף את רוזה כהן לנציגות הפועלים, פזה לא סבלה מועצת פועלי תל-אביב, וכך לתאר את ההיסטוריה, את זאת חייך משטר הסיעות, רק עם הקמת הסיעה הגיע "ראגושטי סו סטאבקא" (הפועל מסרנתר), רק אז הם התחילו להגיע למקומות הנבחרים במוסדות ההסתדרות, אני חושב שהגענו להיפך. איני בא להפריז בזה, איני בא להזדהות עם אלה הסבורים שרק אצל הפועל בסדנא יש הערכה נכונה, טפיכית של מצב הדברים, והוא גם מכריע אותן נכון, אבל אליבא דאלה המחשיבים זאת, אני רוצה לנסותלהעמיד את הדברים על אמיתותם, גם אילו לא הדיאלקטיקה לגבי חבר אחד או שני.

עוד אמרה חנה למדן – ראינו תקופה אחת בחיי הסניף, כאשר הבית היה סוער, סואן על אף קיום הסיעות, אז דווקא בגלל קיום הסיעות רכשנו הרבה חברים. אני חלב לומר דבר קשה מאד, זאת אמרתי באותו הזמן באשר ראיתי הזירן זה, ואיני רואה צורך להעלים הערכתי זו לגבי חברים אלה שאני זוכה בפעם הראשונה מאז קיום הסיעות שישמעו זאת. זה נכון

שבתקופה שסיעה ב' זכתה לרוב של שלושה רבעי אחוז בסניף תל־אביב, זו היא תקופת ליבשיץ בעיקר, והיא לא שיתפה אפילו בקצה האצבע את מי שלא היה שייך אליה בהנהלת הענינים במקום, היא עשתה דברים המוכים, אז נרמסו חברים רבים למפלגה, אך אני רוצה שתדעו כיצד גייסו אז חברים.

אני יודע כיצד חינכו אותי, כיצד חינך אידלסון אותי,

כיצד הבינותי אני איך עושים גיוס חברים חדשים במפלגה, כאשר אני צריך לדבר עם מישהו שיכנס למפלגה הייתי אומר לו: אתה רואה המהדורה זו, היא קמה בעיקר בגלל רוח אמעל מכפיים והחבורה שהחברים שלנו השקיעו בה, זו היא דרך המפלגה; אתה רואה את מעמד הפועלים בתנועת הציונית – זאת עשתה התנועה שלנו, אתה רואה כיצד השפיעה מועצת פועלי תל־אביב את מצאי אאאאאאהעבודה; אך אני יודע כיצד בתקופה זו גייסו חברים למפלגה.

היו באים לחבר ואומרים לו, וזאת עשו לא רק כאשר היו מדברים עם חבר אחד, היו עושים זאת בפומבי, בקהל רב, היו עושים זאת לגמרי בלי כל "העמונבענץ" (מעצורים): אתה רואה את מועצת פועלי תל־אביב, איך ענין זה הולך ומתנוון, והוא איננו עונה לצרכי הרגע, שהוא מהסס מלמלא את חובותיו, הרוצה אתה לשנות את המצב במועצת פועלי תל־אביב, אל תלך אל פועלי־ציון־שמאל, אלה הם בטלנים. אי אפשר היה אז להצביע על הליגא הסוציאליסטית, כי לא היתה אז כלל ניכרת, אתה רוצה לזרוק כל דבר מזיק לך, תיכנס למפלגת פועלי א"י. רק דרך מכשיר זה אתה תחולל מהפכה במועצת פועלי תל־אביב. כך אמרו גם על הועד הפועל של ההסתדרות, כאן כל דבר שימש עילה לקריאה לפועלים להכנס למפא"י – גם ענין הזוגות העובדים.

ואני באופן אישי איני יכול להגיד שום דבר נגד כל חבר אשר הצטרף בזמן ההוא למפלגה, כולם פועלי א"י כשרים, אך הסיחודים בהם נרכשו חברים רבים הם בניגוד לשכל הישר. דווקא בתקופת המשבר, דווקא בתקופת רעב, כאשר המפלגה בין כה היתה מסדה לאצים רבים, צרפו בדרך זו המוני חברים מחוסרי עבודה למפלגה, צרפו אנשים שמעמדם הכלכלי מעורער, וזה בא רק הודות לחילוקי דעות אלה. מה נשאר מהמספר הגדול הזה, בזה איני רוצה לומר דבר מנוגד למה שאמרתי קודם ביחס לכל חבר וחבר

אשר הצטרף למפלגה בתור פרט, איני בא לפסול אותו, אך על יסוד רקע פוליטי מסוים הוא נכנס למפלגה, ואפשר גם עכשיו כך להגדיל את המפלגה, להגדיל את מספר חבריה, אך אין אנחנו יכולים לשאת את ענין אי-האמון כתגבורת ציבורית בתוך המפלגה ומחוצה לה.

__אבא לפרן:__ מדוע עכשיו אינם נכנסים כאשר קוראים אותם?

__מ. בנדורי:__ הסידור הפורמאלי שהיה קיים בתחילת אירגון הסיעה לא היה קיים ב-1936 כאשר הגיעו העובדים במשרד הקבלני מתוך פחד שעומדים להוריד את ימי העבודה הקבועים.

__מ. גמירובסקי:__ ייתכן שכן, אך אין צורך להוציא מסקנה מדויקת מתוך דברי אבא, שהיא קושרת את קיום הסיעה עם הגידול המספרי של המפלגה, עם התפקיד הסיעה - זה נכון.

__רב"ג:__ אני זוכר גם אקטיביות אחרת.

__גמירובסקי:__ זו היא עובדה שישנם הרבה מאד חברים כאשר באים אליהם לאחר הבחירות בהצעות עם חבר, שהוא איננו מס כל כך גבוה בתל-אביב, מספרים: מה זאת, גם מס, גם שאנחנו למפלגה ואנחנו בעדך, וגם עוד אצטרך לשלם מס, וזה לא מקרה אחד, זה לא בגדר הלצה, היו הרבה מקרים.

מדוע עכשיו ריק - זו היא פרשה אחרת לגמרי, אין זה הענין הנדון, זה איננו נוגע לבירור כאן.

ועוד הערה אחת לחלק מדברי בוסיה. בכלל אני רגיל להקשיב לבוסיה (ראובן), לא מפני שהוא ותיק, כל הזכויות הללו עומדות לו, יש לי יחס מיוחד אל בוסיה, אבל כאשר בוסיה עושה תערובת מהרבה ענינים ומכניס לתוך זה את ועדת-חמשה כאחד הענינים, איני יודע באמת מה זאת ועדת חמשה, לעולם לא זכיתי לקרוא את החומר שלה, לא ברור לי אפילו אם הוא שמור בכתבי מרכז המפלגה. פעם שאלתי את קדיש (לוינסקי), והוא ענה לי נגיש את החומר, נגיש את הענינים אחד-אחד, הם הבטיחו לתת דין וחשבון על אחד הדברים הכי פיקאנטיים - באותן מלאכות הכי-פיקאנטי, לא בהצדקה בסורת לענין, לא לגבי חומרת הענינים, ואני איני אחד האנשים המטילים לפתרון שאלה זו. אני קראתי דין וחשבון זה מאלף ועד תו, והוא מלא שבחים ומקרבה למשרד הקבלני.

אחרי שהוא נותן כאראקטריסטיקה למשרד הקבלני, ליחסים הקיימים בו, כולו שבח, הוא מגנה גם כמה פגמים, בסוף הם מציינים את הסיבה שהם רואים בכל שהחברים מחזיקים בסגירות, הם מציעים להגן את הסגירות או לבטלן, זה הוא דין וחשבון הראוי לפירסום, ואין אני יודע

מדוע בא באסיפה זה בסערה. לו היה חשוב מאד, לכולנו היה חשוב מאד דין וחשבון החתום על ידי קדיש לוזינסקי, עדה פישמן, ישראל אידלסון.

י. אידלסון: אידלסון לא חתום על שום דבר, אני באמצע העבודה עזבתי את הועדה, ואין אני חתום על שום דבר.

גמירובסקי: דו"ח שנתקבל על ידי שאר החברים פה-אחד, אנחנו כולנו שמחנו לקראת דין וחשבון זה, וזהו ענין לא מדרגה שלישית, שמילא תפקיד ביצירת הפסיכולוגיה המסויימת בתל-אביב, הוא גידון במפלגה, הוריד סבב את הקליטות החיצונית, העמידו אותו בענין מעשי, ובינתיים הכל הוצא לפועל. אני סבור שאלמלא ההתארגנות הסיעתית היתה התמוטטות יוצאת לפועל גם קודם לכן.

ש. בנדורי: הלא בעצמך החלטת ולא הוצאת לפועל.

גמירובסקי: אני שואל על עניני הקואופרציה, משום שאינני בסיעה ב', בדעתי ישנם הרבה חברים בסיעה ב', אני חושב שענין זהו של מסגרת קואופרטיבית במשק, שאין מאחוריו לא אדמה, לא אין מסתדרות מחוץ לעבודה, לא עוד כמה מישקים אחרים, מחוץ לענין אחד עבודה שרותים, סופה התגוררות קפיטליסטית.

מכיון שאינני בסיעה ב', אני מוכרח להיות מוצב בבת-כוח התיק, בבת-כוח האינטרסים, וכל ענינבבא בהסתדרות הוא רק ענין של יצור והבנה על דברים בלתי כשרים, בהסתדרות ומחוצה לה.

אמרתי דברים אלה, כי חלקם נזכרו כאן, ורק מפני שלא יכולתי להתגבר על הצורך שלי להביא הנה 3-4 ענינים, להבהיר אותם, כפי שאני רואה אותם. איני תובע שיסכימו להנחה שלי. היה חשוב לי שהחברים כמו שבנקין ואידלסון ידעו מדוע רואה אני אחרת את הדברים, רציתי להביא לפניהם רק את הענינים שאני מחולק בהם עם רוב חברי סיעה ב'.

איני חושב שאנחנו רשאים לגישה דוגמטית לשאלות אירגון. אני חושב שכל דוגמטיזם עלול להיות כרוך באסונות, בענין זה צריכה להיות גמישות רבה. אני בוטח בכושר השפוט של אותם הזקנים, אשר לפי דעתי מותר לי בענין זה לבטוח בהם בטחון מוחלט, אשר בלעדיהם אין אנחנו יכולים לקיים חיים רעיוניים, והם ימצאו את הדרך לאחדות.

אני רוצה להזכיר לחברים דבר אחד, כך לכל המחות שעבר לי כאשר אני באתי עם אידלסון, עם זיאמה (אהרונוביץ) לארץ, היתה

לי נראה אינסטינקטיבית לחפש קשרים קודמים, היתה סיבה מוצדקת לכך. זה היה לפני הקמת האיחוד בין צ"ס ופועלי ציון בעולם, אבל אני יודע מה שאמרו לי כל היושבים על יד שולחן זה, בעלי ראשי הסיעה, והם מענגו; דווקא משום שלארץ-ישראל באים ממפלגות שונות, מעדות שונות, ממקורות חינוך שונים, כאן יש באמת להקפיד שארץ-ישראל תשמש לכל אחד ואחד מאתנו כור היתוך יותר מאשר במקומות אחרים, כאן היתה רגישות יתר מאשר במקומות אחרים. אני מבין שישנה במקומות אחרים רגישות מאד חריפה לכל ענין של התקבצות על פי ארץ המוצא, על פי היכרות קרובה מאד, אך את העובדה הזו נטעתי עמוק בלבי, שארץ-ישראל היא כור ההיתוך, יותר מאשר בכל מקום אחר, ובמפלגתנו יותר מאשר בכל מפלגה אחרת בעולם.

מדוע רק ההתארגנות לפי חוץ – המקומיים, בהארגן לפי הלאנדסמאנשאפטים, ואם רק ייתכן צורה היא שהוא המייצגים יהיו מרובים מאד.

לעיכך – אם החברים רואים שישנה אפשרות של ביטול הסיעה, שייאבן שזה יתבטל, הביטוי העיקרי של הסיעה זו היא הבציבורה. לי נדמה שהסדרן שלנו צריך להיות באותה התקופה המתקבלת על הדעת, שהחברים יראו אותה כתקופת מעבר על ביטול גמור של הסיעות, הרי עלינו להמשיך את הבציבורה, ואחר כך יקבע הרוב.

באמת זו נדמה לי צריך לפתור את השאלה לאותה תקופת המעבר – ארוכה או קצרה, ועד אז צריך לשמור רק דבר אחד: ענין הבציבורה, לא לקמה, להיפך, בענין זה יורחב הרוב, יקבע יותר מאשר הוא חייב באופן פורמאלי, אך רק אם הדבר מביא את מטרתו העיקרית מתוך דבר ביטול המחיצות הסיעתיות בתוך המפלגה.

<u>ל. שקולניק:</u>   אין הרגשה שאנחנו מתקרבים לאיזה גמר שנוכל להגיד מה שיהיה בוועידה, זה עומד בפני עיני, ואני שואל: מה יהיה בוועידה?

משמע שאולי יוכלו לדבר סביב הצעת אידלסון, אבל אין אצלנו מקובל על הדעת איך אפשר לסדר ועידת איחוד שבתוכה תהיינה מפלגות אחדות. משמעי שמה יש אולי מוצא, אך גם זה לאו, ולמצא מאד בנקודה זו: איך אתה מתאר לך את המפלגה, אך לא קבלתי תשובה, איני יודע אם עלינו עוד להמשיך, ודאי יש גם לבבדורי זכרונות מעניינים,

שקולניק

ואנחנו יכולים לגלות בזה מרשם, אך זה לא יביא לידי תכלית, אם אנחנו רוצים להמשיך מהר, עלי לשאול: איך במקום למטרה, שאנחנו בגוא ונגיד צריכים לקחת בחשבון חברים אחרים ברחבי המפלגה, אמה רק "איינגרייך"? חברי שישנה ועידת איחוד, בה משתתפים השומר הצעיר, פועלי ציון, בלתי מפלגתיים, עושים קונצפציה לשומר הצעיר, האם גם קונצפציה לסיעה ב', כל זה אנחנו מביאים למפלגה, כל זה אנחנו צריכים להסביר לה. אם יש לנו מפלגה אחת חזקה, אז אנחנו יכולים לקרוא לועידת איחוד גדולה עם השומר הצעיר, אך נראה שאנחנו חיים באוטופיות מוזרה, ועלינו לקחת הכל בחשבון גם בנוגע להשומר הצעיר, מפלגה זו איננה מוכנה להיענות לקריאה.

<u>ד. בן-גוריון:</u> אני חושש מאד שהיא "גורדיק", אבל היות והשאלה העומדת לדיון היא כל כך טראגית, אינני רוצה להגיד גוזליים, לא טוב שנתחמק מהעניין. השאלה היא: קיום סיעה או לא קיום סיעה.

אני רוצה להגיד לחנה ולציזלינג, אני מוכרח לברוך אותם יחד: אי אפשר שנבנה תכן הסברה אחת מדוע לדעתה הכרחית סיעה, מדוע הכרחי שהיא תתקיים, ואחר כך יבוא ציזלינג ויתן הסברה אחרת. חנה מסבירה שאין להתלות על הרעת ביטול הסיעה, כי החברים הם מקופחים, ומפני שאין אמון במפלגה - לא להם אין אמון במפלגה, אלא לציבור אין אמון במפלגה, לציבור יש אמון רק במובחרים, שנתקפחו חמש עשרה שנה, ולכן מוכרחה הסיעה להתקיים, את כל הגאולה, בה הנאמנות, הם הנאמנים אצל הציבור, ומשום כך מוכרחה הסיעה להתקיים.

אחר כך אומרים: דעות, החברים אינם יכולים להפגש זה עם זה. לא רבים, לא שואלים אם מותר לחלוק על משהו, אם לחבר מותר להפגש עם חבר שני, מדברים על קיום סיעה, זו היא הופעה מיוחדת בסיבה שהיא הרסה את המפלגה. חנה (לסרן) אומרת: בתל-אביב אינם נכנסים חברים למפלגה, אך אני יודע שנכנסים חברים למפלגה מחוץ לתל-אביב. מדוע, האדם צריך להתגבר על חשד הרע כדי להכנס למפלגה, לא רק זאת, אלא להיות במפלגה. אני אינני יכול לספר את ההיסטוריה של שבע שנים כמו שעשה זאת בסירובסקי, אינני יודע הפרטים כמוהו, אני אזרח סביב תל-אביב, אני חבר שהייתי בא לאסיפות, לא רק כאשר אני הייתי מרצה, אני הכרתי עסק זה של סניף תל-אביב. אני לא אומר שאשמים אנשי סיעה ב',

על ענין זה היה לי ריב עם אנשי סיעה ב', הם לא יכלו לסבול שאני פלמר זכות על סיעה ב', גם פה ישנם חברים טובים וגם פה?
אני יודע שהתמודדות ושם המפלגה נהרס בתל־אביב מפני משטר זה – עכשיו המפלגה כולה, היינו למשל ולשנינה בעיני הישוב, בעיני העולם – הייתי כבר משלים עם זה, בעיני עצמנו, ואיזילינג אומר: מה זאת, חברים אינם יכולים להפגש יחד, האם על זה מדברים, האם זה מחריב את המפלגה? זה קורע אותנו לשניים, שהחברים אינם נפגשים, או משטר שאומרים "האבן זיך איינגערעדט" שהם סקוחיים, הם הנאמנים היחידים, ולא ייתכן אמון, ואת זאת מנסים עכשיו, על זה יש עכשיו כינוסים, יש ספרות, על זה מחנכים ילדים בכל הארץ. כל אחד מתבייש בעצמו שהוא במפלגה? אז טוב לי, יש לי יצר הרע ואני במפלגה, אך אני יודע שאלפים אינם במפלגה?
האם אם אנחנו נאמר: ייכנסו חמשים אלף, חמשים אלף נכנסים למפלגה זו, מה הדיבור הזה? אני הייתי מבין אם היו אומרים: נשאיר את הסטטוס קוו, מפלגה זו קוללה שלא תגדל, שלא תמלא את שליחותה, הייתי מבין זאת, אבל החברים מדברים על 60,000, מפלגה כזאת תעשה זאת? איזו הונאה עצמית, באמת אנחנו מתעללים בעצמנו, אנסם בעצמנו מותר לנו להתעלל, אבל מה אנחנו מתעללים ב־60,000 פועלים, ואני מוכרח לשאול שאלה זו: האם אלך עם הגה לקרוא למפלגה זו, כאשר השאלה תהיה מוכרעת שיש לה סיעה, האם היא אסתיר את הטעמים מדוע יש לה סיעה, האם אני אסתיר, האם הציבור אינו יודע?
יצחק גולדנברג התפטר ממועצת פועלי תל־אביב למחרת מועצת המפלגה בירושלים, כי אידלסון דבר, האם את זאת אנחנו נסתיר, מה זאת נסתיר ענין זה שהמצב נשאר בעינו? השאלה היא אם המצב נשאר בעינו או לא, אם המצב נשאר בעינו אל נדבר על חמשים אלף פועלים? איך עושים יחד ענין זה, שאנשים שאין לו אמון אחד לשני, אם מקימים אחד את השני – אל נדבר על דברים אלה.
דעות – זאת הציבור יודע, אף פעם לא הסתרנו, האם הסתרנו שהיו ויכוחים, ויכוח על המכס, הרי כל העם היהודי ידע על זה, באמריקה היו טלגרמות, הנה בינה אותנו, היה ויכוח פה פר, אלה השבו שאלה מוקים, וכן להיפך, אך יצאנו בכבוד מעסק זה? היה ענין המחלוקת, היה רוב מטיים, האם הסתרנו את הדברים, היו ויכוחים בכל המפלגות, אבל חושב שגם מענין זה יצאנו בכבוד. היו בינינו חילוקי דעות, הם לא

המריעו לבו, להיפך – זה מאשר שהיה מפלגה גדולה, כי יכולות להיות דעות שונות, המסבירים להתהלך אברים בריבולבירים בכיסים: אל תקראו לזה סיעה, הסיעה קראה לזה סיעה, היא כתבה: מפלגת פועלי א"י – סיעה ב', יקראו לזה כאשר יקרא, אבל הדבר שאנחנו צריכים להפסיק זה ענין הסיעה.

דבר זה הכריע אותנו, מיזה אותנו בפני עצמנו.

אידלסון אומר שזה לא מקרה שאנחנו נפגשנו רק עכשיו. אתה היית אשם שלא נפגשנו, אני רציתי להפגש אתך כל שבוע, שלחתי לך הזמנות, אתה לא באת, היית חבר המזכירות אך לא באת לישיבותיה, עובדה שלא באת, הגיע לידי כך שהחברים לא באו, ואנחנו באנו פעם ואמרנו: המצב בשאר בעינו, אך עכשיו בואו אלינו! מי יבואו? למי יבואו, הם ישמעו מהר את הענינים האלה, האם יכולים להעלות על הדעת שהאחרים יהיו מלאכים, את המסביר שכל הכנרתיה אין להאמין לה, גם אלה יאמרו דבר מה, יש לספר משהו גם על אבא לפרן ועל חברים אחרים.

האם כך נביא 30,000 פועלים למפלגה, דבר אחד יקר לי: איחוד תנועת הפועלים בארץ, ונדמה לי שכך אנחנו מתעללים בו. אנחנו אומרים שיישאר הסטטוס קוו, אנחנו נודיע על זאת, ונאמר להם: בואו אלינו, אז אנחנו נקרא לועידה של חמשה אלף פועלים, הכך נקרא?

השאלה היחידה היא: המתקיימת הסיעה או לא, אין אנחנו אוסרים חילוקי דעות, אין אנחנו מקימים חבר, אם לפרות הכל יהיה קיבוץ – נבדוק, באחד באמצעים במשותף שלא יהיה זאת, ייתכן שגם אחרי זה יהיה, אנחנו אנשים, ונהיה עוד שעה – נבדוק את זאת, אבל מצב אומלל זה שהרס אותנו, אשר להפסיק אותו, אשר להודיע לציבור מוקדם, לא להסתפק בזה, זה היה ענין גדול, אנחנו איננו יכולים להסתפק בזה, אם יש סיכויים להציעה זו, ודאי אני מסכים לאיחוד גדול. נדמה לי שבשיחה פרטית אמר לי אחד החברים ביטים אלה: אם תצא קריאה והיא תהיה חתומה על טבנקין, על ידי ברל, רמז, חזן, יערי, ארם – עשרות אלפי פועלים ייענו, אני מאמין בכך, הייתי רוצה שיהיו חתומים יערי וארם, אך אני מאמין שגם אם יהיו חתומים טבנקין, ברל, גולדה ועוד חברים – ייענו רבים, זה יזעזע את השומר הצעיר, כאשר הם ידעו שבטיון זה הוא מפורש.

אך כאשר הם ידעו שזה נשאר בעינו, אתם מעלים על הדעת שהשומר הצעיר ידון על הצטרפות למפלגה, אם גם אלף פעמים תתנו

להם זכויות, האם 30,000 בלתי מפלגתיים יאסרפו למפלגה? זהו אחד החזיונות העיקרים בלבנו – ענין איחוד, מפלגה גדולה של עשרות אלפים פועלים, למה נחלל את זאת, אין לנו כוח, אבל אל נחלל בדבר זה.

זו היא השאלה הראשונה – אם אין סיעה בתוכנו, אם אנחנו מפלגה מאוחדת, אך אם אין לנו כוח לשמור את זאת, על נעסוק בדברים אחרים, אל נרמה את עצמנו; אם יש לנו כוח לשמור את זה – אולי יהיה לנו כוח להרים את המשא הזה.

זהו סדר העניינים, אי אפשר להתחיל במפלגה של 80,000 אנשים ואחר כך נסדר את העניינים שלנו, לא נגיע לזאת.

אם אי אפשר לסדר זאת פה, אני מציע שנשלח משלחת של סיעה ב', יהיה לנו דין תורה, עד עכשיו היא מתאספת לבדה, מדוע עד עכשיו הם לא הודיעו שהם יוצאים את המפלגה, אני רוצה לשמוע את הטענות, אני רוצה לשמוע אותם ואולי גם להשמיע, אני אביא עד כמה הח' נמירובסקי, יספר הוא להם את הסיפור שלו, ישמע יצחק (טבנקין) לא רק את יצחק גולדנברג, לא רק את הספור המזויף שלו, אני נפגשתי עם יצחק גולדנברג הרבה פעמים, לא שמעתי ממנו דברים מזעזעים, הוא אמר: הכרעה בבחירות! אמרתי: תהיינה בחירות; יהיה הכל בסדר, הוא דרש רק בחירות, היו בחירות האם הסתדרו העניינים? איני מאשים רק אותם, לא הם חשוב מי אשם. נלך עכשיו אליהם, נעשה נסיון לשבת עם סיעה ב', היש תיקון לדבר, האמנם אין תיקון לדבר, זו היא השאלה היחידה.

האם אין שאלות אחרות העומדות עכשיו על הפרק, זו איננה שאלה, זה הוא המכשול היחידי, זהו מכשול שהציבור החושב אחרת קצת על הדברים יוכל להיפגרות לאחריותו. עלינו למצוא מוצא, והמוצא הוא רק זה שנהיה בלי מחיצות של סיעות, אם גם אי אפשר למצוא את המוצא – אל נלך יחד.

נלך אנחנו יחד אל הסיעות, אתם אומרים שיש סיעות גם מחוץ לתל-אביב, ישנן סיעות בכל הארץ, בכל עיר ועיר – נכנס אותן יחד, נשב שניים-שלושה ימים, דבר זה כדאי, אולי נצליח להתגבר על זה, בשמירה בדברים החיוניים. אין שום שאלה אחרת בעברנו.

היינו מאושרים אילו יכולנו לדון על דברים אחרים: איך נקדם את פני העליה, או איך נקדם את פני האסון שיכול להתחולל עלינו בעוד חודש. על זה אין אנחנו יכולים לשבת יחד זה שנה, היו במשך שנה זו הרבה ענינים בוערים, אך לא יכולנו לשבת ולדון בהם, כי

אתם לא באתם, אתם אומרים שלא יכולתם לבוא, אם גם מחר לא נוכל לשבת יחד, היו לכם סיבות נפשיות, נעביר אותם.

יש ענין זה, נדון על ענין זה בלי אוגאת עצמית, נשאר המצב זה או לא, חייבים אנחנו לתקן זאת או לא.

<u>ל. שקולניק:</u> אולי החברים רואים אפשרות שדבר זה אנחנו מביאים למועצת המפלגה – אנחנו רוצים לקרוא לועידה גדולה של איחוד. בירושלים אמרנו השומר הצעיר, פועלי ציון שמאל, זה מתרחב יותר, לא רק עם השומר הצעיר – עם השומר הצעיר יכול להיות ענין לא רק לשבועות, זה יכול להיות ענין לחדשים, אך אנחנו יכולים להגיע להבנות פועלים, דבר זה הודגש בשיחה זו, אני רואה אותו כדבר אקטואלי, מה שיכלו לחשוב על השומר הצעיר, אך זה הוא התפקיד לזמן קצר, אך איך אנחנו יוצאים אל ציבור הפועלים במפלגה אחידה, כמפלגה שלמה, ללא סיעות, או אנחנו הולכים לקראת זה כמפלגה עם סיעות, איך אנחנו רוצים ללכת לקראת המשך דרך איחוד תנועת הפועלים.

<u>ריבקה כהן:</u> לי נדמה שיש רוח אחרת בדברים מאשר היתה בירושלים, כך אחד איננו מרוצה מדברי השני, נאמר משהו בישיבה זו, בשבילי בכל אופן נאמר הרבה, וצריך אולי לעכל כל מה ששמענו.

<u>ד. בן-גוריון:</u> נתכנס ביום א' בבוקר, וביום א' בערב תתכנס המועצה.

<u>הוסכם להתכנס ביום א' הבא, בשעה 2.00 אחה"צ.</u>

מרכז מפלגת פועלי א"י

פרוטוקול מהישיבה [illegible]

תל-אביב, 20.2.1944

משתתפים: ברוך אייזנשטדט, א. בהיר, ד. בן-גוריון, שמואל בלילי, ש. דורמן, י. טבנקין, ויניה כהן, ברל בצלאלי, מנה לפרן, ש. גוטרבסקי, א. ציזלינג, ברל רפטור, ל. שקולניק, י. שפרינצק, מ. ארגמן

ויניה כהן: אני צריך להגיד לכם שהמצב הוא די קשה בישיבות שלנו עכשיו. אני אינני אומר שלועדה [illegible] היתה ישיבה אמש, בירושלים ביום שבת עד אדואת הערב, וזה היה היום, אחר כך כבר לא היתה אותה ישיבה, וגם הישיבה של עשיו אם היא נמשכה בהמשך, איננה המשך של יום השבת ההוא, מפני שמועצת ירושלים היתה אינה מגורע, ובדרמה היא לכולנו שהיא שינתה את פני הדברים ושיא קרבה.

הייתי מציע לחברים המשתתפים בישיבה זו לחפש איזה סימן, איזו הסברה, למצוא את המהות של אותו היום, מה היה ביום ההוא, שהוא היה לפי כל הדעות יום מקרב, לעשות השוואה עם הישיבות שלנו, לעשות איזה מאמץ לבוא לגילוי לב, וזו היא בעצם הדיפלומטיה שלנו במשך זמן, מהותה של הדיפלומטיה המופלאה היא בגילוי לב ובאמירה, מתוך הערכה שרק בזה יש תכלית, בשום דבר אחר אין תכלית, מפני שהחברים מרגישים באיזו מידה הדברים מתקבלים הם כנים, ושני שאתה מדבר אתו מרגיש באיזו מידה הדברים הם כנים ובאיזו מידה הם נאמרים מתוך איזה חשבון.

אם אני שואל את עצמי — ואני שואל את עצמי, ואני שואל גם את החברים: בכל זאת אנחנו מוכרחים להסביר מה היה היום ההוא, וזה שהיום ההוא היה מיוחד במינו בזה אין כל ספק בכל אופן לאלה שהשתתפו בו.

אמרתי לחברים ששאלו אותי מה היה בישיבה ההיא שאילו לא השתמשו בה שום פרוטוקול, שום דין וחשבון לא היה נותן לי האפשרות להבין מה היה בישיבה של היום ההוא, והחברים שלא היו שם אינם יכולים להבין את זאת, אבל לי נראים כמה חברים לגמרי באור אחר מאשר בתחילת הישיבה, המ"ח בן-גוריון, שקולניק, אליהו גולומב, ראיתי את האנשים האלה גם לאחרת, והם לא היו דומים, בכל אופן בעיני למה שראיתי בהם

וסביה

בדבריהם ביום הראשון, בישיבה הראשונה, היה איזה דבר מיוחד, ואני הייתי אומר: מתוך כולם דברה איזו התרגשות מיוחדת, איזו שמחה של אפשרות לפגוש שוב שנראה להיות מושמטים בתוך המפלגה, אלה שיתמוטו בתוך המפלגה.

זה היה בדברי חברים אלה, בהתרגשותם, וכך ראיתי גם את טבנקין וגם את גלילי, וגם את אידלסון.

אני עכשיו לא חס על הזמן. כשאנחנו מדברים אנחנו מוכרחים להגיד אחד לשני מה היה, מפני שלפני זה היה כפר ויתקין. זו היתה הפגישה האחרונה לפני המועצה בירושלים, ואחרי זה היו ישיבות במועצה בירושלים, והיתה הישיבה לפני שבוע, והיתה המסיבה לישיבות שאחרי זו ואחרי זו היתה הישיבה של הועדה בירושלים, אנחנו מוכרחים לתת לעצמנו דין וחשבון מה היה בישיבה ההיא.

החברים ראו שהמרום – אינני יודע את שני הצדדים, אני מדבר על עצמי, אני חושב שאצלם שני הצדדים ראו זאת, שאין כל אפשרות, כל אחד ראה זאת בשני, שהוא בעצם לא מתכוון ליצור מפלגה מיוחדת בלי חשבון. כך הייתי מבטא את הדברים, כך לכל מטרה ראיתי את בן-גוריון, את שקולניק, אינני מדבר על שפרינצק, כי לא שמעתי אותו, אני מדבר על ההתרשמות הבלתי אמצעית, לא על פי עדי שמיעה. ראיתי בכל זאת, אם כי שפטנו את הדברים באפשרות מוסבכות, אבל כאשר איזה דבר מתגלה בישיבה, כאשר חברים בכל זאת, שעד לא היתה שום הנעה יסודית, לקרובים, שמוברחת להיווצר מפלגה חדשה בלעדינו, ואני אומר מה שראו החברים בן-גוריון, שקולניק ואחרים; הם ראו שאנחנו את המחנה לא בנינו על יצירת מפלגה מיוחדת.

אנחנו ראינו בכל זאת מתוך הדברים, אם כי אני אומר על עצמי: במועצה ירושלים שמעתי את דברי ברל (כצנלסון) והתרשמתי קשה. לאו דווקא מתוכן הדברים שהוא דיבור על סיעה, סיעות וכו', אבל בחלק העקרוני של דבריו ששמעתי, איך הוא דבר על שלום מעמדי, דווקא בזה לא הייתי מרוצה, לא קבלתי דבריו מבחינה עקרונית, אבל אם להגיד על הרושם של המועצה, אז היתה זו מועצה של ציונים סוציאליסטים שמוכרחים להיות מאוחדים ולא שני צדדים, אין יסוד ליצור מפלגה מיוחדת. התעורר האמון.

אינני יודע למה התכוון בן-גוריון באמרו דעתו, אבל אומר: התעורר האמון שאלה הם בכל זאת חברים לגורל ולמעשה אחד עם דעות, עם הברות, עם הבנה, עם אמון. אלה היו היסודות שהם עוררו תקווה בחיי

מפלגה אחת, המשרות של חיים במפלגה אחת, כי את זאת צריכים להמשיך, ואז איננה יכולה להיות הפרוגרמה של כפר ויתקין, זה אינו יכול להיות היסוד לדיון בינינו, כי החברים יודעים איך אנחנו קבלנו את היסודות של כפר ויתקין. אנחנו תמיד ביטאנו את זאת בהצבעה, כלומר היתה הרגשה מושלמת, שהיא מוכרחה לקבל את הביטוי האורגניזציוני, והיתה במועצת ירושלים ההתרשמות שלנו שלזה אי אפשר לשנות.

אני חושבני בכל אוזן שהחברים הבינו זאת. גם מעבר היו מוכרחים להבין זאת, כי היו חברים שהיו חיי קרע במשקשנה ואמי עד מועצת ירושלים, והם הרגישו שהם אינם יכולים להמשיך כך. אנחנו מוכרחים לעורר אמון, אנחנו מוכרחים לשוב ליסודות שיתנו שאנשים לחיי מפלגה על יסודות אירגוניים מינימליים, ומפני זה בישיבת המועצה בירושלים אמרו: אנחנו שבים למסגרת לאחדות, אנחנו עושים מאמצים להביע לשלמות המפלגה.

אני ראיתי איך שבן-גוריון הביע, הוא אמר: זה הולך בדרך, כלומר זה מקרה. אי אפשר היה לשוב שבישיבה ההיא אפשר להביע להנחות וליסודות, אך אי אפשר היה לצאת מהישיבה ההיא, לא יכול היה בן־גוריון, שקולניק, שפרינצק לצאת מהישיבה ההיא שהחברים האלה הם בדרך לקבל את ההנחות של כפר ויתקין, ולא מתוך הפרספקטיבה שאנחנו נגיע בהמשך החיים המשותפים למפלגה בלי סיעות, בלי אירגון בתוך, כפי שאתם קוראים לזה אירגון מתמיד מתוך המפלגה.

לא על זה אני מדבר, אלא איזו היא ההנחה או נקודת המוצא של חיי שותפות בתוך המפלגה. אי אפשר היה להגיד – ואני חשבתי על זה, האם יצא בן־גוריון מהישיבה ההיא בחשבון שזה יכול להיות המוצא, אז מה הוא השיבני, בכל זאת תנועת שלמה של אנשים – אני חושב שאנחנו אנשי הגדעה, ובמשך שנה וחצי לא יכולנו לקבל את הנחות כפר ויתקין, והנה באנו למועצת לירושלים ואנחנו מקבלים אותן. האם זה בישיבה ההיא, בישיבה ועדת הותיקים, לא יכלו לקבל רושם אחר. איני יכול לתאר לעצמי שכך הם יצאו מהישיבה.

המשמעות של קבלת החלטות של ועידת כפר ויתקין לא נשתנתה מאז. אני לא הייתי ציר בועידת המפלגה, ואני מתכוון להבין ההנחות, ולאי־קבלת ההנחות היתה משמעות, ומשמעות זו לא השתנתה מאז ועד עכשיו. מה לא קרה שום דבר שישנה את דעתי, את דעת החברים האלה.

לא היו דברים עקרוניים, ואי אפשר לחשוב שבעבור שבת וחגי דברים אלה יתקבלו על הדעת, כי אני שמעתי - זה נחרש בזכרוני מה שסופר בדין וחשבון שמישהו אמר בספר ויתקין שהוא מתקומם נגד ההנהגות האורגניזציו-ניות שהמפלגה קבלה, אבל הוא מוכרח לקבל את זאת כאמצעי [illegible] להבראת המפלגה.

אני מבין שגם בעיני החברים שקבלו הנהגות אלו היה איזה דבר שקיפח אותם, לא היה בזה דבר רגיל המתקבל על הדעת, אף אם גם בין החברים אשר יזמו הנהגות אלו, היה הדבר כמעין אמצעי יוצא מן הכלל.

אני בשום פנים ואופן, גם ועד עכשיו איני יכול לקבל הנהגות אלו, לא קבלתי הנהגות אלו, אך [illegible] אגרסיה מקוממות אותי, ואני איני רואה בהן לא יסוד ולא תכלית, לא רצון להיות במפלגה בלי סיעות, איני מתקומם לרעיון זה של בן-גוריון, אם כי אם לדרך איך להגיע לזה.

אני שומע את בן-גוריון כשהוא מדבר על סיעות, ואינני מבין שהוא מתעייף ומדבר תמיד על זה, אני מרגיש איזה דבר של הכרה עמוקה בלבו, הוא אינו יכול לשאת את זאת, אך השאלה אינה בזה, אלא היא בדרך איך להגיע לזאת, ואנחנו איננו יכולים לקבל את ההנהגות האורג-ניזציוניות של ועידת כפר ויתקין, אך אני תובע תשובה מדוע החברים חושבים שקבלת ההנהגות האלו יכול להיות יסוד לשיחה בימים אלה, כי בשבילנו פירוש הדבר הוא כניעה.

אגיד כך - מה פירוש של פירוק הסיעות הדרוש לא עשית איזה מעשה, אלא קבלת הנהגה שכל מה שאתה עשית עד עכשיו זה היה חטא.

אגיד עוד יותר: בן-גוריון משתמש, הוא מנסה לאמור: שחיתות מוסרית. אני רוצה דרך אגב להגיד, שאצלנו היה לפני 17-18 שנים חבר, שהוא היה קם ויקרא לחבר בשם בלתי נעים, והוא היה מוסיף ואמר: ראו נא, הוא כבר נעלב, אמרתי לו רק מלה אחת. כך גם בן-גוריון, כאשר הוא אומר שחיתות מוסרית החברים מתקוממים, והוא אומר אז: הביטו נא אליהם, מה אמרתי - אמרתי שחיתות מוסרית.

ב[illegible] לפירוק הסיעות היא ההנחה שחשבה אומרת:

אני מפרק את הסיעה, הנני מוכרח לקבל על עצמי את ההנחה שהוא איבד מבצר את עברו. ברוסיה היה איזה נוסח: תמיד קדימה, אז אפשר לעבודה. מה אתה מוכרח להודות שמתוך, כל מתוכך היה חסר יסודות מוסריים, אתה מתפרק מכל תוכן מוסרי, אתה מתפרק מכל תוכן פוליטי שלך, זה יכול

יוגית

לגוז לא מפני שמשהיו עקשנים, כי אין הכרה כזאת, מה לעשות כי אין הכרה כזאת, מפני שכל אירגון שהוא הבא על יסוד ההכרה של המאורגנים שישנם איזה אמצעים אירגוניים, שהם באופן מלאכותי מעכבים את ההתאמות האידיאית, השפעתה האידיאית החפשית של החברים, לא יכול להיות אחר, זהו דבר טבעי שהיה, הוזה ריחיה.

מדברים על הקיבוץ, האם אנחנו רוצים שתהיה סיעה בקיבוץ – לא, זה איננו דבר טוב, אבל כאשר ישנו צורך ישנה. אני יעוד הבריים אף שעם לא הצבענו על זאת, אם החברים רוצים הם מאסטים, מאורגן, ואני חושב שאף פעם לא שמעו מאתנו כל הערה שהיא, כי כנראה היה להם צורך בכך. אבל מה עשינו? עשינו שלא יהיה הצורך הזה. נדמה לי שהחברים שדברו על זה לא דרבנו סיעה מסודרת, אני לא יודע על זאת, אך אם יש להצטרך – זה זכותו של כל חבר, זו היא זכותם של החברים. זו היא זכותנו שאנחנו נוקטים באמצעים שלא יהיה צורך בזה. אמנם אומרים שבתוך הקבוצות ישנן סבות מסוידות, יש גם יסודות של חיים לא דימוקרטיים בקבוצות, וזה צורך מזמן לזמן במקום זה או אחר, אבל ההופעה של אירגון מתעוררת לרוב על ידי ההתנהגות של הקבוצה, אשר נותנת לחבר להיות בתוך הקבוצה עם הרגשה של שירוי זכויות. אם נוקטים באמצעים אלה מתפורר האירגון, כי אין לו יסוד לקיום.

מפני זה אי אפשר לנו לקבל את ההתנהגות האופוזיציונית מבלי שיוסרו הסיבות, מבלי שתהיה הוכחה, לא שאמון צריך להיות לבן-גוריון למשל, אלא שיש כל הרצון להסיר את המצב שהיה עד עכשיו במפלגה.

בן-גוריון אומר: היו גורמים, נרכיב ועדה ונברר מה היו הגורמים, אבל ההצעה איננה תלויה ברצון טוב של חבר זה או אחר. אני מאמין ברצון הטוב של בן-גוריון, טבנקין ושפרינצק, אך את הגורמים האלה מוכרחים להסיר, ובשביל להסיר את זה מוכרחים להסיר גם את המצב האורגניזציה.

זה לא שאלה של אימון או אי-אמון, ישנו אמון. כשאני שמעתי את גולדה (מאירסון) זו היא שאלה: איך אני יכולה לשבת עם חנה (לפרן)? האם זו היא שאלה אישית, האם בצורה כזאת מעמידים שאלות של תנועה, האם האמון או אי-האמון מתכוון לפעולתו באופן אישי, גם לא לקבוצת חברים, הוא מתכוון לתהליך ידוע שישנו בתוך הציבור ואשר הוא מתבטא בהופעות שאותן אנחנו רואים.

גולדה (מאירסון) אמרה שהיא איננה יכולה להיות בקבוצה אך במקום של מיעוט. לא הבינותי דברים אלה. אני חושב שעליתי הציבור היום במקום של ציבור, בשליחות הציבור, וגם בשליחות של אלקים שלו. איני מבין מה זה מקום של מיעוט בו.

אני רוצה להעיר דבר זה, היסוד, ההנחה שהיתה בהצעת טבנקין במועצה בירושלים, אך היה: שיטה לחוסמ ת, שיטה לחיי שיתוף במפלגה, אך היו הנחות של איחוד. דווקא טבנקין אילו היה רואה בישיבה הדעות המעוררות אי-אמון, איני יודע אם היה בא להנחות אלו ולהצעות אלו, אבל דווקא מתוך זה בא ההצעה, וצריך זאת להוקיע וזה אפשרי להוכיח על יסוד חיים משותפים.

אני מאמין לחשוב בכל זאת: מה חושב בן-גוריון? הוא אומר: איני יכול להיות, יש צורך לפרק. אומרים לו: בחיה אחרת מאשר שייגנו במשך שנה וחצי, אולי זה יתפרק, אולי נגיע לחיים אחרים. מה היא הברירה, אשר להגיד, לו בן-גוריון ראה שיש דיפלומטיה, איזה הכסים, והתכסיס הוא מכוון לא לחיים משותפים, כי למילוג ובאיחוד עם [illegible], בהשפעה אחרת, קודם כל צריך להגיד זאת.

שנית: אם נקודת המוצא היא כזאת, זה מוכרח להביא לא לשיחה, כי אם למלחמה. אבל עברו שנה וחצי של חיים אלה, ועכשיו רוצים לעשות נסיון לשנות את החיים שהיו עד עכשיו על ידי עבודה משותפת, אחריות משותפת בעד המפלגה, בחיה ובראש, מה אתה מפסיד, בינתיים מיזה גורמים אתה מעלה, אשר הם מבטיחים לך יותר להגיע — אם לא לשוב על מילוג, האם הם יעזרו לך להגיע למשך מפלגה טובים יותר, איזה גורמים אתה מעלה מסובה לגורם זה, האם אתה מוסיף גורמים שהם נותנים תקווה?

אחר כך, אם לא נגיע לשלמות, יחעלו הגורמים אשר הם מפריעים לפירוד, יותר גרוע לא יהיה, לחילוף, יותר טבעי, יותר [illegible] לא יהיה, ייתכן שתהיה יותר שלמות, כי מה זאת אומרת שבמשך שנה וחצי היו בך, אין זאת אומרת שאנחנו צריכים להגיע לפירוק מסיעתיות, לפירוק המילוג, מוכרחה להיות אידיאה, ובעקבות האידיאה תהיה יותר שלמות.

עכשיו אני רוצה לעבור מדוע אי אפשר להתפלג, אף כי בן-גוריון וטבנקין הם אנשים טובים, ציונים טובים, סוציאליסטים טובים, ויש להם השפעה על אחרות ההצעה, כי אמונעלים גורמים שהם איננם נותנים להתפלג, אי אפשר לבצור מפלגה — זאת טענתי באחד הכינוסים אצלנו.

שהסיבן המבשיל שלא יוצא תביעה מיים דימוקראטיים, אבוא לאמר ואגיד לו: ישראל מפלגת פועלי א"י בי, כי אנחנו יותר דימוקרטיים מהאחרים במפלגה חשים. האם זה יתקבל על דעת החבר, שיוכיח בושר שהוא יותר דימוקראטי, על כן המפלגה שלו היא יותר טובה. כי לא מצאו עם מיים דימוקרטיים על יסוד זה אי אפשר ליצור מפלגה. גם מאמר השני אי אפשר ליצור מפלגה בלעדיבו ולהגיד: הכל בסדר.

בן־גוריון טוען: אין חילוקי דעות עקרוניים, יש אברים הפועלים אחרת. אתם לא בירבים יותר טובים, אתם לא סוציאליסטים יותר טובים, אבל אתם טועים. ואכן ישאלו את בן־גוריון: מדוע יצרת מפלגה לאור, והוא יאמר: מיבי טובל טעות, זה לא טימן בשביל מפלגה מיוחדת בתוך מעמד.

מפני זה אי אפשר ליצור שתי מפלגות, אפשר היה ליצור שתי מפלגות, שתי מפלגות יכלו להווצר בתנועת הפועלים בארץ. על זה דברו בן־גוריון וברל (כצנלסון), על דרך תימין ושמאל, שזה מוכרח להביא לידי אפיקים סוציאליים אשר יצדיקו את קיומן של שתי מפלגות. אך זה קשה לפילוג, אין בהם סנטימנטים והרגשות - אם כי איני מזלזל בהם, אבל גם להם יש מקורות הגיוניים, מפני זה אי אפשר ליצור שתי מפלגות.

אני בעד זה, ואני רוצה שכל הזמן יפעלו גורמים אשר יקטו על הפילוג. פעם אחת יאמרו לא מרוצים, פעם שניה ופעם שלישית. אני בעד זה שכל הזמן יפעלו בתנועת הפועלים בארץ גורמים אשר לא יתנו ללכת בדרך הקלה של פילוג, ואני אהיה בין אלה אשר ירצו להעלות גורמים אלה שלא יתנו אפשרות קלה ליצור מפלגה אחרת ולא תהיה מפלגה אחרת.

אני מפני זה כל כך מתקומם נגד הקריאה של ברל:
הא לכם, יצרתם פרוגרמה, אני לא רוצה ליצור פרוגרמה. אילו הגעתי לידי מסקנה שיש לי פרוגרמה מיוחדת, שעל יסודה אני צריך ליצור מפלגה מיוחדת, לא הייתי צריך לחכות שמישהו יזרז אותי בזאת. ישנם חילוקי דעות, אבל אלה לא יסודות בשביל פרוגרמה מיוחדת של מפלגה.

אני חושב שבישיבות אלו - אם אני מתרגם לי את דברי הישיבות האלו ישנה סיבה - והתביעות של בן־גוריון ישנה סיבה לתביעה לקבל את היסודות של ועידת כפר ויתקין, זה לא יכול להיות, ועל זה הייתי רוצה לשמוע תשובת החברים מדוע הם חושבים כך.

אני רוצה כל הזמן לחדד את מושב הכניעה, לא כי אני אחוז רצון של פוליטיקה, לא, להיפך, אני רוצה שהחברים יבינו מה פועל בקרבי, אין אני מקבל דברים אלה. אני אומר: התביעה היא תביעה כניעה, כניעה אינה יסוד בשביל התפתחותה של מפלגה, היא יסוד להריסתה, מכיון שכניעה מלאכותית אינה מביאה לכניעה למעשה, אם פועלים הגורמים שהקימו את הסיעה, אם ממשיכים לפעול גורמים אלה, אם אפילו אנשים אלה יכנעו, יבואו אחרים אשר לא ירצו להיכנע.

הפרוגרמה של כפר ויתקין אינה נותנת לכוחות ציבוריים לקבל את ביטויים היחסי בתוך מוסדות התנועה, היא פרוגרמה שאינה נותנת אפשרות לחיות בקומה זקופה בתוך התנועה, ואני לקראת ועידת הקיבוץ בדברי בכמה מקומות,בויכוח עם סיעה ב' בעין חרוד, אמרתי: הפרוגרמה היא קומה זקופה לחברים. אמרתי שהקיבוץ, לא סיעה ב', והיסוד שלי בחיים בתוך הקיבוץ, גם בחיים פוליטיים, היא קומה זקופה. היסודות של ועידת כפר ויתקין הם קומה כפופה ולא קומה זקופה. אני שמוכנע לגמרי, כאשר אני שמעתי את הטענה על זה, שהיה בהם איזו מין קריאה מוסרית: מה, נבוא לועידה כללית של פועלי ארץ-ישראל מפולגים לסיעות, לאן נקרא את החברים, נקרא אותם לסיעות, ואני אשאל: כך נבוא לועידה?

קודם כל אני חושב שהיא לא התכנסה, אבל אם היא התכנסה מה נגיד לפועלי ארץ-ישראל, שאנחנו באים אליהם על יסוד פירוק אדמיניסטרטיבי של סיעות, מפני שאין הצל החברים ההכרה שבעבר לא היה לזה יסוד; אין אצל החברים ההכרה שבעבר לא היה יסוד לסיעות, שזה היה דבר בלתי מוסרי, שזה היה דבר לא הכרחי, נגד הכרתם, מתוך איזה לחץ, מתוך דברים מלאכותיים; ואם אין להם הכרה זו, הם מוכרחים לבוא ולהגיד שהם נכנעו.

איזה יסוד זהו בשביל הרגשת אחרים ובשביל אמון אחרים בתנועה, שהם יכולים לעמוד בה בקומה זקופה. אגידו: תקבלו את העובדה שאני לא ארגיש את עצמי בקומה זקופה אחרי שאקבל תביעה זו. אם יש לי הרגשה כזאת, אם זו היא עובדה, הרי אבוא לועידה הכללית ואקרא לחלקים אחרים, אני מוכרח להגיד להם: אני לא מרגיש את עצמי טוב.

נבית לאחר הישיבה נאמר: קבלנו את הדרישה, אך אני אהיה מוכרח להגיד, שאני איני מרביש את עצמי טוב. לא יברא איחוד רחב, לא תברא ועידה כזאת, לעומת זאת מה אני אומר? אם אנחנו נבוא לועידה כמו שאנחנו, בהורכבנו היום היום המשייש, ואנחנו חושבים שצריך להגיע לשלמות המפלגה, ואנחנו צריכים להיות מאוחדים, כולנו צריכים להיות מאוחדים, אנחנו מעלים גורמים של איחוד: היום דימוקרטיים, אנחנו מאמינים בזה, אתה השומר הצעיר רוצה לנסות, אנחנו נותנים לך אבטונומיה לכמה שנים. אני חושב כמו טבנקין, שהרבה שנים לא יתקיימו בסיעה מאורגנת, כי יהיה להם צורך להצביע אחרת, להיות לפי הדעות, לא לפי המסגרות האירגוניות.

אם אין בזה דבר משנה, הרי מספרים הרבה חברים, שבתנועה פועל אי-אמון, ואין זו אשמרה של הרגשה חשית בתוך המפלגה. אין עוקרים הרגשה זאת? מדוע צריך זה להיות מכשול? אנחנו איננו באים משיחות אלו באישור הסיעות, כלומר אנחנו איננו תובעים שבקיבוצירן צריך להסכים לזה, שקיום הסיעות זה דבר טוב ושהוא משלים עם זה, אך הוא איננו יכול לתבוע גם מאתנו שאנחנו נגיד את אשר איננו חושבים.

אני כל הזמן נעמתי באיזה דרך, ראיתי שהחברים ידעו במה אני חי בתוך משא ומתן זה, ישנם חלוקי דעות בתוך המפלגה, היו עד עכשו גורמים, שמוכרחים היו להביא לארגון החברים בסיעות, אין יסוד לקיום שתי מפלגות, מוכרחה להיות מפלגה אחת ויכולה להיות מפלגה אחת, המועצה בירושלים היתה מועצה אשר עוררה אימון, ששני הצדדים רוצים להגיע לחיי שלמות בתוך המפלגה, שהם רוצים עכשיו להעלות גורמים, אנחנו בכל אופן רוצים להעלות גורמים, שהם יביאו לחיי שלמות במפלגה, ואנחנו מרגישים לאחר מועצת ירושלים בתביעות אלו בניעה מוחלטת להחלטות ועידה כמו ריתקין. הרגשתנו המוחלטת היא שזו היא כניעה, אנחנו מוכרחים להוא לידי המסקנה, שאין בזה תכלית לאיחוד רחב של המפלגה עם חלקים אחרים, אין בזה תכלית גם להבראהמפלגה. אני הייתי רוצה שדברי ישמשו מעין בדיקה, והחברים ינסו לענות על דברי אשמרתי.

איני רוצה להעלות עכשיו שום שאלה אחרות מלבד שאלה זו. בישיבות אלו אנחנו מוכרחים להבין אחד את השני, למה כל אחד יכול להגיע

בשיחות אלו ולמה הוא אינו יכול להגיע. בדברי רציתי להגיד איזה תוקף ישנו בי ומה הוא הגבול אליו יכול אני להגיע.

בדברי בן-גוריון שמעתי גם איזה איום - אני לא רואה מלה אחרת בה אוכל להשתמש, הוא אמר: נלך לועידה, נקרא ועידה, נקרא מועצה. נאסף ביום הראשון ובערב תתקיים המועצה, ושם עומדת השאלה מה יעשה כל אחד, וצריכה לעמוד השאלה לפני כל אחד: מה יעשה השני, מה יעשו במקרה שאנחנו יוצאים מהשיחות האלו בלי פתרון, זה לא מוכרח להיות, אני לא מוכרח עכשיו לחשוב מה יהיה,אם אני אצור מפלגה חדשה, אם אצור אירגון חדש, אך אני מוכרח ללכת לועידה, אני עומד בפני הבחירות, אני לא מחוייב לענות על זה לעצמי, ומדוע אני לא מחוייב לענות, אגיד לכם חברים.

אם אמרתי שאין יסוד ליצירת שתי מפלגות, אני יודע שאין לזה גם כוחות. אין לזה כוחות אצלנו, ואין לזה כוחות גם בחלק השני, איזו מפלגת פועלי ארץ-ישראל שלא תהיה היא שואבת את כוחות משני פלגים של דרך שלם - של השומר הצעיר וחלק של הקיבוץ המאוחד, אינני מאמין שיהיה למישהו כוחות לזה, גם לנו אין הכוחות לזה, באותה מידה. החלק הגדול שלנו חי את חייו בקיבוץ, ומניין יהיו לנו כוחות מספיקים בשביל הקמת מפלגה, אבל אם אני מדבר על עצמי, על חברי, אני יודע כל הקשיים שישנם, אינני מחוייב עכשיו לעשות את החשבון, אם אני הולך עכשיו ליצור מפלגה חדשה, בשביל לא להסביר למה שיש - זו איננה יכולה להיות הפרוגרמה שלי בחיים, דבר הקומה הזקופה אינו יכול לשמש פרוגרמה.

מה שאינני מקבל איני מקבל בלי שום חשבון מיוחד. יש חברים מועטים, אשר ודאי לא ישתתפו בסיעה זו או אחרת, אני ודאי בכלל לא אהיה בשום מפלגה. אני יודע שכל הדברים, כל דרכי התנועה, הדפוסים של המפלגה הם סתומים בשבילנו, אין זה דבר שאתה יכול לעשות תכנית משקית. לא ידועים לך לא גבולות הקרקע, לא המים, לא מעיינות למים, אין לך הנתונים לסידור תכנית משקית. אך אני אינני מחוייב לעשותלי עכשיו חשבון זה.

גם עכשיו אני שואל: מה יהיה, אם לא תהיה מפלגה אחת, נצטרך לעשות שתי מפלגות, יצטרכו ויצטרכו, ויתכן שאינני יודע זאת, אני רק יודע בלי דיפלומטיה, בלי מלחמת עצבים, אני מוכרח להגיד מה הוא הגבול שאליו אני יכול להגיע, יותר אינני יודע.

ההצעות אשר אני שמעתי מפי טבנקין במועצה בירושלים – שמחתי להן. הן לא היו מנוסחות בשיחות למפרע, בשיחות מוקדמות, הן נולדו ביום ההוא בירושלים. זה לא נכון שאלה היו צימוקים שטבנקין לקח מכל אחד. אני מרשה לי להגיד זאת. שקולניק, בן־גוריון יכולים להכחיש זאת, כל החברים אשר דבר במועצה גם הם קבלו את ההנחות, כל אחד מנקודת השקפה שלו. הוא הבין אותן, וראיתי שהוא עבר את המסגרת המקובלת על כל צד, מצד השני עבר את המסגרת המקובלת של החלטות ועידת כפר ויתקין, אנחנו עברנו את המסגרת המקובלת של אי־השתתפות במוסדות ואי־פעילות במפלגה.

וראיתי שלא בבבולהאלה הוא קבל הנחות אלו. מכיון שראיתי את המכים בשבחי בחדר ההוא בירושלים, שמעתי את הדברים כאשר נאמרו, אני לא יכול להוציא מלבי שזה דבר אפשרי, שהוא התקבל על דעת כולם.

<u>בב"ג:</u> מה?

<u>ויניה כהן:</u> אולי לא כולם, אבל אלה ששמעתי בועדת הותיקים, חלק גדול אמרתי – שקולניק, בן־גוריון קבלו את ההצעות.

<u>בב"ג:</u> קבלתי ההצעות הללו?

<u>ויניה כהן:</u> אני חושב שקבלתם. זו אינה עלילה, כל אחד יכול להכחיש. זה לא ענין של עובדה, זהו ענין של הרגשה. אני אומר בישיבה ההיא הרגשתי שזה מתקבל, שזה בעצם – אם לא לדבר על החלטות ועידת כפר ויתקין – זו היא [illegible] היחידה האפשרי. מפני זה אני משוכנע שכולם חשבו אז שאפשר להקים תנועה. אני יודע מה בא אחר כך, אחר כך באו גורמים לוחצים לחץ, אני טוען כל הזמן שהמריעה ארוחת הערב שהפסיקו את הישיבה, כי אחרי זה לא נתחדשה הישיבה, אני כתבתי פתקא לבן־גוריון בישיבה השניה, הוא לא ענה, הוא עשה לי תנועה בזאת בראש, שחשבתי שהוא מסכים אתי, אבל בכל זאת אני אומר: כל אחד ציפה להמשך, כי החברים חשבו שכך אי־אפשר. הכל נכון: בן־גוריון טען שהוא אינו יכול להיות עם מיעוט. שקולניק אמר: איך נבוא לועידה מועלים, עם מיעוט אובלי מיעוט, הכל נכון, אי אפשר להכחיש הדברים, אבל בכל זאת היתה איזו תפיסה דינאמית שהדבר יבוא, כל אחד שואף שיבוא הדבר, שיתגשם הרצון, זה לא יכול להיות מיד, מוכרחה להיות תקופה שתוכיח שזה יכול לבוא, וכל אחד צריך לעשות במיטב יכלתו. במשפט אחד: אני תובע בישיבות אלו המשך של השבת ההיא, יום ראשון של ישיבת ועדת הותיקים בירושלים.

(אחריו שפרינצק)

<u>י. שפרינצק:</u> נוצרה ליבינגדה יקרה - היה יום שבת, הכלב מאך לפרינץ, בא מוצאי שבת, הפרינץ של היינה הפך שוב לכלב; נוצרה ליבינגדה שניה: לולא ארוחת הערב - צד אחד חושב: הם היו מקבלים את ההצעות שלנו, והצד השני חושב: היו מקבלים את הצעה טבנקין.

<u>ד. בן-גוריון:</u> הצעת טבנקין היתה: הצעות בן-גוריון, שקולניק, שפרינצק עליהם קיום סיעות.

<u>יש. שפרינצק:</u> אחר כך שואלים: מה היה ביום שבת, ביום שבת דברו דברים שונים, אבל היתה הרגשה אחת, כל אחד הרגיש דבר מה באותה שבת. מדוע היתה ההרגשה אין כפר ויתקין, אין סיעות, זאת היתה הרגשה, כך צריך היה להתנהג.

זו היתה ההרגשה. ניכנס לסערת החיים, למפלגת פועלי ארץ ישראל, אתה חוזרים לעבודה בפרוטוקציה, שהיא תרי קיום סיעתי, אין חולקים על זה, יישאר שאלות באויר שהן מעוררות תיקון, הצעתי ועדה שתשב באופן תמידי יומם ולילה.

זה היה הסיכום, זו היתה ההרגשה. כך הולכת ונוצרת הרגשה יקרה - היא יום אחד, עוד מעט ומתבקעים השמים והיתה התפילה נשמעת, ברגע האחרון נרדם מישהו, ולכן לא נשמעההתפילה.

איני רוצה באופן כה פיוטי לתאר את הדברים, בכל זאת אנחנו מדברים, עכשיו אנחנו באמת מדברים ומדברים ומה יהיה?

אומרים כולם: אי אפשרי פילוג, וכל אחד מסביר מדוע, אבל צריכים גם לפעול, להיות, אין אנחנו יכולים להפוך למוסד של שיכנוע הדדי, אנחנו צריכים לדוז, וזה אשר יקרא מעם את הפרוטוקולים יקבל רושם של השיר היהודי הידוע "פרעגט די וועלט אן אלטע קשיה", ובאה תשובה בנגינה, וחוזרים ל"פרעגט די וועלט אן אלטע קשיה", אי אפשר כך, צריכים לזוז, ובכן מה היא התזוזה? לא הייתי בבוקר הישיבה בשבוע שעבר, נדמה לי שהיו הצעות בן-גוריון, שבהן היה פקומפרומיס גדול מאד. שמעתי מה שהוא, אני רוצה שנשב עכשיו ונשוחח באופן מעשי, ולא "אייננדיידן", שאחד רוצה דווקא סיעה, והשני רוצה דווקא החלטות ועידת כפר ויתקין, אלא נראה מה הוא הדבר המינימלי, לי נדמה שבהצעת בן-גוריון בישיבה הקודמת היה דבר מינימלי: קוראים לועידה, סיעה ב' כאירגון ארצי אינה קיימת,

יש קבוצה של סיעה ב' בתל־אביב – היא קיימת כל זמן שהועדה מבררת את השאלות, אבל אין טעם כיום, אלא לאחר היום ההוא לדבר על קומה זקופה ועל קומה כפופה, זה כבר משונה מאד, אין שעבוד, אין כניעה, יש סידור עניגים לזוז, כדי שתהיה אמורה הדריה, לא הרגשות מדריות, אתה שרים במלוא הקומה, מה דרושה מירה להרגעת כל הרוחות ולנסות להכנס לסערת החיים, או שזו תהיה ועידה כללית, או שאלה יהיו החיים מחוץ המועדים מאד. ברור ששאלתנו אינה עומדת בשום התאמה לסערה אשר מחוצה לנו, והייתי רוצה שנזוז באופן חיובי.

ד. בן־גוריון: אני מקבל את דברי ויגיה כפרי שיקול. אחרי הישיבה הקודמת ויניה היה האיש אשר דרש להמשיך את הישיבה ולהפגש עוד הפעם. איני יכול להגיד שאני שמח למסקנה זו, אבל אני מקבל אותה בעובדה. מבין שאני מקבל את זאת כעובדה אני רוצה להגיד לויניה דברים אחדים.

אני לא אדרוש ממך כניעה, אנסה לקומם אותך שלא תיכנע. לא אדרוש ממך קומה כפופה, אך איני חושב שאתה זקוק לעצתי, אתה תעמוד בקומה זקופה. לא אדרוש ממך להגיד מה שאתה אינך חושב, תגיד רק מה שאתה חושב. איני חושב שאתה זקוק לעצות אלו. אתה נקטת בדברים אלה, זו היא עצתי.~~xx~~.לעצמי אתן למעסים עצה להיכנע, אך איני מייעץ זאת לך, בכל אופן איני דורש זאת ממך.

אני רוצה גם לפרש בשבילך מה בשבילי יש משמעות מוסרית בענין הסיעה, רק בשבילי, לא בשביל אחרים, אחרים תופסים אחרת את ענין המפלגה וענין הסיעה. אגיד מדוע אני לא יכול לראות סיעה ~~א~~ בלי שמירות מוסריות ~~א~~. כי איני יכול לתאר לי מפלגה שבה כולם חושבים כמוני, מפלגה כזאת מורכבת מאיש אחד, איני רוצה מפלגה מאיש אחד, איני מאמין במפלגה של איש אחד. אני רוצה להיות שותף עם מספר אנשים, ואני מוכרח להיות שותף עם מספר חברים, שאינם חושבים כמוני, אבל איני מסוגל במפלגה כזאת לסדר לי סיעה בלי שמירות מוסריות בשבילי.

אני יודע שהיום אני בשאלה אחת בדעה עם חבר זה, מחר בשאלה אחרת אוכל להיות בדעה אחת עם חבר אחר, ובלי לעקם במשהו את הכרתי המוסרית לא אוכל לעשות זאת, זה לא חל על אחרים. יש חברים שמתוך הכרה מוסרית הם אינם יכולים להיות במפלגה, אבל אני מקבל את זאת. הם באמת אינם יכולים להיות במפלגה מבלי לעקם את הכרתם המוסרית, אני לדרגא כזאת של מוסריות לא הגעתי, אני רק הגעתי למוסריות שבמיעוט לא אוכל להיות. לא צריך שתהיה לך מענה כזאת: מי יודע מתי ניפגש, אינני רואה שום תועלת בענין אבירורישן מעבר, למה היה ענין זה, מה היה בענין זה.

הייתי בכינוס של נוער, עומד בחור צעיר ואומר: למה מבלבלים את המוח, ואמרתי לו: ייתכן שאנחנו ניכשל, לא אחרים גם אם ניכשל כי אנחנו מוכרחים לעשות את הבנין, לא הצטערתי על האיחודים הקודמים.

היה בנין לאחר יהודים בירושלים, אם ייכשל אצטער, אבל לא אחרים. אני רק רוצה שוינייה ידע שהיו עוד חברים שהיה להם אותו רצון כאשר היה לו, אין לי ספק שהיה לו רצון לאיחוד באותו יום, ואני כל כך לא קבלתי את הרעיון של סיעות בדברי טבנקין כמו שלא קבלתי זאת קודם, וכמו שאינני א מקבל זאת עכשיו.

מדוע הם בכל זאת קיוו לאחדות, לא כי הם קיוו שוינייה ייכנע, אלא כי הם באו לידי הכרה שיש צורך באחדות, כי עד כה היתה טעות.

כאשר פועלי ציון בא"י ביטלו את מפלגת פועלי ציון בארץ, הם לא עשו זאת, כי ברל כצנלסון הכניע אותם, הם עצמם החליטו על זאת, הם לא נכנעו לברל כצנלסון, לא יצחק טבנקין, לא רמזף לא יבנאלי, זה היה הרצון של חברי פועלי ציון, כי הרגשתי שאני יכול להיות חבר אתם, כמו שאני יכול להיות חבר עם כל איש, ועשינו זאת בקומה זקופה מאד, אבל אילו לא היו רוצים טבנקין, רמז, יבנאלי – לא היו מכריחים אותם, לא היה עולה כלל על לבו של מישהו להכריח, אלא היתה שעת רצון.

אחרי חצי שנה קם הרעיון של איחוד אחדות העבודה עם הפועל הצעיר, מישהו הכריע? בקומה זקופה החליטו, אבל לא נכנעו, ואם להיות יחד במפלגה אחת עם חברים שודים זו היא כניעה, זה לא יהיה, לא תהיה

כניעה, אנחנו מכירים קצת את החברים האלה, חברים אלנה אינם נכנעים. אם טיגור באותו יום, שבגו שאין צורך בסיעה - לא נורא שמעיבר, אולי עוד הרבה עמים נטעה.

אם דבר זה הוא שיקול אחרון, ואני חושב שהוא שיקול אחרון במקומה זו, אין שיקול אחרון בכלל בעולם, מצד החברים האלה - אני מקבל דבר אחד מדברי ויניה, שפה לא צריכה להיות דיפלומטיה - נדמה לי שאין לנו מה לעשות ליד שולחן זה. אנחנו חברי מפלגה אחת, נלך אל המועצה, המועצה תחליט אשר תחליט. תציע אתה את הצעותיך: המפלגה בנויה על סיעות, אנחנו נציע להשומר הצעיר להתאחד באחת הסיעות; דבר אחד אנחנו שנינו מקבלים: אנחנו חברי מפלגה אחת, ולכן נלך אל מועצת המפלגה, ואולי נצטרך הלפרד.

אני מדבר רק בשמי, וזה למרות זאת שחנה (למרן) מסרה לי לפני הישיבה שהיה בעיירנות - אחר כך נתברר הדבר שלא בעיירנות אלא במשך הפעולות בצבור היה כינוס של סיעה ג', היא גם קראה שמות של משתתפים: גמירובסקי ודיאמה. גמירובסקי אמר לי שהוא היה באותה שבת בראשון לציון לאסיפה המפלגה שלא נתקיימה, ודיאמה אהרונוביץ היה באותו יום חולה, ולא נסע למקום אשר בו הוא היה צריך להיות בשם המפלגה. גמירובסקי לא ידע על אסיפה כזאת, גם אני איני יודע עליה, ולכן חנה, אני אומר רק את דעתי - דעתי בלבד, לי נראה אחרי דברי ויניה ש שבמסיבה זו אין לנו מה לעשות. אנחנו חברים במפלגה אחת, יש מוסדות מפלגתיים, הם צריכים לדון ולהחליט.

שאיה רצון טוב מצד כולנו אין ספק, אבל הוא נכשל.

<u>ויניה כהן:</u> הערה עובדתית: לא דברתי בשם מישהו, אלא רק בשמי אני.

והפסקת הישיבה הקודמת - היתה שעה מאוחרת בלילה, ואני אמרתי שאיני מוכן לדבר, לא היה לי רצון באופן מיוחד להכין את דברי. אם בן-גוריון מקבל את הדברים שזה היה פרי שיקול, החברים אינם צריכים לקבל כך, אני דברתי רק בשמי, הייתי לגמרי חפשי בדעות.

<u>ד. בן-גוריון:</u> איני יודע מדוע ויניה ראה בצעתי איום: היתה מועצת המפלגה, היא נפסקה, היא צריכה להיגמר, כל עיכוב המועצה הוא על חשבון המפלגה.

<u>ויניה כהן:</u> לא אמרתי שדבריך על קיום מועצת המפלגה הם איום. אמרתי רק שאתה מסכים להפסיק על מנת שאנחנו נפגש בבוקר ובערב תתקיים מועצת המפלגה.

<u>ד. בן-גוריון:</u> אני מצטער שזה לא היה כך.

<u>ל. שקולניק:</u> אני מתייחס לדברי ויניה. נראה לי שגם ויניה לא ענה על השאלה שאני בכל זאת שאלתי פעמים אחדות בישיבה הקודמת, גם בן-גוריון שאל אותה, וגם חברים אחרים שאלו: איך בכל זאת הולכים לועידת איחוד; אני שואל את השאלה.

כאשר ויניה אומר שזו היא הצעה של קיום הסיעה, אני מבין שאין זו הצעה ליומיים, אלא כל הזמן שיהיה צורך שהיא תתקיים – היא תתקיים, האם לועידה אנחנו הולכים על יסוד סיעות. אני שואל את ויניה: אנחנו בכל זאת נדברנו על פניה להשומר הצעיר בתנאים מתאימים, האם אפשר לדבר שהוא יבנס, שיהיה איחוד.

<u>י. טבנקין:</u> אני מוכן לענות.

<u>ל. שקולניק:</u> קודם כל אנחנו פונים אל עצמנו. אני חושב שזה דבר בלתי אפשרי. לא ניתן במצבנו של היום, כמו שהרבה דברים חשובים אינם ניתנים.

ויניה אמר: אין זו פרוגרמה, זה טוב שהסיעה עשתה שלא קבלה פרוגרמה, הם יתנו למפלגה פנים יותר דימוקראטיים. אך לדעתי בסיעה מתחיל ענין הכניעה. אתה רוצה לקשור את דבריך ליום הראשון של ירושלים, ואתה אינה מוצא כל אפשרות לכך. אנחנו נמצאים ערב פתיחת שערים גדולה, וזה נראה לך בכניעה או בכפיפת קומה.

השומר הצעיר לאחר כמה שנים של קיום נפרד, לאחר מהליכים "עדתיים", לאחר כל מיני גילגולים, שהוא יכול לומר שהוא לגמרי שונה מאתנו, שונה מא' ועד ת', הוא טוען ודאי זאת כל יום, מה אנחנו נגיד להשומר הצעיר הזה, א הוא לא ילך לקונציסיה, זאת שמקתי.

אמא יש מפלגה שלמה, חזקה, אנחנו יכולים להרשות לעצמנו לתת קונציסיה למפלגה כזאת, אך במצב כזה בתוך המפלגה, באשר אתה בעצמך אינך יודע איך, ואתה צריך באמת להגיע לדבר גדול זה – מה תגיד להשומר

הצעיר, הרי גם ידרוש עכשיו הרבה יותר מאשר דרשו ב"קאהירו סימיי", הוא צריך לדרוש כביעה של המפלגה, שהמפלגה תיכנס אליו, והוא יתן למפלגה איזו זכות, איך נוכל לדרוש שהוא יתאחד אתנו, שיוותר על היותו מפלגה, אינני מבין דבר זה, צריך להציע "בריה קיבוצית", או אותה ועדה שהיתה במלחמה הקודמת לפועלי ציון ולהפועל הצעיר ומרכז בעלי המלאכה.

__י. שפרינצק:__ זה היה בשביל רעבים.

__ל. שקולניק:__ גם אנחנו רעבים לדבר אורגני.

זהו המכסימום שאנחנו יכולים להציע: להסתמך עליך, להסתמך על חברים בתוך המפלגה.

לו יכולנו, אילו קם מישהו והיה מוציא אותנו בציצית ראשינו, היינו צריכים לקפוץ על פי התהום של תקופה, יש בכל זאת עבר, יש בכל זאת הווה, והתורה מתקיים בנו באיזה מדה, אנחנו אוכלים איש את בשר רעהו.

לעצמך אתה דורש סטאטוס של מפלגה בתוך המפלגה; לו אולי תואיל לתת תקופת מעבר, והם מוכרחים לשאול אותך: למה נלך לזאת, איך נקרא במציאות לאיחוד, אם רוצים זאת במציאות.

אני אינני יודע, אולי מפני שרינה דבר על זאת, לפני שנכנסנו לשיחות היינו רגילים לדברים כאלה, אני חושב את הרצון הטוב והכונה של כל אחד מאתנו להסיר אבני נגף, ואולי הייתי צריך לחשוב שמה שאני מדבר היום זה עלול לקומם, אך אינני חושב שזה כל כך עומד ברומו של עולם, אם כן לאחר שנה צריכים לעשות זאת, אך אתה דברת עכשיו.

אינני יודע - אמרתי איזה דבר נקים מאד, אולי אצטרך לצטט את עצמי: אמרתי נחזור לאנשי-אנשי - אנשי כפר ויתקין, אנשי שלשי, אנשי כל החשבונות, סוטמינדירן הכל - זהו מה שאמרתי אז.

לו הייתי שומע שרינה ממש דרך, אם אתה מגיע לכך, ואתה אומר מה שלא היה בכפר ויתקין, אך אתה רוצה את ההיפך, אתה רוצה שהמפלגה תגידו: היה משאל, היתה ועידה, עברנו במשך הזמן, אתה רוצה שאני כאיש המזכירות לאחר שנה וחצי של עבודה אגיד שלא עשינו ולא כלום, שהמפלגה הזאת לא יכולה להיות, שאינם יכולים להיות בה בקומה זקופה, ואי אפשר שחבר יבוא לעיני חברי בעין פקוחה, אי אפשר לפתח עבודה וכו', על כל העבודה

סוף

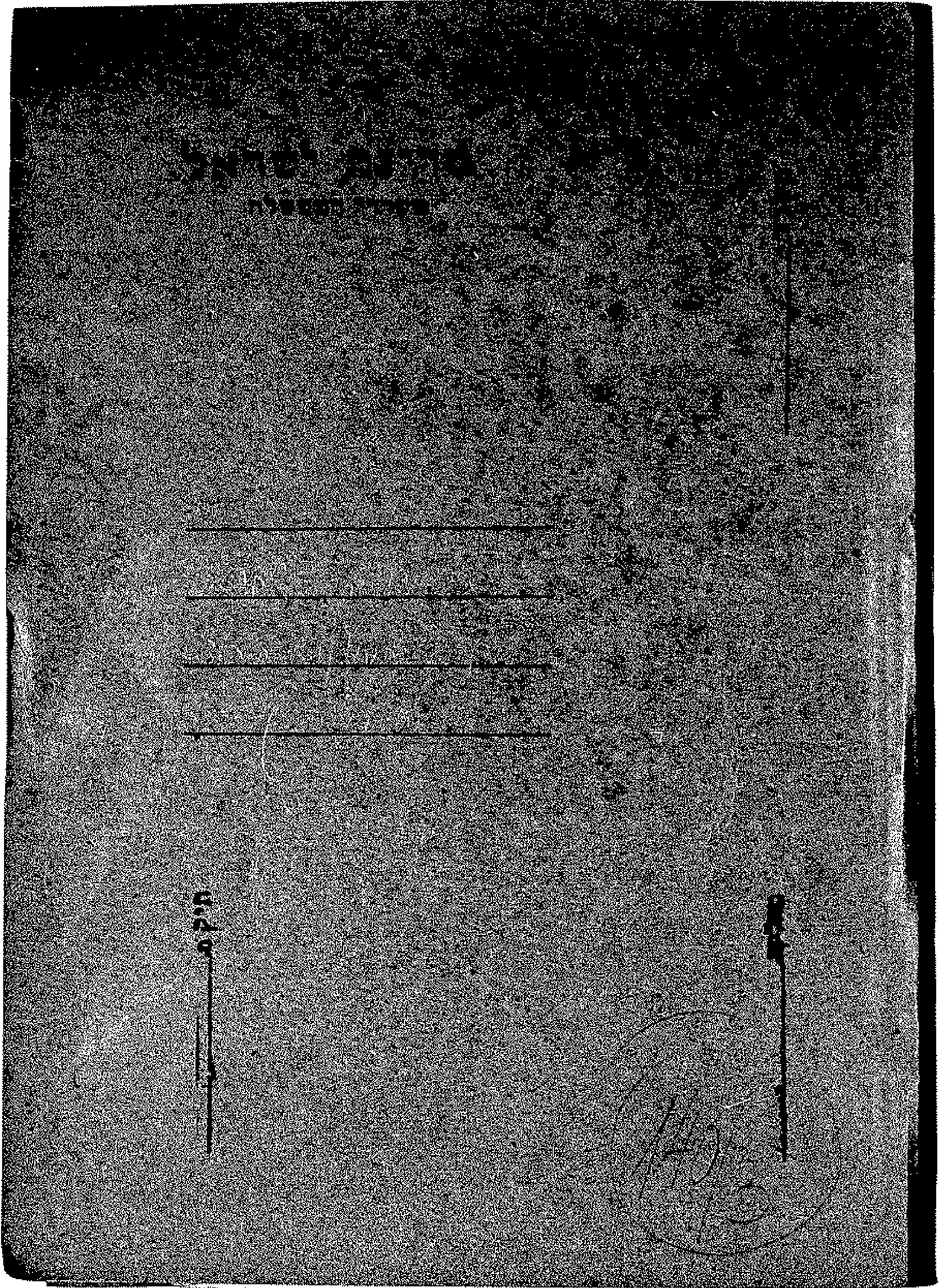
[illegible]	[illegible]
מספר סופי :	
מספר מקורי:	
מספר זמני : 96	סיווג בטחוני:	התאריכים 1944

10.000 (4.60) 9140/221

התחלה

[illegible]	פרוטוקול ישיבת הנהלת [illegible]
מספר חוץ:	
מספר מקורי:	
מספר זמני: 140/3	מיקום במשרד:
	תאריכים: 1953

10.000 (4.80) 2140/227

<u>ס ו ד י</u>
ספ' 63.

<u>ס י ו ס א</u>
סטינוגרמה

פרוטוקול
מישיבת הנהלת הסוכנות היהודית לא"י,
שנתקיימה בירושלים, ביום ה-26.9.1943.

נ ו כ ח י ם:
מר בן-גוריון, יו"ר,
מר. גרינבוים (בחלק הישיבה),
דר. סנטור, [illegible]
הרב פישמן,
מר קפלן,
דר' שמורק,
מר שרתוק
מר שפירא
דר' יוסף
דר' גרנובסקי
דר' הנטקה
דר' ליאו כהן,
מר איזנברג,
צבי פינון

ע ל ה ס ד ר: דו"ח על פעולת המכון של ההנהלה.

<u>מר קפלן:</u> עבודות המיכון שלנו לא רוכזו ביד אחת, מתוך הסקירה תראו שכמה עבודות נעשו על ידי שני אנשים, במידה ידועה עבודה כפולה, אך זו נעשתה בידיעה ובכוונה, כדי שאח"כ נראה אולי את שתי המסקנות. רוב העבודות רוכז על ידי המכון לחקר הכלכלה. עבודות אלו התלו בעבודתן עוד בימי דר' רופין המנוח, ובהן חלק אחד בהן רצה דר' רופין לתת תמונה מהפעולות וההישגים שלנו בארץ-ישראל.

בזמנו הזמין דר' רופין 9 עבודות, 6 מהן מוכנות – חלק מהן הודפס בצורת חוברות – לא כולן הודפסו כחוברות, וחלק שני של העבודות לא נדפס, וזה תלוי בהחלטתנו, ואלה העבודות:

1. הישגי החקלאות בארץ-ישראל – חוברת זו נכתבה על ידי דר' רופין, והיא הופיעה בעברית ובאנגלית באנגליה.
2. הישגי התעשיה בא"י – הוזמנה ע"י דר' רופין אצל דוד הורוביץ והיא הודפסה בחו"ל.
3. פרופ' בובר – תחית היהדות בארץ-ישראל;
4. קדוינקר – הישגי התרבות והמדע בארץ-ישראל.
5. דר' י' לבדסהוס – צורת החיים בארץ-ישראל, זה בקשר עם הקבוצה.
6. דר' רופין בהשתתפות המכון לחקר הכלכלה על משק הסתדרות העובדים.

עבודה זו הוכנה על ידי דר' סנצבר וכהן, ונדפסה בעברית ובאנגלית. עבודות שהוזמנו, החלו בעבודן, אבל הן עוד לא נגמרו: עבודה אחת בדבר המשק הכספי הציבורי ועבודה שניה על הבנין העירוני – את העבודה האחת מכינה הגב' משקה, והשניה בן-נתן.

החלק השני של העבודות שנעשו על ידי המכון לחקר הכלכלה היה לשם קביעת כוח הקליטה של ארץ-ישראל, ועבודות אלו צריכים להלק לשני חלקים בראשונה עבודות כוללות ואח"כ שורת מחקרים בודדים. גם הטעם צריכים להעמיד במרכז העבודות הכוללות את עבודתו של דר' רו.ין "ידוי קיז אוף דצייוס", דר' רופין כתב חלקים שונים של הספר גרמנית ואנגלית, ועתה מתרגמים את הספר לעברית ולאנגלית, זה יהיה ספר בן 6 גליונות דפוס בערך.

לספר זה רצה דר' רופין המגמה לצרף את עבודתו של דר' לודוויג גרינבוים, אשר רוצה בעבודתו זו להוכיח ולתאר מה יהיה המצב הכלכלי בארץ-ישראל, כאשר מספר היהודים יהיה 1,800,000 או 2,500,000. דר' רופין בנה את העבודה שלו על עליה הולכת וגדלה, והגיעה למסקנה שלאחר התפתחות – נקרא לזאת – אורגנית, לפי פורמולה מסוימת נגיע כעבור מספר שנים מסוים למספר זה של יהודים בארץ-ישראל. דר' גרינבוים יחד עם דר' ברוטמברג ניסו עתה לעשות עבודה שניה, הבנויה לא על עיקרים הקודמים אלא על הפרינציפים שעליהם דבר בן-גוריון: בבת אחת באים מליון יהודים ועומדת השאלה של הקלטתם. הם ניסו להכין תכנית זו שבמשך שנה אחת גדל הישוב היהודי מ-520,000 נפשות ל-1,520,000 נפשות, איך להקליטם ראשונה בעבודות זמניות ואח"כ בעבודות קבועות.

עבודה כללית שניה, המטפלת גם היא בשאלת כוח הקליטה של א"י היא של דוד הורוביץ, שגמר כבר אותה, ועתה היא נכתבת במכונת כ תיבה, וכעבור שבועיים-שלושה תהיה מוכנה. זהו אותו הנושא אלא הגישה וההוכחות הן אחרות.

בנוסף לעבודות הכלליות האלו הציע דר' רופין סדרה של מחקרים לבדיקת כוח הקליטה של א"י בענפים שונים, שגם בשטח זה נעשית והולכת סדרה של עבודות, חלק מהן מתרכז סביב הקהק"ל, והן נעשות על ידי הקהק"ל המכון לחקר החקלאות, בצרוף – מצד אחד משרד המים של הסוכנות היהודית והקהק"ל ומהצד השני אחד המומחים למים העובד בקשר לתחנת חקר החקלאות ומחלקת ההתישבות.

בשאלת המים יש עבודות כוללות ויש גם עבודות מפורטות. משרד המים שלנו ניסה לעשות מחקר כולל – מחר מאזן המים בא"י. עבודה כזאת נעשתה כבר לפני הרבה שנים בקשר עם הועדה המלכותית, והם ניסו כעת לאור הנסיון שנאסף במשך השנים האחרונות להשלים העבודה. הם ניסו לחקור שלושה מקורות מים עיקריים: מי התהום ומי בארות, מי נחלים ומי-שטפונות, מי גשמים במידה שהם בולעים מההרים. מכל שלושת המקורות הדבר הידוע פחות מהכל והדורש באמת חקירה נוספת גדולה מאד הם מי-השטפונות (מים נובעים), וזה הדבר המפוקפק ביותר ושבו יש יותר מהכל חילוקי דעות, וחילוקי הדעות הם גדולים מאד.

עבודה הצעה לעשות מחקר יסודי בשטח זה, אך התכנית לא הוצאה לפועל, כי נתקלו בפרובלימה אשר ההנהלה או הועדה תצטרך להחליט עליה – העבודה בהיקף רחב יכולה להיעשות רק בשיתוף עם מחלקת הממשלה, ומצד המחלקה כאילו היתה נכונות לעשות העבודה, אבל אנחנו מחכים להחלטה.

בשטח אחד של א"י החלטה מקירה, אך היא לא גבמרה - זה בנגב, וגם בו אי אפשר לעשות הקירה רחבה מבלי להגיע להסכם עם הממשלה, וגם שאלה זו תלויה באויר עד קבלת החלטה פריבציפיונית.

על סמך ניצול שני מקורות עיקריים - בעיקר מי הנחלים ובחלק קטן יותר את מי-הגלישה, נעשו בארץ כמה תכניות גדולות של השקאה, והפרינציפ שלהן הוא משום מאוד ריכוז מקורות מים והעברתם למרחקים. תכניות גדולות אלו הן שתים.

תכנית אחת נקרא לה בשם האיש שנתן את האידיאה - תכנית בלאס, שהיא בנויה על ניצול מי-הגלישה (המים השוטפים מההרים), מי מקורות הירדן והעברתם, ביחוד לנגב, במידת מה גם לבקעת הירדן. זו היא תכנית אשר לפי הערכת המחבר יכולה לתת מי השקאה למיליון דונם בערך, רובם בנגב.

יש עוד רעיון של ניצול המים בצפון ארץ-ישראל ואולם גם המים הקרובים לגבולות הארץ, אשר הם ברובם הולכים לאיבוד, ואפשר לנצל אותם לסידור השקאה לא רק של הסביבה, אלא גם להעבירם למרחקים גדולים יותר, חושבים על העברתם לנגב, השקאה של 3/4 מיליון דונם בצפון והעברת המים דרומה בצנורות ובתעלות, לעתים מתחת לפני האדמה.

יש תכניות המכוונות לאותם המים, אבל בהיקף קטן יותר, של המהנדס ורבר, והוא מדבר על כמה מאות אלפים דונם (בנ"צנ יש לו גם תכנית מכסימום, על השקאת מיליונים דונמים בעיראק, סוריה וארץ-ישראל ולשם כך הוא מציע לנצל את מי הפרת).

בעבודות על המים משתתפים כמה מוסדות, על פי רוב שלושה: בתכנית בלאס: הסתדרות העובדים, הקהק"ל ואנחנו, בתכנית השניה: סימון, הקהק"ל ואנחנו, כל שבמידה מסוימת כל "הנהרות זורמים" אלינו ואל הקהק"ל, ולנו ידועות כל התכניות. הסכמנו עם הקהק"ל לבחור ועדה אשר היא תתן לנו חוות דעת על התכניות, איזו מן התכניות לבחור כתכנית-יסוד ולהמשיך אחר כך בעיבוד הפרטים של התכנית, תכניות מפורטות או חלקי תכניות.

אלו הן התכניות הגדולות של המים, אשר בהן צריכה הועדה לטפל, במשך השבוע אדע עד כמה הם התקדמו, האנשים חושבים שבמשך כמה שבועות התכניות תהיינה מוכנות לבידקה, אלו הן תכניות שצריכות לעלות בביצוען מ-10 עד 25 מיליון לא"י, ואלו הן לא רק תכניות השקאה, אלא מים וכוח.

פה אנחנו נכנסים לשאלות הכוח ומתעוררות שאלות מסובכות. כוח נחוץ להשקאה, כי לא מדובר רק על ירידת המים, אלא יש מקומות שצריך להעלותם, ובקשנו ועדה קטנה לתת לנו חוות דעת על כוח. אתם יודעים את התכנית על מים ועל כוח - זו שבן-גוריון הביא מחו"ל, בקראנה על שם מחברה תכנית לודרמילק, ואנחנו אוספים חומר גם בשאלה זו, ואנחנו חושבים שבמשך השבועות הקרובים נוכל לקבל חוות דעת, שלאור מדידות יוכלו לתת דו"ת מפורט. פה זה מדובר על ניצול ההבדלים הגדולים בגובה

של ים התיכון ובקעת הירדן, ושם תהיה אפשרות ליצור מקור עצום של כוח, ולנצל את מי הירדן להשקאה.

אם אני אומר שמסרנו את הדברים לועדה, אין בדעתי לומר שועדה זו תסכם את העבודות, אלא היא צריכה לתת לנו חוות דעת מפורטת יותר, כי אם נצטרך להביע לפורום בינלאומי ברור שנצטרך להוסיף אליגו מומחה בעל שם בינל אומי, או שאנחנו נצטרך להמציא לו את החומר הדרוש לו להכנת התכנית, ולעתים דורשים מומחים אלה חומר שאיננו בשום מוסד בא"י, וזה ערך הבדיקה המוקדמת שחלק מסנו עושים וחלק אינם עושים.

כיון שאני נמצא בפרק מים, אנחנו רוצים לפרסם את עבודות דר' אשבל מהאוניברסיטה שהוא מתעניין רק במי גשמים, במידה ידועה בשאלות האקלים, והוא אסף הרבה חומר על ארץ־ישראל. וטוב הטעם הקהק"ל ואנחנו עזרנו לו להרחיב את אוסף החומר בעבר הירדן ובארצות הסמוכות, שמש בעשרת מדידות ידועות, והוא בעיבוד החומר המיטיאורולוגי והאקלימטולוגי רוצה לנצל את הנתונים שלו לתשובה לממשלה בענין עבר הירדן, כי הממשלה מוכיחה שאין אפשרות של השקאה שם.

בעקבות איסוף החומר על המים הולך איסוף החומר בשטחים נוספים: הקרקע והחקלאות. גם בשטח הקרקע מתרכז החומר כולו כרגע בידי הקהק"ל, שהיא פתחה משרד מיוחד לאיסוף החומר וחילקה את הבדיקה לכמה חלקים. חלק מסוים של העבודה נגמר והולך. בארץ־ישראל ישנם 950 כפרים ערביים. הקהק"ל רצתה לאסוף חומר על כפרים אלה, מה הם סוגי הקרקע בכל כפר, באיזה מידה מנצל כל כפר את הקרקע שלו, ביחוד רצתה הקהק"ל להגיע לידיעה בדוקה יותר על חלק הקרקע שאין מנצלים. יכול מאד להיות שהרבה מן החומר הזה ישנו בממשלה, אך קשה קצת לסמוך על החומר זה, אם כי יש להם חומר רב בקשר עם הסטלמנט ובקשר עם המסים. הקהק"ל הצליחה לרכז חומר של קרוב ל־800 כפרים. בעבודה זו עוסק וייץ יחד עם ליפשיץ מחברת הכשרת הישוב.

הם חושבים שבמשך החדשים הקרובים יוכלו לתת סקירה על צפון הארץ. מה הם הצליחו לרכז יותר חומר. זה היה התפקיד הראשון שחקירת הקרקע.

משרד זה רצה לעשות מחקרים נוספים. מחקר אחד הוא בשאלת בעלות הקרקע. גם בשאלה הראשונה וגם בשאלה השניה נתקלו בקשיים מסוימים. אילו היתה הממשלה פותחת את ספרי מחלקת המדידות או של מחלקת המסים, היה זה קל בהרבה. בחלק גדול הצליחו לרכז את החומר בלי עזרת הממשלה, אך הם יתקלו בעוד בעיות, ונצטרך לפתור את השאלה אם כדאי ומותר לפנות לממשלה לשם קבלת חומר.

וייץ רצה להקדיש זמנו לשאלה נוספת: שאלת ההרים, גם בקשר עם המחקר הכללי על הקרקע וגם בקשר עם שאלת אפשרות הכשרת קרקע ההרים וניצולה.

השאלה השלישית שבה התעניינו מאד היא שאלת עיבוד הקרקעות שלנו. בידי היהודים נמצאים כ־1,600,000 דונם קרקע, והחצי

של הקרקעות האלו איננו מעובד, ועומדת השאלה לא רק של בדיקת קרקעות הערבים שאינם מעובדות, אלא גם של הקרקעות שלנו, ולשם זה צריכים להכין תכניות, אמנם לא תכניות גדולות, אלא מה שאנחנו קוראים תכניות מעבר, שאפשר יהיה לגשת אליהן מיד, וזה אחד התפקידים שאנשי הקהק"ל הציגו לעצמם: ניצול כל קרקעות היהודים על ידי יהודים, אך בזה אין התקדמות גדולה, בכל אופן לא היתה עד השבועות האחרונים.

<u>דר' שפררק:</u> התגובה היא שהמצי איננו מעובד?

<u>מר קפלן:</u> אך אין זאת אומרת שאפשר לעבד את המצי השני, כי ישנה אדמות הרים וכו'.

בעקבות שאלה זו בא מחקר נוסף המתרכז בסכון לחקר החקלאות – בדיקת הקרקע. בזה נעשו כמה עבודות. הרבה פעמים דובר על עבודות אלו, אין זו בעיה חדשה, ישנה שאלת האירוזיה (סחפון), העבודה מתרכזת בעיקר בשני חלקי הארץ, עבודה זו לכל הארץ היא לעשרות שנים. עבודה זו נעשית מתוך נסיון להוכיח אפשרות הקליטה של ארץ-ישראל והכנת תכניות להתישבות, והן נעשות בעקבות התכניות להשקאה, בקשר עם המים הדורשים את פרו המלו המחקר בצפון, ביחוד בעקבות התכנית השניה: השקאת ארץ-ישראל וארץ סמוכה.

מחקר זה דורש עבודה בשדה (עבודת-בר), עושים קידוחות ולוקחים דוגמאות הקרקע. בצפון כיסו שטח של 300,000 דונם, מתקדמים בקצב די ניכר; עתה התחילו בעבודה זו גם בדרום.

בדרום עושים עבודה זו בשתי צורות: מר וייץ עושה אותה בצורה פחות מדויקת, הוא עושה קידוח אחד על שטח די גדול, ובשבוע הבא יתחילו בעבודה מדויקת. בצפון עשו 5 קידוחות על כל אלף דונם, וייץ עשה קידוח אחת על 20–25 אלף דונם, והוא הספיק לכסות בבדיקותיו אלף חצי מיליון דונם, והוא רוצה להגיע עד מיליון דונם, כדי לקבל מושג מה הוא טיב הקרקע, באיזו מידה יוכלו לפתח חקלאות, ביחוד חקלאות אינטנסיבית, כדי שתהיינה לנו הוכחות כלפי חוץ, וגם למען נוכל להכין תכניות לעיבוד אינטנסיבי, גם זה כלפי חוץ וגם כלפי פנים.

מחקרים אלה נעשו עד עתה גם הם בלי שיתוף הממשלה, אבל עתה מתעוררת השאלה מה לעשות, כי אם עושים קידוח אחת על 10,000 דונם או על יותר, יכולים עוד באיזה אופן שהוא להסתדר, אך אם רוצים לעשות עבודה מדויקת יותר, זה ידרוש יותר זמן, ומתעוררת שאלה אם נוכל להמשיך בעבודה זו בלי שיתוף הממשלה, ביחוד אם אנחנו משתדלים לעשות עבודה זו לפי הסטנדרטים של חו"ל, ביחוד האמריקאיים, כדי שנוכל לפגוש את המעבות שלהם.

בימים האחרונים היתה שיחה עם נציב מחוז הדרום, הוא היה בתחנת חקר החקלאות והוא שאל אותם שאלות בנוגע לסחפון. הם אמרו לו שהם חושבים לעשות בדיקה מעין זו, והוא הזמין אותם אליו ואמר: באו אלי ונודיע איך לעשות זאת, אבל זאת אמר הוא, אך אין לדעת איזה רמז הוא יכול לקבל "מלמעלה".

בצפון היו מקרים שערבים התעניינו מה עושים הבחורים שלנו בשדות. בצפון בדקו 300,000 דונם, מזה בערך 120,000 דונם אדמות ערבים.

ובעקבות חקירות אלו תבוא מה שקוראים תקלאים, תכנית תקלאית, תכנית התישבות, שהיא בחלקה תקלאית גרידא, ובחלקה כלכלית, וזה לא רק פנקודת מבט כספית, אלא צריך ליצור דברים שיש להם שוק, ותעמוד שאלת השיווק התוצרת החקלאית, הפרופורציה בין היצור והישוב ועוד כדומה.

עבודות אלו נעשות בכמה וכמה ציבורים, פעם בחודש מתקיים כינוס, בו משתתפים כל המטפלים בשאלות אלו: אנשי המוסדות, אנשי "הסיפ", הקרקע וההתישבות, ואנחנו מקבלים דין וחשבון באיזו מידה התקדמו העבודות, ואנחנו שומעים מה הן ביכתיים. ישיבה כזו צריכה להיות ביום ב' ושם נשמע מה נעשה במשך חמשת השבועות האחרונים.

אנשי קק"ל מבטיחים לגמור את העבודות – כל כמה שזה קשור אתם – במשך חצי שנה, אנחנו מסתדלים שבפרק זמן זה יהיה כל החומר בידינו, ואנחנו נוכל להשתמש בו גם כלפי פנים וגם כלפי חוץ.

מכאן אני עובר למחקרים אחרים, אין פה סיסה אחת.

חלק העבודות שנעשו מה היה להם אם נאמר כך "תפקיד פוליטי", אם היינו גומרים את העבודות היינו משתמשים בהן כהוכחות כלפי לא-יהודים וכלפי יהודים על כוח הקליטה, על פיתוח הארץ, כי בשאלות אלו יש אופטימיסטים גדולים יותר ויש פסימיסטים גדולים יותר. התפקיד השני הוא – הכנת שורה של תכניות גדולות, שבהכנתן לנו האפשרות איך גשו להגשמת החזון הציוני, איך גשו להתישבות, לקליטת המוני מהגרים גדולים של יהודים.

יחד עם זאת היינו רוצים בכל שטחי הפעולה להכין בשבילנו שורה של עניינים, שאפשר להתחיל מהם עד כמה שאפשר מיד, לא דווקא בזמן המלחמה, אך עם הפסקת הפעולות הצבאיות בקרבתנו, התכוננות לתקופת המעבר, שאנחנו רואים בה הסכנות הכי גדולות, שעשרות אלפים – אם לא יותר – אנשים העסוקים במשק המלחמה באופן ישיר, הם יישארו בלי מקורות עבודה, תהיה גם התחלת עליה, אולי עוד בלי מדינה יהודית, תהיה שאלת התאמת משק המלחמה לתנאי השלום, או לתנאי מעבר לשלום, מצד שני תבוא עליה, ואם חס וחלילה לא נוכל להתגבר על קשיים ויפרוץ משבר – אני רואה בזאת הסכנה הפוליטית הכי גדולה, ואנחנו רוצים להכין תכניות, שאפשר להגשים אותן בלי הכרעות מדיניות גדולות. לכן כאשר דברתי על עבודות הקק"ל, אמרתי שיש שאלה אם אפשר לנצל עוד 100,000 או 150,000 דונם מאדמות היהודים להתישבות, ומה נוכל לעשות לניצול האדמה שנוכל לרכוש בתנאי היום, ומחקר שני עוסק בהכשרת הקרקעות. יש פה שאלת אדמת החרים, וזה יכול לשמש יסוד רב ואיתן לקליטת אנשים, כי יש בזה הרבה עבודת הכשרה – עבודות הכשרה ועבודות בנין ועבודות ציבוריות. יש עשרות אלפים דונם שאנחנו איננו מנצלים. אני עוד אשוב לתקופת המעבר, אשר על שאלה זו עלינו

לעשות הרבה מחקרים וחקירות. כדי לגמור פרק זה עלי עוד למסור לכם שכמו שנעשו חקירות כלליות בשאלת המים והחקלאות, נעשו חקירות בשדה החקלאות. בזמנו היה הסכם בענין זה בין דר' רופין ודר' שטורק, דר' שטורק ימסור על החקירות הנעשות מצדו וגם על ידי המכון לחקר הכלכלה נעשו כמה חקירות, ונעמוד בפני הפרובלימה שיש מחקרים מקבילים, מישהו יצטרך לאחד הדברים האלה, אולי נקים ועדה לשם כך, או הועדה שהוקמה היא תעשה זאת.

דר' רופין מסר עבודות בנוגע לתעשיות מיוחדות, הוא רצה להוכיח את האפשרויות שלא פיללנו להן, והוא רצה לקבל חקירות על תעשית היהלומים והתרופות – תעשיות שאינן קשורות בשאלת החמרים הגלמיים, כי בכל העולם אין התעשיה במקום הוית החמרים הגלמיים, לרוב זה קשור בדברים אחרים, ויש בשאלות אלו עבודות מוכנות, או שאנחנו עומדים לקבלן בימים הקרובים.

דר' הרליגנר הכין שתי עבודות-מחקר, אחת על חמרי הגלם בארץ-ישראל – עבודה מקבילה שהוזמנה על ידי דר' שטורק מאיש אחר, ועבודה שניה על התעשיה החימית, מצבה וסיכוייה. מרכוס צריך להגיש עבודה על תעשית המתכת, מצבה וסיכוייה, בוסקובסקי על תעשית הטכסטיל, מצבה, אפשרויותיה וסיכוייה, לובליבר – תעשית העור ועוד כמה וכמה עבודות, דר' צידרוביץ – על אפשרות ליצור תעשיה כבדה (הרוב המכריע של עבודות מחקר אלו נכתבו גרמנית או אנגלית).

החלו לעשות מחקרים גם בשטחים האחרים של הכלכלה, גם מה תסיד על ידי איש אחד. בשטח הטרנספורט יש שתי עבודות שכבר נגמרו. עבודה אחת הוכנה על ידי אטינגר מהתכניון, הוא במיוחד התעכב בשתי שאלות: שאלת הרכבת מצד אחד ושאלת הדרכים מצד שני, נעשתה עבודה שחלק ממנה קראתי על ידי ציפר על אניות, דישלר מכין עבודה על א"י כמרכז התחבורה. החלו להכין כמה עבודות בשטח הכספים, עלי לומר שפה הן העבודות מעטות, ופרק מיוחד הוא שאלת כספי הסוציאליסטים והמדינה. דר' שטורק עושה עבודה בשאלת המכס והיחסים עם הארצות השכנות.

ההנהלה בחרה ועדה מיוחדת בשאלת יהדות העולם בהרכב דר' שטורק, דר' גרנובסקי ואני. שאלת פיצויים בא"י – סודרו תזכירים על ידי סמאנובסקי בשאלת הפיצויים במלחמה הקודמת, גם גרינבוים אסף קטעים מכל מיני חוזים, המסדי היהודים בכמה ארצות, ביחוד ברומניה, אוסטריה וצ'יכיה. התקשרנו עם כמה חברים בחו"ל בנוגע לשאלות אלו, ביחוד עם לונדון ואמריקה. שאול ליבנר הזכיר את הועדה הכלכלית, שאלת הפיצויים עמדה על הסדר אצלם, יש לנו מושג על מה שהם עושים.

נושא שני הוא שאלת רכוש האויב, קודם כל מה שקוראים אויב, רכוש יהודים שהם נתיני האויב, זו היא שאלה של מיליונים פרנקים והשאלה תעמוד בכמה וכמה ארצות, וגם ישנה שאלת רכוש הגרמנים בארץ-ישראל.

בשטח הכספים נעשו התחלות ידועות, אבל בעיקר בבירור פרטים, ולא הועמדו שאלות כלליות. כאשר הצעתי התיעצות כלכלית בקשר עם הכינוס הציוני העולמי, חשבתי שיש לעשות כמה עבודות בחו"ל, אין כמעט אפשרות לעשותן בארץ.

עלינו גם לטפל בשאלה אחת, שאמנם כמה חברים טיפלו כבר בה, שאלת רכוש הצבא העצום שיישאר בארץ ואפשר יהיה לנצלו.

ועתה לחלק האחרון – בקוים כלליים על תקופת המעבר. בכמה פעולות שאנחנו מתחילים בהן ובפיתוח כמה רעיונות אני העמדתי את השאלה של תקופת המעבר כקודמת לפרובלימות הגדולות העומדות לפנינו, ולשאלות אלו נטיבו לגשת מכמה נקודות. נקודה אחת: בדיקת השאלה מה יהיו הקשיים, כמה אנשים יצאו מכמה מקומות, מה יהיה המצב בענף זה או מצב בענף אחר. נקודה שניה: מה הן אפשרויות הקליטה, מה אפשר לעשות כדי למנוע מפכת משבר. נקודה שלישית: לא אוסף חומר אבסטרקטי, כי אם חומר שאפשר יהיה לנצל אותו מיד, למטרת להקים שורה של כלים בשביל גישה מיידית לפתרון השאלה בלי לחכות לפתרונות הגדולים לבעיות הגדולות, בלי מלווה בינלאומי, מה יכולים היהודים לתת מיד.

שאלת קליטת האנשים, המשקים יהיו במצב קשה. אני רוצה להזכיר 3 דברים, דבר אחד – שאלת הדימוביליזציה. כעת ישנם בצבא קרוב ל-18–19 אלף איש. אני מעריך מספר המגוייסים את מספר המשוחררים. מ-19 אלף אלה חצי בערך יחזרו למשקים שלהם, למקומות העבודה שלהם או שהם בני אמידים, ולחצי השני נצטרך לדאוג להקלטתם בארץ ישראל. מישהו חושב באופן תיאורטי שצריך להוסיף גם את אנשי שרותי הבטחון, אך אחרים חושבים ששרות זה עוד יימשך, אך מה ישנם תמיד מילואים, ודורשים לקחת בחשבון לא רק את צרכי החיילים, כי אם גם את צרכי הבוטרים, ולכן היקף אנשים אלה יכול להיות 10–15 אלף.

הגוש השני הוא של אלה העובדים באופן ישר בעבודות הצבא. בחדש האחרון עבדו כ-17,000 יהודים בשירות לצבא, ברור שעבודות אלו תיפסקנה מיד, הן תיפסקנה אולי בשיעור יותר מהר מאשר הדימוביליזציה של החיילים; דווקא בחדשים האחרונים גדל מספר זה. ברור שאלה יצטרכו לחפש מקומות עבודה חדשים, מעט מאד ביניהם אנשי הקיבוצים שיחזרו למקומותיהם.

שאלה שלישית בשטח זה היא התעשיה, שלמרות המעברת היא עסוקה במאמץ המלחמה, יש ענפים העובדים יותר ויש כאלה העובדים פחות, כ-50,000 איש עסוקים בתעשיה, 50% או אולי יותר מזה עובדים בהזמנות לצבא; יש גם רבים בעיר – עובדי בתי מלון, בתי קפה, מסעדות המתקיימים על חשבון הצבא והמשק הצבאי. אנחנו נעמוד בפני המונים עירוניים גדולים שנצטרך לדאוג להקלטתם אם נרצה למנוע משבר.

אם תסכמו כל אלה, הרי זה מספר עצום של אנשים המתקיימים באופן ישיר על המלחמה. מצד אחד מנסים אנחנו, אם כי לא בשיעור המספיק, לבדוק את מקומות ה"קליטה" והפרובלימות של כל מקום

ומקום, מזה צריך לעבור למקומות הקליטה. בשטח זה נעשות כמה עבודות, עבודה אחת בשני חלקים - מה הן האפשרויות לעבודות ציבוריות כדי לספק את צרכי ארץ-ישראל שהם קיימים כבר כיום, על מה שאתם קוראים יום-יום בעתונות, היתה ועדה מיוחדת לשאלה זו, יש דו"ח די רחב, די מעניין, אבל אנחנו לא הסתפקנו בבירור הרחב מאד שנעשה, כי אם נסינו להתקשר עם גורמים שונים שיכולים להיות הנושאים של עבודות אלו.

עלי להוסיף שזו היא גם עבודה של איסוף חומר, לזה הוספנו עבודה עיונית: מה יהיה צרך הבנין בשביל שיכון, איכסון, חינוך ובריאות בקשר עם כל יחידת עליה, עם יחידת עליה של 10,000, או יחידה עליה של 100,000, באופן תיאורטי יכולים להגיד מה הם צריכים, ומה הם הצרכים הדינאמיים, וזה מהווה חלק גדול של התכניות.

בנוגע לצרכים הסטאטיים אתה יכול לחפש בששים דבורסים, אנשים פרטיים, עיריות, ממשלה או חברות, ואנחנו מנסים כל הדרכים. חבר המועצות מנה עתה אלינו בבקשת עזרה, אנחנו נותנים לו לעתים עזרה טכנית, הסכמנו גם לתת הלוואות, כדי שהתכניות תהיינה מוכנות, ואנחנו מטפלים בהקמת הכלים, כלים שיוכלו להרים שאלה זו בשטח המימון.

כדי לתת מושג מדברים אלה אני רוצה לומר, שאנחנו מטפלים מצד אחד בשאלת השיכון, ארגון המשתכנים, הסכם של חברת שיכון עם הקהק"ל. חברת שיכון ארגנה עד היום יותר מ-6,000 משתכנים, שכל אחד מהם הכניס 50 לא"י הראשונות, ריכוז רבע מיליון לא"י. אנחנו מטפלים בשאלה של הקמת מוסד לאפותיקא שניה, שאלה זו תבוא להחלטה באחת הישיבות, אנחנו בכנסנו למו"מ - גם בארץ וגם בחו"ל - על הקמת חברה לבנין, בזה ביחוד מעונינים המצרים, אבל לא רק המצרים, ואנחנו בצורך לדון בשיתוף הון אנגלי, או המעונינים בעיבוד תכניות אלו.

אנחנו משתדלים לדון בשאלה מכל הצדדים, וגם מצד העיריות התנהל משא ומתן, ויכול מאד להיות שהדבר יצא לפועל, שנוכל להכניס כסף לעיריות. בקשר לשאלות אלו ה"ה הופיין ורוקח התחילו במו"מ עם הממשלה, השאלה היתה לאפשר לעיריות כעת לסדר מלוות שיכולות לשמש כהתחלה לפיתוח. שאלה שניה היא מלווה באחריות הממשלה בשביל העיריות שלנו. אנחנו נמצאים בסטאדיה של דיון רציני ופה אנחנו נתקלים בשאלה באיזו מידה יכול להיות קשר עם הממשלה.

זהו שטח אחד בו נסינו לבדוק את אפשרויות הבנין, עבודות ציבוריות, להשיג מספר של אנשים שהם יהוו לחץ עלינו.

פרובלימה שניה, שאנחנו רוצים לטפל בה בקשר לתקופת המעבר, וביחוד בקשר עם שאלת החיילים המשוחררים. אילו היה זמן רציני אנחנו - שרתוק ואני - לבוא בהצעה להקים מחלקה מיוחדת שתטפל בחיילים המשוחררים. שאלה זו מתחלקת לכמה חלקים: ליסוד החומר, ארגון החיילים, קופות החיילים יחיו לעזרה קטנה, אם החייל יקבל 30-40 לא"י זה רק לסידורו הראשון, אנחנו דנים יחד עם הקהק"ל בשאלות התישבות של החייל המשוחרר, ולזה שני צדדים: קליטה בנקודות הקיימות וגם הקמת

נקודות חדשות. אנחנו גומרים כעת מחקר מה ההתישבות הקיימת יכולה לקלוט, מה הוא מספר המתישבים הנוספים להתישבות הקיימת, במובן שאנחנו עושים באותו הזמן מחקר מה נחוץ לשם כך, לא רק כסף, אלא גם כלי עבודה, בתים וכו', אנחנו מתקרבים לכך שההתישבות הקיימת היתה יכולה לקלוט 3,000-4,000 יחידות, זה הודות לאינטנסיפיקציה ההולכת וגדלה וגם עתה יש חוסר ידים עובדות. חקירה זו נעשית בנוגע לכל נקודה ונקודה, למשל כפר גלעדי - מה הן אפשרויות הפיתוח, מה הן התביעות לתוספת קרקע - לא פרובלימות גדולות, מה נחוץ במובן המכני, כדי שכפר גלעדי יוכל לקלוט מספר מסוים של מתישבים נוספים, אנחנו עוברים כל הנקודות מהצפון לדרום.

בקשר לשאלת החייל המשוחרר תתיצב שאלת האימון המקצועי, תתיצב שאלת השיכון, שאלת הקליטה בתעשיה ועזרה לחייל החלש. אמרתי קודם, שאנחנו היינו מציעים להקים מחלקה מיוחדת לטיפול בשאלות החייל המשוחרר, ופה נתקל בפרובלימה של יחסינו עם הממשלה, ובצורה פשוטה מאד. יש שמועה שהממשלה רוצה להקים מחלקה כזאת, או למסור לאחת המחלקות הקיימות ברגע זה את הטיפול בשאלה זו. כאשר אנחנו עסקנו עד כה - כפי שאני קורא לזה - בפעולות "פארטיזאניות", אנחנו רצינו להתקשר עם המחלקה לעזרה סוציאלית, העבירו אותנו למחלקת העבודה. היה לנו רצון להשיג שטחים מסוימים של קרקע, הן בשביל שיכון והן בשביל התישבות, אז העבירו אותנו אל האריס, וכאן החלטנו לא לעשות שום דבר עד אשר נקבל החלטה פרינציפיונית, ואם כי לי ישנה עמדה מסוימת בשאלה זו, הרי עמדתי שלי איננה מספיקה.

עוד דוגמא אחת: הממשלה דנה כעת מחדש בתכנית, שבעצם הציג אותה המנוח ארלוזורוב, והיא עברה שלבים שונים - מלווה הגדלה, והממשלה נתנה לכל פניותינו תשובה פשוטה - תשובה שלילית, כי הם אמרו שאין זה מוסרי, אבל המצב כרגע בשאלה זו הוא שלונדון הודיעה במעט באופן רשמי, שאם ממשלת ארץ-ישראל תחליט על מלווה הגדלה היא מאשרת זאת מראש, ומתעוררת שאלה זו גם מצדנו. ועלי להגיד לכם, שלסנדפורד בהיותו בלונדון נאמר ונתנה לו עצה: אל תכריז ממשלת ארץ-ישראל על מלווה, אם היא לא תבטיח לה שוק מראש, והם הגיעו לידי מסקנה, שכדי להבטיח את השוק למלווה, הם צריכים לדבר עם אנשים הקרובים לציבור. הם אומרים בפירוש שהם אינם רוצים לחזור על המשגה שעשו בקשר ל"דימינג בונדס", היתה זו רק בלמושה, הם מכרו רק מספר קטן של ניירות, ועתה דורשים מהם להגיע לידי הסכם עם חוגים בעלי השפעה. הממשלה החליטה להזמין את באי-כוח הבנקים, ומכאן באה המחשבה על מלווה לעיריות, ומכיון שאנחנו נדע מראש את אופן השימוש בכספים אולי בעזרה לציוד כספים גם בשביל הפרדסנות. נתעוררה עתה השאלה על לוזונג של מלווה-הגדלה, אך גם פה אי אפשר לעשות בלי הממשלה. ויש עוד כמה דברים הנוגעים להקמת מוסד למשכנתאות שניות ועוד.

השאלה השלישית שאנחנו רוצים לטפל בה זו היא שאלת התעשיה, והתעשיה – כיצד למנוע את ה"פליטה" ולהגדיל את הקליטה והתאמת התעשיה לתנאים שלאחר המלחמה. בקשר עם זה התעוררה שורה של שאלות, ובחלק מהן עוסקות החקירות שהוזמנו על ידי דר' שפורק. ואלו אינן שאלות ~~[illegible]~~ כלליות: מה יהיה כאשר בא"י יהיו 2.5 מיליונים יהודים, אלא מה לעשות לתעשיה מסויםת כדי להעבירה מתנאי מלחמה לתנאי שלום, מה אנחנו צריכים לעשות בשטח זה.

מה תעמוד השאלה לדיון רציני, יש מה פרובלימות בודדות, מצד אחד שאלות מימון, ואנחנו מדברים על הקמת מוסד לאשראי תעשיתי לזמנים ארוכים, ואחת השאלות היא הלוואות לתקופת המעבר, לרכישת חמרי גלם, לרכישת מכונות חדשות. מדובר על רבע מליון לא"י. עומדת גם שאלת מחקר התעשיה, שאלות רציונליזציה, פריון עבודה והוצאות היצור בכלל. על שאלה זו היה דיון, והטיפול נמסר לועדה, ותעמוד שאלת האימון המקצועי ועוד שורה שלמה של שאלות.

בשאלת כספים עלי לומר לכם, שענין המלווה של ללוידס בא לידי גמר מוצלח, אנחנו נקבל 300,000 לא"י, ואנחנו נצטרך להחליט על חלוקת הכספים לענפים השונים. בהצעותי לקראת השנה החדשה אדבר על זאת ואדבר על גיוס נוסף של כספים עד מיליון לא"י.

בן-גוריון שאל אותי מדוע לא נכנסנו בשאלת מחקרים על התחבורה בהיקף רחב יותר, ואני כאשר אני מדבר על התחבורה זה בעצם שלושה דברים, זה כולל גם את הים, זה לא רק תחבורה, זו היא תבורה מוטורית ותחבורה באויר.

בכל השטחים האלה היינו רוצים לעשות פעולות בשני כיוונים, מצד אחד לימוד השאלה בהיקף גדול, מה הן אפשרויות הדייג, מה הן אפשרויות הנמלים, אבל אנחנו לא רצינו להסתפק רק בלימוד השאלה בהיקף רחב, אלא לדעת מה אנחנו יכולים לעשות לקראת סוף המלחמה, לעשות צעדים שלא רק יבטיחו את עמדתנו, אלא ישמשו התחלה לגידול רב, וכדי להסביר דבר זה אתן כמה דוגמאות. למשל בשטח הימאות יש בארץ-ישראל מספר חברות קטנות, וזה חדשים שאנחנו מנהלים משא ומתן על הקמת איזו חברה שהיא לספנות, אבל חברה גדולה, בהשען על הנסיון ועל הכוחות שבארץ ובצירוף כוחות נוספים. הכוונה היא לשני דברים. דבר אחד הוא בקשר עם יהודים ממצרים. אמרתי כבר שהם רוצים להשתתף בהקמת חברת בנין, הם רוצים להשתתף בהקמת חברת בנין בתים, והם חושבים על סכום של מאות אלפים לירות בתור הון יסודי, ואחר כך על ידי מכירת אובליגציות להגיע למיליון לא"י, וגם בשאלת חברת אניות יהודי מצרים מוכנים לדון על הקמת גרעין חזק יותר במקום החברות הלילפוטיות. דבר זה אולי לא יהיה גדול בקשר עם הלויתנים, אבל בכל אופן מדובר שיוכל לדבר בהיקף גדול יותר.

הקושי בדבר הוא שאלת האיחוד, אנחנו רצינו לאחד את החברות הקיימות בארץ-ישראל, לעומת זה ברקוביץ, בעל פירמה אחד הנמצא

כעת באמריקה רוצה להקדים אותנו, והוא חושב שאם הוא יקבל את תמיכתנו, את עזרתנו באמריקה הוא יוכל להקים חברה ארצישראלית-אמריקנית גדולה יותר, ולמה לו אז להתאחד עם החברות האחרות. השאלה מעניינת מאד, אנחנו רצינו להקים חברה, אשר יהיה בה כוח לפרט וגם לציבור, ורצינו להבטיח את עזרת הסוכנות, אך גם עזרה מסויימת מצדה.

בנוגע לנמלים – אוצר מפעל הים נכנס לחקירת שאלה זו. בהנוגע עד כמה הדברים דחופים – חברת "של" עושה מחקר יסודי, וגם להם יש תכניות לאחר המלחמה – א"י כמרכז לסיפוק צרכי א"י ואולי גם צרכי הארצות השכנות, והם עושים מחקרים איך להביא הנפט הנה, אם בעזרת צנורות או כלים, בטירפס אוף ריפיינס שלהם כאילו רק חקירת שאלת נמל תל-אביב. גם ב ממשלה יש ועדה הדנה בשאלת תל-אביב, אבל ישנם האומרים: יפו-תל אביב, ותעמוד שאלת הרחבת נמל תל-אביב, הגדלתו ולשם כך תהא נחוצה קרן מסויימת.

ועל הטרנספורט – יש לנו חברת "אוירון", התחלה קטנה, ואנחנו משקיעים במשך כל הזמן קצת כסף בענין זה, כדי לשמור על ההתחלה, ועלינו לעשות הכל כדי שנוכל להפוך אותה לחברה חזקה לאחר המלחמה. הגישו כבר בקשה לרשיון תעופה גם לארצות הסמוכות, ועובדת ועדה בהכנות מסשבות – לא אומר הצעות – בענין קוי-תחבורה בינלאומיים גדולים, אלא קוים כדוגמת: ארץ-ישראל–אתונא, א"י–בגדד, אנחנו איננו יודעים איפה יעברו הקוים הגדולים. אך עלינו יהיה לבצע גרעין זה.

זה מעביר אותי עוד פעם, כמו בשאלות אחרות, לשאלת קשר אמיץ יותר עם יהודי מצרים. היתה שמועה שמצרים קבלו רשות לסדר אקו אוטובוסים בין קהיר וירושלים, והמחשבה היתה לא רק קהיר–ירושלים, כי אם קהיר–דמשק וקהיר–בגדד, ואנחנו דברנו – האם נקרא לזה עם ידידינו במצרים, כי אנחנו איננו מאמין שיעלה הדבר לנו בעצמנו לעשות זאת, וזה לא רק מנקודת מבט הכסף, אלא גם הנקודה הפוליטית, והועמדה השאלה אם להקים לשם זה חברה ארצישראלית-מצרית.

כאשר חקרים שאלה זו אין אנחנו רוצים רק לעסוק בזה איך יקימו הטרנספורט, איך יחדשוהו, אלא מה עלינו לעשות להקמת כלים. שמעתם על הדיון על איחוד כל חברות התעבורה לחברה אחת, פנו לסוכנות היהודית בשאלה אם היא ממליצה על איחוד כזה של כל החברות, עד כמה היא תנשים עזרה, ותשובתנו היתה שהסוכנות היתה רואה ברצון הקמת חברה כזאת.

בכמה וכמה שטחים נעשות פעולות לתקופת המעבר, הן לשם בדיקת אירגון הכוחות, במידת מה לגיוס אמצעים, או הון פרטי של המעוניינים בכך, כמו למשל המשתכנים, או הון ציבורי של הקרנות והבנקים שלנו. אני רואה זאת כאחד התפקידים הגדולים, לא רק מחקרים בשביל פעולה מדינית פוליטית, כי אם גם פעולה מעשית.

אני שכחתי להזכיר חלק הפעולה, שאני רואה בה פעולה פוליטית – [illegible] התרכזתי קודם על א"י והזכרתי פעולות משותפות עם

ארצות שכנות. המכון לחקר הכלכלה ניסה במחקרים שלו להקיף את הארצות השכנות, והולכת ונדפסת עבודה אחת או שתים על המצב בארצות הסמוכות על אפשרות הקליטה של הארצות השכנות - כמה עבודות מוכנות, אך אחת מהן נמצאת בדפוס.

למספר חברים היתה המחשבה שלא רק נחקור מה הן האפשרויות הכלכליות של סוריה, לבנון, או של עיראק, או של איזו ארץ אחרת, שנוכיח להם שיש אפשרות קליטה של מיליונים או עשרות מיליונים - מנקודת מבט הכלכלה של הערבים ועתידם, ולכן אין לא"י כל ערך להם, כי זה רק חלק קטנטן, לא רק מנקודה תעמולתית-הסברתית ליהודים ולגויים, כי אם אנחנו רוצים בפעולת המחקר של ארץ-ישראל והארצות השכנות גם כן לנסות לברר אם יש תכניות פיתוח משותפות - הן לטובת ארץ-ישראל והן לטובת הארצות השכנות, ושאנחנו יכולים לשמש גורם לפיתוח זה. אני הזכרתי שני דברים - דבר אחד גדול ודבר קטן: תכניות המים אלו הן מהדברים הגדולים בקשר להשקאה ועוד יותר בקשר לכוח, שמומחים אומרים על תכנית זו ששה מראי, שזה יכול להיות הן לטובת א"י והן לטובת הלבנון; הלבנון - ספק אם הוא יוכל לארגן זאת בלי ארץ-ישראל, א"י ודאי שלא תוכל לארגן זאת בלי הלבנון. הזכרתי דוגמא קטנה - שאלת התחבורה, שאפשר להשתדל להגיע לקשר בין הארצות, גם המחלקה המדינית מצד אחד מעונין בזה, כמדומני שהקימו מדור לענינים אלה, גם המכון לחקר הכלכלה משתדל להכנס לחקירת תכניות פיתוח משותפות.

<u>דר' שטורק:</u> אשתדל למסור על הנעשה בשטח התעשיה, התחבורה והתיירות. אמנם בשני השטחים האחרונים לא בהיקף גדול, לעת עתה בהיקף קטן, ושטח רביעי - תעשית הבנין, ביחוד תנועת הבניה.

בנוגע לארץ-ישראל הלקנו את כל המחקרים לשלושה חלקים: חלק אחד זהו המחקר על האפשרויות בארץ-ישראל, ז"א באיזו מידה אנו יכולים לפתח את התעשיה, אם נקח בתור בסיס מה שהגיע ארצה מהתוצרת התעשיתית מחו"ל. מה יש לנו עבודה החוקרת את היבוא לארץ-ישראל בממוצע בחמש השנים האחרונות לפני המלחמה; אחר כך יש כמה עבודות בנוגע לקשרים המסחריים ואפשרויות של יצוא לארצות הסמוכות. יש עבודה אחת על היחסים המסחריים - אכספורט ואימפורט בין ארץ-ישראל, לבנון, סוריה, עיראק, יחסים מסחריים בינינו ובין מצרים, בינינו ובין תורכיה ועוד עבודה על ~~[illegible]~~ [illegible] בכל ארצות המזרח, זאת אומרת באיזו מידה ~~XXXXXX~~ התעשיה מפותחת בארצות המזרח.

בכמה שטחים יש כמה עבודות, יש שתי עבודות על ענינֵי סוריה; אחר כך יש שתי עבודות כלליות ~~[illegible]~~ [illegible].

מלבד זה יש עבודות מחקר על תנאי התעשיה אחרי המלחמה, יש עבודה מקיפה אחת, שעלתה גם הרבה כסף והרבה עבודה - דרישות למכס מכן מצד כל ענפי התעשיה. בעבודה זו טיפל אחד עם עזרה במשך תשעה חדשים, בדקנו כל ענף וענף, ושאלנו את המעונינים, מה הם דורשים למען

שהתעשיה תוכל להחזיק מעמד לאחר המלחמה, אחר כך אנחנו בדקנו באופן מניסי אם דרישות אלו צודקות.

(מודיעים על הסתלקותו של ה' ולדק וייצמן, לפי הצעת ה' גרינבוים מכבדת ההנהלה את זכרו בקימה, ומר גרינבוים עוזב את הישיבה).

ואנחנו בודקים עתה את הדבר כדי להתאים את הדרישות שלנו לדרישות של הסעוניגים, וזו עבודה מקיפה, ונשאלת השאלה למי צריך למסור עבודה זו, האם לממשלה כאן, או לקולוניאל אוצפיס, ואנחנו מעוניינים שהתוצאות תהיינה לא תהרוס את התעשיה שלנו, אלא שהתעשיה המקומית תקבל הגנה מתאימה.

מלבד זאת יש עוד עבודה אחת על הקמת ~~[illegible]~~ מסכת בגמלים, במקום שאחרי העיבוד נוציא סחורות אלו תוצא לארץ.

זהו החלק הכללי, האנאליטי ביחס לארצות השכנות וגם אנאליטי מניסי בנוגע לשאלת ארץ-ישראל, יש חלק שני של עבודות על הארצות הסמוכות בתוך מקורות לחומר גלם. עבודה אחת מטפלת בקפריסין כמקור לחמר גלם, זו היא הארץ הכי חשובה מבחינה זו, מלבד זו יש עוד עבודה על עבר הירדן – עליה יש שתי עבודות, שעשו שני מומחים.

חלק שלישי של העבודות על התעשיה דן על אפשרויות הפיתוח של כל ענף וענף. יש כמה עבודות בשטח ענף הטכסטיל, עבודה אחת בשטח הקונפקציה, מחוץ לטכסטיל, צמר, כותנה, משי ומשי מלאכותי. ענף שני במדרגה לאחר תעשיה הטכסטיל הוא ענף התעשיה הכימית. בקשר לזה יש להבדיל בין הכימיה הכללית וצרכי הרפואה, ובקשר לשניהם האפשרויות גדולות מאד, אך מה עלי להגיד שמתוך העבודות שישנן לנו רק מעט אפשר יהיה לפרסם, כי זהו ענף רגיש מאד לפירסום. לפי הידיעות שלנו גם "המלשתין פוטאש קומפאני" מכינה תכניות רציניות הדנות על השקעות רציניות מאד בשטח פיתוח התעשיה הכימית, זה צריך להשאר בסוד, אבל מלבד זה יש אפשרויות גדולות, שצריכות לענין את הקפיטאליסטים היהודים בארצות הברית ובאנגליה. יש כמה עבודות בשטח זה.

הענף הבא הוא ענף המתכת, פה יש שתי עבודות של אנשים המוסמכים לעשות עבודה זו. עבודה אחת היא תוצאה של מחקר במשך כמה חדשים, היא מחקר של התעשיה הקיימת ואפשרויות העבודה; מחקר לחוד הוא על התפתחות התעשיה, ויש ענפים חדשים, שלא היו לנו עד כה ומומחים חושבים שיש לנו האפשרויות לכך; ועוד ישנן עבודות על אפשרות פיתוח חרושת היהלומים.

בקשר לתנועת הבנין – על סמך תכנית זו ששמעתם עליה – על 30 מיליון לירות, ובגלל בקשר עם ההנחה שתהיה עבודת בנין מוגברת מאד, נשאלת השאלה גביה שישנם כבר האנשים הרוצים לבנות, וגם אם ישנם האמצעים הנדרשים לבנין – האם ישנם חמרי הבנים במידה מספיקה, וביחוד מה יש לעשות כדי להבטיח את יבוא חמרי הבנין, שצריך להביאם מחו"ל, והם לא יהיו במידה מספיקה גם בארצות אחרות, ביחוד ברזל, ובגלל זה יכולים להיות קשיים גדולים בשטח הבנין. כרגע סודר המחקר באיזו

מידה יכולים המפעלים הקיימים לספק את הצרכים, ואם יש אפשרות להקים מפעלים חדשים באותם השטחים, שיש לנו חומר לא בכמות מספיקה — מחקר זה טרם נגמר.

יש עבודה מיוחדת בעניין עיבוד העץ בתעשיה הארצישראלית, לא רק עץ מהארץ, זה ישנו בכמות קטנה, אלא עיבוד עץ מחו"ל. יש עבודות מעניינות על עיבוד תפוחי־זהב, ביחוד דיהידרישן, ויש עבודות מיוחדות על אפשרות פיתוח הקירמיקה.

בענייני התחבורה יש כמה עבודות על בעיות התחבורה בא"י, גם ענייני הדרכים, ענייני הרכבת וגם תעופה; יש עבודה מיוחדת על אניות.

בעניין התיירות יש שלוש עבודות של אותו המחבר, שהוא מדבר על אפשרות העסקת אנשים בתיירות; עבודה שניה — באיזו אפשר להשיג תיירות גדולה יותר ורחבה בשביל ארץ־ישראל; העבודה השלישית — באיזו מידה אפשר לשתף את המשק הארצישראלי בתיירות, שזה נמצא עד כאן במידה גדולה בידי לא יהודים.

אלו הן העבודות שמספרן 38, מהן 32 בידינו, ו־6 צריכות עוד להגמר.

בקשר עם דברי מר קפלן עלינו לקבוע דברים יסודיים, כי אני מפחד שאנחנו נבלבל את הדברים מפאת חשיבותם. ראשית כל אנחנו צריכים פה לקבוע או לעבד את התכנית הגדולה, הייתי אומר התכנית הפוליטית הכלכלית, זאת אומרת אותה התכנית באיזה אופן אפשר ליישב מליון וחצי או שני מליונים יהודים בתקופה מסוימת, באיזה אופן אפשר לעשות זאת מבחינה כלכלית, היא איננה קשורה אולי לעת עתה למספר שנים, ותכנית שניה, שאני מביט עליה כמו על תכנית קטנה, כי עלינו להתחשב בתנאים שאם לא תהיינה הסיבות הפוליטיות הנאותות, שאנחנו מצפים להן, ואנחנו צריכים להיות מצוידים בתכנית קטנה, לא לפרסם אותה, אבל באופן פנימי עלינו להיות מוכנים לכל צרה שלא תבוא.

והדבר השלישי זו היא תקופת המעבר — בעניין תקופת המעבר עלינו תו"מ לעבד תכניות מפורטות, ביחוד בשטח הבנין, שנית — בשטח האכספורט. בשטח האכספורט אני רואה אפשרויות רציניות. אי אפשר להוכיח באופן מתימטי בגרוש להצליח בשטח האכספורט. בשנים הקרובות בלי שום ספק שנא נשיג שום דבר אם כבר עתה לא נעשה מאמצים לחדור לשווקים השונים, אני מתכוון לתורכיה, מצרים ושאר ארצות המזרח; ולא רק לארצות אלו — אינני יודע אם החברים יודעים, שלפני כמה שבועות הקימו באפריקה הדרומית חברה לקשרי מסחר עם ארץ־ישראל, והיא בעלת הון של ... לירות. לאחר שאנחנו בעצמנו הקימונו חברה קטנה, החברה שלנו איננה קיימת עוד, ... ביניתיים חדרנו לשוק, התעניינו בסחורות. יש לי כמה תכניות בדבר הקמת חברות באנגליה ובאמריקה בקשר לחדירה לשוק. יש ארץ ששמה הדו, וגם בה יש אפשרויות מסוימות, לא לפי הדו"ח של יהודים, אלא לפי דו"ח של הנדרסון, שנסע לשם מטעם המכון לסחר חוץ. עלינו לעשות הרבה בעניין זה.

מחוץ לתנועת הבנין, מחוץ לדאגה לאכספורט – יש מעט לעשות לעשות בתקופת המעבר (קפלן: הרבה יותר!), ודאי הרבה יותר – עבודות ציבוריות, אלה דברים הניתנים בידינו.

השטח החשוב הוא עבודות ציבוריות מטעם המוסדות שלנו, ועל זה לא שמעתי שום דבר. דברים אלה אמנם נמצאים בתוך תכנית הבנין על 30 מיליון לא"י, אבל אני ראיתי שם רק בנין, ולא ראיתי סעיף כבישים, נדמה לי שהם אינם נמצאים שם. על כל פנים בשביל תנועת בנין פרטית ישנן הרבה אפשרויות יחד עם חברה לשכבתא שניה וחברות אחרות. הבניה, האכספורט ועבודות ציבוריות – אלה הם שלושת השטחים של ההכנות, שאנחנו צריכים כעת לעשות, ובזה צריכים אנחנו להיות מצוידים לקראת תקופת המעבר.

בקשר לתכנית הראשונה – המוליטית, עלינו לקבוע בצורת החלטה כמה דברים, כדי ליצור מסגרת בשביל העבודה שצריכים להוציא לפועל. המסגרת צריכה להיות – איזה מספר של יהודים לוקחים בחשבון, מתוך מספר זה מה הוא המספר שאנחנו חושבים שצריך להביא תו"ם לא"י ולשכנם בה בצריפים, בבניני צבא, שאנחנו מקווים שבצורה זו או אחרת נקבלם, או במשך כמה שנים אנחנו רוצים להוציא לפועל את התכנית של מיליון וחצי או שני מיליונים, ואין אנחנו יכולים להחליט אולי בענינים אלה בלי לדעת את המסגרת המינימלית, או להיפך – אנחנו נקבע שבמשך חמש או עשר שנים אנחנו רוצים להושיב מספר זה, ומזה נובעת התכנית המינימלית – באיזו מידה אנחנו יכולים לגייס את הכספים, באיזה מידה אנחנו תלויים במלווה בינלאומי, ובאיזה מידה אנחנו יכולים לגייס את הכספים בדרכים אחרות. אני מציע לדון על דברים אלה.

<u>מר קפלן:</u> אני דילגתי על כמה דברים, ועלי להוסיף על ענין הפרדסנות, והשאלות הן בנוגע לעתיד וגם בנוגע לפעולה מידית, וענין זה צריך לתפוס מקום גדול מאד, ובנוגע תעמודנה על פרק היום שלוש שאלות: הכשרת הפרדסים וארגון ושקוע לאחר המלחמה מקצה אחד ועקצה שני, אם נוכל ובאיזו מידה נוכל לחדש את השטחים שהוזנחו. יכול להיות שתבואנה הצעות מסוימות לפני הנהלת הסוכנות בענין זה.

השאלה השלישית בענין הפרדסנות שתעמוד על סדר היום היא שאלת העבודה העברית בפרדסים, וגם זו היא שאלה של הקמת כלים.

<u>מר בן-גוריון:</u> שני דברים לא הוזכרו, ואנחנו צריכים לשים לב להם – הקמת שתי ועדות מיוחדות: אחת לפיתוח ירושלים, הכוונה לא רק לפתוח ירושלים, אלא איך להבטיח את גידול הישוב היהודי. יש פרוצס מסוים בירושלים – העיר הולכת ונעזבת לאט-לאט על ידי חלק התושבים, הולכים לעבוד במקומות אחרים. אילו זו לא היתה ירושלים, הענין לא היה מדאיג, אבל בירושלים זו היא סכנה, זהו נכס עצום, שיש לנו רוב יהודי בירושלים, עלינו לשמור על נכס זה, עלינו להגדיל אותו.

הדבר השני הוא – חיפה, בה יש לנו רוב קטן, וגם הוא איבו בטוח. ברור שחיפה זהו אגוז קשה, ~~שהבאיד עלינו~~, כי בחבל אגבליה לחיפה צרך עצום מאשר לאיזו עיר אחרת בכל אגן ים התיכון, ואולי לא יהיה קל ~~שזו תהיה~~ עיר יהודית בעיקרה. יש לנו שם בכסים, חלק גדול של הקרקע בסביבתה הוא בידינו, וצריכים להיות אמצעים מיוחדים ודאגה מיוחדת לשמור על מקומנו ולהגדילו, אני בטוח שתהיה דאגה מצד האחרים איך להמעיט את המשקל היחסי של היהודים, אם כי הם איבם מעוניינים בעיר ערבית.

דבר שלישי הוא עניין הצי'ב, לא רק ספנות. הנסיונות שנעשו עד עכשיו הצליחו, ולא מה שזכינו לרווח, אלא הבחורים שהצטרפו לדבר הולכים ומתמחים כדייגים טובים, כאילו אבות אבותיהם היו דייגים, וזאת עשינו רק על קצה המזלג, אפילו הדייג בשביל הצריכה הפנימית יכולים לו להגדיל בהרבה.

לתכנית יהיה גם ערך פוליטי, לא רק משקי, כדי לבסס מבחינה כלכלית את דרישותינו. יש להכין מה שאפשר לעשות מעכשיו בשביל ביצוע עניינים אלה. יש קשיים – חוסר חומרי בנין, חוסר כלים, חוסר עובדים. יש דברים שאפשר להתחיל, שאם כל זעזוע אשר יהיה תהיה עבודה, ביחוד מה שאפשר לעשות לשם התחלת הבניה – גיוס כסף רב בארץ, ובארץ יש עכשיו מצב כזה שלא יכולנו לחלום עליו. הישוב היהודי הקטן מכניס בתרומות לאוסירות יותר ממיליון לא"י לשנה, יותר מהתקציב הציוני הסוציאלי. עד כמה שאני בדקתי את הדברים עניין זה לגמרי לא הגיע לשיאו. התעניינתי לדעת כמה מכניסה מגבית ההתגייסות, וההערכה היא שהגיעו רק לשליש בעלי בתי החרושת וגם לשליש הפועלים, ואלו תרומות. היה מה כיבוס למגבית ההצלה, השגנו הבטחות לעשרות אלפי לא"י, למעלה מ-30 אלף לא"י, מלבד שנים עשר אנשים שצריכים עוד להודיע על סכום תרומתם, ואנשי היהלומים שגם הם ודאי יתנו 25,000 לא"י. בריגבוים בדרום אפריקה גם הוא הצליח לגייס כספים, ואני בטוח שאילו היתה לנו תכנית ראשית הביצוע, מה שאפשר לעשות כרגע, משולבת בתכנית גדולה, והיינו יוצאים לישוב היהודי בארץ בסידור מלווה. הארץ היא עתה בעלת יכולת, יהודים מתעשרים בה, אינם יודעים מה לעשות בכסף, מוששים שהכסף יגדל, ויש לא רק בעלי יכולת גדולה, יש גם ביזבוזים. יש גם ארצות שכנות, גם בהן יש פרוספריטי, במצרים ובעיראק. למצרים נסעה בחורה לא ידועה, לא בואסם גדולה, בלי עבר בעולה, והיא עשתה בשביל השלימות שנסעה גדולות. גם היא אספה כאילו נדבות, אך אילו היינו באים ליהודי מצרים עם תכנית, ואני מקווה אולי גם בעיראק, שם אולם קשה יותר. אך אני חושב שיש עכשיו אפשרויות עבקיות יותר מאשר בכל ארצות העולם, ארץ-ישראל לבדה יכולה לתת הרבה.

יחד עם התכניות לעתיד עלינו לעשות תכנית למחר, ועלינו גם לעשות תכנית גיוס כספים, בשביל לא להחמיץ הזדמנויות, עכשיו עוד הכיס אפתוח, כי גם הלב פתוח.

<u>מר קפלן:</u> אתה יודע שהנשנו בקשה להוציא ניירות ערך ל-120,000 לא"י וקבלנו תשובה שלילית.

<u>מר בן־גוריון:</u> איני מדבר על זה, לא הכל מתחיל מיחס הממשלה, אלא מיחס הציבור. זו היא עובדה עצומה שארץ־ישראל גונבת יותר ממליון פרנק לשנה. יש דברים שיכולים להתחיל לעשות, יש דברים דוחקים, יש כרגע כל מיני מחשבות בנוגע לעתיד הארץ.

יש לכל הדברים האלה צד חיובי, טובי, יש להם גם צד שלילי, ועלינו לנצל הכל. עלינו ממש מאר־מארתיים לישב נקודות בכנפות – בצפון ובדרום, בצפון יש לנו אדמה, בלנה יכול להיות ערך מכריע. בוושינגטון יש שנים־שלושה אנשים, בלונדון יש המספר הזה של אנשים, הם אולי לא יבואו לארץ, אך הם יקבלו את מפת הארץ, ואם יהיה עליה כתם גדול שלא יהיה עליו ישוב יהודי – אנחנו מסייעים לאויבים, אך אם יראו – פה יש נקודה יהודית, שם ישנה נקודה יהודית – זה משפיע על אנשים אלה, זה יכול להיות מכריע בנוגע לגורלנו. זו איננה התישבות, אשר נושיב בנקודות אלה מספר אנשים, זהו מפעל פוליטי, זו היא כמו מלחמה על כבוש איזו נקודה. אני מאמין שיש יכולת לעשות זאת.

<u>מר קפלן:</u> אם תעמיד על סדר היום תכנית ההתישבות של הקק"ל והמחלקה להתישבות חקלאית בשנה הבאה – תשמע כמה דברים.

<u>מר בן־גוריון:</u> אני מדבר על תכנית פוליטית, בגליל יש אדמה, ולא אמרתי בנגב, כי שם אין לנו אדמה.

<u>מר קפלן:</u> גם בנגב יש לנו אדמה.

<u>מר בן־גוריון:</u> עלינו לתרום מסגרת זו, זהו דבר חשוב שקק"ל הביעה להכנסה של 150,000 מהארץ. אני מדגיש את האפשרויות העצומות הגנוזות בהתישבות המיבנת האלו בזמן הקרוב, אני בטוח שכסף יהיה בשביל מפעל זה. אני בטוח שהיכולת היא פי חמשה לשתי הקרנות. אועדת ההנהלה צריכה להעמיד על הפרק וצריכה לחשוב על תכניות שיהיו אחיזה לראשית המלווה היהודי, שיוכל ליהפך למלווה יהודי עולמי, אולי גם למלווה בינלאומי.

<u>דר' סנטור:</u> יש לי אלו הערות מיתודולוגיות ועיוניות. הקשבתי בענין רב, אבל לי נראה שהשיטה שלנו של תאור והסברת הענינים היא לא טובה. לא פעם אמרתי זאת, ואני אומר זאת עוד הפעם היום: כאשר אנחנו נכנסים לישיבה בעניני כלכלה, נחוץ שדברים אלה יהיו יותר מוכנים, ואנחנו נהיה מוכשרים יותר ומוכנים לשמוע ולהבין. ועתה יצא ששמענו המון דברים, ואלה המטפלים בהם יום־יום בעבודתם, מבינים את הדברים על פי רמז, אני מוכרח להודות שלי קשה לעקוב, ואני חושב שבמקום להקריא פה את הנושאים של העבודות, מוטב שאנחנו נקבל אותם עוד לפני הישיבה בכתב, נקבל מחברנו קפלן חומר מסודר, ואז היינו באים במוח מוכן, וחברינו קפלן ושטורק היו יכולים להסביר את הדברים, ואנחנו היינו יכולים לדון בכובד ראש – ובמצב זה כואב לי הדבר.

הערה שניה מיתודולוגית – אני מצטער שאנחנו עוד לא מצאנו את השיטה ואת ההתאמה, ואוכל להגיד שגם בין מר קפלן, אז המכון לחקר הכלכלה ודר' שמורק אין עוד התאמה, ועוד פחות ישנה התאמה בין כמה מוסדות שהם מעוניינים ועוסקים בשאלות המחקר הכלכלי; גם הבנק שלנו עוסק בשאלות הכלכלה, גם ה"פלסטיין איקונומיק סוסייטי", וישנם, ואני מצטער להגיד שיש הרבה בטילום בעבודה, ומצד אחר זה מעסיק הרבה אנשים, שיכולים להעסיקם באופן מעשי יותר, וזה גם מזיק, וצריך לבדוק עם כמה ניתן להביא לידי התאמה בין המחקרים האלה.

ועכשיו הערות עניניות – אני פה מזדהה בהחלט עם ההערות האחרונות של ה' בן-גוריון.

חושבני שהמחקרים הם מעניינים מאד, ואני גם אשמח אם אקבל מחקרים לקריאה, אבל אנחנו איננו עוסקים במחקרים לשם מחקר, אלא לשם הגשמת הציונות, ואז הערת ה' בן-גוריון על יצירת מכשירים כספיים היא מכרעת, ולא עשינו עוד הרבה בענין זה, ואני מזדהה עם הטון היסודי של דברי בן-גוריון שאנחנו יכולים לעשות הרבה בארץ. אין לנו נושים יהודים רבים, שאנחנו יכולים להגיד עליהם, שיש להם 30 מיליון לירות בבנקים, ועוד אולי קרדיטים בארצות אחרות. אני חושב את יהדות א"י לאחד הגופים הכי עשירים ביהדות, אפילו בהשואה עם היהדות באמריקה, ועלינו לדאוג מצד אחד להגדלת התרומות ומצד שני הכנת מלוה, ופה ההערה שהעיר מר קפלן איננה קולעת למטרה. שמעבר שהממשלה לא הרשתה להוציא ניירות, בזה לא צריך להתחשב. הקהק"ל מצאה שיטה טובה מאד לרכוש הרבה כספים בלי להוציא ניירות ערך; 2) בענין זה יש לנו עמדה כל כך חזקה כלפי הממשלה פה וכלפי הסיטי והממשלה בלונדון, שאנו בהחלט יש לנו שבטח גדולה לבצע.

אני רוצה להגיד פה בהערה צדדית – מלוה גדול של הסוכנות היהודית בשביל צרכי ריקונסטרוקציה לאחר המלחמה, הוא אחד המכשירים להלחם באינפלציה. אילו היינו מצליחים להוציא מהשוק בארץ-ישראל 10,000,000 לא"י, היה זה דבר עצום נגד הגדלת המחירים ונגד אינפלציה, לדעתי אי אפשר לוותר על זה אפילו אחרי הנסיון שנכשל, עלינו להמשיך בפעולה זו, כי פה יש כר רחב לפעולה בתוך הישוב וגם כלפי הממשלה. ויהיה לנו מנוף אשר הישוב יתן בתרומות וגם במלווה, ואם לא ניצור את המכשירים הכספיים, כל התכניות היפות תשארנה על הנייר, כי בתקופה הראשונה לאחר המלחמה יבואו קשיים שעליהם כבר הצבענו, ואם לא יהיו בידינו סכומים ניכרים כדי להתגבר על קשיים אלה, ועל ידי זה להכשיר את הדרך לקליטה גדולה והתפתחות במובנים אלו, כל התכניות [illegible] תכשלנה מראש על ידי העובדות המעציבות של חוסר עבודה ומשבר כלכלי בארץ, ומטעמים אלה אני נותן ערך מכריע לטיפול בנקודה זו.

ועכשיו הערה כללית – הייתי פעם נוכח בישיבת המכון לחקר הכלכלה, עוד עם דר' רופין המנוח, כאשר תאר את המרבה של א"י בעוד 15 שנה עם אוכלוסיה יהודית של 1,600,000 נפש. אני מרשה לי להגיד לכל

התכניות האלו, המטפלות בזמן המחדק – אינני חושב שיש להם ערך מכריע, כי התנאים יהיו תנאים אשר אנחנו איננו יודעים אותם ואין אנו יכולים לדעת אותם, ולכן הייתי מיעץ שאנחנו נטפל באופן מעשי, טוב שניצור לעצמנו תמונה פחות או יותר ריאלית, זו היא תכנית לחמש שנים לאחר המלחמה, ועלינו לרכז כל הכוחות המדעיים והשכליים שלנו לעיבוד תכנית עד כמה שאפשר מעשית במסגרת של זמן מוגבל, 6–5 שנים אחרי המלחמה.

עוד הערה אישית – אם יסדרו ועדה על ירושלים, אני הייתי מבקש שישמעו אותי, כי לאוניברסיטה יש חלק מכריע כאחד המוסדות, אשר באמת יכולה לתת הרבה לפיתוח ירושלים, ויש לנו תכניות די מבוססות ורחבות.

<u>דר' ליפסקי:</u> שמענו רשימה אינפורמטיבית של נושאים, בין הכותבים יש שמות לא ידועים, ושמעתי כבר מאיש כלכלה שדבר על העבודות בזילזול, ולא מספיק שכותבים, אלא צריכה להיות ועדה, מורכבת מאנשים מוכרים ומבינים בעניני כלכלה, והם צריכים לברר כל זה לברר מה ערך הדברים.

2) אני מבין שהועדה תדאג לעיבוד החומר הגלמי לדבר שלם, כי הרי בועידת השלום איש לא ישב לקרוא מאות מונוגרפיות, וצריך לחשוב על דבר כללי, ובלי זה לא יהיה ערך לכל העבודה. ולפני זה הכרחי דבר יסודי – איך אנחנו רואים את היסודות הכלכליים של הארץ, מה אנחנו קובעים בתור "איקונומיק פוליטי" של א"י, דר' שטורק לטפל דבר על מיכסי מכס למען אפשר לתעשיה לקום על רגליה, ובמקרה קראתי באחד העתונים האמריקאיים ששם הדעה היא מסובכת בהחלט, ועלינו לקבוע לעצמנו את הקו למיר נלך. אמנם אין בינינו אחדות בדעה, אבל עלינו להחליט על הדברים, כדי שנוכל לומר לכולם מה אנחנו רוצים.

<u>דר' גרנובסקי:</u> לא ייתכן שלא ידובר על הבסיס, על שאלות הקרקע, על הפוליטיקה הקרקעית שההסתדרות הציונית צריכה לנקוט בה. אני מתכוון למה שאתם קוראים תקופת מעבר, יש אמנם מקום המטפל בדברים אלה, יש אנשים הרואים והמודדים, אבל אני חושב שזה לא נכון שמוסד זה, בית זה, שולחן זה אינו מטפל בדברים אלה. הוחלט כבר כמה פעמים לדון על שאלות הקרקע, אני הצעתי את שרותי להרצות, אך זה לא נעשה. יש גם שאלת אינפורמציה, יש כמה דברים מעודדים, ויש גם ענינים של "קו". הייתי מעם רוצה לדעת, אם אותו קו שאנחנו קובעים הוא נכון.

זה גם קשור עם דבר שני, שהוזכר כבר פה – על התישבות, יש מה שקוראים התישבות מדינית וזה קשור לפוליטיקה הקרקעית שלנו. גם אלה הם דברים שצריך לקבוע אותם – פיזור או ריכוז, פיזור באיזה מקומות xxxxx ובאיזו צורה, ואם ריכוז – באיזו צורה, יש פה המון שאלות שאנחנו מטפלים בהן.

דבר שלישי – אני יודע את הדברים האלה, כי אני מטפל בהם כבר זמן רב, עוד בימי הועדה המלכותי – מאז הטיס שהוזכר

על ידי מר קפלן – נעשה על ידינו, ולא לשווא שמעתם לעתים קרובות
את שם הקהק"ל, ואני יודע שיש בקורת גדולה על העבודות המקריות בכל
מה שנעשה עד עכשיו. (ב) בגרה תיאורטית מפורשת שיש להרבה מאד דברים,
עד כמה שאני ראיתי אותם, ואני ראיתי כמה דברים; (ג) חוסר יד מכוונת
ומסודרת, ומה שדר' סגסור עומד על כפילות – זה ישנו כבר כל הזמן, אך
אנחנו גם לא נתקדם, כי כל מוסד עובד לחוד, ואחרי שראיתי המצב היתה
לי שיחה עם מר קפלן, גם דר' יוסף השתתף פעם בשיחה, וגם מר שרתוק
יודע על זאת – אמרתי לעצמי: נעשה אנחנו מה שאנחנו עושים בפינה שלנו,
ואנחנו בשלבנו התקדמנו, והעבודות תהיינה מרכזות בעוד כמה חדשים,
אך כמה דברים שיש עליהם ויכוחים אלה אינם מוקדמים, אינם מגיעים
לסטאדיה של מעשה, ולכן צריך להיות יד מכוונת ומרכזת.

<u>מר שרתוק:</u> אני רוצה להדגיש את הנקודה האחרונה שעמד עליה דר' ברנובסקי, נחוץ מרכז אחד, עם כל ההכרחיות של הועדה
זה לא יפתור את השאלה, כאשר אנחנו היינו צריכים להתכונן לועדת פיל,
היתה לזאת חשיבות מכרעת שהיה מרכז, מר ליאונרד שטיין, שטיפל בריכוז
החומר, ואני רואה זאת כהכרחי גם עכשיו. אין לי כרגע הצעה, אך אם
תהיה גם מזכירות ולא תהיה בה אישיות מרכזית, בולטת ובעלת ערך, שאפשר
לסמוך על שיקול דעתו – השאלה לא תפתר, הדבר מוכרח יהיה לצלוע.
(2) בהמשך לדברי דר' יוסף על חיבור כולל – לנו
נחוצים שני דברים: תכנית כלכלית ש. בנין מהיר של הארץ בתקופה לאחר
המלחמה לשם קליטת המונים; ונחוץ עוד דבר: ספר יסודי המסכם את כל
הנסיון ההיסטורי של המפעל הציוני, מפעל הישוב שלנו, וגם תמונת
העתיד כפי שאנחנו רואים אותה. עוד לא קראתי את ספרו של דר' רופין
"דני קיז אוף דזי י'ים", אינני יודע אם ספר זה ממלא את כל הצרכים
האלה.

<u>מר קפלן:</u> אני מרגיש את עצמי מחוייב לענות על כמה דברים.
מה שאמר בן-גוריון על התישבות – זה חשוב, אני לא
קשרתי את הדברים, טוב שיהיה לנו דיון, ובהיות לנו הדיון ירצה
דר' ברנובסקי על עניני הקרקע ואני אוסיף כמה מלים על התישבות, והיה
טוב שהנהלת הסוכנות תדע מה שדנים עם גופים אחרים ומקומות אחרים.
ב) אני נסיתי מאד להדגיש מחוץ לתכנית הפוליטית
הכללית, את עניני הפעולה המידית בענין הקמת הכלים וכניתי כמה כלים
אלה, כך שאני בהחלט מסכים שזה צריך לתפוס חלק בעבודתנו, אבל אלה
הם שני דברים נפרדים – הכלים לתקופת המעבר והכנת אתכנית כוללת –
ואין לערבב הדברים.
ועוד דוגמא – בן-גוריון התענין מאד בעניני הימאות,
אך זה דבר אחר מה שיכולה להיות הימאות ומה שאני דברתי על הקמת
חברה אחת, אלה הם שני דברים, וזאת יכולתי לומר גם בשטחים אחרים,
זה דורש פעולה רבה מאד. בענין הקמת כלים, אני שותף לדאגה לכלים.

ויש לי הרושם שאנחנו התקדמנו בזמן האחרון בשטח זה. מה שאני מפקפק זהו ענין התכניות לגיוס כספים בדרך של מלווה בא"י, ואני מוכרח להגיד, שאם אנחנו נתלה את הקמת הכלים בגורל מלווה גדול בארץ-ישראל, איני יודע אם בדרך זו תהא תמארתנו. אך אני חושב שנוכל עוד להתקדם בדרך הקמת כלים – שיתוף הנהלת הסוכנות עם הרבה גורמים אחרים. אני מציע להגדיל את בקשת המלווה שלנו מ-300,000 לא"י, אשר אושרו לנו, למיליון לירות; ואם בן-גוריון אתה מדבר על מיליונים לירות, אין אפשרות לעשות זאת אלא על ידי הוצאה רשמית של ניירות ערך.

הייתי מציע להעמיד שאלה זו על הפרק, יש כמה חברים המטפלים בשאלות אלו, הענינים אינם כל כך פשוטים כמו שד"ר סנטור אומר – להעביר הענינים ללונדון. בלי להביא הדבר להנהלה – וזה לא מתוך אי-רצון, אלא כי ההנהלה עמוסה בענינים השוטפים – לאחר התיעצות עם כמה מוסדות, הגשנו לממשלה בקשה לסידור מלווה על מיליון לא"י, בתנאי שלמשך המלחמה אנחנו נשקיע את הכסף בניירות ערך ממשלתיים, אך לאחר המלחמה יחזירו לנו הכסף לצרכינו אנו – את זאת הציע מר הופיין לפני נסיעתו של סנדפורד ללונדון, וכאשר סנדפורד חזר הוא אמר שעוד הדרך ארוכה, ועתה קבלנו טלגרמה מלונדון מחברינו לא לחדש הצעה זו.

אפשר בכל הזמן להקים כלים, זה מאפשר גם גיוס כספים מסוימים, אך אם ההנהלה רוצה להכנס לדיון זה, שהוא צריך להיות רציני ומעמיק – מה טוב.

אני רוצה להוסיף שבשתי חברות – בבנק המשכנתיקאי ובחברת "ביצור" בשינו לעשות קונברסיה וצריך לשמוע מה שיש בשוק בענין זה.

בענין עיבוד החומר ועעדות משנה – חשבתי שהיום רוצה ההנהלה לשמוע דברים כלליים, ברור שמישהו יצטרך לעבוד על החומר.

דר' שמורק נגע בשאלת חמרי בנין לאחר המלחמה, אנחנו עשינו צעדים בענין זה, פנינו בדרך רשמית על ידי סנדפורד וגם שאול שינבר טיפל בשאלה זו, ואני יכול למסור לכם התשובה שזינגר קבל: אין אפילו צל של תקוה שנוכל לקבל ברזל ועץ, ואין כל צל שהמסחר בחמרים אלה יהיה חפשי, וכבר עתה שלחו שאלונים לכל חלקי האימפריה על החומר שיהיה דרוש להם, וביחוד עומדה שאלת ברזל ועץ, ואחר כך יהיה ויכוח – אולי במוסד בינלאומי – על חלוקת החמר, ואמרו עוד לזינגר: אנחנו מייעצים לכם, שאתם תתחילו את טיפולכם בשאלה משלת א"י.

<u>מר שרתוק:</u> ומה זה יימסר להאריס, כי זה חלק של הריקונסטרוקציה.

<u>מר קפלן:</u> סנדפורד אמר: אשמח אם תכינו לירשימת הצרכים שלכם, ואנחנו נדון מה לעשות לצרכים אלה.

העבודה לא תהיה כה פשוטה, נכון שישנה כפילות בעבודות, אך עלינו להבטיח קודם כל את איסוף החומר, ואין אני נבהל מכפילות, אלא צריך להיות מרכז. שמעתי מה שעושים 3-4 עבודות על עניני טכסטיל –

תבוא על העושים ברכה. אילו היה לנו איש אחד בעל עמדה שיכול לרכז את הכל - היה זה טוב מאד, אך אני עוד איננו רואה אותו, אין זו שאלה רק של מזכיר, ועומדת השאלה: האם עלינו לחפש את האיש, ובינתיים נחכה בפעולה, ואני אומר: לא לחכות, להמשיך בעבודה.

יו"ר בן-גוריון: הועדה תצטרך להביא שורה של הצעות איך לארגן את העבודה, המסגרת היא בהרבה.

הישיבה ננעלה.

ט י ו ט א

ס ו ד י
עמ' 87.

פרוטוקול
מישיבת הנהלת הסוכנות היהודית לא"י,
שהתקיימה בירושלים, ביום ה-7.8.1943

נ ו כ ח י ם: מר גרינבוים, יו"ר,
ד"ר סנטור,
הרב פישמן,
מר קפלן,
ד"ר שמורק,
מר דובקין,
מר שפירא
ד"ר יוסף
מר בן-צבי
ד"ר גרנובסקי
גב' הנריטה סולד (בחלק הישיבה),
ד"ר לנדויאר (בחלק הישיבה)
ד"ר ליאו כהן,
ד"ר לויטרבך,
מר אייזנברג

ע ל ה ס ד ר:
1. המועצה להשלטת השפה העברית,
2. שכר עבודה לפועלי התעשיה,
3. שאלות מדיניות,
4. עלית הנוער.

1. המועצה להשלטת השפה העברית

__יו"ר גרינבוים:__ הרבא פישמן מודיע לו, כי הוא איננו יכול לקבל עליו את הבחירה לחבר המועצה להשלטת השפה העברית, אבל בצורך איפוא לדון על בחירת חבר אחר במקומו.

2. שכר עבודה לפועלי התעשיה

__מר קפלן:__ בשבוע שעבר התקיימה ישיבה של מועצת האספקה הממשלתית, התאחדות בעלי התעשיה, באי-כוח הפועלים והסוכנות היהודית בקשר עם תוספת היוקר. באי-כוח הפועלים דרשו 100% תוספת יוקר, ולא מ-8,600 לא"י אלא משכר של 16 לא"י. בעלי התעשיה לעומתם הציעו לחשב את תוספת היוקר מ-12 לא"י הראשונות. הצעת התאחדות בעלי התעשיה מיועדת בערך 90% תוספת יוקר. באי-כוח הסוכנות בישיבה הראו על הסכנה הצפויה בכל התפתחות העניינים ודרשו צעדים נמרצים מצד הממשלה להפסקת התיקרות המצרכים, אבל עד אז אין ברירה והכרחי למצוא פתרון. הישיבה נדחתה ובישיבה השניה הודיעו באי-כוח הממשלה, שאינם מוכנים לדון על הצעות שני הצדדים גם יחד, והצעתם היא לחכות עד שתתפרסמנה מסקנות הועדה לשכר עבודה בתעשיה,

שבראשה עומד זקן-המורכסים. הם אמנם הודו שאין לדעת מתי תסיים ועדה זו את פעולתה. שמענו כי הועדה לא ניגשה עוד לדון בשאלת תוספת היוקר, דיוניה מצטמצמים כרגע אך ורק בשאלת השכר המינימלי.

באי-כוח הפועלים הצהירו, שלא יוכלו להשלים עם דחיות כאלו, ואם במשך שבוע או עשרה ימים לא יגיעו לידי החלטה בשאלת תוספת היוקר, יהיו נאלצים להביא את הענין לפני הפועלים. בעלי התעשיה הודיעו כי החלטת הממשלה תגרום נזק לציבור; הם אינם מוכנים ללחום את מלחמת הפועלים, אבל הם דורשים שהממשלה תגנם, כי אין ספק שהדבר יגרום לשביתות וכו'. מר קפלן העיר כי אין כאן ענין להגנה, אלא לאירגון הציבור.

סיר הריס דוגלאס קרא אז לפנינו הצהרה ארוכה בשאלות שעמדו על הפרק. בראשונה ניסה להטיל את האחריות על הסוכנות היהודית, אולם תחת לחץ שלנו חזר בו, והנהו (מר קפלן) מקווה שבהצהרה אם תפורסם יושמט המשפט נגד הסוכנות היהודית.

ההצהרה אומרת, שהפועלים קבלו למעשה פיצוי ניכר. הדרישות של הפועלים וגם עמדת בעלי התעשיה אינן צודקות והן מסכנות את התעשיה בארץ בכלל. הנה הולך ונפתח ים התיכון ויותר קל יהיה להביא סחורות לארץ ישראל.

כל ההצהרה יש בה משום נסיון להטיל האחריות לכשלונות הממשלה על הפועלים ועל התעשיה. באי כוח הפועלים וגם אנשי אגודת התעשיה הגיבו מיד בצורה המתאימה ובצאת בהסתייגות חריפה.

כעבור יומיים היתה לנו שיחה עם מר מילס שניסה לרכך את הרושם. הוא טען שההצהרה אין פירושה אזהרה, אלא עצה לצדדים. הממשלה בדרך כלל מוכנה לאפשר לצדדים להגיע להסכם ביניהם. מר מילס גם הודיענו כי הוא פנה למזכיר הראשי בבקשה לדרוש מועדת השכר שתגמור במשך עשרה ימים את מסקנותיה, אבל גם הוא איננו מאמין בתוצאה חיובית של פניה זו. אם יש לנו הצעות הוא מוכן לשמוע אותן.

מר קפלן העיר על כך, שאם הממשלה רוצה להוכיח שהישוב היהודי הוא-הוא האחראי ואשם בכשלון של שיטת הכלכלה של הממשלה, הרי אין לנו מה להציע, אבל אם הממשלה מוכנה לדיון רציני, הרי ודאי שיש לנו מה להציע לממשלה.

בינתיים נודע למר קפלן שסיר הריס דוגלאס מסר לעתונות את ההצהרה לפירסום ויתכן מאד שבימים הקרובים נעמוד בפני זעזועים קשים.

אנשי התעשיה רוגזים, לדעתם הכרחי להגיע לידי הסכם עם הפועלים ויתכן שיחליטו להגיע להסכם כזה מבלי לקבל את הסכמת הממשלה.

<u>דר' שפורק:</u> כל הדבר איננו משום הפתעה בשבילו, כי זהו קו הפוליטיקה הממשלתית מאז ומתמיד. עוד לפני חדשים מספר הודיע דר' שפורק לממשלה, כי תעשית המתכת בארץ איננה מנוצלת דיה, והתשובה היתה

שאין לעשות כלום בעניינים אלה כי עוד לא סודרה שאלת שכר העבודה, ומשום כי אם הממשלה לא תעשה הם לא רק שלא יגדילו את התוצרת, אלא יסרבו להקטין את כמות התוצרת. ברור שיש כאן שיטה מובהקת של הממשלה נגד הישוב. לדעתו עלינו לערוך תזכיר לממשלה שתבוא כתשובה להצהרה. התזכיר יראה כמה המשק נפגע. בתזכיר נוכיח איך מוציאה הממשלה מידי היהודים ענף כלכלי לאחר ענף כלכלי ועל ידי כך היא הורסת את הכלכלה בארץ.

יש דעה בציבור שאילו היתה הממשלה מסירה את בקרת מעל המזון וכו' היו המחירים יורדים - ומיד.

בתזכיר גם נדרוש שיטה יסודית, בה נבסס את דרישותינו.

<u>דר' יוסף:</u> נראה לו שדר' שטורק צודק בהצעתו בדבר עריכת תזכיר בו נוכיח את כשלון הממשלה בכל שיטת הכלכלה שלה.

<u>דר' סנטור:</u> כולנו תמימי דעה שהפוליטיקה הכלכלית של הממשלה נכשלה, אבל הוא אינו תמים דעים עם אלה הסבורים שאנו חפים מפשע. הפוליטיקה שלנו בעניני שכר העבודה אינה נכונה. גם בשאלה תוספת היוקר לא צדקנו בעמדתנו. בעלית המחירים ועלית שכר העבודה יש סכנה עצומה לחיינו הכלכליים בארץ וגם לעליה החדשה שאנו מצפים לה. הכרחי לעצור את הכיוון הנוכחי של עלית המחירים ושכר העבודה.

הוא מסכים שיש להכין חומר בשטח זה.

<u>מר קפלן:</u> הוא אינו נותן ערך לשיחה עם המזכיר הראשי.

דר' סנטור מבדר מקל עליו את הדיון על ידי אמירה שאפשר לעצור עלית מחירים, אבל הרי הוא יודע זאת בעצמו כי זו היא אמירה בלבד. הדבר תלוי בתנאים האובייקטיביים שאין בכוח עצמנו להשתלט עליהם. הנה היתה לנו שיחה עם באי-כוח הצבא והשתדלנו להוכיח להם איך אפשר להגדיל את מחירי המצרכים ויחד עם זה לאפשר לפועל סטאנדרט חיים יותר טוב. הראינו להם גם שצורת הקבלנות היא טובה יותר לשני הצדדים. הם הודו לנו מאד על ההסברה, אבל עד היום לא יצא מזה ולא כלום.

<u>י"ר גרינבוים:</u> לאחר פירסום ההצהרה נדון באופן יסודי על הענין כולו, בינתיים נבקש את ח"ח' קפלן, שטורק ויוסף לטפל בעריכת הצעת-תזכיר שתובא להנהלה.

<u>ה ח ל ט</u>: לאחר שמיעת הודעת של מר קפלן על השיחות של באי-כוח הפועלים, בעלי התעשיה והסתדרות עם הממשלה על דבר תוספת היוקר ועל הצהרת הממשלה בענין זה, מחליטה ההנהלה להטיל על ועדה של שלושה: מר קפלן, דר' שטורק ודר' יוסף להכין הצעת תזכיר על הפוליטיקה הכלכלית של הממשלה וכשלונותיה. טיוטת התזכיר תובא לפני ההנהלה.

3. שאלות מדיניות

דר' יוסף: מר שרתוק מודיע לנו שבדעתו לצאת היום לארצות הברית.

הוא (דר' י') שלח לחברים את העתק המכתב ששלחנו לממשלה ביחס לחוק בעניני הגיוס. הועד הלאומי קבל תשובה למכתבם זה, בה מתפלאת הממשלה שאפשר להגיד שהממשלה מתנגדת לגיוס, אבל יחד עם זאת היא חוזרת שוב על דעתה כפי שקראנו בעתון הרשמי.

חברי ההנהלה קראו בעתונות את הודעת מזכיר המושבות בבית הנבחרים בקשר עם עלית הילדים. ערכנו מיד תשובה בה הודיענו על אישור הרשיונות, אבל יחד עם זאת מחינו נגד ההודעה, כי לא ייתכן להשאיר יהודי אירופה לגורלם בגלל פוליטיקה מסוימת שנקבעה לפני מספר שנים. הצנזורה מחקה את העיקר מהודעתנו זו ונשאר רק הפסוק המביע תודה, אבל לא היה כל סיכוי לבקרה. יש להצטער שעורכי העתונים בתל-אביב לא הבינו שאין לפרסם הודעה מקוצצת זו.

חברי ההנהלה קבלו את הדו"ח של ה"ה אפשטיין וששון על בקורם בלבנון ובסוריה. כן שלח לחברים את רשימת עובד המחלקה הערבית על שיחתו עם הקונסול העיראקי.

אגב שמענו שנורי סעיד הציע לאיבן סעוד למחות נגד הקמת גדוד עברי בארץ, אבל אבן סעוד סרב ואמר, כי הוא איננו רוצה להכביד על הממשלה הבריטית.

היתה לנו שיחה עם באי-כוח האמיר. גם הם ספרו לנו שהשיחות במצרים הן מרוכזות על הברית-מלחמה משותפת נגד ארצות הציר והבטחת הגבולות. זה גם מאשר את דברי הקונסול העיראקי בשיחה עם בא-כוחנו. גם בא-כוח האמיר בטוח שהעיראקי לא יתחרה עם האמיר בהקמת כסא מלוכה, אבל גם אלחסיניאשים מן המגבלים.

דבר פדרציה גדולה הוא חלום לדעתם. המגבלים מתרכזים את ומכינים תכניות שונות, היות ובאנגליה הקימו מכון לתכניות לאחר המלחמה, וזוהי הסיבה של מגיות קירקברייד ואחרים.

איש שיחנו אישר כי נורי סעיד הוא אויבנו הגדול ביותר. הוא לחץ עתה על הערבים לקבל את הספר הלבן, כי אז יוכלו המגבלים להשען על סמכם וקבוצתו.

בא-כוח האמיר גם סיפר כי דר' מגנס מספר על האמיר חומר רב וקטעים מתהוגנת. גם אנשי ה"ליגא" שולחים חומר לאמיר.

נורי סעיד מיואש מצ'רצ'יל, לדעתו הוא-הוא המונע את הגשמת הספר הלבן.

איש האמיר גם הוסיף, כי כל המדבר עתה על פדרציה, אסור לו לשכוח שסוריה היא גורם בכל השאלות האלו.

הוא עלה לחברי ההנהלה הומר על שיחת נורי סעיד עם נציגי היהודים בבגדאד.

<u>מר גרינבוים:</u> תשובת מיניסטר המושבות אופיינית מאד, היא למעשה גם משקפת את מצב הממשלה. את האיסור על עלית 4,000 הילדים ידענו עוד לפני חודש, אבל שמרו על זה בסודיות גמורה. עתה גרם לחץ דעת הקהל שהממשלה נימסה שאישרה זאת ברבים. יחד עם זאת קבעה שהספר הלבן קובע את מדיניות הממשלה בארץ-ישראל.

הוא איננו יודע אם בלונדון הגיבו על תשובת מזכיר המושבות, וטוב עשה דר' יוסף בהשתדלו להגיב, אולם רצוי שבמקרים כאלה חברי ההנהלה יראו את ההצהרה לפני פירסומה.

<u>דר' יוסף:</u> מר בן-גוריון ראה את נוסח ההצהרה ואישר אותה.

<u>מר גרינבוים:</u> ייתכן שהועדה למצב הגולה צריכה להגיב, לא בעניני הגולה אלא בקשר עם הצלת יהודים. וזה לכשעצמו סדר בפניה בדבר הצלה ולקשור אותה בהודעת הממשלה.

בשיחה בין נורי והיהודים בבגדאד, דבר נורי על הצעת דר' מגנס שבאילו מציע איזור יהודי בשטח חוף הים, מחיפה עד עזה או קיום הספר הלבן, היהודים מצדם הזכירו את הפרעות בבגדאד וענו שהם רוצים להיות ניטראליים בכל השאלה הזאת.

בלבנון תקיימנה בחירות בקרוב, ובהן תלוי אולי גורל לבנון הנוצרית. אסור לנו לעמוד מנגד, אם המוסלמים ינצחו הרי זו תהיה בכיה לדורות. עלינו לעזור למארוניטים ואסור לנו לעמוד מן הצד.

<u>מר קפלן</u> מתנגד לכך שועדת הגולה תתערב בענינים מדיניים, אם יש צורך בטלגרמה או במחאה עלינו לעשות זאת.

לדעתו עלינו להקדיש את אחת הישיבות הקרובות של ההנהלה לשיחה על פעולתנו בין הערבים. הוא חושב שאנו מזניחים פעולה זו. לפי עניות דעתו לא נעשה כל נסיון שהוא לבוא בדברים עם אישים מצריים, למען שלא יהא ביניהם אך ורק מהסוג של קירקבריד, דר' מגנס וכדומה. אין להסתפק רק בקבלת ידיעות מהנעשה בין הערבים, עלינו גם לפעול בינהם ולהגביר את הקשרים אתם.

בזה הוא איננו מתכוון לדברי מר גרינבוים בדבר עזרה כספית למארוניטים. לקבל כסף יש קופצים רבים, ואנו לא נעמוד בהתחרות בשטח זה עם כסף בריטי, אמריקאי, צרפתי ואחר, אבל אין כאן שאלה כספית בלבד.

כפי שאמר הוא מציע לקיים ישיבה מיוחדת שתדון בשאלה זו בכל היקפה.

<u>דר' סנטור:</u> מצטרף לדברי מר קפלן בדבר ישיבה מיוחדת.

קבלנו אינפורמציה על פעולת האמריקאים בסוריה הקרוב.

הוא תמיד הזהיר נגד אשליות בענינים אלה. גם אלינו הגיעו שמועות על

תכניות רחבות בקשר עם האוניברסיטה בבירות וכו'. לדעתו המצב במחלקה המדינית דורש תיקון. במקום הזיתות חדשות, מר שרתוק נמצא קשור לארצות הברית. יש לדעת מתי ישוב. לא ייתכן גם להשאיר כך את עניננו של מר בן-גוריון. אם מר בן-גוריון החליט סופית לא להמשיך בעבודה, הרי מחובתנו לדון על הגברת המחלקה המדינית.

הוא איננו יודע על החומר שדר' מגנס שלח כאילו לעבר הירדן. ייתכן שהכוונה היא לארבעת המאמרים שדר' מגנס תרגם לערבית, ושוב שהמחלקה המדינית המגע עם דר' מגנס.

<u>מר בן-צבי</u>   מצטרף לדעת מר קפלן שוועדת הפעולה איננה מוסד מוסמך לפעולות מדיניות.

לדעתו שיחה בגדי עם היהודים דרושה לו בשביל האמריקאים, אבל נראה לו שהיהודים בבגדאד לא הבינו כלל את דבריו, או שמסרו אותם בסירוס.

<u>דר' שוורץ:</u>   יש להרחיב עתה את פעולת המחלקה המדינית. הכרחי לשלוח נציגים למצרים, בגדאד, סוריה, לבנון ותורכיה. אמריקה מרחיבה את פעולתה בארצות אלו, ואין להסתפק רק בקבלת ידיעות. האיש שהיה נציגנו במצרים נמצא כאן כבר למעלה משנתיים, ולא ייתכן שלא יהיה לנו שם נציג. אם אין נותנים לו ויזה לשוב למצרים, הרי הכרחי למצוא איש אחר במקומו. רצויה כמו כן שיחה עם נורי פאחה.

<u>הרב פישמן:</u>   הכרחי לבוא מיד בדברים עם מר בן-גוריון ולבקשו לשוב מיד למשרד. הענינים המדיניים הולכים ומחמירים, ולא ייתכן שהוא ייעדר מהעבודה לשעה כזאת.

שמענו עתה על פעולתו של דר' מגנס. הייתכן שאיש יחיד ישלח חומר למשלה, ואנו נעבור על זה בשתיקה. הוא רואה בזה הפקרות איומה.

גם פעולתנו המדינית באמריקה איננה בסדר. אשם בזה דר' ויצמן וגם חברים אחרים הרואים בעבודה המדינית את נחלתם הם. לפי הידיעות שלו אין מתחשבים בפו"ם באמריקה בהחלטות בילטמור. אין מתייעצים עם שום סיעה ציונית והנהלה מוכרחה להכנס לעובי הקורה על מנת לתקן את המעוות.

<u>מר גרינבוים:</u>   בקשר עם תגובת הועדה - הנה "הבוקר" מפרסם ידיעה כאילו כל ענין הועדה עומד להתפוצץ, כי הוא - מר גרינבוים - רוצה בועדה סיעבת. אם בהרכב בועדה יש צורך ביחסים הוגנים בתוכה, ואם הועדה תרבה לשלבינו לאנשינו אנו - למה לאסור עליה?

(הויכוח נפסק, כי נכנסו הגב' סולד ודר' לנדויאר)

<u>4. עלית הנוער</u>

<u>מר גרינבוים:</u>   משלחת מורכבת מבאי-כוח כל הסיעות הדתיות בהסתדרות הציונית ומחוצה לה, ובראשה הרב הראשי, התיצבה לפניו. פתח הרב הראשי בדרישה שחינוך ילדי הפליטים בטהראן יימסר כולו לחוגים דתיים.

היות והורי הילדים אינם אתה, הרי העם היהודי הוא-הוא האחראי לחינוכם. הרב הראשי מעריך מאד את המשקים החקלאיים שהוקמו על ידי השמאל ואת כיוונם הסוציאלי, אבל הוא רואה אותם כאנשים חולים מבחינה דתית, ולא יאמן למסור להם את חינוך הילדים. אם לא נמלא את דרישתם, הרי מוכן הרב הראשי לעורר את כל היהודים מניחי התפילין, היהודיות המדליקות נרות שבת, וגם את אותם היהודים המבקרים בבתי הכנסת רק ביום הכפורים להלחם מלחמה זו.

הרב הראשי הדגיש כי הוא לא פנה לממשלה הפולנית, אבל הרב הרץ פנה למיניסטר סטאנצ'יק ואז באה הוראה זו.

מר גרי' העיר על כך, כי אנו דברנו בשאלה זו עם הממשלה הפולנית, ובקשנו אותם לא להתערב בעניינים שלנו.

דר' ברויאר העיר, כי במובן משפטי הילדים הם נתיני פולין ובשלטון הממשלה הפולנית. מר גרי' השיב לו, כי כל יהודי הבא לא"י הוא בבחינת אזרח ארץ-ישראל.

הרב פישמן, שהשתתף בפגישה, לא שלט ברוחו, ובסיום דברי הרב הראשי מחה בתוקף נגד הכנסת הממשלה הפולנית כגורם בעניינים הפנימיים שלנו. היה אינצידנט בין הרב יצחק מאיר לוין ובין הרב פישמן, ומר גרי' קרא את הרב לוין לסדר, אבל הרב פישמן עזב את הישיבה.

לאחר דברי הרב הרצוג המשיך דר' וולפסברג בשם המזרחי: גם הם דורשים חינוך דתי, אבל הוא מבין את המצב, ולדעתו צריך להגיע לפשרה זו – שילדים בגיל 14 ומעלה רשאים לבחור לעצמם את צורת חינוכם, וכן ילדים שבית הורים דתיים יימסרו להתחנך חינוך דתי, ואם יהיה ספק ביחס בית ההורים של הילדים, הרי הספק הוא לטובת החינוך הדתי.

כל אלה שדברו אחריו בשם המזרחי והפועל המזרחי – מר פרבשטיין והרב בייטלר – הודיעו שאינם מזדהים עם הצעותיו של דר' וולפסברג ודורשים חינוך דתי לכל הילדים.

אנשי האגודה שמחו לדברי הרב הרצוג, ותמכו בו בדרישותיו.

הגב' סולד הסבירה מצדה את עניני סידור החינוך של ילדי עלית הנוער. מר גרינבוים הודיע בסוף הישיבה למשלחת, שהענין יוצא לדיון בפני ההנהלה. הסידורים שלנו הם שאין מכריחים את הילדים. כל ילד הרוצה בחינוך דתי יקבלהו. ואשר לספק – הרי מר שפירא הוא בעד שבמקרים כאלה יימסר הילד לחינוך דתי. חברי הועדה האחרים לא הסכימו להצעה זו. הסכם שהגב' סולד תהא הקובעת איזה מקרים הם מסופקים, לימינה תעמוד ועדה שתעזור לה בדברים אלה.

<u>מר שפירא:</u> בועדה לא סיכמנו את העניינים סיכום סופי, וזה בגלל הויכוח ביחס למקרים המסופקים. אם נחליט כאן בלי כל ויכוח הרי הויכוח יהיה במקום אחר, והשעה לגמרי אינה כשרה עתה ל"קולטור-קאמף" בינינו. מן הראוי איפוא להתנהג בצדק. לדעתי מתן רשיונות על ידינו אינו מקנה לנו

זכות על הילדים ועל משמורתיהם. המכריעים הם ההורים, ואם אין אפשרות לשאול אותם, הרי מכריעה מורשת הדורות שלנו. מעולם לא מסרו לילדים את הזכות לבחור את צורת החינוך; ההורים קבעו את צורת החינוך. ההורים אינם ועליהם לקבוע בשמם.

למען צאת מהמבוכה הוא מציע הצעת פשרה: א) לברר את מוצא הילדים. אם הילד בא מבית הורים דתיים, יקבל חינוך דתי, ואם ממשפחה לא דתית, הרי החינוך יהיה חפשי.

הוא בטוח, שהמדינה הדתית איננה מוכנה לפשרה זו, אבל הוא מוכן לויתור למען קיום את הויכוח.

ב) במקרים מסופקים, כשאין לקבוע מה היה הנוהג בבית ההורים, ניתן לילדים חינוך דתי. את המקרים האלה קובעת הגב' סולד.

ג) מגיל 16 ומעלה יקבעו הילדים בעצמם את צורת חינוכם.

הגב' סולד הסכימה לקבל עליה את הבדיקה וכן לשתף באי-כוח הזרמים הדתיים ולא דתיים בבירור זה. במקרים רבים תהא ההכרעה בידי הגב' סולד.

ואשר לילדים בגיל גבוה יותר, הוא מוכן להסכים שילדים מגיל 16 ומעלה יבחרו בעצמם את חינוכם, כי הילדים באים מרוסיה ואם שהו שם שלוש שנים, ואין לקחת שנים אלו בחשבון.

בהצעות אלו הוא רואה מוצא המבוך.

מר גרינבוים א מציע לדון: א) ילדים מבית הורים דתיים יקבלו חינוך דתי; ב) במקרים מסופקים, שאותם תקבע הגב' סולד, מציע מר שפירא למסור אותם לחינוך דתי; ג) גיל הילדים הבוחרים בעצמם את גורל חינוכם.

ד"ר סנטור: הוא יצביע בעד כל הצעה שתתן יפוי-כוח מלא לגב' סולד. הוא מאמין בה, והוא משוכנע שתחליט במצפון טהור. ההבדלים ביניהם אינם גדולים. הוא לשעבר חושב שצריכים לתת לילדים מגיל 13 את זכות הבחירה, אבל הוא מוכן גם לשמוע הצעות אחרות בענין זה.

אך לפנינו שאלה חשובה יותר - הרב הרץ פנה לממשלת פולין בענין יהודי פולין. הכרחי להסביר להרב הראשי וגם להרב הרץ, שזה לא ייתכן.

הוא גם איננו נבהל מפני "קולטור-קאמף", אם יבואו אלינו ב"קולטור קאמף" נצטרך לקבל בשקט ובגבורה. נראה לו שה"קולטור קאמף" יהיה בין האגודה ובין המזרחי, ולא בינינו ובין אנשי הדת.

גב' סולד: ניתן לשניהם יחד לנהל את ה"קולטור קאמף" בינם לבין עצמם.

ד"ר סנטור: מה שלא נחליט, הרי אין להסכים לשיטת מפתח בחינוך הילדים.

הרב פישמן: לדעתו מרחיק מר שפירא לכת, והולך עד קצה הויתור. לדעתו ילד שאין לקבוע אם ההורים היו דתיים, הכרחי לתת לו חינוך דתי. הרי בין כה כשיגדל יהיה חפשי, ומה הוא המחר שלכם? הלא רוב היושבים כאן יצאו מבתים דתיים ונבנה התוצאה. אבל היות ומר שפירא הציע הצעה, הוא

איננו מוכן להרוס את האידיליה, אבל נראה לו שאין מקום לויתורים יותר.
ועוד דבר: הרי קביעת הפסק היא בידי הגב' סולד. ביחס לגיל הרי מר שפירא מציע גיל 15, והוא מסכים לגיל 14, גם דר' וולפסברג מציע גיל זה בהסכמתו.

בהזדמנות זו עליו להעיר, כי הוא מתנגד בכל תוקף שהסוכנות היהודית תרשה לחנך ילדי ישראל ברוח האגודה. חינוך זה פירושו שנאה לציון ולמפעל הבנין שלנו בארץ. הנה אנו מקציבים כספים לישיבות. הוא ביקר באחת הישיבות של אגודת ישראל ושאל את הילדים על יחסם לקק"ל. הוא שאל בכוונה שאלה זו, כי הרי הקק"ל עוסקת רק ברכישת קרקעות, והתשובה היתה שהם גונבים את הכספים, ואומרים שזה לגאולת הארץ. לשאלת הרב פישמן מנין להם דבר זה השיבו הילדים, שהם שייכים לאגודת ישראל והם יודעים את כל זה דות. הוא כמובן הפסיק את השיחה בישיבה זו, אבל זה רק מוכיח איך מחנכים אצלם ילדים, משום כך הוא מציע שלילדים שיש לתת להם חינוך דתי, יש לתת חינוך דתי-לאומי, ואל להנהיג במקרה זה "קולטור קאמף".

הוא מציע: ילדים מבית הורים דתיים – מקבלים חינוך דתי; ילדים מבית הורים חפשיים – מקבלים חינוך חפשי; מסופקים – לפי קביעת הגב' סולד – יקבלו חינוך דתי; ילדים מגיל 14 ומעלה יקבעו בעצמם את דרכי חינוכם.

<u>הגב' סולד:</u> היא עוסקת בשאלה זו זה ארבעה חדשים ומעלה. הענינים מסובכים מאד. היא אינה יכולה, וגם לא מסכים לנהל "קולטור-קאמף", ואינה מוכנה לקבל על עצמה תפקיד של כומר קתולי. יש לעליית הנוער צורה דתית, שהתחילה בפעולתה בגרמניה וממשיכה אותה בארץ. עליה יהיה להחליט בשאלות אלו לא רק מבחינה דתית בלבד, אלא מבחינה פדגוגית ופסיכולוגית. אל לנו לחטוף את הילדים האלה [illegible]. המומחים לנפשי יודעים מה הם רוצים.

כאשר הילד מגיע למסקנה שהוא איננו דתי, אין להכניסו לחוג של דתיים. היו מקרים שמוסדות דתיים הוציאו ילדים כאלה, כי לא רק שהילד לא קבל את החינוך שהציעו לו, אלא הוא גם הפריע לאחרים.

לא עליה להחליט אם ילדים מגיל 13-14 רשאים להחליט על צורת חינוכם. בעיקר זה תלוי בילד, ויכול להיות ילד בגיל צעיר יותר ויודע מה שהוא רוצה. עלינו לבדוק קודם כל את הילדים. בדעתה להכניסם למחנה, לבדוק אותם בדיקה יסודית – את בריאותם הגופנית, את השכלתם ואיזה חינוך קבלו קודם ומה היא זיקתם לדת.

קשה מאד לברר את השאלה המורכבת, וזה לא רק בגלל הגדודים. כפי שהיא שמעה, הרי 60% מיהדות פולין היתה דתית, אבל גם 40% האחרים חיו באטמוספירה [illegible] מסורתית, ויש להתחשב בזה.

ואשר לחינוך בארץ – הנה הרבה פישמן אומר לנו שלא יסכים שניתן לילדים חינוך של אגודה, אבל אגודת ישראל מחזירה את אותו הקומפלימנט

להרב פישמן. היו ישיבות שהציעו שם מקומות לילדים - והנה בין הילדים שהגיעו מהונגריה היו שנים שהביעו את רצונם לבקר בישיבות. כל הזמן שהיא אחראית לעליית הנוער היא לא תמסור ילדים לזרם או לסיעה, אלא למוסד - ולמוסד טוב; היא גם לא תמסור ילדים למוסד, כי הוא נמצא תחת פיקוח המזרחי או תחת פיקוח אגודת ישראל.

היא בקרה בזמן האחרון בכמה ישיבות, ו[illegible] שקט היא מודיעה להנהלה, שאם יגידו לה למסור את הילדים לישיבות אלו, היא תתפטר מיד מהנהלת העניינים. מה שהיא ראתה שם בישיבות מחייב אותה להגנות למעוניינים לתקן מיד את המצב בישיבות.

הרב הראשי האשים אותה, שהיא מתנגדת לישיבות. הוא גם מסר ששני ילדים שרצו בישיבות ולא נשלחו לשם פרצו בבכי, זה לגמרי לא מדויק. ילד אחד בן שש עשרה וחצי רצה בישיבה, והיא גם הסכימה לשלוח אותו לשם, אם ימצאו לה מקום מתאים. הילד נמצא עתה בבית הרב כהנא בכפר סבא עד אשר יוחלט על המוסד שיקבל אותו. הילד השני, בן שתים עשרה, הוא [illegible] וחלש, והיא שלחה אותו לכפר הנוער הדתי, כי שם יש רופא ילדים. הילד מקבל גם שם אוכל כשר, ועל מה מתאונן הרב הראשי?

הפרובלימה מסובכת מאד. היא כמובן לא תרצה ליקולטור-קאמף" בין האגודה והמזרחי, אבל כאשר הרב הראשי מסר לה שממשלת פולין מעוניינת בזה, היא חשבה כי הכתובת לפניה זו ממשלתה היא וזו היא הנהלת הסוכנות, והיא מסרה את דבריו בדיוק לאחד מחברי ההנהלה.

הנה שמעה עכשיו שממשלה הפולנית דורשת כבר גם חינוך פולני - לימוד השפה הפולנית והיסטוריה הפולנית לילדים.

היא גם שמעה שאגודת ישראל דורשת למסור ילדים לבית היתומים דיסקין, אבל היא איננה יכולה להסכים לזאת. היא מרגישה את עצמה אחראית לילדים בפני הוריהם, אם הם בחיים או איננם בחיים. היא יודעת כי הגורל מסר לידה תפקיד קדוש והיא שמחה שנתנו לה את האפשרות לדבר בגלויות.

הרב פישמן דבר כאן על חינוך לאומי, היא בטוחה שגם חניכי האגודה ילכו לחיים לאומיים.

עליה להודיע כי יש להזכיר גם פרשת הקרובים. עדות הקרובים במקרים רבים מוטלת בספק. היא רוצה לדבר עם הילדים בנוכחות הקרובים, אבל לא תקבל את עדות הקרובים כעדות מכרעת. היא תבדוק ותברר, וההנהלה יכולה לסמוך עליה שהיא תמה וזהירה בבירור העניינים. היא תציע גם ועדה קטנה לבירור השאלה, והחלוקה של הילדים הדתיים בין אגודת ישראל והמזרחי יהיה בידי ההנהלה ולא בידיה היא.

המחנות שהיא מסדרת הם לפי המסורת היהודית, האוכל כשר, שמירת שבת, תפילה לילדים הרוצים בכך, כיסוי הראש בשעת הברכות. היא דברה על כך עם באי-כוח המשקים החפשיים, והם קבלו ברצון את הסידורים האלה למחנות, אבל הנה דרשו ממנה אנשי המזרחי את כיסוי הראש במשך כל היום.

ותגובתם לאנשים אלה שדרשו את זאת היתה מדוע יושבים המכונסים אלה בגילוי ראש.

<u>מר קפלן:</u> מציע שכל המקרים המסופקים מטהרן הועדה לעניני הנוער, לאחר שיבררו את המקרים, ולא נחליט עתה עליהם.

<u>הרב פישמן:</u> לדעתו יש צורך בחינוך דתי לכל הילדים, אבל מר שפירא יותר למען השלום, אבל אם לא יסכימו גם לפשרה זו, הרי צריך להיות ברור, שאין בינינו כל דבר מוסכם.

<u>מר קפלן:</u> אילו היו מקרים בודדים, הרי אפשר היה לקבל את דעת מר שפירא, אבל איש איננו יודע איך יתבררו הדברים. הוא בטוח שמתוך בירור יסודי נראה שכל המסגרת שרוצים להקים מסביב למקרים המסופקים היא מיותרת.

<u>יו"ר גרינבוים:</u> ישנה הצעה לדחות בכלל את ההחלטה האחרונה בקשר עם המקרים המסופקים עד אשר הילדים יבואו וגב' סולד תתראה אתם.

<u>מר שפירא:</u> אם אין מקבלים את הצעתו כפי שהוא הציע - הרי אין הצעה קיימת.

<u>יו"ר גרינבוים</u> מציע לקבל את הצעת מר שפירא בנוגע למקרים המסופקים, אבל בתנאי שלאחר שיבואו הילדים ויראו מה טיבם, תהא הרשות בידי חברי ההנהלה לעורר שאלה זו מחדש.

<u>מר שפירא:</u> בדרך כלל הרשות בידי חברי ההנהלה לעורר כל שאלה מחדש.

<u>מר קפלן:</u> מציע לקבוע שההחלטה בעניינים אלה נוגעת אך ורק ביחס לילדים טהראן, ואינה משמשת תקדים ביחס לילדים אחרים.

<u>מר שפירא:</u> בענין מוסדות החינוך עוד נתקל בהתנגדות האגודה. לדברי הרב פישמן עליו להעיר, כי גם הוא חונך בישיבה לא-ציונית, גם מנהיגי הציונות היום הם חניכי ישיבות. אין אנו מוכנים כבר עתה לקבוע דברים אלה.

<u>מר קפלן:</u> עלינו לדבר ברורות עם אגודת ישראל. הם מדברים גלויות על פירוש חינוך דתי, ואין זה מזדהה אצלם עם חינוך המזרחי, לדעתם חינוך דתי זהו חינוך של אגודת ישראל.

<u>ד"ר סנטור:</u> בכלל כדאי לנו להסיר שאלה זו מעל הפרק. אסור לנו להחרים את מוסדות אגודת ישראל. היא קבלה ילדים פליטים הבוקר ויש למסור את ההחלטה בעניינים אלה לגב' סולד.

<u>מר גרינבוים:</u> יש לקשור את חינוך הילדים עם ארץ-ישראל ההולכת ונבנית, עם השפה העברית וחינוך לחיי עבודה. ואם יש לאגודת ישראל מוסדות מתאימים למטרה זו נוכל למסור להם את הילדים. יש מעטים של פועלי אגודת ישראל, אולי יוכלו למסור את הילדים לשם.

<u>מר קפלן</u> מציע למסור לגב' סולד שהיא תמשיך להיות האחראית בעד סידור הילדים ופיקוח על המוסדות ולא לשנות מן הנוהג עד עתה על ידי לשכת עליית הנוער לגבי עיקרי החינוך הלאומי.

<u>הרב פישמן</u> מעיר לדברי מר גרינבוים: הילדים ימצאו להם את דרכם בחיים לפרנסה, אבל ביחס לחינוך האלמנטרי הכרחי חינוך דתי-לאומי ולא רק עברית. עלינו לדאוג שהילדים יתחנכו לאהבת ארץ-ישראל ולפעל בבנין הארץ.

<u>ה ח ל ט ה</u> לאחר דיון על דרישות משלחת מורכבת מנציגי המזרחי, הפועל המזרחי ואגודת ישראל, ובראשה הרב הראשי לא"י הרב הרצוג בדבר מסירת הילדים הפליטים מפולין העומדים להגיע בקרוב לארץ לרשותם על מנת לחנכם כולם חינוך דתי ומסורתי, קובעת ההנהלה:

א. צורת החינוך שהילדים יקבלו תהיה בהתאם לצורת החיים שהיתה נהוגה בבתי הוריהם. במקרים מסופקים הגב' סולד תקבע איזה יימסרו הילדים למוסדות חינוך דתיים.

ב. ילדים מגיל 14 ומעלה יבחרו בעצמם את צורת חינוכם.

ג. ההנהלה קובעת כי האחריות בעד סידור הילדים והפיקוח על המוסדות אשר להם יימסרו הילדים יישארו גם להבא בידי הלשכה לעלית הנוער, ואין לשנות מהנוהג על ידי הלשכה הזאת לגבי עיקרי החינוך הלאומי של הילדים.

<u>יו"ר גרינבוים</u> קובע:

ביחס למשפט השני של סעיף א' – כולנו מסכימים כי הרשות לחברי ההנהלה לעורר מחדש את השאלה כשיתברר יותר טיבם של הילדים לאחר בואם ארצה.

ביחס לסעיף ב' כולנו מסכימים כי בידי הגב' סולד הסמכות לתת על דעת עצמה במקרים בודדים גם לילדים בגיל למטה מ-14 את הרשות לבחור את צורת חינוכם.

ביחס לסעיף ג' – הגב' סולד מיופת כוח לנהוג גם להבא בקביעת הדברים כפי שנהגה עד עתה.

כולנו מסכימים, כי ההחלטות שקבלנו עתה בדבר חינוך הילדים נוגעות אך ורק לילדים הפליטים שכבר יצאו מטהראן והנמצאים עתה בדרכם לארץ-ישראל, ואינן משמשות תקדים לגבי ילדים אחרים.

<u>הישיבה ננעלה.</u>

ס ו ד י ס ט א
סטינוגרמה

מס' 1.
סודי

פרוטוקול
מישיבת הנהלת הסוכנות היהודית לא"י,
שהתקיימה בירושלים, ביום ה-4.10.1943.

נ ו כ ח י ם: מר בן-גוריון, יו"ר,
✓מר גרינבוים,
✓דר' סנטור,
✓הרב פישמן,
מר קפלן,
✓דר' שמורק,
✓מר שרתוק
✓מר דובקין,
✓מר שפירא
✓דר' יוסף,
✓מר לוקר
דר' הנטקה
דר' גרנובסקי
מר ברלס,
דר' ליאו כהן,
דר' לויטרבך,
מר אייזנברג,
צבי סימון

ע ל ה ס ד ר:
1. ידיעות מהגולה.
2. פגישה עם מאיסקי.
3. דו"ח של מר ברל לוקר.
4. דו"ח של מר ברלס.
5. פלטורס.
6. מגבית ההתגייסות.
7. ישיבת הועה"פ הציוני.

יו"ר בן-גוריון: לפני שאנו נגשים לסדר היום, אני מברך שני החברים היושבים אתנו, זו הפעם הראשונה שליח מאנגליה (מלבד בקורו של מר לוקר מיד לאחר פרוץ המלחמה) בא אלינו, הוא מצטיין גם בזה שבא באניה. הרב פישמן היה אומר: מכאן ראיה ששליחי מצוה אינם ניזוקים.

אני רוצה גם לברך את המ' ברלס, אין אנו מגידים שבחים לאדם הממלא את תפקידו באמונה, כי זו חובתו, אבל הפעם צריכים להדגיש
שפעולת השליחות של ברלס [illegible]
~~את הדברים שאמרנו~~ כל אחד החוזר מקושטא: ברלס ממלא את שליחותו באמונה.

1. ידיעות מהגולה:

מר גרינבוים: נתקבלה בירושלים ב-2 לח' זה והיום אצלנו ידיעה, שחיסול היהודים בבנדזין התחיל באבגוסט, עד ה-30 בו הוציאו את היהודים מבנדזין ושלחו אותם לאושויינצ'ין, שם נבראה מחנה הריגה, והעבירו לשם 7,000 יהודים, בראשונה מחסלים את הצעירים, ויש לנו ידיעה שזה מפני פחד התקוממות.

באחד ביולי שנה זו היה מספר היהודים בפולין - גם אלה בגיטאות, וגם אלה המסתתרים במקומות שונים - ב-250-300 אלף. בוורשה -

18,000, בלודז' - 80,000, בבריסק - 30,000, וילנא - 12,000 (על זאת לא ידענו קודם), ביאליסטוק - 80,000, קרקוב - 6,000, לבוב - 6,000, לובלין - 4,000.

תרשו לי להגיד מלים אחדות על מספרים אלה: אני חושב שכאן אינם כלולים מספר אלה הנמצאים במחנות עבודה, ואומרים כי במחנות עבודה נמצאים כ-200-250 אלף יהודים, ואין כאן גם המספרים על עיירות קטנות, ואני חושב שבסך הכל נשארו בפולין כ-600,000 יהודים.

8. פגישה עם מאיסקי

מר בן-גוריון: אני רוצה להקדים דו"ח קצר מירושלים, כך עד יום א' אני מקווה שדבר זה לא יהיה בעתונים.

כשנודע שמאיסקי נמצא כאן, והביע רצונו לבקר בישובים יהודיים, והם בקשו להכין תכניות - לביקור של יום, של חצי יום ושל אחר הצהרים, ואחר כך הודיעו לנו שקבלו את התכנית על ביקור אחר הצהרים, משעה 3.30. תכנית זו כללה רק שתי נקודות ליד ירושלים - קרית ענבים ומעלה החמשה.

[illegible]

לאחר שנכנסנו לבית הנציב, [illegible]

[illegible] עם מאיסקי [illegible] אבל [illegible] ליהודים.

לקחו אותו בבוקר לעיר העתיקה, וסבבו אותו על הכותל בעיר העתיקה, הוא היה עייף, ורק ב-4.00 יצא אלינו, [illegible]

[illegible]

[illegible] ושם באותו מקום מצוין להראות מה היה קודם ומה עכשיו. [illegible] בהעלה החמשה הוא [illegible] הוא אינטליגנטי מאד, הוא רצה לדעת איך הכל נקרא בעברית. [illegible] גדולה של צבא ושל [illegible]

בחזרה היה בדעתנו לדבר אתו ביחס - על הציונות, הוא בעצמו פתח בשאלה על הציונות. הוא שאל אם אנחנו מעבדים תכניות לאחר המלחמה, אם יש לנו תכניות התישבות לאחר המלחמה - ואני מבקש מאד, סבורים אלה לא יתפשטו אחרי המלחמה תהיה שאלה יהודית קשה, [illegible] אנחנו צריכים לדעת.

אוסרימלנו שאין כאן מקום בארץ-ישראל, אנחנו רוצים לדעת מה האמת, מה יכלתה של ארץ-ישראל.

ספרנו לו קצת על התכנית שאנחנו מעבדים, שאנחנו רוצים לעבד, רעיונות כלליים על ההתישבות בנגב, השקאה, רעיונות על תכניות גדולות. אמרתי לו על אפשרות של שני מיליונים יהודים, על הזמן לא אוכל להגיד בדיוק. הוא בקש תכניות וחומר. הסברתי לו מדוע שאומרים לו שאין מקום, נתתי לו שני נימוקים: אחדים מחוסר אמונה, כי הם רגילים לטריטוריות אחרות וגדולות; אחרים יודעים שאפשר, אבל אינם רוצים בזה. הוא גם בקש תמונות, אלבומים מהארץ, הוא רוצה לשלוח תמונות לחבריו מהארץ, מירושלים. נתנו לו את המפרות שהיתה לנו, ביניהם שני ספרים של דר' רופין. הוא בקש עוד חומר המבסס את יכולת הקליטה. אמרתי לו שברצון נשלח לו, והוא אמר שהכל עכשיו במוסקבה, אך אני אמרתי לו שאין לנו אפשרות לשלוח הדברים בדואר, והוא מסר לי על אפשרות שתהיה בקרוב.

הרושם שלי הוא שהוא מתענין ברצינות. הוא אמר לנו, שהם צריכים להיות דעה, דבר כאילו הממשלה רוצה להביע דעתה. הוא עתה האיש השלישי בעניני חוץ: סטאלין, מולוטוב ומאיסקי, היות והוא האיש האירופאי, הרי עליו לטפל בשאלה זו.

אשתו התרשמה מאד, בשבילי היתה זו המתעה גדולה. בלונדון היה לו רושם מסוים, עכשיו הירחההאיניציאטיבה שלו.

כאשר אזרנו התחיל כבר להחשיך, הוא בקש שיעבירו אותו בחלקים היהודיים של ירושלים, או שהוא רצה באמת לראות עוד את ירושלים היהודית, או שרצה עוד לשוחח אתנו. שמחנו לצאת, קבענו איזו שכונות נבקר. כאשר נכנסנו העירה, ופנינו לצד שקבענו, כל הארסדה אחרינו, הקיפו בהלה, אמרנו להם שפה רצוננו, והם היו מוכרחים לקבל. עברנו דרך זכרון משה, מאה שערים, רחוב הנביאים, רחביה והובלנו אותו הביתה.

הוא אמר שהוא נוסע למחרת היום, הוא נוסע מכאן עד ביתר באוטו. מכיון שדרכו עוברת את העמק, אמרנו לו שיסור לישובים שלנו, ולזה אמר כי אמרו לו שיש סכנה לחייו.

הוא ראה את שני הצדדים, את הסוציאלי ואת הציוני, שהם בולטים מאד, אבל ברור שגילה יחס פוליטי תיובי לפרובלימה זו אם ארץ-ישראל יכולה לפתור את שאלת היהודים לאחר המלחמה או לא. זה היה גילוי בשבילי. לא האמנתי לדבר זה. זה מחייב אותנו למעול, יש עוד מדינה המתענינת בשאלה זו.

2. <u>דו"ח של מר לוקר:</u>

<u>מר ב' לוקר:</u> היתה לי תכנית אחרת, חשבתי שיהיה לי קצת פנאי לרכז את הדברים, כי שום חומר לא לקחתי אתי, לא היתה כל אפשרות לכך. איני יודע מה ידוע לכם ומה לא ידוע לכם מזמן שעזבתי את לונדון, ייתכן שקבלתם טלגרמות ייתכן לא – אדבר על הכל.

ג. שאלת עליה

איני יודע קודם כל אם היה לכם פרוטוקול של שיחת ויצמן-רוזוולט. עניתי פעם על מספר שאלות, עד כמה שאני זוכר, איני יכול לערוב בעד כל מלה, השיחה ארכה כשעה או יותר משעה. היא סודרה על ידי סמנר וילס, שהביע את רצונו להיות נוכח והיה נוכח.

היתה שיחה מוקדמת של ויצמן עם סמנר וילס. סמנר וילס שאל אותו: מה אתה רוצה לומר לנשיא. הוא אמר לו: אני רוצה לומר לנשיא שפתרון שאלת היהודים הוא על ידי מדינה יהודית בארץ-ישראל, על ידי ע'ואיש קומוגוולטה, ושזה בידי אנגליה ואמריקה לעשות דבר זה. מכל מקום בידי המדינות הדימוקרטיות. הם צריכים לומר לערבים: אתם במלחמה הקודמת קבלתם דברים גדולים, מבלי לעשות הרבה, במלחמה זאת עוד תקבלו, אם לא עשיתם שום דבר, ואנחנו החלטנו שארץ-ישראל צריכה להשאיר ליהודים. סמנר וילס הביע את הסכמתו לרעיון זה, כי כזו צריכה להיות השיטה.

כאשר אם נכנסו לרוזוולט, ר[...] אחרי החלפת דברים של נימוס, הוא שאל את דר' ויצמן: האם אתם הייתם מסכימים להתחיל משא ומתן עם הערבים. ויצמן אמר: כן, אבל בתנאי אחד, משום משא ומתן בלי שום יסוד מוקדם אין לו כל ערך. אם אתם תהיו מוכנים לאמור לערבים כך וכך, מה שנגע האמרה, ושאתם חושבים שהפתרון הוא שארץ-ישראל תהיה מדינה יהודית, כמובן עם כל הערבויות בשביל הערבים, אז יהיה יסוד למשא ומתן; בלי זה אין שום יסוד למשא ומתן. רוזוולט שאל את דר' ויצמן, אם הוא היה מוכן לנסוע למזרח הקרוב, והתשובה היתה: כן, על יסוד מה שהגדתי לפני כן.

אחר כך דברו על אבן סעוד. רוזוולט הביע התמרמרות על התנהגותו של אבן סעוד. הוא אמר שאבן סעוד שלח לו מכתב, הביע דעתו, אחר כך שאל אם כדאי להביע דעתו זו בפומבי, והוא ענה לו שלא כדאי, אבל טרם שענה לו הופיע האינטרויו ב"לייף" באמריקה. הוא אמר: דבר כזה לא ייעשה. מכל מקום אתה אינך צריך לתת לזה יותר מדי ערך, אין לזה ערך כל כך גדול.

רוזוולט אמר, שבכלל אין לתת ערך לערבים. הם לא עשו כלום במלחמה זו. אי אפשר לסמוך עליהם (they are not reliable).

הוא אמר לדר' ויצמן, שצ'רצ'יל והוא דברו על שאלתנו, זה היה בביקורו של צ'רצ'יל [...] באמריקה, והוא שאל אותו: הראית את צ'רצ'יל. דר' ויצמן אמר: צ'רצ'יל איננו רוצה לראות אותי. נראה שאין לו מה לאמר לי. על זה אמר רוזוולט: עכשיו הוא כן יראה אותך. כאשר בפרדו הוא אמר: תעמוד בקשרים עם ויינאנט, הוא איש שלי, הוא תמיד יקבל אותך, הוא תמיד יודיע לי מה שתאמר.

רוזוולט לא הביע שום דעה סופית, לא התחייב על שום דבר. דר' ויצמן אמר, שהרושם שלו היה שכל השיחה היתה בטון ידידותי, רוזוולט הראה ידידות והתעניינות.

הוא אמר: מה בנוגע ליכולת הקליטה, אומרים לי שהארץ היא קטנה מאד, ואי אפשר לעשות בה הרבה. אז וייצמן אמר לו: הארץ היא אמנם קטנה מאד, אבל אנחנו הראינו שאפשר לעשות הרבה. אמר רוזוולט: אומרים שאין בה חמרים גלמיים, ולזה אמר ד"ר וייצמן, שיש מדינות קטנות, שאין בהן חמרים גלמיים, והן בעלות אוכלוסיה גדולה מאד, והחמר הגלמי הכי חשוב זהו מוח האדם, וזה יש אצלנו.

זו היא השיחה עם רוזוולט. סמנר וילס אמר לרוזוולט בהתחלת השיחה: שוחחתי עם ד"ר וייצמן, ואני מסכים לדבריו.

עכשיו על הסטייטמנט – על ענין זה נודע לנו ממקורות שונים. ביום בהיר אחד בא אלי וולף, עוד לפני שקבלנו את הידיעה מכם, שוייצארי העובד ב"מנצ'סטר גארדיין", וידיד טוב, ושואל אותי אם אני אוכל להגיד לו דבר מה בענין הסטייטמנט, אמר לי שנודע לו כדבר, ואין זו שמועה סתם, אלא זו היא ידיעה ברורה, אמנם אינני צריך להגיד לך זאת, אבל יש מפעם לפעם פגישות נבחרי העתונאים עם המיניסטר לעניני חוץ ועם המיניסטר לעניני האינפורמציה, ומפי שניהם – גם מפי עדן וגם מפי ברינדן-בראקן שמעתי, שעומדת להתפרסם הצהרה. הוא אמר: אינני בטוח, אם זו היא הצהרה רק אמריקנית, או אנגלו-אמריקנית משותפת, אבל נראה – הוא אמר, שהיזמה היא אמריקנית, [illegible] רעה בשבילכם.

ועוד אמר: היום אחר הצהרים אהיה בפוריין-אופיס, אם אודע משהו עוד אודיע לך, והוא נכנס אלי למחרת הבוקר, ואמר לי: הייתי בפוריין אופיס, והוגד לי שהדבר נדחה, מפני שרוזוולט מפחד את הרושם שזה יעשה על היהודים ומהנזק שזה יכול להביא לו בבחירות הבאות.

זה היה בסוף יולי, התחלת אבגוסט.

כשנודע לי דבר זה טלגרפתי לוייז באמריקה באופן בלתי ישר, וקבלתי תשובה, שהם יודעים על זאת, וייז ומספר ידידים עובדים על זה, הסיכויים לא רעים. מה זאת אומרת לא ידענו, בעוד שבוע-שבועיים נתקבל מכתב מלודיה מלא יאוש, שהוא מתבטל, בנראה שלא יעלה בידינו להתגבר על זה, ואחר כך באה הידיעה מכאן.

יום לפני צאתי, בספטמבר, טלפן אלי מהקונגרס של [illegible], שבקר בארץ-ישראל, על ארץ-ישראל, רוצה לראות אותי, והוא מבקש אותי לבוא לבלי-קבנט. ראיתי אותו באותו יום, והוא מסר לי בשם לוריה ומרמיבסקי, שבאו לראות אותו במיוחד, כדי למסור זאת לד"ר וייצמן ולהנהלה: א) שהסטייטמנט שעמד להופיע – היזמה היתה אמריקנית, לא בריטית, והבריטים היססו, הם התנגדו לרעיון האמריקני, בגבעו, האיש שיזם את הדבר היה הופקינס (דבמגב) סוחר אריג בניו-יורק, בא פעם בשליחות רוזוולט לפני שבעה חדשים, ולפני שבועות אחדים היה עוד פעם, הוא נולד בבירדנת ומדבר עברית). כשזה נודע לאנשינו, סטיפן וייז ראה את הנשיא, והנשיא אמר

לא התחייב) אמר: ייתכן שזה לא יופיע, ביינ לקח זאת בתור הבטחה.
כעבור עוד שבוע נודע להם, שבכל זאת מכינים דבר מה, ביינו כל הכוחות,
וארבעה התערבו בדבר: רוזנמן, ברנס ברוך, פליקס פרנקפורטר
ומורגנטאו. (בשביל כך היתה התעיה בשם של ברנס ברוך, מעם הופיע
שמו בעתונות, אבל דר' וייצמן ~~מיטל אותר, דר' גולדמן אמר~~ שזה בלתי
אפשרי, ועכשיו הודיעו לנו על שמו בין הארבעה, ~~ואמר שזה אחרת~~.

כאשר זה בוטל היה ברור שזה היה דבר רע נגדנו, אבל הם
לא ראו את סופם ~~הבטוח~~. אחרי שזה בוטל אמר רוזנמן: אולי אפשר לעשות
עכשיו ניסה נבדית ולדחות את ~~הבחירות~~ היהודיה האמריקאים. ואמרו לו
שזה בלתי אפשרי (דב"ג ודאי עשה זאת בהסכמת ידידו פרוסקאויאר),
אמרו לו שהכינוס נקרא, היהודים ישאלו מה קרה, זה יעשה רושם רע מאד.

לוריה ופרמינסקי הגדיע עכמיו על ידי גבלר, שאחרי
הועידה ייתכן ~~שיברא שגנוב בעבר ההודעה, יכתוב עכן~~ תהיה הודעה.
~~ההודעה בוטלה לפני הועידה, ואחרה כאשר היהודים החלטו אשר החליטו,~~
~~ייתכן תלמעו על פרסום הודעה מצד אמריקה.~~

הוא מסר, שהם (לוריה ופרמינסקי) חושבים שתוכן ההודעה
היה לא עוד הפעם ~~הספר הלבן~~, שהספר הלבן קיים, אלא ששום דבר לא יוכל
להשתנות כרגע ושיתנו להם מבטח, "אנחנו עתה במלחמה, וכל נסיון של
כוח ייפגש בכוח נגדי", וברור מתוך זה, שזה נגדנו. זה בא מהוסקינס,
הוסקינס מסר שהיהודים והערבים מ"דיינים, שזה יכול לפרוץ בכל יום,
ושניהם ימרדו נגד הספר הלבן היהודים, ולא הערבים.

<u>מר שרתוק:</u> כאשר נודע לנו בפעם הראשונה על הענין – נודע זה
מפי רוקר בקאהיר. ואיך נודע הדבר? הוא דבר שאנחנו
מכינים מרד נגד אנגליה בזמן המלחמה, ואמרתי לו שלדברים אלה אין להם
שחר; והוא אמר: מדוע אין אתם מודיעים זאת, ועניתי לו, שאנחנו הודענו
על זאת לא פעם, והוא הוסיף: בקרוב תהיה לכם הזדמנות להודיע דבר זה,
יתפרסם משהו ותוכלו להגיב ולהודיע דברים אלה. הוא אמר: כל אשר נודיע
הוא שיתנו לנו מכות, והיה שם משהו על דבר הרוצה להשיג תוצאות לעצמו
בכוח – לא יצליח; ברור שהוא חשב שזה מכוון נגדנו.

<u>מר לוקר:</u> הלא ~~אמר~~ עוד דבר: כשוייצמן ~~[illegible]~~ בא לגונדון, הוא ניסה
לראות את צ'רצ'יל, הוא דבר עם מארש) ולא באה הגבה.
גם הודיעו שמרטין שהיה אז יחד עם צ'רצ'יל באמריקה, ~~[illegible]~~
ידידים), ~~שהעובדה~~ שצ'רצ'יל לא ראה אותו היא מתוך זה, שזה היה בעצם
ימי הכנת קוויבק, ואל יוציא מזה כל מסקנות שליליות, כי צ'רצ'יל
ידיד כמו שהיה.

עכשיו לועדת הקבינט – זהו סוד, אנחנו איננו צריכים
לדעת על זאת, אבל זה נודע לדר' וייצמן מפי שני מיניסטרים אמרי ובריינדרן-
בראקן. לא ידוע אם הועדה כבר קיימת או לא, ומתוך זה אין לדעת אם
היא עובדת כבר או לא, יש לחשוב שהיא עוד לא עבדה, כי בזמן שעזבתי
את לונדון, אחד החברים החשובים – המיניסטר מסיבלי ~~עזב את לונדון~~

בנסע לאפריקה, דר' וייצמן שאל אותו אם זה לזמן ארוך, והוא אמר שבכל אופן זה למספר שבועות. מתוך כך יש לחשוב שהועדה איננה עובדת.

אמרי אמר לדר' וייצמן, שהכל מודים שהספר הלבן איננו יכול להתקיים, מוכרח לבוא דבר אחר. (ב) חושבים על חלוקה, ועל חלוקה אחרת מאשר היה מדובר עליה עד כה. אמרי לא אמר מה היא התכנית, אבל כנראה שהמדובר היא על חלוקת כל הארץ ליהודים, סביבות שכם וחלק השומרון להוציא לעבר הירדן. הוא שאל את וייצמן: מה דעתך, וייצמן אמר: אני לא אגע בזאת. It is to like and to lump it and to lake דר' וייצמן שאל אותו: הלא צ'רצ'יל תמיד התנגד לחלוקה? אמרי ענה: He seems to come around, ז"א נראה שהוא מתחיל להתקרב לרעיון זה.

מחברי הועדה ידועים שלושה שמות: אמרי, קרונבורן וסטייבלי (דב"ג: שלשתם מי שהיו מזכירי המושבות), מי עוד – לא ידוע. היא ועדת קבינט לדון בשאלת ארץ-ישראל.

דר' וייצמן אמר לאמרי: מה עלינו לעשות, אנחנו ~~אפילו הרשמיים יבאיילו~~ איננו צריכים לדעת? אמרי אמר: יש לי עצה: אתם אינכם יודעים, אבל אתם יכולים להגיש תזכיר קצר בתכלית הקיצור, ~~בהם~~ יכיל את אשר אתם דורשים, ~~ואנשו אותו~~ לפריים-מיניסטר, והוא יעביר אותו לועדה. הועדה כאשר תעבוד ברור שהיא תקרא לכם.

~~לעת עתה לא נודע שום דבר – לא באופן רשמי ולא באופן בלתי רשמי.~~

זה היה ~~בעצם ערב~~ יציאתי. נמיר וסאקר קבלו על עצמם להכין התזכיר שיסביר את ענין החלטת בי לטמור.

יו"ר בן-גוריון: לא שמענו דו"ח מה נעשה בלונדון, מה פעולת המשרד מאז בוא שרתוק ועד היום.

מר לוקר: קודם כל אתם יודעים איך עובדת האכסקוטיבה בלונדון. ~~אין הנהלה בלונדון~~, עכשיו יושבים בה שני חברי ההנהלה: דר' וייצמן ופרופ' ברודצקי, ~~אני עובר בין הפרים, ואין אני רוצה להאשים, אלא רק למסור עובדות~~ מתוך כניסתו של פרופ' ברודצקי לבורד אויף דיפוטיס ~~הוא איננו משתתף באופן רגולרי, באופן תמידי בעבודת~~ המשרד בלונדון, כפי שעשה לפני כן. יש לו מחלקה מסוימת – מחלקת האינפורמציה, שיסדנו לפני השנה; ~~את עבודתה~~ ~~מסדרת דברים שונים, היא~~ ~~ידי הועדה, עבודה~~ מתנכלת עלם ~~סופרע~~, דברים על ~~דברים שונים~~, אני מקווה שאתם מקבלים את הפירסומים; ~~אבל~~ דנה לא רק על הפירסומים שלנו, אלא גם על פירסומים של אחרים, ~~וי עבודה מתכנסת~~ בעבודה הפוליטית 2
הישירה ~~אבל~~ הוא משתתף לא הרבה, ~~ובזה~~ משתתף בישיבות עד כמה שהוא בלונדון.

עבודת המשרד בלונדון מורכבת מהרבה דברים קטנים, נאמר השאלה של ילדי בולגריה, על זה יכול להודיע בדלם היא העסיקה ומעסיקה אותנו בכל יום, לדאבוננו איננו יודעים מה תהיה התוצאה מכל עבודה זו.

הגב' דאגדייל באה בכל יום למשרד. אני רוצה לומר מה, היה צריך להגיד לבלה, שהיא איננה מקבל שכר, היא מקבלת רק 6 לירות לחדש להוצאות, והיא מסרבת לקבל יותר. כאשר מחליטים עושים בעבדה דברים חשובים יותר, אנחנו מבקשים אותה לבוא אתנו. כאשר היה לורד קרונבורן המיניסטר, לא היא אומר לנו שום דבר אבל לה אמר. גם כאשר הלכנו אל מסיבלי בענין סגירת הלשכות היתה היא אתנו, אנחנו הלכנו 6 אנשים.

אנחנו איננו רואים את מיניסטר המושבות לבדו, כאשר אנחנו רוצים לראות אותו, או הוא רוצה לראות אותנו – בא הוא, בא גם גטר, הפירמננט אנדיר סקריטארי, בא בטרשיל, גם דיוונשיר, בויד וקלארק, כך שאנחנו הולכנו שגם עלינו לבוא בסך. לפעמים הוא דורש זאת, הוא אומר תבואו במספר יותר גדול. כאשר הוא מסר על הסדר החדש בעניני עליה, על ביטול האיסור של באים מארצות האויב, הוא רצה שזה יהיה בקצת חגיגיות. כאשר הלכנו בענין זה מצדו היו כל האנשים מלבד הדיוק אוף דיוונשייר; מצדנו: אני, נמיר, לינטון, גב' דאגדייל וסלציס. ברודצקי לא היה בעיר.

עניני העליה מעסיקים אותנו, ענין סגירת הלשכות העסיק אותנו במשך זמן רב, בכל יום יש שאלות עליה של אנשים ידועים לנו, יש שאלות של החלפה, שאלות של פליטים, הנמצאים במקומות שונים. כל הדברים האלה מעסיקים אותנו יום-יום, ואני מוצא לנחוץ להגיד מה: לינטון הוא אמנם מזכיר ארעי, אך לדעתי במשך זמן רב לא היה לנו מזכיר כזה בלונדון. הוא היה קודם המזכיר לעניני אירגון, עתה הוא מרכז באמת את כל העניינים. הוא בחור חרוץ, ולעתים יש לו שכל פוליטי, יש לו קומון-סנס.

דר' ויצמן בא למשרד בדרך כלל כל יום, במקרים יוצאים מן הכלל הוא איננו בא, ואז הוא מודיע שהיום לא יוכל לבוא. כמעט בכל יום יש ישיבה קצרה על העניינים השוטפים. בישיבות אלה משתתפים: דר' ויצמן, לוקר, נמיר, גב' דאגדייל, לינטון, גם בקשטנסקי – זה מתחיל מזה שלפני המלחמה הוא עשה עבודה בתוך הפרלמנט; ולפעמים ישלו דעה טובה. מלבד אלה הוכנסו עכשיו לעבודה אנשים "חדשים", מאקר, מרכס וסלציס; סלציס עכשיו, הוא אומר מתוך מצב בריאותו, באמת מצב בריאותו איננו טוב, אך היתה התנקשות חריפה בענין מסוים. הוא הסכים לנוסחא ידועה, אך הדברים בכתב בנוסחא אחרת, ומאז הוא איננו בא, אך לפעמים הוא מביא ידיעות חשובות, כי סוף כל סוף הוא לורד, רואים אותו, מדברים אתו; אבל מרכס ומאקר באים באופן ריגולארי בכל יום ב' אחר הצהרים לישיבה, ומדברים על כל מיני ענינים. לפעמים יש בקורת חריפה עלינו, מאקר אומר לעתים: אני לא הייתי כותב מכתב כזה; אך המכתב צריך להיכתב, ואם הוא איננו – מה לעשות, כותב מישהו אחר.

לפעמים יש בקורת על הנעשה כאן. היה זמן רעיון שמאקר יבוא הנה, כי הוא היה מודאג מעניינים שונים, בעיקר מהנוסח בו מדברים פה עם שלטונות הצבא, לדעתו הדרך הזאת היא בלתי נכונה, היא חריפה מדי גם בטון. אני נקטתי אז עמדה אחרת, רוב האנשים שהשתתפו בישיבה הסכימו למאקר.

בענין שליחת הגדוד לחו"ל הוא אמר: חייל הוא חייל, ומלצ'יט ביחוד עמד על זה: אין אתה יכול להכתיב למפקד לאן הוא שולח את חייליו, אלה הם חייליו ולא חייליך.

כאשר התפרסם נאומו של מיי'ור וורדין, וקבלנו את הידיעות על הנעשה כאן, כולנו היינו מאד-מאד מרוצים ממכתבו של בן-גוריון למפקד.

<u>מר שרתוק:</u> מה התפרסם בעתונות לונדון?

<u>מר לוקר:</u> בעתונות לונדון היתה ידיעה שיש משפט והסניגור התקיף את הסוכנות, לא יותר מזה. בדרך כלל העתונות לא הביאה הרבה על המשפט, מלבד סטיוארט אמרי שכתב בניוז כרוניקל, ושום עתון הרי לא יביא הכחשה על הכתוב בעתון אחר, מתוך כל זה אנחנו באנו לידי מסקנה, שאנחנו איננו צריכים לעשות פירסום יותר מדי לזה, אבל אנחנו שלחנו את מכתבו של בן-גוריון, וב"מאנצ'סטר גארדיין" התפרסם שבן-גוריון כתב מכתב חריף, והובאו כמה פסוקים ממנו. כולם החשיבו מאד-מאד את ה"דיצבמייט"מון. [illegible] , ההוא מצב שזה דוקומנט חשוב מאד.

טלגרפנו [illegible] לחבוש אינקוויירי, [illegible] [illegible], שאנחנו דורשים אינקווירי לענין מסוים, אבל אם קובעים אינקווירי, אנחנו בעמיד גבולות (<u>דב"ג:</u> זה היה הדבר רציני מאד).

מה עשינו? הדוקומנט נשלח לממשלה, לא שלחנו משלחת לממשלה, אבל שלחנו מכתב חריף לגריג, מיניסטר המלחמה, בצרוף מכתבו של בן-גוריון, ושלחנו העתק מזה לקולוניאל סיקריטארי, ובאה תשובה מגריג, שהענין נמסר תו"ם לסיקריטארי אוף סטייט (<u>דב"ג:</u> ולנו רק הודיעו שנמסר מכתב כזה לסיקריטארי אוף סטייט).

[illegible]

אורד היה באנגליה, הוא היה בקוויבק, הוא טס מבורמה ללונדון בחמשה ימים. היתה לו ארוחת הצהרים עם צ'רצ'יל, הוא ניסה לדבר על ענייננו, והוא אמר: אל נדבר על זה עכשיו, [illegible] [illegible].

עכשיו לענין דידס – זה מתקדם. עלה רעיון במוחו של דידס, שצריך לייסד [illegible] חברה שתבא, הוא חשב על חברה בלתי יהודית. אנחנו [illegible]: בעיקר לא יהודים, אך לא בוציא יהודים, [illegible] לשם הסברת ענייננו לקהל הבריטי. כאשר התחלנו בדבר היו חילופי דברים על הפרוגרמה. אני אמרתי: הייתי מסכים לדבר זה, רק אם תהיה פרוגרמה מנוסחת וברורה – מדינה יהודית, ג'ואיש קומונוולט. נדמה לי שהיתה בדרך כלל הסכמה לזה. כאשר התחלנו בבירור דידס קבל את זאת, כעבור מספר ימים נשלחו המכתבים הראשונים לעשרה אנשים, למשל ללורד ליטון(?), ללורד לינג. אחרי מספר ימים הוא בא ואמר [illegible] [illegible] הוא רוצה שעוד הפעם [illegible]

היא לא קטעה שום דבר. הוא אמר: הקהל האנגלי, שאנחנו רוצים לרכוש אותו הוא איננו מוכן לזה. אני אתכם, כשאני אדבר – אני אדבר בעד ל"ואיש קומונוולס באופן מפורש; כשיהיה צורך לעשות משהו – אעשה. אגודה זו היא לשם אינפורמציה והסברה, היא לא תעסוק בעבודה פוליטית. אם יהיה צורך שמשלחת בלתי-יהודית תלך למישהו, אני אבחר לי מתוך חברי האגוד אנשים כאלה, שהם יהיו מוכנים לשמש בעבודה מדינית לדבר על מדינה יהודית, אבל זה לא יקשור את הועד. ונוסד זה ששמו "בריטיש אסוסייישן פור דזי ג'ואיש נשיונל הום אין פאלעסטיין".

דידס לקח לו מזכירה, מיס מק-קינג, שלא ידעה שום דבר על עניננו, היא לומדת היא כתבה חוברת שאותה הוציא תחת שמו, עבדנו –נמיר ואני – עבודת פרט. יש לה רצון לעבוד. ישנם בערך 800 חבר. הארכיבישוף ענה קודם לא, אחרי ששינו את שם האגודה הלכה הגב' דגדייל אליו עוד הפעם, אולי הוא ישנה את דעתו; הוא ענה, לא. לורד ליטון ענה בשלילה; הוא אמר: אני בעד בית לאומי, אינני בעד מדינה יהודית. דף-קופר נכנס, לורד דייוויס, לורד ססיל – הוא הסכים לשם הראשון, לג'ואיש קומונוולס. אין הרבה צירי הפרלמנט, כי לצירי הפרלמנט יש ועדה אחרת. שהיהודים נכנס גולנץ, שהוא נעשה יותר ויותר ציוני. הוא אמר לי: בשכלי אני מסכים לכם ב-100%, ברגשותי – יש לי 5% ספקות, ואלה בשאלה הערבית. בשכלי אני אומר: אם גם יש אי-צדק בנוגע לערבים, הרי הבעיה היהודית היא כה מנורה, שמותר לנו לעשות, אבל רגשותי אוסרים לי במידה קטנה אחרת. גורמן אנג'ל הציע רק בימים האחרונים לאנגליה. לאסקי לא נכנס, הוא תייעץ אתי, אמרתי לו כמובן שיכנס, אבל יש מקרים שהוא טוכח לעשות. סמר ומרכס נכנסו מצדנו.

מה עשתה האגודה עד עכשיו? היא הוציאה החוברת שהזכרתי.

שתי פגישות – באחת הייתי, לבשניה לא הייתי כי לא הייתי באותו הזמן בלונדון. שתי הפגישות היו עם וייצמן. יש לחברה זו משרד מיוחד בביספורד פלים. אל מקום זה הוזמן לפני חודש וחצי קהל של בערך 50-60 איש, כמעט כולם באו. דר' וייצמן דבר על מדינה יהודית, מאתנו הייתי אני, גב' דוגדייל, ליבטון, בקשטנסקי. דר' וייצמן דבר באופן תקיף מאד, דרש מדינה יהודית. היו שאלות, רק איש אחד נאם – דף קופר. הוא נאם נאום ציוני בלהב. דר' וייצמן הזכיר את ספרו "דוד המלך" והוא מרגיש חובה לומר דברי תודה, ובקשר עם זה אמר שהוא יתמוך בזה בכל כחו, בכל פעם שתהיה יכולת לעשות משהו.

זהו חלק העבודה בין לא יהודים. דידס איננו נמצא הרבה כי הוא עסוק עבודה, המזכירה היא מיוחדת לעבודה זו, אנחנו משלמים את משכרתה. הוא רוצה שיבוא יום והוא יהיה בלתי תלוי, אני לא הייתי רוצה בזה. הוא היה במנצ'יסטר וגם שם נוסדה ועדה, הוא היה גם בליברפול, גם בניו-קאסל, גם היא נוסעת למקומות שונים. לפי דעתי יש לה הסתייגות בענין השאלה הערבית, ואנחנו צריכים לעבוד על זה, אך היא עובדת בחריצות

רבת. זהו חלק אחד של עבודת ההסברה.

יש חלק שני שבו עוסקת הועדה של פרופ' ברודצקי. במשך השנה הוצאו כעשרים דברים טובים, בתוך השנה האחרונה הוצא באומו של בן-גוריון באמריקה, חוברת שכתב [illegible] ניבור, באמריקה, הוצאו הדברים מהכי טובים. ב"פלסטיין עגד מידל איסט" הופיע מכתב של אוסטראלי על מה שראה בארץ, אנחנו הוצאנו זאת בצורת חוברת, היתה לנו עבודה לא מעטה עם גולנץ בחוברתו "שלח את עמי", הוא בן למשפחת יהודים מלומדים.

כאשר כל הדברים האלה הופיעו שלחנו את החומר לעתונאים, [illegible] עכשיו התחילו לשלוח לאנשי מקצוע מסוימים, לכמרים, עורכי דין וכו'.

יש ספרים שאינם מופיעים על ידינו, כגון ספרו של פרנקנשטיין "ג'אסטיס פאר מיי פיפל". פרנקנשטיין הוא יהודי גרמני, יוריסט חשוב, אחד החשובים המבר הלאו פים, מומחה לעניני החוק הבינלאומי. הוא לא היה ציוני, עכשיו היה לציוני נלהב. הוא חושב שאני איני ציוני כל כך טוב, האיש איננו צעיר, ~~קרוב~~ [illegible] לששים. את הספר הוא הביא אלי בבוקר בהיר אחד ואמר: יש לי כתב יד, אין אני מבקש שום דבר מכם, יש לי פו"ל, אין לי צורך בכסף, אם תרצו להפיץ אותו – מה טוב, מתוך שאני ציוני טוב, אני רוצה שתעשה לי טובה – תעבור על הספר ותאמר לי אם יש בו דבר רע, אך אין זאת אומרת שאקבל את דעתך, אך אני רוצה לדעתה. אמרתי: יפה מאד. היו בספר דברים ~~[illegible]~~ [illegible] הוא קיבל כמה דברים, לא הכל, מכל מקום הספר הופיע, יש לספר עתונות טובה. אנחנו שלמנו לו בעד מספר אכסמפלרים והוא שלח אותם לפי המענים שאנחנו נתנו לו.

~~הספר הוא מצא תלוש מהמציאות. הוא אמר בספר דבר חשוב,~~ הוא הוכיח שהרעיון, אמנם אני חושב שהוא מגזים, על בעלות על הארץ לתשובה איננו נכון, כי הערבים היושבים היום בארץ אינם צאצאי הערבים שכבשוה לפני 1,300 שנה (שרתוק: יש פרק חשוב על אי-קדמות הישוב הערבי), ~~ולכן הוא דורש שכל אלה שנכנסו לארץ לאחר 1800 יוצאו מהארץ. יש לו הרבה חומר.~~

[illegible] ~~עכשיו אני עובר לועדה המשלבת~~ – ועדה משותפת של הפדרציה הציונית, ~~של~~ קרן היסוד ~~של~~ קרן הקימת לישראל [illegible] יש קו חדש בימים ~~[illegible]~~ [illegible] – קו של קואופרציה גמורה, שהתחילה בעטות על ידי ועדת הפירסום, הרוצה לפרסם דברים יסודיים, חשובים. חברי הועדה הם: [illegible] ~~[illegible]~~; עד עכשיו הוצאנו רק חוברת על אוסישקין שנכתבה בירושלים ~~ובה התחלה~~. עכשיו השלימו לה צ'א הוצאה חדשה של ספרו של רינוצקי על היהודים בארץ-ישראל. הוא כותב את הספר מחדש בשבילנו, והוא הסכים שאנחנו נעשה בו את השינויים שיראו לנו כנחוצים, מכיון שהספר מיועד לקהל אנגלי. ברודרא עובד עכשיו על הוצאה חדשה של "רומא וירושלים" באנגלית. הודס קבל על עצמו להכין הוצאה של כתבים נבחרים של הרצל – המדינה היהודית, מספר נאומים [illegible], זה בצירוף הקדמה רחבה, הוא עובד עכשיו על זה.

כדי להשלים את התמונה אני רוצה להזכיר, שנעשית עבודה מתמדת בתנועת הפועלים באנגליה. ~~קריפס איננו עוד המיניסטר, אבל הוא עדיין עסוק בהדרכה.~~ נעשית עבודה מתמדת. ~~אני לא ראיתי את המיניסטרים ממפלגת העבודה זמן רב, ראיתי את תום וויליאמס, אבל בנאה למעשים את מוריסון, הוא היה אולי המריר מכולם, אבל מסופק בציונותו.~~ אני איננו מגזים בערך ההחלטה שנתקבל על ידי מפלגת העבודה. כמובן שיש לה ערך, אך אין זאת אומרת ~~שהיא מחייבת~~ את מפלגת העבודה.

בנוסח ההחלטה שהוכנסה על ידי הועלי-ציון היתה המלה "ג'ואיש קומונוולס", ~~אשר~~ הוגד לנו במפורש: אנחנו לא היינו אולי מתנגדים לכך, אבל חברי הקבינט שלנו אמרו, שהם אינם יכולים להתחייב לזה, אבל כל הדברים האחרים, שבזה כלולה גם עלית המוגים שתהיה בידי הסוכנות היהודית, התישבות רחבה וכו' זה נשאר, אך רק לא המלה "ג'ואיש קומונוולס".

נעשה נסיון להוציא החלטה דומה אך קצת חלשה מטבה מהמפלגה הליברלית וזה לא הצליח. אמרו לנו: אנחנו איננו יכולים לעת עתה לטפל בזה, אם כי שם יושב סינקלר.

מפלגת העבודה היא המפלגה היחידה בה הצלחנו בענין זה. בזה היתה לנו לעזרה רבה קרן היסוד על ידי פירסומיה. ~~אם~~ אנחנו מגישים מכתב ~~המבחנים~~ לבצעים ומצרפים לה חוברת עם צילומים מהארץ, הרי הצירים מתעניינים בצילומים ודרך אגב גם במכתבנו. מידלטון, מזכיר~~ה~~ עשה סטאטיסטיקה מענינת בכיוון שנתיים על החומר שהצירים מקבלים ומשאירים אותו על המספלים, ויצא לו שבמידה הפחותה ביותר נשארות החוברות שלנו, וזה לא בגלל היותם ציונים, אלא בחוברת תמונות, הם מביאים אותה הביתה, ואת החוברת רואה האשה, הבנים, וזה הדבר הכי טוב.

אנחנו איננו יכולים להפיץ החלטה מעין בטרייד-יוניונים. הם אוסרים לנו: אנחנו איננו גוף פוליטי; ~~גם הטבה אחבר עוד זאת.~~

חוברת שאנחנו מוציאים אנחנו שולחים להם כ-7-8 אלפים אכס', והם שולחים אותו לכל הסניפים, וכל מזכירי הטרייד-יוניונים, המפלגה והקואופרטיבים מקבלים את החומר שלנו.

~~הלידס של המכתב של ... הוא ... ... של ... ...~~

מבחינת הנאמנות לנו יש מספר אנשים, לדעתי החשוב בעניננו הוא ~~... היה ...~~ ועכשיו הוא נעשה ציוני, ~~...~~ הוא אחד הידידים הכי טובים שלנו, ~~...~~ של בבין, הוא אדם יקר, ואדם היודע את עניני המושבות, אין הרבה אנשים היודעים כך, הוא עובד יומם ולילה על ענינים אלה, ביחוד על הבנת האינטרסים של הילדים, אבל עצם העובדה שבהיותו מבן על האינטרסים של הילדים הביא אותו לציונות - זה מראה שהאיש העמיק לחשוב.

<u>דר' סנטור</u>: א) מה היתה ~~תגובת~~ המשרד בלונדון לאגשינג על אי-שתוף בריקונסטרוקציה של המפלה.

ב) החיו שיחות עם ערבים, או עם שליחי ערבים בלונדון?

<u>מר לוקר:</u> בענין [illegible] הערבים – לא.

בענין הראשון – הזדהות גמורה מצד חברי הועדה שלנו, בלא היה שום עירעור, [illegible] אולי היו לצטט ספקות על מבטא זה או אחר, [illegible] משבנו הרב רק אם זה טרם לפירסום באנגליה, או מה צריך לתת לדבר זה צורה אחרת. לעצם העסקה היתה הזדהות גמורה של כל חברי הועדה.

<u>הרב פישמן:</u> במה אפשר להסביר, [illegible] שלפי ד"ר וייצמן יש אצל רוזוולט עמדה מסוימת, ובפקדה אחרת עמדה אחרת. [illegible]

<u>מר לוקר:</u> אין לנו הסברה מוחלטת, ההסברה שד"ר וייצמן נותן [illegible]: לפי הרגשתו יש לרוזוולט סימפטיה לנו, אבל הוא יודע מעט מאד, והמלחמה היא עתה הענין המרכזי שלו, ויש לו [illegible] יש [illegible] סטייט-דיפרטמנט; [illegible] יש סמנר וולס ויש הול, הול דוחף עתה את סמנר וולס, השאלה למי יש השפעה אישית, כנראה עכשיו ההשפעה האישית להול; והרבה דברים יכולים להיעשות בלי דעת רוזוולט.

ד"ר וייצמן ראה את ויצבאנט [illegible] אמרי הודיע לוייצמן שהוא לא ידע שום דבר על הסטייטסמנט, (הוא חבר הועדה). [illegible] וייבאנט אמר: הדבר בא לידי, הבעתי את דעתי השלילית לגמרי, וזה לא יבוא, אך הוא לא הגיד לד"ר וייצמן מה היה תוכן ההודעה, ולפי מצב הדברים, לא יכול היה ד"ר וייצמן לעשות יותר. [illegible]

<u>מר שרתוק:</u> האם חשבתם על נסיעת מישהו, לא-יהודי או גולדמן, לארץ לשם פגישה לאחר בואו מבאנק [illegible]

<u>מר לוקר:</u> [illegible] חשבנו כאשר היה ענין הילדים מבולגריה שאולי דידס יסע, יש לו קשרים בתורכיה וכו', אבל [illegible]

4. דו"ח של מר ברלס

<u>מר ברלס:</u> אני יכול להסתפק בדו"ח קצר על המצב בקושטא, כי בזמן האחרון היתה לכם הזדמנות לשמוע שלושה חברי ההנהלה שבקרו שם, ואני אצטמצם על הזמן האחרון, כי איך ענינים חדשים לגמרי, קודם כל מצב הרוח בקושטא בקשר עם הפעולות שלנו אחרי מפלת איטליה, מצב הרוח בבלקנים. מפלת איטליה השפיעה הרבה מאד על הארצות הקרובות, השפיעה במובן שאלתנו לטובה, והידיעות מגרמניה עצמה גם כן היו להן השפעה רבה. יש עכשיו ידיעות על תנועה חזקה של פליטים גרמנים מגרמניה לפולניה, בריחה מהערים המופצצות. יש ערים, שאין כל תקוה לבנות אותן מחדש – קילן, ליבק, הן נמחו לגמרי מעל המפה. המצב הוא כזה שאי אפשר להוציא את הגזירות מעלי הפעולה, והקיטו הכל בגדר, שלא תפרוץ מגפה. בהמבורג נשארו – לפי הידיעות שנתפרסמו בשוייצריה – מ-1,100,000 רק 600,000 תושבים; מברלין עצמה יש בריחה המונית. מכוונים את הבורחים למזרח, וזה משפיע גם על תנועת המחתרת בבלקנים.

<u>מר בן-גוריון:</u> משמידים גם פולנים?

<u>מר ברלס:</u> לפי ידיעות הצירות באנקרה נשמדו יותר ממליון פולנים, בעיקר האינטליגנציה, קבלתי דו"ח על מקום אחד בלבד ששם הושמדו 65,000 פולנים ו-620,000 יהודים, ויש עוד ידיעות על מקומות אחרים.

מחוץ לזרם הפליטים מגרמניה לפולניה, יש מרוסיה זרם פליטים לצד פולניה. באוקראינה ובדרוסיה הלבנה התישבו בשנה הראשונה של הכיבוש 140,000 משפחות גרמניות ועכשיו הן חוזרות לפולין, במקום ה"דראנג נאך אוסטן" עתה הוא ה"דראנג נאך-ורעסטן".

זרם הפליטים משני הצדדים מעמיד בסכנה את שארית הפליטה היהודית הנמצאת בין שני זרמים אלה. ורשה למשל נעשתה בזמן האחרון מקום מקלט לפליטים הגרמנים, הגיטו נעשה מקום קליטה לאנשי המבורג, וגם במקומות אחרים מפנים את היהודים כדי להכניס במקומם את הגרמנים, וכל מה שמנצחון מתקרב, וכולם יודעים שהנצחון מתקרב, נעשה מצבו של שארית הקיבוץ היהודי בפולין מסוכן יותר, הוא נקלע בין הפחד והתקוה של החדשים האחרונים. זה יוצא מכל המכתבים שאנחנו מקבלים בזמן האחרון על שליחים וממקורות שונים מפולניה עצמה.

לעומת זאת היתה השפעה עצומה לטובה בשבועות האחרונים על המצב בשאר הארצות, מחוץ לפולניה. הרדיפות נגד היהודים ברומניה לא פסקו, אבל הוקלו מאד בחדשים האחרונים, יש רמז מגבוה, ויש גם פחד של האוכלוסיה: הנה יבואו היהודים ויבקשו את נקמתם. זה מתבטא בעובדה שאין קונים רכוש יהודי ברומניה, אם כי הוא נמכר במכירה פומבית, זה ספר יהודי שבקר לפני ארבעה שבועות בבוקרשט. בבוקובינה, ששם היה המצב הגרוע ביותר הוקל בהרבה. מותר היה שם לצאת רק שלוש שעות ליום, משעה 10:00 עד 1:00, עתה בוטל איסור זה, והיהודים יכולים לצאת עד שעה 7:00 בערב. יש גם הקלה בעניני עבודה ברומניה. יש אפשרות לקבל עבודה, עבודה בשכר, מה שלא היה עד עכשיו, והקלה זו ניכרת גם ביחס להגירה משם, יציאה מרומניה, אין זאת אוסרת עליה. מלבד הדוקומנט החתום על ידי אנטונסקו יש עוד ידיעות שהממשלה מתירה את יציאת היהודים, ועושים גם צעדים ממשיים בשטח זה. אני רואה אות לטובה גם בעבודה שיחררו את פילדרמן מטראנסניסטריה, החזירו אותו בכבוד גדול. אומרים שהעתונות הגרמנית עשתה מזה ענין גדול נגד אנטונסקו, השלטונות הרומניים נכנעים ללחץ היהודים. היו כמה מאמרים בעתונות הבלקנית, לא רק הרומנית. פילדרמן נכנס אפילו לעבודה ציבורית, הוא התנהג בכבוד רב, הוא אמר לאנטונסקו בגאון רב בקשר עם המס של ארבע מיליארדים ליי, שהממשלה עושה מעשה שוד נגד היהודים, אל תעשה זאת בצורת חוק, אם היא רוצה לשדוד תעשה זאת אחרת. בגלל זה הובל למחרת היום לטרנסניסטריה.

נזדמן לי לדבר בזמן האחרון, לפני נסיעתי מאנקרה, עם הציר התורכי בבוקרשט, שהוא קבל גם איסור מטרג' אוגלו לטפל בעניני היהודים בטרנסניסטריה, ולהעיר לממשלת רומניה, שגם מצד ממשלת תורכיה יש ענין להציל את היהודים משם, ונודע לי למחרת היום במיניסטריון לעניני חוץ התורכי, שהממשלה התורכית עשתה צעד כזה גם בסופיה, היא נתנה הוראות לציר שלה בסופיה להעיר על זאת שהממשלה התורכית נותנת רשות מעבר דרך ארצה, והיא היתה רואה עין יפה את ביטול האיסור המעבר דרך בולגריה. המיניסטר הבריטי בתורכיה רמז לי: מענין שהתורכים נעשו ידידים לכם.

יש גם הקלה ניכרת בסלובקיה. לפי המכתבים שנתקבלו הרי פחד הגירוש שהיה תלוי במשך כל החדשים האחרונים הוסר, ואין עכשיו לחשוש. ענין התשלום נעשה ספין-ספין, כך שזה לא בוטל, אבל זה לא מוצא לפועל, שלמו עד עכשיו כ-200,000 $.

בהונגריה באופן יחסי המצב הוא טוב, אבל אין זאת שאינה תלויה שם באויר סכנת גירוש. נתקבל תזכיר מיו"ר ההסתדרות הציונית שם. אמנם המצב הוקל שם בהרבה - גם בנוגע לכניסה, לחדירה להונגריה מהארצות המסכנות, שהיתה מאד-מאד קשה בשנים הראשונות. בשבועות האחרונים נכנסו מאות יהודים, ועוד ימים אחדים לפני שעזבתי את קושטא קבלתי ידיעה על קהילה שלמה, שארית קהילה שלמה שבאוסטניה העומדת לעבור לצד השני של הגבול, בעיקר שם ילדים.

משערים שבהונגריה יש 12,000 פליטים, בהם כ-7,000 מסלובקיה, כ-2,500 מפולניה וחלק מיוגוסלביה, מזגרב. מצבם עד כה היה קשה, גם עכשיו מבחינה יורידית מצבם קשה, הם אינם רשומים, אם תופסים אותם דינם האדמיניסטראטיבי להשלח מעבר לגבול. היו מקרים כאלה עוד לפני 5-4 חדשים. בעקבות פעולה בקושטא וזה הועיל לשפר את המצב.

אחרי נסיון זה, איני יודע אם בקשר לזה, אך עובדה היא שבאו כאילו באי-כוח ממשלת הונגריה בהצעות שונות, בדרישות להעביר את הדעות (לשהם) ללונדון ולניו-יורק. יש גם תזכיר של ההסתדרות הציונית, ובתוכו קוריוז - מבקשים שד"ר וייצמן ישפיע שלא תהיינה הפצצות של בודפשט. נראה כאילו מיניסטר הפנים הנוכחי הוא צדיק ביחסיו אלינו, אולי באופן פרינציפיוני, ויתכן מתוך חשבון, שתהיה להם טענה מסוימת בין היהודים.

זהו המצב בארצות אלו, אבל קשה מאד המצב במקום אחד ברומניה, הטרנסניסטריה. אי אפשר להגיע לשם, אי אפשר להגיש עזרה, והעזרה שהצלחנו להגיש היא מעטה מאד ביחס לצרכים שם. יש שם כ-75,000 יהודים. היו 184,000 שהוגלו לשם, מזה בשנה הראשונה של הרדיפות והמלחמה עם רוסיה הושמדו באופן פיסי - בידים או מתו ברעב, מחלות ומגפות - כ-100,000 ונשארו למעלה מ-70,000 יהודים, שהם מתחלקים לסוגים שונים.

ישנם &&&&&& סוגים, שמותר להם ללכת בגלוי אל הערים, יש יהודים שמותר להם לעבוד רק במקומות מסוימים, במכונות, ויש יהודים היושבים במקומות מוקפים יערות, ואין להם אפשרות לצאת משם. אסור לכתוב מכתבים, ויש יהודים הלבושים בגדי נייר, זה מתוך עוני ומחסור, הם רעבים ללחם, כי אין להם אפשרות עבודה, ומספר יהודים אלה הוא די-גדול, וחושבים שלעשרת אלפים אין בגד ללבוש.

אני מוכרח להזכיר לשבח את עזרת יהודי רומניה לטרנסניסטריה. למרות הקשיים - קשיי התחבורה, הקשיים לבוא בקשרים עם שטח שהוא נחשב כשטח צבאי, הגישו עזרה רבה, בתוך זה סכומים שאנחנו משאבנו למטרה זו הם סכומים אפסיים. הממון היהודי נותן משארית לחמו לטרנסניסטריה.

בחורף שעבר היה איסוף בגדים, שהציל עשרות אלפי יהודים ממות של קור. וזה הולך ונמשך גם עכשיו, ומה באה העזרה שלנו בסטיקול, ויש צורך להגדיל את העזרה.

מר בן-גוריון: האם שם יודעים שהעזרה באה מארץ-ישראל ויש לזה ערך?

מר ברלס: אני אדבר עוד על זאת.

המצב הכללי שיש אישור מיוחד לאנטונסקו, מיום ה-24 למאי שנה זו, להוצאת 5,000 ילדים, וזה תלוי עכשיו לא ברומנים, רק בגורמים אחרים בתנאי התחבורה.

גירוש היהודים מסופיה היה לפני שלושה חדשים, מאז לא בא שינוי לרעה, היהודים האחרים נמצאים במקומותיהם. אחרי מותו של בוריס לא בא שינוי, יש שם התרוצצות פנימית, וקשה לממשלה לצאת מן המבוך של הממשלה הקודמת. הנונציוס של הפאפסט כתב מכתב למלך בוריס, הוא ידי שלנו, ויש הודעה בכתב שהוא קבל תשובה מהמלך שהוא יעשה הכל לטובת היהודים כפי שהוא בקש. שלושה שבועות אחרי כתיבת תשובה זו נהרג המלך. ציר רוסיה יושב עוד בסופיה, וזה הנימוק שאין מפציצים את סופיה, כי לרוסיה יש יחסים דיפלומטיים עם בולגריה.

בקשר לפליטי סלוניקי, היה המצב עד לפני שלושה שבועות מעורפל מאד, ידעו שגרשו אותם, אך לא ידעו לאן ומה נעשה אתם. כל הנסיונות למצוא אותם על ידי הצלב האדום הוכיחו רק שהובלו משם. במשך חצי יום הובלו לכיוון לובלין, אם הגיעו ללובלין לא ידוע. ישנה עדות של אחות הצלב האדום, שהיא השתתפה בקונבוי שהוביל את היהודים, אבל רק עד הגבול היווני-יוגוסלאווי, והיא הוחזרה משם. לפני 3-4 שבועות קבלנו פתאום ידיעה בדרך אחרת, שיש להם קשר בין תורכיה ובין יוון - מכתב מהעדה היהודית באתונה, שמבין יהודי סלוניקי נמלטו לאתונה כ-3,000 איש בלבד, והם נמצאים, באופן בלתי ליגאלי כמובן, באתונה במצב נורא. הקהילה עד כמה שהיה באפשרותה, באה לעזרתם.

רצינו לדעת איך להגיע אליהם, בזמן קצר במשך 12 יום נתקבל אישור על הכסף ששלחנו, נתקבל תאור המצב, ודרישה לעזרה גדולה יותר.

נעשה נסיון של עליה מיוון בסירות קטנות מאד, בעצם הימים האחרונים, לאיזמיר. יש לנו סירה אחת, העומדת לרשותנו, והיא רשומה על שם יווני, הסירה תעבור מחוף ידוע ביוון עד איזמיר, ותביא מזמן לזמן יהודים, באיזמיר סודר שבבואם יקבלו רשיונות עליה לארץ-ישראל, זה יהיה אולי הנסיון הראשון לקבל רשיונות עליה על סמך ההקלות שדברו על פליטים שימלטו. בכל סירה יש מקום ל-5-6 אנשים, המעבר עצמו הוא בחזקת סכנה, וצריך לבחור אנשים המוכנים להסתכן.

לאותה ההקלה של ממשלת בריטניה לתת סרטיפיקאטים לפליטים, לכל אלה שיגיעו לתורכיה, באמת לא אהיה ערך, אם לא יפרסמו אותו, אילו מסרו על דבר ההקלה לפחות לממשלת תורכיה, וזה בהחלט לא נמסר להם, ואם אני שואל באופן פרטי, את מנהל המיניסטריון לעניני חוץ אם יש לו ידיעה

כזאת, הוא אמר: לא, הוא איננו יכול לעשות שום דבר עד אשר יקבל ידיעה זו. יש לי בטחון, שאם תתקבל אישור, וממשלת תורכיה תדע שבריטניה מתכוונת לתת רשיון עליה לכל אשר יבוא לתורכיה - המצב ידקל בהרבה. בקשתי את ליבטון להשתדל בענין זה.

מצב העבודה בקושטא - אני יכול לחלק את העבודה לשלושה פרקים: (1) העליה דרך קושטא ומקושטא עצמה. ואין לזלזל בה, כי במשך מחצית השנה האחרונה עלו מתורכיה כ-2,000 עולים; (2) עזרה לגולה; (3) קשרים עם המפלגות, שיש להם באי"כות בקושטא ובאנקרא ועם הקיבוצים היהודים בארצות הגולה. אלה הם שטחי העבודה של המשרד שלנו בקושטא.

בנוגע לעליה מסופקני אם אוכל לחדש הרבה על מה שאמרתי וספרתי למר שרתוק ולד"ר סנורק, בזמן שהיו שם, כי בעצם לא נשתנה הרבה מאז. מבולגריה אין עוד רשיון יציאה, יש תקוה שקבוצה של 424 עולים, על חשבון אותם האלף שניתנה להם אשרות היציאה, תעלה ותבוא.

<u>מר שרתוק:</u> האם זה שמ-1,300 איש אושרו רק 424 זה מוכיח שלא הוכנס מספר מספיק של ילדים לרשימה וזה הזיק רק למבוגרים?

<u>מר ברלס:</u> הבולגרים לא עמדו בדיבורם. האישור ניתן מלכתחילה לילדים עד 17 ולמבוגרים מבני 30, ולפי זה סודרה הרשימה, אך כאשר היא הגיעה למיניסטריון החוץ הקטינו את גיל הילדים עד 16, יצא שהוסרות שתי שנים, שהיינו מעונינים בהן, והועלה גיל המבוגרים - רק מבני 60 ומעלה, ועל ידי כך יצא שחלק הארי של הרשימה של 1,250 איש נמחק על ידי השלטונות. לא יכולנו להכניס לרשימה פעוטות, הכניסו מבני 13-14 ומעלה. כ אשר שמעתי שלפרנית על הסיבוב חשבתי שכל הרשימה תבוטל, אך יצא ש-424 אושרו. את היציאה מעכבים השיבושים שחלו לאחר מותו של בוריס, המיניסטר החדש קבל פקודות חדשות, ואיננו מתחשב בפקודות הקודמות, והיה הכרח להתחיל הכל מראש.

כאשר יצאתי קוו'ינו שהאשרה תבוא בעוד יום-יומיים ותותר יציאת הילדים האלה, העולים האלה. בכוח המשטרה, אם ירצו או לא ירצו, הם יובאו לאניות, להוך מטרים, זה לא יהיה אחד הגורמים העיקריים בבולגריה, אלא נטל בינינים, לשם תובא אניה, יעמיסו את העולים, וכך יצאו. דברתי על כך באנקרא שבשעת הנסיעה שלה אניה ידאגו ל"סייף קונדקט" מצד הרוסים, כי מצדם עתה הסכנה.

קירוב, מי שהיה ציר בולגריה באנקרה, היה למיניסטר חוץ בסופיה, ודאגתי שיזכירו לו את תזכירו והמלצתו שהוא שלח למיניסטר הקודם.

יש עכשיו תקווה לקבוצה הראשונה של עולים מרומניה. הדבר נעשה על ידי פניה של הצלב האדום לציר התורכי בבוקרשט, שהעביר זאת לשלטונות באנקרה, נשאלתי על כך, והדבר היה טעון אישור של הולס, בצירות הבריטית - להגדיל את מספר הרשיונות מ-75 עד 150, האישור ניתן, הצלב האדום הבטיח לשלוח אניה קטנה שלה.

ישנם בזמן האחרון עולים בודדים מרומניה. בשטח זה יש הקלה, יש מספר של בערך 200 עולים, שנאשר על ידי השלטונות התורכיים בתור בודדים. עולים אלה יכולים לקבל ויזות מעבר 9-10 לשבוע, בשבועות האחרונים באו כעשר משפחות מרומניה שהגיעו כבר לארץ. הם השיגו רשיונות מעבר דרך בולגריה באמצעים שונים וקשים.

יש משא ומתן על 300 ילדים מהונגריה. עד היום האחרון שלהיותי באנקרא לא נתקבל האישור, אם כי ליכטן הודיע שנשלח. אם זה יסודר יעלו בשבועות הקרובים כ-300 ילדים, ילדים-פליטים בעיקר מהונגריה, הם יסעו דרך רומניה, בולגריה.

נעשה נסיון חדש לגמרי בשטח של טרנזיט מפרס דרך תורכיה, אף על פי שכאן נדמה הדבר. בביקור האחרון באנקרא נתבררה עוד הפעם השאלה של 520 עולים הנמצאים בטהראן, שאינם יכולים לקבל רשיון לבוא דרך עיראק, ונתקלתי ביחס חיובי לגמרי לטרנזיט זה, הם הבטיחו לתת הרשיון בתנאי שלא ישתמשו ברכבת דרך מרסינא, אלא אם אנחנו נוכל לסדר"אשור-קארים", שיוכלו להביא את העולים מגבול תורכיה עד רכבת סוריה - בתנאי זה הבוטח לתת רשיון. נתקלתי בקושי מצד האנגלים, והייתי מוכרח לבקש את הציר הפולני, שהוא יגיש נוסח רשמית, והוא הבטיח לעשות זאת. אני מחכה לתשובה מטהראן אם דרך זו מתקבלת על דעתם.

העליה מתורכיה שמה תפתחה בפידה הגונה בחדשים האחרונים. מחדש אפריל עד עכשיו עלו מתורכיה, מלבד פליטים שעברו דרך תורכיה, כ"1,300 איש, ביניהם 250 עלית נוער, כ-300 פליטים עברו במשך זמן זה. מעט מאד מהיהודים העולים הם יהודים-אשכנזים, בעיקרה זו היא עליה של יהודים ספרדים.

הפרק השני הוא פעולת העזרה. אתם יודעים את הפרטים. אני רוצה לסכם מה שנעשה בזמן החודש האחרון. הפעולה התחילו בסוף מרס. מחודש אפריל עד היום הועברו דרך תורכיה לארצות הגולה דרך תורכיה 165,000 לא"י, וזה לא כל הסכום, יש עוד סכום של 37,000 לא"י. זו גם עזרה לארצות מערב אירופה, בשבועות האחרונים הועברו 400 ילדים מצרפת לשוויצריה; יש כ-800 יהודים מפולניה שברחו בחדשים האחרונים לבוקובינה, טשרנוביץ.

אם להמשיך העבודה בקנה המידה שאפשר להוציא לפועל אנחנו צריכים לכל הפחות 40,000 לא"י לחדש, אני יודע שכאן אושרו 25,000 לא"י. על תנאי העבודה לא כאן המקום למסור לכם.

מר בן-גוריון שאל אם יודעים, ש הכסף בא מארץ-ישראל, יודעים ויודעים, ובכל מכתב שבא משם מעריכים לא כל כך את סכום הכסף שנשלח, עד כמה שמעריכים את העבודה שזה בא מן הארץ - עזרה מהארץ. יש אישור למכתב מר שרתוק מהונגריה, מסלובקיה ומפולניה, מבנדין.

אני רוצה להזכיר בקשר עם ביקורו של שורדשאאת מפעל ההבילות, דברנו על אפשרות משלוח חבילות מתורכיה. כשבוע לפני שנסעתי נתקבל מממשלת תורכיה אישור להוצאת חומרי מזון לארצות הכבושה במשך של

250 טון. האישור הוא חד-פעמי ועכשיו זה תלוי באפשרויות שלנו, ואלו הן 60,000 חבילות בנות חצי קילו כל אחת. הג'וינט הסכים באופן עקרוני להשתתף במפעל זה, זה צריך לעלות בערך מיליון דולר, שוורץ הסכים להשתתף במפעל זה אם הם יקבלו רשיון מהממשלה, וכדי לקבל רשיון הממשלה צריך מצד אחד לאיות בטוח שהחבילות יגיעו לידים יהודים. באתי בדברים עם הצלב האדום הבינלאומי, שהסכים לקחת על עצמו פעולה זו בפולניה, הוא עומד בקשרים עם הצלב האדום הגרמני, יש לו אפשרות לשלוח העזרה ל"היל"פס שטעללע" בקראקוב. יש אישורים משם על חבילות מאמריקה. אם זה יצא לפועל זו היא תולה ליהודים, ביחוד אם יגיעו בחדשי החורף, ואין להעריך ערך הדברים שם. לפי הידיעות שאנחנו מקבלים היא משפחה שלמה מחבילה אחת במשך חדש. השאלה תתעורר פה. אם להמשיך בפעולה בעצמנו או על ידי אחרים.

יש עוד שאלה – המכשירים להוצאה לפועל של פעולת העזרה, בזמן האחרון התעוררה שאלת העוזרים. ההנהלה תצטרך להחליט בענין זה. זו החלטה בה תלויה העבודה.

שאלת הקשרים עם הגולה – אנחנו עומדים בקשרים כמעט עם כל קיבוצי היהודים בגולת אירופה, אפילו עם יוגוסלביה, סופיה, בוקרשט בוקובינה. ביוגוסלביה ישנם כ-200 יהודים בזגרב וכ-800 במחנה ליד זגרב. הידיעות על יהודים במחנה הפרטיזנים הן מגזמות. ההערכה של היוגוסלאבים היא על 3,000, יש אלפים במחנה בדרום-איטליה. היתה טלגרמה שטוהררו 5,000 ממחנה אחד של פליטים יהודים בדלמציה. יש לנו קשרים עם טרשינשטט, שם ישנו גרעין חזק של משפחות יהודים מפראג ווינה. הקבלות על חבילות הן מודפסות וכתתמות על ידי יעקב אדלשטיין. עד כמה שנוכל להרחיב את העזרה יורחבו הקשרים שלנו.

בזמן האחרון יש פעולה אחרת לגמרי – ידיעות מן הארץ. בכל שבועיים-שלושה אנחנו מוציאים בולטין קצר המוסר עובדות על החיים בארץ, אנחנו מוציאים זאת בעברית ובפולנית.

יש מכתבים מאוסקר ניימן, ברטיסלבה, שהם תרגמו את הידיעות שלנו לגרמנית והן נשלחו לכלא נשי-האמון שלהם. אוסקר ניימן ריכז את העובדים היהודים במחנות עבודה, כאילו מחנות כפיה, והפך את זאת לצורת הכשרה. אני חושב שלאחר המלחמה יהיה זה גרעין של עליה. בסביבות בראטיסלאווה יש כ-3,000 יהודים, מהם כ-1,800 במחנות עבודה בהנהלתו של אוסקר ניימן, שהוא הממונה עליהם והוא מקובל אצל השלטונות. זו היא הכשרה הנעשית בימי המלחמה לקראת העליה לאחריה, והעזרה הניתנת לקומבינה בחלקה היא לפעולת ההכשרה, ויש מאות חברים בהכשרה. אין שם חוות הכשרה מאורגנות באופן גלוי, אך ישנן שתי חוות לא בתור חוות הכשרה, ופעולה זו נמשכת.

עם בלגיה וצרפת יש קשר על ידי ג'ינבה. הקשר עם הולנד הוא בחלקו על ידינו. ענין החילופים – כל התעודות מתקבלות על ידי קושטא ובשלחות אפילו להולנד, גם אם אין כל תקוה שיעברו דרך קושטא לארץ-ישראל. ממשלת ארץ-ישראל הסכימה לרכז פעולה זו בקושטא. בהולנד

מועצה יהודית שהיא מפתחת פעולה רשמית במידה רחבה, גם פעולת עזרה וגם עזרה ידידית - דרכיות, הצלה על ידי תעודות של המועצה היהודית ניצלות על ידי כך מאות משפחות יהודיות מאבדון, וזה באמצעות פעולת המשרד הא"י בג'ניבה. עם בודפסט יש אפילו קשר טלפוני, עם הארצות האחרות אין קשר טלפוני.

עוד פעולה אחת נעשתה לטובת המשפחות שהבעלים נמצאים בארץ-ישראל. אנחנו החלטנו בזמן האחרון לשלוח איש שוייצארי, שיש לו קשרים עם גינף לנסות לעשות פעולה לטובתן, והתפקיד שלו הוא לקבל רשיון יציאה לנשים אלו, וזה ודאי יהיה בלתי אפשרי, אך אולי יעלה הדבר לרכז אותן במחנה זרים ושירוש הדבר להציל אותן מסכנת מות עד בוא מועד.

3. משכורת חברי ההנהלה:

מר גרינבוים: לרגל ההתיקרות נתעוררה בין החברים שאלה בענין המשכורת של חברי ההנהלה, אני מציע שתבחר ועדה בהרכב ה'ה' גרינבוים, פישמן קפלן, שתדון בענין ותביא את הצעתה להנהלה.

ההצעה נתקבלה.

4. מגבית ההתגייסות (הסכם עם הרוויזיוניסטים):

מר שרתוק: היה הסכם בין מגבית ההתגייסות והרוויזיוניסטים שעל פיו קבלו האחרונים סכום מסוים לחדש, והם התחייבו לא לנהל פעולה משלהם. בתום עתה זמן ההסכם, דורשים הרוויזיוניסטים סכום גדול יותר, במקום 650 לא"י לחדש 1,300 לא"י. אני מציע למסור לנשיאות מגבית ההתגייסות יחד עם נשיאות ועדת הבטחון לנהל המו"מ על מנת להביאו לסוף חיובי.

ד"ר סנטור: מתנגד להצעה זו ומציע לא לכרות הסכם חדש.

בעד הצעת ד"ר סנטור - 1 (סנטור);

בעד הצעת מר שרתוק - 3 (גרינבוים, פישמן, שרתוק).

נתקבלה הצעת מר שרתוק.

5. ענין "פלטורס".

מר קפלן: כידוע ודאי להנהלה, הרי פלטורס היא רכושו של אפ"ב, עתה ישנה הצעה למכור את פלטורס לאנשים פרטיים, מה דעת ההנהלה?

מר שרתוק: אני מתנגד.

ד"ר שמורק: אני מציע להטיל על ועדה המורכבת מה'ה' קפלן, שרתוק, שמורק לברר השאלה ולהביא הצעה.

הצעת ד"ר שמורק נתקבלה.

יו"ר בן-גוריון: בינתיים מעכבים המכירה.

5. <u>הודעת דר' סנטור בענין העדרו מישיבת אסיפת הנבחרים:</u>

<u>דר' סנטור:</u> בכוונה נעדרתי מישיבת אסיפת הנבחרים, כי באחת הישיבות דברנו על זאת, ואני עוררתי כמה שאלות, והיה מוסכם בינינו שיהיה דיון בהנהלה, ולאות מחאה על אי קיום הדיון לא השתתפתי בישיבה אסיפת הנבחרים.

<u>מר בן-גוריון:</u> אני חושב שצדקת.

6. <u>דו"ח של ועדת קפלנסקי:</u>

<u>דר' סנטור:</u> נשאלתי על ידי הגב' יעקובס אם אני יכול להמציא לה העתק של דו"ח קפלנסקי מועדה חקר היחסים היהודים-הערביים.

<u>דר' יוסף:</u> אין כל צורך להעביר דו"ח זה דרך האגודה הבריטית.

<u>יו"ר בן-גוריון:</u> יתקיים דיון על כל הענין.

7. <u>ישיבת הועה"פ המצ':</u>

<u>יו"ר בן-גוריון:</u> יש צורך לקבוע ישיבה הועד הפועל הציוני לשמיעת הדינים והחשבונות של הח"ח גרינבוים ולוקר.

<u>דר' סנטור:</u> אנחנו צריכים להקדים ויכוח אצלנו.

<u>יו"ר בן-גוריון:</u> בישיבת יום א' נקבע מועד הישיבה.

<u>הישיבה ננעלה.</u>

ט י ו ט א

ס ו ד י
מס' 28.

פרוטוקול
מישיבת הנהלת הסוכנות היהודית לא"י,
שהתקיימה בירושלים, ביום ה-14.3.43.

נ ו כ ח י ם : מר גרינבוים, יו"ר,
דר' סנטור,
הרב מימון,
מר קפלן,
דר' שמורק
מר דובקין,
מר שפירא
דר' יוסף
מר בן-צבי
דר' הנטקה
דר' ברנובסקי
דר' ליאו כהן,
דר' לויטרבך,
מר אייזנברג,
צבי שמון.

ע ל ה ס פ ר : 1. ~~שאלתות~~
2. שאלות מדיניות,
3. הצלת יהדות אירופה.
(בהשתתפות ב"כ הנהלת הועד הלאומי, הועה"פ של
הסתדרות העובדים, נשיאות מגבית התגייסות).

1. ~~שאילתות~~ מלחמת שלוש

הרב מימון: בענין מר בן-גוריון – אין אני חושב שאנחנו יכולים לעבור על זה בשתיקה.

יו"ר גרינבוים: עד כמה שידוע לי, הרי באזנ חבריו משתדלים להשפיע עליו שיחזור, ולדעתי צריך להשאיר הטיפול בידיהם.

הרב מימון: מלבד חבריו צריכה גם ההנהלה להתענין בהברה, עלינו לשגר אליו 2-3 חברים, ואני מוכן להיות אחד ביניהם.

מר קפלן: דברתי אתו ביום ה', הוא מתענין בכל השאלות. לדעתי לא ישוב לפני שיקבל ידיעה ראשונה משרתוק. לא רק שהחברים יתראו אתו, אבל אין להעמיד את הדברים על "חודה של סכין".

דר' יוסף: מסכים לדברי מר קפלן שאין לבוא אל מר ב"ג בתביעה נמרצת. אני משתדל לשכנע אותו לכל ענין רציני.

מר דובקין: אין מקום לפרו"ם פורמלי.

ה ח ל ט: ה"ה גרינבוים, הרב מימון, קפלן, דר' שמורק יתראו עם מר בן-גוריון במשך השבוע.

[illegible]

דר' שטורק: איני יודע אם זה נכון, אבל שמעתי שאחד מחברי ההנהלה מתכונן לנסוע לתורכיה, באותו זמן שחבר אחר של ההנהלה קבל סרוב של הממשלה לאשר את נסיעתו, וזה למרות התנגדות המחלקה המדינית. האם זה לכבוד המוסד שלנו, שאחד מחברי החברים המשתמש באותו סוג השאלות הוא מקבל רשיון מאת הממשלה והשני לא.

דר' יוסף: אין כל חבר ההנהלה מתכונן לנסוע לתורכיה, ואם היה מדובר על נסיעה הרי אין להעמיד את השאלה כפי שהעמידה דר' שטורק. יש לשאול גם למטרת הנסיעה, למטרה אחת הממשלה מתנגדת, לשניה – לא. בקשר עם עניני המסחר אומרת הממשלה שהמצב מסובך מאד.

מר קפלן: בישיבת הועה"פ אמרתי בדיון על עניני ההצלה והעליה שאני עומד לתקופה, ואם יידרש ממני אני מוכן גם לנסוע לתורכיה לשם זה. הועה"פ לא החליט בענין זה, אבל קבל ברצון את הודעתי. ונאמר לי שאם ארצה לנסוע לשם עניני העליה – כל ההקלות וההמלצות עומדות לרשותי. בינתיים בא בדר, הוא עורר ספקות אם כדאי ברגע ~~ששיחור שאמבר~~ בעל מעמד רשמי יהיה בתורכיה, כי שכרנו יכול לצאת בהפסד.

דר' שטורק: אין נושא אקטואלי לשאילתה, אבל איני מקבל את עמדת דר' יוסף, אין להשלים עם התפליה בין תפקיד לתפקיד.

8. שאלות מדיניות

דר' יוסף: במכתב שמר בן-גוריון קבל ממזכירות הועד לשעת חירום כתוב בין השאר: "התכנית לה הוקדשה הישיבה האחרונה בנוכחותך עם כל האימפליקציות שלה נמצאת בדיון רציני, והדיון הוא במדרגה הטובה. ארתור (לוריה) משוכנע שאילו הבנת כמה חיובי הוא דיון זה, היית בעצמך שמח. סמנר וולס מעונין בתכניתך ובתכניותינו, ואנחנו בקשר אתו". החברים צריכים לדעת שהתכנית המדוברת פה היא התכנית של מר ב"ג על העברה מהירה של שני מיליונים יהודים. מר ב"ג משער שהשיחות שעליהן הודיעו לנו מתיחסות לזה.

קבלתי טלגרמה משרתוק, שהיתה לו שיחה ב-8.2 עם מזכיר המושבות ואחרים בעניני עליה, ושם נאמר לו שהוחלט להקדיש את רוב עודף הרשיונות לעלית ילדים, קודם כל מארצות הבלקנים; יהיה גם אחוז מסוים של מבוגרים – בעיקר נשים, אבל גם ציונים ותיקים, במיוחד אלה הנמצאים בסכנה. באופן סודי נמסר לו, וזה רק לידיעת חברי ההנהלה, כי לאנשי מודיעין יותן לאחר המלחמה להכנס לא"י, זאת אומרת שהאיסור [illegible] הוסר. המעוררת שאלת הפליטים לגרדים, מזכיר המושבות הוא בעד דיון עם הממשלה פה. מזכיר המושבות דבר גם על לחץ על עובדים בקשר עם מאמץ המלחמה לתעשייה. בטלגרמה שניה בענין הקומנדוס, הם רואים את הדבר לבלתי מעשי, כי להם נמסר שאין אפשרות להגיע לפולין, שנית – אילו היה זה אפשרי, היה זה מקרים את הקץ (ז"א גורם לשמיטת פוגברדה). זה כנראה בא שינוי בדעתו של מר שרתוק, כי לפני צאתו את הארץ הוא היה בעד זה. מאנשי חיל המצעה נודע לו (למר ש'),

טלגרמות שלנו תנתן אפשרות למלא כל המפקידים באויר, ותאיר להם הכתובת
"ארץ-ישראל" על הכנף. לפי הטלגרמה הוחלט כאילו ב-3.12 על ענין זה.
אבל בבקורי בסוף ינואר בקאהיר עוד לא היתה להם כל ידיעה בענין זה.
בראיון האחרון עם מיניסטר המלחמה הוא קבל על עצמו לחדש הצעת המסורבים
ליהודים פליטי ברטניה וארצות אחרות באירופה. ביום בפון-אמריקא הוא
הושב ללא מעשה, אבל לאחר הצעת פורטליא מדבר הוא מוכן להביא את השאלה
לדיון במועצה הצבאית. דובר גם על משכורת החיילים ומשפחותיהם.

קבלתי מכתב מנומס מאד מהמזכיר הפרטי של מיניסטר המדינה
שמר צ'רצ'יל לא יוכל בגלל היותו עסוק לקבל את מר בן-גוריון ואותי.

המצאתי לחברי ההנהלה העתק מכתב הממשלה בענין התקנות בקשר
לגיוס, הם אינם מסתדלים להכחיש את ההאשמות הישירות שלנו.

__הרב פישמן:__ לעניני הגיוס – לעתים אנחנו עוברים את גבול המותר בלחץ
על תלמידים של בתי הספר התיכוניים. בעוד חדשיים עליהם
לקבל תעודות בגרות ומה הלחץ עליהם עתה, או יתנו להם תעודות או ירפו מהלחץ.

__דר' סנטור:__ שאלה פורמלית: מי זאת מזכירות הועד לשעת חירום?

בנוגע לעצם הענין, איני יודע אם ההנהלה קבלה החלטה
בנוגע להצבעת שני המיליונים שהציע מר ב"ג; ההנהלה הציונית החליטה, אבל
לאחר ההצבעה בהנהלת הסוכנות, הוא בקש שישאלו גם לדעת החברים באמריקא,
ואינני יודע אם זה נעשה.

בנוגע למכתב הממשלה בעניני הגיוס – ומה הלאה עכשיו לגביה
וגם מה התכנית הבריטית, האם אנחנו מפירים את החוק בפומבי או לא. דעתי
שצריך להפר את החוק באופן ברור ומפורש.

עוד לא קבלתי הדו"ח של שיחת נורי סעיד עם אנשי קהילת
בגדד. ראיתי את הדו"ח של ה"ה אפשטיין-ששון, הוא נותן הרבה חומר לעיון
ולויכוח. הופיעו ב"כ הסוכנות, לא חבר ההנהלה ולא דר' יוסף, ודברו עם
מנהיגי הגוש הלאומי, שהם לדבריהם אנשי השלטון של מחר, וכאשר דברו על שאלת
א"י – אמרו: הדבר ברור – החלטת בילטמור. אני מפקפק בתבונת התשובה הזאת,
אולי קבלו הוראה כזו, אז אני מפקפק בתבונת הפקודה. כפי שאמרתי נראה לי
שאין עוד החלטה בהנהלת הסוכנות בענין בילטמור, אני ורדסין הצבענו נגד,
ומוטב שישאלו עוד את שאר החברים – אם דבר זה לא נעשה עד כה, כי זו היא
שאלה של שינוי מטרות הסוכנות, והייתי מיעץ למחלקה המדינית כשהיא שולחת
אנשים אלה – שהם מאד מתאימים כנראה לתפקיד של "שמיעה", שאינם מנהלים
באוטוריטה את הפוליטיקה של ההסתדרות הציונית או של הסוכנות היהודית, לא
להכנס לשיחות מעין אלו.

__מר בן-צבי:__ שאלה למחלקה המדינית: האם היא מתעניינת בצירוף הקשרים עם
טריפוליס? ב) מה קרה לאסיפה המוזמנת במדיסון-סקוור-גרדן?
ג) שאלה טכנית – דר' יוסף הבטיח בישיבה הקודמת למסור לחברי ההנהלה את
המכתב בענין השיחה עם נורי סעיד, מדוע לא קבלתיו?

בענין תלמידי הסמינר מעונין אני לשמוע בירורים, כי הועד הלאומי הוא צד בדבר, יש פניה של מחלקת החינוך בענין חמשת התלמידים האלה, ונאמר יהיה דיון בישיבת הועד הלאומי, והייתי מבקש שדר' יוסף ישתתף בדיון זה, כי הוא מייצג גם את הועד הלאומי.

<u>מר גרינבוים:</u> אני קראתי אותו מכתב מעיראק ואני רוצה לגעת בתכנו, ואין אני מחשיב את המובא שם בשם דר' מגנס, אלא מה שאמר נורי סעיד, והוא רואה שתי אפשרויות לפתרון: משטר הלבנון או מדינה יהודית בא"י, ואין זה מענייננו עתה אם זו היא חלוקה או לא חלוקה. המצב היה משתנה אילו היינו באים לכלל דעה שהאנגלים לא הכירו את נורי, אבל נניח שהם הכירו אותו – ואין אני רוצה לעורר נשכחות, אבל למען הבנת יתר דברי רוצה אני להזכיר שבעת הדיון על החלוקה הבעתי דעתי בעדה, בין היתר מתוך הנימוק שזה היה ערב מלחמה, ואם תפרוץ – הרי בענין הגנה נעמוד בפרוזדור ולא נקבל את הדברים. ועוד נימוק שאז לא יכולתי להשתמש בו: אילו היתה לנו מדינה לא היתה עומדת בפנינו שאלה מעין הצלת השרידים לעליית ישראל מארצות הכיבוש, לא היתה זו שאלה עד כמה שהאנגלים המסכימים היו מאפשרים זאת.

בנוגע לעתיד ברור עכשיו שלממלכות הערביות הובטח – למצרים בלי שום ספק – שתתאחדנה באיזו צורה שהיא, בועידת השלום, ואנחנו נעמוד בפרוזדור, אולי יהיו שם יהודים, אבל לא כבאי-כוח העם היהודי, כי ישתתפו בועידה מדינות ולא עמים.

משום כך אני חושב, שאילו היינו מקבלים מאדם כנורי הסכמה למדינה יהודית, היה זה בשבילנו דבר גדול מאד ומכריע מאד, ואני מרחיק עוד – אילו היינו על פי זה מקבלים עוד לפני גמר המלחמה איזה שלטון – היה זה באמת צעד לגאולה שלמה ואפשרות לחיות בתוך העמים, שאז בצורה זו או אחרת ישתתפו בסידור העניינים לאחר המלחמה.

אין אני מעורר שאלת מדינה יהודית, אבל אם נורי באמת אמר מה שכתוב בתזכיר, הרי יש להשתמש בתעודה זו, ואולי אפשר להשפיע עליהם שהם יאמרו לנורי: אם אתה מסכים למדינה יהודית, מוכנים אנו להביא את זאת להסתדרות הציונית.

הצעתי היא לבקש את המחלקה המדינית לברר מה היה באמת תוכן השיחה, ואם באמת אמר נורי מה שהם כותבים, להשפיע עליהם שהם יבררו שהם מוכנים להביא זאת בשם להסתדרות הציונית.

<u>דר' שמורק:</u> בנוגע להתגייסות – שמעתי שלמרות שהיה מוסכם בין הועד הלאומי ובין מרכז ההתגייסות בענין הסמינריות, שתנתן להם אפשרות לסיים את לימודיהם, מכריחים עתה את התלמידים לעזוב את הלימודים ולצאת לעבודה. ספרו לי על מקרה שהוציאו אחד התלמידים משורות הארגון בגלל סרובו לצאת לעבודה. אני מבקש את המחלקה המדינית לברר את הידיעה.

בנוגע לשיחת נורי סעיד – אני מצטער שלא קבלנו את המכתב, אבל אין שיקולי כשיקולי מר גרינבוים, לא הייתי מקבל חלוקת הארץ אם גם על

ידי זה תנתן אפשרות להשתתף בועידת השלום. איני מאמין שלעיראק תהיה שם השפעה גדולה, אבל בכל אופן אין זו התמורה, אין הדבר תלוי בהסכמתו של נורי סעיד, אבל אמרתי כבר בישיבה הקודמת שחשוב מאד לדבר אתו, אם אפשר לסדר את זאת על ידי יהודי בגדד או יקבל את נציגנו באופן אישי, ולאחר שיחה – אם תתקיים – נוכל לדבר על הענין.

<u>מר קפלן:</u> מציע לא להמשיך בשאלה שעורר מר גרינבוים, אם כי אני מסכים להרבה מהנחותיו, אבל לזה יהיה מקום לאחר הרצאת דר' יוסף בשאלות אלו.

קבלתי היום ר' מכתב מדר' גולדמן, בו הוא מוסר אינפורמציה בכמה שאלות שעמדו אצלם על הפרק. הוא מוסר שוייצמן התראה עם סמנר וילס, ושאלו אותו אם הוא מוכן להתחיל בויכוחים בנוגע לשאיפות שלנו על העתיד בא"י. הוא אמר שהוא מוכן לזה, אבל הוא בעצמו יטפל רק בשאלות המדיניות וקבע אחד האנשים שלו שאתו יבררו את הפרטים ונקבעה ועדה לשם כך. (בזה יש באור לכל הטלגרמות מה שלא הבינונו.) הועד לשעת חירום עסוק עכשיו בצורה של בירורים כדי להבהיר את דרישותינו המיוסדות כמובן על תכנית בילטמור ועל העברה מהירה של מספר גדול של יהודים לא"י. הוא גם מזכיר שהדבר יקח כמה חדשים, ואין תקוה לקבל החלטה סופית, כי שום דבר לא יעשה בלי ידיעת אנגליה, ולכן הם החליטו שגם האמבסדור הבריטי ידע על שיחות אלו.

השיחות תמשכנה בערך עד חודש אפריל, ואז יבוא גולדמן לא"י כדי להרצות לפנינו על מצב הדברים, ויסע מכאן חזרה עם האלטרנטיבה. דר' וייצמן חושב אז לשוב ללונדון.

הוא גם מסביר את היחסים עם הלא ציונים וענין ועידת בני-ברית ב-24 בינואר.

סוף המכתב מוקדש להסבר הפעולה שלהם בעניני הגולה, שסמנר וילס בקש לא למהר בפירסום הדברים, דרישותיהם מארצות הברית והממשלות האחרות להחזיק את הילדים בארצות הניטרליות. איני מאמין במשלחת שתבוא מא"י על היית מאוחדת עם הלא-ציונים – המשא ומתן עם הועד היהודי האמריקאי לא הגן כל תוצאות, יש תקוה שיתחסל ארגון הרבנים שקם בראשותו של לזרון.

<u>הרב פישמן:</u> לא קראתי את המכתב על השיחה עם נורי סעיד – אבל אני מתפלא על התמימות להאמין שנורי הציע מדינה יהודית, ואין לחשוש על יהודי בגדד, כי אם יש "עבדים יהודים" הרי אלה הם. ההצעה שלמר גרינבוים איננה באה בחשבון. היהודים בבגדד מהרו להרים עוד ביטוי מיוחד.

<u>דר' יוסף:</u> בענין תלמידי הסמינר מזרחי – לא עכשיו, חדשיים לפני גמר שנת הלימודים, קמה שאלה זו. התלמידים האלה היו איתנים ביום עוד לפני התחלת שנת הלימודים, הודענו להם וגם לבית"ס על זאת, בית"ס לא שם לב לדברים, ישבנו עם [illegible] בענין זה, ומחלקת החינוך הסכימה לנו. הודענו על החלטה זו גם למנהל הסמינר, מר ליפשיץ, אבל הוא לא קבל את הדין ושלח אלי את הרב אוסטרובסקי, הבטחתי להרב אוסטרובסקי להתחשב בבגיאן

ולעשות מעשים לטובת הדין ולהעלות שאלה זו עוד הפעם לדיון, וחברי המרכז
עלי שאני אעלה עוד הפעם שאלה זו לדיון, והחליטו שעליהם להתגייס אתה ואם
הודיעו להם, ועכשו תעלה הועד הלאומי את השאלה לדיון. הם מתאמצים מובהקים.
גם אני בעד זה שהתלמידים תנהגנה תעודות בגרות, אבל לגבי אלה מעצר מכוון מזה
להוציא אותם מבית הספר.

ולדברי מר בן-צבי – אני שמח שהוא מגדיר אותי מבי"ב הועה"ל
במרכז ההתגייסות, הייתי תמיד בא באמצע לב לישיבת הועה"ל למסור דו"ח, אבל
בישיבה מחר לא אשתתף. היגו 3 באי-כוח במרכז ההתגייסות, שינו ועדות עירעור,
ואיני יודע איך מביאים בפני הנהלת הועה"ל שאלה על יחידים, הרי לא יתכן
כך להמשיך את העבודה, יושבים אחד עשר אנשים ודנים בשאלה, ואא"כ היא מובאת
להנהלת הועה"ל. הרי אין כאן שאלה פרינציפיונית על פי להטיל את בר הגיוס.
אין כאן מקרה של אבזריות, אלא כאן מקרה שמפריעים להטלת המשמעת בקרב הישוב.

בנוגע ללחץ על השטיביות שהזכיר דר' שטורק – אני מוכן להאמין
שיש איזה בלתי אחראים המנסים לגאל תעמולה בין תלמידי השטיביות, אבל הודעתי
באופן המביני ביותר להנהלת בתי הספר ולהנהלת הארגון, שאנחנו מתנגדים בכל
התוקף שיהיה מעין לחץ כזה. מגו אלי בענין איש אחד שעזב את המחלקה השטינית
ורוצים לקבלו לפלמ"ח ובקשתי להודיע לציבור התלמידים, שאיש העוזב את המחלקה
איננו יכול להתקבל על ידינו לפלמ"ח, אין אני יכול לאסור עליו ללכת לצבא,
כי שם אינני יכול לקבוע אם לקבלו או לא. אם דר' שטורק ימסור לי את השם
אבדוק את הדבר.

בנוגע להוראות הממשלה – בתל-אביב אסור עבי אנשים, כי הם
עבדו "בא", אנחנו נשלח קו"ד למשטמ, והוא יטען כי זה אות כבוד לבני העם.
המורכבות לדעתי איננה יכולה בכיבוד לחזק למת תעודות. אפשרות אחת היא לבקש
שהממשלה רשות לכך ואפשרות שניה לתת תעודות התוספת ע"י מוסד אחר ולא ע"י
המוחי". אנחנו יכולים להלחם נגד החוק, אבל אין אנחנו יכולים לוותר,
ולאפשרות הראשונה אין לי עמדה.

בנוגע לועד לשעת חירום – אינני יודע מי המזכירות היום,
אבל כאשר אני הייתי שם – היו חברות אנגלנדר וכהן ועוד מזכירה אחת,
כמובן גם ארתור לוריה וביום, אבל לא אלה הם המחליטים.

בענין השיחות בסוריה – ניתנו להם הוראות להמנע מלהכנס
לשיחה יסודית על הפוליטיקה שלנו, כי חשבתי שמוטב להמנע מזה, אבל הם הודיעו
לי בבואם שהיו במצב בלי מוצא ואם היו מוכרחים להגיד את האמת.

<u>דר' סנטור:</u> זה מספק אותי.

<u>דר' יוסף:</u> בנוגע לטריפולי – כתבנו רשמית ובקשנו לאפשר לנו לשלוח
לשם נציג, בקשנו גם יהודים הנמצאים בצבא להתענין
במצב, ואנחנו מקוים בקרוב לקבל ידיעות מוסמכות.

בענין האסיפה שהיתה צריכה להיות ב"מדיסון-סקוור-גרדן" –
קבלתי טלגרמה מגולדמן שבגלל קשיים טכניים ובגלל אי אפשרות לקבל נואמים
בעלי שם הם החליטו לדחות את האסיפה עד סוף מרס, שלגרמתי לו הריצות שהם

אינם מבינים את המצב, שעד אז יכולות דלתות להסגר, ואנחנו דורשים לכבש מיד את המסילה, זה מראה עוד הפעם באיזו מידה אפשר לסמוך עליהם.

בענין המכתב מעיראק מסכים אני ב-100% לדברי הרב פישמן.
אם מישהו מסר כך בשם גורי, אין זה שגורי באמת אמר זאת. אנחנו יודעים שגורי חושב שעתה הזדמנות להטיל על היהודים את הספר הלבן, הוא לא יסכים לשום מדינה יהודית, אפילו לא בגבולות וודהיד; ואשר לעזרת יהודי בגדד – נשמח אם הם לא יקלקלו.

<u>מר בן-צבי:</u> לרגל מקרי האלמות הודיע לנו מרכז ההתאחדות שהוא אינו יכול למצוא את האשמים, ולכן החליט הועה"ל לחזק אותו על ידי תוספת שני חברים. ב) בין המדוברים בשם הנוער על גיוס השמיניות, היה גם איש אחראי של הארגון.

<u>מר גרינבוים:</u> זה ענין לועדת הבטחון ולא לכאן.

<u>דר' סנטור:</u> מציע לענות לממשלה שהיא תודיע שבהתאם לחוק אנחנו מוסד רשאי למסור תעודות; ואם התשובה תהיה שלילית – נפר את החוק.

<u>דר' יוסף:</u> הייתי רוצה לדעת אם ההנהלה מסכים לצעד כזה.

<u>יו"ר גרינבוים:</u> אולי נחכה עד פסק הדין, ולא נפנה לדיסטריקט קומישינר, כי על ידי זה אנחנו מכירים את החוק.

<u>מר קפלן:</u> מוטב שמרכז ההתאחדות יציע לנו הצעות בענין זה, אם כי הוא אינו יכול להחליט בעצמו. (ב) יש כמה דברים שהיו צריכים להעשות – מדוע אין מופיעים מאות ואלפים ברחובות עמדי ח"ג"?

<u>יו"ר גרינבוים:</u> לפי הצעת מר קפלן על מרכז ההתאחדות להציע לנו הצעות בשאלת החוק הזה ופעולתנו.

<u>מר בן-צבי:</u> האוכל לקבל את המכתב מעיראק לקריאה?

<u>דר' יוסף:</u> נתתי הוראה לתת לך את המכתב לקריאה, אבל אין למסור על זה דו"ח להנהלת הועה"ל.

<u>מר בן-צבי:</u> עלי למסור על מכתב זה להנהלת הועה"ל, ואין לי בכלל ענין לשבת במוסד בו עושים סודות ממכתבים הנקראים.

<u>יו"ר גרינבוים:</u> עלינו לברר את המצב בנוגע לענין זה. יש דברים שכולנו יכולים לדעת, אבל אין רשות למסור אלאה. יש כנראה טעמים למחלקה המדינית שמכתב זה צריך להשאר סודי, אבל אין זה קובע שמר בן-צבי אינו יכול למסור אינפורמציה להנהלת הועה"ל, אבל עליו להמנע מזאת כאשר נאמר במפורש שאין לעשות זאת.

<u>דר' שמורק:</u> ברור שמר בן-צבי רשאי לקרוא את כל המכתבים שחברי ההנהלה קוראים, אבל מה נוגע ענין זה להנהלת הועה"ל שמר ב"צ צריך למסור שם דו"ח על זה – אינני מבין.

<u>דר' יוסף:</u> האם אין מר בן-צבי מבין איך מסובכות מועלת בעניינים מעין אלה, ויש דברים שאינם נמסרים אפילו לחברי ההנהלה.

<u>הרב פישמן:</u> ואנחנו מצטערים על זה.

ד"ר ג'וסף: ובכל זאת מסכן המידע על מר שרתוק, כי הוא עושה לסביעת נזק למעולהבר. הסידור הוא שב"כ הועה"ל יושב כאן על מנת שתהיה לו אוריינטציה מלאה, ודברים כללים באמים אין להתנגד שהוא מוסר לידיעת הנהלת הועה"ל, אבל בענין המכתב הנדון, אני בטוח שהוא לא היה מגיע אליו, אילו הניח הכותב שסופבה אנשים ידעו עליו, ואין אני חייב כלל להרחיב את מספר היודעים עליו. אין אני מוכן לסכן מקור ידיעות זה, ואין זה ענין לועה"ל, אלא ענין של הפוליטיקה הציונית הגבוהה.

מר קפלן: יש לנו בהחלט הזכות לומר, שדברים אלה או אחרים אינם יוצאים מחדר זה. עלי לציין שאינני עובר שבוע שאין דברים מדוברים מה מגיעים לאוזנים בלתי רצויות. זה מחייב זהירות ומספר האנשים היודעים על הדיונים לא יגדל.

מר בן-צבי: בקשתי ואני מבקש עכשיו לקרוא את המכתב כולו. יש כמובן להנהלת הסוכנות הרשות לומר: תקרא ולא תמסור הלאה. ועלי להעיר עוד: הועה"ל מעונין בידיעות על הנעשה בעיראק וביהודי עיראק, כי גם לו נגזרות מסוימים לקבלת אינפורמציה.

יו"ר גרינבוים אני קובע שאין זה השאלה אם מר בן-צבי יכול לקרוא את המכתב או אינו יכול לקרוא אותו, אלא השאלה היא על מסירת ידיעה על כך להנהלת הועה"ל, ולפי בקשת המחלקה המדינית מושבים אנחנו לכבון שלא תמסר אינפורמציה.

ג. הצלת יהדות אירופא

בהשתתפות באי-כוח הנהלת הועד הלאומי: ח"ה אליהו ברלין, ד"ר א' קצנלסון, י' שפרינצק, ד' רמז.

ב"כ נשיאות מגבית ההתגייסות: ד"ר ברש, לוין-אפשטיין, סוירסקי, ליפשיץ.

ב"כ הועה"פ של הסתדרות העובדים: בדר וחמש.

יו"ר גרינבוים: מקדם בברכה את החברים שבאו להתכנס לדון יחד על היחסים בין מגבית ההתגייסות ובין מגבית להצלת יהודי אירופא הכבושה בידי הנאצים. כידוע מסרה הנהלת הסוכנות לוועדה למען יהודי אירופא סידור מגבית, ובעד זה מרם שהתחיל בפעולות הוא הנה למגבית ההתגייסות כדי לקבוע את היחסים בין שתי המגביות, היום עלינו לדון עליהם ולהחליט.

ד"ר ברש: הובאה לפנינו השאלה אם יהיה נכון יותר לנהל שתי מגביות או לכלול הכל במגבית ההתגייסות, ובמסר לנו שחושבים על סכום של 100-150 אלף לא"י, ויש קשר מסוים כי הפעולה דורשת סודיות גמורה ואין לדבר בגלוי על כל מה שקשור לזה. חייבו במבוכה, כי ברור לנו שמגבית שניה אם תנהל הורסת את מגבית ההתגייסות, חייבו אולי מוכנים לפני חדש לסבול זאת, אבל עתה כאשר עלינו לגייס סדי חדש בחודש כ-40,000 לא"י, ובפחות מזה אי אפשר לספק את כל הצרכים, ואם תהיינה שתי מגביות לא נוכל לספק את צרכינו, והרי גם עכשיו/אלונות על פי סמוק ברכים.

גם כשאמרו לנו שאין חושבים על מגבית פומבית, כי אם על מספר אנשים עשירים להוציא מהם את הסכומים האלה – לדעתנו אין זה משנה את עמדתנו, כי מספר האנשים המוכנים והיכולים לתת מאות אחדות או אלפים אחדים של לירות הוא מצומצם הרבה יותר מאשר חושבים בזמן שמתחילים במגביות כאלו; ב) הנזק הנגרם על ידי דברים כאלה הוא גדול פי כמה מהתועלת; א

בשבילנו היה ברור שלא תהכן מגבית נפרדת, והיינו מוכנים בהיסוסים רבים ומתוך חרדה רבה להכניס מגבית זו לתוך מגביתנו; היינו מוכנים לזאת אילו יכולנו לבוא לציבור שלנו ולומר לו להגדיל את המיכסות, אבל אי אפשרי לעשות זאת עתה, כי רק לפני ארבעה שבועות קבענו את המיכסות החדשות; היינו יכולים אולי לעשות זאת, אילו יכולנו להגיד בפומבי לשם מה אנחנו דורשים כסף נוסף, ומה תהיינה התוצאות של המכיסה המוגדלת, שנוכל להציל עשרות אלפים יהודים, אז היינו מקבלים על עצמנו – אם כי בחרדה – את המיכסה המוגדלת, אבל כאשר עכשיו נוכל לבוא רק ב"שקט" וגם אסור לדבר על זאת בפומבי – זה דבר שלא יתכן;

יכולנו לעשות זאת – אילו היה לנו שלטון של מסים, אבל בתנאינו אנו קשה לעשות זאת מחוץ למגבית וגם בתוך המגבית, ובאנו לידי הצעה שהיא עלתה לנו הרבה, אבל אנחנו מקוים שנוכל לעשות זאת; ידוע לנו שיש שני סכומים – מהסוכנות היהודית שהיא הוציאה כבר לצרכים אלה 6,000 לא"י והיא המועדה לרשות הפעולה עוד 15,000 לא"י, וההסתדרות – 15,000 לא"י, על סכומים אלה באשר שזו היא מפרעה על חשבון מגבית שתערך, ואנחנו מוכנים להעמיד לרשות הפעולה מצדנו 15,000 לא"י, ואם בזמן הוצאת הכסף יתברר שהפעולה היתה רצינית ומוצדקת וצריך להמשיך בה – אז נוכל לומר אם אנחנו יכולים לעשות את המגבית כחלק ממגביתנו או על מישהו אחר לעשות זאת, אבל בהתאמה אתנו ובהסכמה הדדית.

ובדבר החזרת הכסף – לדעתנו הכסף שלנו צריך לעמוד בשורה אחת עם החזרת הכסף של מוסדות ההסתדרות, כאשר גורם אחד מקבל בחזרה חלק הכסף, מקבל גם הגורם השני;

אם תסכימו להצעה זו, אנחנו נציע את הדברים לועדת הבטחון, כי הפעולה צריכה להעשות בסדר ובנזק הכי קל שיכולים לגרום למטרה לשמה אנחנו פועלים, ועד אשר יוציאו את 45,000 לא"י יהיה ברור אם יש לסדר מגבית מסודרת או לא.

<u>מר גרינבוים:</u> בתור יו"ר הועד למען הצלת יהדות אירופה – קשה יהיה לשכנע את החברים של הועד, ביחוד אלה שאינם במסגרת הציונית, שבאמת אי אפשר שמגבית ההתגייסות תסכים למגבית אצל מספר מסוים של אנשים בעלי יכולת. לא הייתי רוצה לעורר בועדה ויכוח מה קודם למה – צרכי היישוב או צרכי הגולה. הועד החליט שלמען פעולות הנראות לו כאפשריות צריך לעמוד לרשותו 100,000 – 120,000 לא"י; אין זאת אומרת שאפשר מיד להוציא סכום זה, אבל אין לעשות נסיונות, אלא רק כשידע שבשעת הצורך יהיה הכסף לרשותו.

לפיכך הצעתו של דר' ברט לא תספק את הועד, ואני חושש שגם נסתבך בויכוח עם מר שפרינצק לגולדה. אילו אפשר היה להעמיד לרשות הועד – תחת פיקוח מסוים – 100,000 לא"י יכלו להביא את הועד להחלטה לדחות הפגנות עד אשר מגבית ההתגייסות תוכל להסכים לה. את הסכום הזה צריך לחלק בין שלושת השותפים. אני מוכן לתבוע לשאר המשתתפים בועד שגם הם ישתתפו בהוצאת הכסף, אבל אני מוכרח להגיד שאין תקוה שאגודת ישראל או הרויזיוניסטים יתנו לנו כסף.

<u>דר' סנטור:</u> יש פה כמה שאלות חשובות שהנהלת הסוכנות עדיין לא החליטה עליהן.

<u>יו"ר גרינבוים:</u> תחליט עליהן בהעדרך.

<u>מר ד' רמז:</u> הענין די מסובך, ואינני יודע אם אצליח להציע דבר פחות מסובך או יותר פשוט, אבל במקרים כאלה עלינו להתחיל מהדברים הפשוטים ביותר: עלינו לעשות להצלת היהודים לפחות הקלה שיש בידינו לעשותה, למען תוכל אח"כ יהדות הארצות החפשיות לעמוד אתנו במערכה, ואנו קרובים להורים אלה, והם אינם יכולים לעשות מה שביכלתנו. הנה יושב אתנו מהם בחור שבא מקושטא וחוזר לקושטא; מלבד שליחי הסוכנות ישנם 2–3 שליחים אחרים הפועלים בשדה מעולה זה, אין אנחנו יכולים לחיות בשוב זה שבארץ בלי לעשות מעשה שהוא למעשה מחוץ לכל הגדרים. אנחנו בושים בפני עצמנו. אני מדבר פה בתור איש ההסתדרות – ההסתדרות החליטה מלוות גורמים שלה – לא מכלל החברים, אלא מהמשכורות הגדולות יותר – למצוא לקה"ם 25,000 לא"י, מחוץ להקצבה הראשונה של 10,000 לא"י – אינני יודע במה נמוך כדי לעשות מעשה הצלה, אבל עלינו להשליך חבל הצלה ליהודים, ואני חושב שהסוכנות איננה יכולה להסתפק בהקצבה כפי שההסתדרות לא יכלה להסתפק בהקצבתה, ואינני רוצה לנמק כל נימוקים תקציביים, וגם מגבית ההתגייסות תתן את הקצבתה ונראה איך ללכת.

הייתי רוצה להגן על נקודה אחת – לי נדמה שצריך להוסיף לסיכום: זה ענין של נסיון להדליק בכל זאת מספר של היהודים או הובים לענין זה, ובכ"ז אין זה דומה לכל הענינים. בזמן המאורעות מספר משפחה אחת, ומגיע ידיעה המכבונה שבאילואפשר להציל אותה, והיה זה ענין של מאות לירות, אם היתה זו שאלה, ועכשיו יכולים להציל אולי לא משפחה אחת, ובענין זה הידיעה סלבו למה יכול לב יהודי להיעצות איננה מספקת. בכל ארץ יש מספר חברים, שאינם יכולים לשתתבושרדם, אינם יכולים לאכול לחמם, ומובנים ללסבוא גם עוד אנשים כמותם. אילו שמענו שבאיטה יש מאורעות והיינו שואלים גם שאלות, ועתה זה מעבר לים.

אינני יודע אם ועדת הבטחון היא מוסמכת לדון בשאלה זו. אני מעודד יהודי מאורגן, מימי הראשון בארץ, אבל לא אשמע לכל ארגון, ידוגו אתי, נדמה לי שלא צריך לסבור את הדרך לבוקרים בנה בכל המובנים. אני מאמין שאפשר לבוא אל היהודים, בעשה זאת יחד עם חברי בשיאות מגבית ההתגייסות תמיד בברכותה, ולומר להם: תנו חבל ראשון להצלה, אני בטוח שזה לא יזיק למגבית ההתגייסות. אנחנו בהסתדרות אמרנו לאלה שפנינו אליהם: אל תחשבו

שמה שאתם כותבים עכשיו זה יהיה תמיד בפני דרישות אחרות. הכרחי שנתחיל לחשוב אחרת על ענין זה, אם יש אפשרות של הצלה מוכרחים להתחיל לחשוב אחרת, וזה לא יזיק לעניני חישוב. אני מקבל את הדברים, שאם נגיע למגבית עצמית היא צריכה להיות במסגרת מגבית התגייסות בהגדלת המיכסה, אבל זה יהיה רק לאחר זמן.

אנחנו הגדלנו את המכסה שלנו, ואין אנחנו מתנים תנאים על החזרת הכסף, תגדיל גם הסוכנות את הקצבתה, אנחנו הגדלנו בלי תלות עם הסוכנות, וגם המגבית תגדיל את ההפרשה ותתן אפשרות לגשת ליהודים יחידים.

יש עוד ענין של זעקה פוליטית, הכרחי שתיעשה עוד זעקה פוליטית מכאן.

<u>ד"ר גרינבוים:</u> בנוגע לזעקה זה תלוי אך ורק בהחלטת הועה"ל, הועה"ל צריך לתת תשובה.

<u>מר א' קפלן:</u> הייתי רוצה שבדיון בשאלה זו לא מנקודת המבט של אגודת ישראל והרויזיוניסטים, אלא מה שאנחנו חושבים לנכון, וזה יהיה הרבה יותר בריא ונכון. ועתה שלוש הערות: א) לנשיאות המגבית - אני שותף לכל הדאגה בעד גורל המגבית, אני לא שותף בהתאמצות שלהם, אבל אני מעריך את התאמצות והחישובים שלהם, ואני רוצה לגשת בצורה אחרת מה שאמר כאן דובז, ואני חושב שנשיאות המגבית יכולה לקבל זאת. אינני חושב שיש אפשרות למגבית נוספת, אני מפקפק אם יש אפשרות להתחיל בשינויי המיכסות. אני חושב שתהיה ועדה קטנה משותפת של נשיאות המגבית ועוד מישהו, וועדה זו תפעלה בשם נשיאות המגבית שכנסת כמה ישיבות מצומצמות להסביר את המצב, לעורר את האנשים, שיש תקוה לקבל מהם סכומים גדולים יותר, ואומרים להם: מרובים צרכי עמך ויש לעשות התאמצות נוספת. אינני רוצה בצאת סכנה למגבית, ויש להתלהבים האנטוזיאסטים והבוערים את האפשרות לפעולה.

המגבית והסוכנות אומרות כי הן מוכנות לתת מפרעה ע"ח המגבית, ההסתדרות אינה אומרת על חשבון מה היא נותנת, הצעתי הראשונה היא שיתנו את הכסף, גם אנחנו נחליט על הגדלת הקצבתנו, ואל נתנה תנאים בענין החזרת הכסף, ויעשה הפעולה.

ב) אף אשר אתנו איננו יודע מה אפשר לעשות בכסף. ההרגשה היא קשה וההסתדרות כבדה, ועלי להגיד כאן שהסוכנות נכנסת בעניני ההצלה בעול קשה מאד. רק ביום ה' טלגרמנו לברלס ונתנו לו יפוי כוח לשכור אניה למען החיש העברת הילדים מבולגריה, לא לבזבז זמן, גם אם זה יעלה 40 לא"י לילד, - ברכבת אפשר להעביר 200 ילד לחדש, ועכשיו בא וחשב כמה זמן זה יקח להעביר אלפים ילדים, אבל זה איננו שייך לחשבון זה. אני מציע שגם אנחנו נגדיל את ההקצבה עד 25,000 לא"י, וגם אתם תגדילו את הקצבתכם, ויש גם אפשרות לגייס סכום ידוע מיד.

ודבר אחרון למר גרינבוים - אם נגיע לסיכום זה, אני מציע שתגיד לועדת ההצלה שזו היא עמדת המוסדות האחראים, האחראים במעשים ולא

בדיבורים, אם הם יכולים להוסיף כסף משלהם - ירשמו, אבל לא רק להורות דעה.

אם יושבים הבעלים של ועדת הבטחון, ואין צורך להביא להחלטת ועדת הבטחון.

<u>מר דובקין:</u> היום צריכה להיות ההחלטה האחרונה בענין זה. אם יש רגש בושה הרי זה בגלל הדיון הממושך. יש כעת רצון בציבור כולו לעשות משהו. אני בעד מגבית, אבל אם תהיה החלטה אחרת, צריכים האנשים המטפלים בענין זה לדעת שהבטיחו 100,000 לא"י לפעולה זו. להסתדרות לא נוכל לומר משולחן זה מה עליה לעשות, אם היא נותנת כסף נאמר לה תודה. ההחלטה צריכה להיות מלווה שני סייגים: א) כעבור זמן מה נחזור לשאלה אם יש מגבית או אין; ב) להתחיל מיד לגייס כספים אצל בודדים.

<u>ד"ר א' קצנלסון:</u> אני מסופק אם ועדת ההצלה יכולה להחליט על מגבית בלי הנה"ס והנהלת הועה"ל. מה שדרוש לגבי קיום מגבית ההתגייסות זה הדי התכנסות קרן היסוד בכל העולם מלבד א"י, ומוטלת חובה גדולה על נשיאות המגבית. כל הפעולה צריכה להיעשות במסגרת מגבית ההתגייסות, והנשיאות צריכה לבדוק מה אפשר לעשות במסגרתה ומה אפשר לעשות בחוגים מצומצמים, ואם תהיה הסכמה פרינציפיונית תמצא הדרך.

אני חושב שאין זה לטובת הענין אם מר קפלן אומר שההתחייבות המוסדות היא רק מפרעה, בשעה שפעולה זו צריכה להיות התחייבות מקבילה של הקרנות, וזה ירים את ההכנסות אם נשיאות המגבית תוכל להגיד שכל לירה שלה מכניסה עוד לירה.

ואשר ספר לנו מר קפלן בענין העברת הילדים ברשיונות עליה - לזה יש גורמים גדולים בחו"ל.

<u>ד"ר גרינבוים:</u> אמרתי שכדי למנוע ויכוחים יתרים יש לגמור את הענין היום. אני חושב שאמרתי: המגבית מעל לכל, אבל בשעה שניגשים לפעולה ממש, ואם יש לנו אפשרות בלי לפגוע בעניינים החיוניים של המגבית לעשות דברים - צריך לעשותם.

<u>מר קפלן:</u> אני מאמין שאם נפתח דרך להצלה - ימצאו כספים גם בחו"ל, לא מקרן היסוד, כי אם ממוסדות אחרים לגמרי, ואז הסוכנות תתווך בקבלת הכספים. הסוכנות איננה בעלת כספי קרן היסוד, אלא היא נאמנה של קרן היסוד, ולא ניתן הכסף לתפקידים מסוימים, אם נקבל את הצעתו של ד"ר קצנלסון זה יביא נזק רב לקרנות. השאלה עמדה לדיון בישיבת הועה"פ הציוני ולא מצאו אפשרות להכניס לתקציב סכומים לתפקידים אלה.

ואשר לכסף להבאת הילדים - הג'וינט מסרב לקחת עליו הוצאה זו ועלינו יהיה לגייס לשם זה כסף ציבורי.

(נשיאות מגבית ההתגייסות יוצאת להתייעצות).

<u>מר דובקין:</u> מציע לקבל את ההחלטה פורמלית בענין הגדלת התקציב.

<u>ד"ר גרינבוים:</u> אין מתנגד להצעה, ולכן הוחלט על מפרעה של 25,000 לא"י.

(נשיאות מגבית ההתגייסות חוזרת)

<u>ד"ר ברט:</u> אנחנו מקבלים את רעיונו של מר קפלן על ועדה מורחבת; הועדה תהא מורכבת משלושה גורמים: מגבית ההתאגדיות, הועדה לעזרה וגם ההסתדרות, כי חשוב הוא שהפעולה תהא מזוהה גם עם ההסתדרות; הועדה תהא מורכבת מ-5 או 6 חברים. ועדה זו תפעל להשגת לא בצורת מגבית, אלא איסוף כסף בין אנשים ומוסדות שעליהם תבוא הסכמה בתוך ועדה זו. אנחנו מציעים שגם מגבית ההתאגדיות תשתתף כהסתדרות ב-25,000 לא"י; הסכומים הנכנסים לועדה לכיסוי ההוצאות הם שאחרי תמסר בין שני הפרטנרים;

<u>מר קפלן:</u> קודם כל לכיסוי הסכום של מגבית ההתאגדיות, על הסכומים האחרים נדבר אח"כ.

<u>ד"ר ברט:</u> האם אין כאן טעות, האם ההסתדרות לא תקח הלוואה מכמה מוסדות ותטיל זה אח"כ על כמה מקורות המשתתפים במגבית ההתאגדיות, זה יכול להיות בעקרון;

<u>מר גרינבוים:</u> הדבר היה בסדר אילו לא היתה לנו הועדה, שאנחנו הייבין מחליטים ליד שולחן זה ובזה היה הענין מסתדר; הרי ודאי גם אגודת ישראל וגם הרוויזיוניסטים ירצו להיות מיוצגים בועדה; אני מוכן לקבל כל הוראה, וגם אפילו אם זה עלול להביא לידי פירוד הועדה;

<u>ד"ר ברט:</u> יוכלו למצוא דרך בלי פירוד.

<u>מר בן-צבי:</u> נשמעה כאן דעה, שאין לדבר בגלוי על מגבית לטובת ההצלה; מגבית ההתאגדיות כוללת את עניני הבטחון ומדברים על זה בגלוי, ומדוע לא לדבר בגלוי על הצלה? (ב) הועה"פ נגד כל מגבית חדשה;

<u>יו"ר גרינבוים:</u> סיכומנו הוא כי מעמידים לרשות הפעולה להצלת יהדות אירופה 75,000 לא"י - זה מחוץ ל-8,000 לא"י שכבר הובאו על ידי הסוכנות. בסכום זה משתתפים הנהלת הסוכנות, מגבית ההתאגדיות וההסתדרות העובדים - כל אחת ב-25,000 לא"י; כסף זה ניתן כהוראה, ועל צורת החזרת הכסף נבוא עוד סיכומנו;

הוסכם לעשות פעולה בקרב יחידים, ופעולה זו תעשה על ידי ועדה מצומצמת מורכבת מנ"ב מגבית ההתאגדיות, ועדת ההצלה וההסתדרות.

<u>ש' האמם:</u> עד כמה שאני מבין נמסר כל הכסף לסוכנות היהודית;

(המשלחות עוזבות את הישיבה)

<u>מר קפלן:</u> עומדת לפנינו השאלה: מי אם משלים על הכסף ומי אחראי לבקורת; ההסתדרות רצתה בעצמה להוציא את הכסף ואנחנו אמרנו לה לא;

<u>יו"ר גרינבוים:</u> ללא ספק שהכסף צריך להיות בגזברות הסוכנות, והרי הועדה פועלת רק מתוך הסכמים במגיעים; אם לא נקבל הסכמתם נוכל להוציא הכסף כראות עינינו.

<u>מר דובקין:</u> למר גרינבוים רשות החתימה להוצאת כספים - או ביניף הועדה או בידיעת חבריו בועדה;

<u>הצעת מר דובקין נתקבלה.</u>

<u>הישיבה ננעלה.</u>

ט י ו ט ה

ס ו ד י
עמ' 29.

פרוטוקול
מישיבת הנהלת הסוכנות היהודית לא"י,
שהתקיימה בירושלים, ביום ה-21.2.43.

נ ו כ ח י ם: מר גרינבוים, יו"ר,
ד"ר סנטור,
מר קפלן,
ד"ר שמורק
מר דובקין,
מר שפירא
ד"ר יוסף
מר בן-צבי
ד"ר הנטקה
ד"ר גרנובסקי
ד"ר לויטרבך,
מר איזנברג

ע ל ה ס ד ר:
1. שאלות מדיניות.
2. נסיעת מר קפלן לתורכיה.
3. המיעוטים במזרח הקרוב
(הרצאת ד"ר יוסף - ברשמה סטינוגרמית)
4. עלית טהרן.
5. שאלות כספיות.
6. [illegible]
~~6.~~ 7. תוספת יוקר וועדת השכר.

1. שאלות מדיניות

ד"ר יוסף: קבלנו טלגרמה מאר שרתוק שהגיע בשלום לארצות הברית. קבלנו גם מברק מלונדון, המוסר את תשובת הממשלה ביחס לעלית הילדים והמבוגרים מארצות הבלקן (המברק בתיק המחלקה המדינית).

מר גרינבוים: לדעתו עלינו להשתדל להציל ילדים גם מפולין, ולא רק מארצות הבלקן, וטוב שנשאל את החברים בלונדון לעשות מאמצים בענין זה.

מר דובקין: מציע לא לנגוע בסידורים בארצות הבלקן. מארצות אלו יציאת היהודים עוד פתוחה, בו בזמן שמארצות אחרות - פולין, ליטא, לטביה, אסורה היציאה. יש במקום זה להשתדל שהממשלה הבריטית תפנה באמצעות הממשלה השוויצארית לממשלת גרמניה בדבר הוצאת יהודים מארצות הכיבוש שלה.

מר שפירא: בטלגרמה נצרך להזכיר גם את יהודי איטליה.

יו"ר גרינבוים: מסכם: המחלקה המדינית תטלגרף לחברים בלונדון בדבר פניית הממשלה הבריטית - באמצעות ממשלת שוויצריה - לגרמניה בדבר רשיונות יציאה ליהודים מארצות הכיבוש.

2. נסיעת מר קפלן לתורכיה

ד"ר סנטור: בישיבה האחרונה דובר אצלנו על נסיעת מר קפלן לתורכיה. הוא – ד"ר סנטור – מחייב בהחלט את הנסיעה. לדעתו הכרחי שחבר ההנהלה יבקר בתורכיה ויראה את הפעולה במקום.

מר דובקין: מציע להחליט בחיוב ולבקש את מר קפלן לצאת מיד לתורכיה.

מר שפירא: הוא אינו יודע כמה זמן תשאר עוד דלת זו פתוחה ונגל על כל רגע, הזמן קצר. קשה לו להבין למה נדחתה נסיעתו של מר קפלן. הוא מציע להחליט שמר קפלן יצא מיד לתורכיה.

מר אייזנברג: הרב פישמן ביקש להודיע להנהלה, כי הוא בעד ביקור חבר ההנהלה בתורכיה.

מר גרינבוים: הוא לכתחילה פקפק בדבר, אולם עתה נוכח לדעת שהכרחי שחבר ההנהלה יהיה במקום ויראה את הנעשה.

מר קפלן: הדבר יקשה עליו מאד, ביחוד בקשר עם הבחירות הקרובות, אבל כפי שאמר: הוא עומד לפקודת ההנהלה בענין זה.

ה ח ל ט: ההנהלה מבקשת את מר קפלן לצאת לתורכיה בהקדם האפשרי, ומיפה את כוחו לפעול בשמה בהיותו שם בכל הענינים העומדים על הפרק.

3. המאורעות במזרח הקרוב

הרצאת ד"ר יוסף – ברשמה סטינוגרפית לחוד.

4. העליה מטהראן

יו"ר גרינבוים: בהתאם להחלטתנו לפני שבועיים הודענו לאגודת ישראל על הסידורים של הילדים שיגיעו לארץ, ועתה פנתה אלינו האגודה אלינו בבקשת ביאורים בכתב.

מר שפירא: מציע להשיב להם בעל פה ולא בכתב.

ד"ר סנטור: לדעתו לא טוב להרגיל את האגודה, שהיא תנהל בענינים אלה משא ומתן עם הנהלת הסוכנות. קיים מוסד או מחלקה של ההנהלה, אשר שמו "עלית הנוער", והכרחי להעביר לשם את המשא ומתן גם לבירור וגם לתשובה.

מר גרינבוים: בדרך כלל צודק ד"ר סנטור, אבל מקרה זה הוא שונה קצת. אנחנו הודענו לאגודה את ההחלטות, והם מבקשים מאתנו בירורים.

מר שפירא: האגודה מסתמכת על מכתבנו אליה ומבקשת הסברה נוספת, ומוטב להסביר בעל פה. לא טוב להסביר בכתב, כי כל הסברה בכתב פירושה פירסום.

מר קפלן: תומך בהצעתו של ד"ר סנטור. אם כי שאלו אותנו שלוש שאלות, הרי אחת מהן לויכוח ולא בקשת הסברה נוספת, ואין כל מקום לתשובה עליה, ואילו לשתי השאלות האחרות – הן מתכוונות למעשה לארגן

ההוצאה לפועל, והמוסד המוסמך לתת תשובה בעניין זה הוא לשכת עליית הנוער. על כן לסבך אותנו בויכוחים אלה. יקשה לאגודה יותר להתגבר לגבי סולד מאשר להנהלה הסוכנות.

<u>מר גרינבוים:</u> הוא מסכים רק לחלק מדברי מר קפלן, כי אינו מסופק שההנהלה מחויבת להשיב, כי היא–היא שהודיעה לאגודה על הסידורים.

אני מגיד להם שסעיף אחד של מכתבם הוא ענין לויכוח ולא לבירור, ושני הסעיפים האחרים נוגעים להוצאה לפועל ומציעים להם לפנות לגבי סולד.

<u>הצעת מר גרינבוים נתקבלה.</u>

<u>דר' שמורק:</u> בין העולים מטהרן יש למעלה מ-400 מבוגרים, וכ"א מהם יקבל 4.5 לא"י מהממשלה הפולנית. העיקר כרגע הוא שאלת דירות, ויש כמובן שאלה של סידור ראשון, ועלינו להחליט על צורת העזרה לעולים אלה.

<u>מר דובקין:</u> 380 העולים המבוגרים מורכבים מסוגים אלה: 70-80 בערך חיילים וקצינים יהודים המשרתים בצבא הפולני, אלה יקבלו מ-12.5 עד 16.5 לא"י מהממשלה הפולנית. האחרים רובם בגיל העבודה, והקיבוצים מוכנים לקבל גם נשים וילדים, ולא יהיה קושי בסידורם בעבודה, אבל יש גם בודדים שאינם בגיל העבודה ויהיה קושי גדול בסידורם בעבודה. בחיפה הוקמה ועדה לסידור עבודה. יש הצעה לקבל אנשים אלה לבתים פרטיים למשך שבועות אחדים ולהחליט בכל שאלה ושאלה באופן אינדיבידואלי.

<u>מר קפלן</u> מציע לדון בשאלה זו רק לאחר שנקבל דו"ח מפורט מהמחלקה.

<u>מר גרינבוים</u> ולאחר שועדת הארבעה תדון בשאלה זו.

<u>דר' סנטור:</u> תומך בדעתו של מר קפלן. יחד עם זה עלינו להעיר, כי הכרחי שיהיה אורגן אחראי להוצאה לפועל ונדע אל מי לפנות בבקשת דין וחשבון.

<u>הצעת מר קפלן בתיקון מר גרינבוים נתקבלה.</u>

<u>ה ח ל ט</u> בענין הסידורים ל-380 המבוגרים שבאו מטהראן תדון ההנהלה לאחר שתקבל דין וחשבון מפורש ממחלקת העליה ולאחר דיון בועדת הארבעה.

נכנס מר רודניצקי

<u>יו"ר גרינבוים</u> בשם ההנהלה מברך את הה' רודניצקי לבואו ארצה. רבים מאתנו עוד מכירים אותו מעבודתו הציונית בוילנה.

מר רודניצקי עשה מרות גדול בעבודתו בטהראן והביאו אלינו את המתנה הגדולה – ילדי ישראל. הוא מבטיח לו שימצא בארץ סביבה חברית ואת המולדת שאליה שאף כל ימיו. יקבל בזה ביחוסים לכל תלאותיו ולאכזבות שקרו לו בחייו הפרטיים.

<u>מר רודניצקי:</u> מודה מאד בעד הברכה. הוא נמצא כולו תחת הרושם של הימים הראשונים בארץ-ישראל. הוא כולו יראת כבוד בהמצאו בפעם הראשונה בפורום העליון של התנועה, והוא מודה בעד הכבוד שכיבדו אותו בהזמנה.

המחנה עומד להתחסל היום-מחר ורצונו לחיות עם הילדים עד הרגע האחרון.

<u>ד"ר גרינבוים:</u> אנו נשמע את הדו"ח של מר רודניצקי לאחר חיסול המחנה בעתלית.

<u>הישיבה נפסקה.</u>

<u>המשך הישיבה אחר הצהרים</u>

<u>6. שאלות כספיות</u>

<u>מר קפלן:</u> לפני נסיעתו של מר שרתוק לאנגליה הוא בקש ממנו לברר בלונדון את האפשרות להשגת כספים לפעולות מיוחדות בקשר עם שעת החירום והכנותינו לתקופת המעבר. מר שרתוק טיפל בלונדון בשאלה זו, והוקמה ועדה מורכבת מה"ה מאקס, ביסטנר, אויל זיבגר ואיסטוריק. דנו בועדה על אפשרויות של מילווה פומבי, ומסקנתם היא שמלווה כזה איננו בא ברגע בחשבון. לעומת זה מצאו הד בלב החברים דברינו בקשר להכנות לתקופת המעבר. הם בקשו מאתנו חומר והחלו במו"מ עם חוגים שונים, ביניהם גם מנהל ללוידס-בנק. האיש התרשם מההסברה שקבל והביא את ההצעה בפני ההנהלה המרכזית של הבנק. הנהלת הבנק הסכימה להגדיל את המלווה הראשונה שקבלנו בזמנו בסך 300,000 לא"י ב-4% על מנת לפרעה בתקופה שנשארה עוד לתשלום המלווה הראשונה, זאת אומרת ל-6.5 שנה בערך. התנאי הוא שאנו נשלם מיד 50,000 לא"י לחיסול המלווה הישנה, פירוש הדבר למעשה רק תשלום של 25,000 לא"י, כי במשך השנה בין כה היינו צריכים לשלם למעלה מ-25,000 לא"י, ז"א שהמלווה היא למעשה ל-275,000 לא"י.

מר איסטוריק לא הסתפק בזה ובקש מהנהלת הבנק מלווה בסך מיליון לא"י. מנהל הלוידס בנק הציע לחלק את הענין לשנים – 300,000 לא"י מיד, ועל העודף ידונו בזמנו, אבל מר איסטוריק בקש שהבנק יאשר לנו קרדיט של 700,000 לא"י, שנוכל לנצלו כשיהיה צורך בכך. ב-26 לח"ז תהיה ישיבה נוספת של הנהלת הלוידס בנק בה ידונו בהצעתו האחרונה של מר איסטוריק.

אם נקבל את המלווה הרי נצטרך להגדיל את התשלומים בסכום של 55,000 לא"י בערך לשנה. בשנתיים הראשונות יהיה בזה הגדלה בסך 30,000 לא"י כי בגלל בטול המלווה הישנה שאנו משלמים על חשבונה למעלה מ-25,000 לא"י לשנה, ובארבע השנים אחריהן תוספת של 55,000 לא"י לשנה.

מר איסטוריק מציע שהוא, מר קפלן, יבוא ללונדון לגמר הענין. אנו מתקרבים לסוף המלחמה ורצוי מאד שלרשותנו יעמדו סכומים לפעולה בשעת חירום. בהסכמת הלוידס בנק לתת לנו הלוואה של 300,000 לא"י

יש גם משום אישור הפרן הטיפי בלונדון לארץ-ישראל היהודית; זה גם ירגיע את הקרדיט שלנו בכלל. מר הופיין מוסמך לשמוע על מאלטה הלוירדס בנק.

בדעתי להכין עתה תכנית כללית לפעולה בכספים אלה שנקבל:

א. ת ע ש י ה -

הוצאנו 50,000 לא"י לקרן להלוואות בתעשיה, למעשה רוב ההלוואות הוחזרו עתה ומשתלמות בזמן ובכלל עובדת אחקרן למתמטל, ויש עתה הצעה על הקמת מוסד לאשראי לזמן ארוך, אם על ידי הקמת חברה-בת לבנק-אנגלו-פלשתינה אן על ידי מוסד אחר. לאור ההתפתחות הבנק שלנו והכסף הרב העומד לרשותנו אם מוכנים לרוץ על השקעה מגדם בסך 150,000 לא"י במוסד לאשרי, אבל הם מבקשים שגם אנו נשתתף בסכום ניכר. לדעתי נצטרך מכסף ההלוואה להשקיע 60,000 לא"י במוסד זה, ואם נוסיף 50,000 לא"י שהשקענו כבר בקרן ההלוואות, הרי יהיה זה 100,000 לא"י ולמוסד יהיה הון של 250,000 לא"י.

כן נצטרך להשקיע 30-40 אלף לא"י להקמת חברות לפיתוח תעשיתי (אכספורט וכו'). מוגים עם גיבים במפעלים אלה יהיו מוכנים להשקיע כספים בתנאי שגם אנו נשקיע.

ההצעה היא איפוא שאנו משקיע בעניני התעשיה מכספי ההלוואה שנקבל 90,000 לא"י.

ב. עבודות צבוריות -

מציע להגדיל את ההון של חברת "ביצור" ב-25,000 לא"י וגם ההסתדרות תגדיל את השקעותיה היא בסכום דומה.

כן יש הצעה - ואיא אינה מוצאת חן בעיני מגהל אפ"ב - להקים מוסד למתן משכנתאות שניות, אנו נשקיע בזה 25,000 לא"י בתנאי שנגיים עוד 50,000 - 75,000 לא"י.

יחד לעבודות ציבוריות 50,000 לא"י.

ג. התישבות חקלאית -

לדעתו נצטרך לחלק 75,000 לא"י לשלושה מוסדות: חברת התישבות, ראסקו, מקורות. לחברת התישבות שלנו יש 177,000 לא"י הון מניות, ורבוי מאד להעלות את הון החברה עד רבע מיליון לא"י; אנו נשקיע 25,000 לא"י ונביע את המשקים שגם הם ירכשו מניות מאתנו. הון ראסקו כיום הוא 30,000 לא"י ויש להעלותו על 50,000-55,000 לא"י. ל"מקורות" ארבעה שותפים - הסוכנות היהודית, קרן היסוד, הקרן הקימת וחברת "גירי", ההון ששולם הוא 40,000 לא"י, וברצונו להגביר את ההון בסכום ניכר.

40,000 לא"י נצטרך להשקיע במסקור המושבה, בזה לאוצר החקלאות היהודית כ-20,000 לא"י, שבתנאי שגם אפ"ב יתן 20,000 לא"י, ו-20,000 האחרות להקמת מוסד לקבלנות במושבה.

מצב הפרדסנות ידוע לחברים, הממשלה מתכוננת לתת הלוואות נוספות לפרדסנים. למעשה כבר נתנו הלוואות בסכום 2-3 מיליונים לא"י, והלוו-זרת תנתנה וראי עוד שנתיים-שלוש לאחר המלחמה, וסכום ההלוואות יגיע עד 3-4 מיליונים לא"י. במשך תקופה מסוימת תהוה הממשלה תקוצה הגדולה של

הפרי, היא גם תשיב את מחרי הפריצה, המכור אגידה, והקואופרטיבים יהיו רק מתווכים בין הפרדסנים והממשלה. יש גם דעה בממשלה על אירגון אובליגטורי של הפרדסנים. רבים מהפרדסנים מקבלים את תכנית הממשלה בברכה, אחרים – בהסתיגות רבה. העבודה במקצוע זה תהיה לגמרי לא קלה. תעמוד שאלה התחרות בין העבודה העברית והערבית, ואנו נצטרך לעשות סידורים בעבודה העברית שהפרדסים לא יהיו גדולים, וההצעה היא להקמת מוסד קבלני, אם על ידי חברת "יכין" או על ידי חברה בת.

ימאות ודייג 20,000 לא"י.

מציע להנהלה למסור לו יפוי-כוח להמציא את החומר ללונדון.

ההנהלה גם מצטרך לבקש את קרן היסוד לקבל את ההלוואה.

__מר גרינבוים:__ יש בהלוואה משום הכנה לימים יבואו, ואם כן אסור בה סעיף חשוב – עזרה לאדם הקטן שיבוא לעיר מחוסר כל, מוכרחים לחשוב על כך.

__מר קפלן:__ כספים למטרה זו נצטרך לקחת מתקציב הרגיל.

__מר גרינבוים:__ עלינו יהיה גם לדאוג לספנות שלנו, איטליה תרד מהמקידה כמעצמה ימית לסוף שנים אחדות, ואנו נצטרך לדאוג לספנות שלנו בים התיכון.

אם אנו רוצים שהפועל העברי יישאר במושבה, הרי יהיה זה רק בתנאי של עבודה קבלנית, אחרת אפסה כל תקוה.

הוא תומך בהצעה בדבר קבלת ההלוואה ובדבר יפוי כוח למר קפלן למסור את החומר ללונדון.

__ד"ר שמורק:__ יש ערך פוליטי גדול באישור ההלוואה. גם הוא בעד קבלת ההלוואה בתנאי של חלוקה מתאימה. אם אנו רוצים למנוע משבר, הרי זה רק על ידי מפעל רציני, ואם להקים מוסד לאשראי לזמן ארוך, הכרחי להשקיע סכומי כסף ידועים, ולדעתו המינימום הוא 100,000 לא"י. הוא מתפלא על מר קפלן שהוא מציע רק 40,000 לא"י בדסמות לתעשיה. נצטרך גם להקים חברה לעזרה דחופה לתעשיה חדשה, ואם מקבלים עתה הלוואה של 300,000 לא"י, הרי לכל הפחות מסכום זה יש להקדיש 50% לתעשיה.

לאחר המלחמה נצטרך לדאוג להגנת הבניה, כי רק על ידה נוכל למנוע משבר, ואם כן הרי הקצבה של 25,000 לא"י למוסד לממן משכנתאות שניות הוא סכום פעוט.

הוא בעד הגדלת הסכום לתעשיה וכן גם בעד הקצבת כספים נוספים להרחבת תנועת הבנין.

דברו כאן על ספנות, הוא ימסור לחברים סקירה בענין זה. דבר הספנות תובע סכומים ניכרים וסכום של 25,000 לא"י הוא כאין וכאפס.

כפי שאמר הוא בעד קבלת ההלוואה, אבל עלינו יהיה לבחור בסעיף ראשון בשאלה ובעשה חלוקה אחרת.

ד"ר סנטור: אין חילוקי דעות בינינו שיש לקבל את ההלוואה, וזה מכמה טעמים. במברקה ללונדון אסור גם שהחצעה הכללית תעמוד לפני הנהלת הבנק תוך שבועיים, אולי כדאי לתת מיד תכנית על מיליון לא"י ולא על 300,000 לא"י.

יחד עם זאת הוא מצטער שלא יוכל להביע דעתו על תכנית שנשמעה רק עכשיו. בדרך כלל הוא מקבל את הצעותיו של מר קפלן בקולקציה למטרה, הוא רק מבקש שאת התכנית על 700,000 לא"י ימציא לחברים בכתב למען יוכל ללמוד אותה.

הוא מבקש את ההנהלה לא להקים מוסדות חדשים, אלא להשתמש במוסדות הקיימים. כדאי גם לראות כמה כסף ימעילו הכספים שלנו.

ד"ר גרנובסקי: אם ההלוואה תהיה מלווה אותו תנאי, שאסור יהיה לקרן היסוד לקבל הלוואות אחרות, הרי זה קושי גדול, והיה חושב גם לפני קבלתה. הגדלת הבניה תהיה גורם עיקרי לאחר המלחמה ולמטעל זה היה מקדיש כספים רבים.

מר קפלן: בתכנית הכללית שהוא הציע הוא נזהר מלהציע דברים שיבורך מהם ריח של עזרה", הוא גם נזהר בענין חיטאות, יש גם חברות שפגות בא"י, ועל ידי השקעה מצדנו נוכל להפעיל סכומים הרבה יותר גדולים.

הוא מקוה שהבנק לא יקשור המעם את ידינו בקשר עם קבלת ההלוואה, כי אנו לא נוכל להתחייב לא לקבל הלוואות אחרות.

מובן שסכום של 25,000 לא"י לשכבתאות שכירות איננו גדול, אבל יש בזה משום התחלה נאה.

הוא יודע שהתכנית היא כללית, איננה סופית, גם הבנק יוכל למחוק סעיף זה או אחר, אבל יש בה משום הצעה שאפשר לדון עליה. הוא מבקש יפוי כוח מההנהלה למסור להנהלת הבנק את התכנית הכללית.

ה ח ל ט:

א. ההנהלה מבקשת את קרן היסוד לקבל מלוידס-בנק הלוואה של 300,000 לא"י.

ב. ההנהלה מייפה את כוחו של הגזבר, מר א' קפלן, לשלוח ללונדון תכנית כללית להוצאת כספי ההלוואה.

ג. ההנהלה מוכנה לקבל את ההלוואה בתנאי שלא נהיה מוגבלים בקבלת הלוואות אחרות.

8. מסים חדשים

מר קפלן: הממשלה פירסמה השבוע את הצעת החוק בדבר מסים חדשים, היא לא התחשבה בנימוקים שהבאנו לפניה. ביום ד', השבוע, תתקיים ישיבת האירגונים המעוניינים, ואנו גם עוסקים בהכנת התזכיר עליו החליטה ההנהלה.

ד"ר שמורק: ההנהלה הסכימה שיש צורך בתזכיר לממשלה, הוא מסרה לד"ר יוסף אבל לצערו התזכיר לא הוגש. אמנם החוק הופיע בצורת הצעה, אבל לדעתו אנו לא מלאנו את חובתנו. יש רוגז בישוב, והוא מציע להחיש את הכנת התזכיר וגם עלינו להופיע בפני המזכיר הראשי בענינים אלה.

<u>מר קפלן:</u> מעיר לדברי דר' שמורק, כי ההנהלה הודיעה לממשלה על עמדתה השלילית והשגותיה ביחס למסים החדשים.

<u>מר גרינבוים:</u> אני מתלונן על הגשת תזכיר, בקשנו שהוא יימסר להנהלה לפני שיוגש לממשלה. אין כל מקום להחלטה נוספת, הוא רק מבקש שיחישו את ביצוע הפעולה.

<u>7. תוספת היוקר וועדת השכר</u>

<u>מר קפלן:</u> לועדת השכר היו שתי ישיבות ולא הגיעו לידי הסכם. זקן-השופטים, שהוא יו"ר הועדה, ירד למצרים ולקח אתו את החומר, וייתכן שיזמין את חברי הועדה למצרים. הוא ישוב רק כעבור שבוע או עשרה ימים.

בועדת השכר היתה קודם כל הצעה על קביעת שכר מינימלי של 100 מא"י ליום לפועל ערבי ו-150 מא"י לפועל עברי. היתה גם הצעה שניה – 125 מא"י לערבי כפרי, 150 מא"י – לערבי עירוני, ו-200 מא"י – לפועל יהודי.

חבר ערבי אחד בועדה טען קודם כל, שבכלל לפועל הערבי לא חסר ולא כלום. זה גרם לויכוח רב, ובועדה יש נטיה להסתלק בכלל מהדיון על שכר מינימום ועברו לדון בשאלת תוספת יוקר.

אלה שהציעו 200 מא"י שכר מינימום, ז"א אומרת 5.000 לא"י לחדש לפי החשבון של 25 ימי עבודה, הציעו גם 100% תוספת יוקר מ-5 לא"י הראשונות מ-5 לא"י חשבירות, או יחד תוספת יוקר של 7 לא"י מכסימום. היתה גם הצעה אחרת – 100% תוספת יוקר על 7 לא"י הראשונות, ו-40% על ההפרש בין 7 ו-10 לא"י, או 8,200 לא"י תוספת יוקר מכסימום. גם הצעה זו עוררה סערה בועדה. היתה הצעה של 100% מ-10 הלא"י הראשונות. נשמעה גם הצעה של 100% מ-8 לא"י הראשונות, 80% משתי הלא"י הבאות, ועוד 60% מעוד שתי לא"י; היתה גם הצעה של 100% מ-8.5 לא"י הראשונות, ו-40% מההפרש שבין 8.5 לא"י ל-12 לא"י, אבל היו"ר לא איפשר להגיע לרוב לשום הצעה, וזהו המצב כיום.

<u>דר' סנטור</u> קרא בעתון את דברי דר' שמורק על תוספת היוקר ושכר מינימום. עליו להגיד שדברים האלה עשו עליו – על דר' סנטור – רושם. היה רצוי לדעת עד כמה חברי ההנהלה מורשים להביע דעה בשם ההנהלה.

<u>יו"ר גרינבוים:</u> דר' שמורק לא הביע דעה בשם ההנהלה, הוא הודיע את דעתו האישית ואין כאן מקום לויכוח.

<u>הישיבה ננעלה.</u>

ס ו ד י
מס' 7.

פ י ר ס ם

פרוטוקול
מישיבת הנהלת הסוכנות היהודית לא"י,
שהתקיימה בירושלים, ביום ה-31.10.1943.

נ ו כ ח י ם: מר גרינבוים, יו"ר,
ד"ר סנטור,
הרב פישמן,
מר קפלן,
ד"ר שמורק,
מר שרתוק

מר דובקין,
מר שפירא

ד"ר יוסף,
מר לוקר

מר בן-צבי

ד"ר גרנובסקי

ד"ר ליאו כהן,
ד"ר ליכטהיים,
מר אייזנברג

אורחים: מר רוברט סולד, סגן המסתדרות הציונית בארצות הברית
מר ג' קירשנר, יו"ר המסתדרות הציונית באפריקה הדרומית.

ע ל ה ס ד ר:
1. דו"ח של ה"ה רוברט סולד וג' קירשנר.
2. שאלות מדיניות.
3. יחסינו עם השלטונות הפולניים.
4. ישיבת ההנהלה הקרובה.
5. ועדת התיכון.

1. דו"ח של ה"ה רוברט סולד וג' קירשנר בשפה האנגלית נרשם לחוד ומצורף לפרוטוקול.

2. שאלות מדיניות

מר שרתוק: לא קבלנו כל תשובה למברק הרשמי בשם ההנהלה והועד הפועל הציוני לד"ר וייצמן, אולם קבלנו טלגרמה אחרת מלונדון בתשובה לשאלתנו אם אמנם מתנהל שם משא ומתן פוליטי. התשובה היא: "אין משא ומתן פוליטי, מתקיימות שיחות אישיות חשובות מאד, מקוים להודיע בקרוב".

מר אליהו אפשטיין בקר בסוריה והוא מכין עתה דין וחשבון בכתב שיישלח לחברים. כאשר הוקמה הממשלה הסורית החדשה ברכנו אותה במכתב ולא קבלנו תשובה. כאשר מר אפשטיין יצא לסוריה בקש אותו מר שרי לא לבקר אצל נשיא הריפובליקה הסורית, אבל מר אפשטיין נפגש שם עם

איש אחר, הממלא תפקיד מסוים בנשיאות הריפובליקה הסורית, וכשמר אפשטיין שאל אם את מי בדעתו לראות, השיב: את המיניסטר לעניני חוץ, וכששאלו אותו מדוע לא את הנשיא הסביר את הסיבה. האיש כמובן ידע את הכל וספר למר אפשטיין שהיה בירור בנשיאות אם להשיב לסוכנות היהודית, כי על ידי תשובה מכירים כאילו בקיומה של הסוכנות היהודית ובסמכותה, והוא הבטיח לברר את הדבר. הם נפגשו שנית ואמנם כעבור כמה ימים נתקבל אצלנו מכתב מנשיאות הריפובליקה הסורית, בו הם מודים על מכתב הברכה.

האיש דבר על הצורך במגע בינינו ובין הממשלה הסורית בשאלות הכלכליות על מנת להשאיר את השאלות הפוליטיות להזדמנות אחרת. בעיקר הוא דבר על פיתוח אל-ג'זירה במובן החקלאי וגם על פעולות שיכון, שבכוחותינו לעזור לממשלה הסורית. מר אפשטיין הסביר שאין לחשוב שאנשים פרטיים ירצו להכנס בזה, ורק הסוכנות היהודית יכולה לטפל בזה, אבל אם הם מוכנים לפנות בצורה כזאת לסוכנות היהודית, והוא הבטיח לברר את השאלה. בשיחה השניה הוא אמר, שהם אינם יכולים למסור את התשובה להנהלת הסוכנות, אם כי רצוי להם מגע בלתי רשמי ושפעולת הסוכנות היהודית תהיה מתוך מגע עם הממשלה. ייתכן שנחליט לשלוח איש אחד או שנים לשם לברר את הענינים.

למר אפשטיין היתה גם שיחה עם מיניסטר החוץ הסורי – ג'מאל מרדאם. לדעת המיניסטר אלו סיכויים גדולים במזרח התיכון, ששמו קץ לשלטון הלאטיני ונתנו מקום לשלטון אנגלו-סכסי. לדעתו התפתחות זו היא לטובת היהודים והערבים כאחד. לאנגלו-סכסים יש אינטרסים במזרח הקרוב ולכן הם גם יותר ליברליים. גם לו ברור שהשאלה הסורית תיפתר לאחר המלחמה. הוא הביע את רצונו להפגש עם מר שרתוק. עד ה-5 בנובמבר הוא יהיה בקאהיר, ובין ה-5 ל-10 בו הוא יהיה בדמשק. כידוע חשב מר שרתוק לנסוע לקאהיר, אבל עקב התפתחות הפנימית אצלנו נדחתה נסיעתו, עתה אין עת וביקורו בדמשק עלול להקים רעש בלתי רצוי, הוא החליט לסוע לקאהיר ליומים למען הפגש אתו. זה גם יתקבל שאיננו בא במיוחד להתראות אתו. אחרת יהיה הרושם שהוא הוזמן לשיחה עם ג'מאל מארדאם ולא נענה להזמנה.

<u>יו"ר גרינבוים:</u> ההנהלה רשמה לפניה את הודעת מר שרתוק על ביקורו הקצר במצרים השבוע. בביקורו זה ייפגש גם עם מיניסטר החוץ הסורי מר ג'מאל מארדאם.

<u>דר' שמורק:</u> הוא מבין שמחכים לידיעה מלונדון בקשר עם התפטרותו של מר בן-גוריון, אבל מתי תדון ההנהלה על כך?

<u>יו"ר גרינבוים:</u> הוא מקווה שזה ייעשה בימים הקרובים.

אגב, עליו להעיר כי דר' סנטור טוען בכתב על שלא הוזמן לישיבה שנתקיימה מיד לאחר ישיבת הועד הפועל הציוני.

מר אייזנברג השיב לו והסביר לו את המצב. עליו לחזור ולאמר, כי לא היתה כאן כל כוונה רעה. הוא ביקש להזמין לישיבת ההנהלה את כל חברי ההנהלה שנמצאו באותה שעה במשרד. לא עלה בדעתנו שהישיבה תימשך יותר ממספר דקות, אחרת ודאי שהיו מזמינים אותו.

3. יחסינו עם השלטונות הפולניים:

מר גרינבוים: בהתאם להחלטת ההנהלה היתה לנו ישיבה עם נציגות יהודי פולין, בה בירדנו את ענין בריחת החיילים היהודים מצבא פולין. לפי המספרים שקבלנו הרי מ-3,600 חיילים יהודים בצבא פולין ברחו עד עתה כ-1,700. אצל הפולנים יש רושם חזק מאד, שמישהו בישוב עוסק בזה ומארגן את העניינים. לפולנים היו גם ידיעות על משרד מיוחד בתל-אביב העוסק בהברחת החיילים מהצבא. בישיבה גם שטענו על מספר 2,100 איש שברחו, והם כוללים מאות אחדות של יהודים שנרשמו בזמנו אצל הצבא הפולנים כנוצרים. הוא אינו רוצה להרבות בדברים, אבל עלינו לעשות הכל שדברים אלה, אם הם נעשים, ייפסקו מיד. אם דברים אלה נעשים, הרי יוצא למעשה שהם על אחריותנו מבלי שנדע עליהם, וזה לא ייתכן. הוא לא יוכל לסבול מצב כזה, ואם הדברים לא ישתנו, יהיה באלץ להוציא מסקנות.

בדיון בנציגות יהודי פולין נתחלקו הדעות, ואם כי לא היתה הצבעה חלק מחברי הנציגות תמך בהצעתו בדבר פניה לשלטונות הפולניים על העברת החיילים ליחידות יהודיות, חלק מהם התנגד להצעה. כיום ישנם כ-1,500 חיילים בצבא פולין, ולמעלה מ-1,000 יהודים שנרשמו כפולנים.

השלטונות הצבאיים הפולניים עושים את הכל למען מעט את תופעות האנטישמיות. היהודים מרגישים את עצמם בודדים בצבא, והחשש שבהזדמנות הראשונה ירצחום חבריהם הפולנים. נפוצה גם שמועה שיש כוונה לשלוח לבלקנים, ושוב נוסף חשש שבקרב הראשון יירו בהם חבריהם הפולנים.

ברור שאי-הסדר הענין עלול רק להחמיר את יחסינו עם הממשלה הפולנית, ויש תיקון אחד: ליגליזציה של הדבר, העברת היהודים ליחידות היהודיות.

מר שרתוק: במידה שהסכם השלטונות הבריטיים הוא תנאי לסידור זה, הוא אינו רואה דרך להשיגו, כי הסכם פירוש חובת גיוס לצבא בארץ-ישראל וזה לא קיים.

ד"ר סנטור: מסכיםלמשא ומתן עם השלטונות הפולניים, אולי אפשר להציע הקמת פלוגות יהודיות בתוך הצבא הפולני?

מר גרינבוים דבר על דברים הנעשים בלי ידיעתנו, אבל זה לא המקרה הראשון. אם נתן לעניינים להתפתח הרי זה יביא למשבר של מסדרנו כולו.

<u>דר' שפורק:</u> נראה לו שעלינו להחליט ששום גוף ציבורי לא צריך להושיט עזרה לחיילים היהודים הבורחים מצבא פולין.

מר גרינבוים אמר כבר, שבנציגות יהודי פולין לא הצביעו את ההצעות, אבל הדעות התחלקו. הוא מתנגד להצעת מר גרינבוים, כל עוד אין הצעה להעביר חיילים מצבאות מדיניות אחרות ליחידות יהודיות.

<u>מר רובקין:</u> תומך בהצעת מר גרינבוים על פניה לשלטונות הצבאיים. נראה לו שמר גרינבוים מגזים בדבריו בקשר לארגון הדברים על ידי אנשי הישוב.

<u>מר שרתוק:</u> הוא היה אומר לפולנים, שכאן עובדה של אנטישמיות בצבא פולין, מצב היהודים שם הוא ללא נשוא, אנו כל הזמן בקשנו עליה מפולין, וזה היה גם בהסכמתם, והנה הוצאו יהודים מרוסיה לארץ-ישראל, ויש גם בזה חלק מהעליה מפולין.

<u>הרב פישמן:</u> מסכים להצעת מר גרינבוים על משא ומתן עם ממשלת פולין בדבר העברת חיילים יהודים ליחידות יהודיות.

<u>מר שפירא:</u> בין הפולנים מתנהלת תעמולה קשה נגדנו. הם ודאי יגידו כי בימים הקשים ביותר נמלטו היהודים מהצבא, עלינו לתקן רושם זה, וזה לא יתוקן על ידי שיחרורם מצבא פולין. אלה גם טוענים שהיהודים תופסים אצלם עמדות מפתח. עלינו רק לדבר עם הפולנים שמחובתם ליצור תנאים בצבא, שהיהודים לא יצטרכו לברוח, אבל חלילה לנו לבוא בהצעה להוציא היהודים מצבא פולין, כי גם לא נצליח וגם נכתים את שמם.

<u>מר גרינבוים:</u> דבר אחד ברור, שעלינו לעשות הכל שלא יהיה עלינו כל חשד, שאנחנו עוזרים לבריחה, והחיילים אלה שברחו כבר מהצבא ואנו יודעים עליהם, עלינו לדרוש שהם להתגייס ליחידות היהודיות. נצטרך להסביר לפולנים, כי קיימת עובדה של בריחת חיילים, ואין אנחנו יכולים למנוע זאת, אבל נהיה מוכנים לפעול בתנאי, שאם מישהו ירצה לעבור ליחידה יהודית יוכל לעשות זאת.

<u>מר קפלן:</u> נראה לו שלא צריכה לבוא הצעה רשמית, אלא אפשר לדבר אתם ולברר אתם את הענינים בצורת שיחה בלתי מחייבת.

<u>מר גרינבוים</u> הגנראל סוסנקובסקי עומד לבקר בארץ ונדבר אתו על זה. לפנינו הצעה שיש לעשות הכל שלא תוגש כל עזרה מאורגנת לחיילים היהודים הבורחים מצבא פולין.

<u>ההצעה נתקבלה.</u> (הרב פישמן התנגד)

ב) לברר את האפשרות של גיוס הצעירים, שברחו בזמנו מהצבא הפולני, ליחידות היהודיות בארץ.

<u>ההצעה נתקבלה.</u>

<u>יו"ר גרינבוים</u> יש עוד הצעה אחת והיא לברר בשיחה עם השלטונות הפולנים.

שאנו יודעים על העובדה של בריחה, ואין אנו יכולים למנוע זאת, ולשאול את השלטונות הפולנים יסכימו להרשות לחיילים יהודים לעבור ליחידות יהודיות.

<u>ההצעה נתקבלה</u> (דר' שוורץ מתנגד).

<u>4. ישיבת ההנהלה הקרובה</u>

<u>יו"ר גרינבוים</u> מודיע כי ישיבת ההנהלה, מוקדשת לדיון על התקציב, תתקיים ביום ד', 3.11.43, בשעה 10.00 בבקר.

<u>5. ועדת התיכון</u>

<u>מר קפלן:</u> לאחר שמר בן-גוריון התפטר וההנהלה לא קבלה את התפטרותו, הוא, מר קפלן, פונה במיוחד למר בן-גוריון שימשיך להשתתף בועדת התיכון.

ה ח ל ט ה: ההנהלה חוזרת על החלטתה, שחברי ועדת התיכון הם: ד' בן-גוריון, ד' יוסף, אל' קפלן, דר' שוורץ.

<u>הישיבה ננעלה.</u>

Jewish Agency Executive

31.10.43.

M. Shertok: Mr. Gruenbaum has asked me to conduct this meeting as he presumes that it will be conducted in English with which he is not yet familiar. He has greeted on behalf of all of us our two dear guests, Mr. Szold and Mr. Kirshner, and he stressed the fact that Mr. Szold's visit is the first of its kind during the present war. On that occasion we welcome him as the representative of the most important part of the World Zionist Organization, and we shall listen with great eagerness to ~~xxkk~~ what he has tell us about the position in the United States. With particular pleasure we welcome also Mr. Kirshner whose present visit is not the first during the present war. Mr. Gruenbaum had quite recently enjoyed Mr. Kirshner's hospitality in South Africa and had the opportunity to learn the situation there from very close quarters. Not all of us had this privilege, and we are very interested to hear from Mr. Kirshner directly about the Zionist work in that country.

Robert Szold: I thank you for your kind words. I want to receive information and to give information, to reach mutual understanding and to avoid any misunderstanding which is often important. Because of the great distances and other matters misunderstandings sometimes arise which are due to the lack of proper means of communication. I want to convey a sense of growing feeling of responsibility on the part of the American Zionists and of dedication on the part of an increasing number. We feel that we live in very critical times, and we want to be ready to be able to act jointly as the occasion requires.

About the general situation in America without reference to Zionism I would only say that there is a likelihood that America will be prepared to use force, to enforce a peace after the war. Just how that will be brought about, I think no one can say. But I think it is not unfair to say that American public opinion would be prepared to go so far. Whether there will be an alliance with Britain or some closer association, no one can yet say. Secondly we are going to see peace by stages. And I think that is important for us. There will be no Peace Table as there was at Versailles where all problems should be settled.

But peace will come by stages, and will be made de facto from time to time. Those are two points as to the general situation.

Now as to the general situation in America with reference to Zionism. First I would say, American policy is to win the war, and that is not a simple matter, as it involves certain questions and conclusions. It is not a forborne conclusion that the war is going to be won simply. It is a long difficult task. Following from that supreme policy to win the war comes another proposition. I think it is fair to say that it is a general proposition that America and Great Britain at least must cooperate to the fullest extent and therefore America will do nothing to embarrass Great Britain while this struggle is on. I think that has its consequences so far as we are concerned.

More particularly I would like to explain in a way my version of the proposed joint American-English statement on Palestine. You have heard of that. I am getting now immediately into very confidential matters, and I assume that is quite in order. I also must make it clear that when any one reports on any matter, he can give his view to the best of his ability, but he can't guarantee the objective truth because he is only one person.

Some months ago we were informed that the Department of State of the United States had proposed to the corresponding department in Great Britain - Mr. Eden - through Mr. Winant a joint statement on Palestine, which was to be to the effect that any solution would come after the war, deprecating extreme statements on both sides and encouraging mutual cooperation or conversations. The report which we received was that Mr. Eden declined to go along, and he stated his ground, namely that a statement of that kind far from lessening the so called extremist agitation, would only increase it, and that it would be better to drop the matter for some time. We saw for that time that it is the end of it.

Then a gentleman came from Washington - just what department I don't know - to the Middle East, returned to Washington with most alarming reports. We happened to see his report. It was most inamicable and stressed the military situation. This gentleman went around to Congress and Senators in Washington

and spread a report of his. We could not counteract. We were about ....
to have been able to see it. And after a while each department that was supposed to have sent the gentleman, repudiated him as he did not belong to their department. That gentleman may or may not have had anything to do with the proposed statement. At any event after this gentleman returned and his report spread and the trouble he made, we were again told that the joint statement is to be issued, that the day had been fixed and that even the hour of issuance of the statement is determined. We exerted our maximum efforts. It just happened that between the particular hours that we heard of this definite announcement and the hour in which it was to be announced, Wise had an appointment with the President. Of course he talked with the President about the statement. The President said there was nothing to be alarmed about.

It is unnecessary for me to go into all the details and methods by which a postponement of the statement was achieved, but that is what we did achieve at that particular time. Mr. Joseph can appreciate how we attacked it from the point of view of language and from every other point of view.

At about this time two things happened. One: we were informed that a representative of the State Department was to go East to interview Ibn Saoud, and the suggestion was made that the American Jewish Conference which was then scheduled for the 1st of September not be held until the return of that emissary. That is one thing. Then on the other hand we endeavoured to have a full meeting with the Military and the representatives of the State Department to discuss the bases of this statement, not merely the language but the basis, saying that we are to be given an opportunity to be heard before any such statement should be issued. (M. Shertok: Did this meeting come about ? R. Szold: No.) Then we were advised by representatives of the Government that the holding of the American Jewish Conference should not deal with the Jewish Commonwealth resolution, that either the conference ought to be postponed altogether or that there ought to be the session on non-Palestinian things on the 1st of September, and some months later the session on Palestine. And it was intimated to us that if either of

these things occured, we could avert the statement. I don't say that it was put to us that if we did not postpone the conference, it means that the statement was inevitable, but it was put to us that the statement could be averted if we were to postpone the Palestinian part of the American Jewish Conference or to make a mild resolution.

By this time the statement had a fourth paragraph. I have given you the three. The fourth paragraph was that any decision by violence would not be respected.

Well, naturally that gave us a problem which was discussed. And as you know the Conference was held, and the full Commonwealth resolution was adopted. After that, two things occurred. First: we were informed by one of the persons who had brought pressure on us even during the meetings of the conference and who attended the meetings of the conference that everything seems to be all right. After the we have been told not to adopt the resolution and after the adoption of the resolution, we were told by the same Government people: It is all right. Second: we were told that the Military had changed ~~its mind~~ Ra... and had withdrawn their request for the statement. Now that is that up to the moment that I left.

I think that from the facts that I told you already you can conclude that there has been no certain policy, and it indicates also the following that we cannot rely solely on America. On the contrary: at the moment London is the spot rather than Washington.

Now this American Jewish Conference is my next topic. It is worthy of an evening and not only the few moments that I will give to it. (N. Kirshner: May I make a suggestion that Mr. Szold should continue. I could drop my report.) (R. Szold: Mr. Kirshner is characteristically generous. I hope to make many reports and to work with you. I am glad at being here at the time when Mr. Kirshner is here. It is a matter of great fortune for me which I had not expected. I would also like to say without any further delay that I regret deeply and personally that Mr. Ben Gurion is not here. He did extremely good work in the States, and we got to know him. He did good work as you did, and Mr. Joseph used to do.)

Now coming back to the American Jewish Conference. At another occasion I will go into the details of the election and the organisation of the conference itself which reminded me a good deal of the Zionist Congresses, of blocks and proportionate representation on committees, functioning committees etc. I leave aside now everything that has nothing to do with Palestine. The other things too were very good and very important, but on Palestine was the issue. There were two issues: Palestine and the jurisdiction of the conference itself, whether it should be permanent or temporary, whether it should supersede the existing Jewish organisations in America. The big thing was Palestine, and about Palestine the issue was the Commonwealth resolution.

There was great importance in this conference: 500 delegates elected throughout the country. But the great importance was not merely the overwhelming unanimity, the practical unanimity of opinion with which the Jewish Commonwealth Zionist position was supported and the crystallization of American Jewish opinion in that decision. Important is the fact that we can now tell persons who bring up the argument, well the Jews are divided - here is an expression of unanimity. But there is also another thing which you would never get from the press, a thing which you may think I exaggerate, but I think it is of the utmost importance. And that was the great opportunity for internal education. Now let me explain what I think. Here were Jews from St. Francisco, Omaha, Columbus, members of Bnei Brith, Zionists, strong Zionists, weak Zionists, what kind of Zionists, coming with a sense of a burden of responsibility for the situation. I would say: they came ready to do whatever seems to be the best thing to do for Jews, and they got an opportunity in those 4 days to examine the whole Jewish position all over the world, to examine the Zionist position, to get absolutely clearly the non-Zionist position, all the arguments - hour after hour. Not only were there speeches in the plenum, but there were 40 different speeches in the Palestinian Committee. You could learn every aspect, and for a day or two the persons who did not want the maximum resolution had the floor. And the result was a conviction on the part of all those present, except a handful, that the only thing to be done was to come out forthright and clearly now for Jewish large immigration, Jewish Agency or Jewish control over all immigration to Palestine, and

the Jewish Commonwealth.

Now, as I said, I would like to add something for those who might be interested to go into the examination of details of the whole thing. But I don't think it is appropriate now because I have many other things which I want to touch on this morning , but I will inadequately briefly touch on now.

The argument against the full Zionist position was not only the traditional arguments against Zionism, but also that for our own good it was unwise at this junction to use a language which would disturb our friends and give ammunition to our enemies. And that argument was a sincere argument. It was sharply buttressed by the facts of which I have already told you. Not only we knew about the Government's representations to us, but Mr. Proskauer too knew it, and Mr. Proskauer used those arguments most effectively. He is an extremely able, a droit person. There is no more able lawyer in the United States so far as an advocate is concerned. Mr. Proskauer said: We are not bound by anything you do. If you do this, we will have to withdraw. If you keep unanimity here so that we do not withdraw, we may be able to come along later. What is the hurry ? It may precipitate, and I know that it will precipitate this very statement. And why talk about ideologies ? We want everything you want: big immigration, and so on; but why talk about the form of Government now,x which will just divide us and make the American Jewish Committee to withdraw, and you lose the effectiveness of the conference.

We listened, and a good many Zionists took that position at first. Then Mr. Proskauer said: The words "Jewish Commonwealth" were unfortunate. What do you mean by "Jewish Commonwealth" ? Must everybody be a Jew ? "Jewish Commonwealth" is an unfortunate expression. What you mean is Commonwealth, a democracy where any man can live, where every citizen has full rights, freedom of speech and religion as in any other ~~country~~ democratic country.

I cannot tell you how carefully we considered the things. We came to the conclusion that we could not do otherwise than as we did. If a price was to be paid in a form of a statement, we could not help it. But with Proskauer knowing this,

and that meant any number of people knowing it, and if we did not do it, we already paid a terrific price from which we might not recover, namely a withdrawal from the position which had been taken at the Biltmore Conference and which had been taken by the great majority of the organisations which participated in the American Jewish Conference. Then we felt that our cause is a just cause, and it is the right thing to do and we need not apologize or be ashamed of stating what we thought was right. Then again I would like to say what I said in the committee. Silver was Chairman of the Palestinian Committee. And when Proskauer summed up for the other side, he called on me. And I tried to analyse all of the arguments, everything in favour of our position. It was not a question of preserving American social position or political position or American Jewish position, as they put it to us. It was the question what was best for the Jews. So upon full analysis of all arguments, it seemed to me that all those arguments come down to one simple proposition, that this "Jewish Commonwealth" is a piece of dynamite, something like a red flag for enemies and friends. And so I went through the facts. And the facts are that when the American Jewish Congress, similar to this, was held in 1918, they had with Louis Marshal their arguments, and they practically unanimously adopted a resolution asking for a Jewish Commonwealth. So I said: Now here is the second meeting, there is nothing new about this. If we came out with anything less than what was done then, it will not be right. It is not a question of the words, it is an act, a definite act. And it was not only the American Jewish Congress of 1918. When Marshal, also the predecessor of Proskauer, came in March 1919 to Wilson, Wilson who knew good English, he was a stylist and a statesman, said "Jewish Commonwealth". Lloyd George said "Jewish Commonwealth" (?Jewish State). The Zionist Organisation said in 1918 "Jewish Commonwealth". Brandeis said "Commonwealth", and so did a number of other influential Jews. And so the record is "Jewish Commonwealth". So I said: Not only the Biltmore resolution, but I counted 20 years and 26 organisations that had passed such a resolution immediately prior to this conference in September 1943 which also have used the words "Jewish Commonwealth". So it

seems to me that if this body (the Conference) would say anything less, it would be as if Palestine Jewry being in a boat in a turbulent sea and waiting for some assistance and help from people nearby, those people would say: No, you must sink.

I think that was a correct analysis. At any rate in the committee after those 40 speeches, days of consideration, and real consideration, dignified consideration, the resolution was adopted. Nobody can say that there was not a full and fair discussion. There were only 2 votes against out of the 50. And we had a good resolution.

As to the length of the resolution, you will be interested to know that there was a little difference of opinion internally. Lipsky and I did not want a long resolution. We wanted a short resolution. Others wanted a long business. The accepted resolution is long, it contains pages. We wanted something quotable, something that could easily be quoted. And although all of us were insisting that we should not depart from the Biltmore resolution, some were not inclined to take the Biltmore words because the conditions were quite different. Finally there came out a long resolution.

Now I have a good many things to take up, and I think I ought to stop. I wanted to talk about the Z.O.A., the relations of the Jewish Committee with the Emergency Committee and the Washington Emergency Committee, aid in war, water experts, the relief administration of Lehman, certain memorandums I wanted to get over to America with reference to the capacity to absorb Jews in Palestine, large scale immigration, the bad press, getting those Bulgarian Jews to Palestine as many as possible, and making more effective the means of communication between us. But unless you request it, I will stop. (M. Shertok: Go on.)

About the Z.O.A. I am officially delegated from the Z.O.A. I have to bring greetings from the Emergency Committee. It is fair to say that the result achieved at the American Jewish Conference should have been impossible if it had not been for the very great improvement of the Z.O.A. There was an election in every town. The Zionist Organisation today is a different thing

than you, Mr. Kaplan, know from your visit, a quite different, entirely diff. thing. There is a new surge of Zionism all over the country. You know that as regards to the Shekalim we are out of debt. And throughout the country we will have more members than "Hadasca". It is clear that the atmosphere is good. And everywhere there was a man, as soon as this American Jewish Conference was proclaimed, he was ready to get beyond and he ligned up whether there were organized Zionists in the community or not; this man did the Zionist Organisation on the spot, he ligned up the synagogue and the rest of the community. I think we can be called for to do more.

Now there is no difference in the administration by reason of the election of Goldstein. I think he will continue the forward movement of his predecessor. Silver's (entrance) into the Emergency Committee ought greatly to intensify the activity of the Emergency Committee. As to the Emergency Committee, you know what we tried to do, we tried to see the Congressmen, the Senators locally, the newspaper editors, we got Legislatures to adopt Palestinian resolution when they were in session. I think 8 of them already accepted such resolutions. Of course we don't do an adequate job; plenty more is to be done.

In addition there is Washington. Now Washington is divided into two. One is negotiations with the State Department. That is sometimes referred to as Washington. Then also there is what Mr. Frankfurter called impregnating the atmosphere, and that is a job not for an emergency committee that has its office in Washington. The Jewish Agency has an office in Washington. I am active in the Emergency Committee and cooperate fully with Dr. Goldmann. Frequently Dr. Goldmann and I go to see the same persons jointly. So we saw Mr. Henderson, the new Minister to Iraq, and many others together. But just what is the need for divided offices ? Why have there an office of the Jewish Agency altogether ? I am not speaking about any person. If you will send another person, he will be welcomed. No question about that. But jurisdictionally it seems to me there is bound to be a certain amount of confusion about what the one is to do and what the other is to do. We ask you to trust us. We don't think we were taking any

line that is contrary to the line accepted here. If we are diverting, w. be informed;to be sure there is no question about jurisdiction or a jealousy of prerogatives. There is nothing of that kind at all. It is simply a question of efficiency and avoiding any duplication and confusion. When Silver came in, he immediately started to make departments, a number of departments, and he expects to spend $250,000 the coming year. I ask your full support for an enlarged budget because there was never a time tikxxtkim when money could be spent on things and when it would be more appropriate like this time. I went through the figures with Mr. Kaplan and am prepared to go through with any other person whom you may designate.

Now as to aiding in the war effort. In Cairo I spent several days with the Americans. I explained to generals and to members of the staff of the Middle East Supply Section, higher ups and subordinates, that I was the Vice Chairman of the Palestine Economic Corporation. That is an American Corporation, and that we might be able to step up the war effort this way or the other, and that we are at the disposal of the army and the Middle East Supply Section. They were interested, and gave me a memorandum of things to follow up. For example, they said that they would be glad to give a contract that would go into large figures for spare parts for automobiles if we could provide them. That is a matter I just wanted to mention. I will pursue it with Kaplan. On water I bring very important data. We have begun the elaboration of a scheme for irrigation and water power development which has been tentatively worked out on the basis of information - necessarily inadequate information - by an engineer who was with the ...... under the supervision of imminent engineers who were with the Government and are now with the Government. I have also given to Mr. Kaplan certain specific items of information that we want. On the things which I wanted to put up to you is the matter of getting over some very imminent American irrigation and hydro-electric power development engineers........

Really I think I have taken up too much of your time. I feel xxxx personally very happy to be here, and I want to express my appreciation for your patience.

M. Shertok: It was not a question of patience at all. It was a question of impatience with which we waited for this opportunity. The mailsma of thexx this room have been waiting with most impatience to hear the American Jews' voice. We have for a long time waited for this. We all wished you had gone on. But we hope there will opportunities for us to go into greater details of each question.

I thank you on behalf of all members of the Executive for the most illuminating report you have given us.

N. Kirshner: Gentlemen ! I have just wanted to express to you my very great thanks for giving me this opportunity of meeting you all as an Executive and for the opportunity of listening to Mr. Szold's report which he has made to you.

In the very nature of things the land where I come from does not play the part that America can play in helping and aiding the Jewish cause, and my report will be brief.

But before I say anything I will fortunately have to start with a complaint which I have to record against the Executive and certain members of this Executive, especially in connection with the unfortunate position that has arisen as far as Mr. Ben Gurion's resignation is concerned. Mr. Szold at the beginning talked of lack of communication, and that is something which is unfortunate. My complaint is rather on the uncommunicativeness of members of this Executive when the opportunity presents itself. We understand in South Africa that the lead set up by this Executive and her institutions, when certain things have been made clear, has to be accepted by us and not discussed. We have faithfully followed that. But we thought that when members of the Executive visit us that we are entitled to get the information which is available and which would be of help to us when having to face opposition. I wish especially to concentrate upon the last member of the Executive who visited South Africa, Mr. Gruenbaum.x It was known that there were differences between Ben Gurion and Weizmann and that

there were differences in the Executive. And when I asked as Chairman of the South African Zionist Federation Mr. Gruenbaum to give us a line, a guidance about what is happening. He said: it is merely a question of temperament. When I personally asked Mr. Gruenbaum in my house to help us to prepare if anything is to come, I got no better answer to that, with the net result that not only were we all faced here with the position unexpectedly, but South Africa was left in a much worse xxxxx position as it was not prepared for what is going to happen and is in the dark. This is my complaint, and I feel it my duty to put it on record. At least South Africa shall now that it had not been passed by. We fully realize the difficulties of communication, but we do not realize that there is a necessity of rigid uncommunicativeness of the members of the Executive when they come to meet us.

As to South Africa, Mr. Gruenbaum has reported to you of conversations that have taken place between General Smuts and certain Jewish deputations. And I would like to clear one point that at the interview General Smuts said that it was never contemplated that Palestine shall absorb the whole of East European Jewry, and that other places will have to be sought plus Palestine, never deviating Palestine. He made a significant request: Do not noise that abroad. The obvious being that he was not prepared to present it on a silver plateau to our opponents inside (with any argument on his behalf for sailing away from Palestine). And as far as the Government of the Union of South Africa is concerned, members of the Government of course take their lead from General Smuts, there is no question. The lead over all those years had been given by General Smuts and has made an impression upon the members of the Government of the Union, and I can say practically upon the whole of the Government. There is no opponent of the Zionist idea by any member of the Government. Some are more, some less interested, but the members of the Government are all sympathetic to the Zionist idea. I spoke to very important members in the course of my travellings for K.H. and K.K.L. and lately with one who stands as one of the candidates for premiership in South Africa the day when Smuts

must go. And the assurance that I have received from all these persons was that they will themselves try to strengthen General Smuts in the idea of the further development as far as Palestine is concerned. So while I do not underestimate for one moment General Smuts' statement, I would also stress that it would be wrong to (overlook) the other side of that statement.

As far as mobilizing Jewish opinion in South Africa is concerned, we have done, naturally in a very smaller way, but at the same time not without its value as far as South African Zionism and Jewry is concerned, something similar to what was done in the United States, when we went for a plebiscite. Out of the population of about 100,000 (children included) we got nearly 40,000 signatures for the acceptance of the essence of the Biltmore Programme. The Biltmore programme was passed at our conference. We have also been considering with Mr. Gruenbaum whether something similar to that which was done in the United States should be done in South Africa. We left that in abeyance. We left that question an open one to the advice and guidance that you are prepared to give us in this matter. But it is not unsignificant that those who are called our opponents, the non Zionists or the anti-Zionists, who were not prepared to accept the demand for ~~the~~ a Jewish Army, were nearly prepared to sign for the Commonwealth. A good many of them said: If you had altered a little bit the wording, we would be only too glad to sign it. So that I would not wish to overestimate the value of it and say that there is no opposition in South Africa. But I would like you to believe that South Africa is a fertile field to come in line of that which has been done in America if you should consider it advisable. As you have in America the American Jewish Committee, we have in South Africa the Board of Deputies which is supposed to be a constituent body of the Joint. And the Board of Deputies has found itself strengthened by the fact that today the relief work is being carried on under its auspices as ~~as~~ far as we can save European Jewry, it has got a hold of the Jewish population; and what the consequences of that hold will be when it comes to the very essential thing of Palestine is still early to be determined at this moment. But the relationship with the Board of Deputies is such that when a memorandum

was submitted (14) months ago to the General on the whole of the question, the Zionist position was very ~~definitely~~ clearly and definitely stated by a deputation which represented both the the Board of Deputies and the South African Zionist Federation, so that the Board in the way has through that statement become pledged to the position which, we hope, will efentually be taken up when the question comes at issue. Generally Mr. Gruenbaum has reported to you that there developed a consciousness among all Jews in South Africa that they do not wish to accept a responsibility of perhaps having failed towards Palestine and so lost the position for the Jewish people.

I will go no further than that. As far as other matters are concerned, I would ask for the opportunity to discuss matters with you on certain points which are in the common programme which Mr. Szold has brought for himself.

Now may I again thank you for the opportunity of giving me the possibility to speak to you and bringing the greetings from the Executive of the South African Zionist Federation and from the whole of South African Jewry and deliver on behalf of all of us the wishes of goodwill towards the work that is being done in Palestine.x

M. Shertok: Thank you very much. Although we have heard during the period of your absence of Palestine reports about Zionism in South Africa from our members who went out there and from some delegates, it was very vital for ~~xxxx~~ us to hear it from you directly. And we hope that in the weeks and perhaps that you will stay in Palestine, there will be many opportunities for thrashing out all outstanding problems.

I would now suggest that if any members have questions to put, whether to Mr. Szold or to Mr. Kirshner or to both of them, that they should now do it.

י. גרינבוים: נכון הוא שבהיותי בדרום אפריקה לא אמרתי הכל מה שידעתי על הסכסוך בן גוריון וייצמן וגם עכשיו לא הייתי רוצה לעשות זאת. ופשוט מפני שני טעמים. קודם כל כשהפלגתי לדרום אפריקה, היה הכל בסדר. נדברנו עם בן גוריון שעד לבואו שיהיה בירושלים

בהשתתפותו של ד"ר וייצמן, לא יחול שום שנוי. ויכול אני לומר לך, מר קירשנר, שגם בשבילנו ואף בשבילי באה הודעתו של מר בן גוריון בהפתעה בלתי צפויה. ~~שבה~~ שנית לדבר - והטעם [טעם] זה עודנו קיים ביום הזה - שקשה מאד להסביר לאנשים שאינם מכירים למדי את שני האנשים וייצמן ובן גוריון, מהי בעצם סבת הסכסוך. אילו שאלתני היום, הייתי בודאי עונה לך בדיוק כפי שעניתי לך בחדרך: אם אתה מכיר יפה את ד"ר וייצמן באופן אישי, ~~אזי~~ תבין מה קרה. אולם זה לא יכולתי לומר בישיבה האכסקוטיבה של הפדרציה הציונית וגם לא נכון היה מצדי לעשות זאת ולהכנס לכל פרטי הסכסוך ולכל אי־ההבנה.

<u>הרב י.ל. הכהן פישמן:</u> עד כמה שלי היו שיחות עם בן גוריון ביחס לסכסוך שלו עם וייצמן באמריקה, אמר: מר סולד יבוא, והוא יודע משהו בנידון זה. לדאבוני לא שמענו ממר סולד על כך.

<u>ד"ר ב. יוסף</u> הושב שבן גוריון לא התכוון לומר שסולד יאמר במקומו מה היה הסכסוך, אלא שהוא לא היה רוצה לדבר על זאת שלא בנוכחותו של מר סולד. לדעתי אין לדבר על הענין בהעדרו של בן גוריון.

<u>ד"ר א. שטורק:</u> שמענו את דעתו של מר סולד בנוגע לאותה ההודעה האנגלית־אמריקנית של ארץ ישראל שעמדה להופיע ולא הופיעה. רציתי לשאול את מר סולד על יסוד מה שהוא יודע ועל השיחות שהיו, מהו הקו של ה"סטייט דעפארטמענט" לגבי הפוליטיקה הא"י. שנית: האם יש לנשיא רוזבלט איזה קו אחר ? שלישית: מר סולד אמר שעכשיו צריך לחפש את מרכז הכובד בלונדון ולא בושינגטון; מתי לדעתו יכול המצב בושינגטון להשתנות לטובתנו ומתי נצטרך להעביר את מרכז הכובד לארצות הברית ?

<u>R. Szold:</u> I had hoped to have covered the answers to the last three questions in the concentrated general statements which I made. There was this proposed Anglo-American statement. Now that was apparently the attitude of the State Department. I could add that the individuals in the Middle East Section of the State Department have never been known for their friendliness.

You probably have in the back of your mind a question as to the

significance of the resignation of Mr. Welles. I don't think there is any significance so far as we are concerned. Welles and Hull, his superior, apparently came into conflict in their personal relations with their chief, President Roosevelt, and one had to go. That is all. Now Dr. Nahum Goldmann, who had seen Mr. Welles many times, thinks that the resignation of Welles meant a blow to Zionism, because he thought that Welles talked of large immigration and was sympathetic to our cause. Now the President has not said anything significant. After Dr. Weizmann saw the President, he came away pleased with the interview. But no Balfour Declaration came from it. It was an impression of encouragement that Dr. Weizmann carried away.

Well now I chosed my words most carefully. I did not say that the centre of gravity had shifted to London. It is very difficult to put it so. My opinion is that we have to work in both places. I would not let either place go. But I would not overemphasize America as, I think, we tended to overemphasize America a few months ago. I pointed also out to a) the supreme policy of winning the war, which is still a job, and b) the necessity, as I understand, the President feels that nothing should interfere with that, and under this feeling Palestine is a British matter, and any interference may embarrass the British. That is the situation at the moment. All those things lead to the conclusion that London is very important now. You can also add if you like the additional Republican strength, the alleged temporary swing to the Right.

As to Rabbi Fischman's question I think it would be unfair to Ben Gurion as to Dr. Weizmann for me to add my testimony. I want only to say something which would be helpful in the situation, and I feel that it would be unfair to the situation for me to give (my impression). The differences were stated to us, perhaps not to all of us. There were differences. I want to say only this that the attitude of the great majority of the American Zionists on the whole situation is that they don't want neither Weizmann's nor Ben Gurion's resignation. They want both to stay regardless of their opinion about the merits of (these persons). That ought to be said.--It ought to be said further - this has nothing

to do with Weizmann and Ben Gurion - that Nahum Goldmann made a great speech at the American Jewish Conference. Monsky xx of the Bnai Brith emerged a big speaker, and Silver made a tremendous success. If it had not been for Silver's oration, Goldmann's would have been a great oration. Goldmann went out of this way to say a kind word for Britain;reserving all our complaints, nevertheless paying full public tribute to the fact that Great Britain after all was the country that gave us the Balfour Declaration, and the whole spirit was not of undue criticism so far as the public is concerned. And that I think, is fair to say, is quite generally acceptal as American Zionists policy. There has been no resolution on that, but Goldmann's statement on that regard was quite satisfactory.

W. Senator: I think we have heard two reports which are very encouraging with regard to the attitude taken by the Jewish public, Zionist bodies and nonx Zionist bodies, towards our problems. And surely if we would have to deal only with the Jews, we could be very optimistic about our future. But unfortunately we have to deal also with other factors, and my questions go in the direction to get some information from Mr. Szold and from Mr. Kirshner about these two other factors, namely with regard to the British and with regard to the Arabs.

Now with regard to the British: What is the attitude of the South African Jewry and the American Jewry towards the situation which in my xxxxxxxxxxxx humble opinion has become (controversial) between the British and the Jews, and the British administration in Palestine and our own Executive ? It is a matter of great concern to all of us, particularly if we have to add that the general feeling of the Jewish population in spite of its large participation in the war and the war effort has become more and more anti-British, and I look with particular anxiety on certain quite different tendencies among the Jewish youth in Palestine. In connection with that general question I would like to know what was the reaction in America and South Africa with regard to

the decision of this body here and the Actions Committee about non-cooperation with the Government in the programme of reconstruction, which was an indication of a definite break in a very important field with the Government ?

My next question is: Is in America anything known about the conversations which have gone on, as far as we know only from the papers, about the Arab Federation with the delegates from Ibn Saoud, the ambassador of Iraq and so on ? And what is the attitude of our friends in America towards this ?

N. Kirshner: As I have to go away, I would not like to give an answer, because an answer in an abbreviated form might create a wrong impression.

M. Shertok: Perhaps would you say only if there was an attitude taken about the reconstruction problem ?

N. Kirshner: We looked upon Ben-Gurion's statement as the correct statement and answer, as the Jews in the Jewish National Home as Jews played no part in the High Commissioner's speech in his outlining the period of [illegible] reconstruction as far as Palestine is concerned, because we thought that he had left out the very heart of things as far the Jews are concerned. Whether I as a timber merchant will cooperate in timber questions or the lawyer in legal questions and the grocer in grocery questions is quite a different matter.

R. Szold: I think that the Zionist American Convention which was held in the middle of September had to resolution Ben Gurion's attitude. It was designed to support the Jewish Agency in its battle against the White Paper. Now I did not attend this Convention, but I was told that resolution of supporting the Agency was adopted.

As to the growing tension between the Agency Executive and the Jewish population and the British Government naturally we cannot appreciate the things with the acuteness that was here felt. Generally speaking there is a certain amount of information. I am sure it is not adequate. One of the reasons why I came here is to get further information. I already anticipated the

question in my statement with reference to Nahum Goldmann's speech. The American Zionists are not attacking Great Britain unnecessarily publicly.

About the Arabs, that is a twofold question: What is the official Zionist Organization's or Emergency Committee's attitude towards Federation and Palestine fitting into the Federation ? We discussed that no end, and we adopted no resolutions. I personally have a very clear opinion about that which was the result of a great deal of thought and study as a lawyer and as a student of history, and I will be glad to give my opinion on the matter of Federation at any time. But that is only my opinion.

Now as to Ibn Saoud and those negotiations, I touched them in my report. We thought that the whole business of negotiation between Ibn Saoud and Dr. Weizmann had been(scotched) by Mr. Shertok when he was in America. We thought that finished. He explained that it will be most difficult to arranged a meeting of that kind unless it had been most carefully worked out. Now what happens as a result of the American emissary going to Ibn Saoud, whether he went to open the way or not, I don't know. But in general I could say that informed Zionists in the leadership have the feeling that it is not an acute question for us. They don't want to say: no possible cooperation. They want to get cooperation. They don't want to close the door by taking a firm resolution: never any participation. I would not consider it under any circumstances. That is my opinion. I base it on the historical and scientifical forces that throw things together. I am one of those who believe that there is never going to be any peace in a Jewish soul until there is a Jewish majority, and if you go into a Federation, you are going to have the same problem you always had in other countries. But there has been no resolution about that. Most of us feel that there will be talks and talks and it is not our problem, and let them federate as they will. We will not interfere, we will welcome it.

<u>א. רובקין</u>: מר פולר הזכיר את הענין של ה"רעליף קאמיטע" של לעמאן,
אבל הוא לא דבר על כך. רציתי לשאול שתי שאלות בנקודה
זו. קודם כל אם כבר נעשה משהו כדי להבטיח את השתתפות היהודים
בעזר העזרה הזה ואם יש תכניות שהעזרה תנתן גם ליהודים ושליחים
יהודים ישתתפו בתוך פעולת העזרה הזאת ? ב)האם יש איזה שהוא
קשר בין אנשינו באמריקה והצבא האמריקאי או עם איזו מחלקת
ארמי-סטרטיבית על ידו, למען תנתן עזרה וסעד ליהודים בארצות
המשוחררות והמשתחררות, כמו צפון אפריקה, איטליה וכדומה ?
ג) האם ידוע מה קרה במשך החודש הזה שהשפיע על הג'וינט או על
האמעריקאן יעווייש קאמיטע לצאת מהועידה היהודית הכללית ?
(<u>מ. שרתוק</u>: הם הודיעו עוד בימי הועידה שעל כל הענין תדון האספה
השנתית שלהם, עכשיו נתכנסה האספה השנתית.) רציתי לדעת אם הצעד
הזה ישפיע גם על היחס בין הג'וינט והמגבית הארץ ישראלית הכללית.

<u>H. Szold:</u> As to the Lehman Organization. That all now has a name: U.N.R.R.A. (United Nations Relief Rehabilitation Administration). The American end of that has been established with Lehman as the head. And Lehman has his office in the State Department. Now you got at the question of administration and bureaucracy. The State Department feels that the whole question of relief and rehabilitation is something withing its province and looks with a little bit of scepticism on a new organization to be built up. The Army says that it must be the boss. And so those jurisdiction problems took a great deal of time at the beginning.

We tried to get into the thing in two ways. There was in one of the clauses of the Articles of the Constitution a referenceto an (entity), and we thought if we had a sympathetic tribunal and a little argument, we might as a Jewish Agency come under this entity. And we cabled to London to see what they could do concerning that, and we tried to do what we could. We did not get very far at Washington. The other phase was to come in as a practical matter. I went to Washington more than once to see some of Lehman's assistants and to explain to them that as a practical matter, the Jewish

Agency had the knowledge and it had the machinery, and it could provide a great deal of expert information, and we were available, and they should use us. To my sorrow I learned that before we got there, there had been a meeting with the Governor Lehman, and a number of private relief organisations, which included naturally the Red Cross too and also the Joint Distribution Committee but excluded the Zionists. So when I left the United States, we were still pursuing the matter. Hadassa naturally had an interest too. Whether we were wise or not in trying to get in on a political basis, I don't know, because in trying to get in on that basis, we may have stopped to some extent the chance of coming in on other bases. But the thing is not finished, it is being given attention. Lehman's position is quite uncertain. The United States and Great Britain had drafted a treaty, and they invited a large number of small countries to come on a basis of a completely formulated treaty, a treaty that said that there would be a United Nations ......, a Governor and a small Council, and that the Small Council would have full power. And that Council was fixed by America and Great Britain, and nobody else. When the small countries saw this document as a fait accompli presented to them, they said: What is this ? All finished already ? Holland got some Senators to protest in the Senate, and the thing did not go through. To my lawyer's view the document seems to be a framework of a really effective League of Nations if they wanted to do it or an embryo of that. Clearly any private relief agency that came in would have to come in subject as to the (objections) of the Military.

Now I gained the impression that Lehman is most unhappy. Things are not working out the way it was thought, and the State Department is gathering the reigns of the whole business, building up its own machinery. So that situation like many in a state of war is in a state of flux. I believe that there will be great things done. I am sure that they will affect our position somewhere and another. It is a matter that will certainly deeply concern us. It could concern us in the reverse. I mean, if there was a situation here in Palestine, which apparently there is not, when Palestine had a surplus either of food or other commodities which could be used, I would be very happy to report to Governor Lehman to take this into account. I talked to him, and he said: When you come back, I want to hear from you.

Now as to the American Jewish Committee's withdrawal and its attitude to the campaign, I should think it will have no effect whatsoever. One is a political matter, and the Joint Distribution Committee is administratively different from the American Jewish Committee. The fact of the matter is that the American Jewish Committee is a very important self appointed committee. You can have your own opinion about its influence and future. It may be that those who remained still in the Committee will combine with this Council of American Jewry of Rabbi Lazaron....... It may be a dangerous thing, I don't know. As to the actual figures, between the 500 delegates to the American Jewish Conference there were two of the American Committee, and they voted against the Palestinian resolution. When they came in, they said they might withdraw, so that on the actual figures it would not have much effect. It will have effect on certain people.

As to the question about trying to get the army to look after the Jews, ~~thexJewsxwerexquitexactivx~~ I don't know of anything specific that was done about that. The American Jews were quite active with reference to the Jewish position in Algiers after the Americans came in, and I think some good was done. I myself called to (the Assistant Secretary of War).

M. Shertok: I have a long and detailed letter containing a most magnificent account of a meeting between a delegation of our military units in Italy and a crowd of about 1400 Jewish refugees who are at Ferramonte, and they say that they found an American officer, a very sympathetic one, in charge of all the arrangements in that camp.

י. גרינבוים: רציתי לדעת אם היחסים שהממשלה האמריקנית התחילה לקשור עם אבן סעוד הם רק אפיזודה חולפת או שזהו ענין שעליו הוחלט כבר מזמן. ג) רציתי לדעת מדוע קבלו בקרירות כזו את נציגי היהודים הרוסים, ב"כ הועד הקיביבשבי, ובאילו השיחה שהיתה להם עם ד"ר וייצמן וד"ר גולדמן היתה חמימה הרבה יותר מאשר קבלת הפנים הצבורית, ואם יש קשר בין קבלת פנים זו ובין העובדה שנקראו חזרה למוסקבה. הם היו צריכים לפי התכנית הראשונה לנסוע מאמריקה לאנגליה, ושם היתה צריכה להערך להם קבלת פנים גדולה. והנה נקראו ישר למוסקבה ורק אח"כ נסעו לאנגליה. בינתים נתקיימה כבר בלעדיהם האספה שבה היו צריכים להשתתף.

R. Szold: On the Ibn Saoud incident I can' say anything more.

As to the two Jewish representatives from Russia, that is a long story. I thought that the reception by the American Jewry generally was rather cordial than uncordial. Great meetings were held for them. A large number of prominent persons went on the committee, among them many Zionists. Internally we had many serious differences of xxxxxx opinion and many typical Zionist discussions. On the one side there were those who said: full cooperation, public cooperation, Russia will be very important, this is a step, we want to send somebody to Russia later, and so on. On the other side there was great doubt as to the wisdom of it. There had been the execution of a couple of Jews, Alter and Ehrlich. There was the Trade Union attitude against the Communists, internal conflicts in New York particularly. A number of us felt that the Zionists should in a measure participate, some should do, but that we should not officially go too far in laying ourselves open to misinterpretations of being too closely identified with the Communists. And it was a kind of compromise. And we changed our minds two or three times. Those were two different lines of thought. But the reception was not uncordial. There was a big reception. And I think that Wise was on the Committee, and Mrs. Pool and Mrs. Loewenthal and Goldstein - more than we really wanted.

B. Locker: When Churchill was in Washington, the JTA reported one day that an American Zionist delegation went to Washington to see him. We doubted the correctness of this report. But on the other hand I received some information from Mr. Nagler who attended the Trade Union Congress in England, and he had heard that Churchill's secretary had said something to one of our friends - which I believe must be Lurie - that Churchill said during his stay at the States something with regard to Palestine. What do you know about it ?

R. Szold: No delegation went to see Churchill. Lurie did go up to Canada and did see Bracken. Now that is that. Solomon Goldmann of Chicago told me that Henry Wallace, the Vice President, had told him that he, Wallace, had had a talk in common with Mr. Churchill about our business, and it was quite favourable. And

I can quote one sentence. But I do it with great hesitation because it is what one man has said to another and to another, and now I come here and say it, and you know how it is. Things can change, and it is a very confidential statement, and I would not want any one to repeat here anything. Mr. Wallace should have said - again I qualify with all the reservations - that Mr. Churchill said to Mr. Wallace: We know now the Arabs and owe them nothing.

B. Locker: Do you know perhaps about a message given by Martin through Lurie to somebody for Weizmann ? The message was from Martin to Weizmann that Weizmann should not draw any negative conclusions out of the fact that Churchill did not see him when Weizmann came back from America, because it was just at the time of preparations for Quebeck, and it was physically impossible for him to receive him Weizmann in England.

J. Ben Zwi: I want to put some question in continuation to a question put up by Mr. Gruenbaum about the two Jewish delegates from Russia. The Waad Leumi received a telegramm signed by Stephen Wise and somebody else informing us that such a Committee was formed, a joint committee of representatives of American Zionists and of the Russian representatives, inviting us to take part as representatives of the Palestine Jews in the joint committee with a sepcified purpose and programme, to find out and to investigate the Nazi atrocities in the occupied countries and then to prepare material, a book for publication. They have mentioned 8 or 10 names representing American Jews or Zionists, and another 8 including two parhaps people from Russia and some other Americans. They put before us that we should appoint our representatives. And there was the question wehther there was not anything behind it. It was not clear where the Committee will act. Perhaps it was of no use to appoint men of Palestine. We have appointed two members of ours just to come in the matter, to find out and then to decide. The two members we appointed are in America, namely Mereminsky and Rabbi Meir Berlin. We thought they will use their common sense and inform us whether it is worthwhile to go ahead with this matter. Could you perhaps enlighten us in this respect ?

R. Szold: If I were you, I would leave it to Mereminsky and Rabbi Berlin. I think you can trust their judgment on the matter.

M. Shertok: We think you again for the opportunity given us to learn a great deal as things stand in America. This is of course the first series of meetings with the Executive and with groups or members of the Executive.

R. Szold: I hope that I may have the opportunity to come again.

[illegible]
סטינוגרמה

[illegible]
ספר 10.

פרוטוקול
מישיבת הנהלת הסוכנות היהודית לא"י,
שהתקיימה בירושלים, ביום ה-7.11.43 בתא"צ

נ ו כ ח י ם: מר גרינבוים, יו"ר,
ד"ר סנטור,
מר קפלן,
מר שרתוק,
ד"ר שמורק
מר דובקין,
מר שפירא
מר לוקר
מר בן-צבי
ד"ר גרנובסקי
ד"ר לויטרבך,
מר אייזנברג,
אבי מירן.

ע ל ה ס ד ר: שאלות מדיניות.

<u>מר שרתוק:</u> התכונה שאנחנו עדים לה עכשיו בארצות מסביבנו, התכונה המתבטאת בשיחות המתנהלות בקאהיר - זוהי תוצאה של כמה גורמים, תוצאה של גורם אחד ששרשו נעוץ במדינות הערביות וגורם שני ששרשו נעוץ במדיניות הבריטית. אני סבור שזה טבעי בהחלט מצד הארצות הערביות לשאוף להגברת כוחן הכולל על ידי יתר ליכוד ויתר תיאום ביניהן, אבל מה שצריך לעניין אותנו ביחוד, שזהו גם הכיוון המסורתי - אני אומר: הכיוון המסורתי, הכיוון שלפני המלחמה הזאת של המדיניות הבריטית, ושגורמים הנובעים מתוך מלחמה זו באו רק כדי להגביר אותה. הכיוון של המדיניות הבריטית הוא להביא לידי מכסימום שיתוף בין הארצות האלו. לשם מה? כדי לסלק שרשי הניגוד ביניהן, כדי למנוע בעדן מלפנות לכוחות אחרים, כדי להיעזר בהן ולמנוע בנסית כוחות חדשים, גורמים חדשים בתוך מעגל ההשפעה הבריטית במזרח.

כך היה הדבר מקדמת דנא, זהו הכיוון, וכיוון זה התחזק ביחוד בתקופה שהופיעו על האופק שני גורמים זרים רציניים מאד: איטליה וגרמניה, ודבר זה נמשך עכשיו.

ואני אמרתי שיש גורמי מלחמה זו, גורמים אשר הועלו על ידי מלחמה זו, באלה אשר כנראה מחייבים את אנגליה להגביר את מאמציה בכיוון זה, ואני מתכוון לאמריקה וברית המועצות.

אני מביא דברים אלה כסברה, שלא רק בעצמי הגעתי אליה מתוך התבוננות בעיניי, שמעתי אותה גם ממקורות אחרים. סברה זו אומרת:

אנגליה מעוניינת להביא את שאלות המזרח התיכון למרכז לפני שתעלינה על הפרק על איזה שולחן שהוא, דיפלומטי גדול. אנחנו מדברים תמיד על ועידת השלום, זה לא מוכרחלאיות דווקא ועידת שלום, אלא שולחן דיפלומטי גדול, אשר אנגליה תהיה מוכרחה ומעוניינת בשיתוף פעולה לפניו לבין אמריקה [illegible] וברית המועצות, זאת אומרת מצד אנגליה יש בראשמקץ להוציא את שאלת המזרח התיכון, או את שאלות המזרחי התיכון מתוך מערכת השאלות, שבהן היא תהא זקוקה לעזרתן של שתי מעצמות אחרות, או על כל פנים לא תוכל להתנגד להתערבותן.

אני חושב שזה אפשרי בהחלטלהביה, שאנגליה מעוניינת לקצין עד כמה שאפשר את השטח של השיתוף בינה ובין אחרים במידה שהיא יכולה להקטין שטח זה, עד כמה שהיא יכולה להעביר חלקים מסבך לרשותה היא, לרשותאינטרס שלה. עד כמה שזה מחליש את עמדתה בעולם היא מעוניינת להרחיב את השטח הזה, אך עד כמה שהיא יכולה להכניס לרשות שלה מבלי להזקק לאחרים – חזקה עליה שהיא מעוניינת להגיע לכך, וזהו בערך פשר העובדה שאנגליה דוחפת ומגנה ומתאמצת לקראת שיחות אלו המתנהלות עכשיו בקאהיר.

מה זאת אומרת לאחד ארצות אלו? זאת אומרת למצוא את המשען בכל ארץוארץ באותו היסוד של האוכלוסיה המופיע כמכנה משותף בכולן, ובכן היהודים בתור גורם מדיני רק בארץ-ישראל, הקופטים קיימים רק במצרים, המרונים קיימים רק בלבנון, הדרוזים – רק בסוריה, השיעים בתור גורם מדיני או הכורדים בתור גורם מדיני קיימים רק בעיראק, אבל בכל הארצות האלו – במצרים ובארץ ישראל, בסוריה וגם בלבנון ובעיראק ישנו יסוד אחד הקיים בכולן – זהו היסוד הערבי, המוסלמי, הסוני, הלאומי, מפני שהיסוד הערבי כולל גם דתות שונות, היסוד המוסלמי כולל עדות שונות, כיתות דתיות שונות; היסוד הסוני הערבי המוסלמי כולל זרמים פוליטיים שונים, מפני שיש זרמים שאצלם הפטריוטיזם הלוקאלי גובר, מפני שיש זרמים בהם התפיסה הלאומית היא רחבה יותר, היא גוברת בהם, ואם רוצים להרחיב את המסגרת, למצוא יסוד משותף לשטח רחב יותר, מוכרחים להזקק ליסוד לאומי, שהוא מרחיב.

זהו פשר התמיכה, שאנגליה תומכת בסונים בעיראק, אם כי הם רק 700,000, בשעה שהשיעים הם 1.6 מיליון; על כל פנים בעליים מסוגים. זו הסיבה שאנגליה בהידרות בסוריה תמכה בגוש הלאומי, ולא תמכה בסיעה שהבנגדר שהיא ייתה נציגת הפטריוטיזם הלוקאלי. בתוך הערבים הלאומיים

למרונים יש שני יסודים, שהיותם ערבים, שהיותם לאומיים, שהיותם נוצרים, הנגליה המכה ביסוד הלאומני. זו היא הסיבה שהיא המכה בלבנון בקואליציה של היסוד הערבי הלאומי המוסלמי הסוני הלאומני, קואליציה בינם עם אותה הסיעה בקרב המרונים המוכנה יותר מכל סיעה אחרת לקרבה עם המוסלמים. בלבנון אי אפשר לבנות אך ורק על יסוד זה, מוכרח להיות בעל בריתן ובמרץ את הסיעה הקרובה אליהם.

זו היא הסיבה שהיא העלתה במצרים לשלטון את הוואפד, את המפלגה הלאומית. זו היא הסיבה שהיא בארץ ישראל – באופן פעיל או באופן סביל, על כל פנים היא בארץ בפועל מסייעת, או היא מרשה, אבל היא מביאה לידי חידוש הנציגות הערבית בארץ ישראל.

מה הוא הנושא, על מה דנים? לפי מיטב ידיעתי אין דנים על פדרציה, וכל הכותרות בעתונות על פדרציה, משא ומתן על פדרציה הן פרי אי-ידיעת העובדות, או פרי הרצון לאחיזת עינים. בקנה מידה רחבה ענין הפדרציה ירד לגמרי מעל הפרק, ובענין זה עיראק שניסתה לצאת בהתקפה, באופנסיבה פוליטית בהצעה אחורה, לא מצאה אוזן קשבת. במידה שעומד ענין הפדרציה על הפרק זו היא פדרציה של סוריה והלבנון, אולי גם עבר הירדן, זה אולי מופיע, אך לא כדבר מעשי, זה איננו עומד על הפרק כנושא לשיחות, כנושא למשא ומתן.

עד כמה שאני יכול לעמוד לפני ולפנים מתקבל הרושם שמה שעומד על הפרק זו היא יצירת חזית משותפת, חזית מאוחדת של ארצות ערב לקראת העתיד הקרוב, זאת אומרת שום איחוד מדיני אדמיניסטראטיבי של הארצות האלו, אבל יצירת מעין ברית רחבה, להכין דעת הקהל של הבריות לתופעה מדינית משותפת, להופעה משותפת של ארצות אלו, זאת אומרת שזה יכול להביא לידי יצירת קואליציה גדולה של ארצות אלו, של ארצות ערב, זה יכול להתבטא בזה, שאם יש איזה ענין מדיני רציני העומד על הפרק בארץ אחת, היא מקבלת את עזרתן של יתר הארצות, היא יכולה להשען על תמיכתן המוסרית המדינית. אין ספק שהתלכדות זו עומדת לבוא לעולם תחת כנפיה של האימפריה הבריטית.

אם כן, זהו דבר הנתקל בכמה וכמה מעצורים, זה נתקל בניה בכמה וכמה מעצורים ענייניים של שאלת הריבונות, שאלת ההגמוניה, מי יהיה הראשון כאן, ולעת עתה מצרים ממלאת כאן את התפקיד המרכזי והשיחות מתנהלות בקאהיר, זאת אומרת ראש ממשלת מצרים הוא הזמין אליו משלחת-משלחת, היו לו שיחות עם ראש ממשלת עיראק, עכשיו לו שיחות עם המשלחת הסורית,

כבראש המדינה לו שיחות עם משלחת לבנונית, ויש להניח שתבוא נציגות מארץ-ישראל שגם לה המדינה שיחות.

היה נסיון להתחיל משא ומתן בזה גם עם איבן סעוד, והנה כאן בא איזה עיכוב. אני אמסור את הידיעות העובדתיות שיש לי על עיכוב זה, אך אני רוצה קודם להתעכב על מהותו.

ישנה שאלה מי היא המדינה הראשה בכל המזרח הזה? ברור שמצרים רוצה למלא תפקיד זה. מצרים אין לה כל כוונה שהיא - לאידך מצדה תהיה מתנגדת בתוקף לכל רעיון איחוד דראמאטי שמצרים תהיה חלק ממנו, היא איננה רוצה להעמיס על עצמה את האחריות למדינה, והיא איננה רוצה לצמצם את הריבונות שלה, את הריבונות המוחלטת של כל אחד ואחת מהארצות הנכנסות למדינה, של החלקים המהווים את המדינה, אבל מצרים לגמרי איננה מתנגדת, שהארצות מזרחה לה, אולי בעתיד גם הארצות מערבה לה, תתרכזנה מסביבה, תראינה בה את כוח המשען העיקרי. זהו היחס של מצרים, ואת זאת היא עושה עכשיו כאילו מתוך ברית עם אנגליה, יש לה משען גם נגד אנגליים. זה יכול רק לחזק אותה בתביעותיה אם היא יכולה להשען על הארצות המסובבות אותה, זה עושה אותה לפופולארית מאד בקרב הקהל הערבי. אמת אם היא עושה זאת לשם כיבוד או לשם התרברבות - זה לטובתה. יכול להיות שיש מיסתר אחר המעסיק אותה. יש אופוזיציה נגדה המאשימה אותה, שהיא איננה דואגת לענין של האחדות הערבית, היא רוצה להוכיח שהיא כן דואגת. יכול להיות שיש אופוזיציה המתנגדת שמסבכים את הארץ באירועים שונים, יש גם כאלה, והיא מכה את האופוזיציה הזאת בזה שהיא מוכיחה שדבר זה מרים את קרן האיסלאם, קרן אומות המזרח וכך הלאה.

יש אינטרסים של הממשלה, או של האיש העומד בראשה, זה מחזק את מעמדו.

מתקבל על הדעת שזה איננו נעים לחובו של איבן סעוד. מתקבל על הדעת שאיבן סעוד מבין, שכל זמן שארצות ערב לבסוף נפרדות זו מזו, יש שאלה של השפעה מוסרית עליונה, אז הוא יכול למלא תפקיד עליון זה, אך אם תהיה ברית מאורגנת יותר, אז מקומו לא יכירנו בתוך מרכז ברית זאת, כי זו היא מדינה לא מודרנית, נתוקה מקוי התחבורה העיקריים עם אירופה, חיבורה רופף יותר.

ידוע לי ממקורות, שאין להטיל ספק באמיתותם, שבשלב ידוע באה הפסקה במהלך השיחות בין ראש הממשלה המצרית ובין בא כוח אבן סעוד במצרים. דבר זה גם נתפרסם בעתונות, ואז הנציגות הבריטית שאלה את

הממשלה המצרית, בקשה לקבל ידיעות על הנעשה, ומיניסטריון החוץ המצרי ענה שסלע המחלוקת העיקרי הוא בשאלת ארץ-ישראל, שבא-כוח אבן סעוד אסמך על מכתבו של אבן-סעוד אל הנשיא רוזוולט וגם על הראיון של אבן-סעוד לנציג העתון "לייף", והוא סיכם דעיונות - שהם לדעתו רעיונות המלך, שאין לדעת המלך לטענה היהודית ביחס לארץ-ישראל שום תוקף היסטורי או הוסרי, הישוב היהודי בארץ-ישראל אין לו שום מעמד קיבוצי, אין לו שום סטאטוס קולקטיבי, ואפשר לתת לו רק זכויות כאלו שממשלה ערבית עצמאית לפי ראות עיניה תמצא לנכון לתת, אבל לא שתהיה לו זכות לקבוע, אין לו זכות־לקבוע, זו היא שאלה פנימית של הממשלה הערבית.

כזאת היתה הצגת השאלה על ידי בא כוח אבן סעוד.

לגמרי מדין וחשבון של מיניסטריון החוץ המצרי. ראש ממשלת מצרים, שהוא גם מיניסטר החוץ, ענה שמעולם מגדם במשך 25 שנים יצרה עובדה מוגמרת. לפי דעתו אין להתעלם ממנה. גוצר "מאיים אקומפלי", זה לא יהיה ריאליסטי להתעלם מעובדה זו, זה לא יהיה מציאותי להתעלם מעובדה זו, לנקוט עמדה של סירוב מוחלט לקבוע תקנות מיוחדות לבטחון הישוב היהודי. זה עלול לדחות את הקמת העצמאות הערבית ולהאריך את תקופת הפיקוח הזר. (גרבובסקי: עצמאות בארץ-ישראל? שרתוק: כך צריך להבין).

בא כוח אבן סעוד אמר שהוא נתן ביטוי לדעות שהמלך כבר הביע בהזדמנויות שונות, הוא אמנם לא קבל הוראות מיוחדות למקרה זה, אלא זו היא דעתו של המלך בשאלת ארץ-ישראל, וזאת הוא אומר על יסוד ולאור הודעות שהמלך אבן סעוד מסר בעבר, אבל הוא עוד ישאל את המלך וימסור תשובתו.

ממקור אחר אני שמעתי כאילו המלך אבן סעוד הודיע, שהוא מתנה שני תנאים להשתתפותו בכל ה"עסק" הזה. תנאי אחד הוא, שלא יהיה שום מעמד מיוחד ליהודים בארץ-ישראל, צריך להבין את הכוונה באמרו שלא יהיה שום מעמד מיוחד שזה מתכוון למעמד לפי הספר הלבן, בספר הלבן יש ליהודים מעמד מיוחד, מיעוט, זכויות של מיעוט, הגנה, יש גם איזו הבטחות, והבטחות יכולות להתפרש כנציגות בשלטון במיכסה מסוימת, לזה הוא מתכוון.

תנאי שני: אם ידובר על הליטות, צריך שיהיה ברור שעל כסא הליטות יכול לשבת רק אדם שבעורקיו נוזל דם ערבי ט... זה איננו רמז, אלא זה הטלה מכוון במלך מצרים, מלך מצרים שהוא מתגאה בגרמני ומתגאה אלבני. הסבא שלו היה בגראל בצבא נפוליאון, והוא בשאר

המצרים, וקיבל משרה אצל האדיף, והוא ידוע אצל המצרים כפוליטיקאי ממש, זאת מצד אחד; מצד שני הוא אלבני, כמדומני, על כל פנים אין שם דם ערבי.

זאת מסר לי מצרי, המקורב מאד לערבים. שאלתי אותו אם הוא אינו סבור, שכל ענין הרדיקאליזם המופלג של אבן-סעוד בענין ארץ-ישראל אינו בא לשמה, אלא הוא מחפש לו תואנה להצדיק את אי-התערבותו. הוא אמר לי, שזה בהחלט כך. היה חשוב יותר אילו היה הוא מביע דעה זו, אך הוא לא הביע את הדעה ביזמתו הוא. גם אם הדבר כך אין להתעלם מהמשקל המדיני של העובדה שאבן-סעוד נקט עמדה זו.

מותר לי לאמור שזו היא העמדה שאיתה לי כל השנים, והדעות הרווחות אצלנו [illegible] קשורות יותר אצל אבן-סעוד מאשר אצל אחרים, זה מחוסר כל יסוד ושחר.

אף על פי כן אני מציין גורם זה כמכריע [illegible], זה על כל פנים סותר את [illegible].

גורם אחר מכריע זו צרפת. ברור שהדבר מכוון לעקירת צרפת, לעקירת השפעת צרפת מסוריה ומלבנון. מצד צרפת המעשית היא כל הזמן דפיטיסטית לגבי סוריה. היתה הנחה שלא יוכלו לשמור על עמדתם בסוריה, היתה התקוות בלבנון שבי, בלבנון יצליחו לשמור על עמדתם, והנה באו הבחירות, בבחירות נקטו האנגלים קו ברור בתמיכת קבוצה מסוימת לאומנית שהיא נגד איסור המארוניים הרוצים בלבנון עצמאי, בהתאם לזה היתה התמיכה.

מדוע קרה הדבר כך? לנו היתה ידיעה שבשלב האחרון של הקמפניה שם נתקבלה הוראה מקאסרן לוותר בנקודה זו. יכול להתקבל על הדעת ספ"ם אצל צרפת המעשית, זאת אומרת אצל צרפת שתהיה עומדים על הארץ ענינים חיוניים יותר, ואם תלויים עוד בנם, כאשר ענין צרפת בסוריה ולבנון הענינים הם צרפת זקוקה מאד לעזרת אנגליה, עזרת אנגליה כלפי אמריקה. אנגליה היא יותר אוהדת את צרפת המעשית מאשר אמריקה, ולא מן הנמנע שהיה לחץ ידוע מצד אנגליה, ושקל היא תמורה משאר אחר לוותר בלבנון.

אני יודע למשל, זאת שמעתי כאשר הייתי בלונדון, כאשר עזבתי את הארץ אז בסוף נובמבר שנה עברה, היה המצב כזן שלא התייצבה בחירות בסוריה. הצרפתים אמרו שלא תתייצב בחירות כל זמן המלחמה.

בזמן היותי בלונדון נודע לי שמתכוננת בחירות בסוריה, נודע לי גם איך הוחלט הדבר. שמעתי ממקור נאמן למדי, שהדבר נקבע בשיחה בין צ'רצ'יל ודה-גול. אני מתאר לי שצ'רצ'יל איננו זוכר את הדברים האלה, אבל כאשר הוא רואה את דה-גול מכינים לו רשימת הענינים שהוא צריך לעמוד עליהם, הוא מוכרח לזכור שהדברים יתיישבו, ואמרו לו שהוא מוכרח לפעול שמתכוננת בחירות.

הנסיבות היו אז שהיה עוד קונפליקט בין דה-גול ושירו, זה היה עוד בימי גמליין ותמיכה גלויה של אמריקה בו, אי-אהבת אמריקה כלפי הצרפתי ובדה-גול, אז אני מתאר לי שהיו נימוקים מספיקים לדה-גול לוותר בענין זה לצ'רצ'יל.

זו היא בשבילנו גם כן עובדה בעלת משקל מדיני רב, זה מציין לא מעט, אבל אני שמעתי גם גירסה אחרת ביחס להוראה זו של קאטרו.

שמעתי גירסה שזה לא היה ולא נברא, והאנגלים המציאו דבר זה כדי ליצור מבוכה בארץ. ענין זה של הוראה קאטרו שלא בלבנון בשעת הבחירות את תפקידו של מכתב ויגובייגה. מה שברור על כל פנים שכסף רב הוצא בבחירות אלה, לא רק כסף זה, כי אם גם כסף מקומי. בעל הון אחד בלבנון שהוא שותף של חברה ארצישראלית ויש לנו יחסים מקורבים עם חברה זו, והדבר ברור לנו, הוא הוציא בבחירות אלה 60,000 פונט סטרלינג, הוא בלבד.

אני רק רוצה לומר לכם שבשלב מסוים פנו אלינו בשם קבוצה ערביים שהם מוכנים להלחם נגד הממשלה, והם שלחו אלינו איש בהצעה שנשלח 5,000 פונט להציל את המצב. המתווך שלנו אמר כי גם 2,5000 פונט יספיקו. כאשר ישבנו במחלקה לשקול את הענינים, החברים שלנו הבקיאים במצב אמרו שזה לא רציני, בשורה כסף אנגלי וצרפתי 5,000 לירות שלנו לא יכריעו. האופוזיציה מגיעה להרבה מאות אלפים לירות מה שקלו הבחירות. היו אנשים מארץ-ישראל ביום הבחירות והם ראו שעמדו אנשים עם שקיקי זהב ליד הקלפי וחלקו הזהב לבוחרים.

אמנם ממשלה זו נמצאת במצב מסובך מאד. בראש הממשלה עומד מארוני אחד, שהוא בעיני המארונים הלאומיים קווייזלינג, הוא בעד שיתוף פעולה, בעד אסימילציה כלפי הערבים. הוא נשיא הרפובליקה, ידידיו דאגו לפרסם את ההכרזות שלו.

הוא נסע למצרים, ראה את נחאס, נפגש עם ג'מיל מארדם, הוא הכריז זאת הכרזה מוחלטת, וכפי שאמר לי ידידנו הראשי, שהיא גם

מועמד לנשיאות, אחר כך כאשר הוא ראה את התגובה אותה הוא הסתלק, אפילו לא בא לישיבה שבה בחרו את הנשיא, לא רצה לבחור בזיון. זאת הוא אמר לי. הוא סיפר לי איך הוא מסביר כלפי האנגלים והמצרים את הכשמר: אתם רוצים שיהיה לי כוח בלבנון, אם אני בעל בריתכם לא יכול להיות לי כוח, ולא יהיה לי כוח אם ידעו שאני בעד איחוד, אם ידעו שאני בעד עצמאות יהיה לי כוח. הוא הלך לבחירות בפרוגרמה של עצמאות גמורה. הוא הכריז גם אחרי הבחירות על עצמאות גמורה, כי דעת הקהל היא בחלק הגדול בעד עצמאות גמורה, ומי שרוצה בתמיכת דעת הקהל הוא מוכרח להתחשב. הוא מוכרח היה להצהיר הצהרות כאלה.

לעומת זאת הסורים, שהם מביטים את המצב המציאותי בלבנון, כפי שהסביר לי מיניסטר החוץ שלהם ג'מיל מארדאם אומרים: אנחנו איננו מעוניינים לדחוק את הקץ, כי זו היא הממשלה היותר טובה שאנחנו יכולים לקבל, הממשלה הטובה ביותר לגבי שיכולה להיות בלבנון. אם אנחנו נדרוש יותר מדי ממשלה זו – הממשלה תפול, היא תאבד את עמדתה, ואז תבוא ממשלה גרועה יותר. אנחנו מוכרחים להסתפק במועט.

ג'מיל מארדאם אמר: לפני עתה שינו ברית מכס, בעצם היא היתה קיימת גם קודם, אך קודם ההנהלה היתה בידי הצרפתים, והצרפתים היו מחלקים את ההכנסות, ואם היו משאירים בידיהם חלק הגון, עכשיו לבנון וסוריה מקיבל הנהלה משותפת, והם מחלקים ביניהם את ההכנסות.

אך יש סימנים שמתחילה ריאקציה מצד הצרפתים לשיטה זו של ותרנות ושל כניעה. יש כמה סימנים לדבר מעכשיו. בעצם אישים האלה יש משבר בלבנון, שיכול להביא לידי נפילת הממשלה. שם ראש הממשלה הוציא חוק, או רצה להוציא חוק הקובע שהשפה הרשמית היחידה היא השפה הערבית, שאין צורך באישור הנציגות לכמה דברים וכדומה. בא כוח צרפת בסוריה דרש לעכב זה לימים אחדים והוא טס לאלג'יר לקבל הוראות. הוא חזר בהוראה לא להרשות זאת בשום פנים ואופן, וישנה מודעה של הנציגות, מודעה נגד הממשלה. בעצם ישנו כבר משבר.

אצלי ביקר גבריאל צרמה, שליח דה-גול לסוריה מאיזו נסיעה של סיקור. לדבריו אמר לו דה-גול: המצב בארץ-ישראל הם עושים עם היהודים. הוא מספר שהם תולים תקוות גדולות בתמיכה רוסית. היחסים בינם לבין רוסיה הם הרבה יותר קרובים מאשר בינה ובין איזו מעצמה אחרת. הוא מספר שהרוסים הוצעה לעניני חוץ ותיכון באלג'יר,

יבוא וישינסקי כבא-כוח ברית המועצות; לדבריו זהו מספר שלוש בברית המועצות, והוא בא בידים חפשיות לגמרי, והוא לא יפגר בשום כנגיות קודמות, וזה יחזק מאד את מעמדה של צרפת.

הוא גם סיפר לי שעכשיו יש תסיסה רבה בקרב בעלי ברית הזעירים: יוון, יוגוסלביה, הוא הזכיר גם את בלגיה, שהם כולם מלאים דאגה וחרדה לעירון שמולכים בו האנגלו-סאכסים, והם מבקשים להם משען, ושזה דוחף אותם להתרכז סביב צרפת, כך שהוא תאר תמונה של קואליציה אנטי-אנגלו-סאכסית שמקיפה כמה מארצות הקטנות, ושלב יותר עליון היא צרפת, ושלב עוד יותר עליון היא ברית המועצות. הוא לא גיבש הדברים באופן כל כך מפורש כפי שאני עושה עתה, אבל זה היה מובלע יוצא מתוך דבריו.

שמעתי גם בקאהיר שאחד הדיפלומאטים הצרפתים שבקר שם דבר בחריפות יוצאת מן הכלל נגד אנגליה וגם כן העלה מאד על נס את ברית המועצות בתור גורם-מכריע בעניני המזרח התיכון לעתיד הקרוב. לפי גירסת זר צרפתי זה, שהוא נמצא בעצמו במוסקבה, המגמה שרוסיה איננה מכירה בשום סידורים של ספירות השפעה במזרח. רוסיה רואה את תורכיה, סוריה, עיראק, איראן ואת ארץ-ישראל ואת מצרים – גם מצרים בתוך זה – בתחום שלה.

עוד דבר שנודע לי בקאהיר, שכאשר הגיעה המשלחת הסורית בקאהיר נתקבלה שאלה מהנציגות הצרפתית: עובר זה מה טבעו, מה ההזמנה הזאת, האם ההזמנה היא בריטית, האם אנגליה עמדה להכניס אתם למשא ומתן, אם יהיה משא ומתן בזה אז צרפת צריכה להשתתף, והם מזכירים לאנגלים את ההצהרה של צ'רצ'יל, שבה נאמר, כי בכל סידור שיהיה בסוריה שמור לצרפת מעמד של מדינה אירופאית ראשה שם, ושמעתי שמכתב זה נוסח בחריפות. התשובה היתה קצרה מאד, נאמר: אנחנו לא הזמנו את המשלחת הזאת, ולכן יתר השאלות אינן במקומן.

בשיחות בין גיאום והסורים, גיאום הציג שורה של שאלות לסורים והסורים ענו: מה המשטר בסוריה, מה הקשר בין סוריה ולבנון, אחרון: שאלת ארץ-ישראל, עבר הירדן, [illegible] והשאלות נענו על ידי ראש הממשלה, מיניסטר החוץ ועוד מיניסטר אחד, אינני זוכר מי היה זה, אך לא הנשיא. אחרי שהוא גמר, קבל תשובה על כל שאלותיו, חשב שבזה נגמר המחזור הראשון של השיחות, אך הם אמרו שהם רוצים לשאול

שאלה, ואם שאלו: מה היא עמדת בעלי הבריתא, שמגרים זרועה בקשריה אתם, לכל השאלה מזאת של התדות ערביה, ואם אפשר יהיה להשען על עזרתם של אנגליה נגד הפרעה בעל הסיכסוך הזה, על זה אמר ג'יהאם שהוא צריך לשאול.

עכשיו בנוגע מהזדר זה של השיחות. הסברה היא שבקרוב יסעו, אם הענינים בלבנון לא יסתבכו, אנשי הלבנון למצרים, ובינתיים יש משא ומתן אינטנסיבי ביותר על הקמת גאיגות ערביי ארץ-ישראל, ולא מן המנע שיבואו לידי פשרה, ואז תהיה משלחת ארצישראלית במצרים. אין בזה כל ספק.

לבתחילה היה ויכוח גדול בין ג'יהאם ובין גורי סעיד. הויכוח היה גם על תוכן הענינים וגם על צורת המשא והמתן. גורי סעיד הוא מכסימליסט. הוא רצה שהגרעא יהיה באמת סידור פידרטיבי, איחוד. ג'יהאם אמר: זו צריכה להיות איזו ברית כללית, אבל היה גם ויכוח על היקף המשתתפים. גורי דרש השיתוף של נציגי כל הארצות הערביות. ג'יהאם אמר שהוא יכול להסכים רק לשיתוף נציגי המדינות הערביות, ארצות שכבר הגיעו לעצמאות. הוא אז מוציא מהכלל את סוריה, הלבנון וארץ-ישראל. בינתיים הוקמו ממשלות לאומיות בסוריה ובלבנון. לפי ההגדרה הקודמת של ג'יהאם ארץ-ישראל אינה באה בחשבון, אבל כאשר הוא קבע את ההגדרה הדבר חל על שלוש ארצות, עכשיו הוא חל רק על ארץ אחת, זה מחליש האוה זה שקבע ג'יהאם, זה מחזק את טענת הארצישראליים להיות מיוצגים.

היתה שמועה על ביקור משלחת מארוקנית. לא בירדתי שאלה זו במצרים, היות ועבין המערביים לא ברור לי לא בירדתי שאלה זו. תימן זו היא לעת עתה המדינה היחידה שלא נענתה להזמנה, מקווים שהיא תיענה, אבן סעוד נענה, אך בשיחות חל עיכוב.

המכשול השלישי זה אנתבר, וזהו מכשול רציני מאד. המכשול הוא קודם כל בזה, שאנתבר היסוד המדיני המושרש היחידי שאינו בשום פנים ואופן ערבי. אין לנו "אח במקרא" של המזרח התיכון מבחינה זו. מפני שחשובים גם המ׳ מוסלמים, גם המארונים מדברים ערבית, ויכולים לראות את כולם כחלק העולם הערבי, מה שאין כן אנתבר, ואנתבר עצם בגרון, ויש לראות את הדחיה הרציבית החלה כתופעה הנובעת מתוך הרקע שאני תארתי לפניכם.

ובכן מה היא הדרך, הדרך של האנגלים לאחדות ערביות אי-אפשר להכניס את ארץ-ישראל לתוך המסגרת באופן יקיל ומעשי אתגר בתוכה,

על מנת שארץ-ישראל תהוה יסוד, משען נאמן לאחדות הערבית. דבר זה הוא בלתי אפשרי. מכאן לדעתי, כך אני מבין, יש סבורים שמכאן אין הרעיון להוציא אותנו מהמסגרת. לא לחפש הפתרון בדרך של השיתוף שלנו בתוך המסגרת, אלא להוציא אותנו מתוך המסגרת.

אלה הם אותם הדברים ששמעתי מפי מוסין, שהוא שם אותם בפי גורי. אני חושב שהם יותר מבטאים את דעתו של מוסין מאשר את דעתו של גורי: אם אתה מחפש מוצא לארץ ישראל היהודית, אתה צריך להיות מוכן ליצור שיתוף בין ארץ ישראל יהודית והארצות הערביות.

גורי הולך בדרך זו. הוא רוצה שהמסגרת המאוחדת תהיה ערבית טהורה. כיון שהוא עומד בפני העובדה – אומר מוסין – שאתם נמצאים כבר בארץ-ישראל, הוא מוכן לעשות ניתוח, לחתוך אבר מגוף זה, וזה יהיה לכם לנחלה, והמוצא הוא שהחלק הנשאר הוא יהיה ערבי טהור. גם המטרה שלנו היא שמירה על כל הענינים בה, על כל פנים מטרה נוספת, מטרה שהיא ילידת מצב המלחמה, זאת אומרת להעמיד סדים בפני התערבות אמריקה וברית המועצות.

מטרה זו לפי הסברה מביאה לתחית החלוקה. זאת אנחנו שמענו ממקור ערבי. אני קובע שאנחנו עומדים בהתחדשות רעיון החלוקה. אנחנו שמענו אינפורמציה רבה על זה.

אנחנו שמענו הסברה כזאת ממקור ערבי, שלדבריו הוא מסר לנו מה שהוא שמע מפי אחר: מדוע עכשיו החלוקה היא בשבילם פתרון? נדמה לי שאני מסרתי זאת בהנהלה. שם נאמר: אם לא חלוקה אז בצורה זו או אחרת מנדט, אם מנדט זאת אומרת משטר בינלאומי, זאת אומרת התערבות של גורמים אחרים, מקום לגורמים אחרים להתערב, לשאול שאלות, להביע דעות, להשתתף בהחלטה, כדי להעמיד סדים בפני זה דרושה עצמאות, באים לידי מסקנה שאי אפשר לתפוס את ארץ-ישראל למדינה אחידה עצמאית, ובכן הפתרון הוא חלוקה. אם עושים חלוקה יש שתי מדינות. עם כל זאת יש לאנגליה הרוח, על ידי זה נכנס הדבר לענין של רשות היחיד של אנגליה ולאחרות אין מה לאמור.

אני רוצה להוסיף שבקרב הערבים אפשר לשמוע דעות המבטלות תכלית ביטול את כל הענין הזה של כל השיחות האלו, הן מסמנות מאד את דמותו והן אומרות: כל זה רק דיבור, שום דבר/מעשי לא יצא מזה.

גם מצד האנגלים הדעות הן שונות, לא קל לעמוד על המדיניות האנגלית בענין זה. אני יודע עובדה שקצין בריטי בגובה מאד במזרח בשיחה עם עתונאים אנגלים, ובשיחה פרטית אתם, שלא היתה מיועדת לפירסום, שיחה שהיתה מכוונת לאוריינטציה ולא לפירסום, על הזמן "שעף על ראשם ערבבים", זאת אומרת שלא ישלו את עצמם, שלא ישלו את קוראיהם לשוא, שהענין רחוק מאד, שהענינים קשה מאד, שאין בזמן שיצא מזה דבר מה, שאין לסמוך על זה. יש מרחק גדול, יש הבדל, יש קשיים חמורים מאד בין הארצות וכו' וכו'.

אני מבין אם אני אומר את דבר הזה כלפי חוץ, אם אני רוצה להעיר לאנגלים על החשש שהם יוצרים, שהופיע במיזמה ערבית, שאנגלים עומדים תחת הלחץ של הערבים, והם מוכרחים להיכנע, אבל אם דבר זה נאמר בשיחה בין אנגלים לבינם, בשיחה שאינה מיועדת לפירסום – אינני יכול לשלול לגמרי את אמיתותם, את כנותם של הדברים, ויכול מאד להיות שהאנגלים מנסים ללכת בדרך זו, אבל הם אינם בטוחים בשום פנים ואופן שיצליחו, ואינם רוצים שהקהל יקבל חינוך שזוהי דרך המלך, ואם זה לא יצליחו המדיניות הבריטית הרבה נחלה מפלה ניצחת.

אך לדעתי כל מה שאנחנו שומעים ורואים פה בקשר עם מה שאנחנו שומעים מלונדון, ואני בטוח שמזמן שלוקר עזב את לונדון יש נתחדשו דברים. אם לשים לב לעובדה שבשבועות האחרונים של שהותו באנגליה נתחדשו דברים, שמסופר על השיחה עם אמרי, שמסופר על השיחה עם סטייבלי, שמסופר על ועדת הקבינט, כאילו הדברים נתעוררו מתרדמתם, יש להניח שזה במשך, ואם מטלגרפים לנו שמתקיימות שיחות אישיות חשובות – זה מקשר אצלי עם הדברים האלה, זה מקשר אצלי עם הסברה ששמעתי אותה בקאהיר, והדבר מנוסח כך: האנגלים מעוניינים להביא את השאלות התלויות ועומדות של המזרח התיכון לידי פתרון בזמן המלחמה, בטרם יגיעו לאותו המצב אשר שם יצטרכו לדון על כל העניינים עם אמריקה וברית המועצות.

אני רוצה להוסיף שענין ברית המועצות תופס יותר ויותר מקום במחשבותיהם של המדינאים הערבים. ביום שהייתי בקאהיר קראתי חליפת מכתבים בין נחאס ומאיסקי, לבביות כזאת, השתפכות נפש כזאת, התפעלות כזאת – איני יכול לתאר לעצמי גדולה מזאת באיזה ימים שהם מצד נחאס. קראתי זאת בערבית. אם אנחנו נזכור שעוד לפני המלחמה לא נתנו לליטבינוב לדרוך על אדמת מצרים, וכל שידולי הצירות

הבדיפיא לא גורילו, הוא היה מוכרח לטוס דרך המזרח הרחוק, אין להאמין למראה העתונים אם קוראים דברים כאלה. שמעתי זאת גם מגודי וג'ימאל מארדאם.

<u>מר קפלן:</u> הרי גם האמריקאים יושבים במזרח הקרוב, האם יושבים הם בחיבוק ידים?

<u>מר שרתוק:</u> לא אוכל לענות על שאלה זו, אין לי די חומר לענות תשובה מבוססת. כדי לשבר את האוזן אוכל לאמר לכם, שדברתי עם מצרי אחד שביטל תכלית ביטול את כל הענין.

אני אמרתי: אתה שומע אצל הערבים, בין הערבים דעות אנשים שמבטלים זאת. אחר כך אמרתי שאני שומע זאת מאנגלים. רציתי לבוא לידי מסקנה: לא צריך להיות חלקנו עם המבטלים. אם זה לא יעשה מבנה מדיני מסוים דבר קיימא, אם זה רק ענין של שיחות ופגישות, זה יגדיר עובדות מדיניות, עובדה של התלכדות, של ריכוז העולם הערבי, זו היא הגברת המשקל, זה רק מבליט הדבר שמתחבר אגב מה שמתחולל בינתיים במזרח. אנשים נתקלים במציאות זו כמו בקיר ברזל. יש עצם בגרון שאי אפשר לבלוע אותו ואי אפשר להקיא אותו. על ידי כך גם מובנו, משקלנו המדיני יוצא מתקוה אל הפועל, אין לזלזל בזה מה שנעשה אצל הצד שכנגד.

אותו מצרי שביטל ערך הדבר אני התווכחתי אתו, אני טענתי להיפך והוא טען לשלילה. הוא אמר לי: בראשד יש אן-ערבי מובהק מקדמת דנא, עכשיו הוא באמת משוכנע שהמדיניות שלו התחזקה, אך פעם הוא היה קול קורא במדבר, והוא ניסה לכבוש את זאגלול למדיניות זו, לרעיון זה, הוא רצה לשכנע אותו שהוראשד צריך להכניס את ראשו לענין האן-ערביות, וזאגלול שלא קבל את דעתו אמר לו: ענה לי על שאלה חשבונית פשוטה, כמה זה אפס פלוס אפס, הרי זה אפס, וכמה זה אחד ועוד אחד ועוד אחד, הרי הם שלושה, זה הוא המצב שלנו, אנחנו עכשיו אפסים, מה בצע אם כל האפסים יתאחדו, אך אם כל אחד מאתנו ימשך לאחד למספר, ואם אנחנו אז נצטרף נהיה למספר.

שיחתי עם ג'ימאל מארדאם – ראיתי אותם פעמים-שלוש בתקופת שהית אוסוזיצינבר. הוא הביע רצון להפגש אתי. לא ראיתי אפשרות לא להיענות לענין הזמנה זו, אף על פי שלא תליתי כל תקוות בשיחה כך הוא. לא היה בה שום דבר מלבד עצם קיום השיחה והידוק הקשר. הוא פתח בשאלה אם יש עכשיו תקוה שאנחנו וערביי ארץ-ישראל נבוא לידי הסכם, והוא סבור שאם לסלק את הקצונים משני הצדדים, אז המתונים בשני

המאבק יכול להגיע לעמק השווה. כי בעצם הקיצוניים משני הצדדים; הקיצוניים היהודים הם אלה האומרים שצריך לגרש את כל הערבים ולרשת את הארץ כולה, הערבים הקיצוניים הם אלה האומרים שצריכים לגרש את כל היהודים, לזרוק אותם הימה, אבל כאשר נכנסנו יותר לעובי הקורה, ואתה מתחיל לדבר על הספר הלבן, ומגלה לדבר באופן מפורש לזכותו של הספר הלבן, אם היהודים יבואו לידי הסכם על בסיס אחר, הוא מוכן להסכים, אלא הוא אמר: הנה הספר הלבן, אמנם היהודים דחו אותו, גם הערבים דחו אותו, אך בכל זאת אולי הספר הלבן הוא הבסיס. אמרתי לו שזו היא טעות להביא את הספר הלבן כדבר מה העומד לצרכינו ויכול לשמש בסיס ולהביא אותנו לעמק השווה.

אמרתי לו: השאלה איננה רק בין היהודים ובין הערבים. ספרתי לו מה שגורי אמר, זו היא שאלה שיש לה השתעפויות בינלאומיות מרחיקות. ייתכן שאנחנו נגיע לידי עמק השווה, אך זה תלוי במעצמות הגדולות מה הן תפסוקנה בענין זה.

הוא אמר: כן, מובן שהשאלה לא תוחלט מחר-מחרתיים, אבל כדאי היה לחשוב מעכשיו. והוא אמר שאצלם יש שתי השיטות לגבי ארץ-ישראל. אחת אומרת שארץ-ישראל יכולה להשאר ארץ נפרדת, ארץ עומדת לבדה, ואז יש בה יהודים ויש בה ערבים, הם מהווים יחד מדינה אחידה לפי הפרופורציה שלהם, זאת אומרת לפי הפרופורציה הקיימת.

השיטה האחרת אומרת שארץ-ישראל מתאחדת עם הארצות השכנות, ואז היהודים בארץ ישראל מקבלים אבטונומיה רחבה מאד בחלקים שהם שם הרוב.

ובכן – אמרתי לו– לגבי הכרחי מספר הרבה יותר גדול והכרחי שטח יותר גדול בהרבה, ולשם זה נחוצה לנו עליה גדולה בארץ ישראל, וזהו בעצם הכל, וזה לגבי ענין של חיים. זה נחוץ לנו כדי לחיות. ומה שאתה מציע לנו זהו שאנחנו עכשיו מיעוט בארץ ישראל ואנחנו נתחייב להיות מיעוט עוד יותר קטן בשטח עוד יותר גדול, ואתה שוכח שאם גם נהיה רוב בארץ-ישראל אנחנו נישאר מיעוט בשטח הגדול.

כן, הוא אמר, שמע – אתה לא תמצא שום מדינאי ערבי באיזו ארץ שהיא שיסכים – אנחנו דברנו גרמנית – מרצונו החפשי לזה שאתם תהיו רוב בארץ-ישראל. אם זה יבוא בכוח זהו דבר אחר, אך אם מדברים על הסכם – בהסכם זה לא יהיה, שום מדינאי ערבי לא יסכים לזה שאתם תהיו

ארוכה. עמדתי אתו על שאלות העיתונות, איזנעקרן יכול להיות לבו גם אנחנו נמצא בארץ-ישראל, הוא לא נכנס לשיחה זו מצדו, לא עלה על פסים אלה של השיחה.

הוא התחיל להבין שהוא מבין היטב את הקשר שלנו לארץ-ישראל, אבל האם לא נכון שאילו אותם המאמצים שהשקענו בארץ ישראל היינו משקיעים אותם באיזו ארץ אחרת, היינו מגיעים תוצאות גדולות יותר. אמרתי לו שעשינו מאמצים אלה רק משום שזו היא ארץ-ישראל, בשום ארץ אחרת לא היינו מגיעים למאמצים אלה, יש משהו בקשר בין העם היהודי וארץ-ישראל מה שאין כמנה שבין העם היהודי וארץ אחרת. הוא כאילו הבין את דברי, אך הוסיף: רוב הסכם אי אפשר. נשאר בקשרים, אמרתי לו: אדרבא. הוא הזמין אותי לבקר בדמשק, אני הזמנתי אותו לבקר בירושלים, ונפרדנו בידידות.

<u>הישיבה ננעלה.</u>

סוף

ארכיון [illegible]	פרוטוקול ישיבת הנהלת הסוכנות היהודית. ([illegible])
140/3	1943

התחלה

ארכיון ד.ב.ג.	[illegible] – [1944]
מספר סופי:	
מספר מקורי:	
מספר זמני: 174.	סיווג בטחוני: ( )
	תאריכים: 1944.

10.000 (4.60) 2160/227

סחורות

174

לר' בן-אהרון

ה ע ת ק ה

לח' קולר, שלום רב!

ובכן, עברנו את תקופת הבחירות לאספת הנבחרים בתוך הגדוד. אינני יודע אם כבר נשלח אליכם דו"ח על התוצאות. אני ממהר לכן לכתוב לכם, כי יש לי הזדמנות. ואם לא יועיל, לא יזיק. אצלנו נעשתה עבודה שיטתית ויסודית. שיחות, ויכוחים, ושיחת מאיש לאיש. אין לשכוח שהרביזיוניסטים והשומר הצעיר חייבו את חבריהם להתגייס רק לגדודים, וזה גרם לריכוז חזק של אנשים משתי התנועות האלה בתוכנו. ועוד פורש: כל "האופוזיציות" הזדרזו והעבירו את הבחירות בין חבריהם זמן רב לפנינו, והתמסרו לתעיפת "נשמות". ולא הצליחו. הצבור הבלתי מפלגתי התעורר לקריאה והתלכד מסביב למפלגה, נשכחה כמעט הבקורת, נשכחו הפגמים. באופן אינסטינקטיבי קמו להגן על דבר גדול ויקר העומד בסכנה. וכאן נוכחנו שוב עד כמה חמאנו שאול בהזנחת הצבור הזה. כל הפעולה בהתאם לתנאינו היתה עצורה מאד, אך לא חסרה השמצה משאית ולחישות נחש מפה לאוזן, וביחוד מאנשי השומר הצעיר, ובמדה ידועה מאנשי סיעה ב'. ללא הועיל. רק כמה חברים בודדים מחוץ לחברי הקבוץ הארצי ודוקא מתוך המבוגרים ביותר בהתפתחותם ההרבותית נתנו את קולם לרשימה "מ". וחזרו אחר-כך, שלא ידעו אפילו, מה עשו. "הביש מעשה, אמרו לחתום, וחתמתי. מה אני מבין?" אך נעבור למספרים. תחילה הערה מוקדמת: המספר של המצביעים בעד המפלגה הנו מדויק בהחלט, ויש בידינו רשימה שמית (אשר בינתים צריכה להתנהל הפעולה גם להבא), מספר המצביעים למיעוטים הנו משוער, וקרוב מאד למציאות, אך בשום אופן לא יותר, ויתכן שגם במקצת מוגזם. גם כאן יש בינינו רשימות שמיות כמעט מלאות.

ובכן: מספר החיילים בגדוד (מחוץ לפלוגה ש' "המכבי", שאינה נמצאת אתנו, ושאת תוצאות הבחירות אצלה קבלתם כבר) 660. מהם לא הצביעו, אם מפאת היעדרם או מפאת סירובם 45. 615 המצביעים מתחלקים כדלקמן: מפא"י — 340, 55%, "חזית השמאל" — 110, 18%, (מהם 15-12 "המסרפים", איחוד חברי קבוצים), רביזיוניסטים — 100, 16%, סיעה ב' — 36 — 6%, הפועל המזרחי — 19 — 3%, שונים ("מכבי", קומונ.) — 10 — 2%. בתנאי ריכוז מיוחד של המיעוטים אצלנו, התוצאות הן מצוינות.

כעת, בין בחירות לבחירות נחדש את הרשמה הבלתי מפלגתיים. אנו מקוים להגיע למספר של 150 ויותר חברים חדשים בגדוד. גם בבחירות לועידת ההסתדרות הסיכויים טובים. מספר הבוחרים יקטן בהרבה, אך חלקנו בתוכו יגדל.

מדאיב יותר המצב בסביבה ובמצרים בכלל. שם אין פעולה יסודית ואין כמעט פעולה בכלל. לכל מסית ומדיח תמצא אוזן קשבת. במחנות הקרוב של הבחורות עשינו פעולה כל שהיא, לסירובין ולמקומעין, ובכל זאת התוצאות טובות. אין שם אפשרות לדעת בדיוק על כל בחורה ובחורה, את השקפותיה ואופן בחירתה, אך יודעי דבר אומרים, שאחוז הבוחרים למפלגה שם גבוה יותר מאשר בגדוד. ומה ביחידות אחרות, שאליהן לא יכולנו להגיע בכלל? שם אפשר לזרוע ולקצור מיד. השאלה היא רק מי יהיה הזריז. הנני חושש מאד שלא אנחנו. והיכן פרדז'נסקי? איך לא הצלחתם לשחרר כמה מאנשינו לפעולה?

הנך חורק שן ממש לפעמים: שדה פעולה רחב, שדה-בור, ואתה כבול בידיך וברגליך. אני מבין, אתם שם שקועים בקלחת המסורסת הזאת, ואינכם מספיקים לעשות את הכל, אך למרות הכל עליכם להבין שכאן חומר יקר הולך לאיבוד. והוא עלול בקלות ליהפך לחומר מפוצץ!

~~היתלצות המרבי בבלתי-מפלגתיים.~~ הועידה העצומה, עמידתה הגאה של המפלגה עושים רושם כביר. המשיכו כך. הפעילו אותם. המפלגה מחדשת נעוריה. מעז יצא מתוק.

אני אקצר. עליכם לשלוח לנו מפעם לפעם גם כמה מלים חיות, לא רק חומר בדפוס. החזיקו הקשר אתנו לבל יתרופף.

כן, שכחתי פרט חשוב: חברי הקבוץ המאוחד נכנעו בחלקם, הצביעו בחלקם בעד המפלגה, ורק מיעוטם הצביע בעד סיעה ב'.

וכעת שלום לכם. הצליחו. מואל נא להעביר את מכתבי גם ליוסף וללאה. אין באפשרותי לכתוב פעמים. ~~[illegible]~~ ברכה מיוחדת לבן-גוריון. הוא רוכש יותר ויותר את הערצת החיילים. אמרו לו שעבודתו - עבודה ללא ליאות - נושאת פרי. אינו זורע על סלע.

שלום
(-)
נאמן: י. [illegible]

~~[illegible]~~
~~[illegible]~~

<u>תעמולה והסברה בכתב</u>

הועדה לתעמולה בכתב הוציאה מ-20 במאי עד 20 ביולי :

1. <u>חוברות:</u>

א. הישוב, ארגונו ועתידו (ילקוט קטן של מאמרים)

ב. ערעורים על המצב הקיים - ב. כצנלסון

ג. ההסתדרות והמפלגה - ש. פרחוק

ד. לטיוטה של פרשה - ל. שקולניק

ה. ההכרעה שבפלה - ב. כצנלסון (בדפוס)

ו. מחייל אל חייל - (בדפוס)

ז. מצע המפלגה לבחירות לאסיפת-הנבחרים

ח. כינוס פועלי הבנין - חוברת גדולה (בדפוס)

2. <u>עלונים:</u>

א. אל הבריגדה החיילים באשר הם שם

ב. ברוז לפועלות ולאמהות עובדות

ג. כרוז לעדות המזרח

ד. התסוראה לשם מה

ה. כיצד התעללו ברצון הבוחרים

ו. האמת על ילדי טהראן

ז. על העיקר - ד. בן-גוריון

ח. 15 שאלות ותשובות על כנסת-ישראל - א.קצנלסון

ט. מכתב לחבר - א.מ. קולר

י. מה נשתנה (י. טבנקין חולק על י. טבנקין)

יא. י. טבנקין על מפלגת פועלי ארץ-ישראל (הרצאה מקוצרת)

יב. על חזית השמאל

יג. כלפי המלעיזים

יד. קול בני עדות המזרח

טו. המעפילים יעפילו (בדפוס)

טז. כלפי המשמיצים (בדפוס)

יז. "חזית השמאל" (השוה"צ על פוע"צ ופוע"צ על השוה"צ) (בדפוס)

יח. עבודה שכירה בקואופרטיבים (בדפוס)

יט. דבר כינוס פועלי הבנין

כ. דעירת הבלתי-מפלגתיים (עלון) -בדפוס

3. <u>כרוזת</u> (להדבקה):

א. הצהרת הבלתי-מפלגתיים

ב. דבר כינוס החברות

ג. דבר הספרות הצעירה

ד. אל החברים במושבי עובדים

ה. שאלות ותשובות (מדברי ד.בן-גוריון במועצת המפלגה בפתח-תקוה)

ו. כרוז אל יוצאי התנועה בחו"ל

ז. ברוז אל יוצאי התנועה ברומניה

ח. כרוז אל יוצאי התנועה בארצות הבאלטיות

ט. דבר הדעירה הציונית-סוציאליסטית של הבלתי-מפלגתיים

י. 6 קטעים - סיסמות - מסע המפלגה לבחירות לאסיפת-הנבחרים (נמסרים לדפוס)

4. <u>פלקטים מצויירים:</u>

א. מפת ארץ-ישראל

ב. מעמסת הבנין על א"

ג. שילוב העיר והכפר

5. <u>פירסום בקולנוע:</u>

בכל בתי-הקולנוע בארץ.

6. <u>קאריקאטורות</u>

א. הזורעים תחת כנסת-ישראל – א. גבון (עוד לא הודפסה)

ב. הממשלה וספר הישוב – א. גבון (")

7. <u>על ידי מחלקת ההסברה של ההסתדרות</u>

א. כנסת ישראל – ד. בר-רב-האי (פנקס קטן)

ב. כוננות כלכלית – ה. פרומקין (")

ג. עזרה הדדית בהסתדרות – י. פינקלשטיין (")

ד. ההסתדרות למעשה – ז. אהרנוביץ (")

8. <u>בגרמנית:</u>

א. לעולה ממרכז-אירופה (כרוז)

ב. לקראת ההכרעה (עלון)

ג. תכניתנו (חוברת)

ד. המדיניות הציונית – א. ליבנשטיין (חוברת)

ה. כנסת-ישראל (חוברת)

מלבד הוצאת חומר, הדריכה הועדה ועודדה חברים שונים לכתיבה ב"דבר" וב"הפועל הצעיר", דאגה לפירסומים ולתגובות ב"דבר", המציאה חומר לעתונים אחרים, השיבה על שאלות ממקומות אחרים, ועוד. לא הצליחה בכינון חומר ל"תיק המרצים".

מרכזי הועדה: דן פינס, ש. פרידמן, י. קוסוי, בחומר לחיילים טיפל ה.מ.קולר. פעילים בועדה היו גם ז. אהרנוביץ, י. גולדברג וי. כהן.

תל-אביב, 21.6.44

ישיבה לשכת המפלגה

נוכחים: ד. בן-גוריון, ב. כצנלסון, א. בהיר, ל. שקולניק, י. קוסוי, ש. גרצברג, בר-רב-האי, אסף וילקומיץ, י. קורן, יהודית שמחונית.

בתחילת הישיבה הבררו שאלות "העובד הציוני" ו"הסיעה הדתית" והוטל על החברים בהיר וקוסוי לטפל בשתי שאלות אלו.

הפרדת שפיים מאיזור השיפוט של הרצליה

התן מאש: לשפיים אין כל קשר למועצה הפועלים בהרצליה, חברם אינו משתתף בישיבות המועצה. כאשר המועצה הטילה מס מיוחד לקרן-בנין הם הודיעו שאין להם קשר לפעולה המועצה, והמרכז החקלאי אישר זאת בכתב; השתתפותם בבחירות יכולה לשנות את פני הדברים.

י. קוסוי: מציע להטיל על הח"ח שפריר, שקולניק ושמואל פרידמן לברר את השאלה ולהחליט.

דעת רוב החברים היא שאין לעורר עתה את השאלה הזאת, אך יבררו הנוגעים בדבר ויחליטו.

הבחירות לאסיפת הנבחרים

ד. בר-רב-האי: בכל הארץ אין מניעה לקיים את הבחירות במועדן, אך בתל-אביב אם כי יו"ר ועדת הבחירות לוונשטיין משתדל לעשות כמיטב יכלתו ספק הוא בדבר אם יצליחו לקיים את העבודה הטכנית של כתיבת כרטיסי הבוחר וחלוקתם עד המועד הקבוע.

הפעולה במושבים:

הח' קורן ייכנס לריכוז הפעולה במושבים.

המשמרת הצעירה

י. קוסוי: אין צורך בקבלת החלטה מיוחדת, המשמרת הצעירה מתחילה לפעולה היסוד החוקי לכך היא החלטה המזכירות בשעתה. יש שלוש שאלות: א) הרכב ועדת הפעולה; ב) תכנית פעולה אקטיבית קשורה לבחירות; ג) השאלות הקשורות בעצם העבודה.

א. בהיר: שבועיים איבדנו, אנחנו מעוניינים שלועידת הבלתי מפלגתיים יבואו 1,000-2,000 צעיר.

מציע: א) יהודית תהיה האחראית לפעולה; ב) מחייבים 10-12 בחורים לעשות את הפעולה; ג) מחליטים על כינוס הנועד; ד) בוחרים בועדה שתביא את ההצעות ולפעילים שדבר עליהם קוסוי.

י. קוסוי: מציע להטיל על ברל ושקולניק להביא הצעה.

(ברל כצנלסון ושקולניק מתכנסים להתייעצות)

./.

ברל כצנלסון: הועדה ממליצה שהפעולה במשמרת הצעירה תיקבע על ידי שני גופים: גוף של המפלגה להנהלת הפעולה, וגוף שני של החברים הפעילים, אשר יצטרפו מתוך המתבגרים.

הגוף הראשון מסוים ומוגבל במספר – 6 אנשים: שלושה חברי הלשכה ושלושה מהעובדים. מחברי הלשכה: יהודית, שקולניק, ברוך, מתוך הנחה שיהודית מתמסרת כולה לפעולה זו. שלושת העובדים הם: יונה גולדברג, דוד ברש – או איש אחר מהמושבים במקומו, אברהם הירש.

א. בהיר: אני רוצה לשמוע מיהודית את דעתה.

ד.בן-גוריון: אנחנו מטילים על יהודית שתרכז את הפעולה.

יהודית ש.: לא אלך לזה, רציתי לעבוד עם האנשים הרוצים לעבוד בענין זה. איני רוצה להנהלה פוליטית בענין זה. המפלגה היא בעלת הדבר, צריכים לקבוע את האנשים אשר יעבדו עם הצעירים אשר יקומו.

ב. כצנלסון: אני לגמרי בהשקפה אחת עם יהודית. מה ממליצים מה, שמתוך לנוער שאחד צריך לעבודה, ואני בטוח שיש שם כוחות, צריכים שנים-שלושה אנשים שיעבדו, מישהו לגמרי, מישהו באופן חלקי. שקולניק וברוך יעבדו באופן חלקי. כאשר חשבתי על יונה גולדברג, דוד ברש ואברהם הירש, חשבתי אמנם על חלקים שונים של ציבורנו, אבל הם יחסרו לעבודה.

ד. בן-גוריון: זה צורך הנוער והנוער יעשה זאת.

א. בהיר: נעשית פעולה במפלגה לגיוס חברים, לגיוס בלתי מפלגתיים, עלינו לעשות פעולה זו גם בקרב הנוער, מי יעשנה?

יהודית ש.: לזאת נחוצים אנשים המתרכזים רק בזאת, הרואים בזאת את עבודתם.

י. קוסוי: בין הששה ישנם ארבעה שיעשו: יהודית, דוד ברש, יונה גולדברג ואברהם הירש. הם יראו מתוך רצונם בהתרכזות אך ורק בפעולה זו.

יהודית ש.: למה שתי הקומות, נראה שהמחשבה הולכת בכיוון אחר. ייתכן שנחוצה הקמת מחלקת הנוער והיא תעבוד עם המשמרת הצעירה.

(המ' בן-גוריון עוזב את הישיבה).

א. בהיר: מציע לצרף את יהודית שמחוניה ללשכה והיא תעשה בשם הלשכה מלאכה זו ככל חבר אחר הלשכה.

ל. שקולניק: אני מוכן לקבל על עצמי היק זה.

ה ח ל ט <u>הלשכה מטילה על יהודית ש. ושקולניק לטפל בענין זה.</u>

פגישה עם המרכז החקלאי

אסף ו.: דורש לקיים פגישה עם המרכז החקלאי לדיון בשאלות ההתיישבות החדשה

<u>הישיבה ננעלה.</u>

תל-אביב, 21.6.44

ש. נוסוביצקי מוסר על פעולת סיעה ב':

האסיפה המוסבית הראשונה עם אידלסון ריכזה כ-600 איש.

אסיפת פועלי המתכת - 120 איש, מזה 30 איש מפועלי הבנין, הופיעו בה סיגר ולדמן; פועלי הריג'י - 45 איש, מזה 14 פועלי בנין, הופיעה בה ברל רפטור; פועלי אגודת האריג - 3; בתי אוכל ומלון - 28, עשרה אסמו את האסיפה אחרי שהם הודיעו שהם הוזמנו מטעם ועד האגודה, ובאין מזכיר האגודה אתם, אין הם משתתפים באסיפה; עובדי חברת החשמל - 28, מזה 6 חברי המפלגה ועשרים שונים, באסיפה זו השתתף ישראל גלילי ומ. שפירה; אסיפת הפקידים עם ציזלינג - 60 איש, מזה 8 חברי המפלגה; עובדי יהלומים - 20 איש; אסיפת תימנים - 4, ספרדים - 8; פועלי דפוס עם אידלסון וגולדנברג - 30; עובדי רפואה עם ציזלינג - 30; פועלי בנין עם אידלסון - 100 איש; פועלי מחט - כעשרים איש; אסיפה שניה בעדות המזרח - 18-20 איש. אסיפה מוסבית בקולנוע מוגרבי עם ציזלינג וגולדנברג - היא היתה גדולה, כי הלך אליה חלק הקהל שבא לשמוע את שרתוק לפני שבוע ב"אסתר" כאשר שרתוק לא היה.

היו להם פגישות בשתי שכונות, ובכל אחת כ-10-12 איש.

בדרך כלל קשה להבין מה קרה לסיעה ב'. אך יש לחשוב שהם לא חיכו להסתערות כזאת מצד המפלגה, והם איחרו בפעולת האירגון, ורק עתה הם מתחילים להתאושש.

במתכת היתה להם אסיפה עם 150 איש בערך.

אין להם השפעה במקצועות המשיים והפקידים, אמנם חשבנו שיש להם אחיזה בין הפקידים ועובדי הרפואה, אך מספר הנוכחים באסיפות מראה לנו את ההיפך. הסגנון בשיחותיהם הוא עכשיו אחר, הם אינם מדברים בבך על שלטון מלא בבית ברנר.

בשכונת מונטיפיורי הם סדרו הפרעות קשות באסיפה שלנו.

אין בסניף יציאה המונית של חברי הסיעה, יש להניח שמספר העוזבים לא יעלה על 200, אמנם יש לזכור שכאלף חברים לא שלמו מסיהם מאז הבחירות לאסיפת הצירים.

בענין הבלתי מפלגתיים - מספרם בתל-אביב יגיע ודאי ל-4,500, כ-2,000 מהם יישארו פעילים, כ-1,500 יישארו במפלגה ויהיו טעונים טיפול לא מועט, והשאר יפלו, וחלק מהם אולי גם לא יצביע בשביל המפלגה. עצם התהמה הוא דבר גדול, ואם יישארו 3,500 חברים במפלגה, הרי יהיו בסניף תל-אביב 6,000 חברים.

./.

.2.

מדוע החמו? לכך כמהם סיבות; היה זמן שחשבו שהשלטון

בבית ברנר יישאר בידי הסיעה - ואז לא החמו, אבל עתה מצב הרוח הוא

אחר. החזית קובעת רת רוח מקום העבודה. אם בחברת החשמל החמו 25%

הרי זה מראה על מצב הרוח במקום, אם מתוך 800 עובדי העיריה החמו 300 -

גם זה מראה דבר מה. עכשיו מתחילה הסיעה להשתמש בטירור, השמצה, בשקרים,

נשארו להם במתכת כ-50%, בין פועלי הבנין המלחמה קשה מאד. קבוצת ליבשיץ

שליטה בתל-אביב.

לדעת נמירובסקי הגענו בתל-אביב בערך ל-14,000 איש, וזה

חשבוננו: חברי המפלגה והבלתי מפלגתיים כ-6,500 איש, מסביבם עוד כ-3,000

ונוסף להם למעלה מ-4,000 עד 4,800 נשי חברים, הרי לאלה כבר הגענו.

נוסוביצקי מוסר עוד שלעדות המזרח הגיעו לשלושה סקטורים:

לתימנים בעזרת זכריהו בן שלמה סברם התימנים, הם הקימו ועדה בשם

"ארגון הפועל והנוער התימני"; יוצאי הבלקן - סלוניקאים, בולגארים,

עולי תורכיה, מעט עולי יוגוסלביה. עולי ארצות דוברות ערבית מעטים,

ומצבנו ביניהם שונה. בעדה הבוכארית הצטרפו לפני כחצי שנה אל הפועל

המזרחי, אבל יש שם נטיה להתקשר אתנו. הם מבטיחים שהציר שלהם יצטרף

למפלגה, הם דורשים שנטפל בשיכונם, והקימונו ועדה לשם כך. החלבים הם

400 משפחות, יש לנו קשר עם מרדכי לוי, פועל יהלומים, שם יש התחרות של

סיעה ב'. אצל הדמשקאים מצבנו לא טוב, שם עבאס המשפיע. היו לנו שתי

אסיפות של הסלוניקאים, השתתפו בס"ה כ-150 איש.

בחרנו ועדות ונאמנים לכל עדה ועדה, אך עד הרגע האחרון

אי אפשר לדעת מה המצב.

בענין חברות ושכונות הזמנו את אלישבע במרבות יחד עם

אוליה, האסיפה הראשונה של חברות תתקיים השבת (24.6) ב"אסתר". יש

להגביר בהרבה הפעולה בקרב הנשים, בין חברות ארגון אמהות עובדות.

אנחנו רוצים לקבוע בעשרים חברות בשכר חצי יום לארגון ההסברה בתוך

השכונות, החזית הבלתי מפלגתיים, וטוב היה לסדר פגישה עם 5-6 חברות

בתל-אביב.

בקרב המקצועות החפשיים עוד לא רבה הפעולה, מהם הצטרפו

כמאה על מה שקרה בתוך המפלגה.

ברמת גן פועלים, אחרי הקשיים הידועים בורוכובסקי

ובן-גד יחד עם בורשטיין.

בנוער יש קבוצה של חמשים איש בערך. מנהל לשכת העבודה

בסניף הוא חברנו, ודוד כהן הודיע שהוא מוכן להכניס מזכיר הסניף

חבר המפלגה.

לחברי הלשכה

<u>הצעות להגברת פעולה בין עולי מרכז אירופה</u>

<u>שקיעת הפעולה</u>. פעולת המחלקה לעולי מרכז אירופה לא התקדמה בשבועות האחרונים. לעובדה הזאת יש שתי נסיבות: א) נסיבה טכנית, מפני שמנהל המחלקה לא היה בתל-אביב ולא סדר את ענין ההנהלה לזמן העדרו; ב) החברים הבאים בחשבון לעבודה פעילה אינם רוצים להשתתף באחריות במרכזיה כמו שלא דורשים להפריע בירור כללי של קו הפעולה בפגישה מיוחדת. פגישה כזאת אופשר להתקיים רק בהשתתפות של ברוך אייזנשטדט. קבענו כבר פעם פגישה כזאת, אבל היא נדחתה ברגע האחרון.

<u>צרכי הפעולה</u>. במשך הפעולה התברר ביתר שאת שאנדרת האורגניזציה של פעולתנו אינה הולמת את התנאים הממשיים. כל זמן שיש בין עולים הגרמנים מפלגה מיוחדת (עליה חדשה) המופיעה בדרך מיוחד – בלתי תלוי במפלגות אחרות בהיבגות ציבוריים יחידה – יש לנו סיכויים להצלחה, אך ורק אם גם אנחנו נופיע בקרב הגרמנים לא כמחלקה של המפלגה, כמפנינים, אלא בגוף מיוחד, שיש לו הנהלה עצמאית בעלת סמכויות. גם מפלגות אחרות הבינו את הכלל הזה ובריח האירגונים הכלליים (ב) יסדה לפני שבועיים בכינוס מיוחד חוג כזה. גם אנחנו ראינו בעצם לאכין יסוד של חוג ארצי, אבל קבוצת האורטודוקסים הפריעה לנו בכינוס, מפני שרצו כבר אז למנוע, שהמפלגה תקבל השפעה בקרב העולים האירופה המרכזית.

אם אנחנו רוצים להשיג עוד איזו הצלחה במשך הזמן הקצר שעוד נשאר לנו, עלינו לתקן את שגיאותנו בשטח זה. יש לי כמה הצעות ממשיות:

א) בעוד כמה ימים תתקיים בתל-אביב פגישה עם פעילים, בה יחליטו על יסוד החוג הארצי ועל הפעולות הקשורות בהכנת הבחירות.

ב) בעוד שבועיים יתקיים כינוס ארצי שיבחר בסופו על יסוד החוג הארצי של עולי מרכז אירופה. בשם החוג אני מציע "עליה סוציאליסטית" (חוג עולי מרכז אירופה במפלגת פועלי ארץ ישראל). הכינוס יבחר בהנהלה מורכבת מ-8-9 חברים. כחברי ההנהלה באים בחשבון: נפלי, פרויס, מרים הורדס, פשרמוק, לובינסקי, חיים הופמן, פילבר, ברנאי, פינגר. כדי להבטיח את הקשר הדרוש בין ההנהלה הזאת ובין מרכז המפלגה ישתתפו שלושה חברים מטעם המפלגה באופן תמידי בפעולת ההנהלה.

מלבד זאת יבחרו בכינוס הארצי הזה מועצה ארצית של החוג.

ג) הכינוס הארצי יפרסם כרוז לבחירות לאספת הנבחרים ולבחירות לועידת ההסתדרות.

ד) בכינוס יתחייבו חברים במספר גדול לעבודה פעילה לקראת הבחירות. בשבוע אחרי הכינוס יתארגנו בכל מקומות אספות מטעם החוג.

ה) לזמן לקראת הבחירות יצרפו עוד שני חברים למשרד המפלגה לעבודה הפעילה. הח' פולק ירכז את העבודה בתל-אביב ובסביבתה, ועוד החברים האחרים יטפלו במושבות ובמשקים.

(–) א. פולק.

ועדה להכנת המצע של המפלגה בבחירות לועידת ההסתדרות

1) ז. אהרנוביץ
2) בבה אידלסון
3) ב. אייזנשטדט
4) אל. גלילי
5) ע. גלובמן
6) א. וילקומיץ
7) פ. לוביאניקר
8) מ. נמירובסקי
9) פ. רשיש
10) חברים מהמרכז החקלאי

לחברי הלשכה

סודי

ללשכת המפלגה,

כמה רשמים מחיפה

בשעת אסיפות של צייליכס בחיפה ושל איידלסון בקרית-חיים היו הפרעות קשות מצד חברי המפלגה. בקרית-חיים הגיע למכות. התוצאות: רוגז בקרב הציבור הבלתי-מפלגתי; הודעת צייליכס כי "להפריע לאסיפות תוכל גם מפלגה קטנה"; הצעה בסיעה ב' חיפה לארגן "קבוצת מגינים" על אסיפותיהם על כל הכרוך בזה; יצירת אוירה של "מרטירים" לסיעה ב'. היות ואני בטוח שקרוני אתנגד להפרעות מסוג זה - חושב גם שזה עלול להמשך לשערוריה כלל-ארצית. אני מציע שמטעם הלשכה או המרכז יודיעו לכל המקומות בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים על התנגדות גמורה לכל צורות הפרעה לאסיפות של סיעה ב' או מפלגות אחרות.

2. לדברי החברים היו באסיפת צייליכס באמפיתיאטרון כ-400-500 איש - באסיפת איידלסון (הסעת קיבוצים לאסיפה) כ-700 איש.

מדברי צייליכס מוסרים: איש המטיף מוסר ב. כצנלסון מוחה על דברים בלתי-מוסריים של ההסתדרות והמנגנון; איש המטיף לאקטיביזם מדיני, בן-גוריון, מוחה על מתנגדי האקטיביזם המדיני במפלגה;

איידלסון דיבר 2 1/2 שעה - לדברי החבר שהיה בה: "כביסת לבנים מזוהמים". פרטים באורך ימסרו לכם על ידי אבא חושי.

3. המקומות דורשים **מרצים** לתעמולה ולו מעט לשבוע, בהתאם לתוכן באזורי האורגניזציה.

4. בחיפה מציינים, כי שיטת ההסברה של בן-גוריון בחיפה וקרית-חיים היתה לקויה בדיספרופורציה בין הויכוח עם האופוזיציה לבין העלאת עניני הציונות שלהתעסקותה במרכז ההסברה שלדעת החברים זהו מה שנחוץ.

5. ר. פרייבמן (ירושלים) מספר על שיחתו על צייליכס עמו ובין השאר אמר לו, כי אם המפלגה תעסוק בהשמצת אנשי סיעה ב' הם יאלצו להגיב באותה צורה ולדוגמא: אז הוא צייליכס יספר כי בבחירות הקודמות לקחו כסף לבחירות ממוסד או מוסדות ההסתדרות והוא התנגד לכך - ואת זה יספר לציבור...

6. נפגשתי עם ג. פירסקי. סיפר לי כי גם גרשהלף יכנס לסיעה ב' ויפרסם מכתב על נימוקיו. נימוקיהם זהים: יצירת אגף בתוך סיעה ב' שלא יתן להשתלט לליבשיץ וחבריו לדעה - לא לתת שלאחר הבחירות יגשימו איחוד של סיעה ב' עם השומר הצעיר ופועלי ציון שמאל.

לדבריו של פירסקי הוא מרכז החרפת המלחמה מצד סיעה ב' בחיפה - עושה זאת בגלוי.

8. מציינים **אדישות** מוחלטת בנוגע לבחירות **לכנסת-ישראל**.

7. תובעים באופן נמרץ את הגעת אנשי הנהגת התנועה בפעולת הסברה.

(-) ז. אהרנוביץ

<u>תל-אביב, 6.6.44</u>

דן פינס מוסר את ההחלטות הבאות של הועדה להסברה בכתב:

1. שמואל פרידמן יכין במשך יומיים עלון קטן "איך נתהווה הרוב במועצת פועלי תל-אביב ובמועצת פועלי חיפה".
2. בצורת חוברות יוצאו:
   נאום ברל כצנלסון באסיפת החברים בתל-אביב,
   נאום בן-גוריון בפתיחת המועצה בפתח-תקוה,
   נאום שרתוק ברמת הגן (עומד להתקיים השבת),
   דברי שקולניק: לסיעה של פרשה (הדברים בהפועל הצעיר עם תוספת).
3. דן פינס יכין תשובה בעניין ילדי טיהראן.
4. חוברת על סמאגארינסקי על "ההסתדרות ופועלי היהלומים".
5. חוברת "מה עשתה המפלגה בישוב (גיוס, הצלה, עליה, מדיניות)" – ליבנשטיין ושאול מאירוב.
6. "כיבושי ההסתדרות בשטח המקצועי – חוק השביתות, אינדכס, תוספת יוקר וכו'" – צבי ברגזון ודן פינס.
7. סיסמאות קצרות לקראת הבחירות – ז. אהרונוביץ וי. קוסוי.
8. 2 חוברות גרמניות: 1) מדיניות ציונית – ליבנשטיין (נמצאת כבר בהדפסה);
   2) ילקוט על כנסת ישראל (ברגר, פילצר).

========

[illegible] (6/6/[illegible])

[illegible]	78	[illegible] 47	[illegible] 31	
[illegible]	21	11	10	
סה״כ	99	58	41	סה״כ 99
[illegible]	113	[illegible] 7	[illegible] 106	
[illegible]	16	1	15	
סה״כ	129	8	121	129
[illegible]	14	[illegible]		
[illegible]	6			
סה״כ	20			20
[illegible] ([illegible])	31			
[illegible]	4			
סה״כ	35			35
[illegible]				12
[illegible]				65
				סה״כ 360

[illegible] 4/44

[illegible]	[illegible]	27	[illegible]	3
	[illegible]	20	[illegible]	4
	[illegible]	58	"	14
	[illegible]	1		–
	[illegible]	3		–
[illegible]	[illegible]	59	[illegible]	7
	[illegible]	7	[illegible]	3
	[illegible]	70	"	11
	[illegible]	1		–
	[illegible]	2		
[illegible]	[illegible]	30	[illegible]	3
	[illegible]			32

ב) קוי פעולה לבחירות

א.

1. להביא כל חבר ההסתדרות לקלפי.
2. להגיע אישית בעל פה ובכתב לכל בוחר.
3. להפעיל כל חבר במפלגה.
4. פעולה בכל תא פר׳לי – מקום עבודה, אגודה מקצועית, שכונה, עדה, נוער, פועלות, אמהות עובדות.
5. ארגון הפעולה על פי שיטת עשיריות: כל חבר במפלגה יטפל בעשרה חברי ההסתדרות. על כל עשרה חברי מפלגה יפקח פעיל אחד. על כל עשרה פעילים יפקח מרכז אחד.
6. כל חבר במפלגה חייב להענות לגיוס המפלגה בתקופה זו. אם יש לו ערעור ועדה מיוחדת שומעת את טענותיו והיא הפוסקת.

ב.

הצעות ארגוניות

1. מצע הבחירות לאספת הנבחרים יאושר על ידי מרכז המפלגה.
2. ועידת הבלתי מפלגתיים תתכנס לפני הבחירות לאספת הנבחרים, לאחר שיחתמו על הצהרות לפחות 500 חברים.
3. זכות בחירה לועידת הבלתי מפלגתיים תהיה גם לחברים שנצטרפו כבר למפלגה לאחר ועידת כפר-ויתקין.
4. מיד לאחר הועידה תיקרא מועצה מורחבת של המפלגה בהשתתפות באי-כוח הבלתי-מפלגתיים לשם קביעת מצע המפלגה לועידת ההסתדרות.
5. לפני ועידת ההסתדרות תקרא ועידת המפלגה על יסוד בחירות חדשות. זכות בחירה לועידה תהיה לכל חבר המקבל מרות המפלגה לפי חוקתה ותקנותיה.
6. המועצה מאשרת החלטת המזכירות האומרת: כינוס סיעה ב׳ מיום 20.5.44 משמעותו הקמת מפלגה חדשה. משתתפי הכינוס הוציאו עצמם על ידי כך ממפלגת פועלי ארץ-ישראל. כחבר שיצטרף למפלגה החדשה מוציא את עצמו ממפלגת פועלי ארץ-ישראל.
7. המועצה מטילה על המזכירות לכנס בזמן הקרוב את יוצאי "החלוץ", "החלוץ הצעיר", "דרור" [illegible] ושאר תנועות הנוער של ארץ-ישראל העובדת וכמו כן יוצאי המפלגות של חוץ – פועלי ציון, צ.ס., התאחדות ואחרים.

24.5.94 [illegible]

[illegible] —

מלונות - ביטול [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

([illegible])

[illegible]

ההסעות

סיורים, [illegible]

[illegible]

From

REPORT BY THE NATIONAL EXECUTIVE COMMITTEE OF THE LABOUR PARTY TO BE PRESENTED TO THE ANNUAL CONFERENCE TO BE HELD IN LONDON FROM MAY 29th TO JUNE 2nd, 1944.

PALESTINE

Here we have halted half way, irresolute between conflicting policies. But there is surely neither hope nor meaning in a "Jewish National Home", unless we are prepared to let Jews, if they wish, enter this tiny land in such numbers as to become a majority. There was a strong case for this before the War. There is an irresistible case now, after the unspeakable atrocities of the cold and calculated German Nazi plan to kill all Jews in Europe. Here, too, in Palestine surely is a case, on human grounds and to promote a stable settlement, for transfer of population. Let the Arabs be encouraged to move out, as the Jews move in. Let them be compensated handsomely for their land and let their settlement elsewhere be carefully organised and generously financed. The Arabs have many wide territories of their own; they must not claim to exclude the Jews from this small area of Palestine, less than the size of Wales. Indeed, we should re-examine also the possibility of extending the present Palestinian boundaries, by agreement with Egypt, Syria, or Transjordan. Moreover, we should seek to win the full sympathy and support both of the American and Russian Governments for the execution of this Palestinian policy.

[illegible] 16.5.44

3.0 [illegible]

[illegible]

8 [illegible]

(388 [illegible])

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

אורות, אורה, [illegible]

[illegible]

ים – [illegible]

ועל ארצות [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מועצת פועלי ארץ-ישראל
המרכז

התשובה גם להשיב
1776 מס'

תל-אביב TEL-AVIV, 25.5.1944 השליחות לגולה

P.O.B. 36
Tel. 4665

ה השליחות אינה אקטואלית

עיון הנערכים בקביעות

לחברי הלשכה:
לח"ח א. דובקין, ש. מאירוב, צ. רוזנשטיין, להכשרת השליחים.
ש. שפיצברג, גולצ'... 200 חברות וחברים יש לחלק

עמק יזרעאל ותיכוז השרון,

הנכם מוזמנים לישיבת המחלקה לעניני ה נצטרך להתחשב אף במספר
הגולה ו"החלוץ", שתתקיים ביום ב', 31/5,
בשעה 9 בבוקר, באולם הישיבות של "ניר". ועות לשני ימי עיון
בסדר-היום:

1. שליחויות לחוץ לארץ; את הנושאים הבאים לעיון

2. אשור התכנית להכשרת השליחים.
הצעת התכנית מצורפת.

בברכת חברים

4. בעיות כלכליות ומדיניות בארץ
התקלאות
התרושה
העיר העברית
היחידה העברית המוניציפלית
היחידה המעורבת המוניציפלית
כנסת ישראל ותאיה
העבודה הסוציאלית בישוב
הנהלת הארץ.
5. שאלות תנועת הפועלים בארץ
הפועל העירוני
הפועל במושבה
ההתישבות העובדת לכל צורותיה
חברת העובדים
"ניר" השתופית

א. גולני

הצעת תכנית להכשרת המועמדים לשליחות לגולה

א) התכנית מתבססת על ההנחה שכל עוד שאלת השליחות איננה אקטואלית מבחינה אוביקטיבית אין מקימים סמינריונים. ימי עיון הנערכים בקביעות פעם ב-4-6 שבועות הם המשמשים המסגרת (לפי שעה) להכשרת השליחים.

ב) את המועמדים לשליחות שמספרם מגיע ל-200 חברות וחברים יש לחלק ל-4 איזורים טריטוריאליים: עמק הירדן והגליל; עמק יזרעאל וחיפה; השרון, השומרון ותל-אביב; דרום וירושלים. בחלוקה הזאת נצטרך להתחשב אף במספר החברים בכל איזור.

ג) המועמדים לשליחות מתכנסים כל 4-6 שבועות לשני ימי עיון (שבת ויום א') באחד המשקים של האיזור.

ד) לתקופה של חצי השנה הקרובה יש לקבוע את הנושאים הבאים לעיון ולבירור:

1. ידיעת הגולה

אמריקה הצפונית

אמריקה הדרומית

אנגליה

אפריקה הצפונית

אפריקה הדרומית

ארצות ערב

תורכיה

פרס

2. תורת הפסיכולוגיה

3. תורת הפדגוגיקה

4. בעיות כלכליות ומדיניות בארץ

החקלאות

החרושת

העיר העברית

היחידה העברית המוניציפלית

היחידה המעורבת המוניציפלית

כנסת ישראל ותאיה

העבודה הסוציאלית בישוב

הנהלה הארץ.

5. שאלות תנועת הפועלים בארץ

הפועל העירוני

הפועל במושבה

ההתישבות העובדת לכל צורותיה

חברת העובדים

"ניר" השתופית

הקואופרציה

עזרה הדדית

ה) כל משתתף בימי העיון מתבונן בבית להרצאות ולשיחות לפי רשימת הספרים והוראותיו של המרצה הנשלחות למפרע.

ו) לרשות הפעולה הזאת יש לקבוע תקציב מסוים לרכישת חלק של ספרים, הוצאות המרצים ועוד.

א. גולני

25.5.44.

עבודת חוץ

בחורות [illegible]
[illegible] בחורות.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
בחורות [illegible] בהסתדרות.
[illegible] 12% בחורות [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] בחורות.

[illegible]
[illegible]
[illegible] 38% [illegible]
[illegible] 1908 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 1920 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 26 [illegible]
[illegible]

[illegible] – [illegible]
[illegible]
[illegible] 40 – [illegible]
[illegible]

23.V.44

הגנ-המרכזים

1.	מ. אדרת	בית השטה
2.	ד. אברמוביץ	תל-אביב
3.	א. אופיר	אפיקים
4.	י. אורי	נהלל
5.	א. אידלסון	תל-אביב
6.	ב. אייזנשטדט	"
7.	ד. איטרזון	"
8.	א. אנקוריון	"
9.	מ. אסף	"
10.	י. אשר	"
11.	אפרתי	גבע
12.	א. אפשטיין	כפר בילין
13.	ד.א. בלוך	תל-אביב
14.	מ. בוגרן	"
15.	ח. בוסל	דגניה א'
16.	מ. בוימגרטן	קב' בנתיב
17.	מ. בליאק	תל-אביב
18.	ביטמן	כפר החורש
19.	מ.א. בייגל	תל-אביב
20.	י. בלוך	נהלל
21.	ד. בן-גוריון	תל-אביב
22.	ב. בן-יעקב	חיפה
23.	י. בן-צבי	ירושלים
24.	א. בקר	תל-אביב
25.	ש. בן-צבי	שכ' בורוכוב
26.	י. ברק	תל-אביב
27.	א. ברקוביץ	כפר המכבי
28.	ד. בר-רב-האי	חיפה
29.	ח. ברגר	תל-אביב
30.	א. ברודני	"
31.	י. ברומברג	"
32.	מ. בריל	כפר ידידיה
33.	י. ברסל	תל-אביב
34.	א. ברן	תל-אביב
35.	ד. ברש	כפר יהושע
36.	י. בש	אנגלו פלסטי
37.	ז. בת-עמי	ירושלים
38.	א. בורק	רמת גן
39.	א. בחיר	תל-אביב
40.	א. ברעם	ירושלים
41.	י. בורשטיין	תל-אביב
42.	ב. ביתן	"
43.	י. בר-רצון	חולון
44.	מ. ברמנטל	תל-אביב
45.	בן	עין גב
46.	ברסקי	חצי בת
47.	צבי בן-שחר	קב' השרון
48.	ש. גביש	תל-אביב
49.	ש. גולדמן	ראשון לציון
50.	ח. גבתי	תל-אביב
51.	י. גוטליף	תל-אביב
52.	י. גבירץ	"
53.	י. גולדברג	משמר השרון
54.	י. גולדברג	דגניה א'
55.	ש. גולדברג	חיפה
56.	א. גולומב	תל-אביב
57.	ב. גורחובסקי	תל-אביב
58.	ז. גולדשטיין	קב' השרון
59.	י. גורדין	גבע
60.	י. גורפינקל	תל-אביב
61.	ז. גלובמן	"
62.	אל. גלילי	"
63.	קורט גולדמן	אגרדין דגנה
64.	מ. גרמברג	תל-אביב
65.	ב. גרינברג	"
66.	גרשוני	ניר חיים
67.	ב. ג'רוף	ירושלים
68.	א. גבעול	חיפה
69.	א. דובקין	ירושלים
70.	ד. דיין	נהלל
71.	ש. דיין	תל-אביב
72.	ב. דוביין	חיפה
73.	ש. דורי	תל-אביב
74.	א. דן	חיפה
75.	א. האמת	תל-אביב
76.	ח. הופמן	"
77.	מ. הופרט	"
78.	א. היילפרין	כפר סולד
79.	י. הלר	משמר השרון
80.	א. הלפרין	תל-אביב
81.	י. הלמן	תל-אביב
82.	ד. הכהן	חיפה
83.	ש. הכטר	תל-יוסף
84.	ז. הרפז	תל-אביב
85.	א. הרצפלד	"
86.	יעקב הלפרין	"
87.	א. הרבורגר	חיפה
88.	א. הירש	תל-אביב
89.	ב. וולמן	תל-אביב
90.	מ. וולנר	ארגון מולדת
91.	א. וינטר	תל-אביב
92.	א. וילקומיץ	כפר יהושע
93.	מ. ויס	[illegible]
94.	א. ונחובקר	[illegible]
95.	ח. ונסקי	תל-אביב
96.	ב. ותם	"
97.	לוי ונטמל	"

98. ש. וסרמן — תל-אביב
99. מ. ורבר — "
100. ג. ורליבסקי — "
101. י. ושר — "
102. ד. וויצמן — נס-ציונה
103. ג. ווייל — כפר שמריהו

104. ג.מ. זמבל — תל-אביב
105. א. זברסקי — "
106. א. ז'רנוא — נהריה
107. ס. זילינס — תל-אביב
108. ם. זית — אבוקה
109. ם. זרחי — חמדיה

110. י. חורין — תל-אביב
111. ד. חורן — קב' משמרון
112. א. חושי — חיפה
113. חפקלברג — כפר ויתקין
114. י. חסקין — תל-אביב

115. י. מטרטוק — תל-אביב

116. י. ישעיהו — תל-אביב
117. מ. יפה — "
118. ש. יבנאלי — "
119. א. ידלין — חמדיה

120. ישראל כהן — תל-אביב
121. ש. כהן — אפיקים
122. כ. כצנלסון — תל-אביב
123. רחל כצנלסון — "
124. רבקה כצנלסון — "
125. כרמיאלי — גניגר

126. ע. לוינסקי — קב' מעין
127. א. ליבנשטין — תל-אביב
128. פ. לוזינסקי — דגניה ב'
129. מ. לוביאניקר — תל-אביב
130. ג. לוביאניקר — "
131. י. לם — "
132. ג. לובינסקי — "
133. י. לוי — ירושלים
134. פ. לוין — משמרות
135. א. לוינסון — תל-אביב

136. מ. לולו — ירושלים
137. צ. ליברמן — נהלל
138. ם. לבמן — חולון
139. מ. לוינשטין — ירושלים
140. ח. לאשמן — אילת השחר
141. י. ליבמן — תל-אביב

142. ז. מלאך — תל-אביב
143. א. מגדל — כפר מנורש
144. א.ד. מאיר — קב' שילר
145. י. מאירסון — אשדות יעקב
146. גולדה מאירסון — תל-אביב
147. ש. מאירוב — "
148. ד. מלץ — עין חרוד
149. י. מטרשן — תל-אביב
150. ד. מסתפי — "
151. א. מינקובסקי — חיפה
152. א. מיכאלי — תל-אביב
153. ש. מינצברג — צפון ים המלח
154. י. מינצר — תל-אביב

155. ד. נוסוביצקי — תל-אביב
156. ש. נוסוביצקי — "
157. מ. נמירובסקי — "
158. ם. נייששט — "
159. מ. נמאלי — "
160. י. ניצני — "

161. ד. סינם — תל-אביב
162. פ. פישמן — קינרת
163. ש. פרידמן — תל-אביב
164. ח. פרומקין — "
165. מ. פרלסון — "
166. ל. פרוים — "
167. ג. פסח — ירושלים
168. א. פולק — תל-אביב

169. ד. קורדנל — בית הערבה
170. י. קיצים — תל-אביב
171. ח. קריטמן — כפר חיטין
172. שרה קמלן — כפר יהושע
173. אלישבע קמלן — דגניה ב'
174. ח. קופרמינץ — כפר יחזקאל
175. ש. קפלנסקי — חיפה
176. י. קוסרי — תל-אביב
177. א.מ. קולר — גבע
178. י. קליגוב — ירושלים
179. ש. קושנין — תל-אביב
180. ח. קוגל — חולון

.181	א. קירבנר	באר טבא
.182	א. קצנלסון	ירושלים
.183	ש. קפלן	"
.184	מ. קורן	תל-אביב
.185	ש. קוסיק	"
.186	י. קורן	ראשון לציון
.187	י. קול	תל-אביב
.188	ר. קרונסקי	עין חרוד
.189	קרם	משדות יעקב
.190	ד. רמז	תל-אביב
.191	א. רבינוביץ	"
.192	ז. רובשוב	"
.193	ב. רשיש	פתח-תקוה
.194	י. ריטוב	תל-אביב
.195	מ. רולל	באר טבא
.196	ב. רודניק	משמרות
.197	ד. רוזוליו	תל-אביב
.198	מ. שרתוק	ירושלים
.199	ק. שורר	תל-אביב
.200	י. שפרינצק	"
.201	י. שמטרנית	"
.202	ר. שפריר	"
.203	ל. שקולניק	"
.204	י. שפירא	"
.205	ד. שרף	ירושלים
.206	ר. שרייבמן	"
.207	א. שטנר	עין חרוד
.208	צ. שרייבר	תל-אביב
.209	שולמן	באר יהושע
.210	תנאים	דגניה א'

רשימת המשתתפים בירח הלמודים (13/6-2/8)

1.	אבידוב איתן	נהלל
2.	אוליצקי יוסף	תל-אביב
3.	אנריך שלמה	קב' מבועים, פרדס חנה
4.	אסטרחן ישראל	עין-גב
5.	ארדינסט זאב	חיפה
6.	ארליך יצחק	ראשון לציון
7.	בוכמן דוד	ניר חיים
8.	בן-רבי אליהו	נתניה
9.	גולדברג חניה	מעלה החמשה
10.	גולדמן עמרם	דגניה א' (קב' אכשרה)
11.	גילמן אברהם	כפר יהושע
12.	גליקשטיין אלישע	קרית חיים
13.	גמליאלית מרים	תל-אביב (עדות המזרח)
14.	גנני זיוה	כפר ויתקין
15.	גפני אלחנן	כפר רופין
16.	גפני שמואל	דגניה א'
17.	דגני עמוס	כפר ויתקין
18.	דורמבוס שמעון	זרקים
19.	דרמנר מבאל	גבעת חיים
20.	וולק מרדכי	חמדיה
21.	זהרמרי שמואל	אפיקים
22.	זרחמי בתיה	הדסה
23.	חרמוניות שושנה	עין-חרוד
24.	טישלר צבי	מעלה החמשה
25.	יחלום יוסף	פוריה
26.	ימת צבי	גניגר
27.	ישראלית גבע	קב' כנרת
28.	כהן שלמה	מעוז חיים (הכשרת הנוער העובד - עדות המזרח)
29.	לורבר אסתר	פתח-תקוה
30.	ליבין גדעון	כפ' יחזקאל
31.	ליברמן עודד	נהלל
32.	מלגים עתניאל	גבעא
33.	מרכס עלי	רמת יוחנן

34. מיכל שולמית	אשגלו-אלמי
35. מירו מרים	"
36. מירק מרים	מעוז חיים (הכשרת הנוער העובד)
37. סמיצק רחל	כפר רופין
38. לוין מלכה	נוה איתן
39. פינקלשטיין יהודה	דורות (הכשרת מצרים)
40. פינשטין ישראל	אילת השחר
41. פרומקין ראובן	דגניה ב'
42. פרידמן יהושע	כפר החורש (מוקעים)
43. קרבל יהודה	גבע (הכשרת מצרים)
44. קימלפלד שמעון	בית הערבה
45. קליין מרדכי	מעגן
46. קנר רבקה	קב' מצרים, פרדס חנה
47. רבינוביץ יוסף	כפר יהושע
48. רובינשטין שולמית	ראשון לציון
49. רם אהרן	נוה איתן
50. רפופורט יוסף	חמדיה
51. שולמי הדסה	כפר יהושע
52. שטינר נחמיה	עין גב (מחנה עבודה בשדה נחום)
53. שירי צפורה	כפר הס
54. שלום נעמי	קרית ענבים
55. שמעוני יהודה	פתח-תקוה (עדות המזרח)
56. שרעבי חיים	חולון (עדות המזרח)

הדסה שולמי ויוסף רבינוביץ (שניהם מכפר יהושע) חזרו מביתה מאמת מלחמה.

ישיבת הלשכה
מיום 20.6.1944

משתתפים החי"ח: ל. שקולניק, א. בהיר, ב. איידנשטרט, מ. נמירובסקי,
י. קוסוי, מ. גרצברג.

סדכם:

המחלקה הערבית

• החי' י. בורשטין יוזמן לשיחה אצל החי' ל. שקולניק ויוצע לו לקבל תפקיד קונקרטי בתקופת הבחירות, נוסף לפיקוח שלו על הכנה ותיקון השעורים לערבית.

עתון לימי הבחירות

א) ל. שקולניק, מ. נמירובסקי, א. בהיר ידאגו להרכבת מערכת לעתון לימי הבחירות.

ב) ב-2 יפגשו אצל ב. כצנלסון.

ב) דן פינס יוזמן לישיבה.

מחלקת ההסברה

א) בשבוע הקרוב יתפרסם המצע לבחירות לאספת הנבחרים.

ב) 14 שאלות וחשובות (חובבה ע"י א. קצנלסון).

ג) זיאמה מכין חוברת על שאלות ההסתדרות.

ד) ה. פרומקין מכין חוברת על שאלות כלכליות.

ה) יונה גולדברג יעבוד יחד עם דן פינס בעניני הסברה בכתב.

ו) הכרוזים יודפסו ב-60 אלף אכסמפלרים.

ז) החוברות תימכרנה בכסף. החוברת הראשונה תימכר בגרוש אחד. לאחר נסיון זה נדון על אופן התפוצה: בכסף או חנם.

ח) ב. איידנשטרט מקבל על עצמו את ריכוז פעולת ההסברה בעל-פה.

ט) י. קוסוי ירכז את פעולת ההסברה בכתב.

ועדת מינויים

א) הרכבה: ([illegible])

ב) הישיבה הראשונה של ועדת המינויים תתקיים ביום ו', 23.6.44, ב-10 בבוקר, בחדרו של ל. שקולניק ב"ניר".

<u>רירות</u>

לחדרים של היכל המלאכה תעבור המזכירות הארצית של הבלתי-מפלגתיים (בהיר, שמעון הכט, מ. סידרוטה).

באולם של היכל המלאכה תסודרנה אספות של המפלגה ושל הבלתי-מפלגתיים.

<u>כספים</u>

ביום ה', 22.6.44 תתקיים ישיבה הועדה הכספית לדיון על תקציב ההוצאה.

<u>המצב בקיבוץ המאוחד</u>

<u>ב. בש:</u> קיום יום העיון בתל-אביב, עבר בהצלחה ובהשתתפות גדולה. אך המצב בקיבוץ הוא חמור יותר משערנו. בכפר גלעדי יש קבוצה מאורגנת של 40 איש לסיעה ב'. דוגמה שניה: יש כמה משקים שבהם מלחמה נואשת עד הסוף: אשדות יעקב, גבעת ברנר ועוד. השבוע בקרו במשקי הגליל אשד, ב. רפטור, י. רבינוביץ, הם גם מבטלים ביקורים שלנו. מונעים מגע של אנשינו עם המפלגה, מונעים מחברינו אמצעים כספיים, לא מחלקים חומר. דרושים ביקורים רבים במשקים. מצאתי חובה לגזול רגעים חברים מכם, כי המצב מדאיג.

צויין כי יש לשים לב לביקור בנען. על חבורי לבקר בכמה קיבוצים.

<u>המשמרת הצעירה</u>

ב-2 בצהרים יפגשו חברי הלשכה עם ב. כצנלסון על מנת להכין הצעה בענין המשמרת הצעירה, שתובא לדיון בישיבת המרכז שמתקימת היום, ב-5.

<u>ישיבת הלשכה</u>

תתקיים מחר, יום ד', ב-7 בבוקר ב"ניר".

המצב במקומות על יסוד בקורי:

הרצליה: הפנקס לא פורסם עדין. מוסרים שהמועצה המקומית החליטה לסדר מפקד ולפי דברי החברים מעכב מזכיר המועצה המקומית את הפעולה. הוסכם בינינו שאם עד יום א' (היום) לא יפורסם הפנקס החדש מטעם המועצה יפורסם הפנקס הישן מטעם מועצת הפועלים ויוכנסו ערעורים על יסוד בדיקת הכרטיסיה של לשכת המס ולשכת העבודה הכללית.

הוחלט על תכנית פעולה, בדיננו הבלתי מפלגתיים שיש להכניסם למפלגה. בילין קבל על עצמו את פעולת ההסברה בחוגים ובאספות. מנצינסקי ישאל באזור ג' ובכפר שמריהו.

התקיימה הרצאה בפני שלשים חברים בערך.

עפולה: הפנקס פורסם, בדיקת השמות לפי כרטיסית ההסתדרות נעשית. הדברים הולכים כשורה, אין סיעה ב', לפי דברי החברים יש לקוות שהליגה הסוציאליסטית בירידה, יתכן שהדתיים יעלו במספרם.

טבריה: לא נעשו עד כה שום הכנות. הפנקס לא פורסם עדיין, הוחלט שביום א' (היום) יפורסם הפנקס ויוכנסו הערעורים.

התקיימה אספת חברים טובה, נקבע חבר פעילים, יש צורך באיש מרכז הפעולה לחדשים הבאים. סיעה ב' כמעט מאין. חוששים להתגברותו של השוה"צ.

צפת: לא פורסם עדין הפנקס, ועדת בחירות ישנה, הוחלט לפרסם את הפנקס ולהכניס ערעורים. דפלבסקי הבטיח לטפל בישובים הסמוכים.

אין סיעה ב', אין גם ליגה, בכל זאת דרושה פעולה.

רצוי שלולו יבקר בטבריה וצפת.

נהריה: הפנקס סודר, הכל כשורה, יש חבר פעילים נאמן, נציג של סיעה ב', כמה חברים מהעליה החדשה. דרושים עוד בקור אחד לבא"ב לפני הבחירות.

חדרה: מ"א 10 חברי המפלגה, כחמשה חברי סיעה ב', אדישות גדולה, רבים דוגלים באפוליטיות, לשיחה באו פחות משלשים איש, רשימת הבוחרים סודרה. דרושים עוד בקורים.

21.5.44.

(-) פ. לובר

ערש –
המושב הקליטה
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

הצעת סדר היום
למועצה המפלגה
יום ג', 30.5.44

א. פעולתנו להבא:

1. גיוס ציוני סוציאליסטי (ועידת הבלתי מפלגתיים);

2. תשובה למפלגים;

3. אסיפת הנבחרים;

4. המפלגה וההסתדרות לקראת הבאות.

ב. ועידת המפלגה.

ג. שאלות אירגוניות.

25.5.( )

פרוטוקול
ישיבת הלשכה
מיום 28.4.44.

ה ח ל ט ו ת

(יא)

א) הצעתו של לוי שוסקין (קריאה ועידה של המפלגה על יסוד הבחירות החדשות) תובא לדיון ~~[illegible]~~.

ב) חברי הלשכה יתכנסו מדי יום ביומו לישיבה ב-4 אחה"צ, בבית ארלוזורוב.

ג) בכל יום ב', ב-10 בבוקר, תתקיים ישיבת חברי הלשכה עם חברינו במזכירות הועד הפועל של ההסתדרות, בחדרו של חח' ד. בן-גוריון (בועד הפועל).

ד) עניני הועדה המרכזת יובאו לישיבת הלשכה בכל יום ו', ב-10 בבוקר בבית ארלוזורוב.

ה) נבחרה ועדה לבירור ולקשר עם התימנים. הרכבה: ג. הרפז, י. הסקין, י. קוסוי, י. שפרינצק.

ו) נבחרה ועדה לבירור עם ארגוני בעלי מלאכה. הרכבה: צ. לוביאניקר, ד. רמז, ל. שקולניק וי. שפרינצק.

ז) כינוס המוסבים יתקיים ביום 2.6.44 בהשתתפות החח':
ד. בן-גוריון, ב. כצנלסון, י. שפרינצק.

ח) הוטל על חח' ב. כצנלסון להכין הצעה למצע של המפלגה בבחירות לאספת הנבחרים (לאחר בירור הענין בהנהלת הועד הפועל).

ט) המצע של המפלגה לאספת הנבחרים יובא לאישור בישיבת מרכז המפלגה.

י) נבחרה ועדה לעבוד המצע של המפלגה בבחירות לועידת ההסתדרות. הרכבה: י. אהרונוביץ, בבה אידלסון, ב. איידנשטיין, ע. גלובמן, א. וילקומיץ, פ. לוביאניקר, מ. נמירובסקי, מ. רשיש וחברים מהמרכז החקלאי.

יא) המצע לועידת ההסתדרות יובא לאישור למועצה מורחבת של המפלגה בהשתתפות באי-כוח הסניפים.

יב) להכין פגישה עם הנהלת "העליה החדשה" בעניני הבחירות. בפגישה צריכים להשתתף החח' ברל כצנלסון, זלמן רובשוב וי. שפרינצק.

יב) הלשכה תדון באחת הישיבות הקרובות על דרכי הפעולה של המחלקה לעולי מרכז אירופה.

ש א ל ו ן

מ ו ש ב ה

1. מספר התושבים ________
2. המפלגות במקום, מספר חבריהן בערך - האישים הבולטים בהן ________
3. אירגונים כלכליים - האישים הבולטים בהם ________
4. הרכב מפלגתי של מועצת המושבה - שמות ________
5. מספר חברי ההסתדרות לפי המקצועות והמין והעדות ________
6. אירגוני נוער - הנוער העובד, מחנות העולים, גורדוניה וכו'
   הנוער הציוני, בית"ר, בני עקיבא וכו'
   מספר החברים של כל אירגון ________
7. הפועלים בחרושת:
   שם כל בית חרושת, מספר הפועלים בכל בית חרושת, כמה מהם חברים בהסתדרות, כמה מהם חברים במפלגה ________
8. היש קיבוצים במושבה, מספר החברים בכל קבוץ, כמה חברי המפלגה בכל קבוץ וכמה בסיעה ב' ________
9. מוסדות ההסתדרות במקום:
   א. הרכב המוסדות - שמות החברים, שייכותם המפלגתית ________
   ב. הרכב מועצת הפועלים במקום ________
   ג. מתי נבחרה ________
10. סניף המפלגה
    א. מספר החברים והחברות, כמה בודדים, כמה חברי קבוצים וקבוצות ________
    ב. ועד הסניף - שמות חברי הועד ________
    אם יש סיעה ב', מי מחבריה בועד הסניף ________
11. מי הם הפועלים הבולטים מבחינת המקצוע או מבחינת המשקל הציבורי בכל בית חרושת ________
12. ועדי הפועלים ושייכותם המפלגתית ________
13. אישים בולטים בכלל מחוץ לועד הפועלים - בין חברת המפלגה ובין הבלתי מפלגתיים ________
14. כמה אכס' "דבר" מתקבל במקום ________
15. כמה "הפועל הצעיר" ________
16. כמה "משמר" ________
17. אירגוני פועלים אחרים - מספרם ________
18. אם יש במקום נואמים - שמותיהם, שייכותם המפלגתית ________
19. אם יש במקום סופרים וכתבי עתונים - שמותיהם, שייכותם המפלגתית ________

סעיפים לסקירה על הפעולה במושבה

א.

1. האם הוקן פנקס הכנסת
2. כמה שמות בפנקס
3. כמה מהם חברי הסתדרות
4. האם פועלה ועדת בחירות פנימית לאסיפת הנבחרים
5. האם הופעלה ועדת הבחירות המקומית.

ב.

1. האם הוכנה כרטסית ההסתדרות וכמה היא מונה
2. האם מוינה הכרטסיה וכמה נמנים על חברינו ואוהדינו
3. האם הופעלה כרטסית הפעילים ומה מספרם
4. מה מספר החברים בקבוצים שמשקיהם מסובים למושבה ואיזה אחוז הם מהוים בכלל צבור הבוחרים
5. כמה מחברי הקבוץ המאוחד עלולים להצביע בעד סיעה כ' ובאיזו מידה זה עלול להשפיע על תוצאות הבחירות.

ג.

1. מה מספר הבלתי מפלגתיים בהסתדרות
2. האם נוסד גרעין לתנועת הבלתי מפלגתיים לקראת הועידה
3. כמה חברים מונה הגרעין וכמה מהם יבואו במוצ"ש
4. האם קימת בסניף ועדה יוזמת לארגון ועידת הבלתי מפלגתיים
5. האם קשרו קשרים עם בלתי מפלגתיים בחרשת, בעדות, שכונות, אגודות, חברות וכו'.

ד.

1. האם הוכנה תכנית לפעולת הסברה ומהי
2. האם דרושה עזרה באנשים מהחוץ ואיזה
3. האם נרשמים שמות המשתתפים באסיפות
4. האם נשלחות הזמנות אישיות לכל תושבי המושבה
5. מהן תביעותיכם מהמרכז ומה הצעותיכם למרכז בשטח מקומי וארצי.

ח.י.

הננו בזאת לסכם את הוראותינו לאחר הכינוס הארצי של ב"ב המושבות.

1) מעתה והלאה יש להפנות את הפעולה ההסברתית והארגונית לצבור הרחב ואין להעסיק יותר את הסניפים בויכוח הפנימי.

2) יש לעשות את הפעולה כאילו לא קימת מחלוקת פנימית.

3) על מזכירות הסניף להכין מיד כרטיסיה מדויקת של חברי ההסתדרות במקום לפי הדוגמא המצורפת בזה.

4) על מזכירות הסניף לארגן חבר מקשרים אשר כל אחד מהם יטפל במספר חברים בכל הענינים. לשם זה יש להכין כרטיסיה של מקשרים לפי הדוגמא הנ"ב. מזכיר הסניף יהיה אחראי להפעלת המקשרים ולזה שהכרטיסיה תהיה חיה.

5) לכל האסיפות שהמפלגה תארגן יוזמן כ ל הצבור ע"י הזמנות אישיות.

6) נשי החברים תוזמנה בהזמנות מיוחדות ולא באותה ההזמנה שתישלח לחברים.

7) מכיון שהבחירות לאסיפת הנבחרים תתקימנה באותו פרק הזמן, ואולי עוד לפני הבחירות בהסתדרות יש להזמין לאסיפותינו גם את יתר התושבים במושבה.

8) על מזכירות הסניף לשקוד על כך שאסיפותינו תפורסמנה במודעות גדולות, יפות, רבות ובזמן. על מזכיר הסניף להכין מפה מיוחדת למודעות שתכלול את הלוחות, השכונות, הקבוצות, בתי החרשת, מוסדות ההסתדרות, מועדוני הנוער וכו' ולדאוג שהמודעות תודבקנה עפ"י המפה המקיפה את כל השכבות וכל הפינות במושבה.

9) יש לרשום את שמות המשתתפים באסיפותינו עם מקומות העבודה וכתובותיהם ולרשום אותם אח"כ בכרטיסיות.

10) יש לבצע את ההחלטה הקוראת לבלתי מפלגתיים להכנס למפלגה. דרכים לכך צוינו בחוזרנו מיום 27.12.43, מס' 4146.

11) יש להקים בכל ריכוז של פועלים: ביח"ר, שכונה וכו' גרעין של בלתי מפלגתיים אשר מוכנים להצטרף למפלגה ולהטיל עליהם את הפעולה בין הבלתי מפלגתיים.

12) יש להעזר בחברים החדשים במפלגה בגיוס הבלתי מפלגתיים למפלגה ולועידה של הבלתי מפלגתיים.

13) יש להגדיל בתנופה גדולה את התפוצה של ה"הו"צ" בהיות עתה העתון למכשיר הסברה יחידי של המפלגה אשר מופיע בקביעות ומגיב על מאורעות פוליטיים אקטואליים.

14) יש להגביר ולהחיש את כניסת המימנים להסתדרות ולארגן את הותיקים שבהם במפלגה.

15) הגיע הזמן לבצע את הוראותינו בדבר פעולה מיוחדת בין החברות.

16) יש להבטיח שתיעשה פעולת הסברה מפלגתית בבתי החרשת.

17) יש להקים בדחיפות את חוגי הנוער בסניפים.

18) על ועדי הסניפים להציע מיד מועמדים לסמינר למדריכי הנוער שייערך ע"י המפלגה אחרי חג הפסח בבית דומנברג. למותר להסביר את הצורך הדחוף בהכשרת כוחות הדרכה לנוער במושבה, במקום שיהיו קשיים חמורים להוצאת חבר מהעבודה יש להביא את הדבר לדיון במרכז.

חברים, גשו מיד לפעולה.

משתתפי כינוס באר־טוביה סניפי המפלגה בישובי הקיבוץ המאוחד 16.5.44

1. חיה ויכיסוביץ	גבעת השלושה
2. מנדל יודין	כנרת
3. א. כנעני	תל יוסף
4. ח. ביגון	תל יוסף
5. י. וולפסברג	תל יוסף
6. יכותיאל	גבעת ברנר
7. הרצל מוריין	רמת רחל
8. שמואל מאטר	תל יוסף
9. א. שומרוני	אפיקים
10. אריה דינדלמן	גבעת חיים
11. י. פרושנסקי	גבעת השלושה
12. רפאל רשפון	כפר גלעדי
13. י. אשכולי	כפר גלעדי
14. יצחק רובין	גבעת חיים
15. ברוך גורלשטיין	עין חרוד
16. משה ברגר	גרעין רענגה
17. דוד פופראנץ	אלונים
18. עובדיה יוסלביץ	אפת הכובש
19. א. רוס	גליל ים
20. יהושע בורק	משמר הים
21. יצחק לנדמן	בית אורן
22. מאיר גבעתי	גבעת ברנר
23. דוד מלץ	עין חרוד
24. ד. ליבמן	עין חרוד
25. יצחק ברמן	דפנה
26. דוד קרופסקי	עין חרוד
27. זלמן חן	גבעת ברנר
28. בת שבע וילנסקי	גבעת ברנר
29. לאה ברלין	גבעת ברנר
30. אברהם הירש	המדיה
31. אלעזר גלילי	אפיקים
32. רפאל באש	אנבלו באלטי
33. א. אופיר	אפיקים
34. יונה וולף	מעוז חיים
35. משה קשתי	בית השטה
36. יעקב שטיינברג	עין גב
37. א. דוברושקאלינקו	גבעת השלושה
38. מ. ריבקוקובסקי	גבעת השלושה
39. שלמה לוי	בית הערבה
40. זליג ישראלי	אילת השחר
41. א. בבאיוף	גבעת השלושה
42. יצחק שקדי	גבעת השלושה
43. מנחם סוקו	גבעת השלושה
44. חנה הירשנוג	גבעת השלושה
45. אברהם הובבנג	גבעת השלושה
46. חיים גבתי	גבת
47. אורי רוזנברגר	גבעת ברנר
48. זלמן ליפשיץ	עין חרוד
49. יוסף סונדר	יגור
50. עדה סירני	גבעת ברנר
51. יחיאל הלפרין	
52. יצחק מנינר	גבעת חיים
53. אברהם ברקוביץ	גליל ים
54. קורט גודלמן	הגדעין
55. אברהם רודניק	
56. שנדיק אלכסנדר	הגרעין
57. נפתלי לנדה	בית אורן
58. דובי	אשדות יעקב
59. חיים פרס	דורות
60. סוריק ברודני	המדיה
61. א. בהיר	אפיקים
62. ברוך איינשטט	גליל ים
63. א. רסר	גבעת חיים
64. גבעולי	עין חרוד
65. קרפ	אשדות יעקב
66. כתריאל כץ	בית השיטה
67. רבקה ויינשטיין	תל יוסף
68. א. זברנובסקי	גבעת השלושה
69. אוברלניק	נפת הכובש
70. דוד קורין	אפיקים
71. ק. דשיש	גבעת השלושה
72. ע. שולמן	גבעת חיים
73. מ. ספיר	כנרת
74. דן איסרזון	תל־יוסף
75. משש"ל	געתון
76. אביחר	זרעים
77. מנחם ברבש	אלונים
78. מרדכי קריצ'מן	אפיקים

נוסף לזה כעשרים חברים אשר שמותיהם לא נרשמו.

תל-אביב, 18.5.44

פגישה עם הועדה להעמולה בכתב.
נוכחים: ז. אהרונוביץ, ד. בן-גוריון, ש. גלובמן, יחיאל הלפרין, ורבה, ישראל כהן, פילאר, דן פינס, שמואל פרידמן, יונה קוסוי.
חסרים: ה. ברגר, א. ליבנשטיין, קולר.

י. קוסוי: קבענו מזכירות מעילה: דן פינס, קולר ושמואל פרידמן. אנחנו רוצים פה להתוות קוי הפעולה וסיסמאות לבחירות. אנחנו החלטנו לא להוציא חוברות, אלא עלונים קצרים, תמציתיים וממצים על כל ענין וענין בקשר עם אסיפת הנבחרים וועידת ההסתדרות, תגובה לעתונות היריבה. חוברת אחת המסבירה באופן יסודי את כנסת ישראל, שניה – המציינת הישגי הכנסת. דברנו על היק לפרצים – אנחנו מתכוונים ל-700–800 איש, חומר מדריך ומכוון. בימים הקרובים צריך להיות כרוז המפלגה הראשון לקראת הבחירות לאסיפת הנבחרים. ועדת התעמולה זקוקה למצע המפלגה לבחירות לאסיפת הנבחרים. יהיה צורך לרכז את החומר מהאסיפות במקומות, כדי לעמוד על הלך הרוח ולהגיב במקום שיש צורך.
יהיה עלינו לפרסם כמה חוברות בשפות לועזיות.
עלינו גם לחשוב על כינוס הפרצים – יקבלו הדרכה בעל פה.

דן פינס: תשובה החדירה לעתונים אחרים מלבד "דבר", ייתכן שזה יצליח. לנו נחוצים פזיפים ברורים לנקודות ההוראה – שאלות ותשובות על ענינים שונים, בהם תהרכז עיקר ההתקפות.
דבר ראשון: סיפור תמציתי מה עשתה אסיפת הנבחרים ומה היא צריכה לעשות, תוצאות בחירות אלו יכולות לשמש מודד לבחירות לועידת ההסתדרות, יש להסביר מדוע נדחו הבחירות לאסיפת הנבחרים, מה יש לעשות עכשיו וחשיבות הבחירות.

יחיאל הלפרין: ממש מחר-מחרתיים צריכה להיות ישיבה בה ייקבע מקומו של "דבר" במערכה זו.

ד. בן-גוריון: אסיפת הנבחרים זה לא הדבר הראשון ולא החשוב ביותר.
בענין זה שתי הערות. שם הענין הוא לא שיהיה לנו רוב. זה לא העיקר שם. אנחנו מעוניינים בשיתוף המכסימלי של הישוב בבחירות. שאסיפת הנבחרים תביע את הישוב ובפרצוף הציוני שלה.
מזה נובע שעלינו לנהל תעמולה כזאת שבעיקרה תהיה מכוונת לא כל כך שיצביעו בעדנו, אבל כדי להשפיע על המפלגות האחרות. ב עיקר העליה החדשה. הסכנה השניה: אם הימין יחרים, ויש אבסנטיזם גם בלי זה, הוא יכול להפוך את הפאסיביות לאקטיביות. הענין שלנו להסביר לישוב מה הענין אם ימעט מספר המצביעים, כי זה מראה שהישוב איננו מעוניין בכנסת, ואם יהיו רק עניני הכנסת, הישוב באמת איננו מעוניין בזה. התעמולה צריכה להיות מכוונת כך שיאמר מה הוא הדבר ומדוע צריכים להשתתף בבחירות.
הדבר השני: העליה החדשה תהיה כנראה המפלגה השניה, ומפני כך כנראה אינם רוצים הרוויזיוניסטים להופיע, כי הם יודעים שלא יהיו המפלגה השניה, אבל יש סכנה אם העליה החדשה תהיה בהופעתה כמו ה"מיטמיילונגם-בלאטט", עתון כפעם של הממשלה, נלחם א במדיניות הציונית, וזו תהיה הסכנה השניה במדיניות הציונית, כמו שהיתה ההצבעה בועד הפועל של ההסתדרות. ברגע הממשלה נשענת על אגודת ישראל והשומר הצעיר, אחר כך יהיה לה משען

חשוב זה, את זאת צריכים להסביר, ולכן נחוץ גם חומר ברומנית על העניינים המרכזיים, והוא צריך להיות מכוון אלכל יהודי ברומניה. זו צריכה להיות פרוגרמה ציונית, כושר הישוב, ההווי המיוחד שנוצר פה, מה הדבר המייחד את ארץ-ישראל, שיראה את הישוב מה הוא, וגם בהסברה כל זה זו צריכה להיות הכוונה. החומר צריך להיות מרוכז סביב ערכו של הישוב, כוחו ודמותו הציונית של הישוב. למאמר פולמוסי יצטרכו לענות, אבל בכלל לעסוק רק בענינים חיוביים.

יש מערכה פוליטית כזאת בתנועת הפועלים, שמאז יסוד אחדות העבודה לא היתה כזאת. העובדה שבחירות אלו תהיינה קודמות שהן קודמות לפי ערכן. הבחירות לועידת ההסתדרות לא תהיינה ב-6.8, אלא עכשיו, מה שמופיע ב"דבר" היום, מה שמדברים בעין חרוד וב"לודז'יה" זה קובע, וזה העיקר וזאת עלינו לראות כמרכז.

בענין הבחירות לועידת ההסתדרות יש 2-3 ענינים. עצם הבחירות - אם הדבר לא יהיה מאורגן שלפני הבחירות הפורמליות נדע את התוצאות זה יהיה רע. יום הבחירות הוא המעשה הפורמאלי, כל פועל עושה הבחירה בלבו ובראשו עכשיו, ולזה עלינו לכוון, והפעולה הזאת זהו פרוצס מתמיד, ובזה עלינו להתרכז ב-4-6 שבועות הקרובים.

יש ועידת ההסתדרות. אני הייתי מחלק את החברים לארבעה סוגים: חברי המפלגה, חברים בלתי מפלגתיים נאמנים, חברים בלתי מפלגתיים שאינם קשורים, אחר כך יש יריבים. ארבעה סוגים אלה אינם קבועים ומגובשים, אפילו לא חברי המפלגה. יש חברי המפלגה שהם הכריעו ויודעים איה מקומם, אבל הם אינם אקטיביים. יש סוג שני של חברי המפלגה, שהם אמנם הגדירו את עצמם, אבל רפו ידיהם. סוג שלישי - זה אולי הענין הכי חשוב, הוא הגדיר את עצמו, לא רפו ידיו בגלל מה שקרה, אלא יש צרה גדולה יותר, הוא אינו מעריך חשיבות הענין, ז.א. אינו מעריך חשיבות פעולתו, ואינו רואה שהוא צריך להיות אקטיבי בענין זה. אלה שהגדירו את עצמם, אינם מהססים ולא רפו ידיהם ויודעים שהם צריכים להיות אקטיביים - זהו מיעוט קטן.

הסוג הראשון, אלה שהגדירו את עצמם, אבל אינם אקטיביים, צריכים להפוך אותם לאקטיביים, את הסוג השני צריך לעודד, ואלה שלא הגדירו את עצמם צריך להביא אותם להגדרה. הפעולה במפלגה צריכה להיות: ה ס ע ל ה, הפצת חומר בענין חשיבותו של הגדרתו של כל אחד ופעילותו. כשהיה הפילוג ב-1920 נפלגו לימין ושמאל, היה אחד ממנהיגי פועלי ציון שהיה עסקן בעל-ביתי, והוא לא יכול היה שהוא יהיה מימינו של זרובבל, ולכן לא בלב שלם, בהיותו רחוק מזרם זה, הצטרף לשמאל, כי זו היתה הפראזיאולוגיה, אך אנשי הקבוצות שלנו והפועלים בעיר להם לא היה איכפת אם זרובבל יאמר עליהם ימין. השומר הצעיר היודע את התכניקה של המארכסיזם, הוא אינו מנתח את הדברים, אלא מדביק תו: ימין, שמאל, ולכן יהודי פלוני נבהל ועומד מן הצד.

אחר כך יש בלתי מפלגתיים נאמנים למפלגה, ביחס להם אנחנו עושים קמפניה: ועידת בלתי מפלגתיים להצטרף למפלגה, וזה אחד הדברים הגדולים בקאמפאניה זו (הח' קוסוי מקריא את הפניה של הבלתי מפלגתיים). זה מכוון לבלתי המפלגתיים הנאמנים לדרך שלנו, שמסיבות שונות: סנוביזם, חשש מדומה, מסים לא היו במפלגה. המינימום הדרוש לנו הוא שבועידה זו יהיו מיוצגים 10,000 איש. יש 2,300 שהצטרפו למפלגה מאז ועידת כפר ויתקין, להם אין נציגות במוסדות המפלגה, גם הם יהיו מיוצגים בועידה זו של הבלתי מפלגתיים.

וכאשר אנחנו עושים דבר מה עלינו לדעת מה אנחנו רוצים להגיע, מה הוא מחוז חפצנו, וכשאני מדבר אני צריך לדעת למי אני מדבר. בפעולה זו הדיבורים שלנו מכוונים לא לאיש שאין לו עמדה, ואנחנו רוצים להקנות לו, אלא הוא איננו אקטיבי, ועלינו לומר לו: תביעה שעתך להיות אקטיבי, אתה צריך כלפי חוץ להגדיל את המפלגה.

עכשיו בא הגוש העיקרי בו תלוי גורל תנועתנו בארץ - הגוש השלישי הזה הוא לדעתי בערך 80,000 איש, וזו היא הפרובלימה של הבחירות האלו. אפשר לערער על מספר זה, זה לא מספר סטאטיסטי, לפני זה צריך אני להגיד מה הוא ענין הבחירות האלו, מה היא שליחותן.

אין השליחות נתונה מראש. כשאני אומר שליחות אני מבין שאנשים שיש להם תפקיד מטרה בחיים עושים שליחות. מה אנחנו צריכים לעשות, מה צריכים אנחנו לראות בבחירות אלו, במה זה תלוי. זה יהיה תלוי בהרבה דברים, דברים שאינם בקונטרולה שלנו ודברים שהם בקונטרולה שלנו - יש לצקת מחדש את כלי תנועת הפועלים בארץ: המפלגה וההסתדרות. מדוע לצקת ומדוע מחדש?

אתחיל מהמפלגה, המפלגה לדעתי משותקת מזה הרבה שנים, מלפני ועידת רחובות, היא אכולת סרטן - באמרי סרטן אינני מתכוון לסיעה ב', אלא סליעתיות, לא היתה מוכשרה לדון ברצינות ולא לקבוע, מפני שיש קביעה המחייבת כוח מוסרי, ועוד פחות מזה היא היתה מוכשרה לבצע, ולכן היא היתה מתחמקה, משתמטת מדברים. לא היה לה כוח מוסרי, לחשוב, להכריע ולפעול, וזה לא היה גם בהסתדרות.

הקונסטיטוציה של ההסתדרות זו איננה החוקה הכתובה, החוקה הכתובה יש לה ערך בכל מקום, אך החוקה הכתובה אינה מביעה את תנועת הפועלים. החוקה של ההסתדרות זו היא המפלגה, ההסתדרות בנויה על כך שיש כוח ציוני סוציאליסטי עם כיוון ויעוד, והוא מכוון את ההסתדרות. חוקה זו לא היתה קיימת, והיא התנהלה על פי מוסדות, ענין שוטפים.

הסתדרות זו הכזיבה, אולי לא בכל, אולי זה משפט קשה מדי. בשנים אלו חלו דברים: ההסתדרות הוכפלה והושלשה, לא רק בכמות, זהו ציבור אחר, והסדרים לא הלמו, העניינים לא הלמו, דרכי הפעולה לא הלמו, והיו פעולות שאולי עוד לא עבר עליהם הכלח - זה עוד לא נורא כל כך, אבל לעומת זאת נדרשו פעולות שלא היו קודם בחוקה זו, בחוקה הכתובה. אילו היתה קיימת חוקה חיה - שם זה כתוב, אך זו לא היתה קיימת, והפעולות לא נעשו, ודרכי הפעולה התישנו, היחסים בין אלה שונים, ובין ציבור הפועלים שלשמו עושים צריכים להיות יחסי שליחות, ואלה הפכו להיות יחסי מוסדות.

בהסתדרות כפי שהיא היתה צריכה להיות לפעו מלא את השליחות שלה, של המפלגה היתה צריכה להיות אידיאה ציונית סוציאליסטית, והיא לא היתה, ולכן צריך לצקת מחדש, וזה אפשרי רק אם נקים את המפלגה מחדש כפי שהיא צריכה להיות, וזה אפשרי עכשיו כאשר נגע הסיעתיות נעקר מתוכנו, אך בעקירת הסיעתיות בלבד אין מקימים מפלגה, אבל אפשר להקים אותה.

הבחירות הן ההזדמנות המתאימה לצקת את ההסתדרות מחדש, כפי שהיא צריכה להיות עכשיו, בהרכבה זה שיש עכשיו, בשעה זו שהיא חיה עכשיו. היציקה צריכה להיעשות לא על ידי הועידה, ולא על ידי הנבחרים, אלא על ידי הציבור. הבוחר הוא צריך להיות השליט בהסתדרות, לא הנבחר. לדעתי זו אחת משתי הנקודות המרכזיות העומדות לפנינו לגופו של דבר, גם בלי הצרות

של סיעה ב', השומר הצעיר ופועלי ציון שמאל, זה ענין של כולם, כל פועל עושה את ההסתדרות יום-יום. וזה מה שאמרתי שאת הבחירות אינם עושים ביום הבחירות אלא צריכים לעשותן בלב הפועל, וזאת עושים יום-יום, וזה שוב פרובים מתמיד, בלתי פוסק, הבחירה נוהגת לנו את ההזדמנות לעשות את החריש העמוק, לחרוש ולא לזרוע מלח, אלא לחרוש ולזרוע דבר אשר יעלה.

דברים אלה דורשים תיקון ביסוד, שדבר ההסתדרות יהיה דבר הפועל, שהפועל הוא ההסתדרות, כל אחד מ-80,000, שהוא יעשה את ההסתדרות יום-יום. איך לעשות זאת - זה לא ענין לדיון פה, אלא למסיבת המפלגה.

הענין איננו במבנה, הוא צריך לדעת למה מה אציע שינויים, אציע שינויים במבנה ההסתדרות שיהיו מכוונים למה שאני אומר, וזאת יעשה הפועל בבחירות. ועלינו להגיד לפועל מה היא ההסתדרות עכשיו, מה היא ההסתדרות הנחוצה לו ואשר נחוצה לעם לעתידו.

אם זה ייעשה - וזה תלוי במפלגה, אם נקים את המפלגה, אם נחדש במפלגה את היעוד שלה, אם נידתם לזה, אז לדעתי בחירות אלו תהיינה שקולות בערכן ההיסטורי - אני יודע שהיו כמה מאורעות בהיסטוריה שלנו, בשביל ישראל כהן המאורע של יסוד אחדות העבודה איננו אומר הרבה, אבל אותו הערב כאשר האחסוף לבקוביץ, צמח ולימא טויב (אני מזכיר את אלה, כי הם בני עירי) ועוד ששה אחרים ליסוד הפועל הצעיר, אך יסוד אחדות העבודה, יסוד ההסתדרות הם היו מאורעות, מאורע כזה צריכות ויכולות להיות הבחירות האלו מבחינה אידיאית, המאמת ההסתדרות, המוסדות, הרוח בתוך הציבור - זה דורש יציקה מחדש. בבחירות אלו זה צריך להיות התפקיד שלנו: לחדש את בוחה של תנועת הפועלים, להקים את הכלים, לצקת את הכלים מחדש, שיתאימו שלשליחות שלה.

בירור שליחותא הפועל העברי עכשיו, לא מה שהיה ב-1920 ולא ב-1906, כאשר נוסדו שתי המפלגות הראשונות, והקמת הכלים לשליחות זו, בלי זיקה לטראדיציה ולמסורת ולהרגלים - גם הרגלים אירגוניים וגם הרגלים מחשבתיים - לדעתי אלה הם הסעיפים, והם עומדים בבחירות לפני 80,000 איש אלה.

80,000 איש אלה הם הכוח הער, אשר הוא יכול לעשות, לא יוכל לעשות זאת חלק הישוב החלוצי, אשר נתבלבל ונסתחף, שאין להם תיקון. אני לוקח אדם מהמשמרת הצעירה, אדם כמו ישראל גלילי, אין לו עכשיו שום תקנה, את השליחות הזאת לא יוכל לעשות, כי הוא הסתלף בתוך השליחות. אני יודע את כוח הלהט שלו, את כשרונו, אך הוא איננו מעניין אותי ברגע זה, לא אטפל בו כרגע, יש 80,000 שאין להם החכמה שלו, אין להם הלהט שלו, אין הלם החלוציות שלו, אך אין להם גם ההרברבות שלו.

יש דבר אחד שהוא חסר לאנשי השומר הצעיר ולאנשי סיעה ב', אך זה ישנו לרבים מאלה: הצניעותהופשטות, הם כוח, אין להם פריטנזיות, הם אינם חושבים, או כל אחד מהם איננו חושב: הוא ואפסו עוד, שהוא עושה גדולות, ולכן מגיעות לו כל הזכויות, ולכן יש לו זכות וטו, והוא צריךלשלוט על כולם, ואין כמוהו.

אך יש פה שני דברים, ואף על פי שאין אני מכיר את שמונים אלף פועליםאלה, אני יודע שכל אחד מהם רוצה לחיות חייםה גונים פחות או יותר, יש ענינים הנוגעים לו, לחייו, הסבת תנאי חייו - זה נוגע לו, והוא יבין זאת. זהו חלק אחד של תפקידי ההסתדרות - לדאוג לפועל, ואם נבוא בדאגהא נאמנה זו הוא יבין אותנו ויאמין לנו, ואם אנחנו נגיד לו שזה בידו ואנחנו רוצים להקים כלים לצרכים אלה - הוא יעשה זאת. הדבר השני: הוא יהודי, ואם נבוא אליו בדבר העם היהודי, בסבלו, בצרתו, הוא גם כן יבין.

נביא לו את שני הדברים האלה בפשטות, וזה יתפוס אותם, ולכן אני מאמין ב-80,000, כי הם יבינו את שני הדברים היסודיים האלה, אם נביא זאת אליהם, ונתאים את הדברים האירגוניים לשליחות זו, הוא יהיה אתנו, אולי חלק מהם ייכנס למפלגה.

הפעולה העיקרית היא לגבי 80,000 אלה, להגיד אליהם את הדברים היסודיים, לא ויכוחים טפלים, שאנחנו מוכרחים להכנס אליהם בגלל הסוג השלישי, איך היה המשא והמתן בועדת הוחיקים, האם היתה זו הצעת טבנקין או הצעת שפרינצק, זה הוא הענין הבוער לבחורים בפעוז, אך זה אינו נוגע לויכוחים בענינים היסודיים. זו היא המפלגה, זו היא ההסתדרות וזו היא המערכה כלפי פועלים אלה.

עלינו להגיע לכל אחד מהם באופן אינדיוידואלי - בעל פה ובכתב, להוציא שורה של דברים - חוברות קלות, או מגילות עפות, בעמוד אחד, בארבעה עמודים בענינים העיקריים, המרכזיים, ואלה צריכים להיות כתובים בפשטות, ויהיה עלינו לסדר מכונה כזאת של חברים שיביא את החומר לכל אחד מהפועלים, לא רק להמציא את החומר, אלא לדאוג שיהיה מישהו שישוחח אתם - לפני זה ואחר כך, לדעת את התגובה העיקרית, אם הוא מקבל או אינו מקבל, להגיע אליו גם בעל פה, זהו המגע החי.

היה הכם גדול אחד שאמר: הכתיבה זה סילוף ודיוף. הוא היה אחד הכותבים הגדולים בעולם. הוא אמר: כאשר אתה כותב, הקורא אינו יכול לשאול שאלות ולקבל תשובות, והדבר אינו כולו, המחשבה מפרפרת, יש בו יותר מאשר אתה כותב, או יש לפעמים שכתבת יותר מאשר צריך, אתה מזייף איפוא את הענין.

בשביל הקורא צריך לתת את האיש החי, והוא מסביר לו מה שצריך שבר או תיקון, בשביל זה נחוצה השיחה בעל פה.

דיבור בעל פה עם כל אחד מ-80,000 אלה, בשביל זו צריכה להיות ועדה אירגונית שתארגן זאת. הדרך האירגונית היא של עשיריות, ול-80,000 חברי ההסתדרות נחוצים 8,000 פעילים של המפלגה, שהם יפנו אליהם, יהיו 800 מרכזים שידאגו לכך שכל 8,000 אלה יפעלו וייפגשו עם 80,000.

אחר כך יש הסוג הרביעי - 30,00-35,000-40,000 יקיבים. יש כאלה ביניהם שלא כדאי לאבד אף רגע אחד עליהם. לי יש אמנם מה לדבר עם מאיר יערי, אבל לא עכשיו בזמן הבחירות, אין עכשיו לי מה לדבר עם יצחק טבנקין, עם ישראל בלילי, עם צילינג, עם ארם - הדבור אתם נגמר, אנחנו לא נפנה אליהם, אנחנו מקבלים שהם עומדים בסתירה לנו. לא כל 40,000 הם כאלה. גם את אלה מוכרח אני לחלק, יש כאלה שהם כבר הצביעו בעדם, אבל הם אינם מושבעים ונאמנים להם בכל התנאים, לאלה יש לבוא בתעמולה שלנו - בעל פה ובכתב. צריך להיות דיבור וכתיבה מכוונת לעקור את התמיכה לליבא, להשומר הצעיר וגם לסיעה. העיקר הוא הסיעה, כי רבים נטלטלו הנה והנה, אין עלינו לראות בהם את העיקר, העיקר הוא ב-80,000. אמנם חשוב בשבילנו אם בנען יצביעו חמשים בחורים בשביל המפלגה, הם לא יקבעו את תוצאות הבחירות, לא יסגו אותן, אלא חשוב שיש שם גרעין מפלגתי. בגרעינים התישבותיים אלה יש להם ערך רב, נצטרך להקדיש להם תשומת לב מיוחדת, אבל זה תפקיד לאנשים מסוימים, כי הם צריכים לדעת מה הן נקודות המחלוקת בקיבוץ המאוחד, מה שם העליות והירידות בהם, עלינו לראות באופן בהיר למי אנחנו מדברים.

צריכה להיות הסברה לאנשי המפלגה, ואלה הי דברים שונים.
צריכה להיות הסברה למען הפעיל את החברים, שהם יבינוהם חייבים להיות אקטיביים, והפעולה בתוך המפלגה היא אקטיביזציה, וזוהיא פעולה מיוחדת במינה, וצריך להיות אשר יחלוש, ינצח על פעולה זו, כיהיא דורשת דברים מסוימים, וצריכה להיות פעולה שתדאג לועידה הבלתי מפלגתיים.

מה הוא האישיו שלנו העומד על הפרק, יש שני גושים – אחד הענינים המשותפים, הערכים שהנועתנו הקנתה לכל חלקי התנועה ואלה הם: עליה, התישבות, עבודה עברית, הגנה, חלוציות, הסתדרות. יש ארבע או חמשה דברים שעליהם יש מחלוקת: אחדות – בשטח הארצישראלי ובשטח העולמי, זה ענין אחדות ופירושו הקמת כלים של תנועת הפועלים, זה חל על כל אחד, מפלגה ללא סיעות. הסתדרות פועלים אחת לכל פועלי א"י, בצורך מאד מאד להחדיר דבר זה לציבור הפועלים, שעכשיו לאחר הרס יהדות אירופה, כאשר העליה עומדת בפני קשיים גדולים,עוד יותר מאשר קודם חשובה הסתדרות אחת לכל פועלי א"י, זה לא תלוי רק בנו, אבל אשא עלינו להדגיש חשיבות ענין זה, חיוניות של הסתדרות אחת לכל פועלי א"י ומבנה כזה של ההסתדרות, אשר יאפשר זאת.

דבר שני: ענין המרות – מרות הכלל: מרות כלל הפועלים ומרות כלל האומה, זה אחד הויכוחים העיקריים. טבנקים מנסח כאן עצמאות מעמדית. בכל הענינים של אומה לאומה המרות, ועוד יותר הויכוח על מרות ההסתדרות – התישבות בידי ההסתדרות, נוער בידי ההסתדרות, החלוץ בידי ההסתדרות, אם אפשר – להקים חלוץ של כל פועלי א"י, כמו שתקימו לשכה של כל פועלי א"י, במקום החלוץ של כל גוש. על זה עיקר מלחמתו של טבנקין. טבנקין נתן שני נימוקים בשפיים: החלוץ צריךלחנך להיות פועל, והנימוק השני קולקטיביזם, ולכן עלינו לדרוש לא החלוץ של קיבוץ, אלא של כלל הפועלים, נוער של כלל הפועלים, שלא כדרישתו של הקיבוץ.

הדבר השלישי – וזה ויכוח רציני, אינני יודע אם זה בשביל כל 80,000, אולי רק בשביל 8,000 הפעילים – עצמאותה של התנועה הפועלים הארצישראלית ביחס לתנועת הפועלים בארצות אחרות, כלומר עצמאותנוך אינלנו שום תלות והשתעבדותלשום זרם ארצי ולאומי בתנועת הפועלים אא בעולם, אנחנו קובעים לנו את הדרך – עצמאות מבחינה מוסרית וגם מבחינה אובייקטיבית, התנאים שלנו, הסביבות שלנו והפעולות שלנו נתונים במסגרת אחרת מאשר כל העולם, וכל היקוי הוא זיוף וסילוף צריכה ויעודה של המפלגה, מה הוא "מה יפית" זה.

הדבר האחרון – המדיניות הציונית, זה ידוע מה זה.

נדמה לי שאלה הם הדברים העיקריים השנויים במחלוקת במידה שיהיה ויכוח אמיתי. טבנקיןלמד את המלאכה לדבר בלשון סגי נהור, לנסח את ההיפך ממה שהוא אמא חושב. טבנקין היה מראשוני אחדות העבודה, דבר בנאמנות על מרות הכלל, על אמון לכלל, ואחר כך הסתלק מזה, קבל את התפיסה הבולשביסטית על הדרך הקצרה יותר: מיעוט שליט בכוח, גם השומר הצעיר קבל זאת, מזה נובעת הקולקטיביות הרעיונית, מזה נובעת הימסנות, הבוז לכלל הפועלים. גם טבנקין קבל זאת, אך הוא איננו יכול להסתלק בגלוי מהירושה שלו. יש לו היסוסים בלב, אבל הוא מכריע לצד הקו החדש, הדיבור שלו הוא/על פי הקו החדש, כי לבו איננו שלם, הוא איננו בטוח בחסידיו, הוא חושש שיאבד אותם, הם הונכו באסכולה אחרת, והוא מוכרח לנסח את הדברים אחרת, בגל רמטור אילו ידע לפני שנתיים לאן יגיע לא היה הולך אחריו, ולכן הוא מנסח את הדברים שלא יהא מובן לכולם. הויכוח איהיה קשה, כי הוא לא ינסח את עמדתו האמיתית. עם יעדי קל יותר להתווכח, כי לפי הספרות שלהם הם דורשים טירור של המיעוט,

שלילת הדימוקרטיה בקרב הפועלים - זה נאמר בפירוש בספרו של מאיר יערי "בפתח תקומה", ועל זה אני יכול להתווכח אתו. סבנקין איננו מנסח בכלל, הוא פועל בעזרת הרמיה אידיאולוגית, וזה קשה עלה עוזה.

אלה הם הענינים העומדים על הפרק, ותוכן התעמולה הוא להביא להמוני החברים את הערכים היסודיים שאנחנו רוצים לקיים על ידי כיבוש כוח גדול, מלובד במפלגה וסביביה. אחר כך יש ויכוח עם יריבים באותם הענינים השנויים במחלוקת, אולי יש עוד ענינים. פעולת התעמולה ואירגונה מחייבת הרכבות מעולה, כל הכוחות מוכרחים להיות בענין זה.

<u>יחיאל הלפרין</u> עורר דבר מידת הפעילות של הפעילים, כי אין אחד שקלה לו דרך זו: ב) צריכים להתרכז סביב הענינים הגדולים ולא לשקוע בקטנות, אך גם לקטנות צריכות להיות מוכנות המשובות, ועלינו להדגיש במיוחד את הקשר בין הדברים הגדולים והקטנים, היום-יומיים. לפנינו שתי סכנות: או ויכוח על הדברים הקטנים ביותר או אבסטראקציה. ג) אסור לנו להיגרר אחרי בלוריפיקאציה של המפלגה, להצדיק כל מה שעשתה המפלגה.

<u>ז'יאמה אהרונוביץ</u> בכל מערכה ישנה ההסתערות העיקרית וחלקי החזית, ששם ישנן פעולות עזר, לנו חשובה ההסתערות העיקרית, אך אין לשכוח גם את הסיקטורים המיוחדים, ועלינו להתכונן ליום בו יעמוד הציבור בפני ההכרעה, כאשר הקלחת תהיה במלוא הסערה.

הקוים העיקריים בתעמולה צריכים להיות, אם אני מדבר בז'שארגון: להם וחזון והמכשיר להשגת שנים אלה, להם זה האיגוד המקצועי, ויש לנו מה לספר על פעולתו דווקא בשנות המלחמה; וענין החזון - גם פה יש למפלגה משהו לומר. נקודה רביעית: בלתי מפלגתיים הקימו את ההסתדרות, ועל בלתי המפלגתיים להצילה אם נשקף לה אסון., מה היא דימוקרטיה אמיתית בהסתדרות הפועלים ואיחוד כולל.

אלה הם סעיפי פעולת התעמולה: חוברות, לא עבות, קטנות, מסבירות, כל אחת מיעוט המחזיק מרובה; 2) פלקטים, סיסמאות, כרוזים ועלונים, 3) שרות למרצים ופעילי המפלגה - ציוד בחומר.

נקבע המשך הפגישה ליום ו', 19.5.44, בשעה 8:00.

מאת: קרן [illegible]

נוכחים: [illegible]

[illegible]

5500	[illegible]
18.000	[illegible]
15000	[illegible]
5,000	[illegible]
43.500	

120,000 לשנה

10[illegible].000 נטו 90%

-43 000

65,000 נשאר 60%

130000 לשנה

117 000 נטו 90%

-43 500

73.500 – 63%

117,000

-38 500

78.500 67%

[illegible]

32,177 25,530 6,647 12,462 2160 3460 1421 627

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] המות,

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] את התפלה,

[illegible]

[illegible]

[illegible]

למרכז המפלגה

ח.נ.

הנני מציע תכנית לפעולה ארגונית בקשר עם ההכנות לועידה של הבלתי-מפלגתיים ובעיקר לקראת הבחירות לאסף הנבחרים: ההצעה נוגעת רק לתל-אביב. לקחתי גם בחשבון שהמרכז יעשה פעולה רחבה במשטב ארצי בשטח הסברה, ריכוז כספים וכו'. ושלתל-אביב תנתן עזרה גדולה מטעם כל חלקי התנועה.

1. __ההנהלה המקומית:__

הנני מציע לבחור ב-5 חברים להנהלת הפעולה בתל-אביב. מ. גמירובסקי (המרכז), א. האפט, ש. פישמן, דוד אלוני ורולה קוגצ'י. החברים האלה צריכים להשתחרר מיד מעבודות אחרות ולהתמסר אך ורק לעבודה זו.

2. __מחלקת ההסברה:__

יש צורך לגשת __לפעולה הסברתית גדולה__. סדור הרצאות, מסיבות, פגישות, ~~[illegible]~~, הוצאת חומר בכתב ולמטרה זו יש להקים מחלקה מיוחדת והצעתי היא שהח' דוד אלוני יהיה המרכז של המחלקה. חברי הועדה הם: ד. אלוני (המרכז), ז. אהרונוביץ, ש. פרידמן, ה. ברגר, א. חומס, מ. נייששט, ש. קוגצ'י.

3. __ענייני הכספים:__

נוסף לסכומים שינתן על ידי המרכז יהיה צורך בגיוס כספים מחברים. יהיה גם צורך בפיקוח __על ההכנסה וההוצאה__. הנני חושב לכדאי לבחור בועדה כספית מקומית מאת הח' א. בקר (המרכז), שינקר, קיציס, צבי לוביאניקר, מ. גורוחובסקי.

4. __ברטיסיה:__

בכדי שנוכל להגיע לעשרות אלפים בוחרים חברי ההסתדרות ולחוגים פרוגרסיביים המצביעים בעד מפלגתנו יש לסדר מפקד כללי יסודי - כרטיסיה לכל משפחה עובדת בעיר לפי האגוד המקצועי לפי מקום מגורו. הנני מציע להטיל על שמשון כהן לרכז את הפעולה הזו ויתנו לו לעזרה מספר חברים נוסף לעובדי בית ארלוזורוב, שחלק מזמנם יצטרכו להקדיש לעבודה זו.

5. __הפעולה הארגונית:__

א) אין כיום אפשרות להגיע לכל מקומות עבודה ולשכונות בעיר מבלי להכין את הכלים הארגוניים לכך. עלינו להקים מחדש את חבר הפעילים של המפלגה, את האקטיבה מועדי הפועלים, לקבוע נאמנים או חבר נאמנים בכל מקום עבודה או שכונה ולסדר את העבודה הארגונית בצורה כזאת שבמשך 3 החדשים הקרובים יהיו פעילים עשרות חברים בשכר ומאות בהתנדבות. הדבר הזה יהיה אפשרי אם נקבע תכנית פעולה לפי הסקטורים העקריים באגוד מקצועי ובאופן מקביל ארגון ציבור הפועלים

לפי מקום מגורר והצעתי היא להקים 4 סקטורים,

1. תעשיה: מתכת, מזון, אריג, מחט, ע/ובפעולה מיוחדת בג. פועלי יהלומים.

2. מקצועות חפשיים: פקידים, מורים, מהנדסים, עובדי רפואה, אמנות.

3. בנין ועב. צ.: מחנות עבודה, פ. ומן, חמרי בנין, צבעים, פ. תרבות.

4. קואופרטיבים: פעולה מיוחדת בין חברי הקואופרטיבים והפועלים השכירים.

בראש כל סקטור יעמוד חבר אחראי שעליו יהיה להיות המקשר בין הסקטור והמפלגה, ארגון הנאמנים בהקומות העבודה, להוציא את דבר המפלגה לציבור החברים, חה' ש. פישמן ירכז את הפעולה הארגונית ויוגן לו כל העזרה על ידי חברינו בועדי הפועלים, במועצות, אגודות וא. בקר יצורף חלק מזמנו להקדיש גם לעבודה זו.

ב) באופן מקביל יש לגשת לארגון הנזכר לפי מקום מגורם ולקבוע נאמנים לבתי הפועלים במרכזי העיר ובפרברים; למטרה זו יש לפתוח 5 סניפי מפלגה בכל חלקי העיר:

1. לתושבי השכונות: מונטיפיורי, שכנת, התקוה, שפירא, נוה-שאנן, פלורנטין.

2. במרכז בעלי מלאכה.

3. ברגרשוב-נורדיה.

4. אפק, כרם התימנים, שכ' ברנר.

5. בצפון העיר.

הסניפים יתנהלו על ידי הנהלות מקומיות (ועדים זמניים) ועל אחד מחברי הועדים להטיל את העבודה בארגון הסניף, ארגון האספות האזוריות, הפצת החומר, בדיקת הכתובות וכו'.

ג) החברה והמפלגה:

מספר החברות במפלגה הוא קטן. אך מספר פעילות בארגון לאמהות עובדות הוא גדול ואם נדע לסדר את הפעולה הארגונית בבתי חרושת ובשכונה, הרי הפקידים עיקריים יכולות וצריכות למלאות החברות. הפעם יהיה ערך מכריע להשתתפות החברות בפעילות ובהצבעה יש איפוא צורך לארגן את החברות שלנו. הנני מציע להטיל על אולה קוצניי את ריכוז הפעולה הזאת, יחד עם חברות אחרות יכולה להביא לידי אקטיביות של החברה בבחירות אלה ובמפלגה בכלל.

ד) "דלת עם":

חוץ מחברי ההסתדרות ישנם חוגים רוים שאנו קוראים להם בשמות שונים אבל מצבם הסוציאלי הוא כזה, שהם קשורים לתמורות לפרות היותם מחוצה לה. שכנים, רוכלים, בעלי   בעלי מלאכ ואחרים ויש צורך בפעולה מיוחדת גם בחוגים אלה. צבי לוביאניקר יכול למלאות תפקיד חשוב אם יטילו עליו ועל עוד מספר חברים לטפל בענין זה.

ה) "העליה החדשה":

יש צורך לקבוע לחבר שיגש מיד אל בחוגים עולי גרמניה, אוסטריה, צ'כוסלובקיה. הייתי חושב שכדאי גם לבחור גן בועדה מיוחדת וחבר מהמרכז יהיה אחראי גם לעניני תל-אביב, כי קשה להבדיל בענין זה את הטיפול בין תל-אביב והמרכז.

ו) עדות המזרח:

הנני מציע לשחרר מעבודה 3 חברים מפעילי עדות המזרח ושהם יתמסרו לארגון הפעולה בין עדות המזרח. רצוי שחבר אחד יהיה תימני, יוצאי ארצות הבלקן והשלישי [illegible]. יתכן שנצטרך גם לרף מספר חברים לפעולה הזאת גם מהחוגים הקרובים לנו מן העדות שי אינם חברי המפלגה, כגון התאחדות התימנים וארגון הספרדים הכללי וכו'.

ז) נוער:

לאלפים מבני הנוער העובד וחלוצי הנתן אפשרות הצבעה לאספת הנבחרים. העבודה החינוכית וההסברתית של המפלגה בין הנוער מוזנחת מאד, הדור הצעיר הזה ישפיע בהרבה על מהלך הבחירות בפעילותו ובהצבעתו. יש להטיל על 2 חברים שיחד עם חבריהם מארגוני הנוער יעשו פעולה ארגונית והסברתית רחבה., ולהקים חבר פעילים צעירים למפלגתנו.

6. סיכום:

המרכז והמזכירות הסניף יחד עם הפעילים צריכים לגשת מיד לפעולה גיוס אנשים ואמצעים להתחלת העבודה. לע"ע נחוצים לתל-אביב:

5 חברים להנהלה מרכזית.
4 חברים אחראים לקוורדינציה מקצועיים
5. " מזכירי הסניפים השכונתיים
3 " לפעולה בין עדות המזרח
2 " לעולי מערב אירופה
2 " לפעולה בין הנוער
1 " לחוגים שונים
2 " חברות

ומספר עובדים לפרטיסיה.

כל אלה צריכים להתחיל לעבוד <u>בהקדם האפשרי</u>. מרובים הם התפקידים, והעבודה היא מסובכת ודבת אחריות. יש גם לקחת בחשבון את המצב המיוחד שבו נמצאת מפלגתנו בתל-אביב. הרי רק בכוחות גדולים אפשר יהיה להגיע לארגון חזק ולתוצאות רצויות.

ש. גורביצקי

2.4.44.

א. להביא כל חבר ההסתדרות לקלפי.

ב. להפעיל כל חבר המפלגה.

ג. פעולה אינדיוידואלית כלפי כל חבר ההסתדרות [illegible]

ד. פעולה מכוונת לכל תא הסתדרותי, מקצועי, קואופרטיבי, התישבותי, עדתי, שכונתי, גילי, מיני.

שיטת העשיריות.

מינימום למפלגה בבחירות כבחירות האחרונות.

השאלות שאינן שנויות במחלוקת: עליה, עבודה עברית (מחוץ לעבודה עברית מלאה – סיכסוך עם השומר הצעיר), הגנה, חקלאות, עברית (מחוץ לפועלי ציון), השתתפות בהסתדרות הציונית, הון לאומי, הון פרטי, התישבות עובדת, עבודה עצמית, עזרה הדדית, קואופרציה.

שאלות שנויות במחלוקת: אחדות, מרות, שותפות, עצמאות, מדיניות, מעלה מקצועית.

בבחירות האחרונות: 2) [illegible] 84,198 (83,5%) [illegible] 17,465 (16,5%)
105663 [illegible] (תנועת העבודה) [illegible] 61,128 (69,2%), [illegible] 16,911 (19,1%), [illegible] 5099 (5,7%), [illegible]
3103 (3,5%), [illegible] 1957 (2,2%), [illegible] 3604 (4%)
(8% [illegible] 57,8% [illegible])
[illegible] 40,000 [illegible]
[illegible] 27,070 [illegible]
[illegible] 15000 – 20,000 [illegible]

א. אנחנו מחייבים דימוקרטיה ושלטון הרב ואומרים כך.

השומר הצעיר שולל דימוקרטיה, מחייב דיקטטורה של מיעוט ואומר כך - לחבריו (ראה ספרו של מ. יערי "בפתח תקופה").

סיעה ב' מחייבת דיקטאטורה של מיעוט ואומרת ההיפך.

ב. אנחנו מחייבים אחדות ציונית סוציאליסטית של כל פועלי ארץ-ישראל למרות חילוקי דעותיהם על יסוד הופש הדעות ומשמעת פעולה לאחר הכרעת הרוב.

השומר הצעיר שולל אחדות זו ודוגל בגלוי בפלגנות בשם אחדות מהפכנית.

סיעה ב' נוקטת בפלגנות כהשומר הצעיר ואומרת את ההיפך.

ג. אנחנו מחייבים שותפות הפועלים עם כל שכבות העם במפעל הציוני.

השומר הצעיר דוגל בהתבדלות מעמדית.

סיעה ב' עוסקת בבדלנות מעמדית ואומרת את ההיפך.

ד. אנחנו מחייבים חרות כלל - גם בציונות וגם בהסתדרות ומקבלים אותה.

השומר הצעיר שולל חרות זו ואומר זאת בגלוי.

סיעה ב' פורקת את החרות, אבל אומרת את ההיפך.

ה. קולקטיביות רעיונית.

דבב/צמ/16.5.44

תוספת

13.8.44

הכשרת הסתדרות העובדים להיות בית משותף של כל פועל יהודי בארץ-ישראל, ללא הבדל זרם פוליטי, רוחני, דתי;

להגנה על עבודה עברית מאורגנת, על תנאי עבודה הוגנים, על זכויות הפועל; על היות הפועל העברי כוח בונה, מאדיר את המשק היהודי בארץ; על הקמת משק פועלים; לאחד בתוכה העדות הגלויות; להנחלת הלשון העברית ותרבותה.

אחדות

נגד פיצול המפלגה; נגד שיתוק ההסתדרות;
נגד פלגנות ובדלנות בתנועת הפועלים העולמית;
נגד בדלנות של גופים כלכליים ומשקיים ופירור המפעל המשקי של המעמד העובד.
נגד פירור בנוער.

מדיניות ציונית

נגד ההסתדרות השוללת זכות האומה היהודית לשוויון ממלכתי ולמדינתה העצמאית.

אחדות

אחדותה ושלמותה של הסתדרות העובדים

אחדותה ושלמותה של מפלגת פועלי א"י

כל פועל יהודי בארץ – להסתדרות העובדים!

כל ציוני סוציאליסטי – למפלגת פועלי א"י

אחדות פועלי העולם – מקצועית ומדינית.

אחריות

אחריות הפועל העברי לגאולת העם ולשחרור העבודה.

אחריות זו מחייבת את הפועל העברי להתמדת תנועתו החלוצית, יצירתו המשקית והתרבותית ומאבק המדיני למען הקמת מדינת היהודים הסוציאליסטית.

לשם כך דרוש:

א) רוב מוצק ונאמן למפלגת פועלי א"י ההולכת בראש הסתדרות העובדים.

ב) הכשרת הסתדרות העובדים למערכה המדינית על קיומו, על חרותו של העם היהודי ולבנין משק יהודי כולל המרבי־כלכלי.

חרות

חרות כלל הפועלים על חלקיו – הכרחית להגשמת הסוציאליזם.

חרות כלל האומה על חלקיה – הכרחית להגשמת הציונות.

מדיניות ציונית

מלחמה בספר הלבן

מלחמה למדינה יהודית

מלחמה להכרה בינלאומית של העם היהודי (מן) בינלאומי להקמת ארץ־ישראל כמדינת היהודים.

הגשמה

הגברת העליה בכל הדרכים.

הגברת כוח הקליטה, הקרקעי והחרושתי והימי, של הארץ, ביצור העמדות והרחבתן, ויצירת מתמדת של מרכזי קליטה חדשים להמוני עולים.

הגברת הכיבושים של כלל פועלי א"י בכלכלה, במדיניות, בתרבות.
יצירת הון לאומי ופועלי, כמנוף לכיבושים חלוציים.

עצמאות

עצמאות כלל-הפועלים העברי בכל שטחי פעולתו, מלחמתו ויצירתו; ושותפות מתמדת של המפעל החלוצי עם ההסתדרות הציונית העולמית בהגשמת הציונות.

עצמאות תנועת הפועלים מתלות בזרם מן הזרמים הלאומיים והארציים של פועלי אמריקה או אירופא, ושותפות מתמדת במלחמת הפועלים בעולם למשטר סוציאליסטי.

כב/מז/13.5.44

13.6.44

1. אחריותה ושליחותה של הסתדרות הפועלים הארצישראלית ומפלגת פועלי א"י.
כל פועל יהודי בארץ-ישראל להסתדרות הפועלים - כל איגוד סוציאליסטי במפלגת פועלי ארץ-ישראל.
רוב מוצק ונאמן למפלגת פועלים סוציאליסטית בארץ-ישראל.

2. הכשרת ההסתדרות למערכה המדינית של העם היהודי, מלחמה בספר הלבן, מלחמה למדינה יהודית.

3. הגברת הביצורים המדיניים, התרבותיים והמשקיים של פועלי א"י.

4. שמירת מעמדו של הפועל היהודי בישוב ובמדינה.

5. עצמאות תנועת פועלי א"י מכל תלות וחיקוי באחד הזרמים הלאומיים הארציים של פועלי אירופה או אמריקה, השתתפות מלאה במלחמת מעמד הפועלים בעולם למשטר סוציאליסטי.

6. אחדות פועלי העולם - גם מקצועית וגם מדינית.

7. הקמת מדינה יהודית סוציאליסטית [illegible] במגמה מדריכה את כל הפועלים בפעולותיהם, מלחמותיהם ובאירגונם.

8. נגד פיצול ופירוד בהסתדרות, החלוץ והמפלגה.
נגד משטר מנגנוני של סיעות.
נגד ביסוס סיעות על חשבון עקרונות ציוניים ופועליים וסוציאליסטיים.

תוספת: א. התמדת התפשטות של מפעל העבודה החלוצי בציונות העולמית
ב. מרות כלל המעמד, מרות כלל האומה.

רבג/מס

לחברי הלשכה

אל מרכז מפלגת פועלי ארץ-ישראל

<u>העתק</u>

חברים יקרים!

לאחר ששקלתי והזרתי ושקלתי את התפתחות הענינים בזמן האחרון הגעתי לידי מסקנה, שאין לפני ברירה אחרת אלא לעזוב את מפלגת פועלי ארץ-ישראל.

סבורני, כי מי שיודע את דרך חיי שהוליכתני למפלגה המאוחדת ומי ששמע את ההרהורים שהרהרתי בפרהסיה ערב הפילוג יבין לרוחי; ומשיבין אולי גם יסלח על אי-הנעימות שגרמתי לחברים טובים ולאישים דגולים אשר רוחם ויקר סגולותיהם היו לי לא פעם מורה דרך ומקור עדוד. האמינו לי, חברים, כי לי לעצמי נגרמה בזה יותר מאי-נעימות. זו הפעם השניה בימי חיי נהרס עלי עולמי. אולי אשמתי היא שביקשתי להיות נאמן עד הסוף להכרתי הפנימית, ואולי משום שרציתי שהתנועה הצבורית שאליה השתיכתי לא תעשה פלסתר את העקרון הראשון של הסוציאליזם: "פועלי כל הארצות התאחדו".

חברים שמכירים אותי יודעים, כי הסיבה האחת והיחידה שבגללה עזבתי בשעתו את השומר הצעיר, קבוץ יקר לי ותנועה יקרה לי מאד, שהשקעתי בה למעלה מעשרים שנות חיים ועבודה אינטנסיבית - היתה ההכרה, כי אחדות מעמד הפועלים העברי בארץ חשובה מכל, וחייב כל אדם להעמיד עצמו לשרותה, ויהיה המחיר אשר יהיה. על אף האכזבה שנחלתי במפלגה, על אף אי-הסכמתי לכמה וכמה ענינים, לא ניחמתי על הדרך שבחרתי בה וחביבים היו עלי יסורי האחוד כחבלי לידה, כבטול על הצטרפותי למפלגת המעמד, לתנועה גדולה ומאוחדת על אף הכל. אולם לאחר הפילוג חדלה מפלגת פועלי ארץ-ישראל להיות בעיני מפלגת המעמד, שלמענה חייב אדם לקפל במידת מה את דעותיו כדי לקיים מצות אחוד רחב. לאחר שנתפצלה המסגרת לא נשאר לי אלא לדון לפי התכן וגם מבחינה זו נאלצתי להגיע למסקנה אשר הגעתי אליה.

ושוב בענין <u>המסגרת והתוכן</u>.

אילו קיבלתי את הדעה שבנייה מתוקנת של מסגרת מפלגה מאוחדת לא תתכן אלא בצורה שרוב המרכז עומד עליה בכל התוקף - הייתי ודאי נשאר עמכם. אך אין אני יכול לקבל את הדעה הזאת, ואינני סבור שמצו את כל האפשרויות לקיים את המסגרת השלמה.

אינני מחובבי סיעות, כי אם ממעריצי האחוד. היה זמן - ואלו היו שנות הנסיון הראשונות שלי במפלגה - שחשבתי כי הכרח לבטל לחלוטין את הסיעתיות לשם הבראתה ושלימותה של המפלגה. אך במשך הזמן נוכחתי לדעת, כי זוהי תפיסה פשטנית מדי באשר אטומיזציה של הצבור המפלגתי - יש קוראים לזה בטול כל המחיצות - לא תעשיר את החברים כי אם תדלדל את הדמוקרטיה המפלגתית; כי יש הבדל בין אפשרויות ההשפעה שיש לו לרוב לבין אפשרויותיו של המעוט; כי מתנהלת במפלגה מלחמה נגד סיעה אחת בעיקר אם כי יש בה כמה סיעות גלויות וגלויות למחצה שלא תמיד הן זקוקות לדפוס סיעתי, אך הן חטיבות צבוריות מלוכדות פחות או יותר במהותן ודרכי השפעתן, כי יש אשר הסיעה היא צורת התגוננות נגד תקיפות יתירה של מנגנון או בפני חוסר דמוקרטיה, ועל כן צריך לעקור את הסבות שמביאות לסיעה.

אך עתה לא נעשיתי חסיד של סיעות אך איני רואה אסון במפלגה המניחה לחברים זכות להתחבר ולהתלכד לשם הדוק השפעה רעיונית מסוימת. לא נקבע עדיין החוק הסוציאולוגי למבנה מפלגה רחבה, ואי אפשר לפסוק בודאות שאין מקום למפלגה רחבה שיש בה חופש של התלכדות. היו כמה וכמה מפלגות פועלים כאלה והן לא התפלגו בשל כך. היו שהתפלגו אך, לא תמיד הסיעה היא

שגרמה לפלוג; לעתים גרם לכך חוסר הטולרנציה המספיקה מצד הרוב. עד היום קימת אחנו מפלגת העבודה הבריטית שהסיעתיות שבמפא"י אינה מגיעה אפילו לקטולי חופש ההתלכדות בתוכה. ושוב אין לדעת, אם אחדות פועלים עברים בארץ היונקים מתרבויות שונות משכבות ומחוגים שונים יכולה לקום מני וביה בלי כל דרגות מעבר. מידת המזיגה של העליות והעדות השונות ממזרח וממערב בכל אופן לא הוכיחה זאת. ואולי במיעוט יכלת הקליטה וההקלטה הרוחנית וחחברתית של השכבה הוותיקה - מקור הרעה.

המסמר שתציע החבר בן-גוריון חלף בטול חופש ההתלכדות איננו הולם בשום פנים מפלגת מעמד רחבה. ההיסטוריה של תנועת הפועלים - וגם ההגיון הפשוט - מלמדים כי יש מקום לשתי צורות של התארגנות פועלים: מפלגה=כת מושפעת, בעלת דעה אחת, צנטרליסטית, הקצור - מפלגה מטיפוס לניניסטי. או מפלגת מעמד אש רחבה, המקיפה זרמים וגוונים רעיוניים שונים, המניחה באנים מקום לחופש דעות והשפעה (ולעתים אין לך ח ו פ ש אפקטיבי בלי התלכדות של חלשים, של מיעוט, או מיעוטים) ומחייבת אותם למרות צבורית משותפת. אך מפלגת מעמד צנטרליסטית היא יצור כלאים המתטיא את המטרה ובהכרח שיתפתח למפלגה=כת בעלת כוון חד=צדדי.

יש שנשמחים את האלטרנטיבה החדשה באופן מלבב יותר: דמוקרטיה והכרעת הצבור במקום כנופיות וקנוניות. אך התלכדות במפלגה רחבה שלא תהא מלווה משמעת מחייבת, ההלכדות שתהא נושמת באוירה דמוקרטית חפשית של המפלגה לא מן ההכרח שתתפוך לכנופיה. מאידך גיסא - דמוקרטיה הנזקקת להכרעות הצבור הרחב אחת לכמה שנים, ובין הכרעה להכרעה עלולה לעשות את ~~[illegible]~~ הצבור אבק אדם - בלי יכולת הגבוש הפנימי, בלי חליפת דעות אינטנסיבית בלי שתוף מתמיד בהשפעה ובהנהלה - היא דמוקרטיה פורמלית, מפוקפקת. בעולם הרחב יש לזה שם מיוחד - דמוקרטיה בונפרטיסטית. בעשרות השנים האחרונות למדנו מהעולם: אפשר לערוך פלביסציטים, לפנות ישר לעם, ואף על פי כן לא יהיה בזה משום דמוקרטיה של אמת ובשום פנים לא תהא בה ערובה ליצוג צודק של כל החלקים. כי על כן למדנו די והותר, שדמוקרטיה איננה הכרעת הרוב בלבד, כי אם גם מתן זכויות מלאות למיעוט: להתארגן, להשפיע, להשתתף בהנהלת העניינים.

ודאי ימצא מי שיגלה בדברי פנים שלא כהלכה ויגיד: אתה מציע פרוציה, גרוע מזה שלטון מיעוט או מיעוטים במקום שלטון הרוב... ולא היא. אינני מפקפק אף לרגע כי זכותו של הרוב להכריע, ואינני מתאר לעצמי קיומה של מפלגה בלי מרות הכלל על חלקיו ביחוד בהופעה כלפי חוץ. בשום שלב של המשא ומתן על הסדר העניינים במפלגה לא התנגדה סיעה ב' לכלל זה. עד השנה - השנתיים האחרונות לא אירע כפי שידוע לי, שסיעה ב' תצביע בועידות ההסתדרות או מועצותיה לאחר דיון בתוך המפלגה - בניגוד להחלטות הרוב. ואשר קרה בשנתיים האחרונות איננו משמש ראיה כי הרי זה היה כבר במצב של מלחמה הדדית והתפרקות האחריות המשותפת - מצב שהכל רצו בתקונו. הויכוח לא היה איפוא על מרות, כי אם על זכות התלכדות בפנים המפלגה.

לא הצדקתי את הצורה שקיבלו במגובמה הופעות של סיעה ב' בתל-אביב, אשר הרבו מהמסגרת המותרת במפלגה משותפת. ולא ראיתי אותם בשום אם פנים כנוסח צבורי שיש להשלים אתו לתמיד, יתר על כן לא ראיתי את הסיעה כאורח חיים קבוע במפלגה. אך מתוך הנחה שיש מצבים מסוימים בחיים המפלגתיים המחייבים חופש התלכדות, בעיקר כשנחלש האמון ההדדי ואין המיעוט בטוח שהרוב לא יקפחו - יש צורך להסדיר את חיי המפלגה בהתחשב עם המציאות הזאת. כי על כן הצעתי יחד עם חברים אחרים שלשה עקרונות להסדר: מרות המפלגה ומוסדותיה, הזכות להתחבר לפרקים לשם היאבקות רעיונית, בחירות לפי שיטה סינטטית, יחסי - אישי. הצעתנו נדחתה בלי דיון לעומת זה התחיל

משא ומתן ממושך ויגע על בסיס רעוע מלכתחילה. במקום לקבוע מה מותר ומה אסור במפלגת מעמד רחבה, גם עתה וגם בעוד שנה עמלו על יצירת פרוביזוריום המניח זכות התלכדות - עד תאריך מסוים. אך בשביל מי שרואה זאת כשאלת חיים הרי כאילו הוצאת עליו פסק-דין של מות אלא שאתה דוחה את ההוצאה לפועל עוד לכמה חדשים. לא ייפלא איפוא בעיני שהמשא ומתן נגמר כאשר נגמר.

לאחר שהסתברה התפקעה חובה היה עלי לשאול את עצמי אם אני מזדהה עם התוכן של הרוב שנשאר במפלגה. ולצערי מוכרח הייתי להגיע למסקנה שלילית. כלומר איני חושב שיש תהום בינינו ואיני סבור שקיימות בכלל התהומות בין החלקים הציוניים-סוציאליסטיים של תנועת הפועלים; אילולא כן לא הייתי מאמין באפשרות קיומה של ההסתדרות ושל איזה שהוא אחוד. אך במידה שקיימים חלוקי דעות הנני מסופק אם הגוון הבולט של סיעת הרוב מבטא את השקפותי;

אני חסיד של מדינה יהודית סוציאליסטית אך קשה לי להשלים עם ההתעלמות המתמדת מהצורך בניסוח תכנית מדינית לגבי ערבי הארץ והמזרח הקרוב; איני מקבל את התפיסה של "ממעמד לעם" (לפני ביטול המעמדות), הנותנת את אותותיה גם למעשה (יחס חורג לבתי החנוך של העובדים בעיר, חלוץ כללי, ערעור הרעיון של מפלגת מעמד רחבה ועוד); אני מתנגד להלך הרוח האנטי-מרכסיסטי שמטפחת עתונות המפלגה ודברי תרבות שלה; אני חולק על ההסברה החד-צדדית בעניני רוסיה הסובייטית שאינה מצביעה על אורות תוך הסתיגות מצללים; אני רואה בדאגה את התרוקנות התוכן של חברת העובדים: השלמה עם עבודה שכירה בקואופרטיבים המגיעה לקהים לטיפוח רעיונות חסול הקואופרציה היצרנית בעיר והפיכתה למפעלים "לאומיים", ביורוקרטיזציה והנהלה פאטריא-כלית של מוסדות ההסתדרות ומפעליה המשקיים (סולל-בונה המתנהל שנים בלי מועצה, בלי שתוף פועלים); וודאי שאיני נלהב להצעה החדשה לפצל את ההסתדרות לארגונים מקצועיים דבר העלול למעט את דמותה של ההסתדרות ולהסוחה מקונסטרוקטיביזם מהפכני לטרידיוניוניזם. הייתי אולי יכול להוסיף ולמנות אך לא אעשה זאת כי אין כונתי להרבות בהבלטת נגודים. אני קובע בפרוש: לא הם שקבעו את הכרעת פרישתי. אני סבור כמקודם, כי צריכה להיות מפלגה אחת לפועלי ארץ ישראל בה יוכל כל עובד להשפיע ולקבל השפעה מאחרים. יתר על כן אני רואה את פלוג תנועת הפועלים בארץ לימין ושמאל - בכל הזמנים וביחוד עתה - לאסון כבד כי רק במאמץ מיוחד ובמזיגה שלמה של כל הגורמים הקונסטרוקטיביים והמלחמתיים ערובה לבצוע מלא תכנה של הציונות, לעצמאות תנועת הפועלים ולהגשמת החזון הסוציאליסטי. אך נראה לי כי אחד הסתלקות סיעה ב' יקשה עלי עוד יותר להזדהות עם הכוון הכללי של שאר המפלגה.

נפלה ההכרעה. לא הועילו התחנונים, ההתראות של חברים רבים שידעו כי שבר המפלגה יהיה גם שברונם הם; שראו את הסכנות הגדולות הצפויות לציונות, לסוציאליזם, להסתדרות ולתנועה הקבוצית - שלעומתם אי הנוחות של קיום סיעה היא כאין וכאפס. אולי כבר יש מודים בזה שטעו בהערכתם, אם כי קשה להם לחזור אך השאלה בעינה עומדת: מה הלאה? הינתן לעניינים להתגלגל במדרון? ההכרח הוא שהקרע של המפלגה יביא גם לשבר ההסתדרות והלאה מזה? והרי זו עלולה להיות ההתפתחות, אם ימשיכו ויוסיפו ללכת בדרך הפשטנית של הכרעת רוב מבלי נכונות לשיתוף מלא של המיעוט, ומכל שכן מיעוט גדול. אחת הסבות החשובות למשבר החריף בתנועת הפועלים אני רואה בחוסר הסבלנות, בהעדר הנכונות לשתף פעולה ואחריות, רוב עם מיעוט או מיעוט עם רוב. לאור הסתכלותי איני יכול להאשים בנידון זה רק צד אחד. אך העניינים הנתונים בידי מההיבות התנועה והזרמים השונים הם גדולים מדי שיודשה להפקידם מפאת קשיים פסיכולוגיים או אישיים.

כל המפלגות פונות עתה להכרעת הצבור. מי פתי ויאמין, כי ההכרעה

חד-פעמית המחזר את כל הבעיות. ההסתדרות זקוקה לדמוקרטיה של אמת ולזו אין
פרוש אחר אלא הכרעת הרוב תוך כדי שיתוף המיעוט. דמוקרטיה <u>פוליטית</u> המסדירה
יחסים בין מעמד למעמד תתכן בדרך של שלטון מעמד על מעמד או לעתים שתוף
מעמדות. דמוקרטיה בתוך הסתדרות פועלים לא תתכן בדרך של שלטון פועלים על
פועלים אם רק בדרך של שתוף. כך מחייב את טיבו של מפעלנו הציוני הסוציא-
ליסטי שאינו מתבסס על ידי חוקים ופקודות של מדינה כי אם נישא על שכם
צבור וולונטרי, חלוצי.

ואם גם למחרת הבחירות הכרחי הוא שתוף המיעוט ישאלו ודאי רבים:
האם לא יותר טוב לקיים מלכתחילה גם מסגרת פוליטית מאוחדת המאפשרת דיון
משותף לפני המעשה, תוך כדי קבלה אחריות ומרות. נעמוד איפוא לפני שתי
ברירות: המשכת הפלוג (גם של ההסתדרות), או איחוד פוליטי רחב נוסף על
האיחוד המקצועי.

תהי הדרך לפעילותי הצבורית אשר אבחר, אפעל למען הברירה השניה:
קירוב הלבבות, לבור רעיוני ארגוני, אחדות מעמד הפועלים.

ואני מסיים בדגשי הערכה והוקרה לחברי מפלגת פועלי ארץ-ישראל
ולאישיה הדגולים, ותקותי אתי כי עוד יבוא יום ונפגש במסגרת אחת. נעשה
איפוא הכל שלא ייפגמו יחסי החברות וקיום זה לא ירחק.

בברכת חברים נאמנה,
(-) יהודה גוטהלף

4.6.1944.

פ.ס.

אני כותב את המכתב בכמה העתקים בשביל ידידים וחברים, כי נלאיתי
להשיב לכל אחד באופן אינדיבידואלי.

יז'/

<u>ה ע ת ק ה</u>

למרכז מפלגת פועלי ארץ ישראל שלום, -

כוונת דברי היא להעמידכם על המשגה הפאטלי שבגישה המקובלה לבעיה הקרויה "עתיד החיילים". לא שאני בא לבקר את חוסר היחס לשאלה ואת חוסר הטיפול בה, אם כי גם הצד הזה איננו עשוי להניח את הדעת. המשגה שעליו אני מדבר הוא חמור הרבה מזה באשר נראית סכנה מוחשית מאד, כי עיקר הספרה יוחמצ.

גרם לו מזלו של הענין הזה שיראו אותו כשאלת סידור החיילים המשוחררים. מי שיסודר במשק החקלאי הקיים, מי בשיכון, מי לפי זכות קדימה לעבודה שכירה וכד', והשיא - ייסוד מספר צנוע של ישובים חקלאיים חדשים.

לדעתי, יש בראייה הזאת משום בזבוז פוטנציה חלוצית גדולה שאין לה בתקופה זו תמורה ושלא תהיה לו (לבזבוז) גם כפרה.

אינני חושב, כמובן, את חברי החיילים למובחר של אנשים. אולם בדור הדבר, כי עצם התנדבותם ועמידתם מעידה על אידו תכונה יסודית שבאפים, תכונה שתהא הכרחית לנו במאבקותנו הקרובה.

שלוש אפשרויות צופן לנו העתיד הקרוב (כתום המלחמה): או שיותן לנו מבוקשנו בארץ או שלא יותן כלל או שיותן איזה תחליף עלוב. במקום הטוב ביותר נקבל מ ס ג ר ת מדינית שנצטרך למלא אותה תוכן של ממש. במקרה אחר נצטרך להמשיך ביתר כוח וביתר *determination* את מאבקותנו על עתידנו ועל עתיד הארץ.

מה התוכן של ממש אשר שומה עלינו למלא את המסגרת באם תנתן? מה דרך מאבקנו באם לא תנתן?

הוה אומר: שינוי פני הארץ, שינוי מפתה ע"י זריעת נקודות ישוב חדשות ומרובות, בראש וראשונה ע"י ישוב השממה. ומתיצבת השאלה: מי יעשה זאת, מי יתחיל במלאכה, מי יהיה נושא המפעל הזה?

ועוד. כל הציונים מאמינים, כי כתום המלחמה תבוא לארץ עליה גדולה. מפלגתנו במיוחד מאמינה ורוצה שעליה זו תבא בכל הדרכים, והרצון הזה ודאי יוצק גם בדפוסי מעשה. לאן תופנה העליה, מה תעשה, היכן תקלט, מה תוסיף ביצירה, בהרחבת בסיס הקליטה? והעיקר - כיצד תיקלטו קליטה ציונית בליה הראשונים?

אילו ראינו בודאות, כי נוכל מיד עם תום המלחמה להביא לארץ בבת אחת עשרים אלף חלוצים, אין ספק בדבר, שהיינו מטילים עליהם ת פ ק י ד בכל אלה, היינו רואים בהם נושא של מפעל וגורם פעיל במאבק. לא היינו רואים את תפקידנו, את תפקיד תנועתנו, בדאגה ל ס י ד ו ר ם, לסידורו של כל אחד מהם כפרט בעבודה איזו שהיא בלבד.

עתה, שיש ודאות שלא יהיו לנו עשרים אלף חלוצים שיבואו מיד ובבת אחת, ולעומת הודאות השלילית הזאת ישנה אחרת - חיובית, שהארץ תתעשר מיד ובבת אחת בעשרים אלף בחורים ובחורות שישובו מהצבא, אנשי עבודה, עם שרשים בארץ, אנשי חזון והתנדבות בחלקם הגדול - מדוע נראה את בעיתם כבעית ס י ד ו ר , מדוע לא תתוכן עבודם הכניה למלוי ת פ ק י ד מ ר כ ז י בתקופה הקרובה? אין זו שאלה של "שויון", של תביעה לראותם כחלוצים: הרי לא יהיה לנו צבור אחר בעל כוח עוצם כזה העלול ליהפך כוח מרוכז למלוי שליחות.

לא אחת שאלתי את עצמי לסבת התופעה, שהתנועה להתישבות בה מצערה בקרב החיילים. נראה לי, כי הסבה מונחת בהצבת ענין התישבות החיילים כסעיף מן הסעיפים במסגרת הקרויה "סידור" החיילים.

רבים מבין החיילים (על החלק הטוב שבהם מדובר) אינם נוטים כלל עדיין לחשוב על סידורם. צעירים הם ורווקים. הדבר המעסיק אותם מבחינה אישית דמוטיה הוא - גמר המלחמה ושיבתם הביתה. לכשישובו - "יראו".

אותם אפשר לרכוש לתנועה ע"י "שידליקו" אותם בהכרת יעוד, בתפקיד ציוני מדרגה ראשונה. אלא שעד עתה הוצג הענין באור אחר לגמרי, אפור למדי, במסגרת של "סידור".

יש אומרים, שקיים כלל "מדעי" בתולדות התישבותנו: בכל שגדל מלחץ "האינטרסנטי" של גופים מועמדים להתישבות בה במדה, ולא יותר במנה, עולה מתח התענות של המוסדות המיישבים. ומוסיפים ואומרים: הכלל הזה בעינו יעמוד גם בענין התישבות החיילים.

יתכן שבעבר אמנם כך היה הדבר. אולם אם ישלוט "כלל" זה גם בעתיד הקרוב - אנה אנו באים? המלחץ העליה החדשה מיום בואה הראשון בכיוון ההתישבות דוקא? ואם לא תלחץ יסים רבים? ואם לא יהא לחץ מצד החיילים? באלו מעשים התגשם אזי הציונות?

הגיעו ימים אשר המוסדות נתבעים להיות היוזמים, לא נתונים ללחץ כי אם להיות עצמם לוחצים ותובעים. הכרחי הוא, שהם יבואו אל הצבור המגשים בתכניה הגשמה רחבה ובתביעה למילוי תפקיד. ביחוד נכון הדבר לגבי החיילים. א פ ש ר "להדליק" את הצבור הזה. אם לא יעשה הדבר עלול הוא ברובו להתפורר לאבק אדם אפר, אף אם יהיה לו "סידור", יבוזבז כגורם ממלא תפקיד מרכזי.

השאלה אינה ניתנת להפתר בדרך של מו"מ בין צדדים: בין גופי החיילים לבין המרכז החקלאי או הקרן-הקיימת או מוסדות אחרים. היא סבלה עד כה מהעדר גישה תנועתית מקפת. לגישה כזאת אפשר להגיע רק מתוך בירור תנועתי מקיף, אשר חברינו העובדים במוסדות השונים, חברינו מן התישבות וחברינו החיילים ישתתפו בו כחברים החושבים את מחשבת התנועה בכללותה ולא כנציגים של צדדים.

וזאת גם הצעתי למפלגה: לקיים בירור כזה. מאמין אני כי בירור כזה יש בכוחו לשמש מפנה בגישת לשאלת עתיד החיילים.

בברכת חברים
(-) ז. פיינשטיין

25.5.44

אחר כתיבת המכתב נזדמנה שיחה של חברים על הנושא הזה, ונמצא שכולם היו תמימי דעים אתי.

ז.פ.

מפלגת פועלי ארץ-ישראל
המרכז

TEL-AVIV, 18.5.1944 .תל-אביב

P.O.B. 36, Tel. 4668 — ת.ד. 36, טל. 4668

לחברי הלשכה

ה.י.

מצורפת בזה רשימה של 211 חברים שהוזמנו לישיבה האחרונה של מרכז המפלגה.

חברים אלה מהווים גם את הבר-המרכזים באספות שנערכות ע"י המפלגה לקראת הבחירות.

אבקשכם לעבור על הרשימה בעיון ולציין את החברים שיש להרסיפם לרשימה המרצים.

אני מציע בזה רשימה של 25 חברים נוספים. אבקשכם לסמן את מי מהם להוסיף לחבר-המרצים:

1) נחן גרינבלט, 2) א. גרודנאי (חיפה), 3) רחל ינאית, 4) צבי-סורוצבולסקי, 5) ד. סבוראי, 6) מ. ספיר, 7) פרידה סידרר, 8) פרץ טלפסר, 9) י. פינקלשטין, 10) חיה פריבן, 11) חיים פרידמן, 12) חנה צידיק, 13) פ. קוזלובסקי, 14) שמעון קושניר, 15) ליאו קופמן, 16) יהודה קופלביץ, 17) אוליה קדנציי, 18) ד. קלעי, 19) גרוניה ראש, 20) צ. רוזנשטין, 21) א. ריינר, 22) א. שוסרני, 23) משה שפירא, 24) אליעזר שוחט, 25) משה שושני (גניבר).

בברכת חברים

[signature]

30. א. ברודני "
31. י. ברומברג "
32. פ. בריל כפר ידידיה
33. י. ברזל תל-אביב
34. צ. ברן תל-אביב
35. ד. ברש כפר יהושע
36. ר. בש אבגלו בלטי
37. צ. בת-עמי ירושלים
38. א. בורק רמת גן
39. א. בחיר תל-אביב
40. מ. ברעם ירושלים
41. י. בורשטיין תל-אביב
42. מ. ביתן "
47. י. בר-רצון חולון
ם. ברסנטל תל-אביב
עין גב
חפצי-בה
קב' השרון

תל-אביב
ראשון לציון
תל-אביב

76. ח. הופמן "
77. מ. הנפרט "
78. א. היילברון כפר סולד
79. י. הלר משמר השרון
80. ח. הלשריין תל-אביב
81. י. הלרפן תל-אביב
82. ד. הכהן חיפה
83. ש. הפטר תל-יוסף
84. נ. הרפז תל-אביב
85. א. הרצפלד "
86. יעקב הלפרין חיפה
87. פ. הרבורגר תל-אביב
88. א. הירש
89. ב. וולמן תל-אביב
90. מ. וולבר ארגון פולדה
91. א. ויינטר תל-אביב
92. א. וילקומיץ כפר יהושע
93. מ. ויס טבריה
94. א. ונחוצקר מדריה
95. ה. ונסקי תל-אביב
96. ב. וסט
97. לני וססטל

ח ב ר = ה מ ר צ י ם

1. א. אדרת	בית חשמת
2. ז. אהרנוביץ	תל-אביב
3. א. ארפיר	אפיקים
4. י. אורי	נהלל
5. ב. אידלסון	תל-אביב
6. ב. איינשטדט	"
7. ז. איסרזון	"
8. א. אנקוריון	"
9. ם. אסף	"
10. י. אפטר	"
11. אפרתי	גבע
12. א. אפשטיין	כפר ביל"ו
13. ד.א. בלוך	תל-אביב
14. ם. בובדן	"
15. ח. בוסל	דגניה א'
16. ם. בוימגרטן	קב' בנתיב
17. ם. בליאך	תל-אביב
18. ביסמן	כפר החורש
19. ם.א. בייגל	תל-אביב
20. י. בלוך	נהלל
21. ד. בן-גוריון	תל-אביב
22. ב. בן-יעקב	חיפה
23. יצ בן-צבי	ירושלים
24. א. בקר	הל-אביב
25. ש. בן-צבי	שכ' בורכוב
26. י. ברץ	תל-אביב
27. ח. ברקוביץ	כפר המכבי
28. ד. בר-רב-האי	חיפה
29. ה. ברגר	תל-אביב
30. א. ברודני	"
31. י. ברומברג	"
32. פ. בריל	כפר ידידיה
33. י. ברפל	תל-אביב
34. צ. כרן	תל-אביב
35. ד. ברש	כפר יהושע
36. ד. בש	אנגלו בלטי
37. צ. בת-עמי	ירושלים
38. א. בזרק	רמת גן
39. א. בהיר	תל-אביב
40. ם. ברעם	ירושלים
41. י. בורשטיין	תל-אביב
42. ם. ביתן	"
43. י. בר-רצון	חולון
44. ם. ברסנטל	תל-אביב
45. בן	עין גב
46. ברסקי	חפצי בה
47. צבי בן-שחר	קב' השרון
48. ש. גביש	תל-אביב
49. ש. גולדמן	ראשון לציון
50. ח. גבתי	הל-אביב

51. י. גוטהלף	תל-אביב
52. י. גבירץ	"
53. ז. גולדברג	משמר השרון
54. ?. גולדברג	דגניה ב'
55. ש. גולדברג	חיפה
56. א. גולומב	תל-אביב
57. ם. גורוחובסקי	תל-אביב
58. ע. גולדשטיין	קב' השרון
59. י. גוריון	גבע
60. י. גורפינקל	תל-אביב
61. ע. גלובמן	"
62. אל. גלילי	"
63. קורס גולדמן	הגרעין ד עבנב
64. ם. גרצברג	תל-אביב
65. צ. גרינברג	"
66. גרשוני	ניר חיים
67. ב. ג'רזף	ירושלים
68. צ. גבעול	חיפה
69. א. דובקין	ירושלים
70. ד. דיין	נהלל
71. ש. דיין	תל-אביב
72. נ. דוברין	חיפה
73. ש. דורי	תל-אביב
74. ם. דן	חיפה
75. א. האפט	תל-אביב
76. ח. הופמן	"
77. ם. הנפרט	"
78. א. היילברון	כפר סולד
79. י. הלר	משמר השרון
80. ח. הלפרין	תל-אביב
81. י. הלפרן	תל-אביב
82. ד. הכהן	חיפה
83. ש. הפטר	תל-יוסף
84. נ. הרפז	תל-אביב
85. א. הרצפלד	"
86. יעקב הלפרין	"
87. פ. הרבורגר	חיפה
88. א. הירש	תל-אביב
89. ב. וולמן	תל-אביב
90. ם. וולנר	ארגון מולדת
91. א. ויגטר	תל-אביב
92. א. וילקומיץ	כפר יהושע
93. ם. וים	טבריה
94. א. ונחוצקר	פוריה
95. ה. ונסקי	תל-אביב
96. ב. וסט	"
97. לני וסטפל	"

98.	ש. וסרמן	תל-אביב
99.	מ. ורבר	"
100.	ג. ורלינסקי	"
101.	י. ושר	"
102.	ד. ווייצמן	נס-ציונה
103.	ב. ווייל	כפר שמריהו
104.	ג.א. זאבל	תל-אביב
105.	א. זברסקי	"
106.	א. ז'ררנה	נתניה
107.	מ. זיליסס	תל-אביב
108.	מ. זית	אבוקה
109.	מ. זרמי	חמדיה
110.	י. חורין	תל-אביב
111.	ד. חורן	קב' השרון
112.	א. חושי	חיפה
113.	חסקלברג	כפר ויתקין
114.	י. חסקין	תל-אביב
115.	ז. טשרטוק	תל-אביב
116.	י. ישעיהו	תל-אביב
117.	מ. יפה	"
118.	ש. יבנאלי	"
119.	א. ידלין	חמדיה
120.	ישראל כהן	תל-אביב
121.	ש. כהן	מפיקים
122.	ב. כצנלסון	תל-אביב
123.	רחל כצנלסון	"
124.	רבקה כצנלסון	"
125.	כרמיאלי	גניגר
126.	ע. לוינסקי	קב' מעין
127.	א. ליבנשטין	תל-אביב
128.	ק. לוזינסקי	דגניה ב'
129.	פ. לוביאניקר	תל-אביב
130.	צ. לוביאניקר	"
131.	י. לם	"
132.	ג. לובינסקי	"
133.	י. לוי	ירושלים
134.	ק. לוין	משמרות
135.	א. לוינסון	תל-אביב
136.	א. לולו	ירושלים
137.	צ. ליברמן	נהלל
138.	מ. לכטמן	חולון
139.	פ. לוינשטין	ירושלים
140.	מ. למסמן	אילת השחר
141.	י. לרמבן	תל-אביב
142.	ג. מלצר	תל-אביב
143.	מ. מנדל	כפ' החורש
144.	א.ר. מאיר	קב' שילר
145.	י. מאירסון	אשדות יעקב
146.	גולדה מאירסון	תל-אביב
147.	ש. מאירוב	"
148.	ד. מלץ	עין חרוד
149.	י. מהרשק	תל-אביב
150.	ז. מסחרי	"
151.	ב. מינקובסקי	חיפה
152.	א. מיכאלי	תל-אביב
153.	ש. מינצברג	צפון ים המלח
154.	י. מינצר	תל-אביב
155.	ד. נוסוביצקי	תל-אביב
156.	ש. נוסוביצקי	"
157.	מ. נמירובסקי	"
158.	מ. נוישטט	"
159.	פ. נפתלי	"
160.	י. ניצני	"
161.	ד. פינס	תל-אביב
162.	ע. פישמן	עיינות
163.	ש. פרידמן	תל-אביב
164.	ה. פרומקין	"
165.	א. פרלסון	"
166.	ו. פרויס	"
167.	ג. פפה	ירושלים
168.	א. פולק	תל-אביב
169.	ד. קורונל	בית הערבה
170.	י. קיציס	תל-אביב
171.	ח. קריספין	כפר חיטין
172.	שרה קפלן	כפר יהושע
173.	אלישבע קפלן	דגניה ב'
174.	ח. קומרמינץ	כפ' יחזקאל
175.	ש. קפלנסקי	חיפה
176.	י. קוסוי	תל-אביב
177.	א.מ. קולר	גבע
178.	י. קלינוב	ירושלים
179.	ש. קושביץ	תל-אביב
180.	ח. קוגל	חולון

181. א. קירכנר	כפר סבא
182. א. קצנלסון	ירושלים
183. א. קפלן	"
184. י. קורן	תל-אביב
185. מ. קוטיק	"
186. י. קורן	ראשון לציון
187. י. קול	תל-אביב
188. ד. קרופסקי	עין חרוד
189. קרפ	אשדות יעקב
190. ד. רמז	תל-אביב
191. א. רבינוביץ	"
192. ז. רובשוב	"
193. פ. רשיש	פתח-תקוה
194. י. ריטוב	תל-אביב
195. מ. רולל	כפר סבא
196. פ. רודניק	משמרות
197. ד. רוזוליו	תל-אביב
198. מ. שרתוק	ירושלים
199. ק. שורץ	תל-אביב
200. י. שפרינצק	"
201. י. שמאונית	"
202. ד. שפריר	"
203. ל. שקולניק	"
204. י. שפירא	"
205. ז. שרף	ירושלים
206. ר. שרייבמן	"
207. מ. שטנר	עין חרוד
208. צ. שרייבר	תל-אביב
209. שולמן	כפר יהושע
210. תנחום	דגניה א'

אחדות

אחדותה ושלמותה של הסתדרות העובדים

אחדותה ושלמותה של מפלגת פועלי א"י

כל פועל יהודי בארץ – להסתדרות העובדים!

כל ציוני סוציאליסטי – למפלגת פועלי א"י

אחדות פועלי העולם – מקצועית ומדינית.

אחריות –

אחריות הפועל העברי לגאולת העם ולשחרור העבודה.

אחריות זו מחייבת את הפועל העברי להתמדת תנועתו החלוצית, יצירתו [illegible] המשקית והתרבותית ומאבק המדיני למען הקמת מדינת היהודים הסוציאליסטית.

לשם כך דרוש:

א) רוב מוצק ונאמן למפלגת פועלי א"י המוליכה בראש הסתדרות העובדים.

ב) הכשרת הסתדרות העובדים למערכה המדינית על קיומו, על חרותו של העם היהודי ולבנין משק יהודי קולט המוני ניצולים.

מרד

מרד כל הפועלים על חלקיו – הכרחית להגשמת הסוציאליזם.

מרד כל האומה על חלקיה – הכרחית להגשמת הציונות.

מדיניות ציונית

מלחמה בספר הלבן,

מלחמה למדינה יהודית

מלחמה להכרה בינלאומית של העם היהודי [illegible] בינלאומי להקמת ארץ-ישראל כמדינת היהודים.

הגשמה

הגברת העליה בכל הדרכים.

הגברת כוח הקליטה, הקרקעי והתרבותי והמשקי, של הארץ, ביצור העמדות והרחבתן, ויצירה מתמדת של מרכזי קליטה חדשים להמוני עולים.

הגברת הכיבושים של כלל פועלי א"י בכלכלה, במדיניות, בתרבות.
יצירת הון לאומי ומעמדי, כמנוף לכיבושים חלוציים.

<u>עצמאות</u> ושותפות

עצמאות כלל-הפועלים העברי בכל שטחי פעולתו, מלחמתו ויצירתו ושותפות מתמדת של המפעל החלוצי עם ההסתדרות הציונית העולמית בהגשמת הציונות.

עצמאות תנועת הפועלים מתלות בזרם מן הזרמים הלאומיים והארציים של פועלי אמריקה או אירופא, ושותפות מתמדת במלחמת הפועלים בעולם למשטר סוציאליסטי.

X

סוף עצמאות.

בכ/צז/13.5.44

[illegible]

פגישת מזכירי הסניפים ומועצות הפועלים במושבות
15.3.1944

משתתפים הא"ה: ש. גרנברג, לשקולניק, י. אלכסנדרוביץ; א.ד. מאיר, פסטרנק,
רבין - רחובות; רוזנר - גדרה; א. מנז'ינסקי, ד. ביילין,
ש. קרסנוגורסקי, א. מש - גוש ארצליה-רעננה; ז. מילשטיין -
בני ברק, רזניק, ד. רוייצמן - נס-ציונה, רייך - עקרון;
ז. זייבר, ש. סלוביק - השרון הדרומי; א. אוריאלי - חדרה;
מ. וולל, מ. דנאי - כפר סבא; ש. גנצים - נתניה; א. אברהמי-
בית - פתח-תקוה; ר. שוורץ - השומרון הצפוני; יצחק לוין,
מ. גבין, שניאור - ראשון לציון; מ. גרול - בנימינה; ש.
כפר-[illegible] סוסנסקי - גן יבנה; ציפמן - גוש תל-מונד;
צ. גרוסמן - זכרון יעקב.

הח' ש. גרנברג פתח את הפגישה, מסר אינפורמציה פוליטית, סקר את הפעולה שנעשתה מאז פגישת המזכירים הקודמת והציע תכנית פעולה להבא. אחרי זה החל הויכוח.

<u>ש. דנאי:</u> התכניות וההצעות ששמענו מגרנברג יפות מאד אבל המציאות היא אחרת. אדישות רבה בין הצבור. אחרי שמארגנים את האסיפה טוב, בכל זאת מתאסף קהל קטן. רק לאינפורמציה פוליטית מתאסף הצבור. יש הרבה חברים שלא נכנסים למפלגה, כי הם רוצים לחיות פטורים מכל עול גם בגלל מסים, גם אלה שנכנסו לא להוסיפו לשלם מס. אם אנו מתכוונים לבחירות לא נדקדק בפורמליות. נסדר מסיבה ונאסוף פנקסי חבר גם לחדשים מרץ עכשיו נגבה. אני מציע בחלק מההרצאות לשתף גם את החברים ממפלגות אחרות. שאלת התקציב: המודעות הגדולות וההזמנות האישיות עולות ביוקר רב. "הפועל הצעיר" הוא לא עתון שאי בבעיות הפועל, הוא אמנם עתון ספרותי מכובד, לכן קשה להפיצו ברבים. יש בעתון הנדרדה גדולה, תקופה קצרה היה העתון יותר טוב, עכשיו שוב יותר רע. דברוא על הנוער. אני מתרוצץ הרבה זמן בעניין הנוער העובד ואין מי שיטפל בבעיה של חוסר מדריכים. לא המפלגה ולא מרכז הנוער העובד. יש צורך במחלקה לנוער במרכז. לסמינר לא נשלח אף נער, כי קיימת שאלת קיום לנער ולמשפחתו. את התכניות יש להתאים לכל מקום.

<u>י. לוין:</u> תפסת מרובה לא תפסת. התכנית מצאה 17 סעיפים. משום זה לא נבצע כלום. קיימים מרבה ארגונים במושבה וקשה למצוא ערב לסדר הרצאה. העלאת מחיר "הפועל הצעיר" מקשה על חברים לרכשו. מציע לקראת הבחירות להוריד את המחיר. בראשון אין סיה ב', אבל המצב הפנימי במפלגה מעורר מסברה. יש חברים שטוענים שהם רוצים לשמוע את הצד השני. באו פעם שקולניק ואידלסון וכל החברים התוכחו עם אידלסון.

ש. שרשבגורסקי: יש להזהר מאד מהפעולה של א.צ.ל. יש מקרים שבם ילדי עולים מצטרפים אליהם. משגה הוא שמטלו את פלוגות "הפועל" ויש להזהר מטעות.

הגורטן: יש נוער רב שנמצא בארבון. יש לבדוק מתח איזו השפעה הוא נמצא שם. בנוער העובד ישנו רק חלק . מאושר הסניף שאין בו ויכוח עניני. השתדלנו להטיה את דעת החברים מעקניים הבינימיים לעניינים חיוניים אבל המצב הפנימי משפיע. על המרכז לספור על הנהלה הסניף בענין זה. הנה היו אסיפות בהרצליה ורוב החברים התנגדו לסיעה והצביעו על אסכוהה. יש חברי סיעה ב' שהלו מססים ביחוד אחרי ההצבעה בועד הפועל של ההסתדרות. אנשי סיעה ב' רצו לסדר כנוס מחוזי, לא הסכמנו. אבל כשהם רוצים לסדר אסיפת פועלים בהשתתפות אידלסון וב. רפטור יש להרשות, יש לדאוב שבאסיפה ידברו החברים נגדם, ביחוד בשדה סודר כבר בפתח-תקוה. אסיפות מיוחדות של הסיעה מזיקות יותר. יש לדאוב להקציב לכל הפעולות.

א. אברהמוביץ: השאלה של שיתוף סיעה ב' היא שאלה קשה. יש הבדל בין הסניפים והמרכז בענין זה. במרכז לא משתתפת סיעה ב', בסניפים כן. והם מקבלים גם פרות, מה לקנות להפל באסיפה אצלנו אמר צייזלינג או בן דורי אנחנו עוד משלטים פה למפלגת פועלי א"י, אנחנו עוד חברים בה. החבר רוצה לשמוע את שני הצדדים. כל זמן שהמפלגה לא החליטה להוציא אותם, הרי המצב לא קל. אצלנו יכול לבוא בן-דורי ומפרשן ולטעון בשם חברותם בסניף. אני מזהיר את לשכת המזכירות, כי באם סיעה ב' תסדר אסיפות לחוד, הם יסדרו אותן בכוחות חשובים והצבור יבוא לשמוע מתוך סקרנות ומתוך זה שהם פונים לכל הצבור. התכניה חשובה - אבל השאלה היא בהרבה שאלה תקציבית. יש לקיים שיחה עם כל סניף בכדי לברר מה צריך לעשות בכדי לבצע את התכניה. להטון את כל חברי המפלגה לפעילים זאת אשליה. באם רוצים שכולם יהיו פעילים הרי אז צריכים לבחור ולברר את החברים במפלגה. לא כל אחד מסוגל לפעול בשם המפלגה. גם רצון ההתעדקות הוא חלש.

"הפועל הצעיר": אני מציע שכל חבר חדש יקבל חודש או חדשיים חנם את העתון. בקשר לבחירות - הפצה בודדת של העתון.

הכנסת חברים: יש צורך בחוברת מיוחדת שתסביר מה רוצה מפא"י. יהיו קשיים מסויימים להופיע מטעם המפלגה בבתי אחרושת, כי תהלמת ההסתדרות אצלנו היא שרק היא מופיעה שם.

<u>מ.ר. שפיר:</u> סיעה ב' היתה קיימת רק בתל-אביב ובהתישבות העובדת. הנה
התקיימה ישיבת מועצה הסניף ברחובות בענין שיתוף השוה"צ
במזכירות מועצת הפועלים משתתפו גם אנשי סיעה ב' מההתישבות ומהסקום, הוחלט
לא לשתף, קבלו את ההחלטה גם אנשי סיעה ב'. אין לכך מלמעלה את יצירת הסיעה
אצלנו ע"י זה שלא מרשים לסדר אסיפות עם מרצים משני הצדדים. החלטות המועצה
השרו דכאון רב על כל ה חברים משני הצדדים. יש חברים שמהססים עכשיו להכנס
למפלגה. גם אני לא משוחרר מדכאון למרות שיש לעשות את הפעולה. איש סיעה ב'
פנה אלי שנסדר אסיפה עם בן-דורי, אמרתי לו: למה לא גם קדמי. הוא קבל את
זה. מהמטה קבלתי ביום אחד 4 תשובות שונות בענין זה. חושש אני שמשבוע יוצר
סניף סיעה ב' ברחובות.

צריך לכנס ברחובות כנוס גדול עם בן-גוריון. בטרם שיעשה
הדבר אין להתחיל בשום פעולה.

להכניה ברזברג: תפסת מרובה לא תפסת. אני לא יכול לעשות את זה
זאת היא תכנית המחייבת מנגנון דומה למנגנון ההסתדרות.

בענין הרצאות: מרכז ועדת התרבות טוען שהענין הזה הוא שלו.
אבל גם דעתי, שטוב שהרצאות תהיינה תחת הסירתה שלנו. השאלה כלה היא תקציבית.

<u>א. מגז'ינסקי:</u> היינו רגילים לדון על סיעה ב' מנקודה ראות של תל-אביב, חברי
סיעה ב' בהרצליה טוענים שהמרכז הסכים לסיעה כי הביא לידי
זה שב. רסנור ירצה תחת הבורתה של הסיעה. יש תהרה בבנום מחוזי בהרצליה.

<u>ש. גוריאלי:</u> באדרה אין סיעה ב', כל הידיעות של הסיעה הם מפינו. כל הזמן
היתה דרישה לראות את ב"כ היצור הזה. היתה אסיפה דו"ח מהמפלגה.
בא גם דרכסלר מגבעת חיים. כשרציתי להפסיק אותו אחרי שעה קם פרד והחברים
דרשו לתת לו להמשיך אבל בסוף דבריו אמר, שאולי עלינו משנה בהצבעה בועד
הפועל של ההסתדרות וזה לא נובע מתוך ניגודים פוליטיים, אלא מיחסים קיימים
במפלגה.

לתכניה: אינני רואה אף סעיף שיהיה מיותר מאשר מציאותנו
מחייבת. אבל זה בניגוד למציאות שלנו מבחינת פעילות החברים. אני מגשים את
הוראות המרכז למצוין, אני כותב כבר 500 הזמנות כל שבוע. זה מביא אותי לידי
סמטום. עלינו לבדוק מחדש מהו האקטיב המפלגתי במקומות ולהקים כלים נוספים
לפעולה. אם המרכז אומר שהיש לשכת המס צריך לגבות מס, אבל כשרק 8% מהמס נגבה
ע"י לשכת המס והיתר גובה המזכיר, הרי מכשילים את כל הפעולה. מזכיר המועצה

לא יכול להיות סבו שאסור לנגוע בו בעניני המפלגה. יש לדאוג לתקציב מוגדל.

<u>ם. גרצברג:</u> אינני מקבל את ההנחה על אדישות הצבור. את התכניה בולה בעצמי בעצמי בזמן הבחירות בראשון לציון. בענין כמ' טבא: הם נוהגים תמיד לעשות את ההפך מאשר אנחנו אומרים להם. מבלי לנסות דנאי כבר פוסל את האפשרות שהבלתי מפלגתיים יעשו את הפעולה להכנסת חברים חדשים. הרצאה שמסלא (בכפר סבא הצליחה מאד בפרדס חנה. לפי החוקה יש תקופת מועמדות במפלגה, הרי אין לחלק להם פנקסי חבר עכשיו. אולי יש צורך בתעודה מיוחדת שתנתן לחבר תיכף עם כניסתו. העתון משתפר. נצטרך לדאוג לקיום משפחות הנערים שיסעו לסמינר המתיבים. אין 17 סעיפים בתכניה למעשה זה רק סעיף אחד: תכנית לבחירות. יש פירוט של עצות, אין להבהל מזה איפוא. העצות הדריכנה את המזכירים. ברור שיש לקבוע תקציב נוסף מהמרכז אבל יש מקומות שלא נצלו את האפשרויות במקום. חברי סיעה ב' אמנם משלמים מס, אבל מרצים שולח המרכז. חברים שמודיעים שלא מקבלים מכות לא יכולים לתשלח לנאום בשם המרכז. המפלגה החליטה לא להוציא אותם, אבל תדאג שלא יתבלו במפלגה.

אין לפנות לחבר תמיד בהתנדבות היה פעיל. יש להגיד לחבר באופן ברור מה רוצים ממנו, יש להתאים כמובן את התביעה לכל אחד ליכלתו של כל אחד.

מאיר טוען שבדתובות היתה אידיליה אבל הוא כל הזמן גזר כך את הענינים שימצאו חן בעיני סיעה ב'.

השיחות של מאיר עם הבלתי מפלגתיים אינן אופינירות, יש בלתי מפלגתיים שהחליטו דוקא אחרי מועצת המפלגה להצטרף למפלגה, הלוי הוכח מאד במאיר ובשי-חותיו איך שידברו החברים. לעניני ההסתדרות אחראים עד עכשיו אנשי סיעה ב' במרכז.

בן-גוריון מוכרח להיות בכנוס ברחובות ובפתח-תקוה וב. כצנלסון מוכרח לבוא למושבות.

<u>זייגר:</u> הנוער העובד שומר על בדיסרליות מוגזמת.

<u>ל. שקולניק:</u> מה הטעם בפגישותינו? יש רושם שיש שני צדדים ע"י השולחן. המרכז תובע והסניפים מתנגדים. לו היו טוענים שהצבור לא רוצה לשמוע אותנו, הרי דבר אחר, אבל טוענים לעומת זה שאין מי שיכתוב הזמנות. האם אי אפשר למצוא 6 חברות לא בל כך עסוקות או 5 נערים ממחנות העולים או מגורדוניה לפעולה זו? יש פנה ידועה של אדישות, אבל תפקיד המפלגה ופעיליה

להוציא מהמדישות, טוב או רע אבל הוחלט משהו. בודאי מדוכאים. מי שהוא יכול
לעלות על הדעה שנלך לפילוג בריקוד "הורה", נגרם לבם מזלכם שאתם מזכירי
מפלגה בתקופה מרה. מה לעשות? יש לגרש סו"ם את "הדבוק" של המופשי דרך
לבטח לפעולה. אולי הרבה חברים מסיעה ב' יתנערו ממנו אם נעשה הכל.

האם המרכז חייב לתת לנאום באמו לכל חבר המשלם מסים.

וכשאנו מסדרים סמינריון למדריכים, לפי השקפה זו של תשלום מסים,
למה לא נמסור את הדרכת הסמינר לטבנקין , הרי הוא משלם מסים למפלגה.
המפלגה לא רוצה להוציא אותם הם יכולים להוציא מסקנות.

המשחק צריך להגמר סו"ם. אין להמשיך יותר. יש להבריא את המפלגה
וזה יעשה ברוח החלטות של מועצת המפלגה.

סוף

ארכיון
דוד.

במעטפ [...]

צולמו המעטפות בלבד
ללא החומר המודפס וכו'

מספר סופי:

מספר מקורי:

מספר זמני: 174.

מיקום במחסן:

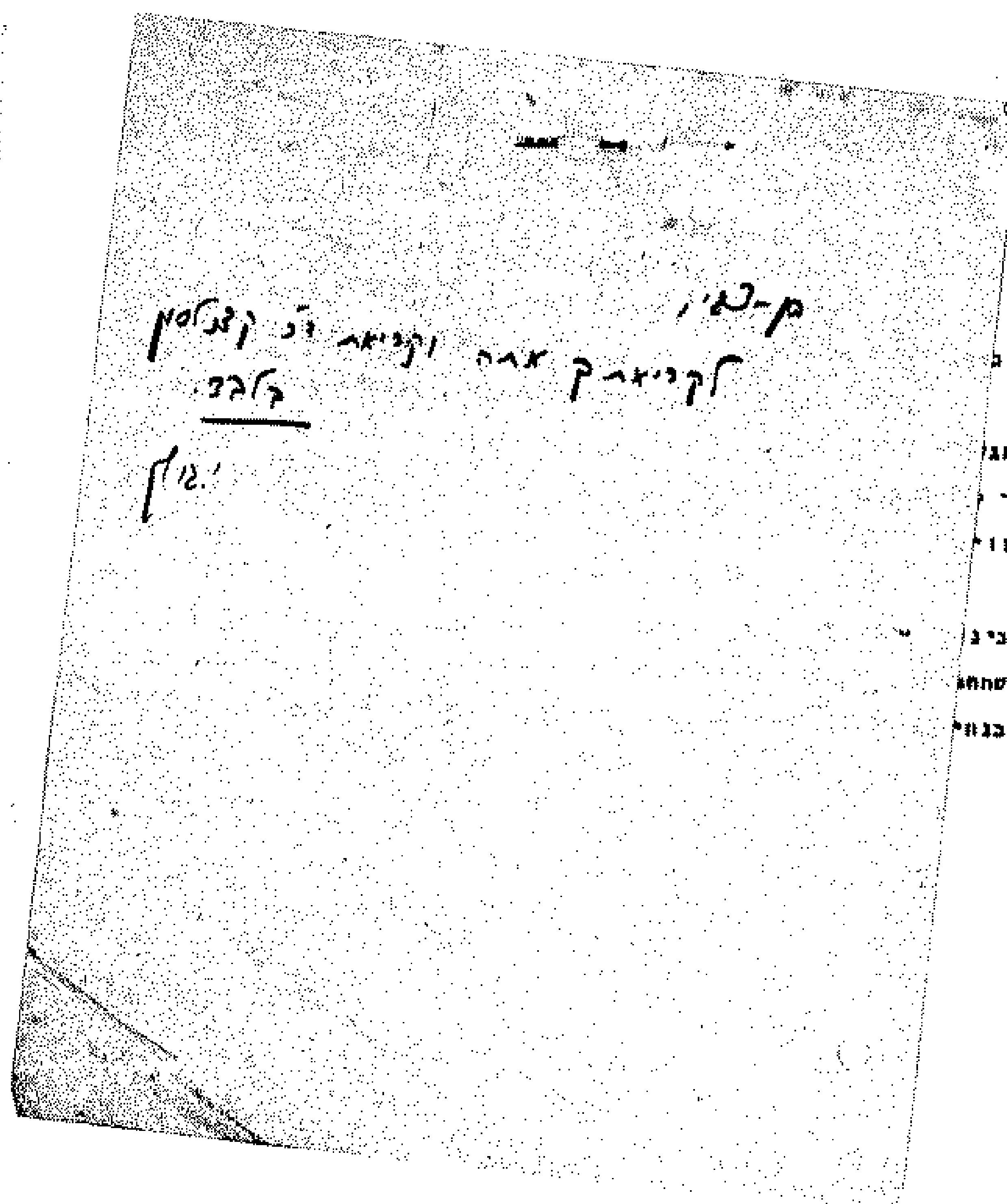
התאריכים: 1944

15.000 (1.46) 3160/207

התחלה

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

49

ארוב

למגב

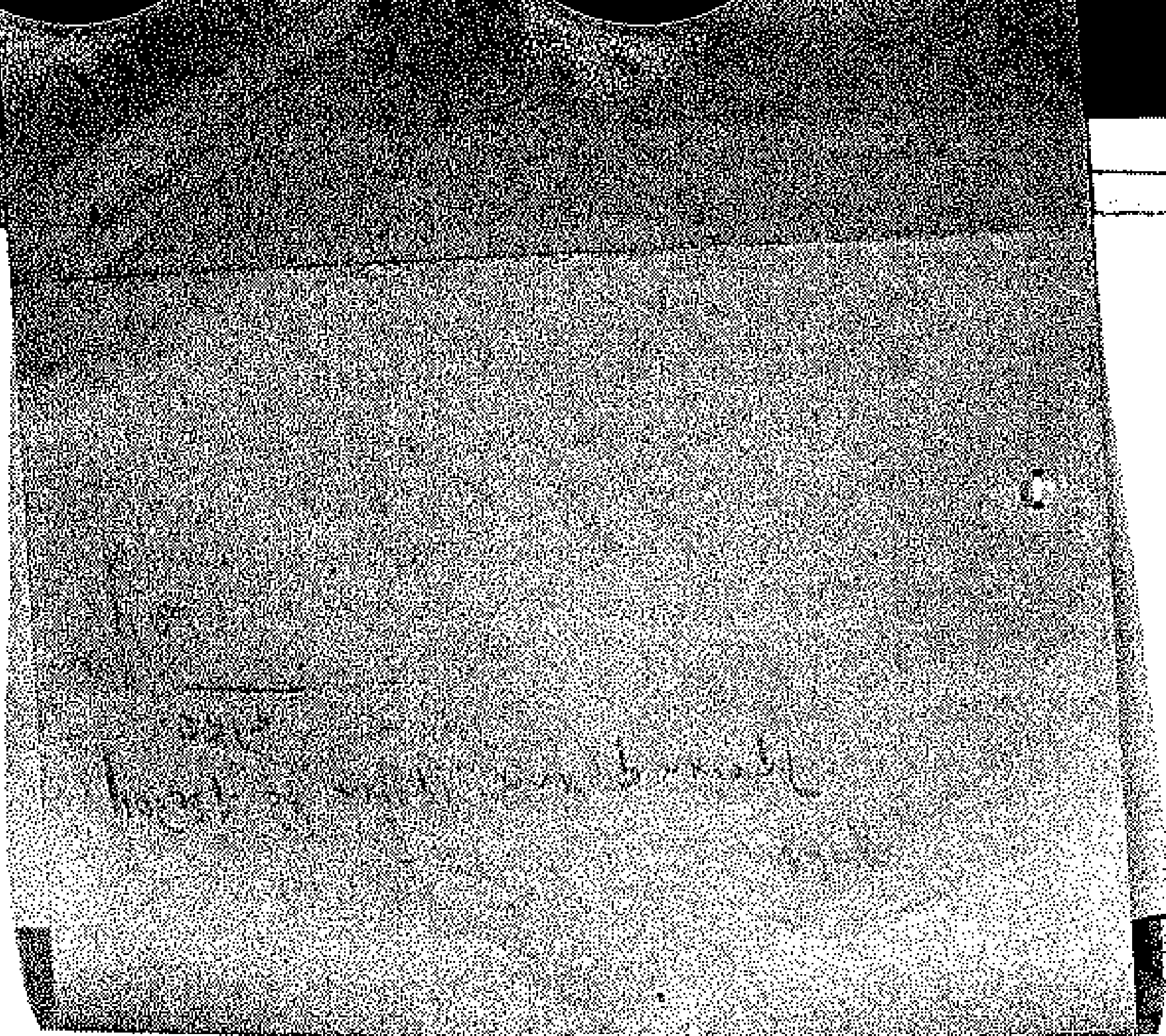
מיד

הגו

שהבי ב

להשתת

והבנה

מיומנו של ד. ב ן ג ו ר י ו ן בלונדון.

טלפן לי פרנקפורטר מאוכספורד שהוא נפגש עם קופלנד ושוחח אתו ארוכות. ביום השלישי יבוא ללונדון ויספר לי תוכן השיחה.

- טלפן ירבלום מפריס שהגיד לו לונגה כי המשלחת הסורית רוצה להפגש עם ב"ג מהנהלה, והוא שואל אם אני מוכן לבוא. עניתי בחיוב, וטלפנתי מיד לליבסון שיזמין לי מקום באוירון הלוך ושוב. נתברר שהיום ומחר כל האוירונים כבר תפוסים, והחלטתי לצאת הערב ברכבת.

- מסיין מאיץ שיתופו של נמיר בהכנות לועדה " בארץ. כפי שהבינותי אתמול מדברי נמיר הוא מוכן ורוצה להשתתף. יש בלי ספק ערך להשתתפותו - אולם חוששני שבארץ יהיה למטה של האנשים שיטפלו בדבר. אני הסכמתי כבר לקבל אותו, אך מסופקני אם גם אחרים ירצו בכך.

- בינתים הלך מ- [illegible] שלי שהכין לי תרשים ב"בורנמות...

__יומנו של ד. ב ן־ג ו ר י ו ן בלונדון.__

17.7.56

הגברת זורבורג לולה האן באה אלי בענייני עליית הנוער אם לתת מהסרטיפיקטים אשר יקבלו (800) – גם לפולין ? אם אפשר שבקונגרס הבא יאשרו את קרן עליית הנוער בקרן קליטה.

אמרתי לה שבכלל אני בעד הכללת פולין וארצות אחרות בעליית הנוער, אלא היות שלא ברור אם הממשלה תמשיך לתת לנו רשיונות לנוער מחוץ לישראל, ובמקרים שאולי נקבל המעט יתכן שהם האחרונים אין אני מייעץ לתת המעט סרטיפיקטים לפולין. באשר לקרן קליטה – אין אני יכול להתחייב לתמוך בה.

– גם הביאה לי בהתרגשות רבה מכתב שנדפס ב־Spectator מאת אשה המאזנת על שמכריחים את הפקידות בא"י להגשים מדיניות שאינה מאמינה בה, והוא מצטט מכתב שקבל מפקיד בא"י המאזנן על „מעשה קוטשין" לכפרים ערביים, וש־A המאמר בגלל זה (אמרתי לה שזה הגזיקין), ו־B גורם מהארץ (?) ו־C וכו׳. היא רוצה לשלוח המכתב למשרד המושבות, ולהחתים את דיינם על מכתב תשובה. נבין מה את המכתב.

– לקסלר: אייזנשטט עלה מרבציג 800 לא"י. זה נוער לענייני אליהו.

18.7.56

שוחחתי עם סמיין על הבנות לועדה. הוא סבור שסיריל הוא צר מוח ולא ממש מאמין באנטישמיות, וגם שאר חברי הועדה לא מחובבים. הוא מוכן להשתתף בהכנות, אבל רק מאמצע אבגוסט, לארץ יסע אבל רק עד לפני סוף אוקטובר. כל הנסיעה קשה בשבילו, כי הוא מאבד לא רק העבודה שלומן הערב – אלא גם האפשרות העתידה הקשורה בעבודה אלו.

יהיה צריך לעשות הכנות.

אמרתי לו דיה הכנה בהכנות שתעשה אנגליה. לא לנו לעשות הכנות. אולם עלינו להביא הצעות קונסטרוקטיביות, שיש בהן הבטחה

העקיפים המצריים של הערבים. אבל כל מלחמתנו בועדה היתה מכוונת נגד הנחות על המכונות.

הוא מסבים לנזק העצום שהפסקה עליה.

19.7.36

בתשובה לשאלתי מטלגרפים עונה משה: "לשאלת ווילנסקי ענה המוציא (המומחה?) גבול סופי אחוז גבורות (80%) מספרם. מתנגדות חברים להצעתי להעביר הריון מגבולות סופיים לתכנית רבוי בזמן מסויים הודיעני לווילנסקי לענות כל התחייבות לגבול סופי בלתי אפשרית לנו ומחזורה ממש בשבילם (מדוע?). הצעה לתשובותנו מופיעים גם בלתי מוצדקת האפשרית לחבנם למסגרתם הרחבה. מסכנים לקרובות [illegible] (אי-שרות?) אי נישול. מחכה לתגובה. סוסה מתריע."

- טלפן גולדמן מג'נבה. שאל על המצב ועניתי כי הודעה לא תהיה כנראה והפסקה טרם הוחלטה, אבל א.ג. דורש אותה. גולדמן מודיע שיש קשיים בחו"מ עם הודים - בגלל הגבולות. הצרפתים מקיפים ברקתם ויתכן שלפני סגירת הפרלמנט הצרפתי (סוף יולי) לא יגמר הענין.

20.7.36

הכספר מוסר: הנהלה יק"א קבלה פה אחד החלטה לאשר תכנית החולה. תמרו שני חברים צרפתים - אבל אם גם הם יתנגדו יוחלט הדבר ברוב. הדבר יעלה 960 אלף לא"י (מזה 240 אלף מחיר הקונצסיה), קה"ק נתנה חלקה בקונצסיה 120 אלף, חברת הפליטים האמריקנית תתן 80 אלף, עסיק"א 100,000 (מזה יק"א 80,000). יק"א תלווה לקה"ק 350 אלף לא בת עשרה שנה. ארבעה תנאים הותנו: 1) שיגמר החוזה עם קה"ק, 2) שיסודר הענין עם ס.ר. - לפי דעת המומחים אין היבוש והשקאה בחולה מפריעים לשמל, 3) תיקון הקונצסיה ע"י הממשלה, 4) השתתפות הממשלה בייבוש מחוץ לקונצסיה בסכום של 220,000 לא"י.

הכספר ביקשני לא למסור לק"ע לאיש על כל הענין הזה - כי ההודעה צריכה לבוא מהם.

כל חומר המצב מתחיל להתבהר: הוגד לנו ש"כדורים מבקיעים ניירות"

- ואין להתלות עכשיו במכתבי מריית מינימסר, מעיטים ואפילו הצהרת בלפור. יש לחץ צבאי גדול להביא את המהומות בארץ לידי גמר - ולמנוע את הסכנה. אין צבא לאנגליה. היא מחזיקה את הארץ רק בשמונה דיביזיות - ובאלי יש לה כבר דיביזיה. המו"מ במצרים, למרות מה שנאמר, אינו הולך במישרים. הבלבולים בסודר נובעים לגיברלטר, ובשביל א"י הריקו את גיברלטר ומלטה מצבא. באנגליה יש רק שתי דיביזיות; אחת לשלוח מיד לכל מקום שיש בה צורך, ואחת שאפשר להכין במשך שנים שלושה שבועות. הגאווה האנגלית פוגעת עכשיו הכריזו על הפסקת העליה, אולם בשיקום הסדר יש לדאוג שלא יחזרו המהומות ולכן חושבים שיש הכרח בהפסקה, ואחר כך בקיצוצים. לא רוצים להציק ליהודים, אבל נמצאים במצב קשה, ויום יום מתקבלים מזכירים המשוב. שנים שלשה ידידים התנגדו בקבינט להצעות א.ג. - אבל הלחץ מתגבר.

אמרתי מדוע לא ישתמשו בצבא יהודי ?

בצבא יהודי אפשר להשתמש להגנת המושבות, אבל לא לדמונסטרציה מעבר הירדן ומאבן סעוד. המלכים הערבים שותקים עכשיו כי הם מקווים שאנגליה תעשה דבר מה.

בקבינט יש רק שניים שעומדים בתוקף לצדנו: וולטר והיילשם (!), אולם הלחץ של באי כוח הודו והסרוחים יותר גדול. שאר חברי הקבינט אדישים.

- המכתב האחרון של א.ג. לחיים (מיום כג יולי) מראה שהוא בידי פקידיו. מכתב זה יכול היה להכתב רק בידי פקיד המשרד אשר הכין את מכתבו של מקמילד לפיימס. א.ג. נתן חתימתו למכתב הנשען על מקמילד בניגוד לבולדווין, סימון והיילשם...

טלגרמתי למשה בתשובה למברקו מאתמול (עמוד 8): "אורן שיחה 9 יולי. מציע לשלוח גימנזיסטים במו"מ המצרי ולהמנע מכל מריבה והאי אולטימטיבי כי רצוי המשך מו"מ ומגע."

אני מסכים לגמרי למשה שאין לקבל גבול מספרי סופי בכלל, וודאי לא 80%, אבל מבחינה פוליטית יש ערך רב להבעה דעה מנהיגים ערבים על המשך העליה, ואפילו הסכמה ל-80% איננה מחוסרת ערך. ויש לברר עוד במשך כמה זמן מוכנים הם להגביל מספרנו כדי שנהיה אחוז ? ויש שאלה אחרת של קואופרציה. אם גם לא נבוא מוק מוק לידי הסכם, עבודת המו"מ כשהיא לעצמה

השומה, ואין למסור מז"מ זה רק בידי ווילנסקי, שאפשר לסמוך על נאמנותו אבל אין לסמוך על תבונתו הפוליטית בלבד. אין לנו ענין להביא מיד את השיחות עם הערבים לבקורת שבה אי אפשרית הסכמה, ודווקא מפני שהמגעים כבר הביאו עמם לידי הנחה שיש להעלות עוד למעלה משלוש מאות אלף יהודים - שזהו וויתור גדול לעומת העמדה הרשמית של "לא עליה, לא קרקעות, לא מנדט" - אין לנתק את המגע, כי גם בתוך גבולות אלו יש שאלות רבות שטעונות בירור, וחשוב בשבילנו שיקבעו כמה מוחות ערבים רעיונות על אפשרות של שיתוף והסכם, ולו גם בתוך תחומים מסויימים ובלתי מוסכמים עדיין. כי פרוש הבירור והמו"מ כשהוא לעצמו חשוב - אם גם הסכם לא יבוא מיד. ואין לנו שום ענין לנתק את האמונה והמגע - גם כשאנו חושבים בלבנו שאמונה זו אינה מספיקה עדיין. ויהא זה הבסיס מוגבל להתחיל המגע - בעתידן אין תקוה להסכם סופי.

21.7.36

המספר מוסר שהבוקר היתה ישיבה של מרכס, גולדסמיט, וייצמן והוא בענין המלוה. וייצמן וגולדסמיט הולכים לראות את א.ג. (?). הוא, המספר, מטלגרף לגרינבאום שיבוא לפגוש אתו באמבסאדה אז בשוויצריה בחצי הראשון של ספטמבר, והוא רוצה שוויצמן ואני נשלח טלגרמה להנהלה שיזמינו את גרינבאום לישיבה זו. שאלתי מדוע לא הודיע לנו על המלוה יק"א - ענה שכך הוחלט הבוקר שלע"ע ישאר הדבר סוד עד בוא הועדה המלכותית. שאלתי את וייצמן למה הטלגרמה שלנו על צורך פגישה ולמה לא להודיע על המלוה - וגם וייצמן מתעקש. הדבר צריך להשאר סוד. איני מבין פשר כל התעלומה הזאת...

וייצמן הסביר שעלינו לגולל בפני הועדה את פרשת המלוה, כדוגמא לקואופרציה בלבלית בין היהודים, הערבים והממשלה..

עוד לפני ימים אחדים הציע לואיס שעלינו לצאת בעתונות ברעיון הפריטי, בקשר לשאלה הפוליטית בארץ. אמרתי לו שהגענו לכלל זה שנים ברעיון זה. אולם אם אנו רוצים לראות את קבלת הרעיון ע"י הערבים והממשלה - נשיג זאת בנקל על ידי הצעתנו אנו. כשהדבר יבוא מצדנו - יקומו מיד נגדו את כל הערבים, ובממשלה תדע שהערבים מתנגדים אין כל תקוה שהיא תקבל זאת.

אולם אם הרעיון הזה יופיע מצד אנגלי - יתכן שהערבים ישלימו אתו - ואז אנו נקבל את זה. ולכן מוטב שהדבר יופיע תחילה בהצעה אנגלית, מצד אנשים הידועים כפרו-ציונים ופרו-ערבים, כגון אמרי ווינסטון מצד אחד, ווינטרטון ולויד מצד שני. בגו הסכימה לדעתי, וקיבלה על עצמה לדבר עם אמרי כאילו זוהי הצעתה, ואמרי ישיג הסכמת ווינטרטון ולויד ווינסטון, וארבעתם יחתמו על מכתב לטיימס בענין זה.

סידרנו ישיבה: חיים, לואיס, כהן, נמייר ואנכי. חיים אמר מה בצע בהצעה - היהודים יתנגדו לכך, והוציא מכתב שקיבל מאת טוסרסקי המזהיר מפני כל וויתור. בסיתי, מכן במרירות, להציע רזולוציות בחרים לערבים, ותנה, אם כי ב.ג. לא סיפר, אני יודע שכל הישוב התקומם נגד זה. (המכוון למכתב משה בענין קטע). עוד בשנת 1931 הצעתי פריטי - ודחו.

לואיס העיר לו שהוא בקצור אשם בכך, כי הסביר פריטי באופן משונה, לא רק פיפטי-פיפטי, אלא 40-60, ונתן אינטרוויו שהרגיז דעת הקהל. - תוך כדי דבורו נראה שהוא מערבב פריטי פוליטי בפריטי מספרי. אמרתי שאני דוגל ברעיון פריטי, אבל הכוונה לפריטי <u>פוליטי</u> ולא מספרי, ושלכתחילה צריך להיות ברור שהצעה שתוגש לאמרי מכוונת לסידור פוליטי ולא לסידור העליה.

נמייר תמך בהתלהבות בהצעת הפריטי, כי רק הצעה זו תתקבל ע"י דעת הקהל הליברלית והרדיקלית באמריקא. אבל הוא שואל אם הישוב יסכים, כי הציונות האמריקנית תקבל את הדבר רק אם הישוב יסכים לכך. אמרתי לו, אני מניח שמצד המזרחי וקבוצה ב' תהיה התנגדות, אבל רוב הישוב יסכים לכך, אבל אנו לא נודיע על הסכמתנו מיד לאחר הופעת המכתב של אמרי וחבריו - אם יופיע - (כפי שהציע לואיס) אלא נדון מקודם בועה"פ, ובגלוי נודיע על הסכמתנו אם הממשלה תקבל רעיון זה.

בהמשך השיחה דבר חיים טוב במרירות: בחרו מנהיג - ובאמת לא נותנים לו להנהיג, אלא רוצים להנהיגו.

הוא מקווה שבוה"ש יוכל להתמסר... (שוב " בגלל המצמא בדבר קטם ז)

דברים אלה אינם רציניים, ואיני חושב שהוא עומד להתמסר; אבל מאיש לא נשתנה, לא שכח כלום ולא למד כלום.

ולנאים אמר בצדק לבפו שיש להזהר בישיבה הוה"ש שלא חיים יגן על רעיון הפרימי.

וולטר נפגש אתמול עם בילי ומסר לו את התגובה שלנו למכתבו ולמצב.

בילי הרים ידיו בהבעה צער על הקרע שהולך ונוצר בינו, הנציב והיהודים. ולמר דבר על לבו שטוב להסביר את המצב הצבאי ליהודים, ולפי דברי בטו, מוכן בילי לעשות.

בינתים יראו חיים וגולדמאים אותו מחר בבוקר בענין התולה.

מתוך יומנו של ד. ב ן־ג ו ר י ו ן בלונדון.

22.7.36

לגרדי פה. אמר לווייז שיש לו מלגרמה על הסכמת שי״ם להפסקת העליה. האלדי מסר זאת לכל ידידיו. ווייז במובן הכחיש זאת.

- בפי נפגשה אתמול עם אמרי. הוא לא ידע על הקרע והמשבר המתרחב. הוא במובן בעד פרימי, הוא טוען שהוא הציע זאת ראשונה עוד לפני כמה שנים, אבל הוא מסופק אם ווינטרטון יסכים לכך, כי ווינטרטון לא יניח אפשרות של רוב יהודי. מוטב שווינסטון ידבר אתו. לויד אחרת - אין לויד במדה בזו פרו־ערבי. הוא ידבר עם ווינסטון. בשבת אולי תהיה תשובה ממנו. לפני כעשרה ימים ראה את א.ג. והציע לו שהועדה תשמע עדויות פה, לפני לכתה לארץ, מהאנשים בל.ג., הוא ועוד, ע"ד כוונת המצהרה והמנדט. א.ג. אמר שזהו רעיון יפה, אבל בפי מקפקת, כי גור מקבל תחלה כל רעיון כיפה....

25.7.36

בהוצאת משיחות עם גרייבס ובריגדון־נורד הופיע היום מאמר ראשי ב"טיימס" המצביע על האובסטרוקציה של "בתי שופטים", אולם העצה היעוצה במאמר - הכרזת מצב מלחמה - היא מסוכנה אולי, אם תתקבל לגבי כל הארץ.

- גולדה דיברה אתי מפריס. סוף כל סוף מתברר של זלמן בדבר 25,000 דולר איננה טעות. ברנדייס באמת החליט לשלוח לרשותי 25,000. חמשה שלו, ועוד עשרים הוא מוכן למסור מהכסף שנתן מקודם לפנין עקבא בתנאי שיאספו עוד 80,000. הוא מבטל עכשיו התנאי, ולרגל התנאים שנשתנו הוא רוצה לתת את תרומתו למטרות אחרות, והוא ביקשני לדון על זה עם אוסישקין.

זלמן עומד להשאר באמריקא עד אוקטובר - אבל ממברקו אתמול אני רואה שהוא רוצה לקונגרס העולמי ולישיבת הועה"פ הציוני.

האספה שנערכה אתמול בפרלמנט לוויצמן היתה מוצלחת, אם כי לא רבו המשתתפים. היו גם שנים שלשה פרו-ערבים (קרוסלי ועוד). האספה נתקיימה מיד לאחר שא.ג. נתן תשובתו על הצעת הפסקת העליה, ותשובתו עוררה - בצדק - חששות אצל הנאספים, ונתקבלה החלטה פה אחד (הצעת ע"י M P פירקשייר) לפנות בלשכי הממשלה נגד אפשרות זו ולשלוח משלחת למזכיר המושבות.

אחד הנאספים שאל אם הצהרת בלפור והמנדט מניחים יצירת רוב עברי, שעל אפשרות התהוותו דיבר וויצמן.

ברור שזו תהיה הפרובלימה המרכזית בדיון הועדה המלכותית - כשם שזהו המניע הפוליטי העיקרי במלחמת הערבים המשם.

- סימון מרקס הזמינני אתמול להפגש עם מסרון שבנה אליו בעניני "הארגון" השני. מ"ן כבר שלח כמה מאות פונטים לרוקח. מ"ן מבטיח שאין הוא מתערב במדיניות הפנימית של היהודים, אבל הוא מאמין בזבו.

ערכנו שתי טלגרמות לאמריקא: אחת לוורבורג והרברט ליהמן, השניה להסתדרויות הציוניות. הראשונה חתומה ע"י ג'יסי רוזנברג, השניה ע"י וייס - בדבר שלוח מחאה מנומקת נגד רעיון הפסקת העליה שתשלח ישר למזכיר המושבות.

כפי ששמענו סידרו הערבים מחאות מהערבים באמריקא.

סנטור וגנר, שבא הנה לפני ימים אחדים, טלגרף לרוזוולט שבשעת בקורו בקנדה יאמר ללורד טוידסמואיר עד כמה אמריקא מעונינת בהמשכת העליה היהודית לארץ. הטלגרמה נוסחה ע"י טליכם. (וגנר הוא סנטור מנ.י. ומראשי המנהיגים של המפלגה הדימוקרטית)

- באה לידי רדינג כמשלחת מציוני אנגליה לבקש שהישיבה (של הועה"פ) תהיה בלונדון, כי באותו זמן יכול להתהוות משבר ואי אפשר לעזוב את לונדון, ולמען שאפשר יהיה לשלוח משלחת למשרד המושבות מטעם הוה"פ.

מיומנו של ד. ב ן - ג ו ר י ו ן בלונדון.

31.7.36

פרקינסון טלפן למשרד שאין מזכיר המושבות מתנגד ליציאה בקמון בעניין נמל ת"א, אולם מבלי כל התחייבות מצד הממשלה.

טלגרפנו זאת לארץ ולמלצ'ט.

- מהארץ דורשים כינוס הועה"פ בלונדון. טלגרפתי לחיים. כשתתקבל הסכמתו תטלגרף דורים למשה.

- בחמש בערב יצאתי דרך סוט-המטון חוזר לפריס.

פריס, 1.8.36

הגעתי הנה בעשר בבוקר. ירבלום פגשני בתחנה. גולדמן היה פה לפני שבוע בחשבו להפגש אתי פה, אך מויצמן נודע להם שאני חולה. מהארץ אין כל ידיעות בעתונות הפריסית.

- בצהרים סעדנו שנינו עם לונגה. הסורים אינם רוצים להסתלק מצור וצידון, הממשלה הצרפתית אינה מוכנה לוותר - וחתימת החוזה מתעכבת. יש גם שאלת כמות הצבא הצרפתי ומקומות חניתו. לונגה אינו שלם עם עמדת הממשלה. שאלתי על זכויות המיעוטים והגנתם. לונגה סבור שאלה מובטחים ואין יסוד לחשש. הצעירים הסורים הם אנשים מחונכים ונבונים... יתכן, אבל לא ברור לי אם גם לונגה הוא נבון בעניין זה.

לונגה שאל מה יכול להיות היסוד להסכם יהודי ערבי. מסרתי לו על הפגישה עם ריאד צולח בירושלים ועל ההצעות שריאד הסכים אז לדון עליהן עם חבריו:

1) חופש עליה יהודית ללא כל הגבלה פוליטית, לרבות עבר הירדן.
2) אי-נישול הערבים הפלאחים ועזרה להטבת מצבם.
3) השתתפות היהודים והערבים בשלטון על יסוד פריטטי בתקופת המעבר
4) עצמאות יהודית בארץ ישראל.
5) קשר בין א"י ובין האחדות הערבית.

נוסח ההצעות נמסר לריאד אז בערבית.

מסרתי ללוגגה גם קיצור שיחותי עם אנטוניוס, וביחוד על יחסי זימם אנטוניוס לאנגליה ולצרפת. הסברתי ללוגגה מדוע חשוב לנו הקשר עם אירופה המערבית.

מהשיחה נתברר לי שירבלום טעה קצת. לא הובן לי מדברי לוגגה שהמורים רוצים בפגישה - אלא שלוגגה רוצה להפגיש אותנו. מחר ומחרתיים לוגגה לא יהיה בפריס, אבל הודעתי לו שביום ב' עלי לשוב ללונדונה, ולוגגה הבטיח להפגיש אותנו באחרים ביום ב'.

הארוחה עלתה לי 150 פרנק (בפאריס יוקר רב) ומסופקני אם השיחה עם לוגגה שווה מחיר זה.

פריס, 2.8.36

בערב הודיעוני מביתו של ירבלום שאחרי עשר יטלפנו לי מהארץ. התברר שיש כאן טעות, והכוונה היא לקהירו. מיס מאי קבלה טלפוניה את מספרי הטלפוני מפריס מירבלום וכנראה טלגרפה אותו לקהירו.

באחת עשרה נקראתי לטלפון - אולם מיד ניתק הקשר, ורק בשתים עשרה דבר אתי משה:

הנציב חולק על לונדון ודורש הפסקה גמורה של העליה, לרבות בעלי הון וקרובים, עד שהממשלה תחליט על הצעות הועדה. הנציב מתנגד לדחית השדיול בלבד, כי דחיה זו יכולה להעשות ע"י המוכנות שתאחר הגשת הצעותיה. הוא רוצה באקט של הממשלה, ובאקט פומבי, יתכן שהבטיח זאת כבר למי שהוא.

משה סבור שיש להפעיל מיד את מרכזי היהודים באמריקא ובפולין.

אמרתי למשה שטלגרפנו לאמריקא שימנעו מחאות למשרד המושבות. משה סבור שאין זה מספיק ודרושות אספות פומביות. יש להתריע על הסכנה ולהוביא לועדה עד במה הדבר נפשנו.

שאלתי על המצב.

על השביתה טרם הוחלט, אך הטירור נתגבר. היום נהרגו שני שומרים יהודים ביקנעם וקצין משטרה ערבי שהיה מסור למפייטר.

הטלפון ניתק באמצע, אך באחת נקראתי שוב לטלפון.

משה שאל דעתי על פעולה עממית. אמרתי שאני רואה קושי בפעולה

סוכנות, כי אין שום הודעה מהממשלה ואין במה לתלות הצעה [illegible]. משה העיר בתשובת גור האחרונה. הסברתי למשה שתשובת גור האחרונה לא שינתה כלום, כי הוא הסתמך על תשובתו הקודמת שבה נאמר שאין צריך החלטה על הפסקה. ובינתיים גור נסע מלונדון לארבעה שבועות, ואינני מבין שבינתיים יחול שנוי.

משה אמר שאמנם המו"מ של הנציב הוא עם פרקינסון.

משה מסר על מגע עם מזכירות הסורים בדמשק (?) וגם על מו"מ עם מצרים. אליהו בסוריה, ונשלח עוד מי שהוא לדמשק או לקהיר – דבריו האחרונים של משה לא היו ברורים, ובאמצע נותק הטלפון. חכיתי עד בוש – אך הגידו שהשיחה נפסקה.

פריס, 3.8.36

ה"טיימס" של הבוקר מודיע כבר על התגברות הטירור ומציין את המקרים שמשה הודיע עליהם הלילה.

– לונגה הביא לארוחת צהרים את ריאד. אחרי שיחה של מה בכך במשך הארוחה הגענו עם הקפה לענין. ריאד קודם כל התאונן שויצמן לא עמד בדבורו ולא כתב לו. בשנפגש אתו הבטיח להמציא הצעותיו בכתב – ולא קיים הבטחתו. הוא התאונן גם על העזרה שקבלו הלבנונים. בעתונות הבירותית מספר הארכיבישוף המרוניטי על ידידות היהודית ועזרתם. ירבלום התנצל שאין הוא יודע על כך. שאלתיו: מלחמה או שלום? לונגה נחפז ללכת בשגמר לאכול, ונשארנו שלשתנו. ריאד שאל מה הן הצעותי. הזכרתיו ההצעות שנמסרו לו לפני שנתים. הצעות אלו הן קיצוניות, ויצמן הציע הצעות יותר מתונות – ענה. הסכים להגבלת העליה, להגבלת רכישת קרקעות והבטחת שלא יהיה רוב יהודי.

היות וזיין לא סיפר לי תוכן שיחתו עם ריאד לא ידעתי אם דבריו נכונים או לא ונמצאתי במצב לא נוח. אמרתי לו, אין חילוקי דעות ביני ובין ויצמן, וההצעות שאני מציע ויצמן מסכים להן. אמר – לא. הערבים רוצים הפסקת העליה, היהודים רוצים עליה חפשית לפי יכולת הקליטה הכלכלית – יש למצוא דרך באמצע. שאלתי – מהן הצעותיך.

אמר: לי אין הצעות, אינני איש רשמי. אני רק מתווך. אם אשמע ממך הצעות מתקבלות על הדעת - אדבר עם הגרי.

אמרתי לו - כשאני מדבר עם איש לא רשמי גם אני אינני איש רשמי, ואני רוצה לדעת למה חבריך מוכנים להסכים.

אמר: יש לקבוע מספר מסוים לעליה.

שאלתי: מה המספר ?

אמר - אמור אתה !

עניתי: אני איני מציע מספר קבוע, הצעתי היא עליה בלתי מוגבלת מטעם פוליטי, בהתאם ליכולת הקליטה ובתנאי לא לפגוע באינטרסים הכלכליים של הערבים. אבל אתה שמציע מספר - נקוב מספרך.

אמר: לא. יש למצוא הבינוני ממה שאתם רוצים וממה שרוצים הערבים בארץ.

והענין לא זז ממקומו.

שוב חזר על טענתו שו"ן יותר מחון, מסכים גם ל„מספר". שאלני אם נוכל להפגש בעוד יום או יומים. אמרתי לו שאני חוזר היום ללונדון.

- ההוצאה היחידה לע"ע מהשיחה ששילמתי 200 פרנק בעד הארוחה.

- בשהאוטו כבר חיכה לי לקחתי לרבבה מלפן לי קרסר כהן; רוצה להפגש אתי. אמרתי שאוחר; בבואי שנית אודיעו ונפגש.

- בארבע וחצי יצאתי מפריס ובחצות הגעתי ללונדון.

לונדון, 4.8.36

באחת עשרה נפגשתי עם פרנקפורטר. מסר לי בפרוטרוט שיחותיו עם א.ג., הליפכס וקופלנד.

גור דיבר אתו בגלוי-לב „כאשר אני מדבר אתך". השיחה נמשכה שעה ורבע, בסדר המושבות, כשניהם לבדם.

א.ג. אמר: אני ציוני. והקבינט יודע זאת. במקצת אני חשוד בגלל זאת. כשאני וזקום מסכימים לאיזה דבר - יקבל זאת הקבינט בלי שאלות, אך כשאני חולק על ווקופ - אין הקבינט מקבל למפרע דעתי.

הציונות לא הצליח אם בכל שלוש שנים תהיינה מהומות וישלחו ועדות.
דרוש הסכם עם הערבים וסידור קבוע.

מ.ס. סיפר לו על המו"מ עם פיצל והליפת המכתבים שביניהם. הקללה של אשם א"י מן הועדות והרפורמים.

א.ג. - ועדה זו היא לא ילדי. ירשתי אותה מקודמי.

מ.ס. הזהיר מפני פתרון מיכני, כגון קביעת מספר לעליה, או גבול לעליה.

א.ג. אמר: איני מדבר כציוני רשמי, אולם על יד שולחן זה אמרתי לערבים שאנו לא נוכל להתחייב כי היהודים לא יהיו רוב. הרבה תלוי בהתכוננות לקראת הועדה. הציונים צריכים להתכונן. חשוב שחברי הועדה יבינו היטב את ה- intangibles .

מ.ס. שאלו המובטרים הם ₪ לחבין זאת ?

א.ג. ענה: דברתי כבר עם רומבולד, וראיתי שהוא תופס intangibles אלו, לקופלנד יש נטיה פרו-יהודית. וחשוב מאד שבא"כח הציונים יסבירו היטב היטב את האינטנגיבלס.

מ.ס. הציע לא.ג. ללכת לא"י לאחר גמר פעולת הועדה, למען יראה בעצמו מה נעשה שם ומה יש לעשות.

א.ג. ענה: אל תספר זאת לאיש - בדעתי לעשות זאת.

מ.ס. אמר: אל תעשו מה שעשיתם במצרים: הבטחות והודעות שלא קיימתם. אין מדינאי, אומר טומס ג'פרסון, יכול לראות יותר מדור אחד - 18 שנה מכסימום, ואל תתחייבו לדורות.

א.ג. הסכים לכך.

מ.ס. עמד על איכות הפקידות בארץ. א"י היא דבר יחיד במינו. הפקיד שהוא על אנגליה בארץ הוא יחיד במינו, וקיומו מחייב פקידים בעלי חזון הנאמנים לתפקיד. חוסר פקידים כאלה הוא שורש הרע בארץ.

א.ג. הסכים לכך. אמר שהתפלא למצוא את הול במזכיר ראשי. הוא מכיר אותו מהמשרד. הוא „איש נייר". השופט העליון הוא שונאו המרטי של זוקוס. יש קושי בהוצאתו מן הארץ, כי צריך ל„העלותו" לארץ אחרת, ואין כרגע ארץ פנויה.

ט.פ. דרש שלא יתן לפקידיו להתלים.

א.ג. הסכים ובבר טפל בענין זה, ביחוד הוא מונע מחלמת פקידיו בעניני א"י.

ט.פ. עמד בארוכות על האימפליקציה האנגלית-האמריקנית שבמפעל הא"י, ושאנגליה צריכה להזהר להפוך את יהודי אמריקא ל"אירים", עמד ביחוד על סכנת הפסקת העליה.

א.ג. אמר שעדיין לא בא בלבו לידי החלטה בענין זה. בזמן הקרוב (כחודש ימים) לא יוחלט על כך.

א.ג. שאל את דעת ט.פ. על הצהרתו בפרלמנט (בתשובה על השאלה בדבר הפסקת העליה). ט.פ. אמר שהצהרה זו צערה את אנשי עש גרניים רוסל הטרים.

א.ג. אמר שוב שאפילו mentally לא בא לידי מסקנה קבועה בענין זה, ועד שובו לא יקרה כלום. המצב הוא שונקום סבור שיש לעשות הפסקה בשעה שהועדה תפעל.

ט.פ. אמר לו, לא חשוב איך אתה תנסח את ההפסקה, העיקר איך אחרים יבינו זאת. בשביל הערבים זה יהיה נצחון, ובהמון הערבי זה יתפרש כאילו חבריהם הממשלה למלא דרישתם. וכשיחדשו העליה - יראו בזאת בגידה והרמיה. גם באמריקא יהיה רוגז רב.

א.ג. אמר שיעיין עוד בדבר.

לבסוף דיבר ט.פ. על המנהיגים הציונים, שאנגליה יכלה לסמוך עליהם.

א.ג. אישר שונקום יש לו אמון רב בב.ג. ושרתוק.

- השיחה עשתה רושם רב על ט.פ. הוא בטוח כי א.ג. הוא ידיד נאמן, אך למען חזקו יש לדאג שחברים אחרים בקבינט יתמכו בו.

א.ג. החאונן ש"השוחטים" לוחצים עליו. יש אחר רב מגרמניה, ואינם רוצים להחזיק צבא רב בארץ. דורשים היקול המאמזות.

בשספרתי לט.פ. מה שא.ג. כתב לבפי יומים אחרי השיחה אתו - נדהם קצת, כי התרשמותו מא.ג. אינה עולה בד בבד עם דברי א.ג. לבפי.

אח"כ סיפר על שיחתו עם קופלנד. הפגישה הוזמנה ע"י מאחרון.

ק. אמר לו שאינו יודע כלום על א"י, ומשום כך רצה להפגש אתו ולשמוע מה בפיו.

פ.פ. ענה לו שמייסד הנכון הוא הייסטורי, ולכן סיפר לו השתלשלות הענין הארץ' - המנ"מ לפני מתן הצהרת בלפור, ומה קרה מאז ועד היום. סיפר לו על הועדות שהיו בארץ, מה עשו ואיך ראו, ספר על הרפורם של סטריקלנר שהוצגה. ק. העיר שסטריקלנר הוא ידידו. - פ.פ. סיפר לו פרשת פיצל, המו"מ וחליפת המכתבים. כל זה היה חדש בשבילו. ביקש רפורמים וחומר. ונתן לו תשובה טפיין לועדה שו.

קוף. מכיר היטב את פיל ואת רומבולד. חושב שרומבולד טוב מאוד. המונגר וקרטר יהיו מושפעים ממנו (מקופלנד). החברים המכריעים בועדה הם פיל, רומבולד, מורים וקופלנד. אינו יודע עדיין מהי הפרוצידורה של הועדה. גם אינו מכיר את המזכיר.

לדעת פ.פ. הרי זה אבסורד להגיד שקופלנד הוא שונא (דעת נמיר).

ק. הוא לברל במובן הטוב של המלה. מוכן לבחור בקומוניזם אם הברירה השניה היא פשיזם. (שוחחו על מפרד). השיחה עם קופלנד בעניני א"י נמשכה שלוש שעות (מלבד שעה וחצי על ענינים אחרים).

פ.פ. אמר לי מה שידוע על מוריס. הוא ראש המשפט האינדוסטריאלי; לדברי לסקי, שהוא חבר במשפט זה, מוריס הוא איש just ונבון. החל מ-25 לאבגוסט ישבו לסקי ומוריס במשפט במשך שלושה שבועות, ולסקי ידבר אתו. לסקי מבקש חומר על ניצול הערבים ומפעלי התסתדרות בשביל מוריס.

סיפרתי לפ.פ. על הטלפון של משה והצעתו על עולה פומבית. פ.פ. סבור שיש לעשות עולה זו.

אמרתי לו שזלמן כתב לי שברגדיים הגיד לו בשיחה שלא נורא אם תהיה הפסקה העליה בימי הועדה.

פ.פ. ענה שזלמן ודאי טעה. יש לו מכתב מ"השומט" שבו הוא כותב שדברי העתונים על הפסקת העליה מדאיבים. הוא גם כותב לו שיש להאשים את הממשלה בפני הועדה על ארבעה דברים:

1) חלוקת קרקעות הממשלה;
2) קיפוח היהודים בתקציבי החנוך והבריאות;
3) קיפוח בעבודות הממשלה;
4) קיפוח בחיל הספר.

ויש לעמוד בתוקף על השלום מצויים.

- פ.ס. יצא היום את לונדון. וביום השבת הוא חוזר לאמריקא. ביום השני ישוב לונדונה ונפגש.

- אחרי הצהרים נפגשתי עם גימי לפי הזמנתו. יש לו שתי אידיאות:

1) לארגן ביאת בא גרמנים שתופיע לפני הועדה. רוסבולד הוא אנטי-נאצי, והופעה הגונה של יהודים גרמנים תעשה עליו רושם. הם צריכים להסביר את מצב יהודי גרמניה, מפעל הגרמנים בארץ וניתוק כל קשר עם גרמניה והתקשרותם עם א"י והאימפריה הבריטית. יש להוציא מחשש שעלול להתעורר בלב אנגלי מרבוי יהודים גרמנים בארץ.

2) דיבר עם גרוסמן שבגמר המהומות יסדר פטיציה של מאתים אלף חותמים בארץ למלך האנגלי להביא רגשות תודה הישוב על ההגנה שאנגליה נתנה לישוב. הדבר צריך להעשות בסוד, שהערבים לא ידעו, במשך ימים אחדים, ולא ע"י הארגון הרשמי של התנועה הציונית. זה יעשה רושם טוב באנגליה ועל הועדה.

אמרתי לו: א) אין גרוסמן האיש שיוכל לרכז מאתים אלף יהודים בארץ. ב) אם תהיה הפסקת עליה לא יחתמו יהודים על פטיציה כזו.

הוא סבור שגרוסמן טוב בשביל מפעל זה, כי ישתיק את הרוויז. ומפני שהיה בראש הליגה של הרוזיניזון השביעי.

ואשר להפסקת עליה הוא חשב שהיה טוב אילו בעצמנו היינו מספקים העליה למען הביא גמר למהומות, כי דעת הקהל באנגליה תהיה נגדנו אם יפצעו ויהרגו חיילים אנגלים. יש הגבורת אנטישמיות באנגליה בכלל, וכל שמנה נגדנו הקלם.

אגב אמר שהתעמולה הערבית מצליחה, ויש לפעול נגדה.

הסברתי לו הסכנה שבהפסקה, והסכנה לפי שיטתו של חידוש העליה.

סיפרתי לו על הרעיון של הרב אוסטרובסקי (גיוס יהודים לצבא האנגלי). לדעתו לא יקבל שום אנגלי רעיון מסוכן כזה. יהודים זרים יכולים להיות מרגלים וסוכנים של ממשלות זרות. אפשר להכריח אותם ע"י רדיפת קרוביהם. בכל אופן לא יתקבל רעיון זה על דעת אנגלים שזרים יכנסו לצבא שלהם. גם כיהודי הוא מפחד מדבר כזה, כי אין אנו בטוחים בחומר האנושי, ואם יהודי אחד יחטא - יצא הקצף על כולנו. כשהתנקשו במלך היה מלא חרדה שמא זה יהודי, וחרדה זו מלאה לב כל יהודי באנגליה, והוא ואשתו שמחו שמחה גדולה כשנודע להם שם המתנקש. הרעל של היטלר חודר לכל השכבות.

דרשתי ממנו לתת הוראות לאנשיו בארץ לעזור לנו בהכנת החומר לועדה, והבטיח לתת הוראה כזו לסיק"א.

אגב השיחה התריז הרבה נגד יהודי מזרח אירופה, נגד הפולנים בא"י וכו'. כנראה שמי שהוא עוב העטין.

- מושב הוה"פ גורם צרות. על יסוד תשובתו של ויצמן בכתב נתתי בבוקר הוראה לפלקנר להודיע שהישיבה תתקיים בלונדון. לפנות ערב קבלתי טלגרמה מויצמן שלאחר עיון הוא עומד על זה שהישיבה תהיה בציריך. טלגרפתי לו שכבר הכרזנו על לונדון, 26 לאבגוסט. בינתים אמרתי לפלקנר לטלגרף לוורשה וכו' לעכב הטלגרמה של הבוקר.

כ"ב מנחם אב תרצ"ו.
10.8.36

לח' ד. בן גוריון,
ל ו נ ד ו ן.

בן גוריון,

1) <u>הנסיעה לציריך.</u> ברל ושפרינצק משמיעים הערב באזני חיים טלגרפית את שועתה האחרונה על המפלגה לכנס את המושב בארץ. ברור שהקול ישאר קורא במדבר והמושב יתקיים להכעיס בציריך. ברל נוטה להתעקש שלא לנסוע. אולם במושב שלשתנו אנו – אליעזר, הוא ואני – הוכרעה הכף והיום הוזמן כרטיס. גם אליעזר יבוא. ובודאי גם טבנקין. ומי ישאר ובין כל הנוסעים לרבות עבדך הנאמן. אין להעלות על הדעת את העדרי מהארץ אף לחצי שבוע. לעת עתה המצב מתהפך מיום ליום. אתמול למשל – שבת ! – לא זזתי מן הטלפון מהבוקר עד הצהרים לרגל ההתפתחות החדשה והחמורה בחיפה. והיום עמדתי בקשר עם חיפה שעה שעה מבוקר ועד לילה. מלבד הנזק הממשי שתגרום יציאתי להמון עניינים חיוניים, הרי מצד הרושם שהדבר יעשה על צבור החברים והישוב כולו, יהיה זה חטא ללא כפרה. אני יודע היטב, כי גם העדרי מהועה"פ יזיק לכמה עניינים. אולם עלינו לתפוס את הרע במיעוטו ולשלם מחיר זה בעד מטרה מ[illegible]. לא בכל זמן אפשר לאחוז בחבל בשני ראשיו. את נטל ההסברה המדינית תצטרך להעמיס על עצמך הפעם יחידי, בעזרת החברים מהארץ. ואילו לשם קשר עם חיים תסתייע באליעזר ובברל לוקר. החלטתי לא לצאת הפעם את הארץ היא גמורה ונחרצה ואבקשך לא להוסיף כתוב בענין זה, לא לטלגרף ולא לטלפן.

ב) <u>המצב.</u> עם הבקעה החומה בחיפה - שביתה חלקית ברבבה, בגמל, בחברת חבמם ובמחלקת עבודות צבוריות - נפתח שלב חדש בהשתלשלות המאורעות. אין זו יותר פעולה רגילה של הרחבת השביתה - זו טניסו בה מנהיגי השביתה בראשית המאורעות ולא הצליחו - אלא פרי איום המוני ושיטתי במעשי רצח, אשר רציחת הקצין אחמד נאיף והברו שמשה לו אות ונתנה לו תוקף. הגברת המכסים הזה באה כנראה במקום פעולה רבתי של הכנופיות אשר נצמצמה בזמן האחרון הן מתוך עייפות והן מחמת האבדות הקשות. מתחלבות שמועות בגרצות על הכוונה לטירור אישי נגד ערבים בוגדים ויהודים רגולים. שניה מסבירים בחיפה - אין לי צורך לנקוב בשמותיהם - המוספים עמדות מוקעות ביותר כלולים כאילו ברשימה. בינתים, בלוח השמש של ההנהגה הערבית, שב הצרחה (ראמארה): ראגב מתון והמופתי קיצוני. בשם שבראשית המאורעות חשב ראגב שיעלה בידו לקבור את איש חרמו ולהעשות לגבור לאומי ע"י יתר קיצוניות, כך הוא שואף להשיג עכשיו את שתי המטרות האלה ע"י התרצות לנציב ומיחול השביתה. ראגב תומך בכל כוחו באמיר ושניהם מתאמצים לשכנע את הממשלה שתתן ידה להם ותניח למופתי להסתאבב: האמיר עיבד תכנית מסודרת של צעדים לפרוגרם מצדו ומצד בה המנהיגים שאחד מזה ומצד הממשלה מזה עד להפסקת השביתה והטירור ובוא הועדה המלכותית. התכנית מכילה שחרור קצת אסירים ממחנה פרנר, בטול קנסות, הקלת עונשין וכו'. הספקת עליה לפני מעשה רצויה אולם אינה תנאי הכרחי. אך באחד השלבים בתוך התקופה המדרגתית צריכה לבוא הודעה על ההפסקה. הממשלה מפקפקת אם לקבל התכנית. ראשית משום שיש בה ויתורי פרסטיג'ה, שנית משום שאין בטחון שאם האמיר וקבוצת ראגב בלי המופתי יצליחו „למסור את הסחורה", ושלישית מפני שהאלמות עלולה להמשך גם אם כל המנהיגים יקראו להפסקה.

ג) <u>גזירת ההפסקה</u> בעיני מ"א כלה ונחרצה. בהמשך מליאה

המכתבים שלו הודיע הנציב לעזבי כי אין הוא יכול לקבוע אם תהיה הפסקה או לא, אולם זאת הוא יכול להגיד לו בודאות גמורה שאיזו הפסקה שתהיה תחול על העליה לכל סוגיה ולא רק על השדיול. גם הרמזים של הנציב ושל מילס בשיחות, שפרוטוקוליהן שלוחים בדואר זה, אינם משתמעים לשני פנים. במצב זה הנני מלא צער ודאגה לחוסר חד בגולה. יתכן שהתגובה המדינית אינה אפשרית למעשה, כי הימים ימי קיץ, העסקנים בקייטנות, מנהיגי אמריקה בג'ניבה וכו' וכו'. כל התרוצים האלה עלינו להניח לאנשים במקומות. חובתנו אנו היא להזעיק אותם למלחמה. חוסר האזעקה מצדנו לא תסולח לנו ביום שהגזירה תהיה לעובדה.

4) <u>בעיית הועה"פ.</u> בצבור כאן משתררת בינתיים ההכרה כי ההפסקה היא גזירה שאין למנוע בעדה. מצד אחד יש מעין השלמה עם הדבר, מצד שני נקבעה המדיניות מתוך הנחה זו. המדיניים ואנשי „הבריח" בארץ החליטו על החרמת הועדה המלכותית באם תקוים ההפסקה. בזמן הלך הרוח גם ב„מזרחי" אשר יחליט ודאי על עמדתו בחו"ל ערב צוריך, וגם בקרב „התאחדות" בארץ מרובים המחרימים. את רוח המלחמה שלבשה את מדיני אין לקחת ברצינות. אולם מעניין שגם אדם כאליהו ברלין נוטה להחרמה. זה יהיה סלע המחלוקת הראשון בצוריך. ונצטרך להתגבר עליו לא רק בכוח אלא גם מתוך שמירת האחדות. דעתי היא לחלוטין בלי כל פשרה נגד החרמה שפרושה בעיני — למעשה בשבילנו ולהלכה בעיני אחרים — בריחה מן המערכה והפקרת הזירה. כשם שלא נסתלק מ.מסבה נשחולינו עם הנציב ומשרד המושבות, בעל פה ובכתב, לאחר שיפסיקו לנו את העליה, כך לא נוכל ואסור לנו להסתלק מהופעה לפני הועדה, בעל פה ובכתב, לאחר הפסקת העליה. וזה גורל מלחמתנו שממנו אין מנוס. (עיין ביומני ותמצא בו מקום שנדרשה בו השלמת השכל ושיקול הדעת על התפרצות הרגשות.) סלע המחלוקת השני, לאחר שנתגבר על הראשון, יהיה — במה נופיע לפני הועדה: אם רק בתביעה

אז גם בהצעות של טהרון ? ואם תוכרע הכף בעד הדרך השניה, המסורה מכל המפלגות – מה הן הצעות הטהרון ? נדמה לי, כי המינימום שעלינו להשיג במושב זהו מתן ערובות נגדהמשתלטות והנישול. בערובה ראשונה – מסכות להנהלה להתיצב על בסים האדמות במקרה שבחינת המצב תראה אפשרות להשיג את הדבר אז אפילו את קביעה עמדה זו בנוסחי תיראה רצויה מטעמים טכטיים. בערובה שניה – נכונות מצדנו לקבל סדורים המבטיחים לפחות אפשרות של הוכחה ממשית לערבים לכל מקרה שמוכרי קרקע לנו לא ישארו מחוסרי קרקע – אולי ע"י הקמת מוסד משותף לבירור התלונות. אני חרד מאד למושב זה של הועה"פ, כי נכון לנו עתיד קשה במדה שמעטים מאתנו יכולים לשער בעוד שגם בתוך המחנה שלנו אין ראיה בהירה ואין אחדות בניתוח המצב ובקביעת גורמיו.

ה) מרשם המו"מ. בערב זה שאני כותב לך מסובים שליחים שלנו – דוב, דוד, אליהו אפשטיין ויוסף נחמני – עם שלושה חברי המזכירות של הגוש הלאומי בסוריה. במחנה הלאומי נודע כבר כי „שליחיו של ויצמן הגיעו עד הגוש הלאומי בדמשק" ובודאי ינסו מכאן להפריע. אליהו אמנם מרוצה מהשיחה המוקדמת שלו. אולם שיחה זו, שפרוטוקול שלה שלוח אליך בדואר זה – אינה מוכיחה כלום, כי דובר בה על הענינים בהכללה ובהפשטה. ובל נסיון לאחוז בציצית ראשם של הענינים ודאי יגלה את כל הקושי, אם לא האי-אפשרות, של השגת המטרה. לכשישובו השליחים מדמשק יצטרכו אחד או שנים מהם לרדת מצרימה. הצעתך המלגרפית, לשלוח את דוב ודוד לקהיר, באה קודם זמנה, כי באותם הימים חיכתה הקבוצה הסורית-מצרית לתשובה מירושלים, אם מוכן הועד הערבי לשלוח אחד מחבריו למו"מ. אני הודעתי כי השליח שלנו מוכן ומחכים גם אני לתשובה. לא היה כל טעם באותו שלב של התפתחות הענינים לשלוח אנשים לקהיר בטרם התקבל תשובה מהצד שכנגד. אולם הצד שכנגד הוסיף להשתמט ולבסוף באה הצעה מאד שנהנדר, שנצטרך אליו בינתים

מצרי רמ"מעלה אחר, שבכנס במז"מ עם קבוצתו בלבד על מנת שאם נבי"ע להסבם יעשו הם את הנסיון לבטוח על הערבים בארץ ישראל. הצעה זו קבלנו ואני מקוה כי יעלה בידי רוב ימים אחרים ואחרי שובו מדמשק להסבו לנסיעה השניה.

בפרשה זו של המז"מ יש נקודה אחת בדבריך שאינה מניחה את דעתי. נכון שמרכז לא קבל החלטה מפורשת נגד מז"מ על יסוד קביעה מסברים לעליה. אולם הוא לא קבל החלטה מפורשת בזו אך ורק מטעם שלא רצה לכפות את ידי ע"י איסור פורמלי; מתוך הנחה אמנם כזאת הוה דעתם של חברים מספיקה בדי למנוע בעדי מלעשות מעשה אשר אין המרכז עומד מאחורי. אין כאן כל שאלה של ענין של זכות פורמלית אלא אך ורק שאלה של תכלית. לכן מה לשאת ולתת אם אין תקוה להשיג את הסכמת החברים הקרובים ביותר לתוצאות המז"מ ? חמה אני עליך שכבר נתנחית במצב מעין זה ובאילו לא הסקת את המסקנות הדרושות.

6) ענייני צבא. ראיתי ביומנך תגובות של לייד רדינג וג'ימי רוטשילד על ההצעות השונות בדבר הצעת עזרה צבאית לאנגלים. במכתבי לויצמן עמדתי על תבנית שהצעות האלה – 5,000 איש לשרות הגנה בארץ בשעת חרום רבתי. מהצעה זו עולה הסולם דרך שלב ביניים של גיוס 25,000 איש מא"י לפעולות צבאיות בארץ ובסביבותיה עד להצעה מכסימום של צבא בן 50,000 איש („ומדוע לא יותר ?) להצטרפות לצבא האנגלי בכל אתר. התגובות השליליות של אנשי שלומנו או יותר נכון הוה דעתם המוסמכת ביחס לתגובתם השלילית של האנגלים אינה צריכה להיות הלכה פסוקה בשבילנו. כמה הצעות שנשלחו ע"י אנשינו המחזיקים עצמם מומחים לאנגליה נתקבלו על דעתם של אנגלים. יש לעשות נסיון רציני של בדיקת הקרקע לגבי הצעות אלה במקומות המוסמכים. יוסף רואה בתכניות אלו את עוגן ההצלה – משקל המכריע היחיד שיכול להיות לנו כנגד הלחץ הערבי. אין אני מפליג בערך

הדבר במדה בזו. אולם מכל מקום יש לבדוק היטב את מעשיות הענין, כי אסור לנו להזניח כל אפשרות שהיא לחזק את מערכו המדיני הנחקף והמעורער.

ד) על יתר הדברים אעמוד מתוך זמני.

נדהמתי לידיעה על מחלתך. השבה לאיתנך בליל ? בריאותי בסדרה. אך אני זקוק מאד למנוחת שבוע לפחות והיא עודנה ממני והלאה. אפשר שעם יציאת החברים לועה"פ תתחנה הישיבות ואז ירוח לי במקצת, אם כי גם ביום מתקיימות הישיבות ע"ח העבודה הרגילה ואם לא תהיינה ישיבות יחסנה זמן לעבודה המשרדית ושעות פנאי בודאי לא תמצאנה מזה. אבן זוהי הקטנה שבכל צרותינו.

שלומות לך,

העתק.

16.8.36

משה,

מחרתים בבוקר אני מפליג באוירון לגנף. מודעת האיחורים הגבירה לנו מצירין, והתחנה הוקדמה ליום אחד, כנראה על פי דרישת הפולנים והאמריקנים. כנראה עד שובי לארץ לא נפגש - אני רואה את גרינוקין המובעים בסיפוק מאמרך בעתה זו.

ה-lull שחל בלונדון עם סגירת הפרלמנט אין לו הקבלה בארץ. הבהלה בעמק, הרצח המרובע בחיפה, והריגתו של ראש העיריה החברוני בצרף ה"שמארה" בבריכה בית-אלפא אינם מביאים שום תקוה להחלשת הטירור, ואיני מאמין ש"הספינכים" הגליליים יש בכוחם לקבל [illegible] החלטה שהיא בלי אישורם של הסדריסטים, ואם הממשלה לא תשנה בזמן בולט ובמרץ את דרכה נהיה מחוייבים לעיין מחדש בהבטחתנו.

המאורעות בספרד האפילו בעתונות האנגלית על המאורעות בארץ והעתונים מתעסקים רק [illegible] של רצח ואבדה. הקונס-[illegible] הדבר א"י בעט בעלמה מדפי העתונים אבל אין זאת אומרת שקריאת ה"חרשות" האלה בטהיא לעצמה איננה שוטה את פעולתה המדויקת של דעת הקהל. אין לי שום בטחון שהועדה לא תצא לארץ עד אם ויקום הסדר, אם כי ברור שלא תצא לפני אוקטובר, מסבר שפיל איננו סבור עד אז. במצב זה אין לפלוח ביבוא הוה"ש בחו"ל. גם בלפני חוץ וגם בלפני פנים היה דרוש דווקא עכשיו יתאסף הוה"ש בארץ. בחוץ שאנשי חו"ל יעמדו של המצב האיום מתוך הרגשה ומגע בלתי אמצעיים, והיה בחוץ להבין דווקא עכשיו בלפני הערבים שהארץ היא מרכז העם היהודי. אולם אין זו הסבה הראשונה שהעיריבים, וגם הערבים שביניהם, מגלים חוסר כל חוש ממלכתי, וגם מבכרים את בחירתם האישית על צרכי התנועה.

קריאת דברי החברים בישיבות המרכז והועדה הפוליטית מדהאה. קשה לי להבין את העוורון המדהים של אנשים כבירלסון, שבנקין, קפלן ועוד.

כיצד יכול בר-דעת להתעלם מהעובדה שיש מרד גואה והתקוממות

מרוצה מצד הערבים? כל מרד נעשה רק ע״י מיעוט מתוך סימפטיה גלויה ושתיקה של רבים או הרוב. ואינני מבין גם הסיפוק הטמון בה כאילו לאנשים אלה מתלים כל הקולר אך ורק בצואר הממשלה. מלבד לא למדו עוד להבחין בין עובדה ובין סברה, ואוי לעובדה אם היא עומדת בסתירה לסברה מקובלת או נוחה. ואם המצב הוא כך - אני יכול לתאר לי מה מתחולל במוחות של הערבים הכלליים ואנשי המזרח.

אינני מקבל במובן את גזירת העליה בעובדה. לא שאני מפקפק ברצונה ובכוונתה של הממשלה להפסיק את העליה, אבל אין זה מן הנמנע שיקרה כאן מה שקרה לסוצעה המתוקנת - שהצרה תונח ע״י צרה יותר גדולה. מלבד שנוי יסודי של קו הממשלה במלחמה נגד הטירור - ואינני מאמין שממשלה זו מסוגלת לכך - אינני רואה איך יפסק הטירור בחדשים הקרובים. סוף סוף מבחינה ערבית זהו המצב הנכון. הערבים אינם מחויבים לדעת מה שיודע ביילינסון - והם מאמינים שאמנם הצליחו לעשות מרד, ואין להם להרויח דבר מהפסקת המרד, והם יכולים להשיג הרבה בהמשכו. מדוע לא ימשיכו אותו? ואם המרד ימשך באוקטובר אינני מבין שהועדה לא תצא, ובין שתצא לארץ ובין שלא תצא, יהיה קשה לממשלה להכריז על הפסקת העליה. מובן שאינני מאמין בהסכם מבית שדיול תוך כדי מהומות, הגם שזה לא יתרחש סגירה, ואין לי ספק שהנציב מקלל את היום שבו נתן את השדיול, אבל יש הבדל בין אי-מתן שדיול ובין הכרזה על הפסקת העליה, ויתכן שהמשך הטירור גרוע מהפסקה זמנית, אבל קשה יהיה לממשלה לעשות הדבר בניגוד להתחייבויות והכרזות מפורשות - אם כי אין זה מן הנמנע בהחלט, מובן. אבל גם אין להתיאש לגמרי מתוצאות הלחץ שאנו יכולים ללחוץ על הממשלה בהגיע התור להחלטה זו. בכל אופן לעמוד עוד גם במערכה זו - בלי קבלת-הדין של יבוא למפרע.

אני מסכים שבכל אופן לא נוכל להסתלק מהופעה לפני הועדה. מדומבי ומהחומר הנשלח לך ראית שמכיריהם של אברי הועדה מתיחסים להם בחיוב, ולדעתם אין ההרכב האישי של הועדה בוחן יסוד לבקורת שהורתו. יתכן שמבחינה אישית הצדק אתם - אבל גם מתעלמים מתבאים

אובייקטיביים והאספירציות שהולידו את הועדה. אילו לא היה רצון וצורך לממשלה האנגלית לשנות את מדיניותה הארצי"ת לרעתנו לא היתה זקוקה לועדה. והגורמים שהולידו את הועדה גם יקבעו את מסקנותיה. ואם יש הפסימיזם הקיצוני ביחס למסקנות הועדה הוא לגמרי מבוסס - אין אנו גם מה צריכים לקבל על עצמנו את הדין למפרע, ובמצב הועדה עלינו להלחם על הפתרון שלנו, ונעשה משגה בכך אם למפרע נמחל לגורמים השליליים ולפרוגנדה המסיתה. אין לנו דרך אחרת אלא לקבל את הודעת הממשלה על תוקף המנדט כאילו נאמרה בכנות, ולהציע פתרונות אשר יהלמו את הכוונות האמיתיות של המנדט, יקדמו את מפעלנו ויספקו את התביעות הצודקות של הערבים, המטרות של המנדט, ולא אלו המסובכות המוצצות, ויסלקו את הפחד המוצדק שיש לנו ושיש לערבים. ואין פתרון אחר שימלא את כל הדרישות האלה אלא זה:

1) הרחבת העליה בדי מקסימום יכולת הקליטה של הארץ, עזרת הממשלה להרחיב את יכולת הקליטה, למען הקם בזמן קצר ישוב יהודי גדול למדי שלא יהיה נתון עוד להתקפות הערבים, שכל בר-שכל שרוצה לפרש ביושר את המנדט - וגם אם הועדה איננה מתחשבת בזה, עלינו לפעול מתוך הנחה שהועדה תהיה כזו - אינה יכולה להתעלם מהפחד היהודי ומהסכנות האורבות לנו מחולשתנו המספרית, בנוסף על זכותנו ההיסטורית והמוסרית לגדול, ובנוסף על הצרכים הנובעים מתוך המצב הנואש של העם היהודי.

2) עזרה אקטיבית לפיתוח הארץ למען הרמת מצב ההמונים הערבים - עזרה לפלח ולפועל; יבוש ביצות, התקנת השקאה, חינוך, הבראה - ע"י הממשלה.

3) מניעת סכנת השתלטות של עם אחד על משנהו ע"י קביעת פריטט בהסכמה אנגלית - לשעה ולדורות, עד שיוסכם ע"י שני העמים בערבות אנגליה סידור פוליטי אחר.

אלו צריכות להיות ההנחות היסודיות שלנו בלפי הועדה ובלפי דעת הקהל באנגליה.

השאלה הקשה ביותר - שאלת הביטחון - מחובה לפתרון צורך כלשה

שבי הנודדים רק אם יכניסו עבר הירדן לתוך החשבון וזהו אחד מהמקורות העיקריים בעבר הועדה.

על הועדה לא הוטל לחקור את עצם המאורעות – אבל שבוודאי צריכה להתחיל מתאור המאורעות ולקבוע המניעים במדינה יהודית. עלינו לעמוד גם על המאורעות הקודמים, כי הם מוכיחים שהמהומות הן פרי העליה ה"מוגזמת".

מלבד ההתפרצויות המגרש הבדלנות שאין הועדה – אם היא תהיה ישרה – יכולה לסלק, אין גם הועדה יכולה להתעלם מהפרובלימה של הגנת חיי היהודים, אם אין היא מוכנה להפקיר ולהסגירם לחסד בכורי צמח – יש לה רק שתי אלטרנטיבות: צבא אנגלי רב בארץ או ישוב יהודי גדול בתקופה קצרה.

שאלה זו כשהיא לעצמה נעשית עכשיו ענין מרכזי בשבילנו, וכמובן איני מקבל דעתו של ג'ימס בנוגע אי אפשרות צבא יהודי. לויד ג'ורג' מכיר בצורך אכזרי והוא הגדיר היטב במאמר שג'ימס מייצג את ה-funks שבקרב היהודים. נמיר מוכן לטפל בענין זה ויש לו קשרים אחדים בקרב אנשי הצבא. לידל הרט, סופר הצבאי של ה"טיימס", הוא מכירו, ונמיר הבטיחני להתמסר לדבר זה לאחר שאנשים ישובו מהחופשה ללונדון. אני מבין שגם הברי יתייחס בחיוב לדבר, ואני מקוה – גם בפר (גם היא איננה עם עמוד).

ואשר למו"מ עם הערבים – אין אני מקבל את דבריך. החשש שמא ההנהלה לא תאשר הסכם שנראה לך ולי ולרבים אחרים כמועיל – אינו צריך להפריע לך מהסכם כזה. סבור שאני לא למדתי כלום מ"הכשלון" שהיה לי בהסכם עם ז'בו. עד היום לא התחרטתי על מה שעשיתי ועד היום לא נשתנה דעתי אף כמשהו שעשיתי את אשר הייתי חייב אז לעשות. יותר על כן – ברור לי בלא צל של ספק שהמעשה היה לברכה לתנועתנו, אם כי ההסכם נדחה. והלקח שאני הוצאתי מ"הכשלון" הזה – שכך יש להתנהג. ההסכם ההוא לא יצא לפעולה, ואינני מצטער על זה. ואם באיזה זמן שהוא אעמוד במסיבה כזו – אעשה אעשה שוב מעשה כזה בלא כל היסוס, אם רק יראה לי שהמעשה לגופו הוא טוב ומועיל – ואם החברים יתנגדו

לאחר משהו - מלחמה, במהפכה, גירוש ובחלים. אבל בחלים מתוך אשמרות ריאלית של הבריאה והמצב בדרך יותר ישמה. אני רואה משילה בשליחות אם השליח איננו פועל לפי מצפונו ואמרתו ומוכן להלחם על כך בגלוי ובכל האמצעים הכשרים - אלא מתמסר למסרים מאחריות שמא לא יאשרו את מעשהו. אם ההוראה מחייבת לסרב שאין לעשות הדבר - אין לעשותו, גם כשלעומת ברור שיש לעשותו. אבל אם ההוראה לא אסרה ולא נתנה הוראה מחייבת - חייב השליח לפעול לפי מצפונו, ורק לפי מצפונו. ולא תהיה שגיאה אם תוחמץ איזו הזדמנות שהיא - מתוך חששות לא מוצדקים אלו. וזהו המסקנה שאני מסקתי מהתנהגותך של.

לעומת זאת אני מברך אותך על עמדתך התקיפה בדבר חברי ארגון ב'. ואני מקוה שלא תזוז משמה זו. גרוסמן שבח שאם הקונגרס לא החליט על האולטימטום שלך - הרי הוא לא החליט גם על קיום ועדה זו, וההנהלה חייבת להציג תנאי להשתתפות בועדה פוליטית.

מבלתי מהתקררות קשה, אבל עברה עבר. יש לי עוד קצת צרות עם אף ואוזן וכאב ראש, אבל מקוה שבשוויצריה אם גם אלו יחלפו.

שלום לך

ד.ב.ג.

אני רוצה להוסיף על רעיון שבספר שעלה בלבי - כיצד להחל את המרד, ואילו היה לממשלה קצת רצון יותר טוב וקצת דמיון היתה מצליחה באמצעי זה שאני מציע יותר מאשר בכל האמצעים שהשתמשה בהם עד עכשיו ללא תוצאות, אם כי האמצעי שלי איננו מחייב השתמשות בכוח ואיננו כרוך בשפיכות דמים ובהטלת עונשים, אבל אילו היה אומץ ושכל לממשלה להשתמש בו שבועות אחדים היה מעורר תנועה עצומה בקרב הערבים להפסיק כל מעשה-אלמות. והצעה היא שהממשלה תחליט ותכריז שבעד כל יהודי הרוג היא תתן לסוכנות אלף סרטיפיקטים נוספים. אין אמצעי יותר בוח ואפקטיבי מזה לאסור ידי הטירוריסטים. זה יותר קל מהחזקת עשרה בטליונים והריסת בתים ורדיפה בהרים אחרי הכנופיות. אמצעי זה יפעל באבטומט ולא יחטיא, ואם כי ההצעה היא טבעית בודאי לא תביא אותה לממשלה, כי לא נראה קץ למירורים.

מיומנו של ד. בן-גוריון

17.8.38

לאחר ששלחתי אתמ (משה שבא) את הטלגרמה למשה נתקבלו ממנו שתי טלגרמות על שיחתו עם הנציב ועל המצב. טלגרפתי מיד לחיים ולמשמר; החלטתי בלבי לשוב לארץ מבלי לחכות לוה"פ - אם רק אמצא מקום באוירון ביום ג'. הודעתי זאת למשה ולחיים טלגרפית. לאחר שפענחתי יחד עם לוריא את שתי הטלגרמות של משה והברקתי את תשובתי לירושלים, קרלסבד וניו-יורק הודיעו לי במלון מיד עם בואי לאולם (בגר אחרי חצות) שירושלים הזמינה אותי לשיחה. דיבר משה - הוא עדיין לא קיבל אף אחת הטלגרמות שלי, ורק בעזרת דיבור [1]) הבינותי את דבריו. הודעתיו שאני חוזר לארץ מיד והסכמתי שברל לא יבוא לציבה. אולם עמדתי על בואו של קפלן, כי הברחיה עולה בספרה. לשאלת משה מה יהיה על הוה"פ - אמרתי שאציע בחירת ועדה פוליטית מוסמכת שתחליט על העניינים בארץ, והוה"פ לא"י לא יקבל שום החלטה פוליטית.

טלגרפתי הבוקר לאוסישקין:

"המצב בארץ מחמיר ואני רואה חובה לשוב מיד ארצה. הודעתי לחיים. מציע שהוה"פ יחליט על תקציב ופעולה בספרה בלבד. אי אפשר עתה להחליט בשאלות פוליטיות כי אין לדעת מה ילד יום. מציע אחת משתים: ישיבת הוה"פ בארץ לפני בוא הועדה או בחירת ועדה פוליטית מוסמכת בארץ לפי מפתח הוה"פ להחליט על העניינים הפוליטיים בשעת הצורך".

טלגרפתי ללוקר להתקשר אתי מיד טלפונית, וגם בקשתי זאת מודייץ.

טלפנתי לזיוו שהמצב בכל רע ועלי לראותו היום, אך איני יכול לעזוב את המסדר ואני מבקשו לסור הנה. ענה לי תחילה שיתן לי תשובה אחה"צ. אח"כ טלפן לי ר. לאבהן שהוא יבוא לראותי בשם זיוו. אמרתי לו שאראה אותו ברצון, אך לא בשם זיוו, כי עם זיוו אדבר רק אם יבוא בעצמו.

טלפנתי למרכס והוא הבטיח לבוא אצלי בשתים וחצי אחה"צ.

מקר נמצא ביוגוסלביה הוא ומלך אנגליה.

כשטלפנתי את במיר לבוא. הוא הציע לי לראות את מסר לפני לכתי -

1) ~~[illegible]~~ שבזכרו ברומן, ע"י סימון העמודים והשורות, שימש מפתח לשיחה.

הוא סבור שצדקתי בהחלטתי לשוב מיד. צלצלתי למשרד המושבות ונתברר שמשרי איננו. צלצלתי לפרקינסון – גם הוא איננו.

בסיר הציע להפגש עם לורד הליפקס, ומיד צלצל להרדינג למשרד, אבל גם הרדינג איננו.

הצעת משה להתחיל מאה ס.ם. היא בלתי אפשרית. אין להשיג אמצעי האמצעים. והצעתי לבסיר להשיג את ראשי המפלגות לחתום על גלוי-דעת זה, הוא הוסיף גם בישופים – ואם אפשר הארכיבישוף מקנטרבורי.

טלפנתי לדירם – אך אין להשיג את דירם.

טלגרפתי לבסי שתשוב מיד הנה; טלפנתי לברודי – איננו בביתו.

טלגרפתי לו לבוא מיד ללונדונה.

החלטנו שבסיר לא יסע לוהי'ם אלא ישאר בלונדון (על פי דרישתי עמד לנסוע לישיבה).

וייצמן אין עדיין בל הסוכנה (2 אחה'צ).

באימפריאל איירווייס אין מקום. יתכן שימצא מקום בק.ל.מ., ואז אצא מחר לפנות ערב לאמסטרדם וביום השלישי בבוקר אהיה בקהיר.

גאי מסר מכתבו לגריגס. ג. הבטיח להדפיס המכתב וגם לכתוב מאמר ראשי בנדון זה.

טלפנתי לג'ימי – איננו בלונדון. השגתי המען שלו ב"קארנבורי" וטלפנתי לו. מסרתי לו המברק הארוך של משה ובתשובה הוא נתן עצה (צודקת כשהיא לעצמה, אבל היא עצה טובה לא לנו אלא לממשלה) שאין אנו צריכים לשלם אף פרוטה בעד הפליטים הגרמנים – הממשלה הרי בה בעצמה לשאת בעול זה. אין הוא רואה אופה בשיג אמצעי סכומים עצומים כאלה. אמרתי על צורך בארגון מחאה – הוא סבור שאיש איננו מתפעל עכשיו משום זוועה, לאחר מה שנעשה בספרד... הבטיח לטלפן לי אחה'צ.

בשתים וחצי הביאו לי טלגרמה מוייצמן:

"Kindly wire Warburg others my name. Shall write Marks. Consider your sudden departure now most inadvisable better wait few days after beginning meeting AC greetings Chaim"

בשתים וחצי בא מרכס. מסרתי לו על המצב והוא הודיע מיד שהוא נותן עשרת אלפים. אמרתי לו זה לא די; עליו לדרוש מורבורג 6,000 לחודש. הסכים לטלגרף לו שיקציב בעד 3 חדשים 18,000, וגם שיציע כמוהו עוד 10,000 לכל שהות בשביל צרכי המשבר. את עשרת האלפים שלו הוא מעמיד לרשות ויצמן.

ג'ימי מלצ'ט עוד פעם ושוב הסביר מדוע אמרתי שהממשלה תשלם כל הוצאות המשטרה... להגן המסיר לי את השיחה עם בטי, כי בשעת דברי אתו בא הטלפון שלה מסקוטלנד, ולא יכלתי לדבר, כי אי-אפשר היה לי להסתיר מג'ימי... היא בקשה לטלגרף לה.

מרכס הודיע שאשגה לאמרי שיפגישני עם הליפקס, אבל נתברר שגם אמרי איננו.

בינתיים באה הטלגרמה של משה המתנגדת לנסיעתי.

נסיונותי להתקשר עם ווייז או לוקר או גולדמן בג'נף לא הצליחו. השגתי רק את כהני ונמסר כנראה ששלושת אלה נסעו הבוקר לברן להפגש עם הציר הבריטי, ואין לו הכתובת שלהם, וישובו רק בערב. אני מנסה להתקשר עם אוסישקין שלפי ידיעות לברר אפשרות סידורים אחרים בענין הנו'ס.

הנימוק המעשי בהתנגדות משה לנסיעתי הוא רק בחששות לגבי עמדת חיים. אבל אם יעלה בידי לסדר עם אוסישקין שלא יחליטו שום החלטות פוליטיות - אפשר בנקל לסדר (בעזרת לוקר) שחיים לא ידבר על פרישה ולא על "דיזרבוח", ואז אין סכנה.

לצערי נתרוקנה. במיר רצה להתקשר עם במיבנסון-דורר (עורך המשקיפים) - וגם הוא איננו בלונדון.

סוף סוף מאמבר את דירם. הוא יבוא מחר בבוקר למשרדנו, אולי יצליחו להכתיב מישהו – או יכתוב בעצמו.

בשש לשבות ערב שלשבתי לבריטאם. מסרתי לו הצעתי לארוסיטקין, בקשתיו לסמוך ללוקר לתשורת על חירם, במקרה שהצעתי לארוסיטקין תתקבל, – שלא ידבר על שאר הדברים המסובכים ושיתקשר אתי שלפובית מיד שוובו לגבף.

בשמונה בערב הודיעני משרד השלטים שתקו לברג מקולקל, אבל הבטיחו לי לקשרני עם קרלסבד (ארוסיטקין) דרך קו אחר.

בשמונה ורבע טלפן לי ארוסיטקין. הוא מקבל הצעתי על ועדה. אי אפשר שהוה"ם לא ידון בשאלות הפוליטיות, ובעיקר – אם להשתתף בועדה או לא במקרה של הפסקת העליה, אבל הוה"ם אינו יכול עכשיו לקשור את ידי ההנהלה ויסתפק לועדה להחליט יחד עם ההנהלה. אמרתי לו שחירם ומשה מתנגדים להעדרי מהוה"ם. אמר: דעתו של חירם אינה מחייבת, כי הוא בחו"ל, אבל מדוע אינני מקבל דעתו של משה? אמרתי: משה חושש שיתרשמו בוה"ם על אי-בואי. ענה: זה לא ביזנס. אילו בשארתי בלונדון ולא הייתי בא, היה יסוד להתרעם, אבל כשאני בתוך הארץ – יבין זאת הוה"ם. אמרתי לו שיסכם עם חירם ויתייעץ אתו. אמר שבימה כבר פעמים להזדמן עמו והוא ראה אותו, אולי מטעמי בריאות. אין הוא רואה כל פגם בהעדרי – אבל רק שהעבירים לא יוכלו להתברר בהוגן, אבל בכל יום עלול לקרות דבר-מה והוה"ם יבין זאת.

בתשע בערב טלפן לי סוף סוף גם לוקר. הוא אמנם מתנגד לנסיעתי, אבל אם אסע – הוא מקבל על עצמו לשמור על חירם, ביחוד בענין הפרישה והרזרבות. גם יסביר לו למה נסעתי. מרוצה מהקונגרס – אם כי היה שלוב; מרוצה גם מבקורו אצל הציר הבריטי בברן, ווייץ והוא הסבירו את הדרישה, והציר דיבר אתם בידידות.

בחזרי למלון בעשר וחצי בערב טלפן לי טוב ג'ימי: מה נתחדש בענין המשטרה? אמרתי לו שטלגרפתי למשה לעמוד על תשלום המשלח,

אולם שעיתי צדדים להשיג הכסף, ומרכס נתן כבר 10,000, וגם טלגרם בו לוורבורג. דברים אלו מעלו עליו ושאל בתימהון: מה עבה ורבורג? אמרתי שאין צריך תשובה. אולם לשוא צפיתי לשמוע ממנו שגם הוא יתרום. במקום זה שאלני מתי אני נוסע. אמרתי - יתכן מחר בצהרים. אמר: אטלפן לך מחר בבוקר. נראה מה יטלפן.

אחר כך בא טלפון מגנף. צלצל גולדמן, שאל אם אני באמת נוסע. שאלתיו לדעתו - השתמט מתשובה. "בלי משה גבלעדיך לא יהיה טעם למושב, אבל מצידך גם אני מבין הנימוקים בעד נסיעתך", ולא הבטחתי מאומה.

רק גמרתי לדבר אתו - צלצלו לי מהמשרד שיש טלגרמה בשבילי. בקשתי להביאה. משה מבריק שעלה במחשבה לטלפן לויצמן מירושלים שידחה הישיבה.

טלגרפתי זאת מיד לויצמן - ולמשה עניתי שלדעתי אין לדחות הישיבה, ושוב שאלתיו אם לשוב.

לאחר שהתחבטתי שעתים ללא סבה הגעתי לידי מסקנה: לא לזוז מלונדון עד יום ו'. אראה מה אין יפלו הדברים בארץ. אם אפליג מחר לא אוכל להמצא בקשר עם הארץ עד יום ה' בערב - והכוון החדש של מהלך הדברים בארץ מדאיג, ויש להסתכל לבעיה עם ולתגובה עתה. במשך שנים שלשת הימים אוכל להחליט אם לציריך ואם לירושלים - ובינתיים אשמור על הקשר עם הארץ. כך אולי יותר קל יהיה לכוון הדברים.

13.8.36

מזכירתו של ג'ימי טלפן הבוקר לשאול אם אני נוסע. אמרתי לה שאיני יודע עדיין.

בעשר נפגשנו עם דירס, הסברתי לו המצב בארץ והסכנה שהיהודים לא יעצרו כוח יותר להמנע מרפרסליות, ויש לגייס דעת הקהל נגד הטירור הנורא של הערבים. הוא הסכים לערוך מכתב לעתונות ולהשיג חתימת אנשי רוח ובכנסיה שימתו. מכתבו של גאי טרם הופיע.

החדשות מהארץ מופיעות היום ב"טיימס" בכותרות אלו:

"Jewish reprisals in Palestine. Train ambushed. British soldier wounded."

אחרי סיפור עצם המעשה מציין הכתב;

"This was the first seriousinstance of apparent Jewish reprisals, which have hetherto been prevented by the Jewish leaders."

טלפנו לי הבוקר גולדמן ולוקר. הסברתי להם החלטתי להשאר עוד ימים אחדים בלונדון כדי לראות התפתחות המאורעות בארץ והתגובה כאן. לוקר דרש ממני מכתב למועצת האיחוד. הבטחתי לעשות זאת.

והנה תשובתו של ורבורג;

"N.Y. 12.8.36 - 9.56 p.m.

Weizmann Zioniburo

After consulting colleagues feel that we have to stick to our resolution and abstain regards Felix Warburg"

אלה בוניך ומגיניך, ארץ ישראל!

טלפנתי זאת מיד למרקס, מתברר שהוא ערם טלגרף לורבורג והבטיח לטלגרף אל מיד ולעמוד בתוקף על הדרישה.

דירם גיסח מכתב טוב של מעשי הזוועה – נראה כמה אנשי שם יחתמו עליו.

מעשה תל-אביב אתמול, שהיה אולי מוכרח מטעמים פסיכולוגיים, מעמיד בחריפות את שאלת ההתנהגות, ונראה לי שאלה הם הנימוקים בעד ונגד;

בעד: 1) צורך פסיכולוגי של הארגון. השתיקה מולידה רגש של חוסר אונים ומרירות;

2) השתיקה מחנכת החלוץ לפסיביות והכנעה;

3) " מדכאת את הישוב ומולידה יחס שלילי לארגון;

4) " מערערת בעם את הכבוד לישוב;

5) המתיקה ממתרשת בקרב הערבים במחרבות ובגבורת התנופה והמרד;

6) "   מרגילה הממשלה למחשבה שליהודים אפשר לעשות הכל.

7) דעת הקהל באנגליה (ובעולם) סבורה שהיהודים לא מסוגלים למלחמה.

נגד: 1) אי-צדק; פגיעה באנשים בקיים.

2) קשר על שמירת התחומים (מקרה האוסטרי, הארמני, החייל הבריטי);

3) דימורליזציה מבפנים;

4) הזק ושמות מוסרית בישוב ובעם;

5) החרפת השירות וגרם למלחמת אזרחים;

6) סיכון ההגנה מבחינה חיצונית – פירוק נשק;

7) הריסת אפשרות של זיון לגלי;

8) סיכון העליה;

9) איבוד הסימפטיה בדעת הקהל האנגלית והעולמית.

בשקול של כל המאזנים את הבעד והנגד ברור לי שרק 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9 שבנגד מכריעים בהחלט את הכף, <u>ביחוד אם אין יכולת לשמור על התחומים והמרה</u>. ועל אף הקושי הנפשי יש לקיים את הקו שנקטנו בו כל הזמן.

אבל יש מרחק רב בין הקו שיש לנקוט בו ובין, לא רק הקו המחדלי והפסיבי האידיוטי של הפליטים, גם הקו של סבילות וצמצום הפעולה רק במקום ההתקפה. קשה אולי באופן פורמלי להגדיר התחומים – אי אפשרי – אבל ההרגשה המוסרית והתבונה הפוליטית צריכות בכל מקרה קונקרטי ובכל סביבה קונקרטית לקבוע מסגרות והתמדות יתרה – ומגזמה בלתי מוצדקת ומזיקה. ואשר לרגשות – להתאבד אליהם בלא-רחמים. החשבון הקר והאכזרי – החשבון היודע על קיום רגשות ומכיר את חשיבותם העצומה בחיי האדם והחברה, אבל יודע <u>לשלוט בהם</u>, רק חשבון זה מסוגל וראוי לכוון מערכה מסובכת.

צריכו מספר אנשים להתחיל על הכתב ומתברר שהכישוף מלונדון במצא בקנדה; מסיל – בכפר בורנהשמיר, שאין בו עלפון; שלישי – אי-שם בארצות ובר'. לע"ע נמצא רק לורין, שמסכים לחתום אם אחרים יחתמו.

טלפון ביבנים עובר ומסברקים שיש לכל קצור אנגליה, ודלם ומקושלגר. בפר התקשרה עם הארכיבישוף.

לאחר עיון ושיקול כל המצב ובגד החלטתי להשאר כאן בכל אופן עד יום שני, ואז אחליט מה לעשות, אם ללכת לציריך או לארץ, ותלגרפתי זאת למשה (אתה ונצי אחה"צ).

גמרך בעגם בצהרים עם בריגמון-וורד. המכתב שהביצונר טלב בעדבית, ויש בדעתו לכתוב בקרוב מאמר ראשי ב"טיימס" בענין זה. גמרך דיבר אחד של הצורך בצבא יהודי ווורך הוא בגרמא מסוח ספרית אנגלי ופתוח מגין את המטיפולוגיה האנגלית מג'רמי רוטשילד - והוא מבוד שזהו רעיון טוב ויפה מבחינה בריטית...

ביבתים באה הבה ידיעה שהוועד הערבי ביטל גינה בפומבי את רצח ה"אחרונות" - ויש צורך למחוק פיסקה שלמה מהמכתב. לורד לויטון הסכים לחתום של המכתב.

כתבתי מכתב למועצה בגבף על הרקע הפוליטי של מערכתנו.

19.8.36

בריגמון-וורד אמר בדיבורו, וקצת יותר: פרסם כבר היום מאמר גדול וראשי. הפעם הראשונה נשמע קול בעל משקל כזה נגד הפסקת העליה. אין ה"טיימס" בעצמו יכל לקרוע את רוע-הגזירה, אבל מאמר זה מחזק את הדברים שכתבתי אתמול למועצת האיחוד בגבף; עוד לא כלה נגמרה.

ב.ג. אפילו מלמד זכות - מבלי להצדיק - על הירי וח ברכבת מתל-אביב.

משה, קבלתי כבר החומר ששלחת לי לציריך. עוד לא מתחתי בו אבל ממהר לשלוח לך את מאמרו של הטיימס בוז אר האוניר שמסלים עוד מעט. יתכן שהמאמר הוא של גרייבס, כי גם הוא הבטיח עוד בראשית השבוע לכתוב על ענין זה.

—

<u>מיומנו של ד.בן-גוריון</u>

לונדון 30.8.36

יצאתי משם, בשעה העשר, מציריך. הרכבת אחרה שלושה רבעי
שעה הבוקר, אולם נשאר לי די זמן להגיע למשרד האימפריאל איירוויס
בזמן, ובשתים עשרה הגעתי לקרוידון. בהגיעי ללונדון טלפן לי לוריא
שיש טלגרמה דחופה ממשה המודיעה על בואו לז'נבה, ובה דחופות שאבוא
כאשר באתי שם, שערתי שמשה עומד לדבר טלפונית, אבל חכיתי כמה שעות,
שאלתי בדואר ואין טלפון.

הבוקר ראיתי את נמיר. מהמנהיגים הפרלמנטריים אין איש
בלונדון, והוא הסתפק רק לדבר עם עתונאים. גרינבם ברגז על ההכנעה
של וקום – ורחבן שבימים אלה יופיע מאמר בטיימס. גרונדיר הבטיח
שמחר יופיע מאמר חריף במנצ'סטר גרדיאן. הופיעה כבר רשימה קצרה
באובזרבר ממכתבו של ברום לוקהרט – שכמדי מכירו זה עשרים שנה (הוא
מכיר גם את "מורא" שלך).

חיים צריך היה להפגש היום עם לוגרד להביאו לכתוב מכתב לטיימס.
לגריינס הוגד ממשרד המושבות שהוא עצבני לרגל התגבורת של גדודי.
בשר הגיע הנה מחר בבוקר. גם טלגרפתי להנרי שיבוא מיד.

עמנואל אבר שמע מטלים שמבעתי קבלה הסלפה ברמ"מ על המכתב
בנערה. ועדה זו מלולה עמדי, בימים מרישים אלה, לשמש נשק חוב
בדיונה. לא קל יהיה לקרבם לאשר מו"מ עם גדוד – בשבחבתה ועדה
לעיין ולהמציא הצעות. הזקן טלגר הרחיק ללכת – ובזאת אולי עשה לנו
שלא מדעתו טובה. שוליך הממשלה, ודעת הקהל לא כל כך, לא תוכל לבלוע
בקלות את הבגידה של הזקן. לפעמים [illegible]
המגבה הגדולה עמדי – העארוהו של דר. אינני מנוי שגם במקרה הטוב
ביותר נוכל להסדיר עמדי. אבל אין זה מן הנמנע שרמודי המלטון לגבא
ויורחק אותו למעשה – אם גם לא פורמלית.

נסבע לפגות ערב הודיעוני בהוטל פוריסלבמקי מקאירו (בלומר משה)
שטלפן לי כבעם רחבי.

בשבע וחצי בדיוק צלצל הטלפון שלי - אבל דבר חירם. הוא ראה לוגרד, סיפר לו כל הדבר ולוגרד בזעזע. בנוגע לפעולה - הוא יחכה עד אחרי הראיון עם א.ב.

אחרי שמונה באה שפירה המלצוברת עם משה. הסתבור השיחה ללוריא, שגמש מיד לחירם.

בשובי מאוחר למלון הוגד לי שרצו עוד פעם לדבר אלי מקהירו, ואולי עוד יטלפנו מחר בבוקר.

העתק.

2.4.36

משה,

אנסה למסור לך את מאורעות שני הימים האחרונים, בעיקר שמאתמול עד היום, כי כמעט ורובם שלי למגע עם סמיראר, הנוגע בעשר את ישיבת הועד הארצי, ובמשך ואשר מלפני דואר האויר.

שלשום בבוקר שוחח חיים עם אוליבר הרווי, כי עכשיו נודע ברגע למשרד החוץ. עידן חולה בימים אלה, וספק אם ישתתף הבוקר בישיבת הקבינט. הרווי התברר וגילה לחיים שעידן prejudiced לערבים, ורצוי להסביר הענינים ללורד קרנבורן, סגנו של עידן במשרד החוץ, כי לקרנבורן יש השפעה רבה על עידן.

אגב, קרנבורן הוא גיסו של א.ג. וקרובו של בפי. אתמול אח״צ נפגשה בפי עם קרנבורן לשיחה – ואני שולח לך את דבריה.

בפי חזרה הנה שלשום בבוקר, ועם בואה התיעצנו על שי-חתה עם א.ג. והוסכם שיגיד לו שהמו״מ עם נורי ותוכן המו״מ מובאים מתוך הקונסולטציה עם הנציב בארץ ועם ה.מ. בלונדון. ויתכן שבצמוך לכסם בקרוב קונגרס ציוני לקבוע מחדש את מדיניותנו בימודה, כי אין לנו עוד אמון פוליטי בנציב, כי למעשה המומחה עומד עכשיו גם בראש הממשלה וגם בראש המדיניות.

השיחה עם א.ג. בנוכחות השלום אח״צ נמשכה עד ארבע וחצי. אני מצטער שמאז לא עלה בידי לרשום אותה. היו יגעים אלה טרופים. לוריה עשה רשימות עם שובו מהמשרד המושבות על פי סיכומו של ויצמן. סיפור זה לא היה מלא כמובן, אולם עיקרי הדברים נזכרו פחות או יותר. את רובם לא האחד הימים הקרובים – וגלא רושם הדברים. לפ״ע אני מסתפק ברשימות הקטועות של לוריה.

במהלך אתמול השתוממה שלא הזכרתי את הפסקה בטלגרמה שלי על הראיון. גם מהרשימות של לוריה חסר אולי של הסיבה. חיים – שהיה במובן המדבר העיקרי – לא רק שלא עמד על הפסקה, שלא הורגש שא.ג. התכוון להצעתו ש׳ל דחית השריל והוסיף: אילו היה אומר לי: אי-הגשת השריל לא מספיקה, כמוץ דבר מה יותר – הייגו נבגוים לעירן בדברי...

בדברי עמדתי על הפסקה. בכלל לא היה קל לי שיחה זו.

במה דברים לא הייתי מרוצה – אך לא יכלתי לעשות וכוח עם חיים בשבי א.ג., שקבורו, וויליאמס ובויד (כל אלה נוכחו, בויד הוא מזכירו הפרטי של א.ג.). גם השיחה זו ראיתי את כוחו של חיים – ואת קלות דעתו וחוסר אחריותו בענינים חריפים, ועד כמה אין לסמוך עליו ברצינות.

השיחה בכלל היתה כבדה. א.ג. שמח בידידות רבה (כנה), ועד ששמע מחיים את התשובה שאין לו מה לייעץ – לא חסר בכלל שבאו אצלו אנשים מרי-נפש והוא דיבר כידיד לידידים. התשובה הקרה והמרה של ויצמן – שלא לנו לתת לכם עכשיו עצות – הממה אותו. פניו האדימו והחווירו חליפות. והרגש זה עד סוף השיחה היה נבוך ומדוכא.

אחרי עמדתו על המצב בארץ ועל ההתנהגות התמוהה של הנציב מראשית המאורעות ועד היום – סירובו לסבירות ומנהיגי השביתה עד השבעה הגמורה לרוצחים בענין הפסקת העליה והכנסת הגורם העירקי. כאלחר את העליה בהפסקה עם הכנסת המירוניסטים, ורק עם הפסקת העליה בפסקה השלמה – איך תוכל הממשלה לחדש העליה מבלי שיתחדש הטירור. ולא האמנתי לעבור לחשוב מה הגאריה שנתן א.ג.; אז יהיה הצעה הדקה. וכשאלתי את ה- gunmen חיכם בהצעה הזרה יותר מכל חוקי המדינה והמשטר – בשלבל ולא עבה בלום.

גור ברמה להצדיק את שיטת הנציב ועמדת הממשלה בסתר מפני דעת הקהל באנגליה של ה... מעשים אכזריים בארץ, והעיד את שם וויליאמס שמחה באולך נגד יד הקיפה. נדמה לי שוויליאמס הפעם בא במקומו של מבטון השיחה הקודמת. בטוח לאחר את וויליאמס לאחר שעזבתי את גור – אבל בגלוי שהוא בלונדון.

בסוף השיחה באוץ גור בשמחה מדברים של ויצמן שהוא מוכן לראות עם בויד בכל עת, ומיד הודיע טלגרף של זאת לנציב. אין לי כל ספק מה תהיה תשובת הנציב על הצעה זו...

חיים היה מרוצה מאוד משיחה זו, וגם אני ולאחרים סבורים שמבחינה סטרטגית מצבנו הוטב. חיים ... מיד לכתוב

לנגד המצרה המוחה בצורת מכתב, זמיר ישב ויכתב, והמרכז העמיד את שתי ההצעות א) רחית הפריל, ב) פגישה עם בגין. ההגנרת למכתב, ולראים ובפר תעכב בו, והמכתב בתבטל. בינתיים גם פגישת חרים עם שקדורי שעמדה להתקיים אתמול בצהרים, אבל - מפני שהשתי לשר את י. ביחידות, בפר ולראים - מטעם בוסף: ממש חרים יתפירם.

אתמול בבגם במיר עם מלקולם. בבר היה אז בירבר ה"גרלרי" של ה"מאל. פוסט". מלקולם אמר לו שבוער מקבריו איבר יכל להגיד לו דבר על שאלה שהודך מוד ביסו בה, אולם ללראים היה רושם שדברנו פעלו. במיר עמד במובן על סבבת המסקה והוצאתה, ושל ההגובה שמכה זו העורר בעם היהודי. חרים בפגם אתמול טוב עם לוגרר. זה קרא לפבי מכתב שערך לפירסם יום לפני בין - ושקודיו העיקריים עולים בד בבד עם המאמר הראשי בפירסם. לאחר שראה את המאמר בפירסם סבור שאין צורך יותר במאמרו, אולם חרים עמד על חשיבות מכתבו - אם כי הוא אמר שאין במכתב כל מה שהיה רוצה - ואתמול לפנות ערב הוביל חרים בעצמו את המכתב למערכת הפירסם.

אמש היתה לו פגישה עם ל.ג. הראה לו את ה"פירסם" של בורי לפי ה"מאל. פוסט". ל.ג. רתח וקילל וחרף. מכתב לפירסם איבר רוצה לכתוב, כי הוא בריב עם עתון זה, אולם מלא ידיו של חרים להחתים אותו על מכתב עם ודינבסטון ואומן וחתמו אף הם. (ל.ג. בוסע הרום לברמבגרה.)

הבוקר שבב אתמול לפנות ערב החל בציד על ודינבסטון. עד הרגע הזה (אבר כותב זאת במלובר, שבע בבוקר) איבר יודע אם עלה בידו לפגוש אותו או לגלות את מקומו.

חרים ברצתים מאוד ברעיון של "המסם מסולש" - הטמסתו להפגש עם בגין והמוסף המסמה בדפוסו לפרים זהתמב מסולש - והרבה בוחרה משקעתי - ובעזרתו ע"י בפר ולראים - לעקור מלבו השלילה זו ולהזהירו למצרות המבוררים, ומסתפקה את עלה הדבר בידו.

במשך הימים נסיתי לתפוס את אשלי ובריגנוד - ולא עלה הדבר.
מגילים שמשור שאשלי יהיה פה רק מחר, בישיבת המטמקומרבה של
המפלגה. על מקומו עכשיו איבו יודע.

הרום המבריקה. אולם מסקבר את הקברים יבריש בשאלה אשי קריה.
לא קל יהיה לבלוע את גורי, ויתכן שישתמש מהבריעה בירבות שברץ
ודקים ופירם, והסמיחה על שתי המטעים השמך. הדבר קל ביותר -
להתלים על הפסקת הפליה. גם זו אינה קלה ביותר. אבל לא אותה את
שמה את'צ שבריתה סמכות הקברים לבצים להודיע למי שיש להודיע שעם
צאת הרעיה תומסק הפליה.

החומר שגשלח לצירי ך ולכאן - בתקבל רק אחמול בבוקר. המפקחי
לע'צ רק קריאה יחלושה, ועדיין לא ברור את התמצית שהבריקה לבו
לצירין היא מדויקת ומסצה. א.ג. הודיע לבו בתחלה שאין הוא
יודע שבבר על הזכיר גורי שער עליו מוסר בדמשם של הצבים שהוקרא
לסבריבו, אולם ברור שהודיעה זו אינה הולמת את האמת.

גם מדברי קרבבורן לא היה ברור לבפי משרד חוץ בבר משפל בעבין
גורי, ולאחר ששבה השר משמיחה בא מברקך 32, וגם המתומפה למשרבר של
קרבבורן לא לגלות אף ברמז שכבר טיפל בעבין זה.

ביבחרם ראיתי את הטירשם הבוקר ומבתז של לוגרד. מדברים של
הרים היה לי רושם אחר לגמרי על תכבו של מכתב זה. אולם הסימואציה
של הבוקר אין במכתב זה מזיק לבו, ואולי עלול להועיל קצת.

אבי מובדת להמשיך, כי דרושים אותי למשרד - לפתיחת הועד
הארמיביסטרטיבי, ואוסיף רק הערה קצרה לפי החך עם הצבים ביום
24 לנובמבר. הוסבבי את ידידיך על עבודה עבריה לסוגת בבד.
הארמפליקציה של ידידיך - יתכן שהסיחה לא היה יסוד לארמפליקציה זו,
אבל אבי דן על פי הפרוטוקול כותב רקמה - היא התחייבות להעסיק
עבודה עבריה. בסמאלים הסוריים אנו מקבלים גם מפריבצים עבודה
עבריה - שלילה לעיין זאת (המסל, אשלג), אבל ידידיך אין שום
מריג והגבלה - וזה גרמה לי למסגה בבדי. אם עשי שים להבין
משמיחה אותו - אבו הייבים בעבודה עבריה בכל מקום ובכל אשר המשק

שלבד - הרי צריך ערב בהארחת הערוכה סבארמה הקמ״ק בגבעת זכרון הערבים.

החומר שהוכן בדברים אלה נשלח לך ע״י לוריא.

חזק!

(חתום) דוד

לבקשתו נתתי שיחה ארוכה עם דולטר. הוא סבור שמצב לא יתחלק כלום, כי ארץ "קמ" במ" אלא ישיבה טרבמטרים. הוא הוכח שתתהר דעה של פרגמטרים לדון של שאלה מארי׳ה.

נמוס שלח טלגרמה מבדבה לא.ג. הרא ג׳ונס.

כשאמר אחמרל חיים לל.ג. על הקונגרס באמריקה אמר ל.ג.: זהו נשק גדול בידיכם (formidable weapon).

דיין, לדעתי, די כוחות מוסריים בתנועתנו לעמוד על ההסתדרות בפני הקלקול הזה. ודוקא במפלגה מאוחדת יקל הדבר. 4) הפחד מפני תגבורת מפא"י מיוסד על הנחה מוטעית מעיקרה שהאחוד איננו מביא לידי תגבורת התנועה, אלא רק לאחדה. האפשרויות הגדולות שתפתחנה לתנועתנו שהאחוד יגביר את כוח-השפע-תה של המפלגה המאוחדת. כמובן יהיה הרבה תלוי מהאחריות ובכשרון הפעולה של המפלגה. אם המפלגה לא תדע למלא את שליחותה באמונה ובכשרון, תתגבר האופו-זיציה. 5) המפלגה המאוחדת, למען מלא את תפקידה, תצטרך להפעיל את המכסימום של חבריה. ולא יתכן, ודוקא כי שהיו חברי הפוה"צ יהיו אז פסיביים. בכלל תמוהה בעיני הערכה פסימיסטית זו של חבר הפוה"צ על מפלגתו. 6) האחוד יהיה אחוד ולא כביסה, כי כביסה היא בלתי-אפשרית. המתנגדים לאחוד באחה"ע שואלים שאלת עסר הידועה: ממה נפשך, אם חברי הפוה"צ הם מסכימים לדעות אחה"ע - יכנסו לאחה"ע; אם אינם יכולים ורוצים להכנס - סימן שיש להם אידי-אולוגיה אחרת, ואיך נוכל להתאחד אתם.

רעיון האחוד נובע מתוך האמונה כשתי המפלגות הגיעו בהתפתחותן למצב כזה, שאין ביניהן חלוקי דעות יסודיים. אם האמונה הזאת בטעות יסודה - לא יקום האחוד. אחה"ע לא תסכים להתאחד במחיר ויתור על דעותיה. וכך גם בודאי הפוה"צ. האחוד יקום רק מפני ששתי המפלגות אינן צריכות לותר על עיקריהן. אין, איפה, כל יסוד לדבר על כביסה.

- - - - - - - - - - - - - - - -

עליה, שום לפי דעתו דוחה המסגרת היחידה של שיטת המורים,

ושהיא זו מוצעת אוטונומית על הבנה, אני מוכן לעיין בשאלת המסגרת.

א. ענה שזוהי תודעה השלבה המותמת אפשרות של בירור.

אמרתי שעוד לא הגיעה השעה שעלינו לגדיר במסגרות יורידיות

את השאלה הפוליטית של שני העמים, ולנסות לברר באיזו מידה אפשרית

קונפדרציה מבלי לדרוש אחד מהשני להתחלק מאיזה דבר עד שלא יתברר לנו

שבלי דרישה כזו הקונפדרציה איננה אפשרית.

י.ל.מ. עורר שוב את שאלת המועצה המחוקקת.

אני אמרתי שאני מוכן לדון על שאלה זו רק על בסיס של הכרת פריטט,

אבל איני מאמין שבלי הבנה יהודית בשאלות הגדולות אפשר לבוא לידי הסכם

בפוליטיקה אקטואלית.

אחרי כמה חלופי דברים נוספים הוחלט שנפגש עוד שניה ביום

הרביעי הבא (26.4.36) לעיון בהצעה יהודית את התכן והאמת הברורה בשאיפות

הלאומיות של שני העמים.

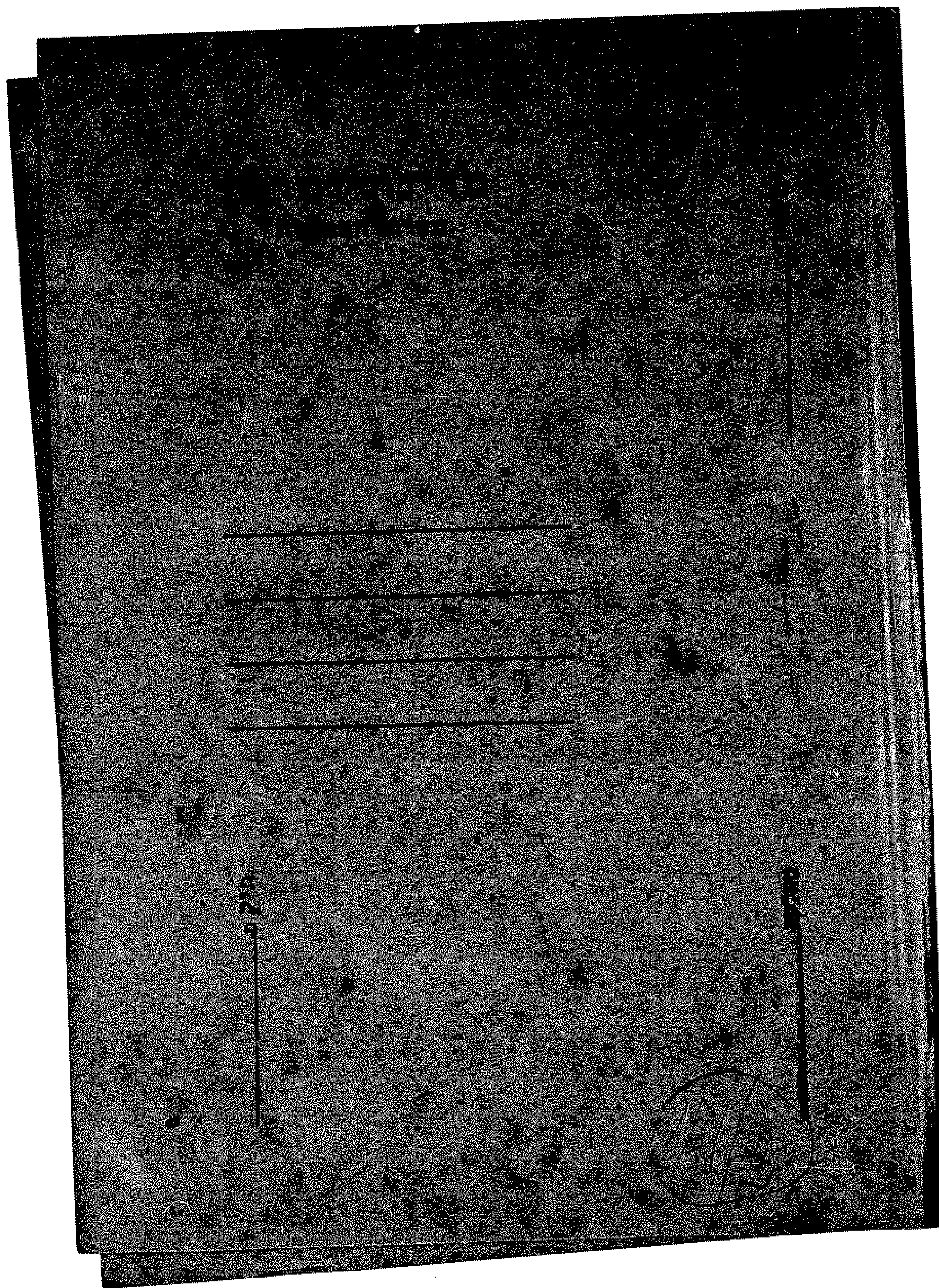
סוף

[illegible]	[illegible]
[illegible]	
מספר מקורי:	
[illegible] 171/	סיווג בטחוני:
תאריכים	1736.

התחלה

[illegible]	[illegible] 1939
מספר פנימי:	
מספר מקורי:	
מספר תיק: 17/3	מיון בטחוני: ◯ | תאריכים: 1939

18.000 (4.66) 3180/227

על היקף הממלכתי של המדינה היהודית

(ראשי פרקים)

1. אם תוקם מדינה יהודית ריבונית תתקין המדינה בעצמה את חוקתה ותקבע מזמן לזמן את קו-מדיניותה. מבלי שתהיה למדינה המסמכות המלאה להגדיר את מטרות יסודיה ולהחליט על דרכי פעולתה לפי ראות עיניה וצרכיה מתקופה לתקופה - אין זו מדינה ריבונית. אי אפשר איפוא להטיל על המדינה הבאה תנאים מראש שתגביל את תחום פעולתה ותפגע בסוברניותה.

2. אולם יש בעיות אלימנטריות הטעונות בירור וקביעה עוד בטרם תוקם המדינה, באשר קביעה זו מהווה תנאי להקמת המדינה. אין כמעט ספק ששני הגורמים הראשיים בהקמת המדינה היהודית - אנגליה מצד אחד והעם היהודי מצד שני - לא יסכימו להקמת המדינה אם לא יובטחו <u>למפרע</u> תנאים מסוימים אשר לשמם תוקם המדינה או אשר בלעדיהם אין להקימה, ואלה: א) ביצוע כוונתה של הצהרת בלפור; ב) הבטחת אינטרסי בריטניה בארץ; ג) הגנת המיעוטים.

א. <u>התעודה הציונית של המדינה היהודית.</u>

3. הקמת מדינה יהודית על פי תכנית חלוקה אין בה משום ביצוע משאלות הציונות והגשמת כוונתה של הצהרת בלפור - אלא משום דרך חדשה בקידום המפעל הציוני בתנאים מוצרים מצד אחד ומורחבים מצד שני: בשטח מצומצם פי כמה מזה שהתכוונה לו הצהרת בלפור, ובסמכויות ואפשרויות מורחבות מאלה שהוגדרו במנדט: בסמכות של מדינה ריבונית ובאפשרות של העברת האוכלוסין הערבית.

4. ביחס לעבר קבעה הועדה המלכותית ש"אין כל ספק שהתעודה הראשונית של המנדט, כפי שהובעה **בהקדמה** ובסעיפיו, היא לקדם את יסודו של הבית הלאומי היהודי" (עמוד 39, פרק ב סעיף 4). יש לקבוע בוודאות לא פחות קשה שהתעודה העיקרית של המדינה היהודית המוצעת היא ליצור תנאים ואפשרויות לקליטה מכסימום של גולים יהודים ולסייע ע"י כך לפתרון שאלת היהודים בעולם.

5. המדינה היהודית, שלא כשאר המדינות, לא תהא איפוא מטרה לעצמה

אלא אמצעי למטרה: המדינה תוקם לשם קיום המטרה הציונית שהוגדרה ביסוד הצהרת בלפור.

6. מבחינה זו יש הבדל מהותי בין הכוונה שבהקמת מדינה ערבית ובין הכוונה שבהקמת מדינה יהודית – לפי תכנית החלוקה. הצעת המדינה הערבית מכוונת להענקת עצמאות לערבים המתגוררים ב"שטח הערבי". בהצעת המדינה היהודית אין המכוון הענקת עצמאות ליהודי א"י. אילו היתה זאת המטרה, אילו היתה המדינה היהודית והעצמאות הכרוכה בה מכוונות אך ורק ליהודי א"י – לא היתה המדינה מוקמת, כי אין להעלות על הדעת שימצא יהודי בגולה או בארץ שיתן ידו למדינה כזו.

7. גם הועדה המלכותית שהציעה את תכנית החלוקה וגם מ.ה. מ., בהצהרתה מטעמה ליולי 1937, מאשרות את התכנית הזאת בכללה, מבינות וציינו את התעודה המיוחדת של המדינה היהודית.

8. הועדה ראתה את היתרון של תכנית החלוקה בשביל היהודים בשחרור העליה היהודית מהגבלה לא יהודית ומהגבלת המספר. "חלוקה – אומרת הועדה – הופכת הבית הלאומי למדינה יהודית. אזרחיה יהיו מוכשרים להכניס לארץ יהודים במספר כזה, שלפי דעתם הם יש בכוח המדינה לקלוט." ובציינה את אומדת הקליטה בארץ להמוני היהודים הסובלים בגולה הועדה קובעת: "כזאת, כמו הרבה דברים אחרים הקשורים לארץ, יש לקחת בחשבון לא רק את העמים היושבים בארץ. השאלה היהודית איננה האחרונה בשאלות המרובות המסבכות את היחסים הבין-לאומיים ומעכבת את הדרך לשלום העולמי." (פרק כ"ב, סעיפים 3-4.)

מ.ה.מ. הודיעה בהצהרה מיום 7 ביולי 1937: "בתמיכה בפתרון שאלת א"י בדרך חלוקה, מ.ה.מ. בתפיסה המושפעת מרובה שהתחייבות יש בחלוקה גם לערבים וגם ליהודים – החלוקה תבטיח את יסודו של הבית הלאומי היהודי ותשחרר מכל אפשרות של שעבוד בעתיד לשלטון ערבי. היא תהפוך את הבית הלאומי למדינה יהודית שיהיה לה פיקוח מלא על העליה."

מהצהרות אלה ברור שגם לפי דעת מחברי תכנית החלוקה אין הקמת המדינה היהודית מכוונת כצעד סופי ביסוד הבית הלאומי – אלא באמצעי להבטיח את פיתוחו של הבית הלאומי על ידי קליטת עליה גדולה שתסודר ברשות המדינה העברית.

9. המטרה שלשמה תוקם המדינה היהודית – התעודה לקלוט בכמויות של עולים יהודים ולפתור ע"י כך את שאלת העם היהודי בעולם – תקבע את אופיה, משטרה ושיטת פעולתה של המדינה היהודית כלפי פנים וכלפי חוץ. היחס של העם היהודי לתכנית הועדה ולהצעות מ.ה.מ. יקבע

מתוך הבטחה באיזור מידה תנתן האפשרות למדינה היהודית המוצעת לשמש אמצעי למטרה זו. הבטחה תהיה לא אם ליהודי א״י יובטח במדינה המוצעת קיום עצמאי ובר-הגנה, אלא באיזור מידה יאפשר השטח, הגבולין והסמכות שיוענקו למדינה היהודית - קליטה עליה והתישבות יהודית ברמת שיש בה כדי לסייע באופן ממשי לפתרון השאלה היהודית וביצוע המגמה הציונית - לפי רוח ההתחייבות של הממשלה הבריטית כלפי העם היהודי.

10. המספר של המדינה היהודית יהיה מכוון איפוא בשורה הראשונה לקראת הרחבת יכולת הקליטה של הארץ בשביל המוני עולים יהודים ולקראת הושבת חלק מתאים של העולים על הקרקע.

11. המדינה תקדם בכל האמצעים שבידה את העיבוד האינטנסיבי של הקרקע ואת הרמת הפריון של המשק החקלאי: תיער את ההרים שאינם ראויים לעיבוד משקי אחר; תאמץ נטיעת עצי פרי בכל האדמות ההרריות המוכשרות לכך; תתקין שיטת השקאה בעמקים; תגדיר את מחזור הזרעים; תאמץ את הקואופרציה החקלאית בקרב האכרים; תיסד שרות-עזרה ותחנות נסיון בכל חלקי המדינה לשם הדרכה ושכלול, ותגיש עזרה מיוחדת לאכרים הנחשלים והדלים - עזרה משקית, עזרה טכנית והגנה משפטית.

12. התחיקה החקלאית תהא מכוונת למניעת הדברת קרקע ועזובתה; לקואופרציה של הרבה בין האכרים בסלילת-דרכים בין השדות והכרמים; יבוש הביצות ויעור החולות הנודדים, ושאר העבודות הדרושות לקידום החקלאות והגנת הקרקע; להבטחת זכויות האריסים ותנאי-עבודה הוגנים לעובדים החקלאיים; לשיפור רציונלי של טיב התוצרת, השיווק וסדר-ההגרות במשקאות; ולהקלת עול החובות הרובץ על האכרים.

13. המדינה העברית תכבד בדבקות את הזכויות העדתיות השכנות בדבר העברה ברצון של אריסים, פועלים ופלחים ערבים מהמדינה היהודית למדינות השכנות. לשם כך תרכוש המדינה היהודית, או חברה מיוחדת לכך שתוכר בתור חברה לתועלת הצבור, אדמות בארצות השכנות לשם התישבות כל אותם הפלחים והאריסים אשר יאותו לצאת מהמדינה היהודית.

14. התחיקה התעשייתית ומדיניות המכס, הכספים והבריאות המשותפת של המדינה היהודית תהא מכוונת להרחבת התעשיה והמלאכה ותקלוט לכל ההמונות שבגלים של העליה היהודית. המדינה תגן על תוצרתה מפני הצפה והתחרות לא הוגנת של עבודה זולה מחוץ.

ב. המדינה היהודית ואנגליה.

15. אמנת הברית בין המדינה היהודית ובין אנגליה תערך מתוך שו"מ שבין ממשלת המנדט ובין הסוכנות היהודית, לאחר שיקבעו הגבולות של השטח היהודי והקונגרס הציוני ידון ויחליט בתכנית החלוקה.

16. באמנה זו יקבעו ההתחייבויות ההדדיות של בעלות הברית (המדינה היהודית מצד אחד והמלכות המאוחדת מצד שני) ובתוך השאר תקבע האמנה הזכויות שינתנו לצבא, לצי ולחיל האויר האנגלי באיזורים המוגדרים של המדינה היהודית, בחיפה ובסביבה ובשאר אמצעי-התחבורה, ובכך גם תבטיח את הגנתה של המדינה מפני כל התקפה חיצונית.

אמנה זו תכיר בסוברניות המלאה, הפנימית והחיצונית של המדינה היהודית, ותבטיח את עזרת אנגליה לקבלת המדינה היהודית כחברה בחבר הלאומים בהתאם לברית.

17. במקרה של ברית צבאית בין המדינה היהודית ובין הממלכה המאוחדת אשר תחייב את אנגליה לבוא להגנת המדינה היהודית מפני התקפה חיצונית – תתחייב המדינה היהודית לנהל את מדיניותה החיצונית מתוך התייעצות את ממשלת ה.מ., אולם כמה עיקרים יסודיים יוגדרו מראש במדיניות החיצונית של המדינה היהודית:

א) פעולה אקטיבית ושיטתית לקשור יחסי ידידות, שכנות טובה וקואופרציה מעשית, תרבותית ופוליטית עם הארצות הערביות השכנות.

ב) הגשת עזרה, הסדרת והגנה ליהודים הזקוקים לכך בארצות אחרות, מבלי להתערב בעניינים הפנימיים של שום מדינה אחרת, ומבלי לצאת מגדר היחסים המקובלים שבין העמים.

ג. המדינה היהודית והמיעוטים.

18. החוקה של המדינה היהודית תושתת על זכות הבחירה הכללית של כל אזרחיה המבוגרים ללא הבדל דת, גזע, מין ומעמד ע"י בחירות פרלמנטריות, ועל ממשלה אחראית בפני נבחרי העם, אולם חוקה זו תכנס בתוקפה רק לאחר שיובטח השלום והבטחון האזרחי במדינה. עד אז ימצא השלטון בידי מוסדי הסוכנות היהודית.

19. עם הקמת המדינה תנתן הברירה לכל התושבים הארצישראליים הגרים בשטח המדינה לקבוע בתוך שלשה חדשים אם הם מקבלים את נתינות המדינה היהודית או לא. במקרה השני יצטרכו לאחר גמר תקופת הברירה לעזוב את הארץ.

20. המדינה היהודית תגן על זכויות המיעוטים הדתיים והלאומיים ותבטיח את חופש הדת והמצפון של כל העדות והאזרחים.

21. כל עדה דתית תיהנה מחופש מלא לסדר ברשות עצמה את סדרי הפולחן, מבלי לפגוע בבטחון הצבורי ובאושיות המוסר.

ימי החג של כל עדה דתית יוכרזו כימי מנוחה רשמיים של בני העדה.

22. שום הפליה לא תעשה בין אזרחי המדינה העברית על יסוד גזע, דת, מין ומעמד. סיוע המדינה בהעברת ערבים למדינות הערביות השכנות מתוך רצונם החפשי של המועברים [illegible] ועידוד העליה היהודית למדינה ומאמצי המדינה לישוב העולים היהודים אינם בגדר הפליה.

23. השפה העברית תהיה שפת המדינה. אולם כל מיעוט לאומי יובטח לו חופש מלא להשתמש בלשונו בחינוך בבית ובשאר צרכיו הפנימיים.

24. המיעוט הערבי יוכל להשתמש בלשונו הערבית לא רק במוסדותיו החינוכיים, הדתיים והעדתיים, אלא גם בפנותו לכל מוסדות המדינה. בכל מחוז, עיר וכפר, שרוב תושביהם הם ערבים יתפרסמו כל הודעות הממשלה גם בערבית.

25. המדינה היהודית לא תסתפק בשווי־זכויות מלא וגמור לכל אזרחיה, אלא תעשה מאמצים מכוונים ומודרגים להעלאת דרגת החיים של המיעוט הערבי עד כדי הדרגה התרבותית, הסוציאלית והכלכלית של הרוב היהודי - ע"י הנהגת חנוך כללית לכל הילדים, שרות רפואי וסניטרי, תחוקת הגנה על העובד החרשתי והחקלאי, סיפוח הארגון המקצועי הכללי והקואופרציה המשקית, ללא הפליה גזעית, בקרב הערבים, האכרים, בעלי האומנויות החפשיות, בעלי המלאכה והחרושת והסוחרים היהודים והערבים.

26. עד שיטושטשו המחיצות בין שתי רמות החיים השונות של הרוב היהודי והמיעוט הערבי - יובטח אחוז מתאים בכל עבודות המדינה ושרותיה לפקידים ולעובדים ערבים בשכר עבודה שוה לפקידים ולעובדים היהודים. כמו כן יובטח אחוז מתאים לנציגות הערבים במוסדות הנבחרים של המדינה, מבלי לקבוע שיטת בחירות עדתיות.

27. עם הגנה אפקטיבית של זכויות המיעוטים בכל שטחי החיים הכלכליים, הפוליטיים והתרבותיים - תאמץ המדינה להשריש בתוך כל אזרחיה הכרה ממלכתית משותפת ותספח כל פעולה וארגון המכוונים להריסת המחיצות שבין הגזעים והעדות בכל הענינים הממלכתיים הכלליים.

6.6.38

על הקו הממלכתי של המדינה היהודית

(ראשי פרקים)

1. אם תוקם מדינה יהודית סוברנית תתכן המדינה בעצמה את הקמתה ותקבע מוסד לזמן את קו-טריטוריה. אבל שתהיה למדינה הסמכות המלאה להגדיר את משטרה וסדריה ולהחליט על דרכי פעולתה לפי ראות עיניה וצרכיה מתקופה לתקופה – אין זו מדינה סוברנית. אי אפשר איפוא להטיל על המדינה הבאה מראש שתקבל את הדפוס פעולתה ותקבע בקונסטיטוציה.

2. אולם יש בעיות מדיניות המעוגנות בירור וקביעה עוד בטרם תוקם המדינה, באשר קביעתן היא משמשת תנאי להקמת המדינה. אין ספק שאף שני הגורמים הראשיים בהקמת המדינה היהודית – אנגליה מצד אחד והעם היהודי מצד שני – לא יסכימו להקמת המדינה אם לא יובטחו למפרע תנאים מסוימים אשר לשמם תוקם המדינה או אשר בהעדרם אין להקימה, והם: א) ביצוע כוונתה של הצהרת בלפור; ב) הבטחת אינטרסי בריטניה בארץ; ג) הגנת המיעוטים.

א. התעודה ההיסטורית של המדינה היהודית.

3. הקמת מדינה יהודית על פי הצעות אלו אין בה משום ביצוע המטרה העיקרית והגשמת כוונתה של הצהרת בלפור – אלא אמצעי ודרך חדשה ביותר להשגת המטרה בתנאים חדשים מצד אחד ומחייבים מצד שני: בהסח הדעת מה היה שהתכוונו לו מחברי הצהרת בלפור, ובאספירציות והאפשרויות המרחביות שאלת השתדרות בפועל: המסגרת של מדינה סוברנית ובאפשרות של הקמת הפדרציה הערבית.

4. בזמנו קבעה הועדה המלכותית ש"אין כל ספק שהתעודה הראשונית של המנדט, כפי שהובעה בהקדמה ובסעיפיו, היא לקדם את יסודו של הבית הלאומי היהודי" (עמוד 30, פרק 2 סעיף 4). יש לקבוע בהדגשה לא פחות מזה שהתעודה העיקרית של המדינה היהודית המוצעת היא ליצור תנאים ואפשרויות לקליטת מספרים של קולים יהודים ולהשיג ע"י כך לפתרון שאלת היהודים בעולם.

5. המדינה היהודית, שלא כשאר המדינות, לא תהא איפוא מטרה לעצמה

אלא אמצעי למטרה: המדינה תוקם לשם קיום המשימה הציונית שהוגשמה ביסוד האחרת בלבד.

6. מבחינה זו יש הבדל מהותי בין הכוונה שבהקמת מדינה ערבית ובין הכוונה שבהקמת מדינה יהודית — לפי תכנית החלוקה. הצעת המדינה הערבית מכוונת להענקת עצמאות לערבים המכונים ב"שטח הערבי". בהצעת המדינה היהודית אין מכוון הענקת עצמאות ליהודי א"י. אילו היתה זאת המטרה, אילו היתה המדינה היהודית והעצמאות הכרוכה בה מכוונות אך ורק ליהודי א"י — לא היתה המדינה מוקמת, כי אין להעלות על הדעת שימצא יהודי בגולה או בארץ שיתן יד למדינה כזו.

7. גם הועדה המלכותית שהציעה את תכנית החלוקה וגם מ.ה. מ., בהצהרתה משבעה ליולי 1937, שאישרה את התכנית הזאת בכללה, הטעימה וציינה את התעודה המיוחדת של המדינה היהודית.

8. הועדה ראתה את הפתרון של תכנית החלוקה בשביל היהודים בהסדר העליה היהודית מהגבלות לא יהודיות ומהגבלות מספרים. "חלוקה — אומרת הועדה - תבטח הבית הלאומי למדינה יהודית. אזרחיה יהיו מורשים להכניס לארץ יהודים כמספר כזה, שלפי דעתם הם יש בכוח המדינה לקלוט." ובציינה את אפשרות הקליטה בארץ לפזורי היהודים הסובלים בגולה הועדה קובעת: "בזאת, כמו בהרבה דברים אחרים הקשורים לארץ, יש לקחת בחשבון לא רק את העמים היושבים בארץ. השאלה היהודית איננה האחרונה בשאלות המרובות המסבכות את היחסים הבין-לאומיים ומרסקת את הדרך לשלום ושגשוג." (פרק כ"ב, סעיפים 3-4.)

מ.ה.מ. הודיעה בהצהרתה מיום 7 ביולי 1937: "כתומכה בפתרון שאלת א"י בדרך חלוקה, מ.ה.מ. בהרגשה התרשמות מרובה מההתנגדות שיש בחלוקה גם לערבים וגם ליהודים — — החלוקה תבטיח את יסודו של הבית הלאומי ותשחררהו מכל אפשרות של שעבוד בעתיד לשלטון ערבי. היא תהפוך את הבית הלאומי למדינה יהודית שתהיה לה הזכות מלאה על העליה."

מהצהרות אלה ברור שגם לפי דעת מחברי תכנית החלוקה אין הקמת המדינה היהודית מכוונת כצעד מעשי בשחרור הבית הלאומי — אלא כאמצעי להבטיח את שחרור של הבית הלאומי על ידי עליה בוטח מתמדת ברשות המדינה העברית.

9. התעודה שלשמה תוקם המדינה היהודית — התעודה לקלוט מכסימום של עולים יהודים ולסייע ע"י כך לפתרון שאלת העם היהודי בעולם — תקבע את אופיה, משטרה ודרכי פעולתה של המדינה היהודית כלפי פנים וכלפי חוץ. היחס של העם היהודי לתכנית הועדה והצעות מ.ה.מ. יקבע

מתוך הבטחה באיזו מידה תנתן האפשרות למדינה היהודית המוצעת לשמש אמצעי למטרה זו. הבטחה תהיה לא אם ליהודי א"י יובטח במדינה המוצעת קיום עצמאי ובר-הגנה, אלא באיזו מידה יאפשר השטח, הגבולין והסמכות שיוענקו למדינה היהודית - קליטת עליה והתיישבות יהודית נוספת יש בה כדי לסייע באופן מספיק לפתרון השאלה היהודית וביצוע השאיפה הציונית - לפי רוח התחייבות של הממשלה הבריטית כלפי העם היהודי.

10. המשטר של המדינה היהודית יהיה מכוון איפוא בשורה הראשונה לקראת הרחבת יכולת הקליטה של הארץ בשביל המוני עולים יהודים ולקראת הושבת חלק מתאים של העולים על הקרקע.

11. המדינה תקדם בכל האמצעים שבידה את העיבוד האינטנסיבי של הקרקע ואת הרמת הפריון של המשק החקלאי: תיער את ההרים שאינם ראויים לעיבוד משקי אחר; תאמץ נטיעת עצי פרי בכל האדמות ההרריות המוכשרות לכך; תתקין רשת השקאה בעמקים; תגדיל את מחזור הזרעים; תאמץ את הקואופרציה החקלאית בקרב האכרים; תיסד שרות-מומחים ותחנות נסיון בכל חלקי המדינה לשם הדרכה ושכלול, ותגיש עזרה מיוחדת לאכרים הנחשלים והדלים - עזרה טכנית, עזרה פיננסית והגנה משפטית.

12. התחוקה החקלאית תהא מכוונת למניעת העברת קרקע ועזיבתה; לקואופרציה של [illegible] בין האכרים; לסלילת-דרכים בין השדות והכפרים; ייבוש הביצות וייעור הגבעות השוממות, ושמור הקרקעות המדרוניות לקידום החקלאות והגנת הקרקעות; להבטחת זכויות האריסים ואנשי-עבודה הנובנים לעובדים החקלאיים; לשימוש רציונלי של מי התהום, המעיינות ומי-הנהרות בהשקאה; ולהקלה על החובות הרובץ על האכרים.

13. המדינה העברית תבוא בדברים עם המדינות הערביות השכנות בדבר העברה מרצון של אריסים, פועלים ובעלים ערבים מהמדינה היהודית למדינות השכנות. לשם כך תרכוש המדינה היהודית, או חברה מיוחדת לכך שתוכר כחברה לתועלת הצבור, אדמות בארצות השכנות לשם התישבות כל אותם הפלחים והאריסים אשר יאותו לצאת מהמדינה היהודית.

14. התחוקה התעשייתית ומדיניות המכס, המסים והתקנות המשטריות של המדינה היהודית תהא מכוונת להרחבת התעשיה והמלאכה ולקליטתם לכל המספרות מבני מליונים של העליה היהודית. המדינה תגן על תוצרתה מפני הצפה והתחרות לא הוגנת של עבודה זולה מחוץ.

ג. המדינה היהודית ואנגליה.

15. אמנת הברית בין המדינה היהודית ובין אנגליה תערך מתוך מו"מ שבין ממשלת המנדט ובין הסוכנות היהודית, לאחר שיקבעו הגבולות של משטח היהודי והקונגרס הציוני ידון ויחליט במסגרת המלוכה.

16. באמנה זו יקבעו ההתחייבויות ההדדיות של צלעות הברית (המדינה היהודית מצד אחד והמלכות המאוחדת מצד שני) ובתוך השאר תקבע האמנה הזכויות שינתנו לצבא, לצי ולחיל האויר האנגלי באיזורים מוגדרים של המדינה היהודית, בתקופה ובשלום ובשעת אמצעי-התגוננות, ומלבד כן תבטיח את הגנתה של המדינה מפני כל התקפה חיצונית.

אמנה זו תכיר בסוברניות המלאה, הפנימית והחיצונית של המדינה היהודית, ותבטיח את עזרת אנגליה לקבלת המדינה היהודית כחברה בחבר לאומים בהתאם לברית.

17. במקרה של ברית צבאית בין המדינה היהודית ובין הממלכה המאוחדת אשר תחייב את אנגליה לבוא להגנת המדינה היהודית מפני התקפה חיצונית - תתחייב המדינה היהודית לבחון את מדיניותה החיצונית מתוך התיעצות את ממשלת ה.מ., אולם שני עיקרים יסודיים ישמשו מראש במדיניות החיצונית של המדינה היהודית:

א) עזרה אקטיבית ותמיכה לקשור יחסי ידידות, שכנות טובה וקונפדרציה משקית, תרבותית ופוליטית עם הארצות הערביות השכנות.

ב) הגשת עזרה, הסדר והגנה ליהודים הזקוקים לכך בארצות אחרות, מבלי להתערב בעניינים הפנימיים של שום מדינה אחרת, ומבלי לצאת מגדר היחסים המקובלים שבין העמים.

ד. המדינה היהודית והמיעוטים.

18. החוקה של המדינה היהודית תושתת על זכות בחירה כללית של כל אזרחיה הבוגרים ללא הבדל דת, גזע, מין ומעמד ע"י בחירות פרלמנטריות, ועל ממשלה אחראית בפני נבחרי העם, אולם חוקה זו תכנס בתוקפה רק לאחר שיגמר השלום והמשטר הצבאי במדינה. עד אז ימצא השלטון בידי מוסדי הסוכנות היהודית.

19. עם הקמת המדינה תנתן הברירה לכל האזרחים הארצישראליים הגרים בשטח המדינה לקבוע במשך שלש שנים אם הם מקבלים את נתינות המדינה היהודית או לא. במקרה השני יצטרכו לאחר גמר תקופת הברירה לעזוב את הארץ.

20. המדינה היהודית תגן על זכויות המיעוטים הדתיים והלאומיים ותבטיח את חופש הדת והמצפון של כל העדות והאזרחים.

21. כל עדה דתית תהנה מחופש מלא לסדר ברשות עצמה את סדרי הפולחן, מבלי לפגוע בבטחון הצבורי ובאשיות המוסר.

ימי החג של כל עדה דתית יוכרו כימי מנוחה רשמיים של בני העדה.

22. שום הפליה לא תעשה בין אזרחי המדינה העברית על יסוד גזע, דת, מין ומעמד. טיפול המדינה בהעברת ערבים למדינות הערביות השכנות מתוך רצונם החפשי של המועברים ותוך הסכמת המדינות השכנות ובסיוע העליה היהודית למדינה ובמאמצי המדינה ליישוב העולים היהודים איננו בגדר הפליה.

23. השפה העברית תהיה שפת המדינה. אולם כל מיעוט לאומי יובטח לו חופש מלא להשתמש בלשונו בחינוך בבית ובשאר צרכיו [illegible].

24. המיעוט הערבי יוכל להשתמש בלשונו הערבית לא רק במוסדותיו החינוכיים, הדתיים והעדתיים, אלא גם בפנותו לכל מוסדות המדינה. בכל מחוז, עיר וכפר, שרוב תושביהם הם ערבים יתפרסמו כל הודעות הממשלה גם בערבית.

25. המדינה היהודית לא תסתפק בשווי־זכויות מלא וגמור לכל אזרחיה, אלא תעשה מאמצים מכוונים ומודרגים להעלאת דרגת החיים של המיעוט הערבי עד כדי הדרגה התרבותית, הסוציאלית והכלכלית של הרוב היהודי – ע"י הרחבת חנוך כללית לכל הילדים, שרות רפואי וסניטרי, תחוקת הגנה על העובד החרשתי והחקלאי, עידוד הארגון המקצועי הכללי והקואופרציה המשקית, ללא הבדל מוצא גזעי, בקרב העובדים, האכרים, בעלי האומנויות החפשיות, בעלי המלאכה והתעשיה והסוחרים היהודים והערבים.

26. עד שיטשטש ההבדל הקיים בין שתי רמות החיים השונות של הרוב היהודי והמיעוט הערבי – יובטח אחוז מתאים בכל עבודות המדינה והעיריות לפקידים ולעובדים ערבים בשכר עבודה שוה לפקידים ולעובדים היהודים. כמו כן יובטח אחוז מתאים לנציגות הערבים במוסדות הנבחרים של המדינה, מבלי לקבוע שיטת בחירות עדתיות.

27. עם הגנה אקטיבית של זכויות המיעוטים בכל שטחי החיים הכלכליים, הסוציאליים והתרבותיים – תתאמץ המדינה להשריש בתוך כל אזרחיה הכרה ממלכתית משותפת ותטפח כל פעולה וארגון המכוונים להריסת המחיצות בין הגזעים והעדות בכל הענינים הממלכתיים הכלליים.

7.6.38

20. המדינה היהודית תגן על זכויות המיעוטים הדתיים והלאומיים ותבטיח את חופש הדת והמצפון של כל העדות והאזרחים.

21. כל עדה דתית תיהנה מחופש מלא לסדר ברשות עצמה את סדרי הפולחן, מבלי לפגוע בסדר הצבורי ובאושיות המוסר.

ימי החג של כל עדה דתית יוכרו בימי מנוחה רשמיים של בני העדה.

22. שום הבדלה לא תעשה בין אזרחי המדינה העברית על יסוד גזע, דת, מין ומעמד. טיפול המדינה בהעברת ערבים לארצות הערביות השכנות מתוך רצונם החפשי של המועברים [illegible] וטיפוח העליה היהודית למדינה ומאמצי המדינה לישוב העולים היהודים אינם בגדר הפליה.

23. השפה העברית תהיה שפת המדינה. אולם כל מיעוט לאומי יובטח לו חופש מלא להשתמש בלשונו בחינוך בבית ובשאר צרכיו הפנימיים.

24. המיעוט הערבי יוכל להשתמש בלשונו הערבית לא רק במוסדותיו האוטונומיים הדתיים והעדתיים, אלא גם בפנייתו לכל מוסדות המדינה. בכל מחוז, עיר וכפר, שרוב תושביהם הם ערבים יתפרסמו כל ההודעות הממשלה גם בערבית.

25. המדינה היהודית לא תסתפק בשויון־זכויות מלא וגמור לכל אזרחיה, אלא תעשה מאמצים מכוונים ומודרגים להעלאת רמת החיים של המיעוט הערבי עד כדי מדרגה התרבותית, הסוציאלית והכלכלית של הרוב היהודי — ע"י הרבת חנוך כללית לכל הילדים, שרות רפואי וסניטרי, תחיקת הגנה על העובד העירוני והחקלאי, עידוד הארגון המקצועי הכללי והקואופרציה המשקית, ללא הפליה גזעית, בקרב העובדים, האכרים, בעלי האומנויות החפשיות, בעלי המלאכה והחרושת והסוחרים היהודים והערבים.

26. עד שיושלם השויון בין שתי רמות החיים המפרידות של הרוב היהודי והמיעוט הערבי — יובטח אחוז מתאים בכל עבודות המדינה ושרותיה לפקידים ולעובדים ערבים בשכר עבודה שוה לפקידים ולעובדים היהודים. כמו כן יובטח אחוז מתאים לנציגות הערבים במוסדות הנבחרים של המדינה, מבלי לקבוע שיטת בחירות עדתיות.

27. עם הגנה אקטיבית של זכויות המיעוטים בכל שטחי החיים הכלכליים, הפוליטיים והתרבותיים — תאמץ המדינה לעודדם בתוך כל אזרחיה הכרה ממלכתית משותפת ותטפח כל פעולה וארגון המכוונים להריסת המחיצות בין הגזעים והעדות בכל העניינים הממלכתיים הכלליים.

6.8.38

העתקה

ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ-ישראל
מ ו ע צ ת פ ו ע ל י ח י פ ה

מספר מא/1/25

חיפה, 29.3.1939

לכבוד
הח"ח א. קפלן, ירושלים
ד. בן-גוריון "
הועד הפועל של ההסתדרות, ת"א

ח.נ.,

ברצוני להפנות את תשומת לבכם לשאלה, שבלי ספק חשבתם עליה גם אתם, והיא שאלת עתידה של חיפה, או יותר נכון שאלת "יהודה" של חיפה.

לא רק בתור לוקל-פטריוט של חיפה - אלא בראש וראשונה בתור ציוני החושב על עתידה של ארץ-ישראל ושל הציונות לאור המצב המדיני אשר נוצר - נדמה לי כי אחד התפקידים הראשונים במעלה של התנועה הציונית ושל הישוב העברי עתה הוא כבושה של חיפה לישוב העברי. והשאלה כאן היא שאלה של זמן ושל טמפו.

עד כמה שיש לי מגע עם הערבים, עם השלטונות ועם חוגים אחדים של אנשי המפעלים הבין לאומיים - אני רואה כי כל החוגים האלה זוממים למנוע בכל מחיר בעד הגברת כוחנו בעיר זו ולתת לה דמות של עיר בין-לאומית עם כל האטריבוטים של עיר בין-לאומית ב"ליבנטה".

ומבחינה מדינית, הרי כבר כיום, ועוד יותר מזה בעתיד, לא אטעה אם אומר, כי דמותה ועתידה של חיפה תקבע במידה אולי מכרעת את דמותה ועתידה של ארץ-ישראל כלה.

ונשאלת השאלה, מה עלינו לעשות על מנת לישב בחיפה במשך שנים ספורות (לדעתי שתים שלש שנים) עוד 30 - 40 אלף יהודים וליצור עבורם אפשרויות קליטה, עבודה ופרנסה.

ושאלה בתוך שאלה - כיצד להבטיח, כי בתוך חיפה העברית הגדולה תשמר דמותה הפועלית העובדת של העיר ותתבצר בה עוד יותר תנועת הפועלים, כחה והשפעתה הכלכלית, הפוליטית והצבורית.

ואני מחפש לחץ מחדון. המחשבות אלו מנקרות במוחי בתקופה האחרונה

הנני רואה בזה לשרטט בקוים כלליים מאד תכנית פעולה לימים הקרובים לתקופה הקרובה ביותר:

א) עלינו ליצור ועדה מצומצמת המורכבת מב"כ ההסתדרות, הועדה הישובית, התאחדות בעלי התעשיה, לשכת המסחר והבנקים. יו"ר הועדה הזו והמזכיר שלה יתמנו ע"י הנהלת הסוכנות היהודית והיא תעבוד בחסות מחלקת של הסוכנות.

ב) בתפקיד הועדה יהיה:

1. לעבד מיד תכנית ליצירת מפעלים כלכליים בעיר אשר יקלטו אלפי עובדים.

2. לכוון את העליה החדשה - בראש וראשונה את עלית בעלי ההון - לחיפה.

3. לשם כך עלינו ליצור ועדה לתעמולה, לאינפורמציה ולהדרכה כלכלית. (על הסוכנות היהודית להושיב בחיפה את אחד מטובי אנשיה במכון לחקר הכלכלה).

4. לדאוג להעברת מוסדות כלכליים שונים שמרכזיהם עתה בתל-אביב, למרות שרב עסקיהם מרוכזים בחיפה או בסביבתה (לדוגמא: חברת "מקורות" - אשר כל עבודתה בחיפה, משרדיה וההנהלה נמצאים בתל-אביב; "תנובה-אקספורט", אשר רב עבודתה מרוכזת בעמקים ובגליל ובנמל חיפה - מרכזה בתל-אביב; כן "יכין" וכן בלי ספק כמה וכמה מוסדות הסתדרותיים ואחרים).

יכלתי להטיל על הועדה הזו עוד כמה וכמה תפקידים ואעשה זאת כאשר תנתן ההזדמנות לכך.

ועתה תשאלו ודאי מה אפשר לעשות בחיפה בשטח הכלכלי?

אציין רק כמה דברים:

א) <u>בשטח הנמל והים:</u>

1. הנמל בחיפה זקוק למספנה גדולה לבנין סירות ותקונן (עבודת עץ ועבודת ברזל) וכן ל"סליפ-וויי"

2. ישנו בחיפה יהודי אחד אשר יש לו בדנציג בית-חרושת לחביות עץ והוא מוכן להעבירו לחיפה ולהשקיע בו כ-30.000 לא"י בתנאי שיבנה במפרץ נמל קטן אשר יאפשר פריקת עצים הדרושים לעבודה בבית-החרושת וכן משלוח החביות לחוץ-לארץ.

ע"י בית-החרושת זה, אם יבנה הנמל הקטן, אפשר לבנות את המספנה ואת ה"סליפ-ווי" וכן בית-חרושת לנסורת עצים לתיבות פרי-הדר.

3. <u>פתוח מפעלי הדיג והתעשיה קשורה בהם.</u> הנסיון הקטן שעשינו עם "אלדר" ו"סנפיר" הוכיח כי הדיג עלול לפרנס את עובדיו בכבוד, ויש מקום לקליטת מאות משפחות בענף כלכלי חשוב זה אם ימצאו הכספים הדרושים לציוד.

אינני צריך להסביר לכם, כי מלבד האפשרות להחזיר למעגל הכספים הלאומי מאות אלפים לא"י לשנה (עתה צורכת הארץ כ-200.000 לא"י דגים חיים ומשומרים) ומבטחת תחליף לבשר המובא מחוץ-לארץ, אשר בשעת חרום בין-לאומית תחסר גם האפשרות להביאו - הרי מציאותם של סירות וספינות דיג עבריות בחופי הארץ עלולה להביא לנו תועלת רבה במובנים אחרים שאינני רוצה לפרשם עתה.

4. <u>הקמת חברת אניות משא:</u> השנה נשלחו מחופי הארץ כ-14 מיליון תיבות פרי-הדר, מזה כ-8 1/2 מיליון פרי עברי. במשך שנים אחדות תגדל הכמות עד 20 - 25 מיליונים.

אין לך ארץ באירופה אשר לא תרויח ולא תבנה אניות על חשבון הפרדסנות והמשק העברי. מדוע לא נוכל למצוא יהודים ולעזור להם להציל את כספם ע"י רכישת אניות והקמת חברה לאומית שתחזיר מאות אלפים, ובעתיד מליונים, לירות למשק העברי?

5. <u>בתי מלאכה לתקון אניות:</u> המדובר רק על בית מלאכה לתקון מערכת המכונות (בלעז Overall) ותקונים בבטן האניה. לפי דעת מומחים הדבר אפשרי ובלי השקעת סכומים גדולים.

לבית מלאכה כזה לא נחוץ Dry dock אלא אפשר לתקן את האניות בשעת עגינתן בנמל. מומחים אחרים ישנם ואפשר להביא גם מחוץ-לארץ יהודים בעלי מקצוע.

6. החיאת בית-החרושת לזכוכית "פיניקיה"; לפני שנים אחדות הוקם בית-חרושת לזכוכית ולא הספיקה ה"נשימה" לבעליו – והוא עומד שומם.

בצ'כיה נהרס מעמדם של יהודים בעלי בתי-חרושת לזכוכית, מהנדסים יהודים מומחים במקצוע נושלו. קראנו בעתונות, כי אמריקה מתכוננת להעביר חלק מהם על מנת להקים תעשית זכוכית. מדוע לא ננסה לגאול את ענף תעשיה זה לארצנו?

7. בית-חרושת לאריגי צמר; לפני שבועיים נפגשתי עם אחד מבעלי בית-חרושת גדול לאריגי צמר בריגה. (שם הפירמה האחים קפלון) היהודי – לפי דבריו ציוני ותיק – מרגיש כי עוד מעט ויגיע תורם של יהודי ריגה ורוצה להעביר את בית-החרושת לארץ. נתעניין בו, נעזור לו, נשפיע עליו שיחיש את ההעברה לבל יאחר את המועד.

8. לא מעטים עתה בעלי הון מצ'כיה שהצליחו להציל חלק מכספם ויש להם נסיון במפעלים תעשיתיים. נרכז אותם, נציע להם תכניות ונשפיע עליהם שיקימו מפעלים בחיפה.

9. יהודי רומניה שרויים במצב רוח של בהלה ואבדן עצות. נפגשתי בשבוע האחרון עם 3 – 2 בעלי הון שבאו משם בתור תיירים – הם מנסים, ולא בלי הצלחה ל"הבריח" כסף מזומן לארץ – מחפשים שדה פעולה. נכון אותם לחיפה וליצירת מפעלי תעשיה ומסחר בה.

10) ננסה להעלות לרמה מתאימה את הקייטנות על הר-הכרמל. נמצא מומחים (יהודים שעסקו במקצוע זה בארצות שונות) שידעו לפתח את המקצוע הזה, אשר בנה ערים וארצות וימשך אליהן לא רק בני הארץ אלא גם תיירים לאלפים ולרבבות.

ננסה אנחנו לפתות לרכז את רבבות הלירות אשר מוציאים עשירי הארץ ואמידיה ללבנון, קפריסין, שויץ וכו'.

אולי אין אני האיש המתאים לתכנן תכניות כאלו, בלי ספק ימצאו אנשים מתאימים יותר – נרכז אותם, נטיל עליהם את התפקי' להכן תכנית ריאלית ומתאימה לבצוע מהיר.

מכל מקום, אני חי בהרגשה שאנו חוטאים לעתידנו ולעתיד הארץ ומעט בשקט ה"סטואי" שלנו בענין חיפה.

אני מקוה למצוא אצלכם אוזן קשבת ודרישתה נשמעת לענין רציני זה ואחכה לתשובתכם המהירה ולהוראותיכם.

שלכם
בכ"ח (אבא חושי)

אח/שו

סודי

חברים נכבדים,

לאחר שהשיחות בלונדון נגמרו המשלחת החלטנו להמציא לכם סקירה מקיפה על מהלכן ותוצאותיהן. ~~[illegible]~~ אם יש להשתתף בשיחות או להודיע לממשלה, שאין אנו רואים שום טעם להשתתפותנו בו, מאחר שברור לנו על פי יחסה של הממשלה לדרישותינו בזמן האחרון, ביחוד לדרישה להכניס 10,000 ילדים מילדי אחינו בגרמניה שבדעתה אך ורק מתוך אשר להרגיע את הערבים, כי נגזר דיננו למשש רצונה של הממשלה לפייס את הערבים בכל מחיר. אולם נכרה הדעה, שאנחנו צריכים להזהר שלא לעורר אי-רצון בחוגי ידידינו באנגליה ובאמריקה, שבוודאי לא יבינו על סמך מה אנו חושבים שדיננו נגזר מראש. מה יחשבו את ה השתתפותנו בשיחות לבריאת המערכה, ומלבד זה היה ברור אז, שגם ~~[illegible]~~ על ידי אי-השתתפותנו מהקריסה השיחות עם הערבים, ולא נהיה מוכרחים להגיד לממשלה מדי פעם בפעם ולהגיש את השגותינו נגד ההצעות שהוצעו לערבים. טעמים אלה שכנעו את הרוב בהנהלה ובהחלטה הועד הלאומי, ובכראה גם את כל ההנהגה כולה, והורכבה משלחת מכל הסיעות שהגיעה וגם מתוך אותם חוגים מבלתי ציונים, המשתתפים אתנו בבנין הארץ.

ב-5 בפברואר התקיימה הישיבה הראשונה של מועצת המשלחת. הנבחר בה שבאי-כוח מבלתי ציונים למדו הרבה מאז שהתרחש בזמן האחרון בחיינו ורוצים לעזור לנו ומבקשים שלא נראה בהם "בלבי עמירח" על הכרעתנו. הדעה הכללית ששררה בתוך המשלחת היתה, שאין מקום לוויתורים, וביחוד אין להציע כל הצעה שאפשר היה להבין אותן כוויתורים מצדנו.

ב-7 בפברואר התחילו השיחות בנאום ברכה ופתיחה של הפרמיר-מיניסטר מ' צ'מברליין. אנו סבורים שהנאום הזה ידוע לכולכם ואין צורך לחזור עליו. וכמו כן אין צורך לעמוד על טעם המגיחה ועל התשובה הרשמית שניתנה לברכתו של ראש הממשלה הבריטית.

למחרת היום נתקיימה הישיבה המעשית הראשונה ובה נאם נשיא וייצמן נאום גדול. נאום זה נתפרסם בעתונות ואין צורך לשוב ולספר את תכניתו. מובן מאליו שהוא היה מוכן מראש והרבה דבר במבנו, אולם ~~[illegible]~~ הכניס וייצמן הרבה דברים שלא עמדו עליהם ושהרעידו את לבותיהם של השומעים. יש שהרגישו באמרי המרקים שבו ועצור כאשר – ~~[illegible]~~ – ואיש מאתנו לא היה מעיז לספר אלא בארבע עיניים.

הנאום נתקבל בקריאה נרגשה להמשיך בשיחות האמורים של א בגליה. השיחה היה חזק. לא היה בו שום ביטוי של עמדה בשאלות המסויימות העומדות על הפרק. הרושם של הנאום הזה היה עז ~~דאמיניסטר ושמיר~~ המורכבות מלקולם מקדונלד הרבה בעצמו בנאומו שפתח גם את הישיבה.

ב-9 בפברואר בהקיימה הישיבה השניה של ועדת המשלחות. שוב נתעוררה השאלה אם לא כדאי להגיע לקראת הסכם עם הממשלה על יסוד ויתורים. ~~הממשלה הציעה ועידה המשותפת בשמות ביחד עם שליטי ארץ-ישראל.~~ בן-גוריון נתן את הטון בקריאתו. תוכן דבריו היה: היהודים רוצים גם בשיחה להגיע לשלום, איבר גם הערבים מוכנים ליהודים ולהכרה ~~בעמדת~~ הממשלה. אין על מה לוותר, שלום לא יהיה ורק נקשה את זכויותינו בפני ידינו. הדברים שנאמרו את מעוררי השאלה, והוצגה תמורה רק דרישה שנודיע לממשלה על נכונותנו למו"מ עם הערבים על יסוד ויתורים הדדיים.

באותו יום הופיע מלקולם מקדונלד בפלנום השבוע המלוה במשלחת הערבית, שעליה מסר את נאומו. אשרה הרב ששרה בענין זה הרי הוא המשך ישר והמשמעות הגיונית של כל הרשה הרגון המשלחת הערבית. דרישה אחת, בנראה, אזית ערבית מאוחדת מקצה עד קצה, לכל יבוא מישהו ויטען כי יש פרצה, כי יש חולקים, כי הקול שנשמע בלונדון הוא איבר מקול הערבי האמתי, כי לא כל העם הערבי מאוחד באיבתו ליהודים.

ב-10 בפברואר בהקיימה הישיבה המעשית הטבית (עם באי-כוח הממשלה הבריטית. מלקולם מקדונלד נטל את רשות הדיבור ודבר כשלושה רבעי שעה. הוא הודיע שיציב את השקפות הערבים, אך למעשה היה רוב נאומו ניסוח השקפת הממשלה, כפי שהיא נתגבשה בהשפעת מלחץ הערבי. לערביי ארץ-ישראל, הארץ היא מרבה. המנדט מחייב הגנה על זכויותיהם ולא יתכן, כי בהן לא כלולות הזכויות המדיניות והשבעלותיות. הוא שאל, מה היה אילו נושבה ארץ-ישראל על ידי מליון אמריקאים או גרמנים, והאם משום שהתושבי הארץ הם ערבים - תפסידו אפשר גם ליהודים זכויות, שהוגדרו בהצהרת בלפור, אך ההצהרה היא מעורפלת, כי מה פירושו של בית לאומי? בשעת מתן ההצהרה היו מיניסטרים שלא ידעו, כי יש ערבים בארץ-ישראל. רוב חברי הקבינט היה סבור (א) שהערבים יתפשרו, (ב) שהם לא יתרבו בתמורה גדולה כל כך. שתי ההנחות האלה נתבדו. ההתנגדות הערבית מושרשת ורחבה איקף. כל מה שאומרים כי ההתנגדות הערבית היא ענין מלאכותי ומנופה - איבר מתאים למציאות. סוענים שיש לשוות את מילוי ההבטחות לערבים עם מילוי ההבטחות ליהודים, אולם עצמות הארצות הערביות אין בה נאמה לערביי ארץ-ישראל. אדרבא, היא מעוררת בהם את הקנאה והם שואלים משום מה נגזל חלקם. ישנם שני דרכים: (א) לבצע את בנינו של הבית הלאומי בכוח; (ב) להמשיך בבנין בפירה מסכמת עם ההסתדרות של הערבים. מר מקדונלד אומר, שהדרך הטבית היא עדיפה, אמרת תהיה זו תמרה המנדט המחייב שמירת זכויות הערבים. הוא היה יכול לבטא את הצורך במדיניות כזאת על התחלתה לסגור בעד סבת איבת הערבים לאימפריה.

על מקושי לאשתמש בכוח זכרי, אבל הוא מעמיד את הדברים על מברת זכות הערבים.

הורגע שזאת לא היתה מבנה אוביקטיבית של משקות הערבים, גם לא הבנה על שעגותיהם, אלא ביטוי רשמון של מסק דין הנוגן צדק לערבים. מקרונלד בעצמו מרביש שדבריו המעליקו והרדיתו ואמיץ המספקה. אבשי הממשלה מעלקו אחד אחד מן הגולה והיהודים נשארו לבדם. האמילה המיעצות הם לעבדת מיד עד לרחות את התשובה. הרוב היה בעד תשובה מידית, את התשובה נתן <u>בן-גוריון</u>.

הוא אמר: אין זה ענין שביניבו לבין העם הערבי, אלא ביניבו לבין העולם כולו, שהערבים הם רק חלק ממנו. לא נכון שהצהרת בלפור היתה שתוסה. הכוונה היתה ברורה, לא נכון שהאנגלים לא ידעו שיש ערבים בארץ-ישראל. לורנס ואחרים סיירו את הארץ לפני המלחמה העולמית, ולורנס עצמו אמר אז: "בכל אשר יקדימו היהודים ליישב את הארץ - כן יישב לה". אבל זכותנו על ארץ-ישראל קודמת להצהרת בלפור, שלא באה אלא כאישור לזכות זו. אין המנדט מחייב שום הסכם של הערבים, אין המנדט מחייב גם שלטון עצמאי של ארץ-ישראל, רק מוסדות של שלטון עצמי, שזהו ענין אחר לגמרי. אם להעמיד את כל המדיניות על אי-התנגדות לאלמות - הרי בהרס כל הבסיס של זכות וצדק, שעליו הושתת משטר המנדט.

<u>וייצמן</u> הוסיף על דברי בן-גוריון. הוא שאל (א) האם מכירים עוד בעיקר שהובא ביסודות המנדט, שאביע אלאומי לעם היהודי <u>י ו ק ם מ ח ד ש</u>. האם מכירים עוד בזכויותינו ההיסטוריות על ארץ-ישראל וכל אותה מערכת המושגים הקובעים את זכותנו המלאה, שאינה קשורה בכל תנאים, על ארץ-ישראל? הרי אם יעזר זה בחרם - אין על מה לדבר. ו-(ב) האם אנגליה נמצאת בחוזר בהסכמת [illegible] המושבים? אנגה היא עדמאה להשיג הסכמה זו ושורדאת הרבה טרחות לשם כך ומקווה שבאחרית הימים היא תשיג את המטרה הזאת, אף אנו כך וגם בינתיים אנו מוכנים לעשות את אבל להקטין את מטה המיכוכים, אם כי אין לעשות הביתה מבלי לשבור בעיים אחרות. א ברם, אם קובעים את הסכם המושבים כתנאי קודם - מדוע עושים זאת רק כלפי ארץ-ישראל?

מר <u>מקדונלד</u> ענה: זכותם של היהודים שרירה וקיימת, אכן אין זו זכותם של כל היהודים בעולם לשוב לארץ, אלא של אותם היהודים שעבר לארץ-ישראל ברשות הממשלה. הם עבים בזכות ולא בחסד, אולם זכות זו היא מוגבלת בזכותם של הערבים; יכולת הקליטה אינה מן המנדט. מדובר בו על אימוץ תעליה ב"מנאים נאותים", והשאלה היא מה הם "תנאים נאותים". לתגשים את הצהרת בלפור בכוח לא יתכן, והוא שאל את ד"ר וייץ המגבם הדרוש אמריקה שאנגליה לקיים את מדיניות הבית הלאומי בכוח.

46

ב-11 וב-12 בפברואר עסקו בישיבות ההנהלה והמועצה המשלחת בניסוח תזכיר ביסוד לתשובת ויצמן. הוסכם שיש צורך להתרכז על שאלה, שהעמיד מקדונלד, והיא אם יש להמשיך את בנין הבית הלאומי בכוח. צריך לשאול, שההחלטה לא להשתמש בכוח (בכח הזרוע) איננה אלא כניעה לכוח, כניעה לאלמות הערבית, וכדי שלא להאריך את תקופת השימוש בכוח צריך לחזק את העליה. הוסכם גם כן שיש להודיע, שאנו מוכנים למו"מ עם הערבים על יסוד זכויות יהודיים ואכרת-זכויות אזרחיות לשם השגת שלום אמיתי. אולם, אם הערבים אינם מוכנים לכך, אנו נעמוד על מלוא זכויותינו ולא נעשה ויתורים לשוא.

בישיבת מועצת המשלחת הוברר עמדתו זו של ההנהלה, והיתה הרגשה כללית שזו היא העמדה שעלינו לנקוט בה. גם חברי הציונים האנגלים הסכימו לכך.

ב-13 בפברואר נתקיימה הישיבה המעשית השלישית של המשלחת עם באי כוח הממשלה. הראשון דבר ד"ר סטיפן וייז. הוא החל מתולדות ההתפתחות של אמריקה בעיצוב הצהרת בלפור וסקר את כל שלבי התעניינותה של הממשלה האמריקאית בהקמת הבית הלאומי עד לאמנת אוקטובר (והוא הזכיר את הכתבה של פייזל לפרנקפורטר). הוא דבר במסיבות אך בתוקף.

אחריו דבר שרתוק. הוא הדגיש את תביעת העליה מטעמים המאפשרת ללחץ מבחוץ. התביעה מטעמים גובעת בראשה ובראשונה מההתפתחות הדינאמית של משק הישוב והצרכי הבטחון. הוא קבע, כי על ידי מדיניות של קיצוץ העליה תעסיד הממשלה את עצמה בכוח מתנגד להתקדמות הכלכלית של הארץ ולהתהלך בגינה. הדבר יגרום לזעזועים חמורים בישוב. לאמיתו של דבר אין הישוב בארץ-ישראל מפחד מפני המגלצת של המדינה הערבית. מדינה ערבית זו איננה אפשרית מבחינה מציאותית. מסמרו של הישוב במצב שהוא תומם וערכו המסקי מוכיחים זאת, אולם הישוב והעם היהודי חרדים למצב של מיעוט, שיקבע, לאי-היכולת להעלות המוני יהודים מהגולה. כל צעד בכוון זה (יסכן את) הישוב. הוא הדגיש שבישיבה משתתפים כמה אנשים, שבהשפעתם התחזקה אותה רוח המשפעת עכבה לשבחים מצד ראש הממשלה. מה יהיה חלק הרוח של הישוב אם תבוא הממשלה לבלום את גידולו?

אחרי נאומו של מ' שרתוק הוכרזה הפסקה. במשך הפסקה זו התחילו שיחות בין חברי המשלחת האנגלים והיהודים. מלקולם מקדונלד הודיע שלא ידע כלום על דבר מכתבו של המלך פייצל למרבקפורטר, ובקש שימציאו לו את התעודה הזאת. בן-גוריון הבטיח להמציא לו את כל מערכת התעודות, השייכות לפרשת יחסינו עם פייצל. בשיחות אלה נודע גם כן, שהממשלה נענתה לבקשת הערבים ומסרה להם את אגרות מק-מהון

ושהיא עומדת לפרסם את אגרות אלה בצורת ספר לבן. — [בכתב יד] שעבר
נדבר בפרסם גילוי-דעת, שיסכם כל מה שיש לנו להגיד בענין ההבטחות.
בזמן האחרון ~~אשר אנשים בריטישים~~ קבלו שתי תעודות חדשות [אחת] על ראיון
פייצל עם בא-כוח של ריישר ב-1918, שבו מובעת אהדה גמורה לציונות,
ותעודה שניה — גילוי דעת של המשלחת הסורית לועידת השלום, שבו
אף היא מביעה אהדה לציונות ומחייבת את זכות היהודים לעלות לארץ
ולבנותה. אחד הפקידים הגבוהים הביע בשיחה את דעתו, שלפני המלחמה
מצטמצם המושב של היהודים על ארץ-ישראל בתחומי הסנג'ק הירושלמי
בלבד. סופר לו על [ההתיישבות] המושבות שנוסדו בחלקים שונים של ארץ-ישראל המערבית,
על אדמה שנקנתה בחורן, בעבר הירדן וכו'.

אחרי ההפסקה ניתנה רשות הדיבור לוייצמן. הוא אמר: מזכיר
המושבות בקלע בגומר בין שני צירים — ההשקפה הערבית והשקפת הממשלה.
~~אדבר על התישבות היהודים קרא לא "איבזרואציה". את הערבים בוקטים~~
~~בטובה זה לא איכפת לנו הדבר, אך ...~~ בהרצאת הלך מחשבותיהם [של הערבים] משתלבת
עם הרצאת דעות הממשלה, ושתי הרשויות בתערבבו. יש להתריע נגד סילוף
זה של הכרעתנו. הרשמנו תגליות חדשות: הקבינט של שנת 1917 לא ידע
מה היא ארץ-ישראל, אולם [illegible] בלחה מובטיביאר הסנוה נגד הצהרת בלפור
פסים גם עוד באה להפוך ארץ מוסלמית לבית לאומי להיהודים, והנה ציטטה
מתזכיר של לורד קירזון, שרק ימים לפני תאריך ההצהרה: "חצי מליון
ערבים מוסלמים בארץ-ישראל ו-100,000 ערבים נוצרים במ"', היתכן שחברי
הקבינט אינם קוראים תזכיר הנשלח להם? נאמר, שההצהרה היתה סתומה,
וודאי, זה דרכו של הגיגים הלאומי הבריטי, שאינו מגדיר חוקים ומצמח
אותם מראש בתכלית הדיוק והפירוט, כדרך הצרפתים, שלא הוא רק קובע
מסגרות כלליות ומניחים לחיים למלאן תוכן. השאלה איננה אם ההצהרה
היא ברורה, השאלה היא אם הכוונה היתה ברורה. אומרים: היו הבטחות
שנתבדו, [ערך] אילו דברים שלא היו צפויים מראש. וודאי, איש לא צפה מראש
שהתישבות היהודים תגרום לריבוי כה עצום של הישוב הערבי, אבל גם אין עוד
דברים שלא היו צפויים. הצפה מישהו מראש שהארץ תוסגר בידי פקידות,
שלבה איננו לשאיפות הרשמית, אשר הפריעה במקום לסייע? הוא אינו בא
בטרוניה על האנשים עצמם. התפקיד היה קשה, אך הדאב מישהו שתהא לאם
התלהבות, אשר רק בכוחה יוכלו להתגבר על הקושי. עכשיו ב[illegible]
עליבו ונועגים, שאין לבנות את הבית הלאומי על ידי כידונים, אבל
הוא יודע היטב את המימרא של ביסמרק "כי הכל יכול האדם לעשות בכידון,
רק לא לשבת עליו". אבל מה קרה כאן? היתה מרידה בשלטון, בנסיון
להרוס את מפעלנו בכוח אלמות. אמרנו לאנשינו: הגנו על עצמכם ואל
תפריעו לממשלה להשלים חוק וסדר. דרשנו אפונה ועזרה לממשלה, היה
לנו דין ודברים עם סיר ארטור וואקופ. אנו מכבדים גם כיום את האיש
הזה, ואפילו רוחשים לו חיבה, אבל הוא ניסה להתגלש על המרד במתק

שפתים. [illegible]
בכל תוקף ההכרה שיש לו ברגע הגיבי זה, הרי הוא נוטל רשות לעצמו
להכריז: מעולם, מעולם לא היו צריכים הדברים להגיע לידי כך. האסון
שקרה באחרונה הוא מידי אדם ולא מידי שמים. לשאלה שהוצגה בפנינו
עכשיו יש רק תשובה אחת: אם קמים כוחות אלמות בגד משטר, אין למשטר
ברירה אחרת, אלא לדכאם בכוח, אחרת הוא גורם להפקרות ומשמין את הצד
השני למעשי אלמות.

והאם רק כוח ערבי היה זה? כלום אל נעשה כאן נסיון להמשך
את ארץ־ישראל לסמדר שניה? כלום לא היתה זאת תביעתנו מהנוער שלנו,
לא להגרר אחרי יצר הנקמה, כדי שלא למלא את שליחותם של אויבינו בנפש.

ואשר לענין הסכם התושבים – שלטון בהסכמת התושבים הוא בוודאי
האידיאל. הוא כבר שאל, האם אנגליה תולה כעת את שלטונה בהודו בהסכמת
התושבים. הוא יוסיף וישאל, האם אנגליה מתנה את [illegible] שלטונה
על ארץ־ישראל בהסכם התושבים כולם? הן הערבים בארץ־ישראל דורשים
עצמאות, ביטול המנדט, כלום אנגליה מושבת להענות להם? והאם מינוי
ראש עירית ירושלים בא בהסכם רוב האוכלוסים? והוא הדין בחיפה. ארץ־
ישראל איננה עוד ארץ ערבית, היא לא תשוב לעולם להיות ארץ־ערבית, היא
גם לא היתה לעולם ארץ־ערבית. אנו לא נתן שיעשו בנו בארץ כמו שעשו
באשורים בעיראק, ומוטב שהממשלה תסביר זאת לערבים מבלי שישתייר כל
ספק בלבם.

נאמר פה: אילו היו בארץ־ישראל מיליון גרמנים, מה היה אז?
~~קובעת כל תורה לאל שאין בארץ־ישראל מיליון גרמנים.~~ אך אין זה מקרה
שאינם, אילו היו – היתה הארץ נושבת. כנראה, מאת ההשגחה העליונה
היה הדבר, שהארץ תעמוד בשממותה ובקללתה במשך כל הדורות ומאות אלפי
הערבים יפקירוה והארץ תתכסה סלעים, חולות וביצות, כדי שהיא תשתמר
בשבילנו ונבוא אנו באחרית הימים ונשפוך עליה את עבודתנו, את זעתנו
ואת דמנו ונהפוך אותה מחדש לגן פורה.

ועכשיו רצוננו לדעת, עבודה זו שהתחלנו בה תמשך או שהממשלה
גוזרת עליה שתפסק?

רושם הנאום הזה היה עצום גם על אנשי הממשלה. מקדונלד ניסה
לענות מיד. הוא פתח בתשובה על דברי שרתוק. הוא אמר: שרתוק הציג
את הישוב על צרכיו ומאווייו כמציאות הקובעת את גורל הארץ. אמנם יש
להתחשב במציאות זאת, אך יש גם להביא בחשבון את המציאות הערבית.
~~הממשלה [illegible] היא חודרת למצוא מתוך התחשבות בכל~~
~~המציאויות.~~

הוא הודה שוייצמן הרס הנחה אחת שלו, שהיתה כנראה מוטעת,
בדבר אי בקיאותה של הממשלה משנת 1917 במצבה של ארץ־ישראל והישוב
הערבי בה, אף על פי כן דיבורי עצום של ישוב זה הוא גורם בלתי צפוי.
אשר למדינה ערבית בארץ־ישראל, אין כל כוונה להקימה, והוא

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מוכן בישיבה הקרובה לענות על השאלה מה בלבה של הממשלה ולציין כמה אפשרויות.

~~[illegible]~~

דן בשאלה

למחרת נתקיימה הישיבה הרביעית המעשית. ~~[illegible]~~ בתחוגה של האימפריה בפנת תבל שלנו ~~[illegible]~~. כאן דרכי האויר, תעלת סואץ, הבסיס הימי במזרח התיכון: אלכסנדריה, הנפט וכו'. הסינא שיש בלבם של הערבים על אנגליה בגלל ארץ-ישראל עלולה להיות לרועץ ביום פקודה. והענין חורג ממסגרת הארצות האלה ומתפשט מערבה על פני ארצות צפון אפריקה ומזרחה על פני הודו. ארץ ישראל אינה אלא "עקב אכילס" של האימפריה הבריטית. ~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~ יש גם שיקולים אחרים המחייבים התחשבות, והם עמדת ארצות הברית במקרה של מלחמה. אך הצרה היא שבמזרח הים התיכון עלולים לנפול דברים בשלבים הראשונים של המלחמה, כלומר בטרם תכנס אמריקה, והם יכולים להיות בעלי ערך מכריע.

וייצמן ~~[illegible]~~ הזקיע את הגזמת הכוח המגרה של המדיניות הארצ-ישראלית לגבי עמדתם היסודית של המדינות הערביות כלפי אנגליה. מצרים - אמר - יודעת שהיא מוכרחה להיות נאמנה לאנגליה, שאם לא כן תפול בצפרני האויב; הוא הדין לגבי עיראק, ~~[illegible]~~. הוא הצביע על המטען הצבאי שאנגליה יכולה למצוא בארץ-ישראל. הוא טען, שמגזימים באתר ~~יכלתם של המדיניות הערביות להזיק~~.

הסכנה.

שרתוק מלא אחרי דבריו של וייצמן. המדינות הערביות מתערבות בענין ארץ-ישראל - אמר - מאשית משום הרגשה כללית של סולידאריות, שנית מתוך תכסיסי מלחמה של ממשלה ואופוזיציה. שני הצדדים כאחד מנצלים את ענין ארץ-ישראל בריב הפנימי. שלישית, זהו אמצעי לחץ בידי המדינות הערביות לסחוט מאנגליה ויתורים לדרישותיהן הנוגעות להן עצמן. הגורם השלישי הוא העיקרי, ואנגליה לא תסלק אותו על ידי ויתורים לערביי ארץ-ישראל. כל זמן שיש למצרים, לעיראק ולאבן-סעוד תביעות כלפי אנגליה, הן לא תחדלנה לעורר אותן, וללחוץ בכוחן גם אם תתמלאנה כל משאלות ערביי ארץ-ישראל. כיום משמשת ארץ-ישראל תואנה ללחץ זה. מחר ימצאו תואנה אחרת. סיפוק דרישות ערביי ארץ-ישראל לא ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~. בתוך

[illegible]

תנאים אלה יש להחשיב את המטען הצבאי שיכולה לתת ארץ-ישראל היהודית.

אם בכלל ישנו דבר-מה בטוח בתוך העולם הסרוך והמתחלף, שבו אנו חיים, הרי זוהי נאמנותם של היהודים, נאמנות של בעלי ברית. כולנו חיילים בצבא הציוני, ואם יוגד לנו שטובת הציונות דורשת קרבנות במלחמה על צרה של אנגליה - נלך במלחמה זו בהתלהבות. כוחות יותר

גדולים יידרשו המעט לשמירה על עמדות חיוניות בים התיכון ובמזרח הרחוק. כוחות אלה יהיו מרותקים למקומותיהם ולא יוכלו לשמש תגבורת ממשית. המעבר בים התיכון יהיה בסכנה, וזה מעלה את ערך התגבורת שיכולה לתת ארץ־ישראל עברית, וזה מחייב עליה וגידול הישוב.

בן־גוריון הוסיף: וודאי שמדינות ערב לוחצות על אנגליה בענין ארץ־ישראל. אך מזה אין להסיק על עמדתם במקרה מלחמה. עמדה זו תקבע לפי הענין היסודי של כל מדינה בתוך המסבכות~~ת~~ שתבוא עליה ושאלת ארץ־ישראל לא תשפיע על כך.

מקדונלד ענה ארוכות. הוא חזר ובסס את עמדתו. גם הממלכות השכנות לארצות ערב רגישות לענין ארץ־ישראל. נכון, שהאינטרסים האובייקטיביים של המדינות הערביות מחייבות את זיקתם לאנגליה, אבל לא תמיד מבין את זאת הציבור הרחב. הוא מתרשם מסיסמאות פופולאריות, וברגע ענין ארץ־ישראל מסעיר אותו. כיום מכשיר ענין ארץ־ישראל את הקרקע לתעמולה אנטי בריטית חזקה בארצות אלה.

הממשלה אינה מזלזלת באוצרות הכוח האנושי וביכלתו התעשיתית המסגית של הישוב. היא גם בטוחה בנאמנותו. צריך להגיד בגלוי: אין ליהודים ברירה אחרת. אפשר כמובן להאשים את הממשלה, כי דווקא משום היותה בטוחה ביהודים, הריה היא מטילה עליהם קרבנות. ~~אף על פיכן אילו היה עומד לפני ברירה לבחור ביהודים או בערבים – היה בוחר, בלי כל ספק, בערבים, כי אין בכוחה של תמיכת היהודים למלא את המקום של התמיכה הערבית~~, אולם לשמחתו אין אנגליה עומדת בפני ברירה ~~זו~~ לבחור ביהודים או בערבים. הדרך שהיא הולכת בה היא לא לבחור בצד אחד ולהפקיר את משנהו אלא לאחד את שניהם.

ד"ר וייז ספר על נכונות הנוער היהודי באמריקה להתגייס בהמוניהם למען ארץ־ישראל ולעזרתה של אנגליה.

אחרי דין ודברים בין וייצמן, בן־גוריון ומקדונלד ציין שרתוק, כי בימי משבר צ'יכוסלובקיה, בספטמבר שעבר, היתה העתונות המצרית מלאה שבועות אמונים לאנגליה, ובאותו זמן הוסיפה העתונות לפרסם גדופאות על מעשי הזוועה בארץ־ישראל. אם מדברים על כוח צבאי ממשי – הרי ארץ־ישראל העברית יכולה כבר כיום להתחרות במצרים.

~~לורד האליפאקס, שהחריש כל זמן הישיבה, הביע גם הוא את דעתו. הוא השתתף בניסיונות [illegible] ופילוסופיים, כדי להצדיק את קו הממשלה. הוא סיים~~ מלקולם מקדונלד סיים בקריאה לפתור את שאלת ההתנגשות בין זכויות וצרכי שלטון ~~של~~ ~~לבני~~ קונתור מרצון, מתוך נדיבות לב על זכיותינו, מכיון שגורל העם היהודי תלוי בנצחון אנגליה ~~את המלחמה~~, הרי מחובתם של היהודים כלפי עצמם לסייע לנצחון זה על ידי מריקת כל מעמסה מיותרת מעל אנגליה. ~~גם מקדונלד הדגיש את הדבר הבא:~~ אם אנגליה תפול ~~– אמר~~ – הרי גם היהודים יהיו אבודים.

9a

[illegible handwritten heading]

הרב הרצוג אמר, שהוא מדבר באור הדעה הרווחת של יהדות ארץ-ישראל.
הוא ראה בהצהרת בלפור את נקודת המפנה בתולדות העם היהודי. זכותו
של העם היהודי על ארץ-ישראל היא קודמת הרבה להצהרת בלפור, ובסיסה
ההבטחה האלהית. על ידי הכרזת הצהרה זו הפכה בריטניה הגדולה למכשיר
בידי ההשגחה [האלוהית], והיהודים ראו בזה את מילוי התגשמותה של ההבטחה לשיבת
ציון. על יסוד ההצהרה הזאת, היהודים קבלו אותה מתוך התלהבות עצומה
והקריבו קרבנות גדולים, גם של חיים, ועל אף כל המכשולים הצליחו להחיות
את ארץ הנביאים. אי אפשרי הוא שהמשטר המביא חזות הבושל. בריטניה
הגדולה לא תפר את הברית עם היהודים. הממשלה הבריטית צריכה לדון
על דרישותיהם של היהודים לגבי ארץ-ישראל ~~[illegible]~~ [illegible] רגיל, כיון שאין
לזה דוגמה בהיסטוריה ואין לדון עליה אלא כסוג מבעיה אינטרנציונליסטית.
בשם הצדק ועל יסוד דבר אלוהים הרי הוא דורש שבריטניה הגדולה
תפתח את שערי הארץ לפני היהודים בשעה היותר חמורה בתולדותיהם.
לא אשר הם דורשים אלא צדק. אין כוח בעולם שיוכל להסיר את היהודים
מהדרך שהציבו עליה. אי אפשר להפריד בין היהדות ובין ארץ-ישראל.
להיות בארץ-ישראל אחרי דורי מבוא ראיה ליהודים, ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
בדבר שארץ-ישראל יהודית מעטם דוגמה להדות ולשיוון של כל מזרחיה. ~~[illegible]~~ ערבית. אין ספק
הממשלה הבריטית צריכה למלא את השבועה הקדושה שההשגחה העליונה הטילה
עליה.

הרב בלוי אמר: מזכיר המושבות הדגיש את התנגדותם של הערבים
לפרינציפ המיוסד על הצהרת בלפור, וקבע שאי אפשר היה לראות אותה
מראש, כמו כן את תביעותיהם של הערבים לשלטון עצמי בארץ-ישראל.
אותם בשנת 1920 ובשנת 1921 חלו מאורעות דמים בארץ-ישראל, אולם ב-1922
אושר המנדט הבריטי על ארץ-~~ישראל~~ [לו], והרי היה ידוע אז שהערבים מתנגדים
להקמת בית לאומי לעם היהודי בארץ-ישראל, וברור היה שלא תלו אז את
ההתחייבויות שהוטלו על בריטניה הגדולה כלפי היהודים בהסכמתם של
הערבים.

הרב בלוי מפקפק אם יש להתחשב באופן רציני עם הרעיון של שלטון
עצמי לרוב הערבי בארץ-ישראל. הוא מזכיר את השיטה בסוריה, ושואל
אם אפשר למסור לידי שלטון ערבי את חייהם ואת קניינם של 600,000
יהודים. אין לשכוח שבגלל תאוות השלטון של אדם אחד נרצחו מאות נכבדים
ערבים. הרי ברור הדבר שאין בריטניה הגדולה בונה על אותן המדינות
העושקות והרודפות את היהודים. אין להפליג על חלק [illegible] שההתחייבויות כלפי
הערבים משמשו יסוד לצדקה המרבת ~~[illegible]~~ שהוטלו על רגשי הנקמה
שהממשלה הבריטית תראה בהן יסוד מספיק לביטול ההבטחה להקים את הבית [illegible]
הלאומי לעם היהודי בארץ-ישראל. ההשגחה העליונה בחרה ~~XXXXXXXX~~
בממשלה של הוד מלכותו להיות נאמן שלה בארץ הקדושה, הנאמן להצהרת עצם

העם היהודי לארץ ירושתו ולהקמת בית בשביל העם היהודי בארצו הקדושה עד שיבוא הזמן של גאולה שלימה, והוא קולה שהממשלה של הוד מלכותו תשאר נאמנה לתפקידה זה ולמחויב של העם היהודי.

שלום אש אמר שהוא מדבר בשמם של יהודי מזרח-אירופה והמוניהם. ארץ-ישראל היא מאור בשביל ההמונים האלה בליל השחור של חייהם. ארץ-ישראל לא חדלה מלהיות המניע העליון בחיי העם היהודי. התקוה המשיחית נתנה ליהודים כוח ועוז לסבול ולהתענות. ארץ-ישראל היתה חלק מאמונתם והם ראו באמונה בלאומי אגודה שיסודה במושב העליון. כל המפעל בארץ-ישראל אשר הוא מעשה ידיהם של העניים ובזעת בעזרת אחיהם מעבר עברי האוקינוס האטלנטי. המפעל הזה מעיד על הנכונות לקרבנות, כדי לבנות את מולדתם ההיסטורית. הוא איננו יכול לתאר לו מה יקרה אם ההמונים היהודיים יאכזבו מתקותם, שבריטניה תקיים את הבטחתה. זאת תהיה מכה עבורם שתכן לעם האומלל, מכה שנבונה לערער את עמדתם המוסרית, מה שלא הצליחו לעשות אויביהם של העם היהודי. הוא מאמין שממשלת הוד מלכותו לא תסתלק מהשבועה הגדולה והקדושה שאלוהים הטיל עליה.

~~[illegible] ה-6, ב-16 בפברואר, [illegible]~~
~~[illegible]~~

מקדונלד שהבטיח אלנבי כי בישיבה זו יגלה מתמכרותיה של הממשלה, קבע בראשית דבריו שהוויכוח הכללי נגמר ויש לגשת לבירור מעשי. הוא פתח בשאלת העליה. מה שיאמר אין זו הצעת הממשלה, אלא רק נסיון לפתוח בוויכוח. היהודים דורשים לקיים את העקרון של יכולת הקליטה לזמן בלתי מוגבל. הוא מבין את אי הרצון לנקוב מספרים, אך הוא יודע שפירוש הדבר הוא 50 - 60 עד 70 ואולי עד 90,000 לשנה. שנה אחת כך ושנה שניה אחרת, ובעיקרו של דבר; שום גבול לריבוי היהודים. הערבים יסיקו מזה שהעליה תמשך, שיקום רוב יהודי, פחדם יתגבר אם עליה כזאת תמשך לאחר משא ומתן זה שהוא תקוותם האחרונה. הממשלה תעמוד בפני מסקנות, האיבה מתגברת והולכת מצד הערבים בארץ ובארצות השכנות ותהיה הכרח לבצע את הקמת הבית הלאומי בכוח. מדיניות אחרת היא להשיג את הסכמתם של הערבים על ידי עקירת פחדם מפני השתלטות היהודים. לדעתו, יש לנקוט בשיטה כזאת: העליה תמשך מספר שנים, בין אם יסכימו הערבים ובין אם לא יסכימו, בהתאם ליכולת הקליטה, אך בתנאי שהעליה לא תעלה על מספר ידוע, והיהודים יישארו כתום התקופה במצב של מיעוט. אחר כך לא תהא עליה אלא אם כן והערבים יסכימו לכך. זה יעקור את פחד ההשתלטות, ובאין פחד יוכלו הערבים לדון על העליה לגופא ולהעריך גם את התועלת החמרית שהיא מביאה לארץ. דרישות ערביי ארץ־ישראל מבוססות על עקרון חזק מאוד, הוא הדין לגבי היהודים. כלפי היהודים יש התחייבויות. הציונות היא רעיון נפלא; המפעל של תרבות חדשה בארץ־ישראל הוא דבר נהדר; הישוב היהודי בארץ גדל, הוא גם לטובת האימפריה הבריטית, אך בתנאי שעל ידי כך לא תאבד לה ידידות הערבים. מי יתן שאפשר יהיה לפתח גם להבא את הבית הלאומי בהסכמת הערבים, או לפחות מתוך התפשרותם. האין זה לטובת המפעל היהודי עצמו? האם לא מוטב להאט את הבנין עכשיו, כדי שאפשר יהיה אולי להאיצו לעתיד לבוא. הנה, תמיד רצינו להדור לעבר הירדן. במצב הקיים אין לדבר על כך. אך אם יתעורר שלום, אולי יהיה זה דבר אפשרי. אם ברור יהיה לערבים, שסכנת הרוב היהודי חלפה, יתכן שלא איכפת יהיה להם, אם היהודים יתישבו גם בעבר הירדן.

וייצמן אמר מיד כי הצעת מקדונלד גוזרת על היהודים להשאר מיעוט, דבר שאין הוא יכול להעלות על הדעת. אין לדבר על הסכם היהודים לכך או על השלמתם עם זה. מקדונלד דבר הרבה על פחד הערבים, האם נתן הוא את דעתו גם לפחד היהודים?

מקדונלד התחיל אז להרגיע: זאת היתה רק הצעה, ולא גזר דין, חליה להפסיק את הוויכוח. הנה וייצמן נגע בנקודה חיונית: פחד היהודים, אדרבא יש לברר את הענין מבחינה זו. ?

וייצמן דרש תשובה בשאלת ה[illegible] והמספר. תהא התמונה שלמה — אמר —, מה שהשמיע המיניסטר עד כה הרי היה ויטו ערבי לעליתנו ומצב של מיעוט.

מקדונלד הוסיף להרגיע. מיעוט מספרי אין פירושו דווקא מיעוט לפי המצב. אפשר לדון על פריטט, על קונסטיטוציה או על נציגות מוגבלת של היהודים, דוגמת מעמדם של המוסלמים בהודו. אם נניח שלא תוקם מדינה ערבית, הרי ענין המיעוט יש לו מובן אחר לגמרי. גם בלי פריטט יוקל מצבו של המיעוט היהודי על השארותה של האדמיניסטרציה הבריטית, סמכויות מסוימות תשארנה שמורות בידיה.

בן־גוריון נטל את רשות הדיבור. הוא אמר, שלא ידבר כנציג אלא כיהודי ארצישראלי, והוא בטוח שלפחות 90% מיהודי ארץ־ישראל מרגישים כמוהו. מה אומרת ההצעה? (א) הממשלה הבריטית מחליטה שלאחר מספר שנים ידוע צריכה העליה להפסק. הערבים יכולים לחדש אותה, אבל אם הם יסרבו — אנגליה לא תחדש את העליה. (ב) עד כמה שהדבר נוגע לממשלה הבריטית היהודים ישארו מיעוט בארץ־ישראל, ומכיון והמנדט הבריטי איננו נצחי — הרי ארץ־ישראל נהפכת למדינה ערבית. (ג) עד לגמר מספר שנים ידוע תתנהל העליה לפי רמה פוליטית. היהודים החלו לעלות לארץ־ישראל זמן רב לפני הצהרת בלפור. באה אנגליה והבטיחה להם בית לאומי. זהו אמנם מונח סתום, אבל על כל פנים אין פירושו מיעוט יהודי במדינה ערבית. הוכר שהיהודים עולים לארץ בזכות. ההצעה היא שהיהודים יסתלקו מזכות זו ויסמכו על הסכמת אלה הנלחמים כל הזמן על ידי מעשי רצח נגד הבית הלאומי היהודי. האמנם סבור מזכיר המושבות, שציבור בן 400,000 איש, שבאו לארץ־ישראל לא במקרה אלא מפני שזו היא ארצם, יוותרו על הגשמת משאת נפשם, יסתלקו מזכותם היסודית ויסכימו לחיות חיי גלות בארץ־ישראל? היהודים חרדים לשלומה של האימפריה הבריטית, גם עתיד הדימוקרטיה יקר להם, אך גם חייהם וכבודם יקרים להם ולא יתכן לבוא אליהם בהצעות כאלה.

אין לחשוב שהם יסכימו לכך, זה דבר שלא יקום ולא יהיה. מדינה אדירה יכולה לבוא ולומר: היה חלום של בית לאומי, עכשיו איננו עוד. היהודים לא יאמרו זאת. הם לא יוותרו על ארץ־ישראל שלהם. בימי תורקיה הם באו לארץ־ישראל כעולים בלתי ליגאליים, על פי פתקא אדומה — גם הוא עצמו הנהו עולה בלתי־ליגאלי כזה —, הוא הפר את החוק התורכי בגלל חוק נעלה ממנו. 400,000 יהודי ארץ־ישראל לא יכירו בחוק התולה את זכות העליה לארץ בהסכמת הזולת. לא לשם כך הוא יצא לחרוש אדמה יהודית במושבה נדחת בגליל לפני 32 שנה כשרובהו על שכמו, לא לשם כך הלך עכשיו בנו, נער בן 18, לאותה מושבה עצמה כאשר רובהו על שכמו, לא לשם זה שא"י תהיה לגלות חדשה.

מקדונלד טען שוב שאין המדובר על מיעוט במדינה זרה, אלא מיעוט במדינה הנמצאת תחת שלטון בריטי, ואם תהפך למדינה עצמאית, הרי יתכן שהמדינה תהיה בנויה על פריטט, ואין הממשלה באה להכריע בגורל הארץ לדורות - זה רק פתרון זמני. כעבור תקופה ידועה ונדאי יחזור ענין החלוקה ואף יכול המיעוט היהודי להגיע לידי עצמאות. כללו של דבר, אם תתקבל הצעתו לא יהא זה אלא שלב מעבר למתרוגות אחרים.

פרופ' נמיר שאל אז, אם כל המדינות הערביות הגדולות נתגייסו עכשיו כדי לדכא את הבית הלאומי היהודי ולהביאם למצב של מיעוט, איך יכולים היהודים למצוא בטחון לעצמם במעמד זה, ואם המיניסטר מציע פריטט ליהודים בתשובה לפחד הערבים מפני היהודים, מדוע לא יציע זאת לערבים בתשובה לטענתם כי הם מפחדים מפני השתלטות היהודים.

ויצמן שאל, מנין לממשלה שאפילו הצעה כה מרחיקה לכת תביא שלום לארץ?

מקדונלד ענה, כי עדיין לא הגיע לדבר עם הערבים על הצעות מעשיות. לעת עתה עמדתם: הפסקת עליה לחלוטין, בצורה גמורה. הוא איננו יודע אם הם יזוזו מעמדתם זו.

אז אמר בן־גוריון: אלמלא אנגליה לא יוכלו הערבים למנוע בשום פנים את עליתנו, רק בכוח הבריטי אפשר להפסיק את העליה, כשם שרק בכוח זה יתכן להקים מדינה ערבית בארץ־ישראל.

על זה ענה מקדונלד שזו היא משאת נפשם של הערבים. הם רוצים שאנגליה תסתלק, כדי שהם יוכלו לעשות כלה ביהודים. ברור שבמצב כזה תפרוץ מלחמת דמים, שאת תוצאותיה אי אפשר לראות מראש.

ויצמן בקש שוב אינפורמציה בענין קרקע ומשטר.

מקדונלד ענה ואמר כי בעניני הקרקע ההצעה בכללה היא הגבלת קנית קרקע ע"י יהודים: יהיו אזורים שבהם הרכישה תהיה אסורה לגמרי, אזורים שבהם תהא מוגבלת, ואולי מקומות שבהם תהא חפשית מהגבלות. הכיוון הכללי יהיה הגבלות.

אשר למשטר - ההצעה היא המשך קיומו של המנדט הבריטי עם פריטט בין היהודים והערבים.

במשלחת היהודית השתלטה ההרגשה כי הסכנות שנראו התממשו ונתגלתה מציאות מדינית חדשה.

ב־16 בפברואר הוזמן ויצמן לראיון עם ראש הממשלה. הוצע לו להביא אחדים מחבריו. הלכו אתו בן־גוריון וויז.

ימים קודם הוזמנו בציבי מדינות ערב. אפשר היה לחשוב־שזה יישאר מעשה חד־צדדי, כיון שאלו הן מדינות ־ הערבים הארצישראליים לא השתתפו בראיון. אבל באה גם הזמנה לבאי־כוחנו.

[illegible]

Point circular

1) Mr Feh. should go over the MSS + Stencil

2) a covering letter for AmCo

ז. הפרמיר שמע בענין רב הסברת עמדתנו ואמר מתמאות למתיגות שלנו. ביחוד נתרשם מדברי וייצמן על נכונותו לעזור למפעל של פיתוח לטובת הארץ כולה. מצדו הדגיש, כי אין לדבר על פתרון לעתיד רחוק - בעוד שנה חדשים יהיה מצב אחר בעולם. הוא בטוח שמצבה של אנגליה נתחזק הרבה מאחרי מינכן והוא הולך וחזק. הורגש בדבריו ביטה אחרת מזו של מקדונלד. ~~[illegible]~~ ראש הממשלה כאילו מקל בסכנה.

איזה קשר יש לראיון זה עם מהלך הדברים במשא ומתן - לא היה ברור. צ'מברליין אמר שהוא עוקב את מהלך הענינים וקורא את פרטיכלי הישיבות.

ב-17 בפברואר נתקיימה הישיבה הששית. וייצמן דבר הראשון. הוא הודיע כי היהודים לא יקבלו בשום פנים את הסידור שהציע מקדונלד בעניני העליה ולא יתפשרו אתו. עם זה העיר כי ההצעה סתומה - יש בה שלושה נעלמים: אורך התקופה, כמות העליה לשנה והאחוז בסוף התקופה. את שאלת העליה אין להפריד משאלת הקרקע, שהיא יסוד יכולת הקליטה. היהודים יתנגדו לכל הגבלות בענין זה. כן ענה לטענות הערבים, בסיכום שנתפרסם, כי גזלנו את מיטב אדמת הארץ. ציין איזה קרקע קנינו וכיצד נהפכו השטחים האלה לפוריים. הביע נכונות להפגש עם הערבים למו"מ של שלום, אך קבע כי נכונות זו אין פירושה שהיהודים יסגירו את גורלם בידי הרוב הערבי. כאשורים לא יהיו. היהודים אינם מאיימים ואינם מתרברבים. ~~[illegible] אבן פנה של [illegible]~~. לבסוף עמד על דברי הסינביסטר ביחס לאפשרות של התישבות בעבר הירדן ושאל אם ישא בידו להגיד בענין זה דברים ברורים.

ארסישקין פתח עברית במליצה יפה (של ביאליק) - כל הנזקק לתרגום כדי להביע מחשבותיו דומה כמנשק את כלתו דרך צעיף (האנגלים צחקו בכל פה. וייצמן הקדים והציגו כאחד מזקני התנועה - בן ע"ז - וכנשיא הקהק"ל שבאולת הקרקע היא מפעל חייו). שרתוק תרגם את הנאום פיסקאות-פיסקאות.

(למצוא את הנאום של ארסישקין ותרגמו)

129

(אחרי עמוד 12)

ה' אוסישקין אמר: עברו כ-20 שנה מאותו יום, שד"ר וייצמן והוא הופיעו בוורסיל, וויצמן הביע את שאיפתו שארץ-ישראל תהפך לארץ יהודית כשם שאנגליה היא אנגלית. הוא מצדו הגיד לבאי-כוח המעצמות, שהוא רואה בהם את יורשי רומא, והוא בא אליהם לדרוש, שיחזירו לעם היהודי את גזילת רומא. והנה עכשיו דנים על הגבלת או אולי גם על חיסול זכויותיהם של היהודים על ארץ-ישראל שהוכרו לפני 20 שנה. דורשים מאתנו, שנחפש פתרון לבעיה על יסוד הצדק, אולם הרי הרבה דברים איומים נעשו ליהודים, כאילו, בשם הצדק. ובוודאי שגם על [illegible] ההיסטוריה יגידו שיסודו בצדק. דעתו הוא שהמושג צדק משתנה לפי תנאי הזמן, ואולם נדמה לו שבזמן האחרון מתחילים להבין שאותו הצדק המחייב ביחסים בין בני האדם צריך לחייב גם ביחסים בין האומות. אין זה מן הצדק שאומה אחת תחזיק בידיה אוצרות גדולים ורבים ולשניה לא יהיה כלום. הוא מתיחס לערבים באהדה גדולה, אבל הוא חושב שזה יהיה עוול גדול, אם הערבים יחזיקו בכל אותם השטחים הרחבים והעשירים, ו-17 מיליון היהודים, שיש להם מסורת תרבותית כל כך גדולה יישארו מחוסרי בית. היהודים אינם יכולים לוותר על תביעתם כלפי ארץ-ישראל.

~~ה' [illegible] עבר [illegible] השאלות [illegible]: שאלת הקרקע, העליה [illegible]~~

את הצעתו של מקדונלד על דבר חלוקת הארץ לשלושה אזורים, שבהם מכירת הקרקעות תהא מותרת או מוגבלת או אסורה, הוא חושב להרבה יותר גרועה מהצעת חלוקת הארץ, ולהתנגד בכל תוקף. התביעה היהודית היא זכות שלמה לרכוש קרקעות בכל ארץ-ישראל, לרבות עבר-הירדן. [illegible] אינם יכולים להסכים לקביעת השיטה של "תחום מושב" בארץ-ישראל דוגמת רוסיה הצארית. החלוקה לאיזורים תגדיל את מחירי הקרקעות במידה שאין למעלה הימנה, והיא גם תפלה בין ערבים לערבים: חלק מהם יוכל להתעשר על ידי מכירת הקרקעות ליהודים ולחלק מהם יהיה דבר זה אסור. לא נכונה היא הדעה, שהיהודים יצרו להם מונופול על קרקעות הטובות ביותר בארץ, - על ידי מאמציהם הם הפכו את הקרקעות שקנו להטובות [illegible] בארץ. מהיום שהתחילה התישבותם של היהודים בארץ-ישראל חדלה יציאתם של הערבים מן הארץ, ואדרבא - התחילה הגירתם אליה באופן בלתי ליגאלי מהארצות הערביות הסמוכות. ברור, איפוא, שפחד הערבים, שדבר עליו מקדונלד, [illegible] אינו אלא מלאכותי ודמיוני.

מה שנוגע לעליה, רואים בה היהודים שיבת ציון. הם [illegible] לא ישלימו עם מעמד של מיעוט בארץ-ישראל. [illegible] תעודתה העיקרית של הציונות היא ליצור בארץ-ישראל רוב יהודי. המיעוט הערבי לעתיד לבוא אינו צריך לפחד ממעמדו בתוך הארץ. הוא, אוסישקין, יכול רק לאחל לערבים שמצבם בארצות הסמוכות יהיה כל כך טוב [illegible] בארץ-ישראל. אין כל אפשרות שנסכים לקביעת מידות בעליה על בסיס של מיעוט יהודי בא"י.

12 ב

מה שנוגע לשאלת הקונסטיטוציה, אין הוא יכול להסכים שרעיון הפריטס ישמש בטחון מספיק. נראה לו שזה יכול להיות רק סידור על גבי הנייר, והדוגמא לכך עיריית [illegible].

מקדונלד דרש מהיהודים להתחשב עם המציאות, אולם חשוב הוא לדעת מה היא מציאות ומה הוא דמיון. בשנת 1898 נתקיימה פגישה בין תיאודור הרצל ווילהלם השני. הקיסר דחה את בקשתו של הרצל לעזור להחזרת היהודים לארץ-ישראל, וקרא לרעיון זה דמיון. עברו שנים ומה קרה? הפנטסיה של הרצל הפכה כוח חי בעולם, והקיסר נשכח.

מקדונלד פתח את תשובתו בהמצאות לאוסישקין: אם כי תנסיקה באה דרך צליף, הוא מבטיחו שזו היתה נשיקה מצלצלת מאד. איחל לעצמו כי לכשיגיע לשנותיו של אוסישקין יוכל לנאום בתמצית העוז והתוקף שהיו בנאומו.

האו מבין, אמר, מה קשה הצעת הויטו ליהודים, אך יש בה פנים לכאן ולכאן ואם להביא את כל הגורמים בחשבון, הרי יש בה גם צד טוב: השלום! אין הוא יכול להבטיח שגם אם יתקבל הויטו תתאפשר התישבות בעבר הירדן – הוא רק ציין אפשרות. כזו: מתקבל על הדעה שבאוירה של שלום והוסר פחד, יקל הדבר יותר מכפי שהוא כיום. אל נא נדחה את הצעת הויטו כדבר שאין להעלותו על הדעת. נשקול נא היטב. לבסוף רמז לאפשרות של התישבות בעיראק.

שרתוק שאל, אם הכוונה להתישבות יהודית או ערבית. ענה: יהודית. סטיין שאל: בידי מי יהיה הויטו? התהיה למדינות ערב יד בדבר? מקדונלד ענה: לא, רק בידי ערביי ארץ-ישראל. אם יוקם מוסד מחוקק – יקום הדבר על פי החלטת רוב החברים הערבים. פרופ' ברודצקי העיר, כי פירוש הדבר הוצאת ענין העליה מסמכות המוסד המחוקק ומסירתו לרצון עינם של החברים הערבים בלבד (ההיפך הגמור מחסייב לגבי העליה שהיה כלול בתכניות הקודמות של המועצה המחוקקת). מקדונלד ענה, שאינו קובע מסמרות. יתכן שלקץ אותה התקופה תתקיים ועידת בריטית-יהודית-ערבית שתחליט בהסכמה כללית. פרופ' נמיר העיר, כי מכיון שלא יהיה שום בטחון שהעליה תגיע אפילו עד הגבול המספרי שייקבע – באשר היא תשאר תלויה ביכולת הקליטה, לשלילה ולא לחיוב – האם לא ישמש הדבר מניע לערבים להחריב את יכולת הקליטה, כדי לבטל את העליה כליל? מקדונלד ענה, כי גם בלי הגבלה זו יפעל המניע הזה.

בן גוריון הודיע שאין לו הרבה להוסיף לדברי וייצמן. המשלחת היהודית לא תדון בהצעת הויטו. אין כאן שאלת פיצוי, אם כי מה שהגיד מקדונלד בענין עבר הירדן איננו בגדר פיצוי כלל – זו היתה הבטחה סתומה כמו שסתומה היתה ההבטחה בשאלת הפריטט. הויטו הערבי פירושו ביטול הצהרת בלפור. בדברי המיניסטר נראו לו שתי סתירות. יום אחד אמר, שמדינות ערב מסכנות את מצב האימפריה הבריטית. אם כן הדבר – הרי זה ענין רציני מאד, שגם היהודים חייבים לדאוג לו, כי בשלמותה של האימפריה הבריטית גם להם שלום. אבל יום אחד שמענו דברים אחרים לגמרי – כל המדינות האלה שרויות בפחד מפני היהודים בארץ-ישראל. היתכן? מדינות עצומות אלו, המהלכות אימים על בטחונה של האימפריה הבריטית, תהיינה עצמן מתיראות מפני הישוב היהודי בארץ-ישראל? ועוד: מצד אחד מבטיחים להם, כי אם יסכימו לויטו סופם של הערבים עצמם לפתוח את שערי הארץ לעליה, ומצד שני טוענים כי הערבים שרויים בפחד כה גדול מפני העליה היהודית שיש למסור בידם ויטו לעליה. ממה

במשך, אם עד כדי כך הגיע פחד העליה היהודית, כיצד אפשר לקוות שפחד זה ייעלם והערבים עצמם יחדשו את העליה? יהיה איך שיהיה, אם הממשלה הבריטית הגיעה למסקנה שעליה לבטל את ההבטחה - יש לאל ידה לעשות זאת, אך למה לה לבוא בהצעה כזו ליהודים? למה לא להכריח את היהודים שוב ושוב להגיד: לא. תשובה אחרת אין בפינו. כל זמן שהיא קיימת הם לא ייכנסו בשום דיון על הפרטים. לא נדון בהצעה כזו.

[illegible] אפשר להודיע לנו מהו אורך התקופה וגובה האחוז, מקדונלד [illegible] שיהיה מוכן לציין את המספרים בישיבה הקרובה.

בשעה שהשיחות עם היהודים הביאו לידי התנגדות חריפה להצעות הממשלה לא היה נחת גם במשא ומתן עם הערבים. נפלו דברים חריפים בין מקדונלד וג'מאל. האחרון התריס כלפי המיניסטר, שהצעותיו לגבי המספר הן אלו שהערבים דחו אותן עוד ב-1922. לא לשם כך טרדו הערבים ולא לשם כך טרחו כולם ובאו ללונדון כדי שיגישו לפניהם הצעות כאלו. מקדונלד התרגז, כאילו, וענה שאלמלא התיחסה הממשלה ברצינות לענין לא היה ג'מאל הוסיפי יושב עמו בלונדון. ג'מאל והבריה - מדינה עצמאית. מוכנים לתת ערובות ליהודים, אך אם יהיו יהודים שלא תנוח דעתם מערובות אלו ומשום זה יעזבו את הארץ - אדרבא ואדרבא. מקדונלד דבר הרבה על אמריקה - דעת הקהל שם, אמר, כולה לטובת היהודים. אנגליה זקוקה מאוד לעזרת אמריקה בסקרה של מלחמה ואינה יכולה לזלזל בדעת הקהל האמריקאית.

בן-גוריון בקש שיחה פרטית עם מקדונלד אחרי ישיבת ה-17 בפברואר. הלה גילה כמה ספחים. בכוונתו להציע לנו ברירה: עליה יותר גדולה עם ויטו או עליה קטנה בלעדיו. במקרה הראשון עליה עד 30,000 לשנה, למשך עשר שנים. במקרה השני, כנראה, הרבה פחות. המטרה היא מקסימום של הרגעה של הערבים ואם אין ויטו צריכים מספרי העליה לשנים הקרובות להיות יותר קטנים כדי שאלו ירגיעו. אשר לקרקעות - הכוונה היא לסגור בפנינו את כל איזור ההרים ולהתיר מכירת קרקע באזורים אחרים רק במידה שנוכיח כי תהליך הפיתוח מאפשר צמצום השטח התקלאי הערבי.

בינתים נתפרסמה ידיעה ע"י רויטר, שחלה התקדמות במהלך השיחות עם הערבים ושאלות חוקה עברו לדבר בעניני עליה וקרקעות.

ב-19 בפברואר התקיימה ישיבת ההנהלה. הוסכם שאם מקדונלד יחזור בפגישה הבאה להצעת הויטו הערבי בעניני העליה, נודיע כי לא נדון על כך. יחד עם זה נחזור שנצהיר שהננו מוכנים למשא ומתן עם הערבים באופן ישר או באמצעות הממשלה ברוח של התפשרות הדדית, אולם בלי פגיעה בזכויות היסודיות שלנו ומתוך הוצאת הרעיון על מעמד של מיעוט מכלל הויכוח. לעומת שיטת ההגבלות שאליה מתכוונת ~~הממשלה~~ (הממ') עלינו להציג תביעות למדיניות חיובית של פיתוח, אשר אנו מוכנים לסייע לה.

לפני הפגישה עם הממשלה, שצריכה היתה להתקיים ב-20 בפברואר בערב, נידונה ~~בסוד המחלקה המדינית~~ השאלה על דבר הפסקת המו"מ. גברה הדעה שלא נראה כלום אם נצא מחדר הישיבות מתוך חבטה בדלת. יציאתנו לא תביא לידי הפסקת המו"מ עם הערבים, ~~והממשלה לא תוכל להמנע מלפנות לממשלה גם לאחר יציאת המשלחת~~. הדבר יתפרסם ויתקבל הרושם, שאנו מנסים לאחוז בשני ראשי החבל. צריך, איפוא, לקבוע עמדה ולא לזוז ממנה והיא: להודיע כי על מדיניות של עליה המעמידה אותנו במצב של מיעוט לא נדון, וכמו כן על סגירת חלקי ארץ-ישראל בפני התישבותנו, וכל עוד הממשלה לא תחזור מן ההצעות האלה — אין לנו מה להוסיף לויכוח. צריך למנוע את האפשרות להגיד, כי היהודים בעצמם את הועידה הכשילו אותה. מוטב שיהיה מוכרח לסגור את הועידה מתוך חוסר מוצא. היתה גם התנגדות לעמדה זו, היא היתה מבוססת על הפחד שמא בגלל העמדה הזאת תאבד לעם היהודי אהדת העם הבריטי, והרי דבר זה מטיל עלינו אחריות עצומה, אולם התשובה לדעה זו היתה, שדוקא הדאגה לגורלו של העם היהודי מחייב את העמדה הזאת.

הישיבה עם באי-כוח הממשלה היתה הפעם ארוכה ומייגעת. מקדונלד פתח בהודעה שיש שתי אפשרויות לגבי העליה: עליה יותר גדולה במשך 10 שנים עם ויטו ערבי בסוף התקופה הזאת או עליה יותר קטנה בלי ויטו. במקרה הראשון יהיה אחוז האוכלוסיה היהודית בסוף התקופה 35 עד 40, פירושו של 35% לפי חשבונו הוא 15,000 עולים לשנה, של 40% - 30,000 לשנה. מה תהיה מידת העליה במקרה השני סתם ולא פרש. לפי דעתו מוטב שהתקופה תהיה ארוכה יותר, כי יש לתת זמן לשינוי היחס לעליה היהודית בלבותיהם של הערבים.

בנוגע לקרקע חזר מקדונלד על מה שכבר אמר: חלוקת הארץ ל-3 אזורים, שבאחד תאסר מכירת הקרקע, בשני תוגבל וב-3 יינתן חופש גמור לקנות ולמכור.

בנוגע למשטר אין לדבר על פריטט, כי הערבים מסרבים לשמוע על כך.

ויצמן (שלא נדון לא על הצעת ויטו ולא על זו של מעמד מיעוט למעשה לא על יצירת תחום המושב בארץ-ישראל ~~לא נדון~~. פירוש כל הדברים האלה הוא חיסול הבית הלאומי, שהרי בלי אנשים ובלי

קרקע אין בית לאומי. בתנאים אלה אין טעם להמשיך את הבירור. מדוע לא תנקוט הממשלה במדיניות חיובית של פיתוח.

~~התפתח ויכוח שהפך לדו-קרב בין מקדונלד ווייצמן. בית נשמע קצת הרגשת של התשובה הסולטנית, שניתנה על ידי וייצמן בראשית הישיבה.~~

מקדונלד חזר ושאל: מה היא הצעתנו להקמת השלום. כשוייצמן הזכיר את נסיוננו להקים את השלום בהיקף רחב על ידי ברית עם פייצל ~~באמר~~ מקדונלד ~~שגם~~ אמר: זוהי הדרך, ומשום כך הזמינו את המשלחת הערביות ללונדון, אבל כל הנסיונות להקמת שלום בדרך זו לא הצליחו. מה לעשות עכשיו.

וייצמן מתח ביקורת קשה על פעולותיה של הפקידות. ספר כל מה שהיא עוללה לנו. מקדונלד הודה רק במקצת וחזר ושאל ומה עכשיו? הנה היה נציב כוואוקופ, שבימיו הוסרו המכשולים בדרך להקמת הבית הלאומי במידה מרובה יותר מאשר בימי כל נציב אחר, ובימיו פרצה ההתקוממות החריפה ביותר.

בן-גוריון העיר במקום זה, שאנו מוכנים לדון בכל השאלות הכלכליות, אולם השאלה המדינית הרי כבר הוכרעה על ידי כל מדינות תבל.

מקדונלד דבר שוב על הצורך להקים את השלום בארץ ועל אי אפשרות לשבור את התנגדותם של הערבים בכוח. וייצמן שוב ענה לו כי בלי מדיניות עקבית ותקיפה אין כל סכויים לסאסבי השלום.

בסוף הישיבה שאל מקדונלד שוב על יחסנו לשתי האפשרויות שציין לגבי העליה וקבל תשובה שלילית.

בזה נגמרה הישיבה ולא נקבע המועד לישיבה הבאה. בסגרו את הישיבה הודיע מקדונלד שקרוב לוודאי שבסוף השבוע יעיינו המיניסטרים במצב העניינים כפי שהתברר עד עכשיו ובראשית השבוע הבא יוכל להביא הצעות יותר מסויימות.

סוף

ארכיון [illegible]	דו"ח על [illegible] [illegible] ([illegible]) 1939
מספר פרטי:	
מספר מקורי:	
מספר זמני: 171/3	סיווג בטחוני: ◯ תאריכים 1939.

10.000 (2.80) 3160/227

התחלה

Jewish Colonization in Palestine. by Walter C. Lowdermilk.	ארכיון רופין.
	מספר מוסר:
	מספר מקורי:
תאריכים: 1939	מספר תיק: 97/1

97/1

Secret

JEWISH COLONISATION IN PALESTINE

by Walter C. Lowdermilk*

The urge of Jewish people to build a National Home in Palestine is an outstanding and fascinating phenomenon of our times. Agricultural colonisation in Palestine is the most remarkable devotion to, and reclamation of land that I have seen in any country of the new and old worlds. The Jewish colonies have been a refreshing balm to a soil conservationist after many months of travel in old lands revealing centuries of neglect and abuse of the soil.

Jews, Moslems, and Christians, alike, have looked upon Palestine as their Holy land; millions of pilgrims to its holy shrines have been stirred by its sacred and glamours past. Palestine is, moreover, the the "Promised Land" of the Hebrews, of which was written:

> "For the Lord thy God bringeth thee into a good land, a land of brooks of water, of fountains and depths that spring out of valleys and hills; a land of wheat and barley and vines and fig trees and pomegranates, a land of olive oil and honey; a land wherein thou shalt eat bread without scarceness; thou shalt not lack anything in it; a land where stones are iron and out of whose hills thou mayest dig brass." **

It was a land of abundant harvests, of thirty, sixty and an hundred fold, and flowing with milk and honey. But today the land is a sorry commentary on man's occupation and exploitation of a once fruitful country. The barren rocky hills, from which soils have been swept by rains and winds during centuries of neglect, are taken for granted. The gullies, gouging out the remaining soils in the valleys, the destructive goats of the Fellaheen and Bedouin, the poverty and low standard of living of the native population of Palestine, are accepted as inevitable by those who fail to read the tragic story of land wastage and exploitation, inscribed deeply in the landscape. Decadent native populations and political and social decay are the usual offspring of landscapes impoverished by erosion. In turn political misrule, as under Turkish domination, fosters exploitation and wastage of the land. It is not sufficiently recognised that the process of soil erosion, which has swept bare the fertile soils from the rocky hills, is still at work. Gone with the rain, are more soils from the slopes. The outstanding exception to this dreary picture is the remarkable work of Jewish reclamation of lands. Their lands appear as gardens blossoming in a barren land.

---

* Chief of Research, Soil Conservation Service, U.S. Dept. of Agriculture.

** Bible, Deuteronomy III, 7-9.

Crusaders were inspired centuries ago to recapture the Holy Land from the Moslems. They succeeded and held the country for two centuries. But the vision and inspiration to bring back the fertility and beauty of the neglected lands of Palestine have waited thirteen centuries for this new crusade of world Jewry. With a religious zeal and sacrificial martyrdom no less real than that of the Crusaders of long ago, the Jews have flung themselves into this cause of reconstruction and redemption of the wasted and impoverished lands in Palestine. The result of their efforts thus far is an inspiration and a splendid achievement.

The change that is being wrought in the land of Palestine by Jewish colonisation is of interest to all students of land-use. It is one of the most remarkable phenomena of our day, in its technical findings and sociological implications. It is a large scale experiment of working out the adjustments of a population to the land, as was the Americas, but an old and impoverished land. The project makes all Palestine a gigantic experimental area, full of comparisons of land-use under primitive and the most advanced methods of treating land and its water resources. We may examine in this remarkable enterprise of agricultural colonisation the fundamental factors of man's relation to the earth at work in their simplicity. Our complex industrial civilisation masks and obscures the working parts of the complicated machinery of population adjustments to the earth's resources. The findings of Jewish agricultural colonisation are frought with significant consequences for the world at large, and for the United States in particular.

There are three compelling reasons for this Jewish Crusade for the reclamation of the lands of Palestine. First, during 2,000 years of exile, the religious faith of the Jews has been permeated by a fervent belief in the prophetic resurrection of the Jewish Nation in the land of their forefathers. They remember Palestine in their prayers and a nucleus of the Jewish people has always remained there. Second, the Jews are a minority in all lands and bear the brunt of hatreds and persecutions to which minorities are often subjected; efforts are being made in some nations to drive Jewish people from their borders by persecution and brute force. The tragic persecutions of recent years and the tremendous urge to self preservation have given the Jewish activities in Palestine great dynamic power. Since 1933 Hitler's anti-semitic drive has thrust hundreds of thousands of Jews from their homes and the lands of their birth. They have sought a refuge in Palestine, where their trained minds and physical energies may be devoted to the establishment of a National Home for themselves

and their descendants. Thirdly, the world war revived the hopes of minorities to establish their own national governments. For the Jewish people, the Balfour Declaration was a charter to rally a world-wide crusade for the redemption of the land of Palestine. The Balfour Declaration, issued by Great Britain on November 2,1917, reads:

> "His Majesty's Government views with favour the establishment in Palestine of a National Home for the Jewish people, and will use their best endeavours to facilitate the achievements of this object, it being clearly understood that nothing shall be done which may prejudice the civil and religious rights of existing non-Jewish communities in Palestine, or the rights and political status enjoyed by the Jews in any other country."

Since 1917, the Jews have spent something like three quarters of a billion dollars in this tiny land no larger than the State of Vermont. In about one million Jewish homes and places of business throughout the world, the "Blue Box" of the Jewish National Fund is a reminder of Jewish solidarity for the redemption of the land of Palestine. Funds come from all corners of the earth to redeem Israel.

From these funds, fabulous prices have been paid for pestilential swamps which required heavy outlays for draining, for sand dunes on the move requiring fixation, and for impoverished stony lands in the hills. Regardless of heavy handicaps and hostility, the Jewish colonists have undergone trials of patience, endurance and loftiness of purpose which would overwhelm all but the most courageous. It has been a herculean task; the accomplishment to date of some 250 colonies in various stages of self sufficiency is a remarkable achievement in colonisation and reclamation of old lands.

In spite of such remarkable rejuvenation of despoiled, sterile, and waste land, the "White Paper" recently issued by Gt.Britain, has repudiated the Balfour Declaration to all intents and purposes; it puts and end to the purchase of land and completely restricts immigration within a time limit. If carried out as stated, the "White Paper" will crush the hopes of this Jewish crusade for the reclamation of the land of Palestine. We were in Palestine when the Balfour Declaration and all that it stood for in Jewish hopes and aspirations were practically nulified by the "White Paper". It was a crushing blow to the hopes and works not only of the Jews in Palestine but of the millions of Jews throughout the world interested in the reclamation of the Holy Land.

The "White Paper" was equally unsatisfactory to the Arabs, who had been stirred up by Nazi and Fascist propaganda and the surrounding

Arab States into demanding an Independent Arab State for Palestine. The Arab fear of a Jewish State is deep and intense. When asked by a member of the Royal Commission what they, the Arabs, would do to the Jews if given control of Palestine, they replied "Mohammed used the scowrd". The massacre of Assyrian Christians in Iraq in 1931 is an example of the Arab attitude. Even though assurances of security were given the Christians by the new and independent State of Iraq, the Arabs cast guarantees aside and massacred hundreds of Assyrian Christian men, women and children. The Jews have no doubts of the fate of the colonists if the Arabs gain control under provisions of the "White Paper", leaving the Jews an unprotected minority under an Arab Government. Despite the glaring faults of the "White Paper", however, one must view the efforts of the Mandate Government with sympathy and understanding. It is an attempt to find a middle course between two conflicting promises, made to both Jews and Arabs during the stress of the world war, and as usual, such efforts are unsatisfactory to both parties. It is the purpose of this paper, however, to discuss Jewish colonisation and not the political problems of Palestine.

If this manuscript on Jewish colonisation had been written before the "White Paper" was released, it would have had a jubilant ring for ultimate success. Now, only faith in the righteousness of their cause can sustain the colonists. The splendid sacrificial devotion to the land, which so impressed us, has lost itsgreatest tangible incentive. In addition to past difficulties and obstacles placed in their way it appears the colonists will be circumscribed by laws enforced by military authorities to stop the reclamation of new areas. Such limitations will be enforced unmindful of the new spirit, of the wealth in revenues, and of the increased production of Palestine by this movement of the Jews. The Arabs likewise have benefited in agriculture and in the general improvement of commercial activities, and by the fact that Jews now provide about 70% of the revenues of the Government. The enforcement of the "White Paper" will blight the efforts which have brought a promise of prosperity to the Holy Land. The Arabs are handicapped by lack of capital, technical knowledge, and incentive; they would profit by cooperation with the Jews who have capital and technical training in all phases of agricultural progress. The welfare of Palestine would seem to be dependent upon cooperation of Arabs and Jews in the restoration of the land to its best possibilities. But the great masses of Arab

farmers, as a rule, resent any form of change in the methods used by their forefathers.

At the beginning of Jewish colonisation in Palestine the country was in a desolate state, as one can see in areas comprising 90% of Palestine untouched by works of improvement. The long period of Turkish domination and exploitation contributed to the desolation of the land. The Arab fatalism and ignorant indifference to the sage uses of land, failed to develop measures to conserve the soils or to keep the terraces in repair. Transjordan, where Jewish colonisation is not permitted, may, in its present backward state, give some idea of the former condition of Palestine before reclamation works were undertaken.

My study of Palestine by airplane revealed much country still in the same condition in which the colonists first found the land. On the slopes, the ancient terrace walls, for the most part, were broken down or destroyed, and the soils had been completely washed away, leaving only narrow strips of fertile land lodged in the valleys or low spots. Remnants of terrace walls could be traced about on the soil-less fields. The former forests dating from Biblical Times have disappeared. Now the hords of goats of the Bedouin and the Fellaheen roam over the barren land, searching for a leaf or blade of grass during the long dry summers. Wind swept sand dunes along the coast had been blown inland, overwhelming farms and villages, and filling stream channels. Stream and flood waters were impounded behind the moving dams of sand, which, prior to the establishment of the Jewish colonies, had formed vast swamps between th hills and the sea, making the area uninhabitable by the curse of deadly malaria. Many of these sand dunes have since been checked by works of fixation by the Jews, and the swamps have been drained. Centuries of neglect and primitive methods of farming, during which erosion had done its destructive work, and the burning of dung for fuel instead of feeding the soils, had reduced the production of the land to a minimum. The yields of wheat, for example, no longer approached the renowned yields of Bibe Times, but returned to the native farmer on the average from five to six fold. Some years the yield was not more than two fold, and seldom more than fifteen fold.

It is not necessary to invoke an adverse change of climate to account for this impoverishment of the land; a political change which unleashes the destructive and irreversible forces of erosion is quite sufficient. Invasion by the Arabs and destruction of the splendid

Roman works for the conservation of soils and waters, followed by the exploitation and oppression of the Turkish regime, permitted erosion to do its worst for the land. It is little wonder that the soils have shifted from the slopes to the valleys, and that each torrential rain gouges deep gullies through these deposited soils, discolouring the blue Mediterranean out to the horizon from the mouth of every stream and wadi.

A survey of ancient village sites, abandoned and now occupied, as made by P.L.O.Guy, Director of the British School of Archaeology, discloses how the mountain lands of Palestine have been depopulated during the past 1,500 years. The survey was made of the catchment of Wadi Musrara of 312 square miles draining the western slopes from Jerusalem to Tel Aviv. The catchment was divided for record into three distinctive altitudinal zones; the plain (0-325 feet); foothills (325-975 feet); mountains (975 feet and over). In the plain 32 sites are occupied and four abandoned; in the foothills 31 occupied and 65 abandoned; in the mountains 37 occupied and 124 abandoned. The percentage of abandoned sites are, in the above order, 11,67 and 77. The majority of these abandoned sites were occupied during the Byzantine period and seem to have been deserted following the Moslem invasion. The break down of ancient terraces and the erosion of the soil to bed rock, as is conspicuous throughout the hill and mountain country of Palestine; are sufficient reasons for the permanent abandonment of these village sites. We visited many of the abandoned sites and found the soils impoverished or eroded away over extensive areas. Except for the reclamation work of the Jewish colonies, Palestine has become a sorry degradation of the pristine fecundity of the "Promised Land".

After 3,000 years, the Jews have again entered Palestine, which, at the beginning of the colonisation period, had a population of 350,000 of which the big majority were Arabs and Bedouins with low standards of living. This time, instead of coming to fight for the land, they came to buy neglected and waste lands; to reclaim them and to develop the neglected resources of Palestine. This movement for restoring, inso far as is possible, the productivity of the lands of ancient Israel, is well under way on purchased lands.

The first of four colonisation periods was begun by the "Bilu" in 1882, a small group who established a settlement. By 1880 a pioneering era set in and ship loads of immigrants entered Palestine. If they had money, they bought land; if not, they entered the villages and sought work. 8,500 acres in one block was purchased to establish

the colony of Hedera in 1891, the first large Jewish settlement. These lands were swampy; stream waters were impounded by invading sand dunes from the coast to form pestilential swamps. After centuries of neglect, the drainage system of the Roman period had chocked up. Deadly malaria took its yearly toll of a reduced population.

From this early period of colonisation to the present day, the experiences of the Jewish settlers in Palestine, resemble in many respects the pioneer days in America. Arabs rather than Indians attacked, ambushed and killed the colonists. It is one thing to pioneer in new lands of primeval and virgin fecundity, but an entirely different matter, and far more difficulty to reclaim sterile hills, sand dunes and swamps after centuries of neglect and erosion. The first settlers here, as in Jamestown and New England, lost a great many of their members during the first year. The land had to be prepared, food crops planted, roads built, and homes constructed, even though sickness and death stalked them continually, and natives robbed, pillaged and killed them. But the vision of a rejuvenated Palestine has never dimmed. The first colonists blazed the trail for those who were to carry on to completion the works they had begun; this was the compensation for their sufferings. When asked, "What of swamps and rocky, sterile lands"? they replied with hearts full of mystic love for the land of Israel, "We shall reclaim them, plant woods and sow wheat". This they have done, regardless of sacrifice, hardships and martyrdom. It is as thrilling a drama of pioneering days as has ever been lived by any people. Individuals counted not the cost to themselves in order to reclaim and rejuvenate the neglected lands of Palestine into homes for themselves and the Jewish people of the future.

Baron de Rothschild, head of the Paris Branch of the famous banking firm, came to the rescue of the early colonists which found themselves in serious straits in the last quarter of the 19th century. He earned the title, "The Father of Jewish Colonisation". By the turn of the century, he had assisted 22 rural settlements of some 5,000 people to establish themselves permanently on about 2,000 dunams of land, largely in the coastal plain. These settlements have developed into the prosperous citrus and vine growing areas, which today greatly resemble the Southern California citrul belt.

Today Hedera, located on the main highway, provides a contrast and example of waste lands turned into productivity and prosperity by

colonisation. Hedera's thousands of energetic inhabitants, its many groves of giant eucalyptus trees, its orange, lemon and grapefruit orchards, its fine macadamised roads, street lighting, municipal water supply and comfortable homes, are far different from the former deadly swamps, impassable trails, attacks and raids of bedouins, and from the food shortage, poverty and suffering of these early years. Experiments were carried on in these early settlements and provided the models for later colonies. At Hedera in 1928, were started the first workingman's quarters with funds provided by Justice Brandeis. Each of the 40 units consisted of an acre of land on which was a one room house with kitchen and veranda attached, a stable, and a chicken coop. A land reserve of two and one-half acres was kept for each workingman, for which he paid in monthly instalments while working as a labourer in the village. These labourers have long since paid for their lands and have become independent on their small orange groves. This was the beginning of similar developments elsewhere. All such efforts have proved a wholesome and efficient method for labourers and their families to strike root in the soil as they work and provide for their current needs of food and shelter. The produce of Hedera, as well as most other Jewish colonies, is marketed cooperatively by an agricultural committee of the union of Jewish farmers of Judea and Samaria. The bank turn-over yearly is many millions. This colony of Hedera, 40 years ago and today, is but one example among many, of the transformation of waste lands into prosperous and populous areas.

The second period of colonisation, during the first ten years of the century, took the form of extensive grain-growing settlements in Lower Galilee.

Colonisation of the third period, between 1908 and 1920, had for its special objective the replacing of former one-crop holdings of vines or cereals, with smaller holdings devoted to mixed farming, in order to make each family or group self sufficient on the land and independent of the vicissitudes of a one-crop income, and to eliminate the necessity of hired labour. At the end of the war, the Zionist Organisation, later transformed into the Jewish Agency, was recognised as the official body to cooperate with the Government for "the establishment in Palestine of a National Home for the Jewish people". Article 6 of the Mandate reads:

> "The Administration of Palestine...shall facilitate Jewish immigration under suitable conditions and shall encourage, in cooperation with the Jewish Agency referred to in Article 4, close settlement by Jews on the land, including State Lands, and waste lands not required for public purposes."

For reasons that cannot be discussed here, practically no state land was allocated. However, the Jewish lands, amounting to 150,000 acres beforethe war were increased by purchase, although at exhorbitant prices to the Arabs owners, to more than 310,000 acres, comprising in 1938 5% of the total area of Palestine. During this period, the Jewish National Fund as such, was founded to acquire land in Palestine to become a national Jewish possession in perpetuity, so as to remove the land from speculation.

The fourth and most important period begins after the 1920 London Conference and includes the accelerated colonisation responsive to the anti-semitic drive in Central Europe. The Jewish National Fund henceforth devoted itself entirely to the task of acquiring land as the national and inalienable possession of the Jewish people. To the newly organised "Keren Hayesod" or Jewish Agency, was given the task of draining and preparing the purchased lands for colonisation. The task included the providing of seed and machinery, looking after the health, education and needs of newly established colonies, and the planting of forests on the National Jewish Land. More than $23,000,000.00 has been contributed by Jews throughout the world to the Jewish Agency for land purchase alone; besides, many additional millions for establishing new colonies and giving assistance until they become self-supporting. These funds have been used for the installation of 57 water systems, and for the draining and preparation of 115,000 acres of land for colonisation. The Jewish Agency has planted 2,600,000 forest trees and has provided a public health service and agricultural education for young colonists and children, to prepare them and instil in all a love for the land, as a foundation for their new National Home.

Colonisation elsewhere in the world on new unexploited lands by farmers steeped in agricultural knowledge, did not involve the problems which confronted Jewish colonists in Palestine where exploited lands had to be colonised by a people with a background of a city life, unversed in a knowledge of agriculture. This called for thorough investigations, instruction and training. Progress was needed in several directions. The project was confronted with establishing an agriculture to support a European standard of living, in the midst of primitive subsistence farming and low standards of living. The products of the colony farms have to compete with cheap production of Egypt and Syria where labour, especially of women and children, is exploited as much as anywhere else in the world. In addition to the adjustments of crops to markets there was needed promptly a mass of

technical information on the adaptation of farm management to local conditions in Palestine. And more than this it was necessary to instruct and train all the candidates for colonisation, whose background had been city life, in farming technique and ways of life. It was a matter of making full-pledged farmers out of people, young and old, who had been bred in city pursuits for generations. Such were major tasks confronting the work of colonisation.

Technical problems of suiting crops and culture to the soil, climate and slope of Palestine required solution. These investigations fell into two stages; the first, or empirical period in which the experience and practice of the fellaheen were studied and put to good account in addition to the studies made at Mikveh Israel; the second or scientific period which began with the founding of the Rehovoth Agricultural Experiment Station in 1921. Advantage, however, was taken of the Mandatory Government of Palestine.

The Rehovoth Station deserves special mention: it is as up to date, as well equipped and staffed as any agricultural station that I have seen in Europe. The research program includes phases of agriculture in which the colonists have special need. Some lines of research are being carried out at the Hebrew University in Jerusalem. The calls on these institutions are very heavy and keep their activities within prescribed fields, such as: the salinisation of soils, irrigation waters and practices; the selection of strains of fruits, grains and vegetables, as well as of live stock, and their adaptation to the varying situation, the improvement of farm implements; the development of agricultural bye-products for commercial purposes, and the like. It is a splendid station and I regret that I could not spend more time with the staff.

While the problems of soil and water conservation are recognised I failed to find as much attention to measures and practices of erosion control as appears desirable. Soil,erosion was noted in fields and orchards of a number of the colonies. The gravity and menace of soil erosion which destroys the physical integrity of the soil is not sufficiently appreciated in the lay-out of orchards and of fields. The planting of orchards in straight rows on sloping land militates against the use of contour cultivation necessary to safeguard soils. One orchards, as an exception, was found where orange trees were planted on the contour. No erosion exists here, and rain water is fully conserved. The work was done by a man who had gotten his training in Tiflis, Trans-Caucasia of Russia. In my

opinion, more attention may profitably be given to contour planting
of orchards and vineyards, level and bench terracing, with contour
strips of perennial vegetation, and to soil moisture conservation
measures. Conferences were held with leadermenon these problems.

Instruction and training were foreseen long ago as necessary to
the success of colonisation. The Mikveh Israel Agricultural School
was established in 1870 and has developed into a strong institution
for training young farmers. Many other institutions have been es-
tablished. The education and training of girls straight from the
cities have been given special attention; for experience has shown
that the success or failure of a colony depends to a very important
degree upon the wives of the colonists. In general the students
must devote one-half day to theoretical work and one-half to practical
work under direction of trained specialists.

The girl farmerettes are beautiful specimens of enthusiastic
youth. They plow, harvest, cook, learn dairy work and poultry rais-
ing, and are prepared to carry on every type of farm work. Thus all
young women are prepared to take their part as farmer's wives in the
agricultural colonies or as individual workers in the task of es-
tablishing new settlements. The Jews have been largely a towns-
people and thus need to be given specialised training to make land
colonisation a success. An efficient famrer's wife greatly con-
tributes to success, while a wife inexperienced and unadaptable
induces discouragement and possible failure.

The young men students are subjected to the same sort of train-
ing, with special emphasis upon the use and care of machinery, of
live stock, and in the care of orchards. In each agricultural school
a certain number of young refugees from Central Europe are provided
for. After completion of the curriculum, the young graduates are
sent out to the colonies for probational work before taking upon
themselves the full responsibilities of a colonist.

These training schools are housed in splendid buildings and have
grown from small beginnings to as many as 150 to 200 students each.
No uncessary frills of adornment are indulged in. Equipment and
instruction are planned in plain and rugged simplicity. The day we
visited the colony at Nahalal, the girls training school of 160
was preparing for the immediate arrival of 60 girl refugees from
Germany. A large group had also recently arrived at Mikveh Israel.

Once we picked up a "girl farmerette" who was hitch-hiking to
another agricultural school. During the 70 miles drive with us, she

told how their property had been confiscated in Germany and her father and brother placed in concentration camps. Her mother then was without funds and could not leave Germany; the girl, alone, had escaped to Palestine. Although she had only known city life and was just 16 years of age, she was enthusiastic about farming and eager to complete her training, so that she could soon be one to join with others like herself to form and establish a new colony. We were much impressed with the spirit of Jewish youth.

The Jewish Agency recognises that trees and forests play an important role in local climate and water control and economy of a country. A careful planning of land-use on Jewish lands has included reforestation for the barren rocky hills unfitted for cultivation. Trees are planted in the soil pockets of the limestone foundation of the hills. Remnants of the former soil mantle have been held in crevices and solution pockets from washing away during the centuries of neglect. The thriving growth of the plantations in various areas of Palestine, indicate that the climate of today will support a forest growth comparable to that of old. It would appear that no important change of climate has taken place since the Israelites first entered Palestine; the pine forests on Mount Carmel, now the Jewish residential quarter of Haifa, are a refreshing sight in contrast to the ugle, glaring, rocky condition of the remainder of the mountain. We inspected a number of Jewish forests, ranging from seedlings to trees 50 feet in height. They are doing remarkably well.

These forest plantations are designed as evergreen memorials to persons deemed worthy of honour. A "tree register" at headquarters records the names of all who donate trees. Certificates are issued to the donors. A yearly campaign is put on for forest memorials. Contributions for this purpose are expressions of world Jewry's great interest in reforesting the barren hills of Palestine. The classifications are: "gardens", consisting of hundreds of trees; "groves" of thousands of trees; and "forests" of ten thousand trees or more. Benefactions of "groves" and "forests" are recorded on tablets. There are now 21 forests of 15,000 to 570,000 trees. These plantations are named to honor some benefactor; there are: "The Balfour Forest", "The Warburg Forest" honouring the late Otto Warburg, former head of the Zionist movement who died in 1939, and "The Herzl Forest". "Brandeis Avenue" at Hadassah numbers 52,770 trees and is in honour of Justice Brandeis of the United States Supreme Court (retired).

The rate of growth in these plantations is remarkable. Trees which appeared to be growing out of the rocks, nevertheless showed rapid height growth of one to two feet per year. The adjoining barren rocky hills, over which still roam the goats (the black locust) of the native Arabs, made these green reclamation areas stand out as even more striking. The "Three Boys' Forest" on the Hills near Jerusalem, named thusfor the three boys who were killed by Arabs while planting the trees, shows what can be done for barren hills around Jerusalem when the rocky slopes are dedicated to forests. Plantations since the war at the Monastary of Latrun, and at the German Hospice near Emmaus, have already created forest conditions on what were formerly denuded rocky slopes.

At Mishmar Haemek we visited the thriving colony and walked into their forest of some 300,000 trees. Each year 20,000 to 30,000 additional trees are being planted. Jewish guards must be on patrol night and day, 365 days in the year to protect the trees from Arab sabotage. Even so, thousands of trees are destroyed yearly; undaunted, the colonists plant more than can be destroyed under their watchful care. They have 250 acres of Aleppo pines, some 28 feet in height. Their forests and their orchards, and their irrigated gardens are a great achievement, and stand as a striking contrast to the adjoining rocky hills. A few years ago, the present area of irrigated gardens were pestilential swamps. The face of the landscape has been transformed and made to rejoice with forests and fruits, and carob trees.

Of the 315,000 acres of land owned by Jews in Palestine, the Jewish National Fund has purchased and owns 115,000 acres which are to be used as perpetuity by the Jewish people. Farming units are assigned to settlers on a 49 year lease at a ground rent of two per cent yearly for rural property and four per cent yearly for urban property. The lease is hereditary and may be bequeathed to children or other heirs of the settlers, provided the land continues to be used for productive purposes in keeping with the objectives of the Jewish National Home. One out of every four of the 410,000 Jews in Palestine is making his living from the soil; 56% of all Jews on the land are living on this "Jewish soil" purchased with funds supplied by Jews of the world.

There are some 250 settlements, exclusive of suburban quarters and urban lands. We shall not discuss private settlements or the extensive colonies established under private enterprise, but shall

confine our attention to the Jewish colonisation on national agricultural lands. The colonies on these lands are primarily of three types; the Kvutzah or communal settlement of which there are more than 70; the Moshava, or settlements of independent farmers owning private farms which number about 80 and the Moshav Ovdim, or cooperative settlements of small holders comprising some 60 or more in number. Most of the communal settlements and all of the small holders' cooperatives have been established since the War.

The collective farms are an interesting and daring experiment and show promise of success; united efforts involve less hardship than when tackled individually. The Jews solve the problem of capital and labour by making all capitalists and all labourers. Each communal group pools its earnings and keeps a common household - is permanently settled, and is primarily engaged in agriculture. The groups are formed by common consent of members. The members may leave at any time they wish. The system is entirely voluntary and uncontrolled except by membrs themselves. This is the important difference between the collective farms in Palestine and those in Soviet Russia which are compulsory and State controlled. They work without pay and live in houses, built, owned and maintained by the group. All their personal needs are supplied from the community store. Support of children and aged parents - even though still in Europe - is provided for from the common purse.

There are more than 60 of these communal colonies. Of this number, four have a population of more than 500 members, four have 300 to 500; thirteen have 200 to 300; eleven have 150 to 200; four have 100 to 150, while only eight have less than 100 members. The smaller ones are the more recently established and are made up of workers only.

We first visited some of the older communal colonies and were impressed with the enthusiasm, thriftiness and just pride in their achievements. Usually all members were neat customes of blue. It was warm weather and all women workers wore shorts along with the men. All were at work, each doing some part of the communal activities. Some of the men were stationed on guard, prepared to shoot to kill, if necessary; others were in the fields, plowing and cultivating or harvesting; others were making repairs to farm machinery in the machine shop; others were tending the live stock. Some of the women were working in fields and orchards; others were working in the laundry, kitchen, and sewing room, and taking care of the children in the children's quarters. All of these activities were directed

by a committee which assigned the direction of major/division of activities to especially qualified individuals. The members are assigned to the activities, in some cases continuously and in others in rotation. All policies and plans are discussed by the group and the decision of the majority is accepted by all. A chairman or mayor is elected for a term of two years.

Usually, the building equipment consisted of separate living quarters for married and single workers. Individual rooms are assigned to each married couple and to each single person. Showers and lavatories are located conveniently in the building or nearby. The laundry, sewing room and store are usually together in one building. The space of the common kitchen and dining room is also used as a social centre for adults. Older colonies have a dispensary, library, reading room and office. The children's houses are complete for all their needs, including kindergarten and school. Permanent buildings are not usually constructed until after the colony is well established. The first efforts are devoted to the development of the land. Removed from the living quarters are the cowsheds, dairy, chicken run, stable and tractor sheds and the industrial workshops. Some settlements have a combined swimming pool and reservoir.

Of special interest were the children's quarters, operated by trained staffs. In the "baby folds" from several to fifteen or more babies, ate, slept, sun bathed and played on schedule time while their parents worked in the colony. At no colony we visited was there sickness among the children. They were vigorous and happy. The kindergartens were well equipped and staffed.

The cost of maintaining a child in the "childrens house" of a communal colony is from $7.50 to $10.00 per month, including board, lodging, clothing, medical attention and education. Thus the cost from birth to the age of sixteen is $1,500 to $2,000. This expense is born by parents and childless adults without differentiation. At the age of seven, the children begin to learn agriculture in the school gardens. At the age of thirteen they are allowed to work a quarter of each day on the collective farms, increasing gradually until at the age of 16, they are allowed to do a full day of agricultural work. At the boarding schools we visited, the mornings were devoted to school work under the project method, guided by efficient teachers; the afternoons were devoted to work in the colony. There has been instilled in all a love for the land. The children seem eager to graduate from school into agricultural work.

Health insurance is provided for by the collective farm treasury. Each month $3.00 is paid to the health fund from the common purse for the head of each family. An excellent system of village dispensaries, central hospitals and sanitaria throughout Palestine insures excellent service. The Hadassah Hospital, a great medical centre erected on Jewish National Fund land was officially opened while we were in Jerusalem. Among the doctors now in Palestine, is found some of the finest talent of central Europe. One of our party suffered a minor accident and was efficiently treated at one of these colony clinics. The neighbouring Arabs formerly received free medical attention at these clinics, until they were incited by Arab terrorists to attack and kill Jews within the colony area.

We visited some of the colonies during the late spring and were interested in their daily time table. At 4:00 a.m. the bell rings and all working members rise, wash, dress, and go to their appointed places of work, except the night watchmen, and those working in the dairy and the kitchen who have already been at work since half past three. At 6:00 breakfast usually consists of bread, butter, leben (a clabber cheese), salad, porridge and tea. Breakfasts last for a half hour, during which, affairs of the previous night and the coming day are discussed before the members return to work. At 11:30 a.m. the kitchen bell summons all to lunch, which usually consists of a rice porridge, - meat on alternate days - salad, and a pudding. Newspapers are read; parents play with their children; others visit or sleep until 2:00 p.m. when all resume work until 4:00 o'clock tea with bread, and butter, or jam. Tea lasts but 15 minutes and work is again resumed until dusk at about seven when all return and have a shower. The children have already had their evening meal and stay with their parents until bed time at nine. Supper usually consists of bread, either raw or cooked vegetables, eggs or fish, porridge and tea. Shortly all retire except those on night dúty as watchmen.

We frequently ate meals with the colonists and were impressed with the contentment, enthusiasm, hard work, and high hopes of all the groups.

In the early stages of the settlement, all working members are available for all duties in rotation, but gradually the work is specialized and assigned to those best adapted to each branch. Domestic work requires about 27 per cent of the labour time; productive work 47 per cent; and all other branches of work require 26 per cent. Clothes are laundered, mended and delivered to sleeping rooms on specified days and new clothes, as required, are supplied by the work rooms. The guards for defense on duty night and day, absorb much time which might otherwise be used constructively

on the land.

These communal farms carry on diversified farming and are planned to be self-sufficient in food, and to have a surplus or special crop for sale. All the older colonies are returning to the National Fund the 2 per cent land rental out of returns from money crops. The income is used in the establishment of other colonies. Each colony has its orchards; its vegetable gardens under irrigation, largely supplied with overhead sprinkling systems; its poultry and bees; its forests when the settlement lands include steep slopes; its area of dry farming; its herds of sheep and a new breed of cattle. The new strain is a cross between imported Frisian cattle from Holland and native hill cattle; it is now a superior acclimatized breed, suited to the conditions of Palestine. Recently negotiations have been started to export this breed from Palestine to India for dairy purposes. The native cow gives on the average 100 to 150 gallons of milk per year, as against the average of the new breed of 770 gallons. A prize cow of the new cross, at a colony on the plain of Esdraelon, gave 880 gallons of milk in 323 milking days.

Palestine honey has been famous since antiquity. It is estimated that orchards of the Jewish colonies could produce yearly 3,000,000 pounds of honey, if properly stocked with bees. The present production for all Palestine is only 750,000 pounds; most of this is consumed within the country. The Jewish colonists have acclimated the leghorn hen which now produces an average of 150 eggs yearly, as against an average of 70 small eggs produced by the native Arab hen. Egg production has risen from 8 millions in 1926 to 76 million in 1935.

The citrus production of 18,285,008 cases exceeds in value all other crops. Last year the Citrus Union shipped 15,084,008 cases with freight alone amounting to almost six million dollars. The Jewish share of this was 69 per cent. The grapefruit, introduced by the Jewish colonists, is of exceptional flavour. Orange groves are treated in an intensive and scientific manner, and the produce

compares favourably with Southern California. The eucalyptus, called the "Jew tree" was introduced for rapid wood production and is extensively grown in certain localities. Irrigation has greatly increased the possibilities of both food production and fodder. For example, in four years potato production increased from 821 tons to 6,000 tons and tomato production doubled during the same period under irrigation.

It was heartening to find a people so eager to replenish the wasted resources of the earth, and who were accomplishing such fine results by their diligent efforts, in spite of handicaps. The colonists were anxious for advice and suggestions on land-use and erosion control measures and practices. Their leaders came together for both formal and informal conferences, and arranged for a broadcast to all English speaking people of Palestine. Since our arrival in Palestine both the central Jewish Agency and the British Mandate Government have appointed an officer to study and advise in erosion control methods and to put them into operation as far as possible. A beginning has been made, but progress will be slow, due to the fact that the land, in most urgent need of erosion control, is farmed by Arabs who show little or no initiative or disposition to change their ancient methods of farming, and grazing their goats.

The Moshav, or settlements of individual land holders, who work and market cooperatively, have contributed to prosperity along with the extensive communal colonies. We visited several of those colonies, and were equally impressed by their developments, but we did not study them as much as the new and daring social experiment of the collective colonies. The large colony of these private land owners at Nahalal was exceedingly well run. Several American born Jews are members and said they preferred their colony life to returning to the United States

We are much interested in the new frontier settlements which have just been born, so to speak, in great travail of danger. We admire the heroism, courage, and indomitable spirit of the Jewish youth who

have attacked the reclamation of new frontier areas of hill land during the recent years of increased hostility. In the past three years of strife an average of one new colony each month has been established. But these young people "lived, loved, laughed and worked, in addition to being heroic, disillusioned and murdered".

Each new colony we visited was an inspiring drama of the idealism, high courage and sacrifice of youth for a cause to which they devote all of their energies and life if necessary. One youth, dying in the field after having been shot from ambush, scribbled in his field book "Dying is not so bad when it is in defense of one's own country".

Homogeneous groups of colonists, who are working together but not yet permanently settled, are given the opportunity to settle on new lands as they are purchased in blocks and prepared for settlement.

The birth of a new settlement is a strenuous event; it must be carried out with dispatch and in secrecy, due to the hostile attitude of the terrorists. Local Arabs, however, sometimes assist and welcome a new colony, for it brings greater prosperity to the area. Since the period of terrorism, it has proved advisable to install the principal buildings, watch tower, and bullet proof stockade wall, all in one day, preferably from sun down to sun rise. All structures are previously cut and prepared in sections, to be packed, hauled and carried to the site for quick assembling. The fifty to one-hundred young people who usually form the new colony, are not enough to complete, under cover of darkness, or from sun rise to sunset, all that must be done. So usually a hundred or more comrades of other neighbouring colonies, join with them in a "colony building party" at the site and "lend a hand". Everything seems to happen at once, under a plan well worked out in advance; each knows his part of the task. Buildings and walls and the watch tower go up at a dizzy pace.

The settlement has to be built in the form of a fortified camp from the first day of occupation, with watchmen on duty from the first

moment. The yard is enclosed in a bullet proof stockade, seven feet high, made of double plank walls twelve to eighteen inches apart, filled with rock and gravel. This wall in turn is surrounded by a high fence and entanglements of barbed wire. In the center of the compound stands a wooden watch tower some thirty or forty feet in height. On the platform is a bullet proof shelter. A powerful electric search light is set up and from the very first night plays over hill and valley to pierce the secrets of the hostile darkness. During daylight watchmen keep the camp and workers in the field under observation through the aid of a powerful field glass or telescope. From the first, activities are carried out with military precautions. Watchmen stand guard day and night at fixed posts. When workers go out to the fields they carry rifles as well as hoes and are constantly on the watch. Many a youth while pre-occupied at his work in the field, has been shot by natives from behind rocks or bushes. Every adult has his or her part in the defense when an attack is expected; in daylight or in darkness, each goes to his or her assigned place of duty at the stockade walls. Girls are as fearless as the men. Drills are held regularly. Practically every new colony has suffered from one to many attacks. On the walls of the settlement dining room, at some of the colonies, we noted large framed pictures of members who had been killed in defense of the settlement. But these martyrs inspire the others and make them all the more determined to say and win. The sturdy young people we saw in the new colonies on the frontier areas have high courage, reinforced by supreme faith in the ultimate redemption of the barren lands of Palestine as a Jewish National Home, and sublimate all other individual interests to that end. They buckle down to the grim tasks of repairing ancient terraces, clearing away stones, draining swamps, planting forests, orchards, and vines, under hardships and food shortage for the first years which would discourage less ardent spirits.

On the Lebanese boundary, far in the north, we visited a Jewish settlement of 1,000 acres adjoining Khirbeth Zemach. It is in a long forsaken stretch of hilly land on the frontier. A bubbling spring gives promise for irrigation and intensive cultivation. The soil of one-half the area is red loam and shows traces of former fruit plantations. This half is being planted to orchards, deciduous fruit, olives and carob trees, while the other half, of steeper slopes, will be planted to forest trees of pine. Deep down among the rocks, are the roots of giant trees of former days, but how long ago is not known. The Jewish settlers found here many vestiges of an ancient agricultural civilization. Rich soil exists even between and behind the rocks. But most of the original soil has been washed from the slopes during the long period of wasteful neglect of the land.

In contrast to the pioneer hardships of this new frontier settlement, we should mention a small colony on the sand dunes of the Mediterranean shore, composed of attractive bungalows. Before arriving we were told that every man in the colony has either a Ph.D. or an M.D. Degree. These highly trained men had been forced to leave Central Europe as refugees, but each had managed to escape with a small amount of capital, and before the serious persecutions of November 1938. They had combined into a cooperative settlement of individual land owners. Here, on less than an acre of land each, they had turned their trained minds from medicine and law to chickens. Today, this colony hatches chicks by the tens of thousands and supplies all the farmers, Jews and Arabs, who want to buy. Sanitation and selection, clean sand and fresh air, plus skilful attention to details, have brought prosperity and a new lease on life to these refugees from Central Europe.

We could not visit all the colonies, and we cannot describe in detail all those we did visit. Features of some, however, deserve special mention. Some years ago a group of about thirty German refugees took upon themselves the task of forming a new colony called Givat

Brenner, which consisted of 750 acres of sandy waste lands. For some years they worked under great privation and hardship. Some members worked elsewhere as labourers and turned their wages into the common purse to buy food for all. Other members put up temporary shelters and began to bring a part of the land under cultivation. The heroism and devotion of this colony reached the ears of a wealthy Jewish woman in Germany. Out of her abundance, she donated forty cows of excellent strain, to start the settlement in dairy work. As years passed the colony prospered and grew. Its lands were gradually brought under cultivation until today the colony maintains about 750 persons. Recently, a woman refugee from Germany arrived in Palestine, penniless, discouraged and wondering where to go; she was the donor of the cows to this colony years ago. She enquired for the colony at Givat Brenner, where she was welcomed with joy and was taken in as a beloved and honoured guest of the colony, and was assured of security and support for the remainder of her life. It is interesting that a large proportion of funds to the Jewish National Agencies have come, not from wealthy Jews in America, as much as from the Jews of Central Europe and Russia who know the sufferings of Semitic minorities and hope to provide one place in all the world which they feel can be called a "Jewish Homeland".

The newcomers to Palestine are welcomed with eagerness, even though they arrive penniless and in tatters. Refugees are divided among the colonies who share with them until they can be rehabilitated and absorbed.

One of the most tragic human dramas of history has been, and still is, taking place on the Mediterranean. Tens of thousands of refugees, desperate to flee from the persecutions of Central Europe, are gathered together by racketeering organizers and cast adrift in condemned ships, for weeks and months at a time, under the most appaling

and wretched conditions. Of all the tragedies of human suffering which Hitler's policy has thrust upon an already distraught world nothing can be worse than his saddistic persecutions of the Jews.

While we were in Beirut, an S.O.S. was received from an old, small Greek cargo boat, begging for a temporary landing at least. Its 670 refugees from Czechoslovakia aboard were now without food and fresh water; all were ill with scurvy, due to food deficiency; some needed hospitalization; and the old ship, on which they had been adrift for eleven weeks was infested with hosts of rats. Since it was necessary to remove passengers to rid the ship of the plague of rats, the ship was allowed to anchor and the passengers were put in a quarantine stockade.

We visited and talked to many of these refugees from Czechoslovakia. They had been afloat for eleven weeks on a tiny cargo boat, living in shelves, six deep, as bunks around the holds, even crowded into the unventilated freight holds below the water line. Only one-third were able to stand on the deck at one time. No shade was available and the hot sun heated the steel and turned the holds into an oven. Sanitation was practically unprovided for and the kitchen facilities completely inadequate. In order to save expense, the captain would not provide running salt water and all water for every purpose had to be dipped up with buckets from the sea and pulled up with ropes over the rail.

It was with heavy hearts that we listened to their stories of persecutions followed by these harrowing eleven weeks, drifting from port to port, but being turned away before they arrived. Yet among this "cargo" were forty anti-Nazi Christians, and among the Jews were eight professional musicians, the director of a symphony orchestra, an opera star, forty-two lawyers, eight journalists, forty engineers, six graduate pharmacists, twenty-seven medical doctors and six women doctors, all graduates from the University of Prague. Besides there

were two staff officers of the former national Czech army and sixty regular officers, and 250 soldiers. How gladly would they have given their lives to fight Hitler had they not been prevented by the Munich sell-out. This cargo of ability had further difficulties heaped upon them. At 5:00 p.m. they were suddenly herded and put aboard the boat, when no engines were running and the ship was in utter darkness, and as yet not supplied with drinking water. Furthermore, the thousands of dead rats had not yet been cleared out of the ship. This order had come from the Mandate Government for they thought that they might have to feed these people. In reality, the local Jews were feeding the refugees and had promised to do so. The following morning, they were again brought ashore and we talked to one of the women who related to me the horrors of that night and how must of them spent the night weeping in silence. Finally they were again sent adrift supplied with ten days food by the local Jews.

Four days later they hailed an even smaller ship loaded with about 600 polish refugees fleeing from Germany. The Poles had purchased their ship outright so they could beach and forfeit it on the shores of Palestine, and thus avoid being set adrift again. They had employed a small crew to navigate and run the machinery. The 670 Czech refugees were transferred in the open sea from the Greek ship to this already overloaded small ship. After setting rudder and machinery the hired crew left the Polish ship. Without captain and crew the engines of the fated ship were started, and the ship steamed for the shore of Palestine.

A coastguard cutter overhauled the ship and signalled it to stop. No one aboard knew or understood the signal to stop. The cutten then fired into the ship and killed a Czechoslovakian lawyer and two women, but the ship sailed on and ran aground on the sandy beach. The refugees had reached the shores of the "Promised Land".

These illegal arrivals were taken into custody by the Police to

a detention camp. It is possible that these hardy refugees will be permitted to stay in Palestine and their number be deducted from the quota of the limited permissible immigration allowed under the "White Paper". Entrance of people in this way reduces possible immigration under the orderly procedure.

Newspapers almost daily report ships of refugees just outside the waters of Palestine and Lebanon. Three weeks ago (August 1939) the paper announced 2500 of such refugees on four boats, destitute and starving. It is hard to believe that these well trained human beings suffer such depths of privation, mental and physical suffering and find no refuge in any land. They would all be welcomed in Palestine, but they cannot land by permission of the Government.

Those refugees who do find a way to land in that longed for haven are overcome with emotion after the longtrek is over. We have been told by eye witnesses that many of the refugees on wading to shore fall on their knees and kiss the earth of their "Promised Land"; they sing and weep for joy on meeting their friends. The penniless, having been defrauded by racketeering captains, crews and agents, although clothed in tatters, they are joyously received by Jews of Palestine. These are some incidents of refugees which have come under our personal observation. A considerable number of the colonists of the past three years have come to Palestine as refugees from Central Europe, either in the ordinary or extraordinary way first referred to.

The refugee problem is separate from that of colonization. Penniless refugees complicate the situation and require immediate re-habilitation. They raise a number of important questions; such as, the absorptive capacity of the land, and the future growth of coloniza-tion. The Arabs are not happy at the arrival of Jewish immigrants. They are hostile. The energetic work and outstanding abilities of the Jewish newcomers contrasts sharply with those of the local Arab's indifference and lethargy, into which all but the educated and

nationalistic Arabs have sunk during the long period of stifling graft and oppression of the Turkish domination. Despite protestations, however, it is known that nationalistic Arab leaders have been glad to sell their lands at exorbitant prices to the Jews. At the same time they complain that Jewish immigration must cease.

We found some of the foreign nationalities residing in Palestine pro-Jewish, and others pro-Arab. Whatever may be the arguments pro and con we found the Jews had paid prices five to ten fold what better lands sell for in the United States. Moreover the income from most of the lands will pay little or no interest on the total capital investment in land. Had lands been purchased with borrowed money instead of with free will contributions, the problem would be more complicated. Land under these circumstances has other values than that of profits on investment.

We found in the colonization projects in Lybia that the Italian Government had evicted the Arabs who had been using the lands in question largely for summer crops and grazing and moved them into the uninhabitable desert for year long grazing of their herds. The justification for this action is that cultivation is a higher use than grazing; herds must give way to the plow.

If the Arabs under this principle are to have an equal claim to the land with the Jews, they will need to improve their attitude toward the land and its use; the Arabs must make better use of the facilities which the Government has made available to them as well as to the Jews. I was told by Mandate Government officials that trees are grown in forest nurseries for free distribution; but that the Arabs would not come for them. On the contrary, they had to be coaxed to take them and receive assistance to plant them. The trees generally were not protected and were destroyed by goats. Of the eleven Government Agricultural Experiment Stations established for the benefit of the Arabs, seven were destroyed by terrorists. In some cases records were

burned, plantings torn up and the painstaking scientific work interrupted and destroyed. After travelling about 15,000 miles in Arab countries observing various uses of land, with few outstanding exceptions, I have found little individual initiative or united initiative of the Fellaheen to improve or save the land. Some of this attitude may be due to the religious fatalism of the Moslem, who believes that "It is written" that things should be as they are and that nothing can be done to remedy them. Also this lethargy may in part be attributed to his exploitation by moneylenders and by the city people.

The possible absorptive capacity of the lands of Palestine for increased population is a subject under lively discussion. The best answer is to be found in the Jewish colonies. A two months survey of land-use made clear the extent to which the lands of Palestine have seriously deteriorated from their original condition, and furthermore that they can never be restored to that original condition. The soil has been washed thin and to bed rock over too large an area of the highlands. Soils have been deposited in valley floors and in the plains where it is or may still be as productive as of old; but the total area of good soils is much restricted.

This does not say, however, that the present land resources will not support a greater population. In the Jewish colonies we find evidence of far greater productivity of the land now than under the primitive methods of Arab farming. Capital, however, is required to bring about increased production in a short time. Besides marketing of the new production above subsistence needs must be developed to sustain more intensive agriculture. In any case, progress must be made with mixed farming which provides, first, subsistence and then a surplus or a money crop for sale.

If these conditions are met, it is my opinion, based on the splended pioneering by the Jewish colonists, in reclamation and ad-

justment of uses to the characteristics of land, that the land of Palestine will support a considerably larger population. This opinion is further reinforced by archaeological evidence of denser population, due to highly developed measures of water and soil conservation which were in use during the Roman and Byzantine periods. Moreover, there are greater possibilities for irrigation under appropriate irrigation works in restricted areas. There is much yet to do to bring Palestine up to its carrying capacity for a human population.

The present sorry state of the Bethshan plain on which six pioneer Jewish settlements have recently been established is due to neglect and accumulation of salts in the soil. The combined flow of 33 springs supplemented by melting snow waters from Mount Hermon will irrigate 20,000 acres the year round. The hot climate will permit twelve months of cultivation. The range of crops is wide. With the introduction of irrigation and drainage, and of modern agricultural measures the possibility is good for bringing this plain into intensive culture and productiveness.

The possibilities of Southern Palestine are much discussed. It is a region of low and erratic rainfall as indicated by climatic records. The region is now inhabited by sparse villages of semi-Bedouins; but ruins of important cities at Kurnub, Subeita, Abda and El Khalasa, and of dams and terracing of Roman and Byzantine times, indicate that the region supported a much greater stationary population 1,500 years ago.

Our examination of portions of this area with a visit to Kurnub and a survey from the air, disclosed the following important fact: the drainage streams everywhere are cutting. This means that a considerable portion (unknown without measurements) of the storm rain waters are running off the bared slopes. This is loss of rain water resources in a land where it is badly needed. Storm run-off is eroding the soil and progressively reduces its capacity to absorb water. The des-

tructive cycle has been at work here for centuries. In view of the former denser population and evidence of present wastage of rain waters in immediate storm run-off, experiment stations for studies of soil moisture conservation and dry land farming are justified to discover as at Kurnub, Subeita and Beersheba, what can be done with this extensive area. The experience of the Soil Conservation Service in the Southern Great Plains of the United States ought to be useful to such a study. It would be quite worthwhile to discover the possibilities of water and soil moisture conservation in the Negeb region of Palestine.

The nearby lands of the Hule Lake district, moreover, offer important possibilities for reclamation and colonization for tens of thousands of inhabitants. A concession has been granted the Jewish Agency. The Palestine Government will develop a part of the area, and the Jews about 55,000 acres. They will build drainage canals and roads for the area, and are required by the Government to donate gratis to the native Arabs of the locality 17,000 acres of the 55,000 acres of the reclaimed area. The cost of this development will be heavy.

Since 1920 some 300,000 Jews have immigrated into Palestine and have found a living by their own work. The native Arab increase during this period has been practically the same, due in large part to Arab immigration induced by greater commercial and agricultural activity of the Jewish enterprises. In this time the Jews have accomplished wonders in agriculture and industry. By these enterprises, including the great electric power plant on the Jordan and the potash plants on the Dead Sea Palestine has been raised from a position of no significance under the Turkish regime to one of signal importance today under the British Mandate. The surplus of thirty-two millions of dollars in 1935 was derived for the most part from taxation of Jewish enterprises which now pay 70 per cent of the taxes. One-third of the population, living chiefly in the cities of Jerusalem and Tel-Aviv and on

agricultural colonies, which comprise five per cent of the total area, bear 70 per cent of the tax burden of Palestine. The Jewish effort is a major factor in the present and future development of Palestine.

An improved and productive use of land is the basis for the welfare of Palestine as a whole. The Jews have demonstrated on five per cent of the total area, or twelve per cent of the cultivable area, some of the possibilities for the land of Palestine. Primitive subsistence farming should give way to mixed farming adjusted to soils, climate, crops, and markets, as well as to the subsistence requirements of the farmer population.

Let us not raise false hopes, but keep expectations within reasonable bounds. It is impossible to restore Palestine to its original condition; it is another case of what might have been. The irreversible process of soil erosion has unalterably changed the agricultural possibilities of the land; it cannot be helped now. For lands of Palestine show results of centuries of misuse; soil erosion has generally washed off soils from the slopes, except where retained against terrace walls, and has exposed native rock over extensive areas. A part of the soil material has lodged in the valleys overwashing alluvium of a former period where it is still available but in reduced area for crop production. But the increased flashy character of run-off from bared slopes is cutting out these oases of soils by gullying as one may see west of Latrun along the Jerusalem-Jaffa road.

Despite these vast losses of soils and important changes in the regimen of waters, Palestine has possibilities for being restored to much greater than its present productiveness as demonstrated by Jewish colonization. A number of factors favour this restoration, including limestone country rock, a tenacious soil, climate and its winter rainfall.

Restoration of the land to some semblance of its possibilities

would be a monumental and exemplary work of conservation, especially for the old world, and might be used to help divert attention from terrorism to an absorbing and constructive undertaking.

Restoration of the lands, however, must be based on an understanding of land, and of the land of Palestine. Such cannot be had without a comprehensive land classification by agricultural scientists who know soils and land. To designate land as agricultural because a fellah plows and sows his barley or wheat in hillside soils no deeper than eight or ten inches is a fundamental mistake in an approach to the problem. So is the deeding of village lands to individuals in narrow strips running downhill, which invites erosion and soil destruction, and prevents the application of conservation measures should the farmer know better. Until revised by experimental studies it would be a mistake to consider land suited for cultivated crops unless it had a depth of at least 30 inches, either in place or filled behind terraces. The objective would be to rededicate as rapidly as possible the land to more suitable and permanent uses.

Restoration of land requires the cooperation of farmers, of the fellaheen and of land owners. They must do most of the work but within a pattern worked out by the Government to be realized in time, i.e., twenty years, or in a generation. The depleted condition of lands in Palestine will require a period of time, whose length depends in part upon the program. It will be more economical to plan the spread of such work over a period of twenty or thirty years. Such a pattern of improved land-use would best be fashioned on the basis of experimental demonstrations located in distinctive problem areas. If the pre-war Turkish Government was able to destroy forests and orchards by taxation, why not use taxation to bring them back, by taxing those lands classified as forest lands until the owners either give them up to the Government for forests or plant them up as farm woodlands with tree stock furnished at a hominal cost.

Restoration of the land requires a coordination of Government function so that all agencies work towards a goal marked out and fully understood by all branches and adopted and approved as the policy of the Government. We learned the necessity of such coordination in the United States under our old system of water-tight compartmental services. We found that one agency was undoing what another service was doing, in the "Dust Bowl", for example. We were obliged to coordinate all Governmental agencies to work constructively, as well as to keep the confidence of farmers.

CLASSIFICATION OF THE LANDS OF PALESTINE: Any thorough going program for the country requires a comprehensive land classifiation. The land class boundaries may be shown in detail on maps in two major categories: (A) Lands which should be retained in a permanent cover of natural vegetation. (B) Lands to be cultivated. These categories fall into two subdivisions: A (1) Lands to be managed for grazing and browse. Carob trees and other browse woody growth would be planted and encouraged. A (2) Lands that should be devoted to forests - to be planted and protected from all grazing. Under (B) cultivated lands would fall into: B(1) Lands of level plains and gentle slopes on which no special measures are required for conservation of soil and water resources, except draining, and good farming practices. B(2) Lands of slopes which require special measures for the conservation of rain water and soil such as broad base and bank terracing, contour cultivation, and rock wall level terracing, such as is already in existence in some localities. Further subdivisions by special characteristics of soils would of course be designated as required in the progress of the program.

Such a program would involve on the part of the Government experimental demonstrations in type problem areas. Such would involve cooperation of the Government with land owners and land occupiers; the Government would furnish the technical assistance; based upon the land classification it would guide the incentives for adjusted and improved

land-use by suitable measures, such as regulations and differential taxation. Land owners and occupiers would be called on to carry out the program on the basis of farm plans of adjusted and improved land-use prepared by Government technical services. The experience of the Soil Conservation Service in putting such programs into effect over a wide range of conditions may be helpful in suiting the objective to actual conditions in Palestine.

The agricultural colonies represent the initiative and technical and sociological work of the Jews. In fact these splendid achievements serve as demonstration areas for the entire land of Palestine. The Government is not yet making use of the valuable;information to be found in these colonization enterprises for the rehabilitation of the land of Palestine. It is true the Jews are single handed making the studies and trials to find ways and means to make colonization under varying conditions a success. Yet all this effort yields just the information that the Government requires for application to areas according to a land classification such as is referred to above.

In brief, a program of restoration of the land to its possibilities must be based upon the needs and suitabilities of the land for different sustained uses, so that adjustments may be brought about in time to the highest productive capacity of different kinds of land. Under a long range program Palestine, in my opinion, may be made to support its population in far greater wealth and in greater numbers than at present, and the achievement should usher in a new epoch for the lands of this part of the world.

Jewish colonization in Palestine raises some fundamental questions in land-use, and in the formulation of land-use policies in the United States, and in the world at large, for that matter. The implications have international significance. The right of use of land is passing through a number of overlapping stages. A principle grew up in each stage to serve as a guide in settling disputes. The first principle

was the right of discovery. It still persists under certain conditions. But this principle has given way to right of conquest, which has been in force for a long time and is being exercised violently at the present. The control or use of land is determined by conquest; the fiercest and most skilled or prepared in the use of weapons, gain the right of and determine the use of lands. Grazing nomads have destroyed agricultural civilizations and have run their flocks over dry canals and parched fields and have pitched their dirty tents in the ruins of magnificent cities. On the other hand, people more advanced in conquests and means of exploitation have conquered or driven out less advanced peoples and supplanted them, and have supplanted primitive ways of exploiting resources and farming with more intensive methods.

Whatever the rights of individuals they are swept aside by the insistent requirements of a group, or of a population. When a resource becomes limited in the growing needs of an increasing population, the use of that resource becomes more and more subject to control. The use of water in the western United States, particularly in California, is a good case in point, the more so because the climate of California and Palestine are very similar. In both areas the winters are rainy and the long summers are hot and dry. Water for irrigation and domestic use becomes the limiting factor. Growth in population and wealth is limited by water supply. In the early days of sparse population the common law of riparian rights brought over from humid England sufficed; but it failed to meet the requirements of a higher justice in the presence of the needs of a larger population. A new principle was worked out; it passed through the stage of right of prior use to right of beneficial use, which now prevails. One's right to water, where it is a limiting factor, is in the end determined by its beneficial use. Rights of discovery of possession and of ownership have given way to a new principle which meets the conditions of life for a dense population where water is a limiting factor in the use of the land for the support of a people.

The principle of beneficial use as it applies to land is now in a formulative stage. Curiously, it is recognised in certain ancient tribal laws and customs where land is held in common. It is recognized in the old Ottoman law. But as far as I know, the legal codes of the English speaking peoples, being based on the Common Law of England, do not recognize this principle of beneficial use of land except by implication. The pressure of existing populations of the world on the carrying capacity of the land has made it a critical factor in the support of peoples. Land is limited; even more is agricultural land limited. The day is in sight when the right of use of land will be decided by the principle of beneficial use. The wastage of land will, for a like reason, deny the right of use.

Such a principle now appears the most enduring, in spite of the raging of the heathen and of wars. Lands may be withheld by force of arms from intensive use. But these barriers can only be temporary. Population pressure will in time burst barriers and overwhelm the defenders of primitive or extensive, or wasteful land-use, where there are people requiring an intensive use of land. The foundation of international relations is the use of land. The most that a nation can claim is to be left unmolested for a reasonable time to redeem its lands. In the end the claims of more advanced peoples will prevail over conflicting claims of individuals, of exploiters and of primitive people.

Dictators may take advantage of the just claims of peoples and make use of them for their own purposes, but in the end the needs and requirements of peoples in the use of land must prevail. But more than this the right of beneficial use must include the conservation of the land resource as well. And in time the right of use to land will be adjudged on the principle of beneficial use and conservation of the resource. Dare we to look ahead to a time when this principle will be enlarged to the conservation and most beneficial use to humanity.

In the light of the principle of beneficial use, however, Palestine should belong to those who will use the land to the best purpose for human populations.

Written at:
Beyrouth, Liban, Syrie,
September,1939.

סוף

Jewish Colonization in Palestine. by Walter C. Lowdermilk.	ארכיון [illegible]
	מספר סרט:
	מספר מקורי:
תאריכים: 1939	מספר תיק: 97/1

10.000 (4.60) 2180/227

התחלה

ארכיון הרצוג.	הרצאה בכינוס הרבנים בלונדון 2.8.1945. (תיק 89 כ"ג אב.)
מספר מוסר:	
מספר מקורי:	
מספר זמני: 89.	מיקום במחסן: ( ) תאריכים: 1945.

10.289 (1.80) 2160/227

הרצאה בכנוס הלאום

יומן, 2.8.45

ד. בן-גוריון

אין עתיד בלי מדינה

מהדברים בכינוס הציוני העולמי
(לונדון 2.8.45)

אנו מתכנסים לאחר פרידה של שש שנים – ואילו שנים! נפרדנו בקונגרס האחרון ערב מלחמת-העולם השניה, ואנו נפגשים שוב – לאחר שנשמדה יהדות אירופה. איני יודע אם ניתן למישהו להביע את אימת השואה. כל דיבור משל כאן אינו אלא חילול הכאב. ולא אקח על עצמי לתנות החורבן – אנסה רק להציב ציון-מה למשמעותו הפוליטית.

אין זאת רק שנשמדו ששה מיליונים יהודים במשך שש שנות אימה – אף כזאת לא קרה עוד מעולם, ואפילו לא בהיסטוריה שלנו; אלא נתערער ונהרס הבסיס שעליו הושתתה עד עכשיו ההיסטוריה היהודית בגולה. נשמט הקרקע מתחת רגלי העם, ואם לא נמצא במהרה אחיזה חדשה לקיומנו הלאומי – מי יודע אם נאריך ימים.

למען נתפוס כראוי מה אירע לנו עלינו לתאר לעצמנו מה היה אילו קרה הדבר לא בשנים אלה – אלא לפני מאה שנה.

מה שקרה ליהודי אירופה באמצע המאה העשרים היו יכולים לעשות גם באמצע המאה התשע-עשרה, ואילו היו עושים זאת אז – היתה כמעט נמחקת ההיסטוריה היהודית מהעולם, ולא רק גורל יהודי אירופה היה נחרץ אז – אלא היה נחתך גורל העם כולו, לרבות גורל היהודים באמריקה ובארץ-ישראל. מה היתה המשמעות של מחיקת יהדות אירופה לפני מאה שנה? היתה נמחקת מההיסטוריה שלנו הספרות היהודית והעברית החדשה, תנועת ההשכלה וחיבת-ציון, הציונות המדינית ותנועת הפועלים היהודית, ההגירה היהודית הגדולה לאמריקה והעליה לארץ.

לא היו קמים יוצרי התרבות העברית החדשה: רנ"ק, מאפו, סמולנסקי, מנדלי, אחד-העם, שלום עליכם, פרישמן, פרץ, ביאליק, צ'רניחובסקי, ברדיצ'בסק

ברנר: לא היו באים לעולם אז, פינסקר, הרצל, מחוללי הבונד ופועלי ציון, אנשי ביל"ו והעליה השניה. לא היה נבנה הקבוץ היהודי העיקרי באמריקה ולא היה מתחדש הישוב העברי בארץ. מה היתה דמות היהדות בימינו — בלי כל אלה? אבדן יהדות אירופה לפני מאה שנה היה אומר את כמעט אבדנו של העם היהודי.

בינתיים קמו לנו לפליטה שני מרכזים יהודים חדשים — אולם מי יגיד לנו מתי תאבדה את הכרוכה באובדן ששת המיליונים של יהודי אירופה? מה הם הנכסים — גנזי אנוש, יצירה ורוח — אשר נעקרו מתוכנו לעולם — עם עקירת שתי המשירות של העם היהודי?

זה שלושה דורות שהתנועה הציונית מוחה על גורל האומה העברית ומעמיקה חקור. היא העיזה מה שלא העיזו היהודים לעשות זה מאות בשנים — היא גמרה אומר לשנות מהלך ההיסטוריה היהודית ביודעים ובמגמה מסוימת ומתוך רצון מכוון ומבורר. תנועה זו הגיעה עכשיו לפרשת-דרכים.

לפני המלחמה היו תשעה מיליון יהודים באירופה. הם הקימו את הקבוץ הגדול של יהודי אמריקה, הם בנו את הישוב העברי החדש בארץ, הם יצרו כל הנכסים הרוחניים והתרבותיים של עמנו במאה השנים האחרונות. אלה היו נושאי ההיסטוריה היהודית וכוחה המניע. רק שריד מעט נשאר עכשיו מהם — ושארית יהדות אירופה לא תוסיף עוד להיות מקור המרכזי בעם היהודי, — במרכז קיומו של העם נוצר חלל ריק, ואין מה דמי שימלא חלל זה. היימצא די כוח בשארית להמשיך קיומה ולקיים יעודה?

לא חורבן יהדות אירופה בלבד מעורר הדאגה לקיומנו. אף הסכנות המתגברות ומתפשטות בעולם — ואין לנו כל שליטה עליהן, חותרות תחת המשך הקיום הלאומי שלנו. גוברת בכל הארצות התערבות המדינה בשטחי הפרט ובכיוון המשק, החברה, החינוך. יש הבדלים בקצב ההתערבות ובהיקפה, אבל אין כמעט אף ארץ אחת שאין התערבות זו גדלה והולכת. ואיני בא לחוות דעה כאן אם טוב הדבר ואם רע, אלמלא היה צורך בכך — וודאי שלא היתה

.3.

סגולה זו מתמשכת, ובודאי שיש כאן מקרה היסטורי, ואולי מקרה שיש בו מן השחרור והרווחה לשכבות עממיות רחבות.

אולם אנו מצווים לבדוק תופעה זו מבחינה יסודית, ואנו יודעים מההיסטוריה שלנו שתופעות ומגמות כלליות שיש בהן מן הקידמה והשחרור עולות בעיני המיעוטים היהודים, לרגל מצבם ומעמדם הבלתי נורמלי בעולם – כגורם מזיק והורס – הורס גם גוף היהודים וגם רוחם ועצמאותם.

כל ההיסטוריה היהודית בגולה במשך אלפיים שנה היא היסטוריה של מאבק בלתי פוסק והתגוננות נואשת בפני מגמות הסביבה השולטת להרוס ולהשמיד את היהדות בגוף וברוח. יש שהשמדה גופנית ורוחנית היא צמודה, ויש שמתכוונים להרס גופני בלבד או להרס רוחני בלבד. לגבי התוצאה אין הבדל: אלפי העם היהודי נשמדים או משתמדים. אין זה מקרה שהמלים שמד, השתמדות והשמדה הן ממקור אחד, אם כי השמדה מסמנת הרס גופני והשתמדות או שמד – הרס רוחני. היו זמנים שיהדות איטליה, צרפת, ספרד – עמדו בראש היצירה וההרבצה העברית. מה עלה למרכזים יהודיים אלה? יהדות גרמניה תפסה עמדה מרכזית במחצית הראשונה של המאה התשע-עשרה – אבל לא רק ההשמדה הפיסית של היטלר, אלא השמד הרוחני שקדם לו במשך עשרות שנים הוריד יהדות גרמניה מגדולתה בהיסטוריה של יהודי אירופה ושל העם היהודי כולו. המהפכה הצרפתית שהכתה גלים בכל ארצות אירופה חתרה תחת קיומה של יהדות מערב אירופה – עוד טרם שבאו התליינים הנאצים וגזרו כליה פיסית על יהודי גרמניה ואירופה.

אנו עומדים עכשיו בפתח תקופה חדשה בתולדות האנושיות: <u>ה מ ד י נ ה</u> פורשת כנפיה יותר ויותר על כל החיים בתוך תחומיה, וזאת העובדה המרכזית של ימינו. בתוך המאבק העולמי – הסובייטי והאטלנטי, של כל הארצות, האומות משתמשות יותר ויותר בכוח ההסדר הממלכתי המקיף את כל חיי הרוח והחומר של התושבים. התעשיה, המסחר, החינוך, הספרות, המדע, התרבות יותר ויותר נתונים תחת פיקוח, כיוון ושלטון ממלכתי. לעתים מביא הדבר כנראה בשפע ורווחה, לעם ישראל חיי בגולה עבודה זו

מירושה ערעור סופי של אמונתו העולמית, הריסת יסודותיו הכלכלית המיוחדות, מציקת צלמו הלאומי. במשך מאות שנים חיו היהודים מעין מדינה בתוך מדינה: בחוגי החברתי, במשלוח יד, בניהול צבורי, בהשפעת הדת. במדינה הסובייטית יאבד זה – כלכלי ורוחני כאחד – מתערער והולך, ומחוץ למסגרת ממלכתית משלו ספק אם יהיה קיום לעם ישראל כעם ישראל.

בה במידה ששלטון המדינה מתפשט ומתגבר בחיי התושבים – בה במידה מתערער היסוד המאחד את הקיבוצים היהודים בארצות הגולה, ועצמאות המעשה והחלקית שקיימנו במסורת נהרסת ונחרבת.

המדינה המגלמת ביותר לסמנה העולמית החדשה היא רוסיה הסובייטית. שם נתון הכל בידי המדינה: משק, תרבות, ספרות, מדע, אמנות. ושוב אומר: אין זה מעניני כאן לשפוט אם זה טוב או רע. זהו ענינם של מאתים מיליון תושבי רוסיה. ניקח את הקוטב השני של העולם החדש – את אמריקה. בה נותרה עוד מידה מרובה, אולי גדושה, של חופש היחיד, גם לטובה וגם לרעה, שהרי גם חופש היחיד אפשר לנצל לרעה ומנצלים אותו לרעה. אבל גם באמריקה גובר פיקוח הממשלה על חיי האוכלוסין, ומאחורי המגמה של הגברת הפיקוח עומדות דווקא הכוחות המתקדמים בארצות הברית.

אנו עומדים עכשיו אחרי פסק דין מכריע של העם האנגלי – בבחירות לפרלמנט לפני זמן קצר. מפלגת העבודה הבריטית יצאה מהבחירות ברוב מכריע ויציב. ושוב לא אשוב אם פסק דין זה מוצא חן בעינינו או לא. עלינו להבין את המשמעות ההיסטורית של עובדה זו. העם הבריטי, בעל המסורת הוותיקה ביותר של חירות היחיד – הגיע לידי מסקנה שעל המדינה להתערב יותר ויותר ביתר תכניתיות וביתר שליטה בחיי העם, ולא לתת עוד למשחק החפשי של הכוחות לעשות כל העולה על רוחו. אנגליה סבורה שבתמורה, קיומה ורווחתה תלויים בהדרכה ממלכתית אחת ובתכניתיות ממלכתית, בהשלטת מגמה מכוונת בחייה בכרם המדינה.

הדברים באנגליה לא יעשו לגמרי בנוסח רוסיה – כאן ישאר רווח

גדול יותר ליזמת הפרט ולשירות היחיד. אולם המגמה בכללה היא אחת, והתוצאה לגבי היהדות היא אחת: תוספת כוח לארצה הבריטית – ערעור בונה של יהדות בריטניה.

למהפכה ברוסיה לפני עשרים ושמונה שנים היה ערך היסטורי כביר – האומה הרוסית יצאה ממהפכה זו מחושלת ומאורגנת פי כמה. יהדות רוסיה נותקה מהעם היהודי וחדלה להיות גורם בהיסטוריה היהודית. מה היה קורה אילו יהדות רוסיה היתה מנותקת מעם ישראל לא בשנת 1917 אלא בשנת 1881? מבחינה יהודית יכול היה הדבר לקרות בכל שנה ואילו היתה מהפכה זו מתרחשת בשנת 1881 עם כל תוצאותיה לגבי יהדות רוסיה – היתה כל ההיסטוריה שלנו שונה עכשיו, כי מהיסטוריה זו היתה נמחקת תנועת ביל"ו, חיבת ציון, הספרות העברית החדשה מימי אחד-העם וביאליק, העליה השניה, ומי יודע אם היתה קמה ההתישבות החדשה בארץ – זו של חיבת-ציון והציונות, לרבות ההתישבות העובדת ובנין תל-אביב?

קיומו של העם היהודי והמשך עבודתו הציונית לא עמדו אף פעם בפני סימן שאלה מאיים כאשר עמדו הפעם – לאחר שהיטלר השמיד ששה מיליונים יהודי אירופה, והשארית בגולה הולכת ונבלעת יותר ויותר על ידי מגמות המיקדם הממלכתי הגוברות בעולם. באירופה נשארו עדיין שלושה מיליון יהודים. כמה מיהודים אלה יהיו מסוגלים לקחת חלק בחיי העם היהודי ולהשתתף בבנין ארץ-ישראל?

היהודים בגולה לא היו אמנם אף פעם בני-חורין לעשות את מלאכת עמם. ביודעים או בלא יודעים היו כפופים לרצון זר ולחוקים זרים. אולם אף פעם לא צומצמה חירותם היהודית כאשר היא הולכת ומצטמצמת כימינו אלו – לא מתוך אפליה מיוחדת המכוונת נגדם, אלא מתוך פעולת כוחות היסטוריים המעוגנים בצרכי העמים השליטים, השונים במהותם מצרכי הקבוצים היהודים היושבים בתוכם.

הרכבו של כינוס זה מוסר דרשני. מיוצגים כאן יהודי ארצות הברית ואמריקה הלטינית, אנגליה והדומיניונים, מערב אירופה ומחנות הפליטים בגרמניה ובאוסטריה. אולם נעדרים כאן נציגיהם של קבוצים יהודים גדולים באירופה המזרחית שהיו אתגר יתר בקונגרס הציוני האחרון שלפני המלחמה. כלום לא באו מפני שאין להם ענין לציונות, לארץ-ישראל, לעליה? אולי מלבד מחנות הפליטים בגרמניה אין צבורים יהודים בעולם המצפים לעליה וקשורים לתנועה הציונית בקבוצים היהודים שאין להם נציגים בכינוס זה. ומקומם נפקד כאן – רק באשר במדינות הללו אין איש יוצא ובא אלא בגזר המדינה ולצורך המדינה, ואין השתתפות בכינוס א ציוני נחשב באותן הארצות כצורך המדינה. התנועה הציונית לא נאסרה באותן הארצות, או לא נאסרה עדיין, אבל השתתפותם בכינוס ציוני עולמי נעשתה בלתי אפשרית – כי נמנעה רשות יציאה מעשית.

לפני שבועות אחדים נתפרסמה בעתונות הצהרה ממשלתית אחת במדינה לא גדולה שלא עוררה תשומת לב רבה בדעת הקהל שלנו, אבל כשקראתי הצהרה זו – נתפלאתי, כי מתוכה ראיתי את הצפוי לשארית הפליטה המסכנה של יהדות אירופה. זו היתה הצהרה של ראש הממשלה א הבולגרית, בולגריה המשוחררת, שמתחילה א דווקא בכמה דברים טובים ונעימים כלפי העם היהודי – שבחים לשאיפה הציונית, לבית הלאומי, איחולים לתחית ישראל, לעתיד העם היהודי, ובנוסף רק נוסף אחד קטן: שבולגריה לא תרשה ליהודיה הצעירים לצאת מבולגריה, באשר הם דרושים להגנת מולדתם.

ביקרתי בבולגריה וראיתי את הנוער היהודי בארץ זו. לא נשארו הרבה נעורים ליהדות אירופה; בתוך ששת המיליונים היהודים שנשמדו ונשרפו ע"י היטלר היו מיליון תינוקות יהודים. וילד יהודי באירופה הוא עכשיו יקר המציאות ויקר-הערך. בבולגריה יש בסך הכל ~~48,000~~ כ-45.000 יהודים, אבל לא ראיתי בשום ארץ נוער יותר יקר מאשר ראיתי בתוך יהדות בולגריה – ונוער זה, מודיע לנו ראש הממשלה הבולגרית, תיאסר עליתו לארץ.

הנוער היהודי בבולגריה לא ישאל אם הוא רוצה בעליה. אם הוא יקום לעליה – דרכנו, ברכיו, מאחוריו אינם קיימים, הוא גבם של המדינה הבולגרית, ודי הסבור בעניו את הדרך לצורה היהודית ולמולדת היהודית.

האמנם דרושים 45.000 היהודים לקיומה ולבטחונה של בולגריה? התיבנה מדינה זו מהתגוננותם ובליונם הרוחני של יהודיה? שאלה זו תוכרע שלא על ידינו אנו. משטר העיקום הממלכתי בבולגריה גזר על יציאת הנוער היהודי – וידנו קצרה להושיע. ומה יקרה מחר או מחרתים לשארית היהודית בפולין, רומניה, הונגריה וארצות אחרות?

אולם שעות היא בידינו, שעות סרה, ~~אבל~~ אל נחשוב שהסכנה צפויה אך ורק ליהודי ארצות אלה – ~~מבלא~~ יהודי אנגליה והדומיניונים, יהודי אמריקה ודרום-אמריקה מהווים קיבוצים חשיים, בני-חורין, והם יהיו קשורים – אם רק ירצו – לעם היהודי בגולה, וישתתפו – אם רק ירצו – במלוא יכלתם בבנין ארץ-ישראל.

לפני שנת 1939, ואולי נכון יותר להגיד – לפני 1933, היתה לנו אולי עוד רשות להיות קצרי ראות ואף גם עוורים. אולם עכשיו, אחרי 1933 ואחרי 1942-44, ואחרי כאמון בעלות הברית שמיגרו שלטון הנאצים בשם האנושיות והצדק – כשרואים מה עוללו לנו המנצחים, מהו הצדק שחולקים לנו, הרי אין מקום לאשליה, לשום אשליה. מי שמסרב גם עכשיו לראות המציאות ההיסטורית שלנו כמו שהיא, לראות התמורות המעוררות לקיומנו – הריהו מתחייב בנפשנו. אין זה עוד קוצר-ראות אלא עוורון פלילי.

היקיימו היהודים לאורך ימים את צורתם היהודית בארצות הקוראות לעצמאות ארצות המשיות?

לא האנטישמיות מדאיגה. לדעתי, שגה העם היהודי במאשימו את האנטישמיות בכל הצרות והתלאות שבאו עליו בגולה. זה אחד הסבורים שבהם לקה העם היהודי בגבר. כלום יכול וצריך כל העולם לנהוג כלפינו כמלאכי השרת? הברנה עם קיומנו על שלטון הצדק – בתוך עמים אחרים? המקיימים

היהודים שלטון הארץ ביחסיהם הפנימיים? האין נתרכזה קנאה ושנאה, שתלויה בדבר ואינה תלויה בדבר, שיש לה טעם ושאין לה טעם? המתמסים אנו לאנשי קרא שונה, מפלגה אחרת בהבנה אינטימית ובאובייקטיביות מושלמת? ואנו, השונים מכל עם ולשון, השומרים בקשיות עורף מתמיהה ויחידה במינה על הליכותינו ומידותינו ואמונותינו והרגלינו המיוחדים, ומסרבים זה מאות בשנים להינזר מאשר מפריד ומייחד ומבדיל בינינו ובין כל העמים שבתוכם אנו יושבים — דווקא אנו מניחים שאחרים יבינו לרוחנו, לעיקר רצוננו, יקבלו אותנו באהבה ובאמונה, ואם אינם עושים זאת אנו כועסים ומתריעים על רוע לבם וקוצר תבונתם, רשעתם ורמייתם. האמנם נבצר מאתנו להבין שכל העמים מעצבים דמות חייהם מתוך צרכיהם ומאווייהם הם — ומסגרת קיומם ויחסיהם היא פרי מציאותם ההיסטורית, ולא יתואר כלל שהיא תנסה להסתגל לקיום ולמגבלות של היוצא-דופן האוניברסלי הנקרא בשם יהדות. לא רשע וסכל של הגויים שאנו קוראים בשם אנטישמיות — אלא מעמדנו המשונה שאינו הולם את מסגרת חייהם התקינים של אומות העולם הוא עוכרינו, והאנטישמיות מהי כי נלין עליה?

קיומנו כיהודים עומד בסכנה לא באשר הגויים נעשים יותר רעים ומשטינים כלפינו והשנאה לישראל תתגבר בעולם — אלא באשר צרכי העמים שבתוכם אנו יושבים מחייבים סידורים ממלכתיים, סוציאליים וכלכליים, שאינם הולמים את קיומנו המיוחד כמיעוט יהודי הרוצה לשמור על קשריו עם העם היהודי ולהבטיח את עתידו הלאומי.

אם אנגליה או דרום אפריקה תראה צורך לאסור הוצאת כספים משטחה מארצה — לא תשאל את עצמה אם זה טוב ליהודים או לא, ואינה חייבת כלל לשאול עצמה שאלה זו. אם פולין או רומניה תראה צורך להפקיע את הרכוש הפרטי ותחרים את כל רכוש היהודים — לא תועיל כל צעקתנו "אתם אנטישמיים" אם אמריקה תחוקק חוק שאסור לאמריקני להשתייך לארגון בינלאומי — לא תועיל התנגדותם של נאמני ההסתדרות הציונית העולמית באמריקה. ואם ארץ זו או אחרת תאסור על יציאת אזרחיה מארצה — בגלל טעם זה או אחר — לא יוכלו היהודים לעלות ארצה, ולשוא נתאנה לאנטישמיות.

הבעיה שלנו אינה בעית האנטישמיות. המגמות וחוקי ההתפתחות של העמים בתוכם אנו יושבים אינם כפופים ואינם נשמעים לצרכי ישראל – שהם צרכים מסוגים של עם שאין דומה לו בעולם. ואין לנו כל יסוד הגיוני או מוסרי, לדרוש שהעולם יסגל את דרכי מחשבתו, מסגרת חייו וסדריו המדיניים לצרכים של מיעוט מפוזר ומפורד המהווה יחידה עולמית שאין לה דוגמא בהיסטוריה, ולא לצרכים של עמי הרוב, המרוכזים בארצם ומבוססים על עקרונות מקובלים אוניוורסליים הדומים בכל הארצות.

ק י ו ם   ה ע ם   ה י ה ו ד י   ב ל א   מ ד י נ ה
י ה ו ד י ת   ל א   י ת כ ן.

נהיה שונים מכל העמים – כל עם הוא שונה מחברו, אבל גם לטען שנהיה שונים דרוש   ש נ ה י ה   – ולא   נ ה י ה   אם לא נהיה מדינה.

שום אומה בעולם אינה יכולה להתקיים ולהתקדם בלי מדינה. תכנית בילטמור היא תכנית אוניוורסלית, תכנית שכל אומה דוגלת בה או מקיימת אותה. מה שקרה בעצם בבחירות האחרונות באנגליה – היא קבלת תכנית בילטמור על ידי העם האנגלי. העם האנגלי הגיע בבחירות אלה לידי הכרה שלמען קומם הריסות ארצו אחרי מלחמת העולם השניה, הוא זקוק לכוח-המדינה ולהשתלטותה בכל ענפי החיים.

כך עושה אנגליה האדירה, השולטת על רבע כדור הארץ. ואנו, עם קטן, נידח, שבוא ומדוכא – סבורים שאין לנו צורך במדינה, שאנו נתקיים, ונעמוד בפני רדיפות, נישול, נבנה בית לאומי ונציל את השאלה – בלי מדינה. לאמריקה דרושה מדינה, לאנגליה דרושה מדינה, לרוסיה דרושה מדינה – ורק לנו אין צורך בה. אנו נהיה ילד-הפלאים של ההיסטוריה העולמית ונעצב את גורלנו בלי המכשיר הממלכתי שכל עמי תבל נזקקים לו. ואם כי יאשימו אותי שאני רואה שחורות וקטן אמונה – עלי להגיד את אשר בלבי: אינני יודע אם נוכח המתרחש בעולם נאריך ימים במלחמת הקיום הנואשת שאנו עומדים בה זה כאלפים שנה – אם העם היהודי לא יצטייד בעתיד הקרוב ביותר במכשיר זה

שעמד לכל העמים – במדינה משלו.

לא תפתיעוני אם תכנו אותי בשם תבוסני. אני מודה ומתוודה שלא מהיום – אלא מיום שעמדתי על דעתי והסתכלתי בלקח של ההיסטוריה היהודית ובמה שראיתי בעולם סביבנו נתיאשתי מאפשרות קיומנו בגולה. עם רוב בני הנוער היהודי ברוסיה הייתי אף אני הסוד של המהפכה הרוסית, כאשר הנני עד היום הזה, אבל עוד אז, בשנת 1905, היה ברור לי וברור לי כיום הזה שאין לנו קיום לא בעולם ריאקציוני ולא בעולם מהפכני, לא ברוסיה הצאריסטית ולא ברוסיה משוחררת – אלא אם נרכוש שוב לעצמנו מולדת ועצמאות. סבורני שהתיאשות זו מהגלות יצרה את הציונות המגשימה, א א את המפעל הארצישראלי – וזה היה זמן רב לפני בוא היטלר ולפני חורבן יהדות אירופה – כשעדיין העולם התרבותי יכול היה להזדעזע מעוול שנעשה ליהודי אחד בודד בצרפת.

ואין סכנה גדולה לכוחות הנגרדים בעם היהודי מהאשליה קלת-הדעת שקיום ישראל לא ישקר בכל הנסיבות ובכל התנאים.

ולמה שקרה לנו באירופה ולמה שצפוי לנו בשאר ארצות הגולה יש לצרף את הקורות בארץ – כוונתי למדיניות הספר הלבן של ממשלת המנדט.

אי אפשר עכשיו לדבר על המדיניות הבריטית בארץ מבלי לעמוד על מה שקרה לפני ימים ספורים באנגליה. כל אחד מאתנו יש לו יחס לבחירות האחרונות שהביאו את מפלגת העבודה בפעם הראשונה לשלטון בכוח הרוב. אפשר לשמוח על כך ואפשר להצטער – לפי יחסו של כל אחד בתוכנו לשלטון פועלים. אליבא דכל הדעות יש כאן מאורע בעל ערך היסטורי לא קטן. אולם איני יכול גם הפעם להתעלם מהבחינה היהודית הצרופה.

לא אגלה סוד אם אספר שכל ימי אני קשור לתנועת הפועלים, ואהיה קשור עד יומי האחרון, ומשום כך אני רואה במפנה הזה שחל באנגליה בבחירות אלה ערך רב. אולם איני יכול לבחון/ אפילו מאורע זה שלא מנקודת-מבט יהודית, ויש נקודת מבט יהודית – באשר יש מצב יהודי מיוחד

שאיננו מתמצה בנוסחאות הכלליות של קידמה וריאקציה, באשר לא קידמה ולא ריאקציה אינה יכולה לשמש תריס בפני כליון העם היהודי בגולה, והגולה כוללת לדעתי — אם כי דבר זה יפלא בעיניכם — גם ארץ-ישראל. ארץ-ישראל כמושג גיאוגרפי בלבד איננו ההיפך של הגלות. אם היהודים חיים בארץ כאשר הם חיים בגולה — אין ארץ ישראל שונה למעשה מהגולה. רק אם לתמורת-מקום נוספת בארץ-ישראל גם תמורת-מבנה ותמורת-מעמד, רק אם בארץ-ישראל אנו בונים חיינו על אשיות חדשות — על אשיות של עצמאות משקית, תרבותית אא וממלכתית — נהפכת ארץ-ישראל לאנטיתיזה של הגלות. משטר הספר הלבן גוזר עלינו להשאר מיעוט ונוטל מאתנו את האפשרות לחיות ולגדול לפי דרכנו ולפי צרכינו ההיסטוריים — ומשום כך הוא הופך את ארץ-ישראל לארץ גלות. ומפני כך גורל משטר זה הוא מכריע בעתידנו — יש והבחינה היהודית של עלית הפועלים לשלטון באנגליה היא קודם כל בחינת הקשר שבין מאורע זה ובין קיומו של הספר הלבן.

העם האנגלי מסר בנסיבות דרמטיות ובמידה ידועה מפתיעות, את השלטון במשך חמש ש השנים הבאות למפלגת העבודה. וד"ר ויצמן צדק אתמול באמרו שאין הציונות ענין של מפלגה זו או אחרת. ממשלת המנדט לגבינו פירושה העם האנגלי כפי שהוא וכפי שהוא רוצה להיות. היו לנו תומכים ומתנגדים בכל המפלגות הבריטיות. בלפור לא היה חבר מפלגת העבודה, וסטרקס (אחד ממתנגדינו הקיצוניים ביותר במפלגת העבודה) איננו טורי. אולם אין להתעלם מהעובדה שהמפלגה אשר תמכה בנו מאז מלחמת העולם הראשונה ועד היום הזה היתה מפלגת העבודה. וכשמיניסטר של מפלגת העבודה בשעה שזו החזיקה בשלטון כמפלגת מיעוט - פרסם ספר לבן לרעתנו, התקוממה נגדו כל המפלגה, וחברים בעלי השפעה בתנועה הקיצונית כארנסט בווין, אילצו את הממשלה להפוך את הספר הלבן הידוע בשם הסה"ל של פספילד, בפעם הראשונה בתולדות יחסינו עם ממשלת המנדט הוקמה אז ועדה קבינטית מיוחדת לדון עם הנהלת הסוכנות על המדיניות הארצישראלית, ודיון זה נתגבש באיגרת רשמית שנקראה בשם איגרת מקדונלד, אשר פתחה דרך העליה הגדולה בשנים שלפני "מאורעות" 9-1936.

מפלגה זו התנגדה לספר הלבן של 1939, ובפעם הראשונה
בתולדות מלחמת העולם הציעה אי-אמון לממשלה בגלל חוק הקרקע של 1940.

בשנה האחרונה קיבלה מפלגת-העבודה תכנית ארצישראלית המרחיקה
לכת בסעיף אחד – מהפרוגרמה הציונית הרשמית: הם החליטו לדרוש לא רק
מדינה יהודית אלא גם טרנספר של הערבים, ועשו זאת על פי יזמה עצמית
של ראשי המפלגה. למפלגה זו מסר עכשיו העם האנגלי את השלטון לחמש השנים
הבאות, ובין שאנו ידידים או מתנגדים, או אדישים לגבי תנועת הפועלים –
הרי כיהודים אי אפשר לנו שלא לראות חשיבות לא מעטה בעובדה זו.

ולאחר שהגדתי כל זאת עלי להוסיף אזהרה רצינית ומסורה:
אל תסמכו יותר מדי על השנוי הגדול הזה אשר נתרחש באנגליה, ואל תגיחו
שבזאת בלבד נפתרה שאלת הספר הלבן, השאלה המרכזית בציונות עכשיו, וזאת
מפני שלושה נימוקים:

א) אפילו אם נניח שמפלגת העבודה בשלטון תנקוט אותה העמדה של
המפלגה באופוזיציה – ואין זו הנחה קלה, – יש לקחת בחשבון
את ההבדל הגדול שיש ביחסנו אנו וביחסם הם לציונות; הם,
כלומר הידידים הישרים והכנים שיש לציונות בתוך מנהיגי
המפלגה. לנו זוהי הבעיה המרכזית, הדחופה והראשונה; דמי
ששת המיליונים צועקים אלינו יומם ולילה, ויסורי היהודים
באירופה המשוחררת כביכול אינם נותנים מנוח, ולפנינו עומדת
במלוא מציאותה הטראגית שאלת קיומו של העם כולו בכל מקום,
ובמיוחד בארץ-ישראל, כי ארץ-ישראל אעפ"י שאינה גולה, היא
אינה עדיין ההיפך של גולה. אולם לאנגלים זוהי אחת מבעיות
המרובות והשונות, הדוחקות והלוחצות עליה, זהו ההבדל האוביקטיבי,
שאין להתעלם ממנו. אנו לא יכולים לתכות, אבלם אין דבר זה דחוף.

ב) אולם ההנחה שהמפלגה בשלטון היא כמפלגה באופוזיציה היא מפוקפקת.
אין הכרח בדבר. בשעה שלא תובעים מחשבי אלא מייבים לבצע
בעצמם הרי יש אפשרות של כל מיני בירורים ופירושים. גם בתוכנו
יש תובעים ואינם נתבעים. ואין לנו בטחון, כאשר המפלגה בשלטון

תיתבע מעצמה שהיא תעמוד בתביעות שתבעה מאחרים.

ג) באנגליה, אולי גם בארצות אחרות, אין זו רק הממשלה הנבחרת שהיא המושלת; יש גם פקידות מתמדת. ממשלה הולכת וממשלה באה עפ"י בחירה; הפקידות לרוב אינה משתנה. דבר זה חל על אנגליה כולה, ביחוד חל הדבר על האימפריה; ובדברנו על אנגליה אין לנו לשכוח שאנו מדברים על שני דברים שונים, על שתי אנגליות; יש ביניהן קשר, אבל הן שונות. אנגליה גופה, אנגליה בארצה היא דימוקרטיה, אולי הדימוקרטיה המושרשת ביותר בעולם, וכאן העם הוא המכריע את גורלו, והעם חפשי בבחירתו, והדוגמא א הבולטת לך – בחירות אלו, כאשר הוצ המפלגה אחד מגדולי מנהיגיה, אולי הגדול ביותר בהיסטוריה האנגלית, מפני שהעם בחר לו דרך שאינה דרך המנהיג. אך זהו רק באנגליה גופה, לא כן באימפריה. כאן שולט עקרון הדיקטטורה, והפקידות הקולוניאלית היא ברובה כוח אנטי ציוני גדול, שמעל מאז הצהרת א בלפור, והוא ישאר במקומו, ואל נזלזל בכוחו ובהשפעתו גם בימי ממשלת פועלים.

אלה הם שלושת הדברים שיש לקחת בחשבון, כשאנו בוחנים המצב החדש באנגליה. יש יסוד לקוות שאולי יותר מאשר עד עכשיו תתנהג אנגליה אתנו קצת יותר ביושר, אבל עלינו גם (להתיסר) להתיחס בחשד – בבדהו והשדהו.

הדבר היחיד שיקבע בעינין – לא הבטחות, הכרזות, הבעות אהדה, אלא דבר אחד: היבוטל הספר הלבן או לא? ולא התעורה כמות שהיא, כי לא הצהרה זו או אחרת מעניינת אותנו. אבן הבוחן א בשבילנו תהיה – אם יבוטל העקרון של הספר הלבן, עקרון היותנו מיעוט, אם תינתן לנו האפשרות להיות לרוב ועצמאיים – או לא? השאלה היא: ספר לבן – או מדינה יהודית? זוהי אבן הבוחן היחידה, ועל פיה נשפוט את המדיניות החדשה.

אם יבוא זמן ויבטלו המדינות בעולם, כשאנגליה, אמריקה ורוסיה הסוביטית יסתלקו ממדינותיהם למען תקום בעולם ממשלת האנושיות – המדינה היהודית לא תעכב את הגאולה. גם אז יתנהלו הארצות לא ע"י קומיסרים

מבונים מטעם ממשלת העולם - אלא ברשות עצמן. הספר הלבן סוגר הדרך לעם היהודי לעמוד ברשות עצמו - זהו גזר דין של מוות על קיומנו.

יתכנו שנויים במדיניות הבריטית, ואני רואה חובה לעצמי להזהיר את התנועה הציונית: אפשר לבטל רשמית הספר הלבן - ולקיים את עקרונו. יתכן xxxxxxxxx שיתנו לנו עליה ויעשו הקלות לרכישת קרקע - בתנאי שלא נוכל להרוס מסגרת המיעוט. בהסכימנו לשינויים אלה אנו נותנים יד לספר הלבן. ועלינו להבהיר לעם האנגלי, לנציגיו ולממשלתו מהו הספר הלבן וכיצד נפעל נגדו.

אחרי הדברים שכבר נשמעו בכינוס זה אין צורך לעמוד עוד פעם על טיבו של הספר הלבן. עלי להוסיף רק מלים מעטות על פעולתנו נגדו. אומר זאת כאחד הציונים וכאחד מאזרחי ארץ-ישראל. איני רוצה להטיל אחריות דברי על מישהו. איני סבור שדי להבהיר ולהסביר לעולם מה הן תביעותינו וזכויותינו. כל ימי, ועכשיו עוד יותר מאשר בכל זמן אחר, האמנתי שהציונות מתחילה רק במה שאנו עושים. ולמרות כל מה שקרה לנו אני מאמין שגם אנו כוח, כח כלשהו, וגם לרצוננו אנו יש ערך-מה. - יחד עם היאוש הגמור מהגולה יש לי אמונה עמוקה בערך האדם היהודי והכלל היהודי, בערך רצונו ויכולתו. וזהי לדעתי כל התורה הציונית. אין כמובן היהודי כל-יכול, אפילו המעצמות הגדולות אינן כל-יכולות. אמריקה אינה כל-יכולה, ועכשיו הכירו בכך x כל האמריקנים. והם סבורים שאינם יכולים עוד להשאר עם לבדד ישכון, ויש תלות-הדדית של כל עמי תבל, כקטנים כגדולים. ואנו, העם הקטן והאומלל, וודאי שאנו תלויים גם באחרים. יש גבולות ליכולתנו, אבל אנו יכולים, ויכולתנו יש לה ערך, ורצוננו, ופעלנו ומאבקנו, יש לו ערך.

ראינו בארץ שיש ערך לפעלנו. יצרנו משהו. יצרנו מה שהיהודים לא יצרו זה באלפיים שנה. יצרנו משהו שעמים אחרים במקומנו ובתנאינו אילו לא היו מסוגלים ליצור, ויש ערך לא לכוח יצירתנו. וכשעלו לארץ נערים ונערות ונסדרו אוסר ליצור ולבנות מולדת עברית - וניסו להפריע להם, ללגלג עליהם, להתקיף אותו - בשם הפרוגרס, בשם האינטרנציונליזם, בשם זכויות

הערבים - הם לא נרתעו והקימו את המפעל הארצישראלי. וכל העולם מכבד עכשיו מפעלם.

ואני אומר - יש ערך גם למאבקנו. יש ערך למאבק היהודי. התגובה המרה ביותר בשנים מרות אלו היתה לי כשנפגשתי עם פליטה יהודית מיוגוסלוויה והיא סיפרה לי דבר שזעזע אותי לא פחות מטבח היהודים בפולין. היא סיפרה לי שיהודי יוגוסלוויה היו יכולים להינצל אילו הנו נלחמים. ויהדות יוגוסלוויה נשמדה - מפני שלא התנגדו. אני אהיה האחרון לקטרג א עליהם - לא רק מפני שהם שילמו המחיר שאנו לא שילמנו - אלא מפני שנוהי אשמת כולנו. לא חינכנו אותם. ההיסטוריה היהודית לא חינכה אותם להיאבק. והם נשמדו. ומכל מה ששמעתי על יוגוסלוויה היה ברור לי שלא היו נשמדים כולם - אילו היו נאבקים, אילו היו מחנכים אותם למאבק.

ידעתי עצמת המדינה שנצטרך לעמוד נגדה. אולם אני רוצה להגיד לתנועה הציונית בעולם, למדינו באמריקה ובשאר ארצות המופש - גדול ואדיר כוח המדינה, אבל גדול ואדיר גם כוחו של הרוח היהודי, כוחו של המאבק היהודי. אני אומר זאת כאחד מיהודי ארץ-ישראל, ואני מאמין שיש אלפים ורבבות בארץ שחושבים כמוני: - לא נשלים - וניאבק!

נוצר עכשיו מצב חדש באנגליה, במידה ידועה גם באירופה. יש סיכויי לציונות, ונעשה הפעולה הפוליטית למען שסיכויים אלה יתממשו. נזדיין גם בסבלנות ונדרון ל"מצבם" של הגויים "המסכנים" האלה שצרת ישראל אינה דאגתם הדחופה היחידה. אבל אני מסופק אם הגויים יבינו ל"מצבנו" אנו. אבל יש אלפים ורבבות יהודים בארץ שזוהי דאגתם היחידה - והם יפעלו. ואם הספר הלבן יעמוד - לאחר שיגוצל הזמן הנאות לפעולה פוליטית כאן באנגליה, ובאמריקה, הזמן הדרוש לשיחות, דיונים ומו"מ - ולא תבוא מדיניות חדשה, ובמקום הספר הלבן לא תבוא מדינה יהודית - תפרוץ בארץ התקוממות נגד השלטון הברוטלי, הבלתי חוקי של הספר הלבן. וכאחד האנשים אשר ישתתף בפעולה, ואשר מפני גילו אולי לא יעשה כל מה שיעשו אחרים, אבל יעמוד אתם יחד בכלבמשו ומאודו, אני אומר לכם שלא רק הישוב בכללו יקר להם - אלא כל עץ וכל שתיל בארץ הוא יקר וקדוש בשבילם, ואין דבר בחיים יקר להם יותר

ממפעל הישוב מלבד דבר אחד – החזון הציוני, ומכיצוע חזון זה לא ירתעו בשום תנאי ובשום מצב, גם אם ארץ-ישראל תיהפך מחר למדינה ערבית – הם מארץ-ישראל לא יזוזו, כי אין להם מקום אחר בעולם, אין להם מקום לא כיהודים ולא כאנשים, ולא יזוזו ולא ירתעו – ויהי מה שיהיה, הם ימשיכו בעבודתם ובמאבקם. הם לא יביאו בקלות-דעת לידי כך, שיפגע ויגזק מפעל חלוצים של שלושה דורות, אשר הוקם במסירות ובאהבה של בוניו ובעזרת העם היהודי בעולם ובכוח הסמוי מן העין אבל הכוח העצום והאדיר של עשרות דורות של מעונים וקדושים. – אבל לאנשים אלה יש משהו שיקר גם ממפעל הישוב, והם לא ירתעו ממלחמה אם יראו שמשהו זה עומד בסכנה, והמשהו – הוא תוחלת העם היהודי לקוממיות ממלכתית בארצו, והם ילחמו גם אם מלחמתם תביא כאילו נזק לישוב. הם יאבקו על נפשם.

הם יודעים את כוחות שני הצדדים, הצדדים הבלתי שווים. אין להם כל אשליה, למרות אמונתם העמוקה והמוצדקת בכוחות היצירה והמאבק האדירים הגנוזים בכל יהודי, בכל קבוץ יהודי, בעם היהודי כולו – הם יודעים שיכלתנו מוגבלת ומכירים היטב את מעמדנו בעולם. הם עלו לארץ מתוך הכרת-יאוש אכזרית בדבר הדלון-כוחנו בגולה. הם יודעים את הכוח העצום העומד נגדם, הם ראו כוח במלחמת העולם הראשונה והשניה. רבים מהם שרתו בצבא הבריטי במלחמת העולם הראשונה, ורבים יותר – במלחמת העולם השניה. ואף על פי כן הם יעמדו במאבק – והם ינצחו.

ועוד דבר אחד רוצה אני שתדעו על אנשים אלה, אין הם אנשים שלאחר יאוש, הם אינם אומרים תמות נפשי עם פלשתים. להיפך, אלה הם המאמינים הגדולים ביותר שהופיעו בהיסטוריה העברית, הם צמאי חיים ואוהבי-חיים, הם שטופים באהבה לחיי העם היהודי. הם רחוקים מאבדן-תקווה. אינם רצים ואינם להוטים אחרי קרבות אבודים. אבל הם מאמינים בכוח המאבק של יהודי ארץ-ישראל ושל המוני העם היהודי בעולם, הם בטוחים שחלקים רבים וגדולים של האנושיות בכל ארץ וארץ יבינו למאבקם הנואש, למאבק של חלוצי האומה העברית אשר גילו במשך שנים רבות כוחם במפעל קונסטרוקטיבי – ועכשיו נאלצו להשקיע את כל להם נפשם במאבק סרבי – והמאבק הזה ינצח. יש בארץ גרעין של

אומה עברית, וגרעין זה ילחם, והוא יצא - באשר הוא יגן על זכויותיו, ויגן עליהן לא במלים בלבד.

ואני רוצה מפה להגיד למפלגת העבודה הבריטית: אם מפני סיבה זו או אחרת - אם מפני חוסר פנאי או טיפול בענינים יותר חשובים בעיניהם או מפני נימוקים ונסיבות פוליטיים יקיימו לזמן בלתי מסויים את המשטר של הספר הלבן - המשטר הכופר בזכויותינו ההיסטוריות, הסוגר בפנינו שערי המולדת, ההופך את ארץ-ישראל לגלות, הגוזל מאתנו הזכות להיות למדינה - אנחנו בארץ לא ניחת ולא נרתע מכוחה הגדול של אנגליה - ונלחם בה.

אין זו הפעם הראשונה בהיסטוריה העולמית שהמאבק של עם קטן היה לו ערך וגם הביא לידי נצחון. אני רואה חובה לעצמי להזהיר את מפלגת העבודה - שזכתה לכך שנתיחס אליה באימון מסוים ושנתלה בה תקוות מסוימות ובכין פחות או יותר את סאבה -, אני רואה עצמי חייב להזהירה אזהרה חמורה שבקרב שארית הישוב בארץ-ישראל יש אלפים ורבבות יהודים, שלא זרים להם אולי האידיאלים ההיסטוריים של תנועת הפועלים הבריטית, אבל הם רוצים שבעולם החדש, המתוקן והצודק ינתן מקום של כבוד לעם ישראל. ואם יגזלו מהם זכות זו - יעמדו על נפשם ויאבקו מרה ולא יתנו לאימפריה זו לשלוט בארץ לאחר שהפכה בארץ לעריצות ברוטלית שאינה מודה בהתחייבויות ואינה עומדת בדיבורה ואינה מכירה בצדק.

ראיתי חובה לעצמי להגיד זאת לתנועה הציונית, לידידינו באנגליה, לתנועת הפועלים, אז שאנו עומדים על סף ייסודה של המדינה היהודית - כי בלי מדינה אין קיום לעם היהודי בעולם זה שאנו חיים בו עכשיו, - או שאנו עומדים על סף מאבק חמור, מר ורציני שסבבי בניו של העם היהודי יטילו על עצמם - ויהי המחיר שישלמו אשר יהיה.

ישיבה ב׳, 2.8.45 אחהצ -13- לסכיר קגר דאר ה. וויצמן

ד. בן גוריון:

מיר קומען זיך צוזאמען דאס ערשטע מאל נאך 6 יאר. דאס אליין וואלט אונז מחייב געווען צו א ברייטערן, פיליכט א טיפערן חשבון הנפש פון אונזער באוועגונג. ~~צו דעם~~ וואו מיר שטעהן. אבער מיר קומען זיך צוזאמען ניט נאר נאך א לאנגער צייט, מיר קומען זיך צוזאמען נאכדעם וואס האט ~~זיך~~ געטראפן, וואס האט ניט זיין גלייכן אין דער אידישער געשיכטע. מיר קומען זיך צוזאמען אין א צייט, ווען אין/דער גאנצער וועלט פארשטארקן זיך ~~ושעלדעבצען~~ [illegible] די עקזיסטענץ פון דעם אידישן פאלק.

~~און איך וויל זיך אפשטעלן קורץ אויף די~~ ווירטשאפטלעכן, וואס ~~איך האב מורא אז מער ווי אין אנדערע צייט אין דער אידישער געשיכטע~~ שטעלן [illegible] אין געפאר ~~[illegible]~~ די עקזיסטענץ פון אידישן פאלק אלס א פאלק ~~[illegible]~~ פון אידישקייט אין ~~אלע אידישע קיבוצים, וואס עס געפינען נאך געבליבן אידישע קיבוצים און~~ דאס וואס מיר האבן ביז איצט געשאפן אין ארץ ישראל. די דריי זאכן ~~[illegible]~~ זענען: 1) פארניכטונג פון אייראפעאישן יידנטום, 2) די אפיציעלע פאליטיק פון דער מאנדאטארמאכט אין די לעצטע 6 יאר, און 3) די פארשטארקונג און פארברייטערונג פון אנטיסעמיטישע טענדענצן אין דער גאנצער וועלט.

~~וועגן~~ דער פארניכטונג פון אייראפעאישן יידנטום קאנען מיר פיליכט ניט רעדן, ווייל עס וועט זיין א חילול הצער ווען מען זאל רעדן וועגן דעם ביסט אין דער שפראך און אין דעם אופן ווי עס געהערט צו זיין. און איך גלויב ניט אז ~~[illegible]~~ ווער פון אונז איז מסוגל לכך. מיר מוזן רעדן דעם רעדן בלויז ווי וועגן א היסטארישן פאקט. מיר מוזן זיך מאכן קלאר די באדייטונג פון דעם היסטארישן פאקט. דאס איז ניט נור בלויז די פארניכטונג פון א גרויסע צאל פון אידן, דאס גרעסטע צאל וואס איז ווען עס איז פארניכטעט געווארן אין דער אידישער געשיכטע – 6 מיליאן. דאס איז די פארניכטונג פון דעם ביזאיצטיקן באזיס פון דער אידישער געשיכטע און פון דעם אידישן פאלק.

כדי אין איין פסוק מאכן זיך עטוואס א אהנונג וועגן דעם וואס עס איז פארגעקומען, וואלטן מיר זיך געדארפט פארשטעלן, אז דאס וואס איז פארגעקומען די לעצטע דריי יאר, איז פארגעקומען מיט 100 יאר צוריק. עס האט געקאנט פארקומען אין מיטע פון ~~[illegible]~~ 19-טען יארהונדערט אדער עס האט געקאנט פארקומען אין מיטע פון 20-טען

יארהונדערט. וואלט עס פארגעקומען דאמאלס, וואלט די אידישע געשיכטע אין דער וועלט נישט געווען מער דאס וואס זי איז. מיר וואלטן נישט געהאט די העברעאישע און די אידישע ליטעראטור, וועלכע איז געשאפן געווארן אין דער גאנצער צייט, מיר וואלטן נישט געהאט די אידישע רענעסאנס-באוועגונג, די ציוניסטישע באוועגונג, מיר וואלטן נישט געהאט די אזוי גענאנטע חכמת ישראל, מיר וואלטן נישט געהאט די אידישע ארבעטער-באוועגונג, מיר וואלטן נישט געהאט ~~~ דעם ישוב אין ארץ ישראל, מיר וואלטן נישט געהאט דעם אידישן קיבוץ אין אמעריקא. פרובט זיך אריין א סעקונדע פארשטעלן דאס אידישע פאלק אין 1945 אהן אלע די זאכן, אהן א ידענטום אין ארץ ישראל, אהן דעם אמעריקאנישן קיבוץ, ארן די אידישע רענעסאנס-באוועגונג, אהן די אלע אנדערע גייסטיגע און קולטור-אויסדרוקן פון דער אידישן רענעסאנס אין די לעצטע הונדערט יאר. עס וואלט געווען עפעס מער ווי א פארניכטונג פון א געוויסע צאל אידן. עס וואלט געווען א פולשטענדיקער איבערברוך אדער/ פארטילגונג פון אידישן פאלק.

מיר לעבן אבער איצט אין 1945, און מיר קאנען נישט פאראויסזעהן ווא וועלן זיין די רעזולטאטן פון דעם וואס עס איז פארגעקומען היינט, ווי אזוי דאס וועט זיך אויסדריקן אין דעם ווייטערדיקן גאנג פון דער אידישער געשיכטע. אבער ווי ביטער דאס זאל נישט זיין - ביטער איז נישט קיין ווארט דאפיר, און ווייס אבער נישט קיין אנדער ווארט - מיר מוזן זעהן די גאנצע פורכטבארע שרעק ווי דאס איז. מיר האבן שוין נישט דאס גאנצע אידישע פאלק וואס מיר האבן געהאט אין 1939. און מיר מוזן זיך זעהר ערנסט פארטראכטן. יעדער קלייבער טייל אין אידישן פאלק, וועלכער האט פאר די לעצטע דריי דורות זיך ערנסט פארטראכט וועגן דעם היסטארישן שיקזאל פון אידישן פאלק און וועלכער האט געהאט די העזה, די אנגעהויערע, פיליכט די אנבוויסענדע העזה, צו נעמען אויף זיך דאס וואס אידן האבן נישט געוואגט צו טאן פאר צוויי טויזענט יאר, צו נעמען אויף זיך אקטיוו אריינצומישן זיך אין דעם גורל פון דער אידישער געשיכטע און ענדערן זי מיט ארגזער אייגענעם ווילן, לויט א פריהער באשטימטן ציל, די באוועגונג וועלכע האט געהאט דעם מוט דאס צו טאן פאר די לעצטע דריי דורות, דארף זיך זעהר ערנסט פארטראכטן ווי זי שטעהט איצט; מיט דער הויפט-דאגה, וועלכע זי האט געטראגן אויף זיך - איך וויל עס אנרופן מיט די משונטע ווערטער "קיום האומה", די עקזיסטענץ פון דעם אידישן פאלק, ווי האלט עס מיט דער עקזיסטענץ פון דעם ~~~ אידישן פאלק, ווי אזוי וועלן מיר ווייטער קאנען עקזיסטירן.

מיר האבן געהאט פאר דער מלחמה 9 מיליאנען אידן אין איראפא.

זיי האבן אויסגעבויט דעם גרויסן אמעריקאנישן קיבוץ, זיי האבן אויסגעבויט דאס נייע ארץ ישראל, זיי האבן באשאפן אלע אידישע קולטורעלע און גייסטיגע באוועגונגען פאר די לעצטע הונדערט יאר. זיי זענען נאך נישט איינגאנצן פארניכטעט. אבער אלס דער הויפט-כוח פון אידישן פאלק עקזיסטירן זיי מער נישט און ווערן קיינמאל נישט מער עקזיסטירן. דאס איראפייאישע יודענטום אלס דער הויפט-כח פון אידישן פאלק איז א זאך פון דער פארגאנגענהייט און נישט מער.

וואלט דאס געווען א פאקט פאר זיך אליין, וואלט דאס געווען א גענוגענדער פאקט וועלכער שטעלט אין זעהר א ערנסטער לאגע די גאנצע ווייטערדיקע עקזיסטענץ פון אידישן פאלק, און ממילא הייסט דאס די עקזיסטענץ פון ציוניזם און די מעגליכקייט פון זיין פארווירקליכונג. עס קען נישט זיין קיין ציוניזם און קיין ארץ ישראל אהן א אידישן פאלק.

אבער צו דעם קומען צו נאך צוויי דינאמישע מאמענטן, וועלכע, אויב מיר ווערן נישט געפינען קיין כוח און קיי// מיטלען זיי אפצושטעלן אדער אפצושטעלן זייער פארניכטענדע ווירקונג אין דער אידישער געשיכטע, וועט די פארניכטונג פון איראפייאישן יודענטום חלילה זיין בלויז דער אנהויב פון דער פארניכטונג פון אידישן פאלק.

און איינער פון די צוויי דינאמישע כוחות, וועלכע ווירקן ווייטער אין/דערזעלבער ריכטונג און אונטערגראבן די עקזיסטענץ פון אידישן פאלק זענען: דאס ערשטע איז די פארשפרייטונג אין דער וועלט און די פארשטארקונג פון טאטאליטארישע כוחות אין דעם לעבן פון די אייראפעישע פעלקער, די פארשטארקונג פון שטאטס-קאנטראל און פון שטאאטס-אריינמישונג אין דעם פריוואטן לעבן. איך וויל דאמיט נישט זאגן צי דאס איז גוט אדער שלעכט. עס קען זעהר זיין, אז אן און פאר זיך, פאר אלע פעלקער אין דער וועלט איז דאס א נויטווענדיקע, אונפערמיידליכע און פילייכט באפרייענדע טענדענץ. וואלט דאס נישט אזוי געווען, וואלט עס שווער געווען צו ערקלערן ווי אזוי קען דאס עקזיסטירן. געשיכטע ווערט געמאכט דורך פעלקער און מענטשן, און זי ווערט געמאכט דורך זייער באגערן.

אבער איך קען נישט באטראכטן די ערשיינונג פון דעם ריין אידישן שטאנדפונקט. און מיר זענען געלערנט אין דער אידישער געשיכטע, אז זאכן וועלכע זענען אן און פאר זיך גוטע זאכן, באפרייענדע זאכן, כוחות און טענדענצן פון פראגרעס און ענטוויקלונג, קאנען זיך אויסווירקן אין אידישן לעבן, צוליב אונזער באזונדערער אנאמאלער שטעלונג און עקזיסטענץ אין דער וועלט, אלס א פארניכטענדער כוח.

מיר האבן געמאכט זעהר א באלערנדעם און אנשטירענעם ביישפיל אין דער פראנצויזישער רעוואלוציע און דאס וואס איז געקומען נאך דעם. די גרויסע עמאנסיפאציע, וואס איז געקומען איבער אייראפא אין אנהויב און מיטע פון 19-טן יארהונדערט, וועלכע איז אהן ספק -איצט פאר קיינעם אין דער וועלט קיין ספק - געווען א גרויסער אקט פון מענשליכן פראגרעס און באפרייאונג, האט זיך אין דער אידישער געשיכטע ארויסגעוויזן אלס א צערשטערענדן כוח, אלס א כוח פון פארניכטונג פון אידישן פאלק.

אייגנטליך די גאנצע אידישע געשיכטע, אמווייניגסטנס פאר די לעצטע 2,000 יאר, איז די געשיכטע פון אונאויפהערליכן אידישן געראנגעל און ווידערשטאנד קעגן דעם שטענדיקן כוח פון דער וועלט פאר פיזישער און גייסטיגער פארניכטונג פון דעם יודענטום. אמאמאל געהט די פיזישע און גייסטיגע פארניכטונג האנט אין האנט, אמאמאל נישט. טיילמאל זענען דא בלויז אקטן און טענדענצן פון פיזישער פארניכטונג, טיילמאל בלויז אקטן און טענדענצן פון גייסטיגער פארניכטונג. דאס רעזולטאט איז דאסזעלבע, פארניכטונג פון טיילן אדער די עקזיסטענץ פון דעם אידישן פאלק. און דער גרויסער אקט פון באפרייאונג פון 19-טן יארהונדערט האט זיך פאר די אידן ארויסגעדריקט אלס א אקט פון גייסטיגער פארניכטונג פון גרויסע טיילן פון יודענטום. אין העברייאיש, און טיילווייז נישט צופעליג, איז עס כמעט דאסזעלבע ווארט פאר פיזישער און גייסטיגער פארניכטונג, און עס איז דעריבער כמעט אוממעגליך צו איבערזעצן: שמד, השמדה, השתמדות. השמדה איז פיזישע פארניכטונג, השתמדות איז גייסטיגע זעלבסטפארניכטונג פון אידן. און גרויסע טיילן פון אידישן פאלק, טיילן פון אידישן פאלק מיט אונגעהויער גרויסע שעפערישע כוחות, זענען פארלארן געגאנגען פאר דאס אידישע פאלק. כמעט דאס גאנצע מערב-אייראפעיאישע יודענטום, וועלכע איז אין דאס/ מיטעלאלטער געווען די שטיצע פון אלע גייסטיגע שעפונגען אין אידישן פאלק, דאס איטאליענישע יודענטום, דאס שפאנישע יודענטום, דאס פראנצויזישע יודענטום, דאס דייטשע יודענטום, דאס וואס עס איז אונז געבליבן פאר די לעצטע טויזנט יאר, מיט אויסנאמע פון לעצטן יאר-הונדערט, איז געווען כמעט אינגאנצן די שעפערונג פון דעם מערב-אייראפעאישן יודענטום - דאס האבן מיר פארלארן אלס א רעזולטאט פון א גרויסן אלמענשליכן אקט פון באפרייאונג און פראגרעס.

אבער דאפאלסט האט דאס אידישע פאלק, וועמענס עקזיסטענץ איז א אונאויפהערליכער ווידערשטאנד צו די כוחות פון פארניכטונג, גייסטיגע און פיזישע, געפונען אין זיך די גייסטיגע כוחות ביישטעהן

די פרעמדע פארניכטענדע כוחות אין דער ארומיקער וועלט. עס איז געשאפן געווארן די אידישעהשכלה, חבת ציון, די ארבעטערבאוועגונג, די אידישע מאדערנע קולטור אין אידיש און העברעאיש. איצט שטעהן מיר פאר א נייע ערשיינונג אין דעם גרויסן אלמענשליכן קאמף פאר א נייע וועלט, וועלכע ארבעט שוין מער נישט מיט פרייע קולטורעלע כוחות, נאר ארבעט מיט א אנדער איינסטרומענט, מיט דער גאנצער ארגאניזירטער מאכט פון שטאאט. מיר שטעהן – צו דאס געפעלט אונז אדער נישט – פאר דעם צענטראלען פאקט אין דער מענשליכער געשיכטע, אז די מלוכה, אין איין ארט מער און אין אנ'אנדער ארט ווייניגער, נעמט אריין אין איהר הענט די רעגולירונג פון דעם מענשליכן לעבן. פאר אלע פעלקער איז דאס ווארשיינליך א גרויס-ווענדיגקייט, א אקט צו א בעסערן לעבן. אנדערע וואלטן די פעלקער דאס נישט געטאן. פאר אונז איז דאס אונפארמיידליך דאס רעזולטאט פון דער ראציאנירונג פון די לעצטע אידישע עקאנאמישעפאזיציעס וועלכע די אידן האבן נאך, פון צערברעקלען דעם לעצטן אויסדרוק פון אידישער אלוועלטליכער אייניגקייט, און מער אדער ווייניקער באוואוסטזיניקער סיסטעמאטישן אויסמעקן פון דעם כלל ישראל, דעם אידישן שטאנדפונקט אין לעבן און דעם אידישן לעבן. ווען עס זאל ווייטער אנגעהן אהן א באוואוסטזיניקן און מיוחד'דיקן אריינמישן פון דעם אקטיוון ווילן פון אידישן פאלק, מוז דאס ברענגען ענדליך, און מילייב נישט אין א ווייטער צוקונפט, צו דעם פולשטענדיקן אונטערגאנג פון דעם אידישן פאלק.

איך וועל אפשר זאגן א אפיקורסות, איך מוז עס אבער זאגן, ווייל דאס איז א דיקטאט פון מיין ציוניסטישן געוויסן: איך האלט דעם בלינדן גלויבן, אז עס וועט געלינגען אויסצוהאלטן דעם אידישן קאלעקטיוו אונטער די איצטיקע פיינדליכע כוחות אין דער וועלט, אויסצוהאלטן די עקזיסטענץ פון אידישן פאלק קעגן די כוחות, איך האלט דעם בלינדן פאסיוון גלויבן אין "נצח ישראל לא ישקר" אלס איינע פון די גרעסטע געפארן נאך דער פארניכטונג פון דעם איראפייאישן יודענטום און נאך די אסימילירענדע שטאאטליכע טענדענצן, וועלכע שטארקן זיך איןאלע לענדער, איך באטראכט דאס אלס די גרעסטע געפאר פאר אונזער ווייטערדיקע עקזיסטענץ דעם בלינדן פאסיוון גלויבן "מאלעש, נצח ישראל לא ישקר, מיר האבן אזוי לאנג געלעבט, וועלן מיר ווייטער לעבן". דאס קאן זיין דער לעצטער אונגליק וואס וועט טרעפן דעם אידישן פאלק.

די גאנצע אידישע געשיכטע לייקענט אפ דעם "נצח ישראל לא ישקר". אידן זענען פארניכטעט געווארן, אדער פיזיש אדער גייסטיג. עס איז נישטא קיין איין לאנד אין דער וועלט וואו עס איז נישט אמאל געווען א אידישער

ישוב און וואו דער פראצעס פון פארניכטונג פון אידישן פאלק איז נישט
פארגעקומען. און דאס וואס איז נאך דא איז בלויז א קליינער שארית,
און ער ראנגעלט זיך – איך האב מורא דאס צו זאגן – אפשר דעם לעצטן
געראנגעל פאר זיין נאציאנאלע עקזיסטענץ. ווען דער גרויסער כוח,
דער באפרייענדער כוח פון דער פראנצויזישער רעוואלוציע און די
וועסט-אייראפייאישע באפרייאונג האט אויפגעלייזט דאס וואס האט זיך
געבילדעט פאר הונדערטע יארן, האבן זיך אין דאס אידישע לעבן געקאנט
געפינען איבערליכע כוחות, קולטורעלע און גייסטיגע, ווידערצושטעהן דעם
גרויסן דרוק פון דער פרעמדער [illegible] קולטור. אבער איצט קעמפט
קעגן אנדערער אידישער עקזיסטענץ אין אלע לענדער עפעס אנדערש, אין איין
לאנד מער און אין אנדערע לאנד ווייניקער; אבער איך דארט וואו עס איז
ווייניקער, איז עס נאר צייטווייליג ווייניקער, נאר א בלינדער לייענט
נישט וואס עס שטעהט אויף דער וואנט פון דער וועלטגעשיכטע. אלס א
ביישפיל איז גענוג צו באצייכנען, אז פאר איין דור, פאר דעם לעצטן דור
זענען געווען צוויי מאל וועלט-מלחמות. די גאנצע מענשהייט איז אויסגע-
שטאנען איינער קעגן דעם אנדערן, דעם צווייטן מאל זענען זיי אויסגעשטאנען
מיט גרעסערע מיטלען און מיט בעסערע טעכניק און מיט בעסערע ארגאניזאציע
כדי איינער דעם צווייטן צו פארניכטן. דאס אליין איז גענוג אנצייכענד
אין וואס פאר א אומגליק די מענשהייט געפינט זיך. און אלס א אויסהילף
פון דעם באנוצט די מענשהייט דעם גרעסטן כוח, דעם שטאאט, כדי צו
ענדערן די האפנונגסלאזיגע לאגע אין וועלכע די מענשהייט געפינט זיך.

אבער די טענדענץ פירט מיט א גאנץ אומגעהויערן כוח קעגן די
עקזיסטענץ פון אידישן פאלק, ווייל מיר זענען א פאלק צעשפרייט, אומעטום
אין מינאריטעט, אין קיין לאנד אין דער וועלט באזיצן מיר נישט קיין
מאיאריטעט און קיין שטאאטליכע רעכט.

דער בולט'סטער ביישפיל פון די אויבנגע טענדענץ איז
סאוויעט-רוסלאנד. דארט קאנטראלירט די מלוכה אלצדינג: ווירטשאפט,
קולטור, ליטעראטור, וויסענשאפט, קונסט, יעדע זאך. און נאך אמאל זאג
איך: עס איז נישט מיין זאך צו אורטיילן צי דאס איז גוט צי שלעכט.
זאכן, וועלכע ווערן געמאכט דורך מיליאנען פון מענשן, דורך א פאלק פון
180 מיליאנען, דאס איז זייער אורטייל צו ענטשיידן וואס זיי ווילן,
און עס איז נישט וויכטיק פאר מיר צי דאס געפעלט אימיצן אנדערש אדער
נישט. עס איז א אומגעהויערער פאקט אין דער מאדערנער געשיכטע. עס
איז נישט בלויז אין סאוויעט רוסלאנד. מער אדער ווייניקער איז דאס
אין יעדן לאנד.

און ווען איך נעם דעם צווייטן מאלוס פון דער [illegible]

מאדערנער וועלט, אמעריקא, וואו עס איז נאך געבליבן דאס גרעסטע מאס פון אינדיווידועלער פרייהייט, אי מער גוט און אי מאר שלעכט – ווייל אינדיווידועלע פרייהייט איז ניסט אלעמאל א שלעכטע זאך, אבער זי איז אויך ניסט אלעמאל א גוטע זאך, מען קאן עס אויך מיסברויכן, עס ווערט אויך מיסברויכט – אויך דארט אין אמעריקא שטארקט זיך דער שטאאטסקאנטראל איבער'ן לעבן, און תיגטער דער פארשטארקונג שטעהן די פראגרעסיווע און די דעמאקראטישע כוחות.

און מיר שטעהן איצט נאך א גרויסן מסק-דין פון דעם ענגלישן פאלק – און עס איז ווייטער ניסט וויכטיג, צי עס געפעלט אונז אדער ניסט – א גרויס פאלק מיט טראדיציעס, מיט ד ע ר טראדיציע פון אינדיווידועלער פרייהייט. און דאס איז דער טיפסטער זין פון דעם וואס איז פארגעקומען אין ענגלאנד, אז דער שטאאט דארף זיך מער און מער, טיפער און פלאנמעסיגער ארייננעמען אין דאס לעבן, און ניסט לאזן די פארשידענע כוחות מאן פריי וואס עס געלוסט זיי. דאס ענגלישע פאלק גלויבט, אז דער פרייער שפיל פון די פארשידענע כוחות איז ניסט גוט פאר'ן פאלק.

אבער וואס הייסט אל דאס פאר'ן אידישן פאלק ? אז באשטייענדע כוחות פון דער וועלט קאנען זיין א אומגליק פאר אידן. דאס האבן מיר געזען אין דעם רעוואלוציאנערן קאמף אין 19-טן יארהונדערט, דאס האבן מיר געזען אין פאריגן יארהונדערט אין רוסלאנד, וואס איך קאן ניסט אין דער וועלט קיין מער רעוואלוציאנערע, סענטענטערייבדליכע און פראגרעסיווע כוחות ווי די רוסן וועלכע האבן אנגעהויבן זייער רעוואלוציאנערע באוועגונג אין די 50-ער און 60-ער יארן פון פאריגן יארהונדערט; אבער יענע מענער און פרויען, וועלכע האבן יענע סיבות געשטעלט זייער לעבן אין געפאר פאר דער באפרייאונג פון רוסלאנד, און זיי האבן געגלויבט אז אויך פאר דער באפרייאונג פון דער מענשהייט, זיי האבן געטראכט פאגראמען אויף אידן אלס שטן המשחה, אלס שפיראויל פון דער רעוואלוציע. ניסט נאר גויים האבן דאס געזאגט, אידישע רעוואלוציאנערע האבן דאס אויך געזאגט.

איך וואלט אפשר געקאנט ציטירען א סך מער מאדערנע ערשיינונגען אויף דעם געביט הייגט, אבער עס איז מיר גענוג דער ביישפיל.

און דאס וואס איז פארגעקומען אין רוסלאנד און איז געווען פון אומגעהויערער היסטארישער וועלט-באדייטונג, וואס האט דאס באדייטעט פאר'ן אידישן פאלק ? איך רייד ניסט סענטאמענטאלישם, איך רייד ניסט אויף עוויגקייט. איך האב ניסט געמיינט א מענטשן וואס ווייסט וואס עס ווערט זיין ערויג. איך רייד אלס א פשוטער בשר ודם, אלס א שטערבליכער

וועגן זאכן וועלכע ווערן געטאן אין ראמען פון ציים או/פרט. וואס באדייט פאר'ן אידישן פאלק אין אונזער דור דער אפריס פון רוסישן יודענטום פון אידישן פאלק, וואס באדייט דאס פאר דעם אויפבוי פון ארץ ישראל דער אפריס פון רוסישן יודענטום אלס א פאקטאר, אלס א אקטיווער, אידיש באוואוסטזיניקער פאקטאר אין לעבן פון אידישן פאלק אין דער וועלט ?

און ווייטער אמאל, אום מיר זאלן באגרייפן וואס דאס באדייט פאר אונז: שטעלט זיך פאר, אז דאס וואס איז פארגעקומען אין רוסלאנד אין 1917, וואלט פארגעקומען אין 1881. פון אידישן שטאנדפונקט וואלט דאס אפילו אזוי געקאנט פארקומען אין 1881 ווי עס איז פארגעקומען אין 1917. דאן וואלט דאס רוסישע יודענטום אפגעריסן געווארן פון דאס גאנצע אידישע פאלק, נישט מיט 20 יאר צוריק, נאר מיט 60 יאר צוריק; מיר וואלטן דאן נישט געהאט א אחד העם און קיין ביאליק, מיר וואלטן נישט געהאט קיין ברענער און קיין בערדיטשעווסקי, מיר וואלטן נישט געהאט די ביל"ו און די עליה שניה און א סך וואס מיר האבן אין ארץ ישראל, די גאנצע נייע אידישע קאלאניזאציע. און מיר אין ארץ ישראל האבן געזעהן אויף אונזער פלייש וואס דאס האט באדייטעט אז דאס רוסישע יודענטום איז אפגעריסן געווארן אין דער ענטשיידענדער עפאכע פון דער אידישער געשיכטע, ווען דאס אידישע פאלק מאכט א פארצווייפלטן פארזוך, אויפצושטעלן אויף נייע געזונטע יסודות די עקזיסטענץ פון אידישן פאלק.

היטלער האט פארניכטעט דעם גרעסטן טייל פון אידישן פאלק אין אייראפע פיזיש, מער ווי 6 מיליאן, קינדער, פרויען און אלטע זקנים אויסגעשאכטן געווארן. עס זענען געבליבן נאך אונגעפער 3 מיליאנען אידן./ זיי זענען געבליבן פיזיש, און מיר האפן אז דער גרעסטער טייל פון זיי וועט זיך אויך פיזיש (?גייסטיג) ראטעווען. איך זאג דער "גרעסטער טייל", ווייל מיר ווייסן נאך נישט וויפיל פון דעם קליינעם איבערבלייבזעל וועלן אונטערגעהן אין די אזויגענאנטע פרייע לענדער און וויפיל אין די אקופאציעס פון די דריי מעכטע.

נעכטן האבן מיר געהערט פון דאקין א גרוס פון דער אויסערגעוויינליכער אייגנארטיגער קאנפערענץ פון די אידן אין די קאנצענטראציאנסלאגער. אבער אנגענומען, אז דאס דריטעל פון דעם אייראפעאישן יודענטום, וועלכן היטלער איז נישט געלונגען אויסצו-ראטן, וועט בלייבן, וויפיל פון זיי בלייבן אלס א פרייער אקטיווער שותף אין/ לעבן פון אידישן פאלק ? מילייכט א צענטעל פון דעם דריטעל פון

אידעאליזאציע יודעגטום, די דריי מיליאנען אידן, וואס זענען גליקליכער-
ווייזע ניצל געווארן פון היטלער, גאר א בעבטעל פון דעם איז פיליכט
באן פריי לויט זייער אייגענעם ווילן, אויף ווידיעל א איד אין גלות קען עס
באן האבן, באטייליגן זיך אין אידישן לעבן.

אין דער קאנפערענץ איז פארהאן א פערקווירדיקע זאך.
דער ווייצמאן האט גבטען אויטגערעכנט די אלע לענדער וועלכע באטייליגן
זיך. עס איז געווען באטירלין, חגם אונגעהויער טראגיש, ווען מיר האבן
אפלאדירט די אגוויעדעגהייט פון די פארטרעטער פון פראנקרייך, בעלגיען און
האלאנד, די אידישע שמחה וואר אונגעהויער טראגיש. אבער מען האט ניט
אויסגערעכנט די לענדער וועלכע זענען דא ניט דא. מיינט איר, אז דאס
ווערן דא באטראכט אדער אז די אידן דארט גהט ניט אן וואס עס געהט
אונז אן, אדער אז זייער זארג און ווילן איז ניט אונזער זארג און
ווילן ? אויב עס זענען פארהאן לענדער, אז דאס וואס מען רעדט דא
איז א בלוטיגע לעבענספראגע פון יענע אידן אין די לענדער, זענען דאס
יענע אידן וועלכע זענען דא ניט דא. זיי זענען ניט דא ביי דער
קאנפערענץ ניט ווייל זיי האבן פארשעמטיגט די באן, נאר דאס איז א
רעזולטאט פון דעם וועלטהיסטארישן גענטראלן פאקט פון דער איצטיקער
געשיכטע, פון דעם וואקסן און פארברייטערן זיך פון דעם עטאטיזם,
פון דעם קאנטראל פון שטאט אויף אלע געביטן פון לעבן. און א גרויסע
צאל שטאטן האבן געזאגט: אונז גהט ניט אן, וואס אידן דענקן און
וואס זיי ווילן און וואס זיי באגערן. עס איז ניט אין די אינטערעסן
פון דעם שטאט (ניט וואס מיר מיינען אז עס איז אין די אינטערעסן
פון דעם שטאט, נאר דאס וואס דער שטאט דענקט אז עס איז אין זיינע
אינטערעסן, צי דאס איז ריכטיג אדער ניט ריכטיג נאך אונזער מיינונג),
אז יענע אידן זאלן דא זיין. און זיי זענען דא נישטא. דאס איז גאר
סימבאליש וואס זיי זענען דא נישטא. ווען זיי זענען דא נישטא, הייסט
דאס אז פאר זיי עקזיסטירט ניט דאס ביסעל אידישע רעגעסאנס, וועלכע
עס איז אונז געלונגען צו גרינדען פאר אידישער רענעסאנס אין גלות,
פאר העבראישער קולטור, פאר גייסטיגער צוזאמענגעבונדנקייט מיט אנדערע
טיילן פון אידישן פאלק און פאר דעם אויפבוי פון דעם אידישן לאנד.
ווער דאס עוויג אזוי זיין ? איך וועל זיין דער לעצטער
צו זאגן וואס וועט עוויק זיין. אבער איך בין מודה אז די פראגע פון
עוויג אינטערעסירט מיר איצט ניש, די פראגע פון "עוויג" איז א לייכטער,
לייכטזיניגער טפלט,ארויסקלויף פון דער ביטערער ווירקליכקייט, אין
וועלכער מיר געפינען זיך. עס איז א פאלשער און פארברעכערישער טרייסט.

מיר ווירקן א י צ ט . אזוי איז די לאגע איצט. איצט הייסט נישט הייבט, פריבוטס 1946, נאך די איבעריקע זאכן אין דער וועלט-געשיכטע, וועלכע האט אויפגעשטעלט דעם אידישן פאלק פאר דעם גרעסטן פראגעצייכן אין זיין עקזיסטענץ, וועלכע עס איז ווען עס איז פאר אים געשטאנען. פאר דער צייט זענען ביין בעשטעל פון דעם איבערגעבליבענעם אייראפעאישן יודענטום אפגעריסן געווארן נישט דורך פרייוויליגע עמיגראציע, דורך פרייוויליג אפזאגן זיך פון אידישן XXXXX, נאך דורך שטאטליכע כוחות פון פרעמדע פעלקער פאר זייערע XXXXXX, ווי זיי פארשטעהן זיי, זיי זענען אפגעריסן געווארן געוואלטזאם פון אידישן פאלק.

מיט עטליכע וואכן צוריק איז פארעפנטליכט געווארן אין דער פרעסע א ערקלערונג וואס האט נישט ארויסגערופן די אויפמערק-זאמקייט פון דער וועלט און אויך נישט פון דער אידישער עפנטליכער מיינונג. דאס איז געווען א ערקלערונג פון א מיניסטער אין עפעס א קליין לענדעל. ווען איך האב געלעזן די ערקלערונג, בין איך געווארן א נערציטערטער. איך האב דערזעהן פאר זיך וואס שטעהט פאר דעם געפייניגטן רעשט פון דעם פארטיליגטן אייראפעאישן יודענטום. איך מיין די ערקלערונג פון שטעון (קארקוס), דער פרעמיער פון דער באפרייטער בולגאריע. די ערקלערונג הויבט זיך אן מיט זעהר גוטע זאכן, וועלכע אידן זענען נישט געוואוינט צו הערן, מיט קאמפלימענטן פאר דער אידישער נאציאנאלער באוועגונג, פאר דער אידישער רענעסאנס, פאר דער אידישער נאציאנאלער היים. ער האט ארויסגעדריקט זיינע סימפאטיעס מיט די שטרעבונגען פון אידישן פאלק, מיט דער אויפריכטונג פון דער אידישער נאציאנאלער היים. ער האט נאר צוגעגעבן זעהר א קליינטשיק הוספה, אז בולגאריען וועט נישט ערלויבן אירע יונגע אידן ארויסצוגעהן פון בולגאריען, ווייל בולגאריען דארף זיי האבן פאר דער פארטיידיגונג פון בולגאריש לאנד. איך וועל זיך נישט ארייננלאזן אין א חקירה פארוואס די שוץ און די פארטיידיגונג פון דער פאטריאטישע ארמעע, וועלכע שיצט די פרייהייט פון בולגאריע, איז נישט גענוג פאר שטעון באזארגט. איך בין אבער געווען אין יענעם לאנד, און איך האב געזען די אידישע יוגענט. מיר האבן נישט קיין סך אידישע יוגענט אין אייראפא. דאס שרעקליכסטע וואס איז אפשר געשעהן אינגאנצן גרויסן אומגליק איז די פארטילגונג פון קינדער, וואס איז, דאכט זיך, נאך קיינמאל נישט געשעהן אין דער מענטשליכער געשיכטע, אז מען זאל אויסשניידן אלע קינדער פון א פאלק, ווייל דאס זענען קינדער פון דעם פאלק. און א אידיש קינד איצט אין אייראפא איז א אונגעהויער

טייערע זאך. און איך האב געזעהן דאס ביסעל אידישע יוגענט אין בולגאריען. עס איז א קליינטשיקער אידישער ישוב פון 45,000 אידן. עס איז ניטש עגטשיידענט פאר דעם גורל פון אידישן פאלק. אבער דער גורל פון 45,000 אידן, פון 45,000 מענשן איז אויך עפעס.

איך האב נאך געלעבט אין א צייט, ווען אין אייראפא האט דער גורל פון איין ████ אייגציגן אידן, וואס מען האט אים געטאן א אונרעכט און פארשטעט אהן א יסוד, האט אויפגעטרייסעלט די גאנצע ציוויליזירטע וועלט. און דאס איז געווען דער ענין פון באטע אלע פעלקער אין אייראפא, אז מען האט א אידן אין פראנקרייך פארורטיילט. מיר לעבן איצט אין אנדערע צייטן, און דאס פארשטעטן פון 45,000 מענשן אויף ארנטערגאנג, אויף דערניידערונג און פארסקלאווונג און דעגראדאציע, וואס האט עס איצט פאר א באדייטונג ? הגם פאר ארבן אידן, נאכדעם ווי מען האט אונז אויסגעשאכטן 6 מיליאנען אידן, האט עס א גרויסע באדייטונג.

אבער דער ענין פון די בולגארישע אידן האט מער ווי א לאקאלע באדייטונג. איך האב געזעהן די אידישע יוגענט אין בולגאריען, די אידישע אינגלעך און מיידלאך. ניטש מיט אלע האב איך גערעט א געמיינזאמע שפראך, זיי ריידען ניטש מיין אידיש און העברעאיש; זיי האבן זייער אייגענעם אידיש – בולגאריש און שפאניש. איך האב געהאט א געמיינזאמע שפראך, אפילו מיט די וואס האבן ניטש פארשטאנען מיין העברעאיש. מיר האבן געהאט געמיינזאם די שפראך פון אידישער צוזאמענגעהערנקייט און די האפנונג אויף א פרייע לאגד אין ארץ ישראל. און איך האב געזעהן מיט וואס ברענט די יוגענט. און איך ווייס וואס איז זייער לעבן. איך האב געזעהן ווי אזוי זיי לעבן אין דער באפרייטער בולגאריע, 4 משפחות, 12–16 קינדער מיט 4 מאמעס לעבן אין א זעהר קליינטשיקן צימער, קענען ניטש ארויסגעהן ווייל זיי זענען בארפוס, יעדע האפנונג און יעדער אויסדרוק פון מענשליכקייט איז אויסגעלאשן אין זייערע אויגען.

אבא איך רייד ניטש וועגן דער ריין מענשליכער טראגעדיע. 45,000 אידן זענען פארטשעט אויף ארנטערגאנג און א דערניידריגונג
פארם
אין א ארגאניזירטער פאר זיי, פאר די וועלט און פאר בולגאריע. בולגאריע דארף ניטש, אז די 45,000 אידן זאלן ארנטערגעהן און דעגענערירן. אבער דאס איז דער גורל. פאס איז דער בייער שפאטסקאנטראל, וועלכער האט אויפגעבליבט זיין האנט אויף דעם רעסטעל פון יודענטום. ווען זיי טאכן דאס שלעכט פאר זיך, איז דאס זייער זאך. אבער צי דאס איז גוט פאר די 45,000 אידן אדער ניטש, דאס געהט זיי

אן ווי דער נעכטיגער טאג.

דאסזעלבע גילט וועגן די 300,000 אידן אין פוילן און די 30,000 אידן אין רומעניען און די 250,000 אידן אין אונגאריען און אין אנדערע לענדער.

אבער דאס איז פאלש ווען מיר וועלן זעהן פאר זיך נור די לענדער. מיר מיינען, אז מיר האבן אין ענגלאנד, אין די דאמיניאנס און אין אמעריקא פרייע קיבוצים, וואס קאנען אפען, אויף וויפיל זיי פילען עס, זיין פארבונדן מיט דעם אידישן פאלק און טיילנעמען אין דעם אויפבוי פון דעם אידישן לאנד.

מיר האבן געמעגט זיין קורזיכטיג און בלינד פאר 1939, אפשר וואלט איך געדארפט זאגן – פאר 1933. אבער זיין בלינד איצט, נאך 1933 און נאך 1942/44, און, וואס איז פאר מיר נישט פון קיין קלענערער באדייטונג, זיין בלינד איצט נאך דעם גרויסן בזחון פון די פארבינדעטע פון אייראפא און פון דער וועלט, און נאך דעם באווין פון די גרויסע פעלקער וועלכע האבן געקעמפט פאר די מענטשהייט און גערעכטיגקייט – זעהן וואס געשעהט אונז איצט און זיין איצט בלינד, פאר דעם וועט קיין ווארט נישט זיין גענוג, דאס איז פארברעכעריש.

זענען אידן אין די אזוי גערופענע פרייע לענדער זיכער, אז אויף א לאנגע צייט וועט מען זיי ערלויבן אויסצוהאלטן דאס ביסעל אידישקייט וואס זיי ווילן אויסהאלטן, אז אויף א לאנגע צייט וועט מען זיי ערלויבן צו זיין פארבונדן מיט דעם אידישן פאלק ווי זיי ווילן זיין פארבונדן און טיילנעמען אין דעם אויפבוי פון ארץ ישראל ווי זיי ווילן טיילנעמען ? איך האב געהאט א צוזאמענקונפט מיט א גרופע פון ציוניסטן אדער פירערס, צוזאמענגערופן פון לאס אנגעלאס, טאראנטא, מיניאפאליס, פיטסבורג און אנדערע ערטער, א קליינע גרופע פון ציוניסטן. איך האב גערעדט מיט זיי וועגן דער ערנסטער לאגע פאר וועלכער מיר שטעהן איצט בכלל און באזונדערס אין ארץ ישראל. און איך בין געווען ערשטוינט ווי א אמעריקאנער איד, א געבוירענער אמעריקאנער, אויפקלערענדיק זיין שטעלונג צו די פראגן וועלכע איך האב אויסגעשטעלט, האט מיר ערקלערט פארוואס איז ער גרייט צו געהן מיט אונז אין ארץ ישראל ביז צו דעם לעצטען. פאר מיר אליין איז דאס נישט געווען קיין נייע ענטדעקונג אז מען דארף עס טאן. איך בין אבער ערשטוינט געווארן עס צו הערן פון א אמעריקאנער אידן. ער האט געזאגט: איך וויל נישט אז מיינע קינדער אדער אייניקלאך אין אמעריקא זאל געשעהן דאס וואס האט געשעהן די אידן אין פוילן, איך וויל דאס פארזיכערן. א סימן אז עס איז פארהאן א אנהאלט פאר דער זארג אין א קליינע גרופע פון אידן.

אין דייר נישט איצט, וועגן אנטיסעמיטיזם. עס איז לויט מיין מיינונג א גרויסער טעות אין דער אידישער געשיכטע, ווען מיר באשולדיקן די וועלט אין אנטיסעמיטיזם. איך זעה אין דעם אייגע פון די בלינדהייטן, אין וועלכע דאס אידישע פאלק אלס א גלות-פאלק איז בעשלאגען געווארן. עס קומט אויס אז די גאנצע מענשהייט וואלט באדארפט באשטעהן בלויז קעגענאיבער אידן פון מלאכים. מיר פארגעסן וויפיל האס איז דא צווישער אונז, פון איינעם צום צווייטן, נישט צווישן מענשן פון פארשידענע לענדער, פארטייען און קלאסן, נאר צווישן מענשן אין דעמזעלבן לאנד, פון דעמזעלבן קלאס און פון די זעלבע פארטייי. אויב עס קומט פאר אירגענדוועלכע מיינונגספארשי-דענהייטן. דאס איז חל אויף אמעריקא פונקט ווי אויף ארץ ישראל. ברוך השם פון דעם זעהען מיר קיינער נישט באווארענט. וועלכער האס לעבט אין אונז צום מענשן, מיט וועלכע מיר זענען פארבונדן דאס גאנצע לעבן און אין דער ארבעט, ווייל עס איז דא עפעס א מיינונגספאר-שידענהייט. מיר קאנען נישט פארשטעהן אז מיר אידן, וועלכע זענען אזוי פארשירן אין די אויגען פון די גויים – 2,000 יאר האבן מיר זיך איינגעקעמפט, נישט באבגעהן דעם וואס די גאנצע אייראפעאישע וועלט האט אנגעטאן, מיר קאנען זיך נישט פארשטעלן, אז עס זענען פארהאן אלערליי מיספארשטענדניסן און נישט-ליבע צו אונז. פאר מיר עקזיסטירט נישט דאס פראבלעם פון אנטיסעמיטיזם. נישט דאס איז די אידנפראגע. עס זענען פארהאן אונפארמיידליכע געזעצן און טענדענצן אין דער וועלטגעשיכטע וועלכע שטעהן נישט אין הסכם מיט דער עקזיסטענץ פון א משונה׳דיקע פאלק, וועלכע געפינט זיך אין א לאגע וואס קיין פאלק געפינט זיך נישט, און דערפאר קאן די וועלט אונז נישט אויסנעמען. מיר טראכטן אז די גאנצע וועלט דארף צופאסן אירע גאנצע מענטאליטעט, אירע קולטורעלע און גייסטיגע אייגנשטעלונג און אירע שטאאטסלאגע צו אונז. זי דארף דאס נישט, זי וויל דאס נישט און זי מוז דאס נישט. זיי ארבעטן אין זייער לעבן לויט זייערע נויטען, זייערע באגריפן וועלכע פאסן אונז נישט. זאלן מיר אויפהערן זיי באשולדיקן דערפאר !

און ווען דאס אמעריקאנישע פאלק וועט האלטן פאר נויטיק נישט ארויסצולאזן געלט פון אמעריקא, וועט מען נישט ארויסלאזן קיין געלט. און ווען זיי וועלן האלטן פאר נויטיק צוצונעמען דאס פריוואטע פארמעגן פון אלעאיינוואוינער און פון אלע בירגער, וועט מען עס צונעמען, און עס וועט נישט העלפן דאס געשריי "איר זייט אנטיסעמיטן".

און ווען דאָסאַמעריקאַנישע פאָלק וועט מאַכן אַ געזעץ, אַז אַמעריקאַנישע בירגער טאָרן נישט באַלאַנגען צו אַ אינטערנאַציאָנאַלע אָרגאַניזאַציע, וועט איך גאָר נישט העלפן. און הגם די מערהייט פון די אַמעריקאַנער ציוניסטן זענען קעגן די טענדענץ וועלכע איז דאָ ביי טאַנכע אַמערי-קאַנישע אידן וואָס זאָגן, ווייל מיר זענען אַמעריקאַנער, זענען מיר בעסערע אידן און מיר דאַרפן זיין די בעלי בתים איבער די אידישע זאַכן, און די ציוניסטן זענען קעגן דעם, אָבער עס קאָן קומען אַ טאָג און אויב דאָס אַמעריקאַנער פאָלק וועט גוזר זיין, וועט די גזירה שטעהן און עס וועט גאָרנישט העלפן. און ווערן די אינטערעסן פון די אַמעריקאַנער זיין ריכטיג אָדער נישט, אַמעריקאַ וועט באַשטימען אירע אינטערעסן לויט איר פאַרשטעהן. און אויב זי וועט ווילן, וועט זי אַרויסלייגן איר האַנט אויף די אידן אין אַמעריקאַ און זאָגן, דאָס וואָס איר טוט ביז איצט ערלויבן מיר אייך נישט ווייטער. עס איז מעגליך, אַז די אַמעריקאַנער וועלן נישט ערלויבן די איירישטענער, די גריכען און די טאַליאַנער אין אַמעריקאַ זיך צו מישן אין די אייראָפּעאישע באַנגעלעגנהייטן.

איך זאָג נישט אַז דאָס מוז זיין און דאָס וועט זיין מאָרגען, אָבער דאָס איז זעהר מעגליך. איצט האָבן די אידן אין אַמעריקאַ אַ פולע מעגליכקייט, מער ווי אַלע אַנדערע אידן אין דער וועלט אויסער ארץ ישראל, צו געבן אין דער זייט פון דער ענגליש-אַמעריקאַנישער ערציהונג – און זיי באַזיצן אַ שפּראַך, אַז אויב מען ווייס די שפּראַך איז עס געבוג פאַר דער גאַנצער וועלט אויך – צו געבן זייערע קינדער אַ אידישע ערציהונג, צו לערנען זיי העבריאיש, ווי קיין איין איינציגער אידישער קיבוץ אויסער ארץ ישראל האָט נישט די מעגליכקייט. זיי טוען דאָס איצט אויך נישט, אָבער אַ קליינער טייל טוט עס. איינע פון די נסים וואָס איך האָב געזעהן אין אַמעריקאַ, איז וואָס איר קאָנט זיך באַגעגנען מיט אַמת אַמעריקאַנער אידן, וואָס זיי און זייערע טאַטעס און זייערע זיידעס זענען געבוירען געוואָרן אין אַמעריקאַ, און איר קאָנט זיך צונויפרעדן מיט זיי אין העבראַיש. איך ווייס נישט צו דאָס וועט אַלע מאָל זיין מעגליך. אָבער אַ פאַקט איז אַז פאַר דאָס אייראָפּייאישע יודענטום, מיט דער אויסנאַמע פון זעהר אַ קליינער גרופּע, א בלויז אַ צענטעל פון דעם איבערבלייבזעל, בלויז עטוואַ 300,000 אידן פון די דריי מיליאָנען אידן וועלכע זענען געבליבן פון די 9 מיליאָנען אידן וועלכע זענען געווען אין אייראָפּאַ, איז די מעגליכקייט מער נישט א פאַרהאַן. און מיר שטעהן אַבסאָלוט מאַכטלאָז קעגן דעם פּראָצעס. ווייל מיר זענען די איינציגע אין דער וועלט, וועלכע האָבן נישט דם אינסטרומענט, וועלכע אַנדערע פעלקער אין דער וועלט גלויבן אַז מען מוז עס נישט נאָר האָבן, נאָר אויך באַזיצן מיט דער פולער מאַכט אום צו דאַטעווען די מענטשהייט.

מן קאן זאגן, אז דאס וואס איז איצט פארגעקומען אין ענגלאנד איז אז דאס ענגלישע פאלק האט אנגענומען דאס בילטמאר-פראגראם. דאס ענגלישע פאלק האט באשלאסן, אז זי דארף האבן דעם שטאאט כדי ארויס-צוריכטן איר לעבן נאך דעם חורבן און ווירוואר פון דער צווייטער וועלט-מלחמה, און זי מוז אויסניצן דעם שטאאט מיט איר גאנצן גבורה. און דאס איז ענגלאנד, דאס אימפעריאלע ענגלאנד, דאס מעכטיגע ענגלאנד. און מיר פארשטויסענע, פארהאסטע און אונבאשטאנענע פאלק אין דער וועלט, מיר דארפן דאס נישט ? מיר מיינען אז מיר קאנען מאכן אונזער געשיכטע אן דעם , אז מיר קאנען קעמפן ווייטער קעגן דערשטיקונג און אונטערדריקונג אן דעם, אז מיר וועלן קאנען בויען א לאנד און ראטעווען דאס יידנטום אן דעם ?! אמעריקא קאן דאס נישט, ענגלאנד קאן דאס נישט, רוסלאנד קאן דאס נישט. מיר וועלן זיין דאס וואונדערקינד פון דער געשיכטע, מיר וועלן בלייבן עקזיסטירן טראץ אלע פיינדליכע שטענדיגען, מיר דארפן נישט דעם אינסטרומענט, אהן וועלכן די גאנצע מענטשהייט קאן זיך נישט באגעהן, דעם שטאאט ?! געגענאיבער די טענדענצן וועלכע וואקסן אין דער וועלט, אויב דאס אידישע פאלק וועט אין דער שנעלסטער צוקונפט נישט באוואפענט ווערן מיט דעם אינסטרומענט, ווייס איך נישט צי אין דעם קאמף פאר אונזער קיום, פאר וועלכן מיר האבן זיך געראנגען 2,000 יאר, וועלן מיר נאך קאנען לאנג אויסהאלטן.

איך ווער זיך נישט אפשרעקן אויב איר וועט מיר אנרופן א פעסימיסט אדער דעפעטיסט. איך בין זיך מודה ומתודה, אז נישט פון היינט אן, נאר שוין פון דעם טאג שעמדתי על דעתי, פון א יאר 18, 19, האט מיר די אידישע געשיכטע און דאס וואס איך האב געזעהן ארום געלערנט קעפט. דאס האט מיר געשעהן, ווען איך בין מיט אנדערע אידישע יונגע לייט געווען א גרויסער חסיד ווי ביז היינט פון דער רוסישער רעוואלוציע. איך האב אזעהן, אז עס נישטא קיין מעגליכקייט פאר אונזער עקזיסטענץ נישט אין א רעאקציאנערע און נישט אין א רעוואלוציאנערע וועלט, נישט אין א פרייען רוסלאנד און נישט אין א צאריסטישן רוסלאנד. איך גלויב בלויז אז דער פעסימיזם און אונגלויבן האט געשאפן דעם ציוניזם. און אויב מיר האבן עפעס געשאפן אין ארץ ישראל, איז דאס א דאנק דעם טיפן אונגלויבן אין דער מעגליכקייט פון דער גלות-עקזיסטענץ אין א וועלט ווי זי איז.

דאס איז געווען פאר דער פארניכטונג פון דעם אייראפעאישן יידנטום, פאר היטלער, אין די אומגלויבליכע תקופה, ווען די מענטשהייט האט געקאנט דערציטערט ווערן פון א עולה קעגן איין מענטש אין פרנקרייך. און פאר די אינערליכע כוחות אין אידישן פאלק איז נישטא

קיין גרעסערע בעסער ווי דער לייכטזיניגער איינגערעדן זיך אז מיר וועלן דאס קאנען איבערלעבן.

און די דריטע זאך: די פאליטיק פון דער מאנדאטארמאכט אין ארץ ישראל, וועלכע פירט איין מיט איר גאנצער מאכט די עטאטיסטישע טענדענץ אין ארץ ישראל. דאס ארייננעמען פון שטאאט אויף אלע געביטן האט זיך אנגעהויבן אין ארץ ישראל נאך פריער ווי אין אנדערע לענדער. די רעגירונגאויז נישט נאר דער געזעצגעבער אין ארץ ישראל און דער פאליטמאן, זי איז אויך פאקטיש דער בעל הבית פון דער גאנצער עקאנאמישע סטרוקטור. איר קאנט נישט מאכן א פאבריק און איר קאנט נישט גראבן א ברונען אהן א באזונדערע ערלויבניש פון דער רעגירונג.

און דער אנאער עקאנאמישער טאג פון דער וועלט איז כמעט מחייב אזא ארייננעמישעכץ. איר קאנט נישט קויפן א מאשין אהנע אז די רעגירונג זאל ערלויבן מאכן די באשטעלונג. און וואס מער און מער איז דאס גאנצע לעבן אין דעם קליינעם לאנד אין די הענט פון די רעגירונג. דעריבער, וואס איז די פאליטיק פון דער מאנדאטארמאכט ווערט נאך א ערנסטערע פראגע ווי זי איז געווען ביז איצט. און וואס איז דאס ? דאס הייסט ווייסבוך.

און ווען איך רייד וועגן דעם, קאן איך זען נישט נישט אפשטעלן אויף דעם וואס עס איז פארגעקומען לעצטענס אויך אין ענגלאנד. מען קאן זיין אלס מענש און אלס בירגער פון דער וועלט — און יעדער איינער פון אונז איז א בירגער פון דער וועלט, דער בעסטע איד מוז זיין אן בירגער פון דער וועלט, אידן נאך וועניגער ווי אנדערע פעלקער לעבן אין א וואקואום — אלס מענטשן און אלס וועלט-בירגער קאנען מיר זיך פרייען פון דעם וואס עס איז פארגעקומען אין ענגלאנד אדער פארקערט, אבער די וואס פרייען זיך אדער וואס פרייען זיך נישט פון ווייסן אז עס איז א פאקט פון א זעהר גרויסער היסטארישער באדייטונג. אבער ווידער אמאל איך קאן נישט נישט באטראכטן דעם פאקט פון ריין אידישן שטאנדפונקט.

איך וועל נישט ארויסזאגן קיין סוד, אויב איך וועל אייך דערציילן, אז איך בין געווען מיין גאנצן לעבן, ביז דעם טאג שעמדתי על דעתי, און איך גלויב ביז מיין לעצטן טאג, געבונדען מיט מיין גאנצער נשמה צו די ארבעטערבאוועגונג. און אלס אזעלכער האט די ענדערונ[g] אין ענגלאנד פאר מיר זיכער א אונגעהויערע באדייטונג. איך קאן אבער נישט נישט צוגעהן צו דער פראגע פון א ריין אידישן שטאנדפונקט. און עס איז דא א אידישער שטאנדפונקט, ווייל עס איז דא א באזונדערע אידישע לאגע אין דער וועלט וועלכע ווערט נישט געדעקט מיט אלע אלמענשליכע פארמולאס פון פראגרעס אדער רעאקציע, ווייל נישט פראגרעס

און נישט רעאקציע זענען נישט קיין באוואורעניש קעגן דעם פארשטארקונג פון אידישן פאלק אין גלות, און דער גלות שליסט ביי מיר אויך איין – איר וועט עס אפשר באטראכטן אלס א אפיקורסות – ארץ ישראל. ארץ ישראל אלס א געאגראפישער באגריף אליין איז נישט קיין אנטיטעזע פון גלות. און ווען דאס אידישע לעבן אין ארץ ישראל איז אזוי ווי אין גלות, איז דאס גלות ווי דער גלות, טאקע ווי אלע גלות'ן. און [illegible] פון א ריין אידישן שטאנדפונקט קען איך נישט באצייכענען דעם פאקט, אז דאס ענגלישע פאלק האט אין מערקווירדיקע אומשטענדן, אין דער דראמאטישע אומשטענדן, און מער דער פילע אויף א גאר אומערווארטעטן אופן, איבערגעגעבן די מאכט אויף די נעכסטע 5 יאר דער בריטישער לייבאר פארטיי. און די באזונדערע [illegible] אידישע באוועגונג באשטעהט דארין – און איך דארף אייך נישט זאגן אז איך שרייב דאס אונטער מיט ביידע הענט, ווארט ביי ווארט, וואס ד"ר ווייצמאן האט נעכטן געזאגט, אז ציוניזם איז נישט פארבונדן מיט קיין איינציגע פארטיי, אז פאר אונז די פונדאמענטאלע בלייבט דאס ענגלישע פאלק ווי זי איז און ווי זי וויל זיין. מיר האבן געהאט פריינט און קעגנער אין אלע פארטייען. באלפור איז נישט געווען קיין מעמבער פון דער לייבאר פארטיי, און סמאטס (איינער פון די פארביסענסטע אנטי-ציוניסטן פון דער לייבאר פארטיי) איז נישט קיין שארי. אבער עס איז א פאקט, אז די פארטיי, וואס פון מיטן פון דער לעצטער וועלט מלחמה ביז היינט האט אלס פארטיי אנגענומען פון אנהויב אן א פאזיטיווע שטעלונג צו דער ציוניסטישער לייזונג פון דער אידענפראגע און אלס פארטיי איז זי געבליבן טריי דעם שטאנדפונקט, איז די לייבאר פארטיי. און ווען איינער פון אירע מיניסטארן, ווען זי איז געווען א מינאריטעט אין דער רעגירונג, האט ארויסגעגעבן דעם ערשטן ווייסבוך – אין ענגלאנד גיט מען יעדן טאג ארויס ווייסביכער, פאר אונז איז געווען אביסעל ביי – א גזירה קעגן אונז, איז ענטשטאנען א רעוואלוציע אין דער פארטיי, און איינפלוס-רייכע פירער פון דער באוועגונג, ווי ערנסט בעווין, האבן געצוואונגען דעם קאבינעט גלייך צו רעווידירן דעם פאספילד-ווייסבוך. און אין דאס ערשטע אין/דער געשיכטע פון דער מאנדאטארמאכט פאר די לעצטע (26) יאר איז באשטימט געווארן א קאבינעט-קאמיטע צו פארהאנדלען מיט דער אידישער אגענט וועגן דער ענגלישער פאליטיק אין ארץ ישראל, און דאס רעזולטאט איז געווען דער אזוי באריםטער מאקדאנאלד-בריוו, וואס לויט דעם היסטארישן אמת האט ער געדארפט הייסן דער הענדערסאן-בריוו, צו ד"ר ווייצמאן, וועלכער האט נישט נאר געמאכט נישטיק דעם פאספילד-ווייסבוך.

נאר האט אונז אויך געגעבן א ברזיצליכע זאך, וועלכע מיר האבן נישט געהאט, און דאס וואס מען האט עס אנגעהויבן ביז 1936 האט געהאט א גרויסע באדייטונג פאר ארגזערע ארבעט. דאס איז די פארטיי, וואס אלס א פארטיי האט זי גענומען א שטעלונג קעגן דעם ווייסבוך. די פארטיי, וואס איז אנהויב פון קריג, ווען זי איז נישט געווען אין דער קאאליציע האט זי מיט איר גאנצער כוח געשטיצט א מאר איר פייגדליכער רעגירונג, די רעגירונג פון טשעמבערלין, ווייל זי האט געוואוסט אז דאס איז די ענגלישע רעגירונג וועלכע דארף אנפירן דעם קאמף קעגן היטלער. אבער דאס ערשטע מאל אין דער מלחמה, ווען די ארבעטערפארטיי האט ארייגעטראגן א פארשלאג אין פארלאמענט אויסצודריקן אומצופרידנקייט דער טשעמבערלין-רעגירונג איז געווען נישט ווען עס זענען פארגעקומען אירגענדוועלכע פאליטישע מיליטערישע אקטן, נאר ווען מען האט איינגעפירט אין ארץ ישראל די גזירה אויף לאנד, דאס לאנד-געזעץ אלס דע צווייטן טייל פון דעם ווייסבוך. אין מיטן פון דער מלחמה איז די ענגלישע לייבאר-פארטיי געווען אזוי אויפגערעגט קעגן דעם אונרעכט, קעגן די אומאנשטענדיגקייט און בארישקייט פון דעם טייל פון דעם ווייסבוך, אז זי האט ארייגעטראגן א פארשלאג אראפצווארפן די רעגירונג.

דעם לעצטן יאר האט די פארטיי אנגענומען אפיציעל א פראגראם, וועלכע געהט אין איינציגע פונקטן אפילו ווייטער פון די אפיציעלע ציוניסטישע פראגראם. זיי האבן עס אנגענומען לויט זייער איינגענער איניציאטיווע, און עס איז זייער זאך. עס איז געווען די פארטיי, וואס ווען עס איז געשיקט געווארן איינע פון די באדייטענדסטע קאמיסיעס אין ארץ ישראל, וועלכע האט ארויסגעגעבן דעם ערשטן מאל א פארלוימדעריש באריכט קעגן ציוניזם און קעגן ארץ ישראל, האט איר מיטגליד, לארד סנעל, ארויסגעגעבן א מינאריטעטס-באריכט.

דאס ענגלישע פאלק האט איבערגעגעבן די פארטיי פאר די נעכסטע פינף יאר די פירונג פון דער בריטישער אימפעריע. דעריבער, אלס אידן, וועלכע זענען פרייגדליך, איבערפערגט אדער פייגדליך צו דער ארבעטערבאוועגונג, קאנען מיר נישט זעהן אין דעם פאקט א באדייטנדן פאקט וואס האט צו טאן און וואס קאן האבן צו טאן מיט אונזער לאגע אין ארץ ישראל.

אבער נאכדעם ווי איך האב דאס אלעס געזאגט, מוז איך צוגעבן א ווארנונג, א ערנסטע און א שטרענגע באווארענונג: מען זאל זיך נישט צופיל און צו ווייט פארלאזן אויף דער פאליטישער ענדערונג פון

זעהר גרויסער וועלטהיסטארישער באדייטונג, אויך היסטארישער באדייטונג,
וועלכע איז פארגעקומען אין ענגלאנד, און זאל מען נישט פארגעסן אז דאס
האט געלייזט די פראגע פון ווייסבוך, וועלכע איז דאס צענטראלע
פראבלעם פון ציוניזם, און דאס איז צוליב דריי אורזאכן:

1)אנגענומענדיק, אז די לייבאר פארטיי אויך אין דער רעגירונג
וועט זיין דאסזעלבע ווי אין דער אפאזיציע, וואס איז נישט קיין קליין
אננעמעניש, מוזן מיר פארשטעהן דעם זעהר וויכטיגן אונטערשייד פון
דער באדייטונג וואס ציוניזם האט פאר אונז און וואס עס האט פאר זיי.
פאר זיי, מיין איך די ערליכע און אויפריכטיגע ציוניסטן צווישן די
פירער פון דער לייבאר פארטיי, ווייל נישט אלע אפשר זענען הונדערט-
פראצענטיקע און אויפריכטיקע פריינט פון ציוניזם. איך רייד וועגן
די ערנסטע און אויפריכטיקסטע פריינט. איך נעם אן, אז דאס זענען די
פירער. פאר אונז איז דאס די איינציגע, די צענטראלע, די דרינגענדע
און דרינגענדסטע פראגע פון אלע אנדערע פראגען ווייל פאר אונז,
נישט ווי פאר די גאנצע וועלט, איז דאס בלוט פון 6 מיליאנען שמערצט
אונז טאג און נאכט, און פאר אונז זענען נישט גלייכגילטיג די
ליידן פון די אזויגענאנטע באפרייטע אין דייטשלאנד און אין אייראפע.
אבער נישט נאר דאס. פאר אונז שטעהט אין איר גאנצער טראגישער
ערנסטקייט די צוקונפט פון דער עקזיסטענץ פון אידישן פאלק אלס א
גאנצעס, אומעטום און באזונדערס אין ארץ ישראל, וועלכע הגם זי איז
נישט איבערגאנגען א גלות, איז נאך נישט ארץ ישראל, איז נאך נישט
די אנטי-טעזע פון גלות. פאר די ענגלענדער איז דאס איינע פון די זעהר
פילע, זעהר וויכטיגע און זעהר דרינגענדע אויפגאבן וועלכע ליגן אויף
זיי און וועלכע זייער פאלק האט אויף זיי אויפגעלייגט. דאס
איז א אביעקטיווער אונטערשייד, וואס מען קאן נישט אויסמעקן. און
ווען מיר זענען אונגעדולדיג און מיר קאנען נישט ווארטן, האבן זיי
הונדערטע אדער אם ווייניגסטענס צענדליגע אזעלכע וויכטיגע פראבלעמען
וואס לאזן זיי נישט ווארטן, און זיי קאנען נישט אלעס טאן אין איין
טאג.

איך האב געמאכט א אננעמעניש וואס איז נישט ריכטיג, אז
די לייבאר פארטיי אין דער רעגירונג איז אקוראט אזוי ווי די לייבאר פארט
אין דער אפאזיציע. עס מוז נישט אזוי זיין. עס איז נישט אין דער
מענשליכער נאטור. ווען מען איז פאראנטווארטליך, ווען מען דארף
אליין טאן א זאך, לייגט מען זיך נאכאמאל איבער און נאכאמאל, און
מען הויבט אן מפרש זיין און ערקלערן, וואס מען טוט נישט ווען עס איז

בלויז א פאדערונג פון אנדערע צו פון. דערפאר בין איך אויך נישט אזוי באגייסטערט פון אידן וועלכע האלטן אין איין פאדערן די אידישע מלוכה, ווען איך זעה נישט וואס די אידן פאדערן פון זיך אליין. וואס איז חל אויף אידן, איז אויך חל אויף גוים. עס איז לייכטער צו פאדערן פון אנדערע ווי פון זיך אליין. ווען מען איז אין דער אפאזיציע, פאדערט מען פון דער רעגירונג, ווען די לייבאר פארטי איז אין דער רעגירונג, דארף זי פאדערן פון זיך אליין, און דאס איז אביסעל שווערער.

און א דריטע זאך. אין ענגלאנד, און אפשר אויך אין אנדערע לענדער, איז נישט בלויז די רעגירונג וועלכע רעגירט. דאס ענגלישע פאלק האט אויסגעקליבן אירע פארלאמענטארישע פארטרעטער און אירע רעגירונג. אין ענגלאנד איז פארהאן נאך עפעס וועלכער רעגירט, וועלכער איז נישט אויסגעקליבן, די סיוויל סערוויס. א רעגירונג קומט און א רעגירונג גייט, און די סיוויל סערוויס מיט ווייניג אויסנאמען בלייבט. דאס איז חל אויף גאנץ ענגלאנד, און באזונדערס איז דאס חל אויף דער ענגלישער אימפעריע. מיר טארן נישט פארגעסן, אז ווען מיר ריידן וועגן ענגלאנד, ריידן מיר וועגן צוויי באזונדערע זאכן. נאטירליך זענען זיי פארבונדן, אבער זיי האבן א באזונדערן כאראקטער. ענגלאנד אין ענגלאנד, אויף וויפיל איך קען אנדערע פעלקער, איז דאס זיכערסטע און פארטיפסטע דעמאקראטיע וועלכע איז דא אין דער וועלט, וואו דאס פאלק האט ווירקליך צו באשטימען זיין אייגענעם גורל. דא האבן מיר געהאט דאס גלענצענדסטע ביישפיל אין דער וועלט, מיליכט דאס איינציגע ביישפיל, ווען דאס ענגלישע פאלק האט געדארפט אראפווארפן א פירער, וועלכען דאס גאנצע ענגלישע פאלק פארגעטערט. איך האב געהערט פון א גרויסן ענגלישן דיפלאמאט אליין, אז די וואלן זענען א אומדאנקבארקייט צו טשערטשיל. דאס איז א לעכערליכע זאך. נאר פארטעמפטע מענטשן קאנען זעהן אין דעם א אומדאנקבארקייט. דאס ענגלישע פאלק ווייס וואס פאר א דינסט טשערטשיל האט געטאן דעם ענגלישן פאלק און די מענטשהייט. די וואלן זענען אבער נישט געווען א אקט פון אומדאנקבארקייט, נאר א אקט פון גרויסער פאליטישער רייפקייט. ווען ענגלאנד האט געדארפט ענטשיידן נישט צי מען זאל געבן א באלוינונג איינעם פון אירע גרעסטע מענער, אפשר דעם גרעסטן מאן אין דער ענגלישער געשיכטע, נאר ענגלאנד זאל באשטימען ווער זי זאל זיין פירן און ווי זי זאל לעבן. זי האט דאס באשלאסן לויט אירע באגריפן און באדערפענישן

טראץ דעם אונגעהויערן פרעסטיזש וואס דער פארדינטער פירער האט אין ענגלאנד. דאס איז דעמאקראטיע. קיין/קלארערן, בעסער דראמאטישן ארויסדרוק פון דער דעמאקראטיע האבן מיר נישט געזען. דאס הייסט א פאלק באשליסט פריי לויט זיינע גוישען.

אבער דאס איז אין ענגלאנד, נישט אין דער אימפעריע. די ענגלישע אימפעריע ווערט געפירט לויט דעם פרינציפ פון דיקטאטור, פון אויבן באשטימטער דיקטאטור. און דאס קאלאניאלע אימפעריאלע בעאמטענטום זענען די וואס באדינען די דיקטאטור אין דער אימפעריע. און ווי אין דער גאנצער אימפעריע, אזוי אויך אין ארץ ישראל. מעגליך אז עס וועלן פארקומען דא און דארטן פערזענליכע ענדערונגען, וואס איינער אדער צוויי מער אויסגעשפראכענע פון א ריכטונג וואס איז פיינדליך צו דעם גייען ווענ, וועט מען ארויסזען. אבער דער רוב מנין ורוב בנין פון דאס קאלאניאלע בעאמטענטום וועט בלייבן, ד.ה. דער גרויסער אנטי-ציוניסטישער כוח וועלכער האט געווירקט פון אנהויב אן פון דער באלפור-דעקלאראציע, וועט בלייבן אויף זיין פלאץ. און זאל מען נישט מזלזל זיין אין זיין/כוח און השפעה אויך ארונטער די ארבעטער.

דאס זענען די דריי זאכן, וואס מיר מוזן דיסקוטירן ווען מיר באטראכטן די נייע לאגע אין ענגלאנד. מיר מוזן האבן די האפנונג, אז אפשר מער ווי ביז איצט וועט אונז ענגלאנד טאן א ביסעל מער גערעכטיגקייט, אבער אויך צוגעהן צו דעם מיט א געוויסן חשד.

פאר אונז וועט זיין, און יעדנפאלס דארף זיין די ענטשיידונג אין זאך נישט פארזיכערונגען, פארשפרעכונגען, ערקלערטע סימפאטיעס, נאר: ווערט דער ווייסבוך אפגעשאפט אדער נישט ? (מחיאות כפים) וואס הייסט אפשאפן אדער נישט אפשאפן ? עס האנדלט זיך נישט וועגן א דאקומענט, מען זאל זאגן אז ער עקזיסטירט נישט. דער ווייסבוך, וועגן וועלכן מיר רעדן, איז נישט איינער פון די דאקומענטן. אין ענגלאנד זענען דא א סך ווייסביכער. אויך אין ארץ ישראל זענען געווען ווייסביכער. דאס איז געווען דאס ערשטע מאל אין אונזער געשיכטע אין גלות, ווען אידן האבן נישט אויפגעהערט אין קיין לאנד און אין קיין שטאט צו דערקלערן פאר דער וועלט, און אין א געוויסן מאס אויך באוויזן מעשים, אז אונזער פארבונדנקייט מיט ארץ ישראל האט קיינמאל נישט אויפגעהערט און אז מיר באטראכטן ארץ ישראל אלס אונזער לאנד און דאס מיר האבן נישט אויפגעגעבן די האפנונג און דעם ווילן צוריקצוקערן זיך צו איר. די גאנצע וועלט האט דאס געוואוסט. די גאנצע וועלט ווייסט וואס איז

אידישקייט, וואס שאפט דאס גלויבן פון אידישן פאלק, וואס איז דאס גוף וואס האלט אויף דעם אידישן פאלק. און דאס ערשטע מאל אין דער געשיכטע, וואס א גרויסע וועלטמאכט האט ערקלערט פאליטיש אין דעם לאנד, אין וועלכן איר האט געוואלט צוריקקערן, וועט איר ניט צוריק-קערן, דאס לאנד וואס איר באטראכט פאר אייער היים, איז ניט מער אייער היים, איר זייט דארט פרעמדע פונקט ווי אומעטום; דארט וועט זיין א אנדער שטאאט, א היים פאר א אנדער פאלק, איר וועט דארט זיין א מינאריטעט, וועלכע וועט באטיילן ווי אנדערע מינאריטעטן אין די פרייע גערעכטיגע רעזשימען וועלכע הערשן אין/דער גאנצער וועלט, באשיצט ווערן, אבער ניט מער. דאס ווייסבוך הייסט אז אידן אין ארץ ישראל מוזן בלייבן א מינאריטעט. דאס איז דער תמצית פון דעם ווייסבוך, אז אויך אין ארץ ישראל ווערן די אידן ניט נאר ניט היינט, נאר אויך אין צענדליגער יארן ארום ניט קאנען ווערן א זעלבסשטענדיק פאלק, אז זיי זאלן קאנען אליין באשטימען זייער גורל און זאגן דאס לאנד איז אונזערע.

וועט קומען א צייט, ווען שטאאטן ווערן אפגעשאפט ווערן אין דער וועלט, ווערן מיר זיין די לעצטע צו זיין א שטערונג צו דערצו. ווען ענגלאנד, אמעריקא און סאוויעטרוסלאנד ווערן אויפגעבן זייערע מלוכות, וועט די אידישע מלוכה ניט זיין קיין שטער צו דעם. אבער אויך דעמאלט וועט זיין א ענגלאנד, א אמעריקא און א פראנקרייך, עס ווערן זיין זעלבסשטענדיקע פעלקער, און ניט פרעמדע וועלן באשטימען זייער גורל, זיי ווערן זיין גלייכע מיט גלייכע. דאס ווייסבוך האט געזאגט, אז דאס אידישע פאלק וועט דאס קיינמאל ניט קאנען זיין. און הינטער דעם איז אויפגעשטעלט געווארן די גאנצע מאכט פון דער בריטישער אימפעריע.

פאר אונז וועט דאס זיין דער איינציגער אבן הבוחן: וועט אפגעשאפט ווערן דאס פרינציפ פון ווייסבוך, וועט געגעבן ווערן דעם אידישן פאלק די מעגליכקייט צו ווערן א מערהייט אין ארץ ישראל און צו ווערן זעלבסשטענדיג אדער ניט ? ווייסבוך אדער א אידישע מדינה ? עס איז נישטא קיין אנדער ברירה. אפשאפן דעם ווייסבוך הייסט אונז געבן די מעגליכקייט צו ווערן א מערהייט, צו ווערן א אידישער שטאאט. דאס איז דער איינציגער אבן הבוחן צו וועט זיך ענדערן די פאליטיק אדער ניט.

עס זענען מעגליך ענדערונגען – און דאס איז די געפאר, פאר וועלכער איך האלט עס פאר מיין חוב און פאר מיין ציוניסטישן געוויסן צו ווארענען די באוועגונג – וועלכע זאלן פארמעל אפשאפן דעם ווייסבוך,

און דאס פרינציפ פון ווייסבוך זאל בלייבן. עס איז מעגליך מען זאל אונז געבן איינגרואנדערונג, מען זאל ערלייכטערן דעם לאנדקויף, מיט דעם תנאי עס זאל בלייבן דער פרינציפ פון ווייסבוך. אין דעם מאמענט, ווען די ציוניסטישע באוועגונג וועט איינגעהן אויף די ענדערונג, הייסט דאס מיר האבן געגעבן אונזערע הסכמה אויף דעם פרינציפ פון ווייסבוך. און די ערשטע זאך, וואס די ציוניסטישע באוועגונג דארף זאגן דעם ענגלישן פאלק, זייערע פארשטעהער און זיין/רעגירונג, באזונדערס איצט, איז וואס די ווייטערע עקזיסטענץ פון דעם ווייסבוך באדייט פאר אונז, און וואס מיר ווילן טאן דאקעגן.

וואס באדייט דאס ווייסבוך, האלט איך איז געקומען אין די רעדעס פון ד"ר ווייצמאן, ד"ר בעק, ד"ר ווייז און דאבקין געגעבן געזאגט געווארן. איך וויל גאר צוגעבן איין ווארט וועגן דעם וואס מיר דארפן טאן דאקעגן. איך זאג דאס אלס אייגער פון די אידן פון ארץ ישראל, אלס אייגער פון די ציוניסטן. איך וויל נישט קיינער זאל זיין פאראנטווארטליך פאר דעם וואס איך זאג. איך האלט אז עס איז וויכטיק אז דער ציוניזם זאל מאכן קלאר דער וועלט וואס זיינען אונזערע פאדערונגען, וואס מיר ווילן און וואס אונז קומט. איך האב מיין גאנצן לעבן, און באזונדער איצט, געהאלטן, אז ציוניזם הייבט אן מיט דעם וואס מיר באשליסן צו טאן. ווייל טראץ אונזער זיין אין גלות — און איך זעה דעם גלות מיט די שווארצעסטע ערפארונגען, וואס אויך דאס וואס איז געשעהן די יארן, האט נאך נישט איבערגעשטעלט די גאנצע ערפארונג — צוזאמען מיט דעם האב איך געגלויבט, אז אויך מיר אידן זיינען א כוח, אז אויך מיר אידן זיינען עפעס, אז מיר האבן א ווילן און אז אונזער ווילן האט א באדייטונג. דאס איז פאר מיר די צווייטע מטבע פון ציוניזם. צוזאמען מיט דעם גרינדליכן אונגלויבן אין גלות א טיפער גלויבן אין דער באדייטונג פון דעם אידישן מענטשן און דעם קאלעקטיוו, אין זיין כוח און זיין ווילן. נישט אלעס איז אלמעכטיג. אפילו די גרויסע מלוכות זיינען נישט אלמעכטיג. אמעריקא איז נישט אלמעכטיג, און דאס אמעריקאנער יעדער אמעריקאנער, און זיי ווייסן אז זיי קאנען נישט בלייבן עם לבדד ישכון, א איזאלירטע פאלק, אז עס איז פאראן א אינטערדעפענדענס אין דער וועלט אפילו צווישן די גרויסע מעכטע. מיר, דאס קליינע, אונגליקליכע פאלק, אודאי און אודאי. עס זיינען פאראן גרענצן, און זעהר נישט ווייטע גרענצן, צו דעם וואס מיר קאנען טאן. אבער מיר קאנען עפעס טאן, און אונזער טאן האט א באדייטונג, און אונזער ווילן, אונזער ארבעט און אונזער

קאמף האבן א באדייטונג.

אז אונדזער ארבעט האט א באדייטונג, האבן מיר געזען אין ארץ ישראל. מיר האבן עטוואס געטאן. מיר האבן געטאן עפּעס וואס אידן האבן ניט געטאן אין 2,000 יאר. מיר האבן עטוואס געטאן וואס קיין אנדער פאלק אין די אומשטענדן האט ניט געקאנט שאפן ווייל אונדזער ארבעט און אונדזער ווילן און אונדזער שעפערישער כח האבן א באדייטונג. און ווען עס זענען געקומען אין ארץ ישראל אידישע יונגע מענטשן, קינדער און מיידלאך, און האבן געזאגט מיר ווילן שאפן און בויען אין א אידיש לאנד, האט מען זיי געשטערט און אטאקירט, מען האט זיי אויסגעלאכט, אידן און גוים האבן זיי אויסגעלאכט, מען האט זיי אטאקירט אין נאמען פון פראגרעס און ארבעטער זענען זיי איבערפאלן. אבער דער ווילן פון אידישן פאלק עטוואס צו שאפן האט א באדייטונג, און עס איז געטאן געווארן דאס וואס עקזיסטירט איצט אין ארץ ישראל.

איך זאג, אז אויך אידישער קאמף האט א באדייטונג. איינע פון מיינע ביטערסטע ערפארונגען אין די ביטערע יארן, אין די לעצטע דריי יארן איז געווען ווען איך האב זיך באגעגנט מיט א פליכטלינגע פון יוגאסלאוויען, וועלכע האט מיר דערציילט א געשיכטע וואס האט מיר אויפגעציטערט כמעט אזוי ווי די אידישע שחיטה אין פוילן. זי האט מיר געזאגט אז אידן אין יוגאסלאוויען וואלטן זיך געקאנט ראטעווען ווען זיי וואלטן געקעמפט. און מען האט פארניכטעט דאס גאנצע יוגאסלאווישע אידנטום. איך וועל זיין דער לעצטער צו באשולדיקן זיי – ניט נאר ווייל זיי האבן באצאלט דעם פרייז וואס מיר האבן ניט באצאלט, נאר ווייל דאס איז אונדזער אלגעמיינע שולד. מיר האבן ניט ערצויגן און די אידישע געשיכטע האט ניט ערצויגן אידן צו קעמפן. מען האט זיי אויסגעשאכטן. פון דעם וואס איך האב געהערט, איז ניט אומפארמיידלעך אז מען וואלט ניט אלעמען אויסגעשאכטן ווען זיי וואלטן געקעמפט, ווען זיי וואלטן געהאט די ערציאונג און דעם מוט צו קעמפן.

איך וויל זאגן דער ציוניסטישער באוועגונג אין דער גאנצער וועלט, באזונדערע חברים פון אמעריקא און פון אנדערע פרייע לענדער און אויך די וועלכע זענען נישטא דא – איך בין זיכער, אז אונדזער ווארט וועט אויך צו זיי דערגרייכן, דער כח פון שטאאט אין היינטיגע צייטן איז אפילו זער מעכטיג, אבער אויך דער גייסט האט נאך עפעס צו זאגן; עס זענען פאראן גייסטיגע כוחות וואס קיין שטאאט קען ניט שטיין קעגן זיי, און אונדזער ווארט וועט דערגרייכן אויך יענע אידן וועלכע זענען נישטא דא – און דאס וואס איך וויל זאגן, וויל איך זאגן אלס &&&&

איינער פון די אידן אין ארץ ישראל, וועלכער גלויבט אז ווי ער ו[illegible]
טראכטן טויזנטער, מיליאנען צענדליקע טויזנטער און זיי וועלן אזוי
האנדלען. עס איז איצט געשען געווארן א בייט לאגע אין ענגלאנד,
גערדיטערטאטן אין אייראפא, מיט שאנסן פארן ציוניזם, און מיר דארפן
טאן אלעס כדי אונזער באוועגונג און אונזער פאליטישע אקציע זאל זיין
צוגעפאסט צו די מעגלעכקייטן און צו די שאנסן וועלכע זענען איצט מער
ווי מיט צוויי חדשים צוריק. און מיר וועלן זוכן אפשר דארטן האבן
אביסל געדולד אריינצוגעהן בעסער אין דער "פאלאשעניע" פון די
"אונגליקליכע" בריים און ווייסן אז פאר זיי איז דאס נישט די איין
אייביגע דרינגענדסטע פראגע פון אלע. אבער צו די גוים וועלן קאנען
און וועלן אריינגעהן אין אונזער לאגע, ווייס איך נישט. עס ווערן
זיין אידן וועלכע ווערן אריינגעהן אין דער "פאלאשעניע", און בלויז
דאס וועט פירן צו דער אקציע. דאס זענען צענדליקער טויזנטער אידן
אין ארץ ישראל, יונגע און אלטע, באזונדערס יונגע. אויב דער ווייסבוך
וועט בלייבן, נאכדעם ווען עס וועט אויסגעשעפט ווערן יעדע פארנונפטיגע
צייט פאר אקציעס, פארהאנדלונגען און באשפרעכונגען, דא און אין
אמעריקא, און עס וועט נישט קומען קיין בייט פאליטיק, נישט א פאליטיק
פון דעם ווייסבוך נאר פון א אידישן שטאאט, וועט זיך אנהויבן אין ארץ
ישראל א ווידערשטאנד קעגן דער ברוטאלער אונגעזעצליכער הערשאפט פון
........(סתיאות כמים) און אלס איינער פון די מענטשן, וועלכע קאנען
מער ווייניקער די מענטשן וואס וועלן דאס טאן און וועלכער אפשר צוליב
זיין עלטער וועט נישט קאנען טאן אלס דאס וואס זיי וועלן טאן, אבער
וועט זיין מיט זיי הארץ און נשמה, וועל איך זאגן, אז פאר זיי איז
נישט נור דער ישוב אלס א גאנצעס נאר אויך יעדער בוידעמל אין ארץ ישראל
טייער און הייליק, און עס איז נישטא מער ווי איין זאך וואס איז פאר זיי
טייערער ווי דער ישוב; און זיי וואס האבן אוועקגעגעבן זייער לעבן און
וועלן עס אוועקגעבן פאר דעם ווייטערדיקן מיהזאמען און שווערן בוי
אונטער אלע אומשטענדן, אין אלע צייטן, אפילו ווען ארץ ישראל זאל ווערן
מארגן א אראבישער שטאאט, ווייל פאר זיי איז נישטא קיין אנדער פלאץ
אין דער וועלט, נישט אלס אידן און נישט אלס מענטשן, זיי ווערן בלייבן
וואו זיי זענען, זיי ווערן פארזעצן אויף וויפיל מעגלעכע כוחות
און מעגלעכקייטן וועלן עס ערלויבן פארטצוזעצן, אונטער א אראבישן
שטאאט, אונטער דעם ווייסבוך, אונטער א נאצי רעזשים, זיי ווערן
פארזעצן, בויען און קעמפן; זיי ווערן נישט לייכטזיניג בריינגען
דאנק אז דאס וואס דריי דורות פון אידישע חלוצים, מיט ליבשאפט און חילף

פון דעם גאנצן אידישן פאלק אין/דער וועלט און מיט דעם
אומזיכטבארן, אבער גרויסן און הייליגן כוח פון דער גאנצער אידישער
מארטירערגעשיכטע האט געשטאנען — אז דאס זאל געשעדיגט ווערן. אבער זיי
האבן איין זאך וואס איז טייערער פאר'ן ישוב, און זיי וועלן זיך ניט
אפשרעקן פון ברענגען סכלותדיקע שאדן דעם ישוב, ווען זיי וועלן זעהן
אז יעגע זאך איז אין געפאר, און דאס איז די האפענונג פון אידישן פאלק
צו ווערן זעלבסטשטענדיג אין זיין לאנד. דאמאלסט ווערן זיי קעמפן
אויך ווען דאס וועט שעדיגן דעם ישוב. און עס וועט זיין א ווידערשטאנד.

זיי ווייזן די גבורות פון די צווייי צדדים, פון די אונגלייכע צדדים.
זיי האבן ניט קיין ברעקל מאניע פון גלות, טראץ זייער סיפון אין דאס
לעבן בארעכטיגטע גלויבן אין די גרויסע פעטעריזע און קעמפענדע גבורות
וועלכע ליגן באהאלטן אין יעדן אידן, אין יעדע גרופע, קאלעקטיוו
און קיבוץ פון אידן, ווייזן זיי אונזער באגרענצקייט און אונזער לאגע
אין דער וועלט. זיי האבן ניט קיין אילוזיעס. דאס זענען מענטשן וועלכע
זענען געקומען ביז צו דער לעצטער שטופע פון אכזריות'דיקער (פארצווייפלונג)
פון דער אומגליקלעכער לאגע פון דעם אידישן פאלק. זיי ווייזן די
אומגעהויערע מאכט וועלכע שטעהט קעגן זיי. זיי האבן זי געזעהן אין דער
לעצטער וועלט מלחמה און אין דער וועלט מלחמה. פילע פון זיי זענען
געווען אין דער ענגלישער ארמעע אין דער פריערדיקער מלחמה, און נאך מער
זענען געווען אין דער מלחמה. און זיי וועלן ארויסשטעלן א ווידערשטאנד.
און זיי גלויבן אין דעם נצחון.

און דאס איז די לעצטע זאך וואס איך ווילט אז איר זאלט וויסן
וועגן די מענטשן. דאס זענען ניט מענטשן פון פארצווייפלונג, וואס זאגן
"תמות נפשי עם פלשתים". דאס זענען די גרעסטע מאמינים וואס האבן געלעבט
אין דער אידישער געשיכטע, מענטשן מיט דער גרעסטער ליבשאפט צום לעבן,
צום לעבן פון אידישן פאלק. זיי זענען ווייט פון פארצווייפלונג. זיי
ווילן ניט און זוכן ניט קיין פארצווייפלונגסקאמף. אבער זיי גלויבן
אין/דעם ווידערשטאנדס-כוח פון דעם אידישן פאלק אין ארץ ישראל און
פון די אידישע מאסן אין דער וועלט. און זיי גלויבן אז טראץ אלעס וועלן
אין גרויסע טיילן פון דער מענשהייט, אין ענגלאנד און אין אמעריקא און
אין אנדערע לענדער וועלן זיין צענדליקער טויזנטער און מיליאנען וועלכע
וועלן זעהן אז דעם מיראש'דיקן קאמף פון דעם בעסטן טייל, פון דעם
שעפערישן קאנסטרוקטיוון טייל פון אידישן פאלק, אז ער מאכט א ווידערשטאנד,
ווערן זיי אפשר דאמאלסט דערציטערט ווערן פון דער טיפקייט פון דער אידישער
טראגעדיע און פון דער גרויסקייט פון אונזער ארבעט אין ארץ ישראל.

און די פלאטאנישע סימפאטיעס, וועלכע זיי האבן ארויסגעוויזן א לאנגע צייט, וועלכע זיי האבן בעקייבט אז דאס מארטליכטעס צו גארנישט, ווערן זיי זעהן אז דאס פארטליכטעס צו נאָט, ווייל עס שטעהט א קליינע ארמת, א קלייגער אנהויב פון א אידישער באציע. און ווען זיי ווערן קאמען, ווערן זיי גישט זיין אליין. און מיר גלויבן אין דעם גבחון. מיר גלויבן אבער אין דעם גבחון נאר דאמאלסט ווען א פאלק קען פארטיידיגן זיינע רעכט, קאמפען פאר זיי נישט בלויז מיט ווערטער.

אלס איינער פון דעם ווע ועלכער גלויבט אין דעם, ווייל איך נישט אז מען זאל ווענן דעם באשליסן דא. מען דארף נישט באשליסן דא. אבער איך וויל פון דאנעט זאגן דער ציוניסטישער באוועגונג און אונזערע פריינט אין דער לייבאר פארטי – און דארט זעבען פארהאן טייערע פריינט אלס מענשן און אלס ארבעטער און אלס אידן-פריינט, פונקט ווי עס זעבען פארהאן איינצעלנע אדער טיילן אויך אין די אנדערע פארטייען: אויב צוליב די אדער אנדערע סיבה, ווייל זיי ווערן נישט האבן קיין צייט אדער ווייל זיי ווערן האבן דרינגענדערע זאכן אדער צוליב די פאליטישע אומשטענדע ווערן זיי אויפהאלטן אויך א אומבאשטימטע צייט דעם איצטיקן רעזשים אין ארץ ישראל, וועלכער פארלייקענט אונזערע היסטארישע רעכט, וועלכער פארמאכט פאר אונז די טויערן פון ארץ ישראל, וועלכער שאפט פאר אונז אין ארץ ישראל א גלות, וועלכער נעמט פון אונז די פרייהייט און די שבעלע מעגליכקייט צו ווערן א מדינה, וואס עס זאל נישט זיין זייערע סעטיסטדערמאר, מיר אין ארץ ישראל, פאר וועלכע דאס לעבן האט א באדייטונג נאר דאמאלסט ווען עס איז געווידמעט דעם שטענדיקן בוי פון ארץ ישראל און דעם קאמף פאר ארץ ישראל, וועלן נישט מורא האבן פאר זייער גרויסער מאכט און מאכן א ווידערשטאנד.

עס איז נישט דאס ערשטע מאל אין דער וועלטגעשיכטע, ווען דער ווידערשטאנד פון א קליינעם און א שוואכן פאלק האט א באדייטונג און ער זיגט. איך האלט עס פאר בויטיג צו געבן דער בריטיש לייבאר פארטי, וועלכע האט פארדינט ביי אונז אז מיר זאלן האבן צו איר א געוויסן צוטרוי און אז מיר זאלן ארויפלייגן אויף איר געוויסע האפנונגען און מיר זאלן פארשטעהן מער אדער ווייניקער זייער לאגע, האלט איך עס פאר גויטוועבדיק זיי צו געבן די ערנסטע ווארנונג, אז אונזער דעם רעסט פון אידן אין ארץ ישראל זעבען פארהאן טויזנטער און צענדליקער טויזנטער, וועמען עס זעבען אפשר נישט פרעמד די היסטארישע אידעאלן פאר וועלכע זיי קעמפן, אבער זיי ווילן אז אין דער ביידער און גערעכטער וועלט זאל זיין א בכבודער פלאץ פאר'ן אידישן פאלק. ווען

אונז, וועט אונז צונעמען דאס איינציגע וואס איז אונז געבליבן,
וועלן מיר שטעלן דעם ביטערסטן ווידערשטאנד און מיר וועלן מאכן
אומבעגליך די עקזיסטענץ פון דער (אימפעריע), וועלכע וויל אויפבויען
אין ארץ ישראל א ווירקלעך ברוטאלע מאכט, וועלכע אנערקענט נישט קיין
פארשפרעכן, קיין גערעכטיגקייט און קיין געגעבענע ווארט.

איך האב עס געוואלט פאר מיין פליכט דאס צו זאגן דער
ציוניסטישער באוועגונג, ארבעטער פרייבט אין ענגלאנד, אין דער
ארבעטערבאוועגונג: אדער מיר שטעהן אויף דער שוועל פון דער גרינדונג
פון דער אידישער מדינה, ווייל אין דעם, נאך דעם אלעם וואס איז
אונז געשעהן און נאך די שענדלעכן וואס ציינגן אן אין דער וועלט,
וועט אין דער נייען וועלט דאס אידישע פאלק נישט קאנען אנהאלטן זיין
ווידערשטאנד אין דעם שטאאט. אדער מיר שטעהן אויף דער שוועל
פון דער גרינדונג פון דער אידישער מדינה אדער אויף דער שוועל פון
א קאנפליקט, ווייטערדיקן און ביטערן ווידערשטאנד, וואס די בעסטע און
די סאמע יעקסטע קינדער פון דעם אידישן פאלק וועלן געבן אויף זיך,
וואס עס וועט נישט זיין דער קאמף פאר זיי אליין. (סחיאות כפים
סוערות).

היו"ר ד"ר נ. גולדמן הודיע שיש הצעה על הרכב נשיאות מועידה
בצורה הבאה: הנשיאות תהיה מורכבת מחברים משלשה
סוגים:

א) חברי הנשיאות של הנהלת ההסתדרות הציונית בארץ ישראל, והם:
י. שפרינצק, ז. רובשוב, ד"ר מ. סנה, מ. יערי. במקום שני חברי
הנשיאות שאינם מינה המזרחי את הרב ז. גולד וכרית הציונים את
ד"ר שורצבורד. אליהם יצטרפו עוד שנים מועלי ציון שמאל י. זרובבל
ומטעם מפלגת מדינת היהודים ד"ר ש. רוזנבלום.

ב) ראשי המפלגות הנמצאים בועידה: ד"ר סטיפן וייז, הרב אבא הלל סילבר,
ד"ר ישראל גולדשטיין, הגב' ר. אפשטיין - אמריקה, ברנרד גלזר -
אנגליה, זכס - קנדה, קירשנר - דרום אפריקה, ס. ירבלום -
הארצות המשוחררות.

נבחרה נשיאות לפי הרשימה הנ"ל.

ישיבה ב' ננעלה.

א„ספר הלבן" למדינה היהודית

(סוף מעמוד 1)

מצוקת מיליוני היהודים באירופה — אין לה שני אפשרות כזאת. נוכח התהליך זה אנו עומדים מוכרי אונים, כשום שבטי חיי־ים בעולם, שאין בידינו אותו המכשיר, אשר עמים אחרים בעולם סבורים כי לא זו בלבד שהם זקוקים לו, אלא גם זקוקים לכך שיהיה כוח רב ככל האפשר, למען הצלת האנושות.

המכשיר שאי־אפשר בלעדיו

דבר שקרה עכשיו באנגליה מיוחד שהעם האנגלי קיבל את הבוית בירושה. העם האנגלי מחליט שהוא זקוק למדינה, כדי לקיים את הגיסות [illegible] אחרי החורבן ואחרי התוהו והבוהו שלאחר מלחמת העולם השניה. העם האנגלי מציל את המדינה בכל הבוח, כך עשתה אנגליה האימפריאליסטית, אנגליה האדירה. ואנה, העם [illegible] חנוגה והבלתי־מובן שבעולם. אין אנו זקוקים למדינה ?, אנו נוכל לעשות את ההיסטוריה שלנו בלעדיה ? אנו נוכל ללחום נגד דיכוי היהודים בעולם בלי המדינה ? נוכל לבנות ארץ ולהציל את היהדות בלעדיה ? אמריקה אינה יכולה, אנגליה אינה יכולה, רוסיה אינה יכולה ואנו נהיה „יוצאי־דופן" של ההיסטוריה. אנו ננסה להתקיים על אף קיומם של כל גלויות השונה ? האומות. אין אנו זקוקים כל עיקר למכשיר, שבלי ההיסטוריה אינה יכולה להתקיים בלעדיו — המדינה ? נוכח המגמות הנוכחיות והולכות בעולם יש לומר, כי אם העם היהודי לא יצויד בעתיד הקרוב ביותר במכשיר זה אין לדעת אם במאבק זה על קיומנו, שאנו נאבקים ומחזיקים בו אלפיים שנה — עוד נוכל לעמוד בו זמן רב.

לא השתייכתי אף פעם לשום אחד מסיעתם או תנועה. אני בוחר ומתוודה, כי לא מהיום הזה, אלא מיום שעמדתי על דעתי, מיום שהייתי בן י"ח או בן י"ט, למדתי פשוט מההיסטוריה הישראלית וכמה שראו עיני מלפנים. כזאת קרה לי, כשהייתי — עם כל שאר בני הנוער אותו דור — חסיד גדול של המהפכה הרוסית. כאשר הגעתי עד היום הזה, נוכחתי, שאין לנו קיום לא בעולם ריאקציוני ולא בעולם מהפכני, לא ברוסיה הצארית ולא ברוסיה אחרת. ואיתי שלא נוכל להתקיים שם. מבוררי שרק [illegible] זו והחומר־אמונה זה הם שיצרו את הציונות. אם יצרנו משהו בארץ ישראל, הרי זה בזכות אותה האמונה העמוקה באפשרות של קיום בלתי גלותי בעולמנו. דבר זה היה לפני השואה, יהדות אירופה ולפני היטלר, בתקופה שלא תיאמן, בתקופה שבה נידונה האנושות כשעשו עוול לאדם אחד בצרפת. ואין לך סכנה גדולה יותר בשביל הכוחות [illegible] הבנויים בעם היהודי, מהאשליה הבאה מתוך קלות

[illegible] ממשלה הבאה מתוך קלוו־
לות שונות ומשרד [illegible] גם אחרי כל
אלה ואת נעד אחרת, הפרלמנט של
[illegible]
[illegible]
המובות בכל העשורים — המוזר בארץ־
ישראל [illegible] לנו [illegible] בשאר הארץ
[illegible] יותר בארץ ישראל אין הממשלה
המספר המחזק בלבד ולא השוטר בלבד
אלא גם השלטון היהודי בחיי הכלכלה.
אין אתה יכול להקים בית חרושת בארץ
ישראל או לחפור באר בלי רשיון מיוחד
מהממשלה. והמצב הכלכלי של העולם
הלוא מחייב התערבות כזאת. יתר על כן,
אין אתה יכול לקנות כיום מטבע בחוץ
לארץ אלא אם כן הממשלה מרשה להד־
בין הזמנות. החיים כולם בארץ הקטנה
נתונים יותר ויותר בידי השלטון.

אזהרה

ואני רוצה לומר כאן לאנשי התנועה הציונית וליהדות בתנועת הפועלים האנגלית — ויש לנו שם באנשים כשצלום ידידים, ויש אוהבי ישראל במפלגת העבודה כשם שישנם יהודים כאלה גם במפלגות האחרים: אני רוצה להגיד, שאם הם יוסיפו לקיים בעתיד ואף בלתי מוגבל את המשטר הנוכחי בארץ ישראל, אם מסיבות פוליטיות ואם משום שיש להם העקרים ההגונים יותר או מאיזו סיבה אחרת שהיא; גם יקיימו את המשטר השולל את זכויותינו ההיסטוריות, הנועל לפנינו שערים, היוצר בשבילנו גלות, הנוטל מאתנו את חופש הבחירה ואת האפשרות המלאה להיות למדינה, יהיו אשר יהיו מעצימם לכך — אנו בארץ ישראל, שבעינינו אין ערך לחיים אלא אם כן הם מוקדשים לבנין הארץ המתמיד ולמאבק על ארץ־ישראל, לא ניתה ולא נירתע מפני כוחם הגדול, והתנגד נתנגד.

אין זו פעם ראשונה בדברי ימי עולם שהתנגדותו של עם קטן וחלש היה לה ערך וגם הביאה לידי נצחון. אני רואה חובה לעצמי להזהיר את מפלגת העבודה הבריטית — שזכתה לכך, שנתיתם אליה באימון מפויים ושנתלה בה תקוות משו־ימות, ושבבין נחות או יותר, את כבבה — אני רואה את עצמי חייב להזהירה אזהרה רצינית, כי יש בקרב שארית הגולה היהודית בארץ ישראל אלפים ורבבות יהודים, שלא נעים להם אולי האידיאלים ההיסטוריים, אשר למענם נלחמת מפלגת העבודה, אולם הם רוצים, כי בעולם החדש, הצודק, יותן מקום של כבוד לעם ישראל. אם יקחו מאתנו את הדבר האחד הזה, נתנגד התנגדות ברורה. ולא ניתן קיום לאימפריה, אם שלטונה יהיה כשלטונה בארץ ישראל, שלטון ברוטלי, שאינו מודה בהתחייבויות ואינו עומד בדיבורו.

ואיני חובה לעצמי לומר, לתנועה הציונית ולידידינו באנגליה, בתנועת הפועלים האנגלית: אנו שאנו עומדים על מה יסודה של מדינה יהודית — כאנו, שבלי מדינה אין קיום לעם ישראל בעולם החדש, אחרי כל מה שאירע לנו ובתוך כל הנסיונות המתהלכים; כאנו שבלי מדינה לא יכול העם היהודי להמשיך בקיומו — אנו, שאנו עומדים על סף המאבק [illegible] עד נסת. שלתיבל יתנו [illegible] בניו ונאמניו של עם ישראל, זהיה [illegible] שלטו אשר יהיה.

ד. בן גוריון

במערכה לד. בן-גוריון, כרך ד'

34	לקראת מדינה	חוברת	2 באוקטובר 1947
35	הצהרה על מפקידי השעה	"דבר"	16 באוקטובר 1947
36	נאום בכינוס הציוני		30 באוקטובר 1947
37	נאום בישיבת מליאת הועד xxxxx הלאומי		26 בנובמבר 1947
38	ליסוד המדינה		3 בדצמבר 1947

„היהודים אשר ירצו ישיגו את מדינ[תם]

מ„הספר הלבן" למדינה היהודית

(מתוך נאום בכינוס הציוני בלונדון, אוגוסט 1945)

ד. בן־גוריון

קצת היסטוריה

[illegible]

* * *

במה אני מעמיק לדבר, שמבדק אתי — אך איני יודע, גם במהלך ימי ימיו בצדקת רעיוני, לאנשים הראשונים, שיתחילו בתנועה זו, מפקפקני אם יראו בתפארתה קצה, אבל התחלה לעצמה תמלא חייהם גאוה עזה ואושר של חרות פנימית.

מדינת היהודים צורך העולם ועל כן קום תקום.

העמים אשר היהודים יושבים בתוכם הם כולם באחד, בסתר או בגלוי, שונאי ישראל.

התנועה כולה בצורתה היסודית היא פשוטה עד מאד ועליה להיות כן, למען תהא מובנת לכל אדם. ויוּתן לנו השלטון בחלקת ארץ על פני האדמה, אשר תספיק לצרכיו הישרים של עמנו, ואת כל השאר נעשה בעצמנו.

אין לנו דגל, אך דרוש הוא לנו. כששער אני לעצמי דגל לבן ובו שבעה כוכבי זהב. השדה הלבן יספר את החיים החדשים, הטהורים; הכוכבים הם שבע שעות היום אשר לעבודת יומנו, כי בשם העבודה יצאו היהודים וילכו אל הארץ החדשה.

אני חוזר על דברי הראשון: היהודים אשר ירצו, ישיגו את מדינתם.

הם יזכו סוף סוף לחיות חפשים על אדמתם ולהאסף בבית ארץ מולדתם.

החופש יביא חופש לכל העמים, בעשרנו יתעשרו ובגדלותנו יגדלו גם הם.

ואשר ננסה לפעול שם רק למען אשרנו והצלחתנו, יתן תוצאות מרובות ואושר לכל בני־האדם.

(מתוך „מדינת היהודים")

[illegible]

ב. כצנלסון

[illegible] המסורת והקבלה. שאר נתו[illegible] [illegible] בשורה הנהדרת של אור [illegible] ישראל בגולה. [illegible] ישראל, [illegible] אך שלא בתוספת [illegible] [illegible] הישראלית [illegible] בגולה [illegible] [illegible] בשרב.

אם הולך [illegible] [illegible] [illegible] — אולי באמת לא [illegible]

המדינה שוקלת [illegible]

אמנם, שאמר דבר אפיקורסות. אולם [illegible] לאמרו, כי כך מצוות עלי [illegible] [illegible] אני סבור, שאמונה הגלות כי נצלית לקיים את הקולקטיב היהודי בין כל המדינות הקיימות אתנו כיום בעולם [illegible] [illegible] שנצלית לש[illegible] בנוי על קיום העם, יען כי גלות ישראל לא [illegible] — אולי אותה המסגרת הגדולות בד[illegible] [illegible] יהדות [illegible] [illegible] [illegible] את [illegible] [illegible] אני רואה [illegible] גדולה ביותר [illegible] [illegible] [illegible] שאין הוא שר[illegible] [illegible] ולהיות גם בגלות[illegible]. אך [illegible] [illegible] לבנות בעם ישראל, על המיסטיקה ה[illegible] [illegible] את [illegible] [illegible] ישראל לא [illegible] [illegible] — שבר [illegible] אין ארץ בעולם, שלא [illegible] [illegible] [illegible] — אינו אלא [illegible] הגלות, [illegible] [illegible] — הלב [illegible] לגלות לשה — [illegible] על קיומה הלאומי. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] של המסגרה [illegible] [illegible] [illegible] את כל מה שעבר במשך [illegible] — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] לעמידה [illegible] [illegible] של הרבות [illegible] [illegible]. אולם [illegible]

[illegible] אולם גם בארץ [illegible] [illegible] [illegible]. אין זו אלא [illegible] [illegible] רק [illegible] אני רואה את [illegible] של [illegible] [illegible] [illegible] לצרף זו [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] יותר [illegible] [illegible] כדי להתעמר [illegible] את [illegible] דבר זה [illegible] לתאר לנו את [illegible] [illegible] [illegible] של [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] את [illegible] [illegible] [illegible]

אולם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] על עם ישראל, [illegible] [illegible] [illegible] בין העמים; [illegible] [illegible] בכל מקום ואין לנו בשום ארץ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] האמריקנית [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 100 מליון [illegible] — [illegible] של [illegible] [illegible]

עם ישראל בקרבנו? [illegible] על [illegible] [illegible] בנין ארץ־ישראל. [illegible] [illegible] [illegible] יהודי [illegible] [illegible] [illegible] עם ישראל בגולה? [illegible] [illegible] על כך מה [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] 1941, [illegible] היתה [illegible] [illegible] מעם ישראל לא לפני 30 שנה, אלא לפני 60 שנה. אילו היה כן לא [illegible] לא [illegible] ולא [illegible] לא [illegible] ולא [illegible] [illegible], ולא היה לנו [illegible] בארץ־ישראל — לא היתה לנו [illegible] [illegible] [illegible]. אני בארץ־ישראל [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] את [illegible] על [illegible] [illegible] [illegible]

ג ע ת ה ו

[illegible] [illegible] את רוב העם היהודי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] יהיו [illegible] מליוני ילדים, נשים וזקנים [illegible], לא [illegible] [illegible] אלא [illegible] מליונים יהודים. הם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. אני אומר [illegible] ליהודי בגלות [illegible] [illegible] כזה.

כזהו המצב עכשיו, [illegible] — אין [illegible] [illegible] [illegible] 1945, אלא [illegible] עם ישראל לא [illegible]

לם חייב לעשות כן, אין הוא רוצה לעזוב [illegible] בן, ואין הוא מוכרח לעשות כן. שני העולם [illegible] את [illegible] לפי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אותה. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] של כל התוספים — [illegible] אותו: לא תע[illegible] [illegible] [illegible] „אתם אנטישמיים". ואם [illegible] האמריקאית [illegible] [illegible] [illegible] לאלפים אמריקאים להתחיל [illegible] [illegible] לא [illegible] לעבור [illegible] דבר [illegible] על פי [illegible] [illegible] האמריקאיים [illegible] לבנית הקיימת אצל יהודים אמריקאים רבים [illegible], כי [illegible] [illegible] אמריקאים הם גם יהודים טובים יותר [illegible] להיות [illegible] [illegible] יהודים — [illegible] [illegible] [illegible] לכך — עלול לבוא יום [illegible] [illegible] [illegible] האמריקאי [illegible]. [illegible] אפשר [illegible] [illegible], אם [illegible] אמריקה [illegible] [illegible] או לא — אמריקה היא שתחליט על כך לפי [illegible] ואם [illegible] [illegible] את [illegible] על [illegible] היהודים באמריקה [illegible]; כל מה [illegible] עד כה — איננו [illegible] לבם לעשות. [illegible] דבר זה אפשרי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], שהאמריקאים לא [illegible] עוד [illegible] [illegible] [illegible] באמריקה להתערב [illegible] [illegible].

אין אני אומר שכך יהיה ושזה יארע מחר. אולם דבר זה אפשרי מאד. [illegible] יש להם ליהודי אמריקה אפשרות, לתת לילדיהם חי[illegible] [illegible] [illegible], ללמוד עברית, [illegible] אפשרות, שאינה [illegible] [illegible] [illegible] לשום קיבוץ יהודי [illegible] [illegible] היהודי בארץ־ישראל, ולבאודה [illegible] להם [illegible] והאנגלית [illegible] בה בכל חלקי תבל. והנה הקיבוץ היהודי באמריקה אינו לומד עברית, אלא בחלקו [illegible] [illegible]. [illegible] אחד [illegible] [illegible] באמריקה [illegible], [illegible] [illegible] יהו[illegible] [illegible] אמריקאיים [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] גולדו באמריקה ואפשר להידבר אתם בעברית. אולם אין אני יודע, אם דבר זה יהיה אפשרי תמיד. [illegible] היא, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] קטן [illegible] — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; 300 אלף איש [illegible] מליונים יהודים [illegible]

(סוף בעמוד 5)

[illegible]

כתב-יד של
מר דוד בן-גוריון
[illegible]

לונדון [illegible]
[illegible]

ב.ג.
89

[illegible]

[illegible] בלי [illegible]

(לונדון 2.8.45)

אנו מתכנסים לאחר פרידה של
של שנים - ואולי לעולם! נפרדנו בזמנים
האחרונים [illegible] ולחמנו [illegible] הלאומית,
ואנו נפגשים שוב - לאחר שנשמדה יהדות
אירופה. אינני יודע אם [illegible] עוד [illegible]
[illegible] את אימת המלחמה. [illegible] דורות
[illegible] הכאב. [illegible]
[illegible] חורבן - אירופה [illegible]
[illegible] הקהילות.

אין זאת רק שנשמדו [illegible] מיליונים
[illegible] באכזריות [illegible] - [illegible]
כי [illegible] [illegible] בהווה
[illegible] עד [illegible]
היהודית [illegible] את ההיסטוריה
חיי העם, [illegible]
[illegible] מהות
[illegible] - [illegible]
[illegible] ושם.

[illegible] מה אפשר לנו
[illegible] מה היה [illegible]
[illegible] - [illegible] לפני

- 2 -

[illegible] יהודי אירופה [illegible]
[illegible] ההיסטוריה [illegible]
[illegible] יהודי אירופה היה [illegible]
[illegible] - אלא היה מתוך [illegible]
[illegible] אירופה [illegible] של מהות יהדות
[illegible] ההיסטוריה [illegible]
[illegible] החרבה [illegible]
[illegible] התרבות [illegible]
[illegible]
[illegible] החרבה : [illegible]
[illegible]
[illegible]

יהיו היהודים ~~שנה~~ שנה העולם הזה
המערב באירופה ואז היה מתפלג
העולם העברי לאורך. מה היתה
דעות היהדות בזמננו - בלי כל
אלה? ומדוע יהדות אירופה לפני
... שנה היה אומר [illegible] שבדנו
[illegible] היהדות [illegible]

חדשים [illegible] ~~[illegible]~~ מרבים והרבים
הושרה - אולי מי יגיד לנו מהו
[illegible] את הכרוכה בחורבן של
הם הלנצים ~~[illegible]~~ יהדות אירופה בזה
לנצח ~~[illegible]~~ יצרה ורוח - ~~[illegible]~~
שלו ~~[illegible]~~ מאמנו לאלף - ~~[illegible]~~ אם [illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~ היהדות [illegible]
~~[illegible]~~?

כה [illegible] והות שהתעורר
הצרות ממנו [illegible] הזה העולם
[illegible] האנה מה [illegible] ~~[illegible]~~
לשנות [illegible] בלשון - [illegible] היהודים
בהרבה [illegible] ההיסטוריה [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] היהודים

[illegible] [illegible] = [illegible].

לפני המלחמה היו [illegible]
והיו באירופה. הם קבעו את
העולם [illegible] וקבעו לאירופה
באירופה, הם [illegible] העברי [illegible]
הרוחניים והתנועות ~~[illegible]~~
במאה [illegible] [illegible] [illegible]
היו [illegible] ההיסטוריה היהודית
[illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] - [illegible]
אירופה [illegible] יהדות
[illegible] [illegible] להיות
~~[illegible]~~ היהודית ~~[illegible]~~
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] מה
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]?

~~[illegible]~~ חורבן יהדות אירופה [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
העולם [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible].

נזכרת בה הורדות התאוות
המרונות בחיי הפרט ובכוון
המלך, החברה, החושך. על הגדולה
בענף ההתגברות והלהקפה, אף
אין טעם אל אור אחת שאין [illegible]
התגברות על גדולה והלכת.
ואיזה בא לחלות דבר [illegible]
עם הדבר ולא רבו [illegible]
היה צורך בעת - [illegible]
הורה מצאה על התפלת [illegible]
של [illegible] הכנת הוסטרו, [illegible]
לעבודת של בו [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] חברות,
עם מבחונה והורות, [illegible]
מההיסטוריה [illegible]
[illegible] [illegible]
והתגבר [illegible] [illegible]
ההורש [illegible] בחיי [illegible]
הגלה [illegible] [illegible]
והורס - [illegible] - כבת [illegible]
[illegible] הורס [illegible]
לבו רוחב ועצמותו [illegible]
[illegible] ההיסטוריה [illegible]
[illegible] היסטוריה

[illegible] נגמת פולין [illegible]
יגמות הסבעה השלטת
להרוס ולהלמוד את הנחות
בגלל נגרות. [illegible] להלמוד [illegible]
ולתשמ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
בלבד [illegible] להרוס [illegible]
[illegible] לשו המתבלה
חלק רא ההולך [illegible]
אין לה [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] הרס [illegible]
שוהרות - הרס רוחני והלאומיות
ברוח [illegible], ברכת, ספרד-[illegible]
[illegible] להתגלות העברות.
[illegible] [illegible]
שמחבא [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
הרוחני [illegible]
[illegible] [illegible]

מרכזיתה בהיסטוריה של יהודי
אירופה ושל העם היהודי כולו
ההתפתחות הדרמטית שהביאה
לידי בגרות ושגשוג מרכזה החשוב
תחת [illegible] של יהדות [illegible]
אירופה - תוך דרך שאין [illegible]
התקופה המודרנית ועברו [illegible]
[illegible] של [illegible] לרמה [illegible]
[illegible] מוצא [illegible] בפרק [illegible]
[illegible] בתולדות הגלויות: [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
החשוב מאז [illegible],
[illegible] והיו העמדה [illegible]
של [illegible] [illegible] [illegible]
- [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], של [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] את
התנועה, הספר, [illegible] של [illegible].
[illegible], [illegible], [illegible] הספרות,
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

של אחרוני הגלויות, הריסת [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible]: [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible],
בתקופת הדת, [illegible] [illegible]
[illegible] זה - [illegible] [illegible] —
[illegible] והלך, [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] - זה
את [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

אין זה ויתור כאן לאופס אך זה טעמו
כדי ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
של ויתור מיליון תמיד זהו ניסיון
שעת את הקטע הזה של החלק
החזק - את אומנותו, זה נראה
של מורה יודעת, אולי גדולה של,
חוכל המחזר, [illegible] לטעם ובו לרדת,
[illegible] [illegible] המחזר אפשר
ואז [illegible] ראה אומנו לעבור פעמים
של חיי הזולתיים, [illegible]
של הצורה הפנימית [illegible]
הכמות המתבטאת [illegible]
בכרות.

[illegible] תמצית עצמה אחרו פסק
דין מ[illegible] של הם הומנים - [illegible]
לפרלמנט לפעמים [illegible]. [illegible]
הכרוזות [illegible] [illegible] [illegible] חורות ברגע
[illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
של [illegible] [illegible] את [illegible]
המסורת [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] חורות

המחזה - הקהל לומד [illegible]
הדרמה להתמסר [illegible] [illegible]
בזמן [illegible] [illegible] [illegible]
בחיי הבן, אולי [illegible] [illegible]
הם [illegible] [illegible] [illegible]
המלה [illegible] הכמות [illegible]
לבפחונה, [illegible] רואה. [illegible]
[illegible] בהדרכה [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] בחווה [illegible]
הם דונה.

לפעמים הם רע באמצע [illegible]
במסת כניסה - כאן [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
את חורות המחזה [illegible] הפרט
בכלל הוא אחת [illegible]
[illegible] הוא אחת: [illegible]
כמה [illegible] הכרוזות - [illegible] תוספת
[illegible] [illegible] ברוסות - [illegible]
לאה פכה ברוסות [illegible]
~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
פי [illegible]. ~~[illegible]~~ [illegible]

יהדות רוסיה
היהודי נחרצה שונה מהע[illegible]
בהיסטוריה להיות צורך
ערב אלה היהדות, וההב[illegible]
אשכנזית את יהדות רוסיה הוגה
אלא בשנת [illegible] בשנת 1917
כל היה 1881? אבחנה והדרות
[illegible] הסבר לעות בכל שנה
[illegible] ואלו היתה [illegible]
[illegible] בשנת 1881 את כל
היתה, כל יהדות רוסיה —
שנה [illegible] ההיסטוריה [illegible]
היתה [illegible] מהיסטוריה [illegible]
מאז, הספרות תנועת [illegible]
[illegible] רוח החרבה
[illegible] החרבה [illegible]
בין העמים, [illegible] חשבת
[illegible] המצבה שאין [illegible]
עומד [illegible] היהודי [illegible]
[illegible] העמים [illegible]
פה [illegible] אלה מחדש
[illegible]

יהדות אירופה, [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] היהדות [illegible]
באירופה [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] היהודי [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ההיסטוריה
[illegible]
[illegible].

[illegible]

[illegible]

15

ליהדות אירופה; בתוך [illegible]
הגיעו [illegible] ונספו [illegible]
בכל מיליון [illegible] הגולה
יהודי [illegible] יהודים. אולם
[illegible] אירופה הוא [illegible]
כל ספק [illegible]. בבולגריה
ועל יד הכל כ־45.000 יהודים,
[illegible]
בולגריה — [illegible]
[illegible]
~~[illegible]~~ [illegible] הבולגרית, [illegible]
[illegible].

[illegible] ~~[illegible]~~ היהודים דבולגריה
[illegible]
[illegible] — [illegible],
הבולגרית, [illegible],
~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] היהודית [illegible]
[illegible]
[illegible] בולגריה? [illegible]
[illegible]
[illegible]

16

בבולגריה [illegible]
היהודי — [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]?

[illegible]
[illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible].

[illegible] 1939, [illegible]
[illegible] 1933, [illegible]
[illegible]
1933, [illegible] 1942-44, [illegible]
[illegible]

שמירת על שלטון המלוכה [illegible]
המשטר והצבא – כשלמעשה זה
אלה לא היה [illegible], והו הצבא
[illegible] לא, הרי אין מקום לשאלה
[illegible] ושלטה. אז לאמור גם אשר
[illegible] ההיסטוריות שלא גם
הרי הן מתמוד הסברות לשלטון –
את שלטו-חוות בשלטון. אין זה
היינו [illegible] פולו.
[illegible] בקריאות לשאלות [illegible]
מפשט?
לו השאלות [illegible]. לראות,
[illegible] היה [illegible]
[illegible] (התהוות [illegible]
[illegible] היה [illegible] הסוערש [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] שלטון
שלטון הצבא – [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] שלטון הצבא?
[illegible] הפשט?

האין [illegible] קמה ועמדה, מלווה
בצער ואיום גלויה בעבר, שאלה
טעם ושאלה לה טעם? ~~האין [illegible]~~
~~[illegible]~~ [illegible], מפלגה [illegible] לשאלה
מטעימות [illegible] בהנה
ואם [illegible] השלטון [illegible] שאלות?
השלטון [illegible] עם על השלטון
[illegible] בשנה [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
~~[illegible]~~ [illegible] [illegible]
~~[illegible]~~ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ~~[illegible]~~
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
~~[illegible]~~ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

הוא פרי מציאות ההסטוריה,
[illegible]

[illegible]

- 21 -

~~[illegible]~~ — [illegible]
[illegible].

ואין אם כל יכול, הצליח אל מסרון
לדרך שבעולם. ויקן את [illegible]
מסגרת חוץ ונסדרו הרוממות,
[illegible] סוף ביון העזר לעבור
ואחר [illegible] אין לה דעת בהעולם
דוד [illegible] שם הרבה, הנראים
אומרים [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~ הע הוהיר הזוכרת.
והזכות [illegible] בלא [illegible]

נתה שנים [illegible] :
שנה מגרר, ומלאית [illegible] — כל אל
דרך שנהיה — [illegible] שנהיה שנים
לא נהיה [illegible] [illegible].
נהיה מזויף.

שם [illegible] ראוי [illegible] ולה [illegible]
הוא [illegible] [illegible], [illegible]
אבל [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] 22 הה [illegible]
[illegible] 22 [illegible] [illegible]
[illegible] הוא [illegible] [illegible]

22

קבוע 22 תורות אלה לנגד השנה
שאין [illegible] [illegible] [illegible]
המלך הלבנה, הוא [illegible] [illegible]
[illegible] כל [illegible] התווך.
כך [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] [illegible] 2 [illegible] — [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] — [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
22. [illegible] [illegible] — [illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] — [illegible] [illegible]
[illegible]: [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] — [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

24

את הלאומת המשלמה, את הטפול
הפני למעלה - וזה הוא לין הר
לפני כאן הוסכר ולכם חורך
והרות אירופה. לשדכין הצעיר
המצרות וכל הוה להכרעת
ובעוד לגעלה לועכו ואחר גוב
בדרכה.

ואין ספק שעלה לכאות העמק
[illegible] ראש היהודי [illegible]
לא וגם רב הבשורות ובכל האמות
[illegible]

ולמה שצרה לנו באירופה אשר
לצבור את השאר [illegible]
ולכרונות את העיונות באופן - [illegible]
הימים. הספר הזקן את אחרת

[illegible]
[illegible]
את [illegible] לצבור על
[illegible]

29

באמירה זה לאמר וכו' [illegible]
[illegible]

לא [illegible] את [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ההסטוריה היהודית
[illegible] לשאות באופן
בעולם. [illegible]
היהודים [illegible] כל במקום
[illegible] ההוה ולא
המי עד הולך [illegible]
[illegible] 1905, הוא [illegible]
[illegible] לו כמו [illegible] אין לנו
[illegible]
[illegible] ברכוה [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] לאחותם
[illegible] ולאומות. [illegible]
[illegible]

לרחובות האחרונות להראות את
עמדת המורה בפני הרוסיה
לשלטון ~~[illegible]~~ בעת הרב. אחרי
לשמות את כל ואחריו להפקיע-
לפי ותוך כל אחד במקום
לשלטון פולני. ~~[illegible]~~ [illegible]
בכל הרצח לא [illegible] אחד בכל
עם [illegible] לא [illegible]. אולי אינו
וכל גם הפצע להתחיל [illegible]
היהודות הדרופה:

לא אגדה עוד על אספר של
ואני את [illegible] לחיות הפלא ואחר
[illegible] עד אלו האחרון, ואשא כל את
דלאה במקום, הנה [illegible] בזמנה
22 [illegible] אלה ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ 27. אולי אינו
[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] [illegible] והרות [illegible]
[illegible] והרו – [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
בעם ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~
[illegible] [illegible] [illegible] 28–29

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ההופך את
הגלות. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] – אין את
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
של [illegible] נוספת [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] – [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] –
[illegible] הספר [illegible] [illegible] הגלות
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
כל הא הופך את [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] – ~~[illegible]~~ [illegible]
~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
כל [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] את הספר [illegible].

[illegible]

[illegible] את [illegible]

[illegible] השלטון [illegible]

המזרח. [illegible] דרך [illegible]

[illegible] הבונה [illegible]

[illegible] או אחרת. [illegible]

[illegible] הגדולה [illegible]

[illegible] הבריטית. [illegible]

[illegible] המזרח [illegible]

[illegible] המלחמה [illegible] המזרח התיכון [illegible]

[illegible]

[illegible] את הספר הלבן [illegible]

[illegible]

[illegible] 1936-ב

[illegible] 1939, [illegible]

[illegible] 1940 [illegible]

[illegible] המזרח [illegible]

[illegible]

29

לאפלו הזו מסר משמעות [illegible]
הואלו את השטן [illegible]
[illegible]
[illegible] הסמא –
[illegible] הרי טהורע
חשמות [illegible] לא לראות
באשדה לו.

30 ~~29~~

לאחר שהגדרנו [illegible] להוסיף עוד הערה בענין החוויה:
[illegible]
[illegible]
המרכזות [illegible] הספר [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ואחרת.

-31-30-

גם באמנות, אלא גם בתרבות אחרת, אין זו רק המשמעות
המשתרעת שבין המשמעות; יש גם פעולות מרומזות. ואמנם
[illegible] גם ומשמעות בזה [illegible] בחוכה; הפעולות לרגע אינה מובנת.
כבר זה חל על אמנות כולה, וביחוד על הנשר של [illegible]
ובכתרים של אמנות אין לנו לשפוט [illegible] מעבר על [illegible]
[illegible], [illegible] אמנות; [illegible] דומה [illegible], [illegible] אמנות.
באמת בכלל, ואין גם על [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] המשמעות
בכ חורת, [illegible] הגולה רק - בחירות [illegible] [illegible]
[illegible] אחר [illegible] [illegible], אלו [illegible] בהיסטוריה
איך זה רק באמנות [illegible] בחירתו דרך [illegible] דרך [illegible],
ההיסטוריה, והפעולות [illegible] בהיסטוריה. [illegible]
[illegible] בשמו ובהשפעת [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] בגוף [illegible] [illegible] [illegible]
אלה הם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] באמונה. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

32

הנשר היחיד שיעזר במצע-
לו הבטחות, ~~[illegible]~~, הכרזות,
הרצון אהבה, אלא נשר אחר:
הירושה הספר הלבן או לא!
לו המשמעה מות שאול, מ
אומר הדבר הזה לא ואחרת [illegible]
תהיה - ואין הבוחן בשאלה
של הספר הלבן - יש נחלת הדורון
מאז, יש משמעות לא הוראה
להיות לרגע ולא [illegible]
הבדלה הזו - או לא?
עדינה הזו: ספר לבן - או
עדינה והליות?
הבוחן הוחזר, אל פנה [illegible]
את המדינות הזוגה.
~~[illegible]~~

33

אם ורק זה [illegible] ובשתן היצירות
דאולך, [illegible], ואוונקה ולטונה
הסטוניות ופתאן [illegible]
לאין מקום בזולך מאות האקלמות-
המקובלה היהודית לא [illegible] את
לא ה" קוסרש מושג. עד אין יתגלו הארצות
הזמן - אלא ברשת עצמן. הספר
הזכן סוגר הדרך לא הוהקו
לעמוד ברשת עצמו - זהו זכר דין
את מות על עולם.
ואתה שכוע בדמיונות הגרושות,
ואת לראה חוקר לאמר להבהיר
את התמונה הבואה: אפשר לכל
רבמות ספר הזמן - ולעווך את
עולם. ואתה שמע זה אלה
[illegible] המילות לראות עצמו - ומשו
שם נטל לתרוך מאפשר האותם
בפס כמעט למנוע את הזה אנו
נותנו יד לספר הזמן. ואפשר
להבהיר לא הזאת לעצמו!
וכן [illegible] מה הספר הזה

34

ובצד נפש עדן
ואחרי הבורא שבר שמח
במקום זה אין צורך לעמוד עם פגם
על טעו את הספר הזה. אבל להוסיף
רק אלה מילות של פעולתו עדן.
לאמר זאת מתוך הבואה ושחר
מזרחו וערב ומול. אם [illegible]
כולה להסיר אחרות נגדי על מולו.
אם סגור לדי להבהיר ולהסביר
לעולם מה הן תורותינו לעולמינו
כי ואז [illegible] ויצא על [illegible]
שהבואה מתחולל רק בזה לנו
אומש. ולאחרות כי מה [illegible] לגרה
כולהו, עד לראשונו אנו לו טעו, כמה
[illegible] היום הזאת [illegible] דרך זמה-
[illegible] בדרך הזאת מגולה לו, ביחד
היהודי, בדרך הזה היהודי והעם
לא לראות כי [illegible] המערה הבונות,
כמו היהודית-ובו, ואפילו האלמות!
הנדרות אין כ-ומות, אחרון
אינה כ-ומות, ואמא הנוח
בכל ההאמונה?

[illegible]

מטרת היהודים בפולין [illegible]

[illegible]

37

[illegible]

38

[illegible]

את המת הגדול במחוז [illegible], הם רווי
ממש. במלחמות העולם הראשונה והשניה,
כמעט מהם שמת כבול הכרונו במלחמת
המלחמה הראשונה, [illegible] ורבע [illegible] —
הם נשמתו באוויר - להם ינצחו. [illegible] פירק

ואם נגד אחד רוצה [illegible]
הם [illegible] אלה, אין הם [illegible]
להיפך, [illegible]
[illegible] אלה הם המלחמה [illegible]
[illegible] בהיסטוריה הערוכה
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] - [illegible] ינון [illegible]
~~[illegible]~~
וינון [illegible] בלבד.

ואם רוצה יפה להציר ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ [illegible] המורה בגרונות:
[illegible] סטה [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] מספר [illegible] את [illegible]
ההיסטוריות, [illegible] - [illegible]
ההיפך את [illegible]
[illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible]

[illegible] הבא הראשונה בהיסטוריה
[illegible]
חשבה [illegible]
המורה - [illegible] את [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] המורה

לעבור אורות העולם באת, [illegible] על אלפא ובתא
והירח, שלא נרצו להם אלו האורות [illegible]
תנועת הקולות הברכות, ועל הם [illegible]
החרל, האמת להעביר ואת [illegible] כמו [illegible],
ואם [illegible] מהם [illegible] - [illegible]
ואמר [illegible] [illegible] [illegible]
לאחר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
בהתנועות ואינה מורת בצורה [illegible] [illegible]
בדרך.

[illegible] תורה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], תנועת הקולות, [illegible] [illegible]
של 4 [illegible] [illegible] הדרונה הנהרות - [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] -
[illegible] [illegible] ההורה [illegible] - [illegible]
והיה.

סוף

ארכיון בן-גוריון.	הרצאה בכנס הציוני בלונדון 2.8.1945. (כרך 49 ע' 4 בערך.)
מספר סופי:	
מספר מקורי:	
מספר זמני: 89.	מיקום במדפים: ◯ תאריכים: 1945.

(0.000 (0.40) 2260/227

התחלה

ארכיון ד.ב.ג.	יומן ב"ג כולל ידיעות, סטנוגרמות - מכתבים הרצאות הודעות ומכתבים מענייני השעה.
מספר סופי:	
מספר מקורי:	
מספר זמני: 149	סימול במחסן: ◯	תאריכים: 1947

18.000 (1.86) 2160/227

גנזך

1409

דבה"ג

(אסיפת הנבחרים, י"ח בתשרי תש"ח/2.10.47)

התפתחות הפוליטית העמידה ארצנו על פרשת-דרכים היסטורית: פרשת-מעבר ממנדט לעצמאות, ופרשה זו מטילה עלינו, נוסף על פעולתנו המתמדת בשטחי עליה, התישבות ומאבק, שלושה תפקידים בוערים, שמלואם יתנה מעכשיו את קיומנו ועתידנו: בטחון, מדינה יהודית, שיתוף יהודי-ערבי, ושלשתם בסדר החשיבות והדחיפות כפי שמניתי אותם: א – בטחון, ב– מדינה, ג – שיתוף.

בתקופה זו יש לראות את בעית הבטחון כבעיה הראשית, המרכזית והחיונית ביותר בכל הבעיות הפנימיות והחיצוניות המעסיקות כשעה זו את התנועה הציונית והישוב, באשר בה תלוי עכשיו לא רק שלום הישוב – אלא גורל הארץ ועתידנו הפוליטי. איני שייך למזלזלים בערך של מדינה יהודית, גם אם היא אינה משתרעת על כל הארץ, ואף על פי כן אני אומר: בטחון קודם, כי בו תלוי גורל המדינה יותר מאשר בכל דבר אחר.

הבטחון היה מהבעיות הרציניות ביותר של הישוב מאז היותו, ובראשית התישבותנו החדשה ידענו שבנידון זה עלינו לסמוך קודם כל ובעיקר על עצמנו. אולם לאחר השינויים והתמורות שחלו בעולם, בארץ, במזרח הקרוב, במדיניות הבריטית והבינלאומית, אין הבטחון עוד שאלת שלום הישוב בלבד, אלא שאלת גורלה של הציונות. היקף הבעיה, חריפותה, משמעותה נשתנו תכלית שינוי.

המדיניות האנטי-ציונית של ממשלת המנדט זה עשר שנים, השמדת יהודי אירופה בעזרתו ובהשתתפותו של מנהיג ערביי ארץ-ישראל, יסוד הליגה הערבית, שתכנית המלכד היחיד הוא מלחמה בציונות, "המלחמה המבוערת של ממשלת בווין ביהודים", המשבר באנגליה ותוצאותיו המדיניות והצבאיות, ההכרעה הפוליטית המתקרבת והולכת בגורלה המדיני של ארץ-ישראל, קיום צבאות ערבים מבלי קיומו של צבא יהודי, אפילו בארץ נמצא עכשיו צבא של מדינה זרה מבחינה פורמאלית, הלגיון הערבי, כשאין כל יחידה צבאית יהודית קיימת – כל אלה וכמה גורמים אחרים, שאין מן הצורך לעמוד עליהם כאן, משוים לבעית הבטחון עכשיו משמעות פוליטית ורצינות חמורה שלא היו לה אף פעם.

יש לנו היכולת לעמוד בפני כל התקפות אפשרית שעלולה לבוא מתוך הארץ זו, או גם מהארצות השכנות, אבל יכולת זו קיימת יותר בכוח מאשר בפועל, והדבר הדחוף והחמור שאנו נתבעים לו הוא להוציא יכולת זו מן הכוח אל הפועל, וזאת נוכל לעשות רק על ידי גיוס מלא של המשק, הכלכלה, כוח האדם, כושר הארגון, ניצול המדע והתכניקה, והתנדבות הציבורית, – בזמן הקצר ביותר ובתנופה הגדולה ביותר, גם בארץ וגם בגולה. זהו מאמץ

כולל הנדרש לא שהסיבה אחת או חוג אחד בישוב – אלא מכל חלקי הישוב ללא יוצא מן הכלל – מכל סעקי ההתישבות העובדת – מושב, קבוצה, קבוץ; מכל המושבות הצעירות והישנות והתאחדות האכרים; מכל פועלי בתי החרושת ובעליהן מכל קבלני הבנין ועובדיהם, מכל מסחר ובנק ופקידיו, מכל ועד מרשבה, מועצה מקומית, שלטון עברי, מכל אירגון נוער ומכל הסתדרות פועלים, מכל קואופראטיב וחברה, מכל תא ציבורי ומכל יחיד ויחידה בישוב. והוא הדין בהתנועה הציונית, מכל חלקי התנועה, ומכל ציוני וציונה באשר הוא.

אסיפת הנבחרים חייבת לקבוע משטר-בטחון בארץ, משטר שיתאים את כל היישובים הציבוריים והחיבנכיים לצרכי הבטחון.

אבו עומדים בפני אפשרות, קרובה מאוד או לא כל כך קרובה, של חלל מדיני, של ואקואום. ויש לזכור שמטבע הפוליטיקא אינו סובל ריקנות. אם חלל זה לא יתמלא על ידינו, הרי הוא מוכרח להתמלא על ידי אחרים, כלבמר על ידי המתנדבים הציבוריים. ודיכרונים רבים שהסעירו את תנועתנו בעשר השבים האחרונות בענין זה – בעשר מחוסרי תוכן. מי שהיו לו עינים בראשו ראה עוד לפני עשר שנים התערערות המנדט – המנדט במשמעותו הפוליטית המיוחדת כניתן לו בארץ-ישראל: שלטון שליחות העמים למען הקל על עליה והתישבות יהודית – כל עוד היהודים אינם יכולים לעמוד על רגליהם שלהם ולעשות את מלאכת השלטון בכוח הרוב שלהם. היו עוורים שרצו להתנכר לעובדה זו – אם כי מפלת המנדט הכריזה על כך בסלים ברורות, וועדת המנדטים – אירגן של פיקוח בינלאומי מוכשר שאין כמוהו ונאמן לתפקידו, הכירה בעובדה זו והורתה הלכה שהמנדט אינו בר-ביצוע לאחר שהמנדטור סבור כך. אולם היו ציונים טובים ונאמנים, אבל מוכא-סנוורים, אשר התעקשו ולא רצו לראות שהמנדט למעשה איננו קיים – המנדט במובנו הציוני המיוחד. השלטון הזר נשאר, אבל השליחות הבינלאומית להקלת העליה וההתישבות היהודית פסקה; ורבים היו סבורים שעל ידי גערה ונזיפה יכריחו את הזר לעשות את שליחותנו. והיו גערות ונזיפות, לא רק מאתנו – ממפלגת העבודה גרפה, מוועדת המנדטים, מוועדת המחקר האנגלית-אמריקאית ולא הועילו – ועכשיו בא פסק-הדין הנחרץ: חיסול המנדט. זהו המסבה הכללי המאחד את הרוב

המיעוט בוועדת האומות המאוחדות, וגם את ממשלת המנדט – למרות חילוקי-הדעות שבין הרוב והמיעוט, ולמרות הניגודים שבין הוועדה כולה ובין הממשלה הבריטית, ואין ספק שזו תהיה גם העמדה של הרוב המכריע – ואפשר להגיד של כל האומות המאוחדות, אם כי אין לדעת עדיין, אם יקבלו את דעת הרוב או את דעת המיעוט, או יחליטו שלא כדעת הרוב ולא כדעת המיעוט. [illegible]

דבר אחד ברור: נגזר דינו של המנדט, ולא המנדט האנגלי – אלא עקרון המנדט. אין כל סיכוי והצעה ודרך שהמנדט הבריטי יוחלף במנדט של אומה אחרת או של מספר אומות – מנדט שיהא מושתת על אותם העקרונות והמגמות שהונחו ביסוד המנדט הבריטי משנות 1920/22.

ועלינו להסיק – אם נרצה ואם לא נרצה – מסקנה ברורה: אם למען עליה והתישבות יהודית דרוש שלטון בארץ – לא תיעשה מלאכת שלטון זו על ידי אחרים, – לא על ידי האנגלים ולא על ידי עם אחר או עמים אחרים, או שהמלאכה תיעשה על ידינו, כהכרחת למלאכת השלטון, או שלא תעשה עליה והתישבות יהודית. [illegible]

זו המשמעות – הטובה או הרעה, של ההתפתחות המדינית החדשה, והיא חורגת ממסגרת רצוננו והשפעתנו, באשר זו היא התפתחות חיצונית, התפתחות העניינים בעולם, במזרח הקרוב, באנגליה ובחוגי מזרח ומערב, שעליה אין לנו כל שליטה.

עמדתה של המכונה המסורתית של שלוש התעודות הקובעות במידה רבה את מצבה המדיני של הארץ – הצעות הרוב והמיעוט של ועדת האו"ם המיוחדת, והצהרת בא-כוחה של הממשלה הבריטית באסיפת האו"ם לפני ימים אחדים.

אולם למען נדע להסיק את מסקנותינו אנו מהמצב החדש – יש לעמוד על המיוחד שבכל אחת מהתעודות הללו, העומדות בימים אלה לדיון בפני הפורום הבינלאומי העליון – אסיפת האומות המאוחדות בניו-יורק.

אתחיל בנאומו של קריץ'-ג'ונס, מיניסטר המושבות, ששמש כאן במקומו של מיניסטר החוץ, מר בווין, לאסיפת האו"ם. [illegible]

לא אנסה לתת כל הערכה מוסרית לעמדה שקבעה ממשלת-הפועלים – באיזו מידה היא מתאימה [illegible] ולהתחייבויות הבינלאומיות של אנגליה ולהבטחות המפורשות

והנשבות סרעידה לועידה של מפלגת העבודה – ואף לא להגיבות בינלאומית אלמנטארית. אנו מעריבים בשעה זו בהערכה מדינית – בקביעת העובדות, הבהרת משמעותן ובירור המסקנות הנובעות מהן לגבי התנהגותנו אנו.

מיניסטר המושבות הבריטי הודיע שממשלתו מבחינה בין קבלת המלצות האו"ם במובן של אי־הפרעה לביצוען על ידי אחרים, ובין קבלת האחריות לביצוען על ידי אדמיניסטרציה בריטית וצבא בריטי.

באשר לבחינה ראשונה – ביצוע החלטות האו"ם על ידי אחרים – הצהיר קריץ'-ג'ונס שקשה לתאר מצב שבו תרצה ממשלתו למנוע סידור, איזה סידור שהוא, שהאו"ם תמליץ עליו, אולם השאלה הקובעת היא הביצוע, ובנקודה זו הצדק אתו: שאלת הביצוע היא יסודית, ומשום כך בעיקר אני עומד קבע על מאמר של קריץ'-ג'ונס.

ואשר לביצוע – הודיע קריץ'-ג'ונס בבירור ובפרצות: הם לא יקחו על עצמם לבצע שום החלטה של האו"ם, באשר ממשלתו מוכנה לקבל אחריות אך ורק לביצוע סידור מוסכם על ידי יהודים וערבים, כלומר סידור שאינו במציאות; ושאילו היה – לא היה שום צורך במבצע זר.

התרגן המעשי היה בהצהרה השלילית: מ.ה.מ. לא תבצע שום סידור שאינו מתקבל על דעת היהודים והערבים, ויהיה דרוש לדאוג לסמכות אדמיניסטרטיבית לביצוע. כאן מתבקשת מאליה הקושיה: מדוע הם מבצעים עכשיו מדיניות נגד העם היהודי, נגד המנדט, נגד הבטחותיהם, מדיניות שהם גינו אותה לא פחות מאתנו, והם מבצעים מדיניות זו דווקא בכוח, בכל אמצעי האלמות ביבשה, בים ובאוויר? והם מבצעים מדיניות שנפסלה על ידי כל המסכויות הבין־לאומיות – ועדת המנדטים, ועדה אנגלית-אמריקאית, ועדת או"ם, ועודם מסופים לבצע אותה – ודווקא סידור שיקבל הגושפנקא העליונה והבינלאומית של האומות המאוחדות – אין הם נכונים לבצע, לאחר שהם בעצמם הפנו את השאלה לאו"ם? קושיות אלו ודומיהן – קושיות מוסריות והגיוניות – אפשר להקשות בנקל על כמה וכמה מדברי הנאום, אולם אין זה תפקידי בשעה זו לבחון את עמדת הממשלה האנגלית מבחינה מוסרית, אלא לראותה כמו שהיא ולהסיק מתוכה מסקנות מוכרחות.

לפי הצהרת קריץ'-ג'ונס אין הממשלה הבריטית מוכנה להטיל שום סידור בארץ שהאו"ם תמליץ עליו – בכוח או בנשק. הם אפילו לא יתתפו עם מדינות אחרות בהטלת סידור שאינו מוסכם על ידי הערבים והיהודים, אלא אם לפי דעתם הסידור יהיה צודק – וגם אז יבחנו מהו הכוח הדרוש לביצועו.

המיניסטר המושבות הוסיף: "למען שלא תתעורר כל אי-הבנה בדבר עמדת אנגליה ומדיניותה, הריני מצווה על ידי מ.ה.מ. להכריז בכל התכיפות שהיא החליטה במקרה של העדר סידור – להיכון לקראת סילוק מהיר של הצבא הבריטי והאדמיניסטרציה הבריטית מארץ-ישראל".

יחד עם הודעה על חיסול המנדט הבריטי, בהתאם למסקנות ועדת האו"ם, הודיע קריץ'-ג'ונס שממשלתו מקבלת גם את ההמלצה השניה – על דבר עצמאות בארץ-ישראל. גם הוועדה וגם הממשלה האנגלית השתמשו בנוסח של עצמאות בארץ-ישראל, ולא עצמאות לארץ-ישראל – ולא במקרה. [illegible]
~~כרגע זה אני מעיין בעמדת הממשלה הבריטית. ויש לעיין מתבא~~ ונקט
בנוסח [illegible] של הוועדה: עצמאות "בארץ" ולא לארץ, ובוודאי לא במקרה, כי בסוף דבריו הגיד במפורש, ~~שהמדובר הוא~~ [illegible] על "עצמאות שני העמים בארץ".
~~ועבר~~ [illegible] סלים אחדות על המלצות הוועדה – ההמלצות המשותפות, והמלצת הרוב והמיעוט.

הוועדה ~~קיבלה~~ [illegible] אחת עשרה המלצות כלליות פה-אחד. לרגל העבין אשר לפנינו אעמוד רק על ארבע ההמלצות הראשונות, כי התגשמותן – והממשלה האנגלית הודיעה שהיא מקבלת המלצות אלו – מחייבת אותנו לצעדים חדשים – וצעדים לא קלים ופשוטים, שהיינו פטורים מהם כל עוד היינו סבורים שמלאכת השלטון בארץ תיעשה על ידי אחרים לשרכתנו.

ארבע המסקנות אלו:

א. סיום המנדט בהאריך המוקדם ביותר;

ב. עצמאות תינתן בארץ-ישראל בתאריך המוקדם ביותר שבאיבה מעשית.

והוועדה מוסיפה בימוקיה: – המדובר כאן על הוועדה כולה, והמלצות פה-אחד: "העם הערבי והעם היהודי, לאחר אפוטרופסות של יותר מעשרים וחמש שנה תחת המנדט, רוצים שניהם באמצעי יעיל לתת ביטוי לשאיפתם הלאומית, ואין להביה

שאיזה סידור שהוא, אשר יביא אחר עצמאות בארץ־מוקדם, יתקבל ברצון קטן ביותר גם על ידי הערבים וגם על ידי היהודים".

ג. תיקבע תקופת מעבר קודמת למתן עצמאות בארץ, קצרה ככל האפשר, כמידת הצורך של ביצוע ההכנות והתנאים הדרושים לעצמאות.

ד. השלטון בתקופת המעבר יהיה אחראי לאו"ם. והוועדה – ושוב: הוועדה כולה, – פוסקת: בשים לב לעובדה שמציאת סידור שיתקבל בשלמות גם על דעת יהודים וגם על דעת ערבים – היא בהחלט בלתי אפשרית, הרי יש בכפית הסידור עליהם מן התנאי היסודי לכל הצעה שתומלץ, ולכן דרושה תוליה מקשרת עם האו"ם בתקופת המעבר.

איש מהוועדה לא הציע – ואין להניח שמי שהוא באסיפת האו"ם יציע, שבמקום המנדט הבריטי יבוא מנדט בינלאומי או מנדט של מדינה אחרת, ועובדה זו יש לקחת בחשבון, בין אם היא רצויה בין שאינה. אחרי תקופת מעבר קצרה, לא יותר משלוש שנים לפי דעת הוועדה, יגיע תורה של העצמאות בארץ. קריץ'-ג'ונס הודיע בשם ממשלתו שהם יתכוננו להוצאה מהירה של הצבא והפקידות. העתונות הערבית וחלק גדול של העתונות העולמית מפקפקים בכנות הממשלה הבריטית ומטילים ספק בכוונתה לצאת את הארץ בקרוב. ואיש לא יתפלא על פקפוקים אלה – לאחר כל התפוכותיה וכרכוריה של ממשלה זו. אולם המצב הכלכלי באנגליה עלול להמפיר ולהכריח מפעם את ממשלת הפועלים לעמוד בדיבורה, ואין זה מן הנמנע שיציאת הבריטים תבוא לפני הזמן שקבעה הוועדה – והמדיניות הציונית תתחייב בנפשה אם לא תדאג מעכשיו לשעה זו כשתבוא.

בפני האו"ם עומדות, כידוע, שתי הצעות של סידור, הצעת הרוב: הקמת שתי מדינות, והצעת המיעוט על הקמת מדינה פדראלית, או כפי שסיעה ציונית מסויימת קוראת לכך: מדינה דו־לאומית.

אתחיל בהצעות המיעוט: בהמלצת המיעוט יש להבחין בין המלצות תיאורטיות על הבטחת שוויון שני העמים והקשר ההיסטורי שיש גם ליהודים וגם לערבים לארץ – ובין הסידור הקונסטיטוציוני הבנוי למעשה על שלילת הקשר ההיסטורי של העם היהודי עם ארצו, ואשר במקום שוויון בין שני העמים – הוא משליט ככל את הרוב הערבי, אפילו בעליה, ומקים למעשה מדינה ערבית מקושטת בנוצות־רמיה של מדינה דו־לאומית.

במדינה הפידראלית יהיו שני בתים: בית אחד נבחר באופן יחסי, כלומר משולט בו הרוב הערבי, ובית שני בנוי מנציגות שוה – מחצית ערבית ומחצית יהודית. כל חוק צריך אמנם לקבל רוב בכל אחד משני הבתים האלה, אבל כשאין רוב – מכריעה בשאלה ועדת-בוררים של שלושה ערבים ושני יהודים, והכרעה זו נעשית לחוק. ראש המדינה נבחר על ידי הרוב הערבי שבשני הבתים, כשהם יושבים יחד.

במדינה יש בית משפט עליון בעל סמכויות רחבות: הוא מפרש את החוקה, הוא קובע אם חוק פידראלי או חוק של אחד המחוזות, היהודי או הערבי – מתאים לחוקת המדינה, והוא מכריע בכל סיכסוך וניגוד שבין חוק פידראלי ובין חוק מחוזי. כל פסק של בית דין זה הוא סופי. בית-משפט זה מורכב על פי החוקה מרוב ערבי. הרוב הערבי יוכל איפוא לפרש כרצונו, ללא ערעור, את [illegible] החוקה של המדינה, והוא יפסוק אם החוק של המחוז היהודי הולם את החוקה ומתאים לחוקים הפידראליים או לא. בידי השלטון הפידראלי, המושתת על רוב ערבי, יש כל המסכות בעניני הגנה לאומית, יחסי חוץ, מטבע, מסים פידראליים, דרכי מים, טרנספורט, תחבורה – וגם עליה. הרוב הערבי יוכל איפוא לאסור כל עליה יהודית.

במדינה הפידראלית יש שני מחוזות – מחוז יהודי (המלצה מכנה אותו בשם "מדינה יהודית") ומחוז ערבי, שיש להם אבטונומיה מקומית מוגבלת לעסוק בעניני חינוך, בריאות, קביעת זכות המגורים, שרותים סוציאליים, רשיונות המסחר וקרקע (על פי כך יוכל המחוז הערבי – לטרת "השוויון" לאסור על יהודים להתישב בחלק הגדול ביותר של המדינה הפידראלית) ומשטרה מחוזית.

רק לשלוש שנות מעבר מובטחת עליה יהודית, ואף היא מוגבלת בחמש הגבלות: 1) העליה מותרת רק למחוז היהודי, 2) לא יותר מכפי יכולת הקליטה הכלכלית של המחוז, אבל לאו דוקא במלוא יכולת הקליטה, 3) מתוך שימת-לב לזכויות התושבים במחוז היהודי, 4) מתוך התחשבות עם הרבוי הטבעי הצפוי במחוז זה, 5) לפי קביעה של ועדת תשעה: 3 יהודים, 3 ערבים, שלושת נציגי האו"ם.

האחריות לעליה במשך שלוש שנים אלו חלה על הישוב היהודי המקומי.
הסוכנות היהודית נעלמת עוד בתקופת המעבר. לאחר שלוש שנים נמסר גורל
העליה לשלטון הפידראלי, שמובטח לו רוב ערבי.

הרוב בידוע מציע הקמת שתי מדינות עצמאיות וריבוניות וירושלים בינלאומית. לאחר תקופת-מעבר של שתי שנים המדינה היהודית תקבל, לפי הצעת הרוב, את הגליל המזרחי, מגבול הלבנון וסוריה עד דרום בית שאן, עמק יזרעאל, חוף הים מעכו בצפון ועד אשדוד בדרום, וכל מחוז באר-שבע, כלומר הנגב – זה כולל 16,270,000 דונאם, מזה 3,825,000 דונאם בצפון ובמרכז, 12,445,000 בנגב. ליהודים יש בשטח זה 1,647,000 דונאם (מהם 168,000 דונאם בנגב). מספר היהודים בשטח זה, לדעת המומחים מלגו, 513,000, לדעת הוועדה – 500,000. מספר הערבים 416,000 (לא כולל הבידואים שבנגב).

למדינה הערבית מוצע הגליל המערבי, מגבול הלבנון ועד עכו, ועד בכלל, שומרון ויהודה (בלי ירושלים ובית לחם) ורצועת החוף מאשדוד ועד גבול מצרים. בשטח הערבי נמצאים 38 כפרים יהודים, 155,000 דונאם אדמה יהודית, 9,000 יהודים. כל התושבים בשטח הערבי הם 723,000.

העיר ירושלים, כוללת מספר כפרים בסביבה, עד אבו דיס במזרח, עין-כרם במערב, שעפת בצפון, ובית לחם בדרום – שטח של 187,500 דונאם, מזה 11,800 ליהודים. הישוב באזור הוא: 102,375 יהודים (לדעת הוועדה רק 100,000), 55,710 מוסלמים, 42,980 נוצרים, 120 אחרים – סה"ה 201,185 תושבים (לפי הוועדה 206,000).

תקופת המעבר – לפי הצעת הרוב ימשיך המנדטור הבריטי לשלוט בתקופת-המעבר, ויעשה הצעדים הדרושים לביצוע התכנית. אחרי הצהרת קריץ'-ג'ונס ירדה הצעה זו מעל הפרק – או שהצעת הרוב תיפול, או שסידור אחר ייעשה לתקופת-המעבר.

העליה היהודית בתקופת-המעבר – במשך שנתיים – תקיף 150,000 איש. בחירת העולים וארגון העליה יהיו בידי הסוכנות היהודית. הגבלות הקרקע לפי הספר הלבן לא יחולו על שטח המדינה היהודית גם בתקופת-המעבר, אולם יהודים לא ירשו להתיישב בשטח המדינה הערבית, וערבים לא יורשו להתיישב בשטח המדינה העברית – בלי רשיון מיוחד מאת האדמיניסטרציה.

אם תקופת המעבר תימשך יותר משנתיים – יעלו בכל שנה 60,000 (לאחר שעלו במשך השנתיים 150,000).

במשך השנתיים תיקרא אסיפה מכוננת, שתעבד חוקת המדינה, ותבחר ממשלה זמנית שתתחייב על הבריתות והאמנות וההצהרות המתנות את עצמאות המדינה.

זכות ההצבעה לאסיפה המכוננת תהיה לכל בני עשרים ומעלה שהם:

א) נתינים ארצישראליים הגרים בשטח המדינה, ב) יהודים וערבים שאינם נתינים ארצישראליים אבל גרים במדינה, שחתמו על הצהרה שרוצים להיות נתינים.

ג) יהודים וערבים תושבי ירושלים שחתמו על הצהרה כזו – יהודי ירושלים יוכלו אז להצביע במדינה היהודית, ערבי ירושלים – במדינה הערבית, אם כי הם נשארים לגור בירושלים.

החוקה של כל מדינה צריכה להבטיח שוויון דתי, פוליטי, אזרחי, חוסר הפליה, חירותי היסוד (חירות הדיבור, הדפוס וכו'), התחייבות לסדר סכסוכים בינלאומיים בדרכי שלום ולהמנע מאיומים של כוח ביחסים בינלאומיים, וכן גם להמנע מפגיעה בשלמות ועצמאות של איזו מדינה שהיא, קביעת לגיסלאטיבה נבחרת בהצבעה כללית וסודית ואכסקוטיבה אחראית ללגיסלאטיבה, שמירת מעבר חפשי לתושבי ירושלים ואזרחי המדינה השניה ותושביה, בתנאי שכל מדינה תקבע חוק המגורים.

הממשלה הזמנית שתיבחר באסיפה המכוננת צריכה למסור לאו"ם הצהרה על שמירת הסטאטוס של המקומות הקדושים ובניינים דתיים, וזכותו של מושל ירושלים לפקח על כך, שמירה על זכויות מיעוטים ודתות וחופש מצפון וחופש דת, זכויות המיעוטים ללשונם ובתי ספר בלשון העדה – זכות הערבים במדינה היהודית להשתמש בלשון הערבית בלגיסלאטיבה, בתי המשפט והאדמיניסטרציה, איסור הפקעות קרקעות ערבים במדינה יהודית וקרקעות יהודים במדינה ערבית, פרט לצרכי ציבור, מחוץ לאדמה בלתי מעובדת שראויה לעיבור שאפשר להפקיע באישור בית המשפט העליון ובתשלום מספיק.

לאחר מסירת הצהרה זו לאו"ם וחתימה על ברית אחדות כלכלית בין שני חלקי הארץ – מוכרת עצמאותה של המדינה והיא יכולה להתקבל כחברה באו"ם. אם רק אחת המדינות תמלא תנאים אלה – היא נעשית עצמאית, והאחדות הכלכלית של הארץ קיימת, גם אם החלק השני איננו מקיים התנאים הדרושים לעצמאות.

*

הברית הכלכלית – הצעת הרוב בנויה על חלוקה פוליטית ואחדות כלכלית של הארץ. הברית הכלכלית כוללת: 1) מכס, 2) מטבע, 3)הנהלת הרכבת, הדואר, הטלגרף והטליפון, 4) נמלי חיפה ויפו, 5) כבישים ארציים, 6) פיתוח כלכלי משותף.

הענינים הכלכליים המשותפים של שתי המדינות (הברית הכלכלית כוללת גם העיר ירושלים) מתנהלים על ידי בורד משותף המורכב: משלושה נציגים של כל מדינה ושלושה נציגים של האו"ם. כל החלטות הבורד מתקבלות ברוב פשוט, והן מחייבותשתי המדינות.

ביחס לפיתוח מטפל הבורד רק בתכנון, מחקר ואימוץ תכניות פיתוח משותף, אבל אין הוא מבצע הפיתוח, אלא בהסכמת שתי המדינות.

בין שתי המדינות (והוא הדין בין המדינות לירושלים) יש חופש מסחר מלא. תעריף המכס נקבע על ידי שתי המדינות. אם דעותיהן מחולקות מכריע הבורד.

הכנסות המכס מוצאות על: 1)הוצאות שרות המכס, 2) הוצאות הבורד הכלכלי, 3) התחייבויות האדמיניסטרציה הקודמת (חוב ציבורי, פנסיות לפקידים), 4) מהשאר נותנים לירושלים 10%-5%, והעודף נחלק שוה בשוה בין שתי המדינות.

לאחר שלוש שנים יכול הבורד לעשות שינויים בחלוקת הכנסות המכס.

לכל אזרחי שתי המדינות וירושליםותושביהן יש חופש מעבר, בתנאי של שמירת הבטחון. אולם כל מדינה קובעת חוק המגורים (רזידנס).

החוזה של הברית הכלכלית יתקיים עשר שנים. לאחר תקופה זו רשאית כל מדינה להודיע על רצונה להפסיק השותפות הכלכלית, ואם האו"ם יתן הסכמתו לכך – תיפסק השותפות לאחר שנתיים.

נכסי האדמיניסטרציה יחולקו בין שתי המדינות וירושלים. כל נכסי דלא ניידי נשארים בטובן במקומם.

י ר ו ש ל י ם – ירושלים תינתן תחת משטר של אפיטרופסות בינלאומית. העיר תהיה ניטראלית, בעיר לא יהיה כל צבא, וכל פעולה צבאית תהיה אסורה בגבולות ירושלים. כל תושבי ירושלים יהיו שווים בזכויותיהם, אלא, כאמור,

היהודים והערבים רשאים לבחור בתושבות המדינה היהודית והערבית, מבלי לאבד זכויותיהם בירושלים. כל התושבים משתתפים בבחירות מקומיות. מועצת האפוטרופסות של האו"ם תמנה מושל לירושלים – לא יהודי, לא ערבי, לא אזרח שתי המדינות, ולא תושב ירושלים בשעת המינוי.

להגנת המקומות הקדושים תוקם משטרה בינלאומית מיוחדת, שתרבא מחו"ל ולא תכלול לא יהודים ולא ערבים. ירושלים תיכלל בברית הכלכלית. מלבד המושל שימונה מטעם האו"ם יתקיימו אורגנים מקומיים, מחוקקים, משפטיים ואכסקוטיביים, להנהלת העיר, כפי שייקבע בהסכם האפוטרופסות. העיר תבטיח מעבר חפשי [illegible] לתושבי שתי המדינות.

בוועד המועל הציוני ובהזדמנויות אחרות עמדו כבר על היתרונות והמגרעות, החיובים והשליליות שבהצעות הרוב, ולא אעסוק בזה עכשיו. אין גם בידי להגיד ברגע זה מהו גורל ההצעה באסיפת האו"ם, ומה תהיה עמדת המעצמות הגדולות, – נוסף על אנגליה, שכבר הודיעה שאין היא מוכנה לבצע [illegible] לא תכנית הרוב ולא תכנית המיעוט, כי הערבים מתנגדים לשניהם, והעם היהודי – מחוץ לדר' מגנס – מתנגד להצעות המיעוט [illegible] אפילו כבסיס לדיון. יש איפוא בשעה זו שתי שאלות: היקבלו הצעות הרוב, כמו שהן או בתיקונים ושינויים ידועים, הרוב הדרוש של שני שלישים? ואם יקבלו – מי יבצע אותן וביצד?

התשובה על השאלה הראשונה תלויה בעמדת אמריקא, ברית המועצות, צרפת ומדינות אחרות. על השאלה השניה – גם אני יכול לסרודיכים לענות, ותשובתנו היא: אם יוחלט על הקמת מדינה יהודית שתביא את דעתנו – נהיה אנחנו בעצמנו המבצעים, תחת הפיקוח של ועדת האו"ם. אין להביא שאנגליה תוכל להניח ויתר על החלטות האו"ם. לפי נאומו של קריץ'-ג'ונס אין היא תובעת לעצמה כלל זכות זו. להיפך, הוא הדגיש [illegible]

- 1 - 12 -

אם ילד באמת [illegible], מורת נערה
ומהו המרוץ אתה לספרים
זה
— ~~אין להמה לאור יצבו ארול~~ לאמנות
מהי המסגרה? היו השעת בזרם?
היו להמה שאלות תמיד לפניו
ושמע ואדומות המשפחות, שנפסלה
לאמתו לאמץ [illegible]? מגרדו
המתחולה?
מה יצבו הכתב? מה לכתוב בסופם
בשבילו בעצם ואחר? המשנה הם
למשנה?
אל הוחשב שאלה הכל: פתאום
(אם שמה לפוי בזאת מלכות
אמסה של [illegible] לגבות [illegible]
[illegible] באשמה ותגו וכהו?
[illegible] אלבו משררו חוק? לו:
אך ~~[illegible]~~ [illegible]
— כמו להו או הרע מתמעלת
מני ~~[illegible]~~ מאמת — אין [illegible]
לא המשע וכלל מעלה והירות
מכבות — במדינה התהומה.

- 2 -

הנער יש לו הכרת ערך בל לממש
להוסיף את הכשרון:
שיר, ציור.
עבדה במלון במרפאות, במחסנים
וכו', לעת [illegible] - ההחלטה שלה
[illegible] הסכל - [illegible] ותתן שתבוא
עם ערב [illegible] סגורת [illegible].
שיר - [illegible] היות הוראות
[illegible] [illegible], [illegible] הותר [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] הכל [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
המעלה אין [illegible] [illegible], על [illegible]
[illegible] [illegible] הוא [illegible] להלכות
[illegible] - [illegible] [illegible] השמו [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] להעיר [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ~~[illegible]~~
[illegible] [illegible] - [illegible] [illegible] להעיר
שירה, הכשרון הבא:
2 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible]

אם לא [illegible] רבים על ספר בספרות
על האמנות — אין אם [illegible] בספרות
שלנו — ואמנם לא שמענו הד
[illegible] את האמנות של [illegible], ואמנם
[illegible] ; אבל [illegible] אין לדרוש
הפתוח [illegible] האמנות של [illegible]
[illegible] האחרונה באלף [illegible]
[illegible], [illegible], 1932, [illegible]
[illegible] [illegible] באלף [illegible]
הפרוזה [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] מההתגובות [illegible]
[illegible] — [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

אם לא [illegible] האמנות מהתגובות ה
[illegible]. אם לא [illegible] [illegible]
האמנות [illegible] [illegible]
אם [illegible] [illegible] — אבל אין
[illegible] [illegible] האמנות [illegible]
[illegible] [illegible] — [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

אז אחרון ונכון — האחרון
הכי אמת בספרות [illegible].
[illegible] שאין כוח [illegible]
להגיד לעולם, לא [illegible]
[illegible] את הכהן — [illegible]
[illegible] שלא בלעו ולא [illegible]
ולו הפראה אל [illegible]
[illegible]

[illegible] לגדול [illegible]
[illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] להגיד זאת [illegible]

(3)

[illegible] — [illegible]
[illegible]

[illegible] עוד [illegible]:
קשרתי את בטחוני [illegible] ויתר [illegible]
[illegible] שמחתי [illegible]
רק [illegible] בטחון.

[illegible] בערב [illegible] - [illegible]
[illegible] [illegible].

[illegible] דברת את ההתנהגות [illegible] מתרגש
על [illegible] בהן - [illegible] המחמאות
המדומות [illegible] - הרי [illegible]
על [illegible] [illegible] מאוד [illegible]
[illegible]
בהן [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible] להרגיש [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] -[illegible]
[illegible] [illegible] - [illegible]
[illegible] [illegible] - [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible]

ואין להתך שם שומרים היסטוריה להיות
חיים [illegible] במולדת הם היהודים
[illegible] בה ולאורו שהמשפט הזה
בחשבון.

אולך יש להתך [illegible]
ומה [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] – [illegible]
[illegible] [illegible] – [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] – [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

80% [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] – [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
90% [illegible] [illegible]
95% [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] – [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] – [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
453.000 [illegible] [illegible] [illegible]
85% [illegible], 30% [illegible] [illegible], [illegible] 75.000 [illegible]

המצב באזור הירדן – האלמוני – רגוע.
בשעות יומיות לערך אותנו את [illegible]
יטבתה בואך, מרחבי, אילת, סדום
הסלבוקים – הן אוויר לא הגיעו
מרוב ולמרו לירווי. שמשא. שמחמש
נוסדת על ~~[illegible]~~
לא חיסה הכל מה ~~[illegible]~~
פעולה שמשכת על ידי הדרום.
– ולשמאל שמשכת גם אלי עוד
לא בארצות שמש עוזתנו והמזלזלין
לפיזור ביום זה – ~~[illegible]~~ [illegible]
שמשג לפיזור בעש עצב לא סוחה
אורלפיום – חוץ בעש [illegible]
בימא ורון – ואל פעולה שמשא
לפרעש ~~[illegible]~~ סוף [illegible] עם ולה
פרות ה, ההתקשות ~~[illegible]~~ [illegible]
הגזרת הירדן.
המשכות הגעש לו ~~[illegible]~~
את אורחש וגו' השסל [illegible]
~~[illegible]~~ מחש בלש – השו [illegible]
[illegible] לשמה היונז –

כמה השאיפה, כמה רשון ושלות
ההוד המולדת, כמה המלחמות
המולכמה – [illegible] לוחמי
שנים ומורה הרבה ע' שפעת העם
ובכל [illegible] לשמור על הארץ-
ויש קרוש לשמו ורב ללמד
ספירה עם התורה היהודית
במאבות של-בשם וכל חורע
ויש מסעט בתולה לוסבב
המחר בשלמה השמש!
ע) וספר' [illegible] לקבל את
היוש לא[illegible] [illegible]
הבטחון והלך [illegible] חוגי
על היהל [illegible] ולהסוף
ב) בלוה הקל[illegible]
(בשם של[illegible])
ג) עמידה לילי לתבונות
ולרוח לשמש (עמוד 6.)

Jerusalem

STRICTLY CONFIDENTIAL

August 25, 1947.

MEMORANDUM

TO: Members of the American Section,
Jewish Agency Executive.

FROM: Lionel Gelber.

The following letter from Mr. Herbert Mowat, assistant to the Chairman, World Committee for Palestine, has just arrived and may be of some immediate interest:

"Pursuant to the suggestion from yourself re the attitude of the Yugoslav member of UNSCOP and its relation to the policy of his Government, I made discreet inquiries today in an interview with Dr. Vilan, alternate delegate of the Yugoslav Government at UN.

The Yugoslav member of the Special Committee (UNSCOP) speaks only for himself in any opinion he utters and favours re the settlement of the Palestine problem.

Dr. Vilfan mentioned that all Government policy re Palestine is in a state of suspended animation until decisions are guided by the UNSCOP report and recommendations. What I gathered from the conversation was that the Yugoslav Government is following the broad lines of Mr. Gromyko's outline at the Special Session of the General Assembly viz: (1) Cancellation of the Mandate to Great Britain (2) No preclusion of a Jewish State if such is necessary for effective settlement.

I shall share with you more details of my conversation with Dr. Vilfan at our next interview."

STRICTLY CONFIDENTIAL

August 21, 1947.

Jerusalem

MEMORANDUM

TO: Members of the American Section,
Jewish Agency Executive.

FROM: Lionel Gelber

ENFORCEMENT OF A UNITED NATIONS DECISION

A further sidelight on the Palestine situation, as seen from the Washington military-naval angle, has just been furnished by Major George Fielding Eliot. The operational branches of the War and Navy Departments are definitely hampered in undertaking new commitments abroad, owing to a lack of mobilized personnel. On the East Coast of the United States they have at this moment precisely two divisions available. The United States authorities would, moreover, be chary about joining in a settlement elsewhere which they must help enforce until they know how things are going to shape up in Greece and Trieste.

It was because they did not want Britain to pull out suddenly from too many critical points that pressure was brought upon Mr. Attlee from Washington earlier in the month to reverse any decision, despite Britain's dire economic straits, about diminishing the number of British troops stationed in Palestine. Mr. Crossman's group in the Labour Party were still very angry as the Prime Minister had been compelled to break a promise solemnly given to them.

The Major's report, I pointed out to him, was inherently a gloomy one. There was, for example, no early prospect of the Greek situation clearing up; and some of one's other informants here in New York were of the opinion that it would probably get worse than it is today; that it might be another Spain. Time, then, was running against us, not only in the DP camps, on the Mediterranean, and in Palestine, but in other arenas with which ostensibly we had nothing to do.

But should we, in making our estimates, rely on ground troops alone? Major Eliot would himself recall the Royal Navy's old tradition of "showing the flag" everywhere in the world. There was an adequate complement of American men-of-war and aircraft carriers in the Mediterranean at this very moment; others were not inaccessible. The mere presence of these in Haifa and other nearby harbors, with the policy they symbolized having been well defined in Washington and out at Lake Success, must have a tranquilizing effect on the whole of the Middle East - that is, if the Administration made up its mind before or during the United Nations General Assembly to put its foot down in the Zionist interest. Moreover, I suggested, 25 or 50 American naval aircraft flying in friendly demonstration over Palestinian cities, and perhaps inadvertently over neighboring Arab lands and territories, might provide a gesture of order should trouble be fomented in the event of a scheme being adopted that was favorable to the Jews.

Major Eliot, in reply, mentioned the reluctance of senior officers to take steps which, if challenged, they could not make good. I took the view, however, that naval and air power constituted in themselves the sort of armed force against which Middle Eastern tribes and potentates had no means of retaliation; that they were, therefore, for the Middle Eastern zone at any rate, a complete exercise of military power if occupation of enemy territory were neither desired nor required.

Then there is the Haganah. No one in this country, I reminded Major Eliot, had through his recent articles done more to attract attention to it as a serious military factor in the balance of Middle Eastern power. What, I asked, if the Haganah were recognized and treated as the land ally of any United States air or naval forces allotted to Palestine; or what even if it were subjected, for purposes of international action on the spot, to a United Nations joint command together with contingents from other countries?

Major Eliot agreed that something along such lines might, under certain circumstances, be worked out.

Major Eliot has himself noted very clearly how much our perplexities derive from silence on the Potomac. This he regrets and in the quarters to which he has access will, I think, in keeping with what he has published, go on pressing for a change.

In discussing these matters, I added that further diffidence on the part of the United States played right back into the hands of the British. The latter could now afford to take a line of sweet reasonableness, saying quite plausibly that they would fall in with any United Nations solution if they themselves would not have to bear a disproportionate share of the burden of defense during a transition period. But if neither the United Nations nor the United States were likely to come forward to assist in enforcement measures the British could again dictate the terms on which, at the behest of the United Nations, they would carry them out. The military situation in the United States might thus govern a political result in Palestine of the kind the British had planned and wanted from the start. Only now they would have gained a United Nations stamp of approval, despite their past record, and they would also have exploited their own economic infirmity to serve a pro-Arab settlement which they actually had sought in even more prosperous days.

Major Eliot is again in Washington this week and I am to hear from him soon after he returns.

STRICTLY CONFIDENTIAL Jerusalem

New York, August 25, 1947.

MEMORANDUM

TO: Members of the American Section, Jewish Agency Executive.

FROM: Lionel Gelber.

WASHINGTON AND THE RUSSIAN ELEMENT

A full report cannot be made at this time of activities here when the British gave their ultimatum on the sailing of the three refugee ships from Port-de-Bouc. But a non-Jewish friend, whose efforts were very important last week in high Washington quarters, has passed on a view of one step taken by the Jewish Agency which perhaps should not go unnoticed.

Our appeal to the three Great Powers, as members of the Allied Control Commission for Germany, was known to him almost at once and he mentioned it to me on Saturday. He was not concerned with whether or not the problem of returning the Displaced Persons to Germany came within the jurisdiction of the Allied Control Commission; what bothered him were neither rights nor legalities, but how best to proceed in the light of practical politics. Prompted conceivably by official talk in Washington, he explained that an appeal such as the Jewish Agency's served something less than a useful purpose. After all, it could not be expected that Britain would be affected by this additional diplomatic move; the sympathetic position of France has been common knowledge. The only new factor, then, which had thus been brought into the situation was that of Russia. But if we were to prevail at all in London, it could only be through the instrumentality of the American Government. Yet the American Government would be less likely to act along the lines desired by the Jewish Agency if the voice of Russia were also raised in this matter.

The one thing President Truman would not do, in the present state of Russian-American relations, was respond in a direction sought by Moscow. Whatever is accomplished by the White House must never appear to have been done under pressure from the Kremlin or in conformity with Russian wishes. On this issue, it was pointed out, the one effective avenue of approach was through Washington. To bring Moscow at the same time into the picture was to increase American reluctance to intervene.

This is an element in the diplomatic situation which should no doubt be taken into account in any steps planned by the Jewish Agency Executive in America or abroad. The most recent circumstances have been such as to attach weight to the opinion thus recorded.

Jerusalem

MEMORANDUM

July 11th, 1947.

TO: Members of the American Section,
Executive of the Jewish Agency for Palestine.

FROM: Lionel Gelber

DISPLACED PERSONS AND AMERICAN ANTI-ZIONISTS

A matter of internal American-Jewish interest, which no doubt is known from other sources, came to my attention at lunch today. Jewish anti-Zionists in the United States appear to be pressing hard behind the Stratton Bill at Washington for the admission of Displaced Persons to this country on two counts. There is, first of all, the humanitarian aspect, in which a sincere interest cannot be denied them. But a special effort has been made during the past year -- the details are interesting -- in order to cut the ground under the Zionist argument that Palestine is the sole adequate refuge. By diminishing the number of DP's in Europe, they diminish the pressure on Palestine and modify the urgency of Zionist political demands at the State Department, the White House, on the Democratic and Republican Parties, and elsewhere.

Mr. Arthur Goldsmith, of the Council for American Judaism, spent an hour with Cardinal Spellman at noon today to persuade him to testify on Thursday next for the Stratton Bill; owing to a previous engagement, His Eminence will not be able to testify but is backing it otherwise wholeheartedly. In my presence, over the telephone, Mr. Herbert Bayard Swope was asked to exercise pressure on Senator Vandenburg in Washington on Monday next, and seems to be helping this endeavor along.

Mr. Goldsmith, who now accepts fully the report of the Anglo-American Committee of Inquiry on Palestine, is lunching next week with Major Ormerod, of the British Information Services -- which is not an

un-natural tie-up. Mr. Goldsmith said people were "shocked" when Dr. Silver failed to accept a Vice-Presidency, with other eminent Americans, of Earl Harrison's Citizens Committee for Displaced Persons. He did not know whether Dr. Silver had been invited as the Zionist head or just as a leading citizen. Tribute, however, was paid to Dr. Silver for the way he had presented his case at the United Nations Special Assembly on Palestine and the manner in which the Jewish Agency, from the general public relations point of view, had discharged its responsibilities at that time.

In working for the admission of Displaced Persons to the United States, Mr. Goldsmith's associates were dismayed over the lack of cooperation from Zionists throughout the country.

Mr. Lessing Rosenwald, who refused to contribute to the United Jewish Appeal because its constituent, the United Palestine Appeal, indulges in propaganda for a Jewish State, has, I was told, been expending a sum large even for him in attempting to bring about the entry of DP's to the United States.

...ים החשובות בהיסטוריה" ומעפילית החלו לרדת בשקט

3.10.47

נאום בן־גוריון על תפקיד היישוב

משטר בטחון ביישוב – מדינה עברית – ושיתוף עם הערבים

תובע יו"ר ההנהלה בדבריו לפני אסיפת הנבחרים

ירושלים, יום ה'. — "התפתחות הפוליטית העמידה את ארצנו על פרשת דרכים היסטורית: פרשת מעבר ממנדאט לעצמאות", אמר דוד בן־גוריון היום לפני אסיפת הנבחרים. "פרשה זו מטילה עלינו, נוסף על פעולתנו המתמדת בשטחי העליה, ההתישבות והמאבק, שלושה תפקידים בוערים, שמלואם יתנה מעכשיו את קיומנו ועתידנו: בטחון, מדינה יהודית, שיתוף יהודי־ערבי, ושלשתם בסדר החשיבות והדחיפות כפי שמניתי אותם: א — בטחון, ב — מדינה, ג — שיתוף. בתקופה זו יש לראות את בעית הבטחון כבעיה הראשית, החיונית ביותר בכל הבעיות הפנימיות והחיצוניות המעסיקות בשעה זו את היישוב והתנועה הציונית, באשר בה תלוי עכשיו לא רק שלום היישוב — אלא גורל הארץ ועתידנו הפוליטי".

"אין מאלה המזלזלים בערך של מדינה יהודית", אמר בן־גוריון, "גם אם היא אינה משתרעת על כל אדמת ארץ משני עברי הירדן, ואף־על־פי־כן אני אומר: בטחון קודם, כי גם תלוי גם גורל המדינה, יותר אולי מאשר בכל דבר אחר".

"אינני מאלה המזלזלים בערך של מדינה יהודית", אמר בן־גוריון, "גם אם היא אינה משתרעת על כל אדמת ארץ משני עברי הירדן, ואף על פי כן אני אומר: בטחון קודם, כי בו תלוי גם גורל המדינה, יותר אולי מאשר בכל דבר אחר".

שאלת גורל הציונות

"הבטחון היה מהבעיות הרציניות ביותר של היישוב מאז היותו, ומראשית התישבותנו החדשה ידענו שבטחוננו זה עלינו לסמוך קודם כל ובעיקר על עצמנו. אולם לאחר השינויים והתמורות שחלו בעולם, בארץ, במנות הקרובה, במדיניות הבריטית והבינלאומית, אין הבטחון עוד כאשר היה כל השנים שאלת שלום היישוב בלבד, ולא שאלת גורלה של הציונות, היקף הבעיה, חריפותה והמשקלות נשתנו מכללות שינוי".

בן־גוריון ציין את העובדה שבפרסום הספר הלבן על היישוב, מטעמה יהודי אירופה במשך תקופת המלחמה...

צר חלל העם היהודי שוב אינו יכול להסתפק במחאות, ועליו ליטול לעצמו את האחריות הממלכתית, שהיא כבדה יותר מאשר זו של ממשלה אחרת בעולם. יש עוד מעצמה אחת והוא מקיף מיליונים, אולי לא נתגברו, אולי לא נתגברו התנאים, אולם הלוח הבינלאומי אינו מתכוון בהתאם לצרכים שלנו. עלינו לאחוז את בעית האחריות בכוח עצמנו תחת טיפול ... אחרים.

פרידה של כבוד

היינו רוצים שבינינו לבין אנגליה תהיה פרידה של כבוד — והיתה ידידות אנגליה אחרת כמו של בצין — אנו רק רוצים שלא ישיינו לנו. לא שכחנו לאנגליה את התחייבויותיה כלפינו, אך לא נבוא עכשיו אליה בתביעות לשיתוף. אנו עומדים לא רק לפני האומות המאוחדות אלא גם לפני העולם הערבי. בהי גוש אחרת ובאמצעים אחרים מכמי שהי שינו עד כה — עלינו לדאוג לבטחוננו.

יחסינו עם הערבים

"הפרק האנגלי היה חשוב", אמר בן־גוריון, "אבל זאת היתה אפיזודה, דבר זמני. לא כן יחסינו עם הערבים. אין אנו עוברי־אורח בארץ כה אנו חיים, אף היא מוקפת דוברי ערבית ובני דת המושלמים. ביחד־שאנו שומה עלינו החובה, באמצעים בלתי פוסקים עלינו, לשאת ... לא רק לשלום אלא לשיתוף פעולה של שווים עם שווים".

נכח האיומים של מנהיגי הערבים, מצלצל דבר זה כלא מתקבל הזה. ...

לסיות מסתפקים בכוונת הממשלה הבריטית ומטילים ספק בכוונתה לצאת את הארץ בקרוב, ואיש לא יתמלא על ספקות אלה לאחר על המתכונתה ובדיקורית של ממשלה זו, אולם המצב הכלכלי באנגליה עלול להאיץ ולהכריח הם את ממשלת הפועלים לעמוד בדיבורה. ואין זה מן הנמנע שיציאת הבריטים תבוא אולי לפני הזמן שקבעה הועדה. אפשרות המדינית החייב ... אם לא הדבר מעכשיו לשעת זאת בשתבוא.

בן־גוריון הדגיש את חשיבות העובדה, שהן בדברי קריץ־ג'ונס והן בהמלצות ועדת או"ם, שנתקבלו פה אחת, מדובר על עצמאות "בארץ־ישראל" ולא לארץ־ישראל. משמעות הדבר היא, הדגיש בן־גוריון, שבאלה אין אלה מבוררים בעובדה, כי לאחר אפוטרופסות של יותר מ־25 שנה תחת המנדאט ישנם בארץ שני עמים נשניהם רוצים באמצעי יכול לתת ביטוי לשאיפתם הלאומית.

חילופי הגברא בקבינט הבריטי מבחן לשמאל

סאת ג'ון קמחי,
כתבו המיוחד של "משמר"

לונדון, יום ה'. — לונדון מצפה במתיחות לחילופי־הגברא הנוספים שיחולו כנראה בסוף השבוע הזה בקאבינט של אטלי, אך ייתכן, כי הציבור ירדמה, מאחר ...

שתי ספינות הנושאות עולים בלתי חוקיים נתפסו הלילה ע"י הצי הבריטי במים הטריטוריאליים של ארץ־ישראל. שם האחת "נורדלאנדה" השניה "פאר דוקסי", נודע, כי בספינה הראשונה לא היתה כל התנגדות בשעה 6 לפנות־ערב בערך, בספינה השניה גילו הנוסעים התנגדות קלה בערך בשעה 6.45.

הצעה לוועידה יהודית־ערבית

פלאשינג מידואו, יום ד'. — נציג אל־סאלוואדור הציע, שאו"ם יזום ועידה של ערבים־ויהודים ארצישראליים, במקום להתווכח על נושא לקביעת עתידה של הארץ.

ההצעה נמסרה לועדה הארצישראלית והיא דורשת להביא לפתרון עוד במושב זה של או"ם. ההצעה דורשת "לבקש כל אמצעי־עיוף בין היהודים והערבים" לתכוע מהסוכנות היהודית והועד הערבי העליון למנות שלושה נציגים, כל אחד בשביל הועידה שתיערך בתחת הנשיאות של או"ם.

הוויןז'ותשטין יימסר למליאה בתנאי שיתיה בו משום ערובה מספקת לאינטרסים של שלוש הדתות. (ס. י. צ.)

אנוירין ביואן

אם ביואן יתמנה למיניסטר־האספקה, פירושו של דבר הוא מפנה ברור שמאלה בפרוגראמה של הממשלה, שכן ידוע, כי ביואן לא יקבל משרה זו, אלא אם כן ינתנו לו הבטחות מדיניות מתאימות מקודם.

אם השמאל יתבצר בעמדות־המפתח הכלכליות של הממשלה הבריטית, אין ספק כי הדבר ישפיע גם על מדיניות־החוץ הבריטית, ואכן, סוברים בחוגים, כי הצעד הבא בתהליך הריאורגניזציה הוא בדיקת במיבנהו ובחבר־עובדיו של מיניסטריון־החוץ.

בווין מול השמאל

באמור כל זה עומד מיבחן הכוחות בין בווין ובין האגף השמאלי המיוצג על־ידי ביואן, ובמידה בהרבה יותר מוגבלת גם על־ידי קבוצת דיזאקוס וקרוסמן. ...

המשבר בבריטניה ופינוי א"י

בעמוד על הבהרתו של מיניסטר המשבות, קריץ־ג'ונס מטעם הממשלה הבריטית בפני אסיפת המליאה של או"ם, אמר בן־גוריון: "ההחלטות הערבית וחלק גדול של העתונות הער...

...מסקנה מהירה נחוצה לנו, כי הדבר נוגע לנו יותר מאשר לכל אחר בעולם. על היישוב להודיע לאו"ם או לעולם, כי אנו נמלא את החלל הריק, שאנו מוכנים להקים מיד ממשלה יהודית באיזו שתוציא לפועל יחד עם האו"ם את הגשמת הסידור הסופי. אין שום הכרח שיש...

הארץ 3.10.47

מושב אספת הנבחרים

(סוף מעמוד 1)

תלוי לא רק שלום הישוב, אלא גורל המדינות, — אמר בן־גוריון. — הוא הצהיר, שיש לישוב יכולת לעמוד מול כל התקפות, המוכנות לבוא מן הארץ ואפילו מן הארצות השכנות. אבל עלינו לזכור, שלא רק על כוחות הישוב [illegible] בעולם, הוא תבע מאמץ עליון לשם הבטחון, מאמץ בממון ובגוף, בעיר ובכפר, ובכל איש ואשה בישוב [illegible] ואולי, כי המטרה אינה לנוח, הגואל תבע משטר של צבור חוץ בארץ.

נכונים להגיע עד הסוף

נדברו על מושב עצרת אנ"א אמר בן־גוריון: כי אין לדעת מה תהיה החלטתה של ארץ־ישראל. אם בכלל תגיע להחלטה. אולם ברור לפי ב. ג. דבר אחד: המנדט נסתיים לא רק לגבינו ולבריטים אלא המנדט בשלמות ואין תקוה שהמנדט, אמריקאי או אחר, בכוחו אחר. עלינו להסיק מכאן מסקנה ברורה: לשנן המסך העליה — התחיישבות והשיחות [illegible] שלטון כלשהו בארץ והשלטון הזה צריך להיות יהודי.

"תקופת הממשל" החלה כבר

לאחר ניתוח מפורט של הצעות המיעוט והמלצות הרוב המיוחד של ועדת החקירה של אנ"א הגדיר בן־גוריון, כי לפי התמונה של הועדה כבר התחילה תקופת המעבר ב־1 בספטמבר 1947. מתאריך זה ואילך מוטלת לנו בכל חודש מכסת עליה של 6250 עולים. "לא נוכל", אישאו, "להשלים שבתקופת מעבר כאן "מדיניות שאין לה שום תוקף בינלאומי ומוסרי ואשר היא מונצה קשה בעם היהודי".

"תוקם מיד ממשלה יהודית"

בהקריאו קטעים מנאומו של קריך־ג'ונס אמר בן־גוריון: כי התשובה צריכה להיות: תוקם מיד ממשלה יהודית זמנית בארץ, שתמת [illegible] אנ"א הוציא לפועל את מדיניות הבטחון של עליה ויישוב הספר הלבן הוא עצמה תבצע את [illegible] הוא הסביר, כי לדעתו צריכה הממשלה לקום מיד לאחר קבלת ההחלטה באו"א ולאחר שיוצר חלל שלטוני בארץ.

תמו־צבת בקריאה לאנגליה, שלאחר שתסתלק בראש מפעולי החלטה לכאשר של אנ"א — אל תפריע לנו בביצוע ההחלטה. אם תגיע זמן הפרידה מאנגליה אנו רוצים פרידה בכבוד, כי אנו יודעים שאין רק אנגליה של בווין, אלא גם של בלפור ווינגייט.

קריאה לשלום לעמי ערב

בסוף דבריו יצא בן־גוריון בקריאה אל עמי ערב ואל ערביי ארץ־ישראל לשלום ולשיתוף־פעולה. הוא אמר, כי אנשים אין לזלזל באיומי הנציגים הערביים, שלאשם עשויים גם כוחות לא־קטנים, אולם כשם שאסורה עלינו אופטימיות קלה — אסורה גם פסימיות קלה. לא אפיר והזהיר בשם היהודים גם ראשים לערבים ומתחשבים בצער. אמר ב. ג. ב"ירח שלא לאורך ימים יוכלו לשעשע את המונים הערבים. החולים [illegible] אנטאלפבתיים במצרים, בעיראק ולשאר ארצות ערב בהבטחה נגד יהודים. התשוק, המדע, הרפואה והאנושיות שלנו מוכרחים לקחת לשאר הארצות השכנות. ויתבינו שמאחר לשתף פעולה אתנו, שהרי אחדות יצטרכו לשתף פעולה עם מישורים הקיימים.

לאחר נאומו של בן־גוריון נקראה אגרת ברכה של הרב הראשי הרב הרצוג שליט"א והודיע הפסקה, שבה נתכנסה הועדה המתמדת לניסוח ההחלטות.

ההחלטות

בישיבת צהרים הקריא מר י. גרינבויים, יו"ר הועדה המתמדת, את ההחלטות שנתקבלו ברוב קולות. לפיהן — בהסתמך על הצהרת קריך־ג'ונס באו"א, פונה אספת הנבחרים לאספת האו"א, שמיד עם החלטת או"א על הקמת מדינה יהודית, תקום לביצועה של ההחלטה הזאת, הממשלה הזמנית של המדינה היהודית. אשר תקבל ממשלת המנדט את השלטון, בתנאים שיקבעו ע"י או"א בסופי[illegible].

אל העם הערבי מופנית קריאה אספת הנבחרים שמתוך ועם היהודים, והערבים לא יגרדו אחרי שום בגדניב והיזוהריב לאד[illegible] ויוסיפו לקיים את השלום בארץ. העם הערבי נקרא לקיים את הקשרים של מנהיגיהם כגבי המלחמה העולמית הראשונה — אשר הליכו יחד עם כל עמי תבל התרבותיים בונה והולשמולות של העם היהודי לשוב ולבנות את קוממיותו הלאומית במולדתו. יהודים את הברכה הרבה הטמונה בשתוף פעולה יהודי־ערבי לטובת שני העמים.

אגף קריאה נוסף על צמחתנו הקהלה אספת הנבחרים על הנהלת הועד הלאומי, יחד עם הנהלת הסוכנות היהודית, הרשויות המקומיות והארגונים הכלכליים והשליטים של הישוב לקבוע משטר של משמעת התנדבות לאומית — ברכוש ובנפש — למען קיום בשעת מבחן והכרעה זו את בטחון הישוב.

מר י. ריפטין, בשם השומר הצעיר והתנועה לאחדות העבודה הקריא הצעת־החלטות של הפועלים הדוחה את תכנית החלוקה ומציגה תקופת מעבר שבה יואלו הכוחות המדיניים בכוונות בינלאומיים יוקם מצב מדינה יהודית־ערבית עם זכות עליה בסוף השמרטוב [illegible] הכוחות תקבע בתום תקופת המעבר ע"י או"א לאחר מו"מ עם היהודים והערבים.

מר ש. מיקוניס הביא הצעה של "האיגוד הדמוקרטי" (הקומוניסטים) להקמת מדינה יהודית־ערבית פדראטיבית־דמוקרטית על בסיס זכויות שוות לשני העמים.

ביריות

"זוכה"

לחנותו של ... בירושלים

רעיון

מגביהים

גורדון

חיילים

הבוקר 3.10.47

מושב־בזק של אספת הנבחרים
קבל ללא ויכוח את הצעות בן־גוריון

ממשלה יהודית זמנית

קריאה לשיתוף פעולה יהודי־ערבי ומשטר בטחון

— מאת סופר „הבוקר" —

ערב הופעת ד"ר א. ה. סילבר בפני הועדה הארצישראלית של או"מ קרא אתמול יו"ר הנהלת הסוכנות מר ד. בן־גוריון למושב דחוף של אספת הנבחרים ודרש בנאום קצר לקבל החלטות על הנחיצות של ממשלה יהודית זמנית שתקבל לידיה את השלטון בתקופת המעבר מיד לאחר צאת הבריטים מן הארץ, על שיתוף־פעולה יהודי־ערבי ועל „גיוס שרי מאלי", כלכלי, תרבותי ובטחוני למען המשטר. דרישות האספה באות בהפתעה אפילו לראשי הועד הלאומי עצמו. מספר הנאספים לא היה גדול ולאחר נאומו של בן־גוריון והבהרות הספיקה לניסוח והחלטות, שנתקבלו אחרי כך ברוב קולות. המפלגה לאחדות העבודה והשומר הצעיר נשארו במיעוט. אלו הביעו מחאתם והציעו מושב נוסף לשם בירור פוליטי יסודי לפני קבלת החלטות.

מושב אספת הנבחרים נפתח בשעת הצהרים בבית רוזנבלום של הריאליים. מחוץ מחלק של צירי אספת הנבחרים נוכחו באולם, במוזמנים, ראשי עירית תל־אביב ופתח־תקוה וראשי המועצות המקומיות של רמת־גן וראשון־לציון.

הפרופ' פרנקל שישב בראש האספה שלח בדברי הפתיחה ברכת עידוד למעפילים וקריאה לפתיחת שערים. הוא גינה את מעשה הבריטים בהפצצת סירה בחיפה ובהריגת ... ושלח תנחומים למשפחות ההרוגים. בשם האספה אמר היו"ר דברי תקרה לראש עירית תל־אביב מר ישראל רוקח ונשיא מועצת רמת־גן מר אברהם קריניצי על עמידתם הנאה בימי מצבם. יחד עם זה הביע את התביעה לשחרור המיידי של ראש מועצת נתניה מר עובד בן־עמי וכל אלה שנעצרו שלא לפי אשמה מסויימת. ברוח זו נתקבלו בסוף המושב החלטות ברוב קולות.

פליטת־פה של בן־גוריון..

פליטת־פה שחזרה פעמים בנאומו של בן־גוריון אתמול נתקבלה ע"י הנאספים בצחוק רם. כשהנואם אמר:
— „לא תשוב בדיוק מתי יצאו הבריטים מן הארץ — חשוב מה שהחליט... אספת הנבחרים".
הנואם תיקן מיד, שכוונתו היתה לאספת או"מ.

מר בן־גוריון, שהיה הנואם היחידי במושב, הסביר במהלך הניתוח הפוליטי שלו את הצהרת קריץ־ג'ונס על פינוי האדמיניסטרציה והצבא הבריטיים מארץ־ישראל ומכאן בא למסקנה, שממשלה יהודית זמנית תמלא את החלל, שיווצר אחרי צאת הבריטים. הוא אמר, שפרישת המעבר לעצמאות מטילה עלינו, נוסף להפקידים הקיימים (של עליה, התיישבות ומאבק), שלשה תפקידים חדשים, שבמילוים תלוי עתידנו: א) בטחון, ב) מדינה יהודית, ג) שיתוף יהודי־ערבי.

„במשמר של בטחון"

בעית הבטחון היא העיקרית ביותר ובה

(סוף בעמוד 7, טור 4)

ועדת הקבינט על מדוכ[ה]

לפי התכנית: תחילה פינוי האיזו[ר]

מאת סופרנו בלונדון, ש. גולדשמידט

ועדת הקבינט המצומצמת המטפלת בשאלת ארץ־[ישראל] ... מבוין, אלכסנדר (מיניסטר ההגנה) ואייבור ... התכנסה, לפי ידיעות מוסמכות, לעתים תכופות, ... מגמת תכניות שונות ביחס לעתידה של ארץ־ישראל לפני שובו של הנציב העליון לא"י התייעצו אתו בנ[וגע] ... לפי אחת התכניות של הועדה ייקבעו בתקופת [המעבר] הבאים:

לא תותר עליה יהודית במספרים העלולים לשנות את היחס המספרי בין שני העמים בא"י. הסוכנות היהודית תבוטל ויוקם „ועד יהודי עליון" דוגמת הועד הערבי העליון. מדינות־ערב תקבלנה גישה חפשית לחוף הארצישראלי. הצבא הבריטי יפנה תחילה את האיזורים הערביים ורק אחרי־כן יצא את האזורים היהודיים.

המושג „תקופת מעבר" לגבי כוחות אלה אינו חל על המעבר מקבלת החלטה סופית באו"מ והגשמתה, כי אם פרק־הזמן שיע...

... מעשית ... על הפתרון ... אחרות.

בליאת הקבינט ... לנקס.

סט"א ... טוען שאין לו כל ... אמריקאי לפתרון הבעיה. דובר המיניסטריון ... רשמים בין ... בלייק־סאקסס ... שאין המדובר של „פשט ... השתנטן ולונדון.

ועידת השמרנים בבריטון לא חידש[ה]

לא נגעה בשאלת א"י — תמיכ[ה]

מאת סופרנו בלונדון, ש. גולדשמידט

הועידה השנתית של המפלגה השמרנית הבריטית נפתחה אתמול בבריטון בהשתתף שלשת אלפים צירים ואלפיים אורחים. חשיבות הועידה היא בעובדה, שבמשבר הכלכלי הנוכחי שבא על בריטניה, השמרנים הם המפלגה היחידה המסוגלת להציג בקירבה ממשלה ... מדיני שונים. אולם לפי שעה אין סכויים לבחירות כלליות, כי הלייבוריסטים הצליחו לאחות את הקרע במפלגתם והממשלה החליטה להמשיך בתפקידה. אולם בבשבר מצב זה, תמיד יתכן ועברה לערוך לשתם בבחירות.

תמיכה בבחירה הארצית

הועידה השמרנית ... לגבי ... בהחלט בבוחן, ... בקודת של ... עד החלטות בנוגע של בוחן, בשאי נגע, כי השמר ... לשנות את ... היהודי הישן, שלא יהיה אפילו החלטה ...

ההחלטה ... נתקבלה אחרי

3.10.47 הבקר

במושב אספת הנבחרים:

בן גוריון מציע ממשלה עברית זמנית לביצוע החלוקה

דיון מקיף על מצב הביטחון בארץ ותביעה לשיחרור העצורים

בשעה שמלייק מאכסס הולכות ומתגברות הידיעות על התגבשות גוש אנטי ציוני ועל תחרות נגד המלצות או"ם — התכנס אתמול על הר־הצופים הכינוס הרביעי של אספת הנבחרים באוירה של אופטימיות בלתי מובנת.

נאום־החלוקה של בן־גוריון

הנאום העיקרי בכינוס זה — דוד בן־גוריון, הודיע לעולם על נכונותו של הישוב לקבל על עצמו מדינה עברית מחולקת ע"י קבלת המלצות הרוב של או"ם.

בהמשך נאומו נסרך בן־גוריון מעל הצבא הבריטי, ודרש הקמת ממשלה עברית זמנית שתקבל על עצמה את השלטון בארץ בתקופת־המעבר ותפקח על העליה וההתישבות בהשגחת או"ם.

בחלק של נאומו עמד בן־גוריון על המצב של חלל ריק העלול להתהוות בארץ במקרה של פינוי בריטי, ועל הישוב להתכונן למילוי חלל זה.

בנתחו את הצהרת קריץ' ג'ונס הודיע, שהוא מוכן לעבור בשתיקה על יחסי ישראל עם בריטניה בעבר. אם בחוץ יעמוד בהחלטתו ושלם ולא יפריע להגשמת המלצות או"ם, גם אם לא יהיה מוכן להצטרף לטפל בעצמו.

בן־גוריון הוסיף שהישוב מוכן ומזומן ליטול על עצמו את הגשמת ההמלצות, בהסכמת או"ם.

יחד עם זאת חביע בן־גוריון דאגה לאשר עלול להתרחש בארץ בזמן הקרוב ודרש שכל גבר וכל אשה, מכל חוג ומעמד, יתנו ידם להקמת „משמר בטחוני" אשר יופעל לפי הצורך.

נאומו של בן־גוריון היה למעשה הנאום היחידי באספה, אחריו יצאה הועדה המתמדת להתיעצות על ניסוח ההחלטות.

לאחר דיון מפורש נתברר כי אין לקבל החלטות פה־אחד בועדה ולכן הוקמה ועדה מצומצמת של הרוב שהורכבה מה"ה י. ספיר, גורפינקל וד. רמז ואשר חיברה את החלטותיה ברוח נאום בן־גוריון.

תנועה לאחדות־עבודה מצטרפת להשוה"צ

בישיבה שהתכנסה אחה"צ הקריא דיופ־טין בשם מפלגות השוה"צ, פועלי ציון והתנועה לאחדות העבודה, הצעת מינוס שסעיפיה העיקריים הביעו התנגדות לכל המלצות ועדת או"ם, הן של הרוב והן של המיעוט. דרישה להקמת מדינה דו־לאומית פארימטית והקופת־מעבר תחת שלטון נאמנות של שלושת הגדולים.

הצעה זו זכתה לי"ג קולות בהצבעה.

הצעת הקומוניסטים

הצעה מיעוט אחרת הגיש מ. קוניס בשם הקומוניסטים. הצעה זו כללה דרישות לישב את הסכסוכים בכל ארץ בה יבחרו, ולהקמת משטר פרלמנטרי דמוקרטי. כן נכללו בהצעה סעיפים נגד משטר הדיכוי השורר בארץ, ודרישה לשחרר את הארץ מהמדיני הבריטי נגד המפעילים.

אצ"ג תובעת שחרור העצורים

הצעת הרוב היא בת כמה סעיפים שהראשון בהם הוא: דרישה לפתיחת שערי הארץ וברכה למעפילים. ההצעה מגנה בחריפות את הסירוב ושלילת תנחומים למשפחות חללי מיפה ות"א. כן נשלחת ברכה לראשי עיריות ת"א ור"ג ומובעת דרישה לשחרור מיידי של מר בן־עמי וכל שאר העצורים הכלואים ללא אשמה.

החלטה על ממשלה יהודית זמנית

ההחלטה המדינית אומרת: בעקבות הצהרות ממשלת המנדט שהיא לא תקח על עצמה לביצוע שום סידור שיוחלט עליו באספת או"ם ביחס לגורל א"י. שאינו מוסכם ע"י יהודים וערבים — אם יבוצע ע"י אחרים — פונה אספת הנבחרים לאספת או"ם, שמיד עם החלטת או"ם על הקמת מדינה יהודית, תקום לביצוע של ההחלטה הזאת, הממשלה הזמנית של המדינה היהודית אשר תקבל ממשלת המנדט את השלטון בתנאים שיקבעו ע"י או"ם ובפיקוחו ובפיקוחו.

-משטר של התנדבות-

אל העם העברי! האספה מצהירה כי הישוב ימסור גם להבא את נפשו על זכות העליה היהודית, ועל זכות עצמאות היהודי במולדתו ההיסטורית שהובטחה גם במשפט העמים — והוא מביע את תקותו שהמוני העם היהודים והערבים לא יגררו אחרי שונאים נרגנים ומרחרחי ריב לאומי ויקיימו את השלום בארץ. אספת הנבחרים מטילה על הנהלת הועד הלאומי יחד עם הנהלת הסוכנות היהודית, הרשויות המקומיות והארגונים הכלכליים והפוליטיים של הישוב — לקבוע משטר של משמעת והתנדבות לאומית — ברכוש ובנפש — למען קיום בשעת מבחן חמורה זו את בטחון הישוב.

מועצת ההסתדרות ננעלה ללא החלטה בדבר חוקת הבחירות

מועצת ה„הסתדרות" ננעלה אתמול לפנות בוקר בקבלת החלטה פה אחד לכנס בימים הקרובים במשך השנה את מועצת ה„הסתדרות"...

החלטה זו נתקבלה לאחר שבמשך כל ישיבת הלילה לא הגיעה מפא"י לידי פשרה עם האופוזיציה בדבר חוקת הבחירות ל„הסתדרות".

ואילו בשאלת מסת מניסי ה„הסתדרות" נתקבלה התכנית בקולות מפא"י על הוצאת המפעלים והקיבוצים מתחום שיפוטן של מועצת ה„הסתדרות".

הסתדרות המורים מגנה את ד"ר מונבס

מועצת הסתדרות המורים בישיבתה אתמול דנה בשאלות התקציב והוצאה לפעולה.

כן נתקבלה אתמול החלטת גינוי בקשר לפעולתו הנפרדת של הד"ר מונבס.

דיון מיוחד הוקדש לשאלות דרגות המשכורות של המורים ובשאלות הכנסות הבית.

...ן נידון למאסר שנתיים

עו"ד בראנד מסיים, שהתביעה לא הביאה כל עדות, שתשכנע את ביהמ"ש בלי כל ספק שבצלאל נדרון הוא האיש האחראי להחזקת התחמושת. והוא מבקש לשחררו.

תשובת התובע

אחרי מדבר התובע, המיינצר מטאבם בירושלים. הוא טוען כי נדרון היה בלי ספק

פתחו מ'בוייו של חרותו לרחירות ...

ש השבוע — "הדר" מס׳.

3.10.47 הצפה דל׳ שנ

נאום ד. בן־גוריון

((סוף מעמוד ראשון))

מת החלטות אומ״א שתתקבלנה על רצו־
ננו, נעשה זאת גם אם זה כאלף ושמונה
מאות שנה לא נתנסינו באחריות כזו.

הגיעה שעת הפרידה מאנגליה. גם
אם מועד יציאתה הסופית אינו ידוע
עדיין, רצוננו שתהא פרידה של כבוד.
ישנה לא אנגליה של בוין בלבד. אנח־
נו יודעים גם על אנגליה אחרת; של
בלפור, וודג׳ווד ואחרים. אין אנו באים
לבקש שבוין וחבריו יעזרו לנו. אולם
— בל יפריעו לנו. כל תביעתנו מאנ־
גליה לעמוד בדיבורה.

אמנם, כל מה שקרה בעשר השנים
האחרונות אינו משחרר את אנגליה
ומפלגת העבודה הבריטית מקיום הבט־
חותיה. אולם אם אין רצונם בכך —
ילכו לום ואל יפריעונו!

היחסים עם הערבים

הפרק האנגלי היה חשוב אך היה
זמני וחולף. השיתוף היה זמני. נקווה
שגם הריב היה זמני. לא כן יחסינו עם
הערבים. יחס זה אינו אפיזודה. הארץ
נתונה בסביבה שכולה מדינות ערב.
עתה, יותר מבכל זמן אחר, נקרא לש־
לום, לשיתוף בין ערבים ויהודים.

נאומיהם של נציגי הערבים באומ״א
מוכיחים שאינם מוכנים לשוחח עמנו.
רצונם לנהוג בנו כשם שנוהגים ביהודי
בגדאד, חלב ודמשק. בל נפרזן לא
באופטימיות ולא בפסימיות. עובדות
היסוד עומדות לימיננו; המצוקה היהו־
דית, שממת הארץ, קשרינו לארצנו, כו־
חותינו היוצרים, שהביאונו עד הלום.
(הדב מלצר מרחובות: גם הבטחתו של
אלקים; בן־גוריון: לא „גם" אלא זה
קודם כל), צרכי העם הערבי, שהמדב־
רים בשמם לא תמיד מדברים בשמם
ודואגים לטובתם. בחשבון הסופי של
תנאים אלה יש עתיד לשיתוף בינינו
לבין הערבים.

ואנחנו ברצוננו, תרבותנו וגישתנו הח־
לוצית יכולים להוסף למאור בעולם
ערבי זה, אם אין רצונם לשתף פעולה
עם משעבדים.

ואף לנו יש מה ללמוד מהם. אין
עינינו צרה באדמותיהם הרחבות. נתנ־
כו בארצנו ונתנגד לשיזור במדינות ערב
כשם שמתנגדים לשיזור במערב. לא נר־
בהל מדברי מנהיגיהם. על שלושה דב־
רים לא נוותר: זכות עליה, זכות הבנ־
יין וזכות העצמאות. אם יתנגדו וילחמו
בנו נגן על נפשנו ונעמוד בשער. מצ־
דנו נקרא לעמי־ערב לשתף פעולה עם
העם היהודי והמדינה היהודית שתוקם
בגזירת ההיסטוריה.

היישוב — גרעין האומה

ועדת האומ״א בביקורה בארץ הש־
סעה משתי עובדות: א) מצאו בארץ
גרעין של האומה היהודית ולא אחד
הישובים בלבד. ב) הועדה הודיעה —
אחרי דו־שיח עם ילד פליט — וקבעה
ברורות כי רצון העליה לארץ־ישראל
אינו פרי תעמולה ציונית אלא הכרח
חיים שגם סכנת המוות לא תפחידם.

עורך ומו״ל: הדר הכרמל, רחוב הרצל 86, ת. ד. ..., טל. 3626 ...

הישוב ... ירות וכוננות

קצפת 3.10.47 ...

באסיפת הנבחרים שהתכנסה אתמול בירושלים נתקבלו ההחלטות הבאות:

לעצרת האומות המאוחדות:

א) אסיפת הנבחרים שולחת מירושלים את ברכתה לעצרת האומ״א, שתצליח להשכין את השלום בעולם ולאחד את כל עמי תבל במשפחה אחת על יסוד שוויון לצדק, אמונה ועזרה הדדית ללא הבדל בין גדול ובין קטן — ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה.

ב) בעקבות הצהרת ממשלת המנדאט, שהיא לא תקח על עצמה לבצע שום מרור שיוחלט עליו באספת האומ״א ביחס לגורל ארץ ישראל, שאינו מוסכם על ידי יהודים וערבים — אם יבוצע על ידי אחרים — פונה אספת הנבחרים לאספת האומ״א שתמיד עם החלטת האומ״א על הקמת מדינה יהודית, תקים לבצוע של ההחלטה הזאת הממשלה הזמנית של המדינה היהודית, אשר תקבל את השלטון בתנאים שיקבעו על ידי ארגון האומ״א, בסיועו ובפיקוחו.

אל העם הערבי:

א) אספת הנבחרים מכריזה, כי העם העברי ימסור גם לעבא את נפשו על זכות העליה היהודית, על הזכות לבנות נשמות הארץ ועל זכות העצמאות היהודית למולדתו ההיסטורית שהוכרה גם במשפט העמים — והוא מביע את תקותו שהמוני העם היהודים והערבים לא יגררו אחרי שום נרגנות והרחבת ריב לאומי ויוסיפו לקיים את השלום בארץ.

ב) אסיפת הנבחרים פונה בקריאה לעם הערבי לקיים את העצות של מנהיגיהם בגמר המלחמה העולמית הראשונה — אשר הכירו, יחד עם כל עמי תבל התרבותיים בזכות ההיסטורית של העם היהודי — לשוב וללמוד את קוממיותו הלאומית במולדתו ולהבין את הברכה הרבה הצפונה בשיתוף פעולה יהודי־ערבי לטובת שני העמים.

ג) העם היהודי מושיט לעם הערבי יד אחים ואהבה וקורא אותו לעבוד שכם אחד, כבני ברית שוים וגורלם ובני תורין לטובת הקידמה, השלום והרווחה של ארצותיהם — בתוך מסגרת האומות המאוחדות.

נשקוד על בטחוננו:

אסיפת הנבחרים מטילה על הנהלת הועד הלאומי, יחד עם הנהלת הסוכנות היהודית, הרשויות המקומיות, והארגונים הכלכליים והפוליטיים של הישוב — לבצע מספר של משמעת והתנדבות לאומית — ברכוש ובנפש — למען קיום בשעת סכנה והכרעה זו את בטחון הישוב.

פתיחת המושב

היו״ר, הפרופיסור אברהם לוי שרנקל, פתח את המושב השישי של אסיפת הנבחרים בשם הנשיאות וקידם את פני הבאים בברכה: „ברוכים לשמחה". המושב הזה, אמר, נקרא בתנאים ובמסיבות בלתי רגילות לנוכח צרכי השעה, ולו־
לי התפתחות העניינים הפוליטיים. ראשית כל עלינו להרים את קולנו כי סוף סוף יפתחו שערי הארץ לאומה העולים. ברכתנו שלוחה למעפילים כולם, וביחוד לעולי „יציאת אירופה" שעברו בנסיון כה קשה ואם כי עכשיו נראה שהממשלה הבריטית עוברת לשיטת ההרצבה, נקוה שבכל

מנאומו של ד. בן־גוריון

שלשה תפקידים בוערים

פרשת המעבר ממאנדאט לעצמאות מטילה עלינו, נוסף על פעולתנו המתמדת בשטחי עליה, התיישבות ומאבק, שלושה תפקידים בוערים, שמילויים יתנה מעבי־ שיא... קיומנו ועתידנו: בטחון, מדינה יהודית, שיתוף יהודי־ערבי, ושלשתם בסי־ דר החשיבות והדחיפות כפי שמניתי או־ תם; א) בטחון, ב) מדינה, ג) שיתוף.

בתקופה זו יש לראות את בעיית הבי־ טחון כבעיה הראשית, והחיונית ביותר בכל הבעיות הפנימיות והחיצוניות, המע־ סיקות את הישוב והתנועה הציונית, באי־ שר בה תלוי עכשיו לא רק שלום הישוב — אלא גורל הארץ ועתידנו הפוליטי.

ובטחון היה מהבעיות הרציניות ביו־ תר של הישוב מאז היותו, ומראשית הת־ יישבותנו החדשה ידענו שבנדון זה עלינו לסמוך קודם כל ובעיקר על עצמנו. אין אין הבטחון עוד כאשר היה כל השנים שאלת שלום הישוב בלבד, אלא שאלת גורלה של הציונות. היקף הבעיה, חרי־ פותה, משמעותה נשתנו תכלית שינוי.

המדיניות האנטי־ציונית של ממשלת המאנדאט זה כעשר שנים, השמדת יהודי אירופה בעזרתו ובהשתתפותו של המני־ היג הרשמי של ערביי ארץ־ישראל, יסוד הליגה הערבית, שתכן פעולתה ואחדותה הוא רק מלחמה בציונות, „המלחמה המבו־ ערת של ממשלת בוין ביהודים", המשבר באנגליה ותוצאותיו המדיניות והצבאיות, קיום צבאות ערבים בארצות השכנות, אילו בארץ נמצא עכשיו צבא של מדי־ נה ערב מבחינה פורמאלית, הלגיון הער־

ב׳, כשאין כל יחידה צבאית יהודית קיימת — כל אלה וכמה גורמים אחי־ רים, שאין מן הצורך לעמוד עליהם כאן, משוים לבעית הבטחון עכשיו משמעות פוליטית ורצינית חמורה שלא היו להם אף פעם.

יש לנו היכולת לעמוד בפני כל תוקי־ פנות אפשריות העלולה לבוא מתוך ארץ זו, או גם מהארצות השכנות, אבל יכולת זו קיימת יותר בכוח מאשר בפועל, והי־ דבר הדחוף והחמור שאנו נתבעים לו הוא להוציא יכולת זו מן הכוח אל הפו־ על. וזאת נוכל לעשות רק על ידי גיוס מלא של המשק, הכלכלה, כוח האדם, כושר הארגון, ניצול המדע והטכניקה, ההתנדבות הציבורית, בזמן הקצר ביו־ תר ובהתנופה הגדולה ביותר, גם בארץ וגם בגולה. נדרש מאמץ כולל לא מתי־ טיבה אחת או גוף אחד בישוב — אלא מכל חלקי הישוב ללא יוצא מן הכלל.

בל תפריע לנו אנגליה

על הקמתה של הממשלה היהודית הזמנית בארץ אמר מר בן גוריון, עם הודעתו של קריטש ג׳ונס באסיפת אומ״א נוצר בארץ חלל ריק מבחינה מדינית ונציגי הישוב חייבים לומר ברורות לאומ״א כי הישוב מוכן ליטול על עצמו מיד אחריות העניינים ודורש מסירת השלטון לידי ממשלה יהודית זמנית, בפיקוחו ובסיועו של אומ״א, לשם הוצאה לפועל של מדיניות העליה וההתיישבות, ביטול הספר הלבן והגש־

(המשך בעמוד האחרון)

ה ח ל ט ו ת

ה ו ע ד   ה פ ו ע ל   ה צ י ו נ י

צוריך, ט - י"ז באלול תש"ז   (25.8 - 2.9.47)

א. מ ד י נ י ו ת

1. דו"ח של ועדת או"ם

א.

הועד הפועל הציוני עיין עיון ראשון בדו"ח ובהמלצות של ועדת האו"ם המיוחדת לארץ-ישראל. הוא רואה את החקירה שניהלה הועדה ואת הדו"ח שלה במאמץ רציני להגיע לפתרון בר-ביצוע של בעית ארץ-ישראל.

ב.

הועד הפועל הציוני מציין בסיפוק, כי רוב ניכר של הועדה ממליץ על הקמתה הקרובה של מדינה יהודית ריבונית. הטריטוריה שהוצעה היא חלק לא גדול של הטריטוריה שהובטחה לכתחילה לעם היהודי על יסוד זכויותיו ההיסטוריות, ואין היא כוללת שטחים שנודעת להם חשיבות יתרה. יש בכמה עיקרים אחרים בהצעת הרוב המחייבים עיון מדוקדק. לאחר לימוד נוסף של ההצעות תגיש ההנהלה את השקפת הסוכנות היהודית למושב הבא של אסיפת האו"ם. העמדה הסופית של העם היהודי תיקבע לאחר שתקבל האסיפה את החלטתה בשאלת ארץ ישראל.

ג.

הועד הפועל הציוני מצטער שעליו לקבוע, כי הצעות של מיעוט הועדה אינן מתקבלות על הדעת כל עיקר ואינן יכולות לשמש בסיס לדיון. המדינה הפדראלית המוצעת תהפוך למעשה את ארץ-ישראל למדינה ערבית שבה היהודים יהיו נדונים להשאר מיעוט לעולמים. זכותם לעליה, בהיותה כפופה להחלטת הרוב הערבי, עתידה להיות נשללת לחלוטין. לפי החוקה המוצעת יהיה רצונו של הרוב הערבי מכריע בכל העניינים החשובים. במסגרת ההצעות האלו השימוש במונח "מדינה יהודית" אינו אלא מטעה. כוחות היצירה והקידמה של העם היהודי יהיו כבולים ונחנקים והתפתחותה הכלכלית והחברתית של הארץ תופרע ותתעכב.

ד.

הועד הפועל הציוני מכריז כי ארץ-ישראל, וארץ-ישראל בלבד, מסוגלת לפתור את בעית חוסר המולדת של העם היהודי. העם היהודי לא יסכים לשום פתרון של שאלת ארץ-ישראל אשר לא יבטיח את זכות היהודים לחזור למולדתם ואת הקמתה של מדינה יהודית ריבונית. הועד הפועל מטיל על ההנהלה להמשיך במאמציה לשם השגת פתרון מהיר ומניח את הדעת לפי הקוים האלה.

2. ועדה מדינית מיוחדת

א.) הועד הפועל ימנה ועדה מדינית מיוחדת בת י"ז חברים (עם סגנים) אשר תיעץ להנהלה בכל העניינים הנובעים מהדיון בבעית ארץ-ישראל באו"ם. ועדה זו תפעל עד למושב הבא של הועד הפועל. יש לכנס מושב

שלא מן המנין של הועד הפועל תוך חודש לאחר שהאסיפה הכללית של האו"ם תקבל החלטתה.

ב.) הועדה המדינית תתכנס בהזדמנויות הבאות:

1. עם התחלת הדיון בבעית ארץ-ישראל באסיפה הכללית של או"ם;
2. במקרים שיקבעו על ידי ההנהלה או על ידי רוב של חברי הועדה.

ג.) תפקיד הועדה המדינית הוא לשתף פעולה עם ההנהלה. שום חבר של הועדה לא יורשה לנהל מו"מ עם איזה חבר שהוא של אסיפת האו"ם או עם נציגי איזו ממשלה שהיא.

ד.) הרכב הועדה המדינית יהיה כדלקמן:

5 ציונים כלליים
4 איחוד פועלי ציון
3 מזרחי
2 רביזיוניסטים
1 השומר הצעיר
1 התנועה לאחדות העבודה
1 עליה חדשה

ה.) הועדה המדינית המייעצת תתכנס מיד אחרי סיום מושב הועד הפועל הנוכחי על מנת לבחור במרכז שתפקידו לקיים קשר עם חברי הועדה על מנת לכנס אותם לכשיידרש.

3. נגד הטירור

א.) על סמך החלטת הקונגרס הכ"ב בשאלת הטירור מאשר הועד הפועל הציוני את החלטות ההנהלה בענין זה ומחליט להוציא את מסיבתה המלאה של התנועה הציונית ליישוב המאורגן במאבקו נגד הפורשים וארגוניהם (אצ"ל ולח"י) ופעולתם הטירוריסטית.

ב.) הועד הפועל הציוני תובע מכל חלקי התנועה לארצותיהם ומטיל על ההנהלה לערוך פעולת הסברה מקיפה ויעילה על הנזק המוסרי והפוליטי הכרוך בפעולות הטירור ובעצם קיומם של ארגונים פורשים המפרים את המסגרת הלאומית ומשתמשים ברצח כאמצעי פוליטי.

ההנהלה וכל ההסתדרויות הציוניות חייבות לערער ולמנוע כל תמיכה מוסרית וכספית מהארגונים הפורשים ומבני בריתם שבארץ ובגולה.

ג.) הועד הפועל הציוני קובע שכל תמיכה לארגוני הפורשים או למעשיהם מהווה הפרת המשמעת הציונית.

4. העפלה

הועד הפועל הציוני רואה בסטיכות הבתרנות את תנועת ההעפלה לארץ ישראל כגורם עיקרי בהיאבקותה המדינית של הציונות נגד גזירות הספר הלבן וכמפעל חיוני במערכת הצלה של שארית ישראל.

5. בטחון

הנסיונות המוגברים בזמן האחרון להסית את הערבים נגד הישוב היהודי, הרעת תנאי הבטחון בארץ וסימני אזהרה אחרים מחייבים עירות

ב. ענייני כספים ותקציב של הסוכנות היהודית

1. צרכים מיוחדים ודחופים של בנין הארץ

בשעת נסיונות והכרעות גדולות לארץ ישראל ולעם היהודי עומד הועד הפועל הציוני עם המיטב וזאת ההכרה הציונית שבפעולה כספית עצמית מוגברת דרושה תנופה לעזרה מפעל הבנין הנמשך ללא הפוגה, לצרכי העליה הגדולה בכל התנאים ולצרכי הבטחון המכסימלי של הישוב העברי והגנה עליו ועל הישגיו.

הועד הפועל הציוני שהתכנס בימי "יציאת אירופה תש"ה", המעולה והמסמכת, רואה בחובתו העליונה והדחופה של כל יהודי וכל גוף צבורי יהודי באשר הוא – להשתתף בגיוס האמצעים הכספיים הדרושים כדי: –

לעודד את שארית הפליטה, להקל עליה ולאפשר לכל היהודים הרוצים לבוא לארץ-ישראל – להגיע בכל האפשר מהר ובהמון אל חופי הארץ;

לספק לסוכנות היהודית ולישוב את האמצעים הדרושים להגנה עצמית חזקה ולבטחון יהודי מלא בארץ;

לגאול שטחים הקרובים ביותר של תקופה מעבר זו שטחי קרקע גדולים בכל האפשר ולהקים עליהם נקודות ישוב ועמדות חלוץ;

לבצר, להגן ולהרחיב את העמדות היהודיות הקיימות בארץ, בחקלאות, בתעשיה ובעבודות כלכלה אחרים, להגדיל במקדם את כח הקיבול של הארץ לקליטת המוני עולים חדשים בעבודה יוצרת ובתעסוקה פרודוקטיבית.

על סף אפשרויות גדולות חדשות למפעל הבנין של העם והמולדת, שבן הגונה לא לתבזיון ולהתמהמה בהן בתפילה, קורא הועד הפועל הציוני לעם היהודי, ומטיל חובה על כל ציוני וכל ארגון ציוני באשר הם שם, להתגייס לעבודה פעילה לשם ריכוז האמצעים הדרושים להגשמת תכניות של ההסתדרות הציונית, הסוכנות היהודית והקרנות הלאומיות לעליה גדולה, בניה ושחרור.

כל ציוני חייב לראות את עצמו מגוייס ומחוייב לשם את חלקו המלא במאבק-המכרעה ובמפעל הבניה בארץ-ישראל ולמענה.

בלתי פוסקת מצד הישוב והתנועה הציונית ותשומת לב מוגברת לבעית הבטחון. הם קובעים צורך דחוף באמצעים נמרצים להבטחת יכולת הישוב לספק הגנה מתאימה לחיים ולרכוש ולחיזוק המשמעת הלאומית בכל הענינים הנוגעים לבעיה חיונית הזאת. עם זה מביע הועד הפועל הציוני את בטחונו, כי הישוב, בהכירו היטב את המניעים והמטרות של המסתה הזאת נגדו, לא יגרר אחרי התגרות ולא יסתבך בסכסוך ערבי-יהודי מזוין אלא יוסיף במאמציו לפתח יחסי ידידות ושיתוף פעולה בין כל חלקי האוכלוסיה.

6. נגד המשטר הקיים

בחדשים שעברו הלך והחמיר המצב בארץ-ישראל. שלטון המנדט הנהיג בארץ משטר של נגישות ואיומים נגד הישוב היהודי. ארץ-ישראל הפכה למדינת משטרה, וכל חרויות האזרח דוכאו בה כליל. אין בה יותר בטחון לאדם ולזכויות האזרח היסודיות. עונשים קיבוציים מוטלים על הצבור עקב מעשי יחידים וקבוצות שאין הצבור הנפגע אחראי להם בשום פנים. החיים הכלכליים נפגעים על ידי כך באופן שיטתי. בגזר גירוש אכזרי על אלפי יהודים - גברים, נשים וילדים - שפשעם היחיד הוא נסיונם למצוא מקלט בביתם הלאומי. הועד הפועל מזועזע מהתקפות אלו על בטחונו, שלומו וחרותו של הישוב. הוא מביע את החלטתה התקיפה של התנועה הציונית בעולם כולו להושיט לישוב כל עידוד ועזרה בנסיון החמור העובר עליו.

7. מאסרים פוליטיים

הועד הפועל הציוני מצטרף למחאת הועד הלאומי והכינוס הישובי בארץ-ישראל נגד המאסרים ללא משפט ולתביעתם לשחרר מיד את ראשי העיריות, את חברי הועד הפועל הציוני ואת כל האסירים הפוליטיים האסורים ללא משפט.

8. הסוכנות המורחבת

הועד הפועל הציוני מטיל על ההנהלה לנהל משא ומתן עם הגופים המתאימים על מבנה הסוכנות היהודית לפי המציאות החדשה בעם היהודי, ולהחליט מתוך קשר עם היושב-ראש של מועצת הסוכנות היהודית על זמן קריאת מושב המועצה במוקדם האפשרי.

ב. עניני כספים ותקציב של הסוכנות היהודית

1. צרכים מיוחדים ותפקידים של בנין הארץ

בשעת נסיונות [קשים] והכרעות גדולות לארץ ישראל ולעם היהודי, קובע הועד הפועל הציוני את החלטתו ואת ההכרה החיונית שבפעולה כספית עצומה מוגברת ורבת מנופה לעזרת מפעל הבנין הנמשך ללא הפוגה, לצרכי העליה הגוברת בכל התנאים ולצרכי הבטחון המכסימלי של הישוב העברי והגנה עליו ועל הישגיו.

הועד הפועל הציוני שהתכנס בימי "יציאת אירופה תש"ז", המפלית והממשית, רואה כחובתו העליונה והדחופה של כל יהודי ושל גוף צבורי יהודי באשר הוא – להשתתף בגיוס האמצעים והבטחת הדרושים כדי: –

לעודד את תנועת העליה, להקל עליה ולאפשר לכל היהודים הרוצים לבוא לארץ-ישראל – להגיע בכל האפשר מהר ובמזומן אל חופי הארץ;

לספק לסוכנות היהודית ולישוב את האמצעים הדרושים להגנה עצמית חזקה ולבטחון יהודי מלא בארץ;

לגאול בחדשים הקרובים ביותר של תקופת מעבר זו שטחי קרקע גדולים בכל המגזר ולהקים עליהם נקודות ישוב ועמדות חלוץ;

לבצר, להרחיב ולהגדיל את העמדות היהודיות הקימות בארץ בחקלאות, בתעשיה ובענפי כלכלה אחרים, להגדיל מוקדם את כח הקיבול של הארץ לקליטת המוני עולים חדשים בעבודה יוצרת ובתעסוקה פרודוקטיבית.

על סף אפשרויות גדולות חדשות למפעל הבנין של העם והמולדת, שבהן הוראה לא להנכון ולהתמהמה מחוץ בגלות, קורא הועד הפועל הציוני לעם היהודי, ומטיל חובה על כל ציוני ועל כל ארגון ציוני באשר הם שם, להתגייס לעבודה פעילה לשם ריכוז האמצעים הדרושים להגשמת תכניותיהן של ההסתדרות הציונית, הסוכנות היהודית והקרנות הלאומיות לעליה גדולה, בניה ובטחון.

כל ציוני חייב לראות את עצמו מגויס ומחויב לתת את חלקו המלא במאבק-ההכרעה ובמפעלי הבנין הארץ-ישראלי ולקיומו.

2. תקציב תש"ז

בהתאם להחלטות הקונגרס הציוני הכ"ב עיבדה ועדת התקציב המתמדת בירושלים את פרטי התקציב לשנת תש"ז במסגרת שנקבעה ע"י הקונגרס והביאה את התקציב המלא לאישור המוסד המוסמך של הועד הפועל.

הועד הפועל מאשר בזה את התקציב **לשנת** תש"ז ומייפה את כחה של ועדת התקציב המתמדת להמשיך בהכנת הצעת התקציב לשנת תש"ח.

3. תקציב תש"ח

א.) בשים לב למצב המדיני הנוכחי בציונות, לתפקידים הגדולים והמכריעים המוטלים כיום על מפעל הבנין הציוני ועל העם העברי הגורלי קשור לארץ-ישראל, ובשים לב לצורך התדיר לגייס בשנת תש"ח אמצעים כספיים גדולים יותר מאשר בעבר - מחליט הועד הפועל הציוני, כי על ההנהלה לפעול הרבע הראשון לשנת תש"ח במסגרת התקציב של תש"ז, והוא ממלא את ידי ועדת התקציב המתמדת לעבד ביחד עם ההנהלה הצעת תקציב לשנת תש"ח. לאחר שההצעה הזאת תאושר על ידי ועדת התקציבית המתמדת, תפעל ההנהלה לפיה והיא תובא לאישור סופי של הועד הפועל המוסמך הקרוב.

ב.) הועד הפועל הציוני מטיל את ההנהלה לגייס את כל האמצעים הנחוצים להגשמת התכנית הנ"ל על ידי מבצעים מוגברים מותאמים לעבודות הלאומיות המלראות לזמן חרום, המגבית והמפעלים אחרים הנוגעים לתכנית היהודית.

4. הרכב ועדת התקציבית המתמדת.

א.) במקום חברי ועדת התקציב המתמדת, ה"ה: ד"ר א. ג. דייס ויצחק ורבל, המתפטרים, בוחר הועד הפועל את ה"ה: ד"ר א. פינקס ואברהם קסטנבוים כחברי הועדה.

ב.) ד"ר זיגפריד מוזס ישתתף כנציג "עליה חדשה" בועדת התקציב המתמדת בזכות דעה מיעצת.

5. משרד לבקורת

א.) הועד הפועל הציוני קובע, כי המשרד לבקורת יתחיל בעבודה מיד לאחר מושב זה ויפעל בהסכם מלא ולפי ההחלטות בדבר המשרד לבקורת שנתקבלו בקונגרס הכ"ב.

ב.) הועד הפועל הציוני ממלא את ידי ועדת התקציב המתמדת בירושלים להביא למשרד לבקורת את התקציב הדרוש **לפעולתו**, שיש לראותו כסעיף עצמי בתקציב. המנגנון של המשרד לבקורת הוא בלתי תלוי.

ג.) כל עוד הקונגרס הציוני או הועד הפועל הציוני לא יקבל החלטה אחרת, יפעל המשרד לבקורת אך ורק במוסדות ובמחלקות הנמצאים בכלל בסמכותן של ההנהלה הציונית ולהנהלות הראשיות של הקרנות הלאומיות.

ד.) המשרד לבקורת מוסר את הדינים וחשבונות ואת הערותיו והמלצותיו לכל בקורת הנעשית על ידו, לידי ההנהלה-המלאה של המוסד המבוקר. ואם לא יבוא על סיפוקו – יעביר את השאלה להנהלה הציונית.

ה.) עניני בקורת הנוגעים במוסדים להנהלה רשאי מנהל המשרד לבקורת להביאם לישיבת ההנהלה בהשתתפותו.

ו.) המשרד לבקורת מגיש דינים וחשבונות על פעולתו לועד הפועל הציוני באמצעות ההנהלה הציונית.

ז.) בהסכם עם החלטת הקונגרס הציוני הכ"ב ממנה הועד הפועל את הד"ר אמיל שמורק כמנהל המשרד לבקורת **עד** לקונגרס הכ"ג.

ח.) הועד הפועל בוחר בועדה את 6 החברים: אליעזר הכהן, ד"ר זיגפריד מוזס, **הרב א.** בוריפלד, א. רייס, ד"ר ה. רוזנבלום ואברהם שכטר ממהרים, יחד עם מנהל המשרד, את המוסד לבקורת.

6. קרנות להתיישבות, קרנות מיוחדות ומגביות אחרות.

א.) הועד הפועל מדגיש מחדש את חשיבות החלטות של הקונגרסים הציוניים כלפי זכות הבכורה שיש לקרן הקימת ולקרן היסוד בדבר הסדרת המגביות המספיקות למטרות ציוניות בארץ-ישראלית. כל חלקי התנועה הציונית נתבעים לקיים בהקפדה את החלטות הנ"ל. על ההנהלה לפקח על הבצוע ולדאוג להפעלת הועדה שנקבעה למטרה זו.

ב.) הועד הפועל ממלא את ידי ההנהלה והנשיאות להוציא, בהתאם להחלטות הקונגרס הכ"ב, ועדת-שלושה מרכזית להסדרת המגביות הציוניות.

ג.) ליד ועדת-השלושה תוקם ועדה מיעצת שבה ישותפו נציגים מכל הקרנות המיוחדות והמגביות המוכרות על ידי הקונגרס.

7. פנסיות.

א.) הועד הפועל מקבל בסיפוק את הודעת ההנהלה בדבר המשא והמתן המתנהל על ידה עם באת-כח העובדים להנהגת פנסיה לעובדי המוסדות היהודיים והקרנות הלאומיות בארץ-ישראל, ומקוה כי המו"מ יסתיים בחיוב בראשית תש"ח, על כל פנים לפני התכנס הקונגרס הכ"ג.

ב.)

ב.) הועד הפועל שמע את הצעה בדבר הנהגת פנסיה לכל חבר לבחור בהנהלה המגיעו לגיל מסויים, לאחר שהיה חבר בהנהלה לא פחות מ-6 שנים רצופות. הפנסיה תתבסס על אחוז מסויים ממשכורתו של חבר ההנהלה לפי מספר שנות חברותו בה. הועד הפועל מקבל את ההצעה הנ"ל בעקרון ומוסר לועדת התקציב המתמדת את קביעת הפרטים.

8. קרן הציונות הכללית.

הועד הפועל הציוני מקבל לתשומת לבו את הודעת ההנהלה ההסתדרות כי היא קבלה את הצעת התקנון של "הקרן לפעולה קונסטרוקטיבית מיסודם של הציונים הכלליים" וכי אין מצדה כל התנגדות לאשרה.

ג. ע נ י נ י ם   א ר ג ו נ י י ם

1. פדרציות ציוניות

א) הועד הפועל מביע הסיפוק את מאמצי המחלקה הארגונית של ההנהלה הציונית להקים פדרציות ציוניות ארציות.

הועד הפועל מטיל על המחלקה הארגונית של ההנהלה הציונית לעשות את כל המאמצים, תוך הסכם עם המפלגות הציוניות במקום, כדי לארגן פדרציות ציוניות בארצות, שבהן עוד לא הוקמו.

ב) לפדרציה הציונית הארצית הסמכות האכסקלוסיבית בענינים שהם בתחום פעולתו ועל כל חבריה מוטלת חובת-המשמעת להחלטות הנהלת הפדרציה.

ג) לפחות שטחי הפעולה הבאים ייכללו בתחום סמכותן של הפדרציות הציוניות:

1. הסברה ותעמולה ציונית מתואמת;
2. הפצת השקל, בחירות לקונגרסים ולמוסדות ציוניים משותפים במקום;
3. הקרנות הלאומיות (קרן קימת וקרן היסוד);
4. עזרה לפדרציות-הנוער הציוני ולתנועת החלוציות על כל חלקיה;
5. מתן ידיעות על ארץ ישראל;
6. הפצת השפה העברית ותמיכה במפעלי חינוך של כל חלקי התנועה הציונית;
7. הקמת בתי ספר עבריים תוך שמירה על האוטונומיה החינוכית והארגונית המלאה של הזרם הדתי;
8. נציגות כלפי חוץ:

א) בכל הענינים הנ"ל של הפעולה הציונית הנכנסים לתחום סמכותה של הפדרציה הארצית;

ב) בכל השאלות המדיניות שעליהן מחליטה הפדרציה ברוב של 2/3 ושהן במסגרת ההחלטות המדיניות של המוסדות הציוניים העולמיים;

ג) בארץ שבה קיים משרד מדיני מטעם ההנהלה נתונה הנציגות כלפי חוץ בידי המשרד המדיני בענינים שהם בתחום פעולתו, והיא תעשה תוך מגע עם הפדרציה המקומית;

ד) על ההנהלה לדאוג לכך, שבכל פדרציה יעובד תקנון שלפיו, לאחר תקופת מעבר מסוימת, תבוא הנהלת פדרציה נבחרת בועידה ארצית על היסודות הדימוקרטיים המקובלים בהסתדרות הציונית העולמית. תקנון זה ייקבע ברוב של 2/3.

ה) הועד הפועל דורש מההנהלה להרכיב את עזרתה המלאה-המוסרית והחמרית – לפדרציות הציוניות הארציות ולעקוב על ביסוסן והרחבת פעולתן.

2. כינוסים ומועצות אזוריים

א) הועד הפועל רואה חשיבות בקיום כינוסים אזוריים של הפדרציות הציוניות כדוגמת הכינוס של הפדרציות הציוניות בקרלסבד, ומטיל על ההנהלה לארגן כינוסים דומים גם באזורים אחרים.

ב) במדה שמוקמים והולכים משרדים אזוריים של המחלקה הארגונית, יש להקים על ידם גם ועדה מיעצת מורכבת מנציגי כל המפלגות הציוניות הקיימות באיזור.

3. שקל תש"ז ותש"ח

הואיל והקונגרס הכ"ב התכנס בחודש דצמבר 1946, התחיל למעשה מפעל השקל תש"ז באיחור של תקופה מסוימת. בשים לב לכך, שהקונגרס הכ"ג צריך להתקיים בקיץ 1948 ומפעל השקל תש"ח צריך להסתיים ב-15 באפריל 1948, יוצא, שבתקופת

זמן של 16 עד 16 חדשים יש להפיץ את השקלים של שתי שנים-תש"ז ותש"ח. בשים לב לכך, מחליט הועד הפועל, כי הפצת השקל לשנת תש"ז תוכל להמשך עד למועד האחרון של הפצת שקל תש"ח.

4. משמעת

בשים אל לב, כי בתקופה כבדת-גורל זו דרושה משמעת מוגברת מצד כל חלקי התנועה הציונית, דורש הועד הפועל מההנהלה, שבכל מקרה ופעולה - בעיקר בשטח המדיני - שיש בהם משום פגיעה במשמעת, עליה לפעול תיכף לפי ההוראות שבתקנון ההסתדרות הציונית - סעיף 79.

5. רביזיוניסטים

הועד הפועל מוסר להנהלה את זכויותיו להכיר בצה"ר, הצה"ר המאורגנת כבאיגוד ציוני מיוחד, לאחר שהיא תבדוק, יחד עם עורך דין הקונגרס, את המצב המשפטי והממשי של השאלה.

6. ויצ"ו

הועדה הארגונית של הועד הפועל הציוני טפלה בהקשבה את התביעות שהובאו ע"י הנהגת ויצ"ו בדבר בזכויותה של הסתדרות נשים ציוניות בקונגרס הציוני ובועד הפועל.

הועדה הארגונית החליטה להעביר את השאלה לדיונה של הועדה הארגונית המתמדת בירושלים על מנת שתמצא לה פתרון.

7. תקציב ההסתדרות הציונית

א) הועד הפועל מקבל בסיפוק את ממצאי המחלקה הארגונית של ההנהלה הציונית לבצר את המסגרת הארגונית של התנועה הציונית, אולם הוא קובע, כי האמצעים הכספיים שהועמדו לרשות הפעולה הזאת אינם נמצאים בהתאמה כלשהי לצרכים המרובים של פעולה הארגונית. הועד הפועל דורש מאת ההנהלה ומאת הקרנות הלאומיות שיקצבו את האמצעים הדרושים לפיתוחה והרחבתה של פעולת המחלקה הארגונית בירושלים ופעולת ההדרכה הציונית בארצות.

ב) על יסוד סעיף 60 בתקנון ההסתדרות הציונית, מאשר הועד הפועל את תקציב הנהלת ההסתדרות הציונית לשנת תש"ח בשיעור של 103,000 לא"י. הועד הפועל מוסר לועדה הארגונית המתמדת בירושלים שתדון בסעיפי ההוצאה ותענה במדת האפשר, לשאלות שבאו לידי בטוי בדיוני הועדה הארגונית של הועד הפועל הציוני.

ג) הועד הפועל ממלא את ידי הועדה הארגונית המתמדת לאשר את תקציבי הנהלת ההסתדרות הציונית לשנים תש"ו ותש"ז.

ד) הועד הפועל מקבל לתשומת לבו את תלונתה של הנהלת הסוכנות היהודית האזורית, כי ההוצאות לעריכת הקונגרסים הציוניים ומושבי הועד הפועל הציוני אינן נכללות בתקציב המחלקה הארגונית של ההנהלה הציונית, אלא בתקציבי הסוכנות היהודית, הקרנות הציוניות ומוסדות כספיים ציוניים אחרים. הועד הפועל מטיל על הנהלת הסוכנות היהודית לבוא לידי הסכם עם המוסדות הנ"ל בדבר כיסוי ההוצאות האלה.

8. הוצאות לעריכת הבחירות לקונגרסים

הועד הפועל קובע, כי לא על ההנהלה לכסות את ההוצאות הכרוכות בעריכת הבחירות לקונגרסים בארצות. הרשות בידי ההנהלה להפריש לארצות בשנת הקונגרס 10% מהכנסות השקל למטרה זו.

9. ציונים ותיקים

הועד הפועל ממלא את ידי הועדה הארגונית המתמדת להחליט בדבר ועדת המפלגות הציוניות שהוקמה ליד הועדה, הפועלת לציונים ותיקים בירושלים.

10. בתי ספר עבריים בגולה.

הועד הפועל מעריך את ההחלטה החשובה שנעשתה על ידי המחלקה הארגנית בשיגור 100 מורים [illegible] מארץ ישראל למחנות שבגרמניה, אוסטריה ואיטליה. הועד הפועל מעריך את העזרה שנעשתה למכלית זו מצד כל הגורמים וביחוד מצד הג'ויינט.

לדעת הועד הפועל אין לצמצם את הפעולה החשובה הזאת למחנות ולארצות אירופה בלבד ויש להרחיבה על כל התפוצות היהודיות. ההנהלה נתבקשה לעשות את המאמצים הדרושים כדי להרחיב את הפעולה במדה מכסימלית.

11. האחדת פעולת ההסברה

הועד הפועל מביע את המשאלה שההנהלה תעשה מאמצים נוספים כדי להביא במדת האפשר, לידי אחידות בפעולת ההסברה בכתב של ההנהלה הציונית והקרנות הלאומיות.

12. העברת עצמות הרצל לארץ ישראל.

הועד הפועל מביע את רצונו, שעצמות הרצל תועברנה לארץ ישראל בכל האפשר במוקדם.

הועד הפועל מוסר להנהלה את הרשות להחליט בכל הענינים הנוגעים להגשמת ההחלטה הזאת יחד עם נשיאות הועד הפועל הציוני.

30.9.47

Ben Gurion Insists on Immediate Jewish State

The Jewish people would consider no solution which did not provide for the immediate establishment of a sovereign Jewish State in Palestine, declared Mr. David Ben Gurion, Chairman of the Jewish Agency Executive, commenting on Sunday on Mr. Greech Jones' statement to the United Nations. Mr. Ben Gurion said:

"If the British Government really intend to give effect to their declared decision to withdraw their troops and administration from Palestine, then we welcome this decision. It would be an undoubted improvement upon the present position, where the Mandatory Power under a Labour Government enforces an arbitrary policy of oppression of our people in violation of all its international obligations under the Mandate, contrary to the pledges of the British Labour Party, and in defiance of the decisions of all the international authorities which have dealt with the Palestine problem, such as the Permanent Mandates Commission of the League of Nations, the Anglo-American Committee of Inquiry, and the United Nations Special Committee on Palestine, all of whom unreservedly condemned the 1939 White Paper. It is this policy which is largely responsible for the difficulties in achieving understanding between Jews and Arabs.

It is now clearer than ever that there can be no settlement, nor can Palestine become really independent, unless a Jewish State is established. The necessity for a Jewish State was publicly acknowledged by the leaders of the present British Government during the general elections in Great Britain in 1945, by the late President Roosevelt, by President Truman, by the representative of the U.S.S.R. in the U.N., M. Gromyko, and, finally, by the United Nations Special Committee on Palestine. The Jewish people will not consider any solution which does not provide for the immediate establishment of a sovereign Jewish State.

The Jewish people will make every possible effort to achieve a Jewish-Arab alliance, and the policy of the Jewish State will aim at permanent Jewish-Arab cooperation in the Near East as well as throughout the world for peace, prosperity and progress of both Semitic peoples within the framework of the United Nations.

The British Government have virtually declared they will not implement any decision of the United Nations which does not conform with their present policy. There is no doubt that the Jewish people, and especially Palestine Jewry, will be both willing and able themselves to implement the settlement on the above lines, and I trust that all nations of good will will support them in carrying this out.

2 EXPLOSIONS IN JERUSALEM

Two explosions caused the sirens to be sounded in Jerusalem just before 8 o'clock last night.

The first occurred in front of the Cafe Rehavia, about 300 metres from Gate 4 of Zone B in Ramban Street. There were no casualties, but slight damage was done to the cafe. The cause of the explosion had not been ascertained at a late hour last night.

A stick of gelignite thrown into the compound of the Department of Migration offices in Queen Melisande's Way caused a violent explosion some minutes later. There were no casualties or damage, and the sirens sounded the All-Clear just before 8.30.

Jewish Anti-Fascists

LONDON, Monday (PTA). — Two Jewish youths were today remanded on bail at a North London court on charges of using threatening and insulting behaviour at the weekly Fascist meeting last night.

A third man who was fined £5 was among a crowd of 2,500 shouting: "Down with the Fascist rats." In court he stated that he had jumped on the back of a Fascist whom he had seen striking a Jewish woman.

הבקר
לשאלות השעה

יום ג', ט"ז תשרי תש"ח, 30.9.47

[illegible]

אין המערכת אחראית לכתב־יד שלא נתקבלו לדפוס

התקפה הטירוריסטית בחיפה

ההתקפה הטירוריסטית החדשה בחיפה, על הקרבנות בהרוגים ופצועים שגרמה על ידה, שימשה כעין מנגינת לואי מסויעת לנאומו של ג'מאל־חוסייני בועדת או"ם לענייני ארץ־ישראל. יום אתמול היה, בלי ספק, "יום גדול" לערבים, או יותר נכון: למדינאים ולספסרים אשר בראש הועד הערבי העליון ומאחוריו. כי הם הפותנים תמיד, כי בקוריהם בשתי והסבלנות יוצאת מן הכלל הם מחללים למשפט העמים, לדין צדק של רצון האומות, בה בשעה שהצד שכנגד, היהודי, שואף להרים את השלום והבטחון בארץ, בטרם עוד נפלה ההכרעה באספת האומות.

אין איש מאתנו יודע, מה הניע את הארגונים הפורשים לחדש את התקפותיהם אחרי הפוגה מסויימת. אך מנהיגיהם של ארגונים אלה, המתאימים באהבתם ולקנאתם הגדולה לעמם, הלא מוכרחים לראות, שלא טובת עמם תתקדם על־ידי מעשיהם ביקים אלה. בין אם יש בכוונה של או"ם לבצע מדיניות מסויימת, ובין אם קצרה ידה מביצוע זה, — אך השקפותיה, המלצותיה והחלטותיה של אספת־עמים זו משמשות גורם רב־ערך בשביל אותו הצד המעונין בהן, לנצל את הגורם הזה לטובתנו — זהו צו־השעה, לא לדחוק אותו לעבר מתנגדינו, לא להכשיל את אהדתו ותמיכתו, לא להטיל בתוכו רוגז וקפידה ומרירות נגדנו. מבחינה זו עלינו לדעת, כי מעשים טירוריסטיים הם המקפחים נגדנו ברגע זה את החלק המכריע של או"ם. זה שישר אף לסילוק האלימות בכלל, גם משטח היחסים הבינלאומיים וגם משטח היחסים הפנימיים שבכל מדינה לחוד. אלמלא זה אין טעם לאו"ם ואין טעם לצ'ארטר, אשר הוטבע ביסוד הארגון הזה.

איננו אומרים לחזור כאן על כל בוסמאות הגינוי, שהשמיע הישוב העברי לא פעם כלפי הפורשים, שאינם מקבלים עליהם מרות לאומית ואינם נשמעים לדעתו של הרוב בישוב ובתנועה הציונית. ואולם גם הסתכלות שטחית במצב שנוצר בשבועות — ואולי גם בימים — האחרונים מסוגלת להוכיח, כי יותר מאשר בכל תקופה אחרת דרושה לישוב כעת דריכות ומשמעת לקראת הבאות, וראשית כל: ליכוד השורות. הפיתוח הפוליטי בארצות השכנות הוגדל, והצהרה האחרונה, שנמסרה ע"י באי־כוחה של הממשלה הבריטית בלייק־סאכסס, עלולה להיות מפורשת כמו הזמנה לזה הדור־רים עצמאות מידית לארץ־ישראל לנעשים את העצמאות הזאת במוקדם. לנוכח תנאים כאלה מעשיהם של פורשים המציגים את עצמם מחוץ לתחום ענייני ומדיניותו המקובלה והמוסכמת של העם היהודי, משמשים תוספת נוספת לכל שונאי־ישראל, באשר הם שם, לאחד את כוחותיהם לשם מתן מהלומה אחרונה וסופית לתקותנו.

הצהרת הסוכנות והצהרת מגנס

הנהלת הסוכנות פרסמה את הצהרתה בתוך תשובה על הכרזת קריץ'־ג'ונס בועדת או"ם לענייני ארץ־ישראל. הצהרה זו אומרת, כי אם תבצע הממשלה המנדטורית את פינוי הארץ מהצבא והאדמיניסטרציה הבריטיים תקדם הסוכנות בברכה מעשה זה. העם היהודי, — נאמר להלן באותה הצהרה, — מוכן לקיים בעצמו את מימוש החלטותיה של ועדת־החקירה מטעם או"ם.

עלינו להסתפק הפעם בציון הצהרה זו, אם כי היא תולדת בלי ספק, — או תקבל הסברה נרחבת, — במושב הבא של אספת־הנבחרים שיתקיים עוד השבוע. אין ספק, כי בקוים הכלליים של הצהרה זו אין מקום לערעורים עליה. יש רק לשאול, מדוע לא נוסחה ההצהרה באופן משותף עם נציגות הישוב ומדוע לא נתפרסמה בשם הנהלת הסוכנות והועד הלאומי יחד. אולי כדאי היה לפרסם אותה אחרי מושב אספת־הנבחרים שבו ישתתפו גם החוגים שאינם מיוצגים היום בועד הלאומי. כי ההתפתחות המדינית של הימים האחרונים מעמידה דוקא את הישוב בארץ לנוכח תפקידים כבדים ואחראיים.

הנהלת הסוכנות איננה רשאית, לפי דעתנו, לעצום עין [illegible] על הופעתו החדשה של ד"ר מגנס, שפנה שוב לנציגי האומות המאוחדות ולדעת־הקהל האמריקאית, בתור נגיד האוניברסיטה העברית בירושלים, שהיא בעלת סמכות מדעית בה בעיניהם של מדינאים רבים. ד"ר מגנס אינו מתחשב בהחלטותיהם של המוסדות הציוניים העליונים, האוסרות הופעות נפרדות, והוא מרים את קולו בעד "הפתרונות" המתקבלים רק על דעתו הוא ועל דעת כמה ידידים, שהם שותפים לו בקבוצת "איחוד" הקטנה. בהופעתו האחרונה לאו"ם הוא הולך דוקא בהמלצת המיעוט של ועדת־החקירה (הנציגים המוסלמים ונציג יוגוסלביה) הדורשת, לידתה, הקמת מדינה דו־לאומית שמשמעותה היא מדינה ערבית עם אוטונומיה קצוצה ליהודים. עצם החזון הזה, שראש האוניברסיטה העברית תומך דוקא בדעתם של שני המוסלמים בועדת־החקירה נגד דעת הרוב, שהחליט על הקמת מדינה יהודית, — הוא משונה למדי. אך יש גם טעם מעציב נוסף בחזון זה: ד"ר מגנס, המצטט תמיד באופן [illegible] את פסוקי הנביאים ומתעלם לחלוטין מחזון הנביאים האלה על קבוץ פזורי ישראל לארצם, הוא מוצא לנכון להגיש, כי ארץ־ישראל היא ארץ בינלאומית מבחינה דתית, וכי אין ליהודים שום זכות של רבונות עליה, כשם שאין זכות זו לערבים.

אם זאת היא דעתו של ראש האוניברסיטה, המוסד העליון לחינוך הדור העברי הצעיר, הרי נקל מאד לאדם מן החוץ להסיק, כי השכבות העליונות האינטלקטואליות של העם העברי מתנגדות בכלל למדינה יהודית ולכל התפיסה הציונית התובעת, בשם ה[illegible] ההיסטורית, זכות שיבה לארץ הזאת בשביל היהודים בגולה. קשה להניח, שסברה כזאת תתקבל, כמו כל הקודמות לה, באותה הסלחנות התמידית מצד הנהלת הסוכנות. אם יש נכונות להקמת מדינה יהודית בידי יהודים, הלא על כל פנים חייבים אישים יהודים — ודוקא המכובדים ביותר — לכבד הם עצמם את הנכונות הזאת, ולא להתקלס בה בפורום בינלאומי.

3596 מעפילים בשתי אניות בדרך מנמל בולגרי לארץ ישראל

מכונות „יונייטד פרס" מודיעה מאיסטנבול ששתי אניות מעפילים, הנושאות 3596 איש, עברו את הדרדנלים בליל יום ב', אחרי שיצאו מנמל בורגס הבולגרי ביום השבת. המסע בפיקוח הטורקים.

אניה אחת ששמה „גורטלנדר" ונושאת 2045 איש. היא בת 600 טון והשניה „פרידה" נושאת 1551 איש. שתי האניות מפליגות תחת דגל פנמה וידוע שהן נוסעות להבנה שבקובה, אולם ממקורות מוסמכים נודע, שהן מנסות להגיע לארץ־ישראל. האניות עברו את הבוספור אתמול בבקר אחרי שחנו בים השיש במשך כל היום ואחרי שחצו את ים השיש בכיוון לדרדנלים בליל יום ב'. מהדרדנלים שבדרך במכון המלגה במרחק של 900 מילין דרומה דרך הים האגאי, הפלגה איים קטנים, ואחר־כך מדרום דרך הים התיכון בכיוון לארץ־ישראל.

ת המשטרה בחיפה

רוריסטים השתמשו בהמצאה חדשה של

«עמנו יקח את הביצוע לידו» מצהיר יו"ר הסוכנות בן גוריון

נמסרה לנו לפרסום הצהרה זו של ד. בן־גוריון, יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית לארץ־ישראל.

1. אם הממשלה הבריטית מתכוננת באמת לבצע את החלטתה המוצהרת ולהוציא את צבאה מן הארץ, הרי אנו מקדמים את ההחלטה הזאת בברכה. זה ישביח, בלי ספק, את המצב הנוכחי, שבו סקילה מספר בת הסגדש תחת ממשלת פועלים בריטית שירותיה של דיכוי עמנו מתוך הפרה כל ההתחייבויות הבינלאומיות לפי המנדט ומתוך ניגוד לאבטחות, אשר ניתנו ע"י מפלגת העבודה הבריטית, ומתוך זלזול בהחלטות של כל הגופים הבינלאומיים שדנו בבעית ארץ־ישראל, כגון: ועדת המנדטים המתמדית של חבר הלאומים, ועדת־החקירה האנגלו־אמריקנית, העצרה הכללית של אספת המאוחדות, שכולם פסלו ללא סייג את הספר הלבן משנת 1939. מדיניות זו אושרה במידה רבה לקשיים בדרך להסכם יהודי־ערבי.

2. ברור עכשיו יותר מאשר בכל זמן, שלא יתכן כל פתרון, וארץ־ישראל לא תוכל לצאת לרשות עצמה באמת, אלא אם תוקם מדינה יהודית. הצורך במדינה יהודית הוכר פומבית ע"י המנהיגים של הממשלה הבריטית הנוכחית בשעת הבחירות הכלליות באנגליה בשנת 1945, ע"י הנשיא רוזבלט המנוח, ע"י הנשיא טרומן, ע"י נציג ברית המועצות באספה המיוחדת של אונ"א, מר גרומיקו, ולבסוף ע"י הועדה המיוחדת של אונ"א לענין ארץ־ישראל. העם היהודי לא ישעה לשום פתרון שאין אתו הקמת מדינה יהודית רבונית מיד.

3. העם היהודי יעשה את כל המאמצים האפשריים להקים ברית יהודית־ערבית והמדינה היהודית תחתור לקראת שיתוף פעולה מתמיד בין היהודים והערבים במזרח הקרוב בעולם כולו למען השלום. הרווחה והקידמה של שני העמים השמיים בתוך מסגרת של האומות המאוחדות.

4. הממשלה הבריטית הצהירה למעשה באספת אונ"א, שהיא לא תבצע שום החלטה של אונ"א שאינה משותפת על מדיניותה הנוכחית, אין ספק שהעם היהודי, ובייחוד הישוב, גם ירצו וגם יוכלו לבצע בעצמם סידור על פי הקיים הנ"ל ואני מאמין שכל העמים שוחרי הצדק יושיטו להם את עזרתם לכך.

תגובת הסוכנות באמריקה

בתגובה לאיומי הערבים לפוצצת פירוש המושבה היהודית באמריקה הודיעה והנאמר בין השאר: אעפ"י שההפסקות של אחדים אלה וכן הכנות המכוונות להשקפת ממקורות מאד מאד, הרי הסוכנות היהודית בטוחה שאונ"א תמצא אמצעים להביא את המדינות הערביות לידי הבלגה מלכתחילה עם או לעזור לאחרים ללכת בכיוונים הבריטיים, שהם כנגד כל העקרונות של ארגון האומות המאוחדות. הישוב העברי בארץ־ישראל יגן על זכויותיו וקיומו. (סס"א)

מאירסון ובן־גוריון על המצב

על שאלת יציאת הבריטים מארץ־ישראל ושמירת הסדר בארץ בלעדיהם מוסרת סוכנות „אוברסיז" שיחת סופרה הירושלמי עם ד"ר בן־גוריון וגולדה מאירסון ובה נאמר בין השאר:

גולדה מאירסון הביעה את דעתה על המצב באמרה: אין אנו רוצים שהבריטים יעזבו את חייל של חייל בריטי אחד להגנת היהודים.

ד"ר בן־גוריון סרב להוות את דעתו על התוצאות של הסגרות של השארת בסיסים בריטיים בארץ־ישראל מטעמים אסטרטגיים. אבל רוב היהודים והערבים בשטח המנדט הם ברעה אחת בשתי נקודות אלו: א) הם רוצים שהבריטים יצאו מכאן, ב) הם מספקים מאד בהודעת הבריטים על כוונתם להסתלק מארץ־ישראל מכל וכל. שניהם משוכנעים כי שיקולים אסטרטגיים לגבי רוסיה יזמינו ולא שאלת קיום הסדר בארץ־ישראל — הם שיכריעו את מציאות הכוחות הבריטיים כאן. הסוכנות הבריטית בלונדון ובניו־יורק „שהצבא הבריטי לא יוכל לשאת עד אין סוף בכל האחריות לשמירת הסדר" נראית כאן כמכוונת בראש וראשונה לשרי־חוץ באומות חברות.

בעיני היהודים והערבים ממשיך המצב כמה, שקרוב למאה אלף חיילים לא היו מכשירים של כל מנים לקיים כאן סדר רב.

מוניקה וויליאמס
לונדון

יהושע בן־ציון, א.ח.
ירושלים

מאורשים

30.9.47 הבקר

דניאל סירקיס

תפקיד המדיניות הציונית בשעה זו

מר דניאל סירקיס, חבר הועה"פ הציוני ואחד מראשי „המזרחי" המציא לנו לפרסום את המאמר הבא על המצב בישוב ובמדיניות הציונית; אנו מפרסמים ברצון את המאמר במלואו, אם כי המערכת מסתייגת מכמה הנחות הכלולות במאמר זה, ביחוד בנוגע „למלחמתיותו" של בן־גוריון.

הולכים לקראתנו ימים קשים. עניננו עומד להתברר לפני משפט העמים. במשפט זה שופטים אותנו לצערנו גם עמים אשר להם כל מיני אינטרסים, קנוניות שונות מדריכות אותם ולא הצדק הוא נר לרגליהם.

עובדות רבות מוכיחות דבר זה. הנה מקימים מחדש את עם הפרצחים ואין מטריחים עצמם לעקור את הנאצים. ולא עוד אלא שכבר מתחרים ביניהם לקנות את לבם ולעזור להם. ואלו קרבנותיהם, שארית הפליטה, נמקים עדיין מאחורי גדרות התיל, להם אין המעצמות דואגות ועליהם אין הם מרחמים.

רוצחים באצים לאלפיהם, חולאת המין האנושי ופסולתו מטיילים חפשים בלי דין ומשפט. האנטישמיות, שפתחה כבר בגרמניה מפרחת הסוסית — להשמיד להרוג ולאבד, כך הנשים זאת הרי שלד — אנטישמיות זו לא הוצאה עוד מחוץ לחוק ולא אסרו אותה במעשה רצח ממש. כך צריך היה לעשות לו היה רצון אמיתי לעקור דבר זה מן השורש אחת ולתמיד. אנו רואים כי בגרמניה ובשאר ארצות, ואפילו באנגליה מתפשטת האנטישמיות מיום ליום, מרעילים את דעת הקהל בהסתה נגד היהודים באין מפריע. נראה כי אין רצון להסיר צרעת ממארת זו.

העמים הערביים, שרבים ממנהיגיהם היו שותפים להיטלר בפועל והרעיל הנאצי מתפשט בם עוד — עמים אלה גם הם בשותפים. ולצערנו, גם עמים כי אלה נמצאים בארץ, השותפת עתה את ענין א"י.

ב.

אפשר, כי המוצא מן המצב הקשה שאנו נתונים בו נובע מן הגישה המרסעית חזרת הסכנות של המנהיגים חסרי האמונה, המיואשים ודואי השחורות, הרוצים להציל את הניתן עוד להציל, בכיכול. אפשר שמכאן גישתם המוטעית כלפי חוץ וכלפי פנים. כלפי חוץ — לוותר ולוותר; כלפי פנים — מלחמה עם כל אלה שעוד מאמינים בכח העם ועתידו, הסבורים כי דרך זה של ויתורים פסול הוא ועל־ידו לא נושע וכי בלי מאבק גדול לא נצא מן הסבך הזה.

דרכנו באחוד כל העם והכנתו לקראת המאבק הגדול. ידע העולם כולו שאנו לא נוותר אף על שעל של אדמת א"י, גם אם תהיה דרושה מלחמה ארוכה וקשה לשם זה. נעמוד בה ונקריב את כל הקרבנות להקים את מדינתנו.

במקום ללכת בדרך זו, לחזק את הכח מבפנים, מתראים מנהיגינו גדולים ומתנצלים כלפי חוץ ואלו כלפי פנים הם גבורים ואנשי מלחמה. המיואשים סבורים שזה הדרך להגיע עי"י לפתרון. הם טועים טעות מרה. מתגלגלים לשאול ואבדון ועתידים ליתן את הדין.

ג.

אחרי ויכוחים סוערים במשך שנים זכינו להחלטת בילטמור־ירושלים שהביעה חיים חדשים ונשמה יתירה לתנועה הציונית; שירושה של החלטה זו היתה ליכוד הכחות, המאבק במקום הבכי לגנה. ולזכותו של מר בן גוריון יש לומר שהוא שעמד אז בראש אלה שפרצו את הקו הפשרני של ויצמן והפוליטיקה שלו של הנחות וויתורים. עיקרה של פוליטיקה זו היתה, שבכל התנאים ובכל המסבות יש ללכת עם אנגליה, גם אם היא מנחיתה לנו מכות־מות. עיקר שני של מדיניות זו היה, שעלינו להיות תמיד שקטים „ילדים טובים" ולהבליג.

בהחלטת בילטמור עשינו קץ לקו הפשרני המסוכן הזה. אפשר לומר, כי על ידה הצלנו את התנועה מניוון ומהתפוררות. לולא הקו החדש של מאבק וקוממיות לא היו כבר מתחשבים בנו יותר כבגורם בעל משקל. הרי זכותו של בן גוריון אשר התקומם נגד רוח הפשרנות שנשתרשה במחננו ע"י מדיניותו של ד"ר ויצמן.

הגויים הללו להכיר כי עומד לפניהם עם המוכן להלחם על זכויותיו. אכן, מדיניות זו של בילטמור לא במעט נעזרה ע"י בוין עצמו במדיניות האכזרית האויבת בלי כחל ושרק הוא הראה פרצופו האמיתי ואת כוונותיו לחסלנו והראינו את מדיניותו גלויה וברורה, וכי אין לנו דרך אחרת אלא מאבק גדול וקשה.

מצב זה עזר לבן גוריון במלחמתו — גם במפלגתו הוא — עם קצרי הראות וקטני האמונה שהתגעגעו לימים של ויצמן.

ד.

בישיבת הנהלת הסוכנות בפריס, באוגוסט 1946 חל שנוי גדול אצל רוב חברי הנהלת הסוכנות. קטני האמונה ורואי השחורות נצחו את בן־גוריון עד שנסוג מעמדתו האמיצה. וגם שאר חברי הסוכנות הסכימו לקו זה אולי בעל כרחם. כי חשבו כי ע"י ויתורים על חלק מא"י יצילו על כל פנים את שארית הפליטה בזמן קצר. בחינת גדולה עבירה לשמה אבל נכשלו והעבירה גוררת עבירה וכבר הולכים בן גוריון וחבריו בסוכנות בקו הפשרני הזה. יש להצטער, על כי האיש שעמד בראש פורצי הקו הישן התיאש פתאום. את הדבר הזה ראינו בהופעתו ובהצעת חבריו מהנהלת הסוכנות בפני ועדת או"ם בירושלים. עמידתם היתה חלשה ודלה ולא אמרו מה שצריכים היו לומר. לדרוש מה שצריכים היו לדרוש. דבריהם היו רצופים פשרות, ויתורים והכנעה, קול ענות חלושה של מענה, קו ויצמן קם לתחיה. ורבים כבר שואלים. האם חוזרים אנו לקו ויצמן? אם כן, למה הרחיקו אותו מן ההנהגה. הלא הוא כבר התמחה בשיטתו. שיטת ויתורים והתרפסות. ולמה לקחת אנשים חדשים, שאינם רגילים בזה, וכמה גם אנשים שיש בהם בכ"ז עוז, כי נתפסו בהתקוממות נגד המנוגשים ע"י קבלת החלטת בילטמור. למה לא יועמד ויצמן בראש המשלחת היהודית ללייק סקסס — אם חזרו וקבלו את תורתו?

חושש אני כי בדרכנו של היום נגיע גם לדבר זה בזמן קצר.

רוח זו נתגלתה בבהירות בישיבת הועד הפועל הציוני בציריך. אנשי ה„איחוד" והפתר וקטני הכח החליטו בקלות ובתוך התלהבות לקבל את הצעת הרוב של ועדת החקירה לוותר על רוב ארץ ישראל שאין להם רשות להחליט ע"ז, ועם ישראל אף פעם לא יסכים. הגם שהצעה זו רחוקה עוד מהגשמה. אלה סבורים כי ע"י ויתור על חלק גדול מא"י ע"י פשרנות כלפי חוץ אפשר היה להשיג את המבוקש, ומכיון שאין צורך יותר במאבק כלפי חוץ, הרי יכולים מעתה להמרכז בחזית הפנימית, ואפשר כבר להרשות את התחרות של מלחמת אחים.

רוב אלה הפשרנים והנכנעים, שתמיד התנגדו לכל מאבק נגד שלטון הרשע — וכדאי לציין הנסיגה מקול עלת גדי — כל אלה, המעבדים והנרצעים כלפי חוץ, הם עתה גבורים ובעלי זרוע, כלפי פנים בהתלהבות ובקלות דעת ובכל מיני נמוקים מכשירים „הלחמה מצוה" זו. מסופק אני אם באמת מתכונים לטובת כלל ישראל ואין אינטרס נטוש אחריהם לא למדו מעבר שלנו איך נחרב ביתנו מולדתנו ביתנו נחרב על שנאת חנם — וגם היום מרקד בתוכנו השטן של שנאת אחים.

לו אותם המאמצים הנעשים למלחמה הפנימית היו מכוונים להשכנת שלום — כי אז משוכנע אני כי היינו מצליחים להגיע לשלום במחנה. כי האחדות והשלום דרושים לנו כאויר לנשימה ביחוד בשעה זו.

ה.

עוד רחוקים אנו מכל האשליות אשר המיואשים והפשרנים משלים את עצמם בהם. בוין בזמנו הצליח ללכוד ברשת שקריו וכזביו גם את אמריקה בשעתו ופתח במסע צלב נגדנו. הוא כבר מחפש דרכים כדי להכשיל גם את הצעתם של רוב חברי הועדה של או"ם. לא מעט סבלנו עד עתה מהסבל הזה ועוד נסבול עד שלא ישאר פרסה ממנו — שהלא הוא העמיד את כל הקרידה שלו על שאלה זו. עליו וישמעאל קשרו קשר לחסל אותנו. הסעודים והמסעודים וכל הערבים השחורים של המזרח כבר מסיתים את הערבים להומות כדי להפחיד את או"ם מפני הסכנה הגדולה הצפויה בביטול מקבלת איזו החלטה לטובת היהודים.

הדרך החדשה שהסוכנות והועד הפועל הציוני עלו מחזקים את בוין ובעלי בריתו בעמדותיהם נגדנו. כי הם אינם רואים בנו יותר אנשי מלחמה מלוכדים ומאוחדים המוכנים להלחם עד הסוף על כל ארץ ישראל אין הם שומעים אלא קול ענות חלושה, של ויתורים ופשרות קול ענות יאוש ופחד. בוין סבור, כי מיואשים ופשרנים כאלה המתנהגים כעני בפתח, אפשר לפצות בפירורים משלחן מוריסון ד־ אולי גם זה לא, ובפרט שהוא רואה שבמקום המאבק כלפי חוץ באה מלחמה פנימית המחלישה אותנו. ואין כאן אחד ולכוד למלחמה אלא חולשה ופירוד ואין לפחד מהם ואין להתחשב בהם. ואם גם ד"ר ויצמן יופיע לפני או"ם באמריקה זה יסמל את הקו של הכנעה ויתורים לאין קץ. וזה עלול להכשיל באופן איום. יש לקוות כי אולי ברגע האחרון בשעה מכרעת זו יתאוששו ויראו כי דרך זה הוא דרך של סכנה — והוא מוביל אותנו לסכנות ולהכשול. אולי יחזרו מדרכם ויראו כי כחנו אך ורק באיחוד ובליכוד פנימי. כי עלינו להיות כולנו נכונים ומאורגנים לקראת המאבק הגדול והקשה, שכל הגויים ידעו כי אנו לא נוותר אפילו על שעל אדמה מא"י, ונלחום בכל על מולדתנו.

א"י שלנו היא מאז ומתמיד „כי לזרעך אתן את הארץ הזאת", כל האומות אשרו את זכויותינו על א"י. לנו אין ארץ אחרת בעולם והיא עוגן ההצלה שלנו. היא הפתרון לכל ישראל; והיום בשביל אותם שני המיליונים שמוכרחים לצאת מארצותיהם — יהודי אירופה ויהודי ארצות המזרח, ומחר אולי גם בשביל יהודי ארצות אחרות. הלא הרעל ההיטלרי מתפשט עוד בעולם; הלא גם אלה שלחמו בהיטלר הולכים בדרכיו וכל הגולה כהר געש בשבילנו.

מוכנים אנו להוכיח בפני אומות העולם, כי אי אפשר להחזיק אנשים מיואשים מאחורי גדרות תיל לאורך ימים. הדבר הזה יגרום בסופו של דבר להתפרצות — וזה לא ירבה שקט ושלוה בעולם. אנו רוצים לסייע בהשלטת שלום בעולם. אבל אז זו הדרך — להסיר את הגורמים העלולים לזעזע את השלום.

עלינו לומר, כי כל האיומים והנפות החרב של הערבים אינם בעצם אלא מחזה המבוים ע"י תעמולה, אנו מאמינים כי אם אנגליה תצא מכאן ישרור שקט בארץ ותמצא לשון משותפת עם שכנינו הערבים. צריכים אנו לומר כי איננו רוצים יותר בפקוח אנגלי ואל יפחידו האנגלים את העמים כי אינם יכולים לקבל על עצמם את המורה להגשים את ההלכה הפסיכ לתת לנו את כל א"י. אין אנו רוצים אפילו שאנגליה תשתתף בפקוח על א"י, הם גורמי ההסתה שממנה נובעים כל האסונות בא"י, וכל זמן שהם כאן לא יהיה שקט בא"י.

אנו מוכנים לקבל על עצמנו את הפקוח על הארץ. אנו נעמיד לרשות הדבר הזה את כל הכחות הדרושים, תחת פקוח האו"ם.

ו.

צריך שיהיה ברור לנו, כי אין מה לקוות יותר מאנגליה של בוין. ואין הדבר חשוב מאיזה טעם הם עומדים עלינו לכלותנו. — חשוב הוא הדבר כי הם היום הצורר מספר אחד של עם ישראל. וכאן לא יעזרו לנו ויתורים ונכנעות. אין האנגלים רוצים לצאת מא"י — ויש להם כל מיני נמוקים לכך — וכל הדברים הנאמרים שבדעת האנגלים לצאת מן הארץ, אינם אלא גניבת דעת הקהל העולמי ודעת הפחדנים שבינינו; אין זה אלא תכסיס פוליטי, להטיל פחד על האו"ם. שע"י יציאת אנגליה מא"י, ישתרר כאן תהו ובהו והם רוצים עי"כ לאלץ את הצירים להסכים למזימותיהם נגדנו ולתת להם „יד חפשית".

מי שעינו פקוחה ורואה את הדברים באופן הנכון צריך להוציא מן הדברים האלה את המסקנה, כיצד להכין את עצמנו כלפי פנים וכלפי חוץ. לדרוש:

א. הקמת מדינת יהודים בכל ארץ ישראל לאלתר כי רק זה הפתרון.

ב. בכל הבהירות לדרוש שאנגליה תצא מכאן, היא מקור כל אסונות והמכשולים על דרכינו.

ג. אנו מוכנים ליטול על עצמנו במלא אחריות לבצוע מעשי של הפתרון.

הבטיחנו לא"י כי זו ארצנו ומולדתנו והבטחה לנו כי לזרעך אתן את הארץ הזאת. אף פעם לא ותרנו ואף פעם לא התיאשנו ודרשנו להחזיר לנו את הגזלה שנגזלה מאתנו. והטרגדיה שארעה לעם ישראל הראתה לנו ולכל העמים מה זה עם בלי מולדת. גם הגרים בעלי מצפון בלי אינטרסים רוצים אולי הפעם למצא הפתרון — לאחת הבעיות הקלות בעולם המציק על העמים, ושבם נוכחו לדעת שאין מקום אחר בעולם חוץ מא"י. לכן חובתנו להגיד להם ברור: אתם רואים את המציאות המרה; כשני מליון יהודים מוכרחים לצאת היום מאירופה ומזרח, ומחר מקומות אחרים ואנו מוכרחים להכין מקום גם להם ואתם רואים כי הרעל האנטישמי מתפשט גם באנגליה וגם באמריקה ואין איש יודע מה יהיה ביום המחר. מה שקרה בגרמניה יכול לקרות גם במקומות אחרים. אסור לכם בעלי המצפון להמקיר ולסמוך על נסים אלא למצוא פתרון סופי ומחלטי לשאלה הגדולה להכין מקום מקלט בשביל כל אלה. אבל בחלק תקטן של א"י שרוב הועדה הציעו אין הפתרון הזה. כי זה רק מדינת ננס. הועדה נכשלה בזה, מפני שלא חשבו שרק ארץ ישראל הוא הפתרון וע"י טעות זו הגיעו לפתרון המקוצץ, ועליכם לתקן מה שהועדה נכשלה.

וכלפי פנים.

ברור, כי עד שנספר את כל מזימות בוין וחבריו, עוד עומדת לפנינו מערכה קשה וארוכה, וזו לא תסתיים ביום אחד. ובעת קשה זו ליעקב — שסכנת נפש, צריכים אנו לצאת מגדרנו להתרומם מעל לכל הדברים הקטנים ואפילו הגדולים כדי להשלים שלום במחנה. חייבים אנו לוותר על כל מיני אינטרסים. פרטיבית שלטון העקר הגדול בשעה זו לאחד את כל בית ישראל ע"י ותורים ופשרות. שלום צריך כעת לשרור במחננו כי זהו בפשטה, כי כולנו צריכים לעמוד הכן, בכחות מלוכדים לקראת המערכה שלפנינו — להדוף את התקפת השמד של בוין. וכל מיני הפתעות שהוא מכין לנו בזמן שישראל מאוחדים אין כל אומה ולשון יכולים להם.

STATEMENT BY MR. DAVID BEN GURION, CHAIRMAN OF THE EXECUTIVE OF THE JEWISH AGENCY FOR PALESTINE

If the British Government really intend to give effect to their declared decision to withdraw their troops and administration from Palestine, then we welcome this decision. It would be an undoubted improvement upon the present position where the Mandatory Power under a Labour Government enforces an arbitrary policy of oppression of our people in violation of all its international obligations under the Mandate, contrary to the pledges of the British Labour Party and in defiance of the decisions of all the international authorities which have dealt with the Palestine problem, such as the Permanent Mandates Commission of the League of Nations, the Anglo-American Committee of Inquiry, and the United Nations Special Committee on Palestine, all of whom unreservedly condemned the 1939 White Paper . It is this policy which is largely responsible for the difficulties in achieving understanding between Jews and Arabs.

2. It is now clearer than ever that there can be no settlement nor can Palestine become really independent unless a Jewish State is established. The necessity for a Jewish State was publicly acknowledged by the leaders of the present British Government during the general elections in Great Britain in 1945, by the late President Roosevelt, by President Truman, by the representative of the USSR in UN, Mr. Gromyko, and finally by the United Nations Special Committee on Palestine. The Jewish people will not consider any solution which does not provide for the immediate establishment of a sovereign Jewish State.

3. The Jewish people will make every possible effort to achieve a Jewish-Arab alliance, and the policy of the Jewish State will aim at permanent Jewish-Arab cooperation in the Near East as well as throughout the world for peace, prosperity and progress of both Semitic peoples within the framework of the United Nations.

4. The British Government have virtually declared that they will not implement any decision of the United Nations which does not conform with their present policy. There is no doubt that the Jewish people, and especially Palestine Jewry, will be both willing and able themselves to implement the settlement on the above lines, and I trust that all nations of good will will support them in carrying this out.

Jerusalem, 28th September, 1947.

הצהרת ד. בן-גוריון, יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית לא"י.

1. אם הממשלה הבריטית מתכוננת באמת לבצע את החלטתה המוצהרת להוציא את צבאה מהארץ, הרי אנו מקדמים את ההחלטה הזאת בברכה. זה ישביח בלי ספק את המצב הנוכחי, שבו מקיימת מעצמת המנדט תחת ממשלת פועלים מדיניות שרירותית של דיכוי עסנו, מתוך הפרת כל התחייבויות הבינלאומיות לפי המנדט, מתוך ניגוד להבטחות שניתנו על ידי מפלגת העבודה הבריטית ומתוך זלזול בהתעלמות של כל ~~[illegible]~~ [illegible] הבינלאומיים, שדנו בבעית ארץ-ישראל, כגון: ועדת המנדטים התמידית של חבר הלאומים, ועדת החקירה האנגלית-אמריקאית והועדה המיוחדת של האומות המאוחדות, שכולן פסלו ללא סייג את הספר הלבן משנת 1939. מדיניות זו היא במידה רבה אחראית לקשיים בדרך למסכם יהודי-ערבי.

2. ברור עכשיו יותר מאשר בכל זמן, שלא ייתכן כל פתרון, וארץ-ישראל לא תוכל לצאת לרשות עצמה באמת, אלא אם תוקם מדינה יהודית. הצורך במדינה יהודית הוכר מוסבית על ידי המנהיגים של הממשלה הבריטית הנוכחית בשעת הבחירות הכלליות באנגליה בשנת 1945, על ידי הנשיא רוזוולט המנוח, על ידי הנשיא טרומן, על ידי נציג בריה"מ המועצות באסיפה המיוחדת של האומות המאוחדות ~~[illegible]~~ [illegible]. העם היהודי לא ישעה לשום פתרון שאין בו הקמת מדינה יהודית רבונית מיד.

3. העם היהודי יעשה את כל המאמצים האפשריים להקים ברית יהודית-ערבית, והמדינה היהודית תחתור לקראת שיתוף פעולה מתמיד בין היהודים והערבים במזרח הקרוב ובעולם כולו למען השלום, הרווחה והקידמה של שני העמים השמיים, בתוך המסגרת של האומות המאוחדות.

4. הממשלה הבריטית הכריזה למעשה באסיפת האומות המאוחדות, שהיא לא תבצע שום החלטה של האומות המאוחדות, אשר איננה מושתתת על מדיניותה הנוכחית. אין ספק שהעם היהודי, ובייחוד הישוב, גם ירצה וגם יוכלו לבצע בעצמם סידור על פי הקוים הנ"ל, ואני מאמין שכל העמים שוחרי הצדק יושיטו להם את עזרתם לכך.

ירושלים, י"ד בתשרי תש"ח (28.9.47)

העדויות בפני ועדת החקירה

עדות הסתדרות העובדים

בגמר תשובותיהם של נציגי הנהלת הסוכנות נקראו אל הבימה להעיד נציגי הסתדרות העובדים, מר ז. רובשוב, מר פ. לוביאניקר ומר ל. שקולניק.

עדות ז. רובשוב.

בשעות האחרונות לחקירותיכם כאן, לפני גמר גבוש דעתכם על גורל הארץ הזאת ועל עתיד העם העברי, בקר־ בה, יש לנו הכבוד להביא לפניכם את דבר ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ־ישראל, הארגון הציבורי הגדול ביותר שביישוב העברי, אשר מהות הארץ הזאת הוא מפעל חייו ואשר דבר שחרור העם העברי במולדת הוא שאיפתה ותוכן מאמצי חבריה יום־יום.

את עיקרי יסודותינו וראשי ענפי פעולותינו תיארנו במסורת בתזכיר שמסרנו. את מפעלנו בארץ ראיתם. ודאי בביקוריכם המרובים בערים ובישובים החקלאיים השונים, ובוודאי היתה לכם ההזדמנות לשמוע מפי חברינו על מהותם ועל שיטות עבודתם. במו עיניכם יכולתם לראות את פרי מלחמתנו הנועזת עם ישימון הארץ ועם מנהגי נדודה; ודאי יכולתם להבחין למה עוררה ממשלת המנדט ואת מה הבטילה, ובוודאי השכלתם לראות את מאמצי מחירותנו ליצירת תנאי חברה חדשים, המיוסדים על אדני שויון וצדק ושיתוף מבסדי כלל מתוך חופש אישי, ואם באנו להעיד, הרי רק כדי למתוח. זוסף מתחת לעיקרי הדרישות וכדי לעמוד לשרותכם באחדות אילו פרטים ושטחים שבהם אולי שיותר זה יראה לכם בנחוץ.

הסתדרותנו, המקיפה כ־130,000 חבר וחברה ומקי־ פת את מספר הפועלים העברי בארץ המגיע יחד עם בני משפחות התלויות בו כמחצית הישוב העברי כולו, — איננה בוחרת את חבריה לפי השקפותיהם המדיניות, הציבוריות או הרוחניות. היא פתוחה לתוכה כל פועל עברי בארץ ומכל מיניו ואינו מתפרנס מניצול זולתו, בין חקלאי ובין עירוני, בין שהוא פועל שכיר ובין שהוא עובד לעצמו, בין שהוא חבר לקואופרטיב ובין שהוא חבר לקבוצה לכל גוניה וצורותיה. וכל הזרמים והקיימים בתנועת הפועלים העולמית ובציבוריות העברית בארץ יכולים להיות ואכן ישנם בקרב ההסתדרות. אולם גורל אחד קיבץ את כולם מארצות שונות, גורל עם נטול קרקע ונטול בטחון, ושאיפה אחת מאחדת את כולם בתוך עבודתם בארץ — שאיפת עם להגיע לחיי כבוד, להפלאת אחים, לעצמאות מדינית במולדת.

ההסתדרות היא תנועת עובדים והיא תנועה לעבודה. רוב רובם של חברינו לא היו פועלים בלידתם. כשם שעלינו לעלות מארצות שונות כן עלינו לעבור משכבות שונות. יסוד מוסד בהכרתנו הוא כי גאולתנו הלאומית והאנושית בארץ הזאת תלויה בהשתרשותנו בעבודה בכל צורותיה ודר־ גותיה. בזיעתנו ובכושר עבודתנו, עבודת כפים ועבודת־ רוח, — נרכוש לנו את התחדשותנו ואת עתידנו. ועל כן שאיפתנו למלא בעצמנו את כל מקצועות העבודה, הפשוטים והקשים ביותר, מבלי לנצל שום עם אחר ומבלי [illegible] שום עם אחר ולהבטיח לעובדים מקום של כבוד בצי־ בור המאורגן. מלחמה לנו לארגון העבודה, להגנת העובד לצורותיה, לשכלול תנאי החיים של העובדים ותנאי השרות של העבודה ולהעלאת הרמה הרוחנית והתרבותית של כל עם העבודה בקרב המדינה המתהווה.

והסתדרותנו היא תנועה לעליה. העליה הולידה אותה ועל העליה היא לוחמת. 4,400 חבר מנתה הסתדרותנו בהי־ וסדה לפני 26 שנים, ברובם עולי אירופה המזרחית. וכל גידולנו הרב מאז ועד עתה מן הגלויות בא לנו. עוד דור שלם לפני שהגיעה האנטישמיות באירופה לשלטון מדיני וליכולת לבצע את תכנית השטנים של השמדת היהודים בפועל, חשה תנועתנו בבאות, קראה את נוערינו להחלץ לעליה לארץ מולדתנו הנצורה ובניית אסם לישראל כאן את הבסיס לריכוז העם ולעצמאי של המוני ישראל מתוך כל הגלויות. עוד בעצם ימי סכנת המלחמה על האמנציפציה היהודית והנשמנות במרחבי פולניה, קמו קודמינו וראשוני מניחי יסודות הסתדרותנו ועזבו את ארצות מולדתם ואת סיכויי אפשרויותיהם להכניס את עצמם בעול העבודה ההתיישבותית בשממת ארצנו זאת. לא קסמה להם הארץ בשל עשרה; היתה אז הארץ רחוקה מלהקרא עשירה. והיא גם לא קסמה להם בשל תפארתה ויפיה. היתה הארץ אז, בימי תורכיה והאבסולוטיזם, עוד יותר רחוקה מלהקרא יפה. עמם להם מתוך הנצחי של האומה לשוב ולהפך כאן לעם חפשי המושרש באדמתו, חי חיי תרבותו ותורם לכל מפעלות העולם כעם שוה־זכויות ועצמאי. שאיפת ההדרות של האומה לגאולה שלמה והכמיהה האישית של טובי האומה מאז ומקדם לעליה ולהשתרשות במולדת נתגלגלו בקרב הדור הצעיר הזה של תנועת הפועלים היהודית המודרנית באון קורמים ונתמלאה תוכן סוציאלי חדש [illegible] לתיקון החברה והאדם ואחוד אחריות חלוצית לגורל המוני עמנו בכל מרחבי עולם. נוצר הטיפוס החדש של הפועל העב־ רי בארץ המכניס בשר ידיו את תנועת עמו ודורו: להביא את הארץ הזאת משממתה ואת העם הזה מפיזורו הגיאו־ גראפי ומגלותו הפוליטית.

לא היתה ארץ אחת בין כל ארצות פיזורינו אשר לא שיתפה את בניה ובנותיה — אם במעט ואם בהרבה מאוד — בעבודת בנינו כאן, בכל התקופה שבין שתי המלחמות. ואף עתה, לאחר השואה, אין אף ארץ אחת בין ארצות הגולה שלא יהיו בה שרידי ההוגים ובני נוער הנושאים את נפשם לעלות אלינו ולעזור פה את עתידם יחד אתנו.

ובשם כל הרבבות המרובות האלה אנו באים לתבוע מכם את אשר תבענו זה עתה מפי הנימוסים של הטרייד־ יוניונים העולמיים שאנחנו חלק מהם ואשר מצאנו שם אוזן קשבת, את אשר תבענו מאת ועדת החקירה האנגלו־אמרי־ קאית אשר לפניה הופענו לפני שנה ותמה, ואת אשר לא נרפה לתבוע מכל שופט צדק ומורך גורל — עזרו לנו להסיר את הכבלים מעל העליה העברית; עקרו את הספר הלבן האוסר לסים לשל את כל ההבטחות הבין־לאומיות והבריטיות לעם העברי, שהיה למלכודת לישוב העברי, והזן לקיפאון ולחנק את התפתחות הארץ כולה; אפשרו לנו לפתח את הברכה המרובה הגנוזה באוצרות הארץ ובשטחותיה, לאושר עמנו ובל תושבי הארץ הזאת, הנו לנו להיפגש עם עמי ערב בעם עתה־עצמה ושוות עצמאות מדינית!

אילו עמדנו לפניכם לפני שנים ספורות, היינו מבי־ איה לכם את תביעותינו אלו גם בשם מאות אלפי בני־נוער קהלי המפוזרים על פני כל אירופה, שינו מתכוונים את אורח חייהם ולמשלוח ידם ושיטת חינוכם והכינו את עצמם למען להיות פה אתנו יחד עובדים מושרשים ומועילים ונאמנים. לא היה להם בחייהם כל רצון אחר וכל סיכוי אחר, ולא עמד בפני עליתם כל מעצור אחר מלבד חוקי המעל של ממשלת המנדט. עתה מרו מבשני האש של טרבלינקה וברגנ־ בלזן את סיהם לעד!

והדבר מקפיא את דמנו מאז ועד עתה ומבטל את מנוחתנו מאתנו. הוא ההכרה, כי ברגעי הסכנה המסוימים ביותר, כאשר כלא אותם הגורל בחומות הגיטו וניתק אותם מעולם החיים, היתה ודאי זעקתם האחרונה מופנית ועומדת אלינו, אחיהם־חבריהם המאמינים עלי אומץ, ועד שמתם באחרונה לא נגזה אותם אמונתם כי אנו לא נפקיר אותם לגורלם ונמצא דרך להצלתם. והנה קצרה ידנו מהושיע; הנה נבראה עלינו היד הבלתה, אשר עצרה בנו בזרוע זהר ציתה מאתנו את הגורה ההצלה האחת אשר יכלה להציל ואשר אותה הבינו לזו־עברה במאמצי דורות.

לא שכחנו זאת.

והוכחנו בסולה ובכבוד לא לתת לשכוח זאת לזיקא עכשיו, משום שזעקת השבר ניטאת מחדש ואנו מחדש אש־ ריאותים להענות לזעקה, בשל אותה מדיניות של ממשלת המנדט. אלה רבבות החלוצים המאורגנים — אחיהם של בני העמק והערבה, הנגב והגליל, אשר ראיתם פה בעבודתם, ואנו חקיה כי העיבתם את מפעלם — אלה כבר אינם. גורלם היה כגורל כל ששת מיליוני אחינו הנספים. אולם שארית שרדה. שארית פרוצה אבוריים וערוגות ונם נישי־ נבים אשר לא ראה אדם לפניהם. שארית נפשות חיים ורבים נסיון ונאבקת על עתיה. כרבע מיליון מן השארית הזאת נתון עוד במחנות ריכוז, ללא מעמד של זכויות, ללא תקוה למחר בארצות, שעדיין אינם סורשת היטלר מהלך בקרב המוני תושביהם. והנה עוד מעט עומדת שאלת השלטון בארצות הללו בפני מחוץ חדש. מה יעשה השלטון המקומי החדש למחנות הללו? מי יערב לנו מה צפוי להם אם מעמסה פתרון היא תימסר לשלטון המקומי החדש?

לאן יוצאו??

זעקתם ניטאת אלינו מחדש. היינו אידיאונים לאחרי ימי השואה הגדולה שהתחוללה בעצם ימי המלחמה. מישהו יכול להתנחם כי אז קול הקריאה לא הגיע. עתה ימי "שלום" בעולם. ואלה יקירי השארית. התחדשו מאתנו כי ואפום אינו גם עכשיו? היש אוזן עברים שתשמע? ואם צריכה להיות אוזן לאיש מפסון בעולם, שלא תשמע?

דרישה היא להחזירם לארצות מוצאם. הלהתל אומרים בחללי שאחנו האחרונים?! אני שב זה עתה מביקור מסו־ לין, לפני שבוע ימים עמדתי על תלי ההרגות אשר תחתם קבורה לעד כל ואדשה העבריה. יותר מ־300,000 יהודים היו בעירת גולה זאת; מימב אישי תרוה. והיצירה והעבודה והרוחות והאמונות והחמה האישית, אשר צברה לה גולת [illegible] טולין במשך דורות. עכשיו — דממת מות אלמת מרחפת על ים ההרגות בכל אשר הראה מעין מעבירים; ודממה לבלי המטולת עדיין קבורים חיים רבבות רבבות יהודים. עוד כל יתמותנו זועקת מן האדמה הארורה הזאת שמוצא שיחדי לבני המגילה. האם לשם יושבו היהודים הניצולים, לים זה של מוות, מות, מות??

צריך להיות ברור; הדבר אינו תלוי כלל ביחס הממ־ שלה. בממשלת פולין איננה רוצה באנטישמיות. בממשלה פולין לוחמת מלחמה אקטיבית באנטישמיות. אבל כלום בממשלה בלבד תלוי הדבר? עברתי על פני עשרות ערים בפולין, ערים שהוללות ומפורסמות בהיסטוריה העברית מאות בש־ נים, ערים שמנו את חמשית יצירת ישראל בגולה, והנה — אפס זכר! נרצחו היהודים ואינם ומקומם תפסו אחרים ושום חוק לא יכל עתה על החזרת אברם ובמקומם ושקמם כל היהודים שם. מה פלא אם רוב רובם של השרידים הללו תועים בצללים וכל עיניהם נשואות אלינו.

וכדי להבהיר עוד כי ההכרה אוביקטיבית היא, אספר לכם דוגמא מארץ שכולה חסד ויש לה מסורת מפוארת של חוסר אנטישמיות וגם במעט של חסר יהודים: בשבדיה נתבאו עד המלחמה האחרונה 12 אלף יהודים ומאז ראשית המאה הי״ח, מאז קיימת רשמית הקהילה בשטוקהולם, לא היו שם כל התפרצויות אנטישמיות. ושבדיה קיבלה גם עתה פליטים יהודים במספר רב, והנה הובאו לשם 8 אלפים בנאיות יהודיות ממחנות ריכוז. ראיתי אותן לפני שנה. ביניהן יוצאות הונגריה ורומניה הקרפטית וליטה ולטביה. ביניהן שרידי משפחות גדולות ומפוארות, שהושמדו כולן. ביניהן בנות שנשארו אחת מעירה למזכרת. ובשבדיה נתנום להן זכויות ועבודה, אבל הן אינן רוצות בידיהן להבריא שארית לעמן, ובשבדיה אין להן די יהודים להקים לעם חיי משפחה חדשה. ערך עכשיו מוסר יהודי — לא־ציוני — משאל ביניהן, כי מהן רוצה להשאר שם; ענו 25 בחיוב ו־[illegible] בשלילה והתחננו להוציאן.

מה נעשה? הנשמע לתחנוניהן? או ניתן לגעת לשי־ אריה האחרונה שניצלה?

והנה קרה ברומניה מקרה "קלי" וכולו "מבצי" שאין לו כל אינו על יסוד פוליטי ועל צר אנטי־יהודי: בשנים לא ידוע השנה וארבה סכנת רעב. ומיד בשמועה הסכנה הזאת החלה הארמה לרעוד מחת ליהודים ולפליטים תינו־ רים, מפני שהם "הפיות המיותרים" הראשונים בשעה זו. החלו לברוח לאן שישאם הרוח, כי "מיותרים" הם, כי מצטים הם, כי נטולי מגן הם, כי נטולי מולדת הם. וכי כבר ראה עולם רשע זה איך עותרים בימינו שאלה של קיום יהודי בלתי רצוי ונטול מגן.

ואולי גם אליכם הגיעה התעמולה הרעה המתנהלת נגד "החומר האנושי" הצבור במחנות, אולם ראינו ובחנו, נוכחנו ע״י הדיבות שהוצאו בקפריסין והושפעה אנשיו חזרו גם לחובים רבים בקרב העמים שלחמו בהיטלר, ולמדנו ע״י במידה שהמשבר הגורל באמת עיכבי את רוחם של חלק מן השרידים ודחף אותם לקראת סכנות פנימיות, הרי הרפואה האמיתית הרדיקלית לשברם נקושה במפעלי יצירתנו בארץ. לנו הסגולה לרפא לרוחם: תנו לנו להשאם ולישב להם ולנו. נשיב להם כבוד אדם ותקות עתיד ונאות יצירה — ויהיו חלוצים למופת!

ואלינו נישאת זעקת אחים מארצות ערב. אף הזעקה הזאת הזעקה היא, אבל אל לבנו היא חודרת. גם אתם שמעתם אותה, רבים מהם בנו ונמצאים אתנו כאן, בחלוצי עליתם הם המשענות למשפחי פלס. אין להם זרוע אחרת מלבד הזרוע הזאת שלנו והנה אלינו בקור מאד. הויש להפלות על הדעה ע״י נשמע זעקתם ונתעלם? האסור לנו לקחת כי גם אתם לא תאבו להתעלם מזעקתם?

כאן, אולי, השתזרו יחד צורך היסטורי מופרש עם דרישה אקטואלית משמעת, תקווה לאומית נשגבה עם צמאון חיים אישי והוות תפרח גלגלי ומוסרי וסיוני כאחד — והיזר לפטיביה! מה פלא אם כל תיק מלאכותי אינו עומד נגדה ולא יעמוד? מה פלא אם נישאות הסירות על פני הימים בלילות? מה פלא אם במרקחה היא שארית גולה וגולה נדידה וחתירה אלינו?

ההסתדרות, על כל סובדותיה ומפעליה, על כל נס־ יונה ודרכה החלוציות, על צורות ארגונה וחכמות בניינה, מקמידה את עצמה כליל לרשות המיבות והגאורית לשם קבלת העליה הזאת והשרשתה בארץ ובעבודה בה. ותולי דותינו והישגינו ועצם קיומנו המה עדים כי אנו יכולים לקבל את העליה הזאת בשיטתיות ובדרך פרודוקטיבית, לברכה לה ולנו ולכל תושבי הארץ. הנה ראיתם את ישובינו הצעירים. "צור מי לקחנו והמנור מי לקחנו ואת מי קשתי גוי?" הנה הכפלנו את ישובנו במשך 10 השנים האחרונות. 350 אלף יהודים היינו בשנת 1936, כ־650 אלף אנחנו היום. והשנים היו שנות מאורעות ושנות מלחמה ושנות הספר הלבן ושנות ניתוק מהעולם. האמום נבצר היה לחלוצינו מאתנו. מאז תום המלחמה ועד עכשיו להכפיל שוב את הישוב ועל ידי כך לפתור בכנו את כל השאלה המשפחת של שרידי עם גוזע ונאנק. והיינו על ידי כך גם מצוחים יחוד אתן לפתרון שאלתנו בארץ. הם היו חולים שם להיות נודים

וסידורים ונמושים אלי אסון, ואותנו יותר הוי שבסיחים להם ולנו ולעם העברי כולו את העתיד הנכסף.

אולם דווקא בשנות נוהל אלו כאשר הגיעה עקתו של הבית הלאומי לראיית את קרבו ולמלא את יעודו, עמדה ממשלת המנדט, אשר הופקדה לעודדו ולבצע והעמידה לו לשטן לו. יכולנו להאמין כי במידה שעברים שהם ניתן להתגשם — ויתכן לנו יותר חופש ועידוד להגשמה. אולם קרה ההפך הגמור, ובמידה שהתחלנו להתקרב לתוך הסכה הממשלה יותר להציק ולחבל.

המנדט שניתן על ידי העמים לבריטניה על מנת להקים את הבית הלאומי נקרע על ידה לגזרים. הספר הלבן משנת 1939 העומד בסתירה גמורה לכל חוקי היסוד של המנדט הוטל כחוקת הארץ. כל עולה למעלה מן המספר השערורתי והמגוחך של 1500 לחודש הוכרז כבלתי חוקי. כל יהודי המבקש להגיע לארץ נחשב לפושע. עד מרחקי ארצות הושטה הזרוע של האימפריה הבריטית לא לתת ליהודים לעלות לביתם הלאומי, ואפילו אם אין להם לאן לחסות בלתי אם למצולות ים ! העולים הניצולים שהואילו להתגבר על כל אלה ולהגיע אל ארץ המולדת של עמם — נשפטים כשודדים מחוץ אל מתנות רינה. הממשלה הבריטית לא הוסיפה להע־ חם בשעות פדיוני, בצינורות מים, באלות ואפילו בנשק חם ובלבד לפגוע שלושים חמרי ממן אלה מהגיע לחוף מולדי התנועות ויאוש, שוב מאחורי גדרות תיל ושוב בשמירת משמרות מזוינים. קפריסין הפכה ארציאוטיה לאלפים סודר־ בים שהצליחו להמלט מכל המחנות, וכאן, במרכז ארץ הת־ חיה, נשמה הרשת לרגלם.

95% מכל שטח הארץ הוצאו מכל שיכון של התי־ ישבות יהודית אשר לשם עידודה ופיתוחה ניתן המנדט לבריטניה ; ועל מקורות המים שבהם משתח הקטם יכולתנו להפרות שממה ולהחיות ארץ הושם מחסום מזיני. את הבית הלאומי אמרה ממשלת המנדט להפוך לבטי קטן, — הגטו היהודי עתה בכל העולם כולו ובהתפיסותה היא חושבת כי הגזר יכול להצליח בידה, היא ריכזה כאן צבא ומשטרה לרוב ישוב ולהתגרר במאלת אדמים, והיא גם הת־ יצרה להתנכל בקיום המסבבות היהודית. בעמצאות השונות ובמעמד השסה (התסורונים של הממשלה) ושידה ראש מסר בעה של גזירה קטנות וגדולות לבלבל את ההתפתחות ולהקפיא את הישוב ולהגביל את מעמדנו במיקום תלוי בחסדי אחרים.

ובדי להבריח את הישוב להיכנע למזימותיה זאת המילה הממשלה על הארץ משטר של ניכוי שערורתי שהגיע לשבתו ב־29 ביוני 1946, כאשר נעשה מאמץ מרוכז לשבור את כוחו ואת אחדותו של הישוב. באותו יום נערכו חי־ פושים גם במשרדים וראשיים של הסתדרותנו ושל כמה מוסדותיה, התחוללו לבניינינו, כמה משובי מוסדותיה נעצרו. כמה ישובים חקלאיים של פועלים הוקפו ונערכו בהם חיפו־ שים, כמה מחברינו נהרגו, רבים נפצעו ואלפים נלקחו מע־ בודת יומם והוחזקו במאסרים במחנות מעצר. וכאשר הוברר לשלונה של הממשלה שלא הצליחה להשיג את מטרתה בפ־ עולתה זו, החמירה עוד והפכה את ארץ־ישראל למדינת משטרה, אשר בה נעשו פקודות עוצר, חיפושים, מאסרים שרירותיים ואף הטלת מצב צבאי של אזורים יהודיים נר־ חבים, לשיטה המקובלת של שלטון הממשלה.

כיהודים, כציונים, כפועלים, באנו להודיע את קולנו נגד המדיניות הזאת שהממשלה סוללה לעצמה כאן פרסום הספר הלבן. מדיניות זו מפירה את כל היסוד אשר עליו מתבסס שלטונה של בריטניה בארץ הזאת ושולל ממנה כל תוקף מוסרי. היא ההכרה הגלויה של גזירות וחוקות לרדיפת היהודים כיהודים וכאזרחים, והגשמתה איננה אפשרית כלל בלתי אם בשימוש מתמיד של אלימות ואיבים.

החשב מישהו בזה גם העקבות שבירושי המסוליים הצאיר ושמאירים בנשמות החיילים והשוטרים העסוקים בעבודת קודש זאת, לפתים קרובות בניגוד לרצונם ומצ־ פונם ? החשב מישהו מה מתחולל בנפש הילד העברי הרואה את קרוביו הניצולים מגיהנומי אירופה מגורשים מארצנו בכוח הזרוע, מובלים בכלובים בחודה סרף, מוחנקים בגז חוזר גורר תיל כסוסים מסורים ? היתכן כי הילד הזה יודרש לכבד את החוק ואת מחוקקיו ? היש להתפלא אם הישוב כולו קם למלחמה במוקיים אלה ?

והאם יש להשתומם מאד אם כל הספר הלבן הזה שניתן כתגמול למעשי משטר ואלימות מעורר גם מאבק ומע־ שיים רבים למעלה משטח ואלימות גם בקרב חוגים בלתי אחראיים שבציבור היהודי. אכן, בוודאי שבתכם בארץ יכול תם להוכיח בקנה מגבה הישוב ממעשי משטר אלה ולוחם בהם. אולם האם יש מוצא אחר מן המבוך המסוכל הזה בלתי אם לקום ולעקור את שורש האסון האלה ולפתוח לרווחה את שערי הארץ למקורות ההתפתחות בשביל העליה וההתישבות היהודית כהמונית, כמבוססת, ובגורש עמה בתוקף חוזי [illegible] ?

ולישוב הערבי בארץ תביא העליה היהודית הזאת עוד יותר ברכה משהביאו לו כל העליות עד כה. הגבורה גדולה של העליה העברית, פירושה הגברת וכוח המסתיען באופן חזוי בביטול הפרשים בין שתי דרגות החיים [illegible] בארץ, פירושה — העלאת דרגת החיים הנמוכה לגבוה הרמה הגדולה יותר. כל עוד הפועל היהודי הוא המיעוט, טבע הד־ ברים מחייב שהוא מוכרח להתגונן מפני הזול, המסכים לתנאי עבודה ירודים יותר. משתופר מכונה זאת — יבינו המבאים להעלאת רמת החיים ולהשאתה — העלאה בשר לח ומבוסלת.

וההבנה ההדדית והסולידריות יגלו את פריים בכל שט־ חי החיים. בשוים עם שוים יפגשו אז היהודים עם הערבים ונפגשים עם שוים, המושרשים שניהם בקולם העבודה ובי־ במאמצי העלאת החיים, ימצאו שפה משותפת.

על הצורות המדיניות העתידה של המדינה העברית ידברו לפני בן נציגי הסוכנות. עלינו רק להדגיש כי עצם קיומנו בכל התמחותנו הם ערובה כי כל זכויות הישוב הערבי למלוא פיתוחן ותובטחנה ותיעשינה. באמ־ היות החמ־ הדוגה היא אתרה לקראת הבנה הדדית וסולידריות של מעמד עם הפועל הערבי, ראשונים היינו פה בשדה אירגון התנועה הפועלים ושמחנו לראות כי בעקבותינו קמו התחלות של תנועת פועלים ערבית, בכל סביבות ישוביה העליה ויפות חיי הערבים באופן ניכר מאוד. ובכל דרך ניסינו לעודד ול־ תוך את הניצנים הללו לשמם היו נקיים מסיגי שנאת־עמים ואיבה בזמנו. אפילו בימי מתיחות קשה ידענו לראות במפעל הערבי את הפועל ואת האדם ועשינו הכל לעזור לו להתקד־ שותר כתיבת פועלים כלפי פועלים. במלחמותיהם המקצו־ עיות של הפועלים הערבים, אם במשק הממשלתי ואם גם במשק הערבי, היינו להם לעזר בהדרכה ובפעולה של ממש. ומתוך שמירה מעולה על העצמאות הרוחנית והתרבותית ולבל יבולע לה על ידי כל השפעה זרה שיטתנו את הקמת ארגון בין־לאומי משותף של פועלי שני העמים על יסוד של חטיבות לאומיות אוטונומיות הקשורות זו בזו יחד בברית אחת של פועלי ארץ־ישראל. ובמסגרת יכלתנו ניסינו לשמח את יעלחו של הפועל הערבי ללחום את מלחמתו ולהעמיק את חינוכו לעבודה משותפת. ואילולא נתקלנו בחו־ סר עזרה מצד הממשלה, היו העדות עשירים יותר. מה שעשתה הממשלה בנידון זה רחוק מאוד מאוד מלהיות דומה למעשי־עזרה.

בהזכירי שלנו עמדנו על יחס הממשלה כלפי שאלות תחיקות עבודה ומדיניות סוציאלית. יחס זה רק מדגיש את הערובה שהממשלה נקטה בשטח זה — כמו בשטחים מרי־ בים אחרים — מדיניות קולוניאלית מסגרת. היא לא גילתה כל הבנה לצרכים סוציאליים של הפועל היהודי, היא לא הקשיבה לאותו הדופק של מפעלו והיא לא עשתה שום מאמץ לגשר על פני הפירצה שבין רמות החיים של הפועל היהודי והערבי והיא עשתה רבות כדי שלא יקום שיתוף פעולה ביניהם.

יודעים אנו כי אין להסתפק במה שהשגנו, כולכם יוד־ עים אתם מה רבו המכשולים והמסובכים. אולם דבוננו עז כי יום שיתוף אמיתי יחוש לבוא ואמונתנו איתנה כי עם תגבורת עליתנו והגולת כוח העבודה העברית יגדל הכוח המקוון והמסוגל לבצע את הסולידריות האמיתית.

לא לצמצם בשפהו את זכויותיהם הקיבוציות אנו דור־ שים אם את זכויותינו אנו, ולא לחות לשמור על השממה ועל הערבה הנוגה שתוצא למעלה. אין אנו שוללים את זכות הערבים בעיזה שהם ישבים בארץ ועובדים בה, אך שוללים אנו את זכותם לעכב כמיגור את הארץ שאינם יושבים בה ואינם מעבדים אותה. מינתן לנו האפשרות לפתוח את השממה ולשכלל את האדמות המעובדות — ויחוזר היסוד להסכם פורה.

כי האפשרויות הגנוזות הללו, שלהם אין צורך לאומי חיוני בהן והעתידות להיות והנדונות להישאר בשיממון כאשר נידונו עד כה — לנו הן פתרונות חיים לעם מספר בגלות ובמאותיים, שדרך חיים אחרת אין לו.

ואתם, נציגי עמים ושופטי עמים — שמעו לקול מצפונכם ואל תתנו לאומלל על קריאת לבכם. תרצו משפט להסיר את היד המקפיאה והמובילה של הספר הלבן, דרשו לפתוח את הארץ לרווחה בפני בני ישראל הרוצים בשער. תנו לפליטי ישראל להינצל מעיין והרם, תנו לנער העברי למלא את חובתו לעמו. עזרו לנו למצוא שפה משותפת עם הערבים ועם עמי ערב סביבנו כשותפים עם שוים, תנו לנו להקים את המדינה העברית במולדתנו.

והמתיחות מוכרחת לבוא במהירות. השאלה היא שאלה זמן מצומצם. דבר בנפש זה שעליו יושבים שרידי אחינו כבר עומד להעלות את עשנו. אל נא נאחר עוד, כאשר אחרון [illegible]

בתוך הסוכנות אשר בסרוין (הנרדמים) קראו לבך סרינוסשם) ראיתי חדר קטן אחד, חדר מספר 9. הוא היה חדר מיוחד שיוחד המיועד לראשי היהודים. בחדר הזה יש מקום לעשרה אנשים בצפיפות. לאחר מכן הרי מלאו 50—60 איש, ובחדר לא היה כל אור וכל אויר, ולחדר לא הוכנס כל מזון. ובתוך הדוחק הזה מוחזקים היו האנשים [illegible]

תשובות נציגי הסתדרות העובדים

חוריד: לי יש שאלה אחת. ראיתי בתזכירכם כי להסתדרות שלכם 140 אלף חברים, ונאמר שם שהם מייצגים את מחצית הישוב היהודי כאן. אני מבין כי הם מייצגים כל ענף פעולה, הכוללת ההסתדרות גם עובדי רוח, מה שנקרא מקצועות חופשיים כגון עורכי־דין, רופאים וכדומה ?

לובאניקר: כן.

חוריד: בתזכיר שלכם נאמר כי אתם תומכים בעמדה שהובעה על ידי הסוכנות היהודית. האם זו דעה אחת של כל ההסתדרות או שיש דעות שונות ?

לוב: פרט לכמה שאלות פנימיות, כגון חופש־העליה, עמדתנו השלילית כלפי הספר הלבן, חופש ההתיישבות היהודית, אנו בדרך כלל מסדרים את הענינים בהצבעה של רוב. והרוב הזה מתוה את המדיניות של ההסתדרות.

חוריד: נדמה לי שראיתי בעתונים כי יש בתוככם אגף הקרוי האגף השמאלי, שהוא בעד פתרון שונה מזה שהסוכנות רוצה בו.

לוב: זה נכון. כ־83% של העובדים המאורגנים מתנ־ גדים לכל צורה של פתרון דו־לאומי. בתוך ההסתדרות יש קבוצה קטנה, שבבחירות האחרונות קיבלה 17% של הקולות, שהיא בעד פתרון דו־לאומי. כל יתר החטיבות בהסתדרות הן בעד מדינה יהודית כפתרון סופי של הבעיה. ודאי שבתוך רוב זה של 83% יש כמה חילוקי־דעות. יש מי שמתנגד בהח־ לט, באופן בלי נכונות לכל פשרה, לכל רעיון של חלוקה לשתי מדינות והם רואים בתכנית שלהם רק הבנת ארץ־ ישראל לשם הקמת מדינה יהודית בארץ־ישראל כולה. אולם בדרך כלל אפשר לומר שהרוב המכריע של הפועלים המאור־ גנים אינו רואה שום צורה של פתרון דו־לאומי כמשביע רצון.

חוריד: האם זה פירושו: כי 17% הם בעד פתרון דו־ לאומי.

ל.: כן, זוהי מפלגה אחת, השומר הצעיר.

חוריד: היכול אתה לומר, מהו היום המספר של החברים המתנגדים לכל תכנית של חלוקה ?

לוב: כמובן, השומר הצעיר מתנגד לו בכל אופן ובכל צורה. אחרי כך יש מפלגה אחרת שמספר המצביעים למענה בבחירות היה, אם אינני טועה, 20%, המתנגדת לדו־ לאומיות ולחלוקה גם יחד.

פאבריגא (אורוגואי): בעמוד 10 של מלורנדום שלך אמרת: "ארצנו הפכה למדינת־משטרה שבה הוא הטלת עוצר לשם עונש, חיפושים, מאסרים בלי פקודות מאסר ואפילו הטלת מצב צבאי על אזורים יהודיים נרחבים לשיטת השלטון המקובלת על הממשלה".

עכשיו הסירה הממשלה מצב צבאי בחלק אחד של הארץ בעיר נתניה. היכול אתה לומר לי, מהו מצב הפועלים בשטח מצב צבאי בעיר שבה הם חיים ועובדים ? היכולים הם לצאת את העיר, המותרים הם לעבור את גדרי התיל כדי ללכת לעבודה, והיכולים הם ללכת אחר כך לבתיהם ?

לוב: כמובן שכל צורה של מצב צבאי, עוצר וכל הגבלה אחרת משפיעה קודם כל על האוכלוסיה העובדת הת־ לויה בעבודתה לשם קיומה, וכיון שארץ־ישראל היא ארץ קטנה והאנשים עובדים לעתים קרובות מחוץ למקום מושבם, הרי בכל מקרה של עוצר או מצב צבאי או הגבלות אחרות בסוג זה, נשללת מאלפי פועלים האפשרות לעבוד ולהשתכר למחייתם ואפשר לומר בצדק, כי הצעדים האלה הם קודם כל צעדים המכוונים נגד המעמד העני והקטן של הארץ הזאת.

ס.: בעיר שיש בה מצב צבאי, יכולים ילדי הפועלים ללכת לבית־הספר ?

לוב: היה לנו נסיון מה מסוג זה בימי המצב הצבאי בתל־אביב וברמת־גן. רבע מליון יהודים היו אז נתונים [illegible]

לים לראות איך מסרסרים הקרבנות בחוזר הסגר ההוא, ומת־ נתנים אחד אחד, — — —

זמאז ראיתי את חדר הקיצים ההוא אין האפשר הזה סר מנגד עיני, — — —

הנה הילד אינו עוד, הסבה ההוא חלפה. אך האם לא לאחר הקטן ההוא, מסר המוצא והישע, דומים עוד עכשיו כל מאות־האלפים לפליטי ישראל שבאירופה ? האם לא בידך כי בתוך המחנות הללו אין אויר לנשימה ואין עתיד לקיום ? ומה עושים אנחנו כולנו — אנחנו, אתם, העולם כולו, — האם אין אנחנו עומדים ומסתכלים במחזה, ויודעו התשוקות ?

[illegible]

במגב צבאי בפעם הראשונה, בלי להפריז אני יכול לומר, כי כל זוהי הפרה הוטרנו, במקום ללכת לבית־הספר בילו הילדים את זמנם ברחובות. לתושבים לא היה די מזון. אלפים רבים של פועלים לא יכלו ללכת למקומות עבודתם. הרבה פעולות תרבותיות נפסקו באמצע. המהלך התקין של החיים הופרע באופן מסוכן.

ש.: בערים שהוטל עליהן משטר צבאי, האם מופיעים העתונים כרגיל?

ש.: בתל־אביב הופיעו, אולם קוראי היה אני אומר כי בעתונה הקוראת עתונים המובאים מתל־אביב או מירושלים, אפשר להשיג עתונים רק בשעה או בשעתיים שבהן מותר לתושבים לצאת מבתיהם ולספק את כל קניותיהם.

ש.: האם אפשר להביא אספקת מזונות לתוך העיר?

לוב.: לא באופן חופשי. הדבר נעשה על ידי השלטונות המבואים בצורה הנראית להם כמניחה את הדעת.

היו"ר: אמרת שהאמצעים הללו כוונו בראש ובראשונה נגד העניים. הסבור אתה שהדבר נעשה במתכוון?

לוב.: אפשר שבאופן אובייקטיבי זה פוגע בעניים ולא בעשירים.

היו"ר: כנוהג שהתוצאות מורגשות ביותר על ידי העניים?

לוב.: כן. לא דיברתי על הכוונה כי אם על התוצאות.

ליסיצקי (צ'אכוסלובאקיה): בעמוד 13 של תזכירכם אתם קובעים, כי מיום שנוסדה ההסתדרות השתדלה להביא לידי הבנה הדדית ולהשיג סולידריות אמיתית עם הפועלים הערביים. המותר לי לשאול, באיזו מידה הושגה הבנה הדדית זו?

לוב.: אינפורמציה מפורטת יותר על שאלה זו תמצא בתזכירנו. יש שם פרק שלם על פעולות ההסתדרות. לציין כאן שבדרך כלל, בכל מקום שנפגשים פועלים יהודיים וערביים באותה עבודה, היה שיתוף הפעולה בין בעלי ההסתדרות. ההסתדרות ארגנה אותם יחד בכל מקום שיהודים וערבים עובדים שכם אחד, כגון בעבודות ממשל־תיות, צבאות וכו'. כל פעולה משותפת ע"י הפועלים היהו־דים והערבים נעשית בדרך־כלל ביוזמת ההסתדרות. אף עתה, למרות המתיחות הפוליטית בארץ, מאורגנים אלפי פועלים ערבים בברית פועלי ארץ־ישראל, הקשורים עם הפועלים היהודים ועושים את פעולותיהם שכם אחד אתם. אין צריך לומר, שבמציאות הפוליטית הנוכחית יש גורמים המבדילים מבחינה אובייקטיבית את האפשרות לשיתוף הפעולה הזה, ולפי שעדיין לא נוכח לא עזרה הממשלה על פי רוב במידה רבה ליצירת יחסי־גומלין של שיתוף פעולה וסולידריות בין היהודים והערבים. כיום אנו מנהלים פעולה זו נגד המסורת הפוליטית הערבית. התוצאות אינן בבירור, אולם אפילו התוצאות הזעירות שהושגו עד כה נותנות לנו תקוה לעתיד, אם יסולקו הגורמים שעמדו עד כה למכשול בדרך זו.

ליסיצקי: היש בקרב אגודת הפועלים הערביים חברים המאהדים את השאיפות היסודיות של הישוב?

לוב.: אינם מתייחסים באהדה יתירה.

היו"ר: מי הם חברי ברית הפועלים הערביים?

לוב.: ברית הפועלים הערביים היא ארגון של עוב־דים ערביים המשתפים פעולה עם הפועלים היהודים.

היו"ר: מה צביונם הפוליטי?

לוב.: אינני יודע. זהו ארגון בלתי־פוליטי שאין לו כל מפלגתי משלו ורק שני עקרונות־יסוד לו: להגביר את רמת החיים של הפועלים הערביים ולעשות זאת במידת האפשר בשיתוף פעולה עם הפועלים היהודים.

היו"ר: מה חשיבותם בתנועה הערבית? מהו אחוז הפועלים הערביים המאורגנים?

לוב.: קשה לומר, כי המצב שוטף מאד. בשעת שביתה עלול לבוא זרם של רבבות, ואם השביתה מצליחה הם נשארים לכמה זמן. אם אין שביתה או במקרה כשלון — דבר הקורה לעתים תכופות — יוצאים אנשים מן הארגון. אולם בכל הארגונים הללו יש גרעין של חברים קבועים. אפשר היה לומר, כי האגף הימני של הפועלים הערביים הנותן למעשה לשיקוזי הפוליטי של הועד הערבי העליון מהווה רוב בקרב הפועלים הערביים. מלבד זאת קיים אגף שמאלי וקיימת ברית פועלי ארץ־ישראל.

בלום (הולאנד): האם הבינותי שלכתחילה לא ניסתה ההסתדרות מעולם ליצור אגודות פועלים מעורבות. בעמוד 65 של תזכירכם אני קורא את ההחלטה הבאה: "למטרה זו תוקם ברית בינלאומית של פועלי ארץ־ישראל בבסיס לאגודות אוטונומיות". לא ברור לי הדבר, מה כאן פירוש המלה "בין־לאומית"?

לוב.: אסביר לך: ההסתדרות היתה סבורה תמיד, כי הדרך הטובה ביותר לארגן פועלים יהודים וערבים בארץ ישראל היא ליצור אגודות, ארגון משותף בכל מקצוע כלכלי שבו עובדים שכם אחד פועלים בני שני העמים. כל השאר צריכים להתארגן בסקציות לאומיות אבטונומיות. שתי הסק־ציות יחד הן מה שנקרא כאן בשם "הברית הבינלאומית של פועלי ארץ־ישראל".

ד"ר בלום (הולנד): אם אני מבין אותך נכונה, הרי שפועלים בעלי מקצוע אחד הקובצים במקומות שונים בארץ, או במפעלים תעשייתיים שונים אינם יכולים להשתייך לאגו־דה אחת.

לוב.: נכון.

בלום: "אינטרנציונלי" מהו?

לוב.: זוהי פדרציה של שתי הסקציות הארציות.

בלום: העניין זה נוגע יותר מאשר לאומי?

לוב.: לא הייתי מקבל הגדרה זו.

בלום: אני שומע שבארץ זו יושבים שני עמים.

לוב.: כן.

בלום: האם ההסתדרות היא פדרציה של ארגוני פועלים או ארגון של חברים בודדים?

לוב.: חברות ישירה. כל חבר שייך לאגודה זו או אחרת בהתאם למקצועו. כל מוסדות ההסתדרות אינם נבחרים ע"י הנציגים המרכזיים של האגודות אלא ע"י כל חברי ההס־תדרות כיחידים.

היו"ר: הנכון הדבר שיש אגודות־מקצועיות הנכללות בהסתדרות? אבל החברות באגודות משמעותה חברות בפדרציה?

לוב.: כן.

בלום: מהי "אחדות העבודה"?

לוב.: זאת היא קבוצה בתוך ההסתדרות ועמדתי עליה בקשר לשאלה אחרת. קבוצה זו מתנגדת לחלוקה לארמיות או לחלוקת ארץ־ישראל בכל צורה שהיא. זאת היא קבוצה פוליטית ולא אגודה מקצועית. האגודות המקצועיות אין להן צביון פוליטי, וכל חבר בהסתדרות ללא הבדל של השקפה, שייך לאגודה המתאימה לו. אבל יש לחברים הרשות לארגן את עצמם במפלגות פוליטיות. הם משתתפים בבחירות למוסדות ההסתדרות בין אם חבר האגודה הוא חבר למפלגה ובין אם אינו חבר למפלגה.

היו"ר: מי הם האנשים המתקבלים כחברים להס־תדרות?

לוב: יש לנו עקרון שלא לקבל אנשים שאינם פועלים.

היו"ר: האם אתם מקבלים בעלי מפעלים?

לוב.: לא.

היו"ר: אולי לא הבנתי השאלה כראוי. אם זה בעל מפעל קטן, נאמר, נהג אוטובוס שהאוטובוס שייך לו.

לוב.: כל אדם העובד בעצמו בלי לנצל עבודה שכירה זכאי להיות חבר בהסתדרות.

היו"ר: החנוני למשל?

לוב.: החנוני, כרגיל, מעסיק פועלים שכירים.

היו"ר: אבל אמרת שקורפורציות, רופאים, ואדריכלים משתייכים להסתדרות. האם הם רשאים להעסיק פקידים?

לוב.: אנחנו דנים עתה מה לעשות ביחס לחברים אשר במרוצת הזמן היו לנותני עבודה במידה גדולה. אין ביכולתי להגיד לכם מה תעשה ההסתדרות בענין זה. אני יכול רק לומר ששאלה זו מטרידה אותנו.

בלום: באיזו שנה היו הבחירות האחרונות שלכם?

לוב.: לפני שנתיים, שנתיים־וחצי בערך.

בלום: אני משער שבחירות אלו הן נפרדות מן הבחירות לועד הלאומי.

לוב.: כן. אלה הן בחירות נפרדות.

גראנאדוס (גואטמאלה): שמתי לב לכך שנעשו מא־מצים בארץ זו לקבל תחיקת עבודה ב־1935 ואחר כך ב־1942. מה הסיבה לתנאים מבהילים של חוקת העבודה כאן, מסר ההגנה לקובלים — למה?

לוב.: זוהי שאלה חשובה מאד בשבילנו. הויכוחים שלנו עם ממשלת הארץ בדבר הנהגת תחיקת עבודה מת־אימה, החלו כמעט בימים הראשונים לקיום ההסתדרות ויש התחייבויות מסוימות אשר הוטלו על בעלת המנדט בכיוון זה. ודבן לא קוימו. הנה, למשל, כל חברי משרד העבודה הבינלאומי תמכו על התחייבות שכל הסכם עבודה שמקבלים עליו במשרד העבודה הבינלאומי והוא מאושר על ידי ארץ מסוימת, צריך להתקבל בכל הארצות התלויות בארגון זה, ורבים הוסכמים. מאלה — ויש ביניהם חשובים מאד — שנתקבלו, אך קל להגיד שבתחיקת העבודה בארץ־ישראל אנו יכולים למצוא רק סימנים קלושים להם.

אנחנו מדגישים כאן על התחייבות הממשלה שתמכה על קבלת החוקים והתקנות של ועידת העבודה הבינלאומית. לאחר המלחמה קיבלה הועידה המלצות במספר, אולם מסתבר שרוב ההמלצות האלה לא התקבלו בידי השלטון בארץ־ישראל. ארץ־ישראל, שהתפתחותה תלויה בצעדי ממשלת המנדט, היא אחת הארצות אשר יש בהן תעשיה מפותחת וחיי כלכלה מפותחים, ורק מעט מאד מתחיקה סוציאלית מודרנית.

אנחנו דרשנו והורנו ודרשנו להנהיג שיטה אשר לפי־ה תהיה בעלת אופי הגנתי בבטחון הסוציאלי. ראינו בזאת את אחד היסודות העיקריים להגבהת רמת חייו של הפועל הערבי, את הדרך להקטנת התהום בין רמת החיים של הפו־עלים היהודיים והערביים. עד עתה לא נענינו או לא נענתה הממשלה לדרישותינו בשטח זה.

בראאונס: אני חושב שאם כי הישובים קטנים הרי יש כמה חוקים סוציאליים, אך גם להם אין שמים לב. ובביקורינו ראיתי בדרך אגב בתעשיה בלתי־יהודית — הרבה ילדים עוב־דים. מדוע אין מטפלים תוך זה?

לוב.: גם זוהי שאלה חשובה לנו. יש כמה חוקי עבודה בארץ זו, אבל אין בהם תועלת מרובה לכלכלה אר־צית, מכיון שאנחנו מתוך רצוננו הטוב ובכוח הסתדרותנו השגנו הרבה יותר מאשר כל חוקת עבודה בארץ זו עד היום הזה. אבל הסבה גדולה עוד יותר בזה שאף החוקים המעטים הללו הקיימים בארץ אינם נשמרים בכלכלה הערבית. במו עיניכם ראיתם, ולא בבית חרושת קטן, עבודת ילדים בעיר מרכזית גדולה. אם תלכו בחוצות ירושלים, ועם תחשבו חמי־שה אלפי ילדים ערביים העובדים 10 או 12 שעות ליום בשכר זעום. איני מדבר על החקלאות, אשר בה אולי קשה יותר להנהיג שיטה של ביקורת. אני מדבר רק על הערים הגדולות שבהן אפשר היה למצוא דרכים לשים קץ לדבר, אילו היה הרצון לעשות זאת.

עבר אלדחמן (הודו): האם לא קשור הדבר בחוסר ארגון ובעוני?

לוב.: זאת היתה הסיבה בארצות אחרות, שבהן הת־חילה הממשלה לטפל בענין חוקת העבודה. כשהסיבה הרי־אלית לפעולה זו היה העוני והניצול. יש עוני ויש ניצול, אבל חוקת העבודה צריכה לשמש גורם השם קץ, לפחות, לניצול ולעוני הקיימים בצורה מסוכנת ביותר. כלום אינכם רואים שעונים אלה הולכים יד ביד. אם לא יושם קץ לעוני לא יהיה כל צרך לחוקים. זאת היא חובתה של ממשלה פרו־גרסיבית לקבל את היוזמה להפעלה חוקים, אשר יש בהם משום טובת הציבור. שאם לא כן אין טעם לפרסם חוקים מסוג זה. אנחנו טוענים כלפי ממשלת ארץ־ישראל שעד היום לא גילתה יוזמה בשטח הגבהת רמת החיים בארץ זו.

שקילניק: ההסתדרות אוסרת עבודת ילדים. מש־לח הארץ הזאת צריכה לקבוע שכר מינימאלי כדי לאפשר לאנשים לפרנס את ילדיהם.

בראאונס: האם אינך מסכים אתי שנוהג הארגון היהודי לקיים חוקי העבודה כאן, וחוק ההגנה היה צריך לשמור יותר על טובת הערביים?

לוביאניקר: אינני יכול לתאר לעצמי את האפשרות להפעלת חוקת העבודה רק לטובת סוג אחד של עובדים.

בראאונס: אינני מתכוון לומר שהחוקים יונהגו למען חלק זה או זה. אני רק אומר שהערבים היו מפיקים מהם יותר תועלת מאשר שהיהודים מאורגנים יותר טוב.

לוב.: הייתי רק אומר שהפועלים היהודים בארץ־ישראל יכולים במעט לחיות בלי חוקת העבודה של הממשלה. אם אנחנו מעוניינים בחוקת העבודה הפרוגרסיבית לא טובת עצמנו בלבד לנגד עינינו. איננו רוצים לראות את ההפרשים ברמת־החיים בין שני הסקטורים כדבר של קבע. ואנו רואים בהנהגת התחיקה את אחד האמצעים היעילים ביותר, להחיש את ההשואה שתי רמות־החיים.

ריגמן: האם היה איזה "קרותמן" בנק (?) שהוטל על ידי מעצמת המנדט?

לוב.: חושבני שעליך לשאול זאת את מר קפלן.

אחרי הפסקה קלה נקרא מנהל המחלקה המדינית של הסוכנות מר משה שרתוק לדוכן העדים לסיים פרשת עדויות הסוכנות ולהשיב על שאלות שהוצגו לפני עדי הסוכנות ושלא ניתן עליהן עדיין תשובה. מר שרתוק דיבר במשך שתי ישיבות וסיים את דבריו ביום ה, 17 מאי, בישיבת הבוקר.

נאום הסיום של שרתוק

א.

אדוני היושב־ראש וחברי הועדה! ברצוני לפתוח בתשובה לשאלות שהוצגו לי או לחברי ואשר טרם ניתנה תשובה עליהן. אתחיל בשאלה שאני חייב תשובה עליה עוד מהישיבה הראשונה שהיתה לי הזדמנות להופיע בה ולמסור מבוא עובדתי לפרשת עדותנו.

נשאלתי ע"י סיר עבד אל־רחמן מה היו רווחיה של חברת האשלג. השאלה הוצגה בישיבה פומבית ולכן אני סבור כי מן הדין שגם התשובה עליה תנתן בפומבי. המספרים מונחים לפני. החברה התחילה בפעולותיה בשנת 1930. בשש השנים הראשונות היו לה הפסדים שהצטברו עד סוף שנת 1935 לסך 26.000 לא"י. בארבע השנים שלאחריהן, היינו 1936—1939, היו לחברה רווחים שהגיעו לסך 150.000 לא"י. אם ננכה את ההפסד שהיה קודם מן הרווח הזה נמצא שהרווח השנתי הממוצע לאותן ארבע השנים היה 31.000 לא"י. באותן ארבע השנים שילמה החברה 44.000 לא"י לממשלות א"י ועבר הירדן בתורת מסי מלכות והשתתפות ברווחים ו־30.000 לא"י מסים לממשלת בריטניה. שש השנים שבאו אחרי כן היו שנות המלחמה 1940—1945. שנת 45 היא האחרונה שיש לי מספרים עליה. במשך שש שנים אלו חלה ירידה ניכרת ברווחים. הם פחתו מממוצע של 31.000 לא"י לממוצע של 17.000. החברה שילמה דיבידנדה על מניות הבכורה שלה אך לא שילמה כל רווח שהוא על המניות הרגילות. לעומת זה הוגדל בהרבה משא המסים. באותן שש השנים שילמה החברה לממשלות א"י, עבר הירדן ובריטניה — במסי מלכות והשתתפות ברווחים לשתי הממשלות הראשונות ובמס הכנסה לממשלות א"י ואנגליה — סך 821.000 לא"י. הווה אומר פי שמונה מהרווח הנקי. יותר ממחצית המסים, 425.000 לא"י, שולם לאוצר הבריטי במס הכנסה ובמס עודף־רווח; וקצת פחות ממחציתם, כלומר 395.000, לממשלות א"י ועבה"י במסי מלכות ובהשתתפות ברווחים וגם לממשלת א"י במס הכנסה. עד כאן בענין חברת האשלג.

ב.

הנני עובר לשאלה אחרת שהציג סיר עבד אל רחמן, והיא לחברי מר בן־גוריון. אבל הייתי מבקש שתשובתי לשאלה זו תיחשב לחלק מהותי ובלתי נפרד של הרצאתי הבוקר. הוא מזכיר שמות של 21 או 22 כפרים — כפר אחד לא הצלחנו לגלות עפ"י האיות שקיבלנו, סברה שנשתבש בהעתקה. הצלחנו לזהות את כל יתר עשרים הכפרים. סיר עבד אל רחמן אמר כי הוגד לו שכפרים אלו נמחו ונמחקו מן המפה והוא ביקש לדעת אם יש בידנו לאשר כי אמנם כן הדבר. ובכן, יש שם שלושה שמות שאינם שמות כפרים כל־עיקר. לא היו כפרים באלה מזה [illegible]. ייתכן שהיו קיימים כפרים בשמות אלה בשכבר הימים, מפת א"י מלאה משמות הקדומים חורבה (וארבה) — ציונים למקומות ישוב שנעזבו מכבר. לעומת זה, אם תקחו את המפה המפורסמת מאד של א"י שנערכה ע"י החברה הבריטית לחקירת א"י והושלמה ב־1878 ותשוו אותה אל מפת א"י כיום תמצאו עשרות ואולי מאות כפרים הקיימים היום אשר לא נרשמו כלל באותה מפה, אם משום שלא היו קיימים אז משום שהיו כה זעירים ועלובים שעורכי המפה של החברה לא חשבום לראויים להיות רשומים במפה, בעוד שכיום הם מקומות ישוב ניכרים ובעלי־חשיבות.

ובכן, שלושה שמות הם שמות שטחים בלבד. היתר קיים בשמות אלה מובן רק מבלי שהיו שם או שיש בהם כיום כפרים. כנגד זה ישנם ברשימה שלושה כפרים הקיימים גם היום. איני יודע אם רצונכם שאפרש בכל השמות, במקום להלאותכם ולהרגיז את הקפדנות מוטב לי להניח את השמות בכתב. אבל שלושה כפרים הכלולים באותה רשימה קיימים ועומדים כיום והמעניין הוא כי כפר אחד משלושת אלה בא לעולם דווקא לאחר רכישת חלק של אותו שטח ע"י יהודים. לפני כן היה שם מחנה בדואים שנעתק ממקום למקום, חצה את הגבול הסורי וחזר. אך מאז נרכשו האדמות חלק מהשטח קמו הערבים ובעזרת הכספים שקיבלו בנו לעצמם בפעם הראשונה בניני קבע. כיום יש שם כפר בשם [illegible] אל־חליה, תחת אשר קודם היה זה שמו של השטח ולא שם ישוב.

ארבעה עשר כפרים באמת חדלו להתקיים. יש כאן עובדה רבת משמעות: שלושה עשר מארבעה עשר אלה — בעמק יזרעאל ושנים עשר מן השלושה עשר היו נושבים בעבר ע"י אריסים של משפחת סורסוק הנודעת מבירות. נמצא שגם לפי מבט ראשון מסתבר כי זהו מקרה מיוחד. ואכן זהו מקרה מיוחד.

קודם כל אתן את תשובתי לכבם לאשמת המספר. יש לנו בארץ כאלף כפרים ערבים וקרוב ל־350 ישובים יהודים חקלאיים. לפי זה, אם כל היקף הבעיה הוא שארבעה עשר כפרים עברו מן העולם, אין זה אחוז גבוה ביותר לגבי כל אחד מהמספרים הכוללים שנקבעו. מאידך עלי לציין כי בשעה שבא לעולם אותו כפר חדש שהזכרתי כך ידועים לי שלושה כפרים חדשים אחרים שנוצרו לאחר התישבות יהודים בסביבה. ובכן, אם תזכוני בארבעה ותחייבוני בארבעה עשר, כי אז חשבון הוצאה והכנסה הנקי יהא עשרה והאחוז יהיה עוד יותר נמוך.

אבל אני חוזר ואומר כי זה היה מקרה מיוחד. חלקים גדולים של העמק היו מרוכזים בידי אותה משפחה עשירה בבירות, הם היו „בעלים נעדרים" מהטיפוס המושלם ביותר — נעדרים לא רק מאדמתם אלא מהארץ ולעתים קרובות גם מבירות. השטח כולו נמק במלריה. הלא תזכרו את המפה שהראה לכם ד"ר קפלנסקי ובה שטחים שהיו נגועים במלריה המשתרעים לרוחב כל הארץ במפרץ חיפה ועד עמק הירדן, וזהו האיזור המוחזק למעשה עם העמק. עיבודו היה קלוש ביותר ובזבזני. האריסים האומללים אדלי. רבים מהם עברו למקומות אחרים ותחתם באו חדשים. גם בעלי האחוזה היו מעתיקים אריסים ממקום למקום. אי אפשר היה לפתח אותו שטח כהלכה, אי אפשר היה לייבש את הביצות ולנצל את הקרקע ניצול הגון מבלי להזיז את האריסים. ברכישת קרקע נהגנו תמיד לפי העקרון שאלה שיושבים קודם אינם צריכים להשאר מחוסרי קרקע. שילמנו פיצויים בעין יפה ודאגנו שהאנשים יסודרו מחדש בכפרים אחרים ובעבודת אדמה. שיטה זו שלנו הועמדה לבסוף במבחן — והיתה אם מטרה זו של מדיניותנו הקרקעית מושגת באמת.

בשנת 1932 נערכה חקירה בשאלת הערבים המנושלים; פירוש המונח „מנושלים" היה — אלה שנשארו לאחר שבתם מחוסרי קרקע בתוצאה מרכישת הקרקע ע"י יהודים. לא היתה כל התעניינות בשאלה אם יש ערבים מחוסרי קרקע בתור כאלה, מנושלים ערבים ע"י ערבים, אלא רק אם התישבות היהודים הרעה את המצב ויצרה מעמד או סוג של ערבים חסרי קרקע ע"י העברת הקרקע מידי ערבים לידי יהודים.

החקירה נמשכה זמן מה. השתתפנו בה. כל תביעה הוגשה אלינו ואנו השתדלנו למצוא את נוהל החקירה באשר הוא שם באותו זמן. עד לשנת 1936 הוגשו 664 תביעות. הנשאר נדחו כבלתי מבוססות, עד אשר לסך הכל של 664. לכל הערבים האלה הציעה הממשלה אפשרויות להתישב מחדש על הקרקע, רק כ־300, למעשה קצת פחות מזה, נענו להצעה. אבל כשהגיעו הדברים לשלב המעשה, זאת אומרת לעקור את הערבים האלה ממקומם ולישבם במקום אחר אזי רובם הגדול סירבו לזוז. קבוצה אחת של 50 קיבלה לה לכתחילה את ההצעה והתיישבה על השטח החדש, אך כעבור זמן „ערקה" משם וחזרה למקומה שבאה. אני אומר „ערקה" כי זו לשון הדין וחשבון הממשלתי לשנת 1936. הווה אומר שבסה"כ ישבו מחדש 250.

אבל אותו מספר של 664 משפחות אשר אף הן בבחינת מקרה מיוחד. 200 מהן היו כלולים בסך הכל של 250 שנתיישבו מחדש. פרט למקרה המיוחד הזה נמצא שרק 50 משפחות בסך הכל נמצאו זקוקות להתישבות. וזה לאחר שנים רבות של רכישת קרקע ע"י יהודים.

ועתה אני מגיע לאותו מקרה מיוחד שני הידוע היטב בארץ — ליהודים, לערבים ולממשלה. זוהי פרשת ערב ואדי חוארת. השטח הנקרא עכשיו בשמו העברי עמק־חפר. זהו שטח של 40.000 דונם, אם ננקוט את היקפו הרחב. אשר לכתחילה שימש על מגיז שני שבטי בדואים, שמנו בסך־הכל 1100 נפש. הם העתיקו את אהליהם ממקום למקום, עסקו במרעה, סחרו גם לשוקים היהודים בסביבה, הם אילו למכירת חולים המספקים בארץ לצורכי בנין והוציאו מחייתם גם מהקרקע; זרעו אבטיחים, גידלו קצת תבואה. כל זה בלי כל השקאה שהיא. ואם עשו על פני כל אותו שטח של 40.000 דונם, לא אמצה לחבילים על פני כל שלבי ההתפתחות. כיום הזה משתרע אותו שטח עשרים וששה ישובים יהודים אשר אף אחד מהם לא היה קיים בעולם בזמן שנרכשה האדמה בשנת 1930 או 1931. מספר תושביהן של 26 נקודות אלו הוא עכשיו 7.500. לא אוכל להגיד כי השטח כולו מושקה, אך כל הישובים משקים אדמה — נחפרו בארות, נמצאו מים ונחלקים בכלים המודרניים לשדות השקאה. ואותם שני שבטי הבדואים אף הם כאן, הם סודרו על שטחי קרקע שהיו שוממים לפני כן מבוסס של הצפה והמרועה. אלה הם ואדי חוארת שמאלי ואדי חוארת קבלי. אוכלוסייתם עלתה מ־1100 עד 1500. הייתי יכול להראותכם מקום כיצד גדלו בהדרגה. לכתחילה הוצע להם להתישב מחדש בחלק אחר של הארץ. הם סירבו ובחרו להשאר על רצועות הקרקע המסובות ובמקום הראשונה. בעזרת הכספים שקיבלו מהיהודים, הם בנו בתים לשבת. באופן כזה צצו שני כפרים ערבים חדשים. ואדי חווארת שמאלי ואדי חוארת קבלי שהיו מקודם רק שמות שבטים הם כיום שמות כפרים — כולם בתים הבנויים אבן או מלט. רמת החיים גבוהה הרבה יותר מהקודמת והם מרוצים יותר. זהו באמת מקרה אפייני. כאשר אמרתי, מאתים משפחות אלו כלולות במנין ה־250 אשר יושבו מחדש.

אמרתי לכם בהרצאת הפתיחה כי כתוצאה מרכישת קרקע מידי בעלי האחוזות לא נעלם מעל המפה אף לא כפר ערבי אחד. אני מבחין בין אדמה שקנינו מידי „בעלים נעדרים" אשר את אריסיהם היה צורך להזיז, לבין אדמה קנויה מבעליה האכרים. קנינו אדמה מאכרים בכל חלקי הארץ ובשום מקום לא נעלם אף כפר אחד. האיזור העיקרי השייך לפרשה זו הוא עמק החוף ומוטב לי, אם תרשו, לקרוא לפניכם קטע מעדותי בענין זה לפני הועדה האנגלו־אמריקנית.

אמרתי: „שם (היינו בעמק החוף) הוקמו מאז מלחמת העולם הראשונה 30 כפרים יהודים. (כיום המספר גדול יותר). חלק גדול מהקרקע נקנה מידי אכרים ואעפי"כ אף כפר ערבי אחד לא נמחה מעל המפה. אף אחד! נכון אמר ד"ר וייצמן על המפעל ההתישבותי שלנו, כי אין לך שום חביתה מבלי לשבור ביצים. אבל בעמק החוף נתרחש משהו הדומה לנס! נעשתה חביתה ענקית ואף ביצה אחת לא נשברה. יתר על כן, אף הערבים, בהשתמשם באותו מחבת ממש, הצליחו לעשות חביתה הגונה לעצמם: כמעט כל הכפרים באותו איזור, וביחוד אלה שמכרו חלק מאדמתם ליהודים הם כיום מרובי אוכלוסים משהיו לפני 25 שנה והרבה יותר אמידים לעומת מצבם קודם או לעומת המצב כיום באיזורים אחרים. אם תבדקו את המצב ביתר דיוק תמצאו כי האמידות ורבוי התושבים הם ביחס ישר למכירת קרקע ליהודים. מכירת עודף הקרקע יצרה את ההון הדרוש לשיפור המשק החקלאי והשלת להתקדמות".

אנצל את סבלנותכם, אדוני היושב ראש, ואקרא עוד קטע קצר: „הקוים העיקריים של ההתפתחות החקלאית הערבית בעשרות השנים האחרונות היו קוי המעבר מהמשתכן באהלים לבתים, מבקתות חמר לבנינים מקורי־רעפים, מבור לחקלאות, ממזרע למטע, מבעל לשלחין, ובשנים האחרונות — ממחרשות קדומים לטרקטורים ומגמלים למכוניות. כל אלה אינם לא לפרות ההתישבות היהודית אלא בגדר עצה והודות לה. העובדה המכריעה היא כי כתוצאה מהעברת מליון וחצי דונם קרקע מידי ערבים לידי יהודים — אם שמא נאמר על אף העברה הזאת! — לא זו בלבד שמספר הפלחים הערבים גדל בהרבה (וזוהי עובדה רבת משמעות, כי הישוב הערבי החקלאי גדל במנין וביחוד ניכר הרבוי באיזורים שחלה בהם התישבות חקלאית של יהודים) אלא שהם העמיקו שורש בקרקע והנכסים שיש להם באדמת הארץ הלכו וגדלו; יותר בתים, יותר עצים, יותר בארות, יותר מקנה, יותר מכשירים", והנני להוסיף יותר תינוקות [illegible] בריאים.

לפי הערכתנו, מכירת קרקע ליהודים היתה המקור העיקרי של ההון ששימש להשבחת החקלאות הערבית. וזה היה הגורם החשוב להתקדמות המשק הערבי. תפקיד זה מילאה ההתישבות היהודית בעליל; רבוי האוכלוסיה היהודית העירונית הרחיב את השוק לתוצרת המשק הערבי; גם העבודה שעשתה הממשלה לתקנת החקלאות הערבית היתה לעזר. אך הרי גם עבודה זו נעשתה בעיקר באמצעים הכספיים שסיפקו היהודים. אני סבור כי כל אדם ישר־דעת הבקי בעובדות יאשר, כי במכור האכר אדמה הוא מוכר רק חלק מנחלתו והוא עושה זאת בעיקר על מנת להשקיע את הפדיון בפיתוח המותר או כדי להסדיר. מנצל המוכר ההורס את משקו. אין ידועה לנו תופעה שאכר ערבי ימכור את אדמתו כליל. לא היה כדבר הזה בארץ. אביא הגדרה מספר הכחול של הממשלה לגבי טיבו של טיפוס אנושי זה שהוא אכר ערבי. בספר נאמר: „רוב הערבים הם אכרים ובעלי קרקע זעירים, תקיפים בדעתם ועקשנים, קשורים קשר עמוק לאדמה". אני מודה על הדברים האלה. איני תומך על כל מה שנכתב באותו ספר ועוד תהיה לי הזדמנות לתאר לבטח מחלקיו שאני חולק עליהם לחלוטין. אבל אותה פיסקה — לא רק שאני מקבל אותה, אלא גם אוסיף: „האכר הערבי הוא קשה־עורף ועקשן־אנוכי שאין כמוהו במקח וממכר".

טענתי היא כי מה שקרה בעבר מוכרח שיקרה גם בעתיד, אם יהיו הערבים חפשים למכור ואנו נהיה חפשים לקנות. מעולם לא קנינו אדמה מבעלים זעירים מאד, ולא רק משום שלא רצינו לגעת בהם, אלא משום שהדבר לא היה כדאי לנו, כי פירושו היה לקנות שטחים המפוצלים בידי [illegible], יכולנו לקנות רק מידי אכרים אמידים, אלה שהיו להם עודף קרקע, אלה השוכרים פועלים לעבודתם. במידה שישנם עוד כאלה ואם נהיה חפשים לקנות, נוסיף לקנות במסגרות [illegible] — ואז ילך ויימשך אותו תהליך של פיתוח; ואם לא יימשך, אזי יאבד למעמד האכרים הערבי המקור העיקרי של הון לתיקון יסודי של מצבם.

ג.

דברים אלה מביאים אותי אל הענין הבא שרצוני לטפל בו ואשר, אגב אורחא, שימש נושא לשאלה אחרת שהציג סיר עבד אל רחמן, והיא תוצאות פעולתו של חוק הקרקע. הוא שאל אם נוכל לתת לו מספרים על שטחי הקרקע שנקנו ע"י יהודים באזורים השונים מזמן שנקבע משטר הקרקע הנוכחי (זהי סוגה שלי, סיר עבד אל רחמן!).

הרי המספרים. במשך שבע השנים שחלפו מפברואר 1940, היינו מ־1940 עד 1946 — אין לנו עדיין מספרים על 1947 — רכשו היהודים 38.000 דונם באיזור האסור, 23.500 באיזור הנקרא „מוגבל" ו־45.000 דונם באיזור החפשי. האדמה שנרכשה באיזורים האסור והמוגבל לא נרכשה מתוך שהנציב העליון השתמש בסמכויות שמקנה לו החוק להתיר העברות קרקע מערבים ליהודים במקרים מסויימים. האדמה הזאת נקנתה או בתוקף זכויות שנרכשו מקודם — קניות

שנויה כבר לפסקת וסרק בוצע — או בדרכים … החוק אינם טעונים אישור ממשלתי. נמצא שהכל נעשה במסגרת החוק. ייתכן שמחברי החוק לא נתכוונו לכך, אך … הזה. חברי. בן־גוריון אמר לכם כי צר לנו שלא … דרכים לעבור את החוק. אני שותף לרגשותיו אלה, … עכשיו אין אני אלא קובע את העובדות. במידה שהיה … כותר של הנציב העליון להתיר העברות מערבים ל… במקרים מסויימים, הרי ב־99 מקרים מ־100, ואולי ב־… לא ניתנה הרשות.

ודומני שאחד סבה, רבותי, שאל את מר בן־… כיצד מובטח החוק למעשה. הנני להזכיר, כי כאשר … החוק בבית הנבחרים הבריטי הוא הודעש עצומות … האופוזיציה — זו שכיום היא הממשלה. אחד היושבים … שונה באופוזיציה, לורד גורוס, שכיום הוא לורד … הזה אומר ראש וראשון לאנשי החוק והמשפט … הגדיר אותה שעה את החוק כחוק „סראי", בעצמו … אני מינע ואני זוכר את המלה, היא מצלצלת באוזני, … אמר אותה פעם ופעמיים ושלוש, בכל פעם ביתר … סראי, סראי, סראי ; ובכן החוק הסראי הזה מונשם … סראי. אין אני בא כאן לעורר את שאלת אופן הבשמת … באמת הנה להורין את משפט הגנאי על החוק בשלעצמו … וזהי עדות ניצחת לרוח השוררת בקרב השלטון בקשר … להתחייבותו „לאמץ התיישבות צפופה של יהודים … הקרקע".

למשל, החוק אוסר במפורש שאין הוא חל על … המדינה. קרקעות הממשלה פטורים ממנו. וזאת … שאם יש לממשלה אדמה באיזור האסור היא רשאית … ליהודים. אבל … פסק מינהלי, אשר עלה לנו … להביאו לידי גלוי אבל בסופו של דבר הצלחנו … הממשלה לידי הודיה בו, נוהגת הממשלה בקרקעותיה … היו קרקעות של ערבים האסורים בהעברה ליהודים; אין אנו יכולים להשיג אפה הדונם של קרקע … באיזור האסור. גם כאשר חזרו … שהשאירו מאחוריהם הרבה חברים קבורים … וכמה מהם ביקשו להתישב על הקרקע, ולאחרים … היתה משאלה צנועה מאד — כל מה שביקשו היה … קטן להקים עליו בית, ואנו נסינו להשיג מהממשלה … לרכוש חלקת אדמה ידועה בקרבת ירושלים, … שבמקרה היתה מחוץ לתחום העירוני ולכן באיזור … ולכן חלקה שוממה לגמרי, ללא הועיל למשהו זולת … בתים, לא באה הממשלה לטעון … שהחילים אינם ראויים לכך ; היא אמרה : אמנם … ליה, אבל אינם חיילים יהודים ואסור ליהודים לרכוש … באיזור זה.

החוק מאפשר … אם יש חלקה … ובסוף לה חלקה ערבית ואחריה שוב חלקה יהודית, … מכביד על העיבוד, מקנה החוק סמכות לנציב העליון …

[illegible]

עוררה שאלה התאמתו של זכיון הנפלה לזכיון של חברת החשמל הארץ־ישראלית והדבר גרם לדיונים נוספים.

"לבסוף" של דבר הודיעה עכשיו הממשלה, כי אין בדעתה יותר להוציא את הסכום של 235,000 לא"י. לדבריה, אין הכסף בידה. אמנם יש קרן לפיתוח המושבות המוציאה מיליונים למפעלים כאלה, אבל בפי הממשלה מענה חד־שה: לדעתה אין בכלל צורך לייבש את הבצה מפני שנמ־צאו אמצעים אחרים, יותר זולים, להשתלט על המלריה. כוונתם לאותו חומר פלא, שקוראים לו ד.ד.ט., שהיום משתמשים בו ביעילות רבה בבתים יהודיים וערביים ובאזו־רים יהודים וערביים. אעפ"י כן, כשנודע לי הדבר, נדהמתי. היה זה בעיני רמיסה הקלוש מן הדמיון, שאין הדעת סוב־לתו, כי הממשלה תפיק את מבטחה בפשרה זו ותחזיר שוב את החיבוש לפעולה. פניתי אל המומחה הראשי שלנו בעבודה האנטי־מלרית, פרופיסור מר, היושב בראש־פינה ואשר עבודתו חייו היא ליבוש הבצות באיזור החולה, בי־ניד בקרב הערבים. במשך המלחמה הוא נלקח לשרות הרפו־אי של הצבא הבריטי וניתנה לו דרגת קולונל. והנה הוא כותב לי, כי טענת הממשלה מחוסרת כל יסוד. ד.ד.ט. הוא אמצעי מוגבל המועיל פעולה זמנית. אין ביכלתו למנוע לאורך ימים התפרצויות חריפות נוספות של מגפת המלריה. המקרה של התפרצות כזו, דווקא מפני שהתושבים יאבדו ביותם את החסינות שהם רוכשים בתוצאה מהחלמתם יתרה, הם יפלו לקרבן עוד יותר קל למחלה. הוא מזהיר בכל תוקף, כי האמצעי היסודי היחיד לעקור את הנגע משרשו הוא ייבוש הביצה וההשתלטות על מקורות המים לשם ביצוע הגמור של שגות־ההטייה של היתושים. אותה דעה מובעת על ידי שלוחה של אותה חברה בריטית.

יתר על כן, אין כאן רק שאלה של הבראה. מה בדבר הקרקע? מה בדבר התפתחות החקלאות? מה יצא על הספר־יגות שעיבודם נשכבים אל הביצה מבחוץ ושמכוונים? כיצד יעצלו המים האלה לחקלאות? הממשלה מעדיפה את הצגה כליל מהמעיה כולה. הנה כיצד היא מסייעת לביטול ההפ־רש בין היהודים והערבים!

ה.

דוגמה שניה שאביא היא מהתפקיד שממלאת הממ־שלה בנותן עבודה ובמעסיק בעניני עבודה. אתרכז אך ורק בנקודה אחת: שכר העבודה. הממשלה היא נותן עבודה גדול. לדבריה היא, השלטונות הצבאיים והאזר־חיים מעסיקים יחד כ־80,000 פועלים. אם נוסיף לאלה את פועלי חברות הנפט, נמצא כי כ־40% אם לא יותר מן הפועלים הערבים השכירים עובדים ברשותם של שלושת אלה: ממשלת א"י, הצבא הבריטי וחברות הנפט. כי שכר העבודה המשתלם במפעלים הללו הוא נמוך ביותר הרי זה מן המפורסמות. עדות לכך היא שביתת עובדי הממ־שלה ב־1946, כאשר רבבות אנשים שבתו לאחר שפקעה סבלנותם לאחר דיונים וסירובים ללא גבול, וגם שביתת פועלי הצבא ב־1947 בגלל השכר העלוב ותנאי העבודה הבלתי־אפשריים. הנה כאן מסוגלת הממשלה לגמרי לסתום את הפער, אך אינה עושה דבר.

מדוע זה מתוך 121 הפקידים בממשלת א"י המקבלים משכורת שנתית מ־1000 לא"י ומעלה, 113 הם בריטים, רק ארבעה הם ערבים, רק שלושה יהודים ואחד מנבדר כ"אחרים"? הנהו סילוק ההפרש? הלא כאן ישנו סל"ק רב מאד. יש לאל־ידה של הממשלה אם לא לסתום אותו כליל, הרי לפחות להצר אותו! מדוע משכורתם של הפקי־דים הבריטים כה גבוהה ממשכורות הארץ־ישראליים? אין עיני צרה בתוספת־יוקר ובתוספת־השיכון שהם מקב־לים. הם זרים בארץ הזאת וזקוקים לתוספות אלה. אם נזקקת הבאת שלטונים בריטים במספרים כאלה או לא — אין זה מענייני כרגע. אבל מדוע שכרם היסודי הוא לא קצת יותר גבוה אלא כה הרבה יותר גבוה משל הארץ־ישראלים. איני רוצה להלאותכם במספרים לפי הדרגות — תמצאו אותם בסקירה הממשלתית.

וכן מדוע מעורבת הממשלה בעקיפות ובעקשנות כזאת להכניס סעיף על שכר הבנין לחוזים שהיא כורתת עם קבלני־העבודות הציבוריות — בניגוד לאגודה המגרעת של היהודים בענין זה במשך כל השנים? מדוע לא הכני־סו כל סעיף על שכר הבנין לחוזה שעשתה הממשלה עם חברת הנפט העיראקית? כלום היה זה לשם הקטנת ההפרש? מדוע, בשעה שהוגעה השנה רק אשתקד לחתום על ההסכם עם חברת הנפט עבר־הערבית והמוכבות היהודית כתבה לממשלה והציעה — לא רק למען היהודים אלא למען כל העובדים — שיוכנס סעיף על תשלום שכר־הבנין על מנת שיהא דומה לזה שמשתלם לפועל תעשיה עירוני רגיל בארץ. נדחתה ההצעה הזאת? אמנם הממשלה עשתה משהו. הידעתם מה? היא קבעה סעיף האומר כי השכר צריך להיות דומה לזה שמשתלם ע"י נותני עבודה טובים באותו הענף, שפירושו למעשה השכר הנהוג בחברת הנפט העיראקית — זו שאין עליה כל התחייבות של שכר הבנין כלשהו.

בשנת 1938, כתוצאה מהפצרותיהם של היהודים בענין החקיקה על שכר־מינימום, מינתה הממשלה ועדה של שלושה לענין זה. היושב־ראש היה נציב מחוז בריטי, חבר היה נותן עבודה ערבי [illegible], וחבר יהודי, יצחק בן־צבי, כיום נשיא הועד הלאומי, אז נציג ההסתדרות. היה דין וחשבון של רוב ודין וחשבון של מיעוט. הדין וחשבון של הרוב נחתם על ידי הפקיד הבריטי ונותן העבודה הערבי ואילו של המיעוט על ידי נציג הפוע־לים היהודי. אקרא רק קטע אחד מהדין־וחשבון של הרוב:

"אין אנו משוכנעים כי יש איזו דרישה שנתבררה לחוק של שכר־מינימום בקרב רוב פועלי א"י. כי דעת ההסתדרות העובדים העברית מייצגת את השקפת הרוב הגדול של חבריה אינו מוטל בספק. מספר פועלים ערבים הם חברים באגודות פועלי הרכבת והדואר של ההסתדרות. כי מספר ידוע של פועלים יהודים בלתי מאורגנים ואפילו פועלים ערבים אוהדים לדעות האלו מתקבל על הדעת. אך אין אנו סבורים, כי השקפות ההסתדרות מייצגות דווקא את השקפות הפועלים הערבים בכללם וההסתדרות גם לא תבענה לעצמה במפגד כזה. בהעדר כל הסתדרות פועלים ערבית באיזה היקף שהוא המאורגנת דימוקרטית, לא היה ביכלתנו לברר מה הן השקפותיהם של הפועלים הערבים בשאלת החוק של שכר־מינימום."

ובזה סילקו את הענין. לא היה ביכלתם לחזור ולג־לות את הסוד הפתוח — מה חשבו הפועלים הערבים בענין זה, האם רצו בשכר אנושי או לא, כשום שלא היו קיימים ארגוני פועלים דמוקרטיים שיכלו לשמש מכשיר של בירור. עיינתי בכתב המינוי של הועדה, אמרתי: שמא לא הטיל עליהם אלא לברר מה דעת הפועלים הערבים. אך לא, תפקידם היה לחקור את שאלת שכר המינימום ולבוא בהצעות. והנה מה עשו? הוא ששני העוגנים האלה — היהודי קבל עם ועדה על זכותם שתהא להם דעה אישית ועצמית משלהם בענין שנתמנו לחקור אותו.

אעפ"י כן, יש קצת קידמה בארץ־ישראל. ב־1943, באמצע המלחמה, היתה לנו שוב ועדת־שכר. הועדה היתה בנשיאותו של נקו השופטים באותם הימים, סר גורדון פטית. שוב היא הכילה יהודים וערבים. שוב נידונה שאלת שכר המינימום. נציג הפועלים היהודים גוננה ודרש חוק שתוקבע מינימום־שכר אחיד לכל הפועלים בלי הבדל גזע ודת. זה אומר צעד לקראת גשירת התהום, ביטול הפער. ושוב התנגדו לכך פקידים בריטים ונותני עבודה ערבים. אעפ"י כן באה הועדה לידי מסקנה, שיש לעשות משהו. רוב הועדה היה נגד שכר־מינימום כולל, אבל הציע להקים מועצות תעשיתיות לענפים שונים, לקבוע שכר מינימום לכל אחד ואחד. נציג ההסתדרות לא היה מרוצה, ואלה דבריו בחוות־דעת המיעוט שהובאה לדין־וחשבון: "עדים רבים שהיו דעתם בשאלה זו בפני הועדה, בכלל זה נציגי ארגוני פועלים יהודיים, ערבים ומעורבים (נמצא שכמעט לא היה לכך מקום בביטוי ברור של השקפות הפועלים הערבים) וכן נציגי נותני העבודה וגם ראשי מחלקות הממשלה הקשורים בבעיות של עבודה, הביעו את השקפתם פה אחד בעד שכר־מינימום שוה לפועל הי־הודי והערבי הבלתי מקצועי אשר התעסקותו היא עבודה סדירה בתעשיה."

ובכן, הדבר הזה לא נתקבל. נתקבלה המלצה על הקמת מועצות תעשיתיות שתקבענה "מכסות" מינימום שונות לענפים השונים. אבל הממשלה לא הקימה את המו־עצות האלה, היא לא עשתה שום דבר גם לפי ההמלצה המצומצמת של רוב הועדה. זוהי מדיניותה של ממשלת א"י לגבי הצבתה והזדמנות שיש לה לצמצם את הפער בין רמות החיים.

אבל בעיית הפער קיימת ועומדת. זוהי בעיה הניצבת בפני הממשלה, היהודים והערבים כאחד. יש כאן אחריות של היהודים לשאת בה, הם תובעים לעצמם את ההזדמנות למלא את האחריות הזאת. אין הם מוכנים להסתפק בזה שהאחריות תמחוק בפניהם, רצונם הוא שהאחריות תהא מוטלת עליהם. הטילו נא על היהודים את האחריות הזאת! אם רצונכם באמת שההפרש ייעלם, עליכם להטיל את תפקיד ביטולו על אלה אשר לגבם זהו ענין של טובה עצמית. אין אני מבקש מכם לתת אמון באהבת היהודי לזולתו. כל מה שאני מבקש הוא שתתנו אמון בשכלו של היהודי שיעמוד לו להעריך כראוי את טובת עצמו. סמכו על היהודים שיהיו נאורים באנוכיותם, שילכו אנוכיות נבונה ונאורה, לא יותר מזה. אני אומר כי אנוכיותם הוא ערובה יותר יעילה מאלטרואיזם. איננו בא לזלזל באלטרואיזם ואינני שולל מעצמי או מאחרים את הזכות להיות אלטרואיסטים. אבל אני אומר כי כאן יש לנו בסיס הרבה יותר איתן, בשעה שהדבר נוגע לטובת עצמנו.

מדוע זה טובתם של היהודים עצמם מחייבת שיהא שויון זכויות ותהא השואת רמות בין היהודים והערבים. בסבך הדברים עלינו להבחין בין זכויות ובין רמות. זכויות שוות יכולות להנתן בבת אחת על ידי מאמר השלטון, על ידי פסק של בית המחוקקים. ואילו השואת הרמות אינה נעשית בהבל אחד אלא זהו תהליך, ענין של התפתחות הדרגית. אפשר להאיצו ואפשר להאטו. אפשר לסייע לו ואפשר להפריע לו. ובכן מדוע השויון וההשואה הם לטו־בת היהודים?

ראשית, אציין שיקול מטרה, אשר אף הוא שרשו נעוץ באינטרס העצמי. היהודים באים לארץ הזאת להיות בה, לחיות ולמות, למות באחרית ימיהם או בכל שעה שיידרש. אין הם באים הנה למשול, אף לא לבקש כאן משרות וזכויות שמשכורתן הגונה בצדן, לא לשם כך באים היהודים הנה. הם מתיחדים עם הארץ, ארצם היא. הם והארץ חטיבה אחת — לתלמידים ולעולמים. זהו ביתם. אין הם רוצים לראות בתוך ביתם, בקרבם ומסביב להם עוני, זוהמה, בערות. שעבור הבריאה, הם רוצים בשיפור אווירת ארץ־ישראל מכל ההשפעות המפירות האלו, כי זהו האויר אשר עליהם ועל ילדיהם לנשום יום יום. זהו ענין של טובתם העצמית.

שנית, יש כאן אינטרס עצמי אחר, אף הוא מבריק. מבחינה חמרית, היהודים מעונינים להגן על רמת חייהם בפני התחרות העבודה הזולה, בפני הסכנה בבלעם ע"י עוני ובערות. זהו להם ענין של הגנה עצמית. להוריד את היהו־די לרמתו הזולה של הערבי הוא ענין של גזירת סקי־טתיות לאנגלים, אבל להעלות את הערבי לרמה הגבוהה של היהודי הוא ענין של התגוננות בשביל היהודים. שלישית, שוב מהצד החמרי, היהודים יהיו מעונינים תמיד בהגדלת כושר הקניה של האוכלוסיה הערבית לטובת התוצרת החקלאית שלהם. הרחבת השוק הפנימי למוצרי תעשיה היא אחד ממקורות הכח העיקריים בשביל היהודים. רביעית, ענין יסודי מיוחד אחד הוא למנוע חדירת פועלים זולים מהארצות השכנות. פירושו לשים קץ למצב הקיים כיום, למשל, בחיפה, מקום שם עובדים בנמל פועלים חוריים וסוריים בשכר אשר גם פועל ערבי ארץ־ישראלי לא יתפסק בו. משום זה לטובת היהודים הדבר להעלות קודם כל את רמת ערביי ארץ־ישראל עד לרמה הם למען יהא זה גם האינטרס העצמי של הערבים הארץ־ישראלים לעמוד בפני חדירת כוחות עבודה זולים, נחשלים, בלתי מאורגנים מכל ארצות הסביבה. ענין חיוני ליהודים הוא שיהא פי[illegible] בסוריה ובעיראק, למען תעלה רמת החיים על פני כל השטח הרחב שמסביב ולבל תבואנה הארצות האלו להטיל את מבוטליהן על ארץ־ישראל, כאשר קרה לא פעם בשעת משבר או בצורת בסוריה או בארץ שכנה אחרת — בכל מקרה כזה זרמו מובטלים הנה ונתנו תחת מעולותיו של הפועל המקומי. ענייננו הוא שיהא פיתוח אצלם ושלא יבואו להציף את גבולנו ולהתוקף ברמת חיינו.

חמישית, יחסי המדינה היהודית, או ארץ־ישראל העברית, או מה שתקרא לה, עם הארצות השכנות, יהיו תלויים בראש וראשונה בהתנהגות היהודים כלפי הערבים במדינתם זו. ביון שמדינה זו תהא מוקפת ארצות ערביות מכל הצדדים פרס ליה, יהא זה ענין של טובה עצמית ושמירת עצמית ראשונית ליהודים לשמור על נקיון ידיהם ומצפונם כלפי הערבים. ולבסוף, הדרישה השישית לערבים תצמח בהעודה, שבכל ארצות המזרח יש לעם העברי בני תערובות. בשם שיש בני תערובות כאלה בכל ארצות חו"ל; כוונתי למיעוטים מיהודים בכל הארצות. מיעוטים אלה יישארו תמיד קשורים קשר אמיץ עם היהודים. במ־רוצת הזמן ילך קשר זה ויאמץ יותר ויותר. יהודי ארץ־ישראל ירגישו את עצמם אחראים לגורל אחיהם שבתפוצות. אחריות זו יעניק אותם לשמור על האינטרסים של הבלתי־יהודים היושבים בתוכם, לבלה תת כל תואנה בידי מישהו לרדיפת היהודים בכל מקום אחר.

ביטול ההפרש בין רמות החיים יהיה תפקיד חשוב של המדינה היהודית, אבל זה יהיה רק בבחינת תוצאה לוואי של הקמת המדינה. אין זה יכול להיות משרתה הרא־שונה. אם אנו תובעים לעצמנו מעמד של מדינה, הרי לא על מנת לבטל את ההפרש הזה או בכלל כדי לעזור לאחרים. אנו תובעים את הדבר משום שאנו מאמינים כי הוא מגיע לנו לעצמנו.

פועלים כיום ארבעה כיווני המחשבות המחוברים יחד לקבוע את דבר המדינה היהודית בכורח בינלאומי דחוף. ראשית, התגברותו של הישוב. הרגשתי היא כי הוא גדל מלהיות כלול במסגרותיו של איזה משטר מנדאט, נאמ־נות או אפוטרופסות, תקראו לו איך שתרצו.

שנית, ההבנה הבינלאומית והכללית של המזרח התיכון. כל הארצות שמסביב לנו הגיעו לעצמאות. תביעתנו למדינה יהודית לא רק שאינה צורמת אוזן אלא היא נשמעת בהר־מוניה גמורה עם התמורות המכוונות סביבנו. כיום אין אנו משתלבים במסכת הכללית, רצוננו להשתלב, אחרת לא נוכל להחזיק מעמד.

שלישית, יש כורח מכריע בעליה ובהתיישבות רבתי לשם הצלת שרידי יהדות אירופה והיהודים שנשקפת להם סכנה במזרח וכדי להציב את מפעלנו בארץ על יסודות איתנים. הדבר יוכל להעשות במלוא היעילות רק אם מכשירי השלטון הממלכתי יהיו בידינו.

רביעית, עתידו של העם היהודי בכללו עומד להכ־רעה. השאלה היא אם יותן לעם היהודי להמשך אחת לתמיד ממצאית הצער המולדת ע"י השרשתו האיתנה במקום אחד על פני כדור הארץ — ודבר זה יוכן אך ורק בארץ הזאת.

אנו מאמינים כי לא יוכל להיות סכוי לשלום אמתי מבלי שיוענק לנו מעמד מדיני ברור של עצמאות, שיהא מוכר ומובטח בינלאומית, לפני יהיו הערבים מעונינים לבוא אתנו לעמק השוה כל עוד יש להם סכוי לרמאנו?

למה יבואו עמנו במשא־ומתן. אם מעמדו אינו [illegible]
האם מקרה הוא שהספר הדיספקטורי־בל בא לאור [illegible]
בלפור ולא לפניה? אבל הערבים למדו עד [illegible]
מוסיפור של השלטון הבריטי. מדוע פנו אלינו [illegible]
משא־ומתן דוקא בשנת 1937? ראיתי כי דבר [illegible]
מוכחש עכשיו בעתונות הערבית. אין זה [illegible]
עליהם את מלאכת הכחשת האמת ולכן אגיד כי [illegible]
רק פניה אחת, אלא היו שתי פניות, אחת בקיץ [illegible]
דף של שנת 1937.

ג.

אדוני היושב־ראש, אמרתי כי מצבי מדיני [illegible]
תנאי מוכרח לשלום מדיני. אני משאיך כי כן [illegible]
גדולים כבקשים. בעית ההתגלות והזרות [illegible]
היא בעית קשה ביותר. שתרונה מחייב [illegible]
בשביל לקבל את דין הפוזנות. לטובת ענייני [illegible]
ימים יש צורך חיוני ביותר שעבדות [illegible]
המדינות למנוע סלק כל מחיצה שאפשר להתעלם [illegible]
לשפותן ע"י לחץ של אלמות או איומים.

אבדר ע"י דוגמה מה שאני [illegible]
ענין עיריית ירושלים. יש רוב עברי בירושלים [illegible]
כך תמיד היה כאן ראש עיריה ערבי. עם עבור [illegible]

[illegible]

בזכויותיהם ונכונים להיות כאן נתינות מרוצה. אבל ויש ערבי ימנע עליה יהודית, והרי זה הענין העיקרי אצל היהודים.

ואתם לא תוכלו לפתור את השאלה על ידי עקירת ענין העליה ממסגרתו הכללית והפקדתו בידי ועדת סוכן מיוחד לדבר. אין הענין ניתן להפרד. בעית העליה קשורה בכל מנגנון השלטון — במדיניותו הכללית, בשיטת המסים שלו. אין זו אך שאלה של מתן זכות ואישור כניסתם של אנשים. דרושה קליטת האנשים, הספקת עבודה להם, עיבוד מדיניותה הכלכלית של הארץ באופן שיאפשר לה לקלוט עולים. אם יש התאמה בין אותו מוסד מיוחד לבין המנגנון הממלכתי הכללי של שיתוף פעולה, אזי השיטה לא תסכל ואפשרויות העליה שתעניקו למוסד המיוחד תהפכנה לאשליה.

אגב, הנחתי לי לרגל הנידון הזה, להפנות את תשומת לב הועדה אל תזכירנו הנקרא „סקירה מדינית לשנות 1945—1947". ידעתי מה עצומה כמות החומר שהוטל עליכם לקרוא, ולכן ארשה לעצמי להפנות תשומת לבכם המיוחדת לפרק הנקרא „פתרונות" והוא עשרים העמודים האחרונים של התזכיר, בעמ׳ 49 עד עמ׳ 68, בהם נסינו לפתח את כל ההצעות שנשמעו לפתרון הבעיה ולנתחן ביתר בקרתי.

הנני חוזר ואומר כי במדינה דו־לאומית נהיה נדונים שוב, ללא מוצא, להבאת גורם שלישי להכרעה ולמסירת כל השלטון המעשי לידו — עם כל התוצאות השליליות הכרוכות בדבר, בראש וראשונה שלילת העצמאות.

בעצם, הגישה לבעיה שמובילה לדו־לאומיות מחטיאה לגמרי את עיקר מהותה. נקודת המוצא לפתרון הדו־לאומי היא ארץ־ישראל בארץ, והשאלה המרכזית היא כיצד לפתור את בעיתה: הנה יושבים בה שני עמים והשאלה היא כיצד יסתדרו ביניהם. אבל אין זו נקודת המוצא האמתית לבעיה. נקודת המוצא האמתית היא מצב העם היהודי. בעית ארץ־ישראל אינה אלא תולדה של הבעיה היהודית. אילולא הבעיה היהודית, לא היתה בעית ארץ־ישראל קיימת כלל. מה שקוראים לפי המקובל שאלת ארץ־ישראל — אם רק תתעמקו במקצת שבמקצת מתחת לשטח הקליפה, תמצאו שזוהי שאלת העם היהודי, והוא תוך־תוכה של השאלה. לא תוכלו לפתור אותה אם תתעלמו משורשיה בעבר, אם לא תראו בעיני רוחכם את שלוחותיה לעתיד, לא תוכלו לפתור אותה אם תצמצמו את היקפה בתחום שאלה ארץ־ישראלית כפי שהיא קיימת היום, אם תסיחו דעתכם ממצבו של העם היהודי בעולם כולו וממעמדו הבינלאומי הנוכחי של העולם הערבי כולו. דבר אחד מוכרחים לדעת: באיזה היקף עצום ובאיזה להט נמרץ נתונים לבותיהם של יהודים מכל הבל לארץ ישראל. כן יש להעריך את התייצבם בשורת של מאות אלפי יהודים לעלות לארץ ואת מהירת העם היהודי כולו, במידה שהוא מיושב ורוצה ונוטל כבוד קיבוצי, להגיע למעמד ממ־לכתי בארץ־ישראל. ההיקף הרחב והמלא של אפיה הבינ־לאומי של השאלה ושל משמעותה ההיסטורית מוכרח להי־ות לרפא את העולם כולו מצאתו חולי משונה, חולי עולמי, ששמו השאלה היהודית. כיום אנו עדים לנצות כבידה של ההכרה היהודית בעולם כולו, לא רק בארצות שמספר היהו־דים מועט בהם, אלא גם ואולי במיוחד בארצות שמעמד היהודים בהן איתן לכאורה בתחום הכלכלי והתרבותי (ונהנים משויון זכויות גמור, במידה שאין הם מתבוללים — זאת אומרת, אין הם נמשכים ומתמסמסים כליל בסביבתם — וברבם אעצום הרי אני עושה זאת — ובמידה שהם חרדים לעתיד עמם. הם הולכים ונמשכים יותר ויותר אל הרגל ונמ־שים יותר ויותר פעילים בהתיעדתם לפתור את בעית עמם על ידי ארץ־ישראל.

שני מאורעות קובעי גורל בתולדה היהודית של זמננו והם המשפיעים יותר מכל גורם אחר את ההכרה היהודית: ההשמדה באירופה והתחיה בא״י. משולים הם לשני קטבים שבהשתמשותם יחד משפלים את הרצון הג׳ורי הלאומי לפעולה. הם המולידים את הרצון והם המפ־עילים אותו. התחיה היא להבטיח את גמר ביצוע של מפעל התחיה כדי לבצע את השנותו של אסון ההשמדה — לפחות להמציא מקלט בשרת אותו, מובטח ע״י היותו בר־שותף הגבורה של העם היהודי, לא תכון יציבות, לא תהיה נחת בא״י ובעולם כולו. עד אם תבוא על סיפוקה השאיפה הראשונית הזאת. אם לא — תתמיד התסיסה, יעמוד בעינו המצב הבלתי־מתפשר, ימשך הדיכוי, עם כל התוצאות המדאיבות.

ידענו היטב את כוח ההתנגדות שאנו עומדים בפניו, אבל אנו מאמינים כי אם אך תבוא שאיפתנו על סיפוקה — במידה שיש אפשרות אנושית לספקה — תשכך ההתנגדות כוח הקובעות, מוכרח להכריע. לאחר שנגיע לשלב מציאות תעבור אותה — מעבר לאותו שלב תאבד ההתנגדות את מגמתה. לא עוד יהיו לה סיכויים. ההתנגדות מתמוטטת בלאטאיות כי יש נטיה לסוות ביצוע מסוים. משמא הדבר לעולם, שבה אין לשנותו, ולאמתו של דבר אין משהו חיוני באמת באחורי ההתנגדות הזאת, כי אין ענייני חיים כרוכים בה. אין זה ענין של חיים ומות לעולם הערבי לנעול בפניו את שערי ארץ־ישראל, אבל זהו ענין של חיים ומות לעם היהודי כעם — אין אני מדבר עכשיו על פרטים — לחזור ולהשתקע בארץ־ישראל. אם תספקו את יצר הבנין והקבוץ תוכם לתקופת התלאות והזעזועים. אם תחתרו לכונת הפני־ריצים התריבו בלי גבול את תקופת התלאות והזעזועים.

בשם ש־600,000 היהודים היושבים כבר כאן נתקבלו בעובדה ע״י שכנינו הקרובים והרחוקים, כך המדינה היהודית סופה שתתקבל. חששות הערבים יתכן שהם אמתיים מבחי־נה סובייקטיבית, אעפ״י כן הם בלתי רציונליים. להעלות על הדעת, שמעמדם ושלטונם של המדינות הערביות שמסביב יועמדו בסכנה ע״י יצירת המדינה היהודית, הרי אין זה אלא דמיון תלוי. החששות יתפוררו לאור העובדות, כשם שהלך ונמוג חזון הבלהות שחזו אנשים בעבר לא כל כך רחוק בדבר התוצאות המחרידות של כניסת עוד מאה או מאתים אלף יהודים לארץ — כיצד יגרשו ערבים מאדמותיהם ומקרקע, ישתלטו על פני הארץ ללא מוצא ויהפכו כולם לחוטבי עצים, כיצד ישתעבדו הערבים כליל וכו׳ וכו׳ — כזה יהיה גם גורל הפחד מפני המדינה היהודית. השאלה היא אם פחדים אלה, פרי דמיון ותו לא, יתן להם להכריע כנגד הצורך המשווע שהעולם עומד בפניו ונגד השיקולים המעשיים של צדק בינלאומי. השאלה היא אם תקות ארץ־ישראל בהיסטוריה הכולי והגשמת תחת איום הכוח הגס יהי נושל. אנו משוכנעים, איום שוא הוא. פסק הדין של המצפון הבינלאומי לא יופרה, על כל פנים לא יופרה לאורך ימים.

אבל, עלי לשוב ולהדגיש את נקודת המוצא: מצב העם היהודי, העליה, המפתח המרתקת את מצב העם לבעית הארץ היא העליה — זכות היהודים לחזור לארץ. אם זכות זו מופרת, כל השאר נובע ממנה. אם הכרה זו נוכרת, מוכרח שיבא ברחב־הרשות להתישבות. והרי אתם יודעים כי ארץ־ישראל כולה אינה גדולה מדי. ממנה אחת ממכרות הגלות היא הרבונות — רבונות יהודית בשיבה המופית הגיעות היחידה לגולת השיבה. מה שאנו שואפים להשיג זהו אישור בינלאומי למשהו הטבוע עמוק במסורת היהודית, כי בענין זה של שיבת העם היהודי לציון ראה העם היהודי את עצמו תמיד בעצמאי ורצוני.

ח.

אדוני היושב־ראש ורבותי, על אף החשש שמא אראה בעיניכם כמנצל את סבלנותכם, אני מוכרח להעלות לפניכם בקצרה את גורל אותה אנית פליטים יהודים אשר בלעה התהום ביום השחור בשנת 1942. חלילה לי לגרום מכל לרגשותיכם. אני מזכיר את הענין רק משום שבמאורע המזעזע ההוא נתקפל ונתגשם אותו המעמד המדיני אשר הוא עוקץ הבעיה כולה.

האניה ההיא עגנה חדשים תמימים בסטמבול. היא עמדה שם בשתקה לרוחמים, לשקלם, להצלה — באזני העולם התרבותי כולו. איזו מדינה בתרבותית, אם בעלת ברית אם ניטרלית לא היתה מוכנת בקשתם? כל העולם כולו ראה, איפוא, את האניה. כל העולם ידע מה עומד כאן על הפרק. וכל העולם הניח לאנשים האלה להטבע.

ועתה, אדוני היושב ראש ורבותי, אנא, אל־נא תטעו בהבנת דברי, אין זה שויון בה המונים סמותם של 765 אנשים — גברים, נשים וילדים, המלחמה השתוללה אז סביבנו. האויב עמד בשער, אף לנו בארץ ישראל היו קרב־נות מלחמה. הרבה עשרות מבני הישוב נספו בהתקפות האויב, מאות מאחינו ובנינו נפלו בשורות קרב באפריקה ובאיטליה. במקרה אחד אניה שלמה שהובילה אנשי צבא יהודים ארץ־ישראלים טובעה בים התיכון ע״י הגרמנים. כמה מטובי צעירינו ונערותינו, בחורי הנוער העברי, מאנשי הישוב, שהתנדבו להיות מוצנחים מעבר לקוי האויב הובאו להורג, מי במחנה הסגר, מי בתאי הכלא של הגסטאפו. כל בעמדות הנאצים בסלובאקיה, האבלנו על כולם אבל התגאינו בהם. הם נפלו חללים בקרב. לא העובדה שעוד 760 נפשו היא שזעזעה אותנו וזעזע כה נורא, אלא כיצד נספו.

התבוננו להעלות על דעתכם גורל כזה לבני בני איזו אומה אחרת. שואה! התוכלו לדמות כי דבר כזה היה יכול לקרות, נאמר, לשיירת פליטי מלחמה פולנים, צ׳כים, יונים, יוגוסלאבים — או פליטים השייכים לאיזו אומה אירו־פית אחרת, אמריקאית או אסיאתית, שהיו נתונים באותן המ־סיבות? כי יהיו נעולים בפניהם את שערי כל הער־צות בפניהם, במנעול ובריח, ובראש וראשונה שערי אותה ארץ אשר העולם כולו הבטיח כי תהיה ביתם? הן כל שיירה כזאת היתה מקבלת מקלט ארעי באיזה מקום שהוא, יהיה אשר יהיה, כשם שבשנות עולם זה, לנגד עינינו ממש, ניתן מקלט לפליטי יון בארץ־ישראל, לפלי־טים יוגוסלאבים במצרים, לפליטים פולנים בארץ־ישראל ובמזרח אפריקה. לכולם ניתן מחסה וזמני, ניתן להם המחסה בהבטחה כי מיד עם גמר המלחמה שוב ישובו לאר־צותיהם. רבבות עטה, אשר הוצפה לפי שעה ע״י נחשול הדמים אך כל העולם היה בטוח שתחזור ותחזרף מחרף, היתה קרובה לחזרתם לארצם לבוא ולכן שיטת מבשיך להצלתם לאלתר. אותו גזר דין האות שנגזר על טבעי „שטרומה" — באין להם מקלט על פני שטחה של הפלאנטה כולה — היה שמור ליהודים בלבד.

על איזה נגיב לאומי הנשל מעם לבקש — בזעם אדראונים כבוש כזה — חסד ורחמים על אחינו הנרדפים על צואר והנידונים לכליה! ולאחר שלא השיג רשות כניסה לשיירה כולה, לחזור ולבקש ולהתחנן לפחות על הילדים, ולהכשל גם בזה. כיון שהדרישות נתנה במשאזרח

ראשו לא היה כל אחד ואחד מכם, לאחר שעבר עליו נסיון כזה, נשבע שבועת קודש להלחם עד נשימתו האחרונה על זכותו וצבאות עמו ורבונותו, לבכן יהא לו שטח אחד על פני כדור הארץ, שטח מספיק ובטוח, ארצו שלו, בה יהא אפשר לקבל את בניו ובנותיו הנרדפים מבלי לחזר קץ לרשותו של מישהו?

ועתה, אדוני היושב ראש ורבותי, הורשה לי לומר, כי פרשת ה„סטרומה" לא נסתיימה באותו אסון מחריד, הוא אך התחלה אז. והיא נמשכת ליום הזה. עודנה נמשכת והני לכת. מכונות אדירות מלאים נוטעי ה„סטרומה" בכוח. מחנות קפריסין מלאים אותם, ורבים מהם כבר נמצאים בתוך ישו־בינו בארץ. אתם הקדשתם הרבה זמן, כוח ומרץ לביקורים בערינו ובכפרינו. אנא, השלימו את התכנית. אני פונה אליכם בקריאה זו בשם המסורת היהודית. אני בטוח כי אני אומר את הדברים גם בשם האנשים שבאושיל תוחך בבשרם. ואילו גם לבקר במחנות, אנשי המחנות הם חלק בלתי נפרד ממקורותיכם, מנוקתם ומעמדם ההסטורי של העם היהודי אשר גרם לסבוקה הזאת הם הם הנושא האמיתי של חקירתכם. ראיתם אותם שבים לתחיה בכוח הקסם של התקוה החדשה ושל העבודה — קשה, אך יוצרת — שוב עושים עכשיו. חייבים אתם לראותם כיצד הם נמקים בבטלה מאונס, מנוללים כל תקוה, טרם לאותו הכתב תווך שאולי כתוצאה מחקירתכם יובלו ויעמדו מחדש על רגליהם בטרם יעבור מועד.

ידענו כי זמנכם קצר ומשימתכם עצומה. קשה, איפוא, בתחילה מודרקת מאד, אבל אנא ואנא, בקרו במספר מחנות ובאיזה מרכזי מיסוד של שרידי היהודים באירופה שלאחר המלחמה, שבו גם מתרך למחנות הפליטים הם מתים בה קודם כבר באורם.

ט.

ולסוף דברי עלי להפנות אליכם עוד בקשה אחת בשם הסוכנות היהודית. בעוד ששה שבועות תגישו את המלצו־תיכם למזכיר הכללי של האומות המאוחדות לשם מסירת לאסיפה הכללית השנתית. הדיון של מוסד גדול זה יארך כמה וכמה שבועות, אולי חדשים מספר. בינתים היהודים אסורי רבית באירופה יעמדו בפני החורף השלישי שלאחר המלחמה בתוך המחנות — חורף שלישי של יאוש־רגשם ושבלבנות. והישוב העברי בארץ עדיין יהיה נתון בלחצי ההאבקות נגד משטר החנק של הספר הלבן. אנא, איפוא, הקדישו להרצאתכם המלצת־חירום לאסיפה הכללית, נוהא כי עד שיהא סופק בידה לדון ולהחליט על פתרון הבעיה הגדולה — ותהי גם בתקופה של הכנס הזה עשוי הדבר להמשך זמן־מה — תחליט מיד על הקלת המצב משתי בחינות אלו, זאת אומרת, תדרוש את סילוקם הגמור מיד של כל הגזירות והאיסורים שהוטלו ע״י הספר הלבן ואת העלאתם לארץ־ישראל מיד של המוני היהודים הנדחים; יהא זה השיעור הראשון והדחוף של פתרון הבעיה כולה. אבל אל־נא תדחו את פתרון הבעיה הגדולה. ואשר לפתרון הזה — אנו תפילה על תבונתכם ועל אומץ לבכם.

עדות מר א. פראמינגר

בשם „האיגוד הקומוניסטי"

ד״ר א. פראמינגר הרצה על השקפת מפלגתו ותמכה בפתרון של הקמת מדינה דו־לאומית בארץ ישראל, בין השאר, כי חלוקה איננה פתרון. גם הוא תקף בחריפות את מדיניות הממשלה והאשים אותה ביחס עוין כלפי כל רצון ונטיה לשיתוף פעולה יהודי ערבי. הוא האשים במיו־חד את הממשלה על נגישותיה בקומוניסטים והביא לדוג־מה את חברתו למפלגה, ש. צברי, שהיתה כלואה חמש שנים בבית הכלא של הממשלה. להלן מתח ביקורת על פסקי הדין של מות נגד שלשה „צעירים יהודים שניסו לשחרר אסירי כלא עכו", וכן על העונש הקיבוצי שהוטל על נתניה. הוא האשים מסכסכי הממשלה עם חברת „הנפט העיראקית" ועם חברת „תעשיות כימיות ממלכתיות".

בהגיעו להצעות האיגוד הקומוניסטי לפתרון בעית ארץ ישראל — דרש פראמינגר עליה יהודית חפשית, שתוגבל רק על ידי כח הקליטה. כן דרש את ביטול חוקי הקרקע.

עמד על העובדה כי רק ששים אחוז מפרי ההד־רות נצבעו בצד תכנית בילטמור. להלן מתח פראמינגר ביקורת על המוסדות היהודיים „הבלתי דימוקראטיים" שאסרו על התנועה לאחוות העבודה — מצלי ציון ו„השומר הצעיר" להביא בפני הועדה את תכניותיהן „אשר למרות הבדלי ההשקפות ביניהן וביניהם — הן תכניות שיש לדון בהן".

בגמר נאומו הודה היושב ראש למר פראמינגר על שלא עבר על הגבול שנקבע לזמן נאומו. הוא שאל את הנואם למספר חברי מפלגתו וקיבל תשובה: תשע מאות. הנואם אמר עוד, כי למפלגה שבועון בשם „אחדות" המופיע בשלשת אלפים טפסים.

שאר חברי הועדה לא הציגו כל שאלות, ובשעה 12.30 נסגרה הישיבה. היושב ראש הודיע כי בזאת נסתיימה גבית העדויות הפומביות. אם תהיה ישיבה פומבית נוספת — יודיע על כך לציבור בדרכים הרגילות.

סיום עבודת הועדה בארץ

סיום גבית העדויות הפומביות היתה כמו התחלת עבודתה של הועדה, ללא כל חגיגות ורשמיות. בנקישת פטיש בעל יושב ראש הועדה את הישיבה הפומבית האחרונה.

יושב ראש הועדה המיוחדת של אוה"מ, השופט סנדסטרום, מסר לעיתונאי ברדיו א"י את הדברים הבאים:

ראשית ברצוני להודות בשמי ובשם כל שאר חברי הועדה והיוצאים מהר את המדה התיכון על קבלת הפנים האדיבה. באנו הנה כדי לעשות עבודה ואני חושב, כי קיבלנו כאן אינפורמציה חיונית שתעזור לנו בהכנת ההמלצות. אני חוזר ומבטיח בשם שהבטחתי בעת שהגענו ארצה, שועדתי החקירה תגיש לעצרת אוה"מ את ההצעות הצודקות ביותר שלדעתה תביאנה שלום לארץ. אני רוצה להודות גם לכל אלה, שעזרו לנו לבצע את העבודות והקלו עלינו את העבודה.

לפי הזמנת הועדה הופיעו ביום השבת 19 ביולי, נציגי הממשלה, וביניהם: המזכיר הראשי, מזכיר הכספים, המפקד הכללי של המשטרה, מנהלי המחלקות הכספים, מיסת והעליה ופקידים גבוהים אחרים, והשיבו בישיבה סגורה לשאלות הועדה בדבר אופן הנהלת המנדט הא"י, הרכב האוכלוסיה, אופן חלוקת ההכנסות וההוצאות של הממשלה בינם ליהודים וערבים וכמו כן על בעיות הבטחון, בתי־הסוהר ופעולות הצבאיים. בזמן החקירה היו חלוקי דברים בין נציג בממשלה ובין המזכיר הראשי, שסירב להשיב לכמה משאלותיו של זה.

ביום הראשון יצאו חברי הועדה ללבנון לשמוע שם את נציגי הממשלות הערביות ואת דעתן בבעיית ארץ ישראל ופתרונה.

תזכיר שני של הממשלה

הממשלה הגישה לועדת החקירה תזכיר, שבו היא משיבה לטענות היהודים, שהושמעו בפני הועדה. בהקדמה נאמר, שהתזכיר מתייחס רק לטענות היהודים, כיון שהערבים לא העידו. כוונתו "לתקן כמה טענות לא נכונות", אולם אינו "מגיב על הוצאות דיבה הכלולה בקצת מהעדויות".

אחרי ריכוז היסטורי של ההתפתחות הפוליטית בארץ מינואר 1946 עד 14 ביולי 1947, יום התחלת עבודתה של הועדה, מעביר התזכיר את עמדת הממשלה מול כל טענה וטענה של היהודים. הוא מתחיל בסתירת דברי היהודים, שאין אמת בטיעונים על נשול ערבים, מחוסרי קרקע, כתוצאה מקניות היהודים. באזורים בהם קנו היהודים בקנה מידה גדול, כמו בגוש חיפה, הגליל המזרחי ובית שאן, ישנם ערבים מחוסרי קרקע רבים ולא עלה עד כה בידי הממשלה למצוא להם אדמות חדשות. בערים ערבים מסוימים נקלטו בעבודה. עובדה היא, כי המשך ההתיישבות היהודית בכמה אזורים ינשלו ערבים מאדמתם.

להלן מתפלמס התזכיר עם טענת מר ד. בן־גוריון, כי הממשלה לא מילאה אחרי התחייבויותיה הבינלאומיות. "יש צורך לקבוע מחדש במלים מפורשות אלו את הגבו־ לה, שהבית הלאומי מעולם לא היה מקום ללא התמיכה הישירה והעזרה, שבריטניה נתנה לו, ללא הוצאת אמצעים בריטיים וחיים בריטיים". "הכחשת עובדה זו, העלמת האמת ואי־ההודאה, שעמדה סבה לא לקיים את הדרישות הספציפיות ביותר של היהודים נגבת ההגבלות בגזרה של א"י ארץ, — מן ההכרח שיראו בעיני כל משקיפים בלתי תלויים כאנשים עצמית, לכל הפחות", הוכחה לסד־ נות. שוקי הארץ אינם עומדים בניגוד לאמנאים, תשמש העובדה, שאף ממשלה אחרת, שהיא שותפה להתחייבויות הבינלאומיות של המנדאט, לא מצאה בדרך דיפלומטית על אי־מילוי המנדאט על ידי הממשלה.

לטענת היהודית, כי בריטניה נכשלה בארץ מגזי לקיים את התחייבויותיה הבינלאומיות כלפי היהודים, משיב התזכיר, ש"קו אופייני הוא לטענות היהודיות, להתעלם מהעובדה היסודית, כי המנדאט הטיל כמו כן התחייבויות מיוחדות כלפי הערבים והמקומות הקדושים".

אין זה נכון, שלא קיימים במקומות אחרים בעולם חוקים של הפליה גזעית, לסכנת היהודים נגד חוקי הקרקע. בקולוניות הבריטיות יש ארצות הרבה, בהן חל איסור על מכירת קרקע לבני גזע מסוים, ובכלל זה לבריטים עצמם.

התזכיר מתפלמס בארוכה בהתקפות היהודים נגד חוקי שעת חירום. "לפני עשר שנים (עובדה ששכחו הרבה יהודים או אלה לא ידעו מעולם) באו העולים היהודים בהמונם של הכוונות הבריטיות והם המשיכו לבקש הגנה זו. בלעדיה לא היו יכולים לעלות. היהודים קדמו בברכה את פרסומם של חוקי שעת חירום בשנת 1937, האשל וכוונתם הישירה היתה לדכא את המאורעות הערבים. הדו־ רשים לתת לקיום תקנות של השלטונות, להשתמש בהם נגד מפירי חוק ערבים, להטיל עונשים קיבוציים ובכלל להוציא לפועל את הסמכויות הרחבות הכלולות בחוקים אלה".

כך גם אינם משתמשים בצנזורה, כדי למנוע מתיחות בקורת על האדמיניסטרציה. מטרת הצנזורה היא, למנוע את פירסומן של ידיעות העלולות ללבות את רגשות השנאה המוקיעים ונתקיימה הוכחה על ידי בנות התומר הספית שהי־ נו בימי שהותה של הועדה בשכונות הערביות.

התזכיר מותח בקורת על טענת היהודים, כי רוב כספי המסים, שהם משלמים היהודים את החלק הגדול, מוצאים לטובת הערבים. אמנם נכון הדבר שהערבים מקב־ לים הקצבות גדולות יותר בשירותי הבריאות והעזרה הסוציאלית, אולם בשירותים אחרים מסיקים היהודים תו־ עלת גדולה יותר על יסוד ארגונם המשוכלל, כגון הקצבות האוצר והלוואות ציבוריות. בסך הכל מתחלקות הכנסות הממשלה בין יהודים וערבים כמעט באופן שוה. מהמלווה לרשויות מקומיות קבלו היהודים 77%, מהלוואות המ־ יוחדות — מתוך אגרות החוב הממשלתיות — השיגו היהודים 59%, מהקצבות ישירות של הממשלה — 62%.

להלן מגן התזכיר על מדיניות המכס של הממשלה ומכחיש את טענת היהודים, כי התעריף בנוי אך לפי קו־ מיסקאליים. לא הממשלה אשמה, נאמר בין היתר, שארץ ישראל מביאה את רוב צרכי המזון מארצות בעלות מחירים גבוהים, אלא המועצה הבינלאומית לאספקת צרכי מזון שבוואשינגטון, הקובעת לארצות השונות את מקורות יבואן. הממשלה לוחצת ומוותרת ונלחמת כדי לקבל את הרשות להביא את הסחורות מהארצות הזולות ביותר. בדרך כלל היא מוצלחת. התגובה המוצעה הבינלאומית באופן הגון כלפי צרכי הארץ. אין הממשלה אשמה, כמו כן, ברמת החיים הגבוהה בארץ. הסיבות האמיתיות הן, לדעתה, כוח הקניה הגדול הקיים עדיין בארץ כתוצאה מרווחי המלחמה ומחירי צרכי המזון ההולכים ועולים בשוק העולמי, וגורמים אלו, תוצאותיהם גדלו, על ידי מדיניות הספוג של ההסתדרויות העובדים, בהן שולטים אך היהודים.

את התקפות היהודים על מחירי הנפט מנסה התזכיר לסתור על ידי השוואת המחירים באנגליה ובארץ אחרי גבוי המסים. לפי דבריו, עולת הבנזין בבריטניה, בלי מסים, 69 מיל הגאלון, ואילו בארץ 52 מיל. זמים עבקיו בדבר הנוסחה הקובעת את מחירי שאר מוצרי נפט. אלמלא הזכיונות של חברות הנפט, היה המצב הכלכלי של הארץ בימי המלחמה מתמוטט לגמרי.

אין זה נכון כי הממשלה לא עשתה כלום נגד החרם הערבי. מלכתחילה היא מיחתה בפעילות נגדו. אולם היות והארץ מוכרחה בעת, נוכח המחסור העולמי במצרכי מזון, לקנות מארצות אלו ו"בהתחשב עם הסיבות הפוליטיות שגרמו לחרם, לא חשבה הממשלה לנכון להשתמש באמ־ צעי תגמולים".

ויכוח ארוך מתנהל על דעי התזכיר בדבר מדיניות המים. "הממשלה אינה שואפת פחות מישהו אחר, כי אוצרות המים ינוצלו ויביאו לשימוש מתאים". היא מו־ תחת בקורת על מפעל צינור המים לנגב שהוגשם על ידי הסוכנות. הסוכנות משתמשת ב־3,800 טונות צינורות בני ששה אינטש ובאותה הכמות היתה יכולה לפתח שטחים אחרים וגדולים יותר שבריאים. "תכנית הצינור לנגב של הסוכנות היהודית עוררת בעם רק להתישבות של כמה מאות יהודים ומשקה אך כמה אלפים דונם של אדמה יבשה".

"אילו ניתנה הסוכנות משתמשת בצינורות אלו בצ־ פון הארץ, היתה יכולה להגדיל את כוח הקליטה של שטחים אלה בסיפוק הרבה יותר גדולה". הממשלה דוחה את התקפות היהודים על הסתייגותה מתכניות הספקה רחבות וטוענת, כי "עד כה לא נתגלה שום דבר העשוי לשכנע את הממשלה, כי אפשרויות ההספקה הן טובות יותר מאשר משבת עד כה". היא אף פעם לא קבלה מאי־ סיבות כל הוכחה שהיא על תכניות השיקוי שהם עיבדו.

בדבריו על פעולות הממשלה בשטח הבריאות, מתאר התזכיר את מלחמת השלטונות במחלות מדבקות, וקוץ המלריה. נגד המאלריה היהודים לא עשו כמעט כלום בשדה הרפואה המונעת, אפשרי הממשלה בשטח הבריאות גם מוגבלים מאד ויש הכרח, שיטפלו בראש וראשונה בצרכי הערבים. הממשלה צריכה להוציא את מעט כספיה העומדים לרשות הבריאות בשיטה ולתמות, למשל, בהקמת בתי חולים ובספים עד שהוצאות הבנייה יורדו עד לרמה נורמאלית. "דעת הועד הלאומי שונה". היהודים מבקשים לבנות בתי חולים חדשים, כדי לצורת סורבים לקליטת עליה גדולה. התוצאה היא, כי תכניתם נטולה משקל שוה. לעתים הם מוכנים להקריב את רמת הבנייה של בתי חולים, כדי להשיג את המספר הגדול, בכל האפשר, של מטות. אין זאת אומרת, שתכניותיהם לבתי חולים חדשים ראויים להע־ ראיה". לבסוף טוען התזכיר, "שהיהודים עשו אך מעט לי־ בוש ביצות. רק שטחים מצומצמים של ביצות קבע יובשו על ידי היהודים וכל העבודה נגד המלאריה בתחומים עירו־ נים נעשתה על ידי הממשלה".

בפרק מיוחד דן התזכיר ב"מחיר של הפרת החוק בארץ". מאות עשרה השנים האחרונות, יש צוי שבות בהוצאות מקומיות וחמש שנות מלחמה. "כשהמלחמה נגד גרמניה ויאפאן התקרבה לסיומה המוצלח, הפעילו היהו־ דים את נשקם ואת הטירור שלהם בחורת קוה לדרישות הפוליטיות והאמביציה שלהם". במאורעות הערבים נספו 4,000 נפשות, נגרם רכוש בשווי של מליון לא"י. תנועת היהודים מ־1945 עד 1947 עלו ביותר הרוגים ובנזק של מליון וחצי לא"י, יותר מ־280 שוטרים נהרגו בשירות במשך 13 שנים אלה, מהם שני שלישים על ידי הערבים ושליש על ידי היהודים. "הקורות הבריטיות אינן מוכנות בזבוזה של איזו עוזה שהיא, להשתמש בכוח כדי להשיב את מסורתיה הפוליטית. מתחילת 1945 נרצחו היהודים ברמז זכות זו, הסכו באנפעיות פסע מאורגן של הפרת חוק, רצח וסאבוטאז'ה, בפעולתם, שיחד אשר יהיו האינט־ רסים האחרים, שום דבר לא יעמוד בדרכן על מדינה יהו־ דית ועליה חפשית". אמנם נכון, כי מספר רב של יהודים אינם מוכנים היום להגן על המשפטים שבוצעו בשם מטרות אלו, הם מודים בגלוי הנגרם לשמם הטוב בעיני דעת הקהל העולמית. "אולם האיגוד היהודי בארץ עודנו מסרב בעקביות לעזור לאדמיניסטרציה לדכא את הטירור בטענו שמ־ דיניות האדמיניסטרציה מתנגדת לאינטרסים היהודיים... התו־ צאה מכך היא, כי ניתן עידוד לטרוריסטים ויד חופשית למ־ עלליהם, אף כי מנהיגי היהודים לא רצו בכך".

בסוף דבריו מתפלמס התזכיר בדין וחשבון הפוליטי שהסוכנות היהודית הגישה לועדה. הסוכנות לא קבלה את המלצותיה של הועדה האנגלו־אמריקאית במלואן, היא אמנם הסכימה לאחדות מהן, לרבות הכנסתם של ה־100,000, אולם דחתה את ההמלצות לפתרון לזמן ארוך, ואילו הממשלה לא היתה מוכנה לקבל את ההמלצות אלא כולן לרבות ההמלצה, שהסוכנות תשתף פעולה בדכוי הטירור.

התזכיר מזכיר את הספר הלבן מיוני 1946 המוכיח, לדעתו, את השתתפות הסוכנות בפעולות הטירור היהודי. "ההגנה" אינה רק ארגון דפנסיבי", בהזכירו את חלקה בהתקפות על גבעת אולגה, על הרכבות, על תחנת הרדאר בהר הכרמל ושרונה. בהזדמנויות אלה, נאמר, השתמשו בהגנה לשם מטרות טרוריסטיות. "ההבדל בינה לבין האר־ גונים הפורשים "לח"י" ו"אצ"ל" אינו הבדל פרינציפיוני, אלא רק בדרכי בחירת המועד האופורטונאי להשתמש בכוח".

התזכיר מציין, שהסימן הראשון של פעולות הסדר מצד הועד הפועל הציוני בא באוקטובר 1946 ואחרון שוחררו ראשי הסוכנות מעצרם, לאמר שהתזכיר סותר עוד כמה טענות בלתי חשובות, נאמר במשפט האחרון, שיושבי המחנות בקפריסין הרסו בתחילת 1947 למעלה מאלפיים אוהלים, ששוים עולה על 20,000 לא"י וממש־ לת הארץ נאלצה לפרוע סכום זה.

אגרת נוספת אל הועדה

דעת וייצמן על דו־לאומיות ועל פדרציה

בשעת עדותו בועדת החקירה נשאל ד"ר וייצמן על ידי נציג גואטמאלה, מפני מה הוא, ד"ר וייצמן, חושב את שיטת הפדרציה או הקנטונים לפחות רצויה משיטת החלוקה. ד"ר וייצמן ענה, שהוא ישיב על השאלה הזו בכתב. כמובאי השבוע תקוה קיבלה ועדת החקירה תשובה זו במכתב.

אגרתו של ד"ר וייצמן אל יו"ר הועדה מכילה 13 סעיפי ביאורים, וזו תמציתם:

תכנית מוריסון ותכנית בווין מוציאות את היהודים מרוב שטח המנדאט בלי להבטיח ליהודים את זכויותם אפילו בשטח הזעיר הנותר — 15 אחוז של ארץ ישראל המערבית.

אף על פי ששתי התכניות מדברות על עלית 100,000 פליטים (תכנית מוריסון — בתקופה מתקבלת על הדעת, ואילו תכנית בווין באטיות רבה מדי), הנה אין כל בטחון שהעליה תימשך אחר כך. הערבים יעשו הכל למנוע את בוא היהודים לאיזור שלהם.

אף היהודים אינם מפשים בכל להכניס עולים לתוך הקטן שלהם: סיכויי העליה של היהודים מקופחים לא רק על ידי הגבלות שיטילו שלטונות אנגלים וערבים, אלא גם ע"י הוצאת ההתיישבות היהודית מהאזורים הבלתי מעובדים והשוממים, שאפשר לפתחם, למען יקלטו עליה יהודית גדולה.

בענין ההתיישבות על הקרקע, הרי שתי התכניות הנזכרות עשויות להקפיא את שממת הנגב ואת הגליל, הואיל ושני אזורים אלה הם מחוץ לתחום האזור היהודי.

אף אחת מתכניות אלה אינה מבטיחה ליהודים את המעמד המדיני, שיש לערבים במדינותיהם — עצמאות וחברות באו"ם. היהודים מקריבים קרבן שאין לו סיפוי בצורת ריבונות. השטחים שבשתי התכניות הם קטנים עד כדי כך שגם בצירוף זכות־ריבונות אין לקבל אותם.

שתי התכניות מחייבות המשך השלטון המנדטורי והשתיית המלחמה הפוסית בדבר עתידה המדיני של הארץ. תכנית מוריסון מלווה פתח פתוח לחלוקה או למדינה אחודה, ובזאת היא מאריכה את אי־הודאות המסוכנת.

הציר הנכבד של גואטמאלה מבקש שאחזור לי תכנית פדראציה, שבה יסולק חלק מהקשיים האלה. נניח כי לפי תכנית יינתן ליהודים שטח מספיק לקליטת עליה גדולה ושהשלטון הפנימי האזורי יהא מצויד במלוא הסמכות לקבל עולים. והנה גם לאחר שיפורים אלה תהא התכנית נושאת פחות סיכויים לנו מאשר חלוקה ברורה שתיצור לאלתר מדינה יהודית בתיקום בשטח מספיק של ארץ ישראל, מפני הטעמים הבאים:

המפשת התוכנים פדראליים אין בהם משום סדור של קיומה. הועדה המלכותית כתבה: „הקונסטיטוציה איננה פותרת את שאלת השלטון העצמי הלאומי. אבטונומיה של קנטון לא תספק אף לרגע את תביעותיה של הלאומיות הערבית. גם ליהודים לא תתן את האורח המבוקשת להם בין ביתם הלאומי בצורה הנראית להם ובקצב הנראה להם. אף לא תתן להם את הסיכוי של הבטחה כל אשר סידורי ביניים, ללד בשמת אדר זעיר, אי-הודאות הרסה בבנין גורלה העתיד של ארץ ישראל תעמוד בעינה, ואי-הודאות זו תוסיף להכביד את המצב משנה לשנה ותעמיק את הניגודים בין העמים".

„אני מסכים בהחלט למסקנה זו. מפירות יסוד הכר בסידור של שלום. החלוקה נותנת את היסוד הזה. והפדראליזם שולל אותו".

פדראליזם לא יתן לעם ישראל מקום באו"ם. זהו מום חמור בעיניהם המדיניים של היהודים. מעמד השויון הוא תנאי לשיתוף הפעולה בין הציונות ובין העולם הערבי.

בסיכום: פדראליזם אינו מסלק את השליטה הזרה ואינו נותן ליהודים שויון ועצמאות, אף אינו יוצר את העמדות המשוחררת מתוך השתלשלות הדור הבא, ואילו החלוקה ממלאת את כל התנאים האלה.

גם הסיכויים לתמיכה בינלאומית טובים יותר לגבי חלוקה מאשר לגבי פדראציה. לא מצד היהודים ולא מצד הערבים באה תמיכה לפדראציה בשעה שעלתה אשתקד. לעומת זאת ישלימו היהודים עם החלוקה, וגם אל לב חלקים רבים שלהערבים מדברת תכנית החלוקה. ממשלת ארצות הברית נמנעה מלתמוך בפדראציה, אך הביעה הסכמה עקרונית למדינה יהודית בת קיום בחלק מספיק של ארץ ישראל (גילוי דעת של טרומן ביום 4 באוקטובר 1946).

נציג בריה"מ באסיפת או"ם הציע את החלוקה ללא פדראציה, במקרה שאי אפשר יהיה לקבוע חוקה דו-לאומית. גם אנגליה של מפלגות אלו סוציה שותפים בינלאומיים תומכים בחלוקה.

בנסיבות אלה אני מקוה, כי ועדת או"ם לא תזניח את עקרון החלוקה לטובת פתרון שאיננו נתמך על ידי שום צד. הדרך הבריאה היחידה להשתמש בעקרון הפדראלי היא ליסד מדינה יהודית ומדינה ערבית, ולעודד את שתיהן שתכלולנה ביניהן בריתות על ידי מו"מ חפשי לענייני מסחר משותף, התחבורה המשותפת ביניהן ושירותים משותפים.

הועדה חוקרת את הערבים

בראשית השבוע שעבר יצאה ועדת החקירה ללבנון כדי לשמוע שם את עדותן של ממשלות ערב. הישיבות נתקיימו בכפר על יד בירות. הישיבה הפומבית היחידה נתקיימה ביום ו', 22 ביולי, שבה הופיע חמיד פרנג'יה, מיניסטר החוץ הלבנוני, בשם מצרים, עיראק, סוריה, הלבנון, ערב הסעודית ותימן, ודרש להפסיק מיד את העליה היהודית, להפסיק בחוקי הקרקע ולהקים ממשלה ערבית עצמאית.

מר פרנג'י האשים את הציונים באמביציות מיליטריסטיות מחוץ לארץ-ישראל בעבר-הירדן, סוריה והלבנון.

מר פרנג'י הקדים לדרישותיו הפוליטיות הקדמה היסטורית קצרה, בה טען, כי הערבים יתנגדו בכוח למדינה יהודית, שאפשר להקימה רק בכוח, ומצד שני שום יחסים כלכליים ופוליטיים לא יתקיימו בין מדינה כזו לבין המדינות הערביות. חלוקה, אמר, תביא לשפיכת דמים ולהרעשות בכל המזרח התיכון.

הוא הגיש תזכיר, שהוסכם עליו בין נציגי שש המדינות הערביות, שביסס את הענין הערבי על שתי „נקודות יסודיות" — זכות ההגדרה העצמית של ערביי ארץ-ישראל וסכנה לשלום במזרח התיכון.

להלן אומר התזכיר, כי הדין והחשבון של ועדת פיל הביא להתמרמרות שנמשכה עד המלחמה. התזכיר טוען, כי היהודים מעולם לא סבלו מיחס רע במדינות הערביות ועל כן אינם צריכים לחפש הגנה בשום מקום במדינה ארצישראלית עצמאית. כאן מביא התזכיר תיאור „מרהיב" של חיי היהודים בארצות הערביות.

כדי להוכיח את „שאיפות ההתפשטות" כביכול של הציונות מצטט התזכיר הצהרות יהודיות, וביניהן הצהרה של מר שרתוק מ-23 בינואר 1947 שהסוכנות היהודית תתנגד להכרה בעצמאות עבר-הירדן וכן את הדרשה של הרב פישמן בועידת המזרחי שהאלוקים הבטיח ליהודים שטח המשתרע ממדבר סיני עד נהר פרת. כאן מונה התזכיר את מעשי הטרור מאז רצח לורד מוין.

הודות לעמדתן הדימוקראטיות אין עוד כל מקום למעשי שחיטות בכל העולם. „המיעוטים בכל מקום קבלו מחדש את זכויותיהם" מוסיף התזכיר, „האסור שמא בעית הפליטים יש לפתור במסגרת בינלאומית.

„הממשלות הערביות דורשות הגשמה מידית של זכות ההגדרה העצמית במלואה. הציונים יצרו צבא חשאי, המאורגן ביחידות טירוריסטיות, אשר בצעו פעולות הרס ברחבות. „שיטות אלה בלי ספק יעודדו להקמת ארגונים דומים בתוכם, כדי להדוף את התקפות הציונות ועל ידי כך יביאו למזרח התיכון יסודות של מהומה, אלמות ואי-בטחון, העלולים לסכן את מצב היהודים בכל העולם הערבי.

אם היהודים יצליחו להקים מדינה, יקימו המדינות הערביות את החרם הפוליטי והכלכלי, אמר מר פרנג'י.

התזכיר טוען, כי חלוקת ארץ-ישראל „רק תסבך את הבעיה עוד יותר". התזכיר אומר: „בתורת פשרה מצדם של הערבים יש לתת זכויות שוות ותוספות שוות לכל יהודי שרכש אזרחות ארצישראלית בצורה חוקית ויש להקים ממשלה עצמאית, המבוססת על נציגות יחסית.

כל פתרון שלא יביא בחשבון את רגשות המדינות הערביות נידון לכשלון ורק יגדיל את הסכנות הקיימות לעתיד לבוא — סוף דבר זה של התזכיר.

ביום ו' נתקיימו ישיבות סגורות, שבהן השיבו נציגי המדינות הערביות לשאלות החברים.

ביום ה' הלך יושב הראש של הועדה עם ששה חברים לרבת עמון ושם שמעו את דברי עדותו של ראש ממשלת עבר הירדן ואת תשובותיו לשאלותיהם.

בשעת הישיבה הפומבית בלבנון נתגלו, כי היו שינויים בין הנוסח האנגלי ובין הנוסח הערבי של תזכיר הערבים שהוגשו לועדה. כן היו הבדלים ביניהם ולבין דבריו שבעל פה של המיניסטר הדובר. העיר על זה מר הוד והדובר הערבי ביקש סליחה ונקבע, כי הנוסח המוסמך הוא זה שבערבית.

בעוד שהממשלות הערביות עסקו במתן נוסח סופי לתזכירן לועדת החקירה של או"ם, פרסם הגוש הלאומי הלבנוני, שבראשו עומד מר אמיל אדה, לשעבר נשיא הלבנון, הודעה, בה הוא מוחה בכוונת הממשלה הלבנונית הנוכחית להופיע בפני המוסד הבינלאומי. ההודעה של הגוש הלאומי חתומה על ידי המזכיר, ציר הפרלמנט לשעבר, מר ג'ורג' אקל, ואומרת, כי הממשלה שהוקמה לא נבחרה בפני בחירות ואין לה מעמד חוקי ועל כן אינה רשאית לייצג את השקפות הלבנון בשאלת ארץ-ישראל.

פירסום זה הביא לידי כך, ששלושה מחברי הועדה (מר סימיץ', פרופ' פבריגאט ומר גרנדוס) נפגשו עם נציגי הגוש אחרי קבלת טלגרמה ממנו, לשמוע את דעתו בשאלת א"י. בטלגרמה נרמז, שאפשרויות הלבנון למצוא פתרון צודק לבעית ארץ ישראל, הן רבות. אולם אפשרויות אלה נגדו וסותרות בגלל מוסר המשטר.

— הועדה שמעה גם את עדותו של הפטריארך המרוני, כי אורחות ופני שמסורים היו האינטרסים המדוים בין הנוצרים הפרוטסטאנטיים בלבנון ובין הציונות בארץ ישראל. תקופה זה העיקרית בעדותו שניתנה בפני ועדת משנה בת 3 חברים של הועדה של או"ם, שביקרה אצל הפטריארך במקום מושבו ועשתה אצלו במשך שעה.

ביום ו' יצאו כל חברי הועדה מבירות לג'ניבה, כדי לחבר שם את הדין-וחשבון בשביל האו"ם לאספתה בספטמבר. לפני צאתו מסר היו"ר על ידי שידור הרדיו בירושלים את תודתו לתושבי הארץ על קבלת הפנים לועדה והבטיח, כי הועדה תעשה כמיטב יכלתה למצוא פתרון צודק לבעיית ארץ ישראל ולטובת יושביה.

THE PALESTIN[E] POST

JERUSALEM
FRIDAY, AUGUST 22, 1947

EXODUS IMMIGRANTS REJECT BRITISH ULTIMATUM

REFUGEES REFUSE TO LEAVE SHIPS

"We will not land", was the unanimous reply given by the deportees of the Exodus 1947 yesterday to the British Consul-General who came from Marseilles with the ultimatum that unless they began to disembark in France today they would be sent to Germany.

At the same time, Mrs. Goldie Myerson in Jerusalem informed the Chief Secretary, and Mr. Berl Locker in London wrote to the Colonial Office, that the Jewish Agency rejected the British Government's request to persuade the deportees to land in France. It was the Agency's duty to cooperate with the Mandatory in facilitating Jewish immigration to Palestine, and "it would never lend itself, even under cruel menace, to any attempt to prevent Jews from reaching their National Home," said the letter to the Colonial Office.

The Marseilles Consul-General was accompanied on board the deportation ships by British Embassy officials who came specially from Paris.

According to a reliable French source, the British earlier approached the French with the request that the latter announce the ultimatum. While the Quai d'Orsay was prepared to accede, the Ministry of the Interior refused with the comment, "Let the British do their own dirty work."

In London, pressmen questioned a Foreign Office spokesman as to whether the announcement that, on arrival at the German port the Jews would be "immediately disembarked," meant that they would be forced to land. He answered that the phrase certainly implied that they would not be permitted to remain on board. He also said, "No Jews will be compelled to go to Germany. Only those Jews will be sent to Hamburg who appear to prefer landing in Germany to landing in France."

He added that the status the Jews would enjoy in the British zone in Germany was not clear precisely, but they would not be interned and they would have freedom of movement, under surveillance.

On the other hand, George Boultwood, AP correspondent in Hamburg, quotes a spokesman of the International Refugee Organization as saying that the deportees will be sent [illegible]

...ish immigrants in international waters". The statement continues: "That this action should have been initiated by a Government whose members for 11 years consistently advocated unlimited Jewish immigration to Palestine must serve as a warning to the British people as to the validity of other promises made by a Government which is Socialist in its professions but reactionary in practice".
(Palcor, Reuter, AFP, AP, UP)

Appeal to H.E.

An appeal to the High Commissioner to use his good offices with the British Government for permission for the Exodus 1947 refugees to enter Palestine was made by the Jerusalem Jewish Community Council yesterday.

Column One

By

David Courtney

A MAN should keep his head and be fair to both sides: there is always a wrong of it and a right of it and sometimes the ignoble and the noble. In fairness one has to admit Mr Bevin's right to his own judgment as well as the right of the others to put their lives and the decent living out of them, high above hostile exigency and conceit. Mr Bevin's case in the matter of the 4554 Jewish refugees has been set out with considered argument, which historians could confirm with precedents going all the way back to Babylon. The stubborn insistence of human causes has vexed Ministers of State in every age; and, no doubt, on a tablet of Ur could be read the self-same response, "In accordance with existing international procedure." The refugees are nothing new. Mr Bevin is not new. The Foreign Office spokesmen, with their engaging reflections on the Communique, are a very old institution. One of them has informed the world that the Jews at Port de Bouc are really quite free: if they don't want to go to Germany, they needn't; they have only to step ashore in France. Thus, ultimatum and comment state clearly, and only on occasion flinchingly, Mr Bevin's side of the case. There is another.

■

THREE shiploads of Jewish refugees who want to go to Palestine have got to go ashore in France or be taken back to Germany. Many of them came from Germany, and practically all of them are victims of a German policy that was bent upon the extermination of their race; that is, the killing off of the Jews; that is, their cruel murder. It was the doctrine of a state claiming to be Christian and civilized, and for whose defeated people, caught out in their murder, the rulers of the earth are calculating plans and setting aside millions to give them work, homes, a future, and the right to take their equal place among civilized and charitable nations. It was their doctrine to plunder, then torture, and kill the Jews off. Among the survivors were 4554 of both sexes and all ages who had been sorely hurt and bereaved, and became frightened to stay on in Europe; just

APPEAL TO TRUMAN

NEW YORK, Thursday (PTA).—The American Jewish Conference has appealed to President Truman to avert "the new tragedy" for the Jewish people by using his influence to secure the immediate transfer of the Exodus 1947 refugees to Palestine instead of to Germany.

P.P. OFFICIAL 22.9.47 COMMUNIQUE

NO. 127.

On July 18th, 1947, 4554 Jews were intercepted on board S.S. PRESIDENT WARFIELD in an attempt to enter Palestine illegally. In accordance with established international procedure and with the prior concurrence of the French Government they were returned to France where they had obtained forged documents and whence their ship had sailed without permission. The three British transports carrying Jewish illegal immigrants arrived at Port de Bouc on July 29th and French officials went on board to offer the passengers hospitality in France. Under the influence of persistent Zionist threats and propaganda, the French Government's offer was rejected. In spite of this offer and of official British announcement that in no circumstances would any of the illegal immigrants be taken to Cyprus or Palestine only about 130 of the passengers have disembarked during the three weeks of their stay at Port de Bouc. It is clearly impossible to leave three British transports indefinitely in French waters and it has therefore been decided that unless the Jews begin to disembark before 6 p.m. B.S.T. August 22nd the ships will sail for the British Zone of Germany where their passengers will be immediately disembarked. This is the only territory under British jurisdiction outside Cyprus and Palestine where such a large number of people can adequately be housed and fed at short notice.

His Majesty's Government are satisfied that the Jewish Agency have sufficient influence to persuade the illegal immigrants to land in France. They consider that if the Jewish Agency really have the interests of these illegal immigrants at heart they should be prepared to send a representative for whose journey His Majesty's Government would afford every facility within their power, to Port de

Water from Benzine

NAZARETH, Thursday. — Visiting Jish village for the handing over of a new LP.4,000 water installation today, the High Commissioner, Sir Alan Cunningham, urged the villagers to keep the peace in their district. He said that for 12 years almost a third of the country's budget had been poured down the drain of security instead of being used

"HOLD YOUR HAND"

LONDON, Thursday (Palcor). In his letter to the Colonial Secretary, Mr. Berl Locker, on behalf of the Jewish Agency's London office, said [illegible] British Government's [illegible] that the refugees' refusal to land in France resulted from "persistent Zionist threats and propaganda" only added insult to injury.

"One must be poor indeed in human understanding so to misinterpret the irresistible urge of hundreds of thousands of people to end their rotting in DP camps and their heroic resistance to a policy which seeks forcibly to prevent them from joining their kith and kin in their National Home" wrote Mr. Locker.

This latest step of the Government, far from contributing to the maintenance of law and order in Palestine, is bound to render infinitely more difficult the position of those Jewish forces who fight disorder and violence. Is it too late, even at this twelfth hour, to appeal to the Government to think again before this most inhuman act against our people is perpetrated?

The letter concludes: "The Government alone will have to bear the full responsibility for all the consequences and repercussions of the decision. In the name of the centuries old history of British-Jewish friendship, in the name of humanity, hold your hand."

2 SOLDIERS HURT

...ed and charitable nations. It was their doctrine to plunder, then torture, and kill the Jews off. Among the survivors were 4054 of both sexes and all ages who had been sorely hurt and bereaved, and became frighten... [illegible] human beings in whom hope dies hard. They managed to get past the guards, over the frontiers, and to put mile by mile of fatiguing road between them and the memory of their dead and the fear of death, until one day they came to the sea and a ship.

■

WELL, the rest is sickening re-telling. They got to the promised shores and then to their horror were sent all the way back; and conscience reels to know, as we know now, that they may be sent back to Germany. To Germany of all places. To the origin of the most fearful misery any race has ever suffered. It is incredible. There is a limit to the things a man can believe of his fellow-men, of Governments, of Secretaries of State. There has been a limit: is there any now? An evil thing will be done. By every canon of civilization, of Christianity if you will, of Democracy, of plain, simple, human justice, an evil thing will be done. The refugees, says the Foreign Office spokesman, can escape the threat by landing in France. Why France? If France why not Germany?

■

MR. BEVIN has no right to do it. In the name of his own people he had no right to do it. In pursuit of his own private, exasperated anger, he had no right to do it. His feud with the Jewish people is his own petty affair and he has no right to make it a policy of State and a burden of sin upon a whole nation. His excuses are those of a man obstinate in his passionate folly. It is an impudence against human charity and the common sense he vainly claims as his peculiar virtue, to pretend that the obstinacy is not his but the refugees': obstinate they were and are in preferring life to death. Obstinate they are in the faith of men born free. Obstinacy this, to set against the merciful tolerance and wise statesmanship of Mr. Bevin, who has made a poor show at bullying Molotov, Marshall, Bidault, but a brave, satisfying, wondrous show at bullying three shiploads of helpless Jews.

Jerusalem, August 22.

...persuade the illegal immigrants to land in France. They consider that if the Jewish Agency really have the interests of these illegal immigrants at heart they should be prepared to send a representative for whose journey His Majesty's Government would afford every facility within their power, to Port de Bouc in order to make a last appeal to reason.

In view of the wide publicity which this case has recently received and frequent expressions of British policy in this matter, it may be well to re-emphasize the following facts. Pending a decision by United Nations on the future of Palestine His Majesty's Government are responsible not only for the maintenance of law and order in that country but also for ensuring that nothing is done to prejudice the eventual decision of the United Nations. Immigration policy is of cardinal importance to the Palestine problem and His Majesty's Government would have no justification in the present interim period for altering the existing Jewish immigration quota of 1,500 a month. The organisers of the illegal immigrant traffic are trying to exceed the quota with the object of upsetting the balance of population in the country and are thereby aggravating the present tense and delicate situation which has led to bloodshed between Arabs and Jews. His Majesty's Government are resolutely determined to combat illegal immigrant traffic by every means at their disposal. The transfer of illegal immigrants to Cyprus has only encouraged organisers of this traffic. His Majesty's Government have therefore exercised, in the case of President Warfield, their undoubted right to return the illegal immigrants to the country where they embarked for Palestine.

Since the French Government have offered to re-admit all these Jews to France none of them are obliged to proceed to Germany unless of their own choice they decline the French offer. Meanwhile there are several thousand Jews in Germany today who would by now have been legally admitted to Palestine if they had not been pushed aside by the stream of illegal immigrants.

NEGOTIATIONS ON GREATER SYRIA

BEIRUT, Thursday. — Mohammed Shukeiri Pasha, the Chief of the Royal Cabinet of Trans-Jordan, arrived in Beirut today to convey to the Lebanese President a message from King Abdullah re-affirming that Trans-Jordan would respect the Lebanon's independence within the framework of the Greater Syria Scheme.

Shukeiri Pasha will remain in Beirut for a few days.

...have freedom of movement, under surveillance.

On the other hand, George Boultwood, AP correspondent in Hamburg, quotes a spokesman of the International Refugee Organization as saying that the deportees will be sent to a DP's camp at Bergen-Belsen. He mentions that 10,000 out of the British zone's 11,000 Jewish DP's live in the Hohne Camp, less than a mile from the infamous Bergen concentration camp.

In Paris, Dr. M. Sneh, a member of the Jewish Agency Executive, said: "The British decision to send the unfortunate refugees back to German soil, which is drenched with Jewish blood, proves that there is no trace of humanity left in the policy of the British Government towards the Jewish nation".

The left-wing British Common Wealth Party issued a statement saying that it viewed "with disgust the action of the Labour Government, authorising the violent interception of Jew...

...High Commissioner, Sir Alan Cunningham, urged the villagers to keep the peace in their district. He said that for 12 years almost a third of the country's budget had been poured down the drain of security, instead of being used for the welfare of the people as a whole.

Sir Alan said that the Government was immediately making available LP.30,000 for public works in Arab areas of Palestine, LP.7,000 of which would go to the Galilee District. The money was part of the Arab refund of the benzine tax imposed after the heavy damage done to the Shell installations by terrorists in April.

A newly-bored well which was inspected near here by Sir Alan is the first artificial supply to be installed in the town since the time of Jesus, P.W.D. engineers told His Excellency.

...In the name of the centuries old history of British-Jewish friendship, in the name of humanity, hold your hand."

2 SOLDIERS HURT

Two British soldiers were injured, one of them seriously, and damage was done to oil installations in two terrorist attacks in Palestine yesterday.

The soldier was injured when the truck in which he was travelling was blown up by an electrically detonated mine about 11.15 a.m. on the road to Leave Camp 179 north of Nathanya.

The mine had been detonated from a nearby orange grove, and the mechanism was found about 40 yards off the road behind some brushwood.

Police dogs followed scent to Ramat Ephraim. Some 30 suspects were detained in the neighbourhood, but were released later.

The attack on the oil installations took place in Haifa about 3 a.m. when a bomb was exploded in an attempt to blow up the petrol tanks of the Socony Vacuum Oil Co. benzine pumping station, near the junction of the Acre and Aerodrome roads. A pipe was severed, but the containers remained intact.

An employee of the company who lives next to the station was awakened at 3 o'clock by the sound of the explosion. When he ran out he saw that the concrete cover over the pipes and the three 800-gallon containers (which are underground) was shattered. The benzine had not caught fire. Six metres of fuse wire were found.

UNSCOP WORKING ON THREE PLANS

GENEVA, Thursday. — Three "working groups" have been formed by the U.N. Special Committee, to study three possible solutions for Palestine: independent Jewish and Arab States, a federal State, and a confederation. In addition, a sub-committee is to study the status of the Holy Places.

The formation of the three working groups is said to have resulted from the insistence of some delegates that proposals other than clear-cut partition be reviewed.

The report of the sub-committee which visited D.P. camps is expected to be submitted today.

Writing in "PM," Victor Bernstein, (who has just returned to New York from Geneva), doubted whether any of the members of the U.N. Special Committee were in favour of absolute partition. The alternatives ranged from a strong central government to a central industrial planning board, with almost as many views as delegates.

While in the minds of most of the members the question of immigration was subordinate to a political solution, it was generally accepted that the possibility for immigration afforded by any solution was a factor that must be considered, should partition schemes remain irreconcilable, he said, there was always a chance that the U.N. Committee would turn to some "dark horse" formula of cantonization or bi-nationalism. They might even consider a U.N. trusteeship to replace the Mandate, with generous immigration and the deferment of a final solution for five years.

Optimism was growing that Britain would accede to "a reasonable plan," but at the same time Bernstein commented that "reasonable" was a tricky word.

He also reported that Mr. R.C.H. Crossman had met the U.N. Special Committee at Geneva and told them of increasing pressure in England for Britain to leave Palestine. It was dubious, however, whether this pressure would influence the Foreign and War Offices.

Noting that the American and British attitudes were the keys to the problem, Bernstein concluded: "From the Mount of Olives, however, Washington's policy seems more sphinx-like than anything the ancients ever built on Egypt's sands."

(Palcor, Reuter, U.P.)

TWO ARABS ROB HAIFA BANK OF LP.10,000

Palestine Post Reporter

HAIFA, Thursday. — A quick, noiseless and successful bank robbery, with the thieves getting away with LP.10,000 of Ottoman Bank funds, was carried out early this afternoon by two Arabs. Equally swift, police caught a man shortly after, and though the car used was recovered later, there is no trace of the stolen money.

The robbery, the third of its kind in the past two months, took place at the Ottoman Bank in Kingsway at 3.15, after the Bank had been closed to the public. The sub-manager, Mr. Shimon Buzaglo, a cashier, Elias Kayato, and a messenger boy, Fouad Khoury, who was carrying cash in leather bags, came down the stairway from the first floor on their daily task of transferring surplus money to the strongroom of Barclays Bank for safekeeping overnight. When they reached the bottom, two men, pointing revolvers, one dressed in Arab and the other in European clothes, rushed through the doorway, shouting at them in Arabic to stop.

Blow with Pistol

One stunned Mr. Buzaglo by a blow over the head with his revolver, while the other snatched the money-bags from Khoury, and then both ran out. One of the robbers tried to escape through the Zebulun Restaurant, but a patron slammed the door in his face. Losing no more time, both thieves got into a car standing at the kerb in which a third man was sitting, and drove off. The licence plate bore the number M 277, a passerby told the police. The hold-up had lasted just two minutes, and no one in the vicinity had any inkling of what had happened.

The messenger boy ran back upstairs when the thieves ran off and, finding the door locked, shouted, "Robbers, robbers." Taking his shouting to be a warning that the Bank was to be attacked, the staff inside kept the door locked and sounded the alarm, at the same time calling through the windows for help to pedestrians in Kingsway. The glass door had to be broken from the outside when an Arab police patrol arrived, and only then did the Bank learn what had happened downstairs. Meanwhile, the Palos Press Co., whose offices are on the top floor of the building, had telephoned the police when they heard the noise and breaking of glass.

A police wireless car caught up with a car believed to be that used by the robbers at Tireh village, where two men jumped out. A British constable began to chase them on foot, but they split up and he followed one of them, who turned and fired at him.

Both men expended their ammunition in the gun-duel which followed, and the constable then grappled with the man and overpowered him. He gave his name as Mohammed Ahmed Jabbari of Tireh. The pistol was a.45 automatic.

The escape car, a Ford, had been stolen from Mohammed Abdul Munim in Iraq Street shortly after noon, and was later found in Athlit.

21.8.47

ניר-עם
פלוגות - (החברה שלוקה)
[illegible]

משמר הנגב — [illegible]
[illegible] (אין כלי רכב) [illegible]
נירים

15.7.47

יהודים שנרצחו ע"י ערבים מ-1.1.1947

28.1.47 – אברהם שרילי, חובש בבית-הכלא בירושלים נרצח ע"י האסירים הערבים בקטטה שפרצה ביניהם ובין האסירים היהודים.

2.2.47 – אברהם רישפלד, תושב רחובות, נרצח ע"י ערבים מזויינים, שפרצו לביתו וניסו לאנוס את אשתו.

14.2.47 – רבקה הרצוג, מחסנאית בישיבה בבני-ברק, נרצחה ע"י כנופית-גנבים שפרצה לישיבה לשם ביצוע גניבה.

28.2.47 – מאיר זינגר, סוחר עורות בת"א, נרצח ע"י שודדים שפרצו לביתו.

9.3.47 – ישעיהו רמר, שנפצע מיריות גנבים שפרצו לביתו בחיפה, מת אח"כ (27.3) מפצעיו.

3.4.47 – שמואל זינגר, שומר בית-החרושת "בתר" בראשון-לציון, נרצח ע"י גנבים שניסו לפרוץ לבית-החרושת.

11.4.47 – אשר איצקוביץ, נרצח ע"י המון ערבי בעיר העתיקה בירושלים, בלכתו לכותל המערבי.

8.5.47 – יואל דרובין, נרצח מן המארב ע"י ערבים מזויינים בדרכו ברגל מכפר אוריה לחולדה.

9.5.47 – אולגה מזרחי, רקדנית יהודיה, נורתה ע"י ערבי בבית-קפה ביפו, ומתה אח"כ מפצעיה.

16.5.47 – אהרן קוילי מכפר אברהם נרצח בביתו ע"י כנופית-שודדים מכפר פג'ה.

18.5.47 – צמח הלפרין מפתח-תקוה נורה ונהרג ע"י כנופית-שודדים שפרצה לביתו.

21.5.47 – שלמה מילר, שפיקד על הפעולה בפג'ה, נהרג ע"י שוטר ערבי שנמצא אותה שעה בבית-הקפה.

23.6.47 – השוטר פירקל נהרג ע"י פורע ערבי שביקש לברוח בשעה שהשוטר הובילו למשטרה.

גניבות ושוד מיהודים

החודש	גניבות	שוד מזויין
ינואר	104	14
פברואר	77	15
מרץ	43	12
אפריל	45	5
מאי	39	7

הסטטיסטיקה הנ"ל עשויה על יסוד החומר שנתפרסם בעתונות ואין לראות בה רשימה מלאה של כל המקרים.

לפי אומדנה שטחית נאמד הרכוש היהודי שנגנב ונשדד בג' החדשים דצמבר 1946 – פברואר 1947 ב-43,000 לא"י, ולג' החדשים מרץ-מאי 1947 לכדי – 65,000 לא"י.

22.8.1947

יהודים שנהרגו ע"י ערבים

(תוספת לרשימה מ-13.7.47)

1. ב-29 ביוני נרצח בידיות מערבים בחיפה שם טוב רוסו.
2. ב-9 ביולי נורה ומת חנוך אורנשטיין, בשכונת מקור חיים בי-ם.
3. ב-12 ביולי נדרסה בזדון הנערה אורה שוורץ, ע"י מכונית משא ערבית בקרבת משמר העמק, במצעד כמה ילדים.
4. ב-15 ביולי נורה ומת שמעון חזי, בדסר במחנה הצבאי בתל-ליטוינסקי.
5. ב-15 ביולי - השומר יחיאל גולדברג, בידי כנופית גנבים בי-ם. (לא ברור אם הרוצחים היו רק ערבים).
6. ב-25 ביולי נרצחו ע"י כנופיה ערבית:
   מרדכי צוקרמן }
   גדליהו בורנשטיין } ממגדיאל
7. ב-1 באוגוסט, נרצח ליד כפר יהודיה, יצחק גארשט מנדל, סוחר בהמות.
8. ב-10 באוגוסט, נרצחו בגן "הדואה" בתל-אביב:
   מאיר תאומי,
   חנם בוקסדורף,
   אברהם ויבאבר,
   רנה סול עמיאל.
9. ב-12 באוגוסט, נדקר ע"י ערבים ומת דוד מנחם לוי, ברח' יעבץ פינת יצחק אלחנן.
10. ב-13 לאוגוסט, נמצא דקור איזיק (יצחק) גרינברג, שמת ב- 14/8 ממצעיו. (נמצא ליד מסגד חסן בק ביפו).
11. ב-14 לאוגוסט, נהרג ע"י המון ערבי בגבעת הרצל, ת"א, יחיאל איטמן, מבאר טוביה, בעברו שם במכוניתו.
12. ב-14 באוגוסט, נהרג בנימין רוזנברג, מקיבוץ אלמגור, בעברו במכונית בגבעת הרצל, ת"א.
13. ב-14 לאוגוסט, נהרג בירייות מערבים, אהרון הנוביצה (חנוביץ), בעברו במכוניתו ליד סלמה.
14. ב-16 לאוגוסט, נמצא הרוג בקרן רח' המלך ג'ורג'-חסן בק, אברהם כהן.

22.8.1947

יהודים שנפגעו ע"י ערבים

25.7 – משה יעקובי, ממגדיאל, נפצע קשה ע"י כנופיה ערבית. (כאותו מקרה נרצחו מרדכי צוקרמן וגדליה גורנשטיין).

6.8 – חביבה חגביה ואחיו עזריה חגביה, נורו ונפצעו קשה ברח' וולפסון, ת"א, ע"י שודדים ערבים שניסו לשדוד מהם את כספם. (מס חלפנים). השודדים נתפסו אח"כ.

10.8 – בהתנפלות על "גן-הדואר" נפצעו (נוסף על 4 ההרוגים היהודים):
מיאה גולדרינג
יצחק חגבי (חגביה יצחקיף)
זלמן אורזלביץ (גורזלביץ)
שולמית כהן
יעקב גולדשטיין
ירבה קפלן
אנימה מורגרוס.

11.8 – מנדל אברהמי ואשתו צפורה הותקפו בדקירות ליד ביתם ברח' הירקון מספר 4. נפצעו פצעים קלים.

– נערך נסיון התקפה על משה מליבוביץ וברונא גוסמן.

12.8 – משה שלום נפצע בדקירות מערבים ברח' יעבץ פינת רח' יצחק אלחנן.

– מרדכי גבא, נפצע בדקירות ליד מסגד חסן בק, יפו.

– יחיאל בן ברוך נפצע בדקירות ליד חסן בק.

13.8 – שלום מנסור שבזי נדקר ונפצע בקרבת מקום בו נרצח יום קודם דוד מנחם לוי (רח' יעבץ פינת רח' יצחק אלחנן).

– משה גוטליב נפצע קשה ע"י מכות ודקירות, בעמדו לתקן את מכוניתו ליד גרז' ערבי ברח' פייצל, יפו.

– משה לבן הותקף ע"י ערבים מזויינים באקדחים, אשר שדדו ממנו 6 לא"י.

– משה רוטנפלד, נהג אוטובוס, נפצע בנסעו בשכ' אבו-כביר.

– דוד וולפבזון, נהג נפצע באבו-כביר.

– זאב ברגמן, " " "

– דוד ריבר נפצע באבו-כביר.

– יוסף פירזרקונגדרף נרגם ונפצע בשכ' עג'מי, יפו.

– 2 צופרים יהודים הותקפו בדקירות ונפצעו ברח' חסן בק, אחד מהם – יונס הורליבק – פצוע קשה.

– נהג טכסי ערבי מס' 5999 דרס מזשון ילד בן שלוש וחצי בפינת רח' מאור-ציון – פלורנטין.

14.8 – משה לוי נפצע בדקירות ע"י ערבים בגבעת הרצל, ת"א.

– משה קסטרו נפצע מיריות, כשמכוניות בו נסע הותקפה ביריות בגבעת הרצל.

./.

52.

14.8 – נסים כהן נפצע בדקירות באותו מקום. (גבעת הרצל).

– אברהם רבינוביץ, נפצע באותו מקום. " "

– רחל שלגי-כרמי נפצעה כאשר מכונית "אגד" בה נסעה נרגמה ליד אבו-כביר, יפו.

– יוסף בן יעקב נפצע מיריות ליד סלמה.
– אריה לוין " " " "

– מריץ שלוט " " " "

– אדית מוכרד " " " "

– אברהם בן אביב נפצע [illegible] מיריות במכונית כביש ירושלים-חולון.

– אליעזר מילר נפצע קשה בדקירות.

– גרשון בליצבלאו נדקר בגבו, בגבעת הרצל.

– משה מולדבסקי נפצע בעת שרגמו מכונית "אגד" בה נסע – בגב' הרצל.

– ליד אבו כביר נפצעו עוד באותו יום:
אברהם סור
נתן אייזנברג
מאיר עזי
דוד בבא
שלמה פלוטקין
זלמן שקרוב
רפאל ברכה
אברהם גולדברג
יעקב לבדוי
שלמה קראוז
משה וקסמן
יוסף מוריאן
תמרה לוינשטיין.

15.8 – יצחק ביימן נדקר ונפצע במנשיה, יפו.

– מרדכי גוזלן נדקר ונפצע בקרן רח' הכרמל-רבינוביץ.

17.8 – זלמן בן עמוס נפצע בכדור תועה בפנת רח' זבולון-יפו-ת"א.

– אברהם סבח הותקף ע"י שכניו בבואו לקחת חפצים מדירתו במשך רח' יצחק אלחנן.

בירייה שבוררו מתוך פרדס סמוך למחנה צריפנד על מכונית "אגד" נפצעה יהודית דויס.

– אברהם פלדמן נרגם בנהגו טכסי ליד שדה התעופה בלוד.

18.8 – נחמן מרץ הוכה ונפצע ברח' מאה שערים, יפו.

– שלום חיים (חיון?)" " " " "

20.8 – אהרון סובחר, הוכה קשה ונדקר ע"י ערבים נוסעי אוטובוס בין עזה לבאר-שבע. גם כסף וחפצים נשדדו ממנו.

– אליהו שטיינמן הוכה ונדקרו ע"י ערבים ליד ביה"ד ירושלמי, אהלת-גנים.

– משה שיפקר הוכה ע"י פועלים ערבים בבית נבאללה בשעת עבודתו בהובלה.

./.

20.8 – בנימין גיטין – נרצח ובגררתה עליו ירית אחת [redacted] בואדי רובין.

מע"ר

13.7.47

ערבים שנהרגו ע"י יהודים

א. קרבנות הטירור היהודי

1) מספרים מסכמים

באסיפת עתונאים ב-2.4.47 אמר מסכם כי כתוצאה מפעולות הטירור היהודי נהרגו מאז נובמבר 1945 ועד סוף מרס 1947 הערבים הבאים: 23 שוטרים, 39 פקידי ממשלה ו־11 אזרחים.

בהודעה אחרת לעתונות (15.5.47) נמסר כי מראשית 1947 ועד מחצית מאי מגיעים חללי הטירור מבין הערבים ל-18 הרוגים ו-48 פצועים.

2) פירוט

12.1.47 – פיצוץ מפקדת המשטרה בחיפה: 4 הרוגים ערבים ו-47 פצועים.

2.3.47 – פיצוץ קלוב הקצינים הבריטים בבנין גולדשמידט ירושלים: 7 הרוגים ערבים.

4.3.47 – ארבעה פועלים ערבים העובדים בשירות הצבא נפצעו במוקשי דרכים.

22.4.47 – התקפה על הרכבת קהיר-חיפה: ארבעה הרוגים.

4.5.47 – התקפה על כלא עכו: נהרג נהג מכונית ערבי שהתנגד למתקיפים.

18.5.47 – בהתנקשויות ברכבות נפצעו ארבעה פועלים.

ב. שודדים ומרשעים שנהרגו

16.2.47 – שני ערבים שנמנו על כנופית גנבים שפעלה בסובבות הדרום נמצאו הרוגים בחולות ראשון-לציון.

27.3.47 – בקשטא-סרעה נהרג ערבי מבית-ג'יז ע"י נוטרי כפר אוריה.

23.4.47 – ערבי מסקועה נורה והומת ע"י אנשי בית אלפא.

21.5.47 – פג"ת: כתוצאה מהגניבות והרציחות התכופות שביצעו כנופיות ערביות בסביבות פתח-תקוה התקיפו יהודים את בית-הקפה שבכפר ששימש מרכז לאנשי הכנופיות, ומחנה בדוים בסביבתו. בפעולה זו נהרגו ארבעה – בכלל אחד מאנשי הכנופיה – ונפצעו שבעה.

4.6.47 – שני גנבים מערב רומילאת נמצאו הרוגים ברחובות.

10.6.47 – שני שודדים נרצחו ליד שירת-צבי בחילופי יריות עם הנוטרים היהודים.

23.6.47 – ערבי שירה בשוטר היהודי מירקל נהרג ע"י המון בת"א.

22.8.1947

<u>התנגשויות – המשך</u>

(תוספת לרשימה מ-13.7.47)

4.6 – יריות אל קבוצת מטיילים יהודים בואדי משחק. נפצע יהודי.

23.6 – קטטה בין יהודים וערבים בבית הקפה הארמני בין בית-הכרם ובית-וגן בי-ם. נפצעו יהודים וערבים.

30.6 – קטטה בין נוסעי אוטובוס ערבי ויהודים שחסמו את הכביש ליד עין-זיתים.

7.7 – קטטה ורגימת אבנים ברח' סוקולוב-השומר (ת"א) בין 20 ילדים יהודים ושלשים ערבים.

10.7 – קטטה בין יהודים וערבים בשכונת אליעזר פרדס רבינוביץ (כפר סבא) על רקע סכסוך עבודה. נפצע יהודי.

11.8 – 9 ערבים מזויינים עצרו אוטובוס של "דרום יהודה" ליד חולון ושדדו את הנוסעים.

– בשעה 1000 בלילה ניסתה כנופיה ערבית להתפרץ לשכונת החיילים המשוחררים ליד שכונת התקוה. חילופי היריות נמשכו כשעה. נמצאו עקבות דם.

– בשעה <u>130</u> בלילה התקרבה כנופיה בת 5 ערבים לובשי מדים ונושאי תת-מקלעים אל מפעלי "סולל-בונה" בגבעת רמבים. הערבים הציגו את עצמם כשוטרים. השומר של המפעלים הכירם וקרא לעזרה. הכנופיה ברחה.

12.8 – מכונית של "דרום-יהודה" נרגמה ע"י ערבים באבו-כביר.

– הכושי עבד אל-לטיף עבדאללה אצלאן מערב סוקרא, פרץ לבית אברמוביץ בשכונת העובדים בחדרה כשבידיו אקדח. האשה הרימה צעקה והוא נמלט. נאסר ב-14.8.

13.8 – כ-15 אוטובוסים של "דרום-יהודה" ו"אגד" נרגמו באבו-כביר.

– כנופיה ערבית מזויינת מסתובבת בפרדסי ראשון לציון.

14.8 – שני ערבים נטפלו לבחור יהודי מקבוץ העובד-הציוני ע"י באר-יעקב בעת שהשקה פרדס, ובאיום בסכין הצליחו לשדוד ממנו שעון.

– "אלומה" של יריות נורתה אור ליום ו' על כפר החורש.

– בתגרה שפרצה בשדה אבטיחים בבית-קשת נדקר ונפצע יהודי אחד.

– פעמיים נורו יריות אל הנוטר שעל מגדל המים, בתל-חיים.

– התקפה ערבית השדנית על שכ' המכבי, בגבול יפו-ת"א, נהדפה באש ע"י המגינים.

– בדליקות שפרצו בגבעת-הרצל – עקב הצתות ערביות – נגרם נזק לרכוש יהודי בשווי שנערך ל- 5000 לא"י.

– שלושה ערבים ניסו להטפל לאשה יהודיה מעובדות חנאפ"י, בתחנת הרכבת ברחובות. שוטר יהודי ירה מספר כדורים באויר והבריח את הערבים.

./.

.2.

16.8 – נורו יריות על נוטרים עברים בקרבת עין-גבים.

17.8 – נרגם אוטובוס ליד כלר אל-שייך (חיפה), אחד הנוסעים נפצע קל.

– דליקה – מסיבה בלתי ידועה – פרצה במחסני העצים של הסוכנות היהודית בקרבת עין-גבים. הנזק נאמד, בהערכה ראשונה, ב-6000 לא"י.

18.8 – היה נסיון לדקור את מרקוס ברוור, נהג אוטובוס מס' 7, ליד שער יפו. הערבי – שיכור ובעל מעשים ותיק – נעצר ע"י הנוסעים ונמסר למשטרה.

20.8 – שני שודדים התקיפו את א. אידלזון וש. בוכשטאב – האחרון נפצע קל – בדרכם לקיבוץ "בית-אשל". נשדדו מהם חפצים. הצעירים הצליחו להוציא את הרובה מאחד השודדים.

מע"ר

22.8.1947

<u>הרוגים ופצועים ערבים</u>

מספר הנפגעים הערבים - בהתנגשויות שבין ערבים ליהודים - בימים 10-20 לאוגוסט 1947, מסתכם לפי העתונות הא כדלקמן:

ערבים הרוגים - 21. (מזה 1 ע"י כנופיה ערבית באבן הוואי"י,
ו- 10 בפרדס אבו-לבן).

פצועים - 43
64 סה"כ נפגעים.

מע"ר

14.7.1947

<u>קשרות והתנגשויות</u>

8.1.47 – קטטה בין קבוצת מטיילים יהודים לבין מבריחי-נשק ערבים ליד שובאם. נפצעו שני ערבים ושני יהודים.

27.1.47 – קטטה בין אסירים ערבים ויהודים בבית-הכלא בירושלים. פצועים על משני הצדדים.

28.1.47 – קטטה בין האסירים היהודים והערבים בבית-הכלא בירושלים. גרצח הרבש בית-הסוהר אברהם שולי ונפצעו כ-13 אסירים יהודים (מספר הפצועים הכללי: 30).

15.3.47 – קטטה בנעשים, 3 יהודים פצועים.

20.4.47 – תגרה בבית-הסוהר בעכו בין אסירים ערבים ויהודים. נפצעו כמה יהודים.

20.4.47 – קטטה בין ערב כלאורנה ואנשי זכרון-יעקב בגלל שוד רוכהו של נוטר מזכרון.

3.5.47 – קטטה בין פועלים ערבים ויהודים בנמל חיפה. נפצע יהודי אחד.

6.5.47 – תגרה בין בדוים הגרים בסביבת רעננה ובין איכרים מתושבי הסיכון החדש שבמקום. 3 יהודים נפצעו קשה.

9.5.47 – קטטה בין ערבים ויהודים בחיפה בליל ל"ג בעומר.

<u>הערה:</u> לא נכללו מקרי התנפלויות על יחידים שאין להן אופי של קטטה ציבורית.

<u>קשרות-קרקע (חריש, מרעה, מים)</u>

3.1.47 – פלחים מכפר כראתיה (עזה) בסר להפריע לחברי נגבה שחרשו את אדמתם. פרצה תגרה והיו חילופי יריות.

21.1.47 – ערבים מכפר הוב' העלו את עדריהם על אדמת דורות. בקטטה שפרצה נדקר בנימין לנס.

26.1.47 – תגרת-קרקע בין מתישבי עמק חפר וערביי כפר שוויכה שזרעו אדמה לא להם. בקטטה שפרצה נפצעו קל אחדים משני הצדדים.

13.2.47 – בקטטה בין מתישבי בני גאולים ורועים מערב רומילאת שהעלו עדריהם על המושב נפצעו ששה יהודים ונחטף יהודי אחד, שהוחזר אח"כ פצוע.

6.3.47 – בקטטת-מרעה בין רועים ערבים ואנשי כפר מנחם נפצעו ערבי אחד ושנים מחברי הקיבוץ.

27.3.47 – בקטטת מרעה נהרג ערבי מבית-ג'יז ע"י נוטרי כפר אוריה.

30.3.47 – קטטת מרעה בכפר מנחם שכתוצאה ממנה נפצע יהודי אחד.

13-14.4.47 קטטה בין אנשי ג'בעת שהעלו בהמותיהם על אדמה יהודית ובין חברי משמרות יצחק. כעשרה יהודים נפצעו מקשה.

3.5.47 – תגרה בין אנשי טירת-צבי לערביי צמא כשאנשי טירת-צבי ניסו להתקין צנורות מים בשטחי המרעה של הערבים.

6.5.47 – קטטת-מרעה בין רועים ערבים ונוטרים בבאר-טוביה. נפצע אחד הנוטרים.

15.6.47 – קטטת-חריש בין ערבים מנחאלין ובין חברי קבוץ רבדים שחרשו את אדמתם. נפצעו 3 מחברי הקבוץ ושני ערבים.

65.

TWENTY SECOND ZIONIST CONGRESS

Basle, December 10, 1946

A D D R E S S

by

DAVID BEN GURION

OUR POLICY FOR THE FUTURE

In his opening address the President of the Zionist Organisation reviewed the events of seven years of war which were marked by slaughter and betrayal. That is the story of our experience as a people since the last Zionist Congress in 1939. I will and cannot add a word to the brief and vivid picture which has been drawn by Dr. Weizmann. In opening the political debate, I shall endeavour to concentrate entirely on the current problems facing us and those which will confront us in the immediate future.

I shall begin from what is the essential and central issue - our struggle for the independence of the Jewish people in its homeland. The fundamental task of this Congress - and it will be the task of the Zionist Organisation when this Congress is over - is tomobilise the Jewish people for the struggle for this independence. This is the most vital aspect of Zionism in this period.

The establishment of a Jewish State soon, in our own time, - that is the only conceivable recompense, if any can be conceived at all, for the slaughter of 6,000,000 Jews; it is the only possible way of saving the remnants of our people who have survived in Europe and in other lands of persecution; it is the only practical guarantee for the undisturbed immigration and s ettlement in Palestine of the Jewish masses; it is the only possible chance of building and fully developing our homeland for the benefit of all its inhabitants; it is the only possible assurance of a free and dignified existence for our people not only in Palestine, but in the diaspora; it is the most advantageous instrument for securing peace in Palestine, stability in the Middle East and relationships of co-operation and mutual help between Jews and Arabs in Palestine and the neighbouring countries. It is the establishment of a JewishState which is the only possible means to attain all these aims.

The term "Jewish State" has consciously and unconsciously been subjected to a number of misleading interpretations. There are those who say that a Jewish State is one in which all the citizens are Jews, or one of which all Jews throughout the world are citizens; there are those whose interpretation is that a Jewish State is one in which the Jewish religion is an integral part of the constitution binding on all citizens, namely, a theocratic state; there are others who say that a Jewish State is one in which non-Jews will not enjoy equality of rights. These interpretations and similar adsurdities have naturally no foundation whatsoever. It goes without saying that a Jewish State can be based only on a democratic system in which there will be full equality of rights, civil, political and religious, between all the inhabitants without exception and irrespective of race, religion and sex. It is self-understood that Jews outside the Jewish State will be citizens of the countries in which they live, just as the Englishmen and Frenchmen in America are citizens of America even though England and France exist as independent countries, just as the Irishman in America or Australia

is an American or an Australian even though Eire exists as an independent country towhich he is bound by ties of tradition and affection.

When we say that a Jewish State will be based on equality and democracy we have exhausted only one aspect of its life, namely, the constitutional aspect. The real Zionist content of the Jewish State can only be understood tothe full if attention is paid to three other aspects on which the Zionist concept of a JewishState is founded. These aspects are development, population and progress.

A. When we say that development is an integral aspect of the Jewish State we are referring to the need for us tohave sovereign opportunities of exploiting to the full all the economic potentialities of Palestine and of rendering fertile the largest possible area of those 17 to 18 million dunams -- more than three quarters of the total area of Palestine -- which are today desolate, uncultivated and unexploited. These lands must be afforested, the hills must be terraced, the sand dunes made fertile, the swamps drained and the soil ameliorated. The water resources which are sufficient for the irrigation of 4,000,000 dunams must be used to the full, for today only a tenth part of these resources are being exploited. In these ways we must create four ourselves the possibility of establishing new towns and villages, of laying down new roads, of creating new industries, of all kinds, developing the ports, the fisheries and other maritime activities and improving communications -- in brief, converting Palestine by our labour, our science, our economic initiative and our organisational ability into a developed, thriving and prosperous land supporting its inhabitants at a high standard of living to the advantage of all sections of populations of the country and the Middle East as a whole.

B. When we talk of the population aspect of the Jewish State we mean that we want the possibility of bringing to Palestine the masses of the Jews in Europe, the countries of the East and of all other countries, without restrictions or artificial interference as quickly as may be practicable, in order togive to a people wandering throughout the world without protection, sated with poverty and persecution, a safe haven of refuge, a home, a homeland, independence, freedom, a national "dignity". We want to bring all these people back to their ancient homeland, but not at the expense of displacing the existing inhabitants of the country, Jews or Arabs, but by developing the country to such an extent that it will be able to support them. The land which we shall fertilise, the new villages and towns that we shall create, the new industry which we shall establish -- these will make the absorption of this population possible. We do not wish and we cannot take away from the Arabs in Palestine anything that they have or anything that is needed for their existence. All we want to do is to create what does not yet exist -- an intensive agriculture, a large-scale industry, and a new maritime economy -- and it is the new immigration which will create this new economy and thrive within it, just as immigration in the past has had these results.

When I say that progress must be an essential aspect of the Jewish State I mean that we want to have the sovereign right to root out from the life of Palestine the poverty, the diseases, the illiteracy, the unhygienic housing conditions and all the other results of exploitation and discrimination in town and country, the oppression of women and children, the shortage of light and food from which the overwhelming majority of the Arab population and not a small section of the Jewish

-lation are suffering today -- and to create for all the inhabitants the country the possibility of enjoying a high standard of living, modern education, hygienic conditions, healthy and decent living accommodation, fair conditions of employment, justice, equality and culture. In short, our aim is to create a human civilisation which will accord with the historic traditions of our land and serve as a model to the neighbouring countries.

Together withthis development, population and progress we want sovereign independence for the Jewish people in its historic homeland by virtue of its becoming an assured majority, liberated from the perennial curse of exile, the curse of perpetual minority status, the curse of constant dependence, the curse of dispersion, of forever and everywhere being strangers and foreigners. We want our independent and sovereign people to be represented on the United Nations like every other free people. We are against the continuation of that historic discrimination which not only in Czarist Russia, but throughout the civilised world, up to the establishment of the United Nations, had decreed -- "for everyone except for the Jews". Every people and every land are represented at this international assembly, pressing their own interests and participating as equals in fashioning the world order. The Jewish people is the only exception. Why is the Jewish people denied what is accorded even to small countries and tiny peoples like Luxembourg, the Lebanon, Albania and others ? It is only because there is no Jewish State. We demand independence for our people in its land and representation for it in the international family of peoples. These are the four aspects of the Jewish State.

Independence in our homeland is no new striving for the Zionist movement. Everything that we have done in Palestine since the commencement of the Third Return about seventy years ago was in essence nothing more or less than the creation of Jewish independence in the homeland by the independent forces of the people. We have built, acquired land, created an agriculture and an industry, revived our language and culture, established schools, fashioned an administration and provided for our self-defence and security, by our own efforts in the interests of the Jewish people.

Seventy years ago a group of Jerusalem Jews and immigrants from Hungary created the first new Jewish village on the banks of the Yarkon river. From that day right down to the establishment of the new agricultural settlements in the wastelands of the Negeb in the last few weeks we have been laying down and expanding the bases of our independence and thereby constructing the foundation for the establishment of a Jewish State and of an independent Jewish people.

We live on Jewish territory, in Jewish towns and villages, in an economy and culture of our own in which we are independent in our day to day lives of others, and we are capable of conducting our own affairs and protecting ourselves. We are <u>de facto</u> living in a JewishState, even though we have not attained this position <u>de iure</u>.

The idea of a Jewish State is certainly no new thing. It preceded the existence of the Zionist movement and gave birth to it. When Herzl proclaimed the idea of a Jewish State more than 50 years ago, he gave expression, in his creative and statesmanlike genius, to the age-old sentiments of the Jewish people.

Herzl did, indeed, put this idea back on the shelf until the first Zionist Congress met in this city of Basle. The constituent Congress of our Movement rested content withthe Basle programme, whose formulation was more vague, and which practically does not differ from the formula which was subsequently adopted twenty years later in the Balfour Declaration. But the content remained the same - the revival of the Jewish people as a sovereign people in its own land, in a Jewish State.

The only change which has taken place in our days is that the JewishState has ceased to be the final aim and has become an actual demand. And the historic truth must be told that the responsibility for this change rests not withthe Zionist Movement, but with the Mandatory Government. As long as the Government observed the Mandate and enabled Jewish immigration and settlement, we did not, in practice, raise the question of the ultimate independent destiny of Palestine, and we acquiesced in the Mandatory regime, even though we were not always satisfied with the pace and manner in which the Mandate was being applied. However, when the Government proclaimed in 1937 that the Mandate was unworkable, the Jewish State became an immediate necessity.

We did not recognise - and rightly so - that the Mandate was unworkable, and we do not recognise that fact even to-day. But even the Mandates Commission of the League of Nations said with justice that is was not important whether the Mandate was or was not unworkable in theory. The moment the Government to whom the Mandate had been entrusted and which was charged with the duty of implementing its terms, argued that the Mandate was unworkable, namely that it had no capacity or desire to implement it, it thereupon ceased to be workable.

We have no means nor have we the power to compel England to continue the Mandate and if the Mandate no longer exists, we have nothing but to fight for our independence in order toachieve by our own strength and our own power the right which was promised us in the Mandate and the first object proclaimed in the Mandate - the reconstruction of our National Home. When the Mandate used the word "reconstituting" it is clear that it did not refer to a Jewish ghetto in an Arab state or Anglo-Arab state, as is being created now by the White Paper, but to establish anew what we had in the period of our National independence in Palestine - a Jewish State.

How shall we fight for our independence ? Independence can only be attained by independence. Independence is not merely an aim and a purpose, it is also a means to that purpose. Before we attain our external independence, let us strengthen our internal independence. True independence begins in the heart and the soul of the people and expresses itself in the dependence of the people on its own strength, on its own continuous effort, unremittingly and with resolution to satisfy by its own labours its own vital needs and to assure for itself the conditions necessa ry for its future as a free people.

It is only from this inner independence that external independence will spring. And we shall attain this inner independence by building our policy on four principles: immigration; security; construction; and refusal to surrender to breach of faith, oppression, arbitrary rule and suppression.

-5-

Jewish history has moved forward by its own peculiar paths. In the history of Zionism, the most magnificent and revolutionary chapters were not ushered in for the most part by a trumpeting fanfare of high sounding publicity, but quietly and imperceptibly without attracting the attention of the community at large which did not at the time grasp their significance. Those responsible for these great changes went about their historic task humbly and unnoticed, but gradually, after a time, the public began to understand that something of great importance had occurred in their lives.

Such a chapter in our history occurred 42 years ago, when Zionism was at a low ebb. Our great leader had passed away, disappointed and heartbroken, all his political efforts having crashed against the iron wall of the Ottoman Government. The Charter appeared to be an impossibility and the Uganda Project had introduced confusion and discord in the camp. This confusion increased withthe rise of the first Russian Revolution and its subsequent failure, when there was a tendency for the Jewish intelligentsia to leave the Zionist movement. Hebrew literature declined in quality to an amazing degree and the Hebrew press was almost entirely wound up. It seemed thenthat the dream of Zionism had already faded into nothing less and that the Hebrew Renaissance had come to an end before its fruits were ripe. At that time, in obscurity and without encouragement or assistance, there began the movement of the Second Aliyah. Jewish boys and girls from the towns and townships of Eastern Europe, Yeshiva students and pupils of the high schools, the sons of merchants, of shochtim and rabbis, left their homes and went to Palestine, fired by a humble purpose such as had never before moved the youth of Israel - to win the right to work, to work hard in the orange groves and vineyards of the few Jewish villages of Palestine, which were thronged by a multitude of cheap Arab labourers willing to work for a pittance, as the "Hamaggid" one of the first Hebrew newspapers of the Hibbath Zion Movement termed it.

Official Zionism and even the Jewish Labour Movement - not only the anti-Zionist Labour Movement, but even the Zionist Socialist Movement, and above all the majority of the remnants of the First Aliyah in Pales tine itself, dismissed these youngsters with a shrug of their shoulders as a crowd of idealists good-for-nothings. The spectacle of these young people going to Palestine to work in a ruined and impoverished land at back-breaking jobs for a bishlik or two a day, though they had never before in their lives tasted the meaning of work on the land or of any kind of physical work, filled them withmocking amusement. Yet these work conquerors, as they called themselves, though few in number at the outset, were the loyal ambassadors of Jewish history, and it was they who revived Zionism and the Yishuv at a time of mortal crisis. It was they who changed the face of the Yishuv, who revived the content of Zionism, who created a vast and growing youth movement numbering tens and hundreds of thousands, who created great projects of labour and culture, of settlement and defence, which are the pride of our land and the dependable prop of the Zionist Movement as a whole. They created the greatest enterprise of our generation and perhaps the greatest which has ever existed in the Diaspora History of the Jewish people - in a word, they created Chalutziut.

-3-

What the task of conquering labour was 40 years ago, so task of immigration today.

It is not the Zionist conferences attended by thousands of delegates , nor the mass meetings which are held here and there in these days of crisis which are of decisive importance, although I do not doubt their value; but the struggle of the Jewish people for its homeland, for its independence, for its historic and human right to redeem itself - that fight is today being waged on the stormy seas which separate the shores of the Diaspora from the shores of the Homeland.

In this project, as in nothing else, is being revealed today the magnificent vital strength of our people; its mighty unshakeable will, the eternal bond between the Jewish people and Palestine, the unyielding stubborness of the will for salvation, a Jewish courage which does not retreat before any danger or obstacle, such as has been shown throughout the generations when entire Jewish communities were prepared to be slaughtered for the sanctification of the Holy Name rather than betray their faith, the refusal of the Jew to surrender to superior physical forces when he knows that they are devoid of justice and right, the deep love for a life of freedom and independence in the Homeland, and a readiness to sacrifice everything, to suffer everything and toshoulder every burden for the sake of the return to Zion.

These refugees are not merely fighting for their own personal salvation. This is the fight of the Jewish people - a strange fight conducted by a strange people in conditions as exceptional and extraordinary as is its very existence. The refugee-immigrants are bearing aloft proudly and with great sacrifice the banner of the liberation and honour of our people.

This is not the only struggle. The humble and steady work of those who are creating the Jewisheconomy in Palestine, in the villages and the towns, in the fields and the factories; the untiring devotion to their duty, which is not without its dangers, of our policemen and supernumerary police who protect and secure the peace of our settlements; the faithful labours of our teachers and officials, our writers and scientific workers - and above all the pioneering fervour of our youth whose face is turned to the resettlement and revival of the waste places of the Negeb, the hills of Jerusalem, the Jordan valley and all the other parts of our country - all these are playing a vital and central role in our struggle for independence. And the same applies to the efforts of our friends in England, America and other countries who are conducting the political work with Governments and statesmen, on the platform and in the press. They, too, have an important and organic part in the struggle for our future.

Nevertheless, at this time, no front in our struggle can be compared to the front of immigration. As long as the gates of our Homeland are illegally closed before us, entirely or in part, as long as our right to return toour National Home is sabotaged and attacked, contrary to public international commitments and undertakings and to appeals to conscience such as those made by the President of the United States and in the recommendations of the Anlo-American Inquiry Committee, as long as we remain besieged as we are today, both on the shores of our country and in the camps of the Jewish survivors in

Europe - so long shall immigration remain the central and decisive front. This movement of immigration has sprung into existence spontaneously, deriving its strength from the instinctive will to live of the Nation. No foreign power will overcome it. And that is no mere phrase; it is a fact. These refugees will continue to find their way to Palestine; they will leap into the waters and swim to the shores of the Homeland. And every Jew, because he is a Jew, be he Zionist or not, will stand behind them, following their fortunes with anxiety, with love and pride and proferring them all help and solidarity, as is the due of the most loyal and courageous representatives of the people. And they will do that until there arises in Palestine a regime which will open the country wide to every Jew, and the Jewish people can return to its Homeland with its head uplifted.

Just like the Second Aliyah, the immigration movement was not the product of organisation and there was no official institution behind it. It arose of its own accord, from deeply-rooted Jewish strivings, deriving its strength from the endless source of Jewry's love for its land. All the masses of the Jewish people see in this movement a sacred task, the redemption of captives, which is a two-fold redemption, of the exiles and their Homeland alike.

This movement of immigration will surely occupy an honourable place inthe history of the human liberation movements of our days. Fleets and air forces whose strength rests on physical force alone will not shake it from its course. It will occupy the place in human history which is the due of all who fight with courage against oppression and the arbitrary rule of force.

The Morrison Plan

The plan for the dissection of Palestine which is known as the Morrison Plan has been rejected by the American Government, by the Arabs, by the Jews, and, as far as one can gauge from the British press, by British public opinion and a large section of the British Parliament including members both of the Government party and of the opposition. Nevertheless, it still remains the official policy of the Attlee Government and it may well be that the Government proposes to impose this policy on Palestine despite the opposition of all the factors I have mentioned. Accordingly, we at this Congress cannot refrain from analysing the Morrison Plan in detail and clarifying our attitude to it in an unequivocal and forthright manner.

At the end of July of this year, Mr. Herbert Morrison, the Lord Privy Seal, placed before Parliament a general survey of the provincial or federal plan for Palestine, based as he said on the recommendations of the Anglo-American Enquiry Committee and elaborated by Anglo-American experts. The plan provides that Western Palestine should be divided into four areas: a Jewish province, an Arab province, a District of Jerusalem and a District of the Negeb.

(1) The Negeb District would consist of the uninhabited triangle of waste land in the south of Palestine beyond the present limits of cultivation.

(2) The Jerusalem District would include Jerusalem, Bethlehem and their immediate environs.

(3) The Jewish province would include the great bulk of the land on which Jews have already settled and a considerable area between and around the settlements.

(4) The Arab province would comprise the whole of the rest of the country.

The district of the Negeb would be under the direct rule of the British, through the High Commissioner and his Council, who are referred to in the plan as "The Central Government". For the sake of accuracy, it should be mentioned that the official statement made by Mr. Morrison provides that the Negeb District would be administered "for the time being" by the Central Government, but no mention is made of how long this provisional arrangement would last and what regime would replace it, if it were ever to come to an end. Nor is any reference made to the provisions which would govern Jewish immigration and settlement in the Negeb District during the transition period, nor what measures the Central Government would apply immediately in its administration of this area. All these points are left vague.

As far as the Jerusalem District is concerned, Mr. Morrison announced that a Council would be appointed with powers similar to those of a municipal council. Most of its members would be elected, but a certain number would be appointed by the High Commissioner.

The boundaries between the Jewish and the Arab Provinces would have no significance as regards defence, Customs or communications - which means that marauding bands could cross freely from one Province to another. However, after the boundaries are fixed, they would not be susceptible of change except by agreement between the two Provinces.

The provincial governments would have power of legislation and administration within their areas with regard to a wide range of subjects of primarily provincial

concern. In each province there would be established an elected Legislative Chamber, an Executive consisting of a Chief Monister, and a Council of Ministers, appointed in each Province by the High Commissioner from among the members of the Legislative Chamber, after consultation with its leaders.

Bills passed by the Legislative Chambers would require the assent of the High Commissioner and the High Commissioner is empowered to withhold such consent from every Bill which in his view is inconsistent with the instrument of Government, whose provisions would afford safeguards for the peace of Palestine and the rights of minorities.

The Central Government, both in its legislative and administrative aspects, would be in the hands of the High Commissioner who would be assisted by an appointed Executive Council. Exclusive authority as to defence, the administration of law and order, foreign relations, Customs and Excise, the Police and the Courts, would be reserved to the Central Government which would in addition enjoy all powers not expressly granted to the provinces by the instrument of Government. The High Commissioner would also have reserved to him an Emergency Power to intervene in provincial affairs if, in his view, a Provincial Government failed to perform or exceeded its proper functions.

The High Commissioner would establish a Development Planning Board and a Tariff Board composed of representatives of the Central Government and of each Province.

The Government of the Arab Province would have the absolute right to prohibit all Jewish immigration into its Province. It would also have power to deprive Jews of the right to buy land in the Arab Province.

The control of Jewish immigration into the Jewish Province would be in the hands of the Central Government which would authorise a schedule of immigration on the basis of recommendations made by the Government of the Jewish Province, in accordance with the economic absorptive capacity of the Province. The Central Government would have no power to authorise immigration in excess of any limitations proposed by the Provincial Government, but it would have the right to reduce the quota proposed by the Jewish Provincial Government if in its view the proposal exceeded the economic absorptive capacity.

If the plan as a whole were accepted and a decision taken to put it into effect, it would become possible to accept the recommendation of the Anglo-American Committee for the immediate admission of 100,000 Jewish immigrants into Palestine. These immigrants would be selected primarily from Germany, Austria and Italy and priority would be given to building craftsmen and agricultural workers, young children, the infirm and the aged. The bulk of the 100,000 would be drawn from the three countries mentioned. Any certificates available for Jews in other countries, would be

/ issued

issued only to orphan children in Eastern and South Eastern Europe. The United States Government would be asked to undertake sole responsibility for the sea transportation of the Jewish refugees. They would have to provide the ships and defray the whole cost of sea transportation. They would also have to provide food for the immigrants, for the first two months after their arrival in Palestine. The Jews would have to assume the financial responsibility for everything else.

In the view of the Government and of its experts, the partition of Palestine into Provinces would entail a deficit in the budget of the Arab Province which would have to be met by a subvention from the Central Government - naturally from the income which the Central Government would derive from the Jewish Province. In addition, the plan proposes large-scale investments in the Arab Province with a view to raising its health service, educational facilities and conditions of agricultural productivity to the same level as that obtaining in the Jewish Province, and also to promoting the development of light industries in the Arab Province. The means for these investments could not be raised by loan and the experts suggest that the United States of America should make a substantial grant to the Government of Palestine, to be used principally for financing Arab development projects not suitable for self-liquidating loans. In addition, America is asked to authorise large-scale loans for the development of countries in the Middle East region, for in the opinion of the Government the development of Palestine will be bound up with the development of the Middle East as a whole. The development plan for Palestine would be implemented in conjunction with Trans-Jordan and perhaps also with Syria and the Lebanon.

These are the general outlines of the plan as they were laid down by Mr. Herbert Morrison in his statement to the British House of Commons.

B. General observations.

Before proceeding to a detailed analysis of the plan I would remark that the British Government, through Mr. Morrison, has endeavoured to emphasise as strongly as possible the following two points: (a) That the plan is based on the recommendations of the Anglo-American Committee of Enquiry and (b) that this plan is the one which was elaborated by the Anglo-American experts. These two points can with difficulty be reconciled with the truth.

The Morrison Plan is not based on the recommendations of the Anglo-American Committee of Enquiry, but is fundamentally opposed to them. The American Government has indeed withheld its agreement to the Plan, mainly because of the unanimous opposition to it of all the six American members of the Committee, headed by Judge Hutchison, on the grounds that it conflicts on points of central and fundamental importance, with the recommendations of the Committee. Moreover, the two British members of the Committee who participated in the House of Commons' debate at the end of July, Mr. Crossman and Major Manningham-Buller, strenuously opposed the Morrison Plan. The fact

/ is

is that on the three fundamental issues which exist in Palestine - immigration, land and the Constitution - the plan is sharply opposed to the recommendations of the Committee. As far as immigration is concerned the Committee recommended the immigration of 100,000 Jews unconditionally, Mr. Morrison, however, makes the immigration of 100,000 Jews dependent on the acceptance of the new Plan as a whole. On the general issue of the Jewish right to immigration to Palestine, the attitude of the Anglo-American Committee was favourable, while that of the Morrison Plan is negative. In its sixth recommendation, the Anglo-American Committee expressly urged that Jewish immigration should be regulated in accordance with Article 6 of the Mandate for Palestine which requires the facilitation of Jewish immigration under suitable conditions. Moreover, both under the Mandate and the recommendation of the Enquiry Committee the Jewish right to immigration applies to the whole of the country and not to a small restricted area alone as proposed by the Morrison Plan. The Anglo-American Committee expressly emphasised that Jewish immigration was not dependent on Arab agreement, nor even on Arab acquiescence. The Committee stated that they reject the assumption that there should be no further immigration to Palestine without Arab acquiescence, for that assumption would entail Arab domination over the Jews.

The Committee also unanimously urged the annulment of the Land Ordinance of 1940 which involves racial discrimination against the Jews. It will be remembered that when the Land Ordinance was debated in the British House of Commons in February 1940 the entire Labour Party voted against the Chamberlain Government on this issue on the grounds that the Ordinance deprived the Jews of civic equality before the law in their own National Home. The Anglo-American Committee called for a land regime based "on a policy of freedom of sale, lease or use of land, irrespective of race, community or creed."

The Committee stated that it was opposed to any regulation or restriction which involved discrimination against either Jews or Arabs. It recognised the need for protecting the cultivator and the smallholder, but it did not believe, to use its own words, that the protection required by the Arab would be secured by restricting the Jews to particular areas of the country.

The Morrison plan is based on the continuation of the Land Ordinance which deprives the Jews of equal rights, and it expressly states that the Government of the Arab Province would be entitled to withhold from Jews the right to buy land. Even those Jews who are already living in the Arab Province are not excluded from the scope of this restriction, and under the Morrison Plan there would be thousands of Jews and a few Jewish agricultural settlements in the Arab Province. The assurance of Mr. Morrison that the instrument of government for Palestine would require the Provincial Governments to assure equality of civil rights before the law of all their inhabitants, would be correct only if we were to add the proviso which was well known to the Jews of Czarist Russia: - "To every one except the Jews". For the Morrison Plan provides at the very outset that the Jews in the Arab Province, and perhaps also in the Negeb and the Jerusalem District, would be deprived of equality before the law and

that their rights to live wherever they like, to buy or lease la[nd] or a house or a tree, would be restricted as they are today, by virtue of a Land Ordinance which was attacked in 1940 by the Labou[r] Party as an instance of racial discrimination. Furthermore, the very essence of the plan, which is that it dissects the country into four zones, runs clearly counter to the recommendations of the Anglo-American Committee. It is impossible for anyone who has studied both these sets of proposals, the recommendations of the Committee of Enquiry and the Morrison Plan, to agree to Mr. Morrison's statement, that the plan he put forward is based on the recommendations of the Committee. It may be doubted, moreover, whether the Morrison plan represents that scheme which was elaborated by the Anglo-American experts. Incidentally, we have not yet heard any reason to indicate in what respect these gentlemen are experts and it is doubtful whether they know Palestine, its Jews or its Arabs. We understand why Mr. Morrison and his colleagues felt it necessary to ascribe this plan to the American "experts". By doing so they hoped to facilitate the approval of the American Government for this Plan. But we know that the Plan in its general outlines was suggested to the British Government a few years ago by one of the Arab statesmen of the Middle East and it is instructive to note the evidence of Mr. Oliver Stanley, the Secretary of State for the Colonies in the Churchill Coalition Government, who in the debate in the House of Commons on the July 31st, 1946, said: "The solution which the Rt. Hon. Gentleman (Mr. Morrison) has read out to us now was in the Colonial Office last autumn." - namely the autumn of 1945 before the Anglo-American Committee of Enquiry commenced its work. In the course of the same debate, Mr. Stanley interjected, during the course of a speech by Mr. Davies, another critic of the Morrison Plan: "I said that this is no new scheme, and that there were papers on it in the Colonial Office last autumn."

However, it is not because of these contradictions that we reject this Plan and refuse even to regard it as a basis for negotiation between us and the ~~Mandatory Government.~~

C. Why we reject the Plan

We oppose the plan because it is merely a small modification of the White Paper of 1939, and the changes are not always even to the advantage of the Jews. We oppose the plan because it deprives the Jewish people of its rights in its homeland, as promised to it by the Balfour Declaration and the Mandate. We oppose it because it conflicts with the international obligations of Great Britain and all the promises of the Labour Party to the Jewish people for nearly thirty years. We oppose it because it provides no solution at all either to the problem of the Jewish people or to the problem of Palestine, that two-fold problem which must be considered as an integrated whole. We oppose it because instead of bringing us

/ peace,

peace, progress and development, as forecast by Mr. Morrison in his speech, this plan will lead to the continuation and perpetuation - if not to the deterioration - of the three-fold conflict between the British, the Jews and the Arabs, and will certainly not contribute to the stability of the Middle East.

1. Immigration Detailed criticism

Following the tradition of the White Paper of 1939, the Morrison Plan rejects the historic and legal rights of the Jewish people in Palestine as guaranteed by international law. It seeks to cut the historic bond between the Jewish people and its land. It prohibits Jewish immigration and settlement in Palestine, save for a small area which is called a Jewish Province. Outside this area, the plan deprives the Jewish people in the whole of Palestine - which is its homeland - of its rights which have been sanctified by history, nature and the law of nations - and it does that even in those large areas which are empty of population, in the South of Palestine and in the greater part of the Negeb, and in areas, too, which were revived and developed and made into a source of livelihood for hundreds of Jews and Arabs alike, only as a result of Jewish effort and Jewish capital and initiative. An instance of the latter is the Dead Sea area where the Plan prohibits further Jewish settlement.

In one vital respect, the Morrison Plan is even more far-reaching than the White Paper. The White Paper provided that after a period of five years, when the Jews would have become a third of the population of the country, Jewish immigration would be able to continue only if the Arabs acquiesced in it. The term used was "acquiescence" - it was not required that the Arabs should agree. The difference between these two terms is clear. It is the British Government which decides whether the Arabs would or would not, do or do not, acquiesce; but it is the Arabs and only the Arabs who can decide whether they do or do not agree. In accordance with this clause of the White Paper, Jewish immigration has been continuing even after the 31st March 1945, even though the Government has not annulled the White Paper and has left the Land Ordinance in force. The Morrison Plan, however, expressly provides that the Government of the Arab Province would be entitled to prohibit entirely all Jewish immigration and the High Commissioner - namely the Mandatory Government - would in no circumstances or conditions be entitled to permit any immigration into the Arab Province if the Arab Government were against it, just as he would no longer have the right to permit Jews to buy land in this Province, for in that respect, too, the Government of the Arab Province would enjoy absolute powers. Incidentally, this is the only instance in the whole Plan of the Arab Province possessing an absolute power in the exercise of which the British Government would in no circumstances be able to intervene.

According to the Morrison Plan, Jewish immigration would be possible only in the Jewish Province, and the plan makes no mention

of any right of Jews to immigrate to the Jerusalem District or the Negeb District. Thus, Jewish immigration will be restric[ted] in four ways:

(a) It will be restricted in area. Jews will be permitted to immigrate only to the small Jewish Province. Even Palestinian Jews would not be able to settle permanently in the Arab Province if the Government of that province withheld permission from them to do so. For the plan states quite clearly that the Government of each Province would have the power to limit the number and determine the qualification of persons who may take up permanent residence in its territory.

(b) Jewish immigration would also be restricted by the principle of economic absorptive capacity. This principle is not mentioned in the Mandate and it was devised by the first White Paper issued by Mr. Churchill in 1922, as the first limitation of Britain's obligation towards the Jews under the Balfour Declaration. At that time, it did at any rate have some political explanation as far as its authors were concerned. But today, when the Jews are already enclosed within their own Province and are being promised so-called autonomy, when the boundaries of this province have been finally and definitively fixed without any possibility of change unless the Government of the Arab Proginne agrees, it is a principle devoid of any shadow of justification.

(c) The economic absorptive capacity is to be determined not by the Government of the Jewish Province, but by the Central Government - namely by the High Commissioner. The Government of the Jewish Province is entitled merely to make a recommendation as to the number of immigration certificates which, in its opinion, is justified on grounds of economic absorptive capacity. However, this is merely a recommendation and the Jewish Provincial Government is not empowered to determine the level of absorptive capacity and the number of certificates. That function is left in the hands of the High Commissioner. From our experience we know to what an extent there have in the past been differences of opinion between Jews and officials of the Palestine Government on the estimation of absorptive capacity. On many occasions the country as a whole, and particularly the Jewish economy, has suffered from a shortage of workers because the officials have, for their own reasons, estimated the absorptive capacity below its true level. In former years, as long as the mandate was, at any rate in theory, the guiding policy of the Government in Palestine, there were categories of immigrants who were permitted to enter the country without limit of number, namely capitalists, relatives of Palestinian residents, students, etc. The new plan provides that immigration of all categroeis into the restricted Jewish Province should be dependent on the arbitrary estimate by the officials of the Central

Government of the economic absorptive capacity of the Jewish Province, without any right to appeal against their decision.

In this respect the Morrison Plan constitutes an open discrimination between the two Provinces. While the government of the Arab Province is empowered to prohibit Jewish immigration absolutely without any right of intervention on the part of the High Commissioner, the government of the Jewish Province is entitled merely to make recommendations to the High Commissioner on the subject of immigration, the final decision being left in the hands of the High Commissioner and his advisers.

(d) The final restriction, although by no means the least, important, is the fact that while immigration to the Jewish Province is made subservient to the principles of economic absorptive capacity, as estimated bythe High Commissioner, the very existence of an economic absorptive capacity is in itself under the control of the High Commissioner and is not dependent on the government of the Jewish Province.

Every one of us who has had some experience in Palestine during the past twenty-five years knows that economic absorptive capacity is not a fixed and static concept, independent of the development of the economic life of the country as a whole. Economic absorptive capacity is itself a product of immigration and settlement, of government policy in the economic sphere, on foreign relations, on the size of the immigration, and the planning andimplementation of development schemes. Yet all these factors are to be left under the absolute control of the High Commissioner and the government of the Jewish Province is to exercise little or not influence on them at all. The Central Government will be able to hold up development plans and to impose on the entire country - and on the Jewish Province - its own policy of tariffs, development, industry, agriculture, transportation, commercial treaties, and fiscal policy in such a way as to undermine the economic absorptive capacity of the Jewish Province, so that even in this restricted area the Jews will be unable to determine the extent of Jewish immigration or to develop their Province on their own initiative in order to increase its economic absorptive capacity.

Let us turn now to the Land Ordinance, which, apart from the deportation of Jewish refugees, constitutes the blackest chapter in the history of British policy in Palestine and perhaps in world affairs as a whole. It is an Ordinance which confines the Jews within a Pale of Settlement, as in the days of the Russian Czar, or on the lines of the Nuremberg Laws. It is an Ordinance which undermines the basic principle of Anglo-Saxon political civilisation; namely equality before the law. It is an Ordinance which condemns more than two-thirds of the area of the country to desolation, and

holds up the development and the progress of Palestine in the in both of the Arabs and the Jews. It is an Ordinance which endang the civil status of Jews in all countries in that this dangerous pr dent, set up by one of the greatest powers in the world today, const tutes an excuse for all anti-Semites everywhere to deprive Jews of their civil rights before the law. And that Ordinance is left in force by the Morrison Plan apart from the tiny area of the Jewish Province. According to the Plan, the government of the Arab Province is entitled to deprive even those Jews who are already settled in the Province of the right to acquire land, so that all the Jews living there - and it appears that their number under the proposed scheme will not be small - are doomed to have their position crystallized at its present level, in effect a sentence to perpetual economic and territorial imprisonment.

The most surprising aspect of the matter is that this prohibition will apply precisely to areas throughout the country which are desolate and uninhabited, such as the Jordan Valley, the Hills of Samaria and Judaea, and the large waste lands of the Northern Negeb. Nor is it out of the question that this racial discrimination will be maintained in force even in the Jerusalem District and the Negeb District which come under absolute British control. It is difficult to imagine a greater and more pernicious crime than this Ordinance. It is a crime against nature, against history, against law and justice. It is a crime against the elementary principles of international political decency. The undertakings of the Balfour Declaration applied at the outset not to a tiny Jewish Province nor yet alone to Western Palestine, but to the whole of the country in its full historical and geographical boundaries, to the East and West of the Jordan. To whittle away these obligations to this point is the height of betrayal of that principle of fair play of which the British people is so justly proud.

These reasons alone would suffice to justify our absolute rejection of this Plan, not merely as a solution of the problem, but even as a basis for discussion and negotiation. And that is what the Executive at its full meeting in Paris decided to do. However, these are not the only defects of the Plan. Without attempting to exhaust our criticism, I would like to deal with some of the more important of those defects which I have not already mentioned.

3. Self-government

One of the supposed advantages of the plan, namely the autonomous Provincial Governments, is nothing more nor less than a deception. In practice, the control of the whole country, including the two Provinces, remains in the hands of the British officials headed by the High Commissioner. The only difference is that henceforward the officials will be released from the obligations of the Mandate. All Bills passed by the Provincial legislative chambers require the approval of the High Commissioner. The Provincial Executives are appointed by him from among members of the legislative chambers. All the vital

matters affecting the country, including the two Provinces, such as defence, customs and excise, police, law and order, and all common interests affecting the whole country such as transportation, currency, roads, ports and other matters are from the very outset left exclusively in the hands of the High Commissioner. Even in those matters which are theoretically left within the sphere of competence of the Provinces, the High Commissioner is entitled to intervene if, in his view, the Provincial Government is not discharging its duties or is exceeding them. This system may perhaps be desirable when granting autonomous rights to primitive tribes in Central Africa or other countries, but it is difficult to suppose that the Jews will be content with such a camouflage or be taken in by it.

Special attention should be paid to two matters which are expressly excluded from the powers of the Provinces; namely, the vital questions of defence and economics.

Since 1919 up to the present day, the Mandatory Government has now shown by its actions that the Jews are able to rely on it for the defence of their lives, their honour and their property. Even the Peel Commission was constrained to point out that the Mandatory Government had failed to provide adequate protection to the Jews. The return of the Mufti and the anti-Jewish activities of the Arab League are not calcula ted to strengthen the security of the Jews in their country. The protection of the Mandatory Government has been of no avail to them. Indeed, the Jews have hitherto not relied on this protection and it is difficult to understand why they should do so in the future.

Of no less importance for the existence and future of the Jews in Palestine is the control of the economy of the country. Even during the period of the Mandatory regime, the Mandatory Government was not marked by any specia l desire to develop the country either in agriculture of industry. It displayed no economic initiative in the development of the country, the increase of its absorptive capacity or raising the economic standard of living of its inhabitants, Jews or Arabs. These tasks rested almost entirely on the Jews themselves. In what sense is the autonomy of the Jewish Province real if these two most vital mat ters are left in the hands of a foreign and arbitrary officialdom, independent of the population, which in the best of cases will be indifferent, and for the rest will be positively hostile?

4. Jerusalem

Reference should also be made to the regime proposed for the Jerusalem District. No one objects to the need for international supervision of the Christian Holy Places which exist in Jerusalem and Bethlehem, but the Morrison Plan is not designed to protect these Holy Places but to tear out from the Jewish homeland its very heart, the eternal Jewish city of Jerusalem which is the religious, national, political and scientific centre of the Jewish people. Moreover,

the plan is calculated to deprive the Jewish majority of Jeru of its existing practical rights.

Almost throughout the period of its existence, the Mandatory Government has discriminated against the Jewish population of Jeru salem. For years a non-Jewish mayor was imposed on this predominan ly Jewish city and subsequently a commission of British officials was placed in charge of municipal affairs, thereby depriving both the Jewish majority and the Arab minority of their municipal rights. This arbitrary policy is clothed in the Morrison Plan with constitutional forms. The municipal system determined by the Plan is such as to convert the Jews of Jerusalem by artificial means into a minority in two ways: in the first place by the addition of Bethlehem and the surrounding Arab villages, and secondly by the provision that some of the members of the Jerusalem Municipal Council shall be appointed by the High Commissioner.

5. Negev

The most surprising of the proposals is perhaps that for the establishment of a Negeb District under the Control of the Central Government. Summarizing the importance of the Plan, Mr. Herbert Morrison argued that it seeks to effect a fair and reasonable compromise between the claims of the Arabs and the claims of the Jews as far as possible. It is difficult to say that to deprive both the Jews and the Arabs of one-third of the area of the country and to hand it over to England is a compromise of that sort. For more than three thousand years Palestine has been the homeland of the Jewish people. During the past few decades the Arabs have begun to claim that Palestine is an Arab country, but we have never heard that England too has any claim to this country, or to any part of it, and it is difficult to explain in what respect it is either fair or reasonable for Great Britain itself to assume control, even if only - as we are told - temporarily, of one-third of the area of Western Palestine. This particular area, as well as the Northern part of the Negeb, have never at any time been settled or cultivated by the Arabs and they neither desire nor are capable of cultivating them. For centuries, these areas which constitute fully half of Western Palestine, have been deserted and barren. It is only in recent years that the Jews have attempted to establish agricultural settlements there. The Jews for their part have both the desire and the capacity to cultivate this empty region. To hand it over to the English is to steal away from the Jewish people - the only homeless and landless people in the world - a large part of the area which is completely open for immigration and settlement, and which is quite uninhabited; it is to condemn the Negeb to everlasting desolation and to deprive the Jewish settlements, which have already been established there at the cost of so much labour and devotion, to isolation and stagnation.

6. Finance

Let me mention one other characteristic detail. According the Plan, the Arab Province will incur a budgetary deficit, even tough both in population and area it will be larger than the Jewish Province. The Jewish Province will have to make this deficit good through its contributions to the Central Government. This indeed is the system which has obtained in Palestine throughout the period of the Mandate. The main burden of taxation has rested on the Jews who have provided at least 70 per cent of the Government revenue, while most of the services supplied by Government, such as education and health, have been devoted to the Arabs. At a time when the whole of the country was open to the Jews, and when as a factor interested in settlement the Jews were concerned that the standard of living of their neighbours should rise, this system did have some shadow of justification. But it is neither fair nor reasonable to require the Jews to bear the burden of the deficit of an Arab Province which treats them as strangers and enemies, which permits them neither to buy land nor to immigrate, and which denies them equality of rights.

7. Increased uncertainty

The Morrison Plan leaves the future of Palestine shrouded in vaguew
ness. It is indeed provided that the bouderies between the Jewish and Arab provinces are final and shall not be changed without mutual agreement, but the future of the country as a whole is not determined. According to Mr. Morrison, the Plan leaves the way open to peaceful advance and constitutional development either towards partition or to Federal Union." This optimism on the part of Mr. Morrison is not borne out by the Plan itself. On the contrary, the régime which it is proposed to establish is calculated to increase tension and conflict between the inhabitants of the country and the foreign government on the one hand and between various sections of the population on the other.

The very fact that the political future of Palestine is let
uncertain would increase tension, anxiety and conflict among the
various factors. The Jews will fear, and not without grounds, that
the Central Government which is already now artificially restricting
the area of their settlement and the rate of their immigration, will
condemn them to remain a perpetual minority in the country, which
will in the course of time come under an Arab Government masquerading
under the cloak of "Federal Union". They will fear, too, that the
time may come when Palestine will be joined on to a larger political
entity outside the country, without consulting the Jews. One does
not need much prophetic insight to understand that this is what the
Arabs will demand, and the Jews will be filled with anxiety that in
the future, too, the English will surrender to the Arab demands and
go back on their previous promises tothe Jews. It is not even out
of the question that the miserable autonomy granted to the Jewish
Province will one day be wiped out of existence. It the assumption
is true that the Arabs are steeped in fear of Jewish domination, this
Plan is not designed to remove that fear, but rather the reverse.
The Arabs will be left with the fear that by growing in number in
their own Province the Jews will become a majority of the country
and that by a "Federal Union", the Arabs will come under Jewish
domination.

At all events it is to be gravely feared that the Arabs will continue to undermine the limited extent of Jewish immigration and settlement permissible in the tiny Jewish Province, just as the

partition of Trans-Jordan in 1922 and the annulment in relat to it of the clauses of the Mandate dealing with the Jewish N Home, did not reduce the opposition of the Arabs to Jewish immigration and settlement in Western Palestine. The very pros which led to the White Paper of 1939 in which Great Britain defau on all its international promises and undertakings --"a cynical breach of faith" as Mr. Herbert Morrison termed it at the time -- can once again be repeated in the future in relation to the Jewish Province. Who can tell whether in time to come we shall not again be confronted by a new White Paper which, in a new act of "cynical breach of faith" will go back on the Morrison plan.

These are the reasons which led us to reject this Plan even as a basis of negotiation, and I hope that we shall persist in this attitude in the future.

The Congress did not then make any final decision on the principle of a Jewish State in part of Palestine in place of a British Mandate over the whole of Palestine. What it did was to authorise the Executive to clarify the meaning of the proposal and its practical content. To this resolution there was opposition, but even those who supported it, and I was then among them, did not make a programme out of partition.

Two fundamental considerations guided Congress then. The first consideration was our right to Palestine, our right to immigration, to settlement, to independence in the whole country. This right is based on our history in Palestine for more than 3,000 years, on international undertakings and promises which were given to us in the Balfour Declaration and the Mandate; on the latent possibilities of development which exist in Palestine and on our ability to realise these potentialities for the good of the Jewish people as well as for the good of the Arab inhabitants. The second consideration we are prepared to negotiate also on the basis of arranging a compromise if in place of the small area our rights are increased and we are given sovereign independence and on condition that the area of the Jewish State which is tobe set up immediately shall suffice for immigration and settlement adequate and sufficient for the solution of the Jewish problem.

These two considerations are at least as strong today as then if not more so. Everything that has happened since 1937 has strengthened both these reasons. Our right has not diminished and certainly the need has not diminished: the need for immigration for settlement and for independence.

Now as thenwe would have no ground to refuse to negotiate on the basis of a compromise if the suggestion came to us from those who have the power to put it into effect. But there is no such suggestion. Now as then we will not make partition into a programme and we can only stand by our full rights and demands. The debates we have amongst ourselves about partition are fruitless and dangerous.

We will not negotiate withthe British Government on the basis of the Morrison Plan and we will not propose to the British Government a plan of partition. If we have discussions with the British Government we must stand on our full rights to the whole country. If the Government will propose an acceptable compromise

...l have to bring it for discussion and decision to the ...ritative organ of the Movement.

...6. We are not coming to England as beggars or pleading for mercy. ...demand that is rightfully ours. Palestine does not belong to England nor is it part of the British Empire and England has no right to do with Palestine as she wishes. When the Mandate for Palestine gave international force to our historic connection with the country and authorised the re-establishment of our national home in Palestine, it recognised that our right there preceded the Mandate.

Both our work and our modern return precede the Mandate. We will never forget the help and recognition which England first gave us in the Balfour Declaration, in the establishment of the Jewish Legion, in the First World War and the Jewish Brigade in this as well as the help she gave us for some years in our work in Palestine. But we will never assent on any condition to being robbed of our rights, not even by this same England. As I said at the last Congress, we will act as Englishmen would act if they saw their honour, their existence, their future, their country in danger. I know that we have not got the power that England has, but we have something which is no less valuable than power, faith in the justice of our cause and faith in the power of justice. We have also the will and readiness to live and to die for this faith. It is not the Jewish problem that faces us, it is the Jewish catastrophe. The gravity of this catastrophe has guided our Zionist policy. The loss of six million Jews was only one episode, albeit the most terrible and cruel, but not the beginning nor the end of the catastrophe.

Nothing that has happened since 1937 has affected the reasons which led to that decision or changed the circumstances which impelled us then to a readiness to consider a compromise proposal, a proposal for a JewishState, not in the whole of Palestine. That proposal would have to be made to us by those who have it in their power to impose such a compromise and meanwhile our right to immigration, settlement and independence in the whole of Palestine would remain in force, as before the Peel Commission and even before the Mandate. These two assumptions hold good today perhaps more than they did then.

The compromise which we were prepared to consider does not exist at any rate not at this moment, and we have no alternative therefore but to stand up for our full historic and legal rights.

A consideration which more than anything else today must give Zionist policy cause for concern is the gravity of the Jewish catastrophe. The loss of six million Jews was not a passing and isolated episode. It was the most frightful and cruel, but it was not the beginning of the catastrophe nor its end. Those who at the time turned a blind eye to the murder of these millions in an unshakeable spirit of indifference, and who blocked the way to the rescue and transfer to Palestine of the children who met their end inthe gas chambers, are continuing to harden their hearts to the suffering and persecution of the survivors of the slaughter. The pogroms in British occupied Tripoli, in Bagdad, the capital city of noble Iraq, in liberated Poland and Hungary, the machinations against the Jewish people of the war criminals who, during the war, helped to mobilise Arab prisoners-of-war to fight against England, America, russia and her Allies, and who help ... the Nazi hangmen to exterminate the Jews of

Europe - those who have now been returned in great honour to the Middle East and who may - who knows - become the rulers of the independent Palestine proposed in London by the Arab League - all these factors increase the urgency of the solution of our two-fold problem - the problem of the Jewish people and the problem of Palestine. Today, with greater emphasis than ever before, we shall present to the entire world, and in any negotiations which we conduct withthe British Government, the following three integral demands of the Jewish people:

(a) The opening of the gates of Palestine to Jewishimmigration;
(b) the control of Jewishimmigration and of the development of Palestine by the JewishAgency.
(c) The establishment of Palestine as a Jewish State.

רשימות על נסיעה בגליל המערבי, בגליל העליון
ובעמק בית שאן.

<u>11.8.47, יום ב', שבי-ציון</u>

מספרם הישובים העברים שתוחם, ללא נוער תורני, הרובים שתוחים. במושב בית העם בנוי למקום ריכוז האוכלוסיה (66 גברים, 68 נשים ו-42 ילדים). יש במקום טלפון. קצת נוער במקום.

<u>יחיעם</u>

במקום 50-60 גברים ו-8 בחורות (זה גרעין, בסיסו קבוץ סלע בקרית חיים), נמצאים במקום 9 חדשים, בראשונה היה מספרם במקום רק 25, עתה הוגדל מספרם. בין הנמצאים במקום יש 3 חברים יודעי ערבית. במקום 6 נוטרים; מכסת המושבעים המאושרת 25, עד עתה הושבעו רק 16, במקום 16 רובים, מכונת יריה לואיס ורובה לרמונים. היחסים עם השכנים תקינים, המוכתר יודע ערבית. אין כל בנינים במקום פרט להדר הגבק של קשרת הישובים היהודיים ומסבר הישן.

<u>מצובא</u>

במקום 95 גברים (מהם 26 נוער עולה), 35 חברות; 28 ילדים. מבין החברים שלושה יודעים היטב ערבית; ידיעה בינונית 15-20 חברים, המסרבים על יחסי שכנים המוכתר ושומר השדות, שניהם מכובדים בין הבידואים. במקום 14 בתים, בנוים בלוקים, המטולאים עד החלון, בצורה זו בנוי גם בגלל הילדים. במקום 3 נוטרים. המקום טלפון, חסרה גדר סביב המשק וגם התאורה היא לקויה.

<u>חביתא</u>

70 גברים, נוער והכשרה 40, 68 חברות, ילדים 52. הגיל הממוצע 28. חמשה מבין החברים יודעים ערבית. היחסים עם השכנים טובים, אם כי יש לראות הרעה בזמן האחרון, אין רצון שיוצר על היחסים הקיימים. יש בסביבה מתאכלים בשם אכמודאסי, ודרוקא בלילות. במקום 4 נוטרים, 48 מושבעים, 28 רובים, מכונת יריה לואיס, שני רובי ציד. במקום טלפון. ארבעה בניני אבן ו-12 בתי בטון. יש קשיים במלוי הזמנות.

<u>אלון</u>

70 חברים, 76 חברות, 99 ילדים, הגיל הממוצע 33-34; כ-10 חברים יודעים ערבית. במקום 5 נוטרים, 26 רובים, רובה מרגלים ורמונים, אקדח רקיטות. במקום 24 בתים, מהם 9 בתי בטון. המקום מוקף שבטי בידואים. היחסים טובים, אך הם הורעו, יש השפעת בוראי עכו. הגניבות מתחילות לקבל צורה קשה לעמוד בפניהן.

<u>פנרת (רמים)</u>

במקום 70 חברים, 40 חברות, 23 ילדים; הגיל הממוצע 25-26. שלושה חברים יודעים ערבית היטב, השאר יכולים להסתדר. 8 נוטרים, 25 מוסבעים, 2 שומרי שדות רוכבים. מ-9 בתים במקום 7 בתי ביטון. יש יחסים טובים עם השכנים.

<u>יום ג', 12.9.47</u>

הדרך מכפר גלעדי לכפר סולד עוברת דרך כפרים ערביים, וכמה גשרים $ מעוכים מיקוח.

<u>כפר סולד</u>

במקום 90 גברים, 70 נשים, 115 ילדים, הגיל הממוצע 30. במקום 5-6 חברים היודעים היטב ערבית. יחסי השכנים טובים מאד; לא חל שינוי בזמן האחרון (בגימין: יש הרעת היחסי , הספעהלריעה מצד אנשי צפת, יש איסרבי נסק בלילות). במקום 21 בתי ביטון, הגגות אינם מובטחים מפני יריות מההר.

<u>שמיר</u>

75 חברים, 65 חברות; גרעין הכשרה 25 חברים ו-9 חברות. 62 ילדים. הגיל הממוצע 28. ארבעה חברים יודעים ערבית. 4 נוטרים, 23 מוסבעים, שומר שדות ברכיבה. 4 בתי מגורה ושני בתי ילדים (אחד כהם הגג מביטון מזוין)

<u>משגב עם</u>

26 חברים, 8 חברות; מחציתם יודעים ערבית ודומים לערבים. יש קשרים טובים עם עדיסה. 2 בתי בלוקים ממולאים עד החלונות.
יש אפשרות של דרך קיץ 3-4 קלים, אחרי שגמרו כמעט את הקילומטר הראשון הופסקה העבודה.

<u>דפנה</u>

135 חברים, 125 חברות, 185 ילדים, 30 עולים, 20 עולות; 75 נוער. הגיל הממוצע 35. חמשה חברים יודעים היטב ערבית, אחד אומה. רוב הבתים ביטון.

<u>בית הלל</u>

25 גברים, 25 נשים, 30 ילדים; הגיל הממוצע 35. אחד יודע היטב ערבית; אין עתה יחסי שכנים, אשר היו בהתחלה. 3 נוטרים, 17 מוסבעים; 19 רובים. שני שומרים קבועים, סוסר שדות ערבי. גדרה ארוכה של הכפר.

<u>גאות מרדכי</u>

25 חברים, 5 חברות (בסה"כ 140 חברים, 25 ילדים, היתר בגעתון ליד נהריה). שני חברים יודעים ערבית. אין במקום טלפון. גרים בצריף מבוצר.

הכביש עובר דרך שני כפרים ערבים, ויכוו על דרך חדשה, כי אין הסכם על מקום הגשר על פני הירדן.

<u>דרדרה</u>

18 חברים, 7 חברות (השאר בכפר סבא ובסדום, בכפר סבא 6 ילדים ו-3 הורים), הגיל הממוצע 14, יש בני 18 עד בני 28. בין החברים 3-2 שידיעתם הערבית מועטה, היה מוכתר שלא מבני המקום היודע ערבית-היטב, אבל עליו לחזור למקומו. יש במקום מגדל אבנים.

<u>להבות הבשן</u>

23 חברים, 7 חברות - בחורף מנותקים לגמרי מכל ישוב, בזמן גשם אי אפשר להגיע גם ברכיבה; לקראת החורף יגדילו מספר היושבים במקום עד 60. יש מחסור רב בציוד ואמצעי קשר.

יש הקצבה לסלילת דרך על ידי הקהק"ל, אך מסירת העבודה לקבלן מתעכבת על ידי המשרד המחוזי של קק"ל בטבריה, ע"י המשרד הראשי בחסן.

<u>יום ד', 13.8.47</u>

<u>עין זיתים</u>

20 חברים, 13 חברות, 5 תינוקות. הגיל הממוצע 23-24. (כשליש חבריהם בסדום). אחד החברים יודע ערבית. המוכתר שפל ביחסי שכנים, אך עתה עזב את הנקודה. יש קשרים רק עם בדידה; עם עין-זיתים הערבית קשרים חלשים.

<u>צפת</u>

הנוער עוזב, יש זקנים והרבה ילדים. באורגנים רק 220 מבני הנוער.

הקשרים עם הערבים מעטים.

<u>בית יוסף</u>

45 חברים, 45 חברות, 90 ילדים; הגיל הממוצע 35. שנים יודעים ערבית. במקום יש טלפון. 40 בתי ביטון. בית יוסף (בית העם) מבוצר ויכול [illegible] לשמש מקום ריכוז. יש יחסים עם שכנים שבסביבה.

<u>עין הנצ״ב</u>

במקום רק חלק החברים: 50 גברים, 15 בחורות (עוד 40 חברים, בעיקר נשים ו-30 ילדים בנחלת יהודה, ליד ראשון לציון). 3 חברים יודעי ערבית ביגרבית. 5 בתי בטון, השאר גרים בליפטים ואהלים, בבתים הקיצוניים הקיר כלפי חוץ איתן יותר. 5 גוטרים, 11 טוטבעים, 4 שומרי לילה. 2 סוסות רכיבה ומכונית משא. אין כל קשר, אלא רק במדורות בלילה. ביחסי השכנים חלה הרעה, בית שאן משמשת מקור הסתה. יש שם איטון כמסק אבטומאטי, על פי רוב בלילה. יש סיכסוך על אדמות הממשלה ומים.

דרוש כביש של 18 קלים שיחבר את טירת צבי – שדה אליהו – עין הנצ״ב – מסילות – תל-עמל – בית אלא – חמצי בת מכבים העסק.

<u>טירת צבי</u>

140 מבוגרים (מהם 75 נשים), 108 ילדים. הגיל הממוצע 27-28. 10 יודעים היטב ערבית, למעלה משלושים מבינים. 18 בתי דירה, הבתים הקיצוניים מבטחה על גובה החלונות, 3 בתי ילדים. 7 גוטרים.

עד הזמן האחרון היו קשרים עם הבידואים, גם עם הסייבים וגם עם משרשי העם. המצב הורע בגלל השפעה מבחוץ, המקרה ליד טירת צבי הוסיף שמן למדורה, אבל המדורה היתה. התרבה הנשק אצלם, ביחוד הנשק האנגלי.

<u>שדה אליהו</u>

75 גברים, 55 חברות; 64 ילדים; הגיל הממוצע 24. יודעי ערבית 4, ביניהם 2 היטב, היחסים כמו לטירת צבי. במקום יש טלפון, מ-17 הבתים במקום 13 בתי בטון ו-4 בנויים בלוקים, 3 בתי ילדים. 7 גוטרים, 40 טוטבעים ולרשותם 40 רובים אנגליים ו-10 קנדיים; 4 רובי ציד, 3 אקדוחים ברשיון.

1. מקדמה [illegible] 1.000.000 ל"י.

2. [illegible]

[illegible]

[illegible] 250.000 ל"י [illegible]

[illegible] 750.000

3. [illegible]

[illegible] 50.000

[illegible]

4 [illegible] 160.000

5 ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

5. [illegible] 10.000

6 [illegible]

			תש"ח		תש"ז		העלאה
הנהלה			61000.-		47680.-		13320.-
לשכות			70000.-		57600.-		12400.-
חינוך:							
מרכזי	85100.-			36000.-		47100.-	
[illegible]	35000.-			27500.-		7500.-	
מתקדמים	70400.-			39600.-		30800.-	
נער	48000.-			38900.-		11100.-	
כרמים	12000.-		250500.-	6420.-	148420.-	5580.-	102080.-
קבוצי הכשרה			130000.-		127814.-		2186.-
[illegible]	10000.-						
בניה	15000.-						
רכוש	100000.-	125000.-					
[illegible]	35000.-						
בניה	14250.-						
בית מלאכה	8250.-	57500.-					
פרסום	4500.-						
הקרנות	5000.-	9500.-	192000.-		241240.-		(-49240.-)
משק	7000.-						
[illegible]	25000.-						
עזר תורה	5000.-						
[illegible]	8000.-	45000.-	45000.-		4000.-		41000.-
הסברה							
. [illegible]			47000.-		22320.-		24680.-
. [illegible]			20000.-		12000.-		8000.-
. [illegible]			45000.-		10000.-		35000.-
. [illegible]			10000.-		2400.-		7600.-
. הכנות: חגיגות		5000.-					
[illegible]		4000.-	9000.-		1000.-		8000.-
. הסברה			10000.-		4800.-		5200.-
. תיור			2500.-		3170.-		(-670.-)
. [illegible]			12000.-				12000.-
. [illegible]			5000.-				5000.-
. [illegible]			5000.-				5000.-
. [illegible]			1500.-				1500.-
. [illegible]					3500.-		(-3500.-)
. [illegible]			5000.-				5000.-
. [illegible]			46000.-		11280.-		34720.-
			966500.-		717424.-		249076.-
. גרעין			200000.-				
			1166500.-				

1.168,000

האסיפה הכללית של האומות המאוחדות ממליצה:

א) להקים ממשלה זמנית לארץ-ישראל לתקופה של חמש שנים בהרכב של שלושה חלקים שוים – יהודים, ערבים וב"כ האומות המאוחדות, ובראשות ב"כ האומות המאוחדות;

ב) להטיל על הממשלה הזמנית את התפקידים הבאים:

(1) פיתוח הארץ לקליטת עליה יהודית ולטובת האוכלוסיה הקיימת;

(2) הכנת הארץ לקראת עצמאות שלמה;

(3) פיתוח שיתוף-הפעולה בין היהודים והערבים;

ג) להעניק לסוכנות היהודית את הסמכות להעלות במשך 5 השנים הקרובות מליון יהודים וליישב אותם במסגרת תכנית הפיתוח הכללית;

ד) להעניק הלואה בינלאומית בסך............. לממשלה הזמנית, שתעביר מזה סכום של.......... לרשות הסוכנות היהודית, בהתאם לסעיף ג';

ה) להקים בארץ-ישראל כוח-בטחון מתושבי הארץ, בשיתוף יחידות של המשטרה הבינלאומית לכשתקום;

ו) לקבוע עם תום חמש השנים את הצורה הסופית של משטר העצמאות בארץ-ישראל, עפ"י החלטה האסיפה הכללית של האומות המאוחדות, לאחר שמיעתה את עמדות היהודים והערבים.

Palcor, N.Y. 24.5.47

Abbah Hillel Silver issued following statement quote Numerous inquiries have reached me concerning press reports of statement attributed to Ben Gurion favoring establishment of Jewish State in tho e parts of Palestine that have been settled by Jews as well as Negev and continuation of the Mandate in sections which Hews have not colonised stop. I find it difficult to credit these reports inasmuch as Executive of Jewish Agency has never approved any such proposal nor has Executive any authority to do so stop. Case of the Jewish Agency was officially presented by its representatives including Bengurion at recent session Un stop Therehas been no change in policy sinse then stop. Same case more fully documented will undoubtedly be presented to the Committee of Inquiry of UN unless the General Council of the Movement should prescribe a different course stop Our movement has taken no position favoring either partition or binationalism stop If the Committee should propose these or any other solutions our Movement will have full opportunity to consider them to determine its attitude stop It would be regrettable to have situation made more difficult now by confusing versions of our position stop We stand and will continue stand upon full Zionist program as adopted by the Zionist Congress at Basle and as subsequently reaffirmed by the Executive of the Jewish Agency at its reent sessio n in Jerusalem unquote

Tel. WOrth 2-2030

United Labor Zionist Party
of the United States and Canada
305 BROADWAY, Room 410,
NEW YORK 7, N. Y.

Central Committee

אחדות העבודה־פועלי ציון
אין די פאראייניקטע שטאטן
און קאנאדע
צענטראל־קאמיטעט

RECEIVED
MAY 27 1947
ANSWERED

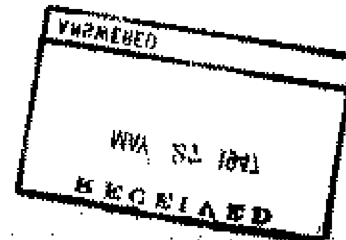
דעם 26טן מאי, 1947

באלד צו פארעפנטלעכן

אחדות העבודה־פועלי־ציון פארטיי פראטעסטירט קעגן בן־גוריונ'ס
אויסטריט פאר דער צעטיילונג פון ארץ ישראל

אין שייכות מיט דער רעדע, וואס בן גוריון, פארזיצער פון דער עקזעקוטיווע פון דער יידישער אגענץ האט געהאלטן אויף דער פלענארער סעסיע פון דער אסיפת הנבחרים, וואס איז לעצטנס פארגעקומען אין ירושלים, אין וועלכער ער האט נאך אמאל פארגעשלאגן די צעטיילונג פון ארץ ישראל, האט די פארטיי אחדות העבודה־פועלי ציון ארויסגעגעבן א דערקלערונג, אין וועלכער זי פראטעסטירט, אז בן גוריונס רעדע איז אן אפבריך פון די באשלוסן פון דעם 22סטן ציוניסטישן קאנגרעס אין באזעל. אחדות העבודה־פועלי ציון פאדערט אויך די עקזעקוטיווע פון דער יידישער אגענץ צו דערגיין פאר דעם, אז די ארויסטריטן פון איר פארשטייער זאלן ניט זיין אין ווידערשפרוך צו דער פאליטישער ליניע וואס די דעמאקראטיש־דערוויילטע אינסטאנצן פון דער ציוניסטישער באוועגונג האבן אנגעצייכנט. די דערקלערונג לייענט זיך:

"לויט מעלדונגען אין דער פרעסע, האט בן גוריון, אין זיין רעדע פאר דער אסיפת הנבחרים, פון דאס ניי פארגעשלאגן חלוקה ווי א לייזונג צו דער ארץ־ישראל פראגע. היות די מעלדונגען זיינען ניט אפגעלייקנט געווארן, האבן מיר א רעכט אנצונעמען, אז בן גוריון איז ריכטיק ציטירט געווארן – אגב האט ער זיין פארשלאג איבערגעחזרט אין א רעדע פאר דעם יוגנטלעכן ארבעטער־ראט "עלמוה" – און מיר דריקן אויס אונדזער פראטעסט קעגן אט דעם קלארן אפבריך פון די באשלוסן פון דעם 22סטן קאנגרעס אין באזעל. וואס פארא מיינונגען בן גוריון זאל ניט האבן פערזענלעך, האט עס זאל ניט זיין דער אינשטעל פון זיין פארטיי, – איז ער מחויב, ווי דער פארזיצער פון דער עקזעקוטיווע

פון דער יידישער אגענץ, דורכפירן די פאליטישע ליניע, פון די דעמאקרא-
טיש-דערוויילטע ציוניסטישע אינסטאנצן. די דאזיקע ליניע, ווי זי איז
אנגעצייכנט געווארן אין באזעל, דערלויבט קיינעם ניט צו מאכן חלוקה-פאר-
שלאגן אינעם נאמען פון דער ציוניסטישער באוועגונג.

„באזונדערס באדויערנסווערט איז וואס בן גוריון איז נאך אמאל ארויסגע-
קומען מיט זיינע אלטע חלוקה-פלענער גראד אין דעם מאמענט, ווען די אפי-
ציעלע קאמיסיע, וואס „אונ" האט באשטימט צו שטודירן די ארץ ישראל פראב-
לעם, הייבט אן איר ארבעט. עס איז די פליכט פון דער עקזעקוטיווע פון
דער יידישער אגענץ פאר דער קאמיסיע קלאר אויסצואוויקלען די יידישע נייטן,
אינטערעסן, רעכט און אספיראציעס אין ארץ ישראל, און ניט צוצעטומלען
זי און די עפנטלעכע מיינונג מיט פארשלאגן וואס די ציוניסטישע באוועגונג
האט בפירוש צוריקגעוויזן.

„עס איז שוין, ליידער, ניט דאס ערשטע מאל אז אפיציעלע ווארטזאגערס
פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע פארגעסן, אז זיי רעדן ניט בלויז
פאר זיך אליין, נאר אין דעם נאמען פון דער גאנצער באוועגונג וואס זיי
פארטרעטן. פאדערן מיר דעריבער פון דער עקזעקוטיווע פון דער אגענץ,
אז זי זאל זארגן פאר דעם, אז די ציוניסטישע געזעלשאפטלעכקייט זאל
מער ניט געשטעלט ווערן פאר אזעלכע סורפריזן, ווי דער, וואס בן גוריון
האט איר איצט צוגעטראגן."

צענטראל קאמיטעט
אחדות העבודה-פועלי ציון
פ.ל. גאלדמאן
פ.ל. גאלדמאן, ס עקר.

בש/שח
9

(19.8.47)

בכנוס מורחב של חבר המועצות

27 ראשי מועצות יתפטרו אם לא ישוחררו ראשי העיריות

מחאה חריפה נגד חוקי החירום – תביעה לשחרור כל העצורים ללא הפליה – דברי האשמה חמורים כלפי המוסדות וה"כנוס היישובי"

על גנוי ומחאה חריפה נגד חוקי-החרום, תביעה לשחרר את כל העצורים ללא הפליה עם ראשי הרשויות העבריות בראשם — תחתמו גמרי השלטון המקומי העברי בארץ, שהתכנסה אתמול באולם ברית הציונים הכלליים, אשר לתבעה שהועלתה בוכוח בדבר הפסקת המגע עם השלטונות והתפטרות כל 27 ראשי המועצות נתקבלה החלטה האומרת, ראשי כל הרשויות המקומיות לא יוכלו להמשיך בפעולת במלוי תפקידם מתוך מגע תקין עם השלטונות. הכנוס הטיל על הנהלת החבר מתוך התיעצות עם המוסדות העליונים לקבוע את התגובה המתאימה לעמדה זו.

כן יצדונה במועצה שאלת המשחק ומצב מפעלי "יציאת אירופה".

"אין סיכוי לשחרורם המהיר של העצורים"

מר י. ספיר, יו"ר עירית פ"ת, שפתח וניהל את הכינוס, לאחר שמסר דו"ח מפעולות החבר לשחרורם של ראשי העיריות, ציין הדברים: "שאין לראות סיכויים לשחרורם המהיר של העצורים".

"לא מאסר כי אם מעצר"

מר קיגל, יו"ר מועצת חולון, שפלש את מגעו... ראשי הכנוס האחרון, "שראשי העיריות אינם נמצאים במאסר כי אם במעצר", הביא את הדרישה לשחרורם המהיר של ראשי העיריות, בבלי להזכיר את כל יתר העצורים.

נגד "מסך השתיקה"

מר אוסטרובסקי, יו"ר מועצת רעננה, דבר בחריפות על "מסך השתיקה" בקשר למאסרים ועל חוסר-פעולה לאומית היישוב לשחרר כל העצורים, ללא הפליה.

נגד חוקי-החירום השרירותיים

מר ת. אריאב הרגיש בדבריו, שמלחמת הציבור ומוסדותיו צריכה להתנהל נגד ביטולו המוחלט של המקום השרירותיים "לשעת חירום", לפיהם אפשר לעצור כל אזרח ביישוב.

"במאסר ראשי העיריות, הנגר רואים ... בכבוד הציבור העברי, והעדרם ... בהנהלת העניינים השוטפים".

ם. גרבובסקי, שהשתתף בשם הועד הלאומי, ניסה בדבריו להצדיק את ה"כינוס היישובי" בירושלים...

ד"ר א. אוסטשינסקי, נשיא מועצת ראשל"צ, אמר בין היתר: "...

בסיום דברי הרגיש הד"ר א. אוסטשינסקי בויכוח ...

"הסדור מתחיל מפא"י והשוה"צ"

מר משה אילוב, חבר מועצת עירית תל-אביב, אמר בין היתר: "...

"עלינו לדרוש את שחרורם של כל הנאסרים..."

קובל על העדר נשיא מועצת חדרה ופגנו

מר גולדברג, חבר מועצת חדרה...

"יתפטרו כל ראשי המועצות"

מר זרובבל חביב, חבר המועצה בראשון לציון ... של 3 ראשי העיריות.

גם מר ויכוביצקי, חבר מרכז התאחדות הציונים הכלליים, ...

לשחרור כל העצורים – גם את גלוי קנות

מ. בלאוזער, חבר מועצת ראשל"צ, ...

באיחור של שנתיים...

בקרוב תופעל הועדה המשפטית לבירור תלונות נגד הממשלה – חדוו גם על החרמות הבתים

"עלינו לדרוש את שחרורם של כל הי־
נאסרים, כי אין לנו אחר במחוז מתו־
יבות תורה. עוד צווית לנו גם לשחרר ג.
ב־29 ביוני. כשהגיע הנה המזכיר הציוני
להרכיב הנהגה חדשה לסוכנות, הציע תפ־
קיד זה למר ישראל רוקח — והוא סרב.
"היום כנראה, הנו משלם את חובו בזה.
בחוץ אווירה מתורת מיים מר מ. איכילוב
דבריו בנאומו לגרבובסקי:
"הצבור העברי כולו צריך להדריש שלא
נכון הדבר כי לאנשי הנהלת הסוכנות וה־
ועד הלאומי לא איכפת אם שחרור העצו־
רים יוחש".

קובל על העדר נשיא מועצת העירה וסגנו

מר גולדברג, חבר [illegible]

[illegible]
נסוך את כל העצורים עם משפחותם. מר
גרבובסקי בא הנה להסדיר את "מיליוני"
של ועד הלאומי והסוכנות שלכם את הי־
חשש העמוק בתוכנו, בשעתו של ששון
ב"דבר" כתוב היה שאור על גבריאלב,
יוסים לפני המאסרים, שראשי העיריות
חותמים על כרוזים לטובת המורשים".

"יתפטרו כל ראשי המועצות"

מר זרובבל חביב, חבר המועצה ב־
ראשון לציון תפיסת לשעבר, הציע שיע־
ראשי המועצות — יתפטרו, עד לשחרורם
של ג׳ ראשי העיריות.

גם מר [illegible], חבר מרכז הת־
אחדות העבודה הכללים, הגיש שהמוסדות
הישוביים בירושלים עשו משגה ומשגה
המשר שלא ביטאו במחאה בחרה
את הדרישה לשחרורם של חברי מפלגה
ציונית ידועה ומוסית.

לשחרור כל העצורים — גם את גולי קניה

מ. בלאוער, חבר מועצת ראשל"צ,
בשם סיעת הצה"ר ציין בבדיחות ש"הבר־
גם הישובי בירושלים הבליט את הצה"ר
המשמר שבידינו. את הרביזיוניסטים לא
הזכירו בכלל — כי לא רצו בהם. מחר
תנועת קבלו את הרגש שמשת־המאסרים
הוסיף ארגומנט לאגודה אחת ששמה "ל־
אסירנו". עכשיו החליל ממלל נגדר בי־
שחרור העצורים, הרבנים הציונים, אגודת
הסתדרות, אגודת הצה"ר וכו'. כל אגודה
ומוסד בפומן בגדר. אנו נגד סרור ספירות
בד שלא יבוא. אנו דורשים שחרור כל
העצורים. גם אלה שהוגלו לקניה.

הועד הלאומי — גרוע תלוש מן הישוב

חיים כהן, חבר מועצת עיר נתניה,
התקיף בחריפות את הועד הלאומי על הת־
נהגותו כלפי העצורים והמורגנים והם הי־
קודמים להם. הועד הלאומי הנו גוש תלוש
מהישוב. משום הוא לא להגיב על מאסר
אנשים שנמצאים אתנו בהסתדרות ציונית
אחת.

להלן צטט הנואם את הקטע מ"דבר"
בו דובר על "שתון חוקי, ארגון נוער,
דראשי עיריות ומועצות, התומכים בפור־
שים, והתקיף את התנהגותו של מ. שקר
בכינוס הירושלמי.

הגב׳ בוכמן, נציגת השה"צ במועצת
נתניה, אמרה בדבריה בין היתר, ש"ל־
מפלגת השה"צ כואב מעצרו ומאסרו של
כל יהודי".

בויכוח השתתפו עוד הצייר ליואי, יו"ר
מועצת בת־ים, מר והבי ממועצת עירית
פ"ת, מ. שקר מנתניה, ה׳ בירדונן, חבר
מועצת עמק חפר, ה׳ שטרנברג, נשיא מוע־
צת עמק יזרעאל ואחרים.

מר י. ספיר, סיכם את הויכוחים באמרו:
"כלנו מאוחדים בהתנגדותנו לחוק לשעת־
חרום. כלנו מאוחדים בדרישתנו לשחר־
רורם של כל העצורים, ללא יוצא מהכלל.
באם לא הובאו למשפט. את שחרורם של
ראשי העיריות הננו תובעים באופן מיוחד.
עלינו לקבל את ההצעה על התפטרותם
של כל ראשי המועצות".

18.8.47

עמוד ב׳

המשקיף

יום ב׳ ב׳ אלול תש״ז — (18.8.47)

להמשך המאסרים

בימים האחרונים ביצעו שוב השלטונות שורה של מאסרים נגד פעילי התנועה הלאומית בתל־אביב ובנתניה; נאסר כ״חשוד בטירור״ אחד מוותיקי תל־אביב ומגבריה, מראשוני המחיר בארץ, מר משה מגנס, יהודי בגיל למעלה מ־70, אשר שוחרר אח״כ בערבות גבוהה; נאסר כ״חשוד בטירור״ הד״ר ב. שטרנברג, חבר מרכז הצ־ה״ך בארץ־ישראל, ציוני ותיק וידוע, ציר לקונגרסים ציוניים. אף הוא יהודי, בגיל למעלה מ־50; נאסרו פעילי התנועה הלאומית בנתניה — אף אלה רובם בגיל עמידה — וכולם כ״חשודים בטירור״...

אם לאחר המאסרים של ראשי התנועה הלאומית בארץ, שנעצרו יחד עם ראשי העיריות, השמיעו עוד המוסדות אי־אלה אי־שם את התביעה לשיחרור ראשי העיריות ו״האחרים״, הרי אחר המאסרים מיום ו׳ האחרון, לא השמיע אף מוסד ציוני או ישובי — אף הנה והרי נאסרו חברים פעילים של מפלגה ליגלית, המסונפת להסתדרות הציונית העולמית ואם עובדה זו לבדה אינה מחייבת עדיין את המוסדות העליונים של ההסתדרות הציונית, אם לדידם מותר להפקיר יריב פוליטי במסגרת המשותפת די יהיה זה הכר ביותר לידים של הזר. לא צל ורמז של מחאה — הרי שתיקה זו כמודיה למעצרים האחרונים של יהודים, תושבי הארץ, עד גיל זקנה ושיבה (באמתלה הבדותית שהם ״חשודים בטירור״) — פירושה השלמה ובניעה מלאה לכל משטר־דיכוי שיוטל על הישוב.

אולם אף אם ישלימו ״המוסדות״ למיניהם, אף אם יפעלו — התנועה הלאומית המשותפת והמקופחת בחיים המדיניים למודת־הסבל, לא תרתע מלהטיף ולהלחם למען השקפותיה הפוליטיות, הליגליות, לא תרתע בפני כל לחץ ודיכוי מבית ומחוץ.

התנועה הלאומית, תנועת ז׳בוטינסקי, לא תקפל דגלה, ולא ירתע אף חבר בה, לא יסתיר את השתייכותו לתנועה זו, בשום תנאים ובשום מסיבות — כי טהורה ונקיה היא מטרתה של התנועה הלאומית וטהור הוא דגלה.

ה״קו״ של ד״ר סילבר

הגה המדיניות הציונית היה נתון — והוא נתון במידה לא מעטה גם עכשיו — בידיהם של עסקנים ציונים באנגליה, ועובדה זו היתה פאטאלית בשביל הציונות. כי עסקנים אלה — בין שהם רבי יחש ומעורים ביהדות האנגלית כגון הארי סאקר, ובין שהם חדשים מקרוב באו כגון וייצמן וברודצקי — רואים את עצמם ברובם המכריע כ״אנגלים טובים״, ומכאן השתדלותם הבלתי־פוסקת להבליט את ״אנגליותם הטובה״ על־ידי ויתור על אינטרסים ציוניים, כשאלה עומדים בניגוד לאינטרסים אנגליים. מכאן מתינותם ובניעתם מתמיד ביחס לכל מה שנוגע למאבק ציוני.

עם הופעתה של יהדות אמריקה כגורם פעיל בפוליטיקה הציונית קיווינו, שתדרוסן לפחות אותה מידה של שעבוד לבריטניה, הנובעת מתוך ״אנגליותם הטובה״ של ראשי ההסתדרות הציונית באנגליה. אולם תקוה זו לא נתמלאה אלא במידה מעטה מאוד.

לעומת זאת התחילו בוקעים אלינו מציונות אמריקה קולות, שאותם ההתרפסות הוייצמנית, זה חותם ה״סיטואישן סטיספקטורי״ טבוע ודבוק בהם. ומסוג הקולות הללו היתה הכרזתו של סילבר שניתנה ערב הפלגתו למושב הועד הפועל הציוני.

סילבר אמר שהוא בטוח כי ״לא חל שינוי במדיניותה המסורתית של אמריקה לטובת הקמתה של המדינה העברית״. ואנו הן יודעים, שחל שינוי עצום במדיניותה הציונית של אמריקה — ולרעתנו, באשר אמריקה נסוגה — בהשפעת הדיפלומטיה הבריטית — מכל הבטחותיה הציוניות, ואף מתביעת המינימום של העלאת המאה אלף. ואין אנו חושבים שתמורה עצומה זו נעלמה מעיניו של סילבר המושרש ומעורה בפוליטיקה האמריקנית.

את סיבת הכרזתו של סילבר אנו רואים בנסיתו להבליט עכשיו — כשמתגלע הניגוד בין הפוליטיקה האמריקנית והציונית — את ״אמריקניותו הטובה״, נוסח זה של ״סטיספקטורי״ אין בינו ובין הנוסח הישן המקורי, הוייצמני ולא כלום; פרט לשינוי הבלתי־חשוב, שוייצמן הוא ״אנגלי טוב״ במדיניותו הציונית, בה בשעה שסילבר — בגלל היותו תושב ארה״ב — מתאמץ להיות ״אמריקני טוב״.

אף דבריו של סילבר באותה הכרזה, שעל אמריקה ליטול את היוזמה לידיה בענין ארץ־ישראל אין בינם ולא כלום לבין נוסח וייצמן. באשר עתה — ולאור הנסיון — אין אנו זקוקים לא ליוזמה אנגלית־אמריקנית ולא ליוזמה אמריקנית־אנגלית, אלא למסירת ארץ־ישראל לידי העם העברי, כדי שהוא, ביזמתו שלו, יפתור את בעיתו.

דבריו האחרונים של סילבר מאמתים את ההנחה, כי עליתם של סילבר־ניומן בציונות האמריקנית אין פירושה שינוי יסודי, אין פירושה תמורה מעמיקה.

ויתכן שנכונה היא הדעה שסילבר־ניומן אינם מסמלים אלא את עובדת המעבר שחל בציונות האמריקנית מוייצמניזם לאקטיביזם, את העובדה שציונות זו נמצאת במצב של ערב מהפכה.

ובכל שאנו מתאכזבים מסילבר בן אנו מיחלים שתקופה זו של מעבר ערב־מהפכה לא תארך בציונות האמריקנית; אנו מיחלים שאחריה תבוא במהרה המהפכה האקטיביסטית השלמה. כך — שיתרחש שינוי של ממש בציונות האמריקנית ולא החלפת השעבוד למדיניות הבריטית — בעזרתם של ציונים שהם ״אנגלים״ טובים — בשעבוד למדיניות האמריקנית, בעזרת ציונים שהם ״אמריקנים טובים״.

״להחליף את הצבא הבריטי בא״י״

— מציע סמנר וויילס, סגן מיניסטר החוץ

להחליף מיד את הצבא הבריטי המוצב בא״י בכוחות־בטחון בינלאומיים מציע סאמנר וויילס מי שהיה סגן מיניסטר החוץ האמריקאי במאמר שפירסם ב״ניו־יורק הראלד טריביון״. המאמר שנתפרסם בשבוע שעבר מגנה את ״מעשה הזוועה״ ובו נאמר בין השאר:

״אסור לה לדעת הקהל לשכוח את המקור האמתי של המעשים האלה. עליה לזכור, כי עוול גורר אחריו עוול. הריגת בני הערובה היתה פעולת־נקם על תלייתם בידי השלטונות הבריטיים של שלושה צעירים יהודים, אשר עזרו לחבריהם הקשורים להימלט מבית הסוהר בעכו בחודש שעבר.

הוצאתם להורג על ידי הבריטיים בזמן שועדת החקירה של האו״מ היתה מחפשת פתרון לבעית ארץ־ישראל, עלולה להכתים את שמו של הצדק הבריטי.

שלילת הזכויות האזרחיות

מאות אלפי החיילים הבריטיים אשר נשלחו בכיבול, כדי לשמור על השלום בין היהודים והערבים. אולם לאמתו של דבר, הם השוללים מרוב היהודים בארץ־ישראל המתנגדים לגמרי למעשי הטרור, המבוצעים ע״י קומץ קנאים, כל צל של חרויות אזרחיות.

מקרה הנער רובוביץ

המקרה של הנער רובוביץ נותן הוכחה בולטת על התנאים הקיימים, ושופך אור על קיומה של ״פלוגת היד־החזקה״. באביב האחרון נחטף נער בן 16 — שמו אלכסנדר רובוביץ, ע״י חברי פלוגה זו, הובא לדרך המובילה ליריחו, ונרצח.

אם האו״ם ישה את המשכתו של מעגל

15.8.47

ראשי הציבור האזרחי תובעים שחרור כל העצורים, מוקיעים את ה„כנוס הישובי" האחרון והחלטותיו, מתנגדים בתוקף למלחמת אחים

בכנס ישובי, שהוזמן ע"י הי"ה א. שנקר, י. ספיר, וד"ר ש. ליפשיץ, והתנהל באולם הגדול של בית התאחדות בעלי התעשיה בהשתתפות חברי המועצות העירוניות של ת"א, רמת-גן, פ"ת, ראשי התאחדות הציונים הכלליים, הסתדרות „הפועל" (?), הסתדרות „המכבי", ברית הצה"ר, ראשי עדת הספרדים, התאחדות האכרים, התאחדות בעלי התעשיה, התאחדות הסוחרים, ארגון המעמד הבינוני, ראשי מוסדות בנקאיים, ראשי „מגבית ההתגייסות" אגודת-ישראל, מכבי, בני המושבות ואחרים ניתן ביטוי חריף לפעולת (?) המעצרים האחרונים של ראשי העיריות וראשי ופעילי המפלגה הרביזיוניסטית.

את הכינוס פתח י. ספיר, ראש עירית פ"ת, שהדגיש ש„במעצרים הללו הננו רואים פגיעה בישוב כולו. עמדנו מאוחדים לפני כשנה לאחר מאסר חברי הנהלת הסוכנות. וגם הפעם לא יכניסו המאסרים בלבול במערכות הישוב". בהתעכבו על „הכינוס הישובי" בירושלים חזר והדגיש, שההחלטות לא נתקבלו בכינוס, כי אם לאחר התיעצות מוקדמת בקשר להחלטה של „עקירת המרור" הודענו במפורש, שאין זה נותן למי-שהוא יד חפשית לפעול כפי שיראה לנכון, מבלי התיעצות ודיון נוסף".

מר מ. דיזין (?), מראשי התאחדות בעלי התעשיה, ציין, שפרשת המעצרים האחרונים של ראשי העיריה ואישים פוליטיים בעלי עמדה ושם בישוב, באה עקב חוסר תגובה מצד מוסדות הישוב מיד עם הכרזת התקנות לשעת חרום. התרגלנו לכך, שאפשר לעצור ולאסור ללא משפט, והנה הגיעו המאסרים עד לראשי עיריות וראשי מפלגה חוקית ומוכרת בישוב ובציונות.

מר זיו-אב התעכב על „הכינוסים הישוביים" שהודות להשתתפותם של ראשי העיריות והמועצות ניתנה להם גושפנקא של כלליות. „הכינוס הישובי האחרון איננו מוסד חוקי, ואין לו זכות לדבר בשם הישוב. אחרי המאסרים של 29 ביוני דברה הנב' בלוזה מאירופן דברים אחרים, על מאבק וכו'. הפעם — על שפך-דם במלחמת יהודים ביהודים. זה שנים במשך המאסרים וזאות משפחות שלמות של ש"ן נקרעו ממפרנסיהן ובעליהן, שהוגלו ללא משפט, ללטרון ולקניה הרחוקה. מלחמת אחים תביא לא רק לשפך-דם, כי אם כל מחשבה שלא תתאים לקו הפוליטי של מפא"י תושתק, וכל המביע רעיון זה יהיה נתון לנגישות צבוריות ואישיות".

ס. איבילוב (?) המתקיף בחריפות את משתתפי „הכינוס הישובי" בירושלים, שי נוסח של 3 ההחלטות שקיבלו, לא העמידו תביעה ברורה לשחרור כל העצורים, שי אין הממשלה מעמידה אותם למשפט. הננו מתנגדים לכל סדור מאיזה צד שלא יבוא, אם זה הוא מכוון בבתי-הדפוס, כפי שקרה במושבות פ"ת, אם זה מצד הערבים, המדרשים או מצד לובשי מדים בריטיים".

הד"ר בוגרשוב — הדגיש בדבריו ש„אין אנו מבחינים לגמרי בין ישראל רוקח וד"ר משה כהן. כולנו מאוחדים בדרישה של שחרור כל העצורים.

הננו מתנגדים למלחמת-אחים בכל תוקף. יתכן שיהודי בודד מוכרחים לכתב פה שמצפים עליהם, אבל לא האומה. עלינו לדרוש את שחרורם של כל העצורים, ובפני מוסדות ממשלות ותגובה".

מר אלישר, יו"ר הפועל הספרדיות, התקיף בחריפות את הכינוס הישובי מאחר ורק בירושלים, וקבע שאיננו מוסמך לתת איזה-שהן הכרזות על „סרוח לאומית", כל זמן שאנו, ואתנו למעלה משליש הישוב אינם מיוצגים בו. הכינוס שכח ולא הגיב על רצח יהודים בת"א ע"י „אלמות השבמתק". לא נותן את ידינו „לעקירה מהשורש" של הזירה. בפני שהכינוס החליט, אנו בעד אחדות, שנישא בה באחריות מלאה, בוגרי ית ותוכנות.

מר אריאב הדגיש, ש„בכינוס הישובי בירושלים אמרנו שהננו נגד כל סדור מאיזה צד שלא יבוא. לא תהיה מלחמת אחים כי מעולם לא הסכמנו ולא נסכים לכך. בשעתנו עם המזכיר הראשי דרשנו את שחרורם של כל העצורים.

מר ב. וינשטיין, שדיבר בשם ומטעם עה הרביזיוניסטית, הביע את הודעתנו על החלטות הכינוס הישובי הירושלמי, כי הרשו לעצמם המרכזים להתנהג בצורה המאפירה כלפי העצורים של התנועה הלאומית, את שמה של תנועה ז'בוטינסקי פחד מלהזכיר ודברו רק על „אחרים". מר ב. וינשטיין הביע את הוקרתם והערכתם של חברי התנועה הלאומית „להתנהגותם מלאת הגאוה של הי"ה י. רוקח וא. קריניצי גם בהיותם אסירים פוליטיים-מדיניים".

מר ב. וינשטיין ציין את מאמרי ההסתה והשיטות שהורשו בעתון המפלגה השלטת ערב מסע המאסרים ושמונו של תנועת בית"ר, ואת התנהגותו של מר שרתוק ביחס לד"ר מ. כהן, המשרה את העיר 25 שנים לפי מצפונו והכרתו הציונית-המדינית. הד' אוירה היא מורעלת. עד כה הסיתו לשנאת אחים ועכשיו למלחמת-אחים". מר ב. וינשטיין הזכיר לנאספים, נציגי הארגונים הכלליים, שהתנועה העברית והלוחמת מיו אלה בישוב, שנתנו את ידם להגנה כשהי עלינים של היום השמיצוה".

בויכוחים השתתפו עוד הרב פנחס, הי"ה עו"ד מישלוב, עו"ד פינשטיין, מר זילבר ואחרים. בגמרה נבחרה ועדה בהרכב הי"ה ספיר, אריאב, רוזן, ד"ר בוגרשוב, א. נתנאל, אלישר, עו"ד מישלוב, ב. וינשטיין, ה' סלדמן, הרב הגר ומר זיו-אב, שעליה הוטל לנסח את ההחלטות ולקיים כינוס ישובי אזרחי סדרתי, שידון על כל הבעיות המדיניות האקטואליות. בשירת „התקוה" ננעל הכינוס בשעה מאוחרת בלילה.

מדוע כלול עבה"י במפת ארץ-ישראל...

בשעת החיפוש שנערך אתמול במערכת ה„פלשתין פוסט", סר קצין גבוה גם אל סניף „המשקיף" בירושלים הנמצא באותו בנין. כראותו את שלט „המשקיף" על הדלת, בקש לדעת מדוע כלול גם עבר הירדן במפת הארץ.

— אף עבר הירדן הנו חלק בלתי נפרד מארץ-ישראל, — אמר הפקיד שנמצא אותה שעה במשרד.

— לפי מה? — תמה הקצין.

— לפי התנ"ך, ולפי המנדט.

— איזה מנדט?

— המנדט של חבר הלאומים.

— אבל חבר הלאומים הן מת כבר.

— נכון, — ענה הפקיד — אבל התנ"ך עודנו חי וקים.

הקצין חייך והסתלק.

2 עצורי ה.צ.ל. בירושלים שוחררו

מ. גוטקביץ וי. נוסבוים שנעצרו בשעת החפוש במשרדי ה.צ.ל. בירושלים ביום ב' שוחררו למחרת מעצרם.

עם אישור ההקצבה לביה"ס המעמדי

הצה"ר ר"ג פונה אל נשאי המועצה א. קריניצי וחבר המועצה ב. מלמדוביץ העצורים בלאטרון

הנהלת הצה"ר ברמת-גן הפנתה בעבירה באמצעות הנהלת המועצה המקומית אגרת אל נשיא המועצה מר א. קריניצי וחבר המועצה ד. מלמדוביץ — העצורים בלאטרון, ובה תלונה על הנהלת המועצה שקיימה דיון על התקציב ואף קיבלה החלטות בהעדר ראש המועצה. במכתב נאמר בין היתר:

„בישיבת הנ"ל והחליטה המועצה — זו הי פעם הראשונה בתולדות ר"ג — על הקצבה לבית הספר המעמדי, בידענו שרוב הגדול של תושבי ר"ג מתנגד לצעד זה אנו פונים בזה אליכם שתודיעו לחברי המועצה מהי עמדתכם בענין זה ולמסור להנהלה הוראות מתאימות".

מפא"י מנסה להתחמק מבחירות לקהלת ירושלים

סביב לשמועה שנפוצה ע"י חוגים יודעים בועד הקהלה, על בקשת האזור לדחות את הבחירות לקהילות ירושלים — שמועה שהוכחשה מיד ע"י ועדת הבחירות של הקהלה — נודעו לנו הפרטים הבאים:

בימים האחרונים החלה מפא"י מנהלת מו"מ עם ראשי מפלגות האזרחים בירושלים בדבר הסכם שלא לקיים בכלל את הבחירות לקהילה. מפא"י הציעה לחלק את המלאות בקהילה לפי תוצאות הבחירות של השנה שעברה, שנתבטלו בגלל זיופים שהתגלו בקלפיות.

כפי שנודע לנו, הסכימה כבר אחת המפלגות להצעה בתנאי שבחשבון יובאו גם הקולות שהוכרזו כמזויפים.

בכל אופן, פרשה אלה מסבירים מי הם אלה המפחדים מהכרעתו של הבוחר והמעוניין בדחית הבחירות.

תל-אביב | ירושלים

מחצות הודו עצמאית: הודו הבריטית מתה

בחצות הלילה היו 400,000,000 הודים לבני חורין. הראג' הבריטי מת ונולדו האומות החדשות של הודו ופקיסטאן ...

רבנות השתוללות בגבול יפו

מאורגנות". — שטח עוצר הלילה הורחב לאורך כל גבול יפו־ת"א מחסני־עצים של המכוניות שבאו לאבו־כביר. — קריאות לשקט ולשלום מצד הועד הלאומי

הארגונים האזרחיים והכלכליים תובעים שחרור מידי של ראשי העיר ועסקני הצבור

מחאה נמרצת על מעצרם השרירותי של ראשי העיריות, חברי המועצות העירוניות וראשי המפלגה הרביזיוניסטית בצירוף תביעה מהשלטונות לשחרורם המידי נשמעו בכינוס נציגי הארגונים האזרחיים, שנערך אמש ברוב עם באולם התערוכה המתמדת של התאחדות בעלי התעשיה בתל־אביב. ... עם מעצרם של חברי הסוכנות והועד הלאומי.

מלוכדים נוכח המצב ובתביעת השחרור המידי

בקורת על הכנוס הישובי

דברי בקורת על עמדת הסוכנות והועה"ל

משקם חמור

השופט סנדסטרם חבר תזכיר ומציעו כיסוד לויכוח בועדה

הצעת גורדון מאגודת ישראל

"משגות חמורים וטמטום־מוח מציינ"ם את המדיניות בארץ"

"ג'ויז כרוניקל" עורך התקפה על ממשלת לונדון וא"י

— מאת סופרנו בלונדון ש. גולדשמידט —

גם "מנצ'סטר גארדיאן" דורש הסתלקות מהמנדט

ועד גוש הגליל העליון

בתשובה נא להזכיר:

11) [illegible]

12) [illegible]

[illegible] 31

15 [illegible]

[illegible]

[illegible] 91

[illegible]

[illegible] 32,5

[illegible]

[illegible]

17* [illegible]

18) [illegible]

[illegible]

[illegible signatures]

הועה"פ הציוני ידון על צורות המאבק

ניו־יורק, 15 (פאלקור). — ד״ר א. ה. סילבר, יו״ר הסניף האמריקני של הנהלת הסוכנות היהודית, פרסם הבוקר, לפני צאתו באניה „קוין אליזבת" לישיבת הועד הפועל בציריך, את ההודעה הבאה:

הועד הפועל הציוני מתכנס עכשיו ערב פרסום הדו״ח של ועדת האו״ם. הועד הפועל יצטרך לקבוע את המדיניות ולברר את המצב של השאלות החמורות העומדות לפני התנועה. גם המצב החדש שנוצר עם שילוח מעפילי „יציאת אירופה" יבוא לידיון, וכן שאלת צורות ההאבקות נגד המדיניות הבריטית הנוכחית. על הישוב העברי בארץ־ישראל עוברות עתה שעות חמורות, אולם אני מאמין שהוא לא יצטרך לסבול עוד זמן רב. אם ממשלת ארצות־הברית תיטול על עצמה את היזמה בשאלת ארץ ישראל שתתעלה במושב הבא של העצרה, יש לקוות כי ייפתח דף חדש, מאושר יותר, בתולדות הקמת הבית היהודי הלאומי. אני בטוח שלא חל שינוי במדיניותה המסורתית של אמריקה לטובת הקמתה של המדינה היהודית.

למר בן-גוריון שלום רב,

בקשתך הנני שולח לך
כאן העתקה מאמרו של חיים גרינברג
ב"יום" מ-18 בינואר ש.ז.

וכל טוב לך ורפואה שלמה

שלך
מ. [illegible]

תל-אביב
12/3/47

18-טער יאנואר, 1947.

...שפילט היינט די קוליסן אין באזעל...

...זיסטן האבן דורכגעפירט זייער פראגראם

...וועלכע די דעלעגאטן פון דער אמעריקאנער
...ביטאציע האבן גערופן פערברייטערן אויסן
...[illegible] דעלעגאטן האבן [illegible]
...[illegible] אין באזעל — די [illegible]
...[illegible] פון דער [illegible]
...אין ארץ-ישראל [illegible]
...[illegible] די דעלעגאטן פון דער אמעריקאנער [illegible]

...[illegible] ...קאנגרעס און אמעריקאנער...

...[illegible] ער [illegible]
...[illegible] די [illegible]
...[illegible] אין ארץ-ישראל [illegible]
...[illegible] מיט דער אמעריקאנער רעגירונג און דער

...גריכט, און מיט וועלכע כוחות

...[illegible] דער [illegible] פון דער
...כוחות.

...פון דער [illegible] און אמעריקא [illegible] באזעל מיט 40 דעלעגאטן
פון דער [illegible]. דאס איז געווען [illegible], מיט וועלכער מיר
האבן [illegible]
40 [illegible] 6 דעלעגאטן [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
אלע [illegible] און [illegible]
[illegible] דער אמעריקאנער [illegible].

וואס עס האט זיך אפגעשפילט הינטער די קוליסן אין באזעל, ווען די אמעריקאנער ציוניסטן האבן דורכגעפירט זייער פראגראם

די פיר פראגעס, וועלכע די דעלעגאטן פון דער אמעריקאנער ציוניסטישער ארגאניזאציע האבן געוואלט דערגרייכן אויפן קאנגרעס.— ווי די 34 "צי-א-עי" דעלעגאטן האבן אנגעהויבן זייער פייער און פארבינדעטע אין קאמף.— די פארהאנדלונגען מיט די אלגעמיינע ציוניסטן פון דער גאנצער וועלט, מיט דער ארבעטער-פאזיציע אין ארץ-ישראל צו מפא"י און מזרחי.— די באהאנדלונג פון די רעוויזיאניסטן, און די באציאונגען צו זיי.— איז דער זיג פון די דעלעגאטן פון דער אמעריקאנער ציון-ארגאניזאציע א פולקאמענער ?

פון דניאל פריש

פרעזידענט פון אדמיניסטראטיוון קאונסיל פון אמעריקאנער ציון-ארגאניזאציע.

פון אמעריקע זיינען מיר ארויסגעפארן מיט'ן געדאנק צו דער-גרייכן פיר צוועקן: 1) ניט צו גיין צו דער לאנדאנער קאנפערענץ אונטער די איצטיגע אומשטענדן, נאר צו פארלאנגען פון דער בריטישער רעגירונג א פארזיכערונג, וואס זאל אנולירן דאס "ווייסע פאפיר" און אלע גזירות, וואס זיינען פארבונדן מיט איר; 2) צו ענדיגן די ווייצמאן-עפאכע פון פשרות און נאכגעבונגען און עפענען א נייע בלאט אין אונזער באוועגונג; 3) צו מאכן א סוף צום קאנטראל פון איין פארטיי אין דער באוועגונג און אין דער ארבעט אין ארץ-ישראל; 4) צו געבן אמעריקאנער ציוניסטן א גרעסערע מאס זעלבסטשטענדיקייט אין די באציאונגען צווישן זיי מיט דער אמעריקאנער רעגירונג און דער אמעריקאנער עפנטלעכקייט.

וואס האבן מיר דערגרייכט, און מיט וועלכע כוחות?

ווען מיר ארויסגעפארן אויף דער צווייטער העלפט פון דער פראגע, ס'הייסט: מיט וועלכע כוחות?

* * *

מיר זיינען פון אמעריקע געקומען קיין באזעל מיט 40 דעלעגאטן פון דער "צי-א-עי". דאס איז געווען אונזער ארמיי, מיט וועלכער מיר האבן באדארפט געווינען דעם קאנגרעס פאר אונזערע פארדערונגען. פון די 40 זיינען אבער ארום 6 דעלעגאטן געווען קעגן אלע פונקטן פון אונ-דער פראגראם.— זיי האבן זיך געהאלטן ביי גיין קיין לאנדאן; ווייצמאן איז געווען זייער אפגאט, אויב ניט ווייצמאנ'ס פירערשאפט, איז ווייצמאן'ס פערזענלעכקייט; זיי האבן געשטיצט מפא"י און געשטימט פאר איר אין אלע פראגן; זיי זיינען ניט געווען מיט'ן גאנצן הארצן מיט אונזער בכלל דער אמעריקאנער "מענגע".

היסט עס, אז אונדזער מחנה איז באשטאנען בלויז פון 34, ניט קיין צו גרויסע מחנה צו געווינען מיט איר א קאנגרעס, וואס איז באשטאנען פון 383 דעלעגאטן, בפרט נאך, ווען מיר נעמען אין באטראכט, אז מיר האבן פון אמעריקע דעלעגאטן מיטגעפירט מיט אונדז 26 "אידעה" - פרויען, וואס האבן געדינט דער אפאזיציע אז אונדז מיט זייער גאנצער לייזענשאפט, אויך וועלכער פרויען זיינען מעמיג אין פאליטיק, און אויך ארום 50 ארבייטער-פירער, וואס האבן געגרינדעט אינסטרוקציעס פון זייער וועלט-פירערשאפט, צו זיינען זיי געווען אייגנמאכטיגען, צו גיט.

עס זיינען פון אמעריקע אויך מיטגעפארן טוריסטן און רעווי-זיאניסטן. די לעצטע זיינען אבער צוריקגעקומען נאך יארן פון אוועק-זענקייט, און מען האט ניט געוואוסט, וואס זיי וועלן מיט זיך פאר-שטעלן אויפ'ן קאנגרעס. אויף דער שיף קיין אייראפע האבן איינגע-פירט זיי געקעמט צו אונדז, "צייכנס", מיט א פארריטענער נאז און מיט היששער גרייגשעגונג, שפעטער זיינען זיי דורכגעגאנגען א פרואיו פון טייער, פון וועלכען זיי זיינען ארויסגעקומען געלייטערט, און זיי האבן זיך ארויסגעפירט אויפ'ן קאנגרעס ווי א ווירקליכער סעקטאר. ביז דעמאלט זיינען זיי אבער געווען אונטער א פראגע-צייכן. די טוריסטן זיינען אויך פון אנהויב אן געווען א פארזייגעלט בוך. אין אמעריקע האלטן זיי זיך דאך זעהר קארעקט, און האנדלען לויט פרינציפן אפילו ווען עס שטימט זיי ניט; אויף דער איבערראשאנגסלאכער סצענע האבן זיי זיך אבער געענדערט מיט'ן ווינט. פארוואס דאס קענען מיר איצט ניט פארשטעהן, און מיר האבן זיך געוואונדערט, וואו'ן ווען דער ווינט דאס מאל פארטראגען די טוריסטן.

אלזא, 34 "זיי-א-עם" דעלעגאטן! לסוף האט, פון מען עמעס אויף רעכענען די 34 ואנגן. געווען צווישן זיי ווייניג ארויסגעפרו-כירטע און א סך פנים חדשות, ניט קיין ארויסגעדינטע סאלדאטן, נאר רעקרוטען, באר רעקרוטען אין אונזער ארמיי. און אויף רעקרוטן, ווי באקאנט, פארלאזט זיך געבערגאלען ניט תמיד;

אונזערע גענעראלן האבן זיך אויף זייערע רעקרוטן יע פארלאזן, און מיר האבן ניט קיין חרטה. מיר קענען מיט זיי צוריק שטעלן אויף אונזערע-זייערע בגבורות.

* *
*

ווי אזוי האבן מיר עס געמאכט?

צוערשט האבן מיר אנגעהויבן פרובן טרייבן אין אנדערע לאגערן און מיט זיי צו פארגרעסערן אונזער קליינע ארמיי.

עס איז ניט געווען קיין גרינגע זאך. אלע, וואס זיינען געקומען קיין באזעל, האבן מיט זיך מיטגעבראכט אייגענע דערפארונגען, אפשר מער ווי מיר, און באגרינדעט אויף די דערפארונגען — אייגענע פראגראמען.

טאג-טעגלעך ביז שפעט אין די פריהע שעה'ן פון פארגענדיגען טאג זיינען מיר געזעסן מיט די אלע מענטשן פון דער פרעסע, די פאע-טערדיגע פריינט און חברים אונזערע אין קאמף, און ארויסגעטריבן טייגרו-נען און געפירט פאראייניגטע שריט.

ווער זיינען זיי געווען?

קודם-כל, די אלגעמיינע ציוניסטן פון ארץ-ישראל, פון אייראפעאישן קאנטינענט, פון ענגלאנד, קאנאדע, זיד-אמעריקע און לאטיין-אמעריקע; דערנאך- קעגנער פון מאפ"י אין ארבייטער-לענדער, און אחרון אחרון - מזרחי.

מיט די אלגעמיינע ציוניסטן פון אלע לענדער זייגען מיר אין אלע פראקציע-פראגן געווען איינשטימיג; איבערהויפט ווען עס איז קלאר געווארן פון די באריכטן פון פארשיידענע לענדער, אז מיר האבן פאר זיך איין וועג, - בעקליך, צו אנטקעגנשטעלן דעם נאציאנאלן מאמענט אין קעגנזאץ צו די פארשיידענע קלאסן-מאמענטן, וואס אנדערע פארטייען דינען. איז עס אבער געקומען צו אייניקער פון די מיר פאדערונגען, וואס מיר האבן סיטואציאנעס פון אמעריקע, האבן מיר זיך אנגעשטויסן אויף אן איינזייטיגער ווארט. זיי האבן כסדר געהויי-בן די מענטש פאר מאפ"י, פאר ווייצמאניזם, פאר לאנדאן, גלייך ווי זיי וואלטן ארויס געקאנט אויף צו-לתכלית. זיי האבן געשטיצט מיט אנדערע קעגנער אפילו אין פראגן, וואס זייגען געווען קעגן זייער אלגעמיינעם שטאנדפונקט זעלבסט, למשל, אין דערציען די יהודים אויף א רעליגיעזן ארט ביז'ן עלטער פון 15 יאר.

די לאזיגע אפאזיציע אין אונזער אייגענער פארטיי איז באשטאנען פון הדסה, פון די בריטישע אלגעמיינע ציוניסטן, וואס האבן זיך פארמאכן מיט די דעלעגאטן פון קאנאדע און זיד-אמעריקע, און - לייען און שפעטער - מיט איינעם לאטיין-אמעריקאנער דעלעגאטן, אפגעזונדערט אין א מין "קאמפראמיס גרופע", סיאמיזם, א גרופע פון דער "בריטיש קאמאנוועלט".

די אלגעמיינע ציוניסטן האבן שליסלעך געהאט 4 פראקציעס; די זי-א-פי דעלעגאטן, הדסה, די קאמאנוועלט גרופע און די דעלעגאציע פון ארץ-ישראל מיט'ן העובד הציוני אן דער שפיץ.

די ארבעט, אויף וועלכער די קאמפן געפירט די 4 פראקציעס האבן זיך אנגעשפילט, איז געווען די קאנפערענץ פון דער קאנפעדעראציע פון די אלגעמיינע ציוניסטן, אן איינהייטלעכער סעקרעטאריאט, וואס האט געהאט זיין צענטער אין פאריז, האט צוגעגרייט די לאזיגע קאנפע-רענץ, און דער סעקרעטאריאט, אין וועלכן עס זייגען געווען פארטראטן בלויז ארץ ישראל און די אייראפעאישע לענדער, האט כסדר געהאט אין זינען - און מיט רעכט - בלויז איין זאך: צו זען, אז די קאנפערענץ זאל זיין דערפאלגרייך און אז זי זאל פירן צו א שטארקער קאנפעדע-ראציע פון אלגעמיינע ציוניסטן.

דער ווארגש איז געווען ליבענס-ווערט, אבער אין אונזער סיטואציע פרעגט מען זיך אפט מיט שלום-מאכער און פשרה-מאכער ארום יעדן פרייז, און דאס האט געשטערט אונז, אמעריקאנער, אין אונזער אנטשלאסענער פאליטיק, און די קאנפערענץ איז די גאנצע צייט געווען צוזאמענגעבונדן צוליב דעם מיט לרינע מעדים.

ס'האט כסדר געהייסן: ווילט איר אין דער קאנפעדעראציע האבן די בת-יחידה, - הדסה, - טארט איר זי חלילה ניט דערצארענען; גיט איר נאך אלץ וואס איר קענט נאר, לאזט זי לויפן."

דאס זעלבע איז אויך געווען געווארן ווען אנדערע פיילן פון דער אפאזיציע. איז מען דערפאר אויף דער קאנפערענץ געווען געגען דיסציפלין, געגען א פאראייניגטער שטים, געגען דער הערשאפט פון דער מערהייט, און ממילא אויך געגען א קלארער פאליטיק.

הדסה איז געווען [illegible] געקעמט גרעסטע גרופע, האבן זיך אין דער קאנפעדעראציע ארום איר פארזאמלט אלע פרא-לאנדאן, אלע פרא-ווייצמאן,

אלס פרא-בן-גוריון, אלס אנטי-סילווער עלעמענטן, און איבער דער קאנפערענץ איז שטענדיג געהאנגען "דאס שווערד פון דאמאקלעס", עס האט זיך געדוכט: אט-אט אריס קאנפערענץ, אט-אט ארויס קאנפעדעראציע, אט-אט צעלייגט מען זיך אין אלע לאגערן, און מען וועט מעגן זאגן א רבנן-קדיש נאך דער פאראייניגונג פון די אלגעמיינע ציוניסטן, וואס זייגען דאס מאל געקומען קיין באזעל די גרעסטע פארטיי, און וואלטן מיט אייגענע כוחות געקאנט מאכן מיט'ן קאנגרעס וואס זיי געפינען פאר גינציג.

דער סעקרעטאריאט און די חברים פון ארץ ישראל, איבערהויפט די מיטגלידער פון "העובד הציוני", וואס זייגען אויס'ן קאנגרעס געווען א סימפאטישע גרופע, וואס גיט פיל האפענונגען פאר דער צוקונפט פון דער ארבייט פון די אלגעמיינע ציוניסטן אין לאנד, זייגען ארומגע-לאפן באזארגטע און זיך באמיט צו האלטן די 4 אלגעמיינע ציוניסטישע פראקציעס אין שלום, זיי זאלן זיך ניט צעלייגן.

* * *

אין דער דאזיגער סיטואציע זייגען עטליכע פערזאן פון דער אמעריקאנער דעלעגאציע, און דאס ווייסן ד"ר אבא הלל סילווער, געווען אן אמת'ע מעטערבאנג פון כוח און אויסגעגלאטענקייט. ד"ר סילווער האט באלד אנגעשמאט די לאגע און האט געגעבן די פאלגענדע לאזונג: "קיינער ווערט ניט געצוואונגען אין דער קאנפעדעראציע אויפ'ן איינשטימען קאנגרעס אין פראגען פון געוויסן. די קאנפעדעראציע וועט איבערקומען דעם איצ-טיגען קינסטלעכן קריזיס און וועט ווערן א כח. לאמיר איר העלפן."

אמת, די אפאזיציע אין די אלגעמיינע ציוניסטישע ריי'ען און ספאיי-דעלעגאטען האבן געשטעלט נאך דערפון, וואס עס איז ניט געווען קיין עפעקט ארגאניזאציע אין דער גרעסטער פארטיי אויפ'ן קאנגרעס; זיי האבן זיך ארומגעטראגן מיט האפענונגען, אז דער איינצעלנעם פון די ז-א-צ"י דעלעגאטן וועט שלעפליך ארויסגייגן. איבערהויפט האבן זיך בעהאלטען צוזאמען מעט די הדסה און די דעלעגאטן פון דער קאמאנ-ווערלט גרופע, ארגן האבן אבער צוגעשטעלט זייער ווייכטיגע שטימען.

איין פאקט: די באריכטן פון די דעלעגאטן פון די מיזרח-פאליטישע לאנדער. בערשט האט מען די דאזיגע דעלעגאטן עפעס גארניט באמערקט. נאר מיט אמאל זייגען זיי ארויסגעטראטן אויף דער קאנפערענץ. זיי זייגען געקומען פון איטאליע, פון דייטשלאנד, פון פוילן, פון בעלגיע. זיי האבן זיך באמת "אנטפלעקט" אויף יענע זיצונגען פון דער קאנפערענץ דווקא ווען מען האט אנגעהויבן צו רעדן וועגן פראקטישע זאכן כדי דערווייל ארויסצודרייען פאליטיק און פאליטישע דיסקוסיעס, וואס האבן אודאי נאך געקענט צעטיילן.

די דאזיגע מיזרח-אייראפעאישע דעלעגאטן האבן געמאלן א בילד פון דער לאגע אין די לאנדערן, פון וועלכע אלע האבן ארויסגע[illegible]. זיי האבן זיך דער עיקר אפגעשטעלט אויף דער פארשיידענער באהאנדלונג, וועלכע פארטיי-מענטשן קריגן און וועלכע אלגעמיינע ציוניסטן אדער אידן איבערהויפט קריגן. די שטעטלעך זייגען געווען באזונדערס האר-בען די שליחים פון ממש"י. אפילו די גאנצעסטע שרתים פון ממש"י, פורישטן הדסה און ארגישטן אי אנדערע פרא-ווייצמאן דעלעגאטן האבן ארויסגעטראגן, אז מיר האבן דא צו טאן מיט א גאנץ באזונדערער לאגע, וואס פאדערט פאראייניגן אלע אלגעמיינע ציוניסטן כדי זיי זאלן קענען

באשיצן די ביט-פארטייאישע ציוניסטן. פון גאר א חשובן אמעריקאנער ציוניסט, א פריינט פון מפא"י, האט מען געהערט אזעלכע ווערטער: "אויב עס איז אמת וואס זיי דערציילן, איז ביסט קיין ארט מער דער ממשלה פון דער מפא"י". אייניגע האבן פארלאזט א געריכט און א דעמאלירטן אנקלאג-דאקומענט.

די דאזיגע ארטיקלען, וואס זיינען געקומען פון אלע לענ-דער און האבן געאטעמט מיט אויפריכטיקייט און זיינען געווען אן אנקלאגע פון ארטאדאקסישע יסורים און בזיונות, האבן געשטיצט די פארשיידענע ספקטארן פון דער קאנפערענץ פאר מעשים, פאר א פראקטישן פראגראם.

דאס פראגראם איז געווארן אויף יענע ווערטער — העלפן מיט ציוניסטן און מיט אידן צו קומען אל המנוחה ואל הנחלה, געבויט נאכ-פאלגנד נאך די אלטע פארמען ווי אין די לעצטע 25 יאר.

דערפון איז ארויסגעוואקסן דער טעכנישער אלגעמיין-ציוניסטישער מאנד, וואס איז דורכגעגאנגען איינשטימיג אויף דער קאנפערענץ פון דער קאנפעדעראציע, און וועלכן פארטרעטער פון אלע 4 סעקטארן אין די קאמי-סיע און אין פלענום האבן מיט באגייסטערונג כמעט דורכגעפירט טראץ דער באגרעניצונג פון די עקזיסטירנדע פארטייען.

דערפון זיינען געבוירן געווארן נאך אנדערע באשלוסן שוין פון די אלגעמיינע ציוניסטן אויפן געביט פון פינאנצן, פון קאנגרעס און שקל, פון מינוי, פון האנדל און אינדוסטריע, פון עליה, די אלגעמיינע ציוניסטן האבן דורכגעפירט אין די קאמיסיעס און דערנאך אין קאנגרעס-זאל, טראץ דער אפאזיציע פון די גענגערישע כחות.

הכלל, די דעלעגאטן פון די לאגערן האבן ארויסגעטריבן געמאלטן צו דער פארמיינונג פון די אלגעמיינע ציוניסטישע דעלעגאטן.

און א צווייטער מאמענט: די ארבעטער אפאזיציע אין ארץ ישראל צו מפא"י, בעיקר, די "התנועה לאחדות העבודה — פועלי ציון", אן דער ווילן וועלכער עס שטייען מענטשן מיט קלארן קאפ און א שטארקן ווילן, וואס האבן מיינס ארבעטסיינג משרות צו סיטואציעס און אנט-וויקלונגען.

מיר האבן ביי זיי געפונען א בריישערן יסוד פאר געמיינזאמען ליכט ארויסטרעטן. מיר האבן געוואלט א קאאליציע פון אלע כחות און ביז קיין דיקטאטור פון איין פארטיי — זיי האבן עס געוואלט; מיר זיינען געווען געגען גייען מיט'ן היסטל אין האבט קיין לאנדאן — זיי זיינען געווען געגען דעם; מיר האבן פארטרעטן ביז-אהערינג מאקסימום פון דער עקזעקוטיווע, אבער הרימט די מאריזער מאנדלבנג — זיי האבן די פארטרעטונג; מיר זיינען געווען געגען אנהאלטן ווייצמאנ'ס ממשלה — זיי זיינען געווען געגען דעם.

האט זיך אין די פארהאנדלונגען ארויסגעארבעט א געמיינזאמער ווען פון האנדלונגען, וועלכער איז דורכגעגאנגען דעם פרואוו פון מייער אין געפירט צו א בונד צווישן אמעריקע און ארץ-ישראל, וועלכן מיר האבן כסדר אין דערמאלג געזוכט ביי דער מפא"י, אבער וועלכן מיר האבן געפונען ביי מפא"י'ס געגנער אין דער אמעריקער באוועגונג.

דערצו האבן זיך נאך די פונקציעס דאס מאל באוויזן אין א זעהר לייבנפארלויפענעם ליכט: זיי האבן גיט געוואלט קיין האלבע ווערטן און קיין משרות.

זיי האבן פון אנהויב אן בעקומען א ראדיקאלע שטעלונג ווען זיי האבן זיך אפגעהאלטן פון שיטען פאר ווייצמאן אלס פרעזידענטשן

קאנגרעס, א טריט, וואס די דעלעגאטן פון דער "אי-א-עי" האבן ליידער
ניט פארבעסאכט צוליב געוויסע אויסערלעכע אומגעגנגען. די פזרהיטטן האבן
באלד נאך דעם באשלאסן ניט צו גיין קיין לאנדאן ביז די רעגירונג
ווערט געבן דעם צייכן פון גרעסן ווילן, און דאס האט שוין מיטלא
מארדזיגעלט די גאנצע האלטונג פון מזרחי און דעם דעראפאלג פון
קאנגרעס-פראגראם, וואס ארגנעזע 36 האבן געבראכט פון ארגנעזער

מען פון צום אליאנס אריפ'ן קאנגרעס פון "אי-א-עי", און
ישראליער אלגעמיינע ציוניסטן, "הברית לאחדות העבודה - פועלי ציון"
און מזרחי נאך צוגעבן די איבער 40 דעלעגאטן, וואס די רעוויזיאניסטן
האבן מיט זיך געבראכט פון א סך לענדער.

די רעוויזיאניסטן
יארען אפאזיציאנעל, וואס האבן זיך צוריקגעצויגן נאך לאנגע
א שווערע דעבאטע, זייענדיק דורכגעגאנגען פון קאנגרעס, וואו עס איז פארגעקומען די
אין איינגעשטעלטע געגנט, דער גאנצער קאנגרעס פליגל האט ווי אין
מענטש זיך אריבגעשטעלט און מיט מיטשטימען געווארן אויסגעדריקט
אפילו אין פרעזידיום האבן פון דער ביגע ארגאניזאציע די רעוויזיאניסטן
לינקען פליגל צו די רעוויזיאניסטן האבן זיך ארויסגעטראטן
טרייבן מיט כח. די 48 רעוויזיאניסטן און ואלט מען וואס זיי האבן
אריבגעשטעלט, ווי איין מענטש, און האבן זיך געשטעלט מיט א פארטיי
קאמף, געשריען געגען זייערע געגנער און גערופן, אז זיי זענען
אהער געקומען און ווילן דא בלייבן. דאס איז געווען איינער פון די
דראמאטישסטע מאמענטן אויפ'ן קאנגרעס, דורכגעקריגט דעם דאזיגן
מייער, האבן די רעוויזיאניסטן פארלאזט, און דערנאך געווען א שטיל
זיצונג פון עלטנרס און אין די קאמיסיעס זיך פארהאנדלט מיט ווייטערדיגע
אן געארבעט פלייסיג מאר דעם דעלעגאט פון דעם קאנגרעס, ווי האבן
זיך מאר'דיגן כבוד און אכטונג אפילו ביי זייערע געגנער מיט ווייטער
טיפער ציוניסטישן געדריקט און אנגעשלאסן צו בלייבן אין דער וועלט-
ארגאניזאציע און געפאר אלע ארטאמענטן.

זיי האבן איבערגעלעבט אין באזעל א גרויסן קריזיס און זיי
זייגען ארויס פון אים בעליישערט, זיי קענען ווערן א חשוב'ער טייל
פון דער באוועגונג, אויב זיי וועלן ווייטער זיין אויף דעם וועג.
זייער הילף צו ארבעטער זיך איז ארגן געווען זעהר אנגעלייגט, זיי
האבן מיט ארגן, מיט די "פדרתים" און מיט דער "התנועה לאחדות העבודה"
געשטימט אין יעדן פונקט.

אין וואס איז באשטאנען דער "זיג"?

עס איז קיין צווייפל ניט אז מיר האבן געזיגט אין די אלע
מיר אריבגעארבעטע פראבלעמען, מיט וועלכע מיר זייגען אהער געקומען
פאר'ן פון אמעריקע, און וועלכע האבן אנגעשטעלט די האלטונג פון
דער ציוניסטישער קאנגרעס אין אמעריקאנער טיפ מאר דעם קאנגרעס.

מען מוז אבער אויך זאגן, אז מיר האבן זיך ארבעטער-ארגאניזאציע
ארבעטער איינציגע פשרה, ערשטנס, אז די. סילווער אין דער פרעזידיום
פון דער וועלט-ארגאניזאציע, צווייטנס מיר האבן געמאכט אז ער וועט זיין.
מיר האבן די אגודה גענומען אויסגעשטעלט אין א וויכטיקן נאך דעם,
וואס די. סילווער האט דעקלערירט אויף א צייט פון ארבעטער דעלעגאציע,
אז ער וועט ניט אנטיילנעמען די פארווייטערגעמאכט ארבעטער דעלעגאציע,
דאן. דער אמת איז, אז ארבעטער פארהיים אויפ'ן קאנגרעס איז געווען א
צו קלייניגע, אפילו מיט ארבעטער שטחים, און עס וואלט זיך געמאכט
קאמף, וואס וואלט אפשר געבראכט צו א גרויסן ריס אין דער באוועגונג.

דר. סילווער האט געוואלט אויסקלייבן פון קאנגרעס אין אן אטמאספערע פון פרידן און איינהייט. אבשוין איין פראקציע האט זיך אפגע-שלאגן א פראוויזיום. דאס איז אויך ניט דורכגעגאנגען, צוליב דער אפאזיציע פון ממא"י. מיר זיינען געווען איבערצייגט אז די לעצטע צוויי טעג פון קאנגרעס דורכצופירן אלץ וואס מיר האבן געוואלט, אבער אן דער ממא"י האט דר. סילווער און זיין גרופע זיך אפגעזאגט צו שאפן א קאאליציע. מיר האבן אלע געפילט, אז די ממא"י איז א כח אין ארץ ישראל און אן איר טאר קיין ציוניסטישע אדמיניסטראציע ניט זיין.

אין אנדער ווארט, דוכט זיך, איז געווען דער צוזאמענשטעל פון דער עקזעקוטיווע וואו די אלגעמיינע ציוניסטן האבן פארלאנגט די גרעסטע צאל מיטגלידער, אבער ארויסן ווי זייער פאדער אזעלכע, וואס האבן איבערגעלאזט א שלעכטן שם אין פראל פון צוגעזאגטע דעלעגאטן פון ארײַן קאנגרעס און פון דער זייער באקאנטשאפט מיט זיי גאנץ פון פריער. עס פעלן דארט אויך ארגאניזאציעס פון תנועת לאחדות העבודה - פועלי ציון, ניט צוליב אדער שולד.

די פירער פון ממא"י אין פראזידיום האבן געפירט א טאקטיק פון אפשיבונג, אפער אנטשטעלן, כדי איבערצולאזן די צוזאמענשטעלונג פון דער עקזעקוטיווע צום אקציאנס-קאמיטעט. דורך דעם האבן זיי אויס-געגליכן בעסאכם א ווייטערדיקן אפטעגם קאמף פון קאנגרעס אויף דער שליסונג פון דער דאזיגער וויכטיגער פראגע. מיר האבן געוואלט א קאאליציע פון אלע פארטייען - ארויסגעפירט האבן מיר בלויז א קאאליציע פון דריי פארטייען.

צווישן די זיבן ארגאניזאציעס דארף מען אריינרעכענען אייניגע אויסגעצייכנטע באשלוסן, וואס זיינען מיט אנגענומען געווארן דורכגעגאנגען.

ערשטנס, עס איז געשאפן געווארן דורכן קאנגרעס א פינאנ-ציעלע קאמיטעט, וואס רעט זיבן אין ארץ ישראל און דרויס האבן א שטענ-דיגן, שטארקן קאנטראל איבער דער אגענטור פון פינאנציעלן דעפארטמענט פון דער אגענטור, וואס עס האט ביז איצט געפעלט דיקטאטור פון איין מענטשן.

צווייטנס, עס זיינען אנגענומען געווארן פארשלאגן פון ממא"י דעלעגאטן צו פארהייבן אין קאנגרעס די העכסטע טוען א מינ-דערהייט, ווי למשל, דער פארשלאג, אז די צאל דעלעגאטן צום קאנגרעס אין יעדן לאנד זאל באשטימט ווערן ניט לויט דער צאל פארקויפטע שקלים, נאר לויט דער צאל מענטשן, וואס זיינען געקומען צו די שטים-קאסטענס.

אויף דער קאנפערענץ פון דער קאנפעדעראציע פון די אלגעמיינע ציוניסטן איז דורכגעגאנגען זעהר א וויכטיגער שריט: מען האט באשלאסן די פארטרעטער פון דער קאנפעדעראציע אין דער עקזעקוטיווע צו דער פאר-אנטווארטליכקייט צו דער קאנפעדעראציע, פונקט ווי די מיטגלידער פון אלע אנדערע פארטייען זיינען ביז איצט געווען צו זייערע פארטייען. זיי וועלן זיך דארפן באראטן ווען זיי וועלן שריט מיט די העכערע איינסטאנצן פון דער קאנפעדעראציע.

די קאנפעדעראציע ווערט נאך א גרויסער פאקטאר, ווי ווען פריער וואקסן פון יאר צו יאר אין אלע לענדער. איבערהויפט אין אמעריקע. און ס'איז גוט, וואס אן איר שפיץ איז ארויסגעשטעלט געווארן אזא ענערגישער פירער ווי דר. ישראל גאלדשטיין, וועלכער האט אויפן קאנג-רעס פארטיידיגט דעם רעספעקט און די ליבשאפט פון אלע פארטייען.

מיר זיינען געקומען פון קאנגרעס באשטארקט אין אונזער גלייבן, אז מיט געאייניגטע כחות קען אפילו א קליינע גרופע, ווי מיר זיינען געווען, אויפטאן גרויסע מעשים. דער עיקר זיינען מיר פול מיט האפנונג זעענדיק דער ראלע, וואס אמעריקע וועט איצט שפילן; אונטער דער פירערשאפט פון ד"ר. אבא הלל סילווער, אלס פארזיצער פון דער אמעריקאנער סעקציע פון דער אידישער אגענטור.

... ארשת הברית באמרי ... „התבקש להצטרף לבריטניה כבורית משטר נאמנות צבאי ולכלכלי על ארץ-ישראל. ואם כבר", תקופת המעבר תהיה ... [illegible]

עוד משטר המוציא את ה[illegible] אב המדינה היהודית תקבל שיקום העליה. מה יהא אם תהיה [illegible] כך מיד אחרי ההפסקה [illegible] המדינה עצמה [illegible] (סט"א)

סילבר: „הישוב לא יצטרך לסבול זמן רב"

ד"ר א. ה. סילבר, יו"ר הסניף האמריקני של הנהלת הסוכנות היהודית, פרסם, לפני צאתו באניה „קווין אליזבט" לישיבת הוועד הפועל הציוני בציריך, את ההודעה הבאה:

„הוועד הפועל הציוני מתכנס עכשיו כדי לקבוע את המדיניות ולברר את המצב של השאלות והאפשרויות העומדות לפני התנועה. גם המצב החדש, שנוצר עם שילוח מעפילי „יציאת אירופה", יבוא לדיון. וכן שאלת עזרות. ההתנקשות נגד המדיניות הבריטית הנוכחית. על הישוב העברי בארץ-ישראל עוברות עתה שעות חמורות, אולם אני מאמין, שהוא לא יצטרך לסבול עוד זמן רב. אם ממשלת ארצות-הברית תיטול על עצמה את היזמה בשאלת ארץ-ישראל שתועלה במושב הבא של או"מ, יש לקוות כי ייפתח דף חדש, מאושר יותר, בתולדות הקמת הבית היהודי הלאומי. אני בטוח, שלא חל שינוי במדיניותה המסורתית של אמריקה לטובת הקמתה של המדינה היהודית. אני מאמין שעם התקרב שעת ההכרעה תעשה ממשלתנו את המוטל עליה".

יחד עם ד"ר סילבר יצא לישיבת הוועד הפועל גם ד"ר עמנואל ניומן, נשיא הסתדרות הציונית באמריקה-הברית. (פלקור)

שאלות ארץ ישראל בבית הנבחרים

סני[illegible]

הצהרה של פוזי קאוקג'י לסופר
"אספרייטר פרס" - ביירות, 1.8.67

"הבעיה הארצישראלית, ביחס למעצמות הזרות, היא בעיה של כוח או חולשה, ולא בעיה של צדק או אי-צדק, ומשום כך חייבים הערבים להאמין את כוחם. עלינו לשכנע את מעצמות המערב שאנו חזקים ומאוחדים, שיש באפשרותנו להגן על האינטרסים שלנו בחלק עולם זה, שהאינטרסים שלנו מתישבים עם האינטרסים שלהן, ושכדאי לנו לפעול ביחד מתוך שיתוף פעולה. כמו כן חייבים אנו להסביר להן שאנו יכולים להזיק לאינטרסים החיוניים שלהן במזרח הערבי, שאם יפרץ משהו בשרך, לפי דעתי, להכל בצנורות הנפט שלהן מכרכוך עד חיפה, מדהראן ועד הים התיכון. בכל פעם כשמרדנו היה הצדק עמנו, וכשהמערה שככה, ויריבינו התמרדו עבר הצדק לצדם. זוהי הבעיה, בעית אומץ וכוח, ולא בעית צדק או אי-צדק. אני חוזר ואומר למעצמות המערב בבטחון שאנו חפצים לשתף עמהן פעולה בכנות, כיון שהאינטרסים שלנו מתישבים עם האינטרסים שלהן. אנו מקוים שהם יבינו עובדה זו, אבל אם ירצו ליהד את ארץ-ישראל נפתח במלחמה מתמדת ואכזרית. אנו נלחם עד הסוף ביהודים, בבריטים ובאמריקאים, אלה שיעזרו ליהודים להקים את ביתם הלאומי בא"י.

אומרים עלינו שאנו נאצים או קומוניסטים, פראים או ברברים, אבל תארים אלה ייעלמו שיגלו הערבים את כוחם".

כשנשאל קאוקג'י למי הוא מתכוון באומרו "ערבים", האם לממשלות הערביות או לעמים, השיב: "אנחנו מצפים להחלטת האומה, ובאם החלטה זו לא תתאים לאינטרסים שלנו-נחכה להחלטת המדינות הערביות ואם אלה לא תעשינה מאומה יקום העם וילחם, ושום מעצור, מאיזה צד שהוא, לא יפריע בעד מלחמת העם. כוחם של הממשלות, המלכים, או המנהיגים שלא ישתתפו עם העם במלחמתו יימס בפני הר הגעש הנורא שיתפרץ, ואז תעבור בעית א"י מידי הממשלות אל יד העם הלוחם. הדוגמא של ממשלת יאסין אל-האשמי (בעיראק) אשר הופלה ע"י העם ורצח ראש המטה הצבאי שלה משום שממשלה זו סרבה להשתתף באופן מעשי בהגנה על בעית א"י, היא ההוכחה הטובה ביותר לדברי, כי הקבינט של חכמת סוליימאן הורכב אח"כ, ב-1936, בתנאי שיושיט עזרה ממשית לא"י והחיסטוריה חוזרת (1.

כל יהודי הנו אויב לכל ערבי, ולהיפך. אני חושב שכל יהודי על פני האדמה תומך באופן סנטימנטלי או חומרי בענין היהודי בא"י". כשנשאל על דבר אפשרות העם הערבי לעמוד במלחמה מתמדת נגד אנגליה ואמריקה למרות שאין למדינות הערביות נשק מספיק למלחמה כזאת, ענה קאוקג'י: "אין ליחס חשיבות שנשק החדיש בלבד, והחשוב ביותר הוא החייל הלוחם בנשק בידיו ובלבו עקרונות, אמונה ובטחון בצדקת הבעיה שלו וקדושתה. במשך השנים 1927-1925 נלחמתי בצרפתים בלי הפסק. ברשותי לא היה נשק חדיש ותחת פיקודי לא היו יותר מאלפיים לוחמים, בעוד שלצרפתים היו כמאה אלף חיילים. ב-1936 נלחמתי בבריטים בארץ-ישראל, ואע"פ שהיו להם מטוסים מכונות ירייה ושבעים אלף חיילים, ניצחתי בכל הקרבות עמהם. הסיבה נעוצה בכך שהאמנו, ואנו מאמינים עד עתה, בקדושת הבעיה שלנו, ומאידך למלחמתנו לא תהיה חזית קבועה מאחר שנמצא בכל החזיתות.

הבעיה של היהודים קדומה היא. במשך ארבעת אלפי שנים לא הצליחו להקים להם ממלכה בא"י, וגם בפעם הזאת בוודאי לא ישאו מאמציהם פרי. עד עתה הצליחו היהודים להטעות את דעת-הקהל האמריקאית והבריטית, אך אני מקוה שאלה יבינו את האמת לאמתה. החשיבות הבינלאומית של הנפט מחייב אותם לנהוג בבעיה הא"ית בדרך אחרת מזו שנהגו בה עד כה. כשמעצמות המערב תבינה שאנו יכולים לעזור להן או להזיק להן יותר מן היהודים תעבורנה לצדנו ותעזובנה את היהודים.

אני חוזר ואומר שאנו זקוקים לידידות הבריטים והאמריקאים במיוחד ואנו מקוים שהן מצד תגלינה יחס דומה. לכל מלחמה יש שתי מטרות, אחת גלויה ואחת נסתרת, אבל למלחמתנו יש רק מטרה אחת וגלויה, והיא

---

1) רמז למלך עבד אללה

שארצנו תשאר לנו ולבנינו אחרינו. איננו שונאים את היהודים, האמריקאים או האנגלים, ולא נתנגד לכך שהיהודים יישארו בא"י כמיעוט, בדומה ליהודי עראק, סוריה [illegible] ולבנון, הנהנים מרכוש רב ומחיי רווחה. יתר על כן, הקמת מדינה יהודית לא תהיה לטובתם של היהודים עצמם, כיון שיהיו מוקפים שנאה מכל העברים. האם לא כדאי להם יותר להשאר בארצותיהם במקום שהם מנצלים את המצב כדי לשלוט על הפוליטיקה של המדינות שהם חיים בהן? המטרה בהבאת היהודים לא"י ובהקמת המדינה היהודית היא לערער את הבטחון בחלק עולם זה ולהמציא איבה בין הערבים והיהודים. לפי ראות עינינו אין הבעיה בעיה יהודית או של הסלה כלפי היהודים, אלא היא נעוצה במדיניות בעלת מגמות מרחיקות-לכת שאינן לטובת הערבים.

22.8.1947

התנאים הסוציאליים בארצות ערב

א. מצרים

<u>הרכב החברה.</u> מצרים היתה מאז ומתמיד, והינה גם כיום, ארץ חקלאית בעיקרה. למן מתן העצמאות לה חלו, אמנם, אי־אילו שינויים במוקת החברתית של העם. בזמן המלחמה ואחריה גדל במידה ניכרת מספר פועלי התעשיה; גבר מעמד הפקידים (הממשלתיים ואחרים) ונתרבו בעלי המקצועות החפשיים. ואולם לא היה בכל אלה כדי לשנות את עובדת היסוד, שרוב מנינה ורוב בנינה של מצרים הם הפלחים וכי מקור עשרה העיקרי נעוץ באדמה. הפלח מצבו וכן היחסים הקרקעיים הם איפוא קובעים את פרצופה הסוציאלי של הארץ ועליהם יש ליחד את הדיבור ביתר הרחבה.

קיימים שני מעמדות במצרים: העליון והתחתון וביניהם רובצת תהום רבה. רגילים לומר שאין מעמד בינוני בנמצא, אך אין לשכוח כי למעמד העליון נוהגים לשייך, מלבד בעלי האחוזות הגדולות, גם את המשכילים, בעלי המקצועות החפשיים ופקידי הממשלה, כלומר יסודות שבאירופה היו משתייכים למעמד הבינוני. כל הסוגים האלה מנו ב־1927 (לפי מפקד רשמי) 170,000 זכרים (היינו 4% ממספר הגברים בגיל 16 ומעלה) ויחד עם בני משפחותיהם 600,000 נפש מכלל 13,6 מיליון. ואילו מספר הפלחים היה קרוב ל־12 מיליון (היינו 80% של העם). לפי מספרים אחרים באותה שנה היו 60% של העם עסוקים בחקלאות במישרין ולמעלה מ־90% - בעקיפין. בשנה 1944 נזקב אלפורס את מספר הפלחים הנ"ל, אך מתוך אוכלוסיה כללית של 17 מיליון. בשנת 1943 מסכם Hilary Wayment בספרו "מצרים ביום" את המצב כדלקמן:

"הפלח נושא על גבו בפעם את כל הכובד של הפירמידה הסוציאלית. ב־4 מיליון פלחים ומשפחותיהם עמלים על פת יבשה כדי לקיים 12,000 בעלי אחוזות גדולים, 200,000 בירוקרטים, אלפי סוחרי כותנה ומלווי ברבית ואילך מלבד הבנקים למשכנתאות ויצואני הכותנה הגדולים (אלפורס, עמ' 40)".

ואשר לתעשיה הרי מספר המפעלים התעשייתיים הגיע (ב־1927) ל־70,314, שמהם 27,448 (39%) לא העסיקו פועלים כלל, 34,861 העסיקו ב־1־4 אנשים (40%). 8% העסיקו 5־9 אנשים ורק 4% - 10 פועלים ומעלה. לשון אחרת: 80% של המפעלים היו בתי מלאכה וסדנאות זעירים שהיו עוסקים במלאכות יד והיקונים. <u>בסך הכל העסיקה התעשיה אותה שנה 10,5% מכל המועסקים</u>.

מאז, אמנם, גדל מספר הפועלים במידה ניכרת. ב־1945 היו במצרים, מלבד כמה מליונות פועלים חקלאיים, כ־800,000 פועלים עסוקים בתעשיה, בצבאות בנות־הברית ובצבא המצרי (ע' סעיף האגודות המקצועיות).

<u>הדימוגרפיה המצרית</u>

הקו הבולט ביותר בדימוגרפיה המצרית הוא העליה המתמדת בצפיפות האוכלוסין. בעוד שהשטח הנושב, שהוא גם השטח הניתן לעיבוד (אך למעשה מעובד מזה רק שטח של 5 מיליון פדאן), מגיע ל־35,000 קמ"ם (היינו 8 מיליון פדאן) גדל מספר התושבים מ־6,604,021 (ב־1882) ל־14,217,864 (ב־1927) והגיע ב־1937 ל־15,932,694, היינו עליה בצפיפות מ־196 עד 463 נפש לקמ"ם. לפי המפקד האחרון (אפריל 1947) המספר הנוכחי הוא 19,250,000 נפש, אך יש מערערים עליו ומעמידים אותו (על סמך נימוקים משכנעים) על 17,160,000.

2/.

ב־1927 נפל בחלקה של כל נפש בממוצע 0,39 פדאן. לפי מחלקת ההשקאה המצרית הרי המקסימום שהגידול יוכל להשקות אחרי פיתוח ההשקאה הוא 7,100,000 פדאן (לעומת 4,9 מיליון פדאן לפני 1891). אילו השלם אפיתות הנ"ל, הרי שבמצבה השווה לימם שהיה קיים ב־1917. הוות אומרת במקרה הכי טוב, הרי אספקת המים אין בה כדי להגדיל את השטח אלא רק למנוע הצטמקותו הימרה (קלילנד). היחס של 0,42 פדאן לנפש מהווה שיא מוחלט של צפיפות בעולם. הקרובים לו בסולם הצפיפות הם: יפן 0,49 פין 0,56 ובאירופה: אנגליה 0,86, גרמניה 1,73, בלגיה 0,90. ומלא אין לשכוח כי כל הארצות הנ"ל הינן, שלא כמצרים, בעלות אופי תעשיתי מובהק. הצפיפות הגדלה והולכת מכחיחה את מריון החקלאות לנפש וגורמת לירידת מחפדה של רמת החיים (ע' למלן). שני דרכים לחקלה לחץ הצפיפות: יציאה מהכפר לעיר ותפחתת הריבוי הטבעי. אלא שניהם באחד לא ננקטו במידה ניכרת. אמנם יש לציין מגמה מסויימת לאורבניזציה, כי כוח חקליטה של הערים גדול למדי. ב־1937 הכילו רק 5 איזורים עירוניים בלבד 14% של כל האוכלוסיה. אם נוסיף עליהם עוד מרכזים עירוניים קטנים יותר הרי שהיחס האחוזי גדל בתקופה 1897־1937 מ־14,3% ל־18,5% (בונה, פיתוח, עמ' 26־27).

<u>חלוקת הבעלות על הקרקע</u>. עקב ריבוי האוכלוסיה נתפצל הרכוש הקרקעי. תוך 40 שנה הביא התליך הפיצול לידי ריבוי פי ארבע של מספר בעלי הנחלאות הזעירות (עד 5 פדאן), בעוד שביתר הסוגים לא חל שינוי ראוי לציין. באלמנך הסטטיסטי לשנת 1930־31 אנו מוצאים את פירוט חלוקת הקרקעות דלקמן:

גודל האחוזות	בעלי אחוזות – מספר	בעלי אחוזות – אחוז	פדאנים – מספר	פדאנים – אחוז	המספר הממוצע של פדאנים בכל סוג
- 1 פדאן	1,505,908	68,1	577,036	10,0	0,38
- 1־5 פדאן	547,262	24,9	1,161,132	20,0	2,10
" 5־10 -	83,220		565,903		6,80
" 10־20 -	39,690		558,216		13,56
" 20־30 -	12,036	7,0	290,002	70,0	24,10
" 30־50 -	9,411		360,772		38,34
" 50 -	12,615		2,306,439		180,02

הממוצע של רכוש קרקעי לכל בעל קרקע (בכלל זה זרים) בשנת 1927 היה 2,70 פדאן. הזרים היוו 3% של בעלי הקרקעות ובידיהם היו בממוצע 77,8 פדאן כל אחד. הרכוש הממוצע של הילידים היה 2,41 פדאן. בין 1918־1930 גדל היחס האחוזי של בעלי הקרקעות מ־13,8% ל־15,1%.

מטבלא זו יוצא כי 68,1% מכל בעלי הקרקעות מחזיקים בפחות מפדאן אחד, כלומר, פחות מ־10% של כל האדמה, ולפיכך בממוצע רק 0,38 פדאן כל אחד. 93% של בעלי הקרקעות יש להם פחות מ־5 פדאן לבעל ומחזיקים ב־30% של כל האדמה, היינו 0,64 פדאן כל אחד. אלא שיש להם יותר מ־5 פדאן מהווים 7% של כל בעלי האדמות ומחזיקים ב־70% של האדמה בידיהם. אם נניח שכל בעל קרקע הוא בעל משפחה ממוצעת (5 נפשות), הרי ש־93% של בעלי האדמה מתפרנסים על 0,84 פדאן.

אם נשווה את הטבלא הנ"ל עם המספרים לשנת 1940 נמצא כי התליך התפצלות של הבעלות התקדם במידה ניכרת: (Statistical Handbook, p. 60).

V* האוכלוסין של מצרים (19) מליון (ערלים) הכל ממוצע של כל נפש מגיע ל־0,42 פדאן,

3/.

מספר הפדאנים	מספר בעלי האחוזות	גודל האחוזה
724,186	1,766,702	־ 1 פדאן
1,171,321	570,449	1־5 ״
673,038	86,622	5־10 ״
568,790	41,455	10־20 ״
646,192	21,086	20־50 ״
2,168,514	12,232	50־ ״

ב־1945 קובע Waymunt כי 37% של כל הרכוש הפרטי נמצא בידי 12,000 בעלי קרקעות, עוד 30% - בידי חקלאים בינוניים ויותר 33% מחולקים בין 2 1/3 מיליון חקלאים זעירים שכל אחד מהם מחזיק בממוצע 4/5 של פדאן. יתר הפלחים, הגברים המבוגרים, שמספרם מגיע ל־1 1/4 מיליון (מכלל 3,600,000 פלחים) הינם מחוסרי קרקע.

ב־1946 אנו קוראים, כי 89 בעלי קרקעות מחזיקים 300,000 פדאן, כלומר 5,156 פדאן לאיש. במאי 1945 הכריז הציר מכראם עביד בפרלמנט המצרי לאמור: חצי אחוז של בעליה מחזיקים ב־37% של כל האדמה. מספר בעלי הקרקעות שיש בידם למעלה מ־1000 פדאן כל אחד מגיע ל־330 ורכושם הקרקעי המשותף מיליון וחצי מיליון פדאן.

<u>מצב הפלח</u>. <u>הכנסתו</u>. לפי חישובי ה־ Atlas of Egypt 1928, הגיע שווי היבול לפדאן בתנאים נורמליים ובשנה טובה (כגון שנות 1923־26) ל־24 ל"מ באופן ממוצע. מזה יש לנכות מסי קרקע, 55 בוהנה, שכר נוטרים וכו׳ 1,5 ל"מ ולירה אחת בעד זרעים וזבל. נשאר איפוא 21,5 ל"מ. מאחר שכל משפחה בת 5 נפשות מחזיקה בממוצע 2 פדאנים הרי שהכנסתה השנתית היא 43 ל"מ. ואילו ההוצאות (לפי שלושה דו"חות נפרדים מהדלתא, מצרים התיכונה ומצרים עליה) הגיעו בשנת 1931 (שנה של יוקר חיים נמוך באופן יחסי) ל־23־27 ל"מ לשנה. יוצא מזה שהעודף הנקי היה 16־20 ל"מ. לפיכך היה נשאר סכום העולה במקצת על המינימום המוחלט - אילו היתה חלוקת הקרקעות שווה. אבל ראינו שאין הדבר כן. ראינו כי 93% של בעלי הקרקעות מתפרנסים על 0,84 והכנסתם היא לפי זה רק קצת למעלה מ־18 ל"מ, שהוא למטה מיוקר צרכי המחיה המינימליים. אם שייכים הם לסוג של אותם 68% שקניינם הוא אך 0,38 פדאן, הרי הכנסתם תועמד על 8,17 ל"מ. וזה אינו מספיק כדי לפרנס איש מבוגר אחד, לא כל שכן אשה ומשפחה. מצב זה מאלץ את הפלח לפנות לאריסות או ללכת לעבוד כפועל חקלאי שכיר־יום.

<u>אריסות</u>. אין משפחה אחת יכולה לעבד יותר מן 2־3 פדאנים (בין משלה ובין אדמה חכורה). וזו בערך השטח הממוצע בשביל משפחה בת 5 נפשות כנ"ל והכנסתו היתה לפיכך 30 ל"מ לכל היותר. אמנם כי רוב האריסים יגיעו אך לעתים רחוקות להכנסה כזאת. מסך 50 ל"מ יש לנכות 6־16 ל"מ דמי אריסות לפדאן (בהתאם לטיב האדמה). ב־1943 הגיע שיעור דמי האריסות, לפי Waymunt לסך 6־22 ל"מ - אלפורט, עמ׳ 40). הממוצע הוא 10 ל"מ, שכן הגיעה <u>ההכנסה הכללית מהאריסות ל־30 מיליון ל"מ</u> (בונה, מיתות, עמ׳ 80). נשארת איפוא לאריס הכנסה של 5,7־16,5 ל"מ לפדאן. חישוב זה מאשר את הטענה הרווחת שהרבה פלחים חיים על 1. ל"מ לחודש. זאת ועוד: באם יהיה היבול זעום צפויה לאריס הסכנה להפסיד את הואו, הפורו, כליו והכל.

הפלאח הוא קרבן של מסיבות המאלצות אותו לחכור אדמה אף במחירים גבוהים. התוצאה של עודף ההיצע על הביקוש היא הפקעת המחירים של אדמה אריסות שהגיעו אף בשנים כתיקונם ל־100־200 ל"מ לפדאן ואפילו בשנות השפל (1936) עלו ל־60־90 ל"מ. כן אין לשכוח כי החקלות הבנקאיות הניתנות

לנצרכים למלוות בארצות מתוקנות אין הפלח במזרח התיכון ומצרים בפרט נהנה מתן אלא מעט, וזאת מפאת חוסר בתחנות פולטיים וכלכליים ואי-תקינות המשפט, המגדילים את סיכון המלוות. לכן על הלוות לשלם רבית קצוצה, שיעור של 30-60% על הלוואות למועדים קצרים, כרגיל עונה אחת (6-8 חדשים) הוא הכלל ולא נדירים המקרים של ריבית גבוהה הרבה יותר (בונה, פיתוח).

הדברים שנאמרו לעיל מתיחסים אל ראשית שנות השלושים. אך מתום יסו גם לגבי המצב שהיה קיים. בשנת 1943 (השווה רלפורס, עמ' 40-42) וברובם גם לגבי המצב דהאידנא. בויכוח בפרלמנט על התנאים הסוציאליים (ב-20.2.47) יצא הציר עלי שישינו נגד המצב הכריאותי והסוציאלי האיום של הפלח, צייין כי מעט מאוד נעשה לתיקון מעוות זה וכי הפלחים מוסיפים להיות צמודים לקרקע כמו עבדים. מיניסטר הכספים הבטיח להגיש הצעת חוק להגבלת המ- האריסות וראה את הישועה בפיתוח בתעשיות משניות כגון מחלבה. הצעתו הקודמת (שהיה סיג, לעניינים סוציאליים) להגביל את המונופוליה ניתקלה בהתנגדות השלטונות הדתיים.

שכרו של הפועל החקלאי, לעומת זה, משתמר בסידרה מסויימת. בעוד שבשנת 1943 מתאר אותו Wayment בעבר צמוד לאחוזות הגדולות ומציין כי בעד יום עבודה של 12 שעות עם הספקה קצרה במהרים קיבל 3-3½ (גבר) או 2-2½ (אשה) או 1-1½ (ילד) גרושים, הרי כעת, אם נאמין למניסטר החקלאות עבד-אל-גפאר, הגיע ל-10 גרוש ליום ומספר השעות הופחת מ-12 ל-6 שעות. אותו המיניסטר טוען כי לפני המלחמה היה שכרו של הפועל החקלאי 6-10 מילים ליום (אג. גזט 30.6.47). ממשלה הווער העלתה (ב-1943) את השכר היסודי של פועלי הממשלה ל-5 גרוש; אך מעבידים אחרים לא נזדרזו ללכת בעקבותיה (אלפורס, עמ' 41).

פריון העבודה, כפי שראינו, כושר העבודה של הפלח המצרי הוא אפס ירוד מאוד, למעשה, אם נשווה אותו אל פריון העבודה החקלאית במדינות אחרות נמצא כי הוא אחד הנמוכים שבעולם. והרי רשימה (לשנת 1934-5) לדוגמא (הפריון נערך ביחידות בין-לאומיות". יחידה זו פירושה בוח הקנייה של דולר אחד בארה"ב בממוצע של שנות 1926-1934).

ניו-זילנדיה	2,444	צרפת	415
אוסטרליה	1,524	פולניה	196
ארגנטינה	1,233	תורכיה	109
ארה"ב	661	א"י (היהודית)	683
הולנד	579	א"י (הערבית)	186
גרמניה	490	עיראק	93
אנגליה	475	סוריה והלבנון	98
		מצרים	90

(לפי קולין קלארק אצל בונה, פיתוח, עמ' 47).

המספרים האלה אינם שונים בהרבה מאלה של יפינו (מצרים - 80 דולר, עיראק - 93, מדינות הלבנט - 98, תורכיה - 105, א"י (היהודית) - 172(?), א"י (הערבית) - 149.

5/.

לפריון נמוך זה כמה סיבות: מצב תזונתו ובריאותו הלקוי של הפלח, ורפיון הידים המטבוע באפיו. קלילנר (1956) יוצא בתוקף נגד הדעה הרווחת שהפלח הוא עובד חרוץ. אין הוא להוט אחר עבודה והוא מסתפק בכמות עבודה שמספקת את צרכיו המינימליים. כשהוא פועל שכיר (היינו, כשמשגיחים עליו) פריונו גדול הרבה יותר והרי דוגמא: קבוצת פועלים (14 מבוגרים ו־13 נערים) חכרו 51 פדאן ועיבדו בשכר 36 פדאן. הם מכרו ביחד 1666 ימי עבודה בשנה אחת לעיבוד 36 הפדאנים הנ"ל, היינו 16% מזמן עבודתם. ואילו 84% מזמנם הוציאו על עיבוד 51 הפדאנים החכורים ועל ביטול זמן. אם נניח, כי 26% הוקדשו לעיבוד ה־51 פדאנים האמורים, נשארים עוד 60%, היינו כ־210 ימי עבודה שהוצאו לריק. מכאן יוצא, שפיי הנחלה מסודרת של משק, ואפילו בלי שיפורים מוכנים, אשר היה להגדיל את הפריון חמשה מונים.

<u>תזונת הפלח.</u> אחד הגורמים החשובים ביותר להתגוננותו הגופנית של הפלח הוא תזונתו הלקויה, הן באיכות והן בכמות. אף על פי שהפלח מוצא את רוב הכנסתו (62,5%) על המזון אין זה מספיק. הערךהתזונתי של מזונו הוא למטה ממינימום המותלם, מבחינת הקלוריות והרכב כאחד. התירס, המהוות 65% של הפריטו בממוצע, משביע אותם ומכיל 65% מהסיפיים, אך כמות הפרוטאינים והויטאמינים היא ב־2% (או 4%) למטה מן המינימום. על סמך בדיקת 3 מיני הפריטים נהוגים במצרים נמצא כי אפילו הטוב שבהם מכיל פרוטאינים רק בשעור של 80% של המינימום, שמנים - 84% של המינימום ומסיטים בכמותםםםה רק באחד מהם. הערך הקלורי היה למטה מהמינימום בכל שלושת המקרים. מה שמאפיין את ההליך הגזויעת של הפלח הוא שהנו אוכל הרבה עשבים שוטים שבטעם ואינם מכילים פרוטאינים ושמנים. יש לזכור כי המינימום המותלם נופל בהרבה מרמת התזונה שהיתה נהוגה באירופה בשנות השלושים.

והרי סיכום של דו"ח שהוגש ע"י רופא מצרי שהלך למצרים עליה כדי לחקור את תזונת הפלחים ותנאי חייתם (מצוטט אצל אלפורם, עמ' 44). ארוחת בוקר: לחם תירס, לפעמים עם מעט חיטה או "חולבה" (מן עשב), תה חריף וממותק בקנה סוכר. הוא יוצא לשדה עם עלות השמש ולוקח עמו מעט לחם וקונה במיל אחד, מעט ירקות, דומים לחסא ולפעמים - ערשים. העניים ביותר אוכלים רק פולים. זה, יחד עם מים, מהווה ארוחת צהרים. מעטים מאוד לוקחים אתם גביע חלב מלוח וטובלים בו את פתם, עם שקיעת החמה הם חוזרים לבי תם וסועדים ארוחת ערב: לחם, תה שחור וחריף וממותק מאוד. מעטים מאוד אוכלים גם ירק דומה לחרדל, עושים ממנו מרק סמיך ומבליעים אותו. מרק בזה ניתן גם לחולים בבתיהם. המאושרים שיש להם נקבה תאו, עושים מעט גבינה והחמאה והנשים מביאות את אלה, יחד עם קצת ביצים, לשוק ומוכרות את סחורתן. הן מרוויחות כמו כן גרושים אחדים ע"י לקיטת גללי התאו ולישתם לחלות עגולות המשמשות חומר דלק. לעתים רחוקות, ימצא בשר בידי הפלח, הוא תמיד קשור בהזובות שהוא חייב ל"עומדה" (זקן הכפר). החוב נאסף בימי עבודה ונפרע אך לעתים רחוקות או לעולם לא. יוצא מכאן שחלק גדול מהפלחים חיים במצב של עבודת [illegible] במשמע.

פעם או פעמיים בחודש אוכל הפלח ארוחת בשר, והאמידים יותר ביניהם טועמים לפרקים מעט של תמרים ודברי מתיקה. עבור עבודתו בשדה מקבל הפלח מה"עומדה" סוכר, מלח ומעט הבגדים שהוא לובש, בא לו מממון הכפר המנוהל כרגיל ע"י אחד מבני משפחת העומדה. הלה ערב לצרכים אלה והפלח משלם בעדם בימי עבודה.

הצד המרגיז ביותר בחיי הפלח הוא גורל התינוקות. תיכף לגמילתם הם מפסידים במשקל ומתים לעתים קרובות, כתוצאה מחוסר פרוטאינים במזונם. תינוקות גמולים מקבלים לאכול כל מה שיש בידי הוריהם לתת - מעט לחם ותה חריף וממותק וכזה שותים הם באותה המידה כמו המבוגרים. לכן יקרה לעתים רחוקות שהאמהות הגמולנה את ילדיהן לפני שימלאו להם 18 חודש או שנתיים. רק אלה הילדים המצליחים לקבל מעט חלב או מי חלב, כלומר אלה

6/.

שבמשך הוריהם יש נקבה תאו, אינם חיים בגיל זה. ואילו במשפחה שיש שם רק שור, התינוקות מתים בטעם המיר מחוונה לקוייה. תמותת התינוקות במצרים היא בין הגבוהות ביותר בעולם. היא מגיעה ל־26,5 למאה, דהיינו לפי 4 מזו שבאנגליה (5,8%) ולפי 7 מזו שבהולנד (3,8%). לפי מספרים סטטיסטיים מחודש מרס 1945, הרי 648 ילדים לאלף מתים כל שנה לפני הגיעם לגיל של 5 שנים, היינו 260,000 ילדים לשנה.

אסר ליחר סעיפי תקציב הפלח יצויין כי על הלבושת, לבנים ומצעים הוא מוציא לשנה 4,930־7,530 (בממוצע 6,320) ל"מ בשביל כל משפחה (5 נפשות). ב־1951 הוציא על סעיף זה 2,870־6,040 ל"מ, היינו 0,574־1,008 ל"מ לנפש (בונה, פיתוח, עמ' 75).

__שיכון הפלח.__ ביתו של הפלח אינו אלא סוכה. הקירות עשויים לבני טיט, הרצפה מחומר והגג מגבעולי תבואה או כותנה. בתים אלה מלאים אבק. מהצלה הביקתה הפושה ע"י הרפת בשביל התאו, העז והעופות שבולאים אותם בערב ברפת כדי למנוע בעד גניבתם (אלפורט, עמ' 41). והרי תיאורו של קלילנד המדבר על הפלחים כראשית שנות השלושים: הבתים הם בני קומה אחת. שטחם הוא 60 מ"ר, המחולקים לשני חדרים ואורוות המשתרעת לאורך כל הבנין. הכניסה לחדרים היא רק דרך האורוות המלאה זבל. בחדר אחד תנור בלא ארובה. העשן יוצא דרך דלתו ומשחיר את החדרים. זוהמא ואבק בכל אשר תפנה (שם 73־74).

__הבריאות.__ המכות המודרניות בהן חוכתה מצרים הן כדלקמן: בילהארציה, אנקילוסטומיאזיס, פילאגרה, טראכומה (גרענת), דיזנטריה אמיביית, קדחת, שחפת וטיפואיד. על אלה נוספים עוד טיפוס אדומי, אבעבועות, דבר, צרעת, מחלות מין וסרטן. אך ארבע המחלות הראשונות הן שמטביעות את חותמן עמוק על אפיו של העם המצרי. הבילהארציה והאנקילוסטומה הנן מחלות טפיליות הנגרמות ומצויות ביחוד בדלתה. והסיבה להתפשטותן בתעלות ההשקאה הרזבות אשר בהן זרם המים אטי הוא, או שהמים עומדים לגמרי, שוכן מין שבלול מים המטפס אכסניה ומקום המחוה לביצי התולעה. משם חודרים הנגעים לעור הרגלים או הידים של הפלחים העובדים בתוך המים בשעה יחפים על כן נפגעים במחלות אלה הרבה יותר גברים מנשים. יחס ההדבקה ביניהם הוא אחד לעשרה. מספר הנפגעים בבלהארציות היה ב־1936 בין 70־80% מכל האוכלוסיה (היינו כ־9־10 מיליון נפש). אלפורט מצא כי ב־1943 בכפרי הדלתא כ־90־100% של התושבים סובלים ממחלה זו. שתי המחלות הנ"ל גורמות לאפתיה, לחוסר מרץ וחיוניות. במחלות אלה חולה אלפורט את הקולר שבדא שהעם המצרי נשאר ברוב ימי תולדותיו גזע של עבדים (עמ' 121) (גם קלילנד, עמ' 7). על ההשפעה הקשה של מחלה זו אמר ד"ר מחמוד ביליל עבד־אל־ג'אלק בקונגרס הבין־לאומי לרפואה טרופית בדברים האלה: "כשהמחלה פוגעת בילדים בגיל צעיר היא מעכבת במידה מסויימת את התפתחותם הגופנית והרוחנית ואילו אצל המבוגרים היא מנמיכה את פריון עבודתם... ואף למתנגדים לכל התקרבות באורח חייהם. ואלה דברי ד"ר מ.ס. אבאזה: האנשים הסובלים ביותר ממחלות אלה הם גם הסקטים והנכנעים ביותר ואף לנוגע בהם לרעה לא ישלמו בפעלו. לכן אינה קיימת התנועה הגירה, הרצון לחפש חיים חדשים (מצוטט אצל קלילנד).

כל הפורענות הזאת באה על הפלח בעקב ריבוי תעלות ההשקאה שאין עמן דאגה לניקוז מספיק. ריבוי זה נגרם ע"י הלהיטות לגדל כותנה בכמויות גדולות ובהלכות. שכן, הכותנה היא גידול קיץ ואילו גיאות הנילוס מתחילה רק בשלהי הקיץ. והראיה במצרים עליה אשר שם ההשקאה היא בעיקר ע"י גיאות הנילוס ולא ע"י תעלות והשקאה מתמדת, המחלות הנ"ל הינן נדירות הרבה יותר. דוגמא להתעניינות המשלם בהשקאה ומוסר דאגתה לבריאות הפלח: בתקציב של שנת 1951 הוקצב להשקאה סך 0,277 ל"מ לנפש ואילו לבריאות ־ 0,094 ל"מ.

7/.

המחלה השניה בסדר הנ"ל גורמת לחוסר דם. פלאגרה נגרמת ע"י חוסר ויטמין מסויים ופוגעת כעיקר בעור ובמוח וגורמת במקרים רבים לטרוף הדעת. לפי קלילנד (1936) מגיע ל4 המחלות הראשונות ב-95% של אוכלוסית מצרים. מספר הנפגעים במחלות עינים הוא, לפי אותו המקור, 96% מכל העם, מזה 90% מקרי גרענת. סבורים כי אחת הסיבות העיקריות למחלה זו היא חוסר ויטמינים מסויימים, דיאטה מחוסרת שמנים וחוסר דם.

ואשר לקדחת: מלבד היותה אנדימית במצרים, פרצה גם מגפה גדולה של קדחת במצרים עלית (המחוזות קנא ואסואן) בשנת 1942 ונמשכה עד אפריל 1944 לערך, היינו כשנתיים. בפברואר 1944 סיכם נחאס פחה (אז ראש הממשלה) את תוצאות המגפה בדלקמן: 142,000 מקרי קדחת במחוזות הנ"ל; מהן ממנה 20,6% לאלף בקנא ו-40,9% לאלף - באסואן. ב-14 באפריל אותה שנה קבע זכי מיכאיל בשארה בסינט כי התרופות שנשלחו ע"י הממשלה נגנבו ברובם וכי החולים נאלצו במירה כזאת שלא היו מסוגלים להביא מים מהנילוס בכדי לבלוע את הטבליות. לפי אומדנות מתו כ-100,000 נפש מהמגפה במשך שנתיים. נחאס פחה יחס את אסון התמותה הגבוה לעניותם של הפלחים שגרם לדלדול גופם מפאת חוסר תזונה מספקת. אלפורט מוען שאת האחריות לגודל השואה יש להטיל על ממשלת מצרים שנכשלה בארגון העזרה לנפגעים בשלון מחפיר וסירבה נוסף לכך, לתיעזר בסיוע שהוצע ע"י השלטונות הבריטיים והאמריקאים במצרים (עמ' 130-128).

התוצאה מהמחלות הקשות הנ"ל ומתנאי חייהם הקשים של הפלחים, היא שאורך הממוצע של החיים ביניהם הוא 31 שנה בערך. אצל המעמדות הגבוהים סיכויי החיים מתנודדים בין 50 ל-60 שנה - אורך חיים הנופל מזה הקיים באנגליה ב-15 שנים. הסיבה לקוצר החיים אצל האחרונים היא לחץ דם גבוה, אכילה יתר על המידה וחוסר תנועת הגוף.

מצב התחלואה כיום משתקף במספרים הבאים שנקב אחמד זכיל פחה, מ"נ, הבריאות, בינואר 1946:

גרענת - 90% מכל האוכלוסיה (כ-120,000 מקרים מביאים לידי עוורון). מספר העוורים ב-1944, כתוצאה מגרענת היה כ-700,000, היינו 39% של כל האוכלוסיה (לפי דו"ח רשמי לקונגרס הגרענה בניו-יורק, דצמבר 1946).

בלהרציה - 55% מכל האוכלוסיה (לפי "מצוה אל-אומה", 7.12.46 מספר הנגועים הוא [illegible] 13 מיליון נפש וכן לפי בונה, עמ' 131 75%).

אנקילוסטומה - 30% מכל האוכלוסיה (לפי בונה 60%).

קדחת - 16% מכל האוכלוסיה

מחלות מין

סזית - 12% " "

פילאגרה - 10% " "

שחפת - 2% " " (היינו 250,000 שחפנים, שמהם מתים למעלה מ-24,000 כל שנה - לפי סטטיסטיקה רשמית עפ"י "רויטרס" 4.10.46).

צרעת - 0,3% " "

סרטן. (התוצאה): מסרטן מתים 2,000 בשנה, אך לפי יומני בתי-החולים מקרי המות הנ"ל (מתוך הרצאת רופא מצרי בפני הקונגרס הרפואי בניו-יורק) 5,7% מכל מקרי המות, היינו 10 מונים יותר מהמספרים הרשמיים. עדות נמלצת למצב הבריאות הגרוע משמש העובדה, כי 90% של כל המתייצבים לפני ועדות הגיוס מדי שנה נפסלים מטעמי בריאות, כפי שקבע מכרם עוביד בבית"נ במאי 1946.

8/.

רופאים. מספרם הכללי היה (בפברואר 1944) 4,012 (3,800 - לפי אומדנה אחרת) ז.א. רופא אחד לכל 4,000 תושבים. בכפרים רבים נמצאו רק רופא אחד לכל 13,000 תושבים. הרופאים המצרים מתנגדים לפתיחת פקולטה חדשה לרפואה בטענה, כי יש כבר יותר מדי רופאים במצרים; ואולם האמת היא שמתוך 4000 הרופאים הנ"ל כ-2000 מרוכזים בקהיר ואלכסנדריה ועוד 700-800 בערי השדה. אף אם נניח שאין בכלל רופאים בקהיר וכי כל ה-4000 רופאים מחולקים ביחד המקומות כי אז בכל זאת לא היה כל כפר זוכה אלא ברופא אחד ואילו ה-20,000 הווה והכפרים היו נשארים, כפי שהנם גם עכשיו, ללא עזרה רפואית כל שהיא (אג. גזט, 6.8.46).

בתי-חולים. על מצב בתה"ח האוניברסיטאיים בקהיר נותן לנו אלפורט תיאור נפלא (עמ' 101-106) והרי סיכומו: מספר בתה"ח האוניברסיטאיים בקהיר הוא שלושה: קצר אל-עיני - 967 מטות, פואד הראשון - 1,151 מטות וביה"ח לילדים - 160 מטות. הראשון נבנה בשנת 1466-67 והשני בשנות 1932-1937. ביה"ח על שם פואד הוא בניין בעיין פיל לבן ובהורת בית חולים, הרי זה בניין קבר לבן". אמנם ממשרת האוניברסיטה כי שטח הבניין עולה על זה של בתי החולים הגדולים ביותר בלונדון וכי המחלקה לחולי חוץ מטפלת בכל יום ב-5000 חולים. אולם הטיפול והסידורים הנוהגים של החולים הנם למטה מכל ביקורת. הציוד הרפואי, פרט לציוד לניתוחים הוא - והיה כך גם לפני המלחמה - גרוע בתכלית. במעט ואין כסאות בשביל תלמידי הרפואה והמבקרים, היושבים לפי כך על מטות החולים ומפיצים שמחלות במצרים אנדמי ורוב דלת העם שורצים כינים (אין נוהגים לנקות את חולים מהכינים בהתקבלם בביה"ח. בגלל הכינים אין תלמידי הרפואה רשאים להתכופף מעל לחולים בשעת הבדיקה. ורק חלוקים רפואיים הנסגרים מצד הגב יש בהם הגנה מספקת מפני הדירת הכנים. אלפורט היה תמיד נוהג להיטהר מהכנים בשובו לביתו אחרי העבודה)x. הרי סכנת ההדבקות גדולה מאוד. בחורף סובלים החולים מקור עז באין כיסוי מספיק ותיכף עם התחמם היום יוצאים הם ממטותיהם אל המרפסות. התוצאה היא: מקרים רבים של דלקת ריאות. בקיץ אין רשתות לחלונות נגד מכת הזבובים הגורמת לדיזנטריה ולטיפואיד; האוכל, מלבד היותו גרוע, מגיע לחולים כשהוא קר לגמרי מפאת המרחק הגדול בין המטבח ומחלקות החולים. עגלות האוכל, חורקות ומטרידות את מנוחת החולים. אחת הצרות הגדולות ביותר והמשותפת לכל בתה"ח במצרים הם המטפלים הגברים (תמרג'י). הם מזניחים את החולים ומתאכזרים להם ומוחטים מהם את פרוטתם האחרונה.

משכורתם היא 2-4 לא"מ לחודש, בהתאם לוותק, אך הם חושבים תפקיד זה בעסק מכניס ביותר ויש מהם "המשתכרים" בין 10-15 לא"מ לחודש באמצעי סחיטה ושוחד. הם מכריחים את החולים לשלם בעד המזון והתרופות ולמסרבים צפויים סכנת גוויעה למחצה והלקאות. נוסף לכך הם גונבים ציוד רפואי, תרופות ומזון ומוכרים את גניבתם בשכונת העוני בבולאק ומשם קנה אלפורט הרבה סבונות, תרופות ואספלנית בשביל ביה"ח. היו מקרים רבים שהתמרג'יה העמידו בסכנה את חיי החולים בגנבם את תרופותיהם. המחבר גילה בכמה מקרים כי אחדים מחולי הסוכר שבמחלקתו היו על סף ההתעלפות, מפני שהתמרג'י הסירו את האינסולין שבבקבוקים ושמו במקומו מים. מעשים כאלה הנם חזיון נפוץ בכל בתי החולים המצריים. מלבד זה אין בהם כל תועלת במטפלים, אין הם שומעים כל הוראות ואינם מקבלים כל הדרכה לפני כניסתם לתפקיד. התמרג'יה האלה משמשים לא רק כמטפלים אלא גם לפעמים כרופאים מחוץ לביה"ח. עוד בינואר 1946 הורה נוקראשי פחה בפומבי, כי התמרג'יה בבתה"ח הממשלתיים מתאכזרים לחולים (גזט, 2.1.46). ב-1946 פרסם באלפורט, "יחדעספרס" עזמי, דיקן הפקולטה לרפואה, הצעת תכנית חוקה לחינוך מטפלות. כל התמרג'י וגם האחיות המצריות (אף כי התכנית היתה לטובתם) היו בטרקמה, ערכו הפגנות מחאה, שלחו מכתבי איום לעזמי. ובסופו של דבר דחתה הממשלה את התכנית. דעת הקהל במצרים אין לה אשליות בנידון ביה"ח פואד. כל מי שידו משגת מעדיף ללכת לביה"ח אחר. והאירופים והמצרים בני המעמד הגבוה יותר לעולם לא ישלחו אף את משרתיהם לבתיה"ח הממשלתיים. המשרת של אלפורט עצמו חשש

לשלוח את אשתו לביח"ח הנ"ל מרוב פחד מפני החפרגי, ולמרות שהוא מוסלמי, ביכר לשלוח אותה (אם כי התשלום שם גבוה) לביח"ח של המיסיון הנוצרי. כשבא הדיקן בראש משלחת לנסיך מוחמד עלי כדי להתריסו על ביח"ח פואד, אמר הלה בדברים אלה: בחור יורש עצר הנני נותן לך 200 לי"מ, אך בחור מוחמד עלי לא תקבל ממני מאומה בכלל המצבהמפיר בו נתונים בחיתח"ח שלך".

כיום ישנם בבתי החולים במצרים בס"ה 16,000 מיטות, שהנם 6% של המספר הדרוש לסיפוק הצרכים המינימלים. באלכסנדריה מגיע מספר המיטות (בין פרטיים והן של העיריה) ל־3600 מטות ז.א. מטות לכל 1000 תושבים. בעיר זו כמעט ואין מוסדות לטיפול בילדים, בעוד שיש צורך דחוף לפחות ב־50 מוסדות באלה, אחד לכל 2000 ילד (לפי דו"ח מנהל המחלקה הסניטרית של עיריה אלכסנדריה, 23.12.46).. פרופ' עוסי, באשר סייר בבתח"ח הממשלתיים במצרים עליה נזדעזע ממה שראו עיניו שם. כח"ח בקהיר (קצר עייני, פואד ראשון) הולכים מד"ח אל דחי, מפאת המסור בממשלות מאומנות " קבע מוחמד תוופיק, מנהלם (אג. גזט, 22.7.46).

<u>בניטציה.</u> אין חימוי טבעי לפי השתייה של הכפרים, שברוב המקרים אינם ניתנים כלל לשתייה ע"י אירופאים. באילו כפרים יש בארות ארטזיים וכפרים מסוכים לנילוס נהנים מהמים החיים, אולם ברוב המקומות אין אלא המים העומדים כמעט כל תעלות ההשקאה המזדהמים ע"י כל סוג של זוהמה שאפשר לתאר. המים האלה משמשים לרחצה, עשיית הצרכים, רחיצת המנאים, במקום לזרוק בו את פגרי הבהמות " ולשתייה. ומבחינה זו אין המצב כיום שונה בהרבה ממה שהיה בשנות השלושים (עפ"י אלפורם, עמ' 2־41). רק ל־10 ערים יש כיום מערכות ביוב מסודרות (לפי מינ. הבריאות).

<u>חינוך. יודעי קרוא וכתוב:</u>

ב־1927: 11,4% מוסלמים (1,256,167 מתוך 11,065,926)
36,0% נוצרים (371,529 " 460,048 " ובכלל זה קופטים)
72,7% יהודים
בס"ה 15,9%

ב־1937: 16,5% מוסלמים (24,9% גברים ו־7,9% נשים)
39% נוצרים (46,6% " 29,6% ")

ב־1944־45: 17% מוסלמים (מבין הפלחים רק 5% יודעים קרוא וכתוב אירום, עמ' 125)
23% נוצרים.

ילדים, החל מגיל 7 שנים, חייבים ללכת לבי"ס עממי (אלזאמיה), לפחות בבקרים. העונש הצפוי להורים במקרה של אי־ציות הוא קנס של 20 גרוש ו־50 גרוש במקרה של הישנות העבירה. החוקה משנת 1923 קובעת כי יש להנהיג לימוד חובה, אך בפועל התקנה זו הוחל רק בשנת 1938. בתי ספר מתייסדים בכפרים רבים. לפי התכנית היו צריכים להיווסד עד 1946 כ־4,600 בתים עממיים שלימודים הינם אין בכף וזה היה צריך לשרש את האנלפביתיות של העם המצרי. ברם, ההורים אינם רוצים להסתגל לחידושים ולא אחת קרה שהורים בכפרים עליה שנקנסו על שלא שלחו את ילדיהם לביה"ס, התנפלו על המורים ופצעו אותם. הפלחים אין לבם לחינוך ילדיהם, כי הם דרושים להם לעבודה בשדה. ברוב הכפרים בית־הספר המסורתי ("חדר") ממלא את מקום ביה"ס. כיום חייבות בלימוד גם נערות, אך לימודן של אחה"צ, שכן לפני כן עליהן לעזור לאמן במשק הבית (איירום, עמ' 125).

למרות מאמצי הממשלה הרי ההישגים האמיתיים נופלים בהרבה מה הכנית שהיא הכריזה עליה, אם כי חלה התקדמות מסויימת, והרי כמה מספרים על מידת הלימוד בין ילדים בגיל ביה"ס:

10/.

שנה	ילדים בגיל 5-14	ילדים רשומים בבתה"ס	אחוז
1927	2,439,269	770,000	22,9
1931	3,700,000	891,682	24,1
1934	3,905,000	941,760	24,1
1937	4,117,941	1,309,000	31,8
1940	4,336,000	1,563,590	36,1

מאז 1940 לא היתה אפשרות הקמת בתים חדשים מפאת תנאי המלחמה ובדצמבר 1943 הודה נג'יב אל-הלאלי פחה בדו"חו על הריפורמה החינוכית כי מערכת החינוך העממי היא בסיס כשלון וכי יש צורך בשיטה חדשה (איירום, עמ' 173).

<u>פקידות (מלבד הצבא) והנהלה האדמיניסטרציה:</u> יש לציין ניפוח גובר והולך במנגנון הממשלתי

שנה	מספר הפקידים	משכורות
1941	272,885	16,816,000
1942	266,761	15,812,000
1943	206,654	16,226,000
1944	279,569	17,364,000
1945	280,210	19,826,000

בדייר מהה אמר בפרלמנט (ב-15.1.46), כי למעלה מחצית התקציב בכולל מוצא על משכורות לפקידות, ולפי דו"ח של ועדה פרלמנטרית יש יותר מדי פקידי ממשלה וחלוקתם גרועה. דרישת מ"נ. הכספים לספק דו"חות על מספרם ותפקידם של הפקידים - רוב מחלקות הממשלה התעלמו ממנה (אג. גזט, 25.1.47).

מיניסטריון הענינים הסוציאליים מתואר ע"י ועדת הכספים הפרלמנטרית ככשלון גמור. אחרי 8 שנות קיום אין לו עדיין כל תכנית לרפורמות סוציאליות וכל מדיניות קבועה בנוגע לכל שאלה שהיא. הביורוקרטיה מולכת בכיפה. יש מחלקות מיותרות. רוב הפקידים מרוכזים בקהיר ואילו הסניפים בערי השדה, אשר שם הם דרושים ביותר - מוזנחים לחלוטין (אג. גזט, 6.5.47).

<u>גביית מסים.</u> במאי 1945 הכריז מיניסטר הכספים בפרלמנט כי רק 21 מיליון לא"מ מס הכנסה ומס רווחים נגבו מתוך סך של 101 מליון לא"מ פיגורים. היתר, היינו 80 מיליון לא"מ, הינו אבוד לאוצר. באלכסנדריה בלבד ירד מספר משלמי המסים מ-20,166 (בשנת 1938) ל-2,689 (ב-1946). בחוז שוברה (קהיר) ירד מספרם מ-3,918 ל-874 באותה התקופה.

<u>קורופציה.</u> הדו"ח של רואה החשבונות הממשלתי שהוגש לפרלמנט בנוגע להנהלה האדמיניסטרציה לתקופה 1942-1944 מגלה כ-20,000 מקרים של שחיתות ועבירות והרי כמה דוגמאות: מחלקת הבריאות מוציאה 9,5 לא"מ כדי לצוד עכברוש אחד במלחמה נגד מגפת הדבר. 3 בתי יתומים ממשלתיים המאכלסים 500 יתומים מעסיקים 1500 פקידים, העולים לממשלה לפחות 225,000 לא"מ, ז.א. 450 לא"מ על כל יתום, וזאת מלבד יתר ההוצאות. ולמרות כל זה בורחים היתומים מהמעונים האלה בהמוניהם.

ואשר למחלקת הפספורטים הרי משלמים שם 500 לא"מ שוחד בעד פספורט אחד.

<u>מצב המשעים והבטחון הציבורי:</u> (המספרים והעובדות דלהלן צוטטו ע"י עבד-אל-חק, מיניסטר להקדשות לשעבר, בפני הסינט ב-24.7.46).

שנה	עבירות		פשעים פליליים	
1920	96,000	עבירות	4,000	מקרים
1945	242,000	"	9,000	"
	(בכלל זה גניבות)		(מהם 3045 מעשי רצח).	

ב־97,000 מקרי גניבות (מהם 65,000 מעשי [illegible]) לא באו הגנבים על ענשם.
9% של הרוצחים נידונו ו־4% זוכו; 91% נמלטו מעונש. אשר למעשי אונס
ו[illegible] רק 5% מהם נתפשו.

כוחות הבטחון אינם מספיקים, בעוד שהתקציב הכללי עלה במשך 60
השנים האחרונות, מ־4 מיליון ל"מ ל־96 מיליון ל"מ, הרי לא חל שינוי
בהקצבה למשטרה. בידי מיניסטריון הפנים 187 מכוניות; שמהם 112 אינם
ראויים לשימוש. ציוד השוטרים מיושן הוא בהשוואה לנשק המודרני של
השודדים. לכן קרה שהמשטרה נגבהה בעת אחת ההתנגשויות באסיוט. הג'נדרמים
שמשכורתם אינה עולה על 120 גרושים לחודש, איך לסמוך עליהם והנם מחוזים
רוב מפירי החוק. בפחות קליוב בלבד הובאו 277 ג'נדרמים למשפט, חציים
נאשמים בפשעים פליליים ורבים מהם הורשעו. המשטרות הגייריות אינם יעילים.
100,000 מיגובי משטרות הביאו לידי מאסרם של 8 אנשים בלבד.

מתוך הדו"ח של ראסל פחה (13.6.46), מי שהיה מפקד משטרת קהיר:
מצב השוטרים גרוע מכפי שהיה לפני 40 שנה. משכורתם 6 לא"י לחודש והם
מתגוררים בבקתות בשכונות עוני.

מצרים (המשך)

<u>מצב הפועלים</u>. על מצב הפועל המצרי נוכל לעמוד בצורה נאמנה ביותר תוך ניתוח תנאי העבודה והחיים הקיימים במרכזי תעשיה גדולים, כגון מטוויות מחלה אל-כוברא, מפעלי החברה הלאומית לטוויה באלכסנדריה, ביה"ח לסוכר בעצרים עלית וכו'. להלן תמצית תיאורם.

<u>א. מחלה אל-כוברא</u>. מספר התושבים (רובם פועלים) 120.000 נפש. 30 אלף פועלים ולמעלה מ-2000 פועלות עובדים בבתי החרושת לטכסטיל של חברת "מצר" השייכת לבנק בעל אותו השם. מספר הפועלים העובדים בבתי החרושת הבלתי ממוכנים, השייכים לאנשים פרטיים, עולה על 15 אלף. רווחי המפעלים מגיעים ל-4 מליון לי"מ לשנה, שמהם כל אחד מבעלי המפעלים הפרטיים מרוויח כמה אלפי לירות. ואילו הפועלים שכרם הממוצע הוא 180-200 גרוש לחודש בעד עבודה של 8 שעות ביום ובשכר זה הם מפרנסים בממוצע 6 נפשות. ליד הפועלים עובדות כמה אלפי נשים מזריחת החמה עד שקיעתה בהכנת חוטי טוויה ושכרן 10 מילים ליום.

שיכונם: המאושרים שבהם מתגוררים בצריפים רעועים ואילו הרוב גרים בחורבות שכל אחת מהן מאכלסת 20 פועלים בשלוש משמרות. ואלה שאין בידם לשלם דמי שכירות בעדן נאלצים לגור בכפרים הדלים המרוחקים ממקום עבודתם כדי 12 ק"מ. הפועלים והפועלות צריכים לעבור דרך זו ברגל אחר חצות בגשם ובצינה וכן בבוקר בחזרה לעבודה. אין ביוב בכל האזור כולו, והדרכים בו הנם שבילים צרים מלאים זוהמה. בעונת הגשמים שקועות השכונות בבוץ במשך חדשיים.

מזונם: פת יבשה, גבינה קשה וכמה מיני ירקות. אחרים צריכים להסתפק בשיירי לחם שהקבצנים אוספים בבתים ומוכרים ~~דמוכרים~~ אותם לסוחרי שיירים. אל-מחלה אל-כוברא הוא השוק הטוב ביותר לסחורה זו. שעור <u>חולי השחפת</u> וחולי ריאה בכלל נאמד ב-90%, כך שמספר החולים מגיע ל-100,000 איש בערך. בשנת 1938 ערכה חברת "מצר" בדיקה רפואית (הראשונה והאחרונה עד כה) בין 30 אלף פועליה. התוצאה הראתה, כי 80% מהם הם חולי ריאות ושחפנים. ואולם החברה לא נקפה אצבע לתיקון המצב, לא דאגה לאישפוז ולתרופות. פועל שחש כחו מלמלא את מכסת הייצור תם הקשר בינו לבין החברה. סדי יום ביומו מפטרת החברה פועלים ופועלות שהגיעו לשלב האחרון של שחפת. כל חופשה איננה ניתנת לפועל החולה, אלא אם כן שלם מס מסוים. עליו לשלם משכרו בעד תרופות, אף כי קיים במצרים חוק המחייב את המעביד להמציא לפועליו תרופות על חשבונו. יש במקום מרפאה קטנה אחת לטיפול בשחפנים ובה רק רופא אחד ושני סניטרים. מסך החולים הרשומים במרפאה - 9000 (אל-בעת', 223.46 - לפי א. כהן, תנועת הפועלים הערבית, עמ' 93-90).

מבין 30,000 הפועלים יש 6000 נערים, ששכרם הממוצע 30-40 מיל ליום. הם עובדים ב-3 משמרות וגם בלילה, הגם שהחוק המצרי אוסר עבודת לילה לנערים למטה מגיל 15. ילדים אלה אוכלים את שיירי מחנות הצבא, לנים בסוכות דלות וישנים על האדמה. בחורף הם עומדים יחפים על הרצפות הרטובות, בלי בגדים חמים והתוצאה - מקרים רבים של שחפת. חופשות וריפוי אינם הם מלהזכיר. במפעל בירום הכותנה של חברת "מצר" עובדים ילדים בני 6-7 (אם כי החוק אוסר עבודת

ילדים לפסח מגיל 9) בשכר 26 מיל (מ"אל-טליעה", ספטמבר 1946) לפי א. כהן, עמ' 93).

<u>ביח"ח לסוכר במצרים עלית</u>: הפועלים הם חקלאים העובדים בביח"ח בזמן העונה בלבד (45-90 יום לערך). יום העבודה 12 שעות. כולם חולים ואין בהם כח לחזור לדירותיהם המרוחקות לפעמים כדי 10 ק"מ ולכן נשארים הם בבית הרושה. מזונם הרגיל: ככרות לחם עם מין ירק קוצי. שכרם הנומינלי (שהיה אז ב-1944 גבוה באופן יחסי מפאת חוסר ידים עובדות בגלל הקדחת) הגיע ל-8 גרוש ליום ואילו למעשה לא קיבלו יותר מ-6-7½ גרוש וההפרש השתלשל לכיסו של הקבלן. לא ניתן להם טיפול רפואי והרדמות. אם אחר הפועל למעלה מ-5 דחוק לעבודה, מנכים לו רבע משכר יומו ("שמונה ימים במצרים עילית", מאת אסמא חלים, קהיר, אפריל 1944 לפי א. כהן, עמ' 93-95).

<u>"החבמה הלאומית לסוריה"</u>: 10.000 פועלים. עובדים 11 שעות ליום. השכר מחושב לפי 120 מיל ל-8 שעות. בראשית 1946 פיטרה החברה 200 פועל באשמת ייצור בלתי מספיק. (אל-בעת' 8.2.46). באופן כללי קובע אל-בעת'(25.1.46) כי הגם שממשלת הוופד הוציאה פקודה המחייבת מינימום של שכר בסך 10 גרוש, הרי פרסדות פרטיים לא שעו לה או שאילצו את פועליהם לחתום על הצהרת שהם מקבלים שכר בגובה זה. הוא הדין לגבי תוספת יוקר החיים. תוספת זו איננה קיימת אלא על הנייר בלבד, ושכרם של פועלים רבים אף הופחת מתחת הזמנים הקשים. העבודה במפעלים פרטיים היא מזריחת החמה ועד חשכה. אם יחלה הפועל או ייחבל בתאונה - גורלו פיטורים בלא פיצוי. ואשר לתנאי הדיור של העמלים בערי מצרים, הרי לפי חומר שפורסם ע"י המחלקה הסטטיסטית של הממשלה גרים בשכונת באב אל-שעריה בקהיר 58 אלף איש על קמ"ם (ואילו בשכונות העשירים בהיליופולים והלוואן) לא יותר מ-1,200 נפש לקמ"ם. בשכונות הפועלים כרמוז (אלכסנדריה) מספר התושבים 65 אלף ששטחם לא גדל במשהו מאז 1935. בשכונת הנמל באותה עיר גרות 39 נפשות בדירה אחת, בשכונת אל-מגארבה - 52 נפשות בדירה (לפי אל-סב'ר אל-ג'דיד, 10.4.46).

<u>האגודות המקצועיות</u>. האגודה המקצועית הראשונה (של פועלי הסיגריות) נוסדה ב-1899. ב-1903 הצטרפו כל פועלי חרושת זו לאגודה וארגנו את השביתה הראשונה. בהשתתפות פועלי החשמליות ב-1909 קמה אגודה גדולה של פועלי מלאכת יד. בזמן המלחמה הוכרז משטר צבאי וכל האגודות נעלמו. ב-1919 החלה תנועה גדולה והממשלה נאלצה בפעם הראשונה ליישב סכסוך בין פועלים ובין מעבידים. ב-1823 התאחדו כל האגודות תחת הדרכת המפלגה הקומוניסטית ל"איחוד האדום" שארגן שביתה רבתי ב-1924 שהופסקה ע"י הממשלה. אותה שנה הוסד איחוד חדש, בשם "האחוד הצהוב". ב-1930 נוצרה תנועת פועלים שבראשה עמד הנסיך עבאס חלים. בהתחזק תנועה זו יצר גם ה"ופד" תנועת פועלים ב-1935, בשם "המועצה ~~לפועל~~ העליונה לפועלים". למרות הפילוג שחל בה, היא ארגנה שביתות חריפות בחברת האוטובוסים, החשמליות של אלכסנדריה, חברת הסוכר, מטוויות מחלה אל-כוברא וכו'. כל השביתות הנ"ל מטרתן היתה לשפר את תנאי הפועל(העלאת משכורת, הפחתת שעות

/..

שעבודה וכו').

כעת מאורגדים הפועלים ב-3 אגודים (ולא הסתדרויות שהכן אסורות
לפי החוק); א) אגוד השייך ל"וופד" ופואד סראג' אל-דין בראשה;
ב) "מפלגת הפועלים המצרית" של עבאס חלים שבה קשורה גם תנועתו של עבר אל-
חמיד עבד אל-חק; ג) ועד הפועלים לשחרור לאומי שבראשו עומד מוחמד יוסף אל-
מדרכ. האזור התעשיתי של קהיר, שוברה אל-כ'יימה, נחשב למבצר העוז של
מפלגה זו. יש לו שבועון, "אל-דמיר"; ד) "קונגרס פועלי החברות והמוסדות
האזרחיים", שהוא הטוב שבארגונים אלה.

תולדות תנועת הפועלים הנה שורה רצופה של כניעות הפועלים
לעסקנים הפוליטיים המשתמשים בהם לצרכיהם הם ומדכאים כל נסיון של הפועלים
לקראת הכרה עצמית ואינדיבידואליות. הואיל והאגודות הנן חסרות חוש שררה
והכבה, התחנפו לבעלי השררה וההשפעה על מנת לזכות במשרתם. כאשר פואד
סראג' אל-דין פחה, המשתייך למעמד בעלי האחוזות הגדולים, היה מיניסטר
הפנים, הפצירו בו הרבה אגודות לקבל את המנהיגות והנשיאות עליהם. למשך
זמן מה היה נשיא כבוד של כל האגודות המצריות. ואולם משהודח הורפד
מהשלטון ויתרו הפועלים על נשיאם זה. בשעלה מכרם עוביד לגדולה הריעו
לו הפועלים "יחי מכרם מנהיג הפועלים!" בעבור חדשים מספר שכחו את תרועותיהם.
הנסיך עבאס חלים שגילה בזמן המלחמה נטיות פשיסטיות בולטות השפעתו ובבודו
עדיין גדולים בקרב הפועלים, שכן ערב להם שנסיך "מתענין" בגורלם.

כעת הצליח הוופד שוב להשתלט על כ-200 אגודות בקהיר ואלכסנדריה.
כפיפותם זו להשפעות הפוליטיקנים היא סיבת ארגונם הלקוי. רוב מנהיגיהם
(שנכפו עליהם מגבוה) אין להם כל מושג על תנועות פועלים, זכרירותיהם
וארגונם, ורבים מהם אף אינם יודעים קרוא וכתוב. חיכוכים ושחיתות דורחת
באגודות אלה והם איפוא כר נרחב לפעולה סוכנים בשרות המשטרה, לכן יכלו
כל הממשלות להשתלט עליהם. החוק נותן בידי הממשלה את הזכות לפרק כל אגודה
המגלה סימני הכרה מעמדית ושאינה נכנעת לפיקוח ממשלתי מלא.

אפילו כיום, ולמרות התפתחות התעשיה והתרושה המלחמתית, אין
לפועלים אמצעי הגנה בפני הרודנים של המעמד השליט. אין תחוקת עבודה הראויה
לשמה וכאמור אין להם רשות להתארגן בהסתדרויות.

מספר האגודות הרשומות במיניסטריון לענינים סוציאליים הוא 490
וס"ה חבריהן - 92,907 המתחלקים כדלקמן:

./.

אזורי הערים	מספר האגודות	חברים מלאים+	חברים למחצה++	מספר כל הפועלים
קהיר	123	21,236	20,000	200,000
אלכסנדריה	95	20,753	20,000	200,000
פ. סעיד	63	4,848	4,500	40,000
סואץ	4	735	700	7,000
דמיאט	12	2,058	2,000	20,000
מצרים התחתית	134	36,073	17,500	159,000
מצרים עלית	50	7,116	6,500	62,000
ס"ה	490	92,907	71,200	668,000

+ ז.א. חברים המשלמים מס חבר באופן סדיר והנם רשומים כחברים אצל הממשלה
++ ד.א. חברים שאינם משלמים מס חבר באופן סדיר ואינם רשומים כחברים אצל הממשלה.

• הערות: המספרים הנ"ל אינם כוללים : פועלים מועסקים ע"י צבאות בנות הברית (מספרם 100,000 בקירוב); פועלים חקלאיים, שאינם רשאים להתאגד לאגודות מקצועיות (מלידנות אחדים); פועלי בתי המלאכה הממשלתיים (20,000 איש); העובדים האזרחיים בצבא המצרי, שאינם רשאים להתארגן (5,000 איש).

מהטבלא וההערות הנ"ל יוצא כי מספר הפועלים הבלתי מאורגנים עצום הוא, ויש מסבירים זאת בכמה טעמים: מצבו המשבר של הפועל הממוצע; כשלון האגודות להשיג שיפור ניכר במצב העמלים; הרגשת הפועלים שהאגודה אינה אלא כלי שרת בידי המדינאים. הרי דברי ה. באטלר ב-1943 (המצב לא נשתנה בהרבה לטובה מאז) על אשמת הממשלה בחולשת העמלים:"המאמצים להעלות את רמת מעמד הפועלים המצרים נכשלו בגלל התערבות הממשלה וכן בגלל הפוליטיקאים. בשני המקרים היה הפועל הקרבן היחיד. על העמדת הפועלים תחת פיקוחשירות הבטחון נטלה הממשלה ממאבק העמלים את תנופתו." ולמעשה חברי האגודות הינם בעיני הבולשת פושעים בכח ומנהיגיהם נרשמים ברשימה השחורה, אם הם מסרבים לשמש מוסרים.

מה-490 האגודות המוכרזותהנ"ל רק 21 מונות למעלה מ-1000 חברים, ומאלה שלש בלבד מקיימות קואופרטיבים, והם פועלי החשמליות בקהיר(הון של 6,000 לי"מ); פועלי חברת תעלת סואץ בפורט סעיד (הונם אינו ידוע); פועלי חברת "של" בסואץ (2,000 לי"מ). אשר ליתר 487 אין איש יודע על מה מוצא הכסף הנגבה כדמי חברות. יש מהן שהקימו קרנות סיוע לפועלים נצרכים ויש השקיעו את הונם באגרות-חוב ממשלתיות. כך עשתה, למשל, אגודת פועלי מטוירת

במחלה אל-כוברא, שהנה עומדת תחת פיקוחה המלא של הממשלה.

אין לאגודות מועדונים משלהם, לא קופת חולים, לא בתי חולים, לא בתי ספר, לא ארגון מרכזי ולא מנהיגים דגולים. בטאונם הוא שבועון "אל עהד אל-גדיד" (התקופה החדשה), היוצא באלכסנדריה ותפוצתו 2-3 אלפים. עורכו ובעליו, מחמוד עבד אל-מלב קורייתם, נחמך בכספי פוליטיקאים. העתון הוא דל בתכנו ונטול חשיבות.

ההשפעה הפוליטית של האגודות המקצועיות היא אפסית. עד 1942 לא היתה קיימת כלל חוקת עבודה הראויה לשמה. ממשלת הוועד היא שהנהיגה את חוקת העבודה המתקדמת הראשונה, על מנת להבטיח לעצמה את תמיכת המוני העם, אך בעקב הניסוקים הפוליטיים הללו, נשארו בחוקה עדיין הרבה ליקויים חמורים מאד, כגון איסור ההתאגדות של פקידי הממשלה ועובדי הצבא המצרי, של פועלי החקלאות (שכן רוב צירי ביה"נ הנם בעלי אחוזות); אין ההרשמה הרשמית אפשרית מבלי לספק למיניסטריון לענינים סוציאליים פרטים מלאים על: שמות המנהיגים וקורותיהם, מטרות האגודה, ס"ה הכנסות מדמי חברות וציון יתר מקורות ההכנסה; הגשת מאזן שנתי; איסור להשקיע את קרנות האגודות במפעלים מסחריים או תעשייתיים; איסור לקחת חבל בפעילות פוליטית כל שהיא; איסור להתארגן למסתדרויות, אלא אם כן האגודות הנן בעלות אותו המקצוע ואף אלה נתונות לתנאים חמורים ביותר, כך שלמעשה אין עדיין בנמצא הסתדרות פועלים חוקית; בידי המיניסטריון הנ"ל הרשות לפרק כל אגודה שאינה מקיימת את תנאי ההרשמה.

ב. סוריה +)

ד מ ו ג ר פ י ה . בדו"ח של צרפת שהוגש לחבר הלאומים בשנת 1926 נקבע מספר אוכלוסי ~~סוריה~~ סוריה (מחוץ תושבי חבל אלכסנדרתה) כ-1,449,068 נפש. מספר זה הוא קטן מדי לדעת כל המקורות הלא-ממשלתיים. על-כל-פנים לא נערך מאז כל מפקד פרט למפקד האחרון, במארס 1947, שתוצאותיו טרם נתפרסמו, וכן אין כל מספרים מוסמכים על הגידול הטבעי ב-20 השנים האחרונות. בסוף שנת 1943 אמדו את מספר תושבי סוריה, על יסוד רשימות מחלקת הפיקוח על המזונות, ב-2,860,000, ובמספר זה לא נכללו השבטים הנודדים שמספרם נאמד ב-300,000. לפי נתונים אלה אפשר היה להסיק שאוכלוסית סוריה גדלה ב-20 השנים האחרונות ביותר מכפלים. אך למסקנה זו אין יסוד ביון שבעוד שהמספרים הצרפתיים לשנת 1926 הם קטנים מדי הרי המספרים האחרונים, ממקורות סוריים, וביחוד אלה המסתמכים על מחלקת הפיקוח על המזונות, הם מנופחים. ממשלת סוריה מעוניינת להגדיל את מספר נתיניה במדה האפשר, ומוסרים שהעובדא שתוצאות המפקד האחרון טרם פורסמו מקורה בכך שהן היו הפתעה בלתי נעימה לממשלה. אין איפוא כל אפשרות לקבוע את מידת הגידול של אוכלוסית סוריה ב-20 השנים האחרונות.

ההגירה לסדינות הים, הנמשכת גם עתה בצל "הרב'ים החדש", לא השפיעה במידה ניכרת על מספר האוכלוסיה, והיא לא עלתה באף שנה מ-20 השנים האחרונות על 10 אלפים נפש. ב-1926 הגיע מספר המהגרים למדינות הים, בעיקר לאמריקה הדרומית, ל-7369 נפש. מאז פחת מספר המהגרים לשנה, בעיקר בגלל ההגבלות מצד ~~מצד~~ מדינות ההגירה. אין הממשלה הסורית נוהגת לפרסם מספרים על הגירה זו, אך מפעם לפעם מופיעות בעתונות ידיעות על מאות צעירים הנובאים על פתחי הקונסוליות של מדינות אמריקה הדרומית ומבקשים ויזות. רב מספר הפועלים המבקשים להגר לרגל חוסר-העבודה שפשה עקב גמר המלחמה.

באמור משפיעה הגירה זו למדינות הים רק במידה מועטת על המספר הכללי של האוכלוסיה. לעומת זאת ההגירה, או יותר נכון ההסתננות, לארצות השכנות – ארץ-ישראל והלבנון – מתנהלת בממדים עצומים. כאן אין כל אפשרות אוביקטיבית של קביעות סטאטיסטיות. "מהגרים" אלה, הבאים בעיקר ממחוזות חורן והר-הדרוזים, חוזרים בחלקם לכפריהם ובחלקם נשארים הם בא"י ובלבנון. בשליש הראשון של שנת 1947 סיפרה העתונות הסורית על עשרות כפרים בחורן והר-הדרוזים שנשמו משום שתושביהם מוכי-הבצורת עקרו ועברו לפנים סוריה, לא"י וללבנון.

ח ק ל א ו ת . שטחה של סוריה הוא 171,104 קמ"ר². בשנת 1926 נאמד השטח המעובד בסוריה והלבנון ~~ביחד~~ יחד ב-11,930 קמ"ר² (מזה חלקו של הלבנון הוא חמישית בערך). בשנת 1942 מסרו שהשטח המעובד בסוריה בלבד הוא 15,128 קמ"ר², היינו 8.8% מכלל השטח. אם כי ניתן להאמין שהשטח המעובד גדל במידת-מה הודות לעבודות הייבוש וההשקאה שבוצעו בתקופה הצרפתית, בעיקר באזורי חומס וחמת, הרי אם משוים את שטחי הגידולים בשנים השונות אין יסוד להניח עליה כזאת בגודל השטח המעובד. לדוגמא נשוה את שטחי התבואות הראשיות חטה ושעורה:

	1926	1935	1941
חטה	411,695 הקט' (=4116 קמ²)	439,000	540,000
שעורה	* 219,640	264,000	225,000

+) גם בסוריה וגם בלבנון אין מספרים סטאטיסטיים המסתמכים על מפקדים או או חקירות מקיפות. המספרים הנהוגים הם לרוב אומדנות, ויש לקבלם בזהירות רבה.

קיימות אפשרויות עצומות להגדלת השטח המעובד ע"י ניצול יעיל של הנהרות המצויים בשפע בסוריה. בשטח זה נעשו בעיקר תכניות אך אף לא מפעל אחד ממשי. משלחת מומחים חקלאיים אמריקאיים שסיירה בסוריה בתחילת 1946 ציינה בדו"חה שרק 10% מהשטחים הראויים לעיבוד מנוצלים למעשה.

מעמדו של הפלח לא נשתנה מאז שלטון התורכים: הוא אריס של בעל האחוזה העירוני, הנכבד הכפרי או הממשלה. התופעה הכללית היא ההפרדה הרדיקלית, כמעט מוחלטת, בין הבעלות והעיבוד: העובד אינו הבעל והבעל אינו העובד. בשנת 1946 כותב וולראס בספרו על "אכרי סוריה": "אין בין בעל האדמה ועובד האדמה שום שותפות של סנטימנטים או קשרים אנושיים שתוכל לרכך את יחסי האינטרסים הנוקשים. בעל האחוזה איננו מכיר את הפלחים של אחוזותיו, לא את שמם ולא את משפחתם. בשבילו הריהם סתם "חיות" המייבות להבטיח במידה המכסימאלית את חייו העירוניים".

חלק הארי של האדמות החקלאיות של סוריה מחולק לאחוזות נרחבות, בעוד שהאחוזה הקטנה היא תופעה נדירה. אין מספרים על חלוקת הרכוש הקרקעי. לדוגמא יצויין שרכושה של משפחת דנדשי בדרום הר-העלווים כולל 60 כפרים, ולמשפחה אל-בראזי בחמת יש 49 כפרים. ההגבלה היחידה על ביפוח הרכוש הקרקעי הונהגה בזמן האחרון רק ביחס לאדמות הממשלה (הכוללת 850 כפרים), שאין למכור מהן יותר מ-5 הקטאר למשפחה. חלקה של הממשלה ביבול אדמותיה הוא כחלקם של בעלים פרטיים. שיעור היבול הנופל בחלקו של הפלח (= האריס) נע בין שלשה רבעים לרבע אחד בהתאם לנדיבות הבעלים ופוריות הקרקע (מקרקע יותר פוריה מקבל הפלח פחות).

בכמה מערי הפרובינציה (בעיקר חומס וחמת) קמה בזמן האחרון תנועה "אנטי-פיאודלית" שבראשה עומדים משכילים עירוניים חסרי-רכוש. עד עתה אין לזקוף לזכותה של תנועה זו שום הישג בשטח האמאנציפציה של הפלח, והיא משמשת בעיקר קריאת-מלחמה בתקופות בחירות. אחת התופעות המבישות של הבחירות הסוריות האחרונות היתה פעולת "העברה הנפשות": מועמד בעל אחוזות שרצה להבטיח את בחירתו באזור מסויים היה מעביר את "נפשותיו", היינו אריסיו, מאחוזותיו המפוזרות לאיזור המסויים למשך תקופת הבחירות.

תקציב החקלאות היה 125,000 ל"ס בשנת 1926, 174,000 בשנת 1936, 677,000 בשנת 1942, ו-3,288,000 ל"ס בשנת 1945 (בתקופת העצמאות). בחישוב ההפרש יש להביא בחשבון את המצב האינפלאציוני-כמעט של המטבע הסורית בשנים האחרונות.

<u>מצב הפועל ותנאי העבודה.</u> מעמד ניכר של פועלים לא היה קיים בסוריה עד המלחמה האחרונה. רק עם התפתחות התעשיה הסורית במשך שנות המלחמה לרגל הפסקת היבוא מחו"ל התעוררה בעית הפועל והורגש הצורך בהתארגנות לשם הבטחת תנאי עבודה נסבלים.

בשנת 1926 ציינו שלטונות המנדאט בדו"ח לחבר הלאומים: "נראה כי הצעדים שיש לעשותם בשטח תנאי העבודה צריכים להתכוון פחות לתיקון על חוזי עבודה, שאינם קיימים ושאין מרגישים עדיין צורך בקיומם, ויותר ליצירת הצורך הזה", וזאת ע"י העלאת רמת מומחיותו של הפועל והמרצתו להתארגן.

אך במידה שהופיעו ניצני ארגוני פועלים בשנות השלושים לא עודדו אותם הצרפתים אלא, להיפך, דיכאום. אף כי הקומוניסטים, שהם נושאי האיגודים המקצועיים בלבאנט, עמדו בקשרים אמיצים עם המפלגה הקומוניסטית הצרפתית, היתה מדיניות השלטונות הצרפתיים בסוריה ובלבנון מכוונת למנוע את התגבשותה של תנועת פועלים עצמאית.

מאידך, אם התרחבה בשנים האחרונות מסגרת האיגודים המקצועיים התגשם הדבר על אפן ועל חמתן של ממשלות סוריה העצמאית. יש לזכור שמספר

שמספר גדול של צירי בית-הנבחרים והמיניסטרים, וגם נשיא המדינה שוכרי קוותלי, אם תרשתנים גדולים. ואולם במשך שנות המלחמה הסכר הרבה בתי-מלאכה לבתי-חרושת, בתי חרושת קטנים האדירו את הונם, התעשיה המתרחבת גררה לתוך שורות הפועלים אלפים חדשים. עם סיום המלחמה דדריפת יבוא הוץ לסוריה נסגרו כמה בתי-חרושת, אחרים פיטרו רבים מפועליהם, והתרשתנים המלו ללחוץ בכיוון הורדת שכר הפועלים. פעולת ההתארגנות שהחלה כדי ללחום על זכויות הפועלים היתה במידה רבה קיקיונית, מצד אחד אין רוב הפועלים מאורגנים במסגרת [illegible] ואפילו לא במסגרת עירונית. מכאן המספר הדמיוני של מה שמתקרא אגודות פועלים. בשנה האחרונה עלה מספרן בכל סוריה ל-241 אגודה, מהן 102 באזור דמשק, 42 בחלב (מרכז התעשיה!), 48 בחומס, 16 בלאטקיה. מצד שני, וכתוצאה מעובדה זו, רבו האלמנטים האופורטוניסטיים בתוך שורות הפועלים, המוכנים "למכור" את חבריהם בשעת מבחן בעד בצע כסף. אם כי אגודות הפועלים הצליחו לשפר את תנאי העבודה במקומות בודדים באמצעות שביתות ואמצעי לחץ אחרים, הרי בהיקף ארצי הישגים הם זעומים מאד. אמנם בשנת 1945 פורסם חוק עבודה המתנה יום עבודה בן 8 שעות, ואולם חוק זה לא בוצע מעולם ובסופו של דבר "נשכח". הרוב המכריע של פועלי סוריה עובדים עד היום יותר מ-10 שעות ביום במשכורת שאינה מספקת אפילו לסיפוק הצרכים החיוניים. עלית רמת-החיים בסוריה ב-20-30 השנים האחרונות לא לוותה בהעלאה מתאמת של שכר הפועל, ומבחינה זו הריהו מדורדר כיום פחות מפה שהריה לפני מלחמת העולם הראשונה. [illegible] אם לא לדבר על האמרת המחירים מאז המלחמה האחרונה (סוריה היא כיום אחת הארצות "היקרות" ביותר בעולם) שעלית שכר הפועל אינה עומדת בכל השוואה לגביה, הרי ההשוואה בין שכר הפועל וצרכיו בשנים 1913 ו-1937 מראה עד כמה מיגרה רמת הכנסות הפועל אחרי רמת הוצאותיו בתנאים רגילים: בשנת 1913 הגיעו בממוצע ההוצאות החדשיות של משפחת פועל בת 5 נפשות בדמשק ל-64.65 פראנקים (זהב), ושכרו היומי של הפועל היה 2.96 פראנקים (זהב). לשם סיפוק צרכי משפחתו היה איפוא הפועל צריך לעבוד 21.7 ימים בחודש. בשנת 1937 הגיעו הוצאותיה החדשיות של אותה משפחה ל-505.60 פראנקים (צרפתיים), ושכרו היומי של הפועל עמד על 10.70 פראנקים (צרפתיים); לשם סיפוק צרכי משפחתו היה הפועל צריך לעבוד 47.3 ימים בחודש, כלומר: מלבד אבי המשפחה היו בני משפחה אחרים צריכים לעבוד על מנת לספק את צרכיה.

בתחילת 1946 סיכם איברהים בכרי, נציג פועלי סוריה בועידת האיגודים המקצועיים בפאריס, את מצב פועלי ארצו כך: "פועלי סוריה נתונים עדיין במצב של תוהו ובוהו ועובדים בתנאים של ימי הביניים. מתחילים הם בעבודה עם זריחת השמש ומסיימים עם שקיעתה. שעות העבודה בסוריה הן בדרך כלל 10-12, ואפילו 14, ליום. עד כה אין חוק שיגביל את מספר שעות עבודתם ל-8 ביום" ("סוות אל-שעב", 15.4.46).

__חינוך.__ בתקופה הצרפתית נעשה הרבה בשטח הרחבת ה רשת החינוך. בשנת 1926 נאמד מספר כל התלמידים בסוריה ב-50,000, כמחציתם בבתי ספר ממשלתיים והשאר בבתי-ספר פרטיים וזרים. בשנת 1942 עלה מספר התלמידים בסוריה ל-142,015 בתוך: 475 בתי-ספר ממשלתיים, 280 פרטיים ו-166 זרים. עם גרוש הצרפתים באמצע 1945 נסגר מספר רב של בתי"ס זרים, ברובם צרפתיים, ומספר התלמידים ירד בשנת 1946 ל-106,000 (מהם 6,000 בבתי"ס תיכוניים). אם להביא בחשבון שמספר הילדים בגיל בית"ס העממי הוא 300,000, מקבל כיום רק שליש מכל ילדי סוריה חינוך כלשהו. וזאת למרות שתקציב החינוך שהיה בשנת 1926 - 750,680 ל"ס ועלה בשנת 1942 ל-3,839,000, הגיע בשנת 1946 ל-14,000,000 ל"ס.

בית"ס העממי בסוריה מיועד בעיקרו לגאול את הילד מנגע האנאלפבתיות.

בתיה"ס התיכוניים מקיף רק שכבה דקה מאד של בני עשירים ונכבדים. קשה לאדם לתאר לעצמו את העזובה בבתי-הספר התיכוניים הסוריים. הדברים אמורים לא רק ברמה-הלימודים הירודה (תעודות בגרות סוריות אינן מתקבלות ע"י ממשלת א"י), אלא בדמורליזציה חסרת-מצפון של תלמידי ביה"ס ע"י סיעות פוליטיות מתגבחות. נפילתה של ממשלת סעדאללה אל-ג'אברי בסוף שנת 1946 הוסבה בעיקר ע"י תלמידי בתיה"ס התיכוניים ששוסו ע"י חוגי האופוזיציה לצאת לרחובות בהפגנות לביטול חוקים מסויימים וחקיקת חוקים חדשים. בבחירות הכלליות האחרונות השתדל כל מועמד דמשקאי לזכות במעין "הסכמה" של תלמידי בתיה"ס התיכוניים והאוניברסיטה הסורית, שהודבקה בצורת כרוזים בחוצותיה של דמשק. כיון שניתנה רשות למשחית שוב אינו מבחין במטרה: כיום מתקיימות שביתות והפגנות של תלמידי בתיה"ס העממיים והתיכוניים הדורשים הורדת מחירי הנסיעה במכוניות או מחירי הקולנוע.

הסטטיסטיקה של מספר התלמידים אינה משקפת למעשה את מצב ההשכלה בסוריה, כיון שמערכת החינוך מרוכזת בערים הגדולות ואילו בפרובינציה כמות כאין. במחוזות מרוחקים, כמו חורן והר העלוים, מגיעה האנאלפבתיות גם כיום ל-90% בין הגברים ו-100% בין הנשים. ומעניין לצטט בקשר לכך את דבריו של עלי נאצר, "זקן השופטים" בצבאו של המורד העלווי סולימאן אל-מורשד, שהגיב על פסק-דין המיתה שהוצא עליו במליםו "אנו דורשים חנינה כיון שבורים אנחנו, ואין אצלנו בתי-ספר שילמדונו ויורונו את דרך הישר. אלמלא מלות-היחוד ("אין אלוה מבלעדי אללה") המאחדות אותנו, כי אז לבהמות דמינו" ("אל-נסר", 9.12.46).

<u>המנגנון הממשלתי.</u> בתקופת הצרפתים היה המנגנון הממשלתי קטן בהיקפו ובלתי מפותח, אך היה יעיל ללא שיעור יותר ממצבו עתה, כיון שעמד תחת עינם הפקוחה של "יועצים" צרפתים. בגודל העצמאות שפרצו לתוך כהונות המדינה בינני 1945 לא היה להם ברובם שום נסיון ומומחיות בהנהלת מדינה. אך יותר מכל קשה שמה במנגנון הממשלתי תאוות השלטון והבצע שפרצה את כל הסייגים. המנגנון הממשלתי שכלל בשנת 1939 5,000 פקיד, היה צריך מעתה לפרנס את קרוביהם ומקורביהם של השליטים במידה שאינה עומדת בשום יחס עם היכולת הפינאנסית של סוריה. בשנת 1946 העסיקה המדינה 16,000 פקיד, ו-66% מתקציבה הכללי הוצאו רק על משכורות.

בויכוח שהתקיים בביה"נ בתחלת שנת 1947 הועלו מעשי מעילות, גנבות ובזבוז בממדים שכמותם קשה למצוא אפילו במדינות המזרח. בשעת הדיון על הקצבות על חדשות שאלו הצירים מה נעשה בהקצבות קודמות, ונתברר שלמעשה לא בוצעה שום תכנית שהוקצבו למענה סכומים עצומים. דובר על בנינים המוקמים ע"י מיניסטריון העבודות המתפוררים לפני גמר בנינם. מיניסטר הכלכלה הודה שהממשלה עומדת חסרת אונים בפני נגע זה שפשה בכל מחלקותיה, ותלה את הקולר בחוסר מומחים ("אל נסר", 20,22.1.47).

הבעיה היא עמוקה יותר מחוסר מומחים. היא בוטאה בזמן האחרון בצורה נמרצת ע"י סולטאן פחה אל-אטרש, מנהיג המרד הדרוזי, בנאום שנשא ערב הבחירות הכלליות: "מאז הפציע נוגה תקופת העצמאות נקשר כסאות השלטון בארץ זו קודש לכנופית אנשים השונים בשטותיהם ושווים במטרותיהם. אם אמנם הגיעו השליטים החדשים להישגים מסויימים בשדה מדיניות החוץ, הרי בשטח המדיניות והאדמיניס-טרציה הפנימית נכשלו כשלון גמור. וזאת משום שחששות האוטוריטטיביות של שליטי ארץ זו גבלונו בראש וראשונה ליצור מסבות שבהן אפשר יהיה לכפות על הארץ שלטון יחיד דיקטטורי... ממשלה זו והקודמות לה התעללו בדעת-הקהל, הזניחו את האינטרסים האמתיים של הארץ והשאירו את ההנאות הכלכליות והכהונות הגבוהות בידיו של חוג מצומצם של חסידים ומקורבים, שבחלקם מקומם הנכון הוא בית-הכלא".

לבנון

רוב הפרובלמות הסוציאליים דומים במידה רבה בסוריה ולבנון, מאחר שבמשך זמן רב הן היו נתונות תחת מנהלה אחידה, וגם כיום הן מהוות יחידה כלכלית אחת למעשה. יש להעיר רק ביחס לכמה תופעות מיוחדות ללבנון.

ד מ ו ג ר פ י ה . בשנת 1926 נקבע מספר אוכלוסי הלבנון בדו"ח של צרפת לחבר הלאומים ב-597,789 נפש. בסוף שנת 1946 נמסר באופן רשמי כי אוכלוסית הלבנון עלתה עד ~~ל~~ 1,025,259, היינו גידול של 427,470 או של 72% במשך ~~ה~~ 20 שנה. כמו בסוריה, גם כאן יש להבטיח בבטחון כי הגידול היה למעשה הרבה יותר קטן וכי המספרים הנתונים בשני התקופות הם מטעים.

ש ט ח . שטח הלבנון הוא 10,180 ק"מ^2, והצפיפות המשוערת לקמ"^{2} היא 100. אך אם להוציא מהחשבון את שטחי הטרשים (2050 קמ"^{2}) והיערות (1250 ק"מ^2), עולה הצפיפות עד 140 לק"מ^2.

השטח המעובד מגיע כיום, לדברי מיניסטר החקלאות, ל-2100 ק"מ^2, היינו 20% מכלל השטח. השואה של שטחי הגידולים הראשיים (חטה ושעורה) מראה כי לא חל שינוי ניכר בשטח המעובד במשך 20 השנים האחרונות:

	1926	1936	1947
חטה	52,200 הקט' (=522 ק"מ^2)	68,000	70,000
שעורה	33,000	32,000	20,000
	85,200	100,000	90,000

לדברי מיניסטר החקלאות מצויים עוד כיום 2630 ק"מ^2 של אדמות בעל מוזנחות (יותר מהשטח המעובד) הניתנות לעיבוד. באותה שנה קונה הלבנון כל שנה מהחוץ 112,000 טון חטה ו-8000 טון שעורה לסיפוק צרכיו.

מצב הפלח הלבנוני דומה בעיקרו למצב הפלח הסורי, אלא שבלבנון אפשר למצוא באזורים מרוחקים גם אחוזות קטנות של פלחים חפשיים.

__תנאי העבודה ומצב הפועל.__ למצב בתקופת המנדט הצרפתי – ראה __סוריה.__

בניגוד לפועלי סוריה הצליחו פועלי הלבנון בשנים האחרונות ליצור מסגרת ארגונית חזקה שהודות לה הגיעו להישגים ניכרים בשטח תנאי העבודה. בתחילת 1946 היו בלבנון ~~ל~~ 75 איגודים מקצועיים, מהם ארציים ומהם לוקאליים, בתוך מסגרת "התאחדות האיגודים המקצועיים" בנשיאות פרג'אללה אל-חלו (קומוניסט). מסגרת זו כוללת 25,000 פועל, המהווים אמנם רק חלק מהמספר הכללי של פועלים. לשם השואה יצויין כי ~~ל~~ ביוני 1947 נקבע מספר הפועלים המועסקים במפקד הממשלתי כ-21,500 פועל.

כיום הושג ברוב מקומות העבודה יום עבודה בן 8-9 שעות. חוקת העבודה שנתאשרה בסוף שנת 1946 מתנה שבוע עבודה של 48 שעות, איסור העסקת ילדים למטה מגיל 13, וקביעת משכורת מינימום לסיפוק צרכיו החיוניים של הפועל ע"י ועדה של באי-כוח מיניסטריון הכלכלה, המעבידים והעובדים.

__ח י נ ו ך .__ במשך 20 השנים האחרונות לא חלה התקדמות ניכרת בהיקף החינוך הלבנוני. בשנת 1926 היה מספר ~~תלמידי~~ ~~[illegible]~~ 9432, אך הרוב המכריע של התלמידים קבל את חינוכו בבתי-ספר פרטיים וזרים. על מספר התלמידים של בתי-ספר אלה ידוע רק המספר הכולל לסוריה ולבנון – 92,487, אך אפשר לקבוע בבטחון כי מאלה לפחות 50,000 הם לבנונים

~~[illegible]~~

(בתי הספר הפרטיים והזרים הם ברובם המכריע __נוצריים__). כך אנו מגיעים לממוצע המאומד של 60,000 תלמידים לבנוניים בשנת 1926. ואילו בשנת 1945 למדו בכל בתיה"ס הלבנוניים 67,000 תלמיד, שהוא למעשה ירידה בהתחשב עם הגידול באוכלוסים. אם להביא בחשבון שמספר הילדים הלבנוניים בגיל בית"ס העממי הוא 160,000, הרי לכל היותר רק 42% מהם מקבלים כיום חינוך כלשהו. התקציב

התיבנון עלה מ-194,115 ל"ס בשנה 1926 ל-4,584,000 ל"ס בשנת 1946. שוב: יש להביא בחשבון את המצב האינפלציוני של המטבע הסורי-לבנונית מאז המלחמה האחרונה.

ביחס למידת המשכלה שקונים התלמידים בבית"ס [illegible] היכרני, הרי עדותו של מחנך: "הבחנים המאונבנו מרה על חולשת הנבחנים בהשכלה כללית וציינו שהתלמידים עושים שגיאות כתיבה במלים המשוטות ביותר. אין הם דואגים לסידור מחשבותיהם אלא מערבבים אותן בערבוביה משונה, מכניסים פה ושם ביטויים וסברות שאין להם כל קשר בנושא, ונדמה לך כשאתה קורא את חבוריהם כי לפניך הולה הוזה או שכור המעלה על הכתב את שבעונות דמיונו... תלמידינו לקויים בריקנות נוראה העלולה להביא לתוצאות לא ישוערו" (אל-נהאר", 6.8.47).

<u>המנגנון הממשלתי.</u> ב-18.3.47 מסר מיניסטר הכלכלה, כמאל ג'ומבלאט, הצהרה לעתונאים על נסיונו כמיניסטר, ואמר בין השאר:

"כשקבלתי לידי מיניסטריון זה הייתי בטוח שהמנגנון האדמיניסטרטיבי אינו פועל כשורה, כיון שהמפלגתיות כילתה את שארית הארגון בלבנון והאינטרסים האישיים וחוסר-האחריות אכלוהו כעש. אך האמינו לי כי מעולם לא תארתי לעצמי שההתמוטטות המוסרית והנארכיה העדתית יגיעו עד דרגה זו... החשוב הוא ביצוע החוקים, לא חיבורם והדפסתם על הנייר. הרי לכם מחלקת המלחמה בהברחה המעסיקה את פקידיה לשוא כיון שהמנגנון המוציא לפועל כמוהו כאין. דבר זה גרם לכך שנמצא כמה מפקידי מחלקתנו למפקחים על המפקחים, כלומר אנחנו מטנים מרגלים על פקידינו... יש לשבר ראשים רמים המסיבים את גבול המנגנון הממשלתי ומונעים את פעולתו התקינה".

עיראק

שטח כללי – 453,500 קמ^2.

דמוגרפיה: מספר האוכלוסין לפי "דוודסון" – 2,824,000. מספר
(1929) האוכלוסיה החקלאית – 2,246,050.

התמותה: לפי הדו"ח האנגלי לחבר הלאומים לשנה 1929 – 10,148 בשלש הערים הגדולות בלבד (בגדאד, בצרה, מוצל).

הלידה (שם) 9,808 בשלש הערים הגדולות בלבד.

הצפיפות הממוצעת בשטח המעובד – 36 נפשות לקמ"^{2}. הצפיפות באזור הגשמים (בצפון) – 19 לק"מ^2, באזור המושקה (בדרום ובעראק התיכונית) 35 לק"מ^2 (ר' להלן).

"דוודסון" במחקר על השקת הקרקעות בעראק כותב: מספרים אלה נמוכים מאד ביחוד מאחר הפוטנציאל של האדמות של האזור המושקה.

(1947)

מספר האוכלוסין בסוף 1946 – 4,803,430.

התמותה (ב-1946) – 36,096

הילודה " 106,067.

צפיפות האוכלוסין – 33 נפשות לק"מ^2 (לפי החישובים שעשינו בהסתמך על המספרים הנ"ל, יוצא כי הצפיפות היא – 10 נפשות לק"מ^2 בערך).

הופיק אל-סווידי מסר ל-"אל-מוקטם" ב-30.3.46: "אם המדובר הוא על הגירה ערבית מאורגנת, הריני סבור כי עיראק מעודד אותה. כבר ב-1938 חשבה עראק על העברת מהגרים ערבים מסוריה-פלשתינה". אולם בונה כותב: הצורך בריבוי האוכלוסיה הורגש ע"י מדינאים עראקיים. ~~והנה~~ וכך דברי ג'עפר פחה אל-עסכרי בהרצאה לפני החברה המלכותית לאסיה התיכונית ב-1926. "גודל הארץ הוא פי שלושה מאנגליה ווילס, ואילו מספר האוכלוסין הוא רק 3 מיליון. מה שעראק צריכה בראש וראשונה הוא קודם כל יותר אנשים. זהו תנאי ראשון לקידמתה"

בדו"ח הבריטי לחבר הלאומים (1920-21) כתוב: – כאשר הוקמו תעלות מושקות חדשות נמשכו אליהן החקלאים הבלתי מספיקים בלאו הכי ועזבו את המקלאות המבוססות. תנועה זו גוררת אחריה תוצאות כלכליות-סוציאליות קשות. קרוב לודאי ~~שמספר~~ שמספר הגברים המסוגלים לעבודה אינו עולה על 1/2 מיליון, תכניות של השקאת חדשות אינן מגדילות את השטח המעובד אלא מעבירות אותו למקום אחר". ~~[illegible]~~

חקלאות: **שטח האדמה המעובדת** 78,000 ק"מ^2 בערך (דוודסון).
(1929) **שטח האדמה הראויה לעבוד** 92 אלף ק"מ^2 בערך (דוודסון).
לפי דוודסון רק 1/10-1/5 מהמספרים הנקובים נזרעים בכל שנה.

(1947) שטח האדמה המעובדת – 77,800 קמ"^{2} (ב-1930). *
שטח אדמה הראויה לעיבוד – 92,200 ק"מ^2 (ב-1930).
מתוך שטח כולל שניתן להשקאה ~~[illegible]~~ 51 אלף ק"מ^2 רק 7000 ק"מ^2 מושקים. (בונה).

בריאות: בדו"ח האנגלי לחבר הלאומים לשנת 1929 כתוב: "המצב בנוגע
(1929) לעובדים הסניטריים הנו מדאיג. יש ועובדים סניטריים מקבלים משכורת של מנקים". שרותי הבריאות נעשים בלתי פופולריים. – לפי דוודסון תקציב הבריאות מהווה 4.1% מהתקציב הכללי (ואילו הצבא – 20.9%). – מספר בתי החולים המוחזקים ע"י מחלקת הבריאות הוא 27; מספר המרפאות 95; מספר המטות הכללי 1,220.

30% מהתושבים נגועים באנקלוסטומה. מספר דומה נגוע בבילהרציה. (דו"ח).
לפי הדו"ח מגיע אחוז התינוקות המתים בגיל פחות משנה ביחס למספר המתים כל שנה ל-: 30% בבגדאד; 25.26% בבצרה; 42.05% במוצל.

(~~1947~~)

1947

תקציב הבריאות ל-1946-850,000 דינר מכלל 20 מיליון דינר (ואילו חלקו של הצבא - % 27; של המשטרה - 15%).

מספר הרופאים הכללי (פברואר 1947) 528 רופאים, כלומ ר רופא אחד לכל 6,522 נפשות. - ראש הממשלה הצהיר בפרלמנט כי עיראק זקוקה ל-6000 רופאים. מכללת הרפואה מכשירה 80 רופאים לשנה. % 95 מהרופאים מרוכזים באזורים שמספר תושביהם איננו עולה על 30% ממספר האוכלוסיה הכללי. 80% מכפרי הצפון אין בהם כל שרות רפואי. 5 מתוך 7 בתי החולים הממשלתיים הגדולים נמצאים בבגדאד.

המחלה הנפוצה ביותר היא המלריה, שמספר קרבנותיה הוא 50,000 לשנה. (ד"ר עלי גאלב). אותו מקור קובע: המלריה היא הגורם העיקרי הפועל נגד גידול האוכלוסיה. התמותה היא כה גבוהה שהריבוי הטבעי איננו עולה על 3-5 לאלף נפש. התמותה בכלל - 350 לאלף. תמותת הילדים בגיל מתחת ל-5 שנים - 500 ל-1000. - בחולעת האנקליסטומה נגועים (לפי אומדנות) 37% מהתושבים, בעיקר מאכרים הנמצאים במצב של רעב למחצה. - מספר נגועי הבילהרציה מגיע באזורים מסויימים ל-50-80%. כן רווחת מאוד מחלת הטרכומה.

חינוך

1929

תקציב החינוך לשנת 1929 -, לפי הדו"ח האנגלי לחבר הלאומים לשנת 1929 - 37.60.370 רופיות (-282.928 דינר). לפי דוופון ... מהווה תקציב החינוך 8% מכלל התקציב (הצבא - 20.9%).

מספר התלמידים בבתי הספר העממיים - לפי אותו דו"ח - הוא 28,032, מזה 22,765 בנים. מספר התלמידים בבתי-ספר "חצי תיכוניים" 320; בבתי ספר תיכוניים - 1.057 .

מספר בתי הספר העממיים - 271, מהם 232 לבנים , 39 לבנות.

בדו"ח האנגלי נאמר: א) ... אם כי הערבית הספרותית הנה המקצוע העיקרי בכל שלבי הלימודים, אין התלמידים, אחרי 11 שנות לימוד, יודעים אותה באופן מעשי או מסוגלים לכתוב בה משהו לפי בקשתו של המפקח. ב) המוסר בבתי הספר ירוד. החוק האוסר כל עונש גופני בבית"ס איננו טוב.

1947

מספר התלמידים בבתי הספר העממיים (גם בתי ספר ערב) - 89,558. בבתי-ספר "חצי תיכוניים" - 8,494; בבתי"ס תיכוניים - 2,634.

אחוז האנאלפביתים - 85%. (המספרים הנ"ל מסתמכים על סטטיסטיקה ממשלתית בשנים 1943-44, שנתפרסמה באוגוסט 1946).

פועלים:

1929

אין מספר הפועלים ידוע. בדו"ח האנגלי לחבר הלאומים לשנת 1929 נאמר: ב-1929 גילו הפועלים ובעלי המלאכה רצון להתאגד. נוסדו האגודות דלקמן: אגודת פועלי הרכבת העיראקיים; אגודת סוכרי הירקות; אגודת נהגי המכוניות; המועדון הלאומי של המהנדסים המכניים; האגודה הקואופרטיבית של הספרים; אגודת בעלי המלאכה; אגודה לעידוד המוצרים המקומיים. - אגודות אלו - ממשיך הדו"ח - חברותן מוגבלת. הן מצטמצמות בעיר הבירה ונתקלות באותם הקשיים שנתקלים בהם בדרך כלל נסיונות של הקמת תנועות מסוג זה.

1947

אין מספר הפועלים ידוע. אין ספק כי הוא גדול יותר משהיה ב-1929. אך נראה כי מצבם איננו יותר טוב משהיה. "אל-אחאלי" (21.10.45) כותב: הפועלים במפעלי הנפט בכרכוך עובדים 15 שעות ביום. אינם מקבלים כל עזרה או פיצוי במקרה של מחלה או איבוד כושר העבודה.

"צות אל-אהאלי" (12.11.45) כותב: פועלי בתי החרושת הגדולים לייצור משקאות חריפים בבגדאד עובדים 12 שעות ביום.

הבקר
לשאלות השעה

יום ד׳, ד׳ אלול תש״ז — 20.8.47

עורך — [illegible]

אין המערכת מחזירה כתבי־יד שלא נתקבלו לדפוס.

בפרוס הועה״פ הציוני

מי שקרא בעיון את דבריו של מר דניאל פריש, סגן־הנשיא של ההסתדרות הציונית בארצות־הברית, שבאו בגליון „הבקר" מיום שלשום, נוכח לדעת, כי בתוך הנהלת הסוכנות, שנבחרה בקונגרס האחרון (יותר נכון: בועד הפועל אחרי נעילת הקונגרס האחרון), אין ההרמוניה מצויה ביותר. אותה המפלגה שראתה את עצמה, לפני הקונגרס, כתור שליטה בארץ ורבת־השפעה בחוץ־לארץ, אינה יכולה, כמובן, לסבול את גידול השפעתם של חבריה לקואליציה, וביחוד את גידול השפעתם של מנהיגי הציונות באמריקה. לא רק נקודות־השקפה שונות נוגדות זו את זו, אלא גם ניגודים בין אישים בעלי אופי ונטיות מתבלטים באופן ברור.

מן הצד האחד מכריע משקלה של ההסתדרות הציונית באמריקה בשל האמצעים החמריים שהיא ממציאה למפעל הבנין. אך לעומתו יש היום משקל רב יותר לישוב העברי בארץ־ישראל. לאור זה האוכלוסיה העומדת במערכה, הנמצאת במאבק יום־יומי על כבודה וקיומה. היה זמן שעל כף המאזנים הוטלה גם ההשפעה המדינית של ציוני אמריקה כאשר השפעתם האישית הביאה לידי הצהרות המדינאים האמריקנים לטובת הציונות, העליה, שאיפת התקומה היהודית המדינית. ואולם בחדשים האחרונים ניטל ערכו של משקל זה, באשר המדיניות האמריקנית מזדהה היום כמעט עם מדיניותו של בווין, ואפילו הצהרות. הודעות של הסינטורים והצירים הפרו־ציוניים אינן מועילות עוד בחלל העולם. עובדות אלה גרמו כפי הנראה, לידי כך, שחברי מפא״י שבתוך הנהלת הסוכנות נטלו לעצמם ומעמד־מפלגה מורחב יותר וגם הבליטו אדישות צוננת יותר כלפי דברי־הבקורת של חברי ההנהלה האמריקנים. על ענין זה יתוכח, בלי ספק, הרבה בציריך, ויש להניח, כי פתיחת המושב של הועד הפועל תהיה מתוך רוגזה הדדית, שנצטברה למדי במשך שבעת החדשים האחרונים.

אין הישוב כאן, המחנה היהודי הפשוט, יודע הרבה על פרטי המריבה, אם כי הוא מרגיש בה באופן אינטואיטיבי. מתוך זה מכיר אמנם, שציוני אמריקה מרגישים יותר את ההלכה הציונית, ומחמת ריחוקם מהמקום, ומהמציאות היום־יומית כאן הם עלולים להיתפס יותר לתיאוריה, להחלטה מסויימת, שנתקבלה אי־מתי, מבלי לבחון את ההחלטה הזאת לאור המציאות. אבל עם כל זאת ידוע ומרגיש כל ציוני נאמן, שציוני אמריקה בתקופה זו אינם פילנטרופים הבאים ממרחקים, שאין להם ענין, נפשי, במפעל הציוני; אדרבה הם פטריוטים גלויים ואדוקים, המאמינים בכל לבם במסורה הציונית השלמה, ודוקא משום, שאינם נתונים ללחץ המציאות הארצישראלית [illegible], למריטת־העצבים היום־יומית של „הוצאות־הכח" החוזרות והנשנות, — שמרו בקרבם את השלימות ואת זקיפות־הקומה הציונית, הם־הם השומרים על המדיניות הציונית, שלא תיהפך למדיניות [illegible], ודוקא משום זה שהם רחוקים מגדרות־התיל כאן, מסיכויי לאטרון, ומכל אותה האוירה של הטלת־עוצר וביטול־עוצר, ההופכת את הישוב העברי כאן יחד עם מנהיגיו המקומיים, למין אובייקט מטולטל בין מצבי־רוח מתחלפים.

הרבה מן הטקט ומן התבונה המדינית נחוץ, כדי להבטיח את ההרמוניה בתוך ההנהלה, למען תהיינה סגולותיהם השונות של חבריה לא מתנגדות, כי אם משלימות זו את זו. אבל אם ישתדלו אנשי מפא״י להחליש את עמדת ציוני אמריקה, בסיוען של המפלגות הקרובות להם משמאל, יביא הדבר לידי כשלון פנימי בתוך המסגרת של התנועה הציונית, ולסכנת זעזועים במחנה הציוני הרחב. אף יהודי אחד, המעריך את הסכנות הנשקפות לנו ואת האחריות המוטלת על ההסתדרות הציונית לנוכח הדיון הבינלאומי בבעית ארץ־ישראל, לא ירצה בהתפתחות־ענינים כזאת.

ועוד דבר: הועד הפועל מתכנס בימים כאלה, שבהם התנועה הרביזיוניסטית נהפכת במעט לתנועה בלתי־חוקית בארץ־ישראל. השלטונות אסרו את תנועת־הנוער שלה, והם לא הסתפקו בזה, אלא הם ממשיכים לאסור יום־יום את מנהיגיה ופעיליה, ואפילו סבים הזקנים שבהם, כאילו הנה אלה חברים של ארגון טירוריסטי. הועד הפועל הציוני אינו יכול לעבור בשתיקה על תופעה זו, שאחת ממפלגות ההסתדרות הציונית תהיה נחשבת בארץ־ישראל דוקא כמפלגה בלתי־חוקית, או שינהגו בה מנהג מפלגה בלתי־חוקית, ועל אחת כמה וכמה שחייב הועד־הפועל זה בישיבתו הראשונה להביע מחאה נמרצה על מעצרם של חבריה, בלי דין ומשפט. מן המציאות הארצישראלית הזאת אל יתעלם מושב הועד הפועל היושב בשוויצריה.

בין וייצמאן ורב צעיר

(חליפת מכתבים)

בחוברת אייר של „בצרון" — הירחון בעריכת הרב פרופ' חיים טשרנוביץ (רב צעיר), המופיע בניו־יורק, נתפרסמה חליפת־מכתבים בין הפרופ' חיים וייצמן והעורך הפרופ' חיים טשרנוביץ (רב צעיר), שמפני הענין הרב שבה אנו נותנים אותה כאן לפני קוראינו.

מכתבו של וייצמאן

14 אפריל 1947.

ל„רב צעיר", פרופ' חיים טשרנוביץ,
ניו־יורק.

ידידי היקר מאד,

קבלתי בשמחה את חוברת „בצרון" וקראתי בענין רב את מאמרך הגדול *) הכולל מוסר רב־ענין, אולם גם כמה הערות שאני חייב לחלוק עליהן.

בכל המאמר הזה נכרות מלמותיך הרביזיוניסטיות, אשר שאין אתה מחזיק בהן עוד כ„אני מאמין" פוליטי, אולם עדיין הן משתקפות בדעותיך על אנגליה ועל העבודה הנפשית בארץ ישראל. יקצר המצע כאן מלהביע בפרוטרוט את טענותי נגד המאמר, אולם צד אחד יש במאמרך — כמו בעצמם של רבים ממבקרי, בין שהם ידידים כמוך ובין שמנגדים הנה ההפך מזה — והוא העדר גמור של כל תכנית חיובית אלטרנטיבית. וזהו הדין לגבי הנהלת הסוכנות הנו־כחית בשר שאתה בעצמך מגדיש בחריפות בראשית מאמרך, כך היה גם לגבי ז'בוטינסקי — והושטני שהוא הדין גם לגבי שתה. הברירה היחידה שאני רואה היא שאתה נגולה לאן... בלי להביא בחשבון שכל מדינה אחרת גולתה קרוב לודאי שהיתה ביצה הימנה — ובודאי לא טובה הימנה — ובזה משתיים הענין. מבין אני לתמונתך הרגשית, ובודאי קל למצוא בדרך זו מוצא לכל המרירות שנצטברה בלבנו, אולם ברגשות אלה לא תוכל להקים אפילו בית אחד בארץ־ישראל. היחידים שמצאו אלטרנטיבה — והיא הרת אסונות — הם הטרוריסטים ומצדדיהם. לאחר שסלקו את התכנית ששמשה נר לרגלינו במשך תקופה של שלשים או שלשים וחמש שנים הראשונות, בחרו באקנה ובמצאה פושיטים בנבני המסוכן ביותר, ואני מודה ומתודה שספק בלבי אם המעשה יביא לקול תרועת מצוה.

נראה שאתה מתיחס בקלות דעת לפעולותי מקצני המשרדים לילך בנתיב הצר בשעה שמצאתי את דרך המלך חסומה בפני. סירובו של נבה, שהייתי נאלץ להסתגל לדרך בנין של הנחת אריח על גבי לבנה, בשעה שמך הנמצע הגיע לסדר עלית המונים גדולה, יותר כאשר עשינו עד כה. הנך מזכיר אל נכון שזה היה גורלו של הרצל שהתאמל בתקוות גדולות שהתנפצו על המדיניות המבינה נירצה, שסירסה בעצם, וכיון שנשים בידי השולטן וקרוב לודאי בלי כל ערבות בין־לאומיות, ושהביאה לבסוף את הרצל לתכנית אוגנדה. תכנית בילטמור שהוברה עליה בתשיעים ובתשרואות נתבלמה עד מהרה בחזון תעתועים, והביאה אותנו מהמקוריה עד לשריון. סבורני שעתה יהיו מוכנים לקבל מה שהוא פנוע לאין ערוך מתכנית בילטמור. המנהיגות הציונית היום מובנה לפני הכרלת מה במסכת מעליה ולהתר לשם כך לותר מה על ... בדבר מדיניות לעתיד לבוא. זו היא המציאות והאב־ניות על מצבנו ואין טעם לעצום את העינים מלראות גם בשעה שזה גורם לנו כאב רב. אני מודה שממשלה רבה אשמים בכך הספר הלבן וממשלת הלייבור, אולם לא פחות מזו אשמים בכך היהודים שהחמיצו תמיד את שעת הכושר שניתנה להם לעלות לארץ ולקנות שטחי קרקע מרובים בכל אשר עם לבם. אילו עשו כן בעשר השנים הראשונות לאחר הצהרת בלפור, היה מצבנו כיום שונה לגמרי. כידוע לך לא שכחתי זאת לעולם כי עלי היה לבכות רגלי מעיר לעיר בארצכם העשירה ולדבר רבות על עמור והלזים מועטים. אולם אפילו זה — עם כל היסורים שהיו כרוכים בכך — הביא במדה מרובה את הישוב למעמדו כיום — עדות נשגבת למה שהיהודים יכולים לעשות כאשר רק ניתנות להם האפשרויות. אגב אורחא, מבין ה־650,000 היהודים החיים כיום, חייב הגונים למדי בארץ, היו לפחות מחציתם — אם לא למעלה מזה — נשרפים בכבשני אושויניצים. אלמלא שיטה זו של בנית אריח על גבי לבנה, והכישת דונם אחרי דונם — שיטה שכה רעה היא בעיניך. התקפות על אנגליה והשואתה להיטלר קשיות להקל במקצת על לבם של קצת ציונים, אולם האמן לי שיש בזה משום אראזיק אירוניה, ובודאי אין תועלת.

יכולתי לומר עוד כהנה וכהנה לידיד ותיק כמוך, אולם סבורני שדי בכך. אני מקוה שבקרוב תעלה לארץ, ואז נשיח את אשר עם לבנו כמאז ומקדם. על כל פנים אני אסיר תודה לך עבור מאמרך ועל מחשבותך הטובות. ואם אמרתי לך את אשר עם לבי, בטוחני שתקבל את דברי ברוח הטובה שבה נאמרו.

קבל נא גם את תודתי המשוקה עבור ספר זכרונותיך ששלחת לי. עדיין לא עיינתי בו, כי אינני רשאי לקרוא כל יום, אלא מעט בלבד.

בדרישת שלום חמה הנני ידידך ומוקירך,

ח. וייצמן

נ. ב. בקראי את הדין וחשבון הקצר שפורסם על עדות סילבר לפני הועדה הפוליטית של האומות המאוחדות, איני יכול להימנע מההרגשה שישנו הבדל עצום בין העדות הזאת ובין מאמרו של סילבר בקונגרס האחרון. עול האחריות החכים את רבי סילבר

Responsibility has made
Rabbi Silver — wise.

(יש כאן משחק מלים: רמז לידיד „וייז")

תשובת רב צעיר

אישי וידידי ר' חיים,

אני מודה לך על דבריך הטובים אלי ועל שגלית לפני את כל אשר עם לבבך על המצב המדיני הנוכחי. אתה יודע עד כמה אני והרבה מידידיך מצטערים על שהתרחקת מן העבודה הקשה אשר הקדשת לה את כל ימי חייך במסירות־נפש רבה כליבך. אפס־כי שבהרבה דברים אין אני מסכים עמך, עדיין אני מקוה ומצפה שאתה תשוב אל העבודה הקדושה, עבודת חייך. אולם אקח לעצמי רשות להציע לפניך את ספקותי ופקפוקי בנוגע להשקפות שהבעת במכתבך:

א. עוד מימים הראשונים לעבודה הציונית חייתי, כיודע לך, במחיצה אחת בבית מדרשו של מורנו אחד העם ז"ל שהלך בשיטת „סולו ורונות" בתנועה הציונית. אולם עם הבחנת הצהרת בלפור, שאתה אבי הרוחני, נעשתה דרישת „המדינה" לעמוד התוך של התנועה. לפי שאתה בעצמך הצהרת על זה בכמה מאמריך בשנים הראשונות לפרסומה של ההצהרה. תכנית „בילטמור", שבאה לעולם באחרונה, אינה אלא המשך ישר של הצהרת בלפור ופירושה הסבכי, ההגיוני והמשפטי. המשמעות האמיתית של „בית לאומי" בקשר עם כל תוקפה של ההצהרה בשני צדדיה, החיובי והשלילי, מחייבת לא רק השגת הפעלית בבינון־עצמאות מדינית חפשית, אלא היא מחייבת גם אמצעים לאומיים, שהם תכנית רחבה של עליה גדולה והתיישבות מקיפה על הקרקע וביתר אמצעית רחבה על ידי השתתפות בממשלה. כל זה היה מחייב המציאות ספרי המונים, שזה היה עיקר התחייבותה של הממשלה, שהיתה מצווה ועומדת להוציא לפועל את בנין הבית הלאומי.

אולם מיד התחילה הממשלה לנטות מן הדרך הישרה על ידי פרסום „הספר הלבן" הראשון של צ'רצ'יל, שכמו שבארתי באריכות במאמרי בספרי „בשערי ציון", היה כבר ספר זה, שנתן פירוש בלתי־הגיוני ובלתי־חוקי לכל המשמעות של הצהרת בלפור, התחלה של הסוף. ועל הספר הזה שחתמת אתה ידידי, לרצות דיפלומטי המנוח, שהיה כשגגה שיצאה מלפני השליט, הגוזר הפרשנים המקשיבים על דבר שקר ועל משרתיהם הרשעים את ידיהם ידי עשו והמשליכי את המשפט על הספר הזה בחותמי בנוסח הבאר הגיטה, ובבינון זה הוסיפה הממשלה לנעץ בעזות כחות חפשים של ההמונים העריבים עד היום הזה בעקשנות ובמרירות גוזאה להניח אוזני מכשול ואבני נגף על דרכנו, בכל סיבות שאנו שונים. לפי שאתה יודע את זאת בודאי יותר ממני.

המאורעות האלה מחלישים במדה ידועה את טענותיך כלפי עם ישראל. אנחנו מבינים את היאוש שתקפו אותך במעט מראשית התנועה עצמות ליציאת מצרים. הרעה, אבל ההתלהבות הגדולה שהצהרת בלפור הלהיבה את לבבות ההמונים מעבר בציון שראו בה אתחלתא דגאולה היתה מוכרחת להתקרר מתוך המאורעות המעציבים הללו — וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק. ובכן גם את טענתך זו שאתה מטון כלפי עם ישראל צריך להפוך כלפי הממשלה. חוץ מזה קרוב לודאי שגם בשנים הראשונות היתה הממשלה מתנגדת לעליה רחבה, כשם שהיא מתנגדת לה כעת — שהרי ברי לכולנו, שהממשלה הולכת בבינון ידוע מיום מתן הספר הלבן הראשון, ומכיון שהיא מתנגדת כעת לעליה חפשית באופן גלוי, בודאי שהיתה מתנגדת לזה גם אז, אלא כל זמן שהעליה לא היתה בהמונים לא הראתה התנגדות גלויה כל־כך.

ב. אתה חושד בי ברביזיוניזם. מעולם לא הייתי מזוהה עם מפלגת הרביזיוניסטים ומטרותיהם. אני שייך לציונים הכלליים. אולם בטוחני משוכנע שהמטרה הסופית של הצהרת הבלפורית והמנדט היתה, בלי ספק, יצירת מלכות יהודית עצמאית באי"י. הייתי נוטה לומר, שכל פעולותינו ומאמצינו המדיניים צריכים להיות מרוכזים ביחוד וראשית כל בהשגת מטרה זו, היינו ביצירת שלטון המדינה היהודית בכל היקפותיה, באופן שכל שאר הפעולות תהיינה טפלות לגבי עיקר זה. מטעם זה הייתי מתנגד לשיטת „תחילה בנין והתישבות ואח"כ מדינה", שיטה זו לעולם לא תביא אותנו לידי הקמת המדינה, שמשמעה רוב יהודי, מפני שהממשלה שלה מתנגדת לזה בברורה והערבים חורשי ראש והולכים יד ביד עמה. אין אנחנו יכולים להסתיר את הכוונה הסופית שלנו, לא מן הממשלה היודעת את כל מסתורי לבבנו ולא מן הערבים הערומים כנחשים, וגם אין אנו רשאים ללכת בהסתר. עם ישראל, עם הצדק והמשפט והמוסר, עם הנביאים, צריך ללכת באופן ישר וגלוי ובדרך נכוחה אל מטרתו ההיסטורית. אותנו כתבנו על דגלנו בתכנית בזל „מקלט בטוח במשפט גלוי". אני הייתי גם בעד הגשת תביעותינו לפני בית־הדין הבין־לאומי בהאג לדרוש את זכותנו המשפטית, אם דרישה זו נחשבת ללויית זו היא רביזיוניזם, הרי אני במובן זה רביזיוני קודם שבאו הרביזיוניסטים, כי אני הסברתי טענה זו בשורה של מאמרים (בשנות תר"ץ—תרצ"ב) בספרי „בשערי ציון".

ג. אין איש מטובי הציונים שיצדיק את מעשי הטרור הפרוע, שהוא נגד המוסר היהודי וגם לא יוביל אל המטרה הרצויה. אבל אם רואים מצד אחד שההבלגה שנהגנו במשך שלש שנים הביאה לידי הספר הלבן האחרון, ומצד שני שהדרישה המינימלית שלנו להכנסת הפליטים אף בלי פתרון סופי גרמה לגלות הפליטים לקפריסין ממזוריות נסה כזו. במה אפשר להסביר את עמדת הממשלה במעשה לאסרון ובמעשי קפריסין ובכל התנהגות האכזרית והעקשנית אם לא ברצונה הגמור והמוחלט לחסל את ההצהרה הבלפורית ועמה את כל הישוב ואת עמדתנו בארץ? אם כן, מה תועלת בעוד בית ועוד אריח על גבי לבנה? ומה פלא שכמה מן הצעירים הגיעו לידי יאוש עד כדי „תמות נפשי עם פלשתים"? ואם יש הגיע יועצים החושבים שיש לשוב לתקופת „חבת ציון" ולהסתלק מרעיון המדינה למלוי־כין הלא אתה הוא האיש שנלחמת נגדם כל ימיך, ובטוח אני שאין דיעתם ודבריו של בעל סעוף מרים כמוך, שנתת את נפשך על בנין המדינה היהודית.

ד. אתה אומר שכל מדינה אחרת קרוב לודאי שהיתה גרועה מאנגליה. תמיהני, מה יכול עוד להיות גרוע ממה שאנגליה עשתה ומשתמשה לעשות לתיתנו באכזריות נקם, לסגור את הדלתות של ארצנו בפני אלפי רבבות פליטים שאין יכולים למצוא בה מפלט לנפשם ממוקשי אש התופת על הישלה, לרדוף באף ובחמה את שארית הפליטה, אוד מוצל מאש, בלי רחם ולהושיבם באניות כשבויי חרב, לבלי לתת להם מדרך כף רגל בארץ, אשר כל עיקר זכותה בה, לפי דעת כל בעלי הבינה ובעלי משפט, היא כדי לפתוח את שעריה לאחיהם לבניה השבים אליה „במשפט ולא בחסד"? כלום יכולה להיות אבל אשמת תרמיתיות אכזריות גדולה מקפריסין בזה? אף אם הממשלה לא היתה מצווה ועומדת במשפט המורש על פתיחת השערים, הרי היא מחויבת על פי מדת הרחמים לפתוח את השערים לאנשים צדיקים חפים מפשע שסבלו כפי פריצי חיות הקומדים לאפרת חיים בכבי שני הגאש, ועל אחת כמה וכמה כשהיא מחויבת על זה בדין ובמשפט. אם אפילו זכינו רק „ישוב שמבויבי" — אם כן הלא אין לנו תקומה בין האומות, ובודאי אנו מוכרחים לתת את חיינו על רכישת מדינה עצמאית שהיא, על כל נפשה זנה, ואם אין לממשלה זו, המתיימרת למשול בארץ לא לה, בשם איזה נייר מחוק, ספר מוניה שאינו שוה לצור על פי צלוחית, אם אין לה לא צדק ולא יושר ולא רחמים אפילו כרחם איש על בעלי חיים — מה כחנו מבנין הישוב כי נייחל לעזרתה? כלום אין אנו בונים הכל על החול ועל מאמצינו אינם אלא תוהלת עמל?

ה. אתה מציין העדר גמור של כל תכנית חיובית אלטרנטיבית מצדי. כמדומני שעלי להפוך את הטענה הזאת עליך. אין איש בא לפניך את ההישגים הגדולים שהשגנו בארץ ישראל ושבזכותם צריכים להעמידם לזכותך ההיסטורית שלנו בודאי תדע להוקיר את זאת. אבל על ידי העקשנות של הממשלה להוציא לפועל את הספר הלבן באנו עד משבר ואין דרך לנטות ימין ושמאל ובאמת אנו אובדי עצות ואין אנו יכולים לראות איזה דרך ישכון אור ואיזה תכנית חיובית אלטרנטיבית אפשר למצוא. שמא אתה יודע את הדרכים שעדיין פתוחים לפנינו, אבל אין אני שופטים אותם מטיך. אין אני רואה מדבריך אתה אינו תכנית חיובית שאתה מציע, זולת שאנחנו צריכים לקבל עלינו את הדין הקשה ולחכות עד יעבור זעם. אבל חוץ ממה שעם ישראל אינו יכול לחכות עוד, כי כלו כל הקצין וקשה מנה הסבל — הרי אין עצה זו דרך הגאולה, אלא דרך הגלות, ואין הגאולה באה דרך שהם הגלות.

אולם אם דבריך מכוונים כלפי „תכנית־החלוקה" ואתה רואה בה את הדרך שבה נגיע לידי עצמאות מדינית — אני בטוח שרבים מטובי הציונים ילכו אחריך כי לפי המצב הנוכחי אף אני אינני רואה פתרון אחר אלא זה.

ה' יהיה בעזרנו ויראנו נפלאות כימי צאתנו מארץ מצרים ויוליכנו קוממיות לארצנו.

ידידך המסור לך מאז ועד היום הזה והמברכך מאד,

רב צעיר

---

*) „בין השמשות" מאת רב צעיר, „בצרון", חוב' בסלרשבת ש. ז.

הפועל הצעיר

№ 46 — שנת הארבעים, כרך י"ח

מכתובת של המערכת וההנהלה: „הפועל הצעיר", תל־אביב, ת. ד. 34
Hapoel Hazair, Tel-Aviv, P. O. B. 34

דמי החתימה לשנה — 1,600 לא"י לחצי שנה — 850 מא"י; גליון בודד — 45 מא"י, בחוץ־לארץ — 2,200 לא"י לשנה.

שבועון מפלגת פועלי ארץ־ישראל

תל־אביב, כ"ו אב תש"ז — Tel-Aviv, 12 August 1947

התוכן:

החלטות הכינוס הישובי

1. הישוב מאוחד במחאתו נגד מעצרם של שלושת נשיאי הרשויות המקומיות, העומדים על דוכנם הציבורי שנים על שנים, ותובע את שחרורם לאלתר והחזרתם למקומם ולתפקידם. המעצר הזה פוגע בכבוד הישוב ומחבל במלחמתו המלוכדת בטירור. הכינוס שולח ברכת עידוד לראשי הרשויות העצורים.

2. הישוב מאוחד בהחלטתו לקיים ולבצע את אשר הטיל על עצמו: להגביר פעולה במלוא כוחותיו המאורגנים לעקירת הטירור המאפיל במעשיו על גבורת האמת של ההעפלה. הישוב רואה את צדיק ליסבונה ז"ל שנרצח מכדור פורשים, כבן נאמן לישוב ואמיץ לב למופת, ושולח תנחומים לביתו.

3. הישוב מזועזע כולו לגורל מעפילי „יציאת אירופה תש"ז", הרדופים על צואר באכזריות וקשיחות לב — ואין קץ לטלטוליהם ולנדודיהם. הישוב העברי חוזר ונושא את קולו לעולם בקריאה מירושלים:

הסירו את החרפה. השיבו גולים לגבולם.

4. ולמעפילים יאמר: חזקו רוחכם. הישוב אתכם. נצח ישראל לא ישקר ולא יכזב. עוד נפרוץ — ויפתחו שערים ותבואו בהם פדויים וכונים!

למנוע פעולות הרס ותועבה

המפלגות החתומות מטה נענו לתביעת מוסדות הישוב, ההסתדרות הציונית ו„אגודת ישראל" לעקור את נגע הטירור מקרבנו.

אנו רואים בעצם קיומם של ארגוני הטירור (אצ"ל, ולח"י) בארץ — קלון, אסון וסכנה. ארגונים אלה מותרים תחת שלום הישוב, אחדותו, חירותו ויכלתו היוצרת והמלחמתית.

מעלולי האלימות, הסחיטה, השוד והרצח — בין שהם מכוונים נגד יהודים, ובין שהם מכוונים נגד לא־יהודים — עוברי על צו „לא תרצח", מתעללים בערכי המוסר היהודי והאנושי, מכשילים התנגדותו של הישוב ושל העם היהודי לספר הלבן ולמשטר הדיכוי והמעל של הממשלה, הוחבים סכין בגבם של המעפילים, ומסייעים בפועל למזימות ממשלת הספר הלבן ושאר אויבינו בנפש.

אנו רואים חובה לבודד את אנשי הארגונים האלה, להעמידם מחוץ למחנה, למנוע מהם כל אמצעי ואפשרות למעשי שוד וטירור, ולעשות לאל את נסיונותיהם להשתלט על הישוב — באיזו צורה שהיא.

אל יכנע איש לאיומים ולמחיטות — זרוע האלימות תגודע.

כל מי שתומך ביודעים ובזדון בארגונים אלה — תמיכה כספית, פוליטית ומוסרית, מסייע למחריבי הישוב, ואסור שיהיה לו מקום בהסתדרות הציונית או ב„אגודת ישראל", ועל המוסדות המוסמכים של ההסתדרויות אלו לקבוע בענין זה תקנות חמורות.

תעמולת המרמה והפאטריוטיזם המסולף של ארגונים אלה בארץ ובני בריתם מיסודו של פיטר ברגסון וסיעתו בגולה, מוליכה שולל את דעת הקהל היהודית ומרעילה את נפש הנוער. ויש צורך במשלחת נאמנה של הישוב להסביר לגולה, וביחוד ליהדות אמריקה, את המכנה והאסון במעשי הארגונים האלה ובקיומם.

אנו בטוחים שכל הארגונים האחרים בארץ — ארגוני בעלי מקצוע, סוחרים, איכרים, בעלי תעשיה, וביחוד ארגוני הנוער, יצאו אף הם במלוא כוחם לתביעה הדחופה של מוסדות הישוב והעם היהודי למנוע פעולות הרס והתנעבת של ארגוני הטירור, מתוך מתן עזרה נאמנה למוסדות המוסמכים של הישוב והעם היהודי.

תל־אביב, כ״א מנחם־אב תש״ז (7.8.47)

המפלגה לאחדות העבודה פועלי־ציון
העובד הדתי
העובד הציוני
מפלגת השומר הצעיר
מפלגת פועלי ארץ־ישראל
פועלי אגודת ישראל

החלטות מועצת המפלגה

(נתקיימה בתל־אביב, כ״ב—כ״ג באב תש״ז — 8—9.8.47)

א. העפלה

מועצת מפלגת פועלי ארץ־ישראל שולחת את ברכתה והערצתה לעולי „יציאת אירופה תש״ז", הניצבים בימים אלה, תוך גבורה עילאית ויסורים מרובים, בראש המאבקים על תקומת ישראל בארצו.

המועצה מציינת בכאב ובהתמרמרות כי גם בתקופת הבירור בפני האומות המאוחדות לא נרתעה ממשלת המנדט מפני התנקשות זדונית בעליה היהודית. גירוש עולי „יציאת אירופה תש״ז" בטכסיסי מרמה והתעללות ממושכת, לא סייע ולא נתכוון לסייע להקמת השלום והשקט בארץ־ישראל, והסר בזה גם את בקשת האומות המאוחדות.

אולם על אף כל הקשיים והסבל תמשך ותגבר עלית המעפילים.

המועצה שולחת ברכת־אחים של עידוד וחיזוק הרוח למליטי עמנו העצורים במחנות — באירופה ובמכלאת קפריסין. אנו גאים על נאמנותם ועוז עמידתם, שותפים לסבלותיהם ולתקוותם, ומבטיחים נאמנה לא להרגע עד אשר יוסרו הכבלים השרירותיים, ואתנו יחד יבנו פה את מולדת עמנו הנגאל.

המועצה מביעה את הכרתה לעם צרפת שגילה הבנה וידידות להאבקות מעפילי ישראל ולא נענה לפתוייהם של שליטים־מתכחשים. המועצה מציינת קרן־אורה זו בסיפוק ובתקוה.

ב. הטירור

המועצה סומכת את ידה על החלטת הכינוס הישובי ועל קריאת שש מפלגות הפועלים, בענין הטירור.

כשם שמשטר הספר הלבן מפרנס את הטירור, כך הטירור מסייע לביסוסו של משטר הספר הלבן ומשרת את עניניו.

ואולם כשם שמלחמתנו במשטר הספר הלבן לא תחדל ולא תרפה, כך לא יעבירו אותנו צרכי המלחמה הזאת על ההכרה החיונית לעקור את הנגע הממאיר של הטירור הרצחני מתוך הישוב.

כנופיות הטירור, שאינן יודעות עול משמעת ואחריות לאומית, חותרות תחת אחדות האומה; מחבלות ביכולת להשיב מלחמה שערה; מסכנות את מלחמת העליה וההעפלה ומערערות את יציבות הבטחון הישובי כלפי חוץ.

המועצה קוראת לישוב, ובראש וראשונה לתנועת הפועלים, להלחם בכוחם הם בטירור ובנושאי־כליו — בסתימה, באיום, בשוד וברצח. המכוונים להשתלטות הכנופיה, הבריון והאקדח, תחילה על הישוב המאורגן ולבסוף על תקות ישראל לתקומה לאומית ואנושית.

המועצה מציינת את סכנת ארגוני הפורשים בחו״ל, המתעטפים שם באיצטלאות של ליגה לשחרור הארץ וכדומה ומרעילים את דעת הקהל בתעמולת מרמה וסילוף. המועצה תובעת מאת ההסתדרויות הציוניות באותן הארצות לאסור מלחמה חריפה נגד בני־ברית אלה של ארגוני טירור ותומכיהם.

ג. בטחון

המועצה רואה חובה לעצמה להתריע על ההסתה האנטי־יהודית המתנהלת בעתונות הערבית ובמסגרת הארגונים הצבאיים המוסוים של ערבים; על התקפות שודדים ורוצחים ערבים שנתרבו בזמן האחרון; על הסתת ההרס על תוצרתנו הגוברת והולכת. הפעולות הללו דונבן בהדרכת הועד הערבי העליון — נעשות מתוך התעלמות שיטתית של ממשלת המנדט.

עובדות אלו מחייבות את הישוב לערנות מוגברת בשדה הבטחון; פעולה נמרצת למניעת ההתקפות של כנופיות השודדים והרוצחים; ביצור השמירה בכל פינה; גיוס כוח האדם; חיזוק כושר ההתגוננות של כל נקודה וכל איש בישוב והעמקת המשמעת הלאומית בכל הנוגע לבטחון הישוב וכבודו. עם חיזוק עמידתו של הישוב בפני כל התקפת חוץ, ניזהר שלא להיגרר־אחרי פרובוקציה והסתכסכות בתחום זה, ונאמץ את יחסי הידידות והעזרה ההדדית בין הישובים היהודים והישובים הערבים.

ד. המשטר בארץ

בהתנכרותה העקשנית של הממשלה הבריטית להתחייבויותיה הבין־לאומיות לפי המנדט ובסגיעתה האכזרית והממושכת בעליה היהודית — רואה המועצה השמטת כל בסיס חוקי לשלטון הבריטי בארץ. המועצה מודהה עם הופעתה של הנהלת הסוכנות היהודית בפני האומות מאוחדות וועדת החקירה בתביעה להקים את המדינה היהודית במקום השלטון הקיים.

ה. מאסרים

המועצה מזדהה עם דרישות הכינוס הישובי בענין שחרור הנאסרים ותובעת מאת השלטונות את מלואן.

ו. להשתוללות ממונים על הבטחון

המועצה מביעה את התמרמרותה לכוחות הבטחון הבריטיים בארץ, אשר מבין שורותיהם יצאו לפרוע פרעות ביהודי תל־אביב, לנפץ שמשות, להתנפל על חנויות, לירות בעוברים ושבים, — בהטירם מעליהם כל רסן.

המועצה מטילה את האחריות למעשי פשע אלה על הנהלת השירותים הללו ודורשת להעניש את הפורעים המתחילה להיות רווחת בקרב הממונים על שלום הארץ ובטחונה.

ז. התישבות

המועצה קוראת להרבות את ישובי הנגב והספר, להכין ולבצר את קיומם, ולהרחיב ולהגביר את הפעולה ההתישבותית בחלקי הארץ השונים.

ח. אחדות פועלים

המועצה קוראת בשעה חמורה ואחראית זו לכל פועלי ארץ־ישראל להתאחד ולהתלכד על יסוד של הציונות החלוצית, של המאבק עם משטר „הספר הלבן", של המלחמה בנגע הטירור ושל תביעת המדינה היהודית.

ט. בעיות ארגוניות של המפלגה

המועצה מטילה על המרכז לבחון את הצעות הועדה לשאלות המבנה הארגוני של המפלגה ולהחליט בהן.

העדויות בפני ועדת החקירה

שלושה תזכירים

שהוגשו ע"י הסוכנות היהודית אל ועדת החקירה נוסף על העדויות

(תמציות)

א) על המועמדים לעליה מאירופה

למעלה משמונה מאות וחמישים אלף יהודים מאירופה הם עכשיו מועמדים להגירה. מספר זה מצטרף מ-500 אלף יהודים ביבשת אירופה שמחוץ לגבולות ברית המועצות, מא"ה שאינם כלולים מבחינה רשמית בסוג הנידחים אך אין הם יכולים או שאינם רוצים להשאר במקומות מגוריהם הנוכחיים; מ-270.000 הפליטים היהודים בגרמניה, אוסטריה ואיטליה, שגמרו אומר לצאת את אירופה; מ-115 אלף פליטים יהודים בארצות אחרות — כ-60 אחוז מכלל הפליטים היהודים שם, שאף הם רוצים או נאלצים להגר.

50% מבין 1.330.000 היהודים ששרדו באירופה (מחוץ לגבולות ברית המועצות והמשבכה המשוחררת) מקבלים סיוע. אין ספק שאפשר היה להשקיע את הסכומים העצומים המוצאים לסיוע ביתר יעילות בהחזרת אפשרויות הקיום התקין ליהודים אלה. אין הם יכולים להשאר באירופה ואין ארץ בעולם המוכנה לקלוט חלק ניכר מהמונים אלה. המאמצים [illegible] להמציאת ארצות קליטה לא הביאו עד כה אלא תוצאות [illegible]. ואם יפתחו שערי קליטה, הרי יקדימו את היהודים פליטים ונידחים אחרים. הארץ היחידה המסוגלת לקלוט את היהודים היוצאים את אירופה היא ארץ-ישראל.

לא ייתכן להחזיר את היהודים הנידחים לארצות מו-צא. זאת הכרת היהודים עצמם ועובדה היא, כי על אף המצור לה המיוחדת שעשו לאחרונה (במארס 1947) השלטונות הצבאיים האמריקאיים בגרמניה כדי להשפיע על הנידחים שיחזרו לארצות מוצאם ועל אף מוסר הסיכויים לעזרה מהי-רה נרשמו לחזור לפולין רק 417 יהודים בלבד לעומת 137.651 פולנים נוצרים. על כך מעיד המצב בארצות המוצא עצמן, עובדה היא כי עם הנדידה הפליטים היהודים מברית המועצות גברו ההתנפלויות על יהודים בפולין והגיעו לשיאן בפרעות קאלצה, שבהן נרצחו 43 ונפצעו 50 מבין 150 היהודים שישבו בעיר. גם השלטונות הממונים על הפתוח הגיעו למסקנה דומה. אישרו זאת פעמים רבות השלטונות הצבאיים של ארצות הברית בגרמניה ובאוסטריה וכן שלטונות אונרר"א.

רובם המכריע של היהודים שחזרו לפולין מברית המועצות לא נשארו בפולין אלא נדדו מערבה, וכן מארצות אחרות במזרח אירופה. במשך שנה אחת גדל מספר הנודדים היהודים באזור האמריקאי בגרמניה ובאוסטריה מ-83 אלף ל-203 אלף.

לפחות 463.000 הוא מספר היהודים הנידחים והפליטים. כ-208 אלף יושבים עכשיו בגרמניה, מהם 133 אלף באזור האמריקאי, 25 אלף באזור הבריטי, 10 אלפים באזור הצרפתי, 40 אלפים תושבי גרמניה מאז; 43 אלף באוסטריה — 36 אלף באזור האמריקאי, 3.500 באזור הבריטי, 1.500 באזור הצרפתי 2030 תושבי אוסטריה מאז; 26 אלף באיטליה; 35.000 בצרפת, מהם 15 אלף פליטים מלפני המל-חמה האחרונה; 10 אלפים בבלגיה, מחציתם מלפני המלחמה; 6.000 בהולאנד, כולם מלפני המלחמה; 5.000 בצ'כוסלובקיה, 32 אלף ברומניה; 3.000 בהונגריה; 40.000 בברית המועצות; 11 אלף בשוודיה; מהם 3.600 מלפני המלחמה; 9.000 בשווייץ, מהם 3.000 מלפני המלחמה; 50.000 באנגליה, מהם 45 אלף מלפני המלחמה; 3.000 בארצות אחרות, מהם 2.000 מלפני המלחמה.

ב) על קליטת מאת האלף

כניסת 18 אלף יהודים בשנה האחרונה לא פתרה את המחסור בידים עובדות. לפי ההערכה מ-1945 היה צורך בעליה לאלתר של 36 אלף פועלים, שיחד עם הנפשות התלויות בהם היו מהוים 93 אלף איש (מלבד 23 אלף בני נוער וילדים), כדי למנוע החרפת המחסור בידים עובדות ועליה נו-ספת של [illegible].

בענף ההדרים, יש התאוששות לאחר הקפאון של שנות המלחמה. הדרישה לידים עובדות בפרדסים היהודיים נאמדת ב-18.300 פועלים, אשתקד עבדו 13.000 פועלים יהו-דים בפרדסנות. דרושים איפוא עוד 5.000.

מספר העובדים בענף זה במקשור היהודי נאמד ב-22.500. מאחר שהענף הוא בקו עליה יידרשו עוד 7.500 פועלים. החקירה שנעשתה בישובים הקולקטיביים הוכיחה, כי הללו נכונו לקלוט 10.000 עולים בגיל העבודה ובמספר הזה — בני נוער וילדים.

בתעשית המזונות, המשקאות והטבק, הטכסטיל והבגדים, המתכת והמכונות, הנגרות, העור והבורסקאות, נייר והדפסה, [illegible] ותעשית רפואות, מכשירים חשמליים, חמרי בנין, יהלומים — יש צורך ב-10.000 פועלים נו-ספים, אעפ"י שאמדן זה אינו מביא בחשבון כל התרחבות במלאכה ובחרושת-בית, שהעסיקה 21 אלף איש ב-1945 (מלבד מתכת ומכונות ובורסקאות).

למרות הגידול המפתיע בעבודות בנין עוד קיים בצו-רה חריפה המחסור בדירות בסקטור היהודי, על המחסור בחמרי בנין התגברו עתה במידה רבה, ויש לצפות לגידול מהיר בבנין אם תישנה הידים העובדות. לפי קצב הבניה הנוכחי יש צורך להוסיף 20 אלף חדרים בסקטור היהודי בכל שנה. להקמת הבנין דרושים 22.400 פועלים. כיון ש-12 אלף פועלים עסוקים עתה בבנין ובעבודות ציבוריות, יש צורך, איפוא, ב-10.400 פועלים נוספים. אם נניח, כי 1000 פועלים העובדים עתה בפתוח הצבא ישוחררו, יהיה צורך ב-9400 (מלבד מתכת ומכונות ובורסקאות).

יש צורך להקציב 25 אלף רשיונות לילדים, מתוך התחשבות בכושר הקליטה הכלכלי של הארץ, כיון שילדים אלה יוחזקו בכספי קרנות המתקבלות מן החוץ. הטיפול ב-25 אלף הילדים ובני הנוער יעסיק 1430 מורים, מחנכים ועובדי משק.

בתעבלה, בסחר, במקצועות חפשיים ובשירותים יהיו 17.560 משתתפים נוספים בעבודות אלה, ולכל הפחות 12 אלף יהיו עסוקים בענפים האלה.

לפי הסטטיסטיקה הממשלתית היה אחוז התלויים בין העולים היהודים 38% בשנים 1940—1945. לפי שיעור זה יגיע מספר התלויים בין העולים שמנינו לעיל ל-26.200.

אשר לשיכון העולים. כ-100 אלף עולים בשנה, אמנם יהיה קושי רב, אולם אין ספק, שהדבר ניתן להעשות. בידי הסוכנות לבנין יש תכניות להקמת 10.000 יחידות שיכון.

בית החרושת למלט בחיפה הגיע לייצור של יותר מ-300 אלף טון לשנה, וכנות הגבר על המחסור במלט ששרר אשתקד.

כ-20% מן העולים יש להם קרובים, והם יכולים להת-גורר אצלם. נמצא, איפוא, שיידרש שיכון לאלתר רק ל-80 אלף נפש. ש-25 אלף מהם יקלטו במוסדות עלית הנוער, 10 אלפים יקלטו בישובים הקיבוציים ו-45 אלף יהיה צורך לחלק בערים ובמושבות. לאלה דרושות 13 אלף יחידות שיכון. ודאי שהדבר יאט את קצב הבניה לאוכלוסיה היהו-דית הקיימת, אולם הישוב היהודי מוכן לקרבן כזה.

ג) הציונות והעולם הערבי

תזכיר מיוחד הדן בבעית היחסים עם הערבים, והבא להשלים את החומר שהוגש בשעתו לועדה, נמסר לועדה ביום השישי. במבוא לתזכיר בא ניתוח טענות הדוברים הער-בים כאילו הקמת המדינה העברית מתנגדת לעקרונות הצדק, סותרת בענין המדיני והכלכלי של העולם הערבי ומנוגדת להתקדמות התרבותית והחברתית של עמי ערב, וכאילו כל התפשטות של הבית הלאומי היהודי מהווה „צעד תוקפני נגד העם הערבי", צעד המפר את עקרונות ההגנה העצמית ומנוגד לרוח הצ'ארטר של האומות המאוחדות. התזכיר מציין כי מטרת המנדט היתה להשוות את מעמד היהודים בעו-לם לזה של העמים האחרים. זו היתה נכונות ולא חסד. לעולם הערבי לא נגרם כל נזק על ידי כך. עצם ההתנגדות אינה מס-פיקה. אין לסגור את דרך העם היהודי לתחיה על סמך שי-גיונים מקומיים בלבד. השקפה זו יש לה אישור בספרו של ג'ורג' אנטוניוס.

א"י שונה מיתר ארצות ערב. א"י אינה ערבית מבחי-נה היסטורית, מבחינת הדת והעתיד. בשם שדמשק, בגדד, קהיר היו ערי ערב היו מרכזי תרבות ויצירה ערבים — א"י היתה מולדת ארץ עבריות. בעובדה היסטורית זו הכירה הועדה המלכותית, בקבעה כי במשך 13 המאות החולפות יצאה א"י לסעתה מגלגל ההיסטוריה ונעשתה לבן-בלי-שם, או סלך של סוריה. גם לורד מילנר, שהיה ידיד התנועה הערבית, הצהיר עוד בשנת 1923, בנאומו בבית הלורדים, כי אין לשכוח היסטוריה של דורות בגלל רוב ערבי מקרי בא"י כיום. אבל אין כאן ענין של היסטוריה בלבד. ביצוע המנדט שינה את אופי הארץ. הקביעה, מפעלי ההתישבות המרבד-תיים והעירוניים והתקדמותה החקלאית והתעשייתית שרובם ככולם פרי המאמץ והיוזמה העבריים.

התנגדות הערבים היתה יזומה גם במלחמה הקודמת וגם לועדת המנדטים לפני הצהרת בלפור ואשור המנדט. העובדה שהיצרים הלאומיים לובו ביתר שאת והצליחו להקיף יותר ויותר מנהיגים ערבים, אינה גורעת מצדקת התביעה היהודית שהוכרה ע"י כמה מנהיגים ערבים בועידת השלום בנוגע לענין הערבי. טענות הערבים הובאו לפני מר-כז העמים כבר לפני 25 שנה, ואעפי"כ נתקבלה ההחלטה לטובתנו פה אחד. הובאו בחשבון כי לרשות הערבים שטח אדמה העולה על מליון מיל מרובע. הצדק דרש כי תנתן לעמם האפשרות לבנות את מולדתו מחדש. לבסוף הטענה כי הערבים לא רק שידעו על ההצהרה אלא גם הסכימו לה, מובא בתזכיר חומר מתוך מן התנועה הערבית, מספרים וזכרונות על ועידת השלום, הועדה המלכותית, מכתבי לורנס ועוד. אם סוברים על צדק, הרי יש להודות כי לעם ישראל יש טענה צודקת ומבוססת לעצמאות במולדתו ההיסטורית המהווה 1% מן השטח של המדינות הערביות העצמאיות.

האנושות מלאה את חובתה כלפי הערבים שהצלחתם והשפעתם עולה על תביעותיהם ותרומותיהם לציביליזציה והדמוקרטיה המודרנית. במלחמה זו יצאו הם ללא פגעים וללא מאמץ. לגבי הערבים והספל, בוודאי אין הם יכולים להתחרות עם היהודים. הבית הלאומי יוכל רק לסייע לעמים הערבים. אשרו אילו רצו, היו מוצאים שדות פעולה למרבים, גם מחוץ להתנגדות לתנועת השחרור העברית היהודית. דבריו הנמרצים של יו"ר ועדת המנדטים, מר אורמסבי, משנת 1939, מובאים בתזכיר שספקות הערבים כבר נדונו בפני פורום בינלאומי.

טענת הערבים על קפוחם המדיני קובעת כי אסור להם ליהפך למיעוט, ואילו שהיהודים [illegible] ברשאים לחיות כמיעוט אפילו במולדתם הם. האמת היא, כי לגבי הערבים היתה כאן הגבלה זעירה אם ישארו כאן במיעוט ולגבי היהודים פירוש הדבר אבדן תקות להגנם למשפחת העמים. הענין הערבי יהיה מיוצג ע"י שבע ארצות תחת שלטו-נה, ואין זה משנה אם מספר מסוים של ערבים יהיה מחוץ לשטח העצמי שלהם. מיעוט ערבי מוקף ארצות ערביות יהיה מיעוט להלכה בלבד. לעומת זה, השיטה של משמעות המי-עוטים נכשלה בין עמי אירופה, ואין כל סיבה להאמין, כי אם היהודים ישארו מיעוט בקרב הערבים, יהיו בטוחים יותר. הערבים לא הוכיחו יחס ליברלי כלפי מיעוטים בארצותיהם.

קריזוס
מה תגידו, ידידי, אם אשלח לדלפי? אם קיים עוד מקרה שבו דרושה היתה לנו עצת פיתיה הריהו עתה לפנינו.

סולון
אם דברים מפוקפקים וסתומים אהבת זו נית לדלפי . . . ואולם אם באמת ובתמים עצה תבקש — קבל נא את הצעתי המיבה מכל יעצתי את אחר אשר בכל יון אין חכם כמוהו. יהא נא הוא המכריע בינינו!

אזוף
תליס ממילטוס!

סולון
תליס! הבא לפניו את כל הענין! וידידנו אזוף יכתוב לו על כך בלשונו הצחה, עלי אל תספר לו מאומה! רק את קצת הענין פרוש לפניו! ותהי נא תליס את דעתו הבלתי תלויה! ואשר יגיד הוא יישר גם בעיני.

קריזוס
טוב! אני מסכים. יגידו נא לנו, תליס מה חובתנו במקרה זה שעוד לא היה כמוהו!

תמונה ט.

הקודמים, טומפלה.

טומפלה
נדמה היה לי שכבר, יום הסימפוזיון, כי לא שמענו עוד את רנת החלילים והגבורות.

אזוף
אכן על מנגינת החיים צחיבו כי תרים.

קריזוס
תשב נא ותריע! (מכה כף, כמנחמת סופים) ינגרנא הצבי-רים לפנינו! ואתה מלא הגביעים!
(המסך מתפלג. נגינה עד שהוא יורד)

טומפלה
אבא, האם היה כאן זה העולם?

קריזוס (נאנח)
כן.

טומפלה
הבאמת בשר לך אושר רב?

סולון
הוא הדבר שעוד לא הוברר לנו.

אזוף (מושך את טומפלה קצת הצדה)
חיי אדם צעיר בסכנה הם.

טומפלה (בלחש)
חיי מי? אושר של העלם הזה?

אזוף
יותר מזה אין אני יכול להגיד לך מן אשלח עלי את חמת אביך. אבל עליך להשתדל להצילו. את תוכלי.

טומפלה
אנכי?

אזוף
כן, טומפלה, את! (המסך יורד)

אין גם לשכוח כי בארץ תהיה השעה לכמות ששתוף בעי־לה עם הנאצים לשם הריסת הבית הלאומי היהודים נורווים לאיי מספר ה„מיקוסיטי" ולא יסבלו באן מספר של מיעוט.

מופרכת בהחלט הטענה כאילו נגרם נזק כלכלי לפו־לס הערבי ע"י פעולת הציונות. בשעתו כבר כתב לורנס בשעתו כי רק בסיוע הפעולה הכלכלית הציונית אפשר יהיה להקים במזרח התיכון שטח עצמאי מבחינה כלכלית.

לפעמים, סבירה אפילו הממשלה ע"י בדו"ח שלה על ארץ ישראל כי רמת החיים של הערבים עלתה באופן ניכר. גם הועדה המלכותית איננה את התעלה שההון והעליה העב־ריים הביאו לערבים. מכאן עובר התזכיר לפרוש ההתנגשות המעשית שאיי העבריה תורמת לאוצר הממשלה. וגובה כל זה ארץ ישראל הפכה לארץ של עליה ערבית בניגוד ליתר הארצות הערביות. גם פעולות מוסדות הבריאות העבריים הגדילה את האוכלוסיה הערבית. לחיזוק הדברים מובאות מסקנותיה של הועדה האמריקאית בראשות רוברט נתן, לודרמילק ושיר ברהן רוסל, ואפילו דברי ידידנו... מלקולם מקדונלד משנת 1936.

חולמי חלום הפדרציה הערבית לא קבעו את א"י העב־רית בתוך חלק בלתי נפרד מהמזרח התיכון מטעם „צדקה". הללו ידעו כי ארצות המזרח מזה מאות בשנים בשפל המד־רגה מבחינה כלכלית וחברתית לא יתפתחו רק ע"י מתן העצ־מאות המדינית. הכחות המכניים והמכלכלים אשר יעמדו לר־שות המזרח התיכון אינם של עם אימפריאליסטי, אלא עם קטן אשר אינו רוצה ואינו יכול להשתלט על אחרים.

במזרח התיכון אין מחסור בארצות מבקשים אלא בארגון ובמיכון. השוואות שונות על מצב האוכלוסיה והתפו־צות התפרודיות בארצות השונות, ביחוד של מצרים ועיראק, מוכיחות כי קיימת חלוקה בלתי מניחה את הדעת של כחות האדם והמקורות לעבודה רומה. קיים מחסור בפעולה תע־שייתית שתמלא את החסר בחקלאות. בתזכיר מובאים קטעים מתוך ספרים ידועים על המצב הכלכלי בסוריה, עיראק, מצ־רים והלבנון, המעידים כי התנאים הרבעים הכנסת הון וטכ־ניקה לשפור המצב. מה שדרוש לתקון המצב הוא: חקלאות מודרנית, "יצור תעשייתי", צורות חדישות של קואופרציה ונהון לסימון מסעלים ושותת כל הסגולות האלה מצויות את המפעל הציוני.

יש הטוענים נגד הציונות בגלל הפגיעה באורח החיים והמנהגים של הערבים. פרק זה מוקדש לסתירת הטענות. ההבדל בין שני העמים הוא וגלוי. הציונים מרם למדו את אורח החיים ולא השיגו את מובן התפתחות באנושית. לכך יתמן להם הנוסעות רק ע"י קיום הבית הלאומי היהודי. העב־רי קשור בקשר מסורתי למזרח וע"י הידיעה המושלמת על הסביבה יקדם את תהליך ההתפתחות של המזרח.

מופרכת הטענה כאילו המזרח התיכון הוא יחידה אחידה וכי הבית הלאומי יקים חיץ בין חלקי הגוף האחיד הזה. התזכיר עובר כאן לתירום הכחות האתניים והאשכו־ליות של חליקתם והגנת זכויותיהם. הוא מראה על יצרי ההשתלטות של ה„ליגה הערבית" הרוצה לשעבד את כל הגויים, את נוצרי הלבנון, הארמנים והאחרים לגוש הערבי ואף לבלוע את סודן. א"י העברית תתרום את חלקה לפיתוח המזרח התיכון, אולם לשם כך דרוש לה מעמד שוה של עם.

כחברים באומות המאוחדות אין הארצות הערביות יכולות להתעלם מדין העמים ולגאול בחרב כדי לגשר אותו. הן גם לא תקרבנה את עזרתן המוניים על סובת השלוחה למען א"י.

אחרי הדיון על כל הטענות בא פרק המוכיח את אפ־שרותן של כל ההגשמות לפתרון הבעיה — פרס למדינה עבריה עצמאית.

* * *

בתוספת לתזכיר באה תשובה לכמה טענות שהתעוררו בזמן, בקשר ל„הבטחות הסותרות" ליהודים ולערבים ואש־קור ביחוד הנציב העליון ל„אחדות הערבית", אשר הובאה זה לא כבר מן הבעיה לשמע „הוכחה" לטענה זו. התזכיר כולל 46 דפים במכונת כתיבה.

התזכיר של ד"ר וייצמן

אני מכיר תודה על ההזדמנות שניתנה לי להופיע לפני גוף בינלאומי זה, כדי להביע את המטרות והאידיאלים של התנועה הציונית. אני עושה זאת כאיש פרטי, אולם אני מאמין, שאני מדבר ברוחו של רוב מכריע בעם היהודי בעולם כולו. היתה לי הזכות להיות לשני שלושים שנה בין אלה שנשאו ונתנו עם המדינאים הבריטיים, מר ארתור באלפור, מר לויד ג'ורג', גנראל סמאטס, לורד מילנר ומר וינסטון צ'רצ'יל על הצעת הכרזת באלפור ועל הנוסחה יותר מאוחר במנדאט. כאן עסקתי במרכז התמורות הגר־בות שעברו בתקופה זו על העם היהודי וביתו הלאומי — בתקופה רבת מאורעות והרת אסון ביותר בתולדותינו. הרקע שאני בא להביע כאן הוא תוצאה של נסיון ממושך באחת הבעיות המסובכות ביותר הניצבות בפני מדינאי העולם.

תודה לבריטניה הגדולה

העם היהודי לעולם יכיר תודה לבריטניה הגדולה על המדיניות הגדולה בהצהרת באלפור. אך הכרת תודה זו לא תגרום אותנו כדי כך שלא יראה את התמורה המכאבת אשר חלה ביחסים בינינו. ואשר, כפי שאנו מקוים, תתוקן בהקדם על ידי פעולה בינלאומית תוך התאמה עם בריטניה הגדולה.

הצהרת באלפור והספר הלבן — אין להתאים את הספר הלבן למנדט

אם כי הרוחה בתוך הצהרת באלפור ניתנה בעיקר בידי בריטניה, ניתנה לה תמיכתן המלאה של צרפת, איטליה וארצות הברית ואחר כך היא מעלה בנאמנה הממונה על הב־שמה מטעם חבר הלאומים. היה עליה למסור דו"ח שנתי על הנהלתה לועדת המנדאטים. משנת 1939 לא פעל החבר. אחת הפעולות האחרונות של ועדת המנדטים היתה ההכרזה, כי הספר הלבן משנת 1939 עומד בניגוד לרוח המנדט.

שתי מטרות המנדט: קץ לעינויים, קץ לחוסר הבית

הניגוד והשבונות של המאורעות בענין הצהרת באל־פור, והמנדט מגלים בבהירות את שתי המטרות, שאותן נועדו לשמש מסמכים מדיניים אלה. ראשית: הוכר, כי העם היהודי בכל תולדה מוזרו שימש תמיד מטרה לבוזות ההורים כאשר הם שפה. והאנטישמיות מסוכנת גם של העם היהודי קראה אל מכתן האנושות. רק תקנה אחת יכלה לחזור על במצב זה: לתת ליהודים מקור ועמדה מקיפים על ידי מתן מולדת משלהם. ועל ידי כך לשים קץ להמיד לחוסר הבית של העם היהודי כקבוצה אתנית.

שויון עם עמים אחרים — תקומה של ארץ־ישראל כמולדת ישראל

המטרה השניה היתה כבלת אותי יותר חיובי. כאן היה עם עתיק ימים ונושא ציויליזציה ראויה לכבוד ותרבות ומסורת מיוחדות שתרמו תרומה גדולה לתפיסה המוסרית והאתית של האנושות. זה נתן לתביעה היהודית זכות לשויון עם שאר התרבויות, כדי שתוכל להוסיף ולהתפתח בחופש ובבטחון. עמים אחרים — פולנים, צ'כים, ערבים — שבו לתקופה של חיים לאומיים חפשיים.

המנדט הארצישראלי לא העניק, איפוא, שום זכות יותר מיוחדת ליהודים. אדרבה היה זה נסיון לעשות את מעמדם שוה עם מעמדן של מדינות קטנות אחרות. ואם היה צורך לתת ליהודים הזדמנות לבנות חברה חופשית כדי מה אפיים ומסורתם, היכן יכלו לעשות זאת אם לא כאן? כל זהות של ארץ־ישראל בהיסטוריה בא מקשרה עם היהו־דים. מקום זה הוא עריסתו ומקום־מרכזו של הרוח היהודית. זה היה מאז ומתמיד. זה יהיה לעולם.

תקיפת המשטר היהודי והערבי — שמחים ערבים נעזרים מלכות הצניע

שחרורם של הערבים והיהודים עלה מהשפטה בעת ובעונה אחת ובפעילות אירופאית. השטח שניתן ליהודים היה זעיר־ערך בהשוואה לשטחים שנוחרו למען העמים הערביים: הצעה במפת המזרח התיכון מספקת, כדי להע־ביח עובדה זו לכל משקיף. לורד באלפור ומדינאים רבים אחרים הכירו והזהירו והטעו את תשומת־הלב לאי־השויון שבין ההזדמנות הלאומית העצומה שהוענקה לערבים והמקום הצ־נוע שהוענק ליהודים.

אם כוח הצהרת באלפור היה יפה ב־1917 — היום על אחת כמה וכמה

אני מניח, שאם תבחנו את מהלך תולדות ישראל בשלושים השנים האחרונות תגיעו למסקנה, שלפעמים שה־גיעו לפתח הצהרת בלפור בשנת 1939, כוחם יפה עוד יותר כיום. והמחוקקים שהיצג אז ונתבע בדחיפות יתירה עתה. ששת מיליוני היהודים שנרצחו באירופה מעידים על ההנחה הרא־שונה; השרידים שנמקים עוטחים אחרי „משיחורי" במחנות. מופקים חיל, מקפריסין עד נהר הריין, — מעידים על ההנחה השניה.

היצנים יהודים בתנאים קשים — אימון בעתיד

אני אומר עוד, כי מה שראיתם בארץ זו מוכיח, שאם תינתן הזדמנות לעם היהודי, הרי הוא מוכשר לא בלבד לבנות מחדש את עצמו, אלא גם ליצור דבר שיהיה בעל ערך לבני העולם. ראיתם אותנו בעבודה בתנאים הקשים ביותר שהמסבע יכול ליצור, אך שרשי הבית הלאומי חדרו עמוק לאדמת הסלעים של ארץ־ישראל, וזה מחזק אותנו באמונתנו למאבק בעתיד תוך מידה של אימון.

ארצות הברית — ברית המועצות

באימון זה נותנות לנו עידוד השתתפותו העמוקה והמדינאית של נשיא ארצות־הברית, שמכתבו הגלוי לה. ב. המלך איבן סעוד מאוקטובר אשתקד הביע במלים ברורות ביותר את עמדתן של ארצות־הברית לגבי הפיתוח המתמיד של הבית הלאומי היהודי. ההודעה שהושמעה לאחרונה על ידי נציג ברית־המועצות בעצרת המאושב לפני אסיפת האו־מות המאוחדות, יש לראות בה אות מעודד, ואני בטוח, כי העם היהודי מכיר תודה על עידוד זה.

היהודים בתים מולדת ומתעקים את המוציאים — המנדט מקל

הבית יסודי הוא בשביל משרותיו, שהיהודים בעצמם יבנו, יממנו ויפתחו את הבית הלאומי היהודי. אך המנדט נועד לעודד את מאמציהם ולסייע להם. המנדט היה אחראי ל„הנהגת אדמיניסטרציה מדינית בתנאים כלכליים כאלה בארץ, אשר יבטיחו את כינון הבית הלאומי היהודי", עליו היה „להקל על עליה יהודית ולעודד התיישבות יהודית צפופה על הקרקע". הוראות המנדט היתה הוראה יוצרת. היא נתונה ליהודים הזדמנות. המלכה הביניים ועלה עליה.

קשר היסטורי — שיבה בזכות — עוגת בועדה המלכותית

על ידי הכרה בקשר ההיסטורי של עם ישראל עם ארץ־ישראל, ועל ידי ההוראות המיוחדות של חובת הממשלה לעודד את פיתוח הבית הלאומי, הכירו המנדט, שהיהודים הם עם החוזר בזכות אל הארץ שממנה גלה; ובארץ זו תקום מחדש במסגרת המסורות והקהילה היהודית. זהו העיקרון שניתן למנדט על ידי בוגה, שהיו אחראים לקבלתה ולנו־סחה של מדיניות גדולה זו. כי אמנם זו היתה כוונתם, נקבע בבהירות על ידי הועדה המלכותית בשנת 1937, על בסיס חקירה מקיפה ומעמיקה של המסמכים המקוריים, ואחרי שמיעת עדותם של מר לויד ג'ורג', מי שהיה ראש ממשלת בריטניה בימי ההצהרה בלפור, ומר וינסטון צ'רצ'יל.

ליצור ... המתנגדים את ההצהרה

כדוגמה אחת הנני לצטט את המברק ששיגרה המפ־לגה הבריטית לסאר ג'ון ביוקאנאן, הציר הבריטי ברוסיה ב־1917, לידיעתה של העדה היהודית הגדולה מאד אשר ישבה באותה מדינה.

„הממשלה הבריטית פירסמה הצהרה רשמית בענין תירוש־בינוה של מדינה יהודית בארץ־ישראל".

בישיבת הקבינט הבריטי באוקטובר 1917, הסביר מר באלפור את משמעותן של המלים בית לאומי כדלקמן:

„אין המלים האלה מורות בהכרח על הקמתה של מדינה יהודית עצמאית בהקדם; זהו ענין של התפתחות מודרגת, המבוססת לחוקים הרגילים של אבולוציה מדינית".

תפקיד הסוכנות — בקורת הממשלה

כדי לוודא את מאמצי ההתקמה של היהודים, הכיר המנדט בסוכנות יהודית כגוף ציבורי שמתפקידו לייעץ לממשלה המנדטורית ולשתף פעולה עמה בכל הענינים הנוג־עים לבית הלאומי. היה לי הכבוד להיות נשיא הסוכנות בשנים 1922—1946, בהפסקה של 4 שנים, ולא חדלתי להיות קשור עם עבודתה.

לפיכך השתוממתי במקרא תזכיר שפירסמה ממשלת ארץ־ישראל לפני זמן מה, ושבו ניתנה תמונה מעוותת של הסוכנות, אשר גרמה, כביכול, חילוקי־דעות וצרות מתוך שעברה על סמכויותיה במשך כל השנים האלה. אינני יודע אימתי גילתה ממשלת ארץ־ישראל את התגלית הזאת. הלא היא נאמנה להגיש מדי שנה בשנה דין־וחשבון לחבר הלאומים, ובשום דין־וחשבון כזה לא הופיעה אף מלה אחת של ביקורת.

הנסיון הראשון להטיל דופי בסוכנות היהודית נעשה בעדות הממשלה בפני הועדה האנגלית־אמריקנית ב־1946; וגם אז עשתה זאת הממשלה אך ורק מחמת „סירובה התקיף (של הסוכנות) לשתף פעולה בהגשמת הספר הלבן". אגב, — אותה ועדה תיארה את הסוכנות היהודית כ„אחד ממפ־עלי ההתישבות המוצלחים ביותר בהיסטוריה".

שיתוף־פעולה עם הממשלה — מדוע אין הוא אפשרי

התנועה הציונית שיתפה פעולה עם המעצמה המנד־טורית במשך שנים ארוכות וקשות, ואני קווה, כי שיתוף הפעולה הזה יימשך עוד שנים רבות. אבל היה זה מן הנמנע לצפות שהתנועה הציונית תשתף פעולה בבעיה שזה גם בהגשמת המנדט וגם בהפרתו. אי־אפשר לדרוש מאתנו שנסייע לחיסולנו. בקיצור — מקור אי־כוחנו עם המעצמה המנדטורית, מקור המאורעות הטרגיים שהביאו אתכם לכאן, מקור כל הפרידות, האיבה והאכזבה שבתוכנו — הוא הספר הלבן משנת 1939.

ההאשמה: אנו יודעים הערשי דמה

והנה מטילים דוקא עלינו את האשמה של יצירת קשיים. זאמר הנימוקים לאשמה זו הוא — לא פחות ולא יותר מהדירות והישובות של מפלגת הסוכנות בשל התישבות היהודית בגליל. אומרים לנו, כי הישובו יצרו „הפרעות ברטה". אבן הבל סוריה, שהערבים נמנו בין המס׳ על היהודי, אך באותו זמן סופגים בדבר שישבו הפרי׳ רסה ביניני ובין האוכלוסיה הערבית המקומית.

לדעתי, הפרש הוא הרבה יותר קטן מן ההפרש הקיים בין האוכלוסיה המושלת ובין מתישקראים נגע אורוים כהרבה ארצות תרבותיות ואדירות. יש רצון לשאול מה עשו הארצות העשירות והחזקות האלה למען אוכלוסיתן המושלת; לדעתי, מה שעשו הן הרי זה הרבה פחות מטובת ההנאה שהפיקו הערבים מן האוכלוסיה היהודית בארץ זו. אם מן הראוי לעשות עוד למען הערבים — ואני מוכן להו׳ דות בכך — הרי זו קודם כל חובתה של הממשלה ולא חובתם של היהודים. שהתשיתוף־פעולה בין שני העמים יגשרו את ההפרש הזה במרוצת הזמן, אך יש לזכור — וזאת לעקר השקולה — כי שיתוף פעולה כזה, אשר יביא בעקבותיו להסרת ההפרש, זקוק להסכמתם של שני הצדדים.

על אף הביקורת שהושמעה בספר הכחול (תזכיר הסמ׳ עלה לעזרה), הנני לומר, כי אינני מבסס על שום דבר מן הדברים שיאמרו; הנני משטער רק על העיכובים והקו׳ שיחים שמנעו מהתקדמות רבה יותר.

אנו קבענו את הקצב — לא הממשלה;
ההפרש נרבה הוא תופעה טבעית!

מן הממסך הנ"ל משתמעת הסטירה, שאנו היינו צרי׳ כים להניח לממשלה לקבוע את הקצב ולהסתגל לו בציתנות. אלו נהגנו כך, לא היה מראה הארץ שונה ממראה הארצות השכנות. הסטטיסטיקות של תמותת התינוקות, של הבערות, של מחלות אנושיות, של סחף הקרקע — היו טמא כמו בארצות השכנות. אין ברצוני לטעון, שהמשטר הבריטי במצרים או בארצות אחרות לא הביא טובת הנאה רבה לארצות האלה. אך הקצב שלהן היה אטי יותר מדי לצרכינו ולבני דמותנו עליבנו. ההפרדה בזה היא תופעה טבעית. הפוליטיקה כל אומה שביבליוגרפיה חרשה ונחקלת בארץ נחשלת.

אנו יצרנו את התנאים האלה בלחץ הדחיפות והצ׳ ריכים, מתוך תקוות לזעקה שהגיעה אלינו מעמק הבכא, אך באותו זמן משמשת ההתקדמות הזאת דרך למורת הערבי — בדרך של העתיד הגדול והמגדל יותר שנספר לו, אף כי לא תמיד רצוי העתיד הזה לבעלי האחוזות הפיאו׳ דאליים שבין הערבים או לאלה שמעצבים את מדיניותם.

הסירוב להפר את המטאטנג קע, —
שמשמעתו של הספר הלבן, — העלה ופחד, —
פרי מדיניות הפיום

אי־הרצון להפר את המצב הסטאטי הקיים הוא חלק מאותו מהלך מחשבות שממחוללי הספר הלבן. המוסף את רוח הפגוש ושוחד את רוב ספיסיך שעליהם מתבסס הבית הל׳ אומי. מעטים הם המסתכלים בהיסטוריה שנרשמו לתוצאות עגומות יותר. המצב מחייב להקל על העליה היהודית. הספר הלבן קבע שיש להשמצה מאומת שירותיו ולהפסיקה אחרי כן. המצב מחייב לעודד התישבות יהודית על הקרקע — הספר הלבן אסר או צימצם כל התישבות יהודית ב־5% בארץ־ישראל המערבית, לאחר שכל ארץ־ישראל המזרחית הוצאה מגדר התישבות יהודית. המצב הנבוך, כשי שמתבר׳ רים הנזיקו בבחירות, לבנות ארץ זו במקום מושבה של תנוה יהודית חפשית ועצמאית — הספר הלבן התכוון לגי׳ זור אותנו למעמד קבע במדינה ערבית, ללא זכויות הא׳ פחותות וזולת אלה שהערבים יעניקו לנו ברוב חסדם.

המצב נולד מתוך תקוה. הספר הלבן נולד מתוך פחד. אין לשכוח שהספר הלבן לא היה אלא אחד הביטויים של התמונה הכללית שחל במדיניות הבריטית בתקופה שלפני המלחמה, שבה ראשי את האורך למתורגם של בעיות באלפות רבות במינכן. מיסמו של גרמניה, בסיומם של הערבים. הבריטים שילמו מחיר יקר בעד מדיניות זו שנועדו לבני הגרמנים; על היהודים היה לשלם את מחיר פיוסם של הער׳ בים. אולם התוספה הגרועה ביותר של מדיניות זו היא שבכל טעם התברר כי לא היתה אלא אשליה ומידות לא נשאה.

הספר הלבן — הסתפקתי על השואה היהודית —
טרגדיה, מנפנפיה גבר

המגלה זו, המטה זו של הבטחה חגיגית ותוצאה חוקות אלה באה ובעונה אחת עם השואה הגדולה ביותר בדברי ימי עמנו. ששה מיליונים נספו בתהליך של השמדה שמסריה מאפילים על כל מזה וכל רדיפה שנרשמו בהיסטוריה. בדיוק באותו זמן כשהיינו זקוקים לכל אפשרויות ההצלה [illegible]

[illegible]

קשור לפתוח את שערי הבית הלאומי להצלת מספר גדול ככל האפשר של בני עמנו מפני תאי הגזים. התנועות נתקלו באזנים אטומות; נדמה היה שבפני אנשים מסוימים קודש היה הספר הלבן אפילו מן החיים עצמם. לסרקים אסור לנו כי סגירת שערי ארץ־ישראל בפני הנרדפים, על מנת להוג צדק לגבי עם שזכותו לו שבע ארצות עצמאיות המשתרעות על פני מיליון מיליון מרובעים, לקחים הודיעו לנו כי קלי׳ טת פליטים עשויה לסכן את הבטחון הנבאי בתקופת המל׳ חמה. היה יותר קל לרון את יהודי אירופה לשות במרת מאשר לספות סיור כדי להתגבר על קשיים כאלה, כשי׳ ההכרה האנושית, האינסטינקט של קיום עצמי התנגשו בספר הלבן — היו התוצאות „סטרומה", „מאפקורה", „פאטריא".

הספר הלבן — סיבת המרור

הייתלא, איפוא, שכל יהודי רואה בספר הלבן תליה באותה שורשת איומה של אבדן וסבל; התאגבות המצפית שנתפרדו עקב המעלה בספר הלבן קטליות לגבי יציבותה ושלומה של הארץ. למותר לציין את "עמדתי בלתי אלימות" סוליטית. אני מתעב אותה בכל לבבי ואני מגנה אותה כשידוד המגיע לנו לא פחות מאשר לאלה שנגדם הוא מכוון. אולם מן הכרח לזכור כי לעולם לא יימצא פתרון עורק אלא אם כן יבוטל הספר הלבן.

הספר הלבן הדיק ידידות ערבית־יהודית.
הרמוניה ערבית־יהודית בגדר האפשר

הספר הלבן ראוי לגינוי לא רק בגלל השפעתו על העם היהודי; הוא גם סגע בכל הסיכויים לשיתוף פעולה ערבי־ יהודי. שיתוף פעולה לא יתכן אלא בין שני צדדים והוא מבוסס מעצם טבעו על הדדיות, על משא ומתן הדדי בין שותפים שיש להם מה להעניק איש לרעהו. בהבטיחו לשעבד את היהודים לשלטון הערבים, נטל הספר הלבן מן הערבים כל חשק לבקש „מודוס ויוונדי" אתנו.

כשנעמוד בפני העם הערבי כשותפים שווים בעלי זכות שאין לבטלה למעמד ולאפשרויות כמותם, יהיו הער׳ בים נבונים לבקש את שיתוף־הפעולה הדרוש לטובתו של חלק זה של העולם. אני מאמין באמונה שלמה שהעם הער׳ בי יכול לחיות בהרמוניה עם היהודים ולא עוד אלא שאם שני העמים יצרפו יחד את כוחם וכשרונותיהם יהיה בכוחם לחולל נפלאות לחידוש פני המזרח התיכון כולו. ערבי ארץ ישראל יוכלו להיות לסמל של קידמה תרבותית וכלכ׳ לית לכל העולם הערבי.

נסיונות ראשונים לשתוף פעולה — ההסכם עם פייסל

התנועה הציונית השתדלה מאז ליצור רוח כזאת של שיתוף פעולה והדדיות של אינטרסים בינינו לבין האוכלוסיה הערבית בארץ־ישראל. ב־1918, כשבאתי לארץ ישראל בראש הועדה הציונית שנשלחה על ידי הממשלה הבריטית להכ׳ שיר את הקרקע להצבתה לפועל של מדיניות הבית הלאומי היהודי, ראיתי לעצמי חובה ראשונית לבוא במגע עם הערבים.

פגשתי אותם בשערי ארץ ישראל, במצרים וגם באתי במגע עם מנהיגיהם בשאר ארצות ערב. בהסכמתו ובעידודו של הגנרל אלנבי (הגנרל אלנבי) יצאתי לעבר על בנת לדיפנס עם האיש שהיה באותם הימים דוברו הבולט של העולם הערבי האמיר פייסל, בנו של מלך חגאז, אותו פייסל שנעשה בן מלך בעיראק. כתוצאה מפגישה זו ופגי׳ שות אחרות שנערכו במרכזים אחרים הושג הסכם שנחתם בשעת ועידת השלום בפאריס ב־1919. תוכן ההסכם שנוסח בשיתוף פעולה עם ת. א. לורנס המנוח, ידידם המובהק של הערבים, כבר הובא להשומת לבבם. הסכם זה חייב את הערבים לעודד עליה יהודית לארץ ישראל בקנה מידה גדול והתישבות יהודית צפופה על הקרקע. לעומת זאת התחייבה ההסתדרות הציונית שבשמה פעלתי להשקיע את מיטב מאמציה על מנת לעזור למדינות ערב להשיג את האמצעים הדרושים לפיתוח אוצרותיהן הטבעיים ולאפשר׳ יותיהן הכלכליות. האיבה שגילו כלפינו המופתי וידידיו בשל׳ בים הראשונים של התפתחות הבית הלאומי מנעה שיתוף פעולה זה מלהגיע לשלב השלמות והמלאות.

להסכם צורף תנאי חשוב שקבע כי הסכם זה לא יוצא לפועל על ידי האמיר פייסל אלא אם כן ישיגו בעלי הברית מצדם גם להשגת עצמאותן של ארצות ערב. אם הערבים ב־1919 התנו את הסכמתם בארץ ישראל יהודית ואת שיתוף פעולתם אתה בתנאי שהם בעצמם ישיגו את עצמאותם האחרונה, הריני סופג כי תנאי זה קוים עתה עקב ההתפתחות בשנים שחלפו כמו ושונה על הערבים להכיר בזכויותיו של עם ישראל ביחס לארץ ישראל.

שאיפה מתמדת לשלום ערבי־יהודי — הצעות לשיתוף פעולה — אכזבות

הזכרתי במפורש את ההסכם עם האמיר פייסל, אולם רצונה הייתי כי הועדה תדע כי מאמצי הציונים, וגם מאמצי אני, לבוא לידי הסכם עם הערבים לא הפסקנו בשום אופן במגע ראשון זה עם המלך הערבי. בכל השנים הללו עשינו מאמצים מרובים בכיוון זה. לא בנו האשם [illegible]

ונכשלה משום ששני הצדדים היו בלתי נכונים במידה שוה — אינה מגלמת את העובדות.

אולם עדיין לא נשתם הגולל על האפשרות להגיע לידי ישוב הבעיה ובהסכמי, שהריני מכנר כשם רוב הסבוריך של עמי בשהנני קובע כי אנו נכונים להושיט יד בידידות, אילו רק היה הסימן המקומי ביותר להיענות מצד הערבים.

אי השלוך, למשל, שאלו מתלונת הממשלה יעלם בנסודה אם שולים עבריים ימסרו לשולים יהודים לשם השבת רסת שבר שמה; אם סוחרים ערבים יעשו יד אחת אתנו ביצירת המכשירים המכספים והכלכליים להקמת מפ׳ עלים משותפים לטובת הכלל. לא אחת הגשנו הצעות כאלה. הגשנו אותן ב־1931 בתקופת כהונתו של סר רמזי מקדונלד כראש הממשלה, וחזרנו עליהן בצורות שונות פעם אחרי פעם. אולם התשובה הרשמית שקיבלנו היתה לצערנו תמיד: לאו ברור ומפורש. אני משתמש במלה „רשמית" בכוונה, מאחר ובקרב הערבים היו רבים שקידמו שיתוף פעולה כזה בברכה. אולם מאמציהם סוכלו על ידי אלה שהתיימרו לדבר בשם ערביי ארץ־ישראל.

אין שחר לטענה כי הבית הלאומי היהודי הושלם

הנסיונות להצדיק את מדיניות הספר הלבן אילצו סדר טעם בפעם לפירושים מסולפים ביותר ולפילפולי היסטוריה. הטענה, למשל, שהושמעה בזמן האחרון ושחזרו עליה לפתים תכופות כאילו הבית הלאומי כבר הושלם, היא טענה לא נכונה מבחינה עובדתית ושולח־שאר מבחינה עיונית. לעולם אין אחת יכול לומר על אורגניזם חי שהוא הושלם — כי פירוש הדבר יהיה קפאון ושקיעה. אילו ארצות עתיקות יעמיק באנגליה או בלגיה אינן עומדות בפני קום אחד, על אחת כמה וכמה יפה כוחו של ניסוק זה לגבי ארץ־ישראל היהודית.

דרישות מוזרות שה־יהודים יקימו את הריסות אירופה — אזהרה לועדה המלכותית בשנת 1936 — המדוק הנאצי קיים

מגוחך מזה — אם לא להגיד אכזרי ובלתי הולם להלר עין את המסורת הבריטית כפי שהיא ידועה לנו — הוא הנסיון שעשו כמה מחברי הממשלה הבריטית לשוב אל אותו אנאכרוניזם של יחוס אל היהודים כאל כפוף שאינו בגדר עם ולאמר להם כי מקומם להישאר באירופה ולתרום את תרומתם להקמת הריסותיה. וכאילו דעתם של כמה מדינאים בריטיים אשר תהיה, אנו זוכרים היטב הסכם שהאנטישמיות אינה תופעה נידחת או חולפת. קמת סופם הוא לדרוש באתגר שנפתח בתקופתה של גרמניה, עד שתהיה לה הד׳ רבנות נוספת להשמיד את שרידי העם היהודי בגרמניה.

אמרתי לועדה המלכותית ב־1936: בחלק הגל זה (הכוונה לאירופה התיכונה והמזרחית) נגזר ששה מליון נפש לשבת במקום שאין רוצים בהם ולגבם בחלק העולם למקומות שאין הם יכולים לחיות בהם ולמקומות שאין הם יכולים להיכנס לתוכם. גורלם נחרץ".

לצערנו התקיימה נבואה קודרת זו ואנו עומדים כיום על קברותיהם של ששת מיליון היהודים הללו. הודרק שהיטלר והנאצים שלו הוריקו לרמת של אירופה הרקיל את לבו של חלק גדול מהחברה האירופית. הקשר נגד הריפובליקה שנתגלה בימים אלה בצרפת כלל גם תכנית להשמיד את יהדות צרפת, כפי שהנאצים הגרמנים השמידו את יהדות גרמניה. הידרשו מאתנו להקים את חיינו מחדש בין מצבות הקבר ושואת האוחו?

אין זו שאלת פליטים בלבד — שמחמות

בזה, בעיקרו אינה שאלה של ודאגה הומניטרית לפ׳ ליטים בלבד, שכן שואה היא במינה המוזרה ומשונה של הבעיה היהודית, אולם אין היא אלא אחת מבחינותיה. אנו דורשים לא רק בהגלותם של פליטים בודדים או של קבוצות פליטים; אנו רוצים בגאולתם כיהודים. בלי ארץ־ישראל יהודית עצמאית, הסרים אנו את עמודי התוך המוזרים לקיום בנו הלאומי.

הסכנה שהמנדט אינו ניתן לביצוע — עשתה אותו בלתי ניתן לביצוע

יש ושומעים כי המנדט לא היה בר ביצוע מלכתחילה ולכן נכשלו כל המאמצים שנעשו במשך כב השנים על ידי ממשלת הוד מלכותו כדי להגשימו בצורה יעילה. טענה זו לדעתי אינה אלא מחשבה שבאה לאחר המעשה. לא שהי׳ מנדט אינו ניתן לביצוע, אלא עשו אותו בלתי־ניתן לביצוע. הרשו נא לי לצטט מתוך מכתב מצוין של הגנרל לואי בולס, המושל הצבאי בארץ־ישראל, שנים נב בדצמבר 1919, שנשלח אל הגנרל אלנבי. (חייתי בארץ־ישראל בשעה שנכתב המכתב ואני שמעתי אותו לגנרל אלנבי.)

מכתבו של הגנרל בולס

הארץ זקוקה לפיתוח מהיר כדי לעשות את התוש׳ בים פרודים, בעת מסויים ... להכרת לאמן את התקציב. כדי לפשראשר המנדט יהיה עלינו לערוך מלוה גדול, שחלק ממנו יבוא מן התושבים. הייתי רוצה שמשאר הדברים מסוגל יהיה כאן כדי ליעץ בשאלה זו ואני מבקש יועץ הרבה יותר [illegible]

אוכל לפתח את הארץ במהירות, לשפר את מצבה הכלכלי ובהרחבה תוכל האוכלוסיה לגדול מ־980.000 שהיא כוללת עכשיו לשני מיליון ומחצה. יש מקום למכביר לכך. עמק הירדן צריך להכיל ישוב בן מליון במקום אלף הנפשות היושבות בו כיום. אולם עלינו להשיג מים. יש לקבוע את הגבולות בצפון ובמזרח כך שיובטח לנו המקום של הליטני והירדן. לשכנינו הצפוניים והמזרחיים אין כל ענין בכך, אולם לגבינו נודעת לדבר חשיבות חיונית.

מבצעי המנדט היו מלאים ניסיונות — אולם בשום תקופה לא אמרו שאינו בר־ביצוע — עשרות המקומות של ספירי המתמשלה — דבריו של אלנבי

במלים אחרות אילו השר שכם להגשמת המנדט בתי־קיפות, התלהבות והחלטה ברורה ללא היסוס, היו נהפכים ארי־לבטחון והשלוה. כבר נאמר, כי ועדת המנדטים בחנה כל שנה את המנדט, היה זה גוסד מורכב ממדינאים מוסמכים ומנוסים, וביניהם נציגים בריטיים בעלי מעמד, כמו לורד לוגארד, למשל. במידה שידוע לי, הם לא רמזו אף במלה אחת בכל אותן השנים כי המנדאט אינו ניתן לביצוע מטבע בריתו. מובן, שנתקלו קשיים בהוצאתו לפועל של מנדט. כל הענין היה מפעל ללא תקדים ובפני שכבר אמרנו מעוררת הוספת ציביליזציה חדישה בארץ נחשלת תגובות קשות. אולם הסיכון שמשום כך לא יתכן להגשים את המנדט הוסף אתהפוכות של מינן. אמת הסיבות שבגללן החמיר המצב והגיע עד הלום היא שרבים מן האנשים שהופקדו על ביצוע תקנות המנדט היו מפני אמונה לגבי המפעל בכללו והוריש לכן בקשיים המכביים מעל להשיגותם האמיתית.

זוכרני יפה שהגנרל אלנבי ורבים מחייליו, בהשקיפם על הישימון המשתרע בין רמלה לירושלים, רגילים היו לומר: „הסבור אתה שזה מקום שבני אירופה יוכלו להתי־ישב בו ולחיות חיים מאושרים?"

הפתרון — זכות לריבונות בארץ ישראל כולה — חלוקה, פשרה

כעת רצוני לדון על פתרון הבעיה. יש להתחשב בעובדה, כי המנדט הובא לכלל מצב שאינו ניתן לביצוע. זה דבר מצער, אך זהו המצב. ועלינו לשאול את עצמנו, אלו הן האלטרנטיבות שוחוות כעת לפנינו לפתרון הבעיה. אילו קימו מלכתחילה את ההבטחות שניתנו לנו, היה הדבר מביא באותן שבנו להתהוות הריבונות היהודית בכל ארץ־ישראל המערבית כולה, כל דבר שהוא פחות מזה הוא לכל הדעות בבחינת פשרה. והפשרה היחידה שאני יכול להמליץ עליה ואשר עליה המלצתי כאז ונעקר הענין לדיון על ידי הועדה המלכותית ב־1936 היא — תכנית החלוקה והעצמאות כאיחוד החלוקה.

זמן רב לפני היינו בטוחים לחסות, ועל ידי מדיבדי עבר קיבלנו לנו זכות לעצמאות לא פחות מאשר אמליטוסי עבר הירדן (שהיה בתחילה חלק משטח הבית הלאומי הר־הוריו). אם רוצים אנו להביא עולים לארץ, אם ברצוננו לאחדות, הרי שנקשים לנו להעלות זו ממכניזה של ממשלה. רק למדינה הכוח ליצור כושר קליטה כלכלי בקנה המדה הדרוש לנו; רק מדינה יכולה לקבל על עצמה הגשמת תכניות ממשלים בקנה מידה גדול, כגון השקאת אזורי שממה — מפעל הכרוך לספסים בהעברה כמויות מים גדו־לות מחלק אחד של הארץ למשנהו.

מבחינות אחרות, הנימוקים המצדיקים את תכנית החלוקה של הודו כוחם יפה גם לגבי ארץ־ישראל. אמנם נכון הדבר, כי בעיתנו מסובכת הרבה יותר בחוקתה, אך טעות היא לחשוב. כי תוצאותיה אחות רציניות. המזרח התיכון הוא בבחינת דרך המלך, שכל המעצמות מעוניינות בה. מעמדות בארץ־ישראל מפריעות לשווי־המשקל במזרח התיכון ועלולות לפגוע ביחסים בין המעצמות הגדולות.

חלוקה — פירושה פתרון סופי על אף הקשיים והקרבן הכרוך בכך — קרובה לערבים, שויון בשבילנו

כל הצדדים עייפים מהמתיחות והחיכוכים המתמידים ורואים בפתרון שבעזרתו אפשר יהיה לכונן יחסים יציבים. אני משוכנע, כי תכנית החלוקה, על אף הקשיים הכרוכים בה, על אף הקרבן הגדול שיש בכך מצדנו, היא פתרון כזה, משום שזו תכנית סופית. היא תתן לנו הזדמנות להמשיך ולהרחיב בשלום את מפעלנו ותתן לערבים ערובה לכך, שלא נסיג את גבולם ולא נקפח את זכויותיהם. אם יהיה לנו מעמד של שויון לעמדם של הערבים, יהיה קל הרבה יותר להגיע לכלל הבנה אתם.

לשטח חוסמת תגדיר אחריה הוסר ונאות נסבך — אין לדחות את ההכרעה

אליבא דאמת, הנימוקים המוקדמים המכריחים להסכם ערבי־יהודי הם התלויות ושיוון. את מעמדו המדויק ואת היקפו של הבית הלאומי יש להגדיר אחת לתמיד בסעיפים שאינם ניתנים לשנוי ובמלוא המשקל של האמות הבינ־לאומית. איני יכול להעלות על דעתי, כיצד אפשר להשיג זאת בלי הענקת מעמד של מדינה, אשר ישלב ויתאם את ארץ ישראל היהודית בתוך מסכת העצמאות המדינית שבי־ארצות השכנות.

אם תידחה ההכרעה הברורה, אני חושש על ידי נסיונות פתאומיות או אמצעי־ארעי הכרוכים בחוסר וודאות, הרי שהגרמו רק להגברת הסבל הנוכחי, באותה תקופת אי־ודאות תוגיה ותשקעת סכנה לשלום הארץ הזאת עקב לחץ משני צדדים — לחץ מצד הערבים שישאלו לצמצם את הבית הלאומי, ומאידך לחץ מצד היהודים השואפים לקיים אותו ולפתחו. יש חשיבות עצומה לעובדה, שסיכויי הסכם הערבי־היהודי נראו טובים ביותר ב־1939, דוקא בשעה שחבריו בתקיפות גדולה ביותר ובתוקף סמכות שאין להרהר אחריה, על שיווין של הבית הלאומי וקיומו לעתיד לבוא.

אגרת סמאטס

רצוני לקרוא לפניכם כעת מכתב מאת אחד ממחברי ההצהרה בלפור. קבלתי את המכתב לפני ימים אחדים באלבה, שנה שהייתי עסוק בהכנת רשימותי להרצאתי זו: זהו מכתב מאת פילדמארשאל סמאטס; המכתב נשלח מקייפטאון ותאריכו 23 במאי 1947:

„דוקטור יקר,

— — יכול אני לתאר לעצמי את הצער המלא את לבך בעולם שהיה מלא תקוה כה רבה, וכיום אין בו דבר זולת יאוש.

אין ביכלתנו לשנות את העבר; אנו יכולים רק לנ־סות למצוא דרך טובה יותר אל העתיד, כפי שאמרתי לך בלונדון משנה שעברה, איני רואה כעת, בשלב מצער זה, שום דרך מוצא זולת החלוקה. במשך זמן רב הייתי בעד ארץ־ישראל בלתי מחולקת, אולם לאחר עשות הכושר שהוחמצו, איני רואה שום מוצא אחר מן המיצר הנוכחי. עוד אתמול בדברי בפרלמנט שלנו הבעתי את דעתי בפומבי לטובת פתרון זה — אם אמנם יש בזה משום פתרון. ארץ־ישראל לא היתה מעולם בלתי מחולקת בעברה הגדול ואפשר שחלק הזה ממנה שימסר לעם היהודי יוכל שוב להיות גרעין לבית לאומי ולארץ־הקודש. כיון שועדת או״ם נתמנתה לאסוף את העובדות ולבקש הצעות והמלצות, אפשר שיהיה משקל מה בעיני הועדה גם לחוות דעתי אני, שהייתי אחד ממחבריה הראשונים של הצהרת בלפור. מכל מקום זהו (החלוקה — הסק.) מוצא מבשי ומשיים, ולא דחייה ומסכסל הבעיה, שאינה סובלת עוד כל דחוי נוסף.

ודאי יש צות בשבילך משום צער קורע לב, להיות עדי בתוך כל אותן האכזבות ואותו סבל עקב ההשקדות והפרת החוק משני הצדדים גם יחד. אתה שצפית על כך להשגת ההבטחה — — — אני מאושים ואני מסבה שום עד, ורק תפילה בפי, כי תבוא שוב שנת רחמים וכל השנים הללו תשכחנה ויישכחו."

אוהבך תמיד

(חתום) יאן סמאטס

שטח המדינה היהודית — גישה למקורות המים והכוח, לשטחי תכניה פ"ל, הנגב, ירושלים

למותר לציין, כי אני מסכים בלב שלם לכל דברי המכתב הזה, אך אם יקבלו את תכנית החלוקה כפתרון הוגן הבינן לביצוע אני אפשרות הבצוע שלה יהיה תלוי בשני תנאים שאין מנוס מהם:

(א) שטח המדינה היהודית צריך להקבע בצורה שתאפשר לה את הגישה למקורות המים והכוח החשמלי, שיאפשרו יהיה לפתח את הארץ באופן יעיל לשם קליטת עליה בקנה מידה גדול.

(ב) יש ליתן לה (למדינה) שטח כזה של אדמה בלתי מפותחת ובלתי מיושבת, שבו ימצא מקום בשביל העולים החדשים הללו. לכן, אילו נתחיו מציע תכנית של חלוקה, הייתי עומד בתוקף על הדרישה לכלול בתוכה למטות את השטחים שהוצאו בקרים כלולים בתכנית המדינה היהודית שהוצעה בזמן והסכם של ועדת־פיל — הגליל ושפלת החוף, נוסף על כך הנגב והאזור היהודי של ירושלים.

תכנית החלוקה אינה ענין למיקוח — זהו מינימום ולא המכסימום, ואין להמצמצם יותר

אין בדעתי להכנס בפרטים, אך אלה הם תנאי היסוד. בלעדיהם הנני משוכנע כי שום גוף יהודי אחראי לא יהא מוכן לקבל פתרון על יסוד חלוקה. תכנית החלוקה היא מנקודת ראות יהודית המינימום ולא המקסימום שאפשר לצמצמו יותר. מה שהתוויתי לפניכם בקוים כלליים הוא לאמיתו של דבר המינימום הדרוש, כדי לאפשר להגשים כיום את רעיון הבית הלאומי היהודי בצורתו המוגבלת והמצומצמת ביותר.

למדינות היהודית והערבית יהיו הרבה דברים משותפים

בלי ספק תהיה לכם הזדמנות להכיר את הבעיות המסובכות הכרוכות בתכנית החלוקה. לפיכך רוצה אני רק לומר, כי אני משוכנע, כי עם מהרה תמצאנה המדינות היהודית והערבית בארץ ישראל הרבה ענינים משותפים — מסילות ברזל, מכס, השקאה, והגנות לאספקת כוח.

כללו של דבר, בתוך חלוקת ארץ־ישראל צריך להתפתח שיתוף פעולה כלכלי הדוק. הפרדה מדינית אינה מוצאת אפשרות של שיתוף פעולה כלכלי. סבורני כי כל הצדדים הנבונים צריכים לשקול בלבם את הרעיונות הללו ולנסות להגיע לפסק חשוה עמנו, כפי שאנו מוכנים להתחשב בהם.

אני מקוה, כי קריאה זו המובעת מתוך הכרה עמוקה ונסיון ממושך לא תתקל באזנים אטומות.

הקליטה הכלכלית של המדינה היהודית

לאור הנסיונות בעבר עלולה מדינה יהודית בארץ ישראל להיות מבוססת מבחינה כלכלית ותהיה באפשרותה לקלוט לפחות מיליון וחצי מיליון אנשים במשך תקופה לא ארוכה ביותר, ואין אני נוטה להפריז. מקורות המים של הארץ, מקורות הירדן, המעינות, הנהרות והבארות הע־מוקות, יספיקו כדי השקאה של שנים וחצי מיליון דונם לכל השחות, לפי דעת מומחים.

לפי עובדות שנאספו במשך תקופה ארוכה מנקודות ישוביה ומשקי נסיון הוכח שעל ידי השקאה יכולה להתקיים משפחה בת 4 נפשות על 25 דונם (כפר ורבורג) ולוד כל משפחה חקלאית יכולות למצוא את קיומן כש־רותים שונים עוד 4 משפחות נוספות. שטח של מיליון דונם יכול לכלכל ארבעים אלף משפחות או מאה ושישים אלף איש בחקלאות ועוד שבע מאות וחמשים אלף בענפי כלכלה שונים. חלקה של האוכלוסיה החקלאית בתוך האוכלוסיה הכללית של אנגליה מהוה 6%, בהולנד 19%, באוסטרליה, בארצות הברית וכו' בין 20%—25%.

האפשרויות הגדולות של הנגב — תכנית לאודרמילק — השוואה עם שוויץ

חישובים אלה אינם כוללים את הנגב, שטח אשר אנחנו — ואני אומר זאת במלוא הנוחה שרק אנחנו — יכולים לפתח אותו מבלי לפגוע במישהו הואיל ואינלמון תיליים ביותר.

כבר נעשים הצעדים הראשונים בכיוון זה ולא ספק כבר נזדמן לכם לראות אותם. אני עקבתי במשך שלש השנים האחרונות באופן אישי את התפתחותו של הנגב ואם כי איני מומחה חקלאי, אני מסקיק די מנוסה בכדי לקבוע: יש בנגב יותר משלשה מיליון דונם אשר מבנה הקרקע שלהם מאפשר ליצור בהם את התנאים שהיו קיימים בזמנים הקדומים. נכון שאין אתנו אומדנה מדויקת של מקורות המים בשטח זה. אולם ודאי כבר הובן לכם על הגילוים האחרונים של מים מ־ב בנגב אשר יש בהם משום תועלת גם ליהודים וגם לערבים. על ידי שימוש בשיטות חדישות לאגירת מים, נוכל להעביר כמויות מים מהצפון לנגב, כפי שהוצע בתכנית לאודרמילק. בנגב נמצאים אוצרות מים מלוחים אשר בעזרת הישגינו בחימיה ובהנדסה לא אתפלא בזה משום אופטימיות יתרה אם אומר, שנוכל למצוא את האמצעים לעשות את המים האלה ראויים להשקאה ולשתיה מיד.

יוקם תעשיה חדישה בעזרת הכשרונות בשטחי המדע והטכניקה אשר נמצאים בהם במדה גדולה בארץ ואשר יהיה ביכלתנו להביא מהקיבוצים היהודיים בחוץ לארץ. שוויץ היא דוגמא מצוינה של ארץ אשר התגברה על מכשולים והשיגה רמה גבוהה בחקלאות ובתעשיה הודות לעבודה נאמנה, בשרון ושמוש בשיטות מדע. בקיצור, באותם האמצעים שבהם אנחנו בונים את ביתנו הלאומי.

האופטימיות שלנו יסודה ברצון הקיום

אני מגיע לגמר הרצאתי והייתי רוצה להוסיף רק הערת מילים אחת. אני דיברתי בשבח הישגינו, אבל לא מתוך יהירות. על ודאי עם אנגליה דברתי מתוך צער ולא מתוך הטלת אשמה.

אינני מאמין בעליונות של עמנו. גורל קשה נגזר לנו, והיה עלינו להתאבק יותר מאשר עמים אחרים החיים בבטחון וישארצותיהם גדולות ועשירות באוצרות. זאת היא הסבה לכך שמסמאים הבאים אלינו מארצות כאלו, וביחוד לביקור קצר מתיחסים בספקנות לאופטימיות שלנו. אני מקוה שנשכנע אתכם, שהאופטימיות שלנו מבוססת על רצון הקיום שלנו, על הישגים בדרך של נסיונות ובישר שיב ולא רק על מחשבות ורצון בעלמא.

אנחנו אומה קטנה, נחלשנו על ידי האבידה האכ־זרית של מיליונים מטובי בנינו ובנותינו. ואנחנו מצפים מכם נציגי האומות הגדולות שבעולם, להבנה, הדרכה, ועזרה לשם הכרעה סופית אשר תביא שלום ויציבות לעמי הארץ הזאת ותחזיר את התקוה ללב עמי המנוסה בצרות. בהנהגכם על החלש והסובל, על ידי הבטחת יחוד השויון לכל הקבוצות הלאומיות יש באפשרותכם להציל את עמנו מהטרגדיה של היסר זכויות ולהרים את קרנו של המשפט הבינלאומי. באם יובטח מצבנו כעם נהיה שותפים מלאים עם שאר עמי המזרח התיכון בבעיות המחיה של אזור זה. לא היחסים שלנו עם הערבים בארצנו אנו ולא עם המדינות הערביות השכנות אותה יעוררו בעיות שאין להת־גבר עליהן — אם תיטיבו אתנו ולתמיד הבעיה המדינית. בקשתי מכם שבהחלטתכם על פתרון סופי, מבוסס על צדק ושויון, תמסרו לידינו את המפתחות לשיתוף פעולה. מבעד לחומרת הבעיה אני רואה את שביבי התקוה לשלום בר קיימא. אני תפילה שרוח של חכמה ואומץ תנחה אתכם בהחלטותיכם וכי בעתיד הקרוב ישב העם היהודי בתוך משפחת העמים אשר אתם הנכם נציגיהם.

חברי הסוכנות עונים לשאלות

ביום ב' ד' ביולי באו ציר הסוכנות להשיב על שא־לותיהם של חברי הועדה. על הבימה עלו מר ד. בן־גוריון ומ. שרתוק. המשיב היה מר בן־גוריון. במשך שלש שעות ותצי בהפסקה קלה באמצע. פתח את פרשת השאלות יושב הראש.

תשובות ד. בן־גוריון

יו"ר: תחילה רוצה אני לשאול, אם עלינו לראות את עדותה של הסוכנות היהודית בקוית מובהרות, ואם אנו יכולים עתה להתחיל בהצגת השאלות? כפי שאני יודע יענו בקצינים פוליטיים מר בן־גוריון ומר שרתוק.

ת.: כן.

היו"ר: אם על הועדה להיות מוכשרת להמליץ המלצות שיהיה בהן משום תקוה לשנות המצב כאן, סבור רני, כי חשוב מאוד שנקבע תחילה, מהו השורש האמיתי של הרע. מבחינה הבלטת את סכסוככם עם המעצמה המנ־דטורית, ואנו שמענו בפרוטרוט את טענותיכם נגד המעצמה המנדטורית והאדמיניסטראציה הארץ־ישראלית, את המחלוקת בין היהודים והערבים דוחקם לקרן־זוית. אך יש רמזים מסויימים, כי שורש הרע דוקא מבסוך זה שבין היהודים והערבים. הנה השאלה הראשונה, שאני רוצה לשאלך: האם אתה מסכים אתי, שאילו יכולת לבוא פתרון למח־לוקת זו בין יהודים וערבים, היה יורד הסכסוך ביניכם ובין המעצמה המנדטורית לדרגה שניה־במעלה, ואפשר היה נפתר מאליו?

ת.: חוששני שלא אוכל להסכים להשקפה זו, כי כוללת שלא במפורש כמה דברים שאינם נכונים [...]י. אני מצדנו אין לנו כל סכסוך עם הערבים. בשם שנוגע לארץ הזאת ולערבים, הננו אומרים, שאנו הולכים מארצנו — אם כי זה קרה לפני זמן רב למדי — אך לא ויתרנו עליה. זהו ביתנו, ודעתנו היא כי כל השוכנים בארץ זו יש להם אותה זכות עליה לשם שיש לנו. אין אנו יכולים לומר, שיש להרחיק את העם היושב פה. היתה השקפה כזאת, והיא נתקבלה על דעת מפלגת „הלייבור" לפני שנתיים, כי לשם פינוי מקום בשביל יהודים יש לעודד את הערבים לעבור לארצות אחרות. לא קיבלנו דעה זו אז ואיננו מסכימים אתה. עלינו, במידה שהדבר נוגע לנו, אין לנו כל סכסוך עם הערבים. הם שוללים את זכותנו לשוב לביתנו. אם דבר זה נקרא בפיכם סכסוך, הרי קיים סכסוך, אך הוא איננו נובע מצדנו. כשארצות אלו שוחררו התחייבה המעצמה המנדטורית להקל על שי־בתנו. אמת היא, כי בתחילה הסכימו הערבים לשיבה זו. אם כי בן־גוריון ספק מדרך זו, לא הייתי אומר, כי קיים סכסוך בינינו לבין הערבים. אם יש סכסוך הרי הוא חד־צדדי, הערבים שוללים את זכותנו לארצנו פה, ואילו אנו איננו שוללים את זכותם לארץ זו.

היו"ר: כלום אין זו יצירת סכסוך, אם הקדמים שו־ללים את זכותכם לבוא הנה? ואפשר לסיימי הסכסוך הזה. כלום אין זה נכון, שהערבים לא הפסיקו בהתנגדות לד־כותם באורח אקדמי אלא...

ת.: אכן. אך שאלה כזו מופיעה גם בחוק הבדשי הציבורי. שאלה זו נדונה והוכרעה בבית־דין עילאי. זה היה [...] כ־25 שנה. שאלה זו עומדת לפניכם בארצות רבות. [...]בוק גזל רכוש יהודי על־ידי הנאצים. בזמן הביניים נמסר רכושם לאחרים, אך בארצות רבות נורה המדינה להח־זיר את הרכוש שנלקח מאתם. יש ומסרבים לעשות כן, אך לשם כך קיים חוק ואת החוק יש לבצע, ובן נטלה על עצמה המעצמה המנדטורית להוציא לפועל התחייבות זו הכלולה בחוק.

היו"ר: ברצוני להעביר לפה התכוונתי בשעה שא־מרתי, כי יש סימנים המעידים על סכסוך בין יהודים וער־בים. רואה אני, שהנך מתייחס לעמדה הפרו־ערבית של הממשלה. מבאן מתבקשת הנחה, כי קיימת התנגדות בין יהודים וערבים. כן אני רואה בהודעתך לפני הועדה האנגלו־אמריקאית, כי בימת את דבריך בין השאר גם במשפט זה: „זו אינה בעיה הנוגעת ליהודים ולערבים, היא נוגעת לכל העולם".

ת.: לא אמרתי, שהמעצמה המנדטורית היא פרו־ערבית. אך אמרתי, שהיא מתנגדת לגנים, אך לא שהיא פרו־ערבית.

היו"ר: אמשיך איפוא. אני מניח, כי קיימת תפיסה מוחלטת של הציונות לישוב הבעיה. אין זה ברור לגמרי, כיצד אתה מתאר לעצמך, שהגזיגים כאן יציגו את הצעו־תיהם. ראינו שאתם מתנגדים לספר הלבן, לתקנות הקרקע. אני מניח, שאתם רוצים כי יבוטלו אותם. בלומר: את ההגבלות על העליה ואת חוקי הקרקע רוצים אתם, כפי קשהי מניח, שיבוטלו מיד.

ת.: כן, אדוני.

היו"ר: לעומת זאת רואים אנו, כי אתם רוצים בביטול המנדט ואינכם רוצים שבמקומו תבוא נאמנות. כאן נשאלת השאלה: איך אתם מתארים לעצמכם את הגשמת העליה, אם יופסק המנדט, איזו ממשלה תנהל, לדעתכם, בארץ הזאת במקום המנדט?

ת.: זוהי שאלה מהותית ביותר. אנו אומרים, כי מדיניות הספר הלבן היא בלתי־חוקית, ועל־כן יש לסלקה תיכף ומיד. לאמיתו של דבר אין המנדאט קיים, לאחר שנשבר על־ידי המעצמה המנדאטורית. אין אנו מבורים, שיש לחדשו. איננו מאמינים, שהוא יבוצע בעתיד באופן טוב יותר מאשר בעבר. על־כן אנו אומרים, כי האומות המ־אוחדות צריכות להחליט על הכוונה המקורית ועל הדבר שהוא צודק לפי אמונתנו להקים את המדינה היהודית.

קיימים שני שלבים בהקמת המדינה. האחד — המעמ־די והעיקרי ביותר, והשני — החוקה, שאינו אלא פורמאלי, אך גם הוא בעל חשיבות רבה.

אדבר בתחילה על הצד החמרי, מפני שכל הקושי של הבעיה הוא שיש עם, יש ארץ, ויש זיקת המוכרת של העם לארץ, אולם העם איננו עדיין בארץ. היהודים נושלו בכוח, והם שואפים לחזור אליה. לפיכך, הדבר החיוני הראשון של הצד החמרי של הבעיה, הן התכניות המבוססות על נסיונותינו והצלחותינו בעבר, שנבחנו והוכ־חו על ידי מומחים, כלכלאים, מומחים להשקאה, חקלאות, תעשיה ומסחר. נסיונותינו והצלחותינו צריכים להבחן על ידי הועדה שלכם, ועל ידי האו"ם. אם אפשר לבצע את תכ־ניותינו ואיך אפשר ליישב בארץ זו את המיליון הראשון של יהודים. לדעתנו לא רק הדבר אפשרי ובר־ביצוע, אלא שאפשר לעשות זאת ברצון טוב ותוך זמן קצר ביותר. והר היסוד החמרי של המדינה היהודית, או הבית הלאומי. זה יכול להמשך זמן מה. ובינתיים יפול פיקוח על ידי הרשות המוסמכת העליונה של האו"ם, העובדה, שמעצמת המנדאט הוטיפה לפני האו"ם מלמדת, שכאן המקום לביצוע התכניות הללו, אם כי מעצמת המנדט לא התחייבה לבצע את התכניות שלנו, יש כבר בבל זאת רמז, שכאן המקום להעלות עליה. נניח, שלפי הצלחותיכם יחליט או"ם לאשר את התכנית, הרי שהצד החמרי, היינו היישוב של המיליון הראשון, יעשה בזמן הקצר והקרוב ביותר. אמנם צריך לעבור זמן־מה, ואינני יכול ברגע זה לקבוע כמה זמן יעבור, מפני שתמיד ישנם קשיים לא נראים בראש, אולם לא צריך לעבור יותר משנים מעטות בלבד. בינתיים תפקח ועדה או מוסד של האו"ם.

תכנית זו מירושה שני דברים: הכנסת הרבבות יהודים לארץ, ופיתוח החלק המדברי של הארץ, כי אין אנו יכולים להתקין השקאה רק בחלק אחד של הארץ, בלי להביא תועלת לכל הארץ וגם לערבים, ובסיס תכניתנו היא ההש־קאה. עלינו ליתן השקאה גם לערבים, וכן לבנות בתי ספר יותר טובים, ולהעלות את רמת החיים של הערבים, עד לרמה של היהודים. אלה הם שני העיקרים — עליה יהודית גדולה והעלאת רמת החיים של הערבים במידה ניכרת.

כשתכנית זו תאושר על ידכם ועל ידי האו"ם, יש למסור לסוכנות היהודית את ביצוע התכנית, מפני שהסוכ־נות היהודית היא המוכשרת לעשות זאת, והיא האחראית לה, והיא היכולה והרוצה לעשות, זהו האינטרס שלה. ואם הערבים ירצו לשתף פעולה — אנו נקדם בברכה כל שיתוף פעולה מצד הערבים, בפיקוח של האו"ם. כשחלק ניכר מן המפעל יוגשם (עליה גדולה והעלאת רמת החיים של העם הערבי), אזי תחליט האו"ם שהגיעה השעה, שאין צורך עוד בפיקוח, ותוקם מדינה ארץ־ישראלית עצמאית. ואנו יכולים להיות הקמת מדינה בארץ־ישראל על יסודות דימוקראטיים מושלמים. מדינה שבה זכויותיהם של כל התושבים יהיו שוות. לפה אנו מתכוונים ב„מדינה יהודית"? פשוט, מדינה, שבה הרוב יהיה יהודי, אולם לא מדינה, שבה יהיו ליהודים זכויות יתר או עדיפות לגבי שאר התושבים.

ברצוני להזכיר, שבשיחותינו האחרונות עם הממשלה הבריטית בלונדון, כשהוגשה לנו הצעה מסויימת לפתרון העתיד, שאנו לא יכולנו לקבלה. הציעו לנו, שליהודים יהיו יותר זכויות מאשר לאחרים, וניתנו לנו כמה דוגמאות ממושבות בריטיות, כגון ציילון, ואנו נתחלקנו מלקבל זכו־יות יותר ליהודים באשר הם יהודים. מדינה יהודית, פירו־שה: מדינה מבוססת בהחלט על שויון זכויות של כל האזרחים ודימוקראטית.

כשהאומות המאוחדות יחליטו, כי הושגה המטרה העיקרית אשר לה נועדה הארץ הזאת — פתרון הבעיה היהודית — והיא מוכנה לקבל על עצמה את הנהלת הממשלה, אז יושב השלב השני, שלב המסגרת החוקית והפורמאלית של המדינה. אינני יכול לומר, אם דבר זה יארך שנתיים או שלוש. בתקופת המעבר יהיה זה תפקיד האו־מות המאוחדות, כך אנו רואים את הדברים.

היו"ר: האם הבינותי נכונה את דבריך אם אמרתם כי המטרה היא הנהלת הארץ בפיקוח? האם אין זאת המ־שכת המנדט בשינויים?

ת.: זה יהיה פיקוח.

הסעיף הראשון של המנדט אומר: „כי למעצמת המנ־דאטוריות תהיה סמכות מלאה לתחיקה ולהנהלה", ומוסיף „עד כמה שלא תוגבל סמכות זו בתנאי המנדט". אז היה הכרח לומר כך, כי זו היתה רק ההתחלה, ואז היתה כאן רק עדה יהודית קטנה מאד, כ־60 אלף נפש, ואי אפשר היה לדעת מראש, כמה זמן יעבור עד להשלמת מטרתו של המנדט. עתה אנו במצב שונה, רק מרחק קצר ביותר מפריד בין ההשלמה להקים מדינה עברית ובין ההשלמה החמרית והחוקית של המדינה.

היו"ר: כשאני שואל, אם אין זו המשכת המנדט, הרי זו מטרה, שהרי לא תהיה מעצמה מנדטורית, תהיה רק הנהלה ישירה מטעם האומות המאוחדות, כלום סבור אתה, כי יש יתרון למצב כזה.

ת.: כן. ראשית כל תהיה הנהלה שאינה משתתפת לשתי פנים, כי ארץ ישראל תיחפך למדינה יהודית, העובדה שהמנדט והצהרת בלפור לא אמרו בצורה ברורה, לפי מה יהיה בסופה של הארץ, היתה מקור למחלוקת. תקופת הביניים תהיה קצרה ביותר. אמנם אתם יכולים לשאל מה נמלא מידה, אם זה מנדט או פיקוח, ההבדל הוא בכך, שהדבר יקום למועד קצר, אנו נדע בדיוק לאן פנינו מועדות, ובן נדע שהדבר יקרה בעוד שנים מעטות.

היו"ר: כששאלתי תחילה מי יוכל לידון את האד־מיניסטראציה, התכוונתי לומר, כי האומות המאוחדות יצ־טרכו להקים אדמיניסטראציה מיוחדת ממש כשם שעשתה כאן המעצמה המנדטורית.

ת.: לא בדיוק. למשך תקופה מסויימת ודוגמא לכך אנו יכולים לקחת מהודו. התכנית תבוצע על ידי האומות המאוחדות, הן יטלו על עצמם את השלטון בארץ כולה, אך פיתוח הארץ, ההשקאה, הבאת עולים, ההתיישבות — שגם הם מתפקיד הממשלה — יימסרו לידי הסוכנות היהודית, זכוי, וכל שאר התפקידים שאין להם קשר לפיתוח — יהיו בפיקוח האומות.

היו"ר: תהיה זאת, איפוא, אדמיניסטראציה כרגע אז במקום על פי החוקים הקיימים כיום, תוך שינוי שהסוכנות היהודית תקבל על עצמה תפקידים חשובים מסויימים בהנהלה?

ת.: כן, אך ההבדלים הנם חשובים ביותר.

קארל ליסיצקי (צ'אכוסלובאקיה): בתקופת מעבר זו, מי ישא בעול האדמיניסטרציה בקשר לבטחון, הגשמת החוקים וכו'? האם המעצמה המנדטורית, האומות המאו־חדות, או אדמיניסטראציה מיוחדת כלשהי? נקודה זו איננה ברורה לי די צרכה.

ת.: סבורני, כי בענין זה צריכות להחליט האומות המאוחדות. אינני סבור, שיש להשאיר את האדמיניסטראציה הנוכחית, משום שאין להטיל עליהן את תפקיד ההנהלה, שאינו חביב עליהם כלל וכלל. אם זה יהיה גוף בינלאומי או יחיד — יש למסור להכרעת או"ם.

ליסיצקי: האם פירוש הדבר, כי אין לך דעה משלך בנקודה זו?

ת.: אינני יכול לומר דבר בשם ההנהלה שאני מייצג.

סיר עבד־אל־רחמן (הודו): האם הבינותי נכונה את דבריך, שלדעתך יש להקים מדינה יהודית ולמסור אותה על הארץ עפ"י הפסק של האומות המאוחדות?

היו"ר: רציתי לשאול שאלה נוספת. הנני מבין, שזהו פתרון יהודי מבאה אחוז לבעיה, והתייה מוחלטת של תביעת הערבים לארץ הזאת. בנאות, אני מנית, תסכים אתי. מה לדעתך תהיה התגובה הערבית לפתרון כזה?

ת.: חוששני ששאלה זו, שאין מתפקידי להשיב עליה. אני מצטער, שאין לפניכם נציגים ערביים. רק הם יכולים להשיב על שאלה זו באופן מוסמך. אינני יכול לומר לכם, מה עלולה להיות או לא להיות התגובה הערבית, כי עשויות להיות תגובות שונות ובן יהיו לי עמדות שונות.

סיר עבדול רחמן התערב שוב ושאל בקול רם, ובכעס גלוי: כלום לא יהיה פירוש הדבר מלחמת דמים ביניכם לבין הערבים?

מר בן גוריון ניסה להשיב לסיר עבדול רחמן באמרו, כי השאלה כפי שהוצגה לו בראשונה היתה, אם אנו, הר־הודים, רוצים שאחרים, תחוף על הערבים בכוח הרוב מדי־נה יהודית או עליה יהודית, אולם היושב ראש הפסיקו באמרו, כי איננו רוצה להתערב בשאלה ונוסיף באמרו, כי הוא סגור שתהיה תגובה ערבית ובקש ממר בן גוריון להשיב לשאלת סיר עבדול רחמן.

מר בן גוריון השיב, כי ההנחה הסבורה בשאלה, באילו כיום אין משתמשים בכח מגון נגד היהודים איננה נכונה. המצב הנוכחי הוא, שמאות מיליונים של הצי והצבא הבריטים עומדים נגד היהודים למנוע אותם מלשוב לארצם. אם לא היה כדבר הזה, הרי שהיהודים הנמקים במחנות — היו יכולים להיות כאן אתנו. המותר לי להשיב תחילה שאלה: כלום אתם בעד שימוש בכח מגון של האו־מות המאוחדות או של מעצמה המנדט, כדי למנוע בעד יהו־דים בכח הרוב מלשוב לארצם? ובן זה נעשה היום.

היו"ר: אינני חושב, כי עלינו לענות כאן לשא־לות, אנו השואלים.

ת.: אינני מבקש מכם להשיב לי כאן מיד לשאלתי. אני יודע, כי עלי לענות לשאלות. זוהי צורה של תשובה לשאלה. העובדות הן, כי כיום משתמשים בכוח מזוין, כדי למנוע בעדנו מלשוב למולדתנו. כי בלי הכוח המזוין הזה, אי־אפשר היה לעכב בעד היהודים מלשוב למולדתם. כן משתמשים בכוח זה, כדי לכוף את חוקי הקרקע הגזעיים.

סיר עבדול רחמן (בקול רם ובכעס): התוכל להת־רכז רק בתשובות לשאלותי? לא איכפת לי אם זה יימשך חדשים או שבועות.

היושב ראש מקיש בפטישו ומבקש את חברי הועדה להרשות לו לנהל את החקירה.

לאחר שנרגעו קצת הרוחות אמר מר בן גוריון: אני חוזר ואומר, כי העובדה הראשונה היא שמשתמשים בכוח מזוין נגד עם, כדי למנוע אותו מלהשתקע בגבולותיו. אם אומ"א תקבל החלטה, בצדק וביושר, כי ליהודים יש זכות לשוב למולדתם, מאמין אני כי יהיה זה מכובדת אומ"א לקיים החלטה זו, ואפילו יהיה צורך בשימוש בכוח. אינני יודע מה יידרש לכוף את החלטת אומ"א אולם בעיה זו קיימת בכל מקום בעולם והשאלה העיקרית היא אם ההחלטה היא נכונה או רעה, ולא אם להשתמש בכוח או לא. רואה על אומ"א לקבוע: האם יש צדק בשיבתנו או לא? אם אין זה נכון, הרי שעל אומ"א להשתמש בכוח לא רק כדי למ־נוע בעד יהודים מלשוב למולדתם, אלא גם כדי לגרש מכאן את אלה שבאו. אולם אם אומ"א תקבע כי היהודים רשאים וזכאים לשוב לכאן, עליהם יהיה לכוף את הצדק כאן כמו בכל מקום אחר. זה אינו נוגע רק לנו.

היו"ר: מטרת האדמיניסטראציה בתקופת המעבר היא להביא עולים לארץ ולהשלים אותה מדיניות שמדי־שה כפי שאני משער, להגיע למצב שבו תוכלו אחרי כן להיזקק לאמצעים דימוקראטיים להנהלת ממשל העם?

ת.: כשתגיע הארץ לשלב, שבו הוגשם התפקיד שלמענו ניתנה הארץ, לא יהיה עוד צורך בהתערבות זרים.

היו"ר: אם כן המטרה היא ליצור תנאים לממשל דימוקראטי?

ת.: כן.

היו"ר: אם נעבור עתה לתביעת הערבים — הרי כולה ובסיסה ידועים לך, ואפשר להביעה בתכלית הקיצור: זוהי תביעה המיוסדת על העובדה שהארץ ברשותם במשך תקופה ניכרת וקוראים לשלטון עצמי. מהי תשובתך על תביעה זו?

ת.: תשובתי איננה התשובה הניתנת לא רק על ידינו, אלא על ידי המצפון האנושי בעולם כולו. אותה תביעה הושמעה לפני 25 שנים, והתשובה היתה, כי ארץ זו אשר לה היסטוריה מיוחדת במינה ותנאים מיוחדים, שאין לסמו־אם בשום מקום אחר בעולם, בכלל זה היחסים המיוחדים של היהודים בארץ זו — ארץ זו אין לדון עליה באותה אמת מידה שבה אפשר להשתמש לגבי ארצות אחרות שאין בהן אותם התנאים המיוחדים במינם. זהו ענין מיוחד במינו. אני מבין את עמדת הערבים. היא פשוטה מאד. הם טוענים: "איננו מסכימים לכך, שמה שאירע לפני 2000 שנה צריך להשפיע עלינו כיום. אנו יושבים כאן מאות בשנים. אנו רוב האוכלוסיה, לנו זכות להגדרה עצמית, ולנו ממש כמו לאוכלוסי ארצות הברית הזכות להסכים להגירה או להתנגד לה. העובדה שהיהודים היו כאן לפני אלפיים שנה, כמוה כעובדה שלגיונות הרומאים ישבו לפנים באנגליה, או הערבים בספרד. כלום יכולים אנו לתבוע את ספרד לעצמנו?". זוהי תביעתם והיא פשוטה. אך איש לא קיבל תביעה זו. והרי הענין היה להכרעה לפני כ־50 מאומות העולם, מתוך ובשום שאומות אלה עמדו לפני בעיה מיוחדת במינה. ואין הענין פשוט כל כך. כלום תוכלו למצוא אפילו ערבי אחד בעולם המסכים לחזור לספרד, שהיא אפילו מדינה אחת למען ספרד, או החולם על ספרד? כי מה לו ולספרד? הרי יש לו ארץ משלו. אולם כאן לפנינו ענין מיוחד שאין לו תקדים: עם שהוגלה מארץ זו. לפני מאות שנים רבות ולא מצא לו שום ארץ אחרת, ואף לא בעולם מכל עמי האדמה, אף לא ויתר על תביעתו. ענין ארץ־ישראל הוא איפוא יחיד ומיוחד במינו ואין דוגמתו בשום ארץ אחרת. הערבים שוחררו בסוריה ועבר־הירדן, ורק ארץ ישראל הקטנה, שאין לה כל חשיבות חיונית בש־ביל הערבים ויש בה מקום בשביל היהודים, שאין להם שום מקום אחר — כאן הכיר כל העולם כולו בזכות היהודים לשוב לארצם. ורק מעין אותו קבעו: לא לנשל את האוכלוסים היושבים כאן. ואינני צריך לומר, כי לא נישלנום. זו היתה ההחלטה ולא אירע דבר שיחייב לבטלה. האם אפשר לטעון באמת, כי היהודים לא היו זקוקים לארץ משלהם? האם הוכח, כי אינם יכולים לבוא לכאן, אלא אם כן ינשלו את הערבים? כל מה שהתרחש מאז, יש בו רק כדי לאשר ולחזק את ההחלטה העולמית, דברים אלה נכונים אף יותר משהיו ידועים לפני 25 שנה.

הנני משיב שאלה תחת שאלה. איזה נימוק יש לו למצפון העולם לבטל אותה החלטה? רק נימוק אחד, והוא, — שאוכלוסי המקום אומרים: לאו. לא נרשה ליהודים אלה לשוב לארץ. בדבר הזה קרה גם בארצות אחרות. בכ־מה ארצות נכבשה הממשלה לפני שנים אלו, כשגורשו יהו־דים על ידי היטלר (לא בבריטניה) והפקעו את רכושם. לא קיבלו אותו משום ששם קשה היה תמים והמחזיקים בו לא רצו להחזירו. אך ענינו אנו אינו דומה אפילו למקרה זה, כי באותן הארצות, אם היתה לו ליהודי דירה של 3 או 4 חדרים, הרי בינתיים תפס אותה מישהו, ואילו כאן דומה הדבר לבית גדול, ששלושה מחדריו תפוסים ו־[illegible] פנו־יים, והיושב בשלושת החדרים אומר: לא, אינני רוצה שיתפסו את החדרים הפנויים. אין שום סיבה לבטל את החלטת העולם, משום שהיא צודקת כיום כשם שהיתה צודקת בשעה שנתקבלה הסיבה היחידה, כי אלה שקיבלו על עצמם לבצע את הדבר לא עשו כן.

להלן שאל היו"ר, אם משמעות הצהרת בלפור והמנדט היא הבטחה מוחלטת למסור את ארץ־ישראל ליהודים. מר בן גוריון השיב, כי המושג "מוחלט" הוא מופשט ביותר, אבל היה בכך משום התחייבות ברורה, מבוססת על הודאה בעובדות ההיסטוריות שהוזכרו, והמלים שהשתמשו בהן היו: "בית לאומי לעם היהודי".

היו"ר: השתמשתי במילה "מוחלט", כיון שרציתי בשאלות הבאות לדעת אם אתה מסכים, שהיו הסתייגויות מסוימות להתחייבויות. המנדט מבוסס על הצהרת בלפור, ושם לא הוזכרה המלה "מדינה", אלא המושג "בית לאו־מי", ונאמר שם "בארץ־ישראל". האינך סבור, שיש הסתיי־גות בנוסחה זו?

ת.: כן, יש שתי הסתייגויות: אחת שלא ייפגעו הזכויות האזרחיות והדתיות של עדות לא־יהודיות, והאחרת — שלא ייפגע המעמד התרבותי והפוליטי של יהודים בארצות אחרות. מה שנוגע להסתייגות הראשונה, הרי יש בה משום הבהרה למשמעות של מתן בית לאומי לעם היהודי, מכאן אפשר להסיק שלא היתה כוונה להשאיר את היהודים מיעוט בארץ, כיון שאם היהודים יהיו במיעוט הרי אין צורך בערבויות מיוחדות לעדות אחרות.

להלן הסביר מר בן־גוריון, שבאנגלית יש למושג "בית לאומי" משמעות של מדינה, והסביר, כי המלים "בארץ ישראל" אין משמעותן דווקא בחלק מארץ ישראל. כיון שאפשר היה לתרגם בפירוש "בחלק מארץ־ישראל". למעשה השתמשו בנוסחה של התכנית הציונית של באזל, הוסיף מר בן גוריון, וציטט את הנוסח המקורי בגרמנית.

היו"ר: כאשר אמרתי "בית לאומי בארץ ישר־אל", התכוונתי לפסקה בהודעה של מר צ'רצ'יל ביוני 1922. אני מצטט מהזכור: "כאשר נשאלת השאלה: מה משמעות פיתוח הבית היהודי הלאומי בארץ־ישראל? אפשר להשיב, שאין הכוונה כפיית אזרחות יהודית על כל תושבי ארץ ישראל אלא עידוד, בעזרת היהודים בכל חלקי העולם, כדי שתהיה ארץ ישראל למרכז..."

ת.: הנה לפני "הספר הלבן" וקל מאד לצטט לכה משפטים ממסמך ארוך כדי לשוות לו מובן אחר ממובנו המקורי. בספר הלבן יש משפטים אחרים והחשוב בהם מכתבים שנשלחו ע"י מר צ'רצ'יל לנציגים הערבים, שדרשו את מה שהם תובעים היום. ונאמר שם: "אין אנו יכולים לעשות זאת מכיון שאנו אחראים להכרזת ה־2 בנובמבר, ותקומת ממשלה לאומית בארץ־ישראל בתנאים הנוכחיים תוציא מכלל אפשרות מילוי התחייבות זו, שאינה רק שלנו אלא גם של הערבים".

מה משמעותה של אזרחות יהודית? אין הכוונה שצריך להיות רק יהודי במדינה. משמעות הדבר, שליהו־דים יש רוב, אבל מלבד זאת יש לכל האזרחים מעמד שוה. אם המדינה תקרא "פלסטין" הרי כל אזרחיה יהיו אזרחים פלסטינאיים. אם ינתן לה שם אחר הם יקראו אחרת. אבל יהיה אשר יהיה השם — כולם יהיו אזרחי המדינה. כנראה, שהשם באמת ישתנה, כיון שאינו שם יהודי ואף לא ערבי. אנו לא נסבול כל הבדל בין יהודי ללא יהודי במדינה.

היו"ר: עתה אנו מגיעים אל אותו סעיף בהצהרת בלפור שבו נאמר: "...לשמור על הזכויות האזרחיות והדתיות של האוכלוסיה היושבת בארץ ישראל". ודבר זה נרשם גם במנדאט בסעיף השישי בנוסח קצת שונה. נאמר שם "...ממשלת ארץ ישראל תבטיח שזכויותיהם ומעמדם של יתר חלקי האוכלוסיה לא ייפגעו". הסבור אתה שבנסי־בות מסויימות אפשר לפרש סעיף זה כמניעה לעליה יהודית?

ת.: בשאלה זו, אדוני, יש פרוש מוסמך מטעם ממשלת הוד מלכותו. לפני הספר הלבן משנת 1939 היה ספר לבן אחר — והיו הרבה ספרים לבנים — משנת 1930 שפורסם על ידי לורד פספילד ושני לורדים שופטי המשפט של אנגליה סיר ג'ון סימון ולורד היילשם טענו בשם המע־מד שלה כי הספר הלבן סותר את ההתחייבויות הבינלאומית הואיל והוא מצמצם את זכות העליה היהודית והם דרשו מהממשלה שתביא אותו בפני בתי הדין העליונים. אולם הממשלה לא עשתה זאת, כי אם הקימה ועדת־קבינט, שדנה בשאלה ומסרה הסבר רשמי שנכלל במה שמכונה "אגרת מקדונלד". שם הוסבר, מה הן זכויות יתר חלקי האוכ־לוסיה: שלא יורע ולא ייפגע מצב התושבים האחרים בארץ ישראל; וכל עוד העליה היהודית אינה פוגעת במצב זה ואינה משנה אותו לרעה מתכוונת של הממשלה לא לצמצם את העליה כי אם לסייע לה. זוהי התחייבות חיובית. זה היה הפירוש הרשמי הראשון שניתן על ידי ממשלת הוד מלכותו לאחר ששאלה זו נתעוררה לראשונה ב־1931. אשלח לכם את המסמך הרשמי.

היו"ר: לא הבנתי את תשובתך ביחס לעבר; שאלתי נשאה אופי מופשט וכוונתי היתה לדעת אם סבור אתה שבתנאים מסויימים עלול מצבם של חלקי אוכלוסיה אחרים בארץ זו להיות נתון בסכנה.

ת.: אני אומר בכל תוקף ומתוך הכרה וידיעה מלאה, שהכוונה היתה לאינטרסים ולמצב הכלכלי של אוכ־לוסית ארץ ישראל. הסעיף הששי דן בעליה והתיישבות. הממ־שלה המנדטורית נדרשת לסייע לעליה ולעודד התיישבות צפופה של יהודים בתנאי שלא ייפגעו זכותם ומעמדם של יתר חלקי האוכלוסיה. ברצוני לומר שקבלנו סעיף זה בלב שלם. הכוונה היא לאינטרסים הכלכליים של האוכלוסיה שאסור שהעליה היהודית תפגע בהם או תשפיע עליה לרעה. זו היתה כוונת המנדט.

אבל, האם העליה היא רק ענין כלכלי ואין לה כל משמעות פוליטית?

ת.: בהחלט, אבל המשמעות הפוליטית שלה היא להרשות ליהודים להיות לעם ולהקים בית לאומי באמצעות עליה. זו היתה המשמעות הפוליטית.

היו"ר: כפי שאמרתי לפני כן, שונה נוסח הצהרת בלפור במקצת בסעיף זה. ההצהרה דיברה על זכויות אזרחיות ודתיות. האינך סבור שהיתה כוונה כל שהיא בשינוי זה?

ת.: לא, אדוני. לא חל כאן שום שנוי. המנדט קו־בע את התנאים לשלטון בארץ. בשעתה הצהרת בלפור לא נאמר שאנגליה תמשול בארץ. לא היה לה כל קשר עם השלטון. במנדט נקבע הדבר שעקרונות קבועים מסו־יימים יופעלו לגבי האדמיניסטרציה בארץ. למשל, אין שום דבר על המקומות הקדושים, כי הזכויות הדתיות [illegible] כוללות את ענין המקומות הקדושים, שהדאגה להם [illegible] דבר הנוגע לעדות בארץ ישראל בלבד. הצהרת בלפור התכוונה להביע אהדה לשאיפות הציוניות. אולם במנדט היה צורך לקבוע את הפרטים לשלטון הארץ ובשהוא הטיל על אנגליה את עידוד העליה היהודית הוא גם הטיל עליה את הדאגה שיתר חלקי האוכלוסיה לא ייפגעו בגללה. בהצ־הרת בלפור לא נאמר דבר על העליה, אבל כי הכוונה לעליה כלולה בה, כי באותו מסמך נקבע העקרון הראשי הכללי בלבד.

היו"ר: עתה אני ניגש לצד אחר של הענין. עד היכן, לדעתך, היה על המעצמה המנדטורית להרחיק לכת כדי לבצע בתקיפות עלית יהודים לארץ־ישראל? והאם היתה מוטלת עליה חובה לצאת למלחמה או להשקיע בדבר כל מאמץ, ויהיה אשר יהיה?

ת.: שוב עלי להתנגד לגישה הכלולה בשאלתך, כאילו היה על המעצמה המנדטורית לבצע את העליה בכוח. לא דנו בבעיה זו ומה שאני אומר כעת אינו בא אלא להב־הרה, ואני אחראי לכך באופן אישי, שהיה אפשר להשאיר אותנו לבדנו עם ערביי ארץ־ישראל. איננו רוצים שאנגליה תכפה משהו בכוח ובודאי שאיננו רוצים שתכפה בכוח את הפסקת העליה, כפי שהיא עושה עתה בניגוד למנדט. אותו מסמך אומר במפורש שיש להקל על העליה. מה שאנ־גליה עושה כעת זהו כפיית לא־עליה.

מר הוד (אוסטרליה): ומה היה ב־1922? האם אז היית אומר אותו דבר?

ת.: אז לא נתעוררה השאלה. ב־1922 היתה [illegible] לעליה, אולם כשהוציא את הספר הלבן מר צ'רצ'יל וראה את תשובתו לערבים.

מר הוד: אז הייתם חלק קטן מהאוכלוסיה ולא היה בכוחכם הסיכוי לכוף את העליה על הערבים. אנו מטפלים עתה בפירוש המנדט ועליך לדון בו בכל התנאים ללא הבדל — כאז כן עתה. ההיית מסכים להרשות לממשלה הבריטית לאסוף את ידיה מן העליה היהודית בזמן ההוא?

ת.: למה לעורר שאלות משנת 1922? אז היינו עדה קטנה ואילו עזבו אותנו לנפשנו היו משמידים אותנו.

מר הוד: ובכן, היה לכם צורך בהגנה כל שהיא?

ת.: כן, היה לנו צורך והעולם נתן לנו הגנה זו.

הוד: ובכן, המדובר הוא לא בלבד במניעת העליה, כי אם גם בהגנה על העליה היהודית?

ת.: שאלו אותי, כמה זמן היינו רוצים שאנגליה תשתמש בכוח...

הוד: אני שואל עכשיו: כמה כוח נחוץ לכם, כי ב־1922 הייתם זקוקים להגנה בסיוע רבה.

ת.: כן; ב־1922 היה המצב שונה.

היו"ר: אמרת כי היית כופה עליה, כיצד?

ת.: המלה "לכוף" כפי שאתה משתמש בה [illegible] אינה. כשאני חוזר אל ביתי, אינני כופה דבר על איש, אלא אם כן אתה מכחיש שזהו ביתי. אם אתם טוענים שהמקום שבו אני מתגורר אינו שייך לי, אז לא אוכל לחזור לשם.

היו"ר: אתה בעצמך השתמשת במלים "אנו נכוף עליהם".

ת.: לא אמרתי "לכוף", אמרתי שיהודים יבואו הנה.

סיר עבדול רחמן (נציג הודו): אילו יצאה המכ־

שלה בעת והיתה משאירה את הערבים והיהודים לבדם בארץ זו נהיתם מרוצים ?

ת: כן, אדוני, היינו מרוצים.

היו"ר: ידוע לך, כי הועדה המלכותית אמרה שלי־דעתה שולבה מדיניות נהגרת בלסור לתוך שיטת המנ־דטים מתוך אמונה שיתגברו על התנגדות הערבים להגירה. המסכים אתה לדעה זו?

ת: אני כשלעצמי מאמין בזה ויודע שיתגברו על התנגדות הערבים. אין בכך שום ספק, ואם ירשו לנו לשוב לארצנו נחיה בשלום עם הערבים. אני מאמין בזה כשם שאני מאמין במדינה יהודית.

היו"ר: נניח שתהיה התנגדות אלימה לביצוע חד־לית, האם היית דורש במקרה זה שהמנדט יטיל על המעצמה המנדטורית המשיבות כל שנה את התוכנה שתצא ותלחם ותדכא התנגדות זו לעליה?

ת: אינני תובעים עכשיו את המנדט, הרי שאין השאלה הזאת מתעוררת. תשובתי היא שעליכם להחליט אם הדבר שאנו תובעים הוא צודק או לא. אם צודק הדבר ונחוץ כוח כדי לבצעו, עליכם להטילו; ואם הדבר אינו צודק אל לכם להרשותו. זוהי שאלה של צדק או אי־צדק ולא שאלה אם להשתמש או לא להשתמש בכוח, ולמטרה זו הוקם ארגון האומות המאוחדות.

הנד: אני מניח כי זה אחד המקרים שבהם אתה יכול להזדקק למושגים אבסולוטיים?

ת: ב־1937 היינו נכונים לדון בפשרה, ידענו כי יש לנו זכות לארץ כולה, אבל אמרנו אז לממשלה הבריטית: הצדק לצדנו, אבל לשם כך יהיה צורך בכוח ואיננו רוצים להשתמש בכוח.

ליסיצקי (נציג צ'כוסלובאקיה): המסכימים לדון בפ־[illegible]ה עכשיו?

ת: בלונדון אמרנו לממשלה הבריטית שאנו נכו־נים להסכים למדינה יהודית בעלת כושר קיום בשטח מתאים של ארץ ישראל ואם יציעו לנו את הדבר, נעיין בו בכובד ראש.

הוד: האם פירוש הדבר חלוקה?

ת: חלוקה פירושה לבתר משהו לחלקים. ארץ ישראל כבר חולקה.

גראנאדוס (נציג גואטמלה): מקומות אחרות שכמ־תי שעמיה אפשרית של אלימות אם תתקבל החלטה פסו־ייסת. נניח שהחלטה זו תעניק חרות מוחלטת למדינה יהו־דית, האם יהיה בכוחו של העם היהודי להתגונן לאלימות ולהגן על עצמו?

ת: הדבר הראשון שנעשה אם תתקבל החלטה כזאת יהיה מאמץ גדול ביותר לבוא להסכם עם הערבים. אני באמר להם: יש החלטה כזו לטובתנו, ואנו רוצים לשבת אתכם ולהסדיר את הענין בידידות אם התשובה תהיה שלי־לית, והם יאמרו, שישתמשו בכח נגדנו, נוכל להגן בעצמנו.

היו"ר: הערבים טוענים, כי איש אינו יכול לעשות בארצם כבשלו בלי הסכמתם. מהי תשובתך לכך?

ת: תשובתי היא, שזו היא ארצנו, נוהי ארצו של העם היהודי וכל יתר התושבים גרים בה.

היו"ר: ובכן אתה מבקש פתרון יהודי במאה אחוז?

ת: מבחינת הצדק, כן.

השופט סאנדסטראם מודיע, כי סיים את שאלותיו [illegible] ישאל אם מי שהוא מחברי הועדה רוצה להציג שאלות.

סימץ (יוגוסלאביה): אמרת בעדותך בפני ועדת פיל ב־1937, כי היית מבקש מדינה יהודית, אם ארץ־ישראל היתה בלתי מיושבת, אבל אמרת, כי יש תושבים אחרים בארץ ויש להם זכות להיות בה לא בתוקף היהודים. אמרת שמשמעות מדינה יכול להיות השתלטות הרוב היהודי על המיעוט. האם ארץ־ישראל כיום יותר ריקה מתושבים או שמדינה יהודית כיום יש פחות השתלטות מאשר לפני עשר שנים?

ת: אני חושש שהנך מזכיר רק משפט קטנה מדי־ברי. אמסור לך את הנוסח המלא ואז תבין למה התכוונתי. נשאלתי אז אותה שאלה והסברתי, שבינלאומי הוא יותר ממדינה יהודית. מדוע? כיון שמדינה שייכת רק לתושביה והם יכולים לומר, שלא ירשו לאיש להכנס אליה. נניח, [illegible]

ס: מדוע?

ת: כיון שיהיה משטר בתמיד. משמעות פתרון זה היא שלכל צד יש זכויות שוות. ואם יהיו, למשל, שלשה יהודים ושלשה ערבים בממשלה, ונניח שהשאלה הראשונה, שתתעורר תהיה פתיחת הגבול, הרי אנו נרצה בכך, והערבים לא ירצו, וכך יהיה משבר ללא מוצא, ואי אפשר יהיה לק־בל החלטה או להגיע לידי פעולה.

ס: אם כן, אתה ספקני לגבי הסכם יהודי־ערבי?

ת: להיפך, מיד כשתוקם מדינה יהודית, יתבחר הערבים, שיש צורך בהסכם, כיון שיש להם הגיון בריא, כל זמן שהם מאמינים, כי הם יכולים למנוע אותנו מלבוא לכאן, איך אני מאשים אותם על עמדתם. אני מאשים את המעצמה המנדטורית, על שעודדה אותה לנקוט עמדה זו.

פרופ' פאבריגאט (אורוגואי): בעדותך אמרת, שחוקי הקרקע עדיין קיימים. האם לדעתך יש בחוקים אלה משום פגיעה במאנדאט ובמגילת האו"ם?

ת: אני סבור שהם בהחלט בניגוד למגילת האו"ם.

ס: הייתי רוצה לדעת, מהו תהליך ההוצאה לפועל של החוק בארץ ישראל?

ת: יום אחד נמסר לנו על ידי הנציב העליון — סבורני שזה היה בפברואר 1940 — כי בשעה 6 אחה"צ באותו יום תופרסם פקודה כזאת. מיד הלכתי אל הנציב העליון וביקשתי ממנו לדחות את התקנה ליומים אחדים ולתת לי הקלות לטוס ללונדון, שאם לא כן יתרחש אסון. גם ידעתי שניתנה הבטחה לממשלת הסוכנות על ידי הממ־שלה, כי לא ייעשו צעדים חדשים ללא התייעצות. אני יודע שלא נמלכו בה. הנציב העליון אמר שאין ביכלתו לעשות זאת ואינו אלא ממלא פקודה. באה קריאה טלפונית מלונ־דון לעכב את פירסום החוק, הוא שאל אותי מה קרה, ואם אבל להסבירו? אמרתי שאני משער כי ממשלת הסוכנות הגי־שה מחאה נמרצת ולכן נתעכב הדבר. הוא אמר לי שאם תהיה התפתחות חדשה הוא יודיע לי על כך. והוא ביקש שאעמוד על המשמר במשך כל הלילה. למחרת בבוקר אמר לי הנציב העליון, כי נתקבלה פקודה להוציא לפועל את הספר הלבן משנת 1939, על היהודים נאסר לרכוש שלושה רבעי רגבי קרקע בחוץ לאזור הנקרא „חפשי".

פאבריגאט (נציג אורוגואי): על איזה יסוד משפטי יכול הנציב העליון לחוקק חוק זה?

היו"ר: סבורני, כי הדבר הוסבר על ידי [illegible] באורך.

בן־גוריון: מוטב היה להזמין את היועץ המשפטי של הסוכנות כדי להסביר.

עבד אל־רחמן (נציג הודו): אולם עלינו להגיע למסקנה איזו סבור שעדות של עורך דין היתה מועילה בשלב זה.

סאנדסטרם: סיר עבד אל־רחמן יקירי, אני בעצמי באה, אני הולך בדרך החקירה שלי, לא שלך.

ס: האם לדעתך שיתוף פעולה יהודי־ערבי הוא אפשרי כרגע?

ת: יהודים וערבים משתפים פעולה בעניינים, אולם שיתוף בין העמים אפשרי רק כשנהיה עם עצמאי. וכא־שר הם מחרימים את תוצרתנו ואנו חסרי־אונים. אולם כא־שר נהיה עצמאים, יהיו חילופי־סחורות לתועלת שני העמים.

היו"ר: האם אתה אופטימי שבמדינה עצמאית יהיה שיתוף־פעולה יהודי־ערבי בשטח הפוליטי?

ת: הערבים הם כמו כל עם אחר ויש ביניהם השק־פות שונות. יש ערבים בארץ ובארצות השכנות הרוצים בשיתוף פעולה פוליטי ויש אחרים המתנגדים. אילו היו מעודדים אותנו ואת הערבים הרוצים בהסכם היו הללו מתחזקים בהרבה.

ס: בקשר לילדים ולנוער היהודי שנמנע מהם לע־לות לארץ ובקשר לטרגדיה של „אכסודוס" שהוזכרה, האם אפשר לדעת מהו מספר הילדים והנשים במחנות קפריסין וביחוד מספר הילדים?

ת: המספר הכולל הוא כ־17,000 וכ־3000 מהם ילדים.

ס: וכמה יהודים נמצאים במחנות־העקורים באירופה. במה יתוספו ביניהם ומה הם התנאים במחנות?

ת: יש כ־220,000 יהודים במחנות העקורים. בי־קרתי במחנות אלה וראיתי שהמצב הולך ורע מיום ליום. [illegible]

ת: יתכן שידרשו כמות חמש או עשר שנים.

היו"ר: כמה עולים אתם יכולים לקבל בשנה?

ת: ועדת המומחים האנגלו אמריקאים קבעה שאפ־שר להכניס 100,000 עולים בשנה זו בלי מסגרות מיוחדות לסוכנות היהודית ואם יתנו אפשרויות לפיתוח, ליזמה ובינויים, הרי שאפשר להעלות יותר.

ד"ר בלום: איזו צורת משטר אתם רואים אפשרית לתקופת המעבר?

ת: תוצא חוקה על השיעורים האלה עד שתוקם עצמאות.

ב: האם כתוך שאתם תנהל לעשות את ענייני הארץ בתקופה זו?

ת: כן, אם יש צורך בכך.

ב: אבל אתה יודע שאין לאו"מ מנגנון בינלאומי לשם כך ואותו המעצמות תצטרך לספק?

ת: אילו, לא דנו בפרטים אלה ואין אנו סבורים שעלינו לעשות זאת. אנו יכולים רק לומר שיש לקבוע עקרון מסוים ואת הפרטים יקבעו אחר כך.

ב: לדעתי חשוב ביותר לדעת כיצד אתם רואים את המצב בעתיד הקרוב אבל אתה אומר שאין לכם תכנית מיוחדת?

ת: לא אדוני, אין לנו.

ב: מהי דעת הסוכנות על מסקנות הדו"ח של הועדה האנגלו־אמריקאית?

ת: נשלח לך את תשובתנו הרשמית לדין וחשבון.

להלן שאל ד"ר בלום על הרכב מוסדות הסוכנות ואם הרכב זה השתנה מאז הוגשה הצעת לועדת־החקירה האנגלו־אמריקאית כאשר נאמר שאין ההרכב מתאים לחוקה.

בתשובתו הסביר מר בן־גוריון כיצד הוקמה הסוכנות היהודית המורחבת על בסיס של נציגות שוה לציונים וללא־ציונים והוסיף, כי בינתיים השתנה המצב כיון שקהילות רבות באירופה הושמדו ולתוצאה מכך נתערער המבנה והחוקה. מר בן־גוריון הוסיף, שבקונגרס הציוני הבא תתכנס מועצה של הארגונים היהודיים והסוכנות היהודית המורחבת תבנה מחדש.

ב: האם יש עתה חברים לא ציונים בהנהלת הסוכנות כאן?

ת: לא, יש שלושה חברים בהנהלה אולם הם נמ־צאים באמריקה.

ב: האם נוכל לשמוע את השקפת הלא־ציונים?

ח: כן, אני בטוח, לפני הועדה האנגלו־אמריקאית ובוושינגטון אמרו אנשי אגו"א שיתמכו פעולה עם הקונגרס האמרי־קאי, אלה מצדדים במדינה יהודית בת קיום בחלק של ארץ־ישראל. הם אינם מוכנים עם תכניתנו המלאה על ארץ ישראל כמדינה יהודית.

לשאלת מר ליסיצקי אמר בן־גוריון, כי הנימוק הפך להיות בלתי ניתן לביצוע.

ליסיצקי: משדות על מסקנות ועדת פיל, אם הבינותי נכונה את דבריך, היתה תקוה מסויימת לקבלת מסקנות הועדה, בתנאי שיוחלו בהם שינויים מסויימים. זה היה המצב בשנת 1937. האם אתה יכול לומר מהו המצב כיום?

ת: הדבר כלול בעדות־בכתב שקיבלתם. ובקשר לכך נתפרסמו בעתונות, כמה הודעות בלתי־נכונות. כבר אמרתי — אנו נאמנים למטרתנו מאז ומתמיד. אנו מוכנים לדון בשאלה, אם אפשר להקים מדינה יהודית בעלת כושר קיום בשטח מתאים של ארץ ישראל, — אף שאנו זכאים לארץ־ישראל כולה — אם אמנם יוכח, שזאת תהיה מדינה יהודית בעלת כושר קיום בשטח מתאים של הארץ.

ל: האם אצדק אם אניח, שלאמיתו־של־דבר אין אתה מתנגד לחלוקה?

ת: פירושו של דבר — אנו מוכנים לדון בה.

ל: אני קורא: „את הכוונה העיקרית של הצהרת בלפור והמנדט אפשר היה להגשים. והקהילה היהודית היתה עומדת מובטחת לפני מלחמת העולם השניה, אילו הגשימה המעצמה המנדטורית את התחייבויותיה בתוקף ובעקביות". זוהי אמת מהותית.

ועתה השניה, הנני רואה בסטטיסטיקה של עליית עו־לים יהודים בשנות 1927 עד 1931 מספרים אלה: ב־1927 היה מספר העולים היהודיים 2713; ב־1928 — 2178; ב־1929 — 5249; ב־1930 — 4944; ב־1931 — 4075.

[illegible]

מת. אם אנו מבחינים את הארץ, אנו יוצרים מקום לעולים. כך שלושת שנות העליה לארץ־ישראל שילוב אורגאני בשא־לת בנין וגלגלה, במשכת ארץ ישראל ודאיה מאפשרת למעט לתקופה [illegible] בשטחי הארץ, בכל שיקן עוזרו לבנות ולפתח. מן קטן השנים בשביל עולים, נאכנע לקבוע את כל [illegible] ללא מכבות ממשלתית על שהיא, ובאמצעים חמריים מוקטים ביותר, דשם קיום העליה הכוח הוא לבנות בתי חרושת, תעשיה וכו׳. מוסיפים על כל זאת שמנעתם אתמול, אילו עזרה הממשלה מלכתחילה היו מאני הדברים שונים בתכ־לית. ואני אומר: לא משום שיש לנו סיבה כלפי ממשלת ארץ־ישראל. אנו אומרים זאת, משום שאנו יודעים זאת. הנה ראו את הנגב. ללא אמצעים לא יכולנו להתקין את מתקני המים שם, לא יכולנו להביא מים ממרחקים. האדמה איננה שייכת לנו. אך הממשלה יכלה בנקל להמציא מים לנגב ולאפ־שר על־ידי כך את חיים שם. אך היא לא עשתה כן.

ל. : ובכן לא היתה בעיה מצד הממשלה לעליה.

ת. : לא. לפני הספר הלבן בדקה תמיד את צרכיה הכלכליים של הארץ לתקופת 6 חדשים. כל 6 חדשים קבעה הממשלה מיכסה, שהתבססה על בדיקה יסודית של צרכי הכלכלה היהודית. הגענו לתקופה שאנו זקוקים ל־25 אלף פועלים. היה הפרש גדול בדעות.

(בתשובה לשאלה נוספת): עובדה היא, שלא קיבלנו את מספר רשיונות העליה שהיינו צריכים, ולכן לא יכלו יהו־דים רבים להגיע לארץ בשנת 1939, אותו פרק ביקשנו מספר [illegible]. לא יכלנו לספק את צרכי האנשים שיכלו לשאת.

ל. : אך אני רואה כי בשנת 1941 ביקשתם 4000 ?

ת. : היו מינים שונים — בעלי רכוש, אנשים בעלי אמנויות, קרובים, תלמידים; מיכסת העולים נקבעת מדי 6 חדשים.

ל. : ועתה בנוגע למסקנותיך. אתה דוחה את [illegible] אתה דוחה גם מדינה בינלאומית מטעם אחד; אתה דוחה מדינה דו־לאומית. הסיבה לדחיית הדו־לאומיות היא [illegible], כי שויון בממשלה יגרום מן ההכרח מבוי סתום תמי־די. פירושו של דבר, אם אין לך אימון באפשרות של שיתוף־פעולה עם החלק הערבי של האוכלוסיה הארצישראלית, בין אם הם במספר שוות ובין אם הם רוב. אך אם הבינותי אל נכון, אין לך אימון רב בסיכויי שיתוף־פעולה גם לאחר שהחלק היהודי באוכלוסיה יהפך לרוב.

ועתה מוסיפה נקודת־ראות אחרת, שנראית לי בלתי מתיישבת עם דעותיך המבוססות על אפשרויות של שיתוף־פעולה עם הערבים בארץ־ישראל. במסקנותיך הנך מבקש באו״מ עזרה להגשמת שלוש מטרות: ביטול לאלתר של הספר הלבן; הקמת מדינה יהודית; קיום ברית יהודית־ערבית. והריני שואל אותך: האם לא היה זה מן המועיל להת־חיל בקיום הברית הזאת בארץ, ולא מחוצה לה, ואם לדעתך אין סיכויים לברית בתוך הארץ, האם סיכויי לברית יהודית־ערבית יגדל בחוץ־לארץ ?

ת. : זאת שאלה מוצדקת ביותר, ואבקש את סלי־חת היו״ר ואחזור על חלק מהדברים שאמרתי קודם, באופן שלא שמעת את דברי.

עליך להבחין בין ערבים בתור יצורים אנושיים ובין עדתם. אני חושב כי קיים שיתוף־פעולה בין יהודים וערבים. יהודי הוא שכן וערבי הוא פועל; יהודי מגדל פרדסים וערבי מגדל פרדסים. יש להם אינטרסים משותפים והם עובדים יחד בהזדמנויות מסויימות. אך זה אינו מונע אותם מלהיות ער־בים מבחינת המשאלות הפוליטיות, משום שיש להם בעיות מדיניות אחרות.

ועתה אגע בשאלת האוכלוסים בתוך ארץ־ישראל ומחוצה לה. אמנם יש ערבים המסכימים לעליה יהודית, אך שום ערבי בפרט לא יאשר זאת ברבים. ואין אני מאשים או־תם. איני אומר שהם בלתי־הגונים. אינם נותנים ללחץ [illegible] מציאות. ובכל עוד תוכל העדה הערבית למנוע את גידול מספר היהודים בארץ־ישראל תעשה כן, כי תמיד תוגבה קול־מת קבוצת בריונים שתתנגד לכך, והשפעתם תגבר ותכריע, בפרט אם עומד מאחוריהם כוח ממשי.

ל. : האם אתה יודע הגדרה של פוליטיקה — אפ־

ת. : רק בגי עמם, כי נקל לעורר רגשות נגד יהודים ונגד זרים, מאשר להיפך. והריני אומר — כל עוד יוכלו [illegible]. ואם הדבר יהפך לעובדה מוגמרת, ישנו את דרכם רבים ההולכים עכשיו בתלם. אתן לך דוגמה מוכיחה. בשנת 1937 הציעה ועדת פיל להקים מדינה יהודית. ההצעות נתקבלו בטעם ובאכזבה בתולדות ימינו החדשים. אותם מנהיגים רא־שיים של הערבים, שהיו כל הזמן יריבינו המרים ביותר, שסירבו לפני ועדת פיל אפילו להבטיח שישארו בארץ את 400 אלף היהודים ויתנו להם זכויות שוות, הם שלחו לנו בפעם הראשונה, על־ידי שליחיהם, הצעות להסכם יהודי־ערבי. ההצעות הגיעו אלינו מלונדון על־ידי אנגלי ויהודי. היהודי הוא [illegible] והאנגלי — [illegible] ובארץ־ישראל על־ידי ד״ר מאג׳נס. שאלנו אותם מי עומד מאחורי ההצעות. בלונדון וכאן נאמר לנו — המופתי. אם כי ההצעות לא היו משביעות־רצון, היינו נכונים להיפגש עם הערבים ולדון עליהן.

ל. : אבל אם אני מבין אותך אל נכון הרי לא היתה כלל שאלה על מדינה יהודית.

ת. : אנחנו רצינו להתפשר עם הערבים ולדון על ההצעות. לא קבלנו תשובה. [illegible]

ההצעות הללו ועד לממשלת קיבלה ממשלת הוד מלכותו מדי־נות חדשה ובוטלה המדיניות של ועדת פיל, בוטלה המדי־ניות של הקמת מדינה יהודית ואנשים אמרו: „למה לנו לדון עם היהודים? אין צורך בכך". אנו סבורים שכל עוד יוכלו למנוע את הדבר יקשו זאת ברצונם וישיבתם יתקבלו בעדה הערבית. וסבורני שהדבר הוא ענין של טוב או רע מן הצורך שיהיה בית דין עליון, אתם הנכם השופטים — הוציאו פסק דין!

ל. : האם אתה יודע הגדרה של פוליטיקה — אפ־שרות מלאכת הביצוע ?

ת. : כן אני יודע, אבל מהו „האפשרי"? אם יוחלט על השאלה — הרי הם אינם יכולים למנוע את היותנו כאן או את היותנו שונים, זאת אומרת — עצמאיים. [illegible] של אנשים אלה, אותנו חיים עתידם — אביא של חברי שרתוק בא ומתישב במספר ערבי בארץ ישראל; עוד יש לו ידידים מהמקום שבו גדל, הם ממשיכים לבוא לברך אותו ומבקרים בשעת מחלה או בשנולד ילד. אנו קבענו את מדיניותנו על יסוד ידיעת האנשים האלו ועל סמך עבודות היסטוריות שהתקבלה האחרונה. השאלה נידונה על ידי [illegible] — חבר הלאומים — והערבים קבלו את ההחל־טות. אבל אחר כך התלו כל המניעים הערבים, [illegible], להבין שהם לא תקבל זאת ברצינות. אינני סבור שבאלפור או לויד ג׳ורג׳ לא התכוונו ברצינות אבל אנשים אלה [illegible] כך. עלי להזכיר רק את שנת 1929. הייתי בארץ [illegible] צבא מוזכים. אני בעצמי הייתי חייל בצבא הבריטי. לא יכולתי להבין מדוע פרץ מאורע בתוכני ירושלים. הקרי־בה שאינם סוציאליסטים מבני [illegible] אמרו: „הממשלת אנגלית" ועוד אמרו: „אם האנגלים מתנגדים לנו — האם אנחנו נתמוך בזה?" אבל בשהם ידעו שהתקבלה החלטה [illegible] הם קיבלו אותה ועל כן אני מאמין — עד כמה שאפשר לראות דברים מראש — כי לכשתוקם מדינה יהודית היא תקיים ביחסים טובים עם המדינות הערביות [illegible] עם כל שכן אחר. לפניו דוגמא במזרח התיכון — תורכיה ויוון, שהיו ביחסי ידידות עד המלחמה האחרונה, ובמקרה שלנו יש יסוד להניח שאכן נהיה בידידות, מכיון שאנחנו איננו יוונים והערבים אינם תורכים. להיפך, קיימת ידידות בינינו. אנו יכולים לחיות יחד. יש לנו ערבים שאין להם ואנו זקוקים לדברים מסויימים אשר הם יכולים לספק לנו. אנחנו נעשה [illegible]. מאז בואנו לארץ ישראל אנו עוסקים בכך. עבדתי את אדמת הארץ לפני ארבעים ואחת שנה. היה עלי לצאת לעבודה כשהרובה על כתפי. [illegible] והיה לנו ארגון מיוחד שנקרא „השומר", [illegible] להעריך את כוחנו. לפני כן היינו בבחינת „ילדי בית". הערבים נבחו לדעת שהיהודים מוכשרים להגן על עצמם. אם כי היינו מעטים ידענו להגן על עצמנו וידענו להחזיק רובה ביד, ואז נוצרה ידידות בינינו. אני מאמין שדבר זה יתפתח בקנה מידה יותר גדול לכשנהיה רוב בארץ. תתכן מדינה עם רוב יהודי, או תוקם ברית בין יהודים וערבים — כשאנחנו מדברים על עצמאות אין כוונתנו לעצמאות אבסולוטית. אנחנו נהיה חברים באומות המאוחדות.

ל. : רואה אני כי הדעתך מבוססת על אמונה חזקה.

ת. : לא היינו קיימים אילולא אמונתנו.

היו״ר : האינך סבור, כי 1030 שנים דיין לחסל את התביעה ?

ת. : איני מקבל עיקרים כללים, ורק זאת אני אומר, כי אין הדבר כן (אין בתקופה ארוכה זו כדי לבטל את התבי־עה ההיסטורית של העם היהודי — המפי׳), במקרה דנן ובנסי־בות היסטוריות וגיאוגרפיות אלה. וזאת מהסבים שעליהם עמדתי בנאומי. אין זו שאלת הגזע הערבי או הערבים היוש־בים כאן, אין הם סובלים ותביעתנו שרירה וקימת. לא ויתרנו עליה.

היו״ר : נשוב לענין אותה החלטה, העולם שעליה דברת. אני מניח שכוונתך למנדאט ?

ת. : כן, הצהרת באלפור והמנדאט.

היו״ר : כוונתך שזוהי הבטחה אבסולוטית לתת את הארץ ליהודים ?

ת. : בעניינים שבין אדם לחברו אין אתה יכול לדבר על אבסולוטיות. „אבסולוטי" הוא מונח פילוסופי, שאיש אינו יודע בדיוק מה פירושו: אף זו היתה התחייבות ברורה, המיוסדת על הכרת אותן עובדות מיוחדות במינן שהזכרתי קודם. המלים המשמשות בהן היו: „בית לאומי לעם היהודי".

היו״ר : השתמשתי במלה „אבסולוטי", משום [illegible] הבאות הן אם מודה אתה כאילו [illegible] שהם בהבטחה שניתנה. המנדאט מיוסד על הצהרת באלפור, ובהצהרת באל־פור [illegible] לא למלה „מדינה", כי אם למונח „בית לאומי". ולהלן נאמר „בארץ־ישראל", והטעם, כי הוא „בארץ־ישראל". כלום אינך סבור, שיש איזה סייג שהוא במונחים אלה ?

ת. : כן, אמנם יש שני סייגים. סייג אחד הוא, שאין לקפח את זכויותיהם האזרחיות והדתיות של העדות הלא־יהודיות. הסייג האחר הוא שאין לקפח את מעמדם החוקי והפוליטי של היהודים בארצות אחרות. אלה הם שני הסייגים והם מוגדרים ברורות. לפי שעה יכול אני להתפלא מהסיבה לכך, למה נתכוונו במלים „בית לאומי בשביל העם היהודי".

אפשר ללמוד מתוך כך, כי הם לא נתכוונו שהיהודים ישארו בבחינת מיעוט. שכן בארץ שבה מהווים היהודים מיעוט, אין צורך בסייגים כאלה. כל השאלה היא: האם צריכים היהודים להשאר מיעוט או שהם עלולים ליהפך לרוב? אילו נתכוונו כך שעליהם להשאר מיעוט, הריני מטיל ספק בצורך בסייג [illegible] לא לקפח את העדות הלא־יהודיות. אי אתה צריך [illegible] על זכויותיו של רוב. עצם הסייג מעיד על כך, כי לא נתכוונו שהיהודים יהיו מיעוט. אותה שפה לא השתמשו במונח „מדינה" מהסיבה הפשוטה, כי לא היה זה מתפקיד הממשלה הבריטית בימים ההם לפסוק את היהודים מכל הארצות לעלות לארץ ישראל ולפיכך השתמשו אז במונח מתון זה („בית לאומי לעם היהודי" — המפי׳). הם לא אמרו אז „בית יהודי" כי אם אמרו „בית לאומי יהודי", „בשביל העם היהודי". למונח „בית לאומי" יש משמעות בלשון האנג־לית. אתם אומרים [illegible] יש הבדל בפירושי המונח [illegible] באירופה ובאנגליה. הצהרת באלפור לא נכתבה ביום אחד. במשך חדשים רבים דנו על כל מלה ומלה. ובענין הביטוי „בארץ־ישראל". הם לא אמרו: „ארץ ישראל כבית לאומי". „בארץ־ישראל" אין פירושו דוקא בחלק מארץ ישראל, שכן אילו נתכוונו לחלק מארץ־ישראל ודאי היו אומרים זאת במפורש. הם קיבלו רק את הניסוח על התכנית שנוסחה ב־1897 בבאזל, שם נערך הקונגרס העולמי הראשון. (כאן איפס בן־גוריון את תכנית באזל בנוסחה המקורי). הצהרת באלפור קיבלה אותו ניסוח המילים. לדעתי אין להסיק מתוך כך — כפי שעשתה ממשלת העבודה הבריטית לפני שנתיים — כי לשם מציאת מקום בשביל יהודים רבים יש לעודד את הערבים לצאת מן הארץ — הצעה שנד־חתה על ידינו.

„בארץ ישראל" — אין פירושו בחלק מארץ ישראל. כשאתם מנהיגים סוציאליזם באנגליה, אין פירושו סוציאליזם בחלק מאנגליה. אך ברור כי לא יכלו להתכוון למספר של [illegible]. הסייג [illegible] עשוי אפילו לחזק את טענתנו, כי לא נתכוונו אף למיעוט גדול והשאלה איננה אם היהודים הם מיעוט או לא.

היו״ר : כשאני מזכיר „בית לאומי בארץ־ישראל", הריני מתכוון לפיסקה בהצהרה שנתפרסמה על ידי צ׳רצ׳יל ביוני 1922. הנני מצטט מאותו תזכיר, בו כתוב לאמור:

„כשואלים למה מתכוונים כשמדובר הוא על התפ־תחות בית לאומי יהודי בארץ ישראל — אפשר להשיב על כך, כי אין הכוונה לכפות את הנתינות היהודית על תושבי ארץ־ישראל בכללם, אלא הכוונה להתפתחות נוספת... בעזרת היהודים מכל חלקי העולם, כדי שהארץ תוכל ליהפך למר־כז — ...".

ת. : אתה מצטט מדברי התזכיר. חזה הספר הלבן, קראתיו מתחילתו ועד סופו. וקל עד מאוד להוציא כמה משפטים מתוך תעודה ארוכה ולייחס לה משמעות אחרת מזו שנתכוונו אליה בעיקרה. יש חשיבות רבה לכך, כי הספר הלבן מכיל כמה תעודות אחרות. ראשית, החלק החשוב ביותר, המכתבים שנשלחו על ידי מר צ׳רצ׳יל למשלחת הער־בית, שבסובבן לא יכלו להתחייב בלקיחה בדומה להתחייבויות שנתקבלו לגבי היהודים. הוא אמר: הם טוענים מה שהם טו־ענים כעת, כי יש בארץ רוב, הצדיק לשלום ויש להקים ממ־שלה לאומית. הוא כתב כי „אין אנו יכולים לעשות זאת מפני שהננו אחראים להצהרה שניתנה ב־2 בנובמבר, ומשום שממשלה לאומית בנסיבות הקיימות תימנע את הגשמת [illegible] התחייבות הללו לא רק עלינו אלא גם על הערבים".

ציטטתי זאת בנאומי, משום שבאותה תעודה יש [illegible], הבאתי דברי עדות לא של חקירה יהודית כי אם של חקירה בריטית בהחלט ובה ניתנה עדותו של צ׳רצ׳יל עצמו, כי לא היתה כוונה למנוע את הקמתה של מדינה יהודית.

מה פירושה של נתינות יהודית? אין פירוש הדבר שרק יהודי יכול להיות נתין או רק יהודי יכול להמצא במדי־נה. פירוש הדבר, מדינה שבה היהודים מהווים רוב. אולם לכל האזרחים כולם אותו מעמד שווה. אם המדינה תיקרא בשם „פלשתינאי", הרי שכולם אזרחי פלשתינה. ואם יינתן לה שם אחר — וסבורני כי אמנם ייקבע שם אחר — אזי ייקראו גם הם לפי אותו שם. אך יהיה השם אשר יהיה, כל נתין יהיה נתין פלשתינאי — אם זה יהיה השם. אין אנו יכו־לים להעלות על דעתנו, כי מדינה שבה לא נהיה מיעוט, ועלי־נו תהיה מוטלת האחריות העיקרית בתורת רוב, שבמדינה זו תהיה הפליה כלשהי בין יהודי ושאינו יהודי.

הוד (אוסטרליה), אדוני היו״ר, יורשה־נא לי לנסות לקבל אינפורמציה רבה יותר בנקודות שכבר נגעו בהן [illegible], לאחרונה דובר ד״ר בלום, הוא אמר דבר אחד: הוא דיבר על תקופת המעבר בקשר להצעה [illegible] על ידי מר בן־גוריון — יצירת מדינה יהודית ובית לאומי יהודי(?). בתשובה לשאלה הקודמת צוין מר בן־גוריון, כי [illegible] הקשורים באותה תקופת־מעבר, אפשר לדון אותם בבחינת פרט [illegible], ולהלן צוין, כי [illegible] על ידי הסוכנות היהודית אין להקדיש תשומת לב [illegible] לאותו מספק. אך אני רואה, אדוני, כי בנוסח 34 של ההודעה ששלחתם בשבוע שעבר, אמנם הודה קודם [illegible]

בריטניה". ולהלן אנו קוראים: "מה שאינו בגדר יכולתו של שלטון מאנדאטורי יהיה, כל שכן שאינו בגדר יכולתה של מ.א.ות משותפת". ולהלן: "עליה בקנה מידה־רחב מצריכה פיקוח דינאמי, יוזמה מתמדת, החלטות מהירות ופעולה מהירה". אולי אותה הוראה נוגעת באספקט חיוני מאד של הבעיה כולה. והייתי רוצה שמר בן־גוריון ידבר אלינו שנית וינסה להסביר לנו בדיוק, לאיזה שיטות היה מתכוון בשביל אותה תקופת מעבר. שהרי זו נקודה מכרעת בדיון בשאלה זו. כיום לא נקבע עדיין שום דבר מסוג זה בצ'ארטר של או"ם או בכל תעודה הקשורה בו. אין דבר הקובע מראש באופן ברור ומפורש כיצד לנהוג למעשה במקרה כזה. יש סעיפים מסוימים שאפשר להסתמך עליהם, אך גם נוסחו באופן כללי ואין להוציא מהם פתרון ממשי. כלל של דבר: הריני חוזר, כי בהצעה מסוג זה אפשרות הביצוע תלויה למעשה בטיב סידורי־הביניים. האם ברורים דברי אלה?

ת.: לאמיתו של דבר הרי זו אותה שאלה והיא מוצדקת בהחלט. אשתדל להבהיר את כוונתי בכל האפשר. לא אומר שוב, כרוע שמנוגדים אנו להמשכת המנדאט. כבר הזכרתי בכך. הדברים נאמרו לפני עשר שנים ואינני סבור, כי הדבר השתנה בינתיים. ואשר למנדאט ולתקופת המעבר, גם בתקופה זו יהיה צורך למין מנדאט, אלא יהיו שני הבדלים חשובים מאד. לכשתהיה החלטה ברורה ישתנה כל אופי של הפיקוח הזמני. אני מדבר מתוך הנחה, כי תביעתנו צודקת ואתם סומכים את ידיכם עליה. שאם לא כן, אין השאלה מתעוררת כלל. השאלה שהציג לי ד"ר בלום מתעוררת על יסוד ההנחה, כי תביעתנו צודקת ומן הדין הוא כי או"ם יסמוך ידיו עליה. ההבדל הראשון החשוב מאד יהיה החלטה ברורה על ידי בית הדין העליון של העולם, כי עשה ייעשה צדק לארץ ישראל. והרי זה דבר אחד בעל חשיבות רבה. הדבר השני שאף הוא חשוב ביותר: הסוכנות היהודית בחירת גוף המייצג את יהודי ארץ ישראל ואת אלה שיבואו הנה לאחר שאו"ם יבחן את תביעתנו לעליה ולישוב מליון יהודים (ויאשר תכנית זו) — הסוכנות היהודית תקבל סמכות להוציא לפועל תכנית פיתוח והתיישבות שמטרתה להעלות לארץ מליון יהודים תוך זמן קצר ביותר. זוהי תקופת המעבר. ולכשתתקבל החלטה כזאת ותינתן לסוכנות היהודית הסמכות לבצע את התכניות ההתיישבות והפיתוח תוך הזמן הקצר ביותר, אזי תתעורר השאלה: מה יהיו היחסים? אנו אומרים, כי לאותה תקופה קצרה (תקופת המעבר) — לפי אותם תנאים, יהיה פיקוח מצד או"ם. אני יודע, כי אין בצ'ארטר שום סידור מיוחד לכך משום שלא חשבו על שאלה מיוחדת זו. הצ'ארטר קבע סידורים בשביל כל עמי העולם, אך לא היתה כל דאגה לבעיה זו. אך אינני סבור, כי הדבר חורג מתחומי סמכותו של או"ם לקבוע סידורים אלה במקרה מיוחד זה, ולו בתקופה קצרה מאד. פיקוח בינלאומי אשר יבטיח:

1. ביצוע החלטות או"ם, הקמת מדינה ומסירת ביצוע התכנית לסוכנות היהודית; 2. הנהלת הארץ על אופן שבו תוכל להיות מדינה דמוקראטית; 3. הבטחת השלום ומשפט הצדק לכל אדם באותה מדינה.

הוד: האם דבר זה יהי בניגוד לתושבי הארץ לפי סעיף מהצ'ארטר?

הבר משאלו של מר הוד (המנהיג הכללי): עובדה היא שאו"ם לא עסק בבעיית מ.חדש זו.

ת.: יש לא סעיף 23 בלבד, יש גם סעיף 80, שנתקבל משפט מיוחד זה בנוגע לארץ ישראל. המצאו זאת בפרוטוקול. (הנואם מעיר על סעיף 80).

מר הוד: הייתי רוצה לדעת, אם לדעתך יהיה צורך בתקופת מעבר באמצעי כוח או פעולות משטרתיות בקביעת סידורים לשמירת חוק וסדר? הסבור אתה או אינך סבור שיהיה צורך בכך?

ת.: הייתי אומר לשם שמירה על שלום יצרך חוק וסדר, אולם אין זה חשוב באיזה שם תקרא לזה.

מר הוד: האם תהיה זו אותה שיטה שתביא לפועל התפקידים אלה שהוזכרו בהצעתו של מר בן־גוריון כלומר: שלטון דינאמי, הכרעות מהירות וכו׳?

ת.: לא. תהיה זו הסוכנות היהודית. הריני סבור שיהיה לה הכוח הדינמי למלא תפקיד זה. אפילו אילו היו הערבים רוצים, יתכן שהיינו מסכימים לשתף פעולה בתכנית פיתוח זו ואז הם ישתפו פעולה עם הסוכנות היהודית.

מר הוד: האם מר בן־גוריון אינו רואה קשיים במסירת כוח ממלכתי אמיתי לשמירת החוק והסדר בידי האדמיניסטרציה הזמנית?

ת.: עלולים להתעורר קשיים מסויימים אך אפשר להתגבר עליהם בעזרת האוטוריטה של או"ם.

מר הוד: האם מציעים שהמדינה היהודית תהיה רשאית להצטרף לאו"ם מהתקופה הראשונה או אחרי תקופת מעבר?

ת.: בהקדם האפשרי, אינני רואה סיבה שתמנע קבלה נציג, לאחר שנתקבלה החלטה על הקמת מדינה. יש לקבלו בהקדם האפשרי כי הריני סבור שזהו עוול גדול ביותר שנעשה לנו על ידי העולם כולו ומן הדין לתקנו.

מר הוד: זהו סיכום הדברים שאמרת אתה לנו.

ת.: כלום יכולנו לעשות זאת לפני עשרים שנה? אמרתי לך שבאותו זמן היו משמרים אותנו אולם אין זה דמיוני. נניח לרגע שאנגליה אומרת: אותנו ונחלק מחר האומ"א תאמר אין לנו שום ענין בארץ־ישראל, סבורני שהיינו יכולים להסתדר. זה יהיה קשה, אך נצליח להביא יהודים ולשאת ולהגן על פעולתנו בארץ ישראל. היא קונסטרוקטיבית מטבעה אך גאלית. ננסה כל יום לבוא אל הערבים ולומר: הבה נשב לשבת ונוישב את הסכסוך. אם יהיה רוח של שיתוף פעולה כדי לדון על פתרון הבעיה יהיה טוב. אבל אם הם יגידו "לא" — נמשיך בעבודתנו על דעת עצמנו בכל שנוכל. לא נוכל לנהוג אחרת. מדוע לא פנתה הממשלה המאנדאטורית לאומ"א בשנה שעברה, כי אם פנתה לאמריקה בלבד? רק עתה היא פנתה לאומ"א; לאומ"א הסמכות המוסרית הגבוהה ביותר והיא תהיה מסוגלת ליישב את הבעיה. אם אתם סבורים שאנו צודקים תגידו נא בכך? כך נוהגים בבית דין. אם השופט פוסק שפלוני צודק הרי אפילו אם אלמוני מכחיש זאת, בכל זאת צודק פלוני. אולם אם תשאירו אותנו לבדנו נעשה זאת בכל האמצעים. נתגונן בכל האמצעים, נבנה בכל האמצעים, נעלה בכל האמצעים. לא נוותר.

היו"ר: מה המוצא בין הסוכנות ל"הגנה"?

ת.: ביחסים שבין הסוכנות לישוב. ה"הגנה" פירושה קבוצות יהודים של הישוב מאורגנות בשביל התגוננות. והיא קיימת זה ארבעים שנים לפחות. כשהייתי צעיר הייתי בעצמי חבר ה"הגנה". זוהי יצירתם.

היו"ר: כלום מזוינת ה"הגנה"?

ת.: אני מקוה שכך הוא.

היו"ר: מה היקף ה"הגנה" הגדולה היא?

ת.: לא אוכל לומר. הנני בטוח, כי לכשתרצו לראות את אנשי ה"הגנה", הם יוכלו לתת לכם ידיעות נכונות ומדויקות. בספק אם יוכלו להופיע בפומבי. ההגנה אינה מאורגנת לפי החוק הקיים.

רחמן (הודו): זכותך מר בן־גוריון, הייתי רוצה שתענה לי בדייקנות ובקצרה על שאלות מסוימות: "הנך אב לאוה. הקשבתי לך כל הזמן בהתענינות. שאלותי תהיינה מנוסחות כך שתתחייבנה תשובות קצרות. אתה מבין? לפי עדותך בפני הועדה האנגלית־אמריקאית ובפני ועדה זו, הנני מסיק שאינך מבקש לבסס את תביעת היהודים לארץ־ישראל על הצהרת בלפור. התבינו את שאלתי?

ת.: סיר עבד אל־רחמן, אני צריך להיות חפשי לענות בצורה המתאימה לי. אם לא תוכל לקבל זאת, מוטב שלא תשאל אותי (הנציג ההודי מביע התנגדות). אני אשיב על שאלות בצורה הנראית לי או שלא אדבר כלל.

ר.: טוב, אל תענה. אנחנו נשב כאן חדשים. לא איכפת לי, שאשב שנתיים עד שאקבל את התשובות הדרושות.

היו"ר מתערב, מפסקת שיחה מעולשת. סיר עבד אל־רחמן חוזר על השאלה: הנכון הדבר כי אינך מבסס את טענתך על הצהרת בלפור.

ת.: אמרתי כי זכויות היהודים על ארץ־ישראל קודמות להצהרת בלפור. זכותנו על ארץ־ישראל קיימת זה שלושה אלפים וחמש מאות שנים. הצהרת בלפור לא היתה אלא הכרה מצד מעצמה גדולה בזכותנו זו. אמרתי זאת וזו דעתי.

ר.: ובכן אנסה להשיג אינפורמציה נוספת בענין זה מהרב פישמן או מאנשים אחרים שהביאו הנה. האם נכון הדבר כי לפני שנתפרסמה הצהרת בלפור, הוצאו שמה טיוטות לנוסח הסופי של ההצהרה.

ת.: אני בטוח שהיו כמה הצעות.

ר.: מגיש לבן־גוריון ספר של גאסרים ושואל: אם שתי הטיוטות האלה נדפסו בצורה הנכונה בעמודים אלה ואלה...

ת.: סבורני כי יש אדם אחד, והוא יופיע בפני הועדה, שיוכל...

ר.: (מפסיק את בן־גוריון) אני שואל אותך, המוכל אתה לענות.

ת.: איני יכול לקבל על עצמי להשיב לך על שאלה בכתב הלוות הצהרת בלפור שאין לי ידיעה מדויקת בפרטיהן. ד"ר וייצמן הוא האדם הבקי בענין זה. מוטב שתשאל אותו כאשר יופיע.

היו"ר סבור גם הוא שכדאי לשאול את וייצמן בענין זה. אך סיר עבד אל־רחמן עומד על שלו. הוא דורש מבן־גוריון שיקרא את הקטעים בספר גאסרים.

נציג איראן פנה ליושב־ראש בבקשה לדאוג לכך שהקהל לא יתערב בתגובות בצד זה או אחר. בן־גוריון אל היושב־ראש: הרשני נא להצטרף לבקשה זו.

סיר דבר היושב ראש אל הקהל ברוח הבקשה הזאת.

ר.: האם מסכים אתה, כי מיניסטר המדינה להודו בזמן שניתן את הצהרת בלפור, אדווין מונטגיו, סיר פילים מגנוס ויהודים אנגלים אחרים התנגדו להצהרת בלפור?

ת.: כן, הם לא רצו אפילו בבית לאומי, עוד פחות מזה — במדינה יהודית. הם היו יהודים מתבוללים.

ר.: התסכים אתה, כי לפי ספרו של גאסרים היו שתי טיוטות קודמות לנוסח שנתפרסם בהצהרת בלפור ומהן נראה כי המלים "בית לאומי בארץ ישראל" באו במקום "ארץ ישראל כבית לאומי".

ת.: יודע אני כי הספר הלבן של 1922 מדגיש כי ההצהרה היתה בדבר בית לאומי בארץ ישראל ולא על ארץ ישראל כבית לאומי.

ר.: עוד אגיע לזה. אבל אתה רואה את ההבדל? אתה מודה שהיו נוסחאות קודמות? המאשר אתה את זה?

ת.: איני יכול לומר לך, אילו נוסחאות היו בהוצאה.

ר.: האינך מוצא הבדל בין שתי הנוסחאות?

ת.: לא. פרט לזה שהנוסחה הקיימת אולי באה למנוע טענה, פן יפרשו את הנוסח "ארץ ישראל כבית לאומי", כאילו הכוונה היא שיש להוציא את הערבים מהארץ, וזה לא היה לרצון ובצדק.

ר.: התודה, כי המונח "בית לאומי" לא היה ידוע ולא הוגדר מעולם עד להצהרת בלפור?

ת.: עד כמה שאני יודע, לא הוגדר מושג זה קודם, אבל אני איני מומחה למשפטים.

ר.: ההיה בנספיק יהודי ומומחה לחוק הבינלאומי?

ת.: הוא בחיים והוא יהודי והוא מומחה למשפט בינלאומי.

ר.: כלום המגדיר בנספיק את המונח בית לאומי בספרו?

ת.: מוטב שתואיל לקרוא את בנספיק, ותדע.

ר.: קורא קטע מבנספיק שתכנו הוא: בית לאומי אין פירושו שליטה מדינית וכו׳, אלא זכויות לפיתוח כלכלי ותרבותי וכו׳.

ת.: זהו מה שאומר בנספיק, אבל אין זה כל מה שהוא אומר. הואיל נא לקרוא מה שהוא אומר להלן.

כאן פורץ ויכוח בין השואל והנשאל. הנכנסים זה לתוך זה והיושב ראש מעיר: הננו עוסקים בסיבוכי ידיעות. ייתכן שאין צורך לשאול את נציגי הסוכנות היהודית על דברים שכבר נדפסו והם ידועים וגלויים.

ר.: לא עד הודבר. הנני משתדל לשרטט את התמר זה, לפני, למענכם, ולמען כולם.

ת.: בנספיק אומר שלא ניתנה אז ליהודים שאינם עדיין בארץ שלטון עליה. וכמון הוסיף: גם כיום אין עדיין השלטון ליהודים. ליהודים ניתנה אז רק זכות הפיתוח. עוד שבנספיק אמר, אך בכלל אין דבריו מחייבים איש זולתו.

ר.: לפי דברי בלפור היתה הצהרתו מעין הרפתקה. האם נכון הדבר?

ת.: אם הנך אומר שאתה יודע כי הוא אמר כך — אאמין לך.

ר.: מכיר אתה איזו תעודה המוכיחה כי לפני פירסום הצהרת בלפור דובר עם בלפור או עם הממשלה הבריטנית על מדינה יהודית בארץ ישראל או על ארץ ישראל כמדינה יהודית.

ת.: לא אני האיש להעיד על אותה תקופה היסטורית. כדאי שתשאל שאלה זו את ד"ר וייצמן. אני לא ידעתי אז פרטים. הייתי חייל פשוט בצבא בתקופה ההיא.

ר.: הנכון הדבר, כי צ'רצ'יל התנגד ב־1922 לאימרה של וייצמן, כי ארץ ישראל תהיה יהודית באותה מידה שאנגליה היא אנגלית.

ת.: נכון הדבר שצ'רצ'יל הביע התנגדות.

ר.: הנכון הדבר, כי חיילים יהודים נלחמו בימים ההם למען גרמניה ולמען מעצמות הציר.

ת.: נכון הדבר כי יהודים נלחמו בצבא הגרמני, נלחמו בגבורה וזו היתה חובתם והם מילאוה בצדק. אך בימים ההם לא היה עדיין קיים ה"ציר". יהודים נלחמו אז גם בשורות הצבא התורכי. אחד שאותו לשאל, היה קצין בצבא התורכי. אני גורשתי אז מארץ־ישראל על ידי גמאל פחה, סהיתי אז גורשתי יחד עם חברי בן צבי, שהוא עתה נשיא הועד הלאומי. אמרנו אז לגמאל פחה שנחזור לארץ־ישראל בהקדם, ואמנם חזרנו כחיילים מתנדבים בצבא הבריטי כדי להלחם בגמאל פחה. אולם כשחזרנו לארץ־ישראל כבר לא מצאנוהו.

ר.: מאחר שבאת לארץ־ישראל לפני 42 שנים, בודאי ידוע לך כי התנועה הלאומית הערבית כבר היתה פעילה מאד.

ת.: מה שידוע לי הוא שונה במקצת ממה שאתה אומר. באתי לארץ־ישראל לפני למעלה מ־40 שנים, הייתי יחד עם ערבים, עם אנשים פשוטים, כיון שהייתי אז פועל חקלאי. בין הערבים שאתם באתי במגע לא מצאתי אנשים בעלי גישה מדינית אנטי־יהודית.

אמנם כבר אז היה בחיפה שבועון ערבי "אל כרמל" שעורכו ערבי נוצרי, השתדל לעורר שנאת יהודים בין הערבים. אך תנועה מדינית אנטי־יהודית לא היתה בין הערבים. היו קטטות וגם יריות, סכסוכי שכנים רגילים. התנועה הלאומית הערבית גדלה אחר כך.

ר.: כלום לא החליטו הערבים ב־1915 להנתק מהקיסרות העותומנית וזה הוכחת לאומיותם החזקה?

ת.: לא, אין זה נכון. על כל פנים לא לגבי ערביי ארץ־ישראל. הם נלחמו בשורות הצבא התורכי ואינני מאשים אותם על כך. בימי מלחמת העולם הראשונה היו קבוצות בדואים שהתקיפו את התורכים מטעם לטעם, אך בדרך כלל לא נלחמו הערבים בתורכים.

ר.: האם לא הכריזו התורכים "ג'יהאד"? (מלחמת הקודש).

ת.: היה רחוק מהמציאות בארץ. אם אתה חושב כי צריך היה להכריז "ג'יהאד" כדי להניע את הערבים להלחם בשורות הצבא התורכי, הדבר היה פשוט. הערבים קיבלו פקודה ולחמו. הם ידעו כי עליהם לשרת בצבא כמו אבותיהם ואבות אבותיהם. השירות בצבא היה ענין אדמיניסטרטיבי בלבד.

מפני איחור השעה נדחה יתר השאלות לישיבה אחרת.

ביום ג׳, אחרי עדותו של ד״ר וייצמן נתחדשה חקירתו של מר ד. בן־גוריון, ראשון לשואלים היה מר רחמן, נציג הודו.

רחמן: מר בן־גוריון, האם רוצה אתה למסור סידור שים כל שהם על ההצהרות וההוראות שפורסמו מטעם הממשלה הבריטית? (הוא קורא 4 הודעות בקשר בה מהגר, שעוסקות בתקנות לא הגליה לרשום דבר. הודעה אחת דיברה על בעלות האבורים, ועוד דובר על מכתב משנת 1915 אל המלך חוסיין).

בן־גוריון: (לכל 4 ההודעות): לא.

רחמן: הידוע לך דבר על ועדת היי־קראפט, שנתמנתה כדי לחקור את המהומות בשנת 1921? האם התנגדו הערבים אז מאד לזה, שהיהודים יבואו בארץ־ישראל, או אפילו לעליה קטנה הנובעת מטעמים ודבשות דתיים? האם היתה העליה היהודית סיבת המהומות בארץ־ישראל?

ת.: כן, קראתי את הדין וחשבון. לערבים לא היתה יד ברשות שנתנה לעליה יהודית לארץ־ישראל בשנת 1917. בארץ היתה עדיין בידי התורקים, היתה עליה יהודית והיו מהומות, אולי היתה אחת סיבות של העליה. דבר זה איננו במוח. יתכן שהיו סיבות אחרות.

רחמן: האם אתה יכול לציין לי סיבות אחרות?

ת.: אחת הסיבות של המהומות נבעה מתעמולה שבעצמות הציר שלחו אנשים ובכסף שישלחו למהומות. זה היה בשנים 1936, 1938 ו־1939.

רחמן: האם לא היו מהומות אחרות לפני זה, ומה היתה סיבתן?

ת.: כן, היו סיבות רבות. בשנת 1929 למשל, הוציאו נגדנו ואלפיות מזויפות, ששילהבו את הערבים. אמרו להם, כי אנו רוצים את מסגד עומר, אף־כי לא היתה אמת בדבר, ממש כשם שאין אמת בהאשמה, שאנו שותים את דם הילדים הנוצרים לשם מטרות דתיות. זו היתה סיבת המהומות בדמשק בשנת 1840, ויהודים רבים נשחטו. בשנת 1929 הושמדה בגלל האשמה כוזבת כל העדה היהודית בחברון.

רחמן: האם שמעת מעולם על בירוביג׳אן?

ת.: כן, שמעתי.

רחמן: האם נזדמן לך לראות מספר זה?

ת.: נראה, שיש כמה דברים שאתה ראית, ואני לא.

רחמן: האם ידוע לך, שזוהי מדינה יהודית?

ת.: ברית המועצות היא ארץ עצומה, ואין ספק, כי בירוביג׳אן היא שטח גדול, אך היא אינה מדינה יהודית. היא אוטונומיה וגר בה מיעוט יהודי. איני בטוח בענין זה ואיני יודע מה שייכותו של הענין הנה.

רחמן: האם השפה הרשמית שם אינה עברית?

ת.: לא, היא אינה. רק בארץ־ישראל עברית היא אחת השפות הרשמיות.

רחמן: ארץ־ישראל היא קדושה לנוצרים ולמוסלמים — האם היית ברוכה לכל הנוצרים והמוסלמים לבוא ולהתישב בה על אותו בסיס, כשם שאתה רוצה שהיהודים יבואו הנה?

ת.: כמובן, שזוהי ארץ קדושה לנוצרים ולמוסלמים, אך היהודים באים לארץ־ישראל משום שזוהי ארצם ומולדתם במשך 3500 שנה. נוסף לזה זו ארץ קדושה להם, כי היא מרכז דתם. ידוע אני, כי רומא קדושה לכל הנוצרים, אך איש לא ירצה להגר לרומא. אני בא, משום שזוהי ארצי של עמי. אנו גורשנו בכח, לא ויתרנו עליה, ועתה אנו תובעים אותה שוב.

רחמן: הם שנשיא הקונגרס הציוני משנת 1931 לא נשא נאום כזה? (גם כאן לא יכלו הכתבנים לעקוב אחרי קריאתו המהירה).

ת.: עד כמה שידוע לי, לא מסרו הודעה כזאת.

רחמן: האם ניסו יהודים לזכות בריבונות מדינית בארץ־ישראל לפני הציונים?

ת.: כן, יהודים בכל ימי תולדותיהם עשו כן. לפני מסעי הצלב ואחרי מסעי הצלב, בימי התורקים ובכל שעה נעשו נסיונות כאלה על־ידי יהודים, שחזרו לארץ־ישראל וניסו לבנותה כי האמינו, שבכך תכונן המלכות היהודית. איננו משתמשים במלה זו בכח, אך הם התכוונו למעשה לבנין מדינה יהודית. כך עשו יהודים בכל דור ודור. היה זמן שאחד השליטים התורקים הנבוהים נתן מגילה לבנות חלק מן הגליל כמחוז יהודי.

רחמן: מה הוא המרחק בין הישוב היהודי הדרומי ביותר בנגב עד לגבול המצרי; האם יש ישובים יהודים בקרבת הגבול הסורי?

ת.: הישוב הדרומי ביותר בנגב מרוחק כמה קילומטרים. יש כמה ישובים יהודים על הגבול הסורי. לאחד מהם יש קרקעות משני צדי הגבול. במטולה עובר קו הגבול ממש במושבה.

רחמן: האם לא ארגנו משמרות נגד אנשים המעסיקים עבודה ערבית, והאם לא נאלצה הממשלה להעביר חוק הנקרא „חוק המשמרות״?

ת.: היו ימים, כשלערבים לא ניתן לעבוד במושבות יהודיות, ואז הוצבו משמרות. אני עצמי עמדתי באחת המשמרות. החוק שאתה מזכיר אותו נתקבל זמן רב לפני 1940.

רחמן: כלום יכול אתה לתאר לעצמך, שארץ כלשהי בעולם — קנדה, אוסטרליה, ארצות הברית, דרום אפריקה או בריטניה — תרשה הגירה לארץ, אם הדבר יהיה כרוך בסכנה, שהם יהפכו למיעוט?

ת.: איני צריך לתאר לעצמי דבר כזה, כי שום דבר כזה אינו עלול לקרות. אנו חוזרים אל ארצנו. הציעו לנו ארץ אחרת באפריקה, אך אנו סרבנו משום שלא ראינו בה ארץ שלנו.

רחמן: האם אתה מתאר לעצמך, כי הידידות בין היהודים והערבים תגבר, אם ידרשו עליה בלתי מוגבלת?

ת.: הנני מתאר לעצמי, כי בשעה שהיהודים יקומו באומה עצמאית, יהיו להם יחסים טובים עם שכניהם הערביים. אם לא — נידרס. היחסים האישיים בין פרטים ערבים ופרטים יהודיים היו טובים מאד לעתים קרובות. בימי התורקים היו טובים מאד. כעת זוהי שאלה של היחסים המדיניים בין האומה הערבית והאומה היהודית, שאינם כה טובים, וכל זה משום שהם מתנגדים לשיבתנו הביתה.

רחמן: מי שלט בארץ־ישראל, עד כמה שידוע הדבר, לפני ישראל?

ת.: היו כאן עמים רבים, ששמותיהם נשתמרו בתנ״ך, אך הם הושמדו או נעלמו.

רחמן: האם העם הערבי בארץ־ישראל של היום איננו אחד מצאצאיהם?

ת.: איני סבור כן.

רחמן: לאברהם היו שתי נשים: האחת הגר, היה ישמעאל, השניה שרה. מסורים כי בני שבטים הקים ישמעאל. היכן הם?

ת.: שמות: בתורה כתוב: „לזרעך יצחק אתן את הארץ הזאת״.

רחמן: מתי יצאו היהודים מארץ־ישראל?

ת.: הם לא יצאו מעולם לגולה, מלבד בתקופת מסעי הצלב, כשהושמדו ונלקחו בשבי. זה היה במאה האחת־עשרה והשתים־עשרה.

רחמן: האם טיטוס נהג ביהודים באכזריות?

ת.: אם שריפת המקדש בירושלים המשובצים ומכירת הגברים לעבדות נקראים אכזריות, הרי זה האופן שבו נהג בהם. בשנת [illegible] לפני הספירה יצאו היהודים למלחמה נגד רומא, וכתוצאה, כי 600 אלף יהודים נהרגו על־ידי הלגיונות הרומיים.

רחמן: יש לי כאן רשימה של כפרים ערביים, אשר — כפי שאמרו לי — נמחקו מעל פני האדמה, והריני שואל אותך, אם הדבר נכון או לא: שומה, עמולה, ביירה, דאבורון, ג׳ינג׳ר, מג׳דל ביסר־אל־מג׳דל, תל עדאס, יאלו, קאסספה, בית־ג׳נדור, אל־פואלה, זכר. האם היו כפרים כאלה והאם הם קיימים כיום.

ת.: הנני אסיר תודה לך שנתת לי הזדמנות לדבר על זאת. אחד מעדינו יספר לך את כל המעשה לא רק בדרך תשובה של הן או לאו.

רחמן: אמרת בהודעתך, כי שום ערבי לא גורש מאדמתו. ועל־כן רציתי לאמת את דבריך?

ת.: צדקת מאד בעשותך כן.

רחמן: האם אמת היא, כי על אף חוקי המגבלה יכלו היהודים לרכוש אדמה מערבים, וכמה קרקע נקנה בניגוד לחוק זה?

ת.: זה נכון. במידה מצומצמת ביותר קנינו אדמות, מאז נתקבל את התקנות משנת 1939 ועד היום הזה.

רחמן: האם אתה סבור, כי בפלשתינה מדינית יש מקום בשביל ערבים ובשביל מספר בלתי־מוגבל של יהודים כאן?

ת.: יש רק מספר מסוים של יהודים, והוא אינו בלתי־מוגבל. במשך 40 השנים האחרונות עיינתי בבעיה זו של עליית יהודים לארץ־ישראל והריני משוכנע, כי יש מקום הן לאנשים הנמצאים כבר כאן, בין אם הם ערבים, נוצרים או יהודים, והן לכמה מיליוני יהודים העתידים לבוא. איני יכול לנקוב במספר מדויק, כי זה תלוי בגורמים מסוימים, ובעיקר בדרגת הפיתוח ובמסכות לקצב פיתוח כזה.

היו״ר: תודה, הנני סבור, כי אין עוד שאלות עתה. מחר נמשיך להציג שאלות למומחים הכלכליים.

בן־גוריון: רצוני לומר דברים אלה: לא נוכל לשאת בכל ישוב הבעיה, המוציא מן התשבון עצמאות במדינה ושוויון לנו כאומה בארץ זו. אם ישוב זה יתנגד באופן כלשהו במה שנוגע לעמנו כאומה, ויטול מאתנו את השוויון כאומה, נאלץ להתנגד לו. שני דברים נראים לנו כחיוניים בשביל עצם קיומנו ובשביל כבודנו האנושי, ואנו מאמינים, כי גם ליהודי צריך להיות כבוד עצמי משלו. שני האינטרסים החיוניים הם: א) זכותו של היהודי שלא יהא בלתי מאושר, או במצב בלתי נוח, או מדוכא, או מושלך לרעה, או מסיבה אחרת אינו יכול להשאר במקום המצאו, ויש כאן מקום בשבילו מבחינה כלכלית — יש להרשות לו לבוא הנה בזכות. וב) לעם היהודי כעם יש להיות בארצו אותו מעמד שיש לכל עם חפשי אחר בעולם. אם העולם יבטל ריבוניות נפרדות, אנו נברך על כך, כי המשפחה האנושית צריכה להיות אחת. אך גם אם העולם לא יבטל את המשטר הקיים, ויהיה מה שיהיה המשטר בעולם לגבי כל אומה חפשית אחרת, הננו תובעים זאת בשביל עמנו — לא פחות ולא יותר. אני נותן נגד כל הפליה נגד העם היהודי. אם תבטיחו את עצמאותנו ושוויוננו כאומה, הכולל גם חברות באומות המאוחדות, יהיה זה הכרח לטובת אלה הנמצאים עתה בארץ ולטובת שכנינו, שהמדינה היהודית תשתף פעולה עם המדינות השכנות. אנו הראשונים נברך על כך, אך אם שיתוף פעולה זה יתקיים תחילה רק בענינים כלכליים, חברתיים ותרבותיים, אם שכנינו יהיו נכונים לשתף פעולה מבחינה פוליטית, כארגון אזורי, נקבל זאת בברכה ויוגדרו הקשרים בין מדינה עצמאית זו ומדינות השכנות, כמו שיוסכם ביניהן באופן חפשי ולפי רצון האומות המאוחדות. זה יכול אפילו ללבוש צורה של פדרציה, אך העיקר הוא שנגיע לשיתוף שוה. ולכן צריכות להתכונן גם האומות המאוחדות: מדינה יהודית עצמאית אינה שוללת, אישור, אפשרות של היותה חלק בפדרציה יותר גדולה אם שמית או צורה תיכונית או של מדינות בלבד. אין היא מוציאה דבר זה מכלל העבנין. זה חשוב עד מאד לעתידנו ולהמשך חיינו.

היו״ר: אתה מבקש, אישור, מדינה מוראלית?

ת.: אנו רוצים מדינה משלנו ומדינה זו יכולה להכנס לפדרציה אם מדינה או מדינות אחרות נכונות לעשות כן לשם האינטרסים ההדדיים, ובתנאי שמדינתנו תהיה בתוכה חברת האומות המאוחדות.

היו״ר: האם לדעתך המקום היהודי הזקוק לסידור מיוחד בארץ־ישראל הוא ירושלים?

ת.: אין לסדר סידורים מיוחדים בשביל ירושלים. לסידור מיוחד זקוקים המקומות הקדושים, כמה מהם נמצאים במקרה בירושלים. את המקומות הקדושים יש להבטיח מפני רה כנאה, שבחינה בינלאומית אותן דתות שיש להן ענין מיוחד במקומות אלה יוכלו לגשת באופן חפשי ובלתי מגבל אליהם. שמירה זו יש למסור לידי מסכות עליונה.

היו״ר: האם לדעתך יש צורך בתוספות בשביל ירושלים והמקומות הקדושים?

ת.: המקומות הקדושים אינם אלא מקומות לעתים, ולאו דוקא רק בירושלים. יש גם בבית־לחם, בנצרת. אין לראות את ירושלים בכך ובכך מקומות קדושים [illegible] בה. המסבות שתשמור על המקומות הקדושים [illegible] לכלול את העיר ירושלים.

גרסיה סאלאזאר (פרו): הנני מאמין באמונה שלמה, כי העם היהודי רוצה לחיות בשלום עם הערבים ולשתף פעולה עמהם לטובתם המשותפת, אך נראה כי המצב כאן איננו מוביל בדרך זו. יש ערים יהודיות כגון תל־אביב ובהן רק יהודים; יש ערים אחרות ובהן רק ערבים. יש כפרים יהודים, שאוכלוסיתם יהודית בלבד ויש כפרים ערביים שאוכלוסיתם ערבית בלבד. יש בתי ספר יהודיים, יש בתי ספר ערביים. ואפילו באוניברסיטה לא תמצא אלא סטודנטים יהודים. התעשיה היהודית מעסיקה יהודים. התעשיה הערבית מעסיקה ערבים. האם סבור אתה, כי הבדלה כלכלית ורוחנית זו בין שני העמים מקלה על שיתוף פעולה בעתיד?

ת.: השאלה ששאלת היא שאלה חשובה. קיימת הבדלה ומובדל שאקרא לה יחוד בתחומים הכלכליים, במטעים, בחקלאות, בבתי־ספר, וכו׳. אך איני סבור, שזה נגד שיתוף פעולה ביניהם. כשם שאיני מאמין שמפני שלצרפת ולאנגליה יש כלכלה מיוחדת, שפה, מסורת מיוחדות לא יוכלו לשתף פעולה. ואם כי רבו במשך מאות שנים ורבות, הרי משנת 1914 קם ונהיה שיתוף פעולה ביניהן. על כן התשובה, שאנו חיים לחוד ונבדלים זה מזה אינה שוללת שיתוף־פעולה. ונכון הוא, אנו רואים מבנה הטובה בעולם. עמים שיש להם אותה שפה ואותו מצב תרבותי, ורבים לא פעם. אין לומר, כי כדי שעמים ישתפו פעולה, עליהם להשתמש באותה לשון. יש טעם לכך מדוע הוכרחו היהודים לבנות [illegible] רים חדשים וערים חדשות. עתים הן הסיבות הע[illegible]ות: א) הם לא רצו לקחת שום דבר מהעם הנמצא כאן (רב) הם לא יכלו לחיות באותה רמה. אך אין פירושו של דבר שיהודי החי בכפרו ומדבר עברית והערבי בכפרו המדבר ערבית לא יוכלו לשתף פעולה. הננו משוכנעים, כי ברגע שתוקם מעמדו של היהודים על רשת המדינה — כמובן, לא ביום אחד — ובהתאם לצרכי שני העמים יקום שיתוף־פעולה ביניהם, על אף העובדה, שכל אחד חי את חייו.

ענטזאם (איראן): נגעו ללבי דבריך על מלך פרס שהחזיר בעם ישראל ואני מודה לך על כך. כפי שאני רואה אתם רוצים בפתרון אחד — מדינה עצמאית בארץ־ישראל ונדמה לי, שבזה גם אתם וגם הערבים בדעה אחת, שכולם רוצים עצמאות, ומדינה דמוקרטית. ההבדל היחיד הוא בזה שהערבים רוצים זאת מיד והיהודים רוצים לחכות עד שיהיו רוב.

בן־גוריון: אני רוצה להגיד שעלינו לשכוח, ואותנו שוכחים, את הרקע הנעשה לנו אבל לעולם איננו כפויי טובה. דבר זה נכון, לא רק לגבי כורש מלך פרס. באשר לשאלתך אין זה אותו דבר אפילו אם נניח שאנחנו והערבים מדברים על מדינה דמוקרטית. יש דבר יוצא מהכלל, אנו מתכוונים למדינה דמוקרטית, שבה יהיו כל האזרחים שוים בהחלט ללא הבדל. ולעומת זאת רוצים הערבים במדינה שלפי הודעתה הרשמית של המשלחת הערבית ועל ידי הליגה הערבית תהיה בה הפליה ביחס ליהודים, שלא יהיה להם החופש כבאזרחים שוים לבוא ולהתישב בכל מקום שירצו בו. הם רוצים להקים את מדינתם על הפליה גזעית. אין זאת שאלה של זמן בלבד, שהם רוצים כבר בעת ואנחנו רוצים כזה לאחר תקופה מסוימת. אילו נראה הדבר כן לתלבה, אבל לא יהיה זה הוגן מצדי להגיד, שזאת היא שאלה של זמן.

אנחנו, היהודים, כאן והעם היהודי מדברים על מדינה יהודית. שום מדינה, שום משטר פוליטי אינו יכול להיות מבוסס על הצדק, ההיסטוריה והחוק הבין לאומי אם לא תוכר המדינה היהודית וזכויות היהודים. עלינו לעלות לארץ ישראל מתוך זכות. נסעתי לאמריקה כשגורשתי ע"י הפורעים בשנת 1905, אבל לא היתה זאת אותה זכות. באתי לשם לא מזכות אלא מתוך סבלנות. הערבים, האנגלים, והפרסים אין ממשלותיהם יכולות לאסור על בני ארצותיהם את שובם במולדת. באותה זכות עצמה אנחנו דורשים בארץ זאת, ובארץ זאת בלבד. ויהיה זה לא נכון ליצור תנאים פוליטיים כאלה שישללו מאתנו זכות זאת. שום משטר אסור שיתיר כאן אם מדינה ערבית, או נאמנות או מנדט ימנע את הגשמתה של זכותנו זאת. וזכות זאת יכולה להתקיים רק אם היהודים יהיו רוב.

ליטינסקי (צ'כוסלובקיה): אני מניח ששמעת את עדותו של ד"ר וייצמן ש"הקבלה" כאן בהתלהבות. עדות זו מצדדת בחלוקת ארץ־ישראל לשתי מדינות. הייתי רוצה לשמוע את דעתך על תכנית זו. אינני רוצה תשובה מיד אלא דעה מתוך עיון. הייתי רוצה לראות בדעה זו את השקפתה של המוסדות היהודית על התכניה הפדרטיבית האפשרית של שתי המדינות בארץ־ישראל לאחר החלוקה.

ת.: רבות זכויותיו של ד"ר וייצמן אצל העם היהודי, והמקום שהוא תופס בהיסטוריה שלנו ובתוכנו מוכח אותו לדבר מבלי יתרי כח מיוחד. שמעתם את השקפותיו וגם לי היה העונג לשמוע אותו. מכיון שאינך עומד על כך שאתן תשובה מיד אני אענה רק ביחס להכניתו על החלוקה. כבר אמרתי לאדונים חברי הועדה הזאת, שבשנה שעברה ובשנה זו הודענו לממשלה, שאם זכותנו בחלק המערבי של ארץ ישראל לחות תוכנה ושנוכל להגיע למדינה יהודית הרי אנו מוכנים לעיין אם תוצע לנו הצעה על מדינה יהודית ב[illegible] בשטח מתאים בשטח מסוים של ארץ־ישראל, אם כי [illegible] בכך פחות מאשר בכל ארץ־ישראל.

אשר לשאלת הפדרציה, הדבר תלוי למה מתכוונים בהגדרה זאת. כשאתם אומרים מדינה פדרטיבית אפשר סירובה מדינה יהודית עצמאית. נאמר כדוגמת אוסטרליה שאם כי היא שייכת לקהילית עמים הרי היא עצמאית, ובין שאנגליה יוצאת למלחמה יש לה בעצמה זכות להחליט, אם לבוא לעזרתה. אם כוונתכם היא שמדינה יהודית תבוא בקשרי פדרציה עם דבר אחד, אבל תהיה מדינה עצמאית ותכנה באומות המאוחדות, נקבל זאת בברכה. אבל אם כוונתכם למדינה פדרטיבית, כדוגמת ארצות הברית, אשר יש בהן 48 מדינות, אך למעשה הן מהוות יחידה אחת, בדיוק כמו צרפת או אנגליה, ולפי זה יהיה על המדינה היהודית להוות חלק של מדינה פדראטיבית, כדוגמת ניו־יורק בארצות הברית, הרי יש בכך משום שלילת המדינה היהודית והעצמאות היהודית ואנחנו מתנגדים לכך. אנחנו נהיה מוכנים לבוא בקשרי פדראציה כמדינה חפשית עצמאית.

תשובות הרב פישמן

הרב פישמן יעלה בבקשה על דוכן העדות.

סר אלרחמן (הודו): אינני יודע היטב את הדת היהודית והייתי רוצה אינפורמציה ממך ולשמוע את השקפתך. מה היתה הארץ המובטחת?

הרב פישמן: הארץ המובטחת היתה גדולה, מהרי [illegible]ריש עד נהר פרת.

רחמן: האם היא כללה את מצרים?

הרב פישמן: לא, היא התחילה מהרי אל עריש.

רחמן: האם היא כללה את סוריה?

הרב פישמן: כן.

רחמן: ואת הלבנון ועבר הירדן?

הרב פישמן: כן.

רחמן: מתי ניתנה ההבטחה?

הרב פישמן: ההבטחה ניתנה ליעקב וליצחק לפני כארבעת אלפים שנה על ידי ה' ונאשרה למשה רבנו.

רחמן: האם הבטיח ה' אותה גם לבני השבטים שיצאו מישמעאל?

הרב פישמן: נאמר ברור — רק לבניו של יצחק; ולבניו של ישמעאל הובטח חלק אחר.

רחמן: האם אמר ה' ששנים עשר שבטים יצאו מישמעאל?

הרב פישמן: לא, רק מיצחק.

רחמן: מתי נתן כורש מלך פרס ליהודים לחזור לירושלים?

הרב פישמן: זה היה לפני כאלפיים וחמש מאות שנה.

רחמן: האם הבטחת ה' שניתנה לאברהם וליצחק לא נתמלאה על ידי שיבת היהודים לירושלים באותו זמן?

הרב פישמן: כורש מלך פרס נתן ליהודים רק חלק מן הארץ.

רחמן: ובכך קוים חלק מהבטחת ה'?

הרב פישמן: המכבים הגדילו אחר כך את השטח שניתן ליהודים על ידי כורש.

רחמן: האם השליט הערבי בבשן התנגד בשעתו לשיבת היהודים?

תשובות ד"ר וייצמן

הויד: יורשה לי להודות לך, ד"ר וייצמן, אתמול הצגנו למר בן גוריון כמה שאלות, שברצוני להציג לך שנית. אשר להצהרת בלפור ולמנדט — האם יש בהם משהו מפורש או נרמז, שאפשר להבינו כמיב; כוונתי לזכויותיהם ומעמדם של חלקי האוכלוסיה האחרים.

וייצמן: נאמר במפורש בהצהרת בלפור, כי זכויות כל התושבים תישמרנה.

הויד: האם לדעתך עלולות נסיבות מסוימות לעשות את המנדט בלתי ניתן לביצוע, מאחר אם תגיעו לשלב, שבו מתקפחים מעמדם וזכויותיהם של חלקי האוכלוסיה האחרים?

תשובה: אינני סבור כך וזאת מסקנים אלו: הדבר עלול להתפרש כן על ידי אנשים המבקשים למצוא פירוש כזה. אך הדבר שקרה הוא, שאמנם ביצוע המנדט לא הורע מצב הערבים, כי אם הוטב, ובמדינה פרינית לא היה לערבים מעולם מעמד בארץ ישראל. היה להם מעמד מדיני בבגדאד, בבירות ובמכה — מקומות אלה שימשו מרכזים לשאיפותיהם המדיניות של הערבים — אך לא בארץ־ישראל.

הויד: באיזה מובן יכול אתה להעלות על דעתך איזה מיב שהוא, האם היה זה מחובת שלטון המנדט לבצע את ההתחייבות הכלולה במנדט, אף אילו היה הדבר כרוך בהתנגדות?

ת.: עלי להודות, כי זוהי שאלה מסובכת מאד, שהרי אלת להציג לי, קשה לי להגיד, מה היה חושב שלטון המנדט בשעה מסוימת, אולם אני סובר, שאילו מקל שלטון המנדט מלכתחילה בתקיפות הדרושה, אזי לא היה צריך להזקק לכפיה או לכוח. נסיתי לציין, כי הערבים היו מוכנים בתחלה להסכים לעליתנו לארץ, אך כרגע שראו הססנות וחוסר הדעת התחילו הערבים לנצל מצב זה והכבידו על מבנה של ממשלת המנדט, ולכן יכול שלטון המנדט להגיד: „אוי לי כאן, לא בקשתי זאת ואיני יכול להביא את הדבר לביצוע". ואם אומר זאת שלטון המנדט כעת — אינני סופק, כי הם אמרו כן — הרי שמחוברת ממשלת המנדט להציע פתרון אלטרנטיבי.

הויד: ובקשת שאלה בנוגע להסכם בינך ובין האמיר פייסל. באותו הסכם הוכנס תנאי, שהאמיר פייסל יעמוד בהתחייבויותיו רק אם יקויימו ההבטחות שניתנו לערבים. אלמלא המאורעות שבאו אחר כך הנפיתו, כי לא קוימו ההבטחות שניתנו לערבים. האם משמע, כי הדבר נוגע למאורעות שאירעו בסוריה?

ת.: כן, אותה שעה לא קוימו ההבטחות. פייסל גורש מסוריה ובא לעיראק. אחיו קיבל מיצוי בעבר הירדן, שנקרע מעל ארץ ישראל. אולם כיום יש לערבים כל אותה מידת העצמאות, שהם חבקו לקבלם בימי פייסל.

הויד: הסבור אתה, כי האמיר פייסל לאחר גירושו לאומים היה רשאי לראות את ההסכם אתך כבטל ומבוטל?

ת.: כן, סבורני, כי הוא היה רשאי (לחשוב כן) ומעולם לא עמדנו על כך.

הויד: אם כן השאלה היא, אם אפשר לחדש אותו הסכם על־ידי מילוי בעתיד של התנאים שנכללו בו?

ת.: אני תמים דעה אתך, אדוני, כי אפשר לחדש את תוקף ההסכם לפי מסכת חדשה ובתנאים חדשים. מאז נצרך אותו הסכם איננו המצירות רבות.

הויד: ובקשת בנוגע לפתרון, נגעת באפשרות של פשרה, ובהצעתך הזכרת את ענין החלוקה. רצוני לשאול, אם שמעת על תכנית המיוסדת על חלוקה למחוזות בעלי אוטונומיה רחבה, ולאיחוד המחוזות האלה בתוך מדינה פדראלית?

ת.: אין לי צורך להגיד זאת באניבות, רבותי, אך במשך כל השנים הללו העלינו בדעתנו כל מיני פתרונות וקומבינציות. נכשאני לעצמי הגעתי לכלל מסקנה, כי החלוקה היא הפתרון הטוב ביותר. הגעתי למסקנה זו בשיטת סילוק האפשרויות האחרות. ידוע אני, כי יש המדברים על מדינה דו־לאומית, על פתרון פדרלי, על מה שמכונה בשם „תכנית מוריסון". לדעתי, יתרונות החלוקה הם שזאת תהיה תכנית סופית, מסויימת ומגובשת — ושום דבר בה לא ישאר בגדר אומר ודאות, ולא יצור מקום לחילוקי דעות בין שני הצדדים הנוגעים בדבר ביותר. ימצאו יהודים, אשר ירצו במשהו טוב מזה; הערבים ירצו לרחוק את רגלינו. לפיכך, אם כי הצעה זו דומה למשפט שלמה, הרי בנסיבות הקיימות אולי זה המוצא הטוב ביותר. האמינו לי, כי אינני בבחינת האם הנכריה הרוצה, כי יגזרו את תינוקה לשנים.

הויד: מהי הטענה העיקרית נגד תכנית כגון זו של מדינה פדראלית? האם אינך מאמין באפשרות של שיתוף פעולה בין יהודים וערבים בענינים מדיניים?

ת.: אמנם, בשותפי, כי יוכלו לעבוד יחדיו, אך מדינה פדראלית מירושה שוב, בצורת אחרת, בד שלישי. ואם יהיו כוחות היהודים והערבים שוים זה לזה, הרי דבר זה פירושו: קפאון. יכולה להיות מין פדרליזציה בנקודות רבות, אף בתכנית החלוקה יהיו ענינים משותפים לשני הצדדים, כגון: מסילות ברזל, מכס, ענפי התחבורה, וכו' וכל אלה יביאו בסופו של דבר לשיתוף פעולה כלכלי בשטחים רבים; אך מותר יהיה להשאר נפרדים מבחינה מדינית ולהניח לתהליך האבולוציה להביא מעט מעט לידי אחוות כלכלית.

סר עבדור רחמן (הודו): ד"ר וייצמן, יכול אני לומר לך, כי הודו דוגלת באהבה ובשלום. ובשאני מציג שאלות אלה, הריני מציג אותן מתוך כוונה לסייע לקידום האהבה והשלום בארץ הזאת. גם אתה הזכרת את מסכת המשפט של הודו. אני מקוה, שקראת את הודעת מר גאנדי, שפורסמה הבוקר. זהו הדבר, שאני מנסה לבנות, משום שאני חושש, שהוא עלול להביא לידי תוצאות. קו החלוקה או גבול איננו דבר של קבע. אם יהיה לערבים כוח רב יותר — הראי ינסו לשנות קו גבול זה. ואם כוח היהודים יהיה רב יותר, אפשר שגם ישאו זאת. כלום יהיה זה פתרון של קבע, שיש בו כדי לקדם אהבה ושלום בארץ?

ת.: כן, סבורני, כי כך היה התפתחות המצב במסר של דבר.

אדוני, אינני נבער מדעת כל כך לחשוב, שאם יכרז היום על חלוקה ישבתו על השערים. ודאי ימצאו ערבים אשר ינסו להפר את השלום ואפשר שימצאו גם יהודים שינסו לעשות כן. אך בדרך כלל, בשים לב למסבוכת של העמדות הפוליטיות, אם יכריזו על כך כעל פתרון ויפנו אל היהודים ואל הערבים גם יחד ויודיעו להם: „רבותי, אינכם רשאים להפר ברית קדושה זו", אזי תוכלנו לראות כי בדרך כלל יקיימו את ההסכם. כפי שאמרתי למר בן גוריון במסבוכה, קשה מאד להיות נביא בארץ־ישראל. אל ינסה אדם לעשות זאת, כי אבן רבה התחרות. אך אני אומר, כי מתפקידכם אתם לייצר מסיבות של תנאים, שלפיהם לא יהיה הדבר בלתי אפשרי ואת השאר תניחו להשפעת הזמן עצמו. מה שאירע בהודו הוא סופה של דרך יסורים ארוכה ובה יתן אלוהים שזה יהיה סוף הסבל. אך שום אדם אינו יכול לדבר כי הדבר אמנם יתקיים. אני קורא יום יום כי מישהו נהרג באיזשהו מקום בהודו, אך סיפת לם מתלחלת עמוק והדבר דורש זמן. תנו לנו שהות ורצון טוב, תנו לנו אפשרות לבנות ולהתיידד עם ערבים רבים יותר, עם ארצות שכנות רבות יותר וסבורני, כי כמד דלצת הזמן יסתדרו הענינים כהלכה. אולם איש לא יוכל לערוב כי זו באכזרה בלבד ואחר כך ימשך המצב כשהיה.

רחמן: כלום אינך סבור כי היהודים הם האחראים להתחלת המהומות בארץ הזאת? הנה לפשל העיקרון שלפיו אין להעסיק שום פועלים ערבים במפעליכם. דבר זה מוכיח, אפשר שכלל זה הוא לטובת עמכם. אך מנקודת הראות

הרב פישמן: אחרי הגירוש בבשן רבים מהמקומות הקדושים השכנים חלק מארץ־ישראל, והרבה מהם התנגדו לשיבת היהודים, וביניהם היה גם האדון הנזכר בדברי הנביא הנביא.

רחמן: האם לא נועדו היהודים לשוב לארצם בסוף לביאת המשיח?

הרב פישמן: בהתאם למסורת היהודית על היהודים לחזור לארץ־ישראל בסוף לביאת המשיח. ירושלים צריכה להיות חלק ממנה ורק אחרי שובם בהתאם למסורת יוכל לבוא המשיח.

רחמן: כמה זמן לאחר שובם של היהודים לארץ־ישראל יבוא המשיח?

הרב פישמן: זהו דבר שאיש אינו יכול להשיב עליו. רק ה' יוכל לגלות זאת לצדיקים מעטים.

רחמן: כמה זמן אתה בארץ?

הרב פישמן: ארבעים ושתים שנה.

רחמן: כמה בתי כנסת היו בארץ־ישראל עד 1914?

הרב פישמן: איני יודע את המספר המדויק, אבל של היו בארבעים בירושלים; אחרים ביפו, בחברון, בחיפה, בטבריה, בצפת ובכל כפר יהודי.

רחמן: היש יהודים נוצרים בארץ זו?

הרב פישמן: לא לי לענות על זאת. אולי יש כמה יהודים מומרים. אבל מכיון שאינני בא במגע, איני יודע מה מספרם.

רחמן: ידוע לי שהממשלה איננה מכירה ביהודים נוצרים כיהודים. האם אתה מכיר בהם כיהודים?

הרב פישמן: יהודי נשאר לעולם יהודי אפילו הוא מומר, ואף אם יחטא בנפשו זה יישאר יהודי ואינני יכול לשחרר את עצמי ממצות היהדות. כתבתי מאמר ארוך על נושא זה.

רחמן: יוצא, איפוא, לפי דעתך שכל הנוצרים והמוסלמים הם יהודים?

הרב פישמן: אתה יכול לחשוב כך, אבל אין זאת דעתי.

הויד: אני מודה לך הרב פישמן. גמרנו עכשיו את שמיעת עדותה של הסוכנות היהודית. לאחר הפסקה קצרה של עשרה רגעים נמשיך בשמיעת הועד הלאומי.

של הארץ היתה זו כלל בלתי נכון. דברים מסוג זה הם הגורמים מדנים ואפילו שנאה.

ת.: יש שלשה גורמים כלכליים בארץ הזאת: הסקטור הערבי; הסקטור העברי וביניהם עומד הסקטור הבריטי. כל אלה הם נותני עבודה. בסקטור היהודי מעסיקים ערבים רבים, ואילו בסקטור הערבי אין מעסיקים אפילו יהודי אחד. בסקטור הבריטי מעסיקים מספר ניכר של יהודים, אבל לא במידה שאנו רשאים לקבלה. ומה יכולים אנו לעשות במצב זה? באנו לארץ כעולים. מודיעים לנו, כי יכולים אנו להביא את פלוני ואלמוני רק אם תימצא עבודה בשבילם וכדי למצוא אותה עבודה עלינו להוציא כספים על מפעלי פיתוח. בכסף זה נוסף מתרומותיהם של יהודים עניים. כעת אפשר שיהודים עשירים רבים יותר תורמים תרומתם, אך לפני עשר שנים היהודים העניים הם שנתנו את עיקר הכסף, ואילו היהודים העשירים סברו כי מוטב לתרום כסף לבית חולים בברלין ולא לאיזה מפעל בארץ־ישראל. לפיכך ברור הדבר בעיני, כי כל הכסף שניתן להתישבות היהודים ולהצלת יהודים נוספים יש להוציאו על יהודים. אני מודיע לך, אדוני, כי לאחר שהסקטור הערבי יתחיל להעסיק יהודים יש לשער כי תחול הקלה גם בעיקרון שנתקבל אצל היהודים. אינני יכול להבטיח זאת אך אילו היה הדבר תלוי בסקירתי הייתי מנסה לעשות כן. אני מבין כי יש יסוד לדבריך, אך עלינו להשתדל להבין גם בזמן עד כמה הסלו אותנו לרעה במשך ההיסטוריה הארוכה שלנו וספק הוא אם דוקא אנו היינו נוטים להפלות אחרים לרעה. רק כשערבי חולה מאד הריהו מזמין רופא יהודי לעשות לו ניתוח ושמח אני לציין, כי בדרך כלל הניתוחים הללו מצליחים.

רחמן: כיון שהיית אחראי להצהרת בלפור האם תוכל לקבל ממך אינפורמציה מסוימת. היה כמה וכמה הצעות ניסוח שהוגשו לפניכם. האם הועדה הפוליטית הציונית דנה בכולן?

ת.: כן.

רחמן: האם הוזמן לך לראות את הצעות הנוסח, שפורסמו בספרו של בטיוס?

ת.: ראיתי ספר זה, אך עיני חלשות מכדי לקרוא את כולו. ידועה לי הצעה ניסוח אחת שהוגשה לסר באלפור ולורד־ג׳ורג׳ שבה נאמר כי ממשלת ה. מ. רואה ברצון הקמת זכות, אותה הצעת ניסוח הוגשה על ידי. הבאתיה לפני בלפור והוא חתם עליה בראשי תיבות. אך שם בארכיוני עוד שמור אותו נוסח. אחר כך עזבתי את לונדון ולפתע הופיע ב״טיימס״ מכתב מחוץ על ידי אחד־עשר או שנים־עשר איש שהוציא שהייתם מבינים אותם בשם יהודים חשובים. הם חשובים בעיקר בעיני לא יהודים ואין הם כה חשובים בשבילנו. אך הם חשובים באותו משקל השקפותיהם בבנק ומעמדם בעולם הלא־יהודי. באותו מכתב בא מס׳ נקרו את חשם מהפעולה הציונית שלפי דעתם סופה להזיק ליהודים וכוונתם היתה שפעולה זו תזיק להם ולכן הביא הדבר את הממשלה במבוכה. היא לא רצתה לעשות דבר נגד רצונם של היהודים וכן בזמן לא עמדה עדיין על משקלם וערכם של היהודים הנ״ל שחתמו על אותו מכתב. אין לי כנגם שום דבר אישי, אך הופעתם הצבורית לא הוערכה כראוי על ידי הממשלה הבריטית בזמן ההוא. הם היו יהודי בריטניה ולא היהודים שלי.

עבדור רחמן: האם לא היה שיר סונטגי בין התותחים?

ת.: לא, הוא היה בצוות ולא בין החותמים אבל הוא עשה כמיטב יכלתו כדי להפריע להצהרה, מצד אחד הרוגים מיוחדים — אם אני יכול לכנות אותם בשם זה — ומצד שני היו מיוצגים היהודים אנגלים, מחוסרי עבודה, שוכני הגיטאות בפילין וברוסיה, אלה אשר לא ידעו לדבר אנגלית אפילו בשקיעתם והיו תלוי בכך, ובאופן זה נוצר מאבק בין צדדים בלתי שוים. ויאשר הדבר לשבח האינטואיציה של אנגליה שבחרה ביהודים שלי ולא ביהודים שלהם, אני אומר את זה במידה רבה של גלוי לב.

רחמן: אתה בעצמך אמרת בשנת 1919, שהנך שואף למדינה יהודית?

ת.: אין להזכיר נאום של אישיות צבורית מלפני עשרים וחמש שנה. דברים רבים נשתנו מאז. אנחנו לא דברנו על מדינה יהודית אלא על בית לאומי אבל תכוונת הבית או המדי״נ היו שבתוך המדינה היהודית יחיו כולם תוך שלום וחופש.

רחמן: האם לא נכללה ארץ ישראל בתוך המדינות הערביות של אמיר פייסל?

ת.: לא, בהחלט לא. היא לא נכללה מכיון שפייסל לא ראה את ארץ־ישראל כמדינה ערבית שלו. הוא הגיש תביעות מארצות ערביות אבל היה מוכן להוציא את ארץ ישראל מהכלל. הוא הגישה עליה לארץ־ישראל בהנהלתנו ובהמלכתנו ולפי הפיתוח שלנו משום שהוא לא תבע את ארץ־ישראל כמדינה ערבית.

גארצודוס (גואטמלה): הייתי רוצה לחזור לשאלת הפי־תרון. אני חושב שבתשובתך ליושב ראש לא הדגשת די הצורך את היתרון היהודי שבחלוקה: עצמאות לאלתר. אבל אני סבור, שמשית קצת מהשאלה בדבר מדינה פדראלית. אני רואה כמה יתרונות במדינה כזאת. ראשית סדור

תשובות פ. ברנשטיין, א. קפלן וד. הורוביץ

היו״ר: אני רוצה רק לחזור על בקשתי בקשר למפות שקלתן זברת באומף.

עבדול רחמן: בתוך אוסף העובדות הנוגעות לתי קוחת הילדים — היש לכם מספרים על תמותת התינוקות בין העולים?

קפלן: המספרים על תמותת הילדים מוסדים על ספרי האוכלוסיה היהודית והמוסלמית. לא נתנו פרסים מיוחדים על האוכלוסיה היהודית. אולם מה שנתכוונו להראות ולהוכיח, הוא, שתמותת הילדים קשורה במישרין עם גידול האוכלוסיה, אף על פי שיש מידת מה של הגירת מוסלמים, הרי היא קטנה כל כך, שלא יכלה להשפיע על המספרים בשיעור ניכר כלשהו.

עבדול רחמן: אתה מחשב את שיעור תמותת הילדים בין העולים? או שאתה עורך חישובים מיוחדים לשכבות כלכליות שונות, למשכבות כלכליות שונות?

קפלן: לא, אין בדיקה כזאת, לא חשבנו שזה חשוב באיזו מידה שהיא בשביל הענין.

רחמן: האם הגידול עולה בקנה אחד עם הסכומים הגדולים אשר השקעתם למטרה זו, או התועלת שאתם מפיקים?

קפלן: ההשקעה בהתישבות בארץ־ישראל שונה מזו שברוב הארצות, למשל, אוסטראליה. אם תשוה את הוצאות ההתישבות באוסטרליה ובארץ־ישראל, או הוצאות ההתישבות על הקרקע בקנאדה ובארץ־ישראל, תראה שאנו משקיעים כאן פחות משהשקיעו ממשלות של ארצות אחרות לצרכי קולוניזציה. ודאי שאנו מוציאים סכום ניכר לכדי לשם המטרה, שאם לא נעשה זאת אנחנו, לא תעשה ע״י הממשלה. אולם אם הנך שואל אותי אם הוצאות ההתישבות הולמות את ההכנסות, התשובה היא: „כן״.

עבדול רחמן: באיזו מידה עוסקים היהודים בחקלאות?

קפלן: אני סבור, כי כמה פרטים ניתנו בנאום.

עבדול רחמן: (בתשובה להערות בקשר להעסקת הסוכנות היהודית וההון הקיימת): האם הסכום שנקבע, 4—5 מליון לירות, הוא הסכום שצוינת בקונגרס הציוני?

קפלן: לא, אדוני, אתה שאלה אותי, מהו החוב לקרנות הציוניות; ובתשובה לכך הבאתי את סך הכל המוסדות שהישובים היהודים בארץ־ישראל חייבים לקרנות הציוניות; סכום זה כולל גם הלואות מסוימות.

רחמן: מהו שיעורן של מלוות אלו?

קפלן: אוסיף. כוונתי שלי היא, כ־11—13 מיליון. זה הוא מערך התוצרת החקלאית בשנה אחת.

רחמן: מה ההפרש?

קפלן: קשה מאד. אשתקד היה ערך התוצרת החקלאית כ־24 מיליון. אני מדבר על החקלאות המעורבת היהודית.

רחמן: כלום אינכם מקבלים סכומי כסף גדולים מאד מאמריקה ומשקרות אחרים, ומרבים את מאמציכם לעשות את ארץ־ישראל מדינה יהודית, בלי שים לב לכמות הכסף המושקע?

קפלן: עלי לחלק שאלה זו לכמה חלקים. קודם כל איני מתכוון לחזור על הודעותי הקודמות. ודאי שאנו מנסים לעשות כמיטב יכלתנו לקלוט עולים חדשים ולהגדיל את כושר הקליטה של ארץ־ישראל, ובין הארצות שמהן אנו מקבלים עזרה ממלאות ארצות הברית תפקיד חשוב ביותר. כחמשה מליון יהודים חיים באמריקה, וזהי העדה היהודית הגדולה ביותר והעשירה ביותר. ועל כן אנו מקבלים את החלק הגדול של התרומות מאמריקה. אנו אוספים כסף כדי לקלוט עולים ולפתח את הארץ. כן, בודאי! אם אתה שואל אותי: „הנכון הוא, שבלי להתחשב בסכומי הכסף משקיעים ומבזבזים כסף, כלומר בלי שים לב להחזר אותו, בין אם הן מאטאסטיות או לאו״ — הרי תשובתי היא לא. אנו משתדלים לחסוך כל סנט וכל דולאר, ומנסים להשקיע בתנאים הקיימים, בדרך האפשרית הטובה ביותר. ואנו מנישים חשבון לעולם כולו, ולאמריקה, כדי להוכיח, כי מנקודת ראות שלנו זוהי השקעה טובה למדי, השקעה לשם הוראת העם היהודי.

רחמן: היש בקרים אחרים מאוסרי קרקע?

קפלן: אולי אוכל להפנות את תשומת לבכם בקשר לשאלה זו לחקירה שערכה הממשלה לפני ש.נ. יש פרק הקרוי „ערבים מנושלים״ ויש הרבה אינפורמציה בקשר למפקד זה — שנעשה לא על ידינו אלא על ידי הממשלה — בענין הערבים „המנושלים״. תמצא שם מספר שסוכם לאחר חקירה ארוכה במשך שנים על שנים; סך הכל הערבים המנושלים נקבע ל־664 אם זכרוני אינו מטעה אותי, והממשלה הציעה הקלות מסוימות כדי ליישב אותם מחדש. אולם רק בקשר למחצית הערבים האלה נעשו סידורים, ואילו היתר סירבו לקבלם. אינפורמציה מפורטת יותר אתם יכולים לקבל מחברי מר שרתוק אשר יענה על השאלה שעורר אמול הנציג ההודי. את כל שאר הממצאו בדין וחשבון הממשלתי, המאפית השניה הנוספת לעבודי ליטובים אחרים מכיון שמצאו התעסקויות ומקורות פרנסה אחרים.

רחמן: האם אין ידיעות?

ת.: יש ידיעות מהימנות. אני חושב שלחומר שמר שרתוק יגיש לכם נוכל להוסיף הרבה פרטים מתוך נאום בראשונה.

רחמן: האם חושב אתה שזה מספיק בשביל קיומה של משפחה ממוצעת ברמת חיים הוגנת בתנאים הנוכחיים?

ת.: השתדלתי למסור אינפורמציה מסורה בנאומי ואינני רוצה להכנס לענין זה, אבל הייתי אומר, שאם תשוה את רכוש הערבים בארץ ישראל ושל עבר הירדן ותשוה את רמת החיים שלהם והוכחו, שתנאי הערבים בארץ טובים בהרבה. אם ישאלוני, „האם מצבו של הפלח הערבי משביע רצון״ — אגיד: לא, אבל אין זה קשור לשאלת שטח האדמה, מצבו היה גרוע יותר לפני עשרים שנה. השאלה היא באופן השימוש בשטח, והייתי רק מפנה את תשומת לבכם למה שכבר אמרתי מקודם באריכות, מכיון שאינני רוצה לחזור על כך. האוכלוסיה הערבית גדלה בכדי של חמש עשרה שנה; החלק החקלאי של האוכלוסיה גדל כ־30% בערך. הכתלתי להסביר, שאין זו שאלה של שטח האדמה. יש מלאי גדול של קרקע בארץ־ישראל. יש הרבה שטחים בלתי מעובדים ובלתי ניתנים לעיבוד ועלינו להפוך

המיועדים, השלמות הכלכליות לא תבנה חלק מהאוכלוסיה היהודית מתנגד לחלוקה, מי בגלל רצונו לקבל יותר ומי מתוך אמונה באפשרות לשיתוף עם הערבים, ועל כן אינם רואים צורך בחלוקה. הייתי רוצה להמשיך אותך לתשובתך שנאת מקודם ליושב ראש ולהזהיר יותר מה הן למעשה ההכרעות של מדינה פדראלית, אשר אפשר להקימה מיד; מדינה זו הנאה יכולה לחיות מנוהלת בידי מועצה שתתמנה על ידי האומות המאוחדות וחלקים מסוים ימונו על ידי המדינות המתאחדות מתוך מתן סמכות לכל מדינה לתקן את חוקיה וכיוון לתת לעם היהודי את כל השטחים הבלתי מיושבים כעת אף המאוכלסים בדלילות.

ת.: האם לא איכפת לך אדוני, אם אומה את תשובתי למה שעות. אינני יכול לענות על שאלה זו כעת.

בלום (הולנד): שאלה אחת לי: הייתי רוצה לדעת האם אתה זוכר מתי שמעת בפעם הראשונה על דבר שליחות הוגרט?

ת.: אני נפגשתי עם פרופסור הוגרט בארץ־ישראל כשבאתי הנה בפעם הראשונה ב־1918. ידוע לי שהיתה לו שליחות לערבים אבל לא ידעתי את מהותה. לא אמרו לי על כך.

בלום: אבל ראית בודאי את מכתבי שנתפרסמו בראשונה בשנת 1939.

ת.: קראתי אותם כשנתפרסמו, אם כי נפגשתי עם פרופסור הוגרט וכן רב לפני כן לא ידעתי על פעולותיו. ידעתי שהוא איננו נלהב ביותר להצהרת בלפור, אבל בדרך כלל הוא נהג בהסתייגות.

בלום: כשראית לראשונה את מכתבי־הוגרט האם לא חשבת שהם היו בניגוד להצהרה?

ת.: אינני יכול לענות בקשר למכתבים המותרים שהממשלה האנגלית שלחה במשך המלחמה לעמים שו אולי היה יסוד של סתירה, אבל אני אינני יודע, אני רוצה רק להגיד כי אפשרי הדבר שהיו מקרים, לא רק אצל הממשלה האנגלית, אלא גם בממשלות רבות אחרות, בימי המלחמה, שמחלקה אחת לא ידעה מה שעושה חברתה. זה קורה גם בהסתדרות הציונית, שאיננה עדין ממשלה. אבל אני יודע שתהיה שליחותו של הוגרט מה שהיתה, הרי אם היו בה סתירות לנו לא הודיעו על כך. לנו נאמר: הרי לפניכם ההצהרה ועליכם להפיק את התועלת ממנה. ועוד נאמר לנו: התקדמו בדרך המנדט שהוא מטיל את השיטות והאמצעים להגשמת ההצהרה. קבלנו את הדברים בהחיים והשקענו את מרצנו, את אנשינו, ואת כספינו בתוך הענין והפכנו את הארץ הנאה למה שהנה היום.

סאבריגאס (אורוגוואי): קראת לפנינו מכתב מהגולד מארשאל ממאסס. האם אינך חושב שהשקפתו על כל שאלת ארץ ישראל והצהרת באלפור נכללה באותו מכתב?

ת.: חושבני שמכתב זה מביע בדיקנות את השקפתו שלהפילד מארשאל סמאטס.

סאבריגאס: הישנן השקפות אחרות על הרקע ההיסטורי של הצהרת באלפור?

ת.: נפגשתי תכופות עם סמאטס ותמיד הודות עם הצהרת באלפור ומשמעותה. הוא חשב כי הדבר יביא למדינה יהודית בכל ארץ־ישראל, וכפי שהנך רואה כעת הוא רואה בחלוקה את הרע במיעוטו.

היו״ר: אני מודה לך ד״ר וייצמאן ואני מקוה שלא הוגענו אותך.

ד״ר וייצמאן: אני מודה לך היו״ר ולכם אדונים. הייתם אדיבים וסבלנים ביותר ביחס אלי.

(בשעה 12.03 יורד ד״ר וייצמאן מדוכן העדות)

צורם לאדמה מעובדת, או שהן מעובדות באופן אקסטנ-סיבי. אם הבדואי בנגב מנצל 400 דונם אדמה, הוא חי חיי דוחק והריהו יכול לחיות חיים טובים, אם ישפר את עיבוד הקרקע וישתמש בשיטות ההשקאה. כאן הנוהג ברפורמה קרקעית. אין זאת שאלה של כמות. זוהי שאלה של תחיקה. הנה לסיבם בעבר הירדן ובעיראק שטחי אדמה עצומים העומדים לרשות האוכלוסיה המקומית במשך מאות שנים, ובכל זאת כה קלוב המצב שם לעומת המצב כאן.

רחמן : האם זה הכל ?

קפלן : חושבני שזוהי תשובה די ארוכה.

רחמן : האם היה ביכולתה של התעשיה הארצישר-ראלית לפני המלחמה להתחרות עם תוצרת התעשיה בחו"ל ?

ד"ר ברנשטיין : בעלי התעשיה בארץ ישראל יצרו לפני המלחמה בעיקר בשביל השוק המקומי ויכלו להת-חרות עם תעשית חו"ל בה במידה שהתוצרת התעשיתית נצרכה כאן; אקספורט תעשיתי לא היה עדיין, היה קיים תחום מסוים בין תוצרת חוץ לתוצרת הארץ, אבל ההבדל לא היה גדול עד כדי למנוע מכירת התוצרת בשוק המקומי.

רחמן : האם הלבנון וסוריה התפתחו במשך עשרים וחמש השנים האחרונות ?

קפלן : היתה התקדמות מסוימת, אבל אין להשוותה בשום אופן עם התפתחות התעשיה של ארץ ישראל במשך אותה תקופה.

רחמן : עוד שאלה. האם היו נקודות ישוב עבריות שקיפחו את עצמן לפני המלחמה.

קפלן : כאן עלי להוסיף הערה אחת בנוגע לשיטת ההתישבות שלנו. השיטה היא זו, שמתארגנת קבוצה ומנה-לת משא ומתן עם המוסדות הלאומיים שלנו, המוסדות הל-אומיים, יחד עם הקבוצה, מעבדים את תכנית ההתישבות. אולם הקבוצה עצמה בת חורין לקבוע את מספר החיים, ההוצאה לפועל של תכנית התישבות חקלאית מעין זו מצ-[ריכה] זמן. אין זה ענין של שנה; לפעמים דרושות אפילו [שנים ב]מספר. אציין שכל הנקודות בזמן הוצאה לפועל התכ-נית ההתישבותית במלואה נשאו הללו את עצמן. נקודות אחרות היו נתונות בתהליך ההתישבותי. לדוגמא : חמש שנים עבריות מהנוסקה [illegible] מו"ע, ובדי שנה בשנה נוחין, להפסיק הון נוסף. בשנים האחרונות מיבמי-זו את ההכנסות וההוצאות ונתקבל עודף נאה של הכנסות.

מתראי לציין, כי הרבה נקודות התישבות שהיו רשאיות לשלם את חובותיהן לקרנות הלאומיות במשך תקו-פה של עשר, חמש־עשרה ולפעמים עד עשרים שנה, החזי-רו את כל כספי ההלואות לפני הזמן. והנה כשאתם שואלים, אם נקודות ההתישבות הללו נושאות את עצמן, התשובה פשוטה מאד : אנו מביאים בחשבון את ההכנסה, את ההוצאה ואת תשלומי הריבית. הכנסתן מכסה את הוצאותיהן, ויש לכן מלאי מסוים לצרכי אמורטיזציה וכן לתשלום המקדמה. האם ברור הדבר כעת ?

רחמן : תודה רבה. בעמוד השמיני של עדותך אתה מזכיר הלואה לצרכי השקאה. הסבור אתה, כי חוק המים משנת 1941 ישפיע על קץ הבזוזה מגבילה ?

קפלן : אנחנו עודנו מעיינים בהצעה להגיש לסמ-כות את הבעקורת המפורטת בכתב ואנו מקוים עדיין שהיא תשמיע. אנו חושבים את החוק המוצע כחוק מגביל, הפ-קידים ישלחו למפרע בעד כל מה שהם עלולים לעשות. ואין לדרוש מהם מיצוי אם הוכח שנעשו שגיאות; אולם האיש הפרטי יסבול. אין לך אפשרות להגיש קובלנה על פקידה. יש רק דרך אחת של ערעור — לפני הנציב העליון [ל]ארץ־ישראל; ואין אתה יכול לפנות אליו במישרין — אתה צריך לפנות דרך פקיד ההשקאה. והחלטתו היא סו-פית. אינך יכול להתלונן, אינך יכול להתוכח. יש הצעה להקים מעין ועדה מיעצת, אולם רשותו של האדון המוסמך לבקש עצה בין הועדה או לא לבקש, לקבל את דעת הרוב או לא לקבל. והנה, לפי חוק זה, יכול הפקיד להחליט כמה ובאיזו מידה אתה רשאי להשתמש במים שלך : 60 מטרים מעוקבים לשעה, 80, 120, 150. אין זה תלוי בעבודה שיש לעשותה, זה תלוי בהחלטתו שלו. הוא יכול להכתיב לך, איך להשתמש במים, אם אתה יכול להשתמש במים מן הבאר שלך, או שעליך לתת את המים לאחרים. לאור הנסיון שהעבר, אנו חוששים, שחוק זה יגביל ולא יוסיף לפיתוח, אם זה יהיה חלק מתכנית פיתוח רחבה, נוכל בו בדרך אחרת.

סבריגאס : מר ברנשטיין, בקשר לתזכירך בעמוד 16 בדבר זכיונות הנפט, האם אפשר לדעת את התאריכים שב-הם ניתנו זכיונות נפט אלה, לאלו חברות, ובאלו תנאים ?

ברנשטיין : אין בידי פרטים; אולם הם מצויים בעד-מת הרשמי של הממשלה.

הורביץ : כל הפרטים מפורשים ונמסרים בעתון הרשמי.

סבריגאס : היכול אני לקבל העתק ? התוכל לתת לי מוטס אחר ?

[illegible]

כאר, אולם הייתי מבקש לדעת, איך נבחרים העולים על פי המכסה הקשות האלה.

קפלן : חלק הגון למדי של מה שמכונה רשיונות או סרטיפיקטים מחולק בקפריסין על ידי הממשלה, ועל כן הבחירה נעשית על ידי הממשלה עצמה.

חלק ניתן לנמצאים באזור הבריטי, והבחירה של אלה נעשית על ידי הנציגים הצבאיים הבריטיים, מתוך התיע-צות עם נציגי הסוכנות היהודית.

חלק שלישי מוקצב לאנשינו בקפריסין, הבחירה בקפריסין נעשית על ידי מוסדות הממשלה מתוך התיעצות עם אנשינו. אנו משתדלים לתת זכות בכורה לילדים, בר-אוך ליתומים. אחר כך באים אנשים שיש להם קרובים בארץ לפי מידת התאמתם לארץ, הממשלה מנסה לפעמים לתת זכות קדימה לאנשים זקנים יותר.

בלום : כמה באים ממחנות קפריסין בחודש ?

קפלן : כחמישים אחוז, כשלוש מאות שבעים נתי-[illegible] מן האזור הבריטי, והאחרים ברובם באמצעות הממ-שלה.

הורוביץ : אלה שנלחמו בצבא הבריטי נגד היטלר, וישנו קודם כבעלי־זכויות בארץ־ישראל, הן צריכים לקבל לאחר השחרור סרטיפיקטים מיוחדים, הם ומשפחותיהם. סרטיפיקטים אלה נוכו מן המכסה החדשית.

קפלן : אני מוכן להגיש למר בלום בכתב את מספר הסרטיפיקטים ל[illegible] החדשים האחרונים לפי הסוגים, אם רצונו בכך.

בלום : אדוני היו"ר, אני הייתי מבקש זאת. פרטי כושר הקליטה של הארץ הזאת והקבוצות הנובעות לתנאים בזמן המשבר [illegible] בשים לב. אולם שאלתי היא, האם המישובים הא"ה מביאים בחשבון גם את הכושר הפיזי והרוחני המסוגל ודרגת החינוך של המועמדים לעליה ?

קפלן : כן, אדוני, האם עלי לפרט בנקודה זו ?

בלום : כן, אם רצונך בכך.

קפלן : רצוני להוסיף כמה מלים בקשר לעליה. בש-נים האחרונות נוחה לנו מערכת הכשרה נרחבת בארצות שונות. אנו מנסים עתה לכונן מחדש מערכת הכשרה זו, ואנו מ.ט.פ להכשיר דנים בכל האפשר. גם את אלה הנש-ארים בינתיים בארצות אירופה — לעבודתם העתידה בארץ־ישראל. אנו קוראים לזאת תהליך ההכשרה, או לפעמים תהליך שיבה לחיים תקינים. עלינו להחדיר לאנשים במח-נות הריכוז את כושר העבודה ואת הרצון לעבוד, כשהם אינם עוד תחת שום גנאים או מישהו אחר. אנו עושים כמיטב יכולתנו, אך המשלחות יהיו ודאי רבים. אחרי כן — במרש בזמן האחרון — ניסינו לארגן מערכת תעסוקה אפילו במחנות, יחד עם [illegible]. כשבוע שעבר נשאנו ונתנו עם ממשלת ארץ־ישראל על ארגון מערכת הכשרה מקצועית ותעסוקה במחנות קפריסין, כדי להכין — עד כמה שנוכל — את קשיי המתנה לחיים העתידים כאן. אך עלינו גם לדעת, כי יהיה אחוז מסוים של אנשים שיגיעו כבעלי מום — אנו קוראים לזה מקרים סוציאליים — אם בגלל גילם ואם בגלל מחלות. וכן יהיו אנשים, שלגביהם יהיו הדברים קשים למדי, ואני [illegible] לכך, אם נשפוט לפי נסיון השנים האחרונות, הרי זה בפסם מעודד, בפרט בין הצעירים — שאנו מג-דירים להם את ילדותם, לפי הערכתי כשבעים וחמשה עד שמונים אחוז מבעלי [illegible] הצליחו למצוא עבודה והשתלבו פחות או יותר בחיי הארץ. ניצבנו מול הרבה בעיות חמורות, ובסך הכל יכול אני לומר, כי הדברים מעודדים.

בלום : האם הסוכנות היהודית מכירה בכך, שלנוכח הסבל שעבר על האנשים האלה, קשה למדי להעריך איזה אחוז מהם לא יהיה מסוגל לעשות עבודה בעלת ערך מלא ?

קפלן : ייתכן. אך בינתיים זהו אחוז קטן. אפשר למצוא מספר קטן של סובלים בעלי גוף בריא בין יוצאי המחנות מאחר, שרבים מהאנשים היו שרויים במלחמת קיום, שבה מנוצחים המוכשרים ביותר. מצויים ביניהם פועלים מאומנים, הצלחנו גם כן להביא מספר פליטים במקצוע הבנאות בפרק זמן קצר למדי, ובאופן זה הגדלנו את מספר פועלי הבנין שלנו.

בלום : האם יש לסוכנות היהודית ברגע זה הערכות בנות סמך על המספר הכללי של יהודים באירופה הרוצים לעלות לארץ־ישראל ?

[illegible]

בלום : רצוני לדעת, אם בשנות המצוקה חל שינוי מהותי בלקטו ?

קפלן : לא, אדוני. אני מעדיף לומר, שלא חל שום שינוי מהותי.

בלום : אם כן יש לי שאלה או שתים אל מר ברנ-שטיין. בעמוד ג' של תזכירך אומר אתה, כי היהודים רואים את עצמם כנאמנים למדיניות המתחשבת באלה היהודים את כושר הקליטה על־ידי עצמם והשקעותיהם, וכן לפי-בת אותם יהודים הנרדפים והרוצים לעלות לארץ־ישראל. תמיהני, אם מדיניות זו היתה יכולה להיות המדיניות הנבונה בארץ כלשהי, להשתמש במסים המשתלמים על־ידי חלק האוכלוסיה רק לטובת אותו חלק.

ברנשטיין : איני יכול לומר, אם מדיניות כזאת היתה נבונה או לאו. איש לא ניהל מדיניות כזאת ועל כן זוהי שאלה תיאורטית במידה יתרה.

אני רק ניסיתי לציין את [illegible] היהודים שהיו באותו זמן ביחס להכנסת המנוס.

בלום (הולנד) : אבל אמרת כאן שהיהודים ראו את עצמם זכאים למדיניות זו.

ברנשטיין : כן, בהתאם לכך יכולנו לתלות תקוות בהצהרת בלפור והמנדט. הייתי רוצה להזכיר לכם שהרבה שאלות נשאלו. אולי לא כולן באולם זה, בדבר מידת יכו-לת הקיום העצמי של הישוב העברי והרבה שמענו בדבר הכספים הזורמים מחוץ־לארץ. ובכן, אם אתם שואלים, איך יכול הישוב הסוקם והולך ומתאמת לספק את צרכיו, עלינו להזכיר שהמקור מוכרח להיות יכולת הגלת מסים. ההוצאה הישירה של השקעה ועבודה מוצאת את ביטויה בגידול האפשרות לתשלום המסים וטבעי הדבר שעם התחלת מפעל התישבותי, מפעילים את היכולת של תשלום מסים והכל. העובדה שאנחנו נאלצנו על ידי מדיניות הממשלה להעביר חלק גדול מהון זה למקור אחר, משמעותה שהיינו צריכים להזדקק במידה חלקית על כספי חו"ל לפעולותנו אנו.

הורוביץ : אין באתי הדברים שכל הסכום מהמסים הנוספים צריך שיהא מוצא רק לטובת היהודים. אם שליש של האוכלוסיה משלם שני שלישים של המסים ומקבל פחות, בערך כרבע מהשרותים, הרי אז החלק של המסים הנוספים אינו משתלם מהכנסות אלא מהוון.

בלום : אנו יודעים שהסוכנות היהודית רואה צורך להרים את רמת החיים של האוכלוסיה הערבית, משום כך אני חושב שהדעה זו אולי אבסולוטית יותר מדי.

ברנשטיין : הייתי רוצה להוסיף שהשאלה תלויה במידה מסוימת במצב הפוליטי הכללי. אני הדגשתי אשר אלמלא, אם נכון היה ללכת לפי שיטה זו, היה זה יותר נכון. אולי אותנו מרצוננו הטוב יכולנו להעביר חלק מה-סכומים למקור הערבי, אבל אני רציתי לציין כי העובדה שכל ההתרומות האלה באו לאור הערבי מעין מתת מהאד-מיניסטרציה ולא כתוצאה מהתישבות היהודים שלה. כאן תנו את הרצון הטוב שהיהודים היו יכולים להפיק מהאוכ-לוסיה הערבית בזכות העברת חלק ניכר מהמסים היהודים לידה.

בלום : אדוני היו"ר, אם יש באיזו ארץ תקנות המ-טילות מסים כבדים יותר על בעלי היכולת שבעזרה יהיו משתמשים בכספי המסים אלה לטובת המקור העני, לא היו האנשים האמידים אומרים : "היינו רוצים לתת את הכסף הזה בעצמנו. הדבר נראה לנו כמתנה מצד הממשלה". אולם סבורני שאנו יכולים להניח את הענין בנקודה זו. אתם יודעים, כמובן, שקיים מחסור גדול [illegible] למשל.

ברנשטיין : הנה, הטענה היא [illegible] אותה האגדה. אין כל מחסור בעצים והיינו יכולים להשיג את כל הכמויות שאנו רוצים לקנות, ואפילו כפליים, אילו רק יכולנו להשיג את הדולרים.

מי דואג לילדים בקפריסין

סאבריגאס : אשר לבעית העליה, האם יש לסוכנות היהודית תכנית כל שהיא בדבר הילדים באירופה אני מתכוון, כמובן, לאלה שנמלטו מרדיפות הנאצים ונמצאים עתה במח-נות קפריסין, אני שואל שאלה זו, הואיל ואני רוצה לדעת, מי מטפל בילדים הללו. האם הסוכנות היהודית היא הנו-[illegible]

[illegible]

אוטנן בלשונו, ולו בקוים כלליים, על המידה שבה היתה התפתחות הישוב היהודי תלויה ביזמה, בעיקר של מנוסה, של העדה הערבית, בעבר וכן במה תהיה תלויה בעתיד.

הורביץ : ראשית כל, 90% מהתמונות הנדרשים על ידי הישוב היהודי מיוצרים על ידי התעשיה היהודית כאן, המיוצרת גם לצרכי יבוא. בידול ההדרים מכסה חלק חשוב מאותם 10% שאינם מיוצרים. חלק נקנה מהעדה הערבית, וחלק זה נאמד בערך ב־4% מתצרוכת המזון היהודי, 50% מיוצרים כאמור, על ידי ההתקשרות היהודית והשאר מתכסה על ידי יבוא. פירוש הדבר שהיבוא מהווה 35% לערך, מתצרוכת המזון שלנו, אולם המצב כמעט כאותו הואיל ואנו מוציאים מנגות בשיעור שוה.

ראנד: האם המספרים הללו קבועים ועומדים ?

הורביץ : לא, אלה המספרים בהשנה שעברה. המצב תלוי בקניה ובעונות החקלאות כאחת. כשיש עליה בקנה מידה גדול, עובר כמה זמן עד שהתעשיה מדביקה את קצב ההתפתחות. החקלאות בישובים מתפשטת וכן מתרבה האוכלוסיה היהודית. המצב נשתנה מאד בשלושים השנים האלה.

ליסיצקי (צ׳אכוסלובאקיה) : הנני רוצה לשוב לשיחה בין מר בן־צבי ונציגי הסוכנות היהודית בדבר המסים. ידוע, כי העדה היהודית היא העשירה יותר באוכלוסי ארץ־ישראל, ומקובל בדרך כלל, שהחלק העשיר יותר של העם בכל ארץ משלם את רוב המסים. אני מבין שהסבירו לרעיון זה, כאשר שאתם טוענים — וטוענים בצדק — שאתם עולים עשירים אך העשירים משלמים את המסים לא לטובת עצמם, אלא לטובת כל העדה. על כן אני סבור כי ממשלה הוגנת צריכה היתה להכניס בכל עת תמיד את העובדה שהיהודים משלמים יותר מסים מאשר הערבים, כי עשירים מעטים יותר. אם אתם עדיין מחזיקים בדעה כי מה שאתם משלמים במסים צריך להבטיח לטובה לכם בלבד, הרי זה מבחנו זו שיבוז לזכות הסוציאליזם. אני יודע, שאין זאת כוונתכם, והריני סבור, שתשובה מעשית לתקן את הרבה.

ד״ר ברנשטיין : הרשיני כי קיימת אי־הבנה בנידון זה. אם זו היא שאלה של חלוקת הכנסות המסים בין עשירים ועניים, הרי עקרון מקובל הוא על כולנו, כי את המסים יש לשלם בהתאם לכושר התשלום ולהשפיע טובה הנובעת מכאן בהתאם לצרכי החלקים השונים של האוכלוסיה. על עקרון זה אין כל ויכוח. אך דרישתנו שהיא נתקבלה ונתבססה על העובדה, שאנו לא חיינו אוכלוסיה קיימת, כי אם התיישבות שהיה צריך ליצור אותה מראשיתה; ועל כן איך יכולנו למצוא אמצעים לפיתוח העדה הזאת אם לא על ידי קבלת אמצעי פיתוח ודרך מסים. ודאי כי קיומה זו היא רק עדה חדשה זו היתה בכלל מסוגלת לממן את צרכיה ובמסיבות יוצאות־מן הכלל אלה, סברנו, כי זכאים אנו לפיזור את כל בשר השלום המסים לרשות העדה הזאת. אך הדבר לא היה כן. ובפסקירה לאחר גביאי עזרה, מה היתה דעתנו על הענין. לאמתו של דבר, זוהי שאלה של פרופורציה. כמו שאמר חברי, אינני רוצה ליצור את הרושם, כאילו אינני מכירים בצורך להשתמש במסים בהתאם לצרכים. אך רציתי להזכיר לכם, כי שימוש זה במסים בארץ־ישראל הוא לא רק ענין של שויון חברתי, אלא גם בעיה מדינית ממונה כאן, שכן משפיעה חלוקת המסים על היחסים המדיניים ; זו הנקודה שרציתי להדגיש בהודעתי.

קפלן : הרשיני להעיר את לבכם על הודעה שמסר־תי : „הממשלה בהודעתה דורשת נכונות מכל צד לתרום את תרומתו בהתאם לאמצעיו ובהתאם לצרכי הזולת. אנו מקבלים זאת בעקרון כללי. אך הערכה הוגנת של האמצעים והצרכים היא תנאי הכרחי להגשמה צודקת של העקרון הזה. אנו מטילים ספק בהערכה הדומה בהודעה הממשלתית״. הנה אביא לפניכם שתי דוגמאות :

א) קיים צורך עצום בחינוך בארץ־ישראל, לא רק בין הערבים אלא גם בין היהודים. גם זוהי אחת האגדות, שכל היהודים עשירים. כביכול. הדברים אינם כך. אמנם אנו משלמים מסים לממשלה, הן מכספינו והן מתוך המגבונות. לפני המשך־עשרה שנה חוקקה הממשלה חוק שיתן לעיריות את הזכות להנהיג שכר־לימוד חובה. במשך שנים ביקשנו שיבוצע חוק זה (ואני מדבר כדי לומר לכם, שאין זאת אמת שהעדה הערבית, למשל בירושלים, היא עניה — די לראות את בתיהם כדי להיוכח שרבים מהם עשירים), אך לא יכולנו להשיג את הדבר אלא לפני שנה או שנתים. אך אם תשוו את המסים שמשתלמים על ידי השכבות העשירות של האוכלוסיה לצורך חינוך כל כך, הנני בעין לומר, כי יתכן שאולה בעד עניני ישלמו יותר מאשר ערבים עשירים מסויימים בארץ־ישראל.

ב) בימי המלחמה הייתי חבר בוועדה המייעצת לכל־כלה מלחמתית, ושם דנו בשאלת המסים. והיתה הצעה להו־ היל מס ירושה ; זה ודאי אינו מס המוטל על שכם העניים, כי אם רק על הנודשים העשירים בחברה. אך העשירים במג־ עצה התנגדו להצעה בעקשנות ואף ניפנטו במאמרים ודחים [illegible]

אנו מטילים, איפוא, ספק בהערכת האמצעים. אם תראו את מס ההכנסה שמשלמים מכנים ותשוו אותו לכם בעיה יהודית קטנה, תראו את הדרגה השונה של התשלומים. אך אני מבינותכם, כי אין הדברים בעשיה, אלא רק הבדל באופן הגשמת החוק, ועל כן מטילים אנו ספק בהערכת הצרכים ובהערכת האמצעים.

ראנד (קנדה) : אמרת כי העדה הערבית מספקת ב־4% אחוז מהתמונות הנצרכים על ידי היהודים. האם אתה יכול לתת הערכה על החילופין הכלכליים בכלל בין יהודים וער־ בים בשטח זה ?

הורביץ : כן, 15 אחוז מצרכי המזון שלנו נקנים מערבים. מלבד זאת אין אנו מוכרים שום תוצרים חקלאיים לערבים. קונותינו אצל הערבים מהוות סעיף חשוב בהכנסתם החקלאית.

ראנד : למה אתה מתכוון באמרך חקלאות, להבדיל מתוצרי מזון אחרים ?

הורוביץ : התכוונתי לחמרי מזון ממש. אך יש גם מס־ פרי שאנו צריכים לקנות. בידולנו הוא אינטנסיבי ואין לנו די אדמה לגידול מספוא מספיק משלנו. אנו קונים מן הערבים, אך הם אינם קונים מאתנו אלא כמויות מבוטלות, קחו, למשל, את תעשית האבן והחול (וניסיון), אלפי ערבים עוסקים בה, ואנו הקונים הראשיים. הרי שגם זהו מקור של הכנסה שבא מאתנו. חלק גדול של האוכלוסיה היהודית חי בבתים שנבנו על ידי ערבים ושייכים להם, והם משכירים אותם ליהודים ; גם זהו אחד ממקורות ההכנסה שלהם. הנה, קחו את שאלת התעסוקה : על כל יהודי המועסק בכלכלה הערבית יש, לפחות, מאה ערבים מועסקים בכלכלה היהודית, בפרדסים, בשכונות יהודים, במפעלים תעשיתיים, כגון חברת האשלג, חברת החשמל. מקור אחד של הכנסה לערבים הוא ההכנסה מן המאזן המסחרי שלנו. מכירת האשמות והעודפות של ערבים ליהודים עולה לפיליוני לירות — כל הצינורות האלה מקבילים הון לידי הערבים. הרי גם יחס המאזן של מסחר החוץ בין ארץ־ישראל והשטחים הערביים השכנים, שייצר במשך כמה שנים גרעון של 26 מיליון לירות בין ארץ ישראל והארצות הללו. לא זו בלבד, שאנו מספקים הון לקסקור המגבי בארץ־ישראל, אלא אנו גם מממנים ומספקים הון לצורכת בארצות השכנות, ובכל שתגדל העליה היהודית, כן יגדל מאון מסחרי זה לטובתם. ובפרט עתה, לאחר שהות־ [illegible]

ראנד : קנות אלו שאתם קונים לפי דבריך בארצות [illegible]

ערביות אחרות, האם אלה דברים המיוצרים באותן הארצות, או שהן סחורות־יבוא שהובאו לשם ?

הורוביץ : אלה הם תוצרי הארצות האלה, ורק במידה קטנה מוצגי בסחורות מיובאות. לרוב אלה תוצרים חק־ לאיים.

ראנד : היש במדה כלשהי חליפין בארץ־ישראל של סחורות תעשיתיות בין יהודים וערבים ?

הורוביץ : אין להשוות בשום פנים חליפין אלה לסי־ עיפים שהזכרתי קודם. מה שהם קונים אינו אלא חלק מבוי־ טל במאזן המסחרי הזה. ואולם גם עתה, עם החרם הרשמי, הם קונים אצלנו. הם מוצאים דרכים ואמצעים לעקיפת החרם. אך כל זה אינו אלא מעט מועיר. מכל־מקום מוכיח הדבר, שהחרם אינו כה יעיל כפי שהניחו.

ראנד : היש אינו מידה של יחסי־גומלין מנוי־ בקניית תוצרת מהערבים מלבד התוצרת החקלאית ?

הורוביץ : לא, כי התעשיה הערבית מהוה פחות מ־10% והיא מורכבת בעיקר מבתי מלאכה קטנים לתיקונים וכו׳. למעשה אין להם תוצרת למכור. התעשיה היחידה הראויה לציון היא תעשית הסבון בשכם. אבל תוצרת זו נמכרת בעיקר בקרב האוכלוסיה המוסלמית, כי מתוך צו־ מוקים דתיים אסור לה לקנות סבון המכיל שומני בעלי חיים. סבון זה נעשה משמן זית ונקנה על ידי מוסלמים דתיים.

האם אתם מעשנים טבק ערבי ?

הורוביץ : כן.

סימיץ׳ (יוגוסלאויה) : שמעתי שהמסים כאן הם גבו־ הים מאשר בלבנון, פי 14 מאשר בסוריה ופי 10 במצרים. האם אתה יכול לומר לנו משהו בענין השואה זו ?

הורוביץ : במידה ידועה נכון הדבר, הואיל ושני שלישים של המסים מוטלים על היהודים, ועל כן ההכנסת כאן גדולה הרבה מאשר בארצות הללו. אם תקחו רק שליש ותחלקו אותו לפי הגולגולת בקרב האוכלוסיה הערבית, תיווכחו לדעת דרגת המסים באוכלוסיה הערבית בדומה לזו הנהוגה בארצות השכנות.

סימיץ׳ : אמרת שבתי החוקוק אינם משלמים מס הכנ־ סה. היש עוד חברות בארץ־ישראל הנהנות מהנחות כאלה ?

הורוביץ : זהו חלק מההסכם שבין ממשלת ארץ ישראל ובין בתי הזיקוק, וזוהי היא אכסטריטוריאליות רק להם.

[illegible]

עדויות הועד הלאומי

ביום ד׳, 9 לחדש, הופיעה משלחת הועד הלאומי בפני ועדת החקירה. הנה את העדויות מר י. בן־צבי, נשיא הועד הלאומי, ואמר :

עדות מר י. בן־צבי

אדוני היו״ר, חברי הועדה,

הרשו לי קודם כל להביע לכם את ברכות הישוב בנ־ ציגי האומות המאוחדות אשר באו משורה ומעשיו להעמיד את האמת על מכונה בנוגע לארץ הזאת ובעיתה המיוחדת שהיא יחידה בעולם. אנו מעריכים את הטורח שנטלתם על עצמכם וביחוד את התעניינותכם בישובים היהודיים, החק־ לאיים והעירוניים כאחד. אתם ראיתם את המקומות הקדושים המזכירים לכם את אלפי שנות ההיסטוריה של הארץ הזאת, של תולדות ישראל בעבר, וכן ראיתם את דורות החלוציות אשר סללו את דרך העתיד. היו ברוכים בהשקיכם להביא לפני הבמה העליונה של האומות המאוחדות את בעית עם ישראל בארץ־ישראל.

הועד הלאומי לכנסת ישראל בארץ־ישראל מייצג את הישוב המאורגן כלו העולה על שש מאות אלף יהודים, כל אחד משלש מאות וארבעים הישובים, הכפרים והעירוניים, הם יחידות של כנסת־ישראל, היינו — הישוב היהודי המ־ אורגן. בכל ארבע שנים מתקיימות בחירות כלליות לאספת הנבחרים, המוסד הפרלמנטרי העליון של הישוב. הבחירות הארציות האחרונות התקיימו באבגוסט 1944, ר׳ 67% מהי בוחרים באו אל הקלפי. אנחנו הננו איפוא המוסד היחידי הנבחר על בסיס דמוקרטי המוסמך לדבר בשם היהדות הארצית.

בנשמע לכם מספר תזכירים, הדנים בהיסטוריה, שלי מין מקשת שירותים, מקומה לשפת חוזים וכו׳. וחברי כאן יוסיפו על התזכירים ויענו לשאלות שתוצגנה לפניהם. ד״ר קליאש יעץ הכבוד המשפטי שלנו וחבר המשלחת, ידבר על „עמדת הישוב לבעיות ארץ־ישראל בימינו״. ד״ר א. קצנלסון חבר הנהלה הועד הלאומי הממונה לעניני הבריאות והעזרה סוציאלית, ידבר אחריו. ומר רמז, יו״ר הועד הלאומי יסכם את העדות שלנו.

בשמי לעצמי ברצוני להוסיף כאן דברים לתזכיר ההיסטורי שלנו.

זכותנו על ארץ־ישראל מבוססת על ההיסטוריה הלי־ אומית שלנו. בכל אומה אחרת אנו תובעים את הזכות הי־ הודית לעצמאות ואנו מוחים את עצמנו עם דרישת הסוכנות היהודית להקמת מדינה יהודית בארץ־ישראל. אף על פי שבהמשך תולדותינו אבדנו את עצמאותנו, מעולם לא ותרנו על אחדותנו הלאומית. מעולם לא חדלנו מתקוה לשוב לארצנו ולהקים בה מחדש את מדינתנו. עם אחד בלבד בתולדותיה היתה לארץ הזאת עצמאות ממלכתית, וזו היתה מלכות ישראל. הכובשים הארץ הזאת שלפני עלית בני ישראל לא הצליחו מעולם להיות יסודות ליצירה ממלכתית ותר־ בותית בארץ־ישראל. בכתבי הקודש והמסורת וההיסטוריה החיה של עמנו מספרים לנו על המדינה היהודית שהוקמה לא רק על יסוד של מוצא אחד של דקע משותף, אלא גם של אחוות הדת והתרבות, אחדות חכמה והאידיאלים. מדינה יהודית זו של ארץ־ישראל נתקיימה במשך תקופה של כאלף ומאה שנה בהפסקות קטנות, מימי שאול ודוד עד הימים האפלים של חורבן הבית על ידי הרומאים בשנת היב״ו אחרי הספירה. וגם אחרי זה על אף בטול העצמאות המדינית המשיך הישוב היהודי את קיומו בארץ־ישראל ועוד בשש מאות שנה מנו אוכלוסי ישראל במולדת מאות אלפים, ומ־ שרידים שנשארו דבקו באדמתם והמשיכו לשאת באמונה במסורת עמם. שום כובש מכובשי הארץ הזאת, הרומאים והערבים, המונגולים והתורכים לא דאגו אף לא עלה בידם להקים אותה כמדינה אחידה. שום למלכות הלטינית שקיי־ מה בה ממשלה אחידה במשך זמן קצר של 90 שנה.

אנחנו חוזרי אמונה שתחזרת עצמאותה של ארץ ישראל ליושנה היא תעודתו ההיסטורית של כל העם היהודי, בשלושת התזכירים ההיסטוריים שלנו אנו מוכיחים שהעם היהודי לא נתק מעולם את הקשר שלו עם ארץ־ישראל. בפרק מיוחד, נתן בראשיתו של הישוב העברי בארץ־ישראל, מוכיחים שישוב יהודי התגורר בארץ־ישראל תמיד, במשך כל הדורות ושלא ניתק מעולם מהארץ הקדושה ומאדמתה. יתר על כן, גלי עליה המשיכו לנהור לארץ מן הגולה ממזרח וממערב. זוהי עובדה היסטורית שבמשך מאות השנים, בתי־ קופת השלטון הערבי, ובשאר הגלות המטלטלים והתקופת השלטון התורכי נשארה הארץ עזובה ושוממה והאוכלוסיה אשר מנתה שלושה מליון ומאתים אלף בראשית המאה השביעית פחתה וירדה לשש מאות ושבעים ושלושה אלף בקרב הכיבוש הבריטי, מאז רבתה האוכלוסיה הכללית פי [illegible]

שלוש, הישוב עלה מששים אלף לשש מאות וארבעים אלף, רבוי מספרי דומה לזה נרשם על ידי המעמד הערבי, הודות לרבוי הטבעי ולעליה מארצות ערב השכנות. ראוי לציין שרבוי כזה לדרגת מתוח כזו לא נתרחש בעבר הירדן השכנה, שהיתה נתונה תחת אותו המנדט הבריטי ואשר התנאים הכלליים בה לא היו שונים בהרבה מאלה שבארץ־ישראל המערבית ואשר המקורות הטבעיים בהם הם עשירים יותר מאשר בחלק המערבי.

מה היא ארץ־ישראל בשבילנו ומה היא בשביל הערבים ? בשבילנו היא המקלט היחיד, תוך הטמפואים והתוחלת היחידה לעצמו בתקומותיו, בעוד שלגבי הערבים אינה אלא חלק זעיר בהשפה העצום של ארצות ערב, בהשוואה לארצות ערב שבאסיה בלבד מהוה אי״י 0.5%, ואם נצרף את הארצות הערביות שבאפריקה תהוה 0.4% בלבד. אפילו ארצות ערביות עם מקורות טבעיים כאלה כמו בעיראק יש בהם צפיפות של 8 נפשות לקי״מ, ובסוריה — 15 לקי״מ, בעוד אשר הצפיפות בארץ־ישראל מגיעה ל־61 לקי״מ. ארצות הערביות הנרחבות ומקורותיהם הטבעיים משאירים מקום רחב לגידול האוכלוסיה הערבית, בניגוד למיתחון אינן וקוקות לארץ הקטנה הזאת ששטחה 27 אלף קי״מ, בעוד שארצות ערב באסיה בלבד משתרעות על 3,226,000 קי״מ עם אוכלוסיה המגיעה ל־14 מיליון נפש בלבד.

במשך תקופת המנדט עשו היהודים מאמץ עליון לבנות את הארץ בהאמינם שתהליך ההתקמה יתקבל ברצון ובעידוד על ידי ממשלת המנדט בהתאם לרוחו ולכתבו של המנדט. במקום קבעה הפוליטיקה של הספר הלבן משנת 1939 מטרה לעצמה להפסיק את המשך פיתוחה של הארץ, את העליה ואת ההתישבות.

אנחנו משוכנעים, שלו ניתן לנו המועט לסבל בעניניו שלנו, היו מובאים מאות אלפים עולים לארץ־ישראל [illegible] להם כאן מקלט ומפלט. עתה אנו עומדים בפני [illegible] שיותר ממליון יהודים מאלה אשר ניצלו מן הבתיונות הנאצי, נידונו ליאוש גמור אם לא תנתנה להם אפשרויות מידיות לעליה. קשרים אמיצים קושרים בינם ובינינו, ולבבות נרחים יש להם מטפחות ביניו והרצון להתאחד שוב הוא המעודד אותם. בחינו פתוחים לפניהם בכל ישוב, בכל כפר בכל עיר מגורים, לקבל אחים ניצולים.

באותה שעה מצבם של המיעוטים היהודיים בארצות השכנות מתערער במהירות מבחינה מוינית, תרבותית וכלכלית. ההתפתחות המדינות הערביות שהוקמו במשך עשרים וחמש השנים שעברו אינה פותחת שום סיכויים למיעוטים הבלתי ערביים שבתוכם, בין שהם אשורים, כורדים או יהודים. התוחלת היחידה של המיעוטים היהודיים היא — העליה.

קריאתנו אליכם : פתחו את שערי הארץ מיד.

בראני ביקש רשות לסיים את עדותי בקריאת הדברים הבאים של ישעיהו הנביא אשר נאמרו לפני שלשת אלפים שנה :

„עברו עברו בשערים פנו דרך העם סולו סולו המסילה סקלו מאבן הרימו נס על העמים". — „הנה ה׳ השמיע אל קצה הארץ אמרו לבת ציון הנה ישעך בא הנה שכרו אתו".

עדות מר מ. עליאש

אדוני היו״ר ורבותי ! לפני ששה־עשר חודשים, במרס [illegible], הסבה בשלמה זו אל השולחן הזה ועמדה לאחר ענין שבאה לסנגר לו היום. היא שאפה אז להסביר את עמדתו של הישוב בעניני המדיניות הכללית, ושוב עליה להסביר היום את עמדת הישוב כלפי בעיות העומדות כיום בפני ארץ ישראל.

מובטחני, שלאחר כל מה ששמעתם מפי העדים השונים שהביאו בפניכם את עמדות היהודים, תהיו משוכנעים שאילו ניבא מישהו לפני 16 חודשים, כי האנשים הנוספים במחנות הריכוז המכונים בשם „סרכזי־איסוף" יחרשו עוד תורף שם ויהיו צפויים לחורף שלישי, היינו קוראים לו בארץ הזאת בשם נביא־שקר. אילו בזמנים ונסים אלה ודאי צריך לומר ליכמה־שקר, אולם שוב אנו עומדים לפניכם להסביר את עמדת הישוב בענינים אלה. והנה הישוב הוא מצד אחד חוליה מקשרת באותה שרשרת ארוכה של דורות שרובים בארץ־ישראל, שראשיתה באותם התחים הלאומיים, באותו בית לאומי שהיה צריך לקומו בארץ־ישראל, מצד אחר מתגלם בישוב הבית הלאומי שיסודותיו הונחו על ידי הצהרת בלפור ושנוצר עקב ההליך־ההמקבות זה של האומה היהודית שאליו נולדו בנינו ובנותינו ממזרח וממערב, ובמזון ומדרום לתת ידם ביצירת הישוב הקיים.

אפשר תשאלו את עצמכם, מדוע מתיסרים אנו, קומץ היהודים בארץ ישראל, לבוא לפניכם ולהגיש קבוצותינו לאומי שמובל נישא בצורה רבת־הבעה על ידי נציגי הפרטים של העם היהודי בכללו. אבל לומר כי הסיבה היא שאנו בארץ־ישראל רואים את עצמנו כנאמנים שהופקדו על משמר ערכים מסויימים, קנינים מסויימים שנתנו ונוצרו מחדש למען העם היהודי אשר מחוץ לארצו.

אני רואה כי בגדיה של הועדה האנגלית־אמריקאית נאמר שאחד העדים היהודים הצהיר לפני אותה ועדה, שאדם שנולד בארץ ישראל רואה עצמו כחיל־חלוץ של צבא שיכנס בעקבותיו. מששוני שהמהרה זו אינה מביעה כראוי את אשר מרגיש הישוב ביחס לעצמו. לדינו בארץ נתגלגלה זכות להכשיר את הקרקע בשביל העתידים לבוא, לפיכך סבורים אנו, כי הזיכות על השאלה, אם הבית הלאומי כבר הוקם, הוא ויכוח־סרק ולא שייכות לענין, כמש כשם שאין מקום להתוכח על השאלה, אם נער כבר הגיע לבגרות, על פגות להבניתו לתיבה של בטון.

כי כך אנו רואים את הסיבה מדיניות המנדט, סמיה תבואה לראות את הבית הלאומי כמבוטש כדי להקפיאו. טוענים כי הבית הלאומי החבר די צרכו והתפתח במידה מספיקה כדי שיהיה אפשר לשתקו ולבאחרו. אנו, הישוב בארץ־ישראל, נוכחנו לדעת, כי העליה לארץ ישראל היא נשי־התמציה שלנו, שמה תלוי עצם קיומנו והתפתחותנו. אולי לפלא היא בעיניכם שהסיבה כלכלית תראה את עצמה בלתי־מסוגלת להבליג על מיפול ההחזיות, על מצב שבו יבואו אגודות מקצועיות, פועלים, סוחרים, בעלי מלאכה וכו׳ ויאמרו : אוננו רוצים בעולים נוספים שיבואו ויתחרו בנו. ואמשר עוד חזיון מפליא הוא, מן החזיונות המפליאים של הענין שהסבל הנגרם לנו על ידי הספר הלבן הוא לא רק בזה שהוא מונע איחוד קרובים עם משפחותיהם והצלת שרידים, לפעמים שרידים יחידים ממשפחות שלמות מסבה אירופה, אלא שגם נשללת מאתנו תוספת דם חדש והתגברות כח חרש, כתוצאה הדרושים לישוב לצרכי קיומו והמשך גידולו.

המצב השורר כיום בארץ הוא זה, שאם אדם מאכסן בביתו את אשתו שעלתה לארץ־ישראל ממחנה ריכוז, אך לא השיגה את הרשיון הדרוש, יהיה חייב באשמת מתן מקלט לעולה בלתי־חוקי וצפוי למאסר 8 שנים ולקנס של אלף לירות. כך נקבע בתקנות לשעת־חירום שלנו. לעומת זאת צפוי אדם הנותן מחסה לרוצח רק למאסר 3 שנים, ולא עוד אלא אם הרוצח הוא במקרה שאר־בשרו, לא יתבע עוד לדין כלל. בתנאים כאלה חי הישוב בשמונה — תשעה השנים האחרונות וזאת באנו לספר לכם.

אותו הספר הלבן הניח לנו רק כ־2½% משטחה של ארץ־ישראל, שבהם מותר ליהודים לרכוש אדמות. בודאי התפלאו, מדוע אני נוקב במספר 2½% ולא 5% כפי שציינו עדים אחרים בפניכם, אלא שמחצית אחוז שטח כבר שייכת ליהודים. אולם כדאי לציין זאת : המחוקק לא קבע בתבנמתו שחלק מסויים של ארץ ישראל יוקצה להתפתחות יהודית וחלק שני להתפתחות ערבית, אלא שהמחוקק הוציא לגמרי 95% מתחום ההתפתחות היהודית והניח 5% או יותר נכון 2½% עתה, להתחרות חפשית ולא רק התחרות חפשית בארץ ישראל, אלא לכל בעל הון סורי או מצרי השואף להשקיע כספו באותה שמאירה עתיד לעלות, משום שהיהודים מוכרחים לקנות אותה בצורה זו או אחרת. הדבר מוזר כך שאפשר לבחון את כל מרבץ של הערבים, את כל המולתם המיעאומית והספינות אל רבישת שני אחוזים ומחצה אלה, כדי למנוע אמצי כל את מכירתם ליהודים. אפשר למנוע על ערבי בדרך שמנוע והגלה־איסא מלמכור אדמתו ליהודים ונוסף על כך כפי שנאמר לכם ניצאה הישוב עתה בחששות חמורים ביותר את החוק המוצע החדש לפיקוח על אוצרות המים בארץ־ישראל. המדובר הוא לא באוצרות המים שמעל פני הקרקע הנתונים לפיקוח הנציב העליון ושלבניהם לא נמצא כל חוק. הכוונה היא למי התהום, אוצרות שילבנו במאמץ גדול. גם השימוש בהם יוקבע ללא זכות ערעור על ידי פקידים, והישוב הדור חששות רציניים שחוק זה יהפך לאמצעי נוסף לעצר את צעדיו ולמסמם את התפשטותו.

הספר הלבן ניתן לנו בפתיחה למתן מסמוך של מיעוט בארץ ישראל, ואני סבור, כי ועדת החקירה האחרונה במלה „סוראי" באמרה שהעדה זוח מורגשת „סוראי" מן תישאר מיעוט, ואולי מיעוט פוחת והולך בארץ הזאת. מיעוט מוגן על יד כמה ערובות. ואפשר ראוי להזכיר אחת מן הערובות ססופה, לא היה עתה בשום הגנה כלל, המנדט לארץ ישראל, שאיפשר על ידי יותר מחמישים אומות, הכיל ערובה בסעיף 15 שלו, שלא להחק כל תחיקה בארץ־ישראל שיש בה הפליה בין תושבי ארץ ישראל מטעמים של גזע או דת. „דבר המלך במועצתו" על ארץ־ישראל הכיל הבטחה נוספת, בקבעו באחת מפסקותיו (ולמעשה בשלוש מהן), שמועצה המחוקקת לארץ ישראל לא תוכל לחוקק חוקים בניגוד של העליה, ושהנציב העליון לא יוכל לחוקק חוקים בדרך זו, ולבסוף בסעיף 83, שהמלך בלכותו שומר לעצמו את הזכות להוציא חוקים בארץ ישראל רק בהתאם למנדט. ואף על פי כן אותו דבר המלך במועצתו עצמו תוקן על ידי הוספת סעיף 16 (ד) המפלה בין תושבי ארץ ישראל מטעמים של גזע ודת ומגביל את זכות היהודים לקנות קרקע, אפילו מיהודי אחר, אם הקרקע נמצאת בבקעה באזור א׳. אנו חיים עתה בתקופה שבה מתגלגלת ההיסטוריה במהירות לצורות חדשות, לעמים חדשים ולממשלות חדשות, ואנו רואים לנגד עינינו כיצד שני אנשים של עם גדול, שלחמו לנבוא בהרדתם, החליטו שלא לסמוך על ערובות ביחס לעתידו של העם, ודבר זה צריך לשמש אות לעם היהודי, ביחס לחלילת שיש לערובות לגבי מיעוט הישב בקרב רוב.

יותר על כן, על הישוב הוטלו תפקידים ממלכתיים, עליו לספק את השרותים הסוציאליים שלו ובקשר לכך יותר שה לי לומר מלה בשאלת הטלת המסים שהיתה נושא החקירה הבוקר.

השיטה בארץ ישראל אינה כזו שהעדה היהודית משלמת מסים והשרותים מתחלקים שוה בשוה, וכתוצאה מזה נהנית העדה הערבית בגלל יתרונה המספרי. אם ינקוט מישהו את העקרון שעל העשיר לשלם מסים כדי שהעני יוכל לקבל שרותים, הרי אדם רשאי לתמוה, אם באיזו ארץ שהיא מטילים מסים על העשירים ואחר כך אומרים להם : „לא ניתן לכם מים, לא ניתן לכם בתי־ספר או שרותים סוציאליים, משום שאתם עשירים !". נראה לי כי אם העיקרון של הטלת מסים על העשירים הוא כללי, הנה הדין העיקרון של מתן שירותים חוזיים לעשיר ולעני כאחד. אילו גם בוצע ביצוע מלא ומודד העיקרון כי העדה היהודית היא העשירה והערבית — הענייה, הרי ארהשיוון בהטלת מסים על העדה היהודית ובזה שאחר כך נאמר לה שעליה לספק לעצמה את שירותי החינוך, הבריאות ונוספות אחרים, הוא לעקל דבר האומר דרשני.

. אולם מלבד תפקידים אלה של קיום העדה, ברור שיהודי ארץ ישראל חייבים עוד לתת גם את חלקם, וזה יהיה חלק־הארי, בהחזקת השרידים המסונדים של יהדות אירופה. עליהם לעשות זאת בעם, לא כעדה, עליהם לתת תוס את מקומם בין העמים האחרים כדי שיקבלו את עזרתם של העמים העשירים והמאושרים יותר לקומם את עמם הם. במעמדנו עתה כעדה בלי מעמד בעולם כעם, ודאי שלא נוכל למלא תפקיד זה. כן אנו עומדים מחוסרי מגן בעניני מפולה ותגובה סולידית כלפי העמים שבנינו, שמפתחם על החרם ועל הקשיים לעבור בארצות שונות, על אי האפשרות לקבל ויזה אפילו לילה. אנו עומדים מחוסרי מגן מבחינה זו, רק אם נוכל לטפל באחד הימים בעם נוכל להגן על עצמנו נגד הפליות כאלה.

תוצאה אחרת של מדיניות זו, אולי התוצאה הטראגית ביותר לתושבי ארץ ישראל, הוא הסיכון אשר גלל בבשרנו אנו, המידור, דבר זה שילדינו נפשו תורת אבותיהם ודורות של יהודים שמעו זאת מפי משה רבנו : „לא תרצח" ! ונהי שוב מתלבט בין הרצון לעקור מן השורש את הסרטן הזה ואי־היכולת לשתף פעולה עם הממשלה אשר מבריחת על מדיניותה הגורדת עליו סמאסים של מיעוט בארץ הזאת.

בתוצאה מזה חייבו זה שנים בספר של תקנות חבוה. תראו כי התקנות האלה המכו לחלק חשוב למדי בספר החוקים של ארץ ישראל. זכינו בהמדורה מיוחדת שבה נאספו החוקים האלה, אשר הופיעה בשני במארס 1947. מאז כבר שוכללו החוקים ונוספו עליהם.

תיוכחו על ידם, כי אפשר להטיל חוקים גם בצליפה מבלי לפרסמם, שהחוקים האלה יכולים להיות בנוגדים לחוק אחר הקיים בארץ ואף על פי כן גם שרירים. אותו חוק אחר אפשר שיהא מסורש גם בדבר המלך במועצתו עצמו, אותו מקור גדול של ערובות. בתוצאה מזה כלואים מאות אנשים במחנות מעצר. כי יש ביניהם רבים נקיים מעוון הגבת על ידי העובדה, שכמה מהם משתחררים כשקה־קתמה. לאחר עיון בעניגם, את המספר הזה עיברים להגבות, משמר שאין למצוא לו פתרון.

עלינו להתפלל כי הפתרון יהיה ראדיקאלי ומקיף. המטפון המאורגן של האנושיות מצא לאפשר לעשות צדק לכל יהודי בודד בתעם מכל אומה, האידיאלים הגדולים שבהם דוגלות עתה האומות המאוחדות, יהיו לפתרון דמוקרטי של האנושיות לבטול צדק ליהודים כעם ואז יינתן לנו בארץ־ישראל מעמדם לא של עדה דתית בלבד כפי שהננו כיום, אלא של עם ישראל בארץ ישראל. אמן !

עדות ד״ר א. קצנלסון

אדוני היו״ר וחברי הועדה,

בתזכיר „על כנסת ישראל ושרותיה הסוציאליים", שהגשנו לועדה, עמדנו על המבנה של כנסת ישראל, סמכותה ותפקידיה, ועל דרך ההתפתחות של שירותיה העיקריים העיקריים — חינוך, בריאות ועבודה סוציאלית. בתזכיר הזה הוסבר, כי נטל השירותים האלה, אשר הביאו לרמה המקובלת בכל ישוב תרבותי, נופל כמעט כולו על שכמי הישוב המאורגן מבלי שתינתן לו העזרה המתאימה מצד אוצר המדינה ואף לא הסמכות הפיסקאלית הדרושה למימון שירותים אלה, על ידי שיטת מסים פרוגרסיבית.

מטרת העדות שלי להבליט את הסתירה הזאת על ידי תיאור עובדתי נוסף של המצב.

1. השירותים הציבוריים תפסו ותופסים מקום מרכזי בחיי הישובים ובחיי הכנסת כולה. הדאגה לחינוך הדור הצעיר, לבריאות התושבים ולעזרת הנצרכים מוטל חולה להיות בעיני הישוב עניינם של ארגונים פרטיים ומוסדות פילנתרופיים. הוא רואה את הדאגה הזאת כחובת הכלל המאורגן, חובת המדינה והרשות המקומית, והוא תובע חלוקה צודקת של העול הכספי הכרוך בדאגה זו בין אוצר המדינה לבין הרשויות הישוביות. אולם לשוא, השלטון בארץ רואה את הישוב, בעיקר כשרבים לנושל פיסקאלי

ואת נכונותו לעזרה עצמית והדדית" — סיבה מספקת לשלול ממנו את העזרה המגיעה לו [illegible].

3. והנה כמה מספרים: יותר מ־6 מיליון לא"י הוצאו בשנת 1945/46 לשירותי החינוך, הבריאות והעבודה הסוציאלית של הישוב, או בערך 10 לא"י לכל נפש — סכום מקובל בכל ישוב תרבותי ונאור לא מונים בתנאים בהם נתון הישוב העברי בארץ. כיצד מתחלק סכום זה בין אוצר המדינה לבין הישוב? לא בפרופורציה של תפריחני [?], כמקובל למשל, באנגליה ובארצות אחרות, אלא בפרופורציה של 5 : 95. ופשוט היא לחשוב, כי בתוך 95% ישנו חלק ניכר של כספי חוץ — רק 53% מהסכום הכללי באים מתוך המשאב [?] הישוב בארץ (דיאגרמה מס. 3).

4. עוד יותר בולטת הדיספרופורציה בתקציב הבריאות של הישוב. מתוך שלושה מיליון אשר הוצאו לשירות רק 1.6% מהווה תמיכת הממשלה. גם בתקציב זה קטן חלקם של מקורות חוץ. מוזמן לכם לראות את בית החולים המסוגל [?] של "הדסה" על הר הצופים ולשמוע על מפעלותיה המבורכות, אולם תרומתה של "הדסה" באמריקה למפעל הבריאות של הישוב אינה מגיעה ל־10% מתקציב המפעל (דיאגרמה מס. 2).

וגם התרומה זו אינה באה מעשירי אמריקה, אלא היא פרי התנדבותן של 200,000 חברות של "הדסה". המקום העיקרי למימון שירותיו הרפואיים ודמי הביטוח של פועלי ארץ־ישראל, חברי קופת החולים, ותשלומי החולים, ובמידה יותר קטנה המסים המוניציפאליים. בשנת 1946 עלו ההוצאות של קופת חולים, המוסד לביטוח הבריאות של פועלי ארץ־ישראל, המקיף כמעט את כל האוכלוסיה העבריה העובדת (כמחצית הישוב) למיליון ותשע מאות אלף לא"י. בריאות העובד והא נכס לאומי לפי ההגדרה המקובלת במגילות [?] העבודה הבינלאומית, וטבעי היה לחלק את... ההוצאה הזאת במידה שוה בין שלושת הגורמים הנוגעים לדבר: הפועל, המעביד ואוצר המדינה. במקום זה, הפרופורציה היא 82 : 16 : 1 (ה־1% הנותר בא ממקורות שונים), וגם האחוז הזעיר הזה הושג רק בשנתיים האחרונות בצורת הקצבה קטנה לבתי חולים של קופת החולים.

5. באזכירנו [?] לועדה צריך כי במשך שנים דרשה הממשלה על ידי הועד הלאומי לבוא לעזרתה של קופת חולים, הן על ידי תחוקה סוציאלית מתאימה, והן על ידי השתתפות בהחזקת השירותים שלה. אולם הממשלה לא נענתה.

עמדת השלטון בשאלת הביטוח הסוציאלי באה לידי ביטוי אפייני בתשובות הבאות של מנהל השירותים הרפואיים לועד הלאומי:

"...מחלקה סבורה, כי הטלת מסי חובה לביטוח הבריאות, עד כמה שזה רצוי לפועלים היהודים, לא תתקבל ברצון על ידי רוב רובו של מעמד הפועלים בארץ זו".

"...הממשלה סבורה, כי בשלב זה של התפתחות שהושגה בארץ־ישראל אין כל כדי לקיים שיטה כללית של ביטוח סוציאלי או בריאות, ובהעדר שיטה זו יובן, כי אין בידי הממשלה לתת הקצבות לקרן שאינה משמשת אלא חלק אחד מהאוכלוסיה".

6. ביקשה של הממשלה, פירושה למעשה כי היא משתמטת מהתחייבויות האלמנטריות לגבי צרכי הבריאות של ציבור עובדים גדול ומטפסה על שכמו את מלוא העול של הצרכים האלה. נכונותו של הפועל לשאת בעול מסים המוטלים ביחס לשכרו המוגבל, על מנת להבטיח לעצמו עזרה רפואית בשעת מחלה — היא נימוק משונה לשלילת העזרה המגיעה לו מכספי הציבור.

7. ואשר למידת ההנאה של הישוב בשירותי הממשלה, הרי מערכת החינוך הממשלתית היא ערבית, והשירותים הרפואיים של הממשלה אינם מספקים אלא במידה זעומה במאד את צרכי הישוב. פחות מ־6% של החולים היהודים המתרפאים בבתי החולים, רק 3% מהחולים היהודים המתרפאים במרפאות — מקבלים טיפול במוסדות ממשלתיים (דיאגרמות מס' 4, 5, 6). אפייני ביותר בשביל מדיניות הבריאות של הממשלה, הרכב המנגנון הרפואי שלה. מתוך 13 רופאים הראשיים אין אף יהודי אחד — כולם בריטים וקרובים. ומקרב 25 הרופאים מסוג א' רק חמישה יהודים וגם אלה נמצאים רק לפני הרישום במספר. וזה בשעה שהיהודים מהווים קרוב ל־90% ממקצוע הרפואה בארץ ורבים מהם רכשו להם אימון רב בקרב האוכלוסיה הערבית בארץ ומחוצה לה (דיאגרמה מס. 7).

8. מדיניות זו של הממשלה מעמידה את הישוב בפני ברירה מרה: לקצץ בשירותיו התיכניים — החינוכיים, הרפואיים והסוציאליים, או להגדיל יותר ויותר את עול המסים והתשלומים הרובץ על חברי הכנסת [?]. הוא משתדל ללכת בדרך השניה, מגדיל את דמי הביטוח, את מסי הרשויות המקומיות וגם את התשלומים עבור השירותים — כמו תשלומי חולים, שכר לימוד, דמי החזקה במוסדות סוציאליים, וכו'. המקור האחרון — תשלומים המוקדשים לשירותים — פוגע באופי הסוציאלי של השירותים ומכביד מאד על התושבים מחוסרי־האמצעים. דבר זה מודגש ביותר בערים המעורבות, בהן אין כל נכונות [?] מצד השלטונות המוניציפליים לשיתוף הערבים הסוציאליים של האוכלוסיה.

9. אם לגבי הישוב העברי המדיניות הממשלתית היא — לא לעזור לאלה שעוזרים לעצמם, הרי לגבי הישוב הערבי המדיניות היא הפוכה — לעזור לאלה שאינם עוזרים לעצמם. כל השירותים הסוציאליים הערבים — החינוכיים, הרפואיים והסוציאליים, מוחזקים, מחוץ למקרים בודדים, על ידי הממשלה. הכנסות השירותים האלה ממסי הרשויות המקומיות או מתשלומים עבור השימוש בהם — הם אפסיות. במקום לחנך את הציבור הערבי לאחריות כספית ואדמיניסטרטיבית על ידי שיתוף הרשויות המקומיות הערביות בהחזקת השירותים והנהלתם, היא משחררת אותם מהדאגה הזאת, במקום לעודד את היוזמה העצמית, היא מדכאת את היוזמה היהודית. לפי שיטה זו אין הממשלה יכולה, כמובן, לספק את צרכי הבריאות של האוכלוסיה, באמצעים הקטנים העומדים לרשותה, גם לאחר שהיא מתעלמת מחובתה לגבי הישוב היהודי. בולט ביותר כשלון הממשלה בשני טיפוסים שדרישתם היו לעמוד בעינו לאנוריות [?], והם — המלחמה בשחפת והטיפול בחולות־רוח. ב־1935, היינו לפני 12 שנה, כתב מומחה ממשלתי בדו"ח שלו על מצב השחפת בארץ:

"בעית השחפת בקרב כל העדות שבארץ־ישראל היא חמורה במידה המחייבת טיפול מדוני [?] ושיטתי בבעיה הזאת. הזמן היקר שהוחמץ בעבר על ידי הממשלה מחמת אי־יכולתה לנקוט אמצעים פעילים — הוא אשר עושה את הבעיה חמורה עוד יותר."

מאז לא נעשה דבר לשימוש מסקנות החקירה. המחסור במיטות לחולי־רוח מקבל לעתים צורה של שערוריה ציבורית. ההחלטה שנתקבלה בממשלה לפני כעשרים שנה על הקמת בית חולים גדול בירושלים — טרם הוצאה לפועל.

10. נכון, כי תקציב הבריאות הממשלתי הוא קטן באופן יחסי ולא מגיע ל־5% מתקציבה הכללי, כידוע, מוצגת הממשלה כי אין בידה להקדיש סכומים יותר גדולים לצרכים סוציאליים לרגל ריבוי ההוצאות לצרכי בטחון. אמנם עובדה היא כי גם בשנים התיקון (1931—1935) לא היה אומד ההוצאות לצרכי בריאות יותר גדול, אולם אם גם לקבל את טענת הממשלה, הרי יש לשאול, אם דוקא משלם המסים היהודי חייב לשאת בעול כבד של מסים על מנת לאפשר לממשלה לקיים בארץ משטר הנעול בל בסים מוסרי וקונסטיטוציוני.

11. אלה הם התנאים הפוליטיים והאדמיניסטרטיביים בהם חייבים מוסדות הישוב לספק את צרכיו המתרבים והולכים עם גידולו המתמיד — להבטיח חינוך לכל ילד בארץ שאין קיימת בה חובת־חינוך, לדאוג לבריאות העובד, בארץ שאין בה חובת הביטוח למקרי מחלה, לקיים שירותי־סעד בארץ שאין בה זכר ליסודות הנסיון הסוציאלי. הקרנות החפשיות שהוקמו ע"י הסתדרות העובדים לצרכי סעד — קרן מחוסר העבודה, קרן נכות, קרן לביטוח הזקנה וכו' — אינן מקבלות שום עזרה לא מהממשלה ולא מנותני העבודה.

12. בתנאים אלה הוטל על הישוב לא רק לקיים שירותים לעצמו, אלא לסלק את המכשולים אשר עמדו בדרכו של המתישב החדש, וכראשון ולראשונה את המגפות אשר ארבו לבריאותו ולחיו מצד מחלות הארץ. המפות והדיאגרמות אשר תראו בעת מראות מה שנעשה והושג משטח זה. (דיאגרמות 8—11).

13. מה הן המסקנות הנובעות מכל המתואר לעיל?

א. הישוב המאורגן הוכיח במשך חצי יובל שנים של בנין ויצירה את יכלתו להקים ולקיים בתנאים הבלתי נוחים ביותר שירותים בעל אופי ציבורי־ממלכתי לטובת האוכלוסיה העברית והארץ כולה.

ב. התנאים המיוחדים בארץ עומדים בסתירה בולטת [?] לאופי האגרסיבי [?] של הישוב העברי ומגבילים [?] את יכלתו הקונסטרוקטיבית לפתח את הארץ, לקיים בה רמת־חיים הוגנת ולהבטיח לקליטת עליה בממדים ההולמים את צרכי העם העברי.

ג. המצב הנוכחי מפסיד את הישוב לשני קונפליקט סרני ומתמיד בין צרכים של מדינה תרבותית לבין יכולת של ארגון וולונטרי. הדרך היחידה לשינוי מצב לא־נשוא זה — היא הענקת מעמד מדיני לישוב העברי, אשר יאפשר לו למלא את שליחותו ההיסטורית על מעמד של מדינה עברית בארץ־ישראל.

עדות מר ד. רמז

אדוני היושב־ראש, כבוד חברי הועדה!

בבואי לבכם [?] את העדות אשר נמסרה כאן בשם הישוב, הייתי רוצה לציין קודם כל, כי בשורה בואה של ועדת האומות המאוחדות אלינו — אם כי ציפינו מאוד למקידות — נתקבלה בישוב מתוך תקוה ואמונה. עברו שנתיים ומעלה מגמר המלחמה העולמית בהיטלר, ואנחנו ראינו ביחס לעם היהודי רק נדרים מופרים והבטחות לא מקוימות. ואמרנו: סוף הגיעה השאלה לשולחן הגבוה של האומות המאוחדות — ובא יום ותוצא הדין האינטרנציונלי. ושאלתנו היתה, כי אתם לא תסתפקו בקריאה ובשמיעה [?] בלבד, ותעברו בסקופות ותראו במו עיניכם את הדשבים ואת האנשים. אתם טרחתם ללכת גם לדרום, גם לצפון, לא ציערתם סכנות מעייפות בימים החמים של הקיץ שלנו — ואנו מחזיקים לכם טובה על כך. מראה עיניכם, כמו שאנו מאמינים, הוא הדבר היותר טוב למפעלנו. הן נוכחתם בה גודל הוא ורבונתחייו [?] ומה עז כוח היצירה של נושאי התקוה שלנו. לא בוחתיהם הם אלה, כי אם כוחות יצירה, אשר לא נרתעו ואינם נרתעים משום סוג של שממה: לא מתולות ולא מביצות, לא מסלעים ולא ממדבר. בעמל חלוצי רב נהפכים כל אלה לאדמת פלחה, מפרנסת אוכלוסין, ובעצם אין לנו תפילה אלא אחת: כי אתם, שליחי האומות המאוחדות, תבינו למאמץ הכביר הזה של יצירה, חוזק מתקות דורות המתגשמת. האחריות המוטלת עליכם ועל שולחיכם היא גדולה ביותר, היא באשר מבחינה אינטרנציונלית לא קשה למצוא את הפתרון הצודק לשאלת ארץ־ישראל.

הקשרים ההיסטוריים של עם ישראל למולדתו אינם זכרונות עבר חטויים, הם קשרים של עם חי, אשר לא פסק מלהאמין אמונה שלמה בגאולתו ובתקומתו על אדמתו. יסוד העבר ויסוד העתיד צמודים בקשרים הללו ודבוקים, ואין להפריד ביניהם. בין שני החוטים — העבר והעתיד — דופקים בלי עליה של היהודים למולדתם מן הגלויות השונות בתקופות השונות, מבלי להתחשב בסכנות הדרכים ובאימת המשטרים בארץ. העולם הכיר בקשרים ההיסטוריים האלה, וחבר הלאומים נתן להם את אישורו המפורש וקליטתם נמסר המנדט הארץ־ישראלי.

3. הישוב העברי החדש הנהו ישוב מתיישב, מתוך לעצמאות ולעצמיות על גמשו מראשית היותו. הוא עבר, מימי שלטון התורכים בארץ, מבחנים קשים. לא תמיד יכלו ולא תמיד רצו האחראים לשלטון בארץ — להגן עליו באותו יד. אך הוא שלח שורש, הקים חקלאות, יצר תרבות החיה לשון, העשיר מבורמודע [?] והנהו מציב כיום תמיכה כלכלית־תרבותית עצמאית, המסוגלת לבצע את אשר הוטל עליה מסבב ההיסטוריה ומטעם העמים: לכנס את פזורי ישראל לביתם. אם את אינו מכנים לבית את אנשי המדינה או הנרדפת, הרי שהאת אינך אח, אך שהבית אינו בית. הבית שלנו, הבית הלאומי נעול עלינו מבחוץ, ואנו מעידים ראישונו זה שנתיים אל הבנקולים [?] הכבדים, אשר צייד ואורותים [?] שומרים עליהם.

זכותכם היא, שליחי האומות, לפתוח שערים אלה לאלתר, אל נא יוצק עוד רעל לנשמות נרתינו ולנשמותינו, וידותינו אלה שבמעינו אינם מוחיים [?].

4. הסכן ליצירתנו, יודעים אנו, היא השממה. בכוחנו להחיותה ולגרש את הקללה מכל פינות הארץ. אנו מודים להשגחה על כך, שאין עבודתנו נוטלת מאחרים, כי אם רק נותנת להם. היא מעלה אתנו ומעלה את שכנינו, היא מעלה את הארץ כולה ומשפיעה גם על הארצות השכנות. אין הערבים שכנינו יכולים להכחיש כי גם בתנאים אלה לא נשוב לארצנו ולא נקים בה את חיינו. אתם, שליחי האומות, יודעים, כי חמש מדינות ערביות יושבות כבר לשולחן האומות המאוחדות, אחת נמצאת לידנו בחוץ, ועוד אחת — אשר שטחה היה כלול בתחומי המנדט — מבקשת להתקבל. הקשת הקרקעי [?] אשר ביסוד המדיניות הערבית הוא עצום והישוב דליל. האומנם יש דין אינטרנציונלי, שמו "כבשת הרש", היתמיה, תינתן לעשיר?

5. לא אחת הודיעו הישוב והתנועה הציונית ברבים מפורשים, כי המדינה העצמאית היהודית תהיה בנויה מיסודה — על הבטחת זכויות מלאות, אזרחיות, תרבותיות ודתיות לערבים גם כיחידים, גם כציבור. הערבה לכך היא משולשת: מצוות עמים מסביב לנו ורצוננו לחיות בשלום אתם, מציאות מוזרי העם העברי בכל ארצות עולם, וווי־קוס של המדינה העברית מתחילת יצירתה לאומות המאוחדות. אך אין להפוך את הטענה הזאת ולהציע ליהודים, כי במקום עצמאות מדינית במולדתם — תוחיה להם מעולם — יקבלו הם זכויות מיעוט אחת על השבע שיש להן.

ולבסוף, ארשה לי לציין שלושה דברים, הנראים לנו עיקר:

א. לא דחיה, אל יוצק עוד רעל של אכזבה לנשמת פליטינו ולנשמותינו אנו. הסיוה האכזרית ביותר בסבב זה — היא: דחיה.

ב. לא פתרון שאינו פתרון. מה יועילנו סידור קונסטיטוציוני כל שהוא, אשר בו נהיה תלוים ברצונם של אלה, הבוחרים בעיקר־העיקרים: בזכותנו לשוב לארצנו ולהבטחת במולדתנו? !

ג. לא אטימרופסות [?], המצעו לנקודה, אשר בה גם ביצוע למפעלנו, גם התקנת יחסי ידידות בינינו לבין הערבים — תלוים בעצמאותינו. בקום מדינת היהודים — תקום עזרת גומלין בינה לבין שכנותיה.

תנו לשטיים [?] ההיסטוריים של עם ישראל סכן יצירה עצמאי — ואתם הבעית האינטרנציונלית התמודרות תמצא את פתרונה הצודק והמבורך!

שאלות ותשובות

היו״ר למר רמז: מה דעתך על תכנית החלוקה ?

רמז: אנו מודים גם בענין זה עם ההודעה של מר בן־גוריון. אנו נכונים לנהל משא־ומתן על הצעה להקים מדינה יהודית בחלק מתאים של ארץ־ישראל כפשרה.

היו״ר: האם היו דיונים בענין זה ?

רמז: היו, כמובן, דיונים רבים, מפעם לפעם, על־ידי הגופים הנבחרים של כנסת ישראל בארץ־ישראל. כחלק מן העם היהודי אנו כלולים בתוך ההסתדרות הציונית ואנו מקבלים את ההחלטה שנתקבלה על ידי הקונגרס הציוני כמחייבת אותנו.

בלום: אמרת שהיו דיונים בגופים המייצגים ובועד הלאומי. האם הועלה טענה, כי הדבר שהקונגרס הציוני בשם הסוכנות היהודית יציג כדעתם של היהודים בעולם כולו, יתקבל גם על ידי הישוב ? האם היו הצעות ושתדלנות ספציפיים יותר בפני הגופים המייצגים שלכם בשעת הדיונים ?

רמז: זהו אחד היסודות של הישוב ואסיפת הנבחרים, שהם רואים את עצמם כחלק מן ההסתדרות היהודית העולמית. הייתי אומר שזהו יסוד קונסטיטוציוני שנתקבל אותו ולתמיד בישוב. אנו גם ראינו את עצמנו עם הדרישה למדינה יהודית.

בלום: אם יסוד קונסטיטוציוני הוא שהועד הלאומי לא יציג דעה נפרדת, לכמה איפוא הדיונים בגוף המייצג של הועד הלאומי ? —

עליאש: אם מותר בקשר האחרון של הגזבר שדבר בשם הממשלה, הרי כי הישוב שלח 29 צירים, חברי מפלגות שונות לקונגרס הציוני, ורוב המפלגות מיוצגות גם באסיפת הנבחרים של הישוב. אין כל ספק, כי שאלה שתשפיע במדה חיונית כל כך על עתיד הישוב, ראויה לדיון על ידי האסיפה המייצגת. אולם אותה שעה אין היא יכולה מבחינה קונסטיטוציונית לקבל החלטה המחייבת את כל העם. לעומת זאת ההחלטה שנתקבלה בקונגרס מחייבת את הישוב היהודי בארץ־ישראל, הרואה את עצמו מסונף לו.

ההחלטה המעשית המובעת בשם העם היהודי היא של הסוכנות היהודית ולא של הועד הלאומי.

יו״ר: אמרת בהוכחך: הועד הלאומי, המועצה הכללית (הוא מצטט סעיף ב) וציינת גבולים אלה, כמה הם ?

רמז: 171 חברים.

יו״ר: האם גוף זה בוחר נציגים אל הקונגרס הציוני ?

רמז: לא בדיוק. הגוף הזה בוחר רק את המועצה המוציאה לפועל הנקראת המועצה הכללית של הועד הלאומי, והיא מורכבת מ־23 חברים, ומועצה זו בוחרת את הועד הפועל המצומצם בעל 11 או 13 חברים המשתתפים בקונגרס. צירים לקונגרס הציוני נבחרים באופן נפרד בבחירות מיוחדות. אותן המפלגות המיוצגות באסיפת הנבחרים של ארץ־ישראל מיוצגות גם בקונגרס.

יו״ר: האם אתם מתווכחים בישוב על שאלות פוליטיות ?

רמז: וודאי, אנו דנים עליהן באסיפותינו. אחרי הדיון הגענו למסקנה מסוימת, לתמוך בדעותיה ובתביעותיה של הסוכנות היהודית למדינה יהודית בארץ־ישראל, שהיא הפתרון היחיד שנתקבל באסיפתנו.

היו״ר: האם היתה החלטה פה אחד בשאלה שנגעת ?

רמז: כמובן, בכל פרלמנט יש רוב ויש מיעוט. ההחלטה לא היתה פה אחד, אך נתקבלה על־ידי רוב גדול מאוד והמיעוט קיבל את דעת הרוב.

היו״ר: האם הצבעתם בענין זה לפני הקונגרס הציוני או לאחריו ?

רמז: לפני הקונגרס הציוני.

בלום (הולנד): רצוני לדעת, אילו חוקי עבודה קיימים כאן ? האם מדיניות הממשלה בקשר לחוקי עבודה דומה למדיניות הממלכה המאוחדת, או האם היא שונה מעיקרה ?

עליאש: אשר לתחיקה הסוציאלית בארץ־ישראל, הרי היא עדיין בגלי־הילדות. לא מכבר נוסח חוק פיצויים לפועלים, אך זהו בערך הדבר היחידי.

סימיץ׳ (יוגוסלאביה): אתם מסכימים בנוגע לחלוקה. האם פירוש הדבר שכל המפלגות בתוך הסוכנות היהודית תמימות־דעים או שיש שאינן מודות עם אותה דעה בענין החלוקה, או שקיים רק רוב ומיעוט מסויים בנוגע לשאלת החלוקה ?

עליאש: אין ספק שלא כל המפלגות מתייחסות לפתרון בצורה שוה. יש מפלגות הנוטות להוציא את החלוקה בכלל מכלל חשבון כפתרון אפשרי, הואיל והן תובעות את ארץ־ישראל כולה כמדינה יהודית; מפלגות אחרות שוללות את החלוקה מפני שהן מעדיפות מדינה דו־לאומית. הענין נידון באופן יסודי זה שנים רבות. אולם כשם שממשלה קואליציונית מגיעה לידי הסכם על מדיניות משותפת, כן מסכימה הנהלה קואליציונית על מצע שאותו היא מציגה.

סימיץ׳: מה הן הקבוצות בקרב הסוכנות היהודית התומכות בהקמתה של מדינה יהודית בארץ־ישראל כולה, ומה הן הקבוצות התומכות בהקמת מדינה יהודית בשטח מתאים לארץ־ישראל, ואילו קבוצות תומכות בצורה הזו

לאומית ? היינו רוצים לקבל תמונה ברורה על המצב.

עליאש: חלק מאינפורמציה זו נכלל בתזכיר שהוכן על־ידי הממשלה ומתאר את המצב שנה או יותר. המבוא שם של ״השומר הצעיר״ טוען למדינה דו־לאומית בארץ ישראל שתהיה מבוססת על עקרונות הציונות והסוציאליזם. כן תמצאו כי אגודות ממפלגות המרכז... אולם זאת אי אפשר לספר על רגל אחת. אם תרצו, יוכל הועד הלאומי להגיש תזכיר שיתאר בצורה מדויקת את דעותיהן של כל המפלגות ואת יחסן המספרי.

בראנאודוס: הועד הלאומי הגיש תזכיר על התקנות לשעת חירום בארץ־ישראל. אתה בעצמך הזכרת בדבריך דעות אחרות על התקים לשעת חרום, שאפשר לתארם לפי דעות כבלתי־נורמליים מבחינה משפטית. השאלה הראשונה שברצוני לשאול אותך היא: היודע אתה על תקים דומים באיזה חלק שהוא בעולם או בכל זמן או תקופה מתולדות המין האנושי ? אתה, כפרקליט, מומחה למשפט הארצישראלי, השמעת על תקים דומים במקומות אחרים ?

עליאש: אינני טוען לידיעה אינציקלופדית של התחיקה בעולם כולו, ביחוד כשאני יושב כאן לפני נציגים של מדינות כה רבות. אבל הייתי אומר, כבר שמעתם כל כך הרבה על ארץ־ישראל שהיא ענין מיוחד במינו ובטוחני שאני יודע גם כל התקנות האלה מיוחדות במינן.

בראנאודוס: לפי איזה יסוד משפטי הופעלו חוקי החירום ?

עליאש: בשנת 1937 היתה הוראה מיוחדת שנתנה סמכויות רחבות מאד לנציב העליון להפעיל את התקנים האלה. אם אתם רוצים, אני יכול לעמוד על כך, אלה הם חוקי ההגנה של ארץ־ישראל לפי פקודת שנת 1931 אשר נתפרסמו רשמית בארץ־ישראל ב־28 במארס 1937. לפי תקנות אלה ניתן יפוי־כח לנציב העליון לחוקק חוקים שנראו לפי סמכותו הבלתי־מוגבלת, דרושים לבטחון הציבור, לדי־כוי התקוממויות ומרי ולשם הבטחת קיומם של סדרי השי־רותים החיוניים והאספקה לצרכי הצבור. לפי הנראה זו נחקקו חוקי החרום של שנת 1945.

בראנאודוס: איך אפשר לחוקק חוק של מועצת המלך בארץ־ישראל ? על איזה בסיס חוקי הוא מבוסס, האם לפי הפרלמנט משנת 1890 ?

עליאש: הוד מלכותו פועל בארץ־ישראל לפי חוק ״השיפוט במדינות זרות״ של 1890 ובזמן האחרון הוחלט כאן שבתי הדין המנדטוריים של ארץ־ישראל אינם רשאים לשאול אם הדבר הוא לפי רוח המנדט או בניגוד לו. בית הדין פסק, כי מאחר שהמנדט הוא מעין חוזה בין מעצמות הברית ובין הוד מלכותו, רשאיות רק מעצמות הברית לשאול, אם אינו פעולה של הוד מלכותו היא בהתאם למנדט או לא, אבל אין רשות זאת לתושבי ארץ־ישראל לפני בתי המשפט.

בראנאודוס: האם יש לך טופס המנדט ?

עליאש: כן.

בראנאודוס: האם שמת לב, כי בכל סעיף של המנדט מבחין המסמך בין המנדטור ובין השלטון בארץ־ישראל ?

עליאש: כן.

בראנאודוס: קרא בבקשה סעיף א׳ של המנדט.

היו״ר: למה אתה מתכוון, לתקנה המודפסת של דבר המלך במועצתו ?

בראנאודוס: כן.

היו״ר: הן איש לא טען כאן שאין לו תוקף.

בראנאודוס: אבל אני רוצה לברר לי את הדבר ואני רוצה לשמוע את דעתו של מומחה משפטים ידוע במשפט הארצישראלי.

היו״ר: הייתי מבין זאת לו הביע מישהו את הדעה.

בראנאודוס: לגבי התחיקה בארץ־ישראל יש להתייחס בכובד ראש, ובעקבות הדברים על כך באחת הישיבות הקודמות של הועדה. יש בידי להציג שורה של פקודות החרום בארץ־ישראל הן לפי דעתי מחוסרות תוקף. אני סבור שיש לי רשות לשאול את דעתם של עורכי־הדין הידועים בארץ ישראל. רוצה אני לשאול רק שתי שאלות.

היו״ר: בבקשה.

בראנאודוס לעליאש: קרא בבקשה סעיף של המנדט.

עליאש: גם סעיף זה אומר שהתחיקה בארץ־ישראל מוגבלת בתנאי המנדט.

בראנאודוס: החוק האנגלי של 1890 שלפיו מחוקק המלך האנגלי, יש לו שייכות למושבות.

עליאש: חוק הסמכות מחוץ לאנגליה משנת 1890 מיפה את כוח המלך לחוקק חוקים בכל ארץ שהוא אחראי לה, אם כמלך אם כנאמן.

עבד אל־רחמן לברצבי: כמה ערבים היגרו לארץ ישראל בשנים האחרונות ?

ברצבי: מספרים על 30.000 ערבים שנכנסו לארץ ב־1945—1946. יש איזה מיעוט שנכנס ברשיונות. השאר בלי רשיונות. הננו פוגשים את הסוהרים האלה בערים ובכ־פרים. הם עוברים את הירדן או את גבול הנגב של סוריה. באים לעבוד בעבודות שונות.

רחמן: לעבודה זמנית או להתקבע כאן ?

ברצבי: יש באים לעבודה זמנית, אבל רבים המש[...]

תקופה בחיפה, למשל, הרבו מאות אהלים וצריפים נבנים על ידי הזרים המסתפקים כאן לשנים רבות.

רחמן: סבורני שעובדה יכולים לקבוע במספרים.

ברצבי: אך המספר הכללי ידוע. התרבותם של הער־בים בארץ ב־26 השנים האחרונות ב־600,000 נפש באה לא רק מתלודה.

רחמן: הנכון הדבר שהממשלה נותנת לחינוך העברי 27% של ההוצאות ואת השאר אתם אוספים בעצמכם ?

ברצבי: בשנת המסים 1945—1946 השתתפה הממ־שלה בתקציב הועד הלאומי ברבע מיליון בקירוב. ההוצאה הכללית לחינוך היתה מיליון ושלושה רבעים.

ד״ר א. קצנלסון מבאר בפרטות את ענין ״ההשתתפות״ שלפיה מקציבה הממשלה תמיכה לחינוך העברי. אחוז הי־לדים שלנו הוא למעלה מ־30% (לעומת מספר הילדים הערבים) בגיל 5—15 שנים, ואילו החלק שהממשלה נותנת לנו מתק־ציבה לחינוך הוא קטנה מזה.

רחמן: כיצד אתם מחשבים את ההוצאות הממשלתיות לחי־נוך הערבי ? כלום אתם מכניסים בחשבון גם את פקידי החינוך ?

קצנלסון: בדרך כלל הרי גם פקידי החינוך הם ער־בים, המורים המפקחים וגם הפקידים יש רק מספר אנגלים בין המפקחים ובין הפקידים הגבוהים ביותר.

רחמן: כלום נכון הדבר שהממשלה נתנה ליהודים 206.000 לירות כדי לבער את המלריה מעמק החולה ?

ברצבי: לפי תנאי הזכיון היה על היהודים להקצות שליש של אדמות הזכיון בעמק החולה לחקלאים הערבים. תנאי שני היה שהיהודים יבשו את הביצות ובכלל זה גם את החלק הערבי. לא ידועה לי שום הקצבה ממשלתית לי־שובים היהודים באזור החולה.

בלום (הולנד): רואה אני שיש לועד הלאומי כמה מחלקות — לבריאות, לחינוך וכדומה. היש למחלקות האלה מגע עם המחלקות הממשלתיות הדומות ?

ד״ר ק.: כן, כל המחלקות המקביליות שלנו עומדות במגע אמיץ עם המחלקות המתאימות של הממשלה, כגון לבריאות, לחינוך, לעזרה סוציאלית.

בלום: כלום המצב עודנו כזה גם כיום ?

ד״ר ק.: המגע בעבודה השגרה היומיומית נמשך.

בלום: ושיתוף הפעולה הוא חלק ?

ד״ר ק.: כפי שתוכל לראות מהתזכירים ומהתרשימים, הרי שיתוף הפעולה הוא בעיקר מצד אחד. מצדנו אנחנו נות־נים לממשלה חלק גדול של ההכנסות, וכל המסים הנוגעים לוו־דים לכל מיסה של תקציב בשבילנו. אני בעצמי עוסק בדבר זה 25 שנה, ואין לכם דבר קשה כריבות עם השלטונות בדבר מתן שירותים בהיקף מספיק בשבילנו. אם לכך קור־אים שיתוף־פעולה, הרי הוא ישנו.

בלום: הנני חוזר לשאלה הראשונה בדבר חוקת עבודה, לפי ההסכמים הבינלאומיים לעניני פועלים.

עליאש: הנני סבור שאתה מתכוון לתחיקה לשם הס־דרת היחסים בין המעבידים והעובדים, ועניתי כי חוק העבודה היחיד שישנו הוא חוק הפיצויים לפועלים. התחיקה הסוציאלית בארץ־ישראל עודנה בעריסת הילדות.

בלום: כיצד היא (התחיקה) בהשואה לזו שבמושבות הבריטיות ?

עליאש: יתכן שיש מקומות שבהם התחיקה מפגרת עוד יותר. על כל פנים ארץ־ישראל איננה עומדת במקום ראשון.

ליסיצקי: עמדת הועד הלאומי ברורה. הוא מאשר את מדיניות הסוכנות היהודית. אך יש לי שאלה. בגילוי־דעתו של מר בן־צבי נאמר, כי בבחירות לאסיפת הנבחרים ב־1944 הצביעו 67% של בעלי זכות הבחירה. הרי זה מס־תיע שבבחירות שהיה בהן ענין כל כך רב לישוב, נמנע חלק כה ניכר מהצבעה.

ברצבי: בענין זה הננו כפי הנראה מחולקים. בדעה. 67% מצוין בערך בכל ארצות התכן של מצביעים. בהזדמנות זו עלי לציין, כי בכנסת ישראל כלולים למעלה מ־600,000 נפש. הישוב מונה כ־630,000. אך יש מספר יהודים שיצאו מכנסת ישראל משתי סיבות: חלק מטעמי עיקרון, אלה הם בעיקר אנשי אגודת ישראל. חלק אחר מטעמים כספיים. הם אינם רוצים לשלם מסים. כל הסוגים האלה מונים בערך 5% של הכלל. ב־600,000 המאורגנים בכנסת ישראל כלולים גם הילדים. מספר בעלי זכות הבחירה היה 300,000 אלף. היו מתנגדים בשאלות מדיניות והיתה גם הימנעות מצעית רגילה של אנשים העסוקים יותר מדי ולכן אינם מצביעים. וכך הננו חושבים את האחוז 67 כנכון.

ליסיצקי: הרי זה נכון במצב נורמלי, אך בנסיבות המיוחדות המודגשות כל כך על ידי כל נואם אני תמיה להב־ין את ההשתמטות.

ברצבי: אחרי הבחירות לאסיפת הנבחרים קיבלנו מכתב מאת הנציב העליון שבו הוא אומר, כי הוא רואה את האיחוד למספיק.

היו״ר: מר פאבריגאט (אורוגואי) רוצה לשאול עוד כמה שאלות מחר. הייתי מבקש את ד״ר קצנלסון ואת מר עליאש לבוא גם מחר.

בינס: אני שואל מר סאבריגאס את השאלות הבאות:

סאבריגאס (אורוגואי): (בסעיף ז) של גילוי הדעת שלך אמרת, כי רשת החינוך או ההוצאה לצרכי מרשת החינוך של הממשלה היא לערבים לבד. הייתי רוצה לדעת מה התכוונת באמרך: "ערבית מהותה".

ד"ר קצנלסון: רשת החינוך בארץ־ישראל מורכבת משתי רשתות חינוך רשמיות עצמיות ומסובכות: 1) רשת החינוך העממי הערבי ו־2) רשת החינוך העממי העברי. רשת החינוך העממי הערבי מנוהלת ומוחזקת על־ידי הממשלה. רשת החינוך העממי העברי מנוהלת ומוחזקת על־ידי הועד הלאומי. זהו השם הרשמי והמסמך הרשמי. למעשה, רשת בתי הספר הערבים היא ערבית לא רק בשמה, אלא גם בשפת ההוראה ובהרכב התלמידים, שהוא ערבי ב־100 אחוז. גם הרכב חבר המורים הוא ערבי כ־100 אחוז. דבר זה פירושו, כי בבתי הספר אלה יכולים לבקר למעשה רק תלמידים ערבים.

סאבריגאס: מי מאשר את שיטת החינוך בבתי־הספר היהודים ומי מפקח על שיטת החינוך, האם לא הממשלה?

קצנלסון: היא בפיקוח מחלקת החנוך של הועד הלאומי ונתונה לבקורת מחלקת החנוך של הממשלה.

סאבריגאס: מי מפקח על הצד הערבי?

קצנלסון: הממשלה.

סאבריגאס: למשל בתל־אביב, כלום אין הממשלה מחזיקה את בתי־הספר. האם הם מתקיימים על מס עירוני נוסף, המגביל את המסים באותו מקום?

קצנלסון: שיטת המימון של רשת החנוך העברי היא כך: בתי־הספר מוחזקים על־ידי הועד הלאומי והשלטונות היהודיים המקומיים. מקורות התקציב באים ממס עירוני, ובכל הרשויות היהודיות המקומיות יש מכסות מיוחדות. זהו מקור ההכנסה הראשון. המקור השני הוא שכר לימוד הנגבה אפילו בבתי־הספר העממיים, פרט לתל־אביב. בכל הערים והמושבות האחרות עוד קיימת שיטה של תשלום שכר לימוד ואין ביכולתנו לבטל אותה, כמו בבתי־הספר הערבים של הממשלה. אין אנו יכולים לעשות זאת, משום שהקרנות שלנו אינן בכוחן לספק את הצרכים החיוניים של העדה היהודית. המקור השלישי ניתן על־ידי המוסדות היהודיות והועד הלאומי לקרנות ציבוריות, והקצבה זו הגיעה בשנה השוטפת ל־250 אלף לירות. המקור האחרון הוא הקצבת הממשלה. זו מגיעה לכ־25 אחוז של כלל התקציב הממשלתי לחינוך, אולם בשעה שאותו מספר של ילדים בבתי־ספר ממשלתיים מוציאה הממשלה פי 4. במספר התלמידים בבתי־הספר של הועד הלאומי, ובבתי־הספר הערבים של הממשלה הוא במפס שוה — כ־40 אלף. אולם הסכום שהממשלה מוציאה על בתי־ספר ערבים גדול פי 4 ממה שהיא מוציאה על בתי־הספר של הועד הלאומי.

לדעתנו, צריכה השתתפות הממשלה להיות או בהתאם למספר התלמידים המבקרים בבתי־הספר, או בהתאם להקצבה המקומית לבתי־הספר. דהיינו, שיטה של לירה לעומת לירה שמקציבה הרשות המקומית. דבר זה יעודד את הרשויות המקומיות להגדיל את פוטנצית החינוך שלהם. המספר שלה אישרה ועדה שונה, שיש בה לדעתנו משום הקלה.

סאבריגאס: הזכרת גם את בעית השחפת בארץ־ישראל. באיזו מידה חשובה בעיה זו ומה צעדים נקטה הממשלה כדי למנוע אותה? אני רוצה גם לדעת אילו חלקים של האוכלוסים סובלים יותר מבעית השחפת.

קצנלסון: זה שנים רבות אנו לוחמים על שלטונות הבריאות של הממשלה למלחמה שיטתית נגד השחפת. לדעתנו, זוהי חובה המוטלת על הממשלה לפתוח במלחמה זו, משום שזאת מחלה מידבקת והיא מהוה סכנה לאוכלוסיה כולה. ב־1935 ערכה הממשלה חקירה למצות העובדה שגם לפני החקירה לא היה כל ספק, כי קיימת בעיה כזאת בארץ־ישראל. מומחה של הממשלה הגיש דו"ח ובגילוי־הדעת שלי הבאתי ציטטות מתוך אותו דו"ח השנתי, כי בעית השחפת היא חמורה למדי בין כל תושבי ארץ־ישראל... (מצטט מתוך גילוי הדעת). הוין וחשבון כלל שירות של הפלגות — הקמת סנטוריום, בתי־חולים, מרפאות — אולם לצערנו לא נעשה מאומה אלא במידה מעטה. יש כמה מרפאות, אך אפילו לא בית־חולים ממשלתי אחד.

סאבריגאס: האם מרפאות אלו נמצאות רק בערים?

סאבריגאס: דיברת על הערכת רופאים יהודים. מהי חשיבותה של הבעיה בפתוח שיטת בתי־החולים בארץ ישראל?

קצנלסון: החרם על רופאים יהודים הוא פוליטי בלי־בר. המשלחות הרופאים הערבית הכריזה עליו בתחלת שנת 1946. לפי הידיעות שקבלנו לא היתה לו כל השפעה על הצבור הערבי, שהוסיף להשתמש בשרות־הרפואה שלנו, ביחוד בירושלים. ולא רק ערבים בארץ־ישראל אלא גם חולים מהארצות השכנות באים למוסדותינו. ואני חושב שהם שבעי־רצון. מכל מקום יש לנו הוכחות למכביר המ־ביעות את כושר יכולתם ואמון הלב של מוסדות הרפואה שלנו לגבי ערבים.

סאבריגאס: לפי ידיעות מסויימות שנמסרו לנו, הרי הוציאה הממשלה הארצישראלית ב־1934 6.24% של הקצבה לחינוך ועוד... אחוז לצרכי בריאות. ב־1944 היא הו־ציאה רק 4.9% לחינוך ו־3.7% לבריאות. האם מספרים אלה נכונים לדעתך? והאם אחוזים אלה מסתברים בהשוואה לארצות אחרות?

קצנלסון: זו היתה אחת מתלונותינו החמורות שהקצבות הממשלה לשירותים הסוציאליים, חינוך ובריאות קטנות מאד באופן יחסי. לפני המלחמה לא היתה כל הקצבה לשירותים הסוציאליים. בזמן האחרון בא שיפור קל ובשנות התקציב האחרונות מופיע בתקציב הממשלה סכום של 12% לכל שלושת השירותים הנזכרים: חינוך, בריאות ועזרה סוציאלית. אולם העלאה זו באחוזים נבלעה ע"י המשכורות הגדלות [?] וההוצאות האדמיניסטרטיביות, ולכן אנו סבורים שסעיף זה בתקציב הממשלה אינו מותאם כל עיקר לצרכי היהודים והערבים. כמו שציינתי הסברתי אין השיכון הנ־ברות [?] על ידי הממשלה — בשמון וכו' — משכנעות. מבלין שעובדה היא כי ב־31 במרץ 1941, בסוף שנת הכספים, היה לממשלה עודף של קרוב ל־6 מיליון לירות, ולכל הפחות חלק מזה היתה חייבת להקציב להרחבת בתי־חולים ובניני בתי־ספר. ברוב בתי־הספר שלנו לומדים התלמידים בשתי משמרות. דבר זה רע מאד מבחינה חינוכית. אבל אין ביכולתנו לעשות כלום, מכיון שהממשלה מתכוונת להשתמש בעודף הכספים להוצאת משמורת־ביטחון ועוד מטרות כאלה, שהן רחוקות מלהיות פרודוקטיביות.

סאבריגאס: האם הנך סבור שהחוקים העכשויים של ארץ־ישראל הם בהתאם למנדט? אני מתכוון בעיקר לשני החוקים, כמובן ההפליה שבהם, חוק הקרקע וחוק ההשקעות.

הוריר: האם עוד לא עסקנו על כך בהסתדרויות שהם־מיקו עדויות? או האם אתה רוצה לשמוע על כך משמי המנדטה?

קליאש: בענין חוק הקרקע, או חוקי העברת קרקעות משנת 1940, ניכרת ההפליה הן בחוקת מועצת המלך אשר אפשרה לפרסם את חוק ובחוק עצמו. בתיקון הנזכר יותר במועצת המלך ניתנה סמכות מיוחדת לנציב העליון לתיקון חוקים, שכוחם יפה רק ביחס להעברת קרקעות לערבים וליהודים או לאנשים אחרים שאינם ערבים או מיהודים לערבים או אנשים אחרים שאינם יהודים, באופן שהסמכות שניתנה לנציב העליון בסעיף 16ד של פקודת המועצה נוגדת בקום לתחיקה של ההפליה, והחוקים עצמם אשר נתפרסמו ב־1940 מוציאים בריור שבאזורים מסוימים מותרת העברת קרקעות רק לערבים ארצישראלים. על כן לא ויתכן שום שאלה ביחס לרוח ההפליה של חוקים אלה.

סאבריגאס: איך הנפעל חוק הקרקע?

קליאש: ראשית כל, על ידי תיקון מיוחד בחוק המלך במועצתו בלי תיקון זה היו החוקים נמקם בלתי אפשריים. כי חוקת מועצת המלך אוסרת הקעלת חוקים שיש בהם משום הפליה. דבר זה מודגש בפירוש, בפקודת מועצת המלך בסעיף 17 בו נאמר שאין לפרסם שום חוק אשר יש בו משום הפליה או אי התאמה לבלי המנדט ולכן אסורה הפקודה פרסום חוק אשר יש בו נטיה להפלות באיזה אופן שהוא בין תושבי ארץ־ישראל על יסוד גזע, דת ושפה. עובדה היא שהסמכות הניתנה לנציב העליון לפי סעיף 16 בנוסח פקודת מועצת המלך, מכיל הוראה "שהנציב העליון רשאי לחוקק חוקים ולהוציא פקודות בארץ ישראל בהתאם למנדט שנמסר לו, והיה צורך לעשות תיקונים אחדים בפקודות מועצת המלך כדי לתת לנציב העליון את הזכות לחוקק חוקים בקשר לעבירות קרקעות, אשר היה בהם משום הפליה. כמו שמסבר נאמר אתמול קודם על חוקים אלה בזמן האחרון בפני בתי המשפט בארץ־ישראל. בתי המשפט הזין מסורים כי, כאשר שהסמכות של הנציב העליון להתקין מהפליה מוגדר במנדט ומכיון שהמנדט הוא מעין חוזה בין מעצמות הברית והוד מלכותו, רשאית רק מעצמות הברית או מבלאי מקומן להגיש תלונה בקשר לענין זה. אבל בתי־המשפט בארץ־ישראל קשורים לחוקה זו ואינם יכולים לאתן בשום מעולה או תלונה המוגשת על־ידי האוכלוסיה הארצישראלית.

סאבריגאס: נדמה לי קיבלה כמה הודעות על מוזרים בלתי ראויים בבתי־הסהר שבארץ־ישראל ובמחנות המעצר בקפריסין. היודע אתה מי אחראי לשרות הרפואה אצל אנשים אלה ולתנאי החיים במקומות אלה.

קליאש: אשר לקפריסין, הזכיר ד"ר קצנלסון אתמול, כי נוקטו צעדים על־ידי גופים מן החוץ להוסיף על הציוד הגרוע של אנשי המחנות, הניתן על־ידי הממשלה. אשר למחנות המעצר בארץ־ישראל, הם חלק מן הרשת הכללית של בתי־הסהר בארץ־ישראל. על כן הטיפול הרפואי שם ניתן על־ידי המחלקה הרפואית של הממשלה. נוסף לאלה יש מחנות מחוץ לארץ־ישראל, שבהם מוחזקים עצורים פוליטיים. אין לי אינפורמציה על הסידורים הרפואיים הקיימים במחנות האלה ומי מפקח עליהם.

קצנלסון: אשר לקפריסין — הרי המוסדות היהודיים בשיתוף פעולה עם ה"ג'וינט", הארגון האמריקאי היהודי להגשת עזרה, עושים כמיטב יכולתם לשפר את תנאים הרפואיים. שלחנו משלחת רופאית לקפריסין ועכשיו עומדת משלחת מיוחדת לחקור את מצב הבריאות הרפואית. אולם כל מאמצינו אינם יעילים ביותר, בגלל התנאים הסניטריים הקשים, הבלתי־אנושיים כמעט. יש שם מחסור גמור במים, ומן ההכרח לחלק מים במנות זעומות ביותר. בגלל הצפיפות הרבה המאלצת משפחות לגור יחד, והאי שפורי־חים רפואיים אינם מספיקים כדי לשפר את תנאי הבריאות. אנו עושים במיטב יכולתנו, ועלינו לומר שגם שלטונות הבריאות הצבאיים עוזרים הרבה. יש בית חולים צבאי בער־קוזיה [?] ובו כ־300 מטות המוקצות לרשותנו, אולם כל הצעדים האלה הם רק אמצעים מקלים, במקום שאנשים חיים בתנאים קשים כל כך, ניטל כוחם של כל האמצעים האלה במידה מרובה.

סאבריגאס: ו־3000 הילדים, האם גם הם באותו מצב במחנות קפריסין?

קצנלסון: כן, קיים מחסור גמור במזון, מזון מתאים לילדים בתוך המחנות.

הוריר: אני מניח, כי מחנות קפריסין אינם בתחום שיפוטה של האדמיניסטרציה הארצישראלית?

קצנלסון: לא, הם תחת אדמיניסטרציה קפריסאית.

קליאש: הרשו לי לתקן את ההודעה שמסרתי אתמול בנוגע חוקת העבודה. בדקתי את הדברים ואמנם אמת היא, כפי שאמרתי, כי שום חוקי עבודה בינלאומיים לא הונהגו בארץ־ישראל, אך נעשתה תחיקה נוספת מקיימת, ההולמת מעט או יותר במסלול החוקים הללו, מלבד חוק הפיצויים לפועלים שהוזכרו אתמול. כן קיים חוק האיגודים המקצועיים, שנוסחו נתפרסם יחד עם חוק הפיצויים לפני עליה. כן הייתי צריך להזכיר שני חוקי תעסוקה הקיימים, אחד על תעסוקת ילדים וצעירים, והשני על תעסוקת נשים, שבהם הם מנסים להגשים כמה מהוראות החוקים הבינלאומיים. כן קיים חוק מתן הודעות על תאונות ומחלות מתחת העבודה, ועוד חוק מחלקת העבודה, המטפל בעניני הפוסק בעניני הפועלים. כן קיים חוק לשכות מסחר וחוק בית־החרושת, העוסק בפיקוח על בתי־החרושת. כן זכרתי, כי ב־38 מקצועות עוסקים בפיקוח על בתי־החרושת בבקורות העבודה. יש גם קונסים הדן על המדיניות [?] ואלות והבינוני הסוציאלי בארץ־ישראל. נבונים הוי דברי, כי בשטח התחיקה הסוציאלית נעשה עד כה מעט מאד.

בעוד נקודה אחת רציתי להעיר דבר. אתמול נשאלה שאלה על החלטת אסיפת הנבחרים בעניני מדיניים העבריים לארץ־ישראל. ההחלטות בנדון זה נתקבלו בשתי ישיבותיה של האסיפה הנוכחית שנבחרה בשנת 1944. הראשונה נתקבלה בדצמבר 1944, ויש עמי העתק מההחלטה. היא כוללת חמישה סעיפים (קורא את ההחלטה הדורשת מדינה יהודית). אחריה באה ההחלטה שנתקבלה במאי 1946, אחרי אסיפות או"ם בענין ארץ־ישראל, והעתקים ימסרו בה שינויים ניכרו לעומת ההחלטה הראשונה, בפרט בקשר לסעיף השלישי, (קורא את ההחלטה השניה). ההחלטה הראשונה נתקבלה ב־76 קולות נגד 23, עם 14 נמנעים. הצביעו נגד ההחלטה: סיעות אחדות־העבודה והשומר הצעיר, שהן — כפי שאמרתי אתמול בעד מדינה עם פאריטאט.

באסיפת הנבחרים 171 חבר. שני שלישים משתייכים להסתדרות הכללית של העובדים העברים ושליש מהבאים של נציגי הדתיים והציונים הכלליים, המהוים את האגף הימני של האסיפה.

נקודה אחרת היא הבעיה, מה היתה הסיבה להשתתפות המועטת באופן יחסי בבחירות שנת 1944. בענין זה רצוני לומר, כי אחת הסיבות להימנעות היתה, שקבוצות מסויימות של בוחרים, קבוצות האגף הימני תבעו שינוי בחוקת הבחירות, אשר לא נתקבל על דעת רוב האסיפה.

המשך העדויות בגליון הבא

ספרים שנתקבלו במערכת

ספר המקצועות, שרידים מתוך כתבי יד וספרי ראשונים, עם מבוא והערות מאת שמחה אסף. הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תש"ז.

כבר נאמר: "הכל תלוי במזל ואפילו ספר תורה שבהיכל" — ולא היה מזל לספר המקצועות, שלפי התעודה היה ספר הלכות גדול ובעל חשיבות רבה אבל הוא נאבד כליל ולא הגיעו אלינו אלא קטעים המובאים ממנו ובעיקר בספרי ראשונים מאיטליה "עליה בלים" שנמצאו ב"גניזה" [?] החוקרים מייחסים אותם לספר זה, אם כי אין הוכחות מוחלטות על כך. בספר שלפנינו ליקט הרב אסף קטעים אלה וחברם יחד, מתוך כוונה להקל ע"י כך המשך המחקר על הספר הזה, מחברו, זמן ומקום חבורו, שכל זה עדיין עטוף ערפל. לרבו ההשערות אך אין עוד דבר ברור.

הגהה

במאמר "חזון הרצל וכו'" של ד"ר ... בגליון הקודם (מס' 40, ע' 487), נשמטה השורה הראשונה: "אולי לא מקרה הוא, אלא כעין סמל ..."

העדויות בפני ועדת החקירה

ביום ו' השבוע שעבר נתחדשו הישיבות הפומביות של ועדת החקירה, אחרי שגמרו את סיוריהם בארץ. הראשונה בשורת העדויות של המוסדות היהודיים, היתה של יושב-ראש ההנהלה מר דוד בן-גוריון.

עדות מר בן-גוריון

אדוני היושב-ראש, חברי הועדה!

ברצוני קודם כל לברך את ועדתכם על השיטה שהנהגתם בדרך חקירתכם: לראות תחילה בעיניכם את הדברים לפני ששמעתם את העדות שבעל-פה. יתכן שהזמן המוגבל מנע אתכם מלראות יותר משראיתם. מאמין אני, כי המגע הישיר עם המפעל הארצישראלי יסייע לכם, יותר מכל דבר אחר להבין לפחות חלק מן הבעיה הנתונה לעיונכם. בשם העם היהודי אני רוצה להביע את משאלתנו והאמנה שועדתכם תצליח להגיע עד חקר האמת המלאה של הבעיה המוצגת לכם ואל מאכסימום של צדק בפתרונה.

היה לנו נסיון ממושך ומאכזב עם ועדות החקירה הרבות שנשלחו לארץ-ישראל על ידי הממשלה המאנדאטורית לחקור ובדוק הידועים לכל ולהמליץ המלצות שנשארו על-גבי הנייר. משום כך מרובים בארץ האנשים המפקפקים בכלל בערך כל החקירות האלה. עדיין תוהים על מה שלחה לה לועדת החקירה האנגלו-אמריקאית אשתקד, שלפני הימצאותה נעשה לה פרסום רב על-ידי הממשלה הבריטית, בשיגעון; ואולם המלצותיה שנתקבלו פה אחד נידחו אחר כך מתוך זלזול על-ידי אותה ממשלה עצמה. ואם למרות כל זאת מקדמים בברכה את החקירה החדשה, הרי זה לא משום שלנו יסוד כלשהו להאמין כי הפעם תכבד הממשלה המאנדאטורית השקפותיכם יותר משכיבדה את השקפות קודמיכם. גילויי-הדעת הרשמיים של דוברי המעצמה המאנדאטורית, אם בבית-הנבחרים ואם במושב המיוחד של אסיפת האומות המאוחדות בחדש האחרון — אינם עשויים לעורר הרגשה אמונה כזאת.

אנו מקדמים בברכה את ועדת החקירה הזאת משום שהיא נשלחה על-ידי חבר האומות המאוחדות. אכן בן הראוי הוא, שפורום זה, הפורום הבינלאומי העליון בעולם, ידון על בעית-התאומים: בעית עם ישראל וארץ-ישראל, שהרי שתיהן בינלאומיות הן באפיין. אין כמעט ארץ בעולם, אולי פרט לארצות המזרח הרחוק, מסין ועד יאפאן — שאין לה נגיעה ישירה לבעיה היהודית. וארץ-ישראל ודאי שאינה ענין לאנגליה בלבד; זו נמצאת כאן רק כנאמן זמני שסמכה עליו להביא לטופל מאנדאט בינלאומי מפורשים ולמטרה מפורשת. יישוב שתי הבעיות התאומות האלה הוא אולי המבחן העליון לאו"ם: מבחן חירותו וכשרונו של האומות המאוחדות לטפל בבעיה הסבוכה בסכסוך בין עם קטן וחלש ובין קיסרות-עולם אדירה, לא כבענין של מדיניות-כוח ומקח-וממכר פוליטי, אלא כבענין של צדק ויושר, — במידה שניתן לעשות צדק ויושר בידי-אנוש, — ובהתאם לטיבו של הענין הנידון.

או"ם מגלמת לדעתנו את התקוה הלוהטת ביותר והעתיקה ביותר של עמי העולם — תקוה עתיקה לשלום, לשלום יציב ובר-קיימא, שיתכן רק אם יכון על אדני הצדק, הדין ושיתוף הפעולה בין אומות גדולות וקטנות; תקוה לסדר בינלאומי כללי, שיכונן את היחסים בין העמים על-בסיס משפט במקום כוח, עזרה הדדית במקום תחרות, על חירות, שויון ואחוה במקום דיכוי, אפליה וניצול. העם היהודי, לא פחות מכל עם אחר בעולם, נושא נפשו לנצחון האידיאלים האלה, וזאת משני טעמים: בגלל מורשתנו ומסורתנו הרוחניות, ובגלל מצבנו-המיוחד בעולם.

בשורת-השלום, האחוה והצדק ללא הבדל בין האומות הושמעה לפני אלפי שנים על ידי נביאי ישראל בארץ הזאת, בעצם העיר הזאת, העיר הנצחית שבה אתם עורכים את חקירתכם. לפני יותר מ-3300 שנה, אולם כשאבותינו עשו דרכם מבית-העבדים שבמצרים אל הארץ היעודה, שמעו מפי מחוקקנו הגדול ונביאנו את הצו העליון לאדם עלי אדמות: "ואהבת לרעך כמוך" וכן: "וכי יגור אתך גר בארצכם — כאזרח מכם יהיה לכם הגר הגר אתכם, ואהבת לו כמוך, כי גרים הייתם בארץ מצרים".

הנביאים שבאו לאחר משה — ישעיהו, הושע, מיכה ואחרים — הכריזו בשורת הצדק החברתי, האחוה האנושית והשלום הבינלאומי. הם הנחילו לנו את חזון אחרית הימים: "וכיתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה". תורותיהם של נביאינו וחזונם, כמו תכונתה המיוחדת של ארצנו, ייחוד המיבנה שלה ועמדה הגיאוגרפי — כל אלה יצרו את אופי עמנו ותרבותו ועשאוהו אולי לאומה האכסקלוסיבית ביותר והאוניברסאלית ביותר בעולם — מימי קדם ועד היום הזה. בעודנו יושבים קוממיות בארצנו, ונקלענו בתחרויות של שכנים גדולים ותקיפים, תחילה של מצרים ובבל, אחר-כך של יון ורומא, שניסו לדכא את עצמאותנו ולהשמידנו כאומה, בקשיות-עורף ללא חת שמרנו תמיד על נפשנו, על תולדותינו אף חולשת התגוננות [illegible] גדולים משלנו, שניסו למחות את צלמנו העברי ולעקור את קשרינו עם הארץ ועם תורת נביאנו. אנו לא נכנענו. אין אנו נכנעים לעולם לכוח גשמי גס, משולל תוקף מוסרי. מחיר יקר שילמנו בעד התנגדותנו: אבדה קוממיותנו, נשלנו ממולדתנו, הוגלינו לנכר. המצוקה בגולה גדלה מי כמה — ואנחנו בכל זאת עמדנו בשלנו.

ב.

כמעט בכל ארץ וארץ מארצות הגולה ובכל דור ודור מסרו אבותינו נפשותיהם על קידוש השם, מתוך שמירת אמונים לערכים הדתיים, הלאומיים והאנושיים שלהם. בהתנגדות זו נתחשלה נפש עמנו והיא שנתנה לנו החוסן לבוא עד הלום. שנים היו הדברים הראשיים שעזרו לנו להתגבר על כל הרדיפות האלה: אמונתנו בזיקתנו ההיסטורית הלאומית ואמונתנו בחזון אחרית הימים של הנביאים ואמונתנו בעתיד של צדק ושלום. מתוך כך אנו דורשים בשלומם והצלחתם של האומות המאוחדות, אבל לא מורשתנו הרוחנית בלבד, אלא גם מעמדנו המיוחד במינו בעולם מחייב אותנו להחשיב בלבנו את קיום האו"ם, מטרותיו ועקרונותיו.

אנו עם קטן, חלש, מפורר, ואנו יודעים, כי אין מבטח לנו, לא ביחידים ולא כעם, לא בגבר ולא במולדת, אפילו לאחר שתהיה לאומה עומדת ברשות עצמה, — כל עוד לא תאוחד המשפחה האנושית כולה איחוד של שלום ובריתות-אחים.

השאלה העומדת לפניכם היא שאלה מורכבת למדי. היא כוללת, קודם כל, היחסים בין היהודים והבריטים, שנית, היחסים בין הבית הלאומי היהודי וממשלת המנדט, שלישית, היחסים בין היהודים והערבים.

אשר לנקודה הראשונה — אצטמצם בהערות אחדות. העמדתם בפני בעיה פראנית, אילו הבעיה המרכזית בה היא היציה של זכותנו ושל הרבה זרות, באיזור של עם שנושל פעמיים מארצו בכוח הזרוע ושלא השלים מעולם עם נישול זה, ושעל אף הגורל המר שמנה לו — לגלות ולנדוד משך מאות שנים רבות מספור — נשאר תמיד קשור בכל לבו ונפשו למכורתו-מולדתו. זוהי עובדה והיתה למימה מדברי ימי העולם, אבל זוהי עובדה ממשית, חיה, ללא ערעור. בביקורכם הקצר בארץ הזאת ראיתם אל נכון כמה גילויים של קשר עמוק זה. ראיתם יהודים מכל קצוי-תבל, שקול המולדת קיבצם הנה, ושעמלים — במסירות לוהטת לאומת אבותיהם — לחונן ולקומם עם וארץ. קשר לא-יינתק בין העם וארצו מתקיים כל מאות השנים האלה במלוא הודו — בגלל שתי עובדות-יסוד היסטוריות: ראשית, ארץ זו נשארה בחלקה הגדול חרבה ושוממה, אבל נגנזו בתוכה אפשרויות גדולות של פיתוח, אם רק יתגלו הדרכים, הכשרונות, האמצעים והמסירות הדרושים להגשמתן. שנית, חוסר-המולדת והעדר-הבטחון ליהודים בגולה. זוהי עילת העילות של כל סבלות היהודים ורדיפותיהם. מצוקת ישראל, יש והיא משתנה מזמן לזמן, עתים היא פחות חריפה ועתים יותר חריפה — אך לעולם אין היא פוסקת. העדר-הבטחון של היהודים מקורו בשלושה קיפוחי-יסוד של היהודים בעולם: קיפוח-המדינה, קיפוח המולדת ומעמד של מיעוט בכל ארץ. כל עוד קיפוח משולש זה לא יתוקן תיקון מלא ובר-קיימא, לא תקום תקוה לעם ישראל ולא יכון צדק בעולם.

חוסר המולדת וכמצב המיעוט גורמים לכך, שהיהודים תלויים תמיד בחסדי אחרים. ה"אחרים" יש והם טובים ויש והם רעים, יש שנוהגים עם היהודים ביתר הגינות או בפחות הגינות, אבל לעולם אין היהודים אדונים לגורלם, והם לגמרי חסרי-ישע כשעם-הרוב קם נגדם. מה שאירע לעמנו במלחמה האחרונה אינו אלא שיא הרדיפות הבלתי-פוסקות שנרדפנו משך מאות שנים כמעט על ידי כל העמים הנוצרים והמוסלמים בעולם הישן.

היו ועדיין ישנם יהודים רבים שלא יכלו לצאת מסבל ועינוי אותו, הם לא עצרו כוח לשאת את השפלות והגזירות, העלבונות והתעליות, והם נבלעו מתוך יאוש. אבל העם היהודי בכללו לא נכנע, לא התיאש ולא ויתר על תקותו ואמונתו בעתיד טוב יותר, לאומי וכלל אנושי.

וכך הגענו עד הלום, לא רק אנו, יהודי ארץ-ישראל, אלא היהודים בכל העולם — השארית הקטנה של יהדות אירופה, יהודי שאר הארצות. ואנו תובעים את המקום המגיע לנו תחת השמש כבני-אדם וכעם. אנו דורשים אותה הזכות שיש לבני אדם אחרים ולעמים אחרים, את זכות הבטחון, החירות והשויון, קוממיות ממלכתית וחברות באו"ם. שום יהודי יחיד אינו יכול להרגיש עצמו בן-חורין, מובטח בקיומו ושוה-זכויות בשום מקום שבעולם — כל עוד העם היהודי בתורת עם איננו מושרש שוב בארצו כאומה שוות-זכויות ועומדת ברשות עצמה.

התחייבות בינלאומית ניתנה לעם היהודי לפני כ-30 שנה בהצהרת בלפור ובמנדט הארצישראלי: לכונן מחדש את ביתו הלאומי במולדת העתיקה. התחייבות זו יצאה בשם העם הבריטי והממשלה הבריטית, היא נתמכה ונתאשרה על ידי 52 אומות ונכללה במכשיר בינלאומי הידוע בשם המאנדאט על ארץ-ישראל. מגילת האומות המאוחדות חותרת לקיים "צדק ויחס-כבוד להתחייבויות הנובעות מחוזים וממקורות אחרים של משפט בינלאומי". ואם מותר גם לנו להגיה, שאו"ם ישקוד על כך, שגם ההתחייבויות לעם היהודי יכובדו ויקוימו בכתבן וכלשונן?

ג.

וכאן אני מגיע לשלב השני של הבעיה, לסכסוך שבין ממשלת המאנדאט ובין העם היהודי. זהו סכסוך עגום ומכאיב מאד בעבורנו, וזהו סכסוך בין שני צדדים בלתי-שוים.

מצד אחד עומדת מעצמת-עולם גדולה, מושלת על אפיקים צבאיים, כלכליים, טריטוריאליים ופוליטיים עצומים, מעצמה משותפת באינטרסים ובבריתות עם מספר רב של עמים גדולים וקטנים, מעצמה נהנית — בצדק — מפרסטיז'ה מוסרית רבה בשל תפקיד הגבורה שמילאה במלחמה האחרונה, מעצמה שכוחה בארץ זו בלתי מוגבל, בכוחה נשען על צבאות רבים, ביבשה, בים ובאויר.

ומצד שני עומד עם קטן, ללא מדינה, ללא מולדת, ללא מגן, עם שאין לו אלא קברותיהם של 6 מליוני הרוגים ושארית אלפי נידחים חסרי-מקלט, עם שאין לו להישען אלא על רצונו הכנה ומאמציו היוצרים, על צדקת שאיפתו ועל הברכה הטבועה בעמלו, על זכותו הטבעית וההיסטורית למולדתו העתיקה, במקום שכבר הונחו היסודות הראשונים לקהילה יהודית מחודשת.

מה טיבו של סכסוך זה?

ארץ-ישראל אינה חלק מהקיסרות הבריטית. בריטניה הגדולה נמצאת כאן בשליחות שהוטל עליו לקיים התחייבויות בזירה בין-לאומית שהובטחו לעם היהודי בהצהרת בלפור.

לעולם תיזכר זכותו של העם הבריטי, הראשון בתקופה המודרנית שנטל על עצמו את השבת ארץ ישראל לעם היהודי. יהודי אנגליה נהנו ונהנים משויון גמור. יהודי בריטי יכול להיות וגם היה חבר הקבינט, נשיא השופטים, משנה למלך; והוא יכול לתפוס כל מקום אחר בחיים הפוליטיים והכלכליים של הארץ. רק אלה שיכלו לכבד בצורה כזאת את זכויות היהודים כיחידים, יכלו להכיר גם בזכויות היהודים כעם. הצהרת בלפור היתה, בשורה הראשונה, הכרה מוסמכת ביהודים כאומה, עם; ובשורה השניה — הכרה בזכותו של העם היהודי לבית לאומי; בשורה השלישית — הכרה בזכות לבית לאומי לא לבד ליהודים אלא לעם היהודי כולו.

הצהרת בלפור לא ירדה לפתע מן השמים. מדינאים בריטיים והוגי-דעות בריטיים גילו במשך זמן רב ענין בתחיה הלאומית של היהודים בארץ ישראל. יזכרו אנשים כלורד ביירון, ג'ורג' אליוט, לורד שפטסברי, לורד ביקונספילד ואחרים. ב-1903 כוננה הממשלה הבריטית ועדה מלכותית שתחקור את בעית הזרים באנגליה. ד"ר הרצל, שספרו "מדינת היהודים", שהוקדש כולו לבעית היהודים, פתח תקופה בדברי ימינו ושגרם לייסוד התנועה הציונית המודרנית — הוזמן על ידי ממשלת ה.מ. להעיד בפני אותה ועדה. הצהרתו בישיבת הועדה, ש"פתרון הבעיה היהודית — הוא הכרה ביהודים כעם ורכישת מולדת על ידי היהודים, מולדת מוכרת באורח משפטי, שאליה יוכלו לנהור באופן טבעי יהודים מכל אותם חלקי העולם שבהם סובלים מן הרדיפות" — והצהרה זו הכתה שורש כי נפלה על קרקע פוריה, וזכתה לאהדה עמוקה בממשלה הבריטית. ארץ-ישראל היתה אז עדיין חלק מהקיסרות התורכית, ולכן הציע מר יוסף צ'מברליין, מי שהיה מיניסטר המושבות, את אוגנדה ליהודים. אם כי עמנו היה אסיר תודה על הצעה זו חסרת-התקדים — דחינו אותה מטעם פשוט: אוגנדה אינה מולדתנו ההיסטורית, היא אינה ארץ ישראל. האחראים לדחיה זו היו בעיקר יהודים מרוסיה ומזרח אירופה — וזאת על אף העובדה שמצב עמנו בארצות רבות וביחוד ברוסיה הצארית היה מיואש מאוד בזמן ההוא. ממשלת בריטניה הציעה אז אלטרנטיבה לאוגנדה — שטח גדול על גבולה של ארץ ישראל, הידוע בשם אל עריש, שנותק מתחום השלטון העותומני. גם תכנית זו לא הגיעה לכלל הגשמה בגלל חוסר מים. רק התפוררותה של הקיסרות העותומנית במלחמת העולם הראשונה נתנה לבריטים את ההזדמנות להשיב את ארץ ישראל ליהודים.

הצהרת בלפור לא היתה היחידה במינה, כשם ששיבת ציון זו לא היתה שיבתנו הראשונה. לאחר חורבן מדינתנו הראשונה על ידי האשורים והבבלים, הצהיר כורש הגדול מלך הפרסים, בשנת 538 לפני הספירה הנוצרית, את "הצהרת בלפור" הראשונה, כפי שמסופר בספר עזרא:

"ובשנת אחת לכורש מלך פרס לכלות דבר ה' מפי ירמיהו, העיר ה' את רוח כורש מלך פרס ויעבר קול בכל מלכותו וגם במכתב לאמור: כה אמר כורש מלך פרס: כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלוהי השמים, והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלים אשר ביהודה. מי בכם מכל עמו יהי אלוהיו עמו ויעל לירושלים אשר ביהודה ויבן את בית ה'".

2455 שנים לאחר הצהרת כורש, ב-2 לנובמבר 1917 נתפרסמה ע"י מר בלפור הצהרה בשם ממשלת ה.מ. יכולני להניח בודאות שנוסח אותו מסמך נהיר לכולכם, אך צריך

אני להסב את תשומת־לבכם לרישא ולסיפא, שלקחים משמ־שים אותם לשמשטים את הציונות, ברישא נאמר:

„לורד רוטשילד היקר, עונג רב הוא לי למסור לך בשם ממשלת הוד מלכותו את ההצהרה האוהדת הבאה לשאיפות היהודים הציוניות, שהוגשה לקבינט ושאושרה על ידו", ובסיפא נאמר: „אודה לך אם תביא את ההצהרה הזו לידיעת ההסתדרות הציונית". טופס ההצהרה הזאת הוגש לנשיא וילסון ונתאשר על ידו לפני פירסומו. העם הראשון לאחר בריטניה ואמריקה, ששיתף את עצמו עם ההצהרה זו היתה יוגוסלאביה, או כפי שקראו לה בימים ההם — סרביה (27 בדצמבר 1917). אחרי־כך בא האישור של צרפת (9 בפברואר 1918), איטליה (9 במאי 1918), סין (14 בדצמבר 1918), והרבה ארצות אחרות. והאמיר פייסל, שייצג את הערבים בועידת השלום בשם אביו, השריף של מכה, סמך ידיו עליה.

„בעת מתן הצהרת בלפור היתה ההנחה, שהשטח בו יוקם הבית הלאומי היהודי מקיף את כל ארץ ישראל ההיסטורית", ציינה הועדה המלכותית לארץ ישראל ב־1937. פירוש הדבר, ששטח זה כלל את עבר הירדן. משמעותו של הבית הלאומי הוצהרה באותו זמן ההצהרה יתרה על ידי מחברי ההצהרה. מר לויד ג׳ורג׳, מי שהיה ראש הממשלה באותו זמן, העיד: „היינו סבורים, שלא תוקם מיד מדינה יהודית על פי חוזה השלום... ההנחה היתה... שאם היהודים יענו ביתיים להזדמנות שניתנה להם ויהפכו לרוב מוחלט של האוכלוסיה, תהיה ארץ ישראל על ידי כך קהליה יהודית". הועדה המלכותית לארץ ישראל שבחנה את העדויות הנוגעות לבעיה זו, קבעה בדין וחשבון שלה, ש„ממשלת ה.מ. הבינה בפירוש שמדינה יהודית עלולה להיות מוקמת במשך הזמן, אך לא היה באפשרותה לומר אם דבר זה יקרה ומכל שכן לא היה באפשרותה לבצע דבר זה במעשיה היא". להלן מצטטת הועדה המלכותית את מאמרי ההצהרה. „אני משוכנע, אמר הנשיא וילסון ב־3 במארס 1919, שבעלי־הברית מאוחדים בדעה, כי יש להניח בארץ ישראל את היסוד לקהליה יהודית". הלורד רוברט ססיל ב־1917, הגנרל סמאטס וסיר הרברט סמואל ב־1919 דיברו או כתבו בצורה שמסתבר ממנו, כי הן היו בחשבון את כינונה הסופי של מדינה יהודית. גם עתונים בריטיים חשובים הביעו בזמן ההוא לזה את דעתם במפורש בהתכוונותם על ההצהרה".

וכן ישנן ראיות כובד ההיקף הטריטוריאלי של הבית הלאומי. בערכו אדם סמית, מלומד נודע, שספרו „הגיאוגרפיה ההיסטורית של ארץ הקודש" הוא חיבור קלאסי על נושא זה, וכל כמה שאני יודע — הספר הטוב ביותר על ארץ־ישראל בכל לשון שהיא — פירסם ב־1915, בסוף מלחמת העולם הראשונה, קונטרס על „גבולות הארץ הקודש". בעמוד 46 של אותו קונטרס הוא סומך על סיכום של מאוויי היהודים לשוב לארץ ישראל:

„למען הגשים את תקוותה הלאומית מביאים הציונים בחשבון, לא בלי צדק, עליה מליוני יהודים לארץ־ישראל. אם כי היהדות מחולקת בדעותיה בינם לבין התקווה, הנה אין כל ספק, שאם יינתן להם המוצא לשוב לארץ ולהתיישב בארץ לפי תוקפם, יגורו היהודים לארץ ישראל במספר רב המספיק כדי להפוך אותה, יותר על כן — יש מקום למגנם בארץ הנוחה; מכל מה שראינו, אין להכחיש את כושרה של הארץ לקלטם, וכפי שמוכיחות מושבותיהם — אין אנו יכולים לכבוד ביכולתם לפתח את הכושר ההוא".

מר וינסטון צ׳רצ׳יל בגלוי דעת שנתפרסם ב־8 לפברואר 1920, אמר: „אם בתקופתנו תיווצר — והדבר עלול להתרחש — על גדות הירדן מדינה יהודית בחסות הכתר הבריטי, שעלולה לכלול 3 או 4 מליוני יהודים, יהיה זה מאורע אשר ברכה מכל נקודת ראות, ובייחוד יעלה יפה בקנה אחד עם האינטרסים האמיתיים ביותר של הקיסרות הבריטית".

הראיה בעלת הערך המיוחד בנידון זה, הוא הסכם שנחתם על ידי האמיר פייסל וד״ר וייצמן ב־3 בינואר 1919. סעיף 4 של אותו הסכם קובע ש„יאחזו בכל הצעדים הדרושים לעידודה והגברתה של עליית היהודים לארץ ישראל בקנה־מידה גדול, וליישוב העולים היהודים על הקרקע במהירות האפשרית, ע״י התיישבות צפופה יותר ועיבוד אינטנסיבי של הקרקעות".

בשנת 1922, לפני שאושר המנדט הארצישראלי על ידי חבר הלאומים פורסם הספר הלבן הראשון על ארץ ישראל המכונה הספר הלבן של צ׳רצ׳יל. הוא מכיל חליפת מכתבים בין ממשלת הוד מלכותו, המשלחת הערבית וההסתדרות הציונית וגלוי דעת על המדיניות בארץ־ישראל. בתשובה אל המשלחת הערבית מיום 1 במרס 1922 נאמר: „המצב הוא זה, שהממשלת הוד מלכותו בטוחה להבטחה (הצהרת בלפור) הקודמת בזמן למגלת חבר־הלאומים, והיא אינה יכולה להרחיק שיקום בארץ, שלגבית היא אחראית בפני [illegible]

הברה שתוך שהוא בארץ־ישראל בזכות ולא בחסד, משום כך דרוש שקיומו של בית לאומי בארץ־ישראל יהיה מובטח בערובה בינלאומית ויוכר באורח רשמי שהוא נשען על קשר היסטורי עתיק...".

הועדה המלכותית, שבדקה הצהרה זו, קבעה:

„לפרקים נתפרשה הגדרה זו של הבית הלאומי כמונעה הקמת מדינה יהודית. ברם, אם כי תניעה נוגדת באופן ברור, לסייע לה. במה שאפשר את התנגדות הערבים לבית הלאומי, הרי אין בה שום דבר שיש בו כדי לאסור הקמתה של מדינה יהודית ביום מן הימים ומר צ׳רצ׳יל עצמו העיד בפנינו, כי אמנם לא התכוונו לשום איסור מעין זה".

ב־24 ביולי 1922 נתאשר המנדט בארץ־ישראל על ידי מועצת חבר הלאומים. המנדט כלל את הצהרת בלפור והוסיף הסברה רבת־משמעות, לאחר שהאקדמה למנדט צטטה את נוסח ההצהרה לקשר ההיסטורי בין עם ישראל לארץ ישראל ולעילות להקים שנית (לא להקים סתם) את ביתו הלאומי בארץ זו.

באריעה למנדט מעירה הועדה המלכותית:

„...אין ספק שהמטרה הראשונית של המנדט, כפי שהתבטאה באקדמתו ובסעיפיו, היא לסייע להקמת הבית הלאומי היהודי".

ד.

ב־1936 פרצו מהומות ערביות בקנה מידה גדול, שנוהג אחרי כך ביסיונם של שותפי „הציר". נשלחה אז ועדה מלכותית כדי „לברר את העילות היסודיות למהומות, לחקור את הדרך בה מבוצע המנדט ולברר אם יש לערבים וליהודים טענות מוצדקות כל שהן נגד הדרך בה מבוצע המנדט".

הועדה מצאה כי „למרות שהערבים הפיקו תועלת מהתפתחות הארץ עקב העליה היהודית, הרי לא היתה לזה שום השפעה להשלמה. ונוסף הוא, שיפור המצב הכלכלי בארץ־ישראל פירושו היה החמרת המצב המדיני". הועדה סברה „שהתחייבויות שבריטניה קבלה על עצמה כלפי הערבים והיהודים לפני כ־20 שנה לא גם הוקטן המוסרי או החוקי עקב מה שהתרחש מאז. אולם ... והוברר כי אין התחייבויות אלו מתיישבות. המנדט אינו ברי־ביצוע". ולכן הגיעה הועדה למסקנה שהפתרון היחיד הוא חלוקת הארץ לשתי מדינות, מדינה יהודית ומדינה ערבית.

היתרונות העיקריים שבחלוקה, לדברי הועדה המלכותית, בשביל הערבים הם: 1) הם ישיגו את עצמאותם הלאומית, 2) הם ישתחררו סוף סוף מהפחד „שיושמו" על ידי היהודים. בשביל היהודים היתרונות הם, לדעת הועדה: 1) החלוקה משחררת את הבית הלאומי מאפשרות שיועבר בעתיד לשלטון ערבי, (2) היא מאפשרת ליהודים במלוא מובן המלה לקרוא ביתם הלאומי ביתם הם, כיון שהיא הופכת אותו למדינה יהודית. „אזרחיה יוכלו לקבל כל מספר יהודים שלפי דעתם הם עלולים להקלט. הם ישיגו את המטרה העיקרית של הציונות — אומה יהודית משורשת בארץ־ישראל, שתעניק לאזרחיה אותו מעמד בעולם שאומות אחרות מעניקות לאזרחיהן הן".

הקונגרס הציוני שהתכנס אחרי פירסום תזכירת של הועדה המלכותית, דן בהצעותיה, שנתאשרו בינתיים על ידי ממשלת הוד מלכותו. מיעוט ניכר רצה בדחיית התכנית באופן עקרוני, בנימוק שאינו עולה בקנה אחד עם ההתחייבויות לעם היהודי, ובעיקר ההיסטוריים והאינטרסים הציוניים שלו. הרוב של הצעותיה המפשרות של הועדה כעיקר משתי סיבות: שהנגב, החלק הבלתי מיושב והבלתי מעובד של דרום ארץ־ישראל, וכן ירושלים הוצאו מתחומי המדינה היהודית. הנגב הסביר שדרישה ערובה בינלאומית למקומות הקדושים ומי העיר העתיקה בירושלים סבירה משמר מיוחד. ואולם היו נימוקים דברי־משקל נגד הוצאת ירושלים היהודית מתחומי המדינה היהודית. באותה שעה הוחלט הרוב ליפות כוחה של ההנהלה לנהל משא ומתן עם הממשלה ואם אפשר הבנות המאפשרות ליסוד מדינה יהודית תובא הצעת התנאים לקונגרס נבחר מחדש לשם דיון והחלטה. בשנה שעברה כשהוצעה בפרלמנט התכנית הזאת בשם הבנות מוריסון; החליטה הנהלת הסוכנות בפריס שתכנית זו אינה יכולה לשמש אפילו יסוד לויכוח, ושההנהלה מוכנה לדון על מדינה יהודית בת־קיימא בשטח מתאים של הארץ. גם בייחוס שהוד לנו בחודש האחרון, אחרי הקונגרס הציוני האחרון הודענו לממשלה שאנו מוכנים לדון על יסוד מדינה יהודית בת־קיימא בשטח מתאים של הארץ.

אחרי הקונגרס בשנת 1937 שינתה ממשלת מר צ׳מברלין את דעתה ושיגרה ועדה אחרת שהגישה דו״ח נגד חלוקה, בעבור שנה. במאי 1939, נתקבלה מדיניות חדשה לחלוטין, שבעלה למעשה את הצהרת בלפור ואת המנדט, היא מדיניות הספר הלבן משנת 1939, שאפשר לסכמה בקצרה בשלושה [illegible]

ג) תוך 10 שנים תוקם מדינה ארצישראלית עצמאית, שתהיה קשורה עם הממלכה המאוחדת ביחסי חוזה שיספקו את הצרכים המסחריים והאסטרטגיים של שתי המדינות בעתיד.

בפברואר 1940 פורסמה בהתאם למדיניות החדשה תקנות קרקעות חדשה שהקימה שלושה אזורים בארץ־ישראל: אזור א׳, בן 6.415 מליון מרובעים, דהיינו 63.1% משטחה הכללי של ארץ־ישראל המערבית, שבו אסור ליהודים לרכוש אדמה, מים, בניינים, עצים או כל חלק או זכות על אדמה, מים, בניינים או עצים על ידי קניה, חכירה, משכונא, שעבוד או כל צורת אחרת של רכישה; אזור ב׳, בן 3.232 מליון מרובעים, דהיינו 31.8% מהשטח הכללי הוא אזור מוגבל, בו דרוש רשיון מיוחד בכתב מאת הנציב העליון, הרשאי להסכים או לסרב לרשות עיניו בהחלט, כשיהודי רוצה לרכוש אדמות, בניינים, עצים וכו׳ מערבים. האזור השלישי, בו יש חופש ליהודים לרכוש קרקעות, תופס רק 5% משטחה של הארץ.

כשאזלה בתום המלחמה מכסת 75.000 העולים לפי הספר הלבן, קבעה הממשלה הוצאות מקסימום פוליטי של 1.500 עולים לחדש, בהתאם לקביעת הספר הלבן מ־1939, שמספר היהודים בארץ לא יעלה על שליש בערך מכל אוכלוסי הארץ.

בתזכיר שהוגש לפני על ידי הממשלה על „גורל ארץ־ישראל לפי המנדט" מוסר לכם שלא שום ממעיני הספר הלבן, איסור התישבות יהודית על הקרקע והגבלה השרירותית של העליה, התסרפו היהודים בתוקף וטענו שהללו סותרים את התחייבויות ממשלת הוד מלכותו לפי המנדט, וזהי אחת מעיקרי האמת המצויים בעיקר באותו מסמך. נכון בהחלט שהעם היהודי, כפי שהבריות המוכנת היהודית ב־17 במאי 1939, יום פרסום הספר הלבן, „רואה במדיניות זו של הפרה אמונים זו בגידה בעני הסידור הציוני, המגרת ידידי אנגליה בידי אויביה, כורת תהום בין יהודים וערבים, וש־כל סכוי לשלום בארץ, העם היהודי לא ישלים עם מדינ[illegible] המשטר הזה המוכרז במטיל לא יהיה אלא משטר של כפיה מחוסר כל יסוד מוסרי ומתנגד למשטר הבינלאומי, ולא יקום אלא בכוח הזרוע".

אולם אין זה מויע לבטרי, כפי שמרעם התזכיר הממשלתי, שרק היהודים בלבד טוענים שהספר הלבן מפר את המנדט.

ועדת המנדטים המתמדת של חבר הלאומים, המוסד הבינלאומי היחידי שנתבקש על ידי המעצמה המנדטורית לציין בהצעות הספר הלבן, הצהירה פה אחד כי המדיניות שנקבעה בספר הלבן אינה הולמת את הפירוש שניתן תמיד על ידי הועדה למנדט הארצישראלי, תוך הסכמת המעצמה המנדטורית ומועצת חבר הלאומים. רוב הועדה, היו״ר מר אורטס מבלגיה, סגן היו״ר מיס׳ רפאר משוויצריה, הברון ואן־אספק מהולנד ומרת דאנבית מנורווגיה הצהירו כי עצם עקרי המנדט וכוונותיהם היסודיות של מחבריו מוטלות בכל ספק באילו מדיניות הספר הלבן מתיישבת עם המנדט.

אולם לא רק ועדת המנדטים פסלה את הספר הלבן, מיכות בבית הנבחרים במאי 1939, הזהיר בחריפות מר הרברט מוריסון, כעת לורד־נשיא המועצה בממשלת „הליבור", בשם ממלכת „הליבור": „אני רואה את הספר הלבן ואת המדיניות הגלומה בו בהפרה צינית להבטחות שניתנו ליהודים ולעולם, ובכלל זה לאמריקה". מר קלמנט אטלי, ראש הממשלה הנוכחית, אמר: „פעולת הממשלה (של מר צ׳מברלין) שעשתה דין לעצמה בניגוד לתחלטת ועדת המנדטים ומתוך זלזול במועצת חבר הלאומים, תעורר הרגשה [illegible] מאד, שבמקום לנהוג בהתאם להתחייבויות לפי [illegible] מתקלסת הממשלה במדיניות חבר הלאומים ובחוק הבינלאומי".

מפלגת „הליבור" בועידתה השנתית בסאוטפורט ב־1939 מסכה ידיה על „העצה שנוקטה הסיעה הפרלמנטרית של „הליבור" נגד הפרת מדיניות הממשלה בארץ־ישראל. היא מבריזה שהספר הלבן, בינה מעבן של סיעום על היהודים, סוסה מעמדן יכולת הקליטה הכלכלית במובן העליה היהודית ומתנה עליה יהודית בהסכמה ערבית ומגביל את ההתישבות היהודית על הקרקע: על ידי כך מסתייל מפיר את ההבטחות המדיניות הכרוכות בהצהרת בלפור ובמנדט. מדיניות הספר הלבן מבטילה את הכוחות המתקדמים בקרב ערבים ויהודים באחד. מדיניות זו גם מטילה הגבלות אישיות ללא־נשוא על העליה היהודית בשעה שהרדיפה הבוערת המתגברת מחלקת את יתר ארצות העולם לסוג אחד של ארצות שבהן אינם יכולים לחיות ולסוג שני של ארצות שלשם אין נותנים להם להכנס".

מר וינסטון צ׳רצ׳יל לא היה פחות גלוי־לב בבקורתו על הספר הלבן: „אני מצטער מאד שהתחייבות הצהרת בל־[illegible]

רבים בכל חלקי תבל... יהיה פירושו של בית לאומי אשר יהיה — ודאי שלכך איש לא התכוון". כשנידונו תקנות הקרקע בשנת 1940 בבית הנבחרים הגיש מר פיליפ נואל־בייקר, מיניסטר התעופה הנוכחי בממשלת „הלייבור", בשם מפלגת „הלייבור" את הצעת ההחלטה הבאה:

„בית הנבחרים מצטער על כך שממשלת הוד מלכותו דוגלת בדעתה המפורשת של ועדת המנדטים כי מדיניות הספר הלבן אינה מתיישבת עם סעיפי המנדט, וללא סמכות במועצת חבר הלאומים, סמכה ידיה על פרסום תקנות־קרקע על העברת אדמות המפלה לרעה בצורה בלתי צודקת חלק אחד של אוכלוסי ארץ־ישראל". בנאומו טען מר נואל־בייקר, כי לפני שנה הבריזה המשלחת הערבית מעידות לועדה, כי בארץ־ישראל ישנם 19 מיליון דונם אדמה שאין ביכלתם של הערבים לעבדם. היהודים כבר החלו למעשה להוכיח שיש ביכלתם לעבד אדמות אלה. הדבר הזה יופסק מפני שהאדמות הן באיזור האסור. הוא פירש אחר כך את דברי סוקים הפלבלים, הסוליסטים ומסריים נגד גזירת הקרקע.

ה.

כמו אז חלפו 7 שנים, והיטלר הוגר, וחוקי נירנברג נפסלו בכל אירופה. ארץ־ישראל היא עתה הארץ היחידה בעולם התרבותי שבה קיימת עדיין הפליה גזעית לפי החוק. אפילו לולא היה כאן בית לאומי לא היינו משלימים עם הפליה כזאת. לא היינו משלימים עם שלילת הזכות האנושית היסודית, זכות חופש התנועה וההתיישבות בארץ בה אנו חיים, עם שלילת השויון בפני החוק. אולם הרי זה הוא ביתנו הלאומי, שסבבו דורות חיו ונשאו בתקות־ציון בלבם. אומה גדולה והעולם התרבותי כולו הפקידו בזכותנו לכונן כאן מחדש את ביתנו הלאומי. בעת, אותה הממשלה, נוטה שהוטלה עליה החובה הקדושה לסייע לבית הלאומי היהודי מגרה אותנו בגטו טריטוריאלי, ודנה אותנו לחיים בתנאים כבריטניה הארכאית (?). בדברי ימינו הארוכים עברו עלינו רדיפות אכזריות רבות, אולם להיות כלואים בגיטו בארצנו אנו, להיות אסורים בהנאה מאדמת אבותינו שהיא עזובה ושוממה — עינוי אכזרי כזה אפילו אנו לא טעמנו עד כה. ייתכן שהאומות המאוחדות תרשינה את קיום החוקים הגזעיים הללו בארץ הקודש אף ליום אחד לאחר שהענין נמסר לידיהן? הועדה האנגלית־אמריקאית ובראשה שני שופטים, אחד אנגלי ואחד אמריקאי, תבעו פה אחד „לבטל את חוקי הקרקע משנת 1940". החלטה זו פורסמה ב־20 באפריל 1946, חוק הקרקעות הגזעי בעינו עומד.

החוק הגזעי אינו רק הפרה מכוונת של התחייבויות בין לאומיות לפי המנדט. הוא מסכן בצורה חמורה את מעמדם של היהודים בכל רחבי העולם. אם הממשלה המנדטורית רשאית לחוקק חוק הפליה גזעית נגד היהודים בפני לותם הם, מה ימנע ממשלות אחרות, שאינן כפופות להתחייבויות בין־לאומיות כאלה לחוקק חוקים דומים לאלה נגד היהודים בכל מקום ומקום? החוק הגזעי שהוכרז על ידי הליגה הערבית על אוכלוסיה יהודית, אינו לגמרי בלתי קשור בחוק הקרקעות הגזעי שחקקה הממשלה המנדטורית. עוד בטרם הוקמה מדינה ערבית בארץ־ישראל תבעו הועד הערבי העליון והליגה הערבית שהפליות־הקרקע הגזעיות תאושרנה בתוקפן במדינה הפלשתינאית המדומה, ולא עוד אלא דרשו סעיף מיוחד בחוקה שאין לבטל אותה נו אפילו על ידי רוב בפרלמנט, אלא בהסכמת רוב החברים הערביים בפני עצה המחוקקת. זה הוא החוק האזרחי הניתן לתושבים בלתי יהודיים בארץ־ישראל ולעם הערבי בארצות השכנות, ע"י המעצמה המנדטורית.

אעמוד עכשיו על ההגבלה השניה, הגבלת העליה. כשהונהג הספר הלבן בשנת 1939 אמר מר צ'רצ'יל כי זוהי מהלומה קטלנית לעם היהודי. בצער עלי לאמור שהוא לא הגזים. הספר הלבן נעל את שערי ארץ־ישראל בפני יהודים בשעת סכנתם הגדולה ביותר. אחראי למותם של רבבות ואולי מאות אלפי יהודים שאפשר היה להצילם מחאי הנאצים, אילו היתה ארץ־ישראל פתוחה בפניהם. זמן קצר לפני הסלי... חמה פנינו למיניסטר המושבות בבקשה לתרשות לנו להביא לארץ־ישראל 29,000 ילדים יהודים מפולין ו־10,000 בני נוער מארצות הבאלקאן. הבקשה נדחתה ו־20,000 הילדים היהודים הללו ו־10,000 הנערים היאזו לעזרה (?). כשהיהודים יכלו עדיין להמלט מארצות הכבוש הנאציות, אולם שערי ביתם הלאומי נסגרו על ידי המעצמה המנדטורית והם הוכלו לטבח במדאי (?) ובטרבלינקה. אינני יודע אם זוכרים אתם את ענין „סטרומה". היתה זו ספינה קטנה שהפליגה מרומניה ובה 769 פליטים בסוף דצמבר 1941. רומניה היתה אז נתונה לכבוש הנאצי. מצבם של היהודים שם, כבכל יתר ארצות הכבוש, היה נואש. יהודים, זקן ונער נשים וטף, נדחקו כאן לתוך קרונות־בקר ונשלחו למקום בלתי ידוע. ואת אומרת למות בתאי גזים אריים (?) בפולין. במקרים רבים אסרו אותם בתחנות והרגום בבני כוונת יריה בשעה. בעיר יאסי לבד נקבצו 8000 יהודים בככר השוק ונרצחו בקריית־נדן במכונות יריה. כל מי שהיתה לו אפשרות ניסה להמלט אל הים. אנית „סטרומה" שימשה להובלת בהמות לשיט על הדנובה. 769 הפליטים שהצליחו להגיע אליה לא דאגו הרבה לנוחיות של מסע בים. להגיע או לא להגיע לארץ היתה שאלה חיים ומוות. הנסיעה מרומניה לקושטא ארכה 4 ימים. הנוסעים לא הצי־קו לעלות על חופי תורכיה, וזאת ולא הגו בידיהם ויזות לא לתורכיה ולא למקום אחר. כל מאמציה של הסוכנות היהודית להשיג רשות מהממשלה כדי להעלותם ארצה עלו בתוהו. הסוכנות לא הורשתה אפילו להקציב מן הסרטי־פיקטים שברשותה לאומללים אלה, מתוך אמתלא שהם נתיני ארץ האויב. הפרטוריום נמשך למעלה מחודשיים, ב־16 לפב־רואר הסכימה הממשלה להרשות לילדים לספה מגיל 11 לעלות על החוף; אולם כבר היה מאוחר מדי. הספינה נאלצה לצאת את קושטא, ב־24 בפברואר טבעה „סטרומה" עם 764 נוסעיה. פליטי „סטרומה" לא היו הקרבנות היחידים של הספר הלבן, ולא כל הפליטים שנמלטו באניות ספגו המצולות. אחרים מהם נהרגו על ידי צבאות הוד מלכותו. מעשים נהרגו בפרוץ המלחמה, ב־2 בספטמבר 1939, כשאוניה „טייגר הילי" הגיעה לחופי תל־אביב והוטסו עליה יריות. לפני זמן קצר יותר, במאי 1947 נהרגו שלשה פליטים באניה „תיאודור הרצל", שנתפסה על ידי צבאות הוד מלכותו.

ו.

בויכוח שנערך בבית הלורדים ב־23 באפריל הביע לורד אציל, הלורד אלטרינגהאם (לשעבר סיר אדוארד גריג), שהיה הנציב הבריטי במזרח התיכון בתקופת המלחמה, את רגשי זעמו ותיעובו של מהוגליה היהודית „הבלתי חוקית" לארץ־ישראל. כבוד־אצילותו בינה את הנסיונות הנואשים של פליטים ממחנות אירופה להגיע למולדתם בשם „מסחר המתנהל בתנאים הדומים לסחר־העבדים על פני האוקינוס האטלנטי בעבר". הוא יעץ כי „המסחר האנושי מעורר בשחוק (?) מלא תקוה, אולם תקוה זו נידונה להסתיים באכזבה האיומה ביותר". הוא מתאר עליה „בלתי־חוקית" זו לארץ־ישראל כ„תהליך בלתי־אנושי מכוער ומעורר בחילה".

נזדמן לי להיות בלונדון בשעת הקודרות ביותר בש־נה, כשאנגליה עמדה בודדת במערכה והשריד הקטן של הצבא הבריטי ביבשת אירופה ניסה לחזור בנואש דרך דאנ־קירק לארצו. הם לא שיבו לכובשם של הקוין „מרי" וה־„קוין אליזבט", לא היה איכפת להם אם הסירות הקטנות המזוהמות והרעועות שהואספו מכל חלקי אנגליה על מנת להציל את השרידים האמיצים ראויות לשיט או לא. הם גם לא... כל העם הבריטי התגאה בדונקירק, ובצדק. היה זה אסון צבאי גדול שהפך לנצחון מוסרי גדול יותר. אנו עבר עינינו באירופה אסון גדול יותר מאסונו של הצבא הבריטי. לא אלפים ספורים, לא רבבות, כי אם מיליונים, ששה מיליונים נהרגו. היוכל מישהו לתפוס מה פירוש הדבר? מה פירוש הדבר בשבילנו? היוכל מישהו להבין זאת: מליון תינוקות יהודים נשרפים בתאי גזים? שליש מעמנו, כמעט כמספר כל תושבי שוודיה, נרצח.

לא כל היהודים באירופה הושמדו: מתוך 9,228,000 שחיו ביבשת אירופה ב־1939 שרדו בחיים (בכלל יהודי בריה המועצות) כשלושה מיליון. מתוך 3,250,000 יהודים בפולין שרדו 150,000, מתוך 800,000 יהודים ברומניה שר־דו 300,000, מתוך 360,000 בצ'כוסלובקיה שרדו 33,000 וכן הלאה. מאות אלפים משרידים אלה כלואים עדיין במחנות שבאוסטריה וגרמניה, מוקפים על ידי רוצחי עמם, מוקפים אותה שנאה כבמשטר היטלר. במשאל־גלוף שנערך לפני זמן קצר על ידי השלטונות הצבאיים האמריקאיים באזור הכיבוש האמריקאי בגרמניה, 60% מהגרמנים הנשאלים, אישרו סבת היהודים על ידי היטלר. 14% גינו את הרציחות, 21% היו „ניטרליים". היהודים אינם רוצים להשאר שם. הם רוצים להחזיר לעצמם את כבוד האדם, את מולדתם. הם רוצים להתחבר עם קרוביהם בארץ־ישראל, לאחר שאבדו להם בני משפחותם הקרובים ביותר. הארצות שבהם גלוו נראות בעיניהם כבית קברות של עמם. אינם רוצים ואינם יכולים לחזור לשם. ברצונם לשוב לביתם הלאומי והם משתמשים בסי־רות־דונקירק. ולאה, לפי שיטת הלורד אציל בבית הלורדים מוטב לנחל אכזבה מרה ביותר, היות וכים המוביל אל ארצם הצי האדיר של המעצמה המנדטורית עורך עליהם ציד ומחזיר אותם בעל כרחם למחנות ריכוז, הפעם לקפריסין.

לפני מכן מיניסטר החוץ, מר מקניל, שטען בבית הנבחרים ב־5 במאי, כי „נוקטים אמצעים חוקיים מקיפים ומוחלטים" נגד עלית יהודים לארץ־ישראל שלא ברשות הממ־שלתית: זאת אומרת שהממשלה הבריטית לוחצת מבחינה כלכלית, צבאית, ודיפלומטית על ממשלות ארצות אחרות באירופה ובאמריקה לשים מצור על הקרבנות היהודים של הנאצים באירופה, לסגור את כל הגבולות לפניהם, גבולות מעבר ויציאה, ולהכריח אותם בכוח להשאר במקומות שבהם הם נמצאים, על מנת לשמור על קדושת הספר הלבן. משתמ־שים אפילו במנגנון האומות המאוחדות למטרה לא־אנושית זו.

לורד סמואל הביע את דעת העם היהודי כולו כשאמר בתשובתו ללורד אלטרינגהאם בבית הלורדים ביחס לעליה המכונה „בלתי חוקית": „כשהלורד האציל גינה בחריפות כה רבה את התנאים שבהם העולים ומלסים ואומר עלינו לקיים את החוק, נוטות ממשלות־ארצות הברית וממשלות אחרות לשאול: „הכיצד מעיזים אתם לסגור את השערים בפני יהודים אלה ולהטיל עליהם זו מתוך גלגל בעצם רואו של המצב שאתם מאמרים לקיים זי" לורד סמואל המשיך:

„הממשלה מוצגת: פרסמנו תקנה וזהו החוק". ההסתדרות הציונית משיבה לעומתה: „החוק שפרסמתם הוא כשלעצמו הפרת החוק, הפרת החוק הבין־לאומי שנתאשר על ידי חבר הלאומים".

כשנגמרה המלחמה, מלחמה שבה השתתפו מיליון חיילים יהודים, שמהם 30,000 מתנדבים ביחידות יהודיות מארץ־ישראל, וכשנתברר האסון המחריד בכל היקפו, הגשנו בקשה להעלות ארצה את 100,000 הפליטים הראשונים. בארץ שרר מחסור חריף בכוחות אדם. אולם עד מהרה התברר כי השלום לא בא לעמוד וכי היטלר לא נוצח — עד כמה שהדבר נוגע ליהודים. יתכן שמגור על ידי צבאות הברית, אולם תורותיו הארסיות נבנו שרידות וקיימות. עמי אירופה שנאבקו — אף לא בן יהודי אירופה, קיימים כמו כל האו־מות יכלו לחזור לארצותיהם. כה מאד במשלה לאומית של הם שואנה להם, אולם ביתו של היהודי הנודד הוה סגור, וכוחות אויר ויבשה אדירים נויסו לשמור על השערים, ובשלא הספיקה אפילו עצמתו של הצי הבריטי הוטל כל כובד משקלה של בריטניה הגדולה, משקלה הכלכלי, הפוליטי והדיפלומטי, ללחוץ באמצעי־לחץ „תקיפים, מקיפים ומוחלטים" באירופה ובאמריקה כדי להחזיר את היהודים למקומות מושבם.

אפילו ההמלצה שנתקבלה פה אחד על ידי ועדת החקירה האנגלו־אמריקאית להעלות 100,000 פליטים הרשמה לאל, כן לא השפיעה כלל מסקנת המומחים האנגלו־אמרי־קאיים שהארץ מסוגלת לקלוט 100,000 פליטים תוך שנה אחת.

נתברר, כי מדיניות הספר הלבן נעלה על כל שיקול הומניטרי, על כל צורך כלכלי של הארץ, על כל ההתחייבויות ותביעות של המנדט. מדיניות כזאת אפשר היה להוציא לפועל אך ורק בכוח הזרוע, והממשלה פתחה בשיטת דיכוי שהפכה את ארץ־ישראל למדינת־משטרה.

כל החרויות האזרחיות הידועות בחוק האנגלי לא רק צומצמו, אלא למעשה בוטלו לחלוטין. אפשר להוציא פקו־דות למעצרו של כל אדם לתקופה כל שהיא אך „לפי ראות עיניו של הנציב העליון" ללא כל תהליך משפטי. לאמיתו של דבר נעצרו כך אלפים. רבים הוחזקו במעצר במשך שנים. אפילו אנשים שנידונו על ידי בתי המשפט הוחזקו במעצר לאחר שריצו את תקופת־עונשם. זכויות בלתי מוג־בלות לאסור, לעשות חיפושים, להחרים נכסי יחידים, לעצור, ולגרש הוענקו על ידי הסמכויות הצבאיות שנתנו לבתי הדין הצבאיים לחרוץ משפט דין מות בעוון שימוש ואפילו רק נשיאת נשק חם, חומרי נפץ, אותו עונש צפוי לכל חבר של קבוצה אם חבר שני מבצע עבירה זו. לפני 1943 הלך וגדל מספר החיפושים בנקודות ההתיישבות החקלאית; איפ־שר כביכול נשק או אנשים העוסקים באימוני־התגוננות או עולים „בלתי חוקיים". לא אחת נהרגו מתיישבים שניסו להת־גונן באופן ספונטני. ב־29 ביוני 1946 כבשו כוחות צבא גדו־לים 25 ישובים חקלאים ואת משרדיהם של המוסדות הל־אומיים בערים. נבחרי העם היהודי נאסרו והוחזקו במעצר במשך ארבעה חדשים וחצי ללא משפט. נערך חיפוש ללא חקירה, חיפוש מבית לבית בתל־אביב בימים 30 ביולי עד 2 באוגוסט 1946 בהשתתפות יותר מ־20,000 חיילים. השלים המשטר הצבאי במרס 1947 של מאת 240,000 תושבים יהו־דיים את כל מכשירי הקיום הסוציאלי במשך שבועיים ומעלה. מלבד שלבריטניה בפעולות הצבאיות היה המשטר בארץ־ישראל במשך שנים מימים ימימה מיוסד על אגודות של הפתחונות, על עוצר בית, עוצר דרכים, חיפושים על ידי המשטרה והצבא, מאסרונים ובדיקות־זהות שמלוה ביריות על מפירי עוצר ועל אנשים שלא נענו לקריאות המאסרונים. אם בכוונה או שלא בכוונה, הפך משטר זה למעשה לפעולות־עונש קבוצי שהוזר ונישנו ופגעו בישוב כולו.

באופן מקביל לאמצעים הרשמיים הללו אירעו ונישנו במשך השנים הללו מעשי התנפלות בלתי רשמיים על האוכ־לוסיה האזרחית מצד אנשי המשטרה והצבא — בבתי סוהר, במחנות המעצר ובחוצות.

רחוק אני בהחלט מלהשמיע דברי האשמה בסיטו־נות; אדרבה, רואה אני חובה לעצמי להזכיר מקרים רבים שבהם מילאו אנשי צבא ושלוחים בריטיים מתוך הרגשת בחילה ודמעות בעיניהם את התפקידים המדאיבים שהוטלו עליהם — חיפושים מאסרים וגירוש פליטים, ועד כמה שהדבר היה בגדר אפשרויותיהם ניסו לעזור לקרבנות משטר הדכוי. היו מקרים שחיילים ומלחים סיכנו את חייהם כדי להציל פליטים מטביעה. ואם נביא בחשבון את רוח המשטר הזה, — הרי מפתיעה הקובנה שפגיעות „בלתי רשמיות" אלה היו מעטות כל כך. אשמים לא איש הצבא, אף לא השוטר, כי אם המשטר עצמו. מדיניות הספר הלבן, הפרת ההתחייבויות, חילול המנדט, ובקיצור — מה שמר צ'רצ'יל הגדיר במלים „המלחמה המתמשכת נגד היהודים".

ז.

באספה המיוחדת של או"ם במאי שעבר הודה הנציג הבריטי, סיר אלכסנדר קאדוגאן בגלוי לב בכשלונה של ממשלת המנדט בארץ־ישראל. ממשלת ארץ־ישראל פרסמה לפני זמן מה תזכיר על „אדמיניסטרציה של ארץ־ישראל בתקופת המנדט", כדי להסביר את סיבות הכשלון. התזכי־

מגמה לעשות דבר שאינו אפשרי: להדריך את הספר הלבן מ־1939 ולהופכו, כי מדיניות זו היתה כרוכה מלכתחילה בהג־בלת בלפור ובמנדט. אין כל צורך לסתור טענה מעין זו, ונקוד זאת: במקום לספר לנו מה עשתה האדמיניסטרציה לבצוע המנדט, מספר לנו התזכיר, מדוע דעתה של האדמי־ניסטרציה לא היתה נוחה מן המנדט. מבחינה זו, הרי זו תעודה מרשעת. בפעם הראשונה הודתה האדמיניסטרציה בגלוי, בתעודה רשמית, על איבתה למנדט. למען האמת, עלי להגיד, כי האשמה־עצמית זו היא אפילו נפרזת. התזכיר היה צריך להקיף לא רק תקופת הספר הלבן מ־1939, אלא גם את כל תקופת המנדט מאז 1922, ואין זה נכון לומר, כי כל האדמיניסטרציות היתה עוינת את המנדט במשך כל הזמן הזה, כפי שמשתמע מדברי התזכיר הנ״ל. כי אכן היו אנשים באדמיניסטרציה שניסו למלא את תפקידיהם בנאמנות ללא כל נעה קדומה אישית. יכול אני להזכיר כמה שמות. אסתפק רק בשמו של פילד־מארשאל לורד פלומר, הנציב העלי־ון שלא היה פרו־יהודי, אף לא פרו־ערבי, אלא רק היה נאמן לחובתו ומלא את תפקידו ביושר לב ובפשטות, כאיש צבא נאמן, ללא מורך וללא משוא פנים. בתקופה שהיתה אבטלה בקרב הערבים ניסה לורד פלומר להמציא עבודה לערבים; וכך עשה גם למען היהודים בשעה שהיתה אבטלה בתוכם. היו אנשים כמוהו גם לפניו וגם אחריו. הייתי יכול להזכיר שמות מבין אלה המשרתים כיום בפקידות הממשלה, אולם חוששני כי הדבר הזה עלול להביאם במבוכה...

אולם נכון הדבר, שבדרך כלל משקף תזכיר זה את עמ־דתה הכללית של האדמיניסטרציה בארץ־ישראל, במקומות אחרים במזרח התיכון ובלונדון, שהיו מלכתחילה עוינים את המנדט ואת הבית הלאומי, ועשו כל שביכולתם למנוע ביצוע המנדט, עד שעלה בידם לשים במקומו את הספר הלבן מ־1939. ניתוח מלא ומפורש של התזכיר הזה יפורסם במו־עדו ויוגש לאו״ם. אסתפק כאן רק בהערות אחדות.

ראשית כל, להתחייבות הכפולה (הדואלית). אמנם אנו עומדים בסברתנו, כי מטרתו הראשונית של המנדט היתה הקמת הבית הלאומי היהודי. אך אנו מסכימים ברצון, כי זו לא היתה ההתחייבות היחידה המוטלת על ממשלת המנדט. אף אילולא היה דבר וחצי דבר בנוסח המנדט בנוגע לאוכ־לוסין הלא־יהודים בארץ — היה זה מחובת הממשלה בתורת ממשלה, לשקוד על רווחתם והתפתחותם של כל האוכלוסים ללא הבדל כלשהו, בין שיש מנדט ובין שאינו. אם יש לנו תלונות כלשהן נגד הממשלה הרי זה לא משום שהם עשו יתר על המידה למען התושבים, אלא משום שלא עשו כמעט ולא כלום למען הבית הלאומי ומעט מאד למען תושבי הארץ, לדעתנו. טעות היא לראות את חובת הממשלה כלפי האוכ־לוסיה בכללה כדבר הסותר באיזו מידה שהוא את חובתה האחרת, בין אם זו חובה ראשונית או לא — לקדם את הקמת הבית הלאומי. אפילו התזכיר הנ״ל אינו מכחיש כי מאמצי היהודים ״הביאו ברכה לערבים כשם שהביאו ברכה לשפור היהודי של האוכלוסיה. כי התקדמות הארץ בכללה נסתייעה במידה ניכרת על ידי מפעל הפיתוח היהודי וכי בגידול פרי־זהה של הארץ, כתוצאה היזמת היהודים, מסייע למימון מפעלות פיתוח כלליות״.

התזכיר מטעים תכלית הטעמה את אי־השויון בין היהודים והערבים בארץ־ישראל: אכן קיים אי־שויון ניכר מבחינת ההשכלה והתשקפה הסוציאלית, מבחינת הרמה הצבורית, הכוח הדינאמי ומבחינות אחרות. ויש למכבר הגדול בין עם החי במאה העשרים ובין אנשים משיגים עדיין במאה החמש עשרה וחלק מהם אפילו במאה השביעית. אך התזכיר הוא חד צדדי יותר על המידה בהס־בירו את ענין ההבדל בין שתי העדות. הוא תולה את ההבדל בקולר היהודים ובאשמתם, ומשתמש בו באמתלא לבלימת התפתחותם. אם ההבדל בין היהודים והערבים הוא ליקוי שמחובת האדמיניסטרציה לתקנו, הרי שמחובת הממשלה להכיר את כל ההבדלים הקיימים בין היהודים והערבים ולהשתדל לתקן את כולם.

אזכיר רק אחדים מהם. יש הבדל במספרים. יש בארץ כ־600.000 יהודים וכ־1.100.000 ערבים. בנידון זה אין שום מספרים בני כסף. ברם, יש אי־שויון גדול עוד יותר מזה: ברשות הערבים 94 אחוז מהקרקע ואילו ליהודים רק 6 אחו־זים. לערבים יש שבע מדינות וליהודים אף לא אחת. לערבים יש טריטוריות עצומות בלתי מנוצלות — עיראק בלבדה גדולה פי שלושה מאנגליה, אך מספר אוכלוסיה אינו מגיע למיליון נפש. ואילו ליהודים יש רק התחלה מצערה של בית לאומי ואף לגבי זה מתייחסת ממשלת ארץ־ישראל בצ־רות עין. אי־השויון הבולט ביותר הוא אולי בכך, שלערבים אין שום בעיה של חוסר מולדת ושל הגירה. ואילו אצל היהודים חוסר המולדת הוא השורש והמקור לכל סבלותיהם במשך מאות השנים שעברו. חלק מההבדלים הללו מובעים על ידי ועדת המנדאטים המתמדת של חבר הלאומים בשנת 1939 במלים אלה: ״יש לזכור, כי אין להשוות כלל את המצב הקיבוצי של הערבים ושל היהודים. מאחר שמשפחים [illegible]

ח.

אשר שהסיפקה התמוהה ביותר שישנה באותו תז־כיר, היא זו המתארת את היהודים כ״קיבוץ בעל זכויות־עדיפות לעומת הערבים המוגדרים כ״חוטבי עצים ושואבי מים״. מעניין היה לדעת תוכן הן זכויות־היתר המיוחדות שניתנו ליהודים בארץ־ישראל, האם הזכויות היתרות הן בכך — כפי שנמסר בשם ה. מ. הנציב העליון, בשבוע שעבר, — כי היהודים משלמים 70 אחוז מן המסים בעוד שהערבים נהנים בקירוב מ־70 אחוז משירותי הממשלה? ברם, העוקץ המכאיב נעוץ בעיקר בחלק השני של המשפט, הנוטל מאתנו את הפריווילגיה להיות ״חוטבי עצים ושואבי מים״, דבר שהוא בעינינו זכות אמיתית וגדולה. זכות זו נשללה מאתנו בארצות רבות ובמשך דורות רבים, שבהם אילצו אותנו להתגורר אך ורק בערים וגם בערים הגבילו אותנו במקצועות מסויימים. בעל כרחנו נותקנו מעבודה על הקרקע. זאת היתה משאת נפשנו, נוסף על אהבת ארצנו, שהמריצה רבבות צעי־רים יהודים לעלות לארץ, הרי זו היתה המשאת להיהפך לחוטבי עצים ושואבי מים, לעשות במו ידיהם כל עבודה בבניית מערכת ולחוות בגיצת אפיקים. הדבר המבדיל את הישוב העברי בארץ־ישראל מקבוצי היהודים בגולה הוא דוקא אותה תמורה יסודית במבנה הכללי שלנו שרובם הגדול של בני עמנו בארץ הם אנשים העוסקים בכל עבודה קשה, בשדה, בסדנה, בים, בסלילת דרכים. בתוך ישוב יהו־די הכולל כ־600.000 נפש יש למעלה מ־170.000 עובדים מאורגנים, גברים ונשים, כלומר, למעלה מעובד מאורגן אחד לכל ארבעה תושבים, לרבות הזקנים והתינוקות. על כך גאה תנועת הפועלים העברית בארץ־ישראל שהיא העלתה את ערך העבודה בארץ בת עמלים מבוזה.

דוקא בשאלה זו היתה ההתנגשות הראשונה ביני ובין הנציב העליון, אותה שעה יצגתי לא את הסוכנות היהודית כי אם את הסתדרות העובדים, וביקרתי אצל סיר ג׳ון צ׳נסלור, שהיה נציב עליון מ־1928/31, כדי לבקשו ליתן לפועלים היהודים חלק בסלילת הכבישים על ידי הממ־שלה. סיר ג׳ון שבא מרודזיה, ניסה לשכנע אותי, כי המשטר המתאים ביותר לארץ זו הוא המשטר הקיים בדרום־אפריקה: ״את העבודה הפרימיטיבית הקשה והבלתי מקצועית יש להניח לידי הילידים, ואילו היהודים צריכים להתרכז בעבו־דות מקצועיות ונקיות ששכרן גבוה יותר״. הנציב היה מופתע מאד כשאמרתי לו, כי דוקא למטרה זו לא נכנסים בארצנו בשום פנים ואופן. לא באנו הלום להקים מעמד עליון ולהניח את העבודה השחורה לזו־לתנו. אמנם מוכנים אנו להשתמש במוחנו. אך יש ברצוננו להשתמש גם בכוח ידינו ולעסוק בכל עבודה, הדרושה לקיום החברה.

היו לנו שיחות מעין אלו גם עם נותני עבודות יהודים. ביניהם הנדיב הידוע שקידם את ההתיישבות היהודית בארץ־ישראל, הבארון אדמונד די רוטשילד, שנמסר אותו לייבש את ביצות הארץ ולתכלית זו הביא פועלים ממצרים. הצענו לו לעשות את העבודה בעצמנו, וכשהוא התנגד לכך בטענה, כי עבודה מסוג זה מזיקה לבריאות, אמרנו, כי זה נימוק נוסף לכך שנעשה זאת בעצמנו.

ולא יכולתי להבין אמונות הזלזול שיש בתזכיר לחוטבי עצים ושואבי מים. אנו מאמינים כי אין עבודה אשר בה ומועילה יותר בארצנו ובארצות דומות לה מאשר שאי־בת מים. אפשר שראיתם משהו מן העבודה הזו בנגב. צר לנו מאד כי לא יכולנו להגדיל לעשות גם בחוטבי עצים. מהמיגה השיטה שרבים מהפולשים וכובשי הארץ הזניחו במשך 1800 השנים האחרונות עשו שמות ביערות הארץ. אך אנו עוסקים באהבה בהציבת אבנים ושלטים שעודם מרו־בים כאן. אין לך דבר שיקומם אותנו יותר, מהנסיון לשלול מאתנו את הזכות להיות חוצבי סלעים ושואבי מים. אמונתנו היא, שמולדת — אין קונים ואין כובשים, אלא יוצרים בעבודה.

תלונה אחרת שהובעה בתזכיר (הממשלה) היא, שעצם מטרתו של הבית הלאומי היא שמנעה ממנו ״לקבל אופי אחר מאשר יהודי גרידא... מונעת את התבוללות תו־כותו של הישוב היהודי בחטיבת האוכלוסיה הערבית״. בנידון זה הננו מודים באשמתנו: אנו יהודים ומוכנים ומזומנים עצמנו להשאר יהודים. סרבנו להתבולל אפילו בקרב עמים אירופיים בעלי תרבות גבוהה מאוד. יהודים בגרמניה, שלי־שגם הגרמנית היתה אחת מזו של היטלר, לא ניצלו בזכות התבוללותם. נאות כל בני יהודים בכל שבני אנגליה הם אנגלים. ואין אנו זקוקים לשום הצטדקות בענין זה. אנו מסמנים את התרבות שלנו, את לשוננו העברית. אנו נקבע סדרי חיינו ונספל צדינה, ונחיה לפי אמונותינו והשקפו־תינו. אך דבר זה לא יפריע — אדרבה, הוא רק יסייע — כנראה את הערבי כבקרוב כמונו. בשכן שגורלו קשור בגורלנו אנו, ושהתקדמותו דרושה לנו כשם שהיא דרושה לו גופו. אפשר שהתקדמות זו תתמלאת קצת יותר, בגלל ההבדלים מאורות ברמות החיים וכו׳. אך קשה נעשה כל שביכולתנו לעזור לו להגיע לרמה הכללית התרבותית [illegible]

קושים. אין לך רעיון רחוק יותר מאתנו מאשר רעיון ההתבוללות. אנו דוחים את הסברה, כי יהודי בעל הכרה המכבד את דעותיו ואת לשונו, אינו יכול לשתף פעולה עם ערבי בעל הכרה המכבד את דעותיו הוא ואת לשונו שלו, גם כשדעותיהם מחולקות בשאלות פוליטיות. אין אנו סבורים, כי אי אפשר לשתף פעולה בחיי יום יום. ויש שיתוף פעולה בין פועלים יהודים וערבים, ובין אכרים יהודים וערבים, בכל הזדמנות מתאימה לכך.

בסעיף 8 של התזכיר מסופר על ״השנאה הגוברת שנתגלתה בפרעות 1920/1921 ו־1929, היהודים נרצחו על ידיהם יהודים בשנות המרד 1936־39, בארצות, שהערבים הזכירו אותן מכוונות בכוונה לפוגע מבחינת היחסים בין הערבים והיהודים, אירעו פגיעות ביהודים בתורת יהודים. בעיראק ב־1941; במצרים ובטריפולי ב־1945״. איני מדי־בר בשם הערבים ובוודאי שלא אלמד זכות על פרעות הערבים ביהודים, אך באותה הודעה יש שתי השמטות מאלפות: אחת נוגעת לכשלונה של האדמיניסטרציה. והרי מסקנת הועדה המלכותית ב־1937: ״הראשון בכל התנאים הדרושים לרווחתה של כל ארץ שהיא, הוא במתן ביטחון צי־בורי... כיום ברור, כי החובה האלמנטארית של המצאת ביטחון לציבור לא נתמלאה. אם יש תרעומת שהיהודים זכאי־אים בלי ספק להשמיע, הרי זה העדר הבטחון, קובלנותיהם בנידון זה הושמעו בסגנון עצור ומעורר כבוד״.

השמטה שניה: אין זה מן היושר להטיל את האח־ריות למהומות אלה על כל האוכלוסיה הערבית בארץ־ישראל. לא כל הערבים השתתפו בהם; אדרבה, פלחים רבים מאד, בפרט אלה התושבים בסמוך לנושבות היהו־דיות, הגישו עזרה בעלת ערך לשכניהם היהודים, במסרם להם אינפורמציה על כנופיות הטרוריסטים הערבים. בפ־רעות אלה, ובפרט במאורעות 1936 מספר הערבים שנהרגו על ידי טרוריסטים ערבים גדול ממספר היהודים שנרצחו. כל הקרבנות הערביים של הטירור הערבי נפלו מטעם המתנגדים הפוליטיים של המופתי.

בסעיף 11 של התזכיר יש הסבר מוזר לשאלה מדוע לא הגשימה הממשלה את מדיניות הקרקע הנדרשת על ידי המנדט. שני סעיפים בגוף המנדט נוגעים בשאלת הקרקע. סעיף 6 מורה מאת הממשלה לעודד תוך שי־תוף פעולה עם הסוכנות היהודית, ״התיישבות יהודית צפו־פה על הקרקע, לרבות קרקעות המדינה ואדמות שממה שאינן דרושות לצרכי הציבור״. הסעיף השני הוא סעיף 11, המטיל על הממשלה להנהיג שיטת קרקעות מותאמת לצרכי הארץ הלוקחת בחשבון בין השאר כי רצוי לקדם התיישבות צפופה ועיבוד אינטנסיבי של הקרקע.

ט.

במשך 25 שנות המנדט הזניח השלטון לחלוטין את שני הסעיפים גם יחד. כעת זו הפעם הראשונה טוענים בתזכיר זה את הסיבה האמיתית מדוע ״נתאחרה״ מדיניות הקרקע של הממשלה. בירת לכך הזכרתה המפורשת של הסוכנות היהודית בקשר להתיישבות על הקרקע, באשר הזכרה כזאת מעוררת בקרב הערבים חשד בנוגע למפעל פיתוח החקלאי של היהודים, והחשד זה הוא גורם למדיניות הקרקע של הממשלה ״להתמאלי״. אך האמנם זה המצב לאמיתו? כידוע לכם, היה המנדט חל עד הזמן האחרון על שני חלקי ארץ־ישראל: המזרחי והמערבי. סעיף 25 יפה את כוחה של ממ־שלת המנדט לעכב או לאשהות את הגשמת אותן הוראות המנדט שלפי דעת הממשלה אינם מתאימים לתנאים המקו־מיים בעבר הירדן. בהתאם לסעיף זה, כל ההוראות הנוגעות לבית הלאומי ולסוכנות היהודית, ניטל תקפן לגבי עבר הירדן ב־1922. יתר על כן — אותו חלק של ארץ־ישראל נס־גר לחלוטין בפני עליה והתיישבות יהודית. אולם סעיף 11 נשאר בתקפו בעבר הירדן. ואסבר לשאול: מה עשתה הממ־שלה לקידום מדיניות הקרקעית באותו חלק של אזור המנדט שבו לא קיימת האמתלה התמוהה בנוגע לסוכנות היהודית. כיצד קרה הדבר שעבר הירדן מותה שחוה, הרבה מאד שחות, מאשר ארץ־ישראל המערבית? כיצד קרה הדבר שעבר הירדן דל לאין ערוך ובלתי מפותח לחלוטין? מדוע נשארה אוכלוסית עבר הירדן מצומצמת במשך 25 השנים האחרונות? ואפילו כעת, לאחר שהוקמה שם ממלכה עצ־מאית, כמעט שאין היא יכולה לשאת את עצמה. יש לנו עוד שכנה אחרת, עיראק, שבה אין להצביע על אותו שעיר לעזאזל נוח ששמו בית לאומי יהודי וסוכנות יהודית. זה 20 שנה ומעלה קיימת שם ממשלה ערבית לאומית, ואף על פי כן הארץ מפותחת הרבה פחות מאשר ארץ־ישראל המע־רבית: 95% מהאוכלוסים אינם יודעים קרוא וכתוב, שעור התמותה של הילדים הוא למעלה מ־50%; התנאים הסאניטא־ריים במצבם בשפל המדרגה והפועל העיראקי, רמת חייו נמוכה הרבה יותר מזו של הפועל הערבי בארץ־ישראל. התזכיר אינו מעלים את העובדה, כי התקדמות הערבים בארץ־ישראל נסתייעה במידה רבה על ידי ההתיישבות היהו־דית בארץ, אבל התזכיר נואש מאד להסביר, כי גם קידמת הערבים וגם קידמת היהודים באו בזכות האדמיניסטרציה. [illegible]

הו. והבדל היחיד הוא רק בכך שבמערב הירדן יש הבית הלאומי ויש יהודים, ואילו במזרח הירדן הם אינם.

אינני רוצה כי ייוותר אצלכם הרושם שאנו מקופחים, כי הארץ לא הגיעה על תועלת שהיא משמש ממשלת המנדט. ממשלת הארץ ביצעה כמה מפעלים שהם אדמיניסטראציה אינה צריכה להתבייש בהם, למשל, נטל חינוך ושיפור רב של בריאות תושבים. והייתי מציין במיוחד את ההקלה ממסי החקלאות הכבדים שהעיקו על אוכלוסי הכפר בתקופת התורכים. הייתי מכיר את שירותי הבריאות והחינוך של הממשלה, אם כי אלה מקשים את הערבים בלבד. אך כל אלה אין בהם כדי לשנות את העובדה שהמנדט לארץ־ישראל לא הוגשם. המטרה הראשונית של המנדט לא בוצעה, ולא עוד אלא ששמו מכשולים על דרכה עוד לפני פרסום הספר הלבן. ממשלת המנדט נכשלה לא משום שהיהודים והערבים לא שיתפו פעולה אלא משום שממשלת המנדט סירבה לשתף פעולה עם המנדט.

י'

הספר הלבן מכיון שהרס את המנדט עקר את הבסיס המוסרי והחוקי של הממשלה הקיים בארץ־ישראל. זהו משטר שרירותי המיוסד על הכוח בלבד. הוא סותר רצונם של כל אוכלוסי הארץ. הוא גורם סבל לא יתואר לעמנו. הוא מסכן קיומו הלאומי. הוא אינו מתיישב עם ההתחייבויות הבינלאומיות ושל דת־אמונים.

בעת מתעוררת השאלה הראשית והיסודית: מה המשטר שיש לקבוע בארץ זו? אין זה כה חשוב מה שם הקורא למשטר זה, לא השם מנדט, נאמנות בינלאומית, מדינה ארצישראלית, מדינה ערבית או מדינה יהודית קובע. גם לא איכפת הדבר ביותר מה יהיה טיבה של החוקה הרשמית. יש ארצות שזכו לחוקות מעולות על הנייר ולממשלות מעולות בחיים ויש להיפך. אין השמות הולכים אחרי [illegible].

אביא לכם דוגמה של שם המשמש למטרות שונות: המונח או השם "מדינה דו־לאומית". ידוע אני לפחות שתי תכניות למדינה דו־לאומית בארץ־ישראל המנוגדות זו לזו תכלית ניגוד. האחת מיוסדת על שלילה גמורה של הציונות והבית הלאומי ואילו ההצעה האחרת היא תכניה של ציונות רבת־תיאבון.

המדינה הדו־לאומית האנטי־ציונית היא הספר הלבן של מר מאלקולם מאקדונאלד, הטוען כי מדיניותו מכוונת לא למדינה יהודית ואף לא למדינה ערבית, כי אם למדינה דו־לאומית. אם כי היהודים יהוו שליש מהאוכלוסין, הרי המדינה זו לא תהיה ערבית, אלא משותפת לשני העמים, ושני העמים ישתתפו בשלטון בצורה כזאת שתשמור על האינטרסים החיוניים של שתי העדות. תכנית זו מבטיחה אפילו להגן על מעמדו המיוחד של הבית הלאומי היהודי בארץ־ישראל, וזוהי מדינה דו־לאומית האוסרת עלית יהודית, גוזרת על היהודים להשאר מיעוט נצחי ומביאה לצמיתות חוסר־המולדת של העם היהודי.

ויש הצעה אחרת למדינה דו־לאומית שנתמכת על ידי אגף שמאלי חשוב של הפועלים בתנועה הציונית, מפלגת הפועלים של השומר הצעיר. זוהי תכנית ליישב בארץ־ישראל במשך 25 השנים הבאות 2—3 מיליון יהודים. למשך אותה תקופה תושם ארץ־ישראל תחת רשות־פיתוח מיוחדת במסגרת המיוחדת הבאה:

א. לקום בארץ־ישראל יישוב משנים עד שלושה מיליון יהודים במשך 20—25 השנים הבאות על ידי פיתוח אפשרויותיה הכלכליות של הארץ.

ב. להעלות את רמת החיים והחינוך של ערביי ארץ־ישראל בקירוב לרמה הקיימת עכשיו בקרב היהודים תוך כדי אותה התקופה.

ג. לקדם ולעודד בפועל שיתוף פעולה יהודי־ערבי וכן גם לעודד התפתחות מודרגת של מוסדות שלטון עצמי, מקומי וארצי, על פי קווים דו־לאומיים, עד אשר יושג השלב של עצמאות מלאה במסגרת חוקה דו־לאומית.

למען בצע זאת יש להעמיד את א"י תחת "ועדת פקוח מתמדת" של שלוש המעצמות הגדולות, ועל ועדה הזאת יש להטיל בחירת אדמיניסטראציה מסוגלת למלא את התפקידים הנ"ל. השלטון ההוא צריך לבנות "מועצת־פיתוח" שבה ישותפו יהודים וערבים במספרים שוים.

לכשתושג עצמאותה של א"י בעבור 20 או 25 שנים, עדיין תשמור "ועדת הפקוח המתמדת" על סמכויותיה משך ייחוד של השגחה כללית בידיה, עד אשר או"ם יוכיח שהחוקה החדשה מופעלת כהלכה וכי א"י כבר ראויה להיות חברה באו"ם.

היהודים והערבים יתארגנו בשתי עדות לאומיות אבטונומיות, ובשעה שא"י תהיה עצמאית, היא תתכונן כפדרציה של שתי העדות הללו. הממשלה המרכזית תהיה מורכבת מארבעה חברים, שני ערבים ושני יהודים, נבחרים על ידי אסיפת המדינה המורכבת משתי המועצות הלאומיות של העדות היהודית והערבית ומועצת המדינה, במספר שקול, שחציה יהודים וחציה ערבים".

אעפ"י ששתי התכניות הללו מכונות מדינה דו־לאומית, הרי תוכלו לראות על נקלה, שלאמיתו של דבר הרי הן שני דברים מתנגדים זה לזה בתכלית.

י"א

בעית המספר בעתיד של א"י איננה למעשה בעיה הרבה יותר יסודית: מה הוא המבנה הרצוי של הארץ בעתיד, המבנה, ההיקף וההרכב של אוכלוסיה וטיב הפיתוח של אפשרויותיה. השאלה הקובעת ביותר היא בעית העליה. שתי דרכי פעולה פתוחות כאן לפניכם: הקו האנטי־ציוני, הרוצה שחוקת הארץ תקיים את הסטאטוס־קוו, תקפיא את היקפה של האוכלוסיה הנוכחית ואת גידולה, תפסיק התפתחות החקלאות והתעשיה, תאסור העליה ותגזור על היהודים מעמד חוקי של מיעוט. וישנה אפשרות שניה — הקו הציוני: שמשטר הארץ יכוון לפתוח מקסימלי של כל האפשרויות הגנוזות בא"י, לעיבוד מיליוני דונמים כל כמה שאפשר מתוך 16 מיליון הדונם שאינם מעובדים עכשיו; להשקות לא 400,000 דונם כבהוה, אלא לפחות 4,000,000; להגדיל את האוכלוסיה בעוד 3—4 מיליון נפש ולקבל האפשר לתת אפשרות מלאה לעם היהודי להבנות תוך כדי העלאת רמת החיים של הערבים עד כדי רמתו הוא, ועל ידי כך ליצור דוגמא חיה לפעולה בשביל המזרח התיכון כולו, שבו ישתתפו יהודים וערבים פעולה כשותפים חפשיים ושוים.

אני מעיז לטעון שההכרזות בסוף מלחמת העולם הראשונה התכוונו לקו השני הזה. בימים ההם העסיקה את האנושות שאיפה כללית למשטר סוציאלי חדש ולהסדר חדש ביחסים בינלאומיים. היתה הרגשה, שהגיעה השעה לתקן את המעוות שנעשה לאומה היהודית זה דורות רבים ולתת לה את האפשרות לבנות מחדש את מולדתה העתיקה.

זה היה חלק של הסדר רחב יותר, שנתן לערבים את חרותם הלאומית אחרי דורות רבים של שעבוד תורכי. טעות היא בידי כל מי שיראה את בעית היחסים היהודיים־ערביים רק בתחום הארץ הקטנה הזאת. המדינאים שהיו אחראים להצהרת בלפור לא שיוו לנגד עיניהם חזון התחיה של העם היהודי בלבד. בעת ובעונה אחת הם הבטיחו שחרור העם הערבי, והם ביצעו את השחרור הזה בפועל בקנה־מידה הרי כה יותר רחב ובאופן יותר יעיל. הערבים קבלו חרותם על פני שטח של 1,250,000 מיל מרובעים, שטח הגדול פי 125 מא"י המערבית, ובו אוכלוסיה של 15 או 16 מיליון ערבים — בערך במספר היהודים שחיו באותה תקופה בעולם כולו. זה היה לאמיתו של דבר הסדר "הכפול" שנעשה אז למען הערבים והיהודים, תחית העם הערבי בארצותיו — תקומת עם ישראל בארץ־ישראל.

נציגי הערבים הבינו ואישרו הסדר כפול זה, כפי שאפשר לראות מההקדמה להסכם פייסל־וייצמן.

"הוד רוממותו האמיר פייסל המייצג ופועל מטעם מלכות חג'אז הערבית, וד"ר חיים וייצמן המייצג ופועל מטעם ההסתדרות הציונית.

בהיותם מכירים בקרבה הגזעית ובקשרים העתיקים הקיימים בין הערבים והעם היהודי, ובהכירם שהדרך הבטוחה ביותר להשלמת שאיפותיהם הלאומיות מובילה דרך שתוף פעולה אמיץ ככל האפשר בפיתוח המדינה הערבית וא"י, ובהיותם שואפים לקיים ולאשר את ההבנה הטובה השוררת ביניהם,

הסכימו ביניהם על הסעיפים הבאים: . . ."

העתון במכה "אל־קיבלה", פרסם מאמר בגליונו מס' 183 ביום 23 במרס 1918, פרי עטו של המלך חוסיין בעצמו, שבו הוא "קורא לאוכלוסיה הערבית בא"י לזכור יפה את ספריהם הקדושים ואת מסורתם, ומעודד אותם לקדם בברכה את היהודים כאחים ולשתף פעולה אתם למען טובתם המשותפת".

מתוך הנחה ששאיפות היהודים והערבים יתקיימו במלואם — שאיפות היהודים בא"י ושאיפות הערבים בארצות השכנות — לא נעלם מהמדינאים ההם שבא"י ישנם ערבים. אף לא התכחשו לאינטרסים ולא בלמו שאיפות פוליטיות, שמצאו את סיפוקם המלא בארצות הערביות.

זה היה הרעיון, שהיה מונח ביסודו של הסכם פייסל־וייצמן. הסכם זה היה מכוון לתקומתה של מדינה ערבית מזה — ושל א"י יהודית מזה, ובעזר שקבע, שיש לנקוט אמצעים להגנת הפלחים הערבים בא"י ולעזרתם, היה ברור ומובן שא"י תיעשה מדינה יהודית.

כל ההבטחות שניתנו לערבים נתקיימו ברובן לאלתר ובחלקן — לאחר זמן מה. הבעיה הטריטוריאלית הערבית נפתרה לחלוטין, והעם היהודי, לא פחות מכל מישהו אחר מברך את הערבים לעצמאותם המלאה.

ההבטחה שניתנה ליהודים לא נתקיימה עדיין. אין ספק מה היה תכנה של אותה הבטחה: לא אוניברסיטה עברית, לא מרכז רוחני, לא עדה בת 600,000 נפש, לא מעוט. המדינאים הבריטיים והערבים ידעו באותה שעה יפה יפה סוף משמעותה של ההבטחה שניתנה ליהודים. כוונתה המקורית של הצהרת בלפור ושל המנדט היתה מביאה לידי הגשמה והקמתה של המדינה היהודית, וזו היתה עשויה קיימת עוד לפני מלחמת העולם השניה — אילו היתה המעצמה המנדטורית מקיימת את התחייבויותיה, ושל פי המנדט בשלמותו ובעקביות. אני מבקש מכם, רבותי, לשער בנפשכם רגע אחד, שלפני פרוץ המלחמה האחרונה היו נמצאים 2 או 3 מיליון יהודים במדינה היהודית של א"י. כסבורים אתם שהשואה שבאה על עמנו באירופה — היתה מתחוללת? היטלר היה בא ושעבד את כל העמים שכבש, ההולנדים, הנורוגים, היוונים, סלאבים ואחרים — אבל הוא יחד רק עם אחד להשמדה גמורה — העם היהודי; באשר עם זה היה הפקר — ללא ארץ משלו ללא ממשלה משלו, ללא מדינה משלו, שתהא בכוחם להגן, להתגונן, להציל ולהלחם.

רבותי, אני שואל אתכם שאלה: מי מוכן ומסוגל לערוב לנו, שמה שקרה אותנו באירופה לא יקרה שוב? היכול המצפון האנושי — ואני מאמינים שישנו מצפון אנושי — לגזור מעל עצמו כל אחריות לשואה ההיא? ישנה רק ערובה בטחון אחת: מולדת ומדינה. מולדת, שאליה יוכל יהודי לשוב בזכות ומתוך חופש גמור; מדינה, שבה יהיה שליט על גורלו הוא. שני דברים אלה יתנו כאן ורק כאן, שתי ערובות־יסוד אלו — העם היהודי לא יוכל לוותר עליהן ולהסתלק מהן, ויהי מה!

י"ב

בעית היחסים היהודיים ערביים איננה בעית היהודים והערבים בא"י בלבד. זוהי בעית היחסים של העם היהודי וקהל עמי ערב. שאיפותיהם הלאומיות של היהודים והערבים במובן הרחב הזה לא רק מתיישבות אלא משלימות זו את זו.

אין איש יכול לטעון ברצינות, שארץ ישראל יהודית יש בה כדי לסכן או לפגוע בעצמאותו ובאחדותו של העם הערבי באיזו צורה שהיא. שטחה של ארץ־ישראל המערבית הוא פחות מ־1% של הטריטוריה העצומה שהמדינות הערביות, בלי מצרים, תופסות במזרח התיכון; מספר הערבים בארץ הזאת אינו מגיע כדי 3% ממספר הערבים שהשיגו את עצמאותם הפוליטית. הערבים בא"י, אפילו יהיו מיעוט, עדיין ישארו חלק מאותו הרוב הערבי הגדול במזרח התיכון. קיומן של מדינות ערביות סביבן לארץ ישראל, מזרחה ודרומה, יש בו משום ערובה אבסולוטית לא רק לזכויות האזרחיות והפוליטיות של הערבים בארץ־ישראל, אלא אף לערכיהם הלאומיים.

ארץ ישראל יהודית, מדינה יהודית רבת אוכלוסין, מפותחת ומשגשגת, יש בה כדי לתרום משהו חשוב ורב ערך לא רק לערבים בארץ ישראל, אלא אף לערבים שבארצות השכנות. אפילו ההתחלות הקטנות הללו של הבית הלאומי, שבהן יושבים היהודים ומהווים רק חלק קטן של הארץ, מלבד הרושם הניכר על התקדמותם של תושבי ארץ ישראל, כבר עשו משופר מצבו של הפלח והפועל הערבי בא"י משל הפלח והפועל הערבי במדינות ערביות. את שאיפותנו הלאומית אין לבצע בלי מפעל בנין גדול, בלי מאמץ קונסטרוקטיבי בשטח החקלאי והתעשייתי, החומרי והתרבותי, ומפעל זה, לפי טבע־מהותו, שומה עליו להעלות את הרמה הכלכלית והסוציאלית של כל תושבי הארץ. איננו יכולים לנצל במלוא ההיקף את אוצרות המים של ארץ ישראל, המחבואים עד עכשיו, מבלי להמציא אפשרויות השקאה גדולות גם לשלות הערבי. אין אנו יכולים להנהיג שיטות עבוד מודרניות של האדמה מבלי שהערבי ילמד מההכנסה הזו. אין אנו יכולים לארגן את המוני הפועלים היהודים ולשפר את תנאי עבודתם, מבלי לארגן יחד עם זה את העובדים הערבים ומבלי לשפר את תנאי עבודתם הם.

כל זמן שהשלטון נמצא בידים זרות קשה השפעתה של התפתחותנו על הקידום הערבי, תורת שמור־המשקל בין היהודים והערבים, שלמעשה היא מדיניות כבילת עבודתנו וריסונה, מנעה והזיקה לא לנו בלבד אלא אף לערבים.

כאן השואל רשאי לשאול: מדוע יהא זה נכון להשאיר מליון ערבים בתוך מדינה יהודית, ומדוע אין להשאיר מליון יהודים בתוך מדינה ערבית?

אלו היו הערבים והיהודים החיים בארץ ישראל כל היהודים וכל הערבים שישנם בעולם, היתה זו טענה הגיונית ונכונה, ולא היתה אז כל סיבה להעדיף ערבי על פני יהודי או יהודי על פני ערבי. המספר בלבד היה קובע ומכריע. אבל אי־אפשר להתעלם מן העובדה, ששתי העדות החיות בארץ אינן אלא חטיבות של קבוץ יותר גדול, הוי ממצע לתחומי הארץ, ושתי העדות שייכות לקבוצים הגדולים הללו והגורל קשור קשר בל ינתק עם גורל הקבוצים הגדולים יותר. אם אתם שוללים מהיהודים בא"י את הבית הלאומי, שוללים מהם אפשרות להיות לרוב ולהקים מדינה — הרי אתם שוללים עצמאות ומדינה לא רק מאת 600,000 היהודים היושבים כאן, אלא מכל מליוני היהודים המפוזרים עדיין ברחבי העולם. בשום מקום אחר שבעולם לא יתכן שירצו ולא יתכן שיוכלו להקים מדינה. אם אתם שוללים ממליון הערבים שבארץ את הסטטוס הזה, אינכם פוגעים כלל וכלל במעמדו של העם הערבי. מעוט ערבי במדינה יהודית פירושו, שמספר מסוים של יחידים ערבים לא ייהנה ממעמד של מדינה ערבית — ולכל עם יש פגם מבחינה שאין להם המעמד הזה — אבל אין זה מפחית את העצמאות והמעמד הממלכתי של העם הערבי כולו. המעוט הערבי בארץ ישראל, בהיותו מוקף מדינות ערביות, מובטח בשותפותו הלאומית עם עמו. אבל מעוט יהודי במדינה ערבית, ואפילו עם ערובות־נייר האידיאליות ביותר, פירושו חיסול סופי של התקוה היהודית, לא בארץ ישראל בלבד אלא תקות כל העם היהודי, לשויון לאומי ולעצמאות על כל התוצאות הרות־השואה, הידועות כל כך מהיסטוריה היהודית.

המצפון האנושי חייב לשקול את הדבר: היכן מכריע הצדק? היכן מרובה הצורך? היכן מרובה הסכנה? היכן הרע במיעוטו? גורל המיעוט היהודי בארץ־ישראל לא

יהא שונה מגורל מיעוט יהודי בכל ארץ אחרת, אלא שכאן יתכן כי יהיה מר יותר.

ד״ר

אנו מתנגדים להמשכת המנדט בין אם יהא זה מנדט בריטי ובין אם יהא זה מנדט של או״ם.

לפני 25 שנים קיבלה אנגליה על עצמה — ואני מאמין שקיבלה על עצמה באמונה — את התפקיד ליישב יהודים בארץ במספר גדול ולסייע כדי הקמת מדינה יהודית. היא נכשלה בתפקידה. קשה היה התפקיד; הוא דרש מאמץ גדול; הוא נתקל בקשיים לא קטנים; והמעצמה המנדטורית סירבה לעשות מאמצים ולהתגבר על הקשיים האלה. בנוסף לא היה צורך חיוני למעצמה המנדטורית.

גם אנו נתקלנו בקשיים, ואפילו קשיים יותר גדולים משל קשייה של מעצמת המנדט. אנו נתקלנו לא רק בהתנגדות ערבית. אנו נתקלנו בקשיים הטבעיים בטבע הארץ; במלאכתנו קשתה לרגל חוסר נסיון וחוסר אמצעים. הוטל עלינו לאסוף פליטות מהמוני היהודים הגולים בכל הארצות. כיון שהיהודים העשירים, חוץ ממעטים יוצאים מן הכלל, התנכרו למפעלנו, התמדנו בעקשנות, לא נרתענו — כי עמדנו כשנגענו אל הקיר; לא היתה לנו כל ברירה. לנו היתה זו שאלת חיים או מות, אם איננה נרתעת מכל קושי, כשהיא צריכה להציל את ילדה.

ומשום כך הצלחנו אנחנו כשהמעצמה המנדטורית נכשלה; לא משום שאנו עליונים עליה בכושר פעולה, בידיעה או בנסיון. להיפך, אנו הצלחנו משום שלנו היה הדבר צורך וכורח חיוני. עשינו — יען היה עלינו להצליח — יהי מה!

מה שמעצמה מנדטורית לא יכלה לעשות, נאמנות מקובצת לא תעשה על אחת כמה וכמה. פיתוח אינטנסיבי ועליה רחבת מידות מצריכים שלטון דינאמי, יוזם, אדמיניסטרציה המקבלת הוראותיה מאת ממשלות שונות לא תמלא תפקיד ממין זה.

אין אף לפתור את הבעיה בהקמת מדינה דו־לאומית. מדינה דו־לאומית, אם בכלל יש לה משמעות כל שהיא, אין פירושה יכול להיות אלא שויון, פריטט — או שויון באוכלוסיה, או שויון בשלטון. פריטט באוכלוסיה הוא מבחינה ביולוגית ופוליטית מן הנמנע; אין איש יכול להמציא תחבולה כיצד להשוות מספרי היהודים והערבים ולקיים את השויון הזה לאורך ימים. פריטט בשלטון פירושו קפאון מוחלט. אלה הרוצים בקיום הסטאטוס־קוו ובהקפאת הארץ וישובה יהיו מרוצים אולי משלטון כזה, אבל אם המטרה היא לפיתוח ועליה, הרי מספר כזה אינו בא בחשבון.

רק ע״י הקמת א״י כמדינה יהודית אפשר להשיג את שתי המטרות — עליה ועצמאות ליהודים, פיתוח כלכלי וקידמה סוציאלית לערבים. עם שחרור איומי המשטר הנוכחי מתמנת עולה של התיסרות העתומיות המקננת בלבב העם העברי את שאיפותיו הפוליטיות. הוא עדיין רחוק מאוד מעבור כלכלי, תרבותי וסוציאלי. עצמאות פוליטית בלי כלית איננה מספיקה ומרחיקי הראות שבין המנהיגים הערבים מבינים את הדבר יפה יפה. מבלי שהעמים הערבים יתקדמו מבחינה סוציאלית, כלכלית ותרבותית, אין עצמאותם אלא קליפה ריקה.

בשעה שהעם העברי שוחר ומבטח גם לעם היהודי תקומתו הלאומית, השאיפות הפוליטיות היהודיות מים בוצעה, אבל היהודים עשו מולות בשטח הכלכלי, הסוציאלי והתרבותי. האינטרסים ההיסטוריים והשאיפות של היהודים ושל הערבים אין בהם סתירה פנימית — להיפך, הם משלימים זה את זה ומשתלבים באופן הדדי. כל אחד משני הצדדים יש לו בשפע מה שחברו חסר.

שתוף פעולה בין יהודים וערבים יהיה לברכה רבה לשני העמים. שתוף פעולה כזה יכון רק על בסיס אחד — רק על שויון. אין דבר שיקדם את הברית היהודית־הערבית יותר מהתכוננותה של מדינה יהודית, המתיישבת ואת־השקט שבעטה זו, לאחר שהבעיה העיקרית תיפתר פתרון סופי. יבוא ויוריש הקוסם לאוריינטציה נושא בקרב שני העמים השמיים הללו.

האומות המאוחדות יש להן הזכות לעמול על עצמן מעשה גדול זה של בנין מדינה, אשר ישנה את פני המזרח התיכון וישחרר את כוחם של העם העברי והיהודי למפעלים קונסטרוקטיביים דבר־מיוחד.

אתם המלאכי שליחותכם משלחה אם תקראו דרור לארץ ישראל. הגאולה צריך לעם היהודי ותעניקו רעיונות, קידמה ושריקה למזרח התיכון.

שלוש המטרות הללו מחייבות בטולו המהיר של הספר הלבן, הקמת המדינה היהודית וקידום הברית היהודית־ערבית.

ירושלים, 4.7.47.

*

אחריו הרצה חבר ההנהלה הרב י. ל. פישמן בעברית

עדות הרב י. ל. הכהן פישמן

א.

כבוד היושב ראש וחברי הועדה הנכבדים,

בתור נציגה של היהדות הדתית־הלאומית בתוך ההנהלה המוכרת היהודית הריני מרשה לי בראשונה להעיר את תשומת־לבבכם על הקשר הנצחי שבין העם היהודי וארצו, ארץ ישראל: קשר פנימי נצחי, קשר שלא ניתן להינתק בין ישראל ותורתו, וקשר חזק, אמיץ, קשר של קיימא — גם בין ישראל וארצו, קשר שאין אנו מוצאים דוגמתו בתוך העמים האחרים לארצותיהם.

לפני אלף ושמונה מאות שנה בערך, כמאה שנה לאחר חורבן האליליות גולה מאתנו את ארצנו, אמר אחד מגדולי חכמי ישראל: ״מדד הקדוש־ברוך־הוא על כל הארצות ולא מצא ארץ ראויה לישראל אלא ארץ ישראל״. ואם תדבר אין זה פתגם בלבד, כי אמנם אין מקום במזרח או במערב, שיתאים לאפיה של אומתנו ותכונותיה, חוץ מארץ זו, ארץ ישראל. ארץ זאת, על פי תכונותיה וסגולותיה המיוחדות ולפי מצבה הגיאוגרפי המיוחד, בהיותה נפרדת משאר הארצות על־ידי הים והמדבר והרי־ההרים המקיפים אותה מסביב, מוכשרת היתה מתחילת בריאתה להיות מרכז ומרכזה של האומה היהודית, שגם היא נפרדת משאר האומות בתכונותיה, באופיה המיוחד ובנטיותיה הצדיקות. אחד מגדולי חכמי ישראל, שחי לפני יותר משמונה מאות שנה, רבי יהודה הלוי, רופא, פילוסוף ומשורר היותר עברי שהיה לישראל בגולה מיום שנחתמה הנבואה — הוא היה מן הראשונים שהכיר את הגלות באסיה האסיתי והוא העיד והכריז, שהתרופה היחידה למחלת הגלות של העם העברי היא — לשוב לארץ־ישראל. את הכרתו הרעיונית הזאת ביטא לא פעם אחת בשיריו ובשירותיו. התקופה, שבה פעל וחי רבי יהודה הלוי היתה תקופה מאושרת ליהודי ספרד, כבספרד האיסלאמית, כן בספרד הנוצרית נהנו היהודים מכל הזכויות האזרחיות והמדיניות. ואף על פי כן הביע במסורת, שעם ישראל בגולה הוא גוף בלא ראש ובלא לב, והוא הרופא, אשר ידע, כי ״אין לנו במנוחה או במערב מקום תקוה, נחי עליו בטחונם״ — חיפש ומצא רק רפואה אחת למחלת הגלות: לחזור ולהתיישב בארץ־ישראל.

הסגולות המיוחדות אשר לארץ־ישראל ושלפי אמונתנו העמוקה ״חיי נשמות אוויר ארצה״ — וכן שהבטיחות להיות ארץ נבחרת מאת אלקי ישראל בשביל עם ישראל, ומאז, לפני שלושת אלפים שש מאות וארבע שנים, כאשר ניתנה לנו לפי תורתנו ואמונתנו ההבטחה האלקית, כי ארץ זאת תהיה לנו לאחוזת עולם, התקשרה אמונתנו בקשר נצחי־פנימי עם אותה הארץ שהיתה אחר־כן לארץ־הקודש גם לאומות וזרות אחרות.

קשר זה בין ישראל וארץ־הקודש הלך והתחזק בכל הדורות ובכל הזמנים, אם על ידי אנשי־הצבא של יהושע בן נון, גבורה וברק, חילות של בית־דוד, נסיות של מלכי ישראל, לגיונות המכבים, גדודי הקנאים, ואם על־ידי סופרי האומה בכל דור ודור: חכמי ישראל בתלמוד ובמדרש, הרבנים בספרות ההלכה והאגדה, חרי הארץ מבני עמנו בספרי משאותיהם עזרו לחזק את הקשר בין ישראל וארצו. המאמרים על ערכה של ארץ־ישראל, הדרשות, הנאומים בבתי־הכנסיות ובמדרשות על גודל חיבת ארץ אבותינו וקדושתה, הסיפורים על טבע הארץ ואקלימה, האגדות והמסורות השונות על זכרונותיה הקדומים ועל מקומותיה ההיסטוריים, המעשים והפעולות לטובת הישוב העברי על זכרונותיה הקדומים ועל מסיבותיה ההיסטוריים, המעשים והפעולות לטובת הישוב העברי על אדמת־הקודש על־ידי גדולי האומה בדורות שונים, העליה של גולי ספרד ואחריהם — עליתם של יהודי ליטא, פולין ואוקראינה לפני מאה ושמונים שנה בערך — כל אלה הוסיפו לאמץ, להדק אותו הקשר הפנימי הנצחי, שבין האומה הישראלית וארצה הקדושה־ההיסטורית, קשר אמיץ שלא ינתק לעולם.

ב.

ספרות הנבואה הישראלית היתה הראשונה לקרוא את הארץ בשמה האמיתי והנצחי — ארץ ישראל. לא פלשתינה, אלא ארץ־ישראל — זהו השם ההיסטורי של הארץ, וכן נשאר שמה זה בפינו מימי הנביאים ועד הדור האחרון. בתוך ספר הנביאים שלנו מתגלות לפנינו ארצנו לארכה ולרחבה בכל שטחי גבולותיה ותחומיה, ממלכותיה ועריה יחד עם דברי ימיה, החל מן הכיבוש הראשון בימות יהושע בן נון ועד העליה השניה מבבל בימי עזרא ונחמיה. לכך קורות שלנו שאבו ושואבים גם עכשיו כל חוקרי הארץ ולמקרא דברי ימי הארץ ומקומותיה ההיסטוריים היו כמעט בטעם שביב לתאות בלב היהודי מתוך נשכחים מתקופות אשר רחוקה, כמו בחזון היו עוברים לפניו כל המקומות הקדושים־העתיקים והעצובים לרשות היו מוקפים אותו לעוף לכאן ולנשק עפר הארץ ולרצות את אבניה . . .

מימות יהושע בן נון ועד הדור האחרון, במשך שלושת אלפים שלש מאות ושמונה־עשרה שנה, אני חוזר ומדגיש מה שידוע לכל היסטוריון, כי במשך שלושת אלפים ושלוש מאות ושמונה־עשרה שנה בדיוק לא פסק ולא חדל ישוב עברי בארץ־ישראל. גם לאחר החורבן הראשון על־ידי ממשלת בבל וגם לאחר החורבן השני על ידי רומי האלילית, ישבו יהודים בלא כל הפסק על אדמת־הקודש, ואלה שגלו לארצות נכר השתדלו בכל דור ודור להגדיל את הישוב היהודי בארץ־ישראל בכמות ובאיכות, להרחיבו ולהחזיק את קיומו. אגב: אני רוצה להעיר, שמעולם לא שימשה ארץ־ישראל ממלכה עצמאית אלא כשישראל מושל בה.

לאחר שבאה רומי האלילית, זו שרדפה בזמנה גם את הנצרות והחריבה את מלכות ישראל, עמדה אומתנו בתוך האומות האחרות — מסרת מולדת. בעיני עמי־תבל היתה האומה הישראלית אחר מפלתה הנוראה כעדר נודד ותועה מחוץ למקומו ובכן היה הדבר באמת — אילמלא היה לאומה זו עבר מיוחד ותקוה מיוחדת לעתיד. עבר מיוחד זה חי בתוך האומה ומיבא אותה מכל עברים. כל יהודי, יהיה מי שיהיה ובכל מקום שהיה, שמע את קולות העבר הגדולים, את קול השם המדבר מתוך גרון הנביאים, ראה את תמונות העבר ההדרית, את תמונת ארצו הקדושה, ומתוכם שאב גם את תקותו ואת אמונתו החזקה בעתידו. הוא האמין, ומאמין גם עכשיו, שארץ מולדתו זו תהיה שוב ארצו, מדינת היהודים בעתיד.

בעוד שלושה שבועות תמלאנה בדיוק אלף ושמונה מאות ושבעים ושבע שנים מיום שנחרב בית־מקדשנו וגלינו מארצנו. ומאז, בכל שנה ושנה ביום האבל הלאומי שלנו, לא שכחנו את ארצנו. באותו יום־החורבן אנו צמים בכל שנה במשך עשרים וארבע שעות, מתכנסים לבתי־כנסיות שלנו ומקוננים על חורבן הארץ והעם. אנו משמיעים בכי ונעקות אל ארץ־מולדתנו. היום התשיעי לחדש המאה־לפי התאריך העברי, הוא לנו יום אבל לדורות ושנה־שנה חשב אומתנו חלוצת נעל וכבושת ראש ותקרא את קינת הבכיה הלאומית.

קינה נאה, דמת דמעות של דור־דורות, תשמע בכל שנה מסוף העולם ועד סופו, תושא באויר ותודיע לכל האומות: עם יושב ומבכה את חורבנו.

והבכיה — בכיה לדורות היא, בכי של תקוות ויכולות, ואולם אין זאת שועת נכאים, אטיר־יאוש ותשומי תקווה. האמוסרות עזה ונמרצת כבושה בבכי הדורות הזה, קובלנה על האנושיות, שלא עשתה בלום כדי לאפשר לנו חיים עצמאיים ועל ממשלת המאנדאט שבגדה בהבטחותיה כלפינו.

ואמנם ציון של העבר יצרה בתוכנו את ציון של העתיד. ציון מרכז היצירה הישראלית, מרכז הנבואה, היתה לנו תמיד כוכב מאיר בכל שנות נדודינו ובכל ארצות גלויותנו. עוד מימי דניאל בגלות בבל ועד היום הזה, זאת אומרת: במשך שני אלפים שלוש מאות ועשרים שנה, נוהג כל אדם מישראל בשעת קימתו בתפילה — לכוון את פניו כלפי ארץ־ישראל. אגב: הערבים במהמטניות שונות מכוונים את פניהם כלפי מכה. מכה הוא מקום קדשם ואין כל קשר היסטורי או קשר של קדושה בין הערבים ובין ארצנו. זאת, כרם היהודי בתפילותיו, שלוש פעמים ביום, בשירו ובמנהגיו, מביע בכל הדורות ובכל הזמנים את הקשר שבינו ובין ארצו ומביע את תקותו לחזור לארץ־עתידו. התקוה להרש שוב את חיות העצמיה, לא תבוא שלטון זה, באיבה ההיסטורית, היתה אבן־היסוד בנשמת האומה, שעליה נבנתה ונתקיימה כל היהדות שבגולה.

ג.

מרובות הן המצוות שהן תלויות בארץ־קדשנו ושאי־אפשר לנו לקיימן בארצות נכר. אבל גם אלו המצוות שחייבים אנו לקיימן בגולה, אי־אפשר לנו לעשותן כתיקונן ובשלימותן. הסביבה הזרה משפיעה באופן ישיר ובעקיפין עלינו ועל חינוך בנינו ובנותינו. תולדות היהודים בנכר אינן יכולות להיות תולדות מעשים ופעולות של עם יוצר את חייו לפי רוחו הוא. בקרב עמים ונכריים אנוס הוא היהודי להסתגל לקחים קרובות למידותיהם ורוחם של אחרים והוא מעוסר יכולת לחיות את חייו שלו. בעל־כרחו הוא מתאבק בנפשו אחרים, מכווץ את ה״אני״ שלו, מסרס את נשמתו ופוסל את צורתה הישראלית.

ומתוך הכרת מצב־מצבו זה היה היהודי מקשר את עצמו בכל דור ודור עם ארצו, ארץ עברו, מתוך תקוה ואמונה שלימה — שתהיה גם ארץ עתידו ושם יחיה חיים עצמיים, מקוריים, עבריים, בלא כל הכרח והשפעה מצד מושלים זרים ואוירה זרה. בכל שנות גלותו של היהודי היה מסובב את עצמו בזכרונות ארץ־מולדת. בשעה שהיהודי מתקשט בשידוכים או בנישואין היא נוהג בכל הדורות וגם בדורנו זה — לשבור כלי חרס או כוס זכוכית ובאותה שעה גם לבו נשבר בקרבו בזכרו את חורבן ארצו והוא מהנהם מתוך תקוה לגאולתה מצפייה. מאות בשנים וגם בימינו אלה נוהגים יהודים דתיים, בשעה שבונים להם בית, להשאיר בביתם מקום מסוים אמה על אמה בלתי מסויד, כדי לזכור תמיד את חורבן הארץ ולשאוף לבנייתה בתוך מדינת ישראל בעתיד. אלפי יהודים בכל דור ודור וגם בימינו אלה, שאינם זוכים לעלות לארץ־ישראל, משתדלים למצא

לקנות עפר ארץ־ישראל ומצוּוים לתמוך את העפר הזה מראשותם בתוך קברם. — כך מקשר היהודי לארץ־ישראל לא רק בחייו אלא גם לאחר מותו.

העליה לארץ־ישראל ולישב על אדמתה, היתה תמיד נחשבה ליהודים מצוה גדולה שהיא שקולה כנגד כל המצוות שבתורתנו. משום זה אנו מוצאים בכל דור ודור יהודים שהשתדלו והתאמצו לעלות בעצמם לארץ־ישראל, וגדולי ישראל, אלה קברניטי האומה, שלבבם היה ער לכל הנעשה בחיי אומתם היו גם מן הראשונים אשר את געגועיהם לארץ־ישראל היו משתדלים לגשם בפעולות ובמעשים. רגש עדינות של כליון נפש וגעגועי נשמה היה נובע מתוך לבם של גדולי ישראל לארץ ישראל והללו בעלותם לארץ־הקודש, בוערים באש־הקודש, היו מרבים לספר בשבח הארץ והיו משפיעים על השרשת והרחבת של העם שיעלו ויבואו גם הם לניר להם ניר בארץ אבות.

בתקופות נפש קשה היו אחינו בני ישראל עד הדור האחרון עולים לארץ־ישראל, והדרך שלימים ולפרקים גם שנים תמימות ארכה ונפרצה בפגעות מרוסקות, תוהלות, בדרכים מקולקלות־צקלקלות ומשובשות בביצות ובאניות־רעוע המטורפות בים. רבים מן העולים האלה בשאיפתם לארץ אבות היו עוזבים את ביתם ורכושם, משפחותיהם וידידיהם וגם את בניהם ובנותיהם, והיו נעים ונדים ממדינה למדינה בשעה שעל כל צעד ארבו להם רודפים וצוררים ולמראה כל יהודי נתקבצו יחפים־פרועים להתעלל ולהתעולל בהם. היו סובלים את כל צרות הדרך, את כל התלאות והטלטולים, ורבים מהם מתו בדרך ועד לפני יציאת־נשמה היו עיניהם נשואות אל ארץ־קדשם, בשאת נפשם. ואלה זכו אושריהם שזכו סוף־כל־סוף לבוא ולהתיישב בארץ־ישראל הלא רובם ככולם היו בעניות נוראה, בלחץ ובדוחק וגם בעגמת־נפשות, נשאו וסבלו מחלות חיצוניות ופנימיות, מלחמות את הטבע השוממה ואת האנשים הפראים, מלחמת את המחלות ואת הרעב, אבל חיבתם העזה לארץ־אבותם, תקוותם העצומה, כי בעלותם לארץ־ישראל כדי להתיישב על אדמתה הם מקיימים אחת מן המצוות הגדולות שבתורת ה׳, בטחונם שבעליה זו הם מקרבים את גאולת הארץ והעם, — כל זה הספיק להם את המרירות, וזה השפיע עליהם שפע קדושה ורוח גבורה להבליג על כל המכשולים מפנים ומחוץ ולקבל את יסורי ארץ־ישראל באהבה והם שכבשו את הדרך והכשירו את קרקע ארץ־האבות לפני הבנים־הבונים, חלוצי־התחיה בתקופתנו זאת.

בשם כל היהדות הדתית שבכל העולם ובכל האחריות אני מבין ומודיע כאן לפניכם אדונים נכבדים, שכל אחד מישראל מצווה מפי הגבורה לעלות לארץ־ישראל וכל חוק שהוא מכוון להגביל ולהפריע זו המוטלת עלינו, — הוא לא רק בלתי־חוקי אלא גם פשע. ארץ זאת היתה כולה שלנו ובעזרת אלקי ישראל תהיה גם ארצנו בתור מדינת היהודים בעתיד. שום כוח שבעולם לא יעכבנו מלעלות אל ארץ זאת וכל מלחמה נגד העליה, היא לא רק מלחמה כלפי עם ישראל, אלא גם כלפי אלקי ישראל.

וגדולי ישראל לפני מאה שנה ויותר, בראשם אחד מגדולי הרבנים בפרוסיה, רבי צבי הירש קאלישר, באו לידי הכרה והחלטה, שעלינו לכבוש את הארץ הזאת לא על ידי מלחמה, אלא על־ידי עבודה וצדק. סיבות הארבע ועד התקופה האחרונה, הלא היתה ארץ זאת שוממה כולה, וכך המסורה המקובלת בידינו על יסוד תורת משה, כי שממה תהיה הארץ הזאת כל עוד שהיהודים לא ישבו בתוכה ולא יעסקו בבנינה. שום ממשלה אחרת לא תוכל לבנות את הארץ הזאת — זולתנו. ואנחנו קיבלנו עלינו את התפקיד הזאת.

ד.

עם זריחת שמשה של הציונות המדינית על־ידי הד״ר הרצל, היו רבים מגדולי הרבנים ובראשם אחד מגאוני ישראל, רבי שמואל מוהליבר, שמנו יום אל התנועה הציונית. בתוך ההסתדרות הציונית העולמית נוצרה סיעה מיוחדת מטעם היהדות הדתית בשם מזרחי. אשר ניתנה לי הזכות להיות אחד ממייסדיה לפני ארבעים וחמש שנים. והסתדרות המזרחי, שהיא בולטת דתית, זכתה ביחוד על ידי הפועלים שבתוכה, הסתדרות הפועל המזרחי, להיות שותפים לבנין עשרות מושבות וקבוצים נגב ונוסדו על אדמת־הקודש. על ידי הפועל־המזרחי, שהם להתפאר לעצמו ולאומתו, יסדנו מאות בתי ספר עממיים ותיכוניים שבניהם מתחנכים בהם על־פי תורתנו הקדושה ומקבלים בהם גם השכלה כללית רחבה. בתי ספר אלה מפוזרים על פני כל הארץ והם משפיעים גם על אוירם ברוחם.

הגוש הדתי בתוך התנועה הציונית מונה רבבות חברים בכל תפוצות ישראל, דורש את ארץ ישראל בתורת מדינה עברית גם מתוך ההשקפה הדתית. לפי דעתנו, הרי תחית התורה וקיום מצוותיה בשלימותן אינם אפשריים אלא בארץ ישראל עברית, עצמאית, בלי כל שלטון זר. מובן, שמטרתה של היהדות הדתית היא, שהחיים היהודים יתבססו על יסודותיה הנצחיים של תורת ישראל ואעפ״כ אין אנו נמנעים לשתף פעולה יחד עם יהודים בלתי דתיים בבנין הארץ. מצוות בנין הארץ וההתיישבות היא כללית והיא קדושה על־פי תורתנו, שכל מי שעוסק בה, אף שאינו דתי, מתקדש על ידי כך, שהוא עוסק בבנין ארץ הקדושה.

אנו מאמינים באמונה שלמה, שמצוות בנין הארץ תשפיע גם על אלה הבונים, שאינם דתיים ובמשך הזמן הם או בניהם יחזרו למוטב וילכו בדרך התורה המקובלת והמסורה, כפי שאנו שואפים.

בנקודה זו עלי להדגיש במפורש, שאין פירושה של שאיפה זו הקמת מדינה תיאוקרטית בארץ ישראל במובן המקובל אצל העמים האחרים, שונה היא דתנו משאר הדתות ונבדלת בכך תורתנו מחוקת האומות האחרות. תורת ישראל היא תורת חיים, תורת העם כולו, היא ניתנה במדה שוה לכהן ולנביא, למנהיגים ולהמוני העם, לכל יחיד ויחיד כמו לציבור — ללמוד בה ולהיות על פיה. מעולם לא רצינו — ואין אנו רוצים גם עכשיו — לכפות על עמים אחרים, גם אם ישבו בתוכנו כמיעוט, שיקבלו עליהם את תורתנו. רוצים אנו, שאחינו בני עמנו יחיו על פי התורה והמסורה שלנו, אבל אי־אפשר לנו להרחיק את מישהו מבני עמנו שאינו שומר את דתו, כי כבר הורו חכמינו ליצירת־פרוש, ש״ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא״. ודתנו היא ברורה: על האומה כולה, לכל־זרמיה ומפלגותיה, בין אלה שעושים רצונו של מקום ובין אלה שאינם עושים רצונו של מקום. אנו לא רק בני דת אחת אלא גם לאום אחד, לאום אחד ואומה מאוחדת אנחנו לא רק מכוח הדת, אלא גם בכוח הירושה הטבעית, מכוח ההתגלות במסורת לבנים, בכוח המולדת, הגזע והמדע, מתוך לאום נרדפנו, מתוך לאום זכינו וקוינו לגאולה ומתוך לאום אנו דורשים להחזיר לנו את מולדתנו שלנו, את ארץ ישראל.

ה.

לבסוף דברי אני רוצה לומר את האמת הפשוטה והברורה: אין אנו יכולים ואין אנו רוצים להתפלל אל החיים הנכריים, אין אנו יכולים ואין אנו רוצים להגיד את נשמתנו ואת דתנו בנסיון אזרחים אף גם בכל שתי זכויות שבעולם, מלבד מה שאין אנו מאמינים בכלל, שנזכה פעם לשוויון בסוד בארצות הגולה. אין אנו רוצים לותר על זכותנו להתקיים בתור לאום אחד, בני ארץ אחת ובני תורה אחת. רק אנשים חסרי דעת מסוגלים לבטל במציאותה של אומה ישראלית בעולם ואם גם בלשונות שונים נדבר ואם גם מפוזרים אנו בארצות ומדינות שונות — בעמקי נפשותינו אך קינה אחת ושירה אחת תשמענה אזנינו: קינת עמנו ושירתו. ההיסטוריה הסוציאלית מקפחת את בני ישראל מכל ארצות מגוריהם; כולנו בניה נודדים אנחנו בארצות נכר. רק ארץ־מולדת אחת יש לנו בעולם — ארץ ישראל. אחרת לא היתה לנו ולא תהיה לנו. ארץ זאת היא אשגנו וארץ זאת לנו תהיה בעזרת הבוחר בציון.

מסורה עתיקה בידינו — ונזכרת עוד מאת אחד מגדולי חכמי ישראל, שחי לפני שבע מאות שנה ויותר, רבי משה בן נחמן, הרמב״ן, שהממשלות והשלטונות הזרים יעמדו להחזיר את ארץ ישראל ליהודים.

הנה אתם, אדונים נכבדים, זכאים ותתהלל זכות על־ידכם לגשם בפועל את ההבטחה האלהית שארץ זו תהיה מנוחה ונוה שלום ארץ היהודים.

עדות ד. הורביץ

מנהל המחלקה הכלכלית של הסוכנות היהודית

(תמצית)

הייתי רוצה לעסוק בשתי נקודות ראשיות: א) להוכיח, כי כושר הקליטה הכלכלי של ארץ ישראל מספיק כדי לפתור מבחינה כלכלית את הבעיה העקרית במנינו — בעית עליה בקנה־מידה גדול; ב) תהליך זה של קליטת יהודים בארץ ישראל ישפיע לטובה על מצבם הכלכלי של הערבים.

כושר הקליטה הכלכלי איננו בעיה אריתמטית, אין כושר קליטה קבוע ועומד לכל ארץ וארץ. הוא תלוי בגורמים שונים, כגון אוצרות טבעיים, הון, כושר, רצון האוכלוסים להכות שורש בארץ, פריון העבודה וכמה גורמים בלתי־נמדדים, שינוי התנאים הכלכליים, תגליות ואמצאות, מיצוי האוצרות הטבעיים, הרמה התרבותית והטכנית, השיטה הכלכלית והסוציאלית, מבנה האוכלוסים ואיכותם, חלוקה לפי מקצועות — כל אלה מסיבותם מגדירים.

כמה דוגמאות: על שטחה של ארץ־ישראל מתקיימים כשני מליון איש, אך על שטח שוה מתקיימים בשויצריה 4 מליון, בלומבארדיה — 6 מליון ובבלגיה — 8 מליון, באירלנד, נגדם בעבר הירדן 350 אלף איש על שטח הגדול פי 3 ויותר, לפי הצפיפות של עיראק היו צריכים לגור בארץ ישראל 200 אלף איש.

במאה הט״ז הביא סאר ואלטר ראלי כמה מאות מהגרים לחופה המזרחי של אמריקה, שהוא היום אחד האזורים המפותחים והעשירים ביותר בארצות־הברית. המהגרים עשו שם שנתים ולא יכלו לקיים את מחייתם. סאר פראנסיס דרייק החזירם לאנגליה. לא היה באמריקה כושר קליטה כלכלי מספיק לכמה מאות אנשים אלה — באזור המקיים כיום מליונים.

דומה ההגירה לאפשרויות עוזבות אלה, ערבים מהגרים לתוך ארץ ישראל מארצות שאוכלוסיהן דלילה יותר, כמו סוריה ועבר־הירדן, ואין תנועה בכיוון השני. בארץ עצמה כבר נקבע במפקד 1931, כי קיימת הגירה פנימית מהאזורים הערביים המאוכלסים פחות לאזורי החוף המאוכלסים יותר, אף משמשים שטח פיתוח יהודי. צפיפות האוכלוסים נקבעת תמיד על ידי גורמים היסטוריים וכלכליים שונים ואין להסבירה בתנאים הטבעיים בלבד. ההתפתחות החדישה מלמדת את תלות האוכלוסים בתנאים הטבעיים ומגבירה את חשיבות התנאים הכלכליים־מדיניים והגורמים האנושיים לגבי כושר הקליטה הכלכלי.

הגורם הבולט ביותר בהתפתחות זו הוא השינוי שחל בחקלאות. אף כי זהו הענף התלוי יותר מכל אחר בשטח ובטבע, התבלטו גם בו נסיונות רבים עם השינויים האחרונים. שלושה הם הגורמים הראשים בשינויים אלה: א) הפיכת קרקע שאין לעבדה לקרקע הנתונה לעיבוד. חברי הועדה היתה להם ההזדמנות לראות שטחים סוריים שהורשו על ידי ניקוז ביצות, סיקול או שיטות אחרות של טיוב הקרקע. ב) הגברת הפריון עקב מחזור זרעים, שימוש יעיל בזבלים, בעלי חי נוקיים וכו׳ היהודים הגיעו ל־4000—4500 ליטר חלב מפרה לשנה, לעומת 600—800 אצל הערבים; 140—160 ביצים לתרנגולת בשנה, לעומת 60, 120—160 ק״ג חטים לדונם, לעומת 70—100. 900—1200 קילוגרם ענבים, לעומת 300—400; 2000—2500 קילוגרם ירקות, לעומת 800—900. ג) מעבר מגידולים מחות־ערך לגידולים רבי־ערך, אשר זהו הגורם החשוב ביותר בחקלאות החדישה. המכשיר הראשי לעבוד זה הוא ההשקאה. דונאם אחד שלחין מכניס בארץ ישראל כמו דונאם אדמת־בעל.

ד. הורביץ הציג דיאגרמה המראה, כי שטחי ההשקאה גדלו בארץ־ישראל מ־1922 עד עתה פי 14 (מ־35 ל־500 אלף דונאם). אותה שעה גדלה האוכלוסיה ב־144%, ז.א. כי שטח ההשקאה לכל נפש, כיהודית כערבית, גדל פי 9. בדיאגרמה אחרת ראו חברי הועדה, כי יבול החטים לא השתנה בארץ בין 1922 ל־1945, ואילו יבול הירקות גדל פי 10 ויצוא ההדרים פי 13. עליה זו בחקלאות האינטנסיבית מקבילה לגידול הישוב, שחלקו באוכלוסית ארץ ישראל עלה בתקופה זו מ־11 אחוז ל־33, על 7.7 אחוזים משטחה המעובד של הארץ מיצרים החקלאים היהודים 28 אחוז מכל היבול החקלאי, מראה דיאגרמה אחרת.

בדיאגרמה רביעית הציג דר הורביץ את חלוקת האדמות והאוכלוסים בארץ־ישראל. היהודים, שהם 32 אחוז באוכלוסיה, יושבים על 6.9 אחוז מהאדמה, ואילו 93 האחוזים הנותרים של הקרקע מקיימים 63 אחוזים מהאוכלוסים, הלא הם הערבים. טעות היא לטעון, כי היהודים אינם מקיימים את עצמם מבחינה חקלאית. מחצית מצרכת המזונות שלהם מתכסה על ידי החקלאות המעורבת היהודית, ואילו יצוא ההדרים מפרדסי היהודים שקול כנגד יבוא שאר המזונות לישוב, בין אם הם נקנים מאת הערבים, בין אם הם מובאים מחוץ לארץ. יהיה בטוחנו צורך בקרקעות נוספות כדי להעלות את כושר הקליטה של החקלאות העברית, אך כבר הוכחה אפשרות הרחבה של כושר קליטה זה באמצעות אינטנסיפיקציה, טיוב והשקאה.

תהליך דומה מתרחש בתעשיה. זו משתחררת מתלותה בתנאים הטבעיים ובקרבת אוצרות הגלם, עוד יותר מהחקלאות. תעשית הכותנה העולמית מרוכזת באנגליה, ביפאן ובמערב אירופה, שאין לכן כותנה משלהן. ארצות גידול הכותנה, תעשייתן קטנה. שוויץ היא השניה בעולם מבחינת אחוז המפרנסים העובדים בתעשיה (44 אחוז), והרי זו הארץ הדלה ביותר בחמרי גלם מכל ארצות אירופה.

זכורני שאחד מראשי מחלקות הממשלה ביקשני לערוך לו עצה לקראת ועידת דלהי ב־1940. ועידה זו הוטל עליה לארגן את מאמץ המלחמה במזרח התיכון והרחוק, ואותו ראש מחלקה האמין, כי אין לו מה להציע בשביל מאמץ המלחמתי בשם ארץ ישראל, שאין בה חמרי גלם. השיבותי לו, כי ארץ ישראל עשירה מאוד בחומר גלם חשוב, אולי החשוב בעולם — מוחות. נסיון ומוח הם הגורמים המכריעים בתעשיה החדישה. מאמץ המלחמה של תעשית ארץ־ישראל הוכיח צדקת דעה זו, כושר, יוזמה והון מכריעים בתעשיה.

תהליך הקליטה בחקלאות ובתעשיה מעורר בעיות כלכליות חשובות. הראשונה היא בעית המאזן המסחרי של הארץ. מאזן זה הוא שלילי, כמודגם בדיאגרמה אחרת. אך מן הראוי לשים לב לשלושה גורמים ראשיים: השקעות היהודים, יבוא ההון היהודי והגרעון המסחרי היהודי וקשריותם. אין לומר, כי הגרעון במאזן המסחרי מתכסה על ידי יבוא הון. נהפוך הוא, יבוא ההון היהודי גורם לגרעון במאזן המסחרי, יבוא הון פירושו יבוא סחורות, קודם כל נכסי יסוד. תעשיה צעירה אינה מתחילה בייצור שולי, כי אם בייצור מוצרי תצריכה יומיומית. השקעות דורשות יבוא מוגבר של סחורות יסוד. צנורות ומשאבות בשביל הפרדסים החדשים, נולים וכלים לתעשית הטכסטיל, מחרטות ומכונות אחרות לתעשית מתכת. אך במשך הזמן אותו יבוא עצמו יוצר את הערכים שלנה. הפרדסים מוכיחים ליצוא ומכסים חלק גדול מן היבוא. בתי החרושת לאריג מפחיתים את היבוא לארץ ישראל. במלה אחת, יבוא נכסי היסוד מוליך

לאיזון המאזן המסחרי בעתיד, אותו תהליך התחולל בארצות התישבות אחרות.

הנני עבר לדון בבעית מוסר-העבודה. הדיאגרמות של מוסר העבודה מראות מצב מדוכאלי: מוסר העבודה גובר כשהעליה פוחתת ולהיפך. אין זה סקירה הוקה, כי יש בכל ארץ כמות עבודה קבועה ושותה יש לחלק בין המעי־ לים תושבי-המקום למהגרים. אבל עליה כלה הישוב החד־ ריש תלוי קיום כל באפשרויות השיתוק, המדובר אינו רק מזל, הוא גם צורך, על כן מתלווה ל„בלבלה של אוכ־ לוסיה בלתי התפתחות מהירה של יצור חקלאי ותעשיתי בשביל האוכלוסים המתרבים.

יש ענין בחלוקת העולים לפי מקצועותיהם בארץ. כידוע, אין חלוקתם המקצועית של היוצאים בחוץ לארץ מאוזנת יפה. מדיאגרמה נוספת אנו למדים, כי רק 3 אחו־ זים מהם עוסקים במקצועות ראשונים (חקלאות) ו-36 אחוזים בשניים (חרושת). בארץ ישראל שונה המצב לגמרי, החלוקה המקצועית עומדת יפה בהשואה עם ארצות הב־ רית, אוסטרליה או בריטניה הגדולה, שינוי זה הוא אחד הישגים הגדולים ביותר בתחיתנו הכלכלית בארץ ישראל.

עתה נעבור לצד השני שבעליה: להוכחה, כי השינויים הכלכליים שהארץ עוברת על מצבם הכלכלי של הערבים, וכי תוצאה זו שמונה בעצם מהותו של התהליך. בין 1922 ל-1946 גדלו סיכוי אורך-החיים לכל מוסלמי הנולד בארץ ב-33 אחוז, בהקביל לגידול חלקם של היהודים בארץ. דיאגרמה אחרת משוה את סיכויי אורך-החיים של מוסלמי ארץ ישראל עם עיראק או מצרים. ההבדל בולט לעין. ישנה דיאגרמה המוכיחה, כי תמותת התינוקות המוסלמים ירדה באותה תקופה מ-196 לאלף עד 100 לאלף, ירידה זו מתאמת בהקבלה לעלית היהודים. דיאגרמה נוספת מוכיחה, כי תמותת התינוקות פוחתת בעי־ קר במחוזות, בהם גדולה ביותר התישבות היהודית.

הנואם הרבים את עלית שכר העבודה בבנין, בחק־ לאות ובתעשיה אצל ערביי ארץ ישראל, בהשואה למצרים. ההבדלים גדולים ביותר.

דיאגרמה מעניינת משוה את ארץ ישראל עם ארצות המזרח התיכון שבמבוא סחר החוץ, הוצאות הבריאות, יבוא המכונות, הכנסות הממשלה, יבוא מכונות חקלאיות (כל זה לנפש של האוכלוסיה). ארץ ישראל עומדת מכל הבחינות הללו בראש, מלבד בחינות נגוף מסגרת של ארץ־ ישראל מכולם: תמותת התינוקות ומספר הנפשות לכל פרופסור שהובא לארץ. הפרופ׳ הוסיף על כך דיאגרמה, המראה את ירידת מקרי המלריה בישובים היהודים. אין לנו דיאגרמה דומה על הערבים, אך ששר המצב עקב יבוש הביצות השפיע בהכרח גם עליהם.

לעתים קרובות נשאלת השאלה, אם כל זה בא הו־ דות להתישבות היהודית, או לפעולות הממשלה לטובת הערבים. ואולי הקבלה זו בין ריבוי היהודים והתפתחות הערבים איננה אלא מקרה. אין הדבר מתקבל על הדעת. ההקבלה הבולטת בשטחים כה רבים מוכיחה, כי יש כאן קשר סיבתי. ולאישור הדבר נתנה לעדות מציאות מארץ אחרת, הנמצאת בתנאי אקלים וגיאוגרפיה דומים, אף היא בשלטון בריטי, ואין בה התקדמות בולטת כזאת. הנה דיאגרמה על התפתחות קפריסין. בארץ ישראל גדלו מ-[illegible] עד 1938 שרותי הבריאות הממשלתיים לנפש ב-52 אחוז, ובקפריסין ירדו ב-6 אחוזים. הוצאות החינוך לבלתי־יהו־ דים עלו באותה תקופה בארץ ישראל ב-63 אחוז, בקפ־ ריסין עלתה ב-3 אחוזים. בארץ ישראל גדלה האוכלוסיה הבלתי יהודית מ-1931 ב-36 אחוזים, בקפריסין גדלה האוכלוסיה כולה בתקופה זו ב-13 אחוזים בלבד. נכון, כי הריבוי הטבעי הגיע שם ל-2.1 אחוז, אך לקפריסין לא היגרו, אלא 8 אחוזים יצאו מתוכה.

יבוא ההון היהודי בסך 80 מליון לא״י מאז נצ־ קה ממשלת המנדט לא יכול היה שלא להשפיע על הערבים. חלק ניכר מכסף זה עבר לכלכלה הערבית על ידי מכירות קרקע, תשובה מזו יצירת שוקים עירוניים לתוצרת פרי החקלאות הערבית. וישנו יצור הקיומה היהודי אפשרויות עבודה לערבים. היהודים הם שליש האוכלוסיה ומשלמים לממשלה יותר משני שלישי הכנסותיה, חלוקת ההוצאה היא [illegible]. זהו צנור חשוב להעברת הון יהודי המובא לארץ־ישראל למקטור הכלכלי הערבי. ואחרון אחרון — הדוגמה היהודית והשיטות המדעיות בחקלאות, בתעשיה ובשאר ענפי הכלכלה מן ההברה שיעוררו את הערבים. והיתה גם עזרה יהודית ישירה בהיקף ניכר, בפרט בשרותי הב־ ריאות לערבים.

בסיום דברי אציין את נקודות המוקד בתמונה: ההתפתחות הדינאמית הוצרת כושר קליטה כלכלי חדש; הקמת כלכלה של אוכלוסיה גדולה, דבר המעורר את הה־ פתחות הייצור וההשקעות; העובדה כי הון ועושר שקו־ לים כנגד עצמת, פה שמאפשר לנצל את אוצרותיה המבעיים של הארץ ביצול רחב ויעיל יותר. הודות לדחיפה שגורמים אלה נתנו לכלכלת ארץ ישראל, נוצרו והורחבו בעתיד אפשרויות לקליטה כלכלית נוספת, לכו בבד אתה גם לע־ לית נוספת ברמת חיה ולשפור מצבה של האוכלוסיה הערבית.

ביום ב׳ שבוע זה העידו: חברי ההנהלה ד״ר פ. ברנשטיין ומר אליעזר קפלן, בשאלות כלכליות, ובהמשך הישיבה נחקר מר דוד בן־גוריון והוצגו לו המון שאלות מאת היו״ר וחברי הועדה. החקירה לא נגמרה, ונדחתה לשתיים אחרי עדותו של ד״ר ויצמן.

מפני דוחק המקום ניתן את השאלות והתשובות בגליון הבא.

עדות ד״ר פ. ברנשטיין

א.

עלי לפרש לפניכם משפט התוכנות היהודיות לארץ ישראל כפה מהבחינות הכלכליות של הענין. הנני סבור, כי יש להקדים כמה משפטים כלליים:

1) בסקרנו את מעבר ראוי לזכור, כי הגורם המכ־ ריע בתולדות המנדט הבריטי בארץ־ישראל היה המרחק הע־ צום בין מטרות המדיניות הארצישראלית של בריטניה ובין מטרות הישוב היהודי בארץ־ישראל. הישוב ראה במטרות בעלות תוקף רק את המטרות שהוזכרו בהצהרת בלפור ובכ־ לל בתנאי המנדט, ואילו המעצמה המנדטורית העלתה תמי־ שית בראש מטרותיה את ענינה הלאומים והאימפריאליים. הבדל זה במטרות לא הובלט ביותר בעשר השנים הראשונות של המנדט ולא נתגלה במלואו אלא בספר הלבן משנת 1939. אותם גורמים בממשלה הבריטית, שהשתלטו ב-1939 התכוונו — כפי שהתבררו בינתיים ללא צל של ספק — להגבלת ההתפתחות היהודית, לאסור — למניעת גידול האוכלוסיה היהודית בארץ־ישראל והעמדתה על שליש האוכ־ לוסיה הכללית לצמיתות.

טבעי הדבר, איפוא, שהבדל זה תוך כל כך בין מט־ רות הממשלה המנדטורית ומטרות העם היהודי גרם לתה־ ליך שהלך והחריף בין הגורמים היהודיים הלאומיים והישוב היהודי, שסקבו על פיתוח מקסי בכל האפשר, מכאן — ובין הממשלה הבריטית המרכזית והאדמיניסטרציה הארץ־ ישראלית מכאן, האדמיניסטראציה הארצישראלית ראתה בחרדה גוברת בקצב ההתפתחות היהודית שהתקרבה במהירות גדולה מן המשוער לנקודת הגבול שהוצבה לה על־ידי הממשלה הבריטית. יתכנו למדיניות הכל־ כלית והכספית של הממשלה — יחס בקורתי בעיקר, — הוא פרי הגבול הזה בנפרות. היהודים ראו את עצמם זכאים לנקוט מדיניות כלכלית המקדמת את פיתוח הבית הלאומי ומדינית כספית המשתמשת בכושר הגדול של השלימי סם של הישוב היהודי לטובת אלה היוצרים את העושר הזה על־ידי עבודתם והשקעותיהם, ולטובת אותם חלקים גדולים של היהדות העולמית, הצ־ ריכים והרוצים לעלות לארץ־ישראל. הממשלה הבריטית השתדלה ואף משתמשת בכספי המסים היהודיים בעיקר לפיתוח ערבי. והממשלה המנדטורית לא יכלה לנהל מדיניות כלכלית לפי צורך בנין הבית היהודי. הלאומי, כי בגאת הימה מטרות תהליך שהיה גם בלי עזרת הממשלה מהיר מדי בשביל מטרות המדיניות הבריטית בארץ־ישראל.

2) החקירות על אפשרויותיה הכלכליות של ארץ־ ישראל, שהתנהלו על־ידי מומחים ועדות בשלבים שונים של ההתפתחות בארץ־ישראל, נראו תחילה מכוונות באמת לחקר בשיטה המסופק מאד של היהודים לבנות בית לאומי, אך במרוצת הזמן ובנגוד החקירות האלו — במדה שהיו רשמיות — למטרה המדינית שדרשה לצמ־ צם, כי כושר הקליטה של הארץ אין להגדיל במדה ניכרת, וכי על כן יש לקפץ במרצות בעלית היהודית. משום כך עשינו אנחנו מאמצים גדולים להוכיח, שאנו מסוגלים לה־ שיג הישגים בשטח הישוב והבניה, וכי מדיניות פיתוח מתאימה תבטיח קיום יצור ונשאנו את עצמנו לעולים יהודים נוספים רבים, בלי לנשל אף ערבי אחד.

עתה הוכח, כי לחשבונותיהם של המומחים הזוקקים לא היה שחר. היהודים הראו מידה רבה של כשרון בחקל־ את ובישוב העירוני. עולים רבים נקלטו זמן רב לאחר שהמדינאים הבריטים הביעו דעה, כי כלה כושר הקליטה הכלכלי של הארץ. שום ערבים לא נושלו ממקומותיהם. אולם עתה ראה האדמיניסטרציה הבריטית את הסכנה העיקרית דוקא בכושר היהודי לישבנות, ואף יותר באפ־ שרויות לפתח את כושר הקליטה של הארץ במדה שתוכל לקלוט עולים במספרים המטילים אימה על האדמיני־ סטרציה.

עתה נוקטת האדמיניסטראציה הבריטית עמדה מדינית במקום הקמה הכלכלית שנקטה קודם. כל דבריה על נקודות הראות הכלכליות וטילטלי הישבנות היהודית כפו־ נתם להוכיח, כי יש צורך לבלום התפתחות העשויה לפתוח אפיקים גדולים לעתיד לבוא.

אם כי הגבול היסודי בין המטרות, כפי שהוכרזו בימי הצהרת בלפור, ובין המדיניות הבריטית המעשית בארץ־ישראל התגלה רק בשלב מאוחר למדי, הרי כבר בשנים הראשונות של השלטון המנדטורי התברר, כי הכבוש [illegible]

רים, סירובים מסוימים שונים דוקא, המטרפקים מפשט־ עותה הסטורית. האדמיניסטרציה הארצישראלית, אשר במ־ קום לעזור למאמץ הישבני היהודי יכלה בקושי לשאת אותו, היתה עסוקה בעיקר „בהגנת האוכלוסיה הערבית״ מפני הסכנות המאיימות עליה, היינו — מפני הישוב היהודי.

ההתפתחות זו של היחס בין הגופים המדיני והישבנות הכלכלית הבריחה את המתישבים היהודים לבקש מאבטיפום של אבטונומיה, והסילה על־ידי כך לבתחלה גורם של חשי־ דנות הדדית ביחסים שבין היהודים והאדמיניסטראציה. התו־ צאה מזו: הישבנות היהודית והמפעל היהודי מאלנו לשי־ בור ביחס לאוכלוסיה הערבית על עמדה של אבטקלוסיבית, שלא היתה הכרחית במידה כזאת במספרים של ישוב לאומי לולא היו התנאים המדיניים כה רעים.

אף על פי כן הפיקה האוכלוסיה הערבית יתרונות עצומים מהישבנות היהודית. אף אותו רצון טוב ערבי לבני היהודים, שאפשר היה לזכות בו עקב היתרונות הכל־ כליים הללו, הלך רובו לאיבוד בגלל חוסר שיתוף-פעולה כלכלי ישיר. ובגלל העובדה, שיתרונות אלה הוצגו כמתנת האדמיניסטראציה המגינה, שהציגה את הישבנות היהודית כגורם מסוכן לערבים.

ב.

אחרי דברי הקדמה אלה אבקש להעיר את לבכם על כמה סגולות יסוד של הישבנות היהודית בשדה המי־ חוח העירוני והתעשיתי.

הטכנות היהודית יהתרכזה מן מסיבות אידיאולוגיות ומן מטעמים מעשיים בשתי עשרות השנים הראשונות אחרי הכיבוש הבריטי בעיקר בהתישבות חקלאית. ואלו הת[illegible] העירוני והתעשיתי הושאר בידי היזמה הפרטית. ההת[illegible] היו צנועות ללא ספק, אך טעות היא להאמין, כי התעשיה היהודית נוסדה רק בתקופת המלחמה. אמת היא, כי התפ־ תחות התעשיתית צעדה צעד־און בשנות המלחמה, הודות לשני גורמים עיקריים. מצב המלחמה דרש לספק לאוכלוסיה המקומית ולצבאות במזרח התיכון את הסחורות שאפשר היה לייצרן במקום. המצב — וגם כאן רק במיצרכי מלי־ חמה — שינה המשלה בכל אפשרויה להתפתחות התעשיה. הישוב היהודי בארץ־ישראל, הודות לנסיון שרכש באירופה, היה מוכשר לפתח את התעשיות הנדרשות. בזיזור של המזרח התיכון בעסקה של המלחמה, מילא תפקיד של מכסי מגן, שבאשרי אומותיו התפתחו תעשיות צעירות ברוב הארצות.

המרצה מציין שהכנסת התעשיה המודרנית למזרח התיכון על־ידי היהודים פירושה כי מבחינה זו ניתנת לעמי האזור הזה הזדמנות יחודה במינה. על־ידי הישגיהם המע־ שיים מוכיחים היהודים יסודות מוצקים באמת — אם כי הקבוצות השליטות במזרח התיכון אינן סבורות בדבר כראוי — לעצמאותו של המזרח התיכון ולשחרורו משליטה אימפרי־ יאלית מצד המעצמות הגדולות, שבסיסן הכלכלי והראשי נמצא מחוץ לאזור זה.

הקיצור התעשיתי בארץ־ישראל נאלץ להתגבר על קשיים עצומים. בתחילה לא חשבו כלל כי הוא בגדר האפשר. ממשלת המנדט קיבלה ברצון רב ביותר את ההשקפה הכללית הזאת כיון שלא היתה מעונינת בתנועה הכלכלית של הגיית התעשיות לאזורי המושבות. אף לא בגידול מהיר של ה[illegible] היהודי בארץ־ישראל. קיום ארץ־ישראל כמצב של קפאון פטריארכלי, כלומר קיום המבנה הכלכלי של ארץ־ישראל בארץ בעלת חקלאות פרימיטיבית — רעיון זה התקבל ביחוד על דעתם של המונים השליטים באריסטוקרטיה של ארץ־ישראל.

כיום תלוי הפיתוח התעשיתי במדה ניכרת במדיני־ ות הכלכלית של הממשלה, ובפרט במדיניותה בענין מכסי המגן, רשיונות היבוא, הפיקוח על המטבע והמסים. אין ספ־ רוש הדבר שאפילו מדיניות ממשלתית נוחה ביותר יש בה כדי להקים תעשיות יציבות. אולם מדיניות הממשלה יכולה להפריע במידה רבה ולמעשה לפעמים להגביל פיתוח תעשיתי. מלה של ארץ־ישראל בנידון זה היה רע עד מאוד.

המרצה מתאר איך פתחה מדיניות הממשלה פתח רחב לפני שטפון סחורות-חוץ ואיך עלה מא״י כל אפשרות לע־ רוך הסכמים מסחריים עם ארצות אחרות.

מאז המלחמה פתחה מתן רשיונות יבוא (או מניעתם) חלק חשוב מאד במדיניותה הכלכלית של הממשלה. לפי שעה יש לציין כי רשיונות יבוא ניתנו בין נוחיה לסחורות־אצור־ כת תעשיתיות המיוצרות גם בארץ, וזאת בשעה שהיה ברור כי המעבר ממשק מלחמתי למשק של שלום יעמיד מבחן חמור לכוח העמידה של התעשיה הארצישראלית הצעירה. אותה שעה לא דאגה הממשלה כלל ובכלל לספק לנו יבוא של חמרי גלם ומכונות בשיעורים הנחוצים של השוק העולמי. כלום מפליא הדבר שנצצו בעלי העסקים היהודים גבר והולך החשד שממשלת ארץ־ישראל מונעת בכוונה תחילה לבלום את התפתחותה של תעשיתנו הצעירה.

ג.

המרצה מציין את קשיי תקופת המעבר, אך מוסיף, כי בשום פנים אין להעלות על הדעת שאיזה חלק משוב שהוא [illegible]

של התעשיה שלנו יוקרע, אי שתיבלם התפשטות התע־
שיות. אולם יהיה צורך להתגבר על מכשולים גדולים,
שרבים מהם סותרים ומקורם באופיה הבלתי־קונסטרוקטיבי
של מדיניות־הכלכלה הממשלתית.

שכר העבודה הגבוה מפריע לתעשיה הארצישראלית להגיע לאפשרות של התחרות מלאה עם ארצות התעשיה הוותיקות. לכאורה, שכר העבודה נראה כענין פנימי בהחלט שאינו תלוי במדיניות הממשלה. אולם האמת היא ששכר העבודה הגבוה נובע בחלקו מן העובדה ששוק העבודה מסו־גר למעשה עקב מדיניות ההגבלה המוסרה בשטח העליה, ובחלקו הגדול נגרם הדבר על ידי יוקר החיים בארץ ישראל — אחת מתוצאותיה הקשות של המלחמה. הנעצר לגלל מס־קנה שנתקבלה בזמן האחרון גם על דעת הממשלה, כי יוקר החיים נגרם בעיקר על ידי כך שארץ־ישראל נאלצה לקנות חלק מחמרי המזון היסודיים ומהמספוא בארצות המזרח התיכון בעלות מחירים גבוהים. לא תהיה אפשרות להנמיך במידה ניכרת את יוקר החיים אלא אם כן יפתחו לפני ארץ ישראל שערי הארצות בעלות המחירים הנמוכים המספיקות חמרי מזון, אלא אם כן תוכל ארץ ישראל לקנות מצרכים אלה באותם המחירים המוצעים לממלכה המאוחדת. הממלכה המאוחדת קובעת לעצמה אספקה במחצית מחירי האספקה שהיא מוכרת לארץ ישראל. הורדת המחירים עליהם לשלם תבוא בחלקה על ידי שנוי בהסכמים בנוגע ל„אוצרי השטרלינג״, ובחלקו יבוא הדבר אם יעמידו לרשות ארץ ישראל במידה מלאה את „המטבע הקשה״, כגון דולארים, הנחוץ לה והדרוש לקניות בשביל הארץ.

ארץ ישראל הרויחה בשנים 1940/6 165,088,000 דולארים אמריקאים ו־99 מליון 192 אלף מהם קרויים בשם „דולארים של מתנה״ שהובאו על ידי יהדות אמריקה בשי־על קרנות שנועדו לבנין ארץ ישראל, ו־66,906,000 דולארים מספר יצוא לארצות הברית. בסדר להלוטים שלושים, כל הסכום הזה בולו נבלע קודם כל לממלכה המאוחדת. הארצות השכנות קיבלו הענקות דולארים מבריטניה במידה הגדולה הרבה על דוחיהן של ארצות אלה וכך נמצא, כי רוב דו־לארים של היהודים נמכרו לארצות צרב המחריסות את התנ־צרות היהודית. הורשת לסוכנות היהודית להשתמש ב„דולא־רים של מתנה״ לצרכי הישוב. אך הדבר הוחר מתוך הגבלות כאלה, שלמעשה שני שלישים מדולארים אלה הוצבו לענ־ין, נמצא כי עלויי מיקוח על הדולארים שלנו ועל כחר היבוא שלנו מנצלת הממלכה המאוחדת למעשה ובמידה רבה מאד את הישוב היהודי בארץ־ישראל.

אנו סקוים, כי הארצות המאוחדות תוכלנה לשים קץ לניצול זה שהוא רחוק בתכלית מן המסורת שלשמו הוקמה שיטת המנדאט.

כמובן עוד כמה גורמי יסוד נוספים המשפיעים לא רק על התפתחות התעשיה אלא במידות שונות גם על כל ענפי המשק. רצוני לציין כאן את המחיר הגבוה של הנפט ומוצריו, המקנה במידה ניכרת את מחירי החשמל, ההובלה וכו׳. לפני 25 שנים עקה שנו באפשריות הכלכליות של ארץ ישראל, הוסקם המוה, כי המקורות דלים בהחלט, כיון שאין לארץ ישראל פחם או מקורות מים המאפשרים יצור כוח. בינתים נתגלה אחד ממקורות הכוח העצומים ביותר למעט בכמויות בלתי מוגבלות — אך ארץ ישראל אינה מקבלת נפט זה במחיר הקרן בתוספת הריוח הנורמאלי. בחיפה מאלצים אותנו לשלם בעד בנזין (בלי להביא בחשבון את מסי האק־ציז) 190 מיל בעד ארבעה גאלונים (18.2 ליטר) לעומת 104 בעד אותה כמות נפט בנמלי הממלכה המאוחדת, כלומר, לרבות דמי ההובלה והביטוח. הדלק בחיפה עולה 4,800 לי־רות בעד טון מצרי לעומת 2.950 לירות בעד אותה כמות הנמכרת בחיפה לשם משלוח. גאז נמכר בחיפה במחיר 7.390 לירות לטונה, ואילו בנמל חיפה הוא נמכר בשביל האניות במחיר 4.429 לירות.

הבולי המחירים מקבלים עוד יותר אם נשים לב לכך, „שזכיונות הנפט בארץ ישראל ניתנו להבראותיהם בתנאים כל כך מטפטפים במחירותם עד שועדת המוצאים המתוחה ראתה לפתוח ביקורת על כך שהזכיונות ניתנו בתנאים נוחים מדי לחברות הנפט ובלתי נוחים מדי לארץ ישראל. הממשלה הבריטית שיש לה חלק ניכר בעסקי הנפט, לא ניצלה את מעמדה כדי להגן על ארץ ישראל מפני סחיטה מונופוליסטית.

מדיניותה היסודית של הממשלה הבריטית, שבמתה להקפיא את האוכלוסיה היהודית בתוך תחומים של „נומרוס קלאוזוס״, משפיעה במידה רצינית על אפשריות הגדול שלנו.

ד.

הערה אחת על החרם הערבי. ידענו כי אלה שיעצו לממשלות הערביות להטיל את החרם הזה שיתנו עזרה רק את הענין הערבי, ולא כל כך משום שנשללו בכך מאת הצר־כנים הערבים כמה מהסחורות, שהם היו נוהגים לקנות לשו־להם הם ולא לטובת המוכרים — אלא משום שיש איסור ערבי במשך שיקום מרכז תעשיתי במזרח התיכון. מרכז כזה לא יוכל לעולם להיות סגור ומסוגר, אפילו ירצו היהודים בכך, והנוכחה ישפיע לטובה על כל ההתפתחות הכלכלית של מזרח התיכון.

החרם הערבי לא יוכל לעולם להשיג את התוצאות שיוחסו קיוו להן: חרם הבסיס הכלכלי של הישוב. אם כי לא עבר בלי השפעה שלילית, הרי התוצאות רחוקות מלהיות מכריעות, ושוקי יצור חדשים נפתחו בפני תוצרת התעשיה היהודית. אולם, האם קשה לשער, שהממשלה הבריטית יעלה לתבן על האינטרסים של האוכלוסיה שנמסרה לחסותה — ולא רק מהצהרות הגבובות, שבאו אף הן באיחור רב ומתוך אי רצון רב? הממשלה הבריטית נהגה למעשה בארצות המזרח מתוך כל הסלחנות האפשרית. המרצה מאליה, איך סייעה הממשלה גם לאחר הכרזת החרם ליבוא סחורות מן המדינות המחרימות לארץ ישראל.

לצעים תכופות נשמעה הסברה, שהמשק היהודי בארץ ישראל רופף ביסודו, משום שחלק חשוב מדי מהוצאו־תיו מתכסה על ידי התרומות המתקבלות מן החוץ. במידה שכספים אלה נצרכים להשקעות, הרי בודאי אין יסוד לחשש, שהרי ברור, כי התיישבות בארץ ישראל לא תיתכן בלי יבוא גדול של הון. ורק השימוש בתרומות אלה לשם שרותים שוטפים — כמו שהם באמת נצרכים למעשה — נותנים מקום לתגובה שלילית כל שהיא. ברם, יש לזכור כי הישוב היהודי משלם לפחות 70% מתקציב הממשלה, היינו בשנת הכספים הנוכחית 13 מיליון לירות בערך, חלק קטן מאד מהסכום הזה מוחזר אמנם לשירותים יהודיים. אבל השאר, במידה שאינו נדרש להוצאות האדמיניסטראציה של הממ־שלה, מוצא בשביל המגזר הערבי. אפשר להניח מתוך בטחון גמור שהמשק היהודי יש בכוחו לכסות את רוב הו־צאות שרותיו על ידי הכנסה המקומית — אילו לא הוטל עליו לשלם במידה כל כך רבה בעד הצרכים הבלתי יהודיים.

השאלה העומדת להכרעה נגלתה עתה לעין־כל: התינתן ההזדמנות לעם היהודי לבנות לו את עתידו, שכר יהיה ארצם האמיתית לא מליצה ריבוד בלבד — או לא תינתן, לאמיתו של דבר אין אנו מבינים את נמוקיהם של אלה הרו־צים להביא קץ על המשך התפתחותנו. אם יש כאן באמת אינטרסים נוגדים — ואני מטיל ספק בדבר — הרי יש לזכור שאינטרסים נוגדים יש בכל מקום בעולם ורק התבונה יכולה להכריע ביניהם. מה הם ההתרוצות המבטיחים שלום והתפת־חות לעתיד, אשר לשאלה המודיעים יש לזכור שיהיו סגנונות הם של הצדדים אשר יהיו — הלא היהודי במאמצו לבנות את עתידו הלאומי בארץ ישראל נאבק להיות בתוכן הפרימי־טיבי ביותר של המלה. כל השאר אינם גלויים, לכל היותר, אלא לעוצמה ולכוח. אנו מאמינים שהבחינה המוסרית היא שתכריע בהכרעת מדיניו של ארגון האומות המאוחדות.

עדות אל. קפלן

א.

אדוני היו״ר, חברי הועדה!

תפקידי הוא לסכם את הצדה הכלכלית של המכוננות היהודית ולהשיב לשאלות — אם תהיינה שאלות כל שהן, — בקשר לפעולות הכלכליות והפיננסיות של הסוכנות היהודית, בקשר להבנתנו הכללית לפיתוח כלכלי ובמיוחד לעניין הפיתוח הזה.

טענותינו — בקיצור הן: העליה היהודית יצרה כושר קליטה כלכלי חדש בארץ־ישראל ונתנה דחיפה נמרצת לקידום הכלכלי של הארץ כולה, לטובת כל יושביה; הקימונו יחידה כלכלית יהודית, בריאה ונושאת את עצמה; הננו עומדים בארץ ישראל בהתחלה מהלך הפיתוח: ארץ־ישראל יכולה לקלוט מיליונים נוספים של תושבים; תכניתנו לקליטת מיליון יהו־דים בעשור השנים הבאות, אשר הוגשה לועדת החקירה האנגלית־אמריקאית, הנה תכנית מעשית; ואחרון, על ידי שיתוף פעולה בינלאומי במידה מתקבלת על הדעת אפשר למצוא את האמצעים למימון תכנית הקליטה הזאת.

היתה לי הזכות להעיד לפני ועדת החקירה האנגלית־אמריקאית בעיקר בעניינים הנוגעים לחקלאות. נסיתי אז לצייר, תוך סירוס מסויים, כי בארץ־ישראל ההספקה הבאה מן המ־קורות הטבעיים של אדמה ומים אינה כזו העשויה להגביל את כושר הקליטה במספרים גדולים, וכי אפשר בנקל להכפיל, ואולי אף לשלש את האוכלוסיה החקלאית של הארץ הנוכחית. כדי לאפשר את ההתפשטות החקלאית הגדולה הזאת דרושים: עליה במספרים רחבים ומדיניות פיתוח נרחבת, המתכוננת ומבוצעת בכוח חזק, עזה, והרגשת הצורך הדחוף מצד השל־טונות האחראים. התקדמות החקלאית החדשה תלויה בהתרחבות בית השוקים העירוניים, ולכן אנו רואים את הפיתוח החקלאי הנוסף בארץ כחלק מתכנית פיתוח הכללית, המקיפה את הכל.

עדותי מקודמת בשאלות אלה מהוה חלק מההרצאות והתזכירים שהוגשו לכם בספר הקרוי „העניין היהודי״, עמו־דים 141 — 165. אני מקוה שהסתפקתם למצות לציין במספר המוגש, ועל כן „בקשתכם האדיבה אצטמצם בסקירה המבוססת של הנתונים היסודיים. אנסה להשלים את הדב־רים המודפסים בעיקר על ידי סקירה של עבודת החקירה והפיתוח שנעשתה ב־15 החדשים האחרונים.

אנו תחילה באגדה הנפוצה, כי ארץ־ישראל היא ארץ, שבה מציאה אדמה בצמצום, והמים — מצומצמים עוד יותר. התזכיר האחרון של ממשלת ארץ־ישראל על „הנהלת ארץ־ישראל בתקופת המנדאט״ קובע, כי „תחת השלטון הבריטי בארץ־ישראל, הרי המעצור העיקרי להתק־דמות רב־קפה היה והווה אי־הבטחון בנוגע לקרקע העומד לא רק לרשות ישוב צפוף של אוכלוסיה חקלאית העתידה לגדול אלא גם לכלכלת האוכלוסיה הקיימת. גם תיאור המצב בנוגע למקורות המים מצויין על ידי אותו אי־ודאות״. אבא שימו לב, כי אי־הבטחון ואי־הודאי זה קיימים ועומדים בפרוחותיהם של אנשי־הממשלה לאחר 27 שנות שלטונם בארץ זו. אפשר היה להניח, שאם ממשלת ארץ־ישראל לא היתה בטוחה בנוגע למקורות המים והקרקע של הארץ, הרי יכלה להשתמש במשך 27 השנים באמצעים רבים יותר כדי להעסיק חקר בשאלות אלה, במקום להגביל בעיקר לנכסים האזרחיים, הציבוריים והפרטיים. לעומת זאת לא היססה הממשלה מלהרגיש את הדגשה אי־הבטחון שלה לשפת כליונות שהיתה לאמן נגד כבודה בדרך הקידום הכלכלי. על אף אי־הביטחון בסיפוחה האזיקה הממשלה את הספר הלבן בטענה, כי „באזורים מסויימים אין עוד אפשרות להעביר קרקע ערבי נוסף, ואילו באזורים אחרים יש לצמצם העברות קרקע כאלה, כדי שהחקלאים הערביים יוכלו לקיים את רמת־חייהם הנוכחית ולא תתהוה בקרוב אוכלוסיה ערבית נטולת קרקע״. וכפי שנאמר עוד: „לאור של דבר כשסקרנו את צפיפות האוכלוסים באזורים הכפ־ריים הערביים והיהודיים בשנת 1938, נוכחנו בצפיפות רציונית במעט בכל האזור הערבי בשעה שהקרקע היהודי עמוס פחות משפחות ביחס לשטח הקרקע״.

בעדותי לפני ועדת החקירה האנגלית־אמריקאית שללתי טענה זאת הנוגעת לניצול הקרקע העומד לרשות היהודים. אם ניקח בחשבון רק את האוכלוסיה הכפרית הרי היחס בין האוכלוסיה הערבית והיהודית הוא של אחד לחמש, ואילו יחס האדמה המעובדת, הוא אחד לעשרה. ובהתאם כן, בהתאם לסטאטיסטיקה הממשלתית משנות 1944/45 הרי היחס של שטחי הקרקע המעובד על ידי היהודים ועל ידי ערבים המתכם ביבולים העיקריים (מלבד פרי הדר) אחד ל־13, ואילו יחס ערכם של היבולים היה אחד לארבעה וחצי — פירושו של דבר, כי האוכלוסיה הכפרית היהודית היא צפופה כפליים מהאוכלוסיה הכפרית הערבית לגבי יחידה אחת של אדמה מעובדת, והתפוקה היהודית היא גדולה פי שלושה מהתפוקה הערבית לגבי יחידה של אדמה מעובדת. אף־על־פי־כן מצטטת הממשלה שוב מסקנות של „פקידה״ שנעשתה ב־1938 — פקידה שלא נמסרה לעולם לידיעה, כדי שנוכל להוכיח ולהטיב את טעו־יותיה. כה לטענה, מתעלמת הממשלה מהמספרים שהיא עצמה פירסמה, והנזכרים במקורם את מסקנות ה„פקידה״ הזאת משנת 1938.

רבותי, במצפון נקי הנני אומר: האמת היא, כי ארץ קטנה זאת מכילה קרקע ומים המספיקים לכלכל לא רק אוכלוסיה הנוכחית אלא פי שניים או שלושה. הנני אומר זאת על סמך נסיוננו המעשי במשך שלושה דורות ועל סמך המחקר המדעי שלנו ב־25 השנים שעברו. ברי, ארץ־ישראל, כמו ארצות רבות אחרות אינה יכולה ואינה צריכה לייצר הכל. אך ארץ־ישראל מייצרת בשפע כמה מוצרים, שארצות אחרות היו שמחות לקבלם מאתנו תמו־רת תצרכים שחסרים כאן.

ב.

הספר הלבן חילק את ארץ־ישראל לשלושה אזורים בניגוד גמור להסבר הרשמי על הסעיפים שהונהגו להגביל את ההגבלות להעברות הקרקע. האזור החפשי, המשתרע על 5% בערך של כלל השטח הארצישראלי מקיף את האזורים המאוכלסים ביותר. האזור המוגבל (המהוה 32 אחוז מכלל השטח) והאזור האסור (המהוה 63%) הנם אזורים הכוללים אדמות בלתי־מעובדות במידה רבה ומו־תוארות על־ידי הממשלה כאדמות „שאין לעבדן״. יותר זה מן העניין להוסיף, כי רמת החיים החקלאית באזור הנקרא החפשי, והוא הצפוף ביותר, היא הרמה הגבוהה ביותר מכל האוכלוסיות החקלאיות בארץ־ישראל. ממשלת ארץ־ישראל הגבילה או אסרה את העברות הקרקע ואת הפיתוח דווקא באותם חלקי הארץ, שבהם התחילה התפ־תחות המעכבת ביותר. על הנחשל להוסיף להיות נחשל.

כל שטחה של ארץ־ישראל המערבית הוא כ־26 מיליון ו־400 אלף דונם (כשדונם נחשב ל־1000 מ״ר). כשליש משטח זה הנו מדבר בלתי־מיושב וברובו בלתי־נחקר וי צרכו. 12 מיליונים הדונמים הנותרים כ־9 מיל־יונים הנם מעובדים, אם כי לא כולם באופן מתמיד וכ־3 מיליונים הנם בלתי־מעובדים ומתוארים על ידי הממשלה כשטח שאין לעבדו. הוכחנו על־ידי נסיון והשואה מתקב־לת על הדעת, כי אזור זה של אדמה ראויה לעיבוד אפשר להכפיל במיליוני דונמים שיתנו כלכלה לעשרות־אלפי מש־פחות חקלאיות.

אדוני היו״ר, רבותי! אתם ביקרתם בנגב. בהתאם לספרי הממשלה ישנם באזור זה כמליון ו־600 אלף דונם של אדמה ראויה לעיבוד, שמהם רק כמחצית היא מעובדת. ראיתם את הצורה הפרימיטיבית של עיבוד המקובלת כיום.

ובן ראיתם את התחלתה של מאמצינו להפוך את המדבר לפתחה לאזור מעובד כראוי. דרוש כאן חזון, ולא תמיד אפשר להתפאר בהצלחה. אנו מקימים שיטה של נסיונות גבר־שונים. לאחר שהתבוננו בתוצאות עבודתם של 3 ישובים נסיוניים במשך 3 שנים, הקימונו 11 ישובים נוספים בעשרת החדשים האחרונים. לכאורה מוטב לומר — את הנגדים של ישובים נוספים. נסינו לחקור את תנאי האקלים, את הצורה המתאימה של עיבוד; נסינו להביא מים ממקורות אלה. ראיתם את הסכר ואת הבריכה ברוחמה. היה זה ענין יקר, משום שכל נסיון חדש הוא יקר, אבל — מנקודת ראות עבודת הבניה שתבוצע עם בעתיד — יש ויש הצדקה להוצאה הזאת. בקרבת באר־שבע, על משפת המצוק בגובה של 300 מטרים מעל פני הים, אנו מנסים שיטה אחרת של הספקת מים, — שיטת האגירה התת־קרקעית. על ידי בניית כמה סכרים נמוכים אנו מנסים לעצור את מי השטפונות השוטפים ולמלא את הבריכה התת־קרקעית. הנסיונות מעודדים, כי בשיטה זו אפשר לעצור מיליונים מטרים מעוקבים של מים. אנו מנסים שיטה שלישית — הבאת מים מהמרחק ואתם ראיתם את העבודה שנעשתה בניר־עם ואת צנור המים שישתרע בקירוב לאורך 164 ק״מ. מחיר המים בצנור הזה יהיה, בשלב הראשון, כ־16 מיל בעד ממ״ק. אך גם כאן אנו עדיין בשלב של נסיונות. באזור חרב זה מוצדק מחיר מים העולה על הממוצע. המים יביאו ברכה לא רק לישובים היהודיים, אלא לכל האזור. אנו כבר מספקים מים לשכנינו הערביים.

בביקורכם הראי נזדמנתם לראות את עבודת ההבראה בחלקים אחרים של הארץ. ראיתם שעלה בידינו להפוך שטחים נרחבים של מה שנקרא אדמה בלתי־ראויה לעיבוד למה שנהפך עתה לאזורים הפוריים ביותר בארץ. אזכיר רק, כי ממיליון הדונם של קרקע, שנרכש על־ידי היהודים ב־25 השנים האחרונות, יותר ממחציתו נחשבה לבלתי־ראויה לעיבוד, כאדמה שוממה ובלתי־בריאה. השטח הכללי שהורשב לחיים על ידינו עולה על 600 אלף דונם, ואנו מאמינים, כי עוד רבות האפשרויות לפנינו בארץ זו. יותר ממחציתה של ארץ־ישראל הצפונית — כ־4 מיליון דונם — הנה אדמת גבעות, שממנה רק 2 מיליון דונם (בהתאם למספרי הממשלה) מעובדים עתה. סכנה מוחשית זו של עיבוד הנה תוצאה של הזנחה במשך מאות שנים, על ידי כריתת יערות, מרעה פרוע ועיבוד בלתי־מתאים שהסבו אזורים נרחבים לשטחי סרשים וסלעים. האדמה עצמה היא בעלת פוריות גבוהה ביותר. רבים משטחים אלה אפשר להחיות, ואני אומר זאת על סמך הנסיונות הן בישובינו אנו בגבעות והן בתחום ערביות רבות. כל השטח הזה כלול עתה באזור האסור. אנו מאמינים אמונה שלימה, כי הספר הלבן משנת 1939 על האיסורים וההגבלות הקרקעיים שבו, היה לא רק מכה ליהודים אלא מעצור מתמיד לגדולה ולפיתוחה של הארץ כולה. זאת רציתי להגיד בקשר לאגדה של המחסור בקרקע.

חשיבות רבה יותר מאשר לגורל האזור המעובד יש ליחס לשאלה של שימוש טוב יותר, מסכני יותר ואינטנסיבי יותר של הקרקע. בהודעתי בפני הועדה האנגלית־אמריקאית פירשתי במרוכז את השיטות החקלאיות. סיפרתי את פרשת האמצעים של יחידת הקרקע, שבעקבותיה ירד בישובינו שטח הקרקע הדרוש למשפחה מ־250 דונם לפני 3 דורות — ל־25 דונם של אדמת שלחין בחוות האינטנסיביות שלנו כיום. (הנסיון הוכיח, כי בממוצע שוה דונם של אדמה מושקית בארץ־ישראל הצפונית — מבחינת הרווחיות החקלאית — ל־4 דונם של אדמה בלתי־מושקית). אמסור כאן רק בקיצור את גודל הקרקע הדרוש, המשמש כיום בסיס לפעולות הישוב שלנו. בשפלה — 10—12 דונם של אדמה מושקית לגידול הדר או תוצרת חקלאית בשביל השווקים של הערים הקרובות; 25 דונם של אדמת שלחין לחקלאות המעורבת; 100 דונם אדמת־בעל לחקלאות מעורבת. בגבעות דרושה למשפחה יחידה קרקע בת 50 דונם, שמהם 10 צריכים להיות בעלי אפשרות השקאה, מסוייבים ומוכשרים לגידול פרי, מספוא וירקות, ו־40 דונם בעלי אפשרות מתאימה לגידול הרועים ולמרעה בפיקוח.

בעדותי לפני הועדה האנגלית־אמריקאית ערערתי על מספרי הממשלה בקשר לנתונים המשמשים שלה בנוגע לבעיית „השטח הדרוש למחיה". המספרים שנמסרו על ידינו לא הוכחשו מעולם. אין בדעתי להכנס לכל הבעיות הללו.

ב.

נסיון העיסוד החקלאי בארץ־ישראל משמש יסוד לדעתנו כי אופי השימוש בקרקע הוא הקובע והוא בעל חשיבות מסדרגה ראשונה ליהודים ולערבים גם יחד. שבני הערבים שיפרו והגבירו את השימוש בקרקע שלהם במידה ניכרת במשך חמש־עשרה השנים שעברו, הוא תוצאה של ההתפתחות המהירה של הישוב היהודי. שיפור זה בא כתוצאה ישירה מהאמצעים שעמדו לרשותם עם קניית הקרקע על־ידי היהודים. מטעים, פרדסים ומבריצים אחרים היו השווקים העירוניים של היהודים, שיטות החק־[illegible] לערבים [illegible] עבר הירדן [illegible] החלוקה משנת 1932 — לא חלה התקדמות דומה במשך

לפת והתעניינות בסיוע הכלכלי. כתוצאת התערבות ממשלת החקלאי הערבי, על אף העובדה שלרשות הפלחים הערבים עמדו רזרבות גדולות של קרקע.

בהתאם למספרים הרשמיים ההכנסה הממוצעת של הפלח הערבי גדלה משנת 1931 עד 1939 בקירוב ב־30% (בלי להביא בחשבון את הרמת מחירים). עד 1945 (אם נסתמך שוב על מספרים רשמיים ונתלפט ביתרונות המחירים של תקופת המלחמה) גדל שיעור ההכנסה של משפחת פלחים ערבית בינונית בקירוב פי 5 אשר לתוסת 1931. היושב זה משקף התקדמות גדולה בדרך השימוש בקרקע ובהנהלת המשק החקלאי. הפלח הערבי גוון את ענפי משקו והגדיל במידה ניכרת את יצור הירקות, הזיתים, הפירות, הביצים והמספוא. המשק החקלאי הערבי אף הוא הרויח במידה רבה מאד מהתפתחות מחירים גבוה בתקופת המלחמה. היצור החקלאי הערבי גדל בתקופת המלחמה בקירוב ב־24%, אך חלק התפוקה שנוצר בשביל השוק גדל בקירוב ב־30% משיעור היצור הערבי הכללי. מחירי המוצרים החקלאיים האופייניים למשק הערבי עלו והרבה יותר משיעור הוצאות היצור או ממחיר מוצרי התצרוכת שקונים הפלחים הערבים. הודות להפרש מחירים זה שהיה לטובת הפלח הערבי, וביחד עם הגדלת פריון העבודה שלו, יכול הפלח הערבי לסלק את רשת המשכנתאות שלו במידה ניכרת, וגם לזמן לעצמו חלק גדול מחסכונותיו.

התפתחות גדולה עוד יותר חלה בחקלאות היהודית במשך שמונה השנים האחרונות. הגידול בתפוקת החקלאות היהודית (מלבד ענף ההדרים) במשך תקופת המלחמה הגיע בקירוב, במחירים קבועים, ל־140%. גידול זה נמשך במשך שתי השנים לאחר המלחמה; כעת שיעור היצור גבוה בקירוב כ־140% מעל לשיעור היצור ב־1939. גידול זה בחקלאות העברית נגרם על ידי אינטנסיפיקציה נוספת של המשק, על ידי גידול ניכר בשטח ההשקאה ועל ידי הקמת ישובים חדשים. בראשית המלחמה הקימונו 94 ישובים חדשים, בכלל זה 36 גרעיני ישובים חדשים שהוקמו במשך 15 החדשים האחרונים.

בינתיים עברו שנתיים לאחר המלחמה, והחקלאים היהודים והערביים גם יחד עומדים לפני בעיה קשה של התאמה והסתגלות לשוקי העולם. המשק החקלאי היהודי מיוסד בעיקר על יצור המזון לתצרוכת אדם. מחירי תוצרת זו עלו מאז התחלת המלחמה בקירוב ב־39%. במשך השנה שעברה חלה ירידה מה במחירי התוצרת החקלאית היהודית, אך עלי לציין לצערי, כי בו בזמן חלה עליה ניכרת בהוצאות הייצור. המשק היהודי המייצר בשביל השוק ב־15%—50% תלוי במידה רבה ביבוא מספוא. מחיר המספוא גדל במידה ניכרת אף במשך השנה שעברה. אנו נאלצים — כתוצאה מסדיניות הממשלה — לקנות את המספוא הדרוש לנו בעיקר בארצות הסטרלינג, שבהם המחירים גבוהים ביותר. אנו משלמים בקירוב פי שנים יותר משער המחירים לפני המלחמה. החקלאות היהודית עומדת בפני מצב קשה; שכר עבודה גבוה הנובע מן מחירי החיים וגם ממחסור ידים עובדות. הגדלת העליה עשויה להקל את המצב מבחינת כוחות העבודה. ואם, עם ביטול היבוא של מספוא זול יותר, נוכל — אם כי הדבר יהיה כרוך בתקופת מעבר קשה — להסתגל למחירים הקיימים בעולם, כפי שעשינו לפני המלחמה.

אך בעיית הקיום החקלאי אינה לא מחוזקה בשביל הערבים. מחירי התוצרת הערבית, גדלו מאז המלחמה אפילו יותר ממחירי התוצרת היהודית — ב־46%. המשק הערבי מיוסד אפילו יותר מאשר המשק היהודי על ייצור דגנים ולאחר שלא יהיה עוד „שוק המוכרים" הקיים יצטרכו גם מגדלי הדגן הערבי להסתגל למחירי השוק העולמי. לפני המלחמה לא יכלו הפלחים הערביים בדרך כלל לכסות את הוצאותיהם מתוך הכנסות מספקים ונאלצו להכנס במצבות או לבקש להם משרות הכנסה נוספים בבואתם לעבודה שכי־רה. לפי דעתי הדרך היחידה כמאשר לפלחים הערביים הללו להציל מלשקוע בחזרה למצבם הירוד מלפני המלחמה שאינם שרויים בדלות ושקיעה בחובות היא על־ידי שיפור שיטות החקלאות והגדלת ההשקאה, ביחד עם התאוששות מתאימה של השוקים העירוניים.

ממשלת ארץ־ישראל מטאיבה את דבר הכשלונות הגדולים העומדים בדרך להתפתחות מהירה. מכשולים אלה ודאי שהם קיימים, אך הם נובעים לא מתוך מיעוט המקורות הטבעיים אלא מיצוב קיום כל במספר הקיים של בעלות הקרקע, במוסר המזון והמוכשר ובמוסר הטוב. כל המכשולים הללו מחייבים תכנית סיכוח נועזת. שילוב בעלות וקלקע והפיצול הקיצוני של חלקות האדמה, מחייבים באופן דחוף תיקונים קרקעיים מרחיקי לכת; את מצב המחסור בהון, אשר לתקן על ידי עליה יהודית נוספת ואפשרויות חדשות לתתן אשראי לחקלאים; את אפשרויות השיווק אפ־שר להרחיב על ידי הקלאת רשת המסחר ועל ידי עליה יהו־דית נוספת. כי ההספקה אשר להבטיח [illegible] המכשול שנתגלינו במשטר הקיים זה כי כדי לגרום אכזבה.

ממשלת ארץ־ישראל גילתה חוסר הבנה ודמיון. חוסר הא־המנום בעניינים הכלכליים היתה בעיקר „שמירת שווי המש־קל" — בעיקר לא מיתות כי אם הכבלה — והדבר פגע ביהודים ובערבים כאחד.

הזכרתי בקצרה את חוקי הקרקע. בעצם השבוע הזה הועמדנו בפני הצעת חוק הקרויה בשם „חוק המים, 1947". הופתענו על ידי החלטת הממשלה להגיש תחיקה רדיקא־לית כל כך השמה את כל מי הארץ תחת פיקוחה הביורו־קראטי המחמיר של הממשלה ללא הזדקקות לבתי דין, וזאת בשעה שכל בעיית ארץ־ישראל עומדת לדיון. הנטיה הכללית של חוק זה במזי של רוב החוקים האחרים שפורסמו מאז 1939, היא נטיה המכוונת להגבלה ולצמצום ולא ליצירה. ארץ־ישראל זקוקה לממשל בעל החלטה תקיפה להוציא לפו־על תכניות פיתוח גדולות בצירוף עליה גדולה, יתכן פיתוח כזאת הוא הצורך הכלכלי הראשון של האוכלוסים היהודים והערבים היושבים כיום בארץ ושל מאות אלפים היהודים הצריכים לבוא הנה.

ד.

אעמוד כעת על השניה בגורמי המסכלת את פני לתנו — האגדה על מיעוט המים בארץ־ישראל. לפני כ־40 שנה, ב־1909, התחילה ההתישבות הציונית במעגל ההת־ישבות שלה בארץ. אותה שעה לא היתה שום באר חפישה בארץ־ישראל. כעבור 15 שנים בערך, היה השטח הכללי של אדמת ההשקאה בארץ־ישראל בקירוב 30—40 אלף דונם. כעת מגיע שטח ההשקאה בסך־הכל ל־450 אלף דונם, פירוש הדבר כי במשך 25 השנים האחרונות גדל שטח ההשקאה יותר מפי עשרה. אך אנו בטוחים כי אפשר להוסיף ולהגדיל את שטח ההשקאה לשיעור שיהיה לפחות גדול פי שמונה משטח ההשקאה כיום. במגמה זו תלוי עתידה של החקלאות בארץ־ישראל. אנו עומדים כעת רק בראשית הדרך. לדעתנו גילוי המים היא התגלית הגדולה ביותר שנעשתה בארץ־ישראל בזמן מן הזמנים. רצוני לומר, כי ב־15 החדשים האחרונים נתגלו בכמה וכמה הצלחות גדולות נוספות בשטח גילוי המים בחלקי הארץ השונים.

עמדתי על בעית ההשקאה באריכות בהודעתי לפני הועדה האנגלית־אמריקאית. אותה שעה הסברתי את תקוות חברות־המים שלנו ואת התכניות שהוכנו על ידי מומחים מקומיים ואמריקאיים. בפרט תכנית ההשקאה הכללית שהוכנה על ידי ה״ה הייס וסאואג׳. מר הייס הוא מהנדס השקאה אמריקאי ידוע שם, בעל נסיון עשיר מאד ואולי אפשר לתאר את מר סאואג׳ כמהנדס ההשקאה הגדול ביותר בזמננו. כעת נודע לי, כי ספרי המים של ממשלת ארץ־ישראל מעדיפים על פני טיפוס בתכנית שהוצעה על ידי הייס וסאואג׳.

הצעתי לפני 15 חודש לבנות ועידת שולחן־עגול שבה יתכנסו המומחים האמריקאים ופקידי המים של ממשלת ארץ־ישראל כדי לסלק את חילוקי הדעות ביניהם (חברי הועדה האנגלית־אמריקאית שמעו דברי הסבר מפי האמו־נים הייס וסאואג׳ — ראה בספר „טענת היהודים" עמוד 612). אך עלי לציין בצער כי נציגי הממשלה לא הופיעו באותה פגישה ועד בה נשארו בסוד רוב טענות הבקורת של המס־מך שלה. הדבר נראה לנו מוזר עד מאד שממשלת מוכנה תטפל בצורה זו בבעיה מדעית וטכנית שחשיבותה רבה ביותר נוגעת לה להתפתחות ארצנו.

אדוני היו״ר, יש ביכולתי להודיע, כי המומחים שלנו וכן המומחים האמריקאים, מוכנים להופיע לפניכם בכל שעה הטובה בעיניכם; הם מוכנים להופיע בפניכם באירופה, אם דבר זה נוח לכם יותר; כן מוכנים הם למסור לכם או לכל מהנדס שימונה על־ידכם, כל הסבר על תכניתם העשויה לענין אתכם. בהתאם לדברי של מר הייס, אפשר להש־קות שטח נוסף המגיע בקירוב ל־2 מיליון דונם נוסף על השטח הנתון כעת להשקאה; אפשר לעשות זאת על ידי ניצול מקורות המים של הארץ הזאת. הוא רואה אפשרויות של פיתוח נוסף על יסוד שיתוף פעולה עם הארצות השכנות.

המכון המחקר החקלאי שלנו ברחובות הוסיף על תכנית הייס וסאואג׳ חישובים מפורטים יותר של צרכי המים הקיימים לפי סוגי היבול והאזורים. הם הכינו תכנית־עיבוד בהתאם לתנאי הקרקע והאקלים ולצרכי הארץ השונים והגיעו לכלל מסקנה כי באותה כמות מים שצוינה על־ידי מר הייס אפשר להשקות שטח נוסף של עוד 800 אלף דונם, ולהגדיל על ידי כך את השטח הכללי של אדמת ההשקאה המושקה עד 3,300,000 דונם. לפי תכנית זו אפשר להקים כ־120 אלף יחידות של המשק האינטנסיבי. פירוש הדבר שאפשר להכפיל את האוכלוסיה החקלאית בארץ־ישראל. לפי אומדנינו יש כעת בארץ־ישראל 85 אלף יחידות חקלאיות ערביות, ובקירוב 15—16 אלף יחידות חקלאיות יהודיות.

הובאו טענות נגד התכנית הזאת; עוררו על אומדן כמות המים שאפשר להפיק ועל אפשרות הביצוע של התכ־נית בגלל השיטה הקיימת של בעלות הקרקע; כן הטעימו את עניין המחיר הגבוה של המים. אין בדעתי להיכנס שוב בכל השאלות הללו. אשר למחיר המים הגבוה, רצוני לציין שוב, כי הדבר הקובע הוא לא המחיר האבסולוטי של המים, כי אם היחס בין מחיר המים ובין ערך היבול המיוצר.

תחנת הנסיונות החקלאית שלנו ערכה מחקר מפורט בנוגע לשעור הוצאות המים ביחס לערך היבולים השונים

במלקים שונים של הארץ והיא באה לידי מסקנה מפורדת, שהמחיר 2¼ מיל למטר מעוקב של מים הוא מחיר משתלם ביחס לרוב התוצרת של יחידת משק אינטנסיבית, גם לאחר שנקח בחשבון את המחיר הטרום־מלחמתי הנמוך של התוצרת החקלאית. מר הייס מניח, שמחיר המים בארץ־ישראל יהא פחות משני מילים. הוא מציין שהמים יעלו כאן פחות משהם עולים בקאליפורניה. אנו יודעים שהמחיר יהיה פחות ממה ששולם בעד מים במקומות רבים בארץ־ישראל לפני המלחמה.

ה.

אדוני היושב ראש ורבותי! כדי לצמצם את שטח המחלוקת רציתי להבהיר את אפשרויות הפיתוח הגדולות נדי־שותה תחנת הנסיונות החקלאית שלנו להכין תכנית נוספת, שהיא מבוססת על כמויות מים קיימות, שאין עליהן חלוקי דעות ושאינן מעוררות התנגדות רצינית בנוגע למציאותן. בהוראותנו קבענו, שתכנית זו אינה צריכה להקיף את כל ארץ־ישראל החקלאית, אלא רק שטחים מצומצמים של אדמות מעובדות או אדמות הניתנות לעיבוד, שאפשר לכלול אותן ברשת ההשקאה בתנאים המבונים ביותר, אחרי בדיקה מדוקדקת של האדמה, של השפעת האקלים, של מקורות המים, של הנוהג המעשי בחקלאות ושל דרישות השיווק. בגבולות אלה ניתן אזורים חקלאיים המתאימים כדי שטח כולל של 2¼ מיליון דונם. (וכל השטחים האלה יעובדו באופן אינטנסיבי ובהשקאה). רובו הגדול של השטח (בערך מיליון וחצי מיליון דונם) נמצא בשפלת החוף: אזור זה מצריך מיליון מטרים מעוקבים של מים להשקאה. יתר אזורי הפי־תוח הם במישורי פנים הארץ — עמק החולה, עמק יזרעאל וכו'. מישורים פוריים אלה משתרעים על פני שטח של בקוץ דונם בערך; הם מצריכים כ־600 אלף מטרים מעו־[קבים] של מים.

מחברי התכנית המוגבלת הזאת הצטמצמו לבדי 60% מאומדות השלוחן למישור ולכמות של מים המצויה בעין אפילו על פי האומדן הזהיר ביותר של מקורות המים בארץ־ישראל. (המומחים הרשמיים המודרים ביותר מסכימים שיש בארץ לפחות שני מיליון מטרים מעוקבים של מים בשביל חקלאות וצרכים אחרים). מן השוב בתכנית הפיתוח הזאת יש לראות „בצריכה המים", שעומדה בקשונות רבה ושמושה לא על פי ממוצע סטטיסטי בלבד אלא על פי חישובי כמות המים הדרושה למעשה ליבולים השונים בתנאים המצויים של גידולם, בהתחשב עם האדמה, האקלים, השיטה הנוהג והעיבוד החקלאי.

איזור הפיתוח של התכנית הזאת מורכב עתה 45 אלף יחידות משק, יהודיות וערביות, ביחס פרופורציונאלי של אחד לשנים. תכנית זו אומרת ליסד עוד 86 אלף יחידות משק באותו השטח, באופן שבסוף הכל יהיו שם בערך מאה אלף משפחות חקלאיות. נוסף לכך יתיישבו בשטח הזה אלף מקצועות שיעסקו במשלוחי יד בשרים אחרים. ההשואה בין שווי התפוקה החקלאית של האיזור הנדון (על פי מחירים טרום־מלחמתיים) לפני הפיתוח בין השווי שאחר הפיתוח חדגים בבהירות את התמורה, שתחול בעקבות התכנית. בעוד ששווי התפוקה החקלאית של האיזור בהוה מגיע לכדי תש־עה מיליון לא"י, יהא השווי המשוער של התפוקה בעתיד בערך שמונה עשר מיליון לא"י. ההכנסה הנקיה של משק ערבי שאינו משלם שכר או רבית על הקרקע נקבעה על ידי זו מסתכמת בין שלושים וארבעים לא"י בשנים [לפני] המלחמה; בעוד שתכנית הפיתוח צופה להכנסה נקיה של ששים לא"י על פי מחירים טרום־מלחמתיים בשלב הראשון של התכנית, והלך והגדל עד מאה לא"י בשלביה הסופיים של התכנית. במשק יהודי מפותח מגיעה הכנסה נקיה זו עכשיו לכדי מאה עד מאה ועשרים לא"י על פי מחי־רים טרום־מלחמתיים — אם בעלי עוסקים בהשקאה ובמשק מעורב.

בסקטור היהודי מושבת תכנית הפיתוח בעיקר להג־דלת מספר המשקים לאחר שעקרון האינטנסיפיקציה ורכוז ההמונים כבר נתקיים שם בפועל. יש, כמובן, להניח שבמרוצת הזמן, עם שיפור שיטות העיבוד תלך ותגדל גם ההכנסה הממוצעת של יחידת המשק היהודי.

כפי שהדגשתי קודם דרשנו שתכנית פיתוח זו תהא מעובדת במסגרת הכללית של תכנית היס־סאואג', באופן שתכניות מים אזוריות או מקומיות יתאימו לה בשלבים שונים. תכניות מים אלה יוכלו לפעול כחלק בנפרד. חיבורן של תכניות מים אזוריות יבטיח את פעולתן כהלכה וכן גם יש בהן גם משום בטחון הדדי, באופן שאם יהא צורך כדבר יוכל האזור האמור לשאוב מים מהעודף של השני. חשיבות רבה מאד נודעת לכך בשים לב לעובדה, שמקורות המים והגשמים מחולקים בארצנו חלק בחלק באזורים השונים. תכנית היס־סאואג' מאפשרת גמישות רבה בביצוע העבודה בשלבים כאלה. עובדו תכניות עבודה, תרשימים של בסומי המשק השונים ואומדנות התפוקה ואם רק יהא קיים שוק קליטה לתוצרת הזאת על ידי פיתוח עירוני חדש הרי זו תכנית בריאה ונבונה מבחינה כללית.

התשלמות מגורם העיקון בתכנון הפיתוח החקלאי נחשבת בעינינו מסובכת. תכניותינו לוקחות מיד בחשבון את ההוצאה ולפיכך עלינו להדגיש שמציאותם של צרכנים חרשים בספר רב יהא תנאי קודם למעשה לניצול המלא של האוצרות החקלאים בארץ־ישראל. הפיתוח החקלאי המו־דרך תלוי בפיתוח העירוני. משום כך אמרתי בעדותי לפני ועדת החקירה האנגלו־אמריקאית, שכל הויכוח בנוגע לכמות המים אינו חל על הצעתה הנוכחית של הסוכנות היהודית בדבר עליית מיליון ראשון של יהודים. הרי אפילו התכנית המצומצמת של תחנת הנסיונות החקלאית שלנו מחושבת לשטחי השקאה גדולים יותר משיהא נחוץ לסיפוק הצרכים החקלאים של עליית מיליון יהודים נוספים. כפי שאמרנו בתזכירינו לועדה האנגלו־אמריקאית תצריך עליית מיליון יהודים נוספים בערך 650.000 דונם קרקע נוספים ובערך 450.000 מטרים מעוקבים של מים נוספים.

הקרקע והמים בכמויות אלה ישנם בודאי. אין כל ספק שארץ־ישראל יש לה הרבה יותר קרקע ומים משנחוץ לכלכלת עליה יהודית נוספת של מיליון נפש. אין מקום לחלוקי דעות רציניים בענין זה אלא לאחר שמבינים לדיון עליה של מיליונים רבים.

מכאן אני מגיע לתכנית עשר השנים לקליטת מיליון יהודים בארץ־ישראל. חברי מר ברנשטיין הסביר לכם את אפשרויות הפיתוח בתעשיה. התעשיה והחקלאות הן אבני הפנה שעליהן יסדנו את התכנית של פיתוח כלכלי של הארץ וקליטת מיליון יהודים. פרטי התכנית ניתנו בעדותו של מר הורוביץ לפני ועדת החקירה האנגלו־אמריקאית („הצעות הי־הודיות", עמוד 494). ורשה לי גם להפנות תשומת לבכם לספרים „ארץ־ישראל — בעית והבטחה" של נתן, גאס וקרימר, „התרשים של תכנית לארץ־ישראל יהודית" של מר גריגנברים. הספר הראשון מכיל סקירה נוקבת של בעיות הפיתוח שלנו ואפשרויותיהן שנערכה בידי שלושה כלכלנים אמריקאים בלתי־תלויים. הספר האחרון הוא מחקר מקביל של כלכלן א"י העוסק בעבודת התכנון של הסוכנות. אנו ערכנו תכניותינו לקליטת מיליון יהודים (במשך תקופה של עשר שנים) על יסוד נסיוננו בעבר, על יסוד חקירה וחשבון. אנו יודעים ששיוון המים יהא יותר לבר־נחני משאנו שוללים לקבר בתכניותינו המנוססות ביותר, כי על כן התכנון שלנו גמיש.

ממשלת ארץ־ישראל מגלה חוסר הבנה יסודי בסיבה המעשי של עבודתנו בארץ, שעה שהיא מאפילה את המשק היהודי בגלוטניות אפוקליפטית. עם זה פרנות הממשלה רמזים בלתי מבוססים בשגיא אומדת. „שאין להעלות על הדעת, כי יש להקים כתוקף הסכם בינלאומי חברה חרבי־תית, שהיא מורכבת קבוצה אחת בעלת זכויות עדיפות והשאר — חוטבי עצים ושואבי מים". חברה שהיא מחד־לקת על פי קוים לאומים לבעלי זכויות עדיפות ולמנוצלים — הוא הדבר שאנו בקשנו למנוע אותו ואף הצלחנו. אנו היהודים חוטבים את עצינו ושואבים את מימינו.

אי אפשר להבין את בעית ארץ־ישראל ואת הציונות אם אין מבינים את ההפיסות שלנו שאנו מבקשים בארץ־ישראל לא רק למצוא חוף מבטחים לפליטים אלא גם לכונן מחדש אומה יהודית. את עבודת הבנין הלאומי עלינו לעשות במו ידינו: בית הלאומי אינו יכול להיכון על ניצולו של עם אחר. מדיניותה של הממשלה יוצאת מתוך הנחות מוז־נות לגמרי והיא צפויה לכשלון. אם המטרה שלנגד עיניה ארץ־ישראל אחידה ולא טיפוח שילה בין שני עמים שיוק — העם היהודי והעם הערבי.

אנו מוכנים תמיד לשיתוף פעולה. ואין אנו חוסכים עמל להשיגו. אבל רק על יסוד התהוות אומה יהודית בארץ־ישראל. מדיניות הממשלה אינה רוצה לקדם פיתוח על פי קו זה. לכל היותר היתה הממשלה נייטראלית להלכה לגבי מאמצינו, אבל למעשה הפריעה אותנו לעתים קרובות.

מר הורוביץ בעדותו הסביר לכם את הסיבות המק־צועי של הישוב היהודי בארץ. בערך 47% עוסקים במשלו־חי יד ראשונים ושניים במעלה ובערך 53% במשלוחי יד שלישיים במעלה. אנו היהודים לא הסתגנו אל תוך המשק הערבי הקיים. אנו כבר הקימונו חטיבה חדשה, התעשיה מבוססת או יותר על פי דוגמת החיים הכלכליים של המערב. מנקודת השקפה כלכלית הרינו כבר עכשיו, כפי שאמר טראומן, אומה בהתהוותה. תכנית עשר השנים מבקשת להח־יש את הקצב ולהרחיב את מגמת ההתפתחות הזאת.

אנו מחזיקים בדעה, שהיסודות הכלכליים והסוציא־ליים שאנו הנחנו הם בריאים וישנן אפשרויות להתפתחות רחבה. אם רק יהיו התנאים המתאימים. ודעתנו זו מתחזקת בנו לנוכח ההתפתחות בארץ למהרת המלחמה. שנתיים עברו מיום כפר המלחמה. שורה של בעיות קשות עמדו לפנינו. בכל שאר הארצות שהיו עסוקות במאמץ המלחמה הועמדה גם ארץ־ישראל לפני התפקיד העצום לסגל את כלכלתה לצרכי השלום.

אבל תפקידנו לא הצטמצם בשמירת שווי המשקל הכלכלי שלנו ובשמירות רמת החיים של הישוב. המשק שלנו הוא דינמי ואקספנסיבי, והמגמה הבריאה לקלוט עולים נוספים שלטה בו. במשך שנת 1945—46 נקלטו בארץ, בהתאם למכסות העליה של הממשלה 36 אלף עולים יהודים והתפ־קיד הזה נעשה בהצלחה נוסף להקלטתם מחדש של 26 אלף חיילים וחיילות יהודים ששוחררו מן הצבא. הסתגלותו של המשק הא"י לצרכים אלה הוקיימה בתנאים פוליטיים בלתי נוחים, שאינם בעלי השפעה על המים הכלכליים של הארץ; הגבלת העליה, סרות, מעשי תגמול, משטר צבאי, חרם ערבי ועוצר, היה עלינו להתגבר על כל המכשולים האלה, יתר על כן, בעוד שבכל הארצות נחשבה התקומה שלאחר המלחמה בתפקיד ראשון של ממשלה בתקופת המעבר, וכל מאמצי הממשלה כוונו לתכלית זו, הרי כאן היתה הממשלה לפעמה אדישה לגבי בעיה זו, ועיקר פעולתה התרכז במניעת העליה ובקיומו של הסטטוס קוו המוליסי, לא מדיניות המחיר הח־צוני ולא מדיניות המטבע החיצוני של ממשלת ארץ־ישראל התנהלו על פי הבנה לקדם את התפתחותה הכלכלית של הארץ שלשמה ניתן המנדט לאנגליה; קבען והכריען אצלה השיקולים לגמרי אחרים. משום כך היה עלינו לעשות את עבו־דתנו בתנאי יוקר מוהרי מלגמרי. את עבודת הפיתוח הכל־כלית שלנו נאלצנו לעשות בתוך משק בלתי מאורגן לנוכח אינפלציה בשיעור בלתי מצוי שגרמה למעגל הקסמים של עליית המשכורות ועליית המחירים. ועל אף כל הקשיים האלה, הכבידיים והבלתי הכרחיים, הריני מעיז לומר שהצלחנו בתפקידינו במידה ניכרת ואת הצלחתנו זו העלינו על גבי הכתב בתזכיר „על התקמתה של ארץ־ישראל" שהגשנו לכם. המשק שלנו מוסיף להתרחב אם גם מתוך תמורות תכופות של הכלכלה, הנגרמות על ידי החלפת תעשיות המלחמה בתעשיות שלום. הצרכנות והבנין, שני הענפים שנפגעו קשה על ידי המלחמה מתקדמות במהירות; המשק המעורב לכל ענפיו גדל ומתרחב. אפילו בשתי השנים הקשות הללו ביצרנו את מצבנו הכלכלי ומכאן שהתחזקה גם אמונתנו בכושר התגשמותה של תכנית הפיתוח הרחבה שלנו.

ו.

תכנית עשר השנים מצריכה מטפים וסמכות שלטון. בעדותנו לפני הועדה האנגלו־אמריקאית ובספרים שהוגשו לטעלה מוצגנו באופן מפורט את בעית המימון. הבעיה גם נדונה מתוך פירוט רב במגעים עם המומחים האנגלו־אמרי־קאים בקשר להמלצה להביא בכל התקדם האפשרי מאה אלף פליטים יהודים לארץ־ישראל. והמומחים הגיעו או לידי מס־קנה, שעליתם של מאה האלף וקליטתם במשק הארץ תעלה בסכום של 60 מיליון לא"י, או בערך שבע מאות לא"י לגולגולת. אנו סבורים שסכום זה גדול קצת מדי אפילו בת־נאי היוקר של עכשיו; בכל אופן בשנה הראשונה יהא צורך רק במחצית הסכום הזה בשביל מאה אלף העולים הראשונים.

הוצאות קליטת עולה לפני המלחמה היו בין 200—300 לא"י לאיש. עתה עלה יוקר החיים ב־275%, ובזאת יוסב־בר הסכום שנקבע על ידי המומחים, ב־700 לא"י לעולה. אולם אנו דנים על תכנית לעשר שנים ואיש אינו יכול לנבא מה יהיו המחירים ב־10 השנים הקרובות. אך מתקבל על הדעת, בפרט על סמך נסיוננו מאז אחרי מלחמת העולם הראשונה, כי המחירים בארץ־ישראל יתאימו את עצמם לרמת המחירים הבינלאומית. רמת מחירים ממוצעת, העולה בערך ב־50 אחוז על המספרים הטרום־מלחמתיים, היא אולי הנחה המתקבלת על הדעת. פירושו של דבר, כפי שאמר מר הופיין, כי נצטרך אולי לנייס, להשקיע ולהוציא ב־10 שנים אלו סכום של כ־400 עד 450 מיליון לירות. נסיון לציין בקוים כלליים את המקורות השונים להשגת הכספים האלה: הסוכנות היהודית בארץ־ישראל, הון של עולים, השקעות יהודים מארצות־חוץ, קרנות ציוניות, יתרות שטרלינג, השקעה זרה לא־יהודיות, פיצויים גרמניים, מלוות בנקאות בינלאומיות וכו' וכו'.

שאלת השתתפותם של גופים בינלאומיים נדונה אשתקד בקשר להצעה שנוצרה לגיל להעלאת 100 אלף עולים יהודים. אותה שעה הבטיחה ממשלת ארצות־הברית לתרום את חלקה. בביקורו האחרון בארצות־הברית דנתי שוב על אפשרות ההון מלווה בינלאומי בתנאי שתתקבל החלטה מדי־נית רצויה. בביקורי זה נתחזקה דעתי על שיתוף ההון יהודי פרטי בבנין ארץ־ישראל. ליהדות העולמית יש ענין רב ביותר בארץ־ישראל. הנני מבטר לומר, כי תוצאות פעולתנו בקשר לקרנות הציוניים לא נחלו הצלחה כזאת; לפי שנה הובטח כמה עשרות מיליונים דולרים לארגונים היהודיים לשם ישובם והתקמתם של הנידחים. בשעה שדי עדותינו על הרכוש היהודי שנגזל עולה כמה מיליארדים דולארים.

ז.

השנה שעברה והיתה שנה טובה מנקודת ראות הקרנות הציוניות, על פי בקשת הועדה האנגלו־אמריקאית מסרתי להם כמה מספרים על פעולתה הכספית של הסוכנות היהודית ושל מוסדות יהודים ראשיים אחרים. כך ההוצאות של הגופים היהודיים הראשיים בתקופה של שנות 1917 עד אוקטובר 1945 היא 45 מיליון לירות. מאוקטובר 1945 עד ספטמבר 1946 הוציאו אותם גופים בארץ־ישראל 12 מיליון לירות נוסף על כך. ההוצאה הכללית של גופים אלה מגיע איפוא לידי 57 מיליון לירות לקניית אדמה ולישוב חקלאי; למעלה מ־10 מיליון לירות לחינוך ולמטרות תרבותיות; כ־1½ מיליון לעליה; כ־5 מיליון לירות לארגון לאומי ולמוסדות הדתיים והתרבותיים; כ־5 מיליון לירות לישוב עי־רוני, מסחר, תעשיה, והשקעות עירוניות; כ־4.6 מיליון לי־רות לבריאות ולשרותים סוציאליים; כ־3½ מיליון לירות לעבודות ציבוריות, פועלים ושיכון; וכ־2.6 מיליון לי־רות לאדמיניסטרציה ושונות. הכנסתם של המוסדות הללו

הגיעה לכ־5 מליון לירות. מזה היתה הכנסת הסוכנות היה־הודית והמכשיר הכספי שלה, קרן היסוד, הכנסה של 4.6 מליון לירות.

נוסף להון שהובא לארץ על ידי הסוכנות היהודיים העיקריים (אם כי כ־10 אחוז מהסך הנ"ל בא מארץ־ישראל עצמה) הובאו כ־25 מליון לירות על ידי יהודים וחברות יהודיות פרטיות. מסך־הכל זה הובאו כ־4/5 בתקופה שבין שתי מלחמות העולם.

חוששני שאעשה שירות רע לועדה הזאת, אם יתקבל אצלכם הרושם, כי סכומי ההון שהיהודים הביאו לארץ ישראל בחצי יובל השנים האחרונות עזרו מטרות יהודיות בלבד. ההפך הוא. אני מתקן הנני רב מאוד לעדה הערבית בארץ ישראל. בשנות הכספים האחרונות, 1946—1947, היהודים נתנו כ־3 מליון לירות לעדה הערבית בארץ־ישראל על ידי המנגנון הכספי של הממשלה בלבד. כי הרכוש הערבי גדל במידה ניכרת בשנים האחרונות. חלקה של העדה היהודית במסים מוסיף לעלות. בשנים 1946—1947 היו הכנסות הממשלה ממקורות יהודיים סכום גדול פי שלושה מאלו שבאו ממקורות ערביים. אפילו הערבים העשירים ביותר משלמים מס מועט עד מאוד. הכנסה מסבית זו איפשרה להקים לערביי ארץ־ישראל רמה של שירותים סוציאליים (חינוך, בריאות וכו') העולה בהרבה על השירותים של כל ארץ ערבית אחרת. אנו מניחים, כי עם קידום תוכנית הפי־תוח שלנו נוסיף להשפיע טובה כלכלית ותרבותית על שכנינו הערבים. אך אנו רואים בכוח ראשונות שבעתיד יינתנו מצוות באלה במסגרת אשר תתחשב בצרכינו אנו.

הממשלה טוענת בהודעתה ל„גבולותיו של כל אני לק־דום בהתאם לאמצעיו ובהתאם לצרכיו של הגולה". אנו מקב־לים זאת כעיקרון כללי. אך לשם ביצוע מדויק של העיקרון הזה הכרח הוא שיעריכו כהלכה את האמצעים ואת הצרכים. אנו מטילים ספק בהערכה הטרשות בהודעת הממשלה. אנו היהודים איננו חייבים מאז ומתמיד להתאמץ לא רק באמצ־עות הקיימת בארץ־ישראל (וגם בצרחנו רמים דלי־האמ־צים), אלא גם בצרכי עמנו בארצות־חוץ, בהתאם למספרים הרשמיים הביאו כ־1585 עולים יהודים בשנת 1946 רק 10 אנשים וי"ג אנשים תלויים בהם סכום של 1000 לירות או למעלה מזה לראש; 99 אחוז של העולים מגיעים עתה לארץ ישראל בלי פרוטה. הם קרבנות המלחמה הזוועתית הנאצית. אנו חייבים לראות ליישב קמצת האנושיות ולהתקדם הכל־כלית. הסיבה לתנופות הכספיות הגדולות בעדות היהודיות בכל הארצות היא הצורך ליישב עולים חדשים, להבטיח את כלכלת הארץ בפני קליטתם של אנשים חדשים רבים, ולא הרצון להמיך באוכלוסיה הקיימת בארץ־ישראל.

איני מזלזל בגודל הבעיה הכספית בשנה העומדת לפנינו, אך על בניית ארץ־ישראל אין לדון כעל בעיה כל־כלית וכספית בלבד. זוהי בעיה אנושית גדולה לכל עמי העולם; משבילנו זוהי שאלת זהותנו וזכות קיום של העם היהודי, ומי יכול לשער את מחיר הישארותו בחיים של עם ?

אדוני היו"ר ורבותי ! העדות הכלכלית של הסוכנות היהודית ניסתה להראות לכם את ההישגים היהודיים בארץ הזאת ואת האפשרויות הצפונות בארץ הזאת. זוהי ארץ קטנה אך בשעה שכל העולם היה קטן מכדי להכיל את היהו־דים שברחו מהרדיפה הנאצית, ארץ־ישראל לבד היתה גדולה למדי, כדי להציע להם מקלט ובית. ארץ־ישראל היא ביתנו, ביתנו הנצחי. היהודים זקוקים לארץ־ישראל. וארץ־ישראל זקוקה ליהודים.

אני תקוה, אדוני היו"ר ורבותי, כי בימי ביקוריכם יכולתם לראות את רוחו של העם המכסם בהישגים אלה. היה עלינו להתגבר על קשיים רבים. רק לאמונה בתקומה לאו־מית, בדימוקראטיה כלכלית חיזקה אותנו עד כי התגברנו על קשיים אלה. הרשו נא לי לסיים את עדותי באותן המלים שהשתמשתי בהן בעדותי לפני הועדה האנגלו־אמריקאית: „השי־גנו לנו אימון באנושות ובאחריות בינלאומית. אנו צריכים אימון זה, כדי שיחזק אותנו במאמצים שלא נראה בלותם — להחיות ארץ טובה אך מוזנחת מאוד, ושרידי עם עתיק ימים. הארץ והעם קשורים זה בזה".

יום ג' שבוע זה היה יום וייצמן. באולם הישיבות שררה מאז הבוקר מתיחות וציפיה גדולה. באו לישיבה זו רבים אשר לא ביקרו עד עכשיו בישיבות, ביניהם גם פקידי ממשלה ובאי־כוח קונסוליה של ארצות שונות. בין פקידי הממשלה היו גם ערבים. בין הקהל היו כמעט כל חברי הסוכנות היהודית, עסקני המפלגות הועד הלאומי, ואנשים רבים מן הצבור. גם בין חברי הועדה היתה ניכרת עירנות יוצאת מן הכלל.

ד"ר וייצמן הגיש לועדה תזכיר בכתב, אולם לא את התזכיר הזה הקריא בנאומו, אלא השתמש בו רק כרשימה וזכרון של ראשי הפרקים אשר עליהם רצה לדבר. הנאום עצמו היה כולו דברים שבעל פה ונאמרו בכנות ובגילוי־לב שובי־נפש ועשו רושם עמוק לא רק על הקהל כי אם גם על חברי הועדה. כשגמר, פרצה מתיחה מעין בכיות והנאות לפרוץ וזה שרק אתמול הגיע יו"ר הועדה לקהל שעליו להמנע מכל ביטוי של רגשותיו.

אנו מוסרים פה את הנאום, ואילו את התזכיר ניתן בגליון הבא.

אחרי נאומו נחקר הד"ר וייצמן, אם כי באופן אדיב מאוד, אבל בכל זאת בחריפות לתוך הבעיות כולן.

גם את השאלות והתשובות של ד"ר וייצמן ניתן בגליון הבא.

עדותו של ד"ר חיים וייצמן

א.

הנני אסיר תודה על ההזדמנות שניתנה לי לדבר לפניכם על האידיאלים והעקרונות המונחים ביסוד התנועה והעבודה בארץ זו, שבאתם לחקרה. עצם הטליחה, אם דיבורי אפי, ראיתי לקרוא ועלי לעקוב אחרי המיסמך הכתוב.

היתה לי הזכות להיות בין קבוצת האנשים שנשאו ונתנו עם המדינאים בממשלת־הפלס הראשונה, מיטב בעירך משנות 1915—1918 ובשנים האחרונות, בדבר הצהרת באל־פור. בפרט הייתי במגע עם מי שהיה אז מר באלפור, וכן עם ראש הממשלה מר לויד ג'ורג', שמילא תפקיד עיקרי בסדרים ההצהרה זו. ועל־כן מוסמך אני אולי במדת־מה לדבר על משמעותה של הצהרת באלפור, שנעשתה נושא לויכוח ולחלוקי דעות. כן עמדתי במרכז הטפילות, שבאה אחרי פירסום ההצהרה, ואחרי ניסוח המנדאט ועד הזמן האחרון. וגם עתה, אף על פי, שאינני חוסם שום משרה ואני מדבר בשפי באדם פרטי, הנני מאמין, שאני יודע פחות או יותר מה דעתו של העם היהודי על המצב. וכן סבורני, שאני מבין לרוחה של הממשלה הבריטית, אני לפחות ניסיתי להבין אותה במשך כל ימי חיי.

אני רוצה לומר לכם, איפוא, אדוני ורבותי, שאני מדבר על סמך תקופה ארוכה למדי של נסיון, נצחונות, שגיאות ומעריות, ולאחר שסבלתי ושילמתי בעד השגיאות.

ב.

לאחר סקירת השלבים הראשונים לעיצוב המנדט אמר ד"ר וייצמן: „כך נסתבכו הדברים במשך חצי־יובל שנים, עד שנת 1939, עד לפירסום הספר הלבן, שהפסיק עבודה זו ואת היחסים הקיימים עם הממשלה הבריטית והאדמיניסטראציה הארץ־ישראלית, לצערם של כל דורשי טובת ארץ ישראל.

פעולתו האחרונה של חבר הלאומים, או של ועדת המנדאטים שלהתפרדה, משנת 1939 היתה האחרונה, כי הספר הלבן נוגד את רוחו של המנדאט, כפי שנתפרש אותה שנה. זו היתה דעת רוב חברי ועדת המנדאטים, שאמרו, כי הספר הלבן סותר את המנדט. בכך נסתיים הענין, כי פרצה המלחמה וכל עבודה שיטתית, והספר עצמו — נעלמו במערבולת הזמנים.

לדעתי היו למנדט שתי מטרות עיקריות. לפני שאכנס בעובי הקורה של הנושא, הרשו לי לומר דבר על המניעים שהניעו את בריטניה ולמה מידידי בריטניה ואת העם היהודי באותה שעה לפרסם את הצהרת באלפור. הרשו לי לומר — מעין, שאיני מוצא ביטוי פארלמנטארי טוב יותר — שנאמרו הרבה דברי שטות על ענין זה. אולי זהו המקום וזוהי השעה שיתוקנו הדברים על ידי אדם שהיה מעורב במשך שנים רבות באותה תקופה לוצרי יסוד העם העברי והעולם.

ככל הצהרה הומאנית, כן גם ביסוד הצהרת באלפור היו מונחים שני סממנים:

אין להטיל ספק בכך, ששלושה אותה תקופה, ובר־ניהם מר באלפור ומר לויד ג'ורג', נתכוונו בראש וראשונה למתן סיפוק לעם היהודי על החורבן שחרב במשך אלפי שנים לתרבות האנושית. עובדה ידועה לכל היא, שמר לויד ג'ורג' ומר באלפור היו אנשים דתיים, ידעו יפה את התנ"ך ואת השפעתו על חייה ואופיה של האומה הבריטית, מתוך השקפה עולמית — וגם מתוך חזקה — להקים גשר בין השקפה זו של התנ"ך ובין האומה שהיא הורתו של התנ"ך. בשיחותי הראשונות עם מר לויד ג'ורג', עוד בטרם דובר בכלל על ההצהרה, אמר לי מפק בבדיחות־דעת בסק ברצינות: „אתה מדבר אלי על ארץ ישראל. זוהי הגיאוגרפיה היחידה שאני יודע, ואני מיטיב להצביע בכמעט יותר מאשר את הגיאוגרפיה של החזית המערבית". הוא היה גאה על שפעל במלוא להיות קשור בעבודה זו, וזה היה האידיאל שעורר לפירסום ההצהרה הזאת.

קיימת עוד סיבה של מניעים, שהם תועלתיים, אם כי לא במשמעות מסוימת שהיא. העם הבריטי וכל הקשורים אתו — ואני הייתי הנני קשור בעם הבריטי, וגם מתגאה בכך — היו כולם שקועים במלחמת־חיים ומות, שתוצאתה היתה קיום או אבדן קהילות בריטניה הגדולה. הרבה היה תלוי באמריקה, שם היתה עדה יהודית רבת־כוח, שהיתה אותה שעה משותפת — איני מסכים לדעה זו, שלא היתה אלא דעה בלבד בבריטניה בימים ההם — לא רק לא פרו־בריטית, אלא אפילו נוטה להיות פרו־גרמנית. אז סברו, כי על ידי המיבצע הזה ישפיעו על דעתן של קבוצות חזקות ביהדות הגרמנית. כן היתה קיימת קבוצה ציונית שהיתה תמיד פרו־בריטית, אכן הם רצו שהעדה היהודית של אמריקה תתייצב מאחורי המאבק המלחמתי של הנשיא וילסון, אשר הבין אותה שעה את תכניתו לשלום עולמי. אז הניחו, כי הצהרת באלפור עשויה להשפיע על דעת העדה הזאת. הנני סבור, שהיו לה תוצאות מסוימות, ולדעתי היא מילאה את התפקיד שנועד לה אותה שעה.

אך היתה עוד עדה; זולה תפקיד גבר באותה מלחמה — העדה היהודית הרוסית. היה זה לפני מלוקת של רוסיה ולפני קימה של פולין, והעדה היהודית הרוסית היתה אחת העדות היהודיות הגדולות בעולם. היא מנתה כ־6 מיליונים, והיתה עדה הגונה היתה בעלת ערך ניכר באותן הסיבות.

אלה היו, איפוא, שתי המטרות: א) המטרה האידיא־ליסטית השהונית; וב) המטרה התועלתית בחלקה, במסי־בות שניסיתי לתאר לפניכם.

ג.

כלום לי, אם תאריכו בנקודה זו, אך אני סבור שהגיעה השעה — הנני בא בימים ויתכן שלא תהיה לי עוד הזדמנות להבהיר את הדבר מחדש — ועל כן הנני מנצל הזדמנות זו ומוסר לכם דבר, שהוא אולי בעל־ערך בעיניכם.

אומות העולם הכירו בכך — ובמיוחד הבריטים והאמ־ריקאים, הצרפתים והאיטלקים — כי חלק גדול של הצרות, הדאגות והקושיות שירדו על ראש היהודים בימי תולדו־תיהם, בא עקב מצבם הבלתי־נורמאלי בעולם. מה הוא המצב הבלתי־נורמלי, והסימן האופייני לו ? אומר לכם דבר אחד, ביטוי שהשתמשו בו לא פעם. ואני השתמשתי בו לראשונה, כשהופעתי לפני הועדה המלכותית, — וזהו חוסר־המולדת. עלי להוסיף: מולדת־בית ליהודים באשר הם שם. איני מתכוון לחוסר הבית של קבוצה זו או אחרת של יהודים. יש קבוצות יהודים בעולם, שלהם בית נוח למדי, יהודי אמריקה, יהודים במדינות רבות באירופה המערבית והצפון־מערבית, בשוודיה, בדאניה, בצרפת. כך היה גם בגרמניה. אך מתוך קולקטיב הם מקודשים. הם עם, והם אינם עם. הם עם וחסרים להם הסימנים האופייניים ביותר של עם. הם בבחינת רוחות ערטילאים. הנה יש להם קיום אוטונומי רבים, שהם מובהקים ביותר שלא נכחד במשך מאות שנים, ובה בשעה חסרים הם קיום המאפיינים כל עם ועם. אם נשאל מה הם פולנים או צרפתים, יצביע כל אחד על ארץ מסויימת, על מוסדות פרלאמנטריים מסויימים. והאדם בשוק יאמר: מה הוא שוויצי? יש לו מסמרי. אך אם תשאלו, מה זה יהודי? הרי זה אדם שיתן לך הס־בר ארוך על קיומו, ואדם כזה מעורר תמיד חשד. ומן החשד רק כפסע אל השנאה. איני רוצה לתאר זאת כטראגדיה — אם כי זוהי טראגדיה באמת — אך גורל זה, מצבם של היהודים בעולם הוא בלתי נורמלי. זוהי מחלתם הטראגית, יחסה אל העולם החיצוני הוא בלתי־נורמאלי. אפילו כיום, עם קימתה של ארץ ישראל הנבנית מחדש, יש עדיין יהודים רבים הרוצים להבחין: א) שיש יהודים; ב) שהם יהודים; ג) שיש ארץ ישראל; ד) שיש צורך בארץ ישראל. הגוי נבוך. אין הוא מבין. ובאי־הבנה זו קרובה מאוד הדרך אל החשד, ומן החשד — אל השנאה.

לכן חשבנו, כי יש לתקן מעמד זה על־ידי נורמאלי־זציה של היהודים, על ידי הפיכתם לנורמאלים בכל אתר, ועל ידי מתן הסימנים והסגולות החמריות, שיש לאחרים, והחשוב ביותר הוא הקמת בית נורמאלי, והיכן נוכל לעשות זאת אם לא בארץ זו ?

ד.

סבורני כי הואלתי להסביר — אף על פי שאיני חושב שזה היה צריך להיות בחוץ — מדוע בחרנו דווקא בארץ ישראל, מדוע לא במכסיקו או אלאסקה או שאנטאס? שאלוני, מדוע בחרתם בארץ שיש בה כבר אכלוסים, שאינם מוכנים לקבלכם בידידות יתירה. ארץ קטנה שהוזנחה שנים רבות? נראה מוזר שעם מעשי ומעשי כיהודים משקיע מאמצים בחולותיה, סלעיה ובצותיה של ארץ־ישראל. בדרך הלצה הייתי אומר, לא בני האשם אלא במשה רבנו, שפעל, כנראה, מתוך השראה אלוקית. הוא היה יכול להביאנו לארצות הברית, ואז היינו יושבים על גדות המיסיסיפי ולא על הירדן. אולם הוא בחר להתגאל באה. איננו יכולים להתכחש להיסטוריה שלנו ולהתחיל מבר־ראשית. אפשר והאמת שבדברי תיראה שוב מופשטת מדי באזני אנשים מעשיים, כמקש דעת ובצוגה אחת עם החת־

ישבנות בארץ־ישראל התחילה התישבות בחלק תבל אחר, קרוב יותר לאיזורת שבהן באים כמה מן הנציגים הנכבדים היושבים כאן, כלומר בארגנטינה. השוה נא את שתי הארצות הללו. ארגנטינה ארץ רחבת ידים, ובה היתה ממשלה אדיבה, לא היתה שום התנגדות ונוסף הדבר, הממשלה היתה מעוני־ ינה לצוור, מכל מקום באותה תקופה, (ידידות כלפי היהודים לעולם אינה מאריכה ימים) והיהודים הגרו לשם בהדרכת ועד שלדעתי עמדו קיצות לבות, עשרה מליון לירות בקירוב, סכום שהיה שוה ל־20 עד 25 מליון בימינו אנו. הם נוגפו לעבודתם במיטב הטוב ביותר. כיום כל התישבות בארגנטינה אינה אלא מושבות יהודיות ספורות. האכרים טובים, נהונים, העובדים את אדמתם ביזעת אפם, אולם אין שם אלא מספר כפרים יהודיים ותו לא. הדור הצעיר נמשך בהדרגה לבואנוס־איירס; שם הם נעשים רופאים ועורכי־דין. הוא התהליך הרגיל הידוע לנו מהתפתחותה הכלכלית והתרבותית של עדה יהודית מוקפת לא יהודים.

וגם כאן התחלנו. ראיתם את הארץ עתה. ברבים מחלקיה היא מרהיבה את העין, מכוסה יערות וירק. אולם כשבאתי לכאן בשנת 1918, סיירתי עם המצביא הראשי, שכבש את ארץ־ישראל. נסענו מתל־אביב לירושלים, דרך ארץ שוממה ומוזנחת, ולא נראה ירק שירענן את העין; והמפקד אמר: אתם היהודים עם נבון. הסבור אתה באמת ובתמים שיבוא מישהו ויתישב בארץ הזאת? כל מה שיכולתי לומר לגורל אותה שעה לא היה אלא: טוב, גנרל, הבה נמתין עוד עשרים שנה, שמא נוכל להפגש שוב ונוכל לחזור ולשוחח על הנושא. וכך היה והוא שינה את דעתו.

התקשרות זו עיקר סיבתה שואת ארץ־ישראל. ארץ ישראל, מטעמים שאיני חפץ להרחיב כאן את הדיבור עליהם, מבעילה בלבו של היהודי פרץ שאינו מוסבל בשום מקום אחר. כאשר היהודי בא במגע עם הארץ הזאת, הוא [illegible] שחזר אל חיק מולדתו. אני אומר שכל יהודי [illegible] כך ושהוא מרגיש כך מיד, אולם זה רגש המצוי בכל איש ואיש מקרבנו. סלעיה, ביצותיה וחולותיה של ארץ־ישראל נעשים נכס יקר שבו אנו משקיעים דם ויזע ומאמץ וכשרון על מנת לעשותו לאשר היא.

ה.

מניתי את הסיבות שהביאו באותם הימים לפירסום הצהרת באלפור. הסיבות היו אידיאליסטיות ותועלתיות באחת. הן היו גם פועל יוצא של ההשקפה שמקמרו של היהודי ישתנה ובמלותיו יתמעטו אם יהיה לו מקום שיוכל להתגדל בו. ואם הסיבות הללו היו בעלות ערך ותוקף ב־1918, על אחת כמה וכמה בימים אלה. חוששני שהמסמכים שהניעו אותנו להתנבא על עתידה של הבעיה היהודית עוד בשנים 1904, 1905, 1906 שעה שראו בנו קבוצת חולמים ושוגים בדמיונות, המניעים להשיג דבר שאין להשיגו — סבורני כי נבואה זו על עתיד היהודים התקיימה למגינת הלב למעלה מכל שיעור.

ששת מיליוני היהודים שקבורותיהם אנו זוכרים כיום הם אחת ההוכחות לכך, ומאות האלפים הנמקים במחנות גירוש או בארצות שבהן אינם רצויים הם הוכחה נוספת לכך שהמצב טעון תיקון מהיר. אני אומר "תיקון מהיר" מתוך ישוב הדעת. בשנה שעברה כשהופעתי לפני הועדה האנגלו־אמריקאית, הרשיתי לעצמי לומר כי הזמן הוא גורם מהותי. בילי והקשיש ברשה לי לחזור על אמרה זו: הזמן הוא גורם מהותי; איבדנו כה רבים מבני עמנו, [illegible] יכולים להרשות לעצמנו לאבד עוד רבים. בשבילנו שאלת קיום שאינה סובלת דיחוי.

מצב היהודים בעולם כיום קודר למדי, אלא שלא הייתי רוצה להוסיף למצבם במחנכא על ריקות ויגונות בלבד. מעולם לא האמנתי שנבנה את ארץ ישראל בבכיה זקבה. אמנם יש תוצאות מסויימות. עמדת ארצות הברית וחלק גדול מדעת הקהל הבריטי, — לפרות הקשיים הארעיים שציינתי; מובטחני שהם יחלפו — והאחרון אחרון: עמדת בירת המועצות. שמחנו למקרא מכתב של הנשיא טרומן לאיבן סעוד. מכתב שבו ניתן ביטוי ברור לעמדת הממשלה האמריקאית. גם שמחנו לקרוא והכרנו טובה על הצהרתו של גרומיקו בנאומו הגורלי. אינני רוצה לייחס לו מה שאין בו, אולם נאום כזה היה יכול לשאת ציוני. מובטחני שגרומיקו אינו ציוני והיה נקלה אילו כינוהו בשם זה. ובכל זאת ההצהרה היא הצהרה ציונית. למצב זה נוסף שאליו יואר שתשימו לבכם: עד עתה בנינו, מימנו והקמנו על מה שראיתם כאן, כל מה שמהווה את הבית הלאומי בהתפתחותו, בכוח ידינו, דבר שאליו הייתי רוצה להסב את תשומת לבכם במיוחד. אחת ההאשמות הגדולות שמטי־ לים כרגיל על היהודים היא: כן, אפשר שהוא בחור טוב, אין ספק שהוא שומר חוק, משלם מסיו, ואף על פי כן יש בכם משהו שאיננו סובלים — אתם באים רק לאחר שהדברים כבר מוכנים. אתם באים תמיד ישר לקופה בשעה של הבנין, העבודה הבזויה, [illegible]

היו ביצות ואנו יבשנו אותן, היו חולות ואנו נטענו בהם. לא היו בתים ואנו בנינו אותם. הארץ לקחה במתנות ואנו רישאנו אותה. וכל מה שנעשה כאן, החל ממליתי הגנוע של המתישב ונגמר באוניברסיטה העברית על הר הצופים, הכל פרי המבון והכשרון היהודים וגם התרומות והתשלומים היהודיים, ולא כסף בלבד. זה מקור בנו גאות מסויימת ות תכונה, כאשר ניתנת לנו הזדמנות עלובה שבעלובות אנו יכולים לעשות הכל לא נרע מזולתנו. איני אומר שאנו טובים או גרועים מאחרים. אבל אני אומר שאנו טובים ורעים בדיוק כזולתנו. שונות הן רק ההזדמנויות. כאן ניתנה לנו הזדמנות והריני מאמין — אני מבקש להמנע מכל הגזמה — שניצלנו את ההזדמנות שניתנה לנו על הצד הטוב ביותר.

אמרתי והריני חוזר ואומר, שלעמים אחרים יש מו־ שבות, מושבות גדולות ועשירות, הם מצאו שם עמים מפגרים, איני היסטוריון ואיני אומר לשפוט על פעולותיהן ההתישבותיות של האומות הגדולות באזורים נשלטים. אך הייתי רוצה לומר שלעומת התוצאות בפעולת ההתישבות של עמים אחרים לא נפלו תוצאות מפעלנו הרבה מאלו של אחרים בארצות אחרות. לאמיתו של דבר — ובכך מודה אפילו האדמיניסטראציה הארץ־ישראלית שאין לחשוד בה בעשיית פנים מיוחד לטובתנו (אני אומר זאת בזהירות יתירה. הייתי יכול להשתמש בביטוי חריף יותר) — אפילו האדמי־ ניסטראציה הארץ־ישראלית כאמור, מודה בכך שאחרים הפיקו תועלת ממפעלנו. בספר הכחול שהשתדלתי לקרוא בו ככל שהספקתי לקראת הופעתי לפני ועדתכם.

אבל האדמיניסטראציה טוענת: אמנם הצלחתם לע־ שות, אבל יצרתם משהו שהוא בבחינת עול גדול, היא אינה אומרת זאת במלים רבות כל כך, היא טוענת: יצרתם אי שויון בינכם לבין האוכלוסים המקומיים. אנו מתישבים ועניים. איננו יכולים לשלוח שיירת אניות שתתנהל לפי קצב האניה האיטית ביותר. כל אומה מתקדמת בתולדותיה במהירות שמעניקה לה ההשגחה האלוהית הנובעת מתכונו־ תיה, כשרונותיה ותנאיה. אינך יכול לרבא את הסגולות הללו על מנת להמנע מיצירת אי שויון. אי שויון קיים תמיד כאשר קיימים שני רבדים באוכלוסים.

אני מודה שזה יוצר קשיים מסויימים לאדמיניסטראציה ואין ספק שהאדמיניסטראציה הארץ־ישראלית נתקלה בקשיים ואני מוכן להודות בכך שגרמנו קשיים ניכרים לאדמיני־ סטרציה. אני מצטער על כך מאד; השתדלתי להקל קשיים אלה. אך כל אדם עושה כדי לגרום קשיים זה לזה. אילו היה העולם דומה לכתה שכל תלמידיה כולם ילדים טובים וצייתנים תמיד, היה העולם מקום משעמם מאד ואיש לא היה רוצה לחיות בו. מאבק החיים הוא תוצאה מהתנגשות השקפות ואינטרסים שונים. האדמיניסטרציה היתה רוצה כנתנהל לאטנו; אני מודה, שדבר זה היה אולי קל יותר בשביל האדמיניסטרציה. אך אנו נרדפים על ידי כל הכוחות הרעים בעולם, ואין אנו יכולים להרשות לעצמנו להתנהל לאט. כל האטה פירושה בשבילנו כליה. וכל יהודי שניצול מן התופת של אירופה הוא בשבילנו בבחינת שלל רב. לפיכך השקפתנו אנו והשקפות האדמיניסטרציה על קצב הן בהכר־ רח השקפות שונות.

ו.

רוצה הייתי לעמוד על נושא אחר שגם הוא גורם למחלוקת ניכרת: מה טיבו של הבית הלאומי ומהי משמ־ עותו? אינני מהסס לומר שאני סוטה כאן בהיסטוריון של התנועה הציונית, שמינה עצמו לכהונה זו; אינני היסטוריון ממש והגיבור גיע שונות זו? ישבנו על מרובה זו בשנת 1918—1919 ודנו בשאלה כיצד לבנות ארץ. הממשלה הב־ ריטית היתה סבורה, כי צליגולקשות כן. לא הממשלה הבריטית ולא אנו אולי לא העלינו בדעתנו את הקשיים העלולים להתעורר אגב תפקיד זה. בימים עברו גיבצו ארצות מסביבות על ידי חברות־צ׳ארטר, בדומה לצ׳ארטר של חברת הודו המזרחית, אולם חברות כאלו לא היו עוד באופנה ב־1918. חברה צ׳ארטר לא היתה מתקבלת על דעתו של העולם הזה. לפיכך ארגנו [illegible] ותהליך בזה היתה הסוכנות היהודית שקבלה עליה תפקידי חברת־ צ׳ארטר, כלומר, גוף שמתפקידו לטפל בהתישבות, בעליה, בטיב הקרקע, ואף אורגה בכל הפעולות המוטלות בדרך כלל על ממשלה, וזאת בלי סמכויות של ממשלה ממש.

לסוכנות היהודית ניתן מראש מעמד מיוחד. לא היה בזה משום זכות־יתר. זו היתה עמדה כבדה והייתי יכול להגיד זאת על יסוד נסיוננו אשר במשך שנים רבות. טולטלנו על ידי כוחות שונים. לדעת הממשלה הבריטית מילאנו בהגזמה יתרה, ולדעת היהודים התנהלנו באטיות יתרה. הרגשתי זאת כל ימי חיי וגם כיום יש לי הרגשה זאת. תמיד הוכיחו אותנו. מדוע אינכם דורשים עלית 100.000 או יותר מזה? אין אתם תוקים כדי לדחוף בראשי [illegible]

של הכר בהגיע המועד והפך הבית הלאומי למדינה יהודית. לא היה כל ספק בדבר, לא בלבם של מנהיגי הזמן ההוא, אף לא בלבו של שום אדם שעבר במחיצתם. ביושר לבב, ומתוך הארמוניה עם כל הגורמים הנוגעים בדבר, — כולנו האמנו, כי הדבר יתקיים במדינה יהודית. [illegible] רק בשאלת קצב התהליך. אחרים מידידינו הבריטים הו נאומרים לו: אתם נחפזים יתר על המידה; ואנו חשבנו, כי הדבר יבוא אולי בהקדם רב יותר.

היינו נתונים במעגל קסמים: כדי לבצע את התפקי־ דים שנדרשו מאתנו לבצע לפי תנאי המנדט — התישבות על הקרקע, בעלית אורך עממה, העלאת המוני אנשים, (30—40 אלף לשנה), חינוך ומוסדות סוציאליים, בתי חולים, וכו׳ וכו׳ — יש צורך בסמכויות ממשלה. אולם פעולתנו בהחשת קצב העליה היתה תלויה בכושר הקליטה של הארץ ובידוע לא הי׳ השיבם כושר קליטה. כושר קליטה אינו גדל על עצים, לא תמצאו כושר קליטה על הרי ירושלים. הם אמנם יפים מאד אבל אי אפשר לחיות עליהם מבלי לפתח אותם. כדי ליצור כושר קליטה בקנה מידה זה, היה נחוץ לנו כוח שלטון אבל כדי להגיע לכוח ממשלתי נחוץ כחות או יותר רוב בארץ ועליה בקנה מידה כזה שרק ממשלה יכולה לטפל בה. זה, היה מעגל הקסמים אשר השתדלנו לפרוץ אותו בראשית אבל לעתים תכופות נתגנו תוך כך את ראשינו.

ז.

דיברתי על קצת על הסיבות, על הבקורת הבלתי צודקת של המתפלפל המפריש בדבה, והדגשתי שהפרש זה אין להמנע ממנו. אפשר להמנע ממנו רק על ידי הקפאה. הייתי רוצה להגיד שכסיבה מסויימת היה אפשר המנע מהפ־ רש במדה אילו היה החלק האחר של האוכלוסיה, החלק הערבי, מוכן לשתף פעולה אתנו באותה מידה שאנחנו היינו מוכנים לשתף פעולה אתם. הם עמדו מן הצד ונתנו לנו ללכת קדימה. לעתים תכופות שמעתי מפי ידידים ערבים: אתם היהודים, עם חכם, באתם לארץ ישראל ורכשתם את השטחים הטובים ביותר בארץ, אחרים אומרים: אתם רמיתם אותנו. מכרנו לכם את האדמה בזול. אילו חכינו עוד עשר שנים והיינו מוכרים לכם כעת, היינו מקבלים מחיר כפול או משולש (הערבים אוהבים כסף, כמו היהודים; אין זו מדה יהודית דוקא). תשובתי להם היתה: אתם שכחתם, כנראה, שאנחנו הפכנו את האדמה לטובה ע״י המאמצים המרובים שהשקענו בה. אילו הייתם אתם עושים כמונו, היתה אדמתכם משובחת באותה מידה ואולי עוד יותר מזה. אל תפקעו בגדנו על שהשבחנו חלק מהאדמה שמכרתם לנו, כי אתם לא יכולתם לעשות זאת.

לעתים הוצגה השאלה בצורה אחרת: שאנחנו הפרנו את הסטאטוס־קוו. כרגיל כל אדמיניסטרציה מסרבת לשנות את הסטאטוס־קוו, בשאיפתה לקיים את המצב הקיים ומישהו בא לארץ נחשלה עליו להסתגל לנוסח הקיים. האנגלים, למשל, מסדרים את הארץ במחלות, מקימים חוק ומשפט, יוצרים אמצעי תחבורה, נותנים לאוכלוסיה מידה מסויימת של חנוך — הכלכאה־פתוח ובלי דינמיות יתרה, כי אין הדינמיות של היהודים נראית להם. היהודים מסדרים תמיד והוסכים על סיכאת השיגרה של הממשלה. אחד מאנשי הממשלה, ידיד שלי, אמר לי פעם: היהודים גורמים טרדות ולקולקלא יסכימו. בי גם "לאו" זו תשובה. אם תוציא אותם דרך הדלת הם יחזרו דרך החלון. תשובתי לכך היא: איננו יכולים לקבל "לאו" כתשובה. בשבילנו עלולה להיות משמ־ עותה איבוד מאות או אלפי נפשות. זאת היא בשבילנו שאלת חיים או מות. לגביכם הרי זה רק חלק משטחים נרחבים הנמצאים ברשותכם ושאתם בטוחים בהם, אבל לנו אין כל בטחון באירופה. אינני אומר שנוהגים בנו הפליה, אם כי חוקים מסויימים בספר הלבן קובעים הפליה. בספר זה, המוצאת היתה הממשלה הבריטית רוצה להיות צודקת כלפי שני הצדדים, אבל עד כמה שהדבר נוגע לנו אין הקצב האטי הזה מספיק בשבילנו. אולי הוא מספיק בשביל האנג־ לים, בשביל הערבים. אני סבור שאני אומר אולי את דברי לאור מה שמתרחש כעת באנגליה. אני חושב שאפילו הקצב איננו מספיק כעת אפילו בשביל העם האנגלי.

קיים הבדל בין המנדט ובין הספר הלבן. המנדט מעודד התישבות אינטנסיבית בארץ, ואילו הספר הלבן שולל אותה. הספר הלבן מבטל את המנדט ועל כן אנחנו מתנגדים לו בכל הכוח העומד לרשותנו. ברצוני לאמור שלספר הלבן היו שתי תוצאות שליליות: הוא השפיע על היחסים בין יהו־ דים לערבים. למה יתפשר הערבי ביהודי אם הוא יכול במידה של אליטות, כמו שעשה את זה לשני עשר שנים, להשיג מה שהוא רוצה ואפילו יותר מזה? אנחנו נסינו לקבוע אותם שמעונים של שני הצדדים להגיע לידי הסכם, עד שהממשלה האנגלית הודיעה עלינו את ההלומות הספר הלבן.

והיתה עוד תוצאה שלילית, ואני אומר זאת בכל הצער והרצינות. שהספר הלבן פותח בתוך היהודים יצרים לא־ יהודיים, בניגוד למוסר היהודי ולמסורת היהודית. "לא תרצח" נאמרה על הר סיני [illegible]

כאן על זאת, אני מעז שפעולה בינלאומית תמלא מתוכנו נגע זה.

המנדט נוצר מתוך תקוה והספר הלבן מתוך פחד, שהיה קיים בעולם ושנוצר על ידי היטלר.

דברי ח. ויצמן על מדיניות הסיוס ועל השפעת מדיניות העליה של הספר הלבן על גורל יהודי אירופה מובאים בחיבור שהגיש לועדת או״ם, המתפרסם בגליון זה.

ח.

יתכן שאתם זכאים לשאול: מה היו הנסיונות שאני מזכיר אותם כמה פעמים בהערותי. הנני מדבר בשמי, ואני בטוח שאני כולל גם רבים מחברי, או חברי לשעבר, הציונים. למן הרגע הראשון, וחדשים אחרי הצהרת באלפור, היה זה אחד התפקידים הראשונים שלו הקדשתי את עצמי, לבוא במגע עם המנהיגים הערבים. יחד על כן, אין אמת בטענה, ששמשמיעים הערבים וידידיהם, כי הצהרת באלפור ניתנה מאחורי גבם. לא זו בלבד שאין זו אמת, אלא אותם האנשים שניהלו את המשא-ומתן, והראשון ביניהם מלבד מר באלפור היה סאר מארק סייקס המנוח, שהכיר אותם, את הערבים, כפי שכתוב בדינים-ומשפטים. הוא הודיע על כל צעד במשאו ומתנו לנציג הערבים בימים ההם, המלך חוסיין, השריף של מכה, שקיבל ידיעות מלאות על הנעשה. זו היתה הקדמה להצהרת באלפור.

אחרי הצהרת באלפור — היא פורסמה בנובמבר 1917 — באתי לארץ ישראל עם הצירים בראשית מארס 1918, ובמשך שבועות נסיתי לבוא במגע במצרים עם כל מיני מנהיגים. החל בעורך הזקן והנכבד של „אל-מוקאטם" המצרי, ד״ר נימר, והלה באנשים המלומדים ובשיכבים של אוניברסיטת קאהיר ובמנהיגים ערביים משכילים מסוריה והלבנון, שחלק מהם היה עדיין תחת שלטון תורכי ובמצב של מלחמה. כבואי לארץ-ישראל, ביולי 1918, בהסכמת המפקד העליון גנראל אלנבי, יצאתי למסע ארוך ומסוכן במדבר. עברתי במקצת אותה דרך, שעברו בני-ישראל לפני 4000 שנה. הלכתי לעבר-הירדן, כדי להפגש עם האדם שעמד אז באגף הימני של צבאות אלנבי בעבר-הירדן בראש כ-3000 ערבים ועזר להילחם. הסברתי לו בדיוק מה עשינו, מה היה ברצוננו לעשות, מה עמדנו לעשות, איך רצינו לעזור לו, אם יש ברצונו לקבל עזרה זו. שיחה זו היתה ראשונה לשיחות רבות אחרות. כוונתי כאן לאמיר פיסל של עיראק, ידידנו הגדול, לידידות שהחזיקה מעמד במשך כל ימי חייו — הקצרים, למרבה הצער, — של המלך פיסל. בן הכרתי אותו, שהוא קולני כיום במחאותיו על ציונות ועלילות איננה. שמו ג׳אמיל מרדם. הוא מכר ישן-נושן שלי; אך אני מודיע בבטחה, שאני מביא אותו במבוכה על ידי אמירת דברים אלה. הוא משתייך לסוג האנשים המצוחצחים: „אנו ידידים, אך אל תבדקנו לשלום בכינוי סיקארילי; אסור לאיש לדעת, שאנו מכירים זה את זה". היה זה בערך בימי ראשית הממשלה הראשונה של מר ליאון בלום. חויה נחמה אז בין סוריה וצרפת. הוא פנה אלי שאעזור לו בבנין ההווה, ביודעו שאני ידיד של בלום. עשיתי כמיטב יכולתי כדי לעזור, אם הוא זה יתכחש מאד, אני תקוה, שועדת או״ם לא תטיל את האחריות על כך עלי;

יש עוד דוגמות רבות, אינני רוצה להעמיס עליכם את שיחותי. לא עברה שנה שלא נעשה בה נסיון להגיע להסדר עם הערבים. המשיתי הוא אחד האנשים העיקריים הנושא באחריות הכבדה, מאחר שלא הורשה לעולם שיחסים אלה יגיעו לידי של ממש. גם עתה קיימים שטחים רבים של פעולות כללית — כגון גידול פרי-הדר, וכיוצא בזה — ופעולות אחרות — שבהם מנסים ומשתלמים יהודים וערבים לעבוד ביחד. הנה קחו לדוגמה את עירית חיפה, מקום שם נראה, כי שני הגורמים האלה, יהודים וערבים עובדים בהרמוניה, עד אשר יבוא ביניהם מישהו ויפר את שיתופם. עד כה לא עלה הדבר; אך המזיקים פעולים בארץ-ישראל לעתים קרובות למדי. נסיונות אלה לא פסקו אף פעם ולא יפסקו, עד אשר נתחיל להבין איש את רעהו. אחד התנאים הקודמים החשובים ביותר הוא קביעת מעמד בהיר ושוה בין יהודים וערבים.

הזכרתי את החוזה בין המלך פיסל לעיראק. הייתי צריך להסביר את הדבר קצת יותר ולומר, שכתבנו חוזה של ידידות.

כאן הסביר ח. ויצמן את תוכן החוזה שנחתם בינו לבין האמיר פיסל ואת התנאי להעלמו של החוזה שנתמלא לאחר שמדינות ערב השיגו את עצמאותן. הדברים הובאו בתזכיר שבגליון זה.

אחרי זה ניתח את הטענות השונות לצדקת הספר הלבן, והתייחס כלול בתזכירו. כשהזכיר את העצה ליהודים להשתתף במלחמה הריסות גרמניה, אמר: „לא היינו זכאים לחיות על האדמה הזאת אילו קבלנו עצה כזאת".

ט.

ויצמן ציטט מדבריהם של אבות הצהרת באלפור וסיים פרק זה באמרו: לדעתי הצנועה אין כל ספק שכוונת הממשלה הבריטית היתה, כי באמצעות עמל ומאמץ יקום כפשוטו של דבר צדק בארץ ישראל. באותה תקופה היתה משמעותו של השם ארץ ישראל לא ארץ ישראל המערבית בלבד, כי אם ארץ ישראל ועבר-הירדן. עבר-הירדן הוצאה על בסיס ההיסטוריה רק ב-1922 וב-1923. האיסטה הללו הן מן השנים 1921–1922. אחרי כן קיצצו את עבר-הירדן ששטחה הוא הרבה יותר גדול משטחה של ארץ ישראל. ואני אמרתי לציונים: „זוהי ארץ קשה מאד; אינכם יכולים להביא הנה עולים, כי לשם כך תצטרכו לדחוק רגלי אחרים, ואינכם יכולים להרשות זאת". אינני סבור שזה משתק הוגן. מה שהיהודים ניסו לעשות למן אותה תקופה, היה להגדיל את שטח הארץ במאמצנו ובשיטות מדעיות ומכיון שאינך יכול להגדילה באופן גיאוגרפי מנסה אתה להגדילה בצורה זו ומנסה להצמיח שני שבלים במקום עם צמחה אחת, על ידי אינטנסיפיקציה יתרה, ועל ידי ניצול כל חריץ קטן, וכל זרם וכל נקיע קטן כדי להכשירו לקיום אנושי. זה היה תפקידנו מיום שחולקה ארץ ישראל. אולם הדבר נעשה ואני נני מתחרט על כך. יש לנו אחריות גדולה לא להפר את השלום בחלק תבל זה. חשוב הדבר לא רק ליהודים ולערבים, כי אם לכל העולם התרבותי.

ביודעי כל זאת — וסבורני, כי אני מדבר כאן בשם הרבה ציונים — אחרי תלאות רבות, אחרי הרבה שקלים וחישובים ובדיקות על המדיניות שאנו יכולים לנקוט, הריני אומר שאנו חוככים בצורת חלוקה שתספק את דרישותיהם הצודקות של היהודים והערבים גם יחד. מבינים אנו, כי איננו יכולים להשיג את ארץ ישראל כולה. אולי הבטיח אלוהים את ארץ ישראל ליהודים; מחובתו של הקדוש ברוך הוא לקיים את הבטחתו בשעת רצון. תפקידנו לעשות את כל יכולתנו בדרך אנושית, בלתי מושלמת. אין בדעתי לפגוע ברגשותיו של הנציג ההודי הנכבד היושב כאן, אך הייתי אומר שהחלוקה היא באופנה. ולא רק בארץ ישראל הקטנה, כי אם בהודו הגדולה. שם יש, לפחות, מה לחלק.

יתרונות החלוקה מה הם? לדעתי יש בה שני יתרונות גדולים. היא סופית והיא מסייעת לסלק כמה מחששותיהם של ידידנו הערבים. אינני בטוח שתסלק בקלות את כל החששות, מתוך איזו דבר שבהגיון, זהו ענין של רגשות ואין לסלק תגובה רגשית על ידי מעשה הגיוני, אולם על כל פנים נוכל לעשות כמיטב יכולתנו כדי להפתיק חשש זה לימים יבואו. החלוקה צודקת. הערבים והיהודים ידעו שלא יוכלו להסיג איש גבול רעהו, ובשבילנו יש לה גם משמעות נוספת. פירושה מעמד שוה, כמו שהכבד הדנישי, מעמד שוה למעמדם של שכנינו הוא התנאי החשוב ביותר ליחסים טובים בינינו לבינם. כל זמן שיחשבונו כנתינים דרגא מדינה, לא יהיו להוסיף לבוא בברית שלום. משום כך החלוקה היא פתרון רצוי, אם כי לא מבחינה המסורית ובפני שכבר הבעתי את דעתי היא מבחינות קרבן גדול מצד העם היהודי, אין לזלזל בכך.

אותו חלק של ארץ ישראל שינתן ליהודים אחרי חלוקה זו צריך להיות משהו שבו יוכלו היהודים להיות ושלתוכו יוכלו להעלות כמיליון וחצי אנשים בזמן קצר באופן יחסי. אין זה צריך להיות מקום לקבר או לבית קבורה בלבד או כפי שאתם רואים לפעמים בקריקטורות חשבליות, בגושים נפוצים מאד שלט שעליו נאמר „מקום עמידה בלבד". משום כך דבר לי אל הועדה הנכבדה הזאת. הריני תקוה, שתגיעו להחלטה מסוג זה ושעל כל שהחלטה זו תוצא לפועל ותוצא לפועל בזמן הקצר ביותר. היו לנו הרבה דיונים והשבעות טובים, לאמיתו של דבר כמעט שאפשר לרצף את שטחה של ארץ ישראל בגלוים וחשבונות מצוינים. אולם דיונים והשבעות אלה נשארו על גבי הנייר, והנני תקוה שהפעם לא יקרה כדבר הזה. אולי ירשה לי בשלב זה לקרוא לכם מכתב שקבלתי אך לפני ימים מאחד משני השרידים של מחברי הצהרת בלפור. זאת איגרת מגי׳ מרשאל סמאטס ובה נאמר:

דוקטור יקר,

— — יכול אני לתאר לעצמי את הצער הממלא את לבך בעולם שהוא מלא תקות כה רבות ומום, אין כי דבר זולת יאוש.

אין ביכלתנו לשנות את העבר, אנו יכולים רק לנ-כות למצוא דרך טובה יותר אל העתיד. כפי שאמרתי לך בלונדון בשנה שעברה, אינני רואה כעת, בשלב מצער זה, שום דרך מוצא זולת החלוקה. במשך זמן רב הייתי בעד ארץ-ישראל בלתי מחולקת, אולם לאחר שנות הצער שהתמשכו, אינני רואה שום מוצא אחר מן המיצר הנוכחי. עוד אתמול בוודאי בפרלמנט שלנו הבעתי את דעתי בשימבי לטובת פתרון זה — אם אמנם יש בזה משום פתרון. ארץ-ישראל לא היתה מעולם בלתי מחולקת בעבודה הגורל ואפשר שחלק הוגן ממנה שימסר לעם היהודי יוכל שוב להיות ברצון לבית לאומי ולארץ-הקודש, כיון שועדת או״ם נתמנתה לאסוף את העובדות ולבקש העצות והמלצות, אפשר שיהיה משקלה בעיני הועדה גם לחוות דעתי אני, שהייתי אחד ממחבריה הראשונים של הצהרת בלפור. מכל מקום זהו (החלוקה — המט.) משהו ממשי ומסוים, ולא תהיה נוסחתה של הבעיה, שאינה סובלת עוד כל דחוי נוסף.

„ודאי יש בזה בשבילך משום צער קורע לב, להיות שרוי בתוך כל אותן המבוכות ואותו סבל עקב התסקרות והפרת החוק משני הצדדים גם יחד, אתה שעמלת כל כך להשגת ההבטחה — — — אינני מאשים ואינני משבח שום צד, ורק תפילה בפי, כי תבוא שוב שעת רחמים וזכר השנים הללו ימחה וישכח."

אוהבך תמיד

(חתום) יאן סמאטס

י.

במעט וסיימתי את אשר היה לי להגיד. הריני מ... בפרק זה של הפתרון ויש ברצוני לחזור ולהדגיש את כנות העומד לרשותי שאחד התנאים העיקריים לפתרון וליצירת אוירה שבה אפשר יהיה למצוא פתרון הוא לבטל את הספר הלבן, לבטלו, ולהשליכו על הערמה ששם מקומו. אינני יודע מוסמך אחר שהיה אחראי לכל כך הרבה תלאות וצרות כספר הלבן.

לא אגשה בעת להכנס לפרטים על גודל האזור, שעליו מדברים הכל כשהם מזכירים את החלוקה. לא אטריח אתכם בפרטים כאלה. אם תינתן לי הזדמנות לענות על מספר שאלות, יתכן שאעשה זאת. האזור חייב להיות גדול למדי שיוכל לקלוט כמיליון וחצי אנשים. זהו היקף הבעיה אחרי חופה במשפט זה. וזה חייב להיות אזור שיהיה אפשר לעבדו. אני מדבר במונחים כלליים. אני מאמין שאנו נקבל מספיק קר-פיל משמר. אני סבור שלהודיה של ועדת פיל מגיה בפי-ניבם וכן ראיתם את הקו שהוצע על ידי ועדת פיל כבסיס למדינה יהודית, והריני אומר בישוב-דעת: קו-פיל משמר במקצת. קו-פיל זה שנקבע על ידי ועדת פיל ולא היה זה אלא נסיון לפתון מחשבותיה של הועדה. הועדה היתה מוכנה לדון בשיפורים ושינויים. אם יוסיפו על אזור פיל זה את האזור המסוים בנגב — וסבור אני שבקרתם בו ושהוא בחלקו הגדול מדבר ואני מעיז לא מדבר שלעולם לא יעבדוהו אלא היהודים כי בשבילנו זו שאלת חיים ומות — כי אז סבורני שתיצרו אותו חלק של ארץ ישראל שיהיה בעתיד, בעזרת השם, ארץ זבת חלב ודבש ויתן עידוד וקיום לחלק מן העם היהודי שהתנסה בנסיונות קשים ושפתיים, לדעתי, להתפתחותה העתידה של האוכלוסיה כולה. יתכן, שישאלוני — אינני יכול לחזות מראש את כל השאלות שיציגו לפני — את השאלה הבאה: „אם יגרום הדבר לחיכוכים ומהומות מי יהיה זה שמסי מעיז לאמר „הגי לא! הכל יהיה חלקי". שום דבר אינו מסתדר בצורה חלקה כל כך ושום דבר שכדאי לעשותו אינו נעשה ללא תלאות. אולם מוכסחני שערבים נבונים רבים בשי גיעו למסקנה שתבנית זו תוצא לפועל בכל הטעמות, הכבוד והכיוו — אינני מתכוון לכוח צבאי ולא לכוח גופני, כי אם לכוח מוסרי העומד לרשות היהודים ואו״ם — כי אז סבור אני שהערבים ישלימו בסופו של דבר, אפשר שהקיצוניים לא ישלימו, אפשר שאחרים מהקיצונים שבתוכם לא ישלימו. אולם אינני סבור שיהיה בזה משום קושי שלא יתכן להתגבר עליו.

אחרי גמר עדותו של ד״ר ויצמן הודה הועדה לגמר חקירתו של מר דוד בן-גוריון.

ישיבת יום ו׳ הוקדשה לחקירת המעידים בשאלות הכלכלה: ד״ר ברנשטיין, מר קפלן וד״ר הורביץ. הדברים יובאו בגליון הבא.

סיום פרשת הסוכנות היהודית

נאום משה שרתוק בשתי הישיב

אדוני היושב־ראש וחברי הועידה! ברצוני לפתוח בתשובה לשאלות שהוצגו לי או לחברי ואשר טרם ניתנה תשובה עליהן. אתחיל בשאלה שאני חייב תשובה עליה עוד מישיבה הראשונה שהיתה לי הזכות להופיע בה, ולפאר מבוא עדותי לפניכם בזמנה.

על רווחי חברת האשלג

בשאלתו צ"ר סיר עבד אלרחמן פח' נגע ברווחיה של חברת האשלג. השאלה הוצגה בישיבה פומבית ולכן אני סבור כי בן הדין שגם התשובה עליה תנתן בפומבי. המספרים מונחים לפני. החברה התחילה במפעלה בשנת 1930. במשך השנים הראשונות היו לה הפסדים שהגיעו עד סוף שנת 1935 לסך 26,000 לא"י. בארבע השנים שלאחריהן, היינו 1936—1939, היו לחברה רווחים שהגיעו לסך 150,000 לא"י. אם נכנה את ההפסד, שהיה קודם מן הרווח הזה נמצא שהרווח השנתי הממוצע לאותן ארבע שנים היה 31,000 לא"י. באותן ארבע השנים שילמה החברה 44,000 לא"י לממשלות א"י ועבר הירדן בתורת מסי מלכות והשתתפות ברווחים ו־30,000 לא"י מסים לממשלת בריטניה. שש השנים שבאו אחרי כן היו שנות המלחמה 1940—1945. שנת

[illegible] מאתים כפרים ועקיפים בהם [illegible] לא נד־ שמו כלל באותה תקופה. [illegible] קיימים או מקום שאין בה [illegible] לראשים להיות [illegible] שלווה הם מקומות ישוב [illegible] ובגליל כיום.

ובכן, שלושה [illegible] שטחים בלבד, היהודים [illegible] רב בלי שהיו שם [illegible] כיום לאריס. כנגד זה ישנה ברשימה שלושה כפרים הקיימים גם היום. [illegible] בכל השטות [illegible] ולהגרין את [illegible] לי להגיש את השמות בכתב. אבל שלושה כפרים [illegible] באותה רשימה [illegible] והעניין הוא כי כפר [illegible] שלושה אלה בא לעולם דווקא לאחר רכישת חלק של אותו שטח ע״י יהודים. [illegible] היה שם פחות בדואים [illegible] למקום, חזה את הגבול הסורי החדש. [illegible] מאז דלפני היהודים הלך מהשטח [illegible] ערבים [illegible] המצרים שקיבלו [illegible] בפעם הראשונה [illegible]. כיום [illegible] שם כפר בשם חיאם אל־וליד. [illegible] קודם היה זה שמו של המשח [illegible] ישוב.

ארבעה עשר כפרים באמת [illegible] להתקיים, יש כאן עובדה רבת משמעות: [illegible] עשר מארבעה עשר אלה [illegible] בעמק יזרעאל ושנים עשר מן השלושה־עשר היו [illegible] ע״י אריסיה של משפחת [illegible] הנודעת [illegible], נמצא [illegible] לפי כמה ראשון [illegible] כי זהו מקרה מיוחד. ואכן זהו מקרה מיוחד.

פרשת ה„מנושלים״

קודם כל [illegible] את [illegible] המספר. יש לנו בארץ [illegible] כפרים [illegible] וקרוב ל־250 ישובים [illegible] חקלאים לפי זה. אם כל [illegible] כפרים עברו מן העולם. אין זה [illegible] ביותר לגבי כל אחד [illegible] שנקבעה. מאידך עלי לציין כי כמה [illegible] לעולם אותו כפר חדש שהזכרתי [illegible] לי שלושה כפרים [illegible] אחרים [illegible] לאחר התיישבות היהודים בסביבה, [illegible] והתיישבו [illegible] עשר. כי אז [illegible] עשרה [illegible] יהיה עוד יותר [illegible].

אבל אני חוזר ואומר כי זה היה מקרה מיוחד. חלקים גדולים של העמק היו [illegible] בידי [illegible] „בעלים נעדרים״ מהטיפוס [illegible] ביותר — [illegible] לו רק [illegible] אלא מהארץ [illegible]. [illegible] בגליל, [illegible] הזכירו את [illegible] לכם ד״ר קצנלסון ובה [illegible] לרחוב כל הארץ [illegible] זהו האיזור [illegible] היה [illegible] ביותר [illegible]. האריסים [illegible] לבים [illegible] לפקודות [illegible] חדשים. גם בעלי האחוזה היו מעתיקים אריסים ממקום למקום. אי אפשר היה לקחת אותו שטח [illegible]. אי אפשר היה לייבש את הביצות ולבנות על את הקרקע [illegible] בלי להניח את האריסים. ברכישת קרקע [illegible] לפי [illegible] כאלה [illegible] אינם צריכים להסדר [illegible] קרקע. [illegible] בכפרים אחרים ובעבודת אדמה. [illegible] במבחן — היינו, אם [illegible] של [illegible] באמת.

בשנת 1932 נערכה חקירה בשאלת הערבים המנושלים: פירוש המונח „מנושלים״ היה — אלה שנושלו מאדמתם ונשארו מחוסרי קרקע כתוצאה מרכישת הקרקע ע״י יהודים. לא היתה כל [illegible] אם יש ערבים [illegible] קרקע בתוך כאלה, אם נושלו [illegible] ע״י ערבים, אלא רק אם ההתיישבות היהודית [illegible] את [illegible] מצב של ערבים חסרי קרקע ע״י העברת הקרקע מידי ערבים לידי יהודים.

החקירה נמשכה זמן מה. והשתתפה בה כל [illegible] ואני השתדלתי למצוא את בעל התביעה באשר הוא שם באותו זמן. עד לשנת 1936 הוגשו 664 תביעות. [illegible] נדחו כבלתי מבוססות. עוד [illegible] לא נקלט [illegible] ערבי אחד. אני מבחין בין אדמה שנקנתה מידי „בעלים נעדרים״ אשר את אריסיהם היה צורך להזיז, לבין אדמה קנויה מבעליה האכרים. קנינו אדמה מאכרים בכל חלקי הארץ ובשום מקום לא [illegible] אף כפר אחד. [illegible] העיקרי [illegible] זו הוא עמק החולה [illegible] לי, אם תרשו, לקרוא לפניכם קטע קצר [illegible] בעניין זה לפני הועדה האנגלית־אמריקאית.

אמרתי: „עם [illegible] (היינו בעמק החולה) [illegible] מלחמת העולם הראשונה [illegible] כפרים יהודים (כיום המספר גדל יותר), חלק גדול מהקרקע נקנה מידי אכרים ואפס [illegible] אף כפר ערבי אחד לא נמחה מעל [illegible]. אף אחד! נכון אמר ד״ר וייצמן על [illegible] שלנו, כי אין לעשות חביתה בלי לשבור ביצים. אבל בעמק החולה נתרחש משהו מופלא [illegible]: נעשתה חביתה [illegible] ואף ביצה אחת לא נשברה. יתר על כן, אף הערבים, בהשתמשם באותה [illegible], הצליחו לעשות חביתה [illegible] לעצמם: [illegible] כל הכפרים באותו איזור, וביחוד אלה שמכרו חלק מאדמתם ליהודים הם כיום מרובי אוכלוסים משהיו לפני 25 שנה [illegible] יותר אמידים [illegible] מצבם קודם או לעומת המצב כיום באזורים אחרים. אם [illegible] את המצב ביתר דיוק תמצא כי [illegible] הם ביחס ישר [illegible] קרקע ליהודים. מכירת עודף הקרקע יצרה את ההון הדרוש [illegible] המעבר מחקלאות נחשלת לחקלאות מתקדמת״.

אנצל את [illegible], אדוני [illegible], ואקרא עוד קטע קצר: „[illegible] על התפתחות החקלאות הערבית בעשרות השנים האחרונות היה [illegible] באהלים לבתים, מבקתות חמר לבניינים [illegible], [illegible] לחקלאות, [illegible] לשלחין, ובשנים האחרונות — [illegible] לטרקטורים [illegible] למכונות. כל אלה אירעו לא [illegible] מהתיישבות היהודית אלא [illegible] עמה והודות לה. העובדה המעניינת היא כי [illegible] קרקע מידי ערבים לידי יהודים — או שמא נאמר על אף [illegible] הזאת! — לא זו בלבד שמספר הפלחים הערבים גדל בהרבה (זוהי עובדה רבת משמעות, כי היישוב הערבי [illegible] גדל [illegible] ובייחוד ניכר הרבוי באזורים שחלה בהם התיישבות חקלאית של יהודים!) אלא [illegible] בקרקע [illegible] שיש להם באדמת הארץ [illegible]: יותר בתים, יותר עצים, יותר [illegible], [illegible] מקנה, יותר כרמים״. והנני להוסיף: [illegible].

[illegible] מושרים ערבים קרקע

[illegible] התישבותנו, מכירת קרקע ליהודים [illegible] המקור העיקרי של ההון [illegible] החקלאות הערבית. זה היה [illegible] להתקדמות המשק הערבי הכפרי. [illegible] ההתיישבות היהודית [illegible]: רבוי האוכלוסיה היהודית העירונית [illegible] את השוק לתוצרת המשק הכפרי; [illegible] העבודה שעשתה הממשלה לתקנת החקלאות הערבית היתה לעזר. אך ודאי גם עבודה [illegible] נעשתה בעיקר [illegible] היהודים. אני סבור כי כל אדם [illegible] יאמר, כי [illegible] אדמה הוא מוכר רק חלק [illegible] זאת בעיקר של [illegible] להשקיע [illegible] או [illegible] את [illegible]. אין יודע [illegible] שאמר ערבי [illegible] את אדמת [illegible]. לא היה כדבר הזה בארץ. אביא [illegible] של הממשלה [illegible] נאמר: „רוב הערבים הם אכרים [illegible] קרקע זעירים. [illegible] קשורים קשר עמוק [illegible] של הדברים האלה. [illegible] לאותו כסר [illegible] להלושין. אבל [illegible] רק שאני מקבל אותה. אלא [illegible] הערבי הוא [illegible] לספר״.

[illegible] היא [illegible] בעבר [illegible] יהיו הערבים [illegible] למכור [illegible] לקנות [illegible] ועדיים מאד.

[illegible] החוק אשר במפורש שאין הוא חל על רכוש המדינה, קרקעות הממשלה [illegible] ממנו, וזאת אמרת, שאם יש לממשלה אדמה באיזור האסור היא רשאית למסור ליהודים. אבל [illegible] אסר עליה [illegible] לידי [illegible] אבל [illegible] של דבר הצלחנו להביא את הממשלה לידי הודיה בו. [illegible] הממשלה [illegible] קרקעותיה כאילו היו קרקעות של ערבים [illegible] בהעברה ליהודים, וכיום אין אנו יכולים להשיג אמה מרובעת של קרקע ממשלתי באיזור האסור. גם כאשר [illegible] אלינו משדות קטל, לאחר שהשאירו מאחוריהם הרבה חברים קבורים בקרבת מלחמה, ובמה מהם ביקשו להתיישב על הקרקע, ולאחדים מהם היתה משאלה צנועה מאד — כל מה שביקשו היה מגרש קטן להקים עליו בית, ואנו ניסינו להשיג מהממשלה [illegible] חלקת אדמה ידועה בקרבת ירושלים, [illegible] העיר, שבמקרה היתה מחוץ לתחום העיר ולכן באיזור האסור. [illegible] ללא הועיל למשהו זולת בנין בתים. לא באה הממשלה [illegible] איננה [illegible] או שהמו[illegible] אינם ראוים לכך; היא אמרה: אמנם אתם חיילים, אבל אתם חיילים יהודים ואסור ליהודים לרכוש קרקע באיזור זה.

החוק [illegible]. אם יש חלקה יהודית ומסוף לה חלקה [illegible] ואחריה שוב חלקה יהודית, [illegible]. מקנה החוק סמכות לנציב העליון להתיר העברות קרקע לשם ריכוז [illegible]. אבל כשאנו פונים לממשלה בעניין כזה התשובה היא: אסור לכם לקנות. אתם יכולים רק להחליף חלקה שלכם תמורת חלקה ערבית. [illegible] הקרקע היהודי באיזור האסור — אסור [illegible] אף בדונם אחד. [illegible].

[illegible]

בדרככם מירושלים לתל אביב, משמאל לכביש, לאחר עברכם על פני לטרון, אתם רואים מרחוק כפר יהודי צעיר הנושא שם [illegible]. יש שם חלקת אדמה ערבית [illegible] לתוך [illegible] אשר המתישבים היהודים בונים את בתיהם עליו — חלקת אדמה קטנה השייכת לערבי מאחד הכפרים שבסביבה. המתישבים היהודים מבקשים להחליף אדמה שיש להם [illegible] לאותו כפר כנגד החלקה ההיא. אפשר [illegible] כדאי לערבי לקבל אדמה הקרובה יותר לכפרו. כיון שהיהודים נזקקים לו, הריהם מציעים לו חלופין של שני דונמים כנגד דונם אחד. הוא [illegible] ומבקש מהממשלה לאשר את החליפין; גם הכפר היהודי פונה באותה בקשה. אבל הנציב העליון פוסק: לא.

[illegible] מירושלים לתל־אביב. אתם רואים [illegible] את יער [illegible], כפר עברי [illegible]. המתישבים נטעו יער אשר [illegible] את פני הנוף כולו. והנה [illegible] כי גבול היער הוא בצורת קו [illegible]. שמא אתם סבורים, כי תנאי הקרקע גרמו זאת [illegible] לאותו קו [illegible] לא יגדלו עצים? לא ולא. בגבולו של אותו יער ישנו [illegible] מדיני. כך מצא חוק הקרקע את היער — [illegible] אותו. מעבר לתחום אסור לנטוע עצים. הערבים רשאים לנטוע, אך אינם נוטעים. הממשלה רשאית ואינה נוטעת. היהודים מוכנים לנטוע, אך אינם רשאים. התפשטות היער נעצרה ע״י חוק הקרקע.

אין זה אמצעי המכוון להגנה סוציאלית. [illegible] ע״י חוק [illegible]. הממשלה לא נתנה מעולם את דעתה על שאלת נישולם של ערבים בידי ערבים. קיים בארץ חוק להגנת האריסים. תמיד קיבלנו את עקרון [illegible] הזה ושיתפנו פעולה [illegible]. החוק אומר כי [illegible] אדמה שיש אריסים עליה, יש לתת לאריסים אדמה אחרת. אבל לאחר שיצא חוק הקרקע [illegible] הממשלה [illegible] של חוק הגנת האריסים לגבי האיזור האסור. [illegible] של דבר. אם בעל אחוזה ערבי [illegible] אריסים ערבים [illegible] אותם לנע ולנוד, אין הענין נוגע לממשלה. [illegible] כי חוק הקרקע הוא מדיני גרידא ואין בו שמץ הגנה סוציאלית.

[illegible], החרש, יגדל או יקטן, [illegible]. [illegible] ההתקדמות היהודית פירושו פחות מזון [illegible] יותר [illegible] לערבים, שכר עבודה יותר נמוך, [illegible] יותר [illegible]. אין אתה [illegible] אלא את היהודי, אתה [illegible] לערבים.

מלבד כל אלה מתעוררת השאלה כיצד [illegible] את החוק. הדבר ניתן לביצוע רק על ידי [illegible] ממשלתית. ואכן כך נעשה [illegible]. במשך כל השנים [illegible] על דרכנו. התוצאה היתה לא רק [illegible] ההתיישבות [illegible], אלא [illegible] מהערבים, [illegible] לא [illegible] אלא [illegible].

אלה תולדות זכיון החולה

[illegible], הרשו לי להביא לפניכם דוגמה אחת או שתים כיצד [illegible] הממשלה [illegible] של מלאכה זו של בנין יחסים בין היהודים והערבים, כיצד [illegible] למפעל [illegible] או ביטול [illegible] בין שני העמים [illegible] שדות הפעולה [illegible] — [illegible] היתה כאן שאלה כיצד לעצור בעד [illegible] של היהודי [illegible], אלא הממשלה עצמה [illegible].

הדוגמה הראשונה שאביא היא זכיון החולה. כולכם הייתם באותו חלק של הארץ וכולכם ראיתם אותה ביצה [illegible] של הארץ. ביצה זו היתה קיימת [illegible] דורות והיא קיימת [illegible], ללא כל פגע, עד היום הזה, 29 שנים לאחר הכבוש הבריטי — אותו מקור של נגע הקדחת [illegible] כולה. אין זה רק [illegible] של מלריה [illegible] אלא [illegible] של אדם [illegible] חיים. הוא [illegible] קרקע משובח ביותר. גם אין הוא מניח לנצל את [illegible]. כל אלה [illegible]. וגם המים [illegible], במצבם כיום, אינם ניתנים לנצול להשקאה. [illegible] כאן בזבוז כפול [illegible]; בזבוז של כח אדם [illegible]; של קרקע ושל מים.

והנה בשנת 1914, [illegible] רק חדשים מספר לפני פרוץ המלחמה, התעוררו שני [illegible] ובאו לממשלה העותומנית בבקשת זכיון לייבש ולהכשיר את [illegible] הזה. הזכיון ניתן. [illegible] הזכיון [illegible]. הם התחייבו לייבש את [illegible] תוך שש שנים [illegible] לשלם לממשלה בעד כל דונם שתי לירות תורכיות; כן התחייבו להפריש 10,000 דונמים, שהם 9000 דונמים [illegible], לטובת [illegible] הקרקע. אבל אלה היו חייבים לשלם לבעלי הזכיון בעד האדמה שיקבלו [illegible] לשאת את חלקם [illegible] בהוצאות הייבוש. באה המלחמה [illegible] לא עשו כלום. עם גמר המלחמה הם מצאו כאן את השלטון הבריטי. [illegible] אל השלטון הזה וביקשו אישור לזכיון העותומני. [illegible] להם הזכות. [illegible] והזכיון אושר. אבל [illegible] עליהם התחייבות לגשת לעבודה עד למועד מסוים. הם לא שמרו על המועד. [illegible] עבודה לא התחילו, היו [illegible] אל הממשלה ומבקשים ארכה. בקשתם ניתנה להם [illegible] פעם ופעם. כך חלפו שנים והדבר לא נשתנה. [illegible] למרחקים. [illegible] ערבים מתו [illegible]. [illegible] מחקלאות קלושה [illegible] מחלות. [illegible] הממשלה, אדישה [illegible] לקרקע ו[illegible] הערבי [illegible] בחולי, [illegible]. באותן השנים האלה, [illegible] המפעל היהודי. ארץ־ישראל שילמה [illegible] לאוצר הבריטי מליון לא״י בעד [illegible] צבאית לצרכי המלחמה. כן שילמנו את [illegible] של הארץ בחוב העותומני, סך 815,000 לא״י. [illegible] אחר של [illegible] העותומנית [illegible] לא שילם את [illegible] עליו, רק אנחנו שילמנו. אך לייבוש החולה לא נמצא כסף. [illegible] הערבים, [illegible] בפני [illegible] של שנת 1939 [illegible] המלחמה, והענין כולו, כמובן [illegible], נמסר מעל סדר היום. במשך שנות המלחמה [illegible] שאלת [illegible] של זכיון החולה [illegible] הארץ־ישראלית והדבר גרם לדיחוי נוסף.

[illegible]

[illegible] ובגמרו של דבר [illegible] עכשיו הממשלה, כי אין [illegible] יותר להוציא את הסכום של 355,000 לא״י. לדבריה, אין הכסף בידה. [illegible]. [illegible] לבעלים [illegible], אבל [illegible] הממשלה [illegible]: לדעתה אין בכלל [illegible] את השטח [illegible] יותר [illegible], להשתלט על [illegible] ד.ד.ט. [illegible] בבתים יהודים וערבים ובאזורים יהודים וערבים. [illegible] כי הממשלה [illegible] את [illegible] [illegible] ביותר [illegible].

יתר על כן, [illegible] רק שאלה של הבראה. מה בדבר [illegible]? מה בדבר התפתחות החקלאות? [illegible] על המעיינות [illegible]? כיצד יוצאו המים האלה [illegible]? הממשלה [illegible] את [illegible] היא [illegible] לביטול [illegible] היהודים והערבים!

[illegible]

דוגמה שניה שאביא [illegible] הממשלה [illegible] עבודה [illegible] לעניני עבודה. [illegible] אך רק בנקודה אחת: שכר העבודה. [illegible] הממשלה היא נותן עבודה [illegible]. [illegible] האזרחים והצבאיים מעסיקים ביחד כ־80,000 פועלים. אם נוסיף [illegible] את פועלי [illegible] הנפט, נמצא כי 50% אם לא יותר [illegible] הערבים [illegible] עובדים ברשותם של שלושה [illegible] ממשלת א״י, הצבא הבריטי וחברת הנפט. כי שכר העבודה המשתלם [illegible] הללו הוא נמוך ביותר [illegible]. עדות לכך היא שביתה [illegible] הממשלה ב־1946, כאשר רבבות [illegible] לאחר ש[illegible] לא גבול; והן שביתות [illegible] הצבא ב־1947 בגלל השכר [illegible] העבודה הבלתי אנושיים. [illegible] הממשלה [illegible] לסתום את [illegible], אך אינה עושה דבר.

מדוע [illegible] הפקידים בממשלת א״י המקבלים [illegible] שנתית [illegible] 1600 לא״י ומעלה, 113 [illegible] בריטים, רק ארבעה הם ערבים, רק שלושה יהודים [illegible] בא״י? [illegible] הלא כאן [illegible] מאד. [illegible] של הממשלה [illegible] לא לסתום אותו כליל, הרי לפחות [illegible]? מדוע [illegible] של [illegible] הבריטים [illegible] המשכורת [illegible] הארץ־ישראלים? אין עיני צרה [illegible] שהם מקבלים. [illegible] הזאת [illegible] בריטים [illegible] או לא — אין זה מעניני כרגע. אבל מדוע [illegible] הוא לא [illegible] אלא [illegible] הרבה יותר גבוה משל הארץ־ישראלים. [illegible] — [illegible] אותם [illegible] הממשלה.

היהודית לפני ועדת או״ם

בשתי הישיבות האחרונות

[illegible]
של שנת 1939 פרצה המלחמה, והענין שלה, כמובן מאליו, הוסר מעל סדר היום. במשך שנות המלחמה התעוררה שאלת הה[illegible] של זכיון החשמל [illegible] של [illegible] הארץ-ישראלית [illegible]

[illegible] של [illegible] שלה, כי אין, בזמנה, [illegible] להוציא את הכסף של 235,000 לא"י, לדבריה. [illegible] הכסף [illegible] לשאיבת המו- צבות [illegible] שקלים לבעלים [illegible] אבל בפני הממשלה [illegible]; לדעתה, אין בכלל צורך [illegible] את השטח שכבר שנמצאו [illegible] יהיה וילים, להתעלל על [illegible] לאותו [illegible] בר כשאלה [illegible] של ד.ה.ב. [illegible] בר [illegible] בבתים יהודים וערבים ובאזורים [illegible] ערבים, אפשר כן, [illegible] על [illegible], היה זה בעיני [illegible] המסיון, שאין הדעת סובלת, כי הממשלה תשים את [illegible] [illegible] את היבוב ליהודה, [illegible] אך [illegible] הרשמי שלנו בעבודה [illegible] בר, יהיה [illegible] ואשר [illegible] היא לילוד [illegible] בקרב הערבים. [illegible] הממשלה [illegible] נלקח [illegible] רות [illegible] של [illegible] הבריטי [illegible] לו [illegible] לא, כי [illegible] הממשלה [illegible] כל יסוד. [illegible] הוא [illegible] [illegible] עם [illegible] של [illegible] המדינה. [illegible] של [illegible] דוקא [illegible] את [illegible] [illegible] להם [illegible] לקרבן [illegible] יותר קל לרוחה. [illegible] בכל [illegible] כי האמצעי [illegible] [illegible] לעשר את [illegible] [illegible] יבוא [illegible] [illegible] [illegible] של [illegible] על ידי [illegible] של אותה [illegible] בעיות.

יתר על כן, [illegible] רק שאלה של הבראה. [illegible] מה בדבר הת- פתחות התקלאות? [illegible] על הטפיפות [illegible] [illegible] מבחוץ וכדי- [illegible] ? [illegible] האלה להק- [illegible] ? [illegible] את [illegible] בליל [illegible] [illegible] היא [illegible] [illegible] הערבים!

הרחבת הארץ בפני [illegible]

[illegible] שאלה של [illegible] הוא [illegible] [illegible] הממשלה, [illegible] עבודה ובמתוקם [illegible] אתם [illegible] רק בנקודה [illegible] [illegible] היא נותן [illegible] [illegible] [illegible] 80,000 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] לא יותר [illegible] [illegible] עובדים [illegible] [illegible] א"י, [illegible] כי שמר [illegible] הללו הוא [illegible] ביותר [illegible] [illegible] [illegible] ב-1946, [illegible] [illegible] [illegible] ב-1947 [illegible] [illegible] [illegible] הממשלה לגבי [illegible] את [illegible] אך אינה עושה זבר.

מדוע זה [illegible] המצרים לממשלה [illegible] ב-1900 לא"י [illegible] 113 [illegible] רק [illegible] הם ערבים, רק [illegible] יהודים [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] כאן [illegible] לא [illegible] [illegible] של הממשלה [illegible] לא [illegible] [illegible] הרי [illegible] [illegible] על [illegible] [illegible] [illegible] הם [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] — אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] הוא לא [illegible] אלא [illegible] הרבה יותר. [illegible] של [illegible] [illegible] זה [illegible] [illegible] [illegible] —
[illegible]

אעפ"י כן, יש קצת [illegible] בארץ יש- ראל. ב-1943, באמצע המלחמה, היתה לנו שוב [illegible]. הועדה היתה בהשתתפות של זקן השופטים מאותם הימים, סר גורדון סמית. שוב היא הכילה יהודים וער- בים. שוב נדונה שאלת שכר [illegible]. [illegible] שתקבע שיעור שכר אחיד לכל הפועלים בלי הבדל גזע ודת. [illegible] אומר בצד לקראת בעיית השכר [illegible] הפרק. ושוב התנגדו לכך פקידים בריטים [illegible] עבו- דה ערבים. אעפ"י כן באה הועדה לידי מסקנה שיש לעשות משהו. רוב הועדה היה נגד שכר-מינימום כולל, אבל הציע להקים מועצות מקצועיות לענפים שונים, לקבוע שכר-מינימום לכל אחד ואחד. נציג ההסתדרות לא היה מרוצה, ואלה דעתו בהסתייגות המיעוט שנמסרה לדין-וחשבון: "[illegible] רבים שמסרו דעתם בשאלה זו בפני הועדה, בכלל זה נציגי ארגוני פועלים יהודים, ערבים ומעורבים (נמצא [illegible] לא היה שום מחסור [illegible] ברור של השק- פות הפועלים הערבים!) וכן נציגי [illegible] העבודה וגם ראשי מחלקות הממשלה הקשורים בבעיות של עבודה, [illegible] את [illegible] מה אחד בצד שכר-מינימום שוה לפועל היהודי והערבי הבלתי מקצועי אשר העסקתו היא עבודה סדירה בתע- שיה".

ובכן, הדבר הזה לא נתקבל. בהקבלה ההחלטה על הקמת מועצות מקצועיות שתקבענה מינימום-שכר שונות לענפים השונים. אבל הממשלה לא הקימה את המועצות האלה, היא לא עשתה שום דבר גם לפי ההמלצה המצומצמת של רוב הועדה. זוהי תמונה של [illegible] אי [illegible] הוכחה וההתוצאות שיש לה לצמצם את הפרש בין רמות החיים.

אגואיזם [illegible]

אבל בעיית הפרש קיימת ועומדת, וזהו בעיה העומדת בפני הממשלה. היהודים והערבים באחד. יש כאן אחריות של [illegible] לשאת בה. הם תובעים לעצמם את ההזדמנות למלא את האחריות הזאת. אין הם מוכנים להסתפק בזה שהאחריות [illegible] בפניהם. לעצם הוא שהאחריות הזאת מוטלת עליהם. [illegible] על היהו- דים את האחריות הזאת! אם רצונכם באמת שהפרש יקלם, עליכם להטיל את התפקיד [illegible] על אלה אשר להם זהו ענין של טובה עצמית. אין אני מבקש מכם לתת אמון באהבת היהודי לזולתו. כל מה שאני מבקש הוא שתתנו אמון בשכלו של היהודי [illegible] לו להעריך כראוי את טובת עצמו. [illegible] על היהודים שיהיו נאורים באגו- איזם, שיגלו אנוכיות נבונה ונאורה, לא יותר מזה. אני אומר כי אנוכיות היא [illegible] יותר ויעילה מאלטרואיזם. אינני בא לזלזל באלטרואיזם ואינני שולל מעצמי או מחברי את הזכות להיות אלטרואיסטים. אבל אני אומר כי כאן יש לנו בסיס הרבה יותר מוצק, בשטח שהדבר נוגע לטובת עצמנו.

מדוע זה [illegible] של היהודים עצמם מחייבת שיבא שויון זכויות והוא התש- ואה [illegible] בין היהודים והערבים. [illegible] הדברים עלינו להבחין בין [illegible] ובין רמות. זכויות שוות יכולות להנתן בבת אחת על ידי מאמר הסלטין, על ידי פסק של בית המחוקקים. ואילו השוואת הרמות איננה נעשית [illegible] אחד אלא זהו תהליך, ענין של התפתחות הדרגית. אפשר להאיץ ולאפשר [illegible]; אפשר [illegible] ולאפשר להפריע לו. ובכן מדוע [illegible] ההשוואה הזאת לטובת היהודים?

ראשית [illegible] שיקול מוסרי, אשר אף הוא שרשו נעוץ באינטרס העצמי. היהודים באים לארץ הזאת לחיות בה, לחיות [illegible], [illegible] באחרית ימיהם או בכל שעה [illegible]. אין הם באים הנה לנצל, אף לא לבקש כאן משרות [illegible] [illegible] בעבודו. לא לשם כך באים היהודים הנה. הם [illegible] עם הארץ, [illegible] הוא, הם והארץ [illegible] אחת — [illegible] לביתם. והו ביתם. אין להם רצים לראות בתוך ביתם, בקרבם ובסביבם להם עוני, וזוהמה, בערות, שעבוד חברתי. הם רוצים בשיפור איכותה של ארץ-ישראל [illegible] [illegible] [illegible] האלה, כי [illegible] האויר אשר עליהם ועל ילדיהם לנשום יום יום. זהו ענין של טובתם העצמית.

שנית, יש כאן אינטרס עצמי אחר, אף הוא מכריע. [illegible] היהודים מצפים להגן על רמת חייהם בפני הח-

[illegible]
היהודית כבורח בינלאומי דוחק.

ראשית, התגברותו של הישוב [illegible] היא כי הוא גדל להיות [illegible] של [illegible] משטר [illegible], [illegible] או [illegible], תקראו לו איך שתרצו.

[illegible] של המזרח התיכון. כל הארצות שמסביב לנו הגיעו לעצמאות. תביעתנו למדינה יהודית לא רק שאינה [illegible] אלא היא [illegible] בהרמוניה [illegible] עם [illegible] סביבנו, כיום אין אנו [illegible] כת הגליות. רצוננו להשתלב, אחרת לא נוכל להחזיק מעמד.

שלישית, יש צורך מכריע בעליה ובהת- ישבות [illegible] לשם הצלת שרידי יהדות אירופה והיהודים שנשקפת להם סכנה במזרח וכדי להציב את מפלטנו בארץ על יסודות איתנים. הדבר יוכל להעשות במלוא היעילות רק אם מכשירי השלטון הממלכתי יהיו בידינו.

רביעית, עתידו של העם היהודי בכללו עומד להכרעה. השאלה היא אם יותן לעם היהודי [illegible] המולדת ע"י השרשתו האיתנה במקום אחד של פני כדור הארץ — ודבר זה יתכן אך ורק בארץ הזאת.

אנו מאמינים כי לא יוכל להיות סכוי לשלום אמתי מבלי שיותן לנו מעמד מדי- ני ברור של עצמאות, שיהא מוכר [illegible] בינלאומית. למה יהיו הערבים מעוניינים לבוא אתנו לעמק השוה כל עוד יש להם [illegible] לדכאנו? למה יבואו עמנו במשא- ומתן אם מצבנו אינו שוה לשלהם? האם מקרה הוא [illegible] בא לאחר הצהרת בלפור ולא לפניה? אבל הערבים למדו עד מהרה לקח [illegible] של השלטון הבריטי. מדוע פנו אלינו בהצעת משא- ומתן דוקא בשנת 1937? ואחרי כי דבר הפניה הזאת מוכחש עכשיו בעתונות הער- בית. אין זה מענייני להקל עליהם את מלאכת הכחשת האמת ולכן אגיד כי לא היתה רק פניה אחת, אלא היו שתי פניות, אחת בקיץ ואחת בחורף של שנת 1937*.

אדוני היושב-ראש, אמרתי כי מעמד מדיני ברור הוא תנאי מוקדם לשלום מדי- ני. אני מאמין כי כן הדבר בעניינים כלכליים. בעית ההתכללות ההדדית בארץ הזאת היא בעיה קשה ביותר. פתרונה מחייב חוש של מציאות, [illegible] לקבל את דין העובדות. לטובת ענייני השלום לאורך ימים יש צורך [illegible] ביותר [illegible] תיקבענה בכל [illegible] לספק [illegible] כל מחשבה שאפשר להתלצ ממן או לשנותן ע"י לחץ של אלמות או איומים.

לקח עירית ירושלים

אבהיר ע"י דוגמה מה שאני מתאמץ להביע. אקח את ענין עירית ירושלים. יש רוב עברי בירושלים העיר. אעפ"י כן תמיד היה כאן ראש עיריה ערבי. עם [illegible] הזמן נעשה הדבר בלתי נסבל. העיר הלכה וגדלה, תוספיה רבו, שרותיה התפתחו. היהודים הגיעו למלוי תפקיד חשוב מאד בהנהלת ענייני העיר. הם הרגישו כי שלילת האפשרות מהם להשתתף במגיע להם בראשות העיר היא לרעתם ולרעת העיר בכללה. הם היו סבורים כי תם הזמן לשי- נוי בראש המועצה העירונית. השאלה העסיקה את תשומת לב הממשלה. הערבים התנגדו וכן [illegible]. לבסוף הגיעה הממשלה לכלל החלטה ופירסמה את ההחלטה הזאת רשמית. היא עיבדה תכנית של ראשות עיריה בחילופין, לפי תור מסוים: מוס- למי, נוצרי ויהודי הם צריכים לשמש באיצטלה זה אחר זה. ההצעה לא נתקבלה ביותר על דעתם של היהודים. הוא היה להם למורת רוח ביחוד מטעם זה, שאם יתמנה ערבי נוצרי בראש העיריה, יהא [illegible] יחס של יהודי אחד כנגד שני ערבים ונמצא [illegible] — אם לא בבחינת המקום אזי בבחינת הזמן — הד- רו היהודים למעמד של מיעוט. אבל היהו- דים [illegible] את היקפה הרחב של הבעיה, את אפיה המיוחד במזגו של העיר ירוש- לים, את האפשרויות הקשורות בה והחו- ליטו להתפשר — לא רק להתפשר אלא

---

* עד כאן הדברים שנאמרו בישיבת יום ד' (16.7.47) מכאן ואילך בישיבת יום ה' (17.7.47).

הקצה אל הקצה. זו תהיה עמדה שלא יוכלו להתעלם ממנה.

למעשה, מבחינתנו אנו, הסובייקטיבית והפראגמטית, אם ברצונכם לגדוש כך, העובדה שאין אנו בארגון האומות המא- וחדות היא [illegible] שאין לשאתה. אנו תמהים — [illegible] אינה יסוד של [illegible] ניתן להצדיק את אי-קיומנו באומות המא- וחדות. התשובה ברורה: אין אנו מדינה. אבל התשובה זו אך מעוררת את השאלה: מדוע אין אנו מדינה? מדוע לא נהיה למדינה? כיצד יוכל מישהו להצדיק מצב כזה, שתתכנסנה אומות מכל קצוי תבל ותשבנה מסביב לשולחן לדון בבעיה הנו- געת באופן החיוני ביותר בעתידו ובגורלו של עם מסוים — על כל פנים באופן יותר חיוני משהיא נוגעת באיזה עם אחר — ודוקא אותו עם יהא מוצא מההתיעצות?

אדוני היושב ראש ורבותי, על אחדים מחברי ועלי עצמי עבר [illegible] נסיון משפיל זה עוד בשנת 1937. אותה שנה נוכחנו, [illegible] ואני, בכנס האסיפה הכל- לית של חבר הלאומים בג'ניבה ובישיבות הועדה [illegible] שלה, זו שהיא [illegible] [illegible]. בכלל זה א"י, ישבנו ביציע המוז- מנים לבין האורחים, באולם [illegible] מכונסות כל אומות העולם [illegible] [illegible] נציג עיראק ונציג מצרים ערכו התקפה חזיתית מדוכן האסיפה נגד [illegible] ומעמדו של העם העברי בא"י. איש לא הדף את ההתקפה. [illegible]. לפי טבע ההתקפה רק נציג יהודי היה יכול להשיב מלחמה שערה. אך כיון שנציג יהו- די לא היה בנמצא [illegible] של העם היהודי בלתי מוגן. [illegible] כן, בועדה [illegible], כל [illegible] שעל פני הזירה הבינלאומית קם [illegible] את העולם בהשקפה משלו — כפי שהיתה זאת [illegible] — לגבי השאלה מה מגיע ומה אין מגיע לעם היהו- די בא"י, ישבנו [illegible] כי [illegible] הגור- לם לגבי דידנו הולכת [illegible] לעינינו [illegible]. ורק אנו בלבד מכל [illegible] בדבר — והיינו סבורים שגורלנו חשוב לנו יותר משהוא חשוב למישהו זולתנו — אנו בלבד לא יכולנו לפצות פה.

עוול זה תוקן אך במידת מה בכנס האח- רון, שלא כן הנוהג, של אסיפת האומות המאוחדות בלייק סוכסס. [illegible] הוקרה צנועה את התיקון החלקי אבל [illegible] ואופן איננו יכולים להתפשר במצב זה של [illegible]. [illegible] לנו הרשות להופיע אף [illegible] החשוב של אחרים. אנו מבקשים להביע לעצמנו [illegible].

מסקנות מ[illegible] הערבי

הובילו לדמות בנפשכם — [illegible] קיימת מדינה יהודית ויש לה מושב באסי- פת המאוחדות — כי מדינות ערביות היו [illegible] אותנו [illegible] שהן עושות עכשיו, ע"י צוים [illegible] המתפרסמים ברשמית ע"י ממשלותיהן — מתפרסמים ומתבצעים רשמית. באחת המדינות [illegible] הש- [illegible] עד עונש מוות! [illegible] בדבר היה על [illegible]! או אז היו [illegible] מיד כל כלי הנשק [illegible] להתגוננות בדרכי שלום. יכולנו להביא [illegible] בפני [illegible] שהיתה עושה זאת כל מדינה אחרת אילו נמצאה באותו מצב. היינו יכולים [illegible] [illegible] המיועדות לארגון [illegible]. היינו יכולים לפעול [illegible] ולכניסה [illegible] אותן הארצות. היינו יכו- לים להפסיק את קניותינו מהן, היינו יכו- לים לבטל את הסכמינו המסחריים עמן [illegible]. היינו יכולים להאשים אותם לפני הארגון הבינלאומי בהפרה גלויה של הצ- הרות מפורשות הכלולות במגילת האומות המאוחדות. כל האפשרויות האלו של [illegible] [illegible] קיימות [illegible]. אבל אין הן בידינו. הן נתונות בידי שלטון שאינו [illegible] להשתמש בהן. אין מניחים לנו [illegible] לארצות שכנות. כולכם יודעים מה שקרה לגבי [illegible] בלבנון [illegible] עם [illegible] נגד [illegible] היהודים. כל אזרח מאזרחי הארצות השכנות רשאי לבקר בא"י, אך לא מכל הארצות השכנות רש- אים יהודי א"י לבקר. כיום עדינו [illegible] לקנות. [illegible] אותנו [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

(סוף בעמוד 4)

נאום משה שרתוק בשתי הישיבות האחרונות

התעקשות היא פרי חוסר

לא שאלת הארץ, אלא שאלת העם

שני הקטבים בחיי ישראל

ביצור בע"מ

מאזן ליום 30 ביוני 1947

אקטיב

	לא"י	לא"י
מזומנים ופקדונות בקופה ובבנקים		87.681.769
ניירות ערך, לפי מחיר הקרן		19.544.275
הלואות בבטחונות		868.971.950
נכסי דלא ניידי, לפי מחיר הקרן		8.293.352
חייבים שונים ויתרות חובה		12.747.154
דמי הוצאת הדיסאגיו של אגרות־חוב (אחרי הפחתה)		12.000.—
רהיטי המשרד, לפי הערכה נומינלית		1.—
[illegible] (ראה פסיב)	99.008.146	
		1.009.241.506

פסיב

	לא"י	לא"י
הון המניות		
ההון הרשום:		
50.000 מניות רגילות בנות 5.— לא"י כ"א	250.000.—	
100.000 מניות בכורה 4½% מצטברות בנות 1.— לא"י כ"א	100.000.—	
	350.000.—	
ההון שהוצא:		
50.000 מניות רגילות בנות 5.— לא"י כ"א	250.000.—	
91.442 מניות בכורה 4½% מצטברות בנות 1.— לא"י כ"א	91.442.—	
	341.442.—	
ההון ששולם:		
35647 מניות רגילות בנות 5.— לא"י כ"א	178.235.—	
4353 מניות רגילות שעל חשבונן שולם	16.765.—	
5000 מניות רגילות, שולם 2.500 לא"י על כ"א	12.500.—	
5000 מניות רגילות, שולם 1.500 לא"י על כ"א	7.500.—	
41442 מניות בכורה 4½% מצטברות בנות 1.— לא"י כ"א	41.442.—	
50000 מניות בכורה 4½% מצטברות שולם .250 — לא"י על כ"א	12.500.—	268.942.—
קרן שמורה		16.000.—
אגרות־חוב, מובטחות ע"י שעבוד רובץ על רכוש החברה:		
4% אגרות חוב, ד"ש 1958/1946	66.300.—	
4% 1959/1947	73.830.—	
4% 1965/1956	125.400.—	
4½% 1966/1952	[illegible]	
4½% 1966/1952	[illegible]	
4½% 1952/1948	75.800.—	543.570.—
מלוה על חשבון אגרות־חוב שטרם הוצאו 4½% הלואה מבנק אנגלו־פלשתינה בע"מ		10.685.235
מובטחת ע"י שעבוד רובץ על רכוש החברה [illegible] על אגרות חוב		48.151.941
מובטחת ע"י שעבוד רובץ על רכוש החברה 4% הלואה, ד"ש 1952/1947		9.449.226
זכאים:		80.516.611
דיבידנדים לשלם	8.685.858	
זכאים שונים (כולל קרן רזרבה להלואות) והפרשה למס הכנסה	22.876.560	31.712.418
חשבון רווח והפסד:		
יתרת הרווח ליום 1 ליולי 1946	76.670	
רווח בשנת החשבון	11.123.207	
	11.199.877	
בניכוי: דיבידנדה בעד שנת החשבון 8.835.858		
הפרשה לקרן השמורה 2.150.—	10.985.858	214.019
מכתבי הלואות לגוביינא (ראה אקטיב)	99.008.146	
		1.009.243.500

בדקנו את הפנקסים ואת המאזן של חברת ביצור בע"מ, וקבלנו את כל הידיעות והבאורים שבקשנו. [illegible] 1947, לפי מיטב הידיעות שקבלנו והבאורים שנתנו לנו [illegible] בספרי החברה.

(—) בבלי את מילנר
רואי־חשבון מוסמכים — מבקרים
תל־אביב, 14 ליולי 1947

בשם מועצת המנהלה:
י. גרינבוים, מנהל — ג. ל. ליפשיץ, מנהל

חשבון רווח והפסד לשנה המסתיימת ביום 30 ביוני 1947

הוצאות

	לא"י	לא"י
משכורות	8.662.400	
הוצאות כלליות	5.578.747	14.233.147
רבית על אגרות־חוב והבנקים, הוצאות הגדלת ההון והפחתת דמי הוצאה דיסאגיו על אגרות־חוב		20.522.673
הפרשה למס הכנסה		2.519.637
[illegible]		3.100.—
ריוח נקי שהועבר לחשבון לעיל		11.123.207
		51.498.668
דיבידנדה:		
מניות בכורה 4½%	1.768.203	
מניות רגילות 4%	7.070.655	8.838.858
הפרשה לקרן השמורה		2.150.—
היתרה שהועברה לחשבון		214.819
		11.199.877

הכנסות

	לא"י
רבית מהלואות	46.059.172
הכנסות אחרות	5.439.496
	51.498.668
ריוח נקי כמובא מהחשבון לעיל	11.123.207
יתרת הרווח ליום 1 ליולי 1946	76.670
	11.199.877

שני הקטבים בחזון ישראל

[illegible]

תקות ישראל ושחר ערב

[illegible]

עיריית תל־אביב

ועדות ההערכה

מחלקה מס. 3

מודיעים בזה לכל בעלי הבתים כי רשימת ההערכה לצרכי המלת מסים עירוניים לשנת 1947/48 הוכנה ע"י ועדות ההערכה ואפשר לעיין ברשימה [illegible] החל מיום 18 ביולי 1947 ועד 9 באוגוסט [illegible] בכל יום [illegible] בשעה 8 בבוקר עד 1 בצהרים [illegible] במקומות הבאים:

1. בבנין המרכזי של העיריה [illegible]
2. בבית המהנדס [illegible] 200.
3. במשרד הסניף שבמחלקת גביה באחוזת [illegible]
4. במשרד הסניף שבמחלקת גביה [illegible]

כל אדם (מלבד העיריה) אשר:
א) [illegible]
ב) [illegible]

כל הבקשות [illegible]

[illegible] 17.7.1947 — ועדות ההערכה

בן-גוריון היקר!

מתוך צער רב שמעתי את נאומך שאמר בו מעיקר שעלינו להאבק ולהצביע פעמים אחדות: שהודעת שאנו מוכנים לדון כיום בשם שאיננו מוכנים קודם בהצעה על מדינה יהודית בחלקה של הארץ. לשם מה היו הישיבות, הויכוחים וההצבעות? לשם מה היה כל הפולמוס המביש, אם בסופו של דבר לא הוכרה אף במלה את הענין הזה ובכל נאומך ביסס דרישה אחת ויחידה: ארץ-ישראל בתור מדינה יהודית!

הרגשתי עצמי משום שהולכתי שולל בתור חבר ההנהלה ובתור ציוני מן השורה.

מריבני מלא צער ואף בושה!

(-) י. גרינבוים

4.7.47

סולף ההצבעות בישיבת ההנהלה ביום 18.6.47 בערב

ישיבת הועד הפועל הציוני

ה ח ל ט לקיים ישיבת הועד הפועל הציוני ביום ח' באלול תש"ז (24.8.47) בפריס.
(נגד מקום הישיבה בפריס הצביעו ג. מאירסון, א. דובקין ואל. קפלן שהציעו לכנס את הישיבה בירושלים).

הודעת הסוכנות בפני הועדה

הצעת דר' סנה - בעד 2 (ברנשטיין, סנה)
נגד - 8
נמנע - מר שרתוק

דורשים מדינה יהודית בחלק א"י - בעד: 3 (גולדמן, גרינבוים, קפלן)
נגד - 6 (ברנשטיין, סנה, מאירסון, פישמן, גולד, שרגאי)

עמדתנו ~~שאנחנו~~ / מייצג מרכזים ואנחנו עכשיו מוכנים לדון על מדינה יהודית בת קיימא בחלק הארץ.
בעד - 7 (דובקין, קפלן, גולדמן, לוקר, שרתוק, מאירסון, גרינבוים)
נגד - 5 (ברנשטיין, גולד, סנה, פישמן, שרגאי)

בג"ג: איני משתתף בהצבעה, אבל דעתי היא בעד הצעה זו.

(הצעה זו הובאה להצבעה עוד הפעם בנוסח:
אנחנו נקח עלינו איניציאטיבה להודיע שאיננו מוכנים. וכו'
בעד - 7, נגד - 6.

רק במקרה שישאלו אותנו נודיע שאיננו מוכנים וכו'
בעד 3 (גולד, פישמן, שרגאי); נגד - הרוב.

בעד ההצעה שאנחנו רק נסביר לעולם יהודי יש זכות לא"י כמדינה יהודית - 5 (גרינבוים, גולדמן, לוקר, שרתוק, קפלן)
בעד ההצעה שנסביר לעולם היהודי יש זכות לא"י כמדינה יהודית ומציגים זאת כתביעה - 6 (מאירסון, פישמן, גולד, שרגאי, דובקין, ברנשטיין)
נמנע בהצבעה זו - דר' סנה

מותר לחברי ההנהלה בשיחות - בין עם חברי ועדה בודדים ובין עם נציגי מדינות להסביר ולהציע שהם יביאו באו"ם הצעה על מדינה בת קיימא בחלק הארץ - בעד - 7; נגד - 6.

במקום מנדט בריטי נאמנות בינלאומית עם כל הזכויות שהובטחו לעם היהודי במנדט – בעד – 0; נמנעו מהשתתפות בהצבעה – ברנשטיין, שרתוק, קפלן.

אין בא כוח ההנהלה רשאי בשיחה עם בא כוח מדינה כלשהיא לדבר על לבד שאם תהיה הצעה על הקמת מדינה יהודית בת קיימא בחלק של א"י שיתנגד להצעה זו – בעד ההצעה 10

<u>מ. קולודני</u> הודיע: היות ואין לי זכות הצבעה בשאלות מדיניות, לא יכולתי להשתתף בהצבעה, אבל אני תומך בהצעה שנתקבלה על ידי הרוב.

<u>הצעת וייצמן</u>

בעד ההצעה – 6 (מאירסון, לוקר, שרתוק, קפלן, גולדמן, דום דובקין)

נגד – שרגאי

<u>מכתב לאגודת ישראל</u>

ועדה בהרכב ד. בן-גוריון; י. גרינבוים, פישמן

לכל יהודי בארץ ובגולה

המאסרים השרירותיים שבוצעו השבוע בגוש הישוב כולו, הנתון תחת הרושם של מעשה המורשים, אשר כחותיו למלחמה מוגברת נגד הסירוב — גילו פעם נוספת מי מעוניין בסירוב ושליחותו של מי קושים אלה אשר דבקו בו ורואים בו את המכשיר היחידי למאבקנו על חרות העם ומולדתו.

את אשר לא הצליחה להשיג עד היום שום ממשלה בריטית אנטי־ציונית — השיגה ממשלת ה„ליבור", המתכחשת לכל הבטחותיה והתחייבויותיה כלפינו ומצמיתה באכזריותה כלפי שארית הפליטה, רצח חיילים ליכד מאחרי הממשלה הזאת את העם הבריטי כולו והשתיק כל קול של בקורת על מדיניות הממשלה כלפי הציונות וארץ ישראל. האישים אשר היו ידועים כתומכי הרעיון הציוני הולכים ומסתייגים, ידידינו הותיקים הולכים ומתרחקים מאתנו עקב השתוללות מעשי שוד, ורצח בידי יהודים בערי הארץ ומושבותיה.

הסירוב מסיח את דעת הציבור מהבעיות האמיתיות והיסודיות של העם והצלת שרידיו: עליה, התיישבות, הקמת המדינה העברית.

היפלא כי שונאינו ואויבינו בארץ ובחוץ־לארץ, נוח להם המצב הקיים ואין הם מעוניינים להשקיט את הרוחות. אכן, הללו רוצים להמשיך במצב אשר בו יוסיע מסעל התחיה באור של רצח חיילים ושוטרים, ולא כמסעל אשר כדוגמתו לא היתה בהיסטוריה האנושית.

חובה כפולה ומכופלת מוטלת, איפוא, עלינו לא להיתפס להתגרות ולא להגרר למלכודת, אשר משנאינו טומנים לנו בכדי להכניסנו למערבולת אשר בתוצאה תינתן להם אמתלא להכרית את התקוה החיה מלב אחינו הנודדים בים וביבשה.

אנו פוסלים את הסירור הרצחני כאמצעי במאבקנו, מבחינה דתית ומוסרית. הצו הקדוש של „לא תרצח" אוסר עלינו הרג אנשים; אנו פוסלים אותו מבחינה פוליטית כי אין בו תועלת והוא מרחיק את ידידינו. ושולל מאתנו את שארית התמיכה והאהדה שהמצפון האנושי הותיר עוד לפליטה; הסירור משבש את התכניות המדיניות והמאבק של התנועה הציונית והישוב.

לפיכך אנו קוראים לכל יהודי בארץ ובגולה למנוע כל סיוע פוליטי ומוסרי מהארגונים הפורשים שבמעשיהם הם מסכנים את הישוב והיהדות בתפוצות. בני ישראל ערבים זה לזה והעם כולו סובל בחטאת יחידים. אנו קוראים לארגונים הפורשים להשמע לקריאת הרבנים הראשיים ולהאזין לדעת התורה האוסרת את המעשים אשר הם מבצעים, תוך פרישתם מהציבור.

מוסדות הישוב והתנועה הציונית ניגשו לעקור מקרב הציבוריות בארץ ובתפוצות את הרע המסכן את קיומנו ואנו קוראים לכל חברינו ואוהדינו ולבני הישוב בכלל, לבצע כל צו וכל פקודה המכוונות לטהר את מחננו, לגבשו ולחזקו לשם הגשמת הציונות.

אנו קוראים לבני הנוער, ובייחוד לדתיים שביניהם, הנכונים למסירות נפש והקרבה למען קרב את גאולת העם והארץ, לראות את המצב נכוחה ולהתמסר בכל חום לבם למפעל כיבוש הארץ, הפראת השממה והעלאת השרידים בכל הדרכים.

אנו בטוחים שהציבור היהודי כולו יתלכד מסביב למוסדות הישוב והעם היהודי למנוע פעולות ההרס והרצח של ארגוני הסירור ולשם מתן עזרה נאמנה למוסדות המוסמכים של הישוב והעם היהודי.

הסתדרות הפועל המזרחי בארץ ישראל
הוועד הפועל

„לעם במצורי" תש"ז

לקרוא לשבוים דרור ולאסורים פקח־קוח.

(ישעיה ס״א, א׳)

מישיבת הוועד הפועל של הפועל המזרחי

בישיבת הוועד הפועל של הפועל המזרחי שהתקיימה ביום חמישי שעבר נידונו בין השאר הבעיות המדיניות.

בדיון על בעיית המלחמה בטירור, גינו כל הנואמים את הפורשים ואת שיטת הטירור שלהם, כאמצעי המתנגד למוסר היהודי ודרכי התורה, והראו את הנזק הגדול שהוא מביא למאבק העם היהודי למולדתו.

הוחלט להגביר את פעולת ההסברה בין שורות החברים והנוער ברוח זו ולפנות בקריאה אל החברים והציבור היהודי בכללו שיתנו את ידם לביצוע החלטות של המוסדות המוסמכים בכיוון נגע הטירור מתוכינו.

בישיבה הוחלט קוים לעמדת החברים בישיבת הוועד הפועל הציוני, העומד להתכנס בימים אלה בציריך.

הוועד הפועל דן אחר כך בבעיות הכינוס המזרחי מארצות אירופה המתקיים אחרי ישיבת הוועד הפועל הציוני, סוכם שחברינו המשתתפים בכינוס יפעלו בכיוון למנוע פירוד בתנועה העולמית של המזרחי.

בישיבה השתתפו גם האורחים: הרב גרום, מירסקי והרב סמית מאמריקה, מידידיו הותיקים של הפועל המזרחי, השוהים כעת בארץ.

(המשך בעמוד האחרון)

ס ו ד י

ירושלים, כ' בניסן תש"ז
10.4.47

א ל: מר בן־גוריון

מאת: מחלקת הארגון.

הנדון: ישיבת ההנהלה הציונית.

רצ"ב אנו מוסרים לך טיוטא מהפרוטוקול מס'

של ישיבת ההנהלה הציונית מיום י"ח בניסן תש"ז (8.4.47)

אנו מבקשים להחזיר לנו את הטיוטא עם הערותיך

בהקדם האפשרי.

א.ל.ד.

מר דובקין: קרא את המברקה מיום 31 במרץ שנתקבלה מחברי ההנהלה באמריקה ושבה מציעים לדחות את מועד הישיבה שנקבעה ל-18 במאי ש.ז. לרגל העובדה שבינתיים נקראה ישיבת מועצת האו"ם ישיבת הועד יכולה להפריע להכנות לקראת מושב זה. החברים מציעים לכנס ישיבה בחדש מאי, אלא רק אחרי התפתחות המדינית, אם תדרוש זאת. אם בכל זאת יוחלט ברוב ההנהלה על ישיבה במאי, דורשים שהיא תתכנס באמריקה ומציעים שאם הישיבה תתקיים באמריקה יוקטן מספר המשתתפים, באופן יחסי לפי המפתח המפלגתי. מר דובקין מציע שהישיבה תתכנס בסוף חדש מאי, כדי לא להפריע את ההכנות באמריקה. בנוגע למקום הישיבה לשאול את דעתם של החברים ואם יוחלט לכנס את הישיבה באמריקה, הוא מציע לברוא בטו"ם עם המפלגות, כדי לקבל את הסכמתן לזה שקודם־כל כל המוזנים הנמצאים באמריקה ישתתפו בישיבה במקום החברים מחוץ לאמריקה ונוסף על כך שרק מחצית החברים מכל מפלגה ומפלגה תשתתף במושב.

הרב פישמן: תומך בהצעה לכנס את הישיבה במחצית השניה של חדש מאי.

פ ר ו ט ו ק ו ל

מישיבת ההנהלה הציונית, שהתקיימה ביום ג', י"ח בניסן תש"ז (8.4.47)
בשעה 11 לפנה"צ, בחדר ישיבות ההנהלה

<u>נ כ ח ו :</u>

מר בן־גוריון, יו"ר
מר ברנשטיין
מר גרינבוים
מר דובקין
מר לוקר
גב' מאירסון
ד"ר סנה
הרב פישמן
מר קפלן
מר שפירא
מר שרגאי

מר קולודני

ד"ר גרנובסקי
מר בן־צבי
מר רמז

ד"ר ליכטהיים
מר אייזנברג
מר לינטון
ד"ר ל. כהן

<u>הנדון: ישיבת הועד הפועל הציוני.</u>

<u>מר דובקין:</u> קרא את המברק מיום 31 במרץ שנתקבלה מחברי ההנהלה באמריקה ושבה מציעים לדחות את מועד הישיבה שנקבעה ל־12 במאי ש.ז. לרגל העובדה שבינתיים נקראה ישיבת מועצת האו"מ, ישיבת [לא] הועד יכולה להפריע להכנות לקראת מושב זה. החברים מציעים לכנס ישיבה בחדש מאי, אלא רק אחרי ההתפתחות המדינית, אם תדרוש זאת. אם בכל זאת יוחלט ברוב ההנהלה על ישיבה במאי, דורשים שהיא תתכנס באמריקה ומציעים שאם הישיבה תתקיים באמריקה יוקטן מספר המשתתפים, באופן יחסי, לפי המפתח המפלגתי – מר דובקין מציע שהישיבה תתכנס בסוף חדש מאי, כדי לא להפריע את ההכנות באמריקה.בנוגע למקום הישיבה לשאול את דעתם של החברים ואם יוחלט לכנס את הישיבה באמריקה, הוא מציע לבוא בסו"ם עם המפלגות, כדי לקבל את הסכמתן לזה שקודם־כל כל הסגנים הנמצאים באמריקה ישתתפו בישיבה במקום החברים מחוץ לאמריקה ונוסף על כך שרק מחצית החברים מכל מפלגה ומפלגה תשתתף במושב.

<u>הרב פישמן:</u> תומך בהצעה לכנס את הישיבה במחצית השניה של חדש מאי.

<u>מר שפירא:</u> מסכים לדעה זו ודורש שיוחלט על התאריך המדויק ומיד לגשת לביצוע כל התכנות הטכניות, כדי למנוע ערבוביה נוספת בדבר. אשר למספר המשתתפים הוא מציע להעמידו על 2/3 של מספר החברים מכל סיעה וסיעה.

<u>מר שרגאי:</u> חושב שראוי לא לשנות את התאריך של 12.6, כי דוקא אחרי תאריך זה יכולה הישיבה להפריע בהכנות הקשורות בהקמת ועדת האו"א בענין ארץ ישראל. הוא מתנגד לרעיון על הקטנת מספר המשתתפים בישיבה.

<u>מר לוקר:</u> מציע לא לקבוע את התאריך עד שיתברר ענין מושב האו"א ולהחליט שהיא תתקיים כשבועיים אחרי המושב הזה. הוא מתנגד להצעה להקטין את מספר המשתתפים, כי היא איננה ניתנת להגשמה, היות ובכל סיעה קיימים חילוקי-דעות ואי-אפשר לחלק את חבריה באופן אוטומטי.

<u>מר גרינבוים:</u> מעיר על הקשר בין ישיבת הועד לבין השתתפות היהודים בועדת האו"א ומציע לכנס את הועד המועל, או אחרי סיום מושב מועצת האו"א, או בסוף חדש מאי ש.ז.

<u>ד"ר סנה:</u> מזכיר,כי לפי התקנון, הקובע שעל הועד להתכנס לפחות כל 6 חדשים, מוכרחה הישיבה להתקיים עד סוף חדש יוני והוא מציע לקבוע אותה למחצית השניה של חדש מאי .

<u>מר בן-גוריון:</u> מציע להתחשב בדרישת החברים באמריקה ולא להפריע את הפעולה הקשורה בהכנות למושב האו"נא. לדעתו אין צורך שכל חברי ההנהלה יצאו לאמריקה והוא בעצמו מודיע שלא יוכל לעזוב את הארץ, כדי להשתתף בישיבה, אם היא תתכנס באמריקה וגם איננו רואה צורך בכך.

<u>מר קולודני:</u> מתנגד להצעה להפחית את מספר המשתתפים מטעמים מעשיים ותוקיים.

<u>ד"ר סנה:</u> מסכים לדעה ומדגיש שאפילו ~~xxxxx~~ הסכם המפלגות איננו יכול לשלול מכל חברי הועד את הזכות להשתתף בישיבה, אם הוא ירצה בכך.

<u>החלטה:</u> ההנהלה הציונית מחליטה:

<u>א.) בנוגע לתאריך:</u> ההנהלה מחליטה לכנס את ישיבת הועד הפועל בימים האחרונים של חדש מאי 1947.

<u>ב.) בנוגע למקום:</u> אחרי ש-5 חברים (ברנשטין, מר גרינבוים, ד"ר סנה, הרב פישמן, מר שפירא ומר שרגאי), הצביעו בעד אמריקה ו-5 חברים (מר בן-גוריון, מר דובקין, מקר לוקר, גב' מאירסון ומר קפלן) בעד ארץ-ישראל, הוחלט לשאול, בדרך טלגרפי, את דעת החברים באמריקה.

<u>ג.) בנוגע למספר המשתתפים:</u> בישיבה זו לא לקבל שום החלטה.

<u>הישיבה נסתיימה בשעה 11:15 לפנה"צ והפכה לישיבת הנהלת הסוכנות</u>

מתוך "פתרון דו-לאומי לארץ-ישראל"
תזכיר שהוכן בידי מפלגת פועלים השומר הצעיר בא"י
(תל-אביב, מארס 1946)

עמ. 25–26

תכנית ישובם של שניים-שלושה מיליוני יהודים בארץ-ישראל, בעשרים-עשרים וחמש השנים הקרובות, תוכל להתגשם בלי סרדות יתירות, אם המעצמות הגדולות יחליטו שיש להגשימה.

החלקים הבאים של תזכיר זה יוקדשו להבהרת התנאים, שבהם אפשר יהיה להשיג ב-20–25 השנים הבאות את המטרה הנזכרת: ישוב 2–3 מיליוני יהודים. כן נדון להלן בצורה המדינית הסופית, שיש, לדעתנו, לשוות למטרה זו.

עמ. 54, 55, 56, 57

עצם מהותו של הפאריטט נעוצה בשוויון הנציגות המספרית, שהוא מקנה ליחידות, המהוות את המדינה, למרות ההבדל בין מספר הבוחרים שבכל אחת מהן. הוא מכוון איפוא לשמש אמצעי לקיום שוויון הזכויות בין יחידות קטנות וגדולות, למרות שמשקל האוכלוסיה באלו האחרונות הוא גדול יותר. פאריטט איננו צורה הכרחית של הגשמת עקרון אי-ההשתלטות. מסורות ארוכות של חיי עמים, איש ליד רעהו, יוכלו לעצב באופן אורגני את היחסים שבין שני העמים או יותר באותה מדינה על יסוד של אי-השתלטות, גם בלי שתהיה בחוקה ערובה לפאריטט.

היחסים בין הערבים והיהודים בארץ-ישראל לא סייעו להתפתחות אורגאנית של הלך-רוח, המעודד נטיה לאי-השתלטות. ייתכן, כי עתה נמצאים אנו בתחילתו של תהליך אורגאני, אשר יימשך כמה דורות, עד שיבוא יום שבו יהיו סייגים קבועים על פי החוק מיותרים לגמרי. ואולם כדי להבטיח יחסי-גומלין של כבוד ואמון דרושות ערובות חזקות לשני הצדדים, כדי שהחששות של כל אחד בפני עצמו או כוונותיו של הצד האחר ייעלמו ברבות הימים.

לפיכך צריך הפאריטט להיחשב כצורה קונסטיטוציונית והנהלתית הכרחית להסדרת היחסים בין יהודים וערבים בכל משטר של שלטון אאאאא עצמי בארץ-ישראל.

(פתרון דו-לאומי)

.2.

משקיבלנו הנחה זו, השאלה שעלינו לענות עליה היא, באם בכלל ניתן להתגשם משטר סדיר וקבוע, המתבסס על פאריטט. כי נכון הדבר, שבנסיבות ידועות עשוי משטר כזה להביא לידי נקודת קפאון בין שתי העדות ולשלול כל אפשרות לממשל נורמאלי ותקין.

אבן הבוחן האמיתית למשטר הפאריטט היא האפשרות להפעילו בלי התערבות צד שלישי. צדקה הוועדה המלכותית, כשאמרה בדין וחשבון שלה, כי הצלחת שיטה כזאת תלויה במידה רבה בשאלה אם "בשאלות חיוניות יימצאו ערבים אחדים, שיצביעו עם היהודים או יהודים אחדים שיצביעו עם הערבים".

אפשר כי הפעילות הטבעית של הגורמים הכלכליים הרגילים הם שיפצלו ברוב המקרים את הפאריטט הקיים והם שיתנו לממשלה רוב התומך במדיניותה, ללא קשר עם המחיצות הלאומיות.

ואולם אין בדעתנו להקים פאריטט, כדי לבצר אחר כך אל סלע הבעיות הכלכליות. הפאריטט חייב אפוא למלא תעודה חשובה והיא: לשמור על האינטרסים של שני העמים בתור כאלה. ייתכן כי פה ושם התעורר שאלה, אשר תסכן איזה אינטרס מובהק של הערבים או היהודים בתור ציבור לאומי. שאלה כזאת ייתכן ותהא נוגעת לבעיה לשונית או חינוכית. היהודים עלולים להיתקל, אולי, בבעיית העליה, אשר אם לא תיפתר על ידי החוקה, יהא כל ההסדר כולו חסר ערך מנקודת השקפה יהודית.

עמ. 60

הריבונות על הארץ צריכה להיות מסורה, כשותפות שווה, לשתי היחידות המהוות את המדינה, שתוכרנה על פי החוקה כיחידות בעלות משקל שווה ומעמד שווה ושאחת מהן תייצג את האינטרסים היהודיים והאחרת את האינטרסים הערביים.

עמ. 63

תכנית הפדרליזם העדתי מצרפת ומשכללת יסודות שונים הנעוצים בכל המשטרים שהזכרנו לעיל. ראשית, משטר זה יהא מבוסס על חלוקת כל האזרחים לשתי עדות. כל אזרח (פרט לבני עדות קטנות כגון הארמנים או היוונים) יהא מחויב להצטרף בין לעדה הערבית ובין לעדה היהודית. שנית, משטר זה יבטיח לשתי העדות נציגות שווה מבחינה מספרית, לפחות באחד מבתי המחוקקים הפדרליים. שלישית, החוקה תמסור לכל עדה, בתחומים שייקבעו על ידי החוקה, תפקידים מסוימים בהנהלת העניינים הפנימיים, כגון חינוך או עזרה סוציאלית.

עמ. 67.68

על סמך כל האמור, הננו מציעים להפסיד את ארץ-ישראל, ב-20

או 25 השנים הבאות, תחת פיקוחה של רשות-פיתוח מיוחדת, שמטרותיה המוגדרות תהיינה כלהלן:

א) לעודד את יישובם בארץ-ישראל של 2-3 מיליוני יהודים (לפחות) ב-20 או ב-25 השנים הבאות, על ידי פיתוח מאקסימאלי של האפשרויות הכלכליות המצויות בארץ.

ב) להעלות את רמת החיים והחינוך של ערבי ארץ-ישראל שתתקרב בערך לרמה הנוכחית של היהודים - במשך התקופה הנזכרת לעיל.

ג) לקדם ולעודד בפועל משל שיתוף-פעולה יהודי-ערבי בכל תחומי-החיים ובכל האמצעים הכשרים; לפתח בהדרגה מוסדות שלטון עצמי, מקומיים וארציים, על בסיס דו-לאומי - עד שיושג שלב העצמאות המלאה במסגרת החוקה הדו-לאומית.

עמ. 71

אשר לאוכלוסית הארץ, הרי אם נקח כבסיס את השיעור הנוכחי של הריבוי הטבעי ביישוב היהודי (2%) ואת האומדן המינימאלי של 2 מיליון עולים נוספים - נוכל לשער, כי מספר היהודים יגיע במשך 20 שנה למספר העגול של 3.2 מיליונים. הערבים - בהתאם לאומדן הרשמי של ממשלת ארץ-ישראל, שהוגש לוועדה המלכותית - יגיעו ב-1966 לאוכלוסיה כללית של 1.5-1.7 מיליון. על יסוד הריבוי הטבעי הנוכחי, שנראה גבוה למעלה אבן המידה, עלול המספר להגיע עד 1.925 מיליון נפש. סבורים אנו, כי לא יהיה זה רחוק מן האמת אם נדבר א במספרים-עגולים על 3 מיליון יהודים ועל 2 מיליון ערבים בעוד 20 שנה - כהערכה מינימאלית - לעומת 600,000 היהודים ו-1.2 מיליון הערבים החיים כיום בארץ לפי האומדנה.

עמ. 83, 84.

אנו חושבים שיש הכרח להקים רשות ממלכתית שתוך עשרים השנים הבאות תחולל בארץ־ישראל את התנאים שיעזרו ליהודים ליישב פה את שני המיליונים הראשונים של העולים ויסייעו בידי הערבים להעלות את רמת החיים שלהם במאה אחוזים. כן תבטיח תנאים שיביאו לידי שיתוף-פעולה כלכלי, חברתי ופוליטי מאכסימאלי בין היהודים והערבים בלי להפריע להתפתחות הפנימית המופשית של כל העדה. כללו של דבר, היא תחולל תנאים שיאפשרו לפתח באופן הדרגתי מוסדות של שלטון עצמי ולבסוף - לכונן קהליה עצמאית, דימוקראטית דו-לאומית מן הסוג שתואר בתזכיר זה.

הצעתנו היא איפוא להעמיד את ארץ-ישראל תחת השגחת ועדת פיקוח של שלוש המעצמות הגדולות. ועדה זו תהיה אחראית לבחירת

האדמיניסטראציה המתאימה ביותר לשם הגשמת המשימות הנ"ל ותספק פיקוח של קבע על פעולות האדמיניסטראציה לאור התחייבויותיה.

אין בדעתנו לדון כאן על הרכב האדמיניסטראציה שתיבחר להנהלת הארץ במשך תקופת-המעבר. ועדת-הפיקוח המתמדת היא שתחליט אם היא מעדיפה אדמיניסטראציה מעורבת או אחידה.

עמ. 91.

השלטונות האבטונומיים של שני העמים ימותחו בעיקר באמצעות המוסדות העדתיים הארציים. כבר בשלב הראשון ראוי לכונן לכל אחת מן העדות הלאומיות מסגרת ארצית לתוך כדוגמת כנסת ישראל, אלא שזה יחייב שלושה תיקונים חשובים.

ב) השתייכותם של היהודים והערבים לכנסת הלאומית שלהם תהיה חובה ולא רשות.

עמ. 92, 93, 94

כדי שיצליח משטר דו-לאומי קונסטיטוציוני, המבוסס על פאריטט, הוא יהא זקוק, כפי שכבר הזכרנו, לנכונות רבה לשתף פעולה. מכל מקום, בהביאנו בחשבון את המצב הנוכחי, ניתן להניח, כי זמן-מה יעבור עד שהערבים יהיו נכונים לשיתוף פעולה כזה במוסדות המחוקקים המבוססים על פאריטט. על כן היינו מציעים, כי הפיתוח ההדרגתי של המנגנון המחוקק הקונסטיטוציוני הממשלתי יבוצע בחמישה שלבים.

בשלב הראשון ייווסדו מועצות מייעצות שיהיו מורכבות מיהודים וערבים במספר שווה, ובראשן יושב ראש שיתמנה על ידי הממשלה.

לאחר שהדבר הזה יקרה ולאחר שהמועצות יעבדו תוך שיתוף פעולה פורה, במשך תקופה מסוימת, אפשר יהיה להגיע לשלב הבא, שבו יהיו מתכנסים כל חברי המועצות כדי לשמש מועצה מייעצת מרכזית. מועצה זו תטפל בעניינים כלליים הנוגעים לכמה מחלקות הממשלה או לכולן.

השלב השלישי יבוא עם היסוד המועצה המייעצת המרכזית ובחירת מועצה מחוקקת, שבה יישבו איהודים וערבים במספר שווה. במשך תקופת פעולה תהיה המועצה המחוקקת כפופה עדיין לגרום שלשלטונות הפיתוח בעניינים שבתחום פעולתם של האחרונים.

בשלב הרביעי תוקם ממשלה זמנית שתהיה מורכבת ממספר שווה של יהודים וערבים ושבידיה תופקד המשימה להכשיר את הקרקע להפעלת החוקה הדו-לאומית ולבצע את הבחירות לפארלאמנט, אשר יכונן את הממשלה הראשונה של ארץ ישראל העצמאית.

כך איפוא השלטון העצמי המלא ולבסוף גם עצמאותה של ארץ-ישראל יושגו אחרי תקופת המעבר שבה יירכש הנסיון בשיתוף הפעולה

בין שני העמים בשטח הכלכלי, החברתי והפוליטי. איננו חושבים שאפשר יהיה להגדיר מראש את אורך הזמן של כל שלב. הכל יהיה תלוי במידת שיתוף הפעולה שיושג למעשה ובמידת ההתקדמות שתיעשה ובביצוע תכנית הפיתוח הכללית. דומה כי את מידת שיעור ההתקדמות מוטב יהיה להניח לועדת הפיקוח המתמדת ולאישור שלטונות האומות המאוחדות.

בסיכום רוצים אנו להוסיף, כי גם לאחר שתושג עצמאות ארץ-ישראל תוסיף ועדת הפיקוח המתמדת לקיים בידיה כמה מסמכויות הפיקוח הכללי עד שאו"ם ימליץ כי הקונסטיטוציה החדשה פועלת כהלכה וכי אפשר לספח את ארץ-ישראל למסגרת הכללית של או"ם.

עמ. 113

אנו מאמינים, כי ייתכן ולא יהיה כל צורך להיזקק לכוח כדי להגשים את התכנית שאנו מציעים. ואם יהיה צורך להשתמש בכוח – הרי זה יהיה בשיעור המועט ביותר, ולזמן הקצר ביותר. התמורה והסכם בין הערבים והיהודים – לא בן-לילה יושגו ולא על פי צו. אך החשוב הוא שתהליך-ההתקרבות יתחיל, ושייווצרו התנאים להשלמתו המוצלחת.

עמ. 114.

~~XXXXXXXXXXXX~~ אילו הם בקצרה יתרונותיה של הכניתנו? ליהודים היא נותנת:

א. עליה יהודית בלתי מוגבלת באופן שיוכלו היהודים ליהפך בסופו של דבר לרוב האוכלוסיה.

ב. שלטון מספיק – אם כי לא מלא – בממשלה העתידה לקום בארץ-ישראל, כדי לאפשר את פיתוח הארץ כבית לאומי יהודי; על ידי כך יסולק כל פחד מפני השתלטות הערבים.

ה. אפשרות להרחיב את תחומי ההתיישבות היהודית גם בעבר-הירדן, על בסיס של הסכם עם אותה ארץ; כריתת הסכם כזה תהיה אפשרית לאחר שישתררו יחסים ידידותיים בין היהודים והערבים.

לערבים היא נותנת:

א. שלטון מספיק, אם כי לא מלא, בממשלה העתידה לקום בארץ-ישראל, על יסוד שיטה של פאריטט – כדי להבטיח את התפתחותו החפשית והבלתי מופרעת של העם הערבי; על ידי כך יסולק כל פחד מפני השתלטות היהודים.

ב. איחודה של ארץ-ישראל בעתיד עם הארצות הערביות השכנות, במסגרת של פידרציה, שהערבים יהיו בה רוב, בעוד שהיהודים יהיו רוב בארץ-ישראל.

(פתרון דו לאומי)

.6.

"הצעה לכינון חוקה דו לאומית"
עמ' 122, 123, 124

אולם בגדר היקף השיפוט המוגבל הזה צריך ליתן לחוקים ולתקנות של השלטונות המוסמכים של הנהלת העדות תוקף של חוקי מדינה, ומוסדות המדינה יהיו חייבים להגשים את החוקים הללו. מסגרות השלטון העצמי צריכות להיחשב כחלק של מנגנון המדינה העשוי למלא תפקידים מיוחדים, שנמסרו לעדות. נושאי התפקידים במוסדות המחוקקים והמוציאים לפועל של השלטון העדתי צריכים להיות בעלי אותו מעמד שיש לנושאי התפקידים של המדינה, השווים להם בדרגתם.

שלא כמו בחוקות פידראליות בארצות שונות, הרי החוקה על פי הפידראליזם העדתי תצטרך לבסס כמה מהוראותיה על ההבדלה המוכרת בין ערבים ליהודים. אולם הבדלה זו יצטרכו להנהיגה בכל הצימצום האפשרי. חוץ מן הסיוג לצורך בחירות המועצות הלאומיות וקביעת השתייכות למועצות האלה בעניינים עדתיים, לא יורשו על פי החוקה שום הוראות אחרות או חוקים אחרים המבדילים בין אזרחים לאזרחים מחמת לאומיותם, גזעם או אמונתם. ואדרבה, החוקה תצטרך לאסור במפורש כל מין הפליה או העדפה או הסתה לאומית, גזעית או דתית.

הפארלאמנט, כפי שאנו מתארים אותו לעצמנו, מוטב שיהיה מורכב משני בתים: בית הנבחרים אשר ייבחר פעם אחת לארבע שנים בבחירות כלליות בכל הארץ על יסוד של זכות בחירה כללית, ומועצת המדינה שתשמש כמוסד התקין לביצוע משטר הפאריטט.

מועצת המדינה, בתור מוסד המשמש מעין אפוטרופסות על זכויות העדות שבידיו מנגנון הפאריטט העדין, והמורכבת משתי משלחות עדתיות מובדלות, תהיה לפי עצם מהותה נוטה לכיתתיות, ולא עוד אלא כי תמיד ייבחרו צירי המועצה בעיקר מתוך הרגשת תפקידה בתור מוסד להגנה ערובה ושמירת זכויות.

ואשר לממשלה המרכזית של המדינה, נראה לנו, כי טוב לנקוט בעיקרון של אחריות קונסטיטוציונית ולא של אחריות פארלאמנטארית. שיטת הפידראליזם העדתי הנראית לנו כיעילה ביותר, מחייבת כי ינהיגו את סדר הבחירות הנהוג בשווייץ, אשר על פיו נבחרת האכסקוטיבה של המדינה בדרך קולקטיבית. הצעותינו בורסנה קיום אסיפת המדינה, שתהיה מורכבת ממועצת המדינה ושתי המועצות הלאומיות. והכינוס הזה ייבחר בכל ארבע שנים באכסקוטיבה של המדינה שתהא בת ארבעה חברים – שני ערבים ושני יהודים.

(פתרון דו לאומי)

אכסקוטיבה זו תשמש קאבינט ותנהל את כל עניני המדינה בתנאי, כי המדיניות שלה תאושר על ידי שני בתי הפארלמנט. כל חבר בקבינט ישב בנשיאות בישיבות הקאבינט למשך שנה אחת ובתקופת נשיאות זו ייקרא בשם נשיא המדינה.

עמ. 128.

במסיבות אלו הנני להציע, כי נוסף לזכותה של המדינה לקבוע לעצמה ולפי ראות עיניה תקנות הגירה רגילות, תכיר החוקה בטובנות היהודים בגוף המיפקה כוחה להוציא רשיונות עליה, לפי ראות עיניה, לעולים יהודים, מחוץ ההנחה, כי המפקידה יהיה לשים לב לכך, שהעולים הבאים לפי הרשיונות אלה לא יפלו במעמסה על הציבור.

DUPLICATA DU TÉLÉGRAMME VIA RADIO-FRANCE

adressé le ....

à ....

6.I.47

NLT

JEWAGENCY
NEWYORK

PLEASE CONVEY AT ONCE FOLLOWING MESSAGE TO DR SILVER STOP TALK MAINLY
ARMED CLARIFICATION DECISIONS CONGRESS ESPECIALLY REFERENCE LONDON
CONFERENCE WHITEPAPER MANDATE TRUSTEESHIP JEWISH STATE STOP OJ STRONGLY
URGED ATTENDANCE CONFERENCE STOP HE SEEMED TO BE RATHER OPTIMISTIC
ON PROSPECTS AGREED SETTLEMENT BUT FAILED TO INDICATE ITS POSSIBLE
NATURE STOP STATED NOT READY CHANGE PRESENT POLICY BEFORE CONFERENCE
BUT WAS VERY HOPEFUL AFTER CONFERENCE OUR CLAIMS BE SATISFIED STOP
DISCUSSED ALSO TERRORISM AND ILLEGAL IMMIGRATION STOP PARTITION NOT
MENTIONED NEITHER BY HIM NOR ME STOP GOT IMPRESSION THEY READY ABANDON
MORRISON PLAN DEVISING SOME NEW SCHEME GREETINGS = BENGURION

JEWAGENCY PARIS

United Nations | Nations Unies

GENERAL ASSEMBLY | ASSEMBLEE GENERALE

UNRESTRICTED
A/P.V/77
May 14, 1947
RUSSIAN

Все поправки к этому стенографическому отчету должны быть адресованы в письменной форме: Mr. E. Delavenay, Director, Editorial Division Room CC-87, Lake Success, New York. В пределах правил процедуры исправления будут включены в официальный отчет при опубликовании.

ГЕНЕРАЛЬНАЯ АССАМБЛЕЯ

ПЕРВАЯ СПЕЦИАЛЬНАЯ СЕССИЯ

СЕМЬДЕСЯТ СЕДЬМОЕ ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ

СТЕНОГРАФИЧЕСКИЙ ОТЧЕТ

Среда, 14 мая 1947 г.

11 час. утра

Флошинг, Нью-Йорк

1. И.А. ТОЛКУНОВ - Представитель делегации Украинской Советской Социалистической Республики

2. А.А. ГРОМЫКО - Председатель делегации Союза Советских Социалистических Республик, заместитель министра иностранных дел СССР

1. И.А. ТОЛКУНОВ (УССР)

Делегация Украины считает необходимым сделать следующее замечание по поводу обсуждения и утверждения представленного доклада. Я считал бы целесообразным обсудить и утвердить доклад раздельно по кругу обязанностей комиссии и по составу комиссии. По нашему мнению, такой порядок обсуждения и голосования более полно отразит мнения по каждому вопросу в отдельности и более полно выразит мнения при их утверждении, так как ряду делегаций, в частности украинской делегации, будет затруднительно голосовать за доклад в целом.

2. А. А. ГРОМЫКО (СССР)

Ход дискуссии, как на пленарных заседаниях Генеральной Ассамблеи, так и в Политическом комитете показал, что вопрос о Палестине стал острым политическим вопросом. Это мнение, как будто, разделяют все делегации, принявшие участие в дискуссии. Такой вывод подтверждается уже тем, что этот вопрос является предметом обсуждения в Организации Объединенных Наций.

То обстоятельство, что вопрос о Палестине стал предметом обсуждения на Генеральной Ассамблее, показывает, однако, не только его остроту, но накладывает также на Объединенные Нации ответственность за его решение. Это обязывает нас внимательно и всесторонне изучить его, руководствуясь принципами и целями нашей Организации и интересами поддержания мира и международной безопасности.

Ход дискуссии показал также, что на данной специальной сессии Ассамблеи, повидимому, трудно принять какое-либо определенное и, тем более, окончательное решение по существу проблемы. Поэтому дискуссию на настоящей сессии можно считать лишь первой стадией рассмотрения вопроса о Палестине. По общему мнению делегаций, Генеральной Ассамблее предстоит принять решение по существу этого вопроса на ее очередной регулярной сессии в конце 1947 года.

Тем не менее, дискуссия показала, что делегации ряда стран сочли полезным обменяться мнениями по некоторым важным аспектам вопроса о Палестине уже на данной сессии. Обсуждение, хотя бы и неполное, некоторых важных сторон этого вопроса, является полезным. Во-первых, оно позволяет делегациям лучше ознакомиться с фактами, относящимися к вопросу о Палестине и особенно к положению, сложившемуся в этой стране в настоящее время. Во-вторых, такое обсуждение, имеющее хотя бы и предварительный характер, облегчает нашу задачу при определении функций и направления работы комитета, который мы собираемся создать для подготовки предложений по существу вопроса к очередной сессии Генеральной Ассамблеи.

При обсуждении проблемы о Палестине, хотя бы и в предварительном порядке, и при обсуждении задач и функций упомянутого выше комитета, нельзя не отметить прежде всего того важного факта, что установленная в 1922 г. мандатная система управления Палестиной не оправдала себя. Она не выдержала экзамена. Правильность подобного вывода едва ли кто-либо может оспаривать. Не подлежит сомнению тот факт, что поставленные при установлении мандата цели оказались не достигнутыми. Торжественные декларации, которыми сопровождалось установление мандатной системы управления Палестиной, остались декларациями, не нашедшими претворения в жизнь.

Вывод о том, что мандатная система управления Палестиной не оправдала себя, подтверждается всей историей управления Палестиной на основе этой системы, не говоря уже о том, что он подтверждается положением, сложившимся в этой стране в

настоящее время. В этой связи полезно напомнить, что еще в 1937 году английская комиссия Лорда Пиля, после изучения положения в Палестине, заявила о том, что "осуществление мандата является невозможным". К такому выводу пришла в свое время и постоянная мандатная комиссия Лиги Наций, также указавшая на "невозможность" осуществления палестинского мандата. Комитет, который мы собираемся создать, должен ознакомиться с историческими фактами, относящимися к этому вопросу.

Можно было бы привести немало и других фактов, относящихся к истории мандатного управления Палестиной, подтверждающих банкротство этой системы управления. Однако, едва-ли есть необходимость подробно перечислять эти факты. Достаточно указать в этой связи, например, на арабское восстание, вспыхнувшее в 1936 году и продолжавшееся фактически несколько лет. Имеется также достаточно фактов, относящихся к обстановке, сложившейся в Палестине к в настоящее время, подтверждающих сделанный выше вывод. Всем известны происходящие в Палестине кровавые события. Такие события становятся все более частым явлением. Поэтому они все более приковывают внимание народов мира и прежде всего Организации Объединенных Наций. Именно в результате банкротства мандатной системы управления Палестиной, приведшей к крайнему обострению обстановки и к кровавым событиям в Палестине, вопрос этот оказался на рассмотрении Генеральной Ассамблеи.

Сам факт, что британское правительство само передало этот вопрос на рассмотрение Генеральной Ассамблеи, является весьма показательным. Этот факт нельзя расценить иначе, как признание невозможности продолжения существующего в Палестине положения. Комитет должен тщательно ознакомиться и с обстановкой, сложившейся в Палестине в настоящее время.

Известно, что представители правительства Великобритании уже неоднократно отмечали в разное время, еще до передачи вопроса на Генеральную Ассамблею, что мандатная система управления Палестиной себя не оправдала и что решение вопроса о том, как быть с Палестиной, должно быть найдено Организацией Объединенных Наций. Так, например, господин Бевин заявил в Палате Общин 18 февраля 1947 года следующее:

"Мы намерены представить Организации Объединенных Наций исторический отчет о том, каким образом английское правительство осуществляло свою опеку над Палестиной в течение 25 лет. Мы разъясним, что мандат оказался неосуществимым на практике и что обязательства, взятые перед двумя общинами в Палестине, оказались непримиримыми".

Это заявление Министра Иностранных Дел Великобритании прямо и открыто констатирует действительное положение, к которому привело мандатное управление Палестиной.

Оно является признанием того, что это управление не дало решения вопроса о взаимоотношениях между арабами и евреями, т.е. одного из наиболее важных и острых вопросов, и не обеспечило достижения целей, поставленных при введении мандата.

Существующая форма управления, как подтвердил господин Бевин, оказалась неприемлемой ни для арабского, ни для еврейского населения Палестины. Против нее протестуют как те, так и другие. Она не пользовалась и не пользуется поддержкой народов Палестины, а без такой поддержки она может привести лишь к дальнейшим трудностям и осложнениям положения.

Касаясь вопроса об отношении арабского и еврейского населения к мандатной системе управления Палестины, Министр Иностранных дел Великобритании, в своем выступлении в Палате Общин 26 февраля 1947 года, заявил следующее:

" Перед администрацией в Палестине стояла труднейшая задача, она не пользовалась поддержкой народа, она подвергалась критике с обеих сторон".

Комитет, который мы собираемся создать, не может не принимать во внимание выводов, к которым пришло само британское правительство относительно результатов мандатного управления Палестиной.

К такому выводу пришло, как известно, не только правительство Великобритании. По существу, к такому выводу пришла, например, так называемая англо-американская комиссия по палестинскому вопросу, изучавшая этот вопрос в 1946 году.

В докладе этой Комиссии говорится следующее о положении, создавшемся в Палестине:

"Палестина представляет собой вооруженный лагерь. Мы обнаружили признаки этого тотчас же после того, как пересекли границу. С каждым днем все больше и больше обнаруживалось наличие здесь напряженной атмосферы. Многие здания обнесены изгородями из колючей проволоки и другими оборонительными укреплениями. Нас самих усиленно охраняла вооруженная полиция, зачастую сопровождали бронированные автомобили./. По всей стране разбросаны прочно построенные полицейские казармы".

Так характеризует положение в Палестине Англо-американская комиссия. Данная ею характеристика обстановки является дополнительным свидетельством того, к чему привело мандатное управление Палестиной. Превращение Палестины в "вооруженный лагерь", о котором говорит Комиссия, является фактом, который говорит сам за себя. В таких условиях нельзя серьезно говорить о защите интересов населения Палестины, об улучшении материальных условий его существования, о подъеме его культурного уровня.

Та же комиссия указывает на следующие весьма интересные факты:

Общее число лиц, занятых полный рабочий день в полиции и тюремной администрации в 1945 году, достигло 15 тысяч человек.

Эти цифры являются весьма показательными. Они объясняют нам, куда уходят значительные средства, ложащиеся бременем на население. При иных условиях эти средства могли бы быть использованы в интересах экономического и культурного развития страны, в интересах населяющих ее народов.

Вот другой факт. В 1944-45 г.г. было израсходовано на поддержание "порядка и законности" 18 миллионов 400 тысяч американских долларов. В течение этого же финансового года на здравоохранение было затрачено лишь 2 миллиона 200 тысяч американских долларов и на просвещение – 2 миллиона 800 тысяч американских долларов.

Приведя эти цифры, комиссия приходит к следующему заслуживающему внимания заключению:

" Таким образом, даже с точки зрения бюджетной, Палестина превратилась в своего рода полувоенное и полицейское государство".

Приведенные выше данные о докладе комиссии представляют значительный интерес с точки зрения характеристики положения, сложившегося в Палестине и заставляют серьезно задуматься над тем, как исправить сложившееся положение и найти такое решение вопроса о Палестине, которое соответствовало бы интересам ее народов, равно как и общим интересам Объединенных Наций. Задачей Комитета должно являться – помочь Объединенным Нациям добиться именно такого решения вопроса путем изучения фактического положения на месте в Палестине.

Следует ли удивляться, что при том положении, которое сложилось в Палестине, ликвидации мандата требуют как евреи, так и арабы. На этом они полностью сходятся. По этому вопросу между ними нет разногласий. А с этим Объединенные Нации не могут не считаться при рассмотрении вопроса о будущем Палестины.

При обсуждении вопроса о задачах Комитета по подготовке предложений о Палестине, наше внимание не может быть не приковано к другому важному аспекту этого вопроса. Как известно, с вопросом о Палестине и о ее будущем устройстве связаны чаяния значительной части еврейского народа. Это положение едва ли нуждается в доказательстве. Не удивительно поэтому, что как на Генеральной Ассамблее, так и на заседании Политического Комитета этому аспекту уделяется большое внимание. Интерес к нему понятен и вполне оправдывается.

Еврейский народ перенес в последней войне исключительные бедствия и страдания. Эти бедствия и страдания, без преувеличения, не поддаются описанию. Их трудно выразить рядами сухих цифр о жертвах, понесенных еврейским народом от фашистских оккупантов. На территориях, где господствовали гитлеровцы, евреи подверглись почти полному физическому истреблению.

Общее число погибшего от рук фашистских палачей еврейского населения определяется приблизительно в 6 миллионов человек. Только около полутора миллиона евреев в Западной Европе пережили войну.

Но эти цифры, давая представление о жертвах, которые понес еврейский народ от фашистских агрессоров, не дают представления о том тяжелом положении, в котором очутились большие массы еврейского населения после войны.

Огромное количество уцелевшего еврейского населения Европы оказалось лишенным своей родины, крова и средств существования. Сотни тысяч евреев бродят по разным странам Европы в поисках средств существования, в поисках убежища. Большая часть из них находится в лагерях перемещенных лиц, все еще продолжая терпеть большие лишения. На эти лишения было обращено внимание в частности представителем еврейской организации, которого мы заслушали на Политическом комитете.

Позволительно спросить, могут ли Объединенные Нации, учитывая такое тяжелое положение сотен тысяч уцелевшего еврейского населения, не проявлять интереса к положению этих людей, оторванных от родины и своих очагов. Организация Объединенных Наций не может и не должна равнодушно

наблюдать такое положение, ибо это было бы несовместимо с высокими принципами, провозглашенными в ее Уставе, принципами, предусматривающими защиту прав человека, независимо от его расы, религиозных убеждений, пола. Пора не на словах, а на деле оказать этим людям помощь. Необходимо проявить заботу о неотложных нуждах народа, перенесшего тяжелые страдания в результате войны, развязанной гитлеровской Германией. Это является долгом Объединенных Наций.

Обращая внимание на необходимость проявления заботы о нуждах еврейского населения, очутившегося без крова и средст к существованию, советская делегация считает необходимым в этой связи обратить внимание Генеральной Ассамблеи на следующее важное обстоятельство. Опыт прошлого, особенно за период Второй мировой войны, показал, что ни одно государство в Западной Европе не оказалось в состоянии предоставить должную помощь еврейскому народу в защите его прав и самого его существования от насилий со стороны гитлеровцев и их союзников. Это тяжелый факт. Но, к сожалению, как и все факты, его необходимо признать.

То обстоятельство, что ни одно западно-европейское государство не оказалось в состоянии обеспечить защиту элементарных прав еврейского народа и оградить его от насилий со стороны фашистских палачей, объясняет стремление евреев к созданию своего государства.

Было бы несправедливо не считаться с этим и отрицать право еврейского народа на осуществление такого стремления. Отрицание такого права за еврейским народом нельзя оправдать, особенно, учитывая все то, что он пережил за Вторую мировую войну. Следовательно, изучение и этого аспекта вопроса и подготовка соответствующих предложений должны составлять важную задачу комитета.

Я сейчас подхожу к вопросу, который является основным, в связи с обсуждением задач и полномочий комитета, который мы предполагаем создать, – к вопросу о будущем Палестины. Известно, что существует немало разного рода проектов относительно будущего устройства Палестины и решения еврейского народа в связи с проблемой Палестины. В частности, по этому вопросу некоторые предложения были подготовлены и упомянутой иною англо-американской комиссией. Из числа наиболее известных появившихся проектов по вопросу о будущем устройстве Палестины необходимо отметить следующие:

1. Образование единого арабско-еврейского государства с равными правами для арабов и евреев;
2. Раздел Палестины на два самостоятельных государства – арабское и еврейское;

3. Создание из Палестины арабского государства без должного учета прав еврейского населения;

4. Создание из Палестины еврейского государства без должного учета прав арабского населения.

Каждый из этих четырех основных планов имеет, в свою очередь, разные варианты урегулирования отношений между арабами и евреями и решения некоторых других вопросов. Я не собираюсь сейчас подробно анализировать все эти проекты. Советский Союз изложит более детально свою позицию по разным планам тогда, когда будут подготавливаться и рассматриваться конкретные предложения, и, тем более, когда будут приниматься решения о будущем Палестины. В данное время я ограничусь лишь некоторыми замечаниями по существу предлагаемых проектов под углом зрения определения задач Комитета и в этой области.

При анализе разного рода проектов о будущем Палестины необходимо прежде всего учитывать специфику этого вопроса. Необходимо принимать во внимание тот бесспорный факт, что население Палестины состоит из двух народов - арабов и евреев. Каждый из них имеет исторические корни в Палестине. Палестина стала родиной обоих этих народов, каждый из которых занимает видное место в экономике и культурной жизни страны.

Историческое прошлое, равно как и условия, создавшиеся в Палестине в настоящее время, не могут оправдать любое одностороннее решение палестинского вопроса, как в пользу создания независимого арабского государства, без учета законных прав еврейского народа, так и в пользу создания независимого еврейского государства, игнорируя законные права арабского населения. Оба таких крайних решения не принесли бы справедливого решения этого сложного вопроса, так как, прежде всего, они не обеспечили бы урегулирование отношений между арабами и евреями, что является важнейшей задачей.

Справедливое решение его можно найти только при условии, когда будут в достаточной степени приняты во внимание законные интересы обоих этих народов. Все это дает основание для советской делегации сделать вывод, что законные интересы как еврейского, так и арабского народов Палестины, могут быть защищены должным образом только при создании независимого двуединого демократического арабско-еврейского государства. Такое государство должно быть основано на предоставлении равных прав для еврейского и арабского населения, что могло бы заложить основу для сотрудничества между этими двумя народами в их общих интересах и для пользы их обоих. Известно, что такой план решения вопроса о будущем Палестины имеет хождение в самой Палестине.

Современная история знает не только расовую и религиозную дискриминацию, которая, к сожалению, еще в некоторых странах имеет место. Она дает нам также и примеры мирного сотрудничества разных национальностей в рамках единого государства, сотрудничества, в процессе которого каждая из национальностей имеет неограниченные возможности вкладывать свой труд и проявлять таланты в рамках единого государства и в общих интересах всего народа. Не ясно ли, что при решении вопроса о Палестине весьма полезно учесть имеющийся опыт такого дружеского сосуществования и братского содружества разных национальностей в рамках единого государства.

Решение вопроса о Палестине путем создания единого арабско-еврейского государства с равными правами для евреев и арабов можно , таким образом, рассматривать как один из возможных и наиболее заслуживающих внимания путей решения этой сложной проблемы. Такое решение вопроса о будущем Палестины могло бы явиться здоровой основой для мирного существования и сотрудничества арабского и еврейского населения Палестины в интересах обоих этих народов и для блага всего населения Палестины, для мира и безопасности на Ближнем Востоке.

Если бы оказалось, что этот вариант является неосуществимым ввиду испортившихся отношений между евреями и арабами, а мнение Комитета по этому вопросу очень важно будет знать, тогда необходимо было бы рассмотреть второй вариант, так

גלויות.

1. [illegible] גלויות - מס' 3015, [illegible]
2. [illegible] - [illegible] "
3. [illegible]
4. [illegible] "
5. [illegible]
6. [illegible] - מס' 3301 [illegible]
7. [illegible] "
8. [illegible], מס' 3663 [illegible] "

ии | атрива-
ю | имых госу-
д | щение
в | учае,
е | лением
и | ько плохи,
ч | существо-
в |
 | дущем
п | . Задачей
е | е про-
е | ь на
с | думанные
и | низации
о | опроса,
о | анизации
о | мира
и |
 | ия счи-
т | тадии
р |

имеющий, как и первый, хождение в Палестине, предусматрива-

ющий ... х госу-

дарс ... ие

вопр ... е,

если ... нием

и ар ... плохи,

что ... дество-

вани ...

... ем

Пале ... адачей

его ... про-

ектс ... а

след ... нные

и мо ... ации

Объед ... оса,

отвеч ... вации

Объед ... ра

и меж ...

... счи-

тала ...

рассм ...

הספר הלבן.

1. לונדון 20.10.38 – [illegible]
2. " 1.11.38 [illegible] " "
3. " 13.11.38 [illegible] " "
4. [illegible] 12.12.38 [illegible] " "
5. [illegible] 15.12.38 " "
6. לונדון [illegible] 10.12.39 " "
7. " " 15.2.39 " "
8. " " 23.2.39 " "
9. " " 11.3.39 " "
10. " 22.3.39 [illegible] " "
11. [illegible] 24.4.39 [illegible] " "
12. " 24.5.39 [illegible] " "
13. 11.6.39 [illegible] " "
14. ספר [illegible] 18.5.39 – [illegible]
15. – 4266 [illegible] – 19.6.39
16. [illegible] – 30.2.39 – 4300 [illegible]
17. [illegible] – 29.2.40 – 4470 [illegible]
18. [illegible]

имеющий, как и первый, хождение в Палестине, предусматривающий раздел Палестины на два самостоятельных независимых государства - еврейское и арабское. Повторяю, - такое решение вопроса о Палестине оправдывалось бы только в том случае, если бы оказалось, что отношения между еврейским населением и арабским населением Палестины действительно настолько плохи, что их невозможно наладить и обеспечить их мирное сосуществование.

Оба эти возможные варианты решения вопроса о будущем Палестины, разумеется, должны быть изучены комитетом. Задачей его должно явиться всестороннее и тщательное обсуждение проектов об устройстве Палестины с тем, чтобы представить на следующей очередной сессии Генеральной Ассамблеи продуманные и мотивированные предложения, которые помогли бы Организации Объединенных Наций найти справедливое решение этого вопроса, отвечающее интересам народов Палестины, интересам Организации Объединенных Наций и нашим общим интересам укрепления мира и международной безопасности.

Таковы те соображения, которые советская делегация считала необходимым высказать уже на данной начальной стадии рассмотрения вопроса о Палестине.

К О Н Е Ц

הבקר 18.8.47

דניאל פריש
סגן הנשיא של ההס. הציונית באמריקה

עמדתה המדינית של הציונות האמריקאית

לרגל מושב הועד הפועל הציוני בציריך

א.

אחרי שנדחה פעמים אחדות, יתכנס הועד הפועל הציוני ב־24 באוגוסט בציריך, בשוויצריה, לדון בפרטים של מהלך העבודה הציונית להבא, בהתאם לקו שהותוה בבזל בחורף שעבר.

הועד הפועל הוא המוסד היחידי אשר בכוחו לקבל החלטות מחייבות בין קונגרס לקונגרס. כל הדבורים והמימרות אשר שמענו מפי מנהיגים בארץ־ישראל ומחוצה לה, מאז התכנס הקונגרס, אין להם ערך, אלא כמבטאים הלך־רוח ידוע בחוגים מסוימים, או כמביעים דעות פרטיות של אומרם.

אין אותם הדברים מחדשים מאומה, כי הדעות שהם מביעים היו ידועות עוד מלפני הקונגרס. אבל בבזל הובאו הדעות הללו בתוך מסגרת של משמעת לאומית וקבלו עליהן מרות של קו רשמי. אמנם, לא כל המנהיגים היו זהירים למדי אחר הקונגרס, ולא כולם בטלו את דעותיהם מפני דעת הקונגרס, ולא כולם צייתו לקו הרשמי המפורש. למשל, האכסקוטיבה הלכה ללונדון, באופן בלתי רשמי, כביכול, לשם משא ומתן עם הממשלה. חבריה, מן המתונים ביותר, דברו שם בבירור על חלוקת הארץ, אם כי הקונגרס אסר את ההשתתפות בועידת לונדון, אם התנאים לא ישתנו, בלי הסכמת הועד הפועל. הוא נמנע בכוונה מלהזכיר את החלוקה. ברם, מה הושג על ידי כל זה? — לא כלום. הועידה בלונדון נגמרה בכשלון גמור, כאשר ידענו מראש, וכל הרמזים על חלוקה לא השפיעו על בווין אף השפעה כל־שהיא.

עתה, לאור המצב הזה ובשים לב אל הדין־וחשבון שועדת האומות המאוחדות תפרסם בסוף ספטמבר, שומה על הועד הפועל לציין את הקו הציוני ולמסור לאכסקוטיבה הוראות ברורות ומסוימות שעל המנהיגות להתנהג על פיהן.

אין ספק שגם בחוגים בריטיים ובספירות האומות המאוחדות יהיו מוכרחים לעקוב בעיון רב אחרי דיוניו והחלטותיו של הכינוס בציריך. ותהיה מה שתהיה דעתה של ממשלת ה"לייבור" הבריטית על ההסתדרות הציונית העולמית, על הסוכנות היהודית ועל האכסקוטיבה, בכל זאת מבינים היטב בתוך האומות המאוחדות, שכאן המוסד היהודי העליון, והמוסד הזה מקובל כשותף להכרעת גורל ארץ־ישראל. עכשיו, לפני ההחלטה, עת שנושאים ונותנים על פסק־הדין, ודאי שירצו לדעת מה דעתו של הצד היהודי ולמה הוא מוכן.

משום כך מצווים חברי הועד הפועל בהתכנסם על הזהירות שעליהם להזהר כיצד לגלות את קלפיהם כמנהיגים דיפלומטיים מובהקים.

ב.

אין ביזוי של אדם לדעת מראש במה יבואו רוב חברי הועד הפועל לציריך. אם לשפוט על פי מעשיהם של אחדים מחברי האכסקוטיבה, לא חל כל שינוי, כאילו לא נתקיים הקונגרס כלל. עדיין מדברים בשפה הידועה לנו מכבר. אמנם, פה ושם תישמע מלה חריפה — למשל, שעם אנגליה כבר גמר העם העברי, ולשותפות בין שני העמים כבר בא הסוף. אבל אין זה אלא פרט קטן מכל הבעיה העומדת לפנינו.

הבעיה לאמיתה היא: עד כמה יכולים אנו להסכים לפשרה עם אנגליה, עם הערבים, עם המתווכים באומות המאוחדות? — אם, למשל, מציעים לנו חלוקה — איזו חלוקה יציעו לנו? האם מדינה ננסית בגודל "פל־ומסר", ואת יתר הארץ להשאיר בידי הממשלה המנדטורית, כפי שנשמע מפי מנהיג ממנהיגינו הגדולים? המוכנים אנו לקבל תכנית מוריסון־גריידי מתוקנת לטובתנו, כפי שרמזו אחרים? המסכימים אנו להמשכת ממשלת המנדט של אנגליה בתקופת הביניים, או שגמור אתנו שאת ואת־פירושה של אנגליה יש לחסל?

ועוד שאלה: האחדות היהודית. בארץ. אם, למשל, תמשיך אנגליה בשיטת נגישותיה בארץ־ישראל — כפי שאפשר לצפות — כיצד עלינו להגיב בתוך עם? ישנן הצעות־מספר — התלויות ועומדות זה מזמן. הלא אפשר להתנגד למעשי אלמות של קבוצות פורשים ולישיין בכל זאת בתכניות־מאבק של ממש, כדי לענות על הפרובוקציה של אנגליה באופן יעיל ומגובש.

ג.

אין אני יכול לתאר לעצמי, שחברי הועד הפועל יתעלמו מהחלטות הועידה הציונית באמריקה, שנתקיימה לא מזמן, ושלא יתחשבו ברוחה של ועידה זו.

גם בבזל וגם אחרי בזל נעשו מאמצים לבטל את חשיבותה של ההסתדרות הציונית באמריקה, ואפילו של כל יהודי אמריקה כולם. אפשר שדבר זה ניתן להעשות בדברי פה, בתוך ד' כתלי אסיפה ובשטף הויכוח, אבל בתוך עומק לבותיהם לא יכלו לחשוב אפילו "שוללי" היהדות האמריקאית שיכלו בהבל פיהם בלבד לשים לאל את ערכם ומשקלם של יהודי אמריקה, של תנועתם הציונית ושל קברניטיה.

באסיפת־העם בגן "מדיסון־סקוויר" דיברו גם הרביזיוניסטים, גם מנהיגי מפא"י ו"השומר הצעיר" ו"אחדות העבודה" על הרוח החדשה, רוח האקטיביות, שאחזה את הנוער היהודי באמריקה. הרבה יכולים לספר המלחים באניות־ההעפלה על גבורה ומסירות נפש מצד חבריהם מאמריקה.

חמשים שנות התעמולה והאקטיביזם באמריקה בשנים האחרונות נתנו את אותותיהם: לא יהיו ימים מרובים, והחלוצים מאמריקה יהפכו לגורם חשוב בבנין הארץ כמו במאבק. דבר זה הולך וחודר לתוך רוח הציונות באמריקה, הולך ומתגבש להשקפה חזקה שלא תוכל להשאר זמן רב ללא הגשמה.

ישבתי בראש בשעת הדיון הפוליטי בועידה. מן המקום שישבתי בו יכולתי לראות את העינים המתנוצצות, את הפנים הרציניות, את ההתרגשות.

ואלה היו ברובם לא הציונים הותיקים מלפני שנים אחדות, כי אם טיפוס חדש, פנים חדשות, רובם המכריע — יהודים צעירים שבאו אלינו על גלי ההתעוררות החדשה, ואשר יש ביניהם מנהיגי עדות אמריקאים, אנשים קרובים אל המוני היהודים באמריקה ומשקפים את דעותיהם. הם למדו הרבה בשנים האחרונות. אלה לא היו סתם דמויות נלעגות במשחק האיסקופי, הם השתתפו במעגלה הפוליטית, הם עסקו בהסבר, בגבית הקרנות, וגם רבים מהם נעשו פעילים יותר בעבודה צבורית ובחינוך יהודי מאז היו לציונים.

זה היה צבור חי. אין להשתיקם בגערה, ואין להטיל עליהם אימה, אם אין רוצים להביא לידי חורבנה של תחייה לאומית כבירה באמריקה. על כל פנים, הם לא יקבלו מרות על נקלה, ביחוד אם יש במרות זו עלבון.

ד.

מה היה תוכן הויכוח הפוליטי, ומה היו ההחלטות המחייבות את המנהיגות הציונית באמריקה להביאן לפני מנהיגינו העולמיים בציריך?

הועדה הפוליטית הביאה לפני הועידה את ההחלטה שנתקבלה ברוב דעות מכריע. ההחלטה דנה בשתי השאלות שעליהן נרמז לעיל, ואשר בלי ספק תשמשנה הנושא העיקרי בדיוניו של הועד הפועל בציריך.

בנוגע לשאלת המדינית דורשת ההסתדרות הציונית באמריקה תמיכה בינלאומית לתקומת מדינה יהודית בא"י ובינתיים יבוצע המנדט ברוחו ובכתבו, ומכיון שאנגליה לא קיימה את התחייבותה בנוגע לעליה יהודית, תימסר הסמכות לעליה ולפיתוח כלכלי של הישוב לידי הסוכנות היהודית.

כל זה הוא על פי המצע הבילטמורי, שכידוע הוצע על ידי דוד בן גוריון, בנוכחותו של חיים וייצמן.

הציונים הכלליים באמריקה קבלו את התכנית הזאת ברצינות, ועד היום הזה היא אור לרגליהם למרות זה שאחדים המסבירים חיי שעה על חיי עולם כבר פנו לה עורף מזמן.

בנוגע למאבק הושיטה הועידה את ידה לישוב ול"הגנה" והבטיחה לה תמיכה שלמה. ההחלטה גינתה את מעשי האלמות של קבוצות הפורשים הפועלים בניגוד לקו המותוה על ידי המוסדות היהודיים המוסמכים.

ההחלטה מביעה דאגה מפני אפשרות של מלחמת־אחים בישוב ודורשת אחדות המבוססת על תכנית משותפת של פעולה אחראית ובת משמעת במרותם ובהנהגתם של מוסדות יהודיים מוסמכים.

זאת היא העמדה אשר עליה צריכים להגן הציונים בכינוס הועד הפועל.

היתה בועידה גם אופוזיציה שהופיעה בראשונה בבחירות ואחרי כן נסוגה אחור אל הדיון הפוליטי. אבל מה היתה טענתה? היא לא ערערה על הסעיף הראשון של ההחלטה, הסעיף הפוליטי, שנתקבל פה אחד, אלא רק על פרט אחד בנוגע למאבק.

אינני יכול להבין עד היום למה זה הרעישו את העולמות דוברי האופוזיציה הכנים על כך שיקבנו את הפורשים בשמותיהם. הכל יודעים מי הם, וההחלטה מתכוונת לא רק לקבוצות הפורשים הקיימות עכשיו, אלא גם לכל קבוצה העלולה להופיע. אין אנו רוצים במלחמת־אחים, ואין אנו רוצים בחוסר־משמעת. אנו בונים מדינה, ואנו רוצים במנהיגות מוסמכת ומוכרת. אבל אין אנו רוצים בנקמה, תקותנו היא ש"בנים סוררים" אלה ישובו, ובטוחים אנו כי עוד נתקדם יחד בשורה אחת. אם כן, למה זה צריכים אנו, מחוץ, כבר עתה, לשרוף את כל הגשרים?

אנו מכירים ב"הגנה", במעשי גבורתה, אנו תומכים בה ומיחלים שכל הפורשים ישובו ויסתפחו עליה. יתר על כן, אנו דורשים מהציונים באמריקה שלא יתמכו באנשים המתיימרים לייצג באמריקה את הפורשים בארץ־ישראל. מה ענין היה כאן לויכוח סוער ולמחלוקת? — האין כאן נסיון לדחות את הציונות האמריקאית לתוך פינה נדחת, להקים חיץ בין מנהיגותה ובין מנהיגות קבוצות מסוימות בהסתדרות העולמית שהסכימו לנו בקרב הכלליים בקונגרס בבזל, ועל ידי זה לשנות את מאזן הכוחות בתנועה העולמית? — בגלל מלה אחת בקשו לעורר פרובוקציה כזאת, והמנהיגות האמריקאית לא נענתה לאבנטורה זו.

אולם פרט בודד זה אינו משנה את העמדה הכללית האחידה, שנתקבלה כמעט פה אחד ע"י רבע מיליון החברים בהסתדרות הציונית באמריקה, כפי שמצאה את ביטויה בועידה, וכפי שאנו, חברי הועד הפועל, מוכרחים להשמיע לה.

ד"ר דניאל פריש

קרבנות פעולות הפורשים

1) גולובסקי (שוטר): נרצח בינוי 1939 בירושלים, ע"י האצ"ל.

2) יהודי, עובר דרך, בשעת שוד בנק הפועלים בת"א

3) פנחס אריה: נרצח ב-5.9.41, מלשין, נרצח ע"י האצ"ל (?)

4) סופיוף (שוטר): נהרג בערב 5.11.41 בראשל"צ ע"י האצ"ל (?). שוטר חרש ופעל נגד האצ"ל.

5) הקצין שיף: תל-אביב, נהרג ב-20.1.42 בהכנסו לעלית הגג ברח' יעל 8 ת"א, לשם הוזמן (בטלפון) ע"י אלמוני (לח"י) שהודיע (בערמה) כי במקום אפשר למצוא ולאסור כמה אנשי לח"י.

6) הקצין גולדמן: נהרג יחד עם שיף (20.1.42) בצורה הנסיבות. (לח"י)

7) וילנצ'יק אברהם: נרצח ב-25.2.43 ע"י לח"י, יסים מסר לצהר ששוחרר ממעצרו.

8) דוד גרשמן: נהרג בעברו ברחוב ב-24.6.43 בת"א, בשעת יריות בין איש לח"י (בן-עמי) ובין שוטרים.

9) פריצקר ישראל: נרצח ב-3.9.43 בת"א ע"י לח"י. היה קשור לאינטליג'נס מטעם האצ"ל. היה מנהל שרות הידיעות של האצ"ל והחל, בפרוצת הזמן, לעבוד את הבולשת.

10) שלם (שוטר): נרצח ברי"ג 13.3.44 ע"י האצ"ל. השיטה בפעילות נגדם.

11) הסוהר גורוביץ: נרצח ב-1944 בת"א.

12) הקצין מרלבי: נהרג ב-1.4.44 בחיפה, בשעת חיפוש אחרי אנשי לח"י.

13) פידלר זאב: חבר האצ"ל. נרצח ב-4.10.44 בת"א, ע"י האצ"ל על היותו מלשין.

14) דרידסקי יוסף: נהרג ב-20.8.45 בביתו בזכרון יעקב ע"י מלח"י. היה קשור לבולשת ופעל נגד הארגונים הפורשים.

15) שינקר: נהרג ב-6.2.46 בחולון, אחרי התקפת לח"י על מחנה הפרשים.

16) שגל ארנסט מיכאל: חיפה. נעלם מביתו ב-7.3.46 וגופתו נתגלתה ע"י ערבי בספרה ב-9.3. נרצח ע"י לח"י. היה ידוע כמלשין.

16א) פרידמן אליעזר: נוטר, נהרג בשעת התקפת אצ"ל על מחנה הצבא בסרפנד, 6.3.46.

17) 23.7.46 – 17 איש (ספח ההרוגים) בפצוץ מלון המלך דוד.

18) בן בצלאל: תל-אביב, נרצח ב-19.11.46 ע"י לח"י. הם פנו אליו שיעבוד אתם. סירב כי עבד נגדם.

19) לוין ישראל: בני-ברק, ת"א. נרצח ב-23.12.46, סחט כספים בשמם.

20) גורדון (?): נהרג ב-7.3.47(?) בראשל"צ בשעת התפוצצות מוקש שהונח בבניין ע"י האצ"ל.

21) בשעת ההתקפה על "בית הדר" ב-8.3.47 נהרגו שני אנשים. [illegible]

22) קדיה מזרחי: רחובות. נרצחה ב-8.3.47 ע"י האצ"ל שחשדה כמלשינה.

23) פסיה ליאון דוד: פתח-תקוה, ב-22.3 גויתו נמצאה בגן ברעך בפ"ת. נרצח ע"י האצ"ל על היותו מלשין.

24) ליפסנוביץ יהודה: חיפה, איש ה"הגנה". נהרג ב-26.4.47 בשעת פריצת מחסן התעסוקה של האצ"ל בחיפה, שבאה כתגובה לפגיעה במחסן ה"הגנה".

25) זאב דורבר: תל-אביב, נהרג ב-18.6.47 בשעת הנסיון להחריב את המבהרה "לבית-הדר" (אצ"ל).

26) גרינגורטר יעקב: נהרג בשעת התנקשות בשוטרים בריטיים בחיפה (אצ"ל).

27) 21.7.47, ילדה בת 10 נהרגה בשעה שהתפוצץ מוקש מתחת לטנ' צבאית ברח' לורנץ בחיפה (אצ"ל).

28) 4.8.47, ליפשבנה צדוק, פקיד בנק ברקליים בחיפה; נהרג בשעת השוד בבנק. (אצ"ל)

הערה: רשימה זו אינה מלאה.

29) [illegible]

פעולות שוד של הפורשים

אצ"ל

תאריך		
בשנת 1939-40	-	שוד בבנק הפועלים בת"א
" 1939-40	-	שוד ב"המשביר המרכזי" בת"א
" 1940	-	שוד בבנק אפ"ק בת"א
" 1941	-	שוד בביח"ר "פרי-הדר" ברחובות
8.11.44	-	שוד אריגים "ממחסני התעשיה הקלה" בת"א
19.11.44	-	שוד בחנות כלים בראשל"צ.
13.1.45	-	שוד יהלומים בת"א (בשווי של 34.000 לא"י)
14.1.45	-	גניבת בדים בבני-ברק (בשווי 500 לא"י)
18.1.45	-	גניבת מכונת גסטטנר מחברת "בתקולי"
1945	-	שוד במחסני "סולל בונה" בנחלת יצחק
9.4.45	-	שוד חומר נפץ בביח"ר לגפרורים "דינגבית"
12.11.45	-	שוד יהלומים בביח"ר "אורות" בת"א (בשווי 25.000 לא"י)
12.12.45	-	שוד יהלומים ברח' אלנבי בת"א
12.3.46	-	שוד 1.200 לא"י מערבי בבורסה בת"א
3.5.46	-	שוד יהלומים מתעשית "יהלומי א"י" (בשווי 3.700 לא"י)
20.5.46	-	שוד בבנק ברקליס בשכם
6.46	-	שוד מיהודי ברח' ביאליק בת"א (בשווי 75 לא"י במזומנים וצ'ק של 14.000 לא"י)
26.6.46	-	שוד יהלומים בפרדס כץ (בשווי 35.000 לא"י)
2.6.46	-	שוד יהלומים בביח"ר פלדמן בת"א (בשווי 25.000 לא"י)
3.7.46	-	שוד מסוחר בלומברג בת"א (בשווי 700 לא"י)
1946	-	שוד באנגלו-בנק, ת"א
21.7.46	-	שוד בדים בחברת "טקסטיל צ'כוסלובקית" בת"א (בשווי 35.000 לא"י)
28.7.46	-	שוד יהלומים בבורסה בת"א (בשווי 9.000 לא"י)
7.9.46	-	שוד בקופת קולנוע "היכל" בפ"ת
12.9.46	-	שוד בבנק "עורתרמן" בת"א
10.46	-	שוד של 2.600 לא"י ממזכיר ביח"ר ליהלומים בת"א
30.10.46	-	שוד מטולכים בבנק ברקליס בת"א (בשווי 500 לא"י)
1.11.46	-	שוד בבנק בריטניה א"י (בשווי 3.500 לא"י)
27.11.46	-	שוד יהלומים מסטרן בת"א (בשווי 9000 לא"י)
26.12.46	-	שוד יהלומים בביח"ר אבן-יסוד בנתניה (בשווי 20.000 לא"י)
13.3.47	-	שוד בבנק לתועלת אשראי בת"א (בשווי 14.000 לא"י)
9.4.47	-	שוד בדואר-חיפה (בשווי 77 לא"י)
24.4.47	-	שוד בבנק "הלואה והסכון" בעפולה (בשווי 500 לא"י)
6.47	-	שוד מחרשה מחברת פורד בת"א
24.7.47	-	שוד יהלומים ממרכבת "דסקל" (בשווי 4.000 לא"י)
5.8.47	-	שוד בבנק ברקליס, חיפה, נהרג עובד הבנק (בשווי 1.300 לא"י)

לח"י

8.10.45	-	שוד 5.000 לא"י מסרסור בבורסת הזהב
30.11.45	-	שוד חרשי שריה מ"גלקמן" ת"א (בשווי 3.000 לא"י)
25.1.46	-	שוד אצל גליקמן (בשווי 7.000 לא"י)
6.46	-	שוד מסוחר יהודי, ת"א (בשווי 1.500 לא"י)
6.46	-	שוד מחלפן, ת"א
3.47	-	שוד בקולנוע "אוריון" בירושלים (בשווי 200 לא"י)
25.3.47	-	שוד בבנק לדיסקונט בת"א (בשווי 25.000 לא"י)
-	-	שוד במועדון הקלפים בת"א (בשווי 300 לא"י)
22.7.47	-	שוד בחנות תכשיטים, אצל שפרן ורוזנבוים (בשווי 1.000 לא"י)
"	-	שוד מסוחר יהלומים, יעקב שיין (בשווי 5.900 לא"י)
27.7.47	-	שוד בסניף "שמן" ת"א (בשווי 2.800 לא"י במזומנים וצ'קים)
8.8.47	-	שוד בבנק "השרון" ברמ"ג (בשווי 5-6000 לא"י).

הערה: ברשימה זו לא הובאו נסיונות שוד וגניבות שנכשלו.

למנוע פעולות הרס ותועבה

המפלגות החתומות מטה נזעקו לתביעת מוסדות הישוב, ההסתדרות הציונית ו"אגודת ישראל" לעקור את נגע הטירור מקרבנו.

אנו רואים בעצם קיומם של ארגוני הטירור (אצ"ל ולח"י) בארץ — קלון, אסון וסכנה. ארגונים אלה חותרים תחת שלום הישוב, אחדותו, חרותו ויכלתו ליצירה ולמלחמה.

מעלולי האלימות, החטיפה, השוד והרצח — בין שהם מכוונים נגד יהודים ובין שהם מכוונים נגד לא-יהודים — עוברים על צו "לא תרצח", מחללים בעיני העולם היהודי והאנושי, מכשילים התגוננותו של הישוב ושל העם היהודי לספר הלבן ולמשטר הדיכוי והמעל של הממשלה. הם מסכנים בנפש של המעפילים, ומסייעים בפועל למזימות ממשלת הספר הלבן ושאר צוררינו בנפש.

אנו רואים חובה לכוון את אנשי הארגונים האלה להעמידם מחוץ למחנה, לסגור בפניהם כל אמצעי ואפשרות למעשי שוד וטירור, ולעשות לכל את נסיונותיהם להשתלט על הישוב — באיזו צורה שהיא.

אל יתנבא איש לאידיאלים ולמחשבות — זרוע האלימות תגדע.

כל מי שתומך בידים ובהון בארגונים אלה — תמיכה כספית, פוליטית ומוסרית, מסייע לפורעי הישוב. ואסור שיהיה לו מקום בהסתדרות הציונית או ב"אגודת ישראל", ועל המוסדות המוסמכים של ההסתדרויות אלו לקבוע בענין זה תקנות מסורות.

פעולות המרידה והפאשיזם המטולה של ארגונים אלה בארץ ובני בריתם מיסודו של פטר ברגסון ושותפיו בגולה, מוליכה שולל את דעת הקהל היהודית ומדליקה את נפש הנוער. ויש צורך בפעולה מסמכת של הישוב להסביר לגולה, וביחוד ליהדות אמריקה, את הסכנה והאסון במעשי הארגונים האלה ובקיומם.

אנו בטוחים שכל הארגונים האחרים בארץ — ארגוני בעלי מקצוע, סוחרים, איכרים, בעלי תעשיה, וביחוד ארגוני הנוער, יעמדו אף הם במלוא כחם לתביעה החוזרת של מוסדות הישוב והעם היהודי למנוע פעולות הרס ותועבה של ארגוני הטירור, מתוך מתן עזרה נאמנה למוסדות המוסמכים של הישוב והעם היהודי.

תל-אביב, כ"א תמוז תש"ז (7.6.47)

המפלגה לאחדות העבודה פועלי-ציון
העובד הדתי
העובד הציוני
מפלגת השומר הצעיר
מפלגת פועלי ארץ-ישראל
פועלי אגודת ישראל

מעשי ידי "לח"י"

ועדת החקירה של עירית תל-אביב, שנבחרה אחרי מעשי ההצתות בארבע חנויות שבסביל ב"ש לפני שנה ושגרמו נזק של 30,000 לא"י לבעליהן, קבעה, כי ההצתות אלו הן מעשי ידי "לח"י", שנהג לפי שיטת המלחמה שלו לשם תוצרת הארץ. מוכיר הועדה מטיים גם בהמלצות לשם מניעת מעשים באלה לעתיד וחן: הסדרת שאלת היבוא ע"י ועדה מוסמכת והתאמתה לצרכי התעשיה בהתחשב עם האינטרסים של המסחר וקהל הצרכנים, שיטת פיקוח יעילה על טיב התוצרת ומחיריה, חינוך להעדפת תוצרת הארץ, למנוע את התלמידים והנוער מלהשתתף במעשי אלמות, ואלו גם לשם הגנה על תוצרת הארץ וקבלת מרות לאומית ע"י כל הגורמים.

מחלקה לעתונות ולהסברה
של הועד הלאומי

<u>לפרסום:</u>

החלטות מליאת הועד הלאומי

=============================

1. הועד הלאומי, במליאתו היום כ"ח טבת (20 בינואר) חוזר על עיקרי היסוד שהם חובה על כל איש בתוכנו:

א) קבלת מרות התנועה הציונית והישוב בעניני המערכה המדינית לקריעת הספר הלבן וגזירותיו, לפתיחת שערי הארץ לעליה היהודים הרוצים לעלות למולדתם ולהבטחת עתידנו כעם חופשי במולדתו.

ב) הישוב והתנועה הציונית שוללים את דרך הרצח ושפיכת דמי נקיים בשיטה של מלחמה פוליטית.

2. הישוב יתגונן בכוח בפני מעשים של השתלטות וכפיה, על-ידי הפחדה והטלת אימים, לשם סחיטת כספים, כפני אונס על מורים ותלמידים, על שוטרים, על נהגים וכיו"ב.

3. הועד הלאומי מכריז: אין פנינו למלחמת אחים. אין רצוננו בשום הגרת אחים. אין כל הצדקה למערכה פנימית בתוך המערכה החיצונית, אשר אנו נתונים בה. ואנו רוצים לקוות, כי הקריאה הנאמנה היוצאת מלב כל הישוב, לאחדות ולמרות - תוקשב ותקויים.

4. הועד הלאומי מדגיש את הצורך להגברת ההסברה על הסכנה הגדולה כלפי פנים - המאיימת עלינו מתוך הקבוצות הפורשות ועל הצורך באחדות בשעה גורלית זו, להגדלת סיכויי מלחמתנו המדינית והשגת מטרתנו.

בנעילת המליאה מסר דוד רמז על נסיעתו של נשיא הועד הלאומי י. בן-צבי, ללונדון, לפי הזמנת הנהלת הסוכנות, בהביעו דברי ברכה קצרים לשליחות העם העברי והישוב בתעודה החמורה המוטלת עליהם בשעות אלה.

בישיבת ההנהלה, ערב המליאה, נפרדו חברי ההנהלה פרידה לבבית מאת חברם, מר ש.ז. שרגאי, היוצא כחבר הנהלת הסוכנות, לתפקידו בעבודת הנהלת הסוכנות היהודית בלונדון.

כ"ח טבת תש"ז
20 בינואר 1947

החלטות מליאת הועד הלאומי
<u>בישיבתה מיום י"א ניסן תש"ז 1.4.47</u>

א. ההנהלה מאשרת את הצעת ההנהלה לקריאת אסיפ"נ לאחר חג פסח.

ב. המליאה קוראת לישוב לשקוד על לכודו המגינים, לעמידה איתנה במערכה הצפויה לו.

ג. המליאה מטילה על הנהלת הועה"ל לעשות את צעדי ההכנה מצד הועד הלאומי, לקראת הבירור באומות המאוחדות.

ד. המליאה מחליטה להגביר את התגוננותו של הישוב בכחו המגינים בפני השתוללות נושאי הטירור ומעשיהם המופקרים.

ה. המליאה מציינת את חשיבות של מגבית ההתגייסות ומדגישה את הצורך להשריש בדעתו של כל יחיד ובכל חוג בישוב, את חובת ההשתתפות במגבית, לפי המכסות הנקבעות.

__על הטירור__

שיטת הטירור הרצחני המתחולל בארץ ישראל מסלפת ומשפילה את המאבק הישובי, מצמיחה פרובוקציה ביחסי הישוב עם העם השכן, מעלה יצרים אפלים בתוך הערבים, מרעילה את נפש הנוער ומסייעת למזימות האנטי-ציוניות של הממשלה.

אספת הנבחרים ליהודי ארץ-ישראל מציינת את דרכי ההתאפקות שנקט בהם הישוב עד כה במלחמתו בארגוני הטירור, מתוך ראית הסכנה שבמלחמה ישובית פנימית ובניצולה על-ידי גורמי חוץ המעוניינים בזה.

אולם מעשי ההתגרות של מבצעי הטירור גוברים והולכים ולכן ממליצה אספת הנבחרים על הפגנת התנגדות בעוז לכל נסיון של הטרוריסטים לכפות את רצונם על כלל הישוב ועל יחידים בתוכו. על סיכול פעולות טירור ותעמולה רצח בנקודות הישוב העברי, על מתן אזהרה על סכנה לאלה שסכנת מות צפויה להם, בידודן של חבורות הטירור בידוד ציבורי; סתימת מקורות יניקתן בארץ ובחו"ל; הגברת פעולת ההסברה בקרב הנוער.

מלחמה זו, היא מלחמת הישוב העצמאי, ברשות מוסדותיו המוסמכים, ללא שיתוף כל שהוא עם שלטון הזר, הספר הלבן וגזירותיו הנפשעים, היוצר רקע להתחוללות הדמים בארץ.

אספת הנבחרים 20-22/5/47

החלטות הכינוס הישובי
מיום כ"א סיון תש"ז
(9.6.1947)

1. הישוב מוחה בחמתו נגד מעצרם של שלשה נשיאי הרשויות המקומיות, העומדים על עוכנם הציבורי שנים על שנים, ותובע את שחרורם לאלתר ואחזרתם למקומם ולתפקידם. המעצר הזה פוגע בכבוד הישוב ומחבל במלחמתו המלוכדת במירור. הכנוס שולח ברכת עידוד לראשי הרשויות העצורים.

2. הישוב מאשר בהחלטתו לקיים ולבצע את אשר הטיל על עצמו להגבייר פעולה במלוא כוחותיו המאורגנים, לעקירת המרור, המטיל מפעיו על גבורת האמה של המעפלה. הישוב רואה את צרוף ליסבונה ז"ל, שנרצח ב ברכוך פורעים, כבן נאמן לישוב ואמיץ לב למופת, ושולח תנחומים לביתו.

3. הישוב מזועזע כולו לגורל מעפילי "יציאת אירופה תש"ז", הדרוסים על צואר באכזריות וקשיחות לב - ואין קץ לטלטוליהם ולנדודיהם. הישוב העברי אתור, נושא את קולו לעולם בקריאה מירושלים הסירו את החרפה, השיבו גולים לגבולם.

4. ולמעפילים יאמרו חזקו ורחבו, הישוב אתכם. נצח ישראל לא ישקר ולא יכזב, עוד נפרוץ - ויפתחו שערים ותבואו בהם פדויים ובונים.

ירושלים כב' סיון תש"ז
9.6.1947

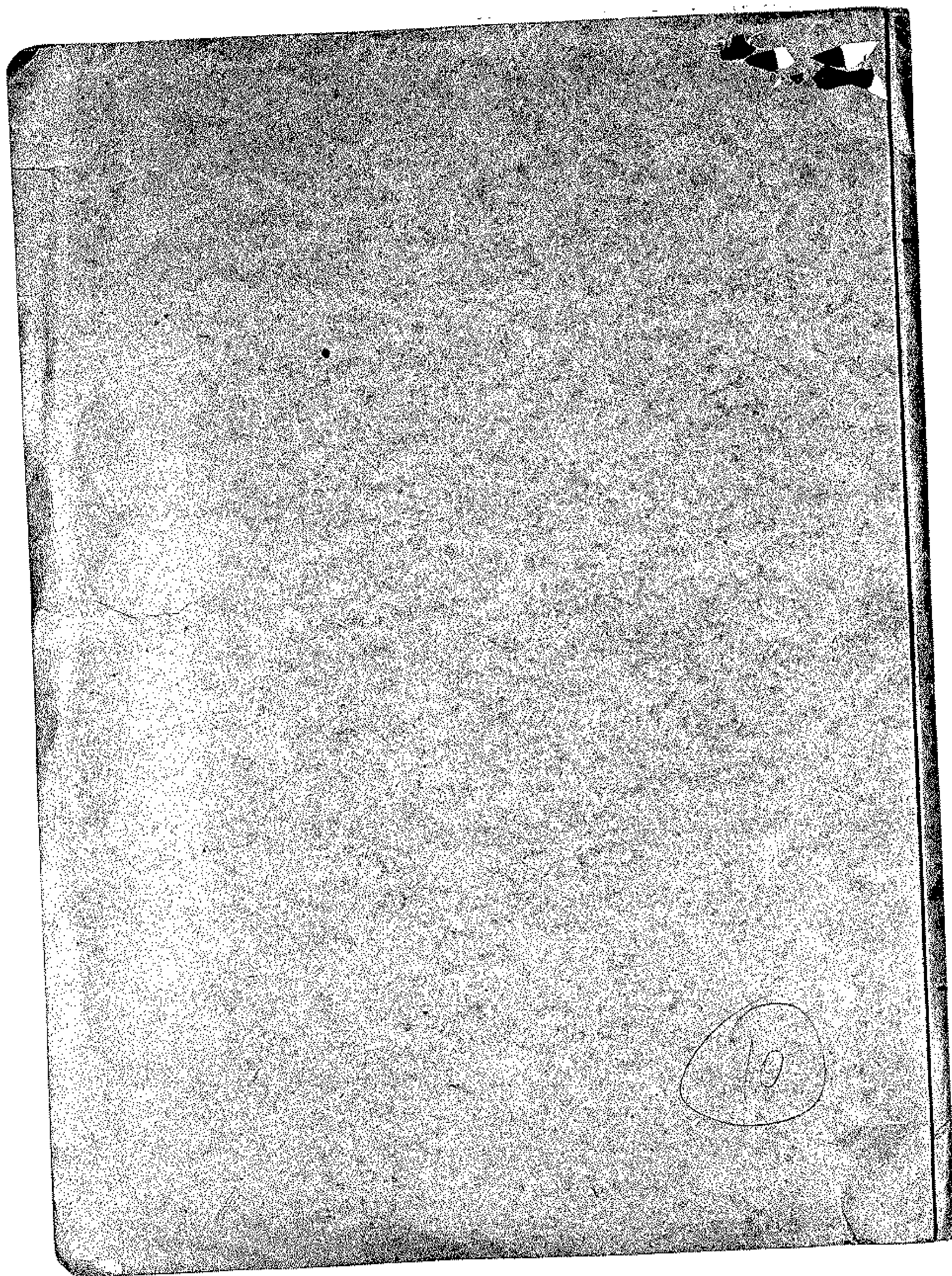
סוף

ארכיון ד.ב.ג.	ניר ב' קטעי עיתונים, פלקטים, מודעות והודעות חוזרים ומכתבים מעניני השעה.
מספר סידורי:	
מספר מקורי:	
מספר זמני: 149	סיווג בטחוני: ( ) | התאריכים: 1947

(9.000 (1.60) 2180/227

התחלה

ארכיון ה.ה.ע	נתונים סטטיסטיים על עליה היישוב העברי ופעולות ההסתדרות בזמן 1920 - 1939
מספר תיקי:	
מספר מקורי:	
מספר זמני: 10	מיון בתיק: ( ) — התאריכים: 1937

בריוו [illegible]

ה׳ זשאַבאָטינסקי האָט אין „מאָמענט" פון 22-טן [illegible] און אין אַנדערע רעוויזיאָ-ניסטישע צייטונגען פאַרעפנטלעכט אַן אַרטיקל מיטן נאָמען „קאַמף און שטאַט", אין וועלכן ער דערציילט צווישן אַנדערעס:

„הײַנט דערציילט מיר אַ באַקאַנטער: נאָכן בראַנד בין איך געזעסן אין אַ קאַפע און האָב באַר אָנגעקוקט [illegible] „איקס". ער איז [illegible] אַ [illegible] גאַנץ אין קאַמף-[illegible], אָבער דאָס מאָל האָט ער זיך [illegible] [illegible] צווישן די [illegible], [illegible] פון [illegible] [illegible] אַנדערן און [illegible] דערציילט, אַז [illegible] [illegible] איז [illegible] אַ [illegible], [illegible] אַ [illegible] פון [illegible] [illegible] א.א.וו."

די גאַנצע [illegible] איז די [illegible], וואָס ה׳ זשאַבאָטינסקי מאַכט דערפון, איז אַ [illegible] און [illegible] [illegible].

איך [illegible] [illegible] [illegible] בין [illegible] [illegible] אין קאַפע. מיר זײַנען [illegible] גע-[illegible] און [illegible] [illegible], מיט דער [illegible] פון [illegible] (ביסט איך), האָט [illegible] זיך [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. אַחוץ די [illegible] [illegible] [illegible], וואָס זענען די גאַנצע [illegible] [illegible] מיר [illegible] געווען בײַ איין [illegible] [illegible] צווישן [illegible] פון קאַפע, וואָס איך [illegible] קיין [illegible] [illegible] אין דעם קאַפע קיין איין [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] און [illegible] [illegible] [illegible] קיין אַנדער זאַך. [illegible] [illegible] [illegible] איך [illegible] אין [illegible] [illegible] זײַן ה׳ [illegible] [illegible] און איך האָב איס [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] „[illegible]". אַחוץ דעם [illegible] [illegible] [illegible] האָב איך צו קיין אַנדערן [illegible] קיין [illegible] [illegible] [illegible].

די גאַנצע [illegible], וואָס זשאַבאָטינסקי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אַ[illegible]-[illegible] [illegible] [illegible] און [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] איז — איז [illegible] [illegible] [illegible] אַ [illegible] [illegible] [illegible].

זשאַבאָטינסקי האָט [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] — [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] פון „[illegible] [illegible]", וואָס [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] [illegible] דערציילט, [illegible] די [illegible] פון „[illegible] און [illegible] [illegible] [illegible] איך [illegible] [illegible] און [illegible]". [illegible] זשאַבאָ-טינסקי האָט [illegible]-[illegible], וואָס [illegible] [illegible] [illegible] און [illegible] [illegible] וואָס איך [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אַ [illegible] [illegible]. די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] זשאַבאָטינסקי — ער האָט [illegible] און [illegible] [illegible] אַ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] האָב איך [illegible] די [illegible] [illegible] צו [illegible] ה׳ זשאַבאָטינסקי צו אַ

רעוויזיונס-געריכט, ווייל ער האט זיך באזארגט דערפאר אז ניט אנגערופן מיין נאמען.

איך באשולדיק אבער חבר בן-גוריון צו ערלויבן ה״ זשאבאטינסקין צו א ציווי-ליסטישן געריכט. ה״ זשאבאטינסקי קען זיך אויסקלויבן -- אדער א געריכט פון די ציוניסטישע פארטייען אין פוילן, אדער א שיד-געריכט פון ביידע צדדים מיט א דריטן אלס מכריע. איך גיב זשאבאטינסקין א וואך צייט צו באשטימען די פארם פון געריכט און צו ערוויילן זיין פארטרעטער. מיין פארטרעטער איז חבר בן-גוריון. אויב ,זשאבאטינסקי וועט אין פארלויף פון א וואך צייט ניט געבן קיין צושטימונג צו איינעם פון די צוויי געריכטן, באשולדיק איך חבר בן-גוריון אים צו רופן צום קאנגרעס-געריכט.

מיט אכטונג

ב ר י ו ו נ ״ ר 2.

איך באשטעטיק יעדעס ווארט פון חבר „איקס״. איך בין געווען צוזאמען מיט די דריי טרעגער אין קאפע. איך בין צוזאמען מיט איקס׳ן ארײנגעקומען אין קאפע און צוזא-מען מיט אים ארויסגעגאנגען. פרעגט מיר איך, איז ער די גאנצע צייט/ געזעסן נאר ביי איין טישל מיט זיינע דריי טרעגער. פרעגט מיר איך, האט ער נאר מיט זיי גערעדט. פרעגט מיר איך, האט ער קיין איין זילבל מיט קיין אנדערן מענטש אין קאפע, ניט ביי דעם טישל און ניט ביי קיין אנדער טישל, ניט ארויסגערעדט, אויסער דעם ווארט „שלום״ צו ה״ יעקב כהן ביים ארויסגיין. איך נעם איבער די פולע אחריות פאר יעדן ווארט פון חבר „איקס״ און בא-שולדיק אין זיין ארויסזאג ה״ זשאבאטינסקי אין פארלײמדונג. אין ארויסזאג פון „איקס״ האב איך דעם הער ציון צו פארעפנטלעכונג.

מיט אכטונג

/-/ ד. בן-גוריון

בזל, 20.12.46

ליו"ר הוועדה המתמדת,
ז. רובשוב.

בעוד ימים אחדים על הקונגרס להסתיים. הרבה צירים יסעו בכל אופן. יש <u>סכנת חורבן</u> -חורבן הקונגרס ואולי ההסתדרות הציונית, אך הקונגרס יתפזר בלא הנהלה חדשה, נבחרת. הנהלה זו לא תשאר. מאז 30 ביוני אין אני חבר בהנהלה - גם כי מנעתי פירסום דבר זה. לא אהיה בהנהלה כשוייצמן משמש או ישמש נשיא. לדעתי לא יוכל שום <u>בא-כוח של המפלגה</u> להיות בהנהלה של וייצמן - לאחר שוייצמן הכריז על במת הקונגרס מלחמה על אחד משלושת העקרונות של המפלגה: מאבק.

על הוועדה המתמדת להביא תיכף לידי בירור סופי, אם יש רוב לוייצמן ואם הוא מרכיב הנהלה - אם לא חייבים למסור זאת <u>מיד</u> לאחר. אחרת זה הרס התנועה.

כיו"ר ההנהלה המכיר את המצב וכשליח של אחת המסיבות הגדולות בארץ - עלי להעמיד את הוועדה המתמדת על אחריותה ולתבוע ממנה פעולה <u>מהירה</u>.

בברכת חברים

ד. בן-גוריון

COPY OF TELEGRAM

Mr. Attlee,
Downing Street,
London.

15.3.47, 9Ab1

Feel in duty bound to draw your attention to extreme gravity of situation in Palestine following imposition Martial Law. Two hundred fifty thousand Jews of Tel Aviv and suburbs, core of country's social and industrial life, and thirty thousand Jews in Jerusalem, mostly workingclass quarters, isolated from all normal contact with outside world, facing complete breakdown of mechanism civilised life apart from food supplies and skeleton medical services. Industry crippled, trade paralysed, unemployment threatening to become catastrophic. Industrial raw materials cannot enter, goods manufactured with available stocks cannot be marketed outside. Workers cut off from places of work, children from schools. These restrictions have not affected terrorists nor stopped their outrages but instead have increased resentment of hard-hit population, created fertile soil for terrorist propaganda, frustrating community's attempts to combat terrorism by itself. Martial Law absolutely futile and senseless unless really meant to punish whole community, ruin its economy and destroy the foundations of the Jewish National Home. Terrorism, which harms the Jewish cause even more than it does the Government, is aberration of despair caused by the White Paper policy as unfortunately and inexplicably maintained and reinforced under Labour Government. On July first nineteen fortysix you told House of Commons it was quite wrong to say your Government was carrying out White Paper policy. You apparently were unaware and are still unaware that the White Paper remains in force. The present limited immigratio-

quota ensuring Jews will not exceed one third total population accords with terms of the White Paper. In order to enforce the White Paper, Palestine was turned into a Police State where the citizen is deprived of all safeguards for civil liberties — Martial Law is latest turn of the screw. Racial discrimination still confines Jews to a narrow pale of settlement as in Czarist Russia. Thousands of Jews are held in camps of Cyprus, tens of thousands of DPs condemned to degradation in Europe, prevented by the Mandatory's armed forces from reaching the shores of their National Home — the only country where they can find salvation. It is still inconceivable to us that this unjust and cruel policy, so strenuously condemned by you, your colleagues and your party, should continue to be enforced by your Government with most unBritish oppressive measures. The present situation in Palestine is fraught with grave dangers for all concerned and in the name of Justice and Sanity I most earnestly appeal to you to avert fatal consequences of present repressive regime by removing the root cause of unrest, abrogating the racial land law, granting and facilitating substantial Jewish immigration and thus re-establishing the indispensable conditions for orderly and decent government

David Ben Gurion
Chairman, Jewish Agency Executive

"שכון" חברה לשכונות עובדים בע"מ
"SHICHUN" WORKMEN'S HOUSING COMPANY LTD.

Ref. No. 2020/39 'מס

תל-אביב, 24 בדצמבר 1939 TEL-AVIV.
רחוב יבנה 23 ת.ד. 392 — טל. 4299 TEL. — P.O.B. 392 — 23, JAVNEH ST.

לכבוד
הח' דוד בן-גוריון
כ א ן.

לח' בן-גוריון הנכבד,

ר"פ החומר המבוקש על ידך.

בדף הראשון תמצא חומר סטטיסטי מרוכז על השכונות בערים. בדף שני (סעיף 5) החלוקה לפי הבתים הבודדים והבתים המשותפים. אין לנו חומר על השכונות במושבות היות וזה שייך למרכז החקלאי. שטח האדמה בכל השכונות העירוניות הוא כ-8000 דונם. מספר הנפשות במפעלי השכון העירוניים קרוב ל-12000 נפש.

את החומר על הרזרבה הקרקעית תמצא בדף-8.

בב"ח

[signature]

1919

[illegible]

9.355 164 ?10 229.700 14.000 44 10% 56.000 [illegible]

[illegible] 418.100 ([illegible]) [illegible] 16.400 ; [illegible] 3.617 : [illegible] 1.949, [illegible] 1.668

[illegible] (1914) 1.850 - [illegible] 4.750 ; [illegible] 0,5 [illegible] ; [illegible] 0,6 [illegible] 800

[illegible] 9.100 [illegible]

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	120	317	138	1374	1949
	1.293	24	93	204	1666
	1.413	395	231	1.578	3617

[illegible], [illegible]. ~~[illegible]~~

[illegible] 2000 : [illegible] 30-ל [illegible].

1919 — 1939

[illegible] 456,600 [illegible] ; [illegible] 936.000 [illegible] 161,800 [illegible]

הכנסות [illegible] 4.412.000 [illegible], [illegible] 7.325.000 [illegible].

[illegible] 92.000.000 [illegible].

[illegible] 1937 : [illegible] 56.06, [illegible] 29.986 ; [illegible] 18.034

[illegible] 9.100.000 [illegible], [illegible] 11.637.000 [illegible], [illegible] 010

106.000 - ; [illegible] (1919 - [illegible] 1939) 298.000, [illegible]

[illegible] 28.242 = 326.322 ; [illegible] 8.500 = ס״ה 334.800

1939 (ספטמבר)

[illegible] 467.000 (31,5%) ; - [illegible] 411.000 ; [illegible] 251, [illegible] 125.000

[illegible] 1.354.000 [illegible] 936.000 [illegible] ; [illegible] 3.ה 110

[illegible] 30.000 [illegible] 300.000 ; [illegible] ([illegible] 1939) 112.000, [illegible]

66.500, [illegible] 45.500 ([illegible] 25.000)

[illegible] 19.000 ; [illegible] 20.000 ; [illegible] 73.000 ; [illegible]

10.000 ; [illegible] 3.000 [illegible] 6.000, [illegible] 13.000

[illegible] 10.000 ; [illegible] 6.000 ; [illegible]

[illegible] 6.000 ; [illegible] 4.000 = ס״ה 120.000

לפי [illegible]

	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
				1933 [illegible]		
[illegible]	34	8.360	49.290	22	2.536	
[illegible]	22	4.967	33.251	26	1.498	
[illegible]	22	3.361	37.780	9 / 13	376 / 789	
[illegible]				13	372	
[illegible]	47	5.453	117.000			
[illegible]	9	630	1.302	10	195	1.459
[illegible]		3.016				

לפי [illegible]

[illegible]	34	8.340	87.050
[illegible]	31	2.460	43.930
[illegible]	38	4.361	69.703
[illegible]	4	236	1.722
[illegible]	2	176	1.260
[illegible]	7	506	12.964
	116	16.079	216.634
[illegible]	60	6.700	120.000
	176	22.779	336.634
[illegible]	9	630	1.302
	185	23409	337936

	היין	פורטוגל	[illegible]	[illegible]	פדיון
[illegible]	181.331	541.372	603.115	14,000	
[illegible]	63.000			436,950	
תקוה	78.022				885.400
נס	293.673		446.383		
[illegible]	22.415			118.000	
[illegible]	15.180			832.935 ~~[illegible]~~	
[illegible]	91.000				
[illegible]	39.000				
~~[illegible]~~	~~96.244~~	234.028	443.441		
[illegible]	160.000			1.051,000	
[illegible]	43.000			170.000	
[illegible]	38.000				
[illegible]	10.000				
	1.131.410				

	[illegible]	[illegible]	היין	פדיון	[illegible]
[illegible]	1.128	24	226.846	561.255	601
[illegible]	848	47	109.836	156.174	315
[illegible]	10.051	51	41.772	325.255	
	12.027	122	428.454	1,043.184	

גודל הישוב היהודי ב-1919 ובספטמבר 1939
מספר הנקודות החקלאיות ב-1919 וב-1939
השטח בנקודות אלו " " "
הישוב בנקודות אלו ב-1919 וב-1939
משקי ההסתדרות הציונית ב-1919 וב-1939
שטחם וישובם ב-1919 וב-1939
העליה משנת 1919 עד 1939
הכנסות הקהק"ל מ-1919 עד 1939
הכנסות קרן היסוד מ-1919 עד 1939
קניות קרקע ע"י הקהק"ל בין שנת 1919 ובין שנת 1939
השקעות כספיות בכלל בין 1919 ובין שנת 1939
גידול התעשיה בין שנת 1919 ובין שנת 1939
פועלי התעשיה בין שנת 1919 ובין שנת 1939
פועלי המושבות " " " " " "
פועלים יהודים בכלל בין שנת 1919 ובין שנת 1939
הרכב מקצועי של פועלי א"י (יהודים) ב-1919 וב-1939
הון בנק הפועלים - פקדונות - מחזור (עכשיו)
" משביר - מחזור -
" תנובה "
" "סולל-בונה" - היקף עבודה, משקי פועלים, וכו'.
קואופרציה לסוגיה, מספר חבריה, הונה, מחזורה, היקף עבודתה.
קופ"ח: חבריה, תקציב שנתי, הון, בנינים, מפעלים.
ניר - הון, מלוות, מחזור,
קופת מלוות
התנועה הקבוצית: קב"א, קב"מ, חבר הקבוצות, חבריהן, משקיהן.
מושבים וארגונים
פועלים (ת"א, חיפה).

א. גידול הישוב היהודי בארץ-ישראל.

בסוף 1918	% מכל האוכלוסיה	ספטמבר 1939	% מכל האוכלוסיה	הגידול
56,000	10%	467,000	31.5%	411,000 נפש

מזה גידול ע"י עליה:

ב. העליה בשנים ספטמבר 1919 – ספטמבר 1939:

עליה לפי מספרי הממשלה והסה"י	298,080	
תיירים שקבלו רשיון להשאר בארץ (מספרי הממשלה)	28,242	
	326,322	
מעפילים שנרשמו ע"י הממשלה והסה"י עד סוף ספטמבר	8,500	ס"ה 334,800

ג. התישבות חקלאית

	1914	1922	1936	אוקט. 1939
מספר הנקודות החקלאיות	44	75	203	251
גודל הישוב הכפרי בהן	12,000	14,800	98,600	125,000
גודל משטח הקרקעי בהן	229,700	387,400	626,300	?

הגידול לסוף אוקט. 1939

	ביחס ל-1914	ביחס ל-1922
(מספר הנקודות)	207	176
(הישוב הכפרי)	113,000	110,000

ד. משקי ההסתדרות הציונית

	1919	1922	מפקד 1936	ספטמבר 1939	הגידול ביחס ל-19	הגידול ביחס ל-22
מספר הנקודות	10	25	76	110	100	85
האוכלוסין	164	2640	23000	30000בערך	30,000	27400
שטח הקרקע בדונם	9355	65000	250000	300000בערך	290,000	235,000

ה. הרכוש הקרקעי של היהודים

	1914	1922	סוף אוקט.39	הגידול ביחס ל-14	הגידול ביחס ל-22
ס"ה בדונמים	418,100	556,950	1,354,000	936,000	797,000
מזה בידי הקק"ל	16,400		473,000	456,600	

הערה: לא נכללו בזה זכיונות 161,800 דונם

ו. גידול התעשיה העברית

	מפקד 1921/22	מפקד 1930	מפקד 1937	הגידול המוחלט לגבי 1921
מספר המפעלים	1,850	2,475	5,606	3,756
מספר העסוקים (פועלים ובעלים)	4,750	10,968	29,986	25,236
מספר הפועלים	?	6,700	18,034	--
ההוצאות העיקריות לשנה בלא"י	?	1925,000	1,264,000	--
ערך התוצרת השנתית	500,000	2,510,000	9,109,000	8,609,000
הון	600,000	2,234,000	11,637,000	11,037,000
כוחות סוס	800	10,100	106,500	105,700

ז. גידול המסחר העברי

	מפקד 1920	מפקד 1930		מפקד 1937	
מסחר קמעוני	רק ת"א ויפו	ס"ה	מזה ת"א ויפו	ס"ה	מזה ת"א ויפו
מס' החנויות	156	3,139	1,179	7,103	3,253
מס. העסוקים (בעלים ושכירים)	239	6,205	2,472	17,545	8,298
פדיון שנתי	1,100,000	3,031,000	1365,000	1,256,000	5487,000
הון	?	1,181,000	510,000	5,693,000	3,010,000

ח. גידול מספר הפועלים היהודים

	ס"ה בארץ	בעיר	בכפר	מזה פועלי המושבות
מפקד 1918	3,617	1,949	1,668	1,258
בינואר 39	112,000	66,500	45,500	25,000
גידול אבס.	108,400	64,600	43,800	23,700

ט. הכנסות ג'יסר של הקרנות משנת 1919 עד 1939

הקרן הקימת לישראל 4,412,000 לא"י

קרן היסוד 7,325,000 לא"י

י. השקעות היהודים בארץ ישראל מש. 1919 עד 1939

ההון הלאומי והציבורי ביחד עם ההון הפרטי
ס"ה 100,000,000 לא"י

הסתדרות הכללית של העובדים העברים בא"י
מחלקה לאינפורמציה וסטטיסטיקה

תשובות לשאלון של החי' ד. בן-גוריון, סוף 1939

1) **גדל הישוב ב-1919 וספטמבר 1939:**

1919 57,000
1939 (ספטמבר): 467,000
1939 (סוף דצמבר): 480,000

2) **מספר הנקודות החקלאיות 1919 ו-1939:**

1919 44
1939 (עד 1 לספטמבר) 249
1939 (עד 20 לדצמבר) 253

3) **השטח בנקודות אלו:**

1919 418,000 דונם
1939 (עד 1 לספטמבר) 920,000 *

הערה: לפי וייץ נמצאים בידי היהודים עוד 400,000 דונם אדמה בלתי מעובדת. לעומת זאת ישנם ב-920,000 דונם הנ"ל גם אדמות של זכיונות, אדמות הדריות וכו'.

4) **הישוב בנקודות אלו:**

1919 - 12,000
1939 - 101,500 (ההערכה היא בלתי מדויקת, כי קשה לקבוע באופן מדויק את האוכלוסיה בנקודות החדשות).

5) **משקי ההסתדרות הציונית:**

1919 - 5
1939 - 128

6) **השטח בנקודות אלו:**

1919 - 16380 דונם
1939 - 470,000 (אדמות הקרן הקימת)

7) **הישוב בנקודות אלו:**

1919 - 170
1939 - 25,000

8) **הכנסות הקרן הקימת מ-1919-1939:**

מתרפ"ב - ראש השנה ת"ש: 3,927,700 לא"י (הכנסות נטו)

הערה: את ההכנסות נטו מ-1919 - 1922 (תרפ"ב) קשה לקבוע, כי רק בתרפ"ב עברה הלשכה הראשית לא"י; הכנסות ברוטו בתקופה זו היו: 362,800 לא"י.

9) **הכנסות קרן היסוד מ-1919 עד 1939:**

7 מיליונים לא"י (עד 1 לאפריל 1939).

__הערה:__ התשקעות הכלליות עלו ל-8.335.000 לא"י; העודף בא ממקורות שונים (הובות, גביה, מימון רכוש וכו').

10) __קניות קרקע ע"י הקק"ל בין 1919 ובין 1939:__

עד 1 ליוני 1939: 465.173 דונם, מזה למעלה מ-100.000 דונם - מ-1936 - 1939

11) __השקעות בספירות בכלל בין 1919 ובין 1939:__

1920 - 1929 45.000.000 לא"י (לפי התזכיר לועדת המנדטים ב-1930)
1930 - 1931 ?
1932 - 1935 28.900.000 "
1936 - 1938 18.200.000 "
בס"ה - 92.100.000 לא"י

אם נוסיף לזה את המספרים של שנות 1930 - 1931 ו-1939 נגיע לסכום של 100.000.000 לא"י, שהושקעו ע"י יהודים בא"י במשך 1919 - 1939.

12) __גדול התעשיה בין שנת 1919 - 1939:__

		1920	1937	אחוז הגידול ([illegible] 1933)
מספר המפעלים	-	1850	5606	65
" העסוקים	-	4750	29986	53
מהם: פועלים (בלי פקידים סבלים וכו')		2850	18034	41
ערך התוצרת השנתית		500000	9.109.000	80
ההון		600000	11.637.000	108
כוחות סוס		800	106.500	110

__הערה:__ אחרי 1937 אין לנו חומר מדויק על התפתחות התעשיה; אבל יש להניח, כי לא הלו בשנתים אלו שנויים חשובים, לא לגדול ולא לירידה. בזמן האחרון נראים מחדש סימני גדול בתעשיה.

13) __פועלי התעשיה בין 1919 ו-1939:__

ראה בסעיף הקודם.

14) __פועלי המושבות (בלי נשי עובדים) בין 1919 ו-1939:__

בשנת 1917/19 נפקדו במושבות __1258__ פועלים יהודים, בשנת __1922__ נפקדו ~~[illegible]~~ __2000__ פועלים במושבות, מהם __1315__ חברי ההסתדרות, בין 1916/17 ו-1923 לא היה לנו חומר בנידון זה.

בפרס 1939 נפקדו __בפרדסים__ 18.074 פועלים יהודים;

בס"ה נמצאים היום __במושבות 25.000 פועלים יהודים__.

15) __פועלים יהודים (בלי נשי עובדים) בכלל בין 1919 ו-1939:__

1917/19: 3617
1922: 14300
1939: 120.000 (הערכה).

16) <u>ההרכב המקצועי של פועלי א"י 1919 ו-1939:</u>

1917/19

	פועלים	פקידים	אמנויות חפשיות	שונות	ס"ה
ערים	120	317	138	1374	1949
מושבות ומשקים	1293	78	93	204	1668
ס"ה -	1413	396	231	1578	3617

	1922		1939 (הערכה)	
משקים (גם לא חברי ההסתדרות)	19,9%	2600	19.000	32,5%
מושבות (פ.חקלאים ומחוסרי עבודה)			20.000	
תעשיה ומלאכה (עם פקידים, סבלאים וכו')	28,4%	3715	23.000	19,2%
בנין ומחוסרי עבודה בערים	28,3%	3700	10.000	8,4%
רכבת, דו"ם ופ' הנמל	4,7%	625	3.000	7,5%
הובלה ביבשה			6.000	
פקידים	8,9%	1165	13.000	10,8%
גפירים, שומרים, שוטרים	-		10.000	8,3%
עובדות בית, בתי-אכל ושירותים	0,9%	125	6.000	5,0%
מורים, פרסונל רפואי, מקצועות חפשיים	7,2%	940	6.000	5,0%
שונים (בלתי מסודרים)	1,7%	230	4.000	3,3%
ס"ה -	100%	13100	120.000	100%

17) <u>בנק הפועלים:</u>

<u>הון בנק הפועלים</u> בסוף שנת תרצ"ט - 143331 לא"י (ההון הנפרע)
" 38000 (קרן הסילוקים)
" 169000 (ההון הרשום)

הפקדונות ב-1.8.39 541372 לא"י
יתרת ההלואות ל-1.11.39 603115 "
המחזור השנתי בשנת 1938 - 14,6 מיליון לירות א"י.

18) <u>המשביר המרכזי</u>

המחזור השנתי בשנת 1938 - 436950 לא"י.

19) <u>תנובה:</u>

<u>הפדיון בשנת תרצ"ט</u>

א) הפדיון בארץ - חלב ותוצרת חלב 274000 לא"י
<u>תוצרת ביע"ף 310000 "</u>

ס"ה פדיון בארץ - 584000 לא"י

ב) הפדיון בחוץ-לארץ - פרי הדר לחו"ל 298950 לא"י
דבש " 1930 "
בננות וירקות לחו"ל 520 "
ס"ה פדיון בחו"ל 301400 לא"י

ג) ס"ה הפדיון בארץ ובחו"ל - 885.400 "

20) א. הקואופרציה הצרכנית;

מספר החברים באגודות הצרכניות -

לסוף שנת 1938 - היו מאורגנים בצרכניות 5990 חברים, בעלי 19473 נפשות;

מהם במושבי עובדים	1932	" "	6026	"
" במושבות	2317	" "	6819	"
" בנקודות עירוניות	1741	" "	6628	"

מספר האגודות הצרכניות היה לסוף שנת 1939 - 49
לסוף ספטמבר 1939 51
" אוקט' 1939 62 עם 10051 חברים

ההון העצמי של האגודות הצרכניות לסוף שנת 1938 - 41772 לא"י

מזה הון מניות - 13950 לא"י
קרנות שונות - 27822 "

הפדיון בשנת 1938 - 295373 לא"י
הפדיון בשנת תרצ"ט - 325755 "

ב. הקואופרציה האשראית;

מספר הקופות לסוף ספטמבר 1939	22
מספר החברים בקופות לסוף ספטמבר 1939	26457
יתרת ההלואות לסוף " "	443443 לא"י
הפקדונות לסוף ספטמבר 1939	234028 "
ההון העצמי של קופות מלוה וחסכון ל-1 לנובמבר 1939	96784 "
" " " " " " ל-1 ינואר 1939	94754 "

ג. הקואופרציה היצרנית-שירותית

הקואופרטיבים השירותיים -

	ספטמבר 1938
מספר הקואופרטיבים	23
מספר החברים	1152
ההון העצמי בלא"י	279717
מספר הפועלים השכירים	505

הקואופרטיבים היצרניים -

מספר הקואופרטיבים	49
מספר החברים	876
ההון העצמי (בלא"י)	111621
מספר הפועלים השכירים	249

21) קופת-חולים:

מספר חברי קופת-חולים לסוף אוגוסט 1939 - 80300 (150000 נפש)

תקציב קופת-חולים בשנת 1938 - 247059 לא"י (ההכנסה הממוצעת השנתית על חבר - 3,260 לא"י)

מספר העובדים (באוגוסט 1939) - 912 (מזה 612 עובדים רפואיים)

מוסדות קופת-חולים: 3 מרפאות מרכזיות
81 " כפריות ואיזוריות
107 תחנות-עזרה בעיר ובכפר
2 בתי חולים
2 בתי הבראה
בנין מרכז קופת-חולים ומחסני הרפואות.

תנועת הביקורים במרפאות בשנת 1938 - 1,411,614
ביקורי בית אצל חולים " " - 160,963
ימי מחלה בבית החולים בעפולה בשנה 1938 - 25103
" " " " בילינסון " " - 46751
מספר הלידות בבית החולים בעפולה בשנת 1938 - 403
" " " " בילינסון " " - 1203

22) "ניר"

א. ההון העצמי בספטמבר 1939 - 293678 לא"י
מזה - מניות יסוד 5,000
" רגילות 68325
" בכורה 170853
קרנות - 49500

ב. יתרת ההלואות לסוף שנת 1938 - 496383 לא"י

	בשנת 1938	ינואר-ספטמבר 1939
ההלואות שניתנו לשכון כפרי:	1917 לא"י	23769 לא"י
לשכון עירוני:	1893 "	227 "
להקלאות:	45566 "	14114 "
לחברות מים:	4541 "	1242 "
למוסדות:	78265 "	79823 "
שונות:	44783 "	3326 "
ס"ה	176965 לא"י	122501 לא"י

23) "יכין" בשנת 1938

א. עיבוד מטעים - 1) השטח בדונמים - 5850
2) מספר העובדים בממוצע השנתי - 1100
3) המחזור הכספי - 116000 לא"י

ב. המשרדים הקבלניים להקלאות - עיבוד שנתי
1) השטח בדונמים - 4545
2) ההיקף הכספי - 21365

ג. המשרדים הקבלניים (ס"ה ביחד עם קטיף ואריזה)
1) המחזור הכללי - 53865 לא"י
2) מספר העסוקים בממוצע השנתי - 1565

24) "הסנה" - 1938

היקף העבודה -

א. ביטוח חיים - מספר הפוליסות לסוף שנת 1938 - 5193

סכום הביטוח " " " - 837,935 לא"י

דמי ביטוח 1938 - 34,491 "

ב. ביטוח כללי - ההכנסות מדמי ביטוח (שנת 1938) - 12873 "

ההון הנפרע (סוף 1938) - מניות 10,000,750 לא"י

קרנות 5,180,000

ההון העצמי ס"ה - 15,180,750 לא"י.

25) "סולל-בונה" והמשרדים הקבלניים

סכום העבודות ב-1938: 1,051,000 לא"י

" ההון העצמי " 200,000 "

26) התנועה הקבוצית

א. חבר הקבוצות ואיגוד גורדוניה -

מספר החברים ב-1/6/39 - 3361

האוכלוסיה הכללית " - 4711 נפשות

מספר החברים במשקים " - 2487

" " בקבוצות טרם התישבו (1.6.39) 874 (כולל גם 120 חברות במשקי הפועלות)

האוכלוסיה הכללית במשקים (ב-1.6.39) 3754 נפשות

" " בקבוצות, טרם התישבו-(ב-1.6.39) 957 "

מספר המשקים " 22 "

מספר הקבוצות טרם התישבו 11 "

שטח הקרקע הכללי הקבוע של משקי חבר הקבוצות ואיגוד גורדוניה - 37780 דונם.

ב. הקבוץ המאוחד -

מספר החברים ב-1.10.39 - 8360

האוכלוסיה הכללית " 12618 נפשות

מספר הקבוצים המסונפים לקבוץ המאוחד - 34

שטח הקרקע הכללי הקבוע של משקי הקבוץ המאוחד לשנת תרצ"ח - 49290 דונם.

ג. השומר הצעיר -

מספר החברים ב-1.10.39 - 4967

האוכלוסיה הכללית ב-1.10.39 - 6397 נפשות

מספר החברים במשקים " - 3236

" " בקבוצים, טרם התישבו ב1.10.39 1721

מספר המשקים 22

מספר הקבוצים, טרם התישבו 17

27) תנועת המושבים והארגונים

47 מושבי עובדים על שטח של 117000 דונמים עם 10500 נפש

19 ארגונים

12 פלוגות עבודה

מספר החברים במושבים ב-1/10/38 4520
" " בארגונים ב-1/10/39 933

<u>הערה:</u> לפי הדו"ח של צבי יהודה בועידה החמישית של תנועת המושבים - (אב תרצ"ט).

28) <u>הפועלים בתל-אביב</u> (יחד עם רמת-גן)

מספר הפועלים הכללי (בלי נשי עובדים) להתחלת שנת 1939 34000 (הערכה)
" חברי ההסתדרות " " " " " 24401 (לפי מספרי לשכת-המס)
" " " " " " נובמבר 1939 26448 "

29) <u>הפועלים בחיפה</u> (יחד עם בשר)

מספר הפועלים הכללי (בלי נשי עובדים) להתחלת שנת 1939 - 19000 (הערכה)
" חברי ההסתדרות " " " " " 13842
" " " " " " נובמבר " 16224

30) <u>חברת שיכון</u>

עד סוף שנת 1938 נשתכנו ע"י חברת שיכון 3000 משפחות
בהשקעה כוללת של 1.250.000 לא"י (במוסדות: ע"י המשתכנים)

31) [illegible] - 1924, 300 חבר.
אדמה 8000 דונ', 95 משק
ענפים: [illegible]
מפעלים: 5 [illegible]
[illegible]
[illegible] 650 [illegible]

לח' ד. בן גוריון

<u>מלואים לחומר של הח' ד. בן גוריון</u>

1. <u>משרדים קבלניים:</u> <u>החומר שלנו נותן תמונה מהיקף העבודה של סולל בונה וכל המשרדים הקבלניים ביחד.</u>

בכלל קיים היום, מחוץ ל"סולל בונה" רק המשרד הקבלני בת"א בתור יחידה עצמאית.
<u>המשרד הקבלני בת"א</u> הוציא לפועל ב 1938 עבודות בסך 170.000 לא"י (מחוץ לעבודות הצבא, המשותפות עם סו"ב) העסיק 1500 פועלים; ביחד עם עבודות הצבא —125,000 לא"י . ב-1939 היה היקף העבודות רק 100.000 לא"י.
ההון של המשרד — 43114 לא"י.
כל המספרים הנ"ל בכלל במספר שבכלל בסקירה הכללית תחת הכותרת: "סולל בונה".

2. <u>"חברה אבן":</u>

ההון הרשום:	10000	לא"י
" הנפרע:	10000	"
קרן שמורה	150	"

3. <u>"נחשון":</u> — ההון 50.000 לא"י; 2 ספינות דיג סנפיר ורפלד
הוחלט על הגדלה ההון בעוד 50000 לא"י, בסך 100.000 לא"י.
ההון הנפרע עלה בהתחלת 1939 ל-39.000 לא"י.

4. <u>"חברה אוירון":</u> נוסדה ב 1935
הרכוש (באמצע 1939): 10 דאונים
7 אוירונים
עומד לקבל עוד כמה אוירונים.
ההון הרשום: 10000 לא"י
הרכוש: גם כן בערך סכום כזה.

5. <u>קרן נכות:</u>
הכנסות הקרן בשנת 1936 11858 לא"י.
מספר הנכים הנעזרים: 172
הקצבות למוסדות בשנת 1938: 1040 לא"י
קרנות שמורות ל 1 ינואר 1939: 30.000 לא"י.

6. <u>קרן חוסר עבודה:</u> <u>הסכומים שהוקדשו לעבודה ועזרה מ 1936 עד 1 לדצמבר 1939.</u>

<u>עבודה:</u>	165465	לא"י
עזרה	104.538	"
ס"ה	270.003	לא"י

(בשנת 1939 — 58725 לא"י מזה
מזה 38208 " לעזרה)

מקורות העזרה:

קרן חוסר עבודה:	104.535 לא"י
משען	15.500 "
גביה	18.000 "
ס"ה	138.035 לא"י

הסוכנות היהודית	67.675
הועד הלאמי והסוכנ:	16.188
עירית ת"א ועוד	12.000
ס"ה	233.898 לא"י

7. מגיע

מהתחלה העבודה - 1938 עד 1 דצמבר 1939:
נתנו 88 הלואות בסך 5490 לא"י
האקטיב במאזן: 8000 לא"י
(מחוץ לרזרבה השמורה בקרן חוסר עבודה).

מלוים לקואופרציה היצרנית-השירותית

המצב ל 30 לספטמבר 1939:

קואופרטיבים שירותיים(הובלה)

מספר הקואופרטיבים	24
מספר החברים	1128
ההון העצמי בלא"י	76.846
מספר הפועלים השכירים	601
הפדיון (ינואר-ספטמבר 1939)	561.255

קואופרטיבים יצרניים:

מספר הקואופרטיבים	47
מספר החברים	848
ההון העצמי (בלא"י)	109.836
מספר הפועלים השכירים	315
הפדיון (ינואר-ספטמבר 1939)	156.174

ס"ה

מספר הקואופרטיבים	71
מספר החברים	1976
ההון העצמי (בלא"י)	386.882
מספר הפועלים השכירים	916
הפדיון (ינואר-ספטמבר 1939)	717.429

ההון:

.1	**"המשביר המרכזי"**		
		ההון העצמי של המשביר המ.	63,000 לא"י
		ההון של האגודות הצרכניות	42,000 "
		ס"ה	105,000 לא"י
.2	**"יכין"**	ההון והקרנות	22,416 לא"י
.3	**"תנובה"**	(ל 30 ספטמבר 1938)	78,027 לא"י

שטח הקרקע של משקי הקבוץ הארצי - השוה"צ

שטח הקרקע הכללי - 49131
המספר הזה כולל גם את הקרקעות הזמניים אבל איננו כולל את המשקים החדשים כדלקמן: אילון, גבעת השומר, (מצודת אוסישקין), דליה, עמיר, גגבה, קבוץ אמריקה-כריה (כפר מנחם).

במספרים על שטח הקרקע של הקבוץ המאוחד ושל חבר הקבוצות (לפי הפרסומים של שני הגופים בעצמם) לא נכללו הקרקעות הזמניים.

שטח הקרקע הקבוע של השומר הצעיר

15 משקים בשנת תרצ"ח - 33251 דונם.
המספר הזה איננו כולל את המשקים אשר נוסדו בשנת תרצ"ט ות"ש.

ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ-ישראל
הסתדרות הפועלים החקלאים
GENERAL FEDERATION of JEWISH LABOUR in ERETZ-ISRAEL
AGRICULTURAL WORKERS' ORGANISATION
TEL-AVIV, 15, LILIENBLUM STREET, PHONE … תל-אביב, רחוב לילינבלום 15, טל' …

בתשובה יש להזכיר
המחלקה DEPART. ________
המספר No. ________
IN REPLY PLEASE QUOTE

מכתבנו מספר ________ מיום ________

תל-אביב TEL-AVIV
ת.ד. 210 P.O.B. 210

24. XII. 39
י"ג טבת ת"ש

תאריך

ה' בן-גוריון הנכבד.

לאחר שלא עלה בידי [illegible]
[illegible]:

א) [illegible]
ב) [illegible] 572 [illegible]
ג) [illegible] 3 [illegible]
[illegible].

בכבוד רב

[signature]

לוסר!
כלשונו.

רשימת [illegible]

[illegible]

שנת יסוד הנקודה במקומה	שם המשק	מספר סידורי	שנת יסוד הנקודה במקומה	שם המשק	מספר סידורי	שנת יסוד הנקודה במקומה	שם המשק	מספר סידורי
1933	רמת הכובש	61	x) 1929	מרחביה	31	1918	כפר גלעדי	1
1935	שפיים	62	1924	[illegible]	32	1939	דן, [illegible] (בגוש החולה)	2
1928	גבעת השלשה	63	1923	גניגר	33	1939	דפנה (בגוש החולה)	3
1928	גבעת ברנר	64	1927	גבת	34	1938	אילון	4
1928	ק. שילר	65	1928	שריד	35	1936	חניתה	5
1928	נען	66	1927	[illegible]	36	1939	[illegible]	6
1937	כפר-[illegible]	67	1927	[illegible]	37	1919	אילת השחר	7
1939	נגבה ([illegible])	68	1927	משמר העמק	38	1939	מחניים ([illegible])	8
1937 xxx)	כפר מנחם ([illegible])	69	1937	עין השופט	39	1937	עין גב	9
1930	חולדה	70	1939	דליה ([illegible])	40	1937	שער הגולן	10
1938	מעלה החמשה	71	1936	הזורע	41	1937	מסדה	11
1921	קרית-ענבים	72	1938	[illegible] ([illegible])	42	1932	אפיקים	12
			1935	שער העמקים	43	1913	כנרת	13
			1924	יגור	44	1924	בית-זרע	14
			1938	[illegible]	45	1910	דגניה א'	15
			1938	עין-המפרץ	46	1920	דגניה ב'	16
			1939	[illegible]	47	1922	אשדות יעקב	17
			1937	אושה	48	1938	[illegible] ([illegible])	18
			1936	כפר-המכבי	49	1938	[illegible] ([illegible])	19
			1932	רמת יוחנן	50	1938	[illegible]	20
			1938	[illegible]	51	1936	ניר דוד	21
			1939	כפר-גליקסון ([illegible])	52	1937	מעוז חיים ([illegible])	22
			1925	עין-שמר	53	1937	שדה נחום	23
			1933	משמרות	54	1935	בית-השטה	24
			xx) 1920	גן-שמואל	55	1922	בית-אלפא	25
			1933	משמר השרון	56	1922	חפציבה	26
			1932	גבעת חיים	57	1921	תל-יוסף	27
			1933	מעברות	58	1921	עין-חרוד	28
			1932	עין-החורש	59	1921	גבע	29
			1938	[illegible]	60	1933	כפר החורש	30

x) הנקודה נוסדה ב- 1911, [illegible] ב- 1919

xx) " " ב- 1894 " " ב- 1920

xxx) " " ב- 1921, [illegible] ב- 1929 [illegible] ב- 1930

[illegible]

מספר סדורי	שם המושבה	שנת יסוד המושבה	מספר סדורי	שם המושבה	שנת יסוד המושבה	
1	[illegible]	1937	31	[illegible]	1935	
2	[illegible] ([illegible])	1938	32	[illegible]	1934	
3	[illegible] ([illegible])	x) 1936	33	[illegible]	1933	
4	[illegible]	1939	34	[illegible]	xxx) 1921	
5	[illegible]	1937	35	[illegible]	1933	
6	[illegible] ([illegible])	1939	36	[illegible]	1934	
7	[illegible]	1937	37	[illegible]	1933	
8	[illegible]	1920	38	[illegible]	1929	
9	[illegible]	xx) 1922	39	[illegible]	1932	
10	[illegible]	1922	40	[illegible]	1932	
11	[illegible]	1924	41	[illegible]	1932	
12	[illegible]	1922	42	[illegible]	1922	
13	[illegible]	1927	43	[illegible]	1933	
14	[illegible]	1936	44	[illegible]	xxxx) 1930	
15	[illegible]	1936	45	[illegible]	1939	
16	[illegible]	1934	46	[illegible]	xxxxx) 1940	
17	[illegible]	1923	47	[illegible]	xxxxxx) 1922	
18	[illegible]	1934	48	[illegible]	1933	
19	[illegible]	1934	49	[illegible]	1913	[illegible]
20	[illegible]	1934				
21	[illegible]	1934				
22	[illegible]	1933				
23	[illegible]	1938				
24	[illegible]	1937				
25	[illegible]	1939				
26	[illegible]	1932				
27	[illegible]	1922				
28	[illegible]	1932				
29	[illegible]	1935				
30	[illegible]	1932				

x) [illegible] 1916, [illegible] 1936

xx) [illegible] 1911, [illegible]

xxx) [illegible] 1914, [illegible]

xxxx) [illegible] 1912, [illegible] 1929 [illegible] 1930.

xxxxx) [illegible]

xxxxxx) [illegible] 1914 [illegible]

ההסתדרות הכללית של העובדים העבריים בארץ־ישראל
הסתדרות הפועלים החקלאים

GENERAL FEDERATION of JEWISH LABOUR in ERETZ-ISRAEL
AGRICULTURAL WORKERS' ORGANISATION

תל־אביב, רחוב ליליינבלום 16, טלפון 4518
TEL-AVIV, 16, LILIENBLUM STREET, PHONE 4518

בתשובה נא להזכיר
המחלקה DEPART.
המספר No. IN REPLY PLEASE QUOTE

מכתבנו מספר

מיום

תל־אביב ת.ד. 210 — TEL-AVIV P.O.B. 210

24. VII. 39

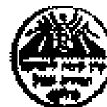
הנדון

לכבוד
[illegible]
ירושלים

[illegible]

	מושבות: מספר הנקודות	מושבות: שטח הקרקע	[illegible]: מספר הנקודות	[illegible]: שטח הקרקע	סה"כ: מספר הנקודות	סה"כ: שטח הקרקע	[illegible]
[illegible]	25	86,320	9	730	34	87.050	8340
[illegible]	20	43,529	11	401	31	43.930	2460
[illegible]	22	68,916	16	787	38	69.703	4361
[illegible]	1	1.600	3	127	4	1,727	236
[illegible]	1	1200	1	10	2	1,260	176
[illegible]	3	12 868	4	96	7	12,964	506
סה"כ [illegible]	72	214,483	44	2151	116	216 634	*) 16,079
סה"כ [illegible]	49	120,000	11	—	60	120.000	6.700
סה"כ כללי	121	334,483	55	2151	176	336,634	22,779

*) כולל רק [illegible]

בברכה

[signature]

מספרים על "דבר"

ליום 1.10.39

ערך הרכוש:

מחסן הספרים — 884.- לא"י

חמרים
נייר לעתון, נייר לספרים מטריצות,
צבע, עופרת וכו' — 4.850.-

הדפוס על אביזריה	15.926.-	
קרקע בשכ' בורוכוב	869.-	
בנין בטבריה	378.-	
מטלטלים	500.-	20.523.- לא"י
חוב הכניות ששולם		
קרנות שונות	398.-	
	18.237.-	18.635.-
קרן פצויים לעובדים במחזור "דבר"		3.318.-

תפוצת "דבר" האפקטיבית

עתון בקר
מספר המנויים — 12.600
מכירה בודדת — 4.600

עתון ערב: אמר, הגה — 4.500

"דבר לילדים" — 5.500

"דבר לגולה" — 1.800

ספרים שהופיעו בהוצאת "דבר"

תרבות הדמוקרטיה לקויגן
טבע העולם הגשמי לאדינגטון
שירת רחל
כתבי בילינסון
כתבי סירקין
שירי לנסקי
על העין מאת זרובבל
בפאת נכר מאת רודין
מכורה " ב. טננבוים
בציר " פ. ברנשטיין
על שבעה מחרים מאת מלצר

מס' -1427

הקואופרציה העובדת לשכון

הקואופרציה העובדת לשכון מאורגנת ע"י "שכון" חברה לשכונות עובדים בע"מ והחל משנת 1934 הועבר כל פעולות השכון של החברה הזאת על יסודות קואופרטיביים. החל מיום 1 בינואר 1938 נוסדה ע"י חברת שכון ברית מקוח לאגודות שכון. ברית זו מקיפה כוללת היום 38 קואופרטיבים ולמעלה מ-3500 חבר. הסקירה הסטטיסטית הבאה מראה את התפתחותו של השכון הקואופרטיבי:

1. התפתחות מפעל השכון ההסתדרותי 1931 - 1937

(המצב לסוף כל שנה)

ש נ ה	מספר המשפחות ששוכנו	ההון שהושקע
1931	150	80.000.- לא"י
1932	250	" 120.000.-
1933	650	" 235.000.-
1934	1.000	" 380.000.-
1935	1.600	" 620.000
1936	2.250	" 885.000.-
1937	2.900	"1.150.000.-
1938	3.016	" 1.234.000.-

2. גידול מפעל השכון בכל שנה

בשנה	משפחות שנוספו	הון נוסף
1923	100	40.000.- לא"י
1933	350	" 115.000.-
1934	400	" 145.000.-
1935	600	" 240.000.-
1936	650	" 265.000.-
1937/38	768	" 305.000.-

3. מצב מפעל השכון בסוף 1938 לפי ערים ושכונות

	מס' משפחות		הון מושקע	
תל-אביב				
שכונת הפועלים בצפון	251		100.000.-	
שכונת בורוכוב	440		100.000.-	
קרית עבודה	233		208.000.-	
מע' עובדים א - ח	394		244.000.-	
מפעל השכון בצפון	32	1,350	48.000.-	700.000.-
ח י פ ה				
קרית חיים	1,316		395.000.-	
קרית עמל	100		25.000.-	
מעונות עובדים, הדר	75	1,491	40.000.-	460.000.-
ירושלים				
מעונות עובדים א-ב	55		31.000.-	
מעונות "המקשר" א'	40		21.000.-	
רמת-רחל	60		10.0.0.-	
שכונת עובדים	–	175	12.0.0.-	74.000.-
בסך הכל		3,016		1,234.000.-

4. מפעל השכון לפי המקומות

[illegible]	מס' המשפחות	%
תל-אביב	1,350	44
חיפה	1,491	50
ירושלים	175	6
	3,016	100

5. מפעלי השכון לפי צורת השכון

צורת השכון	מס' המשפחות	%
בתים בודדים	1,742	60
מעונות עובדים	774	25
קבוצים עירוניים	500	15
	3,01[illegible]	100

6. מפעל השכון לפי צורת הרכוש

צורת הרכוש	מס' המשפחות	%	הון מושקע	%
רכוש פרטי מלא	145	4	67.000.-	6
בתים פרטיים על אדמת קהק"ל	1000	34	304.000.-	24
רכוש קואופרטיבי מלא	1,871	62	819.000.-	70
	3,016	100	1.190.000.-	100

7. אומד השקעת ההון במפעלי השכון

השקעות ברכישת הקרקע	220.000.-	17,5 %
השקעות בהכשרת הקרקע ובבנינים	1.014.000.-	82,5 %
	1,234.000.-	100 %

8. מקורות ההון המושקע

השקעות הקואופרטיבים וחבריהם ומשתכנים פרטיים	635.000.-	52½%
ה ל ו א ו ת	599.000.-	47½%
בס"ה	1.234.000.-	100 %

9. הקואופרציה במפעלי השכון

א) האגודות השתופיות במפעלי השכון

תל-אביב	16	קואופרטיבים
חיפה	14	"
ירושלים	6	"
ערים אחרות	2	"
בסך הכל	38	קואופרטיבים

ב) האגודות השתופיות לפי מינן

קואופרטיבים לשכון	35	
" של המשתכנים	3	
בס"ה	38	קואופרטיבים

ג) מספר החברים בקואופרטיבים – 3500

<u>ההון המושקע במפעלים הקואופרטיביים</u>

הון עצמי של הקואופרטיבים וחבריהם	423.000.- לא"י	52%
הלואות	376.000.- "	47%
	799.000.- לא"י	100%

<u>ה) ההון הקואופרטיבי במפעלי השכון</u>

ההון המושקע במפעלים הקואופרטיביים מהוה 70% של ההון המושקע במפעלי השכון.

<u>מ פ ע ל י - ה ש כ ו ן</u>

<u>א) קרית חיים</u>

הגדול בין מפעלי השכון הוא קרית חיים ע"י חיפה. קק"ל העמידה לרשות חברת עובדים לשם הקמת קרית הפועלים גדולה שטח של 3300 דונם בלב האיזור העירוני של עמק זבולון. בינואר 1933 נכנסו 160 המשתכנים הראשונים לבתיהם. אחרי חמש שנים של קיומה הגיעה קרית-חיים ל-1300 המשפחות האלה גרות בבתים בודדים 928 משפחה. 52 משפחה גרות בדירות בבתים משותפים ו-300 משפחה שייכים לחמשת הקבוצים שהשתכנו בקרית חיים (פלוגת הים של הקבוץ המאוחד, קבוצת הים של הנוער העובד, קבוצי השומר הצעיר "משמר זבולון" ו"עין המפרץ" ו"יעמל")

הוקם מספר גדול של מוסדות צבוריים: בית ספר עם 16 כתות, 3 גני ילדים, צרכניה מרכזית עם 6 סניפים באיזורים שונים של הקריה, מרפאה, מאפיה קואופרטיבית, מזנון קואופרטיבי, בית-עם, ספריה בת 3500 ספר, בית-דאר וכו'. במוסדות הצבוריים השונים של הקריה עסוקים למעלה מ-150 פקידים מורים ופועלים.

ב-16 הכתות של בית-הספר וב-10 הכתות של גני הילדים מתחנכים למעלה מאלף ילד. הוצאות החנוך הזה עוברות בשנה על -.8000 לא"י.

אגודת הצרכנים יצרה לעצמה הון על 3000 לא"י והמחזור השנתי של הצרכניה גדל מ-.10.000 לא"י בשנת 1934 ל-.33.000 לא"י בשנת 1935 ול-.61.000 לא"י בשנת 1937.

התקציב השנתי של קרית חיים הגיע בשנת הנוכחית ל-.18.000 לא"י אשר 45% מהם מוצאות לצרכי החנוך.

בלי כל עזרה מצד הממשלה ומצד העיריה חיפה נסללו בקרית חיים רחובות באורך של 18.000 מטר עם שטח של 50.000 מ"מר. כן נטעו למעלה מ-20,000 עץ (מהם 8000 עצי הפרח) וקרוב ל-10,000 גפנים. ההון המושקע בספק המים ובבנינים הצבוריים, בסלילת הכבישים וכו' עובר על -.50.000 לא"י(מהן 22.000 לא"י בספוק המים, 10.000 לא"י בבנינים צבוריים וכיו"ב). הסכום הכללי המושקע בקרית חיים מגיע ל-400.000 לא"י.

אחרי שהאיזור המזרחי של קרית חיים המשתרע בין כביש חיפה-עכו עד למסילת הברזל חיפה-עכו מלא כולו (מלבד האיזורים המיועדים לבנין בתים משותפים גדולים) נגש השכון להכשרת האיזור המערבי הנמצא בין קו הרכבת ושפת הים. נעשו עבודות ישור גדולות ונסלל כביש לשפת הים ובעבודות האלו, שנגמרו בשנת 1937, הושקעו למעלה מ-.15.000 לא"י. עובדה תכנית בנין ערים לאיזור הזה (ע"י האדריכל מרגס. אלכסנדר קליין) שאושרה ע"י השלטונות ביולי 1937. כן עובדה תכנית לפתוח שפת הים של הקריה.

קרית חיים קשורה עם חיפה ע"י הרכבת וכן ע"י קו מיוחד של אוטובוס; מחיר הכרטיס החדשי במסילת הברזל הוא 0,200 לא"י.

השטח הכללי של הק"ל הע ידה לרשות חברת עובדים להקמת קרית חיים מספיק לשכון 6000 משפחה, מהן 2800 בבתים בודדים, 2800 בבתים דו-משפחתיים ובתים משותפים ו-400 בקבוצים. היחידה נקבעה לארגונים הראשונים בדונם גימור לכל משפחה והחל מארגון ב' – ב-666 ממ"ר למשפחה אותה היחידה נקבעה לקבוצים, בו בזמן שהחידה באיזור המערבי הוקטן ל-330 ממ"ר לכל משפחה.

בקרית חיים קיימת שיטת מס פרוגרסיבי.

ב) קרית עבודה

בשנת 1934 החל ה"שכון" לגשת ליסוד קרית הפועלים ע"י תל-אביב. היו קושיים גדולים ברכישת שטח אדמה מתאים ומספיק, אולם אחרי מאמצים ממושכים הצליח השכון לרכוש בידיו בדרום מקוה ישראל שטח של 1100 דונם בערך. ממשלת ארץ-ישראל סייעה להקמת הקריה החדשה ע"י החכרת שטח של 400 דונם לחברת שכון. עובדה תכנית בנין ערים (ע"י המהנדס י. שיפמן והאדריכל י. דיגנם שאושרה ע"י השלטונות. לפי התכנית הזאת מספיקות אדמות הקריה לשכון 3000 משפחות, מהן 1700 בבתים בודדים ובבתים דו-משפחתיים ו-1300 בשכונות עובדים. התכנית הזאת ממלאת את כל דרישות של תיכון ערים מודרני וביחוד שומרת שטח גדול לצרכי הצבור (פרקים, בנינים צבוריים, בניני תרבות, בינם 4 בתי-ספר, בית חולים מרכזי עם 3 מרפאות, 10 גני ילדים, תיאטרון, 3 בתי קולנוע, בניני שלטון וכו').

בנין הקריה התחיל במרץ 1936 והבתים הראשונים נבנו בעצם ימי המהומות. עד סוף 1937 הושלמו 186 בית דירה, מהם 131 בתים בודדים ו-54 דירות בבתים משותפים. כן נבנה בית ספר עם 6 כתות שיתרחב בעתיד ל-16 כתות וצרכניה, בו בזמן שהבנינים הצבוריים נמצאים ברכוש חברה מיוחדת – חברת "לגן" בע"מ. כן נמצאת הספקת המים בידי חברה מיוחדת – חברה "באורות" בע"מ.

בגן הילדים ובית הספר מתחנכים 1[illegible]0 ילד. מספר המורים והגננות הוא-7. פדיון הצרכניה בשנת 1937 עלה ל-.4.100 לא"י.

התקציב השנתי של הקריה הוא -.2000 לא"י (הספקת המים אינה נכללת). 80% של התקציב מוצאים לצרכי החנוך.

הארגון להרחבת הקריה כולל היום 730 חבר, שהשקיעו למעלה מסך 36000 לא"י להקמת הקריה קודם עבודות הכשרה גדולות וביחוד ייסוד חולות, סלילת כבישים וכד' הושקעו ב-24.000 לא"י. בסך הכל הושקעו עד היום בקרית עבודה -.182.000 לא"י

קרית עבודה נמצאת בלב אדמה גדול הנמצא כולו בידים יהודיות ומיועד להקמת עיר גדולה החל מהתחלת 1937 בשם "חולון". השטח הזה שגדלו כפלים מגדלה של תל-אביב משתרע בשטח הים במערב עד לאדמת כפר יעזור במזרח, מקוה ישראל מצפון עד לראשון לציון בדרום. מלבד קרית עבודה נבנה בשטח הזה כבר מספר של שכונות, כגון בת-ים, שכונת-עם, שכונת אגרובנק, שכונת מולדת, אהל שרה וכו'. קרית עבודה נמצאת בהצטלבות קוי התחבורה חשובים: הכביש המחבר את תל-אביב דרך חולון עם בית-וגן, שהושלם בעזרת ה"שכון" מצד אחד והכביש שיחבר בעתיד הקרוב את תל-אביב דרך חולון עם נחלת יהודה והמושבות היהודיות בדרום מצד שני, שחלק גדול ממנו כבר נסלל, גם כאן בהשתתפות ה"שכון".

קרית עבודה קשורה עם תל-אביב ע"י קו מיוחד של אוטובוס שנוסעים כל 20 רגע ומגיעים מתל-אביב לקריה במשך 10 רגעים.

מתנהל מו"מ עם השלטונות על אשור מועצה מקומית בחולון ויש לחשוב שבאמצע 1938 תוקם המועצה המקומית הזאת.

ב) קרית עמל

באוקטובר 1937 התחיל השכון בהקמת קריה חדשה במזרח הנקראה אחר כך קרית עמל. קרית עמל נבנת על הגבעות המהוות את המעבר מעמק זבולון לעמק יזרעאל ונמצא בלב מספר גדול של ישובים עברים.

קהק"ל מעמידה לרשות המפעל הזה שטח אדמה גדול שיספיק לשכון אלף משפחה על החלקות של 2 דונם כל אחת.

מצב הקרקע שאינה דורשת השקאות ניכרות להכשרתה, סלילת כבישים וכו' ושנמצאת מחוץ לתחום חוקי הבנין העירוניים, מאפשר להוזיל בהרבה את הוצאות השיכון ופותח אפשרויות שכון במקום הזה גם לשכבות חלשות יותר של צבור פועלים.

בראשית אוקטובר 1937 התחיל בנין מאה הבתים הראשונים של קרית-עמל שיושלמו עד אמצע 1938. בבנין מאה הבתים האלה ובעבודות הקשורות בו הושקעו קרוב ל-25.000 לא"י, מהן 10.000 לא"י נגד משכנתא ראשונה ע"י חברת ביצור, -4500 לא"י נגד משכנתא שניה באמצעות "העברה" בע"מ. המשתכן בעצמו משתתף בבנין ביחד בסך 25 לא"י במזומן ובסך 45 לא"י בעבודה. עבור השקעה הזאת ותשלומים חדשיים של 1.750 לא"י במשך עשר שנים יקבל המשתכן חלקה של 2 דונם ובית בן 2 חדרים, מטבח, מרפסת גדולה ובתוך הבית מקלחת.

בנין השכונה נמסר לידי סולל בונה, אולם כל העבודות מוצאות לפועל ע"י המשתכנים בעצמם.

קרית עמל קשורה לחיפה גם על יד הכביש הראשי וגם ע"י קו הרכבת.
תכנית בנין ערים לקרית עמל עובדה ע"י האדריכל י. דינגם ואושרה ע"י השלטונות.

ד) שכונת בורוכוב.

שכונת בורוכוב - שכונת הפועלים העירונית הראשית בארץ - נוסדה עוד בשנת 1922, כשנבנו בעזרת קרן היסוד 22 בתיה הראשונים. מכשולים רבים עכבו את התפתחות השכונה במשך 6 שנות קיומה הראשונות. בשנת 1928 כשמרכז השכון התחיל את פעולתו, נמצאו בשכונת בורוכוב 80 משפחה בלי אספקת מים בלי דרכים ובלי מוסדות חנוך ומוסדות צבוריים אחרים. מרכז השכון ראה בחור אחד מתפקידיו הראשונים את בצרון שכונת בורוכוב והרחבתה ובן הבטחת הספקת מים מסודרת וכל המוסדות הצבוריים הדרושים. בשתוף פעולה עם ועד השכונה הצליח המרכז עד 1931 להכפיל את השכונה. מאז גדלה השכונה בהרבה ובסוף 1937 נמצאו בשכונת בורוכוב קרוב ל-600 משפחה עם יותר מ-2000 נפש. מבין 600 המשפחות האלו היו 440 משתכנים בו בזמן ש-160 משפחה היו דיירים שגרו אצל המשתכנים. מהמשתכנים השתכנו 320 משפחה בצורה אינדיוידואלית ו-120 משפחות שייכות לקבוצת החברות הפרביאליסטית.

שטח השכונה השייך לקהק"ל שהיה בשנת 1927 כ-280 דונם, גדל מאז פי שלש ומגיע היום ל-900 דונם.

שכונת בורוכוב הקימה מספר בנינים צבוריים וביחוד בית ספר עם 13 כתות, 3 בתי ילדים בן 6 כתות ו-4 אדמניות בחלקים שונים של השכונה. במוסדות השכונה עובדים היום 55 עובדים ומורים. מחציתם במוסדות החנוך. בבתי הילדים ובבתי הספר מתחנכים היום כ-660 ילד (במקום 50 בשנת 1929).

במשך השנתיים האחרונות נסללה רשת רחובות של השכונה ואורך הרחובות הסלולים מגיע היום ל-4,5 ק"מ. המחזור השנתי של הצרכניות מתקרב ל-10.000 לא"י.

התקציב השנתי של השכונה מגיע ל-4500 לא"י ש-65% מהם מוצאים לצרכי החנוך. מתנהל מו"מ על מתן סטטוס של מועצה מקומית לשכונה.

ה) שכונת הפועלים בצפון תל-אביב

שכונת הפועלים בצפון תל-אביב נבנו בשנים 1929-1935. (מלבד שכונת הפועלים יב' שנבנתה רק בזמן האחרון). מספר השכונות 9, לפי רשימה דלקמן:

	מס' בתים	סכום המושקע
שכ' מפעלים א'	35	8.600.- לא"י
" " ב'	38	9.400.- "
" " ג'	26	5.000.- "
" " ד'	31	10.500.- "
" " ה'	30	12.000.- "
" " ו'	15	7.500.- "
" " ט'	40	22.000.- "
" " י'	29	15.000.- "
" " י"ב	10	10.000.- "
בסך הכל	251	100.000.- לא"י

ז) מפעל השכון בצפון

לפי התכנית יספיק הקרקע לבנין 200 בתים בודדים (בבתים דו-משפחתיים) ו-100 דירות בבתים משותפים.
לפי הזמנת קרן היסוד רכש השכון בגבולות השכונה שטח אדמה שעליו הושלם בסוף 1937 בנין בית העולים החדש בתל-אביב. כן רכש "השכון" בשביל קהק"ל שטח אדמה ברחוב בני-דן לבנין בתים משותפים ל-30 משפחות מפועלי נמל. המקום הוא המתאים ביותר לשכון עובדי הנמל, היות והוא קרוב לנמל ואפשר ליצור התבורה מהירה וזולה ע"י סירות מוטור על הירקון עד הנמל.
בשטח שנמצא ברחוב בני-דן ובין שפת הירקון מצד שני, נשמר לסדור פרק עירוני גדול.
מתנהל מו"מ עם בעלי הקרקע בסביבה על סלילת כביש ברחוב הבשן שגובל עם אדמת השכונה מהצד הדרומי.
יש לחשוב שבשנת 1938 יגמר לבנין בתי פועלי הנמל וכן לבתי הראשונים של המפעל. הארגון להקמת המפעל מונה היום 127 חבר.

ז) שכונת עובדים, ירושלים.

הסקירה הסטטיסטית מראה את המידה שבה מפגר בירושלים בהשואה עם פעולות השכון בחיפה ובתל-א יב. הסיבה העיקרית לתופעה הזאת - הקושי למצוא בסביבת ירושלים שטח אדמה להקמת שכונות עובדים גדולה.
רק בראשית 1937 נרכש ע"י קהק"ל בעזרת קואופרטיב המשתכנים שטח אדמה מתאים. האדמה נמצאת בסביבת תהביה רגובלה עם השכונה גוה-שאנן. רכישת הקרקע עלתה - 32.000 לא"י, אשר 60% מהם שולמו ע"י קהק"ל ו-40% ע"י הקואופרטיב שכונת הפועלים, ירושלים, בע"מ, בתור מפרעה על חשבון דמי החכירה לקהק"ל בעתיד.
לפי תכנית בנין ערים שעובדה ע"י הארדיכל ר. קופמן תספיק אדמת השכונה לשכון 160 משפחה בתים דו-משפחתיים. כל משפחה תקבל חלקה של מ'מר 500 נטו. כן נשמרה חלקה של 5 דונם בשביל לבנין בית-ספר לילדי עובדים בירושלים ומגרשים מתאימים לבנין יתר המוסדות הצבוריים הדרושים לשכונה.

ח) מעונות עובדים

שני מומנטים הביאו את השכון לבנין מעונות עובדים: (א) התיקרות הקרקע במרכזי הערים; (ב) הצורך והרצון בשביל חוגים מסוימים, ביחוד בין הפקידים, להשתכן דוקא בתחומי העיר. צירוף שני המומנטים האלה הכריח את השכון למצוא בתוך הערים צורת שכון יותר אינטנסיבית, ז.א. הקמת מעונות עובדים.

בס"ה שוכנו בקבוצות עובדים 670 משפחות המהוות 25% של כל המשתכנים במפעלי השיכון, והחון שהושקע הוא – 370.000 לא"י המהוה 31% מההון הכללי שהושקע במפעלי השיכון.

ט) שכון הקבוצים העירוניים

שני מומנטים עיקריים הביאו את "שכון;" לדגול באופן מיוחד לשכון קבוצים עירוניים:
(א) הקבוץ ממלא תפקידים כבושיים בעיר וביחוד בעבודות הנמל, הסבלות בתל-אביב ובחיפה;
(ב) שכר עבודה בעבודות האלו נמוך ואינו מאפשר לקבוצים להסתדר xxxxxxxxxxxxxxxxxx בדירות שכורות בעיר.

מצד שני ברור שאין בכוח הקבוצים העירוניים לרכוש לעצמם את הקרקע היקרה מעיר ושכונם בא בחשבון, איפוא, רק על אדמת קהק"ל.

כך בזמן שגדוד העבודה ברמת רחל קבל את אדמתו מאת קהק"ל לפי יזמתו הוא, שאף ה"שכון" אפילו בזמן שקבוצים בעצמם לגמרי לא התעניינו בזה, להבטיח לשכון קבוצי שמח מתאים בקרית חיים. לפי הצעתו ואחרי מו"מ ממושך אשרה קהק"ל קרקע בקרית חיים לשיכון 500 משפחות של קבוצים עירוניים. כן הצליח ה"שכון" להשיג את הסכמת קהק"ל לרכישת קרקע בשביל קבוצת הבחרות הסוציליסטית בשכונת בורוכוב.

הטבלא הבאה מראה את חלק של השכון הקבוצי במפעלי השכון;

תל - אביב

קבוצת הבחרות הסוציליסטית בשכונת בורוכוב	120 משפחה

ח י פ ה

קבוצי קרית חיים

פלוגת הים של הקבוץ המאוחד	100	
קבוץ "עין המפרץ"	80	
קבוץ "משמר זבולון"	60	
קבוצת הים	40	
קבוצת עמל	20	
		300

י ר ו ש ל י ם

רמת רחל	80
בס"ה	500 משפחה

הקבוצים מהוים, 17% של כל המשפחות שהשתכנו במפעלי השיכון. ויכוח רב עוררה שאלת הסטטוס המשפטי של הקבוצים בתוך השכונה.

אולם בסוף הושג הסכם מלא גם בקרית חיים וגם בשכונת בורוכוב שנותן לקבוצים זכויות שוות עם כל יתר משתכני השכונות ומבטיח להם עם זה אוטונומיה בפעולה הנוכית.

פעולות השיכון

יצירת רזרבה קרקעית לשיכון

מובן מאליו שהקרקע הוא התנאי המוקדם והיסודי לכל פעולה שכונית. מרכז השכון ואחר כך חברת "שכון" רכזו קודם כל בהבטחת רזרבה קרקעית מתאימה. היום נמצאים

ברשות ה"שכון" קרקעות המספיקות לשכון קרוב ל- 12,000 משפחה.
הרשימה הבאה מראה את הרזרבה בקרקעית לפי המקומות:

1) אדמה בלתי מיושבת:

	יחידות שיכון	
שכונת בורוכוב	100	
מפעל השכון בצפון	300	
קרית עבודה	2800	
קרית חיים	4700	
קרית עמל	900	
שכונת עובדים, ירושלים	160	8960
2) מספר משפחות שכבר שוכנו		3016
		11976

קרן חוסר עבודה

ההכנסות בשנות 1933-דצמבר 1939

	1935-1933	1938-1936	ינואר – דצמבר 1939	בס"ה
א. מסים, תרומות והכנסות שונות:				
1. מסי חבר:				
בערים ובמושבות תעשיה	20808,338	48837,897	13576,379	83222,614
כ[…]פרים ובמשקים חקלאיים	4825,976	9510,783	2756,215	17092,974
	25634,314	58348,680	16332,594	100315,588
2. מס מקביל:				
מוסדות ההסתדרות וקואופרטיבים	2802,571	5576,526	1201,769	9580,866
מחברות ונותני עבודה פרטיים	1215,111	811,365	13,445	2039,921
	4017,682	6387,891	1215,214	11620,787
3. תרומות, רווחים והכנסות שונות	10372,309	12725,882	1118,896	24217,087
בס"ה	40024,305	77462,453	18666,704	136153,462
פחות: דמי גביה והוצאות ארגוניות	2953,450	7564,783	2220,276	12738,509
	37070,855	69897,670	16446,428	123414,953
ב. הכנסות מיוחדות:				
פדיון עבודה א' ב' וג'		98299,962	16348,619	114648,581
מס חירום לטפון		4047,989	15862,563	19910,552
בס"ה		102347,951	32211,182	134559,133
פחות: דמי גביה והוצאות ארגוניות		12237,651	3957,778	16195,429
		90110,300	28253,404	118363,704
בס"ה הכנסה ברוטו	40024,305	179810,404	50877,886	270712,595
בס"ה הכנסה נטו	37070,855	160007,970	44699,832	241778,657

קרן חוסר עבודה

הסכומים שהוקדשו לעבודה ולעזרה
(באמצעי קרן חוסר עבודה)

	1 9 3 6	1 9 3 7	1 9 3 8	1.1.39-30.11.39	בס"ה
א. עבודה:					
1. השקעות והלוואות:					
השקעות במפעלים	21800.000	35430.000	8000.000	2000.000	67230.000
הלוואות ומימון עבודות	32320.281	6936.139	17594.122	11400.651	68251.193
	54120.281	42366.139	25594.122	13400.651	135481.193
2. הקצבות לעבודות:					
משרדים קבלניים להקלאות, עבודות כבושיות, העברת פועלים למושבות וכו'	6911.315	7621.366	8337.446	7116.432	29986.559
בס"ה הוקדש להגשת עבודות	61031.596	49987.505	33931.568	20517.083	165467.752
ב. עזרה:					
לסיוע בערים ובמושבות	8290.864	15212.451	42824.078	38208.175	104535.568
בס"ה	69322.460	65199.956	76755.646	58725.258	270003.320

קרן חוסר עבודה

היקף פעולות העזרה במעגל ההסתדרות
בשנות 1936-נובמבר 1939

האמצעים לפי המקורות.

א. מקורות הסתדרותיים:

קרן חוסר עבודה	104535.- לא"י	
מ ש ע ן - כספים והלואות הקבוצות של מוסדות הסתדרותיים והכנסות שונות	" 15500.-	
גבית מקבלי הלואות בפנקס שהלוו מחדש.	" 18000.-	138035.- לא"י

ב. מקורות לאומיים וציבוריים:

הסוכנות היהודית לא"י	67675.- לא"י	
הועד הלאומי והסוכנות היהודית	" 16188.-	
עירית ת"א ומוסדות ציבוריים אחרים	" 12000.-	" 95863.-
		233898.- לא"י

קרן מותר עבודה

-4-

הכנסה ליום 30.11.39

(30.11.39-1.1.39)

א. מסים והקצבות:			
1. מס חבר:			
בערים	13576.379		
במושבות ובמשקים חקלאיים	2756.215	16332.594	
2. מס מקביל:			
מוסדות ההסתדרות וקואופרטיבים	1201.769		
נותני עבודה פרטיים	13.445	1215.214	
3. תרומות, רווחים והכנסות שונות:		1118.896	18666.704
פחות: דמי גביה ששולמו ללשכות המס			2220.276
			16446.428
ב. הכנסה ישירה:			
1. מפדיון עבודה בו (לאחר נכוי הוצאות ארגוניות והוצאות גביה)		14296.567	
2. מס חירום למשק	15862.563		
פחות: הוצאות גביה	1905.726	13956.837	28253.404
	ס"ה		44699.832

קרן חוסר עבודה

הוצאות ליום 30.11.39

(30.11.39-1.1.39)

1. משען:			
משען בערים ובמושבות (כולל הלואות לקבוצים במושבות)	62160.115		
הספקה, קלובים, קיטנות ומטבחים	5227.000		
עזרה רפואית, הקנית מקצוע דדור קונסטרוקטיבי ושונות	14014.425	81401.540	
פחות: השתתפות הסוכנות היהודית במשען בערים ובמושבות עד 30.9.39*	27005.000		
השתתפות הועד הלאומי והסוכנות היהודית במשען בערים ובמושבות	16188.365	43193.365	38208.175
2. ארגון ויצירת מקורות עבודה:			
משרדים קבלניים לחקלאות, מרכז עבודה ופעולה ארגונית במושבות		2112.768	
העסקת פועלים, פועלות, פקידים, בערים ובמושבות, והעברת פועלים למקומות עבודה		5003.664	7116.432
3. הקצבות והוצאות שונות (כולל גם רבית)			1954.699
4. הנהלה והוצאות כלליות			1335.614
			48614.920

* סכומי השתתפות הסוכנות במשען במושבות עד 30.9.39 – הועברו ע"י הסוכנות ישר למרכז החקלאי.

מס אחיד בממוצע לחודש ב-1939

בערים, נקודות חרושת ובודדים במושבות.

(משקי העובדים והקבוצים אינם משלמים מס אחיד).

דרגה	המשתכר לחודש ב-לא"י	המסוכם לפי ינואר-יוני: חודשי-מס במספרים	ב-%	המסוכם לפי יוני-אוקטובר: חודשי-מס במספרים	ב-%	כל חבר בהסתדרות משלם: מס אחיד	משען	מפדה	ס"ה	%*)	%**	בערים ונקודות חרושת: חודשי-מס במספרים	ב-%	במושבות: חודשי-מס במספרים	ב-%
א'	עד 2 לא"י	11.933	27.0	13.131	30.6	150	-	-	150	7.5	-	10.776	32.1	2355	25.1
ב'	מ- 2 - 4 "	13.286	30.1	12.232	28.5	260	-	-	260	6.5	7.6	8.043	24.0	4189	44.5
ג'	" 4 - 6 "	7.090	16.1	6.284	14.6	340	40	-	380	6.3	9.2	4.763	14.2	1521	16.2
ד'	" 6 - 8 "	3.573	8.1	3.352	7.8	480	80	85	645	8.1	9.2	2.745	8.2	607	6.5
ה'	" 8 - 10 "	2.817	6.4	2.737	6.4	560	120	170	830	8.3	9.4	2.452	7.3	285	3.0
ו'	" 10 - 12 "	2.631	6.0	2.460	5.7	600	180	255	1.035	8.6	10.0	2.233	6.7	227	2.4
ז'	" 12 - 15 "	1.554	3.5	1.521	3.5	720	240	382	1.342	9.0	10.0	1.397	4.2	124	1.3
ח'	" 15 - 18 "	633	1.4	619	1.5	860	300	510	1.670	9.3	9.8	576	1.7	43	0.5
ט'	" 18 - 21 "	307	0.7	295	0.7	920	360	637	1.917	9.1	9.5	268	0.8	27	0.3
י'	" 21 - 25 "	227	0.5	223	0.5	1000	420	765	2.185	8.7	10.0	206	0.6	17	0.2
י"א	" 25 - 30 "	41	0.1	43	0.1	1200	500	1020	2.700	9.1	9.3	41	0.1	2	-
י"ב	30" ומעלה	33	0.1	34	0.1	1400	600	1250	3.250	9.3	-	33	0.1	1	
		44.125	100.0	42.931	100.0	-						33.533	100.0	9398	100.0

הערה: *) האחוז בטור זה הוא כשהחבר משתכר את המקסימום שלפי הדרגה, כגון 4 לא"י, 6 לא"י וכו'.
**) " " " " " " " המסוכם שבדרגה " 3 " 5 " , וכו'.

דרגת המס של המשקים והקבוצים בספטמבר 1939. (לפי ידיעות קומ"ם).

דרגה	המשתכר לחודש ב-לא"י	התישבות ותיקה	התישבות עד 1936	התישבות מ-1936	קבוצי עבודה	ס"ה
א'	עד 2 לא"י				802	802
ב'	מ 2 - 4 "		423	1791	2011	4225
ג'	מ 4 - 6 "	1082	3475	1390	1140	7087
ד'	מ 6 - 8 "	3129	392			3521
ה'	מ 8 - 10"	605				605
	ס"ה	4816	4290	3181	3953	16240

1551

GENERAL FEDERATION OF JEWISH LABOUR IN ERETZ-ISRAEL (PALESTINE)

CENTRAL OFFICE of the
SICK-FUND «KUPAT-HOLIM»

מרכז
קופת־חולים

TEL-AVIV, 24/XII 39 תל־אביב,
PHONE 4591, 4592, 4593 P. O. B. 12

IN REPLY PLEASE QUOTE: No. ______ בתשובה נא להזכיר: מס׳

לחבר ד. בן-גוריון שלום!

בהתאם לשאלתך הטלפונית הנני מוסר
לך פרטים מתוקנים על רכושה של קופה
ל-1/3 1939:

בנייני בתי חולים -	197000 לא"י	[illegible]
ציוד כנ"ל ([illegible]) -	15000	
מחסני רפואות ואחרים -	35000	
סה"כ	247000	

הון העצמי של קופת-חולים
ל-1/3 39 - 91000 לא"י

יש להוסיף את [illegible] לרכוש - של מחסני רפואות
2. מחוץ לרכוש הנ"ל יש לקופה מכונים רפואיים, מכונים,
[illegible] [illegible] על סך 20000 לא"י [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [signature]

על מהלך המילוי של רכישות הקרקע ע"י הקרן הקיימת במשך כל שנות פעולתה ניתן לעמוד מתוך המספרים של הטבלה הבאה – בדונמים מעריים:

שנת תקציב	נרכשה במשך השנה	הרכוש לסוף השנה
תר"פ	—	22,863
תרפ"א	43,021	65,884
תרפ"ב	6,977	72,861
תרפ"ג	18,480	90,830
תרפ"ד	40,225	131,045
תרפ"ה	33,090	164,135
תרפ"ו	13,744	177,879
תרפ"ז	16,779	194,658
תרפ"ח	5,433	202,091
תרפ"ט	59,548	261,640
תר"ץ	16,987	278,627
תרצ"א	8,278	286,905
תרצ"ב	8,305	296,910
תרצ"ג	23,371	320,281
תרצ"ד	12,575	341,856
תרצ"ה	18,524	360,390
תרצ"ו	13,151	371,841
תרצ"ז	13,507	385,048
תרצ"ח	34,223	419,271
תרצ"ט	53,499	472,770

(לפי אומדנא) 484.000

על גורמי המעולה של רכישת הקרקעות בשנים האחרונות מעידה הטבלה הבאה המראה את גידול של רכושה הקרקעי של הקרן הקיימת לפי מחוזות הארץ מאז אפריל 1936 ועד סוף שנת תרצ"ט:

	אפריל 1936	ספטמבר 1939
שפלת יהודה	36,709	43,182
שרון	44,219	56,303
שומרון	8,277	22,902
עמק זבולון	35,806	39,087
עמק יזרעאל	171,377	178,682
עמק הירדן	39,424	64,265
הגליל התחתון	4,487	4,681
הגליל העליון	103	36,840
סביבות ירושלים	5,404	6,438
	354,706	472,770

ל) מאז הספר הלבן – 24000 דונם
" המלחמה 13000 "

1.

Chaluzian Youth Organizations

(Stat. Survey 1936)

1.

סיכום המספרים של מפקדי ההסתדרויות הנוער החלוציות
(הערכה לאמצע 1936)

	סיה Total	נוער חלוצי מזרחי Noar Chaluzi Mizrachi	מכבי הצעיר ונוער כללי-ציוני Makabi Hazair & Noar Zioni Klali	נוער צופי חלוצי (השוה"צ ו"הבונים") Noar Zofi Chaluzi & "Habonim"	החלוץ הצעיר Hechaluz Hazair	גורדוניה ובוסליה Gordonia & Busselia	השוה"צ Hashomer Hazair	
Poland	78000	15000	14000		12500	11500	25000	פולין
Galizia	46700	5000	21000		2300	12400	6000	גליציה
Germany	14300	3000	5000	5500			800	גרמניה
Romania	18400	2000	4000			7600	4800	רומניה
Lithuania	8950	500	1300	1000	850	1100	4200	ליטא
Latvia	5200	300	900	1800		1200		לטביה
Czechosl.	11400	1500	3800	1500	2200		3700	כיה
Other countries	19000	2000	2000	2800	700	2500	9000	שאר ארצות
	199950	29300	49700	12600	18550	36300	53500	

2.

Chaluz Organizations, Branches.
Hechaluz, Hech. Haklal Zioni,
Hechaluz - Hamizrachi.
(Stat. Survey 1936)

2.

מספר החברים בסניפי ההסתדרויות החלוציות
(החלוץ, החלוץ הכלל-ציוני, החלוץ המזרחי)
הערכה באמצע שנת 1936).

Poland	21000	פולין
Galizia	7800	גליציה
Germany	4000	גרמניה
Romania	2500	רומניה
Lithuania	1700	ליטא
Latvia	800	לטביה
Czechoslov.	1500	צ'כיה
Other countries	1000	שאר ארצות
Total:	40300	ס"ה

3. Collective Training Groups (Stat. survey July-Sept. 1936)

.3 מספר החלוצים בקבוצי ההכשרה (חדשי יולי-ספט' 1936).

	סה"כ Total	החלוץ המדינתי Hechalus Hamdinati	החלוץ המזרחי Hechalus Hamizrachi	החלוץ הכלל-ציוני Hechalus Haklal-Zioni	החלוץ Hechalus	
Poland	9499	101	1143	1076	7180	פולין
Galizia	2677	50	178	406	2043	גליציה
Germany (refugees incl.)	4846		946		3900	גרמניה ופליטים
Romania	2243		100	374	1769	רומניה
Lithuania	808	52	91	161	504	ליטא
Latvia	671	20	36	66	450	לטביה
Czechoslovakia	1704		464	~~200~~	1240	צ'כיה
Other countries	1200		200	200	800	שאר ארצות
Total:	23648	223	3167	2282	17886	סה"כ:

מספר החלוצים בהכשרה מקצועית (ביולי 1936).

	ס"ה	בפלוגות אצל בעלי אומן פרטיים	במשקי עזר	בחברות מלאכיות		
	625	253	282	90		פולניה הס' החלוץ
	89	62	-	27	המזרחי	" " "
842	128	28	42	58	הכלל-ציוני	" " "
	159	-	58	101	(לבוב)	גליציה " "
	103	13	15	75	הכלל-ציוני לבוב	" " "
357	95	-	-	95	" קרקוב	" " "
3100		1980	100	1020		גרמניה " "
	1144	947	25	172		רומניה " "
1449	305	159	48	98	הכלל-ציוני	" " "
	80	40	40	-		ליטא " "
	16	8	-	8	הכלל-ציוני	" "
102	6	-	6	-	מדינתי	" "
	39	10	8	21	(העולים)	לטביה " "
41	2	-	2	-	(הרצליה)	" "
	110	46	64	-		צ'כיה " "
232	122	102	10	10	המזרחי	" "
618		161	128	329		יתר הארצות
6741						

הרכב הקונגרסים לפי הסיעות בתקופה שלאחר המלחמה

הקונגרס	הי"ב	הי"ג	הי"ד	הט"ו	הט"ז	הי"ז	הי"ח	הי"ט	ה-כ'	הכ"א
בשנת	1921	1923	1925	1927	1929	1931	1933	1935	1937	1939
הסיעות	מספר הצירים	מספר הצירים	מספר הצירים	מספר הצירים	מספר הצירים	מספר הצירים	מספר הצירים	מספר הצירים	מספר הצירים	מספר הצירים
ציונים כלליים:	376	165	177	151	145	-	-	-	-	-
התאחדות (א)	-	-	-	-	-	25	-	81	117	160
ברית (ב)	-	-	-	-	-	59	74	47	40	33
רדיקלים(דימוקרטים)	-	21	15	11	12	8	15	-	-	-
מזרחי	95	76	55	46	51	35	39	66	73	75
פועלי-ציון התאחדות (סיעת עבודה)	41 (8%)	69 (20%)	59 (19%)	83 (27%)	81 (26%)	75 (30%)	136 (43%)	209 (45%)	216 (44%)	234 (44%)
רביזיוניסטים	-	-	5	10	21	52	45	-	-	-
מפלגת המדינה	-	-	-	-	-	-	7	11	9	10
קבוצות ארציות	-	-	-	-	-	-	-	49	29	-
פועלי ציון (שמאל)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
בלתי מפלגתיים	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
בסך - הכל	512	331	311	281	310	254	318	463	484	527

משק [illegible]

[illegible]	[illegible]	מספר חברים	שם המשק
[illegible] / 11963	58	60	1 [illegible]
36878	360	180	2 [illegible]
7819	90	60	3 [illegible]
9919	25	65	4 [illegible]
11355	56	90	5 [illegible]
12816	80	45	6 [illegible]
12292	58	40	7 [illegible]
11154	550	50	8 [illegible]
6564	25	60	9 [illegible]
119760	1302	630	ס"ה

[illegible]

[illegible] 119760 [illegible] 30000 [illegible]

[illegible]

[illegible] 150000 [illegible]

סוף

ארכיון [illegible]	נתונים סטטיסטיים על [illegible] היישוב העברי ומוסדות ההסתדרות [illegible]
מספר סידורי:	
מספר מקורי:	
מספר זמני: 10	מיון בטחוני: ◯ התאריכים: 1937

(U.000 (9.84) 2160/221

התחלה

ארכיון [illegible]

פרוטוקול ישיבות הועה"פ
הקיבוץ המאוחד. ([illegible])
וכן [illegible] בנושא המחלוקה
[illegible] של הנהלת [illegible]
[illegible]
[illegible] (6.2.40)

מספר חומר:

מספר מקורי:

מספר זמני: 145

מיקום במדפים:

תאריכים: 1939 - 1940

ישיבת הועד הפועל הציוני המצומצם,
מושב א',
ירושלים, כ"ה בכסלו ת"ש (7.12.39)

יו"ר מ. אוסישקין: אני פותח את הישיבה הראשונה של הועד הפועל הציוני המצומצם לאחר הקונגרס, וכמו לצערנו הגדול תמיד, עלי להתחיל באזכרה.

הטרגדיה הנוראה שעברה על יהדות פולין והביאה לנו קרבנות ממש לאלפים, ואולי גם לרבבות, היא כל כך גדולה שאי-אפשר להוסיף עליה אף מלה על הטרגדיה עצמה, ואולי דוקא ביום ראשון של חנוכה מתנחם בזה שחיו זמנים קשים לפני אלפיים ויותר שנים, עברו עלינו טרגדיות רבות ויצאנו מהן כמנצחים, ותקוה שגם הפעם נצא כמנצחים.

אזכיר קרבן של הימים האחרונים פה בארץ, אחד שהיה חבר ההנהלה הציונית במשך מספר שנים ה' בן-פרידלנד, יהיה זכרו לברכה.

אני מוצא גם לנחוץ לפנות לאחד מן החברים הנמצאים אתנו פה, אל ה' שמואל דיין ולהביע לו את השתתפות כולנו בצערו הגדול, באסון שקרה לבנו ואתו עוד 42 צעירים. אני מבקש אותך, מר דיין, למסור לבנך ושהוא ימסור לשאר חבריו הנמצאים יחד אתו בצערו שאם אנחנו איננו יכולים לשאת יחד אתם את סבלם הפיזי אבל אנו נושאים כולנו יחד אתם את סבלם הרוחני, ואנו חושבים את 43 הצעירים האלה לכבוד לעם ישראל ולתנועה הציונית.

אני עובר אל סדר היום. בישיבה האחרונה של ההנהלה הציונית יחד עם נשיאות הועד הפועל החלטנו לסדר שתי ישיבות של הועד הפועל המצומצם; את הישיבה של היום והשניה כעבור שבוע או עשרה ימים. הישיבה של היום תהיה מוקדשת אך ורק לענינים המדיניים, הישיבה הבאה – לשאלות כלכליות ושאלות ארגון, כי הוגשו הצעות שונות הן בקשר עם הנהלת הסוכנות והן בקשר עם מוסד הבקרת. אנו חושבים שאי אפשר לנו לדון על הכל בישיבה אחת וכך חלקנו את העבודה.

ועוד דבר אחד קטן, פורמאלי, שאני מבקש שהועד הפועל יאשר אותו. אתם יודעים שבקונגרס האחרון לא היו בחירות לועד הפועל, נבחרו רק הוירילסטים ומה שנוגע לכל שאר החברים נמסר הדבר לישיבת הועד הפועל לאחר סגירת הקונגרס, שם נמסרו הרשימות והן עברו את בקרת ראשי בתי הדין שלנו. הרשימות אושרו, הכל סודר רק לשינוי שם אחד נחוצה הסכמתכם.

ההסתדרות המזרחי פנתה בבקשה שבמקום חבר אחד שלה שהיה ברשימתה והוא נמצא כעת בפולין, ולכן לא יוכל להשתתף בישיבות הועד הפועל – מי יודע לכמה זמן – ואין להם חבר אחר אשר ימלא את מקומו מאשר חברם היושב בארץ, הם מבקשים לאשר את זה האחרון. אבות בתי הדין שלנו

מצאו שלא יוכלו למלא את בקשת המזרחי, אבל הם לא יתנגדו אם ההנהלה תמצא שהיא יכולה במקרה זה להשתמש בסעיף התקנון (סעיף 80) של ההסתדרות הציונית המדבר על הוראת שעה. ההנהלה הסכימה לכך, גם נשיאות הועד הפועל הסכימה, ועתה טעון הדבר אישור הועד הפועל כולו.

כסבן אם אין התנגדות מצד הועד הפועל אני מאשר את מ' ד. סירקיס אבא-כח המזרחי בועד הפועל במקום מ' הירשפלד.

אני קובע שאין התנגדות מצד הועד הפועל.

רשות הדבור למר בן-גוריון להרצאתו.

ד. בן-גוריון: רבותי, זו היא הישיבה הראשונה לאחר הקונגרס הציוני. מאז עברו שלשה חדשים. בימים אחרים הייתי מצטמצם במסירת דו"ח על פעולת ההנהלה, שמתוכו הייתם עומדים על השאלות שנתקלנו בהן ועל הדרך שלנו לנסות לפתור אותן. אולם הפעם אי-אפשר יהיה להתרכז בעיקר בדין וחשבון, מפני שבמשך שלשת חדשים אלה קרה דבר מה, פרצה מלחמה בעולם, והיא שינתה את כל המערכות ומוכרח אני להתחיל בדבר זה.

הקונגרס עסק בעיקר בשאלה של המלחמה בספר הלבן. בדרך כלל אישר הרוב המכריע של הקונגרס את הקו בו בקשה ההנהלה מאז הופעת הספר הלבן בנוגע לדרכי המלחמה, אולם עוד בטרם נסתיים הקונגרס היה כבר ברור לרבים, ששאלה זו איננה אקטואלית ושאנו עומדים אולי בערב מלחמה והשאלות שנעמוד בפניהן תהיינה אחרות לגמרי. הרגשה זו, לצערנו, נתאמתה, אולם טעו אלה שהיו סבורים שעם פרוץ המלחמה ירד ענין הספר הלבן, לכל הפחות למעשה, מעל הפרק; ובמשך שלשת החדשים האלה היו שני הענינים המרכזיים שבשבילם עמדנו והענינים המרכזיים שנעמוד עוד בפניהם עד עת קץ גם המלחמה וגם הספר הלבן, אולם אני אתחיל במלחמה.

אני רוצה להגיד, שקודם כל עלינו לעמוד על ההבדלים החשובים שבין מלחמה זו ובין המלחמה האחרונה, משום שדורנו עברה עליו המלחמה הגדולה הקודמת, מלחמת העולם, ויש נטיה אנושית, חולשה אנושית, לחשוב בדרך האנלוגיה, כי היא דרך קלה מאד, אולם גם דרך מסוכנת ומטעה. היות שהמלחמה עומדת במרכז כל הענינים בעולם, במרכז העם היהודי, במרכז הציונות. אם כי אין אנו גורם חשוב במלחמה זו, בהשתלשלותה, במהלכה, בהכרעתה, אולם בלי הבנת אותם הדברים, שאפשר כבר להבין - אנו עומדים

רק בראשית הדבר, אין אנו יודעים איך ישתלשלו המאורעות, אבל יש חשיבות לאותם הדברים שאפשר כבר לעמוד עליהם מתוך התנאים המיוחדים, מתוך המסבות המיוחדות השונות מאלה שבמלחמה הקודמת, למען שלא נפעל בדרך של אנלוגיה מיכאנית ולא נסמך על גזרות שוות על התוצאות על פי משקל המלחמה הקודמת אלא עלינו לראות את המצב החדש בו אנו עומדים.

לא אדבר על המלחמה בכלל, אלא רק על אותו הצד הנוגע לנו כיהודים וכציונים.

אתחיל מהחיים הקרובים לנו, ההבדל ביחס לארץ ישראל. כשפרצה המלחמה ב-1914 לא היתה ארץ ישראל כלל יחידה פוליטית וגיאוגרפית מיוחדת, אלא היתה חלק של האימפריה התורכית, לא היה כל גבול בין ארץ ישראל, סוריה, עיראק או ערב, זו היתה רק פרובינציה אחת באימפריה התורכית זו היתה פרובינציה תורכית, ברגע שהיום ארץ ישראל יחידה גיאוגרפית ופוליטית מיוחדת.

במלחמה הקודמת היתה ארץ ישראל אוביקט של המלחמה, שני הצדדים הנלחמים, מצד אחד הברית גרמניה-אוסטריה-תורכיה ומצד שני מעצמות ההסכם: אנגליה-צרפת ורוסיה, ראו את ארץ ישראל עצמה כאוביקט של מלחמה כמו שראו את תורכיה כולה כאוביקט המלחמה. אחת המטרות של הצד שכנגד היתה להשמיד את האימפריה התורכית, להשמיד את שלטונה בכל הארצות, עליהן הוא חל, ובתוכן גם ארץ ישראל.

ארץ ישראל אינה עדיין לפי שעה אוביקט של מלחמה. גרמניה עדיין אינה מתכוננת להלחם על כיבוש ארץ ישראל, גם לא בן-בריתה של גרמניה, רוסיה, מתכוננת לפי שעה לכבוש את ארץ ישראל. אני אומר ומדגיש לפי שעה.

הדבר השלישי, שהוא כרוך בשנים אלה, ארץ ישראל אינה חזית של מלחמה. גם במלחמה הקודמת ארץ ישראל לא היתה זמן רב חזית מלחמה. כמדומני שהצבא הבריטי חדר אל הארץ רק ב-1918, שנתיים אחרי פרוץ המלחמה היא, אבל למעשה היתה ארץ ישראל מהתחלת המלחמה חזית של מלחמה מצד תורכיה. פה התרכז הצבא התורכי, צבא רב כדי לעבור את התעלה ולכבוש את מצרים. מראשית המלחמה היתה הארץ חזית מלחמה, לפי שעה אין הארץ משמשת חזית מלחמה.

יש עוד הבדל אחד חשוב לטובה. אז היה הישוב היהודי בארץ ישראל כמעט כמות מבוטלת, גם מבחינה מספרית, גם מבחינה פוליטית וגם מבחינה משקית. ברגע התלה מלחמה זו בשעה שיש בארץ ישוב יהודי ביחס גדול

כשליש מתושבי הארץ, המשקל המשקי הוא הרבה יותר משליש, גם המשקל הפוליטי הוא לא קטן לגמרי.

אולם לעומת זה יש עובדה שלילית שאסור להתעלם ממנה.
מלחמה זו מתחילה בשעה כשמדינה, המעצמה הגדולה השולטת בה, המעצמה שיצאה ממלחמה האחרונה כבעלת ברית של העם היהודי, שבמלחמה האחרונה נתנה לנו התחיבות להחזיר לנו את הארץ ולהקל עלינו את מעמדנוxxxx אנו בארץ, ובמשך 20 שנה עבדנו מתוך קואופרציה עם ממשלה זו, מדינה זו הכריזה ערב המלחמה על מדיניות פן-ערבית, על מדיניות אנטי-ציונית מובהקת בנוגע לארץ ישראל. מלחמה זו תחלה ברגליים אנטי-ציוני בארץ ישראל.

ולבסוף עוד הבדל אחד. במלחמה הקודמת יכלו היהודים בעולם להתחלק לשתי אוריינטציות, אמנם לא היהודים של הארצות הלוחמות לאלה לא היתה ברירה, היהודים של הארצות הלוחמות נלחמו כל אחד למדינה שלו, היתה גם יהדות העולם, ביחוד יהדות אמריקה והיו שתי אוריינטציות: פרו-גרמנית ופרו-בריטית. היתה מחלוקת כזאת גם בתנועה הציונית ויכלו להיות והיו גם למעשה שתי אוריינטציות פוליטיות בתנועה הציונית בימים ההם. לאוריינטציה פוליטית אחת היה פחות או יותר בסיס אובייקטיבי. לאחר שהיתה הכרזת בלפור באנגליה הגדירה גם ממשלת גרמניה להכין דבר מה מעין הצהרת בלפור.

במלחמה זו לא תתכנה שתי אוריינטציות פוליטיות בעם היהודי.
מלבד קבוצה קטנה ביהדות, היבסקציה ואלה הנוטים אליה, מכירים כולם שברית סטלין-היטלר המשירה במדה ידועה את היטלר, בכל אופן בטלה את העוקץ מההתנגדות הצורבת לא רק של היהודים, אלא כל אדם פרוגרסיבי בעולם נגד משטר הדמים, הגנגסטרי של הנאצים. לרגל הברית עם סטלין הוטל עוקץ זה. הרי העם היהודי ברובו דרובו אי אפשר לו שיהסס אף רגע אחד לאיזה צד הוא נוטה בלבו בהתקשרות העולמית הזאת, והועמדנו מלכתחילה, מראשית המלחמה, במצב טרגי מאין כמוהו. בשעה שמכל לבנו ובכל נפשנו אנו עם אנגליה ועם צרפת נגד האויב הכי איום שקם לעם היהודי בעולם, האויב של האנושיות כולה, שכבר מזמן לא היה כמוהו, מסופקני גם אם את צ'נגיז-חאן אפשר להעמיד בשורה אחת ובדרגה אחת עם היטלר. ולעם היהודי כאנשים וכיהודים לא תתכן כל שאלה שבלא מאודם וכל נפשם נתונה לאלה העומדים מעשים שלהם להמשיך את משטר הדמים שהוקם על ידי היטלר בגרמניה. הרי באותו זמן המדינה העומדת בראש המלחמה נגד היטלר הכריזה לצערנו מלחמה

נגד תקוות העם היהודי. זה הוא הקונפליקט הנפשי העמוק, שהוא לא רק קונפליקט נפשי אלא שבך פוליטי גדול שבפניו הועמדנו עם פרוץ מלחמה זו.

היו אמנם אופטימיסטים כאלה שאמרו: אם תהיה מלחמה אז
לאחר שפרצה המלחמה הם אמרו: הספר הלבן ירד מעל הפרק. אולם לא היה כל יסוד לאופטימיזם זה, אם כי היה יסוד ויש יסוד להניח שהספר הלבן לא אצא יהיה אקטואלי ביותר בתקופת המלחמה, אולם לא היה שום יסוד להיות בטוח שלכן, ולא היה שום יסוד לפירוק הנשק מעלינו. הנשק שלנו הוא פו"ם בעיקר נשק מוסרי, ולא היה מקום להתפתחות מוסרית מנשקנו במלחמה נגד הספר הלבן גם עם פרוץ המלחמה. ובשאלה זו אני יכול גם עכשיו, שלשה חדשים לאחר תחלת המלחמה, לסכם את דעתי במלים אלה שאמרתי בישיבת ההנהלה ב-6 בספטמבר שבה סכמתי כפי שנראה לי אז המצב. זה היה שלשה ימים לאחר פרוץ המלחמה בשוב החברים, חברי ההנהלה מג'ניבה ואז אמרתי: אין להניח שיכריזו על בטול הספר הלבן והשאלה היא רק אם ימשיכו בהגשמתו בתקופת המלחמה או לא, כי אין להניח שיגשימו עתה את סעיף הקונסטיטוציה, ובשארים איפוא רק שני סעיפים עליה וקרקע. ענין העליה לרגל המלחמה אולי לא יהיה אקטואלי, לכן אבן הבחן תהיה יחס הממשלה לחוק הקרקע. ולפי שעה שעוד שלא נראה [illegible] שעושה הממשלה בתקופת המלחמה אין לנו שום יסוד להניח שתכריז על בטול הספר הלבן, שהיא לא תמשיך בהגשמתו. כל זמן שלא נראה זאת אסור לנו לפרוק מעלינו את נשקנו, ואם יופיע חוק הקרקע, אם נראה סימן בולט של שהגשמת הספר הלבן נמשכת נצטרך לעמוד בקשרי מלחמה.

בזה הייתי יכול גם עכשיו, לאחר שלשה חדשים, לסכם מה צריכה להיות עמדת התנועה הציונית, אולם הדברים הם יותר מסובכים מאשר בסכימה קצרה זו.

כאשר ניתן הספר הלבן היה ברור לנו, בכל אופן היה ברור לרבים מאתנו, וזאת היתה עמדת ההנהלה, שאסור לסמוך על נסים, אסור לסמוך ביחוד על השיגרא השבלונית האופלת אותנו, על גזירות שונות: היו גזירות כאלה והתגברנו עליהן ונתגבר גם על אלה. היה ברור שיש רק אמצעי אחד, מאמץ גדול להכשיל את הספר הלבן על ידי אקטיביזם מלחמתי. נקטנו בדרך זו. לפי הכרתי היה קו זה לא רק נכון אלא גם הצליח מבחינה מעשית. אילו היו המסבות שלנו מסבות אירופיות וכאשר יודעים דברים שהם צריכים להשאר בפנים, הם גם נשארים בפנים, הייתי נותן כמה הערכות להראות שהקו הזה היה מוצלח, אבל לא אעשה זאת. קו זה היה מוצלח אם כי גם מבפנים נעשו כמה נסיונות

להכשיל קו זה, אולם עם פרוץ המלחמה היה ברור שאי אפשר להמשיך במשטות באותו קו. המצב השתנה. אנגליה איננה רק אנטי-ציונית אלא עומדת בקשרי מלחמה עם אויב אדיר ונורא שהוא האויב הנורא והאדיר של העם היהודי, ולא רק שאין אנו יכולים להכביד על אנגליה במלחמה, לעשות דבר שעלול להכשיל את מלחמתה, אלא מוטל עלינו לעזור בכל יכלתנו במלחמה זו.

זאת היתה הנקודה המוסרית, גם הכרה פוליטית, שחובה לנו לעזור לאנגליה במלחמה זו. אני אומר: גם הכרה פוליטית וגם הכרה מוסרית. הכרה זו והעובדה של מצב מלחמה לא הביאו לכך שנמשיך במשטות בקו זה שנקטנו בזמן מקודם, מפני שבכל זאת הענין היסודי עכשיו הוא המלחמה, המערכה העולמית הזאת, אשר מתוצאותיה החיוביות - כלומר מנצחונה של אנגליה על גרמניה של היטלר - עדיין לא יוכתר הנצחון לעם היהודי. היטלר קיים רק 6-7 שנים, וגם לפני היות היטלר בעולם היה קיים האסון של הגלות היהודית וחיי הבלשה שלנו, והשמדת היטלר כאשר היא לבדה איננה פותרת במאומה את שאלת העם היהודי. אולם מאידך גיסא מפלת אנגליה ונצחונו של היטלר זה יהיה חורבן כזה שאין לשער את תוצאותיו. ואין לפקפק על הדעת שהעם היהודי או איזה שהוא יהודי שיש לו איזה זיק של הכרה יהודית ושל הכרה אנושית, יסכים לשאת באחריות של החשש, של החשש שהוא במשהו עזר לנצחונו של היטלר בעולם.

והמלחמה חייבה אותנו לחשבון כפול, מצד אחד חשבון הספר הלבן ומצד שני חשבון המלחמה, והחשבון הכפול הזה הוא קשה מאד, קשה מאין כמוהו, אבל אנו חייבים לעשות אותו, מפני שאם נעשה את חשבון המלחמה בלבד אנו נתכחש לתקות העם היהודי, אם אנו נעשה רק את חשבון הספר הלבן ולא נראה את המלחמה אנו נתכחש לכל, גם לתקות העם היהודי וגם לקיום האנושי שלנו ולהיותנו חלק מן האנושיות שעדיין רוצה לכבד את עצמה.

מיד עם פרוץ המלחמה, בעצם עוד ערב פרוץ המלחמה, פגשה ההנהלה, גם פה וגם בלונדון, אם כי לא יכלו לחדבר - זה אמנם רק פרט טכני, אבל הפרטים הטכניים משפיעים גם על דברים גדולים. אחת התוצאות של המלחמה היא שקשים הם הקשרים בין חלקי העם, בין חלקי התנועה הציונית, אפילו בין שני החלקים של ההנהלה הציונית, בין ירושלים ולונדון. בלי קשר ביניגו פנינו לממשלה כמעט באותו הנוסח. אנו מוכנים בשם העם היהודי לעזור לכם בכל האפשר במלחמה זו. אני אמנם אינני מוסר לכם את הדברים כמו שנאמרו. מה שאנחנו אמרנו פורסם בגלוי הדעת. אני רוצה לציין רק פרשה אחת במכתבו

של וייצמן לפריי-מיניסטר, שבו בהצעת שרות עזרתנו ציין את חלוקי הדעות שיש בינינו ובין הממשלה ואמר "אנו רוצים להאמין שנגודים אלה יפנו את מקומם לערכים יותר גדולים ויותר דוחקים של שעה זו". בערך במלים אלה דברו גם חברי ההנהלה כאשר פנו כאן; אנחנו מניחים שהספר הלבן בימי המלחמה לא יהיה אקטואלי. מצד הממשלה כאן נאמר לנו: גם אנחנו מבטיחים שבימי המלחמה ייכנס הספר הלבן במקרר, בלונדון לא נאמר דבר זה מצד הממשלה, הובעה רק הכרה להנהלה שלנו אולם צוין שיש חלוקי דעות במדיניות הארץ-ישראלית בלי להגדיר אם יהיו מעשים או לא יהיו מעשים, אולם עכשיו אנו עומדים שלשה חדשים אחרי פרוץ המלחמה ואין לדבר על השערות ופרוגנוזות אלא על עובדות ומעשים.

החשש שהספר הלבן לא יתבטל למעשה – על בטול ההלכה לא היה יכול שום איש נבון לחשוב, אבל היו הרבה אנשים נבונים שחשבו שלמעשה הוא לא יהיה אקטיבי, אקטואלי בימי המלחמה. החשש שבכל זאת הוא יהיה אקטואלי לצערנו נתאמת.

הדאגה הראשונה נתעוררה בלבנו לאחר הכרזתו של הנציב העליון בראדיו, בה פנה באמל לשכוח את הפוליטיקה, לשכוח את הריב, להתרכז סביב המאמץ המשותף להשביח את התנאים הכלכליים בארץ אולם הוא לא שכח להזכיר את הענינים הפוליטיים. הוא אמנם לא הזכיר את הספר הלבן אלא את המדיניות החדשה שבה רצתה מ.ה.מ. פסוק זה עורר בלבנו דאגה רבה שלמרות הטון הכללי של נאום זה, יש בכל זאת בדעת הממשלה להמשיך בהגשמת הספר הלבן ופנינו בשאלה מבוררת ומפורשת לממשלה: מה פירוש פסוק זה, היש בדעתכם להמשיך בהגשמת הספר הלבן, להעמיד אותנו במצב של נתקפים בשעה שאנו היינו מוכנים לשכוח מה שהיה ולעשות הכל מה שהננו יכולים לעזור לכם במלחמתכם, שהיא גם מלחמתנו.

אני מצטער להגיד שקבלנו תשובה פשוטה וגלויה. אמנם יש סעיף אחד בספר הלבן, הסעיף על דבר החוקה, שהוא איננו אקטואלי, אין להעלות על הדעת שבתוך המלחמה ניתן עצמאות לארץ, נכריז על שלטון עצמאי, להיפך, יש צורך בשלטון מרכזי, זה מובן בשעה זו, אולם מדוע לא נעשה זאת על מה שהתחייבנו. את חוק הקרקע אנו מכינים, על ההצעה יש פולמוס בינינו לבין לונדון, לא ידוע מה תחליט הממשלה שם, אם היא תקבל הצעה זו או אחרת אבל אנו מצדנו עושים למען הכין את חוק הקרקע.

אמרנו לממשלה, שאם הממשלה לגבי הספר הלבן איננה מתחשבת עם צרכי המלחמה, לא נשאר לנו אלא לעשות בספר הלבן מה שיש לעשות בו, אם מלחמה או לא מלחמה. אולם בכל זאת עשינו נסיון לשנות את הגזירה ובאמן

xxxxx

7.12.39

מיוחד שלחבר חבר ללונדון בענין זה. ענין זה עוד תלוי ועומד, אם כי נעשו מאמצים לא קטנים בלונדון.

עכשיו, לאחר שלשה חדשים, עלי להוסיף עוד שינוי אחד שחל במערכה הפוליטית שלנו, שינוי שחל בלונדון בממשלה. משרד המושבות נשאר בידי אותו האיש, אבי הספר הלבן א' מלקולם מקדונלד. גם אאאלאאא הקבינט כולו שאשר את הספר הלבן נשאר במקומו, אולם חל בכל זאת איזה שינוי, הוכנסו אנשים חדשים. מצד אחד אנשים אחדים שהיו כבר קודם בממשלה יצאו לרגל חלוקי דעות והוכנס איש חדש שהתנגד לספר הלבן בחריפות זה הוא וינסטון צ'רצ'יל.

עוד שינוי אחד: במקום הקבינט של כל החברים הוקם קבינט מלחמה מצומצם, שהוא למעשה בטל את הקבינט הכללי. עד כמה שאני יודע אין כמעט ישיבות של הקבינט כולו רק ישיבות של קבינט המלחמה, והדבר הביא לידי כך שאותם המשרדים, אותם המיניסטריונים שאינם שייכים לקבינט המלחמה, ביניהם גם משרד המושבות, קבלו עכשיו הרבה יותר חופש ועצמאות מאשר היה להם קודם. מקודם היה יכול כל חבר הקבינט להביא כל שאלה בפני הישיבה המלאה, היה יכול לשאול, היה יכול להתערב, ומנהל המשרד היה צריך להביא דברים אאאאא גדולים לקבינט, עכשיו רק דברים שהם עניני המלחמה מובאים לקבינט המלחמה, כל שאר הדברים מתנהלים באופן אדמיניסטרטיבי על ידי המיניסטר במקומו ועל ידי פקידיו. ועל ידי כך הפך משרד המושבות כמעט לאימפריה סוברינית שהיא חותכת את העניינים על דעת עצמה בלי שתעמוד לבקרת ולדיון של מישהוא בממשלה או של הממשלה כולה. אולם מעניני קבינט המלחמה הנוגעים לארץ ישראל לא הוצא משרד המושבות מכלל דיון. אם קבינט המלחמה צריך לדון על עניני מלחמה הנוגעים באיזה צד שהוא לארץ ישראל, הרי שומעים את דעתו של המיניסטר המושבות באופן שיש מפני זאת מגדרים כל הרעה, (א) אאאהמיניסטר האויב לנו הוא עכשיו תלוי רק ברשות עצמו, איננו תלוי בשום ממשלה, (ב) שלמרות אי-היותו בקבינט המלחמה יש לו דעה, אם כי הוא איננו מצביע אבל הוא יכול להורות דעה.

אולם מאידך גיסא נכנס לקבינט המלחמה עדיין - אינני רוצה שתהיינה בתוכנו אשליות, אל נחשוב שהוא ציוני ואנו יכולים אאאלבוא אליו בטוח שהוא יקבל את כל עניננו, את עניני המלחמה, את עניני הצי, את עניני המוקשים - הלא וינסטון צ'רצ'יל עסוק בעיקר בעניני הצי, והמלחמה זו מתנהלת לעת-עתה אך ורק על ידי הצי הבריטי. הוא עסוק גם בשאר תכניות המלחמה, אולם בכל זאת יש איזו אפשרות של גישה אליו, אם כי שלא איננה קלה

בשבילו, אדם הנושא עליו בכבוד המלחמה אשת הוא אדם סרוד מאד, והוא אמנם מוכן לעמוד לצדנו, אם אם כי הוא איננו מוכרח להזדהות אתנו.

הכריגג בלונדון חושבים שחל שינוי כל שהוא גם בעמדת משרד החוץ. אין אני יכול לחלוק על דעתם, אם יושבים במקום, אני הייתי בלונדון עכשיו רק 6–7 ימים אולם ממה ששמעתי בעצמן ממה שבחנתי על יסוד מה יש להם הרגשה, אינני יכול לגמרי להצטרף לדעה זו שחל שינוי במשרד המושבות, אם כי בלי ספק חל שינוי בטון, אבל התוכן איננו עדיין מדיניות.

ובכן אני אומר: נעשו מאמצים גדולים בענין זה, בענין הקרקע. היה נסיון לגייס אותם היחידים או חצאי-הידידים שיש לנו בממשלה. בעיק' היה נסיון לגייס את הידידים שיש לנו בפרלמנט, באווחמה הכי חשוב שעליו אנו יכולים להשען בפרלמנט זוהי מפלגת העבודה. גם פה חל שינוי.

אצלנו מלחמה לא מלחמה, חורבן העם היהודי, חורבן יהדות פולין, גם אז מפלגה המשתתפת בקואליציה איננה צריכה להזק אתך יחד את המשק, אלא יומם ולילה, אמנם רק פעמיים ביום, כי העתון מופיע רק פעמיים, להלחם בשונא האחד, בהנהלת הסוכנות היהודית שמפלגתך משתתפת בה. באנגליה המושבים הם אחרים. כיון שהיתה המלחמה האופוזיציה של הפועלים איננה מספיקה להיות מפלגה עצמאית, אבל היא נותנת את כל תמיכתה לממשלה במלחמה זו, ואם היא איננה משתתפת בממשלה, היא לא דורשת כסאות, אולם יש להם גישה קלה יותר לממשלה, מוסרין להם אינפורמציה, מתייעצים הרבה פעמים אתם, משקלם המדיני לגבי הממשלה עלה הרבה. מנהיגי המפלגה, לא כיהודים, xxxxxx אם כי במפלגה זו יש לנו הרבה ידידים בתוך אישים, אבל מנהיגות המפלגה בתוך מנהיגות המפלגה, בתוך האופוזיציה הרשמית פנתה בענין זה לראש הממשלה עצמו, הוא – והדבר זה לא התחיל אותנו – אמר שהוא לא ידע בכלל שעומדים לעשות דבר זה, שהוא יעיין הדבר. לאחר זמן לא מעט, כאשר היו לנו ידיעות שפה בארץ נעשות ההכנות לקראת חוק הקרקע, פנינו שוב למפלגת העבודה שלמרות הודעתו של ראש הממשלה, שאין לו שום מושג על תכנית זו והוא יעיין בדבר, xxxxxxxxx אין כל שינוי ופה בארץ עומד החוק להופיע מחר-מחרתיים, פנו עוד פעם אל ראש הממשלה לאחר שיחות אחדות שהיו להבריגו אתם. בהיותי בלונדון היתה גם לי שיחה אתם. בפעם זו השתתף בשיחה גם מנהל משרד המושבות מלקולם מקדונלד. כמובן שהמדבר מצד הממשלה היה מ.מ. וצ'מברלין רק הקשיב. לפי הידיעות שהיו לנו והידיעות הן מעטות, אמנם בדרך בלונדון הכריזו על פגישה זו, בדרך בארץ לא נתנו להודיע על הדבר, היתה השיחה על חוק הקרקע. אין לנו ידיעות מלאות על השיחה מפני חוסר הקשרים. דרך אגב,

ב.ג. 7.12.39

אתמול קבלתי חבילת מכתבים אשר נשלחה אלינו עוד באמצע אוקטובר. את החבילה הזאת מסר לידי לא נושא המכתבים, כי אם קצין גבוה של הצבא. חבילה זו נשלחה לנו באמצעות שירות ממלכתי וקבלנו אותה רק כעבור שש שבועות. זהו לציין את אפשרות הקשרים בינינו ובין לונדון. לפי הידיעות שיש לנו נראה הדבר שהענין יובא להכרעת קבינט המלחמה.

לדעתי זאת תהיה הכרעה בנוגע לקוונות הממשלה בתקופת המלחמה. אני מדבר רק בנוגע לתקופת המלחמה, רק על שינוי המדיניות שלה או קיומה. אין ספק שלא תעמוד שאלת בטול הספר הלבן אלא אגב הכרעה בשאלת הקרקע תוכרע השאלה שהיא כרגע הממשית בשבילנו, אם ימשיכו בהגשמת הספר הלבן או לתקופת המלחמה – כפי שנאמר לנו פה – ירשם הספר הלבן במקרר, לאחר המלחמה יוציאו או לא יוציאו, אבל בתקופת המלחמה הוא לא יפעל. איך תפול ההכרעה, את זה יראה לנו העתיד הקרוב.

ענין הקרקע הוא איננו כמובן הענין היחידי, אם כי הוא אולי בשעה זו הענין המרכזי, מפני שאפשרות העליה צומצמה בהרבה באפן אובייקטיבי על ידי המלחמה. אחת התוצאות של המלחמה האחרונה היתה שנעקר לתקופה לא קצרה האבר הכי חשוב מגוף העם היהודי, היהדות הרוסית; התחלתה של מלחמה זו היתה לעקור מגוף העם היהודי את האבר הכי חשוב שנשאר לנו אחרי אכריתת היהדות הרוסית את היהדות הפולנית. עובדה זו בלבד, גם אילו היה משטר פוליטי חדש בארץ, שנתה כבר את כל ענין העליה. ואף על פי כן דאיננו בהמשך העליה ענין מרכזי, לא רק בגלל הצד ההומניטרי בלבד, שעלית כל יהודי לארץ פירושו הצלה מכליון, אלא מפני שהערך המדיני היוצא מן הכלל של העליה, כי זה הוא הבסיס היחידי הבטוח ביותר של סיכויינו לעתיד הגדלת כחנו הממשי בארץ כשיבוא היום המכריע.

אתם יודעים שמשרד המושבות קיים את הצהרתו שמסר עוד בחדש יולי, שאם העליה הבלתי ליגאלית תמשך – הם יפסיקו לגמרי את העליה הליגאלית לכל הפחות לחצי שנה, אח״כ יראו אם לחדש אם לא, הכל לפי מהלך הענינים. ההבטחה נתקימה. אנו עומדים בפעם הראש לאחר הצהרת בלפור בתקופת זמן שעלית יהודים לארץ ישראל אסורה. ויש משטר של עליה רק בשביל אריים, לאו דוקא אריים גם שמיים אבל לא יהודים. אולם היתה סכנה שגם העליה שניתנה כבר תלקח מאתנו. משרד המושבות מצא את הדרך לבטל את העליה שכבר ניתנה. רצוי לפסול כל עליה שהיתה צריכה לבוא מגרמניה שהיה כמעט שתי שלישים ממה שניתן לנו. בפעם הקודמת נתנו לנו שני שידולים: אחד רגיל ואחד על חשבון מכסת הפליטים. הגדירו אז פליטים מגרמניה& אוסטריה

וצ'יכיה, גם חלק ידוע של אנשים הנמצאים באיטליה. רק אלה הוגדרו כפליטים לפי הספר הלבן. עכשיו בסכנה יותר מ-3,000 רשיונות בשביל גרמניה. מעבת משרד המושבות היתה שגרמניה היא ארץ אויבת, ניתקו כל הקשרים עם גרמניה, והיתה הסכנה שיפסלו את כל הרשיונות האלה. נעשו מאמצים רבים גם פה וגם בלונדון, ואולי זהו היסוד שיש לחשוב על עיבוד היחס במשרד המושך, כי בעזרת משרד החוץ הילה הגדרה. משרד החוץ הסכים שהמשך התליה מגרמניה אם גם היא ארץ אויבת.

יש גם ענין של סרטיפיקטים שבעליהם אינם קיימים, או אינם קיימים לפי שעה, ושבגה משרד המושבות היתה שישארו הסרטיפיקטים האלה עד לאחר תום המלחמה, עד שיקבלו לברר אם קיימים בעלי הסרטיפיקטים או לא. אבל מעבר: הזכות של היהודים היא לקבל את הסרטיפיקטים אשה נבע לנו אם יהפכו עד לאחר תום המלחמה? אנו רוצים שסרטיפיקטים אלה ימסרו לנו מיד ואנו ניתן אותם לאנשים אחרים. התאספקות זו עוד נמשכת.

אני רוצה למסור לכם מספרים אחדים, שגם שהם תעסדו על כך מה ערך מלחמתנו בספר הלבן, מה הם הכוונות העצומים העומדים אחרי המלחמה הציונית, מאחרי האידיאה הציונית. זה לפני שלשה חדשים פרצה המלחמה, הממשלה האנגלית ניסתה את כל כוחה כבר לפני זה, ופה אני אומר את כל כוחה בכוונה, בלי שום הגזמה, את כל כוחה הפוליטי בפולניה, יון, תורכיה, רומניה, כל הארצות ההן שגלויות בהן, הפעילה לחצונות לבסוף, היא ניסתה גם את הצי שלה, ניסתה את כל שלטונה בעולם, כל כוחה למען שיהיה בלוקדה על היהודים הרוצים להתפרץ לארץ ישראל. בתוך לכך פרצה המלחמה. במלחמה הדרכים משובשות ואף על פי כן מזמן שפרצה המלחמה נכנסו לארץ כ-8 אלפים יהודים, יותר מחצי מנה שלא על פי הספר הלבן. ובראשית השנה, מיכואר ש.ז., השנה לא נגמרה עדיין, צריכים לבוא עוד כאלפיים איש שיש להם רשיונות, מתחלת השנה עד עכשיו נכנסו קרוב ל-30.000 איש. בשנה איומה זו של חסר עבודה, של רעב, של ערב מלחמה, של מלחמה נכנסו כבר קרוב ל-30,000 יהודים, המצי שלא לפי הספר הלבן.

והדבר השלישי שהוא עומד במרכז הענינים שלנו ושהוא עדיין עומד ושממנו תלוי יותר מאשר מכל שטח אחר של פעולתנו לרגל מצב המלחמה זהו שאלת הבטחון היהודי, ובענין זה תצטרך הועד הפועל לקבוע עמדה בנקודות אחדות, שהן אולי שנויות במחלקת.

התחלה, עוד לפני פרוץ המלחמה, גם כאן וגם בלונדון הציעה עזרה צבאית לאנגליה, עזרה כעם ולא כיחידים, יחידה יהודית, תחת דגל יהודי, מארץ ישראל בשביל ארץ ישראל, מהגולה בשביל הגולה, בשביל כל מקום שידרש. על זה מסרתי עוד בישיבת הועד הפועל שנתכנסה למחרת הקונגרס בג'ניבה. מסרתי אז שהדבר הזה הוא לא כל כך פשוט וקל. התגובה הראשונה גם בלונדון וגם בארץ היתה כי הצעה בשביל ארץ ישראל אין בה ערך מעשי כי ארץ ישראל איננה חזית, מכל צדדיה היא מוקפת ארצות ידידותיות: מצפון סוריה ועיראק, מדרום מצרים, ממערב הים, שהצי האנגלי שולט בו. זה מצד אחד ומצד שני זה עלול רק להכביד על המצב כי זה יגרה את הערבים, זיון היהודים ואימונם בארץ יקומם את הערבים. באשר להקום האחר ענין זה נשאר ב"צריך עיון".

ואני אעשה קפיצת הדרך ואמסור על דבר בעל ברית שניה, שגם שם מתנהל מו"מ , על צרפת. המצב עכשו שם הוא שהתשובה היא שלילית ביחס לשתוף יחידות יהודיות כי אין דבר זה מתישב עם סדרי הצבא הצרפתיים, יש או צבא צרפתי או לגיון זר. בתוך הצבא הצרפתי אין יחידות של עם אחר. כמובן שזוהי רק אמתלה, אם רוצים - יש. אלה הבקיאים במצב הפנים בצרפת - אותו המצב בערך שורר גם באנגליה, אם הוא שם מסובך יותר - אומרים שישנם שלשה נמוקים בעצם נגד שתוף היהודים כיחידות יהודיות. נמוק אחד הוא שיש עוד בצרפת, אפילו בצרפת, קצת אנטי-שמיות. נמוק שני: אינם רוצים לשוות למלחמה זו צורה של מלחמה יהודית, מפני שזוהי מלחמה בהיטלר, היטלר הוא שונא שרבאו של העם היהודי, אז אנו - הצרפתיים - נלחמים בו, לבו חשבון אתו, הוא האויב שלנו, לא כי הוא אויב היהודים, הם לא רוצים שיבליטו את עזרת היהודים, שתהיה גושפנקא שהמלחמה היא כאילו מלחמת היהודים. הדבר השלישי הוא שלא יעשו צעד כזה בלי הסכמת אנגליה.

אולם בעיקר המעסיק אותנו זוהי עמדת אנגליה בענין זה. פה, בארץ, מצאו שלמרבות הצבא מתוך הטעמים שמניתי לעיל, שאין הדבר ענין שיש לקבלו, צפוי ממנו גם נזק. בלונדון היתה התגובה למעשה אותה התגובה. אין זה שמבט ענין מעשי, אבל לא היתה התנגדות פרינציפיונית, אלא להפך, בחוגים צבאיים גבוהים היה יחס חיובי והיחס החיובי הזה עודנו קיים, אבל אומרים הם טרם הגיעה השעה.

בינתיים פנה הצבא אלינו שדרושה לו עזרה למטרות צבאיות מיוחדות, ואנו נכנסנו במו"מ מתוך יחס חיובי. היה דיון על התנאים, על

המשכורת, מקום השרות, אם בארץ אם במקום אחר וכו'. תוך כדי תמו"מ הופתענו מעמדה חדשה, שנתחדשה בצבא ושהיה ברור לנו שאין בא חדוש זה, הוא בא מהשלטון האזרחי, שמה שיוקם פה מוכרח להיות מעורב, מעורב מיהודים וערבים. ענינו אז בשלילה, לזאת לא ניתן אנשים. הסכמנו לתת אנשים רק ליחידות בריטיות להשלמתן, ביחוד בכוחות אקספקציוניים: מהנדסים, חובשים ואחרים. לזאת הסכמנו בתור הוראת שעה. אני אומר כהוראת שעה כי יחידות אלה לא הובטח לנו שהן תשארנה רק בארץ ישראל. הן כרגע נמצאות בארץ ישראל, אבל יכולות לקבל פקודה ללכת לסינגפור, לצרפת והיהודים שנתגייסו יצטרכו ללכת עם היחידות. לעת עתה מדובר על אלפיים איש, בערך, לעזרת היחידות הבריטיות הנמצאות בארץ ובשכנותיה. לזאת הסכמנו מתוך יחסנו החיובי לעזור לאנגליה במובן צבאי בכל אשר נוכל. אמנם לא ניתנו עוד באת כל האנשים הדרושים אבל מענינים המספרים ביחס ליהודים וערבים, כי הם ניסו לפנות גם לערבים. שלחנו להם עד סוף החדש בדצמבר 365 יהודים. הופיעו גם 184 ערבים. מזה נתקבלו 180 יהודים ו-29 ערבים. אולם מיניסטר המושבות איננו מוסמך להכריז בכל הזדמנות שהיא, בין שזה בחוץ באותו רגע אצובין שאין כל שינוי, שמצד תושבי פלשתינה באה נכונות שוה, גם מצד היהודים וגם מצד הערבים, לעזור לאנגליה.

בינתיים, כאשר אנו ניהלנו את המו"מ, אנו נתבענו שוב, לא על ידי הצבא אלא על ידי הממשלה האזרחית, על פי דרישה מלונדון לתת להם גדוד עבודה בשביל צרפת. ענינו להם מיד בשלילה גמורה.

לפני זמן מה באה אלינו תביעה מהצבא, לא באותה הצורה שבאה מצד הממשלה האזרחית, מצד השלטון האזרחי לפני חדש וחצי, באה אלינו תביעה לפני שבים-שלשה שבועות מהצבא להספיק להם אנשים שהם עומדים בתוך בין יחידת עבודה ובין יחידת צבא, יחידת עזר. האנשים יקבלו אמון צבאי, אבל אמון צבאי מקוצר, החלק הרביעי של האנשים יהיה מזוין, תפקידם העיקרי יהיה חפירות, עבודות בחזית. לאחר שיקבלו אמון קצר ישלחו לצרפת. הם רוצים להקים יחידות כאלה מיהודים לחוד וערבים לחוד, עד כמה שיכולים לשמר על פי רוח מסדר המושבות: יחידה יהודית אחת - יחידה ערבית אחת. בענין זה לא ענינו מיד כאשר על השאלה הראשונה כי פה היה הענין קצת יותר מורכב. רצינו להתייעץ עם חברינו בלונדון ודבר זה איננו קל. לאחר שהתייעצנו, לאחר ששקלנו הרבה מאד, החלטנו בשלילה.

אני רוצה להגיד את השיקולים בעד ונגד, כי עוד אולי נעמוד מזמן לזמן, בצורה זו או אחרת בפני שאלה זו. בקיבוצנו העניינים הם חמורים מאוד, מפני זה אעמוד קצת גם על הפרטים.

אחד הנימוקים בעד הוא הנימוק הידוע, שהחובה והאינטרס שלנו הוא לעזור במלחמה זו להכריע את היטלר, להשמיד את היטלר.
ב. החובה והאינטרס שלהו הוא במלחמה זו לעזור לאנגליה. אלה שני הדברים אינם היינו הך, כי אנחנו חייבו לוקחים על עצמנו לעזור להשמדת אנגליה, אם אפילו סין היתה רוצה לעשות זאת, או מה שהוא יותר מעשי אילו עשו זאת אמריקה או יפאן, או אפילו איטליה. אם היה נגד כזה מצד איטליה, גם כי גם איטליה היא עתה איננה מאוהבי היהודים, אבל היתה החובה עלינו לעזור לכל מי שלוקח על עצמו להשמיד את היטלר. ואם היהודים ייתבע לעזרה במלחמה זו קשה לו להגיד לא. קשה גם במובן המוסרי וגם במובן הפוליטי. שנית, יש חובה לעזור לאנגליה במלחמה זו; אף שעם לא רצינו לראות, ההנהלה לא רצתה, נדמה לי שכמעט כל התנועה הציונית לא רצתה לראות בספר הלבן קרע גמור וסופי בין העם היהודי ובין אנגליה. ראינו בזה סיכסוך חריף, קשה וחמור בינינו ובין הממשלה הקיימת בנוגע לפוליטיקה שלה בארץ, אבל לא רצינו להסתלק מהתקוה, שתכון עוד קואופרציה בינינו ובין אנגליה; לא רצינו להעמיד את עצמנו כמתנגדים, וודאי לא כאויבים של אנגליה.

עכשיו נמצאת אנגליה בקשרי מלחמה עם היטלר; אם היטלר ינצח, זאת לא תהיה השמדת 80 מיליון הגרמנים, לא ישמידו את כוחם, את גדלות הארץ שלהם, את שיש להם זה יתקיים. אם אנגליה תנוצח — היא אבודה; היא עומדת במלחמה חמורה מאד; יש אינטרס פוליטי — לפי הכרתי אני גם אינטרס מוסרי — לעזור לאנגליה.

אלה הם שני דברים, והדבר השלישי: יש לנו אינטרס ציוני שהיהודים יתגייסו כיהודים, ביחידות יהודיות, שבה הם יופיעו במלחמה;

אני שולל את ההשקפה הסיכנית האומרת: די דם יהודי נשפך כבר, אנחנו איננו צריכים ללכת לצבא, אנחנו איננו צריכים להלחם ולא נהרג. אני אומר אין עלינו ליהרג ככלבים בחוצות לודז', אלא עלינו להלחם עם אויבינו, לעמוד עם ידידינו כלוחמים, מפני שדמנו נשפך, אבל לא רק כנתינים אלא כיהודים, ז.א. ביחידות יהודיות. ויש אינטרס יהודי, ויש אינטרס ציוני, שהיהודים שהם ישנם במלחמה זו שמה יופיעו ביחידות יהודיות;

ויש לנו אינטרס יהודי שיהודי ארץ-ישראל, שמכל העם היהודי זהו השבט היחידי שהוא יכול לפעול כיהודי, כי כל קיבוצי העם היהודים הם א נוסים, ואני יודע שלא קל הדבר, ואולי צריכים להתמרמר על היחס הרע שאחד-העם קינה אותו "עבדות בתוך חרות", המתגלה בכל קיבוץ יהודי, החושב מה יאמרו הגויים, אבל הם א נוסים. יהודי פולין, אם הם אוהבים את הממשלה או לא, הם אינם חפשיים, הם חייבים להלחם בעד פולין, אותו הדין יהודי רומניה; ואם בריטניה תאמר אוסרת א סור להלחם, אם אמריקה בוקשת בנייטראליות, אין היהודים שם בני חורין להלחם, בכל אופן הישוב היהודי בארץ ישראל הוא השבט היחידי המחייב לפעול כעם היהודי. אם לא ניתנה אפשרות לפעול לכל חלקי העם היהודים, אם לא ניתן להם להופיע כיהודים, ליהודי ארץ ישראל יש אפשרות כזאת, ולא קל לדחות אותה אם היא מוצעת.

אלה הם נימוקים מחייבים, לעומת זה יש גם נימוקים שליליים, ואלה הכריעו אצלנו. (א) אנחנו רוצים להופיע כיהודים ולא כפלשתינאים, לא כי אנו מתביישים בארץ-ישראל, אבל עכשיו פלשתינאיים זהו הספר הלבן. כל הדרישה הזאת לא נולדה מתוך צרכי המלחמה, שתהיינה דווקא יחידות מעורבות. בשעה שאין כל אפשרות להקים את הערבים, בשעה שהמכרזה שערביי ארץ ישראל עומדים לצדה של אנגליה, זו היא הכרזתו של מלקולם מקדונלד, ולא של המופתי, היחיד היכול לדבר בשם ערביי ארץ ישראל, יש צורך להטות את דעת הקהל באנגליה, והוא בא על המצאה זו, יחידות מעורבות פלשתינאיות. הוא רוצה להוכיח את קיומו של הספר הלבן, שיש שלום ושלווה בארץ ישראל, יש בה קואופרציה. אנחנו רוצים להופיע כיהודים ולא כפלש-תינאים.

(ב) אנחנו רוצים להופיע כמו שמופיעים האנגלים. אין לנו הכוח שלהם, אין לנו היכולת שלהם, אבל במובן המוסרי אנחנו שווים להם. אנחנו רוצים להופיע לא כאנשים המשרתים את הצבא האנגלי אלא כמשתתפים במלחמה. אמרו לנו בצדק: גדודים כאלה מתקיימים גם באנגליה, גם באנגליה מגייסים גדודים כאלה, אלא באנגליה מגייסים לא רק גדודים כאלה, ובארץ הציעו לנו לגייס רק גדודים כאלה, ז.א. שאנחנו הננו מחותי דרגא.

(ג) אין זה דבר קל שאנחנו נוציא עכשיו יהודים צעירים מהארץ, בה בשעה שממשלה זו סגרה את הארץ בפנינו. ואם כי לא כל חברי, אבל כמדומני שרוב חברי מסכים אתי, אני רוצה להגיד זאת אין זאת אומרת שבשום

מה עושה אנגלה גולדשטין

היא הלכה לעבוד כאן

האם הוא מבין אידיש

התפילה לפני מחר בערב במלון

[illegible] [illegible], [illegible]

[illegible] לא יהיה במלון - לא סגור

[illegible].

תנאים לא יוכלו היהודים ללכת לחזית צרפת. אני שולל זאת מבחינה מוסרית, מבחינה פוליטית, מבחינה ציונית. אני רואה לפני תנאים כאלה, שלא רק מותר יהיה אלא חובה יהיה שיהודים מארץ ישראל ילכו להלחם בצרפת. אין לקבל זאת בתור דוגמה, אבל בשעה זו, בתנאים מסוימים, כאשר אנחנו צריכים להסתיר את דגלנו, להופיע כחיילים אנגלים פרטיים, אז גם מוטב זה בא בחשבון, ואמרנו לא.

ואני רוצה להוסיף: ובכל זאת הקשינו באמירת "לאו" מפני טעמים טובים. ידענו שאם אנחנו נגיד כן לא נתקן, אם נתן גדוד אחד או אפילו עשרה, לא נתקן את מצבנו הפוליטי, זה לא ישנה את מצבנו הפוליטי, הספר הלבן לא יתבטל, משרד המושבות לא ישנה את המדיניות האויבת לנו, אולם לא היה הבטחון, אין הבטחון גם כרגע, שאם אמירת הלאו איננה עלולה להזיק לנו. בענינים פוליטיים מוכרחים לשקול לא רק מה היא התועלת של כל צעד וצעד, אלא גם מה הוא הנזק האפשרי, כי בראש הפעולה הפוליטית - אולי גם בשטחים אחרים - צריך לעמוד לא רק עשית הטוב, אלא גם - ואולי עוד במידה גדולה מזו - מניעת הרע. באמירת לאו יכול להיות גם נזק רב, כי זה יכול לתת נשק לאויבינו, כי אנחנו הננו כגוף זר, כאנשים זרים, כאנשים שאין לסמוך עליהם, כאנשים שאינם טובים מהערביים. ובאנגליה יודעים את מצב הרוח בין הערבים. גם את היהודים רוצים להציג באור הערבים. יאמרו: היהודים הכריזו שהם מוכנים לעזרה, על קונפרנציות ואי אפשר לסמוך עליהם גם במלחמה זו עם היטלר האויב הכי גדול שלנו. כאשר נדרשנו לעזרה הצבנו תנאים, האנגלים אינם מציגים תנאים, הם הולכים לשדה הקרב, הם מתנדבים. הנה מה אמרו היהודים. ואנחנו לא נהיה שם. הבמה בפרלמנט האנגלי איננה לרשותנו, וזה עלול לקבוע ברגעים קריטיים. אולי תשתנה כל הפוליטיקה בעולם, וגם הפוליטיקה שלנו, ויהיה אז בידם נשק מסוכן נגדנו. ובכל זאת נחנו החלטנו לשלילה, כי הכריעו הנימוקים השליליים.

אבל לא הסתפקנו רק בתשובה שלילית. הודענו לממשלה, לשלטונות הצבאיים הכי גבוהים באנגליה, שאתו יש לנו קשרים טובים, יש יחס חיובי, הודענו לשטון הצבא, לאחר התיעצות עם ידידים, עם ידידים אנגלים, עם ידידים בחוגי הצבא גבוהים, שאנחנו מציעים דיביזיה יהודית מבני ארץ-ישראל ומבני חו"ל לכל מקום שנדרש.

ואנחנו רוצים שבשביל דיוויזיה זו יקחו מהארץ 800 בחורים
וישלחו אותם לבית ספר לקצינים מיד. על יסוד השיחות - ודבר זה לא יוחלט
לא היום ולא מחר - ידוע לנו שאין כיום צורך באנשים. זו היא גם אחת
הסיבות שלא קבלו את הצעתנו. רק אתמול ספר לי קצין גבוה מקרה מענין.
אנגלי היושב בארץ פנה בבקשה לקבלו לחיל התעופה, לא קבלו אותו מפני שהם
הכינו להם המוני טייסים לפני המלחמה, מתוך ההנחה שהדבר הראשון במלחמה
זו יהיה שיפוצצו את אנגליה ולכן יפוצצו גם את מרכזי התעופה, ומפני זה
הם הכינו להם כפליים טייסים מאשר נחוץ להם לפי חשבון מכסימלי. בינתיים
עברו כבר שלושה חדשים, אין כמעט מלחמה באויר. זה חל גם על מקצעות
אחרים, ואם יש נימוק פוליטי נוסף לא לקבל יהודים, ודאי שזה הוא טעם
מספיק. לא יחליטו מחר על ענין הדיוויזיה היהודית, יתכן שהמצב ישתנה.
דיוויזיה אי אפשר ליצור בהבל פה, ולכן צריכים להכין את הקאדר של הקצינים.
הדיוויזיה צריכה להיות מורכבת מאנשי חו"ל, אבל הקצינים צריכים להיות
מאנשי הארץ. זהו המצב בענין זה.

(המשך דברי בן-גוריון - רשם י. הנני)

הרצח'ם המצומצם 7.12.39

לפני זה בן-גוריון
(התחלה) צ"מ

הזכירו כאן את משפט הארבעים ושלושה, אני צריך להגיד שמקרה זה שיכול לקרות בכל יום, הפך להיות מאורע פוליטי ממדרגה ראשונה בשבילנו. כבר היו דברים כאלה בצורה [redacted] זו או בצורה אחרת, אבל בכל פעם עלה בידינו [redacted] בעזרת הצבא לטשטש את המאורע. הצבא והממשלה יודעים שיש איסורים. הממשלה ידעה שיש אסורים אצל הבחורים האלה, והם בוקרו במקום שעשר את האסורים האלה ע"י קצינים שראו אותם, שראו את המחנה ואת הנשק ולא אסרו ללום. הדבר היה סוד גלוי לכל החוגים הצבאיים. כעבור ימים אחדים קרה מה שקרה. הם נתפסו ע"י חיל המשמר. ענין זה שמלדיבת החוק - אני מוכרח להוסיף שלא רק מבחינת החוק, זה ענין לא קל. תופסים 43 בחורים כשהם הולכים באופן צבאי ולא סתם מטיילים להנאתם, אלא הולכים עם נשק טעון, רובים עם כדורים בתובה ועם מצנה, עם רמובי-ים. זה לא ענין קל, זה לא רק הפרת החוק במובן טכני. במצב הקיים בארץ כשמפורסם ענין כזה הוא יכול ליהפך לענין רציני ולעורר צעקה: מורדים! אף על פי כן אילו היו דנים על הענין לגופו, לא היה במקרה הכי מחמיר, בגבאים הכי מחמירים, לא היו יכולים למצא אלא הפרת חוק טכנית ומעשה בלתי זהיר שמגיע בעדו עונש מאסר לתקופה לא ארוכה.

לא אספר כאן את כל הפרטים והצעדים שנעשו כדי שענין זה לא יגיע [redacted] למשפט, ובשעת המשפט. לאחר פסק הדין נתברר מתוך שיחות עם הצבא, שרואים בזה לא רק ענין של 43 יהודים שהפרו את החוק אלא אחד הגלויים של מזימה מסוכנת מצד היהודים בארץ להכין צבא שילחם באנגליה. ולא עוד אלא שהוברר לנו כי תיאוריה זו הוכנסה ללבות הצבא ע"י הממשלה האזרחית. זה נמצא בהתאמה לכל השיטה שמשרד המושבות עומד עליה לאחר פרוץ המלחמה. השקפה זו מחייבת את הממשלה להיות זהירה. ז"א לא די שיושיבו אותם במאסר. יש עוד מאות אנשים כמותם . יש לעקור מן השורש את הארגון הזה. פירוש הדבר: חיפושים מרוכזים; פירוש הדבר: הפרעה לכל תרגיל הנעשה בידי יהודים; פירוש הדבר: אולי פירוק הנשק מהיהודים שיש להם נשק ליגלי. ביסוס זה דוקא שהביאו האופיצרים האנגלים שבאו להעיד לטובתם של הבחורים, שבחורים אלה שרתו בצבא והצטיינו בגבורה, הפך לרעתם. אומרים: דוקא ביסוס זה הוא ביסוס מחמיר. זה מראה שבצלר את המשטרה והצבא בשבילם מזימות שלהם. והרי חוץ מהם יש עוד אלפים יהודים בצבא ובמשטרה. היוצא מזה - שצריכים לספר אותם. ראינו בכל זה ענין חמור. כך ראו

את הדבר גם חברינו שבלונדון, כשרק קבלו את הידיעה הזאת. בענין זה נעשתה פעולה אינטנסיבית מאוד. לא חשובים ברגע זה כל השלבים של הפעולה הזאת. הרגעו כל הכוחות שיש רק בידינו להניע . ושוב מצאנו כאן מצד החוגים הכי גבוהים בצבא האנגלי אבנת ריאש חיובי גמור. הם חשבו שמסירת אנשים האלה למשפט זה יהיה בעד ששי, שפסק דין זה הוא מעשה ארצי. בינתה הוראה לקצץ את פסק הדין. אולם דנו בעיקר לא רק על גורל 43 האנשים האלה אלא על הענין הכרוך בזה, יחס הממשלה לנשק היהודי הבלתי ליגלי ולהגנה הבלתי ליגלית. נאמר לממשלה: יש ליהודים נשק בלתי ליגלי ומוכרח שיהיה, ישנם ארגונים כאלה והם מוכרחים להיות. דרככם תהיה לעקור את זה, לא כמו שנהגתם עד עכשיו שידעתם ושתקתם. ושוב השרד המושבות הולך לשיטתו. יש לעקור את הדבר הזה מן השורש, כי זה מסכן את מעמד המלחמה, מפני שדבר זה ירגיז את העולם הערבי, התרגזות העם הערבי מעכירה בסכנה את צרפת ואנגליה במלחמתן. והצבא אומר: לא. גם הענין הזה כמו ענין הקרקע. יובא להכרעה לפני הקבינט המלחמתי.

עכשיו לשאלה, מה היתה התשובה שקבלנו על הצעתנו להתגייסות. הצעה זו באה על פי הצעת החוגים הכי גבוהים בצבא, שיעצונו שנגיש את ההצעה הזאת לפני הממשלה. קבלנו בשעה זה מתוך התיעצות ומתוך זהירות, משום שידענו שאין זה ענין להיום ולמחר.

עוד מלים אחדות ובזה אני מסיים את הפרק הזה, ובכלל מסיים את דברי, מלבד מלים אחדות על הערבים.

אם היו לפני המלחמה - והיו רבים - ובראשית המלחמה - וגם אז היו לא מעטים - שחשבו שעצם המלחמה שנתה את מצבנו לטובה, נדמה לי שהיה להם די זמן להוכח שאין שחר לדבר. מדוע מוכרחה המלחמה לשנות את מצבנו לטובה? - אחד ההבדלים הקובעים שבין המלחמה הזאת והקודמת לה הוא, שעכשיו/הועמדנו לא רק לפני המלחמה כשיש ספר לבן. כלומר מדיניות מוצהרת על ידי הממשלה, שא"י במידה שהיא ארץ ערבית היא צריכה להשאר גם להבא ארץ ערבית, אלא כשארץ ישראל מוקפת מדינות ערביות, וב תורכה יש תנועה ערבית שזה שלוש וחצי שנים עומדת במלחמה מרה על עצמאות ערבית בארץ, מדוע מוכרחה עכשיו המלחמה כשהיא לעצמה לשנות את מצבנו לטובה? - הנחה זו אין לה שחר. והמעטיט הרבו להוכיח שאין לה שחר. אולם אין זה מוגם, לדעתי, כי בשם שחל שנוי אוביקטיבי בארץ

וסביבותיה כך חל גם שנוי אובייקטיבי לטובתנו. בחוץ לארץ, בעולם הגדול, במשך כל השנים, מה שקרה עם רוסיה בסוף המלחמה הקודמת, מה שקרה עם תורכיה בסוף המלחמה הקודמת ובתחילת המלחמה הזאת, עמדת אמריקה – כל זה הוא לרעתנו. אולם בארץ חל שנוי לטובתנו, שנוי חשוב, שבתנאים ידועים הוא עלול להיות מכריע – אין אנו עם בארץ כמות מבוטלת.

אעמוד רק בשתי מלים על ההבדל שיש בין אפשרות השפעתנו אנו על מהלך המלחמה ותוצאותיה ובין אפשרות השפעת הערבים על תוצאות המלחמה. ברור שהפוליטי-קה של מי דר הפושטת, שהיא עכשיו הפוליטיקה הרשמית של הממשלה, ההנחה שלה – אולי ההנחה המרכזית שלה – היא שעלינו להתחשב עם העמים הערבים למען לשמור על עמדתנו בעולם, ביחוד במזרח. עלינו להתחשב עם העולם הערבי הגדול, עולם ערבי זה יכול להזיק לנו. ובמידה שהערבים מופיעים לגבינו כגורם – הם מופיעים כגורם מפני שכוחם להזיק. יש באנגליה כאלה המבטלים את הכוח הזה להזיק. אמנם יש כוח כזה, אבל הוא לא כל כך גדול ואין בו כדי להטיל עלינו אימה. ויש אומרים: כוח זה להזיק הוא גדול, וצריך לעשות כל מה שבידינו שלא יזיק, וקודם כל להקריב בשביל זה את היהודים. הכוח להזיק של היהודים – לא אגיד שהוא אפסי, אבל כמעט שאיננו קיים. בכל אופן בתנאים הקיימים עכשיו בעולם אין היהודים יכולים לאיים על אנגליה, כוחם להזיק – אם מישהו סבור שיש להם כוח כזה – בהשואה לכוח-להזיק של הערבים הוא בודאי אפסי, ולא מוכרח להיות פחד נגד היהודים כמו שיש פחד נגד הערבים. אין יסוד לכך. מי שדן על הענינים לא מבחינה מוסרית אנושית, אלא מבחינה פוליטית אופורטוניסטית בלבד, רואה תיכף שאין להם לאנגלים שום יסוד לפחד מהיהודים. היהודים כמעט שאין יכולים להזיק. יש יסוד לפחד רק מהערבים. אולם יש צד שני של המטבע – הכוח להועיל שלנו. אמנם גם הכוח-להועיל שלנו איננו גדול ביותר, אבל זה לא נכון יהיה להגיד שהוא אפסי, הוא איננו אפסי. וכשאני אומר: הכוח להועיל שלנו, אני מתכוון לכוח של יהודי א"י. לפי שעה הכוח של היהודים, בגלל נסיבות עולמיות שאינן תלויות בנו, הוא משותק אפילו באמריקה. אבל יש כוח יהודי שהוא מרוכז כאן ויש בו להועיל בתנאים ידועים. כנראה שעכשיו – ו"עכשיו" זה יכול להמשך עד סוף המלחמה – יעריכו שאין צורך בכוח המועיל הזה, בכוח הפוזיטיבי, שבעזרה החיובית שהיהודים יכולים לתת אין בה צורך.

לא כדאי בשביל להפסיד את העזרה הערבית, להעמיד בגללה בסכנה את הנזק
                                                  שהבא
שהערבים יכולים להזיק. אבל יתכן שנוי במצב xxxxxxהמחירים של העזרה יישקל
במאזנים אחרת. ושוב זה לא תלוי בנו אלא בהשתלשלות מאורעות המלחמה. יש אפשרות
באנגליה הסבורה שמלחמה זו תוכרע במזרח, הסבורה שבמערב החזית שקולים ולא
יפרוץ לא צד זה ולא הצד השני את הקו. ואם יפרוץ – זה לא יכריע, וגרמניה של
היטלר תהיה מוכרחה להתפשט דרומה ומזרחה מפני הבלוקדה, אז יהיה המזרח הקרוב
המערכה המרכזית, ואז יצטרכו לבסיס צבאי במזרח. יש שני מקומות שבאים בחשבון
לשם כך: מצרים וארץ ישראל. יש אפשרות צבאית תאורטית: מצרים פסולה, במצרים אין
הכוחות המקצועיים הדרושים להחזקת בסיס צבאי, מפני שבסיס צבאי בימינו זהו
בסיס טכני-משקי-מדעי. מבחינה זו מצרים פסולה. גם מבחינה שניה מצרים פסולה –
היא לא בטוחה, היא מוקפת מכל עבריה בשטחים השייכים לאיטליה. המקום היחידי
הבא בחשבון זה ארץ ישראל. וארץ ישראל – מיושבת ע"י היהודים. משום כך אפשרות
זו חושבת שעם בוא התפתחות זאת היהודים ייהפכו לגורם חשוב במלחמה וכל השיקולים
שהיו לפי-שעה עד עכשיו יהיו בטלים ומבוטלים לעומת צרכי המלחמה. ומענין הדבר,
שבמשך הבירורים עם הממשלה הבענו לציין לא רק על עזרה צבאית ממש אלא גם על
צורות עזרה אחרות, ואחת מהן – הקמת תעשיה צבאית בארץ, והצבא תומך בזה. יש
התנגדות לכך בשני מקומות: משרד המושבות מתנגד לכך מטעמים פוליטיים, זה יחזק
את ידי היהודים וידביק את האנגלים לטובת היהודים. לכן אין צורך בזה. אבל יש
התנגדות לכך מטעמים כלכליים פרינציפיוניים אחרים, כי זה יעלה יותר ביוקר
מאשר באנגליה משום שאין כאן חמרי גלם. אבל הצבא טוען: ~~ם~~ [illegible] אבל,
אין אנו מעוניינים לקמץ, אלא לנצח בכל מחיר. אם לדון לפי מצב הענינים עתה
בעולם – כי אין איש יודע איזו התפתחות עלולות להופיע, אבל אי אפשר לדון על
דברים הסמויים מן העין, לו הייתי נשאל איך אני רואה את התפתחות הדברים על xxx
יסוד הגורמים הידועים לנו היום, האם תשתנה המדיניות הארצישראלית של אנגליה?
אני אינני רואה שום יסוד לשנוי זה אלא אם יחולו שנויים במצב המלחמה. אינני
יודע עד כמה צודקים החוגים האלה, שכך יהיה מהלך המלחמה. אין לי שום סמכות
לחוות דעה בענין זה, האנשים האומרים זאת, תופסים מקומות גבוהים במפקדה
הצבאית של אנגליה, הם בעצם העושים את כל התכניות המלחמתיות, אבל לי קשה
להגיד דבר ברור. אולם מה שנראה לי, שבלי שנוי במהלך המלחמה לא יבוא שום שנוי

במדיניות האנגלית בא"י. זה מחייב אותנו לשתי מסקנות יסודיות: א) להתכונן להלחם על עתידנו מתוך הנחה שהספר הלבן קיים עד סוף המלחמה ובראשית השלום, באותם הדרכים שהיינו צריכים להלחם לפני המלחמה, אילו לא היתה מלחמה. לדעתי, אין זו מסקנה תיאורטית גרידא, אלא זה מחייב אותנו למשטר ידוע בתוך הציונות, כי כל מה שנעשה בארץ, בישוב ובציונות הוא היפך מזה מה [?] שדורש המשטר האמור, כי זה משטר של חירום ותכונת היחודי, ביותר ובכוננות לפעול בכל רגע שיידרש כדי לעמוד על נפשנו. והמסקנה השניה – יתכן שנויי המדיניות האנגלית עם השתנות הגורמים העולמיים ועלינו לכוון את פעולותינו לקראת זה. ז"א עלינו לעשות פעולות מדיניות מחוץ לא"י בשביל הכשרת הרגע הזה, ועלינו לקיים קשרים כאלה עם הצבא שבבוא הרגע ההוא נהיה מוכנים שיהיה ביכלתנו לתמוך לידי שנוי זה. ז"א אנו צריכים להיות מוכנים גם להשארת המשטר של הספר הלבן עד גמר המלחמה, להלחם בו, ואנו צריכים להכשיר את הקרקע בתוכנו ובאנגלים לקראת שנוי המדיניות הבריטית ע"י העזרות בכוחנו הממשי, ואין זה דוקא צבאי, בכוחנו המקצועי, המדעי, האינטלקטואלי וגם הצבאי בארץ לצרכי המלחמה. לדעתי, אלה הן שתי המסקנות היסודיות הנובעות מהמצב שנוצר עם הספר הלבן ועם פרוץ המלחמה. סוג זה חשבון כפול ומסובך. זה מונע מאתנו את המשענות הקלה, זה מונע מאתנו להגיד [?] "לאו" בקלות, גם אם יש נימוקים רבים להגיד "לאו", זה מחייב אותנו להגיד "כן" בלב כבד לפעמים. אבל זה גם מחייב אותנו להרגיש תמיד שאנו לא נפסח לפישור, שאנו עם הנלחם על גורלו ואולי התאבקות האחרונה. רק בתור כזה, מתוך דאגה לעתידנו, לא למה שיאמרו הגויים, ולא למצב הרגעי אלא מתוך דאגה לעתידנו אנו מכוונים את פעולותינו ואת יחסינו עם העולם החיצוני. חשבון כפול קשה, אבל, לדעתי, הוא היחיד הנאמן לצרכי העם היהודי והציונות בתקופה מרופה זו.

אינני יכול לגמור את דברי מבלי להגיד מלים אחדות על הערבים. הדבר הזה יותר מאשר הוא ראוי לכך הוא גוזל את זמננו ומעסיק אותנו, מפני שיש יהודים שאינם נותנים מנוח – ולאו דוקא לערבים אלא ליהודים אחרים – בשאלה זו. כך גם הליגה שקמה, לא ליגה יהודית-ערבית אלא ליגה של יחידים עם יהודים למען לעשות שלום. מה עושה הליגה? אין היא עושה תעמולה בקרב הערבים, אלא

בתחילת קהלת יהודית להוכיח שבלי הערבים אנו אבודים, ובכן – נכנס כולנו לליגה הזאת למען שכל היהודים יהיו בליגה למען השלום היהודי-ערבי, ומה יהיה אם כל 500 אלף היהודים שבארץ יהיו בליגה? – לא הייתי מזכיר שם הליגה הזאת אילו לא היתה מזיקה ביותר על ידי הדמורליזציה שהיא מכניסה בארץ וע"י הבדק הפוליטי שהיא מביאה עכשיו. כי בארץ עכשיו יש הרבה אלמנטים יהודים שאין להם שייכות לא"י, או שיש להם שייכות רופפת, והמצב רע. מעולם לא היו ימים קשים לעם היהודי כמו עכשיו, ולציונות – על אחת כמה וכמה, ומעולם לא הוארה את האמונה הציונית שהיא אמונה בעם היהודי, בכוחו, בעתידו; בראשונו. ולא היה זמן נוח כל כך לתקוף את ההכרה הציונית כמו בזמן הזה. הנה אצל שני יהודים מצרים, שלפי מיטב ידיעותי לא גילו עד עכשיו איזה אינטרס שהוא בא"י, ויש להם דאגה לשלום יהודי-ערבי, הם נפגשו עם הליגה והיא הוכיחה להם שאין דבר על הזה של שלום יהודי-ערבי, יש מעכב אחד – הסוכנות היהודית.

ובכן אני רוצה להביא שתים-שלוש הוכחות בנוגע לפוליטיקה הערבית שלנו.

א) כל פרוגרמה למען ערבים שאינה גם פרוגרמה למען היהודים היא פסולה, ואינה אלא צביעות ורמיה. לפעמים נכשלים בזה שלא בכוונה, כמו שהליגה עשתה שלא בכוונה. היא פרסמה בשביל חברי הליגה היהודים וגם בשביל היהודים והערבים את הפרוגרמה שלה, ויש הבדל בנוסח. השויתי את הנוסחאות ומצאתי בנוסח העברי, שהשתדלו בין יהודים, נאמר: היהודים רוצים לחדש את מולדתם ולעלות לארץ. ובנוסח הערבי אין "לעלות לארץ" אלא הרוצים בית לאומי. שאלתי את מחבריו: איתכן ליהודים אתם מדברים על עליה לא"י ולערבים אין אתם מזכירים על עליה, אלא על בית לאומי? – כמובן הם מסרו את הדבר הזה לתרגום למומחה. אבל מדוע המומחים הערביים מסר כזה דוקא? מדוע לא כתבו מדינה במקום הבית הלאומי היהודי? – אלא אין זו טעות, וזה בשלח לעתונים הערבים. ובכן: פרוגרמה לערבים אינה יכולה להיות פרוגרמה בשעה שאינה פרוגרמה ליהודים. והפרוגרמה ליהודים ומהותה: עלית יהודים לארץ. ולא נוכל לבוא לערבים בלי עלית היהודים לארץ, ויש ברגע ערבים שרוצים להסכים לפרוגרמה שיש בה הכל, אבל אם יש בה עלית יהודים – אינם רוצים להסכים לה. בדרך זו מעלילים על הנהלת הסוכנות. אינני מקנא את כבוד ההנהלה, אבל מעלילים על כבוד התנועה הציונית אם מספרים ליהודים זרים ולערבים, שאינם

רוצים כמשכם, שיש ככפם השכם ומישהו מפריע להם להגשימו. לא יהיה השכם שיהודים צריכים יסכימו לו אם לא תהיה בו עליה יהודית, יען כי פרוגרמה אחת לנו ופרוגרמה אחת לערבים - זה לא יתכן.

אני מוסיף עוד דבר שאינו מוסכם אצל כולנו: לא תתכן פרוגרמה ערבית שהיא סותרת את הפרוגרמה האנגלית שלנו. לפי שעה אנו רוצים לחדש ולקיים את הקואופרציה עם אנגליה. נדמה לי שגם לא המלחמה הזאת היתה בחוצה לנו כבדי לעמוד על הדבר הזה, אבל גם המלחמה הזאת - כמו כל ההיסטוריה האנושית בכלל - כל עוד לא באו ימי המשיח, וימי המשיח בשבילי זה משטר סוציאליסטי אינטרנציונלי בעולם, משטר של ואהבת לרעך כמוך בכל העולם, עד שזה יוקם - ואני רוצה להאמין שזה עלול להיות מוקם אפילו בעבור שנה, אין שום סניגה לכך, אבל אין גם בטחון מלא בכך. (רובשוב: בכחיבת שאחכה לו בכל יום שיבוא") לא על יסוד הפסוק הזה, אינני מאמין בפסוקים. אני נכון להלחם בעד משטר כזה אבל אין הוא תלוי בי. כל זמן שאין משטר כזה הכוחות הקובעים בעולם הן המעצמות הגדולות. אני חושב שגם אם א"י תהיה מדינה יהודית עצמאית בת 5-6 מיליונים יהודים ואני מאמין בדבר הזה - גם אז יהיה לה צורך בברית עם המעצמות הגדולות כל זמן שאין המשטר הזה של ואהבת לרעך כמוך ואין חברה עולמית אחת שתתכשלנה כל המדינות. אינני מוצא מעצמה גדולה יותר ורצויה לנו לשם קשר זה מאנגליה. לא תתכן פרוגרמה ערבית שסותרת את הפרוגרמה האנגלית.

שלישית, - גם אם אין הסכם יש ברכה בקואופרציה, אבל לא בפילנטרופיה ושוחד. והיהודים שלנו המומחים שיש להם פתרונות קלים הם לא יודעים להבחין כשבאים לענין חמור כזה בין קואופרציה ושוחד. קואופרציה נותנת הדדית, ויש צורך בקואופרציה עם הערבים להלחם בשיתוף עם אותם הערבים שרוצים לעבוד יחד עם היהודים, לקואופרציה כלכלית כמו בישול המכס באנגליה, או הרמת שכר העובדים, אבל קואופרציה שיש בה תועלת לשני הצדדים. אם יש צורך בשוחד או בפילנטרופיה - נקרא לדבר בשמו. אין זו פרוגרמה פוליטית.

רביעית, - את הדבר האחרון אינני רוצה להוכיח, אני רק רוצה לקבוע את האני מאמין שלי. כך גם דעת חברי המחלקה המדינית. לא יתכן שום פתרון - המדובר הוא לא על פתרון אידיאלי בעתיד הרחוק אלא עכשיו - לא יתכן שום

הסכם עם הערבים בלי הקמת מדינה יהודית. כל הדברים האחרים הם תרמית עצמית או לערבים. כל האומר שמלחמה זו תגמר ותתחדש הצהרת בלפור והמנדט - הוא מתבקש להוכיח כיצד יקום הנס הזה. במידה שאנו מנהלים שיחות גם עם אנגלים וגם עם ערבים, חשוב הדבר למסירת הקרקע. אבל יש להבחין בין מו"מ מוליטי ובין שיחה. שיחה איננה זקוקה לפרוגרמה ברורה. אבל מו"מ כעת, לפי שעה, - אינני יודע מי בעולם הערבי מוכן למו"מ אתנו. לשיחה יש המוכנים, אבל למו"מ אינני רואה מי שיהיה מוכן. יש רק יסוד אחד לדעתי - מדינה יהודית.

לצערי לא אוכל להגיד שיש לנו כרגע קשרים עם חוגים מכריעים בעולם הערבי. חוגים אחראים אלה ניסו ומנסים ללחוץ על הממשלה האנגלית לשנות את הספר הלבן. כמובן, לא לשנותו לטובתנו, אלא להפסקה גמורה של העליה ע"י הקמת עצמאות מיד בשרק המלחמה תגמר. זהו חלק מן הלחץ שנעשה בכלל שאנגליה תתחייב לעצמאות כל הארצות הערביות שאין להן עדיין עצמאות גמורה. זה חלק של הלחץ שנעשה להחזרת המופתי וחנינה לכל הטירוריסטים. לפי שעה עוסקים רק בזה הכוחות המכריעים של העם הערבי. וברור שבזמן שעוסקים בזה, ונדמה לי שיש להם סכויים להצליח, אם כי שמעו מהממשלה האנגלית שאין סכויים לשינוי, אבל הם יודעים יותר טוב את הממשלה האנגלית שהיא יכולה לשנות את דעתה, - הם לא רוצים לנהל מו"מ אתנו. אבל אין זה מונע אותנו לחפש דרכים למו"מ עם הערבים, ואם יגיעו לידי כך - הפרוגרמה של ההנהלה הזאת היא הסכם על מדינה יהודית.

(אחריו מדבר ס.ארוסיקין - ח.)

מועצת ההסתדרות מ'

ישיבה ו'

ירושלים, י"ד טבת ת"ש, 26.12.39

(לפניו י. הזן)

<u>ד. בן-גוריון</u>
(רשמה ק.א.)

הזן אמר שאני במועצת ההסתדרות דברתי על תנועת הפועלים וההסתדרות. הזן, כמובן, לא דבר כמו בן-אפרים. הוא דבר בצורה תרבותית והברית. אינני מצטער ואינני מתנצל שלאחר שנה כמו זו, כשהוזמנה מועצת ההסתדרות והיתה לי יכולת להשתתף בה, היתה לי אפשרות לדבר על עניני תנועת הפועלים. אינני זקוק לשום התנצלות על כך, ביחוד, לאחר שפרצה מלחמה, כי ברור לי, אולי בטעות, שמעמדנו במלחמה זו <u>הרבה יותר</u> יהיה תלוי בקביעת היחס בין הזן ובין ליבנשטיין, ובין שניהם וביני, ובין שלושתנו ובין ערם, כלומר, מקביעת יחס בין חברים בתנועה אחת, מלוכדים בתנועה אחת, אם כי בשאלה זו יש לנו חילוקי דעות, מאשר קביעת יחס בדיסקוסיה אם יש ערך לסטלין או לא. המלחמה, גורלנו לא ישתנו על ידי כך. ואני חושב שהשאלה הפוליטית הגדולה ביותר בשבילנו, השאלה הפוליטית הגדולה <u>שלנו</u>, לא של העולם הגדול, ~~[illegible]~~ אין אם יש תנועת פועלים או לא. בשביל תנועה פוליטית יהודית זו אולי השאלה המרכזית.

זו אולי השקפה עם-ארצית, אבל אינני ~~[illegible]~~ "ספץ" פוליטי. זוהי השקפתי הפוליטית ואינני מתנצל על זה שדברתי על עניניה הפנימיים של תנועת הפועלים. אולם בסוף דברי אמרתי בקיצור מה הם לדעתי שני הענינים המרכזיים, ~~ה~~ ענינים פוליטיים, שעומדים לעינינו עכשו: הקמת צבא בברית עם אנגליה; חתירה לקראת שלטון יהודי על עליה והתישבות בארץ. אשוב לזה במלים אחדות בסוף דברי אלה.

המלחמה העמידה בפנינו שתי שאלות: שאלה מוסרית גדולה; שאלה פוליטית גדולה. על השאלה המוסרית אינני רוצה לדבר הרבה. גם על השאלה

(ד. בן-גוריון)

הפוליטית לא אדבר הרבה. השאלה המוסרית, זהו יחסנו לגורמים שונים במלחמה זו. למעשה אינני קורא לזה שאלה מוסרית, כי גורל גרמניה ורוסיה, גורלה של גרמניה של היטלר ורוסיה של סטלין איננו תלוי ביחס שלנו, בכל אופן לא בשעה זו. אבל חשוב לנו לדעת מה יחסנו לגורמים אלה ולענינים אלה. יש שאלה מוסרית, אם כי אין שום נפקא-מינא מעשית ופוליטית מזה, אבל טבעי הדבר שמלבד הענינים שאנחנו קובעים אותם, אנחנו רוצים גם לקבוע בלבנו, לעשות משפט על דברים שאינם תלויים בנו.

ארם וניר (ניר בעיקר) דברו בשם המרימט הלאומי ובשם הפרימט הלאומי הבע ניר יחס חיובי למשטר של סטלין ולרוסיה של סטלין. אני רוצה להגיד שבכל פעם שאני שומע מדברים בשם הפרימט הלאומי יש לי איזה חשש, גם כשמדברים בשם הפרימט הזה ניר ובן-אפרים. הם תובעים מאתנו ואומרים לנו: "מה אתם תובעים מסטלין? בארצו אין עושים פוגרומים על היהודים ואין שם ממשלה אנטישמית. יהודי פולין כשעומדת לפניהם ברירה או להשמד ע"י הגסטפו, או להיות תחת סטלין בוחרים בסטלין!" אילו אני הייתי בפולין, הייתי בוחר בסטלין! הייתי בורח מפולין של היטלר לפולין של סטלין! ניר וארם שואלים: "מדוע אינכם משתחוים לפניו, מדוע אינכם מברכים אותו? הוא איננו עושה פוגרומים, אין שם ממשלה אנטישמית!" ובכן, אין לי פרימט לאומי ואינני דן הכל רק מבחינה יהודית. דוסטוייבסקי בעיני אדם גדול, אם כי היה אנטישמי. פגם גדול של דוסטוייבסקי שהיה אנטישמי, אבל עובדה זו איננה יכולה להאפיל עלי שבאיש זה נתגלמה רוח גאונית אנושית, ואינני יכול לא למצוא הסרונות במקום שאין בו אנטישמיות.

מביני סטלין מוכיחים לי שהוא יותר טוב מאשר היטלר, להיות יותר טוב מהיטלר – הזאת היא השואה לסטלין? ואני מסופק אם איש מבינינו יכחיש, אם כי אני חושב את סטלין לרוצח ולתלין של הרבולוציה הסוציאלית ושל הרבה עמים, שסטלין עולה לאין שיעור על היטלר, כי מה שעושה ~~[illegible]~~ היטלר הוא איננו עושה, איננו יכול לעשות. אבל אם זה הוא קנה המידה – ממשלה אנטישמית או לא, אז אילו היתה הברירה ליהודי פולין לברוח מפולין הנאצית

(ד. בן-גוריון)

לרוסיה או לאנגליה, או לאמריקה או לסקנדינביה אני ערב לכך שאתה יחד אתם היית בורח לכל הארצות האלו ולא לרוסיה, מפני שאנחנו מאמינים יחד אתך דרכים לחברים שלנו ושלך שנלכדו במלכודת של סטלין, על מנת להוציאם.

יש עוד הרבה מדינות שאין בהן פוגרומים על יהודים. היכול אתה להגיד מראש שברוסיה לא יהיו פעם פוגרומים? המשטר שברוסיה איננו נצחי וגם המשטר שבאנגליה איננו נצחי, אבל אתה לא אומר שאתה חושש שמא צ'מברלין יעשה פוגרומים, כי אם דברת על מוסלי. ובכן אם זוהי תהיה המידה, מה הגדולה הזאת? באמריקה לא עושים פוגרומים על היהודים; באנגליה לא עושים פוגרומים על היהודים; בהרבה ארצות לא עושים פוגרומים על היהודים וגם ברוסיה לא עושים פוגרומים על היהודים., אבל אין זה עושה לארץ סוציאליסטית. חוסר פוגרומים על היהודים זה דבר חשוב מאד . זה דבר חשוב מאד בשביל היהודים, אבל כאשר אתה רוצה בזכות זאת להוכיח לי שקיים שם שלטון פועלים, סלח לי. אני רוצה להגיד לבן-אהרון שבנוגע לשאלות שלנו - איזה משטר יהיה בעולם ובארץ - אין באולם זה חילוקי דעות. בנוגע לשאלה שבעולם ובארץ יהיה שלטון עובדים אין באולם זה חילוקי דעות, אבל אני מסופק אם איש באולם זה רוצה בשלטון של סטלין.

אצלנו אין ויכוח על מה רצוי לנו; יש עדיין ויכוח על עובדות. יש אומרים שברוסיה יש שלטון של פועלים. היה זמן שאנחנו קווינו שיהיה שם שלטון של פועלים. ניר הזכיר לי חטאי נעורים. איש מאתנו איננו מתבייש וגם אני איננו מתבייש מזה שבימים הראשונים של המהפכה הרוסית הייתי נלהב מאד - השבתי, זוהי ראשית אחרית הימים. אבל, לצערי, ראיתי אחרי כן דברים, אשר ערערו בי את התקוה הזאת והאמונה הזאת ולא רק בי, כאשר ראיתי את כל ראשי המהפכה מוכרזים לסוכני ממשלות פשיסטיות, אמרתי לי שדבר מה איננו בסדר שם. אבל אינני רוצה לדבר על ענין זה. אני רק רוצה להגיד שיש כנראה חילוקי דעות בינינו, אולי יותר חילוקים תיאורטיים. יש חברים שיש להם איזו דעה ואם העובדות מתנגדות לדעה, אין הם מודים בעובדות. קרה דבר

(ד. בן-גוריון)

שאדם אחד העיז לכפור במדע המקודש במשך אלפי שנים ע"י אריסטוטלס, הוא כפר בזה שדבר יותר כבד נופל יותר מהר מאשר דבר יותר קל. הוא קרא לחבריו אשר האמינו באכסיומה זו ועלה אתם על מגדל גבוה והשליך מהמגדל שתי אבנים - אחת כבדה ואחת קלה ושתי האבנים נפלו ארצה באותו הזמן. ע"י כך הוכיח להם שאריסטוטלס טעה, אבל הם אמרו: לא יתכן, עינינו טועות ולא כשרו באכסיומה של אריסטוטלס. זוהי גישה אחת לדעות ולעובדות, אבל יש גם גישה שניה: כאשר עובדה סותרת דעה, אני משנה את הדעה. מי שרואה מדינה הדוגלת בשם סוציאליזם וקוראת לעצמה בשם שלטון פועלים, שהפועלים בה הפכו להיות רבועים וביטל מהם החופש המינימלי עד כדי שאינם יכולים להגיד אם הם בעד הממשלה הזאת או לא, אינני יכול לקרוא לזה שלטון פועלים. אתם רוצים לקרוא בשם שלטון פועלים שלטון שאינו נותן לפועל זכות דעה אלמנטרית, אבל אינני מקבל את העובדה הזאת כשלטון פועלים. אם אני רואה מדינה שהיא דגלה במשך הרבה שנים בזה שהשלום הוא בלתי מחלק ושצריך להלחם בנשק ביד נגד התוקף ושחטא חטאו הדמוקרטיות שלא עשו זאת, ולאחר שסוף סוף עשו זאת אין המדינה הזאת מצטרפת לדמוקרטיות להלחם בתוקף, אלא כורתת ברית עם התוקף, הרי אין זאת עובדה נעימה, אבל בכל זאת עובדה.

חזן אמר: אינני יודע אם הם יעשו ברית, אינני יודע מה יהיה אם הם יעשו ברית. הם עשו ברית! זה נגד תיאוריה, אבל זוהי עובדה! סימן שהתיאוריה שהיתה לי לפני 20 שנה ושהיתה לחזן אתמול היא מסולפת. כאשר אני רואה מדינה הדוגלת בשם זכות הרפש לאדם רוצחת עם קטן, אז אני רואה שהיא רוצחת עם קטן ואני קורא את הדבר הזה בשמו. כמובן, היות והיא רוצחת עם אחר, אז לבן-אמרים יש רוחב לב, מה זה אכפת לו. ומה יהיה אם הם ירצחו אותנו מתוך הגיפוק? הם רוצחים את הפינים מפני שלנינגרד איננה בטוחה. אבל מחר יהיה נחוץ להם נרגרד ולשם שלטון על נרגרד תהיה נחוצה להם ארץ-ישראל לשם כך יהיה נחוץ להם אולי להפציץ את בית אלפא. אינני

[illegible]

ישיבה ז'

(ד. בן-גוריון)

רוצה בזה שהם ירצחו אותנו. אינני רוצה שהם בגלל האינטרסים הסטרטגיים של לנינגרד או של צרנרד ירצחו אותנו בארץ, ואינני יכול להצדיק את הדין כל זמן שהם עושים דבר כזה ואינני מאמין שאתה מוכשר לזה. אתה חושב שרצוק הדבר מסך, אליך זה לא יגיע ומה אכפת לך שרוצחים את פינלנד, אבל רצח פינלנד זה גם רצח של אומות אחרות. הדברים האלה הורסים כמה תאוריות, אבל בשבילי התאוריות פסולות ובשביל אחר הן קיימות. זוהי תשובה לחזן.

חזן אומר שלא יתכן שנעמיד את הדגל האדום יחד עם הדגל המום. זוהי צורה הרבותית להגיד ככה. חזן יודע איך אנחנו נלחמים נגד אלה הדוגלים במדינה יהודית משני עברי הירדן, לא מפני שמדינה יהודית משני עברי הירדן היא פסולה בעינינו, היא לא פסולה. אני בטוח שגם אתה רוצה שמיליוני יהודים יתיישבו בעבר הירדן, ואם הם יתישבו, תהיה זאת מדינה יהודית, אם יקראו לה בשם זה או לא. מדוע אנו מתנגדים להם ונלחמים בהם? מפני שהם מסלפים את הדגל הציוני. החושב אתה שהרביזיוניסטים מפני שהם מתקשטים בדגל תכלת-לבן חדלים להיות מה שהם. סטלין לכלך את הדגל האדום וטמא אותו. ואלה שאתה פונה אליהם ראו זאת בצער גדול ואין הם מזהים את הדגל האדום והדגל המום, אלא הם רואים ברורות את מטמאי הדגל האדום. שמעתי באזני את הרדיו הרוסי איך הוא הכריז בלשון רוסית צחה ובהאבון והתפארות על בנקט אשר סודר במוסקבה ע"י מולוטוב לכבוד ריבנטרופ ומנה את האנשים שהשתתפו בו - חבר מולוטוב וחבר סטלין וחבר לחובסקי והר ריבנטרופ והר פלוני וברך אלמוני. אני שמעתי זאת? הם עשו זאת! וכשאני שומע את הרדיו המוסקבאי אני רואה שזוהי עובדה. אתה חושב שהם העלילו על עצמם. אני חשבתי זאת אתך יחד. הם היו נגד אי-התערבות בספרד, ואני יודע את האמת שלהם. אני מכיר את משטר הכזב והאלמות שלהם, אבל אתם הלוא כנים בדבריכם. אתם אמרתם בזמנו ובצדק שהם רצו להלחם בעד צ'כיה. אתם דברתם נגד בלום באשר הוא לא רצה להלחם בעד ספרד נגד גרמניה, אבל סוף סוף

(ד. בן-גוריון)

הם עשו את הדבר הנחוץ להם כשהם יצאו להלחם. הם יצאו להלחם לא בעד פולין אלא מפני שזה ענין שלהם, מפני שהתוקפנות הזאת מעמידה אותם בסכנה. הלא לשם זה דרשתם התערבות בספרד, זה ענין אנושי כללי. מה קרה אתכם עכשיו, מה פתאום הניטרליות הזאת? מה פתאום אתם רואים כל מיני פגימות? תנועת הפועלים התרעמה בשעתה על הניטרליות, כשמוסוליני תקף את חבש וכשיפן התקיפה את סין. על זה התרעמה תנועת הפועלים; עליה התרעם הלינין הזה מסאלין, ועכשיו הוא השליך את שר החיצון שלו, ליטוינוב, כדי שלא יפריע לו, כי אחרת לא היה יכול לעשות מה שהוא עשן בשם הפרולטריון ובשם הצדק לפני שנים אחדות. מה קרה אתכם? התקפנות של היטלר נגד פולין היא יותר טובה מאשר התוקפנות של היטלר בספרד?

אבל זוהי רק שאלה מוסרית. אם ילחמו איתני עולם כאלה, התש-בוגות שלהם, האסטרטגיה שלהם, אינם תלויים בנו, אבל יש ערך ליחס המוסרי, לאמת ואני מודה שהוכזבנו מרה על ידי אלה שדגלו בשם המהפכה הסוציאלית ולכלכו אותה וטמאו אותה.

אדבר עכשיו רק על השאלה המדינית, המעשית, על הדבר אשר תלוי בנו, אבל אני לא אפסול חבר שאיננו רואה את העובדות כמו שאני רואה, הוא אדוק בדעותיו, האמין בהן שנים ועכשיו מפקפק ומתלבט, אבל אחרת הוא בשא-לות מעשיות, יען כי כאן נתבעת מאתנו פעולה והצבור צריך להכריע ולחייב. אנו עומדים בפני מלחמה. אכן, היתה דעה שאם תפרוץ מלחמה, ארץ-ישראל צריכה להשאר ניטרלית. לא נאמר הדבר הזה, אבל הלך-הרוח היה שבעצם נשפך די דם יהודי, ומה אנחנו ומה כוחנו? נשב לנו; קודם כל על הצד הפרינ-ציפיוני של ניטרליות: אני אומר שהעמדה הניטרלית פסולה גם מבחינה מוסרית וגם מבחינה פוליטית. לא תתכן ניטרליות כשיש מלחמה בהיטלר. אני רוצה להגיד מיד שאינני תמים כל כך כדי לחשוב שצ'מברליין והליפקס ואפילו אטלי נלחמים בהיטלר מפני שהיטלר משמיד את היהודים. היטלר עשה זאת גם לפני שש שנים. הם נלחמים בהיטלר מפני שהוא סכנה לאנגליה ודוקא מפני זה חשוב לנו הדבר הזה; וחשוב לנו מפני שזה ענין רציני; אני יודע שמלחמתם בהיטלר היא רצינית והם נלחמים בהיטלר, האויב האיום ביותר שלנו

(ד. בן-גוריון)

בעולם. אני יודע את כוח הדבור המטמטם של היטלר, אימפריאליזם וקפיטליזם, לא היה בימינו או במשך כל הזמן שקיים הקפיטליזם והאימפריאליזם דבר כזה כמו היטלר. היטלר זוהי חיה טורפת, הרוצה להשמיד לא רק יהודים בגרמניה כי אם את היהודים בכל העולם, וכשיש מדינה שלוחמת בו אנו איננו יכולים להיות ניטרליים. אני אומר זאת מבחינה מוסרית. ומה זאת אומרת מבחינה פוליטית שא"י תהיה ניטרלית? היעשה לנו היטלר נחת רוח מפני שלנו יהיה נוח להיות ניטרליים, מפני שיש לנו אנשים הדורשים גישה מדעית וסוציו-לוגית בפתרון פרובלימות שונות, מפני שיש לנו חשבון פנימי או לא פנימי, נוח לנו להיות ניטרליים? הזן איננו בטוח שהיטלר וסטאלין ילחמו יחד וגם אני איננו בטוח בסבך הנפשי הזה. איננו רוצה שאנחנו נלחם ברוסיה, אבל מדוע זה היטלר, אם יהיה לו נוח ויוכל לתקוף את אויביו דרך א"י, יעשה את א"י לניטרלית? מי יכריח את היטלר לעשות את א"י לניטרלית? מה האידיאה הפוליטית הזאת? זה מזכיר לי את משל החסיד אשר ספר על הרבי שלו שנסע בשבת; ועשה נס - לשני צדדיו היה שבת ובאמצע היה חול. כל המדינה תלחם וא"י תהיה ניטרלית? מדוע? מי יעשה זאת?

איננו מצטרף כל כך לתפילתו של הזן שלא נהיה לנורם, אבל זה לא תלוי בנו. איננו יודע אם זה יותר טוב, אבל תלוי בנו אם המלחמה תגיע לא"י או לא. ואנחנו צריכים לראות את הסכנה שהמלחמה יכולה להגיע ולהתכונן לזה. בואת לארץ לא ימנע על ידי כך שאנחנו נרצה שהיא לא תגיע. אנחנו בכלל איננו רוצים שתהיה מלחמה. לנו כבר היה נצחון חשוב מאד מהחודש הראשון של המלחמה - 3 מיליונים יהודים בפולין. צריך לראות מה נעשה בעולם ולא מהרהורי לבנו. אפשר שהמלחמה תגיע אלינו ועלינו להת-כונן לקראת כך.

אני אומר - מבחינה מוסרית לא תתכן ניטרליות של יהודים וגם ניטרליות שלנו במלחמה נגד היטלר. ברית סטאלין עם היטלר איננה בגידה ראשונה, זוהי אחת הבגידות של סטאלין, של 170 מיליונים. אבל מי שאל את ה-170 מיליונים אם לעשות ברית עם היטלר או לא? מה אתם מתחשבים פתאום

(ד. בן-גוריון)

באתבא ה-170 מיליונים? 170 מיליונים החליטו לעשות מלחמה עם היטלר? שאלו אותם? ושאלו את הגרמנים ואת האיטלקים בזמנו? את לא שאלו ושם לא שאלו. את היטלר ושם סטאלין והם קבעו את הדברים עם הכנופיה שלהם. כל הדברים האלה הם מרים מאד, אבל קודם כל האמת, מרה או לא מרה, אבל האמת.

אני אומר, מבחינה מוסרית לא תתכן שום נייטרליות; מבחינה פוליטית היא לא נתונה ולא תלויה בנו. אם יהיה חשבון עם היטלר ובני בריתו (ואינני יודע מי יהיו בני בריתו) אז המלחמה תהיה זה.

אבל, החשבון שלנו הוא מסובך מאד. אילו לא היינו ציונים, היינו רק יהודים ורק פועלים, לא היתה בשבילנו שום שאלה אם להלחם בא"י או להלחם בגרמה. כל צעיר בא"י, כמו כל צעיר היה צריך להתגייס למלחמה נגד היטלר - קודם כל להשמיד את החיה המשוממת הזאת, שזה לא יהיה בעולם. אבל הדבר הזה אצלנו איננו כל כך פשוט. היה זמן כשלא היה היטלר; לפני 10 שנים לא היה היטלר בעולם והעם היהודי היה אומלל. בשביל אנגליה השמדת היטלר זהו פתרון, בשביל עמים אחרים זה פתרון; בשבילנו אין זה פתרון. וזה מסבך את הדברים.

אבל יש גם סבך שני - אנגליה. את עוד פעם רק האמת. אינני חסיד יותר גדול של הספר הלבן, אבל אי-אפשר לראות את אנגליה הופעה עולמית, רק ראית הספר הלבן. רבים מאתנו אסירי תודה לסטאלין שאין בארצו פוגרומים. אנחנו צריכים להיות אסירי תודה גם בעד זה. היהודים במצב כזה שהם צריכים להיות אסירי תודה בעל חוסר פוגרומים. אין הם מפונקים כל כך ע"י ההיסטוריה. אבל, היטלר מתקיים זה שש שנים ואנגליה לא לחמה נגדו כל זמן שזה לא נגע בה; צרפת לא לחמה נגדו כל זמן שזה לא נגע בה ובמשך השנים האלה זרמו פליטים מגרמניה, ולא רק יהודים, גם גרמנים ברחו מהדריך השלישי - סוציאליסטים וקתוליים והם מצאו מקלט באנגליה ובאמריקה. לא ראיתי שהם מצאו מקלט ברוסיה. רוסיה לא נהנה להכנס לקרבנות היטלר.

אינני רוצה לעשות השבונות - יש לי חשבון יותר גדול, אבל אם זוקפים לי את החשבון הזה שאני חייב תודה לסטאלין, הרני חייב קצת תודה גם לצרפת, לבלגיה, להולנד, לאמריקה ולאנגליה אשר קלטו מאות פליטים. באנגליה

בזמן שהיא קלטה פליטים היו שני מיליונים מחוסרי עבודה. צרפת ואמריקה נותנים עוד עכשיו מקום לפליטי גרמניה. באנגליה יש המון פליטים גרמנים ואין אוסרים אותם, רק בוחנים, נותנים להם אפשרות להוכיח שאין הם מסוכנים, פעם ופעם שניה. אם להיות אסירי תודה אז צריך להיות אסירי תודה בעד זה.

אבל, אין אנו יכולים לעשות רק השגבנות אלה. אנחנו מוכרחים לעשות חש-בון מיוחד, החשבון הציוני, מפני שגם בלי היטלר לא היה לנו קיום וקיומנו תלוי בארץ הזאת ומה יש לנו חשבון עם אנגליה. ממשלתה איננה אנטישמית (וגם ממשלתו של סטלין איננה אנטישמית) ועוזרת יותר לקרבנות היטלר מאשר עוזר סטלין. אבל, אין זה מספיק בשביל חשבון ציוני, חשבון ארץ-ישראל. ואני יודע שהם לא מתוך אנטישמיות, לא מתוך שנאה ליהודים הוציאו את הספר הלבן, אלא מתוך שיקולים פוליטיים, מתוך הערכה מסויימת של כחם של הערבים. אבל, אין זה מענין אותי, כי כאן שאלת קיומנו וענין הספר הלבן זה גורם מרכזי במעמדנו במלחמה זו. יחסנו היה אחר, אילו לא היה הספר הלבן. אבל הוא לא יכול להיות אותו היחס כאשר יש הספר הלבן. וזה מסבך את הפרובלמטיקה המדינית שלנו. אני אומר - אילו לא היתה ליהודים פרובלמטיקה מיוחדת, לא היתה שאלה של ארץ-ישראל, כי אז כל צעיר יהודי צריך היה ללכת למלחמה נגד היטלר, כל מי שיכול לאחוז ברובה, צריך היה ללכת להלחם נגד היטלר על יד אנגליה וצרפת.

אולם, בשבילינו זה לא ככה. אנחנו מוכרחים לשקול מה עתידנו בארץ-ישראל. אינני יודע עתידות ואינני מקבל שום נבואה, שום פרוגנוזה. לחזן ולי יש אותה שאלה: שהמלחמה תגמר מהר ובנצחון תנועת העבודה בעולם, בנצחון העם היהודי ובהגשמת הציונות. זוהי משאלה משותפת. אבל, הדברים בעולם אינם מתנהלים על פי המשאלות שלנו ואינני מקבל את העמדה של חזן - "מי אנו ומה אנו". אני רוצה שנהיה גורם! אם אנחנו באמת הדלי אונים אז איזה יחס יהיה לאנגליה אלינו? צ'מברלן איננו בעל בית באנגליה - מחר יכולים להשליך אותו. הוא גם לא היה לפני 10 שנים. באנגליה אין חולים סוציאליסטים המדברים נגד המלחמה. אנגליה איננה כרוסיה של סטלין וכגרמניה של היטלר. אם כי יש איזה מובן ממשי במלה זו - אנגליה של צ'מברלן, זה לא אותו מובן שיש לגרמניה של היטלר. יש הבדל.

אני אומר - לא ההערכות שלנו על אנגליה, אלא ההערכה שלנו את עצמנו קובעת. אם אנחנו לא כלום, אז אנחנו אבודים, כי אינני רואה שמחר או מחרתיים יוקם משטר של צדק עליון בעולם, שבלי שום כח ובלי שום לחץ, רק מפני שהצדק אתנו, יותן לנו כל מה שמגיע לנו. עד כדי כך האופטימיזם שלי איננו מגיע, אפילו אם תהיה מחר מהפכה סוציאליסטית. עד שהגורמים הגדולים של המהפכה הסוציאליסטית יכירו גם את הצדק שלנו, אנחנו יכולים להרמס.

אנחנו איננו כ״כ חדלי אונים. כמובן, שלעומת הכחות המיטביים - רוסיה, גרמניה - אנחנו אפס, אבל בכל זאת רוסיה היתה להוטה מאד לברית (ככה היא קוראה לזה) עם אסטוניה. אסטוניה כלפי רוסיה איננה הרבה יותר מאשר יהודים כלפי האימפריה הבריטית, אבל לרוסיה היתה נחוצה בריה עם אסטוניה, מפני שיש באסטוניה דבר-מה שנחוץ לרוסיה. כמובן, אנגליה איננה תלויה בנו, אבל יש דבר-מה פה, במובן זה ויש דבר-מה בנו שנחוץ לה לאנגליה. ואין לבטל את המשקל הפוליטי של היהודים בעולם, ביחוד, של יהודי אמריקה, יהודי האימפריה הבריטית, יהודי צרפת וארצות אחרות - במסבות ידועות ובקוניונקטורה ידועות הוא יכול לקבוע. ובודאי שלא נבטל את המסשות הפוליטית של 500 אלף יהודים בארץ. 500 אלף יהודים בארץ זוהי אומה, אומה קטנטנה, אבל אומה. יש לאומה זו דבר-מה, יש לה כח פיסי, יש לה כח עבודה, יש לה משק, יש לה השכלה, יש לה יכולת משקית. כל זה נחוץ בשביל מלחמה. לא אומר, שאנגליה לא תוכל להתקיים בלי זה - היא תוכל. היא התקיימה אילו מאות שנים בלי עזרת היהודים, אבל כשיש הדבר הזה היא אולי תצטרך להעזר בו. לא אומר, שתהיה מוכרחה להעזר בו, כי אינני יודע לראות עתידות, אבל אותי תצטרך ואנחנו צריכים להיות מוכנים לכך. אם היא תצטרך להעזר בנו, נחוץ שיהיה לנו דבר-מה שנצרכים לו, שמפיקים ממנו תועלת. מה פתאום הגישה הזאת, הצדקנות הזאת שלא התנהגנו על פי אינטרסים ההדדיים? האם אנגליה וצרפת התחברו לא מפני שהן זקוקות אחת לשניה? כמובן, אין הזיקה בין אנגליה וצרפת כזיקה בין מישהו וביניבו, אבל יכולה להיות איזו זיקה שהיא. למה לנו לבטל את עצמנו, להציג את עצמנו כאין וכאפס? אין אנחנו צריכים להיות יהירים ותפיסים על כדי להשוב שנכריע בעולם, אבל למה לבטל את מה שיש לנו?

במצב כזה אנחנו מהורים דבר-מה, אני מעיז להגיד, כח יותר גדול מהרוב הערבי, מפני שהמספר זה לא הכל. ראינו דוגמאות רבות בהיסטוריה העולמית שהוכיחו לנו זאת. יכולים לחלוק על זה, אבל אנחנו דבר-מה ובדבר-מה זה צריכים להתחשב ברגע ידוע, כיחד, אם המלחמה תתקרב הנה. אינני אומר, שהמלחמה תתקרב הנה, אבל אני חייב לראות שיש אפשרות כזו ויש להתכונן לקראתה. במה להתכונן? קודם כל, <u>בכח צבאי</u>. כח צבאי לא בשביל אנגליה, ואפילו לא נגד היטלר (מפני שאמרתי שאנחנו במצב אומלל כזה שאפילו השמדת היטלר איננה חזות הכל בשבילינו). אם היטלר ינצח אנחנו אבודים, אבל אם היטלר ישמד, לא ישתנה כלום.

ובכן, חזן מאמין מאד בשיטת המנדטים. אולי תהיה שיטת המנדטים. אני מאמין ביותר מזה - אני מאמין שתהיה מדינה עולמית ולא יהיו מנדטים. אבל יכולה להיות שיטת מנדטים משוכללת שאוסרת עליה והתישבות של יהודים בארץ-ישראל. למה להגיד - תהיה שיטת מנדטים? יש עכשיו שיטת מנדטים האוסרת עלית יהודים לארץ-ישראל. ואני רוצה לדעת על מה מיוסדת אמונתו של חזן, שאנחנו נהיה כח פוליטי, נעשה מאמצים פוליטיים ואנגליה עם גמר המלחמה תקבל מנדט על ארץ-ישראל, תקיים חבר של לאומים ותעשה התישבות יהודית, תתן לנו מדינה יהודית? מדוע תעשה זאת? השכח חזן שיש ספר לבן בעולם?

אינני רוצה כרגע להכנס בויכוח הגדול הזה כדבר הערבים. אני מדבר רק על צרכי השעה. יש בינינו אשר דורשים פעולה ברוסיה. אינני מאמין בפעולה ברוסיה מפני המשטר ברוסיה הולך מדחי אל דחי וכלשנה מתמעטים הסיכויים לאיזו הבנה הדדית עם המשטר הזה. אבל לא על זה אני דן. אני דן על מלחמה היהולה לפרוץ מחר, בארץ זו. על יסוד מה באה ההנחה הזו שהעליה תתחדש מאליה ואנגליה תשלוט בארץ? (ואני מניח וגם חזן מניח שאם האימפריה הבריטית לא תשמד על ידי היטלר, היא לא תצא מהמפנה הזאת, אחרת יכנסו בה היטלר או מוסוליני). אבל מדוע היא תרשה עליה? מה האמונה הגדולה הזאת? אני מכבד את אנגליה יותר מחזן, אבל אין אני מאמין בזה.

חזן אומר שהוא נגד השתתפות היהודים במלחמה זו מפני שהרבה דם יהודי נשפך במשך דורות. אכן, הרבה דם יהודי נשפך במשך דורות, אבל למה הוא נשפך? חבריו של חזן בפולין לא יגידו - נשפך די דם יהודי. ארץ-ישראל זהו המקום

(ד. בן-גוריון)

היחידי בעולם, שהיהודים יכולים להלחם בו, אם לא נכרתה תקותם בעולם הזה. צ׳מבר-לן יבטיח לפם עליה? לא הוא צריך להלחם עלזה - הארץ הזאת היתה בידו גם לפני המלחמה! הוא לא צריך להלחם עם היטלר כדי להציל את היהודים. (ארם: והגדוד יציל?)

אינני יכול להבטיח סוציאליזם. אני חושב, שמי שמבטיח דבר כזה הוא רמאי, אבל הוא צודק אם הוא קורא את הפועלים להלחם בהיטלר. עלינו להלחם בהיט-לר, אבל עלינו להלחם גם לעצמנו. ענינו איננו במצב כ"כ משמח, ולא רק אצל היטלר וסטלין - גם אצל צ׳מברלין, וגם אצל אטלי, אם כי אטלי הוא ידידנו. להלחם אפשר לא במליצות. סגרו לפנינו את הארץ. מה עשה חזן? האם הוא אמר - נחכה עד שיפתחו את שערי הארץ? לא ולא. הוא הלך וסדר שלטון יהודי על העליה והביא עליו ברכה. וכך עשה ושר וכך עשה ארם.

מה הדבר הזה? מה ההתעלפות הזאת מעוברות? אני מבין שעוברות רחוקות, מה שנעה ברוסיה לא נוח לראות, אבל צריך לראות מה לפנינו פה. צריך לראות שאוס-רים עליה יהודית לארץ, שאוסרים להיות בארץ. צריך לראות את זה מפני שיש סבל יהודי בעולם. ידעו מה נעשה ליהודים בגרמניה ובכל זאת סגרו את הארץ. ומה אמרה התנועה הציונית אחרי הספר הלבן? היא לא רק אמרה - היא גם עשתה דבר-מה! בן-אמרים איננו יודע, אבל חזן היה צריך לדעת שאינני יכול לדבר באספה כזו ולהגיד כל מה שאני צריך להגיד ויכול להגיד. אבל אתם ידעתם מה עליכם לעשות אחרי הספר הלבן. האם מפני שיש מלחמה בין צ׳מברלין והיטלר נתבטל הספר הלבן? ויפתחו לפנינו את השערים? מדוע יעשו כך? עלינו לפתוח את השערים, גם על ידי הסברה. אתם יודעים שעוסקים בזה. זה עתה שב משה שרתוק מלונדון. וייצמן יושב שם כל הזמן וגם חברים אחרים עוסקים בזה. אבל, הנוכל לסמוך רק על הסברה אחרי נסיון של 20 שנה? הנוכל להשליך את יהבנו רק על הסברה? לפני 20 שנה היא היתה הנשק היחידי שלנו, מפני שהיינו אפס. אנחנו איננו אפס עכשיו בארץ. אנחנו כח, לא כח אשר יעמוד בפני קלגסי סטלין היטלר וצ׳מברלין, אבל בכל זאת כח אשר יכול להיות ברגע ידוע לכח חשוב, יותר חשוב מאשר כל החישובים הללו - לאחר הספר הלבן. כי, אינני מאמין שסגרו את הארץ מפני שראו סכנה לאנגליה מזה שיהודים יבואו

לארץ-ישראל, אלא מפני שהם חשבו שיש פה בארץ כחות כאלה, העלולים לגרום להם נזק ולעומת הסכנה הזאת מוטב לעשות עוול ליהודים. אולם, בסיטואציה כזו, כאשר עניניה של אנגליה עומדים על הפרק, קיומה של אנגליה מול האויב הגדול, שהם חשוד לו. לא רק בתוכנו חושבים ככה - יש אנשים באנגליה שהם אחראים למהלך המלחמה הזאת, אנשים מעשיים, שאינם מחשיבים כ״כ את הצדק ושיודעים את השיקולים אשר בגללם בא הספר הלבן, וגם הם חושבים, שהתועלת שישוב כישוב שלנו יכול להביא לאנגליה במקום מרכזי זה, המשמש מפתח לחלק חשוב של העולם, הנה שקולה ומכריעה לעומת הנזק שהערבים יכולים לגרום לאנגליה.

אינני אומר, שכך יהיה, אבל זו אפשרות מסויימת. ועם, המתאבק אולי המאבקות אחרונה על קיומו, איננו יכול להתעלם מאפשרות זו. היא איננה אפשרות בדויה; היא איננה ודאות. אין רוצה שתדעו - אין בה אפשרות זו שום ודאות. אבל, זוהי אפשרות שהיא נראית לא רק לנו, כי אם לאנשים שקולים מאד, אשר בידם גורל המלחמה הזאת. הנזלזל באפשרות זו? ואל יבוא אלינו חזון כחילוף של דם, שלא נלחם על עתידנו. הדם הזה יכפר על כל דמי הדם שנשפכו בכל הארצות ובכל הדורות. אני אומר, עלינו להתכונן, אבל לא רק לזה, מפני שזוהי אפשרות שהיא אולי תהיה נכונה ואולי לא תהיה נכונה. עלינו להיות מנוסים. אם לא יקרה הנס שמצפה לו הזן שמאליו ישתנה לבו של מלקולם מקדונלד והליפקס וצ׳מברלן יקרעו את הספר הלבן לאחר המלחמה, אם לא יקרה הנס הזה, הנשלים עם המשך קיומו של הספר הלבן? ואם לא נשלים, הנעשה זאת רק במלים - נכריז באספות שלא נשלים והארץ תהיה סגורה ויקום תחום מושב יהודי. ושוב - זוהי הזדמנות להקים כח יהודי. הנתעלם מההזדמנות הזאת? אני אומר- אנחנו חייבים לראות אותה, כל אחד מאתנו חייב לראות אותה (אני מכוון את הדברים לחברים החושבים כמוני). איננו בין מפלגות - בין השומר הצעיר ומפא״י, פועלי ציון ומפא״י. זהו אולי ויכוח אשר מתנהל בתוך המסיבות האלו. אני פונה לחברים אשר חושבים כמוני ואשר חושבים אחרת: מצבו של העם היהודי, עתידנו בארץ, עומד כרגע, במלחמה זו, בפני סכנות איומות כאלו, אנחנו נצטרך לעמוד בפני הכרעות כה חמורות, שאנחנו חייבים להשליך מאתנו כל צעה קודמת כל דוגמה, לראות את הדברים כחדש, לעשות את כל

(ד. בן-גוריון)

התשבונות מחדש, לראות את הדברים כמו שהם במציאות, לא כמו שהיינו רוצים שהם יהיו, מפני שמה שמתהווה בעולם זה לא משחק, זו מלחמה ואיזו מלחמה! ואל נפליג לארצות רחוקות ולשאלות שמבחינה מוסרית הן אמנם נוגעות בנו עמוק מאד. אל נערבב את הויכוח הזה. בגישה לשאלה זו צריכה לזכות הגישה הציונית ולא האנושית והיהודית. זה לא פרימט לאומי. אני בטוח, גיר, שאתה מסכים אתי, שאצלנו אין שני דברים שונים - סוציאליזם וציונות; יש לנו רק דבר אחד - קיומנו, קיום אנושי בשביל הקבוץ הזה, שהוא חלק מהקבוץ האנושי. תקרא לזה באיזה שם שתרצה. עתידנו בארץ זו, במלחמה זו עלול להיות מוכרע מזה, אם נדע ברגע המכריע להורות את הכח שאנחנו מסוגלים להיות ולהביאו על כף המאזנים, וזה אומר <u>צבא</u>, צבא יהודי, לשם הציונות, אך ורק לשם הציונות. ומשום כך, אם כי כאנשים, כפועלים, כיהודים אנו צריכים ללכת לכל ארץ שתלחם נגד היטלר, <u>לא נלך</u>.

אילו היה לנו שמר מהרם על ידי אלה שאנחנו יכולים לסמוך עליהם, שהעניינים שלנו בארץ יהיו מסודרים, היינו יכולים ללכת להלחם נגד היטלר, אבל שטר כזה איננו ולא יהיה במלחמה זו. ונבחון הכל מבחינה ציונית, ולא יהודית, ולא פועלית ולא אנושית, כי כל המושגים הללו מתבדים, הם מתרוקנים מתכנם, אם לא יהיה לנו קיום כאן כלציונים וכלפועלים.

המלחמה הזאת מציבה לפנינו תפקיד פוליטי אחד - כח מזוין יהודי. לפנינו מטרה פוליטית מסוימת - שלטון יהודי על עליה והתישבות. אני בכוונה אומר - עליה והתישבות ולא מדינה, לא מפני שהמלה הזאת איננה בסודה, כי אם מפני שאני מפחד להשתמש בה. אף פעם לא האמנתי שמדינה יהודית תהיה המטרה הסופית שלנו מפני שאינני מאמין שבעתיד תהיינה מדינות בעולם. וודאי שלא האמנתי שמדינה בחלק של הארץ הזאת תהיה המטרה שלנו. אינני יודע במה תגמר המלחמה הזאת - אם יהיו מנדטים, או לא יהיו מנדטים. יש לי ספקות, אם יהיו מנדטים, אבל אין זה חשוב. נחוצים לנו שני דברים - עליה והתישבות בארץ זאת. אף פעם לא היתה נחוצה לנו ממשלה (איננו רוצים בכלל שתהיה ממשלה בעולם); אף פעם לא היתה נחוצה לנו מדינה - נחוצה לנו עליה ונחוצה לנו התישבות. זה לא יעשה על ידי זרים. ואם יש לנו זכות לעליה ולהתישבות, יש לנו זכות שאנחנו

נעשה אותה, ז.א., שלנו יהיה השלטון על זה וזה לא ינתן בלי מלחמה. נלחם על זה. אם ננצח איני יודע - אין לי ערובה לכך.

כאשר אני אומר - מלחמה לשלטון על עליה והתישבות, זה מחייב ביום מלוא כחנו שיש לנו פה והשפעה פוליטית שיש לנו במקצת בעולם לשם זה הגורל העליה וההתישבות תהיה בידי העם היהודי ולא בידי פקידים טובים ואפילו פקידים טובים ביותר של השלטון המנדטורי. האמין לי, חזן, שאני בדיון כמוך רוצה בשלום עם הערבים, אבל אינני רוצה שגורל העליה וההתישבות שלנו יהיה בידיהם. זה מחייב איזה סידור, כלומר, שלטון שלנו על עליה והתישבות. אם אפשר לעשות זאת בלי מדינה - אז בבקשה. יתכן שזה אי-אפשר בלי מדינה. זוהי המטרה הפולי-טית האחת, העומדת לפנינו ורק היא תבטיח את עתידנו בארץ. ולשם כך נחוץ צבא יהודי. ואם בריה עם אנגליה תביא לידי מטרה זו - צבא יהודי אשר יעמוד בברית עם אנגליה, מה טוב. אם אנגליה לא תרצה - צבא יהודי בלי ברית עמה.

(אחריו)

ועה"פ המצ', 27.12.30, אחה"צ
דברי בן-גוריון - לסניף ד"ר שמורק (צם)

ד. בן-גוריון: אני רוצה לציין בספוק רב שהבירור היום וגם בישיבה הקודמת לפני שלשה שבועות היה באופן יוצא מן הכלל בירור ענייני וחפשי לגמרי ממעט מקנסרבנות אישית אאאאא או מפלגתית והערות שיש לי לעשות לא אעשה אותן בצורה של תשובה לחברים יחידים, אלא ארכז אותן סביב ארבעה חמשה ענינים בשביל להבהיר עד כמה שאפשר את הענינים העומדים על הפרק, בחלקם אאאאא הבהרת עמדת ההנהלה, אבל לא תמיד,בשאלות אחרות אהיה מוכרח להביא את עמדתי אני.

לפני זה הערה אחת כאילו ההנהלה מעמידה את הועד הפועל המצומצם בפני עובדות והיא כאילו אינה רוצה בהחלטות הועד הפועל. אני מעיר את החברים שכמה פעמים במשך השנים שמוסד זה קיים - אגב: אני הייתי האיניציאטור של מוסד זה במושב הועד הפועל הגדול ב-1936 בציריך - דרשתי שהדברים יועמדו להצבעה, דרשתי שחילוקי הדעות והתנגדויות יובאו בפני הועד הפועל ויועמדו להצבעה. כמה פעמים הצעתי וגם דרשתי להצביע, אולם החברים נמנעו מלהביא את הדברים להצבעה. אין ההנהלה יכולה לחייב את הועד הפועל המצומצם להצביע, אבל אף פעם לא רצתה ההנהלה להתחמק מהצבעת בועד הפועל. הועד הפועל הוא חפשי להצביע לפני המעשה, בתוך המעשה וגם אחרי המעשה.

ובכן מוכרח אני להתחיל בענין שאינו אקטואלי, אבל הוא אקטואלי בתוכנו: הענינים הערביים. הענינים הערביים הם אחד הדברים שהם בגדר הפוליטיקה החיצוניתא שלנו. אבל עסים מתוקנים, שיש לעם קצת מסורת פוליטית, אין מערבבים פוליטיקה פנימית עם פוליטיקה חיצונית, גם באשר יש חילוקי דעות בענינים אלה, יודעים את חשיבות הדברים האלה, אבל אין מכניסים לתוך הויכוח על הפוליטיקה הפנימית שאלות של הפוליטיקה החיצונית. לצערנו דברים אלה יותר מאשר הם ענינים לבירור של הפוליטיקה החיצונית שלנו זהו אמצעי אאאאאאאא למלחמה הפנימית.

כך עשו הרביזיוניסטים עם הפוליטיקה האנגלית, תמיד הם רצו ליצור רושם שלהם יש פוליטיקה כלפי אנגליה שזו מסבה את כל האימפריה הבריטית, וזה הם עשו בשעה שהם ידעו וידעו גם כולם שאין שחר לכל הדברים האלה. הם עשו את זאת בכל העיירות של פולין ששם הם רצו ליצור רושם זה.

לצערי זה נעשה עתה על ידי אנשים הרחוקים מאד מהרביזיוניסטים בתכסיסיהם בשאלה הערבית.

היה ויכוח בשאלה זו היום ובישיבה הקודמת. לא שמעתי אף מאיש

אחר פרוגרמה ערבית, לא שמעתי אף מאיש אחד את הצעת הדרך באיזה אופן להביא את הערבים לידי הסכם ועל איזה בסיס להביאם להסכם זה. הח' שפרינצק אומר שיש ערך לשבות, יש צורך בבירור. בירור על דרך בירור על פרוגרמה יש בו תועלת. האם על זה היה הויכוח? באו בטענות מדוע אינכם עושים ולא יותר.

כמה פעמים מדברו על המעשה, על המאמץ המשותף. אני אומר שזוהי התעללות באמת, התעללות בעובדות אם לא באים אלינו ואומרים הדרך היא לא נכונה, מציעים פרוגרמה כזאת, מלחודים כאלה. את זאת אין עושים, אלא אומרים מדוע אתם לא עוסקים, מדוע אתם פעילים בשטח האנגלי, מדוע אתם פעילים בשטחים אחרים, ומדוע אינכם פעילים בשטח הערבי. אני אומר שזוהי עלילה, זוהי התעללות. אני מצטער, אולי אינני צריך מלים חריפות כאלה, אבל אינני יודע באיזה שטח אחר אנחנו עושים מאמצים מתמידים כאלה יומיום - ואני משתמש במלים יום-יום בכוונה, פשוט כמשמעו - כמו שאנו עושים בשטח הערבי, והנה לא אמסור פה דין וחשבון על פעולתנו הערבית אלא אתן להם רק קטלוג של פעולתנו זו.

יש לנו, מלבד חברי ההנהלה שאמנם לא כולם, לא כל זמנם מוקדש לשאלה הערבית, אבל לא מעט מזמנם, שמונה עובדים קבועים של המחלקה הערבית בבית הזה. יש לנו רשת של באי כח בכל חלקי הארץ, אמנם בשכר ובלי שכר, בסביבות ירושלים, במושבות יהודה, בשרון, בשומרון, בחיפה, בגליל התחתון ובגליל העליון, מלבד שורה של עסקני התאחדות האכרים, הסתדרות העובדים, שיש להם לרגל חייהם ועבודתם קשרים עם ערבים. להם יש מגע רב עם ערבים, הם אתם עומדים אתם בקשר אמיץ ואנו עומדים אתם בקשר אמיץ; וזה מלבד שורה של ערבים קבועים בארץ ובחו"ל. בכל חלקי הארץ: מחוז חברון, מחוז ירושלים, מחוז יפו, בגליל, בעבר הירדן, בסוריה, בלבנון, במצרים, בכל המקומות האלה יש לנו אנשים קבועים. ביניהם אנשים שיש להם עמדה חשובה בעולם הערבי. להוסיף לזה צריכים גם את באי כחנו היהודים לשם פעולה בקרב הערבים בדמשק. מקודם היה לנו גם בבגדד, אבל עכשיו יש רדיפות נגד כל יהודי שהוא חשוד בציונות או באיזה שהם יחסים אתנו ולכן אין לנו שם בא כח. באי כחנו בלבנון, במצרים ובארצות האחרות, עומדים בקשר אמיץ אתנו, שולחים לנו יום-יום רפורטים ואנחנו נותנים להם הוראות.

זה ארבע שנים אנחנו מוציאים ילקוט מיוחד לשאלות הערביות, בשם "ילקוט המזרח - אתיכון", יצאו עד כה כ-40 חוברות. מלבד זה שורת חוברות מסבירות בשפה הערבית הנפוצות בכל ארצות ערב. מלבד זה מופיע יום-יום בולטין ערבי, שהוא נשלח למאות אישים רבים בכל ארצות ערב ובארץ ישראל. מלבד זה מופיעים מזמן לזמן כרוזים ערביים בענינים מיוחדים. מלבד זה יש שורה של עתונים ערביים בסוריה, לבנון, מצרים מופיעים מאמרים שיש לנו קשר אתם. הייתי יכול לתת שורה של שמות העתונים, אבל אין כל צורך בזה.

מלבד זה יש פגישות בלתי פוסקות עם מנהיגים ערביים על ידי חברי ההנהלה, חברי המחלקה המדינית ועל ידי באי כוחנו בארץ. אתן לכם רק רשימה קצרה של האנשים בארץ שיש להם פגישות כדי לדבר על הבנה, עזרה הדדית, הסכם פוליטי, הסכם כלכלי: עבד אל-האדי, מארדיני, אנטוניוס, [illegible]

בסוריה: עם ג'מיל מרדם, מי שהיה ראש ממשלת סוריה, שוכרי אל קוואתלי, מיניסטר הכספים ואחד ממנהיגי התנועה הסורית, עם נסיב אל-בכרי, מי שהיה מיניסטר למשפטים, שהבנדר, ממנהיגי הגוש ונשיא האופוזיציה, שהיה במשך זמן רב גולה במצרים; [illegible]

בלבנון: חייר אל דין אל-אחדב, ראש הממשלה בלבנון, עם האמיר חאלד שהאב, הפטריארך, שהוא הידיד שלנו, [illegible]

במצרים: [illegible]

בעיראק: [illegible]

שואלים אותנו: מדוע אינם עושים עבודה ערבית? היא נעשית יום-יום. לא אמר על ידי טובי האנשים שיש, על ידי טובי האנשים שעלה בידינו למצוא.

אני רוצה לברך ישיבה זו, כי זו היא יחד עם הישיבה הקודמת הישיבה הראשונה שבה נשמעו שבחים לפקידי הסוכנות. אני רוצה

זה ארבע שנים אנחנו מוציאים ילקוט מיוחד לשאלות הערביות, בשם "ילקוט המזרח התיכון", יצאו עד כה כ-40 חוברות, מלבד שורה חוברות הסברה בשפה הערבית המופצות בכל ארצות ערב. מלבד זה מופיע יום-יום בולטין ערבי, שהוא נשלח למאות אישים רביים בכל ארצות ערב ובארץ ישראל. מלבד זה מופיעים מזמן לזמן כרוזים ערביים בענינים מיוחדים. מלבד זה יש שורה של עתונים ערביים בסוריה, לבנון, מצרים מדפיסים מאמרים שיש לנו קשר אתם. הייתי יכול לתת שורה של שמות העתונים, אבל אין כל צורך בזה.

מלבד זה יש פגישות בלתי פוסקות עם מנהיגים ערביים על ידי חברי ההנהלה, חברי המחלקה המדינית ועל ידי באי כוחנו בארץ. אתן לכם רק רשימה קצרה של האנשים בארץ שיש להם פגישות כדי לדבר על הבנה, עזרה הדדית, הסכם פוליטי, הסכם כלכלי: עוני עבד אל-האדי, פאררקי, מאמרי, אבקוניריס, [illegible]

[illegible]

בסוריה: עם ג'מיל מרדם, מי שהיה ראש ממשלת סוריה, שוכרי אל קוותלי, מיניסטר הכספים ואחד ממנהיגי התנועה הסורית, עם נסיב אל-בכרי, מי שהיה מיניסטר למשפטים, שהאבנדר, ממתנגדי הגוש ונשיא האופוזיציה, שהיה במשך זמן רב בגולה במצרים; [illegible]

בלבנון: חיים על דין אל-אחדב, ראש הממשלה בלבנון, עם האמיר חאלד שהאב, הפאטריארך, שהוא הידיד שלנו, [illegible]

במצרים: [illegible]

בעיראק: [illegible]

שואלים אותנו: מדוע איננו עושים עבודה ערבית? היא נעשית יום-יום. לא אמר על ידי טובי האנשים שיש, על ידי טובי האנשים שעלה בידינו למצוא.

אני רוצה לברך ישיבה זו, כי זו היא יחד עם הישיבה הקודמת הישיבה הראשונה שבה נמסר שבחים לפקידי הסוכנות. אינני רוצה

לשבח את העובדים במחלקה המדינית, כי אם אזכיר שם אחד אולי לא אהיה צודק כלפי שני, אבל עלי להגיד שעלה בידנו למצוא עובדים מצויינים, שגם מינסטריון אנגלי לא היה מתבייש בהם, בעצמי השתוממתי לשיחותיהם, איך שהם יודעים להסביר את הענינים עליהם משוחחים. עבודה זו נעשית יום-יום, ואתם שואלים מדוע אינכם עושים? אני אומר זוהיא התקללות בעובדות.

האם יש לכם הצעות איך להביא את הערבים לידי הסכם עם היהודים? מדוע אינכם מגלים אותן, אני לא בליגה אותן, אבל אם הפעולה אינה נעשית ? כל אחד מעמיד פנים כאילו בידו שפתרון והוא יודע אותו. מדוע אתם אינכם מספרים את זאת פה. אתם יודעים שיש ערבים, אנחנו יודעים זאת לא פחות מכם ולא פחות מסיעה אחר, ואנחנו יודעים זאת לא רק מפני שקראנו על כך בעתון או בבשורה, אנחנו יודעים כי אנו נפגשים אתם ומו"מ יש זכות לאנשים אלה שהתנגדוהי תדע, ביחוד אותה התנועה שהיא קרובה קצת לאנשים, שאנשים אלה הם חלק אורגאני של הציונות. האם תוכלו לחשוד בהם שהם מתנקרים לשאלה הערבית ולערבים, האם האחרים רוצים לדכא אותם, האם הם שונאי שלום. אפילו איש כשרתוק, ואפילו שוביניסט כמוני, רוצה בשלום עם הערבים, אבל לא עלה הדבר בידינו ואם אתם יודעים איך להשיג זאת, אדרבא, בבקשה.

לפני שבועיים בא אלי יהודי אחד, יהודי טוב, שהוא יודע טיפ ערבים לא מברושורה, הוא נפגש אתם, הוא דבר אתם והוא מדבר אתם והוא אמר לי שלא נרתנים לו פנוה כי הם רוצים שלום. שאלתיו לשמות והוא נתן לי שורה של שמות, אף אחד לא מהמנהיגים, אינו מייצג צבור ערבי, אבל טוב מאד שנפגשים אתם כי הם ערבים. מה אמרת להם? - שאלתיו. אמרתי - ענה לי - שאפשר לעשות שלום אם אתם תסכימו שבמשך 10 שנים תהיה עליה יהודית של 600-700 אלף למען שמספר היהודים בארץ יהיה כמספר הערבים. אמרתי לו: תבוא עליך ברכה, תביא את הסכמתם והוספתי לך בדרכך זו ותוכל. תביא הסכמת הערבים שבעוד 10 שנים יהיה מספרנו כמספרם. הוא אמר לי עוד שהוא מדבר אתם גם על פריטט בשלטון. הוא אינו עובד במחלקה המדינית שלנו, הוא אמנו חבר הליגה, אתם בודאי יודעים אותו, זה היה ה' קלוריסקי. אני אשמח מאד אם הוא יביא בנסחה, הסכמה מעונני עבדול האדי, מכורי-פחה שהיהודים יהיו לא יותר מן הערבים בארץ אבל לכל הפחות מיליון או מאתים אלף כמספר הערבים כיום בארץ, אני נותן לו יפוי כח לכך בלי סמכות הועד הפועל שינהל מו"מ זה, אשמח מאד אם התשובה תהיה

היוגית, אם הם יסכימו לפריסט. אדרבא, תביא הסכם על כך. נסיתי לדבר על פריסט ולא הצלחתי לקבל את הסכמתם.

ובכן, אלה שאינם באים בפרוגרמה ערבית אחרת והם באים רק בתביעות לעשות, הם עושים שרות רע. אין לדבר זה כל בסיס, יש בזה צורך לזכות סניפי. פרוגרמה - כן, להתפלח על פרוגרמה - כן, אבל לדבר על תביעות פעולה לזה יש צורך רק לזכות הסניפים, בזה יש צורך למען גנת מפלגות, בזה יש צורך כדי לגנת את ההנהלה. אין לזה שום בסיס אחר.

שתי מלים לעצם ענין הפרוגרמה. מסלו כאן את הפרוגרמה שאני אמרתי, שהסכם ערבי יתכן רק על יסוד מדינה יהודית. אומרים על זה לא יתכן הסכם יהודי-ערבי. אני לא אמרתי שיתכן, אבל אני רוצה לעשות אנליזה זאת. לדעתי זוהי הפרוגרמה היחידה שבשעה בוכוח. אני רוצה לעשות אנליזה פוליטית של האיסרה. מה זאת אומרת שלא יכולה להיות שום פרוגרמה ערבית שערבים יסכימו לה, אנחנו לא יכולים להגיש שום פרוגרמה רק על בסיס זה של הסכם ואז יגידו לנו אם זה יתכן או לא יתכן.

אני שואל את חזן וכל החברים שהסכב בו ובתוך זה גם את הד"ר סלי הירש - שסמפתי בעונג רב את נאומו, ביחוד את השפה העברית הנהדרת שלו - האם כל תביעה שלנו היא פסולה והקריטריון צריך להיות אם הערבים יסכימו לה. ובכן, טוב, אני מוכן לוותר על מדינה, כי אני רודף שלום לא פחות מאנשי הליגה, אבל מה בדבר העליה?

כאשר היינו בישיבת הועד הפועל הציוני בלונדון וגם שם הציקו לנו, מדוע אין פעולה ערבית, והלא אי-אפשר בכל פעם לספר על כל פעולה ופעולה, תבעתי מחברי של חזן פרוגרמה ערבית. אמרתי להם:תגידו נא לנו את הפרוגרמה שלכם, מה לא תוכלו אתם לנוזז? אני שומר על הפרוגרמה שלכם ושם כתוב בסעיף ראשון: עליה לפי יכולת הקליטה. האם יש ערבי אחד שיש לו ערך בארץ ובחו"ל, שאתו אפשר לעשות הסכם על יסוד זה של עליה יהודית לפי יכולת הקליטה הכלכלית של הארץ, ואני רוצה שחברי הליגה שהם גם חברי הועד הפועל הציוני, יביאו לי שם ערבי אחד שיעשה אתנו הסכם על יסוד זה מחר מחרתיים (בנסיבו: אבדול האדי הסכים לפי דבריך ליזהר!). כן, אבדול האדי הסכים גם למדינה יהודית. ובכן הפסולה היא התביעה לעליה לפי יכולת הקליטה, הנסתלק מתביעה זו? אני

מעיז להגיד שאני מוכן להסתלק מזה אם נוכל להביא לידי הסכם יהודי-ערבי, לא אעמד דוקא על יכולת קליטה כלכלית.

היה כבר וכוח על זה. היתה לגנדה על חמשה, לא חמשה ערבים, אלא חמשה יהודים. היה הסכם בין חמשה יהודים שסרב לעשות הסכם עם הערבים. לגנדה זו הגיעה אפילו עד אמריקה. אני הייתי אז בלונדון, היה וכוח גדול בהנהלה בשאלה זו ואני יכולתי להודות את דעתי רק בכתב. מפני שהודעתי דעתי בכתב כי עתה יש תעודה. אמרתי שלא נעמד על זה, אם אנוכל לעשות הסכם, בגבול להסכים לאיזו עליה שהיא. כמובן לא הייתי מסכים לעליה של 30.000 אלף או 20.000, אבל עליה שתביא לנו מספרים ידועים, ניכרים. זאת אני אומר לא בשם ההנהלה, אלא בשמי הפרטי. איש לא העיז מכם להגיד זאת אבל אני אמרתי את זאת. בכתב, כאשר הוא דבר בשמכם, אמר שהסכם יכול להיות אם הערבים יסכימו ליכולת קליטה כלכלית של הארץ. ואני אומר היום מדינה יהודית.

ובכן כל תביעה שערבים לא מסכימים לה היא מסולה, או שהמדינה היהודית היא מסולה מעיקרה. אינני מקבל את הקריטריון הזה לציונות שלנו אם אי אפשר להשיג הסכם ערבי, אז תביעה זו היא מסולה. אני דוחה זאת בהחלט. אני בטוח שכולכם דוחים זאת. אין לכם רק הכוח הפנימי, העוז והאמצעי להסיק מסקנות מסבבים.

אני אומר שלא רק על עליה אלא על עליה לפי יכולת הקליטה הכלכלית לא יתכן הסכם, אבל לכן אין עליה זו מסולה. אם הקריטריון הוא למה שעלולים הערבים להסכים, הלא הם לא יסכימו לכל הסכם אשר לא יבטיח להם כי כאן ישאר רוב ערבי. ואני יודע שברגע זה אתם לא תענו לי כי תאמרו שאין לכם רשות הדבור. אני מציג את השאלה ותתנו תשובה עליה כשנדון אם נעשה הסכם ערבי או לא נעשה הסכם ערבי, יכול להיות שימצאו מה שיסכימו להסכם ערבי גם בתנאי שהם ישארו רוב בארץ. אני לא מוכן להסכים להסכם זה, ההנהלה הזאת אינה מסוגלת להסכם כזה, אם הועד הפועל יכול להחליט אבל אז הוא יצטרך לבחור הנהלה אחרת. אבל זה אינני אומר ששום דבר שאינו מבטיח רוב ערבי בארץ אין לו סיכוי להסכם. אני רוצה שתתנו לי תשובה על כך אם אתם מסכימים לסדור כזה שיתן לערבים רוב תמידי בארץ זו.

אני יודע שיש לנגדות של פרי הדמיון שהיתה באיזה זמן אפשרות לכך. אני יכול לדבר רק על שש השנים האחרונות, שבמשך שש השנים האלה אי-אפשר היה הסכם בין יהודים וערבים. לי ידוע רק מקרה אחד, שחוגים ערבים היכולים במדה ידועה "לספור את הסחורה", המיצגים חוגים ידועים, נסו לא באופן ישר אלא בעקיפין בענין הסכם באותה השעה שהיתה פרספקטיבה של מדינה יהודית. אז באו אנשים ואמרו שאחריהם עומד המופתי, הועד הפועל הערבי, והם רוצים לדבר על הסכם. אנחנו רצינו קצת לברר האמנם כך הוא הדבר ושאלנו כמה שאלות. פתאם נעלמו האנשים האלה. אנחנו אמרנו שהננו מוכנים להפגש אבל הם נעלמו לזמן רב. בינתיים הופיעה אגרת אורמסבי-גור סבה הודיענו על ועדת החלקה ובזה היה ברור שענין המדינה נהרג באו המתווכים ואמרו שהתכנית הן לא הצעותיהם, התחילו להתפלפל, אף פעם לא הסבירו לעליה, הצעתם היתה אחרת. המתווכים היו אז ה' היימסון וד"ר מגנס. זהו הנסיון היחידי הידוע לי.

היו לי הזדמנויות אחדות לדבר ודברתי עם ערבים, רציתי לברוק את הדברים, רציתי לאחוז את השור בקרניו, היו קבוצות ערביות שלא היו מוחדות לדבר. דברתי אם אוני עבדול האדי, דברתי אתו על 4 מיליון יהודים בארץ ישראל והוא היה מוכן לשמוע על יסוד חלק ארץ ישראל כמדינה יהודית, מובן בתנאים ידועים, לא יצא מזה כלום. היה לי מו"מ גם עם ערבי אחר, הוא לא היה פוליטיקן, אינני יכול להזכיר פה את שמו כי זה יכול להזיק לו, גם אתו דברתי על מדינה יהודית.

המשך דברי ב.ג. רשם י. הנני.

חלק ראשון (צ"מ)
בן-גוריון (המשך)

<u>הועה"פ המצומצם</u> 27.12.39

.... אינני יודע אם כל הזמן כאשר השיחות הגיעו ביניהן לידי סיכום דברבר על שאלת מדינה יהודית. אני אז נסעתי לגנף לדבר עם ב"כ הועד הפלשתינאי-הסורי, הודיעו לי שעל השיחות האלה נמסר למופתי והם המליצו, ועלי לדון על זה עם הועד העליון שלהם היושב בגנף. זאת היתה מדינה יהודית. כמובן עזרה לתנועה הערבית. לא רק שהם מדינה יהודית, אלא עזרה שהעם היהודי ישקיע את כל יכלתו והשפעתו הפוליטית, עזרה מדעית וכספית, לעזור לשאיפות המקסימליות הערבית.

הדבר השלישי עם ערבי אחר, את שמו אני יכול להזכיר, הוא היה חבר במשלחת בלונדון. אנטוני, גם כן על מדינה יהודית. לא על מדינה בכל ארץ ישראל, אלא על פדרציה ערבית. הוא דבר על זה. מפני שהערבים אינם כל כך אידיוטים כמו שחושבים אלה שהם מומחים לערבים. אחת משתי אלה, או שהיהודים יש להם איזה ענין חשוב – אז זה מסכימים שתהיה להם עצמאות, או לא, שיהיו כמו שהם כבר היום, והמופתי ענה מה יהיה עם היהודים הנמצאים כבר בארץ, לא רצה אפילו לתת התחיבות, הממשלה הערבית תראה מה שיש לעשות אתם. או שמצד אחד הם מבינים שיש ליהודים הכרח בארץ ישראל, לא איזה מאות אלפים יהודים יפתחו פה חדר מודרני או לא מודרני, או שמאחורי ענין זה ששמו ציונות עומד הכרח גדול ליהודים, והם מוכנים לעשות גם דבר גדול שאיננו מצטמצם בתחומי א"י בלבד. אם יש כאלה היכולים להכין תפיסה כזאת, יש גם בסיס ממלכתי לערבים. לכם דבר גדול ולנו דבר גדול, – או שאינכם רוצה להבין זאת מדוע יבואו יהודים לא"י. אינני אומר שזה בסיס כזה שמחר מחרתים תסוב עליו הסכם ערבי. אבל אם היו ערבים שהסכימו לאיזה דבר – זה היה מדינה יהודית, מפני שזה סידר גם להם איזה דבר. זאת היתה ההצעה היחידה שמצאה לה תומכים בחלקים חשובים של העם הערבי, לדעתי בין רוב ערבי ארץ ישראל, בין רוב ערבי עבר הירדן, בין כל תומכי הערבים באנגליה. עוד לא ראיתי שום הצעה אחרת. אינני יודע בכלל איזה הצעות אחרות יש בכיסו של כנטוב. לא שמעתי שיש לנו ולכם איזו הצעה אחרת שהערבים הסכימו לה. אם נמצאו ערבים שהסכימו להצעה שהזכרתי קודם, הרי זה משום שיש בה תוכן פוליטי. אבל דבר שיש בו רמאות כלפי יהודים וערבים – על זה לא יבוא הסכם. (כנטוב: מי הציע לרמות?) אני אומר שאתה לא הצעת שום דבר. הזכרת עליה לפי יכולת הקליטה, אני הסכמתי לזה, עכשיו השג את הסכמת הערבים. זה הדבר היחידי שאפשר לדון בו עם אנשים פוליטיים. אם יש לכם דבר אחר הציעוהו ונדענו. מדוע דוקא מדינה יהודית – לזה עוד אגיע אחר כך כשאגיע לגוף המדינה היהודית

מהחוצה לא לערבים אלא לנו.

אני לדבר אחד איני מסכים, שהחוצה עשירה בענין זה. אני מפחד מפנטסיות בענין זה, ביחוד מפנטסיות שתובעת מאחרים. פנטסיות נחוצה בעבודתנו אנו ולא כלפי אנגלים וערבים, פנטסיות נחוצה כלפי עליה, התישבות, שטח, משק. אבל הערבים והאנגלים הפנטסיות שלנו לא נחוצה, בפנטסיות אפשר להגביר את כוחנו אנו. הערבים חיים על פי חוקיהם, כן גם האנגלים, וצריך להבין את נפש האנגלי. בפנטסיה לא יכירו זאת, צריכים לגשת לאנגלים ולערבים בגישה ריאליסטית ולא פנטסית. לציונות יש לגשת בגישה פנטסית, מפני שזה ענין ציוני פנימי שלנו.

עכשיו לענין שלנו עם האנגלים במלחמה זו. ובכן שמחתי מאוד לדברי מר אוסישקין בטעם הקודמת כשאמר, שצריכים ללכת עם אנגליה אבל לא לעולם ועד. הוא טעה רק בזה שיחס לי דעה הפוכה מזאת. גם אני איני אומר לעולם ועד ובכל התנאים. בפוליטיקה אין לעולם ועד, יש רק תנאים של היום הזה, של התקופה הקרובה, במלחמה זאת, אני אומר, דרושה בהירות רבה מאוד, לא רק מטעמי הגיון ובירור הענייני, אלא זו יכולה אולי להיות שאלת חיים בשביל הציונות. דרושה בהירות רבה ביחסינו עם אנגליה, מפני שעכשיו אנגליה נלחמת על קיומה, אם כי היא אינה ציונית עכשיו, אבל היא עוד לא שנאה יהודים. ואם כי פוליטיקה יהודית אינה עוד פוליטיקה ציונית, אבל פוליטיקה ציונית היא תמיד יותר מפוליטיקה יהודית. בכל אופן לא תתכן פוליטיקה ציונית שתהיה פוליטקה אנטי-יהודית. וחשוב כלפי מעמדנו בעולם לקבוע עמדה ברורה כלפי אנגליה עכשיו. בשבילי לא היה הדבר קוריוזי שבשאלה ידועה יש חזית משולש - אוסישקין, פועלי-ציון שמאל והשומר-הצעיר. לדעתי אין זה מקרה אלא דבר פסיכולוגי. קודם כל לשאלה שלנו לאנגליה צריכה להיות גישה יהודית בלבד. אני יודע שזה דבר קשה. כל אחד מאתנו ביודעים או בלא יודעים מתבולל, חי בארץ אחרת וינק משם. יש רבים מאתנו שינקו את השנאה לאנגליה ברוסיה. יש עכשיו הרבים השונאים את אנגליה. יכול אדם להיות ציוני טוב ולשנוא את אנגליה. אבל כשעושים את החשבון הציוני שלנו צריכים להשתחרר מכל זה. כיהודי אין שום יסוד לשנוא את אנגליה למפרע. כי שנאה זו היתה לפני הספר הלבן. מאה שנה ויותר שיש חופש באנגליה, מזמן מונטפיורי. היהודים עלו למדרגות גבוהות, היה גם משנה למלך יהודי, בשעה שלנו על חוקים לזרים, הוציאו גם את ראש ההסתדרות הציונית, את ד"ר הרצל, שאז לא עמד מאחוריו מפעל גדול כזה, איזה יסוד יש ליהודי לשנוא את אנגליה למפרע כיהודי. כציונים - יש לנו טענות במשך כל 20 השנים, אבל גם כן לא שנאה. לא עשו כל מה שהבטיחו,

אבל עשו יותר מכל עם אחר, יותר מאמריקה, לגבי הציונות, אם כי יש ספר-לבן. אני אומר, לעקור מלבנו, אם כי מותר שיהיה לכל אחד חשבון אישי עם כל עם – את זה אני אוהב ואת זה אני שונא, אבל כשעושים את החשבון היהודי והציוני בשחרור מכל השפעה זרה, ליהודים אין לנו יסוד לשנוא את אנגליה, ובמלחמה זו בודאי לא. ברור שאנגליה לא הלכה להלחם עם היטלר משום שהוא אנטישמי, שום אנגלי לא יגיד זאת. יותר מזה, אנגליה עשתה ברית עם פולין והכריזה מלחמה בגלל פולניה, אבל הודיעה במפורש שבגלל פולניה לא היתה עושה זאת, מותר לאנגליה לשמור על קיומה, אבל הם נלחמים בשונא הכי איום שלנו , ויהודי לא צריך לשנוא את אנגליה בגלל זה. בגלל זה הוא יכול להיות שלם בהחלט עם אנגליה. זה ענין פוליטי ממדרגה ראשונה, מפני שיש מזלזלי באנגליה שרוצה כי מלחמה זו תופיע כמלחמה יהודית, להסית נגד היהודים יכולים בכל הדרכים, מסיתים נגד היהודים שכולם ריבולוציונרים ומצד שני שרוצים שכולם קפיטליסטים, אין שום ענין לתת מזון לאנטישמיות האנגלית, שגם במלחמה זו אין לבנו שלם אתם. זאת לא אומרת שנקשיבו משועבדים להם, על זה לא נדבר. אני רק מדבר על זה שלבנו איננו שלם אתם במלחמתם. אני רואה בזה סכנה גדולה ליהדות שנתן יסוד לחשד בזה. עכשיו יש מקום לאוריינטציה אנגלית יותר מאשר בימי שלום, מפני שאנגליה נלחמת באויב הכי גדול שהיה פעם לעם היהודי. יש לנו אינטרס משותף, ויחסים בין עמים נוסדים על אינטרסים ולא על מידת הצדק העליון.

ובכן אוריינטציה ברורה עם אנגליה במלחמה זו בלי שום "אבל", זאת לא אומרת שזה מחייב אותנו לפסיבות, אבל אין לגבל את שמם בגלל המלחמה הזאת. עכשיו באים ומונים כל מיני חטאים באנגליה, למה האנגלים לא לחמו בהיטלר מקודם כשזה לא נגע להם, מה זה? מבין מיבדק זה? מתי נלחמו שני עמים גדולים בשביל היהודים? מתי קרה כדבר הזה בהיסטוריה? – איננו יודע מה היה גורלנו אילו באמת היתה מלחמה עם היטלר , או מלחמה בין שני עמים רק בגלל היהודים, יען כי אנו לא ערבים לנצחון. אבל באנגליה מחו נגד היטלר, בפרלמנט האנגלי דברו נגד רדיפות היהודים. אמנם לא הכריזו מלחמה על היטלר, אבל בגלל זה שום עם לא הכריז ולא היה מכריז, אבל מחו ולא פחות מאשר איזה עם אחר, וגם עשו קצת בשביל הפליטים היהודים. עשרות אלפים פליטים מצאו להם מקום מקלט, אם כי היה שם הרבה עבודה גדול. איננו רוצה להגיד שזה עם של מלאכים, אבל דוקא ברגע זה עומד העם האנגלי במלחמה עם האויב הכי גדול שלנו ואנו מעוניינים בנצחונו. למה לנו כל חיפוש החטאים הזה? –

אולם כאן אני חולק על אחדים מחברי בהנהלה, ראיה יהודית בלבד אסורה עלינו. אנו חייבים בראיה ציונית, אבל זה תמיד יותר מסתם ראיה יהודית, מפני שאין לנו ענין רק במצב היהודים בארצות האחרות אלא יש לנו ענין בעתיד העם היהודי בארץ הזאת, והגישה הציונית היא חובה עלינו, והגישה הציונית היא מקובעת את הגישה היהודית. הראיה היהודית שלנו מוכרחה להיות מתוך גישה חדשה. ובזה אני מגיע לספר הלבן. אין אנו יכולים לשכוח את הספר הלבן, גם בשעת מלחמה. במלחמה עם היטלר אנו בכל לבנו עם אנגליה. אנו לא עוזרים לה הרבה — הלא רוצים להוכיח לנו שאין צריכים לשלוח יהודים למות - לכל הפחות לא צריכים לנאץ את שמה. אבל יש ספר לבן. אנו צריכים לדעתי להיות רק ציונים, והחשבון הציוני קודם לכל חשבון יהודי אחר. לא אדבר על המלחמה בספר הלבן לפני המלחמה. לא אענה על השאלות של החבר כן־שם, מפני שזה עבר. כבר היו ישיבות ודבר על זה. נכנס חבר חדש ואתה לך וספר לו על מה שהיה לפני ששה חדשים. אבל בתקופה שלפני המלחמה במאבק בספר הלבן, מה היתה דעתנו? — סילוקו של הספר־הלבן ולא סילוקה של אנגליה. ההתנגדות שלנו לא הרחיקה ללכת עד כדי כך שנחליט לא להשמיד את הספר הלבן אלא לסלק את אנגליה מא"י. גם אז חשבנו כך ועכשיו — על אחת כמה וכמה.

אולם גם מה שיכולנו לעשות הרבה דברים, אי אפשר לעשותם בשעת מלחמה אם זה ימנע או עלול לפגוע במלחמה. אסור לנו לעשות דבר שיוכל לעזור להיטלר, גם אם יש בזה צורך עצמי שלנו. לעזור להיטלר אסור. והיינו מוכנים לפני המלחמה לעשות דברים העלולים לפגוע קשה באנגליה. אז לא היה לנו שום חשבון אחר מלבד אם זו היתה הדרך למלחמה בספר הלבן, היינו צריכים לעשות זאת. עכשיו אנו צריכים לבחון אם אין בזה משום סיוע להיטלר. אבל הספר הלבן קיים ומלחמתנו בו קיימת. אבל כמו מקודם המגמה שלנו היא סילוק הספר הלבן ולא סילוק אנגליה. ובכן איך אפשר לסלק את הספר הלבן? לא אכנס לכל הפרובלימה הזאת, אגע רק במה שקשור במצב החדש.

אנו צריכים לראות אפשרות כזאת, זה אולי הדבר הכי "פרובבלי", שלא יעלה בידינו לסלק אותו, ועלינו לכוון לכך את פעולתנו שנהיה מוכנים כשיגיע הזמן. אבל אנו לא יכולים להתיאש ולהגיד: לא יעלה בידינו לסלק אותו. המלחמה אולי תיצור קוניונקטורה כזאת שאפשר יהיה לסלק אותו. אני אומר "אולי", אולי על ידי כך שהממשלה תשתנה. זה לא נעשה על ידי הסכם כללי באנגליה. אם כי אין לתלות בזה הרבה. כי בשעה שהאופוזיציה עוברת לשלטון היא יותר כבולה.

בכל זאת אפשרות כזאת כן קיימת. אבל זה לא תלוי בנו. אנו לא יכולים להרכיב ממשלות, ובכן עלינו לדאוג לאפשרות של סילוק הספר הלבן עם הממשלה הזאת. זה אפשר לא על ידי כך שנוכיח לממשלה הזאת כי היא טעתה, על ידי כך הדבר לא יעלה בידינו. נדמה לי שכל מה שבאופן אנושי אפשר היה לעשות כדי להוכיח לממשלה שהיא טועה ועושה עול - נעשה. ארגומנטים חדשים נוספים נגד הספר הלבן - חוששני שאין. ולכן על ידי הסברה לגוף הענין אין שום תקוה להצליח. ובכל זאת אין זאת אומרת שלא יתכן סילוקו. דבר זה יתכן, משום שמתחדש המצב. מפני שהממשלה הגיעה לדעה זו לאחר עשרים שנה לא בלי לחץ חיצוני. אינני מאמין בזה שפתאום הרהרה ארוכה על הפוליטיקה שלה והגיעה לכלל דעה שאינה צודקת. שלא היתה קונטרפרסורה כזאת שלחצה עליהם. או שהיא נראה להם שהיא לוחצת עליהם, והם מצאו לצורך לשנות את הפוליטיקה שלהם בלי להודות שהם משנים, הם מסבירים שבים כאילו זה המשך הפוליטיקה הקודמת, שזה לא מתנגד למנדט. אבל המלחמה יכולה לגרום לכך שיהיו לחצים אחרים, ועלינו לעמוד על המשמר. אני אומר, תנועה ציונית והנהלה ציונית, ופוליטיקה ציונית שלא תראה אפשרות של קונטרפרסורה חדשה, שלא תארגן לכך בכל תוקפה - היא מתחייבת בנפשה. אינני מאמין שהערבים יעזרו לסילוק הספר הלבן, מפני שהם מקור הספר הלבן. אינני רואה שום יסוד מדוע ייהפך לבם והם ילכו פתאום לממשלה האנגלית ויגידו לה: בטלי את הספר הלבן, תני להם עליה גדולה כמו שהם רוצים, כמו שדרש קלוריסקי - 80% אלף לשנה. אם כי אני רוצה מאוד בכך, אני מודה שאינני רואה כל אפשרות לכך שמצד הערבים תבוא אפשרות לבטל את הספר הלבן. ולכן אנו צריכים לראות אפשרות שלמרות קיום הלחץ הערבי לקיום הספר הלבן, נביט באופק אם אין דבר מה שנותן אפשרות לסלק אותו. ויש דברים כאלה באופק, אם כי אולי ייעלמו, אולי זה עשן פורח, - והם צרכי המלחמה.

זה מוליך אותי אל השאלה של הערכת המלחמה. לדעתי אין זו שאלה של גדוד, דביזיה - כמו שאמר אוסישקין - לא שאלה של ערכים - כמו שאמרו אחרים - אלא שאלת הפוליטיקה העברית בתקופה זו, שאלת הערכת כוחנו, לא אכנס עכשיו לענין זה. ענין זה ראוי שיוקדש לו בירור מיוחד. אני רק מציין את העובדה, שזוהי שאלת הפוליטיקה העברית בציונות. עכשיו אני מעמיד את עצמי בסכנה שאם יש לי משהו של רפוטאציה של איש ריאלי, אני אהרוג אותה בזה שאומר עכשיו. יש לי הכרה ברורה, שאילו היתה לנו הערכה מלאה של כוחותינו היינו הורסים את הספר הלבן למחרת הופעתו ולא היה הספר הלבן קיים היום. אלא קרה לנו אסון, למרות זה שמרדנו אלף מרידות בגלות עדיין לא היינו לציונים, עדיין דבוקה בנו המסורת של הגלות

של יהודי מחוסר אונים, הרואה את עצמו מחוסר אונים שאין כוחו אלא בפה. אבל מה שעבר עבר. אומרים לנו: מה אנו ומה כוחנו, תשליכו! אל נשגה בפניות גרנדיוזה. נדמה לי שאני רחוק מזה, למרות זאת שאינני חושב שנוכל להכריע את היטלר, מסופקני אם יש אידיוט כזה בתוכנו שחושב כך. אנגליה עצמה אינה חושבת שתוכל להכריע את היטלר, היא כרתה ברית עם צרפת, היא לא הסתפקה גם בזה ורדפה אחרי תורכיה ושלמה מחיר גדול, מה פתאום יתאשר בתוכנו אידיוטים כאלה שיחשבו שאנו נכריע את היטלר. אבל כלום מתוך שאנו מחוסרי אונים להכריע את היטלר עלינו להגיע לידי מסקנה שאנו אפס ואין? אמנם בהשואה לכוחות איתנים אלה אנו אפס ואין, אבל בכל זאת אנו דבר מה, מה חכמה ציונית ופוליטית בזה שמתדילו פתאום להטיף: מה אנו ומה כוחנו? אנו בכל זאת דבר מה. אנו 500 אלף יהודים במולדתם, עם משק שלהם, עם קרקע שלהם, עם הרגשה עצמית אחרת שלהם, עם יכולת משקית גדולה, גם עם יכולת צבאית. אמנם בהשואה ליכולת הצבאית של רוסיה, סין, יפן, גרמניה – לא! אבל בסביבה זו כוח לא כל כך קשן, דבר מה. ולמען לממש את הדבר אתן לכם מספרים. עשינו גיוס נרשמו 85 אלף גברים. מהם כ-60 אלף בגיל 18–35; 25 אלף מגיל 35–60, ביניהם 17 אלף ויורטרשעבדו בצבא ברוסיה, פולניה, גרמניה, אנגליה, ארץ-ישראל וארצות אחרות, בכל סוגי פורמציות. זה דבר מה. 60 אלף בחור מגיל 18 – זה דבר מה, זה לא אפס. אבל לא רק זה בלבד. יש לנו משק, יש לנו מוסדות, יש לנו עיר, יש לנו מדע. לכל זה ישנה חשיבות. במובן הכוח 20 בחורים במכון זיו השובים יותר מעשרים מליון בחורים היושבים בחנ"אז. נשק – זה גם כן דבר מה. מדוע כל זה אפס ואין? הכוח של ארגון, של אומץ הלב, של מסירות. זה לא היה לנו במשך כל השנים, במשך מאות שנים. מה פתאום התבטלות הזאת, למה לנו להתבטל? –יכולה להיות קונינבקטורה שמציאות זו, היא לא ענקית אין להגזים בה, אבל היא מציאות חשובה. בסביבה זו יכול להיות לה ערך, ואנו יכולים את הערך הזה לבטל אותו בשביל ענינים פוליטיים שלנו, כמו שהערבים נצלו את היכולת שלהם להשיג. במשך שתי השנים הללו הכריחו את אנגליה לתת את הספר הלבן. אינני יודע אם מומנט כזה יבוא, אבל הוא יכול לבוא, ואלה שלא יעשו הכל למען אם זה יבוא להביא את כל כוחנו על כף המאזנים – מאבדים את עתיד עמם.

עכשיו ענין הגדודים. קודם כל שאלה פורמלית: מדוע לא שאלנו. יש אמנם ויכוח קונסטיטוציוני ביני ובין אוסישקין. ויכוח זה אמור לא רק בשאלת הקונסטיטוציה, כשאוסישקין מתנגד לאיזה דבר, הוא אומר: אין לכם סמכות,

מן הראוי שהקונגרס פעם יעבד תקנון. אם כי אני חבר צעיר של ההנהלה, שההנהלה איננה חפשית לפעול לפי שיקול דעתה, לפי החוק הועה"פ מתאסף אחת לחצי שנה. אם הוא נותן הוראה – זה מחייב את ההנהלה, אבל מישיבה לישיבה ההנהלה פועלת, וכל פעולה היא גם החלטה. אם, למשל, מנהלים שיחה פוליטית, קודמת לזה החלטה. כל מעשה כרוך בהחלטה. בענין זה המצפון שלנו נקי באופן מיוחד. בלונדון היה מגע, ישיבות עם הממשלה האנגלית. אז לא היתה מלחמה, אבל האספקט של המלחמה היה בעצם הגורם לועידת לונדון. שם באי כוח הממשלה דברו על זה שיכולים לתת עשרות אלפים. אוסישקין שמע זאת ולא מחה. גם בנסטוב היה שם ולא מחה. לא שמעתי אותו מעירער על כך, והיה מגל יהודי בללי ומה מבל ציוני. (אוסישקין: זה היה לפני הספר הלבן). אחר כך היתה ישיבה של הועה"פ בג'נבה לפני הקונגרס, ואני מסרתי על הצעדים. היתה המלחמה הולכת ומתקרבת ופנתה ההנהלה בלונדון ובירושלים לממשלה, אנו חושבים לחובה פוליטית לקדם את פני הדברים ולא להגרר אחריהם, אלא להכשיר את בואם. מסרתי שאנו בדברים עם הממשלה על גיוס צבא יהודי גם בשביל חו"ל וגם בשביל הארץ. אני מצטער שעלי להשתמש במלה שהדוק טיפר שבלונדון מרבים להשתמש בה, יש לי הרושם שלא התנגדו לזה. ובכלל איני תופס, למה אסור להציע עזרה לאנגליה, לארגן צבא יהודי, למה דבר זה אסור? כמובן, אם תהיה החלטה שאסור – לא נעשה זאת. אגב, על זה לא נמסר רק היום. על ההצעה של דביזיה מסרתי בועה"פ לפני שבועים. כמובן אם הועה"פ יחליט בשלילה נמצא דרך איך לצאת מן הענין, אם כי כתבנו מכתב. אבל השאלה איננה שאלה פורמלית, אלא אם צריכים לעשות את זה או לא.

לצערי אינני מסים דעה לא עם מצדדי הצבא ולא עם מתנגדיו. וזה אחד הדברים שאני מוכרח להגיד שאני מסביר את עמדתי. אני אינני מסכים לדעת גרינבוים וד"ר שמורק, שאנו צריכים לתת כיון מהארץ ובין מהגולה גדודים יהודים שילחמו בכל מקום שהוא. אילו לא היתה ציונות בעולם, אילו גורל העם היהודי לא היה תלוי בא"י, הייתי מקבל הנחה זו בלי שום הגבלות. ואני יודע שגדודים יהודים לא יכריעו, אבל זאת שאלת כבוד, הכרח מוסרי, לקחת חלק בהשמדת החיה המורשעת הזאת אשר התעללה בעם היהודי במשך שבע שנים, והיא רוצה להשמיד אותו בלי שום תנאים והגבלות. אולם החשבון היהודי הזה איננו מספיק, מפני ששאלת העם היהודי לא תפתר אם היטלר יפסד, כי היא לא עלתה על ידי היטלר. היתה שאלה יהודית גם לפני היטלר. וארץ ישראל היא העיקר. אינני מקבל את הנוסחה הזה שאחד החברים

בן-גוריון (המשך)

אמר: בלי שום חשבונות, מוכרח להיות אצלנו חשבון, לא נוכל להשתתף במלחמה בלי שום חשבון. החשבון שלנו מורכב ומסובך מאוד. אנו לא יכולים לעשות את החשבון היהודי בלבד. אי אפשר שבנינו אחרי כן יגידו שבשעה שקמו עמים גדולים לשם ענייניהם הם להשמיד את האויב של xxxx העם היהודי, היהודים עמדו מרחוק, או: במלחמה מתוך אונס. כמו הצ'כים, הפולנים או אחרים. אי אפשר שלא לעשות את החשבון הזה.

ממשיך - צ"פ.

הועה"פ הפא', 27.12.39 אחה"צ
סוף דברי ב.ג. - לפני זה רשם י.ס.

ד. בן-גוריון: אנחנו לא יכולים לעשות רק את החשבון היהודי. אי אפשר שבגיננו אחרינו יגיעו שבשעה שקמו עמדים גדולים להלחם לשם ענינים, בלחם העם היהודי מתוך אונס. אי אפשר לעשות חשבון זה. החשבון העיקרי הוא החשבון הציוני. החשבון הציוני הוא כאילו שגורלנו לא יוכרע על הדיין, רק בארץ ישראל ועל ידי שלמההנו בארץ ישראל, ולאו דוקא בשבבית עם אנגליה, כי אינני בטוח שהם יסלקו את הספר הלבן, הוא לא סולק ולא יסולק כל כך מהר. אם יסולק ישתנה כל החשבון. אנחנו מדברים אחרת כאשר יש הספר הלבן, הפוליטיקה היא קבועה, אי אפשר לשכוח את הספר הלבן, גורלנו לא יוכרע רק בארץ, ושום השמדה של היטלר לא תשמיד את הספר הלבן, היא תעזור לנו להשמדת הספר הלבן, אבל אין היא משמידה את הספר הלבן, אבל הצבא היהודי שהוא נחוץ לנו, הוא לא נחוץ לנו לשם עזרה לאנגליה, הוא נחוץ לנו לשם עזרה לעצמנו.

כך ראינו את הדבר כאשר אנו הצענו לאנגליה צבא יהודי. לא הצענו לאנגליה עזרה, אלא בקשנו עזרה לנו. הם עדיין לא הסכימו לכך, לאנגליה לא נחוץ צבא יהודי, יש לה די צבא. בארץ ודאי שלא נחוץ לה צבא יהודי. יש לה צבא משלה כאן. צבא יהודי בארץ ישראל פירושו ארץ ישראל ליהודים, צבא יהודי פה זוהי עזרה לעצמנו. בתקופה זו היא העזרה היחידה שאנו יכולים לדרוש לעצמנו, כי ההסברה פה לא תועיל (בנטור: האם אנגליה מסכים לכך?). די שאנגליה מתנגדת לכך, מדוע גם אתה עודם תנגד. אינני עונה בשמה של אנגליה.

אנחנו רוצים לעשות מאמצים גשה כדי להשיג את ההסכמה. יש אנגלים החושבים שדבר זה כן ינתן לנו. שמעתם מפי שרתוק, הוא הסביר את הדבר וזוהי ההסברה הפוליטית, שיש ממשלה אשר נתנה את הספר הלבן והיא עומדת עליו, אם לא תקרה טלטלה, אשר תטלטל אותה היא לא תזוז ממנו, הם רואים את עצמם קשורים כלפי העולם הערבי. הממשלה יצרה לה פילוסופיה שיש הכרח בספר הלבן. יש אמנם בקבינט האנגלי עכשיו אנשים חדשים, בינ יהם אמנם חלק - אינני יודע אם דעתם תכריע, האנשים האלה יודעים לא פחות בעניני המלחמה, בעניני סטרטגיה מאשר הסטרטגים שלנו, הם אינם בקיאים בצדק העליון אבל הם בקיאים בסטרטגיה האנגלית ויש ביניהם כאלה שהם רואים את המצב והם חושבים שצבא יהודי, כל יהודי יכול להיות לצורך במשך המלחמה הזאת ויותר מכל דבר אחר שיש בסביבה זו (אוסישקין: האם בארץ הם רואים זאת?). אמרתי שאני מסכים לאלה

האומרים נבוא יאבדו בכל מקום בשביל ארץ ישראל. זוהי האפשרות שישנה אם כי איני יודע את מדת בת-התגשמותה הקרובה. אני אינני יכול להעריך את זה באחוזים כמה יתגשם מזה אם חמשה, עשרה או חמשים אחוז, אינני יודע, אבל אם אפילו רק אחוז אחד אנחנו מחויבים לעמוד עליו, לעשות את כל המאמצים, לא להחמיץ את השעה, לא לאבד אותו שבסיטואציה ידועה עזרתנו היא יותר חשובה מאשר הנזק שאחרים יכולים לגרום.

יש אנשים היודעים קצת מה היא מלחמה זו, שיש להם קצת יד במלחמה זו, והם חושבים כך, ואם דעתם תתקבל, ואם ראיתם תתאמת ואנגליה תהיה מוכנה לשנות את הפוליטיקה שלה ולהעזר בנו ואנו לא נהיה מוכנים, כי הזכות עוד לא נגמר ברחובנו, לא עשינו את ההכנות הדרושות, אנחנו צריכים להתכונן, הסיטואציה יכולה לבוא באמצעם, אז אני אומר שאנו מתחייבים בנסעגו.

הפוליטיקה הציונית שאינה בנויה אף על האפשרות שהספר הלבן ישאר עד אחרי המלחמה, ומשום כך הוא שומר על כל העמדות שיש לנו בארץ, כי הם יהיו נחוצים לנו בעוד זמן הוא מחפש לאפשרות שעזרתנו תהיה נחוצה ומתוך זה ישנו את הפוליטיקה הארץ ישראלית, אם ישנו רצון פוליטי כזה, בקו כזה, ואם מישהו מנהל פוליטיקה זו, הוא אינו מנהל פוליטיקה ציונית.

משום כך לא נוכל לשלוח 15.000 איש לצרפת, כל זמן שיש הספר הלבן. מובן אילו לא היה הספר הלבן, אם כי אני אינני סומך כל כך על הבטחות אנגליות באוסישקין וכהן, אילו מבטיחים לנו שהספר הלבן הוא בטל, אתם תקבלו את המינימום שאתם דורשים, הייתי רואה בשליחת 16.000 איש לצרפת, דבר שאנו יכולים להסכים לו, אבל כל זמן שיש הספר הלבן אסור לנו להוציא 16.000 איש מארץ ישראל, גם לא 10.000 וגם לא 8.000 . אבל אני חולק על הדעה האומרת שאף איש אחד לא נוכל לשלוח. אני רוצה לתת לכם דוגמא שאינה דוגמא. הקרן הקימת הוא מוסד שצריך לאסוף כסף ולא להוציא. קרן קימת בכל זאת מוציאה כסף. היא משלמת לבחרת בטוח באחריות, וכל אחד מאתנו משלם כל שנה שנה מספר לירות לחברת בטוח. כדאי לו לאבד חלק הכסף כי אולי זה יביא לו הרבה יותר, זה יבטיח אותו. אם אנגליה תבטיח - כן, אם לא - לא. המעבר מהבטחה לאי-הבטחה הוא איננו כה פשוט, אין אנחנו יכולים לקחת את אנגליה ולאמר לה: תבטיחי - כן, לא תבטיחי -לא.

אנחנו צריכים לשבור את האטמוספירה, זה דורש מעשים. גם מר אוסישקין רוצה צבא יהודי בא״י. צבא יהודי נחוץ לא להם, הוא נחוץ לנו, אנחנו מעונינים בו ולא האנגלים. אנחנו שנכרחים לרכוש את עזרתם, קודם כל לצבא, משום כך הסכמנו לתת 800 איש ליחידות הבריטיות בארץ, אם כי אמרו לנו ברורות, שאין כל בטחון שיחידות אלו לא תוצאנה מהארץ ותועברנה לחזית המערב. היינו נגד זה, ואמרנו שאנחנו עושים זאת מתוך הוראת שעה, אנחנו איננו עומדים על המריבצים שלנו, כי בשבילנו זה לא קובע. לנו היה חשוב למצוא מסילה ללבם, היה חשוב לנו שהם יראו את הבחורים שלנו בתור איש צבא, לי חשוב שהם ידעו להכיר אותם בתור איש צבא. לא אוכל להסביר לו את הדבר, למען שהם ידעו להכירו, למען שיהיה להם לקח זה, כדאי לנו שיצאו 500 בחורים מא״י, חשוב שהם יראו שהבחורים שלנו הם בחורים, וכל אחד מהם שקול כנגד 5 ערבים. לפני שבוע הייתי בפרטנד וראיתי גם את היהודים וגם את הערבים. שמעתי מה שאומרים האופיצרים. ראיתי שדרך זו שלנו היתה נכונה. שמעתי גם את הערכת הכוח שלנו. אמרו לי שאין להשוות את הערבי ליהודי מבחינת משקלו כאיש צבא. אנחנו עובדים במציאות הנוכחית, וזה חשוב מאד. ראיתי איך מעריכים אותו ואיך מעריכים אותנו. שמעתי את דעת הקצינים האנגלים על איש הצבא היהודי, על כוחו הגופני, על משקלו הרוחני, בהכשרתו והגופנית – אמרו לי – הוא איננו נופל מאיש הצבא האנגלי, עולה על הערבי, במידת הכשרתו גם כן עולה היהודי. הדברים האלה הם אינם עניינים של הגיון. זו היא פעולה שצריכה לשבור את דעת האנשים, וזה מחייב פעולה, זה מחייב מאמצים, זה מחייב גם תשלומים. ואם יש לנו השיבות שהיהודי בתור יהודי, יש לנו גם השבון יהודי בצרפת, בפולין, מכל הארצות לא יילחם בתור ציוני, פולני אלא הוא יילחם בתור יהודי. יש לנו בזה ענין יהודי וגם ענין ציוני, אם כי זה איננו הענין הציוני בה״א הידיעה, אבל אם יסכימו לדיביזיה יהודית בצרפת, גם אז יהיה חשוב לנו שהאופיצרים יהיו בני ארץ-ישראל. זה לא נחוץ לנו רק בשביל הכבוד היהודי, אבל זה נחוץ לנו למעשה, כי לשום יהודי בכל ארץ אין אותו הרגשת הגבורה שיש לבחורים שלנו בארץ ישראל.

אילו הייתי רשאי לספר לכם למה מסוגלים הבחורים היהודים, הייתם יודעים גבורה יהודית מה היא. אבל איני רשאי לכך, כי זה יסכן הרבה דברים שלנו, אולי יבוא פעם זמן שאפשר יהיה לפרסם זאת. קשה למצוא דוגמא לגבורה גדולה יותר. גם זו היא גבורה שצריך לשמור על סוד זה.

זה חושב, אם אנחנו באסוף 16,000 בחורים יהודים
מפולין, מצ'יכיה, מכל מקום, שזה לא יהיה אסמוף. באתי לארץ עם גדוד
יהודי מאמריקה, ראיתי איזה אלמנטים היו בו. היו בו אלמנטים שיכלו להיות
לנו למפארה, והיו גם כאלה שהרפה היו לנו. אם יהיו לנו בדויזיה זו
קצינים יהודים מארץ ישראל, נרכוש לנו ע"י יחידה זו כבוד לנו. זה יהיה
צעד להכשרה צבאית יהודית. מטרה פוליטית גדולה זהו צבא יהודי בארץ
כל זמן שיש הסמר הלבן. זהו מה שהצענו.
היינו במצב קשה. אי אפשר להגיד מה שאפשר לעשות
בוויכוח. אי אפשר לאפמיד זה מול זה. התייעצנו עם ידידים, עם ידידים שלנו
מהצבא, והיינו בספק. ידענו שאם אנחנו נציע דיוויזיה בארץ ישראל -
זו היא המטרה שלנו, על זאת חשבנו, חשבו כל אלה שהשתתפו בהתייעצויות -
יאמרו לנו: בארץ ישראל אין כעת מלחמה, ולהקים בה דיוויזיה יהודית זאת
אומרת רוולוציה ערבית בארץ ישראל. נציע דיוויזיה בשביל צרפת, אין לנו
עניין שם, אנחנו רוצים צבא בארץ ישראל. מתוך שיקולים רבים מצאנו שהאורטולה
הכי מתאימה היא שאנחנו מציעים דיוויזיה יהודית מגויסת מארץ-ישראל ומהגולה.
זה עניין כמה לקחת מארץ ישראל וכמה לקחת מהגולה. אם הם יסכימו לכך, אנחנו
בצים, אנחנו נעשה את הדיוויזיה ולא קרוסבי. ההנהלה הציונית עשתה זאת.
אמנם היו בין הידידים שלנו בצבא, שהיו אופטימיסטים ואמרו: אתם יכולים
לדבר סתם, כי אנחנו בטוחים שעד שהדברים יגיעו לידי הגשמה תהיה המלחמה
בארץ ישראל, וזה יהיה רק בארץ ישראל. אמרנו: אולי אתם צודקים, אנחנו
איננו יכולים להתחייב, לא נוכל להוציא 16,000 צעירים מהארץ. לכן
נקטנו את השלון: דיוויזיה מהארץ ומהגולה לכל מקום שיידרש, אם לחו"ל
נקח את המעט מהארץ, אבל אמרנו זה ידרוש זמן רב. דיוויזיה אינם מקימים
ביום אחד. זה ידרוש זמן רב, אבל בינתיים תקחו כמה מאות צעירים ללמוד
בבית ספר לקצינים באנגליה (רמז: מקרא מלא: ללמד יהודה קשת!).
אם יהיה צורך, אם באמת המדיניות של המומחים ההם
תתאמת, איש מאתנו איננו סטרטג, אין אחד מאתנו יכול לדבר בשם האסטרטגיה
האנגלית, להם יש תרוגנורה שהמלחמה תגיע הנה ואז ייזקקו לנו.
מדוע רק דיוויזיה אחת? אמנם גם 60,000 הם בשביל
ההיקף העולמי ולא כלום, אבל בשביל החלק הזה של העולם - זהו כוח לא קטן
פלוס הכוח המדעי שלנו, פלוס הכוח המקצועי שלנו, והם חושבים שרק בארץ
ישראל יכול להיות בסוף לאספקה, כי רק כאן יש העבודה המקצועית הדרושה.

באשר מה ישגם פועלים יהודים – זהו דבר מה. אם זה יהיה אז לא – איני יודע. אולי זה יתבדה, זה יהיה מלוא, ואז משיגים מזון בצורך לעשות מה שבאמת מוכרחים לעשות.

אני אומר: בלי תנאים, בלי משכנתא אסור. אנחנו לא יכולים לעזור את כוחנו, אבל לקבוע דוגמה (די בחו"ל) שאסור להוציא יהודים מהארץ, זהו נגד הפוליטיקה הציונית, נגד הערכים שלנו.

לדבר האחרון: שואלים אותנו מדוע אין לנו תכנית. מלים אחדות על התכנית שלנו ועל המדיניות. בתחילת המלחמה בסיבנו – תזכרו חברים שאנחנו חיים בתנאי מלחמה שיש צנזורה ואין קשרים. אתם מתאוננים שאין לכם די אינפורמציה. אגלה לכם סוד, ישבנו בהנהלה – מר אוסישקין הוסיף תמיד שנוסף על הסודות שאנחנו יודעים יש עוד דברים שאנחנו יודעים ואין אנחנו מספרים אותם (אוסישקין: אני איני חושד, אבל אני בטוח בכך!). הודעתי לכם שיש דברים שאסור לספר עליהם, אלא אגלה לכם שאני הלא ישבתי מה ששרתוק היה בלונדון, ולא ידענו דבר על העניינים, על המצב שם, עד שראינו צורך לבקש את לונדון לשלוח הנה איש מיוחד שימסור לנו אינפורמציה, בין אם ישנה ובין אם איננה, למען נדע שאין. זה לא היה דבר קל, זה נמשך שבועות, עכשיו לא מפרט כל כך לעבור מלונדון לארץ ישראל. ובכן אי אפשר להתעלם מקשיים אלה, כי הם הקשיים של המלחמה, אם כי היא עוד לא התחילה.

בראשית המלחמה אמנם לא היתה הודעה רשמית של ההנהלה, איני יודע אם יכולנו לפרסם זאת, אבל אנחנו פרסמנו קוים כלליים של הפוליטיקה שלנו, פרסמנו את זאת במאמרי שנתפרסמו בעתונות בארץ וגם בחו"ל: המשכת העליה, הגברת הפעולה הקרקעית מלוים אותה הדברים החדשים הנובעים מהמלחמה, ברית עם אנגליה, אבל לא ברית בלי תנאי, ולא ברית של גמיניות, אלא ברית של אומה, ברית צבאית לא לשם חברות צבאית, כי אין אנו מיליטריסטים, אין אנחנו להוטים אחרי הכתרים, אלא לשם דבר מה ולא למען התנשאות, וכאן אני מגיע לשאלה הפוליטית.

מה שאנחנו נשיג זה לא תלוי בנו, תלוי בנו מה שאנחנו רוצים להשיג, מה יש בגדר האפשרות להשיג. אני אומר שנעשה משגה מאד אם נציג לנו למטרה, מה שהיינו מוכרחים וצריכים להציג לנו למטרה במלחמה הקודמת, להשיג הבטחה, בטחה. אז היו בארץ 60,000 יהודים, אולי שלושת רבעי מהם יהודי חלוקה, זקנים וזקנות, ואז יכולנו לקבל רק הבטחה על הבית לעתיד לבוא. יש החושבים שקיימו אותה ויש חושבים שלא קיימוה, יש בתוכנו

אופטימיסטים, כבנטוב, החושבים שאחרי מלחמה זו אנגליה תהיה טובה יותר ותקיים את הכל אשר הבטיח (בנטוב: הנה כבר אמרתי!). אמרה שאתה רוצה שיקיימו את ההבטחה. אנגליה כבר הודיעה שההבטחה היא בטלה, שזה כבר קיימנו. העולם מתהפך, אבל הוא מאמין שאחרי המלחמה תשנה אנגליה תלך ביחס ליהודים, ביחס לארץ ישראל לפי מה שהבטיחה ב-1919. מבין הנאיביות הזאת.

האנשים האומרים בכל רגע אשליות, האמנם הם אינם רואים שכל מה שהיה בעולם במלחמה הקודמת, כל תבנית המלחמה הקודמת עבר ובטל מן העולם. הדבר האחרון שנשאר מהמלחמה היא היתה הצהרת בלפור וגם זו בא סופה. זאת אמרה אנגליה, וזה לא היה להם כל כך קל. בינתים פרצה מלחמה חדשה. מי יודע, מי מאתנו יודע במה תגמר מלחמה זו. מדברים על חידוש העולם. מי יודע איזה עולם יקום לאחר מלחמה זו. האם אנגליה תקיים את הבטחתה לפני המבול שלפני המבול. הרשו לי לא להאמין בכך. ואנחנו רוצים, אנחנו מוכרחים לרצות להבטיח את עתידנו, לא על יסוד הבטחות העלולות להתבטל אלא על יסוד המציאות הקיימת החדשה, ואת המציאות החדשה אנחנו זקוקים לא רק להבטיח, יתכן שלא ירצו לתת לנו כלום, נצטרך להלחם מלחמה מרה מאוד, אבל הצהרת בלפור לא תשוב. פעם קבלנו אותה, אבל היא בטלה.

אנחנו צריכים לחתור לקראת עובדות. ובכן מה היא סוף כל סוף המציאות, מה היא הציונות ומה אנחנו רוצים כאן בארץ.

אינני רוצה בוויכוח גדול על המטרה הסופית. אינני חושב על המטרה הסופית, אלא על מטרתנו בסוף מלחמה זו: עליה והתישבות. אנחנו רוצים שנוכל להביא מאות אלפים יהודים ומיליונים יהודים. אינני אומר מספר מסוים, כי אינני רוצה להגביל את עצמי במיליון, כמה שרק אפשר יהיה וליישב אותם בארץ. מי יעשה זאת, האנגלים, הערבים או היהודים? אני אומר שמטרתנו הפוליטית הציונית צריכה להיות לחתור לקראת זה, אנחנו צריכים לכוון את המאמצים, אנחנו צריכים להקים צבא יהודי. נעזור לאנגליה בכוחנו, אם אפשרי בכוחנו.

אם אפשר יהיה להשיג שלטון. לא מן השמים יתנו לנו עליה, אלא עליה שהעם היהודי יבחר. לא מק-מיכל יסדר התישבות, אלא השלטון היהודי יסדר התישבות. במלון הפוליטי שלי אני קורא לכך "מדינה". המדינה היא שצריכה לקחת לידיה את גורל העליה היהודית, את גורל ההתישבות היהודית, את גורל הבטחון היהודי. זה הכל צריך להיות בידנו.

לפני 20 שנה לא יכולנו לחתור לקראת זה, היינו מוכרחים לעשות את הכל על ידי אחרים, עכשיו אין הכרח לזה, אנחנו יכולים לעשות זאת על ידינו. לשם כך עלינו לעשות מאמצים, שאנגליה תסכים, עלינו לעשות מאמצים שהערבים יסכימו, אם הם לא יסכימו נעשה בלי הסכמת הערבים, אם האנגלים גם הם לא יסכימו - נלחם על זאת.

עוד שתי מלים ואני מסכם. לדעתי הפילוסופיה הפוליטית הבינונית היחידה שבעזרתה אפשר לשנות את גורלנו בארץ יש רק שתי אפשרויות או אם אנגליה תזקק לעזרתנו, אם לא - בכוחנו העצמי.

__י"ד שפרינצק:__ עכשיו עלינו להחליט על סיכום הבירור. יכולות להיות אפשרויות שונות. יכול להיות שאנחנו מסתפקים בדיבור, יכול להיות שמקבלים הצעה מפורשת ויכול להיות שמחליטים שהיות וההנהלה עשתה צעדים מסוימים, הם כבר נעשו, ואם תהיה אחידה דיאלים ראשונה תקובל ההחלטה המכרעת אז.

__א. ברלין:__ עלינו לקבוע את עמדתנו כלפי הצעדים שכבר נעשו.

__ד. רמז:__ הצעתי לאשר את הנוסח שהאכזקוטיבה מציעה וב.ג. הסביר.

__מ. בנטוב:__ לפני זה רוצה אני לשאול: כמה מהמתווכחים שאלו לגורלה של החלטת הקונגרס בדבר הועדה לשאלה הערבית.

__ד. בן-גוריון:__ בישיבה הראשונה של ההנהלה לאחר השבת יוחלט על הדבר.

__מ. אוסישקין:__ אני חושב שכבוד הועד הפועל וכבוד ההנהלה דורשים שתהיה הצבעה אחרי שני ימים של דיונים. תהיה ההחלטה אשר תהיה אבל הועה"פ צריך להגיד את אשר בלבו, ואני כל כך אוביקטיבי באשר אני יודע מה בערך יכולה להיות החלטת הועה"פ, שהיא לא תהיה כרוחי, אבל צריך להחליט.

ההחלטה לא תוכל להיות באותה הצורה שהציע רמז, והיא גם איננה יכולה להיות בשאלה הערבית, כי בזו אין מה להחליט, הועדה תוקם בישיבת ההנהלה. ההחלטה צריכה להיות בעניין היחידה הצבאית. בהחלטה זו צריכים להיות סעיפים אחדים, כי חלק ממנה יכול להתקבל פה אחד, ובחלק תחיינה הדעות מחולקות.

אני מרשה לי להציע את סדר ההצבעה:

א. יצירת יחידה צבאית בא״י בשביל צ״ל;
בשאלה זו מקורה שאנחנו נמצאים במלחמה עם אחד.

ב. השאלה השניה היא אם לא תהיה הסכמת הממשלה ליחידה יהודית בארץ, כי אם על יחידה מעורבת בארץ, בזה יש בינינו חילוקי דעות. המוקדם עתה להצביע על כך, כאשר תהיה אלטרנטיבה זו אז נצביע, זוהי שאלה שלא כפתרה. אני חושב שזו תהיה שאלה אקטואלית ולא רק תיאורטית.

עכ״ב עלינו להחליט אם אנחנו מוכנים לקחת עלינו את האינציאטיבה ליצור דיביזיה בשביל כל הזיתות העולם, מחוץ לא״י. אשר שתהיה בידנו האינציאטיבה בשביל לגייס אנשים מחו״ל, ורק מחו״ל, ויכול להיות שנבקש עלינו לגייס אנשים מחו״ל וגם מא״י.

אני רוצה לדבר בפרוטרוט, כי אני רוצה שהכל יהיה ברור, שיהיה ברור במה אנו מחולקים ובמה לא. מה שנוגע לדרישה האחרונה יש בינינו חילוקי דעות. דעה אחת היא שאנחנו צריכים לעשות זאת בלי כל תנאים מצד הממשלה האנגלית, ויש דעה שנחוץ לבוא אל הממשלה האנגלית ולדבר על יצירת יחידה כזו, אבל בתנאי שנדע מראש הממשלה מוכנה לבטל, אולי לא היום וגם לא מחר, אבל היא מוכנה להסתלק מהספר הלבן, ואז אנו נסכים, ואם לא - נסכים. זו היא השקפה אחת. עכ״ב יש עוד שאלה אם יחליטו ליצור יחידה xxxxxx זו בשביל כל הזיתות העולם, האם צריכה א״י להשתתף במספר מוגבל של אנשים או ללא הגבלה.

בצורה זו הייתי מבקש את היו״ר להצביע.

<u>מ. יערי:</u> יש לי הצעה קצרה:
הועד הפועל המצומצם שולל כל תכניות להקמת יחידות צבאיות, הקשורות בהוצאת יהודים מארץ-ישראל.

<u>הרב מ. ברלין:</u> אני רוצה להפריד בין סעיף ד׳ וסעיף ה׳ בהצעות מר אוסישקין. מר אוסישקין דבר על גרעין בתנאי או שלא בתנאי, בהגבלת מספר אנשי א״י או ללא הגבלה. אני חפץ להוסיף הגבלה מספרית בתנאי או שלא בתנאי. אני וחברי הננו בעד גרעין ללא כל תנאים, אם מספר אנשי א״י ללא הגבלה - אז עלינו להציב תנאים.

<u>ד"ר בוגרשוב:</u> אני מציע:
הועד הפועל מקבל בברכה את האינציאטיבה של ההנהלה ליצירת גדוד עברי בחזית המלחמה נגד היטלר עם גרעין ארצישראלי תחת דגל ציוני.

<u>מ. גרוסמן:</u> לי נדמה שלהצעה רמז על אישור האינציאטיבה של ההנהלה זכות הפריאוריטט.

<u>מר אוסישקין:</u> אני מבקש מהיו"ר להעמיד את השאלה להצבעה בצורה כזו, שכל אחד יוכל להצביע בחיוב או בשלילה. צריכה להנתן האפשרות למלגר להצביע בשאלה זו לפרטיה.

<u>מר רמז:</u> גם בשעת שאלת ה"חלוקה" הייתי איש ריב למר אוסישקין, כי רציתי הצעה מאוחדת, ואין אני מתחרט על זו. רבים – והיתה להם הזכות על זאת – רצו הצעה מפרידה ימה-ימה בין שני המחנות, וביניהם גם מר אוסישקין. כן רוצה אני היום בהצעה מאוחדת. יתכן שנצטרך להצביע על דברים מפרידים, לעת עתה יכולים אנחנו להצביע בעד הצעתי כולנו, מלבד יערי, כי ליערי ולאזן אין זו שאלה מעשית. יש צורך להוסיף פסוק אחד להצעתי כדי להסביר את הדברים, את הנקודה עליה עמד הרב ברלין. אני באמת מדבר על גרעין, ואין זה ענין של גביבת הדעת; מספר האופיצרים המקובל, 500 - 600, הדבר המהווה את הלוז של הדבר, העיקר צריך לבוא מן הגולה. מה שלמעלה מזה, אם תבוא שאלה לשנות, מכרחי שהדבר יובא לועה"פ ושלא ייעשה שום דבר שלמעלה מזה בלי החלטת הועה"פ.
מדוע אני מציע שכעת לא נחליט על כל הפרטים, כי טוב לנו בערפל זה של המלחמה הקרובה, שאולי תתקרב ואולי לא תתקרב אלינו, טוב לא לקדם את ההחלטה, ואין אני בטוח אם מישהו מעונין לקבוע מספרות, כי אולי נצטרך לחלוק את המספרות לאחר זמן. למה לנו להחליט על התנאי, אם תגיע השאלה נחליט, אבל למעלה מן הגרעין אין להנהלה לעשות בלי הסכמת הועה"פ.

<u>ד. בן-גוריון:</u> מכיון שהזכירו פה מספרים, רוצה אני לומר דבר מה. בשיחה שהיתה לנו – לי ולד"ר וייזמן – עם המפקד הראשי פה הזכרנו אחרי שהוא לחץ עלינו את המספר 1,000 אנשים מא"י, ועל

שאלתי ולאחר מכן אמרנו, שלכל היותר יכולה א"י לתת לדיוויזיה יהודית לערך 2,000 איש. מכיון שבקשנו ממסר זה בשיחה רשמית, עלינו לעמוד עליו.

<u>הרב ברלין:</u> אני יכול להסכים לנוסח המתוקן של רמז.

<u>מ. יערי:</u> אני רוצה להציע הצעה נוספת: מצטרף להצעה של מר אוסישקין בנוגע ליצירת צבא בא"י. זהו דבר חשוב, על כל פנים בשביל העתיד.

<u>יו"ר שפרינצק:</u> אנחנו נגשים להצבעה. אני מעמיד להצבעה את ההצעה השלילית של מר אוסישקין בדבר יצירת צבא בא"י;
<u>אני קובע שהצעה זו נתקבלה פה-אחד.</u>
בנוגע לדיוויזיה ולגרעין יש הצעה מרחיקה לכת, פשוטה בקיצורה וקצרה בתכנה.

<u>ד. רמז:</u> אילו היתה מתקבלת הצעתי אין מקום להצעה שלילית.

<u>מ. אוסישקין:</u> אני רוצה לשאול את יערי: אם יגידו לך, שאם נשלח דיוויזיה או שתים לחזית המערב, יש הסכם לבטל את הספר הלבן, האם אתה מסכים או לא?

<u>מ. יערי:</u> לא!

<u>יו"ר שפרינצק:</u> אני מעמיד להצבעה את הצעת יערי:
הועה"פ הצ' שולל כל תכניות להקמת יחידות צבאיות, הקשורות בהוצאת יהודים מארץ-ישראל.
בעד ההצעה שלושה (יערי, זרובבל, איידלסון),
נגד ההצעה הרוב, ו-4 נמנעו.
<u>אני קובע שהצעת יערי נדחתה.</u>

<u>ד. רמז:</u> אני בעד הצעה חיובית ולא שלילית.

ד"ר שפרינצק: עכשיו באה ההצעה בניסוחו של רמז, שאנו מאשרים את צעדי ההנהלה שנעשו ליצירת דוויזיה יהודית, אשר בה יכול להיות גרעין א"י בשביל הגנת הא"י.

מ. אוסישקין: לדעתי אי אפשר להצביע בהצעה זו, טרם שאנו אומרים אם אנחנו בעד יחידה בלי תנאי או בתנאים מסוימים.

הרב מ. ברלין: אני חולק על הצעה. עלינו לדבר על העתיד. מטעמים קונסטיטוציוניים - אם כי אני בעד הכנה של הצעת רמז - אי אפשר להצביע על העבר, אלא רק על מה שנוגע לעתיד, כי היו צריכים לשאול את הועה"פ לפני המעשה.

ד"ר שפרינצק: אני מצטער שדברת, כי לא עתה הזמן לכך.

מ. אוסישקין: אני מציע לנהל מו"מ עם הממשלה ולהציע לה ליצור דוויזיה יהודית בשביל כל החזיתות אשר תמצא לנחוץ, בתנאי שהספר הלבן יבוטל.

א. קפלן: אי אפשר להעמיד את ההצעה בצורה זו להצבעה, כי יכולים לפרש שהמצביעים בעדה הם מתנגדים לביטול הספר הלבן.

ד. רמז: הצעתי היא:

הועה"פ הציוני המצומצם מקבל את ההצעה לבנין דוויזיה יהודית בחוץ לארץ, על יסוד גרעין מרכזי מארץ ישראל, בתנאי שהגרעין הזה לא יעלה על 2,000 וכל הוספה על הגרעין המרכזי טעונה אישור למפרע של הועה"פ הציוני.

ד"ר בוגרשוב: כתוב "דוויזיה יהודית", צריך לכתוב "דוויזיה צבאית".

ד. בן-גוריון: בנקוט בלשון שבה פנינו אל הממשלה:

"דוויזיה יהודית שתגייס בארץ ובארצות אחרות לשרות עם המחנה הבריטי במלחמה הנוכחית בכל מקום שיידרש".

רמז: עכשיו עלינו להצביע על דבר פשוט, על דוויזיה צבאית יהודית בחו"ל על יסוד גרעין מרכזי א"י, אשר מסביבו

מבנה דוויזיה צבאית יהודית בחו"ל. הגרעין הארצישראלי לא יעלה על 2,000, וכל הוספה לא תתכן בלי אישור למפרע של הועה"פ הציוני.

<u>י. אידלסון:</u> נראה לי שיש בהצעה זו דבר מה שרמז אינו מתכוון לכך.
אם אם יש אפשרות לעשות בארץ - אנו בכלל עושים זאת.
אם לא בארץ-ישראל - מה אז? בכל גופה צריך להיות קבוע ברור מה באי"י אנחנו עושים, ומה אנו עושים אם לא באי"י.

<u>א. ציזלינג:</u> אני מבקש למחוק את המספר מתוך ההצעה, כי זה מכביד.

<u>ד. רמז:</u> אני מסכים שהמספר 2,000 יירשם בפרוטוקול ויושם אפוא לב לדבר.
את אידלסון רוצה אני לשאול שאלה, שהיא תבוא במקום תשובה: ומה אם יציעו לנו שתי דוויזיות אחת באי"י ואחת בחו"ל, התסכים?

<u>א. ציזלינג:</u> צריך לקבוע ברור שהמדובר הוא על גרעין א"י, ז.א. קאדר הפיקוד, אבל חלק א"י גבדל בדוויזיה בחו"ל.

<u>יו"ר שפרינצק:</u> הצעת רמז היא:
"הועד הפועל הציוני המצומצם מקבל את ההצעה לבנין דוויזיה צבאית יהודית בחוץ לארץ, על יסוד גרעין מרכזי מארץ-ישראל, בתנאי שכל הוספה על הגרעין המרכזי טעונה אישור למפרע של הועד הפועל הציוני".

מי בעד ההצעה? 21.
מי נגד? 5 (אוסישקין, יערי, זרובבל, אידלסון, רוזנבלום).
עם קבלת הצעת רמז נופלות שאר ההצעות.
המשך הישיבה מחר בבוקר ב-9:30.

<u>מ. אוסישקין:</u> עלי להודיע שההנהלה החליטה שהדיון בשתי השאלות האירגוניות: הרחבת ההנהלה ומוסד לבקורת יהיה פתוח רק לחברי הועה"פ וסגניהם.

הישיבה ננעלה.

ישיבת הועדה הערבית

כ"ז שבט ת"ש – 6.2.40

במשרדי הסוכנות היהודית – ירושלים.
4:15 אחה"צ.

י ש י ב ה ג'

נוכחים: ה' ש.קפלנסקי, ד"ר טהון, ה' מ.שפר, ה' קלווריסקי,
ד"ר י.ל.מגנס, ה' אוסטר (אחר לבוא).

היו"ר ש.קפלנסקי: רבותי, הרב עוזיאל בקש סליחה על שלא יוכל להשתתף בישיבת אחה"צ. ה' אוסטר אף ביקש סליחה שהוא יאחר בחצי שעה, ז"א הוא יבוא בעוד רבע שעה. היום אנו צריכים לדון בשאלות המלחמה. הזמנו מספר עדים שלהם דברנו בישיבה האחרונה, ובכן, בנוגע למחלקה המדינית הוסכם אתה שהיא תופיע בשעה שש וה' ד"ר רופין יופיע בחמש. ב-4 עד חמש היינו צריכים לשמוע את ה' רוטנברג, אבל הוא הודיע שמשום מה ההזמנה לא הגיעה אליו, בכל אופן לא הגיע לידיו לפועל, וכל הענין נודע לו רק הבוקר והוא לא יכול היה להשתחרר לאותה שעה. אני עוד אצטרך לברר אתו באופן אישי אם יוכל לבוא לישיבה הבאה ובאיזו שעה. כמו כן ה' שבתאי לוי בקש סליחה. אין לו שום אפשרות לנסוע עכשיו לירושלים. הוא ממלא את מקום ראש העיריה ודברים אחרים מאוד רובצים עליו. הוא מש, אם הענין באמת דחוף, אולי נסדר שאני לבדי או גם עוד אחד או שנים מחברי הועדה נשמע את עדותו בחיפה, כי איננו רואה אפשרות לנסוע לירושלים בשבועות הקרובים ואיננו רואה אפשרות לקשר את זה עם איזו נסיעה רשמית בעניני העיריה כי אין דבר כזה בתכניותיו לזמן הקרוב. הזמנו את ה' יצחק רוקח, אבל ממנו לא קבלנו תשובה ואין אנו יודעים אם יופיע היום או לא, לכן שמיעת המומחים תתחיל בשעה ב-5. אני מציע שננצל את הזמן שנשאר לנו עד הופעתו של ד"ר רופין לשם הבהרת הפרק שנשאר פתוח – רשימת המומחים והעדים שאנו רוצים לקבל, ואולי גם את אותו שראוי שאנו נרכז בזמן הכי קרוב.

ד"ר מגנס: אדוני, אולי מותר לי לשאול באיזו צורה חושב היו"ר שלנו להציג שאלות ובאיזה שטח. אולי כדאי לברר את השאלה הזאת עכשיו לפני הופעתו של הד"ר רופין.

ש.קפלנסקי: מה שנוגע לישיבה היום ולקומפלכס שאלות המלחמה, חשבתי להעמיד את השאלה בערך באותו הסדר שאנו סיכמנו אותם בסוף הישיבה הקודמת, ואני גם הודעתי עליהם בצורה זו לעדים כדי שיוכלו להתכונן. כתבנו לנו שאנו מזמינים אותם לחוות דעת במספר שאלות, בשורה ראשונה מעונינת הועדה בבירור השאלות הבאות: א) אפשרות של שיתוף הארבלוסים בפעולות הממשלה לשעת חירום; ב) אפשרות

של שיתוף בין יהודים וערבים בהגנת הארץ, ג) אפשרות של שיתוף בין יהודים וערבים בהתגוננות כלכלית בשעת חירום; ד) אפשרות של התקרבות חברתית בין יהודים וערבים בדרכים שונות, כמובן. שזה לא מונע מאתנו לשאול כל עד באיזה שטחים אחרים ובאיזה דרכים אחרות הוא חושב שיש אפשרות של שיתוף פעולה בשעת [illegible] חרום. אפשר שמתוך החקירה תתבררנה כמה וכמה דרכים. אני גם לא חושב שאני היחיד המעמיד שאלות.לחברי הועדה תהיה כמובן אפשרות להעמיד שאלות מצדם.

ד"ר מגנס: היש רשימת שאלות מעובדות בקשר עם ראשי הפרקים האלה?

ש.קפלנסקי: לא רשמתי יותר פרטים לעצמי, יש אותם הדברים שדברנו עליהם בישיבה הקודמת, ז"א כל פרק בזה כולל מספר שאלות. אם אומרים, למשל, שיתוף בין יהודים וערבים בהגנת הארץ – זה הלא קומפלכס של שאלות.

ד"ר מגנס: מובן שאני שואל שאלה כזאת, אבל לשם בירור הייתי רוצה לדעת מה פירוש המלים "לשעת חרום".

ש.קפלנסקי: באנגליה מתוכחים הרבה על זה ונוהגים אצלם לכתוב "שעת חרום" במקום "ימי מלחמה". אני כמובן יודע הרגשנו את המושג הזה. הכוונה היא לזמן המלחמה. בקשר עם המצב הצבאי, אני חושב שבכל שאלה יש פרטים. נוכל לדבר עליהם בישיבה האחרונה, יהיו גם פרטים שיתעוררו מתוך דברי העדים.

ד"ר שחון: אני חושב שעל ידי האיחור אנו במידה ידועה נרויח. אמנם אנו מפסידים זמן, אבל בעצם אני שמח על שהראשון שיעיד יהיה ב"כ הסוכנות, מלבד ד"ר רופין. על ידי כך שנשמע קודם את בן-גוריון נקבל תמונה על כל הדבר כפי שהיא משתקפת בעיני ההנהלה הציונית. על ידי זה נצבור חומר לשאלות שנוכל להציגן אחר כך בפני המומחים האחרים ולברר עד כמה הדעות האחרות מסכימות לדעות האכסקוטיבה או עד כמה הן מתנגדות, ומפני איזה טעמים. שנית, למומחים ידועים לא נציג שאלות מיוחדות הקשורות דוקא בשעת חירום, כפי שהיו"ר חושב, אלא לשם קיצור זמנם נצטרך להרחיב את מסגרת השאלות. לרוטנברג אני הכינותי לכל הפחות 3-2 שאלות שאינן קשורות במצב חרום, אלא על עבודה משותפת של יהודים וערבים. יש לו נסיון כזה. הוא מעסיק יהודים וערבים, , הוא נהל מו"מ עם ערבים שונים בעבר הירדן, עם משלחת ההגנה של רגיב נשאשיבי. אם אתם מסכימים שנכלול את כל השאלות האלה נשתמש בהזדמנות שלנו כאן ונציג לפניו את כל השאלה של המו"מ עם מוסה עלמי וחבריו. (קפלנסקי: זה שייך לפרק הגדול השני). אני מסכים לכך שנרכז את השאלות בנושאים ידועים, אם רק יש אפשרות לכך. בכל אופן אני חושב, שהזמן שקבענו לרוטנברג – שעה אחת – לא יספיק, במקרה שנרצה לשמוע ממנו

ידיעות על כל השאלות המסביבות אותנו. זה יקח זמן של שעות אחדות. ממנם המדוברת תהיה שמיר'ר ישאל, אבל אח"כ תהיה הזדמנות לחברים לשאול. איננו יודע אם כולם ישתמשו בזכות הזאת, אבל אם ישתמשו – הדיון יתרחב הרבה.

ד"ר מגנס: בקשר עם הצדות של המחלקה המדינית אני מרוצין לשמוע תשובה על שתי שאלות. השאלה הראשונה היא – אם בשעת חרום זו יש מקום, לפי דעתם, לאיזה הסכם או הבנה עם ערבים בנוגע לעליה, קרקע וקונסטיטוציה. ז"א לא להכנס לעצם השאלה אלא לשאול, אם לפי דעתם יש מקום לכך עכשיו בשעת חרום זו. אם התשובה תהיה חיובית – אז להכנס לעצם השאלה; אם תהיה שלילית – לעבור לדברים אחרים. הדבר השני שאני מוכן לשמוע תשובה עליו הוא: דברים מעשיים, אם הם עושים דברים מעשיים, באיזה כוון הם נעשים, כדי לבוא לידי הסכם והבנה בשעה זו. (קפלנסקי: ברור שלמוסד כמו הנהלת הסוכנות אפשר וצריך להעמיד שאלה כזאת, אם משהו נעשה בכוון זה ומהן התוצאות. בנוגע לשאלה הראשונה – אני מבין את הנד הפתודולוגי שבשאלה, ז"א אינני רוצה לשמוע מהנהלת הסוכנות, אם היא מסכימה לנקודת המוצא של ארוני שהביע בישיבה האחרונה, כי בשעת חרום אין מקום לשאלות אלו, לשאלות של פוליטיקה כללית. אני רק שואל את עצמי: מה יהיה אם הנהלת הסוכנות לא תענה בשלילה, אז נעמוד לפעמה בבירור התכנית הגדולה בכללה ולא התכנית לשעת חרום.) אולי התכנית הגדולה בכללה, היא תכנית לשעת חרום בשביל הסוכנות.

קלוריסקי: אז כשד"ר מגנס הציע את ההצעה שלו הבינותי שהוא נגד מו"מ בנוגע לשאלות עליה, קרקע וקונסטיטוציה בשעת חירום. (ד"ר מגנס: ירשה לי לתקן. אני לא נגד. לפי דעתי אין מקום לכך. אם אני שומע מבאי כוח הסוכנות שיש אפשרות לכך – מה טוב ומה נעים!) מה יגיד כבוד ד"ר מגנס, אם ישמע שיש בינינו חברים החושבים שעכשיו הוא הזמן לכך. (ד"ר מגנס: אולי הצדק אתם, ואני אשמח הראשון.)

ש.קפלנסקי: אם התשובה לשאלה זו תהיה חיובית, אזי הדיון בפרק הזה יתמזג למעשה בדיון בתכנית כולה. אין אני חושב שהתכנית תהיה חיובית.

(ד"ר מגנס: גם אני חושב שלא, אבל אני רוצה ללמוד דוקא מהסוכנות.)

קלוריסקי: לא אלים שמעריו דבר אחד. לפני עשרה ימים פנה אלי יו"ר המחלקה המדינית ובקש לראות אותי. נעניתי לו. הוא שאל אותי על דבר העבודה והפרוגרמה שלי, איך אני חושב, בתור קלוריסקי. אמרתי לו כך וכך. הוא יודע את דעותי. והוא אמר לי: טוב, תמשיך בדרכך. מזה הסקתי מסקנה שאין

אוא אותם את הדרך. כלומר, אם עוסקים בזה יכולים בשעת חרום זו א׳כ לבוא לידי איזו הבנה שהיא, כלומר,לא לעשות הסכמים אלא לבוא בהצעות ולהצביע על הדרך.

ד״ר סהרן: גם ד״ר מגנס איננו מתנגד לדיון בשאלות עליה, קרקע וקונסטיטוציה. אלא שה' קלוריסקי אופטימי, שדוקא שעת חרום היא שעת הכושר לסידור העניינים היסודיים . איך בצורה אחרת – לאשגת הכבב מלא. לא ד״ר מגנס ולא מישהו אחר יתנגד לזה, אדרבא, כפי שאני מבין לד״ר מגנס אין דעה אופטימית כזאת, והוא אומר – כך אני מבין את דעתו – עכשיו אם נעורר ויכוח בשאלות היסודיות, כל המו״מ יפסק בהתחלתו, מפני שהערבים לא יסכימו להמשכת העליה ואנו לא נסכים להפסקתה או לצמצומה למינימום, הם לא יסכימו להמשכת קנית הקרקע על ידינו ואנו לא נמשיך לביטול האפשרויות האלה. הם ידרשו רוב מוחלט להם, ולא רק מספרי אלא בהכרעה, בשלטון הארץ. אנו לא נסכים לזאת. ולכן אין לעסוק עכשיו בשאלות אלה. מצד שני – שעת חרום כאילו מכשירה מו״מ והסכם בדברים אחרים; למשל, שאנו נאמר על שיתוף עבודה לשעה זו, ואולי משיתוף עבודה זמני תולד אפשרות לסידורים יותר יסודיים. זו רק שאלה איך מעריכים את האפשרויות.

ש.קפלנסקי: לא נחזור על הויכוח של הישיבה האחרונה. אם ברצוננו למלא את הזמן – יש לי עבודה יותר פרודוקטיבית. אם מדברים באמת על מהלך הדיון היום עם המומחים לדעתינו, אזי אנו צריכים למעשה לומר לעדים מה שאנו דברנו בינינו. אנו חושבים שיש צורך דחוף לדון באפשרות של שיתוף פעולה והבנה בשאלות האקטואליות הקשורות במצב המלחמה. ואנו מסנו את השאלות האלה בארבעה סעיפים גדולים ועל המרשים עוד נדבר, את הסעיפים האלה סדנו מתוך הנחה, שתכנית כזאת לשעת חרום היכנה יכולה לחול בשאלות הפוליטיות הגדולות, בשאלות היסוד של הסכם בינינו ובין הערבים. אבל אין זה מונע שאלה מפורשת אם הוא מסכים לדעה זו או להנחה זו. אם הוא באמת חושב, ששאלת עליה, קונסטיטוציה וקרקע צריכים להוציא, או שיש אפשרות לברר שאלות אלו גם בתכנית של שעת חרום. אבל הנחתו של ד״ר מגנס היתה שלמען הצלחת ההבנה בשאלות של שעת חרום יותר טוב להוציא את השאלות הללו.

(ד״ר מגנס: זוהי דעתי, אבל אני רוצה לשמוע את דעת האחרים). גם ה' קלוריסקי מסכים לכך, אלא שהוא אומר, שזה לא צריך למנוע אותנו מלברר עם החוגים הערבים, שאתם אנו רוצים לברר את השאלות של עבודה משותפת, גם את שאלות היסוד. בזה לא נאמר, שהוא חושב שכבר ברגע זה אפשר לבוא לידי הסכם מנוסח. אפשר להסכים להנחה שבדרך התכנית לשעת חרום אפשר יותר מהר להגיע לידי הסכם כזה, ולכן טוב להוציא את השאלות הללו. אבל אין זאת אומרת שלא נחפש דרכים לברר את שאלת יחס דעת הקהל הערבית לשאלות הגורליות, ולברר לעצמנו באיזו דרך אפשר לחפש את ההסכם.

ד"ר שחורי: אני מבין את הדברים קצת אחרת. חושבני שמטרת כל אחד מאתנו היא להגיע לתוכנית מושלמת, אלא שד"ר מגנס אומר: לי אין אמון שעכשיו נוכל לטפל בשאלות העיקריות, אם כן לכל הפחות נתחשב בשעה זו ונביא לידי שיתוף פעולה בעניינים שהזמן גרמם ואולי אח"כ נעבור לשאלות אחרות. מ' קלוריסקי אומר: להיפך, דוקא עכשיו הזמן, עכשיו שני הצדדים עייפים לאחר המלחמה הקשה שהיתה בינינו. מצד אחד, היהודים הכירו מהי חשיבות תביעה הערבית; הערבים הכירו שביטלו לחינם את כוחם. ולכן צריכים עכשיו להגיע לידי איזה הסכם שהוא. (קפלנסקי: אין זאת אומרת ששאלות אלו צריכים להכניס לתכנית לשעת חרום). אפשר לחלק את העבודה. בכל אופן, מי שמאמין כקלוריסקי באצלחת העניין, צריך לפי זה להתחיל בשאלות העיקריות, ומפילא כל הקואופרציה בשעת חרום באה כתוצאה הכרחית מזה.

קפלנסקי: כולנו מסכימים שיכוד תכנית יסודית כזאת דורש יותר זמן ועבודה מכל אחד מאתנו. אח"כ זה צריך לעבור את האינסטנציות של ההנהגה הציונית. אפשר שלא נספיק בינתיים את התהוונות לקרב את הלבבות ולמעשה שאין שיתוף בפתרון השאלות שהן אקטואליות. ואולי הנסיון הזה יסמן גורם מעודד בשאלות יותר מקיפות. העבודה שלנו לא משתנה בהכנת בגלל ההחלטה להקדים פרק אחד. אנו נוציא לפועל את תכניתנו במלואה. לא נרתע מפני השאלות הכי קשות. אבל חושבני, אולי משום האקטואליות כדאי למסור חוות דעת על איזו תכנית לשעת חרום, אם נוכל לבוא לידי סיכום מעשי. והיום אנו רוצים להתחיל בזה.

קלוריסקי: אקח לדוגמא ענין קונקרטי. כמה ערבים משכילים פינו והציעו לי להקים קלוב משותף, אפילו בחצי הדרך, כלומר - ברחוב יפו, שיהיה בין יפו ובין תל-אביב בשם "נאבי (?) אל מאמי". הם בררו אתי את השאלה. אמרתי להם את דעתי. והם קבלו אותה בעין פרוגרמה. כמובן, נחוצה לזה עוד הכנה. בימים הקרובים אסע לתל-אביב כדי לחפש יהודים שיסכימו להשתתף בקלוב הזה. אמנם, זה שייך לסעיף של אפשרות התקרבות חברתית בין יהודים וערבים. אבל כשאנו נגשים להתקרבות אחוותית הם תיכף ומיד שואלים מהי הפרוגרמה הפוליטית שלנו. אומרים לי: מה אתה חושב, איך נסתדר. אין לי מה לענות על כך. אני רגיל כמו שאני רגיל להשיב: פריטט וכו'. מי שחפץ להצטרף לקלוב - יצטרף. גם בענין הגנת הארץ אני יכול לספר לכם דבר אחד. דיברתי שלשום עם ערבים בענין זה ואחד מהם אמר שהגנת הארץ צריכה להיות ב"פלוגות משותפות". הם השתמשו במלה זו, פירושה: גדוד, דביזיה. טענתם היא: הלא אתה מדבר על פריטט, לכן בכל העניינים אנו צריכים להיות משותפים. חושבני שבכל דבר נתקל בשאלות היסוד. אם נבוא תיכף ומיד לעסקנים הערבים ובלי כל הכנה נתחיל לדבר אתם על ענייני עליה, הם יגידו: אנו מתנגדים

לעליה גדולה. אבל פה מדובר על קומפלכס גדול של שאלות שצריכים להכין בו את דעת הקהל, אם זה יבוא לפי פרוגרמה ידועה. לא כדאי לבודד את השאלה של עליה. ובכן, היהודים מסכימים רק בעליה, אלא העליה היא חלק מפרוגרמה פוליטית כללית, שרואים אותה לאור מטרה סופית, והיא איננה מתנגדת לאינטרסים – אזי נקבל על ההצעה תשובה אחרת לגמרי. אזי אני מאמין שנגיע גם לידי שיתוף פעולה. אני מדבר גם עם עתונאים, ואף הם – כשמדברים אתם על הופעה – דורשים פרוגרמה. אדוני ד"ר מגנס, הלא יש מטרה סופית, אם כך למה להוציא אותה מתוך המסגרת ולמה לבודד את השאלות האלה שאנו מעמידים לדיון? – חושבני שאם ד"ר מגנס בא בדברים עם ערבים הוא יוכל לדבר אתם גם על הפרוגרמה הסופית שלו.

<u>ד"ר מגנס:</u> במובן, כל אחד יכול לאמר לזולתו מה שרוצה ומה שחושב לנכון, אבל אין זה תפקיד הועדה. הועדה צריכה לחפש תכנית מעשית ולהציע אותה לפני הסוכנות כתכנית מעשית. אם אנו רואים שיש אפשרות להציע לסוכנות גם דבר מעשי בקשר עם השאלות היסודיות – מה טוב! אבל בכדי שלא נחמיץ את שעת החירום אנו צריכים לברר את הדבר. אדוני אומר: הנה הפרוגרמה הפוליטית בשביל הקלוב הזה. כמי שאינו רוצה לקבל את הפרוגרמה הפוליטית כלי יעמוד בחוץ. אני חושב שאין זו דרך לשעת חרום. בשעת חרום אנו צריכים לחפש את הדרך איך לשתף את האיש הזה שהוא איננו מקבל את הפרוגרמה הפוליטית המקסימלית. שעת חרום היא שעת כושר להוצאה לפועל של תכנית – אינני רוצה לומר מינימלית – אבל לכל הפחות תכנית מעשית. עוד דבר: ה' קלוריסקי משתמש במלה "פוליטיקה". לפי דעתי, כל הדברים האלה שאנו עומדים לעסוק בהם הם עניינים פוליטיים. אינם [illegible] אפשר להשתמש במלה "פוליטיקה" רק בקשר עם שאלת הקונסטיטוציה. לכן כשאדוני אומר, שהוא רוצה להסביר לערבי את "התכנית הפוליטית" מה פירוש המלה "פוליטית". לפי דעתי, התכנית לשעת חרום גם היא תכנית פוליטית. אם אפשר לבוא לידי הסכם בעניינים כלכליים – זהו הישג פוליטי. בקיצור: אני מחפש דרך מעשית בשעת חרום, ואם לשם כך, כדי להגיע לתכנית מעשית בשעת חרום, יש צורך להוציא זמנית, לשעת-חרום, את השאלות היסודיות, האם לא נעשה את הדבר הזה? (קלוריסקי: אם יש הכרח בכך.) אם אין נחיצות – מה טוב!

<u>ד"ר טהון:</u> ע"י המכתב של מר קלוריסקי נתקבל הרושם כאילו יש דעה אחת בין שניהם. למעשה אין זה כך. (<u>בא ה' אוסטר</u>)

<u>קפלנסקי:</u> מכיון שה' רוטנברג לא יוכל לבוא. לפי דבריו, לא קבל את ההזמנה בזמן, אנו עדיין לא בררנו את הענין, לכן נתחיל בשמיעת העדויות

ב-5. הד'ר רופין יעיד ראשונה, ב-6 תעיד המחלקה המדינית, ביניהם נצלנו את נצלנו את הזמן לשם בירור השאלות שברצוננו להעמיד בפני המומחים. עניתי על זה בסיכום ארבעת הסעיפים שמסרנו בהזמנתנו, כדי שהאנשים יתכוננו לקראתם. כמובן שאלה הם רק ראשי פרקים כלליים, הפרטים יתלבנו בזמן העמדת השאלות וקבלת התשובות בקשר עם זה עורר ד'ר מגנס את השאלה, שהוא רוצה להעמיד למחלקה המדינית את השאלה, אם הם מסכימים להגדרתנו שבתכנית לשעת חרום אין מקום להכניס את השאלות הגדולות: עליה, קרקע וקונסטיטוציה. אם יסכימו לנו – לא נכנס בויכוח על סעיף זה, אבל אם הם יאמרו שכן רואים אפשרות להכנס אפילו לשאלות כאלו – אזי, שואל ד'ר מגנס, אם נכנס בבירור השאלות האלה.

<u>ד'ר י.טהון:</u> לכאורה, דעה אחת לד'ר מגנס ולה' קלוריסקי. אבל נדמה לי שאין הדבר כך והם חלוקים בדעותיהם. ה' קלוריסקי אומר: בשעה שמדבר עם ערבי בודד או עם קבוצת ערבים עלי לדעת על איזה בסיס אנו עומדים, מהי המטרה הסופית, איך אנו מתארים לנו את היחסים. ולכן, אוריינטציה פוליטית קודמת לכל פגישה. ד'ר מגנס אומר: על זה אין מדברים היום. כיום נוכל לדון על קואופרציה בשעת חרום. אלו הן שתי השקפות שונות, לה' קלוריסקי מתודיקה טובה לגמרי. (<u>קפלנסקי:</u> זוהי הערכה טובה של עמדת הערבים בשעה זו. ה' קלוריסקי חושב, כי אי אפשר לדבר גם על שאלות של שעת חירום כל זמן שאין עמדה בשאלות הגדולות. זה לא יצליח. ד'ר מגנס מקוה להיפך, שזוהי הדרך לדבר על שאלות שעת חרום. הערבים לא מוכנים לדבר על השאלות הגדולות. אין זו עמדה טובה של שני חברי הועדה.) יודע אני כי אין בינינו חלוקי דעות, אבל זה קובע את סדר העבודה אחד והשני – סדר עבודה אחר. ה' קלוריסקי דורש מאתנו שנשאיר את כל השאלות ויקודם כל נבוא לידי דעה אחת בנוגע לחוקה. (<u>קפלנסקי:</u> אבל הלא הסכמנו שנעמיד על הפרק שאלה זו של שעת חרום.) ה' קלוריסקי מערער על זה. אני רוצה שלא נדחה את זה, מפני שה' קלוריסקי לא ירגע. הוא מביא דוגמא, הוא מדבר עם ערבים שרוצים בקלוב ואצל כולם הוא נתקל בשאלה איך לסדר את היחסים. אני עונה על זה כך: אם יש לנו שאלה מיוחדת, כמו שאלת הקלוב ביפו, אין זה צריך, לפי דעתי, להזיז אותנו מהדרך שבחרנו בה, מפני שאין זה מכריע אצלי אם איזה אנשים ביפו – יהיו סוחרים או משכילים – מוכנים לפעולה משותפת. על ידי זה איננו צריכים לשנות את סדר עבודתנו. לו היו באים אלינו מראשי התנועה הערבית ואומרים: אנו מוכנים היום לדיבור, אבל תנו לנו תשובה בשאלות העיקריות – הייתי מסכים לזה. כל זמן שאנשים בעלי משקל כזה אינם מופיעים, אני חושב שהדרך שבחרנו בה היא יותר רציונאלית. כל סעיף מיוחד בשעת מתיחות אך ורק לעבודתו של ה'

קלווריסקי ולא לועדה ולפעולתה של ההנהלה הציונית. אולי יספר לנו מר קלווריסקי מעט למען אינפורמציה, אבל, לדעתי, אין אנו צריכים להתעכב על זה ולספר מקו העבודה שלנו.

סמילנסקי: אני חושב שאפשר להפסיק את הויכוח הזה, כי אחרי הכל לא נדון מחדש בשאלה. אם טוב עשינו כשהחלטנו להקדים את הפרק על העבודה המשותפת לשעת חרום, החלטנו בכה ונזמנו עדים ובודאי לפועל את ההחלטה. יתכן שבזמן נסיוננו לסכם את הויכוח כיצינו אנו נתקל בשאלה זו או אחרת, בקושי יסודי זה שאפילו בפרט אחד אי אפשר להחליט עליו או אפילו בשאלה אקטואלית אחת בלי להתקל בשאלה יסודית, אזי נלמד זאת מתוך העבודה. אבל אין טעם להמשיך את הויכוח על האידיאולוגיה שלנו כעובדה. אנו יודעים שיש ספקות. אני רוצה לספר לכם, שגם ידידי אבא חושי, איש שעומד במגע עם ערבים, כשדברתי אתו בשיחה קלה ואמרתי לו שאנחנו רוצים להזמין אותו כחבר ועד, וספרתי לו גם על מה שהחלטנו להוציא מתכניתנו. גם הוא הביע ספקות ואמר לי דעה מעין זו שהשמיע ה' קלווריסקי. לפי דעתו הערבים יאמרו: אפשרות של שיתוף פעולה בהגנה בפני התקפת אויר, או אפשרות של שיתוף פעולה בשיווק פרי ההדר זה בחוץ, אבל אין זה מוכיח עדיין את אפשרות שיתוף הפעולה בשאלות הגדולות, כשיש אויב וצרה משותפת אפשר לבוא לידי הסכם. אבל הוא חושב שהערבים יאמרו: אל נדבר על דברים כאלה שאין בהם קושי. נדבר על דברים שיש בהם שיש בהם קושי, - זוהי דעה. אחרי הכל גם ד"ר מגנס עומד בקשר עם חוגים ערבים ויש לו הערכה ידועה של מצב הרוחות. וגם ה' קולווריסקי. אנו נלך בדרך שאמרינו. אם נתקל בקושי - אזי נדחה את המעשים האלה עד לבירור הגדול והיסודי, אזי נדע אי אפשר לבוא למסקנה מעשית עד לבירור השאלה היסודית.

<u>החלטות</u>

<u>מ.אסף:</u> אני מציע לנצל את הרגעים שיש לנו ברשותנו כדי לחשוב על הצעות נוספות של עדים. הסתפקנו רק בשלושה אנשים ושנים מהם יהיו עסוקים. כמובן זה לא בדוק.

<u>ש' סמילנסקי:</u> העדים של היום יספרו לנו רוזנברג ושבתאי לוי. רשום אצלי ה' מוסין בתור מנהל מבק ויו"ר לשכת המסחר, ה' י. רוקח.

<u>מ.אסף:</u> להקלארות המעורבת הייתי מציע את ה' סמילנסקי משה, או אנשים מהגליל העליון מהמושבות המעורבות

<u>ד"ר שמרון:</u> אני מבקש מאוד שאת סמילנסקי נזמין בכל התנאים, מפני שהוא עומד בקרוב לעזוב את הארץ וחשוב מאוד שנשמע את דעתו מתוך כל נסיונו. גם בימים אלה הוא במגע עם ערבים יום יום שמביעים דעות. מן הראוי לשמוע אותו.

ש.קפלנסקי: אני מכניס את סמילנסקי לרשימה. אבלי רשום גם בחמבי מהגליל העליון.
חושבני שכדאי היה לשמוע את מישהו מחוגי בעלי התעשיה והמסחר,
שמעתי על הרבה הצעות למפעלים משותפים מצד הערבים.

ם.אסף: יש שאלה של מכירת התוצרת. דוקא בתקופת התקרבות סטרנספית יכולה
לבוא התנקשות בשוק התוצרת המקומית. אני חושב שעלינו לשמוע אנשים
שעומדים בתוך הענין הזה. שמיצרים ביצים. חלב, אולי את מישהו מ"תנובה", את
זירליבסקי.

ד"ר שחורי: יש לשמוע את כספי. מקונסול הלשבי, הוא גם סגן המזכיר של לשכת
המסחר בירושלים.

מ.אסף: בירושלים נמצאה לשכת המסחר בשעת המאורעות. אולי אפשר עכשיו
לעשות פעולה של איחוד. בכלל, לשכות המסחר מתחילות הופסנות מקום
חשוב בארץ.

ד"ר שחורי: נזמין גם את איזנשטדט, יש דברים שהוא יודע יותר טוב מהרפין.

מ.אסף: יש להזמין את כהן, סגן מנהל אפ"ק בירושלים. הוא מכיר יפה את
הערבים.

ד"ר סגנס: כדאי לשמוע את חנקין.

בא ד"ר רופין

ד"ר רופין: אני מצטער שבאתי באחור -ל עשרה רגעים.

ש.קפלנסקי: אני מברך אותך ומודה לך בעד הופעתך.

ד"ר רופין: אשמח אם אוכל להועיל לכם.

ש.קפלנסקי: החלטנו להתחיל בבירור האפשרויות של שיתוף פעולה בינינו ובין
הערבים בשאלות אקטואליות הקשורות במצב המלחמה, כפי שאדוני מבין,
יצאנו מתוך ההנחה שאת השאלות העיקריות, שאלות היסוד של עליה, קרקע וחוקה או
משטר פוליטי בארץ, לא צריכים להכניס לתכנית לשעת חרום. אבל אם דעתך היא אחרת,
נשמח לשמוע את דעתך גם בנוגע להנחה זו. ראשית כל רצינו לשמוע את דעתך בנוגע
ל-4 שאלות אלו שנסחנו. נתחיל אולי בא' - אפשרות של שיתוף אוכלוסים בפעולות
הממשלה בשעת חרום. היש בדעתך להביע דעה בנוגע לשאלות אלו?

ד"ר רופין: אני יכול להגיד רק מלים אחדות. בשבילי האפשרות הראשונה של פעולה
משותפת היא בשטח הפרדסנות. אתה מדבר על שאלה מדינית או רק כלכלית.
(קפלנסקי: השאלה שבסעיף א' היא אדמיניסטרטיבית ופוליטית.) אינני יודע מה להגיד
אם תשאל אותי דבר מסוים אולי אוכל לענות.

ש.קפלנסקי: האם יש בארץ כר זה להחיאת או לחידוש מועצות המחוזיות או הועדות היועצות הקיימות או שהיו קיימות בארץ לפני המאורעות. כמן היה לפעמים נסיון מעודד של שיתוף פעולה בין יהודים וערבים והממשלה. מה ביניבו אמרנו: הנה הממשלה עושה מספר פעולות לשעת חרום ואינה באה במגע עם האוכלוסים. האם הדרישה הזאת, לשתף את האוכלוסים בפעולות הממשלה, יכולה לשמש נקודת התקרבות להבנה בינינו ובין הערבים?

ד"ר רופין: בודאי: כל נסיון לכנס ערבים ויהודים באיזו ועדה, חברה זה גורם תמיד לקרב צד אחד אל השני. בכלל המחסור הגדול ביותר, לפי דעתי, שיש רק אנשים בודדים גם מצד היהודים וגם מצד הערבים שמכירים אחד את השני. אני, למשל, אינני רואה ערבים, אינני יודע מהו המצב אצל האחרים. נדמה לי שרק בודדים, אשר עיקר תפקידם הוא להמגע עם הערבים, הם הנפגשים אתם. אבל צריכים עוד פעם למצוא את הדרך לשיחה משותפת אתם. אם הדבר ניתן לעשות בקלות בדרך חברתית - אינני יודע, נדמה לי שגם הם וגם אנחנו לא נעשה את זאת בקלות כל כך. אבל מה שנוגע לועדות, אם הממשלה תזמין אותם לבוא - יש אפשרות שיתגבשו יחד ויכירו האחד את השני. אני בפרינציפ בעד זה לחדש את הסטנדינג-קומיטעס.

(ד.אוסטר: היו 21 ועדות. ש.קפלנסקי: היתה למשל ועדה לשאלת הרכבות והדרכים; לשאלת הנמל, התחבורה, שאלות החקלאות. באופן רשמי כל הועדות קיימות אבל בזמן המאורעות חדלו להתאסף). בפרינציפ אני בעד זה. לו היתה לפני רשימה של הועדות הייתי יכול להגיד מי מהן תוכל לעבוד ביתר הצלחה.

ש.קפלנסקי: האם אתה רוצה להביע דעה ברגע לקומפלכס השני של השאלות: אפשרות של שיתוף בין יהודים וערבים בהגנת הארץ?

ד"ר רופין: בדרך כלל אינני יכול להגיד דבר ממשי. היש לך שאלות יותר קונקרטיות בענין זה. (קפלנסקי: יש שאלה אם יהיה צורך לארגן יחידות הגנה באיזו צורה לארגן אותן, האם יותר טוב שתהיינה יחידות יהודיות וערביות לחוד, אפילו על בסיס טריטוריאלי, או יותר טוב שתהיינה יחידות מעורבות). הדבר תלוי, לפי דעתי, בזמן. אם תשאל אותי היום - אני מסופק אם הגיעה השעה לשתף יהודים וערבים באותו ארגון. אם תשאל אותי אחרי חצי שנה אולי אוכל להגיד לך דבר אחר. היום נדמה לי הרגש של האיבה והשנאה עוד כל כך חזק שאינני יודע אם אפשר כבר להגיע לדבר. אבל עלי להגיד שבהרבה דברים אינני מרגיש את עצמי מוכשר להביע דעה. למשל כל ההופעה הזאת, שלפתע פתאום חדלו המעשים הטירוריסטיים, שהעתונים כותבים על זה שהערבים עכשיו יותר מוכנים לשלום עם היהודים, כל זה מפתיע אותי. אני לא מצאתי עדיין את התשובה על השאלה. מדוע ברגע אחד הפעולות הטירוריסטיות חדלו

ואם במקום אצל הערבים יש שנוי בלב כלפי היהודים, ולכן מפני שאינני יודע טוב את מצב הדברים, אינני יכול לבטא די את דעתי כשאני אומר שביום הזה אין עוד ערך לדבר הזה.

ש.קפלנסקי: אני חושב שאנו בעבור להלק השלישי שהוא הכי קרוב לך. דוגמי אפשרות של שיתוף בינינו ובין הערבים בשטח הכלכלי, התארגנות כלכלית בשעת מלחמה.

ד"ר רופין: התחלתי להגיד לכם שלפי דעתי יש עכשיו הזדמנות שלא תשוב כל כך מהר לשתף את הפרדסנים היהודים והערבים, שניהם זקוקים לשתוף פעולה. ואם פעם הם יעשו את הצעד הזה, לפי דעתי, ישאר הדבר קיים תמיד. הפרדסנות לא תוכל להחזיק מעמד במצב הנוכחי כשכל צד עושה הישר בעיניו, אם כך יימשך גם להבא. היהודים והערבים צריכים להגיע להסכם בדבר הסדרת המשלוחים לאנגליה, הם צריכים לבוא בחזית מאוחדת כלפי הממשלה, והדברים האלה כבר בדרך. אני, למשל, שאלתי את עצמי בזמן שהיהודים והערבים התוכחו לטובת הממשלה על הקודשה של היהודים והערבים, שאלתי את עצמי: מדוע אנו משאירים את הדבר הזה רק לפעוניבים, לפי דעתי, הגיע הזמן שאנו המסובכות והועד הלאומי במערב בדבר נדאג לכך שהמו"מ הזה לא ייגמר בלי שום תוצאות. אינני יודע אולי יש עוד היום להמשיך את המו"מ ובהצלחה. הממשלה, כמו שאתם יודעים, רוצה ליצור ועדה לביטרוסים שהיא תהיה המקום העליון לכל שאלות המשלוח, הבקורת, הככרה והאיכות. אני חושב שאנו צריכים להאחז בענין זה, מו"מ ענף ההדר הוא הענף המשקי החשוב ביותר גם בשביל היהודים וגם בשביל הערבים. נתחיל בזה, אז יתר הדברים יבואו מעצמם ואולי ביתר קלות.

ש.קפלנסקי: עובדה היא שהיה מו"מ על מכסה יהודית וערבית בתוך המשלוח והוא נכשל לא באו לידי הסכם על האחוזים, אבל זה לא הפריע להתקדמות
הפרדסנים
בולטת בין/היהודים והערבים בפעולה כלפי הממשלה, ובשטח זה יש בכל זאת איזו פעולה משותפת בנוגע לעזרה לפרדסנים.

ד"ר רופין: אני מתכוון לכך, שעלינו להסביר לפרדסנים היהודים שאין זה רק ענין כלכלי, זוהי גם שאלה פוליטית, שעליהם לא רק לשקול את הענינים הכלכליים שלהם. הם צריכים לקחת בחשבון גם את הענינים מכלל יהודיים. אני יכול לתאר לי שבשטח זה אתם מדבר את דוקא, ראש "הפרדס", ונדבר אתו בנדון זה מה הוא חושב. חוץ מהענינים הכלכליים הם צריכים להביט גם על הענינים הפוליטיים. הייתה, למשל, שאלה של 60-65 אחוזים. ויתור של עוד אחוז או שני אחוזים אולי כדאי לא מבחינה כלכלית אלא מבחינה פוליטית. (קפלנסקי: נדמה לי שהאחוזים הגיעו בסוף לחלוקה שוה. ד.אוסטר: לא, 45% ו-65%).

אתה יודע שאני עסקתי בשיתוף פעולה, לפני חצי שנה דברתי אתך בענין זה ובאתי לידי מסקנה שמרכז הכובד היא הפרדסנות. כמעט האפשרות היחידה שאני רואה ברגע זה, אולי יש עוד דרכים קטנים אחרים, אבל זהו העיקר, הייתי מציע לכם שאתם תדברו בענין זה עם היהודים שהם באי כוח הענף הכלכלי הזה, מה הם חושבים שאפשר ושכדאי לעשות.

ש.קפלנסקי: ומה בנוגע לשטחים אחרים? למשל, מדברים עכשיו על שאיפות מצד הערבים והצעות קונקרטיות למפעלי מסחר משותף ומפעלי תעשיה משותפים, מה דעתך על זה?

ד"ר רופין: אני בהחלט בעד זה אם אפשר לשתף הון יהודי וערבי.

ש.קפלנסקי: שמעתי מקרה כזה על פו"מ שהתנהל בחיפה על ביח"ר לייצור דבר לא סימפטי לי — קלפים. עד כמה שזה נוגע לי ביחה"ר ישרש את הרגל. אבל בכל זאת אומרים שזה דבר בעל סכויים, שמעתי שבשעה שנודע הדבר הזה לב"כ של המחלקה למסחר ולתעשיה בחיפה, הוא קרא אליו את היהודים — איני יודע אם השמועה נכונה — ודיבר אליהם קשות, וזה ריפה את ידיהם.

ד"ר רופין: איני חושב שאפשר לעשות מה שאחרים חושבים, לתת לערבים משרות כדי לשחד אותם, לדבר זה אין סוף. אם מתחילים בשוחד אין לגמור את העסק. אבל אם הון יהודי וערבי יעבדו ביחד אז יהיו כמובן משרות גם בשביל ערבים. הם צריכים להשתתף גם בהנהלה באופן שוה. למשל, עכשיו נראים סכויים כאלה בשדה התחבורה. אני זוכר כי עוד לפני עשרים שנה כאשר הופיעה בארץ האוטובוס, הנהגים הראשונים היו יהודים. הם המשרד כי הענף הזה הוא כולו שלנו והערבי לעולם לא ידע כיצד לאחוז בהגה. כיום אנו רואים שהם למדו את המלאכה הזאת ויודעים אותה כסדר. עכשיו רשת התחבורה של א"י מתרחבת בשטח מפליא. תהיה תחבורה למצרים בכביש החדש, ויהיו אולי כבישים לבגדאד. כל העסק הזה באופן טבעי צריך להיות בידי יהודים וערבים יחד. אנו יכולים לתת הון ואולי גם אכספרטים, נהגים מומחים, והערבים יכולים לתת לנו את השפעתם בכל הארצות האלה, ידיעת השפה והאנשים. אם אתם מעונינים לדעת פרטים על זה תוכלו לפנות לד"ר ברנה המטפל בחקירה זו, שם אני רואה אפשרויות גדולות. נדמה לי שבמזרח האוטו עולה על הרכבת. דבר זה מפליא. בקשתי את המכון לחקר הכלכלה לעשות רשימה עד כמה עכשיו הנסיעה תקוצר על ידי הכבישים החדשים. תורכיה, פרס, כולם בונים עכשיו דרכים ומסילות ברזל, אני יכול לתאר לי שבעוד עשר שנים נוכל לנסוע מפה לפקין או לבומבי. ואינני מדבר על המכונית. אולי נוכל עמם לסדר גם חברת אוירונים.

(ד.ארסטר: חשבתי שמרוני יזכיר גם סמכות). הערבים לא נכנסו עוד לעסק הזה בשעה שהחברות האוטובוסים נכנסו. כמטבות צריכים אולי לתירת שותפים יהודים וערבים בהנהלת חברה אירופית. מה שעשינו עד היום בשטח זה אינו אלא דליטנטיות. חשבנו שאנו מבינים עסק זה, אבל נתברר שאין אנו מבינים אותו. אבל גם כאן אפשר לשתף ערבים. אני חושב שלשם חינוך בענין זה נחוצה חברה אירופית שהיא תכנס בחוזה אתנו. תחילה היא תנהל את העסק. לאט לאט נכנס גם אנו לתוך ההנהלה, אז אולי אחרי 10 שנים נוכל לקבל עלינו את האחריות. הערבים יכולים גם בזה להשתתף.

הזכרתי פה את הפרדסנות והתעבורה. אינני בטוח אם ביתר ענפי התעשיה אפשר לעשות פעולה משותפת. עוד דבר אחד אני יכול להוסיף: מפעל השקאה בכל הארץ. אנו לעת עתה משקים את השטחים שלנו ונשאיר את השטחים הערבים לגמרי מחוץ לחשבון. אבל יש, למשל, אזורים אחדים כבית שאן שבהם אנו יכולים לעשות מפעלים משותפים. אין אני רוצה להעלים מכם את הסכנה שבדבר: כל הזמן שהאדמה לא מושקה יש לנו אפשרות לרכוש אותה. אחרי שתסודר השקאה יהיה הדבר הרבה יותר קשה. אבל אולי אפשר לבוא לידי הסכם עם הערבים שאנו נתן להם את ההשקאה והם ישלמו לנו תמורתה לא בכסף אלא בקרקע.

לא ידעתי בדיוק מה רצונכם לשאול אותי, ואני צריך עכשיו לחשוב על זה. תמיד חשבתי שצריך להקים חברת השבחה, אימתה. לא חברה שקונה קרקע אלא שמשביחה את הקרקעות האלה, מה יש אפשרויות בלתי מוגבלות בארץ, בשטח ההשקאה בעיקר אבל גם בשטח היעור. יעור לא רק לשם נוי כי אם כדי ליצור עצים לצרכי שימוש. בכל הדברים אלה אנו יכולים לנצל את מסרות המגבה לחקר המקלאות בהרחבות, שכבר עשתה הרבה נסיונות בנדון זה, בשני דברים: עצי-פרי ועצי-יער. אמנם ביעור עוסקים רק קרן הקימת והממשלה, אבל אפשר לענין בזה גם חברות פרטיות, או חברות חצי פרטיות. לו היתה קמה חברה ערבית-יהודית איתה בנקל משיגה מהממשלה את הקרקעות הממשלתיותשאינן מוכשרות לעלמה, לשם ניצול, מה שהממשלה לא רוצה לתת ליהודים היא בודאי תתן לחברה מעורבת. יש אולי עוד שרויות שהממשלה תסרב לתת ליהודים לבדם, לא רק קרקע. אוצרות מינרליים – אין לנו,

ד.ארסטר: מה בנוגע לעבודה ערבית אצל יהודים ועבודת יהודים אצל ערבים?

ד"ר רופין: זו כמובן שאלה הרבה יותר רצינית והשאלה היותר קשה, מפני שאנו לא יכולים להתחרות עם העבודה הערבית. לא נקבל את העבודה אצל הערבים. אנו יכולים לדרוש זאת, אבל לא נשיג זאת. אולי יקבלו מבין היהודים מספר מומחים שאין למצוא אותם אצל הערבים. כל זמן שרמת חייו של הפועל הערבי

היא ב-40% יותר גבוהה מרמת שכר של הפועל היהודי אין אפשרות להתחרות בהן. א י כל הזמן חשבתי את מה שאנו עושים בעבודה השחורה [illegible] ארטיקלי. אלא עלינו להגיד בפרוש גלוי: אנו רוצים לתת ליהודים הבאים לארץ פרנסה. אנו מוכרחים לדאוג לכך שיהודים יוכלו להתפרנס בארץ, מפני שאנו מביאים הנה הון יהודי ומומחיות של יהודים. כל זמן שאנשים אלה רעבים ללחם וזקוקים לפרנסה – אנו מוכרחים לתת להם את העבודה הזאת, אבל אין כוונתנו להחרים את הפועל הערבי. אם אין פועלים יהודים, מובן מאליו שאנו צריכים לקבל את הערבים.

<u>ד"ר שחור:</u> אבל הקונפליקט הוא בזה שיש גם יהודים וגם ערבים ושניהם זקוקים לפרנסה.

<u>ש.קפלנסקי:</u> מקרה זה שאין פועלים יהודים – זה נדיר מאוד. אני, למשל, חושב שבשנה זו ובשנה הבאה לא יהיה מקום שאין למלאותו על ידי יהודים מחוסרי עבודה. אין גם להעלות על הדעת שערבים יקבלו לעבודה יהודים, מפני שעכשיו רמת החיים היא בערך כך: היהודים מקבלים בתור שכר מינימלי 20 גרוש, פועלות יהודיות – 15 גרוש כעוד שאפשר להשיג פועלים ופועלות ערביות במשכורת של 40% יותר נמוכה. עד כמה שאני יודע ערבי מקבל היום 12 גרוש.

<u>ד.אוסטר:</u> היש אפשרות לחשוב על מפעלים משותפים עם הערבים, בשעה שהגישה שלנו אל הערבים היא כמו הגישה של האנגלים אלינו: אנו נותנים להם דקלרציות – כל זמן שיש אצלנו פועלים יהודים לא נוכל לשתף אותם? – היש אפשרות באנשים כאלה לשתף את הערבים איזה שיתוף כלכלי שהוא?

<u>ד"ר רופין:</u> עד עכשיו חשבתי על הענין מצד הכלכלי, ובזה יש לי פקפוקים. מה שנוגע לעמדה שלנו – אפשר להכריז עליה, שאין אנו רוצים להחרים את האחרים. פעם אחת אמר לנו הרברט סמואל: האחרים יהיו חוטבי עצים ושואבי מים ואנו נעשה את כל העבודות המקצועיות. (<u>ש.קפלנסקי:</u> אני עצמי השתתפתי בישיבה זו וגם התוכחתי אתו. תבענו את חלקם של הפועלים היהודים בעבודות הצבוריות של הממשלה, בעבודות המפורשות, והוא ענה: איזה ענין יש לכם להיות חוטבי עצים ושואבי מים. השאירו זאת לערבים.) אני רוצה להגיד, שזוהי אולי אחת השאלות שרק הזמן יכול להביא לה פתרון. אני למשל, הנני בעד זה שאנו נעזור לפועלים לקנות בשכר שהם מקבלים יותר ממה שהם קונים בעד השכר הזה היום, ע"י קואופרטיבים של צרכנים, ע"י חינוך באופן התזונה. אני למשל חושב, שהיום הפועלים שלנו לא משתמשים בשכרם באופן הכי טוב; הם קונים דברים במחיר יותר

מדי גבוה ולא את הדברים הדרושים לבריאות. מצד שני אני חושב שהאיש שהוא מקבל היום שכר של עשרים גרוש ליום ומשתמש בשכר הזה לפי הרגליו, יוכל על ידי הדרך - מה שאנו מתחילים עכשיו על ידי ועדת התזונה, שהם עושים דמונסטרציות באיזה אופן לבשל, איזה פרים לקנות. אולי נוכל לתת לאיש לחיות באופן לא יותר גרוע כ-18 גרוש ממה שהוא חי עכשיו במחיר יותר גבוה. מצד שני אני רואה שרמת חייו של הפועל הערבי הולכת ועולה. מקודם הילדים לא הלכו ברובם לבתי הספר, כיום הדבר מתחיל להשתנות. בכלל, כל הנטיות שהפועל הערבי רואה אצל היהודים אחרי זמן מה הוא יתחיל לחפש אותם. אני יכול לשער שבזמן מן הזמנים - לצערי, לא תיכף ומיד - הפועל היהודי והערבי יפגשו ברמת חיים בינונית. היהודי צריך להוריד את רמת חייו והערבי צריך להעלות

__ד"ר שהרן:__ אז עוד יותר ידחו הערבים מהמשק היהודי, כי אז גם הנימוק המוסרי, שהיום הוא נגד דעת הצבור היהודית, שיהודי מקבל ערבים בתור פועלים זולים - יפול.

__ד"ר רופין:__ אבל אז יוכל יהודי להכנס למשק הערבי.

__ש.קפלנסקי:__ זה שרוצה מבוקש.

__ד"ר רופין:__ אני מצטער מאוד שאינני יכול לתת לכם תשובה אחרת.

__ד"ר שהרן:__ עוד שאלה אחת שהיא נוגעת על אותו שטח, שהיא אמנם אקטואלית בימים אלה, זוהי שאלת תוצרת הארץ. מצד אחד כל הקהל שלנו מודה בצורך של תמיכה בתוצרת עברית, כמו בעבודה עברית, ומצד שני - התעמולה בעד תוצרת עברית היא באופן אוטומטי נהפכת לתעמולה נגד הערבים. יתר על כן, כשמתעורר ויכוח בינינו בשאלה זו הוא מחמיר עוד יותר את המצב, הוא עובר מיד לערבים ומגדיל עוד יותר את המלחמה מצד היהודים. מה דעתך, איך אפשר לצאת מהמלחמה הזאת. מצד אחד תוצרת עברית לא יכולה להתקיים בלי עידוד בלי תמיכה, מצד שני - בזה טמון גורם אנטי-ערבי ברור.

__ח.אסף:__ להשלמת השאלה הזאת: כמו בעבודה כך יש התחרות גם במכירת התוצרת (__קפלנסקי:__ באמת, אי אפשר להשוות את שני אלה. את שוק העבודה אנו יכולים לספק על ידי עבודה עברית, אבל אם אנו יכולים בכוחותינו לספק את שוק המזון - זוהי עדיין שאלה.) רציתי לציין שבין כה וכה הערבים מוכרים את התוצרת שלהם, אבל כל זמן שזה נעשה בדרך מרגעת, אנו סובלים. בין כה עוברים בדרך קונטרבנדה, אילו אפשר היה לרכז את מכירת התוצרת על ידי "אגורבה", כלומר:

אם תהיה ההגבלה הרשמית שהיא מגבילה לא רק את מכירת התוצרת היהודית אלא גם את התוצרת הערבית. גם עכשיו יש בתנובה ביצים שמחירם אחת חצי גרוש ויש גם שתי ביצים בחצי גרוש, כך אפשר לקבוע גם דרגה בשביל התוצרת הערבית. אני שואל אם אפשר להכניס סידור כזה, הואיל ובין כה מוכרים הערבים את תוצרתם בשוק היהודי. האם לא יותר טוב שאנו נארגן את המכירה הזאת ועל ידי כך נשיג הישג פוליטי?

ד"ר רופין: הדברים אינם כך כפי שאתה מתאר לך אותם. ראשית, בין היהודים יש נטיה לקנות את התוצרת הערבית בשעה שהערבים נמנעים מלייצר יותר מכפי שהם מיצרים עכשיו. שנית, אין אני בטוח שהערבים מוכרים את כל תוצרתם בשוק היהודי. בשוק הערבי הם מוכרים הרבה יותר ובמחיר יותר זול מאשר בשוק היהודי. התעמולה בעד תוצרת הארץ איננה יכולה אמנם לדחוק לגמרי את התוצרת הערבית אבל היא יכולה להעלות את כמות התוצרת העברית הנמכרת. למשל שבוע הביצים וחודש התמרה נתנו דחיפה לתוצאת התוצרת העברית. אי אפשר על ידי התעמולה להקשות במידה רבה על התוצרת הערבית אבל אפשר להקל על מכירת התוצרת העברית. אבל, רבותי, אילו ידעתי תשובה מספיקה על שתי השאלות האלה הייתי איש מאושר והייתי מכריז עליה בחוצות ירושלים. לצערי הגדול לא מצאתי תשובה מספקת לבעיה זו. אני יכול כאן להגיד רק דבר אחד: על פי ידיעתי נכון, למשל, שוק מרכזי בחיפה ובתל-אביב. לפעמים בתור צרכן נכנסת בחשבון בעיקר שלושת הערים חיפה, תל-אביב וירושלים. בכפרים שלנו שם רוב התוצרת מאשר עברית. שם גם המחירים יותר זולים מפני שההובלה איננה עולה וההוצאות של הקואופרטיבים אינם גדולים. אני יכול לתאר לי שפעם כל התוצרת הערבית שהיהודים צורכים בשלושת הערים אלו, במידה שלא תסופק על ידי תוצרת יהודית, תושלם על ידי תוצרת ערבית. על ידי כך תשמר היציבות של התוצרת הערבית, מה שמונע כיום יהודים מלקנות אותה. כך, למשל, היו ירקות הערבים מקור לטיפוס ולכן נמנעו מלקנותה. (ד"ר שהון: יש לפקפק אם הטיפוס אצל היהודים בעיר העתיקה יותר גדול מאשר אצל הערבים). אפשר לתאר שתוקם חברה יהודית שתרכז בידיה את התוצרת הערבית, התנאים הסניטריים ישמרו על ידי כך והערבים גם יקבלו מחירים יותר קטנים, יוכלו בכל זאת לחשוב על השוק היהודי. עבודה מעין זו עשינו במכון לחקר הכלכלה. התחלנו לרשום את כל הפרודוקטים שהיהודים צורכים, כמה גזר, כמה כרוב, ואנו יודעים גם מה חסר לנו. אפשר לנו לומר לערבים כמות זו וזו אנו נוכל לקנות מכם, אבל אל תזרעו יותר מזה. עד עכשיו היתה התחרות התוצרת הסורית שמכם המריבה אותנו, עכשיו על ידי החסכם המסחרי המצב הוטב, עד עכשיו המצב היה חמור מאוד.

הערבים בסוריה האגספו על יסוד השוק היהודי בארץ ישראל. בתנאים כאלה היינו צריכים משום ללחום על קיומו של המשק היהודי. המשק שלנו איננו יכול להחזיק מעמד אם יצטרך להתחרות במשק הסורי. זוהי דילמה שאין אנו יכולים להעלים עין ממנה. זוהי שאלת קיום או לא קיום. אם האנשים יקבלו מיל וחצי בעד ביצה ולא 3 מיל – אז המשק יהרס. הוא הדין בירקות, לזה מצטרף עוד הנסיון שיש לערבים בגידול הירקות. הם עסקו בזה מאות שנים ואנו רק עכשיו מתחילים בזה. הוא הדין בשאר הענפים: בגידול עופות, נשארת לנו החלבנות, אבל גם בענף זה הם משיגים אותנו, ואינני גם יודע מה יהיה בגורלנו. עשינו משגה אחד שלא דאגנו להרמת רמת חייהם של הערבים. פעולה זו צריכה לבוא עכשיו. ההתחרות תהיה בנו קשה כל זמן שרמת החיים של הערבים תשאר ירודה. אין זו תופעה שהיא אפיינית רק לא"י בלבד, אנו נתקלים בה בכל מקום ששתי תרבויות מעורבות בדרגה שונה נמצאות זו ליד זו. לכן אני אומר, שאני יכול לתאר לי פתרון במשך הזמן ע"י הרמת רמת חייהם של הערבים. גם אחר כך תשאר עוד הסכנה של הגירה מהורן, מהגרים שיביאו אתם רמת חיים יותר נמוכה ואז תהיה לנו סוריה בא"י.

<u>ש.קפלנסקי:</u> אין אני מתפלא שעברנו משאלות המלחמה לשאלות כלליות. ברור הדבר, שבשעה האחת שקבענו אתך לשיחה אי אפשר לדלות את השאלות הגדולות. אני חושב שאנו בודאי עוד נצטרך להזמין אותך עוד פעם כדי לברר את שאלות ההתישבות והחקלאות ועל השפעתו על הסכם יהודי ערבי או שאלות העבודה, לזה עוד נשוב. היום רצינו להגביל את השיחה לשאלות האקטואליות של מצב המלחמה, חשבנו שאם נגבל נשוא זה לבוא לסידור יותר מהיר, היש למישהו מהחברים לשאול? אין. אני מודה לך, הד"ר רופין, ואנו עוד נזמין אותך בנוגע לשאלות הגדולות.

<u>הד"ר רופין:</u> אני מקוה שהועדה לא תעסוק רק במה שנחוץ לעשות עכשיו, אלא היא גם תתן בירור לדברים שלנו בכלל, מפני שדברים שאי אפשריים היום יהיו אפשריים מחר.

<u>הד"ר רופין יוצא.</u>
<u>המחלקה המדינית באה להעיד.</u>

<u>ש.קפלנסקי:</u> אני מקדם בברכה את באי-כוח המחלקה המדינית. אתם יודעים מהמכתבנו שאנו עושים נסיון להקדים בדיון דחוף בשאלות אקטואליות של מצב המלחמה, במכתבנו כבר פרטנו את ארבעה הפרקים העיקריים שאנו חושבים לדון עליהם. יצאנו מתוך הנחה שהמצב הקיים הוא שעת כושר להתקרבות בינינו ובין

הערבים בכמה שטחים, שהסכנה המשותפת של המלחמה הכשירה את הקרקע לפעולות משותפות בכמה ענינים. הובעה הדעה שאולי יהיה מועיל אם אנו נגיש להנהלה, לפני שאנו נסכם איזו תכנית כוללת ומקיפה בשאלות היסודיות, אם אנו נגיד הצעות מפשירות בנוגע לשאלות אקטואליות. ואנו נגשים לבירור השאלות האקטואליות הללו. ההנחה השניה היא, שתכנית לשעת חרום כזו לא צריכה דוקא לשאל בשאלות יסודיות כמו עליה, קרקע וחוקה. אבל אין אנו כופים את דעתנו זו עליכם. אם אתם חושבים שההנחה הזאת מוטעית, נשמע את דעתכם גם בנוגע לזה. אבל מתוך הנחה זו סכמנו את ארבעת ראשי הפרקים האלה: א) אפשרות של שיתוף אוכלוסים בפעולות הממשלה לשעת חרום,/ב) אפשרות של שתוף בשאלת הגנת הארץ, ג) שיתוף בהתפתחות כלכלית, ד) התקרבות בשטח החברתי. ובכן, השאלה הראשונה היא, אם אתם בכלל חושבים לנכון שאנו רוצים לבסס תכנית דחופה בשאלות של שעת חרום ומלחמה ואח"כ נעבור ליתר השאלות; ואם אתם חושבים לנכון שאנו מוציאים מתוך אקטואליות את שאלות היסוד. אם אתם מסכימים לדעתנו, נעבור לבירור ארבעת הפרקים האלה ופעיליהם שאני אסמן בקשר עם הצגת השאלות.

<u>ד.בן-גוריון:</u> אציג לפניכם את החברים שלי: ד"ר יוסף מנהל המחלקה; ד"ר ליאו כהן - המזכיר המדיני שלנו; ר.זסלני - מזכיר המחלקה הערבית.

ובכן, יש לי קצת ספק בנוגע לפרוצדורה שלכם שאתם מסיבים את ההנהלה לפני הועדה להביע את דעתה ולהציע הצעות. מפני שההנהלה תהיה סו"ס זו שתצטרך לדון על ההצעות שאתם תגישו לה. זה קצת מסובך שהיא קודם תגיש לכם הצעות, או תחוה את דעתה על ההצעות שלכם. כמובן אין לעשות גזרות שוות עם מוסדות של מדינה. איני עושה גזרה שוה מן הועדה המלכותית, אבל לא ידוע לי - אולי ליאו כהן יודע - שועדה מלכותית בוחנת את הממשלה עצמה.

<u>ש.קפלנסקי:</u> אני מבקש סליחתך, אבל אם לדבר על הועדה המלכותית הידועה לנו, זו היחידה שבקרה את הארץ, היא שמעה גם את עדותם של ראשי הממשלה.

<u>בן-גוריון:</u> הממשלה הארץ-ישראלית היא לא הממשלה. היא לא מנתה את הועדה, לא לאדמיניסטרציה הארץ-ישראלית היא צריכה להגיש את הרפורט, הממשלה בלונדון מנתה אותה והממשלה בלונדון קבלה את הרפורט והיא שהיתה צריכה לקבל את ההמלצות. (<u>מ.אסף:</u> כאן הוזמנה המחלקה המדינית ולא ההנהלה.) חברי המחלקה המדינית הם יצטרכו להוות דעה ולהחליט. אבל אם מצאתם לשוב דרך זו, אני חושב שחובתנו לסייע לכם. (<u>קלוריסקי:</u> אנו נקראנו פה כדי להאיר את עיני ההנהלה ואנו בקשנו את ההנהלה להאיר את עינינו.) אם רצונכם בכך, במידה שאוכל גם לעזור לכם - אעזור.

כשקבלתי את המכתב הזה הבינותי אותו, ששאלות אלו הן בנויות על יסוד הנחות קודמות. שתי הנחות קודמות: א) שכרגע יש שעת כושר; ב) שיש לסלק מספר ידוע של עניינים מרכזיים שמשמשים בתוך זה סלע מחלוקת בינינו ובין הערבים. רצוני לדבר תחילה על ההנחות הקודמות האלה. ההנחות הללו הן הנחותיו של ד"ר מגנס במכתבו לועדה. אם הועדה יוצאת מתוך הנחות אלו הרי היא צודקת. אם היא מקבלת את ההנחות, אז התכנית שלה, שיש להקדים בירור של תכנית פעולה לשעת חירום, נכונה. אני מפקפק בדבר הזה. אני מפקפק בשתי ההנחות המוקדמות. א) האם שעה זו היא שעת כושר; ב) אם אפשר לסלק את שלוש השאלות היסודיות. – ובאשר להנחה הראשונה, ששעת חירום היא שעת כושר, איננה נובעת אלא מתוך ההנחה השניה. אם אפשר עכשיו לסלק את שלוש השאלות העיקריות עליה, קרקע, חוקה – אז השעה שעת כושר. כי אז הדברים שמפרידים בין היהודים והערבים אינם אקטואליים וממילא נוצרת שעת כושר, כלומר, שעת הכושר נובעת לא משום שיש מלחמה. המלחמה איננה מכריחה לקרב את שני העמים, אדרבא, היא יכולה להפריד בין שני העמים, מפני שלעם אחד יש יחס בזה למלחמ ולעם השני יש יחס אחר. אבל הדבר שעלול לקרב הוא לא היות מלחמה אלא היות מצב כזה שעלול לסלק את שלוש השאלות העיקריות קרקע, עליה וחוקה. ובכן אם מותר לי לשאול שאלה, אבל שאלה זו שאני שואל איני דורש עליה תשובה, היא באה רק כדי להסביר את עמדתי: מה פירוש הדבר ששאלות אלו הן מסולקות, כמו שבעל הרעיון הזה מבטא זאת. אני חושב שד"ר מגנס לא יתרעם עלי אם אבטא את מכתבו. הוא באמת קובע זאת בתור הסעיף הראשון לשעת חרום, ולפי דעתי בהגיון רב, שלפי דעתו אין מקום לויכוח על שלוש השאלות. מה פירוש הדבר שאין מקום לויכוח, ומה פירוש הדבר שלושת הגורמים, היהודים, האנגלים והערבים, מקבלים דבר זה בתור תכנית מוסכמת, נקח את הממשלה, מה פירוש הדבר שהממשלה מקבלת את זה? – האם פירוש הדבר שהממשלה עושה בינתים עליה או לא? – כיום אי ההתרכזות שלה מתבטאת על ידי כך שאומרת: אין עליה. – או שהיא כן עושה עליה, והיא אומרת שעכשיו איש לא צריך להתנגד נגד עליה; באים עולים בלתי ליגליים אלפי אנשים, האם צריכה הממשלה להוריד אותם או לא? – למה צריך הסעיף הזה לחייב את הממשלה? – לפי סעיף זה הממשלה בינתים אוסרת רכישת קרקעות או לא.

ש.קפלנסקי: אולי אענה לך על שאלה זו מיד. התרכזנו על זה בינינו, היה לנו בירור, ואין הכוונה לומר שאנו מסלקים את שלושת השאלות הללו, להפך, משום חשיבותם אמרנו שעלינו לעסוק בהן באופן מיוחד. שזה עיקר אכפתנו ועבודתנו. רק אמרנו, שאם יש מקום להצעות דחופות בשאלות המלחמה אזי זה בתנאי

שבתכנית זו – לא שיש מפלגה שלא מתוכחים על שלש שאלות אלה, אני כבר השתמשתי בשעתו שאין להכניס סעיף שלילי לתוך תכנית איובית – כוונתנו היתה רק לומר שכעובדים תכנית שעת חרום מוגבלת לאותן השאלות שהן אקטואליות כתוצאה ממצב של מלחמה. אנו עוסקים בשאלות היסוד ושאלות אלו הן עיקר עבודתנו עיקר תכניתנו. אבל כדי שהתכנית תהיה מעשית ורחבה, וכדי שנוכל באמת לבוא לידי הצעות של שתוף פעולה בסיטואציה זו של מלחמה, אין אנו מכניסים לתוך תכנית זו את שאלות היסוד. אין בזה משום קביעת עמדה שאין מתוכחים, דוקא משום שיודעים שבשאלות אלו יש ויכוח אין נכנסים לשאלות אלו בתכנית של מצב החרום.

<u>בן-גוריון:</u> תשובה זו הבינותי בעצמי, כאשר ראיתי שבהצעת הועדה אין שלא מדברים על שלושת הדברים האלה. אינני רוצה להתערב בפרוצדורה של הועדה. אם רצונכם להקדים את הדיון על שעת חרום – זאת זכותכם המלאה. אבל הדיון הזה יוצא מתוך הנחה שזוהי שעת כושר. אמרתי, שאני מטיל ספק בדבר זה שזוהי שעת כושר, ש זוהי שעת כושר רק אם מקבלים את הרעיון של ד׳ר מגנס ששלוש השאלות הללו מתוך הסכמה שלושת הגורמים יורדות מעל הפרק. אבל אם הן עומדות על הפרק – אני מפקפק אם השעה שעת כושר, היות ועכשיו המלחמה יוצרת רקע יותר גרוע בשביל פעולה משותפת. – בזה אני מפקפק.

<u>קפלנסקי:</u> במלים אחרות, אתה חושב שבניסוח תכנית מעשית נתקל בשאלות היסוד.

<u>בן-גוריון:</u> אני אומר: שאלות אלו או שעומדות על הפרק או שאינן עומדות. אי אפשר להן שלא תעמודנה. אני רוצה להקשות על דעת חברי הועדה שדבר זה יכול להעשות. אם זה יכול להעשות על ידי הממשלה שתרשה או לא תרשה קנית קרקע, איך זה יעשה על ידינו? אנו נעשה עליה או לא? – אינני מעלה על הדעת שנדחה. אני מעלה על הדעת שנגביר את העליה, אם תהיה לנו אפשרות. אם הממשלה לא תטיל איסור על רכישת קרקע ואם יהיו לנו אמצעים – נגביר את הפעולה הזאת. אני חושב זאת לתפקיד המרכזי שלנו. (<u>אוסטר:</u> אני מתכוון לדחית הגזרות על הקרקע. אם דוחים את העליה – זה מצב שלילי בשבילי. <u>מש.אסף:</u> על שאלה זו לא קיים עכשיו ויכוח עם הערבים.) אינני רואה אפשרות שויכוח משולש לא יהיה קיים. אני חושב כי בזה אני מביע את דעת ההנהלה הציונית כולה, אם כי בכלל אני רוצה להביע רק את דעתי, בשאלה זו אני מביע את דעת התנועה הציונית כולה. כל מה שנוכל לעשות כדי להגביר את רכישת הקרקע ב ימי המלחמה – נעשה. כל מה שנוכל לעשות כדי להגביר את העליה – נגביר. אם מישהו חושב שמשום כך שישנה מלחמה אי אפשר לעשות זאת – אני חולק עליו. (<u>מ.אסף:</u> הערבים לא יפריעו?)

לדעתי, היהודים במידה שזה יהיה תלוי בהם, העם היהודי, הנהלת הסוכנות, רוב הישוב בארץ במידה שזה יהיה תלוי בנו נגביר את העליה, תוך המלחמה נגביר את רכישת הקרקע. זוהי עמדת הגורם היהודי. עמדת הגורם האנגלי היא – הם רוצים לאסור כרגע עלית יהודים, ואינני רואה שעל יד מצב המלחמה הם מקבלים את עמדת היהודים. קוינו שזה יהיה ככה, אבל האדמיניסטרציה בארץ ומשרד המושבות עומדים על הספר הלבן. עומדים לאסור עלינו רכישת קרקע, ויש ויכוח רציני בינינו ויש פעולה, ובכן. בענין זה בינינו ובין הממשלה אין הסכם. אני מסופק אם יש הסכם עם הערבים. אינני מתאר לי שמתאום יתהפך לב הערבים על עלית היהודים. אם יש דרך להביא את הערבים לידי כך – זה דבר חשוב מאד. בזה נעזור בכל כוחנו, אינני בטוח, אשמח אם הועדה תביא לנו הצעות איך להביא את הערבים לידי כך שהם לא יתנגדו, זה יהיה דבר חשוב מאד. אבל אינני יכול לדבר כאן בשם הערבים. אני רק אומר, שמצדנו ענין העליה לא יידחה וענין רכישת הקרקע לא יידחה והתנגדותנו לשנוי החוקה לא תדחה.

<u>ד"ר סהרן:</u> הבינותי את דעת המציע רק בכוון זה, שאין דנים בשאלה זו אם נפגשים עם ערבים ליד שולחן אחד.

<u>בן-גוריון:</u> בסעיף הרביעי אני נגע בזה, אם יש לדבר עם הערבים על כך או לא, הלא אנו נפגשים ורוצים להרבות בפגישות. – לכן אינני רואה אפשרות של סילוק שלושת השאלות הללו אם הממשלה והערבים לא יקבלו את עמדתנו. אם יקבלו – יהיה מצוין, ימות המשיח. אם לא – הויכוח עומד במקומו. להיפך, הוא נעשה יותר מר. שאלת העליה הולכת והופכת לשאלת חיים בשביל מאות אנשים. כרגע אם אפשר להציל יהודי מסוים והממשלה לא נותנת – זה מרגיז אותנו ואנו חושבים שיש לעשות מאמצים יתרים להעלות יהודים מאשר קודם, מפני שהדבר נעשה יותר רציני. אם עמדת הגורמים האחרים תשתנה – אז הכל בסדר והשאלה נפתרת. אבל אינני כל כך אופטימי. ואם רקע זה איננו – אז אני אומר: אינני יודע אם תקופת המלחמה מקילה עלינו את הפעולה הזאת או לא.

אגע עכשיו בסעיף זה – היחס למלחמה. ושוב אני לוקח את הסעיף מפני של ד"ר מגנס. מפני שהוא עוזר לי להבהיר את דעתי. אני רואה שאתם בסתם אחרת. טוב, אקח את הסעיף שלכם. אני מדבר על ההנחה הקודמת שלכם, לא אם עליכם לדון קודם על תכנית של שעת חרום, אלא אם יש לסדר תכנית חרום על יסוד המלחמה. בזה אני רוצה לפקפק. לדעתי ההנחה היסודית בגישה לשאלת הערבים היא זו: יש לראות את הערבים כמטרה בפני עצמם ולא כאמצעי. יש לראות את הערבים כשהם חיים את חייהם הם.

מתוך היחס המציאותי ולא בפר שאנו חייבו רוצים שהם יהיו וכפר שדרוש לנו. מפני שאני רואה כך את הערבים, ואם כי אני יודע שאנו היהודים יש לנו יחס חיובי למלחמה זו נגד אנגליה, גם אלה שהיו פציפיסטים פעם, יש להם יחס חיובי למלחמה. ויש סיבה אנושית ויהודית לכך. אינני יכול בנקל להעביר זאת לערבים. לערבים אין שנאה להיטלר, ככל אופן לא שנאה זו שיש לנו. היטלר לא הרע לערבים. להיפך, הוא רצה להופיע – אינני מאמין לו – כידיד הערבים. אבל הערבים חושבים שהוא הופיע לעזרתם, הוא תמך בהם, תמך בכנופיות שלהם, תומך גם עכשיו, יש ערבים שהם מאוד מאוד בעד היטלר, אולי לא כל כך מתוך אהבת מרדכי אלא משנאת המן. הם שמחים שיש שונא ליהודים ולאנגליה. אני חושב לטעות פוליטית גדולה להעביר בלי שום סייג את יחסנו אנו למלחמה על הערבים. יש להם יחס וחשבון שלהם. ולכן ההתנגדות הפרה שיש לנו להיטלר, אין לערבים. הם לא רואים במלחמה בהיטלר מלחמת מצוה אלא להיפך, עובדה פוליטית היא שאם הערבים לחצו על אנגליה היה זה לא רק בכוח השירור אלא איום בהיטלר. אילו לא היה כוחו של היטלר לא היה יכול המופתי לנהל טירור של ארבע שנים. הוא נעזר בהיטלר ובמוסוליני. היחס למלחמה איננו מזדהה בינינו ובין הערבים, הוא, להפך, עלול להיות סלע המחלוקת בינינו, אמנם לא כל כך חריף כמו בענין עליה וחוקה. והנה עובדה, אצלנו כל היהודים בלי יוצא מן הכלל – אולי זה הדבר היחיד שמאחד את היהודים ← יש להם יחס חיובי למלחמה בהיטלר. כל היהודים בעולם, מלבד קבוצה קטנה של קומוניסטים שחושבים שמפני אלויאליות לסטאלין אסור להם להיות נגד היטלר, אבל העם היהודי כולו – בין שיש להם יחס חיובי לאימפריאליזם או יחס שלילי – יש להם אותו היחס למלחמה, זה מאחד אותם. והנה יש מדינות ערביות; הן בנות-ברית של אנגליה; אמנם איכן מחויבות על ידי הברית להלחם בהיטלר בשעה שאנגליה נלחמת; אבל הן לא פחות מחויבות מאשר הדומיניונים. גם הדומיניונים אינם מחוייבים, אעפ"י כן הרגישו אתהסולידריות שלהם, ולא רק הגזעית, מפני שדרום אפריקה נכנסה למלחמה ובראשה עומד לא בריטי, סמוטס. הם סולידריים באופן אידאי עם אנגליה.

(ש.קפלנסקי: אני מצטער להעיר, אני מספקק אם סמוטס מייצג את רוב הבורים)

הוא מייצג את רוב דרום אפריקה. והנה מצרים ועיראק, בנות בריתה של אנגליה, והן לא הכריזו מלחמה על היטלר. אנגליה היתה רוצה בזה, אבל הן אינן רוצות, אמנם הפסיקו את היחסים; על זה היה לחץ גדול, אבל הלחץ לא הספיק עד כדי כך. יש מדינה שלישית, סעודיה, והיא לא נתקה את הקשרים, מאוד לא נעים הדבר לאנגליה. הנה אנו רואים אצל הערבים שלוש מדינות קטנות – וזה סו"ם הערבים – ואינני רואה

שאין רוצות להלחם בהיטלר, אם כי יש עליהן לחץ ויש להן אינטרסים פוליטיים יחד עם אנגליה. אין שום יסוד להניח שערביי ארץ ישראל יש להם יחס יותר שלילי להיטלר מאשר לערבי עיראק ומצרים. שערביי ארץ-ישראל הם יותר פטריוטים בריטיים - גם לזה אין שום יסוד. מדוע יהיו כאלה? כלום בגלל הספר הלבן? - הם חושבים שזה מגיע להם ואינם חייבים לשלם לאנגליה כלום. אם כן על איזה יסוד אתם מניחים שיש אידנטיות כלפי המלחמה בין יהודים וערבים? - העובדות של המדינות הערביות מוכיחות והעובדות בא"י בדמה אף הן מוכיחות.

אני יודע שאחד ממנהיגי ערבי א"י הודיע שהערבים לא יתנדבו. אני יודע שלא מתנדבים, אם כי הממשלה עושה הכל לשם כך. היהודים הלכו בלי עזרת הסוכנות, 700 יהודים התגייסו. הערבים לא הלכו, אם כי הממשלה רתמה את כל המנגנון שלה. הלכו מהערבים כמאה איש לצבא האנגלי לפטיינ ". זה לא העם הערבי. העם הערבי - אלה הן המדינות הערביות, ולכן אני שואל את ימסגו בעמדת העם הערבי? לא! מפני שהערבים אינם נגד היטלר, גם אני לא נהיה נגדו? הגם יש מישהו שיניח שהערבים יתלו את יחסם בנו? - לא! לערבים אין צורך בזה, זה ענין של העם היהודי. בתור פלשתינאי אין צורך שיהיה לי יחס כזה או אחר, ליהודים יש יחס חיובי - משום שהם יהודים; לערבים יש יחס שלילי - משום שהם ערבים, ולא מפני שהם פלשתינאים. היחס למלחמה איננו יסוד לשיתוף. הייתי רוצה שלערבים יהיה אותו יחס להיטלר כמו לנו, אבל אני קובע את העובדה. אין עכשיו שעת כושר, ההנחה שציין היו"ר שרואים כרגע שעת כושר מפני שיש מלחמה - אני מפקפק בזה, להיפך. המלחמה גלתה עוד בקע אחד בינינו ובין הערבים. זה ענין רציני מאוד, מפני שהיחס למלחמה כרגע אולי זו שאלה פוליטית מרכזית שאיננה מאחדת אלא מפרידה.

תסלחו לי אם רק לשם הבהרת הענין אקח את הנוסח של ד"ר מגנס: שיתוף האוכלוסיה היהודית והערבית במלחמה. מה יש/
המשך ארוחה
שעות שהיו"ר הביא ראיה מהועדה המלכותית. הועדה המלכותית באה אל אדמיניסטרציה, ואדמיניסטרציה איננה מנהלת מלחמה, אלא ס.מ.ג. ממשלת הוד מלכותו בלונדון משתפת את האוכלוסין. הפרלמנט האנגלי הוא שותף להנהלת המלחמה עם הממשלה. הנציב העליון והפקידות שלו אינם מנהלים את המלחמה, הם לא יכולים לשתף גם אילו רצו לשתף, וגם אילו היו כולם בדעה אחת. הם לא מנהלים מלחמה ולא יוכלו לשתף. בכלל בסעיף זה אני מוכרח להגיד שהמדיניות שלנו כלפי הממשלה איננה ענין לועדה זו. אם כי אינני רוצה להגביל באיזו מידה שהיא את הבירורים של הועדה. אם הועדה רואה צורך אגב בירור

היחסים של יהודים וערבים לדבר על היחסים עם הממשלה – אינני מתנגד לכך. אבל נדמה לי כי ענין שתוף האוכלוסין במלחמה הוא ענין של יחס היהודים אל הממשלה. כי הממשלה המרכזית מנהלת את המלחמה ודי שאלת יחסנו לממשלה האנגלית ולא ענינה של הועדה. אבל אינני רואה שזה יכול לשמש יסוד לשיתוף פעולה בין יהודים וערבים המשתתפים עם הממשלה בענייני שעת חרום. עכשיו אני עובר לעצם הסעיפים: א׳, ב׳, ג׳, ד׳.

<u>ש.קפלנסקי:</u> אולי תרשה לי לתת ביאורים ולפני זה אולי גם לסכם את תשובותיך. אני מבין שאתה חולק על הדעה שאפשר לדון על תכנית לשעת חרום מבלי להתקל בשאלות היסוד שדברנו עליהן. (<u>בן-גוריון:</u> לא אמרתי זאת. חלקתי רק על ההנחות הקודמות: א) שאפשר לסלק את שלושת השאלות; ב) שזוהי שעת-כושר.) אין אתה חולק על זה שאנו יכולים לדון בתכנית זו. (<u>בן-גוריון:</u> לעצם ארבעת הסעיפים אני רק מגיע.) בנוגע לשעת הכושר אני רוצה לענות משהו. לא חשבנו בעת שהשתמשנו במלה שעת-כושר לומר בזה שיש אינטנסיביות של תשוקה בציבור ובין הערבים בנוגע למלחמה, ומשום כך שעת המלחמה היא שעת כושר לשיתוף פעולה. לא זאת היתה כוונתנו. אני חושב שאני יכול לומר זאת בשם הועדה. יצאנו מציון עובדה פשוטה מאוד, מבלי להכנס לבירורים מה גרם לכך, שעם הכרזת המלחמה נפסק במידה גדולה הטירור, נשתנתה עמדת הערבים בכמה וכמה שטחים, בלי להכנס לבירור הסיבות. לכל אחד יש ביאור שלו, אבל עובדה היא שכרגע יש גלויי רצון מצד כמה חוגים ערבים להפגש אתנו ולשתף פעולה בשטח חברתי וכלכלי. אני לא צריך לצטט עובדות ידועות. במובן זה השתמשתי במלה שעת-כושר. יש רושם שמשהו נזדעזע בעמדת הערבים כלפינו, אין סמני איבה ואינדולציה כפי שהיו בזמן המאורעות. כמה מחיצות נפלו, ויש נכונות מצד הערבים להפגש אתנו בכמה שטחי פעולה (<u>ד.אוסטר:</u> וגם בינינו יש נטיות כאלה. מבלי להכנס בשאלה של יחס הערבים למלחמה. אני חושב שאתה צודק בהערכתך שאצל הערבים אין אוריינטציה שלמה על אנגליה וצרפת. בכל אופן אין יחס כזה כמו אצלנו.)

<u>בן-גוריון:</u> אני חולק גם על הערכה זו. אני חושב שמן הראוי לברר גם את ההערכות ולא רק את הפרוגרמה. אם רואים את המצב כזה – יש להוציא מזה מסקנה מסוימת זו; אבל אם המצב אינו כזה – אז המסקנות שמוציאים על יסוד המצב בטעות יסודן. ולכן, לא מפני שנוי שחל אצל הערבים. הסיבות הן שלושה: א) הם קבלו דבר מה – הספר הלבן. שלושת העיקרים שעליהם לחמו, הבטיחו אותם אם כי לא בשלמות. אמרו להם: אתם נגד עליה, – כשיבואו 70 אלף נפסיק את העליה; קרקע – הבטיחו להם; עצמאות – ג״כ הבטיחו להם. זה היה גורם חשוב מאוד.

הגורם השני – יש צבא בא"י, הוא דכא והרס את הכנופיות, ויש בגזל. הדבר השלישי – פרצת המלחמה, הכנופיות והשירדר ביזונג מהיטלר. המלחמה הקשתה על זה בשני פנים: א) הקשרים. עכשיו יותר קשה לעמוד בקשר עם היטלר; ב) המדינות הערביות. מדינות אלו שהיו גורם חשוב מאוד אינן רוצות לעשות קומפרומיסים בשביל א"י. הדבר הזה לא נוגע להם. זה מוכיח את צדקת עמדתנו בלונדון. עד כמה עמדת מצרים או עיראק לאנגליה איננה תלויה בפוליטיקה שלה בא"י. ד) במרכז באופן כללי. אלה הם ארבעת הגורמים. כל אחד מהם כשלעצמו לא היה גורם לכך, אבל כשנצטרפו יחד עלו את פעולתם. כמו העובדה הרביעית שהשפיעה את היהודי. הספר הלבן, המלחמה, הצבא, הכלכלה. כל זה הביא לידי גמר הענין. ועכשיו הערבים רוצים ליהנות מהיהודים. אם אפשר לקבל מיהודים כסף – למה לא? – יש ערבים שגם בימי המאורעות לא רצו שיהיה רצח. עכשיו הם שמחים שהשתרר שקט. יש ערבים שלא רצו גם אז להפסיק את הקשרים עם היהודים ועכשיו הם לא מפחדים לחדש שוב את הקשרים. כשנוי המסיבות אבל לא הלבבות.

אפשר לומר: מה זהו השנוי? עכשיו אין טירור? יש ערבים הרוצים להפגש? טוב מאוד! על זה אני עונה: כן, – אני בא כרגע לארבעת הסעיפים. אני מחלק אותם: א', ב'– להון; ג', ד' – להוד.

א' וב'. – אנחנו לא נשאנו את הדבר באופן ברור. אני מצרף לזה את ההצעה של ד"ר מגנס. "השתתפות במלחמה ואפשרות להגנת הארץ, יחידות הגנה". אני שמתי לב לשנוי הנוסחאות. ובכן, א' וב' – בהם אני מטיל ספק ובין ג' וד' – אני מחייב. אני מוכרח להוסיף עוד הערה אחת. לפני שאני נכנס לביאור ארבע הסעיפים אני מוכרח לשוב להצעה של ד"ר מגנס, שהועדה קבלה אותה במופשט. לדעתי, ד"ר מגנס הגיוני ומסקני. לא זו בלבד שהוא מוצא שיש לסלק בתקופת התרום את שלש השאלות הללו, אלא יש לו גם פתרון למה שיהיה אחר כך. לדעתי, מבלי השקפה מסוימת מה שיהיה אחר כך קשה גם בתקופת המעבר לעשות סידור כל שהוא. אידיאה זו שבמשך שתים-שלוש השנים של המלחמה יהיה נדר בין היהודים והערבים שלא ידברו על פוליטיקה – נדר כזה אי אפשר לקיים. לא יהודים ולא ערבים בינם לבין עצמם יקיימוהו, ולא יהודים וערבים ביחד. מפני שבשעת מלחמה מדברים עוד יותר על פוליטיקה מאשר בזמן אחר. עושים כל מיני השערות לסיום המלחמה. גם אנגליה מתכוננת לועידת השלום. כלום יהודים יחדלו לחשוב מה יהיה בגמר המלחמה. איך להתכונן לזה? – אי אפשר להעלות על הדעת שיהודים וערבים לא ידברו על זה. הדבר יתכן רק כשלפחות יש השקפה. ואם יש השקפה של

של ד"ר מגנס אז אפשר לדבר על זה. והמסקנה היא שלא רק לשעת המלחמה יש לסלק את הבעיות האלה, אלא גם אחר כך, כפי שקראתם. אני חושב שהתכנית של ד"ר מגנס אינה מעשית, מפני שהיהודים לא ידברו עליה. אמנם היא עלולה להביא לידי הסכם, אילו היהודים היו מסכימים לה. ד"ר מגנס מציע באמת את הדרך להסכם, אם היהודים יסכימו לתנאיו. אבל אני בטוח שהיהודים לא ידברו על הסכם כזה. יש סכסוך יותר עתיק מאשר הסכסוך היהודי-ערבי - הסכסוך בין היהדות והנצרות. גם אותו אפשר היה לסדר על יסוד הסכם, אבל היהודים לא רוצים בהסכם זה, כפי שהנוצרים מוכנים להסכים לו. היהודים הם עקשנים ואינם רוצים. ובכן, היהודים לא יקבלו את אשר מציע הד"ר מגנס. אין שום סכוי לזה. היהודים לא קבלו את הספר הלבן ולא יקבלו אותו. ההסכם של ד"ר מגנס מרחיק לכת מהספר הלבן. הספר הלבן אומר שא"י תהיה מדינה עצמאית; ד"ר מגנס אומר שא"י תהיה חלק של האימפריה הערבית. הספר הלבן אינו אומר שהיהודים יהיו מיעוט בא"י. הוא לא מחיב את היהודים ואת הערבים. הספר הלבן אומר שהאנגלים לא יכריחו את הערבים לקבל עליה. האנגלים אומרים: אנו לא מתחייבים לסדר עליה בלי השלמת הערבים. בספר הלבן לא נאמר "רק בהסכם הערבים", נאמר - רק בהשלמה של הערבים. כלומר, אם הממשלה תראה שהערבים לא כל כך גרועים, יתכן שתמשיך את העליה היהודית. כך המצב לפי הספר הלבן. הוא לא דורש שאנו שנתחייב להיות מיעוט. לפי תכניתו של ד"ר מגנס אנו מתחייבים כלפי הערבים להשאר מיעוט. אינני מאמין שהיהודים יעשו זאת. היהודים לא הסכימו לכך, לא רק הציונים, אלא גם אגודת-ישראל ולורד דרינג הודיעו לממשלה: לא נתן יד לכך שא"י תהיה עצמאית כשאנו מיעוט. ואם היהודים יסכימו שא"י תהיה חלק של אימפריה ערבית ושם יהיו מיעוט. אם מקבלים כבסיס את התכנית הזאת, אז כל התכנית של ד"ר מגנס היא הגיונית. אז בשעת המלחמה אפשר לעבוד יחד על יסוד זה שיש הסכם. מפני שאם היהודים יקבלו את התכנית הזאת - יהיה הסכם. אבל היות ואני בטוח שאין להעלות על הדעת שהיהודים יותרו על זה. לכן אין אפשרות שלא יהיה ויכוח בין יהודים וערבים, מה יהיה טיב הפוליטיקה של הארץ.

אני חושב שה' קלוריסקי צדק בהחלט. כשנפגשים עם ערבים יש להגיד להם מהו בשאלה הפוליטית. אי אפשר להגיד: נדבר על מזג האויר, על ספרות, על פילוסופיה. לא עם הרבה ערבים אפשר לדבר על ספרות ועל פילוסופיה. לא יתכן ששנים - שלוש שנים נפגש עם ערבים - וצריך עכשיו להרבות בפגישות -

לא יתכן שלא נדבר על ענינים פוליטיים. אירה וזה לא יכול להיות נשים להסכם, השאלה הזאת תשמש שלע מחלוקת. ושני הסעיפים הם כאלה שעלולים לקבוע את גורל הפוליטיקה של הארץ. ואם אין הסכם בשאלת גורל הפוליטיקה – קשה שיהיה הסכם בשתי השאלות האלה. אם סעיף א' איננו מתאים לסעיף ב' של ד"ר מגנס , אינני מבין אותו.

ש.קפלנסקי: הכוונה היתה שהממשלה אמנם לא מנהלת את המלחמה, אנו יודעים שהממשלה אין לה סמכות זו, אבל יש לה פעולות לשעת חרום, היא עושה מספר פעולות כלכליות בעיקר לשעת חרום, היא עושה מספר פעולות אדמיניסטרטיביות-כלכליות הקשורות עם המלחמה, אך לא עושה אותם, לחיוב או לשלילה. הכוונה של הסעיף הזה היא לשאול, אם המצב הזה של שעת חרום איננו יכול לשמש יסוד שאנו יחד עם הערבים נדרוש שיתוף ידוע של האוכלוסים בפעולות הממשלה האלה. הממשלה עושה פעולות כלכליות-אדמיניסטרטיביות מבלי להתחשב עם דעת היהודים והערבים, או שהיא מתחשבת ועושה בדרכים שונות. האם שעת חירום איננה הזדמנות שאנו והערבים יחד נדרוש מהממשלה לשתפנו בחוות דעת.

בן-גוריון: בכל זאת מתחיל בסעיף ב'. (קפלנסקי: דוגמא אחת – ועדות הממשלה). אלה הם ענינים כלכליים. ובכן, לענין הגנת הארץ. אינני נכנס לניסוח של השאלות. אני חושב שהכוונה היא ליחידות צבאיות. יען כי הארץ איננה זקוקה להגנה, אם הכוונה למשטרה – יש יהודים וערבים במשטרה. אני חושב שאין אתם רוצים לעורר את השאלה שאנו נשלל את ההגנה היהודית המיוחדת. אילו הייתם מעמידים שאלה זו, הייתי עונה על זה בשאלה, היש צורך בהגנה יהודית לחוד, אם גם לא רשמית. במשטרה – ודאי יש צורך בשיתוף, אבל הממשלה דואגת לשיתוף ערבים. עכשיו היא מסדרת יהודים. השאלה כאן היא של יחידות צבאיות. ובכן, לא אחזור על מה שאמרתי מקודם על יחס היהודים והערבים למלחמה. זה קשור עם היחס למלחמה. זה לא ענין פלשתינאי, זה ענין עולמי. המלחמה איננה בארץ, המלחמה היא עולמית. גם אם המלחמה תהיה בא"י היא לא תוכרע בא"י אלא תוכרע בין אנגליה וגרמניה. וכאן אנו פועלים כחלק של העם היהודי. אני חושב שאנו צריכים כך לפעול, אנוסים לפעול. ואני רוצה לשאול שאלה לשם הסברה, אם מפני יש לנו יחס חיובי למלחמה, בתור יהודים, בתור העם היהודי, אנו חושבים שהעם היהודי צריך להופיע במלחמה כמו פולניה וצ'כיה, אם כי שתי מדינות אלו אינן קיימות עכשיו, אנו לא נארגן דבר אלא נחכה עד שהעם הערבית יחליט על עמדה חיובית למלחמה, צריך לפנות לממשלה המרכזית

המנהלת את המלחמה להביע להם את עזרת היהודים. איבני חושב שיש לחזור מעמדה זו, לבטל את הצעת עזרתנו ולהגיד: אם הערבים יציעו, אז נלך יחד, ואם הערבים לא יציעו- לא יתכן שבשעה שהעם היהודי יציע את עזרתו אנו נסתלק ונגיד: אנו פלשתינאים, אם פלשתינה הלך - גם אנו נלך. בענין זה הישוב בארץ הוא חלק מהעם היהודי, כשם שגם בשאר הענינים. אמנם בשאר הענינים המדרגה יכולה להיות תיאורטית, אבל בענין זה אנו חלק של העם היהודי ולא מענין אותנו מה עמדתם של האחרים. אם בשוייץ הגרמנית, נניח שזה ככה, תהיה סימפתיה לגרמניה - כלום היהודים היושבים שם לא תהיה להם סימפתיה לאנגליה? - זה ענין יהודי טהור. אף פעם לא היתה מלחמה שעמדתנו נבעה לגבה מנו יהודי ם. ואנו רוצים לעזור לא רק כיהודים אלא כציונים. אנו רוצים שיהיה צבא יהודי שיבטיח את עתידנו בארץ, צבא יהודי בכלל שיטפל את דעת העם היהודי במלחמה נגד היטלר, אבל גם צבא יהודי באור כוח שיסייע ויכריע את עתידנו בארץ, אם הערבים אינם מסכימים להסכם. כלומר, שתהיה עליה, ועמדת הערבים היא נגד עליה. אלה הערבים שאנו נפגשים אתם אף אחד מהם לא יצא להגיד שהוא מחייב עליה. ולכן מה שאנו עושים זה בניגוד לעמדת הערבים. ולכן דעתנו בעד המלחמה, אם כי הערבים אינם מחייבים אותה. ובעד הרחבת העליה - בניגוד לעמדת הערבים. היחס השלילי של העם הערבי לציונות קיים ועומד. אין די כוח להדגיש עובדה זו, שעמדת העם הערבי היא נגד עליה יהודית, נגד התישבות יהודית, נגד הבית הלאומי. עוד לא היה אף ערבי אחד שיצא נגד עמדה זאת. עוד אין אף אחד שיוכל להעיד שאכן בא שנוי. אם אנו באים אגב המלחמה להקים צבא יהודי לשם התישבות יהודית, לשם עליה יהודית - אנו פועלים בנגדהפוליטיקה הערבית. גם בשטח העולמי, גם בשטח א"י עמדתנו לא מזדהה עם עמדת העם הערבי, ואנו לא רוצים להגן על עמדת העם הערבי. זוהי עמדתנו בתור יהודים. ולכן סעיף ב' אני שולל, אם איננו סעיף שהוא יכול להפסיק איזו פעולה שלנו עד שתהיה הסכמה, או שיכול לשמש יסוד לשיתוף פעולה - כמו בעליה.

איבני מאמין שהערבים יסכימו שיהיה צבא יהודי, יש צבא ערבי במצרים, עיראק וסעודיה. אנו רוצים שיהיה גם צבא יהודי לשם שני דברים, שעדיין הערבים לא קבלו אותם. ואני רואה סכנה גדולה בסעיף זה. יען כי יש לנו די התנגדות מצדהערבים ומצד הממשלה. כי בענין זה עד עכשיו הערבים הם ביחד עם הממשלה. היתה להם עמדה אחת - התנגדות לפוליטיקה של הבית הלאומי. יש משטר של הספר-הלבן, שהערבים לא מסתפקים בו אבל לא יוצאים נגדו לטובתנו. ומאחר הספר-הלבן

הממשלה מתנגדת להקמת צבא יהודי, אם כי זה יכול להועיל לה. אני אומר, מתוך הספר הלבן הממשלה מתנגדת להקמת צבא יהודי שיעזור לה במלחמה בגד היטלר, מפני שעזרת היהודים מערערת את הספר הלבן ונותנת ליהודים זכות מוסרית. ולכן, די לנו בהתנגדות הערבים, די לנו בהתנגדות מחברי הספר הלבן, שאינני מזהה אותם עם כל אנגליה ואפילו לא עם כל הממשלה האנגלית. מפני שהלו שבויים, לרגל המלחמה, בממשלה. אם יבואר רעיונות מעין זה מצד היהודים - זאת תהיה מכה קשה. יגידו שזה צריך להיות יסוד לשיתוף פעולה, ולכן לא יתנו ליהודים להשתתף במלחמה, וזהי העמדה של האדמיניסטרציה המקומית ושל משרד המושבות. עמדה זו נובעת לא מתוך צרכי המלחמה אלא מתוך רצון לשמור על הספר הלבן, הצרכים של שמירת הספר הלבן קודמים אצלם לכול. אני רואים בזה א) הובה כלפי המלחמה נגד היטלר, ב) אמצעי מלחמה נגד הספר הלבן. אינני חושב שיגיע זמן כזה שהערבים יתנו לנו יד במלחמתנו נגד הספר הלבן, זה לא ענין ערבי, כמו ענין העליה. אנו עושים עליה, אנו יודעים שהם מתנגדים לזה, אבל לא נתלה את העליה בעמדת הערבים. וגם את השתתפותנו במלחמה אין אנו רוצים לקשור באסכם, בשם שלא נקשר את ההתישבות בהסכם, מפני שהסכם יתכן רק מתוך ויתור על הענין הזה.

עוד דבר אחד אני רוצה להדגיש. אני רואה סכנה בצבא ערבי ליהודי א"י.

(ש.קפלנסקי: זה לא נאמר כלום. - אתה בצדק מדגיש את הצורך לראות את הערבים כמו שהם, כך צריכים לראות גם את הממשלה הבריטית כמו שהיא, לפי דבריך הממשלה הזאת מתנגדת לצבא יהודי.) לא אמרתי זאת. אמרתי "אנשי הספר הלבן", עכשיו לא כל הממשלה מורכבת מאנשי הספר-הלבן, (ש.קפלנסקי: בכל אופן חלק גדול מאנשי הממשלה מתנגד מתוך ניסוקים של הספר הלבן לרעיון הצבא היהודי, כלום אינך חושב שאם הם יתאלצו בהתנגדותם ומתוך צרכי מלחמה יכנעו ויאמרו: טוב, נרשה ליהודים ליצור יחידות יהודיות, - האם לא יעמידו תנאי שב[illegible] לערבים בא"י תנתן אפשרות ליצור יחידות צבאיות. האם דרישה זאת ליחידות יהודיות לא תגרור אחריה ממילא הצעה מצד אותם החוגים הבריטיים ליצירת צבא ערבי בא"י, אותו צבא שאתה רואה בו סכנה. האם צבא זה לא יכול לבוא כתוצאה מדרישתנו?) זה יתכן, מוכרחים לראות סכנה כזאת ואינני שולל את האפשרות הזאת, כמו שהעליה שלנו בלי ספק הביאה לתנועה הלאומית הערבית ולמרעות, ויודעים שצריך היה לחשוב למפרע על זה, בכל זאת לא שינינו את עמדתנו ביחס לעליה. אם גם העליה תביא תוצאות קשות, אני מחייב את העליה. אם גם תביא פוגרומים, אף על פי כן לא נפסיק את העליה למען הפסיק את הפוגרומים. אני בוחר בפוגרומים ביהודים ובלבד שתהיה עליה.

אם
כן גם ענין הצבא היהודי. גם/הוא עלול להביא לידי כך שיקום צבא ערבי אבל צריכים לתמוך בכך ולדרוש אותו. תשאלוני: אולי צבא משותף - דבכן, אם אני אומר שצריכים להיות בעד צבא יהודי גם אם זה יביא לידי צבא ערבי, מכאן אתם רואים שאני חושב דבר זה לשלילי. ודאי ובודאי שלא צריכים להשתדל לשם זה לכתחילה, אבל אם זה יקום - יקום. אבל לא צבא משותף. אם הממשלה האנגלית תרצה לגייס צבא ערבי - לא נוכל למנוע זאת, אבל זה לא צריך למנוע אותנו מלחוץ של הקמת צבא יהודי. צבא משותף אני שולל. לכן נעשה כל מה שאפשר שלא יקימו צבא ערבי. אינני מאמין בצבא ערבי, גם לא ירוק. אבל יש ערבים בא"י, הממשלה מוכרחת להתחשב גם עם הערבים. אם תבוא להכרה שדרוש לה צבא יהודי, אבל אין היא יכולה להקימו בלי צבא ערבי - היא תקים צבא ערבי, אבל לא צבא משותף. מהרבה טעמים.

א) טעם מוסרי כללי. אנו רוצים להלחם מלחמה זו בתור יהודים, יחד עם היהודים האחרים. כבר אמרתי, שזה ענין יהודי. מדוע היהודים בא"י צריכים להיות גרועים מיהודי ארץ אחרת. אנו רוצים שבאנגליה היהודים ילכו בתור יחידות יהודיות, ובא"י נסכים ללכת ביחידות משותפות? - אנו קובעים את הפוליטיקה שלנו. ולכן באנגליה אנו רוצים יחידות יהודיות, ויש גם יהודים לא-ציונים שמבינים שזה טוב; באמריקה אנו נרצה יחידה יהודית, אם אמריקה תעשה מלחמה, ובא"י לא? - זה כשרבה מאוד, זה טעם מוסרי יהודי. ב) טעם פוליטי. (קפלנסקי: באנגליה יש שאיפות ליחידה יהודית?) אנו עסקנו בזה, הנוער היהודי, לורד רדינג עומד בראש יחידה יהודית, לא לוחמת אלא פיוניר. יש גם טעם פוליטי. אנו רוצים כוח יהודי, הקימונו אוניברסיטה עברית. אמנם לומדים בה ערבית, כמו שצריכים ללמוד בה סינית, אם כי ערבית לא צריכה להיות כמו סינית, כמו שמלמדים עברית באוניברסיטה של קמבריג' - על אחת כמה וכמה צבא. ג) מטעמים אנושיים. אני מאוד לא רק בעד הסכם אלא גם בעד התקרבות, מגע וקואופרציה. אבל עוד אינני מוכן עכשיו לזה שבאי תתחתן עם ערבי, ולא מטעמים דתיים, אינני דתי, ולא מטעמים גזעיים, אלא עדיין הערבי אינו בעיני כזה בדרגה האנושית שארצה שיקח יהודיה. עדיין אינני רוצה שבחורים שלנו יחיו יחד עם הערבים. גם אם חיים עם אנגלים יש חששות. בכלל בצבא יש כמה דברים לא טובים. אנו משלימים עם זה מפני שצריכים להלחם בהיטלר. מבחינה אנושית בלבד לא הייתי רוצה בזה. הייתי רוצה שהערבים יגיעו לדרגא שלנו, שההבדל יחדל. אבל זה לא יהיה ע"י כך שאנו נרד לדרגא שלהם. אבל הטעם העיקרי הוא טעם פוליטי ארץ-ישראלי-

יהודי כללי, כפי שאני רואה הממשלה החליטה מה על על פרישי בקנין הצבא: גדוד יהודי וגדוד ערבי באינגליר קורפ(?). והנה, יהודים קבלו וערבים לא. הערבים לא התנדבו. יהודים – 1600 וערבים – 200. (ד"ר מגנס: בשבוע הבא שולחים יחידה של 200 ערבים ו-400 יהודים). נניח שהממשלה תחליט על כך מה שקפלנסקי אמר, יקבלו את דעת משרד המושבות. כשם שמקדונלד הודיע בפרלמנט בשעה שהודיע שיהודים מציעים את עזרתם. הוא הודיע – וזה היה שקר גלוי – שגם הערבים מציעו את עזרתם. נניח שגם הקבינט יקבל את עמדת מקדונאלד. מה תהיינה התוצאות? – אנו יכולים לספק רבבות . מסופקני אם הערבים יגייסו רבבות. יגייסו איזו יחידה בקושי, כ-200 איש. אני מאמין שאם יגייסו צבא יהודי וערבי – יהיו יותר מגויסים בצבא היהודי והוא יעמוד במדרגה יותר גבוהה.

מכל הטעמים האלה אני שולל יחידה משותפת. מבר מטעמים אנושיים מלבד הייתי שולל אותה.אם צריך לגייס בחורים יהודים – יש לגייסם לאחד. המומיצרים האנגלים מכירים זאת. ביחוד אם מספרם יהיה רב. אבל אני מניח שליהודים יש ענין ללכת ולערבים אין ענין. כמו שליהודים יש ענין בעליה יהודית ולערבים יש בזה רק ענין פוליטי. איני מאמין שיהיו ערבים בעיראק ובארצות אחרות שימסרו את נפשם על כך שלא תהיה עליה יהודית. ליהודים יש ענין חיוני בזה. ולכן גם עכשיו בזמן מלחמה בשטחים סגור תהיה עליה. (ד"ר מגנס: המותר לי לשאול שאלה רק לשם אינפורמציה כמה יהודים מחכים בנמלים כדי לעלות ארצה?) איני יודע. (ד"ר מגנס: נשאלתי שאלה זו בשבוע שעבר. אמרתי: עד כמה שאני יודע יש אלפים. נשאלתי אם יש אלפים, אמרתי, שעד כמה שאני מבין המספר הזה מוגזם. מאוד היה כדאי לדעת אצל מי אפשר לשאול על כך.) איני יודע מי שאל אותך, אבל אני חושש שזה ששאל אותך הוא אויב בנפש. (ד"ר מגנס: נשאלתי ע"י חבר בית הנבחרים רוביבסון שהיה כאן, קתולי.) אם זה פקיד, אפילו כשהוא ידיד הוא נשאר פקיד, וקובע בזה ראש הממשלה שבענין זה הוא אויב בנפש. (ד"ר מגנס: היש מי שיודע זאת?) אני מסרב לא לדעת זאת.

ולכן אין אני חושש לתוצאה שלילית. אבל אם גם תבוא תוצאה שלילית, מוטב שתבוא על ידי הקמת צבא יהודי. ולכן אני שולל סעיף ב'. (ש. קפלנסקי: האם אתה דורש שבצבא משותף אחוז הערבים יגדל כלפי הסידור של יחידות נפרדות?) הוא לא יגדל, אבל הניבו הפסקי, המוסרי, יהיה של צבא ערבי, הורי. אני רוצה שהניבו של האיש היהודי ייקבע על ידי האיש היהודי. הממשלה תקבע את המסורת לפי הערבים. הייתי בצבא האנגלי בתוך יחידה יהודית של וולונטרים, והיו שם דברים שעד היום בצבא לא שמעתי אותם. א"י לא התבוללתי בתוך זה. אבל קשה שלא להתבולל. ושו היתה

יחידה יהודית, אני קצת יודע את הערבים. (ד.שוסטר: ואילו היתה שאלה אלטרנטיבית, אז לצערי לא אז משותפת, כמה איש בוארץ?) אני מקנח: לא. (ד"ר סנגס: ואם אין ברירה?) יש ברירה. לא יכולים להכריח אותנו ללכת לצבא. לא יכול להיות קונסקריפשן.

עכשיו אני חוזר לסעיף א', אם תכנו פוליטי ולא כלכלי, כניש, אם תכנו ובכלל הוא ועדות. ובכן, אני רוצה להקדים ולהגיד, שאני מחייב סעיף ג' וד', קואופרציה בין יהודים וערבים. אבל אין הקואופרציה כשלעצמה דבר קדוש שאיננו צריך לבחון אותו לשם מה הוא בא. יש קואופרציה ויש קואופרציה. קואופרציה זו טובה וקואופרציה זו מזיקה. קואופרציה של גדוד משותף – אני שולל. גם ענין הועדות חייב בחינה. קודם כל אני רוצה לציין שעדיין קיים הספר הלבן ועדיין קיימת התנגדותנו. אם כי יתכן שלרגל המלחמה יחול שנוי, בלי ספק יחול שנוי בנוגע לחוקה, אולי יחול שנוי בנוגע לחוק הקרקעות, אבל הספר הלבן קיים. (ד"ר סנגס: שנוי באיזה מובן?) אולי ידחו. לפי שעה לא הובא הדבר הזה לפועל מפני שמלקולם מקדונלד לא רצה, אבל מחר הדבר יכול לצאת לפועל. התנגדותנו עומדת בעינה. זהו הרקע הפוליטי, אבל לזה נתוספה המלחמה. אבל היות וועדות אלו לא נחוצות לשם המלחמה – אנו שינינו את יחסנו לממשלה במה שנוגע למלחמה. אם צריכים לעזור למלחמה – אין שום התנגדות. אם הדבר הזה שהיינו עושים היה מזיק למלחמה – אנו לא נעשה זאת. לא נעשה שום דבר שעלול להועיל להיטלר. אבל ענין הועדות איננו קשור במלחמה, ולכן יש לדון על זה לא על רקע המלחמה. ואם לא על רקע המלחמה – אז יש ספר לבן ויש התנגדותנו לספר הלבן. אם כונת הועדה היא ראשית כל הגשמת הספר הלבן-התשובה היא: לא. (ד"ר שהון: ואם היא לשם התקרבות בין יהודים וערבים). אני אומר: התקרבות שעלולה להביא לידי הגשמת הספר הלבן, אני פוסל אותה. אם יש כאן עזרה ליהודים וערבים – כן, אפילו כשאין הן באות לדחות את הספר הלבן, והיות שהממשלה פה מנצלת את המלחמה בשביל הפוליטיקה המקומית, כמו למשל בעניני צנזורה. במלחמה צריכה להיות צנזורה. צריכים לסגור את הפה, ואנו מקבלים זאת באהבה. אבל הממשלה סוגרת גם בענינים שאין להם קשר למלחמה. אם מבקרים את הממשלה – היא אוסרת את הפרסום. וכך מנצלים את מצב המלחמה בענינים שלא שייכים למלחמה, ובכן עלולים לנצל את המצב כדי לקדם קצת את הרז"ים של הספר הלבן. אם כי איני חושב שהם רוצים לקדם את הארץ, בזה לא האמנתי להם. גם הנציב אמר לנו, שאין הוא חושב כלל על סעיף החוקה. הם צריכים לשלוט בארץ ולא שהערבים ישלטו. אבל רק מצד השלילי, לגבי היהודים, הם רוצים שהיהודים יקבלו את הספר הלבן. ולשם זה

מבשלים את המצב, לזה לא נסכים. אנו לא רוצים לעשות איזה דבר נגד הספר הלבן אם הוא עלול להזיק לממשלה, מפני שאנו חושבים שענין המלחמה עולה על שאר הענינים, אם היטלר ינצח ואנגליה תפול - אז נגמר. אבל אין אנו חייבים להיות טפשים ולתת להם לנצל את העובדה שיש להם שלטון רב לרגל המלחמה בשביל שהיהודים משטר של
ישלימו עם/הספר הלבן. הם חושבים שזה יעלה בידם מפני שעסים אחדים: א) מפני שיש מצב כלכלי קשה בארץ והם יכולים לתת סירוב; ב) הם שמחים שגם היהודים יתעיפו. הם רוצים להשכיח את היהודים שיש מדיניות כזאת. הדבאגו היא לא לשכוח. חובת כל ציוני להזכיר ליהודים כי הספר הלבן קיים. אינני עוסק הלכה באופן דוגמתי לפרט. בכל מקרה ומקרה יש לבדוק. אם יש צורך מעשי בועדה או יש בה כונה פוליטית. אם יש בה כונה פוליטית להרגיל את היהודים לספר הלבן - לא! (ש.קפלנסקי: אתה מתכון ראשית כל להרכב?) גם לפעולה. אי אפשר לענות על זה באופן דוגמתי, זה דורש בדיקה בכל מקרה. אני אומר, שהתשובה על שאלה זו איננה אחת בכל המקרים. (ש.קפלנסקי: אומרים שיש 21 ועדות ורובן נתמנו לפני המאורעות.) (ד.אוסטר: לא היתה כיום קיימת שאלה, שכל הועדות שנתמנו לפני המאורעות הממשלה באה עכשיו לחדש אותן. מה צריכה להיות עמדתנו?) אם ירצו לתת כוח אכסקוטיבי לועדות - אנו נתנגד. ועדה מייעצת שאין רוצים להבליט בה את המיעוט היהודי - אפשר להשתתף בה. בכל מקרה אפשר להרגיש אם זה לשם עזרה הדדית - כן, לשם הספר הלבן - לא. (ד.אוסטר: עצם ישיבתנו בועדות בצורה פריטטית או לא, עובדה זו כשלעצה הממשלה יכולה לנצל ולהצביע: הנה היהודים והערבים יושבים יחד.) החלטנו גם לפני המלחמה, אם הכונה איננה באה לפגל מצב של מיעוט - אנו הולכים. (קפלנסקי: לא עלה על דעת יש להגיד שמפני פחד הספר הלבן על חברי עירית ירושלים לצאת מן העיריה,) בענין זה המלחמה לא משנה כלום, מפני שזה לא לצורך המלחמה.

ד"ר סנגס: לדאבוני הגדול אני צריך הערב להיות נוכח באזכרה לזכרו של ברגר ב-8:30. אני מוכרח ללכת עכשיו הביתה.

ד"ר סנגס עוזב את הישיבה.

בן-גוריון: אני עובר לג' וד'. בדרך כלל אני מחייב את שני הסעיפים. (קפלנסקי: בנוגע לסעיף א' עניתי רק על מקרה קונקרטי אחד. רציתי באופן הכני לשאול, אם מישהו מחברי הועדה יכול לתת דוגמה קונקרטית אחרת מלבד הועדות. היש דוגמא אחרת של שיתוף האוכלוסין? - מ.שפק: מרבא, התייגנו ואמרנו רק ועדות.

ד"ר שהון: אוכל לומר לי השתדלות להקמת לשכות מסחר משותפות). אם אין בזה תוכן פוליטי זה שייך לסעיף ג' וד'. אני בדרך כלל מחייב את שני הסעיפים האלה. אני

רוצה לבטח ברתם. מה בן ודה לא, סעיף ג' אני חושב לרצוי בכל הזמנים ובזמן זה בודאי, מפני שברגע יש רצון וצורך לערבים בקואופרציה על יסוד הדדיות.

אם כי קואופרציה כשהיא לעצמה אומרת הדדיות, אבל אצלנו רגילים לקרוא גם לפילנטרופיה בשם קואופרציה. אני מבחין בין שני אלה. אינני אומר שאין צורך לעסוק פילנטרופיה בין כשרה ובין בלתי כשרה, אני מתכוון לשוחד. צריך לדעת מה פירושו של דבר זה, מה עושים ועם מי עושים. אם מדברים על קואופרציה, אני מבין בשים תועלת הדדית. אני מחייב קואופרציה כלכלית, מפני שיש בה תועלת הדדית. לא קואופרציה בזו שיהודים מעבידים פועלים ערבים, זאת לא קואופרציה.

קואופרציה היא בין פועלים יהודים וערבים. (ד"ר שהון: חלוקת עבודה בין כולם?) אמרתי, כי לשם כך יש צורך שיהיו פועלים יהודים. צריכה להיות עבודה עברית במשק היהודי במאה אחוז, כל זמן שבמשק הערבי אין עבודה יהודית. אם המשק הערבי יעסיק פועלים יהודים, אז עבודה עברית במשק היהודי דרושה חרם, וזה לא צריך להיות אף פעם. אבל כל זמן שיש מצב כזה שבמשק הערבי אין דריסת רגל לפועל יהודי, אז במשק היהודי צריכה להיות עבודה עברית במאה אחוז. בין פועלים יהודים במשק היהודי ובין פועלים ערבים במשק הרבי ובין פועלים יהודים וערבים במשק הממלכתי - צריכה להיות קואופרציה. קואופרציה בעזרה הדדית, בקופת-חולים. צריכה להיות קואופרציה בין פרדסנים יהודים וערבים. לא קואופרציה שיהיו פרדסנים ערבים והיהודים יקנו מהם את הפרי, כמו שיש בארצות אחרות, אלא צריך שיהיו פרדסנים יהודים ממש וצריכה להיות קואופרציה ביניהם לענין השיווק, הפעולה אצל הממשלה, לענין שנוי סעיף 18, הובאת הפרי, גם בקרדיט; אבל לא פילנטרופיה. אם היהודים יכולים לעשות בגדון זה משהו יותר - הם צריכים לעשות. קואופרציה בין הסוחרים היהודים והערבים, בין האינטליגנציה היהודית והערבית, מפני שיש בזה תועלת לשניהם. אבל אין זאת אומרת שאנו צריכים לחדול מאבסנטואיזם יהודי. אבסנטואיזם יהודי פירושו משק יהודי, נקודה יהודית. לא שנכנים שידה יהודי לזרבונה. כל המתישבים היהודים בארץ בלי שום תיאוריות הלכו בדרך האבסנטואיזם, ולא רק בכפר אלא גם בעיר. אבסנטואיזם יהודי קיצוני בתל-אביב, בהדר הכרמל. יש בזה הכרח ויש בזה ברכה למשלנו ובעקיפין גם ברכה בשביל העולם הערבי. אני מחייב זאת מפני שיש בזה ברכה לנו. עם שמירת כל האבסנטואיזם שלנו אני מחייב קואופרציה. בתור דוגמא הכי בולטת אקח את שאלת נמל תל-אביב ויפו. (ד"ר שהון: במה יש קואופרציה בנמל?) אילו היתה ממשלה אחרת היינו צריכים להציע לה שהיא תבנה נמל משותף

בין יפו ותל-אביב עם קצה אחד יהודי וקצה אחד ערבי, אבל בעל משותף. (ד.אוסטר: מי יהיה בחלק המשותף?) שניהם יחד. העליה היהודית תבוא לחלק היהודי. יש דברים שהם בחלקם משותפים. כמובן, לא אוכל להכנס לכל הפרטים. מספיק הפרינציפ. אבטרנופיזם יהודי כלכלי וקואופרציה, קואופרציה של שני גורמים עצמאיים. זה אי אפשר להעביר בכל נקודה, אבל זאת היא המגמה. זה בנוגע לסעיף ג'.

מלה אחת בנוגע למסגה. (מ.אסף: שאלתי אותך בנוגע לתוצרת הארץ.) אבטרנופיזם עונה גם על זה. לא יתכן שהיהודי לא ישתמש בתוצרת יהודית שהיא יותר יקרה; היהודי הוא הצרכן של התוצרת היקרה כמו שהמעביד היהודי הוא הצרכן של הפועל היקר. אם הפרודוקטיביות של העובד תהיה יותר קטנה היצרן לא יוכל לעבוד באופן פרודוקטיבי. הוא הדין עם הצרכן. יש תוצרת יהודית שהערבי לא ישתמש בה, אין לו צורך בתוצרת שתהיה יותר נקיה והוא לא ישלם בעדה יותר. הצרכן היהודי יש לו צורך בה והוא מוכן לשלם יותר. לזה יש יסוד אנושי ויש לנו צורך משקי, יהודי ספירואלי בתוצרת הארץ. אבל טוב, אם אפשרית קואופרציה בשטח זה מבלי לערער את היסוד [illegible] הזה, כמו מבלי לערער את היסוד של עבודה עברית – ניסד מחלקה מעורבת בשביל תוצרת ערבית, לכך אני מסכים.

(ד"ר שהון: מצד שני האם התעמולה לטובת תוצרת עברית מוכרחה להתפרש אצל הערבים כהחרמת הערבים?) אין עצה לכך. זה בדיוק כמו אצל עבודה עברית. האידיאה של עבודה עברית רחוק מהחרמת ערבים כרחוק מזרח ממערב. הרעיון הוא שהיהודים יעבדו בעצמם. אילו היהודים חיו עם נורמלי אין צורך לעשות תעמולה לכך. אבל היהודים אינם רוצים בזה, אם נגו את משקם על יסוד עבודה מנוצלת והיא קבלה את צורתה כמלחמה נגד עבודה ערבית. (ד.אוסטר: בשאת סעיף ג', שמעתי שהיה דיון בהנהלת הסוכנות בנוגע להקמת מפעלים כלכליים משותפים והנהלת הסוכנות הביעה דעה שאין זה רצוי). זה לא מדויק. אלא בכל מפעל צריך לדון עליו לחוד.

(ד.אוסטר: האם אי אפשר לקבל הנחה של מפעלים כלכליים משותפים?) אתן לכם דוגמא: אם יבוא יהודי ויקים בית-חרושת לסיגריות בחיפה עם 30% פועלים יהודים ועם 70% ערבים, זה עלול להחריב את תוצרת הסיגריות העברית. אילו היתה ממשלה יהודית היינו גוזרים על שכר עבודה מינימלי וגם הערבי היה מוכרח לקבל שכר מינימלי ולא להתחרות ביהודי. בית חרושת מעורב זה ימכור את הסיגריות יותר בזול ומרוס ומספירו לא יוכלו להתחרות אתו ולמכור במחיר המחיר. על תעשיות שאינן קיימות – על זה יש לדון, בתנאי שזה לא יערער את המשק היהודי. אם זה יצור מקום עבודה נוסף גם ליהודים וגם לערבים – בזה נדון. מצות קואופרציה

עבדה שמבטלת את כל המטרה, אין שום פיקוח נפש, וצריך לבחון אותה לגופה.
(ש.קולנסקי: באיזה שטחי פעולה אתה רואה אפשרות של שיתוף?) קודם כל בחקלאות, קודם כל פועלים יהודים וערבים, אח"כ פרדסנות, אח"כ בשטחים שונים בין פלחים יהודים וערבים, כאן אולי יותר פילנטרופיה מאשר קואופרציה, מפני שהחקלאי הערבי עדיין איננו יכול לתת כלום למתיישב היהודי, משום כך לא תהיה כאן הדדיות. אני נוכל לאחרים את/התוצרת שיש שלהם ואת הצרכים שלהם. (ש.קולנסקי: האין מחייב איזה שהם קשרים בין תרבות ובין משק משלהם?) במצבי שזה לא יחריף את המשק היהודי. מה תהיה עזרה אך עדיה, ללמד אותם נקיון וסדר, היהודים הביאו לידי כך שמרח ברתבא 6000 ליטר במקום 400 ליטר. בששה זה להרים את רמת חייהם.
(ד"ר שהרן: האם בארץ זה מגבירים את כח התחרות שלהם ומעמידים את כוחה של התוצרת היהודית?) אז לא לעשות. יש לבחון כל דבר. מוכרחים לקחת בחשבון כמה וכמה גורמים, שמבחינת קשה מאוד. יש כאן ניגוד בין שתי תרבויות. יש ניגוד בין תרבות גבוהה ותרבות נמוכה, חוץ ממקושי הלאומי. (קולנסקי: אתה חושב שגם בשעת הירדם אפשר להתחיל בזה?) שזה הכושר שהזכרת, כאן היא חלה, מפני שכרגע הערבי לא מסוגל לאכול לכפר יהודי. אותו הדבר שרצינו לעשותו תמיד ושמאורעות המרעיו בעדו. אנו צריכים לשוב לזה. עלינו עכשיו לנהוג כמו שרצינו לנהוג לפני המהומות. (י.מרשטר: האם חושבת אתה שהמוכרכת שעי"י שיתוף כזה אפשר לבוא בהדרגה לידי שיתוף במובן פוליטי?) מדברים שאני אומר אני מתראי להם בארצן אישי. אני חושב שמתוך טבע רחוק - כן. אם הכוונה שמחר זה יבוא - לא. אבל אינת ובא' יש דאגה לעתיד מרחוק גם מבחינת אספט פוליטי, שזה מוכרח תמיד להיות נגד עינינו. אני אומר: כן. אבל זה טוב לגופו גם בלי אספט פוליטי, כי מניעת סכסוכים בין יהודים וערבים כשהיא לעצמה יש בה ברכה.

ש.קולנסקי: בשטח התעשיה אני מבין מהדוגמא שלך, שכדאי, לפי דעתך, לתמוך ביצירת מפעלים תעשיתיים משותפים של הון יהודי וערבי על בסיס של פועלים יהודים וערבים.?

בן-גוריון: אם ההון הוא יהודי-ערבי זה מחייב עבודה עברית-ערבית. אין שום הצדקה לדרישה של עבודה עברית אכסקלוסיבית, אם זה נוסף לאחרים. אתן לכם דוגמא. משל "אבן-סידר" בחיפה. השוק היה בעיקר שוק ממשלתי. ואין לנו שום הצדקה לתבוע שהממשלה תקבל רק תוצרת של פועלים יהודים. לערבים יש אותה הזכות לעבוד בעבודות הממשלה. שם היה הדבר לברכה גם לנו וגם לערבים. גם להון היהודי-ערבי וגם לפועל היהודי והערבי. היהודי מצא עבודה במקום שהעסיקו כו

רק ערבים. המפעל המשותף גרם לכך שיהודים יעבדו כן. הוא הביא גם ברכה לערבים - משום שערבי מקבל במפעל זה שכר יותר גבוה מאשר במקום אחר. יכולים להומד מפעלים חדשים כעין זה, מפעל כזה רצוי לנו מפני שהוא גורם לקואופרציה לא של יהודי אחד עם ערבי אחד לקואופרציה של פועלים יהודים וערבים, אבל יש לבחון אם זה מביא ברכה או מזיק למפעלים הקיימים.

תרשו לי לעבור לסעיף האחרון, זהו הסעיף הכי קשה. הייתי יכול להגיד בפשטות: מדוע לא? - כן! אבל מה אני תמים דעה עם ה' קלוריטסקי, שיש לו נסיון של פגישה עם ערבים, שערבי בשבילו זה לא דבר אבסטרקטי. והתקרבות בין יהודים וערבים כי אפשרית אם לא לשוחח אתם על דברים פוליטיים, וצריך להגיד דבר מה. אמנם לא תמיד מוכרחים לדבר על פוליטיקה. יכולות להיות הרבה פגישות בלי פוליטיקה, ביחוד בחוגים באלה שיש להם יסוד אינטלקטואלי. אינטליגנציה יהודית וערבית. אעפ"י שבשעה שאינטליגנציה יהודית מתאספת בינה לבין עצמה היא מוכרחה לדבר על פוליטיקה. אבל אם חושבים לא על חוג צר, אי אפשר שלא יהיה לחלק היהודי איזה כיוון כאשר תתעורר שאלה פוליטית, מה להגיד. כי אם אין לפגישה כזאת כיוון - יכול להיות לה רק נזק. אם היהודי ימנע משיחה פוליטית הוא יכול על ידי כך לעורר חשד אצל הערבים, זה ישמש מקור שנאה. אם הוא יגיד דברים שאינם צריכים להאמר - יגרום נזק. אם יגיד דברים שישפיעו על ידם את הערבים, אם יבוא יהודי ויגיד דברים מעין התכנית של ד"ר מגנס - יש בזה הסתה הערבים. הערבי יקבל זאת, הוא יחשוב שהיהודי יודע מה שהוא מדבר. אחר כך יתברר לו שלא מניה ולא מקצתיה, או שהיהודי יגיד דברים כאלה העלולים רק להרגיז את הערבים, למשל: לכם יש די ארצות, לכו לעיראק. - אם כי את הרעיון הזה כשלעצמו בוחר לחשוב, יען כי בשביל הערבי מאי נפקא מינה, אם ארץ ערבית ושם ארץ ערבית. אני אני חושב ככה ואין הערבי חושב כך. הוא ירגיש בזה עלבון. ולכן אם אנו חושבים להרבות בפגישות עם ערבים, נשקפת סכנה משיחה פוליטית, וצריך שיתן כיוון לא לשם עשית הסכם אלא גם לשיחה. לדעתי, אם הועדה תחליט בחיוב על הסעיף הזה (סעיף ד'), שהיא מיעצת לאגודה הציונית ולישוב להרבות בפגישות עם ערבים, היא צריכה גם להציע את הקו שלפיהו יש לנהל את השיחות. לדעתי, היא תחטיא את המטרה אם לא תתעכב על שאלה זו מה יהא תוכן השיחה הפוליטית. לא מוכרחים לקבל דוקא קו אחד כהלכה מסיני, מוכרחים להיות הרבה קוים, אבל יש כמה קוים שאותם צריכים לפסול מפני שהם ישעו את הערבים, כמו הקו הזה של ד"ר מגנס. יש קוים שצריכים לפסול אותם משום שהם עלולים להעליב את הערבים. אבל בין שני אלה יש

שורה של קוים שלא צריכים להתחייב עליהם לפרט אבל אפשר לשמור עליהם.
הנה סיפר לי ה' קלוריסקי שנפגש עם ערבים, הוא קרא לי בשמות, ומה שהרתיעם ביניהם על משטר של פריטי משולש, פריטי במספר, בשלטון, בקרקע. אני מוכרח להגיד שזה הפליא אותי שערבים יסכימו לזה. שאלתי אותו: הם לא דורשים שהיהודים יהיו מיעוט? — ענה לי: הם מסכימים. — לדעתי זה קו היכול לשמש יסוד לשיחה פוליטית. פריטי. אמנם לא בחור הקו היחיד. אילו הייתי אני ערבי לא הייתי בנקל מסכים לזה, אבל זה דבר שאינו פוגע בנו, אמנם היהודים לא יחליטו על זה בחיוב, הרבה יהודים יתנגדו לכך, אבל אין זה דבר כמו התחלשות של ד"ר מגנס. זה אחד הקוים שאפשר לדבר עליהם. יש קו שני - שתי מדינות - מדינה יהודית ומדינה ערבית - בא"י. יש לזה יסודות מציאותיים וזה לא יפגע בערבי.
(<u>ד"ר שחורן:</u> עם החלפת אוכלוסין?) עוד קו אחד - סידור פדרטיבי של הארץ. אבל אם יבואו ויגידו לאמץ מיעוט, לא תהיה עליה, — ישנו את הערבים, משמע עוד פעם לנגוע בתכנית של ד"ר מגנס ולקשור אליה אוביקטיביות של התכנית, אבל מכיון שד"ר מגנס כבר הלך אמנע מזה. מוכרחים לסמן את הקוים לשיחה. אמנם אצלכם אין כל הנחה מוקדמת, אבל אני קראתי את ארבעת הסעיפים יחד עם הסעיפים של ד"ר מגנס, שהוא אבי הרעיון הזה. סעיף ד' מחייב גם קוים מסוימים שיהיו כנחלת הישוב כולו לשם שיחה פוליטית עם הערבים, שזה לא יחייב לפרוגרמה שלמה, אבל קוים כאלה שאינם פוגעים בערבים, וגם שיכולים להתקבל על דעתם, שערבי יכול להבין לצדקת הדרישה הזאת, שהוא יראה מדבר שאנו מכירים אותו כבורים ולא חושבים אותו לפרא אדם. קו כזה צריכים לתת גם לישוב העברי.

<u>קמלנסקי:</u> אתה את זה בפשטות קצר: לא הפסקת דבור ולא סגירה. — היש לך מה להוסיף, סעיפים שלא חשבנו עליהם, כנוגע לשטח הירדן?

<u>בן-גוריון:</u> אמרתי שאני מתנגד למושג זה. אצלי עכשיו כמו לפני המאורעות.

<u>מ.אסף:</u> מדברים על מושג של זמן.

<u>בן-גוריון:</u> הפעולה העיקרית היא פעולה פוליטית.

<u>ד.אוסטר:</u> אבל אין התנגדות מצדך שסעיפים ב' וד' אפשריים.

<u>בן-גוריון:</u> אם יש בשעה זו אפשרות של פעולה, אני חושב שאחרון השאלה הפוליטית לוחץ עכשיו יותר מאשר בכל זמן אחר.

<u>קלוריסקי:</u> רצוני להגיד עד כמה צדקו דברי בן-גוריון, כשהוא אומר, שצריכה להיות אצלנו דעת קהל, וכל מי שבא במגע עם ערבים ומדבר אתם מרגיש שדומי דעת הקהל ודעת המחלקה המדינית. דברו כאן על דבר התיאת הועדות, לפי דעתי,

זה היה תהליך במקום המועצה המחוקקת, שאנו לא המצבנו בה. חשבנו שזה יהיה תהליך, אבל זה לא השיב את המטרה ולא הביא לשום דבר. ומדוע? מפני שהאנשים שישבו במועצות האלה לא כוונו את דבריהם. האחד דיבר כך והשני אחרת. אני יודע איש אחד העובד במוסכנות זה עשרים שנה ולדבריו הוא מתענין בשאלה הערבית, והוא אמר לי: אין אתה יודע איך לדבר עמהם. - שאלתי אותו: איך אתה מדבר עמהם? - הוא אמר לי: כל הדברים האלה אינם טובים, הדבר היותר טוב יהיה אם אתם תת-חקו ואנו נשאר פה. - כך אמר לערבים. אני רוצה להדגיש עד כמה חשוב שהאיש היושב בועדה לא ידבר שטויות. (קפלנסקי: זה מהדברים הקשים ביותר למנוע מאדם לעשות ולדבר שטויות. בן-גוריון: אפילו הקב'ה אינו יכול למנוע זאת.)

ש.קפלנסקי: היש לחברי המחלקה הערות? (ד'ר יוסף: אנו מזדהים.) אני מודה בעד הבירורים, ואני רוצה לחזור על דברי: רצינו לעשות בירור של שאלות הנראות לאקטואליות ביותר. אם נצליח בנסיון זה - גם אנו לא יודעים. כבר דיברנו ביגינו שיתכן שבניסוח כמה שאלות אקטואליות נתקל בשאלות היסוד, ולא נוכל להוציא את השאלות האלה מתוך הקומפלכס של השאלות הגדולות. גם אצלנו יש ספקות כאלה, אבל צרוכה מתוך ניתוח הדברים. רצינו בכל זאת לעשות נסיון ולסכם משהו מעשי מבלי לחכות לסיום כל עבודתנו, שודאי תדרוש חדשים. כמובן, אחרי שנגמור את בירור השאלות האקטואליות נעבור לבירור שאלות היסוד, שבזה אנו רואים את עיקר עבודתנו, ואין אנו מפקפקים אף לרגע שהעיקר היא השאלה הפוליטית, ובשאלה הפוליטית אנו מתכוונים גם לשאלה הקונסטיטוציה, כשאלון שאני עבדתי שאלת העליה היא בתוך השאלות המדיניות. אבל גם השאלות שאנו קוראים להן שאלות כלכליות, שאלות התישבות ועבודה, גם אלו הן שאלות פוליטיות, כמו שאלת הקרקע. כשאנו נגש לשאלות אלו נזמין אתכם עוד פעם כדי שלמוע דעתכם בשאלות היסוד וגם לקבל אינפורמציה על הנסיון שיש לכם בשטח זה של התברות ובסיון לבוא לידי הבנה.

ד'ר יוסף: האם הועדה מינתה אי אלו ועדות חקירה מחוצה לה? קבלתי ידיעה שכמה אנשים בארץ קבלו הזמנות חתומות ע'י חברי הועדה להיות חברים בועדות חקירה.

ש.קפלנסקי: הועדה בפירוש החליטה לא למנות ועדות משנה, לא רצינו להגדיל את ההנגנון, אולי במשך העבודה נצטרך להבדיל מתוכנו את אחד החברים בשיתוף איזה מומחה ולמסור להם שאלה מסוימת לחקירה. כרגע לא מינינו שום ועדה, כדי שלא להקשות על כושר עבודתנו.

ד.ארנשטר: השמעתם על מסגה, שהזכיר ד"ר מגנס, שנעשה באמצעות של אג' מרין לפני שנתיים?

בן-גוריון: זה היה ב-1929.

ד.ארנשטר: פילבי היה אז בזמן המאורעות.

בן-גוריון: אני יודע מסגה עם פילבי, זה היה ב-1929. אין לי קשרים עם מגנס, לא הייתי עוד אז חבר בהנהלה. ולפני שנתיים היה ענין של מסגה עם אנטוניוס, לא של פילבי. כשהגיע לענין אסור לבוא חבל בארוטרוס.

<u>חברי המחלקה המדינית עוזבים את הישיבה.</u>

מ.אסף: מה הדבר פרטים?

ש.קפלנסקי: על זה עוד נדבר. דברנו קודם על העדים שצריכים להזמין בסעיף זה. ברור שצריך לברר עם רוטנברג מתי הוא יוצא. משוקה לא היתה תשובה, ולכן גם אתו צריכים לברר. את סמילנסקי צריכים להזמין באופן דחוף, וכן יש להזמין את הורוביץ. נשאר עוד שלושה שמות: ויליינסקי, בשמי ובזמן מהבנק. בשביל ישיבה אחת זה מספיק בהחלט.

ד"ר טהון: כמו יותר מומחה לשאלות תרבותיות כלליות, לא כאיש בנקאי אלא כאיש היודע את המסורת הערבית.

ש.קפלנסקי: אני נשאיר אותו ברשימת העדים אבל לא בנוגע לשאלות שעת חירום. אני מאמר לי שגם איש כמו רוטנברג, -מגמגם לשאים קרובות בנסיעות, אי אפשר לשמוע אותו פעם בשאלות אקטואליות ואחר כך להזמינו שוב. ראשית כל הוא לא יודע ושנית, הוא יכול ביומים לעלות ללונדון. הוא הדין בנוגע לסמילנסקי. הנסיון שהיה לנו הערב הראה שהשאלות לשעת חירום אחר היום די צבור, אם לא מספיקים עליו מתוך רקע יותר כללי. וקשה גם לברר את השאלות האלה מבלי להכנס לשאלות עיקרוניות. בכל אופן את סמילנסקי ורוטנברג נצטרך לשמוע בכל היקף השאלות. לכן אין טעם להזמין הרבה עדים, מפני שלדבר באופן יסודי, צריך כל אחד לשעות לדבר שעתים, כמו שדברנו עם בן-גוריון מ-6 עד 8:30. הושבני שבשבוע הבא לא נחזור על השביתה של השבוע, לא נסתפק בתוכנה בכתב אלא נזמין גם בע"פ ונבשיה את הרעיון של העדים.

ד"ר טהון: אני מציע שהעיד אחיה ריבה מתוך הבית הזה, שלא נצטרך לשבת בלי עבודה.

מ.אסף: נדמה לי שאת התוכנית למומחים יש לבטא באופן אחר, צריך יותר לפרט את הדברים, כדי שהמומחה יוכל להתכונן. בן-גוריון הסתמך על מכתבו של ד"ר מגנס לכן היתה לפניו תמונה יותר רחבה, אבל רופין לא ידע מה רוצים ממנו.

ש.קפלנסקי: לרוטנברג ולסמילנסקי אפשר לשלוח את כל השאלון ולצרף לו את השאלות לשעת חירום. ולכן, העדים שיש להזמין בזמן הקרוב הם: רוטנברג, סמילנסקים, רוקח, הופין, כפאי.

הישיבה ננעלה (8.30)

סודי בהחלט

מושב מרכז הפועל הציוני המצומצם,
ביום ד' אדר ב' ת"ש (14.3.40), בשעה 3:30 אחה"צ.

יו"ר מ. אוסישקין

ד. בן־גוריון: רבותי, בשעה זו אני נגש לבירור הפוליטי בחילו ורחימו שלא ידעתי אף פעם, כי הדברים שיש להגיד ואין להגיד הם מוזרים מאין כמותם, אבל לפני שאגש לבירור הפוליטי עצמו, אני רוצה לחזור ולהצטרף להבטחה יהודית שיקרה בארץ אשר יקרה – עבודתנו נמשכת, נמשכת עבודתנו בעיר ובכפר, בים וביבשה, בכלכלה ובתרבות. דבר זה הוא מעבר לכל המסיבות והמצבים הפוליטיים, הוא להם חוקנו, ואין להעלות על הדעת הפסקה אף לשעה אחת, אולם בעינינו זה הוא גם חלק מהעבודה הפוליטית, כי המשך עבודתנו פירושו תוספת עמדות כוח ועמדות אסטרטגיות במלחמתנו הפוליטית.

אני מצטער מאד שלא עלה בידי להגיע בזמן ולשמוע את דברי אוסישקין. אינני יודע אם יכולתי להצטרף לכל הדברים או לא, אבל בירור דרכנו בהתחשבות במצבים הפוליטיים, הוא איננו בירור לחוד, אני לא אעמוד עליו, אלא אני רוצה לברר רק דרכי הפוליטיקה הציונית לאחר פרסום חוק העברת הקרקעות, ואני יודע שיש יהודים לא מעטים בארץ, שהם גם יהודים טובים, המאמינים שהם גם ציונים טובים, האומרים שגם לאחר חוק קרקעות זה, גם לאחר הספר הלבן, גם לאחר כל מה שקרה אין להשוות את ארץ ישראל לפולין ולגרמניה. בכל זאת אין שולחים פה יהודים למחנות הסגר. תל־אביב היא עיר יהודית, יש אוניברסיטה עברית בירושלים, מדברים בארץ עברית, ילדינו חפשיים, הם מרגישים את עצמם כמו בביתם.

אני מבין את היהודים האלה, אבל לא צריך להגזים. בלי ספק שארץ ישראל גם לאחר חוק הקרקעות איננה גרמניה ואיננה פולין, גם חלק הכיבוש הרוסי או חלק הכיבוש הגרמני. אני מבין את היהודים האלה, אני חס עליהם, אבל אינני שותף להם, אף כי אינני יכול וגם אסור לשפוט על המצב בארץ אם זה טוב יותר מאשר בגרמניה הנאצית או לא. אנחנו צריכים לדון על המצב לא מבחינת הגיהנום שיש ליהודי גרמניה, ליהודים בפולין או באיזו ארץ אחרת, אלא מבחינה ציונית, כי אני מאמין שיש עדיין ציונים. אינני יודע מספרם. אני רוצה להרצות לפניכם רק על הבחינה הציונית של דרכנו הפוליטית, רק בירור ציוני בלבד, כי יתכן גם בירור יהודי כללי, – שאין לזלזל בו – מתוך מצב היהודים בגרמניה, מתוך מצב היהודים באמריקה, מתוך מצב היהודים בארץ ישראל – גם זה הוא אמת

המרכזה בעולם, וגם בה ישנם יהודים. ואין לזלזל גם בישוב עמשיו דין על הענינים שבתיבה את יצרנה לעזור ליהודים עלול עצם להיות אבר בית המשפט העליון, אם יפגע את עלול הוא לאבד סיכוי זמן. גם ליהודי עשיר שיש לו מהלכים בין גויים חשובים מאד, ואשר אם הוא ירים את קולו בעד עמו, בלי שישאל את עצמו מה יחשבו גויים אלה עליו, אולי ייסגרו בפניו שערי שלמות. אין לזלזל בכל אלה ובחדוה לחם, אבל האשליון הציוני איננו יכול לקחת את זה בחשבון.

בשביל באליה ציונית יש רק דבר אחד, דבר אחד בלבד: האם זה יועיל ויאפשר העברת המוני ישראל לארץ ישראל, להשתרשותם בארץ ישראל או לא; שום חשבון אחר, שום גורמים אחרים אינם באים בחשבון. אני אומר שום חשבון אחר, פירושו גם חשבון יהודי ארץ ישראל, כי גם יהודי ארץ ישראל יכולים להיות כיהודי גרמניה ויהודי אמריקה. לא מוליך ערוכים יהודי א"י בתוך החשבון הציוני. גם יהודי ארץ ישראל יכולים לשאוף לעצמאות, שמנם הם מתעלמים בזה מתאמיר. אבל גם יהודי ארצישראלי יכול לחשוב: האם לא יבולע לי על ידי כך, האם אינני עלול לאבד את משרתי שקבלתי מעליה זה או אחר, האם אינני עלול לאבד את הכל מה שהממשלה הידידותית הזאת הואילה לתת לי, האם אינני עלול לעמוד בפני לחץ, ויש לחץ רב מאד לממשלה, וממשלה זו ביחוד. כאן יש עתה משטר ללא בקורת לצדדי, משטר צבאי, משטר של צנזורה, משטר של מלחמה, והממשלה יכולה לעשות לא רק ברכוש אלא גם בנפש, והיהודי יכול לשאול את עצמו: האם לא יבולע לי, לעסקי, לכבודי, לקריירה שלי. אין לזלזל בזה כמו שאין לזלזל בזה אם את זאת ישאל יהודי בגרמניה, אבל זה איננו חשבון ציוני, עלינו לשאול: זה מסייע או לא מסייע להעברת המוני יהודים לא"י, לפתיחת דרך להמוני ישראל לשוב לארץ ולהשתרש בה?

אני אמרתי: בירור זה הוא רק בשביל ציונים, ואני יודע שקשה להיות ציוני, אולי יש אנשים שקל להם להיות ציוני (אוסישקין: קשה יותר הוא להיות יהודי! ב.ג.: לאו לאו). אני יודע שכל ימי, עד כמה שאני זוכר את עצמי, הנני ציוני, אבל כל פעם אני מתחבט, כל פעם אני רואה, שכל מה שאני עושה, כל מה שאני חושב אין אני עדיין ציוני, קשה לי להרגיש שאני ציוני ב-100%, כי זו היא מלאכה קשה מאד.

היו זמנים שחשבו שלהיות ציוני זאת אומרת לשקול שקל, לנסוע לקונגרס ציוני. היתה גם תקופה ציונית כזאת. היה תקופה אחרת

שאנו שאיפתנו היא לנסוע לארץ ישראל, לעבור לא"י, לקנות אדמה בא"י, לעבוד בה, ללמוד, ללמד, להרביץ תורה. באו עתה זמנים שגם זה עוד לא ציונות, ולא קל להיות ציוני. אבל אם אנחנו חושבים, שלאומה היהודית, האומה המסורה מזמן שהיא נאבקת עם אויבים עולמיים במשך מאות ואלפים שנה ועדיין היא קיימת, עכשיו היא מתבוססת בדמה, ויש לה תיקון רק בארץ ישראל, וציוני הוא זה המכוון את משאותיו, את רצונו, את יכלתו לקראת דבר יחידי זה, אז לא שקל, לא נסיעה לקונגרס ציוני ולא הליכה לארץ ישראל, ולא עבודה בארץ ישראל מספיקים. יש זמנים באלה שכל זה לא מספיק.

כציוני אני רואה לישוב בארץ ישראל שתי אפשרויות:
גולה כאחת הגלויות, כמו בכל העולם, בהבדל אחד: גולה בארץ אחרת היא טראגית, אבל היא מוכרחת, היא איננה יכולה להיות "לא-גולה" בגולה, אבל גולה בארץ היא מכאיבה שבעתיים. הישוב בארץ יכול להיות גולה אם הוא יראה בכך את תפקידו, אם תפקידו של הישוב יהיה לדאוג לעצמו, לישוב שמה שנוצר בארץ זה נוצר בשביל 500,000 היהודים הנמצאים בא"י, וזו היא דאגתו המכרעת, ולא מיליונים היהודים הנהרסים והנהרגים, והעם היהודי כולו שאין לו קיום ועתיד אלא בארץ ישראל, אז הישוב הופך לישוב גלותי, כי גם יהודי הגולה הם יהודים.

לישוב זה יש גם אפשרות אחרת, לא להיות ישוב של גלות אלא גרעין ראשון של הגשמה ציונית, מנוף להגשמה ציונית. הישוב עומד עתה בפתח זה, מה הוא עומד להיות.

לפני ימים אחדים ישבנו על יד שולחן זה, והיה דבר על הענינים הפוליטיים, ובין השאר הוא אמר, שעדיין אין הוא מספיק מסוגנתו בדברי ליליבלום, שהעז היא דבר גדול וקדוש, שהעז שבא"י היא דבר גדול וקדוש, 1,000 עזים, דונם קרקע, עז, בית בארץ-ישראל – הם דברים גדולים וחשובים, ובוודאי מאות הבתים, אלפי העזים ורבבות הדונמים בא"י – הם דברים גדולים וחשובים.

אבל העז בארץ-ישראל היא עז כמו בכל העולם, אין כל קדושה בעז, אין גם כל קדושה בעץ, אין כל קדושה בבית"ס, אין כל קדושה באוניברסיטה, או בישיבה, ולא תקום אוניברסיטה עברית, ולא תקום ישיבה עברית, ולא תהיה עז שיש לה ערך – שנתן לה בזמנו ליליבלום –

מבלי דבר אחר: אם כל זה מעורר בחזון הציוני, אם כל זה חלק מהחזון הציוני, אם אין הדבר הזה אך מעט איננו עץ, מעץ איננו עץ, הגיא איננו גיא. יש לאסור עליהם את הנפש, יש לאסור את הנפש על כל שעל אדמה ועל כל עץ, לאסור עליהם את הנפש, זו היא בדיקה ראשונה של בנין האדמה. בלי החזון הציוני, או כאשר החזון הציוני נאסף למלה ריקה ואין לה כל קשר פנימי עם מה שקיים פה, אז הנה היא אחת הגזירות המשונות המתהלכות בעיירות, המשוטטות בה, והן עשויות ללגג ולגלגל את עבר העם היהודי ואת החזון במשך אלפי שנים.

הישוב יכול להיות לגולה, הוא לא יוכל להפוך לגולה על ידי הכרזת ממשלת הוד מלכותו, או הכרזתו של צ'מברליין או מישהו מתקיפי העולם. הם יכריזו מה שיכריזו, הרויתגר, מעיננו איננו בקביעם כל מי הכרזותיהם ודעותיהם. אם יש מישהו שהוא יכול אולי למעט את משמעותה של הציונות, להפוך את הישוב בא"י לאחת הגלויות — הרי אלא אנחנו, ההכרזות שלנו, אם גם במלים בכרזי אחרת. אם התנהגותנו תחדל להיות ציונית — נהפוך את הישוב לישוב באחת הגלויות.

שהנה אנחנו עומדים למחרת חוק הקרקעות, ואנחנו צריכים להראות את ארץ ישראל היא רק אחת הארצות בשביל העם היהודי בעולם. אי אפשר להשוות חוק זה לגמרי עם חוקי נירנברג, אין זה דמיון. אין היהודי בארץ ישראל נמצא באותו מצב כמו יהודי נירנברג, כמו יהודי וורשה, לבוב, לודז או איזה מקום אחר. יש הבדל גדול, אבל אם בוחנים את החוק בחינה ציונית, אז אנו רואים שזהו חוקי נירנברג שבעולם. שום שרפת יהודים בספרד, שום טבח יהודי באוקראינה איננו דומה לחוק זה. שם פגעו בקיבוצים יהודים, השמידו, טבחו, אבל פה פגעו באומה היהודית כולה, בנפש האומה היהודית. אבל זה רק בבחינה ציונית. אין בשבילי במקום זה — לדעתי — וגם לא תהפך כל בחינה אחרת.

מה לעשות? אני מציג שאלה זו מה לעשות ומה היא התשובה. קודם כל רוצה אני להזהיר מפני תשובות כוזבות, מחלות וריקות שמגמתן להשיב על שאלה זו. תשובה אחת המבקשות היא: הצרה אמנם גדולה היא בשביל ישראל, אבל יש מלחמה, המלחמה תגמר, משטר חדש יקום בעולם, במשטר החדש ישב גם לנו.

אני רוצה להתוודות בפניכם, כי הנה אני עבדכם אחד מאלה תלויים כל חיי, בימים עכשיו עוד יותר מאשר בנעורי, לקראת משטר חדש

זה, כי ראיתי במשך 20 שנה אלה את משטר זה אומר לעולם, לעם היהודי, לאנושיות. אני לא רק לוחם אלא מאמין כי שהוא יבוא, אבל איני חושב שהוא יוכל לבוא בקרוב, אבל בו יבוא, בעבור 5-10-50 שנה. איני יודע. לא רק זאת איני יודע, איני יודע גם דבר אחר, איני יודע גם מה יהיה מעמדו של העם היהודי במשטר חדש זה. יכול להיות משטר חדש - ותקומת העם היהודי בארצו תכרת. אני יודע מההיסטוריה שקיימת גושפא "קראמט יעוורע-יעוור" (משורקי היהודים), זה היה לא פעם, זה גם בימינו. מי יערוב לי, מניין לנו הבטחון שזה יבוא מיד, אם משטר חדש זה שיבוא מיד לאחר המלחמה לא יהיה בו "קראמט יעוורעיעוור" סראבי זה.

מה היא הערובה שהמלחמה צריכה להביא לידי משטר חדש איזה שהוא, מניין הערובה שגאולת העולם צריכה לצאת מתוך זה, אולי כן. אין בזה כל הכרח. זהו מפלט לתוך תקוה שאין לה כל שחר, שהיא רק אונאה עצמית, היא רק רוצה לשחרר את עצמנו מהמאמץ שצריך לעשות.

אין יכול להיות מחוץ לשאלתנו, לציונות אשר יעמד בסתירה לגאולתנו בעולם, אבל שהמלחמה תחדש עולם חדש, ומתוך עולם מחודש זה כמו יונים צלויות תעוף אל פי העם היהודי ארץ ישראל בנויה, אין יכול זה להיות.

מי מן הכוחות המשתתפים במלחמה זה יעלו זאת, האם אנגליה זו שהוציאה את חוק הקרקעות, האם גרמניה של היטלר, האם רוסיה של סטאלין, מניין יבוא זה, איך יבוא זה מתוך המלחמה? זו היא רק תשובה כוזבת, ריקה ומשלה.

יש גם תשובה אחרת. אומרים לא לאחר המלחמה, לא לאחר שירקם השלום על כנו, אבל הלא המלחמה תגמר, ולאחר גמר המלחמה תהיה ועידת שלום, ובועידת שלום זו תעלה שאלתנו. נכין מימורנדום, תבוא ועידת השלום ואנחנו נביא בפניה את שאלתנו, את תביעתנו: תנו לנו את ארץ ישראל. זה הוא ענין רציני מאד, אין אני מכיר עוד דבר שהוא יהיה בו רציני. אני יודע מה יהיה ויכוח על ענינים רציניים. אני אומר בשבילי אין דבר רציני יותר מאשר גורל העם היהודי, גורל העם היהודי ועתידו, ואי אפשר לשחק בך במלים ריקות.

איך יופיע ענין זה בועידת השלום. יש שתי אפשרויות תיאורטיות. אם נניח שהמלחמה תשאר בתחומים כמו שהיא עתה גרמניה מצד אחד, אנגליה וצרפת מצד שני. אני מניח - כמעט שאני יכול להגיד שאני

המשך שאנגליה וצרפת תנצחנה? האם אם היטלר ינצח הוא יתן לנו את ארץ ישראל, אם הוא יצוה בעלת הבית על א"י, האם מידו נקבלה? האם תהיה ועידת שלום, האם הוא חשב על סידור כלה זרה? הלא הכוונה היא שאנגליה וצרפת תנצחנה (יערי: יכולה להיות גם פשרה בין אנגליה והיטלר)? גם זה אפשרי, אין אני מרבה מה על האפשרויות, איני בודק את המלחמה כרגע אלא את הציונות? אם אנגליה תנצח אין אני יכול לראות איך ארץ ישראל תופיע בועידת השלום? האם ועידת השלום תדון על סקוטלנד, אמנם סקוטלנד היא ארץ של אנגליה וא"י איננה עוד כסקוטלנד, אבל האם ידובר על קבית, שא"י היא כמוה? האם ועידת השלום תדון על הקולוניות של בריטניה? אם אנגליה וצרפת תנצחנה ידובר על גורל גרמניה, אוסטריה, צ'כיה, על קונטריבוציה, אבל מדוע תעלה על הפרק איזו ארץ של בריטניה, הנמצאת תחת שלטונה?

אמרו שיש עוד אפשרות, אפשרות של פשרה, אבל האם היטלר יעמיד את שאלת א"י על הפרק. הלא זה מזכיר לי על המסופר על אותו הרבי שהתהלך בעולמו של הקדוש ברוך הוא, כאשר בכל מקום היה כבר שבת, אבל במקום שהוא התהלך היה עוד חול? האם מצד אחד חורבן היהדות, מצד שני חורבנה של הציונות בארץ ישראל, ואז יתרחש נס, ותעלה שאלת א"י על שולחן ועידת השלום? מה הוא הלהה הזה?

כן, יש להניח שבועידת השלום ידובר על שאלת היהודים, זה כן יהיה אם הכוחות הדימוקרטיים יחיו ויהיו תקיפים, אני מניח שיש בכל אופן סכוי שידובר על היהודים בפולין, בגרמניה, באוסטריה, בכלל בפרובלימה היהודית, אבל מדוע ידובר בשאלת א"י? מדוע ידובר על א"י? ארץ ישראל היא בידי האנגלים, אנגליה גמרה אומר, אנחנו משלימים ונכבשין אין לנו מה לעשות? אנחנו מקבלים מצב זה, ומה יהיה בועידת השלום?

האם אנגליה תאמר בועידת השלום: מה שעשיתי זה לא עשוי, מה שהבטחתי זה לא הובטח? ידובר על שאלת היהודים? יתכן! ידובר על צרת היהודים – יתכן, אבל לא ידובר על הציונות? אבל אותי איננה מעניין כל פתרון לשאלה היהודית מלבד א"י והציונות, כי אין שום פתרון אחר, ואני אלחם למען פתרון זה. נגד פתרון זה כל פתרון אחר הוא אשליה, שהיהודים נכשלו בו כבר כמה וכמה פעמים?

ויש תשובה שלישית? התשובה היא בדוקה, כל הזמן כאשר יהיה מה שיהיה יש תרופה בדוקה: הסכם יהודי-ערבי? אני מודיע, שאני בכל לבי תמיד בעד הסכם היהודי-ערבי, לא רק בשעה שרע לנו, אלא גם

בשעה שעזב לנו. איני רוצה להכנס בפרובלימה זו. אני שואל: מפני מה יסכימו עתה הערבים להסכם, האם מפני שאנגליה נתנה זה עתה מתנה לנו, ושלא המסכם עם הערבים אין מה לעשות, האם רק להשלים? מדוע מכריחים הערבים לעשות הסכם, האם ההסכם יבטל את החוק, האם הוא יבטל את הספר הלבן, האם הוא יאפשר עליה יהודית גדולה. מדוע יקשר זאת? אולי מי שהוא יודע אבל קשה לראות את הכוונה. מכיון שקבלנו מכה אנושה, הערבים יעשו הסכם, כי זה נחוץ לנו, כי לנו אין מוצא.

אני רוצה להכנס סעיף זה בדבר שהוא איננו חדש, בדבר שאני נסיתי לברר אותו בפרוטרוט לפני יותר משנה, לפני שיצאתי לועידה לונדון - בלונדון קראו לזה ועידה הארצישראלית -, ואז אמרתי: נוצר מצב חדש בארץ, באנגליה ובעולם המאורעות הפוליטיים שבהם השתמשנו כל השנים לא יסכונו [illegible] עוד.

ואני רוצה רק במלה אחת להעיר פה, שמעתם מדוב הוז דו"ח, ובו שמעתם שיש רעיון להביא חוק זה לפני משפט אנגלי גבוה. מומחים חשובים חושבים שמשפט זה יפסול את החוק, אין לי כל ספק שיש לעשות נסיון זה. אני אומר שעלינו לעשות נסיון זה, כי אם אנחנו נצליח יהיה זה נצחון מוסרי גדול, אבל זה לא יהיה נצחון, כי השאלה איננה שאלה מוסרית אלא שאלה פוליטית, היא גם איננה שאלה יורידית, כי האימפריה יכולה להתגבר על קשי יורידי, אולם מלבד נסיון זה שאני מחייב אותו ויש לעשותו אמנם יצליח או לא יצליח, אני פוסל את כל דרכי הפעולה הפוליטית בהן נקטנו עד ועידת לונדון, לא באשר הם רעים.

הסברה רחבה לאנגלים, הסברה לפרלמנט, למפלגת העבודה, לאופוזיציה הליברלית; לטורים, ל"טיימס", לאנשי הממשלה בכל זה אין כל רע; שיחה עם רוזבלט - גם בזה אין כל רע; אם אפשר להכניס מאמר ב"טיימס" - בלנגדובי או בניו-יורק -, מכתב לועדת המנדטים, איש שישב בגנף וישוחח עם האנשים שם, אין בכל אלה משום רע. אבל כל האומר שזה הוא הפתרון לשאלה הפוליטית הוא או עוור או שרלטן, כי מה שהביא את הממשלה האנגלית למדיניות החדשה, שסימנה לדעתי הוא בחוק הקרקע - אין אני רוצה להכנס בויכוח אם הקמת מיניסטריון ערבי הוא רע מזה, לדעתי החוק הוא הרע ביותר, לדעתי זה הוא הדבר הגרוע ביותר בכל המדיניות החדשה, אפילו גרוע מכביכול מדינה ערבית.

אני אומר שממשלה אנגליה הגיעה למדיניות זו לא מתוך שיקול מוסרי, אלא מתוך שיקול פוליטי, לא מפני שישבו אנשי המוסר והצדק בווייטהול ושקלו את טענת הערבים, את טענות היהודים, יש קרקע, יש יהודים הרוצים להתיישב עליה, יש מיליונים פליטים, יש ערבים בארץ ישראל, הם שקלו את הכל במאזני צדק, באנו והגיעו לידי מסקנת הצדק והיושר, שצריכים את זאת לעשות, כי אכן היהודי הוא עם גבוה, גזע שפל, לא צריך לתת להם להכנס לארץ. אין בזה שמץ, לא היה כל שיקול מוסרי, לא היתה בזה כל אנטישמיות, שום שנאה לישראל. ממשלה אנגליה הגיעה למדיניות זו מתוך שיקול פוליטי בלבד, כי בשביל ממשלה זו – לצערי עלי להוסיף בשביל כל ממשלה בעולם – יש רק שיקול פוליטי. ומשום כך אם גם ארץ ישראל איננה דבר מיוחד בשביל העם היהודי, מלקולם מקדונלד איננו היטלר, הוא יכול להיות כהיטלר, ואם הוא יהיה כהיטלר לא יהיה בממשלה הבריטית, ולכן אין הוא מסוכן כהיטלר; הממשלה הבריטית איננה נאצית, אם גם לא פילושמיים, הם יכולים להיות אנטישמיים, פלוני ואלמוני יכול להיות אנטישמי, יש ביניהם אנטישמיים פה או שם, אבל לא זה הביא לידי מדיניות זו. היה רק נימוק פוליטי, ונימוק פוליטי זה קיים, ותסלחו לי אם אני אצטט את עצמי, בדברי בועדה הפוליטית בקונגרס הציוני האחרון בג'נבה, ב-21 באבגוסט, שנת 1939, אמרתי בדברים האלה:

– – – עלי להזהיר התנועה משני דברים: מאופטימיות קלה מצד אחד – ומהרגשת חוסר אונים מצד שני.

פגשתי גם בארץ וגם בקונגרס חברים שאין המדיניות של הספר הלבן מדאיגה אותם ביותר. לא שגורל ארץ ישראל איננו נוגע ללבם – אלא שהם משום בטוחים ש"אין הדבר רציני": הממשלה האנגלית לא תקיים מדיניות זו, היא לא תשבם יאסה לציונות, היא לא תסגור בפנינו שערי הארץ, לא תאסור עלינו רכישת קרקעות. האנגלים התיחסו בחבה ליהודים עוד לפני הצהרת בלפור, זה כעשרים שנה הם עוזרים להם היהודי – ופתאום ישנו את עורפם אין לראות.

אני מזהיר מקלות דעת זו. הספר הלבן יוגשם – אם לא נעמוד בפניו ולא נכשיל את ביצועו. הספר הלבן עתיד להתגשם בצורה יותר חריפה מאשר נוסח בה. הספר הלבן לא נתחבר לצורך האנגלים. להאליפכס ולצ'מברלין לא יבולע אם היהודים ישובו לארץ. אין הם אנטי-שמיים אף לא אנטי-ציוניים. הם נתנו ידם למדיניות חדשה – תחת לחץ חיצוני.

הם נכנעו ללחץ הערבים, והלחץ הערבי קיים ויוסיף לפעול.
הערבים אינם מרוצים מהספר הלבן. יש ערבים רבים הסבורים
שהספר הלבן לא נתן להם כלום, אמנם הוא מזיק ליהודים - ומה
שמחים על כך, אולם הערבים לא קבלו עדיין שום דבר חיובי
בספר הלבן. מה שערבים אלה רוצים בעיקר - זוהי עצמאות ארץ
ישראל, כלומר שלטונם הם על ארץ ישראל. ועצמאות זו לא
הובטחה בספר הלבן אפילו להלכה, אילו גם היתה הבטחה מפורשת -
היו ערבים מתיחסים לא בספקנות. אולם יש גם בין הערבים
אנשים היודעים לקרוא, והקורא בעיון את הספר הלבן רואה
שלמרות הלעג הרב על עצמאות ושלטון עצמי, נמנעה הממשלה
מתת התחייבות ברורה, פשוטה ובלתי מסויגת להעניק עצמאות
לארץ. ועל עצמאות זו נלחמו הערבים בשנים האחרונות. את
לב הערבים מושך לא רק השלטון על הארץ, אל משהו שיצרנו
בארץ דברים - המושכים אף הם את לב כמה מהערבים: תל-אביב,
המושבות, רכוש זה שהוקם על ידינו מגרה - ובודאי הדבר להשתלט
על הארץ. והערבים לא יפסיקו את לחצם על האנגלים, אלא להיפך.
אין אני אמנם חושש שהאנגלים ימסרו בקרוב את השלטון על
הארץ לידי הערבים. מחברי הספר הלבן אינם בדעתם להסתלק
מהשלטון על הארץ אפילו בעוד עשרים שנה. כל הפרק על החוקה
בספר הלבן אינו אלא אחיזת עינים. אולם שלטון אנגליה אינו
שולל משטר ערבי. יתכן משטר ערבי בארץ המבוצע בידי פקידים
ונציבים עליונים בריטיים.
הספר הלבן פירושו משטר ערבי - גם כשהשלטון בארץ הוא
למעשה בידי בריטיים."

יש לחץ, ובמשחק הפוליטי המסובך מאד שמשחקים עתה בעולם,
כי זה לא רק משחק דיפלומטי, אלא זהו משחק בציים, בתותחים, באוירונים
אנחנו המכנו לשלטון, הייתי אומר לאתגן. אנחנו הגנו האתגן שאנגליה
גומלת לערבים. זהו השלטון הכי זול של אנגליה, והיות וזה לא מספיק זהם
תובעים הב-הב, אין זו הדרגה האחרונה, יבוא עוד. משום כך לא רק שהתשובה
הזאת המחכה למשטר החדש, המכוונה לועידת השלום היא תשובה כוזבת, פסולה,
היא גם מסוכנת. אלה האומרים: נחכה עד יעבור זעם, צריכים לדעת שלא
מתוך זעם עושים זאת, עושים זאת מתוך חשבון קר מאד, הזעם ילך ויגדל, כי

תלחץ ילך וימשך. מכיון שהדברים אינם נעשים מתוך שקולים מוסריים, אין פוסלים את טיב עבודתנו, אין פוסלים את הזכויות שלנו, אין דנים כלל על זה.

לשוא נעלה אז גם אנו את הארגומנטים האלה, כי זה לא ישנה כלל. גם אנו אייבים בתשובה פוליטית. התשובה הפוליטית אינה רואה את השנאה, היא אינה גורסת שהדברים נעשים מתוך שנאה כיש לאוסישקין לאנגליה. אין עושים זאת לנו מתוך זה שאנו העם הנרדף ביותר ואין עושים זאת לנו מתוך אהבה. גם אנחנו חייבים בשקול פוליטי קר, ריאלי, אכזרי. אבל שקול שאינו נרתע משום מסקנה אם מסקנה זו מחייבת הבנה עצמית והנעשה ציונית.

לדעתי היה זה מוכרח להיות ברור לכל ציוני, לכל ציוני פוליטי לכל המאוחר מהופעת הספר הלבן. היות והספר הלבן היה פחות או יותר ידוע לי מקודם, הוברר לי דבר זה מקודם. עוד לפני עזיבת לונדון ניסחתי את הדברים על-יד שולחן זה בדצמבר 1938. מאז הופעת הספר הלבן הלכנו קצת בדרך אחרת, ובה במדה שאנו הלכנו בה הצלחנו, והצלחנו יותר מאשר זה ידוע לנו. במדה שדברנו אתם בשפתם הם – הם הבינו אותנו, הם נרתעו ולא פעם אחת, אבל זהו ענין של היסטוריה ואינני בא עכשיו לספר היסטוריה.

הנה באה המלחמה. הקונגרס היא זכות גדול. כמה חברים הנמצאים כאן לא השתתפו בישיבות הועדה הפוליטית והזוכות היה בה. מיד אחרי הקונגרס חל שינוי. פרצה מלחמה. שיקולים פוליטיים שאינם לוקחים בחשבון מסבות חדשות נהפכים לשקולים תיאולוגיים או לשקולים בטלניים. אין דוגמות (הוד בחולם) בהתנגדות פוליטית. פוליטיקה נקבעת לפי המסבות, לפי המטרה העומדת וקבועה אבל כל צעד לקראת המטרה נקבע לפי המסבות. הנה באה המלחמה. היא לא היתה כל כך בלתי צפויה. צפיה למלחמה ומלחמה הם שני דברים שונים. אי-אפשר היה שלא להכניסה בחשבון. עם המלחמה שנינו באמן מרחיק לפת את שמשיכנו הפוליטי. אם זה היה משנה או לא – נדמה לי שעוד לא הגיע הזמן לשפוט על זה. בלי שנדברנו בינינו, אי-אפשר היה כבר גם אז להדבר בין לונדון וירושלים, פנינו גם ללונדון וגם פה אפנם בשינויי סגנון – הלא ידוע הדבר אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד –, ווייצמן בלונדון ב-29 באוגוסט ואני פה ב-3 בספטמבר, ביום פרוץ המלחמה. ווייצמן פנה במכתב

אל צ'מברלין, אני אז – כמעט הייתי היחידי מחברי ההנהלה – פרסמתי הודעה בשם ההנהלה לרגל פרוץ המלחמה. אמרתי: הספר הלבן פגע בנו קשה, בקודם נעמוד על זכויותינו, עכשיו מלחמה, המלחמה מטילה עלינו דאגות חדשות ואחד הדברים המוטלים עלינו הוא: הגשת עזרה לאנגליה בכל אשר נוכל במלחמה זו. הנחנו אז, לא קבענו שהדבר יהיה כן, אלא הנחנו בתור אפשרות לא שהמלחמה תבטל את הספר הלבן אלא היא תדחה אותו. ההנהלה בישיבתה הראשונה, לאחר שהחברים חזרו מהקונגרס, הצטרפה לדעתי זו. אמרנו: אל נשלה את עצמנו שהמלחמה תבטל את הספר הלבן, היתה הנחה שיתכן שתוך כדי המלחמה הספר הלבן לא יהיה אקטואלי.

מה פירוש הספר הלבן? הוא מורכב משלשה דברים: את העליה הלא לא יסגר לסוכנתנו. החוקה לא יגישו בזמן המלחמה, אלא אבן הבוחן תהיה חוקת הקרקע. לפני המלחמה החוק היה צריך להופיע בחדש ספטמבר. היתה צריכה להיות ישיבת מועצת חבר הלאומים, מלקולם מקדונלד התכונן לנסוע לישיבה זאת, מועצת חבר הלאומים היתה כאילו בטיול, בזה לא היה סולה בהחלט, ואז היה חוק הקרקע מופיע בספטמבר. פרצה המלחמה ועתה עברו ששה חדשים, אמנם במשך ששה חדשים אלה הם היו עסוקים במלחמה עם גרמניה, במלחמה בים ובמלחמה באויר. מלקולם אמנם אינו מנהל את המלחמה, אבל בכל אופן היו נותנים לו ששה חדשים כדי לבצע את החוק שהיה מוכן אצלו כבר לפני חצי שנה. הם בעצמם היססו אם לעשות זאת. מצדנו נעשו מאמצים גדולים במדת יכולתנו שהדבר ידחה. המאמצים נעשו בעיקר כאן בלונדון, קצת באמריקה ואילו לא היתה בידנו כל אפשרות פעולה – לא היה נדחה החוק לששה חדשים והיה מופיע כבר אז. כנראה שהיה שקול פוליטי כן או לא והכריע הכן, החוק הופיע. ומכיון שבזה קבעה הממשלה האנגלית דבר חשוב מאד: בין מלחמה או לא מלחמה, אבל חיסול הציונות, הרי לא נשארה לנו ברירה אחרת מאשר לומר: בין מלחמה או לא מלחמה – הגנה על הציונות.

כאן אני מגיע אולי לנקודה הקשה ביותר בבירור פוליטי זה, היא גם נקודה רבת האחריות שאין כמוה. אעשה את זאת מתוך חרדה גדולה. הבירור הוא חמור מאד, וביחוד כאשר אני מגיע לנקודה זו שרים גדולים לוחצים על ראשי ותהומות עמוקות פעורות לרגלי. אם כי המבנה והקשיים

הועה"פ הצ"ע, 14.3.40, ג.ו.

גדולים עם מאד, לציוני אין מפלט - ואין מפלט גם לי - מפרעות ומהרפות אליל. אם הוא סועמד בפני מצב קשה הוא צריך להביא אליו בקינים פתוחות. רציני - אני חושב בצפק, אולי ימצא מישהו שזאת היתה טעות מצדנו - שבהיקף המלחמה תהיה טביחת נשק. אנחנו אמרנו לממשלה: אנחנו עומדים אתך בלב שלם ובכל אשר נוכל בעזור לך, אם אל תודיעי לנו שאת ממש מבטלת את הספר הלבן, אבל לתקופה זו אין הוא קיים. אילו היתה הממשלה מקבלת דעתנו זו, היתה זאת לדעתי דרך נכונה.

גם במלחמה זו יש לנו שתי פרובלימות: יהודית וציונית. אין זו מלחמה כמו איזו שהיא מלחמה בין סין ויפאן, שהיא נוגעת לנו בקורא עתון, אבל מלחמה זו נוגעת בנו בלב לבנו, אולם רצון ההתמיימות שלנו מבלי לדרוש מחיר: הסתלקו מהספר הלבן, אלא אמרנו תדחו אותו לאחרי המלחמ.אבל אהממשלה האנגלית אאאא אומרת: יש לנו מלחמה בעולם, מלחמה בהיטלר, אין זה צריך להפריע בחיסול תקות העם היהודי בארצו. את המלחמה אינם צריכים לקחת בחשבון בקביעת מדיניות הממשלה בארץ ישראל. כן מלחמה או לא מלחמה זה לא עסקי, יש ספר לבן צריך לבצע אותו. גם סעיף העליה בוצע יותר מאשר הוא יסבו בספר הלבן. מלקולם מקדונלד עבר את גבולות הספר הלבן. הוא לא היה רשאי להפסיק את עלית הפליטים. הוא היה רשאי - לפי הספר הלבן- להפסיק את העליה הרגילה. כך הוא עשה בחוק הקרקע. ויש בזה הגיון פנימי. הם אמרו: יש מלחמה, יש ספר לבן, יש צורך ידוע בארץ, יש פוליטיקה מסוימת והיא תבוצע, כן מלחמה או לא מלחמה. תשובתנו: הגנה על זכויותינו כן מלחמה או לא מלחמה, גם לנו אין המלחמה נוגעת בענין זה.

ובכן את זה אני רוצה לברר במלים אחדות. מלחמה זו מצטיינת בשבילנו בדבר אחד שעמדתנו נתונה מראש ועומדת מחוץ לכל ספק. בכל מלחמה יכלו היהודים לאאאא להתחלק בין ה"פרנציפ" ובין ה"שטיק", גם במלחמה האחרונה היו יהודים שהם היו בעד מעצמות הברית והיו כאלה שהיו בעד גרמניה, כרגע העמדה היא נתונה מראש, לדעתי ברורה בבת נתוצות גם תוצאות המלחמה מראש. אם לא יהיה עוין יוצא מן הכלל, אם לא יבואו דברים שאי־אפשר לראותם מראש,- נצחון אנגליה נתון מראש. במלחמה זו יודעים

אנו בנצחונו של מי אנחנו רוצים, במי אנחנו מעוניינים שהוא ינצח. אבל האם צריכה העובדה של המלחמה להפריע לעמידתנו אנו על גשמנו בארץ. לא. האינטרסים של יהודי ארץ ישראל אינם חשובים לי יותר מאשר האינטרסים של יהודי גרמניה או איזו ארץ אחרת. גורל שלשת המיליונים היהודים בפולין קרוב יותר ללבי מאשר גורל חמש מאות אלף היהודים בארץ ישראל. אבל אם אנחנו צריכים להגן על הציונות, האם צריכה המלחמה להפריע לנו או לא, אני אומר: כאילו אין מלחמה בעולם. העובדה שיש מלחמה, היות המלחמה זוהי עובדה פוליטית, האם אין עובדה זו עצמה נותנת בידי נשק להגנה של תקות עם ישראל? אני אומר: כן. אני אומר שהמלחמה עלולה להפריע לנו, אבל עלינו למצוא אמצעים אם בעצם המלחמה לא יהיו לנו גורמים אשר יעזרו לנו להגן על עתידו של העם היהודי.

מה פירושו הפוליטי של הוצאת החוק עכשיו? גם את עלינו לעשות חשבון פוליטי. אני יודע שיש הרבה יהודים שהם "קענען ארייננעמען אין די פאלאזשעניע" של אנגליה. אני עד היום חסיד גדול של אנגליה, אבל אני איני רוצה "ארייננעמען אין די פאלאזשעניע" שלהאצאל. יש לה לשם כך מומחים, שליחים הרבה יותר טובים ממני. יש לאנגליה לה ממשלה, אמבסדורים, פרלמנט, צבא, צי, הם יושבים ודנים בכך יום ולילה, ומה צריך אני לשבור לי את ראשי הקטן מה טוב להם ומה לא טוב להם. (אמנם ישנם אנגלים שהם יכולים לשבור לי את ראשי). פירושו של החוק הזה הוא שהאנגלים אומרים להם, אנחנו יכולים לעשות את הכל מה שאנחנו רוצים, אתם היהודים אינכם יכולים להזיק לנו, או אם אתם תנסו להזיק לנו לא איכפת לנו הדבר, הנזק הזה לא איכפת לנו. הם האנגלים צריכים סו"ם לדעת יותר את עניניהם הם מאשר אנחנו. אינך אני אומר שצ'מברלין הוא הפוליטיקאי הגדול ביותר, העושה הכי טוב בשביל אנגליה— אני כאדם סתם חושב את ההיפך, אבל אין זה עסקי הוא לא ישמע לי. ממשלת אנגליה, הפרלמנט האנגלי שלממשלה יש רוב בה, אמרו: אנחנו איננו מחויבים להתחשב ביהודים, מה שהם יעשו לנו לא איכפת לנו. היה אפזה דעש במשך כמה שנים אבל מה יהיה? הלא אנחנו יודעים שמצב אלינו בא״כח הסוכנה ולא רצו לשנות את מסקנותיהם. הלכתי הביתה כליל

מרשם חוק הקרקעות, והלא הקפה ברחביה היה פתוח כרגיל, וגם רקדו בו. משלחות של נכבדי הקהלה היו נגד מעשים נגד החוק, הם עזרו לממשלה במלחמתה זו. לא יועיל אם אני אדע טוב יותר מה צריכה אנגליה לעשות במלחמה זו, איש איננו מבקש ממני עצות, ואני איני מוכרח ליעץ. יכולים להגיד שאם אמנם אין אנחנו מוכרחים ליעץ, אבל זו היא חובתנו המוסרית. אמרתי שעמדתנו קבועה מראש. אולי אנחנו מעונינים יותר מאשר אנגליה שהם ינצחו. כאשר אנחנו באים עתה למלחמה לעתידנו, אין אנחנו יכולים מעתה להגיד זה יזיק למלחמה המתנהלת בין אנגליה וגרמניה. על שאלה מוסרית זו אני עונה: אם הדבר עלול להזיק, אז צריכים לשאול את דעתנו בדבר הנהגת המלחמה. אם אני חייב לעשות או לא לעשות איזה דבר בגלל צרכי המלחמה, אז צריכים לשאול אותי, כי בחינה ציבורית אומרת עוד דבר אחד: אנחנו פועלים כעם, לא כיהודים, לא איזה ציבור של בודדים, לא איזה ישוב שהוא, אנחנו פועלים כ ע ם ה י ה ו ד י, האם העם היהודי מחוייב לעשות שיקולים בדברים הנוגעים לנשר ולהאיר מה הם צרכי המלחמה? הוא מחוייב לעשות זאת בתנאי שהוא שותף בעסק זה, אז הוא מחוייב לתת קרבנות; אני יכול להגיד שאז יכולים מאתנו לדרוש להתחשב, ואנחנו נדרוש להתחשב בנו, ונקריב קרבנות כמו שהצרפתים מקריבים קרבנות, אבל כל הדברים הם מטושטשים, מתייעצים אתם. תביעתנו איננה יכולה להיות שמשקלנו יהיה כמשקל הצרפתים, אבל מדוע לא יהיה משקלנו כמשקל הצ׳כים, יש יותר יהודים מאשר צ׳כים בעולם, לנו יותר כוח מאשר לצ׳כים במלחמה זו. אם זה לא קיים – אז זה לא קיים, אז אנחנו קיימים בעצמנו. [illegible] אם הם בטלו את הצורך הפוליטי הזה, אם הם אמרו שאתם לא תזיקו לנו, אין לנו כל ענין מוסרי בכך. בשביל מנהלי המלחמה אין העם היהודי קיים, העם היהודי קיים רק בהכרתו, בשביל עצמו.

אני אומר עוד דבר אחד בסוגיה זו. היות ומלחמה זו נוגעת לנו מאד, אני בוחן את החוק גם לאור המלחמה, לאור צרכי המלחמה, ואני אומר שהחוק הזה הוא מכה קשה בשביל הכוח המלחמתי של שתי הדימוקרטיות, הוא עצמו מפחית את כוח הצי הבריטי. לא נחוץ צי כדי להשליט את החוק בארץ, הוא איננו מפחית כאילו את כוח הצבא הצרפתי, אבל אין נלחמים רק בצי ובצבא,

כל המלחמה [illegible] נלחמים גם בכוח מוסרי. את זה ידע הניבעל, את זה ידע אלכנ מוקדון, גם נפוליאון, פוש וכו', כולם ידעו זאת. אנחנו רואים זאת בימינו. אנחנו שומעים נאומי צ'מברליין, הליפאכס בדבר מטרות המלחמה שיילחמו לשמירת חוזים בינלאומיים, לשמירת אמונים ביחסי עמים, בעד חופש עמים חלשים, נגד דיכוי, נגד חוקים גזעיים. איני יודע אם צ'מברליין והליפאכס אומרים זאת בכנות. זה לא מענין אותי כלל מבחינת הפוליטיקה. עובדה היא שהם מוכרחים להגיד זאת. לצ'מברליין ולהליפאכס יש צורך בכך, כי זהו נשק מוסרי במלחמה. זה נחוץ להם בשביל עמם הם, למען שהעם ילך למלחמה, זה נחוץ להם בשביל הדומיניונים, בשביל הודו. גנדי הודיע כי עכשיו נלחמים נגד היטלר. זה נחוץ להם גם בשביל דעת הקהל בארצות הנייטרליות, באמריקה. וזה נחוץ להם בדיוק כמו שנחוץ להם הצי והצבא. היא תאבד את המלחמה אם היא תאבד את כוח המוסרי, או היא עלולה לאבד את המלחמה אם יעלה בידי היטלר, בידי סטאלין, בידי איטליה להוכיח לעם האנגלי, או לעם בדרום-אפריקה ובאוסטרליה בהודו ובאמריקה ובארצות הנייטרליות באירופה, שאין כל הבדל ביניהם. זה מפיר אמונים וגם זה מפיר אמונים, זאת תהיה מכה קשה לנצחון המלחמה של אנג אנגליה, אולי תהיה זאת גם מכה פאטאלית, ואנחנו הננו מעוניינים בנצחונה של אנגליה. שאין דבר זה רק סברא בעלמא ראינו בוויכוח שהיה בפרלמנט.

בשתי מלים הנני מוכרח לעמוד על ענין וויכוח זה. ויכוח זה יש לו חשיבות מבחינה ציונית, אבל אין הוא תאריך בהיסטוריה הציונית. היו אמנם נאומים חשובים, נאומי בקר, אמרי וכו', אלה הם נאומים חשובים ואין לזלזל בהם, הם לא שינו ולא ישנו, כתנה וכאנה כבר נאמר. מלקולם מקדונלד יודע את הנאומים האלה כבר בעל פה, צ'מברליין אמנם איננו יודע אותם בעל פה, אבל אלה לא ישנו. זה לא היה תאריך חשוב בציונות, זה היה תאריך בתולדות אנגליה במלחמה, תאריך חשוב מאד. זו פעם ראשונה מאז פרצה המלחמה שהיא באנגליה מלחמה פוליטית חשובה מאד. מאז פרצה המלחמה שרר שקט ושלום בין המפלגות, כאשר צריך לבחור בבחירות נוספות בא כוח המנוחים - אין שאר המפלגות מעמידות מועמדים, וכן אם צריכים [illegible] לבחור בא כוח של מפלגה אחרת. בפעם הראשונה אמרה מפלגת הפועלים, המפלגה

הליברלית להפיל את ממשלת צ'מברלין, לעשות רעש בשעת המלחמה. זהו מאורע מדרגה ראשונה באימפריה הבריטית. מכיון שמכשיר מלחמה בעולם אין זה דבר קל מפלת הקבינט של צ'מברלין, זה לא כמו בימי השלום. במלחמה זה מאורע עצום. במלחמה האחרונה היה רק פעם אחת מקרה שהפילו את הקבינט, ולזה היו תוצאות חמורות מאד. מדוע עשו זאת, כי הם היו מוכרחים לעשות זאת ואל תחשבו אתם שהדבר נעשה רק לפשן שתקרן הקיימת תוכל לקנות אדמה על-יד מפרץ. בגלל זה אין מקימים רעש בשעת המלחמה. מה זה היה לאופוזיציה, אשר עד עתה לא היתה כלל אופוזיציה, שהיא תפיל בפתאום את הממשלה אמנם יש לנו ביניהם ידידים נאמנים, ציונים ומתוך נאמנותם לציונות הם רוצים לעזור לנו. אבל יהיה זה נאיבי אם נחשוב שהם רוצים לשות לנו טובה; גם זאת, אבל הם ראו בזה סכנה, סכנה לאנגליה במלחמה. על זאת עמדו, הם אמרו שזוהי הפרת אמונים, הפרת התחייבות בין-לאומית, התקללות באבר-הלאומים, בחובה בין-לאומית. זה מערער את עמדת אנגליה, זהו ענין רציני בשבילם.

אם אנו באמת מתוכנים במלחמה אנו צריכים ללראות בכל זה גם מניעה קשה במלחמה ולכן במלחמה נגד החוק הזה, בעמידה במלוא יכלתנו נגד החוק הזה, נגד המחוקקים המטליטים את החוק הזה היא חובה ציונית וגם חובה אנושית.

במשך שבועיים אלה היו לי בענין זה כמה שיחות. שיחה אחת היתה לי עם אנגלי התופס מקום חשוב, ושניה עם צרפתי התופס מקום גבוה בקרב בני עמו בארץ. האנגלי הקשיב בארינות, כאילו בידידות, - מי יודע חקר לב אנגלי, איש לא ידע; הצרפתי לא רק שמע אלא גם דבר ולא הרבה פחות ממני. השיחה נמשכה שתי שעות, התווכחנו, גסה להראות לי מה שמטעתי ממי כמה אנשים; כמה אתם קונים במשך שנה,הוא שאלני. אמרתי לו שבמשך 10 השנים האחרונות קנינו כל שנה כ-40 אלף דונם. הוא אמר לי: המלחמה תמשך אולי עד 5 שנים, ולכן יש לכם לזמן המלחמה די עבודה, הלואי ויהיה לכם די כסף כדי ליישב את כל זה מה שיש בידכם וכדי לקנות את זאת מה שאפשר לקנות, תתחזקו, תחזקו את עמדותיכם. אני לא רציתי שהוא יכנס למצבו של העם היהודי, זהו ענין קשה בשביל גוי. ידעתי שיש לנו מצב משותף אחר: המלחמה. הוא מעונין במלחמה כמוני. הסברתי לו את הסכנה הגדולה, בכל אופן הנזק הצפוי לה.

אמרתי לו שלא באתי לתת עצות לאנגלים או לצרפתים, אלא אני מבין שאתם צריכים לדעת יפה מאד. אנחנו עם מפוזר מאד, אולי תהיה המלחמה גם פה. יש להם נגיעה בהרבה דברים. בשבילנו זוהי שאלת קיום פיסית ממש. אמרתי לו: תאר לך בנפשך היהודים באמריקה הם יהודים חפשיים, אינם משועבדים לאנגליה, עד עכשיו מפני אירגונם אחדו את אנגליה, עכשיו אנגליה הסתלקה מהציונות, נתנה מכה לעם היהודי. ליהודי אמריקה יש כחות שונים. באמריקה יש גם תושבים שונים, יש גרמנים, יש אירים, שונאים מובהקים של אנגליה. הגרמנים הם יותר מרובים באמריקה, אבל השפעתם של האירים היא גדולה יותר. יש גם אמריקנים מהורים שעדיין לא שכחו את אשר עוללו להם האנגלים. ויש באמריקה זו עוד עדה אחת של 4-5 מיליון, אמנם באמריקה אין זה הרבה, אבל שגב לרגלי הסיטואציה, הם מרוכזים במדינות אחדות, רובם יושבים בערים ולכן השפעתם גדולה יותר. הם יכולים להגיד בנפשם: הלך כל אירופה לעזאזל, מה לנו ולהיטלר לה, למה לנו לאמריקה להכנס לתוך זה. עוד אין אנו יודעים כמה תגמר המלחמה, היא רק החלה, אולי תהיה עזרת אמריקה מכרעת. עד עכשיו היא איננה עוזרת, היא שומרת על יפאן. אי-אפשר לדעת מה יהיה עם רוסיה ועם איטליה, אתם יכולים לסכן גורם, אם הוא אפילו איננו מכריע. היכולים אתם להרשות לכם את זה. תאר לך בנפשך יהודים ששמעו ענין זה, זהו עלבון בשבילם. היתה להם ארץ ישראל, זה ביתם, ואז הם יגידו לאנגלים למה לנו כל הענין הזה? בכל ישוב ובכל עיר ששם יש אנגלים, הם יעמידו פיקט עם כתבת: האנגלים המרו אמונים לעם היהודי, האנגלים הם שונאינו בארץ ישראל, אנגליה מתנקשת לעם היהודי. אם היהודים יעשו את זאת בכל ערי אמריקה זוהי מכה גדולה לאנגליה.

אמרתי לו יש עוד ישוב לא גדול כארץ בורח, בדרום אפריקה, שם המצב הוא מסובך מאד. העם היושב שם נחלק לשנים: חלק בעד האימפריה וחלק נגד האימפריה. בראש אלה שהם בעד האימפריה הבריטית עומד בורי והוא נשען על מיעוט. יש שם ישוב יהודי והוא יכול להכריע את הכף. אם תרצו יחד עם הריפובליקאים של דרום-אפריקה יבטיחו להם זכויות שוות ויאמרו אתם אתכם לנו, הצטרפו אלינו, הלא אתם רואים שאנגליה מתנקשת בכם, אז הלא

המכה היא גדולה מאד, הדבר איננו כה פשוט. אני מדבר אתך כיהודי שבא מרוסיה, אני אעשה את הכל אשר אני יכול לסכן בגזת הכרית, אבל מה גדל דור חדש, שהם מרגישים את עצמם מה בדיוק כמו שמרגישים את עצמם הצרפתים בצרפת. ותאמר גם לי מה היתה עושה אתה אילו היו לוקחים לכם פתאום את צרפת. אילו היו אומרים לאיזה צרפתי שהוא איננו אזרח שווה-זכויות - מה היה הוא עושה? עתה קם לנו דור יהודי חדש בארץ ומסכנו לקחת את הדבר היקר ביותר, האם הם יכולים לשכוח זאת, הנחוץ לכם דבר זה במלחמה זו. הוא אמנם לא נבהל מדברי, אבל אני בטוח שהוא ראה את הדבר עתה באור אחר, הוא ראה את זאת אשר ראתה האופוזיציה בפרלמנט הבריטי, הלא הם בדיוק אותם הדברים אשר אני אמרתי, האם אין זה נותן מכה לכשרון המלחמה של אנגליה?

ודוב אשר לשאול: אינני מוכרח לקבל שכל החכמה היא בצ'מברליין, ואם אני מנסה לשאול את עצמי מדוע עשו זאת, אני עוד הפעם אומר: גם מתוך בחינה פוליטית כללית, גם מתוך האנשים שאני מכיר, שאין זו אנטישמיות, הם עשו זאת מתוך הנחה אמת שליהודים אין ברירה אחרת, ולכן אני אומר שהם עשו בתוכן של חוסר ברירה, באמת אין ברירה ליהודים, אבל לא כמו שהם מבינים אלא באופן אחר. ליהודים אין ברירה, אבל אם בא"י הם עומדים בסכנה אין שום חשבון אחר, ואז האם לאלה הם ישתקו מכיון שאין להם ברירה אחרת, הם לא יוכלו לחכות עד יעבור זעם, הם לא ירמו את עצמם ברמאות של ועידת שלום, מספר חדש, כי אין הם רואים בפניהם דבר מלבד ארץ-ישראל.

משום כך אל יביאו אלי משלים לא מההיסטוריה היהודית ולא מההיסטוריה שלהם, לא מזה שלפני אלפיים שנה ולא לפני מאות בשנים, אין מאורע היסטורי חוזר אלא כל מאורע היסטורי נתון בתוך המסגרת שלו. אי-אפשר להשוות את התקופה שלנו לתקופה שהיתה לפני אלפיים או אלפיים וחמש מאות שנה. אין מבחינה פוליטית אנלוגיה. גם מה שקרה אתמול זה לא יקרה היום. אתמול נכנעה פינלנד אחרי מלחמת גבורה של שלשה חדשים, גבורה אשר כדוגמתה אין אני מכיר מלבד אולי במלחמת היהודים נגד הרומים (ארושקין: הם נשענו על אנגליה. בן-גוריון: אינני שותף למהלך מחשבות שלך!). הפינים יושבים בכל זאת בארצם, אמנם שם ערבים, שמה היה סטלין, הם קבלו בכל זאת עזרה מאנגליה, מצרפת, שודיה, והם בכל זאת נכנעו. אומה יותר בולטת מצ'כים, אומה של

....   הועה״פ המצ׳, 14.3.40, אחה׳צ,ב,1.

17 מיליון היושבת בארצות, הם אפילו לא נלחמו, מדוע עלינו לא להכנע?

מבחינה פוליטית שולל אני את הדוגמאות המשלות האלה שאין להן כל שחר. אילו היה המצב אם כמו בצ׳כיה היינו אבודים, אינני יודע מה יהיה לנצח. אילו אדמה זאת שאסרו עלינו את קניתה עכשיו היתה נחוצה להתישבות אנגלים – היינו אבודים; אילו היתה זאת שאלה חיים של העם האנגלי, אילו אדמה היתה נחוצה לו, היה הוא קודם, לא מבחינה מוסרית, אלא כי יש לו יותר כוח. לא יעזור שום דבר. זה היה בצ׳כיה. היטלר לא הכניס לשם ערבים, הוא לקח לו את צ׳כיה, היה לו צורך בה, והיא לא יכלה לעמוד בפניו. הוא הדין בפינלנד. אילו באמת היה ענין הציונות עומד בניגוד לצרכי החיים של אנגליה – היה זה נגמר. בכל אופן אינני חושב שמחר יבואו אנגלים מסכנים שהם יתישבו על האדמה הזאת לא בשביל כך הוא החוק הזה, אין לאנגלים כל צורך באדמה זו, לא לאומה האנגלית ולא לאימפריה האנגלית. אם יהיה להם צורך בשטל אדמה או ביותר יש להם חוק ההפקעה אם יהיה להם צורך הם יקחו גם מהיהודים וגם מהערבים.

זה היה המחיר שאנו שלמנו כי אנגליה הולכת בקו ההתנגדות הקלה ביותר. הם חשבו שהיהודים אין להם כל ברירה, ערבים מבלבלים להם את המוח וצבא יכול להשקיט אותם ביהודים. היהודים אינם מוכרחים לתת את עצמם לחרב, בכל אופן לא בקלות, גם הם יכולים קצת לבלבל את המוח, אולי לא פחות מאשר אחרים בתוקף מצבם בארץ, אאאאא באמריקה וכו׳.

אני אומר: פוליטיקה ציונית שאינה רוצה להפוך את ארץ ישראל לגולה לפי פקודתו של צ׳מברלין, אלא היא נשמעת לפקודת הציונות פוליטיקה ציונית הרוצה לסמור ולהתאבק על אפשרויות עליה, התישבות בשביל המוני ישראל אינה יכולה לתת שחוק הקרקע הזה, המכה הגדולה ביותר שקבל העם היהודי מאז התחיבו לציונות רומס את ארצו, יבוצע בחיים. העם היהודי לא ישקוט. אינני יודע מה גדלו של עם יהודי זה, מפני שלא כל יהודי מכנים את עצמו ברצון להלוך עם זה, אבל עם זה שישנו הוא לא ישתוק.

יש שלשה מקומות בהם העם היהודי אינו צריך להיות שקט: בארץ ישראל, באמריקה ובדרום-אפריקה. הוא אינו צריך להיות שקט מתוך שלש סיסמאות, צריכים לדאוג שהם לא תמרנה מעל דפי עתוניהם בעולם, איך לעשות

הועה"פ מפא"י, 14.5.40, מאמ"ר, 3.1. שמ.

זאת ודאי שאלה סכנית ועל זה לא ארבר. שלש הסיסמאות הן: א) אנגליה הפרה אמונים, ב) אנגליה הנהיגה חוקה גזעית, היא מערערת את יסודות מלחמת הדימוקרטיות, והסיסמא השלישית היא: ארץ־ישראל היא שאלת חיים ומות לעולם היהודי.

(אחריו דברי ד. סירקים - רשם י.הנני.)

מועצ"ם המורחב 18.4.40 xxxxxx   מחמ"צ   בן-גוריון

ד. בן-גוריון: אינני יודע אם לדיבור הזה יהיה ערך מעשי, לאחר בכל אופן,
אני רוצה להגיד לאלה שהכריזו על עצמם שהם הרוב, שאני אינני מיואש בל כך, כי בירור זה הוא רק מתחיל. לשלול חופש המחשבה והדיבור בציונות - זה לא יקום ולא יהיה. זה מתנגד למהותה של התנועה הציונית, גם כמו שהיתה עד עכשיו, בכל אופן, עוד לא נשלל חופש המחשבה. אני רוצה להשתמש בזה עכשיו בעד המפעל הציוני. אני רוצה להגיד, נדמה לי - כיון שדברו פה הרבה מאוד על חוסר אונים - שאפשר היה לראות את חוסר האונים ביחוד אם במקום להוכיח שהדעות אינן נכונות מנסים לפסול את בעלי הדעות. ואני רוצה להפשיט את הדעות מבעליהן ולדבר רק עליהן.

במה שנוגע לחופש הדיבור - לא היה צריך להכריז, שהחברים יכריזו על עצמם כעל ציונים טובים. חזקה שכל החברים ציונים טובים. אבל אנו עכשיו בודקים דרכים וכוונים. ואם גם נקבל למפרע שכולנו באחד טובים - בענין זה אין בינינו הבדלים, אבל יש הבדלים רציניים בדברים אחרים ומוכרח שיהיה חופש בבדיקת הכוון, שלילת הכוון והויכוח מבלי שהדבר הזה יגע בהחלט בדעות ובכבוד שיש לנו לבעלי הכוונים האלה.

אני אמרתי בישיבה הקודמת שקשה להיות ציוני; להיות ציוני - פירושו לחיות כציוני, וזה לא כל כך קל. אבל יש קושי שני שנראה לא כל כך קשה, אבל גם הוא קשה - לחשוב כציוני. לא קל לחשוב כציוני מפני שני טעמים: א) לא קל בכלל לחשוב, מלאכה-מחשבת היא קשה מאוד, והאדם חושב מעט מאוד, על פי רוב האדם חוזר על הסברא המקובלת בדורו וסביבתו. זה חל על כל אחד ואחד, גם על גאוני המחשבה. גם הם ברוב הדברים חוזרים על הסברא המקובלת בדורם ובסביבתם. יש דברים שבהם הגאון סולל לו דרך מחשבה משלו, מפני שכוח עליון משרה עליו ראיה שלא כולם זוכים לה. אבל אא זוהי נחלת אדם רק במקרים יוצאים מן הכלל. בדרך כלל אדם חוזר על מה שנאמר לפניו ובסביבתו. אבל ברגע שאדם מרגיש שזוהי שאלת חייו שלו, אז שום סברא ונוסחה, שום דבר מגובש לא קיים בשבילו. בשבילו קיימים החושים המתוחים של הפעולה והוא אז חושב. אז הוא רואה את הדברים בראיה ריאליסטית. כשאדם רואה שחייו נתונים בסכנה - אין זה בשבילו מליצה. לאדם יש חוש הקיום, רצון הקיום - מחוץ לאדם שרוצה לאבד את עצמו לדעת - אז הוא חושב, פירוש הדבר שהוא חושב, שהוא מסתלק מכל מה שמקובל והוא רואה את הדברים בראיה ראשונה, והוא מחפש תשובה לסיטואציה שבה הוא נתון. לא מענין אותו מה העבר, מה מקובל ומה אמרו. נדמה לי שהגיע רגע כזה לציונות שהיא מחויבת לחשוב. לחשוב - פירושו לעיין בדבר מחדש ולראות את המצב החדש שבו נמצאים. ובכן, לא קל לחשוב

כציוני, מפני שהמחשבה הציונית עומדת בפני הרי הרים של מסורות מחשבה לא-ציונית ששלטו מאות שנים ושולטות גם עכשיו בכל יהודי, בכל ציוני. מפני שהמחשבה הציונית לא הגיעה עדיין לגמר פיתוח, מפני שהציונות לא הגיעה לסיומה; הציונות מתגשמת, נתקלת, נכשלת, עומדת בפני מאמצים חדשים וצריך למצוא דרך במצב החדש. כל מה שחשבו עד עכשיו איננו מספיק. אבל המחשבה הציונית נתקלת גם בהרי הרים של מסורת שאינה ציונית. מסורת מחשבה שאינה ציונית היתה בקרב היהודים וישנה בקרבם גם כיום, בקרב יהודים, בקרב ציונים ובקרב כל אחד מאתנו; במאה אחוז, או ב-10 אחוז, או בפרופורציה אחרת. שרידים של שתי השקפות לא ציוניות שולטות בקרב היהדות - אחת בת מאות שנים ואחת בת עשרות שנים. ההשקפה האחת היא השקפת הגיטו; ההשקפה השניה - השקפת המתבוללים.

לפי השקפת הגיטו העולם נחלק לשני חלקים - היהודים והגויים. בין שני החלקים האלה רבצה תהום. הדבר המציין את שני החלקים האלה הוא החלוקה שחלקו היהודים את העולמות - את העולם הזה לקחו להם הגויים, את העולם הבא לקחו להם היהודים. את הכוח והשלטון נתנו לגויים; חדלון ארצים בעולם הזה - נתנו ליהודים. כך חייבו בסבך מאות שנים. היה טבעי שהיהודי צריך להיות למרמס. היה טבעי שהיהודי לא יסכון לשלטון, אין לו כוח, איננו גורם. הוא עולה על כל העולם, כמובן, בעולם האחר ולא בעולם הזה. אמנם העם היהודי לא לגמרי נתיאש שמשיח יביא למצב אחר, אבל זה היה שלא כדרך הטבע. הוא השלים עם גורלו. הוא ידע שהוא שונה מכל העולם. להם יש מדינות, להם יש שלטון, ממשלה, כוח, מלחמות, שלום - כל הדברים האלה שייכים לגוי, אבל חיים בעולם אחר.

הציונות שללה את השקפת הגיטו, אבל היתה גם השקפה שניה של המתבוללים שבשבילם לא היו מחוץ ליהודים רק גויים, אלא היו עמים שונים. היו צרפתים, אנגלים, וביניהם ישנם הבדלים וניגודים. יש עמים חזקים וחלשים, טובים ורעים, תרבותיים ולא תרבותיים. הם ראו את העולם כולו מחוץ ליהודים בראיה ריאליסטית; ידעו על ניגודים ולא ניגודים, על התרוצצות, משחק כוחות, עליות וירידות בדרך הטבע. אבל גם השקפה זו שראתה את העולם כולו בעינים ריאליסטיות ראתה את היהודים בעינים אחרות. פעם ההנהלה הציונית קבעה ועדה של גדולי הפיננסים לקבוע את הענין על מלוה. והיה שם חבר אחד של הועדה, מומחה להלכות פיננסים בשביל אנגליה. הוא ידע לשקול יפה. וכשהגיע לשאלת היהודים - לא היו קיימים בשבילו יהודים עם אפשרויות. היהודים הלא אף הם איזה מין מסורת, יש להם

יכולת מרית, יש להם משק , כמו כל הגויים. לא באותה המידה בהשואה לאנגליה, זה גוי עשיר וזה גוי עני. לא, זה אסור. תלות של העם היהודי – זה אבסורד. ואז צריך היה לבוא בתור יהודי שלא היה שר בגויים אלא בתור מעירה שבליטא, שחשב שהיהודים הם גם כן מין דבר קיים, והלך בדרך כל הגויים. פנה אל גוי ממש ובא אליו בשם העם היהודי. ידעו שהעם היהודי הוא ישות, יש מציאות כזאת של עם שיש לו בנינים, שיש לו משהו בא"י, שיש להם יכולת ידועה. אמנם הוא לא הלוה 50 מיליון פונט. מפני שבענין זה הבחור הזה שבא מעירה שברוסיה נגש לענין הזה בעינים ציוניות.

שמעתי את כל הנאומים האלה פה, ראיתי – בי מבקש את החברים שלא יפגעו – איננו יודע אם קראתם את הנאומים בויכוח בפרלמנט. אני מחייב את הויכוח הזה ואני חושב שהאופוזיציה באנגליה עשתה לנו שרות חשוב . אגב, הפרלמנט לא אישר אל את החוק ולא לא אישר. לא עמד לדיון ענין חוק הקרקעות אלא הבעת נזיפה לממשלה. אבל זה לא שייך לנו ברגע זה. קראתי בעיון נאום אחד של יהודי. אני לא הסכמתי אף למלה אחת שלו מהתחלה ועד הסוף. אבל לא זלזלתי, לא הייתי מחרף את היהודי הזה. ראיתי בזה את כל הטרגיקה של העם היהודי. עומד יהודי בפרלמנט האנגלי והוא מתנגד לחוק, הוא רואה בו אי-צדק ואף על פי כן הוא מצביע בעד הממשלה. כאן נאמרו נאומים אולי כשרוניים, אולי ציוניים, טובים ונאמנים, אבל אני רואה בהם אותו פרטנס. מהנאום של הרב ברלין ועד לנאום של טופרסקי כמו שלפני עוברת אותה הארגומנטציה – זה לא צודק. הם לא הצביעו בעד הממשלה, איש לא שאל לדעתם, אבל בולט מדבריהם חוסר האונים היהודי. הוא רואה שעושים לנו עול, אבל מה הוא יכול לעשות? הוא אומר שהחוק איננו צודק, אבל כלום משום כך יהיה מסקני ויצביע נגד הממשלה?– לא, הוא לא יעיז, הממשלה אדירה.

מה לא מצביעים בעד ונגד הממשלה, מה צריכים לקבוע מה תהיה דרכנו xxxxxxxxxx כלפי הממשלה הזאת והמדיניות שלה. ובכן, מה היה עיקר השקפה של הציונות?– עיקר השקפה של הציונות היה שיש לא רק יהודים בעולם אלא עם יהודי; ב) העם הזה אמנם שונה במעמדו, בכוחו, ביכלתו מעמים אחרים, גם העמים האחרים אינם שווים זה לזה, אלא שעם זה הוא גם כן גורם וגורלו בידו. לדעתי, זוהי כל ההכרה הציונית שיהודים הם עם. כמובן, יש גורם גדול וגורם קטן והעם היהודי הוא גורם קטן שגורלו בידו. מכאן הבטוי הקלאסי שעד עכשיו איש לא נתן דעתו עליו, ואף הוא יצא מפי יהודי רוסי, פינסקר,

xxxxxx אוטואמנסיפציה. אני יודע שבשעה שעוסקים בויכוח מה לעשות למשטר הספק הלבן שהולך ומוקם בארץ, זה נעשה קצת בטלני משמתחילים לדבר על xxxxxxxx אידיאולוגיה. לפי דעתי, צריכים לחזור ליסודות הראשונים שעליהם עומדת הציונות, מפני של רק המפעל הציוני נתון בסכנה אלא גם התפיסה הציונית בסכנה. את האחד רוצים לערער הכוחות האויבים מבחוץ, את השני עומדים לערער הכרת החולשה שלנו מבפנים.

ובכן, נשאלו שאלות מסובכות מאוד. רופין אמר: להלחם יש טעם אם לא מפסידים את המלחמה, ומי יכול לערוב שלא נפסיד אותה. למענה זו עוד אשוב, מפני שהיא נוגעת חשובה מאוד בתפיסתנו הציונית והפוליטית וגם בתפיסה ההיסטורית והפוליטית זוהי שאלה חשובה מאוד. היו גם טענות אחרות. אמרו: הגויים לא אוהבים כשמפריעים להם, והלא אנו צריכים לעשות דבר נגד הגויים, אם אנו נעמוד נגד הממשלה האנגלית היא תחניק אותנו באמצעי: כלכליים ואחרים. אנו לא יכולים להלחם מפני שעדיין לא הגיעה השעה של הקו האחרון. אני צריך להגיד לקמלנסקי, שהוא תמיד קורקטי ואינו מיחס לאנשים מה שלא אמרו, אני לא דברתי על כך ואיש לא דיבר על הקרב האחרון. אומרים, מה שיש לנו לעשות עכשיו הוא - להתכונן לעצירת השלום. ומרים לנו: בכלל תקופה זו היא תקופה של שקיעת העמים הקטנים. כל העמים הקטנים שוקעים ואנו שוקעים אתם. והמסקנה העיקרית שנשמעת מפי כולם - צריכים לשמור על הקיים.

אני מוכרח להתחיל מענין זה, כי נדמה לי שזה אחד הענינים המרכזיים. ד"ר רופין תובע, ובצדק, סכויים של נצחון במלחמה הזאת. אני רוצה לשאול את אלה הנודרים לקיים ומשום כך הם חוללים את המלחמה, אני רוצה לשאול מהם מה הם הסכויים שלהם לשמור על הקיים? אני רוצה לנסות להסביר בקצרה את דעתי, מדוע אי אפשר לשמור על הקיים. xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx אילו, למשל, לפני חדשים היה מישהו אומר לי: צריך לשמור על הקיים. לפני חדשים "הקיים" הזה התבטא בזה שעדיין xxxxxxxxxxxxxxxx יהודי בא"י אין לו מדינה ועצמאות ולא מיליונים יהודים, ולא רוב יהודי היושב בא"י, רוב העם היהודי יושב עדיין בגולה, אבל בכל אופן יש לו שורי זכויות. בתוך הרכוש הקיים שלנו היה שיש לנו שורי זכויות בא"י. עכשיו אין "הקיים" הזה. זה חדל להיות "קיים". אילו הייבנו מתוכחים אז, הייתי שואל את שומרי הקיים, האם צריכים לשמור על הקיים הזה גם כן או לא צריכים לשמור על הקיים הזה? האם מהקיים הזה צריכים להסתלק? אולי נגיד:

עכשיו תקופת שקיעת העמים הקטנים, יקחו מאתנו קיום זה. יש לנו לפי שעה קיום, שהחיים התרבותיים שלנו מסתדרים על ידי עצמנו. לפי דעתי, לא מסתדרים באופן נפלא כל כך. יש לי הרבה טענות לבתי הספר שלנו, וכל מיני ענינים. אבל אני מניח שהיהודים עם כל השגיאות שלהם - ויש די לקויים ומסרבנות - הם יותר נאמנים לתרבות שלהם מאיזה פקיד אנגלי שהוא אפילו הידידא הכי גדול, אפילו אם איננו שליח של ממשלת הספר הלבן אלא של ממשלת הצהרת בלפור. מנין האנגלי הזה ידע מהי תרבות יהודית. בכל אופן אני שהנני אב לילדים יודע ונאמן יותר על זה , א י מבין יותר מה נחוץ לילדים שלי, אני יודע מה אני רוצה מהילדים שלי. לא יתכן שלא-יהודי, הכי טוב שבעולם, ידע זאת יותר טוב ממני. אני מכיר שבשטחים אחרים האנגלים עולים עלינו ואני מוכן ללמוד מהם, כמו שהייתי תלמיד במשך הרבה שנים, אבל אני שולל שבשטח התרבות ובשטח החיים המוסריים אנו נמוכים מהם. היהדות הא"י הזאת יש בה כוחות אינטלקטואליים, מוסריים בערך לא פחות מאשר באנגליה. ואני חושב את אנגליה לאחת הארצות הנאורות בעולם. ובכן, זה קיים. אתם בטוחים שתשמרו עליו? שהוא מאליו יישמר ולא ינסו לשלול אותו מאתנו? אתם א בטוחים בזה? - קיים אצלנו משק - ואמשקא אני קורא לא בית חרושת ומכונות. לשדה ולבית החרושת כשהם לעצמם אין להם שום ערך. לשדה ולבית חרושת יש ערך כשהוא מקור פרנסה בחיים של יהודים. כשהוא חבל להיות זאת איננו משק בבחינה יהודית. יש לנו כרגע משק שהוא עומד על הפרק. כל העתונים או רובם מריעים לכבוד הממשלה שעשתה דבר גדול והצילה את הפרדסנות. מי יודע על כך שמוסדות כספיים יהודיים הגדילו לעשות בשביל המשק הזה? - איש איננו יודע. לא היתה גם תרועה כזאת, ולא זכיתי לראות את שליחי האכרים והעתונים מריעים. אבל לא זה הענין. אני אינני בטוח שמשק זה יהיה קיים לאחר המתנה הזאת של הממשלה. מפני שקראתי בעתונים את התנאים הכרוכים ~~XXXXX~~ בהצלה הזאת, ואינני יודע אם פועל יהודי יוכל להשאר במשק הזה. אינני בטוח אם בשעה שהממשלה תקח לידה את המשק הזה אם תדאג שהוא יוכל לשלם את החובות, אינני בטוח שיהודי יורשה לעבוד במשק הזה. פרוש הדבר בשבילי, אם היהודי יורחק ע"י הממשלה ובעזרת יהודים מן המשק הזה, אז בעיני אין לו ערך בתור משק יהודי. איך ישמרו על הקיום הזה? מה זה שמירה על הקיום?

אבל לא זה בלבד. כבר הזכירו לנו את נאומו של הנציב, שבכל פעם מטיף לנו שצריכים לעסוק בענינים כלכליים. בכל זאת הוא עושה את הכלכלה לשם פוליטיק

כשעליתי הסוכנות בקשר אתו ושאלתיו: האם אתם מתכוננים להגשים גם את שני הסעיפים הנותרים של הספר הלבן, סעיף הקרקע והחוקה - הוא אמר לנו: עד כמה שזה נוגע לענין הקרקע - למה לא? אבל ענין החוקה לא עולה על מחשבתנו. כפי שהבנתי שזה כן עלה במחשבה, הוא הכחיש על זה.

אני רוצה להגיד לד"ר רוזנבליט שהתרעם עלי על שהכנסתי אותו לרשימת אלה- אקרא להם "המיושבים", מפני שאינני יודע איך אני צריך לקרא לעצמי, זה תלוי בהחלטה שתקבל כאן הערב. הוא המארגן על זה. הוא גם כן אמר, שעכשיו אין לעשות שום דבר נגד הממשלה, אלא כאשר תקום מדינה ערבית נעשה מרד. אני רוצה להבטיח לו שמדינה כזאת שתהיה מעבר משעבוד לגאולה, מדינה כזאת לא תקום. אנגליה לא תצא מהארץ כל זמן שתתקיים האימפריה. זה לא על יסוד הנחה תיאורתית אלא על יסוד ידיעות שלא נכונים לצאת מא"י לא במשך עשר השנים הקרובות. מדינה ערבית כזאת שלא יהיו בה כלל אנגלים, כמו שבלגיה היא בלגית, לא תהיה. בכל אופן כל זמן שלאנגלים יהיה צורך בא"י זה לא יהיה. ולכן באמת ובתמים אני בטוח שאתה מדבר סתם ואין לך מה להתכונן, דבר כזה לא יקום. אבל באמת ובתמים מדינה ערבית ישנה, היא הולכת ומתבצרת יום יום, אם מדינה ערבית אין פירושה [illegible] שלאנגלים אין מה לעשות כאן, אלא מדיניות כזאת אלא מדיניות כזאת שביחסים שבין יהודים וערבים עושים האנגלים מה שלפי דעתם רצוי לערבים לעשות. זה קיים. והנה עובדה שהערבים אינם חושבים. אלא הערבים שנלחמו, ונלחמו מפני שלערבים לא היתה השפעת גיטו ולא היתה השפעת מתבוללים, אף הם ידעו שאנגליה יותר חזקה ואף על פי כן נלחמו. לי לא ידוע שהם נהרסו. כמובן, הם נפלו אבל לא נהרסו, ושכם לא נהרסה. הם נלחמו ולא השיגו את מה שרצו. הם לא רצו רק דברים שליליים, שלא תהיה עליה יהודית ולא התישבות יהודית. לא על זה נלחמו. הם נלחמו על שלטונם בארץ. זאת לא השיגו ולא ישיגו. אבל אנגליה נכנעה להם והיא מוסיפה להכנע להם מאותו הגיון. אם היה הגיון לפני שנה, לפני חודש להכנע להם - הגיון זה קיים גם עכשיו. היא לא יכולה לתת להם את השלטון ושהאנגלים יסתלקו מהארץ. היא תתן להם את היהודים. אם כן, בכל פעם יתנו להם חתיכה יהודים. תחילה עליה, אחר כך איסור קרקעות, אחר כך יתחילו להוציא יהודים מהמשק היהודי ולהכניס במקומם ערבים. דרשו את זאת כל: נדון לפני שנה שבכל בית חרושת יהודי יעבדו ערבים. והערבים מששים

ורוצים דוקא לשלום. אבל לשם מה לשלום? היהודים יצרו ערכים כאלה בארץ שכדאי לשלום עליהם ולהנות מהם. ישילו מסים על היהודים וזה יכנס למשק הערבי. עשו זאת במידה ידועה עד עכשיו, לדעתי, היה זה מחיר המציאות. ליהודים היה משק יותר עשיר, עכשיו זה יהיה מתוך שיטה פוליטית, מתוך הרגשה שזה נכון. אם זאת היא האמת האחרונה שאנחנו חדלי אונים ואסור להפריע לתקיפים, איך ייעשר לכם הקיום?

יש לא רק נכסים פוליטיים, זכויות, אלא נכסים מוסריים, גם את אלה אני חושב בין ״הקיים״. בארץ זאת יהודי קצת רואה את עצמו לאדם ולא ככלב מוכה – אשתמש בלשונו של ביאליק – בכל זאת יש קצת הרגשה אחרת. אני חושב גם זאת לקיים. איך תמסרו על זה? אתם הורסים את זאת באידיאולוגיה של חדלון-אונים שאסור לנגוע בתקיפים, שהם לא אוהבים כשמפריעים להם. מה יהיה עם הקיים שלנו? ארץ ישראל זו עם הישוב הקיים, כלום אתם סבורים שישוב זה יתקיים כמו שהוא בסיטואציה הפוליטית הזאת שישנה בעולם ובארץ ובחדלון האונים שלנו, ובאידיאולוגיה של חדלון אונים ובאפותיאוזה של הכנעה? יען כי אצלנו אין אומרים שאנו לא יכולים לעמוד בפני תקיפים אלא יוצרים שיטה שלמה.

~~xxxxxxx xxxx~~
הסתייעו כאן הרבה בפינלנד. היא יצאה נגד תקיפים ונכשלה. אמנם אנו יכולים לדון כאן רק על עניינים שלנו, אבל היות ודוהי שאלה ציונית אם אנו עם וגורם עצמאי ואם מותר להפריע לתקיפים, אני מוכרח לנגוע קצת בשאלה זו של פינלנד. ולא מפני שיש ללמוד ממנה. אני שולל את הענין של גזרות שוות. גם זה כרוך בקשי של מחשבה, כי שלא יכול לחשוב כוסה גזרות שוות. אין גזרה שוה. אין שני עמים שוים זה לזה, אין שתי סיטואציות פוליטיות שוות זו לזו. מי שמביא דוגמה, הנה פינלנד נכנעה ומשום כך אין אנו יכולים לריב עם אנגליה – טועה. יתכן שלגבינו
שפינלנד
אין אנו יכולים לריב עם אנגליה, אבל לא מפני ~~xxxxx~~ נכנעה לרוסיה. רוסיה רצתה את ויבורג לא בשביל גובילים (?) אלא בשביל עצמה. היה סכסוך בין רוסיה לפינלנד למי תהיה ויבורג לרוסים או לפינים. אילו היתה שאלה, שכל 26 מיליון הדונם שאוסרים עלינו שהם נחוצים לאנגליה, היא חושבת שהשטח הזה נחוץ לה, היא תעשה התישבות עליו בעצמה, זה בשבילה שאלת חיים, כי אז היה זה דומה קצת לענין פינלנד. אינני יודע אם הייתי אומר אז להלחם או לא להלחם. חושבני שהייתי אומר גם אז להלחם, אבל אז היה הענין דומה. אבל כרגע אין בזה שום דמיון. אנגליה לא חושבת על התישבות בארץ. בשביל הבסיסים האסטרטגיים – היהודים ב׳כ

לא יפריעו, אדרבא. לצבא - לא יפריעו. היא רוצה זאת בשביל הערבים, היא מוסבת
שלה יותר כדאי לעשות את רצון הערבים מאשר את רצון היהודים. לא שהדבר נחוץ לה.
ולכן אין לעשות גזרה שוה, משום ששני הדברים אינם דומים. אבל מכיון שזוהי
שאלה פוליטית אידיאולוגית מוסרית, יני לוקח לי את הזכות להגן על מעשי פינלנד.
אני אומר: כל הכבוד לפינלנד. אנטי־יהודים, כאנשים נרדפים ונעלבים צריכים לכרוע
ברך בפני פינלנד שהיא הראתה דוגמה שאין להרכין ראש לכל תקיף ובעל זרוע. שיש
עם קטן שגם הוא עומד על שלו. לדעתי, פינלנד נצחה. אמנם לקחו ממנה את ויבורג,
אבל לא זה הכל. אם אנו רוצים לשקול נצחון ומפלה צריכים לקחת בחשבון את הכל.
לדעתי, היתה זאת מפלה גדולה של רוסיה. אמנם היא לקחה את ויבורג אבל אין היא
עכשיו כוח צבאי כמו שהיתה מקודם ולא תמהר להתנגש עם עם כמו פינלנד, אלא
החשוב הרבה לפני זה. בהיסטוריה של פינלנד יש חשבון לא רק של הוה קצר של כמה
חדשים. אני מתפלא שהעם היהודי שיש לו זכרון גדול מזלזל בהיסטוריה. יש ערך
לכך שהדורות הבאים בפינלנד ידעו שעמם נלחם והחשבון לא נגמר. ועם שאיננו
רוצה לרדת מעל הבמה לא ירד כל כך מהר מעליה. פינלנד היא אחד הפרקים היותר
נהדרים בימינו וכל אחד צריך להתגאות בו. אני רוצה לשאול את חזן, האם הוא
לא התגאה בזריבה? אם נצחו? ועצם העוד האנושיל- אל תזלזלו בפינלנד, אל תהפכו
זאת למפלצת. הנה עכשיו גם הנורבגים מתנגנים. אני אומר, אם כי פינלנד עשתה
סגב, ולדעתי גם הצליחה, והיא צריכה להיות לגאון ולתפארת, ממנה צריכים ללמוד
להלחם ולא להכנע, היא לקה בשביל להלחם, בכל זאת היא לא דוגמא מפני שמצבה
אחר ואני רוצה לבחון את ענינגו לגופו ובתוכו.

אומרים, אנו צריכים להתכונן לועידת השלום. עד אז או עד הקמת סדינה
ערבית אנו לא יכולים להתגרות באנגליה. כשאני שאלתי, איך תגיע א"י לועידת
השלום? ענה לי גרינבוים, שכל ימין להם לסיקולריזציה, תשובה תיאולוגית:
פלשתינה לא תגיע, אבל ארץ ישראל תגיע. (גרינבוים: לא כך אמרתי.) אני שהבנתי
מוסב כציוני, יודע שמדובר היא על ארץ זאת. גם ההסבר של שרתוק לא הבהיר לי
הרבה. לדעתי, לא חשוב מה שיקרה בועידת השלום אלא מה שיתרחש מעכשיו ועד
לועידת השלום. ומי שבורח מעכשיו לועידת השלום - הוא מתחמק משאלה ציונית.
איש מאתנו לא יודע מה תביא ועידת השלום. איש איננו יודע את התפתחות המלחמה
הזאת ולפני מה נעמוד, לקבוע או להסד   אבל אנו יכולים לדון על הענינים
רק כפי שהם נראים עכשיו. וכפי שהם נראים עכשיו - אני חושב שזוהי מליצה חלולה

ומסוכנת אם חושבים שבועידת השלום נרויח מה שהפסדנו עכשיו, אם עכשיו נכנע ונגיד שאנו חדלי אונים ואסור לנו להפריע לתקיפים - א"י לא תגיע לועידת השלום. אינני אומר שאם נפריע אז נגיע לועידת השלום. אבל אם בארץ זו לא יתחלם הספר הלבן ולא יתקיים, אלא למעשה חלק של תושבי הארץ יראה שזה אינגו פתרון בשבילו, אז זה יביא לידי פרובלימה. אבל אם אנו חדלי אונים, ואסור לעשות שום דבר נגד הנצ'לסטור, איך תבוא לועידת השלום? אולי תבוא אבל כמדינה ערבית. שם יהיה ג'מל חוסייני ב"כ פלשתינה. אבל אם הענינים יתמהמו בינתים תקום ממשלה, זאת תהיה פסידו-ממשלה, שהיא תופיע שם. אתם חושבים שזה לא יתכן כך? מדוע זה לא יתכן שבינתים תקום פה ממשלה ערבית והיא תופיע בועידת השלום? כלום זה יביא את א"י שמה על ידי זה שכתבת מאמר באתעולם. קודם כל לא יתנו לך לכתוב על כך באתעולם. אז ועידת השלום זה לא תיאולוגיה אלא עובדה פוליטית, שבה מתאספות מדינות ושם תהיה אנגליה,xxxxxxxxxx אם עיראק תשתף במלחמה אף היא תהיה שם, מצרים, אולי יקחו איזה נוגד יהודי, תהיה מדינה ערבית אבל איך תופיע א"י, בנוסח שלך "לא פלשתינה אלא א"י"? (גרינבוים: תרשה לי להפסיק אותך. אינך מסכים? אם כן תשאל הלאה בלי לקבל תשובה.) הבירור לא נגמר. אני יודע שרבים מהרוב אינם מדברים בשם תנועתם. לפי שעה לא גזרו שאדם לא יוכל לדבר מלים בא"י. מותר לי ללכת ליהודים לשאול אותם , אם הדברים ששולחים דברו זוהי דעתם. אני יודע שכמה נואמים לא דברו בשם תנועתם. אבל הדיסקוסיה לא נגמרה, אפילו אם זה כאן רוב. אינני רוצה לגנות אתכם בעד זה, אבל זוהי העובדה שלדעת הרוב יש יותר אפשרות להסברה מאשר לדעת המיעוט, שהם יכולים לעשות זאת רק בחדר סגור ולא פה, מפני שיש עתונים עברים שמפרסמים דוקא מה שאסור לפרסם.

אני אומר, זאת השליה מסוכנת, זוהי מליצה תפלה אם אומרים לא פלשתינה אלא א"י. השאלה העיקרית בפני הציונות היא שאלת חיים ומות וצריכים לדבר עליה ברצינות, והשאלה הקרובה תהיה בשביל ועידת השלום מה יקרה מעכשיו. מה שצריך לקרות מעכשיו - שבארץ זו יש כוח, לא כוח כמו באנגליה או ברוסיה, אבל יש כאן כוח של 500 אלף יהודים, וזהי מסגרת, זה דבר מה, זה לא יותר מ-500 אלף יהודים אבל זה לא פחות. ו-500 אלף יהודים זה דבר מה. עוד לא היה אף פעם xxxxxxxxxxxxx ב-1800 השנים האחרונות, שקיבוץ יהודי של חצי מיליון בארץ קטנה שבגדו יעמוד רק כוח של 500 אלף, יהיה מעורה באדמה, במשק, בתרבות, בהכרה עצמית,

בנוער שמתחיל להכיר את עצמו, קצת גם בנשק, כל זה לא מלוכד? מובן, אם תביאו את זה על כף מאזניים אחת ועל כף המאזניים השניה את רוסיה – רוסיה תכריע. הכוח הזה יכול לעשות יותר מאשר בכוחו, אבל יש בכוחו לעשות משהו, וזהי ממשות פוליטית. הוא יכול לא להיות כוח – אם אין לו ההכרה הזאת. יען כי יכול להיות מיליון גבורים שהם אפס. יהיה כוח אם יקחו את הציונים ויראו להם תפקיד חדש. אבל אם מטיפים למוסדות העליונים של הציונות שאנו חולי אונים, שאסור להפריע לתקיפים – אז מובן שלא יהיה לנו שום כוח. אני אומר שזה לא מתאים לאמת, זה משום לא אמת. 500 אלף יהודים בארץ קטנה – זה דבר מה. אלה יכולים, אם לא להכריח לשנות את הדרך, הם יכולים לגרום קשיים להגשמת המדיניות החדשה, הם יכולים לעכב קצת את המרוץ הזה.

אומרים: אנו לא נעמוד בפני התקיפים. חסלה לי, גרינבוים, לך יש גישה לגויים כמו ליהודי הגיטו. אני יודע שיש אנגלים, רוסים, צרפתים ואני יודע שיש הבדלים גדולים ביניהם. אני יודע שיש הבדל בין רוסי של הצאר ובין צרפתי, דברים שיכולים לקרות ברוסיה לא יכולים לקרות בצרפת. לא שכל העולם גולם אחד ואנחנו גולם שני. אם כן, יש מדינות טוטליטריות ודימוקרטיות, ויש אפילו הבדל בין המדינות הטוטליטאריות בינן לבין עצמן, ומה שקורה גרמניה לא קורה באיטליה, ומה שקורה ברוסיה לא קורה בשתיהן. יש הבדל בין מדינה טוטליטארית ובין מדינה דימוקרטית. זה טבוע במבנה של המדינה הזאת, במסורת של העם, בתנאי חייו. יש הבדלים, ואנו דנים על אנגליה ולא על סתם גויים. מה אנו יכולים לעשות נגד הגויים הנאצים? היהודים בגרמניה לא יכולים לעשות כלום, אם יורקים בפניהם – יורקים. אם הוא מצוה לנערה יהודית להתפשט ערומה – היא מוכרחה לעשות זאת. וכי מה תעשה? זה לא יכול לקרות באנגליה. אם חייל אנגלי יצוה לעשות זאת, ירדו בו, ירביצו לו מכות. יש דברים שבמקום אחד אפשר לעשותם ובמקום שני – לא. אנו לא חושבים כרגע מה יהודים יכולים לעשות כלפי אומה גדולה אלא כלפי אנגליה. אני פוסל את כל ההשוואות האלה שאינן חלות עלינו ועל אנגליה בא"י. יש לנו סיטואציה מיוחדת במינה. לא מדובר מה יכולים לעשות 600 אלף יהודים באמריקה נגד אנגליה, מפני ש-600 אלף יהודים באמריקה אינם 600 אלף יהודים בא"י. פה אנו שליש התושבים, שליש התרבות המאורגנת עם אידיאה. מה זה, אפשר לרמוס ישוב זה כל כך בנקל, יכולים לעשות אתו מה שרוצים? הוא איננו נותן אם מתקוממים. אנגליה – לאו בכל אופן לא כל כך בנקל.

אני כאן בא לשאלת ההפסד. אני אומר, מלחמה גם אם מפסידים אותה, מפני שגם אם נפסיד אותה נצא. מפני מה יש להפסיד במלחמה? גם את ההפסד צריכים לשקול. אם מישהו חושב שאנו צריכים לעשות מלחמה כזו שתוך כדי מלחמה יקום בית לאומי, לפי ההגדרה של החבר מזן, שבו יש רוב העם היהודי בא"י - הנה מלחמה כזאת לא תגמר בנצחון או שהיא תגמר בהקמת מדינה יהודית משני עברי הירדן, זה גם כן לא. אבל מלחמה שהיא תמנע את ההפיכה המהירה של הארץ הזאת למדינה ערבית - זאת כופל. שידעו אם יעשו כזאת וכזאת יתקלו בקשיים גדולים. אחרת הקיים אבוד. לי יש בטחון שהקיים לא יתקיים אם לא נהיה "רועצים" או "תורפים". אי אפשר לאחוז את החבל בשני ראשיו. אם אנגליה יכולה להשמיד - היא יכולה להשמיד גם את הקיים. משלימים עם הקיים ולבסוף הקיים לא יהיה, מפני שיש לאנגליה הכוח לבטל את הקיים. אבל אם נעמוד בפני זה לא כל כך מהר יתבטל הקיים.

כציוני, לא כתיאולוג, אני לא רוצה שתהיה אי הבנה אצל הרב ברלין, אינני רוצה לשלול את האמונה, גם את האמונה בצורה שלך אינני רוצה לשלול. אני מוסל גם מה שאתה היית מוסל - אמונה בלי מעשים. המדובר הוא על מעשים. אם אומרים לי, עכשיו נשב ולא נעשה עד שהדברים בעולם ישתנו - כציוני אין אני יכול לקבל זאת. הדברים משתנים, העולם הוא דינמי, ולא קופא על שמריו. אנו חיים בתקופה שכל הכוחות נעשים עכשיו אקטיביים ומביאים את עצמם על כף המאזניים. וכל אחד רוצה להניח על כף המאזנים יותר ממה שיש לו על ידי בלוף. אנו העם הכי חלש, ובודאי שאנו צריכים לגייס את מלא כוחנו במידה שישנו ולהניח אותו על כף המאזנים של ההיסטוריה של עכשיו. והנה אומרים לנו כאן: לא! אנו עכשיו מסתלקים, זה יבוא מאליו. כיצד זה יבוא מאליו? האם זה יבוא מתוך רגש הצדקה של האנגלים? - אני חסיד גדול של האנגלים בהרבה שטחים, וזה שעושים לנו רע א זה לא משנה את העובדות שיש להם הרבה תכונות שיש ללמוד מהם. אם מישהו בונה על רגש הצדק של האנגלים - אולי זה יתקיים, אבל אין זאת ציונות. ציונות אומרת: בעצמנו. לא לבדנו, ציונות שאומרת לבדנו - אינה ציונות פוליטית, אבל היא אומרת: לבדנו, לא יתרחש הנס שפתאום ישתלט הצדק העליון בעולם ויגידו: נעשה עול לעם היהודי צריכים להחזיר אותו לא"י. זאת לא ציונות. אני מוכן לבצע מה שאנו יכולים לעשות בשבילנו ומה אנו יכולים לעשות עכשיו ולא בעתיד. מפני שאם לא נעשה עכשיו אני רואה את הכוחות העובדים נגדנו, הם מותחים את עצמם במדרגה עליונה

כדי להכריע את הכף. מה העירון הזה אחרי פרסום ההכרזה הזאת, אחרי הצפרנים שנועצים גם בנשמתנו - הם רוצים לדאוג לחינוך שלנו - עד מתי תחכו?

לועידת השלום - אתם לועידת השלום לא תבואו. עם לא סוברני לא יוכל לבוא לועידת השלום. אתם תביאו לידי ליקבידציה של הציונות ושל הישוב. ההיסטוריה לא מחכה. לכם יש אורך רוח יותר מ-2000 שנה חכינו, נחכה עוד שלושים שנה, - הערבים לא מחכים ואף האנגלים לא. הערבים לא אומרים: בעוד שלושים שנה, הם אומרים: מיד. אם לא יהיה לחץ שכנגד - אינני יודע אם הלחץ שכנגד יכריע, אבל הוא יחליש.

והוי השאלה. אקטיביות - אני לא הייתי בוחר בטרמינולוגיה זו. אותי לא אפחידו במלים "אקטיביזם מרדני" כמו שקראו לו כאן בלגלוג - אקטיביזם מרדני נגד הגשמה מהירה ומוחלטת של הספר הלבן, נפריע, ולא נפחד מכך שאנגליה כוח עצום. בכל זאת הם נכנעו לשידור הערבי וצמצמו את מפעלנו. וימצאו אנגלים, אנגלים נבונים, - אתם יכולים להגיד שהם הציעו עכשיו להחריב את הציונות - אבל את האנגלים הם מכירים, והם יאמרו שגם לצבא יהודים לא כל כך קל לאנגליה. ואת האכספרטיזה שלנו, של המומחים שלנו, לגבי הגויים אינני מקבל. הציונות בכלל אינה פיקניק. היא כרוכה ביסורים, אינני רוצה להשתמש במלה "קרבן". אני אומר, לא אי התנגדות תחריב את הישוב, הישוב ממילא הולך וחרב. אתם יהודים מיושבים, מאחרי הנימוקים שלכם עומדת הציונות שלכם. אבל נימוקים אלה הם חרב הבורש את עצמו , ובנימוקים אלה ישתמשו יהודים שלא עומדת מאחוריהם הציונות, יען כי דבר שאתם אומרים כאן מתוך השקפה ציונית גם יגידו אותם מתוך השקפה אנטי-ציונית יהיה להם תוקף יותר גדול. אם תקום ממשלה ערבית הנשענת על אנגליה, מה יאמרו היהודים האלה? גם בפני אנגליה וערב נעמוד? לא נשלם להם מסים, לא נתן להם להשגיח על בתי הספר שלנו, לא נקבל את השיטה שגוזרים עלינו, לא נוותר על הפועלים שלנו במפעלים שלנו. איך תעמדו לפני כל זה? אז יגידו: אין לנו כוח, זה יהרוס את הקיים. אתם משחקים בנימוקים מסוכנים מאד, במקרה אם הם יבואו בפי יהודים לא ציוניים. ויש בארץ לא ציונים. הארץ היתה פעם מרכז אנטי-ציוני בימי פולמוס אוגנדה. והתקופה עכשיו הרבה יותר חמורה מאשר פולמוס אוגנדה, מפני שבאמת מאחורי מדיניות זו עומדת כוח עצום - אדמיניסטרציה, אימפריה וכסף, ותומכים ערבים. אם אנו עם הציונות שלנו אין לנו כוח עמידה בפני זה, איך יעמדו בפניו אלפי יהודים בלי ציונות, בכוח מה? אוסישקין אמר, שבשביל

עברית הוא יעשה קרע. אוסישקין מסוגל לכך. אבל יש בא"י הרבה יהודים שבשבילם עברית וזהו גזרה והם לא יריבו עם הממשלה אם מחר יעקרו את השפה העברית בתור שפה רשמית, בשבילם העברית היא גזרה. הגזרה הזאת היא גזרה קלה מאוד. בכלל האנטיציונות היא הרבה יותר קלה מציונות, גם המחשבה וגם המעשה.

לאט לכם! המצב איננו נורא כל כך. יש בארץ נוער. ולא רק אוסישקין ושפרינצק, אני גם כן פונה אל הנוער. כאשר התחיל המפנה החדש, עוד לפני הספר הלבן עוד לפני ועידת לונדון, כשידעתי מהשיחות המוקדמות מה עומד בפנינו, ראיתי לפני את כל הניסוקים האלה. לא ידעתי שהם יבואו מהרב ברלין, שאיננו מפקפק בציונות שלו, ידעתי שיש רק תקוה אחת, הנוער שאיננו מיוסב, שאיננו עומד על הקיים. אני חושב כי הוא ילחם. הוא תקות הציונות עכשיו. והלא לא תלכו בדרך זו שסוטורסקי רוצה ללכת בה. אינני יודע מה אומר הקרן ברדיו, אני לא שומע אותו לעתים קרובות, אני יודע שזה לא מבטל את גזרת הקרקע. מבחינה זו בלבד אני שמח שיהודים בארץ עושים דבר שהוא נונסנס. אינני רוצה שתהיה לך מנוחה. יבורכו היהודים האלה. תאמין לי שאינני יודע מי הם. יבורכו. הם מפריעים את מנוחתך להבהל - את מנוחת המשטרה. אבל ברדיו בלבד לא סגי. צריך תגובה של הנוער על כל גזרה ועל כל עלבון, ואז העלבונות ל. ירבו כל כך והגזרות לא תמהרנה כל כך לבוא. מפני שהאנגלים הם אנגלים, הם עושים חשבון פוליטי, עושים שיקולים פוליטיים, הם אינם אוהבים שיפריעו להם, הם חושבים איך לעשות שלא יפריעו. אם יתפסו את הקריינים האלה שכל כך מפריעים את מנוחתם ואת מנוחת ה' סוטורסקי, ודאי שיפרעו מהם, אולי יוציאו גם חוק שלא נשמע לרדיו זה. הם לא אוהבים שיפריעו להם. כלום אתה חושב שבשביל העינים היפות של עלי מאהב הם פרסמו את כל הגזרות האלה? הם לא רצו שהערבים יפריעו להם. ודוקא מפני שאינם אוהבים שיפריעו להם צריך להפריע להם על כל צעד ושעל שמכוון נגדנו בכל יום ויום

לד"ר רופין: יש ערך למלחמה עצמה גם בלי התוצאות המעשיות שלה, בשביל העם היהודי ביחוד. אני חושב בשביל כל האנשים, ובשביל העם היהודי ביחוד, וברגע זה באופן יוצא מן הכלל. דברתי על 500 אלף יהודים. אבל יש לא רק 500 אלף יהודים, יש עוד מיליונים יהודים. מיליונים יהודים נחנקים עכשיו לגמרי ואינם באים בחשבון פוליטי. אבל יש עוד מיליונים יהודים שבאים בחשבון, מיליונים באמריקה ומאות אלפים בארצות אחרות. אני אומר, כשם שלא תשמרו על הקיים בארץ בישוב הדעת שלכם, כך לא תשמרו על הקיים הציוני בגולה אם בארץ יהיה שקט.

היהודים אינם טפשים כל כך. היהודי באמריקה ישאל את עצמו - כמובן, הוא יתן גם נדבה בשביל א"י, אבל הוא ישאל את עצמו: עליה אין, מדוע הוא צריך להפלות את א"י משאר הארצות, מדוע הוא צריך לשבור את ראשו, מדוע הוא צריך לריב עם שכניו, עם חבריו היהודים ועם שכניו הגויים, עם אנגליה, עם דעת הקהל, בשביל מה? בשביל הרב ברלין, בשבילך? אמנם אנו לא נזוז ונעשה את העבודה הכי קטנה, אבל הם לא כך. יהודי אמריקה ואף הציונים שבהם עוד לא באו לארץ. אם אומרים להם - עליה! אז הם מבינים, א"י מצילה יהודים ונוצר ישוב יהודי. אבל העליה בתקופת המלחמה איננה, לכן יש עכשיו תקוה לציונות רק אם תהיה ציונות לוחמת, או ציונות של עליה או ציונות לוחמת. ציונות של דיבורים לא תקום ולא תהיה. די לנו בדיבורים של 25-30 שנה. (<u>ד"ר מוסינזון:</u> אומר לנו מה לעשות?) להתנגד לכל עלבון ולכל פגיעה, לכל גזרה פה בארץ. (<u>ד"ר מוסינזון:</u> אני רוצה ללכת אתך אבל אינני רואה את הדרך.) אני אומר, ציונות לוחמת תציל את היהדות האמריקאית.

אחד הנימוקים של המיושבים היה: אין לנו חיילים, זה יפחיד את יהודי פולניה. אני מכיר את גרינבוים מאז, ויורשה לי גרינבוים לחלוק על מה מה יקרב ומה ירחיק את יהודי פולניה. יש לנו מינים שונים של יהודים. יש יהודים עם אינסטינקטים ציונים ויש להפך. האוריינטציה שלנו היא ליהודים שיש להם כשרון לציונות ולא לאלה שיש להם כשרון לאנטיציונות. זה גם כן מחייב המציאות היהודית. את אלה נמשך ונציל על ידי מלחמה זאת. זה יתן עידוד לחלק מהיהדות הפולנית אם אנו נעמוד על נפשנו. אינני יודע אם הציונות הרשמית דעתה תהיה נוחה מכך, לא מעניינת אותי ציונות רשמית או בלתי רשמית, באמריקה יש המוני יהודים, כשיראו שיש באיזה מקום בעולם קיבוץ יהודי הלוחם על עתידו, שאיננו מפחד לעתידו - יהיו שלנו. ראיתי יהודים הרחוקים מאד מאתנו, הזרים לנו, בהגיל בלונדון, והם עמדו אתנו עד הרגע האחרון. הם לא היו מיושבים כל כך כמו כאן, הם עמדו אתנו, הם הודיעו לממשלת אנגליה, שהם יותר קרובים לה ומכירים אותה, הם הודיעו יותר אתנו שהעם היהודי לא יתן יד למדינה הזאת. מדוע עשו זאת? עוררה בהם דרך-ארץ העמידה של היהודים הגאים, מפני שגם בלב יהודים אלה עוד מהבהב ניצוץ של גאוה יהודית. כלום אינכם סוברים שיהודים מתבוללים מרגישים בלבם ריק זה? וכלום לימסון אמר את דבריו בפרלמנט בלי כאב? - לזן ברסטורד היה

לו דרך ארץ כשראו יהודים שלא נתפעלו ממינסטר, ובשביל דרך ארץ זו נצטרף אלינו. ויש באמריקה יהודים הרבה יותר טובים מלורד בורסטד. בשורה זו שיש קבוץ יהודי שלא בולע כל עלבון, האם זה לא יעורר בהם בשורה? ואני לא שולל, ד"ר רוזנבלום, את ההתכוננות לעתיד. לפני הופעת הספר הלבן, בישיבת הועד הפועל הציוני, הישיבה היתה בחדש זה, ואני דברתי על כך. הלא זה לא קופץ מתאום. אני גם כן חושב שיבוא יום ותהיה התקוממות מסוימת, אולי צריך להתכונן לזה. אבל זה לא בא מתאום. לא יתכן שתהיה תקופה ארוכה של שקט ושלוה ורק מתכוננים למרד, ואחר כך מתאום עושים מרד. אין לזה שחר. צריכים לחנך את היהודים, הערבים ואת האנגלים, שלא קל לעשות עם היהודים כל מה שרוצים. גם אם נצטרך לשלם מחיר יקר . כי נשלם מחיר יותר יקר אם לא נעשה זאת.

אני בטוח שהרב ברלין יאמין לי שהישוב בארץ יקר לי במידה שהוא יקר לו. אני זוכר הרבה ויכוחים בארץ, זה לא הויכוח הראשון. אני צריך להגיד ויש צורך להגיד סוף סוף מה היא הציונות. ואני אשתמש במלה שהשתמשתי בה לא אחרי ששמעתי את הנאום היום אלא אחרי הנאום ששמעתי בבוקר. הציונות היא הרפתקה של העם היהודי, ההרפתקה הכי גדולה של העם היהודי בהסטוריה שלו. כל הרפתקה היא מעשה נועז שלא כרגיל שהביאה ברכה רבה לאנושיות. כל הגלויים במדע, בגיאוגרפיה הם פרי הרפתקה אנושית. הציונות היא ההרפתקה הכי גדולה של העם היהודי בהיסטוריה שלו ובימינו. ולא על הציונות כולה אלא על כל מעשה ציוני, על כל הרפתקה ציונית היה ויכוח כזה. אזכיר ויכוח אחד בסג'רה. אינני יודע אם שפרינצק היה אז בארץ. ההרפתקנות שלנו היתה בארץ. היינו חבורה של הרפתקנים צעירים שאמרנו, שכמושבה יהודית בא"י צריכה להיות שמירה יהודית. אמרו לנו אנשים טובים, שחרדו מאוד לקיום מפני שלהם היה חלק יותר גדול בקיום, הם הקימו את הקיום, אנשים שאני מוקיר אותם עד היום הזה , אמרו לנו: זה חורבן, זה יחריב את מושבות הגליל. אנו מוקפים לוביה, כפר קמה וכו' הם ישמידו אותנו, וגם הממשלה התורכית תתנגד. הקרבן הראשון שיפול מן הערבים יגרום להשמדת כל הישוב. בכל זאת אנחנו עמדנו על שלנו . הרפתקנים אלה בצעו את זממם. אמנם נהרגו וגם הרגו על פי ההכרח. בודאי לא רצו לעשות זאת, אבל כשהיה צורך - עשו. עכשיו אין איש מתביש בהרפתקה זו. גם הגדוד היתה הרפתקה. אני זוכר את הטענות של שפרינצק אז. אם אדם אומר לי שאינו רוצה שיישפך דם, אני מרכין להניד את ראשי, אני מבין לרוחו. אבל אני יודע גם שההמנעות משפיכת דמים גורמת לשפיכות דמים יותר גדולה. היינו הרפתקנים באמת. כיום

אנו עומדים לפני הרפתקה חדשה: עמידה בפני אנגליה גם בכוח נגד הגזירות. ולא כל כך מהר תסירו הרפתקה זו מעל השלחן גם ברוב, אם כי אין דבר שאני פוחד(?) עליו כל כך כמו על משמעת ציונית, אבל לא בשעה שמשמעת ציונית היא נגד עקרונו המיוחדים. אני עכשיו אלך לחברי שחושבים כמוני, חברי בארגון, ויש אנשים החושבים כמוני, לא משום מאשר יש החושבים ההפך, אם הועד הפועל יחליט,כך נקבל וכך נעשה - בזה עוד לא נגמר הענין. אתם אינכם אלא שליחים, וכשאתם מחליטים הרי זו רק החלטת השליחים. אני אלך אל שולחיכם, אני יודע את הדרך אליהם כמותכם. אני אלך לשולחיו של הרב ברלין ושפרינצק. הדרך היא של ציונים לציונים, אלך ואשאל אותם: האם כך לשמור על הקיים או בדרך אחרת. אולי הם יחליטו כדידי.

זוהי הרפתקה חדשה שלא אנו נחרגו בה. לא הייתי להוט לריב עם אנגליה. מכיון שאני כבר גוסטרופסקיין שאני לא מסכים לכל אלה המסכימים אתי ואינני חולק על כל אלה החולקים א עלי. אני מוכרח להגיד משהו על אנגליה, מכיון שבזה יש (?) ביני ובין מר אוסישקין הבנה הדדית.

אני שולל את הדעה שהדרך שלנו במשך עשרים שנה היתה מוטעית. אינני מבין כשאומרים שבשני לנובמבר 1917 התחיל חיסול הציונות. אני אומר, מר אוסישקין, אמנם עשינו הרבה שגיאות. אבל השיטה הפוליטית היתה נכונה. לא רק שהיתה נכונה אלא איש לא הראה עד היום שום שיטה אחרת מגוון לשיטה של קואופרציה עם אנגליה ושל בנין והגשמת אותה המסגרת שניתנה במנדט והצהרת בלפור. לא היתה ולא יכולה להיות שיטה אחרת. (ד"ר רוזנבלום: מדוע לא התנגדתם קודם?) אני גם עכשיו לא מתנגד. שיטה אחרת פירושה שאנו רוצים שאנגליה תעזוב את הארץ. איש לא הציע זאת. אלא שמגלים לנו את אמריקה האומרים: ראיתם רק גורם אחד, את הגורם האנגלי, ולא ראיתם את הגורם הערבי - אלה אינם מבינים שמפני כל כך בגורם האנגלי מפני שראו את הגורם הערבי, הוא היה נגדנו כל הזמן ומשום כך היה עוד יותר צורך להשיג את עזרת אנגליה. הגורם הערבי היה קיים וכל הזמן היה נגדנו. מדוע היה נגדנו? היהודים שיודעים קצת פרק בחיי היהודים בעולם יבינו מדוע היו הערבים נגדנו. הרומאים היו צריכים להיות נגדנו, הפולנים צריכים להיות נגדנו, האנגלים צריכים להיות נגדנו, כל העמים שרודפים אותנו צריכים להיות נגדנו. לא שמעתי מכל אלה המגלים את הגורם הערבי שהעם היהודי אשם בצרות שבפולין , בצרות שבימי הביניים בצרפת ובאנגליה. עוד לא שמעתי שמישהו יאשים את העם היהודי. יש השקפה ציונית שאומרת שכל זה בא לנו בשביל שאנו היעום. אינני מבין מדוע על הערבים להיות

יותר טובים מכל העמים. בכל העולם לא היתה לנו פרספקטיבה לא להיות מיעוט, להיות רוב, וכאן רוצים זאת. ריבונו של עולם, הפולנים לא רוצים לסבול אותנו – זה מובן ליערי ולהזן, הם לא באים בטענה לקהילות היהודים בפולין. הערבים אינם רוצים מדינה של 4 מיליון יהודים בא"י, ובכן הגורם הזה היה, ואלה שהיתה להם אוריינטציה על אנגליה ידעו שיש גורם ערבי והוא נגדנו. הם היו צריכים למצוא איזה משען. לפי שעה מצאו את עזרת אנגליה, לא עזרת איטליה. הרי זו הממשלה היחידה שהבטיחה לנו זכות, וקבעה את השפה העברית כשפה ממלכתית, וקבעה עליה, ונתנה קונצסיות. אתם לא גליתם את הערבים. אני אומר, שזוהי השיטה היחידה שהיתה לנו לברכה. ואם יש לנו כרגע ישוב יהודי זה – הרי זה הודות לשיטה הזאת. לא הודות לאנגליה אלא הודות למרצנו, הודות לזה שהצלחנו ולא במהירות ולא בשמחה, אל מטרם שמדינה זו הכריזה שזה ביתנו הלאומי, שאין זו מדינה ערבית, ואנו כאן בזכות. זה לא היה בשום ארץ בעולם וזה הביא לתוצאות. עכשיו אנגליה הפכה את הקערה על פיה. כשם שקודם היינו צריכים להתחשב בזה שהפרוגרמה המוצהרת של אנגליה היתה בית לאומי, כך אין אנו יכולים עכשיו להתעלם מהעובדה שלאנגליה יש לא רק פוליטיקה של לא בית לאומי. הספר הלבן לא רק מבטל את הצהרת בלפור. אילו היה אומר: ההבטחות שהבטחנו ליהודים בטלות – לא היה כל כך רע. הוא מרחיק לכת. הוא אומר ההפך, הוא א ם ליש שזוהי ארץ ערבית והיא מוכרחה להשאר ארץ ערבית. ולכן אי אפשר שתהיה אותה הפוליטיקה. אמרתי שהפוליטיקה הקודמת היתה על בסיס הצהרת בלפור, על בסיס המנדט. אבל עכשיו אי אפשר לעמוד על בסיס הספר הלבן שארץ זו היא ארץ ערבית. עד עכשיו הפוליטיקה היתה נכונה מפני שאנגליה נהגה פוליטיקה של בית לאומי, לא כמו שאנו רצינו אבל זה היה היסוד שלה. שיטה זו לא נכשלה, אדרבא היתה לברכה לנו. אבל כמו שאז רצינו שאנגליה תבצע את המדיניות שלה, שזה היה פירוש הקואופרציה, אנו רצינו שאנגליה תבצע את המדיניות שלה, עכשיו אנו צריכים לעשות ההפך – להפריע לאנגליה לבצע את המדיניות שלה, מפני שהמדיניות של אנגליה נהפכה. זה לא כל כך קל כמו מקודם, אבל אין לנו ברירה. אנו לא נשלים עם מציאות זו, עם הפרינציפים המונחים ביסודה, עם הלחץ העומד ליסודה. כל דחיה לעתיד לבוא, אמרו לעתיד לבוא, סרו לעתיד לבוא – זה הסתלקות מהעיקרים של הציונות. התנגדות מתמדת, מאורגנת שאינה נרתעת מהשתמשות בכוח נגד הגשמת המדיניות הזאת ונגד כל xxxx פגיעה חדשה, ונגד כל נסיון נוסף בהפיכת ארץ זו לארץ גלות

בשביל העם היהודי, שאנו פה יהודי חסות. מה תחייבנה תוצאותיה של התאבקות זו - אין לדעת. דבר אחד ברור, מדיניות זו מחייבת שכל ואחריות כמו כל מדיניות ואולי עוד יותר מדיניות מלחמתית מחייבת אחריות מאשר מדיניות שלום. אבל אין לנו ברירה. לא אנו התחלנו, אנגליה התחילה.

לבסוף אני מוכרח להגיד מלה אחת. אני מוכרח להביע את הוקרתי הכנה לחברים ולדברים ששמעתי לפני הצהרים, אם כי לא היה נעים לי לשמוע אותם. אני מוכרח לבקש את סליחתכם ובכל זאת להגיד שאינני יכול להוסיף אף מלה על מה שלחתי לאוסישקין ולא לגרוע אף מלה אחת.

מר אוסישקין - נ"ם.

1) בגלות

1. ה הגלות בגלות - [illegible] 3015,
2. שאלת ההגלות הגלות - קמץ [illegible]
3. מלך נולה " "
5. ההם ל' הגלות והשמות [illegible] 3301
6. גילו ורצון [illegible] "
4. שאנה - הפה"ג 6 [illegible] "
7. מגלות [illegible]
8. לקראת [illegible] - [illegible] " 3663

2. לידת פול

1. [illegible] 3834,
2. [illegible]
3. [illegible]
4. [illegible]
5. [illegible]
6. ~~[illegible]~~
7. [illegible] - הפה"ג 15-6, [illegible]
8. [illegible]

3. [illegible] ([illegible])
4. הספר [illegible].
5. [illegible].

[illegible] // [illegible]

1) [illegible] (פיל) – [illegible]
2) מכתב ל. [illegible] 11.1.37
3) [illegible] 10.4.37 [illegible] (מסמך [illegible])
4. [illegible] 24.4.37 " "
5. [illegible] 22.6.37 ([illegible]) "
6. " 1.7.37 [illegible] "
7. " 3.7.37 ... [illegible] "
8 פתקה לוועד – [illegible]
9. סוף הוועד "
10. [illegible] כ' – פרוטוקול
11. [illegible] 29.10.37 – [illegible]
12. [illegible] 21.11.37 " "
13. [illegible] 30.11.37 " "
14. [illegible] 5.1.38 ([illegible]) " "
15. [illegible] – 3839 [illegible]
16. [illegible] ועדת החלוקה – [illegible]
17. [illegible] – [illegible] 15-6 [illegible] "
18. [illegible] 10.3.38 [illegible]
19 [illegible] 18.5.38 (ועדת החלוקה) "
20 " 7.6.38 ([illegible]) "
21 [illegible] 1.10.38 "
22 " 7.[illegible] "

זה ארבע שנים אנחנו מוציאים ילקוט מיוחד לשאלות הערביות, בשם "ילקוט המזרח התיכון"; יצאו עד כה כ-40 חוברות, מלבד שורת חוברות הסברה בשפה הערבית המופצות בכל ארצות ערב. מלבד זה מופיע יום-יום בולטין ערבי, שהוא נשלח למאות אישים ערביים בכל ארצות ערב ובארץ ישראל. מלבד זה מופיעים מזמן לזמן כרוזים ערביים בעניינים מיוחדים. מלבד זה יש שורה של עתונים ערביים בסוריה, לבנון, מצרים המדפיסים מאמרים ויש להם קשר אתם. הייתי יכול לתת שורה של שמות העתונים, אבל אין כל צורך בזה.

מלבד זה יש פגישות בלתי פוסקות עם מנהיגים ערביים ע"י חברי ההנהלה, חברי המחלקה המדינית וע"י באי כוחנו בארץ. אתן לכם רק רשימה קצרה של האנשים בארץ שיש להם פגישות כדי לדבר על הבנה, עזרה הדדית, הסכם פוליטי, הסכם כלכלי: עווני עבד אל-האדי, פארוקי, פאחרי, מוסה עלמי, ראגב נשאשיבי, פאחרי נשאשיבי, סוליימן טוקאן, עבד אל-ראוף אל ביטאר, חסן סוכרי, זכי דגאני, אברהאים שאנטי, ד"ר חוסיין חאלדי, מי שהיה ראש עירית ירושלים, פאחרי עבד אל-האדי-חדרי, אנטוניוס.
בסוריה: ג'מיל מרדם, מי שהיה ראש ממשלת סוריה, לוטפי אל-חפאר, מי שהיה ראש ממשלה של קאוקג'י, סוכרי אל כוותלי, מיניסטר הכספים ואחד ממנהיגי התנועה הסורית, עם נסיב אל בכרי, מי שהיה מיניסטר למשפטים, שהאבנדר, ממתנגדי הגוש [נשיא האופוזיציה, שהיה במשך זמן רב בגולה במצרים; פאיז אל חורי, מראשי הגוש הלאומי, פאוזי אל בכרי;
בלבנון: אמיל אדה - נשיא הריפובליקה, חיים על דין-אל אחדב, ראש הממשלה בלבנון, עם האמיר האלד שהאב, הפאטריארך, שהוא הידיד שלנו, שייך בשארה אל חורי - נשיא האופוזיציה, ריאד אל צולח;
במצרים: מוחמד מחמוד פחה - ראש הפחה, עלי מאהר פחה - ראש הממשלה, האמיר עבד אל מנעם - נשיא המשלחת המצרית בשיחות לונדון;
בעיראק: חכמת סוליימן - מי שהיה ראש ממשלת עיראק, נורי אל סעיד - ראש הממשלה הנוכחי, תופיק אל סווידי - מיניסטר החוץ, גאזי אל אציל - מי שהיה מיניסטר החוץ ועוד.

שואלים אותנו: מדוע אינם עושים עבודה ערבית? היא נעשית יום-יום. לא אמר ע"י טובי האנשים שיש, ע"י טובי האנשים שעלה בידינו למצוא

אני רוצה לברך ישיבה זו, כי זו היא יחד עם הישיבה הקודמת הישיבה הראשונה שבה נשמעו שבחים למפקדי הסוכנות. איני רוצה

./.

ניו-יורק 9.11.1940 (ל — בתל-אביב)

- - בואי לאמריקה ערב הבחירות עיכב החלק העיקרי של התכנית שלשמה באתי הנה: הכנה מוקדמת להקמת היחידה היהודית.

היה ברור שלפני גמר הבחירות אי אפשר, מטעמים פנימיים וחיצוניים, לעשות שום דבר ממשי, וזו היתה גם דעתם של ב. ס. וכ. אפילו בלונדון ראו צורך לדחות ההחלטה בענין זה עד לאחר הבחירות. לא נשאר לי אלא לחכות עד אחרי הבחירות - והזמן שלפני הבחירות ניצלתי בעיקר להכיר את מצב הרוח באמריקה בכללו, וביחוד המצב בקרב חוגי הנוער היהודי והציוני.

הבחירות עברו, אולם הידיעה שאני מחכה לה מלונדון טרם הגיעה, ואין לי עדיין הבטחון שההחלטה תהיה חיובית ושתהיה בקרוב, ואיני יכול עדיין לגשת לעבודה ממש, אם כי יש בדעתי לארגן בכל אופן הכשרה אוירית.

אולם הבחירות עצמן היו מאורע גדול - הקובע ברכה לעצמו.

הייתי נוכח באמריקה בבחירות היסטוריות מעין אלו לפני עשרים וארבע שנים, כשוילסון עמד להבחר שנית. וגם אז היתה מתיחות בלתי רגילה לפני הבחירות, וגורל המלחמה העולמית היה תלוי במידה לא קטנה בתוצאות הבחירות, אולם אין כל דמיון בין מה שהיה אז ובין מה שראיתי עכשיו.

קודם כל התמונה העולמית היתה שונה אז מזו של עכשיו. גרמניה של וילהלם קיסר לא היתה גרמניה של היטלר, ואירופה בשנות 1914-18 לא היתה אירופה של 1936-40. למרות המלחמה היה אז עדיין מינימום של אנושיות והגינות אפילו ברוסיה הצרית וגרמניה הקיסרית. היו ארצות נייטרליות - וכולן היו ליברליות, חפשיות. איש לא היה יכול אז להעלות על דעתו מעין משטר נאצי או אידיאולוגיה נאצית. הדמוקרטיה היתה משמשת בסיס איתן לשלטון או לכל הפחות אידיאל רצוי וכללי. ההבדל בין שתי המפלגות באמריקה לא היה עמוק וחשוב ביותר, ושני הקנדידטים לנשיאות באמריקה בשנת 1916 היו שניהם אנשים ישרים והגונים - אם כי שונים בערכם ורוחם. וילסון בלי ספק עלה על יוז מכל הבחינות, אולם בשאלות יסוד לא היה הבדל מהותי ביניהם. לא וילסון ולא יוז לא נתכוונו להפוך את הקערה הפוליטית באמריקה על פיה, וילסון היה יותר פרוגרסיבי, יוז היה יותר ריאקציוני, אבל המרחק ביניהם לא היה גדול ביותר.

הכל שונה עכשו - המצב העולמי, קודם כל. במלחמה זו אין שאלה רק אם מדינה זו או אחרת תנצח - אלא אם העולם, והעולם כולו, - ישאר חפשי או משועבד - שעבוד שלא היה דוגמתו בתולדות האנושיות. לא רק מדינות אלא השקפות-עולם וערכי-חיים יסודיים מתאבקים עכשיו לחיים ולמות, ואף פעם לא היתה צפויה לעולם כולו סכנה איומה כזו הנשקפת לכל האנושיות מהתנשאותו של היטלר לשלוט בעולם ולדכא עד עפר כל יקר האדם וחרותו.

בהתאבקות איומה זו שמור לאמריקה תפקיד עצום, אולי מכריע, כי במשך ארבע השנים הקרובות יפול הגורל (אם כי אין זה מן הנמנע שהמלחמה תמשך יותר מארבע שנים, אבל השנים הקרובות יהיו רבות-הכרעה) והשאלה מי יעמוד בראש אמריקה אדירה זו בארבע שנות גורל אלו - אינה שאלה מקומית בלבד, ואמנם המצב הבין-לאומי תפס בבחירות שנתקיימו מקום מרכזי, אם כי אי אפשר להגיד בודאות המקום המרכזי, כי בשביל חלק גדול של הבוחרים השאלות המקומיות היו המכריעות אולי.

אולם גם מבחינת השאלות המקומיות והשפעתן בבחירות אלה - היתה החזית העולמית רבת-משקל, כי ההתגוששות הפנימית באמריקה איננה רחוקה לגמרי מההתגוששות באירופה; גם כאן ישנם כוחות פשיסטיים ונאציים, ואם כי אין לזהות את כל המפלגה הרפובליקנית וכל מתנגדי רוזוולט עם תומכי היטלר (היו אישים ועתונים רבים המתנגדים בכל לבם להיטלר שתמכו הפעם מטעמים שונים בווילקי). אולם הפתוס של הריב הפנימי שאב את כוחו מהסכסוך האיום שמתחולל בעולם כולו.

בווילקי תמכו כל הריאקציונרים המרובים באמריקה, כל אוהדי היטלר ומוסוליני, כל אויבי הדמוקרטיה בעולם ובאמריקה, כל האנטישמיים ומסידי תורת הגזע - והם לא מעטים - וכל אלה שבצעם חשוב להם מכל.

קשה לתאר את המכחנליה של התעמולה הפרועה, הדימגוגית והבזבזנית שעמדה לרשותו של וילקי. כמעט כל העתונים (מלבד 20% הקפיטליסטיים (גם כל עתוני אמריקה), כל אמצעי הפרסום, הרקלמה והתעמולה, אלפים ורבבות של נואמים מכירים, הרדיו, החשמל, אמצעי התחבורה, האוירונים, עשרות מיליונים של דולרים, כל אמצעי הלחץ של מעבידים, מנהלי בנקים, ראשי חברות בסחורן וכדומה, - גוייסו במשך שבועות להבאיש את ריחו של רוזוולט בעיני העם, ונישאו ורוממו והיללו ושיבחו את וילקי כגואל ומציל; אחד ואין שני לו.

וילקי בעצמו, שאגב אף פעם בחייו לא עשה שום דבר לטובת אמריקה או לטובת הצבור, והתעסק כל ימיו רק ברדיפת בצע ושרת חברות-הון גדולות - זרק הבטחות לימין ושמאל, הבטחות הסותרות זו את זו, שבאו לספק את השאיפות והאינטרסים המתרוצצים והמתנגדים של כל הסיעות והמעמדות - וגם של שני המחנות הנלחמים באירופה, לאנגליה (ולידידי אנגליה פה) הבטיח עזרה יותר מרוזוולט, ולהיטלר (ולידידי היטלר פה שתמכו בו) הבטיח שבשום תנאי לא תשתתף אמריקה במלחמה, ותקף את רוזוולט כאילו הוא מכניס את אמריקה למלחמה.[א] לפועלים ביצור התיקונים הסוציאליים שעשה רוזוולט, ולבעלי הון הבטיח ביטול כל הרפורמות של הניו דיל, למחוסרי העבודה הבטיח - עבודה, ולעשירים - הפחתת מסים. לרוצים בתגבורת הזיון באמריקה הבטיח צי חזק וחיל אויר אדיר וצבא ענקי - ויחד עם זאת תקציב קטן וביטול

א) הכותב רואה חובה לציין [illegible] שהתנגדותו של וילקי לאחר הבחירות היא כדי לשנות [illegible] את ההצדקה לטענה של וילקי.

החוב הממשלתי או הקטנתו. דרכי התעמולה שלו הזכירו לי את התעמולה של היטלר בטרם הגיע לשלטון. הסתה פרועה נגד רוזוולט ניהלה העתונות. הרחובות המו מנואמים של וילקי. בכל פנה היה "קלוב וילקי". הקירות היו שטופים בקריאות-הסתה נגד רוזוולט. על כל צעד ושעל החרישו הקריאות We Want Willkie את האזנים, והיה נדמה כאילו כל אמריקה נשתגעה ואין לה שום רצון מלבד - וילקי, בכל אופן זה היה מרושם בניו-יורק.

לתומכי וילקי נוסף גם המנהיג של מיליוני פועלים מאורגנים ב C.I.O. (Committee for Industrial Organisation) ג'ון לואיס - שכעס על רוזוולט על שלא העניק לו די כבוד ומשרות.

לואיס זה עשה גדולות בארגנו מיליוני פועלים בתעשית הפחם, הברזל וכדומה על יסודות חדשים ומוצקים - אולם האמביציות האישיות שלו העבירו אותו על דעתו וסכר נפשו לאויבי הפועלים ~~המושבעים~~ ביותר ויצא בהתקפה ארסית ודימגוגית על רוזוולט ואיים על הפועלים שאם רוזוולט יבחר - יתפטר מהיות נשיא של C. I. O.

אף פעם לא הוצא כל כך הרבה כסף בבחירות כמו שהוצא הפעם ע"י וילקי ותומכיו. מעריכים שתומכי וילקי הוציאו כמאה מליון דולר.

כשהייתי עדיין בלונדון היה ברור כמעט שרוזוולט יבחר שוב, זו היתה דעת כל החוגים המעוניינים והמתעניינים. זו גם היתה דעת הכתבים מאמריקה. כשבאתי הנה - היתה זו הרגשה כללית בצבור. אולם כל מה שנתקרב יום הבחירות והתעמולה של וילקי נתגברה והחריפה והפרידה - נתעורר ספק בלב רבים, גם בחוגים הקרובים ביותר לרוזוולט, רואי-העתידות החלו לנבא נצחון לוילקי. מנהיגי הרפובליקנים התפארו שהבחירות יגלו landslide לטובת וילקי, ושכל המדינות מחוץ לדרום יפרדו ברוזוולט ויבחרו בוילקי.

התוצאות ידועות. ~~אני חושב בחירות אלה לנצחון הגדול הראשון של~~ אנגליה במלחמה זו, מכה הקשה ביותר שחוכה הפשיזם בעולם - ובאמריקה. הורמה שוב קרן הדימוקרטיה ונתגלה כוח העם החפשי. תוצאות הבחירות הוכיחו שאין בכוחה של העתונות המכורה לבצע - להוליך שולל את העם. יום יום קראו מיליוני הבוחרים - ואין כמעט איש באמריקה שאינו קורא עתון! - דברי שטנה ושמצה בלי סוף על רוזוולט - ותהלות ותשבחות לגואל החדש בדמות וילקי, - והעם לא נתעה ולא נבהל ולא דומה. איני יודע דוגמה יותר מעודדת לאמונה בעם ובחרות ובבחירות חפשיות כזו שניתנה עכשיו באמריקה.

- - - אני עדיין מחכה לידיעה מלונדון, ובמשך השבוע הקרוב אחליט על תכניתי הקרובה. עד עכשו טיפלתי בברור המצב בקרב הנוער, נפגשתי עם שליחי ארגוני הנוער ועם בודדים. גם השתתפתי בשתי ועידות - בועידת המגבית ובועידת הדסה.

דבר אחד הוברר לי: היהודים באמריקה שרויים בפחד, הם מפחדים מהיטלר, הם מפחדים מידידי היטלר, הם מפחדים ממלחמה והם מפחדים משלום; בבחירות פחדו שוילקי יבחר, ועם פחדו לתמוך בגלוי ברוזבלט, הציונים מפחדים מהלא ציונים, והלא-ציונים מפחדים מלא-יהודים, בקרב הנוער שלטת הפרזה הגדולה: פציפיזם, אנטי-אימפריאליזם, אינטרנציונליות ורדיקליזם שאיננו מחייב לכלום, אולם אין זה הבטוי האמתי של היהדות האמריקנית, עוד לא נמצאה התביעה הרצינית והמצפון טרם נתבע, ויש מצפון, ויש יכולת, ויש שותפות בגורל - ואם נדע מה ואיך לדרוש - אני בטוח שניענה.

ירושלים, 14.3.40

(בוועד הפועל הציוני)

- הפעם אני ניגש לבירור הפוליטי בדחילא ורחימא שלא ידעתי אף פעם, כי הדברים שיש להגיד ושאין להגיד הם מסורים מאין כמוהם. כאילו הרים כבדים רובצים על ראשנו, ותהומות עמוקות פעורות לרגלינו. אבל אין אינני רשאי להרתע, ואת אשר בלבי - עלי להגיד.

ולפני גשתי לעצם הבירור המדיני עלי לחזור על הנחת-יסוד מרכזית בציונות: עבודתנו בארץ נמשכת - ויקרה בארץ אשר יקרה. פעולתנו בעיר ובכפר, בים וביבשה, בכלכלה ובתרבות תתמיד בכל התנאים ובכל המסיבות, ואם אפשר תתגבר. עבודה זו היא לחם חוקנו, ואין להעלות על הדעת הפסקתה אף לשעה אחת.

אולם גזירת הקרקע ותחום המושב מחייבת אותנו עכשיו, בשעת המלחמה, לבחון מחדש את דרכי מ ד י נ י ו ת נ ו, את הליכותנו ויחסינו כלפי חוץ, ובירור במצב של מלחמה איננו פשוט ואיננו קל.

ישנם יהודים טובים בארץ - ויש ביניהם כאלה המאמינים שהם גם ציונים טובים, - המתנחמים ואומרים שגם לאחר הספר הלבן ולאחר גזירת הקרקע אין להשוות את ארץ-ישראל לגלות פולין וגרמניה. סוף סוף אין שולחים את יהודים למחנות הסגר, ואין פורעים בנו, ותל-אביב היא עיר יהודית, ויש אוניברסיטה עברית בירושלים, וילדינו מדברים עברית וכדומה באלה.

ואמנם קשה להגיד שארץ ישראל דומה (עכשיו בכל אופן) לגלות פולין וגרמניה, ואני מבין את תנחומי היהודים האלה, וגם חס עליהם - אולם אינני שותף לתנחומיהם ורגשותיהם. אינני מוכן למדוד את מצבנו בא"י באמת-מידה של גרמניה הנאצית או באיזו אמת-מידה אחרת. יש לי מידה אחת ובחינה אחת - המידה הציונית. ואת מצבנו ודרכנו יש לבחון בחינה ציונית בלבד. אין א"י אחת הארצות שיש בהן יהודים, ואין השאלה מה יארע ליהודי פלוני ואלמוני בגלל מעשה זה או אחר מעניינת אותנו. החשבון שיש ליהודי בגולה הגרמנית או אפילו בגולה האמריקנית איננו חשבוננו. הבחינה הציונית יודעת דבר אחד, ודבר אחד בלבד: העלול הדבר הנידון להקל ולהחיש העברת המוני ישראל לארץ והשתרשותם בה - או לא? שום נמוק אחר איננו בא בחשבון. אפילו לא החשבון של יהודי ארץ-ישראל. כי גם יהודי ארץ-ישראל - בלי החשבון הציוני - יכולים להיות כיהודי גרמניה או כיהודי אמריקא. כי גם יהודי ארצישראלי

יוכל לשאול את עצמו: האין פעולה ציונית עלולה להזיק לי? בלום אינני עלול לאבד בבללה את משרתי שקיבלתי מהשלטון? כלום לא יבולע לעסקי, למעמדי, לקריירה שלי? כי בארץ זו יש משטר ללא בקורת, ועכשיו גם משטר צבאי, והממשלה יכולה לעשות כרצונה גם ברכוש וגם בנפש, ויהודי ארצישראלי עלול לשאול עצמו אם כדאי לו לעמוד בפני גזירות אנטי-ציוניות, אם כדאי לריב עם ממשלה תקיפה? — איני מגנה ואיני מוקיע עכשיו עמדה. אני רק קובע שדבר אין לה עם ציונות. כי השאלה היחידה שציוני חייב לשאול עצמו היא: כיצד xxxx לסייע להעברת המוני יהודים לארץ, לפתיחת דרך לבנים להשתרש במולדת?

דרוש לכן רק בירור ציוני. וקשה מאוד להיות ציוני (אוסישקין: קשה יותר להיות יהודי! ב.ג.: לא, יהודי-הוא בעל כרחו, ציוני מתוך רצון). כל ימי הייתי ציוני, ותמיד אני מתחבט ומרגיש שעדיין איני ציוני דיי-צריך ואני מתאמץ להיות ציוני במאה אחוז, ואני חש שהדבר קשה מאוד, מאוד.

היו זמנים וחשבו שלהיות ציוני פירושו לשקול שקל ולבחור ציראxx לקונגרס ציוני. אחר כך חשבו — בתחילה מעטים ואחריהם רבים — שלהיות ציוני פירושו לעלות לארץ, לגאול אדמה, לבנות בתוכה, לעבוד ולשמור, ללמוד וללמד עברית. זה לא היה קל — ועל כמה ציונים כבד הדבר ולא עשוהו. הגיעה עכשיו שעה דבר לא קל איננו מספיק להיות ציוני. כי האומה היהודית, האומה המופלאה הזאת המתאבקת זה מאות ואלפים בשנים עם אויבים אדירים ועדיין היא קיימת — מתבוססת עכשיו ביסוריה ודמיה כאשר לא התבוססה זה כמה — ואין לה תיקון ותקודה אלא בארץ ישראל, וארץ-ישראל נסגרת בפניה בספר לבן וגזירות קרקע — ומי שמכיר זאת עכשיו ועומד בציונותו, ומכוון את מחשבתו, רצונו ויכלתו וחייו לדבר יחיד זה — יודע שעכשיו לא שקל, לא קונגרס, אף לא עבודה ובנין בארץ מספיקים. לציונות של עכשיו אין כל זה מספיק עוד...

מבחינה ציונית יש לישוב שתי אפשרויות: להיות גולה באחת הגלויות המרובות שיש לנו בתפוצות. ואין זה מן הנמנע שארץ-ישראל תהיה גלות נוספת. אם הישוב יראה את תפקידו לדאוג רק לעצמו, לשמור אך ורק על הקיים, אם הישוב יניח שכל מה שנוצר כאן לא נוצר אלא בשביל חצי מליון היהודים שבארץ, ודאגתנו העיקרית היא קיומו של ישוב זה, לא הדאגה למיליונים היהודים הנחרבים והנהרסים בגולה, לא לעם היהודי כולו — אז הישוב הזה הופך לישוב

גלותי, ואין בינו ובין שאר הגלויות אלא הבדל זה בלבד: בעוד ששאר הגלויות הן בדלית-ברירא, באונס, כי אין בידן ובכוחן לא להיות גלות, הרי הגלות הארצישראלית היא גלות מרצון, גלות מתוך חוסר-רצון ובוח לא להיות גלות... וגלות ברצון מכאיבה ומחפירה שבעתיים, ושבעים ושבעה אם היא בארץ-ישראל.

ולישוב זה יש אפשרות שניה: להיות גרעין ראשון לגאולה, להיות הסדן והמנוף להגשמה ציונית. והישוב עומד במבחן, ועליו לבחור בדרך זו או שניה.

לפני ימים אחדים ישבנו במקום זה ובשדנו בענינים מדיניים אמרתי שעדיין אני מחזיק במשיבות "העז" של לילינבלום - כי כל עז, כל עץ, כל דונם, כל בית, כל יהודי בארץ יקרים וחשובים, ומאות אלפים של עזים ועצים ודונמים ובתים יהודים הם הנכס היקר והחשוב ביותר שיש לעם היהודי בימינו. במה דברים אמורים? כשהעז והעץ והדונם והבית והיהודי מעורים ומואדים בחזון הציוני, כשהם חלק של החזון, קיימים בשמו ולשמו. אין העז בארץ-ישראל שונה משום עז אחרת. ואין העץ פה קדוש יותר מעץ במקום אחר; אין גם כל חשיבות מיוחדת לאוניברסיטה עברית על הר הצופים, וגם לא לישיבה דהית בעיר העתיקה או בפתח-תקווה. אבל לא טעה לילינבלום שייחס להם חשיבות וקדושה - באשר הוא ראה אותם מתוך אספקלריה ציונית, וכדאי למסור הנפש על כל שעל אדמה ועל כל עץ פורח וכל צריף נטוי - באשר הם לבנה בבנין ההיסטורי שהעם נושא נפשו אליו. אולם בלי משאת-נפש זו העז והעץ והבית מה הם כעז והעץ והבית בגולה - ואשר יקרה אותם שם יקרה אותם גם פה.

בלי החזון הציוני, או כשהחזון הציוני נהפך לגלה ריקה ואיננו מחייב אותנו למאמץ עליון - ישוב זה נהפך לגולה, לאחת הגולות המרובות הצבות ונהרסות פה ושם.....

הישוב איננו נהפך לגולה על ידי הכרזות מחברי הספר הלבן. צ'מברליין ומקדונלד ויתר תקיפי עולם יבריזו מה שיכריזו. היינר, מעשינו, תמורותינו, נשמתנו ומהותנו אינם נקבעים על פי הכרזותיהם ודבריהם. לא הם יכולים לערער את הציונות. זאת נוכל לעשות רק אנחנו. רק בנו תלוי הדבר אם ארץ-ישראל תהיה מה שהספר הלבן רוצה שתהיה.

אנחנו עומדים לפחות חוק הקרקע. וודאי אין זה דומה לחוקי נירנברג. עדיין יהודי ארץ-ישראל כאנשים אינם במצבם של יהודי גרמניה. אפילו לא של יהודי לבוב או ורשה, אולם מבחינה ציונית - ואיני יודע בחינה אחרת - מצבנו

גרוע מסבב היהודים בבולה החשכה ביותר. הרדיפות בכל ארץ וארץ פוגעות אך ורק ביהודי אותה הארץ. מה שקרה פה פוגע בלבא העם, מתנקש בנשמתו.

מה לעשות?

- ורוצה אני קודם כל להזהיר מתשובות כוזבות, משלות וריקות שמנסים להשיב על שאלה זו.

ואחת התשובות הנשמעת היא בערך זו: אמנם הספר הלבן וחוק הקרקע הם צרה גדולה לישראל, אבל גזירה עשויה להתבטל. תגמר המלחמה - ומשטר חדש יקום בעולם, במשטר החדש יוטב לנו והמעוות יתוקן.

ואני אחד מאלה שכלימיו, ועכשיו עוד יותר מבימי נעוריו, להט לקראת משטר חדש. כי במשך עשרים השנים האחרונות ראיתי מה קרה לעם היהודים, לעמים האחרים, לאנושיות כולה הודות למשטר הקיים. ואני מאמין בכל לבי שמשטר חדש בוא יבוא. אינני יודע מתי. אם בעוד עשר או בעוד עשרים או מא חמשים שנה. אבל אין לי כל בטחון שהוא יבוא דווקא בעקב המלחמה. מהי הערובה שגאולת=העולם תבוא מתוך טבח עמים? אינני אומר שהדבר לא ייתכן בשום אופן, אולם אינזה טבוע במלחמה, ואין כל הכרח ובטחון שזה יבוא עם א תום המלחמה.

אולם גם אם בוא יבוא משטר חדש - אין לי כל בטחון שמתוכו בלבד ייטב לנו. הישתנה מעמדו של ה ע ם היהודי לטובה אך ורק בעקב המשטר החדש? ייתכן משטר חדש - ותקוות העם היהודי בארצו תכרת. ההיסטוריה יודעת את הנוסחה הרוסית "קרומה יברייב"("מחוץ ליהודים"). מי יערוב לנו שמשטר חדש ומתוקן לא יהיה מלווה בסעיף טראגי "מחוץ לעם היהודי"?

תשובה קלה זו אינה אלא בקשת מפלט מקושי מר, אינה אלא אונאה עצמית לשחרר עצמנו ממאמץ מלחמתי דחוף ומפורשן.

ויש נותנים תשובה אחרת: בתום המלחמה תתקיים ועידת=שלום ולועידה זו נגיש עצומותינו, נתבע את ארצנו,והוועידה תתקן את המעוות שנעשה בימי המלחמה לעם ישראל בארצו.

אולם אנו חייבים לשאול עצמנו כיצד נופיע אנחנו בועידת השלום - אם גם נניח שמוכרחה להתאסף ועידת=שלום בגמר המלחמה - ומדוע יטו אזן קשבת לדרישתנו?

אני מניח, כמעט שאני יכול להגיד אני מאמין שאנגליה תנצח. בכל אופן ברור שאם היטלר ינצח - נקבל מידו מה שנקבל, אבל לא את גאולתנו הלאומית. האומר ועידת שלום מניח שאנגליה תנצח (יערי: תתכן גם פשרה בין אנגליה והיטלר). אין אני מונה עכשיו את אפשרויות ואינני בודק את המלחמה אלא את הציונות. אם אנגליה תנצח - קשה לראות כיצד בכלל תופיע שאלת ארץ-ישראל בועידת השלום. ארץ-ישראל היא אחוזה בריטית, כקניה; האם ידונו על קניה בועידת=השלום כשאנגליה תנצח את היטלר? ידונו בועידת=השלום על צ'יכיה, אבסטריה, פולין, פיצויים - אבל כיצד ידונו על טריטוריה העומדת תחת שלטון בריטי?

אם הדימוקרטיות תנצחנה יש להניח שבועידת השלום ידונו על שאלת היהודים. ייתכן שידונו על יהודי פולין, גרמניה, אבסטריה ובשאלה היהודית בכללה - אבל מדוע סבורים שידונו על השאלה היהודית בקשר לארץ-ישראל. לארץ-ישראל ניתן על ידי אנגליה משטר מסויים, ואם אנחנו משלימים עם משטר זה, - מדוע ישובו האנגלים לדון בו, ועוד בועידת=השלום? ידונו על צרת ישראל? - ייתכן. אבל למה ידונו על פתרון צ י ו נ י - אם אנו למעשה מסתלקים עכשיו מציונות ומשליכים יהבנו על ועידת=שלום. ומה לנו פתרון שאלת היהודים אם איננו פתרון ציוני? כל פתרון ממין זה איננו אלא אשליה, ושבענו אשליות אלו.

- ויש תשובה שלישית: הסכם יהודי=ערבי. ידוע לכם שאני בכל לבי בעד הסכם יהודי=ערבי, לא רק בשעה שרע לנו, אלא בשעה שידנו כאילו היתה על העליונה. אבל אני חייב לשאול: מדוע יתנו הערבים ידם להסכם - ודווקא עכשיו, כשאנגליה הכתה אותנו מכה אנושה כזו? המעלה מי שהוא על הדעת שהערבים יתנו ידם להסכם שידרוש ביטול גזירת הקרקע וחיסול הספר הלבן ויאפשר עליה יהודית גדולה לארץ? כלום מפני שהדבר הזה דרוש ל נ ו - יסכימו לכך הערבים?

ועלי לחזור על הדבר שאמרתי בחדר זה לפני יותר משנה, לפני שיצאתי להשתתף בועידת=לונדון, או כמו שקראו לה בלונדון הועידה הארצישראלית: "נוכח המצב החדש בארץ, באנגליה ובעולם השיטות המדיניות שהשתמשנו בהן בשנים כתיקונן - לא יסכונו עוד".

הסברה באנגליה: בפרלמנט, במפלגת העבודה, בקרב הליברלים, השמרנים, בעתונות, בחוגי הממשלה - וודאי שהיא דרושה גם עכשיו, ואין בה כל רע.

גם באמריקא יש לשוחח עם בעלי השפעה. אם אפשר לפרסם מכתב ב"טיימס" הלונדוני או הניו-יורקי – הרי זה לא רע. אבל כל הסבור שזוהי התשובה הפוליטית עכשיו – אינו אלא עוור או שוטה.

– – – הממשלה האנגלית הגיעה למדיניות זו לא מתוך שיקול מ ו ס ר י אלא מתוך שיקול פ ו ל י ט י. לא ישבו אנשי המוסר והצדק באולמי דוייטהול ושקלו את טענות הערבים והיהודים בדבר הקרקע בארץ והגיעו לידי מסקנה שהנגב ישובו צפוף ואין בו אף פיסת קרקע פנויה והתישבות יהודית בדרום ים המלח עלולה לסכן את מעמד תושבי הערבה וסביבת עקבה ולכן יש לאסור את ה השטח הזה ליהודים – כפי שאפשר להסיק מהגנה מלקולם מקדונלד על חוק הקרקע. או שיש כבר לעם היהודי די קרקע, שיספיק למיליוני היהודים בעולם, ויש להכין רזרבה קרקעית גם בארץ-ישראל, נוסף על הרזרבות הקרקעיות הענקיות בסוריה ובעיראק השמורות לדורות הבאים של הערבים.

לא היו שיקולים מוסריים כאלה. הממשלה האנגלית, ככל ממשלה אחרת, קושה שיקולים מ ד י נ י י ם. הממשלה האנגלית איננה אנטישמית. כמובן יש אנגלים אנטישמיים, ופלוני או אלמוני בממשלה יתכן שדבק בו אבק אנטישמיות. אבל לא האנטישמיות הביאה למדיניות של הספר הלבן. פעלו כאן נימוקים מדיניים, ונימוקים מדיניים בלבד – ונגד נימוק מדיני יש להעמיד נימוק מ ד י נ י. הנימוקים המוסריים שלנו בלבד לא יספיקו. – –

בוועדה הפוליטית שבקונגרס האחרון בגנף, ב-21 לאבגוסט 1939, אמרתי הדברים האלה:

" – – – עלי להזהיר התנועה משני דברים: מאופטימיות קלה מצד אחד ומהרגשת חוסר אונים מצד שני.

גם בארץ וגם בקונגרס פגשתי חברים שאין המדיניות של הספר הלבן מדאיבה אותם ביותר. לא משום שגורל א"י אינו נוגע ללבם – אלא מפני שהם משום מה בטוחים ש"הדבר אינו רציני": הממשלה האנגלית לא תגשים מדיניות זו, לא תשנה יחסה לציונות, לא תסגור בפנינו שערי הארץ, לא תאסור עלינו רכישת קרקעות. האנגלים התיחסו בחיבה ליהודים עוד לפני הצהרת בלפור. זה כעשרים שנה הם עוזרים לעם היהודים – ופתאום ישנו את עורם? אין לדאוג.

אני מזהיר מקלת דעת זו. הספר הלבן יוגשם – אם לא נעמוד בפניו ולא נכשיל את ביצועו. הספר הלבן עתיד להתגשם בצורה יותר חריפה מאשר נוסח לכתחילה. הספר הלבן אל נתחבר לצורך האנגלים. להאליפאכס ולצ'מברליין לא יבולע אם היהודים ישובו לארץ. אין הם אנטישמיים, אף לא אנטיציוניים.

הם נתנו ידם למדיניות חדשה - תחת לחץ חיצוני. הם נכנעו ללחץ הערבים, והלחץ הערבי קיים ויוסיף לפעול. הערבים אינם מרוצים מהספר הלבן. יש ערבים רבים הסבורים שהספר הלבן לא נתן להם לא כלום. אמנם הוא מזיק ליהודים - והם שמחים על כך. אולם הערבים לא קיבלו עדיים שום דבר חיובי בספר הלבן. מה שהערבים האלה רוצים בעיקר - זוהי עצמאות ארץ-ישראל, כלומר שלטונם הם על ארץ-ישראל. ועצמאות זו לא הובטחה בספר הלבן אפילו להלכה. אילו גם היתה הבטחה מפורשה - היו הערבים מתיחסים לה בספקנות. א אולם יש גם בין הערבים אנשים היודעים קרוא, והקורא בעיון את הספר הלבן רואה שלמרות הלהג הרב על עצמאות ושלטון עצמי, נמנעה הממשלה מתת התחייבות ברורה, משוטה ובלתי מסויגת להעניק עצמאות לארץ. ועל עצמאות זו נלחמו אא הערבים בשנים האחרונות. את לב הערבים מושך לא רק השלטון על הארץ. אל תשכחו שעצרנו בארץ דברים המושכים אף הם את לב הערבים: תל-אביב, המושבות. רכוש זה שהוקם על ידינו מגרה - וכדאי הדבר להשתלט עליו. והערבים לא יפסיקו לחצם על האנגלים, להיפך. אין אני אמנם חושש שהאנגלים ימסרו בקרוב את השלטון על הארץ לידי הערבים. מחברי הספר הלבן אין בדעתם להסתלק מהשלטון על הארץ אפילו בעוד עשרים שנה. כל הפרק על החוקה בספר הלבן אינו אלא אחיזת עינים. אולם שלטון אנגלי אינו שולל משטר ערבי. יתכן משטר ערבי בארץ המבוצע בידי פקידים ונציבים בריטיים.

הספר הלבן פירושו משטר ערבי - גם כשהשלטון הוא למעשה בידי בריטים".

במשחק הפוליטי המגר שמשחקים עכשיו בעולם אנחנו משלמים שלמון - שניתן לערבים. והשלמון אינו מספיק, והם תובעים הב=הב, ואין זה השלב האחרון - אם נסמוך על ועידת=השלום והמשטר החדש בעולם.

- - - האומרים נחכה עד יעבור זעם - אינם יודעים שמה שממשלת אנגליה עשתה לנו עשתה לא מתוך זעם - אלא מתוך חשבון קר מאוד, ואם היה כאן זעם מצד מישהו - ילך הזעם ויגדל והלחץ יימשך. - - -

- - - גם אנו חייבים לשקול המצב שיקול פוליטי קר, ריאלי, אכזרי. והשיקול שלנו אינו רשאי להירתע משום מסקנה, אם המסקנה היא הכרח ציוני. - -

- - - אין להתעלם מהמלחמה. שיקולים פוליטיים שאינם לוקחים בחשבון מסיבות חדשות אינם אלא שיקולים בטלניים. אין דוגמא בקו מדיני. המטרה הפוליטית קבועה ועומדת, אולם קו הפעולה משתנה ומתחלף עם השתנות הגורמים והתנאים.

המלחמה באה. היא לא היתה בלתי צפויה. אבל צפיה למלחמה ומלחמה הם שני דברים שונים. אפשר שלא להכניס בחשבון מלחמה. ומלחמה זו מצטיינת מבחינה יהודית בדבר אחד: עמדתנו נתונה מראש ועומדת למעלה מכל ספק. בכל מלחמה אחרת יכלו יהודים להיות אדישים, בעד וכנגד. במלחמה זו יתם העם היהודי קבוע ועומד. לדעתי גם תוצאות המלחמה נתונות. אם לא יקרה דבר מה הסמוי לגמרי מן העין בשעה זו — הרי נצחונה של אנגליה נתון מראש. בכל אופן אנו יודעים בנצחונו של איזה צד אנו רוצים ובמפלת מי אנו מעונינים.

ומכיוון שמלחמה זו נוגעת לנו מאוד יש לבחון את חוק הקרקע גם לאור המלחמה לאור צרכי המלחמה. וחוק זה הוא מכה קשה לכוח המלחמתי של הדימוקרטיה. אין הוא מפחית במובן את כוח הצי הבריטי והצבא הצרפתי, אבל אין נלחמים רק בכוח צי וצבא. בלי כוח מוסרי אין מכריעים במלחמה. סוד זה ידע הניבעל, ידע אלכסנדר מוקדון, נפוליון, פוש. יודעים זאת גם שליטי אנגליה. צ'מברליין ולהיפכם מכריזים בנאומיהם שהם לוחמים על קדושת חוזים בינלאומיים, על שמירת אמונים ביחסי עמים, נגד הפרת בריתות, נגד תחוקה בזעית. מי שרוצה רשאי לפקפק בכנות המוסרית של הנואמים. אבל אי-אפשר לפקפק ב צ ו ר ך ה פ ו ל י ט י של נאומים באלה. המלחמה זקוקה לנימוק מוסרי, בכל אופן מצד הדימוקרטיות לאנגליה יש הכרח ב נ ש ק מ ו ס ר י נוסף על הנשק הגשמי שלה. הנשק המוסרי דרוש בשביל העם האנגלי, בשביל הדומיניונים, גם בשביל אמריקא ושאר הארצות הניטרליות. ב בלי כוח מוסרי ובלי נשק מוסרי אין אנגליה יכולה לנצח.

וחוק הקרקע, שיש בו גם הפרת-אמונים וגם תחוקה גזעית, פוגע בכוח המוסרי של אנגלי הלוחמת. ואנחנו מעונינים בנצחונה של אנגליה — לא פחות אולי מהאנגלים עצמם.

כאן יש מקום לבעל הדין לומר: איפכא מסתברא. מכיוון שאנו מעונינים בנצחון אנגליה, והחוק פוגע בכוח המוסרי של אנגליה, נעבור בשתיקה על החוק, לבל נפגע בבשרון המלחמה האנגלי.

תשובה על טענה זו, תשובה ניצחת, ניתנה לנו ממקום מוסמך שאין להרהר אחריו: הפרלמנט האנגלי.

שם נתקיים ויכוח גדול על חוק הקרקע. נמתחה בקורת חריפה על ידי גואל בייקר, אמרי ואחרים על החוק. נאומים אלה, אם כי היו חשובים ואין

לזלז בלל וכלל בערכם, לא שינו ולא ישנו כלום. כהנה וכהנה כבר נשמע לא פעם. ומבחינה ציונית אין הודיכות הזה מהווה תאריך חשוב. אולם זה היה תאריך חשוב מבחינת המדיניות האנגלית ומבחינת המלחמה. ז ו ה י ה פ ע ם ה ר א ש ו נ ה מאז פרצה המלחמה - שמפלגה העבודה ניסתה להפיל את הממשלה.

מ יום הכרזת המלחמה נפסקה מלחמת המפלגות באנגליה, ואם כי האופוזיציה (הפועלים והליברלים הבלתי חלוניים) לא נצטרפה לשלטון - השביתה את התנגדותה לממשלה, ובבחירות מילואים לא תהחרו המפלגות זו בזו, אלא שמרו על המצב הקיים. ורק לאחר הופעת חוק הקרקע - דבר פחות ערך כאילו מבחינת הפוליטיקה האנגלית הפנימית, ומחוסר כל ערך כביכול מבחינת המלחמה בעולם - הכניסה מפלגת העבודה הצעת אי-אמון לממשלת צ'מברליין, וניסתה להביא לידי כשלון הממשלה. כדבר הזה לא קרה עד עכשיו מאז החלה המלחמה. זהו מאורע פוליטי ממדרגה ראשונה. הממשלה לא נפלה, עמד לה הרוב הגדול בפרלמנט שכל דבר החוק לא נוגע לו ולא נהיר לו. אולם דבר הוא - ולא דבר קל: הפועלים והליברלים ניסו בפעם הראשונה תוך כדי המלחמה להפיל את הממשלה. ובגלל מה? לא בגלל כשלון בהנהלת המלחמה, לא בגלל כשלון במדיניות החיצונית - אלא בגלל חוק הקרקע בארץ ישראל - אחת הארצות הקטנות והמרוחקות שבאימפריה הקולוניא-לית האנגלית. מדוע נעשה הדבר הזה? האין מפלגת העבודה והליברלים השמאליים מעוניינים בנצחון אנגליה? הרוצים הם לתבוע בכשרון המלחמה של ממשלתם? הגברה בתוכם האהבה לציונות על הפטריוטיזם האנגלי? מי תמים ויעלה על לבו מחשבות הבל כאלה!

אמנם יש ביניהם ידידים ציוניים למחצה, לשליש ולרביע. אבל לא מתוך דאגה ציונית - אלא מתוך דאגה לצרכי המלחמה ניסו הפועלים ולהפיל את ממשלת צ'מברליין ומקדונלד, כי ראו בחוק הקרקע פגיעה קשה במעמד המוסרי של אנגליה, פגיעה בנשק המוסרי הדרוש לנצחונה של אנגליה. כי החוק יש בו הפרת אמונים לעם היהודי, הפרת התחייבות בין לאומית, התעללות בחבר הלאומים, תחיקה גזעית. וחוק כזה פוגע בכשרון המלחמה של אנגליה - ובגלל דבר זה ראוי בעיניהם להפיל ממשלה, ולו גם בשעת מלחמה! - - -

- - - בועידת לונדון נפגשנו עם אנשי ממשלה זו. ראינו את תפיסתם ובינתם הרחבה. הם עשו לנו מה שעשו קודם לכן לצ'יכיה. ~~[illegible]~~ נתנו למרפתי מה ~~שעשו~~ [illegible]

קודם לבן להיסלר. אמנם משפרצה המלחמה פקפקו זמן רב. חוק הקרקע היה צריך להופיע בספטמבר 1939. מיניסטר המושבות התכונן ללכת בעצמו לישיבת חבר הלאומים למען הגן בפני ועדת המנדטים על החוק. הוא היה בטוח כנראה בהסכמת מועצת חבר הלאומים - אם כי ידע שבוועדת המנדטים צפויה לו תקירה [חקירה] צריכה לא קלה. בגלל המלחמה נתבטל מושב חבר הלאומים, והחוק נתעכב זה ששה חדשים, כי לא ישבו מאז בחיבוק ידים. ברור שהיו היסוסים - ולבסוף באה ההכרעה נגדנו. ולא קשה לשער נימוקי ההכרעה, לאחר שאנו יודעים היטב את טיבם האנשים והלך רוחם מועידת לונדון. הם יודעים שלנו אין ברירה. הזדהותנו עם מלחמת אנגליה ניתנה מראש, ואם אפשר לקנות ידידות הערבים או ניטרליותם על ידי הסגרתנו - הרי זה ריווח נקי. צ'מברליין איננו אנטישמי. הוא איננו אלא מדינאי - טוב או רע, זהו ענין לשפט ההיסטוריה האנגלית - והוא עשה את חשבונו. איני יודע אם העם האנגלי יקבל לאורך ימים את החשבונות והשיקולים המדיניים של צ'מברליין. במידה שהם נוגעים לאנגליה - אין זה עניננו להתערב בהם. יבוא בעל הדין האנגלי ויעמוד על דינו. אולם במידה שהם נוגעים לנו - אנו השופטים. - - -

- - - מחברי הספר הלבן היו סבורים שאנו נקבל הגזירה מפני שאין לנו ברירה. ואמנם צדקו הפעם. יש חוסר-ברירה, אך לא במקום שהם חשבו. עלינו לקרוע גזירה זו - ויהי מה, מפני שאין לנו ברירה: ארץ-ישראל היא שאלת חיים ומוות לעם היהודי. -

ירושלים, 14.3.40

(בוועד הפועל הציוני)

– הפעם אני ניגש לבירור הפוליטי בדחילא ורחימא שלא ידעתי אף פעם, כי הדברים שיש להגיד ושאין להגיד הם מסורים מאין כמוהם. כאילו הרים כבדים רובצים על ראשנו, והתהומות עמוקות פעורות לרגלינו. אבל אין ציוני רשאי להרתע, ואת אשר בלבו – עליו להגיד.

ולפני גשתי לעצם הבירור המדיני עלי לחזור על הנחת-יסוד מרכזית בציונות: עבודתנו בארץ נמשכת – ויקרה בארץ אשר יקרה. פעולתנו בעיר ובכפר, בים וביבשה, בכלכלה ובתרבות תתמיד בכל התנאים ובכל המסיבות, ואם אפשר תתגבר. עבודה זו היא לחם חוקנו, ואין להעלות על הדעת הפסקתה אף לשעה אחת.

אולם גזירת הקרקע ותחום המושב מחייבת אותנו עכשיו, בשעת המלחמה, לבחון מחדש את דרכי מ ד י נ י ו ת נ ו, את הליכותנו ויחסינו כלפי חוץ, ובירור במצב של מלחמה איננו פשוט ואיננו קל.

ישנם יהודים טובים בארץ – ויש ביניהם כאלה המאמינים שהם גם ציונים טובים, – המתנחמים ואומרים שגם לאחר הספר הלבן ולאחר גזירת הקרקע אין להשוות את ארץ-ישראל לגלות פולין וגרמניה. סוף סוף אין שולחים פה יהודים למחנות הסגר, ואין פורעים בנו, ותל-אביב היא עיר יהודית, ויש אוניברסיטה עברית בירושלים, וילדינו מדברים עברית וכדומה באלה.

ואמנם קשה להגיד שארץ ישראל דומה (עכשיו בכל אופן) לגלות פולין וגרמניה, ואני מבין את תנחומי היהודים האלה, וגם חס עליהם – אולם איני שותף לתנחומיהם ורגשותיהם. איני מוכן למדוד את מצבנו בא"י באמת-מידה של גרמניה הנאצית או באיזו אמת-מידה אחרת. יש לי מידה אחת ובחינה אחת – המידה הציונית. ואת מצבנו ודרכנו יש לבחון בחינה ציונית בלבד. אין א"י אחת הארצות שיש בהן יהודים, ואין השאלה מה יאונה ליהודי פלוני ואלמוני בגלל מעשה זה או אחר מעניינת אותנו. החשבון שיש ליהודי בגולה הגרמנית או אפילו בגולה האמריקנית איננו חשבוננו. הבחינה הציונית יודעת דבר אחד, ודבר אחד בלבד: העלול הדבר הנידון להקל ולהחיש העברת המוני ישראל לארץ והשתרשותם בה – או לא? שום נתון אחר איננו בא בחשבון. אפילו לא החשבון של יהודי ארץ-ישראל. כי גם יהודי ארץ-ישראל – בלי החשבון הציוני – יכולים להיות כיהודי גרמניה או כיהודי אמריקא. כי גם יהודי ארץ-ישראל

גלותי, ואין בינו ובין שאר הגלויות אלא הבדל זה בלבד: בעוד ששאר הגלויות הן בדליתא-בדירא, באונס, כי אין בידן ובכוחן לא להיות גלות, הרי הגלות הארצישראלית היא גלות מרצון, גלות מתוך חוסר-רצון וכוח לא להיות גלות... וגלות ברצון מכאיבה ומחפירה שבעתיים. ושבעים ושבעה - אם היא בארץ-ישראל.

לישוב זה יש אפשרות שניה: להיות גרעין ראשון לגאולה, להיות הסדן והמנוף להגשמה ציונית. והישוב עומד במבחן, ועליו לבחור בדרך זו או שניה.

לפני ימים אחדים ישבנו במקום זה וכשדברו בעניינים מדיניים אמרתי שעדיין אני מחזיק במחשבות "העז" של לילינבלום - כי כל עז, כל עץ, כל דונם, כל בית, כל יהודי בארץ יקרים וחשובים, ומאות אלפים של עזים ועצים ודונמים ובתים יהודים הם הנכס העיקר והחשוב ביותר שיש לעם היהודי בימינו. במה דברים אמורים? כשהעז והעץ והדונם והבית והיהודי מעורים ומוארים בחזון הציוני, כשהם חלק של החזון, קיימים בשמו ולשמו. אין העז בארץ-ישראל שונה משום עז אחרת. ואין העץ פה קדוש יותר מעץ במקום אחר; אין גם כל חשיבות מיוחדת לאוניברסיטה עברית על הר הצופים, וגם לא לישיבה דתית בעיר העתיקה או בפתח-תקוה. אבל לא טעה לילינבלום שייחס להם חשיבות וקדושה - באשר הוא ראה אותם מתוך אספקלריה ציונית, וכדאי למסור הנפש על כל שעל אדמה ועל כל עץ פורח וכל צריף נטוי - באשר הם לבנה בבנין ההיסטורי שהעם נושא נפשו אליו. אולם בלי משאת-נפש זו העז והעץ והבית פה הם כעז והעץ והבית בגולה - ואשר יקרה אותם שם יקרה אותם גם פה.

בלי החזון הציוני, או כשהחזון הציוני נהפך למלה ריקה ואיננו מחייב אותנו למאמץ עליון - ישוב זה נהפך לגולה, לאחת הגולות המרובות הצצות ונהרסות פה ושם.....

הישוב איננו נהפך לגולה על ידי הכרזות מחברי הספר הלבן. צ'מברליין ומקדונלד ויחד תקיפי עולם יכריזו מה שיכריזו. חיינו, מעשינו, מחשבותינו, נשמתנו ומהותנו אינם נקבעים על פי הכרזותיהם ודבריהם. לא הם יכולים לערער את הציונות. זאת נוכל לעשות רק אנחנו. רק בנו תלוי הדבר אם ארץ-ישראל תהיה מה שהספר הלבן רוצה שתהא.

אנחנו עומדים למחרת חוק הקרקע. וודאי אין זה דומה לחוקי נירנברג. עדיין יהודי ארץ-ישראל באנשים אינם במצבם של יהודי גרמניה. אפילו לא של יהודי לבוב או וורשה, אולם מבחינה ציונית - ואיני יודע בחינה אחרת - מצבנו

גרוע מצב היהודים בגולה החשכה ביותר. הרדיפות בכל ארץ וארץ פוגעות אך ורק ביהודי אותה הארץ. מה שקרה פה פוגע בלבא העם, מתנקש בנשמתו.

מה לעשות?

– ורוצה אני קודם כל להזהיר מתשובות כוזבות, משלות ודיקות שמנסים להשיב על שאלה זו.

ואחת התשובות הנשמעת היא בערך זו: אמנם הספר הלבן וחוק הקרקע הם צרה גדולה לישראל, אבל גזירה עשויה להתבטל. תגמר המלחמה – ומשטר חדש יקום בעולם, במשטר החדש יוטב לנו והמעוות יתוקן.

ואני אחד מאלה שבליבי, ועכשיו עוד יותר מבימי נעוריו, להט לקראת משטר חדש. כי במשך עשרים השנים האחרונות ראיתי מה קרה לעם היהודים, לעמים האחרים, לאנושיות כולה הודות למשטר הקיים. ואני מאמין בכל לבי שמשטר חדש בוא יבוא. איני יודע מתי. אם בעוד עשר או בעוד עשרים או חמשים שנה. אבל אין לי כל בטחון שהוא יבוא דווקא בעקב המלחמה. מהי הערובה שבאולם-העולם תבוא מתוך טבח עמים? איני אומר שהדבר לא ייתכן בשום אופן, אולם אינה טבוע במלחמה, ואין כל הכרח ובטחון שזה יבוא עם תום המלחמה.

אולם גם אם בוא יבוא משטר חדש – אין לי כל בטחון שמתוכו בלבד ייטב לנו. הישתנה מעמדו של ה ע ם היהודי לטובה אך ורק בעקב המשטר החדש? ייתכן משטר חדש – ותקוות העם היהודי בארצו תכרת. ההיסטוריה יודעת את הנוסחה הרוסית "קרוטה יבריב"("מחוץ ליהודים"). מי יערוב לנו שמשטר חדש ומתוקן לא יהיה מלווה בסעיף סראבי "מחוץ לעם היהודי"?

תשובה קלה זו אינה אלא בקשת מפלט מקושי מר, אינה אלא אונאה עצמית לשחרר עצמנו ממאמץ מלחמתי דרוך וממושך.

ויש נותנים תשובה אחרת: בתום המלחמה תתקיים ועידת-שלום ולועידה זו נגיש עצומותינו, נתבע את ארצנו, והועידה תתקן את המעוות שנעשה בימי המלחמה לעם ישראל בארצו.

אולם אנו חייבים לשאול עצמנו כיצד נופיע אנחנו בועידת השלום – אם גם נניח שמוכרחה להתאסף ועידת-שלום בגמר המלחמה – ומדוע יטו אזן קשבת לדרישתנו?

אני מניח, כמעט שאני יכול להגיד אני מאמין שאנגליה תנצח. בכל אופן ברור שאם היטלר ינצח – נקבל מידו מה שנקבל, אבל לא את באולתנו הלאומית. האומר ועידת שלום מניח שאנגליה תנצח (יערי: התכן גם פשרה בין אנגליה והיטלר). אין אני מוגה עכשיו את אפשרויות ואינני בודק את המלחמה אלא את הציונות. אם אנגליה תנצח – קשה לראות כיצד בכלל תופיע שאלת ארץ-ישראל בועידת השלום. ארץ-ישראל היא אחוזה בריטית, בקניהן האם ידונו על קניה בועידת=השלום כשאנגליה תנצח את היטלר? ידובר בועידת=השלום על צ'יכיה, אבסטריה, פולין, פיצויים – אבל כיצד ידונו על טריטוריה העומדת תחת שלטון בריטי?

אם הדימוקרטיות תנצחנה יש להניח שבועידת השלום ידונו על שאלת היהודים. ייתכן שידונו על יהודי פולין, גרמניה, אבסטריה ובשאלה היהודית בכללה – אבל מדוע סבורים שידונו על השאלה היהודית בקשר לארץ-ישראל. לארץ-ישראל ניתן על ידי אנגליה משטר מסויים, ואם אנחנו משלימים עם משטר זה, – מדוע ישובו האנגלים לדון בו, ועוד בועידת=השלום? ידונו על ארץ ישראל? – ייתכן. אבל למה ידונו על פתרון צ י ו נ י – אם אנו למעשה מסתלקים עכשיו מציונות ומשליכים יהבנו על ועידת=שלום. ומה לנו פתרון שאלת היהודים אם איננו פתרון ציוני? כל פתרון ממין זה איננו אלא אשליה, ושבענו אשליות אלו.

– ויש תשובה שלישית: הסכם יהודי=ערבי. ידוע לכם שאני בכל לבי בעד הסכם יהודי=ערבי, לא רק בשעה שרע לנו, אלא בשעה שידנו כאילו היתה על העליונה. אבל אני חייב לשאול: מדוע יתנו הערבים ידם להסכם – ודווקא עכשיו, כשאנגליה הכתה אותנו מכה אנושה כזו? המעלה מי שהוא על הדעת שהערבים יתנו ידם להסכם שידרוש ביטול גזירת הקרקע והיסוד הספר הלבן ויאפשר עליה יהודית גדולה לארץ? כלום מפני שהדבר הזה דרוש ל נ ו – יסכימו לכך הערבים?

ועלי לחזור על הדבר שאמרתי בחדר זה לפני יותר משנה, לפני שיצאתי להשתתף בועידת=לונדון, או כמו שקראו לה בלונדון הועידה הארצישראלית: "נוכח המצב החדש בארץ, באנגליה ובעולם השיטות המדיניות שהשתמשנו בהן בשנים בתיקונן – לא יסכונו עוד".

הסברה באנגליה: בפרלמנט, במפלגת העבודה, בקרב הליברלים, השמרנים, בעתונות, בחוגי הממשלה – וודאי שהיא דרושה גם עכשיו, ואין בה כל רע.

גם באפריקא יש לשוחח עם בעלי השפעה. אם אפשר לפרסם מכתב ב"טיימס" הלונדוני או הניו-יורקי - הרי זה לא רע. אבל כל הסבור שזוהי התשובה הפוליטית עכשיו - אינו אלא עוור או שוטה.

— — — הממשלה האנגלית הגיעה למדיניות זו לא מתוך שיקול מ ו ס ר י אלא מתוך שיקול פ ו ל י ט י. לא ישבו אנשי המוסר והצדק באולמי ווייטהול ושקלו את טענות הערבים והיהודים בדבר הקרקע בארץ והגיעו לידי מסקנה שהנגב ישובו צפוף ואין בו אף פיסת קרקע פנויה והתישבות יהודית בדרום ים המלח עלולה לסכן את מעמד תושבי הערבה וסביבת עקבה ולכן יש לאסור את א השטח הזה ליהודים - כפי שאפשר להסיק מהגנת מלקולם מקדונלד על חוק הקרקע. או שיש כבר לעם היהודי די קרקע, שיספיק למיליוני היהודים בעולם, ויש להכין רזרבה קרקעית גם בארץ-ישראל, נוסף על הרזרבות הקרקעיות הענקיות בסוריה ובעיראק השמורות לדורות הבאים של הערבים.

לא היו שיקולים מוסריים באלה. הממשלה האנגלית, ככל ממשלה אחרת, עושה שיקולים מ ד י נ י י ם. הממשלה האנגלית אינה אנטישמית. כמובן יש אנגלים אנטישמיים, ופלוני או אלמוני בממשלה יתכן שדבק בו אבק אנטישמיות. אבל לא האנטישמיות הביאה למדיניות של הספר הלבן. פעלו כאן נימוקים מדיניים, ונימוקים מדיניים בלבד - ונגד נימוק מדיני יש להעמיד נימוק מ ד י נ י. הנימוקים המוסריים שלנו בלבד לא יספיקו. — —

בוועדה הפוליטית שבקונגרס האחרון בגנף, ב-21 לאבגוסט 1939, אמרתי הדברים האלה:

" — — — עלי להזהיר התנועה משני דברים: מאופטימיות קלה מצד אחד ומהרגשת חוסר אונים מצד שני.

גם בארץ וגם בקונגרס פגשתי חברים שאין המדיניות של הספר הלבן מדאיגה אותם ביותר. לא משום שגורל א"י אינו נוגע ללבם - אלא מפני שהם משום מה בטוחים ש"הדבר אינו רציני": הממשלה האנגלית לא תגשים מדיניות זו, לא תשנה יחסה לציונות, לא תסגור בפנינו שערי הארץ, לא תאסור עלינו רכישת קרקעות. האנגלים התיחסו בחיבה ליהודים עוד לפני הצהרת בלפור. זה כעשרים שנה הם עוזרים לעם היהודי - ופתאום ישנו את עורם? אין לדאוג.

אני מזהיר מקלות דעת זו. הספר הלבן יוגשם - אם לא נעמוד בפניו ולא נכשיל את ביצועו. הספר הלבן עתיד להתגשם בצורה יותר חריפה מאשר נוסח לכתחילה. הספר הלבן לא נתחבר לצורך האנגלים. להאליפאכס ולצ'מברליין לא יבולע אם היהודים ישובו לארץ. אין הם אנטישמיים, אף לא אנטיציוניים.

הם נתנו ידם למדיניות חדשה - תחת לחץ חיצוני. הם נכנעו ללחץ הערבים. והלחץ הערבי קיים ויוסיף למעול. הערבים אינם מרוצים מהספר הלבן. יש ערבים רבים הסבורים שהספר הלבן לא נתן להם לא כלום. אמנם הוא מזיק ליהודים - והם שמחים על כך. אולם הערבים לא קיבלו עדיים שום דבר חיובי בספר הלבן. מה שהערבים האלה רוצים בעיקר - זוהי עצמאות ארץ-ישראל, כלומר שלטונם הם על ארץ-ישראל. ועצמאות זו לא הובטחה בספר הלבן אפילו להלכה. אילו גם היתה הבטחה מפורשת - היו הערבים מתיחסים לה בספקנות. א אולם יש גם בין הערבים אנשים היודעים קרוא, והקורא בעיון את הספר הלבן רואה שלמרות הלהג הרב על עצמאות ושלטון עצמי, נמנעה הממשלה מתת התחייבות ברורה, פשוטה ובלתי מסויגת להעניק עצמאות לארץ. ועל עצמאות זו נלחמו אא הערבים בשנים האחרונות. את לב הערבים משך לא רק השלטון על הארץ. אל תשכחו שעצרנו בארץ דברים המושכים אף הם את לב הערבים: תל-אביב, המושבות. רכוש זה שהוקם על ידינו מגרה - וכדאי הדבר להשתלט עליו. והערבים לא יפסיקו לחצם על האנגלים, להיפך. אין אני אמנם חושש שהאנגלים ימסרו בקרוב את השלטון על הארץ לידי הערבים. מחברי הספר הלבן אין בדעתם להסתלק מהשלטון על הארץ אפילו בעוד עשרים שנה. כל הפרק על התוקה בספר הלבן אינו אלא אחיזת עינים. אולם **שלטון אנגלי** אינו שולל **משטר ערבי. ייתכן משטר ערבי בארץ המבוצע בידי פקידים ונציבים בריטיים.**

הספר הלבן פירושו משטר ערבי - גם כשהשלטון הוא למעשה בידי בריטים".

במשחק הפוליטי החמור שמשחקים עכשיו בעולם אנחנו משלמים שלמון - שניתן לערבים. והשלמון אינו מספיק, והם תובעים הב-הב, ואין זה השלב האחרון - אם נסמוך על ועידת-השלום והמשטר החדש בעולם.

- - - האומרים נחכה עד יעבור זעם - אינם יודעים שמה שממשלת אנגליה עשתה לנו עשתה לא מתוך זעם - אלא מתוך חשבון דק מאוד, ואם היה כאן זעם מצד מישהו - ילך הזעם ויגדל והלחץ יימשך. - - -

- - - גם אנו חייבים לשקול המצב שיקול פוליטי קר, ריאלי, אכזרי. והשיקול שלנו אינו רשאי להירתע משום מסקנה, אם המסקנה היא הכרח ציוני. - -

- - - אין להתעלם מהמלחמה. שיקולים פוליטיים שאינם לוקחים בחשבון מסיבות חדשות אינם אלא שיקולים בטלניים. אין דוגמא בקו מדיני. המטרה הפוליטית קבועה ועומדת, אולם קו הפעולה משתנה ומתחלף עם השתנות הגורמים והתנאים.

המלחמה באה. היא לא היתה בלתי צפויה. אבל צפיה למלחמה ומלחמה הם שני דברים שונים. אפשר שלא להכנים בחשבון מלחמה. ומלחמה זו מצטיינת מבחינה יהודית בדבר אחד: עמדתנו נתונה מראש ועומדת למעלה מכל ספק. בכל מלחמה אחרת יכלו יהודים להיות אדישים, בעד ונגד. במלחמה זו יחס העם היהודי קבוע ועומד. לדעתי גם תוצאות המלחמה נתונות. אם לא יקרה דבר מה הסמוי לגמרי מן העין בשעה זו - הרי נצחונה של אנגליה נתון מראש. בכל אופן אנו יודעים בנצחונו של איזה צד אנו רוצים ובמפלת מי אנו מעונינים.

ומכיוון שמלחמה זו נוגעת לנו מאוד יש לבחון את חוק הקרקע גם לאור המלחמה לאור צרכי המלחמה. וחוק זה הוא מכה קשה לכוח המלחמתי של הדימוקרטיה. אין הוא מפחית כמובן את כוח הצי הבריטי והצבא הצרפתי, אבל אין נלחמים רק בכוח צי וצבא. בלי כוח מוסרי אין מכריעים במלחמה. סוד זה ידע הניבעל, ידע אלכסנדר מוקדון, נפוליון, פוש. יודעים זאת גם שליטי אנגליה. צ'מברליין ולהיפכס מכריזים בנאומיהם שהם לוחמים על קדושת חוזים בינלאומיים, על שמירת אמונים ביחסי עמים, נגד הפרת בריתות, נגד התוקפה בזעית. מי שרוצה רשאי לפקפק בכנות המוסרית של הנואמים. אבל אי-אפשר לפקפק ב צ ו ר ך ה פ ו ל י ט י של נאומים כאלה. המלחמה זקוקה לנימוק מוסרי, בכל אופן מצד הדימוקרטיוץ לאנגליה יש הכרח ב נ ש ק מ ו ס ר י נוסף על הנשק הגשמי שלה. הנשק המוסרי דרוש בשביל העם האנגלי, בשביל הדומיניונים, גם בשביל אמריקא ושאר הארצות הניטרליות. בלי כוח מוסרי ובלי נשק מוסרי אין אנגליה יכולה לנצח.

וחוק הקרקע, שיש בו גם הפרת-אמונים וגם תוקפה בזעית, פוגע בכוח המוסרי של אנגלי. הלוחמת. ואנחנו מעונינים בנצחונה של אנגליה - לא פחות אולי מהאנגלים עצמם.

כאן יש מקום לבעל הדין לומר: איפכא מסתברא. מכיוון שאנו מעונינים בנצחון אנגליה, והחוק פוגע בכוח המוסרי של אנגליה, נעבור בשתיקה על החוק, לבל נפגע בכשרון המלחמה האנגלי.

תשובה על טענה זו, תשובה ניצחת, ניתנה לנו ממקום מוסמך שאין להרהר אחריו: הפרלמנט האנגלי.

שם נתקיים ויכוח גדול על חוק הקרקע. במחאה בקורת חריפה על ידי נואל בייקר. אמרו ואחרים על החוק. באומים אלה, אם כי היו חשובים ואין

לזלז בלל ובלל בערכם, לא שינו ולא ישנו כלום. כהנה וכהנה כבר נשמע לא פעם. ומבחינה ציונית אין הויכוח הזה מהווה תאריך חשוב. אולם זה היה תאריך חשוב מבחינת המדיניות האנגלית ומבחינת המלחמה. ז ו ה י ה פ ע ם ה ר א ש ו נ ה מאז פרצה המלחמה - שמפלגת העבודה ניסתה להפיל את הממשלה.

מיום הכרזת המלחמה נפסקה מלחמת המפלגות באנגליה, ואם כי האופוזיציה (הפועלים והליברלים הבלתי תלויים) לא נצטרפה לשלטון - השביתה את התנגדותה לממשלה, ובבחירות מילואים לא התחרו המפלגות זו בזו, אלא שמרו על המצב הקיים. ורק לאחר הופעת חוק הקרקע - דבר פחות ערך כאילו מבחינת הפוליטיקה האנגלית הפנימית, ומחוסר כל ערך כביכול מבחינת המלחמה בעולם - הכניסה מפלגת העבודה הצעת אי-אמון לממשלת צ'מברליים, וניסתה להביא לידי כשלון הממשלה. כשבר הזה לא קרה עד עכשיו מאז החלה המלחמה. זהו מאורע פוליטי ממדרגה ראשונה. הממשלה לא נפלה, עמד לה הרוב הגדול בפרלמנט שכל דבר החוק לא נוגע לו ולא נהיר לו. אולם דבר הוא - ולא דבר קל: הפועלים והליברלים ניסו בפעם הראשונה תוך כדי המלחמה להפיל את הממשלה. ובגלל מה? לא בגלל כשלון בהנהלת המלחמה, לא בגלל כשלון במדיניות החיצונית - אלא בגלל חוק הקרקע בארץ ישראל - אחת הארצות הקטנות והמרובות שבאימפריה הקולוניא-לית האנגלית. מדוע נעשה הדבר הזה? האין מפלגת העבודה והליברלים השמאליים מעונינים בנצחון אנגליה? הרוצים הם לפגוע בכשרון המלחמה של ממשלתם? הגבורה בתוכה האהבה לציונות על הפטריוטיזם האנגלי? מי התמים ויעלה על לבו מחשבות הבל כאלה!

אמנם יש ביניהם ידידים ציונים למחצה, לשליש ולרביע. אבל לא מתוך דאגה ציונית - אלא מתוך דאגה לצרכי המלחמה ניסו הפועלים ולהפיל את ממשלת צ'מברליין ומקדונלד, כי ראו בחוק הקרקע פגיעה קשה במעמד המוסרי של אנגליה, פגיעה בנשק המוסרי הדרוש לנצחונה של אנגליה. כי החוק יש בו הפרת אמונים לעם היהודי, הפרת התחייבות בין לאומית, התעללות בחבר הלאומים, תמיקה גזעית. וחוק כזה פוגע בכשרון המלחמה של אנגליה - ובגלל דבר זה ראוי בעיניהם להפיל ממשלה, ולו גם בשעת מלחמה! - - -

- - - בועידת לונדון נפגשנו עם אנשי ממשלה זו. ראינו את תפיסתם ובינתם הרחבה. הם עשו לבד מה שעשו לכן לצ'יכיה. עשו למופתי מה שעשו

קודם לכן להיטלר. אמנם משפרצה המלחמה פקפקו זמן רב. תוק הקרקע היה צריך להופיע בספטמבר 1939. מיניסטר המושבות התכונן ללכת בעצמו לישיבת חבר הלאומים להגן בפני ועדת המנדטים על החוק. הוא היה בטוח כנראה בהסכמת מועצת חבר הלאומי - אם כי ידע שבוועדת המנדטים צפויה לו חקירה ודרישה לא קלה. בגלל המלחמה נתבטל מושב חבר הלאומים, והחוק נתעכב זה ששה חדשים, כי לא ישבנו מאז בחיבוק ידים. ברור שהיו היסוסים - ולבסוף באה ההכרעה נגדנו. ולא קשה לשער נימוקי ההכרעה, לאחר שאנו יודעים היטב את טיבם האנשים והלך רוחם מועידת לונדון. הם יודעים שלנו אין ברירה. הזדהותנו עם מלחמת אנגליה ניתנה מראש, ואם אפשר לקנות ידידות הערבים או נטרליותם על ידי הסגרתנו - הרי זה ריוות נקי. צ'מברליין איננו אנטישמי. הוא איננו אלא מדינאי - טוב או רע, זהו ענין למשפט ההיסטוריה האנגלית - והוא עשה את חשבונו. אינני יודע אם העם האנגלי יקבל לאורך ימים את החשבונות והשיקולים המדיניים של צ'מברליין. במידה שהם נוגעים לאנגליה - אין זה ענייננו להתערב בהם. יבוא בעל הדין האנגלי ויעמוד על דינו. אולם במידה שהם נוגעים לנו - אנו השופטים. - - -

- - - מאבדי הספר הלבן היו סבורים שאנו נקבל הגזירה מפני שאין לנו ברירה. ואמנם צדקו הפעם. יש חוסר-ברירה, אך לא במקום שהם חשבו. עלינו לקרוע גזירה זו - ויהי מה, מפני שאין לנו ברירה: ארץ-ישראל היא שאלת חיים ומוות לעם היהודי.

6.3.41, איסטמבול

ראובן,

הנה עוד שבוע ללא פעולה וללא מעשה. כמובן העניינים אינם נשארים קבועים במקומם וההתפתחות הטבעית, המרוצה הרגיל הולך ומתפתח באין מפריע מלבד התמדעות הרגילות, הקשות מאד מעלעצמן, הקשורות במפעל כזה. כתבתי לך במכתבי האחרון שהיה בדעתי למצוא מוצא יחד עם החיים כלומר בעזרתו, לפנות האניה משחורתה מיד כשתצא מהמצרים ואת זה להגשים בעזרת השלטונות האנגלים הדיפלומטיים והימיים. חשבתי לנסות לדבר על הורדה בארץ, אולי במצרים, אולי בבנגזי ואם לא ~~xxx~~ ביוון או באיים. מכל זה לא יצא מאומה בגלל העדרו כאן ובגלל ההוראה מקהיר כי אינם רוצים לערבב את ס.ה.ס.. בעזרתו יכולתי לקוות שלא לשים לב לנזרתו יזר אבל מירם בזאי הנה הוא איננו כאן ולהפך הוא צריך היה להיות אצלכם. לפני שבוע בדרך התברר שהוא עוד בבלקן וביומים מסויימים היה בבלגרד, החלטתי לנסוע שמה והנה העניין הבולגרי הוציא תכנית זו מכל אפשרות של הגשמה. אתמול נודע לי שבתחילת השבוע הבא הוא יהיה באתונה והחלטתי לנסוע שמה. קשה מאד מאד להחליט כך. לו ידעתם את האטמוספירה כאן, את הבטחון המוחלט שהגרמני, אם גם לעת עתה ישאירו את תרכיה בצד לשבועות מספר (ויש סבורים שרק למספר ימים) הרי ברור שהם ילכו ליוון וילכו מהר

[illegible]

ואז הרי אני כמעט במלכודת, ואז בודאי כל אדם בעל הגיון היה סובר שבדרך המהירה ביותר יש לנסוע הביתה ולתת לעניין להתפתח כדרך הרגילה והטבעית שלו. אבל נראה לי שעלי לעשות אחרת: כל כמה שאפשר יש להלחם על הצלת העניין שלנו. הנה נסעתי כבר בסוריה שידעתי שאין כאן על המקום כל אפשרות לנקות את המסעבה - ובכל זאת, ועתה כאשר ברור שאין בזה יותר ספקות והאניה מפליגה (המומחים המובהקים נסו לכתחילה להוכיח לי שלא יורשה לאניה לשהות כאן אפילו שעות מספר - היא כבר עומדת פה כחמשה ימים ותלואי שתפליג לאחר כמה ימים) ואין כל תקוה על רגל אחת להחליף אניות. יש בכל זאת חובה לנסות לעשות את הכל לקחת דברים מחדש ולהעסיד את ~~xxx~~ החיים בפני העובדא הקימת ולחפש דרכים להציל לפחות את שטנו ואת עתיד עבודתנו. אתונה הוא מקום אולי מתאים יותר, על כל פנים העובדא שהוא יהיה שמה מחיבת לנסות לראותו שם אולי יסכים הוא לערבב בעניין זה את היוונים או את שלטונות הימיה. חשבתי קודם לטלגרף למשה ולהציע לו לטלגרף לחיים אבל החלטתי שלא לעשות כן כי לא רציתי שהסברק יעבור דרך קהיר פן יפריעו או סבוך אחר. בקצור החלטתי~~x~~ לנסוע ולא לתת לעניינים להתפתח בדרכם הטבעית לגמרי בכל. אם אסע או אם אגיע אין איש יודע כי יום יום המצב הפוליטי משתנה ויכולה להיות התפתחות כזו שלא תביא למאומה. לעת עתה נקבע שאצא מכאן לאתונה ביום שבת בערב - הדרך ארוכה ומעיפה ומאד בלתי נוחה.

./.

– זה הכל. בדרך כלל אינני עושה כלום. נפגש הרבה עם אנגלים שונים כאן, מתוכחים ו"מתהדרים". אנשים טובים אבל טפשונים, לו ידי היו חפשיות ויכולתי לדבר על האניה במפעל שלי אשר היה להצליח לעורר תשומת לב לא קטנה לדרכי מלחמתה של אנגליה על חפש ושחרור האדם אבל הגורל רצה שאבוא הנה בשביל משהו הפוך מזה.... שלשום היתה לי שיחה ארוכה עם קריפס שגר ימיים אתי במלון אחד. נגשתי אליו והצגתי את [illegible] עצמי (קריאתו הראשונה היתה מה שלום ידידי דב הוז) שוחחנו כרבע שעה ואח"כ הפסקנו כי באה אליו בחורה יפה ונחמדה שהועיד לה זמן מקודם (הבחורה היא עתונאית ב"כ דיילי אקספרס, אקצנטרית ומפורסמת כאן ובבלקנים בהליכותיה המיוחדות. כאשר ראתה שבאים לעשות אצלה חפוש במלון בבוקרשט התפשטה ערומה <u>לגמרי</u> בחדר וכך פתחה את הדלת למשטרה שנדהמה למראה הבחורה והלכה לה ובינתים היא סדרה את ניירותיה). בלילה לאחר ארוחת הערב נפגשנו שוב ושוחחנו קרוב לשעה שיחה חברית כדבר איש לרעהו ואולם זה משובי לארץ.

הנה זה הכל – עצוב לי מאד תאמינו לי.

שלום לכולם

ד.

את המכתב המצורף לדרת אבקשך להעביר מיד, כמו כן אני שולח לאלכסנדר חבילת עתונים בשביל ידידי הצרפתים. קחנה משם ותעביר לחיפה.

ורשה 7.12.39

– – הקומוניקט האחרון [illegible] כאשר [illegible]
דרכה מלחמתנו בספר הלבן. עוד בסוף
מאורעות הקונגרס נראה היה לרבים במשך
ששאלה זו אינה אקטואלית עוד, כאשר אנו מצוים
ערב מלחמה. החשש הקשה נתאמת – המלחמה
פרצה, אולם ההנחה שעם פרוץ המלחמה
ירד הספר הלבן מעל הפרק – נתבדתה.
ואנו עומדים עד כמה ישאר לא ספר לבן
עם כמה מלחמה [illegible] עצמה [illegible]
[illegible] דיונו ובדיקה שאמה [illegible] לעמת בחלון
את הדיונות הקשות ועם את [illegible]
המלחמות.

גורל המלחמה, כוונה [illegible]
כידוע. אין לנו [illegible] על [illegible]
[illegible], ועוד אין לנו הלפיד, מורה.
אולם גורלנו, [illegible] ואמרנו [illegible]
במהלך המלחמה [illegible]. [illegible]
אין אנו [illegible] להשיג [illegible]
[illegible] אין אנו [illegible]
[illegible] להיות [illegible]

ורק העמות והערוץ [illegible] בתקופות היסטוריות
חולפות את זכרוננו - כל ויכוח לגבי העמות
הכוון והרעיון הדרוך [illegible]. [illegible] כמו [illegible]
הביולוגים לתחום את גורלנו [illegible] להציל [illegible]
היינו על כל [illegible]. [illegible] עלינו [illegible]
בבחירות היסטוריות שבהן אנו [illegible],
[illegible] אנו חושש והדרך בה נלך
[illegible] לזכור את ההבדל [illegible]
[illegible] המלחמה האחרונה. [illegible]
[illegible] מאותן [illegible]
[illegible] רבה. [illegible]
[illegible]. ההיסטוריה אינה חוזרת
[illegible] 1939 אינה דומה למלחמת 1914 - [illegible]
[illegible] כאן [illegible] לזכור רק על [illegible] השונה.
[illegible] שפרצה המלחמה ב-1914 [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] —
[illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible].

פא מגנת הקרוב נשאר אצלי תפלות שלו
הלוחמים המרכזים שמשמרים מצבים
צורות נהפכו בחלק הקדמי לצורות
עגולות, המגדלות פחות או יותר, שאר
רצון; ~~השמש אחד — ארוך ומצביע~~ עם
אחת שמגלה באצבע פניה ונהפכה
לגרות. ~~והעלמים הנוקים~~ שנמשך
~~באוצבת העלונות הללו אלה ושאר~~ [illegible]
לתוכה מעוגרות, [illegible] של
ולכה עד היום תחת המים הרגילים,
אלה הלוויים הראשונים שנמשכו כאשר
העלות שאר אותם כאשר, אלו
והלופה לצאת ולאחרות עבור
הכתה גליל
בולחת הקרחת הנתה או שלום
של המחנה, ושלשלפה מרובה לנראה
ומסורה — נהפכה עם לחבות אלומה,
*את האגדות של אבינו הפסגה — ועכשיו
צפות לגוסה — הנתה לפרה ולאלונה
את הקוסרות המימות ולעולם
את אלו הפיסים הגדולים ערושים הגלגלים
נגד רב באור לכן תמיד ישנן את המים

[illegible] 1918 [illegible] חדר
לעולם לא [illegible] פרוטו. במלחמה זו אין
[illegible] — בכל אופן [illegible]
[illegible] לא [illegible] של מלחמה.
על להביא [illegible] הפליטה של העם
לא, [illegible] של המלחמה [illegible]
הרבה [illegible] המלך [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] המלחמה [illegible]
[illegible] המלך והוא [illegible]
של [illegible], ולמען המלך [illegible]
היה [illegible] הרבה [illegible], [illegible]
[illegible] אין קץ [illegible]
[illegible] על [illegible]
[illegible] אין להתגבר [illegible]
[illegible] למלחמה [illegible]
[illegible] של הספר [illegible]
המלחמה [illegible] מלחמה [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible] המלחמה [illegible]
[illegible]
[illegible]

סוף

ארכיון ב.ג.

פרוטוקולים מישיבות הועה"פ
הקיבוץ המאוחד. (דברי ב.ג.)
וכן דעת ב.ג. בשם המחלקה
המדינית של הנהלת הסו"י, שלחי
הועדה לשאלת היחסים היהודים
ערביים. (6.2.40)

מספר סופי:

מספר מקורי:

מספר זמני: 145

מיון בתיקיה:

התאריכים: 1939 - 1940

10.000 (4.60) 2140/227

התחלה

ארכיון [illegible]	תיעוד לשכה. ינואר - [illegible]
מספר מוסד:	
מספר מקורי:	
מספר זמני:	סיווג בטחוני: ◯ תאריכים

10.000 (1.86) 2160/227

ב) התמקדות בסוגיות ועקרונות לגבי - הסכם
או התנגדות, כמו שהיה עד כה בגישה שלילית,
אהבנת השאלה התמוטטה והסתמכות כל
התמונה ורק העמדה, ועוד כמה וכמה
לא כך באופן ברור, ובמיוחד מורכבת ה[illegible]-
סכסוך
ג) השפעת הזרמים היהודית באירופה
כמות [illegible] כמטרה להסכמה
המאורגנת לארץ
ד) הפעלת האמצעי המרכזי בחינוך הנוער
היהודי הרחבת [illegible] של ילדי ישראל.
בתוך קהילות החינוך העברי והעברית בין
הציבור [illegible] היהודי בארצות
ההפצה העולמית בתוך כל [illegible], העמקת
שלו היו נושאים היסטוריים של ארצות הגולה
[illegible] הכלל [illegible] [illegible]
[illegible] יהודית [illegible]
הרצון של הכבוד והחוק של היהודי
בעולם [illegible] להכיר [illegible]
כל פעולה מרובה [illegible]
[illegible] [illegible] הרבות של האומה [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

ב) התעוררות פסיכולוגית ועקשנות לבירור-חשבון
של התנועה, שאין לה לא ביטוי פוליטי,
אהגדרת העליה החלוצית והבחירה בה
התנועה ורק העליה, צורך נחוץ ולאומי
לשם כך בארץ ישראל, ובעיקר בהדרכת הנוער-
ספרותי
ג) הצבעת [illegible] שחרור היהודים באירופה
נכות [illegible] כמטרה להסתיר
המהפכה בארץ
ד) הולדת תנועה חלוצית בתוך הנוער
היהודי [illegible] בארצות של [illegible]
הרחבת החינוך הלאומי ולהעביר בין
במאבק הקולקטיבי היהודי בארצות
הגירה [illegible] ופולין, המצאת
[illegible] בתוך [illegible] ארצות הגולה
[illegible] [illegible]
[illegible] והיהודת [illegible]
הרצון [illegible] והחוק [illegible]
ביטוי [illegible] להגיע [illegible]
ה) פעולה [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

ולשם כך [illegible] את סמכות
[illegible] פומביים [illegible]
(הרצאות) [illegible] על [illegible]
[illegible] להערת [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 1946

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

דמוקרטיה [illegible]

[illegible]

[illegible] שאלה [illegible]

[illegible]

[illegible]

עם [illegible]

[illegible]

[illegible] ראש [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מי ידע מה המלחמה הנוכחית:

[illegible]

הנושא המלווה: מאזן האימה

[illegible] 2

[illegible]

המלחמה [illegible]

[illegible]

[illegible]

ודברות [illegible]

[illegible] עשו [illegible]

D.B.G

אחרי פרוזה של [illegible] שנות מלחמה ולאומה, על סף הנצחון הסופי של הצבאות המאוחדות על העולם הפשיסטי, נשמע שוב התרעה הגדולה לחזוק [illegible] [illegible] הדרך [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

העולם [illegible] [illegible] [illegible] והיהודים נלחמו בגבורה [illegible] [illegible] [illegible] האומות המאוחדות, [illegible] [illegible] [illegible] - כלל [illegible] - [illegible] [illegible] בחזית והיהודית, [illegible] [illegible] אירופה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] והיהודים, [illegible] [illegible] של העם היהודי.

בסופו של [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] היהודית, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

- 2 -

צורך במערכה הגדולה כמגרה המאמץ ובצרות מלחמה ומחרים.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] עם היהודי [illegible] אירופה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

אג

הכוס שלח בכתם לרצונו
הצומח גם אותן הורגות
שלו וכו ff מסגרות גלת תלויות
בהב, לשמש שנותנים לכוס הצר:
[התקרה] [illegible] לאותן המדרגות - אזי תהיה
אם מרשל וקיים. [illegible] התקרה
הצומח והם הוהירו.

-7-

[illegible] שם ואחד לעזר ועשה [illegible]
[illegible] [illegible], וכו שם קרא עד
[illegible]. [illegible] הגאולה המלאה והשלמה
של עמנו ישראל.

ס"ע (2)
[illegible] קודם [illegible] שהוא אין [illegible]
[illegible] שאת [illegible] זה [illegible]
(אם [illegible] אלה – [illegible] [illegible])

3 ג"ר
[illegible] לא [illegible] – [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible] – [illegible]
[illegible] הראיה – [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ס"ע –
להבחין בין הלהבה [illegible] – [illegible]
[illegible] להבה [illegible] – [illegible]
[illegible] – [illegible]
[illegible] – [illegible]
להיות [illegible] להיות – [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] – היה [illegible]
[illegible]

[illegible] להגיד [illegible]
מה [illegible]
[illegible] – [illegible]
[illegible] – [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] – [illegible]
[illegible]
[illegible] – [illegible]
[illegible]
[illegible] ghost [illegible]
ghost

סמלין	7	צ	8
פילון	– 6	–	8
דישן	– 5	–	8
שמרק	– 5	–	8
[illegible]	– 1	–	9
	2	–	10
[illegible]	6+	–	8

3 צ / צ 2
הסיכות? – 8 – 7
[illegible] A [illegible] 7-8?
או הם [illegible]? 7-8

שמרק 3,5
– [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
– [illegible] – [illegible]
[illegible] – [illegible]
([illegible])

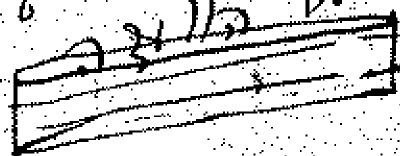
שפרדיו:
1. ילדי הלקש בבית
2. ילדה אלכו - ולא כפי [illegible]

פנרה:
1) לי [illegible] ע המצב
2) ערכש ומחא לו לה[illegible]
~~[illegible]~~
פי[illegible]

ומחר יום פואר
וזורש מנוק ללו ללגא.

עפן:
[illegible] ולהרא

הפגש שמחת ללא מוועד -
לב בלבה הקודשת לגבי בלבה
עם הוועדה

יא - בוועדה פוגת.

נושא היום:
ב' ריקה מביעא ללכת.
בעלשת
עוד עזר, לוי הבלום.
(עוזר כמות -
ויקיר, אוראל - ב"ש הכהן
משה יוסף - כהן מה שאמרת
בשנות 37 - בחיוש [illegible])

[illegible] ... א

1. הסכנה שמא זה בגדר ברור.
[illegible]
[illegible]
הצבעות לגבי אחת.

2. עד הגלות.
[illegible] –
(פוסט – [illegible])
[illegible]
[illegible]

3. [illegible]
[illegible]
[illegible]

4. [illegible]
[illegible] גבורות [illegible]
[illegible]
[illegible]
" [illegible] "

5. [illegible]
[illegible]

ב

6. [illegible] פרק [illegible]
[illegible]

7. ההחנה [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

8. [illegible] בטווח
[illegible]

9. הקפה וכיוצ – [illegible]
[illegible]
[illegible]

~~10. [illegible]~~

ההבחנה בין הא [illegible]
[illegible]
[illegible]
"לא מתוך ברירה"

[illegible]
[illegible]

שיטה – 2 –

[illegible] – [illegible]
([illegible])
הקושי להסביר החרגה: הסברת [illegible]
[illegible] להחרגה ולהסברתה.
[illegible]
[illegible]
([illegible])
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

תשובות למה –

[illegible]
[illegible]
[illegible]
/2

[illegible]

(3)

[illegible]

[illegible] הגדרה במרות [illegible]

[illegible]

[illegible]

התרגה [illegible] - [illegible]

שאלה ג'

[illegible] (נ ג' וג ג')

לא יפחוז הghost – יפחוז!

בר"ג 3 – אין פרברס כפה

[illegible] פרברס!

[illegible] (והחלט!)

[illegible]

הותך היה רגא – לא ומלף!

שכחן –

פרשה בלא שפתים.

הלכרת בחון – בנוב למען.

הגדר [illegible] :

א) מ.מ. – הגדרה [illegible]

[illegible]

ב) [illegible]

[illegible]

אין למספוז – [illegible]

[illegible]

אלה (2)

[illegible]

[illegible]

לופסין –

הלמה ולמד רבה – [illegible] זה גם [illegible]:

[illegible] למה ב[illegible] – [illegible]

[illegible] 2 (או [illegible]) [illegible]

[illegible] – [illegible]

ב כרך 3 (2)

[illegible]

[illegible]

[illegible]

([illegible] – [illegible])

[illegible] –

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] הלמה [illegible] – [illegible]

[illegible]

(3 [illegible]: [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible].

לונדון 17.11.45

מברק הבונד בגרמניה – [illegible] לברכה
דרך לונדון לארץ [illegible] חברי הבונד ששלחו
לכם בשם ההנהלה הבונד ובשם הפרטיזנים
ברכה [illegible] ורוכם!

[illegible] הרב [illegible] ובאות להתראות [illegible]
[illegible] [illegible] בפרנקפורט ביום 4-23
במחנות [illegible] [illegible] כי [illegible] מקום
[illegible] [illegible] את [illegible] [illegible] והגרמנים.
[illegible] לראות [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] הבונד [illegible]
[illegible] [illegible] נוספת [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible].

[illegible] [illegible] בגרמניה היה [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]
בפרנקפורט [illegible] 23 [illegible]
[illegible]
פרוטוקול [illegible] וההחלטות [illegible]
הקהילה [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] קהלת [illegible]
[illegible] המחנה [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

2'

שלמות הצורה לדמות [illegible] – [illegible]

[illegible] המלאכה בכל [illegible]

[illegible] ורוחו [illegible]

[illegible]

[illegible] ההמשך

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] הנשמה

[illegible] האמת [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

(11 [illegible]

[illegible]

הסתרותיו [illegible] בהסתרות [illegible] להחזיר

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] הסתרות [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

פריס 11.11.45

למר ריש הלומד בגרמניה — שלום וברכה.

[illegible] הרב [illegible] [illegible] [illegible] שנערכה
בפרנקפורט בימי 4–23 [illegible] [illegible]
[illegible] במחנות [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] בהנהלה [illegible] [illegible] [illegible]!

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] להנהלה [illegible]
[illegible] [illegible] בגרמניה, [illegible] [illegible] במחנות.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] במחנות [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] הרבה [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

עד שמצאו להוראות תקנה את המגלה
דורשקי ל [illegible] לאחר לבו
מהירף – נמא הוראות לא שוחנו
בגולה (בפרים, [illegible]) וכן גם
לתורו הבריגדה שאף יפולו [illegible]
בהתאם להחלטות הסוכנות [illegible] גם
ערות המחוז הפוע בתוך [illegible]
[illegible]
[illegible] הדברים [illegible]
בגל פה [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Note of an Interview with the Chief Secretary
on Wednesday, May 14th, 1941.

The Chief Secretary informed me of the following recommendations made by the High Commissioner which had been approved by the Secretary of State:

1. Relaxation of the principle of parity as between Jews and Arabs in regard to the raising of Palestinian Infantry Companies (The Buffs).

2. Reversion of the Jewish Settlement Police to its former strength which I understood to mean to its former maximum strength (the Chief Secretary mentioned a figure well over 2,000).

3. More limited expansion of Urban Special Constabulary.

4. Intensive training for Rural Special Constables.

The Chief Secretary made it clear that for the time being this settled matters as far as Central Government was concerned and we would have to deal direct with the Military and Police authorities as regards the execution of the above schemes.

M. Shertok

גנ/יט

ב' מרחשון תרצ"ז
28.10.36.

לועידה הארצית השביעית של תורה ועבודה, בפולין.

א.נ.

1. לצערנו הרב אין ביכלתנו להענות להזמנתכם ולהשתתף אישית בועידה - ובשם ההנהלה אני שולח את ברכתנו הלבבית להצלחת מפעליכם ולהגברת תנועתכם.

בהזדמנות זו הרשו לי, כלחבר שעבד כמה שנים יחד עם חברי הפועל המזרחי בארץ, להעיר לועידתכם הערות אחדות.

2. הקונגרס האחרון בלוצרן ביצע את הקמת האחדות הציונית בהסתדרות הציונית. אחדות זו איננה עדיין שלמה ואין היא מטרה בפני עצמה.

3. בקונגרס הוקמה אחדות של המטרה הציונית - ורק חלקי התנועה כולם באשר הם לארגונותיהם בכוחם לקיים את האחריות השלמה והנאמנה <u>בבנין</u> <u>ובשרשים של התנועה</u>. וזהי התעודה הקרובה של כל ענפי ההסתדרות הציונית.

4. מבלי טשטוש האופי המיוחד והמחשבה העצמית והכיוון המטהרתי של כל זרם בציונות - מוטל עכשיו על כל גוף מאורגן בתנועה לתת את כוחו ורצונו לחישול ולחיזוק הכח והרצון המאוחד של התנועה בשלמותה.

5. תנועה דימוקרטית מבוססת על התקבצות-העם כתנועתנו איננה יכולה להתקיים בלי חופש המחשבה והביקורת. ובעם מפוזר ומפורד כעמנו, שיש בו מלבד שכבות ארציות שונות זו מזו בתרבותן ובמסורתן גם שכבות סוציאליות שונות זו מזו בעניניהן

ובהתיישבות המערבית אין להבטיח מיבורי-דעות והתאבקות זרמים.
אולם חילוקי הדעות אינם צריכים לשמש עלה למחלוקת של פלגנות
המגבירים ושבן גוף לפעולה משותפת.

6. המטרה הציונית אינה אלא מכשיר בשביל המטרה העיקרית — ביצוע כל המאמצים של העם לקראת בנין מהיר של ארצנו וגאולה קרובה של עמנו.

7. יסודות ציוניים כלליים — משותפים לכל הזרמים והמפלגות — צריכים להוות את הבסיס לפעולה כללית ומאוחדת: חרדה לגורל העם, השאיפה הנאמנה לגאולתו השלמה והמהירה במולדת; בנין הארץ ע"י עבודה עברית מלאה בכל ענפי המשק והכלכלה בארץ, גאולת-האדמה להתיישבות-עם רחבה, עליה חלוצית, עבודה ועצמית, מתרחבת וגדלה, מלחמה מולטית אמיצה ותקיפה של יכולתינו ההיסטוריים מתוך ראית-המציאות נכונה במצב והעמלה נכונה לקראת העתיד, מגן לצרכי רב — ארגונים להתיישבות הפועלי-העם בעורפי המאבקים ולקליטה ממשק היהודי בארץ לכל ענפיו, הרבות עברית והנחלת הלשון העברית לעם, יחסי-שלום והבנה הדדית עם שכנינו בארץ ובסביבותיה, ארגון ואיגוד העם ע"י ההסתדרות הציונית המשרתת המלוכדת ובריאה מלוכדת לקראת הגשמה מהירה של הציונות בימינו — יסודות אלה צריכים להדריך את הפעולה של כל חלקי התנועה.

8. שני דברים צריכים כל הגופים והאישים הציוניים לזכור תמיד בלבנו: גודל-המעשה וקוצר-הזמן.

9. עוד לא היו לישראל ימים גורלים כימים אלה. שלטון-הרשע ורשע של המן דורנו מניף את גרזן-המשמד על קיבוץ יהודי בארץ גדולה, שנמצאת עתה על הריסות הנצורות, ושלטון זה מאיים את ארסו גם בשאר הארצות. התנקשות אכזרית ופראית בכבוד העם היהודי וקיומו נעשית ביום — זדונה ללא כל תגובה מצד העמים

המגורים בעולם. עליית האנטישמיות בגולה הולכת ומתעצמת
ויחד אתה מתמוטטים ביסוס הכלכלים והתרבותיים של המוני העם
היהודי בתפוצות. ותשובה לתולדה ספקה שאירת שלום-העתיד,
ותהי לשאלת חיים ומוות, של עם מתבוסס בחורבנו וביאושו.

10. ודחוקה בשעה זו, יש צורך להדגיש את הקושי הרב בבנין
הארץ. האופטימיות הקלה שהקימה שדרות רבות כגם לשרת הפריחה
המהירה של ארצנו בשנים האחרונות - עלולה להיות בעוכרינו.
אמנם, המאמץ הקשבני של חלוצי העם הוליד פלאות בארצנו. ארצנו
הקטנה בשטחה לקלט מחוץ של עליה רבבות. שום ארץ הגירה אחרת
לא קלטה בשנה אחת אחוז גדול כזה של עולים חדשים כאשר קלטה א"י
בשתי השנים האחרונות. אבל מהות הגורים לארץ עד שהתרשמו
והתערותם הבריאה בארץ לא קטן הדבר. ובלי התיישבות חקלאית
רחבה, בלי רבוי העבודה העברית והתבצרותה בכל ענפי המשק, בלי
רכישת קרקעות גדולות ובלי פיתוח ממשי של תעשיה מתרחבת - לא
הבנין עליה גדולה ומתמדת. לא על מרכבת-סרק כאשר התפרנסנו
בגולה - תבנה מולדת. ושוב, שמבנה החיים של העם ומשטרת הארץ
לקליטה משקית בריאה והתבצרות היורד על יסוד עבודה וקרקע -
הם התנאים המוקדמים להגשמת חזון-התקומה והגאולה.

11. והשעה קצרה. אנו חיים בדור של תלאות ותמורות: סכנות
קשות נשקפות לעמלנו גם מהמתיחות הפוליטית הגוברת בעולם כולו
וגם מהתסיסה המתגברת בארצות המזרח הקרוב והרחוק. אמנם אין
יסוד מבוסס לחשש של התרחבות הסכסוך האיטלקי והאביסיני, וארצנו
לא תסבב בסערבולת האפריקנית הקרובה. אולם בלב אירופה רובצת
סכנת מלחמה, ואין יודע מה ילד יום. ועלינו להחיש את קצב הבנין

ולהגביר בקצב מהיר את ישובנו בארץ, גם בכמות וגם באיכות, גם בהגדלת אוכלוסיו וגם בחיזוק עמדתו המשקית והפוליטית, למען יוכל לעמוד על רגליו בכל עת צרה, ושום צרה מצויה ולא מצויה לא תזעזע ולא תרופף אותו.

12. המרכז היהודי הגדול בפולין מילא תפקיד רב בהקמת ישובנו לאחר המלחמה, ועוד נכון ליהדות הפולנית עלילה גדולה בבנין הארץ. וכאשר חלקי היהדות הפולנית על תנועתם לשמש גורם חלוצי מפרה, מלכד ומפעיל בתנועה ציונית מרובבת ומאוחדת, דרוכת-רצון ורבת-פעלים.

13. לבסוף עוד מלים אחדות. חבריכם עומדים יחד עם כל צבור הפועלים המאורגן בארץ - עם הסתדרות העובדים הכללית - במלחמה קשה ובראשה אשר בנצחונה או מפלתה תלויה, יכריעו את גורל הציונות: מלחמת העבודה העברית. ערכה היסודי והמכריע של העבודה העברית כאילו הוכר כבר בכל רחבי התנועה הציונית - למלכה. אולם אין דבר בציונות הדורש למעשה חיזוק ממשי - כדבר העבודה העברית. אין גם דבר קשה ורב-מכשולים על פי מהותו כדבר מלחמת העבודה העברית.

14. בלי האחדות השלמה והנאמנה של כל העובדים - אחדות המבוססת על שויון גמור בזכיות וחובות, על כבוד ואמון הדדי של כל הזרמים השונים בתוך מחנה העובדים, - בלי מאמץ חלוצי מתמיד ונאמן של כל הנוער היהודי אשר יתכונן למפעלי-כיבוש קשים בחקלאות, בים, בעבודות ממשלה, ובלי עזרה אקטיבית ושלמה מצד כל התנועה הציונית למאמצי העובדים בארץ - אין להתגבר על הקושי הרב והעצום הנצב בדרך העבודה העברית בארץ.

ובקרב לבי אני מברך את ועידתכם שתצליח להגביר את התנועה הציונית בפולין, שתחזק את רוח החלוציות בקרב הנוער והמאמץ ולהלכד את שורות העובדים העברים בארץ.

שלכם באמונה -

פגישה בין חברי הועד-הפועל של ההסתדרות ובין סיר ג'ון הופ סימפסון

במשרדו, בית הממשלה, בירושלים, ביום ד' - 4 ביוני 1930.

נוכחים: סימפסון, ח.ארלוזורוב, י. בן-צבי, ד. בן-גוריון, ב.כצנלסון, מ. שרתוק.

בהמשך השיחה נכנסו ויצאו פעמים אחדות מזכירו של סימפסון ולבלרו, אולם לא שהו בחדר. מחוץ לדברי הפתיחה של ב.ג. ולהערותיו של ב.כ., אשר תורגמו לאנגלית ע"י מ.ש., התנהלה כל השיחה אנגלית. סימפסון רשם לפניו כל הזמן את הדברים אשר שמע.

השיחה החלה ב-11 לפ"הצ ונגמרה ב- 1,15 אחה"צ.

ד.ב.ג. תנועת הפועלים שאנו מדברים בשמה אינה אך תנועה מקצועית, אלא בעיקר תנועה של התישבות. תמיד התיחסנו בענין רב אל מפעל ההתישבות בירון, ולכן, כשסמענו, כי אדם שעמד בראש המפעל ההוא בא לבחון את עבודתנו, היה לנו יסוד רק לשמוח. אולם בדי שנוכל לברר היטב את הענינים, נבקש רשות לדבר בגלוי לב גמור. אנו מלאים עכשיו דאגה רבה לרגל השתלשלות המאורעות בזמן האחרון וההודעות הרשמיות שנתפרסמו. זמן קצר לפני בואך ניתנה פקודה לעכב את העליה שעובדה ונתפרסמו הודעות בקשר עם שליחותך המטילות צל על כל מדע, אשר טיפל במפעל התישבות- גדול והעודהו כאן לברר את אפשרויות ההתישבות לא על פי המצב הקיים, מתוך מצבם וצרכיהם של האוכלוסים הקיימים, אלא לברר את האפשרויות הגנוזות בארץ ואת הכחות הדינמיים המסובים בעם העברי; העם הנתון במצוקה איומה ואשר כל שאר ארצות ההגירה נסגרו בפניו; הנמצא תחת לחץ ויש לו הצורך והרצון לברא בארץ זו אפשרויות גדולות, אשר המפעל אשר הגשמנו עד היום איננו אלא חלק קטן מהן. עמדתנו היא, כי הבית הלאומי שהובטח לעם העברי על ידי אנגליה ואשר עליו באה הסכמת שאר המדינות פירושו נתינת אפשרות להמונים רחבים של עמנו לבא הנה על מנת לחיות על עבודתם, מבלי לפגוע בעניני שאר התושבים, וליצור כאן מקורות פרנסה חדשים שיאפשרו להם קיום בעבודה.

ס. אני מודה לכם על שציינתם את חלקי במפעל יון. זו היתה עבודה קשה ומעניינת מאד. הושבנו בסך-הכל 820.000 איש במוקדון ובתרקיה - 150 אלף משפחות בחקלאות ו-30,000 משפחות בערים. יחידת השטח - 35 דונם במוצע למשפחה. זה באדמה אשר בערך עשירית ממנה שלחין, וזה המינימום. למשפחה גדולה נתנו יותר; עד שמשפחה של איש, אשה ושבעה ילדים קבלה באזור זה 70 דונם. באדמת בעל קבלה כל משפחה 80' - 100 דונם. מסרנו 600 בארות ארטיזיאניות ועוד 600 בארות מבוע. הקימונו 60 בתי-חולים, 800 - 500 בתי-ספר. חקנו 30 - 40 אלף בתים ישנים שנעזבו מיושביהם הקודמים, התורכים והבולגרים, ובנינו 80.000 בתים חדשים. התישבות של משפחה - בית, מכשירי עבודה, בית-ספר, בית-חולים וכו' - עלתה לנו 75 לא"י, בזה לא נכלל הקרקע כי אותו קבלנו חנם. אני מעריך במדה עצומה את עבודתכם כאן. כל מה שראיתי הוא נפלא מאד. אילו רק היה לי הכסף שהיה לכם! (הבעת התמהון על פני החבורה) חלילה לי לבקר. אני מעריך את כל הקושי. אני יודע, כי נאלצתם לקנות בכסף את כל האדמה, כי אנשיכם אינן חקלאים מלידה, כי באתם לארץ חדשה.

ה.א. תנאי האקלים והמשק באסיה הקטנה ובירון שונים במעט, לא כן?

ס. כן.

ד.ב.ג. ודאי ידוע לך, שאנו מכשירים אנשים לחקלאות עוד בחוץ-לארץ, יש לנו הסתדרות מיוחדת לכך.

ס. כן, שמעתי. ועוד דבר: המתישבים היונים היו על רמה תרבותית הרבה יותר נמוכה מאנשיכם. הם ניזונים בלחם, גבינה, זיתים, ירקות. אוכלים בשר רק פעמים-שלש בשנה.

ה.א. מהו בערך הכנסתו של משק ממוצע לשנה?

ט. בערך 40 לא"י. משקי-טבק-סאבי. שם חיים יותר טוב וגם במאר עודף, וטוב הנני להוסיף כי אינני בא לבקר את עבודתכם. אם רק יש לכם הכסף, הרי זה, לדעתי, כסף שהושקע היטב.

ב.ג. מה בדבר עזרת הממשלה כיוון?

ט. הממשלה היוונית לא התערבה כלל במפעל ההתישבות. הנהלתנו היתה בלתי תלויה בהחלט. היינו אחראים בפני חבר-הלאומים.

ב.ג. אבל הלא קבלתם מהממשלה קרקע.

ט. כן, בודאי, קבלנו את קרקעות הפליטים התורכים והבולגרים, את קרקעות הממשלה וגם אחוזות גדולות שהופקעו.

מ.ש. ובודאי שהממשלה היוונית עמדה בכל לימינכם ונתנה את כל העזרה האפשרית שנדרשה ממנה?

ב.ג. וכלום לא היו המתישבים פטורים ממסים בשנים הראשונות?

ט. באמת התחייבה הממשלה היוונית לשחרר ממסים, אך למעשה לא קיימה זאת והמתישבים החדשים שלמו מסים כמו כל החקלאים היוונים. עכשיו יש ביוון תכנית של רפורמה כללית, הכוללת את ביטול המעשר. (הוזר לענין הקרקע). בסך-הכל היה לרשותנו שטח של 8,5 מיליון דונם. אספור לכם בקצרה איך השתדלנו לנצל את האדמה הזאת. הקימונו 8 חוות-מופת עם משתלות גדולות, ועוד מספר משתלות לחוד. משתלה אחת, למשל, נתנה לנו מיליון וחצי גפנים בשנה אחת. בסאו את עצמן. בכל מרכז של התישבות היתה לנו חלקת-מופת. בחרנו מתנחל עם פיקח, כיהודים. כל חלקת-מופת שימשה הדרכה למאתים מתנחלים שמסביב. אם האיש המרכזי הצליח בשיטות העבודה ובזרעים שהוריבו לו, אזי כל שכניו עשו כמותו. כך הכנסנו זרעים, דשנים, שיטות עבודה. עשינו נסיונות גם בגידולים חדשים. הכנסנו, למשל, את תיסה-קבבירה מאוסטרליה והנסיון הצליח. עשינו נסיונות בפולי סויה מיפן. 11 מינים נכשלו, אבל אחד הצליח ולאחר שנסינו בו ארבע שנים התחלנו לגדלו בחלקות-המופת. לשם ארגון ההשקאה ערכנו קודם כל חקירה הידרוגרפית מלאה של כל השטח במוקדון ובתרקיה. על פי החקירה הזאת יכולנו אחר-כך לקבוע בדיוק את מקום הבארות ולדעת באיזה עומק בערך נמצא את המים.

ג.א. יש הבדל גדול בין מפעלנו לבין המפעל היווני מבחינת המימון: שם היה תקציב גדול שניתן כולו מלכתחילה, וכאן תקציב של הגיתן טפין טפין, בלי בטחון לעתיד.

ט. אני מבין זאת היטב. מבחינה זו היה לנו יתרון עצום.

ד.ג.ג. אם מותר לשאול שאלה לא-צנועה: היש יסוד לחשוב שחקירתך כאן תביא לידי אותן התוצאות אשר הושגו ביוון?

ט. מה תהיינה תוצאות חקירתי לא אוכל להגיד. הנני לחזור עכשיו על דברי הפתיחה ולעמוד עליהם. אינני יכול לאמר כלום בדבר הפוליטיקה של ממשלת הוד מלכותו. מיניסטר המושבות הדגיש בשיחתו אתי, כי שליחותי איננה פוליטית, אלא כלכלית גרידא: עלי לברר ולקבוע כמה אדמה יש כאן, כמה אפשר להשיג, מה אפשר לעשות בה, איזו התפתחות חקלאית ותרשתית תתכן בארץ הזאת (לשאלה - בארץ הזאת פירושו עבר-הירדן בכלל?) עבר-הירדן איננו כלול בסמכותי. עלי לחקור בגבולות השטח הנקרא פלשתינא, ז.א. ממערב לירדן. אני חושב אמנם לגשת לראות את עבר-הירדן, מכיון שאני עובר כאן, פשוט כדי לקבל מושג, אבל אין חלק זה של הארץ כלול בחקירתי. ואשר לפקודה ולהודעה הרשמית שהזכרתם כאן, לא ידעתי על זה ולא כלום בצאתי מלונדון, ראיתי זה עתונים לאחר שהגעתי הנה.

ג.א. אנחנו לא הסכמנו מעולם להפרדה המלאכותית של שני עברי-הירדן. בעינינו שניהם ארץ אחת. ביחוד לא יתכן להוציא את עבר-הירדן המזרחי מכלל ההתישבות

כאשר הישוב שם הרבה יותר דליל ויש שם שטחים פנויים.

מ.ש. ודאי, כמובן, שאלה של דרגת ההתפתחות. גם אם אין זו שאלה חבושה ביום הזה, לא יתכן שבעתיד ילך הישוב כאן ויצטופף בשעה שעבר-הירדן ישאר ספק על שממיו.

ש. כונתכם לאמר, כי את שני השטחים צריך היה לבחון כחטיבה אחת. זהו ענין שיש להביאו לפני מזכיר המושבות. שליחותי אני קבועה ומפורשת. אבל אני רושם לי את הערותיכם בענין זה.

ח"כ. מסבירים את משר ההודעות האחרונות של הממשלה והשפעתן על השליחות.

ש. זה מקשה את תפקידי ומוסיף עלי אחריות. בלונדון חשבתי שאין עלי אלא לקבוע עובדות, ועכשיו נראה כאילו מוטל עלי להסיק מסקנות ולערוך הצעות. אילו ידעתי קודם מה מסובך הענין, אפשר שלא הייתי מקבל עלי את השליחות בקלות כזו, ויתרתי לשם כך על ימי חופשתי. ב-15 ביולי עלי להיות חזרה בירון. את עבודתי בירון הנני מסיים בדצמבר. (הוסף לדברי הפתיחה של ד.ב.ג.) מה שנוגע ליכולת הדינמית של העם היהודי - אותה אפשר לשער על פי המצב הקיים. אותו המרץ שהיה עד עכשיו ודאי שיהיה גם לעתיד. (ד.ב.ג. אנו מקוים שיוכפל). מובן שעלי לחקור גם באפשרויות הפוטנציאליות. בעיקר עלי לעסוק בשאלת הקרקע - לברר מה אפשר לעשות באדמת הארץ הזאת.

מ.ש. אני רוצה לברר קצת מה כונתנו כשאנו מדברים על היכולת הדינמית של העם היהודי. אנחנו לא בחרנו בארץ הזאת משום היתרונות הכלכליים המיוחדים שיש בה. אילו יצאנו לחפש לנו על פני כדור הארץ חבל ארץ מתאים להתישבותנו, אפשר שהיינו מגיעים לבחירה אחרת. אולם למעשה לא עמדה לפנינו ברירה כזאת. הבחירה היתה כבר מאחורינו. היא נעשתה למעננו על ידי ההיסטוריה. אנחנו נמצאים במצב של מחנה אשר כל הגשרים נשרפו מאחוריו ואין לפניו אלא דרך אחת - הנה . כלי מליצות. אנו שרוכים לדור אחר החיים אינם שוים בעיניו מחוץ למפעל הזה. והנה מתוך ההכרח לבא הנה ולהאחז כאן גילתה ההתישבות שלנו כחות ואפשרויות אשר בשום אופן אי-אפשר היה לשער אותם מראש. ואנו בטוחים, כי כך יהיה גם להבא. אחת הסגולות שנתברך בה הגזע היהודי היא - ההסתגלות. בתכונה זו יש גם טעם לפגם, כי בגלה מתפשרים המוני עמנו עם תנאי חיים בלתי אנושיים. אולם כאן נהפכה הסגולה הזאת לכח יוצר. רק מי שנדחף לארץ בחוזק של חכה הזה, יכול היה ליצור בה ערכים כלכליים כאשר יצרנו אנחנו.

ב.כ. דוגמאות אחדות: הנה בתל-אביב נוסד בית-חרושת לסנים מזהבות, המפרנס עשרות משפחות ומוציא את תוצרתו לחו"ל. לא היה כל טעם מיוחד, ואי-אפשר היה בשום אופן לשער מראש, כי בית-חרושת כזה יוסד דוקא בתל-אביב. או, למשל, מהנדס אחד בתל-אביב המציא תנור-בישול וקבל פטנט עליו, והרהר עכשיו בעל-מוניטין על תוצרת חשובה הנשלחת מכאן לגרמניה. דוגמאות כאלה אפשר להביא גם מכשרון היצירה שהראו היהודים בארצות אחרות. תעשית הבגדים בלונדון ובניו-יורק, תעשית הטכסטיל בלודז.

ש. ברצוני להציג לכם כמה שאלות בענין העליה ומחוסר העבודה. ידוע לי, כי העולים הם מסוגים שונים. יש באים להתישבות חקלאית. יש בעלי-אמצעים - אנשי-מקצוע, סוחרים, בעלי-תעשיה, ויש עולים-פועלים. כפי שאני מבין, הרי בשעה שמביעים כרגיל, עורכת ההסתדרות חשבון מסועף של הצורך בידים עובדות. בשיחתי עם מר בן-צבי שאלתי, אם בשעת הכנת הרשימה הזאת מביאים בחשבון גם את חוסר העבודה הערבי. ענני, כי בדרך כלל מתחשבים בזה, אולם יתכן שתי סבות לא להביא את הדבר בחשבון: ראשית, ההסתדרות דואגת בעיקר לביצור העבודה המאורגנת; היא חוששת שעבודה בלתי מאורגנת של הפועל הזול תחתור תחת רמת החיים של המאורגן. שנית, טבעי הדבר, שהציונות מעונינת להכניס יהודים לארץ, והחוק היהודי המושקע בארץ מיועד להעסקת פועלים יהודים.

י.ב.צ. את שאלת העבודה המאורגנת ורמת-החיים עוררתי בקשר עם חלקו של הפועל העברי בעבודות הממשלה.

ש. כאן עלי לברר. אינני יודע את המצב כאן בדיוק, אבל אני משער, כי גם פה, כמו בכל מקום, בהורגת מיסת הטבדר, מזמינים הצעות והמוזיל זוכה.

<u>ר.ב.צ.</u> במה דברים אמורים - כשיש רמה מסוימת של שכר בעבודות צבוריות, אשר אין קבלן יכול להוריד ממנה, ואז כל התחרות היא על חשבון היכולת הטכנית והמסחרית של הקבלן. אולם כאן התחרות היא על חשבון ניצול הפועל, כי אפשר להעסיק נשים וילדים, ולשלם שכר זעום. הגנה חוקית אין, וגם זו שישנה, אין עליה פקוח. שעכשו היתה תמיד, כי בתנאי התחרות כזו אין לפועל העברי תקומה, אולם על ידי ארגון אחר יוכל להצליח. ראיה לכך ניתנה בימים אלה על ידי תוצאות הנסיון בעבודת המחצבה של חנמל. קבוצה קבלנית של פועלים יהודים, היודעת לארגן את העבודה ביתר חריצות, מספיקה לממשלה אבן במחירים השוים למחירי האבן הערבית ומתחרה יותר.

<u>ס.</u> הוגד לי, כי במחצבה מחלית עולה האבן העברית יותר מהאבן הערבית. ראיתי טבלאות המעידות על כך. ויש גם סימן לדבר, כי כעת רוצים להוסיף על שכרם של הפועלים הערבים.

<u>ד.ב.ג.</u> יתכן שהטבלאות היו השואה הסכר של פועלים ערבים ויהודים ולא של מחירי השבר. לשם השואת מחירי התוצרת יש להוסיף את משכרת המשגיחים והמנצחים על המלאכה אצל הפועלים הערבים, שאינם אצל היהודים, כי הללו עובדים בקבלנות.

<u>מ.ש.</u> צריך להביא בחשבון גם את ענין החומר המפוצץ, זהו סעיף הוצאה חשוב, אשר הקבוצה היהודית מכסה אותו על חשבונה ואצל הממשלה בודאי נרשמת הוצאה זו לחוד. אשר להוספת שכר לפועלים הערבים - מסמע שעד עכשיו קבלו משכורת יותר מדי נמוכה.

<u>ס.</u> ובכן, עד כמה שאני מבין מדבריכם, התרופה איננה הקצאת חלק מסוים של העבודה לפועלים היהודים וחלק מסוים לפועלים ערבים, אלא קביעת תנאי עבודה הוגנים השוים לכל.

<u>ה.א.</u> אבל כל עוד אין תנאי עבודה הוגנים שהם חובה על כלם, וכל עוד אנו עומדים בפני תחרות של התחרות בעבודה זולה, הננו דורשים בתור אזרחי הארץ, גם מחוץ לכל נימוק של הבית הלאומי, חלק מתאים בעבודות הממשלה.

<u>ס.</u> ובכן, תתנו לערבים חלק בעבודת המשק העברי!

<u>מ.ש.</u> הלא איננו דורשים חלק לעצמנו בעבודת המשק הערבי!

<u>ה.א.</u> אנו איננו דנים כרגע על המשק העברי או המשק הערבי, כי אם על המשק הממשלתי והעירוני, אשר גם היהודים וגם הערבים משתתפים בתקציבו ולפועלי שני העמים הזכות לעבוד בו. בשאלה זו של עבודה עברית וערבית יש לקבוע שלשה דברים. ראשית - הקמת הבית הלאומי פירושה רבוי פועלים עברים בארץ.

<u>ס.</u> מתי לפי דעתך יוקם הבית הלאומי?

<u>ה.א.</u> זו איננה שאלה של קביעת זמן.

<u>ס.</u> אני איננו מבקש שתתנו לי מועד. כוונתי היא - הנה יש 16 מיליון יהודים בעולם וברור שלא כלם יבאו הנה, ובכן מהי הנקודה שבה אפשר יהיה לאמר שהבית הלאומי הוקם כבר?

<u>ה.א.</u> הקמת הבית הלאומי איננו מצב אלא פרוצס. פירושו - ניצול כל האפשרויות הצפונות בארץ לשם הושבת יהודים. מהו שיעור האפשרויות הללו אין להגיד למפרע.

<u>ס.</u> ובכן, כשתמו כל האפשרויות והושג נקודת הרויה, אפשר יהיה לאמר שהבית הלאומי הוקם?

<u>ה.א.</u> אילו היתה נקודת רויה. אין זו אלא תיאוריה בעלמא!

<u>ס.</u> זוהי תיאוריה בעלמא? זוהי שאלה מעשית. לשם כך נשלחתי הנה - לחקור ולהרצות, כמה יהודים אפשר עוד להכניס לארץ.

נ. אפשר לדבר רק על תכנית מסוימת לפרק זמן מסוים, ואחר כך לשוב ולעיין לאור המצב החדש שיווצר בינתיים.

ס. ובכן, לדידכם, הקמת הבית הלאומי פירושה ביצול מכסימלי של הארץ.

י.ב.צ. ביצול הארץ ולא התושבים.

ח.א. יש להדגיש את ההבדל בין התיסכות שלנו המכוונת לטובת עצמנו ומביאה ברכה גם לארץ, ובין קולוניזציה קפיטליסטית רגילה, המכוונת לניצול של אוכלוסי המקום ועבודתם הזולה.

ס. אני מבין היטב. כוונתי במלה ביצול (אכספלואטציה) - קידום בכל האפשרויות הכלכליות של הארץ.

בצא. לניצול זה איננו יכולים לקבוע גבול מראש. בשנה שעברה אמר סיר הרברט סמואל בהרצאה שהרצה בלונדון, כי הוא רואה אפשרות של ארבעה מיליון ~~יהודים~~ תושבים בשני עברי-הירדן. אבל, לדעתי, גם לאחר שתושג נקודה זו, יהיה עוד מקום להתפתחות, באשר עליה יהודית פירושה תמיד הכנסת הון חדש לארץ וגם איננו יכולים לדעת מה עלולה לחדש הטכניקה. (חוזר להסברתו).
הנקודה השניה היא, שיש לפנינו שתי רמות חיים. המשק הערבי סגור בחלקו בפני הפועל העברי, אבל לא להיפך. אנו חלויים רק במה שאנו יוצרים במו ידינו. נוסף לזה סגרו בפנינו גם את עבודות הממשלה והעיריות. גם אנו יודעים על קיומה של מיטת הסגדר, אבל יודעים אנו שסום ממשלה איננה מחויבת לקבל דוקא את הסגדר הכי זול. ועוד. בארץ של שתי רמות חיים קבועות מחויבת הממשלה להתחשב בשתיהן. ממשלת דרום-אפריקה, למשל, לא תקבע את תנאי עבודתו של הפועל הלבן לפי רמת חייו של הפועל יליד-הארץ.

ס. דוגמא זו איננה מוצלחת ביותר. הפועל הלבן בדרום-אפריקה מונע עבודה מפועל שחור. הוא גם איננו מניח לו ללמוד מלאכה. והתוצאה היא, שהמצב שם הוא זה, שהפועל הלבן יושב בחיבוק ידים, כמו, למשל, סר בן-צבי כאן, ואילו הפועל השחור עושה את כל העבודה.

ה.א. לא באתי להשוות את התנאים פה ושם, אלא להדגיש את ההכרח להתחשב בשתי רמות החיים.

ס. המצב הוא זה, שמכל צד אני שומע על חוסר עבודה בין הערבים. אומרים לי, כי עכשיו מעסיקים ארבעת אלפים איש במלחמת הארבה ועדיין יש חוסר עבודה רב. תפקידי הוא לקבוע את אפשרויות עבודה לעתיד. לפי טענתכם יוצא, שעלי להעמיד מחיצה בין שני התחומים הסגורים לגמרי זה בפני זה. בשעה שבתחום הערבי יש חוסר עבודה, יתכן חוסר פועלים בתחום העברי. לי נדמה, שעלי לצרף את המספרים ולעשות חשבון אחד. נניח שבתחום המשק היהודי יש אפשרות להעסיק בתקופה הקרובה 10.000 פועל; באותו זמן ישנם, נאמר, 2000 מחוסרי עבודה יהודים ו-8000 מחוסרי עבודה ערבים. האם תדרשו במצב זה רשיונות לעולים חדשים?

ח.א. הוא אשר רציתי לאמר בנקודה השלישית. אם גם יש חוסר עבודה ערבי, לרוב עונתי, אין זה אומר כלל שאותם הפועלים באים בחשבון לעבודה במשק העברי החדש. אם יש, למשל, פועלי בנין מחוסרי עבודה בחברון אין זה כלל ראיה, שאי-אפשר להכניס פועלים יהודים חדשים לטסח המטעים בשרון.

ס. אינני מבין מדוע ערבי שאין לו עבודה בחברון לא יוכל ללכת לעבוד במקום אחר.

מ.ש. אנו שוללים בהחלט את עצם ההנחה שיש חוסר עבודה ערבי בארץ בתור חזיון קבוע. ישנן עונות שבהן העבודה מתמעטת, אבל זהו דבר רגיל. חוסר עבודה המוני איננו. אילו היה, לא היינו עדים להדירה בלתי פוסקת של ערבים מבקשי עבודה מעבר-הירדן ומסוריה. הגבולות האלה פתוחים למעשה לפני כניסה בלתי חוקית של ערבים - יהודים אין באותן הארצות - וכל המבקר את תימה בעונות עבודה יראה את האנשים האלה לנים ברחובות. אילו היה חוסר עבודה ערבי בארץ, לא היו באים מדי שנה בשנה פלחים ממצרים לעבוד בעונת הקציר בנגב, כפי שמספר הדו"ח של מחלקת החקלאות. אז היתה גם יציאה ערבית גדולה מהארץ, בשעה שלמעשה היא קטנה מאד, יותר קטנה
מאשר לפני המלחמה והרבה יותר קטנה מאשר מסוריה והלבנון. אבל אילו גם

היה חוסר עבודה בארץ - לא באנו הנה על מנת לסגור את השאלה הזאת. לא אנו אחראים לחוסר עבודה זה, אם ישנו. ההון היהודי היה חדל לבא לארץ, אילו היה מוכרח כאן להעסיק רק ערבים. כל עבודתנו היתה מאבדת את טעמה.

ס. (בהרגשה) ובכן מטרת הבית הלאומי היא ליצור עבודה בשביל פועלים עברים?

מ.ש. כן.

ד.א. בשעה שמדברים על שני התחומים המוגדרים יש לזכור, כי בעצם רק תחום אחד בהחלט והוא המשק הערבי, בעוד שהמשק העברי פתוח תמיד לפני חדירת העבודה הערבית. ולמעשה מעסיק משק זה פועלים ערבים רבים.

מ.ש. אם גם יש חוסר עבודה ערבי בארץ, הרי העליה היהודית יכולה לשנות את המצב רק לטובה, בשום אופן לא לרעה. מהרגע הראשון לבוא העולה העברי לארץ הוא ממציא עבודה לערבי. מסן ערבי מוריד אותו מן האניה, המקלאי הערבי מספיק לו חלק גדול מצרכי האכל - זכורני, בימי העליה הגדולה של 1925 סגסתי על מעין ערן-חרוד ערבי, שהוביל חמור טעון תרנגולות מרחק לתל-אביב. בראה שכדאי היה לו ללכת ברגל ימים אחדים, כדי למכור את סחורתו ליהודים. ישנן עוד כמה וכמה צנורות של הנאה לערבים מהעליה היהודית. סעיף חשוב הוא - שכר-הדירה שמשלמים היהודים לבעלי-בתים ערבים. היסוב הערבי לא היה מקבל את כל השירותים המשתלמים בהיקפם הנוכחי, אילמלא ההכנסה של האוצר מהיהודים.

ס. את ההנחה הזאת אינני יכול לקבל. הפוליטיקה הציונית גורמת הוצאות עצומות לממשלה. 25% של התקציב יוצאים לבטחון. אילמלא ענין הבית הלאומי - לא היה צורך בזה.

מ.ש. ומה בדבר ההוצאות העצומות לבטחון בסוריה? הלא שם אין בית לאומי ליהודים!

ס. סוריה זהו ענין אחר. האנגלים אינם צרפתים, המשתמשים בסוריה בתור שדה-אימון לגדודי-צבא.

ב.ב. ומה בדבר הוצאות הבטחון בעבר-הירדן?

ד.ב.ג. מה, לדעתך, איפשר לממשלה לצבור את העודף הגדול ולסלם חובות?

ס. אינני שולל שהגורם היהודי הגדיל את הכנסות הממשלה, אבל אינני מודה שהוא היטיב את מצב האוצר.

ב.ב. מעיר על חלק היהודים בהכנסות המכס, הדאר והרכבת.

י.ב.צ. ישנה תופעה מענינת, כי דרגות השכר של הפועל הערבי הולכות ועולות פדי התקרבנו לאזור ההתישבות היהודית. השכר הערבי הגבוה ביותר הוא במושבות העבריות. אילו גרמה ההתישבות העברית לחוסר עבודה ערבי, צריך היה להיות להיפך.

ס. האם תוכלו לקבוע אם יש עליה בשכר הממשי של העובד הערבי לעומת המצב שלפני המלחמה?

ח.א. המספרים נתונים בתזכיר ההסתדרות לועדת-החקירה, אשר המצאנו לך. שם נקבעה העליה ב-60%.

ס. תופעה מעין זו נראית גם ביון. באו מיליון פליטים לארץ והנחשול הזה לא רק שלא הוריד את השכר ולא גרם לחוסר עבודה, אלא להיפך, רמת השכר הממשי עלתה ב-15%.

ד.ב.ג. עלי לחזור לשאלת העבודה העברית והערבית. אילו קבלנו את ההנחה, שכל עוד יש פועלים ערבים מחוסרי עבודה בארץ, אין להכניס יהודים, אזי לעולם לא היינו מכניסים אף פועל יהודי אחד. מדוע? מפני שתמיד ימצאו ערבים מחוסרי עבודה במשק העברי הנוצר, גם בחקלאות וגם בחרושת. השכר שיקבל פועל ערבי אצל נותן עבודה יהודי יהיה תמיד יותר גבוה מהשכר

מהשכר המשתלם במשק הערבי. הפועלים הערבים העובדים במשכנות של שכם יהיו תמיד מוכנים לעזוב את עבודתם הקבועה על מנת ללכת לעבוד בבית-החרושת העברי "שמן" בחיפה. תמיד יפצאו בידואים, אשר לגבי דידם מתבטלות כל ההגדרות של חוסר עבודה, שישמחו לכל הזדמנות של עבודה במוסבה הקלאית עברית. הרי שאם נקבל את ההנחה, שאין להביא עולים חדשים כל זמן שתביעת התושבים הקיימים לעבודה לא סופקה, נגיע לידי סגירת שערים מוחלטת בפני כל עליה שהיא ואז לא כדאי יהיה למפעל היהודי לבא הנה והארץ תשאר בדרגה לערבי. לכן אנו אומרים: מפעלנו פירושו יצירת עבודה בשביל פועלים עברים. אחרת, מוטב לנו להשאר בחוץ. אבל יחד עם זה אנו יוצרים עבודה גם בשביל הערבי. נטל זה, שבגינו מעסיק בעיקר פועלים ערבים, לא היה נבנה אילמלא אמצעים שהכנסנו לאוצר הממשלה ושכרי התפתחות הכלכלית שיצרנו בשביל הארץ. הוא הדבר ביחס לנמל ולרכבת. פעולה זו נעשית בחוקף התהליך הכלכלי. אבל מלבד זה אנו עושים גם מאמצים שבמתכוון להרים את רמת החיים של העובד הערבי על ידי פעולי ארגונית, דרישת חוקים ועוד.

ס. (חוזר) אתם מעונינים בהעלאת רמת החיים של הפועל הערבי?

יש"ח. כן.

ס. מפסיק את השיחה מפני השעה המאוחרת. ב"כ הועד-הפועל מזמינים אותו לביקור בועה"פ ביום שיבקר שנית את תל-אביב.

MA/1/4

13th March, 1930.

His Excellency,
Sir John R. Chancellor,
High Commissioner for Palestine,
Government Offices,
J E R U S A L E M.

Your Excellency,

In connection with the inception of the works provided for in the Budget of the Public Works Department for the year 1930, as well as the forthcoming erection of the Railway workshops at Haifa and the operations already under way at Haifa and Athlit for the construction of the harbour, we beg to lay the present memorandum before Your Excellency.

2. In the detailed memorandum submitted to Your Excellency on February 11, 1929, we set forth the claims of Jewish Labour to an equitable share of employment in Government works and suggested arrangements whereby such share in road building and the construction of the Haifa harbour might be assured. Our proposals were to the following effect :

(A) The Government to fix in advance for each year the volume of work to be carried out with Jewish labour and to determine the specific jobs on which it is prepared to employ organised Jewish workers.

(B) Such jobs to be given out in either of two alternate ways:
   (I) By public tender, on condition that the Contractor bind himself before the Government to carry out the work with organised Jewish labour;
   (II) By turning over the works to the Contracting Offices of the Labour Federation, upon mutual agreement as to rates of pay.

(C) The Government to fix in advance the amounts to be spent in wages on these Contracts, in accordance with rates based upon the minimum needs of Jewish labour. The Contractors' tender not to exceed this estimate

based upon a fair wage so determined.

3. This arrangement appeared to us to be the one best fitted to solve the problem of Jewish labour in Government works. The fixing of the maximum wage expenditure shields the Government from an unforeseen increase in outlay. At the same time, a definite procedure is adopted to protect the rights of the Jewish population.

4. At the interview which representatives of the Zionist Executive and of the Labour Federation had with Your Excellency on May 7, 1929, we added certain comments on these proposals. In reply, Your Excellency stated in that interview that the Government was cognisant of its obligation to find ways of employing a fair number of Jews on its works and that a consultation was in progress between it and the Colonial Office as to how this object should best be attained. Your Excellency also informed us on that occasion that when operations would be commenced on the Haifa harbour construction, a group of Jewish workmen would be given a trial in the quarrying work, the results of this experiment to serve as a basis for solving the question of Jewish labour in harbour works.

5. In the course of the negotiations that ensued, the Zionist Executive was informed by the Acting Chief Secretary, in his letter dated July 5, 1929, that the Government was investigating ways and means of satisfying the claim of Jewish labour by employing Jews on works carried out in areas of Jewish settlement. The latter also contained a list of works, amounting in the aggregate to LP. 55,000.--, on the majority of which only Jewish labour was to be employed, while to the remainder Jewish workers were to be admitted in a fair proportion. These works were :

1. The Drainage of the Kishon Estuary.
2. The Roads from Hadar Hacarmel to the top of Carmel.
3. The Quarantine Building at Haifa.
4. The Petach Tikvah - Kalkilieh Road.
5. The Construction of a wall along the shore at Jaffa.
6. The Survey Office Building at Tel Aviv.
7. Repairs in the Jaffa Port.

In the interview which subsequently took place with Mr Pudsey, Director of the Public Works Department, he promised that a fair proportion of Jewish workers would be employed on other works of the Department as well.

6. To our regret, however, these assurances materialised to only a very limited extent. Neither the Hadar Hacarmel Road nor the Survey Office Building at Tel Aviv was begun in 1929. Of the repairs in the Jaffa Port and the construction of the wall along the shore - works estimated at about LP. 10,000.--, only a small part was carried out, the wage bill of Jewish workers on these job amounting to only a few hundred pounds. On the drainage of the Kishon Estuary and the erection of the Quarantine Building only part of the workers were Jews. The result has been that of the whole of the above list, amounting to LP.55,000.-- Jewish labour was employed on works amounting to only LP.20,000.--, of which amount about LP. 7,000.-- was spent in wages.

7. Nor have arrangements been made for the employment of Jews on other Government works. The budget of the Public Works Department amounted in 1929 to nearly LP.300,000.--. In addition, the Department carried out works not included in the budget for which appropriation was made from other sources, as for instance the building of the Archeological Museum in Jerusalem and the repairs in the Jaffa port. Altogether the amount spent in wages on these works may be estimated at LP.110,000.--, of which Jewish labour received about LP.15,000.-- (including the sum of LP.7,000.- referred to in para.6), i.e. only 14% of the total, which is even a lower share than that of the previous year - 18% in 1928.

8. The position of Jewish labour on the Haifa harbour works deserves special treatment. With regard to these works express undertakings were given by the Colonial Office bearing upon the employment of Jewish labour and the payment of a fair wage. Nevertheless, when the work was started, only six Jews out of a total of 600 were employed for a certain period of time. In November the Resident Engineer agreed to admit a group of Jewish quarrymen to the Athlit Quarry on a contract basis, the results of the experiment to indicate the way of assuring a due proportion of Jewish labour on the harbour works. A group of 40 commenced work in the end of November and we are glad to state that so far as we are aware, the experiment has been eminently satisfactory. The excellent organisation of the group, added to its technical skill and efficiency, have enabled it to turn out a higher output per head than that obtaining among other workers in the Quarry, while the stone it supplied did not cost the Harbour Works Management more than that got by Arab workmen receiving a low daily wage of 110 - 130 mils.

9. Throughout the course of our negotiations with the Government it has been our contention that the Jewish worker cannot be expected to acquiese in the low rates of pay obtaining in Public Works, insufficient to provide the minimum of civilised existence. However, we pointed out time and again, that in certain cases the work of organised Jewish labour on a contract basis will not prove more expensive than the departmental execution of the same job on the basis of a low daily wage. The experiment made with the Jewish quarrymen's group at Athlit has fully justified this contention. Here there is no question of a difference in wages as between Jew and Arab to serve as grounds for not engaging the former. Yet even in this case, where Jews producedthe stone as cheaply as the Arabs, we see no attempt to extend the face assigned to the Jewish group so as to increase the number of Jewish workers up to the proper proportion. While this is the position in the Athlit Quarry, the ratio of Jewish labour to the total continues below any fair standard in other branches of the Harbour works as well. In January, Jews employed on all works connected with the Harbour construction averaged 15% of the total.

10. May we be permitted to recapitulate the causes for which the claims of Jewish labour in Government works are disregarded :

(a) The present method of giving out contracts to the lowest bidder by means of an unrestricted competitive tender;

(b) The absence of any statutory limitation of the employment of women and children on road construction, coupled with the lack of a minimum wage fixed by law.

So long as these conditions prevail, works will mostly fall into the hands of contractors paying the lowest wage, employing women and juveniles, and taking advantage of their workmen in every possible way.

11. Works carried out directly by the Public Works Department cannot be said to be free from these evils. It would seem that the proper course in these works would have been to assist organised groups of workmen to obtain jobs at piece-rates based upon a living wage. In this manner a more or less permanent personnel would have been trained, whose accumulated skill and experience would, in the

long run, prove of a great benefit both to the community and to the Exchequer. Instead, work is done by casual daily labourers, constitutionally indifferent to their own technical advancement. The low rates of pay bar a more advanced type of a worker, with a higher standard of life, from access to public works, which fact results in many cases in a low output and inferior workmanship.

12. The question of labour conditions has on various occasions engaged the attention of the Government, but it appears that its declared policy has not been put into effect in administrative practice. The Palestine and East Africa Guaranteed Loan Act contains a specific pledge as to fair conditions of labour. The Commission appointed by Field Marshal Lord Plumer in 1927 to enquire into the question of wages ascertained that the average daily wage of an Arab worker was 140.- 170 mils, of an unorganised Jewish worker 150 - 200 mils, of an organised Jewish worker 250 - 300 mils. Nevertheless, Government is now paying a daily wage of 110 - 130 mils to a large number of the workers it employs on the Harbour construction and other jobs, such as the Jeruselem Quarry and the erection of the Archeological Museum, while it has increased the working hours from 8 to 9 and nine and a half.

13. Such standards of employment prove an impediment to the economic advancement of the labouring population. They directly encourage employers to reduce wages and extend hours, while they hit the Jewish worker especially hard. The Government have repeatedly admitted that the higher standard of life of the Jewish population was an important factor in swelling the Revenue. Yet what is an advantage to the Exchequer seems to work to the disadvantage of the Jewish population in its capacity as claimants of employment. The disregard of the standard of life of the Jewish worker in the allocation of public works prevents him from benefiting therefrom in the proper measure. Thus the Jewish population is penalised for the very fact which enables it to make so considerable a contribution to the common weal.

14. We cannot acquiese in the continuation of the present state of affairs, robbing Jewish labour of such volume of employment on public works as is their due, and hampering the growth and development of the Jewish population in proportion to the financial resources which it brings into the country and places at the disposal of the Government. It is our firm conviction that Jewish labour is entitled to constitute one half of the workers employed by Government, seeing that it constitutes

one half of the wage earning population of Palestine and that the Jewish populations contribution to the Revenue makes about one half of the total.

15. We definitely contest the assumption often put forward that the payment of a fair wage to Jewish labour is apt to impoverish the Treasury. Neither in principle, nor in point of fact does this contention seem to possess any validity. As it appears to us, the primary duty of Government in its capacity as a tax raising apparatus is to satisfy the needs of the inhabitants and to distribute justly the resources at its disposal. Judged by these standards, there can be no justification for a regime which systematically leaves in the cold a community covering half the Government expenditure, and sanctions the worse forms of labour exploitation, even if it does effect some economy in one of the items of expenditure. But we challenge the assumption that such economy as is attained works out at any considerable part of the total. Estimates which we are prepared to set forth in detail when the opportunity of a personal interview presents itself show, that by completely satisfying the claims of Jewish labour both as regards the rate of pay and the volume of employment, Government would be adding only 5% to the budget of the Public Works Department and only 1.5% to its entire expenditure. It is at the price of such a small difference, in no way jeopardising the financial stability of the Treasury, that the question of Jewish labour on Government works may be equitably solved.

16. We beg therefore to request that the necessary steps be taken to ensure the allocation to Jewish labour of 50% of the employment on the Harbour construction and on other public works, at a wage sufficient for their sustenance. While we believe the proposals submitted in para. 2 to be the most appropriate, this does not exclude other suggestions provided they are calculated to attain the object in view.

17. We also take the liberty of touching upon the problem of Municipal works in the "mixed" cities (Jerusalem, Haifa and Jaffa). Here a specific instruction issued by Government is in operation, enjoining the Municipalities to follow, in the allocation of contracts, the procedure adopted by the Public Works Department. The result is, again, an almost complete disregard of the interests of Jewish labour. It should be noted that the Jerusalem Municipality is particularly strict in complying with the above instruction where Jewish claims are concerned, while cases have come to our knowledge of jobs given out without a public tender or not to the lowest bidder by any means.

We therefore suggest that the above instruction be cancelled and that steps be taken to ensure an arrangement in the allocation of municipal works similar to that suggested for Government works.

16. In conclusion we beg to stress the utter urgency of the matter. The Public Works Department has already taken in hand a part of the present year's programme, the operations at Athlit and Haifa are proceeding apace, while the number of Jews employed in these works is 250 all told. We therefore trust that the present memorandum will receive Your Excellency's immediate attention.

We beg to remain,
Your Excellency's
obedient servants,

D. B. G.

[illegible] 1930 – 500.000 [illegible] 160.000 [illegible] 80.000
[illegible] 20.000 [illegible] 60.000 [illegible] 24.000 = 40%

[illegible]

100 [illegible] 30 [illegible]
100 30
45
50
400 | 150 105

250 15
450 | 600 25 | 10 [illegible]

100 10
102 | 2 20 | 10 [illegible]

1352 [illegible] 150 [illegible]
11½

ת ז כ י ר

ש ה ו ג ש

לאינטרנציונל המקצועי - ע"י ההסתדרות
ולאינטרנציונל הסוציאליסטי - ע"י המפלגה.
אוקטובר, 1929.

א.

לפני שבועות אחדים היתה ארצנו במה למאורעות דמים, שוד, הצתות, רציחות והתנפלויות קשות בערים ובכפרים. טביחות איומות נערכו ביחוד בחברון וצפת, שני ישובים עברים עתיקים, אשר יושביהם הם לומדי תורה או סוחרים, שחיו במשך דורות עם התושבים הערבים בשלום רב. העליה העברית החדשה, וביחוד זו של הפועלים, פסחה כמעט לגמרי על שני ישובים אלה, והם נעדרו כל כח המסוגל להגן על עצמו ולעצור את הטבח. כאן נרצחו ללא כל התנגדות למעלה מששים נפש, איש ואשה, זקן וטף. מאות נפצעו. בתים נשרפו, חנויות ובתי-מסחר נבוזו. התושבים היהודים הועברו מבתיהם ורוכזו בבתי הממשלה וכל רכושם הופקר ונחרב. רציחות אכזריות נערכו גם באחת השכונות בירושלים ובמושבה חקלאית קטנה - מוצא - אשר ע"י ירושלים, שהיו גם כן נעדרות כל הגנה עצמית. כמו כן נבוזו, הוצתו ונחרבו עד היסוד איזו ישובים קטנים שנעזבו מתושביהם. אולם ביתר המקומות בארץ נתקלו המתנפלים בהגנה עצמית עברית, שהצליחה להדוף את ההתנפלויות המסוכנות ולמנוע ביתר חלקי הארץ את זוועות חברון וצפת. בעשרים ושבע נקודות נתקפות בירושלים, בכל השכונות העבריות בחיפה, בעיר העברית תל-אביב ובמושבות החקלאיות העבריות, גם במרוחקות, בודדות ומעוטות אוכלוסים, עמדו הישובים העברים בגד התקפות חזקות של המונים מוסתים ומולהבים באש קנאה דתית ושל אספסוף שנזעק לשוד, אשר הובטח ע"י שולחיו, כי דם היהודים הותר, רכושם הפקר והממשלה לא תתערב נגד מעשיהם. הפעולה של ההגנה העברית הצילה לא רק את הנקודות שבהן היא פעלה, אלא מנעה את ההתנפלויות גם במקומות אחרים, והישובים העברים המרוכזים והחזקים ניצלו ברובם מנסיונות ההתקפות ההמוניות. אף על פי כן עלו תשעת ימי המהומות לארץ במאות קרבנות אדם. למעלה מ-130 יהודים וגם ערבים כמספר הזה נהרגו. מאות יהודים וערבים נפצעו. מלבד הקרבנות באדם הביאו תשעת ימי המהומות חרבנות גדולים ברכוש: מאות בתים נשרפו, שכונות וישובים שלמים נבוזו ונהרסו, בתי-מלאכה ובתי-מסחר, שפרנסו מאות משפחות, פרדסים וכרמים, ומשקים, שהוקמו במאמצים חלוציים כבירים, עולים באש.

ב.

התפרצות החרס והדמים לא היתה פרי התפתחות של יחסים קשים ושל סכסוכים נמשכים בין התושבים היהודים והערבים. השנים האחרונות היו דוקא שנות התפתחות שלוה ותקופה של אימוץ הקשרים הכלכליים בין כל חלקי התושבים בארץ. העליה העברית הכניסה כחות עבודה והון שהביאו התקדמות רבה בכל ענפי החיים בארץ. במשך עשר השנים האחרונות נכנסו כ-90 אלף יהודים מארצות אחרות לארץ-ישראל והוכנס הון חדש של קרוב ל-15 מיליון לי"ש לכל הפחות. אדמות חול נטושות נטעו פרדסים. בצות, שהיו קני מחלות ומגפות, יובשו ונהפכו למקור חיים בידי מעבדיהם. שטח המטעים גדל במשך התקופה הנזכרת פי ארבעה. גם הקרקעות המעובדות הושבחו ושיטות העבודה החקלאית תוקנו ושוכללו. ההתקדמות לא הצטמצמה רק בשטחי האדמה שנרכשו ע"י היהודים. הישובים הערבים הישנים בסביבות ההתישבות העברית החדשה פתחו וחדשו גם הם את משקיהם בדרכי המתישבים החדשים. גם האריסים, אשר ישבו על האדמות שנקנו בידי היהודים מאת בעלי האחוזה - האפנדים, - קבלו את האפשרות ואת הדחיפה להיטיב את מצבם ואת שיטות עבודתם בעזרת הפיצויים, שהחברות היהודיות לקנית קרקעות נוהגות לשלם ליושבים על הקרקע, מחוץ למחיר שמקבל בעל הקרקע הנמכר. יחד עם התקדמות החקלאות והמסחר והתעשיה, גדלו האימפורט והאכספורט, הוקמו מפעלי חרושת מודרניים והתחיל להתפתח הניצול של כחות המים ואוצרות הטבע. בקשר עם התפתחות מקורות הכלכלה עלו גם ההכנסות הצבוריות של הארץ. בשנת 1921 הגיעו הכנסות הממשלה ל-1.878.000 לא"י וב-1928 ל- 2,495.000 לא"י בשעה שעבר הירדן מזרחה, שנפרדה מארץ-ישראל, נשארו ההכנסות ללא שנוי בגבול של 300.000 לא"י. ארץ-ישראל היא הארץ היחידה מהארצות שהיו תחת שלטון תורכיה, אשר שלמה את חלקה בחוב העותומני וסלקה גם את ההוצאות וההשקעות מימי שלטון הכבוש הצבאי, ועתה היא נושאת

לא רק את הוצאות עצמה, כי אם גם חלק מן ההוצאות של הארץ מעבר לירדן מזרחה. הודות לעלית ההכנסות של הארץ נתרחבו העבודות הצבוריות ושרותי הקהל, תוקנו אמצעי החבור, נתרחבה רשת בתי-הספר הערבים, המתכלכלים בעיקר על חשבון ממשלת הארץ, ושוכללה העזרה הסניטרית והרפואית הממשלתית. עלתה הרמה התרבותית של כל התושבים. נתחזק גם מצב הבטחון בימים כתקונם, והשוד, שהיה חזון נפרץ גם בימים רגילים בארץ-ישראל, כמעט פסק בשנים האחרונות. במדה רבה הורם גם שכר העבודה הכללי בארץ. הפועלים העבריה. הקימו הסתדרות חזקה המכילה כשליש של הישוב העברי המבוגר ומונה כ-25000 חבר. היא הצליחה ליצור בסביבת העבודה הזולה תנאי עבודה וארגון אירופיים לפועל במלאכה ובחרושת, להרים עד כפליים את דרגת העובד בחקלאות, להניע את הממשלה לתיקון החוקים הראשונים להגנת העובד, ליצור רשת של מוסדות חברתיים וכספיים מסובים לעזרת חברים ולהגברת העזרה ההדדית, ליצור משקים קואופרטיביים למאות חברים. בעיר, לפתח התישבות חקלאית רחבה של פועלים על קרקע לאומית ולהקים משקים קבוציים המיוסדים על עבודה וחיים משותפים בהחלט ומשקים אינדיבידואליים עם יסודות של עבודה עצמית ועזרה הדדית קואופרטיבית מפותחת. ארגון הפועלים העברים השפיע גם על הטבת תנאי החיים של הפועל הערבי בכפר ובעיר. ההסתדרות עזרה לכך בכל הזדמנות גם בפעולתה הישרה. היא עזרה לכמה שביתות של פועלים ערבים ועשתה את כל אשר בידה לארגון הפועל הערבי. היא החזיקה קלובים ערבים, הוציאה עתון בערבית, עיבדה תכנית מסוימת של יצירת פדרציה של פועלים עברים וערבים מאורגנים בחטיבות לאומיות שלהם וגם הצליחה להכניס חלק מהפועלים הערבים העובדים ברכבת, דואר וטלגרף אל ההסתדרות המקצועית המתאימה המסונפת להסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ-ישראל. הרמת המצב הכלכלי והתרבותי והטבת תנאי העבודה גרמו גם להפחתת היציאה בקרב התושבים הערבים, שההגירה לארצות אמריקה היתה לחזיון נפרץ בקרבם עוד מלפני המלחמה. מ-1921-1926 יצאו מארץ-ישראל 7.400 ערבים, שהם מהוים 1% של התושבים הערבים בארץ. באותה תקופה יצאו מסוריה ומהלבנון כ-57.000 ערבים המהוים 2% של מספרם הכללי.

כל מהלך החיים הכלכליים והחברתיים בארץ היה, איפוא, מכוון לשיפור המצב של כל תושבי הארץ ולרבוי יחסי השלום והעבודה המשותפת. שום תושב לא יכול היה להתעלם מן העושר והקדמה אשר הישוב העברי נושא לארץ, אולם נמצאו בארץ יסודות אשר ראו בעין רעה את ההתפתחות של מגמות השלום והקשרים ההדדיים בין כל חלקי התושבים ואחזו בכל האמצעים להפירם.

ג.

האפנדים הערבים, בעלי האחוזות והסוחרים העשירים נהנו אמנם גם הם מגידול העושר בארץ בכלל ומשכירות הקרקע שלהם בפרט, אולם הם מביטים בפחד על התישבות העברית ועל כניסת תרבות חדשה המקדמת את המוני התושבים בארץ ועתידה לשחרר אותם מן השלטון וההשפעה של מנצליהם. פחד מעמדי זה הנהו אחד הגורמים העיקריים להסתת האיבה נגד הישוב העברי מצד האפנדים. יחד אתם נשאה גם האינטליגנציה הפקידותית הערבית מבניהם או חניכיהם של האפנדים את תעמולת החזית האנטיציונית להמוני הערבים. תעמולה זו היתה לה קרקע פורה בארץ לרגל חוסר דיפרנציאציה סוציאלית מסוימת בישוב הערבי. בשבטים הבידואים מתרכזים כל בני השבט סביב השיך המצוה והמנהיג, וכן גם בכפרי הפלחים. גם בעיר עוד שולטת המשפחה המיוחסת הנכבדה על דלת העם לא רק בחומר כי אם גם ברוח. מבנה סוציאלי זה מכשיר את החזית האחת של בני מעמדות שונים להגנת האינטרס של השליטים, אולם הוא גם גורם להתפוררות פנימית רבה. ואמנם תאוות השררה של כל שיך משבטי הבידואים ומן הפלחים, המריבות הפנימיות של המשפחות העירוניות המכובדות והעדר הכרה ותרבות לאומית מסודרת ערערו את היסוד של הנסיונות להקים חזית ערבית לאומית אחת בארץ. רוב כינוסי המוזמנים הנכבדים, שנקראו בשם קונגרסים, נגמרו בפירודים פנימיים. ההצלחות לרכז המונים להפגנה אנטיציונית או להתנפלויות ופרעות, כמו הפרעות בירושלים ב-1920 ופרעות יפו ב-1921, היו אך הצלחות שעה, שנמוגו ונמסו בתוך המגמה הכללית של התעצמות הקשרים הכלכליים ורבוי השלום ההדדי בין המוני התושבים העברים והערבים. קבוצת האפנדים הריאקציונית והחזקה ביותר לא ראתה, איפוא, לפניה דרך אחרת להקים פעולה מאוחדת ולחזק את שלטונה גם בפנים, מאשר לעורר את השנאה הדתית, אשר אליה נתפש ההמון המזרחי ביותר. כל מאמצי הקבוצה הזאת רוכזו בשנה האחרונה בחיפוש תואנה לסכסוך דתי בין היהודים והמושלמים.

בן בריתם הטבעי של האפנדים בדרכם זו היו ראשי הדת המושלמית בארץ. חוץ מקשרי מוצא ומשפחה משותפים וחוץ מפחדם המשותף מפני הרמת הניבו התר-בותי של התושבים בארץ, היו לשליטים הדתיים גם אינטרסים מיוחדים בהלהבת

קנאה דתית שתרכז סביבם באי"י ומחוצה לה את המוני המושלמים. לראשי המוס-למים באי"י היה היסוד לקוות, כי במסכת תגאים נוחה הם יוכלו להפוך את הקדשים שברשותם למרכז דתי לאיסלם כלו, אחר שהכליפות התורכית בוטלה, על חיג'אז השתלטו הוהאבים העומדים ביחסים קשים עם יתר העולם המושלמי, ומרכז אחר בעדר למושלמים. משום כך חיפש המופתי הזדמנות לסכסוך דתי, שיעורר את תשומת לב כל העולם המושלמי.

למופתי ולמועצה המושלמית העליונה שהוא עומד בראשה היו גם אינטרסים כלכליים בלתי-אמצעים בהפחת רגשי האיבה לשם התלכדות דתית של המושלמים מסביב למוסדות אשר תחת ידיהם. המועצה המושלמית נוצרה ע"י הנציבות האנג-לית באי"י לפני כעשר שנים כמוסד בעל שלטון חמרי, אשר לידו נמסרו הקרקעות והרכוש של ההקדשות הצבוריים, שנשארו בלי בעלים מימי נפילת השלטון התור-כי על אי"י. המוסד הזה גדל והתפתח, הרבה את נכסיו והשפעתו והקים גם רשת של פקידות הנהבית שמנגד וקושה את דברו. המועצה המושלמית הצליחה גם לענין את העולם המושלמי כלו במקומות הקדושים, אשר נמסרו לפיקוחה ועל אחריותה וסדרה מגביות לטובתם בכל ארצות הישוב המושלמי. גידול הענין בעולם המוס-למי לרגל סכסוך דתי באי"י הנהו, כמובן, אמצעי-תעמולה הכי משפיע לטובת המגביות האלו. מבלעדי כל זה היו למופתי ולמשפחתו גם אינטרסים אישיים בהפחת סכסוך דתי. השלטון הרב שנתרכז בעזרת הממשלה בידי משפחתם עורר קנאה רבה והקים אופוזיציות חזקות נגד משפחת חוסיני השליטה. הדרך הכי נאותה לדיכוי האופוזיציות או לכל הפחות לעיכוב פעולתן ולריכוז המסובים סביב שליטי היום היתה שוב הפחת הקנאה הדתית.

בזאת נתאחדו האפנדים וראשי הדת, והממשלה הארציטואלית המציאה להם תואנה מתאימה להוצאת מזימתם לפועל.

ד.

פתח הסכסוכים שהתלקחו בשנה האחרונה בארץ היה הכותל המערבי. כותל זה הנהו שריד בית המקדש של היהודים אשר נחרב ע"י הרומאים, והוא הנהו מקוה קדוש ומקום תפלה ליהודים הבאים אליו מכל העולם. הכותל נמצא בתחומי הרכוש הקרקעי של ההקדשות המושלמים שנמסרו לפיקוח המועצה המושלמית. מקום התפלה הנהו סימטא צרה המשמשת מעבר לשכונים הערבים המרוקניים הגרים מסביב. עצם המצב הזה של מקום קדוש להמוני עם היהודיים נותן מקום לסוד-עניות תמידיות, והשכנים הערבים והמועצה המושלמית עוד חיפשו אמצעים להרגיז את המתפללים, להפריע את התפלות ולגרות את היהודים למעשה שיוכל להתפרש כסכסוך דתי. אחר שהתחבולות האלו לא הצליחו, החלה המועצה המושלמית לדרוש מהממשלה התערבות בעניני הדתיים של היהודים, ודבר זה הצליח בידם.

בשנה שעברה, ביום הכפורים, יום החג והצום הכי קדוש ליהודים, פרצו שוטרים בפקודת מושל ירושלים אל הכותל בשעת התפלה והסירו בכח מתוך העלבת והכאת המתפללים מחיצת בד, שהובאה למען הבדיל, כמנהג היהודים, בין המתפללים והמתפללות במקום התפלה. הקמת המחיצה הוכרה ע"י המועצה המושלמית והממשלה כהפרת ה"סטטוס-קוו", שהוכרז ע"י הכותל, ומושל ירושלים לא ראה אפשרות לחכות בסדור הדבר להבא עד אחר החג והתפלה. מעשה זה, וביחוד ההתנהגות הפראית של המשטרה, עוררו את חמת כל היהודים. סערת הרוחות גברה ביותר כשה"סטטוס-קוו", שבגללו הרשתה המשטרה לעצמה תעלולים במתפללים ביום הכי קדוש ובמקום הכי קדוש להם, הופר למעשה ע"י בנין נדבכים מצד המועצה המושלמית על הכותל וע"י הסיכת רחבת הכותל לדרך מעבר לרשות הרבים.

כל הישוב העברי בלי הבדל יחסיו הדתיים ובלי הבדל מעמד ראה עלבון עמוק בפגיעות הממשלה ברגשות היהודים ובזכויותיהם הדתיות האלמנטריות, ורבים הזהירו את הממשלה, כי בארצנו הנושאת סכנות של סכסוכים גזעיים ודתיים עלולות פגיעות הממשלה להגביר את תאוות ההתנקשויות בקרב קנאי הדת המושלמים ושליחיהם ולהפיח אש מלחמה קשה בארץ. האזהרה הזאת בפני הפחת סכסוך דתי נשמעה בישוב העברי לא רק כלפי חוץ. באי-כח הפועלים במוסדות הלאומיים מנעו כל הפגנה וכל מעשה, אשר היה עלול להביא לסכסוך בין יהודים וערבים בקשר עם הכותל. בהשפעת העסדה של הפועלים הופגו כל מחאות היהודים בענין הכותל אך נגד הממשלה וכל הפעולה הצטמצמה אך במו"מ עם הממשלה ובבירור בעתונות. אף על פי כן מצאו המעונינים הזדמנות להפיח את אש הקנאה הדתית בקשר עם ענין הכותל. בתשעה באב שנה זו סודרה ע"י מאות אחדות של צעירים יהודים, בניגוד לדעת כל מוסדות הישוב העברי המאור-גן, הפגנה ברשיון הממשלה. ההפגנה היתה דלה ושקטה ועברה בחוצות העיר אל הכותל מבלי לפגוע באיש, אולם היא נוצלה ע"י ראשי המועצה המושלמית והועד הפועל הערבי. למחרת סודרה כנגד זה שוב ברשיון הממשלה הפגנה ערבית, שהל-כה לכותל המערבי, הבריחה את המתפללים, הכתה אחדים מהם וקרעה ספרי תפלה.

מן היום הזה גברה ההסתה, רבו העלילות, ובכל הארץ נפוצו דבות על התנפלות
של יהודים על מסגד עומר ועל רצח של מאות מושלמים בידי יהודים. עלילות
אלו היו אמצעי התעמולה העיקרי, שבו עוררו את ההמונים נגד היהודים בערב
המאורעות בכל קצוי הארץ.

ה.

המטשלה לא אחזה בשום אמצעים לעכב את פעולת ההסתה ולהכחיש את הדבות.
לפניותיהם ואזהרותיהם של באי כח הישוב העברי בערב המאורעות היא נתנה תשו-
בות של השליה. למעשה היא לא עשתה שום הכנות למניעת הבלבולים המתקרבים.
גם ביום פרוץ המאורעות היא סרבה להענות לדרישה של פירוק הזין מהמרבי
הערבים המתכנסים עם אלות מסומרות ועם פגיונות לשם תפלה, כביכול, לירו-
שלים. ואף לאחר שהחלו המהומות הגלויות ונפלו החללים היהודים הראשונים
המשיכה הממשלה להפתות לדרישות הועד הפועל הערבי, שהסית וארגן את המהו-
מות, והבטיחה לו שלא לתת אמצעי הגנה בידי היהודים. היא גם נטלה את
הנשק מחלקים של המשטרה ונתנה פקודות כלליות שלא להשתמש בנשק ביום הפרעות.
המשטרה היתה עדה פסיבית לרצח ושוד והיו גם מקרים שטוטרים ערבים השתתפו
אקטיבית בפרעות. הפעולה האקטיבית של המשטרה היתה בהפרעותיה לפעולת
ההגנה העצמית העברית, שהיתה בויאסינה הכח היחידי שמנע שפיכות דמים והדף
את המתנפלים ברוב המקומות. הממשלה מצאה גם לאפשרי במצב הפרעות ובחוסר
הכח שלה לדחות את הצעת הסדרות של 600 מתנדבים עברים, בהם חיילים משוח-
ררים רבים, לעזרת כחות השמירה על הסדר והבטחון תחת פקודת המשטרה. היא
גם לקחה בחזרה את הנשק מהפקידים היהודים הבריטיים, שגויסו תחילה יחד
עם יתר הפקידים לשם חיזוק כחות הבטחון. לעומת זה אחזה הממשלה באמצעים
מסורים אשר הכבידו על המצב ופגעו בעיקר בנקודות היהודיות הנתקפות.
הפסקת הקשרים הטליפוניים, הפסקת העתונות ועיכוב הקשרים עם חו"ל העמידו
את הנקודות העבריות במצב מבודד בשעת הסכנה והקשו את האפשרויות של קריאה
לעזרה. בכל התנהגותה והכרזותיה בימים הראשונים למאורעות חזקה הממשלה את
ידי המסיתים ונתנה בידיהם את האון להבטיח את ההמון המוסת ואת שואפי
השוד, כי הממשלה היא אתם וכי לפורעים לא יאונה כל רע.

ו.

למרות ההסתה הדתית, הלהבת תאוות השוד ודפיון הממשלה - לא קבלו
המאורעות את ההיקף, שהמסיתים דמו לתת להם. כפרים רבים לא נגררו אחר
תעמולת ההסתה מתוך זה שראשיהם הכירו בצורך ובתועלת של יחסי שלום והשפיעו
ברוח זו על תושבי הכפרים; היו גם כפרים שנמנעו מהשתתף בהתנפלויות מתוך
התנגדות למשפחת החוסינים, מנהיגת תנועת הרפים, והיו גם שפחדו בפני עונ-
שים בעתיד. מן הכפרים שהוטלו עליהם עונשים קבוציים בגלל מהומות קודמות
לא השתתף אף אחד בבלבולים. גם במקומות שהולהבו באש השנאה והוקמו לשוד
ולרצח נמצאו בין הערבים אנשים, שהגנו על הנתקפים, הסתירו אותם והצילו
את חייהם. אולם ככל אשר נמשכו המהומות יותר ועם רבות הקרבנות של הערבים
המתנפלים והיהודים הנתקפים הלכה ובתחזקה השנאה הקולקטיבית וגברה הסכנה
של הקמת חלקים הטכריעים של התושבים אחד נגד השני ושל גידול תנועת ההש-
מדה וההרס כרצון המסיתים.

ז.

הממשלה המרכזית בלונדון אחזה באמצעים נמרצים להשקטת הארץ. היא האי-
צה קודם כל עזרה צבאית, שעצרה את התפשטות של תנועת המהומות והחזירה את
הסדר בארץ. היא גם נמנעה מלהמשיך כלפי הפורעים את התכסיסים של הפקידות
שלה בימים הראשונים לפרוץ המאורעות. גם הנציב העליון, שנעדר בפרוץ המהו-
מות בארץ, וגם ראשי הממשלה בלונדון דחו את העמדה של בייטרליות מצד הממ-
שלה בסכסוכים הדדיים, כביכול, בין שני צדדים אשמים, עמדה אשר מצאה בטוי
בידיעות הממשלה ובהכרזות של שם הנציב. מנסר הנציב קובע ברורות מעשי
זועה ופשעים נגד הישוב העברי, ומקדונלד בהצהרתו בחבר-הלאומים בשם הממשלה
האנגלית מודיע, כי אין לקבל את הפרעות וההתנפלויות כמלחמה גזעית או דתית
אלא כמעשה פראות. גם ראשי הממשלה בלונדון וגם הנציב מבטיחים עונשים חמו-
רים לאשמים, ושוב בניגוד לפוליטיקה של הכבעה וויתורים מצד הפקידות באשר
כלפי הועד הפועל הערבי, מודיעים מקדונלד והנדרסון, כי הממשלה לא תושפע
ממעשי האלמות, הנציב בעצר הנזכר שלו מכריז על הפסקת המשא-ומתן עם הועד
הפועל הערבי לרגל המהומות. הממשלה המרכזית עשתה גם צעד חשוב לקראת חקירת
גורמי המאורעות ולא סמכה אך על הפקידות בארץ, אלא מנתה ועדת חקירה מר-
למנטרית מיוחדת. היא הפטיקה גם את התנכרות הפקידות לאחריות הממשלה כלפי
המאורעות ואת המגמה של הטלת כל עול בגועי המאורעות על התנועה הציונית

והחליטה על עזרה לנזוקים ועל תשלומי פיצויים. היא גם הוציאה פקודה של השימוש בחוק העונשים הקבוציים, שיש לו לפי הנסיון בארץ ערך רב למניעת פשעים ובלבולים.

ח.

העמדה התקיפה של הנציב והממשלה המרכזית עזרו בלי ספק, יחד עם בוא הצבא, להשבת הסדר על כנו בארץ, אולם עמדה נמרצת זו הצטמצמה בגבולות של פעולה ישרה להפסקת המהומות ושל הבעת יחס לפורעים ולמבצעי המהומות. לעומת זאת לא נעשו זה חדשים אחר הפרעות שום שנויים בפקידות האחראית למהומות ולא הוכנסו כל תיקונים במשטרה שלא היתה נאמנה לתפקידה. זה המליס את הפעולה של ההכרזות והמעשים הראשונים של הממשלה המרכזית והנציב. בארץ השתלטה מחדש הפוליטיקה של הפקידות האשמה מלפני המאורעות. שוב התחילה הטית אוזן והרכנת הראש למועצה המוסלמית ולועד הפועל הערבי, שוב נמשכת ההקשבה לאיומי האלמות; תעמולת האיבה מתחדשת והקריאות הנסתרות לשפיכת דמים אינן פוגשות את ההתנגדות הראויה; העונשים הקבוציים נדחים, ונדחות גם הדרישות הבלתי פוסקות של המושבות העבריות בעזרות המשמרים הצבאיים לאמצעי הגנה. בארץ משתררת שוב אטמוספירה של אלמות והפקרות. יום יום מתחדשות עלילות ודבות נגד היהודים, מתגברת הסתת דמים חדשה, נעשים נסיונות חדשים של גירויים דתיים מיוסדים על שקרים; כל נסיון של שלום נפגש בטירור וערבי אחד מראשי הפלאחים המתנגד לדרכי הועד הפועל הערבי נרצח בסתר אחר איומים גלויים; מספר המאורעות מלווים בסבוטז', בעדויות שקר מאורגנות והגנה גלויה על רציחות כעל מעשה לאומי; בראש חוצות מתנהלת מלחמה כלכלית בעזרת מעשי אלמות, וכל ערבי הקונה סחורה בחנות יהודית נרדף בראש חוצות ע"י קבוצות שכירים.

מצב זה נושא בתוכו סכנות דמים חדשות והוא מגביר את השתלטות המסיתים בכח על ההמונים הבלתי מוגנים בפני הטירוריזציה. הממשלה מחויבת להפסיק מצב זה בלי דיחוי, אולם זה מחייב גם שנויים רדיקליים מכרעים בפקידות הארצישראלית ובדרכיה.

ט.

הפקידות הבריטית בא"י הובאה הנה בחלקה הגדול אחר הכיבוש ממצרים, סודאן וארצות קולוניאליות אחרות. היא היתה רגילה בארצות פעולתה להתיחס מגבוה להמוני הנייטיבס והפגישה עם צבור יהודי אירופי במזרח היא זר ולא נוח לה. חוגי האפנדים, שבסביבתם הורגלו הפקידים הבריטיים במזרח, והפקידות העוזרת המקיפה אותם, שהנה מבני האפנדים הערבים ברובה, עזרה להעמיק אצל הפקידים הבריטיים את יחסי אי הרצון ליהודים, ובחלק גדול מהפקידות הבריטית נשתרשה הכרה, כי התישבות היהודים בא"י מסמנת מעצור להנהגה שקטה של הארץ ומחייבת לחדד את היחסים בין השלטונות הבריטיים והתושבים המוסלמיים. יחס זה גרם לפוליטיקה של היסוסים מתמידים ושל עיכוב ההגשמה המעשית של ההכרזות וההבטחות בעבר ובהוה.

בניגוד להתחיבות שהטיל המנדט על אנגליה לא נעזרה ההתישבות העברית ע"י הממשלה. קרקעות הממשלה, במדה שהם חולקו כבר, נמסרו ברובם למשפחות מספר של ערבים, שחלק מהם אינו יושב גם במקום והקרקע משמש להם לצרכי ספקולציה. שיטת המסים החקלאיים, הנגבים לפי אחוזים מהיבול, מבלי לקחת בחשבון את ההשקעות הגורמות לאינטנסיפיקציה של המשק, מכבידה על המשק העברי המתקדם. התשלומים הכבדים על קרקע העובר מיד ליד גם הם נופלים למעמסה בעיקר על ההתישבות העברית החדשה. שיטת המכס הנה בעיקר פיסקלית מבלי התחשב עם צרכי התעשיה. העליה העברית מוקפת הגבלות ומעצורים, המעכבים את התפתחות הארץ והישוב העברי. חלקו של הפועל העברי בעבודות הצבוריות מקופח הן בהתחשב עם אחוז הפועלים והפקידים היהודים, המתקיימים על עבודה שכירה בארץ, והן בהתאם לאחוז המסים המשתלמים ע"י התושבים היהודים. היהודי נדחה מעבודות הממשלה בגלל רמת חייו הגבוהה מזו של הערבי, מבלי התחשב שרמת חיים זו מעשירה את הארץ ואת קפת הממשלה במדה רבה, והיא הגורמת לכך שארץ-ישראל היא הארץ היחידה מכל שכנותיה המכלכלת את עצמה ומשלמת את החובות שהוטלו עליה. הישובים העברים מקופחים גם בתקציבי החנוך והבריאות של הממשלה ורבים מן מאמצי היהודים שיכלו להיות מכוונים להגברת ההתישבות מוכרחים להיות מוצאים על צרכים שהנם חובה על הממשלה. הממשלה הגבילה בכמה מקרים את יסודות השלטון העצמי הדימוקרטי, שהיה נהוג בישובים העברים, היא גם הכריחה לעתים רוב יהודי, כמו, למשל, בירושלים, לקבל עליו מרות של מיעוט המקפח את זכויותיו בהנהלת העיריה.

באופן מיוחד יש לציין את קיפוח הזכויות, שנתגלה עתה בכל תוצאותיו השליליות, את דחיקת היהודים מכחות הגנת הארץ. בימי המלחמה קבלה הממשלה האנגלית לתוך צבאה בחזית א"י שלשה גדודים עבריים, זמן מה אחר פירוק הגדודים סודרה משטרה מעורבת עם שליש יהודים, שליש צ'רקסים ושליש ערבים. אולם במשך השנים הוצאו היהודים בהדרגה מהשתתפות מתאימה בכחות ההגנה והבטחון. במקום המשטרה המעורבת הוקם חיל הספר המכיל בתוכו יהודים יחידים בין מאות ערבים. במשטרה הרגילה היה אחוז היהודים קטן תמיד ותנאי העבודה והמשכורת והיחסים מצד הקצינים לשוטרים וכן גם יחס מיוחד למיעוט העברי וקיפוח זכויות השפה העברית גרמו להתפטרויות מתמידות של השוטרים העברים. היהודים נדחו, איפוא, מכחות ההגנה בלי שים לב לצרכי ההגנה המיוחדים של מושבים העברים, העלולים ביחוד להיות נתקפים, וגם בלי התחשב אפילו באחוז הכמותי של היהודים בארץ. זה גרם במדה רבה מאד לחוסר יעילתה ונאמנותה של המשטרה בימי המאורעות.

לא פחות מסוכנת לגבי הבטחון בארץ היתה שיטת הממשלה הארצית, המטפחת את השפעת האלמנטים הקיצוניים נושאי איבה וסואני המלחמה בקרב הערבים, מעלה אותם למשרות חשובות, מקבלת אותם בלי כל בחירות כבאי-כח הישוב הערבי ומשתקת עי"כ כל מגמה של שלום בין הערבים. האילוסטרציה הכי בולטת לפוליטיקה זו של הממשלה היא מנוי המופתי הגדול - חאג' אמין אל חוסייני - לראש המועצה המוסלמית, השליטה על רכוש וכח צבורי רב שנמסר לה מידי הממשלה. האיש הזה נידון בעד הסתה לפרעות בירושלים ב-1920 לחמש עשרה שנה עבודת פרך ויצא לחפשי הודות לחנינת הנציב העליון. גם בבחירות שנערכו בחוג הצר שזוכה להשתתף בבחירות למועצה קבל חאג' אמין אל חוסייני מיעוט ונכשל נגד יריבו. אף על פי כן מונה דוקא הוא ע"י הממשלה ובידיו נמסר הכח, אשר בו השתמש עתה שוב לארגון מהומות בארץ. כזאת היתה הדרך של הממשלה הארצית כלפי הכחות השובים הפועלים בישוב הערבי. בטחון הארץ מחייב שנוי תכוף של שיטה זו יחד עם שנוי המצב בפקידות ובמשטרה.

ל.

הממשלה האנגלית קבלה על עצמה את ההתחייבות לעזור להתישבות העברית ולדאוג לעניניהם של כל התושבים בארץ. בפוליטיקה מכוונת למלוי ההתחייבות הזאת היו שני התפקידים האלה עלולים להשלים זה את זה, כי כל פעולה לקידום ההתישבות העברית הנה גם גורם להטבת עמדתם הכלכלית והרמת מצבם התרבותי של יתר התושבים וכל פעולה לטובת העניינים החיוניים של המוני התושבים מקטינה את המכשולים העומדים על דרך ההתישבות של המוני עובדים עברים בארץ. העלאת הרמה הכלכלית והתרבותית של העובד הערבי, הרמת שכר העבודה, הגבלת הניצול המבהיל של עבודת נשים וילדים, המלחמה נגד הנשך המרושש את המוני החקלאים הערבים, הנהגת רפורמה אגררית מתאימה לביצור המשק החקלאי הזעיר, יצירת מוסדות לאשראי ועזרה הדדית וכל פעולה המכוונת להחלשת הגורמים של הדלות והעוני האיומים השוררים בקרב המוני העם הערבים בכפר ובעיר - הגם צורך חיים לא רק להמון הערבי המרושש והמנוצל, אלא גם לעובד העברי הסובל מלחץ ההתחרות של העבודה הזולה. אפילו גם הבעלים העברים של המפעלים המעסיקים את הפועל העברי בעל ההרגלים, הצרכים והשכר של פועל אירופי מעונינים בהרמה הכלכלית והתרבותית של הפועל הערבי, היות והם נאלצים כיום לעמוד בהתחרות עם מפעלים מבוססים על עבודה זולה. כל מעשה של הממשלה בכוון כזה היה פוגש את התמיכה של ההמונים העברים והערבים היה מקרב את שניהם לפעולה משותפת וליחסי שלום והיה גורם לדיפרנציאציה גם בקרב הערבים בין ההמונים המעונינים בקדמת הארץ ובין מנצלי העוני והדלות המכונים כיום את קרבנות ניצולם לקראת סדר והתנפלויות ומפיחים בהם שנאה דתית וגזעית.

גם השאיפות המדיניות של העם העברי והעם הערבי היו יכולות לקבל בלי ספק פתרון רצוי עם עליתו התרבותית של ההמון העובד הערבי ואחר הסתגלו להתיצב עצמו בראש הנהלת עניניו. ההמונים העובדים של שני העמים אין להם כל ענין חיוני בהשתלטות אומה אחת על השניה או בשלטון עמם על חלקי ארץ שאינם מיושבים על ידו. השאיפה הלאומית הפרולטרית איננה ואיננה יכולה להיות אחרת מאשר שלטון עצמי מכסימלי של כל עם על עניניו הוא בלבד. העובדים העברים אינם שואפים להשליט את עמם על העניינים של יתר התושבים בארץ ולקפח את זכויותיו של מישהו, אלא להקים ישוב עברי עובד היוצר את חייו הכלכליים והתרבותיים ברשות עצמו, להסיב את ההמונים היהודים לחקלאות ולעבודות פרודוקטיביות אחרות ולקבל את החופש של שלטון עצמי בכל עניני של הישובים העברים המרוכזים ובכל השאלות הפנימיות של התושבים העברים בארץ.

שלטון עצמי זה איננו עומד בניגוד לאינטרסים של איזה חלק אחר מהתושבים בארץ והוא יכול להנתן לשני העמים החיים ועתידים לחיות בא״י. במדה רבה יוכל השלטון העצמי של כל עם בא״י להתפתח ע״י חזוקו של השלטון העצמי הלוקלי, היות והישובים העיקריים כאן הנם ישובים מרוכזים של בני לאום אחד ומגמת ההתפתחות בא״י הולכת בכוון הגברת הישובים החד-לאומיים, אולם להשלמת השלטון העצמי יש גם צורך בארץ בפיתוח אבטונומיות לאומיות ארציות לפתרון השאלות הסביביות ולהנהלת העניינים המיוחדים של כל עם בהיקף ארצי. בתוך השלטונות הלוקליים והאבטונומיות הלאומיות, אם אך הם יוקמו על יסוד של בחירות דימוקרטיות, יתפתחו בלי ספק גם הכחות של העובדים הערבים, שיעמדו על ענייניהם האמתיים של רוב התושבים ויחדלו לשמש נשק בידי מנצליהם להלהבת האינסטינקטים הדתיים והשוביניסטיים. אז תמצא גם השפה המשותפת בין שני העמים, שיתרגלו להכיר אחד בזכות הקיום של השני בארץ וישתדלו לקיים כל אחד את חופשתו וחייו הלאומיים השלמים מבלי לפגוע בזכות השני, ורק אז תוכל להוצר הפדרציה של שני העמים לא על יסוד תאוות השלטון של המעמדות המנצלים, אלא על יסוד שלטון כל אחד על ענייניו הפנימיים ועל יסוד הנהלה משותפת של ענייני הארץ כולה.

אולם כתנאי לפיתוח שלו של הארץ, להקמת הבנה הדדית בין היהודים והערבים ולבנין המודרני של השלטון העצמי בארץ יש הכרח שממשלת המנדט האחראית בפני חבר-הלאומים תמלא ותגשים באמונה את החובות המוטלים עליה ע״י המנדט: הקמת הבית הלאומי העברי, שמירת ענייני התושבים הערבים והבטחת חופש ההתפתחות המלאה של כל הארץ.

א״י היתה עזובה ומדולדלת במשך מאות בשנים, והאפנדים, השייכים וראשי הדת השולטים בהמונים מעוניינים להשאירה בעניה ולסגור אותה בפני הכחות הנכונים לבוא ולפתח את אוצרותיה. שאיפה זו של האפנדים מתנגדת בדרך כלל לצרכיה של התרבות האנושית; וה״א לא תתכן ביחוד לגבי הארץ, אשר גורל עם אחר קשור בה.

העם העברי לא הפסיק את קשריו עם א״י במשך אלפי שנים. ישובים יהודים נחרבו ונבנו מחדש בכל התקופות ההיסטוריות מימי כיבוש הרומאים ועד היום הזה. אולם בחמישים השנים האחרונות קבל ישוב א״י ע״י היהודים דחיפה חזקה ואופי חדש. א״י נעשתה גם לאחת מארצות ההגירה העיקריות להמוני היהודים הנדחים מארצות מושבם. הארצות האחרות של קליטת ההגירה הולכות ומוגרות את שעריהן, וגם במדה שהן פתוחות אין בהן התנאים ליצירת ישוב יהודי מרוכז ולהגשמת שאיפות התחיה הכלכלית, התרבותית והמדינית שקמו בעם העברי במאה האחרונה. יחד עם התחלת ההתישבות העברית בא״י נעשו אמנם גם נסיונות של פרודוקטיביזציה המונית ושל הקמת ישובים עברים מרוכזים ברוסיה ובארצות אמריקה הצפונית והדרומית. אולם הכחות החלוציים העצומים הדרושים למהפכת-תחיה ולשנוי מקורות הפרנסה ודרכי החיים של העם העברי נמצאו רק בשביל ההתישבות בארץ המסורת והתקוה, העבר והעתיד של עם ישראל. רק כאן הוקמה התישבות ההולכת ונמשכת, יוצרת צורות עבודה וחיים חדשות ומרכזת את תשומת הלב, התקוה והעזרה של ההמונים העברים בכל העולם. גם הישובים העברים בדרום אמריקה ואגודות הפועלים הגדולות בצפון אמריקה, שנסו לכוון בדרך אחרת את שאיפות התחיה והפרודוקטיביזציה של ההמונים העברים, נתנו בשנים האחרונות את ידם להתישבות בא״י. שיבת המונים עברים לארצם בעזרת העם העברי כולו נעשתה לעובדה קיימת ולכח פועל בכל תפוצות העם העברי. ארץ-ישראל איננה עוד כיום בשביל האומה העברית רק ארץ העבר ההיסטורי, אלא גם ארץ היצירה הלאומית החדשה ומקום לריכוז המוני העם העברי.

השלטון הבין-לאומי צריך להבטיח את ההתפתחות של ארץ-ישראל ע״י עליה והתישבות עברית למען תוכל למלא את תקות העם העברי ולקדם את עמדתם של יתר התושבים בארץ. את התפקיד הזה קבלה על עצמה ממשלת אנגליה. ע״י הנהלה נכונה של הארץ ברוח זו היא תוכל גם להביא במשך השנים לידי פעולה משותפת של העם העברי והתושבים הארצישראליים על יסוד העניינים המשותפים של המוני העובדים בתוכם ועל יסוד שמירת הזכויות והחופש של כל חלק מהתושבים בארץ.

ל״א.

התקופה הנוכחית הנה תקופה מכריעה בפתרון השאלות של יחסי העמים ושל ההתפתחות הכללית בארץ. בשעה זו הועמדה ממשלת הפועלים בראש שלטון האימפריה הבריטית. המגמה העיקרית המתבלטת בפעולות הראשונות של ממשלת הפועלים הנה הגברת יסודות השלום בעולם. לפיכך יש יסוד לתקוה, כי גם שאלות השלום בארץ ימצאו את ההד הנכון ואת הדאגה המתאימה בממשלה החדשה, והיא לא תסתפק אך בהגנה הצבאית שנתנה ובמשפטים נגד הפורעים שנתפסו, אלא תאחוז בדרך של מניעת ההתנגשויות וקרבנות דמים וקביעת שלום יציב ע״י

המשה והפרצה של בנין הארץ, ע״י הקלת ההתישבות, ע״י עזרה להכנסת הון ולהפרמת תוצרות הארץ, ע״י הגברת העליה החלוצית ורבוי הישוב העובד הנושא את נפשו לעבודה ולשלום, ע״י תמיכה בנושאי השלום בתוך הישוב הערבי וע״י העלאת הרמה הכלכלית והתרבותית של כל התושבים בארץ.

תנועת הפועלים העברית מכוונת את הציונות כולה בדרך היצירה העצמית והקמת יחסי שלום והבנה הדדית עם הישוב הערבי. היא רואה את עצמה מזוכה לקוות לעזרת האינטרנציונל הסוציאליסטי ומפלגת העבודה הבריטית בהקלת הפרוצס הלאומי המתגבר של תחית העם העברי בארצו, בהבנת האינטרסים של כל הפרגי העובדים בארץ ובהגברת המגמה של שלום ועבודה משותפת בין הישוב העברי והערבי בארץ ובין ארץ-ישראל ויתר ארצות המזרח לטובת הארצות האלו ולקדמת האנושיות כולה.

לועידת פועלי ציון בארצות הברית

פועלי ארץ-ישראל ומפלגתם שולחים ברכתם הנאמנה לועידתכם.

אתם מתכנסים בשעה רבת-סיכויים וסכנות, כאשר לא היו מאז הלכנו בגולה. הגענו אחרי מאמצי בנין של שלושה דורות חלוצים לסף המדינה היהודית. אולם הסכנות האורבות לנו עכשיו, לפני הקמתה ועד הקמתה, מצוררים בחוץ ומהרסים בפנים, עצומות וכבדות. כובד המערכה נופל בראש וראשונה על הישוב.

מהתכוננותו ומיכלתו של הישוב לקיים את הבטחון, להגביר את השלום, לגייס את מלוא כֹחותיו החלוציים, ולהשלים בשורות משמעת לאומית - תלויות אפשרויות הביצוע של המדינה היהודית, לא פחות מאשר בהחלטותיהן וסידוריהן של האומות המאוחדות.

אולם יהדות אמריקא מילאה ועדיין עתידה למלא תפקיד מכריע וראשי בתוך גורמי-העזר אשר בעם היהודי להקמת המדינה, בבינה וביצורה.

עלית המונים, הכשרת קרקע המולדת השוממה, תכניות פיתוח ובנין, השקאה בכל חלקי הארץ, הפרחת הנגב, כיבוש הים, הקמת משק ענף ותרבות עברית פרוגרסיבית, קיבוץ גלויות ומיזוגם, הבטחת משטר ממלכתי בנוי על חרות, דימוקרטיה, שלום וצדק סוציאלי, הרמת מצבם הכלכלי והתרבותי והסוציאלי של הערבים אזרחי המדינה היהודית, קשירת יחסי-ידידות ופעולה גומלין עם הארצות השכנות - כל אלה ידרשו מאמצים חלוציים כבירים ומתמידים לא מהישוב בלבד, אלא מכל חלקי העם היהודי, ובראש וראשונה מהקיבוץ היהודי הגדול בעולם - מיהדות ארצות הברית.

יהודי אמריקא יידרשו לא לאמצעים כספיים בלבד - אלא להשתתפות אישית, חלוצית בשלבי ההכנה, הביצוע והבנין: השתתפות במתנדבים להתגוננות הישוב, בכוחות מכניים ומקצועיים לבנין, בהשפעה ציבורית

ומוסרית בעיצוב פרצופה הסוציאלי והתרבותי של המדינה והחברה היהודית, א ובעליה חלוצית – סוערת ומתגברת, אשר רק בה ערובה להגשמת הציונות הסוציא-ליסטית.

מפלגתנו באמריקה נתבעת לגלות כוחות יוצרים וחלוציים אלה ביהדות אמריקה, לגייסם ולהפעילם – לשם כך המפלגה חייבת להיות הכוח המדריך והמכוון בציונות האמריקאית, לרכז סביבה הפועלים המאורגנים, המוני העם, האינטליגנציה והנוער – [illegible] המלא שליחותה בקיום המפעל והחזון הציוני הסוציאליסטי.

בשם מפלגת פועלי א"י

ד. בן-גוריון

5.11.47

מפלגת פועלי ארץ-ישראל
המרכז

תל-אביב, 1936 .7 .8.
מס. 163.

לועדי הסניפים של
מפלגת פועלי א"י

ח.נ.,

הננו מוסרים לכם את דברי ה ח " כ . ב.צ =
נ ל ס ו ן בישיבת חברי הועד הפועל הציוני, בירושלים, ביום 22/6/36.

&

יש לי רושם שהריכוז שלנו היום מושפע קצת מן התא=
ריך, הוא מושפע יותר מדי מזה שאנו דנים לאחר יום של ריכוז בבית הנבח=
רים, שאנו חושבים אותו למוצלח, ולאחר שהממשלה עשתה הפעם פעולה אפקטי=
בית בהדיפת הכנופיות. לולא זה היה אולי אופי הדיון הולם יותר את החומר
המצב. במשך הימים האלה ראינו כיצד מתחלפים מצבי הרוח. לאחר יום של
תקוה בא יום של מועקה. וכך בחוגים שונים. על כל פנים בישיבה של חברי
הועד הפועל הציוני יש לדון לא תחת הרושם של יום אחד.

לשם מה נתכנסנו כאן? באו אנשים בסכנות דרכים.
האמנם רק כדי לקבל קצת אינפורמציה? כל מפלגה שיש לה חבר באכסקוטיבה
יודעת ודאי את הנעשה. התאסף כאן חלק גדול של הועד הפועל הציוני, החלק
העומד בתוך העבודה הציונית הישובית עשרות בשנים. האם אין לפנינו
סבר תפקיד? תפקידנו הוא לא להתחרות באכסקוטיבה ולא לקחת לנו סמכויות
קונסטיטוציוניות אשר אינן מגיעות לנו. אבל יש לנו לעשות מה שהנהלה
בעצמה אולי איננה יכולה לעשות.

אסביר את הדברים. מצד חברים שונים ומצד מנהיגי
האופוזיציה נאמרו כאן שבחים לאכסקוטיבה. ואכן, זאת הפעם הראשונה
שבשעת-פורענות קשה היו האנשים במקומם, עבדו ללא לאות יומם ולילה,
וסביבם נתרכז חבר אנשים מוכשרים וחרוצים ומסורים. גם בארץ וגם בחו"ל,
עסקו לא רק בגדולות אלא בעבודות יום-יום, באותן „הקטנות" אשר כל אחת
מהן מכרעת לעתים במערכה. אבל אני שואל: טוב, ההנהלה היתה אקטיבית,
ההנהלה פעלה, אבל מה פעלה ה ת נ ו ע ה הציונית בשעת הרת-פורענות
זו? אינני מפקפק שלבבות היהודים דופקים יחד אתנו, אבל ה ת נ ו ע ה
ציונית רוצה, לוחמת, נלחמת, אין מורגשה לא בכספים, לא בפעולה ישובית,
לא כמתן עזרה ולא בפוליטיקה. ובשינוי המצב הזה אני רואה לנו תפקיד.
אם אין כאן רק שיחת רעים על ענייני ציונות והבעת רצונות שונים לאכסקו=
טיבה על נסיעה ללונדון ועל הקמת גופים חדשים, אזי עלינו לנסות להוציא
את התנועה הציונית משיתוקה.

דוגמה קטנה אבל אופיינית. הדשים אנו עומדים בתוך
ההאבקות אשר עוד לא היתה כמוה. כוונתי לא להתאבקות הגופנית. ההאבקות
האכסקוטיבה עם הפקידות הבריטית בארץ ובלונדון, הקשה בימים כתיקונם,
בימים הללו היא גהינום ממש. וכיצד מורגשת ההאבקות איומה זאת בתוך
הצבוריות היהודית? כשאתה פותח עתון יהודי, כשאתה קורא מה מדובר בועידה
ציוני אנגליה, באמריקה, אין אתה רואה זכר לכך. קראתי טלגרמה מניו-יורק
על נאום פולישר של מסיפן ווייז שנסתיים ב„מי שברך" לרוקוס. במקרים כאלה
נוטים לחשוב, ודאי האכסקוטיבה היא האחראית לנוסח זה. ולכן פניתי אל
חברי ושאלתי: האם נתתם הוראות שידברו ככה? השיבו לי: לא כך אמרנו,
אלא אמרנו שבמלחמה הזאת יש להימנע מהתקפה אישית. אינני נכנס ברגע זה
לבירור באיזו מדה יכולים אנו, שודאי איננו להוטים אחרי התקפה אישית,
להימנע ממנה, אך עובדה היא שציונים שאנו רגילים לראותם בבעלי הביעה

גדולות, וכשפה שקולנו צ ר י ך להשמע וצריך שבלונדון ירגישו לחץ - נוטים לפרש ככה את כוונת האכסקוטיבה, ונוקטים בסגנון של קומפלימנטים לשלטון. כשאני פותח את עתון=החוץ שלנו, „פלשתין" היוצא ע"י הועד בלונ=דון, הריני מוצא שם כפעם בפעם מסירות מודעה שהממשלה מגלה יד חזקה מאוד ושהנציב תופס את המצב נכונה. כלום נכונות הודעות כאלה? וכי מותר לחלק מחמאות כאלה כשאנו נלחמים לחיים ולמוות? לפיכך נראה לי כי עלינו לומר מכאן את דברנו לקהל הציוני, ולו גם בצורה הצנועה ביותר. ידעו החברים בעולם, בארצות ובמפלגות השונות מה אנו חושבים על המצב ומה אנו רוצים מהם.

לא אומר שום חדש אם אגיד שמצבנו חמור. והוא חמור לא מפני שאין לנו הכוח לעמוד נגד הערבים בא"י, לא מפני שאין לנו הכוח לדחות את ההתקפה הערבית נגדנו. אני מרשה לעצמי לומר במלוא הכרתי, אף על פי שהדבר לא יתקבל על דעת רבים, כי אילו היתה המערכה בא"י בין היהודים היושבים בה כיום ובין הערבים בלבד, היה לנו די כוח לדחות את ההתקפה. יתכן שביום ה ר א ש ו ן כיפור לא היינו מוכנים, אבל במשך ימים אחדים היינו מוכנים. אבל עלינו להודות שגם במערכה הפיסית ובמערכה הפוליטית אנו עומדים לא רק נגד הערבים אלא אנו עומדים נגד משטר מסוים והמשטר הזה ה ו א הקובע. לא אגדיר אותו כרגע אם הוא פרו-ערבי או לא פרו-ערבי, וודאי שהוא פרו-בריטי לפי תפיסתו. אך עובדה היא שמשטר זה איננו ה ו ד ף את ההתקפה הערבית, מגלגל את ההתקפה הפיסית לפוליטית, ויוצר לנו כמה וכמה קשיים במלחמה זו. יתכן שמשטר זה עתיד להשתמש בסבך זה ובמלחמה הערבית נגדנו, עתיד להשתמש לשם צרכים שאולי אינם ידועים לנו וידועים רק לו לבדו.

אין לשכוח: אנו חיים במדינה שאמנם היא נקראת מדינת מנדט, אבל המשטר שלנו הוא משטר ערבי, האפראט של המדינה, המנגנון שלה, - רובו של הכוח המוציא לפועל הוא ערבי. אינני רוצה כרגע להגדיר את אופי הפקידות הגבוהה, אבל האפראט של התחבורה, הרכבת, המשטרה, המשפט, החקירה, הוא תמיד ערבי ברובו. וכהגיע ימי נסיון, מ ת ב ר ר שלא רק בעבודות צבוריות ולא רק בעיריות אלא המדינה כולה קיימת כמדינה ערבית שיש עליה צמרת אנגלית. אני נמנע כרגע לדון על הכוונות. אינני בוחן לבבות. אני רק מציין את העובדה שהפקידות הגבוהה והאדמיניסטרציה פועלים במדינה שמשטרה הוא כזה.

כשאנו באים לבקר את השלטון הזה אנו עומדים נדהמים. אנו מלאים תמיהות. פעם אנו שואלים: איפה החריצות? פעם: איפה התבונות המדינית? ופעם אנו שואלים: איפה ההומניזם, איפה הרחמים, איפה היחס לנרדף ולנעשק? בכמה מקרים הדברים לא מובנים לנו. אבל מבחינה פוליטית מצטרפות התמיהות הרבות לתמונה אחת. מצבנו איננו משתנה על ידי כך, אם השלטון לקוי בחוסר כשרון החלטה, או שהוא שבוי בידי פקידות גבוהה שאיננה רוצה לקיים את החלטותיו, או שהמגמות הפוליטיות שלו אינן עולות בכלל בקו ישר, או שיש עליו לחץ פוליטי חיצוני. בשבילנו אין המצב משתנה על ידי כך. הארץ הזאת יכלה להתגבר על המאורעות במשך ימים אחדים, ולא היה הכרח להביא אותה למצב כזה שאחרי חדשיים יבוא אורמסבי גור ויכריז על מלחמת אזרחים כעל עובדה. אינני יודע שום כוח, לא כוח ערבי=פלשתינאי, לא כוח פאן=ערבי ולא כוח חיצוני, שעשה כל כך לטיפוח התנועה הערבית, בתיקפה ובאופיה כיום הזה, לבטחונה בנצחונה, כמו השלטון הזה, מאיזה סבות שהן.

נוח לו לשלטון להציג את עצמו כבעל מדיניות נבונה וזהירה, כהומניסטי ונמנע מבוא בדמים, ואותנו כצועקים „נקם" ותובעים יד חזקה. נניח שהשלטון הבריטי במושבות הוא תמיד הומניסטי. אבל הישוב היהודי בעצם לא דרש כלל יד חזקה במובן המקובל. הוא איננו צמא דמים, הוא דרש רק דבר אחד, שהארץ ת כ י ר מה רצון השלטון, בלי דו=משמעות ובלי נענועים. הוא רצה שהארץ כולה תדע, גם הרודף וגם הנרדף, שהשלטון לבו עם הנרדף, ולכן לא היה צורך ב„יד חזקה" ולא היה צורך לקנחר ואף לא להרוג אנשים. השלטון יכול לגלות ברור את רצונו בעשרות מעשים

חירבים. המיזוח בתל-אביב היה בו משהו מדבר זה, אבל כשהשלטון
הזה כאן ובלונדון רואה את אנשיגו ומשקיגו שוחטים דם, והוא מבריז כי על
מצריים איגו יכול לפי שפה לדבר, אין אנו יכולים לראות בזה רק קטנות
של גזבר בלבד, אי אפשר שלא לראות בזה יחס ועובדה פולי=
טית מרה מאוד, שנגדה צריך להתקומם לא רק חבר האכסקוטיבה במו"ם
שלו, אלא כל העתונות היהודית בעולם. אי אפשר שלא לראות בזה סמל,
גילוי כרקטריסטי של השלטון הזה אלינו ולימודינו.

והנה מצב החקירה המשטרית בארץ. כלום זוהי דרישה
יד חזקה אם אנו דורשים שלא יכסו על דמינו? הלא מצב החקירה צועק עד לב
השמים. הפושעים אינם עתידים כלל להגיע למשפט מפני שאין כמעט כל חקירה,
אין חיפוש רציני של האשם. אין מוצאים שום דבר, אין מוצאים נשק, אין
מוצאים את בתי החרושת לפצצות. בדו"ח לחבר הלאומים סבריזה הממשלה ברוב
ידיעתה, כי הדאגה לנשק הערבי בארץ היא מוגזמת. לאחר הכרזות פוליטיות
כאלה, הגבורות על אינפורמציה שמביאים נאמני השלטון, מה שלא אם אין
השלטון יכול לגלות מחסנים רציניים של נשק. מצד שני מגלה המשטרה מדי
פעם יהודים השודדים על הטלת פצצות. מצד שלישי המשפטים עצמם. יהיה הצד
הפורמלי שבהם כאשר יהיה, יש בהם כדי להוכיח שאין מתיחסים ברצינות
לעבירות שהובאו. ואם יש למי שהוא ספק באופי המשטר וביחסו אלינו, בא
הדו"ח לחבר הלאומים והביא ראיה שאין אחריה כלום. העדה זו היא כתב
פלסתר נגדנו שהוגש, בחתימת ממשלת א"י, לדעת הקהל העולמי.

אינני מתכוון למצות את מעשי השלטון הזה. אך ג"
דברים אלה: היחס לפיצויים, מצב החקירה, והדו"ח לחבר הלאומים דיים
בשבילנו. ואני מסיק, בתכלית הקיצור: אין לנו כל אפשרות לנצח את הערבים
באר"י אם לא ננצח את האדמיניסטרציה בא"י.

אינני מציע להצבעה שום דברים השנויים במחלוקת.
אבל מה שברור לנו צריך להביע בצורה של גלוי דעה או החלטות שירמזו
לעם הציוני מה אנו מחכים ממנו.

&

ועכשיו לשאלות שהתעוררו כאן. נידונה כאן השאלה
של מו"מ יהודי-ערבי. אני אהיה האחרון להמנע בכל הזדמנות שהיא מנס=
יון לבקש דרכי הסכם עם העם הערבי. אבל כל תנועה חייבת לא רק
להיות ישרה כלפי מתנגדה, אלא גם להיות ישרה כלפי עצמה ולא להשתעשע
בדברים בשעה שהם שעשועי שוא. "החמשה" ודאי התכוונו לטובה,
כל אחד מהם לפי תפיסתו הציונית ראה בזה שרות חשוב לתנועה הציונית.
והם גם קבלו עליהם חובה מסמעת של התנועה הציונית וכו'". אינני טוען,
איפוא, כנגדם. אבל אני חייב לשאול את עצמי קודם כל: האם יש לנו
משהו לתת לתנועה הערבית כפי שהיא כיום? חוץ סבור שיש לו מה לתת, אבל
נתינה פירושה לתת לשני מה שרצוי לו, וקבלה פירושה לקבל ממנו מה שנחוץ
לי. אם לא זאת הנתינה ולא זאת הלקיחה אזי אין הסכם.

קראתי בזמן האחרון כמה טופסי הצעות, כמספר בעלי
ההצעות. והדבר הראשון שבו פותחים כל בעלי ההצעות הוא, שהם מכים על
לבנו ואומרים: על חטא שחטאנו כזלזול ובהזנחה כלפי הערבים. וזהי בכלל
מידה נאה של בקורת עצמית: כשמכים אותנו, כשפורעים בנו, אנו מתעוררים
לצעוק: אבל אנחנו אשמים. גם חזן אמר כאן: כשטוב לנו איננו רוצים
לדבר אל הערבים, וכשרע - אומרים אנו שעכשיו אי אפשר לדבר.
שגרה מהלכת זו איננה אלא אינסינואציה על התנועה הציונית. מחיפים הראשו=
נים אנו עוסקים בשאלה זו. כל האכסקוטיבות ועד האכסקוטיבה האחרונה,
משיחות וייצמן=פייסל ועד השיחות של בן=גוריון ושרתוק עם הערבים בזמן
הפרוספרוסי דווקא. לא נכון שמצדנו זלזלנו בדבר זה. אבל יש דברים אשר
להצלחתם לא די שאין מזלזלים בהם, צריך שתהיה גם אפשרות של תוצאות.

הנה בן-גוריון קם ונוסע לג'ניבה ומדבר שם עם חסן ג'ובר ושכיב ארסלאן, מדבר דברים אשר כל ציוני יכול להתגאות עליהם, מדבר בגילוי-לב כדבר תנועה שחרור לאומית אל חברתה, מדבר ביושר לבב, מגולל פרוגרמה ציונית גדולה ומוכן להבטיח לא רק יחסי ידידות, כי אם גם עזרה פוליטית, והם הופכים את דבריו ללעג ולקלס, מפני שלהם אין צורך בזה. אך אם כל נסיונותינו עד עכשיו לא הצליחו, לפיכך נתקלס בעצמנו ונאמר: זלזלנו, הזנחנו? דיבור זה נעשה למודה ולעדות של חכמה פוליטית עילאית. ויש שעושים מדיבורים אלה את הקפיטל המפלגתי שלהם, כי הם הם ש"גילו" את התנועה הערבית, ומבלעדיהם מי ידע את הסכנות האופפות אותנו. ואצלם היה גם רבפם מובן אלא שהדור לא היה ראוי לקבל מהם.

אני מבקש להסביר מדוע אין עתה, לדעתי, סיכויים להשגת הסכם עם הערבים. לא מפני שרצוננו רע, ולא מפני שאנשינו אינם מוכנים להסכם ברצינות לכל הענין הזה, אלא מטעם פשוט: יכול להיות הסכם בין שתי תנועות לאומיות המבקשות עצמאות, אבל לא יכול להיות הסכם בין תנועה שמבקשת עצמאות ובין תנועה שמבקשת שררה. התנועה הערבית בצורתה כיום איננה תנועה של שחרור. גם באירופה ישנן תנועות לאומיות שאינן תנועות שחרור, וגם המזרח יש לו אימפריאליזם משלו, אימפריאליזם מזרחי. ראו את יחס עיראק לאשורים ולכורדים, ראו את פחד המרוניטים בסוריה. זהו אופיה של התנועה הערבית. היא רוצה לא רק חופש לעצמה אלא שררה על כל הבא בגבולה. לו היתה יכולה סוריה להשתלט על המרוניטים היתה עושה להם מה שעשו לאשורים בעיראק.

ולתנועה זו מה יכולים אנו לתת? לתת נוסף למה שהם מקבלים מאתנו בין כה וכה. כספים, רווחה - הם מקבלים מאתנו גם בלי הסכם. אתם יודעים את כל הדברים הטובים שסמילנסקי וחוגים אחרים מוכנים להבטיח להם, אולם הרי אלה הם דברים שנותנים להם בין כה ובין כה. האכרים מתחייבים על כך וכך אחוזים של עבודה ערבית? הערבים אינם זקוקים להבטחות האלה. יש להם בעין. ויותר מזה. מה יכולים אנו להבטיח להם, למנהיגים הערבים? כל הדברים הפרוגרסיביים והסוציאליים לטובת הפלח והפועל שאנחנו יכולים להבטיח להם לא יקחו את לבם. לא על כך הוו צריכים להלחם. להם יש צורך ביתר-שלטון בארץ, ביתר משרות באדמיניסטרציה, במשטרה. הנבטיח להם יתר-ערביזציה של המשטר? הנבטיח להם עליה, אשר לא תבקש שום חלק בפקידות, במשטרה, במשמש, בשירותים?

הסכם ויצמן-פייסל מרמז מה הדרך היחידה להסכם. אילו היתה קיימת תנועה ערבית גדולה הרואה לפניה ברית ארצות ערב כמו שראה פייסל, היתה יכולה לבוא לידי הסכם אתנו על פרובינציה קטנה זו ששמה ארץ ישראל, תמורת עזרה הגונה. אך הפוטפי ומנהיגי הערבים בא"י, אשר כל אמביציותיהם הן בשלטון כאן, בפרובינציה זו, וכל מה שהיהודים עושים בארץ מצמצם את ערכם ומערער את המעמד הפוליטי והסוציאלי שלהם בארץ - על מה יבואו אתנו לידי הסכם, מחוץ לצמצומנו ולקיפוצנו? כל הנסיונות שנעשו, כמו נסיון מגנס עם פילבי וכו' לא היה להם שום ערך גם בשביל הערבים. אם ברגע פוליטי מסויים יתהווה מצב בין לאומי שערבים בארצות הסמוכות יראו צורך בעזרתנו אזי אולי יגובש חוזה אשר יבטיח את האספירציות הלאומיות שלנו על א"י. מה שהיהודים רוצים להבטיח עכשיו לערבים בא"י הרי זה לא מספק אותם, ואותנו זה מקצץ בלי כל תועלת.

אינני יודע אם עכשיו השעה לויכוחים גדולים. ביקש מה היום לפתוח בויכוח אידיאולוגי ציוני גדול. גם הוא וגם ליבשהיים רואים את התרופה הבדוקה בזה שנגדיר את "המטרה הסופית" שלנו. ליבשהיים אמר שעלינו לאמר הטעם לועדה המלכותית שרוב יהודי בא"י משני עברי הירדן זוהי המטרה הסופית של הציונות, ובצדק אמר על זאת אוסישקין - ואני טוען זאת כל הימים כנגד בעלי "המטרה הסופית" - שזהו קיצוץ המטרה הציונית. חזן הציע שנכריז ונודיע למנהיגים הערבים ולתנועה הערבית שאנחנו רוצים במדינה דו-לאומית. כשם שהנוסחה של ליבשהיים עלולה לרכוש לנו את הועדה המלכותית, כך עלולה הנוסחה של חזן להפוך עלינו לטובה את לב התנועה הערבית. חזן יודע ועד, כי אילו היה הוא צעיר ערבי ושומע את הפורמולה

של אוסישקין היה מתיצב במחנה הערבי ה ה ו א . יתכן, אבל חזן סבור, כי אילו היה הוא צעיר ערבי ושומע את הפורמולה של חזן אזי היה עוזב את המחנה ההוא ומתיצב במחנה האחר. איני יודע מה היה עושה חזן=פטלחם, אך צעיר ערבי סתם לא ילך אחרי מדינה דו=לאומית, כל עוד יש לו מדינה חד=לאומית.

מדוע אני חושב את הפורמולה הזאת לרעה? מבחינה פוליטית היא איננה נותנת לנו כרגע כלום מפני טעם פשוט: הערבים לא יסכימו בדרך של שלום ושל הסכם למדינה דו=לאומית. ולמה יסכימו לכך? זאת היא מולדתם. אנחנו מהגרים, ומיעוט. ואפילו אם יסגלו לעצמם השקפות רדיקליות ביותר, למה להם לוותר על שלטונם בארץ? או שעומדים על ההשקפה שיש מדינה ערב גדולה ועם ערבי אחד ואזי יכולים הערבים בתנאים של כבוד ושל כדאיות לותר על א"י ולהסכים שחלקת ארץ זו נתונה לעליה יהודים, ובעד זה יקבלו מחיר מתאים: כספי, סוציאלי, פוליטי, תרבותי, מדעי וטכני; או שרואים כל ארץ ערבית לחוד, כאחוזה נחלה ושלטון לבני=תקיפיה ואומ=רים „פלסתינה היא מולדתנו", אזי אין להם כל צורך בנו ובהסכם אתנו. אזי צריכים הם להיות מלאכים ולא בשר ודם, אידיאליסטים בלתי רגילים ולא שוויניסטים כדי להסכים לכך שאנו מתחלקים בארץ זו שוה בשוה. קודם כל הם רוב בארץ, הם נולדו פה, הם לא אמיגרנטים, להם הקרקע, להם רוב בסכונת השלטון, יש בידם לחץ פוליטי גדול, עולם גדול עומד לימינם. מדוע יסכימו לחלוקה כזאת, האם רק בשביל ההבטחות היפות של סמילנסקי או הנוסחות היפות של חזן?

אך יש גם בחינה יהודית של נוסחה זו. אין אנחנו רשאים להשתעשע בפורמולות פוליטיות מבלי לדעת את תכנם. שנים רבות דברו אצלנו על צ"רטר מבלי לדעת את תכנו. שנים רבות דברו על מדינה יהודים מבלי לדעת את תכנה. נתנו לנו „בית לאומי" מבלי להגדיר את תוכנו. ועכ=שיו מדברים על מדינה דו=לאומית מבלי לדעת את תכנה. ולך ותקור את כל אחד מה התוכן אשר הוא מכניס במונח „מדינה דו-לאומית". מה זאת מליצה סתם, או מונח פוליטי=משפטי? ואם מונח פוליטי=משפטי, כי אז יש לו הוראה אחת מחייבת, או כל אחד ילדוה אותו בפירושו? חזן ירושם, שוויי זכויות גמור של שני עמים, אלא בתיקון קטן: עם עליה יהודים ובלי עליה ערבים. והוא מאמין בלב שלם שלזה יקרא מדינה דו-לאומית. ואולי ימצאו אחרים שמדינה דו-לאומית פירושה: פתיחת שערי הארץ לעליות של ש נ י העמים? האמנם אין דבר זה מתקבל כלל על הדעת? ומי יהיה הפוסק, לכשיתקבל המונח הזה, חזן או מי שהוא אחר?

כשאנחנו מכריזים על שויון שני העמים הרינו מתכוו=נים לשויון ב מ ו ס ד ו ת פ ו ל י ט י י ם . מסגרת זו איננה פוגעת את בידרלנד. אני מוכן, אחרי היסוסים, לקבל את ההצעה שבאכסקוטיבה הממשלתית ישבו יהודים וערבים במספר שוה. והצורה הפרלמנטרית הנראית לי במשטר של המנדט היא: מוסד מחוקק שבו יהודים וערבים במספר שוה. עד כאן אני מוכן להתחייב. אבל אם יתנו לי לחתום על שטר של „מדינה דו-לאומית" אשאל מקודם את המדינאים ואת עורכי הדין הגדולים למה זה מחייב אותנו, ב ט ר ם אבוא לנערים יהודים ואגיד להם: אתם צריכים להתחנך על אידיאל ציוני חדש של מדינה דו-לאומית. הן בשטח של יחסים בין-לאומיים והן חנוך עם האחראי לעתידו ולגורלו אין אנו רשאים להשתמש בפורמולה מבלי לדעת מה צפון בהן. ויש הבדל גדול אם מציינים דו=לאומיות כמצב סטאטי, או כאידיאה הקובעת את תחומי הדינאמיקה. חזן איננו מסתפק בציון המצב הקיים. הוא גם מתנבא לימים רחוקים, ואומר: הארץ הזאת תהיה ודאי ארץ של שני עמים. האמנם באמירתו של חזן תלוי הדבר? הן אך לפני זמן קצר היתה ארץ זו מאוכלסת רק עם אחד, עכשיו היא ארץ של שני עמים, של עם הרוב ועם המיעוט. מי מציב גבולות לתהליך זה? אנחנו חיים אמנם בארץ הנביאים אולם למה נתחרה בהם? הלא דורנו ראה עולם הורג ממסגרותיו. כמה חליפות ותמו=רות צפופות ראינו בארצות, בין בהסכם ובין ביד חזקה, למה נקבע מעכשיו מסגרות לעתיד? לא תמיד נשאר במציאות השפלה והעכורה של היום הזה.

כשרוצים להסביר לנו עד כמה אנו זקוקים לשלום,

מפחידים אותנו בחזרת הפורענויות ואומרים: האם בכח נבנה? עוד מאורעות
ועוד מאורעות? אין לנו אלא לענות: כן, ב כ ח נבנה. ואני אומר
כן, לא מפני שהפרספקטיבה של מלחמות וקרבות מלבבת אותי, אלא מפני
שעדיין לא בידינו טובנו ושלומנו. אי אפשר לבוא אלינו ולאמר: שאם
מסכימים להסכם פוליטי, אזי תבנו את הארץ בשלוה ובבטחון, ואם לאו -
יהיו „מאורעות". היו בארץ מאורעות ופורענויות עוד קודם שקמה הציונות הפו=
ליטית. הנקודות הראשונות: גדרה, נס-ציונה ופתח-תקוה, והשכונות הראשו=
נות בירושלים היו יכולות לספר הרבה על התנפלויות עליהן. יש דבר מה
באופי הסביבה, במוסר שלה לגבי „הזר" והחלש, יש הרבות של „ועל חרבך
תחיה". ויש גם מצבים בין-לאומיים, ויש איטליה-חבש, וגרמניה, ורוסיה,
ומי יודע מה עוד. וכל זה משפיע. זה מר מאוד וזה קשה מאוד, אבל מי
הבטיח לנו שנבנה בקלות, בלי יסורים? נעשה כל מה שנוכל להפחית אותם.
אנו מצווים על זהירות. אנו מצווים על שיכוך הרוחות בכל האפשר. אסור
לנו להגיש גפרורים למחסן הדינמיט. ויש בינינו מי שמגיש גפרורים. אבל
אין להגיד לנו: בידכם למנוע כל פורענות. פורענויות מובטחות לנו.

ומאידך, הפורענויות אומרות לנו על מה אסור לנו
להסכים. אם היה עוד בציונות לפני היטלר סוג אנשים שיכול היה להסתפק
בציונות קטנה, ובישוב קטן שישמש מרכז רוחני לעם הגדול בגולה - אנחנו
כפרנו בזה, אמרנו תמיד: מבלי המוני ישראל גם תרבות עברית נבול תבול
בארץ ישראל - הרי לאחר המצוקה הגדולה של יהודי גרמניה, נשתנו הרבה
מושגים גם אצל המסתפקים במועט. לאחר מה שעבר עלינו עכשיו נלמד עוד
משהו: נדע, כי אם לא נהיה כאן רבים מאוד, אם לא נסגל לעצמנו קצב -
גידול אשר יחזק ויבצר אותנו במהירות, נהיה כאן בגלות ישמעאל. אם
ההסכם יכול לתת לנו גידול זה - נחתום עליו בשתי ידים. אך אין אנחנו
יכולים להיות ת ל ו י י ם בהסכם.

ובינתים, לרגל ההסכמים המדוברים, אנו מסתכנים
בויכוח פנימי אשר אין עמו ברכה. כשם שאנו מצווים על מו"מ ועל בקשת
דרכי שלום, כך אנו מצווים להשמר ולהזהר מן התקלות הצפונות בו. אין
צורך להסביר לנו עד כמה חשוב לנו השלום. אם נראה לנו סיכוי אחד ממאה,
עלינו לאחוז בו. יותר מזה, יש „נובלס אובליז'", מצבנו הבין-לאומי מחייב
אותנו ואיננו רשאים להשתמט ממו"מ, גם כשאין לו סיכויים. אבל אין אנו
רשאים לתת שמו"מ יחליש את עמדותינו, מבלי שיביא לידי הסכם. הנה כבר
נתעוררה שאלה חמורה מאוד, חמורה מבחינה פרינציפיונית ומבחינה תכסיסית,
השאלה היא אם במשך המו"מ העתיד נוכל להסכים לתקופה מסוימת להצבת
גבולות לגידולנו. יש שוללים כל גבול מבחינה פרינציפיונית. יש ציונים
חשובים מאוד - גם במפלגתי - האומרים: לא יתכן שום הסכם הקובע מידות
לגידולנו. אם יהיו גזירות וקיצוצים מבחוץ נלחם - אבל לא נחתום
ב י ד נ ו על שום מספרים. לא רק על הגבלת העליה ל-20.000 או
ל-30.000, כי אם גם על מספרים גדולים ממה שהיה לנו. אני מעריך מאוד
את ההשקפה הזאת. כל דבר שיש בו משום אמונתנו הוא מסוכן לנו. אולם עלי
לומר שמבחינה פרינציפיונית אינני תומך בהשקפה זו. אין זה נוח לומר,
אולם סבור אני כי כל הסכם ביחסי עמים מחייב גם לקבוע מידות מפרק לפרק.
אין הסכם זמני כולל פרוגרמה מכסימלית. וכדי שלא לנגוע ולא לקצץ בעניני
אמונה וחזון אין הסכם זמני צריך להגדיר „מטרות סופיות". אבל שני העמים
רשאים לשבת ולקבוע תכנית חמש שנים: כמה יהודים יעלו, וכמה קרקעות
יקנו. אם התכנית היא לפי יכולתנו המשוערת, אזי לא רק מותר לעשות זאת
אלא גם חובה. ואם טוענים, בשם היהודי שיבוא ויאמר מדוע הסכמתם על
חשבוני ל-300.000 עולים בחמש שנים, והפרדתם אותי בגולה, כך יכול
יהודי אחר לטעון: היתה הזדמנות להבטיח עליה הוגנת והתפתחות מקסה,
ואתם מתוך האיסור הפרינציפיוני המשלתם על עצמכם צמצמתם את העליה,
הפסדתם את ההתפתחות היציבה ומנעתם בזה את עלייתי.

אינני מתעלם מן הסכנות הפוליטיות=איסטרטגיות
שבעמדה זו. אם אנחנו אומרים עליה חפשית ואין מדות ואין גבולות, אזי
אנו עומדים על סלע. ואם אומרים: מספרים, ואפילו מספרים גדולים, הרי
זה קרקע חול. אני גם מכיר בכל הקושי האיסטרטגי שבדבר, שאם אתה הולך

למו"מ ומדבר על מרות, ואחר כך - מה שקרוב לראות - לא יצא שום דבר מהמו"מ, הרי הצד השני יוכל לומר: לכך כבר הסכמתם. במצבנו אנו, כשהשל־טון הבריטי רושם כל חולשה שלנו, חובה לראות כמה סכנות בכל מו"מ שכזה. סכנות אלה מחייבות אותנו לזהירות מכסימלית, אולם אינן יכולות להביא אותנו לידי כך, שאתחייב למפרע לא לחתום על שום הסכם עם העם הערבי ואם גם הוא עשוי להכפיל את הישוב היהודי בשנים הקרובות. במה דברים אמורים - אם ההסכם מבטיח קצב נמרץ של גידול. הסכם בשביל חיים של וגטציה, הסכם בשביל עליה מקוצצת, אין לנו צורך בו. במחיר זה לא נקנה שלום. אם ינתן לנו ל ה ג ד י ל את השטף של עליה והתישבות, אזי נשלם וגם נסכים להגביל את עצמנו בכמה שטחים. אין אנו מוותרים על שום קרקע בא"י, אבל כידענו מה כוחותינו האמיתיים, נוכל להסכים למספר שנים: באיזורים אלה נעבוד ובאיזורים אלה לא נעבוד, אם בשכר זה נקבל דברים בעלי ערך בשבילנו.

אני אומר זאת במסיבת חברים שבה כל אחד נדרש לאמר את ה"קרדו" הציוני שלו, אבל אינני מסיק מזה מסקנות לגבי המו"מ ל מ ע ש ה. המו"מ למעשה קשור עם כל כך הרבה סכנות שאני מסופק מאוד אם הנהלת הסוכנות יכולה לגשת עכשיו לדבר הזה. דוגמה קטנה. "ההפסקה" התכוונו רק לטובה. ואף על פי כן גרמו לנו נזק. הם נתנו מקום לחוגים ערבים ואנגלים בטוחים להניח, כי אנו נתונים בפאניקה ומוכנים להכנע, ואיננו יודעים בדיוק מה אנחנו רוצים. בימים אלה כל אמירה יהודית מתקבלת כחולשה ובהסכמה. אינני אומר לא ללכת למו"מ, אבל מתוך מכסימום של זהירות.

*

הצטערתי לשמוע כיצד התוכחו כאן בעניני הגנה. כל ענין ההבלגה מוצג אצל כמה אנשים כרכרוכית או כהתחסדות מצדנו, כאילו אנו מתכוונים לצדוק הרבה. ואם כי שותף אני לשרתוק ולאוסישקין בשלילת כל נקמה בלתי צודקת, הריני מודה כי אני מתחבט מאוד כל הזמן הזה. ראיתי אנשים שונים, לא רק צעירים כי אם גם זקנים, מראשוני הבונים של א"י ואנשים בעלי עקרונות מוסריים חזקים, וגם בעלי הרגשה דתית ואדוקי מסורת, והם באו ואמרו: מה אתם גוזרים עלינו הבלגה? אי אפשר לשאת את הדבר הזה, זה למעלה מכוחותינו, הן נשבר פה ונחרב. אין זה ענין של נוער ושל זקן. אין זה חוסר רגש. אבל מצבנו מחייב אותנו לשיקול-דעת. אנו שומרים לא רק על 400.000 יהודים בארץ, כי אם גם על העליה העתידה. ואנו מוכרחים לדעת מה אנו מסכנים. ואם נערים שלנו מגישים גמרודרים לאש מתוך "רגש טבעי" אנחנו צריכים לגעור בהם ולאמר להם שהם חייבים לבלום את הרגשותיהם ולא לסכן את עתידנו. "הבא להרגך השכם להרגו", כן. אולם אין כל טעם, לא מוסרי, ולא פוליטי להרוג את שאר-בשרו של זה. ולהרוג את הבא להרגנו לא נתן לנו השלטון. עד אתמול נקט השלטון בשיטה זו: אם גנבו את הסוס מן האורוה צריך לסגור את האורוה. ברוב המקרים לא ניתן לנו לפגוש את האויב, לגלות את מאורתו. יכולנו רק לעשות מעשי-התפרקות שאינם אלא מעשי שטות. היש שילומים לדמינו הנקיים אם ישפך גם דם של איזה עובר אורח, אשה או ילד, שלא חטאו ולא פשעו? האם המנהיגים הערבים והרוצחים יבהלו מזה? האם זה יעצור אותם? לחיוב אין בזה שום תוצאות. לשלילה כמה וכמה. בטוח אני שכל אויבינו, בכל המחנות, ציפו לרגע שנצא בדרך זו. תעודת בגרות פוליטית היא בשבילנו שהישוב לא הלך בדרך זו. ויש להזהיר ממסקנה מזויפת, המהלכת בחו"ל, שהישוב הוא פחדן והוא מחכה רק שה"גורדונבורי" יגן עליו. הואיל והננו "ילדי שעשועים" של כלל ישראל, הרי רוצים לראותנו מקושטים בכל המעלות. היהודי בגולה מותר לו לסחור בשבת ולאכול טרפות, אבל אותנו הוא רוצה לראות שומרי שבת ומקיימי מצוות. הוא עצמו יכול להיות פחדן, אנחנו חייבים להיות אמיצים. הוא שמע שיש פה שומרים, גבורים, רוכבים על סוסים, מנצחים, מטילים אימה על ערבים, והנה - אכזבה פתאום! כלום רשאים אנו לאכזב את מושגיו האידיאליים? ואני אומר, מתוך הכרתי העמוקה, כי מעולם לא הראה הישוב גם במובן פיזי גבורה כזאת ואומץ לב וכוח הגנה

כמו שהוא מראה עכשיו. צריך לדעת זאת גם בשביל עצמנו, וגם לאמר לעמנו
למען ידע. שמירת התחבורה בארץ, עבודת הנהגים, הגפירים, השומרים והשומ=
רים, שמירת אנשי המשקים, עבודת הנקדים הקטנים העומדים הכן לכל שליחות
בשעת סכנה - כמה אומץ וגבורה ומסירות מושקעים בזה יום יום ולילה לילה.
וצריך גם להבין מה שינויים באו בהגנת הישוב. הגנה איננה ענין קפוא
שצורתו נקבעת פעם אחת לדורי דורות. היה זמן והגבור היה חוגר חרב. אחר
כך באו רובים, דבר פשוט יותר, לא כל כך רומנטי כחרבות נוצצות. ואפשר
שגם רובים הנם רומנטיים יותר מקללות ותותחים ואוירונים. וגם האסטר=
טגיה שלנו עכשיו אינה יכולה להתלבש ברומנטיקה של ההגנה מאז. נכיר
בשינויים. אין אנו בתורכיה.השלטון אחר, התנאים אחרים, וצריך להבין את
כל רצינותם ולפעול במסגרת הנתונה. (חברים גם נפלו בגלל אי=ידיעת
התנאים האלה). בשבועות האחרונים, בכל מקום שהיתה כל אפשרות שהיא רדפו
וחפשו ולא הכו לצבא ולשוטרים, והפילו חללים מקרב הערבים. מה היה לפנים
כישוב? קבוצה קטנה של שומרים ואנשים צעירים שהפקירו את עצמם. עכשיו
נוספים באבטומובילים אנשים בעלי משפחה, אבות לילדים, על המשמר במשקים
עומדים אנשים שעשרות שנות עבודה בארץ מאחוריהם. כבר שלשה דורות עומדים
עכשיו במשמרת, ולא יחידים אלא אלפים. את זאת צריכים אנחנו לדעת למען
עצמנו. וצריך להעביר הרגשה זאת ליהדות בגולה. ההגנה נתקלה בקשיים שו=
נים, גם עליהם צריך להתגבר ומתגברים. והמאמץ הגדול של המחלקה המדינית
להכניס „שוטרים מיוחדים" וגאפירים מה זאת אם לא צורת של הגנה ליגלית,
הדורשת לא פחות אומץ לב והיא יותר אפקטיבית מאשר הצורות הישנות של
ההגנה.

אני מקווה שהועד הפועל ידע להביע את הכרתו לכל
אלה העושים את שליחותנו זאת.

&

שוב צפה שאלה האחדות בתנועה הציונית. יש אומרים:
אחדות גם עם אלה העומדים מחוץ למסגרת ההסתדרות הציונית, עם הנאצ"ו,
ויש מתכוונים ליצירת אחדות יותר חזקה בפנים.

איננו שאלה שמתו ליציאת הרביזיוניסטים. חשבתי
זאת לצרה. אני גם אשמח אם הרביזיוניסטים ישובו אלינו, אם כי ידעתי
את חטאיהם ולקויהם. אולם כשמדברים על „איחוד" צריך לדעת מה תכנו
הפוליטי ומה פירושו הארגוני. קודם כל מבחינה פוליטית. אנחנו רוצים
להיות יותר חזקים, אנחנו רוצים שהפעולה הפוליטית שלנו תהיה יותר אקטי=
בית ותקרב אותנו למטרה. מה ערכה של הנאצ"ו מבחינה זו? בא לידי מאסר
של ז"בוטינסקי. בחדשים אלה הוא עוסק יותר בהסתדרות הציונית ובסוכנות
היהודית מאשר בממשלה. הוא מטפל עכשיו בנו. אבל אין זה מעניני עכשיו,
אלא הפילוסופיה הפוליטית שלו. זה היה זמן מה לאחר תלוית חזן, כשהגיעו
לגולה הידיעות על השערוריה הרת=אסונות שנעשתה באותו יום, כשנודע בגולה
מה דיבר אוסישקין בישיבת המפלגה הציונית. אזי הדריך ז"בוטינסקי לשלוח
את ה„אפיסטולה" שלו. הוא איננו מאמין כי הרביזיוניסטים עשו מה שמיחסים
להם, אבל אילו עשו כך היה מברך אותם: אם יודע אתה שצפויה לך סכנה, אין
אתה צריך לדחות פן יגבר ביניהם כוח האויב, אלא עליך להשתדל להחיש את
ההתנגשות, כל עוד אין האויב מוכן. כך אמר גם בימי הכותל: ההתנגשות צרי=
כה לבוא, וכל המקדים אותה הרי זה משובח. שמריה לוין כבר הגדיר פעם
שיטה זו: אם יודע אתה שיש בקרבתך מאורה ובמאורה רובץ הדוב, אין אתה
צריך לעקוף אותו, עליך להעיר את הדוב ולהוציא אותו מן המאורה ולהלחם
בו. מי שמכיר את ז"בוטינסקי יודע כי זהו הקרדו הפוליטי שלו. אני חושב
שהפילוסופיה הפוליטית של כ ל המפלגה הציונית היא אחרת. אנו
יודעים שהפורענות שמורה לנו, אבל כל יום שאנו דוחים מעלינו את הפורענות,
הרינו מחזקים ומרבים את סיכויינו לנצחון. אילו היתה נדחית קצת מלחמת
איטליה=חבש היה עכשיו מצבנו אחר. ובכן, מבחינה פוליטית אין לראות
בנאצ"ו תוספת כוח: לא אידיאות פוליטיות, לא קשרים ולא חיזוק אותה הפו=

ליסיקה השקולה והמחושבת אשר גם מפלגות האופוזיציה תומכות בה. יש רואים את כשרונותיו של ז"בוטינסקי ואינם רואים את כשלונותיו.

והבחינה הארגונית מהי? אילו באו הרביזיוניסטים ואמרו שהם רוצים לשוב להסתדרות הציונית הרינו אומרים להם: בבקשה. ההסתדרות הציונית היא פתוחה. אין כאן שאלה של סימפטיה ואנטיפטיה. כל מי שמכיר ביסודותיה, בארגונה ובמרותה יכול להכנס. אילו בא ז"בוטינסקי ואמר: גוף זר אני, אולם נוכח לראות אילו פעולות ניתנות להתאמה, הרינו נוהגים בו כשם שאנו נוהגים עם אגודת ישראל. אנחנו מוכנים לעבוד עם כל גוף יהודי באותם הענינים אשר עליהם אנו באים לידי הסכם. אבל אי-אפשר לבלי לראות שמה שז"בוטינסקי מציע זהו שנטז" פוליטי. הוא בא ואומר: דרושה סוכנות יהודית רחבה; הבה ונקים אותה. בשני שותפים שווים. לכם יש 800,000 חברים, לי יש אמנם קצת יותר, 700,000, אבל אינני מקפיד... חלק כחלק ננהל את הענינים. אין צורך להוכיח מה טיב המשחק הזה, ומה הוא שולח אנשים להומאס, לבקש אותו שישפיע וילחץ על וייצמן שיתאחד עם ז"בוטינסקי, ובאותה שעה איננו חדל מכתיבת מאמרים המשפילים את הסוכנות. כך אין מתאחדים.

&

דברו כאן גם על תוספת אחדות בסנים. לא ברור לי מהו הדבר הזה. רק לפני שנה בחרנו באכסקוטיבה קואליציונית, בחרנו מתוך שידענו כי אנו הולכים לקראת ימים קשים. יכול להיות שלכל אחד ואחד מאתנו היה קושי בזה. אולם חשבנו שזהו הפתרון בשביל המצב הנוכחי ואחרנו מסביב האכסקוטיבה 90% של התנועה. מהי, איפוא, כוונת הדיבורים האלה עכשיו? הובעים „חזית מאוחדת" בציונות. ומה שיש לנו היום הזה כאן, בועד הפועל הציוני, אין זו חזית מאוחדת? מי הם איפוא המועמדים לחזית מאוחדת? אם יש מפלגות שאין להן אמון בשליחותן – יחליפו אותם. אבל תמוה הדבר, שמביעים אמון לאכסקוטיבה ומציעים להקים פורמציות חדשות, סנטים, ו„חר=חבות". כל מפלגה רצינית עומדת בקשר עם נבחריה. זוהי זכותה של המפלגה. הנבחר איננו איזה גושבל. הנבחר יושב עם חבריו, דן אתם, מתיעץ אתם, אבל אם ישנה אכסקוטיבה מנבחרי כל המפלגות הרי זהו הקשר שישנו למפלגה עם האכסקוטיבה. אי אפשר ליצור במקום קשר חוקי איזה קשרים בלתי חוקיים. אם יש תפקידים מסוימים שבהם דרושה עזרה לאכסקוטיבה יבואו המתנדבים. התנועה הציונית איננה עשירה מדי בכוחות עבודה שונים, ואני מקווה שהאכסקוטיבה לא תדחה את המתנדבים שיציעו עצמם לתפקידים מסוימים. ב ז ה יש צורך רב, אולם לא בסנטורים.

ואופינים למושגי האחדות והפעולה הציונית דברי הרב גולד. הוא התרעם על שוויצמן דיבר עם הבישוף ולא ב"כ „המזרחי". לא ידעתי ש„המזרחי" יש לו תאכזן כזה של מו"מ פוליטי עם הבישוף. אם באמת לתועלת הציונות שעם הבישופים האנגלים ידברו אנשי דת, אזי אפשר ימצא כי המתאים לכך הוא סטיפן וייז. מאימתי התחלנו להטיל תפקידים פוליטיים לא לפי הסגולות הפוליטיות אלא לפי השייכות המפלגתית? הרב גולד לא התרעם, חלילה, על שהאכסקוטיבה שלחה את דוב הוז לאנגליה, אולם נתן לזה פירוש נאה: ישנה אכסקוטיבה כ ז א ת , ודוב הוז הוא פועל, ולכן שולחים אותו. רבותי, דיבורים אלה רק מעידים על רוחב הדעה של אומריהם. ראשית, כל אכסקוטיבה שהיא חייבת למצוא קשר עם כ ל המפלגות האנגליות ולמצוא לה תמיכה וסעד בכל מפלגה ומפלגה. יש לנו שם ועד פוליטי חשוב שיושבים בו מלצ"ט, סקר, נמייר, שטיין, ועוד כמה אנשים. מהם קשורים עם מפלגות פוליטיות מסוימות. בכל אלה אין לנו בלונדון אדם שיש לו קשרים קרובים עם מפלגת העבודה. חשבה האכסקוטיבה שהיא צריכה לחזק ברגע זה את החזית הזאת ושלחה לכך אדם המתאים לדעתה. אין זה ענין של משרה ושל מסכורת וגם לא מתן=כבוד והענוג. אבל דובר פה על זה כאילו בחלוקת עליות אנו עוסקים: מדוע לא „לקחו" ממפלגה אחרת? אילו היתה קיימת בארץ מפלגה המטפחת קשרים עם השמרנים היתה האכסקוטיבה ודאי מגייסת את אנשיה לפעולה

כמפלגת המסרבים. דרוש היה אדם בשביל מפלגת העבודה וקרה גם שנמצא לנו איש כזה, והרי פירכא: מדוע דווקא הוא? האם אין כלל לקוות אחרת שיתייחסו לבן=מפלגה שניה במדה של צדק? דוב הוז עובד זה 20 שנה עבודה ציונית=פוליטית. היה בשעתו ממיסדי הגדוד. עבר עבודה ציונית באנגליה, באמריקה, בגרמניה, סמל בשליחות של אחדות=העבודה, של מסדר כריה פועלי= ציון, עבד בהצנע, בתנאים קשים, לא בתנאים של „רפרזנטנטים", רכש לו נסיון רב, ונוסף על כל אלה יש לו גם תכונות וסגולות וכשרונות לתפקידים אלה. אותה האכסקוטיבה הזמינה גם את פרנקפורטר. וגם כן לא כדי לגרום נחת רוח לאיזו מפלגה ציונית, אלא מתוך הנחה, כי יש חוגים שדוקא פרנק= פורטר יוכל להגיע אליהם. אנחנו כל כך דלים באנשים לפי גודל והומר הענינים, שאם מי שהוא יודע היכן הכחות, הוא חייב לגלות אותם וכולנו נשמח לקראתם.

&

לא נגעתי בשאלות ישוביות וכלכליות, בשאלת עזרה וכצרון. אני מקוה שעל זה תהיה לנו עוד הזדמנות לדבר בישיבה הבאה. אני מציע שנבחר ועדה כדי להביא לידי סיכום יחד עם האכסקוטיבה את הדברים המוסכמים על ידינו. אותם הדברים שיש לנו בהם חלוקי דעות נשאיר לסופר המחוקק שלנו.

נבקש את האכסקוטיבה שמחוץ לעבודתה הפוליטית היום= יומית תפתח גם עבודת הכנה לועדה המלכותית. אין אנו יודעים במה ידונו בועדה זו, איזה עלילות נצטרך לסתור, עלינו לפיכך לעבד את כל השטחים. נאמר לאכסקוטיבה, שהדו"ח של הממשלה לחבר הלאומים איננו יכול להשאר מבלי תשובה הוגנת, מבלי דוקומנט פוליטי מקיף ומסכם אשר לא ישאיר אבן על אבן מן האינסינואציה נגדנו. אני סבור שהאדמיניסטרציה האנגלית באר"י רגישה מאוד למלחמתנו, ואם אנו מנחילים לה פעם מפלה היא נזהרת. ראינו זאת במלחמה בימי שאו וסימפסון. היה ערך למלחמתנו, אם כי לא כל השגנה כנגדנו בוטלה. המלחמה הזאת יש לה ערך לשעה, ויש לה ערך לשנים. איננו שמים לקראת מלחמה זו, אבל כופים אותה עלינו. אין לנו אלא לצאת למלחמה= הגנה נגד הכוחות המתנכרים החתנו.

בישיבת המרכז מיום 29/6/36 מסר ה ח ' ד ב ה ו ז
את הסקירה דלקמן:

במשך תקופה רבה היתה מקובלת אצלנו ההנחה, שמרכז העניינים לגבי ההכרעה בשאלות הפוליטיות של א"י נמצא בירושלים ולא בלונ= דון. ואמנם במשך כל תקופת כהונתו של הנציב הזה היתה ירושלים המכוונת והמכריעה בשאלות הפוליטיות העיקריות בארץ, וביחוד בימי שרותו של תומס במשרד המושבות. בזמן האחרון החלו רבים לחשוב שמרכז העניינים ומרכז ההכרעה עובר ללונדון; כשלונו של הנציב העליון בנסיונו להקים את המועצה המחוקקת חזק את הדעה הזאת. לי נראה, שמרכז העניינים - אם אפשר בכלל לקבוע מרכז אחד - נמצא עדיין בירושלים, ולונדון מתנהלת במידה רבה גם כיום תחת לחץ והשפעה הבאים מהארץ. אולם אני באתי לידי הכרה שכוחה של לונדון הולך וגובר, ואם גם להבא תהיה כנראה ירושלים בעלת האיניציאטיבה וברוב המקרים אולי המכריעה, הרי משרד המושבות והפרלמנט הבריטי עלולים כיום - יותר מאשר לפנים - להשפיע על גורל ענינינו בארץ. מטרת נסיעתי, כמטרת החברים האחרים שנסעו ללונדון, היתה להשפיע ע"י לונדון על הממשלה המרכזית בירושלים בזמן שענינים גדולים ורציניים עמדו לחלטה והכרעה.

מדוע יכולה לונדון להשפיע עתה יותר? יש סבה אחת, לדעתי, העושה את לונדון למרכז חשוב יותר מאשר קודם מבחינת כיוון עניני ארץ-ישראל. הסיבה היא: הממשלה באנגליה היא כיום חלשה עד למאוד. אותו בלדווין, שבראשית כהונתו הפך לאישיות המרכזית באנגליה ואשר היה מכובד על כל המפלגות ועל כל שדרות התושבים - ערכו נפל בהחלט בעיני ההמונים הרחבים באנגליה ואף בחוגי תומכיו. הקבינט כולו אבד הרבה מהשפעתו על הצבור; גם בקרב המפלגה הקונסרווטיבית שעליה היא נשענת, אין הממשלה הנוכחית נושאת כבוד. החל מכשלון הממשלה בסכסוך חבש, אבדה הממשלה את כוחה וערכה בכל הארץ. בשאלות בין לאומיות חמורות, אבל גם בשאלות פנימיות אנגליות היתה הממשלה נאלצת כפעם לפעם לשנות את דעתה תחת לחץ הפרלמנט או תחת לחץ דעת הקהל. ואל נשכח שיש לה לממשלה זו בפרלמנט רוב גדול והיא היתה יכולה לקבל בו כל החלטה ברוב ניכר נגד כל דעות מפלגות האופוזיציה. אין זאת, כי אם נחלש באופן חמור כוחה ה מ ו ס ר י של הממשלה, ובמצב זה היא מושפעת מכל התעוררות דעת הקהל. ראינו תמונה מאלפת מאוד בשטח זה בויכוח על א"י שנתקיים לפני זמן מה בקשר עם שאלת המועצה המחוקקת. הממשלה באה בהצעת תכנית להקים מועצה מחוקקת בא"י, היה ויכוח בבית הלורדים ובבית הנבחרים ותחת לחץ זה מצאה הממשלה לנחוץ לחזור בה מתכנית המועצה המחוקקת. ושוב: לא משום שלא יכלה להגשים את רצונה ברוב דעות מספיק אלא משום שלא היה לה כוח מוסרי ותוקף פנימי מספיק לעמוד בפני ההתנגדות שנתגלתה בדעת הקהל. במצב זה ערך הפרלמנט הוא הרבה יותר גדול מאשר בשנים כתיקונן, כי בשנים כתיקונן נעשית ההכרעה בעניינים החשובים בתוך הקבינט, וצירי הפרלמנט מקבלים הוראות מ"מצליפים" שלהם והדברים נחתכים מראש לפי ההחלטות המתקבלות למפרע בקבינט.

בתוך המפלגות העיקריות שבפרלמנט היחס לא"י ולציו= נות משביע רצון בדרך כלל. מפלגת העבודה איתנה עכשיו בעמדתה כלפי א"י והציונות יותר מאשר בתקופות קודמות. היו לנו תמיד ידידים בתוך מפלגת העבודה, הועד המרכזי שלה שימש לנו תמיד משען נאמן. אבל הסיעה הפרלמנ= טרית כולה אף פעם לא גיבשה ולא הביעה דעתה בשאלות א"י. בפעם הראשונה נקטה סיעת הפועלים בפרלמנט באופן מאורגן להגנת עמדתנו לפני הויכוח בפרלמנט על המועצה המחוקקת. רבים חששו, כי מפלגת העבודה התקשה להגן על נקודת מבטנו, שבסקירה ראשונה עלולה להראות כבלתי דמוקרטית. אך הסיעה קבלה את השקפתנו במלואה ונלחמה באומץ ובתבונה. בפעם השניה התעוררה הסיעה בויכוח האחרון על א"י, והסיעה נקטה עמדה של תמיכה לכל אורך הקו של דרישותינו ורבים מחברי הסיעה הביעו את רצונם ונכונותם לעזור לנו בכל.

המפלגות הליברליות הן קבוץ לא כ"כ חשוב, אבל קבוצות קטנות אלו מורכבות כמעט רק מידידים המוכנים לעמוד לעזרה לנו במלחמתנו.

במפלגה הקונסרווטיבית הגדולה והעיקרית יש בעצם שתי סיעות: א/ אחת התומכת בבלדווין; ב/ והשניה שבראשה עומד צ"רצ"יל. ואם הופיעו הפעם כידידים גמורים, המוכנים לעמוד לימיננו, ולפעמים נראה כאילו הם שמים לקראת כל הזדמנות שניתנה להם להלחם על עניני א"י, בענין זה משמשים בערבוביה „אהבת מרדכי ושנאת המן". יש לסיעה זו בלי ספק רצון לעזור לישוב היהודי, הגורם לכך היא השקפתם האימפריאליסטית, אבל לא במעט נובעת זריזות זו מהרצון לנצל כל הזדמנות כדי להתקיף את הממשלה ולהחליש את עמדתה. אני חושש מאוד, שאם יוטל על הקבוצה הזאת לקבל את השלטון באנגליה – ישארו אמנם במדה ידועה הנאמנות והרצון לקידום מפעלנו, אבל הזריזות במלחמה, אשר הם גילו עד היום תהנדף במדה הגונה. כיום בכל אופן כלי הנשק העיקרי המאיים על הקבינט הזה הוא צ"רצ"יל וסיעתו. בהשפעתם החזקה אנו משתמשים לא מעט. אולם חוץ מקבוצה קטנה של פעילים הרי יש למצוא בין 620 הצירים של הפרלמנט רבים אשר אינם יודעים את עניני א"י ואשר טרם קבעו עמדה, והם עלולים להיות טרף בידי ג"מאל או אחרים שיבואו לנהל תעמולתם, שכבר החלו בה בהצלחה לא מעטה. בתוך המחנה הזה של צירי הפרלמנט, שלא בא עדיין לידי ביטוי ולא קבע כל יחס לשאלות הארץ, יש מאות צירים שהשפעת הפעולה הערבית עליהם יכולה להפוך אותם למתנגדינו ועל ידי כך לשנות במידה ניכרת את שיווי המשקל שישנו עתה בפרלמנט ביחס לעניננו. עלינו לזכור שבדרך בכלל המשמטה האו- פוזיציה מציג את שאלה א"י כשאלה מפלגתית, משום החשש שבהצבעה מפלגתית יטילו „המצליפים" על הצירים להצביע לפי הוראות המפלגה, ואז המפלגה השלטת עם הרוב העצום שלה בפרלמנט תוכל לקבל כל החלטה אשר תעלה על לבה. יתר על כן: בויכוח על פי קו מפלגתי ימנעו קונסרבטורים ותומכי הממשלה מלבקר בחריפות את הקבינט שלהם, כאשר עשו עד כה. בויכוח ח פ ש י כזה, שאינו קשור בהנהגות המפלגות משקל היחסי של כל ציר גדול יותר ויש צורך, לכן, להוסיף לעבוד לשם כבוש הצירים הבודדים שטרם נכבשו לנו.

הפעולה שנעשתה בלונדון היתה מכוונת בעיקר לגיוס דעת הקהל בפרלמנט ומחוצה לו וגם לגיוס העתונות. נוכחתי, כי ישנו בלונדון חבר-אנשים חשוב העומד לשרות פעולת ההסתדרות הציונית, קבוצת האנשים שעליה נמנים גב" דגדייל, מלצ"ט, פרופסור נמיר, ליאונרד שטיין וכו", אשר להם קשרים רבים בכל החוגים באנגליה, ויש בכוחם – בהדרכה מתאימה – לגייס כוחות רבים לעזרה במלחמתנו.

ראיתי את הקבוצה הזאת כאשר נתגייסנו כולנו למלחמה נגד הועדה המלכותית. אין לשער כמה כוחות עצומים הושקעו על ידי כלנו בלונדון למניעת מנוי הועדה המלכותית, ואודה, כי ברגע ידוע נדמה היה לי שהמאמצים האלה הביאו את התוצאה המקווה. בתוך חוגי הקבינט, בחוגי הפרלמנט והעתונות נכבשו אנשים בעלי השפעה לדעה שעמדתנו בענין זה נבונה. ולמרות כל זאת – גברה התביעה מן הממשלה בארץ והועדה המלכותית הנה כמעט עובדה קיימת. אבל המלחמה הזאת והכוחות שהושקעו לא אבדו כתוהו; אם כי לגבי הועדה לא שנו לפי שעה דבר הרי בכל זאת הביאו פרים בקשר עם סכנות אחרות, ובעיקר לגבי סכנת הפסקת העליה שהיתה מרחפת עלינו פעם בפעם. אני זוכר את הויכוח שהיה בתוכנו אם טוב היה הויכוח בפרלמנט בענין המועצה המחוקקת. נאמר ע"י כמה מחברינו שבויכוח הזה הכאנו לידי כך שאנשים הסיחו דעתם מהשאלות העיקריות שלנו, משאלות קרקע ועליה וכו" והעמידו את הדגש החזק על ענין המועצה המחוקקת. דעתי אני היתה אז – והיא נתחזקה כי עוד יותר – שאותו ויכוח בשאלת המועצה המחוקקת היה בו לא רק משום הגנה בפני סכנת המועצה המחוקקת אלא גם משום גיוס כוחות לביצור הכרתה של כל קבוצה פרלמנטרית לשאלות א"י ולשאלות המפעל שלנו, והויכוח ההוא, אם אמנם היה מרוכז רק לנקודה אחת, הרי את פירותיו אנו אוכלים עד עתה גם בשטחי הסכנה האחרים. הוא הדין לגבי הפעולה הפוליטית שלנו. אם כי בראשית בואי ללונדון היא נתרכזה בעיקר בקשר עם המלחמה נגד הועדה המלכותית, ולא הביאה את הפרי המקווה בשטח שבו נתרכזה, אבל כשנתעוררה סכנה לעליה – אזי כל ההבנה וההכנות לעזור לנו בקרב חוגים פרלמנטריים שונים מצאו שדה פעולה, והממשלה שהיססה ופקפקה תחילה והיתה מוכנה לכל גזירה – ביחוד בימי כהונתו של תומאס – נאלצה לסגת אחור מתוך הכרה שלא תוכל לעמוד בפני התנגדות של חוגים רחבים ומשפיעים בפרלמנט.

מלים מעטות על שאלה אחת שביחס אליה היה ויכוח בקרבנו, בשאלת ה"הבלגה", לא לגופה של השאלה אלא בקשר עם הפעולה הפוליטית שלנו. נדמה לי שלא היה עוד דבר שהשפיע כל כך על קירוב-לבבות אלינו ועל אפשרות גיוס כוחות לתמיכה בנו כמו ההכרה שהישוב ידע בימים קשים אלה להתגבר על הפרובוקציה הבלתי פוסקת נגדו ולהבליג. אינני אומר שיחס זה של דעת הקהל קובע בעניין ההבלגה, ולא על פי זה בלבד יש לקבוע קו פעולתנו כמטה ההתגוננות שלנו בארץ, אבל אנו דנים עתה על אנגליה ועל דעת הקהל שלה, והחובה היא לציין מה ערך יש להתנהגות הישוב בימים אלה. אינני חושש שיש אפילו חוג אחד בעל ערך באנגליה החושב, שהיהודים בא"י לא הגיבו על הפרובוקציות נגדם מתוך פחדנות. מובטחני, כי ברור לכל שההתאפקות המלאה של הישוב היהודי באה מתוך ארגון, משמעת ותכנית. והרושם מההתנהגות הזאת בכל החוגים היה עצום.

למרות הפעולה הגדולה שנעשתה ושנעשית בלונדון, יש כ"כ הרבה גורמים נעלמים בצבוריות האנגלית ובתוך הגורמים הפוליטיים העיקריים שבתוכה, שאין אנו יכולים לומר בספק גמור שהענינים שלנו הם בסדר. השיחה שהיתה בין ויצמן לאורמסבי גור השפיעה על ויצמן השפעה עצומה. הוא חזר מהפגישה הזאת בהרגשה שזו היתה פגישה שעוד לא היתה כמותה אולי מימי שיחותיו עם בלפור. נדמה לי שרושם זה מוגזם. אין ספק, כי התמורה מתומאס לאורמסבי גור מעודדת עד מאוד. גם אני התרשמתי כך מהופעתו של אורמסבי גור בויכוח בפרלמנט, לא רק מנאומו, שבחלקו הראשון נקרא מן הכתב כנראה כאשר הוכן מהארץ, אבל ראיתי את תגובתו בויכוח, שמעתי את קריאות הביניים, סימני ההסכמה ואי-ההסכמה, והיה ברור שאדם זה מוכן לגלות את כל אהדתו ואמונו למפעל הא"י. זה בלי ספק דבר מעודד, כי אילו היה תומאס עכשיו במשרד המושבות היה מצבנו הרבה יותר חמור. אולם לא נכון יהיה לחשוב, כי היות ובמשרד המושבות נמצא כעת אורמסבי גור, שהיו לו סימפטיות חזקות למפעלנו והן נשארו בעינן, הרי בזה ערובה מספיקה שהסכנות האורבות לנו חלפו. להיפך, אנו מצווים לגייס כעת כוחות עצומים, את כל הכוחות כדי להבטיח את עצמנו מפני הסכנות הנשקפות לנו עדיין באנגליה.

דוגמא אחת לפעולה הכרחית אשר צריכה להעשות בארץ: יש כיום בא"י אלפי חיילים בריטיים, שוטרים רבים, גם מושבה בריטית קטנה הנמצאת כאן בקביעות. והמכתבים הבאים מכאן לאנגליה אינם לטובתנו. שמעתי מפי מלצ'ט, שיסב במרוץ סוסים ולתמהונו הגדול שמע שרבים מסביבו מדברים על א"י, כי לרבים יש בארץ קרובים וידידים בצבא ובמשטרה אשר בארץ. החדרים המגיעים מן הארץ לאנגליה אינם כרגיל מתוך חיבה יתרה ואהדה רבה אלינו. דבר זה מטיל עלינו, על כולנו, לעשות כל אשר בידינו לשינוי הדברים. ברור שזה לא קל. לא קל לקרב אלינו את החומר האנושי הזה, אבל מוכרחים להקריב לכך כוחות כשם שאנו מקריבים כוחות בשעה שאנו הולכים לאנגליה להסביר שם את ענייננו. החובה הזאת מוטלת עלינו גם בארץ.

באנגליה גופה נצטרך למצוא פתרון להמשך אותה הפעולה שקפלנסקי, אנכי ואחרים עשו אותה בשנים האחרונות בקרב מפלגת העבודה, הארגונים המקצועיים והחוגים המתקדמים בכלל. האנשים משתנים, יחסי הכוחות משתנים, הזרמים משתנים, ויש צורך מתמיד לעמוד בקשרים ולהשפיע על חוגי דעת הקהל המשפיעים והמכריעים בשאלות שלנו, כשם שמכריעים בשאלות אחרות שבעולם.

הויכוח שהיה עתה בפרלמנט עמד על גובה רב, ולולא פעולות רבות שנעשו על ידינו יכולים היו פני הויכוח הזה להיות אחרים לגמרי. מענין שכל משתתפי הויכוח מקרב מפלגת העבודה בקרו ברובם בארץ ועמדו בקשרים אתנו. ויליאמס, ג'ונס ומוריסון בקרו בארץ, חקרו ולמדו את שאלותיה וחזרו לאנגליה בהרגשה לא רק שכאן נעשה מפעל חשוב לפתרון השאלה היהודית אלא שהם הופתעו מנסיונותינו לפתרון שאלות חברתיות, שלא מצאו כמותם במקום אחר בעולם. מוריסון ניסה בויכוח לעשות השוואה בין א"י ורוסיה, והוא העדיף את א"י על פני רוסיה בשטח המאמצים לפתרון

שאלות חברתיות גדולות. ידיעה בלתי מספיקה של שאלותינו והערכה מסולפת
העלה את הויכוח לאותו הגובה שהגיע אליו. לפיכך חייבים אנו לדאוג
לפעולה מתמדת בקרב תנועת הפועלים הבריטית ובקרב חוגים אחרים כדי
לרכוש אותם לעזרה לנו, נוכח הסכנות האורבות לנו.

בדברי הקודמים לא הזכרתי את ה ש מ א ל .
לגבי הקומוניסטים אין לי מה לומר. יחסם של הקומוניסטים לציונות הוא
אחד בכל הארצות בלי הבדל. אבל אני מתכוון לשמאל העומד סמוך למפלגת
העבודה, למפלגת העבודה הבלתי תלויה. דעתה של מפלגה זו לגבי שאלותינו
אינה כל כך ברורה ואחידה. מכסטון רצה לנאום בויכוח הזה, אבל לא הצליח
"לתפוס את עין היושב-ראש" ולא הגיע לידי דבור. ואם כי אין במפלגה
הבלתי תלויה דעה מאוחדת בשאלת א"י, הרי נדמה לי שהיא ברובה נגדנו.
בליגה הסוציאליסטית המסונפת למפלגת העבודה נעשו בקיעים ניכרים לטובתנו,
ויכול להיות שאם היא תצטרך לקבל עמדה ביחס לא"י - לא תהיה זו עמדה
אויבה. בכל אופן סיר סטפורד קריפס, שהוא הרוח החיה של הליגה הזאת,
נכבש לענייננו, ואפילו בשאלת המועצה המחוקקת הביע דעה כדעתנו. בכל
התנועות הצבוריות האלה יש צורך בפעולה מתמדת.

אולם אם כבה הם הדברים בימים כתקונם, הרי עתה
בשעה שיש משלחת ערבית בלונדון הם נעשים חמורים יותר. יכול להיות שאני
מגזים. אבל ביום צאתי מלונדון באה שמה המשלחת הערבית של ג'מאל חוסייני.
כשבועים לפניהם הופיע אמיל גורי. ראיתי איך אדם בודד זה, שבא בעצם
בלי יפוי=כוח רשמי, ראיתי באיזו הצלחה הוא חדר לעתונות האנגלית
ולחוגים משפיעים אחרים, לא לחוגי שונאים שגם חכו לבואו, אלא לחוגים
הרוצים לדעת וללמוד את שאלות א"י - במשך זמן קצר הצליח לחדור לעתונות
חשובה בצורות שונות והופיע בכוח השפעה שאיננו קטן לדעתי, למרות שוייצמן
ובן=גוריון חושבים שאין כוחו רב. ראיתיו בשעה שנאם - אדם בעל חינוך
אנגלי, מדבר בשפה צחה פחות או יותר, והוא בא מצויד בספרים ובידיעות,
ואף על פי שהופעתו הנה שטחית, הרי היא מתקבלת על דעת השומעים הרגילים.
השפעתו של אמיל גורי בלבד היתה - לדעתי - גדולה. ועכשיו באה המשלחת
והיא מרכזת את כל הכוחות המוכנים להלחם נגדנו - הסכנה היא לדעתי יותר
גדולה משמשערים כיום. ולאור הסכנה הזאת מתגבר יותר הצורך בגיבוש חו=
גים שאנו, צבור פועלי א"י יכולים להגיע אליהם.

עמדה לפנינו שאלה אם עלינו לעורר בויכוח בגלוי
מלחמה נגד הועדה המלכותית. נדמה לי שיצאתי מגדרי כאשר הצעתי למוריסון
לעורר בויכוח בבית הנבחרים את עצם הנכונות של משלוח ועדה כזאת בתקופה
כזו. לי נראה שסכנת הועדה גדולה יותר מזו שאחדים הארו לעצמם. בהסברה
שלי למוריסון אמרתי שאני חושש לבוא הועדה משום שעם בוא הועדה מן
ההכרח שהניגודים בין שאיפות היהודים והערבים, הענינים שבהם אנו מחולקים
יודגשו בכל התוקף ודבר זה ירחיק אפשרות של חיפוש דרך לשיתוף היהודים
והערבים בארץ. לא האמנתי, כמובן, שדברים אלה אם ישמעו מפי נואם אחד
או שנים עלולים להשפיע על החלטת הממשלה. ואכן, הועדה היא עובדה, היא
תבוא. ועוד עלינו לגייס כוחות רבים כדי למנוע את הסכנות הכרוכות בבוא
הועדה. ואם נשמעה דעה שבן=גוריון צריך לחזור לארץ, הרי דעתי היא
שבן=גוריון איננו צריך לחזור לא רק משום שבצאתו כל מחנה העובדים הנאמנים
שלנו ישאר בלי פקוח והדרכה, כי אם משום שלדעתי אין לעזוב את הזירת
לונדון עד אם יתברר מהו הרכבה וסמכותה של הועדה. אנחנו נסינו להבטיח
שהועדה תקבל סמכות לדון גם בשאלת עבר הירדן ושהיא תבחון את שאלת הקמת
הבית הלאומי גם לאור מצב היהודים בעולם כולו. ברור שלא בנקל יעלה
להביא לידי כך את הועדה, אבל פעולתנו בלונדון והויכוח בפרלמנט עלולים -
אם לא להרחיב במפורש את סמכות הועדה, הרי לפחות לעורר את לב אנשי
הועדה לשים לב לענינים גם מבחינת מצב היהודים בעולם, ביחוד בשאלת
הפליה,

מחוץ ללונדון בליתי זמן ידוע בגנף ע"י חוגי חבר
הלאומים, וגם בקרתי בצרפת. הדברים העיקריים מהבקורים האלה כתובים.

ביחס לחוגי חבר-הלאומים אפשר לומר שבחוגי ועדת המנדטים עצמם יש הרגשה שלא זהו המוסד אשר בו יתחכו עניני א"י וגורלם. הועדה הזאת דנה עכשיו על דו"ח מהשנה שעברה. אתם יודעים על המלחמה שהיתה בין פרספר ובין ועדת המנדטים בשל דיון על ענינים שקרו בשנה שעברה ויש להם נגיעה למה שקרה עכשיו בארץ. בתוך הועדה יש כיום חלק לא קטן - אולי הרוב, המוכן מתוך הכרה לעזור למפעלנו בארץ. אבל גם בתוך ועדת המנדטים נעשית פעולה רבה ע"י ערבים - קודם כל ע"י המשלחת הסורית הקבועה בגנף, וכן ע"י שליחים אחרים, וגם ג'מאל חוסייני אמר לערוך ביקור בגנף, נדמה לי שדחה את הביקור בגלל הויכוח בפרלמנט, אבל בודאי יגיע גם לשם. גם בחוגים אלה יש צורך בפעולה מתמדת, כי ראינו את התמורות החלות בקרב אנשי הועדה, אפילו אצל אדם כמו ראפאר, - ידיד נאמן לנו, גם כן חלות מפעם לפעם תמורות ביחס אלינו ובנכונותו להלחם למטרתנו. על כל פנים זאת היא חזית חשובה מאוד, וביחוד כל זמן שהקבינט האנגלי הוא חלש כאשר תארתי קודם, הרי דעת הקהל היא מכשיר עצום להשפעה, ועלינו לדאוג למכשיר זה.

מלים מעטות על צרפת. מותר היה לנו באופן מיוחד להרחיב את הדבור לא רק על ענינים שבהם טפלתי באופן בלתי אמצעי בצרפת, אלא על המצב בצרפת בכלל. עובדה היא שבצרפת יש עכשיו שלטון במעט סוציאליסטי, וראש השלטון הזה הנהו סוציאליסט ויהודי. הוא קבל את השלטון בתנאים קשים עד מאוד (מצב בין-לאומי מסובך, מצב פנימי קשה וחמור, זרם השביתות שפרץ בכל הארץ). הכל ניבא לו כשלון מידי. ולמרות כל זאת הרי ראשית צעדיו נתקבלו בחוגים רחבים ושונים כבשורה גדולה. עובדה זו כשלעצמה הנה דבר שמן הראוי להקדיש לו תשומת-לב במרכז המפלגה. משום שנדמה לי שהמשטר החדש בצרפת עלול לחולל שינויים חמורים מאוד לא רק בצרפת עצמה אלא בעולם כולו. לדוגמה: גלי השביתות שפרצו עכשיו בצרפת - בצורה שהיא בודאי המקובלת בעתיד בכל העולם: שפועלים בבתי-חרושת ומסחר נסגרים במקומותיהם בשעת השביתה (אין זו שביתה איטלקית, אלא יש לה דמות מיוחדת משלה). השפעת השביתה הזאת היתה כה חזקה שבמשך זמן קצר כבר קרו לא רק בבלגיה, אלא אפילו במצרים 2-3 שביתות לפי נוסח "צרפתי" זה. גל שביתות זה יתפשט בלי ספק כיום באירופה ויקיף גם את אנגליה. אבל לא רק בשטח יחסי העבודה, כי אם בכל השאלות הפוליטיות הגדולות ברור הוא כי השלטון הזה בצרפת הופך את פאריז לאחד המרכזים החשובים ביותר בעולם. בפרלמנט הבריטי שומעים עתה לעתים קרובות מאוד דברי הסתמכות והוכחה מפעולת בלום בצרפת, בעוד שברגיל מתיחסים האנגלים בקרירות רבה לכל מה שנעשה בקונטיננט, אולם הפעם הפך בלום ופאריז בכלל למרכז העלול להשפיע אפילו באנגליה, - ולא רק לגבי תנועת הפועלים, אלא גם לגבי חוגים אחרים - על כיוון הענינים בעולם.

אנחנו קשורים לצרפת גם ע"י שלטונה בסוריה, והתפתחות הדברים בסוריה עלולה להשפיע על כיוון הענינים בא"י. בקשר עם זה הוטל עלי - ויוטל על חברים אחרים - לפעול בפאריז כדי לרכז סימפטיות בצבוריות הצרפתית ולהשפיע על דעת-הקהל שם ובסוריה, שלא יגרם לנו נזק ע"י פתרון שאלת סוריה.

מכל זה אני מסיק, שאם כי מרכז הפעולה הפוליטית נשאר עדיין כאן בארץ, הרי עלינו למצוא כוחות רבים, אשר יוכלו להקדיש את עצמם לפעולה הסברה ולגיוס רציני של כוחות לצדנו - ראשית כל באנגליה. הממשלה הזאת עלולה להלוך ועלולים לעלות כוחות חדשים, ועלינו לפעול כדי להכשיר את החזית הזאת. וכן עלינו לפעול בגנף ובצרפת, משום שהסכנות שהערכתי אותם קודם לא רק שלא חלפו אלא הן עלולות להופיע מפעם לפעם עם כל התסבכות ענינים בארץ.

מלים אחדות על תגובת היהודים באנגליה כלפי המאורעות בארץ. נדמה לי שהערכה שהיתה כאן בנידון זה איננה נכונה. לא נכון שהגולה לא זועזעה ע"י המאורעות האחרונים. אמנם אין ליהדות אנגליה יחס למתרחש עכשיו בארץ כמו ל"פרעות", אלא כאל מלחמה שהמחנה שלנו עומד בה ביד רמה. היהדות האנגלית איננה מדוכאה, כי אם היא מלווה

בהרגשה גאורה את מלחמתנו כאן. אבל היתה גם השפעה מכאן, מן הארץ, לא
להפוך את התגובה בגולה לצורה של אסיפות=מחאה בלבד. בן=גוריון יוכל
לספר על מצב הרוח בפולין, אבל נדמה לי שבדרך כלל ישנה בגולה עירות
והקשבה רבה לכל מה שנעשה בארץ, וכן גם ביהדות האנגלית, ואם רק נדע
להפוך את העירות הזאת   ל מ פ ע ל ,   הן מבחינה כלכלית והן מבחינת
השפעה על דעת=הקהל, הרי הגולה תוכל להיות לעזר לנו במלחמה שאנו עומדים
בה ושבודאי תמשך זמן רב.

בברכת חברים:

בלתי רשמי -

פרטי - כל

ישיבת הועדה הפוליטית מיום 4.5.1936.
(הישיבה נתקיימה בירושלים)

משתתפים החי"ח: ב. כצנלסון, מ. בילינסון, י. שפרינצק, מ. טרתוק, י. טבנקין, דב הוז, אברהם קצנלסון, י. בן-צבי, א. גולומב, ד. בן-גוריון, א. קפלן;

נוכחים החי"ח: ב. לוקר, ד. רמז, י. לופבן, ר. זסלני.

על המצב.

ד. בן-גוריון: עומדות לפנינו שתי שאלות חמורות: א/ שאלת הבטחון, במובן הרחב, לא רק בטחון החיים, אלא בטחון הקיום בארץ, בטחון פעולתנו הכלכלית. בקשר עם שביתת הערבים /ב/ שאלת המצב הפוליטי, מחוץ לשאלת הבטחון.

ומאמצת אותה באופן אקטיבי אם גם לא להגיד שהממשלה מעודדת את השביתה הערבית, הרי בכל אופן יש סמנים לכך, שבפסיביותה היא מאמצת אותה, ועל כל פנים אינה רואה בה אסון רב. השביתה נמשכת כבר עשרה ימים ולא נראית מצד הממשלה שום פעולה ושום רצון לשים לה קץ ואינם נעשים ע"י הממשלה שום צעדים, אשר צריכים היו להעשות מדרך הטבע, כדי להפסיק את המצב הנוכחי שכל מוזר ירקות יהיה מוכרח להביא את סחורתו בלווית שוטר. הממשלה אולי איננה רוצה במצב הזה, אבל יש רקע כללי כזה בארץ. והממשלה חושבת, שפוליטיקה קיפה נגד השביתה, לפני זמנה, רק עלולה להחמיר את המצב והיא איננה מפסיקה אותו, ואי ההפסקה מתפרשת כהסכמה מצדה, לא רק אצלנו, אלא גם אצל הערבים, וזה מוסיף תוקף לשביתה. השביתה פוגעת בחיים הכלכלים שלנו. לא עתה הצליחו הערבים לפגוע בעבודת הבנין, גם בירושלים וגם בת"א - מכר המקומות האלה מודיעים כי אין חצץ ויהיו מוכרחים להפסיק את הבנין. ואנחנו נצטרך להתיעץ בקשר עם זה על כמה ענינים פנימיים, כמה לעזרת אחרים שימנעו את פגיעת השביתה בחיים הכלכליים [illegible] את הפעולות המכוונות בנידון זה היא במחצבת נשר.

במחצבה „נשר" הפסיקו הפועלים הערבים את העבודה ואין חומר גלמי בשביל ביח"ר למלט. פוליאק נתן חופשה לפועלים היהודים בביח"ר, אבל
היהודים
זאת היא חופשה שלא בזמן ולמעשה זאת היא הפסקת העבודה. הפועלים החליטו לא לעזוב את ביח"ר. שלפנהי אתמול לפוליאק ודרשנו שלא יפסיק את העבודה, מבין שיש פועלים, גם יהודים וגם ערבים, המוכנים לעבוד במחצבה. אולם פוליאק איננו רוצה לזוז מעמדתו ואיננו מסכים לקבל פועלים אחרים במקום אלה שנצטרפו לשביתה הערבית. גם רוזנברג נפגש עם פוליאק ולא הצליח להזיז אותו מעמדתו. ברור שאם הערבים יצליחו להפסיק את עבודת הבנין שלנו, זה יאמץ מאד את השביתה. אם דבר זה יעלה בידם, הם יראו שזה נשק אפקטיבי, זה יעודד אותם ויתן כוח להמשכת השביתה.

בשבוע שעבר פנינו בענין זה לנציב. וייצמן דבר חריפות על שאלת השביתה והפסקת העבודה, ביחוד בנמל יפו. גם מ. שרתוק דבר אתו על כך, אולם הנציב איננו זז מעמדתו, הוא איננו רוצה לעשות דבר נגד השביתה, וזהו סוד גלוי שהוא מתיחס כבה לשביתה וזה, כמובן, מעודד אותה.

המכונה/
זוהי שאלה אחת - שאלת הבטחון במובן הרחב, כי/עכשיו לא רק לאפשרות של פרעות, אלא להרס החיים הכלכליים בארץ, ואנחנו נצטרך להתייעץ בקשר עם זה על כמה ענינים מסוימים. ציינתי את המצב במחצבת נשר. ויש מגדל צדק, שהערבים אינם נותנים לעבוד שם במחצבה. אבל אילו באו לשם 1000 בחורים שלנו - היו מתחילים לעבוד על אף התנגדות הערבים.

השאלה השניה העומדת לפנינו היא שאלה מצבנו הפוליטי בכלל, שהוא חמור מאד, הוא חמור עוד מלפני המאורעות. קודם כל - ענין
לאחר
חוק הקרקע. שנמסרה ע"י הנציב ההודעה ע"ד הצעת החוק הזה, היתה דיון קצר אתנו ונתקיימה השיחה הידועה בין וייצמן והנציב, וההנחות

שעמדו להקבע בחוק הזה הומתקו במקצת, כידוע, לחברים. הנציב הודיע אז, כי שטח באר-שבע, שטח הנגב, אדמת מטעי הדר, ואדמה עירונית יוצאים מגדר סמכותו של החוק המוצע והוא לא יחול עליהם; לנציב תהיה הרשות להוציא שטחים אחרים מכלל החוק הזה אם הדבר יהיה דרוש לתועלת הצבור וכן הוא יוכל לעשות ריכוז של שטחי קרקע לשם פינוי שטחים להתישבות
לגר
חדשה. עכשיו החמיר הדבר הרבה יותר מאשר קודם. עדיין לא הוגשו הצעות רשמיות ע"י הממשלה, אבל ידוע לנו בדרך בלתי רשמית, כי הנציב כבר שלח את ההצעות החדשות בענין חוק הקרקע לאישור משרד המושבות בלונדון וכשיקבל את האישור יודיע לנו על כך. וכפי שידוע לנו באופן בלתי רשמי, הרי ההצעות שנשלחו עכשיו הן הרבה יותר חמורות בשבילנו מאשר ההצעות הקודמות.

הדבר השני החמור במצבנו הפוליטי הוא ענין מינוי „ועדה מלכותית" (רויאל קומישן), שהנציב הודיע על זה לדריצמן בפגישה שנתקיימה ביניהם בשבת. כפי הנראה יהיה בסמכותה של הועדה הזאת לעורר ולבחון את כל קומפלכס השאלות של הפוליטיקה הבריטית בא"י. ברור, שזהו ענין חמור בשבילנו. ההצעה ע"ד רויאל קומישן בעצם נשמעה מצד ידידינו בויכוח בבית הנבחרים, אולם הם לא התכוונו לועדה בעלת סמכות כזאת, כי אם לועדה אשר תבחן רק את שאלת המועצה המחוקקת. זו היתה כוונת ההצעה גם בבית הנבחרים וגם בבית הלורדים. הכוונה היתה שועדה כזאת תדחה את ענין המ.המ., וזה יקל על אנשי הפרלמנט שלא יצטרכו באופן כזה ללחום נגד הממשלה, אלא הועדה תחקור את הענין מחדש, ותציע לדחות אותו. ההצעה הזאת שנשמעה אז בבית הנבחרים לא נתקבלה. היתה גם הצעה שניה בויכוח והוא לקרוא „שולחן עגול" בין יהודים וערבים, וגם היא לא נתקבלה. ברור, שאחרי הויכוח בבית הנבחרים נעשתה עמדת הממשלה בענין המ.המ. קשה מאוד, אולם האנשים בלונדון - עניני א"י גייען זיי גוט אין לעבן.

בקוד שלנציב גיים עם אין לעבן (מ. שרתוק: אני מניח כי גם במשרד המושבות גיים עם אין לעבן), ולפניגר עמדה שאלה מה לעשות. „רויאל קאמישן" כפי שהוצע בבית הנבחרים, פירושה דחיית המועצה. הנציב אינו יכול לתמוך בהצעה כזו וגם הערבים לא יתמכו בה. גם ההצעה השניה ע"ד „שולחן עגול" לא יכלה היתה להתקבל על דעת הנציב, משום שברור לו כי הערבים לא ילכו ל„שולחן עגול". ונמצא אז מוצא של הזמנת המשלחת הערבית ללונדון, שכוונתה היתה כנראה, לשחרר את הנציב מאחריות בלתי אמצעית במקרה של דחיית ענין המ.המ., והעיקר היתה הכוונה להביא ע"י המשלחת את הלחץ הערבי ללונדון. ובכן, גם ענין המשלחת לא יצא לפועל, כי היו חילוקי דעות בקרב הערבים, ביחוד ביחס לענין המ.המ. בכל אופן סיעה אחת בקרב הערבים, סיעת המופתי, טענה שלאחר שהמועצה המחוקקה הוצעה כהכניה כל כך מקוצצה, אין לנסוע ללונדון להשתדל לקיים אותה. היה טבעי בדרך כלל שנתעוררה אצל הערבים התנגדות למשלחת והיא הועמדה בסימן שאלה. אולם אילמלא המאורעות, יתכן שהרוב היה מנצח והמשלחת היתה יוצאת, אבל ברור שגם אז לא היתה מצטמצמת רק בענין המ.המ.
בכל אופן, לאחר שנתעוררה התנגדות לענין המשלחת, הופיעה אצל הערבים דעה אחרת: אם לנסוע ללונדון, אזי במשלחת כדוגמת משלחת המורים לצרפת, כלומר: משלחת אשר תבוא כתוצאה של לחץ מאורעות. קשה לדעת מה יכלה היתה להיות השתלשלות הדברים אילמלא המאורעות, אילמלא השלשלת: תול-כרם (רצח חזן) - ירקונה (רצח שני הערבים ע"י מגר) - [illegible]תל-אביב (הלוית חזן) - יפו -(רצח היהודים). כשבא ענין יפו, המרעות ב-19-20 באפריל, אז עורער מבחינה מוסרית-פוליטית מצבם של הערבים בדעת הקהל האנגלית. אמנם, השתלשלות המאורעות הוצגה בלונדון אחרת מאשר הוצגו כאן, אבל עובדה היא, שנהרגו 17 יהודים, והקהל יודע שערבים הרגו יהודים, וזה ערער את עמדתם כלפי לונדון. אז נמלכו הערבים והחליטו

על הסביבה, שפירושה הכרעת תקף של חלוקי הדעות שבמחנה הערבים: במקום שידם של תומכי הממשלה היתה עד אז על העליונה - נהפך הדבר, וידם של המתנגדים היתה על עליונה. ועכשיו התנגדות לממשלה היא כללית.

הממשלה יכולה [illegible] לראות בהשתלשלות-דברים זו אימות הפרוגנוזה שלה. אין צורך לומר, שהממשלה מייעה להשתלשלות דברים זו, כדי לאמת את הפרוגנוזה שלה - מספיק אם נאמר, שהיא קבלה את הדברים כאימות הפרוגנוזה. גם היום אמר הנציב למשה דברים ברוח זו. ובכן, נתקבו „היוצרות", ולא ימצאו עכשיו ערבים אשר ילכו ללונדון להשתדל להשיג מ.מ. כזאת שהוצעה ע"י הממשלה. ואם יש ערבים כאלה - הם לא יעיזו לעשות זאת עכשיו. ואם אי-אפשר להחזיר את הערבים למצב-רוח של הליכה ללונדון להשיג את המ.מ. וגם לדון בשאר הענינים - והרי ברור, כי במצב הנוכחי השורר בארץ אי-אפשר להחזיר אותם לכך - ואם הממשלה חושבת לתת להם סיפוק, אזי הסיפוק יכול לבוא בשטח כל שלש הדרישות שהוצגו עכשיו ע"י הערבים: קרקע, מסחר ועליה. בשטח אחד, בשטח הקרקע, הוכן הסיפוק גם בלי המאורעות./ובכן גם ביחס למסחר. ומכיון שהערבים מתרכזים עכשיו ביחוד על הדרישה של הפסקת העליה, הרי יש לחשוב שגם בענין זה יכול להנתן להם סיפוק בקשר עם ההצעה על קביעת „רויאל קאמישאן". ואמנם רמז הנציב לויצמן בפגישתם בשבת, כי יש הצעה על קביעת „רויאל קאמישאן" לבדיקת כל&הפרובלימה הא"י.

אנחנו רצינו בקשר עם זה למנוע צעדים מטאליים, שאם יעשו ע"י הממשלה, שוב אי-אפשר יהיה לבטלם. רצינו שדוב יטוס בשבוע שעבר ללונדון, אולם מן השמים עכבו - לא היה כל הימים האלה מקום באוירון, וגם עכשיו דוב נאלץ לנסוע בדרך רגילה. (מכאן לקח: שצריך להיות לנו אוירון שלנו, שיוכל להגיע לפחות לאתונה, אם לא עד לונדון, ושלא נהיה מוסגרים לשלטון זר; בטח שהכרחי שיהיה לנו רדיו משלנו, שלא נשתמש בו אלא לצרכי מ.א.ס., אבל במקרה כזה יעמוד לרשותנו). ובכן, לא ביום ששי

ולא ביום ראשון, לא עלה להשיג מקום בשביל דוב באוירדן והוא יסע, כנראה, רק מחר. והעניינים הם כאלה שאפשר להספיד הרבה ביום אחד. יען כי אם בלונדון מתקבלת החלטה בשאלת הקרקע או בענין הרויאל קאמישאן ומודיעים על כך לערבים, אז כבר לא כל כך קל לקחת חזרה את הדברים.

<u>מ. שרתוק:</u> עלי לתקן פרט אחד בדברי בן-גוריון כדי למנוע הבנה משובשת של החברים. בן-גוריון אמר, שהנציב אמר לוייצמן כי עומדים לקבוע רויאל קאמישאן. הוא אמר כך: יש מחשבה על דבר רויאל קאמישאן, אך לא אמר רויאל קאמישאן בעלת סמכות רחבה. וגם על עצם ענין הועדה לא היתה הודעה מצד הנציב, כי אם הדבר בא מתוך השיחה. וייצמן אמר: אנו מלומדי נסיון, היו מאורעות ב-1929, מניחם ועדה, היא הגישה רפורט, אחר כך נלחמנו ברפורט הזה, שיקחו אותו חזרה, ובכמה עמל עלה לנו כל זה - ואל יחזור עכשיו הדבר. מתוך כך אמר הנציב: כן, יש הצעה על ועדה מלכותית, אבל מזכיר המושבות עוד לא החליט. גם לי אמר הנציב: איזו ועדה חקירה הצטרך להיות, מה דעתך?, מה טוב יותר, שתהיה מורכבת מאנשים מן החוץ או מבפנים? אמרתי: אם זה ענין מוחלט כי אז מוטב שיהיו בועדה אנשים פנימיים. שאל: האם יש אנשים כאלה שירמשו להם אימון, מבין הפקידות? לא עניתי על השאלה הזאת, אבל בעלעצמי חשבתי על טרסמייד. אולם הוא בינתיים נסע לשלשה חדשים מן הארץ. בכל אופן הנציב לא אמר, כי קבע רויאל קאמישאן בעלת סמכות רחבה, ולא היינו יודעים על כך אילמלא אינפורמציה שקבלנו ממקורות אחרים. בלעדי אינפורמציה זאת, מדברי הנציב עם וייצמן, לא נסיק דבר זה. אולם יש לנו אינפורמציה כזאת ממקורות אחרים, ומוכרחים לשמור בסוד את הידיעה הזאת. אין זה מן המנע שהיתה מצד הנציב העלמה בענין זה.

כאשר נודע לנו ענין הרויאל קאמישאן, היתה הערכתי כי דבר זה נחוץ אולי לנציב, כדי להוציא את הערבים מן המיצר ולהפסיק את השביתה. אבל, כנראה, שאין הדבר כך. ידוע, שהנציב משפיע על הערבים - ישר ובעקיפין - להפסיק את השביתה ולשלוח משלחת ללונדון. בימים אלה הלכו שני מכתבים לאמיר עבד-אללה, לפני שהגיע אליו משלחת של "הועד העליון הערבי": מכתב אחד שלי ומכתב אחד של הנציב, ושניהם היו כתובים בסגנון אחד ביחס לשביתה: לייעץ למשלחת להפסיק את השביתה. הנציב הוסיף עוד: ולשלוח משלחת ללונדון. אני הוספתי דברים אחרים, הדגשתי כי כל מחשבה על הסכם בין הערבים והאנגלים צריכה להביא בחשבון כי ההסכם מוכרח להיות משולש, גם אתנו, ומבלעדי זאת הדבר לא יקום.

ביחס לשביתה אמר הנציב שני דברים: א/ שהוא איננו רוצה לאחוז באמצעים חריפים נגד השביתה, מפני שלדעתו זה יכול להביא תוצאות הפוכות ולגרום להתפרצויות. ב/ הוא סבור שהשביתה תפסק בקרוב מאליה; המצב בקרב הערבים נשתנה; נשאשיבי הוא עכשיו יותר קיצוני מהמופתי, המופתי מתון הרבה יותר, והנציב מעונין לחזק את אלה הרוצים להפסיק את השביתה. היא מוכרחה להגמר בקרוב, אחרת היא תתפורר, והמנהיגים הערבים יודעים זאת. הנציב שאל מה אני סבור? אמרתי: כי השביתה יכולה להמשך עכשיו זמן בלתי מוגבל, כי הממשלה החמיצה את הרגע הפסיכולוגי הנכון, שיכלה היתה למנוע את התפרצותה, אולם עכשיו נתעורר אינסטינקט של עדר, אשר השתלט עליו ועכשיו קשה להפסיק. מפני שהערבים מסתפקים בדרך כלל במועט, הם מוצאים כל מיני תחבולות להמלט מן השביתה שלא באופן גלוי, תגרים מעבירים סחורה לבתיהם וממציאים אותם משם ללקוחותיהם, ובאופן כזה הם יכולים להחזיק מעמד זמן רב. הנציב ענה שהוא איננו חושב כך, שהשביתה מוכרחה להתפורר. מהשיחה הזאת לא נוצר אצלי רושם, שהנציב רוצה להוציא את הערבים בכבוד מענין השביתה, אך

בה
אינו רואה אסון גדול שיש להפסיקו בבת.אמר: שרואה בה מרי עצור. ללמדך:
מכאן אתה מבין איזו מסקנות פוליטיות יש להסיק מן השביתה. (ב. כצנלסון:
שמעתי היום שהנציב אמר, כי לדעתו השביתה מתנהלת לא באופן בלתי חוקי.
הייתי רוצה לדעת איך הוא מתייחס לתופעות הלואי של השביתה: להצתות,
עקירת עצים,
לפיזור המסמרים בדרכים, להתנפלות על רוכלים המביאים סחורות לשוק (כו"?)
זה לא שייך לשביתה. ברור, שבהצתות אנחנו מטלטים עכשיו בעד אי התקפה
על המשקים שלנו. זרם ההתקפות של הערבים נגדנו הולך בדרכים שונות,
כפי נאחזו בדרך של הצתות. אולם ברור שלא היה שום נסיון להתנפל
על שכונה יהודית או על משק יהודי. כמובן, גם הצתת שדה או עקירת עצים
היא התנפלות, אבל יש בכ"ז להבחין דרגות, והעובדה היא שלא היו
התנפלויות על בתים יהודיים, על משקים יהודיים, כי אם על אנשים בודדים
ברחוב. כמובן, לאור השביתה והמצב הקיים בארץ - הכל התנפלות, אבל גם
אילולא השביתה, היו פגיעות כאלה **נמשכות** זמן רב, ואין זו תופעת לואי
של השביתה דוקא.

לאחר שהביעתנו על הכרזת אי חוקיות השביתה נדחתה,
והנציב אמר שהוא איננו רוצה להפסיק אותה באמצעים חריפים משום שזה
יכול להביא לידי תוצאות חמורות, הרי השאלה עכשיו אאא צריכה לעמוד
לשיקול דעת מצדנו. ברור, שאין זו שאלה ליגלית מפשטת, אלא של שיקול
לדוגמא:
דעת מצד הנציב. אני הבאתי לנציב בימים אלה כרוז של צדקי דג'אני הקורא
לאי-תשלום מסים/ואמרתי לו: נגד השביתה אתה טוען שאין חוק שיתיר לאחוז
באמצעים נגדה,(אאא כמובן, אין טעם לטענה שאין חוק כזה, ואמרתי לו,
לנציב, הרי אתה יכול לחוקק חוק כזה), אבל כנגד דברים כאלה שבכרוז
יש חוק. אמר: אטפל בדבר. אמרתי לו: לאשרנו חתום על הכרוז הזה לא ראגיב
נשאשיבי ולא המופתי, שנגדם מתקשה הממשלה לעשות איזה דבר. הוא קבל
דוגמא שניה: אני הצגתי
קשה את ההערה הזאת, אך בלע אותה ולא ענה.

הביעה שהפרק איזו מהורה על חוף ת"א. הנציב שאל: אם הדבר אפשרי מבחינה טכנית. אמרתי: שנבחר בעין מהורה כזאת שאפשר יהיה לפרוק אותה בחוף ת"א. בעצם לא ענה על ההביעה הזאת, אך אמר: קודם היתה שאלה של הובלת מהגרים מן הנמל לת"א ועשינו זאת לבסוף, למרות שיעצו לנו לא לעשות; אני חושב, שעשינו זאת בזמן הנכון, ואילו עשינו קודם מי יודע מה היה קורה, וכן גם ביחס לפריקה בת"א: צריך לבחור את הרגע הנכון. דוגמאות אלה דיין להראות מהו הקו של הנציב ביחס לשכיחתנו. (ב. כצנלסון: האם הנציב מנסה בשיחות אתכם לפייס אתכם במשהו?) ובכן, יש דברים שהוא עונה עליהם: אם; יש שעונה: כן; ויש שאומר: אעיין בדבר. ויש גם שהוא שותק ואיננו כלום. לפני ימים אחדים, למשל, אמר: נתנה הוראה שאנשים בעמק יצאו לסדרות יחד עם הפטרולים של המשטרה. נתנה הוראה לפתוח את ארגזי הנשק, בכמה מקומות הטלגו עונשין קבוצתיים; הסייסר נתן הוראה לגייס 100 נוטרים נוספים; הירס, למשל, אמרה דבר כזה: שבימים אלה נגמרה העברת 8000 דונם מקרקעות הממשלה בבית שאן לנו. על ה"סדירל" אמר: בעוד 5 רגעים ישב האכסקוטיבה קונסול לדון על הסדירל. שאל: ה"סדירל" תכוף לכם? אמרתי: ההחלטה עליו תכופה; אם הרבה לדחות את הפרסום לכמה ימים - לא נתנגד, אבל אם המצב הנוכחי ימשך ופרסום ה"סדירל" ידחה, אזי יווצר רושם שזאת היא קונצסציה לערבים. אמר: אבל אתה יודע שזה לא נכון. אמרתי: אני מתכה, אבל הצבור איננו יודע את כוונות הממשלה.

י. בן-צבי: שמענו מהי עמדת הממשלה ביחס לשביתה ולכל מה שמתרחש עכשיו בארץ, ועלינו להחליט מה לעשות.

יש כאן שלשה גורמים. הגורם הערבי הגיע עכשיו לדרגת פעילות שעוד לא היתה כמוה, מבחינת היקף הפעולה, האנרגיה המושקעת בה וגם הקרבנות הכספיים שהם מקריבים. יש שמועה שמנכים מפקידי הממשלה 10% ממשכורתם לצרכי השביתה. הם למדו את המלאכה הזאת מאתנו, מההסתדרות... ויש גורם שני, הממשלה, הנמצא עכשיו במצב של רפלקסיה, של חוסר פעולה, במצב של „שב ואל תעשה". אולם יש גם הגורם היהודי, והערבים עדיין חושבים של-400.000 היהודים בארץ יש כוח. הם זוכרים עוד את מאורעות 1929 ונזהרים לבל קודים ע"ח זה, אשמה ומתאפקים במידה ידועה. אולם הם עלולים לעבור את הגבול.

במצב זה טבעי היה לצפות, שהממשלה תעשה את המוטל עליה, אולם נואשתי מן התקוה שהממשלה תעשה צעד העלול להחיש את הפתרון של הסבך הקיים. אם נדרוש שהממשלה תכריז את השביתה כבלתי ליגלית, הרי כבר שמענו כי יש תשובה ברורה שלא תעשה זאת. אם נבוא מחר לממשלה ונצביע על הזדהות ראש עיריית ירושלים עם ועד השביתה - אין לי תקוה שקמפבל או הנציב יעשו איזה צעד נגד זה. במצב זה עלינו לדרוש מהממשלה לפחות את המינימום: שהיא לא תעשה שום דבר אשר יאמץ את השביתה ושתסביר באופן ברור שאין היא מאמצת דברים כאלה, ולפחות - במקרים שעוברים את הגבול - תעשה צעד אשר ישאיר רושם שהיא תלחם נגד מעשים כאלה. מסום שהכל יודעים עכשיו את דעת הממשלה ביחס לשביתה, יודעים כי היא רואה אותה כשביתה ליגאלית, יודע זאת הלדי, יודעים הפקידים בעיריית ירושלים, הדבר נפוץ בקרב חוגים שונים, ועלינו לדרוש מהממשלה שתאחוז באמצעים לפחות נגד מעשים העוברים את הגבול.

אולם העיקר הוא שאנו מצדנו נגלה אקטיביות בהגנת הפוזיציות שלנו. למשל, שמעתי עכשיו על המצב במחצבת נשר, שהפועלים

הערבים עזבו את העבודה וזה עלול לגרום להפסקה בהספקה מלט. ובכן אסור לנו לתת למצב כזה להתקיים בגשר ולאחוז בכל האמצעים לשרגויו, או לאיים על סולאק בשביתת הפועלים היהודים, ואם זה לא יועיל - לאחוז באמצעים אקטיביים עד כדי אוקופציה של המחצבות. אם אפשר להשפיע על הפועלים הערבים שיחזרו לעבודה - מוטב, כי אנו מעונינים שהדבר לא יקבל צורה של מלחמה גזעית. אבל אם אי-אפשר בדרך זו - אין להרתע מאמצעי אחר. דוגמא שניה: היום היתה לנו שיחה עם חלדי, מדוע הפסיק את עבודת הבנינים בגן העיר. אנחנו טענו, כי אין שם שביתה כללית ושאנו מוכנים לתת פועלים להמשכת העבודה ועליו ללחוץ על הקבלן. הוא לא נתן, כמובן, תשובה, אבל עלינו לאחוז באמצעים יותר חמורים נגד חלדי. אולם אם הדבר קשה יותר כלפי חלדי הרי במשק היהודי הוא קל יותר. ועלינו לפעול באופן אקטבי.

ובכן גם בשאר החזיות וביחוד בחזית העבודה העברית כמושבות. עלינו לאחוז באמצעים אקטיביים, אשר לא יביאו לידי התקפה נגד התקפה, אבל שיעוררו כוחות פנימיים וישימו גבול למעשי השביתה. אנחנו נמצאים עכשיו במצב שבאילו אנו אומרים לערבים: נראה מי ירויח, אתם על ידי מעשי הרס או אנחנו ע"י הבלגה. אבל צריך להיות גבול גם להבלגה, ואני מציע ליצור שורה של עובדות אקטיביות כאלה. למשל, אם יש איזו מניעה לפריקת סחורות ממחסני יפו, אזי עלינו ליצור עובדה, אם בטוב ואם ברע, שתלך קבוצת יהודים לנמל ותוציא את הסחורה (מ. שרתוק: הובלה ממחסני הנמל - זה ישנו כבר, פריקה מן האניות - אינגה) אם כן, אני מציע שתהיה פריקה מן האניה לחוף. (ב. כצנלסון: אם האניות תלכנה לחיפה, לא איכפת לי שלא יפרקו את הסחורות מן האניות ושנמל יפו ישבות). אם כן נקח את הדוגמא של גשר: נעשה את כל המאמצים שהעבודה תתחיל שם ויהי מה וכן במחצבות המצץ - לגייס כוחות ולהתחיל לעבוד שם, ביחוד במקומות שהם על גבול המשק היהודי והערבי. ההסתדרות יחד עם המוסדות צריכות לטפל בזה וזה צריך להיות קו הפעולה, אשר יוביח קודם

כל לערבים שיש גבול גם לשביתה ושיש מקומות שלא ניתן להשבית. זה גם יעורר את הכרת היהודים , שלא נסב בחוסר פעולה בהוסר אקטיביות.

<u>ד. בן-גוריון:</u> ענין השביתה איננו כל כך פשוט. יש לנו בענין זה אינטרסים מתנגדים אחד לשני. יש בשביתה שלש חזיתות: חזית הממשלה, החזית הערבית והחזית היהודית, ולא בכל חזית יש לנו אותו האינטרס. דומה הדבר לינוס בין היטלר אצע ויא״י; אנחנו מעונינים שהיטלר ישמד, אבל כשהוא ישנו - אנחנו מעונינים לנצל זאת לטובת הארץ. וכן גם בשביתה. איננו יכול להתעלם מהחזית הפנימית שלנו בענין זה. יש דוגמא מרגיזה - עמדתו של פולאק בענין מחצבת נשר. אבל יש דבר הרבה יותר קשה - מצב העבודה במושבות. מבחינה זאת יש ברכה בשביתה הערבית ואילו היתה לפנינו רק החזית הפנימית היינו צריכים לתת תמיכה לשביתה הערבית משום שאיננו יודע מי אם לא מרעות יכולים להחזיר את האכרים למוטב. מבחינה זאת איננו מעונינים להפסיק את השביתה ושהפועלים הערבים יחזרו לעבודה במושבות היהודים.

אבל אנחנו עומדים לא רק מול יהודים, אלא מול ערבים ומול הממשלה, ומבחינת ערבית יש סכנה בשביתה. <u>עם שובת</u> - זה לא פשוט כל כך. נתפרסם עכשיו מכתב מסופר אנגלי, קיס, מומחה לשאלות קונסטיטוציוניות; הוא עונה למישהו שמתנגד לס.מ. בקונסטיטוציונליסם, משום שהמנדט הוא מהוה סעיף של הוצה ורסאל האומר, כי מטרת המנדט לחנך את התושבים להנהלה עצמית; נכון שביתם בא״י יש עוד תפקיד למנדט - סיוע להקמת הבית הלאומי, יש כאן אמנם סתירה, אבל חינוך להנהלה עצמית קודם. בסוף המכתב הוא דן בדבר לא רק בקונסטיטוציונליסם. ברור שמבחינת דעת הקהל השביתה הערבית היא עובדה פוליטית לרעתנו. בימים שבא״י שוררת פרוטפריטי יכולים לשבות שיש ערבים, אבל כשיש שביתה - הרי זה גורם פוליטי. היא גם גורם קשה מבחינת הבטחון, משום שבעקב השביתה יכולים לעשות פרעות בגו. ויש סכנה בה

בשביתה, אם כי מבחינה יהודית מביסית אפשר היה לומר: תבוא עליה ברכה.

ד"ש החזית של הממשלה, וגם פה יש סכנה. הקורבה שהממשלה ר ו צ ה לראות את השביתה כליגאלית - היא לא לטובתנו. בהנהלה הסוכנות היה ויכוח על ענין השביתא ושם נשמעה דעה של גרינבוים כי מרכז הכובד של ענינינו הוא עכשיו ר ק בשביתה, לא בענין הקרקע ולא בשום דבר אחר, אלא רק בשביתה ויש להתרכז בכל הכוח כדי להפסיק אותה. אני כל הזמן חולק על השקפה הזאת, אבל אי-אפשר להתעלם מסכנה המרעות היכולות לבוא בעקב השביתה, ובעיקר שמצד הממשלה יש רצון ל ה ס ת י ע בשביתה ולהוכיח שזהו איטות הפרובוקציה שלה. ויש בעמדה זו סיוע לשביתה. גם רוטנברג סרוי באגיתה ורואה את עיקר הסכנה בשביתה, הוא חושב שהממשלה לא תבטל אותה ולדעתו אפשר להפסיק אותה ע"י רכישת אחדים מן העומדים בראשה. אני מסופק אם אפשר להפסיק אותה בדרך זו, בכל אופן רוטנברג רואה את מרכז הכובד בהפסקת השביתה. אני כשלעצמי אינני חושב שסכנת השביתה גדולה במידה כזו. אני אמרתי את דעתי: השביתה מחזקת את עמדות הערבים, הממשלה מסתייעת בשביתה, יש בה סכנה של מהומות, אולם יש בה גם ברכה מבחינה יהודית. ברור, כלפי הממשלה אנו מחויבים לדרוש להפסיק את השביתה, כי הממשלה מסתייעת בה, וסו"ס יניחו לנו על השלחן את השביתה, ואנחנו נוכל לענות כי דרשנו להפסיק אותה והממשלה יכלה היתה לעשות זאת ולא רצתה ואיפשרה את המשכה. אולם אי-אפשר לנו לגשת לענין השביתה גישה פשוטה יותר מדי, כי אם עלינו לשקול אותה מכל הבחינות.

וכן ביתר השאלות. יש לנו עכשיו שאלה של נמל יפו ויש פה שיקול דעת חמור מאד. גם בענין זה יש התנגשות אינטרסים. בענין זה אנחנו צריכים להיות קיצוניים מאוד, כי מלחמה נגד נמל יפו פירושה - דרישה נמל יהודי וזהו דבר פוליטי שאין לשער את חשיבותו.

אמנם אין להניח שהממשלה תקבל עכשיו את הדרישה הזו, אבל עכשיו נוצר רקע פוליטי להביעה הזאת אצל יהודים רבים, כמו מלא"ם, ברגדיים ועל יסוד הרקע הזה צריך להקים עכשיו חברה שתגייס הון ותדרוש קונצסיה לבנין נמל עברי, לאו דוקא בת"א, זה יכול להיות ~~[illegible]~~ במקום אחר. שביתת הנמל ביפו זוהי התבשלות פוליטית לרעיון ע"ד נמל עברי. אינני מאמין שהיהודים יעמדו בחרם על נמל יפו. כשהוא יפתח – טוב ירוצו אליו. בכ"ז העובדה של המשכת השביתה בנמל יפו יש בה גם צד של חיוב, כי זה מחזק את ההכרה היהודית בצורך להקים נמל עברי. ובכן, אם לשקול את שביתת הנמל ביפו מבחינה פוליטית יתכן כי יש חיוב בזה, ועל כל פנים אין הסכנה גדולה, משום שאת העולים בודאי נוכל להביא לחיפה וזה יחזק את ידידותנו עם הפועלים הערבים בנמל חיפה ויגדיל את מספר הפועלים היהודים שם. ותשאר לה יפו נמל ערבי. אבל אנו מחויבים לשקול אם יש לנו אפשרות להביא לחיפה גם את הסחורות וגם את צרכי האוכל, כי אנו יכולים לעמוד במצב של מצוקה, של רעב. עכשיו הים עודנו פתוח, המסקים שלנו פתוחים, אבל יכול גם להווצר מצב אחר, יותר חמור. מבחינה זאת יש סכנה בשביתה. וגם זאת: אם הנמל ביפו סגור – זה יוצר גם לחץ על נמל חיפה והוא ג"כ יכול להסגר. ואנו עומדים בפני סתירה זו של הצורך להחרים את נמל יפו וחוסר היכולת לעשות זאת. אלה הם שיקולים קשים מאד. וצריכים לבחון היטב את הדבר אם איכפת לנו או לא איכפת לנו השביתה ביפו.
בה
יש גם ברכה וגם סכנה בה . אם יש לנו בטחון גמור בנמל חיפה – אין סכנה בשביתת נמל יפו – יחרב הנמל ביפו. אבל אם אין לנו בטחון בזה – צריכים לשקול היטב מה לעשות. ברור שלא קל יהיה להביא את הממשלה להסכים לנמל יהודי, אבל עלינו לא להרפות מן הדרישה הזאת, כי היא קודם כל מביאה יהודים לידי הכרה שיש צורך בנמל עברי, כל הענינים האלה מחייבים שיקול דעת כבד.

על הפעולה בלונדון אין להרחיב את הדבור. אנחנו עומדים בפני הצורך למנוע שני דברים העלולים להתרחש השבוע: חוק הקרקע

ורויאל קאמישאן (מ. שרתוק: במלגרמות ששלחנו בימים אלה ללונדון דרשנו לעכב פעולות המכוונות להקמת הרויאל קאמישאן עד שאנשינו יבואו ללונדון) שאופוזיציה שלנו בלונדון ידועה, דברנו עליה כל הזמן.

א. קצנלסון: הפעם השתלבו החזית, חזית הבטחון והחזית הפוליטית הכללית, שלא כמו במאורעות 1929, שאז קדמה שאלת הבטחון והענינים הפוליטיים באו אח"כ. עכשיו יש בב"ז הרגשה שמבחינת הבטחון משתלטת הממשלה על המצב, אם כי איננה מצליחה בכמה דברים, אבל עיקר הסכנה הוא בזה, שהממשלה מעבדת תכנית פוליטית לליקבידציה של המאורעות, ופירוש הדבר - ליקבידציה על חשבוננו. לתכנית זו יש שלשה סעיפים המתאימים לסעיפי הפלטפורמה הפוליטית של הערבים: עליה, קרקע וממשר. מתוך האינפורמציה ששמענו היום אפשר לסכם, כי בשטח הקרקע אנו עומדים לפני פרסום חוק חמור שיש בו סכנה גדולה למפעלנו; ביחס לממשר, כנראה, שתשובת הממשלה לערבים היא ברגע לא רק שתשעה על הנ.הם. קיימת ועומדת, אלא יש גם תשובה של רויאל קאמישאן, אשר תהיה רשאית לשים הצדה את התכנית הקודמת של המ.הם. ולהציע במקומה איזה דבר אחר. וזו בשביל הערבים משהו יותר מהמשלחת. לפי שעה לא שמענו אם הממשלה חושבת לתת עזר לערבים גם בשטח העליה, אולם ברור כי בקשר עם הרויאל קאמישאן יכולה להיות נשקפת סכנה גם בשטח העליה, מבחינת קבי ? מידותיה וסמכות הערבים בנידון זה.

אלה הם קוי התכניות שהממשלה מתכונת כדי להוציא מן המיצר גם את הערבים וגם את עצמם. ברור לי שתכנית זו עומדת להתגשם, מזה ענין של ימים ספורים. וברור שלאחר אשר יוכרז על רויאל קאמישאן כבר לא נוכל לבטל אותה, ביחוד כשההצעה על רויאל על קאמישאן נשמעה בוויכוח בבית הנבחרים; אם כי היא הוצעה אז מתוך כוונות אחרות, תוכל הממשלה עכשיו להאחז בה וזה יכביד גם על ידידינו בפרלמנט, שלא יוכלו להתנגד לועדה

שקודם נדרשה על ידם. ויש גם ידיעה (ב"הירדן") שגם ז'בוטינסקי הבטיח למנות ועדה בת 3 אנשים שתחקור את המצב בא"י. בכל אופן ברור שיהיה קשה מאד להלחם נגד כל ועדה, ואם אין למנוע זאת - נצטרך לעכב אותה עד כמה שאפשר ואם גם בזה לא נצליח, נצטרך לשמור שהרכבה יהיה מתאים ושסמכותה תהיה מוגבלת. אם אפשר יהיה לצמצם את סמכות הועדה רק בענין המ.חם., כי אז הסכנה הרבה יותר קטנה מאשר אם תהיה לה סמכות להכנס לכל קומפלכס השאלות של א"י. במקרה האחרון זה יסכן אותנו מאוד משום שתעלינה מחדש שאלות הקרקע, העבודה וכו", וכאן נמצא הנציב אשר יודע מאוד את עניני הארץ ואם יבואו אנשים "טריים" הם יקבלו אינפורמציה ממנו, ואנחנו יודעים את עמדתו בשאלות אלה ומצבנו עלול להיות קשה מאוד, משום כך, אם לא נצליח למנוע בעד קביעת רויאל קמישאן - ואני מסופק אם הדבר יעלה בידינו - אז צריך יהיה לדאוג להרכבה ולצמצום סמכותה שתצטמצם רק בשאלה המשטר. מלבד זה נצטרך לעבור בלונדון לאופנסיבה פוליטית לאורך כל החזית. בשיחה האחרונה עם הנציב אמר וייצמן שנוכח כי ב-20 השנים האחרונות לא נתנה לנו האדמי-ניסטרציה הבריטית ולא כלום. את הדבר הזה צריך לגלות עכשיו על הפורום הפוליטי בלונדון. אלה הם הדברים הדרושים פעולה מידנו בלונדון: מניעת חוק הקרקע, שהוא מסוכן כשלעצמו, הוא יתקבל כפצוי לערבים על המאורעות. באוירה הנוכחית זוהי מכה יותר גדולה מקודם.

ביחס לבטחון אינני חושב דעה עם חקו שנקבע

בעתונות שלנו, קו של בהלה ועצבנות ביחס לשביתה והבלטת דעה שהממשלה יכולה להכריז את השביתה כבלתי ליגלית. שום ממשלה איננה יכולה להכריח הנוגר לפתוח את חנותו (ב. כצנלסון: איפה נקבע קו כזה?) הכותרות בעתונים על התפוררות השביתה הם רק סימן לעצבנותנו ומחזקות את עמדת הערבים. היינו צריכים לנקוט בקו הפוך: להיות שקטים הרבה יותר ביחס לשביתה, מתוך התבצרות פנימית, מתוך הנהלת מלחמה על עבודה עברית, מתוך פעולה לבצור מקומנו

בנמל חיפה וכו", ולהדיל מן הטון שהשביתה מחרמת אותנו. קו זה נשקף מהפתרונות שלנו, ויש בו הסבר משום שהוא בטוי של חולשה שלנו. אמנם נתגלו עכשיו כמה ליקויים במשק שלנו. xxxxxxx האמנו שאנחנו כבר איננו תלויים לגמרי בערבים , והתברר שלא כן הוא. אבל כנגד זה דרושה התגייסות פנימית ולא עצבנות ותביעה לאסור על ערבים לשבות. השביתה תעורר מעצמה, לדעתי. היא מחזיקה מעמד הודות לתופעות הלואי שלה - הצתות, עקירת עצים, פיזור מסמרים. נגד זה צריך לדרוש שמירה מהממשלה, אך לא להלחם נגד זכותם של הערבים לשבות שביתה פוליטית.

<u>א. גולומב</u>: לפי דעתי עלינו לדבר על ענין זה שבן-גוריון לא דבר עליו: על הפעולה שלנו בלונדון, ועליה אי-אפשר לדבר מבלי לברר מהי עמדת הממשלה כאן ומהן כוונותיה לגבינו עכשיו. לי נראה שהממשלה - אולי לא <u>כל</u> הממשלה - יודעת היטב מה רוצה, והטקטיקה שלה ביחס לשביתה ולהסתה המתנהלת עכשיו בארץ, איננה באה מתוך הנחה שבדרך זו היא מגביר את הבטחון בארץ. לא. יש כוונה ברורה ורצון פוליטי מסוים והוא: הבית הלאומי הוא אמנם דבר טוב, אבל הוא כבר הוקם. יש בארץ 400 אלף יהודים; יש מחוזות יהודיים סגורים; ולא צריך לדבר זה להתפשט. לא צריך לתת ליהודים לקנות יותר קרקע; וכו". הממשלה יודעת להעלים הרבה דברים ואין היא צריכה להכריז דוקא, שהבית הלאומי כבר הוקם, כי אם מספיק שהיא לא תתן ליהודים להתיישב במקומות נוספים ועי"ז כך לא תתן למפעלנו להתרחב. לפי דעתי הרצון הזה שישנו אצל הממשלה קשור עם קו ידוע בפוליטיקה הכללית שלה, שהיא פוליטיקה של חיזוק הגורם הערבי. בזמן האחרון מתבלט בפוליטיקה האנגלית קו המכוון ליצירת גוש ארצות ערביות חזקות מאוחדות ביניהן, שתסמכנה בסים באנגליה. אם לפני זמן הלך קו הפוליטיקה האנגלית במזרח בכיוון של פילוג בין הערבים, הרי עכשיו

אנו רואים שאנגליה עוזרת ליצירת בריתות בין הארצות הערביות. והיא איננה מוציאה את א"י מן הכלל הזה, ורואה את התפשטותנו כמכשול על דרך חיזוק הפוזיציות לאנגליה בארצות הערביות. ואילו היה זה חקו שנקבע על ידי כ ל ה מ מ ש ל ה ה ב ר י ט י ת , כי אז מצבנו היה באמת כמעט ללא מוצא. אבל אין הדבר כך. כמו בימי בולס היו קוים שונים אצל מדינאים בריטיים שונים, כך גם היום יש קוים שונים, והקו הזה שציינתי הוא ישנו כיום אצל ח ל ק י ם מהאדמיניסטרציה הבריטית. ואני חושב שהוא ישנו כיום גם אצל ה נ צ י ב . ואם כך הדבר, אזי יש לדעת כי מצבנו יהיה קשה מאוד מפני שאנו בעצמנו העלינו וחיזקנו את עמדתו של הנציב הזה. אף על פי כן לא תהיה לנו ברירה אלא להלחם נגד דרך האדמיניסטרציה ובגשמיותה, אם גם נצטרך לשם כך לשבור את חקו שלנו שקבענו מלפני זמן רב. לא תהיה לנו ברירה אחרת.

עלינו לדעת גם מה וכיצד לטעון בלונדון. על יסוד חומר שצריך לרכז יש להוכיח שהממשלה הזאת לא רק הכזיבה אותנו בכל מה שקוינו, אלא גם בשטח הבטחון, שהיא התגאתה בו כל הזמן, היא לא עמדה במבחן ברגע הקריטי. אני אומר זאת כלפי אלה האומרים שהממשלה „משתלטת על המצב" בשום מקום לא ראיתי את ההשתלטות הזאת ואני אומר זאת באופן מוחלט, אף על פי שאני יודע שחברים רבים יראו בזה הגזמה. האמת היא שבכל מקום אשר עומדים בו רק צבא והמשטרה - לא השתלטה הממשלה על המצב. והעובדה שלא היו התנפלויות על נקודות יהודים היא סימן והוכחה לדברי. כמובן, אם המצב הזה יימשך - תהיינה גם התנפלויות כאלה. בחיפה אמרו הערבים: אל תלכו להדר הכרמל, שם יש נשק. וכן בעין-חרוד. אבל הטקטיקה שלנו, הטקטיקה של פחד מפני מאסר, של פחד מפני זה שימצאו אצלנו נשק, הטקטיקה הזאת תביא גם להתנפלות על נקודות יהודיות. אנחנו מפקירים עכשיו את הדרכים ואיננו יוצאים להגן על הסדרות בלי רשות הממשלה. ואנו בעצמנו עוזרים

שהוזכר אצל הערבים הכרה שכל הספורים על כוח יהודי הם מדוחא. וזה יתנקם בנו, אפילו אם השביתה תתנהל בסדר, בלי התפרצויות ותתפורר מאליה. אבל אינני בטוח בהתפוררות השביתה, וביחוד אינני בטוח מה תהיינה תופעות הלואי בשעת ההתפוררות, אינני בטוח אם לא תהיינה התנפלויות על נקודות יהודיות. ביחס לערים אני חושב שהתנהגותנו היתה בסדר, כי התשובה על הרציחות ביפו יכלה להיות רק תשובה של נקמה, ולכן אני מתנגד תמיד. אולם בעמק ובדרכים לא היינו בסדר, לא יצאנו לשמירה. מכל מקום, אנו עומדים עוד לפני סכנות לא קטנות ונצטרך לדון על הטקטיקה שלנו במקרים שונים.

אבל הסכנות הגדולות הן בכ"ז הסכנות הפוליטיות, ואת אלה לא נצליח להדוף, אם לא נצא בהתקפה רצינית (גם בעתונות שהיתה עד כה עצורה יותר מדי) על הממשלה. לדעתי, עלינו לצאת בהתקפה נגד הממשלה אם גם התוצאות תהיינה קשות, אפילו אם זה יביא לעזיבת הנציב את א"י. נציב זה הוא, לדעתי, עכשיו אחת הסכנות הגדולות לציונות - תהיינה כוונותיו אשר תהיינה. הוא איש לא קל. ראינו זאת בענין חוק הקרקע, ראינו זאת בענין הבטחון, בהכזיב את התקוות, ראינו זאת בענין השביתה. (בעצם עלינו לקרוא לה לא שביתה, כי אם השבתה בעזרת הממשלה, כי מבריחים אנשים לשבות). אם הממשלה נותנת לצופים, לטירוריסטים לעשות כל מה שהם רוצים, הרי היא עוזרת לשביתה. אם היא מתעלמת מכל תופעות הלואי של השביתה, מהסתות , מעקירת העצים , מפיזור מסמרים בדרכים, הרי זו עזרה אקטיבית של הממשלה לשביתה. אם מרשים למסיתים לנסוע לכל פנות הארץ, הרי זו עזרה אקטיבית. אני מסופק אם המאורעות האחרונים אורגנו מתחילה ע"י רג'ב נשישבי והמופתי. אני חושב שהם אורגנו ע"י קבוצה שאינה שולטת תמיד בצבור, ע"י אגודות הצעירים, ע"י ארגוני הצופים, אשר הסיתו את ההמונים והשתמשו בהם, והמנהיגים כבר נסחפו בנחשול. והממשלה משתמשת בכל אלה ברצון כדי להנמיך

את קוסתנו. אולי היא עושה זאת גם מתוך כוונה להנצל מצרות ומהומות, אבל כלום נסכים לספק במחיר שנשאר 400 אלף בארץ הזאת? וכי יש יהודים אשר יסכימו לכך - לזה יש סמוכים בממשלה. אם הגענו כיום לידי מצב כזה שבתשובה לשביתה הערבית ובהפסקת העבודה בפרדסי היהודים, אין עוברים לעבודה עברית, אלא מעבבים עבודות וגם מעסיקים ערבים במידה שיכולים, ואם באות משמרות ערביות של השובתים, כדי להוריד את הפועלים הערבים מהעבודה בפרדסי היהודים - באים אלינו אכרים בהצעה, שנוציא משמרות משלנו כדי להגן על הפועלים הערבים שיוכלו להמשיך בעבודתם. והם טוענים שדבר זה נחוץ לכבוד המושבה ... הסברתי להם שדבר זה לא יתכן, שזה לא לכבוד המושבה, כי אם יטיל חרפה עליה - הם הודיעו כי יצאו בעצמם במשמרות כאלה. הזהרתי אותם, שיפגשו במשמרת ערבית ויברחו מפניה - ולא טעו והוציאו משמרת משלהם. ובהתנגשות הראשונה עם משמרת השובתים הערבית, ברחו. זהו המובן האמיתי של הסיפור אשר בא בעתונות בדבר שלשה פועלים שיסבו על ידי פרדס בפ"ת ונפגשו עם גיסו של אבו-קישק... הממשלה תנצל את המצב הזה. מראשית המאורעות ניכר שהיא קבעה לעצמה קו לא לעשות שום צעד כדי לא להבאיש את ריח הערבים, ויש מצדה נסיון של מינורידיזציה כלפי הישוב היהודי. זהו המצב האמיתי, לפי דעתי. ורק אם נבין את המצב באופן מאוחד - נוכלנה גם להירתם מסקנות.

את המסקנות אני מחלק לשתים: אין להתיאש מן הפעולה במקום, בארץ. יחד עם הפעולה הפוליטית הגדולה בלונדון צריכות להעשות כאן כמה וכמה פעולות קטנות. קודם כל יש לעשות כאן הכל כדי לשבור את השביתה (מ. פרחוק: שבוע ימים אנו פועלים במקומות שונים ובדרכים שונות לשבירת השביתה - ואיננו מצליחים.) אני יודע שאין זה דבר קל, אני יודע גם על המאמצים שנעשו ושעלו בתוהו. אולם צריך גם לדעת איך אפשר לשבור את השביתה. אני יודע שקשה לקבל את עזרת הממשלה לכך, אבל ברור גם שבלי עזרת הממשלה לא נעשה זאת. וצריך ללחוץ על הממשלה יום-יום בנקודות

שונות כדי לפרוץ פרצות בשביתה. לדוגמא: צריך לדרוש מהממשלה רשות להביא שתי סירות סיד מקפריסין לת"א, ואם יורידו סחורה בת"א פעם ופעמיים – תהיה לזה השפעה רבה על מהלך השביתה. (מ. שרתוק: הנציב ישאל – מה אתם רוצים: סיד או שבירת השביתה?) אני יודע את כל הקושי שבדבר, אבל למרות זה צריך לעשות זאת. יחד עם זה צריך בכל הזדמנות לבחור את נקודות התורפה שבאדמיניסטרציה, ביחוד במחוז הדרום שנגדו יכול להיות חומר רב גם מאתמ בקשר עם המאורעות ביפו, וללחוץ על נקודות אלה יום-יום. ודבר שלישי: צריך ללחוץ יום-יום על השגת אפשרות לזיון ליגאלי של היהודים. אני יודע שבימים אלה הבענו הרבה בענין זה, אבל אני מדגיש, שאין להרפות מן התביעה הזאת. צריך לאמר לממשלה, כי בארץ מתגבר מצב אנרכי המתחזק עם כל יום של השביתה ואנחנו דורשים זיון ליגאלי. הממשלה בודאי לא תקבל את הארגומנט שלנו, אבל עלינו להמשיך לתבוע זאת ולהוכיח לממשלה, שעל המושבות היהודיות לא התנפלו עד עכשיו רק מפני חשש מכוח היהודים, ומכיון שהיהודים אינם יכולים לצאת לשמירה מזוינים, מחשש התנגשות עם המשטרה ומכיון שהצבא תמיד יאחר ולא יגיע ברגע הדרוש, הרי הדרך היחידה היא – זיון ליגלי של היהודים.

מה שנוגע לנמל ביפו, הרי כאן באמת יש אינטרסים מתנגדים בין צרכינו ובין הפסקת השביתה. לדעתי אנחנו מעונינים בשבירת השביתה בנקודה זו יותר מאשר באיזה נקודה אחרת. אם יעלה בידינו לשבור את השביתה בנמל יפו, אזי השביתה הערבית נגמרה. (מ. שרתוק: בהחלט). לדעתי, הפוליטיקה המרחיקה מאוד ראות היא אולי פוליטיקה של התרחקותנו מנמל יפו, אבל ברור שלא נשיג עכשיו נמל בת"א וברור, שהנמל ביפו יפתח מו"ם – אם בכדי שבועיים או בעוד חודש, וכן ברור שסחורות נוכל להעביר לחיפה גם לאחר שהשביתה בנמל יפו תשבר, אם לא יתנו לנו ביפו מה שיש לנו בחיפה. כמובן, כל זה בתנאי שהישוב היהודי יהיה מאורגן. אני יודע כי כבר בשבוע זה, שהיתה האספה של הסוחרים היהודים, עסו העסולה בעד

גמל יפו, מתוך מריבות פנימיות במרכז, אם לא יהיה לנו כח פנימי יהיה מצבנו קשה, אבל אני מחשיב כרגע בעיקר את שבירת השביתה בנמל יפו, ועלינו להמשיך בפעולה בכיוון זה.

ה.לוקר: אנחנו מדברים כאן רק על המצב שנוצר בפאזה השניה של המאורעות, והולכים ומשתכחים המאורעות שהיו בפאזה הראשונה. אנו כבר מרגישים עכשיו את עצמנו כעומדים לפני כם המשפט. ויש לי הרגשה כי אחד המפקידים העומדים לפנינו עכשיו הוא לא לתת לראשית המאורעות להשתכח. לפני שבוע דברנו על הודעתו של תומאס והיתה איזו תכנית פעולה. עד כמה שידוע לי, ההודעה לא תוקנה. מצאתי עכשיו במנצסטר גרדין לא רק הפצת הודעתו של תומאס, אלא גם הוספה האומרת,כי „חושבים שהרצח בירקונה נעשה על ידי יהודים", ולכן יש עוד הוספה שזוהי הודעה רשמית שנתקבלה מהנציב בארץ. עד כמה שידוע לי אין זה נכון שהודעה כזאת נשלחה ע"י הנציב. מכל מקום יש צורך לאחוז בכל האמצעים כדי לא לתת להשתכח למעשי ההתנפלות הראשית על היהודים ביפו ויש לעשות פעולה גדולה לשם כך בעתונות האנגלית. לתקון ההודעה.

ש"ית. איננו מבין דבר אחד. הנציב יכול לעמוד על נקודה שהשביתה כשלעצמה איננה בלתי ליגאלית, אבל מלבד השביתה יש גם הרפכות לואי, הופעות לואי המוניות, בכל יום נעשים בארץ מעשים שהם נגד החוק, ואנו שומעים רק במקרים בודדים על פעולה מצד הממשלה נגד המעשים הבלתי חוקיים האלה. מה שמופיע יום יום בעתונות הערבית, על פיזור ממרדים, על מרימת הפניה בכבישים מסבון, על עלקול ממרגים, על הכאת סוחרים ערבים המביאים לשוק צרכי אוכל - ועל כל זה מודיעה העתונות הערבית בטון של שמחה ואהדה, ולא נעשה דבר נגד המעשים האלה. על כל פנים אין אנו שומעים על כך. והרי דובר כבר שאלה לא על ליגאליות או אי ליגאליות של השביתה, אלא מעשים

בלתי חוקיים לכל הדעות, ואילו מנעו בעדם - לא היתה השביתה יכולה להתפתח.

גם לי נדמה, כי החזית החשובה עכשיו היא הפסקת השביתה מפני טעמים פוליטיים. בן-גוריון צריך, שהשביתה עושה רושם כביר על דעת הקהל, ואם כן - צריך לעשות הכל, כדי לשבור אותה. כמובן, שיש בענין השביתה אינטרסים מתנגדים. אבל עלינו לנקוט בקו אחד. האם מישהו חושב, שע"י שביתה גמל יפו, אנחנו נשיג נמל בת"א? אם זהו ארגומנט, הרי הוא כבר ישנו בעין, לא רק בשביתה בנמל, אלא בדבר יותר חמור, במאורעות, בהריגות ביפו. ואותה התועלת שאפשר לנו אולי להפיק מן השביתה - יכולים להפיק גם כשהשביתה תשבר. במושבות צריך, כמובן, לנצל את המצב כדי להגדיל את עמדות העבודה העברית, אבל אין גם הרגשה של איזה לחץ צבורי על הנוטרים. ודבר זה לא נעשה.

xxxxxxxxxxx ועוד נקודה אחת, אינני יודע אם יש הלחץ הדרוש על הממשלה בענין החורנים. בימים הראשונים של המאורעות הודיעה הממשלה שהיא מתחילה להוציא חורנים מן הארץ. אח"כ היא מצאה לנחוץ להודיע, כי יצאו אך מעטים וגם אלה יצאו לפי בקשתם. לי נדמה שזאת היא נקודה, שיש מאוד ללחוץ עליה ויכולה להיות הבנה לה לא רק אצל יהודים.

חברים רבים מתאוננים על חוסר אינפורמציה מספיקה מהנעשה עכשיו בשטח הפוליטי, אבל אנו בכ"ז יושבים בארץ, קוראים בעתונות ויודעים משהו. אולם בחו"ל יש דיזאורגניזציה גמורה. אני מעריך גדול של עתון „פאלקארד" והוא גמור של יש"א, אולם יש להודות, כי בענינים ידועים בקשר עם המאורעות הכשילה אותנו גם „פאלקארד". ב„ריזיינע רונדשוי", למשל, נתפרסמו ידיעות מוגזמות ובלתי נכונות על לוית הזך ועל התנהגות המשטרה וכן גם על המאורעות ביום א' ביפו. יש צורך ביותר פיקוח על פעולת „פאלקארד". ובעיקר יש צורך לתת אוריינטציה ברורה לגולה. עכשיו יש בגולה מצב

של התפוררות, יש מחאה ואין מחאה, וצריך לתת הוראות ברורות לגולה.

י. שפרינצק: א. קצנלסון דבר על עצבנות שלנו ביחס לשביתה; ב"ג ניתח את השלילה וגם את החיוב שבשביתה. והנה אני רואה בה רק שלילה, ואני חושש שאם היא תמשך, היא תעכור טוב לפרעות. כי אם אלפי אנשים בטלים מעבודה, ואין שום בטחון בדרכים (הנה נסתגר עכשיו מת"א לירושלים, ומלבד ב-3-2 התחנות הקבועות של המשטרה לא מצאנו אף שוטר בכל הדרך) - אין להיות בטוחים שלא תתחדשנה פרעות. ואם יהיו סוב פרעות - יהיו הייננו במרקחה, ביחוד כשמלבד השביתה והמסיתים הערבים יש עוד פרובוקטורים, מוסתים ובאצים, והיינו אינם יכולים לשאת בשביתה ממושכה. אנחנו חיים על המשכת זרם החיים לארץ, והמשכת השביתה, שביתה מאורגנת, מנצחת עלולה להביא לפרעות, לפגיעה בנו, היא תוציא את הכרת הערבי וזה יכביד על עמדתנו בלונדון. לפיכך עלינו לנקוט בעמדה - להפסיק את השביתה בכל האמצעים. אינני מאמין שיש בה ברכה מאיזו בחינה שהיא, אף לא מבחינת העבודה העברית (משפרתוק: לחברים צריך להיות ברור, כי שום דעה ביחס להערכת השביתה אינה מונעת אותנו מלאחוז בכל האמצעים להפסקתה). אינני מאמין, שהאכרים היהודים יעברו לעבודה עברית בעקב השביתה. זה שהשביתה לא השתלטה בחיפה בא מסבה זו שחיפה היא גטל צבאי. אנחנו בכך כאילו חיים בהשלית פסיכולוגית, שיש לנו ת"א ואיננו תלויים בערבים. אבל אין המצב כן. יש בלוקדה כלכלית עלינו, והחיים הכלכליים שלנו עלולים סוים להנתק. עוד לא גדלנו עד כדי אמנסיפציה גמורה, לא רק מהאנגלים כי אם אפילו מהערבים; הדרכים משובשות וזה מסכן אפילו את הובלת התוצרת שלנו. בקיצור: אין אני רואה שום חיוב בשביתה וצריך לאמץ את כל הכחות כדי להפסיקה.

והערה שניה לענין לונדון-ירושלים. לי יש אי - אימון גמור לנציב הזה מימים ימימה. אני חושב שעם הנציב הזה יש לדבר

רק על עניני אדמיניסטרציה ובטחון, אך לא על הפרובלימות היסודיות שלנו.
„הזקן" הזה מרוגז עכשיו, בביתו רצו לכבוש את המלכה, בבית הנבחרים ובבית
הלורדים הוא נתקף והוא נמצא במצב שאיננו מסוגל יותר לשמוע בקורת. אין הוא
מקשיב יותר לדברי הוכחה נאמנה. עלינו לדרוש ממנו יום-יום רק דבר אחד:
בטחון. אם את זה איננו יכול להבטיח - עליו ללכת מכאן. אולם נקודת הכובד
של שאלתנו נמצא בלונדון. יש להניח כי רויאל קמישאן תהיה עכשיו בצורה
זו או בצורה אחרת, ולדעתי אין אנו צריכים להרתע מפניה. אנחנו נמצא
עכשיו במצב כזה שבין כך ובין כך נצטרך לגולל מחדש את כל פרשת עניננו.
ואני חושב, שעם כל הסכנה שבהעלאת שאלותינו היסודיות על הפרק, נדמה לי
כי עלינו להיות מוכנים ללכת לקראת זה ומוטב שהדבר הזה ייעשה עכשיו
מאשר בעוד 5-7 שנים. אני חושב שהמאורעות של עכשיו אינם המאורעות האחרונים.
מפעלנו כאן מתפתח בגלגל חוזר: פורעים בנו - אנחנו מתגברים, שוב פורעים
בנו - אנו אוצרים כוח מחדש, העליה גדלה וחוזר חלילה. אולם מצבנו יותר
קשה, מבחינה פוליטית, בשעה שאנו 400 אלף יהודים ויש פרעות, מאשר בשפרעו
בנו בשעה שהיינו במספר קטן. כי הרי גלוי לפני כל כי היינו עכשיו כאן
משותקים למרות זה שאנו מהווים כבר כוח בן 400 אלף איש. ועוד יותר קשה
יהיה המצב אם יהיה מיליון יהודים בארץ ויהיו פרעות. משום כך אני חושב
שיותר טוב לנו להתוכח על עניננו עכשיו מאשר בעוד 10 שנים. אין אנו
צריכים לתמוך ב„רויאל קמישאן", אבל אם היא תהיה - אין לנו להרתע מפניה
ולהתכונן לגולל את שאלותינו. ונדמה לי, כי דוקא בשעה זו של חרם היהודים
בעולם יותר קל לנו לעמוד בויכוח. את הויכוח כאן עם הנציב אני חושב
כלא בריא. ממנו צריך לדרוש יום-יום רק בטחון, אך ישועה לישראל לא תבוא
ממנו. כל פעולתו של הנציב, כל מה שהוא עושה יום-יום, מאשר את ההנחה
שיש לו פרוגרמה מסויימת ביחס למפעלנו: בית לאומי - אבל בגבולות ידועים!
לפיכך המו"מ שלנו צריך להתרכז בלונדון, שם עלינו להתרכז לקראת המערכה
של בירור גדול וגם לא להרתע מועדה אשר תבוא לחקור ולברר את שאלות הארץ
כי בעוד 10 שנים יהיה לנו הדבר פחות נוח.

ד. רמז: אם יש לנו נציב רע - ע"י כך מצבנו לא הוטב.

ואם יש עוד איזה חוט - אינני רוצה לנתקו. אבל

לא צריך להעלים כי יש איזה שנוי ערכין מראשית המאורעות ועד היום.

נוכחנו שיש עידוד מצד הנציב לשביתה, נוכחנו שיש יחס דק מאוד, יחס

אדיב לערבים, נוכחנו שלא נמצאה דרך למנוע זריקת פצצות בחיפה ובמקומות

אחרים (ד. ב"ג: איך מונעים?) אני מודה, שאם לזריקת פצצות מצטרף יחס

אחרת לערבים, אזי באמת קשה למנוע תופעות כאלה (ב. כצנלסון: אני חושב

שגם לא מחפשים את הזורקים. ד. בן-גוריון: אתה יכול לדעת על כל פעולה

שהממשלה עושה? א. גולומב: בין זורקי הפצצות ראו צופים, ועובדה היא

שיש יחס אדיב מאוד מצד הממשלה לצופים. במצב כזה קשה, כמובן, למצוא את

הזורקים). אני אומר: יחס אדיב לערבים מונע בעד מניעת זריקת פצצות.

מובן שאי-אפשר ללכת ולשמור על כל ערבי, אבל יש מצב של הפקרות. אפשר

היום לזרוק פצצות, מחר - להעלות עדרים בשדות העמק ולהשחית אלף דונם

תבואה - אם כל התופעות האלה מצטרפות יום-יום מכל הארץ, הרי זה מצב של

התמונה

הפקרות. אינני מדבר על שוטר זה או אחר, כי אם על הכללים. ביחס למאורעות

יפו אמרתי שזה היה מעשה זדון ושאלתי אם ידעה הממשלה מה שמתכונן ביפו.

וכל יום מוסיף עכשיו על התמונה שהיתה ביפו. ברור שהמצב הוא רע וברור

שאנו עושים הרבה דברים באיחור. הויכוח בפרלמנט בא באיחור. אילו בא בשעה

שלא היה עוד „פסא קומפלי" - היה טוב, כשבא באיחור - זה רע. אולי מכל

בלונדון

אחד מאתנו יש חלק בכך, אבל עובדה היא שהפעולה הזאת נגד המ.המ. באה

באיחור. דוב נוסע עכשיו ללונדון - גם כן באיחור. לפני שבועיים כשהוצע

דבר נסיעתו, קראו לזה היסטריה. עכשיו צריך כבר לטוס באוירון. אנו

עושים הרבה דברים באיחור. אבל אין מטבעי לערער על העבר.

ומה שנוגע לעתיד - אני מדבר על יסוד הנחה כי

השביתה לא נגמרה, מכל מקום תופעות הלוואי לא נגמרו ותופעות לוואי אלה

חוששני יכולות להגיע לדרגה עוד יותר גבוהה משהגיעו עד עתה, מפני שהדברים התפתחו לצד רע. אין אני אומר שלא עושים מה שצריך לעשות, אבל משהו הבדל בהערכת המצב גורם כנראה לכך שכמה דברים נעשים אחרת ובאיחור. נזדעזענו לטלגרמה על הודעת תומאס, והיה לנו צורך לדבר עם מישהו בלונדון ולהוכיח שיש סילוף בתיאור המאורעות כפי שנמסרו בהודעת תומאס. הספיקו זאת, פרטים את הידים. מאז לא עשינו שום דבר. עכשיו

עכשיו אני רוצה להעיר על ענין הדורש פעולה מיוחדת. אני חושש שיפסיקו גם את מהלך הרכבת. לשם כך אין צורך לחסבית את כל עובדי הרכבת, מספיק לפוצץ גשר אחד וכל תנועת הרכבת תפסק. ונדמה לי כי לא נעשה שום דבר כדי למנוע זאת. אם בימים אלה אין-רואים שום משמר בין ת"א לירושלים, פסם פטרול משוטט - והן המצב הוא שאיננו יכולים לצאת עם נשק באופן גלוי לדרכים, אין לנו גם כל כך הרבה נשק - במצב כזה יש לחשוש לכל דבר. הרכבת והדרכים שגם קודם היו בגדר של סכנה רבה - עכשיו הם בגדר של סכנה מוחלטת, ויש לדרוש מהממשלה פעולה פרופילקטית למניעת הפסקה במהלך הרכבת. כי הרכבת אם תפסק אפילו ליום אחד, הרי זו מהפכה, הרי זה שיחדק החיים הכלכליים, כי כל התנועה עכשיו, כל הסחורות מובלות דרך הרכבת.

בדבר אחד אני חולק על א. גולומב ומסכים לבן-גוריון. הדרך הכי טובה להפסיק את שביתת הנמל ביפו היא - לתת להם לשבות ולעשות משהו בת"א לפריקת סחורות. בשני מקומות - בנמל יפו ובמחצבת מגדל צדק - הייתי אומר לתת להם לשבות ולחפש אמצעים קונסטרוקטיביים להשתחרר מן התלות במקומות אלה. במשלחות לקרוסבי שיבקשו לפתוח לנו את הנמל ביפו - אינני מאמין. אני אומר: נמל בת"א, ולפי שעה איזו התחלה של נמל, מזח, רשות למין דבר כזה - זה כבר מספיק. הנה יש בעיריית ת"א תכנית לבנין מזח לחוף ת"א - על זה צריכה להיות שיחה רצינית עם הממשלה, אבל צריך לראות

זאת כענין מרכזי, ועד אשר דוב יגיע ללונדון צריך שתהיה לנו ברורה עמדת הממשלה באן לענין זה - לחיוב או לשלילה. אין זה מספיק שרוקח יטפל בענין זה, כי אם עלינו לראות בזה דבר מרכזי (ד. בן-גוריון: דובר עם הממשלה על שלשה דברים: פריקת סחורות בחיפה, בנין מזח ונמל חדש בת"א.) יש דברים שהנציב שומע אותם ושותק, אבל על ענין זה של מתן רשות לנו לבנות מזח בכספנו - הוא מוכרח לענות: כן או לא. ואם לא יאמר כלום - ידע דוב שהדבר נשלח ללונדון וידע כיצד לטפל בזה.

בנוגע לערבים נדמה לי שחטאנו באי-עשיית דברים. שמעתי שמ.ש. חיפה הוציאה שני כרוזים לערבים בימים אלה. הם, כמובן, לא הספיקו את מהלך הדברים, אבל הם מצאו הד. ודוגא לא הנהלת הסוכנות, לא הועד הלאומי ולא הועה"פ של ההסתדרות לא פנו בימים אלה בשום דבר לערבים. נשתלטה אצלנו בענין זה מבוכה רבה. ואחת המסקנות צריכה להיות - לבדוק פעם אחת את העבודה "הקדירית" ביחס להוצאת עתון ערבי שלנו. נכנסה שנה אחת להוציאו ונראה - אני בטוח כי משהו הוא ידחוף, יזיז.

ועוד הערה אחת: אני מציע שבמערכה הפוליטית הזאת של עם ישראל נמצא עכשיו נקודת מגע עם ז'בוטינסקי. לא אוסיף אף מלה על כך. אגיד רק, שאם לא נעשה זאת - זה יהיה חטא היסטורי.

<u>א. קפלן:</u>
(נרשם ע"י זסלני)

כמה הערות כלליות. אינני יודע אם התיאוריה של אליהו כל כך ברורה אפילו לחלק מן הפקידים. אולם גם אם התיאוריה איננה נכונה אני מגיע לחלק ממסקנותיו. הנציב במשפט אחד שאמר לויצמן גלה לנו את כל האמת - הוא אמר: המאורעות האלה לא ישנו אף כמשהו את הפוליטיקה שלי. המאורעות האלה משמשו רק לחזק את הפוליטיקה שלו. שלשת הסעיפים העומדים עכשיו על הפרק עמדו לפניו גם קודם והנציב איננו מעונין להפסיק את המאורעות כדי להשיג בעזרתם את הגשמת

הסעיפים האלה. מכאן אני מוציא מסקנה שעיקר פעולתנו צריכה להתרכז בלונדון, ובלונדון לדעתי אין התנגדותנו צריכה להתרכז נגד ועדה ממלכתית - כי כל חקירה או כל דיון שיהיה בלונדון יעלה את השאלות היסודיות של המדיניות. בעצם אנו חשבנו להעלות את השאלות האלו לדיון יסודי. כל מאמצינו צריכים עכשיו להיות להעלות את הבירור בעניינים אלה מתוך אופנסיבה ולא מתוך דפנסיבה. אנו צריכים לרכז את פעולתנו סביב מצב היהודים בעולם. אנו צריכים לבוא לבירור זה בשורה של דרישות מעשיות ברורות ולא מתוך הגנה בלבד.

וייצמן דבר על גיוס כוחות מאמריקה ומן הדומיניונים למלחמה הזאת, אולם אני חושש שהמלחמה לא תיעשה במידה המתאימה.

אשר לארץ אינני מקבל את השקפה אליהו כי עלינו להתחיל בהתקפה חזקה בעתונות נגד הנציב, כי אינני מאמין בערכה של התקפה זו. אולם אני חושב כי דעתנו הטובה על הנציב עד עכשיו - דעתנו שיש לוותר במה ויתורים כדי שלא נפסיד את הנציב, אולם הגענו כבר לנקודה כזו שברור לנו כי מצד הנציב נתקלנו בהתנגדות חריפה כל כך נגד גדול והתרחבות הבית הלאומי עד שאין לנו דרך אחרת מאשר להסכים למלחמה באישיותו של הנציב. כאשר אמר הנציב שהוא לא ישנה את הפוליטיקה שלו אני מאמין לו כי באמת לא שנה את הפוליטיקה שלו - דעתו היתה תמיד בעד בית לאומי, אולם תמיד רצה להגביל את הגדול. אלא שעכשו כבר נתגבשו דעותיו יותר באופן מעשי, על הגבלת מכירת הקרקע חשב גם קודם אלא שהצלחנו לדחות את זה ועכשיו הגיע לנקודה כזו שהוא בא בהצעות קטגוריות שכבר העביר אותן ללונדון מבלי לשאול אפילו קודם את דעת הסוכנות.

יש להתחיל במלחמה באיש הזה - אמנם לא בעתונות אולם מלחמה נגדו צריכה להיות.

אני רחוק מאוד מלחשב שהנציב
אר שאינו רוצה להלחם בתופעות הלואי של השביתה. אני עוקב יום יום
את פעולות המחלקה המדינית ולרוב - אם כי באיחור זמן - ממלאים השלטונות
את הדרישות. אולם יחד עם זה ברור לי, כי המופתי וחלדי יושבים בועד
השביתה במסכמת הנציב. לי יש רושם שהנציב איננו רוצה להכשיל את המנהיגים
הערבים ומכאן היחס שלו לשביתה. אני לא תמכתי בדרישה להכריז את השביתה
כבלתי חוקית. אולם הממשלה מפקירה את הערבים לשביתה ואינה עוזרת לערבים
הרוצים לעבד ולפתח את חנויותיהם. ועל זה אמשר לדרוש הרבה מן הממשלה.
עליגו לדרוש פעולה תקיפה נגד
ערבים כל יום מבלי שהשלטונות יתערבו בדבר הרי יש בזה משום סכנה. אם מכים פלחים ויהודים
אם הממשלה לא תגן על אלה הרוצים לעבד ילך הדבר ויחמיר והשביתה תתגבר
וכל המסקנות הכרוכות בה.

י. בן-צבי: לשביתה היו שתי מטרות: א/ טירור כלפי היהודים,
ב/ מטרה פוליטית, לחץ כלפי הממשלה. השביתה לא
גגמרה, אבל היא כבר השיגה תוצאות פוליטיות לטובת הערבים ולדעתנו אנו,
היא עוררה הכרה בקרב הערבים והאנגלים - ואולי גם בקרב יהודים - שיש
לערבים בוהלהפסיק את התנועה בארץ ובמידה גדולה את החיים הכלכליים,
דבר זה מעמיד אותנו בלונדון במצב יותר רע מאשר קודם. עדיין לא שוחררנו
מסכנת ההרס ואין אנו יודעים עד היכן היא תלך וכיצד היא תשפיע. ברור
שהשביתה תפסק סו"ס. השאלה היא כיצד היא תפסק. אם היא תפסק לפני החלטת
הערבים, שיחליטו לנסוע ללונדון על מנת לחדש אח"כ את השביתה - יהיה
מצבנו רע מאוד. אם השביתה תפסק נגד רצונם של המנהיגים הערבים - יהיה
מצבנו הרבה יותר טוב. רע יהיה אם הערבים יבואו ללונדון ויכנסו במו"מ

עם הממשלה - או יופיעו לפני איזו ועדה - מתוך הכח שהם הראו בשביתה. מבחינה זאת אם נוכל להפסיק את השביתה באיזו דרך שהיא, זה יקל הרבה יותר על מצבנו. אינני מאמין שהממשלה תפסיק את השביתה (מ. שרתוק: זה עתה טלפן דוד הכהן מחיפה ומסר כי לפי ידיעותיו יש סימנים של התפוררות השביתה בחיפה ויש לחשוב, כי היא תפסק שם עוד במשך השבוע הזה). א. קצנלסון כבר אמר שהופעות הלואי קשות מן השביתה עצמה וזה טבעי. השביתה מוכרחה לגרור אחריה מעשי רצח, שוד ואלמות. לא יכול להיות אחרת ועלינו להלחם בשביתה ולהפסיקה, וגם לדרוש מהממשלה שתסייע להפסקתה והיא יכולה לעשות זאת ע"י זה שתוכיח ותאחוז באמצעים הדרושים כדי להפסיק את הופעות הלואי של השביתה. אין ספק, שעד עכשיו גלה הממשלה יחס אדיב לשביתה. הנה קרה כאן שלשום מקרה ע"י שער יפו, התנפלו על ערבי שהביא לשוק סחורה יהודיה, דגים, וחלקו את הסחורה בין הערבים, למרות שבמעמד זה היה שוטר ערבי. וכשפנו לקרבים, ענו כי המועצה המושלמית תשלם בעד הדגים. ושלי שראה את התמונה הזאת רץ אל קמפבל ואל ג'ונסון ואמר: מי שליט פה על המצב: המועצה המושלמית או הממשלה? והממשלה לא עשתה מאומה. היה גם מקרה ש-4 אנגלים הביאו סחורה בשביל הממשלה בחברון ושדדו אותה. והממשלה לא עשתה כלום. ברור, שהממשלה לא תפסיק את השביתה. היא תענה מפעם לפעם על הופעות לואי, אך לא יותר מזה. ויהיה יחסנו לנציב כאשר יהיה - יש לנו רשות לדרוש ממנו בטחון, את זה הוא מחויב להבטיח. ועלינו להמשיך בנסיונות של שבירת השביתה ולדאוג שהיא לא תגמר ע"י פיוס הערבים. אני בטוח שגם הממשלה היתה רוצה להפסיק את השביתה, אבל היא איננה רוצה לעשות זאת בכל מחיר, כמוגן, כמובן מחוץ למחיר של פרינציפים. אבל לגו חברת הוא להפסיק אותה. כי אם היא תמשך אנחנו ננתק מהמושבות ויכולה גם להפסק תנועת מרכבה. אולם לאחר גמר השביתה, במקרה היותר טוב, אם היא תגמר למרות רצון המנהיגים ותגלה את חולשת הערבים, דוקא אז אנחנו נהיה מוכרחים

לנהל מו"מ עם הערבים. ודרך החסברה בקרב הערבים שרמז עליה רמז, שאלה זו&עומדת על הפרק. עלינו לעשות באופן שיטתי מה שעשתה מועצת פועלי חיפה באופן ארעי.

אני מסכם: על שאלות הבטחון יש לדבר עם המוסדות שם. הפוליטיקה הגדולה תהיה מושפעת מתוצאות השביתה. יש להלחם בלוגרדן נגד הרויאל קאמישאן כל עוד זה אפשרי. מפני שבמצב הנוכחי יש סכנה בועדה הזאת באשר היא הלך לפי הקוים הנקבעים ע"י המסברה הנוכחיות. ובמסבות אלה רויאל קומישאן הוא דבר רע, אבל ~~xxxxxxxxxx~~ אין לבטלה, כי אם להשתדל לדחות אותה לזמן מה, כשהמסבות תהיינה אחרות, יותר נוחות לנו. אין להלחם נגד הועדה בכל התנאים. אני חולק על שפרינצק ואני חושב שבעוד 6-7 שנים שוב יהיו מאורעות בארץ, גם אם נהיה כוח יותר גדול, ואני למפרע מסכים לזה אם ע"י כך נהיה לכוח יותר גדול, אם בעוד 6-7 שנים נהיה מיליון יהודים כאן.

ד. בן=גוריון: אני מיואש מהישיבה הזאת. אנחנו התכנסנו כדי להתיעץ איך לפעול, ובמקום זה אנחנו עוסקים בדבר אחר: אחד מוסר לשני אינפורמציה על מצב רוחו. מחר עומד להתקיים בת"א כינוס גדול של ב"כ מוסדות וישובים שנקרא ע"י הועד הלאומי ולאור הישיבה הזאת, אני מלא חרדה לכינוס שיהיה מחר..

דוב הוז: בשעת הויכוח כאן נסיתי לבחון מהם חילוקי הדעות בין "תל=אביב" ו"ירושלים" ונדמה לי כי בדבר אחד אצל החברים יש הבדל: אינני יודע אם בירושלים ישנה אותה ההרגשה שאצל חה"ה בת"א, שאנו נמצאים במחנה אויב. אפשר לחלוק על עובדה זו או אחרה, אבל - על כל פנים כמידה שהדבר נוגע לת"א, ההרגשה הכללית היא, שאנו נמצאים במחנה

אויב. זאת היא ההרגשה של כל אנשי תל-אביב בשעה שהם פונים למוסדות
ההרגשה היא
השלטון. שכל פקיד במחוז הדרום הוא אויב לנו, וגם כשמנתחים אחר כך את הדברים נוכחים לדעת, שב-85% ההרגשה הזאת נכונה, והמסקנה צריכה להיות זו שדבר אליה א. גולומב: לרכז מלחמה על הנקודות הפרוצות ביותר, שבאדמיניסטרציה, ביחוד במחוז הדרום. חשוב שתהיה מלחמה מיוחדת נגד האדמיניסטרציה במחוז הדרום, שהיא אחראית לפרעות ביפו ושבתוכה מורכזת כל ההתנגדות לנו.

והערה שניה: הנציב דבר על המרירות שישנה בקרב הערבים. ונדמה לי שאנחנו לא הצלחנו להבליט במידה מספיקה את המרירות והאכזבה המקננים בלבו של כל יהודי ובצבור העברי כולו. אני השקעתי הרבה כוחות בדי להבטיח שלא יקרה שום דבר בשעת בקורו של הנציב בתערוכה והייתי מאושר שהבקור עבר בשלום, אבל אני מודה, שנשאר בלבי משקע קשה כאשר בשעת דברי תומאס שנמסרו ברדיו לא נמצא בין כל הקהל הגדול שמלא את התערוכה אפילו איש אחד שיגיב באיזה דבר, במשהו פרלמנטרי. המרירות שבאה לידי בטוי אצל הערבים, הופכת בעיני הנציב לגורם פוליטי מכריע, בעוד שהרגשת הישוב היהודי בימים אלה לא באה לידי בטוי מספיק וזה עלול לסלף אצל הממשלה את הערכת המצב וגם לא יוכל להביא ללונדון את ההרגשה האמתית של הצבור היהודי. (ד. ב"ג: לדעתי זהו נצחון פוליטי וסימן לבגרות פוליטית שפתיחת התערוכה עברה בשקט כזה). אינני מצטער על כך. אני שותף להערכתך שזהו סימן לבגרות פוליטית, אבל אני חושש שהממשלה לא מעריכה כראוי את הדבר הזה.

לגבי השאלות המעשיות העומדות על הפרק נדמה לי שאין חילוקי דעות. הכל מסכימים שאם אפשר למנוע את הרויאל קאמישאן - צריך לעשות זאת. אם יתברר כי הדברים כבר הרחיקו לכת בענין זה - קשה לקבוע כאן כיצד לסגת מן העמדה הזאת. במה שיש חילוקי דעות, זהו ביחס להערכתנו את עמדת הממשלה בימים אלה ולמה זה מחייב את הישוב.

יש
אני אומר: התמרמרות ובקורת קשה של הישוב היהודי כלפי הממשלה לפני המאורעות ולאחריהן ודבר זה לא בא לידי ביטוי מספיק לא בהתוגות ולא ע״י שליחינו הפוליטיים.

ב. בצנלסון: כמה הקדמות: אני מביט על ענין נשר כעל ענין רציני מאוד ואני מציע להניע את כל המכונה שלנו - עד וייצמן - שנשר יעבוד. וייצמן מוכרח לפנות לפוליאק בדרישה לאומית ולהסביר לו שנשר מוכרח לעבוד.

אינני יודע אם אנו דנים כאן כועדה פוליטית, או בקבוצת חברים, אך נדמה לי כי קשה במצב הנוכחי להבחין בין חלוקי דעות לבין חפוש פתרונות למצב, ויש טעם לשמוע גם דברים של מצב-רוח, כדי להבין היכן אנו עומדים, מהו מצבנו. ואם תגידו לי, שיש דברים שהממשלה מוכרחת לעשות כך ולא אחרת - לא אראה בכם סניגורים מושבעים של הממשלה. ולהיפך, אם אני אומר דברים נגד הממשלה - אל תראו אותי כקטיגור מושבע. אי-אפשר לדבר על הפעולות שאנו מצווים לעשות, מבלי להבין את המצב בו אנו נתונים.

השאלה היא באמת אם יש יחס אדיבות מצד הממשלה לזורקי פצצות, אם יש סיוע של הממשלה לסביתה. לדעתי, הדברים אינם צריכים להעשות דוקא ע״י כך שהממשלה תתן להם את הגושפנקא שלה, אבל ברור שהממשלה מתריעה
ע״י הסביתה
ומסייעת לה, אינני בעד יד חזקה דוקא. אינני בעד זה, שהממשלה צריכה דוקא להחמיר ביחס לסביתה. אבל עובדה היא שאין הבדל ביחס של הממשלה לסביתה ולתופעות הלואי של הסביתה. אני שואל: מהו הצורך הזה של הממשלה להודיע לנו שהיא רואה את הסביתה כסביתה ליגאלית? אני מוכן לחייב איש מיוחד אשר יוציא מתוך הכרוניקה את העובדות המרובות של חימימהאלה, ולהוכיח ם יש כאן סיוע לסביתה או לא. אם, למשל, עומדים לדון באכסקוטיב קנסול

של הממשלה על סגירת „דבר" בעד זה שבאחד המאמרים השתמשו בבטוי „מחול שדים" ביחס למאורעות יפו – זה סירוס ליהודים? אני לוקח בגרונה דברים קטנים. לא יתכן לומר על המאורעות האלה „מחול שדים"?! ועוד מוסיפים סכנה, כי ביטוי זה פוגע בדת המושלמית, בשעה שאת דת היהודים ואת העם היהודי מעליבים בעתונות הערבית במשך שנים ללא תגובה מצד הממשלה. או אקח דוגמא אחרת. הנה היה בימים אלה משפט של אחד הערבים שנתבע בעד הסתה (אצל השופט קארי) והנה מספרת הכרוניקה, שהשופט שאל: מה עושה כאן האיש הזה, הרי הרצאתי פקודה מאמרשש נגדו? ועונים לו, לשופט: ארגמנצים מדוממת שחררה אותו בערבות. שחרור מסיתים בשעה שיש הופעות לואי באלה לשביתה – זה סירוס או לא? זה אומר שהממשלה לא רק „סאלעריירש" את השביתה, כי אם בהתנהגותה היא מעודדת אותה. ולא רק את השביתה, כי אם גם כמה וכמה הופעות לואי, מה שקרה בעמק במשך כמה לילות, ההצתות וההסתתות בשעה שהיה צבא ומשטרות, אבל ללא כל אפקט רציני – מה פירוש של זה? כאן חזר הדבר הידוע שהממשלה לא פעלה וגם לנו לא נתנה להגן. אילו ידעו הערבים שבשדות ישנם ספרדלים שלנו – לא היו מעיזים להצית שדות.

אני רוצה לומר גם זאת: אינני שולל את הדרך בה הלכה האכסקוטיבה ביחסיה עם הממשלה כאן. אני מבין שאי-אפשר לנהל פוליטיקה מבלי שיהיה אימון באנשים, והאימון שהאכסקוטיבה רוחשת לאיש העומד בראש השלטון – אני חושב לפלירט (ד. בן=גוריון: האימון הזה איננו). אם כך, אז כבר רע. מכל מקום הוא היה. ההערכה שלי בהערכתי את עמדת הממשלה איננה מתחילה מתשרגות, אבל כשאני משוה את הימים הכי קשים שהיו לנו בארץ, את ימי סטורס ובולס, עם המצב של עכשיו, אזי מצטרפת קונצפציה מסוימת על כוונותיה של הממשלה ביחס אלינו. אני מוכן לשנות את הקונצפציה הזאת אם יהיה עכשיו שינוי טוב. שינוי טוב במצב הנוכחי יוכיח, שעדיין מפחדים מפנינו. אילו לא פחד הנציב, היה נותן עכשיו שינוי קטן או לא היה נותן כלום. הצעת חוק הקרקע מוכיחה שאיננו תופסים עכשיו שום

מקום במאזנים הפוליטיים. אם אפשר עכשיו, אחרי סימפסון
והריינגס להציע מה-שמציע הנציב בענין הקרקע, אזי לא נחוצה לו כל
הפרובלמטיקה, וכוונתיו של הנציב ברורות. הלא כדבר הזה עוד לא היה,
אפילו פאספילד לא העיז לבקש חוק קרקע כזה.

אני קובע את המצב הפוליטי לפי עובדות אוביקטיביות.
ומהם סימני המצב? אקח את הבטיחות. קודם כל הדבר המציין את
המצב הפוליטי עכשיו הוא - חוסר משפט. מימי בולס וסימואל דאינו המיך
שבמקום שיש ענין יהודי-ערבי - המשפט במעט שלא קיים כלל. משפט פירושו
גם חקירה. וחוסר משפט, חוסר חקירה ביחוד אלה זהו בעיני העידוד הראשון
לשביתה. אם קבוצת עיז-א-דין לא הובאה למשפט, אם הודעה המסורה על הפרס
לרוצחי הגד נתפרסמה ימיים לפני ההודעה ע"י הפרס לרוצחי חזן, מענין
קב" עיז-א-דין ועד הערבי בעל המגיון שנקנס ב-15 גרוש יש עשרות ענינים
המעידים על עידוד השביתה בצורות שונות. דברים כאלה החוזרים ונשנים יום
יום - אי-אפשר שיהיה עידוד יותר גדול לשביתה מצד הממשלה. אם אוסיף
לזה שהאיש שהתנגש עם הנהג ואשנשטיין לא נתפס עד היום (דוב הוז: יש
עדות שלא היה כל אוטו), בכן, נקח את התמונה הנוראה של כל יהודי צריך
להוציא מסקנות ממנה, שמכל הרוצחים אשר גרמו ל-16 הקרבנות ביפו, רק
רוצח אחד הועמד עד עכשיו למשפט. 16 הרוגים, שבודאי היו מאה רוצחים,
ומכולם רק אחד הובא למשפט, זה מספיק בשבילי. ואם אני מצרף לזה את
הודעות הראדיו ואם אני מצרף לזה חוסר כרוז של הממשלה נגד השביתה (משה
שרתוק: היה כרוז של הנציב אשר קרא את התושבים לשוב לעבודה. בכלל, אתה
משתמש בעובדות ומבקש שלא יפסיקו אותך, אבל מה אעשה ואלה הן בכל זאת
רק עובדות למחצה?) - כך עושה ממשלה בשעה שהמדינה בוערת, בשעה שהכל
נהרס? זה לא עידוד לשביתה? מהי ההשתדלות של הממשלה על החזרה ההורגים ?
מהי ההודעה על אי-הוספת שוטרים יהודים? זה לא עידוד? וכל הדברים האלה

מצטרפים לתמונה ברורה, שהממשלה איננה מעונינת להקטין את כח השביתה ולמנוע כמה תופעות לואי ממנה, אפילו אם היא לא צריכה לשם כך להכנס בקונפליקט עם הערבים. קחו את ענין רגימת האבנים באוטומובילים. אני מבין שאי-אפשר למצוא כל רוגם, אבל במקום שיש מאות רוגמים - אי-אפשר למצוא אחדים? או דבר אחר: הנאסרים מלוית חזן לא הוצאו בערבות. המשטרה לא הסכימה בשום אופן, ביחס לערבים ראינו שחרור בערבות, שפירושו היה: לכו והמשיכו. יכול להיות שאשם כאן איזה פקיד אנטי-שמי, אבל כל הדברים האלה מצטרפים לתמונה אחת.

אחר כך ענין ההסתה. אם תחפשו בכרוניקה שלפני מאורעות ירושלים שב-1921, תמצאו ב„קונטרס" אזהרה על ההסתה המתנהלת בין הערבים. והרי כולנו יודעים מהו הקשר בין הסתה לבין פרעות. אני בטוח, שאתם פניתם לממשלה בענין זה לא פעם. וכדי למנוע הסתה,אין צורך שהממשלה תשתמש באמצעים חריפים דווקא. יש אמצעים שונים לכך. ראינו מתיחסים אלינו, לדבר", על ה„הסתה" שאנו מנהלים. התנהגותו של ווקופ לגבי ההסתה הערבית היא למעלה מכל גבול, כמוה עוד לא היה. ווקופ אשר הראה יד חזקה ב-1933 ובענין איז-א-דין, (כלומר יש מומנטים שהממשלה איננה כל כך ליבראלית) לא מצא לנחוץ לעשות דבר נגד ההסתה המתנהלת זמן רב. אגב, ענין עיז-א-דין היה ענין רע. כי להרוג את עיז-א-דין ולהרשות אח"כ לעשות פולחן ממנו, אשר יביא אח"כ למאורעות יפו, להרשות תפלה במסגדים, להרשות לעשות ממנו גבור לאומי - מוטב היה להשאיר את עיז-א-דין בחיים. מה היה עושה? היה הורג עשרה יהודים. עכשיו הם נהרגו בדרך אחרת. אני כופר גם בזה, שהממשלה היא חסרת כוח. הפסקת המשפט של קבוצת עיז-א-דין (משה שרתוק: הריגת עיז-א-דין - היתה פעולה צבאית. ומה שנוגע להפסקת המשפט, הרי היתה דעה שלא לעשות את משפט הכנופיה בימי נבי-מוסא, ועתה אין הממשלה יכולה להתמסר לענין זה,

אמשמ כי זהו מטבילה ענין קשה, היא איננה רוצה ליפול בספסס הזה).
אפשר לאסוף כמה וכמה עובדות המצביעות באופן אובייקטיבי את מצבנו.
העובדה שלא היו התנפלויות על המשקים שלנו איננה תוצאה של פעולת
הממשלה, זוהי תוצאה של קיום הגנה שלנו, המכריע במצבנו הפוליטי הוא
חוק הקרקעות וגם שינוי היחס של הממשלה לסטטוס של הסוכנות. זהו
בעיני דבר מכריע, ורוקם מכנים את השינוי הזה. המקרה שכבר ציינתי
בהזדמנות אחרת, שבן-גוריון ישב ודן עם ווקפ על שאלות של מירג'ור
פוליטי, בשעה שבכיסו כבר היתה הזמנת המשלחת הערבית ללונדון, ובב"ז
לא מצא לנחוץ לא רק להתייעץ עם הסוכנות, כי אם אפילו להודיע הודעה
מוקדמת, הודעה אינפורמטיבית על כך - זה קובע את עמדת האיש אלינו.
שנית, חוק הקרקעות: לשלוח את ההצעה ללונדון מבלי להתייעץ עם הסוכנות
לה
ומבלי להראות אפילו את הדפס, זוהי בעיני פגיעה יסודית בסטטוס של
הסוכנות, פגיעה נוראה בפרסטיג'ה שלה.

מכאן נובעות מסקנות פוליטיות. במצב הפוליטי
הנוכחי - ואינני מחויב להסביר מה היא הסיבה שגרמה למצב הזה, אם הוא
בא מחמת מלחמה או מסיבה אחרת - אנו עומדים כרגע מול שלטון חזק בארץ,
בעל עמדה חשובה ויתכן שראש השלטון הוא הידיד הכי גדול לבית הלאומי,
אבל כרגע הוא עומד כצר ואויב בענינים הכי חיוניים שלנו. לדעתי, הנציב
לא קיים גם את הבטחון, הוא לא מנע מהתה המתנהלת ערמי הועידה המושלמת
בצורה כזאת אשר שום מדינה לא היתה מרשה שתתנהל. והוא לא עשה מאומה
נגד זה. אני בטוח שנזיפה חמורה לעורכי העתונים הערבים יכלה היתה
למנוע משהו מהמסתה, אך זה לא נעשה (מ. שרתוק: מעט נסגרו עתונים
איננה
ערבים בגלל המסתה? התגברות המסתה בארץ אאא תוצאה של התנהגות ווקופ
אלא של עליה גדולה) ברור, שאילו לא היתה עיונות ועליה לא היתה עליה,
אבל יש ענינים שלממשלה יש חלק בהם. לדעתי, המצב הפוליטי הוא חמור

מבחינה זאת שמזמן היות נציבים בארץ לא עמדו מאחוריהם אישיות כה חזקה כמו רוקוס, עם מעמד כזה, וזה עושה את מלחמתנו חריפה מאוד. רויאל קאמיסאן היא צרה גדולה לנו מפני שיש רוקוס, כי מזמינים אותה למטרה מסוימת: לרביזיה של הפוליטיקה הציונית. ולנו מוכרחה להיות עכשיו מלחמה מקיפה ללא התחשבות עם היחסים האישיים שהיו לנו עד עתה עם הנציב. היחסים הפוליטיים עם רוקוס נעשו בשנה האחרונה חמורים מאוד. ואם אנחנו צריכים לנהל מלחמה נגד חוק הקרקע, נגד רויאל קאמיסאן, נגד מצב חוסר הבטחון שישנו עכשיו בארץ, הרי המלחמה הזאת מוכרחה להתנהל גם בצורה של מלחמה אישית נגד הנציב וזה מוכרח להביא למסקנות חמורות. בלעדי זאת אינני רואה כיצד נשבור את הקו הזה של הנציב. אינני תומך בדעה שהעיקר הוא לונדון, רוקוס בודאי חשוב, אבל לגבי הפרובלמטיקה הציונית מוכרח הקו שלנו להיות בלונדון, קו של שלילת הפוליטיקה של רוקס בעניינים היסודיים שלנו, בעניני קרקע, בעניני עליה. כי ברור לי שהקו שלו יהיה גם קיצוץ עליה. חוק הקרקע הוא הדבר השני של הקו הזה. אולי גם ענין הועדה הוא מאותו הסוג. הפוליטיקה של הבטחון של רוקוס - אני בטוח שהיא תזרע אי-בטחון בארץ. כל זה מחייב, לדעתי, אותנו לפעול בלונדון בקו ברור של בקורת קשה על התפתחות הפוליטיקה של רוקוס. בלעדי זאת אי-אפשר לנהל את הפעולה הפוליטית שלנו. ונדמה לי כי עלינו להיות מוכנים לכך. צריך להקבע קו מסוים בעתונות ושלא יהיה מקום לנאומים כאלה שנשא בימים האחרונים סטיבן וייז באמריקה ע"ד אימון מלא לרוקוס. לא עת היא לנאומים כאלה. ואי-אפשר לנהל את הפוליטיקה שלנו בקו זה שציינתי מבלי מלחמה צבורית. ענין יפו מחייב בקורת חמורה בעתונות האנגלית. יתכן שזה ירגיז את הפקידות, אבל אין לנו ברירה, זה גם לא חינוך ישר מבחינה ציונית להעלים את התנהגות האדמיניסטרציה, וזה גם לא יביא תוצאות רצויות. בקו כזה עלינו לבוא ללונדון. אינני רואה אפשרות לפעולה

פוליטית אקטיבית שלנו מבלי מלחמה קשה מאוד נגד האריש המטמטל את הפוליטיקה המבוררנת נגדנו. בשעה שהוא מציע חוק קטלבי בזה בעניני קרקע - אין דרך אחרת אלא מלחמה אישית נגדו.

41.

<u>ד. בן-גוריון:</u> נשמעה בקורת [illegible] בישיבה הזאת, ואני רוצה לבקר את הישיבה עצמה. יכולות להיות אצלנו ישיבות משלושה מינים: א/ ישיבה לבירור ולוכוח תיאורטי על מהות הפוליטיקה האנגלית. בירור כזה נחוץ, אבל מקומו לאו דוקא בישיבה הזאת; ב/ יכולה להיות ישיבה לבירור עובדות: חברים מזדמנים יחד ומחליפים בעובדות ובמצבי-נפש. גם ישיבה כזאת חשובה. ג/ ויכולה להיות ישיבה לבירור הפעולות האקטואליות. התאספנו עכשיו, ערב נסיעת דב הוז ללונדון, ערב הכינוס שנקרא למחר ע"י הועד הלאומי, ולא עשינו את אשר צריכים היינו לעשות. לא מצבי-הנפש מעניינים אותנו עכשיו, ולא הבירור התיאורטי בוער. השאלה העיקרית היא זו: מ ה   ל ע ש ו ת ? לא בררנו כראוי אף אחת מהשאלות המכריעות העומדות לפנינו, וזה חסור מאד במצב הנוכחי.

עומדות לפנינו כמה וכמה שאלות, אולם עלינו לדעת מה הן השאלות המכריעות, המרכזיות, ולקבוע את קו פעולתנו ביחס אליהן. אם השאלה המרכזית היא שאלת ה נ צ י ב , כי אז עלינו לברר ולהחליט אם לעשות או לא לעשות צעדים, כדי להפטר ממנו, ואם כן - כיצד לעשות זאת. וכן בשאלות אחרות. אני חולק על השקפת כמה חברים את המושג „המחה": אם ערבי מתנגד לציונות - אין זו מחה, והממשלה אינה יכולה לאסור כל מאמר של ערבי הקורא להתנגד למפעלנו. אבל חוק הקרקע המוצע עכשיו ע"י הנציב - העלול להרוס את מפעלנו - זה כבר חמור מאד, חמור יותר מזריקת פצצות, זאת היא שאלה רצינית, ועלינו לברר מה לעשות. גם ליהודים יש חלק בעמדה ובשם חשוב שרכש לו ווקופ. כמובן, לו לעצמו יש חלק גדול בזה, אבל גם ליהודים יש חלק בכך, כי בימי הנציב הזה נכנסו לארץ 200.000 יהודים. ועלינו לברר: כן או לא - אנחנו מעונינים או אינגו מעונינים להפטר ממנו. דב יעמוד בפני שאלה זו בלונדון, ישאלו על כך את אנשינו. אגב, מה שנוגע לנאום-תשובה של סטיפן ווייז, הרי אנו בעצמנו אשמים במקצת בכך. אנחנו נתנו הוראה לאנשים שלנו: תבקרו והלחמו נגד הפוליטיקה של ווקופ, אך בלי התנפלות א י ש י ת - ויש נאומי-שבחים... אי אפשר לדבר עם אנשינו!

אבל יש לפנינו שאלה דוקא. כשהגיע לידיעתנו בלונדון הידיעה על חוק-הקרקע החדש ועל כוונות הגנרל קונינגהם - נשאלו אם רבן: להלחם נגד הנציב או לא. זאת היא שאלה רצינית איזה קו עלינו לקבוע ביחס לנציב, ולא בררנו את השאלה הזאת (ב. כצנלסון: הושגי שלא הקשבת לדברים שנאמרו כאן. נדמה לי שהובעה דעה ברורה בענין זה. מה פסקנת אתה, מה דעתך על הנציב אחרי ששלח ללונדון הצעה כזאת לחוק הקרקע?)

הוא הדין ביחס לכמה פקידים של הממשלה. ברור, שהתנהגות הפקידים בשני הימים הראשונים למאורעות יפו אינננו דבר משום. לא היו שוטרים בשעה שיהודים נרצחו במרכז העיר, לא רחוק מבית הממשלה. ויש שאלה ביחס לקרוסבי - אם אנו מטילים עליו את האחריות לכך ואומרים מלחמה עליו, וכיצד לעשות זאת (ב. כצנלסון: גם בענין זה הבעתי את דעתי באופן ברור. כיצד ללחום נגד קרוסבי? זאת אינני יכול לומר עכשיו) על זה צריכים איננו להתיעץ ולדעת מהו קו הפעולה שלנו.

וכן בענין השביתה עלינו לברר לעצמנו קו פעולה. לרוטנברג יש קו - להוציא סכום כסף ולהפסיק את השביתה. יכול להיות קו אחר - להפסיק אותה בכוח. ועלינו לברר אם לעשות זאת, ומהו המחיר שאנו מוכנים לשלם. כשם שיש מחיר של כסף, יש גם מחיר של דם, ועלינו לברר מהו הגבול. בהנהלת הסוכנות יש איש אחד שלו קו ברור בענין השביתה, גרינבוים. הוא אומר: עלינו לדרוש מהממשלה שתאסור את כל המנהיגים הערבים, תסגור את כל העתונים, תכריז את השביתה כבלתי ליגלית וכו". זהו קו הנובע מתוך עוורון גמור, מחוסר-הכרת המציאות של הארץ, אולם גם לנו מוכרח להיות קו. אנחנו מוכרחים ללחום נגד מעשים קרימינליים, נגד זריקת פצצות, עקירת עצים, הצתות, ולדרוש מהממשלה שתראה במעשים אלה מעשי פשע ותאחוז באמצעים חמורים נגד עושיהם ונגד המסיתים למעשים כאלה. אבל לא לכל דבר אפשר לקרוא „הסתה". אם העתונות הערבית מנהלת תעמולה נגד העליה היהודית או נגד מדינה יהודית - ולדעתי זה חיובנו תך - כלום גם זאת היא „הסתה"?

ונדרוש מהממשלה לדכא זאת? לאסור כל מאמר כזה? נגד זה מנהל הערבי תעמולה וקורא את עמו לשבות, לדעתו כי גוזלים ממנו את ארצו. אמנם, אם העם הקרא לשבות, ימצא גם מסית וימצא בחור שיפזר מסמרים בדרך – וזה מעשה פשע, אבל אם שביתה כזו יכולה לגרור מעשי פשע – כלום בגלל זה היא עצמה מעשה פשע? ועל הממשלה לדכא אותה? אני יודע שאנגליה יודעת לפעול ביד חזקה, היא דכאה את התנועה באירלאנד באופן כזה שהוא גרוע מפרעות ביהודים, אבל כאן וכלפי הערבים היא איננה רוצה לנהוג כך, וגם אנו צריכים לדעת אם אנו רוצים שבדעת-הקהל יווצר רושם שהממשלה מדכאת את השביתה בכוחו למפרע איננו שולל גם דרך זו, אבל עלינו לברר אם אנו מעונינים בכך, ואם לכל הופעה של התנגדות הערבים למפעלנו לקרוא „המתח". אני אומר: נראה את הדברים בחומרתם, אך בלי מאניקה.

נקח לדוגמא את ענין השוטרים שמספרם איננו מספיק. מלבד השוטרים הדרושים לתפקידים הרגילים הנורמליים של המשטרה, דרושים עכשיו שוטרים לכל אוטו היוצא לדרך, ובל ירקן המביא סחורתו לשוק, רמז גילה עוד דבר: יש סכנה שיפסיקו את מהלך הרכבת, ודרושים שוטרים לכל רכבת, לכל גשר. נתגלה עוד דבר, שרגמו באבנים רכבת ששוטרים לוו אותה. ובכן, דרושים שוטרים לכל מקום – לדרכים, לרכבת, לגשרים, לשוק, ע"י כל חנות ערבית. באופן נורמלי לא יעלה על הדעת כ"כ הרבה שוטרים. ובשעת מרד של עם – אין השאלה נפתרת כ"כ בנקל ע"י רבוי שוטרים בלבד. ואם הממשלה עומדת בפני תביעה כזו – שוטר לכל מקום! – ואין לה כל כך הרבה שוטרים, היא יכולה לשאול את עצמה: ע"י שוטרים בלבד אי אפשר להספיק את הדבר – שמא יש לחפש גם דרכי פאציפיקציה? בכל נסיון של פציפיקציה אנו גם כן רואים סימן של המתח ועידוד. כל אחד מאיתנו איננו מחויב, כמובן, לעשות את כל החשבון, אבל מישהו באיזה מקום מוכרח לעשות אותו. ובמקום הזה יכולים לשאול אותנו: מה אתה רוצה לעשות? – ולא קל יהיה לנו לענות. מה שהערבים בא"י עושים עכשיו נעשה גם בסוריה, והשביתה שם הצליחה, על כל פנים השפיעה.

ולמרות זה ששם יש הרבה יותר שוטרים מאשר בא"י - לא דכאו את השביתה. וגם כאן ענין השביתה הוא מבחינה אובייקטיבית הרבה יותר חמור מאשר יהיה לדכא אותו ע"י שוטרים בלבד. ואם הממשלה תשאל אותנו: האם לדכא את התנועה הזאת רק בכוח, או לאחוז גם בדרכי פציפיקציה - לא קל יהיה לענות. במצב של חצי-מרד, נניח שיהיו שוטרים במספר עצום (ואין לשכוח גם זאת: יש גם שוטרים ערבים - ותמיד יהיו במספר גדול - ועל יד כל שוטר ערבי צריך גם כן להעמיד שוטר) ויאמרו לנו: הנה לכם כוחות המשטרה, כיצד תפעלו? - נצטרך גם אנחנו להתחיל לחשוב כיצד להשקיט את הארץ - בכוח בלבד או גם בדרכים אחרות. אני יודע שיש לנו שונאים בפקידות האנגלית, אבל גם אילמלא היו היה המצב חמור, והיינו מחוייבים לחשוב על אמצעי השקטה מלבד השימוש בכוח המשטרה. ועלינו לדעת מבחינה פנימית עד היכן אנו הולכים. נגד תנועה שעשרות אלפים משתתפים בה - לאחוז רק באמצעים כוח? ואם בכוח - מהו מחיר-הדם שאנו מוכנים לשלם בעד הפסקת השביתה? כי זאת היא ילדות לחשוב שאפשר בכסף להפסיק את השביתה. הממשלה בכל אופן לא תעשה זאת, ואני מסופק אם רק בכסף אפשר להפסיק. מהממשלה אנו יכולים לדרוש שימוש בכוח, וכשאני שוקל את המצב, אינני יכול לחלוק מעיני שאפילו אם הממשלה רוצה בכל לבה להשכין שקט בארץ - ואינני מניח ~~[illegible]~~ שהיא רוצה בכך ב-100% - אינני יכול לומר שלממשלה יש רק דרך אחת - שלשימוש בכוח, אלא אני רואה שיש לה צורך גם ביחס אדיבות" לערבים, כפי שקרא לזה רמז. נגד תנועה עממית לא קל כ"כ להשתמש רק בכוח. וענין סוריה ומצרים שימש להם לקח. נוסף לזה יש גם פקידים שונאים, ואולי גם הנציב שמח שנבואתו נתקימה.

משום כך אני מתנגד שאנו נקרא לכל „המחה", אם נראה את הדברים כמו שהם, יש לנו יותר שנסים להצליח בפעולתנו מאשר אם נקרא לכל המחה - ע"י זה נקנה את הנשק שלנו. אם נגיד ש„הממשלה מתיחסת באהדה לזורקי פצצות" ואחר כך נבוא בטענות על קרוסבי - ויש לנו מה לומר

עליו - לא יהיה ערך גם למלחמתנו נגד קריסבי, ואל נחרוס את מעט הנשק שבידינו. עלינו לעמוד על הדברים שאנו מצווים לעמוד עליהם, אחרת - נקחת את הנשק שבידינו.

יש שאלה של ירושלים-לונדון. על כל פנים, ביחס לשאלות העליה והקרקע - מרכז ההכרעה הוא בלונדון. אבל כרגע יש שאלה הבטחון, וזו - מרכזה בירושלים. מלונדון לא יתנו הוראות לאסור איש זה או אחר. ענין הבטחון תלוי בירושלים, וכל זמן שאי-הבטחון בארץ נמשך, הרי מצבנו הפוליטי יותר רע , והערבים יודעים זאת, מהומות - זהו הנשק שלהם, ועלינו לשקול היטב מה צריך להיות הקו שלנו.

בוכוח שהיה אתמול בהנהלת הסוכנות הוצעו שתי שיטות פעולה: אחת ע"י גרינבוים הרואה את עיקר הסכנה בשביתה ומציע להתרכז רק בענין זה ולהפסיקה בכל האמצעים, ודעה שניה של רופין: יש לדרוש מהממשלה שתאחז באמצעים חריפים, נגד עקירת עצים, הצתות, התנפלויות וכו", אך לא נגד השביתה, כי זו תתפורר מאליה ותגלה את כשלון המנהיגים; ואם יאחזו בכוח נגד השביתה - יחמיר המצב, יביא להתקוממות ומרד של הערבים, ומצבנו יהיה יותר חמור. מבחינת ענינינו אנו לא קל להכריע בין שתי ההשקפות הללו. כשלעצמי אינני נכון לקבל את שיטתו הפיאסטיח של רופין דווקא. צריך ללחוץ על הממשלה שתפסיק את השביתה, אבל בכוח דווקא, בכל הכוח? - בזה אני מסופק, ויש לשקול את כל התוצאות של הדבורים בסגנון זה. שתי השיטות הללו - שתיהן יכולות להיות נכונות במסיבות שלנו, וקשה מאד להכריע ביניהן, ועלינו להיות זהירים בדרישותינו - גם בהופעתנו בלפי הממשלה וגם בעתונות. עלינו לדעת מה לדרוש מהממשלה. קודם כל אל נשכח שרוב האפרט הממשלתי מורכב מערבים, ואילו היו אפילו טובות כוונותיו של ראש השלטון, אין ז.א. שהמכשיר הפרצא לפועל יעשה את רצוננו, אנו נתונים במצב קשה מאוד. אין לנו שליטה על הממשלה, וצריך שתהיה לנו שליטה

על עצמנו. אם נהיה שרויים בהרגשה ש„הממשלה מתיחסת באהדה לזורקי פצצות" – לא תהיה לנו באמת דרך אחרת אלא זו שדבר עליה א. גולומב (יציאה לדרכים עם נשק), וזה יהיה אסון, כי דרך זו יכולה בנקל להחזיר אותנו שוב למאורעות.

בבקשה לקבל את הלוטה.

With the Secretary's Compliments.

18, Manchester Square, W.1

DEBATES
(HANSARD)

HOUSE OF COMMONS
OFFICIAL REPORT

CONTENTS

LONDON
HIS MAJESTY'S STATIONERY OFFICE
SIXPENCE NET

Volume 463
No. 102

Thursday
14th April, 1949

PARLIAMENTARY DEBATES

(HANSARD)

HOUSE OF COMMONS

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

LONDON
HIS MAJESTY'S STATIONERY OFFICE
SIXPENCE NET

Members who wish to have the Daily Report of the Debates forwarded to them should give notice at the Vote Office.

The Bound Volumes will also be sent to Members who similarly express their desire to have them.

No proofs of the Daily Reports can be supplied, nor can corrections be made in the Weekly Edition. Corrections which Members suggest for the Bound Volume should be clearly marked in the Daily Report, but not telephoned, and *the copy containing the corrections must be received at the Editor's Room, House of Commons*

not later than
Tuesday, 19th April, 1949

STRICT ADHERENCE TO THIS ARRANGEMENT
GREATLY FACILITATES THE
PROMPT PUBLICATION
OF THE VOLUMES

Members may obtain excerpts of their Speeches from the Official Report (within one month from the date of Publication), on application to the Controller of H.M. Stationery Office, c/o the Editor of the Official Report, House of Commons, from whom the terms and conditions of reprinting may be ascertained. Application forms are available at the Vote Office.

PRICES AND SUBSCRIPTION RATES

DAILY PARTS—
Single copies: 6*d.* (by post 7*d.*).
Annual subscriptions: Commons, £3 10*s.*; Lords, £2 15*s.*
Short period subscriptions to cover a fixed number of consecutive daily issues:
40 issues (Lords or Commons), £1
100 " (" " "), £2 10*s.*

WEEKLY HANSARD—
Single copies: 1*s.* 6*d.* (by post 2*s.*).
Annual subscription: £3.

WEEKLY INDEX (Friday to Thursday)—
Single copies: 3*d.* (by post 4*d.*).
Annual subscription: 10*s.*
All subscription rates are inclusive of postage.

The Index to each Volume, which may be used in conjunction with the Daily Parts or Weekly Hansard, is published separately at 1*s.* and can be supplied to standing order.

Orders should be placed with the Stationery Office at any of the addresses below.

LONDON
PRINTED AND PUBLISHED BY HIS MAJESTY'S STATIONERY OFFICE
To be purchased directly from H.M. Stationery Office at the following addresses:
York House, Kingsway, London, W.C.2; 13a Castle Street, Edinburgh, 2;
39 King Street, Manchester, 2; 2 Edmund Street, Birmingham, 3;
1 St. Andrew's Crescent, Cardiff; Tower Lane, Bristol, 1;
80 Chichester Street, Belfast
OR THROUGH ANY BOOKSELLER
PRINTED IN GREAT BRITAIN

the duty of countering that view. My hon. Friend must be careful as some of the things he said might be unfair and somewhat dangerous to workers in whom he and I reckon to have an interest.

It is no use talking as though the home horticultural industry is getting too much unless we take into the account the condition of the workers in that industry. Many of them had shocking conditions at the same time that farmers had bad prices under the regime of the party opposite. The workers in the horticultural and farming industry are enjoying better conditions now than ever before and many are members of the local consumers' co-operative societies in their areas. It is no use talking as if we want to get the industry back to what it was before the war, or as though my right hon. Friend is in some way playing a Codlin and Short game, and talking about shovelling out millions every time we want a new emphasis in our policy. We have to take into account the fact that we are asking small farmers to produce kinds of arable crops and in conditions under which they would not normally produce them, if left to themselves. If we want them to produce those crops, we must give them conditions to insure them against the costs and difficulties on which they embark.

The hon. and gallant Member for Perth (Colonel Gomme-Duncan) referred to the fact that the Secretary of State for Scotland was not here and that he knew that I could not answer him. I have made many attempts and have never succeeded in answering him yet. I am coming to the belief that he was right. I went to considerable lengths to find out which Minister, or Ministers, were wanted by the hon. Members raising the Debate. At one time we considered having two speeches from the Government Front Bench, because it was thought that hon. Members opposite wanted to hear from the Ministry of Food as well. But we came to the conclusion that that would be unfair on back benchers. As hon. Members said that they wanted a reply from the Ministry of Agriculture, I have replied to the Debate. It is unfair to say that there was any discourtesy to the House.

Mr. Lennox-Boyd: In fairness to my hon. and gallant Friend the Member for Perth (Colonel Gomme-Duncan), I should say that while we recognise that there could only be one answer there is no reason why my hon. and gallant Friend should not want a representative of the Scottish Office to be present. But one Ministerial speech is quite enough.

Mr. Brown: I am glad to have the ready admission of the hon. Member that by speech has been quite sufficient to demolish the case which has been put up. There is nothing in Conservative past or Conservative present policy that leads one to believe that they would deal with this any differently.—[*Laughter.*]—To say they would deal with it no differently is not to say that they would not do it worse—the two things can be true at once. In the Conservative Charter they say that fruit and vegetables are perishable and that it is therefore impracticable to guarantee prices for them, and that is what we say—[HON. MEMBERS: "Read on."]—What we then go on to say, and what they say, is that other means should be found. They talk about tariffs but we are operating quantative limits on imports, closed periods and general licences. There is the closest co-operation between the two Departments and I hope I have shown that the case of the Opposition is as untrue as it is extravagant.

JERUSALEM (INTERNATIONALISATION)

2.10 p.m.

Mr. Ivor Thomas (Keighley): The question which I am now raising is one which has been too seldom discussed in this House in recent months. Almost a year ago, on 13th May, the day before we gave up the Mandate, the hon. Member for East Islington (Mr. E. Fletcher) made a moving appeal for a truce between the potential contenders in the Holy City, but in the present Session the only reference to this question of which I am aware was that made by my hon. Friend the Member for North Blackpool (Mr. Low) on 26th January when he said:

> "I see no chance of a secure and proper international organisation to look after the Holy places of Greater Jerusalem unless we and the United States get together very soon indeed. I hope we shall insist that it is an international organisation . . . . I notice that Mr. Ben-Gurion"—

who I may remind the House is Prime Minister of Israel—

> "recently said that the Jews will never abandon their claim to Jerusalem. If that is the

[MR. THOMAS.]

attitude of Mr. Ben-Gurion—and I hope it is not—I trust that the Government of the United States and of this country will not be slow to see that the position is made clear, and the sooner that is done the better . . . ."—[OFFICIAL REPORT, 26th Jan., 1949; Vol. 460, c. 1039.]

Those words are even more pertinent now than when they were uttered by my hon. Friend. I would point out that in that Debate there was an ominous silence on the part of both the Foreign Secretary and the Prime Minister about this question.

The Jews, who once accepted the internationalisation of Jerusalem when it was proposed by the United Nations Special Committee, and accepted by the General Assembly, as part of a general settlement for Palestine, now seem likely to present the world with the accomplished fact of the incorporation of Jerusalem in Israel.

Mr. Sydney Silverman (Nelson and Colne): I hope that the hon. Member is not going to put the position in that way. It is quite true that they accepted it as part of a general settlement but the accomplished facts which followed were not of their initiation. After their acceptance of the general arrangements, of which this was a part, they were invaded by the armies of five neighbouring countries, and their population in Jerusalem had to fight for its life until nearly extinct.

Mr. Thomas: I am not going into the general question of Palestine, and I was very careful to say that the Jews accepted the internationalisation of Jerusalem as part of a general proposal for Palestine.

Mr. Silverman: Which everybody else rejected.

Mr. Thomas: I was careful in the words I used not to be unfair to the Jews in any respect. I am, in this Debate, concerned solely with the question of the internationalisation of the Holy Places, and it is more than likely I am afraid, that we shall very shortly be presented with an accomplished fact in respect of those places.

Dr. Segal (Preston): To which Holy Places is the hon. Member referring? He should make it clear whether he is referring to the Holy Places in the Old City or to the Holy Places in the Jewish part of Jerusalem, which are in no way interfered with, but are allowed to enjoy complete autonomy.

Mr. Thomas: I can be trusted to make that clear in my speech. Mr. Ben-Gurion's words have now been followed by actions. The Consultative Assembly of the State of Israel has been held in Jerusalem, and Ministries are being transferred to that city. It is obvious that there is urgent need to make it clear beyond a peradventure that the incorporation of Jerusalem in the State of Israel would not be acceptable to world opinion.

I wish to make it quite clear, especially to the hon. Member for Nelson and Colne (Mr. S. Silverman), that I am not making any suggestion that the Holy Places would be any less safe in Jewish hands than they would be in any other hands.

Mr. Silverman: We must get clear what we are talking about. There are no Holy Places in Jewish hands. All the Holy Places are in the Old City, and the Jews are not there.

Mr. Thomas: That is not the case. For example, today the Christian world is observing Maundy Thursday, and to the best of my belief the place of the Last Supper is in Jewish hands at the present time.

Mrs. Leah Manning (Epping): The hon. Member is wrong.

Mr. Thomas: I know the district well. I have been there. It is no use arguing with me on this subject.

Dr. Segal *rose*——

Mr. Thomas: I shall not give way to the hon. Member again. I do not think that he would have a useful contribution to make by intervening. I wish to make it quite clear, despite these interruptions, that I am not making any suggestion that the Holy Places would be less safe in Jewish hands than they would be in other hands.

The only observation I would make in regard to that point is that it would be a new task for the Jews. The Arabs have, over the course of centuries, developed a pattern of behaviour with respect to the protection of the Holy Places, and they could be trusted to continue. We, the British, faithfully observed the Mandate in the spirit of

Allenby's famous Proclamation, and the Holy Places would have been safe in our hands. The Jews would, as I say, be embarking upon a new task and would of course find many problems in handling it. I am quite certain that they would wish to preserve the Holy Places inviolate for the three faiths to which they are sacred.

My contention in this Debate, and I hope that it will have the assent of the greater part of the House, is that the only regime which can be acceptable for Jerusalem is an international one, for the simple reason that Jerusalem and its surroundings are sacred to three faiths, and therefore must never become the possession of one. I do not make the claim that there ought to be a Christian regime. I make the claim that there ought to be an international regime for precisely that reason. This has been the attitude taken by every authoritative commission on this subject. Our own Royal Commission in 1937 said:

"The partition of Palestine is subject to the overriding necessity of keeping the sanctity of Jerusalem and Bethlehem inviolate and of ensuring free and safe access to them for all the world."

The United Nations Special Committee on Palestine said:

"The City of Jerusalem shall be placed under an International Trusteeship System by means of a Trusteeship Agreement which shall designate the United Nations as the Administering Authority in accordance with Article 81 of the Charter of the United Nations."

The Mediator, Count Bernadotte, just before his lamented death said:

"The City of Jerusalem, which should be understood as covering the area defined in the resolution of the General Assembly of 29th November, and be treated separately, and should be placed under effective United Nations control with the maximum feasible local autonomy for its Arab and Jewish communities, with full safeguards for the protection of the Holy Places and sites and free access to them and for religious freedom.

The right of unimpeded access to Jerusalem, by road, rail or air should be fully respected by all parties."

Lastly, and perhaps the most important of all for our present purpose, the Conciliation Committee which was set up by the General Assembly of the United Nations in December, on the initiative of His Majesty's Government, had among its terms of reference:

"To ensure the protection of the Holy Places, with guarantees of full access thereto; to secure the demilitarisation and internationalisation of Jerusalem."

I hope that the Under-Secretary of State, who is to reply to this Debate, will tell me what is being done to fulfil that instruction to the Conciliation Committee which was set up on our initiative. Will he, in particular tell me what leaders of the Christian communities it has consulted? Can he assure me that it is pursuing this part of its mandate energetically, and that it will not rest content until the internationalisation of Jerusalem has been achieved? I ask that question particularly because there is a very special danger at the present time. His Majesty's Government in the past have frequently said that they would accept any solution for Palestine which was acceptable both to the Jews and the Arabs. I think that in the circumstances of the time, and in the context of a general solution for Palestine, that was a sound policy. But in the circumstances of the present day, and in relation to the question of the Holy Places, there is a great danger that Arabs and Jews may be able to reach an agreement among themselves which the Government would automatically feel compelled to accept, but which would in fact sacrifice Christian interests throughout the world.

Mr. Silverman: What interests would it sacrifice?

Mr. Thomas: The interests to which I am referring are twofold. I may as well make it clear now. In the first place the protection of the Holy Places and safe access thereto, and in the second place—and I use words used by the Jews themselves for a long time — that Christians should have a place in Palestine to which they can go by right and not on sufferance. Those are the two elements in the policy which we should seek. I should like an assurance from the Under-Secretary that that is the policy of the Government, and that, irrespective of any agreement which might be reached between Jews and Arabs they will regard themselves as having a direct interest in this question. This has been the permanent international interest in Palestine for many centuries. It has been the main British interest in Palestine since the year 1090 A.D. and it is difficult to find any

[MR. THOMAS.]

other policy held so continuously. It stirred us in distant centuries to send forth men to fight for those things in Palestine, and I hope we shall not hear that the sole interest of the Government in Palestine is in strategic considerations and in the oil question. I trust we shall hear that the Government do realise that Christians throughout the world have a deep and abiding interest and that the Government will be prepared to stand up for that interest.

If it is contended that the Arabs and Jews have an interest in Palestine I would point out that Christians throughout the world have an even greater interest. If it is pointed out that Jewry is a world force, and that Islam is a world force, I hope it will be remembered that Christianity is a world force. There are throughout the world 700 million Christians to whom the question I am raising is one of the utmost interest, and there is a danger that in the present military situation, when the Arabs have been defeated by force of arms, there may be something in the nature of a "swap" on the spot between Jews and Arabs. For example, the Hebrew University and the Hadassah hospital are in Arab-held land. The road to Bethlehem, which is itself in Arab land, is controlled by the Jews, and therefore the Arabs have no means of access from Jerusalem to Bethlehem. It is conceivable that some exchange might be arranged locally. I would urge the Government not to accept such an arrangement for it would be a sacrifice of those great Christian interests throughout the world. Incidentally the Christian Arabs in such places as Katamon would be left isolated in the State of Israel. In normal times there were 120,000 Christian Arabs in Palestine.

Let me answer the question raised by the hon. Member for Preston (Dr. Segal) who asked me to state precisely the area for which I am asking. This international régime which I am seeking cannot be confined to the old city of Jerusalem. It would be quite impracticable so to do. Hon. Members who know the Old City will recall that it consists of very narrow streets sometimes built in terraces and in which no wheeled traffic can move about. It would be quite impossible to build a headquarters for an international régime there. It would be merely of an island in the surrounding territory, on which it would be completely dependent, and so an international régime in the Old City would be quite impracticable. That was pointed out some while ago in a letter in "The Times" by that excellent mayor of Jerusalem, Mr. R. M. Graves. There are a very large number of sites sacred to Christians which are not in the Old City of Jerusalem. If we may follow the memorable track which will be commemorated throughout the Christian world today and tomorrow, there is the site of the Last Supper, which I have mentioned; the Brook Kedron, and the Garden of Gethsemane. These are outside the Old City and it is inconceivable that they should not be brought into an international régime. The Mount of Olives and Bethany are also outside the walls. It is equally inconceivable that Bethlehem should be left out of such a régime.

So far as Greater Jerusalem is concerned, we should clearly abide by the frontiers laid down by the United Nations special committee, that is that the area should stretch to a point south of Bethlehem in the South, to 'Ein Karim in the West, to Abu Dir in the East and in Shu' Fat in the North. I would make one plea which goes beyond that area. It is true that the whole of Palestine is sacred to the three Faiths, and indeed it ought to be all a Holy Land. I recognise that it is impossible to have enclaves dotted about all over the country. But I would urge that Nazareth should be included as an enclave in any international régime; the special reasons will be obvious. In normal times Nazareth was almost entirely a Christian Arab city.

This week in normal times Jerusalem would be thronged with pilgrims from all over the world. I am afraid that will not be so today. It can be said of Jerusalem today as was said by one of the ancient writers of the country:

"The mourners go about the streets and the sound of the grinding is low."

On such a day I hope the Under-Secretary will be able to assure us that the policy of the Government is governed not only by considerations of a material order, but that they attach paramount importance to the two points which I have mentioned: the protection of the Holy Places and safe access thereto, and the

giving to Christians of a place in Palestine to which we can go by right and not on sufferance.

2.28 p.m.

Mrs. Leah Manning (Epping): I intervene mainly to try to dispel some of the confusion imported into this Debate by the hon. Member for Keighley (Mr. Ivor Thomas). It is true that in 1947 the Jews accepted the Statute of Jerusalem which was intended to give an international force for the whole of Jerusalem. I do not think they ever imagined at that time, when they accepted that Statute, that within a very short period New Jerusalem, with 100,000 Jewish people living in it, would be assaulted by five armies or subjected to the awful tortures of modern warfare as it was. They feel today that any international force for the whole of Jerusalem would never protect Jerusalem, or the 100,000 Jews who live there, in days when the world as a whole is in a very tense and difficult situation. They cannot help feeling that. They realise what has happened in the past and they look forward with dread to what may happen in the future if the whole of Jerusalem should be under international control.

I think that most of the Jewish community in the Holy Land, in Israel, and the Jewish people of this country, many of whom have been to see me on this question, are putting forward a compromise which ought to be acceptable to the hon. Member and the Foreign Office. It ought to be acceptable to all of us who follow the Christian faith and who, like the hon. Member for Keighley, desire to see the Holy Places safe, with reasonably safe access to them. It is a reasonable compromise to ask that the old Walled City, wherein are what are, and always have been, known as the Holy Places, should be under international control.

I agree with the hon. Member for Keighley that the Holy Places should be inviolate. Not only our own Holy Places but those of Islam and of the Jewish faith should be under international control. All should be under international control, and access to them should be safe. I entirely agree with that, but today, after we have arrived at this precarious and difficult situation, after a period of bloody warfare when one considers the small area of the territory over which it was fought, after having arrived at a balance now, nothing should be done to upset that balance or to give rise to what I thought was the rather bad feeling expressed in the speech of the hon. Gentleman.

I trust that the Under-Secretary will assure us that the Holy Places will be safe, that access will be easy to anyone who wishes to visit them, but that the Walled City, in which it is possible to set up international control and international buildings, will be under international control. I am as keen about that as the hon. Member for Keighley or anyone in this country of Christian faith. I go further than that and say that to internationalise the whole of the New City, with its 100,000 Jewish inhabitants, would be to upset the delicate and precarious situation which has been reached after years of terrible warfare. I hope that the Under-Secretary will give us some hope that, on the one hand, we shall have the Holy Places of the Walled City internationalised but, on the other hand, the New City of Jerusalem with its 100,000 Jewish people will be part of Israel, as the Jews of that community and elsewhere desire.

2.33 p.m.

Sir Patrick Hannon (Birmingham, Moseley): I am sure that the House has been much impressed by the speech of the hon. Lady the Member for Epping (Mrs. Manning). From time to time she has made speeches in this House of a highly practical character, making suggestions for a constructive policy. Throughout the world today Christian feeling is centred upon Jerusalem. In every branch of the Christian Church the ceremonies which take place today, tomorrow and on succeeding days will be centred upon that tragic and terrible story with which Jerusalem has been identified in the whole course of history. I am anxious to say that the Catholic Church would like to be associated with any movement for the safeguarding of the Holy Places, for the reasons indicated so vividly by the hon. Lady in her charming speech. The question of the safety of the Holy Places has given profound concern to members of all branches of the Christian Church throughout the world.

[SIR P. HANNON.]

I should like to quote to the House the attitude of the Catholic Church on this matter as indicated in an encyclical letter from the Pope on 24th October last year. In that letter the Pope indicated from the point of view of the Catholic Church the attitude which we seek to take. The encyclical states:

"We are full of faith that these prayers and these hopes"—

he was referring in general terms to the unhappy situation in Palestine at that time when Jews and Arabs were at each other's throats, when the outlook was confused and obscure and it was difficult to see daylight—those were the circumstances in which he referred to prayers—

". . . will strengthen the conviction in the high quarters in which the problems of peace are discussed that it would be opportune to give Jerusalem and its outskirts"—

here the encyclical differs substantially from the point of view expressed by the hon. Lady the Member for Epping—

". . . an international character. It would also be necessary to assure, with international guarantees, both free access to Holy Places scattered throughout Palestine, and the freedom of worship and the respect of customs and religious traditions."

That encyclical is not merely confined to the Catholic Church. It expresses the faith of all Christian peoples in their anxiety that the Holy Places should be preserved. From time to time in this House I have called the attention of the Foreign Secretary to the immense feeling in Christian circles on the question of the safety of the Holy Places in Jerusalem. Anyone who has had the privilege, as I had in the old days, of visiting the Holy Places would feel it a terrible crime against civilisation, against humanity, against all faiths of the Christian Church, against Mohammedanism and the Jews, if the Holy Places were not regarded with the veneration attached to them down the centuries since the beginning of the Christian era.

I support the view held by my hon. Friend the Member for Keighley (Mr. Ivor Thomas). At the same time I am bound to observe that I cannot help feeling the substance of the observations made by the hon. Member for Epping. What she said must give serious concern to the Foreign Office. A compromise must be effected so that these Holy Places, which have been the object of pilgrimages throughout the Christian era, in which we in this country took a profound interest in the days of the Crusades, when the whole of Europe was stirred to its depths, shall be preserved for the future. Then Christian communities throughout the world will feel that the action of His Majesty's Administration, side by side with the Government of the United States, will secure for the future of Christianity the opportunity of visiting with veneration and attachment these shrines in the Holy Land.

2.38 p.m.

Mr. Eric Fletcher (Islington, East): The hon. Member for Moseley (Sir P. Hannon) has put the point of view of the Roman Catholic faith for which he speaks, and he has recognised that this matter is one of concern to all Christians, and indeed to a great many non-Christians. There are a few places which are the shrines not of any one race or creed but of humanity, and Jerusalem is one of them. It is most appropriate that on his day in Holy Week, before we adjourn for Easter, we should express our concern in this House for the safety of the Holy Places in Jerusalem and the widespread demand for an administration which will ensure free access to those places which have been venerated and hallowed throughout the centuries.

The hon. Member for Keighley (Mr. Ivor Thomas) referred to some remarks I made about a year ago at a time when the Secretary of State for the Colonies replied, because then we had a responsibility for Palestine, including Jerusalem, which we no longer have. Although we no longer have any responsibility, we have a deep and direct concern which it is right we should express. I have not had the advantage which the hon. Members for Keighley and Moseley have had in visiting the Holy Places, but we should remember that they are venerated by very many people who have never been there, and, indeed, are never likely to have an opportunity of going there, either on a pilgrimage or any other visit. They have acquired through the centuries a symbolical value of humanity.

I think the hon. Member for Keighley rather overstated his case. I am not sure that there is complete archaeological proof that all the places in and around Jerusalem, to which he referred and

which have become venerated by tradition, can with certainty be identified with the historic events with which they have become associated. Most of what we regard as the Holy Places, and particularly the Holy Sepulchre, which are sacred to Christians, Jews and Moslems alike, are within the Old City. I think it would be going too far at this date to ask the Government to press for an extended area around Jerusalem, and including Bethlehem and Nazareth, to become a reserve under international administration, but I do feel that it is very desirable, both on general international grounds and in deference to the religious convictions so widely held, that there should be a peaceful international administration in Jerusalem. I think it is for His Majesty's Government and the American Government to examine most sympathetically how far it is administratively possible to have an international régime in the Old City.

It seems to me that this is the crux of the matter, and it is here that the case can be put without any opposition on religious grounds. It seems to me from this point of view irrelevant at the present time to be biased by the consideration that the Arabs are in occupation of the Old City, and would therefore be called upon to make a sacrifice, whereas the Jews are in occupation of the New City. What I think is the concern which hon. Members on all sides are seeking to express is that there should be some international régime in the Old City to ensure the safety of these Holy Places which have been hallowed through the centuries, and to ensure that there will be proper machinery for their protection and free access to them as of right. It would be an advantage, on broad international grounds, that there should be an international organisation of that kind in Jerusalem in which one might hope that Jew and Arab alike would participate.

Now that the unhappy differences between Jews and Arabs look like receding, it is the hope of us all that they will be able to work together, as indeed they must if harmony, peace and prosperity are to be preserved in the Middle East. It would be of assistance in that area if some international organisation could be established in the Old City of Jerusalem itself, and I hope that the Under-Secretary, when he replies, will tell us that, as far as His Majesty's Government are concerned, they will press that point of view, and not allow any considerations of mere administrative difficulty to deter them from lending support to a scheme which, I am sure, would be generally welcomed throughout the country.

2.44 p.m.

Mr. Sydney Silverman (Nelson and Colne): I cannot help wishing that this matter had been raised by my hon. Friend the Member for East Islington (Mr. E. Fletcher) rather than by the hon. Gentleman opposite, because I think the hon. Member for Keighley (Mr. Ivor Thomas) made a dangerous and mischievous speech, whereas my hon. Friend made a thoroughly helpful and constructive one. The salient fact, of course, is that we are dealing in this Debate with a very small part of the earth's surface, but a part which is holy ground to nearly the whole of the human race, and it would be quite fantastic to endeavour to deal with the question on purely military, strategic, administrative or diplomatic grounds. There is far more than that involved.

Mr. Ivor Thomas *rose*——

Mr. Silverman: I would rather not give way.

Mr. Ivor Thomas: I have been waiting for the hon. Gentleman to justify the assertion which he has made, and I should be glad if he will do so. He said that I had made a dangerous and mischievous speech. Will he please justify that statement?

Mr. Silverman: I think the hon. Gentleman did make a very dangerous and very mischievous speech. I am not proposing to argue that at all, and I think I would take too long if I did, and that I myself would be making a dangerous and mischievous speech, which I have no intention of doing.

Mr. Ivor Thomas: There is no foundation for the statement.

Mr. Silverman: I think there is. The hon. Gentleman imported into his speech an element of controversy which was better left out.

Mr. Ivor Thomas: Say where.

Mr. Silverman: I am going to leave it at that.

Lieut.-Colonel Sir Thomas Moore (Ayr Burghs): It is a matter of opinion.

Mr. Silverman: Of course, it is a matter of opinion. I rose to express mine.

The next thing I would like to say is that the whole matter shows how tragic it was that the United Nations, including the Government of this country, could not have been more positive and constructive in adopting the decision of the General Assembly in 1947. I am talking about the whole question, and not merely this particular aspect of it. If that had been done, and if the attempt of a number of Arab countries to upset the settlement by force could have been prevented—I am not arguing whether it could have been or not—then, of course, this question would never have needed to be discussed today, because the whole of Jerusalem would have been under an international regime with everybody's consent, as the General Assembly of the United Nations recommended. It is no fault either of the Jews in Palestine or the Arabs in Palestine that that decision was not implemented, though I have always thought that the chief blame rested upon His Majesty's Government; but I do not wish to argue that matter now.

One must remember all the new facts. This modern part of Jerusalem, within the area as set down in the Resolution of the General Assembly, other than the Old City, is a modern city containing not Jews alone, but very nearly only Jews, who have cultivated, built upon and developed it and whose home it has been for many years. There are more than 100,000 of them. They were prepared at the beginning, and so was the whole State of Israel, as it is now, to submit their security to international control.

What happened? For three months, these people were continually shelled and bombarded day and night. Their food supplies were cut off, their water supplies were cut off, and only a miracle of scientific devotion prevented the whole 100,000 being wiped out by the ravages of typhus. That went on without any intervention from the hon. Gentleman opposite, and without any intervention from anybody. They were left to fend for themselves, and the little State had to undertake the task of relieving them. The defence and relief of Jerusalem is one of the minor epics of modern times.

In the end it was relieved. Water was taken to it another way; another road was built; food was taken in. But it took three months of bombardment, starvation and disease. The place was on the verge of extinction; it was saved just in time, and only just in time. It is absolutely inconceivable that the State of Israel should now hand over 100,000 of its citizens in those circumstances to the kind of regime which we failed to implement when they accepted it. That is the salient fact of the situation.

It is no good trying to deal with these matters as though practical politics do not matter. If His Majesty's Government, the United States, or anybody else in the wide world wish to detach modern Jerusalem from the State of Irael and hand it over to anybody—international administration or anything else—they would have to do it by force. It could not be done in any other way. I hesitate to believe that anybody in this House is prepared to recommend such a step, or that it is, in fact, practical politics at all.

The hon. Gentleman admitted very fairly that there is no reason to believe that the Holy Places are in any danger. They are certainly not in any danger from the State of Israel because they are outside its frontiers. I do not think they are in any danger either from the Arab Legion or from the Forces of Transjordania who are, in fact, in occupation. I really could not follow what the hon. Gentleman meant when he said that, even if the Jews and Arabs on the spot reached agreement, the rest of the world ought not to accept that agreement, but ought to start a new war in order to alter it.

Mr. Ivor Thomas: I never said "a new war."

Mr. Silverman: The hon. Gentleman said we ought not to accept it.

Mr. Ivor Thomas: Yes.

Mr. Silverman: But if one does not accept it, then, presumably, one seeks to alter it, and he who wills the end wills the means. If the hon. Gentleman does not will the means, then the end does not matter. What I am saying is that there would have been ample justification for saying that we should not accept an agreement on the spot if there were danger to the real and deep interests involved such as those which he regards as paramount in this matter. But the hon. Gentleman expressly said that there would be no such danger, and, in the absence of any such danger, it is inconceivable why anyone should suppose that an agreement reached on the spot between Arabs and Jews should not be accepted by the whole world. If, on the other hand, the Transjordan Government could be persuaded to accept an international régime for the Old City, that, I think, would be an admirably constructive solution, but I would certainly not be in favour of using any degree of force to compel them to do so.

2.54 p.m.

Mr. A. R. W. Low (Blackpool, North): I am very sorry that immediately this short Debate began the hon. Member for Nelson and Colne (Mr. S. Silverman) should have tried to attack my hon. Friend the Member for Keighley (Mr. Ivor Thomas) who quite rightly, Mr. Speaker, asked your permission to raise this subject this afternoon. It seemed to me that there was nothing mischievous or unnecessarily controversial in my hon. Friend's speech. I thought he set out the facts in an excellent way, and though, of course, we in this House are entitled to differ in our opinions, I really cannot understand why the hon. Member for Nelson and Colne should have been so bitter in his speech, and in his interruptions and attempted interruptions while my hon. Friend was addressing the House. I am certainly very grateful to my hon. Friend for having obtained your permission, Mr. Speaker, to raise this important subject. I can think of few more suitable subjects for discussion in this House on the day before Good Friday, and I hope that while I am speaking for a short while and when I say things with which the hon. Member for Nelson and Colne or any other hon. Member does not agree they will not attack me and accuse me, as they accused my hon. Friend, of being mischievous or controversial.

Mr. Gallacher (Fife, West): The hon. Member for Nelson and Colne (Mr. S. Silverman) was entitled to say what he said.

Mr. Low: We are all entitled to say what we feel about this most important

matter. I have not attacked the hon. Gentleman for what he has said; I would argue with him, but I would not accuse him of being mischievous because he said what he did.

The hon. Member for Nelson and Colne would probably agree with his hon. Friend the Member for Epping (Mrs. Manning) in the line she adopted. He did not go quite so far as she went, but I think that, in the end, he would agree with her. He appeared to agree with his hon. Friend the Member for East Islington (Mr. E. Fletcher). I take the other view; I think that there should be an international authority over Jerusalem in its grand entirety, including Bethlehem; over the area that was set out in the report of the special committee of the United Nations, and which was accepted in the United Nations Resolution in November, 1947. It is that area over which I think there should be an international authority, and I will say why.

It appears that all those who have studied this matter most closely since 1936, and in every report that has been issued whether by Royal Commissions or by High Commissioners belonging to this country, or by United Nations commissions, have taken the view that the proper area is the larger area. It is quite wrong to say that the Holy Places of Christianity are all included in the Old City. Anybody who knows Jerusalem will know that it is wrong to say that. I not only include the Garden of Gethsemane, the Mount of Olives and Bethlehem itself, but also Ein Karim which has a place in the history of Christianity.

I would also argue that it would be quite impracticable to confine an international authority to the Old City itself. But I am not going to argue the details of the case; I am going to point out to the House that those who have had the chance to study this problem most closely, those impartial men entrusted with the administration of Palestine on behalf of this country and of reporting on Royal Commissions, and also the men sent out by the United Nations, have all come to the same conclusion. I understand that the hon. Member for Nelson and Colne agrees that the leaders of Israel accepted the United Nations' Resolution in November, 1947. But he argues that something has happened since that date to make what was right then wrong

[MR. LOW.]

now. I cannot understand how anything that has happened since then can upset the inherent rightness of the conclusions then reached by all who had studied the matter up to that date.

Mr. S. Silverman: I think the hon. Gentleman is confusing the use of the words "right" and "wrong." I do not think their acceptance of it was based on a conception that it was right; I think that in the circumstances which then existed as part of a general settlement, they regarded it as a reasonable concession to make, whereas, in the light of what has happened since, they would now regard it as an unreasonable concession.

Mr. Low: I understand that the hon. Gentleman is putting forward his own views, and, as I apprehend, the views of the leaders of Israel, but I do not accept them. Moreover, I go so far as to say that the leaders of Israel were not the only parties to the acceptance of the United Nations Resolution. Indeed, this House and this country were a very important party once that Resolution had been passed. It always seemed to me that once that Resolution was passed and agreed by the United Nations, we in this House and the Government should have accepted it, and we did indeed. [*Interruption.*] Indeed, we did. I am on record as having said so in this House. I am talking about myself. I am not talking about the speeches of the Under-Secretary of State for Foreign Affairs, which are sometimes difficult to understand, and of his right hon. Friend. It is quite clear that that was part of the whole settlement.

I cannot quote the words, but I think it was always explained to the House by the Foreign Secretary that when we were going to hand over this Mandate, one of the basic conditions of that surrender was that we would arrange some form of international authority for Jerusalem itself. Certainly once the Resolution had been accepted by the United Nations the Foreign Secretary and my right hon. Friends the Members for Warwick and Leamington (Mr. Eden) and Saffron Walden (Mr. R. A. Butler) are on record as having accepted and stressed the importance of that part of the United Nations Resolution which dealt with the international authority for Jerusalem.

That being so, I must say again that I do not see how anything that has happened since, whether it be the epic about which the hon. Member for Nelson and Colne has spoken, or any of the other tragic events, can affect the rightness of the decision taken by the United Nations and previous Commissions for the future of Jerusalem. It seems to me that what was right then must be right now.

I think this is the right time of year to express the hope that the nations of the world, the united nations, are great enough to live up to their duty to protect the shrines of world religion. Great causes have been fought out in Palestine with arms and in Debates and discussions about its future, but I believe the greatest cause is the protection of the centres of the great world religion. The bickerings and disputes between the nations of the Levant seem to me to have nothing on earth to do with the problem of Jerusalem itself. It is no good laughing. The hon. Member for Preston (Dr. Segal) may not agree with me——

Dr. Segal: On what ground does the hon. Member accuse me of laughing at what he was saying? On the contrary, I was laughing at something which was mentioned to me by another hon. Member. I was not in the least listening to what the hon. Member for North Blackpool (Mr. Low) was saying.

Mr. Low: I was supposing that the hon. Gentleman was doing me the courtesy of listening to me, as I was talking about something in which he should be interested. I apologise for having over flattered him.

I hope that the Government will take a lead in this matter in the United Nations. I noticed in this morning's paper that the future of Jerusalem was, in fact, discussed by the United Nations General Assembly yesterday, and there is a short report of the speech of the Lebanese delegate, in which he reminded the delegates to the United Nations Assembly that no international authority had yet been set up. I agreed with the hon. Member for Nelson and Colne when he said that if that authority had been set up, much misery would have been prevented, much doubt would have been prevented and, indeed, this Debate this afternoon would have been prevented.

Perhaps I might finish with two quotations. First I would like to remind the House of what the Archbishop of Canterbury said in a letter which he wrote to "The Times" in November last year. He was dealing with the argument that only the old city of Jerusalem need be put under this international authority. He said:

"It is necessary to re-assert in the plainest terms that Jerusalem, new and old—for the two cannot be separated—with the Holy Places, must remain under international control."

Finally may I read the opening words of a letter written by Sir Harold MacMichael to "The Times" on 14th February. I read these words because they sum up what I feel about this matter so very deeply. He said:

"Many values have changed in this modern world, but can it be that the conscience of mankind is now able, with only a passing qualm, to regard the fate of Jerusalem as a matter for bargaining or fighting between the bickering races of the Levant?"

3.6 p.m.

Mr. Crossman (Coventry, East): I apologise, first of all, for intervening in this Debate, particularly as I was unavoidably detained and was unable to hear the speech of the hon. Member for Keighley (Mr. Ivor Thomas) who raised this subject in which we all have a great interest. I happen to have been in Jerusalem and Nazareth somewhat more recently than some hon. Members.

I do not think there is any disagreement that we are all deeply concerned with the preservation of the Holy Places. What puzzles me is the belief that internationalisation is necessarily the best way of preserving the Holy Places. When I observed the situation in Danzig before the war, I would not have said that Danzig was one of the cities which was the most secure in the whole of Europe. When I look at Berlin and Vienna today, two internationalised cities, I would not say that they are glowing examples of security. There seems to me to be a far too facile belief that in trying to get the maximum administrative co-operation between the Eastern and Western Powers in Jerusalem the Christian values will thereby be preserved in that area. My hon. Friend the Member for East Islington (Mr. E. Fletcher) asked us not to be put back by what he described as mere administrative problems. The problem of international control of Jerusalem is not

a mere administrative problem. It is the serious problem whether or not there is the possibility of collaboration between East and West. I would not have thought that there is much evidence of that at present. I should have thought that an attempt to introduce it into a country where political issues are in greater conflict than anywhere else in the Middle East, would be the craziest way to obtain security in that area.

Respectfully I say to the House that in my view the Jew and the Arab, with all their limitations, may be better able than the competing great Powers to look after the Holy Places. I saw something of the Jewish Military Government in Nazareth. I talked to the Catholic authorities there. They had nothing but praise for the respect shown to the Holy Places. I have never heard anybody say that the Arabs in the Old City had failed to preserve the Holy Places; the worst vandalism was committed by soldiers during the heat of the war. I see every reason why Jew and Arab should have a common interest in the Holy Places if for no other than the mercenary motive that the tourist traffic in Palestine will be the most important invisible import that they will have. It is overwhelmingly in their interest and in the interest of Jew and Arab to ensure free access to those Holy Places for pilgrims from all over the world.

The hon. Member for North Blackpool (Mr. Low) spoke of incorporating Bethlehem. Palestine is a very small country. I cannot believe that by taking out this section of Arab territory and putting it under international control peace will be introduced into Palestine. I do not believe that many people would have proposed the internationalisation of Jerusalem if it had not been for the fact that 100,000 Jews were living in Jerusalem. Now, with the rectification of the frontiers, new Jerusalem is part of Israel, old Jerusalem is naturally part of Transjordan—an entirely new position, and a position in which in the interests of the Christian peoples it will be better to see Jerusalem internationalised as suggested.

I have never felt that there was much evidence that many of the Holy Places go back to much beyond the fourth century A.D. I think that we have to think of Palestine as a whole as being holy. What is unmistakably genuine are the

[MR. CROSSMAN.]

mountains, the lakes, the plains by the sea and the country as a whole on both sides of the Jordan. What we want to preserve for the pilgrims is Palestine East and West of the Jordan as a whole, as a country where they can go to the sea where the great religions were founded; not looking at the mere stones but to the countryside and the atmosphere. If the House is concerned in seeing that the pilgrims have access to Palestine, it should look towards the neutralisation of Israel and Transjordan and the breaking down of the divisions between them. If the solemn pledge of the great Powers was concentrated on guaranteeing their common frontier, that would produce a Transjordan and an Israel working together. It would be a more genuine service to Christian, Moslem and Jew if the great Powers worked together to take Israel and Transjordan out of strategy and make them a neutral area of the Middle East. That is the real aim of internationalisation, and not this crazy notion of setting up an international zone right in the middle of the area, thereby creating international friction in that country. I am baffled that people should suggest that that is the way to sanctify the Holy Places.

3.12 p.m.

The Under-Secretary of State for Foreign Affairs (Mr. Mayhew): In the Debate we have had the advantage of the views of hon. Members of various religious convictions, all of whom, I think, have been united in a common concern for the safety of the Holy Places in Jerusalem. If I may say so without presumption, the tone of the Debate seems to me to have been appropriate both to the subject and to the season of the year in which we are called upon to hold it.

The Debate has also shown the extraordinary difficulty of the problem. I think that it is not enough—I know that my hon. Friend will forgive me for saying so—to dismiss the view that the whole city of Jerusalem should be internationalised as unduly controversial or mischievous. I think that we must face the fact that it is a sincerely held view which must be very carefully considered. May I begin by putting on record some of the background of the problem which we have to discuss?

It is familiar to the House that when the General Assembly of the United Nations met in the autumn of 1947 they had before them the recommendations of the United Nations Special Committee on Palestine. An important item in these recommendations was the proposal that an area comprising the City of Jerusalem and the surrounding villages should be internationalised. This proposal was approved by the United Nations in the November Resolution of 1947. It will be recalled that the United Nations' partition plan could not be implemented—as His Majesty's Government had from the beginning warned the United Nations—owing to the lack of an effective force for this purpose.

The late Count Bernadotte was appointed by the United Nations as a mediator, and, after he had secured a truce between the two parties, he made his report to the United Nations with recommendations for a settlement. In this he said that the State of Jerusalem, because of its religious and international significance and the complexity of interests involved, should be afforded special and separate treatment. He suggested that it should be placed under effective United Nations control with the maximum feasible local autonomy for its Arab and Jewish communities with full safeguards for the protection of the Holy Places and sites and free access to them, and for religious freedom. He also recommended that the right of unimpeded access to Jerusalem by road, rail or air should be fully respected by all parties.

The General Assembly in the Autumn of 1948 considered this report and finally adopted a resolution introduced by His Majesty's Government but considerably modified during the course of the Debate. This resolution instructed a Conciliation Commission, consisting of representatives of the United States, France and Turkey, to present to the next regular session of the Assembly detailed proposals for a permanent international régime for the Jerusalem area, which would provide for the maximum local autonomy for distinctive groups, consistent with the special international status of the Jerusalem area. The Commission were authorised to appoint a United Nations representative to co-operate with the local authorities with respect to the interim administration of the Jerusalem area. The resolution

also emphasised the importance of free access to Jerusalem.

I was asked by the hon. Member for Keighley (Mr. Ivor Thomas) about the work of the Conciliation Commission on the problem of Jerusalem. Shortly after their appointment, the Conciliation Commission met in Switzerland and proceeded thereafter to establish their headquarters at Jerusalem in accordance with the instructions of the United Nations. They have since been active in pursuing discussions with both the Israeli and Arab Governments, but I think that it is true to say that most of the recent negotiations have been on the perhaps still more urgent subject of the Arab refugees in and around Palestine. I know, however, that they regard the problem of Jerusalem as of great importance to them, and I know that they have that in mind at the present time. I cannot give a list of the Christian leaders to whom the hon. Member referred. He wanted to know whether they had been interviewed by the Conciliation Commission. I have not that information, but I know that their interests have been well in the forefront of the minds of the Conciliation Commission, and we welcome the fact that the headquarters of the Commission are at Jerusalem. That is clear proof of the United Nations interest in the City, and also a stabilising factor.

It is also satisfactory to note that the situation has been quiet in Jerusalem now for some months. As some hon. Members said, it is going to be a sad Eastertide in the City. But at least, in sharp contrast to the constant guerilla warfare which went on for many months after the end of the Mandate, things are quiet and have been quiet there for many months now. The City is divided by a military line of demarcation between the Israeli and Transjordan Forces which forms part of the line of demarcation agreed upon in the general armistice agreement signed by Israel and Transjordan. The Israelis hold all the New City while Transjordan controls the Old City in which are situated the principal Holy Places.

As to the possibilities of internationalisation, I am sure that the United Nations express the will of the entire civilised world in insisting that the Holy Places should be protected and free access should be ensured to them for all religions, as

well as for all inhabitants of Palestine. Our view is that whatever solution is come to—internationalisation or not, or part internationalisation—we feel that there must be free access to the Holy Places for all religions.

The United Nations proposed that we should secure this by setting up an international régime, and that of course is what several Members have asked for today, but in talking about internationalisation it is necessary to consider carefully just what this involves. We are here up against the same problem as the United Nations were up against when they laid down the Partition Plan of 1947. The main difficulty is implementation. The plain fact remains that to impose an international régime in the considerable area foreseen by the United Nations would be a very formidable task. It would require a very large police force and administration.

We must therefore have some doubts, though His Majesty's Government were amongst the first to suggest that this was the ideal solution, as to how far the scheme of full internationalisation can in fact be worked. It is, of course, possible to imagine variants of such a scheme that might be more praticable, such as an increase in the automony of the local municipalities to a point where the international governor became a titular head concerned almost entirely with the protection of the Holy Places. I do not think it would be useful at this moment to consider all the possible variants on this theme, as there are many of them.

Another consideration, which I am sure the House will understand—I want to be careful not to say anything which may embarrass the work of the Conciliation Commission on the subject—is that Jerusalem is bound to be a vitally important part of any peace settlement, largely through the help of the Commission, and it cannot be treated entirely in isolation. A number of Members referred to the question of part internationalisation—that is to say, the internationalisation of the Old City. This, of course, is contrary to the 1947 recommendations of the United Nations, and it is not in line with the terms of reference given to the Conciliation Commission by the United Nations General

[MR. MAYHEW.]

Assembly. It does raise undoubtedly a number of serious practical difficulties which cannot be ignored. It is a very small area, and to erect a special international régime for that area would involve considerable difficulties. The area depends on the larger part of the City—the New City—for essential supplies and for all forms of administration.

We must not forget that there is also an Arab point of view. We do not need much imagination to realise what the Arabs would feel about a solution of this kind, with the implication that the Arab part of the City somehow required United Nations administration and the other side did not. For these reasons, I cannot say what I think my hon. Friend the Member for Epping (Mrs. Manning) wanted me to say, that the Government would support this scheme. I will say, however, that we are awaiting the result of the Conciliation Commission's report, and that I am not at this stage anxious to say anything which may embarrass them one way or the other. As I mentioned before, we were originally responsible for introducing the resolution which gave birth to the Commission. May I take this opportunity of stating that His Majesty's Government have confidence in the Commission and hope that they will find it possible to guide the two parties chiefly concerned—there are more parties concerned in the problem than two—to a reasonable settlement, and that the Commission will bear in mind the interest the civilised world has in the preservation of the Holy Places and free access to them?

Mr. Low: I know that the Under-Secretary was very careful in the words he used, and I do not want to exacerbate any feelings. He talked about the difficulties of implementing an international organisation if that were decided upon. Will he say whether he is absolutely convinced that that will lead to fighting, or does he not think that there is some hope? Surely he does not agree that that would necessarily result in fighting, and surely he is not going to have it said in this House that just one party, the people of Israel, can flout the will of the United Nations?

Mr. Mayhew: It was not my intention to suggest that at all, and I do not think there is anything I want to add to what I have said already.

3.27 p.m.

Major Legge-Bourke (Isle of Ely): Has the Under-Secretary considered at all how much the future of the Holy Places depend upon where the eventual capital of Israel is to be? It seems to me that so long as Israel has hopes of making Jerusalem its capital, we cannot hope for any willing acceptance by Israel of an international commission being in charge of Jerusalem and the Holy Places. I should have thought—and I said this when we were discussing the Palestine Bill—that the real solution lies in Israel being told quite firmly from the United Nations, as it ought to have been told by us before, that the capital of the Jewish part of Palestine should not be Jerusalem. So long as there is that possibility in the mind of Israel, there is not much likelihood of acceptance of the idea of an international commission to look after the Holy Places in Jerusalem.

I hoped that the Foreign Secretary would have by now made up his mind about it. This matter has been called to his attention before. I would have hoped that the Government would have had a policy on the matter and would have aired it in the United Nations. I am in sympathy with what has been said on the future of the Holy Places in this Debate, but, as the hon. Member for Nelson and Colne (Mr. S. Silverman) has said, I do not completely divorce this matter from practical politics. I am sure the practical politics is that some people in Israel believe that they can have the capital in Jerusalem, and so long as there is that feeling there, we shall not get a willing acceptance of an international régime. I believe that we cannot divide the Old City from the New City. I believe that the Garden of Gethsemane and the Mount of Olives must go with it. We want peace in that area, and we shall not get it so long as Israel thinks it can establish its capital in Jerusalem one day.

attributed to bare national intolerance. For in the first years of the World War, though Germans wore in their lapels buttonhole-emblems of "God-Strike-England", they did not burn Shakespeare. The French hated the German Boche, but they did not apply the torch to the books of Goethe and Kant. The savage animosities of Poles for Russians and of Czechs for Germans did not kindle pyres to cremate the quintessence of the spirit. Only the Germany of 1934 could brew a new venom more deadly than any hitherto known in European history—a fiendish mixture of dormant passions for religious persecution and new corrosives of national hates.

Not only the sources but the very faggots hurled into the Berlin fires are new-modelled. The books that accompanied us in the pyre differed from those of former ages. In the past, too, our works were never alone in the flames. The inquisitors always coupled them with others. Together with our volumes were cast the tomes of other enemies of the church: the writings of founders of new sects, of witches, heretics, alchemists and reformers. Our only tie with those banned volumes was the comradeship of being burnt together. But last year they added to our pile the compositions of those who do not accept delirious hypotheses of racial etiology and the spiritual products of those who are not rooted in supernatural fanaticism. Together with the books of Marx, Einstein and Freud (seers of the persecuted nation who in the language of their persecutors have transformed the course of human thought); together with the artistic imaginings of Wassermann, Feuchtwanger and Zweig (poets of Yehuda who sang by strange waters) were burned the volumes of Aryan German writers whose immaculate Teutonic birth is beyond suspicion, authors whose sole sin is that of refusing to hate.

The books of Thomas Mann, the most German of the great German writers; the books of Kautsky and Babel, the leaders of German socialism and the prophets of the German labor movement; the books of Remarque and Rive, they who mourned the war-guilt of Germany; the creations of German genius, those to whom we are bound by true brotherhood, were licked up by the same blaze of hate which consumed our own. It was as though some Power sought to demonstrate that the friendship and the kinship of the greatest could not save us. They could only join us in the flames.

The inquisitor who lights the fire changes; the cause in whose name the fire is ignited also alters; the very partner in the flame varies; but, People of the Burning Book, you alone remain constant. Your books are the permanent sacrifice. So long as you persist among the nations as a strange and uprooted folk, your books shall continue to feed the fires.

Who else among the nations has been taught the philosophy of his history by illuminations in the market-places of the cities? And who else, despite the hissing of the flames, would close his ears and refuse to understand? Is there indeed anyone who can make Israel comprehend?

Nature of Collective Bargaining

On the Labor Scene in Palestine

• by David Ben-Gurion

THE Palestine labor situation has recently become a center of Zionist controversy. There are three basic problems in the labor situation. The first and most vital is that of Jewish capitalists employing Arab labor. Upon the solution of this problem may depend the entire future of the country. Secondly, among workers themselves, there is the problem of conflict concerning places of employment, organization, political and ideological matters. These internal dissensions are the most painful though fortunately they have only a superficial effect on the labor movement as such. The third problem is created by the disputes between labor and capital concerning working conditions and the rights of workers; disputes which exist between worker and employer in all countries. These conflicts, inherent in the existing order, are settled by non-mediatory transactions; by the intervention of the government, or by some other social agency for compromise.

Although conflicts between labor and capital contain negative elements which are harmful to both the propertied and laboring classes, it is impossible to obviate such struggles in a society built upon a division of classes. Those interested in the rapid upbuilding of the country and the creation of a productive economy which will be able to absorb an increasing immigration must find a way to eliminate destructive labor conflicts.

The Zionist movement has taken a clear and decisive stand with regard to the first problem. Every Zionist party admits the importance of Jewish labor for the future of our whole Zionist project. The present Zionist party controversy on Palestinian labor concerns the other two problems also. The essence of the controversy is a double one: First, whether there is to be one general labor organization embracing all the workers, regardless of ideology and party, or various labor organizations along party lines; secondly, whether

relations between employers and employees should be regulated on the basis of mutual agreement or by some external compulsion executed by a higher body.

The one solution given to the problem by all those outside of the labor movement is—*compulsory arbitration*. This solution is common to all the bourgeois parties beginning with the Progressives and ending with the Revisionists.

Jabotinsky stated in his program of arbitration ("Heint" October 28, 1932. "Razviet" November 6, 1932): "The Revisionists are of the opinion that in a period of colonization all strikes and lockouts should be forbidden since these two forms of class warfare are harmful to the Jewish economy, and the only fitting means of protection for the interests of the wronged party is—*arbitration as a national duty*. They therefore demand that the Jewish National Assembly (*Asefat Hanifharin*) and the Zionist Congress should both participate in the establishment of a higher institution for national arbitration to be composed of representatives of all occupations under the leadership of non-partisans. All its rulings must be decisive and binding upon every Jew, whether worker or employer."

The Revisionist leader, however, forgot to indicate what will be done to those workers and employers of his party who, as everybody knows, refuse to recognize the decisions of the Jewish National Assembly and do not submit to the discipline of the Zionist Congress.

Dr. M. Glueckson, leader of the Progressives in Palestine, demands the following solution: "A general national agreement based on the principle of national discipline which will establish standards for all labor relations — to take the form of a 'collective contract'. The terms will be binding on the whole community of employers and workers. This will take the place of 'collective contracts' which can be discarded by either party at any time. Being an organic part of the general labor policy it will remain as compulsory and permanent arbitration by which alone a radical and fundamental solution of the labor problem can be achieved." ("*Haaretz*").

But the leader of the Progressives failed to indicate who will enact "the general labor policy"; how it will be made binding on all; what will be done to those who refuse to submit to the "principle of national discipline", and how it can be made more authoritative than the labor decisions of the Zionist Congress and the National Assembly, which though imposed as a "national duty" were not executed.

The idea of compulsory arbitration as a solution to the problem of labor relations is not original with the leaders of bourgeois Zionism. Compulsory arbitration was introduced into several countries years ago. The belief that dictatorial or fascist countries first initiated this system is wrong. It was in democratic countries that enforced mediation was practiced several decades before the rise of communist and fascist dictatorships. The first legislation of this nature was enacted in New Zealand twenty years before the outbreak of the World War (in 1894). Later it was introduced in Australia. Both are democratic countries in which the labor movement has attained what in those days was a high standard of organiaztion, influence and power.

Before the war, the system of compulsory arbitration was also proposed in England but met with opposition not only from the workers, but also—and with greater emphasis—from the captains of industry. The project was rejected. It would be wrong to consider that compulsory arbitration is under all circumstances and at all times directed against the workers. In New Zealand and Australia it was the workers who supported the idea.

After the War compulsory arbitration was introduced into Soviet Russia and later into fascist Italy and other countries with dictatorships. There compulsory labor arbitration finally became based not necessarily on the expressed will of rank and file workers but was an organic part of the coercive system which reached into the economic and political spheres of the whole national life.

Compulsory arbitration cannot exist except where organized labor is legally recognized.

When employers and workers appear before a court of arbitration, the employers are important only because of their enterprises. They need not be organized, because the decision of the court is directed upon the property not upon the owners, a condition which of course does not apply to the workers who appear as a collective body.

The institution of compulsory arbitration is not legislative but judicial, that is to say, the arbitrator does not make laws but interprets and then applies legal principles to concrete cases. That is why protective laws for workers are necessary long before such a court is established. It was possible to introduce compulsory arbitration in such countries as New Zealand and Australia after labor legislation and protection were already highly developed. Besides, without governmental power of enforcement of the decisions of a court of arbitration, it is, after all, not possible to arbitrate except where there is mutual agreement between the two contending parties.

However, labor conflicts were not eliminated by compulsory arbitration even in democratic countries. When one of the parties found an arbitrator's decision infringing upon its interests or rights there was no acceptance of the ruling. Either the employer would close his factory or the workers would cease working. Indeed, wherever labor legislation proved inadequate the arbitra-

tion body became an instrument in the hands of the government. Only dictatorship governments succeeded in eradicating labor difficulties, not by means of compulsory arbitration, but by means of a general curtailment of personal liberties and the destruction of democracy.

Whoever speaks of a program of compulsory arbitration in Palestine deludes himself. The bourgeois Zionists who propose this plan do not look to the government to make it compulsory by law; they know that the government will not enact such a law. The government establishes laws which apply to the majority of the inhabitants, and the Arab community under present circumstances would revolt against a law making arbitration compulsory. Arab employers who at present have unlimited freedom in exploiting their workers can only lose by the intervention of the government in their labor problems. As for the Jewish community, for whom this plan of an imposed mediation is intended, it does not have the means of putting it into effect. Even the Executive of the Jewish Agency and the Executive of the Zionist Organization have no state power. But assuming that Palestinians could agree on this program and that the Jewish National Assembly and the Zionist Congress might come to a decision about it; would a worker who had been discharged without sufficient reason be able to summon his employer before a court of arbitration? Would the worker be able to demand an increase in wages, and upon the refusal of the employer, force him to arbitration? Would the orange-growers permit a court of arbitration, chosen by the Zionist Congress and the Jewish National Assembly, to determine the conditions of work, employment and wages in their groves? Would other employers agree to it? Would the employer relinquish to a social agency the power of ruling his own affairs? Are there any such employers in Palestine? Are there any such employers anywhere in the world Have those who proposed this idea tried to negotiate with the orange-growers and the industrialists concerning the institution of this plan? Has the leader of the Revisionists attempted to communicate with the Farmer's Association, whose battle he fights, about its adherence to a "high institution for national arbitration"?

This proposal for compulsory arbitration as conceived by the bourgeois Zionist circle was never conceived for the employers. Its originators do not believe that there is a public force that can limit the freedom of the employer in his dealings with the workers and impose upon him, against his will, the duty of accident, sickness, old-age or disability insurance. Moreover, they know that there is no power that can force employers to pursue that elementary national "mitzva" (obligation), the "mitzva" of Jewish labor.

The program of obligatory arbitration is directed only against workers with the intention that workers should renounce the freedom of protecting their own interests and rights. *When bourgeois leaders speak of legislation and the necessity of arbitration they actually mean only—abrogation of the right to strike.*

When compulsory arbitration was enforced in New Zealand and Australia, in accordance with the wish of the workers, it involved the relinquishing of the right to strike; but in its place the workers were given other protection—the protection of law. This was a threefold safeguard: It recognized organized labor. It defined the nature of protection for the worker. It created a body for arbitration which, within the limits of economic possibilities, could impose progressive working conditions befitting the needs of a worker with high standards, upon employers. Without discussing whether protection by law and a judicial body, or self-protection by strikes is the more desirable for the worker, it is clear that although compulsory arbitration has the drawback of prohibiting strikes, it has also the advantage of state enforcement of decent working conditions. Without this positive feature compulsory arbitration is only an experiment (in our case a weak one) for depriving the worker of his essential weapon for defense.

Does this mean that the Palestinian economy is doomed to anarchy and mismanagement? Will lack of legal regulation lead to economic disturbances in connection with labor difficulties? The Palestinian labor movement, as in other problems, has worked out its own solution for this difficulty. That solution is through collective labor agreements having the consent of both parties, periodically determining worker-employer relationships on the basis of reciprocal interests.

As in many other matters the Palestinian labor movement reached certain definite conclusions about its difficulties on the basis of its own vast previous experience and the experience of labor movements in other countries. The Palestinian labor movement has never, under any circumstances, obstructed mediatory means of settling disputes between workers and employers, whenever both parties agreed to it.

In the report of the Executive Committee of the Histadrut to the Third Convention when this question was treated for the first time, we read under "Labor Conflicts and Strikes":

"The struggles of the worker to improve his working conditions, to shift the responsibility for accidents in work . . . to employers, — was carried on by means of discussion, negotiations and public pressure. In certain cases the organization agreed to transfer the decision in conflicts arising between workers and employers to a neutral arbitration."

In Palestine, as in other countries, neither disputing party appears as an individual. Workers and employers appear as united forces, and relations between them are settled collectively. It is in the interest of our work, as well as of the country's, that we maintain normal relations which will secure undisturbed development and the rapid and sound growth of a productive and self-sufficient economy. Only a labor agreement—an agreement based on full freedom and equality of the two parties, recognizing mutual interests, rights, and powers—can secure such relations. An agreement of course, cannot anticipate every problem that will arise nor the attitude of either party. As an obligatory agreement it limits the freedom of action, and particularly the arbitrary action of each party, for the period of its duration. One of the essential conditions of the labor agreement is, therefore, compulsory arbitration during the entire period of the agreement. Any agreement that can be discarded or easily reinterpreted is worthless. A labor agreement which does not incorporate a clause on compulsory labor arbitration is neither complete nor binding, and to omit such a clause is to deprive it of its essence.

The fourth convention of the Histadrut which made a detailed study of the labor problem came to the conclusion that regulated conditions of work arranged between employers and workers on the basis of collective agreements are one of the most vital prerequisites of our economy and its efficient development. It, therefore, confirmed the need for such a clause, on compulsory arbitration in all collective agreements and for a board of arbitration, whose composition shall be determined by mutual consent, and which shall remain in power the entire period of agreement.

The Palestine labor problem is the concern not only of workers and employers in Palestine but of the entire Jewish nation. The Zionist movement should not remain passive to this Palestine labor problem. Although it may lack the legal power to enforce the employment of Jewish labor, it nevertheless has a great moral force.

The last Congress of the World Zionist Organization expressed its concern with the needs of the Jewish masses as regards immigration and colonization, in this way: "The basic principle in the development of a national economy, if it is to be a productive agricultural and industrial one supporting workers under decent living conditions within the limits of economic possibility, is the establishment of regulated relations between organizations of employers and organized labor by agreements which prescribe suitable working conditions and provide for a method of mediation and compulsory arbitration during the period of the agreement in the event of conflict between the two parties."

The Palestine labor movement carries on its national mission loyally. It realizes that its interests go hand in hand with the nation, and knows that the working class is historically identified with the whole Jewish people. It therefore considers itself a spokesman of the Zionist program and attempts to remove any discrepancies between the needs of Jewish colonization and economy and those of Jewish workers. It neither permits itself to be deceived by such hypocritical passwords as "a higher institution for national arbitration" and "general labor legislation", nor is it carried away by the empty demagogy of such words as "revolution" which imply a class struggle merely for the sake of struggle and which are no less harmful to labor than to the colonization and economy of Palestine.

In settling labor disputes as well as other vital problems which crop up in Zionist work, the needs of labor are identical with the needs of the nation. And these needs are: not a method of arbitration which involves compulsion and dictatorship, and which is neither possible nor desirable for the community or for Zionism, but a system of agreements in the form of collective contracts to settle the labor problem by guaranteeing decent working conditions within the limit of economic possibilities. Thus they will avoid disturbances and conflicts by means of a clause, inserted in the agreement, making arbitration obligatory during the period of agreement.

המועצה הארצית של הסתדרות „המכבי"

נפתחה במול התמונות לפתיחת המועצה ... ד. ה. (נשיא המכבי) אמר: זה מקרוב קמצנו את נאומו של הנביא ... שהזכיר לנו כי אנו עומדים בפני מלחמה קשה, ודוקא בשעה שהמערכה הצבאית ... במלואה. אנו נכנסים בתקופה של מלחמה של הציונות, ועלינו להעלות את דרישותנו במלואה. קרא לנוער מכבי לצבא בישוב. הסתדרות המכבי כבר נתנה 2000 חברים לצבא. המכבי קורא לישוב להתאחד ולהת... לקראת המערכה הגדולה העומדת לפנינו.

עם גמר דבריו נכנס ד. בן־גוריון שנת־קבל בתשואות סוערות.

נאום ד. בן־גוריון

[illegible]

התפקיד ההסטורי של הישוב

[illegible]

אין אנו עמדה מבודדת

[illegible]

החשבון היהודי מעל לכל החשבונות

[illegible]

כל יום הוא יום מכריע

[illegible]

מקום ההצלה היחיד

[illegible]

מהרצאת ד. בן גוריון בכנוס הישובי

ד. בן־גוריון אמר:

אדבר הערב על שלושה דברים: על מלחמה באירופה ועל ריב עם בני בריתנו; על ויכוח בתוכנו.

זאת הפעם הראשונה שאויבנו בנפש הוא גם אויב האחרים. אך גם מפריש לנו אחים לצרה אנו בודדים. משלח אותנו האויב. אשר ליבו אותנו בני בריתנו, מפלים אותנו גם בתוכנו.

האויב מכלה אותנו במלחמה: הוא מתכוון לא לשעבדנו אלא להשמידנו. [illegible]

שאלות ותשובות בעל״פ

2. היתה רעה, - אמנם לא בתוך הציבור שהתכנס כאן, אלא בחלק של תנועת הפועלים, שאני רואה אותו כחלק של תנועתנו והם חברים יקרים וחשובים של-ו - שהעריכה אחרת את הדברים. כשפרצה המלחמה הם לא הודו בה, כי לפי פרוגנוזה מדעית, כביכול - ויש כידוע מדע הקובע דברים מראש על פי חוקי-ברזל של ההכרח ההיסטורי המתפתחים לפי רצונם מסוים - היתה צריכה לעמוד אנגליה, המדינות הדמוקרטיות וגרמניה הנאצית מצד אחד ורוסיה הסוביטית מצד השני. והנה פרצה המלחמה, בהיסטוריה לא למדה את המדע הזה, והיא הלכה בדרך שלה ונערכה קרב בין אנגליה וגרמניה. מה עשו הם אמרו שאין זאת מלחמה, זהו רק משחק והעמדת-פנים. עובדה זאת היא מכרעת ביותר כרגע והיא מחייבת מתיחות גדולה, כי בתוצאה של המלחמה הזאת תלוי דבר גדול: קיומנו או השמדתנו. נצחון אנגליה מבטיח לנו לפחות קיום פיסי, ואולי עוד משהו - לזה צור אמונה. אבל נצחונו של היטלר, אם בכוונותיו הוא ואם בעזרת מישהו, פירושו עקירת העם היהודי משרשו.

2.

3. כי גם בנצחונה של אנגליה אינה עדיין נצחון העם היהודי. יכולה אנגליה לנצח, אבל העם היהודי לא יהיה קיים במשך דורות. כי על קיומו הלאומי של העם היהודי מאיים לא רק היטלר.

4. של עם, של בן ברית, של שותף, אמנם שותף קטן וחלש, שכוחו, לדעת זרים, הוא כמעט ולא כלום ולדעת יהודים שאינם יהודים, ושלם ציונים שאינם ציונים הוא מחוסר-ארצים. אבל לדעתנו אין עמנו מחוסר ערכים בשעה זאת. הוא חזק יותר מהעם הפולני ומהעם הצ'כי. בהתגשמויות האיתנים של היום הננו כוח גדול. אמנם אין לנו להתרברב, במערכה הגדולה שעל פני כדור הארץ - והמערכה היא על פני כל כדור העולם -

(2

כוחנו הוא מיקרוסקופי, אבל במלחמה עולמית יש חזיתות מכריעות בנקודות שונות, ויש נקודה במערכה הגדולה שכוחנו הוא אולי לא זעיר, ועלינו להשתתף במלחמה הזאת לא כמשרתים, לא כבני בלי-שם, אנכס את זאת בנוסחא פוליטית ברורה יותר: עלינו להקים צבא יהודי.

5. הנני ליהודי נסיון בארץ והננו יודעים מיש דברים שהתחלתם היתה צנועה מאד והם התפתחו במשך הזמן לדברים גדולים. כן גם עם הקמת צבא יהודי. יתכן שהצבא היהודי יתחיל - ואולי כבר התחיל - בדברים שאינם נראים לעין. גרעין הנזרע באדמה אין איש רואהו כטרם נבט, אבל הוא בכל זאת קיים. עלינו לראות שגרעינים ראשונים אלה לא ירקבו והם יובלו לגבור. הצבא היהודי בעתיד יוכל למלא את התפקיד המוטל עליו כמו כל צבא לאומי אחר. עמנו צריך לדעת את זאת.

כל צבא מבני-הברית יש לו תפקיד כפול: להבטיח נצחון כללי של בני הברית - כי אין זאת מלחמה של מדינה אחת, של אנגליה או צרפת בלבד, - ויחד עם זה להבטיח את נצחון עמו. הצבא האנגלי רוצה בנצחון הכללי של בני הברית, אבל אינו שוכח אף רגע את אנגליה. כן הדבר עם הפולנים, היהודים אינם יוצאים מהכלל. גם הצבא היהודי, המעונין בנצחון הכללי, מעונין לא פחות מזה בנצחון עמו.

6. אני רוצה לציין שני מאורעות שאירעו בזמן אאא האחרון שהביאו בעקבותיהם שינויים יסודיים במיינו ויש לקחת אותם בחשבון ולא להיות לפי שיגרה, וביחוד בימי המלחמה. כי מתיחות מירושה גם מתיחות רעיונית גדולה - לראות את המתהווה ולהסיק ממנו את המסקנות הדרושות. השינוי האחד: ממשלת "הספר הלבן" הסתלקה, נכון יותר: היא סולקה ברובה ובאה ממשלה אחרת, אמנם לא חדשה לגמרי; יש בה תערובת של אישי הממשלה הקודמת. באה ממשלה של אנטי-ספר-לבן: אולי הגזמתי באמרי כך, כי ממשלה זו לא קמה בסיסמת ההתנגדות ל"ספר הלבן", אבל בממשלה זו יושבים אנשים שהם התנגדו בשעתו ל"ספר הלבן" - וזוהי עובדא פוליטית - ואם בשלום הממשלה הקודמת היתה העמידה בפני "הספר הלבן", מטרתו

ושליחיו, עקר המדיניות הציונית אם לא המדיניות היחידה, הרי כרגע יש גם אפשרות של פעולה פוליטית היובית נורמלית. יש עתה אפשרות להסברה פוליטית, לרכישת דעת הקהל, לרכישת השלטונות גם לצרכי השעה — לצרכי המלחמה שלנו — וגם לצרכים שלנו בשעת שלום, אם גם לא נגיע לקריעת "הספר הלבן" — איני רואה אפשרות כזאת בתקופה הקרובה.— אבל יש אפשרות של מלחמה פוליטית, מלבד העמידה נגד "הספר הלבן" — נגד רגישות ועלבונות של משטר "הספר הלבן" — המשטר המצי-נאצי שבארץ.

והשינוי השני, שנשתנה מאז, — אם כי איננו שינוי מוחלט — אאאאש האפשרות המתקרבת ובאה שארץ-ישראל תהיה אולי חזית מלחמה, ואי-אפשר לא לקחת עובדא זו בחשבון בפעולות וביחסים פוליטיים. זה מחייב לנצל את כל האפשרויות ובכל הצורות לאמן יהודים כאנשי-צבא.

אמנם גם שני השינויים האלה אינם משנים ולא כלום בעמידתנו נגד "הספר הלבן", והדברים שדיברנו נגדו לפני זמן נשארו בתקפם עד היום.

המצב במלחמה העולמית המסיר, ואם בימים הראשונים של המלחמה עוד אפשר היה להביא את אנשי "האורגנזציה המדעית של התברה ההיסטורית", שתורתם התנפה בגושפנקא של ספרות מסויימת, שלא ראו את קיומה של המלחמה, הרי עתה לא יתכן שלא יראו את המציאות כמו שהיא. הם עומדים בתוך נסיבות התנועה והם צריכים לראות את המסלילות של המלחמה הזאת בשבילנו ולא יתכן שלא יראו את התפקיד שאנגליה ממלאה במלחמה הזאת, ועל כן אל להם לזהות את העם הזה עם תעלולי שליחיו במלחמת הגורל של העם היהודי על ארצו, כמו שיהיה משגה גדול — משגה מסלי — שהזדהותנו עם מלחמת הגבורה של העם האנגלי תביאנו לידי היסוס על מעשי שליחיו בארצנו.

והדבר השלישי: המתיחות בלפי חורבנה של יהדות אירופה. לעת עתה אין זה אלא חורבן יהדות אירופה בלבד, אבל מי יודע אם לא יתפשט מעבר לגבולותיה. יש לי הכרת בטוחה ואיתנה — עד כמה שזה אפשרי בדברים שהם לוטים בערפילי העתיד — כי עתידה אנגליה לנצח, ואני רואה את העולם לאחר מלחמה זו כעולם לאחר נצחון אנגליה.

אבל עד לנצחון תהיינה עוד תחנות שונות ותתכנה עוד תבוסות קשות מאוד, ומי יודע אם אחת התבוסות האלו לא תפגע בארצנו פגיעה קשה מאוד. אבל אינני רוצה לדבר על כך, דיו להורבן הקיים, מבלי להוסיף עליו שיציג בפנינו את השאלה הגדולה: מה לעשות?

אפשר לתת שתי תשובות: האחת – צדקה גדולה. האסון הוא גדול ולפיו צריכה להיות גם הצדקה. התשובה השניה היא: ציונות גדולה.

7. ובתוכנו, בסובן המצומצם ביותר של המילה – אצל כל אחד ואחד בנפשו – עלינו להמשיך במלחמה מסורתית, רעיונית ורצינית נגד שלושה דברים שפשטו את הרגל, והם: א) הפילנטרופיה היהודית לצרותיה, אף כי היא לפעמים קונסטרוקטיבית כמו "אורט", "אזעף" וכד". ב) ההגירה לארצות מחוץ לארץ ישראל. ג) התכניות הטריטוריאליסטיות שפשטו את הרגל לא פעם, אבל הן צצות וקמות לתחיה לא רק בקרב הלא ציונים, אלא גם בקרב הציונים, בתוכנו אנו.

את הדברים האלה יכולנו להרשות לעצמנו בשנים כתקונן, אבל לאחר ההורבן האיום וטבח מיליוני יהודים אין התעלמות מרה ואכזרית יותר מאשר הרדפנות-אליל אלו, ועלינו לעקרן מנפשנו אנו, מהתנועה הציונית ומהעם היהודי.

תשובתנו היחידה: ציונות גדולה, כלומר: התאמת המתיחות לקראת העברת מיליוני יהודים, בגמר המלחמה, לארץ-ישראל – לטריטוריה היחידה בה הצליח הפתרון הטריטוריאלי של שאלת היהודים. מלחמתנו צריכה להיות על הכרת הנפש, הרעיון והרצון בתנועה ובעם למען הביא את המיליונים לציונות גדולה, ולמען נוכל להביא את הציונות הגדולה להכנתם של העמים שהם יכריעו את גורל העולם לאחר נצחון אנגליה.

וציונות גדולה פירושה שני דברים: התישבות רבת ממדים ושלטון יהודי בארץ-ישראל, כי בלי שני אלה לא יתכן דבר העברת המיליונים.

אמרתי בראשית דברי כי ציונות פירושה לראות את עצמנו כעם הנתון בתנאים בין-לאומיים מסויימים הבודק את הכוחות המפריעים לו ואת הכוחות העלולים לסייע לו. מי הם, איפוא, הכוחות העלולים לסייע לנו במלחמתנו לציונות גדולה? –

8.

9. גם ליהודים ניתן חופש הדיבור, כלשאר האזרחים, אמנם אין הם משתמשים בו בשל התפיסה האידאולוגית כי אין הם עם ככל העמים. אבל רשאים הם להשתמש בו וזהו מכשיר מאוד לקראת ציונות גדולה.

10. יש ארץ גדולה, שהייתי בה לפני 17 שנה, שהיא מכריזה כי ליהודים שבה יש כל הזכויות. אבל בארץ זאת אין היהודי רשאי להביע כל מחשבה שהוא חושב כיהודי. בארצות בהן היהודים הם אזרחים ככל האזרחים והם

יכולים להוציא יהודים והם מהווים כוח פוליטי.

11.

12. עצלות המחשבה והתרבות אינם המונופול של יהודי הגלות בלבד "מגדלות" אלו הן נחלת עמים רבים, בכל אופן של אלה שעומדים בראשם ועצלות מחשבה זו היא.......

13. יישבנו חצי מיליון יהודים על שטח אדמה קטן, על החלק ה-18 של א"י המערבית. מפעל כזה לא ביצעו בתקופה קצרה כזאת גם העמים הגדולים ביותר, גם לא הכובשים של קונסטיגנטים שלמים – אמנם מה שביצענו הוא מעט בשבילנו, אבל אין זה גורע במשהו מגדלו של המפעל ההתישבותי.

כיום אין קיים עוד באנגליה הדבר שהביא לידי משטר "הספר הלבן" והוא – הפחד מפני הישלו ומפני עוזריו מסייעיו במזרח, כי "הספר הלבן" ניתן לא משום שנוכחנו פתאום לדעת כי בא"י חיים ערבים.

הערבים היו כאן גם לפני 20 שנה. גם מלקולם מגדונלד, שבשעת השיחות הידועות בלונדון ניסה להוכיח כי בשעת מתן הצהרת בלפור לא ידעה ממשלת אנגליה על קיום ערבים בארץ ומשום כך כל ענין ההצהרה היה בחינת מקח-טעות, נאלץ לבסוף להודות כי הקבינט ידע ידוע כל זאת, ובודאי שידעו על כך בזמן פרסום "הספר הלבן" הראשון. ומה שנתחדש בשנים האחרונות איננו אלא הפחד בפני היטלר והפחד בפני ההיטלרים הערבים, שהם עמדו גם בראש כמה מהמדינות הערביות. עתה: היטלר ימוגר וגם פחדו יעלם. זוהי נסיבה חדשה חשובה.

דבר ביטולו של "הספר הלבן" תלוי בהרבה בישוב, בכושר להכשיל את הספר הקיים. הכוח העומד מאחרי הספר הזה איננו גדול מכוחה של אמריקה, מכוחה של אנגליה והדומיניונים. ואם הישוב ירצה – כוחו יהיה גדול מהכוח העומד מאחרי ה"ספר הלבן". הוא יכול היה לסיים ב"ספר הלבן" עוד לפני המלחמה – אילו רצה, ובודאי שיוכל לעשות את זאת לאחר המלחמה. אבל עם כל האימון שאפשר לרחוש למדיניות האנגלו-סכסית אני בטוח שלא יגישו לנו שום דבר כשר על מס זהב. אנחנו נעמוד בפני דאגה רבה וגבורה רבה – ואילו צריכות להיות מוטלות על הקיבוצים היהודים שבמדינות הללו.

14. הם אוהבים את א"י ורוצים בבנינה ובתקומתה.

HOW AMBASSADOR MORGENTHAU SAVED PALESTINE

JEWRY IN THE FIRST WORLD WAR.

At the beginning of the first world war there were about 90,000 Jews in the country. Their economical and political situation was endangered when Turkey entered the war. Turkey was then ruled by a triumvirate: Anwar Pasha, Talaat Bey and Jamal Pasha. The latter was appointed Dictator of Syria and Palestine and Commander of the military forces intended for the occupation of Egypt. He immediately started the persecution of the Syrian and Jewish leaders, considering them a danger to the integrity of the Ottoman Empire. In Beirut a number of Arab leaders were hanged and Jewish leaders would have shared their fate, had it not been for the intervention of the American Ambassador in Constantinople, Mr. Henry Morgenthau, senior.

An order was published by Jamal Pasha to the effect that any person on whom a"Keren Kayemet" Stamp was found, would be subject to the death penalty, and every zionist was declared an "enemy of the State". However, Ambassador Morgenthau's strong personal intervention stayed the Turkish dictator's hands.

My friend J. Ben-Zvi and myself were the first to be imprisoned in Jerusalem (we were both students at the Turkish University, Constantinople and came to spend our vacation at home in Jerusalem) but thanks to Morgenthau's intervention we were merely"expelled for ever" from Palestine and Turkey instead of being hanged.

At the beginning of 1915 we were put on a boat going to Egypt - and upon arrival in Alexandria were immediately sent to prison by the Egyptian authorities (in fact the English) as enemy subjects. Again through the intervention of Ambassador Morgenthau who applied to the American Consul in Alexandria in the matter, we were set free and permitted to go to the United States where we remained for three years, until we were able to return to Palestine, volunteering with the British Army in special Jewish regiments.

The lives of other Jewish leaders, such as Mr. Dizengoff, Antebi etc. who had been jailed by Jamal Pasha were saved as a result of the intervention of Ambassador Morgenthau. Instead of being put to death they were exiled to Turkey.

At that time the situation of the Jews in Palestine also became dangerous from the economical point of view. With the entry of Turkey into the war, the country was cut off from the world and left a prey to hunger and destruction. -- And again it was Ambassador Morgenthau, who, with the help and assistance of American Jewry had food sent directly to Palestine from America(which remained on neutral terms with Turkey even after entering the war in 1917).

Thus Morgenthau senior - although a non-zionist - saved the Jews

of

of Palestine from hunger and the Jewish leaders from the gallows.

In 1915-16 when I was in the United States, I had the opportunity of thanking Mr. Morgenthau in New York (after his return from Constantinople) on behalf of the Palestine Jews for what he had done for them, and I am very happy indeed to be able to tell all this now to his son, Mr. Morgenthau junior.

המבנה של משרד הבטחון

המנויים הראשיים

ראשי מחלקות

ראש מחלקה	שאול מאירוב
ראש מחלקה	יוסף יקובסון
ראש מחלקה	א. זכרסקי
מחלקת הארגון (המזכיר הכללי)	יוסף יזרעאלי
מחלקת התשלומים לצבא	ברוך רבינוב

ראשי אגפים

מנהל אגף הקניות	א. בקר
" " ההספקות	ע. פרטיץ
" " הייצור	הלל כהן
" " המדע	דר. ברגמן
" " הרכישה	
" " ההקמה התעשיתי	ז. סיפקוב
" " לצרכי דת	שמעון וסרמן
" " השקום	יוסף גוריון
" " הסעד	דר. לובינסקי
" " הגיוס	ברוך רוזנטל
" " ארכיון הצבא	רפאל לב
" " הנצחת החללים	דר. אשכולי
" "	ז. רוסצקי
" " הנוער והתרבות	גרף איסר בן-צבי

עוזר שר הבטחון לעניני חיל אויר – חי ישכר
" " " " חיל הים – גרשון זק

פריס 28.6.46
פולה יקרה -
זה עבר שבוע ואחרי בפריס, הרגע
לאחר שהתקלחתי לבד הנה, ואבל מוכן
אל אשר לי. [illegible] חושש קול מאד
לכתוב הנה בכל יום [illegible] - אם בזמנה
אין לי מה שאמרתי. רק הרעש הנה
פה בלילה, ונראה בארץ חרבה
דרך כרוב לנצח.
בשעה הראשונה באו לשלום
את אשר להפליג ראשה לפרוטוקול
שלך לנסוע. לפי חשבון יקדים בערך
2-3 שבועות ויותר.
אכתוב הערבה לך טלפונית [illegible]
[illegible] כמה מוחה הפסיכופטית
בשכונה [illegible]. ואיך זה [illegible] כל עניין
ניסיונה על עצמי בערב - [illegible] הנה
בעוד 2-3 שבועות, ואם [illegible] שבוע
חשוב ורצה בשבוע הבא הכוון של
[illegible].
הצייר עומד לפנים ההתנהגות

לכבר את בודד עכו תוקף שלפני
והאירו כבר לכרוך הוא יושב באמץ
צפה, כי אם [illegible] בתאונה
את הכנר שלנו, וסוף סוף החזיר
על זה, ואני תמיד יותר כוהנות
בלעדי כבר היה מגר לכמה
ויש להודות, אבל תחת כל חפצה
[illegible] לה שני [illegible] לין-
דין, לכך, [illegible] בעונה ואחרי היו
משהו לאחת כך הכורע הדרוש
לה בדרך ואני לאחר רואה ורצה,
בערך עד עתה, כי ולבראש להסיע
אותה ורצה שאחרון, יש כוונה
בודד, להמשך בלילה עם באחרון
ההולך והוד אותנו לנצח.
וכלדים הנה כבר הראשון עד
עורת בשעה ורצה, ואחר לו הזמן
עדיין לוס קנה ברורה, ואולם את
מיד בשבוע לאור.
המצב הכללי שלנו בזמן הזה
באו הנה להפליג עם גן כבר ואם יותר

עוד ואחד המספרים רציני. בער
ואחר חלק סדר במוליר: חמש מדינות
(אוסטריה, איטליה, צרפת, יוגוסלביה
צ'כוסלובקיה) החליטו להענות [illegible]
25 מיליון דולר לצורך rehabilita-
tion and resettlement
של פליטים יהודים מאירופה לענין
ובזמנו הוחלט לתת לג'וינט* ה-40%
מהסך לקליטת הפליטים היהודים.
לפי הסכם שאושר לפי שטח של
היהודים מתוך הפליטים 2/3 היהודים
1/3 מה-40% כזה. והנה עד כה 40%
מצרכי הג'וינט - כסף שהפקיד
היהודים רבות [illegible] (מאוד, שאינן
[illegible] ([illegible] להלאור, ורוצים
והם [illegible] אין מה עד כה 40% לא
עוד [illegible]. אולם 25 המיליון הם
של [illegible], ודרוש [illegible]
הראשון להעביר [illegible] היהודים [illegible]
בשורה פה עם בן כהן [illegible]
זה. היה [illegible] Byrnes, הנציג

[illegible] בשורת „מרגרט [illegible]". [illegible]
את ב.כ. [illegible] הרבה ולתת אמון.
היא סבור שהיהודים [illegible] להתחיל
[illegible] הוועד - [illegible]
בזה. [illegible] אלה בחוץ [illegible]
[illegible] שלושה טעות. [illegible]
[illegible] בעולם הנוצרי - [illegible]
(מספר 2) - [illegible] טכניות,
[illegible] ביותר (הדור הרג)
להבטיח 40% [illegible] (מספר 3), [illegible]
[illegible] [illegible] של [illegible]
[illegible] עושים [illegible] 40%
בחירה (לאור סוף [illegible]). [illegible]
[illegible] [illegible] - [illegible]
[illegible] [illegible] לצאת על כמה [illegible].
ויש כו [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] להסביר [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] "תמולה" על [illegible] [illegible]

– כי הפעם באו לא רצו לבקש
[illegible] ורק הטב את [illegible] לו
בערב, – והאורחים הוא אלה ורצו
עזרה שמה, ושאלו שאלות, ורצו
את [illegible] המדויות על עוד אלה
הולך.

של אפרים אותם סרום שבדיחות
גדולות [illegible]. ואם אני זה
פרוזה של [illegible]. שגם פה
על שאתו [illegible] [illegible]
באמנות [illegible]. והן סופרים
של [illegible] ובכדי [illegible] [illegible]
אלה והתרשמות [illegible]. רק [illegible]
על [illegible] שהוא [illegible] לא הרבה
ואת [illegible] של [illegible] [illegible]
צריך להרגיש [illegible], כי אלה
[illegible] שאמריקה [illegible] של
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
אחר כך הנה [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] אלה הולך [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible]

1

[illegible] 1915)

[illegible]

2

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ב

ואולם אינה נכונה אלא על ידי מלחמה [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

July 7, 1946

Dear David!

Just now got your cable from New York, I read all about you in the press, but beyond that, I know nothing. I am so upset with everything that now I am able to do everything. When I told you my heart is bad you took ~~it~~ very slightly, my heart is very bad the blood doesn't work properly and there are moments that the ~~[illegible]~~ stops beating. The doctor advised me to leave the house and lead a very quite life (when in the quiet) ~~when~~ you left you didn't make any arrangement, didn't ask if I have enough money, ~~as~~ you know how much the house costs, did you ask me where did I get it or I need more money I had few hundred pounds I put in the Lawyer plus 400 pounds that I have to pay 25 pounds a month, I don't need anything? Everybody needs, but I. It is too bad Ben is ~~dead~~, cannot relieve my suffering.

Now Amos is coming, the arrangement for Amos is not real now, what will we do, where will I get money to keep body and soul together. You never thought of this. I could do with nothing.

The house is so big, who has the strength to keep it! You never thought of that.
What shall I do with Mary how shall [I] arrange things? I can write ~~very~~ very little to you and whatever suggestion I ever do make, the opposite is the result. It is all very disheartening. ~~[illegible]~~

If you remain in America for a time I don't want to come. Why should I be the slave servant, didn't I do ~~in~~ enough in Palestine. ~~[illegible]~~ does
You always say, everybody [does] the same, it is not true. I did everything on my expense, you never thought of asking how I manage it. ~~[illegible]~~ Everybody needs ~~[illegible]~~
I need nothing, and if I get something it is such a favor. Why don't you see and hear how much money is being spent and how many lies is told and you ~~[illegible]~~ tolerate, I am ashamed.
The suit case was not brought from ~~[illegible]~~ America, I don't know what Barnett did with it.
Every letter deserves an answer.
[illegible]

Answer in English

הסוכנות היהודית לארץ ישראל

The Jewish Agency for Palestine

2210 Massachusetts Ave., N. W.
WASHINGTON 8, D. C.
ADAMS 5411

September 12, 1946

Mr. David Ben Gurion
The Jewish Agency for Palestine
83 Av. de la Grande Armee
Paris, France

Dear Ben Gurion:

Attached are two confidential reports as follows:

1. Jewish People of Europe
2. Jews in Poland.

Although it is important to give as much publicity as possible to these reports, please be careful not to mention the authors' names.

Yours, as ever,

Eliahu Epstein

EE:rke

Enc. - 2

is a photograph of a pile of scalped heads, heaped in the yard, gaping and staring.

Justice Jackson told me how one Nazi Commandant of an extermination center, in testifying at the trial, had boasted about how he had increased the daily capacity of the gas chambers and had calmly recited how he had "caught Jewish mothers trying to hide their little babies under their skirts in the vain hope that they might somehow escape being thrown into the chambers.

The clearer a picture one gets of what happened to over five million Jewish men, women, and children in Europe during the last several years, the clearer an understanding one develops of the tragic situation of the surviving Jews in Europe.

Memorandum for the President

Re: Jewish People of Europe

On my recent visit to Europe I had the opportunity to talk to a number of persons about the situation of the Jews in Europe. I also took the occasion to visit the Jewish infiltree center, which is located at Furth (just outside Nuremberg) in the United States Zone of Germany.

Although I do not want to pose in any sense as an expert in this matter, I have formed certain impressions and have a few thoughts which I would like to pass on to you.

The more one hears about the wanton murder of the Jews by the Germans, the more one wonders why this great crime has not shocked the conscience of mankind more than it has. The reason, I suppose, is that it is difficult for anyone to grasp the full significance of the murder of over five million human beings. Newspapers are accustomed to speak of mass murder when a half-dozen victims are shot down by a gunman. What shall we call it when whole towns die and the slaughtered are numbered by millions.

In talking with Justice Robert H. Jackson and examining the Nuremberg Trial Exhibits, I found how completely all of the unspeakable atrocities committed against the Jews, which many refused to believe at the time, have now been recorded and documented for history. Not only do these records establish the inhuman nature of these atrocities, but the casual, callous, everyday nature of the official reports dealing with the crimes perpetrated against the Jews and slave labor are such that they reveal a completely and shockingly different attitude toward individual responsibility, toward cruelty, and toward human relations and human decency than is accepted generally throughout the world.

Thus, one report (bound in facsimile of leather covers) made to Himmler on the "Elimination of the Jews from Warsaw" contains daily accounts of the commandant, reciting the "progress" of each day. One daily account says "Jews disposed of - 59,340 - our losses none". The whole report concludes with the statement "I have the honor to report that there are no more Jews in Warsaw, and no Jewish section remaining". In the back of the report are photographs showing Jews emerging from cellars, hands up, covered by troops with tommy guns; men jumping from a five story building which had been set afire; piles of corpses, some stripped naked; nude men standing on the edge of pits before firing squads; etc.

When I first heard that the Germans had used the flesh of these victims to make soap, I did not believe it. There are a number of exhibits at the trial from the "soap factory". The factory contained various cauldrons for trying out the fat from human bodies. The victims were apparently killed, beheaded, scalped for their hair (seven thousand kilos of hair were found in one warehouse) and tried out for fat. The fat was then combined with lye and other chemicals and the soap was poured out in pans to harden. One technical report says "The only inconvenience about the manufacture of soap from human bodies is the smell of the soap, which is somewhat disagreeable". Some experimentation was conducted on "suitable methods of perfuming human soap". One exhibit from the soap factory is a photograph of a pile of scalped heads, heaped in the yard, gasping and staring.

Justice Jackson told me how one Nazi Commandant of an extermination center, in testifying at the trial, had boasted about how he had increased the daily capacity of the gas chambers and had calmly recited how he had "caught Jewish mothers trying to hide their little babies under their skirts in the vain hope that they might somehow escape being thrown into the chambers.

The clearer a picture one gets of what happened to over five million Jewish men, women, and children in Europe during the last several years, the clearer an understanding one develops of the tragic situation of the surviving Jews in Europe.

We cannot bring five million dead bodies to life - we cannot breathe the breath of life into the pits of human ash and human bones - we cannot even find the little bodies that once wore the thousands of baby shoes found amongst piles of shoes of every size. But we can take action - and take it now - to make certain that the over one million European Jews who survived the Nazi terror are given a chance to live. The time for talk has long passed - the time for action is long overdue.

My visit to the Jewish camp at Furth, where I spent several hours talking to the persons living or rather existing there, impressed upon me more than ever the burning passion which these people have to get moving - moving toward a place which they can call home. Although the Army and UNRRA have done an excellent job in organizing and equipping this particular camp, it is clear that the time which the Jews have to spend there is, in the words of one Polish Jew whom I talked to, "that much more time lost out of their lifetime". One can imagine the feeling of these people, who after wandering over Europe for several years trying to get out, now find, well over one year after their supposed liberation, that they are no closer to a home than before. We have saved them from death - but we have not yet given them a chance to live.

General Joseph T. McNarney and General Mark Clark both told me of the large infiltration of Jews into the American Zones in Germany and Austria. These Jews are coming from all over Europe, looking to America to give them a helping hand. We cannot - we must not - let them down.

America has a grave responsibility to see to it that the Jews who are in camps in the American Zones in Germany and Austria are moved out as quickly as possible. They have no ties in these countries and no desire to go back to the countries in which their families were maimed, tortured and murdered. We cannot ask that they go back and search through the ashes for some trace of their dear ones. Practically all of them want to leave Europe and most of them feel they can only achieve security of body and spirit in Palestine.

We cannot, without pangs of conscience and shame, continue to ignore these facts. We must not forget that throughout the Nazi reign of terror, these people heard brave voices of freedom, justice and equality. These voices kept them alive and kept them fighting in the ghettos, in the concentration camps, and in the very shadows of their own graves. These Jews who have survived no longer hear these voices. They have been drowned out by voices denying them the very things which kept them alive.

Unless something is done at once to bring some hope into the hearts of these people, more and more will die with each passing day. It is now over one year since VE day, and many Jews in Europe die every day of broken spirit as much as broken body.

It is with these considerations in mind, that I have certain concrete suggestions which I would like to give you, for what they may be worth.

1. Prompt Movement of Jews in Germany and Austria

With respect to the Jews in Germany and Austria, and particularly the Jews in the American Zones of Germany and Austria, it seems to me that the time for inquiries, for investigations, for commissions, for discussions and diplomatic maneuvers has past. Elementary human decency and morality require that these human beings be moved as soon as possible, to places where they can live without fear on equal footing with their fellow man. It is essential that some action, however small, be taken at once. If we can only break the ice, I am sure we can keep it from freezing over.

I suggest, therefore, that we select initially about 5,000 Jews from camps in the American Zone of Germany, and actually begin moving them - moving them closer at least to their permanent homes. Caravans would be organized, fully equipped with the necessary food and medical supplies and with adequate personnel

to carry out a safe journey, for the purpose of moving these Jews to a port on the Mediterranean. They might be moved, for example, to some port in Southern Italy. I am confident that the warm-hearted Italian people, who have already done so much to aid and comfort refugees from persecution and oppression, would welcome such a mission of mercy with open arms. A camp could be established near the port, where the Jews could wait temporarily until arrangements were made to take them by ship to more permanent homes - to homes where they could walk with dignity, free from fear and free from want.

This would be only a small step, and every effort would have to be made to prevent its significance from being exaggerated. If it served to revive the broken spirits of some of those who have stopped dreaming, it would be worthwhile. We could not let it raise hopes too high, however, lest they come crashing down again. It would be my fervent wish that this small act would be followed by many more, and many greater and bigger acts - that those powerful forces of good will towards oppressed peoples, which exist I am sure in hearts all over the world, would shortly come to their rescue.

America must continue to maintain its moral leadership in this weary world, even though it may seem at first glance that others are prepared to shirk their moral responsibilities. The acceptance of responsibility comes with it the duty to act when action is required.

2. Property Assistance from Germany

The resettlement of the Jews of Europe, including the immediate resettlement of 100,000 Jews in Palestine, will require financial and economic assistance. A part of this assistance, if not a large part, might well come from Germany itself. I know of no more appropriate source from which to obtain resources necessary to rebuild the shattered lives of these victims than from the very nation which shattered their lives. Why should not German forests be cut down, for example, to supply whatever timber is needed to build homes for these people?

In discussing this particular matter with some of our representatives in London of your Cabinet Committee, they indicate that there might be a number of things in Germany which could be used for the resettlement of Jews in Palestine.

There are many ways in which materials might be shipped out of Germany to aid in this resettlement task:

(1) As reparations, either in the form of reparations to the Jews of Europe or if necessary as part of the United States' share of reparations.

(2) As restitution, or in lieu of restitution (actual restitution of Jewish property confiscated by the Nazis is proceeding very slowly - in fact, in the Russian occupied or controlled areas the officials apparently have no intention of ever restoring such property).

(3) As an export, payable for in appropriate currencies.

It would be my suggestion that General McNarney be authorized to permit the immediate shipment out of the American Zone of Germany of such resources as the appropriate authorities of this government deem necessary for the re-settlement of the Jews in the American Zone of Germany. It may be noted that the overall economic burden on the American Zone which the resettlement of these Jews elsewhere would relieve would be far greater than the burden resulting from using resources in the American Zone for such re-settlement. In taking such resources from the American Zone, it could be stipulated that it would be determined later whether they would be accounted for as reparations, restitution or as an export.

3. Open the Doors all over the World

In addition to the 100,000 Jews which you recommended about a year ago should be moved immediately to Palestine. A recommendation which was later concurred in by the Anglo-American Committee of inquiry - there are well over one

million surviving Jews in Europe. Without delay or compromising in any way the immediate movement of the 100,000 Jews a program should also be undertaken at once to deal with the even larger problem of finding homes for the over one million remaining. The Anglo-American Committee has estimated that as many as 500,000 may wish or be impelled to emigrate from Europe.

The solution to this broader problem must, it seems to me, lie in the freedom-loving nations all over the whole world extending a welcome hand to those who have been deprived of freedom for so long.

I suggest that consideration be given to the immediate convocation of representatives of all the United Nations, either through the appropriate agency of UNO or otherwise, for the specific purpose of meeting this problem - and meeting it at once. An international agreement should be arrived at whereby each United Nation (with certain possible exceptions) agrees to accept a certain quota of Jews and other refugees from Europe as immigrants into its territory and territory under its jurisdiction. There is no reason whatsoever why 500,000 to 1,000,000 Jews could not be resettled within one year in countries where they can live in peace and dignity, provided that the freedom-loving peoples of the world wholeheartedly cooperate toward this end.

The United States can and must do its share toward this end. It is indeed fitting that this great Nation, which from its inception has been a refuge for the fugitive from injustice, oppression and persecution, should furnish to the broken survivors of Hitlerism the sanctum and asylum which since biblical times have been afforded the defenseless by civilized peoples. We can never forget that we are a Nation fused from the people of every conceivable country, every known race, and representing every religion. All of us have been thrown into the melting pot of freedom and all of us have emerged Americans.

It seems to me that the inscription borne by that great symbol of our democracy - the Statue of Liberty, furnishes us our best guide:

"give me your tired, your poor, your huddled masses yearning
to breathe free - the wretched refuse of your teeming shore.
Send these, the homeless, tempest tost to me. I lift my lamp
beside the golden door."

Whatever action we can take to help the victims of Nazi persecution and oppression is not merely the performance of a humanitarian duty, it is the final symbol of our triumph over the forces of darkness which might have enslaved us.

Edwin W. Pauley

2 August 1946

MEMORANDUM TO: General Joseph T. McNarney.

SUBJECT: Report on Poland.

1. Attached is my report on Poland. I take the liberty of suggesting that the following persons may be interested in seeing this report:

Secretary of State
Secretary of War
Ambassador Arthur Bliss Lane
Ambassador Robert Murphy
General Mark Clark
Lt. General Lucius D. Clay
Lt. General Geoffrey Keyes
Maj. General Frank A. Keating
Colonel S. R. Mickelsen

RABBI PHILIP S. BERNSTEIN
Adviser to the Theater Commander
on Jewish Affairs

Encl: 1

2 August 1946

MEMORANDUM TO: General Joseph T. McNarney

SUBJECT: Report on Poland.

Purpose:

Because of the increasing number of Jewish persecutees from Poland recently arriving in the United States Zone in Germany, and the likelihood of further increases, I visited Poland on 23 July 1946 and remained there until 30 July 1946. My purpose was to make a realistic evaluation of the situation and to bring back a report on the prospective problems and needs to be faced in the United States Zone in Germany in the near future.

Persons.

In the pursuit of this objective I conferred with the following Persons:

U. S. Ambassador, Arthur Bliss Lane, and various members of his staff
Colonel Walter A. Pashley, Military Attache
Edward Osobka-Morawski, Prime Minister of Poland
Jakob Berman, Under-Secretary of State
Ignacy Zlotowski, Chief of American Section, Foreign Office
Ignacy Szaniawski, Assistant Chief, Jewish Section, Foreign Office
Oscar Lange, Polish Ambassador to the United States
Brig. General N. C. Drury, Chief of Mission, UNRRA
Representatives of Polish, American and Yiddish Press
The Chief Rabbis of Warsaw, Lodz and Lower Silesia
The Jewish Chief Chaplain in the Polish Army
The Officers of the Central Committee of Polish Jews, of the Central Committee in Lodz, and of the Central Committee in Lower Silesia
Officers of the major Jewish organizations working in Poland, including Mr. William Bein, Director of the American Joint Distribution Committee

In addition, I spoke personally to thousands of individual Jews.

Places.

I visited Warsaw and the Jewish institutions of its environs. I paid calls on the major Jewish organizations of Lodz, which has the heaviest concentration of Jews in Poland. I went to the larger communities in Lower Silesia, including Wroclaw (Breslau), Rychbach, and Kladsko. I studied the proceedings at the repatriation centers, the orphaned children's homes, and the points at which Jews begin their emigration which brings them ultimately to the U.S. Zone in Germany.

Population.

The situation in Poland is too confused and fluid to secure absolutely reliable Jewish population statistics. This was reflected in varying estimates expressed to me by several responsible persons. They range as follows: 120,000 (Chaplain (Lt. Col.) David Kahane, Chief Jewish Chaplain and Chairman of the Jewish Religious Council); 140,000 (correspondent Schneidermann of the Jewish Morning Journal, N. Y., who recently visited every Jewish center in Poland); 150,000 (Central Committee of Polish Jews); 160,000 (U.S. Ambassador Lane); 160,000 (Director Bein of the American Joint Distribution Committee). In order that this report may contain specific figures, but allowing the possibility of some margin for error, the highest figures, namely those of Ambassador Lane and Director Bein, will be herein used. It will be assumed that, as of 1 August 1946, there is a total of approximately 160,000 Jews in Poland. This takes into account the fact that the repatriation of Polish Jews from Russia has been completed.

The local Jewish population groups are estimated as follows:

Lodz		20,000
Stettin		18,000
Krakow		8,000
Warsaw		5,000
Bialystok, Lublin, Chelm, Tarnow		6,000
Other localities, central Poland		12,000
Upper Silesia (Katowici, Bytom, etc.)		15,000
Estimated Total		85,000
Lower Silesia:		
Wroclaw	15,000	
Rychbach	11,000	
Walbrzych	7,000	
Bielawa	5,000	
Kladsko	3,000	
Lignica	4,000	
37 Localities	30,000	75,000
Estimated Grand Total		160,000

Pogroms.

For centuries Poland has been a classic land of anti-Semitism. It was the scene of some of the worst pogroms in pre-Hitler Jewish history. Jew hatred took on a profound, violent character, and was constantly supported by religious fanaticism. The Easter season, for example, was for many generations a time when Jews lived in terror of violence by Christians who attacked them as "Christ killers". The infamous charges about the use of Christian children's blood for Jewish religious ceremonies found wide credence in Poland for centuries and are still being repeated in some of the churches. The fact that the largest numbers of settlers in Palestine during the last half century came from Poland is in itself testimony to the fear and insecurity which anti-Semitism caused Jews in that unhappy country.

During the Nazi regime in Poland, over ninety percent of Polish Jewry was exterminated. This is in marked contrast to the fate of the Jews under the same regime in Italy, where most managed to survive. It is the unanimous opinion of surviving Polish Jews that the reason for the almost complete extirpation of their community was the willing, strenuous and malicious cooperation of the Poles in the Nazi anti-Semitic program. According to their reports, most of the Jews of Poland were destroyed by Poles working under and improving upon Nazi instructions, rather than by the Germans themselves.

To the indigenous anti-Semitism of Poland was added, therefore the experience of unmitigated and approved mass murder of Jews. This was accompanied by unceasing anti-Semitic propaganda during the Nazi occupation. As a result, Poland is steeped in anti-Semitism.

It is also a country of violence — of gallant violence, of drunken violence, and of just plain violence. The combination of this profound anti-Semitism and the habits of violence has made life bitter and insecure for most of the Jews of Poland. Before the recent Kielce pogrom, there were innumerable incidents of beatings and many of killings. Jews were seized and abused in trains and other public places. Being robbed was for them a common experience. Abusive letters threatened their lives and were a daily occurrence. The attempt by Jews to secure restitution of their property seized by the Nazis was usually followed by threats on their lives. It was this atmosphere of terror and desperation which led to the substantial and growing infiltration of Polish Jews to the U.S. Zone in Germany.

The Kielce pogrom gave new impetus to this feeling of desperate fear. Even Jews who had become hardened to the manifestation of Jew-baiting in Poland, even Jewish Communists who are opposed to the emigration of Jews from Poland, were shaken and horrified by the events of 4 July 1946. The old hoax about Christian blood was

used to start the flame. But the inflammable material was ready, apparently, in the enthusiastic cooperation of all elements in the community in these acts of brutal murder. Women and children behaved with the same ferocity as men. They concentrated particularly on beating into a pulp the heads and genital organs of the victims. The police and local militia lent themselves to the pogrom, some officers even betraying Jews by false promises of safe escort. The church authorities declined to intervene. The survivors of the pogrom, whom I visited in a hospital in Lodz, described with an almost objective horror the elemental bestiality and obviously fanatical hatred of the pogromists.

The Jews in Poland became panic stricken. If this could happen in Kielce, they asked, was Jewish life safe anywhere in Poland? Considerable numbers of Jews immediately began to liquidate their affairs in order to migrate from the country. The rate of emigration was sharply increased, doubling within a few weeks. Although at the time of my visit there was some lessening of this feeling of panic and a calmer atmosphere had begun to prevail, I found that most of the Jews in central Poland believe that their lives are unsafe and want to get out.

Politics.

The political situation in Poland is not the subject of this report. However, it has bearing on the future of the Jews in that country, which is our concern.

The present government, according to the testimony of all Jews, is not only not anti-Semitic but has taken energetic and constructive steps to integrate the Jews into the life of Poland. It has enacted laws against the dissemination of race, religious and national prejudic es, which are appended to this report. It conducted a summary investigation, trial and execution of the chief instigators of the Kielce pogrom. It has established a far-reaching program for the productivization of Jews in Poland, which is described later in this report.

However, the government, by common knowledge, was not selected by the majority of the people in Poland. It is believed to have close connections with and the support of Soviet Russia, which is unpopular with substantial elements of the Polish population. Furthermore, despite its apparent good will toward the Jews, the government cannot legislate age-old anti-Semitism out of the hearts of the people.

Because of its program and its associations, the governmenthas attracted to itself bitter and unrelenting enemies. Following the Nazi pattern they, too, have found in anti-Semitism a popular and effective weapon for discrediting the government and for creating unrest. Of the fifty top members of government, three are Jews.

It should be added that they are of Jewish descent only and are not identified with Jewish religious or communal life. However, the opposition has singled out these Jews and their Jewishness for its most virulent attacks. Cardinal Hlond in effect condoned the Kielce pogrom by attributing as its root cause the presence and the program of those Jews in the government. The government, on the other hand, finding itself under attack on the Jewish question, states that precisely because of their anti-Semitism it will deal rigorously with its enemies. As a result, the poor surviving Jews of Poland find themselves ground between the upper and the lower millstones. They are daily the objects of attack and counter-attack. They are the scapegoats for failure, on the one side, and frustration on the other. The internal dissension gives promise of mounting in violence as November, the month of elections, approaches. Some even believe that there may be civil conflict in Poland, during which the Jews would be destroyed. Nearly all feel that in central Poland, at least, where the tensions and dissensions are sharpest, the Jews face a very precarious future.

Productivization.

At this point a distinction should be made between the 75,000 Jews in Lower Silesia and those in the rest of Poland. In Lower Silesia a new set of conditions has been established by the government. The land, industry and homes of the Germans who lived in this rich area have been distributed amongthe Poles and the Jews. A deliberate and not unsuccessful effort has been made to integrate Jews into this new life. They have been given good homes and land to cultivate. They are employed on state farms. They are active in the government of the area. And in some towns, such as Rychbach, they constitute the majority of the population. According to the statistics of the Central Committee of Polish Jews in Lower Silesia, Jews are gainfully employed in that area as follows:

Heavy Industry	338
Coal mines	781
Textiles	1,422
Agriculture	560
Government enterprises and institutions	2,753
Members of cooperatives	1,540
Miscellaneous (including individual merchants, artisans, etc.)	4,440
Total	11,834

As a result, there is not the same mood of desperate fear in Lower Silesia, as I found in the rest of Poland. Jews walk the streets without noticeable insecurity. Incidents of violence against them seem to be no more numerous than among the general population. Although some of the Jews of Lower Silesia are leaving the country, there is not the urgent haste which is present elsewhere. It is

the opinion of Chief Rabbi Treistman that most of the Jews in that area will remain, at least in the near future.

It must be added that this is problematical. A violent pogrom, an outbreak of civil conflict might precipitate a rapid movement over the nearby Czech border. However, at present the prospect seems to be that most of the Jews of Lower Silesia will not seek to emigrate in these immediate forthcoming months for the following reasons:

a. The provincialism of Poland enables some sections of the country to remain fundamentally different from others.

b. Both Poles and Jews are new in Lower Silesia and there has not been time for the transfer and hardening of old conflicts.

c. Both have the common fear and enemy, namely, the dispossessed Germans.

d. There seems to be enough land, work, business and housing for all.

Prognosis.

According to the above analysis, most of the Jews of Lower Silesia are not likely to find their way into the American Zone in the coming months. However, the majority of the Jews in the rest of Poland are likely to move this way. The latter will not be 100%. The Jewish Communists and their fellow travellers, the Jewish socialists and Bundists, who constitute over 10% of the Jewish population, are committed to the present government and give evidence of intending to remain. Although the government as such imposes no obstacles to emigration, it is conducting, with the aid of these Jews, a vigorous campaign to convince Jews that their future lies in the upbuilding of a democratic Poland. Other Jews who have some stake in the existing order, such as people with property or business interests, civil employees, etc., also may not depart quickly or at all.

It is my estimate, based on innumerable conferences, that approximately 60,000 Jews are likely to migrate from Poland during August, September and October. The greatest number is likely to come in the first six weeks, which will be followed by some tapering off. By November there will be a sharp reduction in emigration owing to (a) the fact that the bulk of those intent of flight will already have moved, (b) adverse weather conditions and (c) the completion of the election.

It is my present estimate, based on foreseeable conditions, that within a year 100,000 of the present population of 160,000 Polish Jews will have emigrated. The balance will probably remain.

Program.

<u>A. General Observations.</u> 1: No panic psychology "to save the Jews of Poland" should be encouraged. It was the unanimous judgment of all responsible Jewish leaders, in which I concur, that any deliberate program to get all the Jews to leave Poland would be unwise, impractical and dangerous, for the following reasons:

a. At present there is not evidence that all Jews need to leave Poland. Many have found there a life and a livelihood at least equal to the uncertainties of migration elsewhere.

b. The present government would be likely to resent a concerted public effort to move all Jews out of Poland as a reflection on its intentions and its capacity to preserve order and protect its citizens. This might lead to difficulties between the government and the Jews, which do not now exist.

c. A public, panicky wave of emigration might lead to pogroms, individual killings and robbings of Jews by Poles, who might hope to benefit thereby.

d. A public acceptance of emigration as a direct answer to the Kielce pogrom might establish the precedent by which anti-Semites in other countries might initiate pogroms in order to bring about the emigration of all Jews.

2. The Jews, as I met them in Poland, were of average or better than average stock. Meeting them at the source reveals that such deterioration as may be evident in the DP camps is the product of abnormal conditions, rather than of any inherent defects in the people. Nearly all the Jews I met in Poland are accustomed to work. The best thing for them is to resume working when they reach the Zone. Since, as now seems likely, there will be a substantial number of Jewish displaced Persons in the U.S. Zone over the winter, a productivization program should be vigorously undertaken. Everything should be done to create the maximum possible normality of conditions for the DPs, including maximum possible self-administration.

3. All legitimate methods of emigration for such Jews as wish to leave Poland should be expedited. It is highly disappointing to note that no American Consulate has been opened in Poland. Although, under the ~~mm~~ reestablished quota system, visas to the United States are available for Polish nationals, not a single visa has as yet been issued in Poland. Shortages of personnel and office space are given as reasons for this failure. However, with vigor and determination both can be overcome, as private organizations have demonstrated in Warsaw. Until this unnecessary obstacle is overcome, numbers of Jews eligible for direct immigration to the United States will continue, out of frustration, to filter into the U.S. Zone to add to the problems here.

4. In view of the explosive situation in Poland, no program should be undertaken which would involve the housing of Jewish DPs at the expense of Polish DPs in the U.S. Zone. Whatever efforts may be made by the United States Army to induce non-Jewish DPs of various nationalities to return to their own countries, should be completely separated from any plans for the housing of Jewish infiltrees.

B. Specific Recommendations. It is recommended that under the auspices of and at the initiative of the Commanding General, USFET, plans be explored and undertaken for the accommodation of 60,000 additional Jewish displaced persons in the coming three months and of an additional 40,000 over the winter months; that these plans include the expansion of facilities for such care in the U.S. Zone in Austria, the British and French Zones, France, Italy, and other countries, and that the resources of such private agencies as the American Joint Distribution Committee and the Jewish Agency for Palestine be fully utilized in the extension of this program; that the Commanding General, USFET, undertake to prepare accommodations for such incoming Jewish persecutees as cannot be cared for in other places.

RABBI PHILIP S. BERNSTEIN
Adviser to the Theater Commander
on Jewish Affairs

Rochester, N.Y.

Incl.: 1

Dziennik Ustaw No. 30
of July 12, 1946

Translation of excerpts from the decree of June 13, 1946, concerning crimes particularly dangerous during the period of the State's reconstruction appearing in No. 30 of the Journal laws of the Republic of Poland, dated July 12, 1946, under Item 192:

Article 30

Anyone who publicly calls for nationality, religious or racial quarrels or praises them is subject to imprisonment up to five years.

Article 31

1. Anyone who publicly insults, derides or debases a nationality group or an individual person because of membership in a nationality, religion or race, is subject to imprisonment for five years or arrest.

2. Anyone who violates bodily immunity or causes light physical harm to a person because of hismembership in a nationality, religion or race, is subject to the same penalty.

Article 32

Anyone who commits a criminal act directed against a population group or individual person because of nationality, religious or racial membership is subject to imprisonment for not less than three years or for life or subject to a death penalty if the act resulted in death or serious bodily injury or a disturbance of the normal course of public life or threatens general security.

Article 33

Anyone who participates in a conspiracy intended to carry out the crimes described in Articles 31, paragraph 2 or Article 32 or participates in a public assembly which jointly carried out such a crime, is subject to imprisonment.

Article 34

Anyone who, contrary to his duty, does not counteract the carrying out of a crime described in Articles 30 to 33 is subject to imprisonment up to five years or arrest.

Jerusalem

הסוכנות היהודית לארץ ישראל

The Jewish Agency for Palestine

MEMORANDUM No. 65
CONFIDENTIAL

July 25, 1946

To: Members of the Executive of The Jewish Agency for Palestine

FROM: Eliahu Epstein

SUBJECT: Mufti's Contact with the Russians

From a friendly, reliable source I have learned that some time before his flight from Paris, the Mufti had established contact with the Russians in an effort to find out how much support the Arabs in Palestine might expect from this source in the event of an outright struggle against the British for independence. Although not entering into any committments, the Russians suggested that further discussions on the subject should take place in Beirut between the representatives of the Mufti and Daniel Solod, the U.S.S.R. Minister to Syria and Lebanon.

Consequently, the Mufti wrote a letter to Jemal el-Husseini and asked him to approach Solod. In his letter, the Mufti advised his nephew to be most cautious with the Russians; not to make any promises unless something specific were suggested by the Russians themselves and not to accept any funds offered by the Russians to assist in the political activities of the Arabs in P alestine.

In the same letter the Mufti asked Jemal not to put implicit trust in the Arab League's support of the Palestine cause. Apparently news has reached the Mufti that some of the prominent members of the League are in favor of partition for Palestine and others are interested in Palestine only as long as it serves to further their own local schemes.

Whether Jemal el-Husseini met Solod and, if so, what the results of this meeting were, my informant could not say.

EE:rke
CC: Dr. B. Akzin for Dr. Silver and Messrs. Neumann and Shapiro
Mr. L. Lipsky
Mr. A. Lourie
The Executive of the Jewish Agency for Palestine in London
The Jewish Agency, New York

הסוכנות היהודית לארץ ישראל

The Jewish Agency for Palestine

MEMORANDUM No. 66
CONFIDENTIAL

July 26, 1946

TO: Members of the Executive of The Jewish Agency for Palestine

FROM: Eliahu Epstein

SUBJECT: Conversation with Mr. Gordon P. Merriam, Chief of the Near Eastern Division, State Department, Washington, D. C.

At a luncheon with Mr. Gordon P. Merriam on July 22, I discussed with him some of the aspects of the present situation in the Middle East as related to the Palestine problem. I tried to persuade him that the present trend of the British policy makers in London and in the Middle East in associating themselves with the most reactionary elements in the Middle East will sooner or later facilitate Russian penetration into this area, whereas a constructive social and economic program backed by the British and American Governments would impede Russian infiltration. I stressed the detrimental role which the Arab League plays in the affairs of the Arab countries, disregarding the interests of the masses and playing power-politics between London, Washington and Moscow in a way that precludes any chance of peace and security in the Middle East, and the first to suffer from this would be the British themselves. I went on saying, that by sacrificing the Jewish National Home to the Arab League and the Mufti clique, England destroys one of the few stable factors of the Western civilization in the Middle East and the only strong-hold of the democracies in that part of the world.

British policy in Palestine, I said to Mr. Merriam, has forced our people into a state of despair. Not a single Jew in Palestine will accept living under a colonial, inimical administration with the prospect of the Mufti, or a kind of a Mufti as head of the Palestine State - which is what the British want. No price is too dear for the Jews to pay to avoid such a "solution" to the Palestine problem because not a single Jew who was born there, who came there, and who is living there will agree to a Jewish ghetto in Palestine.

I brought up some examples of the situation from the present condition of the Jews in Iraq, Syria, Egypt and other Arab countries. I warned Mr. Merriam that the U. S. should not subscribe to such a policy; it will be detrimental to us and will involve his country and his government in a very risky enterprise both from the immediate and the long-range point of view.

Mr. Merriam listened attentively to my words, but his remarks did not indicate his agreement. His main argument consisted of showing the importance of the Arab countries in world politics, especially as they effect the situation in the Middle East so vital to the existence of the British Empire and to the interests of his own government. Although he did not say this openly, his thinking on the subject was dominated by fear of Russia. Agreeing with me about the necessity for social progress in the Middle East, he said that this matter was to be left to the Arab leaders as otherwise it would be interpreted as

interference in their internal affairs and be marked as a new form of imperialism.

Mr. Merriam entered with me into a discussion of how a Jewish State in Palestine can be self sufficient and exist in an environment of Arab States opposed to it. I explained to him our desire and possible ways for Jewish-Arab cooperation, but not at the expense of our vital interests.

Mr. Merriam is one of the most influential members in the Office of Near Eastern and African Affairs. His long service in the Middle East and his more or less permanent attachment to the post he is holding now (because of his physical defect) makes his personal views bear great weight on the policies of the Office and in guiding his own Division. He represents the typical, traditional approach of the people of his caste, colored by a sentimental and political opportunist attitude toward the Arabs. People of this type of background and mentality are very difficult to move or to influence in our favor.

EE:rke
CC: Dr. B. Akzin for Dr. Silver and Messrs. Neumann and Shapiro
Mr. L. Lipsky
Mr. A. Lourie
The Executive of The Jewish Agency for Palestine in London
Jewish Agency, New York

הסוכנות היהודית לארץ ישראל

The Jewish Agency for Palestine

MEMORANDUM No. 67
CONFIDENTIAL

July 26, 1946

To: Members of the Executive of The Jewish Agency for Palestine

FROM: Eliahu Epstein

SUBJECT: Conversation with Mr. Charles Fahy, Legal Advisor, State Department, Washington, D. C.

Mr. John Collier, President of the Institute of Ethnic Affairs, and former Chief of the Indian Division in the Department of Interior, introduced me to Mr. Charles Fahy, legal advisor in the Department of State.

Collier and Fahy are old friends and my contacts with Mr. Collier have been developed along lines of mutual interest in the sociology of nomads and semi-nomads. Mr. Collier is devoted to our cause and told me that he would like to extend all possible assistance to us.

Mr. Fahy invited me to see him at his office in the State Department. He mentioned, at the beginning of our conversation, that a few days ago a Zionist delegation called on him and discussed the matter of Transjordan. Although, in Mr. Fahy's words, Mr. Handler presented our case very ably, he, Fahy, sees great difficulty in agreeing with our arguments and suggestions after the United States Government has gone as far as it did in dealing with the matter.

I used the opportunity of my conversation with Fahy to explain to him the background of the present situation in Palestine. He listened attentively and asked questions which proved his interest in the subject. He admitted that his knowledge about Palestine is meagre and superficial and, as a new man in the Department, he has not had the opportunity to deal much with the Middle East or Palestine. However, he expects in one way or another to come into closer contact with questions pertaining to us. He would like to know more about the background of the problem and our grievances.

The conversation lasted for thirty-five minutes and Mr. Fahy asked me to see him again. We shall probably meet soon, together with Mr. Collier, and there will be another chance to speak to Mr. Fahy on our affairs.

EE:rke
CC:rke Dr. B. Akzin for Dr. Silver and Messrs. Neumann and Shapiro
Mr. L. Lipsky
Mr. A. Lourie
The Executive of The Jewish Agency for Palestine in London
The Jewish Agency, New York

הסוכנות היהודית לארץ ישראל

The Jewish Agency for Palestine

MEMORANDUM No. 66
CONFIDENTIAL

July 26, 1946

TO: Members of the Executive of The Jewish Agency for Palestine

FROM: Eliahu Epstein

SUBJECT: Conversation with Mr. Loy W. Henderson, Chief, Near Eastern and African Affairs, State Department, Washington, D. C.

This morning I called on Mr. Henderson to repeat to him the content of the letter which Dr. Goldman sent to Mr. Henry Grady, stating that in case the recommendation regarding the 100,000 will be included in the discussions which the British Government is contemplating to hold in September with Jewish and Arab representatives, the Jewish Agency will not take part in these negotiations which are contrary to the recommendations of the Anglo-American Committee of Inquiry and to the explicit and repeated statements made in this respect by the President.

Mr. Henderson interrupted me at this point and stated at once that there was no reason for us to suppose that the American Government has changed its position regarding the 100,000 and he does not see any reason why this position should be changed.

As regards the other suggestions by Mr. Grady they will be dealt with by the Cabinet Committee and later passed on to the President for confirmation. In case the Committee rejects Mr. Grady's proposals, he will get instructions accordingly.

When I turned to discuss the cantonization plan as published this morning in the New York Times, Mr. Henderson tried to indicate that the Arabs will be on the losing side of the project because they will be deprived of the best and most fertile land which will go to us and, while only 15,000 Jews will remain in the Arab zone, 300,000 Arabs will be included in the Jewish zone. He does not see how the Arab zone will be able to manage its economic affairs and that the Arab population may start moving out from that part of Palestine opening possibilities to us for settlement also in the Arab zone.

In reply to my remark about the Negev, Henderson remarked that that part of Palestine will not be closed entirely to the Jews, and, if proven agriculturally suitable, may be opened as well for Jewish colonization.

Turning to immigration problem, Mr. Henderson mentioned that British control over immigration into the Jewish and Arab zones will be only temporary and later will be managed by Jews and Arabs themselves in their zones respectively.

In duscussing the plan further, Mr. Henderson expressed his doubts as to whether the Arabs will be able to agree to it. He was obviously trying to impress me that the plan is more favorable to the Jews than to the Arabs.

I explained our objections to cantonization and stressed my belief that neither the Zionist movement nor the Yishuv will accept any kind of a plan such as described by the correspondent of the New York Times.

Mr. Henderson tried to be very kind during the conversation, indicating repeatedly the confidence he has in me personally and the respect for our office in Washington, which he considers as a foreign diplomatic mission, and asked me to keep strictly confidential some of the data which he revealed to me regarding the cantonization plan.

At the conclusion of the conversation he invited Dr. Leo Kohn and myself to lunch next Monday in order to continue our conversation further.

EE:rke
CC: Dr. B. Akzin for Dr. Silver and Messrs. Neumann and Shapiro
Mr. L. Lipsky
Mr. A. Lourie
The Executive of the Jewish Agency for Palestine in London
The Jewish Agency, New York

הסוכנות היהודית לארץ ישראל

The Jewish Agency for Palestine

MEMORANDUM No. 69
CONFIDENTIAL

July 26, 1946

TO: Members of the Executive of The Jewish Agency for Palestine

FROM: Eliahu Epstein

SUBJECT: Iran's Attitude toward the Palestine Question

I met here in Washington several days ago a member of the Iranian Embassy who is an old friend of mine and who was serving for the last two years in one of the Latin-American countries. He is now on his way to Teheran.

During our conversation he told me about the growing difficulties which Iran has with her Arab neighbors, and with the Arab League particularly.

Iraq and Arab Sheikhdoms of Kuwait and Bahrein are British pupits and are used at present as tools to attack every sign of social progress and democracy in southern Iran. Arab tribes frequently penetrate into Iran from Iraq and create troubles among the native Iranian population. The Arab speaking minority in southern Iran is systematically agitated by British agents in order to diminish the authority of the central government in that part of the country. Arab tribesmen have been used by the British against Iranian workers in the Abadan Oil Refineries and many of the workers have been killed.

The Iranian Government learned some time ago that the Arab League would support Iraq's expansion into southern Iran under the protection of the British in order to assure the security of the oil wells owned by the Anglo-Iranian Oil Company. The aggression of Iraq would be later justified by the Arab League as a case of Arab "self determination."

Iran has nothing against Zionism and does not object to Palestine becoming a Jewish State. Iranians must be very careful, however, in expressing publicly their attitude at this crucial moment of Iran's struggle for existence as an independent country herself. Therefore, the Iranian Government will have to follow a very cautious line of policy, when the matter of Palestine will be brought up at the UN Assembly, in order not to antagonize eith England or the Arab States.

Even those in Iran who oppose Russian domination realize that Iran must live in peace with Russia, otherwise she will be either dominated by Great Britain, who will have to extend protection against Russia's invasion, or to be ready for permanent troubles which will be instigated by Russian agents and make the existence of Iran unbearable. Most of the Iranians do not want British domination any more than they want Russian domination, and in order to preserve independence, Iran must adhere to a policy of balance between the two big powers.

Gavam's policy was the only reasonable one under the present circumstances. British propaganda caused him to suffer great unjustice because of his independent stand in dealing both with the Russians and the British. His policy has saved Iran from a major crisis and prevented serious international complications which would have developed had Hakimi's Government remained in power.

EE:rko
CC: Dr. B. Akzin for Dr. Silver and Messrs. Neumann and Shapiro
Mr. L. Lipsky
Mr. A. Lourie
The Executive of ?The Jewish Agency for Palestine in London
The Jewish Agency, New York

London

No. 65

CONFIDENTIAL

July 26, 1946

Members of the Executive of The Jewish Agency for Palestine

Eliahu Epstein

SUBJECT: Mufti's Contact with the Russians

From a friendly,reliable source I have learned that some time before his flight from Paris, the Mufti had established contact with the Russians in an effort to find out how much support the Arabs in Palestine might expect from this source in the event of an outright struggle against the British for independence. Although not entering into any committments, the Russians suggested that further discussions on the subject should take place in Beirut between the representatives of the Mufti and Daniel Solod, the U.S.S.R. Minister to Syria and Lebanon.

Consequently, the Mufti wrote a letter to Jemal el-Husseini and asked him to approach Solod. In his letter, the Mufti advised his nephew to be most cautious with the Russians; not to make any promises unless something specific were suggested by the Russians themselves and not to accept any funds offered by the Russians to assist in the political activities of the Arabs in P alestine.

In the same letter the Mufti asked Jemal not to put implicit trust in the Arab League's support of the Palestine cause. Apparently news has reached the Mufti that some of the prominent members of the League are in favor of partition for Palestine and others are interested in Palestine only as long as it serves to further their own local schemes.

Whether Jemal el-Husseini met Solod and, if so, what the results of this meeting were, my informant could not say.

EE:rke
CC: Dr. B. Akzin for Dr. Silver and Messrs. Neumann and Shapiro
Mr. L. Lipsky
Mr. A. Lourie
The Executive of the Jewish Agency for Palestine in London
The Jewish Agency, New York

No. 66

CONFIDENTIAL

July 26, 1946

Members of the Executive of The Jewish Agency for Palestine

Eliahu Epstein

SUBJECT: Conversation with Mr. Gordon P. Merriam, Chief of the Near Eastern Division, State Department, Washington, D. C.

At a luncheon with Mr. Gordon P. Merriam on July 22, I discussed with him some of the aspects of the present situation in the Middle East as related to the Palestine problem. I tried to persuade him that the present trend of the British policy makers in London and in the Middle East in associating themselves with the most reactionary elements in the Middle East will sooner or later facilitate Russian penetration into this area, whereas a constructive social and economic program backed by the British and American Governments would impede Russian infiltration. I stressed the detrimental role which the Arab League plays in the affairs of the Arab countries, disregarding the interests of the masses and playing power-politics between London, Washington and Moscow in a way that precludes any chance of peace and security in the Middle East, and the first to suffer from this would be the British themselves. I went on saying, that by sacrificing the Jewish National Home to the Arab League and the Mufti clique, England destroys one of the few stable factors of the Western civilization in the Middle East and the only strong-hold of the democracies in that part of the world.

British policy in Palestine, I said to Mr. Merriam, has forced our people into a state of despair. Not a single Jew in Palestine will accept living under a colonial, inimical administration with the prospect of the Mufti, or a kind of a Mufti as head of the Palestine State - which is what the British want. No price is too dear for the Jews to pay to avoid such a "solution" to the Palestine problem because not a single Jew who was born there, who came there, and who is living there will agree to a Jewish ghetto in Palestine.

I brought up some examples of the situation from the present condition of the Jews in Iraq, Syria, Egypt and other Arab countries. I warned Mr. Merriam that the U. S. should not subscribe to such a policy; it will be detrimental to us and will involve his country and his government in a very risky enterprise both from the immediate and the long-range point of view.

Mr. Merriam listened attentively to my words, but his remarks did not indicate his agreement. His main argument consisted of showing the importance of the Arab countries in world politics, especially as they affect the situation in the Middle East so vital to the existence of the British Empire and to the interests of his own government. Although he did not say this openly, his thinking on the subject was dominated by fear of Russia. Agreeing with me about the necessity for social progress in the Middle East, he said that this matter was to be left to the Arab leaders as otherwise it would be interpreted as

interference in their internal affairs and be marked as a new form of imperialism.

Mr. Merriam entered with me into a discussion of how a Jewish State in Palestine can be self sufficient and exist in an environment of Arab States opposed to it. I explained to him our desire and possible ways for Jewish-Arab cooperation, but not at the expense of our vital interests.

Mr. Merriam is one of the most influential members in the Office of Near Eastern and African Affairs. His long service in the Middle East and his more or less permanent attachment to the post he is holding now (because of his physical defect) makes his personal views bear great weight on the policies of the Office and in guiding his own Division. He represents the typical, traditional approach of the people of his caste, colored by a sentimental and political opportunist attitude toward the Arabs. People of this type of background and mentality are very difficult to move or to influence in our favor.

EE:rke

CC: Dr. B. Akzin for Dr. Silver and Messrs. Neumann and Shapiro
Mr. L. Lipsky
Mr. A. Laurie
The Executive of The Jewish Agency for Palestine in London
Jewish Agency, New York

No. 67

CONFIDENTIAL

July 26, 1946

Members of the Executive of The Jewish Agency for Palestine

Eliahu Epstein

SUBJECT: Conversation with Mr. Charles Fahy, Legal Adviser, State Department, Washington, D. C.

Mr. John Collier, President of the Institute of Ethnic Affairs, and former Chief of the Indian Division in the Department of Interior, introduced me to Mr. Charles Fahy, legal adviser in the Department of State.

Collier and Fahy are old friends and my contacts with Mr. Collier have been developed along lines of mutual interest in the sociology of nomads and semi-nomads. Mr. Collier is devoted to our cause and told me that he would like to extend all possible assistance to us.

Mr. Fahy invited me to see him at his office in the State Department. He mentioned, at the beginning of our conversation, that a few days ago a Zionist delegation called on him and discussed the matter of Transjordan. Although, in Mr. Fahy's words, Mr. Handler presented our case very ably, he, Fahy, sees great difficulty in agreeing with our arguments and suggestions after the United States Government has gone as far as it did in dealing with the matter.

I used the opportunity of my conversation with Fahy to explain to him the background of the present situation in Palestine. He listened attentively and asked questions which proved his interest in the subject. He admitted that his knowledge about Palestine is meagre and superficial and, as a new man in the Department, he has not had the opportunity to deal much with the Middle East or Palestine. However, he expects in one way or another to come into closer contact with questions pertaining to us. He would like to know more about the background of the problem and our grievances.

The conversation lasted for thirty-five minutes and Mr. Fahy asked me to see him again. We shall probably meet soon, together with Mr. Collier, and there will be another chance to speak to Mr. Fahy on our affairs.

EE:rke
CC:rke Dr. B. Akzin for Dr. Silver and Messrs. Neumann and Shapiro
Mr. L. Lipsky
Mr. A. Lourie
The Executive of The Jewish Agency for Palestine in London
The Jewish Agency, New York

No. 60

CONFIDENTIAL

July 26, 1946

Members of the Executive of The Jewish Agency for Palestine

Eliahu Epstein

SUBJECT: Conversation with Mr. Loy W. Henderson, Chief, Near Eastern and African Affairs, State Department, Washington, D. C.

This morning I called on Mr. Henderson to repeat to him the content of the letter which Dr. Goldman sent to Mr. Henry Grady, stating that in case the recommendation regarding the 100,000 will be included in the discussions which the British Government is contemplating to hold in September with Jewish and Arab representatives, the Jewish Agency will not take part in these negotiations which are contrary to the recommendations of the Anglo-American Committee of Inquiry and to the explicit and repeated statements made in this respect by the President.

Mr. Henderson interrupted me at this point and stated at once that there was no reason for us to suppose that the American Government has changed its position regarding the 100,000 and he does not see any reason why this position should be changed.

As regards the other suggestions by Mr. Grady they will be dealt with by the Cabinet Committee and later passed on to the President for confirmation. In case the Committee rejects Mr. Grady's proposals, he will get instructions accordingly.

When I turned to discuss the cantonization plan as published this morning in the New York Times, Mr. Henderson tried to indicate that the Arabs will be on the losing side of the project because they will be deprived of the best and most fertile land which will go to us and, while only 15,000 Jews will remain in the Arab zone, 300,000 Arabs will be included in the Jewish zone. He does not see how the Arab zone will be able to manage its economic affairs and that the Arab population may start moving out from that part of Palestine opening possibilities to us for settlement also in the Arab zone.

In reply to my remark about the Negev, Henderson remarked that that part of Palestine will not be closed entirely to the Jews,and, if proven agriculturally suitable, may be opened as well for Jewish colonization.

Turning to immigration problem, Mr. Henderson mentioned that British control over immigration into the Jewish and Arab zones will be only temporary and later will be managed by Jews and Arabs themselves in their zones respectively.

In discussing the plan further, Mr. Henderson expressed his doubts as to whether the Arabs will be able to agree to it. He was obviously trying to impress me that the plan is more favorable to the Jews than to the Arabs.

I explained our objections to cantonization and stressed my belief that neither the Zionist movement nor the Yishuv will accept any kind of a plan such as described by the correspondent of the New York Times.

Mr. Henderson tried to be very kind during the conversation, indicating repeatedly the confidence he has in me personally and the respect for our office in Washington, which he considers as a foreign diplomatic mission, and asked me to keep strictly confidential some of the data which he revealed to me regarding the cantonization plan.

At the conclusion of the conversation he invited Dr. Leo Kohn and myself to lunch next Monday in order to continue our conversation further.

EE:rke
CC: Dr. B. Akzin for Dr. Silver and Messrs. Neumann and Shapiro
Mr. L. Lipsky
Mr. A. Lourie
The Executive of the Jewish Agency for Palestine in London
The Jewish Agency, New York

No. 69

CONFIDENTIAL

July 26, 1946

Members of the Executive of The Jewish Agency for Palestine

Eliahu Epstein

SUBJECT: Iran's Attitude toward the Palestine Question

I met here in Washington several days ago a member of the Iranian Embassy who is an old friend of mine and who was serving for the last two years in one of the Latin-American countries. He is now on his way to Teheran.

During our conversation he told me about the growing difficulties which Iran has with her Arab neighbors, and with the Arab League particularly.

Iraq and Arab Sheikhdoms of Kuwait and Bahrein are British pupits and are used at present as tools to attack every sign of social progress and democracy in southern Iran. Arab tribes frequently penetrate into Iran from Iraq and create troubles among the native Iranian population. The Arab speaking minority in southern Iran is systematically agitated by British agents in order to diminish the authority of the central government in that part of the country. Arab tribesmen have been used by the British against Iranian workers in the Abadan Oil Refineries and many of the workers have been killed.

The Iranian Government learned some time ago that the Arab League would support Iraq's expansion into southern Iran under the protection of the British in order to assure the security of the oil wells owned by the Anglo-Iranian Oil Company. The aggression of Iraq would be later justified by the Arab League as a case of Arab "self determination."

Iran has nothing against Zionism and does not object to Palestine becoming a Jewish State. Iranians must be very careful, however, in expressing publicly their attitude at this crucial moment of Iran's struggle for existence as an independent country herself. Therefore, the Iranian Government will have to follow a very cautious line of policy, when the matter of Palestine will be brought up at the UN Assembly, in order not to antagonize eith England or the Arab States.

Even those in Iran who oppose Russian domination realise that Iran must live in peace with Russia, otherwise she will be either dominated by Great Britain, who will have to extend protection against Russia's invasion, or to be ready for permanent troubles which will be instigated by Russian agents and make the existence of Iran unbearable. Most of the Iranians do not want British domination any more than they want Russian domination, and in order to preserve independence, Iran must adhere to a policy of balance between the two big powers.

Saven's policy was the only reasonable one under the present circumstances. British propaganda caused him to suffer great unjustice because of his independent stand in dealing both with the Russians and the British. His policy has saved Iran from a major crisis and prevented serious international complications which would have developed had Hakimi's Government remained in power.

EE:rks
CC: Dr. B. Aksin for Dr. Silver and Messrs. Neumann and Shapiro
Mr. L. Lipsky
Mr. A. Lourie
The Executive of !The Jewish Agency for Palestine in London
The Jewish Agency, New York

תל-אביב, 29.8.1946

לשליחים שלום רב,

הננו למסור לכם משהו ממצבנו. <u>מיום השבת השחורה ועד עתה:</u>

אתמול נתמלאו שמונה שבועות מאז השבת השחורה של 29 ביוני, ארבעה שבועות למצור תל-אביב ומתחילים ימי הכנות לפתיחת פרשת הגירוש של מעפילים מחופי הארץ. אין לסכם עתה את הפעולה בשלושת התאריכים האלה, כי כל פעולה לחוד. עד היום, אין יותר נכון כל יום אנו חיים ונאבקים עם תוצאות המאורעות הנ"ל.

העצורים 29/65 טרם שוחררו כולם, שמונה שבועות מחזיקים אנשים ממשקים ללא כל חומר האשמה מיוחד נגדם. עם שיחרור המקריות היתה שיחרורו של רבים מהעצורים, כך מכריעה יד המקריות במעצרם של הנותרים ברפיח ובלטרון. אפילו "הספר הלבן" ה"מרהיב" כלפי הסוכנות, מזכיר רק את משה וגוזף, ומילא זה דבר; וגרינבוים ודוד הכהן וכו' אינו מזכיר כלל, וגם הם כלואים עדיין.

הגשר הרעוע שהיה קיים בין הנהלת הסוכנות לבין הממשלה, מלו "הספר הלבן" של צ'מברלין – מקדונלד, נהרס, איתנו, לחלוטין, ביום השבת השחורה. זו הדפנה המרוכזת, שהוטלה על כף זהב גדול לוויצמן בפרלמנט ובבית הלורדים ואף הודעות קרייליגניות, ומשא-ומתן באמצעים שונים, בארץ ובגולה, לא הצליחו להקים גשר חדש, שעליו ילכו היהודים "המתונים", אל הגויים [illegible] כל, (אגב, מה צריך היה להיות המכשיר שיעבור לצד היהודים? "תכנית מוריסון" והתקפות מצד היהודים? בנראה משפטית, בצורה של גזרה [illegible], על חשבון העלייה לארץ).

את שיחות בין גורין ודוד עם שלושת חברי הנהלת הסוכנות (ורייזן, לוקר וגולדמן), רוצים לראות – כי שהוא – בתידועי הישוב – [illegible] [illegible] כמבין גשר חדש. בכדי שידוע לכל על תוכן השיחות, הרי אין התרגזו [illegible] תביעים הלך הנהלת הסוכנות לשיחות לונדון, על אפשרות לבוא לארץ-ישראל. והתנאים העיקריים של הסוכנות אל בעת שלוש: 1) הממיה לכל"ט, שמשמע דבר יצירת מדינה יהודית עצמאית בארץ-ישראל, ב) הנהלת הסוכנות [illegible] תמנה את נציגיה לשיחות לונדון (כלומר שחרור אוטומטי של החברים העצורים בלטרון), ג) הנהלת הסוכנות תציע איזה בודקים אבטחיים יהודים יש להזמין, נוסף לסוכנות. וצריך שבעלת השאלות לא יכלו לבוא לידי תוכם, מפני עמדת גורין, אשר נסח בנראה לשבוע שיהיו שלוש בסיכים לשיחות לונדון: 1) תכנית הממשלה (הידועה לכם), 2) הצעות של הערבים (של הוצא החלק שלא הסכים לתכנית הממשלה, שהיא לעכבה, לפי יודעי דבר, תכנית אנגליה-ערביה), 3) התכנית של היהודים. מאחר שנציגי הסוכנות לא קבלו את הצעה גורין ודוד עמד לו הגריז הפעם, הועברה השאלה לדיון בקבינט בלונדון. בינתיים אין כנראה שיחות [illegible]. הלורד שהנשר החדש לא הוקם ואין גם יחסים. ובארץ נמשיך לשלוט השלטון הפועל באמצעות הגנרל האנטישמי ברקר.

עוד טרם נשתקעו רשמי המצור על העיר תל-אביב, עוד מפגינים יום יום בני עיריית תל-אביב נשיאם והוריהם של מיטת העצורים, ומבקשים רחמים על הכולאה והוספות להחזרם (כי נעצרו ספרו-יתם של מיטה משחות). וכבר מזהירה תנועת המרי העברית, כי על הפרק "פעולות" חדשות ע"י הצבא, ונוסף לכוונות גדולות אחרות ונתניה, כלולה שוב העיר תל-אביב ברשימה. הם מזהירים את התושבים לא להראות העודות זהות, לא ללכת כרצון לפכלאות, אלא להטריח לעצרה את הצבא והמשטרה.

לשיא הכאב והיגון הגיע הישוב, ביום השמור השני שבו עלינו – ביום גרוש המעפילים מהארץ. נקל לכם לשער מה היתה הרגשת היהודים בארץ ביום הקודר ההוא ומה הרגשתנו עתה יום יום, לא במקרה שבדי יהודי הולכת גם העומד הצבאי והקריבו קרבנות. בודאי קראתם שכבר את ההודעה הכוזבת של הממשלה, שבאה להרק את הגלה, ויתכן קראתם ביתר על התנאים בקפריסין. גם ראו שהובילו ע"י הבגידה המתועבת של ממשלת הפועלים, המתכוונת להודיע שליותה את הגרוש, עתה נאלצים קורים עם גורל שאינו הלרי [illegible] מקום אחר בעולם. עתונות מבית ה מלווים משונה דיבור חדש, מבון לארץ. בעלום שהם בני דורות נוער וילדים השוכנים בתור לקבל את מנת האוכל שלהם, החיים באי מקום לידתם של אפרודיטה – אלילת היופי, והוסף לאי דמעות חדש בממת פזורנו בעולם, יש להודות בהרגשת הקלה.

ידועה הורגשה בימים האחרונים, בעת שקבוצות מעפילים עברו את סבכת ההסגר בים ועלו לחוף, חפרים! ובעת שצעירים יהודים מתנועת המרי העבריה (לפי הודעה ממלחמה ושמית) הניחו מוקשים תחת צינת גרדי"ם והוציאו אותה מפעולה להקופה מסויימת. ומחר ימכיבו לבוא מעפילים וממשלת-הבגידה לא יכלה את זממה ועל היישוב מוטל המאבק, מתי יאבק אם לא עתה? אולי נצליח להביא לפניכם את כל פרטי המאבק הפנימי למען המאבק בחוץ. בושה יהיה למסור לצנזורה שוטר פנימי, על המכשולים שבפנים, הן היה רצון להגשים את ההחלטה על שלב שני ראשון, בעזרת כל הכוחות ביישוב. יתכן שהיה מצבה של מגין באפשרות כזאת ביישוב כה מגוון, הרי בישוב ללו כפורזת חוגים ופרטים המתנגדים בתוקף של התנגבה וביניהם שתקעו סכינים בגבה. והלוא תגובה, פרימה מאבק, ומאבק - ולו מוגבל, הוא משירה על קו מלחמה. ומלחמה מיוחדת לדעתם, עד עתה יש עתה כי היא המקהלה שמצאה לה אכסניה ב"הארץ" ומה אופיה: דפיטיסטים, רודפי שררה, אנשי ברית-שלום, סמילנסקי. עתה הצטרף עליהם גם הח' ש. קפלנסקי. צרפו עליהם בעלי אינטרסים שונים, את רוקח וספיר וכו' ותהיה תמונת המפריעים לתגובה שלמה. אגב, רוקח ושני סיעתו "אינם שוללים חלילה" תגובה. אדרבא, ואדרבא. הם מציעים תקונים שונים בתכניות ובשלבים. ובינתיים לא הושגה אחדות מלאה לתגובה מסיבית והתאריך להפעלת התגובה נדחה מיום ליום.

<u>מתוך דברי הסברה של התבוסנים:</u>

"יש נשק, הריהו לנו בבחינת מותרות. ונשק זה עלול לשמש לנו פיתוי־פרובוקציה, ועלינו לנער את כפינו ממנו. נשק זה "יורה" לבעליו בעצמו... ואז יגיע הדבר לרעה ב"בבת עינינו".

והנה, אכן כך קרה הדבר, שהשענו לו, הפצצת רכבות, תחנות-משטרה, שדות תעופה, גשרים ומלון "המלך דוד", באה מתוך נשק, ש"ההגנה" אינה זקוקה לו. ה"מתנפיות", שבחן ס וזה ה"הגנה" להיות מוכנה להלחם, ישנן והופעות לא לגשרים ולא לתחנות-משטרה, ונשק מ י ו ח ד ומציק זה נתן אתחון-פה לנגוע בנו בנשק, שהוא לנו חברת חיוני.

האם הבינה המוכנות בזמן הנכון, שעליה להתחלק מהלום-התעתועים הנקרא "בילטמור", ולאחוז ביחסי הידידים בערבן-ההצלה שניתן להם *) האם היה בייסת את כל כוח השפעה שלנו באמריקה ובלונדון, להחיש את הגיבושן של הצעות ועדת-החקירה? לאז היא בקשה לעמוד על המיקח, היא בקשה זוב, גם בגדה מאריקה וגם בועידת מפלגת-העבודה באנגליה, להשיג דבר-מה הדומה לבילטמור, היא בקשה לקבל את ה"טוב" ולא לקבל את ה"רע" המשוער. והפסידה לפי שעה הכל... את ה ט ו ב . שסכת עם "הרע". ועכשיו עלינו אגב, מתוך עקשנותה המיוחדת מזנה של מלחמה בשתי חזיתות.

לאחר כל חזון הבלהות, שעבר לעינינו במשך השבועות האחרונים, עומדות ברורות לעינינו שתי עובדות: האחת - מוסדותינו העליונים הגיעו לידי פשיטת-הרגל, ולא נשארה להם זכות של קיום, הסוכנות היהודית נפלה, מפני שאחדים מחבריה אחזו בדרכים מסולפות, הועד הלאומי נפל מפאת רכרוכיותו וחוסר קרקע מוצק מתחת לרגליו. ר א ש י ו היו נ ג ד הדרכים המסולפות - ולא קמה בהם הרוח להתקומם להן.

ויש להבדיל, לפי דעתי, בין הסוכנות היהודית ובין הועד הלאומי. הסוכנות קבלה את זכויותיה מאת התנועה הציונית הכל-עולמית, ורק היא יכולה לפטר את ראשי הסוכנות, כשהם אינם מתפטרים מעצמם. לא כן הועד הלאומי. זהו בחר היישוב, והיישוב רשאי לדרוש את התפטרותו, לאחר שנוכח לדעת את חולשתו וחוסר יכולתו לעמוד בעת צרה.

מיטב "בילטמור" בלחמנו על "התבין" ויתפכו מעט מעט את היינה, נשוב לדרכנו הראשונה - נשמור על ה"יין"!

*) לאחר הצהרת בווין, תבע סמילנסקי לקבל את 1,500 הרשיונות לחודש, והסביר שההצעה עצמית לא נעלה ממילא על קצבת בווין. (הערת המעתיק).

ואם מנהיגינו ברדפם אחרי ה"חבית" אבדו את דרכם, ואת עשתונותיהם, סילפו את הסילוצה והביאו את הישוב אל עברי פי פחת – חיוב מחייב ומצווה לקום ולעמוד בפרץ, ואם אין הסמכות לישוב לקחת בידיו את גורלה של הציונות – יקח בידיו את גורלו הוא.

(מתוך שני מאמרים של סמילנסקי ב"הארץ")

* * *

<u>מתוך המברק לוייצמן.</u>

"בשעה קשה ומכרעת זו חושבים אנו החתומים כמה לחובתנו לאמור לך שאנו וחלקים גדולים בישוב בוטחים בהנהלתך ומאמינים שיש בידך לחדש עקרון הציונות ולהסיר כל נזק בפירושם.

ההנהלה הנוכחית, הנושאת באחריות למבוכה הרוחנית והמוסרית בחלקים השונים של הישוב, איננה מוכשרה לטהר את האוירה. מחובתה גם להכיר בעובדה שלא הצליחה לעזור לך במניעת הדלדול של המיבנה הפוליטי. דרושים אנשים חדשים ודרכי מדיניות חדשות. מחובתה הציונית של ההנהלה הנוכחית לאפשר למוסדות המוסמכים של התנועה לבצע את השנויים הדרושים.

הננו מבקשים אותך להשתמש בכל משקל סמכותך והשפעתך כדי להגשים את השינויים האלה עוד לפני התכנס הקונגרס, כי הסכנות הכרוכות בכל דחיה נראות גדולות מאוד".

החותמים: פרופ' מ. גולדדורף, פרופ' י. ברויר, ריכרד ליכטהיים, הנס בולר, משה סמילנסקי, ש. אמה, ש. קפלנסקי, וד"ר אליעזר ריגר.

* * *

אכן מצא לך חו' קפלנסקי חבורה נאה מאוד לאקטיביזם פוליטי, מחודש.

מעניין שעורכי "הארץ", ביקרו את שולחי המברק, על צעדם זה, הם הביאו נימוקים פורמאליים מכריעים לכך: בשעה שמתנהלות שיחות בין נציגי הסוכנות וחברי הממשלה. ואולי היו להם נימוקים פנימיים כיתתיים אחרים. אבל לפני ימים חזרו העורכים של אותו עתון לקו העקבי האחרון שלהם. הם נפלו על "מציאה כשרה", שזימנו להם, "מפלגת התנועה לאחדות העבודה – פועלי ציון" ואתה כמובן גם "השומר-הצעיר". ותחת הכותרת "בפנים המחנה" הם חוזרים עוב לאותו נושא וכותבים:

"חזית התובעים שינויים בהנהלת עניני הציונות נתרחבה באופן פתאומי. לאחר התקיפה נשמעה במשך זמן ניכר מצד ימין, ואחרי זה הושמעה מן המרכז, באה עתה גם מצד שמאל. יתכן, שאילו נשמעה ב ב ת א ח ת ברגעים,כשהתפטרות ההנהלה יכלה להפגין מאמץ מחודש למצוא מוצא, היה הדבר קולע אל המטרה. אחרי "המלך דוד", למשל, או אחרי כ"ט ביוני, אם כי אז היה מובן הדיון הכללי והשלם, להזדהות עם המוסד שהותקף; ד"ר וייצמן רצה להתפטר אותה שעה, אבל מנעו בעדו. אתמול יצא "דבר" בהתקפה כללית על כל תובעי השינויים, מכל האגפים, וטענתו העיקרית היא, שהללו משמיעים את דבריהם "מבלי להתחשב כלל במשמעות האוביאקטיבית של מעשיהם ובתוצאותיהם המדיניות". אין זו, כמובן, אלא אותה הטענה בדיוק, שהשמיעים מבקריהם של אנשי ההנהלה הקיימת: שהם עושים מעשים "מבלי להתחשב כלל במשמעותם האוביאקטיבית ובתוצאותיהם המדיניות". ולא נכון, שהתביעות נשמעו רק לאחר כ"ט ביוני. במקרה הושמעה אזהרה נמרצה מעמודי עתוננו ביום פיצוץ הגשרים".

* * *

<u>ה"אופוזיציה הרמאלית" בהסתדרות מצטרפת למקהלה:</u>

לא קשה לקבוע מה היו הגורמים המניעים שהביאו את מפלגת [illegible] ב' להצטרף למקהלה התוקפת את ההנהלת הסוכנות ("באם ימשיכו המוסדות העליונים של התנועה בפעולתם <u>הבלתי-חוקית</u>, לא יהיו עוד רשאים לתבוע מאיש פרט או מפלגה בתנועה הציונית שמירה על החוק והסדר". – מתוך מכתב לנשיאות הועד הפועל

הציוני שנתפרסם ע"י מפלגה זו), ומפלגת "השומר הצעיר" הידועה באורח מלא יחד לפעולה שפתח בה "הארץ". מפלגה זו הזיכתה להזדמנות, והצעת ניתן לה ע"י סיעה ב', בלעדה היה כנראה קשה להשתלב בתוך חוג החבוטים.

ומה הטענה של סיעה ב', אי כינוסו של הועד הפועל הציוני ושליחות צו המשלח על חלוקה, אנו יודעים ודאי למה דחו את הכינוס של הועד הפועל (הקדמת הקונגרס וקיום סגנייה אוביקטיביים להגיע בסך לתריץ). הרי מול הנימוק הפורמלי שלהם על מתן סמכות להנהלה לברר תכנית מדינית הכרוכה בחלוקה, יש נימוק נגדי, שהקונגרס הציוני האחרון הטיל על ההנהלה לברר את התכנית של חלוקה, צריך להניח שהשיכון המפלגתי חדר של הסיעה העביר הזהה רוב על דעתה. אחרת היו נמנעים מהרעש המזיק שהקימו. בקרוב העריכה הסבירה לקונגרס ולסיעה ב' מוכן כבר כרם טוב להכיבה - חלוקה! אמנם גם בסיעה שילבה זו יש מחייבים ושוללים חלוקה, אך הגזיל והרב שולל, יוצא בודאי כל שווים שבחוץ, כבנגד בעמו - וקודם כל מפלגת פועלי ארץ-ישראל. סור לממשלה בורזין-שפלי. יחד עם ידיכו היהודים זה עם זה ב"מערכת החירות" ולעיתם ב'לי הרבה שמפרסמים גם לקראת "מערכה" מכוונת.

רצון ההתמודדות יצא כנראה הועם מרי הגבורה בהו"ל. כנ"ל שפילינג ארגן בחריץ קואליציה בת שני אנשים (הוא עצמו ומאיר יערי) נגד ההנהלה. מה היה הנימוק? הוא לא הסתפק בהזמנת הוריבנת שיראה להניח את עמדת מפלגתו, אלא תבע את שיתופו בכל ישיבותיה של ההנהלה המוכנות שנתקיימו בעריש, דבר שאין לו תקדים ובסים חוקי. אליו הצטרף יערי ושניהם לא הופיעו בישיבה. אם כי יערי שם במיוחד למי יו כדי להרצות את עמדת מפלגתו, אמנם מפלגתו של הח' שפילינג בארץ לא גילתה - במשך שבוע מהבעתה לעבור - שום חלוקי דעות אתנו, כנוגע לקו הפעולה והתגובה, אך התקיימה שיחה מיוחדת של נציגים ונסדרה בה אחדות דעות, ונחדי זה של חה נוספת של שני אישים, על מזהו גורא, וההנהלה ברוח הנ"ל, אולם כאחר עומדים ערב בחירות לאגו.

* * *

<u>במדיניות הערבית: (מתוך סקירות מוסמכים)</u>

- <u>ועידת שרי החוץ הערביים והחזמנה הבריטית למו"מ בלונדון.</u>

ועידת שרי החוץ הערביים נפתחה באלכסנדריה ב-12/8 ונגעלה לאחר שלוש ישיבות ב-13/8. הועד הערבי העליון לא יוצג רשמית בועידה, אולם המנהיגות הפלשתינאית חוותה את דעתה ולפי ההודעה הרשמית הושגה הבנה מלאה בינה לבין שרי החוץ. שרי החוץ עונים בחיוב על ההזמנה ללונדון ובעיקר, מאחר שהתנאים כבר נקבעו, בעצם, לפני התנאים הערביים המפורסמים: א) שלא ישבו לשולחן אחד עם היהודים וכשיהודים לא ישתתפו בועידה; ב) המגמית לפדרציה לא תושם בסים לדיונים; ביחס לתנאי השני אמנם לא סלקו האנגלים את התכנית הפדרלית מעל הפרק, אך הכריזו שאינה מחייבת ואינה מוספת את השער בפני תכניות והצעות נגדיות, כנגד אוכלוסיה עממית אחידות לעם המליכה ללונדון (אם כי אין שומעים על התגבורות תקיפה ומוחלטת לכך) נתן 6 דל ב'מילי, שר החוץ העיראקי תרוץ קולע: א) הערבים הם שיזמו את השיחות והצעת בריטניה אינה אלא תשובה לפניתם הם, וב) לפי המנהג באו"מ לא יתכן לעורר לפני אפית המוסמות המאוחדות שום בעיה בזמן ניסו שני מודדים הנוגעים בדבר להגיע לידי הסכם בדרך של מו"מ ישיר. כך ש"יחות לונדון נחויות כין אם יושג פתרון מוסכם עם אבירימים, שיוגש אחר כך לאישור האו"מ, ובין אם לא יושג והערבים יגישו תלונה נגד בריטניה. לאחר הזמנתו המיוחדת של הנציב קרוב מאוד לודאי (לדברי עזאם) שגם ערביי א"י יתתתפו בשיחות לונדון. אמנם, הם מציגים תנאי שלילי: שהמופתי ירושלם ראשית בראש המשלחת הפלשתינאית, אולם אין להניח שהבריטים יכנעו גם לדרישה זו, אז שלכל ההחות יכירו בו כראש המשלחת גם בהעדרו (כפי שעשו ב-1939), ונראה שהפלשתינאים לא יעמדו על תנאי זה. עבר, הליכה לא הוזמנה ללונדון במועד בזאת וכנראה יצא לשם עזאם כיועץ המשלחות הערביות.

ועידת שרי החוץ אירחה מבלי הדעת שלה את ועידת בלודין, הדוחה כל אפשרות של הירה, התכריזה העיבית של ערביות הנוהלות של שיי גדלה, המתנגדת

בכל תוקף לכל צורה של חלוקה ולמתן כל זכות מדינית ליהדות או לישוב בא"י; הדרישה להפסיק לחלוטין את העליה ומכירת הקרקעות; ברוח זו מנוסחים כל ההצהרות וגלויי הדעת הרשמיים מפי מדינאים ואישים ערביים לארצותיהם; זאת היא העמדה הרשמית ובגלוי לא ישנוה ולא יסטו ממנה.

עם זאת יש לשער שמאחורי הקלעים מוכנים לפחות מספר מדינאים ואישים כל-ערביים הנוקטים עמדה אחרת ופועלים בכיוון לפתרון "חיובי"; בכוונות זאת לפתרונות פשרה יונקת מהקשיים המדיניים של ארץ כמו מצרים במו"מ שלה עם בריטניה (בעקבות מאחורי הורה עזאם בפירוק בקשר בין בעית א"י והמו"מ האנגלו-מצרי) ומהשאיפות של בית האשם לסוריה הגדולה או למצוא פתרון זה. הרגשה שישנם חוגים או אישים כאלה קיימת גם אצל ערביי א"י ומכאן בשורי המחאה, המרירות והאכזבה הרבים בשבועיים האחרונים, ומכאן ההתקפות על המדיניות הכל-ערבית הרשמית. הרגשה זו מסתמכת גם על שמועות שונות שלפיהן בכל המקרים מדינה אחת או שלוש (בצירופים שונים) לחלוקה או להסדרות דומות. הכחשתן הנמרצת של כל השמועות הללו לא הצליחה ליטול את החשש שיש דברים בגו (אגב, הוכחשו גם השמועות על מגעים טריטוריאליים בין א"י ללבנון), להתקפה הנזעמה משתדלת שמא הסכים מי שהוא בליגה לפשרות מצטרפת ביקורת חריפה על חוסר מעשיהן של מדינות ערב למען א"י; מדינות אלו נאשמות על הבטחתן למסור את החלטות בלודאן - ובעיקר החשאיות שבהן - על שאינן מוסרות את הכספים המובטחים, על שאינן מעוררות את בעית א"י על הפרק באו"ם. ביקורת זו לובשת מערכה של איומים והכרזות אישיות, בעיקר מפי מוסל גורי ובולמאל; איימו שיזניקו את עמי ערב מעל לראשי הממשלות, "ערביי א"י יגינו בכוחות עצמם את גם המרד; איימו על אהה"ב בעונשים כלכליים; איימו על היהודים במלחמת השמד, בחיסול המפעל הציוני וכל מה שהוקם בארץ אחרי הצהרת בלפור, דרשו את גירוש כל היהודים שנכנסו לארץ בניגוד לחוק ומניעת זכויות אזרחיות מכל היהודים שעלו אחרי 1917 (העתונות הערבית בארצות השכנות - למשל, "אל-אח'ואן אל-מוסלמון" המצרי - ואף בארץ, מנהלת הסתה חריפה ואנטישמית נגד הציונות והיהודים בכלל ויהודי ערבי בפרט); העתונות הערבית ביומה התבעלות של ארצות ערב נגד הציונות. קשה לשפוט באיזו מידה נובעים הבקורת, ההתקפות והאיומים מקרע ונגוד אמיתי בין ערביי א"י והחוגים העסקיים הקיצוניים בארצות ערב לבין הליגה והמדיניות הרשמית. ובאיזו מידה איך כאן לחץ מבויים ומכוון, מבין עתוני א"י הערביים נתן "פלסטין" במדי לפקות ותשדות במדיניות הליגה, "אל-וחדה" דרש מעשים והשמיע הכרזות תוקפניות ו"אל-דפאע" - ובמידה שיש לו השפעה גם "אל-צראט" - השתדל ללמד זכות על מדיניות הליגה, להרגיע ולטשטש את הניגוד. למקהלת המבקרים והמתקיפים מצטרף גם ה"שמאל", המבליע בטענותיו את מזמורו הנצחי על פניה למועצת הבטחון והמנעות מכל מו"מ עם האימפריאליזם. המערכה המדינית הערבית מלווה גם בגלויים הידועים של מלחמת עצבים ונתן פרסום יתר למגמות האנטי-ציונית והפרו-ערבית של המדיניות הבריטית.

ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ־ישראל
הועד הפועל

General Federation of Jewish Labour in Eretz-Israel (Palestine)
EXECUTIVE COMMITTEE

השיבו נא בתשובתכם:
In reply please quote:
הח/11/2

תל־אביב יום ד' שבט תרצ"ה
Tel-Aviv, the (11.1.35)

למועצת:ועדי הפועלים במושבות

ח.נ.,

בבקשה להמציא חומר על מצב הפועלים וההסתדרות במשך שלש השנים האחרונות לפי שאלון זה.

1. מספר הפועלים (פועלים,פועלות,נשי עובדים,נוער עובד
2. ההרכב המקצועי של הפועלים — בסוף 1934-1933-1932
3. מספר חברי ההסתדרות (פועלים,פועלות,נשי חברים,נוער עובד) — " " "
4. האגודות המקצועיות ומספר חבריהן — " " "
5. מאין באו החברים שנוספו בכל שנה: מהעליה או מפנים הארץ
6. כמה פועלים עזבו את המושבה במשך השנה
7. כמה עברו בתוך המושבה מחקלאות לבנין והרושת במשך כל שנה — במשך 1934-1933-1932
8. אילו ארגוני פועלים היו וכמה מנין — " " " "
9. כמה קבוצים וכמה חברים היו בקבוצים בסוף — " " "
10. כמה ארגונים ומספר חבריהם — " " "
11. מספר משלמי מס במשך — " " "
12. כמה הכניס מס החברים במשך — " " "
13. כמה הכניסה המועצה ממקורות אחרים — " " "
14. כמה הוציאה המועצה — " " "
15. כמה עובדים היו במועצה — " " "
16. ההיו בתים למועצה ומה ערכם בסוף — " " "
17. הנערכו מגביות ההסתדרות במושבה לשם מה, וכמה הכניסו המגביות במשך — " "
18. ההיה ענף או גרעין למועצה — " " בסוף"

בב"ח

רבג/מש

Telegraphic Address: OVDIM, Tel-Aviv

פיזה ב׳ במרום. להב׳ אל פסוק הגלש הרגליות להב׳. ב
בחורות - לול פועמות, הכוונה עצ פומה.
התלוסת מרכז של שלוש - הול החלוסות אחרות (הלוונה)
הקרת אמונים של הצ׳ ריש - במפלצה והמספרות
אחרות של אש שעשו דמא - אם הם ריש אפא להבכה 22 מתוך 180
יש הם בזוגות - אפא ברה לעק.
אורך-רוח - אפא חומר הארץ.
עלמה פוצמת ריוש בחורים, ואת אשה אפלצה ותפארת
הלכבשה בלגף הפלצ ברגש ו של עולם.
הלכמה חוסר בערות - צאצאי הצור.
אשה = עלמות הערות של הפוזה

הספרות אחת לפלאו או״ -
מפלצה כוחות טבעיות לחיות
הנלה - במפלצה הבר ואהבת - ותחזקת
אור לול, סלוות, הלדה, ווכוח, הכפרה
סכנה של המלכה הדבות -
התמלה במעמד של גלות -
אימא לגלו בחוץ - על עמות:
לול להצמוך ב כוחות, מסורות,
של המרדות מרמרות - מעשי עלמות ומחזות
שלמות אש - מחוץ, מאמינות
ועמות, מבוואת -

כנסת – 1 [illegible] - תקופת מעבר: [illegible] - מדינה.
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]:
מלחמה [illegible]: בטחון, [illegible], מדינה, עליה, [illegible],
[illegible] - [illegible], [illegible] - [illegible]
1) מלחמה [illegible] - [illegible] [illegible] [illegible] -
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

בהסתפרות [illegible] רק [illegible]
[illegible] ה[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] עשה [illegible] אורה [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] מה [illegible]
[illegible] הגוא [illegible]
[illegible] בתוך [illegible]
[illegible]

[illegible] בספינה [illegible] - [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ספינה, [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] [illegible] הראשון,
[illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] ספינה; [illegible]
[illegible] [illegible] - [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] ה[illegible]
[illegible]
[illegible] רק [illegible]
[illegible]
[illegible]

יום המר [illegible] – [illegible] למפלגה רק הסגרות
[illegible] – [illegible]
[illegible]
[illegible] בחוץ. [illegible] עם [illegible] המפלגה [illegible]
בערות, [illegible] החוץ [illegible] הסתדרות,
[illegible] [illegible] המפלגה [illegible]
[illegible] המפלגה [illegible]
[illegible] – [illegible]

[illegible] – [illegible] רק [illegible] –[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

~~[illegible]~~ [illegible]

[illegible] כיוון [illegible] הבלתי-הסוציאליסטיות?
[illegible] זה את [illegible]:
[illegible] שלב [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible]
3) [illegible] [illegible]
[illegible] הסוציאליסטי.
[illegible] –
~~[illegible]~~
[illegible] בעוזר [illegible]
[illegible] – [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

פריס, 6.10.46

גולדה יקרה -

א. מבחירי י.ס. במקרה ש.ב. - דבר זה לא יתכן מבחינה ביטחונית:

1. חברי ל-X אישי, גם כי מתוך התייעצות עם הגורמים הקרובים בישוב, בהרכב של X- דאגו, - אלה שמחובם היה לדאוג - להבטחת קו מסוים, ולא מתוך החלטה איש באיש, אם כי הם מיצגים אותו המרכז בישוב, גם המחליף אין דעתו כדעת המוחלף.

2. ש. ב. יחד עם חברי יושבו בתוך מסוים, אשר מאז המשרד והייר לשבים. לבתחילה הרכבם שבתוך זה יתן שבי חברים ל-X אך ורק מתוך ביסוק שביתן לו בזמנו ע"י מר רוקח, שהיא רבודעה יש להחליט על כל דבר מתוך שיקול בגדל - פוליטי מצד אחד ובלכלי מצד שני, ואין להם איש אחד המסוגל במידה שווה לשני השיקולים כאחת, הם מרכיבים לאת שני אנשים. אם ש. ב. במקום פריבר, החבר - במקום אלבלי.

שום מפלגה לא קבלה יותר מאיש אחד, כי על הודעתי אז למר רוקח, שאין להתחשב בענין זה עם שום "יחסה", ואין שום סדר להחליף את ש. ב. אשר נסע לזמן קצר לחו"ל - באיש אחר; ההנחה שבגלל מקרה ובגלל מצאי יש ב-X מטעם "הגרוס" שני אנשים, והם נקבעים ע"י מר ר. - אין לה כל הצדקה לא לגרמו של דבר ולא בדיון שהיה לבר בזמנו עם מר רוקח ואח' מ.יר והבריתם.

3. קביעת חברים ל-X בדרך כלל היא בסמכותה של ועדת שלשה שנקבעה במוסד המוסמכים. משלשה אלה - שנים נמצאים כאן, ואחד יושב בירושלים. כל זמן שהמוסד אשר קבע ועדת-מיבדיים זו לא החליט אחרת (ועד עכשו לא החליט אחרת) אין לעשות שום שנוי ב-X - בין תרמת, בין גרעין, בין החלטה - בלי החלטה מיו-חדת של ועדה זו.

אבקשך לברר כל זאת למר רוקח, ולהוסיף לו בשמי שאין בשעה זו לעורר שאלות שעלולות לסבך עוד יותר העניים בישוב, ביחוד שבגדירן זה השאלה היא למעשה רק אקדמית בלבד בשעה זו, לרגל התורגה, ולכן אני מבקש ממנו לא לעורר עכשו שום שאלה ולהביא לספסרם-קור, בכל ארון עד הקונגרס, כי מסרים בארץ כמה חברים שהשתתפותם בבירור ובקביעה היא הכרחית. בקונגרס אולי יאבחר המצב המפלגתי בכללו; כל המערכים יפגשו יחד, ואפשר יהיה במקצת רצון טוב ליישר כל המדורים, ואין אז האורך לעשות עכשו כל שנויים.

ב. הדוקטור דורש שבסקודור ב-X יתמנה גבר של מסדרת חרפי, קויד צעיר. דרישתו מבוססת על שני נימוקים: א. הוא יצא את מ:לבתו. ב. הוא יצג קו, קו חרום. בלעדיו הבוחות ב-X שקולים.

דרישתו, נדמה לי, יש לקבל בתנאי שלא יתווסף סבך חדש ביחסים; הנימוק הראשון שלו מבטל במידה רבה ש"ב. ב. בשאר במקומו, כי אף הוא מיצב עכשו את ארגון המפלגה (ולמפלגת הציונים הכלליים, גם לאחר איחודם לא מגיעים שני נציגים, בשלכל שאר המפלגות יש רק נציג אחד). הנימוק השני במקומו עומד, אולם עד הקונגרס אין בהקפ-מיבה גדול לעשות.

ג. בדבור של יעקובסון עורר כאן סערה, מוגזמת במקצת, אבל מוצדקת בהרבה. עם החלטת הדוקטור בזאב העמד המדיסם על 3-3, כאשר היה, ואין שום יסוד להוסיף איש רביעי מהיבין בכלל, ואם להוסיף אין לתת כל הנציגים הבלתי מפלגתיים לגוש האזרחי בלבד. בשעתו דויתדר צירבי אז על הנציגים - באשר

למעשה שימש הררי כבא-כוחם בפועל, אם כי בתור נציג של מוסד אחר.

עם השנוי שחל במצב זה מתוך ארבעה, יש הביעה צורך לציונים הכלליים שאחד מהשלשה לכל הפחות יהיה שלהם. בכל אופן אין להעלות על הדעת שהגוש המזרחי יקבל כל הארבעה, במקרה שהפריטט יעמוד על 4-4, לפי דעתי גם לא במקרה שהפריטט יעמוד על 3-3, אולם לא נראה עכשו שום איש, אבל בודאי ובודאי שאין עכשו להוסיף רביעי בכלל, ואין למה הרביעי לגרש אם יבוא רביעי.

ומכיון שזאב בא עכשו (עד אחרי הקונגרס) במקום משה, והפריטט יעמוד שוב - עד לקונגרס - על 3-3, אין מקום לאיש נוסף.

ודאי דעתך של משה, ואני מקים דעה לגמרי אחר בנקודה זו. אבל אמרתי לו, שאני חושש לתת הוראה כשאיני נמצא בארץ, שמא יסתבכו היחסים ונבוא לידי משברים מיותרים, ולא אוכל משם לתקן את המצב ולמנוע סיבוכים.

המצב מסתבך עוד יותר לרגל הדרישה של המזרחי להוסיף להם איש במקרה שמרחיבים המסגרת לפוסטים אחד לימין ואחד לשמאל.

זהו נימוק נוסף להביא את הסטטוס-קוו אנטה (לפני צירופו של יעקובסון), ועליכם במקום להחליט בדבר ולקבוע.

על הענינים המדיניים - לונדון, ושינגטון - אכתוב לחוד.

שלום רב

ד. בן-גוריון.

רחובות, ו' סיון, תרצ"א.

ישיבה עם מועצת פועלי רחובות.

במפקד שהוכנה לפני שנה נרשמו יותר מאלף עובדים (מלבד נשי העובדים) מכל סוגיהם: בחקלאות, בבנין, בתוצרת, בפקידות. במשך השנה נכנסו כמאה עולים (לקבוץ המאוחד ולגורדוניה). ממושבות ומקומות אחרים נכנסו כעשרים.

ביום 6.6.31 סודר מפקד בפרדסים: 11 ישנים – 757 דונם, 92 0800 צעירים – 5828 דונם, שטח כללי 6585 דונם (לפי אומדנים יש ברחובות 8000 דונם פרדס – 180 פרדסים). נמצאו בהם: חברי ההסתדרות 157 קבועים, 40 זמניים; מלא חברי ההסתדרות 88 קבועים בעיקר תימנים, 17 זמניים; ס"ה 245 קבועים, 56 זמניים – יחד 301 יהודים, פועלים ערבים 90 קבועים, 57 זמניים, ס"ה 147 ערבים.
עבודה עברית נקיה: 2 ישנים 154 דונם; 25 צעירים 2159 דונם. בעבודה מעורבת: רוב פועלים עברים 4 ישנים 271 דונם, 20 צעירים 1255 דונם. רוב פועלים ערבים – 4 ישנים 160 דונם, 15 צעירים – 612 דונם.

בבנין עסוקים כ־180 (לרבות מסורים נגרים וצבעים). מספר חברי ההסתדרות 750 ־700 עם נשי העובדים. חברתיות מרס סודרה. בארבע מאות פועלים נמצאים מחוץ להסתדרות: תימנים כ־250, חברי ה"ברית" כ־25־30, פועל מזרחי – 25 (חלוץ המרכזי – עבשרה – חברים בהסתדרות). לתימנים אין ארגון, אבל אחד מהם, ישראל סורחי, משיג להם עבודה. רבים מהם עובדים ב־15 גרוש ליום, הרוב עובד ב־17. נערים עובדים גם ב־12 גרוש. מרוכזים בשכונתם – שערים, שכונת אפרים (זכו) ושכונת מסמ מרמוקר. לא הצליחו עד היום לארגן אותם. הם עוסקים בעבודה יותר מאשכנזים, כי הם אינם עומדים על השכר המקובל. הם מקבלים שני גליונות "דבר".

אנשי ה"ברית" נמצאים כבר שנה במושבה, לא מורידים השכר, לא מרשים להתמקם כנגד עבודה מאורגנת.

חברי הפועל המזרחי מקבלים עבודה בלשכה. מתנהגים יפה לגבי ההסתדרות, עשרה מהם חיים בקבוצה, השאר הם בודדים.

מחברי ההסתדרות יש כ־540 משלמי מס קבועים. לבחירות לועידה החקלאית סודרו 750 חברים מסיאם (בתוכם היו 150 נשי עובדים). הצביעו רק 553 (445 מפא"י, 97 פוע"צ, 11 פוע"צ ש"מ). בין משלמי המס יש 300 חברי הקבוצים (קבוץ מאוחד 180,

גורדוניה 80, קבוצה שילר 40, הנוער העובד גבעה 88, אלוף מרבץ' 20). (לאמות את
הנבחרים הצביעו 870, מהם 670 מפא"י, 88 פוע"צ, 11 השוה"צ).
בודדים משלמים 880 ממספר של של למעלה מ-400 איש. הלשכה אינה מגבה משכר עבודה
שנעברה על ידם את המס. אין גובים גם על ידי קו"ח - אלא על ידי גביה מיוחדת.
יותר מ[illegible] משלמים מס, אחד יוצא בגלל אי תשלום מס. מבני התושבים נכנסו
כ-[illegible] להסתדרות. המס המינימלי יהו [illegible] גרוש. יש משלמים גם [illegible] גרוש (סקידים).
קיימות סקציות של פ"מ (18), נגרים צבעים (80). אחרים הם לא חברי ההסתדרות.
נהגים יש כ-80, מהם [illegible] בהסתדרות.

מספר החברות בגורדוניה 80, במאוחד כ-80, כ-60 בודדות. נשי חברי ארגון
אינטנסיבי כ-40. מתארגנות לעזרה בישול, מלאכת יד, סדרי טפול משותף בילדים.
הנוער העובד (גבי המושבה) במושבה אינו מאורגן, אלא במכבי. אינם רואים עצמם
כפועלים. אינם מעונינים בשום תנועה. יש ארגון של פועלים - בעזרת איש - קשורים
עם השוה"צ, מהוים גרעין של קבוץ אר"י. אנשי המקבוץ של נ"צ, משפיעים עליהם.

מוסדות ההסתדרות: לשכה, קו"ח, ועדת משקים (המטפלת בארגון שכונה, אגודה
צרכנית, תנובה, קופת-מלוה) ועדת ק"מ (בקו"ח במקום יש 800 חבר), קפה מלוה
(885 חבר) קיימת 8 שנים. נותנים מלוות לצרכים משקיים (קנית פרה, בנית צריף).
יש שמה 800 דונם (של הק"הק) לבנין שכונה. הכסף מגובה מוכר הוצאת הקבוצים.

יש כאן ארגון אינטנסיבי א' (80 חבר, שמה יש לו על יד רחובות 400 דונם, מרשו
כבר יותר מ-800, יש לו גם באר), חלק מארגון כרמי - 88 חבר (השאר בפ"ח),
ארגון אינטנסיבי ב' - 80 חבר (השאר בראשון), ארגון לשכונה עובדים -60 איש.
מספר חברים קנו באמצעים עצמיים מגרשים, אחרים גם רכשו 10-16 דונם לנטיעות
(קבלו הלואות פרטיות).

יש חברים שנוהגו בבנין ע"י מו"ב ובעזרת קבלנים. רצו לארגנם בקבוצות מומחים -
ולא הצליחו: ניסו לרכזם במשרד קבלני - ואף זה לא הצליח. הלשכה נעשתה בעצמה
קבלנית, וקבעה מחירים קבלניים שנערך נשמרים עכשיו גם על ידי הקבלנים. חוץ זה יש
להם פועלים קבועים, משלמים להם יומית 88 גרוש, קוראים לארגן אגודה פועלי בנין,
אבל מנסים להוציא הקבלנים מההסתדרות. הלשכה מבצעת העבודה על ידי מחירה מצוה

לפועלי"ה. בעבודות אלו לומדים הפועלים עבודה ומקצוע. הלשכה מקבלת גם מעיקף העבודה (לרבות חמרים). מקבלן משתכר - מלבד האחוזים - 30 גרוש ליום.

במועצת עובדים בלשכה רק 3 אנשים: מנהל הלשכה ומנהל החשבונות. מזכיר המועצה אינו עובד בשכר (מקבל בעד עבודתו בערבים רק 1,3 לא"י לחודש, מלבד ביטול ימי עבודה). תקציב ההוצאה 42 לא"י (בתוך זה 3 לא"י למרכז המקלא"י). המירה בארות היא במקום מונופול של הלשכה.

מצב העבודה: 400 - 160 מחו"ע. בלשכה רשומים 38 גודרים מחו"ע, 20 בודדים לא נרשמו בלשכה מסבות שונות. עשרים מחו"ע בקבוץ המאוחד - 60-50 בגודרוניה, 20 בקבוצה שילר, 20-18 בנוער-העובד. מספר העבודות של 200 נמשך משתי שנים. עד אז היו ב-100 - 120 מחו"ע. שכר העבודה 20 גרוש. אין מלחמה גלויה נגד 20 גרוש, אבל יש עוד אי-רצון. בנושאה מרובה העבודה האזורית של המושבה (החממלה) (הבית) עומדים לעשות בבית ליבנה (600 מטר). המושבה עומדת לעשות כבישים פנימיים וגלים - אם עבודות אלו יעשו - יוקל קצת מספר העבודה. בשכונות מרמוקר יבנו בית (לחימנים) המבל של מחו"ע גדול, כי יש שם רבים שרויים זמן רב בחו"ע. פרוע אין מבנימים אילופין בעבודות בפרדסים מרובים הפועלים הקבועים, והמתחדדה נוקמת בשיטה של קביעות, דוקא האברים לא רוצים בקביעות.

<u>בקרב אספת-חברים.</u>

לפרות תורעתי הרורה התכוונו להרצאתי על הקונגרס. אולם הודעתי לחברים שלא אדבר, אלא אשמע. הצגתי שאלות על המצב בהסתדרות ובמפלגה, על הפרצוף המוסרי והחברתי של הפועל.

אחד <u>מ-קרור</u> - אין ירידה בצבור, אבל אין עזרה לא מהמנ"הצ ולא מהסתדרות. הפועל בכה עצמו רובש עמדה אחרי עמדה - ובלי קשר בין הצבור ובין הסתדרות. אין אוזן קשבת בהסתדרות. החבר שרק לפני שנים אחדות עזב את העבודה בכביש ונכנס למוסד - הוא מתגדל נשונה בדרגה החיים. במצב של חוסר עבודה וחוסר ומוסר המחשבות מתכה הצבור למאמצים עליונים.

בבחירות לכנסת - כשצריכים היינו להראות כחנו כלפי חוץ - היה הצבור אקטיבי.

בבחירות לועידת ההסתדרות היתה אדישות (כמות ועשרים אחוז שדררו שמיהם לא באו להצבעה).

משקין - טוב שבן-גוריון לא בא לאספה בחירות, אני כבר ... שנים בארץ, אני זוכר מה היו אמרי אז ומה היתה לנו ההסתדרות, היא היתה קדושה בעינינו, ועכשיו - כל אחד בונה, גם לפועל יש צורך בלשכה יש לו זיקה להסתדרות, אבל אינו זיקה יש לפועל מקצוע להסתדרות. מה יאמר המקיד בהסתדרות, אפילו ברצונות, לפועלים טבים עליו מלמעלה לקומה, כל אחד בוחר ואין לפני להגיד.

אנחנו העובדים מרגישים עצמנו בנים חורגים בהסתדרות, מתייחסים בביטול לשכר הארגון הרוצה לשמיסה, כאילו להתיישבות המשמר המיבוגי. אמנם הקבוץ הוא מעשיר מאוד לקליטת העליה, אבל גם אנו רוצים להיות חיי עבודה וצדק, ובמשמר מתנו מונה לבנק - אינו מוצא יחס חברי.

ברסלר - יש לי אמון/להסתדרות ואשר קשר בין ההסתדרות והצבור, היא איננה מרגיש שיש לו איזו משקל שהוא, מה שיגיד ומה שיחבב לא ישמע, ומתוך יאוש הוא מפסיק מלהבוא ולבקר. המנגנון המקומי במפלגה איננו יכול לסדר ענין המסים. אני זוכר חבר נסיונו לארגן בית חם, פנינו לרוב החברים וראינו שיש הרבה חברים - אבל אין כסף, המרכז לא נתנו מטלה חמה - אבל לא יתנו שקיים כסף.

יעקב - בשטח הכלכלי היתה לצבור הפועלים הצלחה, על אף המצב הקשה, אולם בעקב הרצון להתבצר שבאנו "עדינו מפוזרי", וגם המפלגה וההסתדרות לא עמדו בפרץ. הרבה חברים נאספו לקבלנים, מגונים ומנצלים - והם עדיין בהסתדרות. ואין הפועל יכול לרבות לפני שיש בה חברים כאלה, אמון. גינו לפתח התחמד - ולא היה אומץ. אין דרך לפני מוסר ולפני מעוד להיות בהסתדרות, הועה"פ איננו נותן הוראות.

הקימונו מוסדות לצירוף הצבור - ואנשי המוסדות סוברים שהצבור נוצר בשבילם. הפועלים הכי משודרים ברמונות אינם משתפים בדרג ההסתדרות, על ידי כך עובדי המוסדות מתרחקים מהצבור. יש להוריד את דרגת ההסתדרות, מה שמקום ויחרו החברים העובדים בהסתדרות - על הדרגה.

גליבסר - הורמו המסים בקו"ח, דורשים תשלום בעד הוצאות.

מהרנק - אם יש לקוי בהסתדרות, לא רק פקידי ההסתדרות אשמים, נעשה גם ברק

נכשנו אנו. בשעלינו לארץ לא חשבנו עוד על הכליה, היתה לנו התלהבות. עכשיו נעשינו לבעלי משפחה, רוצים להסתדר, ה,,כלל" נשכח, כל אשר רואה רק את עצמו.

קצנשי - קשה לענות על שאלת בן-גוריון. אני מתנגד לתיאוריה עליה וירידה בתור מדות הצבורית. אני חמש שנים בארץ וכמה פעמים שמעתי נזעקים על ירידה ומחריקים על קריאות. הפרובלימה של תורה עוברת תמיד בכל תנועה, מפרט קיים גם לעצמו, האידישות הרציון והמליטות באים מתוך כך שמצב הפועל קשה במולדת. הדאגה לקיום המשפחה היא אחת השאלות היסודיות, אשר בגללה אין הפועל יכול ל[illegible]ות לפרובלימות הכלליות. צבור הפועלים בארץ עתה - עייף משאיפות גדולות, מרעיונות גדולים. הפועל אמנם קשר את חייו עם חיי התנועה, אבל הקושי של התנועה - יתגברו עליה. אולם הפרט כ"כ סבל, כל כך הקריב, וכשהוא מתיאש עם שלוחיו, הוא רואה קונפליקט בין מצבו לבין התנועה. לכל איש יש עולמו - רשות היחיד - ואין לשני לחקור. יש בכל זאת גם רשות צבורית - ומנהיגי הצבור צריכים לדעת זאת. מצבו של הפועל בסוף רע, אבל ישנה שאיפה להכות שורש. ההסתדרות לא יכלה ללוות את הצבור בכל צעד שהוא עושה. מתוך הרגשה סובייקטיבית נובע אסוננו, שבני אומץ שלו לא יושב בלום, אולי מתוך לארגונים וקבוצים שההסתדרות עיוות להם קצת. ההסתדרות היו עסוקים בענינים אחרים - פוליטיים, שאין לגנות אותם. אין להאשים את מנהיגי ההסתדרות. רק מי שרואה את הדברים באותו זמן יוכל להיות טפיטי. הגורל קצת את הפועל, ותמצא מילוק אידיאלי, תפקיד ההסתדרות עכשיו לגבר.

יש לראות שהפועל לא ישקע בתוך המציאות. זה ארבע שנים שהפועל נעזב לנפשו, והמפלגה וההסתדרות צריכים לאצבים מבן חברתי למייו.

באמריקה תנועת הפועלים היא ארגון של ביזנס. אצלנו הפרובלימה של ארגון מרבותים.
היא פרובלימה [illegible] אנחנו חייבים לבנין ש"מ להקים ויש ש עבית במצב עינים על כל מעשינו. לפועל יש כשרון המסגלות יותר מדי למציאות הבלתי-נמאית, הבעל-ביתיות סבת שלשים בתוכנו. אנחנו נחלצים משאלה עולמית. יודע אני שהשאלה מקדונלד עשתה שמה בימינו לתנועת הפועלים. הפרופיטה הציוני שלנו תעביר אותנו על דעתנו.

מהדאגה לפרנסה נשכחה הבנה לעולם עליה׳ שלנו. גם אנשים בעלי מטען ספרי ותרבותי אינם קוראים בנסיון. כל מולטם מארגון וליבור יש לו גם הבנה במולדת ובגולה.

הפועלים ממשיכים במרצות - אבל המצב דל.

__ויינשטיר__ - בכל הזמן שאני ברמטונה לא שמעתי אף הרצאה אחת מפה קניני ההסתדרות.

__שפיגל__ - אי אפשר לענות על שאלה הפרעוף של הצבור. אין הצבור נשאם, אין מקום מוקד.

__זיניק__ - הימים הראשונים לא היו יותר טובים. אף פעם לא היו כל כך הרבה אמצעים להסתדרות לעזרה לפועל כמו היום. אנו מסללים לאמיגבות האלף - אבל אני מסמר מעמדות שיבאו עם האימגבות האלף. ואם יהיה עם המתישבים לפנינו מי שהיו חברי ההסתדרות הפועלים לפני בוא העליה השנית (מילרוד - יהיו יותר נאמנים ההסתדרות)

__ברדיצ'בסקי__ - אין פה בשביל פועל. אני בא מהעבודה ואין לי מה לעשות, אין לי מקום לשבת. אני שלטקשנים בארץ ולא קבלתי כלום מההסתדרות. איני רוצה כלום ממנה. מה מפריע אותי אני עיוני, ואני מרוצה שבן-גוריון או ארלוזורוב נוסעים ללונדון בשביל ענינים מדיניים. אני בלתי מפלגתי. מעט מרתי רשימה ב"ם. מדוע מדאי שהצבור יצביע נגד פוע"צ. עכשיו אני רואה שמניה, הצבור מאמין למפלגה, כי יש לו אינסטינקט בריא והוא הולך עם ראשי ההסתדרות. החברים שבאים מרוסיה אינם יכולים להבנה למפלגה, כי אין אמונה במפלגה. יש בלבול בין חברי המפלגה. לחברי המפלגה אין עמדה אידאולוגית, ולכן אין היא טובה.

__ערב שבועות, יום ה' סיון, תרצ"א.__

__יש גם עם מזכירות המועצה. צמחוני מוע"תא:__ "בתוך סדרה שיעורי לעברית. לפחות 8. כמעט כל הצבור יודע עברית, אבל רבים מהורים יודעים, מלבד פוע"צ שמאל שמדברים בכוונה יודיש גם עם ילדיהם. בזמן האחרון נמשכת השיעורים האידלוגיים האלו לדבר עברית עם הילדים.

בשעורים עכשיו לומדים 11 איש, אחדים ממלון המרכזי. מפרחי על הבניות

הריאורגניזציה של ועדת-התרבות בכוון של דצנטרליזציה ושלחו את המקום יוכל לקחת על עצמו ועל חשבון עצמו את הפעולה התרבותית. ממונה מוגבר שמו ארליך, המקבל משכורת 8 לא"י לחודש, יעזור - לא יהיה איש יעסוק בפעולה התרבותית. ארליך מלמד בשעורים, בין המיסגים, שרצה בגרודניה ובמקומות אחרים - הרצאות ספרותיות.

לומדים פה שלשים איש עברית. כל תלמיד משלם 10 גרוש לחודש, המתקדמים משלמים 15 גרוש. המורה מחדרה מרשע. בורלא מקציב לכך לירה לחודש. - הפעולה בקרב המיסגים נפסקה לרגל חוסר מקום. להריסים יש קלוב לארבעים נפש ובעתו המתנהל על ידיה הצופים המשתמשים המקוריים עם הנ"ח. בגרודניה 60 איש, יש בני אחרים והושבים עד גיל 80 כ"ם. העו"הב תומך לצופים. שני מהם הצביע בגר אשו"הש - המתמטי בבגיטה המשמר-העמק.

קי'י פה מוסר מדלוגי ם מיתות מישאיות בחנוך ילדים. במקרים אחרו 80% גם מאנשי המקום. יש כאן מקהלה ותזמורת, מסגם מוסיקה קמסים, משתתפים בהם גם בני [illegible] המושבות יש חוג לדרמה המונה - 16 איש. מסדרים טיולים ולומדים מסורת המ"ית, בהדרכה עצמית. שאלה: מדוע אין חוג ללמוד תנועת הפועלים בארץ? אין מדריך. לא תמיד אינטליגנציה לכך, אם לא תסייע מן החוץ, תסבול כל הפעולה התרבותית.

לפני שנה רבו קוני ספרים - מכרו יום ספרי אברה. משתורע המצב - נתמעטו הקונים ונתרבו קוראי הספרים. תולדות האגודה והישוב לא ירדו לצבור, במקום הרצאות סמ'לנקי על תולדות הישוב, באו הפועלים לשמוע במזון. "דבר" מתקבל פה 80 (מקודם 100), רק מעטים בקרב האכרים. "הארץ" 75, דאר-היום 10. הפועל-הצעיר וא"ח מתקבלים גם כן בערך 80.

קבוצה שילר מרוחקה מהמבור, אותו חרב' מקבוץ המאוחד. חברים שנבחרו לסדרם - אינם פעילים. ריחוק מקום גורם - אם יש גם ריחוק ענין. ביחוד זרים אנשי קבוצה שילר, שיש בקרבה בעלי יכלת. אנ"י גורדוניה פעילים. חברים מתאוננים שקבוצת שילר הוריה שכר העבודה והודיעו שאם לא יתנו להם עבודה מלאכה, יקבלו בעצמם בכל מחיר. אחרי אחדה התחיל גובר בשם הארגון. יש אומרים שזהו דעת רווחה בצבור שיוהר על לשחרר בעבודה בירוח.

מסוסר - בשלשני שנה וחצי רצינו לשמור על שכר 20 גרוש, רצו לרבו העבודה

בלשכה. גובר אי הורים שמא המשין הוא סוביר, בעצמו ביחס לשכירו, פועלים למפילנוף (פובלמפלפקי"ק מ"ר - וזאי אירינולוגיה שנושמה ממופל מעו"ר), ריבוז העבודה על ידי הלשכה לא מעליה, כי היא כמו מורה של "יומא פרמ"ה". הרוב בכל זאת הפלים לרבו - אבל מפני פירוב המופלים לעשות לא מגליא מוצר, כי קשה היה לעקור את הרגלים אישיים. ההנהגה גובר ועוד מספר חברים של הארגון - אין לינקוץ שמדבר על שבון הארגון כולו - גם היא המריקה. ההנהגה מבי מרושה היחה של אנשי קבוצה שילך בפוקשה הורינו שלא ישמו.

בהמלבלה שימה יסודית את מספר ובדעי לפועלים אלשכה על מאבור בחלוקת העבודה. ברלמופר מסביר שמאר הארגון פוגרם לשמש לו קבוצה בעצמו, כי מאמרו לא ימקיים ולא יוכל להיות חבר בארגון. <u>שמריגן</u> שואל: הפועלים אמריקאים ומריע ישבה הקבוץ עד שכל שאר החברים יקבלו עבודה - ולא ישמו גם הוא חלקו המסקנה המחולה, אפרסמות ומורדות השכר.

<u>פומבובולקפי</u> עשל הג'ין בית הפועלים נאספו עד 800 לא"י, אות משקינו בפגרה - 8 דיונט-180 לירה. מקיפו יסוד ומציגו בלוקים ובנו פריפים - 8. עכשיו ראו שעצמה שביאה בחבנים, רוצים להגדיל הבית, לגמר הבנין לפי התבניה מקודמת דרושות 800 לא"י. אם להגדיל - להוסיף יסוד מרש וגג על אולם גדול, דרושות עוד 800 לא"י. לשם בך יש לנ"ע רק 40 לירה. משאר שיגו בקופה. אפשר להשיג בקופה עד 100 לא"י. יש הצעה ללוות 100 לא"י ע"ח שכר דירה (בל לחורש). יחסרו עוד 800 לא"י. אמרו לחברים שהשה לא נתן את פרוטה, אבל לפרוע המסבר אשר זה יש לדעתי להקדים הלך המשבי התבניה לבנין בתי פועלים בפועם, ויש להבניה את המוצות במעבון.

נתעוררה שאלה מסבה פועלים. הפועלים אובלים במסעדה פרטית, קבוצה של 10 חברות פרדו לאל מסבה - המחות מקבלת 8 לירות ואוכל והאוכל יוצא לכל חבר 65 מא"י ליום - בכל יום שלי. אחרים הבינו ויעמו שמסבה פועלים לא יצליח, כי במסעדה אוכלים בקרדים, על מסבת פועלים אין אפשר לבו"ח כזו על שלו. אם יוכל לאכול ולא לשלם, יפשה בכה. שאלתי את חבר קבוצה העושה בפה עלה לו האוכל במסעדה פרטית פ"מ 20 גרוש ליום, הבדל ב"פ"ג גרוש ליום.

בנין שבי פועלי העיר לשמעים (80 א"ש) מקבלים שכרם שמש לשבועיים. מדרו לשלום

עבר להל"אב"ע להביא להם פרוטקציה ומצאו שזה עולה להם יותר בזול בשטחים
לא מהום מגרש ביום לכל פועל יותר בזול.

אין ראגה וא"ג"ה כמשמרות - המקום, ובמרכז - לקבנים ומקמנות אללו [illegible]
את גודלנו יותר מכל הדברים הגדולים; המעלגה הסוציאליים, עומדים לפני
בחירות למועצה. וזה מאמינים לפי שיטה שנה והבנים אצל לידה, לתבחר - [illegible]
ישיבה צמודים. התושבה מורכבת - על פי משק דין רבנים - מחנב איש 6 אברים
[illegible] מושבים (בשנים, האחרונה 8 מושבים 2 פועלים). האברים המורה הפריבילגיה שהם
מקבלים [illegible] המה הדירה, התושבים [illegible] המשק המיינה בחירות בלי קלירות. המעשה
מקיימת עיבודה מוקם תרשם: זכות בחירה אצל לידה ולידה. וכן יש בה לקבל רכוש שלו
אתה גם לבחור וגם לבחור, לשולל רכוש - שנה לבחור ושנתיים להבחר. אם אבי
[illegible] אחרי לידה - כל אצל לידה נושאת מקנה זכות בחירה לשנה
המבוגרים, הרבר [illegible] המגנה פועלים. אצב המשים ברחובות - לא
בבעלים, כי שאין לו רכוש, לפועלים למעשה, לא תהיה זכות בחירה. יש
פועלים בעלי זכות בחירה, כמ"ת יש עם גלגלת המשגה זכות בחירה לך
שם מתגברים לפס זה.

בשבתי עם המזכירות בחדר לשכת העבודה, נכנסו ערבים אחדים לספר
לשער הדבר, ספרו לי באי"רצון שאלה הם עוזרי הדימוני - בלומר [illegible]
ישועק מגדל רובין בשביל תבנים שהלשכה מקבלת. שאלתי למה לא מביאים
על ידי פועלים יהודים, הסבירו שאין לגשת באותו לגדל רובין, מפני החולות 600
ואין גמל יהודי.

בשבתי אחרי הצהרים לת"א - זהות הדבר הראשון שמבטי נפגש בו היו גמלים [illegible]
יהודים ברחוב אליעזר בן-יהודה. על שאלתי הוגד לי שישנם בתל"אביב ששה גמלים
יהודים, מאורגנים בקואופרטיב, מרכזם ברחוב יונה הנביא.

פ ת ח - ת ק ו ה .

19.4.31

לפי מפקד פ.פ.פ"ת ביום 15.4.31 - עבדו באותו יום כ-10 אזורים הכוללים 507 פרדסים ושטח של 15949 דונם, מהם 7570 נטאי-פרי, 6073 צעירים, 306 עקרים 1150 פועלים - 507 יהודים (פועלים 469, פועלות 38) ערבים 643. שכר עבודה 200 מא'(ב-15 מקומות 175 מא"י) ליהודי, ו- 180 -120 מא"י לערבי. במפקד לא נכלל כפר גנים ועין-גנים, אזור אשר עברו בו 162 פועל בליל.

לפי המחלקה הסטטיסטית היו ביום 1.1.31 בפ"ת: חברי ההסתדרות: 816 פועלים, 215 פועלות, 420 נשי עובדים סה"כ 1450.

במשך שנת 1930 סודרו בפ"ת 514 עולים. בבחירות לועידה החקלאית (הכינוס הרביעי) הצביעו בפ"ת 1069 בעלי זכות בחירה היו 1340, א' קבלה ה-908, ב-78, ג' -58 לפ.פ. פ"ת הצביעו 1047, א' - 868-17, ב-2.61, ג 71 -ו נוער עברי 37 -ו (בכ"א אדר תרפ"ט הצביעו 874; א"ח 384 - 9, הפ"ה 362-3, פועלי צ 60 - 2, כ"ם 25 -1, "גוש שמאלי ?).

מחוז ח של פ.פ.פ"ת - לאחר המאורעות ועד חודש מרס 1930 נכנסו למושבה כ-600 פועלים חדשים, ביניהם 160 עולים חדשים (קבוצי הנוער העברי, השוה"צ, הקבוץ המאוחד). כ-600 נשתקעו מאלה במושבה. בימים ההם היה רוב העבודה בידי הלשכה. נוסדו ועדי פועלים במקומות עבודה (חברה לפרדס, ויס, סינקס, בראון, פיק' צקבסון). בראשית אפריל היו בחירות למועצת המושבה. גוש של 5 לא"י עם מינימלי וזכות שנתיים הגיעו בעד כניסה ועולים למועצת מקודם. לפי התקנה החדשה הגדר המינימום של 60 על 600 מא"י וישיבה שנה במושבה. מהפועלים נבחרו 2 למועצה של 15 (מלבד עוד אחד ע"י רשימת מתנחלי הביצה) האכרים בחרו 6.

במאי - אוגוסט 1930 הורע מצב ההסתדרות. בכל יום נרשמו 300 מחו"ע.
העבודה הערבית גברה. באוגוסט הוטב מצב העבודה. הוקמה אז אגודת פועלי הבנין במספר 120 חבר. אורגנו סקציות טייחים, פרצבים, צבעים, אינסטלטורים ונגרים.
אורגנו העובדים בבתי אכל פרטיים במספר 18. אחרי מלחמה כבשו הקבוצה 8 שעות עבודה (במקום 9) 60 יום חופש, 3 לא"י לחודש מינימום, מס מקבלת, מצויים וקבלה על ידי הלשכה.

עפ"י דרישת ב"כ הפועלים צוותה מועצת המושבה לסגור בתי המסחר ב-6 בערב. הפקידים (160) לא הצליחו אז לארגן.

אוקטובר 1930 - עד סוף 1931 הורע שוב המצב. נתרבו מחוסרי העבודה - באמצע חודש אוקטובר, 400 בדצמבר. החלה מלחמה, הוקמו משמרות (פוע"צ ועבודת הפועל" של הפ"צ לא לקחו חלק במשמרות). כתוצאה מהמלחמה סודרו 100 פועלים. נעשתה פעולה ארגונית. כ-1100 משלמים מסים, כ-1600 חברי ההסתדרות, מהם 400 ב נשי עובדים. יש עוד כ-100 בהס"ם של "ברית". הקבוצים מונים המאוחד 176, (מהם 72 חברה), חסלל 52, חבוצה 24, הנוער העובד 32, משק הפועלות 17, חבורת הפועלות 16. אגודת הכנ"ן 140, אומים 14.

במשך שנת 1930 נכנסו מסים 382 לא"י. מאחזי תלבת 7,50, מסי חברות 27,3, מנות 56,7, בס"ה 443, 497 לא"י.

הוצאות במשך 1930: מסברה 206 לא"י, תרבות 16,5, נסיעות 9,5, מכשירי כתיבה ודואר 8,4, מאור וניקיון 21, בדק הבית 5, מודעות 6, תרומות ומגביות 5, ביטוח בחסנה 4,8, לפרכי חקלאי 3, לשכת עבודה 120, כס ה 420,224, תשלום חובות 61,907 - ס"ה 482,127 - מתפרדים ס"ה מ.מ.פ"ת.

ביום 14.4.31 היו 60 פרדסים בעבודה עברית מהורת, 108 פרדסים בעבודה ערבית מהורת, 139 בעבודה מעורבת, ס"ה מקרו 307 פרדסים. שטח העבודה העברית הוא 3202 דונם ופועליו 264. שטח העבודה הערבית 4898 ופועליו 396, שטח העבודה המעורבת 5520. עליו עובדים ערבים 230, יהודים 253.

שטח העבודה העברית: נושא פרי	1014,	צעיר 2188	264 פועלים
" " הערבית: " "	3286	" 1613	396 "
" " מעורבת: " "	3251	" 2269	483 "
בס"ה	7660	6070	1133

<u>בערב - באחור על שנה וחצי - ישיבה עם מזכירות מ.מ. פ"ת לבחינה מצב הארגון, העבודה, התרבות בקרב פועלי פ"ת.</u>

מספר הפועלים בערך 2000. בחורף האחרון נכנסו לפ"ת פועלים ממושבות אחרות. יציאה בפעם לא היתה. מהם נמצאים בהסתדרות כ-1670 (עם נשי חברים). כ-400 מחוץ להסתדרות. מהם: 180 בהת"מ, כ-50-60 בברית, כ-30 נהגים מחוץ לכל ארגון, כ-60 או 100 תימנים בהתאחדות התימנים, מספר בודדים מהעדות המזרחיות. יש גם מספר פועלים שהיו בהסתדרות ויצאו: משוגעים, מתקשרים עם בני בנימין ועם

קבלנים, בעלי קרקעות. חוסר אפשרות של ההסתדרות להמציא להם עבודה גורם חשוב להתרחקותם מההסתדרות ובאי משיכה הבלתי מאורגנים. מאידך גיסא יש פרוצס של פרולטריזציה בייחוד של בנות הנשבים מהן חלק נכנס להסתדרות. בני מתישבי עין-גנים שהם לרוב בעלי מקצוע וסוחרים, הם חברים ב"בריח", צופים בלילים, "מכבי", ורק מעטים - כמו בנוער העובד ובצופים עוברים. בשמועצה ניסתה לארגנם באגודה מקצועית - הציגו תנאי שלא ישתייכו להסתדרות ושלא יכניסו אנשים חדשים למקצוע. ספורים שחיבבו נערים אלה הם מקצועות בעלי פרטים, אף אחד מהם אינו בהסתדרות, אם כי בבחירות למועצה המקומית אחרים מהם הצביעו בעד ההסתדרות. מבני האברים יש רק אחד בהסתדרות.

הנסיונות לארגן נערי פועלים הצליחו רק בזמן הקטיף, כשרבו הפועלים במקום אחר, כשנגמר הקטיף נתפררו נערי הפועלים. אגודת הבנין נתקיימה. היה קושי בקביעת חברות האגודה, מחוץ למקצועות הדורשות התמחות. רבים מהפועלים הקומצים על האגודה, כי עבדו מעט בבנין. קושי/ יוני ישנו באגודה - בינם לפועלים מסוימים ובעלי מקצוע מדרגא ב' וג' מצד בעלי המקצוע. הללו מנצלים את הראשונים. בעבודות הקבלניות לא שומרים על שעות העבודה ועובדים 9 - 10 שעות ביום. הקבלנים הפרטיים התארגנו לאגודת "מקצועית".

- מספר משלמי מס כ-1050 (המס הוא 66 מא"י) בק"ח 950. ביולי 1950 היו 600 משלמי מס. תשלום המס תורם הודות 1) להתקשרות עם קו"ח, דבר זה לא הצליח, כי ק"ח לא גבוה יותר מ-6 - 7 לא"י לחודש. 2) לגבוי המס ע"י הלשכה, בשעה שהלשכה חלקה עבודה, 3) להקמת פועלים קבועים, 4) לרבוי חברי הקבוצים, 5) לבחירות לועידה ולמועצה.

הגורמים החיוביים לתשלום המס באחוז גבה זהו: קבוצים, ארגוני המושבות, פעולת ארגונית של המועצה (הן עבודות בתי אבל מסס (בנין), המצאת עבודה על ידי הלשכה, אולם יש כ-600 חברים המשלמים מס מחוץ לגורמים אלה.

זיקת נשי החברים להסתדרות רופפת. רק מהן עובד בשעת הקטיף. מסתפות בבחירות. ארגון נשים חברים אין.

בנוער העובד יש 46. עובדים בחקלאות ומלאכה, בני מתושבים, וזהו חלק קטן של הנוער העובד במושבה אשר רובו אינו בהסתדרות. המועצה בשעה אינה מספקת בסניף הנוער העובד בטובן המקצועי והארגוני, בתוך הנוער העובד משלמים חברים אחרים.

אגודות מקצועיות: בנין 150, סופרים 14, פקידים (עובדים בבתי מסחר)18. האגודה האחרונה מתחילה רק להתארגן.

מלבד המועצה והלשכה קיימים מה ק"ח, קופת-מלוה (400 חבר), מכבי קואופרטיב (8 חברים) חנובה, אולם קריאה, סניף "הפועל".

התקציב השנתי של המועצה 48 לא"י. משכורת 25 לא"י (עובדים 2 אנשים), השאר הוצאות שונות. ההכנסות 60 לא"י. המועצה בריאה.

מיולי 1930 ועד עכשיו נכנסו 130 חברים להסתדרות מפועלים שהיו מקודם במושבה.

<u>מצב העבודה:</u> 300 מחוסרי עבודה רשומים בלשכה, 50 מחו"ע רשומים בלשכה הפה"ם, יש עוד מחו"ע לא רשומים. חוסר עבודה יגדל בחדשים הקרובים (עד סוף יולי) מספרם יגיע עד 600. מחברת העבודה העברית, מצמצמים את העבודה, אין הופעה חדשה. בסחר יש שתוק. סרבים לקנות רזקא בח"א. מיכון הרגל חלואה וחסכון הגדילה המצוקה. אחרים פשטו רגל. אחרים נטו למעלה מכבן ונתחבבו. רבים לא משלמים מסים למועצה המושבה. הפקידים כבר לא קבלו שכר זה שלשה חדשים. תנועת הבנין קטנה. מצב בעלי מלאכה קשה. חושבים רבים ממש/ קושי המצב אותם בעצמם ומצב האופים קשה. הסבה מצב העבודה אפשרית או/ברגוי עבודה עברית או בהכנסת עבודות צבוריות. כביש קלקיליה, השקאה (צנורות מעין לעין-גנים מעל הביצה).

במקצוע הבנין שכר עבודה 25 לפועל פשוט, פועל מקצועי יותר. לרוב עובדים בקבלנות.

בחקלאות יש 263 פועלים יהודים קבועים, לאו דוקא חדשים.

האורחים - לרוב לא חברי ההסתדרות - לא נוהגים לא"י. חרש להכנס. לעשיית ולבירור נכנסו פועלים חדשים. קוויץ הציע בחורף למרכז החקלאי (נסט) להתקשר עם ההסתדרות בענין הקטיף - אך הוכר שלום מה חזות ע"י ההסתדרות. בכל תרפות עומדת שאלה מניעת הרבות העבודה הערבית במושבה.

<u>המצב התרבותי:</u> 80% מהצבור מוצאם מקלצי. קויי המיים, המצב בציונות משמשים האופי החלוצי של הצבור. פועלי פ"ת הם בארץ משנה עד שנה. עשרות אחדות הם מה שחברים בארץ למעלה מ-10 שנים. הרוב הם לא יותר מ-5 שנים. הזיקה

להקלאות שהרגמה גם בהל, המלצ"ו. עובדים ונשארים בסוגבה מתוך הברה, ר וצים לחשתקע ולהתבסס בסוגבה. אם ימצא מקום עבודה יותר טוב - יבחרו אליו. הציונות לא נתרופפה בלבמות, אם כי שמתה ההתלהבות הציונית מאחה. אמנם יש גם בחורים שנתיאשו מהציונות, ואילו היה מקום הגירה - היו יוצאים. אולם הרוב רוצה להשאר בארץ, מפום כך נכנסים לארגונים להתישבות. אם התישבות לא תצא לפעל - יהיה משבר נפשי ע חמור. ינסו אז להתאבר בדרך כני בנימין. חלק יתיאש לגמרי.
בסיתה הזולין יש הרבה ציניות, אך אין היא סימן של קלקול פנימי. שני הדברים המעניינים את הפועל: ציונות ופרורו הפרטי. אולם ראית עצמו בגורם ציוני - נחלשה. נתרופפה הכרה המעיבות של הלוציות עצמית בציונות. נחלשו גם הרצון והיכולת לכך. הפועל שמה עק בבוס ציוני, מצטער על כשלון, אך אינו מוצא את עצמו בגורם בבשקין זבבבוש. בקבוציה יש 360 חבר, בארגונים כ־160. השאר היו רוצים להתארגן אילו היה קים סיבוי ועזר להתישבות, כי במעט בלם היו רוצים להתישב
<u>בית לחמור וחו:</u> בשעת התיעה על התחרות מבחוץ, *נלכרו הפועלים סביבה; מבפנים הוא מעריך את ההסתדרות על פי המועצה. בענין הנוגע לפרט לא יזוהר להסתדרות. בין חוגים שונים יש ניגודים. בין חדש וישן, בין בעל מקצוע ופועל פשוט, בין בורר וקבוץ. למועצה המקומית יש בשנה האחרונה יחס מבובר וטוב. יש אמון מוסרי באנשי המועצה.
<u>העולה</u> בבואו הנה נבוך. יחס הפועל הישן מסיה ומצער אותו. אינו מוצא כאן חלוציות. הוא רואה שבוררים פועלי, מתייבוהיות, מביבוש. הוא רואה עצמו מודח. הוא מיואש מהוסר בית שאפשר להכנס בו ולנוח. מצטער על הפועלים שמוציאים הרבה כסף על בגדים יפים.
בהמצא עולה זמן מה - שנה שנתים בארץ - הוא מתגבר על מבוכתו. אולם אז מתעוררים אצלו ספקות בדבר האידיאל העיקרי - אפשרות התישבות.
המציאות ההתמקחות מכריעה לרעה על הפועל. יורית שלמה כאן ברחוב.(לא כל החברים מבטיסו ל(ניעה וו). אין כאן מסבות תרבותיות. יש משחקים בקלפים. בנסף „הפועל" מודרו רקודי 'פוקסטרוט". מעטים קוראים ספר רציני. בסוגבה אין ספרית. מעריה ספרי פגורה בבר שנים אחדות. יש רק תנות מורית המשאילה ספרים. הפועל הקבוע מסבב לבעליו ומתקרב לטפוס של מבגיה (אחדים חושבים

ואת לקס־ינג מוסרו), המשפחה הבעל־בתי"ת עוברת על הפועל, אולם המה האסר
הפרובה שמורה הגולה, בשעת בחירות לאס"הנ ולועידה היא מתגלה. לא נגררים
אחרי הרצ'ינ'יסטים ופוע"צ שמאל, רצו לגלות אקטיביות בשעת הבחירות, נתעוררת
מתוך הרדיפת המנ"מית. דבר אחרת מקדונלד נורע כחרף עין בכל מקומות העבודה -
ודנו עליו בשעת הסכנה. בתשלום המס מתגלה היחס האויבי להסתדרות, מוציאים
גם הרבה כסף על ספרים: רבלר מרע "חברה", היסטוריה של ווקס. מסמס ההסתדרות
מפחיד את החבר - איננו רוצה להיות מוצא (ביקבסקי - חבור ציוני, נאמן להסתדרות
ולמפלגה - אבל בלי סמוס ואמונה גדולה, החלוץ לא מצא בהסתדרות את הסביבה
החברתית שחלם. אינו מוצא דאגה מצד ההסתדרות להתישבות).
מהרשק - אותי חינכו בחו"ל לראות את ערך הפועל לא בבחירות ובתשלום מס -
אלא בהגשמה עצמית. בארץ לפרו אותי חיים אחרת. הפועל בארץ ירד לסדרגת
הפועל בחו"ל. ההסתדרות צריכה להיות לא רק מעמדית, אלא חלוצית־מעמדית. כמובן
זה אנו יודעים. לפועל אין זיקה חלוצית להסתדרות. החלוץ הבא לארץ מתיאש
בכבר היסודי - שענייני המרסיים שלובים בענייני הכלל. הפועל מסדר את עניניו
לא מתוך התחשבות את הכלל, יש תנאים אוביקטיביים המצב בשוק העבודה, עבודה
ערבית - המרחיקים את הפועל מהכלל. אין נכונות לחלוציות יום יומית.
פועלים רבים לא נענו ללבה למסורות. הפועל רואה רק עצמו, חברים של הנוער
העברי נפלו כתוך זרועות פוע"צ שמאל - כי התחנכו לראות עצמם כחלק של הכלל,
ופה לא מצאו זאת בקרב הצבור, בקלוסובה תאמנו שיש צבור פועלים מלוכד.
בארץ הפליא אותנו יחס הזלזול למסע הקבוץ. מצאנו עלונגים כאן לכפיית
להסתדרות. אילו היו פה הפועלים מסורים להסתדרות - היתה הרעבה שלמה בשוק
העבודה לטרוח הכל.

(המשך בגתה למחר).

20.4.31

"שיחה עם ועד מושב "גת רמון" (המתיה).

לפני שבע שנים קם הארגון מטלפים בקלי מסמה. פועלים חקלאים ובנאים.
נתקשרו עם החקלאים הלאומיים. נתייסדה חברה בסר גנים שקנו 3000 דונם והארגון

בא בררים עם הק"הק שהרבוש מאורגן זו חלק בשבילו. מפני יוקר הקרקע - 5 מא"י
הדונם - סרבה הק"הק בהתחלה. החברים הפליטו אז לההתקף בקניה בסבום של
600 לא"י, מלבד הוצאות סוגות ועוד 800 דונם (ישנים לא מסריים). מהשטח הזה
לא יצלחו לנטיעות כ-250 דונם. הפרצלציה נעשתה ע"י הארגון. לתקמת הבתים
נתקשרה עם חברת פרסית, והקימו צריפים. מחלקת המושבות נתנה לכל אחד רק 4 לא"י
לצריף. רק אחדים הקימו בתים (רוב החברים הם מאחרי המלחמה, אך יש גם ותיקים
בני 20 - 26 שנה בארץ). זמן רב לא היו מים, והביאו בחביות מס"ח. קה"ק
חפרה באר ונתנה צנור ראשי. מה הן קבל בלתועלים בל חבר לפני שנתים 10 לא"י
הלואה להרישת עסוקה. הלואה זו כבר סולקה. אח"כ קבלו מהלואת ומסבון 26 לא"י
כל אחד, וסדרו צנורות צדדיים. נטעו שטח של 270 דונם. על יד הבית יש לכל
אחד 30 דונם. לאחר המאורעות קבל כל חבר 60 לא"י לשלם בחמש שנים. יש מה
60 פרה. הרוב עבריות, מקצתן מעורבות. החבר' מתפרנסים מעבודה במושבה, הבנסה
מהמשק. אין עוד במעט כלום. חושבים לנטוע גנים, לגדל מציר בהשקאה. עד היום
לא אושרו להתישבות ע"י ההנהלה הציונית, אולם הסרבו הבנים אותם לרקימה אלף
המתישבים. לכל אחד יש 21 דונם מפרי נקי.

השנה הורע המצב בעבודה וגם התנובה רבו. בלי עזרה קשה יהיה לקיים את המושב.
מלבד אלה המסודרים בעבודה המידית - קשה לקיים. יש זבות במשמש חלק דורש
הקטנת השטח בשלשה דונם והגדלה מספר המתישבים בחמשה, חלק מתנגד לבך.
ההסתדרות נדרשה לברר שאלה זו ולקבוע עמדה (שאלתי את החברים יקבלו דעת
ההסתדרות - תשובה ברורה לא ניתנה, אבל אומרים שבקשר עם התישבות האלף תובל
ההסתדרות לפתור שאלה זו).

שאלה הבטחון. קרובים לגבול יהודיה ובפר ענה. החברים מספרים על שאין לא
סבל אפילו בשאלה זו. בשעת המאורעות החלם בס"ח שיזבו את הנקודה - ועזבוה.
אולם עכשיו חושבים שבשום אופן לא יעזבוה.

במושב יש כבר נוער בגיל של עבודה בארבעים נפש, מלבד שישים ילד.

<u>תפץ</u> - (23 שנה בארץ 2½ שנים במושב) - רוגז על שאלה הקטנת השטח. המחלוקת
בשאלה זו גדולה מאד. כבר עכשיו הפרעה לא מספיק, ורועים על ארמה בפרדסנים.
שאלתיו אם הוא נכון לקבל את הסתה הקרקעי של התישבות האלף - אמר לא,
כי מה יש לכלם משפחות גדולות. שאלתי את בארגונים אחרים אין משפחות -

- ענת: למה יש בעין-חי 40 דונם לתושב.

<u>לוין:</u> - החברים עומדים חובות. בבי חודש אפריל לשלם לסוחל 1,04 לא"י, לחלואת ומכבין 8 לא"י, שלבר מה יר. קובל על ההסתדרות שלא מתעניינת בחברים ובמצבם ובנוער שלהם. הוא בשלעצמו נטבים לתקופה מעטה, במבאי שמאר יבוסם, אבל לאחר שחיתה כבר תלונת קרקעות, אין זה דבר קל לחלק שוב ולגרוע מכל אחר 5 דונם.
המתיישבים המוספים צריכים נחיזת גבחרים על ידי המושב, כי ירצו שחדשים אף הם ישמרו שבת כמושבי, - לקיום המושב יש הכרח לחסור עוד באר.
חברים אחרים דורשים קודם כל השכנת שלום בקרב חברי המושב, כי הסכסוך חריף זמר - ושם מנחו ראיתי באספה גופא, ביחוד בין החברות.
נרושתי למה חשובה. שלא עלי לחמה.

לפנות ערב בקרתי עם גרבובסקי בנוער העובד ושיחה חיות בעיקר סיאורטית. כמו בחניה, עלינו בפליים מחוסן הקצוב ובמבקורים בקבוצי הש"הצ והגבעה נחבלו מטני בך. חברי חבונה באו בטריניא ומחייכתי לבקרם בשבוע הבא.

<u>ישיבה עם מועצת המפלגה.</u>

נמכר על ידינו בס"ה 760 שקל. בבלל נמכרו 1400 שקל (הרביזיוניסטים המיצו 160), החברים מעריבים שאנו יכולים להפיץ עד 1400. לשם כך דרושה 17½ לא"י. גבעת השלשה (200 חבר) עוד לא לקחו שקלים.
ציינתי שנסתיים עכשיו פרק שלא אנחנו כתבנו אותו, אבל הוא העריך אותנו כמעט - פרק המאורעות והפוליטיקה. עלינו לשוב עכשיו לענינינו ולבצע את מפעל האיחוד - לידור מספר המועלים במפלגה. היקף המפלגה אינו מספר החברים הרשומים, ודאי לא משלמי המס. בבחירות לכנסת ישראל נבחן היקף המפלגה - עשרים אלף. גודל המניף בכל מקום - מספר אלה ההולכים עם המפלגה. בס"ה זהו שלשים אלף מועלים. עלינו קודם כל לגייס את הערים והאקטיביים - נגיד 60 איש בס"ה - למען הגיע לאלף חפולים. המם יש לחקמיד על מס שנתי, במוטבה אולי על 15 גרוש. כל אחד מחמשים צריך לחכיר עכשיו חברים, לעקוב את מצבם החרבותי ולטפל בהם ולראוג שהמפלגה תחפ קחברים ותדרוש מהם מה שיש למפלגה לדרוש ולתת. אנו מפלגת המועלים היהודית הכי גדולה בעם היהודי, מכריעים

בהסתדרות, בישוב ואולי גם בציונות. דבר זה יש להסביר לבקומול ולדרוש ממנו השתתפות באחריות, בקבי:ת, בגזל ובכוון. לאורך זמן יחולק הצבור לאקטיביים ולפסיביים, אך גם הפסיביים מינימום של אקטיביות - מס, נאמנות הסתדרותית, דרגא תרבותית, מחנכות.

אחסוך ניסן לענות על שתי שאלות: יחס הפועל בפ"ת לציונות, יחסו להסתדרות. במפלגה יש לברר שאלה שלישית: יחס הפועל לעצמו כגורם בציונות ובהסתדרות. שאלה שניה שעל המפלגה לברר - המצב בנוער בפ"ת ופעולתנו בנוער. השאלה השלישית - המצב בחוגים העממיים מסביב לצבור הפועלים אינטליגנציה, בעלי מלאכה.

__מסיה גרליק__ - נגד הרחבת היקף המפלגה. לא כמות אלא איכות העיקר במפלגה, מחבר המפלגה יש לדרוש מסמיכות.

__הלר__ מציין שבפ"ת גדל נוער עובד מתוך ילדי המושבים שמוכרחים ללכת לעבוד. חלק מנוער זה הולך ללמוד ולמלא את מחנה האינטליגנציה הפרופסיונלית. ואלה נתקלים בסבך השאלות האידיאולוגיות והפוליטיות שבארץ. חלק איננו מוצא מקום במציאות הדלה והוא נוהה אחרי „מדינה עבריה" שבה יהיה לשר מלך. ע"י כך נהיה אחרי הרביזיוניזם. חלק הנשאר בעבודה נוהה אחרי תנועת הפועלים. היתה פה תנועה צופית-כללית - מבלי פרצוף מיוחד - מבני הפרדסנים והמושבים. בשנוער זה החל להתבגר ונאחז באידיאולוגיה, חל פילוג בני הפרדסנים יצאו מהצופים ועברו ל„מכבי" ולבית"ר. הנשארים מתקרבים להסתדרות. חלק מהם יש קשר עם „המחנות". אלה שנכנסו לבריתך עובדים עם ערבים במשקי הוריהם - ולא מעט.

__מאקבין__ - אין אפשרות שכל המספר יהיה במפלגה. יש עליה. הללו אינם מכירים ומבינים את הענינים בארץ. שאלה באיזו דרך אנו מקבלים את קולם למפלגתנו;

__אקסלרוד__ - אם הפועלים אינם מתאימים - התנהגותם היא לצרכי התנועה והביעות ההסתדרות, הרי זה מתוך אהבה - לא בציונות בכלל אלא בהתישבות ומטוטריה בהנהלת ההסתדרות. בפ"ת יש 250 נוער עובד. רק 40 מהם בארגון הנוער העובד, 30 בצופים הכלליים, השאר במכבי ובבית"ר.

__שפירא__ - דרוש טפול בפרט. ואשר לנוער הריהו הולך לרביזיוניסטים מפני שהמפלגה לא מטפלה בו.

מחרשק — האיחוד לא הלחיב ולא בטל הבלתי מפלגתיות. במפלגה אין דימוקרטיה. היחיד אינו גורם וקובע במפלגה, מפני זה אין סתירות. בבחירות לכנסת הצביעו 4000 נגד המפלגה — פועה"צ, חפו"צ, פרקציה וכ-600 רביזיוניסטים. אין מספר בזה מפורים כל כך למפלגה. בש"ח הסקירנו מלחמה על 100% עבודה עברית. לעבודה בנוער דרושה דוגמא מוסרית ואין דוגמא כזו בסמך המפלגה.

הלר — אין מה חנאים להקמת הנוער העובד, כי אין ההסתדרות נותנת עבודה. — בש"ח יש 160 חוסים משותפים לעתונותנו (בימי האיחוד היו 120) מחברי המפלגה יש רק 22. הוא מחייב המסורת רוחנית, כי זאו הירחון היחידי, אולם רק קב ונקי.

גם "דבר" אינו מספיק. בארץ יש יותר הבן. מועלים מוענים שאין מה לקרוא ב"דבר". אין בו בטוי של סגולי התנועה. בירחון יש להרחיב חלק הפובליציסטי ע"ח המסורת הישנה. יש צורך בשבועון. 80 חוסים הם מחוץ למפלגה וההסתדרות. ל"דבר" יש 320 חוגים, "הארץ" 60, "העם" 60, דאר-היום קנה יותר. בוסתנאי נשלח לכל אבר זהוער החקלאי סבבה את הפין.

רובדבני — סובר שיש לקיים רק הירחון. את השבועון מספיקים לקרא.

גרבובסקי — מציין מסבוס ספי להסתדרות, לקו"ח, למפלגה, לקה"ק ועזר — הוא 1,70 לא י לחודש. זה למעלה מכח הפועל במושבה, ואינו יכול להוציא על עתון. הפ"הצ הוא שמח ובירחון מוצאים ש ספק.

28.4.31 — י"א אייר, תרצ"א.

באדרים יצאתי לפתח-תקוה. נפגשתי עם קבוץ לימא. נתגלגלה שיחה על מצמת עמדות ומצב של המפלגה. א"ה היתה יותר קרובה ויותר טובה מהמפלגה הנוכחית. הוכוח נמשך כ-4 שעות. קבלו על היחס הסימטי אל הנוער העברי — ובעיקר מענות קמות. רעיו מקפת את השו"הצ בליטא בפרטיסטיקסים וכו'. סיטי בנימם לקבוץ הארצי נמשעת הרעל בתוכם.

לפנות ערב חגיגה הנחה אבן הפנה למעונות הפועלים הבסף ה"ארבעמע-רינג".

<u>בערב שיחה עם קבוץ הבונה על זכות הפועל העברי לעבודה במאה אחוז ם בהוצבה העברית.</u>

החברים שדברו בשאלה זו גילו סבלנות נפשית, חוסר בהירות בעמדה, חוסר בטחון בצדקתם - ובלבול אידיאולוגי רב.

<u>בערב פגישת בגבעה.</u>

ב-1 במאי ימלאו שש שנים לגבעה. כאיחוד של חבורה מעבר ופלוגה עין-חרוד (לפני שלש שנים וחצי) היו 70 איש, עכשיו 193 חבר. החברים הנוספים הם מעליית המשיח, מלבד מעטים שעברו ממקומות אחרים. בתחלה מעליית המשיח 40, בהמשך 50, בחורף הזה 26. בקליטתם נתקלו בקושי של בניסת לעבודה. שאלה זו קשה בגלל בסוטבה מחוץ תנאי עבודה בפרדסים. הפרדסים המעסיקים פועלים יהודים דורשים עבודה טובה, עזרו לקבוע שני סוגים: 1) באו מקבוצים מסודרים לעבודה, 2) מציאות ומיים בפלוגה שעברו יחד עם החברים החדשים, היו דרישות מפרדסנים לא לשלח חדש, אבל תודות לוותיקים סודר הדבר. סייעה לגבעה מציאות אדמה „חשמר" בסביבה, שבה יש ימים יותר טוב לעבודה עברית. יותר קשה היתה התאקלמות החברים. לו חבר מאנשי קלוטבה יצאו. בכלל יצאו 30 חבר מעליית המשיח. החברים לא מצאו בארץ ובקבוץ את אשר קוו להם בחו"ל. תשבעים שנשארו לא היה להם היום למשך שהולך ונוצר. עליה הביאה אתה דריקליזום בכל - התגברו לכסף פרטי, למתן פרטי. היו גם תביעות תרבותיות יותר מרובות. ומה עולה מן החבר המסור מדאגות עבודה, סבב ועוד - כמה עול: המסורה דאגות אלו בסרובות מבחלתו ואם הקבוץ מרוסס את או מעשים את החברו החברים עלו, ימים למשך עלה. מבינים יותר את [illegible] מקטע החיים. החברים מתעניינים בחיי הקבוץ, משתתפים בציבור מועצת הפלוגה, פעולה תרבותית בסובן הצר - הרבות ספרותית טינית אין אולי כאשר במקום אחר. אולם פעולה תרבותית בסוכן הרחב יש מה. לא ורואים הרבה, אבל דרך הקבוץ ושאלותיו בעבודה, במשק, בנוער, בעזרה לקבוצים אחרים. החבר נתקל בכל השאלות התנועה, לוסר אותן ולנבע להן ימם. הרבב הצבור הוא עממי, [illegible] ודריעותיו מועטות, רבים אינם יודעים עברית. אבל יש נאמנות רבה להסתדרות לתנועה ולמפלגה, תודות למסגרה ולאטמוספירה השלטת בקבוץ. אין הקבוץ

(לדעת רורבכי) מנצל את האפשרויות שמסגרת הקבוץ נותנת לחבר; חבר הקבוץ מרגיש מסגרת זו, אבל אין זה חוזר לקבוץ. לחבר יותר נוח, אבל לא הסיד נותינה זו חוזרת לקבוץ. האין הקבוץ ממית את כשרון הפעולה של החבר, את האינציאטיבה שלו? הקבוץ טרם מצא, לדעת רורבכי, תשובה לשאלה זו, לא נמצאה הדרך לעורר מכסימום של אינציאטיבה אצל החבר. אולם יש חברים שמתאמצים בקבוץ יותר מאשר אילו היו בודדים. כמה גדול מספר החברים האלה אין לקבוע. כמה חברים מהנכנסים ישארו בקבוץ לאחר עשר שנים? מתחילה עבר עברו את הקבוץ 1600 איש, נשארו מהם 70. מהעליה הרביעית יצאו הרבה ואחוז גדול, מהעליה 00000 החמישית יצאו מהם. החבר אינו מנצל באופן טורח את שעות הפנאי שלו, המרכב של העליה החמישית שונה מהשלישית. אין אלה פי שהיו חלוצים אלא בסרח רבה פי שהיו נוער עובד . מ־120 העולים היו 25% עובדים, השאר בני דלת העם. החברים הנמצאים כאן 4 שנים, יש בהם העולות 000000 תרבותית רבה. לסדר עברית, קוראים עתון, ספר, עבניו מקבלים את רק 2 "דברים". לפני חודש - 11. פעולה וע"חם לא מספקת את הקבוץ. נתון לפוד המדעים הסוציאליים - מקלאות, בנין; תורת הלעליה האחרונה ידיעת ספרות היהדות - תנ"ך, היסטוריה עברית. נמוצים מסינדיקים. מתו ההבדל שהל בחבר של הלוסנבה מזמן בואו ועד היום? דרבכי סובר שנעשה יותר ציוני, יותר עברי, שמתחזק בו יותר החברה המעמדית. היו שני מקרים שהקבוץ לא אשר מוספרים (בל עולה נחשב כ־3 חדשים כמועמד) להיות חברים בקבוץ - מפני יחסם לעבודה - מסאים החברים קוראים 160 ספרים. מאמ"ע והפו'אצ מקבלים 9 אכסמפלרים. 00 איך היה הקבוץ מנהל את ההסתדרות איכו היו מקבלים אותה בקבלנות? היו הובעים מתצבור חלוציות, היו מחשבים יותר את תפקיד הקבוץ בקליטת העליה, היו מכניסים יותר עזרת הדדית.

(הישיבה נסגרה עד שתים בלילה).

--

ח ד ר ה.

יום ג', י"ח אייר - 5.5.31

ישיבה עם מזכירות המועצה בהשתתפות זח"ח וב"כ הקבוצים של השוה"צ וגורדוניה.

אין מספרים מדויקים על מספר הפועלים וחברי ההסתדרות. ברשימות רשומים 720 חברים להסתדרות, מהם 130 נשי עובדים. יש עוד כ־150 - 100 (לרבות התימנים) שאינם בהסתדרות. אין ארגוני פועלים מחוץ להסתדרות (פועה"מ, בריה). כ־50 חברים לפועל מזרחי, אך אין להם סניף, 10 מהם בשכונת ברנדייס, הם פונים בעניני העבודה ללשכה. התימנים כ־60 איש אינם מקבלים עבודתם ע"י הלשכה. רובם פועלים קבועים מאשכנזים שאינם בהסתדרות - כ־30 - 40 איש. מקצתם התרחקו מההסתדרות בגלל מסים, מקצתם - מעטים - לא היו לגמרי בהסתדרות. אחרים מהם בעלי מלאכה שרכשו לעצמם קצת רכוש, יש שנעשו מנהלי עבודה, אולם אין ביניהם מתנגדי ההסתדרות. אין חברים שהוצאו מההסתדרות. קופת מלוה משכה קצת פועלים זרים להסתדרות - . בשההסתדרות מוסיפה לאחר מנגינית את הלא - חברים - הם נכנסים ובאים.

משלמי מסים יש 660 (מהם 280 בקבוצות), ז.א. 330 בודדים משלמי מסים. הגבית היא בידי קו"ח, המלוה מרובות, ומזיקה לקו"ח אוטיצה. בגלל הזיקה להסתדרות יותר חזקה־כי יש ריכוז העבודה בידי הלשכה, וכמו כן עקוה מצד הלשכה על העבודה שאין מתלקח. הפעולה התרבותית במקום נעשית רק על ידי ההסתדרות. השפעה הפוליטית של ההסתדרות במקום היא גדולה. מסייע גם הריכוז.

הנסיונות להקים ארגונים מקצועיים (עץ, עור, בנין) לא הצליחו. גם הנסיון לארגן פקידים - כ־30 איש - לא עלה יפה, כי חלק מהם התנגד לכניסה להסתדרות, אם כי רצו בארגון מיוחד. יש שם קצת השפעה רביזיוניסטית. השפעת הקבוצים בחיזוק ההסתדרות ניכרת. יש לחלק את הצבור לשלשה: 1) קבוצים, 2) בני 5־6 שנים במושבה שנעשו בעלי־משפחה ורוצים להתבסס, 3) חדשים שטרם נתגבשו. העליה בשנה האחרונה היתה רק קבוצית. הפועלים שכבר הסתדרו - לרעה נבהלו - הם בעות ערים. חוששים דוקא אלה שטרם סודרו בעבודה. שפת הדבור, אם כי במעט כלם יודעים עברית, אינה עדיין כולה עברית. בני ספרגין - מספרם גדול פה (כ־60) מדברים ביניהם יודית. זרים מושרים זה לזה עברית. מתקבלים 60 אכסמפלרים „דבר" (הקבוצים חוסים על 8), והוא נקרא

בסך על ידי כל הפועלים. „הארץ" יש שלשים, חותמיו תושבים בעיקר. „דאר-היום" י: כ-40, „הצם" רק 10-12. חותמי „דאר-היום? לא נתחלפו עם חילוף המערכות. האז ור אינו מרוצה ש„דבר" אינו נותן כל כך חומר מעניין וידיעות מרובות כמו ב„הארץ". מתאוננים ש„דבר" הוא יותר מדי יבש ורציני. חסר בו פליטון, חסר קשר עם הגולה, קוראים עתוני פולין („היינט" ועוד) ורומנים.

על המפו"חצ חתום כ-30. הירחון רק 10. אין קופצים על הירחון. המזקנים נדרש (מקבלים במושבה רק 2) בזמנים לא סרבים. (גומלך אומר שפסם שבקבוצים מרבים לקרא את הבוקנא?). מעריכים את העלונים של המחלקה המטעיסטית. מתאוננים על שמעיס? לשלוח אותו. היו רוצים לקבל גם מכתבי פרטיזק? לחו"ל. עד לפני שנה היו קונים ספרים - ספורים, קצת הוצאת הברה. את ברנר לא קוראים. גם חברי הקבוץ אינם מכירים את ברנר. מה עו?ים בשבת ובימי חוסר עבודה? משחקים בדומינו (בקבוץ המצב אחר) למעטים רק הוא קורא ספר, עתון. „הותיקים" (כלומר בני 6-4 שנים במושבה) עסוקים בדאגה להתרשות, לרכישת מגרש של דונם או חצי. רואג למשיב הלואה לשם כך. „הירוקים" רבים על מצב בעבודה. (יש ב-160 בעלי משפחה). קוראי „המפרית" הם 60, אבל ה מספר הקוראים הוא הרבה יותר גדול. הצבור קובל על אי התאמה בין המוסדות והצבור, על הבדלי חיים בין המנהיגים והצבור, קביעות הפקידים (ענין אמסר). ענינים אלה מרחיקים חלק מהצבור מההסתדרות. דורשים עזרת העסקנים לעבודה. יש התענינות בהרצאות, גם לעתון בעל פה באים רבים לשמוע, אך מרצים מה"א לא באים.

קובלים על מרכזי ההסתדרות שהכל נותך מלמעלה למטה. למשל, הוטל מס הארגון (לארגון פועלי המושבה) - ¼ גרוש לחודש (המס המוצע מה 8½ גרוש לחודש). הוקטן בסך זמנה עבודה אחדים שכר העבודה של הפועלת מ-20 - 17½ ואומרים שזה על פי דרישת המרכז החקלאי. (יבניאלי מציין, שאף פעם לא קבעה המועצה מה התלשה תחת לחץ המרכז).

(איך נקלטה העליה החדשה בעבודה ובהסתדרות?) יש מתאוננים על שאין קוראים אספות כלליות להביע דעה בשאלות תקופתיות של ההסתדרות, ולצבור יש רק אפשרות לבחור אחת לשנים. קובלים על חוסר חוקת עבודה (לגבי חוקת עבודה). הובעה דעה שהלשכה כמעט מיותרת, כי אין כל רצון להשלים בשוק העבודה והפועל רואה שהוא מוכרח בעצמו להשיג לו עבודה. לא נעשה נסיון לארגן ועדי פועלים. הצבור אדיש מפני כך להסתדרות.

הבחירות למועצה הנעשות אחת לשנתיים, מעוררות אי רצון, כי הצבור מתחלף, חלק מהנבחרים הלכו מהסביבה ונכנסו בתים חדשים. גם מתחלף קהל. שעניינים שאין להם אופי אידיאולוגי נחתכים במפלגה, ולא בצבור כלו. שאלתי אם ההסתדרות בתנאים האוביקטיביים שבחדרה היתה יכולה לשלוט יותר בעבודה משהיא שולטת עכשו: שבארגון פנימי יותר טוב אפשר היה להגדיל השפעת ההסתדרות. צריכים להגדיל הלחץ לא כלפי חוץ אלא כלפי פנים.

<u>רגני</u> מציין שרוב העבודות המכריעות בחדרה הן בידי הלשכה.

<u>יבניאלי</u> מעיר שלפעמים יש שעל ידי חלוקת עבודה צודקת מאבדים מקומות עבודה, כי לא תמיד הפועל שמגיע לו עבודה מתאים למקום. עבודה המקיף היסודית היתה ב-98% בידי הלשכה ובתנאי הלשכה. אבל אין הלשכה יכולה עם ללכת ביד חזקה - כי אז ישמטו מידיה מקומות עבודה. ואשר לאספות כלליות, היו השנה אספות רבות, אבל לא יתכן שאספה כללית שמרכבה הוא מקרי - תחליט.

מהי האמונה הציונית של הצבור? הצבור לא זז מציונותו, אבל הוא אבוד יאוש. התירבות האלף שאינה מתקיימת מרופפת את האמונה ומכניסה מרירות.
תיפנה הצבור אם יקראו אותו למפעל חלוצי נחלקו הדעות. האם ילך למשמרות להלחם בעד עבודה עברית - כן. רגני מפקפק קצת. מהו האידיאל של הפועל הבינוני? - התישבות. חלק רוצה להסתדר בתור פועלים קבועים במקומות עבודה טובים.

במושבה יש ירידה העבודה העברית באופן יחסי, אם כי באופן אבסולוטי היא מתרבה לרגל התרחבות המשק. באגודה נטעים העבודה העברית התרבתה, העבודה העברית בכלל נפתחת, לרעה אמנם, מפני שהפועלים אינם שומרים על מקומות העבודה שלהם. גם היחס לעבודה, לרעה נטע, הורע במשך 3 השנים האחרונות. פריון העבודה יורד, העבודה לא נעשית כהוגן. (יבניאלי מעיר, שהיו מקרים כאלה, אבל המועצה אחזה באמצעים).
בהשואה את שאר המושבות הלשכה פה תופסת מקום חשוב 90% של הפועלים היהודים המתקבלים לעבודה - מתקבלים על ידי הלשכה. מטרות ההסתדרות פה יותר מרוכזים ומשובצים פה מאשר בשאר המושבות של עבודה מעורבת. הוקם פה מעון תנוקות.

בישיבה השתתף קהל רב. הסדר היה צפוף ומסובים (יותר נכון המעוסרים) לקחו חלק חי בשיחה - אמנם לא בדבור, הרי בתנועות ובהבעות). לנהי בקבוץ השומר-הצעיר.

יום ד' - 6.5.31

בבוקר נסענו - יחד עם נסן - לברבור, זהו בקורי הראשון במקום זה. יש כאן 150 חברי ההסתדרות, מהם 55 חברי הקבוץ של השו"הצ, השאר בודדים, מצב העבודה טוב, היום חסרו פה פועלים. בעוד 4 חדשים הקרובים לא יהיה פה כל חוסר עבודה.

במושב העובדים יש 10 חברים, עומדים להושיב עוד 25, רובם בתוך התישבות האלף. להתישבות הקבוץ יש 1300 דונם; האדמה של חק"הק (מתנת האחוזה הלונדונית) מלבד 400 דונם של פי"קא.

להסתדרות יש מגרש בן 5 דונם. חק"הק עומדת לתת 25 דונם להקמת מעונות פועלים. בברבור יש 1800 דונם נטועים (של אחוזה), מלבד גוש קוסטן - 400 דונם. עומדים להרחיב את הנטיעה. גם בתים עומדים להבנות על ידי המתישבים הלונדונים. המסבכים בין הקבוץ והבודדים נפסקו. עבודה עברית שלמה. הפועלים מתקבלים ע"י הלשכה. לדעת בנגיין אין יחס הוגן לעבודה, ביחוד בין חברי הקבוץ.

בסניף המפלגה כ-40 חבר. נאספו 90 שקלים (לרבות הקבוץ). בבחירות לועידה החקלאית קבל הקבוץ מהבודדים 7 קולות, ופוע"צ - 6. חברינו מתאוננים על חוסר בקורים מהמרכז. מפע"צ מרבים לבא הנה.

קבוץ השו"הצ מעורב עם הצבור רק בעניני עבודה, בעניני תרבות הם מתבדלים. יש להם ספריה בפני עצמם ופעולתם התרבותית היא נבדלת.
מתקבלים 20 „דבר", 8 הפוע"הצ, 8 א"ה. „הארץ" יש 3 - במושבה. הפועלים קוראים רק „דבר".

במושב יש שאלת עבודה שכירה. כבר שנים אחדות מעסיקים אנשי המושב פועלים מהלשכה ביחוד לכיבוש הקציר. אין עזרה הדדית במושב. בעניני הצבוריים במקום אין חברי המושב משתתפים. רק 1-2 הם חברי המפלגה. בבחירות לועידה החקלאית לא כלם השתתפו, כי לא שלמו מסים. שכר העבודה במקום 21 גרוש, מלבד בלום, (בעל בית מלאכה לשינים) משלם 25 גרוש ליום.
הבודדים קונים ספרים וקוראים הרבה. סובלים מחוסר בית אכל הגון ומחוסר דירות. אין מטבח פועלים, בתי האכל הפרטיים מנצלים. מוסדות ההסתדרותיים אין, מלבד לשכת עבודה. סובלים מחוסר דירות.

יש צורך בהקמת בית פועלים. צריך לעלות כ-200 לא"י. הפועלים יתנו חלק, גם

גם סגנוני העבודה יוכל לקבלן דבר מה. לדעתי צריכה ההסתדרות להשתתף, אומרי לבנין שאם יבנו בית - הן; ההנחה היא לגמור 25 לא"י.

בצהרים הלכתי לקבוץ השו"הצ. שוחחתי עם נתושאי, הותיקים, לדבריו, נעשים מתונים. העליה הצעירה נקלטה יפה בעבודה. השפעת הותיקים מכרעת. בקבוץ בכללו התגבר הזרם המרכזי, עומדים להוציא בארץ את האורגן המרכזי של השו"הצ - זה יהיה "רמזון". השו"הם שבחו"ל יהיה מקדש לגיל הצעיר.

- באחת יצאנו ברגל לפרדס חנה. יש כ-40 פועלים שכירים, חברי ההסתדרות במקום כ-70. כ-15 חברי ההסתדרות במושב, כ-5 בין המתישבים בעלי כסף. בכלל יש במושב 20 משפחות. הם מקושרים ביניהם על עבודה עצמית, אך יש ביניהם מתישבים אחרים אשר לא ישמרו עיקר זה. מתישבים מחוץ למושב יש כששים, לארבעה כבר נבנו בתים. אתם צריך לחברה מוחפעל עבודה עברית ועבודה מאורגנת. לשם כך הוצע שיסתדרו כל המתישבים באגודה חדשית, שאחד מסעיפי תקנותיה הכ"ל תנאי עבודה עברית ומאורגנת. פיקא תהיה צריכה לעזור בהטלת חובה זו על כל מתישב להיות חבר באגודה ולקבל עליו התחייבויותיה. עכשיו יש לחשוש לקשיים מצד פיקא בענין זה. הרוח השלטת עכשיו בפיקא היא נגד ההסתדרות.

לפי תקנות המקום יש זכות בחירה לכל פועל הגר במקום 6 חדשים ומשלם מס מינימלי של 6 גרוש לחודש במשך 3 חדשים. שכר העבודה הוא 20 גרוש, בעונה נטיעה 25 גרוש.

שטח המושבה 22.000 דונם מהם 12.000 דונם ראויים לנטע. שטח הבתים על מגרשיהם 2000 דונם. כ-1000 דונם כבר נטועים. מוחל מקום עבודה בשביל 25 איש; 15 בשביל פועלי מסק ברון, 10 בשביל פועלי הסוכנה. על יד כל בית 2½ ומצי אדמה פיקא. עכשיו מחלקים את המגרשים.

נסכרו בפרדס חנה כ-90 שקלים. לא כלם לקחו שקלים.

כ-½ ? שיחה עם המתישבים בדבר החוזה. תמסרו לבירור שתי שאלות: 1) הבטחת העבודה העברית, 2) סדור היחסים בין המעבידים והפועלים. בסעיף ראשון עומדים לסדר חוזה לעשר שנים, בסעיף שני - חוזה זמני.

בנוגע לסעיף ב' ישי (ע"י קנסים כספיים על הצדדים המפירים את החוזה) הערותי שאין ההסתדרות יכולה לקבל על עצמה אחריות כספית בעד פועלי המקום.

אשריות ההתהדרות הי א רק חברתית, הוצע שאחרי זה במקום החל על הלשכה, אם אנשים יפירו את החוזה ייגרם נזק לכסף. האכר שיפר החוזה ישלם 10 לא"י בעד כל פועל שלא יקח מההסתדרות.

האכרים הציגו דרישה שהפועלים יתחייבו לקנות רק מתוצרת החקלאית המקומית, כמו שדורשים שהאכרים יעסיקו רק עבודה עברית.

עמדתי על זה שאין לקשר בשום אופן ענין קנית התוצרת עם ענין העבודה. אם הקשר הזה רק יתן פתחון פה לאלה שירצו להכניס עבודה ערבית - לפרוץ הגדר.

הסכם שאחרי וכוח ארוך להפריד ענין זה מהסכם על עבודה ולהכניס התחייבות זו בין שני הצדדים בפרוטוקול, בתנאי שהמחירים יהיו לפי מחירי תוצרת עברית בסביבה. ההסכם בנוגע לעבודה עברית לעשר שנים נתקבל. עברנו לדון על חוקת העבודה השנתית. לקחו לבסיס ההסכם שבמגדיאל. במקום של שבע שעות בערבי שבתות וחגים דרשו האכרים שבתקופה יעבדו 8 שעות. נתעורר ויכוח גם על תשלום נוסף בעד שעות נוספות. התלבטו להביא לידי גמר כל שאר הסעיפים ואחר כך נחשב בשני סעיפים אלו. נתקבל כל החוזה לבסוף הסכימו המתישבים לשלם 60% בעד שעות נוספות עד שקיעת החמה, והפועלים הסכימו שבתקופה יעבדו ביום ששי 8 שעות.

בערב נקראה אספה כללית של המתישבים. השמיעו את תנאי החוזים. לפרות התמשות של אנשי הועד - נתקבלו החוזים בהסכמה כללית. 26 מתישבים חתמו על ההתחיבות של עבודה עברית והסכם לעשר שנים. גם חוקת העבודה נתקבלה. שלשה מתישבים עזבו את הישיבה לפני הגמר. בס"ה יש 60 מתישבים, אתם 20 חברים בכפר, שלא הוזמנו לאספה ושתם ודאי יסכימו. ט"ו 14 הנשארים בטוחים בתוכנה, אולי 6-4 יסרבו, אבל לפי הסכם עם מיקא על כל מתישב להכנע לחוקה המוסכמת.-

דברתי עם אלטברג ? מהועד, שמשבוע הבא יבאו לתל-אביב לים גיסות האחרון והחתימה על החוזים. נוסף גם את יסורת לבירור מצד המשפט. חברי הועד מקוים שמיקא תעזור להם, כי היא רוצה להביא העבודה העברית, אם כי לא תהיה מרוצה, והמרינציאים חושבים עבודה מאורגנת, אבל מתוך הכרח מסכים גם לכך. באספה עוררו המתישבים שאלה זכות העבודה של המתישבים. הבעתי דעתי שיש זכות של עבודה בתור עזרה הדדית (של אחד במשק השני בלי שכר) אבל רק תחת בקרת הלשכה. היו גם מתישבים שהתנגדו לזכות העבודה של המתישבים. האספה נסגרה עד שתים-עשרה.

אחרי האספה היתה לנו שיחה עם החברים בקבוצה חרוסיה. לא כלם מסכימים למצב. החשש העיקרי יבזה העבודה של המתישבים. הסברתי להם את עמדת ההסתדרות. בעיקר הבינו את הענין יפה והסכימו שמבחינה הבטחת העבודה העברית והמאורגנה - זהו צעד חשוב. אבל הם דנים על הענין קודם כל מבחינת האינטרס הפרטי בשעה זו. המוסר של הקבוצה חרוסיה - 18 איש, מהם 6-5 בחורות - טוב מאד. ואם כי הם באים ברובם מחלוץ „הינער" - הריהם מה דוקא „סוציאליסטים", כלם עובדים ומשתכרים טוב, האבל - במסגה הקבוצתי - עולה להם 6 גרוש ליום (פעמים ביום בשר). יש להם 3 בתים שבנתה פיקא.

<u>כ' אייר - יום ה' - 7.5.31</u>

בבוקר יצאנו למטלה הגדולה של פיקא, במרחק חצי שעה מפרדס חנה, המטלה הכי גדולה בארץ, לפעלה ממאה דונם. עובדים כאן 75 פועל, 19 גרוש ליום (בתוספת גרוש לקו"ח). לזמניים סוציאלים ב"ם גרוש. בקבלנות משתכרים עד 50 גרוש.

דובי שעבר מקודם בבנימינה קבל מרות וארוכות על לשכת העבודה בבנימינה, על כספי, מנהל הלשכה, שגזל ממנו 40 לא"י, על ועדת הבקרה שלא שמה לב לטענותיו, ועל בית הדין העליון שאינו מביא לידי גמר את משפטו, אם כי הענין נמשך כבר יותר משנה. הבטחתי לברר במשפט העליון.

בצהרים יצאנו דרך בנימינה לחיפה. נסע טב לתל-אביב.

הודעתי לחדרה שלרגל המשך הסו"ם על המשבר בפרדס-חנה לא יכלתי לשוב לחדרה וגם לא למ להיות הבוקר, כאשר הבטחתי, בואתי חזרה ואשוב לחדרה בהמשך השבוע הבא.

<u>חדרה. יום ה' - 14.5.31</u>

כ-140 איש מה"ע - בלומר עובדים רק 2 ימים בשבוע. מצב זה נמשך מ-15 לאפריל. מהם 40-60 בודדים וכמאה מהקבוצים.

כ-300 עובדים בפרדסים. השטח הכללי של הפרדסים 4661 דונם, מהם יהודים 1004, שנת ב' לפרי 472, צעירים 3285 (על פי המפקד של 16.4.31). עבדו בהם 642 פועל. מהם ערבים קבועים 162, זמניים 106 ס"ה 258; יהודים קבועים 180, זמניים 104 ס"ה 284. ועד המושבה ערער על המפקד ויבנאלי טוען שלא דייקו במספר הערבים (המתיזו על המרח). מחוץ לפרדסים עובדים במושבה כמאתים יהודים בבנין, 100-120 נגרות, סקירות, מירות (כ-15 - 20 בחורות עובדות בבתים). במלחה עובדים כמאה

ערבים - במקום אף יהודי לא.

העבודה בתוך המושבה כולה יהודית, מלבד שבגנים עובדים לפעמים ערבים.
אין יהודי עובד בשכר למטה מ-20 גרוש, מלבד בציר רמונים שנתפשו בפרדסים קבלו פועלות 12½ גרוש. בכל שאר העבודות מקבלת גם פועלת 20 גרוש. כחצי מספר הפועלים בפרדסים מקבלים למעלה מעשרים גרוש. יש פועלים יומיים המקבלים 25 גרוש, חדשיים מקבלים 6-12 לא"י לחודש. עגלונים יהודים שכירים אין. שכר העבודה המקסימלי של ערבי 10 גרוש. מקרים היו יותר גבוה - בשני גרוש. עובדים גם ערבים מכפרי הסביבה (זיתא, אינפיעה, ואדי חווארית, קקון ועוד).
מחו"ע הם לרוב חדשים, מהעליה הצעירה ופועלים מלטים הנמצאים כבר זמן רב במושבה. חללו מחו"ע בכל עונה שלמה. קשה גם סדור פועלות בעבודה, בין מח"ע יש כ-40-50 פועלות.

הנהגה שלחה לועד המושבה והלה להתחיל בבנינים בסכום של 2000 לא"י. מחכים 8000 להלואה מבזל (זה פנה לאפריקא). כינתים אשרו עבודה - בנינים פנימיים על 300 לא"י שתעסיק 30 איש במשך 6 שבועות וגם פיקא עשה עבודה של 100 לא"י יבוא ביצוע עם, 40 איש במשך חודש. אפשר נחשב יתוח על ועידה שתעסיק 25 איש במשך חודש (100 לא"י). עד התחלת הגיזוע יוקל על ידי כך המשבר.

ברין (חברת משי יפו) ופיקא סידרה שכונה לפועליהם - 25 משפחות. לכל משפחה בית, רפת ולול ומשק דונם קרקע מפיקא. הפועלים אינם מקבלים הבנינים זו ברצון. ברין מרבה במשק זה פועלים ממוצא גרמני. הוא נותן מפועליו 15 ופיקא מהן 10.

שטח של 2000 דונם פרדס 6 חדשים - נעבד על טהרת עבודה עברית. לברין, חברה גרמנית יש 760 דונאם, נסקין 200 דונם, לובזובסקי 50 דונם (משלם 25 גרוש לפועל) בגרם 100 דונאם ועוד, זהו בערך חצי של הנטיעה החדשה.
בבנין השכר המינימלי 30 גרוש. אין איגוד של פועלי בנין. אין קבלנים פרטיים בבנין. יש קבוצה קבלנית קואופרטיבית - בלי תנועה. יש מקרי התחרות בין הקבוצות והדבר בא אז למועצה. אך לא הכל מובא למועצה ולא תמיד עינית מקומות. יש הקבוצות מקבלות פועלים מחוץ - דרך הלשכה. רק אנשי ממרגון - שמספרם רב במושבה - מקבלים פועלים לפעמים שלא על ידי הלשכה, מתוך בני עירם. במקרים אלה המועצה מורידה אותם. חרמון, חבר מוע"צ, קבל בשבוע שעבר פועלים שלא על ידי הלשכה.
מספר המבוגרים במושבה 1260. אכרים (בעלים, נשים ובנים בוגרים) 200, פועלים

מועלים 900, הועבים 560. זכות הבחירה לפי גר במושבה ?נתיים ומשלם מס ייר
שנתי 2 לא"י. לבעלי קרקעות הגרים במושבה, מהרגע הראשון של המנהלו, לבעלי קרקעות
הגרים מחוץ למושבה - להם או לבא-כחם. המועצה של המושבה מורכבת כולה מאכרים -16
5600 דונם אדמה צבורית, ורוצים להעביר אותה על שמות פרטיים, כי יש מה
סיסדי חדרה, המועצה החליטה להעביר האדמה על שמות שלשה: מאירסון, רוטמן, ובוש-
קובסקי, שלשה אלה התחייבו לפני ועד המיסדים שהקרקע לא ימכר בלי הסכמתם. במשך
10 שנים שלמו המוסדות מכספי הצבור הוצאות בעד אדמות אלו. ומשום כך א הסכימו
הוחיה כאן [illegible] חוקה ממשלתית. בקשר עם מכסף אינטאת פרדס הממשלה
את הקרקעות והם מיהרו להעביר קרקע על השמות הפרטיים, המושבים והמועלים מחאו ומשום
אחרי המאורעות פגו טוב המועלים לוע"הל. "בנ"ע"ל" נפגש עם דוכן ומסר לו חומר, דעת
דוכן היתה שבשטח "מספרי המועלים, ואלף דונם יעברו - אם יהיה משהו - לממשלה,
והדרה היתה שאפשר רק לקלקל לאנשים שכבלו את הקרקע [illegible] בלי משם,
אבל לזכות בקרקע כשם הצבור אי אפשר.

לפני ימי סכנה - פסח תר"ץ נעשה הסכם בין האכרים ובין המועלים והמושבים
שיוסד ועד מושבה בן 12. 6 מאכרים, 3 ממושבים, 3 ממועלים. בישיבה הראשונה של
הועד קם ויילנסקי - ב"כ הבחורים - והודיע שבין ב"כ המועלים יש אחד לא חוקי - שורץ -
כי אינו משלם מס ווריקו, הבנות שורץ היה באותה שנה זבב צבור המועלים היה ברגע
על הכנסתו. בנראה שהבר נודע לאכרים וויילנסקי דרש להחליפו באחר. מאירסון הציע
אם כי גם הם לא היו מרוצים ממשים. היו צריכות להיות בחירות חדשות, אך המועלים
באספה כלמבית הכריזו על החרם הבחירות. אם החוקה לא תשתנה. גם המושבים מתחמו
בהחרם והופיעו רק רשימה אכרים, לא היו בחירות מפני כך הוא נכנסו 12 אכרים
למועצה.

המסים היחידים במושבה: מס הכנסה (שאלתי כמה מה גובים? כמה הזיקה לאשור ועד
המושבה במקרים ידועים כמה מסים). פועל ופקיד (בעל הוצאה 1,8% מהכנסתו,

פרדסנים – 40 גרוש מדונם נושא פרי, 15 גרוש מדונם צעיר, 5 גרוש מדונם פלחה.
רוב המועלים אינם משלמים מסים, אבל לאלה שבנו בית מוכרחים לשלם. יש גם מסים
מוניציפ' ½ גרוש מעוקים, קונצסיה דובים – מאוצר מתחנות, מס ממכן – 10 גרוש מכל
עוף שיוצא למושבה או בא מהמושבה, מס זה מיועד לתיקון דרכים. מכניס בכל שנה 800 לא"י.
המס נגבה ע"י מנהל התחנה. אבל מי שהוא המוא מסכים למס זה.

לאחר שהתושבים לא נכנסו לועד, פנו למוסד כמה אנשים. וזלבליל הגיד שהחוקה
החדשה תהיה יותר גרועה, כי המועצה לא תעזר את הבעלות, את קרקעות, ובעל המסים
יעול על/ התושבים (מס בתים, תעודות זכרונות). התושבים נוטים מפני זה מהזרגים.
בעניין אגו הבחירות יוקל הדבר: מס 500 מא"י ותשבה של שנה ירבישו זכות בחירה.
להבחר צריכים לשבת במושבה שנתיים. האכרים דרשו שמה הקרקעות והפרדסים ישארו לבני
המושב חוץ – ובגרמא שכך יהיה, אם החוקה תאשר יהיה למועצה כח גדול.

בעניין חוקה ס"ה (עתון רשמי 16 דצמבר 1929).

המוסד שלח לצרכים הצעה תחוקת ותיכן אותה לנוחת עגול", כשמגיד לס"ה תכנן
חזבות גם לנשים, מבני 20 ומעלה, התושבים לא מתוך מינה. בעלי נכסי דלא ניידי
או משלמי מס לא פחות מ-100 מא"י לשנה. להבחר רק בן 25, אחרי שנתים, משלם מס 1 לא"י.
המועצה תבחר לשנתים.

המסים שיהיו בסמכות המועצה: 1) מס בתים לא – 5-12½%, מס פרטים לבנין עד מעשר
הפגרש או 2% אם הפגרש הוא בדרך בטוחה, מס גלגלית 500 מא"י לכל בוגר, מס שחיטה
מס תיקון דרכים, מס אוצרים 250 מא"י לשנה, מס כלבים (250 מא"י), מס ממכן, מס תשמשות
רשיונות לבנין, לחנויות, מים, מאור ורשיונות אחרים, מס ההכרח נכסי דלא ניידי. על
בעלי קרקע שאינם במושבה יוכלו להטיל מס 5 גרוש לכל דונאם לא מעובד. 15 גרוש לכל
דונאם נטוע לא נ פרי, 40 גרוש דונם פרדס.

המועצה תקיים תיבת 6000 לא"י, וזהי רוצה שחוב זה יעבור למועצה המאוחרת.
המועלים חושבים ואת הובעים את נכסי הצבור, בינתיים האשור נדחה, לפני שבוע פנתה
המועצה למוסד ועוד קבלו תשובה.

צבור המועלים המוזמן הוא פרובינציאלי. גבוה האינטלקטואלי למטה מבינוני. היקף
ראיתם צר, שקועים בקטנות. בעלי יכולת יש רק בקרב הע"א, הם פררו חוג של צריפ
נוער בני המושבה. גם בגודרציה אין כחות. לגלאצקי לרוב אינו נושא כ... יש עוד

בחור אחר בגורדוניה - ספירו, בעל השכלה, בא לארץ לפני 3 חדשים, בן 23, היחס מצד הצבור ללובינקר לא טוב, כי אינו עובד, בטוח יותר מדי בעצמו, אינו מעורב עם חבריו, אם כי הוא מרצה יפה. לגורדוניה יש פה שתי קבוצות, מטולין ופרוסנקה - ביחד 80 איש. בעבודה אינם מצטיינים, לעומת זאת אנשי הקבוץ של הש"הצ מצטיינים עכשיו בעבודה.

משבע עד אחת־עשרה בערב שיחה בקבוצי הש"הצ על עבודה עבריה וערבית במושבה. סים את 30% מדין מכונית לוליסת ואי אפשריה מכונת מעשית. בכל המושבות, גם החרושת, יעברו פועלים ערבים(רביצקי). פועלים יהודים מחוקים מפני שאין סומכים. האודיגמצית שלנו היא לא על המעביד היהודי כי אם על הפועל הערבי, אנו הנה לחגשים רו-לאומית. ומה יהיה עם הפועל היהודי? כשתבוא אינטנסיפיקציה של המשק החקלאי היהודי והערבי, בטבל הערבים יסודרו במשק והמשק היהודי יתרבה, יהיה מקום גם לפועל היהודי. המלחמה נגד העבודה הערבית במושבה היא נגד המאמין הסוציאליסטי. עלינו להלחם בשיטה של עבודה עבריה כ... של עבודה מאורגנת, רק אז נרבה רוב יהודי בארץ. אין סכנה מעבודה ערבית - כי מגורותיה מצומצמים, הארגון המקיף במושבה, מאמץ לכבוש עבודה, עליה הון יהודי, רפורמה אגררית, התישבות יהודית וערבית, אינטנסיפיקציה של המשק, יפתרו שאלה העבודה.

במצות שיחה בקבוצת גורדוניה. על שאלתי אם מצאו בהסתדרות מה שקוו בחו"ל, ענה חבר אחד רומני - בורנשטיין, בן 4 חדשים בארץ: בכמה מוסדות יותר טובים ממה שאנו לעצמנו, לטיפל, קו"ח, אולם הארגון לקוי. אין שלטון הלשכה על חלוקת עבודה, אין עזרה מספיקת לעולה החדש. לא מצד המוסדות ולא מצד הצבור, הפועלים שקועים יותר מדי בעניני עצמי, מטשטשת הכרת היעוד של הפועל, לא רק בקרב בודדים, כי אם גם בקבוצות, כגון גניגר, שרונה. חבר שני - חנוך, 1½ שנים בארץ, קובל על התחות שני מוסדות בהסתדרות. שליחי הצבור אינם יודעים מצב הצבור, באים רק לפני בחירות. לא מתעניינים לדעת ביצד אפשר להציל ולתקן הפועל. במוסדות ההסתדרות לא עובדים מתוך התנדבות אלא כבעלי מקצוע וספקירים. רמת חיים של עובדי ההסתדרות אינה מתאימה לרמת חיים של הפועל במושבה. רייסנפלד (1½ שנה בארץ), מעליה החדשה דוקא אריש, לא ערה, התאשה בהנוך הרע שבחלוץ. פנחס לובינקר - מוכנו באידיאליזציה של ההסתדרות על פי ספרי זכרון, חוברות ולוחות וכו' ובאיבי לבא בטענות שבל יהודי בארץ אינו

מתאים לרמות האידיאלים שהוצגה לפנינו בחו"ל ואין יסוד לדבר על ירידה אלא על שנוי מציאות. מה שיכול בקרב 600 איש לא יתכן בקרב 50000. סגר - מדוע לא נוהגים דו"ח מהכספים שאוספים בחו"ל? מדוע לא משתמשים בכספים אלא לתשובה חברים, אלא דורשים מהם 80 ליתן עוד מעט עזרה עניין הצריים של מזכיר הוע"פה. חברי המרכז החקלאי אינם באים לבקר את החברים, והארגונים דורשים לנסוע תמיד למרכז. אין התיעצות עם החברים.

<u>יום ו' - 16.6.31</u>

עם יהודה גוטמלך: יש שני קבוצים: קבוץ חרוח - 60 חבר (מהם כ-50 עבדו ה), ועמרית 60 חבר (חצי חברות). לקבוצה חרוח יש 4 צאים (בכל בית 4-5 חדרים) וחדר אכל ושני צריפים סגרים בין 6 דונם של תק"תק. לע"ע גם שמירה ישנה שם, אבל היא העבודה לעגרם כן 10 דונאם של תק"תק על יד שכונה פועל. הקבוץ שכר 10 דונם מעבר הוד לגידול ירקות. יש לו רגל סוסים וגזלל, לעבודה יוצאים באותן ספונע (שלאחר הקטיף) רק 20 מ. כ-7 איש צריכים להיות עוסקים בשובח, סבבה, סנדלריה וגינה. לרגל המצב הקשה הלכו 4 חברות לעיר בהוכן גם אשת יהודה גוטמלך. (3 לתל-אביב ו-1 לחיפה) לעבוד בעסק בית. יש מתנגדים לכך בקבוץ. אנשי הקבוץ מצטיינים בעבודה, הם ניה בחשק אבל שקועים בחוב. לקיום הקבוץ הכרחי מעט עזרה רמה, הגדלה שטח הגן וכו'. נחוצה הלואה של 300 לא"י. קבלו הלואה מהבנק 100 לא"י לקניה סוסים וכבר סלקו אותה (נשארו עוד 20 לא"י), אלה הלואה כזו מכבידה - רבית גבוהה וזמן קצר. בעזרת הלואה היו מבטיחים את הכלכלה (ירקות, חלב וביצים). עכשיו הכלכלה גרועה: 3 גרוש ליום, זה תשעה חדשים לא אכלו בשר. כמה ימים לא היה להם לאכול, כי לא שלמו שכר ובעל הקמח לא רצה להקיף. סוף עוד היה מבטס את הקבוץ כי היה מבטיח קיומו בעונת חוסר עבודה.

שאלה זו, נדמה לי, יש להעמיד בסדר העניינים בקונגרס (לבצער - בבירור התקציב) אשר לבחס בפירות ידועה את הקבוצים בסכום לא גדול של אלפי פונטים והקבוץ עכשיו מפסם בסכם <u>מקלט יחיד לשליח ולפועלת</u>. אחרת יעזבו אנשי הקבוץ לאינגלידים בבית זבנים - ומי יודע מה יהא על כל עמדתנו במושבה ובתנועה הנוער.

<u>ישיבה עם ועד הסניף.</u>

<u>דגני</u> - הסניף בסכנה בגן של ירידה. פועלים רק לפני הבחירות, מעט לא המעורב אפילו לפני הבחירות לועידת החקלאית. אין המפלגה מכוונת את העניינים במקום.

אין למפלגה דרך בשאלה המזעל כסוכה. התחומים בין המפלגה וההסתדרות מעורבבים. המפלגה אינה פעילה בשטח התרבותי. היא עוסקה רק בהכסיסים. הנפתי ספק בדיאגנוזה זו. לא חוסר קו ודרך אלא במצב חירום. יש נראה לי קו מפלגתי בסוגיות: 1) מלחמה על [illegible] עבודה עברית במאה אחוזים, 2) מלחמה על הפסקי עבודה, 3) הגברת התנועה הקבוצתית; 4) משקי עזר. האסון הוא שלא מגשימים את הקו. הליקוי היסודי לדעתי שאין לפרוגרמה המפלגתית נושא מגשים. אין בעצם כל הבדל בין חבר מפלגה ובין בלתי מפלגתי. הב"ה אינו שונה מסיבי מחבר המפלגה ולא מובן לי מדוע האחד במפלגה והשני אינו.

לובינקר: מה הן הסבות של המצב חירורי. גורם פסיכולוגי - שלילי. המשק מלחמה המפלגות, אם כי אינו חושב קיום שתי מפלגות מצב יותר טוב מקיום מפלגה מאוחדת. לא טיפחנו חוגים קונסטרוקטיביים שימלאו חורין החוגים המלחמתיים שהיו קודם. סבה שניה - הסבל האיום של הבודד. לסבל בקבוץ יש קומפנסציה תרבותית, אבל חיי הבודד הם חסרי ענין ותכן, אומרים כלי כל קשור ורעיון מתים. הוא נעשה מתוסס מטוגן הצבורי. סבה שלישית - בעית הכליה, בחינת בשלמות חיובית, אבל מבלי תינוח. בסביבה צבורית יש בה נזק מסוים. כל מוסר מסורתי נמדד כמדת התועלת שהמפ מפ"א. המפלגה אינה נותנת סיפוק פרטי, אלא לסיפוק חובמה, ומשני כך הבודד מתרחק ובורח ממנה, אם כי בשעת הבחירות הוא נותן לה קולו. תקלה חדשה מוצאת אטמוספירה לא מבריאה, אין רגש. חברי הקבוצים ניתקים מצבור הבודדים ואפילו בין חברי המפלגה שבגודרוניה ובין חברי המפלגה הבודדים אין קשר.

יבניאלי - הליכי ההסתדרות במובן האוליגי בהרה ירוד יותר מאשר במוסבות אחרות. אחד הגורמים לסיבות זהי הזדקנות הצבור (בני 40 שנים בארץ - פנסיונים) בקבוצת גורדוניה אין מעון להסתדרות. אין למרכזים תמיכה בעניני ההסתדרות. נפרה הפעולה מתנהלת ע"י השו"הצ. גם הפעולה התרבותית נעשית על ידי השו"הצ. מה שלא עושה השו"הצ - לא נעשה. הפעולה היחידה בקרב הנוער נעשית על ידי השו"הצ. מבלי שיהיה לנו בה קיבוצי לא תקום ההסתדרות והמפלגה במוסבה. עלינו להכריז מלחמה רבים על העבודה העכורית. בהתרפטות והתפרבות לא נפתח כלום. גם לצבורינו אי אפשר לדבר על 100% מבלי שנעשה את המלחמה. מאידך גיסא יש חזיונות מחפירים נשקפים בחוגות גם לים מבני תיאבון לרחיתים יפים ובגדים וסרים. בכלל עלתה הצרכה המזעל במוסבה. רבישה

רח'בים יפים נקטה לסיבציה, בזמן האחרון הרבה נפסק קצת. שזה מצב - שמצב חייב
חוזר יותר לפועל במועצה.

<u>ברונשטיין</u> - שאלה הנדונה אינה רק שאלת מנהיגים, אלא גם שאלה המבנה, אנחנו חייבים
הולכת ומטשטשת. יש להציג מחדש לפני הצבור את כל קו המפלגה שלנו. לא טוב שמופרים
התיעבות - ומפוזר התיעבות באה מבחוץ, ששלם אצלנו רבושים. הסיסמה של מלחמה
רפים ופוזר על עבודה העברית יש לה אותו המקור המשיכוליזי של סיסמאות השמאל
על ארגון מקומי, עלינו לקבל את ארבע הסיסמות של ב.ג. שלום סגולה תרבותית
מגובים. אם תהיה סגולה כזו ובמסגרת המרוב, יהיה כושא. יש קרע ומחיצה בין
הקבוצה ובין הגודר, אבל אם תבוא הגראה הפיצה מחדש המחיצה. לע"ע אין נושא אחר
מלבד הקבוצה, אבל יש לרמוז לארגון הגודרים, אולי יש לחדש את מפעל ההגדרות, לא
יתכן שהגודר יעמוד תמיד לגמרי - ורק ישמש עם הראשה.

<u>ציון</u> - אשמים מרכזי התנועה, חושבים שמקולם הגוף יש רק בחו"ל, ודוחי מקום.
צריכים לשלוח משלחות גם לא"י. הצבור שלנו נמצא במצב קשה, אין לו מאמרות
להתמך, אינו יודע מה נעשה בתוך העם היהודי, בעולם הגדול, אמת המבות של ירידה
יתרה בחירות מראש הת"א, אנשים מרכזיים לא באים הנה. כשמסדרים לאנשים אצלנו
הרצאות - הן שקריות ואין קשר ביניהן, האנשים המרכזיים מתעסקים יותר מדי בדברים
רבים - ומזניחים את הצבור עצמו. במקום הרצאות בהולדות מתמדרות מהדרים בקורים
לה של ב.ג. המפלגה מחניקה את הדברים, מחשב המחר מולים, לא מפרסמים על המצב
האמתי וזה משפיע על הצבור. מרוץ נודע לנו על ענין שבוב נסיעה ויצמן לעבר הירדן
רק מעתונים, הלא מרכזי המפלגה ידע זאת מקודם!

<u>יבניאלי</u> - לא מוכנים אנשים צעירים לפלס המקרים מרכזיים, המחלקה להסבה
אינה עומדת על הגובה, נוסף עושה עבודה חוצה אבל דרוש שאלין יצטרף גם
אינטליגנטשלי (אמרתי שיש רעיון שאליהו יבוא למחלקה - המסובים מודעים לזה
רעיון מוצלח מאד).

<u>סבירן</u> - מה המבה עים מקום אברים במפלגה ובכל זאת הצבור הגאה מצביע נגד
המפלגה? יש לצבור אינסטינקט בריא והוא מצביע נגד הבוון הבריא. אולם המפלגה
רק עומדת על מקומה. אין המשמחות בארץ, והמפלגה עומדת שמצב המסמי לא יביא
לידי מצב רוח ריסטרוקטיבי, באמת מועלים מדברים חו"ה ופוע"צ נגד המפלגה, עוד
עומדים על חוסר עבודה, ולב כל הצבור אמת, אבל בבוא לידי הצבעה - הם מצביעים
נגד המפלגה. המלחמה על עבודה עברית הרבה מלבבת את הצבור ומשפיע עליו מאד

רזמה רע"ם. אם המצב קשה בעליה "מעין" - נצטרך להפסיק את האמון במלון ולהוציא
שרק עלית קבוצות העלה לארץ.

לוביניקר - אין לנו בסביבה צבור חוגגי בחוגת חיים. יש פורצמאנ"ם, חוגים
חוגים, ושוגלה המפלגה צריבה להשגל לשגרות אלה ולהכניס לתוכן תכן מרכזי.
יש חברת ספרגין ויש לחמם אותה בתוך חוגים, הרבאה באני בלשגבור איבות שונות,
לחוגים אלה יש לנצל בחוה מוקמיים ואשר לקבוצות - אין רשימות של מספר חברי
הקבוצה שרם נתקשרו את חגיל הקודם. בעלי חיבלה שבקבוצה קוטפים עבודה ערבית
ואינם מוכלים במקום, יש גם מקוטי תג'ארה" - גוררדצית רחוקה מהמוסקבה, חברי
הקבוצה צריכים להיות יותר עילים בקבוצת המרכזיות ובקרב הנוער.

רבגי - הנוער בסביבה גובה לאמהדרות, יש לנו משמרות של מקולה הרבה יותר את בריח.
יש צורך בגורדוני'ת המסגר לפעולה זו.

בנין בית הפועלים. עד עכשיו השקענו כמאה אלף לירות, 150 תרומות מאגשר,
150 מהבורת המסים (שכר דירה מהסתדרות ומהר'ריה בבית הפועלים) 200 הובאות
לבנק יותר מ־100, לסוגים 100. להשלמת הגג והבית ידרשו 600־700 לא"י.
עד 1 לאפריל צריך שיכוט החובות מהבנקות האחרים ומשכר דירה. לשם צריך לקיים
חוג - ידרוש 200 לא"י. אם יהיו 50 לא"י, אשר יאיף לקבוע ואת, אחד מהאריחים
אחרים יש לנו תוב הבנק ורוצים לסדר הלוואה חדשה של 600 לשלש שנים, ורוצים
שתעשה"ה"ב"פ 100 לא"י שישולמו במשך 3 שנים. יש גם המצה בעלי רא"ש-ב לתלות
400 לא"י לשלש שנים בלי רבית ולחלק התכניות שוה בשוה - רק בהוצאה שנתית
לבנות גרב שנתי לחקלאים.

רחובות, ד' סיון, תרצ"א,

ישיבה עם מועצת פועלי רחובות.

במפקד הסובבנות לפני שנה נרשמו יותר מאלף עובדים (מלבד נשי העובדים) מכל הסוגים: בחקלאות, בבנין, בהוראה, בפקידות. במשך השנה נכנסו כמאה עולים (לקבוץ המאוחד ולגורדוניה). ממושבות וממקומות אחרים נכנסו כעשרים.

ביום 6.6.31 נערך מפקד בפרדסים: 11 ישנים - 755 דונם, 92 0000 צעירים - 5828 דונם. שטח כללי 6583 דונם (יש אומרים שיש ברחובות 8000 דונם פרדס - 130 פרדסים). נמצאו בהם: חברי ההסתדרות 137 קבועים, 48 זמניים; בלא חברי ההסתדרות 89 קבועים בעיקר תימנים, 17 זמניים; ס"ה 226 קבועים, 65 זמניים - יחד 291 יהודים, פועלים 000000 ערבים 90 קבועים, 57 זמניים. ס"ה 147 ערבים. עבודה עברית נקיה: 2 ישנים 154 דונם; 35 צעירים 3139 דונם. בעבודה מעורבת: רוב פועלים עברים 4 ישנים 371 דונם, 20 צעירים 1235 דונם. רוב פועלים ערבים - 4 ישנים 160 דונם, 13 צעירים - 612 דונם.

בבנין עסוקים כ-150 (לרבות מסגרים נגרים וצבעים). מספר חברי ההסתדרות 700-750 עם נשי העובדים. הכרטסיה טרם סודרה. כארבע מאות פועלים נמצאים מחוץ להסתדרות: תימנים כ-250, חברי ה"ברית" כ-30-35, פועל מזרחי - כ-25 (החלוץ המרכזי - עשרה - חברים בהסתדרות). לתימנים אין ארגון, אבל אחד מהם, ישראל מזרחי, משיג להם עבודה. רבים מהם עובדים ב-15 גרוש ליום, הרוב עובד ב-17½. נערים עובדים גם ב-12 גרוש. מרוכזים בשכונתם - שעריים, שכונה אפריים (זכס) ושכונת 0000 מרמורק. לא הצליחו עד היום לארגן אותם. הם עסוקים בעבודה יותר מאשכנזים, כי הם אינם עומדים על השכר הקבוע. הם מקבלים שני גליונות "דבר".

אנשי ה"ברית" נמצאים כבר שנה במושבה, לא מורידים השכר, לא מנסים להשתמש בהם נגד עבודה מאורגנת.

חברי הפועל המזרחי מקבלים עבודה בלשכה. מתנהגים יפה לגבי ההסתדרות. עשרה מהם חיים בקבוצה, השאר הם בודדים.

מחברי ההסתדרות יש כ-640 משלמי מס קבועים. לבחירות לועידה החקלאית סודרו 730 חברים ממיהם (בתוכם היו 150 נשי עובדים). הצביעו רק 553 (445 מפא"י, 97 פועה"צ, 11 משו"הצ). בין משלמי המס יש 300 חברי הקבוצים (קבוץ המאוחד 180,

גורדוניה 80% קבוצת שילר 40, הנוער העובד בגננה 55, חלוץ מרכזי 10). (לאספת הנבחרים הצביעו 675, מהם 576 מפא"י, 88 פוע"צ, 11 השו"הצ).

בודדים משלמים 320 ממספר של של למעלה מ-400 איש. הלשכה אינה גובה משכר עבודה שעוברת על ידה את המס. אין גובים גם על ידי קו"ח - אלא על ידי גביה מיוחדה. יוצא ש-80% משלמים מסים. אחר הוצא בגלל אי תשלום מסים. מבני החוטבים נכנסו כ-5 להסתדרות. הסם המינימלי זהו 2½ גרוש. יש משלמים גם 10 גרוש (פקידים). קימות מקציות של טייחים (15), נגרים צבעים (30). אחדים מהם לא חברי ההסתדרות. נהגים יש כ-30, מהם ⅔ בהסתדרות.

מספר החברות: בגורדוניה 30, במאוחד כ-80, כ-60 בודדות. נשי חברי ארגון אינטנסיבי כ-40. מארגנות: לומדות בישול, מלאכה יד, סדרי מטול משותף בילדים. הנוער העובד (נבי המושבה) במושבה אינו מאורגן, אלא במכבי. אינם רואים עצמם כפועלים, אינם מתעניינים בשום תנועה. יש ארגון של צופים - בעשרה איש- קשורים עם השו"הצ, מהוים גרעין של קבוץ אר"י. אנשי הקבוץ של נ"צ משפיעים עליהם.

מוסדות ההסתדרות: לשכה, וע"ה, ועדה משקית (מטפלת בארגון שכונה, אגודה צרכנית, תנובה, קפת-מלוה) ועדת ק"ח (בקו"ח במקום יש 600 חבר), קפת מלוה (225 חבר) קיימת 8 חדשים. נותנים הלואות לצרכים משקיים (קנית פרה, הטיח צריף). יש שמה 300 דונם (של הק"הק) לבנין שכונה. סניף תנובה מוכר תוצרת הקבוצים.

יש כאן ארגון אינטנסיבי א' (50 חבר, שמה יש לו על יד רחובות 400 דונם, חרשו כבר יותר מ-300, יש לו גם באר), חלק מארגון ברפר - 25 חבר (השאר בפ"ת), ארגון אינטנסיבי ב' - 30 חבר (השאר בראשון), ארגון לשכונת עובדים -60 איש. מספר חברים קנו באמצעים עצמיים מגרשים, אחדים גם רכשו 10-15 דונם לנטיעות (קבלו הלואות סוציאליים).

יש חברים שנהפכו בבנין ע"י מז"ב ונעשו קבלנים. רצו לארגנם בקבוצות מומחים - ולא הצליחו; ניסו לרכזם במשרד קבלני - ואף זה לא הצליח. הלשכה נעשתה בעצמה קבלנית, וקבעה מחירים קבלניים שבערך נשמרים עכשיו גם על ידי הקבלנים. חלקם יש להם פועלים קבועים, משלמים להם יומית 25 גרוש. עומדים לארגן אגודה פועלי בנין, אבל חוששים להוציא הקבלנים מההסתדרות. הלשכה מגשימת העבודה על ידי מסיבה התוזה

לפועלים. בעבודות אלו לוסדים הפועלים-עבודה ומקצוע. הלשכה מקבלה 8% מחיקף העבודה (לרבות המרים). הקבלן משתכר - מלבד האחוזים - 30-37 גרוש ליום.

במושבה עובדים בלשכה רק 2 אנשים: מנהל הלשכה ומנהל חשבונות. מזכיר המועצה אינו עובד בשכר (מקבל בעד עבודתו בערבים רק 1,5 לא"י לחודש, מלבד ביטול ימי עבודה). תקציב ההוצאה 42 לא"י (בתוך זה 8 לא"י לסרבו התקלאי). המירה באדות היא במעט סוציאל של הלשכה.

מצב העבודה: 200 - 150 מחו"ע. בלשכה רשומים 35 בודדים מחו"ע, 26 בודדים לא נרשמים בלשכה מטעמים שונים. 80-90 מחו"ע בקבוץ המאוחד - 40-50 בגורדוניה, 20 בקבוצה שילר, 15-20 בנוער-העובד. מוסר העבודה של 200 נמשך מאחרי הפסח. עד אז היו כ-100 - 120 מחו"ע. שכר העבודה 20 גרוש. אין מלחמה גלויה נגד 20 גרוש, אבל יש עוד אי-רצון. במושבה מרובות העבודות הצבוריות של המושבה והממשלה (כביש) עומדים לעשות כביש ליבנה (600 מטר). המושבה עומדת לעשות כבישים פנימיים וגולים - אם עבודות אלו יעשו - יוקל קצת מוסר העבודה. בשכונות מתוקף יבנו בית (לתימנים).

הסבל של מחו"ע גדול, כי יש מהם רבים שרויים זמן רב כחו"ע. מדוע אין מכניסים תימנים בעבודה בפרדסים מרובים הפועלים הקבועים, וההסתדרות נוקטת בשיטה של קביעות, דוקא האכרים לא רוצים בקביעות.

<u>בערב אספת-חברים.</u>

למרות הודעתי הרורה התכוונתי להרצאתי על הקונגרס, אולם הודעתי לחברים שלא אדבר, אלא אשמע. הצגתי שאלות על המצב בהסתדרות ובמפלגה, על הפרצוף המוסרי והחברתי של הפועל.

פתח <u>מילרוד</u> - אין ירידה בצבור, אבל אין עזרה לא מההנה"צ ולא מההסתדרות. הפועל בנה עצמו רובע עמדה אחרי עמדה - ובלי קשר בין הצבור ובין המוסדות. אין אוזן קשבת בהסתדרות. החבר שרק לפני שנים אחדות עזב את העבודה בכביש ונכנס למוסד - הוא מתגדל ושונה בדרגת החיים. במצב של מוסר עבודה ותוסף ומוסר התישבות מתכת הצבור לסאמצים פנימיים.

בבחירות לכנסת - בשצריכים היינו לתראות כתנו בלפי חוץ - היה הצבור אקטיבי.

בבחירות לועידת החקלאית היתה אדישות (כמאה ועשרים חבר שמדרו מהיהם לא באו להצבעה).

<u>הסקין</u> - טוב שבן-גוריון לא בא לאספת בחירות. אני כבר 6ם שנים בארץ. אני זוכר מה היו חברי אז ומה היתה להם ההסתדרות. היא היתה קדושה בעיניהם. ועכשיו - כל אחד כפנה. אם לפועל יש צורך בלשכה יש לו זיקה להסתדרות. אבל אין זיקה יש לפועל הקבוע להסתדרות. מהו יחס הפקיד בהסתדרות, אפילו ברחובות, לפועל? מבים עליו מלמעלה למטה. כל אחד כואב ואין למי להגיד.

אנחנו הבודדים מרגישים עצמנו בנים חורגים בהסתדרות. מתיחסים בביטול לחבר הארגון הרוצה להתישב, כאילו להתישבות המעמד הבינוני. אמנם הקבוץ הוא מכשיר חשוב לקליטת העליה, אבל גם אנו רוצים לחיות חיי עבודה וצדק. וכשאחד מאתנו פונה לבנק - אינו פוגש יחס חברי.

<u>ברסלף</u> - יש אי אמון/למוסדות וחסר קשר בין המוסדות והצבור. היחיד אינו מרגיש שיש לו איזו משקל שהוא. מה שיגיד ומה שיתבע לא ישמע. ומתוך יאוש הוא פוסק מלתבוע ולבקר. הסניף המקומי במפלגה אינו יכול לסדר ענין המסים. אני ועוד חבר נסינו לארגן גבית המס, פנינו לרוב החברים וראינו שיש הרבה חברים - אבל אין סניף. החברים לא נמנעו משלם המס - אבל לא ידעו שקיים סניף.

<u>יעקבא</u> - בשטח הכלכלי היתה לצבור הפועלים הצלחה, על אף המצב הקשה, אולם בעקב הרצון להתבסס שכחנו יעודנו המוסרי, וגם המפלגה וההסתדרות לא עמדו בפרץ. הרבה חברים נהפכו לקבלנים, חנונים ומנצלים - והם עדיין בהסתדרות. ואין הפועל יכול לרכוש להסת' שיש בה חברים כאלה, אמון. ניסו לטהר ההסתד' - ולא היה אומץ. אין גדר לפי סוחר ולפי אסור להיות בהסתדרות, הועה"פ אינו נותן הוראות.

הקימונו מוסדות לשירות הצבור - ואנשי המוסדות סוברים שהצבור נוצר בשבילם. הפועלים הכי מסודרים ברחובות אינם משתכרים כדי דרגת ההסתדרות. על ידי כך עובדי המוסדות מתרחקים מהצבור. יש להוריד את דרגת ההסתדרות. פה במקום ויתרו החברים העובדים בהסתדרות - על הדרגה.

<u>גליכמר</u> - הורמו המסים בקו"ח, דורשים תשלום בעד רפואה.

<u>ספרנק</u> - אם יש לקוי בהסתדרות, לא רק פקידי ההסתדרות אשמים. נעשה גם בדק

נפשנו אנו. כשעלינו לארץ לא חשבנו עוד על הכליה. היתה לנו התלהבות. עכשיו נעשינו לבעלי משפחה, רוצים לחסחר, ה"כלל" נשכח. כל אחד רואה רק את עצמו.

קופמן - קשה לענות על שאלות בן-גוריון. אני מתנגד לתיאורים עליה וירידה בתור דמות הצבור. אני חמש שנים בארץ וכמה פעמים שמעתי צועקים על ירידה ומתריעים על עליה. הפרובלימה של הפרט עומדת תמיד בכל תנועה, הפרט קיים גם לעצמו. האדישות הרפיון והתלישות באים מתוך כך שמצב הפועל קשה במושבה. הדאגה לקיום המשפחה היא אחת השאלות היסודיות, אשר בגללה אין הפועל יכול לפנות לפרובלימות הכלליות. צבור הפועלים בארץ עיף - עייף בשאיפות גדולות, ברעיונות גדולים. הפועל אמנם קשר את חייו עם חיי התנועה, אבל הקושי של התנועה - יתגברו עליה. אולם הפרט כ"כ סבל, כל כך הקריב, ובשהוא מתיחד עם שאלותיו, הוא רואה קונפליקט בין מצבו לבין התנועה. לכל איש יש עולמו - רשות היחיד - ואין לשני לחקור. יש בכל זאת גם רשות צבורית - ומנהיגי הצבור צריכים לדעת זאת. מצבו של הפועל במושבה רע, אבל ישנה שאיפה להכות שורש. ההסתדרות לא יכלה ללוות את הצבור בכל צעד שהוא עושה. מתוך הרגשה סוביקטיבית נוכח הפועל, שבלי מאמץ שלו לא ישיג כלום. אולי מתוך לארגונים וקבוצים שההסתדרות עזרה להם קצת. המוסדות היו עסוקים בענינים אחרים - פוליטיים, שאין לגנות אותם. אין להאשים את מנהיגי ההסתדרות, רק מי שרואה את הדברים באופן שטחי יוכל להיות פסימי. הגרד קצת את הפועל, ותמצא חילוף אידיאלי. תפקיד ההסתדרות עכשיו לגרד.

יש לדאוג שהפועל לא ישקע ביון המציאות. זה ארבע שנים שהפועל נעזב לנפשו, והמפלגה וההסתדרות צריכים להכניס תכן תרבותי לחייו.

באמריקה תנועת הפועלים היא ארגון של ביזנעס. אצלנו הפרובלימה של ארגון תרבותית היא לפרובלים אנחנו היסוד לבנין שיש להקים ויש השגחה בשבע עינים על כל מעשינו. לפועל יש כשרון הסתגלות יותר מדי למציאות הבעלי-בתית. הבעל-ביתיות מכה שרשים בתוכנו. אנחנו נתלשים משאלות עולמיות. יודע אני שממשלת מקדונלד עשתה שמות ביחסה לתנועת הפועלים. הטריטוריזם הציוני שלנו העביר אותנו על דעתנו.

מהדאגה לפרנסה נשקפת סכנה לצלם אלהים שלנו. גם אנשים בעלי מטען מוסרי והרבות' אינם עומדים בנסיון. כל חולשה בארגון וליכוד יש בה סכנה כפולה ומכופלה.
הפועלים מתענינים בהרצאות - אבל החוג דל.

ויינשנקר - בכל הזמן שאני ברחובות לא שמעתי אף הרצאה אחת מקפת עניני ההסתדרות.

שפיגל - אי אפשר לענות על שאלת הפרצוף של הצבור. אין הצבור נפגש, אין מקום מועד.

ויניק - הימים הראשונים לא היו יותר טובים, אף פעם לא היו כל כך הרבה אמצעים להסתדרות להענות לפועל כמו היום. אנו מתפללים להתישבות האלף - אבל אני מפחד מהצרות שיבאו עם התישבות האלף. ומה יהיה עם המתישבים? לפנינו מי שהיו חברי ההסתדרות הפועלים לפני בוא העליה השניה (מילרוד - יהיו יותר נאמנים מהפקידים)

ברדיצ'בסקי - אין סכנה בשביל פועל. אני בא מהעבודה ואין לי מה לעשות, אין לי מקום להכנס. אני שלשה שנים בארץ ולא קבלתי כלום מההסתדרות. אינני רוצה כלום ממנה. מה מחזיק אותי? אני ציוני, ואני מרוצה שבן-גוריון או ארלוזורוב נוסעים ללונדון בשביל ענינים ציוניים. אני בלתי מפלגתי. מעם סדרתי רשימה ב"ם. מדוע? מחדתי שהצבור יצביע בעד פוע"צ. עכשיו אני רואה שטעיתי. הצבור מאמין למפלגה, כי יש לו אינסטינקט בריא והוא הולך עם ראשי ההסתדרות. החברים שבאים מרוסיה אינם יכולים להכנס למפלגה, כי אין משמעת במפלגה. יש בלבול בין חברי המפלגה. לחברי המפלגה אין עמדה אידאולוגית, ולכן אין היא מושכת.

ערב שבועות, יום ה' סיון, תרצ"א.

יש בה עם מזכירות המועצה. צמחוני מוע"הת: "בחורף סודרו שיעורי-ערב לעברית. למדו 6. במעט כל הצבור יודע עברית, אבל רבים מדברים אידיש, מלבד פוע"צ שמאל שמדברים בכונה אידיש גם עם ילדיהם. בזמן האחרון בהשפעה השיעורים הפרלוביים התחילו לדבר עברית עם הילדים.

בשעורים עכשיו לומדים 11 איש, אחדים מחלוץ המרכזי. ספרתי על הבניה

הריאורגניזציה של ועדת-התרבות בכוון של דצנטרליזציה ושאלתי אם המקום יוכל לקחת על עצמו ועל חשבון עצמו את הפעולה התרבותית. אמחוני סובר שאם ארליך, המקבל מועה"פ 6 לא"י לחודש, יעזוב - לא יהיה איש ישפל בפעולה התרבותית. ארליך מלמד בשעורים, בין התימנים, מרצה בגורדוניה ובמקומות אחרים - הרצאות ספרותיות.

לומדים פה שלשים איש עברית. כל תלמיד משלם 10 גרוש לחודש, המתקדמים משלמים 16-20 גרוש. המורה ספרדיה מדמשק. בורלא הקציב לכך לירה לחודש.- הפעולה בקרב התימנים נפסקה לרגל חוסר מקום. לתימנים יש קלוב לארבעים נער ונערה המתנהל על ידי הצופים המקומיים המקושרים עם וע"ה. בצופים 30 איש. יש בני אכרים ותושבים עד גיל 18-20. השו"מ חוזר לצופים. שנים מהם הצביעו בעד השו"מ - השתתפו בפגישה ממשמר-העמק.

קיים פה מוסד סדלוגי - שיחות שיטתיות בחנוך ילדים. מבקרים אותו 20% גם מאנשי המקום. יש כאן מקהלה ותזמורת, מטעם מופיקה עממית. משתתפים בהם גם בני המושבה. יש חוג לידיעת המולדת - 16 איש. מסדרים טיולים ולומדים הספרות הא"י, בהדרכת צמחוני. שאלתי מדוע אין חוג ללמוד תנועת הפועלים בארץ? אין מדריך. לא היתה איניציאטיבה לכך. אם לא תמיכה מן החוץ, תבטל כל הפעולה התרבותית.

לפני שנה רבו קוני ספרים - ספרות יפה וספרי חברה. משהורע המצב - נתמעטו הקונים ונחרבו קוראי הספריה. תולדות התנועה והישוב לא ידועות לצבור. כשתי הרצאות סמילנסקי על תולדות הישוב, באו הפועלים לשמוע בהמון. "דבר" מתקבל פה 80 (מקודם 100), רק מעטים בקרב האכרים. "הארץ" 75, דאר-היום 10. הפועל-הצעיר וא"ת מתקבלים גם כן בערך 80.

קבוצת שילר מרוחקת מהצבור, אותו הדבר הקבוץ המאוחד. חבריהם שנבחרו למוסדות - אינם פעילים, ריחוק מקום גורם - אם יש גם ריחוק ענין. ביחוד זרים אנשי קבוצת שילר, שיש בקרבם בעלי יכלת. אנ י גורדוניה פעילים. חברים מהאוננים שקבוצת שילר הורידה שכר העבודה והודיעו שאם לא יתנו להם עבודה מהלשכה, יקבלו בעצמם בכל מחיר. אחרית התרה החזיק גובר בשם הארגון. יש אומרים שזהי דעת רווחת בצבור שיותר קל להסתדר בעבודה ביחידות.

<u>פלמוסר</u> - בשלפני שנה וחצי רצינו לסדר על שכר 20 גרוש, רצו לרכז העבודה

בלשכה. גובר אז הודיע שאת המאין הוא מכיר, בעצמו ניסה להכניס פועלים לסמילנסקי (סובוזולסקי מעיר - זוהי אידיאולוגיה עצומה מהפועל הצעיר). ריכוז העבודה על ידי הלשכה לא הצליח, כי היתה כאן מסורת של „יוזמה פרטית". הרוב בכל זאת השלים לרכז - אבל מפני סירוב הפועלים למעשה לא הצליח הדבר, כי קשה היה לעקור את ההרגלים הישנים. התנהגות גובר ועוד מספר חברים של הארגון - אין לזקוף לחבר על חשבון הארגון כולו - גם היא הפריעה. התנהגות הכי פרועה היתה של אנשי קבוצה שילר במועצה הודיעו שלא ישמעו.

נתגלגלה שיחה יסודית אם אפשר וכדאי להשלים הלשכה על הצבור בחלוקת העבודה. פרלמוטר מסביר שחבר הארגון מוכרח לחפש לו עבודה בעצמו, כי אחרת לא יתקיים ולא יוכל להיות חבר בארגון. __ספרנק__ שואל: ופועלים אחרים? ומדוע יחכה הקבוץ עד שכל שאר החברים יקבלו עבודה - ולא יתפוס גם הוא חלקו? הסכנה התחרות, התרפסות והורדת השכר.

__סובוזולסקי__ - על בנין בית הפועלים נאספו עד 300 לא״י. מזה השקיעו במגרש - 2 דונם 120 לירה. הקימו יסוד והכינו בלוקים ובנו צריפים - 3. עכשיו ראו שנעשתה שגיאה בתכנית. רוצים להגדיל הבית. לגמר הבנין לפי התכנית הקודמת דרושות 200 לא״י. אם להגדיל - להוסיף יסוד חדש וגג על אולם גדול, דרושות עוד 200 לא״י. לשם כך יש לע״ע רק 20 לירה. אפשר להשיג במקום. אפשר להשיג במקום עד 100 לא״י. יש הצעה ללוות 100 לא״י ע״ח שכר הדירה (1½ לחודש). יחסרו עוד 200 לא״י. אמרתי לחברים שהשנה לא נתן אף פרוטה, אבל לפרות המשבר האיום יש לדעתי להקדיש חלק מאמצי הסגבית לבנין בתי פועלים במושבה, ויש להכניס את רחובות בחשבון.

נתעוררה שאלה מטבח פועלים. הפועלים אוכלים במסעדה פרטית, קבוצה של 10 חברים סדרו להם מטבח - הבחורה מקבלת 3 לירות ואוכל והאוכל יוצא לכל חבר 63 מא״י ליום - בכל יום בשר. אחרים הביעו דעתם שמטבח פועלים לא יצליח, כי במסעדות אוכלים בקרדיט, על מטבח פועלים אין הפועל סבים בטו על שלו. אם יוכל לאכול ולא לשלם, יעשה כבה. שאלתי את חבר קבוצת העשרה במה עלה לו האכל במסעדה פרטית? 9-10 גרוש ליום. ההבדל כ-4-3 גרוש ליום.

ענין שני: פועלי החברה לנטעים (30 איש) מקבלים שכרם אחת לשבועיים. סדרו לשלוח

עבר לתל־אביב להביא להם פרודוקטים ומצאו שזה עולה להם יותר בזול ב־25%־30%, לא פחות מגרוש ביום לכל פועל יותר בזול.

אין דאגה רצינית בהסתדרות - במקום ובמרכז -, לקטנות ומקטנות חללו יקבעו את גורלנו יותר מכל הדברים הגדולים! העניינים המוניציפליים, עומדים לפני בחירות למועצה. זכות הבחירה לפי שישב שנה והכניס חצי לירה. להבחר - לירה וישיבה שנתיים. המועצה מורכבת - על פי פסק דין רבנים - מ־11 איש: 6 אכרים, 5 תושבים (בשנים האחרונות 3 תושבים 2 פועלים). האכרים מסורה הפריבילגיה שלהם משלמים 8% ממס הדירה, התושבים 6,2%. הפעם תהיינה בחירות בלי קוריות. המועצה הקיימת עיבדה חוקה חדשה: זכות בחירת חצי לירה ולירה. זמן ישיבה לבעל רכוש שנה אחת גם לבחור וגם להבחר. למשולל רכוש - שנה לבחור ושנתיים להבחר. אם אבי משפחה משלם יותר מחצי לירה - כל חצי לירה נוספת מקנה זכות בחירה לאשה ולבנים המבוגרים. הדבר עבר בלי התנגדות ה הפועלים. מצב המסים ברחובות - לא מחייבים במסים, מי שאין לו רכוש, לפועלים למעשה, לא תהיה זכות בחירה. יש רק במאה ושלשים פועלים בעלי זכות בחירה. בפ"ת יש מס גלגולת המקנה זכות בחירה לפועלים - והפועלים עם מתנגדים למס זה.

בשבתי עם המזכירות בחדר לשכת העבודה, נכנסו ערבים אחדים לתבוע כסף. שאלתי לאשר הדבר. ספרו לי באי־רצון שאלה הם סוחרי הזיפזיף - כלומר גמלים המובילים זיפזיף מנחל רובין בשביל הבתים שהלשכה מקבלת. שאלתי למה לא מביאים זיפזיף על ידי פועלים יהודים. הסבירו שאין לגשת באותו לנחל רובין מפני החולות ואין גמל יהודי.

בשבתי אחרי הצהרים לת"א - והנה הדבר הראשון שמבטי נתקל בו היו גמלים יהודים ברחוב אליעזר בן־יהודה. על שאלתי הוגד לי שישנם בתל־אביב שנים גמלים יהודים, מאורגנים בקואופרטיב. מרכזם ברחוב יונה הנביא.

1944	1941	
15,2% - 16.215	19,2% - 16.911	[illegible]
5,4% - 5.7[illegible]	5,7% - 5.099	[illegible]
53,7% 57135	46% - 40.752	[illegible]
17,7% - 18.840	21% - 20.376	[illegible]
— —	2,2% - 1.957	[illegible]
2,9 - 3066	3,5% - 3.103	[illegible]
4,5% - 5.302	— — —	[illegible]
108.274	91.702	
	3.305	[illegible]

[illegible] 2

[illegible] 16.544 [illegible]

[illegible]

[illegible] 3 [illegible]

[illegible] 2 [illegible]

[illegible]ות. עזרה רי [illegible] הפלה,
שמש המצוות. שלחן [illegible] הבלהו.
ימודה
✓ הפסקה - מפעת פולמ, בפולת הולם תרגע, [illegible]
בהתרנות - קמץ השלרי הכרעה בלוני.
היום - תוצלה. כמו ערבקי רצומה. [illegible] שנהגו
סיום פולמ, [illegible] להפית.
✓ מחנך [illegible] הפולמ.
שמש - [illegible] - דרך (לא חובה [illegible] לפי
[illegible] אחד [illegible] [illegible] [illegible])
[illegible] אחד [illegible] [illegible] -
שמש [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

62 - 21

5489

21,959
-5,490
16,469

2100 : 83 = 25,3
166
440
415
250

21959
253
65877
109795
43918
5,555,627

21959
-5744
16215

207
353
621
1035
621
73171

106420

5744 : 10642 = .54
53210
42300

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible] 20 [illegible]
החלטת המועצה
[illegible]
[illegible]

~~[illegible]~~

[illegible]

22 [illegible]

23 [illegible] 1279 –
1540 – [illegible]
[illegible] 1905 [illegible]
[illegible] 1601 [illegible]

[illegible]
[illegible] 1294 [illegible]

[illegible] 10

1. [illegible]
2. [illegible]
3. [illegible] 1237 [illegible]
4. [illegible] 1415 [illegible]
5. [illegible]
6. [illegible] 1390

11 [illegible] "[illegible]"

12 [illegible] בן [illegible] [illegible] ([illegible])
אגרת [illegible], נפש החכמה

13 [illegible] בן אברהם [illegible] [illegible], [illegible]
הספרדי 1276, [illegible] [illegible]
[illegible] III [illegible]
[illegible]

14 [illegible] [illegible] הכהן [illegible] 1290 [illegible]
[illegible], תורה"

15 [illegible] בן אברהם [illegible] ([illegible])
תורת האדם" [illegible] [illegible]

16 [illegible] בן [illegible] [illegible] 1312
[illegible]

17 [illegible] בן [illegible] ([illegible]) [illegible], [illegible]
[illegible] ספר [illegible]

18 [illegible] בן [illegible] 1306 – [illegible], [illegible]
[illegible]
[illegible]

19 [illegible] בן אברהם [illegible], [illegible]
[illegible] (DB) [illegible]
[illegible] IX 1993 [illegible]
הספרות III [illegible]

20 [illegible]
[illegible]
[illegible]

משה בן [illegible] (ירון [illegible])

11. יהודה [illegible] Philon [illegible]

קבלה [illegible]

1. [illegible] 1225–1290 [illegible]

[illegible]

2. [illegible]

3. [illegible] (מהדורה [illegible]) [illegible] 1496

4. [illegible]

[illegible]

5. [illegible] 1160 – 1238 – [illegible]

[illegible]

6. [illegible]

[illegible] *

7. [illegible] 1244

[illegible] III

8. [illegible] 1194 [illegible]

[illegible]

9. [illegible] 1240

[illegible] III [illegible]

[illegible]

[illegible]

10. [illegible] 1249 [illegible]

[illegible]

7 [illegible] 1143
[illegible]
8 [illegible]
[illegible] 1194 – 1256 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible] 1276 [illegible]
[illegible]
[illegible] 1880 – [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible] 1242 [illegible]
[illegible] 1806 [illegible]
12 [illegible] II [illegible]
[illegible]
[illegible] II [illegible] 1868
[illegible]
13 [illegible]
[illegible] 1291
14 [illegible] 1265 [illegible]
[illegible]
[illegible] 1496 – 1404 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]

23 יעקב בן אברהם [illegible]

24 יהודה הלוי [illegible]
[illegible] ספר הכוזרי

25 [illegible]

26 [illegible]

[illegible]

27 [illegible]

[illegible]

1. [illegible]
[illegible]
[illegible]

2 [illegible]

3. [illegible]

4. ספר [illegible]
[illegible]

5 [illegible] בן [illegible] ספר [illegible]
[illegible]

6 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

22 [illegible]

8. [illegible] ספר [illegible], 1171 [illegible] 1243
[illegible]
[illegible] IV

9. סעדיה גאון, [illegible]
10. ספר יצירה (עם [illegible])
([illegible])
[illegible]
11 [illegible] הלכות [illegible] III
12 משה בן מימון [illegible] 1135 [illegible] "מורה
הנבוכים"
13. ר' שלמה [illegible] גבירול, "כתר מלכות", [illegible]
[illegible]
14 יהודה הלוי, [illegible] "ספר הכוזרי", [illegible]
15 בנימין מטודלה 1160–1173, [illegible]
16 אברהם בר חייא הנשיא, "הגיון הנפש", ספר
העבור, צורת הארץ, "מגלת המגלה"

3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 1776

4 [illegible] 1105

5 [illegible]
[illegible] 1725 [illegible]

6 [illegible]
[illegible] 1855 [illegible]
בעל

7 [illegible] 12 [illegible]
[illegible]
[illegible] 33 [illegible]
[illegible]
(1140) [illegible]

20. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 1250 [illegible]
[illegible]
21. [illegible] 1576
[illegible]
22. [illegible] 1243 [illegible]
[illegible]
23. [illegible]
[illegible]
[illegible] לברכה
1. [illegible] 960 [illegible] 1028 [illegible]
2. [illegible] בן [illegible]
[illegible]

14. [illegible]
[illegible]

15. [illegible]
[illegible]
[illegible]

16. [illegible]
[illegible]

17. [illegible]
[illegible]
[illegible]

18. [illegible]
[illegible]

19. [illegible]
[illegible] 1518 [illegible]
[illegible]

ספרד

1. [illegible] - [illegible]
[illegible] 917 [illegible]
[illegible] ספרד - כתב "[illegible]" [illegible]
2. [illegible] ספרד, [illegible] "[illegible]"
([illegible]) 1855 [illegible]
[illegible] 1894 [illegible]
([illegible]) 1892 [illegible]
[illegible]
3. [illegible]
[illegible]
4. [illegible] - [illegible]
[illegible]
5. [illegible]
[illegible]
6. [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

[illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

1184 [illegible] 1149, [illegible]

11 [illegible] 1110 [illegible]

[illegible]

12 [illegible]

13 [illegible] 1092 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 73.667
18.168
91.835 : 3 = 30,612

[illegible] 56.500
18 617
75.117 : 3 = 25039

[illegible] 15959
7079
23.038 : 3 = 7679

[illegible] 10.973
3 511
14.484 : 3 = 4828

[illegible] 4.958
897
5855 : 3 = 1952

[illegible] 23.067
7188
30.255 : 3 = 10,085

[illegible] 46.418
15.716
62.134 : 3 = 20711

30,255
23067
7188

2201000 : 88148 = 2495
1763961
437080
-352792
842480
793782
486980

2069900 : 105223 = 196
-105223
1017670
-947007
706670
736561

18.61700 : 105223 = 177
-105223
809470
-736561
729090

(33) 2867 (20) 17.430 (532) 46.418 - 87.228
(18) 15.216 (...) 4/470 (1) 889 (34) 2924
18617 5658

56.500
21.699
18.617
3.039
250
1.126
3.259
699
129
105.228
1.342
106.570

[illegible]

(3.7) 275 (11.7) 868 (12.1) 897 (66.8) 4958 7423

(3.2) 239 (2.5) 186

[illegible]

[illegible]

1726 + 709 + 42.039

1002 + 1853 + 20.218

235 + ~~[illegible]~~ 709 + 6244

452 1069 + 8421

[illegible]

[illegible] 106.565 [illegible]

56.480 = 1.946 + 3.646 + 50.888 [illegible]

18.517 = 281 + 1.160 + 17.076 [illegible]

20.699 = 836 + 1611 + 19.252 [illegible]

3.255 = 301 + 110 + 2.844 [illegible]

1.127 = 6 + 50 + 1071 [illegible]

2.988 — 180 2.808 [illegible]

~~1.127~~ 250 ~~6~~ 6 ~~50~~ 16 ~~1071~~ 228 [illegible]

[illegible]

(18.7) 5.963 (22.2) 7.079 (50.2) 15.959 3 [illegible]

(8.4) 273 (3.3) 1056 (14) 437 (3.2) 1158

[illegible]

(23.1) 4.728 (17.1) 3.511 (73%) 14.954 20.450

(2.5) 186 (4.6) 946

1. [illegible] 1906 — [illegible] 150-200

2. [illegible] 1919, [illegible] 2000

3. [illegible] 1930 [illegible] 5650 [illegible], 1914:50 [illegible]

4. [illegible] 1944 — 20.063 [illegible] 584 [illegible]

25 [illegible] 97 [illegible]

[illegible]

א) [illegible]

9.871 [illegible] (1.7.44) [illegible]
1441
11.315

[illegible]

[illegible] 27.444 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ישיבת עם מזכירות מועצת פועלי חיפה.

(ט' אדר, תרצ"א - 31. 2. 26)

1/ לפי המחלקה הסטטיסטית ח"י ב-1.1.31 בחיפה -2469 חבר, 398 פועלת, 1380 נשי חברים, 152 נוער, ס"ה 4399 (כתוכם גם פועלי נשר). לפי הכרטיסיה יש 5280 חבר בהסתדרות (מהם אולי כמאה שאינם גר בחיפה). מספר הפועלים בחיפה כ-4000 (לרבות העובדים), אין מספרים מדויקים, ø תימנים כמעט אין. יש עדה של כורדים, רובם בהסתדרות - למעלה ממאה איש - אך אינם משלמים מסים. ספרדים יש כשלשים. בין הספרדים מעטים הפועלים, רובם סוחרים ורוכלים ומעט בעלי מלאכה. בפועל המזרחי יש כ-120 איש, היחסים אתם לא מסודרים. חברות יש שני סוגים: נשי-חברים כ-300 (מלבד ב"נשר"); פועלות כמאתים. במשק-בית למעלה ממאתים. מהן כמאה בהסתדרות, באגודת בתי-אוכל 69, באגודת המחט 56 (במספר זה גברים), צבעות 6 בנין ורצוף 3. השנה נעשתה פעולה מאומצת לחיזוק הארגון המקצועי. חברים מסויימים נעשו אקטיביים. בערבים בית-הפועלים הומה. בכל יום רביעי נפגשים מזכירי האגודות ומזכירי הועדים ללמוד שאלות מקצועיות. האגודות מספרן 14, מהן נתחדשו בשנה זו: ארגון מוכילי נפט, מגגים, עובדי בתי-ראינוע, סנדלרים. עכשיו מטפלים בארגון הנהגים. מתעוררת שאלת ארגוניות. שאלת המקציות המקצועיות. יש חוששים לציתים, בבנין יש טייחים, חוצבים, מרצפים ועוד, והם חוששים להבטל על ידי הבלתי מקצועיים והם נוטים מפני כך להסתדר לחוד, מחוץ לאגודה. המרצפים, למשל, סגרו למעשה את המקצוע. אין כוון בקביעת תעריפי העבודה. מקצוע המסגר נהרס בחיפה, כי בתל-אביב העבודה יותר זולה. מקצוע הרהיטים בטל, כי מביאים רהיטים מתל-אביב וביירות. כשהתברר בשכונת העובדים מכרז על עבודה, הציעו פועלי העץ בתל אביב מחירים ב-20% למטה מאשר בחיפה. במסבה אחת הדבר מורגש העדר שיטה אחת ושיתוף עם שאר ערים. מרגישים מה צורך בפגישת את האגודות המקצועיות משאר הערים. לפני חדשים דרשה מועצת פועלי חיפה פגישה במקצועות בנין ודפוס והפגישה לא נקראה, המשאל והמו"הצ דורש ארגון ארצי. אך גם חברינו דורשים פגישה לשם בירור התעריפים, השתלמות במקצוע, קליטת עולים, מקציות מקצועיות של נוער עובד. במסבה מעסיקים כמעט רק נוער עובד, והוא הרס בעץ, מתכת, דפוס, חשמל, על ידי כך נהרס המקצוע. רק חלק מהנוער הזה מאורגן, וגם בארגונים חסרה שיטה קבועה. אין נסיון בקביעת

./.

תנאי עבודה השוליים. לא מורגשת היד המכוונת של הוע"פ, גם לא נענים בשדרוש ם מהוע"פ פעולה בשאלה אלו. בפגישות מזכירי המועצה עם הוע"פ נאסף חומר חשוב, אבל לא נעשתה פעולה לפיו.

לאחר שיתוק סולל-בונה נעשו נסיונות חשובים בקבלנות. המשרד הקבלני באילת קבל עבודות גדולות. הצליח במובן הכלכלי לגמרי, אך לא השיג רצון החברים במובן החברתי. בבירורים נתגבשו שתי דעות: שהמשרד הקבלני יהיה מוסד של ההסתדרות ואחראי בפני המועצה, ותפקידו יהיה - לכבוש עבודות, לתקן על תנאי-עבודה, קליטת עולים וכו'. הדעה השנייה - מיבנה על קואופרטיבים מאורגנים של פועלים. לפני חודש ומחצה היה בענין זה בירור בתל-אביב. נתקבלה שם מסקנה לעבור בהדרגה לצורה קואופרטיבית. הדבר לא נתגשם. באילת נתגלתה תופעה חדשה: קבוצות קבלניות מחוץ להסתדרות. כל הנסיונות לקשור אותם עם המשרד לא הצליחו. עכשיו קבל המשרד עבודה גדולה - בנין שכונת העובדים, בתים וכבישים על סכום של 40.000 לא"י. מנהלי המשרד (מילסון ואבצוג) מתנגדים לקואופרציה. בצבור יש הרגשה רעה שאין אפשרות ונכונות לתקן ולשנות גם בשאלות מקצועיות וגם בשאלות משקיות קואופרטיביות. הצבור חדל להאמין שהמועצה מוכשרה להגשים התלונות. מצד הקבוצות יש נטיה לעבוד בשיתוף עם ההסתדרות, אבל הם מתאכזבים על ידי ההסתדרות. חסרה התאמה בכלל בין המוסדות המרכזיים והמקומיים. הקבלן גוס קבל בחיפה מהסתדרות עבודה גדולה: בנין מחסני הרכבת. העביר חלק מפועלי תל-אביב הנה, כ עשרים איש. מצב העבודה פה קשה מאשר בשאר הערים. פועלי תל-אביב עבדו פה. יחסם למועצה היה לא נורמלי. קבעו לפועלי חיפה 35 גרוש ליום, לעצמם 70 (העבודות הפשוטות עושה גוס על ידי פועלים ערבים). ועדת הבקרה המרכזית החליטה להעביר פועלים נוספים מתל-אביב לחיפה, לאחר התיעצות עם מרכז העבודה, מבלי להתיעץ את מועצת פועלי חיפה. בעבודה זו יש עבודה מחכה על למעלה מ-2600 לא"י. מ.פ.ח. נהלה מו"מ (חוסר העבודה בין פועלי המסגרה בחיפה), אולם קיצים נכנס במו"מ עם גוס, וחלק העבודה עבר לפועלי תל-אביב.

ב"דבר" אין בירור מספיק של שאלות ארגוניות. הצלחנו רק שבכל שבוע יפרסם "דבר" את פעולות המועצה. החברים המרכזיים בוע"פ אינם כותבים על שאלות אלו.

./.

הפועלות דרשו תוסף אחת לחודש על הפעולה המקצועית, והמערכה מרבה. בארגון הפועלות בא שנוי לטובה. אגודת בתי אבל מתנהלת בהצלחה. גם בשוק בית נחבצר הארגון הפועלות ב-60% על שוק העבודה. נעשה נסיון של ארגון נשי העובדים והפועלות בהסתדרות. הוקם ארגון "למען בית הילד", המקיף כשלש מאות נשי-עובדים, לתמוך בבית-המנוקות וגן לילדי עובדים. ארגון זה מחייב להסתדרות חברות שנישאו, לעצמים גם מחזק את זיקת של הבעלים להסתדרות. מורגש חוסר חברות אקטיביות ופעולות חשובה.

בנוער-העובד - אין מקצוע מאורגנת. לא נמצאו האנשים לארגון זה. ס.מ.ש. נאשמת בחוסר עזרה לנוער. חברים פה כחוה לחדריך את הנוער העובד. אחרים סוברים מקבוץ עזרו עזרה חשובה לנוער, אבל זה לא מספיק. יש בוגרים של הנוער העובד שאינם נכנסים להסתדרות. היו גם שנכנסו למקצים.

הפעולה התרבותית היתה לקויה. לפני חדשים הועברה הפעולה למועצה. מאז סדרו שורת הרצאות בקרב האגודות לפי המקצועות, שרות, בנין ופקידות. העבודה מתנהלת בעיקר בשני הסוגים הראשונים. העבודה בפקידות העבודה לא הצליחה. ? בשרות הפועלים והפועלות בתי בד חרשים, ומפני כך עסקו אתם בהסברה ? ההסתדרותית. בשנה האחרונה החליפו את האפרט של האגודות. הכניסו חברים צעירים בועדים ובמז-כירות. הדבר השפיע לטובה, אם כי נכנסו אנשים מחוסרי נסיון. לשם כך מסדרים בשבילם שעורים בשאלות מקצועיות ובכלכליות,-שכר, יחסי עבודה, העריף, ארגון, הסברת מוסדות ההסתדרות, חוקי עבודה ועוד. בכל יום רביעי מפגישים אותם לשיחות והרצאות - במשך שעתים. על ידי זה התחלו גם לקרא ספרים. חסרים ספרים בסרע החברה, חסרים גם כחות תרבותיים. יש צורך שחברים מרכזיים יבאו להרצות בערבים אלו.

מצב העבודה קשה - יותר מבסיון אחר. יש כ-600 מחוסרי עבודה. נקלטו אנשים מסקופות עבודה: שמן, בשר, סתמר ועוד. עבודת הבנין שוחקה במעט. בהדר-הכרמל בונים מעט. עבודות הצבוריות פסקו. רק בחודש זה נעשתה קצת התוכנות. העבודה המסילה הוצאנו לגברי, בעבודות הנמל - עובדים למעלה מ-300 ערבים ורק כ-40 יהודים, אם כי הסכימו ללכת לעבוד ב-16 גרש. סופחון נקם פרינציפ של 20%, וגם מספר זה אינו מעשי. מפריע הרבה אמקם. בחיפה הופיע גורם חשוב - חברות

-/.

חנפה. תוכנו אינסטלציה ענקית המפעל, זה כ-600 איש. בתוכם יהודים מעטים מאד. אצל „של" עובדים 350 איש, בהם 35 יהודים, רק בעלי-מקצוע, בשכר 9-30 עד 45, שכר העבודה הערבי הוא 10 גרוש (היה מקודם 15, אך פרטו פיטרו את הפועלים, חבריהו על הורדה שכר וקבלו אותה הורדה), רוב הפועלים באים משכם וג'נין, היו חורניים, אך המשטרה הורידה אותם והוציאו אותם מהארץ (העבודה היא עשיה מהים והביתה). בעשרים פועלים אלה הם חברים בקופה. עומדות לבא הנה עוד שתי חברות, ויעבדו ודאי 7 - 8 מאות פועלים ועל ההסתדרות לדאוג לעבודה עברית. לגמל הלכו חברי קבוצים לעבוד ב-15 גרוש, אך עברו מהוה מפועל ערבי בשכר [illegible], וחלק מהם פוטר, השאר עזבו בעצמם. עכשיו עובדים רק מעטים.

מצבם של מחוסרי העבודה קשה. רבים לא עובדים כבר חצי שנה, אחרים כ-3 חדשים. קשה גם מצב יוצאי גמרים. מוסדות ההסתדרות אינם מרגישים במצב הרע בחיפה ואין עזרה. קופת-חולים מתרשלת בבנין בית בחיפה. בהנהלה קצצו לפועלים את האשראי. בעיר בכלל יש מצוקה בלבנים, מתרבים מקרי פשיטת רגל.

בעבודות העיריה עובדים רק פועלים יהודים מעטים. שכר העבודה הוא 14 גר' בעבור חמש 16 גר'. המו"הצ חדר לעבודות בגון. הקציב מענה חדשה מות אוטו. בבית חיפה/עבו/נעבב לרגל סכסוך בין מפרץ חיפה והמ"חק על קו הבבים, צריך להשלח מכתב לפומפה באנגליה וגם זה נעבב ע"י מול.

העבודות שמעשינה: בבית מפרץ חיפה 3000 לא"י, יעסיק 60 פועל 3-4 חדשים, כבישים בהדר-הכרמל 1200 לירה יעסיקו 30-40 איש במשך 3-4 חדשים; כבישים בשכונה העובדים יעסקו 50-60 איש במשך 2-3 חדשים. הבנין בשכונת עובדים יעסיק כ-100 איש יבוש מפרץ חיפה יתחיל במאי ויעסיק 40 איש (2000 לירה).

בבתי-החרושת המונופוליים („נשר" ושמן) לא חל כל שנוי לרעה. כל הפועלים הקבועים עובדים (פוטרו רק פועלים זמניים), בעשית המסובה על היק - שמן, המתנות הגדולות - נעשו קצוצים. במתנות פוטרו 10 פועלים. ב„שמן" ירד מספר הפועלים ממאתים ועשרים עד 60 ועוד היד נטויה. הרוסים בבית-החרושת גדול, עומד לבא מנהל אנגלי ויש לחשוש שינסה להכניס פועלים ערבים. בבתי-המלאכה הקטנים - מצוקה. אחדים נסגרו, אחרים אינם משלמים לפועלים. בפרדסים השלום, הם מאיימים בפשיטת רגל וסגירה.

גם בין הערבים יש חוסר עבודה בין הפועלים המקצועיים. יש בארגון מאות

./.

מחוסרי-עבודה. גם המסחר הערבי סובל ונתון במצוקה. ענפי הבנין והנגרות ירודים גם בקרב הערבים. שכר הדירה יורד. הפועלים המסוימים שנהרגו פה הם לא מפועלי חיפה, כי אם מגלילות ערבים אחרים.

בשני הקבוצים - המאוחד והשו"הצ - יש כ-280 חבר. מהם 120 חברות. לדברי הקבוצים 60. מהם מחוסרי-עבודה, לדעת הלשכה - 120. סובלת ביחוד פלוגת יגור וגם קבוץ גליציה של השו"הצ. מקבוץ זה הוצאו חבורת "ומאליה".

<u>ישיבה עם הנהלת קפת-מלוה.</u>

יש 50 חברים ערבים, נכנסו מנובמבר עד עכשיו. ביום ראשון אספה כללית. החברים שואלים/ אם לשתף אותם באספה ובהנהלה. הצעה שניה לסדר בשבילם אספה מיוחדת, למסור להם דו"ח ולהוסיף אותם או אחדים מהם לאספה הכללית (יש גם דעה להסתפק רק באספה מיוחדת). קבלנו חברים ערבים רק מתוך חברי הקלוב (אחרי חברות של חדשים) ופועלי הרכבת. מהלשכה המאוחדת קבלה הקפה 160 לירה להלואות ערביות עד סכום של 5 לא"י. הקפה עצמה הקציבה עוד 160 לא"י. למתן יש ועדה של ארבעה חברים ערבים - שנים מהרכבת שנים מהקלוב.

הצעתי שהדו"ח יודפס גם בערבית, אולי בקצורים אחרים. הפורמולרים אף הם צריכים להיות בערבית. צריכה ל קרא אספה מיוחדת של הערבים שבה יתנו להם כל ההסברות. הועדה שלהם/ שתבחר באספה זו. כל הרוצים יוכלו להשתתף גם באספה היהודית. הקפה צריכה לשאוף להעמיד את ההלואות על הגובה של ההלואות ליהודים - בהדרגה מתאימה. לועד המפקח אין מכניסים לע"ע ערבי, כי מוקדם לקבוע עכשיו אם גם להבא תהיה קפה אחת או שתי קפות מיוחדות

בקלוב הפועלים יש 150 חברים, [illegible] בהסתדרות הרכבת למעלה מ-120 חברים. בסקציה הנוער-העובד על יד הקלוב 30, בסקציה הספורטיבית 40. שעורי ערב לעברית, ערבית ואנגלית מקיפים 60 איש. בקלוב יש חדר קריאה. חברי הקלוב רובם בעלי מקצוע, ודרגת תרבותם למעלה מבינונית. תקציב הקלוב 20 לא"י לחודש. מזכיר

./.

תקציבים, שכר-דירה 4, תאורה ½, חשמל 1, עתונות עולה 2 לא"י, קבלה אורחים 1 לא"י, שעורים לעברית 1, אנגלית ½ לא"י, ערבית 2 לא"י, ספורט ½ לא"י.

ים, איצוא, גרעין

<u>בערב ישיבה עם מרכז פועלי הרכבת.</u>

בקלוב חיפה על חברת ההסתדרות עשתה רושם על הערבים ותחפיפו לבא להסתדרות. כשנדרשו בשלשים איש בקראת אספה ובחרו בועד. הערבים רוצים שתהיה להם חטיבה מיוחדת. מסחרים להיות חברים בהסתדרות העברית, אם כי היו רוצים ליהנות גם ממה שחברות בהסתדרות היהודית נותנת. חברים לקלוב הערבי לא רצו להיות, כי יחסו לפועלים לא טוב, ודרשו שימצאו יחד בקלוב העברי, אולם נמצאו גם אחרים שדרשו שמשם להיות בקלוב. רוב החברים שבאו הם נוצרים, המושלמים הם חברים באגודה הפלשתינאית. חלם עפר הועידה יהיו בקלוב היהודי. בהוצאות הקלוב אינם משתתפים, אבל מסים משלמים - 5 גרוש לחודש. סודרו פה שעורים לעברית ונוסדים בהם 10 ערבים, 8 יהודים. 15 יהודים לומדים ערבית. מהכנסות מסי הערבים נותנים 20% לסניף היהודי. בשתי חטיבות הסניפים יש ועדים של 11 איש. הם מתאוננים על אי שויון במתן הלואות. מקיר יוני בעל השפעה נכנס להסתדרות ומכניס כ־100 חברים להסתדרות, אולם לאחר שהאגודה המוסלמית קראה לו, התחיל להתאונן; דורש שלא יוציאו כספי המסים, לא יחזיקו בכספים אלה שעורים ולא יסדרו הרצאות וכדומה.

בסניף היהודי יש 80 חברים. בקלוב מבקרים ערב ערב 20-30 איש. יש חדר-קריאה. בכל שבוע יש הרצאות מקצועיות. הקשרים עם הפועלים הוטבו, מתייעצים יחד בענינים הערבים. החלט לסדר ועדה משותפת לנהל פעולה זו. את הפרקציה לא מרגישים לא בקרב היהודים וכמעט גם/לא בקרב הערבים. באגודה הפלשתינאית יש כ־160 איש. פועלי הרכבה שעזבה לא היתה מרגשת, כל זמן שהסתדרותנו לא פעלה בקרב הערבים. עכשיו נעו פעילים. סודרה קופת-מלוה, נותנים עזרה משפטית ומורידים. היועץ המשפטי שלהם הוא הנקא עצמו. לאחר ראיונים עם הנהלה הרכבה נתגברו. אומרים שגבי ביבזון עוזרת להם. בקרב הפועלים הערבים יש עכשיו התעוררות

לארגון ורבים היו רוצים להכנס להסתדרות, אבל יש להם פחד שלא יאסרו עליהם שהם בוגדים. אילו היו אנשים מתאימים, היה בכל זאת אפשר לפעול הרבה בקרב הערבים. דרושים אנשים יודעי ערבית. חסר בחיפה גם איש שיכוון את הפעולה.

ישיבה עם פילים.

(י' אדר, תרצ"א - 27.2.31)

צריכים להגדיל את הקלוב. במקום 2 חדרים (4 לירות) יצטרכו 6 חדרים ויעלה 6 לירות. אבא-חושי הוא בעד איחוד פועלי הרכבת הערבים עם הקלוב, אולם פילים מתנגד ולדעתו הם חצי פרקציונרים והשפעתם על הפועלים תהיה מזיקה. כנראה הוא חושש להשפעה של מנהיגים אחרים. מקבלים עכשיו העתונים מקטם, אהרם מצרים ואלבדא מסוריה. יש צורך בעתונים אנגליים וצרפתיים. צריכים להוסיף עוד רהיטים. בשביל המקירים מוכרחים לסדר חדר מיוחד. גם לבופה דרוש חדר לחוד. יש להגדיל את התקציב ב-6 לירות. אבא-חושי מציין את ההתנגדות והפרעות של פילים לגישת לכל איש חדש בקרב הערבים. יש גם צרות אתו בקביעת סדר מעניני כסף. אי קבלת התקציב מוע"פ בזמנו, אף היא גורמת קשיים. אפשר היה להגדיל את מספר חברי הקלוב ולהרחיב פעולתם - אבל המשטרה מעכבת וגם חוסר אמצעים. בודקים כל נכנס מחשש פרובוקטורים או שליחי הפרקציה. התקפה על הקלוב מצד הערבים מתגברת. מוציאים כרוזים נגד הקלוב. חסר אורגן ערבי שלנו. הכרחי לכל הפחות בוליטין חדשי. בצבור שלנו אין היחס הרצוי לפעולה זו. אז שמתיחסים בא יחס וציניות או גם מתנגדים. ארגון עובדים ערבים בקרב חברינו לא הצליח אם כי אחרים מחברי הקלוב רצו לסדר חגם. בשערי ועדת-ההרכבה לומדים רק עשרה חברים. קלוב „הפועל" רואה בעין את פעולת הסופרים הערבית. הפוה"צ דרש לצרף את „הזרמים" בפעולה הערבית. חוץ מזה איש בשביל הנוער העובד - אבל הם לא נתנו. דבר זה לא מנע את ב"כ הפוה"צ במועצה ודרשו שם שתוף „הזרמים". נחוצים מרצים בשביל הקלוב (מטה, אסף, בורלא). יש צורך לסדר מקהלה. הקלוב רוצה להכין הצגה.

./.

בהתחלה יסוד הקלוב היתה העדה הערבית בטעם מהריסה כל חבר הקלוב. מאז נשתנה היחס לטובה. חלק מהאינטליגנציה – הקירים – רוצה עכשיו להתקרב. חברינו מזמנים בבתי ערבים – אם כי הם מוכרחים לשתוק, היחסים משתפרים. אלה שהיו חברי הקלוב לפני המאורעות, חוזרים עכשיו. ידוע שכל אלה לא השתתפו במאורעות.

__ישיבה עם מזכירות ס.פ.חיפה עם באי-כח קבוצות הבנין בשאלת המשרד הקבלני.__

יש בחיפה 9 קבוצות בנין מסתדרותיות המקיפות 60 איש; 6 קבוצות לא מסתדרו-תיות שיש להן 60 חברים. הקבלנים הפרטיים, לרגל הורדת המחיר של הקבוצות, הוצאו מהשוק. היה מו"מ בין הקבוצות ונולד רעיון של איחוד הקבוצות ובריה ביניהן. רעיון זה נתגלגל בהצעה שקבוצות המסתדרות יתקיימו בקואופרטיבים ע"י המשרד הקבלני. אחרי בירורים ונסיונות חלוקי הדעות בין מנהלי המשרד וחברי הוע"פ של ס.פ.חיפה באו לידי הסכם, שהמשרד יקבל עבודות צבוריות ובנין בחיפה וסביבה, בעמק הלאומי, המסילתי, הבין-לאומי והפרטי. למשרד יש הנהלה ומועצה. המועצה היא בת 16 חבר: 5 נבחרי ס.פ.חיפה, 2 מחברי מועצת לשכת העבודה, 1 מאגודת פועלי הבנין, 1 סען, 1 מסכה, 1 מצבעות, 1 מעגלונים, 1 מקבוץ המאוחד, 1 מהשו"הצ, 1 מקבוצת הבנין. הנהלת המשרד היא בת 5 חברים, מהם 3 נבחרי ס.פ.חיפה, 2 נבחרי מועצת המשרד. העבודות מוצאות לפועל על ידי מסדרת החוזים לפועלים בהודרת אחוזים, קביעת שכר עבודה ע"י הלשכה והאגודה לפני קבלת העבודה. בישיבות המועצה משתתפים בדעה מיעצת ב"כ מקומות העבודה. מקום העבודה המונה למעלה מ-30 חבר, יש לו דעה מחלטת. במקרה חלוקי דעות בין מועצת המשרד והנהלתו – מכריעה ס.פ.ח. עד כאן הדברים מוסכמים. הדעות נחלקו בשאלת קבלת <u>בנינים.</u> אבצוג מציע שכל הבנינים שיש עם בעליהם הסכם של עבודה מאורגנת, יתקבלו ע"י המשרד הנ"ל, ורק שאר הבנינים יתקבלו ע"י מחלקת לבנין שע"י המשרד. שאר החברים עומדים על זה שהמחלקה תקבל את כל הבנינים, וחלוק העבודה תמצא בידי אגודת פועלי הבנין. המחלקה – אליבא בכל הדעות – תהיה מורכבת משלשה באי-כח חבר קבוצות הבנין ושלשה נבחרי ס.פ.חיפה בהנהלת המשרד. הוע"פ

./.

של מועצת פועלי חיפה החליט נגד דעתו של אבצוג. ללשכת העבודה יש הזכות להחליט לסדרים על אחד הבנינים, שהיות ועבודה זו דרושה להקלת חוסר העבודה, אין היא נכנסת לרשות המחלקה. חבר הקבוצה מסכים לכך. באי-כח הקבוצה (70 חבר) כבר בחרו שלשה באי-כחם למחלקת הבנין: פוזרנץ, ציטרין, אלטנהויז).

<u>פוזרנץ:</u> זה שנים שאנו מטפלים באיחוד הקבוצות, כי המצב היה ירוד. פנינו לאגודה. אחרי מו"מ ענו לנו שלא יבואו בדברים עד איחוד שיש בו קבוצות לא הסתדרותיות. העכוב השני היה בדרישת הקבוצה שההסתדרות תתחייב לא להכניס קבוצה חדשה כל זמן שכל חברי הקבוצה לא יהיו עסוקים בעבודה. מכאן שחברי ה הקבוצה הם כבר ברובם הגדול 10 שנים בארץ ורוצים להיות קבועים בעבודה. רוב חברי הקבוצה הם פועלים מקצועיים. יש עוד באגודת הבנין חמשים פועלים מקצועיים שאינם בקבוצות. מלבדם יש באגודה כ-200 חברים פועלים פליטים (בס"ה חברי האגודה 400).

הקבוצה לבסוף הסכימו לפני חודש להצעת המחלקה ע"י הסדר ולפני שבועיים בחרו בשלשה באי-כחם. הסכימו גם שעבודות למען מחוסרי עבודה יהיו ברשות הלשכה, וכמו כן שסרבו בקבלה עבודות לא יהיה מהקבוצה. ס.ס.חיפה בהתיעצות המחלקה יכולה להכניס קבוצה חדשה.

בין חברי הקבוצה יש התמרמרות על אי הגשמת ההסכם, וחבר אחד, ציטרין, התפטר כבר משום כך מההנהלה.

<u>אבצוג</u> מבסס את עמדתו: עבודת הבנין צריכה להיות פתוחה. ההסתדרות צריכה לשאוף לשלוט על כל העבודות ולכן אין למסור למחלקה אלא עבודות שלהסתדרות אין עכשיו שליטה עליהן. אם נכיר בזכות קבוצה אלה על קביעות בבנין, לא נוכל לשלול זכות זו מקבוצות אחרות על קביעות בעבודות צבוריות.

<u>אלטנהויז</u> (מקבוץ ג'): אם המחלקה לא תתקיים עכשיו, ירע שוב המצב בשוק העבודה, כי המשך ההתחרות בין הקבוצות, וכל הסדור ידחה לזמן רב.

<u>פילסון:</u> על ידי הקמת המחלקה לא מחזקים את האגודה (בנגוד פודים שהאגודה מסכימת להקמת המחלקה) אלא מחזקים קואופרטיב שמוסרים לו מונופול על הבנין. רק הודות לסדר נכנס קבוץ ג' לעבודת הבנין ולסדר אותה, ועכשיו יש לה האפשרות להתחרות בשוק. אם תוקם המחלקה לא יוכלו להכניס פועלים חדשים לבנין.

./.

בשוק הבנין הפרטי, שהקבוצות עסוקות בו - ישארו גם להבא הקבוצות, אולם בעבודות לאומיות - אין ליתן לספר חברים מצומצם המאורגנים בקבוצות.

בסוף הבירור הודעתי שאני לבדי לא אכריע בשאלה, אם כי לאחר הבירור יש לי דעה ברורה בשאלה, כי השאלה נדונה כבר בועה"פ ואיני יודע מה היו הדעות, כי לא הייתי באותה ישיבה, אולם מן החברה לגמור את הסדור בלי כל דחיות והועה"פ יתן את הכרעתו בימים הכי קרובים, לא יאוחר מבעוד 4 ימים.

------*****

<u>אחר הצהרים ישיבה עם ועד פועלי החשמל.</u>

1/ הועד בחיפה עיבד לפני שנה הצעת תקנה ארצית ומסר אותה לועה"פ, עד היום לא קבל תשובה. הפועלים רוצים עכשיו לקבוע בכתב את היחסים. רוזנברג מסכים לזה. יש לקבוע ועדה מבאי-כח הפועלים, החברה והועה"פ. הסכמתי שהועה"פ יטפל בענין זה בימים הקרובים.

2/ פיטורי דן. עובדים כעשרים איש בתחנה בחיפה. ביניהם 12 זמניים, 6 מהם עובדים כבר שלש שנים, השאר במשך 1½ שנה. לפני 4 חדשים העבירו לתחנה את דן באופן זמני. בחדשים האחרונים הורגש חוסר עבודה בתחנה חיפה והפועלים הזמניים היו צריכים להתחלף בעבודה. דן עבד כל הימים. ועד הפועלים דרש שיתנהגו עם דן לפי הסדר המקובל, והיות והוא נתקבל לאחרונה - שיעבור בתור. ענו - שזוהי פקודת רוזנברג. מ.פ.חיפה דרשה שדן ירד מהעבודה. דן לא נשמע על יסוד זכותו בעבודה והוא דרש מכתב מהועד-הפועל של ההסתדרות. באספה כללית של הפועלים נתקבלה החלטה פה אחד שעל דן לרדת מהעבודה. מועצת הבקרה נתקבל מכתב שעל ועד-הפועלים להתחשב עם המצב הארצי של דן. ועד-הפועלים לא הסכים לכך. מ.פ.ח. דרשה שנית להורידו מהעבודה, אולם ועד-הפועלים לא יכול להורידו בכח. מ.פ.ח. רצתה להעבירו למשפט חברים. לפני שבוע נתקבל מכתב מהועה"פ להשאיר את דן. ועד-הפועלים לא רצה להתחשב את המכתב. רוזנברג קרא את ועד-הפועלים והודיע שזוהי פקודתו להשאיר את דן בעבודה. הפועלים מאוד והם דורשים להוציא את דן.

הודעתי שעלי לברר קודם כל מה היא תקנת ההסתדרות בסדר פטורין, מה היא עמדת ועדת הבקרה בשאלה זו, ומלבד זאת צריכים לשמוע גם את דן. דחיתי המשך הבירור/למחר.

./.

xxxx.

היתה לי שיחה עם יעקב דרמנר. הם ימסרו היום לועד על המצב וידרשו מאחרים מהם ללכת לתל-אביב להשפיע על „העזר הסוצ'". עומדים על הכנסת י. דורש עבודה קבועה וקע"ע עבודה זמנית.

ישיבה עם ועדת הפועלות.

ארגון החברות קיים בשנה. מטפל בבית-תינוקות ובגן לילדי אמהות עובדות. בסופו הראשון מסתפקת גם המסדרת נשים עבריות. דאגה גם על עזרה הדדית בימי מחלה סוצ'ל. היו אספות גם בשאלה הגוף. סודר קורס לסוציולוגיה המתנהל על ידי רבקאי. מקיף לשעורים אל יש גם בנסר. בארגון יש 30 חברות. משלמות 5 גרוש לחודש, מוקדש לתחזקת בית-התינוקות והגן. לפני אספת הנבחרים קרא הארגון לאספת חברות. בשבועות שבחג מרכזים פועלים החלו לסדר שעורים. יש הצעה על דבר סדור קלוב xxxxx חברות.

אבא מצ'ין שכל הפעולה נוטלת על כ"ג חברות העלולות לכרוע תחת העול. הדאגה להחזקת המוסדות גדולה וגוזלת כל המרץ ואין פנאי למחשבה ולפעולה תרבותית.

עירוני שפעולה זו נראית לי חשובה מאד בשביל כל תנועתנו, אולם יש להזהר מאוד מפילנטרופי שמטפל זה עלול לקבל. נחוצה דאגה לפעולה תרבותית ותנוכית. החברה שיש עליה עול משק הבית ועול הילדים, יש סכנה שתנתק מהתנועה ושאיפות יתבוששו ויצטמצמו ~~בתי~~ בפנים/ הבית. ארגון כזה צריך להם לחברת את החנוך החברתי ולהחזיקה בפגע סמסיר xxxxxxxx xxxxxx את כל עניני התנועה, וכן גם הוא צריך לדאוג לשפור החוי של צבור הפועלים.

פועלות. הפעולה העיקרית המרכזת בארגון עובדות משק בית. הלשכה הצליחה במדה רבה לכבוש את השוק. בחיפה אין מנהג המסדרות, אלא פונים ללשכה. אורגן חצי מעובדות הבית, אולם לא הצליחת עדיין הפעולה לתקון תנאי העבודה (ביטול לינה בבית ועוד). הלשכה דורשת 3 לא"י לחודש ותשע שעות עבודה, חופש של שבועיים לשנה. במקרים אחרים נתקבלה דרישה אחרונה זו.

במתם לא היתה הצלחה רבה, אם כי היתה פעולה xxx גדולה. הפועלות אינן

./.

תי נאבל לא מפלה הרבה ועדת הפועלות, אולם מזכירת המועצה עסקה אה לסדר חוזים עם נותני העבודה. השפעת הפקקא"ה במעט נתבטלה בקרב הפועלות. התגברה העדות בקרב הפועלות לענייני ההסתדרות. במועצה יש 5 חברות. מצד הפוסדות אין עזרה להכנסת חברות למקצועות. בין 600 מחוסרי העבודה רשומות 17 פועלות. ב"הפועל" יש 60 חברות. בנוער העובד יש אחוז חשוב של נערות. ועדת הפועלות היא בת 7. אם זה פועלות חדלו ויש לחדש. בחירת מועצת פועלות, לפי החלטת הועידה השלישית, לא יצאה לפעל עד היום. יש צורך בהגשמת ארגון של המקצועות שבהם עסוקה הפועלת (משק בית, מחט).

בשבת שש בקרתי יחד עם אבא חושי [illegible] בקלוב הפועלים הערבים. כשנכנסנו מצאנו 4-6 מבקרים. לאט לאט נתמלא הקלוב. נתאספו כשלשים איש, רובם פועלים לא צעירים. שוחחנו על פעולת הקלוב, תנאי העבודה בעיר ובייחוד בעבודת הממשלה. פועל נפל אחר המאזן על תשום חרש לפועלים ועל תנאי העבודה הקשים. הצעתי לתמחים פועלי הנמל על מסיבה לממשלה, לדרוש יום עבודה של 8 שעות. אמר לי שהפועלים לא יתמכו מפחד שמא יפטרו אותם. מרע המצב - רבו המלחים בעבודה שמתנהלים בלי אי-רצון לכל שעבוד ב"מסורים". הצעתי לו שימציא לנו רשימה מדויקת וברורה על מצוקת הפועלים והתנאים הגרועים ואנו נשלח תזכיר על לקונגרס הטרייד-יוניונים בלונדון. דרשתי גם שיעבדו סקירה כללית מתנאי העבודה בחיפה למען נוכל לקבוע איזו פעולה להטבת התנאים. דרשו להוציא עתון ערבי. הצעתי רים דרשו עזרת יותר רבה למסורים. אחדים מהם דברו עברית - רצוצה - אך מובנה מעורבת במלים אנגליות. רוצים שנגדיל את הקלוב, שנעבוד יותר, לפי יכלתה של ההסתדרות.

התחלה טובה ומבטיחה, אבל דורשת הרבה כחות ואמצעים - וגם יציבה קושיים ומבנות.

בשבת בערב באו אלי גרינברג ווייננברג מ"נשר". המנהלה החליטה לפטר 20 פועלים מהבנין. בשבת אל שוק הספים לתכות עם שיחנו עם מולק.

./.

בתשע אספת הסיעה בקלוב המפלגה, עם חברינו במועצה ובועדי הפועלים, אולם באו ל/אספה בכראה כל חברי המנין, כי הקלוב היה מלא, מפה אבצוג. קבל על עמדה לא נאמנה של חלק מהפועלים המתמחשים מתוך ראגה לעניניהם הפרטיים לצרכי תפלית והתנועה, אחריו דברו אנבי על הגדולות והקפנות שבתנועתנו, והתפתח או ויכוח חשוב.

טרסטמ"ין דרש שלועדת הבקרה תהיה סמכות לחייב את הוע"פ ושאר המוסדות. בלי זאת אין ערך לפעולותיה. חבר שני, ווליניסקי דרש מחלקה לעניני האגודות המקצועיות בוע"פ, והסכם עם מרכז בעלי מלאכה על תנאי העבודה.

רקר הכהן טען על הגדולות: שני פקידים של הסוכנות שליטים בעניני ההתישבות והישוב - שתיקתנו מסירה. אין ההסתדרות חושבת על עתידנו בארץ. אין תכנית ממלכתית לסוכנות ההסתדרות על התישבות ועקועים רק בראגה היום. אין מסדרים מה יהיה חלקנו בתעשיה בארץ, השלטנו את העבודה הערבית באין דואגים גם לכניסתה לחרושת. אין לנו תכנית לתכנסה מועל למעלי ההון הבין-לאומי, מהי חשובתנו לתורכן היהודית בסוליין ובאיזו רשות אנו לוקחים מיהודים עניים כסף לספוק צרכינו ברוסיה ובהנוך, אם כי מצבנו יותר טוב ממצבם (בעבור זמן מה אחרי דברו, נפל מתעלף בחדר).

בן-אהרן טען, שאידיאל שאינו מבוסס על אינטרסים נדון לכליה, מוסדות ההסתדרות (הנוכה, המשביר) אינם פועלי לפי מאזן התנועה, חלקי הצבור השונים חיים בבדידות. אין שותפות ואין חלוקה צודקת והנטל בצבור הפועלים. הוע"פ ומפנהו האורגניזציוני אינו מכוון למתן הוראות, מתנגד למחלקה ארגונית בוע"פ - כל הוע"פ צריך למלא תפקיד זה. יש צורך באיגוד ארצי. אין יד מרכיבה בהסתדרות. אין דאגה ללמוד המקצוע בין הפועלים, על עובדי ההסתדרות לחזור לעבודה, יש סבב בפקיד נצחי. יש צורך בחילוף משמרות ומחזור חסיד. הנוער העובד מזונח ומופקר. דרושה הבניה והבניניים בפעולה התרבותית.

חירלם מתאונן שאין אנשים קבועים לתפקידים מסוימים. דוברין קובל על מחסור מחשבה מרוכזת בעניני הפועל בעיר. מטפלים רק בהתישבות. אין פעולה מספיקה בקרב הערבים, אלא מתחלות מקריות, אבל לאלו אין עזרה מבוזנת מהמרכז. למה שלחו את פינקלשטיין לסניפים לדבר בשאלה הערבית בניגוד לעמדת המפלגה? אין בזון מועצת-התרבות על הפעולה התרבותית. נכנסו אלפי חברים חדשים מחו"ל - ולא נתנו

./.

לתת בלוף. מדוע לא ידע הציבור בעיר על המחסה במסכירז מדוע אין פועלי העיר יודעים מה נעשה במשקיהם? חברי המועצה באים רק בשעת שריפה - ואין מקדם את פני הדברים.

<u>בנדוב</u> - בעבודות החצץ והסיד יש פרצי העבודה בחיפה משתכר הפועל היהודי על חשבון נצול מחיר של הפועל הערבי. למה שלחו עולים לחיפה שיש בה 600 מחוסרי עבודה? לא כל חברי הוע"הפ צריכים להיות חברים בועד-הלאומי.

<u>ברל</u> - ענה לבנדוב בענין הסיד והחצץ. הועד הפועל אשר הבניה זו. יש סכנה שהפועל יתעלם מצרכי העליה, התנועה הציונית באה שלא תהא מציאותית, עכשיו מפלי- סים יותר מדי את המציאות. נגד איגוד ארצי. דרוש תקון בכל דרגי ההסתדרות, החל מהזכרות חבר הועד-הפועל וגמור בפועל המשתכר 16 גרוש ליום.

עניתי לברל ולבן-אהרן.

<u>בן-גוריון:</u> מפני השעה המאוחרה לא אעמוד על כל פרטי תוכחה, אשר עמד על רמה גבוהה. אני מסכים להבן ולדרוש של דברי ברל, אע"פ שאין הוא מסכים לדברי. בן-אהרן אמר, שאדיאל שאינו בנוי על האינטרס אינו יכול להתקיים. זוהי אמת, אבל רק חצי אמת, ויש להוסיף: אינטרס שאינו אחוז באידיאל פוסו להתנוון. ואלה הם שני צירים של תנועתנו: האינטרסים של צבור הפועלים - והאידיאל החברתי והלאומי שלנו. אולם יש עוד דבר שלישי, אשר בהעדרו יתנוונו שני אלה גם יחד, והדבר השלישי חסר בחלק גדול של צבורנו, ומפני כך נשקפת סכנה גדולה לתנועתנו, להסתדרותנו ולכל אחד מאתנו - הדבר השלישי הזה - הוא <u>הקשר והשילוב</u> שבין שני הדברים הנזכרים. בשהאינטרס והאידיאל הם מנותקים זה מזה - אין שום ערך לשניהם. אני מכיר הרבה חברים שבלבם יש שני סדורים מובדלים: סדור אחד לאינטרס האישי שלו, וסדור שני לאידיאל, ואין כל קשר וחבור בין שניהם. בשהדבר נוגע לענינים הפרטיים, הוא שוכח לגמרי בעניני הכלל והביעוה האידיאל - הרי זה אידיאל תלוש ממציאות. המחיצה הזאת המזוכנה לא פחות מהתבטאות גסורה לאידיאל או מהתעלמות מאינטרס. ההסתדרות צריכה לפסם את שני הדברים באחת, והמפלגה צריכה לדאוג לקשר המתמיד, התמ- מבינ יהם. אין מן הצורך להעמיד את שניהם כמתנגדים וסותרים זה את זה, או אינטרסים או אידיאלים. אולם יש לדאוג - וזוהי אולי הדאגה המרכזית והכי קשה של תנועתנו - שתהיה תמיד זיקה הדדית בין האינטרס ובין האידיאל, בשעה שאין למצא בארץ פועלים

אשר יחברו לגופי ליעודי התנועה, אבל ישנם רבים מאד שאינם מרגישים בלל שהיעודים הללו מחייבים אותם להתאים את התנהגותם ופעולתם בעניניהם הפרטיים לתביעות היעוד. בבקורת הסופרים ובבקורת הצבור - ועלינו לעשות עכשיו את הבחינה בהתחררות בשני הכוונים האלה - עלינו לבדוק עד כמה דואגת ההתחררות לסיפוק צרכי החברים, ועד כמה אנו יודעים לסדר את צרכי הצבור בהתאם לתביעות התנועה. ההתאמה הזאת בשם שהיא צורך הכלל צורך התנועה, היא גם צורך הפרט. ברגע שהצבור שלנו ידאג רק לאינטרס הפרטי, יהפך לאספסוף נקלה ומחוסר אונים. רק יחידים אולי יצליחו בבחות עצמם להסתדר איך שהוא, אולם הצבור בוכו לא יסתדר בארץ זו מבלי עזרת קולקטיבית ובלי כח של תנועה.

הערה שניה לדעה שהובעה כאן, שתעלית השניה היתה טובה מהשלישית, שכולה היתה מקשה אחת. זוהי טעות אומטית. מה שאתם רואים עכשיו מהעליה השניה - הרי אינה אלא שארית קטנה של עליה זו, ולאחר 25 - 16 שנה של התגבשות, אם אתם מסוגלים לראות את העליה שלאחר המלחמה לא כפי שהיא היום, אלא כפי שתהיה בעוד עשר שנים, מובטחני שתמצאו שאינה נופלה בהתגבשותה מהעליה השניה. השנוי שחל בצבורנו - הוא גידולו. הפרובלימות של צבור גדול הן על פי טבע הדברים יותר קשות ומסובכות מהפרובלימות של צבור קטן.

אל נעמיד זה לעומת זה, אבל נראה הדברים בקשרם ההיסטורי, הארגוני והאידיאולוגי. אל תקראו הסיד לסרוד במציאות - לא כל סרד הוא רבולוציוני, יש גם סרד קונטר-רבולוציוני. מציאותנו, המציאות המועלית בארץ היא גופה מסובכת ואין לסרוד בה, אולם עלינו לבדוק אם אין במציאות זו שרידים מהמציאות הקודמת הגלותית, שסרדנו בה והשלכנו מאחורי גוונו. לא קל לנער את העבר, ולשם כך אנו מצווים על בדיקה בלתי פוסקה של מציאותנו. אין לדעתי חלוקי דעות פרינציפיוניות בין אבא ובין ברל, עלינו לחרוד על הקטנות כמו על הגדולות. מי שאוצק בכל היום סרינת היחודים - ואין לו רצון ובשרון לטפח כל עץ ובל שעל אדמה ובל גרבך - הריהו מלתג. אבל עלינו לקשור את הקטנות והגדולות. נדמה לי שעכשיו קיימת מחיצה בין השתיים בתוך רוב הצבור ואולי גם ברוב ההסתדרות.

חשמה, המכונה היא בניתוק הקשר בין הצירים. צבור הפועלים לר יבגוד אף פעם באידיאלים שלו, אלא רק בהקמה המשיצה. הצרות הגדולות שהיו לנו עם צבורים (קבוצים ויחידים) שלא ידעו לקשור את הענינים באופן בהיר וברור.

י"א אדר, תרצ"א (שבת) - 28.2.31

ישיבה עם פועלי „נשר", בשעה 9 בבוקר.

מלבד שאלת המטורין יש שאלת הבטוח לימי זיקנה, שפוליק בכר הסכים לו בפרינציפ שאלת קואופרטיב צרכני, שפוליק מתנגד להקנה ע"ר חברות המסחריות ושאלת קרקע לבנין בתים.

בקשר נפגשנו עם פוליק.

בענין המטורין. עובדים 40 איש בבנין. תכנת יעשו. עבודה בנין בסכום של 6000 דולר. לבך נחוצים רק 30 איש. מסברנו שהמטורין עכשיו עלולים להשפיע לרעה על מצב הרוח בחיפה ובארץ, כי יאמרו גם „נשר" מצמצם. הסכים לברר עם המנהל את אפשרות שנוי, אבל הודיע שאם לא יספר עכשיו 10, יצטרך לספר אחרי כן 20. בענין חק קצ לבתים הודיע שמנהל עכשיו מו"מ עם לונדון ובקרוב יגמר ויוכלו להחכיר קרקע לפועלים לשתים-עשרה שנה. גם יעשו סדורים לאפשר לבנין. בענין הביטוח - הוא מוכן לתת 6 לא"י לשנה ע"ח כל פועל לביטוח, ומנהל מו"מ עם חברות אנגליות.

באחת-עשרה אספת פועלי „נשר". דברו שמה חברים בשאלה יסוד ועד פועלי נשר: שנים מהמפלגות, שני מפוע"צ, בלתי מפלגתי (מי שהיה חבר מפוע"מ) ומרקשיינר. דברי מפם דבר רק רובלי, מפוע"צ, צעיר חשוב כנראה. עמדת חברינו ודבורם עלולים רק להשניא אותם על כל הצבור.. אם לא יבא שנוי יהרס את ההסתדרות והמפלגה במקום. הם מתנגדים ליסוד ועד-פועלים, כי ירוקן את תכנה של המועצה. הבעתי את דעתי שאין כל יסוד להתנגד ליסוד ועד פועלים, כמו בכל מקום עבודה, אולם לא יתכן שרק הוא על דעת עצמו ינהל את עניני העבודה; לפי החוקה עליו להמשך לפ.פ.ח. נשר, אולם שני ארגונים אלה יהיו בטעם אידנטיים, כי אותו הצבור יבחור בהם, ויברא מצב אבסורדי, לרגל האבסורד של ההסתדרות מחיפה. לאחר הבירור בסקום הקבע

./.

השאלה בהתיעצות עם הוע"פ של ההסתדרות.

ב"גשר" הלכתי ליגיור. נתאספו חברי הפלוגה של קלוסובה. ברג'ינסקי ציין שהעולים החדשים בקבוץ מוצאים שמצב העניינים בהסתדרות אינו מתאים למה שסופר להם בחו"ל על ידי שליחי ההסתדרות והתנועה. אין יחס מצד הצבור לעולה. מסתדרים, מתנכרים לעליה. הדאגה לפרט מוזנחת המסורה שלנו.

העירותי שבעשרה הרגעים שיש ברשותי אין לבאר ולהסביר פרובלימה זו של יחסי צבור הפועלים והעולים. החנוך בחלוץ לקוי, כי אין מספרים את החלוצים על המציאות האמתית בארץ ועל כל סבך עניניה וניגודיה, כי אם על המאור שבחלקי התנועה. ביחס של הפועל "הותיק" לעולה "הירוק" יש לקוי גדול. אין הבנה נפש העולה ברגע המכריע בחייו ובהגשמת חלומו - אבל לקוי זה כרוך בטבע האנושי. את הפרובלימה בזו יש לברר בשיחה יסודית. התחייבתי לבוא לשם כך כשאפשר. בשובי לחיפה.

בארבע אחרי הצהרים ישיבה עם ועד הסניף. ב.א. מוסר שבמועצת הקבוץ הארצי נתגבר זרם נס-ציונה. אורשטיין יהיה מזכיר הקבוץ. הצעה בזמנו לדון על האחוד הוסרה מעל הפרק. בקבוצי עמרה יש רק 14 שהם בעד האיחוד, 14 בעד האיחוד עם פוע"צ שמאל.

<u>דוברין</u> מוסר דו"ח מהסניף. בסניף 600 חבר. הרוב הם מאגודות הבנין, העץ, המתכת. מפועלי התעשיה והרכבת מעטים מחברים. ב"שמן" יש 18, בחנות יש 12 חבר ברכבת ובאר 30. מספר החברות 100, רובן פועלות, קצתן נשי-חברים. פועלי-ציון בחיפה ירדו כמעט מעל הבמה. מקודם התבססו בעיקר על בעלי המקצוע, הללו עזבו את ההסתדרות. בפועלי המשטל (60) רק 8 - 6 חברים. מתמידים כ-80. פינסון לא פעיל, נגרר אחרי קלוגאי, שלמרות היותו חבר, מרחיק חמורים מפעולה במשמרת ובמפלגה. הם קרובים לנוער העובד ולבחרות. כל המצביעים שלנו לאספת-הנבחרים היו בעלי מלאכה, חנונים, צירים ואינטליגנציה. סוכמו לסקי ענה להשפעה לעשות פעולה בקרב בעלי המלאכה.

בשבעת החדשים הראשונים של שנת האיחוד עסקו בארגון - הרשמה. ארגנו מאים.

./.

בבחירות באגודות היתה הצלחה גדולה למפלגה, מלבד אותם ששם יש חצי של פועלי־ציון.

מצב הפנקסים לא רע. מחודש מרס 1930 עד סוף השנה נכנסו 818 לא"י לקפת הסניף. מסים 268 לא"י, מגביות מבוררות 148 לא"י, הרצאות שונות 102 לא"י. ניתן למרכז 72 לא"י. כ-250 חבר משלמים מס בקביעות. המס הוא מ-5 גרוש עד 1% משכר, הרוב משלם 5 גרוש. כ-600 מאורגי עבודה חצי הם חברינו. בקבוץ [illegible] יש 36 חברי המפלגה. הקבוץ המאוחד קשור עם הסניף של המפלגה ביג"ר. בנחלת־יעקב יש כ-15 איש, מהם 8-7 מתישבים (המרכז החקלאי נדרש על ידי המפלגה לגשת לנחלת-יעקב - ולא נענה). דנו בסניף בעיקר בשאלות ההסתדרות, הרבה וגם בפוליטיקה. בשאלה ויסעטל היתה התמרמרות של רוב החברים נגד. החלטות המועצה האחרונה נתקבלו בחיוב. עמדת חברינו באסה"נ נתקבלה ברצון (עד קבלת ההחלטות בליל האחרון). בשעת הבחירות היתה עדות יוצאת מן הכלל. עשרות מאות איש היו אקטיביים. נמכרו 2000 שקלים (בכלל נמכרו 3500) הרויזיוניסטים מכרו 580 (לפני שנתיים נמכרו פה 5200 שקל). נמצאים אמצעים לשקלים בשביל מחו"ע. המפלגה פעלה גם במוסדות הציבוריים העירוניים, בועד הדר-הכרמל, הלואה וחסכון, הצבוריות הבעלי-בתים בעיר ורובה, אין לה מנהיג.

בין כל פועלי הבנין 70 חבר. מפעל זה מצב בשביל חיפה והישוב, וקבוצת אנשי [illegible] הסובבות תומת נגדו. לדעת החברים בחיפה יש המסד עצום בסיוע להם המוסד הזה.

יש צורך לדעת החברים בכינוס מפלגתי ארגוני ובחירות חדש להרשמת חברים (הצעה: שיהיה כינוס מפלגתי מעין).

בצבור לא ידועה עמדת המפלגה בשאלה הערבית וארגון הערבים.

יש לקבוע חברות במפלגה (חובת החבר, מס וכו'). נחוצה חלוקת הפקידים במפלגה. החברים קובלים שאין להם חבר/בועד-הפועלים. יש פה 200 המח"צ, במעט אותו המספר אח"ע, אפשר לעשות יותר. היתה נחוצה עבודה של אבר המערכה על חשבון התנועות שלנו. אין לדעת החברים בירור עניני המפלגה וההסתדרות בעתונות. מרבות ידיעות על התנועה בחו"ל, אבל העתונות הא יותר מסורבת, אין המפלגה מופיעה בחוברת. לשם כך נחוצה הסברה מלאה פעולה מפלגתית בין העולים. פודרת

./.

שעורי קרוא וכתוב ושיחות. לשעורים באים בני 16 - 60. יש קלוב „יחות חלוצי" של נוער ספרדי", פקידים ועוזרי עו"ד. בראש הקלוב עומדים צעירים קרובים לנו. דרושה פעולה בין חברי „הפועל" (300) המתעניינים רק בספורט. סודרה אתם בסביבה פגישה אתם - והיתה חשובה.

<u>אבא</u> . ג - לא גדלנו כדי גודל תפקידי המפלגה. אין השקפה מגובשת בקרב החברים. דנים על שאלה רק כשהיא נעשית אקטואלית, אבל אין בירור טיאורטי שיטתי. ענינים כמו ויטשלר עלולים לפוצץ את המפלגה אבל לא מחנכם.

יש חוגים רבים, ביסוד הנתונים להשפעתנו, אבל אינם פועלים בקרבם. הרביזיו-ניסטים יטפלו בהם. מוזנחה ביחוד העבודה בקרב הפועלות.

<u>בן-אהרן</u> - ביהודתנו זו היינו צריכים לשמוע על ענינו המסתדרות. במפלגה אין הסברה אידיאולוגית, ביחוד על כל מה שמתרחש בעולם הגדול. המבקרים מרצים רק על ענינים השוטפים - ולא על פרובלימות כלכליות - אין בם קו משותף ומכלל בהרצאות. (יעצו לפניך להתחם על פ"ס ירחונים   חשובים ולסדר לפיהם הרצאות בשאלות אלו. העליה האחרונה לא נתנה לצבור כלום, כי בעיקרה נבלעה ונספגה בקבוצים. לא מספיקים נדרים. בנוער-הלומד נעשית עבודה חשובה. קהלה הצופים היא גרעין רציני. בכחרות נתמחת העבודה יפה, אם כי יש רק 60 חברים. לוסרים בהרצאה כל מיני פרובלימות. בית הספר המיבוני מגזר בפנינו, ולכן הנוער פה עניה בכחות אינטלקטואליים. המחזור הקודם של בית-הספר הריאלי יצא לחו"ל - זהו פרי חנוכם.

מהירחון החברים מרוצים מאד, ביחוד מהחוברות האחרונות, מוצאים בו רק קצה גובר.

יחסי החברים מבחינה אבא-מפלגתית טובים.

<u>ישיבה עם ויליפס ובר-כבא בענין בוט והלוגה ס.פ.חיפה.</u>

(י"ג אדר, תרצ"א - יום ב' - 2.3.31)

בשנים קבל את העבודה בחיפה - לפני חצי שנה בערך - בא מרכז העבודה בהשתתפות ס.פ.חיפה(רדילי) לידי הסכם, שנקבל כל פועליו באמצעות ס.פ.חיפה. פועלים פרופסיונאליים הוא יוכל לקבל רק באשור ס.פ.ח.. הוא עמד על הדרישה שעשרה מפועליו הקודמים בח"א יעברו לחיפה. מרכז העבודה ודרילי הסכימו לכך.

./.

והללו עברו לחיפה. היחסים בין לשכת העבודה בחיפה ובין גוש לא היו טובים והיה מקבל פועלים בעצמו ורק מודיע על כך ללשכה והלשכה לא היתה מתנגדת לכך. על זה היה בירור בתל-אביב בהשתתפות אבא, דוברין וועד פועלי ט. ט. הוחלט אז שבמו"מ עם גוש צריך להשתתף להבא אבא-חושי. בישיבה זו נתעוררו שתי שאלות:

1) גוש דרש להעביר עוד 5 מפועליו בתל-אביב לחיפה. מרכז העבודה הודיע לט.ט. ת"א שהפועלים לא יעברו עד שיגמר המו"מ עם גוש. המועצה עכבה את הפועלים. ועדת החקירה מצאה שיש זכות של פועל קבוע אצל קבלן, אולם העברתם תלויה בגמר המו"מ עם גוש.

2) קבלת עבודות מסגרות בבנייני גוש בחיפה. אגודת פועלי המתכת בחיפה הציעה מחירים וקבלה חלק של העבודה. על החלק השני הודיע גוש שנמסר כבר לקבוצת 3 קבלנים מת"א במחיר של 60% למטה ממחירי חיפה. הלשכה דרשה שקבלנים אלה יקבלו לעבודה פועלי חיפה. בזו עת שקיצים דרש ממנו שהפועלים יקחו מת"א. מרכז העבודה קרא את קיצים לבירור. קיצים הודיע שלא דרש זאת מגוש, אלא גוש דרש ממנו פועלים וקיצים הודיע שאם ט.ט.חיפה תסכים, יתן פועלים מת"א. קיצים כתב לגוש שאף פועל אחד מת"א לא ילך לחיפה מבלי אשור ט.ט.חיפה. פועלי המתכת מת"א לחצו על המרכז שיעבירו אותם, אולם המרכז התנגד ובזאת נגמר הענין.

בינתים גמרו 5 פועלי גוש את עבודתם בת"א וגוש דרש להעבירם לחיפה. בשבוע שעבר בקש בר-כוכבא מאבא-חושי שאחד מט.ט.חיפה יבא לת"א להשתתף בבירור ע"ד העברת 5 הפועלים – יחד עם מזכירות הוע"פ, מרכז העבודה וט.ט.ת"א. חושי ענה שקשה להם לשלוח איש. גוש מסביר שישלחו לו את הפועלים וגם הפועלים דורשים תשובה, אולם מפני אי-בואו של ב"כ ט.ט.חיפה לא נגמר הבירור ולא נתקבלה החלטה להעבירם או לא. לדעת מרכז העבודה יש זכות לפועל להיות פועל קבוע אצל קבלן. אמנם יש מצב קשה בחיפה, אבל פועלים אלה, מלבד אחד, עובדים בקביעות אצל גוש זה שנה שנים. יש גם חשש שגוש יקבל במקום פועלים אלה – אחרים, לא מאלה שתתן לו הלשכה, כי לעבודה זו דרושים לו בעלי מקצוע מדרגה ראשונה, ועל פי ההסכם יש הרשות לגוש לקבל פועלים על דעת עצמו ורק להודיע על כך ללשכה. גם דעת ועדת החקירה היא שיש זכות של קביעה לפועל אצל קבלן.

ויכוחים נוספים: ט.ט.ת"א הכניסה פרינציפ של פועל קבוע אצל קבלן, ברצונה לקשור את פועלי הבנין למקצוע ולנוחות העבודה. דבר זה מקל על המלחמה בעד

./.

עבודה מאורגנה. מחמת פועלי גוש - עובדים אצלו 2 וזה 8 שנים (ברוין ושטייגר) 1 - גרשגורן עובד אצלו 6 שנים, 1 - רלחר - 3½ שנים. החמשי - שלמוני - חבר בקבוצה הבנייה של גוש, עובד אצלו 8 חדשים. הוא בעל משפחה של 4 נפשות ונמצא בארץ זה 11 שנה. מ.פ.ח. מציעה שבמקום שלמוני שילך לחיפה תקבל המועצה פועל מחיפה לעבודה בח"א, או יקיר קלגוס קבלה פועלים מומחים משלו, אין בהתון שהוא יקבל במקומם פועלים ע"י הלשכה.

<u>בר-בובבא</u> מציע שמ.פ.ח"א תקבל במקום 6 הפועלים של גוש - 6 פועלי חיפה לעבודה בח"א, ויילמם אינו מסכים.

שלחתי את הבירור הזה למ.פ.חיפה ודרשתי ממה שיבא בא-כחם לגמר הבירור.

<u>מוץ ארך - יום ' - 4.3.31</u>

ישיבת הסוכירות עם אבצוג בשאלת המשרד הקבלני.

הסוכירות אשרה את הצעת מ.פ.ח. בתנאי שהמשרד יהיה אחד וכחי המחלקות - לבנין ולגיז - בסופות לו. הועה"פ יוכל מזמן לזמן לבדוק את דרכי העסקה והתעסקות של המחלקה לבנין ולתקן תקנות לפי הצורך.

הסוכירות גם חייבה את אבצוג להשאר בהנהלה המשרד.

<u>ה ע ת ק ה.</u>
ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בא"י
מועצת פועלי חיפה.

חיפה, 19/4/31.
לועד-הפועל של ההסתדרות
לידי חה) ד. בן-גוריון
<u>תל-אביב.</u>
ח.נ.,

בתשובה למכתבכם מספר חה/.46/ מיום 16/4 ש.ז.

א/ מספר הפועלים העבריםשאינם חברי ההסתדרות בחיפה הננו מעריכים ל-300 - 350 פועל. מספרים מדויקים עפ"י עדות ג"ל וכו' לא נוכל להמציא לכם, היות ומספר בלתי לא סודר מזמן בחיפה. הפועלים הבלתי מאורגנים מרוכזים בעיקר במקצועות רלקסון: בנין, אלה הן קבוצות הבנין הקבלניות אשר עזבו את ההסתדרות או הוצאו מיפנה - מסבות ידועות לכם - מספר הפועלים המאורגנים בקבוצות אלו עולה ל-90-80

איש בערך, מלבדם אינם מאורגנים המשרים 10 - 16 איש, בעיקר הודות לזה שיש
באן מספרות קטנות אשר עובדים בהן רק הבעל עם חניכים או עם שותפים. פועלים
מבוגרים ישנם רק שנים בכל העיר. הרוב המכריע של פועלים בלתי מאורגנים
הנם עובדים מקריים בסקופות עבודה בלתי קבועים שפרנסתם אינה קבועה - ויש ותם
אוחזים גם במטלה יד אחר, בגון מסחר - רוכלות ועל כן לארגנם בהסתדרות.
פועלים בני העדות המזרחיות שהנם באיפה בעיקר בני העדה הבוכרית הנם מאורגנים
בהסתדרות ועוסקים כל הזמן בקשר אחד בכל הסובבים. פועלים ספרדים ישנם מעטים
במיעוט והם ברובם מאורגנים, תימנים ישנם מעט בעיר וגם הם מאורגנים.
מהסתדרות הוצאו בשנה האחרונה כ-25 חברים בעיקר לרגלי אי תשלום מסים או
לרגלי עברם למסחר. מובן, כי הם הוצאו ע"י משפט חברים.

ב/בשאלה תשלום המסים:

המוגים שאינם משלמים מסים הנם בעיקר הפועלים הבלתי קבועים (מעלי עבודה
צבוריות ומקצועות הבנין למיניהם).
הסבות: אחוז גביה בלתי משוכלל (רק בשנה האחרונה התחלנו לטפל בגביה באופן
מסודר), חוסר עבודה, נטל המסים הכבד הרובץ על החברים (מס ההסתדרות, קו"ח, השלמת
הרווחה וכו') צריך לגבות את המסים בסדר ובשיטה בכדי שלא יצטבר חוב, כי אז
קשה לחבר לשלם בבת אחת סכום יותר ניכר. חברתי שמועדות ההסתדרות לכל התאים
יענו רק לחברים שמסיהם מסודרים (למשל 3-4 חדשים). משמע החברים צריך במובן
[בעבודתה/ מדרגנו או מחל, הגביה מחדש/]
זה להיות יותר מעשי ולעזור למחלקת הגביה מסם/ים, ויש כי במשך 3-4 חדשים נוכל
להביא לידי ליקבידציה את סדור הגרעונות של המסים באופן משביע רצון.

ג/העברת פועלים ממקום למקום: לדעתנו כדאי להנהיג סדור מקובל בארצות חו"ל
והוא: כל פועל העובר מעיר לעיר, עליו לקחת "ויזה" מהמועצת העירונית שממנה
עוזב אותה ולהרשם מיד אחרי בואו במועצה בעיר, שבה הוא חושב להשתקע. יתכן
אולי קשה להכניס את הסדורים האלה בבת אחת, אולם באם נרצה נוכל מחוץ התחלת
סדר להגשימם. אצלנו רוב החברים החליפו את פנקסיהם, אין גם הרבה פנקסים
חדשים. לפי ידיעה שניתנה לנו ממחלקת ההרשמה ישנם אצלנו רק 120-130 פנקסים
שוראי בשבועות הקרובים יתקבלו (הסבה העיקרית היא כי המחלקה המרכזית מוציאה
אותם באיחור של חודש חדשיים).

אלו הן בקיצור תשובותינו לשאלותיכם. אם יש צורך בבירורים נוספים יהיו
מוכנים להמציאם מיד.

א.מוסי.

7.8.31 . __בערב ישיבת ועד הסניף.__

מסמי לחם על רצוננו לכנס מועצה מפלגתית לענייני העיר, מלבד חברי המוסדות
אנו רוצים שישתתפו גם באסיפה הצבור - שליחי הה"ם. לדעת החברים יש חברת
שישנו כ-60 חברים. סכנין 8, סעץ, מחנה, פיידים - אחד אחד, מהפועלות 3; סטטן,
הספל, המחנות ו"של" - אחד אחד; מהקבוצים שנים. אין אפשרות כעסית לכך. הצעתי
שנפתח אחדים - אם יש חברה, ונוציא מהכלל פקידים. 1 מפועלות, 2 מתרושה.
ישארו 10 מלבד מזכירי המועצה א' והסניף. - באה גולדה.
- המשרד הקבלני. אבצוג המחלק משתתפות במשרד, נכנסו למשרד מטעם המועצות:
סילמן, שמחה גולדברג, סובמן או סט (ממשק יגור). בשנה צריכה לחכנס מועצת
המשרד. מטעם מועצה הסדר סומנו קריביצקי מגמלים ופורסרנץ (ב"ב הקבוצות). לרגל
עיפון קריביצקי התפטר אבצוג. בועד אגודת פועלי הבנין החלט שקבוץ המו"חצ ג'
בחור גרעין לבנין בית החלוצה. מהקבוץ הארצי וקבוצה בורדים באה דרישה שהם
ישלחו לעבודה. ועד האגודה דחה את הדרישה. אלו עברו בסניף סוכירות מ.ש.ה.
המזכירות דחתה את הערעור. חברים אחדים ראו בזאת נטיה נגד קבוצה
חדשה. הקבוץ הארצי ערער בפני הוע"פ. ועדה מבקרת אשרה את החלטת מ.ש.ה.
והיום יצא הקבוץ לעבודה בבנין. אבצוג אף הוא ראה כאן נטיה נגד קבוצה חדשה
והגיש התפטרות מהוע. הפועל של המועצה ובל מוסדותיה.
בישיבת ועד הסניף לפני שבוע דנו בענין ונתגלתה המתנגדות קשה.
בקשתי את אבצוג לברר נמוקי התפטרותו, הוא סרב. מנמוקי סרובו הבינותי
שמלבד חלוקי דעות פרינציפיוניות יש יחסים אישיים בגו, הצעתי לצמצם את הבירור
רק בחלוקי דעות פרינציפיוניות, על כוון ההסתדרות בחיפה בשאלה סדור העבודה
ויחסה לעליה, ארגון מקצועי.
פתח אבא. תובעי להאזין לדעת הצבור. ההסתדרות היא שלהם ולא שלנו. באו
שנויים בהסתדרות. הצבור נעשה בעל משפחה, החל לדאוג לאינטרסים שלו - וההסתדרות
לא הלכה יחד את הצבור. הארגון המקצועי לא מכוון, לא ראה מראש את השאלות
העומדות לפניו. אמנם אין לשאול שבלגנת מחו"ל, כי יש לנו העדות והנאים
מיוחדים, אבל לא למדנו מהנסיון אשר יש ללמוד. כשנשבר כלי הקבלנות - סולל-בונה,

נוצרו קבוצות קבלניות. העוק נשמט מידי ההסתדרות ונתפס על ידי הפועלים, ע"ח תנאי העבודה, שנהפכו לאט לאט לקבלנות. מתוך חולשה, אי ראית הנולד הגענו לרע לגרוע. מתוך חיפוש דרך נוסד המשרד הקבלני. היתה בסוף השנתיים בקרה חריפה נגד המשרד. חברים טענו שטוב לעבוד אצל בעל פרטי. דעה אבא היתה שהמשרד צריך להבנות על הצבור העובד בתוכו. הברתי נושא קבוע ולא רק מנהלים מטעם ההסתדרות. המשרד הצליח במובן טכני וכספי - נגמרו בהצלחה - אך בחוסר חברותי, מאס מוצא. נתקבלו החלטות על ריאורגניזציה - אך לא הוצאו לפעל, כי חברים אחרים חשבו שהחלטות הן אנטי-הסתדרותיות. הדבר הובא לבירור הוע"פ, עמדת הסניף אושרה. אך היתה שוב התנגדות. לא רצו לחתוך בבשר החי. חיפשו הסכם עם החברים שלהם דעה אחרת. כשבאו לבחור באנשים, נתגלו חלוקי דעות.

ואשר לארגון המקצועי/ והעליה - עלינו לסייע לביסוס חברינו בארץ, להקמת [illegible], להכות שורש, לא להיפך לאינבלידים. יש ציבור אינטרסים. יש בכל מקום גל חדש. יש חברים שחיים רק מיבוש ביצות, בלחם צר ומים לחץ, ויש חברים מסודרים וקבועים. אין לסדר חילופין ולהביא לידי כך שכל הפועלים יעבדו רק שלשה ימים בשבוע, מוטב שמספר פועלים יהיו מסודרים וימצאו ענין להיות בהסתדרות ולשאר יש לדאוג. יש 400 מחוסרי עבודה בחיפה, ובפועלי בנין עסוקים בעבודה - הדבר מנקר את העינים. המקרנו מקצוע אחר לחוסר עבודה, מדוע לא מחליפים הפועלים באמיתו בהרשות אגודת הבנין אינה שליטה בשוק הבנין. עובדים יותר משמונה שעות, הקבוצות אינן מבלות פועלים ע"י הלשכה - והקבלנים הפרטיים שואלים מדוע הטילו חובות אלה רק עלינו.

באגודות המקצועיות אין החבר רואה שמירת האינטרס שלו. יש יותר מדי כלליות. יש ליצור סקציות, כי אין אגודה מוכשרה לסקף ענייני כל הסוגים. יש פעליציה של ארגון כללי אצלנו.

יש כ-42 אינסטלטורים. רק כ-12 הם באגודה. אין הבדל בין חברי האגודה לבין אלה שמחוץ להסתדרות. אלה ואלה אינם סבירים בחוקי ההסתדרות ודרישותיה. כשמציבים שאלת הארגון - אין בקרב חברינו עמדה, רק פוע"צ מוסכים בעמדה אבא. הוצע ליצור לשכה לאינסטלטורים מחוץ להסתדרות שבה ישתתפו כלם. אבא התנגד לזאת, והציע הקמת סקציה וכינוס כל האינסטלטורים בחובה, אולם נתגלה חוסר הבנה

לארגון בקרב חברינו. מכיון שאלה זו יש בדבר המסגרים, באמצעים יסוד מקצית -
פועלים שונים צריכים, בוע"ה לא דנים ולא מעיינים בשאלה זו. בשיחת מגעת
אגודת המתכת בת"א - קפלן נעדר מהישיבה - שחת רמז בלי לדעת את הענין, והחברים
מכן מהישיבה נפתי נפש, הענינים בהסתדרות ובמפלגה אינם בסדר ואסור מה להסתיר
אותם בפני פורום רחב, מיד מאשימים במגמות מסוכנות.
יש דלות נוראה באנשים בכל אגודה, חסמו דרך לפיתוח אנשים, אנו לא יודעים למשוך
כחות חדשים, בחוסר פעולה שיטתית מקור חרם, עוסקים רק בשאלות אקטואליות.

גולדה/ חסמה לקיום העליה בכל הקונצפציה הזאת.

אבא - לא חושש שאיזה פועל שהוא בארץ יתנגד לעליה. אין מחר מסבירה האגודה
אם יעמידו אותן על אינטרסים.

בן־אהרן - לאחר המאורעות נקלטו במיחס ב־160 בודדים, אבל לקליטה העיקרית
היתה בקבוצים, נתגלה שאין להסתדרות הכלים לקליטה העליה. ההסתדרות עומדת לפני
שני סוגי חברים רק בעבודות הצבוריות רצו לענות על שאלת העליה. עוק הבנין מגזר
בפני ההסתדרות. בסדור החדש של המשרד חק בלני יש צורך להכניס הקבוצים לבנין.

אבצוג - בדברי חברים יש משקה שההסתדרות היא רק קואופרציה של אינטרסים.
הלווינג של כיסוס שמשליכים בצבור מסוכן. בודאי טוב שמספר פועלים יעברו
בקביעות, אבל אנו אחראים לאלפי אלפי פועלים, הללו גם לא יתנו שרק מעטים
יעברו, ~~ְ~~ אם גם זו תהיה עמדת ההסתדרות, כי הרבים ינסו להשיג את
העבודה בכל האמצעים ויורידו השכר. אינני מתנגד לכיסוס, אבל לא על חשבון
פועלים אחרים. ההסתדרות אינה דואגת רק לאינטרסים - היא גם תובעת.

שאלתי : מהי האמיתה הקונקרטית של הזכות והתכנית הזאת - כמן למשל,
נחלקות הדעות בימם לשלושת הסעיפים המחייבים הדבר סדור משרד מקבלני.

אבצוג - הסעיפים הללו הם מוסכמים. דוגמא קונקרטית לזכות - ארגון המקצית
באגודת הבנין, המקצוע יעבדו את המקצוע, אם המיתים יתארגנו לתוך ויימיבו
את תנאיהם, לא יתנו לפועל חדש לחדור למקצוע ועניני הפועלים המשומים יופקדו.
דוגמא שניה - חלוקת העבודה בבנין בית החלוצות, היה צורך להרחיב ולהכניס
קבוצה חדשה לבנין זה, למען גם הם יעברו וילמדו המקצועות, לפי מצב העבודה
היתה עבודה לכל הקבוצות, אולי לפי התור הגיעה העבודה לקבוץ ג', אך טוב היה
להכניס עבודה חדשה.

<u>בן-אהרן</u> – הניגודים הפרינציפיוניים הם מורכבים, אין חוזם ביניהם. אין איש שרואה את ההסתדרות רק בקואופרציה של אינטרסנטים. לא היתה אף פעם דעה כזו בתוכנו. גם אבצוג חושב שיש לבסס פועל עירוני שלא יכול להתישב על הקרקע. ואשר לעליה – אין בכוח של תיפה בה לפתור שאלה זו, זהו ענינה של ההסתדרות כולה. חוסר מקצוע לא הועיל לעליה. כמה עולים חדשים נכנסו לעבודה במשך השנים האלה, שלא היו בהן מקצועות. הסכסוכים שהיו כאן לא היה מקורם בניגודים פרינציפיוניים, אלא משום חברים לא רצו לעבוד על פי החלטת הרוב.

<u>זולינסקי</u> – גם אני התנגדתי לסדור זה של המשרד הקבלני. בלי סו"כ לא היתה ולא תהיה לעולה אפשרות לחדור למקצוע. הקבלן הפרטי אינו רוצה להכשיר איש חדש. גם בעל המקצוע אינו רוצה לקבל ולמסור חרש מקצוע. אבל אין בכח תיפה לתקים פוליטכניקה, ולכן הסכמתי לבסוף לנסות האחרון של סעיפי סדר המשרד. המפלגה החליטה כך והיה צורך לקיים זאת, ולא היתה רשות לחבר אחד להפריע.

באשר לארגון המקצועי – עלינו לבדוק דרכנו. יש יותר מדי ריבוז. האגודה צריכה לקבל יותר חופש, צריכים לקבוע אמון של חברי האגודה. ידיה של האגודה אסורות, ולכן אין אמון. אגודת העץ לא הצליחה לרכז כל המסגרים. אחרים הם באגודת הבנין. ועד היום לא נחתך הדבר לכל התיינה שתי רשויות באגודה אחת. התרוצצות זו מולידה סכסוכים בין האגודות ובין המועצה. יש גם להפסיק התערבות מזכירות המועצה בחלוקת העבודה המקצועית. זו צריכה להיות בידי האגודה. בלעדי זאת לא תהיה בה לאגודה ולא תרכז את חבריה. ההסתדרות צריכה להגדיר סמכות האגודה. בשאלה מקצועית יש למצוא פשרות – לא מקצועית אבטונומית כאשר היתה אגודת הפיתים ולא ביטול כל מקצוע, צריכים להיות ועדי מקצוע, אבל הענינים והם צריכים להתרכז בידי ועד האגודה.

<u>דוד הכהן</u> – מצטרף לנסות של ארגון המשרד. מצטער על שהדבר לא נתן שם. חברים אינם רואים כל התיקף הנציב של ההסתדרות, ויותר מדי מספיר כל אחד על דעתו.

ציינתי שמקור הרע בהסתדרות לא בתנאים האוביקטיביים הקשים (חוסר עבודה, עבודה ערבית, מצוקה), לא בשנויים שחלו בצבור (הזדקנות, חיי משפחה, צורך בתכלית) וגם לא רפיון התחרות כלפי חוץ (חוסר שלטון בשוק העבודה, קבלנים

פרטיים) - אלא ברפיון הסניפי - חוסר שלטון בהסתדרות: אין ההסתדרות עכשיו שליטה על חברית, על תאית הארגוניים, על האגודות המקצועיות, על הקבוצות הקבלניות, ואפילו לא על המועצות העירוניות. כל הישר בעיניו נעשה. הארגון היחידי בהסתדרות שיש לו שלטון וניקה - זהו הקבוץ. ובחוסר שלטון זה שוב שמשים לא גורמים חיצוניים, אוביקטיביים, שלא קודם כל חוסר הרצון לשלטון, אם כי יש יכלת לכך. יש בה להסתדרות. מאות ואלפי חברית הם בה שבעזרתו יכולה ההסתדרות להשלים את רצונה להשמע לה. השלמת רצון זה זהו תנאי קודם לכל הטבת המצב בלפי פנים ובלפי חוץ. רק הסתדרות השלמה בחבריה מסוגלה להשפיע גם על החוץ להטיל את מרותה על תנאי ה עבודה. המצב שנתגלה לי בבחינת עניני ההסתדרות בערים הוא - התפרקות החוליות בהסתדרות, ניתוק הזיקה, בין ע חבר לחבר, בין היחידים לבין הרבים, בין תאי הארגון הבודדים ובין המסגרת הכללית. משתי השאלות אשר הצגתי בכל מקום: א) כמה פועלים אינם מאורגנים בהסתדרות, 2) כמה מהמאורגנים בהסתדרות הם באמת מאורגנים בתוכה ועל ידה - נתקבלה תשובה פרט דוקא לשאלה הינית. אגודת מקצועית הכי מאורגנת בירושלים היא - אגודת האופים המרכבה דוקא מאלמנט מתוח בעל הברה, שלא ירע את המלוך ועד היום טרם למד לדבר עברית. ודוקא במקצועות הבנין הנשענים על צבורנו החלוצי והמובחר שורה הפקרות איומה. בתל-אביב המצב יותר טוב - כי אין בה שאלת עבודה ערבית, רוב פועליה הם יציבים, קיימת בה מסורה ארגונית בשנות קיום ההסתדרות ואולי משפיעה גם קרבה מרכזי התנועה. אך בקרב פועלי המושבות אין הכל כשורה. במצב עכשיו אין ההסתדרות מסוגלת לעמוד בפני נסיונות קשים - כאילו שעלולים להתרחש הפיר באיי - אם חוסר עבודה קשה, אם התקפה עזה מבחוץ ואם זעזוע פנימי מסוכן. נתרופף האמון בהסתדרות, נתרופף יחס הכבוד להסתדרות - אין הפועל מאמין בכחה וביכלתה - ומשום כך אינו נשמע ואינו מורוק לה. התלונות היפות שמתקבלות פה ושם סימן לזמן אינן מתייחסות - ודבר זה חומר עוד יותר תחת היסוד המוסרי של ההסתדרות, אחרי המשמרות רפה-אונים לא ילך הצבור. לא נכונים דברי אבא שאין לחשוש שהפועל יתכחש לעניני העליה - באופן מפשט כן הוא הדבר. כל פועל ימחה נגד גזרות מקמילד, אבל בשתקליה המסשית הטבע באינטרס הפרטי שלו - התכחש יתכחש. דוגמת נ.צ. אינה בודדת. מלבד הקבוצים לא ניתנה על ידי הצבור כל עזרה לעולים(אבא מעיר שהכוון לא לפועל היחיד אלא לכלל הפועלים) - בנוגע לכלל זהו נכון, אבל במה דברים אמורים כז בשהכלל הוא

כלל, כשהוא מאורגן בתור צבור ויש שלטון הצבור על יחידיו, ושגב לא נכון להגיד שההסתדרות צריכה ללכת יחד עם הצבור, לא – היא צריכה להוליך את הצבור. ודאי שההסתדרות היא בשביל הפועלים ולא הפועלים בשביל ההסתדרות – אבל לא תמיד, ההסתדרות מיועדת לספק את אינטרסי חבריה אבל כשאינטרס של היחיד מוגע באינטרסי הצבור, בשאיפות התנועה, היא צריכה לדכא – בשעת הצורך גם כבה – את האינטרס האגואיסטי של היחיד או של קבוצת יחידים. ההתרחבות: זו קיימת לא רק בשביל הפועלים המאורגנים כבר בתוכה. במצב הירוד בהסתדרות אשמים כלם – החברים לסקציותיהם, המועצות העירוניות – ואולי יותר מכלם הועה"פ – הוי אולי סבות בלהי תלויות בנו במשך השנתים שגרמו לעזובה בהסתדרות – אולם בעניני ההסתדרות הם כל כך כבדי האחריות, כל כך רבי היקף והבן וכל כך מסובכים וקשים, שאין לעשותם אגב עבודה אחרת. היא דורשת יחוד, קביעות, התמדה ושיטה. אין לעשות פעולה ההסתדרות בסירוגין ויחד את עבודה הקונגרסים והפוליטיקה הציונית. צריכה הועד הלאומי ללונדון וחו"ל וההסתדרות מפקרת את כל פעולתנו. חברים מתרעמים עלי על שניהלתי בזמן האחרון מענינים הציוניים ומעניני חו"ל, אבל עם כל החשיבות המכרעת שיש בפעולתנו בקונגרס ובתנועה בחו"ל ברור לי שאם לא יבוצר הבסיס של כל תנועתנו כולם, כל עבודתנו תעלה בתהו. אנו עומדים

מול סכנות חמורות. יש נסיון תאוף לפלג את אבור הפועלים – ורק מתוך חוסר בשרון ויריעה לא עלה הדבר עד עכשיו בידי הרביזיוניסטים. במצב זה השורר בהסתדרות לא אתפלא אם הפועלים יתנו את ידם לרביזיוניסטים ולשד, אם רק אלה יבטיחו להם עבודה, ויש להם האפשרות הזאת, כי בעלי הבתים, אפילו השונאים גם לרביזיוניסטים בתור ציונים כלליים ויצמניים – יעזרו בענין זה לרביזיוניסטים.

בשטח הארגוני יש צורך בשנויים. אם אנו רוצים להקיף כל צבור הפועלים – עלינו לנקום בשיטה של דיצנטרליזציה ודיפרנציאציה ארגונית. לכל מקצוע וענף, לכל סוג וסוג דרוש ארגון משלו. משום כך אני מחייב את יסוד הסקציות. רק סקציה מיוחדת לאומנות מיוחדת תקיף את כל בעלי האומנות. ההכללה היתה בארגון מביאה לידי התעלמות מהספציפיות. באגודת בנין יש להקים סקציה של

מיחים, מרצפים, צבעים וכו'. וכן בשאר המקצועות. אולם יחד עם דיצנטרליזציה ארגונית יש הכרח בריכוז הפיקוח והשלטון. יש סכנה של התבדלות, שיחים, התפוררות והתעלמות מצרכי הכלל. המקציה עלולה להקרע מהמקצוע כולו ולהצטמצם במספר חברים קטן ולהעמיד את אינטרסים חבריה מעל לצרכי הכלל. היא לא תתן עבודה לעולה, לא תתן ללמד מקצוע לחדשים, תבוא בסתירה את שאר המקציות. השלטון על המקציות צריך להיות בידי האגודה. המקציה - מכשיר ארגוני ולא אינסטנציה מוסמכת. המקציה דואגת לרישום כל בעלי המקצוע שלה באגודה, משגחת על תנאי עבודתם, דנה אתם על ענינים - אבל ההחלטה היא בידי האגודה. חלוקת עבודה, קביעת תנאים, קבלת חברים חדשים - אין המקציה מחליטה על כך. אולם גם האגודה אינו המוסד האחרון. מזכירות המועצה משגחת על האגודות ונותנת להן הוראות. התערבות המזכירות אינה צריכה להיות תכופה שלא לצורך. בסדה שהאגודה מתנהלת לפי הכוון הכללי של המועצה בת בסדר צריכה בפועל להנתן לה אבטונומיה רחבה. אבל המזכירות צריכה להתערב מיד, ובמרץ - בשרק מתגלה איזה פרץ. זכות ההפרעה שמורה תמיד למועצה, אבל היא משתמשת בה רק בשעת הצורך הריאלי. אבל גם המועצה אינה צריכה להיות נתונה רק לדעת עצמה. הועד-הפועל צריך לפקח על פעולת המועצה ולכוון אותה, במסירות ובאופן שיטתי. למעשה לא קיימת עכשיו הסתדרות כללית אחת. כל עיר היא הסתדרות כללית בפני עצמה. באים לוע"הפ לפעמים בשעת צרה - לאחר מעשה. יש הכרח להפוך את השיטה. הועד-הפועל צריך לבא למועצות - ולפני המעשה. הוא צריך להיות האורגן המכוון את פעולות המועצות, ובידו צריך להתרכז השלטון, אם כי פחות, יותר מאשר באגודה, אין צורך להשתמש יותר מדי בכח זה, אבל חברי? קשה מתמיד ושמירת של הוראות הוע"הפ מחייבות.

בשתי השנים האחרונות הורד דגל התנועה בפנים. הגיעה עכשיו השעה להרים את הדגל. גם אותם החברים הבועטים במצוות ההסתדרות יענו אם יתבעו. הם מקילים בכבוד ההסתדרות, מפני שההסתדרות גופה מזלזלת בעצמה, וההסתדרות תובעת, תקיפה ושלטת - תעורר כבוד ותחייב משמעת.

אמרתי שאין תפקידה של ההסתדרות ללכת עם הצבור, כפי שאמר אבא, אלא להוליך את הצבור. ודאי שיש צורך להאזין לרצון החברים, אבל הרצון של החברים בתור פרטים איננו מסיר רצון התנועה ורצון הצבור בתור כלל שיש לו מטרות היסטוריות ואידיאלים חברתיים. אם ההסתדרות רק תלך עם הצבור - ולא תכוון את מהלכו - אני חושש שהצבור לא ילך אתה, מלבד מה שברור לי שלא נגיע לאותה הנקודה שאליה אנו שואפים. בצבורנו אפשר להבחין בין שלושה סוגים: 1) אינטרסנטים - וזו לא. הללו ילכו עם ההסתדרות רק עד כמה שההסתדרות נותנת להם דבר מה, וברגע שההסתדרות יבצר ממנה לספק את דרישותיהם או ברגע שההסתדרות תבקש משום מצב הכלל לעצור בדבר מה בעדם - ימנו עורף להסתדרות, כשההסתדרות תהיה חלשה. דוגמות חברים כאלה אנו מוצאים עכשיו למכביר בקבוצות הקבלניות בחיפה וירושלים, וגם בקרב פועלי החרושת המסודרים. 2) תלושים בחברה ובמפעל. הללו מתאכזבים מהמצב פירוד השורר בהסתדרות ומלאים מרירות. הם אינם מוצאים בהסתדרות סיפוק מוסרי, והחום הכי בכר שההסתדרות הוצאת בהם לחברים מובחרים אלה.

3) עומד בין שני הקצוות. הללו נאמנים לערכי ההסתדרות ללכת, אבל בפועל, באין תשובה מעולה ואין הביעה נמרצת - הרי מעשיהם ומחשבותיהם מתרוצצים ומנוגדים אלה אלה. אלה/ /אולי הרוב שבחברי ההסתדרות. התכונות החברים האלה, שם יאולי יותר משל שני הסוגים האחרים, תלוי בטיב השורר בתוך ההסתדרות. הם מובטחים לחיות חברים נאמנים אם ההסתדרות תרצה בכך, והם גם עלולים להתנכר ולהתרחק אם הרפיון והפרוצים בהסתדרות ירבו.

מצד השני בשלמם הוא - ערך הסתדרות תוקפה מקוממת-עין יש והיודעת להשלים את רצונה - מסוגלת לקרבם וללכדם.

ישיבת במ.פ.תלאביב.

(יום ה' 5.3.31)

משתתפים: זיאמה ולובינ׳קר.

צ׳ינתי לבירור עמדת ענינים: ארגון, תקציב וכסים, מצב עבודה ותנאי עבודה, קואופרציה וסדרי קבלני, בקורת, תרבות, יחסים, נוער-עובד, פועלות, עזרה,

הרכב המועצה: זיאמה, לובינ׳יקר, קיצים, הלל כהן (בשכר) רווה כהן, וגנס וביצק׳ (בלי שכר). חסר חבר שביעי. רצו שגורפינקל יכנס, אולם אירלסון התנגד לכך.

כל אחד מרבעת חברי הועה"פ (מלבד זיאמה והלל) מטפל במספר אגודות.

לובינ׳יקר - אריג, מתכת, עור, אוי״ם, חלק תובלה; רווה - בתי אכל ומלון וספרנים; קיצים - עץ, מתכת, בנין, לשכת עבודה, פועלות, ארגוני עוזרים - בנין: פועלי מספר, תעשיה, רמת-גן, חרסה, דפוס אוטובוס, רוטנברג; גוטוביצקי - בארגונים על/לובינ׳יקר שמונה ארגונית פנימית; זיאמה - מזכירות כללית - מרכז הקורספונדנציה קשר עם "דבר", קבלה רוח על מזכירי האגודות פעמים בשבוע על פעולתם השוטפת, קבלת חברים בודדים בכל מיני ענינים, פיקוח כללי על מועצות וישיבות האגודות.

בשיצא פיינשטיין ושאר החברים היו טרודים בשביתה פרידמן ארלשטיין - היו הענינים במועצה עזובים והועה"פ טפל בזמן האחרון בסדור וחידוש האספות הועדות והועדים. אורגנה אגודת ההובלה ואספה נמנה למזכירות. הוקמה מחדש אגודת הצבעים. סודרו בחירות לועד ונבחרה מועצה. נתבססה אגודת הארגז (מזכירה בלייזם) הוקמה אגודת השבנאים והמהנדסים (מזכירה וליג לובינ׳יקר, גם באגודת הפקידים והנוסעים. עכשיו עוסקים בהקמת אגודה פועלי בית. מוחים לשבח לשם כך במרכז העיר. מועצת הפועלים הקציבה למטרה זו 5 לירות, מבצרים ארגון הפקידים, עד עכשיו לא היה ועד, ומצב האגודה הוא מבי ירוד. אין בה חברים פעילים. נקראו כ־40 איש לועה"פ על ההסתדרות וצויינו חברים שיקחו על עצמם לעבוד באגודה לאחר הבחירות. נאספו גם עובדי ההסתדרות ודוחו על הפקיד וצבור הפועלים, בעזר שבועיים יסודרו בחירות לאגודה זו.

הוקם לפני חודש ספרייה/לנוער/ הפועלים - פעמים בשבוע. נרשמו 180, מבקרים חמשים, רק שליש מהם הם חברי הנוער.

פועלי גולדברג - הבוסתן (60) הוכנסו בזמן האחרון 38 פועל להסתדרות.

./.

ב־1.1.31 היו בהסתדרות 4866 חבר באגודה, מלבד נשי חברים ונוער עובד. יש להניח כי יש עוד 1600 - 2000 פועלים בתל־אביב בלתי מאורגנים. רובם במקומות עבודה קטנים:(פקידים , עובדות בית, פועלים מסוימים מעדות המזרחיות, תופרות. לפי המפקד בסוף 1930 היו בתל־אביב יפו 6695 פועל (4826 פועל, 1869 פועלת).
ב־1.1.31 היו בת"א לפי המחלקה הסטטיסטית בהסתדרות חברי האגודה 5086, נשי־חברים 2600, נוער עובד 730, בס"ה 8416.

לפני המועצה עומדות עכשיו השאלות: ארגון הבלתי מאורגנים, הכנסת הבן הי־ בתאים המאורגנים, בירור הגורמים ותנאי העבודה באופן שיטתי, פעולה תרבותית בקרב הצבור. (אגודות בתי אוכל והאופים עשו השנה פעולה מוצלחה להרמת תנאי העבודה).

מזכיר העץ, זיליגס, הוא גם מזכיר לשכת העבודה ואין שני התפקידים אלה מתישבים. מזכיר המסכה הנוכחי אינו גולה את צרכי האגודה, הלל בחן סגל את המשרד הקבלני, גם את מחלקת הבנית והכספים, ומזה כך המחלקה סובלת. באמרם יותר טוב אשר להגדיל הכנסות המס"ם כ־25 לא"י עוסדים לחבנים למחלקה זו וליג לוביניקר, ובמקומו באגודה תפקידים יחכנים את ליבסון לחצי יום. את זיליגס רוצים להוציא מהלשכה ולהוסיף לו את המסכה (יצא אז קורן) וללשכה יכניסו את פנינזים. במקום גדיתי דרוש איש אחר לעדות המזרחיות.

(קיצים בא רק ב־11 והודיע שלא ידע בכל מסיבה זו ונתינו את ההמשך למחר בבוקר בשעה 8).

י"ז אדר - יום ו' - 6.3.31

ישיבה עם מ.פ.ת"א. - קיצים, ויאמה, גוטוביצקי ואידלסון.

לדעת קיצים יש בעץ כ־160 פועלים בלתי מאורגנים (לרבות כ־70 עובדים ברשות עצמם בלי ניצול), מספר בוה במכבה, בעור (פועלים) 100, בקרטונז' 70־80 נערות (בית־חרושת זילברג), בפסק בית 600, בהובלה (נהגים,בעלי עגלות) 100, בבנין 150־200, בארג 40, בגנין 160, אחיות ועובדי רפואה 100, אמנות 25, בתי מלון 25, סבלים 15, פקידים 260, צבעות 100, סבלים 50, בס"ה כ־2000. מקומות עבודה חשובים בלתי מאורגנים אינם.

./.

האגודה חלק גדול מחברותיה אינו מדבר עברית ואין לו חנוך חלוצי - מהם, עור [illegible], עובדי בשר, חובלה, אופים.

[illegible]: באר"י חברים הם מסוג טוב ובעלי הכרה הסתדרותית; בבנין - אלפנט חלוצי והסתדרותי ובקבוצים יש חברים המסוגלים להוות אקטיב מסתדרותי, ביחוד בזה שמצב עבודה יותר טוב, וחלי האגודה הנ"ל טובה, אם יש לקויים - הריהם במצב העבודה, ולא במצב ההכרה של החברים. בין הפקידים יש לחלק בי סוגים פקידי ההסתדרות, מוסדות (בנק, עיריה, רוטנברג), בתי מסחר פרטיים. האחרון נתון לארגון. בין פקידי העיריה המצב ירוד, התרפסות בפני נותן העבודה; פקידי ההסתדרות הכרתם נמוכה, אינם לוקחים חלק בחיי ההסתדרות, במועצה ובאגודות המק-צועיות. לדעת ז'אסה אין האשמה רק בפקידים, הם הורחקו על ידי יתר הצבור. נוצרה מחיצה בין הפועל ובין הפקיד, מכיון שהם לעבודה גופנית ושמני הבדלים ברמת החיים. בעיני הצבור ערבים הפקידים זה לזה, ואם אחד חטא, כלם נאשמים. לפקיד יש הרגשה שהוא מנודה ואין לו מה לתרום. על הנהגת התנועה לפעול לשנוי היחס. יש לפעול את קבוץ עובדי ההסתדרות. לדעת אירלסון - הרגשה זו היא רק אמתלא בפי הפקיד. עובדי ההסתדרות הרוצים להיות מעל לראש הצבור גם בוחר בהם למוסדות התנועה. אין לעשות את הפקידים ל"קדושים" ויש לדרוש מהם פעולה ערה. לדעת אליהו, הפקידים מושפעים מהנהלת המוסדות, אם המנהלים אינם משתתפים בחיים המקומיים גם הפקידים עושים כמוהם. במוסד מסוים - הפקידים מעורבים בחיי המקום. גוטוביצקי מציין שהפקיד שהיה אקטיבי שונה אליו היחס מצד הפועלים לטובה (דוגמא - גורוביצקי) הנהגת התנועה צריכה להפעיל את הפקידים לבירור בענין זה.

בשכונה יש מקומות עבודה גדולים: רוטנברג, ברזל, מעמון, מחסן הוסמן, קואו-פרטיבים - אסף מחבת, איחור. בין פועלי רוטנברג יש אטמוספירה בעלי-בתית, אם כי יש הכרה הסתדרותית ומתענינים בענינים הפרטיים והמקומיים - אבל מתפרים לחיי גם [illegible] האגודות. ב"ברזל" הפועלים הם לא מסוגנים חלוצי, ברובם הגדול. יש גם אקטיביים, מתחלזין. באים לשיחות ומקשיבים להרצאות, אבל אין תהורה "דבקה". ב"מעמון" אי קבלת המשכורת במשך זמן רב מעסיקה את הפועלים. המצב החברתי אינו בסדר. בקואופרטיב "איחור" יש 8 חברי הקואופרטיב, 20 שכירים. האחרונים הם בסדר במובן ההסתדרותי, הראשונים הם מסוג בעלי מלאכה. להכיעה בספירה של

./.

המהגרים נעצים כלם. מכיר מתוך האגודה עצמה אין למצא. מקצת מגוער במחנה היא בסדר. בעק - מקום העבודה הגדול (90) אצל גורלסק. המצב החברתי רוד מאד, אם כי בסוף השנים האחרונות הוטב המצב (אז היה עוד יותר גרוע). יש בית"ר חברים טובים, ברם אינם חברי המסתדרות. לסביות המסתדרות אינם נעצים, המפרעות שהין נתוגות באגודה זו נסוגו. ברסוס - כל הפועלים מאורגנים, גם מוקלי אידן. חברי האגודה בעלי הכרה, אבל מצב המקצוע ירוד. מחירי חורפסה ירח. ברסוסים המרטיים עוד לא ירד שכר העבודה, אבל עוסר לרדת. מעזר - אלמנם לא מלוצי, יש גם ספרים ושאר עדות פורחות. בהי חרושת העיקרים (כהן) נסגרו, המוחרים מוסרים את העבודה לפועלים לביתם וקוח לארגן את המקצוע. בתולכה: יש גמלים, מורים, נהגים ובעלי עגלות. בפעולה המסתדרותית (בבחירות) הם אקטיביים מאד; במחם - החייטים מאורגנים, המוסרות לא. החברה המסתדרותית בין החייטים טובה, בזמן האחרון יש עליה באגודה. צבעות - אין בה קביעות. חברים מאורגנים ומסתדרים, עונת העבודה היא בקיץ, ובאים למסתדרות רק בחורף. בבתי-אכל ומלון - כלם מאורגנים. יש בין החברות רבות המסורות למסתדרות. בשקופות העבודה - עירית, ספירן - בעצם כלם מאורגנים, מלבד בספירי שאורגנן עדיין מוצא מחוק מקום.

בסוף השנים יש התקדמות בסוכן 000000 החברים. נמצאה פעולה ארגונית יותר מאומצת. הפעולה המובנית לקויה ודורשת תיקון יסודי. חוקים של המועצה אינן מקיף את כל הפעולה הדרושה. דורשים עוד כחות לעבודה המסתדרותית, התקון הראשי המסר - זהו נתוני העבודה, פרידמן - ארלוזורוב עומד לעבור לסוריה ומצב בחרושת הארגז ירד, וסיפקר רואה עצמו מוכרח לסגור אף הוא ביתחרושת ? סוריה).

בפסקיבית יש …, התחלה של ארגון. אופים - הם בעלי מלאכה, בכל זאת האגודה שם פעילה.

זיקים. … עבודי להגדיל את האקטיב בכל אגודה. ישיבות ועדי האגודה ומועצתה… קבועות עכשיו. בעק, במחנה ופקידים עומדים להקים סקציות. ועד האגודה … לסדור הסקציות. בבנין ועץ יש גם ועדה לתור העבודה.
באספות האגודה נמסר דו"ח מהועד ומתנהל עליו זכוח.

./.

<u>ויאמה</u>: יש התעוררות ארגונית בס.ט.ח"א, בחדשים האחרונים דבר זה נתגלה בהקמת המסגרת הארגונית של אגודה ובהסתדרות, ביצור הקימות, רבוי אספות כלליות של אגודות, רבוי ישיבות ועדי האגודות וועדים מקומיים. אולם יש צורך בפעולה יותר מעמיקה. נתגברה האבטונומיה של האגודה המקצועית ביחס למועצה. כשמזכיר האגודה רוצה לפעול - אין מפריעים לו (קיצים מעיר - שכך הוא כל חוזן), אך אין עדיין חיים <u>עצמיים</u> של האגודות. אבל בשאלת תעריפי העבודה, מלבד אגודת הדפוס שתוקפת שאלת התעריפים באופן יסודי, מפרס בהסתדרות הוא גורר, התקון יבא רק עם ליכוד התאים הארגוניים בנכים. יש דרישה לשביתות ארציות במקצועות שונים, שנית כי לפי דברי אחד החברים פועל במקצוע מסוים יותר קרוב לבן מקצועו בעיר 000 מאשר לבן מקצוע אחר בעירו. בני המקצוע בעיר אחת ודאי עלולים להיות קרובים יותר זה לזה. יש לקבוע דרך לפעולה תרבותית בתוך האגודות: נשפים תרבותיים בתוך 60 האגודה, מעין נשפי משפחה. <u>יש צורך ביצירת חוגים</u>, (בין מועצות לוזריה יש חוג להיסטוריה), ההסתדרות צריכה שהגיע לנפש הפועל ולתקן את חוזי שלו. יש אולי צורך לתת „פרס" ההסתדרותי לחברים הפעילים בועדי האגודות. ס.ס.ח"א מתאספת באופן בינוני עם החדש, גם על ענינים שוטפים. עבור הפועלים אינו מבקר את ישיבות המועצה. עלינו לברר מה יהיה תכן המועצה האגודתית, תכן הפעולה התרבותית באגודה, צריכה להיות מכוונת לא רק לשכל כי אם גם לרגש. בשטח הארגוני - יש שאלת תבלה מאורגנים.

<u>איזקסון</u>: בשטח הארגוני חסה ההסתדרות בפני קצוות בהבלקה סופרת ובפירוש סופרת, או דברו על יעזר המעמד או מעלו רק בסוגרת בזרה שארע באיזת מקום. אבל לא היתה פעולה שיטתית בתאים הארגוניים הקיימים. בכמה אגודות לא קיימות מועצות ולא דאגו לכך.

<u>לובינקי</u>: אינני מאמין הרבה בפעולה של האגודה ומתנגד להרחבת סמכויות של האגודה, ומפקפק בערך המקציות. למקצית לא יהיה כח, ורק יתן מקום לסכסוכי מפלגות. יש אולי רק צורך שועד האגודה יאסוף את חברי המקצית לשמוע דעתם בשאלות הנוגעות להם באופן מיוחד. הפועל שלם מקצוע על חשבון התנועה מתנגד בכל זאת להכנסה אי־חדש במקצוע או לשם מקצוע לפועל חדש. המקצועים מסרבים 60

./.

להכניס חבר אלש קצת, שמא יזקן שברם. יש סכנה של הסתגרות. בפעולה התרבותית יש צורך בדיצנטרליזציה. נחוצה ועדה תרבות עירונית. תקציב מ.ס.ה"א הוא 4000 לא"י לשנה והוא הולך וגדל, וגם הפעולה התרבותית צריכה לגדול ואם תהיה ועדה תרבות עירונית היא תגדל. הפועלים מעונינים בתרבות. מאות פועלים נרשמים בכל שנה לאחלשים. יש להרבות בעבודה תרבותית בתוך האגודות. פגישות ארציות נחוצות, אבל רק לשם התיעצות. ההגשמה של המסקנות צריכה להיות בידי אחד מחברי מזכירות הוע"פ של ההסתדרות. יש צורך בחילוף גברא במזכירות של האגודות. יש להכניס בעלי יב-ה למועצה.

<u>גרפינקל</u> - לוע"פ של המועצה אין יחס בקביעת מזכירי האגודות. גם כשיבחר מזכיר לא מתאים. יש צורך בזכות ויטו לוע"פ בענין זה. יש צורך בהתמחות העובדים לענף פעולה. אסור שכל אחד יעסוק בכל. על אנשים אחרים יש העמסה יתרה. מועצות האגודות יש לצמצם. יש סכנה של "עודף ארגון". לאגודה אין צורך בשלש מוסדות: מועצה, ועד ומזכירות. די בשנים. ענין לשכת העבודה גדול יותר מדי בתוך ההסתדרות. נגד אבטונומיה של אגודות.בכ"א ריכוז יש סכנה כשלונות. למועצה דרוש מזכיר כללי. הצבור אינו מרגיש במועצת פועלי ת"א. חברי המועצה עצמם אינם מרגישים בחברותם. רצויה פעולה להחזיר למועצה את כבודה. צריכים לקרא מועצות מוסמכות לדון בהם על שאלות כלליות של ההסתדרות בעיר, מגזימים בהתנגדות הפועלים המסודרים.

<u>קיצים</u> - אין לעשות בארץ טיפוסים מוסיים. אין עדיין פועל מבוסס, אפילו בחברה החשמל, השאר - עאבוב. בכל התרושה אין עדיין ביסוס. אין מפני זה אפשרות לקביעה מוחלטת של העריפים. אנו מוכרחים לטפל במקרה בודד ובהנחות כלליות, שלא בדעת אירלסון. שאלת האוטונומיה באגודות אין לעשות שאלה פרינציפיונית, הדבר תלוי במצב הפנימי של האגודה. אם יש אגודה ומזכיר שיש לסמוך עליהם - יש לתת אבטונומיה. מחבר אין לדרוש יותר מדי ומבצעי הדבר שהוא רוצה לנוח. הקושי בנערי הפועלים - שמעטים המוכשרים לכך. העליה מתגברת המזיקה מכבידה על פעולת חברי הועדים. ועיקר הארגון הוא בנערי הפועלים בסוכות העבודה.

<u>אירלסון</u> - חברי המועצה עכשיו הם רק פסיביים. עליהם להתמחות בעצם הפעולה. בפעולה לגבי הפרט יש לקשר אותה עם הענין הכללי. הפקציה הדרושה, אולם

יש לשמור על ריכוז המקום.

<u>גרינבקל</u> - יש צורך בקשר רצוף ומתמיד בין הועד־הפועל והמועצות העירוניות.

<u>זיאמה</u> - ערך המועצה ירד בעיני הצבור מפני שהאופוזיציה ירדה ונישלה מאיקפטיות מישיבות המועצה. יש לקרא ישיבות המועצה בהשתתפות חברי הועה"פ של ההסתדרות. אומרים יש לקבוע מינימום של מכסה לפועל, אין לעשות מינימום כזה, קשה לחזור לנוסח הפועל - הביקורת אני אינה מכוונת לכל יחיד בהסתדרות, כי אם להסתדרות כלה. אם פעולתנו לקויה, אין אנחנו מגדלים ומגבשים אקטיב פעיל, והעדר אקטיב זה הוא סימן להתרחקות של הצבור מההסתדרות.

<u>לובינשקר</u> - לשם תקון המצב בהסתדרות יש לרכוש את בית־העם. יש לדאוג עוד לבודד שאין ארגון דואג לו.

<u>מוגין</u> - הצרה היא שיש רק סניף באגודה ואין חברים. יש לרכוש את צבור החברים. אין לשחר מחברים. מחייב סקציות ואבטונומיה.

<u>אחיחא ישיבה עם ועד־הסניף.</u>

סברדלוב על הנוער העובד: נפגש עם מזכירי האגודות המקצועיות לברר את מצב המקצועות ונראה שבאגודות אינם יודעים את מצב המקצועות. לא בכל אגודה מטפלים בנוער ולא כל המטפלים יודעים איך. בבדיקת המקצועות גופן מצא שמצבן ירוד. יש מקצועות, בפחחות 120, אריג 25, דפוס 60. עכשיו מתארגנות: משק־בית, עץ. בועדי המקצועות אין עדיין ממונה לידיעת המעשה. מבריזים על פעולות - ואין חר. שאל את דוד כהן ועד הסניף התל־אביבי של הנוער העובד נראה שהנוער לא מרגיש במצב הרע. על יד הועד העירוני יש ועדה תרבותית וכלכלית. סברדלוב לקח על עצמו לטפל בועדה הכלכלית. יש חדר מלאכה לפחחות. רשומים כ-35 נערים, מחולקים לשתי קבוצות. היו צריכים ללמוד כ"א פעמים בשבוע, אך מעטים מבקרים את הלמודים. הנערים מתאוננים על הקושי של הלמוד אחרי יום עבודה. כנראה שהמורה(קולודני) לא ידע לשוות ענין ללמוד. מ.כ. בקשר עם אגודת המכונאים שימצו הרצאות טכנו־לוגיות לנערים. הוכרזה הרשמה של תלמידים לקורסים אלה, מעט נרשמים. נרשמו סוף סוף כ־40 איש. בעוד שבוע שבועיים יתחילו השעורים. עוסקים לאסוף את חברי הנוער העובד לפחות מגיל 14 להסביר להם מטרות ההסתדרות הנוע"הע ולאפשר לילדים לבחור מקצוע לפי נטיתם. מתחילים בבדיקת את חברי הנו"הע לברר איזה

./.

ומקצוע מתאים להם, חברי הועד של סניף הנו"ע מתאוננים שהחברים שנשלחו לעבוד בנוע"ה לא מצאו בינם את הדרך הנכונה גם בעבודה החקלאית וגם בתרבותית. בועדי הפועלים בבתי חרושת אין יחס רצוי לנוער העובד. הסניף מחוץ אינו מסודר, מנהיגי האגודות אינם מדריכים בענין זה את ועדי האגודות. השיחות הנערכות לנוע"ה אינן מעניינות את הנוער, כי המשוחחים אינם מתהלכים לנוער, הרבנים מופשטים יותר מדי. יש צורך בחנוך קדר של מדריכים לנוער. חוק הגנת הנוער העובד אינו מתבצע, אם כי מצד המשטרה יש רצון טוב לשמור על החוק, אך אין ועד הסניף דואג לכך במדה מספיקה. נחוץ איש מיוחד שישגיח על מקומות העבודה ויביא כל הפרת חוק למשטרה. לכך דרוש תקציב - למען יתמנה איש.

הצעות: חיזוק ועד הסניף בתוספת חבר אחד מתוך דרוח, כל אגודה צריכה שתטיל על חבר מיוחד מתאים לטפל בסקציית הנוער, כי המזכיר אינו מסוגל תמיד לעבודה זוז. הקמת סמינר למדריכים; תקציב לחצי יום בשביל חבר שישמור על חוק הגנת הנוער; פגישות מכוונות של עובדי הנוער לבירור הדרך והשיטה.

<u>סקירה על הסניף:</u> הועד נבחר בתחילת יולי. רשומים 1 00 חבר, מהם בערך רבע חברות. למרות ההחלטה שהמפלגה תטפל בעיקר בפעולה תרבותית סוציאליסטית - נמשך הטפול בעיקר בשאלות ההסתדרות. במועצת קירונית סורתבה (בנובמבר) טופל הטיפול בשאלות ההסתדרות. השתתפו במועצה 100 איש, חברינו בכל ועדי האגודות. נתקבלו מסקנות בשאלות ההסתדרות. הפעולה התרבותית היתה בעיקר-סדרת הרצאות, מבלי וכוח חברים, בשיחה ובוח, נסתיים זה מבלי קביעת עמדה מצד הסניף בשאלות פוליטיות. לחברים היתה הרגשה שהם רק אוביקט של פעולה מסברה. בשאלה ויכוח היו 3 זרמים: 1 - חייב הכל (מעוט), 2 - שלל הכל (מעוט יותר קטן), 3 - הרוב שלל הופעת חברינו מא"י בתעמולה בלונדון, אבל חייב צירוף פוע"צ למפלגת העבודה. באספות שהיו אחרי מועצת המפלגה האחרונה היה יחס חיובי להחלטות הפוליטיות של המועצה.

עומדים להקים סמינריון בסניף בשביל חוג של 15-20 חברים לחנוך מדריכים. הסכימו להרצות: אירלסון, גוטרובסקי, גזינסבורג, לובין. השעורים יהיו על ההסתדרות ועל המפלגה, ערבים, כנסת ישראל, תנועת הפועלים היהודית בעולם, סוציאליזם, יסודות הנוער.

./.

התחון בעל פה לא הצליח. יצא רק אחד, עומדים לחדש. המערבה - י. ברנשטיין, הקמין ופרגלית. סודרים הרצאות בהאים המקצועיים. לפני אס"ח סודרו 6 אספות פומביות שהצליחו בסדר יוצאת מן הכלל, מלבד אסה אחת חלקית. הקולות המרובים שקבלו הרסיף וגיס מים בתל־אביב היו לא ע"ח הפועלים. לדעת רוב החברים - הצביעו לא יותר מששים פועלים בעד הרביזים. לובינקר מעריך - כחמש מאות פועלים. גוסוביצקי בוסר במספר זה. לא יותר מעשרות נתנו קולותיהם לרביזיוניסטים. בבחירה היתה התמסרות שלא כרגיל מצד הפועלים. המסדרנו הרבה עלו מאי סוף בחלוקת הכרטיסים. ביום הבחירות נהרו אלינו מאות אנשים, רבים שלא הכרנו אותם.

ועדת הנוער (6 חברי ועד הסניף, ב"כ ועד הבחירות, "הפועל", הנו"ע, המורים וצופים) התקשרה ע. הסתדרות יום הנוער ושלחה להן מרצים ומדריכים. חברות לא הצליחה למשוך אתן הנוער המקומי.

ססים משלמים בקביעות 300-400 חבר. הקלוב אינו מתאים ומחוסר אמצעים לא מסדרים קלוב 600 חבוז. בועד הסניף עובדים 3 חברים למחצה. המצאיות הזאת סוקה לבורה, דרוש שמזכיר יעבוד יום שלם בועד הסניף.

חברינו מכרו השנה 5000 שקל, 250 חולקו בלי כסף בין העדות המזרחיות. דורשים 1000 שקלים בלי כסף. בועדת השקל שלנו יושבים: גוסוביצקי, כץ, קסינר, גם שיף יעבוד להבא.

גוסוביצקי - יש רשימה של א א פים פועלים שחורי 60000 מים להמציא להם שקלים. יכלה
לפני שבוע החליטו בועד הסניף לתת את מעולת השקל. אפשר להפיץ עוד 1000 שקלים בכסף(לובינקר - עוד אלפים). סלברנו הוצאו בת"א 3-4.000 שקלים. בינתים יש כ־600 שוקלים שלנו. באופן זה אנו יכולים לקבל כ־6000. התימנים רכשו כבר 500 שקלים. יש לראות שהחברים יוסיפו על שקליהם. דרוש סכום של 100 - 150 לא"י להפצת השקלים. לכך יש לסדר מגבית בין החברים והמוסדות.

גורוכובסקי - לא 150 אלא 200 לא"י דרושים, כי הבחירות עצמן יעלו כ־75 לא"י. תל־אביב עצמה יכולה לכסות את התקציב הזה (לאס"ח אספו כא־75 לא"י). בועדת הכספים צריכים להכניס לובינקר, קסינר, יברסקי וגורוכובסקי.

הרמוני - אשתקד נמכרו 20.000, ימכרו עוד 30.000 - 20. הארץ תשלח כ־40 ציר.

לובינקר - יש עוד להפיץ הרבה שקלים בין חיבתו. מוטב למעט בהוצאות צירים ולהרבות בהפצת שקלים.

./.

<u>כ"ד אדר, תרצ"א - יום ו' (13.3.31)</u>

<u>ישיבה עם מועצת פועלי תל-אביב.</u>

שאלות סדוריות במועצה. 1) ויליאם מזכיר הלשכה ובאותו זמן גם מזכיר אגודת העץ. אין שני התפקידים אלה מתישבים. 2) המזכיר לשכה אינו ממלא את תפקידי האגודה. 3) לאגודה עוד יש מזכיר חלקי (½ יום) לסברג, ולאומים חלקי, ורמבסקי, ש יחם מתמקצע. החוסר האנשי בעיר הוא סקין זה שבעיר העתיקה בירושלים, דרוש מזכיר בעל היקף יותר גדול. יש הצעה להם לשתי האגודות מזכיר אחד שלו ומתאים יותר. בשיש מזכיר לא מתאים - מוטלה עבודת האגודה על חברי המזכירות, שנאלצים מפני כך להזניח עבודות אחרות. 4) במחלקת הגביה והכספים מנהל הלל ושני עוזרים לו: בן ושמעוני. העניינים היו יכולים להיות בסדר גמור אילו הלל היה מטפל רק בכספים, אולם הוא מטפל בסדרי הקבלני, שני העוזרים אינם מסוגלים למלא את מקום הלל. אילו הכל היה בסדר, אפשר היה להגריל מבכנות המועצה ב"ש לא"י. הלל מציע להכניס את זליג במקום בן, את בן להעביר ללשכת העבודה, לפקידים ולשמשים להעבירם במקום זליג את ליבמן. זליג יטפל בעץ ושמבה, וקורן (סמבה) יצא לגמרי. לאור ולאומים מציעים את חררי זו לכוב ולסדר את לסב ג ורמבסקי, 5) בקשר עם ההתכוננות לבחירות לעיריית תל-אביב, מציעים שזליג יקבל עליו לחצי יום את הדאגה הזאת ויסודר מסקירים, ויוסף לטפל בשאר האגודות שלו, וליבמן יבוא לחצי יום לאגודת הסקירים.

מסקיבית לא מאורגן. יש כשש מאות בחורות במקצוע זה. החלה לפתוח לשכה לעבודות בית בעיר. דרוש חצי איש לארגון העבודה. מועצת הפועלות הקציבה למטרה זו 6 לא"י והועד עוד ½ לא"י. חברי המזכירות של המועצה מסופקים בשאלה זו אם להוסיף איש חדש או להטיל גם עבודה זו על מניה - מועצת הפועלות. 7) ברית אינו מטפל ובמקומו דרוש איש אחר יותר מתאים לעדות המזרחיות. מציעים את עמית, מי שהיה בהרצליה. 8) חיים פרידמן מנהל עכשיו את העבודה התרבותית בה"א מתוך וע"הת התרבות. חוסר מגע מתמיד עם המועצה משפיע לרעה על הפעולה ויש צורך להעבירו למ.פ.ת"א. 9) יש דעה שחבורי לא יעבוד רק חצי יום בנוער המנייף אלא יום שלם, ואז דרוש איש (או ½) לנוער הסבבך.

./.

<u>חלק של התקציב:</u> להלכה התקציב מאוזן (לשנת 1951), אולם ההוצאה יראו הגדל. לא חושבם כאוזן סעיף שכר דירה 18 לא"י לחודש וגם לא מצויים (בס,10 17 יוסן רק 6 לא"י לחודש). תקציב 1950 נגמר בגרעון של 140 לא"י (ההכנסות הוו התחזית ב-60%, וההוצאות עלו כ-80%). בקביעת ההכנסה לשנת 1951 הגדילו את סכום ההכנסות הססים מ-270 ל-290. כה"א 5000 חבר. בשנת 1950 גבו מ-3400 חבר לחודש (60%) אפשר להגביל את האחוז עד 75% (בשנת 1949 עלו הכנסות מסים 242 לחודש). הגרעון הכללי של המועצה הוא כמעט 1200 לא"י. בתקציב אין כלום לתשלום חובות. לבנק חייבים 400 לא"י, להלואה ומשכון 300, לקפת מלוה 200, לעובדים - חודש משכרת, סוכנים - כ-100 לא"י. לקרן השביתה יש גרעון של 300 לא"י (חוב למועצה). יש אפשרות בשעה טובה להגדיל סכ"ר החברים כה"א כ-600 חבר ועל ידי כך להגדיל קצת את הכנסות המסים. אולם הגרעון המעשי גדול ויש לשמור על כל פרוטה. לשם כך יש להכניס את ולי"ג למחלקת המכסים. מזכיר אגודה בנין צריך להיות מזכיר לשכת העבודה, כי בשאר המוצעות ממלים מזכירי האגודה במלוקת העבודה, ואין צורך בבפילות זו שמזכיר הלשכה יעסוק בכל מה שאר מזכירי האגודה ממלים. (מסכים ונבו יבנם לאגודה העזר והאופים).

[illegible] באשר למשק בית - יוצאו 6 לא"י למשך חדשיים ללשכה, מאור, שרות וחדר), ואז ישארו רק 8 לא"י לא"ש. אין זה מספיק בכל אופן ואין צורך בכך, לעבודה זו צריכה להמסר מנ"ת ונעדה המועלות המבול קצת. במקומות עבודה או מועלות יסמלו במשך זמן זה רק חברי המזכירות. מסכים לבניית לבטון לסיירים.

<u>גוטוביצקי</u> - אינו מסכים לחלל בשאלה משק בית. נחוץ לכך איש. מציע את מנה לרגר - 6 לא"י לשני חדשים. בעבור חדשים תוטל בזאת מנ"ת. בנוגע לבדיחי הוא מציע לדחות את הוצאתו לזמן מה, ולי"ג צריך להכנס לבחירות לעיריה, כך ישאר בבנ"ת, כי לא מסוגל ללשכה ולי"ג מסוגל מאד לבחירות, ללשכת העבודה יכנס מזכיר הבנין.

<u>לזבינקר</u> - טוען אינו מתאים ללשכת עבודה, על זיינסט להשאר בלשכה, לען ומחבת יש לקחת את קיבוצון, רוצה שולי"ג יטפל בבחירות. ארגון משק בית הוא ארעי, אבל אם תחלט לטפל בו - יש לקחת את מנה לרגר, סבלי לחפשים את התקציב על המוקש. נגד הוצאת בדיחי למני גמר הטו"ם עם המאחרות המינים.

./.

<u>בבה:</u> ניגשים ליסוד אגודה משק בית לא לנסיון אלא מתוך פעולה רגולרית, ואין להטיל זאת על "קופ"ה", כי היא מטפלת כבר בהרבה מקומות עבודה (מסמירו, מוזיא-זסקוביץ, שטיולר ליבר 50, תנובה - גיאו, חרר (50 פועלות), וילכרברג 40, 3 פועלי תנובה (20), תלמידות וכוצ'ינסקי (10) עוזרות ויצו (10), אחיות עמ"י (7).

בעבודות בית ישנן 45% מתערות התורחיות 55% אשכנזיות. מ-215 עובדות יש 207 עד גיל של 18 ; יש נערות מגיל 9) במשקך ע"ז 100 מאשכנזיות שהן חברות בהסתדרות, אבל אינן מעלות מסים. הללו יכולות לשמש יסוד לאגודה. נחוצה מזכירה מיוחדת, גם לאחר תרשים חדש מזכירה, אבל האגודה שתברא תקבע את עצמה.

<u>קיצים</u> - בלשכה העבודה העיקר פעולת מסרות, ריבוז התור ופקוח על חלוקת העבודה ותפוש עבודה בעיר, לפעולה ראשונה זיליכם לא מתאים - בן יותר טוב, ויליכם צריך להכנס לעבודה המתכת. למשק בית אין לנו כשמים. רק מ"ש לידות אשר לתקציב לכך. וליג צריך ללכת לבחירות אבל גם ישאר באגודות שהוא מנהל עכשיו. לעזר ואפיה צריך להכנס הרל. במקום בן גבגיה יש לקחת איש אחר.

<u>גרפינקל</u> - על לשכה תבניה יש לשמור לא רק מבחינה כספית אלא גם מבחינה ארגונית, כי משק כספי מסודר גם מפתח למצב הארגון. אין לשחרר את הלל מהתפקיד זה, כי הוא הצליח. אין לקחת משם את בן, כי הוא לא יצליח בלשכה העבודה. יש להם להלל עזרה בסדרר הקבלני למען יוכל להתמסר לשתי המחלקות. בארגון משק בית יש להכניס את פועצת הפועלות, להבא תהיה מזכירתן ועוד הפועלות גם מזכירה משק בית. לשכה העבודה קשורה באגודה הבנין, המפקידים אירגנטים וצריך לאחד את שתיהן, לשני המפקידים יחד צריך אולי להפקיד איש אחד. מבנין אולי אינו מתאים ללשכה, ספק אם שבו לאגודה עזר ואפיה. לאגודת המפקידים יתאים יותר, וליג אינו מתאים ביותר לאגודת המפקידים. בשנה זו יש לתקפיד על המסגרת ההקציבית, כי השנה תהיה קשה גם בפעולתם וגם בפועצות.

<u>אירלסון</u> - לשכת העבודה לא מלאה עד עכשיו כל תפקיד ויש לשמור לבל הפתוח של הפתיחת מכת המ"א עושת עכשיו. מנהל הלשבה צריך לחפש עבודה ולפסור על חלוקתה ואינו יכול לטפל בעוד עוד באיזו אגודה שהיא. לעזר ואופים - הרל. המצב באגודת המפקידים ומשק בית לא היא טוב ודרוש תקון. ליבמן היה מתאים לאגודת המפקידים. מועצת הפועלות צריכה לעזור לארגון משק בית, כשהאגודה תוקם - תחזיק את עצמה. לשבה משק בית צריכה לקבל אחוזים מתעגרות, כמו לשכה העבודה הכללית. בניה לא מתאים לארגון משק בית, בן לא יצליח בלשבת העבודה.

גורזובסקי - מסכים ללוביניקר וגרטינקל בשאלה הלשכה. כלפי חוץ חייבים לשמור על ערך הלשכה. יש לארגן משק בית, אבל אין זה דבר ארעי ולא לחדשים. אם דבר מה יצא בדבר הבחירות מידי זליג - זהו צריך להיות דבר המקירים. אם כן יבנם ללשכת העבודה - יצטרכו לפטרו בעוד שבועות חדשים. זיליטם צריך להשאר בלשכה ולעץ ולמתבה יש להכניס את קיגוזון, לפור זאמיה שבו לא יתאים, אזי המרי למקירים שבו או ליבסון.

זיליטם - משק בית יש לארגן בהזרה נסיון של 3 חדשים, אבל מניה בהחלט לא מתאימה לכך ובזעירה התועלות היא מצליחה. ללשכת העבודה מציע את עצמו, אבל רק בלשכה. כל זמן שבמיתי נשאר, עליו לעזור בלשכה. קשה שאיש אחד ימלא את העבודה במתבה ובעץ. שבו אולי יתאים לכך. את זליג יש לשחרר מהמקירים ובמקומו שם - ליבסון, היה טוב להכניס את שפרלינג לסדר הקבלני ואז היה הלל יכול למסור את עצמו יותר לענייני הכספים.

המשך אח"הצ.

בדבר המכרזים החדשים רעה הרוב היא: זיליטם ללשכה, קיגזון - לעץ ומתבה (אם אגודות אלו לא התנגדות לכך), בענין עוד זאטיה להכות עם בהחלטה אם שבו או הררי או שמוטשקין. לוביניקר נשאר בעבודתו ומוסיפים לו הבחירות. למשק בית דורשים עזרה במשיח יותר גדולה מטעצה הפועלות וקובעים חברה חדשה (חנה לרנר) למשק בית לשלשה או ששה חדשים. שאלה כדיתי נדחית עד אחרי גמר בירור עם המאחדות המיסנים. בץ נשאר בלשכת המרכזה.

הלל מעיר שהחלטה זו מגדילה את התקציב בעשר לא"י לחודש.

גוטוביצקי מציע שלכל הפעולה בקרב הפועלות יהיה רק איש אחד בקביעות, ורק לשלשה חדשים בראשית הארגון, יקבלו איש נוסף. הצעה זו נתקבלה בתוספת שבסוף שלשה החדשים תשוב המועצה לדון בשאלה זו.

בנוגע לנער המבקר מסכימים שאם חבורי יעבור לעבודה בסניף יום שלם - יקבלו את ליבסון לחצי יום במקום של חבורי (לוביניקר דורש רחיה בהחלטה בענין זה).

המשך הבירורים ביום א':

10 בבוקר - נוער עובד וענייני תרבות
5 אח"הצ מצב העבודה בתל-אביב
4 " מסדר הקבלני
6 " [illegible]

./.

ביום שני בבוקר בשעה שמנה - ענין עירית ת"א

ב - 10 - קואופרציה.

פרידמן-ארלשטיין מסרק את בית-החרושת שלו על מנת להעבירו לפוריה. בעשרים וארבעה הפרון יגמר, פ"א מוכן לסבור הכל לשייגקר תמורת 3000 לא"י ובתנאי בנה לא לחקים בי"ח בפוריה. גולדנטר נגון להלוות לשייגקר 2000 ומוכן לקבל על עצמו הריבית. גולדנטר זקוק לאשור סלוניון. ביום ראשון אתישא נפגשו פרידמן שייגקר ופוליאנסקי. בלי עזרה מהמוכנות מסניין לא יגמר לרעת לזבינקר, מנמור מתיחם לענין בעקרון. רופין מעריך את המכונה ולזבינקר דורש שהוע"ם יבנה בעוני הקורם. ויאסה ולזבינקר יבנסו לקסלן שיטפל בענין זה.

בתי אדר, הרצליה - 14.3.31

בבוקר אספת הפקידים, רבה עם, אולם מפקידי העיריה באו מעטים. מספר חברי האגודה 587, מהם (לפי רשימות הנ"ל) עסוקים בעבודה קבועה 130 בפרדסות הפרטיות, 155 בפרדסות צבוריים, 66 בבנינים, 96 במשרדים פרטיים, 110 בבתי מסחר, השאר כ-40 הם מחוסרי עבודה. מקצת של נוער לא קיימת, אם כי בבתי מסחר ובמשרדים פרטיים עובדים רבים מהנוער. מצב האגודה ירוד.

נבחרה מועצה - זליג, אליגון(שומשם), שינקר, ביינהנדלר, ליבמן, ארלברג וויסבלום ועוד אחרים.

15.3.31 ישיבה עם ועה"ח של ת"א: זיאסה, חיים, חבורי, בכח, גוסוביצקי.

בשעורי ערב לוסדים 4-600 פועלים (75% חברי ההסתדרות). חבר משלם 5 גרוש לחודש מחו"ע 2. לא חבר 10 גרוש. יש מתחילים גמורים ויש "משתלמים" - בדי קריאת ספר לא מספיק. המורים-חברי ההסתדרות. השאלה נתמכת בעיקר ע"י העיריה. גע"מה הקציבה לכך 10 - 12 לא"י לחודש. העיריה ניסתה כמה פעמים לבטל הדבר או להוציא מידי ההסתדרות. קיימים גם שעורי ערב בחורף ולפעמים גם בקיץ:(תנ"ך - מוסינזון, הזרמים החברתיים בישראל - קופמן (150 שומעים), ספרות עברית חדשה (חררי - 70 ב-60-שומעים), אר רופולוגי - זלוטשין, תולדות הסוציאליזם (קלעי - 30 חבר, ידיעת א"י - ברסלב 16-25 שומעים, פסיכולוגיה-היצירה 200. לפני שנה היו

./.

מעורים/
לכלכלה מדינית - נרשמו 35 איש ונסוגו, חשבה אין מעור, לפני שנה הרצה פריגה
על עד תולדות הסוציאליזם והיו לו כל הזמן 40 שומעים. חלק מהמרצים מקבלים
שכר. המעורים במעט נושאים עצמם. תושב משלם 5 גרוש בעד כל שעור לחודש.
כשעורים מקצועיים מתקבלים הכמויות כמוסר ידיעה אלמנטרית 00000 בחשבון והשפה
יש שעור סכ"ן - 18 - 20. בקורס לספה 8"ס, בקורס להסטוריה 16, רצו לסדר קורס
לבנין ולא נרשמו אנשים. מה משר הדברים

הפעולה במקומות עבודה החלה אשקד, בשעות הצהרים על ענינים שוטפים. היה קשה
בהשגת מרצים. בלי מרצים אחרים קבועים בשכר לא יתקיים הדבר לדעת חי"ם. השנה
עובדים באופן זה גדרבין וחר. יש צורך בפעולה באה בשכונות. בשכונת הרכבת יש
חדר קריאה. חסר חדר קריאה בעיר. לועדי הפועלים סודר סמינריון: התעשיה,
חוקי עבודה, ביטוח סוציאלי , תולדות ההסתדרות, האיגוד המקצועי.
פעולה אומנותית - עד עכשיו סודרו רק נשפים וקונצרטים. המקהלה לא הצליחה.
עומדים לסדר תזמורת. יד לבך 40 לא"י. מסדרים טיולים לשם ידיעת הארץ. הודרך
סודרו טיולים לעכו, לירושלים, לים המלח, לגליל, לתל-חי (מעמד העוקרים).
משתתפים 30-40 - 200 איש.
בשעורי-ערב לערבית נרשמו 100 לומדים 40.

ג'אמה מעירי: המקהלה מצליחה א. משותף להסתדרויות נוער שלנו. חסר הימנון של
הפועלים. בפנים חדר קריאה מרכזי מוטב שיוקמו חדרי קריאה בשכונות. הר לא מתאים
להרצאות במקומות עבודה, נושאיו והרצאותיו מעטמים. ההרצאות בשכונות צריכות
להתקיים בלי פרופסיונלים. יש חשיבות רבה בפתיחת קלובים בשכונות. הדבר יעלה
כ-18 לא"י לחודש(2 לא"י כל קלוב - חדר ועתונים). המועצה הגדילה את הקציבה
לתרבות בתוך לא"י לחודש. אבל 15 לא"י לחודש לתרבות לא מספיקות ולא נמצא בהתאם
להוצאות המוקצת (300 לא"י לחודש). יש לסדר גוף מהסתדרות שבשבתם את היה יקדש
לעבודה התרבותית. יש להרצות בשכונות על פעולות המועצה. בין פעולות לוויות
ופרק-לבר יש הוגים להיסטוריה ולשאלות התנועה. התחלות אלו יש להרחיב.
חבורה - הרצאות במקומות העבודה אינן נותנות כלום.
גופובצקי_ פעולת התרבות לא תסדר כל זמן שתנהלה הפעולה (ח"י) לא תמצא

./.

בפוקעא. בכוס מקומות עבודה יש לסדר הרצאות בשכונות. בלודז'יה עובדים 180 - קוטעים בשעת הצהרים רק 40 (תואר בפסטרות אחרות), הוא הדין בלוז ובמפירי (היום מעיר שבמפירי שומעים בלם), בברוך נשארים ממשים רק שלשים, בגורלסקי באים לשיחות רק 40. בס"ה בכל מקומות העבודה יש רק 260 שומעים, בשכונות יש כ-1200 חברים, יבאו לשיחות כ-400. על הרצאות אלו אין להוציא כסף, אלא ≠ בהתנדבות. הבחירות לאס"הנ הוכיחו שהשכונות שלא מכלו בהן - המגבר להגעת הפועלים (בגון שכונת מונטיפיורי). יש לשים לב באופן מיוחד לשכונות מצד הרבות' וגם מצד ספק. בכל שכונה צריך להיות קלוב. מדי פעם בפעם צריך ב"ב מ.פ.ח"א לספור בשכונה דו"ח על פעולת ההסתדרות בעיר.

במקומות העבודה יש לספור שומן לזמן דו"ח על המצב באגודה, כי לאספות בלליות של האגודה לא באים כל החברים.

<u>בבה</u> - מצב השפה בקרב הפועלים לא טוב. מרבים ברבים יהודית ורוסית. בבסה אגודות שחבריהן כבר עשר שנים בארץ - מדברים יידית. יש חברים שמדברים עם ילדיהם רוסית. בדרך יפו-תל-אביב יש אפילו גן ילדים גרמני, שמוחזק על ידי יהודים. ההרצאות במקומות עבודה יש בהן תועלה, אולם המרצים צריכים להיות קשורים בקביעות את מקומות קבועים, למען יתקשר המרצה את שומעיו. על ידי בך יוכל גם ליצור חוגים. יש לשאוף שבמקומות העבודה יהיה מקום מיוחד לאכל, ושם יהיו גם עתונים.

<u>כו' אדר, תרצ"א - יום ג' - 16.3.31</u>

<u>ישיבה עם מ.פ. תל-אביב בשאלות העיריה.</u> לובינ'ר, ג'צים, קנ'בסקי, גרפינקל, אירלסון; חברי המזכירות של מוע"הפ - ב.ג. עלינו לדאוג לקירוב חוגי הבינונים או חוגים עממיים (בעלי מלאכה, חנונים זעירים, "קבצנים" סתם, דלת העם) לצבור הפועלים, אחרת יתוספו לפונאיסט צבור הפועלים. גם עתידנו בעיריה תלוי בעמדת חוגים אלה. דרכי הפעולה: שיתוף החוגים האלה בהנאה ממוסדות ההסתדרות (קפת חולים, ועדת התרבות), יצירת מוסדות מיוחדים להם (קרדים, דאגה לתשיבותם ובנין בתים.

<u>טפול בשכונות</u> : במצב הספקי מס והתרבות של תושבי השכונה, שיפור השכונה עצמה. פרק מיוחד קבעות ועדות המרחיות.

./.

(נכנס הלל רוגוב שהגיע היום באניה, והישיבה הופרעה. המשכה בעוד ימים אחדים).

<u>ישיבה עם המשרד הקבלני תל-אביב - הלל כהן, קיצים, רוט ואני.</u>

<u>הלל</u> - עד היום עבדו במשרד 60-80 פועלים קבועים, בנאים, נגרים, צבעים ואינסט-
לטורים ופועלי בנין פשוטים. כל עבודות המשרד נמסרות להם. בשעת צורך לוקחים
פועלים נוספים מהלשכה. פועלי המשרד אינם מקבלים חלק בעבודות שלא מהמשרד
בקבלת עבודה מתיעצים עם הפועלים ורק בהסכמתם מגישים הצעה. החוזה נמסר לפועלים
בחוזרת 10% להנהלה, מה שמקביל לקו"ח, רבית, ביטוח מסקי אמון, אחוז ללשכה העבודה
ו- 2 לקרן מלואים. בעבודות גדולות שלא בבנין מגבים רק 6% בעיר, לא בעיר 10%.
הנהלת המשרד - קיצים, הלל נקבעו על ידי מ.פ. ה"א עד 1930 עסק המשרד רק
בכבישים, גדרות ואינסטלציה, מ-1930 הוא עוסק גם בבנין.
פועלי המשרד הם: 20 נגרים, 30 בנין (שלוש קבוצות: קבוצת המשרד" 12, חבורת הבנין 11
10, קבוצת ע... 13 וצבעים 3, אינסטלטורים 4, העבודה נהלת על ידי מנהל המשרד
ומזכיר האגודה. הנגרים מאורגנים בבני בתי מלאכה: י. עזיון 15, חרוש מעץ.
ב-1930 השתכרו הנגרים באופן ממוצע 8 - 10 לא"י לחודש. בשנת 1931 הורע המצב.
זה בחודש שמה מחוסרי עבודה. רוזנבלט עובר בקבוצות הבנין ומסבירות הלשכה. אחת
הקבוצות עבדו באופן ממוצע 4 ימים בשבוע בסך 1930 (45 גרוש ליום). מראשון
לאוקטובר מתכננים לנפל הם מקבלים 30 גרוש ליום, ולא עובדים בכל יום.
העבודה שבראש המשרד עכשיו 9000 לא"י; מלבד פרק המועצות בבמ-צינה, אבל יש
עבודים בעבודה זו (0 40 לא"י). עד סוף 1930, מזמן היווסדו עשה המשרד
עבודה בסכום של 50.000 לא"י.
כלפי בנק-הפועלים מ.פ. ה"א אחראית לחובות המשרד. בקרן המלואים עד 12.1.31
יש 400 לא"י.
קבוצי הבנין האחרים החלו בזמן האחרון עבודת המשרד מחולק לפי תור בין כל הקבוצות
ה... של מ.פ.ה"א החליט להפריש 15% מהעבודה לשאר הפועלים. המשרד רצה להשאיר
אך קיצים עבב.

(המשך יבא).

<u>ישיבה עם קניני ומזכירות מ.פ. ה"א.</u> הופעה דרושה בניסה קניני לארגון עובדי

./.

העירייה. בלי זאת לא יקום הארגון. נבחר לפני זמן מה ועד פועלי העירייה, יש צורך לצרף אליו מ"מ מפקידים ובכך יקום ועד עובדי העירייה.

קמינר - אינו יכול לקבל הצעה זו: 1) מפני עבודתו בקרן הקיימת שבולעת את כל זמנו שמחוץ לעבודת העירייה, 2) מצבו הגופני וזיקתו להתרפאות, 3) הרקבון בין פקידי העירייה גדול ואין איש שיעזור בעבודה ושיש לסמוך עליו, הקמת ארגון העירייה אפשרית רק במלחמה, ומלחמה אשר לעשות כמ"ש צבא חלוצים. צבור פקידי העירייה אינו מוכשר למלחמה, לכן לקריירה. 4) אין לסיעה המסתדרות הרשות לדרוש מצבו מעולה זו, היא לא עמדה על כבודו.

קמינר על עניני העירייה. לא פרוצה מעמדה הסיעה. גרפינקל ראש ועדת הבקרה אבל הועדה כבר לא התאספה יותר משנה. בזמן שלמון הפועלים היה ראש וע"הב קבל משכורת (שרטן), אך עירייה זו ביטלה את המשכורת, וראש הועדה אינו מטפל בבקורת. על ידי כך סיעתנו אינה יודעת את הנעשה בעירייה. הסיעה גם לא הזמינה חברים מעובדי העירייה לדעת את הנעשה. לפי החוקה הקיימת יודע מצבנו לבחירות מאשר היה בבחירות האחרונות. העירייה סדרה גבית המסים בכה שכל הדיירים לא יהיו בעלי זכות בחירה, כי אין גובים מהם מסים ואינם נרשמים בפנקסים. מקמנו בעירייה צוחקת. עניניה החשובים של העיר מסודרים באופן פרטי על ידי חברי מועצה אחדים. רימנט, בלי כל מנוי רשמי, יושב בקביעות בעירייה וכל מי שיש לו דבר עם לעירייה מוכרח לפנות אליו. ידו בכל. הוא מקבל עשר לירות לחודש מידי דיזנגוף ורוקח. שושנה פרסיץ מסדרת את עניני החנוך על דעת עצמה, פותחת גנים ומקבלת מורים בלי ידיעת העירייה. אומנם לשם כך כספים בלי מסירת דו"ח לעירייה. הפקידים נכנעים לרוקח ומתרפסים לפניו. פועלי הנקיון ומפעל המים סודרו בעבודה קבועה ורובם אסירי תודה למנהלי העירייה. שמה העבודות הצבוריות צוחקת, המסים נגבים בסדר, והזבוב מתחייבים אנשים לעירייה ביד סיעה המסתדרות, משלמים מכספי העירייה. היה מקרה שפקיד - רוזנ-יסטר פעל - והשאירו אותו עד ימעל שנית ופטרוהו..

אח"כ ישיבה עם מועצת פועלי תל-אביב וסיעת המסתדרות בעניני העירייה.

זברסקי - בראש הנהלת העירייה עומדים דיזנגוף, רוקח ופרסיץ. שושני הוא מנהל

הכספים, רשימה לא בחנתה, אולם בפועל הענינים בידו. פרסי"ן אינה מתערבת בענינים, מלבד עניני החנוך, רוקח תחת השפעת יולני. נשללה זכות הבחירה מהדיירים העיר אינה מתענינת בשאלות העיריה. הסיעה אינה מבקרת את הנעשה. היה צורך לסדר רשימה של החברים שנשללה מהם זכות הבחירה - והדבר לא נעשה. השאלה היא אם לפנות למוסלם בשאלת זכות הבחירה.

<u>לובינקר</u> - נחוץ אומר לבחירות, לברר לברר אם לחברי ההסתדרות יש זכות בחירה, לסדר את הזכות לאלה אשר נשללה מהם.

<u>גוסוביצקי</u> - הסיעה אשמה שלא היתה הסברה בקרב החברים על עניני העיריה, כי בשני השנים האחרונות תשומת הלב לא נסבה לענינים אלה. בשכונות יש אלפי בוחרים, ובמעט איש מהם אינו יודע מה נעשה בעיריה. שכונה הרכבת היא במאה אחוז הסתדרותית ואף פעם לא היתה שם הרצאה על העיריה. הוא הדין בשכונת שפק. האשמה השניה היא שחברינו בנציגות העיריה לא פעילים, ביחוד בועדת הבקרה.

<u>גורובוסקי</u> - סיעתנו לא נלחמה כראוי ולא פנתה לקהל הבוחרים. עמדת סיעתנו היתה חיורת. כשעשה שחקרא "שיכון הוע"ה" בהשתמשות הסיעה לדון על המצב בעיריה ועמדת הסיעה. בישיבה זו עלינו לדון על פעולתנו בקרב החוגים העממיים: שכונות, עיירות פרוורים, בעלי מלאכה, חנונים זעירים, דלת העם מהם.

<u>לובינקר</u> - עם בעלי מלאכה יש שאלה מסבכת בעניני עבודה. נלחמים בין בעלי מלאכה שני זרמים - זרם רביזיוניסטי וזרם "ציוני כללי" הרוצה להתקשר עם ההסתדרות. על המרכז החקלאי להתענין בצרכי התאחדות של בעלי מלאכה, קופת-חולים צריכה לעשות הסכם עם בעלי מלאכה. יש תסיסה בקרב הסוחרים הזעירים בתל-אביב ובמקומות אחרים. רוצים להקים בנק, היו רוצים גם להתקשר את קופת-חולים. יש צורך לעבור את הסו"ם את האחריות החיסגים. המצב הרע בעבודה אינו מאפשר מכויים לעבודה פוריה בכוון זה.

יש בעלי צריפים שיושבים על קרקעות שלא שלמו עדיין עבורם בשלמות. בעזרת מסוימת אפשר להביא את הקניה לידי גמר - אך אין מי שיטפל בכך. יש צורך לארגן גם לעזרה סוציאלית בעיר שהיא פרוזה ומוזנחת.

<u>קפלן</u> - קל לברר הבניה יפה, העיקר היא שאלת יכלת ההגשמה. יש קודם כל הצורך להרחיב בתוכנו את חוג העסקנים.

./.

<u>קנ'בסקי</u> - הנסיון של קו"א עם בעלי מלאכה לא הצליח, כתיבה נכנסו עשרות אחרות, כח"א רק בודדים. קו"ח מרחיבה עכשיו את פעולתה - בין ערבים, במושבות קטנות בגליל. בתל-אביב התרחבה מספקת, כי יש עזרה הגם של הרסה. אם קו"ח תתן עזרה למוהרים זעירים - יתקוממו נגד זה הרופאים.

<u>זברסקי</u> - כשנתחיל פעולה בקרב חוגים אחרים נפגש בהתנגדות ובמלחמה ודרוש קודם כל איש מיוחד מטעם ההסתדרות, בעל הכשרה מיוחדת לכך שיתמסר לעבודה זו. עם אלמנטים אלה קשה יותר לעבוד מאשר בתוך ההסתדרות. יש גם להבטיח שהפעולה אשר תיעשה תהיה לברכה להסתדרות. אם הפעולה לא תיעשה כהוגן - נזיק רק לעצמנו, החוגים האלה יהפכו לשונאינו.

<u>ז'אמה</u> - לא יספיק לנו האנשים לכל העבודות העומדות לפנינו. גוסיאצ'י הציע דבר חשוב: לארגן בכל שכונת גרעין ההסתדרות. השאלה מה יהיה תפקיד הגרעין (לדעתי - לרעתי תפקיד הסתדרותי ושכונתי). יש פעולה בקרב העדות - אבל מי יעשה. [illegible]

העירוני שאנו מגדירים בקיס.הפעולה העומדת לפנינו מספקת לחלקים שונים: בין המורים צריכה המפלגה לפעול באופן רגיל בעזרת הסתדרותית ולפועלים - המועצה צריכה לדאוג להם. יש שאלה של נוער בשכונות ובעדות - וזה חלק אורגני של שאלת הנוער. יש רק שני חוגים שידרשו פעולה מיוחדת - בעלי מלאכה וחנונים זעירים, ויש להטיל על חבר אחד או שנים לברר במשך חודש ימים מה הין רוצים חוגים אלה שנעשה להם (בענין קו"ח, התיעבות, מסים עבודה), אח"כ נבקר אם אנו יכולים לעשות זאת או לא. בינתים צריך גי"ל לחודש ימים להכנס לבקרת עניני העירית. סיעתנו צריכה לנקוט עמדה מלחמתית.

<u>ג' ניסן, תרצ"א - יום שבת - 21.3.31</u>

<u>ישיבה עם הנוער העובד.</u>

מספר חברי הסניף בתל-אביב 440, מלבד 260 בערך שטרם קבלו את פנקסי החבר שלהם. בסניף מחנה יש 140 חבר, רמוז 64, מהם 18 חברות, אריג ־50, מהם 6 חברים משק בית - 30 (עובדות במשק בית כ־200 ילדות ונערות מגיל של 8 ומעלה). היו סקציות עוד, פקידים וחרושת - אך נתבטלו מחוסר נערים ומחוסר עזרה מצד האגודה.

./.

במשק בית עוברות הרבה חניכות שאינן יודעות קרוא וכתוב. יש 60 חנו"ע, חצים בעלי מקצוע.

יש קבוצה להשתלמות עצמית בגמת 50 חבר, מתאספים פעמים בשבוע, מסדרים שיחות. יש חוסר במדריך בוגר. יש גם חוגים – מסדרים שם הרצאות, סבלי לימוד עצמי. המפורע שהשיבות לבני הנוער חשוב מאד – אין ספק בו. „הפועל" מתגבר לאבטונומיה של הנוער–העובד בעיני פמוזם, ואין פעולה מפורטת בנוע"ה, אולם נערים רבים נמצאים ב„הפועל" ואינם חברים להסתדרות הנוע"ה. מתחבטים בשאלה המגי ביחוד בשכבה המתבגרת.

בבי"ס לנוער מבקרים 80 תלמיד (רשומים 160) משש עד שמונה בערב. בין חברי הנוע"ה יש למעלה מ-10% תימנים, אך אינם מרגישים עצמם טוב בהסתדרות, טוענים שמקפחים אותם בעבודה. ואמנם נותני העבודה אינם רוצים לקבל נער תימני. דרשו שיתנו להם חדר מיוחד , ונתנו, וגם בהתבדלות לא מצאו סיפוק. יתכן שמי שהוא מסית אותם בהסתדרות.

מורגש מחסור בחברים בוגרים ליטפל בשאלות מקצועיות מטעם האגודות. אין פיקוח מספיק על מלוי חוקת הגנת הנוער העובד. בחדרי המלאכה לומדים שתי קבוצות (26). מפני עייפות יום עבודה ואולי גם מסבות אחרות אין מצליחים. יש צורך לשחרר את הנוער שעה אחת ביום מעבודה, חברים אחדים מציעים לדרוש שחרור חצי יום בכל שבוע למען יוכלו באותו יום ללמוד.

היחסים בקבוצת העבודה בין המבוגרים והנוער לא טובים.

לפי דברי דוד – חלק הנוער מבוא לאספות והרצאות – הוא מבכר לבקר את הקולנוע.

יש צורך לסדר מקהלה ותזמורת, אך אין חדר לכך, אם כי יש מורה.

בקיבוץ יש 60 חבר למעלה מגיל 18, כשיכנסו להסתדרות לא ימצאו את סיפוקם.

בנוער העובד אינם יכולים להשאר ויש הצעה ליצור שכבה בוגרים בהסתדרות.

פיסטיצ'ין מתאונן על חדרי המלאכה. אין הכנה עיונית. העבודה המעשית אינה קשורה ללמוד תיאורטי. לחדרי המלאכה נמצאים בתוך מבניים מעולים. השעורים המקצועיים של הנוע"ה אינם מתאימים לנוער – השעורים הם מקריים, הגומרים בבית המלאכה דורשים תעודה. על הנוע"ה להתיעץ עם מומחים (מעין הגבר) לשם קביעת תכנית לחדרי המלאכה.

./.

רוב הבוגרים של הנוער־העובד יוצאים לתרבות רעה. החנוך שקבלו בנוער - אינו מתבטא בחייהם. הם מבקרים בבתי הקפה, לומדים לרקוד, משחקים בכדור־רגל, מתרחקים מההסתדרות. לנגע זה חסרת סביבה חברתית ותרבותית מתאימה. החברים האקטיביים אינם מוצאים תוכן מספיק בחייהם.

<u>סברדלוב</u> - התקיים בשבוע הבא פגישה של מתנדבים להוון על מדרי המלאכה. אין להפוך את הנערים האלה לבט"ם ואין לתת תעודות. אם נמשוך סדרה - נבטל. אם הנערים יקבלו חופש לחצי יום - לא יעלה בידינו להקיף את כל הנערים אשר ישתחררו. דרוש איש ל־3-4 חדשים לבדוק את מקומות העבודה ותנאי העבודה של הנוער ושמירת החוק.

<u>כ"ט ניסן, תרצ"א - 16.4.31</u>

<u>ישיבה עם פועלי העיריה.</u>

חוסר ארגון הנערים עלול להזיק לפועלים ולערער ארגונם. חלק מהפועלים מתייחסים לארגון הנערים, כי הם חדשים. לפי מסקנות הועדה מיום 30.1.29 בי"ת מטעם את סניף הנערים, מזכירות פ.פ.ת, ועד אגודת הטכנה וועד עובדי העיריה, פועלי מחלקת המים - אריבים כל העובדים, הפקידים והפועלים, המקבלים את שכרם מקופת העיריה באיזו מחלקה שהיא, להכנס לארגון אחד מקיף הנקרא בשם „ארגון עובדי העיריה". בתוך הארגון יתקיימו סקציות לפי סוגי העובדים השונים. לכל סקציה יהיו באי־כח בועד הכללי של עובדי העיריה.
העכוב בהגשמת הארגון הוא בסרובו של קסיני להכנס לועד. רק הוא יצליח לארגן את הנערים. התקבלה החלטה לדבר בענין זה עם קסיני.

<u>ישיבה עם בורלא ושני על הפעולה בקרב הספרדים.</u>

מסרתי להם על בקורי בסלע הערים והבירורים שעשינו לפעולה בקרב העדות המזרחיות בירושלים. שאלתי מה יש בת"א צעירים מקרב הספרדים המוכשרים לפעולה. לפי סברתם, אלה הם מאוכזבים מההסתדרות. יש להם רושם שבאים אליהם רק בשעה שזקוקים להם, רק בהתחשב עם הזכות אשר לרבוא אישם. בפעולה התרבותית יש להרים את הקלוב „העברי הצעיר" שהיה קיים, ולהקים על ידו לשכת עבודה. יש אלמנטים שאינם זקוקים לעבודה - להם דרושה פעולה תרבותית, אבל לשם כך מתוך אלמנטים אלה.

ח״ו בקלוב- יש להיים בקרבה הסרבן המסחרי לשבו עבודה.

הצירוף שבשעה זו אין לשבה של המסחררת אף יום עבודה אחד ואם נרשמו אנשים לעבודה - רק נביא להם טפח נוסף ונעורר בהם המרמרות.

מנ״י - צ״ין יש עכשיו סדרים הבונים בתים ועוברים עם פועלים סדרים, אבל אינם מאורגנים. אולי (המארגן של בית הספר המקומי, שמואל מו״ל ועוד). מנ״י מיעץ לחקים את הקלוב בסביבה הסרבן המסחרי, (נוה-שאנן או נוה-שלום, העולים הסדרים מרוכזים בנוה-שאנן. הקלוב צריך לעלות 5 לא״י לחודש.

הצעתי שהצורך מקודם מגיעה את מספר צעירים סדרים לשימה מוקדמת לבירור דרכי הסגולה, ובאור להתישבות אין לעשות בקבות, ובחור אמצעי לארגון יש לברר טיב הנועדים להתישבות, הבטחתם, אמצעיהם, מצבם המשפחתי. אולי נשתף את בן-יוסף, ועוד הרבה סדרים אחרים שעוסקים בהתישב - לבירור הסגולה בקרב החוגים העממיים הסדרים לשם התישבות.

מועצת פועלי יפו ותל-אביב.

5.6.31

העתקה.
מספר 559

לועד הפועל של ההסתדרות
כאן.

א.נ.,

הנדון: מכתבכם מיום כ"ט ניסן מס.תח/1/46

הננו להמציא לכם בזאת את תשובתנו לשאלון שהמצאתם לנו במכתבכם הנ"ל.

סעיף א'. תשובתנו לשאלתכם בסעיף א' מיוסדת על אינפורמציה מלוקטה ומסודרת. מספרים מדויקים אין ברשותנו.

מחוץ להסתדרות נמצאים בתל-אביב ויפו ועובדים במקצועות שונים ה-200 פועלים מ"הפועל המזרחי", כ-100 - 120 רביזיוניסטים, כ-400 מהאחדות תימנים (עיקר בעבודות פשוטות, סנדלרות וחייטות), כ-100-160 ספרדים (בעיקר בבנין, עבודות פשוטות).

עובדי המועצה קובעים, שפועלים בלתי מאורגנים בהסתדרות מלבד הנ"ל 600 נמצאים בעיקר במקצועות דלקמן: בבתי מלאכה של מקצוע המתכת (כ-100), עץ - 100, הצבעות - 75 - 50, במשק בית - 400, בהובלה - 75 -50, אופים 15-10, הנגרות - 200-150.

אם הגורם הפוליטי או העדתי העקרי מחוץ להסתדרות את "הפועל המזרחי" רביזיוניסטים, תימנים וספרדים, הרי לגבי שאר הסוגים יש לציין שלש סבות לעמידתם מחוץ להסתדרות:

א) פיזור העובדים הרבה מקבוצה עבודה קטנים או חוסר מקום עבודה קבוע. לסוגים אלה שייכים בתי המלאכה במקצועות עץ ומתכת, העובדות בעזרה בית או בהשכרה בשכונות הרחוקות, בודדים בהובלה ובצבעות (אצל הצבעים מקשה עוד על הארגון האפשרות הקלה של כל אחד ואחד להפוך לקבלן).

ב) הצד השני שבהם ההכרה ההסתדרותית הלקויה.

ג) כנראה גם חוסר האפשרות למועצה להקדיש כחות מספיקים באופן שיטתי לפעולה ארגון של סוגים אלה.

יש יסוד לחשוב שבמשך השנה הקרובה תעשה פעולה בכוון ארגון בתי מלאכה במקצועות עץ ומתכת ובעיקר העבודה של משק בית ותחבורה.

סעיף ב'. בדרך כלל משלמים בקביעות ובסדרון את מס ההסתדרות, החברים שעובדים באופן קבוע ובמקום עבודה קבוע.
אינם משלמים את המס מחוסרי עבודה והחברים שאינם עובדים במקום עבודה קבוע, מה שמקשה לגבות להגיע אליהם.
בשנתיים האחרונות אחזה המועצה באמצעים לשכלל אופן הגביה:
1) גביה בדירות הפרטית של אותו חבר שאין לו גם זה עבודה קבוע.
2) שליחת הודעות ותזכורות בכל חודש.
3) הפסירה לחשבון המבדקים את המסרבים לשלם את המס.

לסחוף היקף את כל חברי ההסתדרות חביבלתם לשלם את המס, יצטרכו לסדר במשך הזמן שיטה הגביה לפי האזורים (מלבד מקומות עבודה קבועים, שהגביה תשאר במקום עבודה).

בדרגת המסים הקיימת צריך להכניס שנויים ביחוד בדרגות הבינים עד 20 לא"י.

המחבר לרצוי שהחברים המשתכרים למעלה מ"50 ל"י צריכים לשלם 1% ממשכורתם.

אין חלוקי דעות בזה שתנאי ראשון לחברות בהסתדרות – תשלום מס חבר.

סעיף ב' לשון הביא / להתאמה את הפרוטוקול למציאות – יש צורך להטיל חובה על הגובים ועל ועדי המפעלים לעקוב אחרי כל מקרה של עזיבת מקום עבודה ע"י חבר, לברר ולחקור בכל פעם לאן עבר החבר ולהודיע על זאת ללשכת ההרשמה. הבודדים ישארו גם אז מחוץ לקונטרולה מסודרת.

בכדי להחיש את החלפה והוצאת הפנקסים המוזנחים במועצה, הכרחי להדגיש את החבר שבכל מקרה שיזקק למוסד הסתדרותי ידרשו ממנו את פנקס החבר. יש גם מקום לסדורים טכניים נוספים בתוך מנגנון ההרשמה (תזכורת, הודעות וכו').

בב"ח

מתוס י. שרגנבין.

ו' ניסן, תרצ"א - 24.3.31

נסעתי בבוקר לירושלים. ישיבה עם ס.פ.ע"פ ירושלים. לפי סיכומי המחלקה הסטטיסטית היו בירושלים ביום 1.1.31 2704 חברים באגודות, 474 חברות, מלבד 1103 נשי חברים יחד 4283. נוער עובד 360: ס"ה 4633. פינקלשטיין מוסיף לכך 50 אחוזות של הרשם שנכנסו להסתדרות בדצמבר 1930 ולא נכללו עדיין במספרים הנ"ל. לעומת זאת הוא מפחית כ-600 חבר מ-גדודות ...נה שעזבו ביניהם את העיר או גם את הארץ, ושבוזמם נרשמו ונעלמו, המספר הריאלי, לפי דעתו, הוא 3700 חבר. מס' ר הפועלים בעיר לפי דעת פינקלשטיין כ-6000, לרבות גם הפקידים, המספר הממוצע של משלמי מסים 1328 בכל חודש, ז.א. 28% מכל מספר החברים בסוף 1930. בשנה 1929 היו משלמים 1470 בכל חודש, אולם ההכנסה עלתה בשנת 1930, כי עלה גובה המס הממוצע. בשנת 9 29 גבו מסים 1100 לא"י, בשנת 1930 - 1400, 99 אם כי היו רק 30000 משלמי מס. סבת האחוז הנמוך של משלמי מסים היא שחצי ממספר החברים עובדים בבנין, והגביה בבנין קשה, כי החבר עובד היום פה ומחר שם וקשה לתפוס אותו. בשנת 1929 היו מספר פועלי הבנין שעבדו ע"י מלאכה בבנינים גדולים - יותר רב מבשנת 1930. מספר בניני הלשכה פחתו בשנה שעברה. הפועלים העובדים בבתי מלאכה, את תשלומיהם נגבים בקושי. הפקידים ופועלי הרכבת לא נכללו במספר משלמי המס, כי מסיהם נגבים על ידי האגודות. בסוף 1930 נכנסו 500 חברים חדשים להסתדרות, מהם 366 אשכנזים, 135 מעדות המזרחיות. כ-60 מחדשים הם עולים, לפי האגודות: בנין 61, בתי אכל 19, ים המלח 19, צבע 13, פחח 16, מתכת 32, דפוס 18, א..ים 49, עובדי ראשי"ע ואמנות 28, קצבים 8, הובלה 76, עץ 37, אחיות מוסמכות 60. אי אפשר להגיד שכל ה-500 נמצאים גם עכשיו בהסתדרות. אין טפול בחבר החדש, ויש שלאחר כניסתו - הוא נעלם מהאופק.

האגודות החיות: בנין, עץ, פחות, אפ"ח. הערבים עבדו בפאסיות יחודיות לפני המאורעות - יצאו. עובדים עכשיו רק יהודים, וכלם מא רוגנים. עם גרמן יש חוזה טוב - לדעת פינקלשטיין - פוסחי. מתכת נתרופפה, כי חברי הועד עזבו את המקום. המזכיר את הוי..נסתלק, עומדים לסדרת מחדש על פי מקצועות. דפוס במצב של הת"את, אולם הממוצע ירוד. מצב בעלי הדפוס חמור. עומדים לסגור כמה דפוסים. חיזוק הארגון נחקל בקושי האוביקטיבי של המצב, אולם בדפוסים הגדולים

./.

מצב הפועלים לא רע. בדפוס עזריאל הנאים טובים. שיעור המנאים תלוי בהתאם שבין תל-אביב וירושלים. בים המלח עובדים 270 יהודים, 110 ערבים ומקום עבודה זה מעסיק הרבה את המועצה. יש לחץ גדול מצד הממשלה על העסקת פועלים ערבים. פועלי הרכבת לא קשורים למועצה, אם כי מסודרים במועצה. תקלוב שלחה מול הרכבת. בשליש מכל האגודות הם מתקרות המזרחיות שבאו ברובם לארץ לאחר המלחמה. אחוז משלמי המסים ביניהם קטן. הם משלמים לרוב רק במקרים שההסתדרות עושה בשבילם דבר מה. מהאשכנזים 90% עולים, השאר ילידי הארץ. האחרונים דומים לבני העדות המזרחיות. חוסר תרבות, מציאות בתי מלאכה גדולים, מסבירים על הארגון. בהסתדרות כאן לא נתגלו אנשים פעילים חדשים. בין העסקנים הקודמים יש פרוצס של דיפרולטריזציה. נהפכים למנהלי עבודה, פקידים, קבלנים. יש גם עוברים להתישבות. הקדר הצבורי מתפורר. קשה למצוא יצירים פעילים לאגודות, הקודמים נשפשרו, אינם רוצים למשוך בעול. מרות התנועה אינה קיימת. כשדורשים מחבר - אינו נשמע. רק באגודת האופים יש צירוף טוב של חברים והמצב באגודה משביע רצון. באגודה אחרת - מתכת ועץ - יש חברים בעלי יכולת, אבל אלה לרוב הם חברים בקואופרטיבים, ואינם רוצים לשאת בעול האגודה והפעולה מוטלה כלה על אנשי המועצה - פינקלשטיין, רבינוביץ ואישלום. יש עסקנים צעירים מהנוער העובד - כמו שלום כהן, אבל מעמדם בעיני ה"ותיקים" קטנה והם נכשלים על ידי כך. המועצה מתאספת באופן בינוני אחת לחודש. אולם חברי המועצה אינם מרגישים ומרגישים עצמם כבאי כח של מי שהוא. הם תלושים מהצבור, התלמידים, הספיגרפטים, המורים, הזוקקים מצומצמים כל אחד בשלו. הניבון של הפעולה הצבורית ושל התנועה כלה בירושלים ירוד. האנשים המובחרים או יצאו את העיר - או נתרחקו ונתכנסו לתוך קלפתם. העורק החי היו פועלי הבנין, והבנין היה מקודם בקו העליה, עכשיו גם זה נשחת. סודר סמינר לועדי הפועלים, מעט בשבוע. ברש-ירה הרצה פעמים על חוזים קולקטיביים. קרינגולד - על משטר החברים. א. קמנלסון - על הרכוש המבעי בארץ. גרנובסקי - ירצה על שיטת המסים. אין מרצה על האיגוד המקצועי. כ-60 איש מבקרים סמינר זה, המבקרים הם קבועים. מתענינים בהרצאות, אולם העיקר חסר - על הפרובלימות המיוחדות של תנועתנו. לההרצאות אלה אין כחות מקומיים.

<u>מצב העבודה.</u> נוסף לחוסר כחות וארגון חסר יש עכשיו משבר בבנין בעיר.

./.

להרבה פועלים לא משלמים משכורת, חייבים להם אלפי לירות, חלק מזה אבוד, וחלק אין תקוה שישולם בקרוב. שביתה לא תתקן, לפעמים היא מזיקה כי היא עלולה להביא [illegible] לפשיטת רגל. חוסר תשלומים גם בבנין, בדפוס וגם בבתי מלאכה. חוסר האונים מצד ההסתדרות לתקן - מרופף את הארגון, הפועל מתיאש מההסתדרות. מספר מחוסרי העבודה למעלה מ-250, בכללם גם נוער. כשליש מהם מחו"ע, במעט קבועים, כי גם בזמן הטוב עבדו רק בפירוגין. חלק - עבר לירושלים לאחר חוסר עבודה [illegible] אחרות. יותר משליש מחו"ע הם בני עדות מזרחיות, במעט כלם בעלי משפחות. במשך השבועות הקרובים יוטב קצת המצב בגלל [illegible], אולם אח"כ יש לחשוש להרעת המצב. הרבה דירות הן ריקות ואין יסוד לסיכוי של בנין חדש. אם המצב הפוליטי לא יתחדד, יכנסו יהודים לבתים ערבים הריקים עכשיו. יש הבדל של 30% - 80 בין שכר דירת "יהודי וערבי". מצבם של הרבה הוגים הולך ורע. שכר הפקידים מצטמצם, ומבקשים דירות יותר זולות ויש לחשוש שבתים יהודים יתרוקנו מדייריהם; הבנין העממי כנראה יפסק אף הוא לרגל המצוקה הכספית וקיצוץ המשכורת. אם לא יוצרו עבודות חדשות גדולות (סוללה, רוקפלר), יקשה מצב העבודה. תקוה? בעיקר לגבי פועלים בלתי מקצועיים. מקצוע האבן הולך ונהרס לרגל השנויים בטכניקת הבנין לאחר הרעש. מרבים בבנין ביטון, והאבן יורדת מגדולתה. העיריה אינה מקפידה על אבן דוקא. הביטון אמנם הגדיל את מספר הפועלים היהודים, ובין פועלי האבן הערבים גדל חוסר העבודה. גם בשימוש האבן בא שנוי - בונים באבנים משופות, בלי קישוטים, צעצועים וזה מוזיל במדה רבה את העבודה, מכניסים גם אבן מלאכותית. המציאה ירודה, עוד יותר מסיתות. החוצבים חזרו לעבודה אחרת - לחפירת בורות וכדומה. המחיר יורד בסיתות גם לרגל ניצול פועל בפועל מתח מקבל עבודה במחיר ירוד, הוא מעביד 60 - 80 גרוש ליום, אבל לא מעבודתו בלבד, כי מעבודת המנוצלים על ידו. בחציבה אין תופעות כאלה. החוצבים עובדים בהשואת המחירים.

קבוצות קבלניות בבנין (חברי ההסתדרות) מתחרות, מורידות שכר, מנצלות פועלים, מקבלות פועלים לא על ידי הלשכה, לרוב מקבלות לא חברי ההסתדרות, עוברות ומעבירות למעלה משמנה שעות, את הפוחת ממשרים, את הללו היו צריכים להוציא מההסתדרות ולראות בהם קבלנים פרטיים, אולם ממש החברים הוא אישי וגם לא קל להוכיח באופן פורמלי את האשמה. חברי הקבוצות הללו אינם רוצים להיות מוצאים

./.

מהסתדרות. הם לוקחים חלק בפעולי התנועה, משתתפים בסביות, אך בעיניהם הפרטיים אינם מביאים בעיקר התסתדרות. התוצאה מהסתדרות היתה משפיעה עליהם, ויש למצא דרך לתקלה המרוצצות של התוצאה.

24.3.51

אח"הצ נסעתי עם רבינוביץ לעבודה ים המלח וברכתי "מחיינו". בלויה המנהל ליבנשטיין בקרנו בבית החרושת שהולך ונבנה, את הברגות והתבנות הנעשות להרחבת המפעל. ידרשו, לדברי ליבנשטיין, חמש שנים עד שהמפעל יבוצע ויעבוד "בפלוא הקיטור". התחלת העבודה בבית החרושת תהיה בעוד חמשה חדשים. המפעל יתחתם בהרגא, כדי פתרון שאלה הטרנספורט, ושאלות טכניות ומשקיות אחרות.

שיחה עם ועד פועלי ים המלח.

מלבד 70 פועלים ושניים שעובדים בחפירת מקבל מרכז העבודה, עובדים כאן: 25 איש אצל קבלני סחבת, 10 פועלי בנין (הקבלן - מ.ט. ירושלים), כ-190 עובדים אצל החברה, פועלים ערבים 110, המקבלים 16 ~~000000~~ גרוש ליום. השכר היומי של פועל יהודי 30 גרוש ליום. כ-75 מפועלי החברה הם פועלים מסומים, המצי מהם עובדים בקבלנות ומשתכ ים באופן בינוני 45 גרוש ליום. 25 הם עובדי המסבה. הפועלים משלמים לחברה 11 גרוש בעד יום אכל. 10 חברי הפועל המזרחי סדרו מסבה לחוד. החברה נתנה להם כלים. כ-75 הם פועלים מקצועיים ופקידים. אין דרבא לפועלים מקצועיים. פועלי המסבה נבנסו הנה לא על ידי ההסתדרות, אם כי כל הפועלים כאן הם חברי ההסתדרות. חברי הפועל המזרחי, לדברי הפועלים, הם פועלים טובים, 8 - 9 שנים בארץ, אבל לגמרי לא אדוקים. שאלתי אם הם מתפללים - החברים כאן לא ראו אותם בכך אף פעם. החברים בטוחים שלאחר שיקבעו כאן בתור פועלים קבועים, יעזבו את המזרחי. החברים סדרו בכספם ספריה זעירה. סדרו גם קואופרטיב צרכני, לא מקושר לסביר, קונים על חשבון ההנהלה. בסוף החודש מנכה ההנהלה את הקניות. ההנהלה מפרישים שתי לירות לספריה. עד היום לא היתה כאן מרצאה על ים המלח. מקבלים כאן לעיתה כ-30 "הארץ" ודאר היום.

בועד פועלי המקום נמצאו 5 חברים: קושניר, יעקובסון, עובד, אייזנשטט, דרוקר.

./.

בסוריס התברר אחרי שבאספה בללית קבעו רעיסה סוטעמים לבחירת חדשה, אבל מחברי הועד הקודם נסתלקו כלם מלבד עובר ויעקבסון, אבל האחרון הציג תנאי שיכנסו עוד מי שהוא מהועד הקודם.

קושניר - התברר מתוך ימם החברים, הועד סדר עבודות קבלניות. בין החברים היה ובוח על הקבלנות, אולם אספה בללית החליטה בחיוב, על קבלנות עמדו ביחוד בעלי המשפחה, אחרת לא היו יבולים להתקיים, הקבלנות וחלוקת העבודה סודרו על ידי הועד מבלי שיהיה איש מיוחד לבך (סקיר), אם כי העבודה התנהלה בסדר גמור, היו טענות נגד חברי הועד, שהם הולכי בטל, נוטלים לעצמם עבודות יותר קלות ובוי. בשבא הענין לאספה בללית - היו מביעים אימון לועד ודרשו ממנו להמשיך, אבל יום יום היו מרננים, ואיש לא היה עונה להם. חברי הועד היו עסוקים עבודה ואיש לא היה בא לעזור להם. סרבו להכנס לועדים, לעשות איזו פעולה אחרת שהועד היה דורש. בעבור יש ימם לא חברי למוסדות המסתדרות. מ.ס.ירושלים, מרבו העבודה ועוד. מתנפקלים בלי סבה, בלי אחריות. כך מתנהגים גם חברי המפלגה. מלבד עובד חושבים כל שאר החברים חועד ביחם לצבור בקושניר.

<u>ליפוב</u> - הצבור פה איננו גרוע ואיננו טוב מהצבור בבל מקום אחר. איננו אידיאלי (לדעת הצבור שלנו הוא אידיאלי לגבי עניננו הגדולים, ולגמרי לא אידיאלי בעניניםהקטנים). מצד הועד פה נעשה שגיאה, שאולי אי אפשר היה לתקן אותה: לרגל פעולתם בועד היו לפעמים מאחרים לעבודה או עוזבים אותה לחצי שעה או שעה, ואחרים מהצבור היו מרננים על בך, והמצב היה שאחד מהועד יעבוד חצי יום בשכר (בלבד למנוע סתה פתרון פה לטרניים המעטים. אולם בבלל היה מצד הצבור יחס טוב לועד, והוכר שפעולתו טובה ומוצלחת, יחס של אי-כבוד היה רוקא לס.מ.ירוש ולא לועד. המבה - קבלה בטח עבודות ע"י מ.ס.ירושלים וסרבו העבודה בתנאים לא טובים כל בך. אמת היא שמצד החברים במקום אין עזרה בשום פעולה והועד נמצא באטמוספירה של בדידות.

<u>רבינוביץ</u> - עוד לא ראה ועד יותר מקובל בצבור מועד זה. חברי הועד הצליחו באופן יוצא מן הכלל.

לאחר בירורים הסכימו חברי הועד לסשאר והבחירות ירחו לחודש חדשיים.

./.

<u>ישיבה עם ב"כ פקידי החברה - בהנר, צוקרמן.</u>

בים המלח מועסקים כ-20 פקיד, מלבד 8 פועלים מרשיים. בירושלים יש בחברה כ-35 פקידים. אינם מאורגנים ואחדים מהם אינם גם חברי ההסתדרות. בירושלים הרוב אינו חברי ההסתדרות. אגודת הפקידים בירושלים ניסתה לארגן אותם - ולא הצליחה, כי בין הפקידים יש הרבה רביזיוניסטים, ואלה התנגדו לכניסה להסתדרות, אם כי לא התנגדו לארגון. אמנם הפקידים בירושלים הצליחו להשיג איך נהוג במוסדות עבודה אחרים, ובינתיים עניין הארגון נדחה. בים המלח יש 2 רביזיוניסטים ומספר יותר גדול של לא חברי ההסתדרות אחרים, המתנגדים לכניסה להסתדרות. מזכיר אגודת הפקידים בירושלים יעצם ליצור ארגון, גם אם לא יקושר להסתדרות. דעת בהנר וצוקרמן אף היא בעד ארגון מחוץ להסתדרות. תנאי העבודה של הפקידים קשים, אין שעות עבודה, אין חופש, המשכורות אינן מסביעות. הודעתי שאביא את השאלה לפני המזכירות, ולדעתי אין להתנגד לארגון הפקידים. א. גבאי אמר לעשותו לארגון הסתדרותי, כי אחרת כנראה אין דרך להגנה על הפקיד. אבל אין ארגון בזה נותן תקוות רבות, ויש גם סכנה למקום עבודה כמו בים המלח, שבו יתקיימו שני ארגונים נפרדים, של פועלים לחוד ושל פקידים לחוד, ועל חברינו בארגון יהיה לדאוג לקיים קונטקט בין שני הארגונים.

<u>ישיבה עם ועד פועלי המסבה.</u>

עובדים פה 37 פועלי מסבה. מהם עובדים 9 בשלש משמרות יום ולילה, 3 משמרות. עבדו גם בשבת וקבלו תשלום נוסף בעד שבת (80%). בפברואר הודיעה החברה שהוספה זו מתבטלת. הפועלים הודיעו שבכלל מתנגדים לעבודה בשבת, אבל אם יש הכרח לעבוד בשבת - הם דורשים הוספה. החברה הודיעה שמסכימה לעבוד רק 6 ימים בשבוע.
הפועלים החליטו: מאחר [illegible] ימים יחול בשבת, צריך לשלם הוספה. במקום זה הציעה החברה: סדור של 48 שעות בשבוע, משמרות של 8 שעות, בתקופה של 7 שבוע חופש של 32 שעות ולא פעמים וחופש של 66 שלוש פעמים. אמנם הפועלים החליטו לדרוש בעד כל עבודה ביום השבת תוספת של 60%.
יעצתי להמשיך המו"מ עם ההנהלה, כי מהצעות השונות נראה הדבר שההנהלה רוצה למצוא מוצא שיהיה לדעת הפועלים, מסופקני אם יש לדרוש הוספה בעד עבודה בשבת,

./.

אם השבת היא לא יום עבודה השתיעי אלא הששי בשבוע.

ז' ניסן, תרצ"א - יום ה' - 26.3.31

ישיבה עם ם.ם. ירושלים בשאלת הקואופרציה.

אין סופר או זעדת לטפול בקואופרציה בירושלים. בכלל הועדה במועצה בירושלים אינן קיימות. יש כאן שני סוגי קואופרטיבים: א) המתרכזים סביב הבנין - אינסטלציה, סוזאיקה, חשמל, הובלה-משאות, ב) פחם, מסעדה. יש עוד קבוצה לנגרות ולמסגרות - שנים שלשה חברים עובדים יחד בסדנאות משלהם.

הקואופרציה של הבנין תלויה במצב הבנין. הן קבוצות קבלניות המעסיקות פועלים שכירים, אחרות גם בקביעות. "חירות" - חבריה 10-פ, מהם גם שנים שאינם עובדים, אבל יש להם סגים חבר שעל פיהן מקבלים רוחים. הפועלים השכירים עולים על מספר החברים. עובדים בשכר בהעריך של האגודה, אבל יש טכסוכים בענין השכר. המתלמד עובדים על פי תנאי המועצה - בכניסה 18 גרוש, בכל חצי שנה מוסיפים בשילינג, עד שמגיע לשכר 30 גרוש. בעבור שנתים קובעים אם הוא נשאר לעבוד בקביעות - או עליו לעזוב. מהמתלמדים שנכנסו לחרות זה חמש שנים רק שנים נתקבלו כחברים לקואופרטיב. מה היא איפוא הקואופרטיביות של חירות הי[ק].

המועצה דרשה מהבוננות ~~חרות~~ - אך הקואופרטיב סרב. זה שנה וחצי שהתבוננות הקואופרטיב זה נבדקים על ידי מרכז הקואופרציה. חירות רכשה סכונה משוכללת, רכשה מחסן כלים גדול למכירה וקבלנים (נחשבו איפוא למונופול). במצוקה הסמחרית המחסן הזה מעיק עליהם, נוסף על המחסור בעבודה שמורגש עכשיו. נתקשרו לקבלן האנגלי מאנדס והספיקו לו חמרים ~~-~~ והספירו בעסקים אלה כ-1600 לא"י. לרגל קושי מצבם הם לוחצים עכשיו על פועליהם השכירים.

<u>דרור</u> - 10 חברים, אינסטלציה. עולים על חירות בטובן החברה, כי הם יותר עניים, ומצבם העסקי יותר רופף, ומרגישים יותר תלות בהסתדרות. עובדים בכל הארץ, פועליהם השכירים מעטים, לפי צורך עבודתם. מקבלים עבודה במחירים ירודים ובתנאי תשלום רעים (תשלומין ארוכים וכדומה) ונמצאים במצוקה גדולה שגברה ביחוד בחדשים האחרונים.

<u>קואופרטיב לפוזאיקה</u> קיים זה שנה, 4 חברים. המקצוע הזה בכללו ירוד, נמצא

./.

בקלקר בידי המיטנים.

„סתת" - חדש. נוסד על ידי עולים חדשים, חיטים וגובענים, 6 חברים, מסודר כמכונה חברתית, עומד בקונטקט את המועצה, רוב קוניהם פועלים.

<u>הובלה</u> - סקורה בעלי עגלות, עכשיו בעלי לורי (22) עם בני זוגות פרדות. עובדים בחברת ה„אשלג", סובלים קבועים לספינה ברמן הגדולה. מצבם לא רע, אך רובץ עליהם חוב המכונות. כל אחד רכש את המכונות על חשבונו, קב.ח העבודה היא על ידי הקואופרטיב כולו, אולם כל אחד מקבל שכר לפי עבודתו.. המכוניות של כל אחד אינן שוות - יש גדולות ויש קטנות, ויש הבדל ביכלת ההובלה של כל אחד. על יסוד הבדל זה יש סכסוכים בין החברים. הם מספיקים אבן מחינה לקבלני בנין, קונים את החומר ומוכרים אותו ומסתבכים במסחר זה וגם מוצאים בפני נסיונות של ספקולציה וניצול. ברור שקואופרטיבים אלה ודומיהם הם רק אחד הגלויים של חלק פועלים למעמד של לא פועלים (קבלנים, סוחרים, בעלי מלאכה וכו'), שסמהות בארץ בצורות שונות.

<u>המספרה</u> - אולי הקואופרטיב היחיד הראוי לשם זה. הרכוש הוא של החברים (16 חלוס 8 מועסקים, מהם 3 חברים וכל השאר חברות). קבלו הלואה (75 לא"י) מקופת הפועלות (60) וממ.ס.ים (25). כל חבר מכניס מניה של 10 לא"י. נוסד ב-1.1.29. ס.ס.ים הכניסה מנהל (יו)בקפי מפלגת עין-חרוד) שהאליה. המספרה המפותחת יפה ועברה לדירה יותר גדולה. במשך שנים גברו ריוח של 500 לא"י. בתחילה עבדו בשכר של 2½ לא"י ואבל ועבדו 10 שעות ליום במשך 6½ ימים לשבוע (בערך 65 שעות בשבוע, עכשיו עובדים 8 שעות ביום, 6 ימים בשבוע, מקבלים חופש שנתי של שבועיים. השכר הוגדל עד 3,75 לחודש, במקרה מחלה מקבלים שכר למשך שבועיים. [illegible]. לעובדים למעלה משנה במוסד מקבלים תוספת של 50 גרוש לחודש באופן חד פעמי. העובדים מקבלים אחוז בריוחים עולה עד 67 גרוש לחודש. ריוחים נחלקו בשנה וחצי במשך השנתיים. המועסרה מקבלת 25 גרוש לחודש מהריוחים. מהריות גם מפרישים 10% לחברת העובדים בהתאם לתקנות, 50% לקרן שמורה, השאר מתחלק לפי החלטת האספה הכללית. לב"ב חברת העובדים יש זכות ויטו על החלטות פרינציפיוניות. תקנות הקואופרטיב נאשרו על ידי המועצה לפי הנוסח שנקבע מטעם מרכז הקואופרציה. מחירי האכל נקבעים על ידי הנהלה

./.

המסעדה, הנבחרת באספה כללית. בין החברה יש מבוגרים, אך אין חבר משפיע על העבודה, שורה אחריות בעבודה, משמעת, אינטנסיביות. מספר האוכלים הוא בערך כ-400 ליום. עומדים לפתוח סניף באזור אחר של העיר. המועצה עומדת לפתוח גם מסבאה קואופרטיבית.

יש לחץ רב מצד פועלות שרוצות להכנס לעבוד במסעדה. בין העובדות גדול אחוז הנשואות. המסעדה קנתה בכסף השנה מתנובה בסכום 600 לא"י. הקניה היא במזומנים. הלקוחות מקבלים קרדיט בערבות מספיקה. אחוז האוכלים בהקפה הוא בערך 30%. אחוז החובות האבודים הוא לא גדול.

המסעדה מכניסה סכום לזמן שיפורים ועל ידי כך מוכרחות גם המסעדות הפרטיות להכניס שכלולים.

את"הצ ישיבה עם ועד הפקידים.

שאלתי אם אין בקרב הפקידים חברים המוכשרים למלא תפקיד בתוך ההסתדרות במקום, ואם יש - מדוע אינם עושים זאת.

לדעת נפירובסקי - יש ויש, לא כבתי ספר ובמוסדות פרטיים, אולם במוסדות הלאומיים יש, אך הפקידים סוברים שמצד ההסתדרות יש יחס של ביטול לפקידים. הפקידים גם לא הוזמנו לעבודה. אילו היו פונים למספר חברים - זימן, ד"ר לוי (בק"הק), בן-שמש, יוסף רבינוביץ, אריא, בנימין אהרנוביץ (עבד מקודם בהגנה, עכשיו במחלקת החנוך), ברוך יפה ותנחום ברנן (בחרסה), לסטס שוהמן (בסוריה) מרצה, ועוד - ודאי חלק שמם היה נענה.

הסניף עוזר עכשיו בארגון פקידי בתי המסחר. החנויות פתוחות כאן בלי הגבלה. בעזרת כ.צ. עשתה ההסתדרות לפני המאורעות פעולה לסגירת החנויות בשעה 7. ארגנו בקשה של 300 חנוונים וסוחרים יהודים וערבים לטושל. חוזמנה ההסתדרות, החנונים, היהודים והערבים. ממיי נשישבי התנגד לדבר זה הפוגע ברגשות הדתיים של המושלמים. לרגל המאורעות נפסקה הפעולה. בזמן האחרון נתחדשה זו. נעשה הסכם עם כמה סוחרים גדולים לסגירת החנויות, הסכם זה נוגע לכ-יש פקידים. לאחר ההסכם הזה לאר גן את הפקידים, מאי בפרס נכנסו 12 פקידים להסתדרות. הפעולה בין סוגי סוחרים אחרים נמשכת. קושי גדול יש עם הספרים. נבחר ועד הפקצית של פקידי

./.

בתי סוהר. יש כמה מקרים שאינם יודעים גם חשבון, אין להם אמצעים ללמוד, ועל ההסתדרות לבא לעזרתם.

בשבוע בערב באה אלי משלחת של "עולים חדשים", חלוצים פולנים, בני שנה שנתיים בארץ: זמלניצקי 2½ שנים בארץ, בפולין פועל"צ. היה שנתיים בקבוץ המאוחד, עבד בגשר. לפני כ-4 חדשים בא לירושלים, עכשיו "גודד"; זכמן 1½ שנה בארץ מ"פרייהייט"; ויזנער - כנז וכמון. קולטון, מהמאוחרים, 16 חודש בארץ; מוכסמן 11 חודש בארץ מגורדוניה. חלקו נבחרו לפני 4 חדשים באספה של "עולים" בני שנה ושנתיים - כ-70 איש, שהאספה להרים צעקה נגד חוסר עבודה בינתם רעבם, התנכרות ההסתדרות אליהם, היחס הרע של הותיקים, אכזבותיהם בארץ. הדחיפה לאספה באה במדה ידועה מצד פועל"צ. האספה החליטה לא לפנות למועצה, כי אין עוד אימון בה, אלא להפגש עם הוע"פ של ההסתדרות. פועלי-ציון הציעו לסדר הפגנה - אבל הצעה זו נדחתה על ידי הרוב. משיחה עם חברי המשלחת התבררו עובדות אלו: "החלוצים" לא מצאו בארץ את ההסתדרות שסופר עליה בגולה. מצד הותיקים מצאו לגלוג, אדישות, חוסר עזרה, ולפעמים גם ניצול. ההכשרה שקבלו בחו"ל לא הכשירה אותם לשום מקצוע ובבואו לארץ לא יכלו למצא עבודה. מחוסר קשרים בארץ, היה קשה להם "לחיות בתקופה" ורוב מהם טרם הורגלו בכלל לעמוד ברשות עצמם - כי זה רק יצאו מבית אבא. המרירות גדלה בהסתובבם זמן רב בלי עבודה ורעב. אחדים נכנסו לפרקציה, אחדים לרביזיוניסטים, אחדים לפוע"צ. "השמאל" מבטיח יפי עבודה לאלה העוזרים להכנס למפלגתם, מהעבודה שהם מקבלים בשוק העבודה מחוץ ללשכה הם מחלקים לחבריהם מחוסרי העבודה, אבל רק לחברי המפלגה. החלוצים ראו שהמפלגה היא מחוסרת אונים לקלוט אותם ואבדו את אמונם בהסתדרות. בין "העולים" - בני העליה החמישית, רבים שהיו חברים בקבוץ ועזבו אותו מסבות שונות, בחור בודדים אינם יכולים להסתדר, כי אין להם מקצוע. הפועל הותיק מוצא לפעמים עבודה על ידי קשריו או אנשים שונים - החלוץ אין לו אפשרות זו. אינו מכיר את הקבלנים הפרטיים. גדולה המרמורת נגד ההסתדרות על שאינה נלחמת בקבוצות הקבלניות שתפסו את כל השוק הפרטי ומנצלות פועלים.

./.

מחוץ כפם [illegible] מצ'עו רצ'ם ללכת לעבוד אצל קבלנים פרטיים ב־10 - 16 גרוש ליום לפען תרום את הקבוצה. אין ההסתדרות רואה לחלוץ ללימוד מקצוע, אין מכניסים אותו לקבוצה. הלשכה אינה נותנת כלל לחלוץ, כי המצב קשה והעבודה אינה ברשותה; רק במסעדה אשר עוד לפעמים להשיג יום עבודה, כי בשנתון לקבוצה מועל - אינה מונה לעשבה אלא מחשה אותו בשוק או במסעדה. ובחלוץ מוצא במקרה יום עבודה - עליו לעבוד 9 - 10 שעות ושכרו קטן והוא תלוי לגמרי בבעל המתיק.

גמרנו שבבוע הבא מסודר ישיבה עם ס.ס.ים בהשתתפותי ואחר כך תקרא אספה כללית של „העולים" לבירור המצב והיחסים.

[illegible]

בעבב ישיבה עם ועד הסניף - מסוננים.

אחרי הבחירות נשתתק הכל. בזמן האחרון ניסו להקים הריסות הסניף. יש פה כ־400 חבר, 80% פועלים, 20% סקירים, שמורים רק 6־ם. רק כ־10% חברות. שולמי מסים 120. בזמן האיחוד נבנו 200 לא"י, שמים.מגבית לבחירות הכניסה 80 לא"י, למרכז נשלחו 52 לא"י. גרעון יש 40, מלבד זב לא"י גרעון מהבחירות, פעולה תרבותית רק הרצאות. רצו לסדר חוגים - אבל מפני מציאות המסיגרין לא נתגלה הרצון לכך מצד החברים. הקלוב משמש בעיקר את הבחרות. לפני הכנס הבחרות - היה אול. הקלוב ריק.(בבחרות למעלה מ־100 חבר), הסניף נותן עזרה לנוער העובד. יש כאן קלוב של קונוער [illegible] חיסני „בני שלום" - עובד בתוכם חברנו קמנצ'. הפעולה בעבודות קשה. בבית חברם יש סניף לבחרות.

לוי - אין שום קשר בין המפלגה ובין ההסתדרות. במשך השנה לא היו מוכרי שתי אספות על עניני ההסתדרות. יש בעיר הרבה חברים המוכשרים לפעולה - אך לא מפעילים אותם כי מטילים עליהם עבודה. תוסר מרכז בעל השפעה וסמכות. מנהלי ההסתדרות פה אינם מקרבים חברים, אינם מציגים לבירור בפני החברים את השאלות העומדות על הפרק בהסתדרות.

רבינוביץ - הצבור כירושלים נמסר., קבוצות מגאלות ואנשי הפועצה הם יחידים במלחמה - ואין עוזר להם. האי המפלגה באגודות אינם קיימים. משונה, שהאגודה הכי מאורגנת היא אגודת האופים. קרוי העסקנים חיטנים חלבו ונפסלקו - והחדשים אינם באים. החברים שהיו פעילים - עוזבים אחד אחד את המערכה.

./.

<u>בניטיני</u> - עד עכשיו לא בא איש מהמרכז לדרוש ולבחון את המצב. בכל האספות המסרתי החברים על ריחוק המרכז.

<u>כהן</u> - מזכיר אגודת פועלי הצא. נוצר כאילו מצב שאין למפלגה מה לעשות, ב' הענינים מרוכזים בהסתדרות. הפועלים פונים להסתדרות בתוך צרכיהם. הצבור אינה פורק עול, אבל אין מגינים. הצבור חרד על ענינים של התנועה; לסמל, לבחירות הלך לא רק מתוך התרגזות נגד הרביזיוניסטים. המועצה נוסדה רק על הנ"ים, אבל אין מגע בין הצבור ובין שליחיו. יש ריכוז מופרז. ע"כ בכו מביעות ארציות של האגודות המקצועיות. יש נוער ואנו צריכים להבנות.

<u>נעמן</u> - האשמה במרכז. המפלגה לא הגבירה שמה פעולתה. כל מה שהמפלגה עושה, יכמה היתה התסתדרות לעשות. אין מרכז /כובד במפלגה שסביבו יתרכזו חיי המפלגה, אין חבר יודע מהן זכויותיו וחובותיו. חבר צריך לכוון את ההסתדרות ולהיות לשאת בעול אחריות צבורית. אין מצביעים על שאלות שמבררים, לא מתחשבו עם החברים בקביעת רשימת המועמדים לאס"הנ. המרכז אינו שואל את דעת הסניף בשאלות עיקריות. המפלגה כרגע אינה אלא קבוצה קטנה של חברים המכריעים בעצמם את השאלות. לא יתכן שקלוב המפלגה יהיה רק מקום פגישה ושיחה, הוא צריך להיות קלוב <u>פוליטי</u>.

<u>מצלמון</u> - אין לשכוח שלאחר האיחוד לא ניתנה האפשרות להגדרה ולהתגבשות - מפני המאורעות. יש צורך להעביר חברים מרכזיים מת"א לירושלים. מסורות הוכיחו הצלחת האיחוד. אפשר לגייס את 1000 חברים, את 3000 בחוז בנו.(חברים מעירים: עד היום לא נשלחו פנקסי חבר).

<u>פינקלשטיין</u> - אמנם אין קשרים פה בין המפלגה ובין ההסתדרות, אבל מי צריך להקים קשר זהו מתגבר לתערבת ב.ג. שיש כאן אדמיניסטרציה מסודרת בהסתדרות ואין תנועה חיה. אין פעולת ההסתדרות - עבודה , ארגון - מזדהה עם התנועה. היא נשענת על התנועה, מסייעת גם - אבל אין היא התנועה.

<u>ארפא</u> - לפרות המלכות כל המוסדות - עוברים בירושלים בכ"ע 9 שעות. יש הורה שבר שפועלי הבנין בירושלים לא ידעו אף פעם. הקבוצות מסודרות, פועלי הקבוצות נתפסים למנצלים. מושבי המועצה אינם נקראים בסדר, לא נותנים רוח במועצה. סיעת המפלגה במועצה אינה במלואה. ועד הסניף התחיל לצרף שני חברים.

מסרתי בקיצור דעתי - שנתבררה לי ביסים האלה ממצב ההסתדרות והמפלגה בירושלים.

./.

ועל עיקרי הפעולות העומדות לפנינו. הצעתי לבחור ועדה של מ"ם לעבד תכנית פעולה ולקבוע רשימת 40-60 חברים, פועלים, מורים ופקידים, שיגשימו את התכנית הזאת. נבחרה ועדה (פלר, כהן, ארסם, קצנלסון, לוי וחברי המזכירות) ומחר יתאספו יחד אתי. הזמנתי גם את בן-צבי לישיבת הועדה.

ה' ניסן, תרצ"א - יום ה' - 26.3.31

ישיבה עם ועדת הפועלות. (אסתר הלפרין).

לפני חבש"ע הוקמה המחלקה לפועלות, לאסר, ביטול של בונחיים. סודרה מעין מועצת פועלות (ע"י מנוי) ממשק בית, מסעדות, אחיות, עוזרות במוסדות, תופרות. המועצה נאספה פעמים. נבחרה מזכירות בת 5. מתאספת אחת לשבוע. התחיל בארגון משק בית. המוסד בעצמו לא סודר. מפקד כללי של עובדות משק בית, אך ברשימה בארבע שכונות נפקדו (רחביה, בית הכרם, תלפיות, רוממה) 150 עובדות (בכללן גם עובדות במסעדות כ-20, רובן - 80% - מעדות המזרחיות, אך הרוב הן ספרדיות. העובדות הן מגיל 14 - 40. מספר השמאל לא קוראים אפסה בלילה, מסתובבים את התרסמת.

העובדות במשק בית שנרשמו נמצאו רק 5 חברות בהסתדרות. מקבלות לרוב 2 לא"י לחודש, לא עובדות לפי סדר שעות ויש גם יותר, על פי רוב לנות בבית עבודתם. התחיל בארגון אגודת עובדות. תכנן הקמת בית תנוקות. עומדים לסדר מפקד האמהות העובדות, מספר הילדים וגילם, היכן למוסר בזה. סודרה הרצאת רבקאי לאמהות על משחקי ילדים. יש קבוצה של 30-40 אמהות שרוצות להתקשר בקביעות להרצאות אלו.

יש הצעה להכניס מספר אמהות למשתלה של רחל. בבית החרושת פרומין עובדים 30 פועלים, מהם 11 פועלות ורק שתים חברות בהסתדרות. בשיחה את הפועלות נשמעו מהן קובלנות מרות נגד ההסתדרות שלא מגישים להן עזרה ומתוך כך לא נכנסו בחברות. יש גם בית-חרושת ערבי לקופסאות. עובדות שם כששים ילדות יהודיות (עובדות גם ערביות) מבנות 8 ואילך (בניגוד לחוק) ועדת הפועלות נפגשה עם עשר פועלות יותר מבוגרות ועוסקת לסדר שם איזו פעולה.

בלשכת העבודה רשומות עכשיו כ-60 מחוסרות עבודה (חלוצות). העבודה היחידה שיש פה לפועלת - משק בית.

שאלתי את פינקלשטיין מדוע לא עושה המועצה כלום נגד עבודת ילדים בבי"ח? ענה - המפקחת מטעם הממשלה היא גלזר ובבר פנו אליה כמה פעמים ואין היא עושה

./.

לב לבך. ריבוי בירית כל העסקנות מטעם ויצו, הנ"הצ והממשלה ואין בכחה או ברצונה למלאות.

לשם הספקת עבודה למחוסרי עבודה פנו לשורה של רופאים, מקררים ועוד ע"י עזרות בי"ה וגם פרסמו בעתונות - ולא נענו.

נוסדה מכבסה והחליט לפעול אחרי הפסח. העובדות בה 6 חברות, מוסרות את העבודה כשאלו אם היו הולכות לעבודה בגן (רצוף) - ענו בשלילה, מלבד אחת מי שהיו חברות בהפ"הצ בכנרת. במסעדה דרושה מבשלה - אין בין הרשומות בלשכה מתאימה לכך. בבית הבריאות יש אמנם קורסים לבישול - אבל זה מכוון בעיקר ל"גבירות". היו גם מקבלים גם פועלות ללימוד - אבל יש שאלה הקיום בינתיים.

משק הפועלות דרש לפני חדשים אחדים חמש פועלות והנ"ע לא רצו ללכת, ורק המקובצים נמצאו מועמדות לכך. חוסר העבודה של הפועלות הולך וגדל. לרגל המצוקה מסרים רבים את ה"עוזרות" שלהם.

בפוטו-תזהרות, בקורי-חוטים וברוטה - עובדות על פי רוב מתעדות מזרחיות. רובן לא יודעות קרוא וכתוב. בתדפת 40% הן אנלפביתיות, בפוטורות אחרים אינן מאורגנות וקשה לארגן. שכר העובדות האלה היא קרבית, גילן אז 10 - 14 או 40 ושני גילים אלה קשה לארגן.

להסתדרות נשים עבריות יש מוסד "שני" - מוזרים למשפחות עוברות חוסר לריקמה ומוכרים את התוצרת, בשם כל חימני עסוקים בעבודה זו. העבודה היא בקבלנות. באופן בינוני משתכרים 3 לא"י לחדש בשעת העונה. יש משפחות עובדים 4-6 נפשות. המנהלת היא גב' קלדרי. המועצת ניהלה מו"מ עם "שני" ע"ד תנאי העבודה בבית המחירה שלו (10 פועלות) 8 שעות עבודה, סם סוציאלי, חופש בחגים (תו"ח, אי במאי) הכרת הארגון. התנאים הוסכמו בתנאים אבל החוזה לא נחתם.

עם "פרכדיה" (40 פועלות, רובן ילדות צבריות, פרסיות) באו בדברים על תנאי העבודה: 8 שעות (הפועלות נלחמו נגד זה, כי הן עובדות בקבלנות ורוצות להשתכר יותר), על השכר לא דנו - כי מצב המוסד קשה. מנהל העבודה כבר לא קבל שכרו זה חמשה חדשים. העובדות ב"פאבריקה" אינן חברות להסתדרות. הפועלות הבוגרות משתן נשואות - עוזבות העבודה והילדות נכנסות במקומן. הפרקציה ניסתה לפעול שם - אך לא הצליחה.

./.

העירות? שאלה ארגון ה"חברות" - ג"י העוברים, הצעתי לפנות לשם גם את רחל ושרה גליקליך. לכל אנשינו צפויה סכנת התגוננות "בעלי-בתית" עם הזדקנותם והשתקעותם בחיי משפחה פרטיים בלבד. גדולה ביחוד הסכנה לחברות, התרכשותן אצל החברה ודלדולי הרגשי והחברתי בהיותה ל"אשה".

ישנה זה"ח ארפא, שמעוני, רבין, פינקלשטיין.

אמרתי לחברים שברצוני לברר לא רק את הפעולות התרבותיות שנעשות ושיש לעשות אלא ביחוד המצב התרבותי וסימני החיי החברתי של הפועל והפועלה.

שמעוני - התורף כמעט לא התקיימה עבודת תרבות. לא היתה מסיבות, סודרה רק בשבועות האחרונים. המזכיר שמעוני. המוסדות הקיימים: שעורי ערב לעברית, ארבע כתות, בס"ה - 70 חבר וחברה. רק כ-60% חברי ההסתדרות, ביניהם ערבים אחרים. בהתחל היו 16 ונשארו רק 4. פועלים יהודים. כל כתה חמש פעמים בשבוע, מצב הדבור העברי בקרב [illegible] הפועלים - טוב. באגודות, מלבד האופים, מדברים עברית, בעבודה מרבים יידיש (פעולות - עברית). בבי"הס לנוער עובד היו בהתחלת התורף 90 תלמיד ועתה 60 תלמידות. הרוב הגדול מעדות המזרחיות מגיל 10 - 17, 8 כתות (אשתקד 4) לומדים שתי שעות לכתה בערב, לומדים עברית, חשבון, גיאוגרפיה. מאמצים שהלומדים יהיו גם חברים בקלוב לנוער העובד. מסדרים גם פעולה ספורטיבית. בקלוב הנוער העובד יש תלימות - עליה וירידה. בתורף העבר היתה ירידה גדולה בעקב המאורעות. בקיץ באו חברים אחדים של המרכז והכניסו חיים בסניף. עלה מספר מבקרי הקלוב. סודרו קבוצות - שתקיפו כ-100 נער לשיחות ולימודים ולמשחקים ספורטיביים. בסוף הקיץ נסעו חברי המרכז [illegible] - והקלוב ירד קצת. הפרקציה פעלה בקרבם ואחרים - מהטובים - נהפכו לה. בזמן האחרון יש הבראה. מספר המבקרים הוא כשנים. בשבת יותר. חברי הנחת ה עוזרים לפעולה בקיץ, גם חברים מסמינריון לפועלים. הוקם סוף סוף חדר המלאכה לנגרות ונפחות. לומדים 16 תלמיד שבע שעות בשבוע. המדריך מהנדס רוזנברג. מרוצים מהמדריך, לומדים בחשק, אבל מעטים הרוצים לבא ללמוד.

ב"הפועל" אין פעולה תרבותית וחברי "הפועל" מתאוננים על כך. סודרה בקלוב "הפועל" הרצאה (על הספורט באנגליה) וחברי "הפועל" שנמצאו במקום - לא נכנסו לשמוע את ההרצאה וזו נתבטלה.

הפעולה בקרב העדות המזרחיות נתקלה בקשיים, אם כי פרו..ים ביניהם (בוררים,

./.

אורטליס, גורדון) שאינם יודעים את האלף-בית, ותותמים באצבע. יש צורך בקלובים וחדרי קריאה בשכונות, אך אין אמצעים. יש צורך בעבודה תרבותית אינטנסיבית באגודות אחרות - אופים ונהגים. האופים שפנו אליהם בענין זה, אינם נענים. אין להם צורך בלימוד.

מטעם ועה"ח לא סודרו הרצאות - אלא מטעם הסמינריון לפועלים, ובזמן הרצה על נושאים היסטוריים, הרצו עוד אשבל, ריננבורג, אשבול.

מאר המעולה התרבותית בירושלים - הסמינריון, כי מצא לעצמו „סטאג". יש לנו לקיים גם פה. התלמידים הרצויים (עסקני ההסתדרות) אינם באים, הלמודים הרצויים (היסוד ההסתדרותית) אינם נלמדים. חסרים המרצים המתאימים לכך.

יש אומרים שהפועלים אינם קוראים ספרי „הבוקר", אוהבים לשמוע הרצאות פוליטיות. בסמינר יש עכשיו 70 תלמידים קבועים. מהם כ-40 שמתמידים במשך ש"ס אחרות. 60% מהתלמידים הם פועלים, השאר „עובדים". חצי השומעים - שומעות.

תן חבי סתירות. סבת העזיבה באמצע השנה, עבירה ממקום עבודה אחד לשני, עבודת לילה ועוד. המורים כלם בלי שכר. חלק מההרצאות נרשמו ואילו היו אמצעים, אפשר היה לפרסמן או להכשירן לעימוש במקומות אחרים. (בקשתי שימציאו לועה"ת המעוררים על טכניקת הקריאה ועבודה הרוחנית של ברגמן וזאאמען להשיג ג"ש לא - בשביל הוצאתן). יש שתי כתות לערבית - 24 לומדים.

בבי"ס טבני פרטי (פולטכניקום) לומדים הרבה פועלים. לפני שנה למדו 40. עכשיו כ-60. כמעט כלם פועלים (מדוע לא יכולה ההסתדרות שלה שעורים מקצועיים באלה, שהם נושאים עצמם). תלמידי הסמינר דורשים בתוקף שעורים הסתדרותיים. מועה"צ מזבנים להם מרצים - אברמוביץ ואדם זגרל. והחברים דורשים שאם לא יתנו מרצים אחרים - אין רשות לדחות מרצים אלה.

פועלים מרבים לקנות ספרים. לדעת חברים אחרים יש תוהים לאחרות העבודה שאינם קוראים אותו. חוג ה"אה" מצומצם, החשבלה נפתחה אולם בתוך המסגרת המצומצמת מתבהרת ראית הדברים. בשעות העבודה מרבים לדבר בעניני ההסתדרות - אבל בעיקר רכילות. (לדעתי אשם לא הצבור. אין הוא יודע הפעולה הנעשית ברחבי ההסתדרות. אילו היו מספרים לצבור על המשק החקלאי, על המושב מושבה, על פעולה "בין, הנזבת - היו שומעים את הדברים בענין ולומדים גם להעריך את הדבר שנקרא בשם הסתדרות).

./.

„דבר", לרעת החברים, לא מקיף את עניני ההסתדרות. „מוסף" של "דבר" לא קוראים. אין חנוך הסתדרותי. יש חברים מסתלקים מפעולה מתוך יאוש מכיון שאין לחץ ולעזרה. יש סכנה של התאכזבות בהסתדרות. יש צורך שחברים מרכזיים יפגשו את הצבור - קבוצות, יחידים, לשמוע את טענותיו, כאביו, שאלותיו, לברר ולהסיק הלכה למעשה את המסקנות. נשמעה גם טענה שתנועת"ם סומך על מקירות טובה בלבד. הצבור זקוק שיהיה לו „דרך ארץ" בפני מנהיגיו, ושמנהיגיו יעמדו על גובה מוסרי ואינטלקטואלי. נפסקו הקשרים בין המנהלים והמנוהלים. בקרב הצבור מתפשט לאט לאט כפירה בכנותם של הרבה עסקנים שנתקרשו אלינו, מפני הפרצות או פרצות בגבול שנעשו ע"י פוסקי הפסוקים. מדברים על משכורות, מצויים. בפסחים יש הרבה נוסף. הצבור צריך לראות הסיר אותו מקיר. לירושלים דרושים כאלה מרכזיים נושאי דבר התנועה צריכים להפגש עם החברים. יש לעורר את מצפון התנועה, לטהרה.

מה גדולים, רבים וקשים צרכי התנועה!

בשם את"הצ יושבת עם ועדת הכנית הפעולה. צוינה רשימה של האקטיבי פועלי חבנין - איש שלום, פוצ'ני, ריטוב, טריגוב, ישראל ברסון, קלפנטן יצחק, קולטון (מחברות), זילברשטיין, ברקוביץ, גוטליב, מרגולין מרדכי, קמנצקי, ארםם, ססס רובינשטיין אלימלך, שמואל ברירצון, ריםםנםלד, אלדרבנד, ארנה קיםשיץ, סיוםין, קירה הרצל נחינסון, גנים, קורלנדר, רבין.

__מסגר:__ שלום כהן, חמרי (תימני), פפפפ נפחא, צויגנבוים, אלגיקר, יוליום.

__מתכת:__ יבנה, רפפורט, בתגא, קובל, קוטלר, יקיר מזרחי, וייסמן.

__מצבע:__ גוטמינסקי, ריםםםיין, סינצברג.

__מאפיה:__ לבנון, פרס, סינמל, אסרורסן, סרלין, רגני.

__מתוצבים:__ חיים בן־אליעזר, יצחק סיסרזיכה, גיימלבנר, תיימן.

__מתובלה:__ י. ליטבק. __מרכבת:__ חיים כהן (מזכיר מחלקבה המשותפת), בן־ססה, צוקר. __מתמחים:__ בנדוב, ברלינסקי, רבין, זרמי, יוסף מסט, שני האחרונים - לפעולת ערבית). __מרפוס:__ גליקסמן קנריס, סילם, דמה (ספרדי); __מבי"ח פרוסין:__ - סמולינסקי; __מ הדסה":__ סריגוב, אברהם כהן, חנה קרסינסקה, חסר לפר, מלכב זגגי, רחל בלבר, פרלמוטר, קימנים, רחל וולינה. __מבקורי־חולים:__ נוסח פרידמן, רחל סטרן.

./.

רופאים: ד"ר אלמן רבינוביץ, גורביץ, פיטרשטיין; מפקידים: פריטץ לוינשטיין, לוי, פלר, אחרקוביץ, זגגי, שוורץ, גבריאל, פיסון, דיסנפלד, שניידר, בן-מנחם, ארקין, אלמרוביץ, ברוך יפה, לוינשטיין, שזכמן, זאב, /רוניק, עו"ד/, קפירא, בר-שירה אולמן, קורנגולד.; פועלות: אסתר קליקא, פניה גרינברג, בתיה רבינוביץ, אסתר קרמר; פורשנאבישר, ארליך, לולו, שלי, שרה גליקליך, אביזוהר, מרים ברסון, פילמן, רבוסים/ רחל, רינבורג, ספיבק, פרים.

החלם שמיר אחרי חמסה הקרא אספה של הרשומים בהשתתפותי לדון ולהחליט על תכנית הפעולה וחלוקת העבודה בקרב החברים.

לאחר בירור מצב וחלופי דברים בין החברים (אבישר, פינקלשטיין, לוי, ארסם) על דרכי הפעולה, הצעתי לארגן את פעולת המפלגה בשלשה סדרים: 1) מקצועי, האי חברים בכל אגודה לשם פעולה תנוכית ומפלגתית באגודתם; דיון בעניני ההסתדרות (בלי החלטה, כי רק מוסדות ההסתדרות צריכים להחליט); בירור שאלות מפלגתיות ישובויות שאינו נעשה באספה כללית. 2) שכונתי - ארגון כנוסי חברים בשכונות. בפיזור הירושלמי קשה לרכז את החברים במקום אחד. הפעולה הרגילה צריכה להעשות בכנוסי השכונה, או יטאזו האמצעים , יש לפתוח גם שנים - שלשה קלובים באזורים שוני העיר. בשכונה שקשה לארגן כנוס , צריך לקבוע מורשה או ועד מפלגתי. 3) עדתי - יש שהעדה חופפת את השכונה, אך גם אז מחייבת פעולה מיוחדת בקרב העדה הגלותית. הככלה אלכסנדרית (לפעמים קרוא וכתוב זה בגון) והרצאות שבועיות על הנעשה בארץ בשביל האלפנטים שאינם קוראים עתון. בתקופה הקרובה יש לרכז מרץ המפלגה בפעולות השקל. עד עכשיו נמכרו על ידי החברים 2500 שקל. על פי רשימות חברי ההסתדרות יש לב ר פי שפועלים לא רכש עדיין שקל. יש לדאוג לקרובי הפועל שיקנו שקלים. מוקדם לעשות פעולה בצבור לקראת הקונגרס, אולם יש כבר עכשיו להציע את החברים בפעולה זו. אחרי הבחירות לאסה"נ עלינו לנחול נצחון עוד יותר גדול בבחירות לקונגרס. עלינו לראות את גודל המפלגה לא לפי מספר הרשומים, אלא לפי מספר הבוחרים. על ידי פעולה בשכונות ובעדות ובאגודות המקצועיות אפשר לגייס את כל הבוחרים למפלגה. מבחינה זו נראית לי הצעתו של אבישר ע"ד גביית מס שנתי במקום מס חדשי במפלגה. במס שנתי אפשר להגיע לצבור יותר גדול, גם הוצאות הגביה תהיינה פחותות.

./.

פעולה מיוחדת נדרשה להמצאת ההסתדרות, אינפורמציה מיוחדת על פעולת ההסתדרות ומוסדותיה ססססססס והאיחוד בעיר ובכפר, מגע חי עם הצבור, הרמה הגונה של חיפים בין החברים ולא חברים, פעולה חנוכית ותרבותית יותר רחבה, שאלה מיוחדת - והרבזית - הפעולה בקרב הנוער, הדורשת בירור מיוחד.

בירור זה נראה לישיבה עם ארגוני הנוער שלנו בעיר.

<u>אביטל</u> עורר את שאלת התישבות הבודדים ומורחים אחרים, שהיו לפני בואם לארץ חקלאים ויש להם מעט אמצעים. כתב על זאת להרצפלד ולא קבל תשובה. הוא דורש להציע מקום לספרדים בהתישבות האלף.

<u>ב פ ר ב</u>.

<u>ישיבה עם ועד הנוער העובד.</u> בעלי פנקסי חבר יש 65. פנקסים ישנים היו עד 400, רבים היו מיקסיבים, ונערך מפקד חדש. יש עוד מספר חברים שלא החליפו פנקסיהם, לפני חצי שנה עזב ששוני את הסניף וזמן רב לא היה אחר במקומו. סודרו 5 קבוצות (אחת של חברות), המתאספים פעמים בשבוע, קבוצה סדרנים מתנהלת על ידי לוי יצחק. פעם בשבוע מתקבלים בקלוב "הפועל", במתכה, עץ, דפוס, משק בית, מתמ, יש מקצוע של נוער.

הנוער מתאונן קשה על העדרה חוק הגנת סססס הנוער. יש צורך שמזכירות הועה"פ תוסיף את גלנר לישיבה משותפת עם ב"כ הנוער העובד וה.ס.ים לבירור השאלה.

<u>ישיבה עם החברות.</u>

מספר החברות 105 - כ-80 פועלים, 20 תלמידים. מספר החברות קטן - אולי 16. חבה הוסר [illegible] עבודה המעשית פועלות. יש סניף ברמת-החל וכביה חברים. בגימנסיה יש חוג של 8 חברות, בבית-הכרם יש חוג של תלמידי הסמינר, בסמינר המזרחי לגננות יש חב רוח אחדות(קונספרטיבית). חברינו מנהלים פעולה בקרב שני חוגים של הנוער הלומד, המזרחי ומספר הצעיר (ספרדים) - בתוכם (תלמידי סמינר וגמנסיה) חלק גדול מהם חברי ברית-טרומפלדור.

החברים החיפנים היו בבחרות יצאו לאחר שנוסדה אגודת "בני שלום". בסאה חברים אגודה זו מתנהלת על ידי חברינו. ברמת רחל יש סניף הסתה, לאחר העליה החדשה בתוך 60 חבר.

בבחרות יש קבוצות (על פי יחסי חברים) לחוגים (על פי נושא הלמוד). יש חוג

./..

לתולדות תנועת הפועלים העולמית, לתולדות הציונות, קבוצה להיסטוריה סוציאלית, חוג לערבית (12-15).

שאלתי למה אין חוג לקריאה ולמוד ספרות הפועלים בארץ – התשובה – חוסר מרצים מצד המפלגה. איחקר סודרו שיחות שבועיות על ענינים אקטואליים: שזרין, אולשן, פלר, פינקלשטיין. השנה אין מרצים. רצו לסדר שיחה על א.ד. גורדון, לגין – ולא נמצא פותח.

סניף הבחרות קלט בתוך כמעט כל העליה הצעירה שנכנסה לירושלים. רובם יוצאי הקבוצים – השומר והשו"הצ (הקבוץ הארצי).

<u>ארגוני נוער אחרים:</u> לגיון הצופים – 180 נוער לומד. ע"ש בני 17 (עובדים בו אחרים ספועלי"צ). נתארגן על ידי הקח"א – השו"הצ, רובן חבות ה, תלמידות הסמינריון של המזרחי ואחרות מגיל 11 עד 17 (המדריך כוס", משו"הצ בחיפה).

בבריח טרומפלדור יש כ-160. יש נוער של הפועל המזרחי „בני עקיבא", הנוער הדתי נסוך אחרי הרביזיוניסטים.

מפני השעה המאוחרת החלטנו שבשבוע הבא תקבע בהשתתפותי ישיבה משותפת של ב"כ הנוער העובד, הבחרות „הפועל" והסניף.

<u>י"ג ניסן – 31.3.31</u>

<u>ישיבה עם „הפועל".</u> – ד"ר אורשטיין וסקרטר. יש בסאה (ממשים מלסי מסים (3 גרוש או 1½ גר' לחודש). תשלים חברות. יש במאה חברים שלא משלמים. יש גם חברים מהנוער – כ-30. רוב החברים הבוגרים הם אשכנזים, אך יש גם מעדות מזרחיות. רוב הנוער הם מעדות.

ה„סבבי" סדר עכשיו קבוצה של פקידים חברי ההסתדרות, כארבעים איש, המשלמים 10 גרוש לחודש. ל„הפועל" לא היה עד עכשיו ססס¡תוםו מכשירי התעמלות. עכשיו סדר „הפועל" מגרש. ב„סבבי" גוברת עכשיו השפעה רביזיוניסטית ובראש ה„סבבי" – עו"ד קירשנבוים, ארזי, פקיד במשרד לעב"א של הממשלה, חבורי – פקיד למשרד הנ"ל, נתנאל – יו"ר (פקיד במחוז אימסוריק) אליעזר ילין החסר מתנגדות במכבי מפני הרוחות הרביזיוניסטיות.

חברי „הפועל" עוסקים בכדורגל, התעמלות, כדור-רגל, אתלטיקה. יש מדריך בעבר

./.

מקבל א"ש לא"י לחודש, עובר שלש פעמים בשבוע, שעתיים בערב, ב"מכבי" יש שני מטפלים טובים . אחד מקבל 10 לא"י לחודש והשני 6 לא"י.

"הפועל" הצליח במגרש ששכר במרכז העיר, בין "בצלאל" ובין מלך ג'ורג' - 65 לא"י לשנה, חוזה לחמש שנים, כתו"ם תהיה מתחת הגגית.

<u>ישיבה עם הנוער (</u> בחרות, נוער עובד, מזכירות ס.מ.ים).

<u>פינקלשטיין</u> - מקודם היתה הבחרות בירושלים מורכבת בעיקרה מנוער לומד, בשנה האחרונה נתהוותה צורות עם כניסת חלקים העובדת הצעירה, חבר מורגש בלשון - 600 מסוננים עב"ית - ירדה, חסרים מדריכים מאנשי התנועה, אין עזרה מצד חברים שמרכזים בירושלים.

<u>בערב - אספת עולי העליה החמשית.</u>

נאספו כחמשים איש, פתח מובספן. בני העליה החמשית לא קבלו מהתנועה מה שמגיע להם, לא התעניינו בהם.

<u>יצחק ריבק</u> - הארגנו לנו שהתהדרות עומדת כבר על סף הגשמת הציון הסוציאלי-תונה, שיש השואה מחירים בין חברי כל הקבוצות - והנה קבוצות מנצלות חלוצים, מתנהגים באי ארק בהם לבודד, בשעת חוסר עבודה בין בודדים - היה בגדוד העבודה הוסרביזים עובדות עד שהיו צריכים להביא אנשים מרחובות, המועצה לא הרשתה להם לקבל עבודה עם חמורים, והנה נסעו לנעו"ם - והוא הרשה להם. בחברה סבלנו יותר משסובל מה מחו"ע - באנו הנה מוכנים לכל - אבל לא סיללנו שחבר קבוצה קבלנית יברוך לאיזה חלוץ יש שרירים יותר בריאים ויקבל אותו לעבודה, הקבוצות מכריחות לעבוד יותר משמונה שעות, מדוע לא מוציאים אותם מההסתדרות?

<u>אליהו</u> - רוב חברי הקבוץ מקלוסובה - עזבו בארץ את הקבוץ (אעקוה - לא הרוב) ההכשרה שמקבלים בחו"ל אינה מתאימה. במקום בזבוז 60000 חבתוח לשוא בחו"ל בקבוצי הכשרה - מוטב היה החלוץ יכשיר את חבריו <u>לס.צועות</u> הדרושים בארץ. בחוסר העבודה של העולים אשמות הקבוצות הקבלניות, אין אנו דורשים מהנו"ם באספה זו עבודה - אנו דורשים התעניינות יותר.

<u>יעקב קרץ</u> - בקבוץ בחו"ל ובארץ, מתנהלים כל הענינים ע"י ועד והמברים

./.

מסורים סבל עול וראגה ודבר זה בעורבם. בשתעולה נפגש עם פועל והי"ק - הרי באילו נפגשו שני עולמות. יש שמעולה אינו יודע עדיין לדבר עברית, לא מסבים לבואו תקופה בענין הכשרה מקצועית דוקא, אלה שיש להם מקצוע הם ראשונים לעזוב את הקבוץ. בחו"ל לא יודעים היטב את ההסתדרות, אנו רוצים שההסתדרות לא תבדיל לטוב או לרעה את העולה החדש מהפועל הותיק. הותיק יש לו זכויות יתרות - יתן ובצדק - אינו יודע שאינו צריך להדגיש את זה וזה ולהבליט את יתרון זכויותיו בפני "החלוץ", יש צורך לשמה אוירה מיוחדת סביב החלוץ, למען יוכל להקלט בקלות ובלי סבל מיותר בהסתדרות.

נגבר - (מדבר יידית) בחו"ל ספרו שהסתדרות מקימת כל הפועלים והיא סוציאליסטית. פה בארץ כשבאנו להסתדרות אמרו לנו שנלך בעצמנו לחפש עבודה ברחוב, אין אגודה פרופסיונלית.

דניאל בתנובי'ץ - לשליחי ההסתדרות בחו"ל רק מחברי הקבוצים ואינם מסורים אלא על הקבוץ, הם קובעים כוון אחד - ללכת לקבוץ. לפי שעזב את הקבוץ נקרא בשם בוגד. אמר לי חבר השו"צ, או שאתה פה בקבוץ או שאלך לרוסיה הסוביטית. היוצא מהקבוץ הוא מאוכזב מכל - ...של התנך ש.בל בחו"ל. יש לשנות את התנוך בחו"ל - החלוץ צריך לדעת את כל המציאות הא"י.

בנימין סנ'צקר (פרוסית) החברים לא ציירו עד עכשיו מה לעשות. מבזיזים בענין יחס הותיק לחדש.

מינסין (רוסי) דרישתנו היא שההסתדרות תטפל בעולה החדש. אין אנו יכולים לקבול על חוסר עבודה, אין זאת אשמת ההסתדרות. אולם ההסתדרות אשמה שאינה מסבירה ומבררת את המצב לעולה.

ברלינסקי (נגר) - איך אגודה מעץ מתיחסת לעולה עולה חדש לא שולחים לעבודה, לפעמים גם מסרבים לקבל אותו לאגודה.

אלכסנדר משמשניקוב - אין החברים יודעים שההסתדרות אינה כל-יכלה. שאלת העבודה אינה שאלה של העליה החמישית (קולמון צועק - אתה רק שני חדשים בארץ, ואין אתה יודע - הצבור סורר בצחוק).

קורלנדר - הותיק מגנה יותר את ההסתדרות מהחלוץ - הדבר פוגע בחלוץ. גם הלגלוג בחלוץ מעליב. הותיק דוקא אומר שאין לאמין בהסתדרות ביחס לעבודה -

./.

יש לזכור שחלוץ אין לו קרדים וב׳ עבודה - יומיים או יום בשבוע - אין לו כל קיום (מהנאשמים 17 היו בארץ בקבוצים, 16 לא היו).

פובסמן - הפועל הותיק עוד יותר מאוכזב מהחלוץ, אינו מאמין יותר בארגון. פועל מסודר אין לו זיקה להסתדרות, העולה החדש עוד מאמין בגדולת ההסתדרות. אמרתי לחברים שבאתי לפגישה זו לא כאל ארגון, כי בהסתדרות לא יתכן ארגון של „עולים", גם לא התכוונתי להביא להם פתרון בשאלת חוסר העבודה. בכלל לא היו בשיחה זו הפקידים פעילים. זה היה רק בירור חברים עם חלק של העולים החדשים. לא כל הטענות שנשמעו כאן - יש להן יחס ישר לעולים בדור באלג, כגון - שאלת חוסר העבודה, גם ענין הקבוצות הקבלניות הן ענין כללי של ההסתדרות. בירושלים וחיפה אולי השאלה המסובכת של ההסתדרות ודורשת מאמצים רבים למען התגבר עלה המצב הזה בחיי צבור הפועלים. יתכן בכל זאת שגם בשני דברים אלה נפגע העולה יותר מהפועל הותיק. חוסר היכולת וקשרים מכביד על העולה בהשגת עבודה וביחסי חברים יותר מאשר על הפועל הסדרתי. אולם תשומת לב מיוחדת צריכה ההסתדרות להקדיש לטענות החברים בכל אותם הענינים המיוחדים לעולה החדש בדור כזה: א) ההכשרה בחלוץ. איני מכיר את הענינים בחו"ל, אך יש לי רושם שלא הכל בסדר. בקרוב נוסיף פגישה של עסקני החלוץ, ב"כ הקיבוצים וב"כ העולים חדשים לבירור השאלה הזאת.

ב) אכזבה מההסתדרות ומהפועל בא"י. ההתאוננות החברים שלא מצאו בארץ מה שתיארו לעצמם ומה ששליחי ההסתדרות תארו להם בחו"ל - היא מובנת. החנוך ההסתדרותי בחו"ל היא חד-צדדית, ואינו נותן לחלוץ תמונה מספיקה מהמציאות הא"י, ביחוד מחיי הפועל הסביר בעיר ובמושבה, מהשאלות הארגוניות ומהצללים אשר בחיי הפועל וההסתדרות. גם החלוצים השומעים על על המקומיים שבארץ - אינם מקריבים ואינם קולטים את הצללים והרעות. בחו"ל קל להתגבר - בדבור על הרעב וחוסר עבודה שבארץ - לא כך בבואם לארץ. אכזבה היא בטעם תבואתה, אך אם תכירו יותר את המציאות - התאכזבו מאכזבתכם השטחית. בחו"ל שמעתם רק על היעור, מה אתם נפגשים רק עם עצים - וחושבים שאין כלל יער. המפעל הגדול של הפועל אשר שמעתם עליו בחו"ל - אינו אגדה, והעובדה שיש קבוצה קבלנית בירושלים המנצלת חבר ומעבידה אותו 10 שעות ביום - אינה עוקרת את היצירה הגדולה של 25 שנות עבודה, בבנוש וארגון ובלחמה. הטענה של פובסמן שהפועל הותיק מאוכזב ואסר זיקה - אין לה יסוד.

./.

יש שגם חברים ותיקים טועים טעות זו - מתוך ראית שמחה של ימי הפועלים. השיחה האינית המצויה בקרב הפועלים ביחס להסתדרות ולתנועה - אינה עדות מספיקה על יחסו האמיתי של צבור הפועלים. יש נאמנות רבה המתגלה בשעת צרה. יש גם נכונות רבה מצד הצבור להענות לצרכי התנועה, אם כי לא יום יום. רוב שלא בענינים הפעוטים - שהם אמנם נוגעים בסרה רבה את הענינים. אין להתעלם מהקשיים המרובים הנרשים גם ביחסי מוסדות לפעמים וגם ביחסי הצבור, אבל המשקל הגדול שמשקעם עליו בחו"ל - אינו אגדה ואינו רק נחלת העבר, הוא הולך ומתמות בכל רחבי הארץ, בכל נקודה שיש בה מספר פועלים: במשקים, במושבות ובערים, הוא מתבטא ביצירה משקית, תרבותית, ארגונית ופוליטית - ודוקא מקרבתכם לדברים אינכם רואים אותם באורם הנכון. כל אחד מכם רואה רק פנה קטנה. גם החנוך שקבלתם בחו"ל היה אולי חד-צדדי. לא שמעתם - אז לא קלטתם בסורה מספיקה את הקנינים בארץ, הם יותר קיים מאשר היארתם לכם - ועל דבר זה צריכה ההסתדרות לחשוב ברצינות רבה.

<u>בערב אספה האקמ"ב בירושלים.</u>

אומר׳ פתיחה: דבר <u>קנדל</u> - אין התחום בין ההסתדרות והמפלגה. החבר בהסתדרות מבקש בה תועלת ולרוב רק מפני כך הוא חבר בהסתדרות. בהסתדרות יש בירוקרטיה, אין החברים יודעים מה שנעשה בהסתדרות. כל הענינים נחתכים ע"י חברים אחדים. חברי המפלגה לא יודעים מה עושה הסניף. בשום מפלגה אין החברים חלשים כמו בארץ. <u>ניסני</u> (ספרדי, מורה) - אנו מרחיקים את האינטליגנציה והמורים. למשל, בדברי ב.ג. בישיבת הועד הלאומי. בקהל יש רושם שדוחפים את המורים מפני שאינם בהסתדרות העובדים. בשיעבור החנוך לישוב - היוכל צבור הפועלים להכניס רוח חדשה לחנוך.- הלבשת חבר"ה מושכת את הנוער, ביחוד מסגרות הספורטיבית. בקענו סיעת החרבות (החבר זק והחבר לבני) לארגן בצורה זו אולם ברית שלנו נוער - עגו בעליה. הנוער העובד מפריע לארגן צופים עובדים, שמא לא יעמדו תחת מרותו. יש דרכים אחרים להשפיע על העדות הספרדיות: א) על ידי ההסתדרות בשטח עבודה. בענין זה יש תלונות קשות שלא נותנים להם עבודה. ב) בהשפעה תרבותית, ג) על ידי הנוער. שעם היו 200 נערים בנוער-העובד, עכשיו נשארו עשרה אחדים.
<u>הקלאי</u> - הטענה שמרחיקים אינה אלא כסות לבטלנות ולפסיביות. התרבות מתלבטת

./.

מחוסר מדריכים ומרצים. בשכונות לא נעשית כל פעולה תרבותית ואין החברים עוזרים. דימוקרטיה לא חסרה - חסרה פעולה.

<u>רבין</u> - ב.ג. לא עמד דיו על ענין הנוער. אל נשליך יהבנו על המבוגרים.

<u>ב.צ.</u> - מסכים להצעת ב.ג. שאינן חדשות. היו נסיונות כאלה עוד לפני עשרים שנה ועלינו לעשות זאת עכשיו. עכשיו עלינו להתרכז בארגון הקהלה בירושלים.

<u>ז' אייר, תרצ"א - יום ה' - 23.4.31</u>

בערב אספת חברי הקבוצה בבנין, בא קהל רב. איש-שלום, מזכיר האגודה מציין שקבוצות הבנין, אשר מספרן לפני שלש שנים הגיע לשלושים, מתפרקות. מקודם היו עובדים בהשואה, עכשיו מקבלים פועלים זמניים. התשואה מפוקת, נוצרו "בירזות עבודה במטעה", ברחוב. הנסיונות שנעשו על ידי ההסתדרות לתקן - לא הועילו. יש התחרות בהורדת השכר, יש אפילו קבלת פועלים ערבים לעבודה. יש עובדים בטבה, בית שעות עבודה יש זלזול כללי. היה מקרה שההסתדרות התקשרה עם קבלן - פרידה - על עבודה מאורגנת. למחר נתקבל מכתב מהקבוצה אתה מוחה נגד זה ואוסרת על ההסתדרות להתקשר על עבודה מאורגנת, כי זה מזיק לה.

<u>פז</u> (קבוצת פיתוח) - העדות המזרחיות מוצגת שאין להם אימון באשכנזים, צריך שיהיה איש מהם בלשכה, לפען נצליח לארגנם. עוד לפני שבע שנים החליטה קבוצתנו לא לעבוד בפז"ב, אלא ללכת לשם - והצלחנו, שאלה פרידה מבאיבה. בבנין הנציב עבדו 26 פיתים בעבודה יוסית והרגישו עצמם יותר טוב מאשר אצל פרידה, כי המנהל היה חברם וכלם היו מרוצים. בבנין שה ראינו באיש-שלום ואני מזרע שנעבור את המכבת בכל הבה שיש בידינו, כי מה מקשו לבשפרידה ימר את המכבת הוא את יפריע בקרנו קבלה עבודה, כי יאמר עלינו כי אנחנו לא יודעים העבודה ועבדנו אצלו. העבודה בטבה התלה אצל פרידה. מי מרוצה מפריחת החדשים שבאים מתל-אביב ומתימה ולא קרתו מה. צריכים לארגן קבוצות מעשות תקות.

<u>קוזניצקר</u> - בשנפל סוללבאנה היו חברים משמחו. אני ירקתי שהדבר הזה יתנקם בנו. העמדות שבבשנו נאבד אותן לאט לאט. יש חברות בעלות הון ענקי - במו רי"מרן שכובשות את הקבלנות בבנין והרוסה, ובפועלתיחורי מוצא מתעבודה. חברות אלו נתמכות גם על ידי הממשלה. חברות אלו יסדרו גם עליה לא יהודית (שהיתה צעקות - פריחה הביא פועלים ממצרים), רי"מרן לקח פיתים יהודים). מוסדות ההסתדרות אינם רואים למצב ולא הוצעים עבודה וזכויות מהממשלה.

חירש - עובדים בסדר, אין מועל מעיו להגן על זכויותיו והסתדרות אשמה במצב זה. הסתדרתנו בנויה על אינטרסים סותמים, שלשם כך נחוצה עין טובה, והפועלים צריכים לראות את האינטרסים המסותפים, וזו האידיאליזם האמתי, אידיאליזם זה חסר בהסתדרות. ההסתדרות לא עמדה בארץ. בשקבוצות קבלניות החלו לשלם לפועלים שכירים 30 גרוש ליום - לא מחאה ההסתדרות. כיום קשה כבר לתקן את המצב ולהחזיר את החברים לסקלול הרצוי. בהסתדרות השתלטה דעה שכך רוצים הפועלים ואין ללכת נגדם. בשהמועצה מחליטה החלטה ומפירים אותה לפתח - משלימים את הדבר. ההסתדרות בירושלים היתה אשמה גדולה: גם מצב הערבי וגם מצב העדות. אולם ההסתדרות היא בעיקר בין חברי ההסתדרות ובין חלוצים. השחרר אי-אמון שההסתדרות תעמוד בכל כוח ליסוד הצודק. אם רוצים לתקן את המצב- מלבד מוסד קבלני שהיה מתקן הרבה - יש להחליט נמרצות, שכל קבוצה קבלנית צריכה לעמוד תחת בקרת המוסדות. כיום אין סניף ההסתדרות של בנין, ואם מצד ההסתדרות לא יבא מאמץ רציני לבקרת העבודה - לא יתוקן כלום.

צרימלין (גדוד העבודה) - מה נאספו בעיקר בעלי מקצוע. מחוסר המקצוע ירד המצב עלינו. אצל פרידה ראגו רק לטיחים, אבל פועלים פשוטים נתנו לו לקחת אפילו קרבים. לסופחים שלנו יצא שם והם מובטחים, אבל הפועל הפשוט אין לו יתרון על הערבי. דבר זה צריכים לתקן.

גדל - (פועץ) מעולה ההסתדרות במשך עשר שנים מתנקמת בגן בינם. היו לנו חומר מצוין, אבל לא ניתן לו חנוך מעטרי. נתנו לו -חנוך חלוצי" שבסרבנו עמד בנין הארץ, 60 עבודה. פועל הוא סוף סוף בשר ודם, ובשקצה נפשו בחלוציות הוא עוזב הכל ודואג לנפשו. מדברים על סו"ב - אבל אין הרבה פועלים שמאמינים עכשיו בדבר. המשרד הקבלני היה במקום ההסתדרות, לעומת הון בינלאומי יש עלינו ארגון בינלאומי. במשך עשר שנים כיסלהם הארגון ועוד לא מאוחר עכשיו. באתי לפני 4 שנים לארץ ובברידצין לא רצה לתת לי עבודה.

גלער - (ג"ע) מאשימים את ההסתדרות - אבל ההסתדרות הננו אנחנו. המצב חורע מפני שהצבור רצה בכך. יש רק להאשים את מנהלי ההסתדרות בירושלים שלא באו לצבור להגיד שאין זה יכול להמשך יותר. החברים שלמדו מקצוע בסו"ב - אינם רוצים לעמוד על ליסוד חבר חדש את המקצוע.

./.

קובלבוב (לשר) - המצב הקטסטרופלי קיים כבר שנים. המקרה זאי שלימה ההסתדרות. מקודם הילקה ההסתדרות עבודה בשתיה סו"ב - עכשיו אין זה, והפועל שואל מה לנו ההסתדרות? היא צריכה להטיב את המצב, אילו היו מעשים אפילו הגלות ממא"י היה טוב. אבל רק מלים. אין אמון בהסתדרות. באמת זו יושבים קבלנים, החוזים עושים הם לטובת הקבלן. נחוצה מלחמה ולא שתדלנות, השנאה היא המסולה. בחברה החשמל עובדים פועלים יהודים וערבים ולא מארגנים אותם. אפילו בשעת העזיות המזרחיות לא נעשה כלום. היה קלוב של היטנים וסגרו אותו.

מירקין - עד שלא ירעם הרעם - הגוי לא יצטלב. עכשיו הרעם הרעם. עוד לפני חצי שנה נראה הדבר שחברים נעשים קבלנים ומנצלים פועלים ולא עשו להם כלום. שאלנו מדוע אתם שותקים עכנו - מפני שהחברים אינו מסודר ואז [illegible] ידרשו משום דיסציפלינה וגם זה לא יצא לפעל. מה יושבים חברים שהיו נאמנים - אבל הם מנצלים פועלים. אילו עוד הם יושבי דרכם, שמעתי שגם בחיפה יש מצב כזה, והוקמה אישור את הקבוצות הקבלניות. עם זה עם שותפות עם רוטרי/ בק - קבלן ערבי עשיר - עניין פרידה/ אינו בלסף כך משום, כי היום הוא תומך על החוזה ומחר הוא מאבק על זה. ההסתדרות אמנם צריכה לעשות חוזה עם קבלנים פרטיים, אבל לא להתחייב לא להתחרות.

מר-חיים - אין רצון לסבב. אנו בארץ אסיתה, מוקמים עבודה זולה, עם קומץ פועלים מאורגנים שצריכים לשמור על גובה החיים. זהו הקושי. אין עכשיו בניה לאנשים אלא פרטית ומסוירה שאין להסתדרות השפעה עליה. הבסקין של ההסתדרות הוא כזה שלאחר מפלת סולל-בונה לא ריבתה ההסתדרות את הפרץ שנעבר לטובת כל המספר וחברים בודדים ניצלו זאת לטובתם הפרטית. יש לנו שני דרכים: או נרד איש לחיי חברו או נמצא דרך הסולידריות, לא ברובם ארוזה אחרות שהנאיהן טובים - אלא בדרך הולמת אותנו. יש פה מקומות עבודה מסודרים ויש למצוא את דרך הל קואופרציה - זו שקובלבוב וגדל לועגים לה. חבר שמשתמש מכל הטובות ההסתדרות - אבל הוא משלם מסים - נותנים לו להשאר בהסתדרות . לרוב הגדול שלנו יש ההכרה שנצטרך להשאר פועלים, ומי שאיננו אוכל - יצא. מו"ב השפיע על יציבות החוק. עלינו לגרש הקבלנים הקטנים מהשוק על ידי קואופרציה. אינני מאמין במשרד קבלני שיוצר סלסלה, בלי נושא קבוע. נחוצה קואופרציה שלמה - לא של 5 - 6 חברים. הגרוד מן כל עבודות, אבל הוא נחוץ לבקרת. אינם מקבלים פועלים שבירים.

./.

רבינוביץ - המשרד הקבלני הגיש בקשה בשותפות עם רוטר-בק, לסדרת המגורות המועצה וסרבו העבודה, אך לא קבלו את העבודה, משום החברים אינו מוציא חברים מההסתדרות בעד קבלנות וניצול - ורק בעד אי תשלום מסים, אנו מוסדים לא בגלל המחרות וחזרתם שבר - אלא גם בגלל ריפרולטריזציה, אין לנו אפשרות לחייב את החברים לק כל עבודה דרך הלשכה - כי הלשכה לא תתדור לכל המודים, בגלל החברים בעצמם. אני מטפל את חדר, הקואופרטיבית. לאשרנו נשארנו בירושלים מקבלת עבודה עם הטרים. יש לדבר על מוסר קואופרטיבי גדול, להטען על החברים, הצבור לא תאמין בסולידריות. סוללי-בונה נוצר לא בכל פועלי הבנין, אלא בבחת הכללי - הפולים - של ההסתדרות. גם הלשכה בשלטה - שלטה לא בכח הסולידריות של פועלי הבנין, אלא בכח ההסתדרות כלה. הצרה בירושלים היא שאין כלל קבוצות, אין מבשיר לקבלת עבודה, יש התנכרות של בעל מקצוע לס"ע לתקון המצב של הפועל הטוב. בשביל בעלי מקצוע אילו היה שנה עבודה - ושנה בטלה לפועלים מסוימים, עבודת הבנין יוצאת מידי פועלים יהודים. בעל מקצוע אינו רוצה להכנס לקבוצה מעורבת, רק לקבוצה בעלי מקצוע. מקירי ההסתדרות בלבד לא "תגברו על מצב זה. נוצרה דעה קהל ולחץ צבורי נגד עוברי עבירה.

בן-רב - יש לחפש את האשם - ואשמים גם המועצה וגם החברים. עברו בשתיקה על עבירות, המועצה לא התערבה בענינים. כל חבר סגור בתוכו. מטם לא התענין בסתת. אין אחר רוצה לסגוע במקום עבודתו עבודה ערבית.

מפני הקעה המאוחרה נפסק הוכוח. נשאלתי אם אשתתף באספה של"ה. הודעתי שאשתתף ברצון, כי שאלה אגודת הבנין היא בעצם שאלת קיום ההסתדרות בירושלים. לרגל התנאים המיוחדים בירושלים, הבנין הוא מקצוע העבודה העיקרי. ועוד לפני האספה השניה יש לספק מסקנת אחת. החברים תירס ובר-חיים הציגו דיאגנוזה נכונה של המצב, אבל לא ציינו את ספעם המוצא. אינני בעד הוצאת חברים מההסתדרות, גם בחוזא חוטא. בהוצאה יש להשתמש רק לאחר שכלו כל הקצין. אינני רואה מוצא גם בקואופרציה, כי במצב הפרוע והרס הארגון ודאי שקואופרציה לא תצליח. דעת החברים המקומיים היא כי לרגל המצב המיוחד בירושלים אין, לכל הפחות בתקופה זו - אפשרות להסתדרות וללשכה העבודה להשתלט על שוק העבודה. אולם ראשית המוצא אני רואה בהשתלטות ההסתדרות על חבריה. באגודת הבנין צריך לשלוט חוק - חוק אשר

./.

יקבע על ידי החברים כלם. ועד האגודה צריך לעבד שורה של כללים בשביל החברים באילו תנאים מותר לקבל פועל שכיר, מה תהיה הגבולה של הלשכה - אם אי אפשר לפני קבלת העבודה, כי אז אחרי קבלתה. החברים, אשר יפרו כללים אלה, אשר יורידו שכר, ינצלו חברים, יתחרו אחד בשני ובו' - לא צריכים להקרא למשפט, אלא האגודה צריכה להוריד אותם מהעבודה. אם האגודה תרצה - יש בכחה לחייב את חבריה ובשעת הצורך גם להכריחם לשמור על תקנותיה. אם חבר ישתמש נגד האגודה בכח חיצוני - יקרא מקפרה ובדומה - יוצא אז מההסתדרות, אבל יש להעיר, שאם האגודה תגייס את רצון חבריה לא יגיעו לידי כך ואם האגודה תשלים את רצונה על החברים - תוכל אז לתווך על ענינים אחרים - השלטת הלשכה, סדור קואופרטיבים ובדומה.

י' אייר, תרצ"א - 24.4.31

ישיבה עם מרכז התאחדות התימנים, בדבר "אמנה".

לפנינו שתי נוסחאות - הצעת ההתאחדות והצעת הוע"פ.

התחלנו מהצעת התימנים סעיפים 1,2,3 - מוסכמים, מלבד הסעיף האחרון שהצעתי להוסיף, כי השם הוא סורג לפי גודל השכר. בסעיף 4 - תבעתי התנגדות ל אולם ההסתדרות תדאג לביאת־כח פרופורציונלית של תימנים בהסתדרות ובמוסדות הלאומיים. בסעיף 5 - יש דרישה של 5 עובדים במוסדות מרכזיים (מרכז העבודה החקלאי, קו"ח, העליה והוע"פ). שאלתי אם הכוונה היא לבאי־כחם או לעובדים בשכר, ענו - בשכר. העירותי כי במרכז העבודה יש לקבל ב"כ התימנים, אבל לא לעובדים, כי ביניהם אין מתאים לכך. בקו"ח יש להכניס ב"כ בועד המפקח ולהתאמץ במשך הזמן להכניס עובדים תימנים בין עובדי קו"ח. למרכז העליה נכניס ב"כ, אבל לא עובד בשכר. לועד הפועל לא נקבל ב"כ התימנים.

בנש העיר שהכוונה היא להבטיח קיום מרכז ההתאחדות.

לובינקר סובר שיש צורך בשני אנשים - בירושלים ובת"א: אחד במרכז החקלאי, אחד במוסדות המרכזיים. בקו"ח יש רק מעט חברי' תימנים. בכל הארץ אולי רק 100.

בנש סובר שיש צורך בשלשה במוסדות המרכזיים ואחד בת"א ואחד בירושלים. הודעתי שענין זה דורש בירור בוע"פ ובמוסדות.

לאחר בירור שאר הסעיפים החלט לנסח מחדש את ההסכם על פי הבירורים וביום ד' הבא תהיה ישיבה שניה.

י"ב אייר, תרצ"א - יום ד' - 29.4.31

ישיבה עם ועד אגודת פועלי הבנין.

לאחר האספה שלפני שבוע התאספה ביום ראשון מועצת האגודה וסיכמה את החלטות האגודה. דרשה מכל קבוצה 2 חברים אשר יחד עם ועד האגודה יעברו בכל מקומות העבודה וישגיחו על תנאי העבודה, שעות העבודה, קבלת פועלים על ידי הלשכה ומלוי החלטות האגודה, שכר העבודה. יש חברים בודדים שמקבלים עבודה ומקבלים פועלים. את הללו האגודה רוצה להעמיד למשפט חברים. יש קבוצים בני 2 - 3 שמקבלים בנין, והם מקבלים פועלים. קבוץ „לבנון" בן 3 העסיק במשך תקופת עבודה בבנין התיאטרון 134 פועל, שאר הקבוצות: „הפועל" בן 6 (מומחים לתבניות, בטון וברזל) מקבלים בנינים ושוכרים פועלים. „אחוה" בת 6 (בעלי מקצועות לבנין אבן, מ"ה ושאר המקצועות) מתנהגת באופן הסתדרותי. קבוצה „סלונה" בת 9 (בנאים, תבניות, ברזל ובטון). „סלול" 6 (בטון, תבניות, ברזל). קבוצה „מימים" של בריראנו (7 חבר), גולדשטיין (8), דיסנפלד (4), רפפורט (4); קבוצה כוספי ברזל - 6 (קבלו עבודה בבנסית הרייצין ובעברת הירדן). הם לא מספיקים לעשות את העבודה ושולחים על עבודת הברזל, מעסיקים הרבה חברים מהאגודה; שלשה האחים צפים - מומחים לבטון, מעסיקים פועלים שכירים. קבוצה כוספי ברזל קבלה פועלים ערבים לעבודה בבנסית, לפי דבריהם, על דרישת בעל הבית, אבל הם הקבלנים וקובעים שכר הפועלים הערבים. האחים צפים העסיקו ערבים בבנינים של ארמון הנציב, טענו שהמחיר אינו מאפשר עבודה עברית, הם הבטיחו לעצמם 60 גרוש ליום, הערבים קבלו עד 18. לבעלי מקצוע יהודים (בנאים) שלמו 60 גרוש.

קבוצה „הפועל", נמצאה כמה זמן עובדת עד שש, וזה וגייסה גם שאר הקבוצות עברו עד 6 בערב. הפועלים הוסניים נשאלו אם הם מקבלים שכר שעות נוספות - ענו - כן, אולם באופן פרטי הודיעו שאינם מקבלים שכר השעות הנוספות. הפועלים הם יראים מסתרים מפני הקבלנים „חברי" ההסתדרות.

ישראל ברסי, ממנהיגי „הפועל" נגשה לקבלן והוא מעסיק את חברי קבוצתו בתור פועלים יומיים, בישיבת הועד נתברר הדבר. הטבים שהעבודה התנהל באופן קבוצתי על פי חוקי ההסתדרות, אבל לא קיים זאת. הוחלט שיקרא למשפט חברים. הזמן למשפט - לא בא. חבר השופטים וכמא אותו. השופטים גוטליב מאיר, עוברית מרגלית, אלימלך רובינשטיין, חירש רוב ויוסף יעקב - מחברי אגודת הבנין.

9 ./.

על שאלה: איך הגיעו לדימורליזציה והפקרות כזו המטילה כתם על כל ההסתדרות, ענו - שהתנאים האובייקטיביים אשמים - עדות מזרחיות, מחירים יורדים, חוסר עבודה. הדבר הכי נורא במצב זה - זהו היחס של חברים אחראיים (או ... אחראיים) והתמיכה של מ.פ. יט. בלי פעולה מלחמה הרקבון הזה לא יעקר. מערכת החזקים שסיבמה מועצת האגודה היא ארוכה ומרובה יותר מדי, ויש להעמידה על ג' סעיפים:

א) הטלה חובה על כל קבוצי הבנין והבודדים לרשום כל פו"ם על עבודה במזכירות האגודה. וטו לאגודה על קבלת העבודה.

ב) קבלת פועלים על ידי האגודה ולפי תנאי האגודה. חלוקת העבודה על ידי האגודה.

ג) יום עבודה של 8 שעות. יוצא מן הכלל רק באשור האגודה.

כל מי שלא יעמוד על סעיפים אלה - יש להורידו מיד בכח מהעבודה, לשם כך יש לגייס 50-100 חברים, מלווה אן-יבית. ססרים אחרים יש להוציא מיד מההסתדרות במשפט מיוחד, אשר יסודר לשם כך באופן מהיר, בין שהנתבע יופיע ובין שלא יופיע לפני המשפט. מן ההכרח לנקות את האטמוספירה, להכניס הרגשה בלב החברים שיש הסתדרות ויש דין ויש דיין. רק לאחר כך אפשר לדון על תקון הגורמים האובייקטיביים.

***

<u>בערב אספת פועלי הבנין.</u>

<u>שלום כהן</u> (נגר) - הערב נתמעטו המשתתפים, סימן שחלק מהחברים אינם מאמינים כאפשר לתקן את המצב. באטמוספירה שנוצרה באגודה קשה לדבר. אין חבר אחד מאמין לשני, יש חשדנות כללית. בכל זאת אפשר על ידי פעולה נמרצה להטיב את המצב. יש 3 סתירות בעבודת ההסתדרות: בעבודה   לא היה עוד למועצה להגיד לחברים שלא עובדים בשבת, אולם הדבר מתנקם בנו. לא עובדים בכוון מראש, אלא מסבבים פרצות. לפני ארבע שנים לא היו היהודים לגורם בעבודת הבנין, והפועלים הרגו בכחם עצמם, אבל לא שמנו לב שהדבר נעשה בצורת מזי"ח שמתנקמת בנו. לפני שבוע דנו בענין פריחה. נראה לי בהור הסמן שהחזיון הוא חיובי. אין אנו רוצים שנצטרך להיות בלגנים. קשה להיות גם פועל וגם קבלן. בעבודת הבנין בירושלים לא רואים פנים עליזים, עובדים מתוך זעף וכעס. דרושים אמצעים חריפים לשנוי המצב.

<u>פרידצקי</u> - יש חברים שכבשו במאמצים גדולים את השוק, יש חברים שאינם נוקפים אצבע להשיג עבודה. כשהעירה היתה בידי הפועלים - בשביה זקוק לסיאים - הסכימה

./.

מסיבת התסתדרות להנאים רעים (רבינוביץ - 50 גר' יחד מחיר רעץ). אחרים שלא על ידי ההסתדרות קבלו 60. ההסתדרות מסלה בין חברים. בשפירה לא רצה לקבל פועל "מיוחס" - סדרו ס"ר שביתה. פרידה פיטר פועל שעבד אצלו זמן רב ולא מתו כלל.

רוב הסיחים בעלי המקצוע יודעים שאם יש עבודה בחוץ - ישיג אותה, אולם אם הלשכה תשלום בעבודה - לא יקבל אף פעם עבודה, כי יש תור וגם בשתגיע התור - יש איזה מקרה יוצא מן הכלל שצריכים לסדר אותו. בשחברים חותמים על רשימה בלתי מפלגתית - מוסרים למשטרה (שאלתי - וזהי אשמה נוראה, מדוע לך-שמוטריטז מי מוסרי - ענה : איני יודע, אבל מוסרים שמי שהוא מוסר) כל עבודה שנכנסה ללשכה - אין לך תקוה שתצא לעבודה. וחברים בעלי חברה טוענים בכל תוקף להתנגד שעבודה תכנס להסתדרות. המוקים ההסתדרות טובים, אבל הנעשה רעה. אילו המנהיגים במקום לטייל ספרים ללונדון ומלונדון לניו-יורק היו באים באוטומוביל לבדוק פה את מצב הענינים - היה יותר טוב. עכשיו אין אמון. אין אמון ב ועד שנבחר על ידי 7 קולות.

סדרה (מקבוצת הפועל) - מה שספרו נגדנו וזהי ריבה. אין בתוכנו דבינים ומשום כך מעלילים עלינו (שאלתי אם נכונים הדברים מה שספרו על עבודתם עד 6) - בשסודרו משורות לא הלכו לשום קבוצה, אלא באו אלינו. היינו מוכרחים לעבוד ביציקה יותר מ-8 שעות. לא אנחנו הראשונים והאחרונים. המשטרה באו רק אלינו אם כח גם אנשים אחראיים עברו יותר מ-8 שעות. קבוצתנו חוריקה שאנו מוכנים לעזוב את המהנדס ירושה, כי היינו באמצע החלקה. סדרו מיד משפט נגדנו, אם כי קבוצות אחרות עברו באותה התכונה יותר מ-8 שעות. לא נכון שגייסנו אנשים, אבל כשבא המזכיר שנפסיק העבודה, היינו מוכרחים לגמור העבודה. היה מקרה שהמהנדס שינה את התכנית, והיינו מוכרחים לעבוד עד 7 ממות רבע.

אמרתי פעם למזכיר שיוכל לבא לבדוק החשבונות שלנו. מדוע לא בא איש למקורז לא סודרו קיום ההסתדרות בירושלים, והמועצה אשמה בכך. אין אמון בה(נשאלנו אתם מקבלים 5 בנינים בשאתם רק 5 חברים). ענה - קבלנו רק 3, ומדוע (לשואל) קבלתם אתם בנין עם מסרים נגד החלטה המועצה? כל הבנינים שלנו יצאו לפעל. לשם תקון המצב יש לסדר בחירות חדשות לועד המנ"ק את"ב צריך לאסוף בעלי המשמעה שבשוק ובקבוצות שיהוו מועצה. בועד האגודה לא צריכים להיות לא-פועלים.

./.

<u>ליפשיץ</u> (בנאי - גודר) - המצב בשוק העבודה הגיע להפקרות גמורה. הפועלים מאשימים את ההסתדרות וההסתדרות את הפועלים. אנו עובדים בירושלים זה 8 - 10 שנים ולא שמענו שמוסד הסתדרותי יטיל אשמה על קבוצה מבלי שהקבוצה תהיה אשמה. יש מקילים בהפקרות. מחפשים יבוא וגורמים וחיפושים, ז.א. רוצים להצדיק. המצב אמנם קשה, המסיד היה קשה, ובייחוד השנה. אנו סובלים יש עבודה ערבית וקשה להתקיים. קשה לעקור את ההפקרות, כי אין לנו הבטחון בבערון המעולה של המוסדות. באספה הקודמה דובר על קביעת חוקים. השתתפתי בעיבוד חוקים אלה. אולם השאלה היא: כיצד לשמור על קיום החוקים? אילו היה בטחון בהבטחתם - אפשר היה להטיל מרות ההסתדרות על פורצי הגדר. יש להוביל לחברים בפעולה מספר שאנו שליטים על המצב. בכל חוסר הדין יש להעניש את החברים המנצלים חבריהם. לא יתכן שישתלמו בתוכנו פורצי גדר מבלי עונש, אל נחשוש שמא ייצאו מספר חברי ההסתדרות.

העבודה ידוע עכשיו שהעונש לא נורא. יש בירושלים טריטוריה של עבודה עברית ונחוץ שהעבודה תפקח על עבודת החברים. בשנים האחרונות הופיעו בירושלים קבלנים גדולים יהודים וגויים המעסיקים פועלים יפים. קבלנים אלה מרגישים שאין כל מוסד שרוצה להתערב בעבודתם. יש ניצול נורא . לקבלנים יש רווחים עצומים. ימי העבודה הם בבסיס הבינים. העובדה שאין מוסד [ו]בלני ואין קבוצות גדולות - נוהרים כל הפועלים לעבודות אלו. חברי ההסתדרות הם מועטים. עובדים עם ערבים - מוצרים. עובדים 12 - 13 שעות ביום (כגון). עומר המגנות המוזיאון - דישטרו קבל אותו, וזה אחר המנצלים הכי גדולים. אם פועלים יהודים ירצו לעבוד שם, יוכרחו לעבוד 12 שעות ביום. על שכר הוגן אין מה לדבר. אין שאלה זו רק ענין של האגודה, אלא של ההסתדרות כולה. היא צריכה לקבוע כיוון ההנהגות במקומות אלה. אי אפשר לוותר על מקום זה. מה נעשה מעולה נפרצת. החבר צריך לדעת איך להתנהג. מ.פ.ים לא תוכל .אולי לפגול , דרושה פעולה מרובה. המוזיאון נבנה לא בהון ארצי.

רודין (חרש) - פוריצקי תפסה כדבריו את החברים.

<u>פלומנבוים</u> - לא קבוצה זו או אחרת אשמה - אלא ההסתדרות. כגון רוקפלר היתה התחרות בין שתי קבוצות והורידו את השכר עד הדיוטה האחרונה. ההסתדרות אמרה שצריך יקבל העבודה. היה מקרה שקבוצה עברה בשני בניינים, נפסקה לרגל מה העבודה

./.

בבנין אחד ליום, הלך מירקין, חבר הקבוצה, והוריד פועל שמבנין השני ועבר במקומו. עפ"י מנהג שקבוצות הפועלים יקנו מכונות לעבודה, ובגלל זה מנביים מהפועלים השכירים. עכשיו אין פועל מקבל עבודה אם איננו מוכן לקנות בעצמו מכונה. וההסתדרות הניחה להכניס את כל המנהגים האלה.

<u>בר-רצון -</u> הדבר הטוב הראשון באספה זו שהחברים צריכים להצטדק. לא הייתי חבר ועד האגודה ולא חבר ועד המצ"ת. עבדתי בתור פועל אצל "עת לבנות" בבנין מוסיסקין. לא איכפת היא השתוער מצא אותי לבי מתאים _ ואין לחשוב את גרל שנשא לי מנים. וגדל ררש סמנו לקבה שמה לעבוד. דברי טוריצקי הם לא אמתיים. בשטח העבודה יש הרבה מה לתקן. כולנו נגועים בחטא. כולנו עובדים יותר מ-8 שעות. כל קבוצת הבנין קונה מכונות, מקבלות פועלים זמניים. יש צרות עין בין קבוצה לקבוצה (קבוצת "הפועל" למשל וקבוצה פולינה) וצרות זו היא בעוכרינו. אנו מוכנים לרדת לחיי חברינו, להוריד שכר, להעליל ולהפיץ רבות - ובלבד לקבל עבודה. על ידי ההתחרות הבלתי פוסקת אנו מגיעים 8000 להורות מחירים באופן מבהיל. מפני הורדת השכר עלינו לעבוד יותר מ-8 שעות, כי השכר הירוד לא מספיק. אלה שמחליטים לעבוד רק 8 שעות - עובדים בעצם יותר, ואנו נחנקים באטמוספירה של צביעות. נהיה גלויים: או שמותר לעשות הכל - יגידו בבה, או לא - אל יתנו לעשות זאת. עלינו להכניס סדר לשוק הפרטי. בכל מקצוע יש לעשות ועדה שתכניס סדר בעבודה בשוק הפרטי. אין עבודה חסרה. כל השיחים עבדו כל הזמן. התחרות לא באה מתוך חוסר עבודה.

<u>סלניק:</u>("הפועל" פוע"צ) - כלום אין גוססים שאינם כלל בדיינים נדמה לי שאספה זו מציינת רנסנס בהסתדרות. מתי מתו בהסתדרות 8000 נגד עבודה יותר משמנה שעות להיפך, בסו"ב היו מחללים קבוצה שעובדת יותר. יוסרים עכשיו קבלת עבודה בחסרים, אבל הלא מחיר היו הפוסרות עוזרים ל"בסוס" הקבוצות שיוכלו לקבל בחסרים. תיקון המצב יבוא רק ע"י ארגון עדות הסדרה - ולא בהבנה הדדית בדברי בר-רצון.

<u>זיסלניצקי</u> - המצב קטסטרופלי ואין צורך בפרטים. די היה לשמוע דברי החבר מקבוצת "הפועל" (פרדס). מי אשם לא חברי הקבוצות, כי סבורין שהם קבלנים, הם רוצים להרויח יותר ולנצל פועלים, ולא יועילו ישיבות והטפת מוסר. אשמה מ.פ.ים שלא נקפה אצבע נגד המצב. בספרו דבר מה למזכיר האגודה - שמע בארשתה.

החברים סוברים להרפס בפני הקבוצות הקבלניות - אחרת לא ישיגו עבודה, ומפני כך אין לקוות שהוא יעשה דבר מה לתיקון המצב. חברי ס.פ.ים צריכים לפנות מקומותיהם לארים שיעיזו לתקן את המצב.

משה לוי (חיפה) - יש להאשים את המפלגה קודם כל שלא דאגה לארגון העדות המזרחיות, כשנפתח קלוב הפועלים התימנים - לא סייעו ובסוף גם הפסיקו התקציב ונסגר הקלוב.

פוגל - הודעה בענין פוזיצקי ובר-ראזן.

חיים בן-אליעזר (גורגי") - גם באגודת המחנים יש ניצול והמנצל הוא חבר ועד האגודה. העבודה הטובה היה לוקח לעצמו - והגרועה - מוסר לפועל הספרדי. הדבר צריך לתקן.

אישלום - פלוני וים המאשים אחריות היה בעצמו עם עוד חבר אחד מעביד 22 פועלים. אשמה האגודה שנתנה למצב זה להתפתח. האמצעי היחיד שהיה באגודה - היה להוציא בשמם, אבל כאן היו מאות פועלים אשמים (היו - לא מאות אלא עשרות). מטילים האשמה על ערבים ועדות מזרחיות, אולם יש שטחי עבודה שבם שלטה עבודה מאורגנת, וגם שם נעשים כל המעשים. פוזיצקי הוא קודם הנגול, אף פעם לא נשלח על ידי ההסתדרות לעבודה, לא עבד במסגר, מור הצופים, בקבוץ עין-חרוד - היה חסיד פתו"ע - וכל העולם הפא נגדו. סדרן המצרק במקרה יוצא מן הכלל - אולם המקרה הזה מתרחש אצלו ארבע פעמים בשבוע. לא רק ביציקת תקרה אלא גם בסדור הבניות אין הוא יכול להפסיק את העבודה בזמן.

אני הבעתי דעתי בסוף הזכות שהמצב כל כך מסוך, הרקבון וההשחתה הם כל כך מחרידים שאין להסתפק הפעם באמצעים רגילים. לא המסה מופר, לא שיחה העים ולא משפט חברים יעקרו את הרע. בפעם הראשונה הרגשתי רגש בושה על חברות בהסתדרות שדברים מחרידים אלה אפשריים בתוכה. למען עקור את הרע בשרשו יש הכרח במלחמה. ההסתדרות צריכה הפעם לשלוף את חרבה ולהודיע לחברים שחלקם במעלולים אלה בכל כח הארגון שיש בידה, ולשם כך יש הכרח לגייס מיד את חברי האגודה. אם תדרש עזרת מקום אחר - תתן אותה ההסתדרות ברצון, כי המצב באגודת הבנין בירושלים הוא חרפה בשביל כל ההסתדרות. האספה צריכה להחליט שחבר שמנהל מו"מ על עבודה ולא ימסור הדבר לאגודה ולא ישמע להוראותיה, כל מי שיקבל פועלים

./.

לעבודה אלא על ידי, האגודה ולא כחוצי האגודה, ומי שיעבוד יותר מיום שעות בלי אשור האגודה - ילחמו בו כבשובא ויורד בבת מהעבודה.

לאחר שעבר קצת האטמוספירה, אשר היה לדון על תקנים נוספים באגודה ובמצב העבודה לשם חירום האמון יש צורך בבחירות חדשות למועצה ולועד האגודה, אבל רק לאחר שתתחיל פעולה מלחמה. אם יש חברים שמתנגדים עכשיו בגלוי להסתדרות - אל תחכו אתם - הבריחו אותם בבת מאורגן להשמע להסתדרות - ורק לאחר כך תעשו אתם בירורים.

העובדה שהרבו הערב לבא - ואם כי באיחור קצת - לאספה במספר יותר גדול מאשר לפני שבוע, מוכיחה שיש רצון לחברים לתקון המצב. אם היה עד עכשיו חוסר כבוד לפועלות ההסתדרות מצד כמה חברים, הרי לא רק החברים, כי אם המוסדות אשמים. הם לא עוררו כבוד, כי השליטו את החירות ולא הרגישו בכחם ויכלתם לתקן את המצב. החרושת בציון יכלה ההסתדרות. האורגן פלוגה לוחמת אשר בסמך השבועות הקרובים תסביה בכל מקום עבודה אם שומרים את החלטות שנתקבלו הערב וחסם בלב החברים אמון וכבוד בהחלטות ההסתדרות.

חבר השני הנדרש עכשיו - לגשת ברצינות לארגון העדות המזרח,יות. גם במקצוע זה היתה הזנחה פלילית ואין עכשיו להמתין אף רגע לתקון המעוות. פעולה חרבותית וארגונית מוספת בקרב פועלי העדות המזרחיות היא שאלה הקיום של ארגון עוזן העבודה בבנין ובעב"ץ בירושלים. ועל ההסתדרות בירושלים להקדיש לכך את מיטב כחותיה.

אחרי זכוח קצר נתקבלו הצעותי בסקם פה אחד. רק 2-3 נמנעו.

סוף

ארכיון

מספר תיק :

מספר מקורי :

מספר זמני :

סיווג בטחוני :

תאריכים

סוף

סרט מס 20